BIBLIA SACRA
VULGATAE EDITIONIS

BIBLIA SACRA

VULGATÆ EDITIONIS
SIXTI V PONT. MAX.
IUSSU RECOGNITA
ET
CLEMENTIS VIII
AUCTORITATE EDITA

EX TRIBUS EDITIONIBUS CLEMENTINIS CRITICE DESCRIPSIT, DISPOSITIONIBUS LOGICIS ET NOTIS EXEGETICIS ILLUSTRAVIT, APPENDICE LECTIONUM HEBRAICARUM ET GRÆCARUM AUXIT

P. MICHAEL HETZENAUER
ORD. MIN. CAP.
PROFESSOR EXEGESIS IN UNIVERSITATE PONTIFICII SEMINARII ROMANI

RATISBONÆ ET ROMÆ
SUMPTIBUS ET TYPIS FRIDERICI PUSTET
S. SEDIS APOSTOLICÆ ET S. RITUUM CONGR. TYPOGRAPHI
NEO EBORACI ET CINCINNATI: APUD FR. PUSTET & Co
MCMXIV

PRÆFATIO EDITORIS.

Œnipontana editio,

Septem abhinc annis Œniponte, sumptibus librariæ academicæ Wagnerianæ, criticam textus Clementini editionem tali forma emisi, ut vicem trium editionum originalium expleret.

pro viris doctis elucubrata,

Tres enim editiones officiales in pluribus rebus, ad fidem et bonos mores non pertinentibus, inter se discrepant, quæ differentiæ correctorio officiali, tertiæ editioni præfixo, minimam tantum partem auferuntur. Propterea viris criticis una vel altera editio officialis non sufficit: debent omnes tres in manibus habere, ut ex iis textum a Clemente VIII. re vera intentum eruere possint. Extra Italiam autem multæ bibliothecæ nullum exemplar originale habent, quædam duo exemplaria tenent, perpaucæ omnes tres editiones originales possident. Hæc ego ipse, bibliothecas urbium celebriorum visitans, experientia didici, atque [a]Nestle quoque testatus est. Plurimi igitur viri critici extra Italiam commorantes necessario editionibus Vulgatæ privatis confidere debent.

quasi autotypographica est,

Quæ cum ita sint, illis viris editionem offerre volui, ex qua sine labore eam utilitatem percipere possent, quam tres editiones officiales criticis, lectiones varias laboriose colligentibus et examinantibus, afferunt. Quo consilio textum, qui a Clemente VIII. re vera intentus videtur, typis eiusdem generis eiusdemque magnitudinis descripsi, quibus altera editio officialis composita est, atque omnes proprietates typographicas exemplarium originalium imitatus sum, ita ut editio Œnipontana editio quasi autotypographica vel quasi photozincographica nominari queat. Si idcirco vetustiore est aspectu, idem de editionibus codicum reapse autotypographicis vel reapse photozincographicis dici debet, quarum proprietatem vetustatis viri docti non vituperant, sed valde æstimant. Eodem consilio collectionem variantium Clementinarum accuratissimam addidi, ut lectores ipsi iudicare possent, qualem textum Clemens VIII. re vera intenderit. Adieci quoque plenam ac perfectam collectionem variantium Sixtinarum, quia „Sixtus V. multis partibus nostram admirationem et gratiarum actionem meretur“, uti [b]Nestle candide profitetur.

a criticis benigne excipitur,

Viri docti editionem meam Œnipontanam benigno vultu exceperunt, non solum catholici, verum etiam acatholici. Opere meo usus est White in libro, qui inscribitur: „Novum Testamentum Latine Secundum Editionem Sancti Hieronymi. Recensuerunt Wordsworth et White. [c]Editio Minor Curante White. Oxonii 1911“; textum meum [d]Hoberg in commentario in Genesim et [e]Brassac in nova Evangeliorum synopsi [f]produxerunt, si antiquam formam typographicam excipias.

viris non litteratis vero difficultatem affert;

Quod ad hanc formam attinet, iam mense Novembri 1900, quo primas paginas typis descriptas corrigebam, quidam amicus meus mihi prædixit, eam hominibus non litteratis difficultates allaturam esse; ob hanc rationem mense Iulio 1906 duo professores Sacræ Scripturæ me rogarunt, ut sacrum textum hodierna forma typographica ederem; denique anno 1910 Fridericus Pustet, typographus pontificius, me invitavit, ut suis sumptibus in moderna sua machina typotheta, quam „monotype“ vocant, Vulgatam Clementinam typis describerem: quorum voluntati omnino obsequendum esse censui.

---

[a] Begleitwort zu den von D. Eb. Nestle bearbeiteten Ausgaben des Neuen Testaments. Stuttgart, 1912, pag. 8.
[b] Die Wartburg. München, 1906, pag. 339.
[c] Maioris editionis nullus fasciculus post annum 1905 publicatus est.
[d] Die Genesis nach dem Literalsinn erklärt. Freiburg i. Br. 1908, pag. LIX.
[e] Nova Evangeliorum Synopsis. Parisiis 1913, pag. I.
[f] Similiter Macaulay et Brebner in opere inscripto „The Vulgate Psalter. London 1913“.

Ratisbonensis editio in forma moderna

Auditis ergo variorum virorum doctorum iudiciis manuscriptum præparavi atque die 5. Iunii 1911 Rmo. Magistro Sacri Palatii Apostolici specimen novæ editionis exhibui, qui rationem eius approbavit et impressionem permisit. Qualis sit ratio huius editionis, mox exponam.

et cum appendice lectionum Hebraicarum Græcarumque apparet,

Volebam in appendice critica omnes differentias inter Vulgatam Clementinam atque textum Hebraicum et Græcum lectoribus proponere. Colligens autem variantes lectiones magno cum stupore cognovi, appendicem criticam plus spatii occupaturam esse quam ipsum textum sacrum, ideoque pondus ac pretium operis nimium fore. Qua de causa illas tantum differentias in appendice protuli, quas iam Franciscus Toletus et Angelus Rocca notarunt. Has notas ad alliciendos criticorum animos valde aptas inveni. Sunt enim commentarii illorum verborum [a]officialis præfationis: „alia, quæ mutanda videbantur, consulto immutata relicta sunt . . . ad offensionem populorum vitandam.“ Nam sæpe, præsertim in Novo Testamento, sequens vel similis phrasis recurrit: „non legitur in Hebraico vel Græco neque in manuscriptis Latinis, habetur tamen in impressis; ergo retinendum est.“ Revelant quoque statum quæstionis criticæ istius temporis. Etenim Toletus et Rocca hinc res minutas annotant, illinc differentias multo graviores simpliciter tacent, et quidem nonnumquam in eodem versu. Plura de his notis criticis [b]infra scribam.

usque ad editionem novæ Vulgatæ officialis

Si quis interroget, quare his diebus, quibus nova editio Vulgatæ officialis præparatur, Vulgatam Clementinam publicare voluerimus, securus respondere possum, Tiberim adhuc multam aquam in mare effusurum esse, antequam nova illa editio officialis lucem aspiciat. Etenim labores, quibus commissio monachorum Benedictinorum originalem textum Hieronymianum, quantum possibile est, ex manuscriptis et citatis scriptorum eruere vult, per multos adhuc annos protrahendi erunt; absolutis autem his laboribus [c]alia commissio „certo certius“ instituetur, quæ textum Hieronymianum cum textibus originalibus et antiquissimis versionibus comparare debebit. Nam „Hieronymus pro timida sua natura, inquit [d]Cornill, non satis energice manum immisit et tradita sæpe intacta reliquit, etiam ubi ea falsa esse cognovit“, ad offensionem populorum vitandam. In aliis vero partibus versionis suæ magnam sumpsit licentiam. Plura omisit, plura addidit, plura transposuit, plura nimis libere vertit, opinionibus suis exegeticis ipsam versionem accommodavit. Videas [e]commentarium meum in Genesim, in quo hasce assertiones plurimis exemplis comprobavi. Itaque examen textus Hieronymiani necessarium est, quod si accurate fiat, editionem novæ Vulgatæ officialis sine dubio retardabit.

studiosis Scripturæ deserviens.

Idcirco nostra hæc editio studiosis Sacræ Scripturæ interim deserviat eosque dispositionibus logicis atque notis exegeticis ad frequentem lectionem Bibliorum alliciat, qua antiquitus religiosi et sacerdotes sæculares se aliosque erudierunt et sanctificarunt.

Romæ, festo omnium Sanctorum, 1. Novembris 1913.

P. Michael Hetzenauer
Ord. Min. Cap.

---

[a] Videas præfationem ad lectorem, pag. XVII huius operis.
[b] Videas rationem huius editionis, pag. XIII s.
[c] Conferas I. scriptum, in quo commissio Benedictina rationem laborum suorum reddit.
[d] Einleitung in die kanonischen Bücher des Alten Testaments. Tübingen, 1913, pag. 315.
[e] Commentarius in Librum Genesis. Græcii et Viennæ, 1910.

RATIO HUIUS EDITIONIS.

Disseram de principiis meis criticis, de orthographia et interpunctione, de dispositionibus logicis et parallelismo membrorum et notis exegeticis, de appendice lectionum Clementinarum atque Hebraicarum et Græcarum discrepantium, de relatione editionum Œnipontanæ et Ratisbonensis. Res pertractandæ.

1. De principiis meis criticis. Principia mea critica, secundum quæ editionem Œnipontanam et Ratisbonensem elucubravi, sequentia sunt: Principia critica enumerantur;

„a. Illa lectio est vere officialis, quam correctorium Romanum offert, quamvis in una tantum editione publica vel etiam in nulla exhibeatur, quia hoc correctorium auctoritate Summi Pontificis compositum est.“

„b. Illa lectio est vere officialis, quam tres editiones publicæ exhibent, nisi manifeste typographicæ incuriæ adscribenda sit.“

„c. Illa lectio est vere officialis, quam duæ editiones publicæ exhibent, nisi manifeste typographicæ incuriæ adscribenda sit.“

„d. Illa lectio est vere officialis, quam una tantum editio publica exhibet, si variantes reliquarum manifeste erroneæ sunt.“

„e. Illa quoque lectio vere officialis dici potest, quæ propter incuriam typographicam in nulla quidem editione Clementina (neque in correctorio) invenitur, sed a contextu manifeste postulatur.“

Principium secundum, quartum, quintum omnes agnoscunt; de primo autem principio vir quidam affirmavit, correctorium Romanum nullam habere auctoritatem officialem ideoque novas lectiones inducere non posse. Nos tribus argumentis contrarium probamus.

Primo quidem correctorium Romanum, tertiæ editioni insertum, non in angulo quodam abdito sed in loco eminenti collocatur, videlicet immediate post constitutionem Clementis VIII.: quæ positio iam per se indicat, correctorium sciente ac probante Summo Pontifice impressum fuisse. — Secundo, ante libros apocryphos, tribus editionibus Clementinis adiectos, brevis hæc inscriptio legitur: [a]„Oratio Manasse, necnon Libri duo, qui sub libri Tertii et Quarti Esdræ nomine circumferuntur, . . . in aliquibus Bibliis Latinis tam manuscriptis quam impressis reperiuntur“. Autographum huius notæ exemplari primæ editionis Clementinæ, quod in bibliotheca Angelica (B. 18. 3*) asservatur, infixum est, in cuius margine inferiore ad sinistram legitur: „Vidit S.^{mus} et probat.“ Hinc concludimus: si nota tam parvi momenti ante impressionem Summo Pontifici monstrata et ab eo probata est; quanto magis correctorium Romanum, quo novæ lectiones inducuntur, ante impressionem Papæ monstrari et ab eo probari debuit? In appendice critica, præsertim circa finem eius, videre poteris, Franciscum Toletum et Angelum Roccam, [b]quibus Clemens VIII. emendationem, impressionem, correctionem Vulgatæ commiserat, omnium virium contentione laborasse, ut lectiones quasdam sibi displicentes ut errores typographicos eliminarent, sed conatus eorum non fuisse efficaces, mutationem textus fuisse impeditam. Si ergo in correctorio quædam lectiones trium editionum Clementinarum revocantur et loco earum novæ inducuntur, inferre debemus, supremam auctoritatem his correctionibus non contrariam fuisse, sed eas approbasse: alioquin uti plures aliæ non impressæ fuissent, sed manuscriptæ correctorium Romanum auctoritatem officialem habet,

---

[a] Videas pag. 1209 huius operis.

[b] Conferas quæ infra, pag. VI., nota f narrantur.

mansissent. — Tertio, in principio exemplaris tertiæ editionis, in bibliotheca Angelica (B. 13. 10*) conservati, quattuor paginæ manuscriptæ habentur, in quibus præter alia legimus: „Peculiare ipsi est triplex Correctorium, quod in priori ternione post Litteras Apostolicas Clementis VIII. impressum vides, ad cujus normam ceteræ SS. Bibliorum Editiones, quo Pontificis ejusdem Decreto obtemperetur, curandæ essent. Quæ correctiones quidem authenticas esse probat, et a P. Angelo Rocca Ord. S. Augustini, a Secretis Congregationis a Gregorio XIV. pro emendatione SS. Bibl. Vulgat. Ed. constitutæ, primum annotatas (prout ex ejus autographo in hac Bibliotheca asserverto apertissime constat) et quod fere sub oculis ejusdem Clementis VIII. descriptæ fuerint“ (sic).

Ergo correctorium Romanum auctoritate Clementis VIII. compositum ac publicatum est, ideoque sententias eius ultimas seu definitivas exhibet.

Etiam tertium principium quibusdam viris doctis non placuit. Alii putant, textum primæ editionis pro vero Clementino habendum esse, ubicumque correctorium Romanum tacet; alii e contrario textum tertiæ editionis a Clemente VIII. reapse intentum asserunt.

prima editio Clementina nimia cum festinatione præparata et impressa est,

Miror, quod viri docti affirmare possint, in prima editione textum a Summo Pontifice re vera intentum contineri. Si nostris temporibus idem auctor tres editiones operis eiusdem divulgat, nemo quisquam sententias ultimas et definitivas auctoris in prima editione quærit, præsertim si hæc editio magna cum festinatione præparata et impressa est. In talem enim editionem non solum errores typographici, verum etiam alia menda irrepere solent, quæ auctor deprehendit, quando plagulæ iam typis descriptæ sunt. Hac de causa indices errorum corrigendorum adiunguntur atque editiones „emendatæ“ emittuntur. — Atqui totum Vetus et Novum Testamentum [a]labore XIX dierum Zagaroli [b]correctum et [c]infra IV menses impressum est, dum nostra ætate duo vel etiam tres anni in impressionem et correctionem Bibliorum impenduntur; insuper typothetæ e [d]foliis editionis Sixtinæ, ab Angelo Rocca [e]festinanter correctis, primam editionem Clementinam composuerunt. Quarum rerum consequentia naturalis hæc fuit: prima editio Clementina magis e Sixtina dependet, quam [f]delegati Pontificis volebant, atque mendis fœdata est, quæ in sequentibus editionibus non amplius apparent. Regula

---

[a] Vercellone, Variæ Lectiones, tom. I., pag. LX s.

[b] Bene scribit Vercellone (loc. cit., pag. LX): „Quæ res quidem non levioris est momenti dum animo quis reputat, alterius pretii æstimari debere sex mensium opus, præ alio dierum novendecim tantum“.

[c] Vercellone, loc. cit., pag. LXIII., LXV., LXVIII.

[d] Typothetas illa folia Sixtinæ in manibus habuisse, quæ in bibliotheca Angelica (B. 18. 3) conservantur, iam Vercellone loco citato affirmavit. Quilibet videre potest, illa folia fuisse disiuncta et postea iterum in librum coniuncta; ea titulos librorum, versus Clementinæ, correctiones a Congregatione Gregoriana et Francisco Toleto propositas continere; ea istis maculis signata esse, quas typothetæ hodie quoque manuscriptis imprimunt. Denique notæ nonnullæ, quæ in manuscriptis typographo traditis dumtaxat inveniuntur, omnem dubitationem tollunt, e. gr. pag. 603: „Vedasi se si deve fare a g i l i t a t e, ovvero æ q u i t a t e. Hoggi non si è potuto stampare“; pag. 635: „Vedasi come si deve fare“ (scil. „ante tempus“ vel „ante templum“); pag. 805: „s'ha da pigliare due parole del foglio preced.“; pag. 807: „d'altra lettera“ (scil. cursiva); pag. 853: „s'ha da pigliare una riga“. Videas pag. 871. 895. 969 quoque. Quod si prima editio Clementina non in omnibus cum illis foliis convenit, omnes auctores sciunt, inter impressionem operis textum manuscripti sæpius mutari, quin hæ mutationes in manuscripto annotentur.

[e] Videas Vercellone, Variæ Lectiones, tom. I., pag. LXV.

[f] Clemens VIII. editionem Vulgatæ a Congregatione correctæ duobus Cardinalibus doctis commisit, scil. Augustino Valerio et Friderico Borromeo, quibus Franciscum Toletum coadiutorem adiunxit (cf. Vercellone, loc. cit., pag. LXII); emendationem vero typographicam Angelo Roccæ demandavit. Autographum Papæ, quod in exemplari secundæ editionis in bibliotheca Vaticana asservato habetur, tale est: „Clemens Papa VIII. Hanc Bibliorum editionem iuxta correctionem a Congregatione præstitam, imprimendam mandamus: et iudicio p. Francisci Toleti e societate Iesu committimus, eique nostram hac in re auctoritatem impertimur: emendationem vero typographicam fratris Angeli Rocchensis augustiniani a Camerino fidelitati et industriæ demandamus. Clemens Papa VIII.“ Potestatem Toleti et Roccæ auctoritate ipsius Papæ et probabiliter etiam duorum illorum Cardinalium fuisse limitatam, ex appendice nostra critica elucet. Lectiones enim, quas omnium virium contentione inducere volebant, non sunt inductæ (cf. pag. V).

generalis est: [a]si secunda et tertia editio a prima discrepant; prima cum Sixtina consentit, secunda et tertia ab ea dissentiunt.

Quanta cum festinatione infra quattuor illos menses laboratum sit, duobus exemplis monstrare possumus. Sixtina in Sir 7, 6 sequentem lectionem exhibet: „ne forte . . . ponas scandalum in agilitate tua." Prima manus per vocem „agilitate" atramento lineam duxit et in margine „æquitate" scripsit. Secunda manus sub „agilitate" puncta posuit, quæ apud typographos indicant, vocem non obstante linea transversa retinendam esse; in margine autem per novam lectionem „æquitate" atramento lineam duxit. Tertia manus sub „æquitate" puncta posuit, sed puncta sub „agilitate" posita non delevit, ita ut typographus nesciret, utrum „agilitate" an „æquitate" imprimendum esset, ideoque in margine inferiore scriberet: „Vedasi se si deve fare a g i l i t a t e, ovvero æ q u i t a t e". Quarta denique manus clare indicavit, „æquitate" esse imprimendum. — In Sir 51, 19 Sixtina habet: „Ante tempus postulabam". Prima manus per vocem „tempus" atramento lineam duxit et in margine „templum" scripsit. Secunda manus per novam lectionem lineam duxit et in margine „tempus" rescripsit. Tertia manus per illud „tempus" in margine scriptum lineam duxit et „templum" reposuit. Typographus iterum subdubitans in margine inferiore scripsit: „Vedasi come si deve fare." Quarta denique manus clare indicavit, „templum" esse imprimendum. quod exemplis monstratur;

Perspectis et consideratis his omnibus iure meritoque inferimus, ultimas sententias delegatorum pontificiorum atque ipsius Clementis VIII. in prima editione non contineri, sed in sequentibus esse quærendas.

Magis plausibilis primo aspectu videtur opinio iam sæc. XVII. proposita ac recentissime propugnata, videlicet lectiones a Summo Pontifice et delegatis eius definitive probatas in tertia editione contineri, ideoque hanc primæ ac secundæ editioni præferendam esse. Profecto ultimas seu definitivas sententias cuiuslibet auctoris omnes omnino in ultima editione operis quærunt, non in prima vel secunda. tertiæ editionis Clementinæ

Verumtamen, tertia editio plurimas easque satis graves lectiones exhibet, quarum causa manifeste non voluntas Papæ, sed negligentia typothetarum atque correctorum fuit. Legimus e. gr. Gn 2, 12 bdelium p r o bdellium, Gn 10, 14 Philistiim p r o Philisthiim, Gn 34, 30 levi p r o Levi, Ex 37, 8 sumitate p r o summitate, Dt 27, 2. 4 lævigabis p r o levigabis, Ios 15, 33 Campestribus p r o campestribus, Ios 17, 7 Machmethat p r o Machmethath, Idc 8, 17 subertit p r o subvertit, Idc 18, 26 cepto p r o cœpto, Idc 18, 31 Idolum p r o idolum, Rt 1, 17 terram p r o terra, 1 Sm 1, 1 Ephratæus p r o Ephrathæus, 1 Sm 1, 4 Helcana p r o Elcana, 1 Sm 13, 1 anis p r o annis, 2 Sm 4, 3 Gerhaim p r o Gethaim, 2 Sm 5, 24 audietis p r o audieris, 2 Sm 7, 24 factus est p r o factus es, 2 Sm 9, 6 Miphiboseh p r o Miphiboseth, 2 Sm 12, 6 reddēt p r o reddet, 2 Sm 14, 15 Num p r o Nunc, 2 Sm 15, 29 Abiathat p r o Abiathar, 2 Sm 23, 1 Christo Dei Iacob p r o christo Dei Iacob, 2 Sm 23, 34 Asbai p r o Aasbai, Gilonites p r o Gelonites, 1 Rg 4, 10 Arubot p r o Aruboth, 1 Rg 5, 4 requiem Dedit p r o requiem dedit, 1 Rg 10, 29 Hetthæorum p r o Hethæorum, 1 Rg 11, 5 Moloc p r o Moloch, 1 Rg 16, 8 Issrael p r o Israel, 1 Rg 21, 14 et Mortuus est p r o et mortuus est, 2 Rg 5, 2 duxerunt p r o duxerant, 2 Rg 17, 31 Nebagaz p r o Nebahaz, 2 Rg 18, 18 Elciæ p r o Helciæ, 2 Rg 25, 23 Maachati p r o Maachathi, 1 Par 1, 3. 33 Henoc p r o Henoch, 1 Par 1, 46 qui Percussit p r o qui percussit, Avit p r o Avith, 1 Par 4, 20 Zoheta p r o Zoheth, 1 Par 8, 5 Huran p r o Huram, 1 Par 11, 16 in Præsidio p r o in præsidio, 1 Par 24, 7 Ioiatib p r o Ioiarib, 1 Par 27, 4 post p r o et post, 2 Par 16, 8 Lybies p r o Libyes, Esr 10, 22 Phehur p r o Pheshur, Neh 3, 14 Bethacharan p r o Bethacharam, Neh 7, 47 Asupha p r o Hasupha, Neh 7, 48 Seros p r o Ceros, Agaba p r o Hagaba, Neh 7, 51 Gesem p r o Gezem, Neh 7, 54 Maida p r o Mahida, Neh 7, 55 Tema p r o Thema, Neh 11, 1 habituri p r o habitaturi, Neh 11, 27 in Hasersual p r o et in Hasersual, Tob 11, 2 Tobias p r o Tobia, Iob 24, 14 interfecit p r o interficit, Iob 36, 3 meu p r o meum, Ps 86, 5

[a] Videas epilogum criticum editionis meæ Œnipontanæ.

turba magna errorum manifestorum

fundabit pro fundavit, Ps 102, 18 psius pro ipsius, Ps 104, 11 hæreditatis pro hereditatis, Ps 118, 27 exercerbor pro exercebor, Ps 134, 11 Channan pro Chanaan, Ps 134, 13 in generatione pro in generationem, Pr 6, 9 a somno pro e somno, Pr 28, 7 commessatores pro comessatores, Ecl 3, 18 Dixi in corde filiis hominum pro Dixi in corde meo de filiis hominum, Sap 2, 22 indicaverunt pro iudicaverunt, Sap 5, 7 ignoravimus? pro ignoravimus., Sap 8, 21 erat sapientia pro erat sapientiæ, Sap 17, 14 inspiratus pro insperatus, Sir 13, 32 cum pro et cum, Sir 16, 7 exardescit pro exardescet, Sir 20, 2 devirginavit pro devirginabit, Sir 20, 19 quod babendum pro quod habendum, Sir 25, 1 quæ probata pro quæ sunt probata, Sir 35, 12 adinventionem pro ad inventionem, Sir 41, 10 quæruntur pro queruntur, Sir 48, 25 mandavit illi in Isaias pro mandavit illi Isaias, Is 14, 29 Philistæa pro Philisthæa, Is 28, 6 super ludicium pro super iudicium, Is 29, 2 Atiel pro Ariel, Is 36, 17 ad tetram pro ad terram, Is 38, 13 quasi leo contrivit pro quasi leo sic contrivit, Is 52, 8 eum converterit pro cum converterit, Is 53, 12 trangressoribus pro transgressoribus, Is 60, 2 operient tetram pro operient terram, Ir 7, 31 Tophet pro Topheth, Ir 16, 5 ne ingrediaris Domum pro ne ingrediaris domum, Ir 19, 6 Tophet pro Topheth, Ir 19, 12 s. Thophet pro Topheth, Ir 19, 14 Thopheth pro Topheth, Ir 21, 10 Posuit pro Posui, Ir 29, 2 Ieconias pro Iechonias, Ir 31, 4 et et egredieris pro et egredieris, Ir 32, 35 adificaverunt pro ædificaverunt, Ir 38, 12 cubitu pro cubito, Ir 40, 8 Maachati pro Maachathi, Ir 40, 10 Masphat pro Masphath, Ir 41, 12 Nathania pro Nathaniæ, Ir 46, 3 procedite pro et procedite, Lam 3, 57 invocavit pro invocavi, Lam 4, 1 platearum. pro platearum?, Lam 4, 2 figuli. pro figuli?, Lam 4, 7 Nazarei pro Nazaræi, Ez 1, 24 dimittebantur pro demittebantur, Ez 4, 12 egredietur pro egreditur, Ez 27, 10 Lybies pro Libyes, Ez 29, 14 Phatures pro Phathures, Ez 44, 30 reponant pro reponat, Ez 47, 16 Thicon pro Tichon, Dn 13, 48 starent pro staret, Am 2, 2 Charioth pro Carioth, Mch 1, 15 hæredem pro heredem, Mch 4, 8 filia Sion pro filiæ Sion, Mch 7, 8 lex mea pro lux mea, Agg 2, 5 filii pro fili, Zach 11, 13 illum pro illud, Zach 14, 10 habitavit pro habitabit, Mal 2, 12 offerentes pro offerentem, 1 Mcc 1, 57 in circuitum pro in circuitu, 1 Mcc 2, 25 dextruxit pro destruxit, 1 Mcc 4, 54 cyniris pro cinyris, 1 Mcc 12, 52 erant pro fuerant, 1 Mcc 13, 23 Bascamam pro Bascaman, 1 Mcc 13, 31 faceret iter pro iter faceret, 2 Mcc 3, 15 qui depositis pro qui de depositis, 2 Mcc 5, 3 aureorum marmorum pro aureorum armorum, 2 Mcc 5, 24 Appollonium pro Apollonium, 2 Mcc 8, 8 Ptolomæum pro Ptolemæum, 2 Mcc 15, 15 destram pro dextram, Mt 3, 7 batismum pro baptismum, Mt 15, 20 coinquinant pro coinquinat, Mt 16, 12 Sadducæorum? pro Sadducæorum., Mt 25, 27 veniens ergo pro veniens ego, Mt 26, 52 qui acceperint gladium? gladio peribunt pro qui acceperint gladium, gladio peribunt, Mt 27, 43 dixit enim? pro dixit enim:, Lc 3, 17 purgavit pro purgabit, Lc 3, 31 Mathata pro Mathatha, Lc 4, 9 statuit eum, super pinnam pro statuit eum super pinnam, Lc 4, 35 Obtumesce pro Obmutesce, Lc 9, 13 vobis pro nobis, Lc 14, 4 veto pro vero, Io 1, 26 Ego baptizo in aqua? pro Ego baptizo in aqua:, Io 4, 32 aurem pro autem, Io 8, 18 perihibet pro perhibet, Io 16, 21 peperit pro pepererit, præssuræ pro pressuræ, Io 18, 23 quid me cædis. pro quid me cædis?, Act 10, 28 comunem pro communem, Act 10, 47 ut baptizentur pro ut non baptizentur, Act 12, 25 expleto mysterio pro expleto ministerio, Act 13, 11 quærebat cui manum daret pro quærebat qui ei manum daret, Act 14, 7 claudus, ex utero pro claudus ex utero, Rom 5, 6 mortuus est. pro mortuus est?, Rom 5, 20 subintrabit pro subintravit, Rom 6, 1 Quid ergo dicemus, pro Quid ergo dicemus?, Rom 6, 16 qui exhibetis pro cui exhibetis, Rom 8, 7 inhibita est Deo pro inimica est Deo, Rom 8, 33 accusavit pro accusabit, 1 Cor 10, 31 aliud aliquid pro aliud quid, 1 Cor 11, 9 non creatus pro non est creatus, 1 Cor 14, 2 Spiritus autem loquitur pro Spiritu autem loquitur, Eph 6, 21 Tychichus pro Tychicus, 1 Tim 6, 8 contenti sumus pro contenti simus, Hbr 6, 19 quem pro quam,

Iac 2, 21 offerens Isaac filium suum, super altare pro offerens Isaac filium suum super altare, Iac 3, 15 descendes pro descendens, Iac 5, 3 erugo pro ærugo, 1 Io 5, 6 Christus est, veritas pro Christus est veritas, Apc 2, 12 romphæam pro rhomphæam, Apc 18, 15 ab ea, longe stabunt pro ab ea longe stabunt, Apc 19, 9 et dicit pro et dixit. — Præterea sæpissime litteræ commutantur, præcipue c et e, n et u, r et t, quæ permutatio etiam negligentiæ typothetarum et correctorum tribuenda est, qui errores supra enumeratos in correctorio non notarunt.

varias lectiones eius dubias reddit;

Quid proinde de istis locis sentiendum est, ubi tertia editio alias interpunctiones aliasque litteras initiales (maiusculas vel minusculas) verborum habet quam editiones præcedentes? Putarunt quidam, istas differentias consulto inductas, ideoque in his rebus primam et secundam editionem correctas esse; attamen, qui turbam magnam errorum supra enumeratorum spectaverit, differentes interpunctiones atque initiales negligentiæ operarum assignabit, nisi aliunde constet, eas reapse emendationes esse.

Ergo opinio, quæ primo aspectu plausibilis apparebat, scilicet in tertia editione variantes a Summo Pontifice et delegatis eius definitive probatas contineri, examinato statu [a]typographico huius editionis amplius vix defendi poterit.

sententiæ definitivæ generatim in secunda editione continentur;

Sententiæ ultimæ ac definitivæ delegatorum Summi Pontificis generatim in secunda editione Clementina continentur. Hæc editio multo accuratius impressa est quam editio tertia atque in plurimis locis a Sixtina recedit, ubi prima Clementina propter festinantiam correctorum cum ea concordat. Notissimum est autem ac sæpe repetitum, Franciscum Toletum, [b]cui Clemens VIII. in hac re auctoritatem suam commiserat, [c]nihil antiquius habuisse quam a Sixtina recedere. Itaque concludere possumus, in secunda editione, sub oculis eius impressa, sententias ultimas delegati pontificii contineri, si eas excipias [d]quas in exemplari eiusdem editionis emendandas consignavit. — Quibus lectis forsitan quis affirmaverit, textum secundæ editionis, prima et tertia neglectis, imprimendum esse. At, ne secunda quidem editio erroribus typographicis caret: e contrario, plus quam 200 eorum numeravi. Quapropter si ipsa sola lectionem quandam exhibet, prudens vir criticus dubitare debet, utrum emendatio Toleti an error typographi adsit.

tertium principium stabile invenitur

Qui proprietates trium editionum Clementinarum contemplatus fuerit, principium meum tertium approbare debebit, quod his verbis proposui: „Illa lectio est vere officialis, quam duæ editiones publicæ exhibent, nisi manifeste typographicæ incuriæ adscribendum sit.“ Quælibet enim trium editionum iussu et auctoritate Clementis VIII. impressa est; hoc respectu tres editiones testes eiusdem pretii sunt: ergo lectio, quæ a duabus exhibetur, generatim loquendo præferenda est. Attamen, quælibet editio erroribus typographicis repleta est; si igitur varians, quæ in duabus editionibus legitur, manifeste typographicæ incuriæ adscribenda est, illam variantem genuinam lectionem Clementinam iudicare debemus, quæ in una dumtaxat editione habetur. — Quibusdam hæc methodus nimis prosaica et „mechanica“ videtur; transeat: sed habet fundamentum in re, i. e. in proprietatibus trium editionum Clementinarum, ideoque stabilior est methodo artificiosa et commenticia. Ceterum iidem, quibus displicet, quod lectiones duarum editionum publicarum lectionibus unius generatim prætulerim, editionem Novi Testamenti a Nestle vulgatam laudant, [e]in qua lectiones duorum criticorum privatorum lectionibus tertii critici privati præferuntur.

[a] Quomodo declarari potest, quod tertia editio Clementina tot erroribus typographicis scatet? Salvo meliore iudicio rem sic declarari posse opinor. Impressioni editionis primæ et secundæ præter Roccam etiam Toletus invigilavit, qui 1593 purpura decoratus, sed iam 1596 mortuus est. Correctio igitur tertiæ editionis, quantum scimus, soli Roccæ incubuit. Hic autem laboribus in editione Sixtinæ et duarum Clementinarum exantlatis fessus confectusque erat, quare correctionem plagularum probabiliter aliis committere debuit, qui patientiam ac diligentiam correctoribus operis magni sed parvis typis compositi necessariam non habuisse videntur.

[b] Conferas notam f in pag. VI huius operis.

[c] Vercellone, loc. cit., pag. LXIV. in nota 3. scribit: „Ex nostris autem notationibus compertum erit lectiones a Sixto probatas quandoque perperam reiectas aut saltem temere contemptas fuisse.“

[d] Videas pag. XIII s. et appendicem criticam circa finem.

[e] Videas præfationem ipsius Nestle.

in campo patenti

Correctorio Romano non obstante [a]editiones secunda et tertia coniunctæ in locis ca. 270 ab editione prima recedunt; porro secunda editio in se spectata in locis ca. 140 a prima et tertia coniunctis discrepat; denique tertia editio in se considerata in locis ca. 830 a prima et secunda coniunctis dissentit. In hac computatione indifferentes interpunctiones et accentus non numerantur. Vir criticus igitur patentem habet campum.

Orthographia et interpunctio ad proprietates Clementinæ pertinent,

2. D e   o r t h o g r a p h i a   e t   i n t e r p u n c t i o n e. Quod ad orthographiam et interpunctionem attinet, omnes viri docti, quorum iudicia audieram, unum atque idem senserunt, scilicet orthographiam et interpunctionem editionum officialium retinendas esse, eo quod ad proprietates Vulgatæ Clementinæ pertineant. Quocirca Wordsworth et White in apparatu critico maioris editionis Novi Testamenti Latini orthographiam Clementinam annotant, White in pag. XI—XIII et in notis minoris editionis discrepantiam suæ ac Clementinæ orthographiæ diligenter exponit, Nestle in editione Novi Testamenti Latini orthographiam Clementinam religiose conservavit.

infidelibus editionibus Clementinæ

Qui textus antiquos sine propria eorum orthographia edit, eos veste sua spoliat et ad usum virorum doctorum inutiles facit. Otto Clemen in libraria Bonnensi Marcus et Webers „pro studiosis, theologis, germanistis et historicis" editionem operum Lutheri „in forma textus scientificis postulatis satisfacienti" publicat, cum aliæ editiones „modernisatæ" ad usum istorum virorum inutiles sint. Et quali forma Clemen opera Lutheri edit? Subtilitate diplomatica textum Germanicum editionum originalium una cum orthographia et interpunctione originali reimprimit, ibi tantum eam mutans ubi manifeste falsa est, quamquam orthographia et interpunctio Germanica sæculi XVI. a præsenti valde discrepat. Codices Græci et Latini quoque cum propria orthographia, licet sæpe falsa, eduntur itaque viris criticis utiles redduntur. Propterea vix comprehendi potest, quare plurimi editores Vulgatæ Clementinæ orthographiam et interpunctionem eius mutaverint atque editiones suas ad usum virorum eruditorum inutiles, immo noxias fecerint.

ipsi professores Scripturæ in errores coniecti sunt;

Quattuor exemplis probabo, talibus editionibus Clementinæ etiam professores S. Scripturæ et auctores operum exegeticorum in errores coniectos esse. K n a b e n b a u e r in commentario evangelii Ioannis pag. 67 versum 3. et 4. capitis I. ex sua editione Vulgatæ sic descripsit: „et sine ipso factum est nihil quod factum est. [4] In ipso vita erat". S a l e s in nova editione versionis Italicæ a Martini curatæ istos versus sic impressit: „et sine ipso factum est nihil, quod factum est; [4] In ipso vita erat", atque in annotatione affirmat, Vulgatam verba „quod factum est" cum præcedentibus connectere. Hoc fit in malis editionibus a Knabenbauer et Sales adhibitis, non in Clementina originali neque in Sixtina neque in manuscriptis Latinis. In Sixtina isti versus modo sequenti distinguuntur: „et sine ipso factum est nihil: quod factum est [4] in ipso vita erat"; White eodem modo interpungit, asserens: „distinctionem nostram et Sixtinam approbant codices pæne omnes". In Clementina impressum est: „et sine ipso factum est nihil, quod factum est, [4] in ipso vita erat", [b]quæ interpunctio in medio relinquit, utrum verba „quod factum est" cum antecedentibus an cum subsequentibus coniungenda sint. Ergo mala editio Clementinæ, cui professor Sales temere confidebat, in magnum et crassum errorem eum coniecit. — C o r n e l y in commentario ad 1 Cor 9, 2—4 pag. 235 textum Vulgatæ ex sua editione sic exhibet: „Et si aliis non sum apostolus, sed tamen vobis sum: nam signaculum apostolatus mei vos estis in Domino. [3]Mea

[a] Delegati Summi Pontificis, editiones Clementinas præparantes et typis describentes, non infallibiles erant, quapropter ipsis quoque accidit quod aliis mortalibus libros edentibus evenire solet. Etiam Summum Pontificem in rebus mere criticis ac typographicis errare, errata sua agnoscere et corrigere posse, editio Sixtina suis schedulis demonstrat. Ergo catholici timentes, ne istis mendis auctoritas Apostolica lædatur, in historia et theologia fundamentali non bene versati sunt. „Ecclesia enim, scribit Vercellone (Variæ lectiones, tom. II., pag. 522 s.), leviora nonnulla sacrarum Scripturarum menda ab hominibus illata, quæ sanæ doctrinæ non adversantur, necessario atque innocue patitur; at numquam vel levissimum errorem suprema sua auctoritate comprobavit."

[b] Inspicias appendicem criticam ad hunc locum.

defensio apud eos, qui me interrogant, hæc est: [4] Numquid non habemus potestatem manducandi et bibendi?" Deinde pag. 239 exponit, nexum versuum in Clementina indicatum a modernis fere omnibus relinqui, qui versum 3. non cum 4., sed cum 2. coniungunt. Et ecce, tres editiones originales Clementinæ reapse ita versus nectunt; ibi enim impressum habemus: „nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino. [3] mea defensio apud eos, qui me interrogant, hæc est. [4] Numquid etc." Inter versum 2. et 3. est punctum minus, inter 3. et 4. autem punctum maius: ergo versus 2. et 3. nectuntur. Nexus a Cornely impugnatus in malis editionibus Clementinæ invenitur. — Idem Cornely in commentario ad 2 Cor 1, 13 s. pag. 30 textum Vulgatæ sic descripsit: „Spero autem, quod usque in finem cognoscetis. [14] Sicut cognovistis nos ex parte, quod gloria vestra sumus." Postea pag. 35 demonstrat, constructionem interpunctione Clementina indicatam duobus incommodis laborare, et rectius unam sententiam continuam agnoscendam esse, cui verba „sicut et cognovistis nos ex parte" parenthetice inserta sint. Et vide, hæc constructio in tribus editionibus Clementinæ originalibus iam indicatur, ubi legimus: „Spero autem quod usque in finem cognoscetis, [14] sicut et cognovistis nos ex parte, quod gloria vestra sumus." Constructio Clementina, quam Cornely impugnavit, in malis tantum editionibus reperitur. — Kaulen in [a]opusculo suo de latinitate Vulgatæ pag. 11 asserit, in Clementina initio cuiuslibet versus litteram maiusculam conspici, et numerale „quattuor" semper cum t unico scribi. Utraque assertio falsa est: in exemplaribus originalibus numerale „quattuor" semper cum t duplici scribitur, et initio versuum sæpe littera minuscula habetur. Vercelloniana editione Kaulen in errorem inductus est.

orthographia et interpunctio ab internationali commissione definiatur.

Nemo est qui infitietur, orthographiam et interpunctionem Vulgatæ seria probatione atque gravi mutatione indigere; at hæc mutatio non a viris [b]privatis in editione Clementina (quam sic veste sua propria spoliant), sed ab internationali commissione ecclesiastica in nova editione Vulgatæ fieri debet. Mutatio enim orthographiæ et interpunctionis maioribus obnoxia est difficultatibus quam nonnulli acriculi cogitant.

quia orthographia numquam uniformis fuit

De orthographia Latina tempore recentissimo multa conscripta et tamquam nova venditata sunt, quæ Germanus philologus Brambach iam ante 45 annos litteris consignaverat. Ex [c]opusculis eius quilibet discere potest, quam incertæ sint multæ res orthographicæ. Sed audiamus Italum virum doctum, Ceci, professorem in regia universitate Romana. Hic in [d]grammatica Latina scribit: „In materia di ortografia latina una certa libertà dev' essere concessa a tutti, fino a che un consesso di dotti non fissi l'ortografia per i testi destinati al gran pubblico e per il latino moderno. Il latino non ebbe in nessun tempo unità di grafia. E nessuno scrittore — nè dei maggiori, nè dei minori — mirò alla uniformità nella ortografia propria." Nuda electio et constans usus quarundam formarum scribendi teste [e]Brambach scriptoribus Latinis „obscura diligentia" apparuisset. Unde sequitur, quid de præsumptione sentiendum sit, Hieronymum habuisse „modum scribendi bene fixum"; est opinio ficta et vana. Comparatio codicum Latinorum, quibus Wordsworth et White usi sunt; immo comparatio partium diversarum eiusdem codicis ea confirmant, quæ Brambach et Ceci de varietate orthographiæ docent.

---

[a] Sprachliches Handbuch zur biblischen Vulgata. Freiburg i. Br. 1904.

[b] Si Ecclesia non impedivit, quominus editores Vulgatæ Clementinæ orthographiam et interpunctionem eius mutarent, tamen non declaravit, illas editiones principiis artis criticæ consentaneas esse. Wordsworth et White et Nestle aliique viri docti, quorum iudicia audivi, arte tenent accurateque defendunt, Clementinam sine orthographia et interpunctione propria principiis criticis non respondere. Quid mirum? Ipsæ ephemerides, non solum „criticorum Germanorum" verum etiam Italorum, scripta varia cum omnibus erroribus orthographicis citant, ut subtilitati criticæ satisfaciant.

[c] Die Neugestaltung der Lateinischen Orthographie in ihrem Verhältniss zur Schule. Leipzig 1868. — Hülfsbüchlein für Lateinische Rechtschreibung. Leipzig 1884.

[d] Parte I: Morfologia. Roma 1905, pag. 8.

[e] Hülfsbüchlein für Lateinische Rechtschreibung, pag. VI.

neque est

Neque hodie unitatem scribendi habemus, immo multi contra præcepta grammaticorum scribunt. E. gr. [a]Ceci, [b]Schmidt-Thumser, [c]Schultz-Valmaggi postulant, ut litteræ initiales adiectivorum a nominibus propriis derivatorum maiusculæ sint, ergo „res Romana, litteræ Latinæ, Latine scire" (Ceci). At scriptores plurimi contra hanc regulam talia adiectiva cum initialibus minusculis scribunt et imprimunt.

neque statim obtineri poterit,

Ego quidem in ista sum sententia, uniformem et constantem orthographiam Latinam non obtineri posse, antequam [d]thesaurus linguæ Latinæ quinque universitatum Germanicarum ad finem perductus fuerit. Si enim commissio quædam internationalis orthographiam vocabulorum singulorum definiat, investigationibus professorum quinque universitatum Germanicarum demonstrari poterit, definitam orthographiam minus rectam ideoque mutandam esse. In fasciculis hucusque divulgatis, qui vocabula usque ad „dicio" inclusive continent, plures formæ vocabulorum a quibusdam philologis repudiatæ defenduntur ac propugnantur.

quia regula fixa interpungendi non exsistit,

Interpunctionum quoque mutatio sat difficilis est, quod exemplo notissimo demonstrabo. In editione Clementina plurimæ virgulæ habentur, quæ oculos multorum offendunt, præsertim si ante „et" ponuntur. Non pauci igitur putarunt, istas virgulas omittendas esse. Verumtamen, qualem regulam in hac omissione sequi debemus? In [e]grammatica linguæ Germanicæ hæc regula generalis proponitur: si per „et" duæ propositiones grammatice perfectæ coniunguntur, vel si illud „et" propositio secundaria præcedit, virgula ante „et" ponenda est; si vero per „et" duo vocabula dumtaxat vel copulativæ partes propositionis nectuntur, virgula omittenda est. Quæ regula in terris Germanicis placet, in aliis autem nationibus non probatur, quemadmodum audivi atque in editione minore a White curata vidi. Ergo si regula grammaticæ Germanicæ observatur, aliæ nationes non sunt contentæ; si usus interpungendi aliarum nationum custoditur, Germani offenduntur. Ob hanc aliasque rationes grammatici [f]Winer-Schmiedel et [g]Blass profitentur, interpunctionem arbitrio editorum relinquendam esse, cum regula fixa non exsistat.

et interpunctio plurium locorum controversa est.

Quibus dictis accedit, quod interpretes de pluribus locis Scripturæ valde disputent, quomodo interpungendi sint. Unum exemplum adducam. In Mc 1, 1—4 Clementina et White sic interpungunt: „Initium Evangelii Iesu Christi, Filii Dei. [2] Sicut scriptum est in Isaia propheta: Ecce ego mitto angelum meum . . . [3] Vox clamantis in deserto... [4] Fuit Ioannes in deserto baptizans." Alii sic: „Initium Evangelii Iesu Christi, Filii Dei (erat), [2] sicut scriptum est . . . [4] Fuit Ioannes in deserto baptizans". Alii sic: „Initium Evangelii Iesu Christi, Filii Dei. [2] Sicut scriptum est . . . (ita) [4] fuit Ioannes in deserto baptizans". Alii sic: „Initium Evangelii Iesu Christi, Filii Dei, ([2] sicut scriptum est . . .) [4] fuit Ioannes in deserto baptizans". Qualis interpunctio eligenda sit, non tam facile decidi potest.

Summa harum disquisitionum erit: editio Clementina propria veste, i. e. sua orthographia et interpunctione ne spolietur; novæ editionis Vulgatæ orthographia et interpunctio ab internationali commissione interpretum definiatur, quantum ante consummationem thesauri linguæ Latinæ fieri potest.

Adiumenta valde utilia:

3. De dispositionibus logicis, parallelismo membrorum, notis exegeticis. In fine officialis præfationis ad lectorem legimus: „Sicut Apostolica Sedes industriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes sancti Hieronymi, et alia id genus in aliis editionibus inseruerunt; ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipsa Vaticana editione eiusmodi adiumenta pro studiosorum commoditate,

---

[a] Grammatica Latina, Parte I, pag. 1.
[b] Lateinische Schulgrammatik. Wien 1899, pag. 1.
[c] Piccola grammatica Latina. Torino 1910, pag. 2.
[d] Thesaurus linguæ Latinæ editus auctoritate et consilio academiarum quinque Germanicarum Berolinensis Gottingensis Lipsiensis Monacensis Vindobonensis. Lipsiæ 1900 1912.
[e] Wetzel, Die deutsche Sprache. Eine nach methodischen Grundsätzen bearbeitete Grammatik für höhere Lehranstalten. Bielefeld und Leipzig 1904, pag. 400
[f] Grammatik des neutestamentlichen Sprachidioms. Göttingen 1894, pag. 78.
[g] Grammatik des Neutestamentlichen Griechisch. Göttingen 1902, pag. 19.

atque utilitate in posterum adiiciantur; ita tamen, ut lectiones variæ ad marginem ipsius Textus minime annotentur". Inter adiumenta, e quibus studiosi Sacræ Scripturæ præcipue commoditatem atque utilitatem percipere possunt, dispositiones logicæ textus, descriptio partium poeticarum secundum regulam parallelismi membrorum, breves notæ exegeticæ a viris doctis numerantur. Propterea iam editionem Œnipontanam his adiumentis instruxi, et Ems. Metropolita Salisburgensis, Ioannes Card. Katschthaler, die 9. Iunii 1904 editionem libentissime commendavit „cum adiecta analysis textus simul cum notis marginalibus studiosos Sacrarum Scripturarum valde adiutura sit". Alii quoque viri docti istam textus imprimendi rationem approbarunt et laudarunt; at rogarunt me, ut in nova editione distinctiones et subdistinctiones non in margine, sed typis crassioribus infra textum sacrum ponerem atque notas exegeticas, præsertim in Novo Testamento, multiplicarem.

Examinavi ergo denuo contextum sacrorum librorum, inspexi quoque opera recentissima criticorum et interpretum tum catholicorum tum acatholicorum, elegi eam divisionem cuiuslibet libri, quæ secundum principia hermeneutica mihi probabilior videbatur. Quod si divisio quædam nonnullis viris doctis forsitan minus placuerit, nequaquam mirabor. Vidi enim, quoties auctores operum criticorum et exegeticorum textum sacrum dividentes inter se dissentiant; et nemo, ne Ecclesia catholica quidem, definitive declarare potest, qualis variarum divisionum absolute præferenda sit. Quilibet igitur suo iudicio utatur. — Quattuor Evangelia secundum locos parallelos sic partitus sum, ut synopsis evangelica facile componi possit. dispositiones logicæ textus,

Maiores partes poeticas secundum regulam parallelismi membrorum descripsi, ita tamen ne multum spatii perderem neve pondus ac pretium operis nimium augerem. Qua in causa semper textum originalem consului, quare membra sæpius contra interpunctionem Clementinam distinguere debui. Parallelismum membrorum in versione non tam pulchre apparere quam in textu originali, omnes periti in arte bene sciunt. — Ad metrum parum attendere potui. Nullum enim diversorum systematum ne in textu originali quidem servari potest, quin verba alia eliminentur, alia inserantur, alia transponantur. Quæ omnia editori Vulgatæ officialis illicita sunt, in qua textus originalis sæpius non ad verbum, sed libere, ergo originali forma poetica non conservata, translatus habetur. descriptio iuxta parallelismum membrorum,

Exegeticas notas marginales multiplicavi, præsertim in Novo Testamento, quod studiosi sæpius legunt quam Antiquum. notæ exegeticæ.

4. De appendice lectionum Clementinarum atque Hebraicarum et Græcarum discrepantium. Cum omnes differentias inter Vulgatam Clementinam atque textum Hebraicum et Græcum propter rationes in præfatione assignatas lectoribus proponere nequirem, illas tantum protuli, quas iam Franciscus Toletus et Angelus Rocca notarunt. Notæ criticæ Toleti

Toletus prius in margine exemplaris Sixtinæ, nunc in bibliotheca Vaticana asservati, notas criticas apposuit, quas 28. Augusti anni 1592, die sancti Augustini, Clementis VIII. anno I. perfecit. Quas notas quidam iussu Roccæ ex isto exemplari exscripsit, cuius manuscriptum inter „Miscellanea", tom. III., pag. 165—572, bibliothecæ Angelicæ (Ms. XI. 1. 6) habetur. Epitomen earum Rocca ipse in margine exemplaris primæ editionis Clementinæ (in bibliotheca Angelica, B. 18. 3*) ascripsit, nonnumquam de suo aliquid adiungens. Plerumque differentia lectionum Sixtinarum ac Clementinarum, sæpius etiam discrepantia lectionum vulgarium Vulgatæ ac textuum Hebraicorum et Græcorum in iis perstringitur. Priores omisi, posteriores descripsi, quia longe maioris momenti sunt. Utrum vera sint necne, quæ Toletus et Rocca de manuscriptis Latinis affirmant, generatim non investigavi, quia ad institutum meum non pertinebat; accurate tamen assertiones eorum textum Hebraicum et Græcum respicientes examinavi et observationes meas inter uncinos adieci. in exemplari Sixtinæ,

Postea Toletus in exemplari secundæ editionis Clementinæ, quod nunc in bibliotheca Vaticana scrupulose custoditur, emendationes proposuit, quæ saltem in exemplari Clementinæ

post mortem Toleti (14. Sept. 1596) in manus Roccæ venerunt et ab eodem ex parte exemplari primæ editionis Clementinæ supra nominato insertæ sunt. Nam notationes in illo exemplari factæ die sanctæ Catharinæ, 24. Novembris 1596, completæ sunt, uti Rocca in fine Apocalypsis, pag. 1131, subscripsit. Has emendationes a Toleto propositas in fine appendicis enumerabo, easque integras, quia multis viris doctis ignotæ sunt. Ex notis criticis a me adiunctis prudens lector percipiet, quare Rocca plures illarum emendationum in suo exemplari tacuerit.

pretium earum. Verum est quod apud [a]Vercellone de præstantissimo P. Toleto legimus: De correctionibus Gregorianis „tam distincte, perspicue districteque iudicat, ut omnes aliorum hucusque commemoratas annotationes hæ longe superent.“ Si nihilominus in iis quædam inveniuntur, quæ hodie non amplius defendi possunt, id in progressu artis criticæ explicationem habet.

Vocabula Hebraica et Græca non suis sed Latinis litteris transcripsi, ut optatis non paucorum responderem.

Novi operis 5. De relatione editionum Œnipontanæ et Ratisbonensis. Hæc editio Ratisbonensis non est simplex repetitio editionis Œnipontanæ, sed novum omnino opus. Editionem enim Œnipontanam pro viris criticis constitui ac designavi, et idcirco in forma quasi autotypographica publicavi, ut in præfatione huius operis dixi; hanc editionem Ratisbonensem typographus et ego usui communi destinavimus, ideoque in forma hodierna divulgavimus.

titulus. Præposui ei illum titulum, [b]qui primum in editione Lugdunensi 1604, deinde in Coloniensi 1609 et Moguntina 1609 legitur, ac demum ab Allioli in editione Latina-Germanica, per ipsam Sedem Apostolicam approbata, adoptatus est.

omissiones. Omisi descriptionem imaginemque codicis Bassetti Tridentini, correctorium Romanum, ordinem librorum Veteris et Novi Testamenti, præfationes Hieronymi, indicem testimoniorum, nominum interpretationem, indicem biblicum, variantes Clementinas et Sixtinas. Quæ omnia in editione Œnipontana necessaria erant, quia ita tantum vicem exemplarium originalium explere potuit; pro editione Ratisbonensi autem a viris doctis superflua habebantur et omittenda censebantur, cum omissio secundum officialem præfationem ad lectorem liceret.

textus impressio. Sacrum textum non in duas partes fissum, sed per integram paginam diffusum exhibere volui, quia hoc modo dispositio magis sub aspectu ponitur. Accentus et abbreviaturas varias neglexi. Puncta diæreseos omisi, quia secundum grammaticos Schmidt-Thumser non necessaria sunt, præsertim si diphthongi ligantur. Numeros versuum non in margine, sed loco asteriscorum in ipso textu posui. Litteras A B C etc. necnon a b c etc. omisi, quia post inductionem versuum superfluæ sunt. In editione Œnipontana propter rationem supra indicatam hæc omnia ponere debui; in editione Ratisbonensi ea omisi, quia consentiente auctoritate ecclesiastica omitti possunt.

loci paralleli; Parallelos locos officiales retinui, sed novo citandi modo, in multis regionibus Germaniæ usitato, descripsi. Designat autem Gn Genesim, Ex Exodum, Lv Leviticum, Nm Numeros, Dt Deuteronomium, Ios Iosue, Idc Iudices, Rt Ruth, 1 Sm et 2 Sm duos libros Samuelis vel priores Regum, 1 Rg et 2 Rg posteriores libros Regum, 1 Par et 2 Par libros Paralipomenon, Esr librum Esdræ, Neh librum Nehemiæ vel secundum Esdræ, Tob Tobiam, Idt Iudith, Est Esther, Iob, Ps Psalmos, Pr Proverbia, Ecl Ecclesiasten, Ct Canticum Canticorum, Sap Sapientiam, Sir Ecclesiasticum, Is Isaiam, Ir Ieremiam, Lam Lamentationes, Bar Baruch, Ez Ezechielem, Dn Danielem, Os Oseam, Ioel, Am Amos, Abd Abdiam, Ion Ionam, Mch Michæam, Nah Nahum, Hab Habacuc, Soph Sophoniam, Agg Aggæum, Zach Zachariam, Mal Malachiam, 1 Mcc et 2 Mcc libros Machabæorum; Mt Matthæum, Mc Marcum, Lc Lucam, Io Ioannem, Act Actus Apostolorum, Rom epistolam ad Romanos, 1 Cor et 2 Cor epistolas ad Corinthios, Gal ad Galatas, Eph ad

[a] Variæ Lectiones, tom. I., pag. LXIII s.

[b] Nostris quoque temporibus quidam cum Bonaventura a Magdalono et Vercellone (loc. cit., pag. LXXII) asserunt, nomen Clementis VIII. circa 1640 titulo insertum fuisse; quam assertionem Biblia Lugdunensia falsam ostendunt.

Ephesios, Phlp ad Philippenses, Col ad Colossenses, 1 Thes et 2 Thes ad Thessalonicenses, 1 Tim et 2 Tim ad Timotheum, Tit ad Titum, Phlm ad Philemonem, Hbr ad Hebræos, Iac epistolam Iacobi, 1 Ptr et 2 Ptr epistolas Petri, 1 Io et 2 Io et 3 Io epistolas Ioannis, Iud epistolam Iudæ, Apc Apocalypsin; Inf infra, Sup supra eiusdem libri. — In margine inferiore tum caput tum versiculum tum vocabulum indicavi, ad quod locus parallelus spectat, quia plures viri docti tam accuratam indicationem desiderabant. Errores typographicos, qui in editionem Œnipontanam irrepserant, diligenter correxi.

errores typographici editionis Œnipontanæ,

Si forsitan inter editionem Œnipontanam et Ratisbonensem differentia quædam deprehendatur, in editione Œnipontana standum est, quam octies emendantes perlegimus: septies ante et octavum post 1906. Toties editionem Ratisbonensem perlegere non potuimus, quamquam diligentissime eam correximus. Editionem Œnipontanam cum exemplaribus originalibus ultimum comparans errores typographicos inveni, qui pag. 165*s. eiusdem editionis non enumerati sunt. Eos infra uncinos hic subiciam, extra uncinos rectam lectionem notans. Gn 15, 13 semen (semem), Gn 16, 14 Barad (Barat), Gn 44, 21 illum. (illum), Ex 34, 16 fornicari (fornicare), Ex 36, 27 id- (id), Lv 6, 5 domino (Domino), Lv 25, 16 Quanto (Quando), Idc 18, 19 nobiscum, (nobiscum), 1 Par 2, 13 Simmaa (Simaa; pag. 118* varians Sixtina deleatur), 1 Par 11, 32 Azmoth (Azmoth,), 2 Par 23, 7 regem, (regem), Esr 8, 11 Bebai, (Bebai), Iob 27, 7 impius, (impius), Ecl 9, 15 pauper (pauper,), Sap 18, 4 Digni (Digne), Sir 3, 21 humilibus (hominibus), Is 14, 9 suscitavit (suscitabit), Is 14, 23 exercituum. (exercituum), Dn 9, 15 forti, (forti), Soph 1, 16 angulos (angelos), Lc 6, 11 invicem, (invicem).

lectiones mutatæ;

In sequentibus septem locis lectiones, de quibus iam 1906 dubitabam, consulto mutavi: 1 Rg 3, 17 Domine (I. et II. Clementinæ, pro domine Sixtinæ et III. Clementinæ), 1 Mcc 13, 47 simulacra (II. et III. Cl., pro simulachra Sixt. et I. Cl., quia scriptio variat), Mt 4, 15 gentium: (Sixt. et III. Cl., pro gentium I. et II. Cl.: error typographicus), Mc 5, 13 eis (Sixt., pro ei I. et II. et III. Cl.: error typographicus), Lc 10, 23 dixit (Sixt. et I. Cl., pro dicit II. et III. Cl.: error typographicus), Act 23, 30 misi eum ad te: denuncians et accusatoribus (hanc interpunctionem contextus postulat; in Sixt. et I. et II. Cl. duplex punctum, in III. Cl. virgula post denuncians ponitur, quod sensum turbat), Gal 3, 29 Christi: (Sixt. et I. Cl., pro Christi. II. et III. Cl.: error typographicus).

forma moderna huius editionis.

Quemadmodum præfantes diximus, hæc editio in moderna machina typotheta, quam „monotype“ vocant, composita est: typis recentissimis et elegantibus, dilucidis et grandibus. Nihilominus volumen pertenue est, utpote in charta subtili impressum. Nonnulli probabiliter minorem formam operis desiderabunt; at illi, quorum usui in primis editionem destinavimus, minorem nolebant formam, ne conspectus obscuraretur.

PRÆFATIO AD LECTOREM.
(TRIUM EDITIONUM CLEMENTINARUM.)

Vulgata a Tridentino authentica declarata

In multis, magnisque beneficiis, quæ per sacram Tridentinam Synodum Ecclesiæ suæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quod inter tot Latinas editiones Divinarum Scripturarum, solam veterem ac vulgatam, quæ longo tot sæculorum usu in Ecclesia probata fuerat, gravissimo Decreto authenticam declaravit. Nam, ut illud omittamus, quod ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreses huius temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipsa certe tanta versionum varietas, atque diversitas magnam in Ecclesia Dei confusionem parere potuisset. Iam enim hac nostra ætate illud fere evenisse constat, quod sanctus Hieronymus tempore suo accidisse testatus est, [a]tot scilicet fuisse exemplaria, quot codices; cum unusquisque pro arbitrio suo adderet, vel detraheret.

ceteris editionibus Latinis anteferenda est.

Huius autem veteris ac vulgatæ Editionis tanta semper fuit auctoritas, tamque excellens præstantia, ut eam ceteris omnibus Latinis editionibus longe anteferendam esse, apud æquos Iudices in dubium revocari non posset. Qui namque in ea Libri continentur (ut a maioribus nostris quasi per manus traditum nobis est) partim ex sancti Hieronymi translatione, vel emendatione suscepti sunt; partim retenti ex antiquissima quadam editione Latina, quam sanctus Hieronymus [b]communem et Vulgatam, sanctus Augustinus [c]Italam, sanctus Gregorius [d]Veterem translationem appellat.

quia ex Itala et Hieronymi lucubrationibus fluxit;

Ac de Veteris quidem huius, sive Italæ editionis sinceritate atque præstantia præclarum sancti Augustini testimonium extat in secundo Libro de Doctrina Christiana, ubi [e]Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam censuit, quod esset, ut ipse loquitur, verborum tenacior cum perspicuitate sententiæ. De sancto vero Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia testimonia: eum enim sanctus Augustinus [f]hominem doctissimum, ac trium linguarum peritissimum vocat, atque eius translationem ipsorum quoque Hebræorum testimonio veracem esse confirmat. Eundem sanctus Gregorius ita prædicat, [g]ut eius translationem, quam novam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta verius transfudisse dicat: atque idcirco dignissimam esse, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Isidorus non uno in loco Hieronymianam versionem ceteris omnibus anteponit, [h]eamque ab ecclesiis Christianis communiter recipi ac probari affirmat, [i]quod sit in verbis clarior, et veracior in sententiis. Sophronius quoque, vir eruditissimus, sancti Hieronymi translationem non Latinis modo, sed etiam Græcis valde probari animadvertens, tanti eam fecit, ut Psalterium et Prophetas ex Hieronymi versione in Græcum eleganti sermone transtulerit. Porro qui secuti sunt, viri doctissimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anselmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonaventura, ceterique omnes, qui his nongentis annis in Ecclesia floruerunt, sancti Hieronymi versione ita sunt usi, ut ceteræ, quæ pene innumerabiles erant, quasi lapsæ de manibus Theologorum, penitus obsoleverint. Quare non immerito Catholica Ecclesia sanctum Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas divinitus excitatum ita celebrat, ut iam difficile non sit illorum omnium damnare iudicium, qui vel tam eximii Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certe paria præstare se posse confidunt.

---

[a] Præf in Ios. — [b]In cap 49 Is. — [c]Lib 2 Doctr Christ cap 14. — [d]Epist Dedic ad Leandrum cap 5 in fine. — [e]Ubi supra. — [f]Lib 18 de Civit Dei cap 43. — [g]Lib 20 Moral 24. — [h]Lib 6 Etymol cap 5. — [i]Lib 1 de Divin offic 12.

Ceterum ne tam fidelis translatio, tamque in omnes partes Ecclesiæ utilis, vel iniuria temporum, vel impressorum incuria, vel temere emendantium audacia, ulla ex parte corrumperetur, eadem sacrosancta Synodus Tridentina illud Decreto suo sapienter adiecit, ut hæc ipsa vetus ac vulgata Editio emendatissime, quoad fieri posset, imprimeretur: neque ulli liceret eam sine facultate et approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto simul typographorum temeritati ac licentiæ modum imposuit, et Pastorum Ecclesiæ in tanto bono quam diligentissime retinendo, et conservando, vigilantiam, atque industriam excitavit. ex decreto Tridentino emendatissime imprimenda

Et quamvis insignium Academiarum Theologi in Editione vulgata pristino suo nitori restituenda magna cum laude laboraverint; quia tamen in tanta re nulla potest esse nimia diligentia, et codices manuscripti complures et vetustiores Summi Pontificis iussu conquisiti, atque in Urbem advecti erant; et demum, quoniam executio generalium Conciliorum, et ipsa Scripturarum integritas ac puritas ad curam Apostolicæ Sedis potissimum pertinere cognoscitur; ideo Pius IV. Pontifex Maximus pro sua in omnes Ecclesiæ partes incredibili vigilantia, lectissimis aliquot sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, aliisque tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritissimis viris, eam provinciam demandavit, ut vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquissimis codicibus manuscriptis, inspectis quoque Hebraicis, Græcisque Bibliorum fontibus; consultis denique veterum Patrum commentariis, accuratissime castigarent. Quod itidem institutum Pius V. prosecutus est. Verum Conventum illum ob varias, gravissimasque Sedis Apostolicæ occupationes iamdudum intermissum, Sixtus V. divina providentia ad summum Sacerdotium evocatus, ardentissimo studio revocavit, et opus tandem confectum typis mandari iussit. Quod cum iam esset excusum, et ut in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animadvertens non pauca in sacra Biblia præli vitio irrepsisse, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus sub incudem revocandum censuit atque decrevit. Id vero cum morte præventus præstare non potuisset, Gregorius XIV. qui post Urbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto successerat, eius animi intentionem executus perficere aggressus est, amplissimis aliquot Cardinalibus, aliisque doctissimis viris ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque, et qui illi successit, Innocentio IX. brevissimo tempore de hac luce subtractis; tandem sub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Ecclesiæ universæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo bene iuvante perfectum est. et cura Summorum Pontificum repurgata

Accipe igitur Christiane Lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia veterem ac vulgatam sacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia castigatam: quam quidem sicut omnibus numeris absolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile est, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc usque diem prodierunt, emendatiorem, purioremque esse, minime dubitandum. Et vero quamvis in hac Bibliorum recognitione in codicibus manuscriptis, Hebræis, Græcisque fontibus, et ipsis veterum Patrum commentariis conferendis non mediocre studium adhibitum fuerit; in hac tamen pervulgata Lectione sicut nonnulla consulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consulto immutata relicta sunt; tum quod ita faciendum esse ad offensionem populorum vitandam sanctus Hieronymus [a]non semel admonuit: tum quod facile fieri posse credendum est, ut maiores nostri, qui ex Hebræis, et Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum, et emendatiorum librorum habuerint, quam ii, qui post illorum ætatem ad nos pervenerunt, qui fortasse tam longo tempore identidem describendo minus puri, atque integri evaserunt; tum denique quia sacræ Congregationi Amplissimorum Cardinalium, aliisque eruditissimis viris ad hoc opus a Sede Apostolica delectis propositum non fuit, novam aliquam editionem cudere, vel antiquum Interpretem ulla ex parte corrigere, vel emendare; sed ipsam veterem, ac vulgatam Editionem Latinam a mendis veterum librariorum, necnon pravarum emendationum erroribus repurgatam, suæ pristinæ integritati, ac puritati, quoad eius fieri potuit, restituere; eaque accuratissime impressa est,

---

[a]Epist ad Suniam et Fretellam; Præf Evang ad Damasum.

restituta, ut quam emendatissime imprimeretur iuxta Concilii Œcumenici Decretum pro viribus operam dare.

in qua nihil extraneum invenitur. Porro in hac Editione nihil non canonicum, nihil adscititium, nihil extraneum apponere visum est: atque ea causa fuit, cur Liber tertius et quartus Esdræ inscripti, quos inter Canonicos libros sacra Tridentina Synodus non annumeravit, ipsa etiam Manassæ regis Oratio, quæ neque Hebraice, neque Græce quidem extat, neque in manuscriptis antiquioribus invenitur, neque pars est ullius Canonici libri, extra Canonicæ Scripturæ seriem posita sint: et nullæ ad marginem concordantiæ (quæ posthac inibi apponi non prohibentur), nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conspiciantur.

varia adiumenta tamen adici possunt. Sed sicut Apostolica Sedes industriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes sancti Hieronymi, et alia id genus in aliis editionibus inseruerunt; ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipsa Vaticana editione eiusmodi adiumenta pro studiosorum commoditate, atque utilitate in posterum adiiciantur; ita tamen, ut lectiones variæ ad marginem ipsius Textus minime annotentur.

DE CANONICIS SCRIPTURIS DECRETUM

EX CONCILIO TRIDENTINO SESSIONE QUARTA.

Concilium Tridentinum Sacrosancta Œcumenica, et generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis, hoc sibi perpetuo ante oculos proponens, ut sublatis erroribus, puritas ipsa Evangelii in Ecclesia conservetur. Et infra:

Testamenti veteris Sacrorum vero librorum Indicem huic Decreto ascribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa Synodo suscipiuntur. Sunt vero infrascripti: Testamenti veteris: Quinque Moysi, idest Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium: Iosue, Iudicum, Ruth: Quattuor Regum: Duo Paralipomenon: Esdræ primus, et secundus, qui dicitur Neemias: Tobias, Iudith, Esther, Iob, Psalterium Davidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Ieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, idest Osea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus, et secundus.

atque novi Testamenti novi: Quattuor Evangelia, secundum Matthæum, Marcum, Lucam, et Ioannem: Actus Apostolorum a Luca Evangelista conscripti: Quattuordecim Epistolæ Pauli Apostoli: Ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apostoli duæ: Ioannis Apostoli tres: Iacobi Apostoli una: Iudæ Apostoli una: et Apocalypsis Ioannis Apostoli.

Libros sacros definit. Si quis autem Libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, et in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris, et canonicis non susceperit, et traditiones prædictas sciens, et prudens contempserit, anathema sit.

CLEMENS PAPA VIII.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Cum sacrorum Bibliorum vulgatæ editionis Textus summis laboribus, ac vigiliis restitutus, et quam accuratissime mendis expurgatus, Benedicente Domino, ex nostra Typographia Vaticana in lucem prodeat; Nos, ut in posterum idem Textus incorruptus, ut decet, conservetur, opportune providere volentes, auctoritate Apostolica, tenore præsentium districtius inhibemus, ne intra decem annos a data præsentium numerandos, tam citra, quam ultra montes alibi quam in nostra Vaticana Typographia a quoquam imprimatur. Elapso autem præfato decennio, eam cautionem adhiberi præcipimus, ut nemo hanc sanctarum Scripturarum editionem typis mandare præsumat, nisi habito prius exemplari in Typographia Vaticana excuso: cuius exemplaris forma, ne minima quidem particula de Textu mutata, addita, vel ab eo detracta, nisi aliquod occurrat, quod Typographicæ incuriæ manifeste adscribendum sit, inviolabiliter observetur. Papa impressionem textus licitam

Si quis vero Typographus in quibuscumque Regnis, Civitatibus, Provinciis, et locis tam nostræ et S. R. E. ditioni in temporalibus subiectis, quam non subiectis, hanc eandem sacrarum Scripturarum editionem intra Decennium prædictum quoquomodo, elapso autem Decennio, aliter quam iuxta huiusmodi exemplar, ut præfertur, imprimere, vendere, venales habere, aut alias edere vel evulgare, aut siquis Bibliopola a se vel ab aliis quibusvis, post datam præsentium, huius Editionis impressos libros, seu imprimendos a præfato restituto et correcto Textu in aliquo discrepantes, seu ab alio, quam a Typographo Vaticano, intra Decennium excusos, pariter vendere, venales proponere vel evulgare præsumpserit, ultra amissionem omnium librorum, et alias arbitrio nostro infligendas pœnas temporales, etiam maioris excommunicationis sententiam eo ipso incurrat: a qua nisi a Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo constitutus, absolvi non possit. necnon illicitam declarat,

Mandamus itaque universis et singulis, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque Ecclesiarum, et locorum, etiam regularium Prælatis, ut præsentes litteras in suis quisque Ecclesiis et iurisdictionibus ab omnibus inviolate perpetuo observari curent ac faciant. Contradictores per censuras Ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis; Non obstantibus constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, ac in Generalibus, Provincialibus, vel Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus, ac quarumcumque Ecclesiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum atque Universitatum, etiam Studiorum generalium iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, ac privilegiis, indultis, ac litteris Apostolicis in contrarium quomodocumque emanatis, et emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latissime derogamus, ac derogatum esse decernimus. Volumus autem, ut præsentium transumptis etiam in ipsis voluminibus impressis eadem, in iudicio et extra, fides ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibita, vel ostensa. mandata et derogationes adiungens.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris Die IX. Novembris. M.D.XCII. Pontif. Nostri Anno I.

M. VESTRIUS BARBIANUS.

LIBER GENESIS,

HEBRAICE BERESITH.

EXORDIUM.

Creatio cæli et terræ, 1, 1—2, 3.

1. 1 In principio [a]creavit Deus cælum, et terram. 2 Terra autem erat inanis Principium.
et vacua, et tenebræ erant super faciem abyssi: et Spiritus Dei ferebatur super
aquas.
3 Dixitque Deus: [b]Fiat lux. Et facta est lux. 4 Et vidit Deus lucem quod dies primus,
esset bona: et divisit lucem a tenebris. 5 Appellavitque lucem Diem, et tenebras
Noctem: factumque est vespere et mane, dies unus.
6 Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum: et dividat aquas dies secundus,
ab aquis. 7 Et fecit Deus firmamentum, divisitque aquas, quæ erant sub firma-
mento, ab his, [c]quæ erant super firmamentum. Et factum est ita. 8 Vocavitque
Deus firmamentum, Cælum: et factum est vespere et mane, dies secundus.
9 Dixit vero Deus: Congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt, in locum unum: dies tertius,
et appareat arida. Et factum est ita. 10 Et vocavit Deus [d]aridam, Terram, con-
gregationesque aquarum appellavit Maria. Et vidit Deus quod esset bonum. 11 Et
ait: Germinet terra herbam virentem, et facientem semen, et lignum pomiferum
faciens fructum iuxta genus suum, cuius semen in semetipso sit super terram.
Et factum est ita. 12 Et protulit terra herbam virentem, et facientem semen
iuxta genus suum, lignumque faciens fructum, et habens unumquodque sementem
secundum speciem suam. Et vidit Deus quod esset bonum. 13 Et factum est
vespere et mane, dies tertius.
14 Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cæli, et dividant diem dies quartus,
ac noctem, et sint [e]in signa et tempora, et dies et annos: 15 ut luceant in fir-
mamento cæli, et illuminent terram. Et factum est ita. 16 Fecitque Deus duo
luminaria magna: luminare maius, ut præesset diei: et luminare minus, ut præ-
esset nocti: et stellas. 17 Et posuit eas in firmamento cæli, ut lucerent super
terram, 18 et præessent diei ac nocti, et dividerent lucem ac tenebras. Et vidit
Deus quod esset bonum. 19 Et factum est vespere et mane, dies quartus.
20 Dixit etiam Deus: Producant aquæ reptile animæ viventis, et volatile dies quintus,
super terram sub firmamento cæli. 21 Creavitque Deus Cete grandia, et omnem
animam viventem atque motabilem, quam produxerant aquæ in species suas,
et omne volatile secundum genus suum. Et vidit Deus quod esset bonum. 22 Bene-
dixitque eis, dicens: Crescite, et multiplicamini, et replete aquas maris: avesque
multiplicentur super terram. 23 Et factum est vespere et mane, dies quintus.
24 Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere suo, iumenta, dies sextus,
et reptilia, et bestias terræ secundum species suas. Factumque est ita. 25 Et
fecit Deus bestias terræ iuxta species suas, et iumenta, et omne reptile terræ in
genere suo. Et vidit Deus quod esset bonum, 26 et ait: Faciamus Hominem ad
[f]imaginem, et similitudinem nostram: et præsit piscibus maris, et volatilibus cæli,
et bestiis, universæque terræ, omnique reptili, quod movetur in terra. 27 Et
creavit Deus hominem ad imaginem suam: [g]ad imaginem Dei creavit illum, mas-
culum et feminam creavit eos. 28 Benedixitque illis Deus, et ait: [h]Crescite et
multiplicamini, et replete terram, et subiicite eam, et dominamini piscibus maris,
et volatilibus cæli, et universis animantibus, quæ moventur super terram. 29 Dixit-

---

1, *1* [a]Ps 32, 6; 135, 5; Sir 18, 1; Act 14, 14; 17, 24. — *3* [b]Hbr 11, 3. — *7* [c]Ps 135, 6; 148, 4; Ir 10, 12; 51, 15. — *10* [d]Iob 38, 4; Ps 32, 7; 88, 12; 135, 6. — *14* [e]Ps 135, 7. — *26* [f]Inf 5, 1; 9, 6; 1 Cor 11, 7; Col 3, 10. — *27* [g]Sap 2, 23; Sir 17, 1; Mt 19, 4. — *28* [h]Inf 8, 17; 9, 1.

que Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, et
universa ligna quæ habent in semetipsis sementem generis sui, [a]ut sint vobis in
escam: 30 et cunctis animantibus terræ, omnique volucri cæli, et universis quæ
moventur in terra, et in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et
factum est ita. 31 Viditque Deus [b]cuncta quæ fecerat: et erant valde bona. Et
factum est vespere et mane, dies sextus.

2. 1 Igitur perfecti sunt cæli et terra, et omnis ornatus eorum. 2 Com-
plevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat: et [c]requievit die septimo
ab universo opere quod patrarat. 3 Et benedixit diei septimo; et sanctificavit
illum: quia in ipso cessaverat ab omni opere suo quod creavit Deus ut faceret.

PARS PRIOR.

Historia totius generis humani, 2, 4—11, 26.

I. Generationes cæli et terræ, 2, 4—4, 26.

1. Status innocentiæ protoparentum, 2, 4—25.

4 Istæ sunt generationes cæli et terræ, quando creata sunt, in die quo fecit
Dominus Deus cælum et terram:

5 Et omne virgultum agri antequam oriretur in terra, omnemque herbam
regionis priusquam germinaret: non enim pluerat Dominus Deus super terram,
et homo non erat qui operaretur terram: 6 Sed fons ascendebat e terra, irrigans
universam superficiem terræ. 7 Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo
terræ, et inspiravit in faciem eius spiraculum vitæ, et [d]factus est homo in animam
viventem.

8 Plantaverat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis a principio: in
quo posuit hominem quem formaverat. 9 Produxitque Dominus Deus de humo
omne lignum pulchrum visu, et ad vescendum suave: lignum etiam vitæ in medio
paradisi, lignumque scientiæ boni et mali. 10 Et fluvius egrediebatur de loco
voluptatis ad irrigandum paradisum, qui inde dividitur in quattuor capita. 11 Nomen
uni [e]Phison: ipse est qui circuit omnem terram Hevilath, ubi nascitur aurum:
12 Et aurum terræ illius optimum est: ibi invenitur bdellium, et lapis onychinus.
13 Et nomen fluvii secundi Gehon: ipse est qui circumit omnem terram Æthiopiæ.
14 Nomen vero fluminis tertii, Tygris: ipse vadit contra Assyrios. Fluvius autem
quartus, ipse est Euphrates.

15 Tulit ergo Dominus Deus hominem, et posuit eum in paradiso voluptatis,
ut operaretur, et custodiret illum: 16 Præcepitque ei dicens: Ex omni ligno paradisi
comede: 17 De ligno autem scientiæ boni et mali ne comedas. in quocumque
enim die comederis ex eo, morte morieris.

18 Dixit quoque Dominus Deus: Non est bonum esse hominem solum: faciamus
ei adiutorium simile sibi. 19 Formatis igitur, Dominus Deus, de humo cunctis
animantibus terræ, et universis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam, ut videret
quid vocaret ea: omne enim quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen
eius. 20 Appellavitque Adam nominibus suis cuncta animantia, et universa
volatilia cæli, et omnes bestias terræ: Adæ vero non inveniebatur adiutor similis
eius. 21 Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam: cumque obdormisset,
tulit unam de costis eius, et replevit carnem pro ea. 22 Et ædificavit Dominus
Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem: et adduxit eam ad Adam.

23 Dixitque Adam: [f]Hoc nunc, os ex ossibus meis, et caro de carne mea:
hæc vocabitur Virago, quoniam de viro sumpta est. 24 Quamobrem relinquet
homo patrem suum, et matrem, et adhærebit uxori suæ: [g]et erunt duo in carne una.

25 Erat autem uterque nudus, Adam scilicet et uxor eius: et non erubescebant.

29 [a]Inf 9, 3. — *31* [b]Sir 39, 21; Mc 7, 37. — **2**, *2* [c]Ex 20, 11; 31, 17; Dt 5, 14; Hbr 4, 4. — *7* [d]1 Cor 15, 45. — *11* [e]Sir 24, 35. — *23* [f]Mt 19, 5; Mc 10, 7; 1 Cor 11, 9; Eph 5, 31. — *24* [g]1 Cor 6, 16.

2. Status peccati eorum, 3, 1—24.

3 1 Sed et serpens erat callidior cunctis animantibus terræ quæ fecerat Dominus
Deus. Qui dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis Deus ut non comederetis de
omni ligno paradisi? 2 Cui respondit mulier: De fructu lignorum, quæ sunt in
paradiso, vescimur: 3 de fructu vero ligni, quod est in medio paradisi, præcepit
nobis Deus ne comederemus: et ne tangeremus illud, ne forte moriamur. 4 Dixit
autem serpens ad mulierem: [a]Nequaquam morte moriemini. 5 Scit enim Deus
quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri: et eritis sicut
dii scientes bonum et malum. 6 Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum
ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile: et tulit de fructu illius,
et [b]comedit: deditque viro suo, qui comedit.

Tentatio ac peccatum,

7 Et aperti sunt oculi amborum: cumque cognovissent se esse nudos, con-
suerunt folia ficus, et fecerunt sibi perizomata. 8 Et cum audissent vocem Domini
Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam et
uxor eius a facie Domini Dei in medio ligni paradisi.

concupiscentia sentita.

9 Vocavitque Dominus Deus Adam, et dixit ei: Ubi es? 10 Qui ait: Vocem
tuam audivi in paradiso: et timui, eo quod nudus essem, et abscondi me. 11 Cui
dixit: Quis enim indicavit tibi quod nudus esses, nisi quod ex ligno de quo præ-
ceperam tibi ne comederes, comedisti? 12 Dixitque Adam: Mulier, quam dedisti
mihi sociam, dedit mihi de ligno, et comedi. 13 Et dixit Dominus Deus ad mu-
lierem: Quare hoc fecisti? Quæ respondit: Serpens decepit me, et comedi. 14 Et
ait Dominus Deus ad serpentem: Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia
animantia, et bestias terræ: super pectus tuum gradieris, et terram comedes cunctis
diebus vitæ tuæ. 15 Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et
semen illius: ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo eius. 16 Mulieri
quoque dixit: Multiplicabo ærumnas tuas, et conceptus tuos: in dolore paries
filios, et sub viri potestate eris, [c]et ipse dominabitur tui. 17 Adæ vero dixit: Quia
audisti vocem uxoris tuæ, et comedisti de ligno, ex quo, præceperam tibi, ne com-
ederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus
vitæ tuæ. 18 Spinas et tribulos germinabit tibi, et comedes herbam terræ. 19 In
sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram de qua sumptus es:
quia pulvis es, et in pulverem reverteris.

sententia iudicis,

20 Et vocavit Adam nomen uxoris suæ, Heva: eo quod mater esset cunctorum
viventium. 21 Fecit quoque Dominus Deus Adæ et uxori eius tunicas pelliceas,
et induit eos: 22 Et ait: Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum
et malum: nunc ergo ne forte mittat manum suam, et sumat etiam de ligno vitæ,
et comedat, et vivat in æternum. 23 Et emisit eum Dominus Deus de paradiso
voluptatis, ut operaretur terram de qua sumptus est. 24 Eiecitque Adam: et
collocavit ante paradisum voluptatis Cherubim, et flammeum gladium, atque
versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ.

eiectio e paradiso.

3. Mali ac boni homines, 4, 1—26.

4. 1 Adam vero cognovit uxorem suam Hevam: quæ concepit et peperit
Cain, dicens: Possedi hominem per Deum. 2 Rursumque peperit fratrem eius
Abel. Fuit autem Abel pastor ovium, et Cain agricola. 3 Factum est autem post
multos dies ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. 4 [d]Abel quoque
obtulit de primogenitis gregis sui, et de adipibus eorum: et respexit Dominus ad
Abel, et ad munera eius. 5 Ad Cain vero, et ad munera illius non respexit: iratus-
que est Cain vehementer, et concidit vultus eius. 6 Dixitque Dominus ad eum:
Quare iratus es? et cur concidit facies tua? 7 Nonne si bene egeris, recipies: sin
autem male, statim in foribus peccatum aderit? sed sub te erit appetitus eius,
et tu dominaberis illius. 8 Dixitque Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur
foras. Cumque essent in agro, consurrexit Cain adversus fratrem suum Abel, et
interfecit eum. 9 Et ait Dominus ad Cain: Ubi est Abel frater tuus? Qui respondit:

Cain et Abel,

3, *4* [a]2 Cor 11, 3. — *6* [b]Sir 25, 33; 1 Tim 2, 14. — *16* [c]1 Cor 14, 34. — 4, *4* [d]Hbr 11, 4.
8 [e]Sap 10, 3; Mt 23, 35; 1 Io 3, 12; Iud 11.

Nescio: Num custos fratris mei sum ego? [10] Dixitque ad eum: Quid fecisti? vox
sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. [11] Nunc igitur maledictus eris super
terram, quæ aperuit os suum, et suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. [12] Cum
operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos: vagus et profugus eris super
terram. [13] Dixitque Cain ad Dominum: Maior est iniquitas mea, quam ut veniam
merear. [14] Ecce eiicis me hodie a facie terræ, et a facie tua abscondar, et ero
vagus et profugus in terra: omnis igitur qui invenerit me, occidet me. [15] Dixit-
que ei Dominus: Nequaquam ita fiet: sed omnis qui occiderit Cain, septuplum
punietur. Posuitque Dominus Cain signum, ut non interficeret eum omnis qui
invenisset eum. [16] Egressusque Cain a facie Domini, habitavit profugus in terra
ad orientalem plagam Eden.

Cainitæ. [17] Cognovit autem Cain uxorem suam, quæ concepit, et peperit Henoch:
et ædificavit civitatem, vocavitque nomen eius ex nomine filii sui, Henoch. [18] Porro
Henoch genuit Irad, et Irad genuit Maviael, et Maviael genuit Mathusael, et Ma-
thusael genuit Lamech. [19] Qui accepit duas uxores, nomen uni Ada, et nomen
alteri Sella. [20] Genuitque Ada Iabel, qui fuit pater habitantium in tentoriis,
atque pastorum. [21] Et nomen fratris eius Iubal: ipse fuit pater canentium cithara
et organo. [22] Sella quoque genuit Tubalcain, qui fuit malleator et faber in cuncta
opera æris et ferri. Soror vero Tubalcain, Noema. [23] Dixitque Lamech uxoribus
suis Adæ et Sellæ:

Audite vocem meam uxores Lamech,
auscultate sermonem meum:
quoniam occidi virum in vulnus meum,
et adolescentulum in livorem meum.
[24] Septuplum ultio dabitur de Cain:
de Lamech vero septuagies septies.

Seth ac Enos. [25] Cognovit quoque adhuc Adam uxorem suam: et peperit filium, vocavitque
nomen eius Seth, dicens: Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit
Cain. [26] Sed et Seth natus est filius, quem vocavit Enos: iste cœpit invocare
nomen Domini.

II. Generationes Adami, 5, 1—6, 8.

1. Vitæ primorum hominum, 5, 1—31.

5. [1] Hic est liber generationis Adam.

Adam. In die, qua creavit Deus hominem, [a]ad similitudinem Dei fecit illum. [2] Mascu-
lum et feminam creavit eos, et benedixit illis: et vocavit nomen eorum Adam, in
die quo creati sunt. [3] Vixit autem Adam centum triginta annis: et genuit ad
imaginem et similitudinem suam, vocavitque nomen eius Seth. [4] Et facti sunt
dies [b]Adam, postquam genuit Seth, octingenti anni: genuitque filios et filias.
[5] Et factum est omne tempus quod vixit Adam, anni nongenti triginta, et mortuus est.

Seth. [6] Vixit quoque Seth centum quinque annis, et genuit Enos. [7] Vixitque Seth
postquam genuit Enos, octingentis septem annis, genuitque filios et filias. [8] Et
facti sunt omnes dies Seth nongentorum duodecim annorum, et mortuus est.

Enos. [9] Vixit vero Enos nonaginta annis, et genuit Cainan. [10] Post cuius ortum
vixit octingentis quindecim annis, et genuit filios, et filias. [11] Factique sunt omnes
dies Enos nongenti quinque anni, et mortuus est.

Cainan. [12] Vixit quoque Cainan septuaginta annis, et genuit Malaleel. [13] Et vixit
Cainan postquam genuit Malaleel, octingentis quadraginta annis, genuitque filios
et filias. [14] Et facti sunt omnes dies Cainan nongenti decem anni, et mortuus est.

Malaleel. [15] Vixit autem Malaleel sexaginta quinque annis, et genuit Iared. [16] Et vixit
Malaleel postquam genuit Iared, octingentis triginta annis: et genuit filios et filias.
[17] Et facti sunt omnes dies Malaleel octingenti nonaginta quinque anni, et
mortuus est.

5, 1 [a]Sup 1, 27; Inf 9, 6; Sap 2, 23; Sir 17, 1. — *4* [b]1 Par 1, 1.

18 Vixitque Iared centum sexaginta duobus annis, et genuit Henoch. 19 Et
vixit Iared postquam genuit Henoch, octingentis annis, et genuit filios et filias.
20 Et facti sunt omnes dies Iared nongenti sexaginta duo anni, et mortuus est.
21 Porro Henoch vixit sexaginta quinque annis, et genuit Mathusalam. 22 Et Henoch.
ambulavit Henoch cum Deo: et vixit, postquam genuit Mathusalam, trecentis
annis, et genuit filios et filias. 23 Et facti sunt omnes dies Henoch trecenti se-
xaginta quinque anni. 24 [a]Ambulavitque cum Deo, et non apparuit: quia tulit
eum Deus.
25 Vixit quoque Mathusala centum octoginta septem annis, et genuit Lamech. Mathusala.
26 Et vixit Mathusala, postquam genuit Lamech, septingentis octoginta duobus
annis, et genuit filios et filias. 27 Et facti sunt omnes dies Mathusala nongenti
sexaginta novem anni, et mortuus est.
28 Vixit autem Lamech centum octoginta duobus annis, et genuit filium: Lamech.
29 vocavitque nomen eius Noe, dicens: Iste consolabitur nos ab operibus et laboribus
manuum nostrarum in terra, cui maledixit Dominus. 30 Vixitque Lamech, post-
quam genuit Noe, quingentis nonaginta quinque annis, et genuit filios et filias.
31 Et facti sunt omnes dies Lamech, septingenti septuaginta septem anni, et mortuus
est. Noe vero cum quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, et Iapheth.

2. Præparatio diluvii, 6, 1—8.

6. 1 Cumque cœpissent homines multiplicari super terram, et filias procreas- Depravatio morum.
sent, 2 Videntes filii Dei filias hominum quod essent pulchræ, acceperunt sibi
uxores ex omnibus, quas elegerant. 3 Dixitque Deus: Non permanebit spiritus
meus in homine in æternum, quia caro est: eruntque dies illius centum viginti
annorum. 4 Gigantes autem erant super terram in diebus illis. postquam enim
ingressi sunt filii Dei ad filias hominum, illæque genuerunt, isti sunt potentes
a sæculo viri famosi.
5 Videns autem Deus quod multa malitia hominum esset in terra, et cuncta decretum divinum.
[b]cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, 6 pœnituit eum quod
hominem fecisset in terra. Et tactus dolore cordis intrinsecus, 7 Delebo, inquit,
hominem, quem creavi, a facie terræ, ab homine usque ad animantia, a reptili
usque ad volucres cæli. pœnitet enim me fecisse eos. 8 Noe vero invenit gratiam
coram Domino.

III. Generationes Noe, 6, 9—9, 29.

1. Noe ante diluvium, 6, 9—7, 16.

9 Hæ sunt generationes Noe:
[c]Noe vir iustus atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulavit. Noe iustus,
10 Et genuit tres filios, Sem, Cham, et Iapheth. 11 Corrupta est autem terra coram
Deo, et repleta est iniquitate.
12 Cumque vidisset Deus terram esse corruptam, (omnis quippe caro corruperat arcam ædificat,
viam suam super terram) 13 dixit ad Noe: Finis universæ carnis venit coram
me: repleta est terra iniquitate a facie eorum, et ego disperdam eos cum terra.
14 Fac tibi arcam de lignis lævigatis: mansiunculas in arca facies, et bitumine linies
intrinsecus, et extrinsecus. 15 Et sic facies eam: Trecentorum cubitorum erit
longitudo arcæ, quinquaginta cubitorum latitudo, et triginta cubitorum altitudo
illius. 16 Fenestram in arca facies, et in cubito consummabis summitatem eius:
ostium autem arcæ pones ex latere: deorsum, cœnacula, et tristega facies in ea.
17 Ecce ego adducam aquas diluvii super terram, ut interficiam omnem carnem,
in qua spiritus vitæ est subter cælum: Universa quæ in terra sunt, consumentur.
18 Ponamque fœdus meum tecum: et ingredieris arcam tu et filii tui, uxor tua,
et uxores filiorum tuorum tecum. 19 Et ex cunctis animantibus universæ carnis
bina induces in arcam, ut vivant tecum: masculini sexus et feminini. 20 De volu-

---

24 [a]Sir 44, 16; Hbr 11, 5. — **6,** *5* [b]Inf 8, 21; Mt 15, 19. — *9* [c]Sir 44, 17.

cribus iuxta genus suum, et de iumentis in genere suo, et ex omni reptili terræ
secundum genus suum: bina de omnibus ingredientur tecum, ut possint vivere.
21 Tolles igitur tecum ex omnibus escis, quæ mandi possunt, et comportabis apud
te: et erunt tam tibi, quam illis in cibum. 22 [a]Fecit igitur Noe omnia, quæ præ-
ceperat illi Deus.

et eam intrat.

7. 1 Dixitque Dominus ad eum: [b]Ingredere tu, et omnis domus tua in arcam:
te enim vidi iustum coram me in generatione hac. 2 Ex omnibus animantibus
mundis tolle septena et septena, masculum et feminam: de animantibus vero
immundis duo et duo, masculum et feminam. 3 Sed et de volatilibus cæli septena
et septena, masculum et feminam: ut salvetur semen super faciem universæ terræ.
4 Adhuc enim, et post dies septem ego pluam super terram quadraginta diebus
et quadraginta noctibus: et delebo omnem substantiam, quam feci, de superficie
terræ. 5 Fecit ergo Noe omnia, quæ mandaverat ei Dominus. 6 Eratque sexcen-
torum annorum quando diluvii aquæ inundaverunt super terram. 7 Et [c]ingressus
est Noe et filii eius, uxor eius et uxores filiorum eius cum eo in arcam propter aquas
diluvii. 8 De animantibus quoque mundis et immundis, et de volucribus, et ex
omni, quod movetur super terram, 9 duo et duo ingressa sunt ad Noe in arcam,
masculus et femina, sicut præceperat Dominus Noe. 10 Cumque transissent septem
dies, aquæ diluvii inundaverunt super terram. 11 Anno sexcentesimo vitæ Noe,
mense secundo, septimodecimo die mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ,
et cataractæ cæli apertæ sunt: 12 et facta est pluvia super terram quadraginta
diebus et quadraginta noctibus. 13 In articulo diei illius ingressus est Noe, et Sem,
et Cham, et Iapheth filii eius: uxor illius, et tres uxores filiorum eius cum eis in
arcam: 14 ipsi et omne animal secundum genus suum, universaque iumenta in
genere suo, et omne quod movetur super terram in genere suo, cunctumque vola-
tile secundum genus suum, universæ aves, omnesque volucres 15 ingressæ sunt
ad Noe in arcam, bina et bina ex omni carne, in qua erat spiritus vitæ. 16 Et quæ
ingressa sunt, masculus et femina ex omni carne introierunt, sicut præceperat ei
Deus: et inclusit eum Dominus deforis.

2. Noe inter diluvium, 7, 17—8, 12.

Cum suis servatur.

17 Factumque est diluvium quadraginta diebus super terram: et multiplicatæ
sunt aquæ, et elevaverunt arcam in sublime a terra. 18 Vehementer enim inunda-
verunt: et omnia repleverunt in superficie terræ: porro arca ferebatur super aquas.
19 Et aquæ prævaluerunt nimis super terram: opertique sunt omnes montes excelsi
sub universo cælo. 20 Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes, quos operu-
erat. 21 [d]Consumptaque est omnis caro quæ movebatur super terram, volucrum,
animantium, bestiarum, omniumque reptilium, quæ reptant super terram: universi
homines, 22 et cuncta, in quibus spiraculum vitæ est in terra, mortua sunt. 23 Et
delevit omnem substantiam, quæ erat super terram, ab homine usque ad pecus,
tam reptile quam volucres cæli: et deleta sunt de terra: [e]remansit autem solus
Noe, et qui cum eo erant in arca. 24 Obtinueruntque aquæ terram centum quinqua-
ginta diebus.

videt montes Armeniæ.

8. 1 Recordatus autem Deus Noe, cunctorumque animantium, et omnium
iumentorum, quæ erant cum eo in arca, adduxit spiritum super terram, et imminutæ
sunt aquæ. 2 Et clausi sunt fontes abyssi, et cataractæ cæli: et prohibitæ sunt
pluviæ de cælo. 3 Reversæque sunt aquæ de terra euntes et redeuntes: et cœperunt
minui post centum quinquaginta dies. 4 Requievitque arca mense septimo, vigesimo
septimo die mensis super montes Armeniæ. 5 At vero aquæ ibant et decrescebant
usque ad decimum mensem: decimo enim mense, prima die mensis, apparuerunt
cacumina montium.

22 [a]Hbr 11, 7. — 7, *1* [b]2 Ptr 2, 5. — *7* [c]Mt 24, 38; Lc 17, 26; 1 Ptr 3, 20. — *21* [d]Sap 10, 4; Sir 39, 28. — *23* [e]1 Ptr 3, 20.

6 Cumque transissent quadraginta dies, aperiens Noe fenestram arcæ, quam
fecerat, dimisit corvum: 7 qui egrediebatur, et non revertebatur, donec siccarentur
aquæ super terram. 8 Emisit quoque columbam post eum, ut videret si iam ces-
sassent aquæ super faciem terræ. 9 Quæ cum non invenisset ubi requiesceret
pes eius, reversa est ad eum in arcam: aquæ enim erant super universam terram:
extenditque manum, et apprehensam intulit in arcam. 10 Expectatis autem ultra
septem diebus aliis, rursum dimisit columbam ex arca. 11 At illa venit ad eum ad
vesperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo. intellexit ergo Noe
quod cessassent aquæ super terram. 12 Expectavitque nihilominus septem alios
dies: et emisit columbam, quæ non est reversa ultra ad eum.

3. Noe post diluvium, 8, 13—9, 29.

13 Igitur sexcentesimo primo anno, primo mense, prima die mensis imminutæ Egreditur et offert.
sunt aquæ super terram: et aperiens Noe tectum arcæ, aspexit, viditque quod
exiccata esset superficies terræ. 14 Mense secundo, septimo et vigesimo die mensis
arefacta est terra. 15 Locutus est autem Deus ad Noe, dicens: 16 Egredere de
arca, tu et uxor tua, filii tui et uxores filiorum tuorum tecum. 17 Cuncta animantia,
quæ sunt apud te, ex omni carne, tam in volatilibus quam in bestiis et universis
reptilibus, quæ reptant super terram, educ tecum, et ingredimini super terram:
[a]crescite et multiplicamini super eam. 18 Egressus est ergo Noe, et filii eius: uxor
illius, et uxores filiorum eius cum eo. 19 Sed et omnia animantia, iumenta, et
reptilia quæ reptant super terram secundum genus suum, egressa sunt de arca.
20 Ædificavit autem Noe altare Domino: et tollens de cunctis pecoribus et volucribus
mundis, obtulit holocausta super altare. 21 Odoratusque est Dominus odorem
suavitatis, et ait: Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines: [b]sensus
enim et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua: non
igitur ultra percutiam omnem animam viventem sicut feci. 22 Cunctis diebus
terræ, sementis et messis, frigus et æstus, æstas et hiems, nox et dies non requiescent.
9. 1 Benedixitque Deus Noe et filiis eius. Et dixit ad eos: [c]Crescite, et multi- a Deo benedicitur.
plicamini, et replete terram. 2 Et terror vester ac tremor sit super cuncta ani-
malia terræ, et super omnes volucres cæli, cum universis quæ moventur super
terram: omnes pisces maris manui vestræ traditi sunt. 3 Et omne, quod movetur
et vivit, [d]erit vobis in cibum: quasi olera virentia tradidi vobis omnia. 4 Excepto,
quod [e]carnem cum sanguine non comedetis. 5 Sanguinem enim animarum vestrarum
requiram de manu cunctarum bestiarum: et de manu hominis, de manu viri, et
fratris eius requiram animam hominis. 6 [f]Quicumque effuderit humanum san-
guinem, fundetur sanguis illius: ad imaginem quippe Dei factus est homo. 7 Vos
autem [g]crescite et multiplicamini, et ingredimini super terram, et implete eam.
8 Hæc quoque dixit Deus ad Noe, et ad filios eius cum eo: 9 Ecce ego statuam signum fœderis accipit.
pactum meum vobiscum, et cum semine vestro post vos: 10 et ad omnem animam
viventem, quæ est vobiscum, tam in volucribus quam in iumentis et pecudibus
terræ cunctis, quæ egressa sunt de arca, et universis bestiis terræ. 11 [h]Statuam
pactum meum vobiscum, et nequaquam ultra interficietur omnis caro aquis diluvii,
neque erit deinceps diluvium dissipans terram. 12 Dixitque Deus: Hoc signum
fœderis quod do inter me et vos, et ad omnem animam viventem, quæ est vobiscum
in generationes sempiternas: 13 [i]Arcum meum ponam in nubibus, et erit signum
fœderis inter me, et inter terram. 14 Cumque obduxero nubibus cælum, apparebit
arcus meus in nubibus: 15 et recordabor fœderis mei vobiscum, et cum omni anima
vivente quæ carnem vegetat: et non erunt ultra aquæ diluvii ad delendum uni-
versam carnem. 16 Eritque arcus in nubibus, et videbo illum, et recordabor fœderis
sempiterni quod pactum est inter Deum et omnem animam viventem universæ
carnis quæ est super terram. 17 Dixitque Deus ad Noe: Hoc erit signum fœderis,
quod constitui inter me et omnem carnem super terram.

8, *17* [a]Sup 1, 28; Inf 9, 1. — *21* [b]Sup 6, 5; Mt 15, 19. — **9,** *1* [c]Sup 1, 28; 8, 17. — *3* [d]Sup 1, 29. — *4* [e]Lv 17, 14. — *6* [f]Mt 26, 52; Apc 13, 10. — *7* [g]Sup 1, 28; 8, 17. — *11* [h]Is 54, 9. — *13* [i]Sir 43, 12.

maledicit ac benedicit.

18 Erant ergo filii Noe, qui egressi sunt de arca, Sem, Cham, et Iapheth: porro
Cham ipse est pater Chanaan. 19 Tres isti filii sunt Noe: et ab his disseminatum
est omne genus hominum super universam terram. 20 Cœpitque Noe vir agricola
exercere terram, et plantavit vineam. 21 Bibensque vinum inebriatus est, et nudatus
in tabernaculo suo. 22 Quod cum vidisset Cham pater Chanaan, verenda scilicet
patris sui esse nudata, nunciavit duobus fratribus suis foras. 23 At vero Sem et
Iapheth pallium imposuerunt humeris suis, et incedentes retrorsum, operuerunt
verenda patris sui: faciesque eorum aversæ erant, et patris virilia non viderunt.
24 Evigilans autem Noe ex vino, cum didicisset quæ fecerat ei filius suus minor,
25 ait: Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis. 26 Dixitque:
Benedictus Dominus Deus Sem, sit Chanaan servus eius. 27 Dilatet Deus Iapheth,
et habitet in tabernaculis Sem, sitque Chanaan servus eius.

Longævus moritur.

28 Vixit autem Noe post diluvium trecentis quinquaginta annis. 29 Et impleti
sunt omnes dies eius nongentorum quinquaginta annorum: et mortuus est.

IV. Generationes filiorum Noe, 10, 1—11. 9.

1. Tabula gentium, 10, 1—32.

10. 1 Hæ sunt [a]generationes filiorum Noe, Sem, Cham, et Iapheth: natique
sunt eis filii post diluvium.

Iaphethitæ.

2 Filii Iapheth: Gomer, et Magog, et Madai, et Iavan, et Thubal, et Mosoch,
et Thiras. 3 Porro filii Gomer: Ascenez et Riphath et Thogorma. 4 Filii autem
Iavan: Elisa et Tharsis, Cetthim et Dodanim. 5 Ab his divisæ sunt insulæ gentium
in regionibus suis, unusquisque secundum linguam suam et familias suas in na-
tionibus suis.

Chamitæ.

6 Filii autem Cham: Chus, et Mesraim, et Phuth, et Chanaan. 7 Filii Chus:
Saba, et Hevila, et Sabatha, et Regma, et Sabatacha. Filii Regma: Saba, et Dadan.
8 Porro Chus genuit Nemrod: ipse cœpit esse potens in terra, 9 et erat robustus
venator coram Domino. Ob hoc exivit proverbium: Quasi Nemrod robustus venator
coram Domino. 10 Fuit autem principium regni eius Babylon, et Arach, et Achad,
et Chalanne, in terra Sennaar. 11 De terra illa egressus est Assur, et ædificavit
Niniven, et plateas civitatis, et Chale. 12 Resen quoque inter Niniven et Chale:
hæc est civitas magna. 13 At vero Mesraim genuit Ludim, et Anamim, et Laabim,
Nephthuim, 14 et Phetrusim, et Chasluim: de quibus egressi sunt Philisthiim
et Caphtorim. 15 Chanaan autem genuit Sidonem primogenitum suum, Hethæum,
16 et Iebusæum, et Amorrhæum, Gergesæum, 17 Hevæum, et Aracæum: Sinæum,
18 et Aradium, Samaræum et Amathæum: et posthæc disseminati sunt populi
Chananæorum. 19 Factique sunt termini Chanaan venientibus a Sidone Geraram
usque Gazam, donec ingrediaris Sodomam et Gomorrham, et Adamam, et Seboim
usque Lesa. 20 Hi sunt filii Cham in cognationibus, et linguis, et generationibus,
terrisque et gentibus suis.

Semitæ.

21 De Sem quoque nati sunt, patre omnium filiorum Heber, fratre Iapheth
maiore. 22 [b]Filii Sem: Ælam et Assur, et Arphaxad, et Lud, et Aram. 23 Filii
Aram: Us, et Hul, et Gether, et Mes. 24 At vero Arphaxad genuit Sale, de quo
ortus est Heber. 25 Natique sunt Heber filii duo: nomen uni Phaleg, eo quod in
diebus eius divisa sit terra: et nomen fratris eius Iectan. 26 Qui Iectan genuit
Elmodad, et Saleph, et Asarmoth, Iare, 27 et Aduram, et Uzal, et Decla, 28 et
Ebal, et Abimael, Saba, 29 et Ophir, et Hevila, et Iobab. omnes isti, filii Iectan.
30 Et facta est habitatio eorum de Messa pergentibus usque Sephar montem orien-
talem. 31 Isti filii Sem secundum cognationes et linguas, et regiones in gentibus suis.

32 Hæ familiæ Noe iuxta populos et nationes suas. Ab his divisæ sunt gentes
in terra post diluvium.

10, *1* [a]1 Par 1, 5. — *22* [b]1 Par 1, 17.

2. Dispersio gentium, 11, 1—9.

11. 1 Erat autem terra labii unius, et sermonum eorundem. 2 [a]Cumque Ædificatio turris.
proficiscerentur de oriente, invenerunt campum in terra Sennaar, et habitaverunt
in eo. 3 Dixitque alter ad proximum suum: Venite, faciamus lateres, et coquamus
eos igni. Habueruntque lateres pro saxis, et bitumen pro cæmento: 4 et dixerunt:
Venite, faciamus nobis civitatem et turrim, cuius culmen pertingat ad cælum: et
celebremus nomen nostrum antequam dividamur in universas terras.
5 Descendit autem Dominus ut videret civitatem et turrim, quam ædificabant Confusio linguæ.
filii Adam, 6 et dixit: Ecce, unus est populus, et unum labium omnibus: cœ-
peruntque hoc facere, nec desistent a cogitationibus suis, donec eas opere compleant.
7 Venite igitur, descendamus, et confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat
unusquisque vocem proximi sui. 8 Atque ita divisit eos Dominus ex illo loco in
universas terras, et cessaverunt ædificare civitatem. 9 Et idcirco vocatum est
nomen eius Babel, quia ibi confusum est labium universæ terræ: et inde dispersit
eos Dominus super faciem cunctarum regionum.

V. Generationes Sem, 11, 10—26.

10 Hæ sunt generationes Sem:
[b]Sem erat centum annorum quando genuit Arphaxad, biennio post diluvium. Sem,
11 Vixitque Sem postquam genuit Arphaxad, quingentis annis: et genuit filios et
filias.
12 Porro Arphaxad vixit triginta quinque annis, et genuit Sale. 13 Vixitque Arphaxad,
Arphaxad postquam genuit Sale, trecentis tribus annis: et genuit filios et filias.
14 Sale quoque vixit triginta annis, et genuit Heber. 15 Vixitque Sale postquam Sale,
genuit Heber, quadringentis tribus annis: et genuit filios et filias.
16 Vixit autem Heber triginta quattuor annis, et genuit Phaleg. 17 Et vixit Heber,
Heber postquam genuit Phaleg, quadringentis triginta annis: et genuit filios et
filias.
18 Vixit quoque Phaleg triginta annis, et genuit Reu. 19 [c]Vixitque Phaleg Phaleg,
postquam genuit Reu, ducentis novem annis, et genuit filios et filias.
20 Vixit autem Reu triginta duobus annis, et genuit Sarug. 21 Vixit quoque Reu,
Reu postquam genuit Sarug, ducentis septem annis: et genuit filios et filias.
22 Vixit vero Sarug triginta annis, et genuit Nachor. 23 Vixitque Sarug post- Sarug,
quam genuit Nachor, ducentis annis: et genuit filios et filias.
24 Vixit autem Nachor viginti novem annis, et genuit Thare. 25 Vixitque Nachor,
Nachor postquam genuit Thare, centum decem et novem annis: et genuit filios
et filias.
26 Vixitque [d]Thare septuaginta annis, et genuit Abram et Nachor, et Aran. Thare.

PARS ALTERA.

Historia populi electi, 11, 27—50, 25.

I. Generationes Thare, 11, 27—25, 11.

1. Historia Thare, 11, 27—32.

27 Hæ sunt autem generationes Thare:
Thare genuit Abram, Nachor, et Aran. Porro Aran genuit Lot. 28 Mortuusque Thare familia.
est Aran ante Thare patrem suum, in terra nativitatis suæ in Ur Chaldæorum.
29 Duxerunt autem Abram et Nachor uxores: nomen uxoris Abram, Sarai: et
nomen uxoris Nachor, Melcha filia Aran patris Melchæ, et patris Ieschæ. 30 Erat
autem Sarai sterilis, nec habebat liberos.

11, *2* [a]Sap 10, 5. — *10* [b]1 Par 1, 17. — *19* [c]1 Par 1, 19. — *26* [d]Ios 24, 2; 1 Par 1, 26.

discessus 31 [a]Tulit itaque Thare Abram filium suum, et Lot filium Aran, filium filii
sui, et Sarai nurum suam, uxorem Abram filii sui, et eduxit eos de Ur Chaldæ-
orum, ut irent in terram Chanaan: veneruntque usque [b]Haran, et habitaverunt ibi.
et mors. 32 Et facti sunt dies Thare ducentorum quinque annorum, et mortuus est
in Haran.

2. Abræ vocatio et migratio, 12, 1—13, 4.

Vocatio Domini. 12. 1 Dixit autem Dominus ad Abram: [c]Egredere de terra tua, et de cognatione
tua, et de domo patris tui, et veni in terram, quam monstrabo tibi. 2 Faciamque
te in gentem magnam, et benedicam tibi, et magnificabo nomen tuum, erisque
benedictus. 3 Benedicam benedicentibus tibi, et maledicam maledicentibus tibi,
atque [d]IN TE benedicentur universæ cognationes terræ.
migratio Abræ in Chanaan, 4 [e]Egressus est itaque Abram sicut præceperat ei Dominus, et ivit cum eo
Lot: septuaginta quinque annorum erat Abram cum egrederetur de Haran. 5 Tulit-
que Sarai uxorem suam, et Lot filium fratris sui, universamque substantiam quam
possederant, et animas quas fecerant in Haran: et egressi sunt ut irent in terram
Chanaan. Cumque venissent in eam, 6 pertransivit Abram terram usque ad locum
Sichem, usque ad convallem illustrem: Chananæus autem tunc erat in terra. 7 Ap-
paruit autem Dominus Abram, et dixit ei: [f]Semini tuo dabo terram hanc. Qui
ædificavit ibi altare Domino, qui apparuerat ei. 8 Et inde transgrediens ad montem,
qui erat contra orientem Bethel, tetendit ibi tabernaculum suum, ab occidente
habens Bethel, et ab oriente Hai: ædificavit quoque ibi altare Domino, et invocavit
nomen eius. 9 Perrexitque Abram vadens, et ultra progrediens ad meridiem.
peregrinatio in Ægypto, 10 Facta est autem fames in terra: descenditque Abram in Ægyptum, ut pere-
grinaretur ibi: prævaluerat enim fames in terra. 11 Cumque prope esset ut in-
grederetur Ægyptum, dixit Sarai uxori suæ: Novi quod pulchra sis mulier: 12 et
quod cum viderint te Ægyptii, dicturi sunt: Uxor ipsius est: et interficient me,
et te reservabunt. 13 [g]Dic ergo, obsecro te, quod soror mea sis: ut bene sit mihi
propter te, et vivat anima mea ob gratiam tui. 14 Cum itaque ingressus esset
Abram Ægyptum, viderunt Ægyptii mulierem quod esset pulchra nimis. 15 Et
nunciaverunt principes Pharaoni, et laudaverunt eam apud illum: et sublata est
mulier in domum Pharaonis. 16 Abram vero bene usi sunt propter illam: Fueruntque
ei oves et boves, et asini, et servi et famulæ, et asinæ et cameli. 17 Flagellavit
autem Dominus Pharaonem plagis maximis, et domum eius propter Sarai uxorem
Abram. 18 Vocavitque Pharao Abram, et dixit ei: Quidnam est hoc quod fecisti
mihi? quare non indicasti quod uxor tua esset? 19 Quam ob causam dixisti esse
sororem tuam, ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc igitur ecce coniux tua, accipe
eam, et vade. 20 Præcepitque Pharao super Abram viris: et deduxerunt eum,
et uxorem illius, et omnia quæ habebat.
reversio in Chanaan. 13. 1 Ascendit ergo Abram de Ægypto, ipse et uxor eius, et omnia quæ habebat,
et Lot cum eo ad australem plagam. 2 Erat autem dives valde in possessione auri
et argenti. 3 Reversusque est per iter, quo venerat, a meridie in Bethel usque ad
locum ubi prius fixerat tabernaculum inter Bethel et Hai: 4 in loco altaris [h]quod
fecerat prius, et invocavit ibi nomen Domini.

3. Abræ et Lot separatio, 13, 5—18.

Rixa pastorum, 5 Sed et Lot qui erat cum Abram, fuerunt greges ovium, et armenta, et taber-
nacula. 6 Nec poterat eos capere terra, ut habitarent simul: [i]erat quippe substantia
eorum multa, et nequibant habitare communiter. 7 Unde et facta est rixa inter
pastores gregum Abram et Lot. Eo autem tempore Chananæus et Pherezæus habi-
tabant in terra illa. 8 Dixit ergo Abram ad Lot: Ne quæso sit iurgium inter me
et te, et inter pastores meos, et pastores tuos: fratres enim sumus. 9 Ecce universa

31 [a]Ios 24, 3; Neh 9, 7; Idt 5, 7. — [b]Act 7, 4. — **12,** *1* [c]Act 7, 3. — *3* [d]Inf 18, 18; 22, 18; Gal 3, 8. — *4* [e]Hbr 11, 8. — *7* [f]Inf 13, 14; 15, 18; 26, 4; Dt 34, 4. — *13* [g]Inf 20, 12. — **13,** *4* [h]Sup 12, 7. — *6* [i]Inf 36, 7.

terra coram te est: recede a me, obsecro: si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo:
si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.
[10] Elevatis itaque Lot oculis, vidit omnem circa regionem Iordanis, quæ universa electio Lot.
irrigabatur antequam subverteret Dominus Sodomam et Gomorrham, sicut para-
disus Domini, et sicut Ægyptus venientibus in Segor. [11] Elegitque sibi Lot regionem
circa Iordanem, et recessit ab Oriente: divisique sunt alterutrum a fratre suo.
[12] Abram habitavit in terra Chanaan: Lot vero moratus est in oppidis, quæ erant
circa Iordanem, et habitavit in Sodomis. [13] Homines autem Sodomitæ pessimi
erant, et peccatores coram Domino nimis.
[14] Dixitque Dominus ad Abram, postquam divisus est ab eo Lot: [a]Leva oculos benedictio Abræ.
tuos, et vide a loco, in quo nunc es, ad aquilonem et meridiem, ad orientem et
occidentem. [15] Omnem terram, quam conspicis, tibi dabo, et semini tuo usque
in sempiternum. [16] Faciamque semen tuum sicut pulverem terræ: si quis potest
hominum numerare pulverem terræ, semen quoque tuum numerare poterit. [17] Surge,
et perambula terram in longitudine, et in latitudine sua: quia tibi daturus sum eam.
[18] Movens igitur tabernaculum suum Abram, venit et habitavit iuxta convallem
Mambre, quæ est in Hebron: ædificavitque ibi altare Domino.

4. Abræ victoria clarissima, 14, 1—24.

14. [1] Factum est autem in illo tempore, ut Amraphel rex Sennaar, et Arioch Invasio Elamitica.
rex Ponti, et Chodorlahomor rex Elamitarum, et Thadal rex Gentium [2] inirent
bellum contra Bara regem Sodomorum, et contra Bersa regem Gomorrhæ, et contra
Sennaab regem Adamæ, et contra Semeber regem Seboim, contraque regem Balæ,
ipsa est Segor. [3] Omnes hi convenerunt in vallem Silvestrem, quæ nunc est mare
salis. [4] Duodecim enim annis servierant Chodorlahomor, et tertiodecimo anno
recesserunt ab eo. [5] Igitur quartodecimo anno venit Chodorlahomor, et reges
qui erant cum eo: percusseruntque Raphaim in Astarothcarnaim, et Zuzim cum
eis, et Emim in Save Cariathaim, [6] et Chorræos in montibus Seir, usque ad Cam-
pestria Pharan, quæ est in solitudine. [7] Reversique sunt, et venerunt ad fontem
Misphat, ipsa est Cades: et percusserunt omnem regionem Amalecitarum, et Amor-
rhæum, qui habitabat in Asasonthamar. [8] Et egressi sunt rex Sodomorum, et rex
Gomorrhæ, rexque Adamæ, et rex Seboim, necnon et rex Balæ, quæ est Segor:
et direxerunt aciem contra eos in valle Silvestri: [9] scilicet adversus Chodorlahomor
regem Elamitarum, et Thadal regem gentium, et Amraphel regem Sennaar, et
Arioch regem Ponti: quattuor reges adversus quinque. [10] Vallis autem Silvestris
habebat puteos multos bituminis. Itaque rex Sodomorum, et Gomorrhæ terga
verterunt, ceciderúntque ibi: et qui remanserant, fugerunt ad montem. [11] Tulerunt
autem omnem substantiam Sodomorum et Gomorrhæ, et universa quæ ad cibum
pertinent, et abierunt: [12] necnon et Lot et substantiam eius, filium fratris Abram,
qui habitabat in Sodomis.
[13] Et ecce unus, qui evaserat, nunciavit Abram Hebræo, qui habitabat in victoria Abræ.
convalle Mambre Amorrhæi fratris Eschol, et fratris Aner: hi enim pepigerant
fœdus cum Abram. [14] Quod cum audisset Abram, captum videlicet Lot fratrem
suum, numeravit expeditos vernaculos suos trecentos decem, et octo: et persecutus
est usque Dan. [15] Et divisis sociis, irruit super eos nocte: percussitque eos, et
persecutus est eos usque Hoba, quæ est ad lævam Damasci. [16] Reduxitque omnem
substantiam, et Lot fratrem suum cum substantia illius, mulieres quoque et po-
pulum. [17] Egressus est autem rex Sodomorum in occursum eius postquam reversus
est a cæde Chodorlahomor, et regum qui cum eo erant in valle Save, quæ est vallis
regis.
[18] [b]At vero Melchisedech rex Salem, proferens panem et vinum, erat enim benedictio Melchisedech.
Sacerdos Dei altissimi, [19] benedixit ei, et ait: Benedictus Abram Deo excelso,
qui creavit cælum et terram: [20] et benedictus Deus excelsus, quo protegente,
hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus. [21] Dixit autem rex

14 [a]Sup 12, 7; Inf 15, 18; 26, 4; Dt 34, 4. — 14, *18* [b]Hbr 7, 1.

Sodomorum ad Abram: Da mihi animas, cetera tolle tibi. 22 Qui respondit ei:
Levo manum meam ad Dominum Deum excelsum possessorem cæli et terræ,
23 quod a filo subtegminis usque ad corigiam caligæ, non accipiam ex omnibus
quæ tua sunt, ne dicas: Ego ditavi Abram: 24 exceptis his, quæ comederunt
iuvenes, et partibus virorum, qui venerunt mecum, Aner, Eschol, et Mambre:
isti accipient partes suas.

5. Abræ ac Dei pactio, 15, 1—21.

Abram credit, **15.** 1 His itaque transactis, factus est sermo Domini ad Abram per visionem
dicens: Noli timere Abram, ego protector tuus sum, et merces tua magna nimis.
2 Dixitque Abram: Domine Deus, quid dabis mihi? ego vadam absque liberis:
et filius procuratoris domus meæ iste Damascus Eliezer. 3 Addiditque Abram:
Mihi autem non dedisti semen: et ecce vernaculus meus, heres meus erit. 4 Statim-
que sermo Domini factus est ad eum, dicens: Non erit hic heres tuus: sed qui egre-
dietur de utero tuo, ipsum habebis heredem. 5 Eduxitque eum foras, et ait illi:
[a]Suspice cælum, et numera stellas, si potes. Et dixit ei: Sic erit semen tuum. 6 [b]Cre-
didit Abram Deo, et reputatum est illi ad iustitiam.

Dominus promittit, 7 Dixitque ad eum: Ego Dominus qui eduxi te de Ur Chaldæorum ut darem
tibi terram istam, et possideres eam. 8 At ille ait: Domine Deus, unde scire possum,
quod possessurus sim eam? 9 Et respondens Dominus: Sume, inquit, mihi vac-
cam triennem, et capram trimam, et arietem annorum trium, turturem quoque,
et columbam. 10 Qui tollens universa hæc, [c]divisit ea per medium, et utrasque
partes contra se altrinsecus posuit: aves autem non divisit. 11 Descenderuntque
volucres super cadavera, et abigebat eas Abram. 12 Cumque sol occumberet, sopor
irruit super Abram, et horror magnus et tenebrosus invasit eum. 13 Dictumque
est ad eum: Scito prænoscens quod [d]peregrinum futurum sit semen tuum in terra
non sua, et subiicient eos servituti, et affligent quadringentis annis. 14 Verum-
tamen gentem, cui servituri sunt, ego iudicabo: et post hæc egredientur cum magna
substantia. 15 Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona.
16 Generatione autem quarta revertentur huc: necdum enim completæ sunt ini-
quitates Amorrhæorum usque ad præsens tempus. 17 Cum ergo occubuisset sol,
facta est caligo tenebrosa, et apparuit clibanus fumans, et lampas ignis transiens
inter divisiones illas.

fœdus pangitur. 18 In illo die [e]pepigit Dominus fœdus cum Abram, dicens: Semini tuo dabo
terram hanc a fluvio Ægypti usque ad fluvium magnum Euphraten, 19 Cinæos,
et Cenezæos, Cedmonæos, 20 et Hethæos, et Pherezæos, Raphaim quoque, 21 et
Amorrhæos, et Chananæos, et Gergesæos, et Iebusæos.

6. Ismaelis nativitas, 16, 1—16.

Agar ancilla concipit, **16.** 1 Igitur Sarai, uxor Abram, non genuerat liberos: sed habens ancillam
Ægyptiam nomine Agar, 2 dixit marito suo: Ecce, conclusit me Dominus, ne
parerem: ingredere ad ancillam meam, si forte saltem ex illa suscipiam filios.
Cumque ille acquiesceret deprecanti, 3 tulit Agar Ægyptiam ancillam suam post
annos decem quam habitare cœperant in terra Chanaan: et dedit eam viro suo
uxorem. 4 Qui ingressus est ad eam. At illa concepisse se videns, despexit dominam
suam.

fugit et corripitur, 5 Dixitque Sarai ad Abram: Inique agis contra me: ego dedi ancillam meam
in sinum tuum, quæ videns quod conceperit, despectui me habet. iudicet Dominus
inter me, et te. 6 Cui respondens Abram: Ecce, ait, ancilla tua in manu tua est,
utere ea ut libet. Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit. 7 Cumque invenisset
eam angelus Domini iuxta fontem aquæ in solitudine, qui est in via Sur in deserto,
8 dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, unde venis? et quo vadis? quæ respondit:
A facie Sarai dominæ meæ ego fugio. 9 Dixitque ei angelus Domini: Revertere

15, *5* [a]Rom 4, 18. — *6* [b]Rom 4, 3; Gal 3, 6; Iac 2, 23. — *10* [c]Ir 34, 18. — *13* [d]Act 7, 6. —
18 [e]Sup 12, 7; 13, 14; Inf 26, 4; Dt 34, 4; 1 Rg 4, 21; 2 Par 9, 26.

ad dominam tuam, et humiliare sub manu illius. 10 Et rursum: Multiplicans,
inquit, multiplicabo semen tuum, et non numerabitur præ multitudine. 11 Ac
deinceps: Ecce, ait, concepisti, et paries filium: vocabisque nomen eius Ismael,
eo quod audierit Dominus afflictionem tuam. 12 Hic erit ferus homo: manus eius
contra omnes, et manus omnium contra eum: et e regione universorum fratrum
suorum figet tabernacula. 13 Vocavit autem nomen Domini qui loquebatur ad
eam: Tu Deus qui vidisti me. Dixit enim: Profecto hic vidi posteriora videntis me.
14 [a]Propterea appellavit puteum illum, Puteum viventis et videntis me. Ipse
est inter Cades et Barad.

15 Peperitque Agar Abræ filium: qui vocavit nomen eius Ismael. 16 Octoginta parit Ismaelem.
et sex annorum erat Abram quando peperit ei Agar Ismaelem.

7. Pacti confirmatio ac signum, 17, 1—27.

17. 1 Postquam vero nonaginta et novem annorum esse cœperat, apparuit Abrahæ
ei Dominus: dixitque ad eum: Ego Deus omnipotens: ambula coram me, et esto posteri co-
perfectus. 2 Ponamque fœdus meum inter me et te, et multiplicabo te vehementer piosi pro-
nimis. 3 Cecidit Abram pronus in faciem. 4 Dixitque ei Deus: Ego sum, et pactum mittuntur,
meum tecum, [b]erisque pater multarum gentium. 5 Nec ultra vocabitur nomen
tuum Abram: sed appellaberis Abraham: quia patrem multarum gentium constitui
te. 6 Faciamque te crescere vehementissime, et ponam te in gentibus, regesque
ex te egredientur. 7 Et statuam pactum meum inter me et te, et inter semen tuum
post te in generationibus suis fœdere sempiterno: ut sim Deus tuus, et seminis
tui post te. 8 Daboque tibi et semini tuo terram peregrinationis tuæ, omnem terram
Chanaan in possessionem æternam, eroque Deus eorum.

9 Dixit iterum Deus ad Abraham: [c]Et tu ergo custodies pactum meum, et circumcisio
semen tuum post te in generationibus suis. 10 Hoc est pactum meum quod obser- iubetur,
vabitis inter me et vos, et semen tuum post te: Circumcidetur ex vobis omne
masculinum: 11 et circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit [d]in signum fœderis
inter me et vos. 12 Infans octo dierum circumcidetur in vobis, omne masculinum
in generationibus vestris: tam vernaculus, quam emptitius circumcidetur, et
quicumque non fuerit de stirpe vestra: 13 eritque pactum meum in carne vestra
in fœdus æternum. 14 Masculus, cuius præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur
anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit.

15 Dixit quoque Deus ad Abraham: Sarai uxorem tuam non vocabis Sarai, Saræ liberæ
sed Saram. 16 Et benedicam ei, et ex illa dabo tibi filium cui benedicturus sum, filius pro-
eritque in nationes, et reges populorum orientur ex eo. 17 Cecidit Abraham in mittitur,
faciem suam, et risit, dicens in corde suo: Putasne centenario nascetur filius? et
Sara nonagenaria pariet? 18 Dixitque ad Deum: Utinam Ismael vivat coram te.
19 Et ait Deus ad Abraham: [e]Sara uxor tua pariet tibi filium, vocabisque nomen
eius Isaac, et constituam pactum meum illi in fœdus sempiternum, et semini eius
post eum. 20 Super Ismael quoque exaudivi te, ecce, benedicam ei, et augebo,
et multiplicabo eum valde: duodecim duces generabit, et faciam illum in gentem
magnam. 21 Pactum vero meum statuam ad Isaac, quem pariet tibi Sara tempore
isto in anno altero. 22 Cumque finitus esset sermo loquentis cum eo, ascendit
Deus ab Abraham.

23 Tulit autem Abraham Ismael filium suum, et omnes vernaculos domus Abraham
suæ: universosque quos emerat, cunctos mares ex omnibus viris domus suæ: et omnes cir-
circumcidit carnem præputii eorum statim in ipsa die, sicut præceperat ei Deus. cumcidit.
24 Abraham nonaginta et novem erat annorum quando circumcidit carnem præputii
sui. 25 Et Ismael filius tredecim annos impleverat tempore circumcisionis suæ.
26 Eadem die circumcisus est Abraham et Ismael filius eius. 27 Et omnes viri
domus illius, tam vernaculi, quam emptitii et alienigenæ pariter circumcisi sunt.

16, *14* [a]Inf 24, 62. — **17,** *4* [b]Sir 44, 20; Rom 4, 17. — *9* [c]Act 7, 8. — *11* [d]Lv 12, 3; Lc 2, 21; Rom 4, 11. — *19* [e]Inf 18, 10; 21, 2.

8. Apparitio Domini celebris, 18, 1—33.

Tres viri apparent.

18 [1] [a]Apparuit autem ei Dominus in convalle Mambre sedenti in ostio tabernaculi
sui in ipso fervore diei. [2] Cumque elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes
prope eum: quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi,
et adoravit in terram. [3] Et dixit: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne
transeas servum tuum: [4] sed afferam pauxillum aquæ, et lavate pedes vestros,
et requiescite sub arbore. [5] Ponamque buccellam panis, et confortate cor vestrum,
postea transibitis: idcirco enim declinastis ad servum vestrum. Qui dixerunt:
Fac ut locutus es. [6] Festinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque
ei: Accelera, tria sata similæ commisce, et fac subcinericios panes. [7] Ipse vero
ad armentum cucurrit, et tulit inde vitulum tenerrimum et optimum, deditque
puero: qui festinavit, et coxit illum. [8] Tulit quoque butyrum et lac, et vitulum
quem coxerat, et posuit coram eis: ipse vero stabat iuxta eos sub arbore.

Dominus iterum filium promittit.

[9] Cumque comedissent, dixerunt ad eum: Ubi est Sara uxor tua? ille respondit:
Ecce in tabernaculo est. [10] Cui dixit: [b]Revertens veniam ad te tempore isto, vita
comite, et habebit filium Sara uxor tua. Quo audito, Sara risit post ostium taber-
naculi. [11] Erant autem ambo senes, provectæque ætatis, et desierant Saræ fieri
muliebria. [12] Quæ risit occulte dicens: Postquam consenui, et [c]dominus meus
vetulus est, voluptati operam dabo? [13] Dixit autem Dominus ad Abraham: Quare
risit Sara, dicens: Num vere paritura sum anus? [14] Numquid Deo quidquam est
difficile? iuxta condictum revertar ad te hoc eodem tempore, vita comite, et habebit
Sara filium. [15] Negavit Sara, dicens, Non risi: timore perterrita. Dominus autem:
Non est, inquit, ita: sed risisti.

Abraham pro pentapoli precatur.

[16] Cum ergo surrexissent inde viri, direxerunt oculos contra Sodomam: et
Abraham simul gradiebatur, deducens eos. [17] Dixitque Dominus: Num celare
potero Abraham quæ gesturus sum: [18] cum futurus sit in gentem magnam, ac
robustissimam, et [d]BENEDICENDÆ sint in illo omnes nationes terræ? [19] Scio
enim quod præcepturus sit filiis suis, et domui suæ post se ut custodiant viam
Domini, et faciant iudicium et iustitiam: ut adducat Dominus propter Abraham
omnia quæ locutus est ad eum. [20] Dixit itaque Dominus: Clamor Sodomorum
et Gomorrhæ multiplicatus est, et peccatum eorum aggravatum est nimis. [21] De-
scendam, et videbo utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverint: an non
est ita, ut sciam. [22] Converteruntque se inde, et abierunt Sodomam: Abraham
vero adhuc stabat coram Domino. [23] Et appropinquans ait: Numquid perdes
iustum cum impio? [24] Si fuerint quinquaginta iusti in civitate, peribunt simul?
et non parces loco illi propter quinquaginta iustos, si fuerint in eo? [25] Absit a te,
ut rem hanc facias, et occidas iustum cum impio, fiatque iustus sicut impius, non
est hoc tuum: qui iudicas omnem terram, nequaquam facies iudicium hoc. [26] Dixit-
que Dominus ad eum: Si invenero Sodomis quinquaginta iustos in medio civitatis,
dimittam omni loco propter eos. [27] Respondensque Abraham, ait: Quia semel
cœpi, loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis et cinis. [28] Quid si minus quin-
quaginta iustis quinque fuerint? delebis, propter quadraginta quinque, univer-
sam urbem? Et ait: Non delebo, si invenero ibi quadraginta quinque. [29] Rur-
sumque locutus est ad eum: Sin autem quadraginta ibi inventi fuerint, quid facies?
Ait: Non percutiam propter quadraginta. [30] Ne quæso, inquit, indigneris Domine,
si loquar: Quid si ibi inventi fuerint triginta? Respondit: Non faciam, si invenero
ibi triginta. [31] Quia semel, ait, cœpi, loquar ad Dominum meum: Quid si ibi inventi
fuerint viginti? Ait: Non interficiam propter viginti. [32] Obsecro, inquit, ne ira-
scaris Domine, si loquar adhuc semel: Quid si inventi fuerint ibi decem? Et dixit:
Non delebo propter decem. [33] Abiitque Dominus, postquam cessavit loqui ad
Abraham: et ille reversus est in locum suum.

18, *1* [a]Hbr 13, 2. — *10* [b]Sup 17, 19; Inf 21, 1; Rom 9, 9. — *12* [c]1 Ptr 3, 6. — *18* [d]Sup 12, 3; Inf 22, 18.

9. Fata pentapoleos et Lot, 19, 1—38.

19. 1 Veneruntque duo Angeli Sodomam vespere, et sedente Lot in foribus Habitatores pessimi,
civitatis. [a]Qui cum vidisset eos, surrexit, et ivit obviam eis: adoravitque pronus
in terram. 2 et dixit: Obsecro, domini, declinate in domum pueri vestri, et manete
ibi: lavate pedes vestros, et mane proficiscemini in viam vestram. Qui dixerunt:
Minime, sed in platea manebimus. 3 Compulit illos oppido ut diverterent ad eum:
ingressisque domum illius fecit convivium, et coxit azyma: et comederunt. 4 Prius
autem quam irent cubitum, viri civitatis vallaverunt domum a puero usque ad
senem, omnis populus simul. 5 Vocaveruntque Lot, et dixerunt ei: Ubi sunt viri
qui introierunt ad te nocte? educ illos huc, ut cognoscamus eos. 6 Egressus ad
eos Lot, post tergum occludens ostium, ait: 7 Nolite, quæso, fratres mei, nolite
malum hoc facere. 8 Habeo duas filias, quæ necdum cognoverunt virum: educam
eas ad vos, et abutimini eis sicut vobis placuerit, dummodo viris istis nihil mali
faciatis, quia ingressi sunt sub umbra culminis mei. 9 At illi dixerunt: Recede
illuc. Et rursus: Ingressus es, inquiunt, ut advena; numquid ut iudices? te ergo
ipsum magis quam hos affligemus. [b]Vimque faciebant Lot vehementissime:
iamque prope erat ut effringerent fores. 10 Et ecce miserunt manum viri, et intro-
duxerunt ad se Lot, clauseruntque ostium: 11 et eos, qui foris erant, [c]percusserunt
cæcitate a minimo usque ad maximum, ita ut ostium invenire non possent. 12 Di-
xerunt autem ad Lot: Habes hic quempiam tuorum? generum, aut filios, aut filias,
omnes, qui tui sunt, educ de urbe hac: 13 delebimus enim locum istum, eo quod
increverit clamor eorum coram Domino, qui misit nos ut perdamus illos. 14 Egressus
itaque Lot, locutus est ad generos suos qui accepturi erant filias eius, et dixit:
Surgite, egredimini de loco isto: quia delebit Dominus civitatem hanc. Et visus
est eis quasi ludens loqui.

15 Cumque esset mane, cogebant eum Angeli, dicentes: Surge, tolle uxorem educto Lot,
tuam, et duas filias quas habes: ne et tu pariter pereas in scelere civitatis. 16 Dis-
simulante illo, apprehenderunt manum eius, et manum uxoris, ac duarum filiarum
eius, eo quod parceret Dominus illi. 17 [d]Eduxeruntque eum, et posuerunt extra
civitatem: ibique locuti sunt ad eum, dicentes: Salva animam tuam: noli respicere
post tergum, nec stes in omni circa regione: sed in monte salvum te fac, ne et tu
simul pereas. 18 Dixitque Lot ad eos: Quæso Domine mi, 19 quia invenit servus
tuus gratiam coram te, et magnificasti misericordiam tuam quam fecisti mecum,
ut salvares animam meam, nec possum in monte salvari, ne forte apprehendat
me malum, et moriar: 20 Est civitas hæc iuxta, ad quam possum fugere, parva,
et salvabor in ea: numquid non modica est, et vivet anima mea? 21 Dixitque ad
eum: Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem pro qua
locutus es. 22 [e]Festina, et salvare ibi: quia non potero facere quidquam donec
ingrediaris illuc. Idcirco vocatum est nomen urbis illius Segor. 23 Sol egressus
est super terram, et Lot ingressus est Segor.

24 [f]Igitur Dominus pluit super Sodomam et Gomorrham sulphur et ignem a igne pereunt;
Domino de cælo: 25 et subvertit civitates has, et omnem circa regionem, universos
habitatores urbium, et cuncta terræ virentia. 26 [g]Respiciensque uxor eius post
se, versa est in statuam salis. 27 Abraham autem consurgens mane, [h]ubi steterat
prius cum Domino, 28 intuitus est Sodomam et Gomorrham, et universam terram
regionis illius: viditque ascendentem favillam de terra quasi fornacis fumum.
29 Cum enim subverteret Deus civitates regionis illius, recordatus Abrahæ, liberavit
Lot de subversione urbium in quibus habitaverat.

30 Ascenditque Lot de Segor, et mansit in monte, duæ quoque filiæ eius cum Moabitæ et Ammonitæ oriuntur.
eo (timuerat enim manere in Segor) et mansit in spelunca ipse, et duæ filiæ eius
cum eo. 31 Dixitque maior ad minorem: Pater noster senex est, et nullus virorum
remansit in terra qui possit ingredi ad nos iuxta morem universæ terræ. 32 Veni,

19, *1* [a]Hbr 13, 2. — *9* [b]2 Ptr 2, 8. — *11* [c]Sap 19, 16. — *17* [d]Sap 10, 6. — *22* [e]Sap 10, 6. — *24* [f]Dt 29, 23; Is 13, 19; Ir 50, 40; Ez 16, 49; Os 11, 8; Am 4, 11; Lc 17, 29; Iud 7. — *26* [g]Lc 17, 32. — *27* [h]Sup 18, 1.

inebriemus eum vino, dormiamusque cum eo, ut servare possimus ex patre nostro
semen. 33 Dederunt itaque patri suo bibere vinum nocte illa: Et ingressa est maior,
dormivitque cum patre: at ille non sensit, nec quando accubuit filia, nec quando
surrexit. 34 Altera quoque die dixit maior ad minorem Ecce dormivi heri cum
patre meo, demus ei bibere vinum etiam hac nocte, et dormies cum eo, ut salvemus
semen de patre nostro. 35 Dederunt etiam et illa nocte patri suo bibere vinum,
ingressaque minor filia, dormivit cum eo: et ne tunc quidem sensit quando con-
cubuerit, vel quando illa surrexerit. 36 Conceperunt ergo duæ filiæ Lot de patre
suo. 37 Peperitque maior filium, et vocavit nomen eius Moab: ipse est pater Moa-
bitarum usque in præsentem diem. 38 Minor quoque peperit filium, et vocavit
nomen eius Ammon, idest filius populi mei: ipse est pater Ammonitarum usque
hodie.

10. Abraham in Geraris, 20, 1—18.

Abimelech Saram aufert. **20.** 1 Profectus inde Abraham in terram australem, habitavit inter Cades,
et Sur: et peregrinatus est in Geraris. 2 Dixitque de Sara uxore sua, Soror mea
est. Misit ergo Abimelech rex Geraræ, et tulit eam.

a Deo monetur. 3 Venit autem Deus ad Abimelech per somnium nocte, et ait illi: En morieris
propter mulierem, quam tulisti: habet enim virum. 4 Abimelech vero non tetigerat
eam, et ait: Domine, num gentem ignorantem et iustam interficies? 5 Nonne ipse
dixit mihi: Soror mea est: et ipsa ait: Frater meus est? in simplicitate cordis mei,
et munditia manuum mearum feci hoc. 6 Dixitque ad eum Deus: Et ego scio
quod simplici corde feceris: et ideo custodivi te ne peccares in me, et non dimisi
ut tangeres eam. 7 Nunc ergo redde viro suo uxorem, quia propheta est: et orabit
pro te, et vives: si autem nolueris reddere, scito quod morte morieris tu, et omnia
quæ tua sunt.

Abrahamum increpat, 8 Statimque de nocte consurgens Abimelech, vocavit omnes servos suos: et
locutus est universa verba hæc in auribus eorum, timueruntque omnes viri valde.
9 Vocavit autem Abimelech etiam Abraham, et dixit ei: Quid fecisti nobis? quid
peccavimus in te, quia induxisti super me et super regnum meum peccatum grande?
quæ non debuisti facere, fecisti nobis. 10 Rursumque expostulans, ait: Quid vidisti
ut hoc faceres? 11 Respondit Abraham: Cogitavi mecum, dicens: Forsitan non
est timor Dei in loco isto: et interficient me propter uxorem meam: 12 alias autem
et [a]vere soror mea est, filia patris mei, et non filia matris meæ, et duxi eam in
uxorem. 13 Postquam autem eduxit me Deus de domo patris mei, dixi ad eam:
Hanc misericordiam facies mecum: In omni loco, ad quem ingrediemur, dices
quod frater tuus sim.

Saram cum donis reddit, 14 [b]Tulit igitur Abimelech oves et boves, et servos et ancillas, et dedit Abraham:
reddiditque illi Saram uxorem suam. 15 et ait: Terra coram vobis est, ubicumque
tibi placuerit habita. 16 Saræ autem dixit: Ecce mille argenteos dedi fratri tuo,
hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes qui tecum sunt, et quocumque perrexeris:
mementoque te deprehensam.

cum domo sanatur. 17 Orante autem Abraham, sanavit Deus Abimelech et uxorem, ancillasque
eius, et pepererunt: 18 concluserat enim Dominus omnem vulvam domus Abimelech
propter Saram uxorem Abrahæ.

11. Isaaci nativitas et Ismaelis eiectio, 21, 1—21.

Isaac nascitur et circumciditur. **21.** 1 Visitavit autem Dominus Saram, sicut [c]promiserat: et implevit quæ
locutus est. 2 Concepitque et [d]peperit filium in senectute sua, tempore quo præ-
dixerat ei Deus. 3 Vocavitque Abraham nomen filii sui, quem genuit ei Sara, Isaac:
4 et circumcidit eum octavo die, sicut [e]præceperat ei Deus, 5 cum centum esset
annorum: hac quippe ætate patris, natus est Isaac. 6 Dixitque Sara: Risum fecit
mihi Deus: quicumque audierit, corridebit mihi. 7 Rursumque ait: Quis auditurum
crederet Abraham quod Sara lactaret filium, quem peperit ei iam seni?

20, *12* [a]Sup 12, 13. — *14* [b]Inf 21, 23. — 21, *1* [c]Sup 17, 19; 18, 10. — *2* [d]Gal 4, 23; Hbr 11, 11. — *4* [e]Sup 17, 10; Mt 1, 2.

8 Crevit igitur puer, et ablactatus est: fecitque Abraham grande convivium postulatam
in die ablactationis eius. 9 Cumque vidisset Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem eiectionem Ismaelis
cum Isaac filio suo, dixit ad Abraham: 10 [a]Eiice ancillam hanc, et filium eius:
non enim erit heres filius ancillæ cum filio meo Isaac.
11 Dure accepit hoc Abraham pro filio suo. 12 Cui dixit Deus: Non tibi videatur Deus
asperum super puero, et super ancilla tua: omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem approbat.
eius: quia [b]in Isaac vocabitur tibi semen. 13 Sed et filium ancillæ faciam in gentem
magnam, quia semen tuum est.
14 Surrexit itaque Abraham mane, et tollens panem et utrem aquæ, imposuit sed eiec-
scapulæ eius, tradiditque puerum, et dimisit eam. Quæ cum abiisset, errabat in tum fovet
solitudine Bersabee. 15 Cumque consumpta esset aqua in utre, abiecit puerum
subter unam arborum, quæ ibi erant. 16 Et abiit, seditque e regione procul quantum
potest arcus iacere. dixit enim: Non videbo morientem puerum: et sedens contra,
levavit vocem suam et flevit. 17 Exaudivit autem Deus vocem pueri: vocavitque
Angelus Dei Agar de cælo, dicens: Quid agis Agar? noli timere: exaudivit enim
Deus vocem pueri de loco in quo est. 18 Surge, tolle puerum, et tene manum illius:
quia in gentem magnam faciam eum. 19 Aperuitque oculos eius Deus: quæ videns
puteum aquæ, abiit, et implevit utrem, deditque puero bibere. 20 Et fuit cum
eo: qui crevit, et moratus est in solitudine, factusque est iuvenis sagittarius. 21 Habi-
tavitque in deserto Pharan, et accepit illi mater sua uxorem de terra Ægypti.

12. Fœdus Abrahæ et Abimelech, 21, 22—34.

22 Eodem tempore dixit Abimelech, et Phicol princeps exercitus eius ad Ab- Abimelech
raham: Deus tecum est in universis quæ agis. 23 Iura ergo per Deum, ne noceas vult pacisci.
mihi, et posteris meis, stirpique meæ: sed iuxta misericordiam, [c]quam feci tibi,
facies mihi, et terræ in qua versatus es advena.
24 Dixitque Abraham: Ego iurabo. 25 Et increpavit Abimelech propter puteum Abraham
aquæ quem vi abstulerant servi eius. 26 Responditque Abimelech: Nescivi quis eum increpat.
fecerit hanc rem: sed et tu non indicasti mihi, et ego non audivi præter hodie.
27 Tulit itaque Abraham oves et boves, et dedit Abimelech: percusseruntque sed cum
ambo fœdus. 28 Et statuit Abraham septem agnas gregis seorsum. 29 Cui dixit eo paciscitur.
Abimelech: Quid sibi volunt septem agnæ istæ, quas stare fecisti seorsum? 30 At
ille: Septem, inquit, agnas accipies de manu mea: ut sint mihi in testimonium,
quoniam ego fodi puteum istum. 31 Idcirco vocatus est locus ille Bersabee: quia
ibi uterque iuravit. 32 Et inierunt fœdus pro puteo iuramenti. 33 Surrexit autem
Abimelech, et Phicol princeps exercitus eius, reversique sunt in terram Palæstino-
rum. Abraham vero plantavit nemus in Bersabee, et invocavit ibi nomen Domini in Bersa-
Dei æterni. 34 Et fuit colonus terræ Palæstinorum diebus multis. bee nemus plantat.

13. Abrahæ obedientia heroica, 22, 1—19.

22. 1 Quæ postquam gesta sunt, [d]tentavit Deus Abraham, et dixit ad eum: Abraham
Abraham, Abraham. At ille respondit: Adsum. 2 Ait illi: Tolle filium tuum uni- a Deo tentatur
genitum, quem diligis, Isaac, et vade in terram visionis: atque ibi offeres eum in
holocaustum super unum montium quem monstravero tibi.
3 Igitur Abraham de nocte consurgens, stravit asinum suum: ducens secum vult uni-
duos iuvenes, et Isaac filium suum: cumque concidisset ligna in holocaustum, genitum immolare.
abiit ad locum quem præceperat ei Deus. 4 Die autem tertio, elevatis oculis, vidit
locum procul: 5 dixitque ad pueros suos: Expectate hic cum asino: ego et puer
illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos. 6 Tulit
quoque ligna holocausti, et imposuit super Isaac filium suum: ipse vero portabat
in manibus ignem et gladium. Cumque duo pergerent simul, 7 dixit Isaac patri
suo: Pater mi. At ille respondit: Quid vis fili? Ecce, inquit, ignis et ligna: ubi
est victima holocausti? 8 Dixit autem Abraham: Deus providebit sibi victimam
holocausti, fili mi. Pergebant ergo pariter: 9 et venerunt ad locum quem ostenderat

10 [a]Gal 4, 30. — *12* [b]Rom 9, 7; Hbr 11, 18. — *23* [c]Sup 20, 14. — 22, *1* [d]Idt 8, 22; Hbr 11, 17.

ei Deus, in quo ædificavit altare, et desuper ligna composuit: cumque alligasset Isaac filium suum, posuit eum in altare super struem lignorum. 10 [a]Extenditque manum, et arripuit gladium, ut immolaret filium suum.

at angelo inhibitus

11 Et ecce Angelus Domini de cælo clamavit, dicens: Abraham, Abraham. Qui respondit: Adsum. 12 Dixitque ei: Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam: nunc cognovi quod times Deum, et non pepercisti unigenito filio tuo propter me.

offert arietem.

13 Levavit Abraham oculos suos, viditque post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio. 14 Appellavitque nomen loci illius, Dominus videt. Unde usque hodie dicitur: In monte Dominus videbit.

accipit promissionem iuratam.

15 Vocavit autem Angelus Domini Abraham secundo de cælo, dicens: 16 [b]Per memetipsum iuravi, dicit Dominus: quia fecisti hanc rem, et non pepercisti filio tuo unigenito propter me: 17 benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli, et velut arenam quæ est in littore maris: [c]possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, 18 et [d]BENEDICENTUR in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ.

revertitur in Bersabee.

19 Reversus est Abraham ad pueros suos, abieruntque Bersabee simul, et habitavit ibi.

14. Rebeccæ consanguinei, 22, 20—24.

Filii Melchæ.

20 His ita gestis, nunciatum est Abrahæ quod Melcha quoque genuisset filios Nachor fratri suo, 21 Hus primogenitum, et Buz fratrem eius, et Camuel patrem Syrorum, 22 et Cased, et Azau, Pheldas quoque et Iedlaph, 23 ac Bathuel, de quo nata est Rebecca: octo istos genuit Melcha, Nachor fratri Abrahæ.

filii Romæ.

24 Concubina vero illius, nomine Roma, peperit Tabee, et Gaham, et Tahas, et Maacha.

15. Saræ mors ac sepultura, 23, 1—20.

Sara moritur.

23. 1 Vixit autem Sara centum vigintiseptem annis. 2 Et mortua est in civitate Arbee, quæ est Hebron, in terra Chanaan: venitque Abraham ut plangeret, et fleret eam.

ager cum spelunca emitur,

3 Cumque surrexisset ab officio funeris, locutus est ad filios Heth, dicens: 4 Advena sum et peregrinus apud vos: date mihi ius sepulchri vobiscum, ut sepeliam mortuum meum. 5 Responderunt filii Heth, dicentes: 6 Audi nos domine, princeps Dei es apud nos: in electis sepulchris nostris sepeli mortuum tuum: nullusque te prohibere poterit quin in monumento eius sepelias mortuum tuum. 7 Surrexit Abraham, et adoravit populum terræ, filios videlicet Heth: 8 dixitque ad eos: Si placet animæ vestræ ut sepeliam mortuum meum, audite me, et intercedite pro me apud Ephron filium Seor: 9 ut det mihi speluncam duplicem, quam habet in extrema parte agri sui: pecunia digna tradat eam mihi coram vobis in possessionem sepulchri. 10 Habitabat autem Ephron in medio filiorum Heth. Responditque Ephron ad Abraham cunctis audientibus qui ingrediebantur portam civitatis illius, dicens: 11 Nequaquam ita fiat, domine mi, sed tu magis ausculta quod loquor: Agrum trado tibi, et speluncam, quæ in eo est, præsentibus filiis populi mei, sepeli mortuum tuum. 12 Adoravit Abraham coram populo terræ. 13 Et locutus est ad Ephron circumstante plebe: Quæso, ut audias me: Dabo pecuniam pro agro: suscipe eam, et sic sepeliam mortuum meum in eo. 14 Responditque Ephron: 15 Domine mi, audi me: Terra, quam postulas, quadringentis siclis argenti valet: istud est pretium inter me et te: sed quantum est hoc? sepeli mortuum tuum. 16 Quod cum audisset Abraham, appendit pecuniam, quam Ephron postulaverat, audientibus filiis Heth, quadringentos siclos argenti probatæ monetæ publicæ. 17 Confirmatusque est ager quondam Ephronis, in quo erat spelunca duplex, respiciens Mambre, tam ipse, quam spelunca, et omnes arbores eius in cunctis terminis eius

10 [a]Iac 2, 21. — *16* [b]Ps 104, 9; Sir 44, 21; 1 Mcc 2, 52; Lc 1, 73; Hbr 6, 13. — *17* [c]Lc 1, 74. — *18* [d]Sup 12, 3; 18, 18; Inf 26, 4; Sir 44, 25; Act 3, 25.

per circuitum. 18 Abrahæ in possessionem, videntibus filiis Heth, et cunctis qui
intrabant portam civitatis illius.
19 Atque ita sepelivit Abraham Saram uxorem suam in spelunca agri duplici, Sara
quæ respiciebat Mambre, Hæc est Hebron in terra Chanaan. 20 Et confirmatus sepelitur.
est ager, et antrum, quod erat in eo, Abrahæ in possessionem monumenti a filiis
Heth.

16. Isaaci et Rebeccæ matrimonium, 24, 1—67.

24. 1 Erat autem Abraham senex, dierumque multorum: et Dominus in Procuratori
cunctis benedixerat ei. 2 Dixitque ad servum seniorem domus suæ, qui præerat Eliezer
omnibus quæ habebat: [a]Pone manum tuam subter femur meum, 3 ut adiurem
te per Dominum, Deum cæli et terræ, ut non accipias uxorem filio meo de filiabus
Chananæorum, inter quos habito: 4 sed ad terram et cognationem meam pro-
ficiscaris, et inde accipias uxorem filio meo Isaac. 5 Respondit servus: Si noluerit
mulier venire mecum in terram hanc, numquid reducere debeo filium tuum ad
locum, de quo tu egressus es? 6 Dixitque Abraham: Cave nequando reducas filium
meum illuc. 7 Dominus Deus cæli, qui tulit me de domo patris mei, et de terra
nativitatis meæ, qui locutus est mihi, et iuravit mihi, dicens: [b]Semini tuo dabo
terram hanc: ipse mittet Angelum suum coram te, et accipies inde uxorem filio
meo: 8 sin autem mulier noluerit sequi te, non teneberis iuramento: filium meum
tantum ne reducas illuc. 9 Posuit ergo servus manum sub femore Abraham domini
sui, et iuravit illi super sermone hoc.
10 Tulitque decem camelos de grege domini sui, et abiit, ex omnibus bonis Rebecca
eius portans secum, profectusque perrexit in Mesopotamiam ad urbem Nachor. occurrit,
11 Cumque camelos fecisset accumbere extra oppidum iuxta puteum aquæ vespere,
tempore quo solent mulieres egredi ad hauriendam aquam, dixit: 12 Domine
Deus domini mei Abraham, occurre, obsecro, mihi hodie, et fac misericordiam
cum domino meo Abraham. 13 Ecce ego sto prope fontem aquæ, et filiæ habi-
tatorum huius civitatis egredientur ad hauriendam aquam. 14 Igitur puella, cui
ego dixero: Inclina hydriam tuam ut bibam: et illa responderit, Bibe, quin et
camelis tuis dabo potum: ipsa est, quam præparasti servo tuo Isaac: et per hoc
intelligam quod feceris misericordiam cum domino meo. 15 Necdum intra se verba
compleverat, et ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel, filii Melchæ uxoris Nachor
fratris Abraham, habens hydriam in scapula sua: 16 puella decora nimis, virgoque
pulcherrima, et incognita viro: descenderat autem ad fontem, et impleverat hydriam,
ac revertebatur. 17 Occurritque ei servus, et ait: Pauxillum aquæ mihi ad bibendum
præbe de hydria tua. 18 Quæ respondit: Bibe domine mi, celeriterque deposuit
hydriam super ulnam suam, et dedit ei potum. 19 Cumque ille bibisset, adiecit:
Quin et camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant. 20 Effundensque hydriam
in canalibus, recurrit ad puteum ut hauriret aquam: et haustam omnibus camelis
dedit. 21 Ipse autem contemplabatur eam tacitus, scire volens utrum prosperum
iter suum fecisset Dominus, an non. 22 Postquam autem biberunt cameli, protulit
vir inaures aureas, appendentes siclos duos, et armillas totidem pondo siclorum
decem. 23 Dixitque ad eam: Cuius es filia? indica mihi: est in domo patris tui
locus ad manendum? 24 Quæ respondit: Filia sum Bathuelis, filii Melchæ, quem
peperit ipsi Nachor. 25 Et addidit, dicens: Palearum quoque et fœni plurimum
est apud nos, et locus spatiosus ad manendum. 26 Inclinavit se homo, et adoravit
Dominum, 27 dicens: Benedictus Dominus Deus domini mei Abraham, qui non
abstulit misericordiam et veritatem suam a domino meo, et recto itinere me perduxit
in domum fratris domini mei. 28 Cucurrit itaque puella, et nunciavit in domum
matris suæ omnia quæ audierat.
29 Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban, qui festinus egressus est uxor pe-
ad hominem, ubi erat fons. 30 Cumque vidisset inaures et armillas in manibus titur ac
sororis suæ, et audisset cuncta verba referentis: Hæc locutus est mihi homo: venit datur,
ad virum, qui stabat iuxta camelos, et prope fontem aquæ: 31 dixitque ad eum:

24, 2 [a]Inf 47, 29. — 7 [b]Sup 12, 7; 13, 15; 15, 18; Inf 26, 3.

Ingredere, benedicte Domini: cur foris stas? præparavi domum, et locum camelis.
32 Et introduxit eum in hospitium: ac destravit camelos, deditque paleas et fœnum,
et aquam ad lavandos pedes eius, et virorum qui venerant cum eo. 33 Et appositus
est in conspectu eius panis. Qui ait: Non comedam, donec loquar sermones meos.
Respondit ei: Loquere. 34 At ille: Servus, inquit, Abraham sum: 35 et Dominus
benedixit domino meo valde, magnificatusque est: et dedit ei oves et boves, argen-
tum et aurum, servos et ancillas, camelos et asinos. 36 Et peperit Sara uxor domini
mei filium domino meo in senectute sua, deditque illi omnia quæ habuerat. 37 Et
adiuravit me dominus meus, dicens: Non accipies uxorem filio meo de filiabus
Chananæorum, in quorum terra habito: 38 sed ad domum patris mei perges, et
de cognatione mea accipies uxorem filio meo: 39 ego vero respondi domino meo:
Quid si noluerit venire mecum mulier? 40 Dominus, ait, in cuius conspectu ambulo,
mittet angelum suum tecum, et diriget viam tuam: accipiesque uxorem filio meo
de cognatione mea, et de domo patris mei. 41 Innocens eris a maledictione mea,
cum veneris ad propinquos meos, et non dederint tibi. 42 Veni ergo hodie ad fontem
aquæ, et dixi: Domine Deus domini mei Abraham, si direxisti viam meam, in qua
nunc ambulo, 43 ecce sto iuxta fontem aquæ, et virgo, quæ egredietur ad hauriendam
aquam, audierit a me: Da mihi pauxillum aquæ ad bibendum ex hydria tua:
44 et dixerit mihi: Et tu bibe, et camelis tuis hauriam: ipsa est mulier quam præ-
paravit Dominus filio domini mei. 45 Dumque hæc tacitus mecum volverem,
apparuit Rebecca veniens cum hydria, quam portabat in scapula: descenditque
ad fontem, et hausit aquam. Et aio ad eam: Da mihi paululum bibere. 46 Quæ
festinans deposuit hydriam de humero, et dixit mihi: Et tu bibe, et camelis tuis
tribuam potum. Bibi, et adaquavit camelos. 47 Interrogavique eam, et dixi: Cuius
es filia? Quæ respondit: Filia Bathuelis sum, filii Nachor, quem peperit ei Melcha.
Suspendi itaque inaures ad ornandam faciem eius, et armillas posui in manibus
eius. 48 Pronusque adoravi Dominum, benedicens Domino Deo domini mei Ab-
raham, qui perduxit me recto itinere, ut sumerem filiam fratris domini mei filio
eius. 49 Quamobrem si facitis misericordiam et veritatem cum domino meo, indicate
mihi: sin autem aliud placet, et hoc dicite mihi, ut vadam ad dexteram, sive ad
sinistram. 50 Responderuntque Laban et Bathuel: A Domino egressus est sermo:
non possumus extra placitum eius quidquam aliud loqui tecum. 51 En Rebecca
coram te est, tolle eam, et proficiscere, et sit uxor filii domini tui, sicut locutus est
Dominus. 52 Quod cum audisset puer Abraham, procidens adoravit in terram
Dominum. 53 Prolatisque vasis argenteis, et aureis, ac vestibus, dedit ea Rebeccæ
pro munere: fratribus quoque eius, et matri dona obtulit. 54 Inito convivio, vescentes
pariter et bibentes manserunt ibi.

profi-
ciscitur,

Surgens autem mane, locutus est puer: Dimittite me, ut vadam ad dominum
meum. 55 Responderuntque fratres eius, et mater: Maneat puella saltem decem
dies apud nos, et postea proficiscetur. 56 Nolite, ait, me retinere, quia Dominus
direxit viam meam: dimittite me ut pergam ad dominum meum. 57 Et dixerunt:
Vocemus puellam, et quæramus ipsius voluntatem. 58 Cumque vocata venisset,
sciscitati sunt: Vis ire cum homine isto? Quæ ait: Vadam. 59 Dimiserunt ergo
eam, et nutricem illius, servumque Abraham, et comites eius, 60 imprecantes
prospera sorori suæ, atque dicentes: Soror nostra es, crescas in mille millia, et
possideat semen tuum portas inimicorum suorum. 61 Igitur Rebecca, et puellæ
illius, ascensis camelis, secutæ sunt virum: qui festinus revertebatur ad dominum
suum:

ducitur
ab Isaac.

62 eo autem tempore deambulabat Isaac per viam quæ ducit ad Puteum,
ªcuius nomen est Viventis, et videntis: habitabat enim in terra australi: 63 et
egressus fuerat ad meditandum in agro, inclinata iam die: cumque elevasset oculos,
vidit camelos venientes procul. 64 Rebecca quoque, conspecto Isaac, descendit
de camelo, 65 et ait ad puerum: Quis est ille homo qui venit per agrum in occursum
nobis? Dixitque ei: Ipse est dominus meus. At illa tollens cito pallium, operuit se.

62 ªSup 16, 14.

66 Servus autem cuncta, quæ gesserat, narravit Isaac. 67 Qui introduxit eam in tabernaculum Saræ matris suæ, et accepit eam uxorem: et in tantum dilexit eam, ut dolorem, qui ex morte matris eius acciderat, temperaret.

17. Abrahæ vita reliqua, 25, 1—11.

Cetura parit,

25. 1 Abraham vero aliam duxit uxorem nomine Ceturam: 2 [a]quæ peperit ei Zamran et Iecsan, et Madan, et Madian, et Iesboc, et Sue. 3 Iecsan quoque genuit Saba, et Dadan. Filii Dadan fuerunt Assurim, et Latusim, et Loomim. 4 At vero ex Madian ortus est Epha, et Opher, et Henoch, et Abida, et Eldaa: omnes hi filii Ceturæ. 5 Deditque Abraham cuncta quæ possederat, Isaac: 6 filiis autem concubinarum largitus est munera, et separavit eos ab Isaac filio suo, dum adhuc ipse viveret, ad plagam orientalem.

Abraham moritur et sepelitur,

7 Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ, centum septuaginta quinque anni. 8 Et deficiens mortuus est in senectute bona, provectæque ætatis, et plenus dierum: congregatusque est ad populum suum. 9 Et sepelierunt eum Isaac et Ismael filii sui in spelunca duplici, quæ sita est in agro Ephron filii Seor Hethæi, e regione Mambre, 10 quem emerat a filiis Heth: ibi sepultus est ipse, et Sara uxor eius.

Isaac benedicitur,

11 Et post obitum illius benedixit Deus Isaac filio eius, qui habitabat iuxta puteum nomine Viventis et videntis.

II. Generationes Ismael, 25, 12—18.

Eius soboles,

12 Hæ sunt generationes Ismael filii Abrahæ, quem peperit ei Agar Ægyptia, famula Saræ: et 13 hæc nomina filiorum eius in vocabulis et generationibus suis.

[b]Primogenitus Ismaelis Nabaioth, deinde Cedar, et Adbeel, et Mabsam, 14 Masma quoque, et Duma, et Massa, 15 Hadar, et Thema, et Iethur, et Naphis, et Cedma. 16 Isti sunt filii Ismaelis: et hæc nomina per castella et oppida eorum, duodecim principes tribuum suarum.

mors,

17 Et facti sunt anni vitæ Ismaelis centum triginta septem, deficiensque mortuus est, et appositus ad populum suum.

habitatio.

18 Habitavit autem ab Hevila usque Sur, quæ respicit Ægyptum introeuntibus Assyrios, coram cunctis fratribus suis obiit.

III. Generationes Isaac, 25, 19—35, 29.

1. Fratrum gemellorum contentio, 25, 19—34.

19 Hæ quoque sunt generationes Isaac filii Abraham:

Nativitas geminorum,

Abraham genuit Isaac: 20 qui cum quadraginta esset annorum, duxit uxorem Rebeccam filiam Bathuelis Syri de Mesopotamia, sororem Laban. 21 Deprecatusque est Isaac Dominum pro uxore sua, eo quod esset sterilis: qui exaudivit eum, et dedit conceptum Rebeccæ. 22 Sed collidebantur in utero eius parvuli; quæ ait: Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere? Perrexitque ut consuleret Dominum. 23 Qui respondens, ait: [c]Duæ gentes sunt in utero tuo, et duo populi ex ventre tuo dividentur, populusque populum superabit, et maior serviet minori. 24 Iam tempus pariendi advenerat, et ecce gemini in utero eius reperti sunt. 25 [d]Qui prior egressus est, rufus erat, et totus in morem pellis hispidus: vocatumque est nomen eius Esau. [e]Protinus alter egrediens, plantam fratris tenebat manu: et idcirco appellavit eum Iacob. 26 Sexagenarius erat Isaac quando nati sunt ei parvuli.

venditio primogenitorum.

27 Quibus adultis, factus est Esau vir gnarus venandi, et homo agricola: Iacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis. 28 Isaac amabat Esau, eo quod de venationibus illius vesceretur: et Rebecca diligebat Iacob. 29 Coxit autem Iacob pulmentum: ad quem cum venisset Esau de agro lassus, 30 ait: Da mihi de coctione hac rufa, quia oppido lassus sum. Quam ob causam vocatum est nomen

---

25, *2* [a]1 Par 1, 32. — *13* [b]1 Par 1, 29. — *23* [c]Rom 9, 10. — *25* [d]Os 12, 3. — [e]Mt 1, 2.

eius aEdom. 31 Cui dixit Iacob: Vende mihi primogenita tua. 32 Ille respondit:
En morior, quid mihi proderunt primogenita? 33 Ait Iacob: Iura ergo mihi. Iuravit
ei Esau, et vendidit primogenita. 34 Et sic accepto pane et lentis edulio, comedit,
et bibit, et abiit; parvipendens quod primogenita vendidisset.

2. Isaaci peregrinatio in Geraris, 26, 1—22.

Promissiones innovantur.

26. 1 Orta autem fame super terram post eam sterilitatem, quæ acciderat
in diebus Abraham, abiit Isaac ad Abimelech regem Palæstinorum in Gerara.
2 Apparuitque ei Dominus, et ait: Ne descendas in Ægyptum, sed quiesce in terra,
quam dixero tibi. 3 Et peregrinare in ea, eroque tecum, et benedicam tibi: tibi
enim et semini tuo dabo universas regiones has, bcomplens iuramentum quod
spopondi Abraham patri tuo. 4 Et multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli:
daboque posteris tuis universas regiones has: cet BENEDICENTUR in semine
tuo omnes gentes terræ. 5 eo quod obedierit Abraham voci meæ, et custodierit
præcepta et mandata mea, et ceremonias legesque servaverit.

Rebecca servatur.

6 Mansit itaque Isaac in Geraris. 7 Qui cum interrogaretur a viris loci illius
super uxore sua, respondit: Soror mea est, timuerat enim confiteri quod sibi esset
sociata coniugio, reputans ne forte interficerent eum propter illius pulchritudinem.
8 Cumque pertransissent dies plurimi, et ibidem moraretur, prospiciens Abimelech
rex Palæstinorum per fenestram, vidit eum iocantem cum Rebecca uxore sua.
9 Et accersito eo, ait: Perspicuum est quod uxor tua sit: cur mentitus es eam sororem
tuam esse? Respondit: Timui ne morerer propter eam. 10 Dixitque Abimelech:
Quare imposuisti nobis? potuit coire quispiam de populo cum uxore tua, et induxeras
super nos grande peccatum. Præcepitque omni populo, dicens: 11 Qui tetigerit
hominis huius uxorem, morte morietur.

Isaac locupletatur.

12 Sevit autem Isaac in terra illa, et invenit in ipso anno centuplum: benedixitque
ei Dominus. 13 Et locupletatus est homo, et ibat proficiens atque succrescens, donec
magnus vehementer effectus est: 14 habuit quoque possessiones ovium et armento-
rum, et familiæ plurimum. Ob hoc invidentes ei Palæstini, 15 omnes puteos, quos
foderant servi patris illius Abraham, illo tempore obstruxerunt, implentes humo:
16 in tantum, ut ipse Abimelech diceret ad Isaac: Recede a nobis, quoniam potentior
nobis factus es valde.

propter invidiam peregrinatur.

17 Et ille discedens, ut veniret ad torrentem Geraræ, habitaretque ibi: 18 rursum
fodit alios puteos, quos foderant servi patris sui Abraham, et quos, illo mortuo,
olim obstruxerant Philisthiim: appellavitque eos eisdem nominibus quibus ante
pater vocaverat. 19 Foderuntque in Torrente, et repererunt aquam vivam. 20 Sed
et ibi iurgium fuit pastorum Geraræ adversus pastores Isaac, dicentium: Nostra
est aqua, quam ob rem nomen putei ex eo, quod acciderat, vocavit Calumniam.
21 Foderunt autem et alium: et pro illo quoque rixati sunt, appellavitque eum,
Inimicitias. 22 Profectus inde fodit alium puteum, pro quo non contenderunt:
itaque vocavit nomen eius, Latitudo, dicens: Nunc dilatavit nos Dominus, et fecit
crescere super terram.

3. Priora acta in Bersabee, 26, 23—35.

Confirmatio promissionum.

23 Ascendit autem ex illo loco in Bersabee, 24 ubi apparuit ei Dominus in
ipsa nocte, dicens: Ego sum Deus Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum
sum: benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum propter servum meum Abraham.
25 Itaque ædificavit ibi altare: et invocato nomine Domini, extendit tabernaculum:
præcepitque servis suis ut foderent puteum.

Fœdus Isaaci et Abimelech.

26 Ad quem locum cum venissent de Geraris Abimelech, et Ochozath amicus
illius, et Phicol dux militum, 27 locutus est eis Isaac: Quid venistis ad me ho-
minem quem odistis, et expulistis a vobis? 28 Qui responderunt: Vidimus tecum
esse Dominum, et idcirco nos diximus: Sit iuramentum inter nos, et ineamus fœdus,

30 aAbd 1; Hbr 12, 16. — 26, *3* bSup 12, 7; 15, 18. — *4* cSup 12, 3; 18, 18; 22, 18; Inf
28, 14.

29 ut non facias nobis quidquam mali, sicut et nos nihil tuorum attigimus, nec
fecimus quod te læderet: sed cum pace dimisimus auctum benedictione Domini.
30 Fecit ergo eis convivium, et post cibum et potum 31 surgentes mane, iuraverunt
sibi mutuo: dimisitque eos Isaac pacifice in locum suum.
32 Ecce autem venerunt in ipso die servi Isaac annunciantes ei de puteo, quem (inventio aquæ.)
foderant, atque dicentes: Invenimus aquam. 33 Unde appellavit eum, Abundantiam:
et nomen urbi impositum est Bersabee, usque in præsentem diem.
34 Esau vero quadragenarius duxit uxores, Iudith filiam Beeri Hethæi, et (matrimonium Esau.)
Basemath filiam Elon eiusdem loci: 35 [a]quæ ambæ offenderant animum Isaac et
Rebeccæ.

4. Isaac gemellis benedicit, 27, 1—28, 9.

27. 1 Senuit autem Isaac, et caligaverunt oculi eius, et videre non poterat: (Iacob benedictione repletur.)
vocavitque Esau filium suum maiorem, et dixit ei: Fili mi? Qui respondit: Adsum.
2 Cui pater: Vides, inquit, quod senuerim, et ignorem diem mortis meæ. 3 Sume
arma tua, pharetram, et arcum, et egredere foras: cumque venatu aliquid apprehenderis,
4 fac mihi inde pulmentum sicut velle me nosti, et affer ut comedam:
et benedicat tibi anima mea antequam moriar. 5 Quod cum audisset Rebecca,
et ille abiisset in agrum ut iussionem patris impleret, 6 dixit filio suo Iacob: Audivi
patrem tuum loquentem cum Esau fratre tuo, et dicentem ei: 7 Affer mihi de
venatione tua, et fac cibos ut comedam, et benedicam tibi coram Domino antequam
moriar. 8 Nunc ergo fili mi, acquiesce consiliis meis: 9 et pergens ad gregem,
affer mihi duos hœdos optimos, ut faciam ex eis escas patri tuo, quibus libenter
vescitur: 10 quas cum intuleris, et comederit, benedicat tibi priusquam moriatur.
11 Cui ille respondit: Nosti quod Esau frater meus homo pilosus sit, et ego lenis:
12 si attrectaverit me pater meus, et senserit, timeo ne putet me sibi voluisse illudere,
et inducam super me maledictionem pro benedictione. 13 Ad quem mater: In
me sit, ait, ista maledictio, fili mi: tantum audi vocem meam, et pergens affer quæ
dixi. 14 Abiit, et attulit, deditque matri. Paravit illa cibos, sicut velle noverat
patrem illius. 15 Et vestibus Esau valde bonis, quas apud se habebat domi, induit
eum: 16 pelliculasque hœdorum circumdedit manibus, et colli nuda protexit.
17 Deditque pulmentum, et panes, quos coxerat, tradidit. 18 Quibus illatis, dixit:
Pater mi? At ille respondit: Audio. Quis es tu fili mi? 19 Dixitque Iacob: Ego
sum primogenitus tuus Esau: feci sicut præcepisti mihi: surge, sede, et comede de
venatione mea, ut benedicat mihi anima tua. 20 Rursumque Isaac ad filium suum:
Quo modo, inquit, tam cito invenire potuisti, fili mi? Qui respondit: Voluntas
Dei fuit ut cito occurreret mihi quod volebam: 21 Dixitque Isaac: Accede huc,
ut tangam te fili mi, et probem utrum tu sis filius meus Esau, an non. 22 Accessit
ille ad patrem, et palpato eo, dixit Isaac: Vox quidem, vox Iacob est: sed manus,
manus sunt Esau. 23 Et non cognovit eum, quia pilosæ manus similitudinem
maioris expresserant. Benedicens ergo illi, 24 ait: Tu es filius meus Esau? Respondit,
Ego sum. 25 At ille: Affer mihi, inquit, cibos de venatione tua, fili mi, ut benedicat
tibi anima mea. Quos cum oblatos comedisset, obtulit ei etiam vinum, quo hausto,
26 dixit ad eum: Accede ad me, et da mihi osculum, fili mi. 27 Accessit, et osculatus
est eum. Statimque ut sensit vestimentorum illius fragrantiam, benedicens illi,
ait: Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. 28 Det tibi
Deus de rore cæli, et de pinguedine terræ abundantiam frumenti et vini. 29 Et
serviant tibi populi, et adorent te tribus: esto dominus fratrum tuorum, et incurventur
ante te filii matris tuæ. qui maledixerit tibi, sit ille maledictus: et qui
benedixerit tibi, benedictionibus repleatur.
30 Vix Isaac sermonem impleverat: et egresso Iacob foras, venit Esau, 31 coctosque (Esau quoque benedicitur.)
de venatione cibos intulit patri, dicens: Surge pater mi, et comede de venatione
filii tui: ut benedicat mihi anima tua. 32 Dixitque illi Isaac: Quis enim es tu?
Qui respondit: Ego sum filius tuus primogenitus Esau. 33 Expavit Isaac stupore
vehementi: et ultra quam credi potest, admirans, ait: Quis igitur ille est qui du-

35 [a]Inf 27, 46.

dum captam venationem attulit mihi, et comedi ex omnibus priusquam tu venires?
benedixique ei, et erit benedictus. 34 Auditis Esau sermonibus patris, irrugiit
clamore magno: et consternatus, ait: Benedic etiam et mihi, pater mi. 35 Qui ait:
Venit germanus tuus fraudulenter, et accepit benedictionem tuam. 36 At ille
subiunxit: Iuste vocatum est nomen eius Iacob: supplantavit enim me en altera
vice: [a]primogenita mea ante tulit, et nunc secundo surripuit benedictionem meam.
Rursumque ad patrem: Numquid non reservasti, ait, et mihi benedictionem?
37 Respondit Isaac: Dominum tuum illum constitui, et omnes fratres eius servituti
illius subiugavi: frumento et vino stabilivi eum, et tibi post hæc, fili mi, ultra
quid faciam? 38 Cui Esau: Num unam, inquit, tantum benedictionem habes,
pater? mihi quoque obsecro ut benedicas. Cumque eiulatu magno fleret, 39 motus
Isaac, dixit ad eum: [b]In pinguedine terræ, et in rore cæli desuper 40 erit benedictio
tua. Vives in gladio, et fratri tuo servies: tempusque veniet, cum excutias, et solvas
iugum eius de cervicibus tuis.

Iacob a matre monetur

41 Oderat ergo semper Esau Iacob pro benedictione qua benedixerat ei pater:
dixitque in corde suo: [c]Venient dies luctus patris mei, et occidam Iacob fratrem
meum. 42 Nunciata sunt hæc Rebeccæ: quæ mittens et vocans Iacob filium suum,
dixit ad eum: Ecce Esau frater tuus minatur ut occidat te. 43 Nunc ergo, fili mi,
audi vocem meam, et consurgens fuge ad Laban fratrem meum in Haran: 44 habi-
tabisque cum eo dies paucos, donec requiescat furor fratris tui, 45 et cesset indignatio
eius, obliviscaturque eorum quæ fecisti in eum: postea mittam, et adducam te
inde huc. cur utroque orbabor filio in uno die? 46 Dixitque Rebecca ad Isaac:
[d]Tædet me vitæ meæ propter filias Heth: si acceperit Iacob uxorem de stirpe
huius terræ, nolo vivere.

et a patre dimittitur.

28. 1 Vocavit itaque Isaac Iacob, et benedixit eum, præcepitque ei dicens:
Noli accipere coniugem de genere Chanaan: 2 sed vade, et proficiscere in Meso-
potamiam Syriæ, ad domum Bathuel patris matris tuæ, et accipe tibi inde uxorem
de filiabus Laban avunculi tui. 3 Deus autem omnipotens benedicat tibi, et crescere
te faciat, atque multiplicet: ut sis in turbas populorum. 4 Et det tibi benedictiones
Abrahæ, et semini tuo post te: ut possideas terram peregrinationis tuæ, quam
pollicitus est avo tuo. 5 [e]Cumque dimisisset eum Isaac, profectus venit in Meso-
potamiam Syriæ ad Laban filium Bathuel Syri, fratrem Rebeccæ matris suæ.

Esau filiam Ismael ducit.

6 Videns autem Esau quod benedixisset pater suus Iacob, et misisset eum in
Mesopotamiam Syriæ, ut inde uxorem duceret; et quod post benedictionem præ-
cepisset ei, dicens: Non accipies uxorem de filiabus Chanaan: 7 quodque obediens
Iacob parentibus suis isset in Syriam: 8 probans quoque quod non libenter aspiceret
filias Chanaan pater suus: 9 ivit ad Ismaelem, et duxit uxorem absque iis, quas
prius habebat, Maheleth filiam Ismael filii Abraham, sororem Nabaioth.

5. Iacob in Haran pergit, 28, 10—29, 14[a].

In Luza scalam videt.

10 Igitur egressus Iacob de Bersabee, pergebat Haran. 11 Cumque venisset
ad quendam locum, et vellet in eo requiescere post solis occubitum, tulit de lapi-
dibus qui iacebant, et supponens capiti suo, dormivit in eodem loco. 12 Viditque
in somnis scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens cælum: Angelos
quoque Dei ascendentes et descendentes per eam, 13 et Dominum innixum scalæ
dicentem sibi: [f]Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, et Deus Isaac: Terram,
in qua dormis, tibi dabo et semini tuo. 14 Eritque semen tuum quasi pulvis terræ:
[g]dilataberis ad Occidentem, et Orientem, et Septentrionem, et Meridiem: [h]et
BENEDICENTUR IN TE et in semine tuo cunctæ tribus terræ. 15 Et ero custos
tuus quocumque perrexeris, et reducam te in terram hanc: nec dimittam nisi com-
plevero universa quæ dixi. 16 Cumque evigilasset Iacob de somno, ait: Vere Do-
minus est in loco isto, et ego nesciebam. 17 Pavensque: Quam terribilis est, inquit,
locus iste! non est hic aliud nisi domus Dei, et porta cæli. 18 Surgens ergo Iacob
mane, tulit lapidem quem supposuerat capiti suo, et erexit in titulum, [i]fundens

27, *36* [a]Sup 25, 34. — *39* [b]Hbr 11, 20. — *41* [c]Abd 10. — *46* [d]Sup 26, 35. — 28, *5* [e]Os 12, 12.
— *13* [f]Inf 35, 1; 48, 3. — *14* [g]Dt 12, 20; 19, 8. — [h]Sup 26, 4. — *18* [i]Inf 31, 13.

oleum desuper. 19 Appellavitque nomen urbis Bethel, quæ prius Luza vocabatur.
20 Vovit etiam votum, dicens: Si fuerit Deus mecum, et custodierit me in via,
per quam ego ambulo, et dederit mihi panem ad vescendum, et vestimentum
ad induendum, 21 reversusque fuero prospere ad domum patris mei: erit mihi
Dominus in Deum, 22 et lapis iste, quem erexi in titulum, vocabitur Domus Dei:
cunctorumque quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.

29. 1 Profectus ergo Iacob venit in terram Orientalem. 2 Et vidit puteum a Laban suscipitur.
in agro, tres quoque greges ovium accubantes iuxta eum: nam ex illo adaquabantur
pecora, et os eius grandi lapide claudebatur. 3 Morisque erat ut cunctis ovibus
congregatis devolverent lapidem, et refectis gregibus rursum super os putei ponerent.
4 Dixitque ad pastores: Fratres, unde estis? Qui responderunt: De Haran. 5 Quos
interrogans, Numquid, ait, nostis Laban filium Nachor? Dixerunt: Novimus.
6 Sanusne est? inquit: Valet, inquiunt: et ecce Rachel filia eius venit cum grege suo.
7 Dixitque Iacob: Adhuc multum diei superest, nec est tempus ut reducantur ad
caulas greges: date ante potum ovibus, et sic eas ad pastum reducite. 8 Qui respon-
derunt: Non possumus, donec omnia pecora congregentur, et amoveamus lapidem
de ore putei, ut adaquemus greges. 9 Adhuc loquebantur, et ecce Rachel veniebat
cum ovibus patris sui: nam gregem ipsa pascebat. 10 Quam cum vidisset Iacob,
et sciret consobrinam suam, ovesque Laban avunculi sui: amovit lapidem quo
puteus claudebatur. 11 Et adaquato grege, osculatus est eam: et elevata voce
flevit, 12 et indicavit ei quod frater esset patris sui, et filius Rebeccæ: at illa
festinans nunciavit patri suo. 13 Qui cum audisset venisse Iacob filium sororis
suæ, cucurrit obviam ei: complexusque eum, et in oscula ruens, duxit in domum
suam. Auditis autem causis itineris, 14 respondit: Os meum es, et caro mea.

6. Iacobi duo matrimonia, 29, 14b—30, 24.

Et postquam impleti sunt dies mensis unius, 15 dixit ei: Num quia frater Lia et
meus es, gratis servies mihi? dic quid mercedis accipias. 16 Habebat vero duas Rachel mercedes.
filias, nomen maioris Lia: minor vero appellabatur Rachel. 17 Sed Lia lippis erat
oculis: Rachel decora facie, et venusto aspectu. 18 Quam diligens Iacob, ait:
Serviam tibi pro Rachel filia tua minore, septem annis. 19 Respondit Laban: Melius
est ut tibi eam dem quam alteri viro, mane apud me. 20 Servivit ergo Iacob pro
Rachel septem annis: et videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine. 21 Dixit-
que ad Laban: Da mihi uxorem meam: quia iam tempus impletum est, ut ingrediar
ad illam. 22 Qui vocatis multis amicorum turbis ad convivium, fecit nuptias. 23 Et
vespere Liam filiam suam introduxit ad eum, 24 dans ancillam filiæ, Zelpham
nomine. Ad quam cum ex more Iacob fuisset ingressus, facto mane vidit Liam:
25 et dixit ad socerum suum: Quid est quod facere voluisti? nonne pro Rachel
servivi tibi? quare imposuisti mihi? 26 Respondit Laban: Non est in loco nostro
consuetudinis, ut minores ante tradamus ad nuptias. 27 Imple hebdomadam
dierum huius copulæ: et hanc quoque dabo tibi pro opere quo serviturus es mihi
septem annis aliis. 28 Acquievit placito: et hebdomada transacta, Rachel duxit
uxorem: 29 cui pater servam Balam tradiderat. 30 Tandemque potitus optatis
nuptiis, amorem sequentis priori prætulit, serviens apud eum septem annis aliis.

31 Videns autem Dominus quod despiceret Liam, aperuit vulvam eius, sorore filii Liæ:
sterili permanente. 32 Quæ conceptum genuit filium, vocavitque nomen eius
Ruben, dicens: Vidit Dominus humilitatem meam, nunc amabit me vir meus. Ruben,
33 Rursumque concepit et peperit filium, et ait: Quoniam audivit me Dominus
haberi contemptui, dedit etiam istum mihi, vocavitque nomen eius Simeon. 34 Con- Simeon,
cepitque tertio, et genuit alium filium: dixitque: Nunc quoque copulabitur mihi
maritus meus, eo quod pepererim ei tres filios: et idcirco appellavit nomen eius,
Levi. 35 Quarto concepit, et peperit filium, et ait: Modo confitebor Domino. [a]et Levi,
ob hoc vocavit eum, Iudam: cessavitque parere. Iudas;

29, *35* [a]Mt 1, 2.

filii ancillæ Rachelis: **30.** 1 Cernens autem Rachel quod infecunda esset, invidit sorori suæ, et
ait marito suo: Da mihi liberos, alioquin moriar. 2 Cui iratus respondit Iacob:
Num pro Deo ego sum, qui privavit te fructu ventris tui? 3 At illa: Habeo, inquit,
famulam Balam: ingredere ad illam, ut pariat super genua mea, et habeam ex
illa filios. 4 Deditque illi Balam in coniugium: quæ, 5 ingresso ad se viro, concepit,
et peperit filium. 6 Dixitque Rachel: Iudicavit mihi Dominus, et exaudivit vocem
Dan. meam, dans mihi filium, et idcirco appellavit nomen eius, Dan. 7 Rursumque
Bala concipiens, peperit alterum, 8 pro quo ait Rachel: Comparavit me Deus cum
Nephthali: sorore mea, et invalui: vocavitque eum, Nephthali.

filii ancillæ Liæ: 9 Sentiens Lia quod parere desiisset, Zelpham ancillam suam marito tradidit.
10 Qua post conceptum edente filium, 11 dixit: Feliciter, et idcirco vocavit nomen
Gad. eius, Gad. 12 Peperit quoque Zelpha alterum. 13 Dixitque Lia: Hoc pro beatitudine
Aser: mea: Beatam quippe me dicent mulieres, propterea appellavit eum, Aser.

filii Liæ: 14 Egressus autem Ruben tempore messis triticeæ in agrum, reperit mandragoras:
quas matri Liæ detulit. Dixitque Rachel: Da mihi partem de mandragoris filii tui.
15 Illa respondit: Parumne tibi videtur quod præripueris maritum mihi, nisi etiam
mandragoras filii mei tuleris? Ait Rachel: Dormiat tecum hac nocte pro mandragoris
filii tui. 16 Redeuntique ad vesperam Iacob de agro, egressa est in occursum eius
Lia, et ad me, inquit, intrabis: quia mercede conduxi te pro mandragoris filii mei.
Dormivitque cum ea nocte illa. 17 Et exaudivit Deus preces eius: concepitque et
peperit filium quintum, 18 et ait: Dedit Deus mercedem mihi, quia dedi ancillam
Issachar. meam viro meo. appellavitque nomen eius, Issachar. 19 Rursum Lia concipiens,
peperit sextum filium, 20 et ait: Dotavit me Deus dote bona: etiam hac vice mecum
erit maritus meus, eo quod genuerim ei sex filios: et idcirco appellavit nomen
Zabulon. Dina filia: eius, Zabulon. 21 Post quem peperit filiam, nomine Dinam.

filius 22 Recordatus quoque Dominus Rachelis, exaudivit eam, et aperuit vulvam
Rachelis: eius. 23 Quæ concepit, et peperit filium, dicens: Abstulit Deus opprobrium meum.
Ioseph. 24 Et vocavit nomen eius, Ioseph, dicens: Addat mihi Dominus filium alterum.

7. Iacobi greges copiosi, 30, 25—43.

Greges mercedes Iacobi. 25 Nato autem Ioseph, dixit Iacob socero suo: Dimitte me ut revertar in patriam,
et ad terram meam. 26 Da mihi uxores, et liberos meos, pro quibus servivi tibi,
ut abeam: tu nosti servitutem qua servivi tibi. 27 Ait illi Laban: Inveniam gratiam
in conspectu tuo: experimento didici, quia benedixerit mihi Deus propter te:
28 constitue mercedem tuam quam dem tibi. 29 At ille respondit: Tu nosti quo
modo servierim tibi, et quanta in manibus meis fuerit possessio tua. 30 Modicum
habuisti antequam venirem ad te, et nunc dives effectus es: benedixitque tibi
Dominus ad introitum meum. iustum est igitur ut aliquando provideam etiam
domui meæ. 31 Dixitque Laban: Quid tibi dabo? At ille ait: Nihil volo: sed si
feceris quod postulo, iterum pascam, et custodiam pecora tua. 32 Gyra omnes
greges tuos, et separa cunctas oves varias, et sparso vellere: et quodcumque furvum,
et maculosum, variumque fuerit, tam in ovibus quam in capris, erit merces mea.
33 Respondebitque mihi cras iustitia mea, quando placiti tempus advenerit coram
te: et omnia quæ non fuerint varia, et maculosa, et furva, tam in ovibus quam
in capris, furti me arguent. 34 Dixitque Laban: Gratum habeo quod petis.

quibus valde ditatur. 35 Et separavit in die illa capras, et oves, et hircos, et arietes varios, atque
maculosos: cunctum autem gregem unicolorem, id est albi, et nigri velleris, tradidit
in manu filiorum suorum. 36 Et posuit spatium itineris trium dierum inter se
et generum, qui pascebat reliquos greges eius. 37 Tollens ergo Iacob virgas populeas
virides, et amygdalinas, et ex platanis, ex parte decorticavit eas: detractisque
corticibus, in his, quæ spoliata fuerant, candor apparuit: illa vero quæ integra
fuerant, viridia permanserunt: atque in hunc modum color effectus est varius.
38 Posuitque eas in canalibus, ubi effundebatur aqua: ut cum venissent greges
ad bibendum, ante oculos haberent virgas, et in aspectu earum conciperent. 39 Factumque est ut in ipso calore coitus, oves intuerentur virgas, et parerent maculosa,
et varia, et diverso colore respersa. 40 Divisitque gregem Iacob, et posuit virgas

in canalibus ante oculos arietum: erant autem alba et nigra quæque, Laban: cetera
vero, Iacob, separatis inter se gregibus. [41] Igitur quando primo tempore ascende-
bantur oves, ponebat Iacob virgas in canalibus aquarum ante oculos arietum et
ovium, ut in earum contemplatione conciperent: [42] quando vero serotina admissura
erat, et conceptus extremus, non ponebat eas. Factaque sunt ea quæ erant serotina,
Laban: et quæ primi temporis, Iacob. [43] Ditatusque est homo ultra modum, et
habuit greges multos, ancillas et servos, camelos et asinos.

8. Iacob revertens cum Laban paciscitur, 31, 1—55.

31. [1] Postquam autem audivit verba filiorum Laban dicentium: Tulit Iacob Fugiens cum suis
omnia quæ fuerunt patris nostri, et de illius facultate ditatus, factus est inclytus:
[2] animadvertit quoque faciem Laban, quod non esset erga se sicut heri et nudiuster-
tius, [3] maxime dicente sibi Domino: Revertere in terram patrum tuorum, et
ad generationem tuam, eroque tecum. [4] Misit, et vocavit Rachel et Liam in agrum,
ubi pascebat greges, [5] dixitque eis: Video faciem patris vestri quod non sit erga
me sicut heri, et nudiustertius: Deus autem patris mei fuit mecum. [6] Et ipsæ
nostis quod totis viribus meis servierim patri vestro. [7] Sed et pater vester circum-
venit me, et mutavit mercedem meam decem vicibus: et tamen non dimisit eum
Deus ut noceret mihi. [8] Si quando dixit: Variæ erunt mercedes tuæ: pariebant
omnes oves varios fœtus, quando vero econtrario ait: Alba quæque accipies pro
mercede: omnes greges alba pepererunt. [9] Tulitque Deus substantiam patris vestri,
et dedit mihi. [10] Postquam enim conceptus ovium tempus advenerat, levavi
oculos meos, et vidi in somnis ascendentes mares super feminas, varios et maculosos,
et diversorum colorum. [11] Dixitque angelus Dei ad me in somnis: Iacob? Et ego
respondi: Adsum. [12] Qui ait: Leva oculos tuos, et vide universos masculos ascen-
dentes super feminas, varios, maculosos, atque respersos. Vidi enim omnia quæ
fecit tibi Laban. [13] Ego sum Deus Bethel, [a]ubi unxisti lapidem, et votum vovisti
mihi. Nunc ergo surge, et egredere de terra hac, revertens in terram nativitatis
tuæ. [14] Responderuntque Rachel et Lia: Numquid habemus residui quidquam
in facultatibus, et hereditate domus patris nostri? [15] Nonne quasi alienas reputavit
nos, et vendidit, comeditque pretium nostrum? [16] Sed Deus tulit opes patris
nostri, et eas tradidit nobis, ac filiis nostris: unde omnia quæ præcepit tibi Deus, fac.
[17] Surrexit itaque Iacob, et impositis liberis, ac coniugibus suis super camelos, abiit.
[18] Tulitque omnem substantiam suam, et greges, et quidquid in Mesopotamia
acquisierat, pergens ad Isaac patrem suum in terram Chanaan.

[19] Eo tempore ierat Laban ad tondendas oves, et Rachel furata est idola patris a Laban comprehenditur.
sui. [20] Noluitque Iacob confiteri socero suo quod fugeret. [21] Cumque abiisset
tam ipse quam omnia quæ iuris sui erant, et amne transmisso pergeret contra
montem Galaad, [22] nunciatum est Laban die tertio quod fugeret Iacob. [23] Qui,
assumptis fratribus suis, persecutus est eum diebus septem: et comprehendit
eum in Monte Galaad. [24] Viditque in somnis dicentem sibi Deum: Cave ne quid-
quam aspere loquaris contra Iacob. [25] Iamque Iacob extenderat in monte taber-
naculum: cumque ille consecutus fuisset eum cum fratribus suis, in eodem Monte
Galaad fixit tentorium. [26] Et dixit ad Iacob: quare ita egisti, ut clam me abigeres
filias meas quasi captivas gladio? [27] Cur ignorante me fugere voluisti, nec indicare
mihi, ut prosequerer te cum gaudio, et canticis, et tympanis, et citharis? [28] Non
es passus ut oscularer filios meos et filias: stulte operatus es: et nunc quidem
[29] valet manus mea reddere tibi malum: sed Deus patris vestri heri dixit mihi:
Cave ne loquaris contra Iacob quidquam durius. [30] Esto, ad tuos ire cupiebas,
et desiderio erat tibi domus patris tui: cur furatus es deos meos? [31] Respondit
Iacob: Quod inscio te profectus sum, timui ne violenter auferres filias tuas. [32] Quod
autem furti me arguis: apud quemcumque inveneris deos tuos, necetur coram
fratribus nostris. scrutare, quidquid tuorum apud me inveneris, et aufer. hæc
dicens, ignorabat quod Rachel furata esset idola.

31, *13* [a]Sup 28, 18.

cum eo fœdus ferit. 33 Ingressus itaque Laban tabernaculum Iacob et Liæ, et utriusque famulæ,
non invenit. Cumque intrasset tentorium Rachelis, 34 illa festinans abscondit
idola subter stramenta cameli, et sedit desuper: scrutantique omne tentorium,
et nihil invenienti, 35 ait: Ne irascatur dominus meus quod coram te assurgere
nequeo: quia iuxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi. sic delusa solicitudo
quærentis est. 36 Tumensque Iacob, cum iurgio ait: Quam ob culpam meam,
et ob quod peccatum meum sic exarsisti post me, 37 et scrutatus es omnem supel-
lectilem meam? Quid invenisti de cuncta substantia domus tuæ? pone hic coram
fratribus meis, et fratribus tuis, et iudicent inter me, et te. 38 Idcirco viginti annis
fui tecum? oves tuæ et capræ steriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi:
39 nec captum a bestia ostendi tibi, ego damnum omne reddebam: quidquid furto
peribat, a me exigebas: 40 die noctuque æstu urebar, et gelu, fugiebatque somnus
ab oculis meis. 41 Sicque per viginti annos in domo tua servivi tibi, quattuordecim
pro filiabus, et sex pro gregibus tuis: immutasti quoque mercedem meam decem
vicibus. 42 Nisi Deus patris mei Abraham, et timor Isaac affuisset mihi, forsitan
modo nudum me dimisisses: afflictionem meam et laborem manuum mearum respe-
xit Deus, et arguit te heri. 43 Respondit ei Laban: Filiæ meæ et filii, et greges
tui, et omnia quæ cernis, mea sunt: quid possum facere filiis et nepotibus meis?
44 Veni ergo, et ineamus fœdus: ut sit in testimonium inter me et te. 45 Tulit itaque
Iacob lapidem, et erexit illum in titulum: 46 dixitque fratribus suis: Afferte lapides.
Qui congregantes fecerunt tumulum, comederuntque super eum: 47 quem vocavit
Laban Tumulum testis: et Iacob, Acervum testimonii, uterque iuxta proprietatem
linguæ suæ. 48 Dixitque Laban: Tumulus iste erit testis inter me et te hodie,
et idcirco appellatum est nomen eius Galaad, id est, Tumulus testis. 49 Intueatur
et iudicet Dominus inter nos quando recesserimus a nobis, 50 si afflixeris filias
meas, et si introduxeris alias uxores super eas: nullus sermonis nostri testis est
absque Deo, qui præsens respicit. 51 Dixitque rursus ad Iacob: En tumulus hic,
et lapis quem erexi inter me et te, 52 testis erit: tumulus, inquam, iste et lapis sint
in testimonium, si aut ego transiero illum pergens ad te, aut tu præterieris, malum
mihi cogitans. 53 Deus Abraham, et Deus Nachor iudicet inter nos, Deus patris
eorum. Iuravit ergo Iacob per timorem patris sui Isaac: 54 immolatisque victimis
in monte, vocavit fratres suos ut ederent panem. Qui cum comedissent, man-
serunt ibi. 55 Laban vero de nocte consurgens, osculatus est filios, et filias suas,
et benedixit illis: reversusque est in locum suum.

9. Iacob cum Esau reconciliatur, 32, 1—33, 16.

Angelos videt. **32.** 1 Iacob [a]quoque abiit itinere quo cœperat: fueruntque ei obviam Angeli
Dei. 2 Quos cum vidisset, ait: Castra Dei sunt hæc. et appellavit nomen loci illius
Mahanaim, id est, Castra.

ad Esau nuncios mittit 3 Misit autem et nuncios ante se ad Esau fratrem suum in terram Seir, in
regionem Edom: 4 præcepitque eis, dicens: Sic loquimini domino meo Esau:
Hæc dicit frater tuus Iacob: Apud Laban peregrinatus sum, et fui usque in præ-
sentem diem. 5 Habeo boves, et asinos, et oves, et servos, et ancillas: mittoque
nunc legationem ad dominum meum, ut inveniam gratiam in conspectu tuo.
6 Reversique sunt nuncii ad Iacob, dicentes: Venimus ad Esau fratrem tuum,
et ecce properat tibi in occursum cum quadringentis viris. 7 Timuit Iacob valde:
et perterritus divisit populum qui secum erat, greges quoque et oves et boves, et
camelos in duas turmas, 8 dicens: Si venerit Esau ad unam turmam, et percusserit
eam, alia turma, quæ reliqua est, salvabitur. 9 Dixitque Iacob: Deus patris mei
Abraham, et Deus patris mei Isaac: Domine qui dixisti mihi: Revertere in terram
tuam, et in locum nativitatis tuæ, et benefaciam tibi: 10 minor sum cunctis misera-
tionibus tuis, et veritate tua quam explevisti servo tuo. In baculo meo transivi
Iordanem istum: et nunc cum duabus turmis regredior. 11 Erue me de manu fratris
mei Esau, quia valde eum timeo: ne forte veniens percutiat matrem cum filiis.

32, *1* [a]Inf 48, 16.

12 Tu locutus es quod benefaceres mihi, et dilatares semen meum sicut arenam
maris, quæ præ multitudine numerari non potest.

13 Cumque dormisset ibi nocte illa, separavit de his quæ habebat, munera atque munera.
Esau fratri suo, 14 capras ducentas, hircos viginti, oves ducentas, et arietes viginti,
15 camelos fœtas cum pullis suis triginta, vaccas quadraginta, et tauros viginti,
asinas viginti, et pullos earum decem. 16 Et misit per manus servorum suorum
singulos seorsum greges, dixitque pueris suis: Antecedite me, et sit spatium inter
gregem et gregem. 17 Et præcepit priori, dicens: Si obvium habueris fratrem
meum Esau, et interrogaverit te, Cuius es? aut, Quo vadis? aut, Cuius sunt ista
quæ sequeris? 18 respondebis: Servi tui Iacob, munera misit domino meo Esau:
ipse quoque post nos venit. 19 Similiter dedit mandata secundo, et tertio, et cunctis
qui sequebantur greges, dicens: Iisdem verbis loquimini ad Esau, cum inveneritis
eum. 20 Et addetis: Ipse quoque servus tuus Iacob iter nostrum insequitur: dixit
enim: Placabo illum muneribus quæ præcedunt, et postea videbo illum, forsitan
propitiabitur mihi. 21 Præcesserunt itaque munera ante eum, ipse vero mansit
nocte illa in castris.

22 Cumque mature surrexisset, tulit duas uxores suas, et totidem famulas cum angelo pugnat.
cum undecim filiis, et transivit vadum Iaboc. 23 Traductisque omnibus quæ ad
se pertinebant, 24 mansit solus: et ecce vir luctabatur cum eo usque mane. 25 Qui
cum videret quod eum superare non posset, tetigit nervum femoris eius, et statim
emarcuit. 26 Dixitque ad eum: Dimitte me, iam enim ascendit aurora. Respondit:
Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. 27 Ait ergo: Quod nomen est tibi? Respondit:
Iacob. 28 At ille, Nequaquam, inquit, Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israel:
quoniam si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prævalebis?
29 Interrogavit eum Iacob: Dic mihi, quo appellaris nomine? Respondit: Cur
quæris nomen meum? Et benedixit ei in eodem loco. 30 Vocavitque Iacob nomen
loci illius Phanuel, dicens: Vidi Deum facie ad faciem, et salva facta est anima
mea. 31 Ortusque est ei statim sol, postquam transgressus est Phanuel: ipse vero
claudicabat pede. 32 Quam ob causam non comedunt nervum filii Israel, qui
emarcuit in femore Iacob, usque in præsentem diem: eo quod tetigerit nervum
femoris eius, et obstupuerit.

33. 1 Elevans autem Iacob oculos suos, vidit venientem Esau, et cum eo gratiam fratris invenit.
quadringentos viros: divisitque filios Liæ et Rachel, ambarumque famularum:
2 et posuit utramque ancillam, et liberos earum in principio: Liam vero, et filios
eius in secundo loco: Rachel autem, et Ioseph novissimos. 3 Et ipse progrediens
adoravit pronus in terram septies, donec appropinquaret frater eius. 4 Currens
itaque Esau obviam fratri suo, amplexatus est eum: stringensque collum eius, et
osculans flevit. 5 Levatisque oculis, vidit mulieres et parvulos earum, et ait:
Quid sibi volunt isti? et si ad te pertinent? Respondit: Parvuli sunt, quos donavit
mihi Deus servo tuo. 6 Et appropinquantes ancillæ et filii earum, incurvati sunt.
7 Accessit quoque Lia cum pueris suis: et cum similiter adorassent, extremi Ioseph
et Rachel adoraverunt. 8 Dixitque Esau: Quænam sunt istæ turmæ quas obviam
habui? Respondit: Ut invenirem gratiam coram domino meo. 9 At ille ait: Habeo
plurima, frater mi, sint tua tibi. 10 Dixitque Iacob: Noli ita, obsecro: sed si inveni
gratiam in oculis tuis, accipe munusculum de manibus meis: sic enim vidi faciem
tuam, quasi viderim vultum Dei: esto mihi propitius, 11 et suscipe benedictionem
quam attuli tibi, et quam donavit mihi Deus tribuens omnia. Vix fratre compellente,
suscipiens, 12 ait: Gradiamur simul, eroque socius itineris tui. 13 Dixitque Iacob:
Nosti domine mi quod parvulos habeam teneros, et oves, et boves fœtas mecum:
quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges. 14 Præ-
cedat dominus meus ante servum suum: et ego sequar paulatim vestigia eius, sicut
videro parvulos meos posse, donec veniam ad dominum meum in Seir. 15 Respondit
Esau: Oro te, ut de populo qui mecum est, saltem socii remaneant viæ tuæ. Non est,
inquit, necesse: hoc uno tantum indigeo, ut inveniam gratiam in conspectu tuo
domine mi. 16 Reversus est itaque illo die Esau itinere quo venerat in Seir.

10. Fata Iacobi reducis, 33, 17—35, 26.

Habitat in Socoth.

17 Et Iacob venit in Socoth: ubi ædificata domo et fixis tentoriis appellavit
nomen loci illius Socoth, id est, tabernacula.

[illegible]

18 Transivitque in Salem urbem Sichimorum, quæ est in terra Chanaan, post-
quam reversus est de Mesopotamia Syriæ: et habitavit iuxta oppidum. 19 Emitque
partem agri in qua fixerat tabernacula, a filiis Hemor patris Sichem centum agnis.
20 Et erecto ibi altari, invocavit super illud fortissimum Deum Israel.

audit violationem Dinæ.

34. 1 Egressa est autem Dina filia Liæ ut videret mulieres regionis illius.
2 Quam cum vidisset Sichem filius Hemor Hevæi, princeps terræ illius, adamavit
eam: et rapuit, et dormivit cum illa, vi opprimens virginem. 3 Et conglutinata
est anima eius cum ea, tristemque delinivit blanditiis. 4 Et pergens ad Hemor
patrem suum, Accipe, inquit, mihi puellam hanc coniugem. 5 Quod cum audisset
Iacob, absentibus filiis, et in pastu pecorum occupatis, siluit donec redirent.

turbatur ultione filiorum.

6 Egresso autem Hemor patre Sichem ut loqueretur ad Iacob, 7 ecce filii
eius veniebant de agro: auditoque quod acciderat, irati sunt valde, eo quod fœdam
rem operatus esset in Israel, et violata filia Iacob, rem illicitam perpetrasset.
8 Locutus est itaque Hemor ad eos: Sichem filii mei adhæsit anima filiæ vestræ:
date eam illi uxorem: 9 et iungamus vicissim connubia: filias vestras tradite nobis,
et filias nostras accipite. 10 Et habitate nobiscum: terra in potestate vestra est,
exercete, negotiamini, et possidete eam. 11 Sed et Sichem ad patrem et ad fratres
eius ait: Inveniam gratiam coram vobis: et quæcumque statueritis, dabo: 12 augete
dotem, et munera postulate, et libenter tribuam quod petieritis: tantum date
mihi puellam hanc uxorem. 13 Responderunt filii Iacob Sichem et patri eius in
dolo, sævientes ob stuprum sororis: 14 Non possumus facere quod petitis, nec dare
sororem nostram homini incircumciso: quod illicitum et nefarium est apud nos.
15 Sed in hoc valebimus fœderari, si volueritis esse similes nostri, et circumcidatur
in vobis omne masculini sexus: 16 tunc dabimus et accipiemus mutuo filias ve-
stras, ac nostras: et habitabimus vobiscum, erimusque unus populus: 17 si autem
circumcidi nolueritis, tollemus filiam nostram, et recedemus. 18 Placuit oblatio
eorum Hemor, et Sichem filio eius: 19 nec distulit adolescens quin statim quod
petebatur expleret: amabat enim puellam valde, et ipse erat inclytus in omni
domo patris sui. 20 Ingressique portam urbis, locuti sunt ad populum: 21 Viri
isti pacifici sunt, et volunt habitare nobiscum: negotientur in terra, et exerceant
eam, quæ spatiosa et lata cultoribus indiget: filias eorum accipiemus uxores, et
nostras illis dabimus. 22 Unum est quo differtur tantum bonum: Si circumcidamus
masculos nostros, ritum gentis imitantes. 23 Et substantia eorum, et pecora, et
cuncta quæ possident, nostra erunt: tantum in hoc acquiescamus, et habitantes
simul, unum efficiemus populum. 24 Assensique sunt omnes, circumcisis cunctis
maribus. 25 Et ecce, die tertio quando gravissimus vulnerum dolor est: arreptis,
duo filii Iacob, Simeon et Levi fratres Dinæ, gladiis, ingressi sunt urbem confiden-
ter: [a]interfectisque omnibus masculis, 26 Hemor et Sichem pariter necaverunt,
tollentes Dinam de domo Sichem sororem suam. 27 Quibus egressis, irruerunt super
occisos ceteri filii Iacob: et depopulati sunt urbem in ultionem stupri. 28 Oves
eorum, et armenta, et asinos, cunctaque vastantes quæ in domibus et in agris
erant, 29 parvulos quoque eorum et uxores duxerunt captivas. 30 Quibus patratis
audacter, Iacob dixit ad Simeon et Levi: Turbastis me, et odiosum fecistis me
Chananæis, et Pherezæis habitatoribus terræ huius, nos pauci sumus: illi congregati
percutient me, et delebor ego, et domus mea. 31 Responderunt: Numquid ut
scorto abuti debuere sorore nostra?

ascendit Bethel.

35. 1 Interea locutus est Deus ad Iacob: Surge, et ascende Bethel, et habita
ibi, facque altare Deo qui [b]apparuit tibi quando fugiebas Esau fratrem tuum.
2 Iacob vero convocata omni domo sua, ait: Abiicite deos alienos qui in medio
vestri sunt, et mundamini, ac mutate vestimenta vestra. 3 Surgite, et ascendamus
in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo: qui exaudivit me in die tribulationis meæ.

34, *25* [a]Inf 49, 6. — **35,** *1* [b]Sup 28, 13.

et socius fuit itineris mei. 4 Dederunt ergo ei omnes deos alienos quos habebant,
et inaures quæ erant in auribus eorum: at ille infodit ea subter terebinthum, quæ
est post urbem Sichem. 5 Cumque profecti essent, terror Dei invasit omnes per
circuitum civitates, et non sunt ausi persequi recedentes. 6 Venit igitur Iacob
Luzam, quæ est in terra Chanaan, cognomento Bethel: ipse et omnis populus
cum eo. 7 Ædificavitque ibi altare, et appellavit nomen loci illius, Domus Dei:
ibi enim [a]apparuit ei Deus cum fugeret fratrem suum. 8 Eodem tempore mortua
est Debora nutrix Rebeccæ, et sepulta est ad radices Bethel subter quercum:
vocatumque est nomen loci illius, Quercus fletus.

9 Apparuit autem iterum Deus Iacob postquam reversus est de Mesopotamia audit Deum promittentem.
Syriæ, benedixitque ei, 10 dicens: [b]Non vocaberis ultra Iacob, sed Israel erit
nomen tuum. Et appellavit eum Israel, 11 dixitque ei: Ego Deus omnipotens,
cresce, et multiplicare: gentes, et populi nationum ex te erunt, reges de lumbis
tuis egredientur. 12 Terramque quam dedi Abraham et Isaac, dabo tibi et semini
tuo post te. 13 Et recessit ab eo. 14 Ille vero erexit titulum lapideum in loco quo
locutus fuerat ei Deus: libans super eum libamina, et effundens oleum: 15 vocansque
nomen loci illius, Bethel.

16 Egressus autem inde, venit verno tempore ad terram quæ ducit Ephratam: sepelit Rachelem.
in qua cum parturiret Rachel, 17 ob difficultatem partus periclitari cœpit. Dixit-
que ei obstetrix: Noli timere, quia et hunc habebis filium. 18 Egrediente autem
anima præ dolore, et imminente iam morte, vocavit nomen filii sui Benoni, id
est filius doloris mei: pater vero appellavit eum Beniamin, id est filius dextræ.
19 Mortua est ergo Rachel, et sepulta est in via quæ ducit Ephratam, hæc est Beth-
lehem. 20 Erexitque Iacob titulum super sepulchrum eius: [c]Hic est titulus monu-
menti Rachel, usque in præsentem diem.

21 Egressus inde, fixit tabernaculum trans Turrem gregis. 22 [d]Cumque habitaret cognovit scelus Ruben.
in illa regione, abiit Ruben, et dormivit cum Bala concubina patris sui: quod illum
minime latuit.

Erant autem filii Iacob duodecim. 23 Filii Liæ: primogenitus Ruben, et Simeon, habet filios duodecim.
et Levi, et Iudas, et Issachar, et Zabulon. 24 Filii Rachel: Ioseph et Beniamin.
25 Filii Balæ ancillæ Rachelis: Dan et Nephthali. 26 Filii Zelphæ ancillæ Liæ:
Gad et Aser: hi sunt filii Iacob, qui nati sunt ei in Mesopotamia Syriæ.

11. Isaaci mors et sepultura, 35, 27—29.

27 Venit etiam ad Isaac patrem suum in Mambre, Civitatem Arbee, hæc est Mortuus a filiis sepelitur.
Hebron: in qua peregrinatus est Abraham et Isaac. 28 Et completi sunt dies Isaac
centum octoginta annorum. 29 Consumptusque ætate mortuus est: et apposi-
tus est populo suo senex et plenus dierum: et sepelierunt eum Esau et Iacob filii sui.

IV. Generationes Esau, 36, 1—43.

1. Posteri Esau, 36, 1—19.

36. 1 Hæ sunt autem generationes Esau, ipse est Edom.

2 Esau accepit uxores de filiabus Chanaan: Ada filiam Elon Hethæi, et Oolibama Filii Esau.
filiam Anæ filiæ Sebeon Hevæi: 3 Basemath quoque filiam Ismael sororem Nabaioth.
4 [e]Peperit autem Ada, Eliphaz: Basemath genuit Rahuel: 5 Oolibama genuit
Iehus et Ihelon et Core. hi filii Esau qui nati sunt ei in terra Chanaan.

6 Tulit autem Esau uxores suas et filios et filias, et omnem animam domus immigratio in Seir.
suæ, et substantiam, et pecora, et cuncta quæ habere poterat in terra Chanaan:
et abiit in alteram regionem, recessitque a fratre suo Iacob. 7 [f]Divites enim erant
valde, et simul habitare non poterant: nec sustinebat eos terra peregrinationis
eorum præ multitudine gregum. 8 [g]Habitavitque Esau in monte Seir, ipse est
Edom.

7 [a]Sup 28, 13. — *10* [b]Sup 32, 28. — *20* [c]Inf 48, 7. — *22* [d]Inf 49, 4. — **36**, *4* [e]I Par 1, 35.
— *7* [f]Sup 13, 6. — *8* [g]Ios 24, 4.

nepotes Esau.

9 Hæ autem sunt generationes Esau patris Edom in monte Seir, 10 et hæc
nomina filiorum eius: [a]Eliphaz filius Ada uxoris Esau: Rahuel quoque filius Basemath
uxoris eius. 11 Fueruntque Eliphaz filii: Theman, Omar, Sepho, et Gatham, et
Cenez. 12 Erat autem Thamna, concubina Eliphaz filii Esau: quæ peperit ei Amalech.
hi sunt filii Ada uxoris Esau. 13 Filii autem Rahuel: Nahath et Zara, Samma et
Meza. hi filii Basemath uxoris Esau. 14 Isti quoque erant filii Oolibama filiæ Anæ
filiæ Sebeon, uxoris Esau, quos genuit ei Iehus et Ihelon et Core.

duces filiorum Esau.

15 Hi duces filiorum Esau: Filii Eliphaz primogeniti Esau: dux Theman, dux
Omar, dux Sepho, dux Cenez, 16 dux Core, dux Gatham, dux Amalech. hi filii
Eliphaz in terra Edom, et hi filii Ada. 17 Hi quoque filii Rahuel filii Esau: dux
Nahath, dux Zara, dux Samma, dux Meza. hi autem duces Rahuel in terra Edom:
isti filii Basemath uxoris Esau. 18 Hi autem filii Oolibama uxoris Esau: dux Iehus,
dux Ihelon, dux Core. hi duces Oolibama filiæ Anæ uxoris Esau. 19 Isti sunt filii
Esau, et hi duces eorum: ipse est Edom.

2. Posteri Seir Horræi, 36, 20—30.

Filii Seir.

20 [b]Isti sunt filii Seir Horræi, habitatores terræ: Lotan, et Sobal, et Sebeon,
et Ana, 21 et Dison, et Eser, et Disan. hi duces Horræi, filii Seir in Terra Edom.

nepotes Seir.

22 Facti sunt autem filii Lotan: Hori et Heman. erat autem soror Lotan,
Thamna. 23 Et isti filii Sobal: Alvan et Manahat et Ebal, et Sepho et Onam.
24 Et hi filii Sebeon: Aia et Ana. Iste est Ana qui invenit aquas calidas in solitudine,
cum pasceret asinos Sebeon patris sui: 25 habuitque filium Dison, et filiam Ooli-
bama. 26 Et isti filii Dison: Hamdan, et Eseban, et Iethram, et Charan. 27 Hi
quoque filii Eser: Balaan, et Zavan, et Acan. 28 Habuit autem filios Disan: Hus,
et Aram.

duces Horræorum.

29 Hi duces Horræorum: dux Lotan, dux Sobal, dux Sebeon, dux Ana, 30 dux
Dison, dux Eser, dux Disan: isti duces Horræorum qui imperaverunt in Terra Seir.

3. Reges et duces Edomitarum, 36, 31—43.

Reges ante Saul.

31 Reges autem qui regnaverunt in Terra Edom antequam haberent regem
filii Israel, fuerunt hi: 32 Bela filius Beor, nomenque urbis eius Denaba. 33 Mortuus
est autem Bela, et regnavit pro eo Iobab filius Zaræ de Bosra. 34 Cumque mortuus
esset Iobab, regnavit pro eo Husam de terra Themanorum. 35 Hoc quoque mortuo,
regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percussit Madian in regione Moab: et nomen
urbis eius Avith. 36 Cumque mortuus esset Adad, regnavit pro eo Semla de Masreca.
37 Hoc quoque mortuo regnavit pro eo Saul de fluvio Rohoboth. 38 Cumque et
hic obiisset, successit in regnum Balanan filius Achobor. 39 Isto quoque mortuo
regnavit pro eo Adar, nomenque urbis eius Phau: et appellabatur uxor eius Meetabel,
filia Matred filiæ Mezaab.

duces post David.

40 Hæc ergo nomina ducum Esau in cognationibus, et locis, et vocabulis suis:
dux Thamna, dux Alva, dux Ietheth, 41 dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,
42 dux Cenez, dux Theman, dux Mabsar, 43 dux Magdiel, dux Hiram: hi duces
Edom habitantes in terra imperii sui, ipse est Esau pater Idumæorum.

V. Generationes Iacob, 37, 1—50, 25.

1. Fratres Iosephum vexant, 37, 1—36.

37. 1 Habitavit autem Iacob in terra Chanaan, in qua pater suus peregrinatus
est. 2 Et hæ sunt generationes eius:

Eum odio habent.

Ioseph cum sedecim esset annorum, pascebat gregem cum fratribus suis adhuc
puer: et erat cum filiis Balæ et Zelphæ uxorum patris sui: accusavitque fratres
suos apud patrem crimine pessimo. 3 Israel autem diligebat Ioseph super omnes
filios suos, eo quod in senectute genuisset eum: fecitque ei tunicam polymitam.
4 Videntes autem fratres eius quod a patre plus cunctis filiis amaretur, oderant
eum, nec poterant ei quidquam pacifice loqui. 5 Accidit quoque ut visum somnium

10 [a]1 Par 1, 35. — *20* [b]1 Par 1, 38.

referret fratribus suis: quæ causa maioris odii seminarium fuit. 6 Dixitque ad
eos: Audite somnium meum quod vidi: 7 Putabam nos ligare manipulos in agro:
et quasi consurgere manipulum meum, et stare, vestrosque manipulos circumstantes
adorare manipulum meum. 8 Responderunt fratres eius: Numquid rex noster
eris? aut subiiciemur ditioni tuæ? Hæc ergo causa somniorum atque sermonum,
invidiæ et odii fomitem ministravit. 9 Aliud quoque vidit somnium, quod narrans
fratribus, ait: Vidi per somnium, quasi solem, et lunam, et stellas undecim adorare
me. 10 Quod cum patri suo, et fratribus retulisset, increpavit eum pater suus, et
dixit: Quid sibi vult hoc somnium quod vidisti? num ego et mater tua, et fratres
tui adorabimus te super terram? 11 Invidebant ei igitur fratres sui: pater vero
rem tacitus considerabat.

12 Cumque fratres illius in pascendis gregibus patris morarentur in Sichem, in cisternam mittunt.
13 dixit ad eum Israel: Fratres tui pascunt oves in Sichimis: veni, mittam te ad
eos. Quo respondente, 14 Præsto sum, ait ei: Vade, et vide si cuncta prospera sint
erga fratres tuos, et pecora: et renuncia mihi quid agatur. Missus de Valle Hebron,
venit in Sichem: 15 invenitque eum vir errantem in agro, et interrogavit quid
quæreret. 16 At ille respondit: Fratres meos quæro, indica mihi ubi pascant greges.
17 Dixitque ei vir: Recesserunt de loco isto: audivi autem eos dicentes: Eamus in
Dothain. Perrexit ergo Ioseph post fratres suos, et invenit eos in Dothain. 18 Qui
cum vidissent eum procul, antequam accederet ad eos, cogitaverunt illum occidere:
19 et mutuo loquebantur: Ecce somniator venit: 20 venite, occidamus eum, et
mittamus in cisternam veterem: dicemusque: Fera pessima devoravit eum: et
tunc apparebit quid illi prosint somnia sua. 21 Audiens autem hoc Ruben, nitebatur
liberare eum de manibus eorum, et dicebat: 22 [a]Non interficiatis animam eius,
nec effundatis sanguinem: sed proiicite eum in cisternam hanc, quæ est in solitudine,
manusque vestras servate innoxias: hoc autem dicebat, volens eripere eum de
manibus eorum, et reddere patri suo. 23 Confestim igitur ut pervenit ad fratres
suos, nudaverunt eum tunica talari, et polymita: 24 miseruntque eum in cisternam
veterem, quæ non habebat aquam.

25 Et sedentes ut comederent panem, viderunt Ismaelitas viatores venire in Ægyptum vendunt.
de Galaad, et camelos eorum portantes aromata, et resinam, et stacten in Ægyptum.
26 Dixit ergo Iudas fratribus suis: Quid nobis prodest si occiderimus fratrem nostrum,
et celaverimus sanguinem ipsius? 27 Melius est ut venundetur Ismaelitis, et manus
nostræ non polluantur: frater enim, et caro nostra est. Acquieverunt fratres ser-
monibus illius. 28 [b]Et prætereuntibus Madianitis negotiatoribus, extrahentes
eum de cisterna, vendiderunt eum Ismaelitis, viginti argenteis: qui duxerunt
eum in Ægyptum. 29 Reversusque Ruben ad cisternam, non invenit puerum:
30 et scissis vestibus pergens ad fratres suos, ait: Puer non comparet, et ego quo
ibo? 31 Tulerunt autem tunicam eius, et in sanguine hœdi, quem occiderant,
tinxerunt: 32 mittentes qui ferrent ad patrem, et dicerent: Hanc invenimus: vide
utrum tunica filii tui sit, an non. 33 Quam cum agnovisset pater, ait: Tunica filii
mei est, fera pessima comedit eum, bestia devoravit Ioseph. 34 Scissisque vestibus,
indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore. 35 Congregatis autem cunctis
liberis eius ut lenirent dolorem patris, noluit consolationem accipere, sed ait:
Descendam ad filium meum lugens in infernum. Et illo perseverante in fletu,
36 Madianitæ vendiderunt Ioseph in Ægypto Putiphari eunucho Pharaonis magistro
militum.

2. Iudas filios suscipit, 38, 1—30.

38. 1 Eodem tempore descendens Iudas a fratribus suis, divertit ad Virum Ex uxore Chananæa.
Odollamitem, nomine Hiram. 2 [c]Viditque ibi filiam hominis Chananæi, voca-
bulo Sue: et accepta uxore, ingressus est ad eam. 3 Quæ concepit, et peperit filium,
et vocavit nomen eius Her. 4 [d]Rursumque concepto fœtu, natum filium vocavit
Onan. 5 Tertium quoque peperit: quem appellavit Sela. quo nato, parere ultra
cessavit.

37, *22* [a]Inf 42, 22. — *28* [b]Sap 10, 13. — 38, *2* [c]1 Par 2, 3. — *4* [d]Nm 26, 19.

ex nuru Thamar, 6 Dedit autem Iudas uxorem primogenito suo Her, nomine Thamar. 7 [a]Fuit
quoque Her primogenitus Iudæ, nequam in conspectu Domini: et ab eo occisus est.
8 Dixit ergo Iudas ad Onan filium suum: Ingredere ad uxorem fratris tui, et sociare
illi, ut suscites semen fratri tuo. 9 Ille sciens non sibi nasci filios, introiens ad
uxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur.
10 Et idcirco percussit eum Dominus, quod rem detestabilem faceret. 11 Quam
ob rem dixit Iudas Thamar nurui suæ: Esto vidua in domo patris tui, donec crescat
Sela filius meus: timebat enim ne et ipse moreretur, sicut fratres eius. Quæ abiit,
et habitavit in domo patris sui.

quacum fornicavit. 12 Evolutis autem multis diebus, mortua est filia Sue uxor Iudæ: qui post
luctum consolatione suscepta, ascendebat ad tonsores ovium suarum, ipse et Hiras
opilio gregis Odollamites, in Thamnas. 13 Nunciatumque est Thamar quod socer
illius ascenderet in Thamnas ad tondendas oves. 14 Quæ, depositis viduitatis
vestibus, assumpsit theristrum: et mutato habitu, sedit in bivio itineris, quod
ducit Thamnam: eo quod crevisset Sela, et non eum accepisset maritum. 15 Quam
cum vidisset Iudas, suspicatus est esse meretricem: operuerat enim vultum suum,
ne agnosceretur. 16 Ingrediensque ad eam, ait: Dimitte me ut coeam tecum:
nesciebat enim quod nurus sua esset. Qua respondente: Quid dabis mihi ut fruaris
concubitu meo? 17 dixit: Mittam tibi hœdum de gregibus. Rursumque illa dicente:
Patiar quod vis, si dederis mihi arrhabonem, donec mittas quod polliceris. 18 Ait
Iudas: Quid tibi vis pro arrhabone dari? Respondit: Annulum tuum, et armillam,
et baculum quem manu tenes. Ad unum igitur coitum mulier concepit, 19 et surgens
abiit: depositoque habitu, quem sumpserat, induta est viduitatis vestibus. 20 Misit
autem Iudas hœdum per pastorem suum Odollamitem, ut reciperet pignus quod
dederat mulieri: qui cum non invenisset eam, 21 interrogavit homines loci illius:
Ubi est mulier quæ sedebat in bivio? Respondentibus cunctis: Non fuit in loco
isto meretrix. 22 Reversus est ad Iudam, et dixit ei: Non inveni eam: sed et homines
loci illius dixerunt mihi, numquam sedisse ibi scortum. 23 Ait Iudas: Habeat
sibi, certe mendacii arguere nos non potest, ego misi hœdum quem promiseram:
et tu non invenisti eam. 24 Ecce autem post tres menses nunciaverunt Iudæ,
dicentes: Fornicata est Thamar nurus tua, et videtur uterus illius intumescere.
Dixitque Iudas: Producite eam ut comburatur. 25 Quæ cum duceretur ad pœnam,
misit ad socerum suum, dicens: De viro, cuius hæc sunt, concepi: cognosce cuius
sit annulus, et armilla, et baculus. 26 Qui, agnitis muneribus, ait: Iustior me est:
quia non tradidi eam Sela filio meo. Attamen ultra non cognovit eam. 27 [b]Instante
autem partu, apparuerunt gemini in utero: atque in ipsa effusione infantium unus
protulit manum, in qua obstetrix ligavit coccinum, dicens: 28 Iste egredietur prior.
29 Illo vero retrahente manum, egressus est alter: dixitque mulier: Quare divisa
est propter te maceria? et ob hanc causam vocavit nomen eius Phares. 30 [c]Postea
egressus est frater eius, in cuius manu erat coccinum: quem appellavit Zara.

3. Ioseph apud Putipharem, 39, 1—18.

Domum gubernat. **39.** 1 Igitur Ioseph ductus est in Ægyptum, emitque eum Putiphar eunuchus
Pharaonis, princeps exercitus, vir Ægyptius, de manu Ismaelitarum, a quibus
perductus erat. 2 Fuitque Dominus cum eo, et erat vir in cunctis prospere agens:
habitavitque in domo domini sui, 3 qui optime noverat Dominum esse cum eo,
et omnia, quæ gereret, ab eo dirigi in manu illius. 4 Invenitque Ioseph gratiam
coram domino suo, et ministrabat ei, a quo præpositus omnibus gubernabat creditam
sibi domum, et universa quæ ei tradita fuerant: 5 benedixitque Dominus domui
Ægyptii propter Ioseph, et multiplicavit tam in ædibus quam in agris cunctam
eius substantiam: 6 nec quidquam aliud noverat, nisi panem quo vescebatur.
Erat autem Ioseph pulchra facie, et decorus aspectu.

adulterium recusat. 7 Post multos itaque dies iniecit domina sua oculos suos in Ioseph, et ait:
Dormi mecum. 8 Qui nequaquam acquiescens operi nefario, dixit ad eam: Ecce

7 [a]Nm 26, 19. — *27* [b]Mt 1, 3. — *30* [c]1 Par 2, 4.

dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua: [9] nec
quidquam est quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, præter te,
quæ uxor eius es: quo modo ergo possum hoc malum facere, et peccare in Deum
meum? [10] Huiuscemodi verbis per singulos dies et mulier molesta erat adolescenti:
et ille recusabat stuprum. [11] Accidit autem quadam die ut intraret Ioseph domum,
et operis quippiam absque arbitris faceret: [12] et illa, apprehensa lacinia vestimenti
eius, diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu eius pallio fugit, et egressus est
foras.

[13] Cumque vidisset mulier vestem in manibus suis, et se esse contemptam, a muliere accusatur.
[14] vocavit ad se homines domus suæ, et ait ad eos: En introduxit virum Hebræum,
ut illuderet nobis: ingressus est ad me, ut coiret mecum: cumque ego succlamassem,
[15] et audisset vocem meam, reliquit pallium quod tenebam, et fugit foras. [16] In
argumentum ergo fidei retentum pallium ostendit marito revertenti domum,
[17] et ait: Ingressus est ad me servus Hebræus quem adduxisti ut illuderet mihi:
[18] cumque audisset me clamare, reliquit pallium quod tenebam, et fugit foras.

4. Ioseph in carcere, 39, 19—40, 23.

[19] His auditis dominus, et nimium credulus verbis coniugis, iratus est valde: Omnia
[20] [a]tradiditque Ioseph in carcerem, ubi vincti regis custodiebantur, et erat ibi dirigit.
clausus. [21] Fuit autem Dominus cum Ioseph, et misertus illius dedit ei gratiam
in conspectu principis carceris. [22] Qui tradidit in manu illius universos vinctos
qui in custodia tenebantur: et quidquid fiebat, sub ipso erat. [23] Nec noverat
aliquid, cunctis ei creditis: Dominus enim erat cum illo, et omnia opera eius dirigebat.

40. [1] His ita gestis, accidit ut peccarent duo eunuchi, pincerna regis Ægypti, somnia eunu-
et pistor, domino suo. [2] Iratusque contra eos Pharao (nam alter pincernis præerat, chorum in-
alter pistoribus) [3] misit eos in carcerem principis militum, in quo erat vinctus terpretatur.
et Ioseph. [4] At custos carceris tradidit eos Ioseph, qui et ministrabat eis: ali-
quantulum temporis fluxerat, et illi in custodia tenebantur. [5] Videruntque ambo
somnium nocte una iuxta interpretationem congruam sibi: [6] ad quos cum introisset
Ioseph mane, et vidisset eos tristes, [7] sciscitatus est eos, dicens: Cur tristior est
hodie solito facies vestra? [8] Qui responderunt: Somnium vidimus, et non est
qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos Ioseph: Numquid non Dei est interpretatio?
referte mihi quid videritis. [9] Narravit prior, præpositus pincernarum, somnium
suum: Videbam coram me vitem, [10] in qua erant tres propagines, crescere paulatim
in gemmas, et post flores uvas maturescere: [11] calicemque Pharaonis in manu
mea: tuli ergo uvas, et expressi in calicem quem tenebam, et tradidi poculum
Pharaoni. [12] Respondit Ioseph: Hæc est interpretatio somnii: Tres propagines,
tres adhuc dies sunt: [13] post quos recordabitur Pharao ministerii tui, et restituet
te in gradum pristinum: dabisque ei calicem iuxta officium tuum, sicut ante facere
consueveras. [14] Tantum memento mei, cum bene tibi fuerit, et facias mecum
misericordiam: ut suggeras Pharaoni ut educat me de isto carcere: [15] quia furto
sublatus sum de terra Hebræorum, et hic innocens in lacum missus sum. [16] Videns
pistorum magister quod prudenter somnium dissolvisset, ait: Et ego vidi somnium,
Quod tria canistra farinæ haberem super caput meum: [17] et in uno canistro quod
erat excelsius, portare me omnes cibos qui fiunt arte pistoria, avesque comedere
ex eo. [18] Respondit Ioseph: Hæc est interpretatio somnii: Tria canistra, tres
adhuc dies sunt: [19] post quos auferet Pharao caput tuum, ac suspendet te in
cruce, et lacerabunt volucres carnes tuas.

[20] Exinde dies tertius natalitius Pharaonis erat: qui faciens grande convivium oblivioni
pueris suis, recordatus est inter epulas magistri pincernarum, et pistorum prin- datur.
cipis. [21] Restituitque alterum in locum suum, ut porrigeret ei poculum: [22] alterum
suspendit in patibulo, ut coniectoris veritas probaretur. [23] Et tamen succedentibus
prosperis, præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui.

39, *20* [a]Ps 104, 18.

5. Ioseph ante Pharaonem, 41, 1—36.

Somnia regis,

41. [1] Post duos annos vidit Pharao somnium. Putabat se stare super fluvium,
[2] de quo ascendebant septem boves, pulchræ et crassæ nimis: et pascebantur in
locis palustribus. [3] Aliæ quoque septem emergebant de flumine, fœdæ, confectæque
macie: et pascebantur in ipsa amnis ripa in locis virentibus: [4] devoraveruntque
eas, quarum mira species, et habitudo corporum erat. Expergefactus Pharao,
[5] rursum dormivit, et vidit alterum somnium: Septem spicæ pullulabant in culmo
uno plenæ atque formosæ: [6] aliæ quoque totidem spicæ tenues, et percussæ uredine
oriebantur, [7] devorantes omnem priorum pulchritudinem. Evigilans Pharao
post quietem, [8] et facto mane, pavore perterritus, misit ad omnes coniectores
Ægypti, cunctosque sapientes: et accersitis narravit somnium, nec erat qui interpretaretur.

de carcere eductus,

[9] Tunc demum reminiscens pincernarum magister, ait: Confiteor peccatum
meum: [10] Iratus rex servis suis, me et magistrum pistorum retrudi iussit in carcerem
principis militum: [11] ubi una nocte uterque vidimus somnium præsagum futurorum.
[12] Erat ibi puer Hebræus, eiusdem ducis militum famulus: cui narrantes somnia,
[13] audivimus quidquid postea rei probavit eventus. ego enim redditus sum officio
meo: et ille suspensus est in cruce. [14] Protinus ad regis imperium eductum de
carcere Ioseph totonderunt: ac veste mutata, obtulerunt ei.

auscultat

[15] Cui ille ait: Vidi somnia, nec est qui edisserat: quæ audivi te sapientissime
coniicere. [16] Respondit Ioseph: Absque me Deus respondebit prospera Pharaoni.
[17] Narravit ergo Pharao quod viderat: Putabam me stare super ripam fluminis,
[18] et septem boves de amne conscendere, pulchras nimis, et obesis carnibus: quæ
in pastu paludis virecta carpebant. [19] et ecce, has sequebantur aliæ septem boves
in tantum deformes et macilentæ, ut numquam tales in terra Ægypti viderim:
[20] quæ, devoratis et consumptis prioribus, [21] nullum saturitatis dedere vestigium:
sed simili macie et squalore torpebant. Evigilans, rursus sopore depressus, [22] vidi
somnium: Septem spicæ pullulabant in culmo uno plenæ atque pulcherrimæ.
[23] Aliæ quoque septem tenues et percussæ uredine, oriebantur e stipula: [24] quæ
priorum pulchritudinem devoraverunt. Narravi coniectoribus somnium, et nemo
est qui edisserat.

et sapienter interpretatur,

[25] Respondit Ioseph: Somnium regis unum est: quæ facturus est Deus, ostendit
Pharaoni. [26] Septem boves pulchræ, et septem spicæ plenæ: septem ubertatis
anni sunt: eandemque vim somnii comprehendunt. [27] Septem quoque boves
tenues atque macilentæ, quæ ascenderunt post eas, et septem spicæ tenues, et
vento urente percussæ: septem anni venturæ sunt famis. [28] Qui hoc ordine complebuntur:
[29] Ecce septem anni venient fertilitatis magnæ in universa terra Ægypti:
[30] quos sequentur septem anni alii tantæ sterilitatis, ut oblivioni tradatur cuncta
retro abundantia: consumptura est enim fames omnem terram, [31] et ubertatis
magnitudinem perditura est inopiæ magnitudo. [32] Quod autem vidisti secundo
ad eandem rem pertinens somnium: firmitatis indicium est, eo quod fiat sermo
Dei, et velocius impleatur.

consilium adiungens.

[33] Nunc ergo provideat rex virum sapientem et industrium, et præficiat eum
Terræ Ægypti: [34] Qui constituat præpositos per cunctas regiones: et quintam
partem fructuum per septem annos fertilitatis, [35] qui iam nunc futuri sunt, congreget
in horrea: et omne frumentum sub Pharaonis potestate condatur, serveturque
in urbibus. [36] Et præparetur futuræ septem annorum fami, quæ oppressura est
Ægyptum, et non consumetur terra inopia.

6. Ioseph præpositus Ægypti, 41, 37—57.

præpositus constituitur,

[37] Placuit Pharaoni consilium et cunctis ministris eius: [38] locutusque est ad
eos: Num invenire poterimus talem virum, qui spiritu Dei plenus sit? [39] Dixit
ergo ad Ioseph: Quia ostendit tibi Deus omnia quæ locutus es, numquid sapientiorem
et consimilem tui invenire potero? [40] [a]Tu eris super domum meam, et ad tui oris

41, *40* [a]Ps 104, 21; 1 Mcc 2, 53; Act 7, 10.

imperium cunctus populus obediet: uno tantum regni solio te præcedam. 41 Dixitque
rursus Pharao ad Ioseph: Ecce, constitui te super universam terram Ægypti.
42 Tulitque annulum de manu sua, et dedit eum in manu eius: vestivitque eum
stola byssina, et collo torquem auream circumposuit. 43 Fecitque eum ascendere
super currum suum secundum, clamante præcone, ut omnes coram eo genuflecterent,
et præpositum esse scirent universæ Terræ Ægypti. 44 Dixit quoque rex ad Ioseph:
Ego sum Pharao: absque tuo imperio non movebit quisquam manum aut pedem
in omni terra Ægypti. 45 Vertitque nomen eius, et vocavit eum lingua Ægyptiaca,
Salvatorem mundi. Deditque illi uxorem Aseneth filiam Putiphare sacerdotis
Heliopoleos.

Egressus est itaque Ioseph ad terram Ægypti (46 Triginta autem annorum segetes
erat quando stetit in conspectu regis Pharaonis) et circuivit omnes regiones Ægypti. congregat,
47 Venitque fertilitas septem annorum: et in manipulos redactæ segetes congregatæ
sunt in horrea Ægypti. 48 Omnis etiam frugum abundantia in singulis urbibus
condita est. 49 Tantaque fuit abundantia tritici, ut arenæ maris coæquaretur,
et copia mensuram excederet.

50 aNati sunt autem Ioseph filii duo antequam veniret fames: quos peperit filios
ei Aseneth filia Putiphare sacerdotis Heliopoleos. 51 Vocavitque nomen primogeniti, suscipit,
Manasses, dicens: Oblivisci me fecit Deus omnium laborum meorum, et domus
patris mei. 52 Nomen quoque secundi appellavit Ephraim, dicens: Crescere me
fecit Deus in terra paupertatis meæ.

53 Igitur transactis septem ubertatis annis, qui fuerant in Ægypto: 54 cœperunt frumenta
venire septem anni inopiæ: quos prædixerat Ioseph: et in universo orbe fames vendit.
prævaluit, in cuncta autem terra Ægypti panis erat. 55 Qua esuriente, clamavit
populus ad Pharaonem, alimenta petens. Quibus ille respondit: Ite ad Ioseph:
et quidquid ipse vobis dixerit, facite. 56 Crescebat autem quotidie fames in omni
terra: aperuitque Ioseph universa horrea, et vendebat Ægyptiis: nam et illos
oppresserat fames. 57 Omnesque provinciæ veniebant in Ægyptum, ut emerent
escas, et malum inopiæ temperarent.

7. Fratres ab Ioseph castigantur, 42, 1—38.

42. 1 Audiens autem Iacob quod alimenta venderentur in Ægypto, dixit In priore
filiis suis: Quare negligitis? 2 audivi quod triticum venundetur in Ægypto: de- adventu
scendite, et emite nobis necessaria, ut possimus vivere, et non consumamur inopia.
3 Descendentes igitur fratres Ioseph decem, ut emerent frumenta in Ægypto,
4 Beniamin domi retento a Iacob, qui dixerat fratribus eius: Ne forte in itinere
quidquam patiatur mali: 5 ingressi sunt terram Ægypti cum aliis qui pergebant
ad emendum. Erat autem fames in terra Chanaan.

6 Et Ioseph erat princeps in terra Ægypti, atque ad eius nutum frumenta dure
populis vendebantur. Cumque adorassent eum fratres sui, 7 et agnovisset eos tractantur.
quasi ad alienos durius loquebatur, interrogans eos: Unde venistis? Qui responde-
runt: De terra Chanaan, ut emamus victui necessaria. 8 Et tamen fratres ipse
cognoscens, non est cognitus ab eis. 9 Recordatusque somniorum, quæ aliquando
viderat, ait ad eos: Exploratores estis: ut videatis infirmiora terræ venistis. 10 Qui
dixerunt: Non est ita, domine, sed servi tui venerunt ut emerent cibos. 11 Omnes
filii unius viri sumus: pacifici venimus, nec quidquam famuli tui machinantur
mali. 12 Quibus ille respondit: Aliter est: immunita terræ huius considerare venistis.
13 At illi: Duodecim, inquiunt, servi tui, fratres sumus, filii viri unius in terra Cha-
naan: minimus cum patre nostro est, alius non est super. 14 Hoc est, ait, quod
locutus sum: Exploratores estis. 15 Iam nunc experimentum vestri capiam: per
salutem Pharaonis non egrediemini hinc, donec veniat frater vester minimus.
16 Mittite ex vobis unum, et adducat eum: vos autem eritis in vinculis, donec
probentur quæ dixistis utrum vera an falsa sint: alioquin per salutem Pharaonis
exploratores estis. 17 Tradidit ergo illos custodiæ tribus diebus.

---

50 aInf 46, 20; 48, 5.

Simeon ligatus retinetur. 18 Die autem tertio eductis de carcere, ait: Facite quæ dixi, et vivetis: Deum
enim timeo. 19 Si pacifici estis, frater vester unus ligetur in carcere: vos autem
abite, et ferte frumenta quæ emistis, in domos vestras, 20 [a]et fratrem vestrum
minimum ad me adducite, ut possim vestros probare sermones, et non moriamini.
Fecerunt ut dixerat, 21 et locuti sunt ad invicem: Merito hæc patimur, quia pecca-
vimus in fratrem nostrum, videntes angustiam animæ illius, dum deprecaretur
nos, et non audivimus: idcirco venit super nos ista tribulatio. 22 E quibus unus
Ruben, ait: Numquid non dixi vobis: [b]Nolite peccare in puerum: et non audistis
me? en sanguis eius exquiritur. 23 Nesciebant autem quod intelligeret Ioseph: eo
quod per interpretem loqueretur ad eos. 24 Avertitque se parumper, et flevit:
et reversus locutus est ad eos. 25 Tollensque Simeon, et ligans illis præsentibus,
iussit ministris ut implerent eorum saccos tritico, et reponerent pecunias singu-
lorum in sacculis suis, datis supra cibariis in viam: qui fecerunt ita.
ceteri ad patrem remittuntur. 26 At illi portantes frumenta in asinis suis, profecti sunt. 27 Apertoque unus
sacco, ut daret iumento pabulum in diversorio, contemplatus pecuniam in ore
sacculi, 28 dixit fratribus suis: Reddita est mihi pecunia, en habetur in sacco.
Et obstupefacti, turbatique mutuo dixerunt: Quidnam est hoc quod fecit nobis
Deus? 29 Veneruntque ad Iacob patrem suum in terram Chanaan, et narraverunt
ei omnia quæ accidissent sibi, dicentes: 30 Locutus est nobis dominus terræ dure,
et putavit nos exploratores esse provinciæ. 31 Cui respondimus: Pacifici sumus,
nec ullas molimur insidias. 32 Duodecim fratres uno patre geniti sumus: unus
non est super, minimus cum patre nostro est in terra Chanaan. 33 Qui ait nobis:
Sic probabo quod pacifici sitis: Fratrem vestrum unum dimittite apud me, et
cibaria domibus vestris necessaria sumite, et abite, 34 fratremque vestrum minimum
adducite ad me, ut sciam quod non sitis exploratores: et istum, qui tenetur in
vinculis, recipere possitis: ac deinceps quæ vultis, emendi habeatis licentiam.
35 His dictis, cum frumenta effunderent, singuli repererunt in ore saccorum ligatas
pecunias: exterritisque simul omnibus, 36 dixit pater Iacob: Absque liberis me
esse fecistis, Ioseph non est super, Simeon tenetur in vinculis, et Beniamin auferetis:
in me hæc omnia mala reciderunt. 37 Cui respondit Ruben: Duos filios meos interfice,
si non reduxero illum tibi: trade illum in manu mea, et ego eum tibi restituam.
38 At ille: Non descendet, inquit, filius meus vobiscum: frater eius mortuus est,
et ipse solus remansit: si quid ei adversi acciderit in terra ad quam pergitis, deducetis
canos meos cum dolore ad inferos.

8. Fratres ab Ioseph probantur, 43, 1—45, 28.

In altero adventu **43.** 1 Interim fames omnem terram vehementer premebat. 2 Consumptisque
cibis quos ex Ægypto detulerant, dixit Iacob ad filios suos: Revertimini, et emite
nobis pauxillum escarum. 3 Respondit Iudas: Denunciavit nobis vir ille sub
attestatione iurisiurandi, dicens: Non videbitis faciem meam, nisi fratrem vestrum
minimum adduxeritis vobiscum. 4 Si ergo vis eum mittere nobiscum, pergemus
pariter, et ememus tibi necessaria: 5 sin autem non vis, non ibimus: vir enim,
ut sæpe diximus, denunciavit nobis, dicens: [c]Non videbitis faciem meam absque
fratre vestro minimo. 6 Dixit eis Israel: In meam hoc fecistis miseriam, ut indicaretis
ei et alium habere vos fratrem. 7 At illi responderunt: Interrogavit nos homo per
ordinem nostram progeniem: si pater viveret: si haberemus fratrem: et nos re-
spondimus ei consequenter iuxta id quod fuerat sciscitatus: numquid scire pote-
ramus quod dicturus esset: Adducite fratrem vestrum vobiscum? 8 Iudas quoque
dixit patri suo: Mitte puerum mecum, ut proficiscamur, et possimus vivere: ne
moriamur nos et parvuli nostri. 9 [d]Ego suscipio puerum: de manu mea require
illum, nisi reduxero, et reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore.
10 Si non intercessisset dilatio, iam vice altera venissemus. 11 Igitur Israel pater
eorum dixit ad eos: Si sic necesse est, facite quod vultis: sumite de optimis terræ
fructibus in vasis vestris, et deferte viro munera, modicum resinæ, et mellis, et

42, *20* [a]Inf 43, 5. — *22* [b]Sup 37, 22. — **43,** *5* [c]Sup 42, 20. — *9* [d]Inf 44, 32.

storacis, stactes, et terebinthi, et amygdalarum. [12] Pecuniam quoque duplicem
ferte vobiscum: et illam, quam invenistis in sacculis, reportate, ne forte errore
factum sit: [13] sed et fratrem vestrum tollite, et ite ad virum. [14] Deus autem
meus omnipotens faciat vobis eum placabilem: et remittat vobiscum fratrem
vestrum quem tenet, et hunc Beniamin: ego autem quasi orbatus absque liberis ero.
[15] Tulerunt ergo viri munera, et pecuniam duplicem, et Beniamin: descenderuntque
in Ægyptum, et steterunt coram Ioseph.

[16] Quos cum ille vidisset, et Beniamin simul, præcepit dispensatori domus eos domum introducit.
suæ, dicens: Introduc viros domum, et occide victimas, et instrue convivium:
quoniam mecum sunt comesturi meridie. [17] Fecit ille quod sibi fuerat imperatum,
et introduxit viros domum. [18] Ibique exterriti, dixerunt mutuo: Propter pecu-
niam, quam retulimus prius in saccis nostris, introducti sumus: ut devolvat in
nos calumniam, et violenter subiiciat servituti et nos, et asinos nostros. [19] Quamob-
rem in ipsis foribus accedentes ad dispensatorem domus [20] locuti sunt: Oramus
domine ut audias nos. [a]Iam ante descendimus ut emeremus escas: [21] quibus
emptis, cum venissemus ad diversorium, aperuimus saccos nostros, et invenimus
pecuniam in ore saccorum: quam nunc eodem pondere reportavimus. [22] Sed et
aliud attulimus argentum, ut emamus quæ nobis necessaria sunt: non est in nostra
conscientia quis posuerit eam in marsupiis nostris. [23] At ille respondit: Pax vobis-
cum, nolite timere: Deus vester, et Deus patris vestri dedit vobis thesauros in
saccis vestris, nam pecuniam, quam dedistis mihi, probatam ego habeo. Eduxitque
ad eos Simeon. [24] Et introductis domum, attulit aquam, et laverunt pedes suos,
deditque pabulum asinis eorum. [25] Illi vero parabant munera, donec ingrederetur
Ioseph meridie: audierant enim quod ibi comesturi essent panem.

[26] Igitur ingressus est Ioseph domum suam, obtuleruntque ei munera, tenentes epulo excipit,
in manibus suis: et adoraverunt proni in terram. [27] At ille, clementer resalutatis
eis, interrogavit eos, dicens: Salvus ne est pater vester senex, de quo dixeratis
mihi? Adhuc vivit? [28] Qui responderunt: Sospes est servus tuus pater noster,
adhuc vivit. Et incurvati, adoraverunt eum. [29] Attollens autem Ioseph oculos,
vidit Beniamin fratrem suum uterinum, et ait: Iste est frater vester parvulus,
de quo dixeratis mihi? Et rursum: Deus, inquit, misereatur tui, fili mi. [30] Festi-
navitque quia commota fuerant viscera eius super fratre suo, et erumpebant lacrymæ:
et introiens cubiculum flevit. [31] Rursumque lota facie egressus, continuit se, et
ait: Ponite panes. [32] Quibus appositis, seorsum Ioseph, et seorsum fratribus,
Ægyptiis quoque qui vescebantur simul, seorsum (illicitum est enim Ægyptiis
comedere cum Hebræis, et profanum putant huiuscemodi convivium) [33] sederunt
coram eo, primogenitus iuxta primogenita sua, et minimus iuxta ætatem suam.
Et mirabantur nimis, [34] sumptis partibus quas ab eo acceperant: maiorque pars
venit Beniamin, ita ut quinque partibus excederet. Biberuntque et inebriati sunt
cum eo.

44. [1] Præcepit autem Ioseph dispensatori domus suæ, dicens: Imple saccos sed furti arguit,
eorum frumento, quantum possunt capere: et pone pecuniam singulorum in sum-
mitate sacci. [2] Scyphum autem meum argenteum, et pretium quod dedit tritici,
pone in ore sacci iunioris. factumque est ita. [3] Et orto mane, dimissi sunt cum
asinis suis. [4] Iamque urbem exierant, et processerant paululum: tunc Ioseph
accersito dispensatore domus, Surge, inquit, et persequere viros: et apprehensis
dicito: Quare reddidistis malum pro bono? [5] Scyphus, quem furati estis, ipse est
in quo bibit dominus meus, et in quo augurari solet: pessimam rem fecistis. [6] Fecit
ille ut iusserat. Et apprehensis per ordinem locutus est. [7] Qui responderunt:
Quare sic loquitur dominus noster, ut servi tui tantum flagitii commiserint?
[8] Pecuniam, quam invenimus in summitate saccorum, reportavimus ad te de terra
Chanaan: et quo modo consequens est ut furati simus de domo domini tui aurum
vel argentum? [9] Apud quemcumque fuerit inventum servorum tuorum quod
quæris, moriatur, et nos erimus servi domini nostri. [10] Qui dixit eis: Fiat iuxta

20 [a]Sup 42, 3.

vestram sententiam: apud quemcumque fuerit inventum, ipse sit servus meus, vos autem eritis innoxii. 11 Itaque festinato deponentes in terram saccos, aperuerunt singuli. 12 Quos scrutatus, incipiens a maiore usque ad minimum, invenit scyphum in sacco Beniamin. 13 At illi, scissis vestibus, oneratisque rursum asinis, reversi sunt in oppidum.

Beniaminum retinere vult.

14 Primusque Iudas cum fratribus ingressus est ad Ioseph (necdum enim de loco abierat) omnesque ante eum pariter in terram corruerunt. 15 Quibus ille ait: Cur sic agere voluistis? an ignoratis quod non sit similis mei in augurandi scientia? 16 Cui Iudas: Quid respondebimus, inquit, domino meo? vel quid loquemur aut iuste poterimus obtendere? Deus invenit iniquitatem servorum tuorum: en omnes servi sumus domini mei, et nos, et apud quem inventus est scyphus. 17 Respondit Ioseph: Absit a me ut sic agam: qui furatus est scyphum, ipse sit servus meus: vos autem abite liberi ad patrem vestrum.

Iudam commotus audit.

18 Accedens autem propius Iudas, confidenter ait: Oro domine mi, loquatur servus tuus verbum in auribus tuis, et ne irascaris famulo tuo: tu es enim post Pharaonem 19 dominus meus. Interrogasti prius servos tuos: Habetis patrem, aut fratrem? 20 et nos respondimus tibi domino meo: [a]Est nobis pater senex, et puer parvulus, qui in senectute illius natus est; cuius uterinus frater mortuus est: et ipsum solum habet mater sua, pater vero tenere diligit eum. 21 Dixistique servis tuis: Adducite eum ad me, et ponam oculos meos super illum. 22 Suggessimus domino meo: Non potest puer relinquere patrem suum: si enim illum dimiserit, morietur. 23 [b]Et dixisti servis tuis: Nisi venerit frater vester minimus vobiscum, non videbitis amplius faciem meam. 24 Cum ergo ascendissemus ad famulum tuum patrem nostrum, narravimus ei omnia quæ locutus est dominus meus. 25 Et dixit pater noster: Revertimini, et emite nobis parum tritici. 26 Cui diximus: Ire non possumus: si frater noster minimus descenderit nobiscum, proficiscemur simul: alioquin illo absente, non audemus videre faciem viri. 27 Ad quæ ille respondit: Vos scitis quod duos genuerit mihi uxor mea. 28 Egressus est unus, et dixistis: [c]Bestia devoravit eum: et hucusque non comparet. 29 Si tuleritis et istum, et aliquid ei in via contigerit, deducetis canos meos cum mœrore ad inferos. 30 Igitur si intravero ad servum tuum patrem nostrum, et puer defuerit, (cum anima illius ex huius anima pendeat) 31 videritque eum non esse nobiscum, morietur, et deducent famuli tui canos eius cum dolore ad inferos. 32 Ego proprie servus tuus sim qui in meam hunc recepi fidem, et spopondi dicens: [d]Nisi reduxero eum, peccati reus ero in patrem meum omni tempore. 33 Manebo itaque servus tuus pro puero in ministerio domini mei, et puer ascendat cum fratribus suis. 34 Non enim possum redire ad patrem meum, absente puero: ne calamitatis, quæ oppressura est patrem meum, testis assistam.

fratribus se manifestat.

45. 1 Non se poterat ultra cohibere Ioseph multis coram astantibus: unde præcepit ut egrederentur cuncti foras, et nullus interesset alienus agnitioni mutuæ. 2 Elevavitque vocem cum fletu: quam audierunt Ægyptii, omnisque domus Pharaonis. 3 Et dixit fratribus suis: [e]Ego sum Ioseph: adhuc pater meus vivit? Non poterant respondere fratres nimio terrore perterriti. 4 Ad quos ille clementer: Accedite, inquit, ad me. Et cum accessissent prope, Ego sum, ait, Ioseph, frater vester, quem vendidistis in Ægyptum. 5 Nolite pavere, neque vobis durum esse videatur quod vendidistis me in his regionibus: [f]pro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum. 6 Biennium est enim quod cœpit fames esse in terra: et adhuc quinque anni restant, quibus nec arari poterit nec meti. 7 Præmisitque me Deus ut reservemini super terram, et escas ad vivendum habere possitis. 8 Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum: qui fecit me quasi patrem Pharaonis, et dominum universæ domus eius, ac principem in omni terra Ægypti.

patrem vocat.

9 Festinate, et ascendite ad patrem meum, et dicetis ei: Hæc mandat filius tuus Ioseph: Deus fecit me dominum universæ terræ Ægypti: descende ad me,

44, *20* [a]Sup 42, 13. — *23* [b]Sup 43, 3. 5. — *28* [c]Sup 37, 20. 33. — *32* [d]Sup 43, 9. — **45,** *3* [e]Act 7, 13. — *5* [f]Inf 50, 20.

ne moreris, 10 et habitabis in terra Gessen: erisque iuxta me tu, et filii tui, et filii
filiorum tuorum, oves tuæ, et armenta tua, et universa quæ possides. 11 Ibique
te pascam (adhuc enim quinque anni residui sunt famis) ne et tu pereas, et domus
tua, et omnia quæ possides. 12 En oculi vestri, et oculi fratris mei Beniamin vident
quod os meum loquatur ad vos. 13 Nunciate patri meo universam gloriam meam,
et cuncta quæ vidistis in Ægypto: festinate, et adducite eum ad me. 14 Cumque
amplexatus recidisset in collum Beniamin fratris sui, flevit: illo quoque similiter
flente super collum eius. 15 Osculatusque est Ioseph omnes fratres suos, et ploravit
super singulos: post quæ ausi sunt loqui ad eum.

16 Auditumque est, et celebri sermone vulgatum in aula regis: Venerunt fratres iussu
Ioseph: et gavisus est Pharao, atque omnis familia eius. 17 Dixitque ad Ioseph Pharaonis munera dat,
ut imperaret fratribus suis, dicens: Onerantes iumenta, ite in terram Chanaan,
18 et tollite inde patrem vestrum et cognationem, et venite ad me: et ego dabo
vobis omnia bona Ægypti, ut comedatis medullam terræ. 19 Præcipe etiam ut
tollant plaustra de terra Ægypti, ad subvectionem parvulorum suorum ac coniu-
gum: et dicito: Tollite patrem vestrum, et properate quantocyus venientes. 20 Nec
dimittatis quidquam de supellectili vestra: quia omnes opes Ægypti, vestræ erunt.
21 Feceruntque filii Israel ut eis mandatum fuerat. Quibus dedit Ioseph plaustra,
secundum Pharaonis imperium: et cibaria in itinere. 22 Singulis quoque proferri
iussit binas stolas: Beniamin vero dedit trecentos argenteos cum quinque stolis
optimis: 23 tantumdem pecuniæ et vestium mittens patri suo, addens et asinos
decem, qui subveherent ex omnibus divitiis Ægypti: et totidem asinas, triticum
in itinere, panesque portantes.

24 Dimisit ergo fratres suos, et proficiscentibus ait: Ne irascamini in via. 25 Qui ad patrem
ascendentes ex Ægypto, venerunt in terram Chanaan ad patrem suum Iacob. eos mittit.
26 Et nunciaverunt ei, dicentes: Ioseph filius tuus vivit: et ipse dominatur in omni
terra Ægypti. Quo audito Iacob, quasi de gravi somno evigilans, tamen non credebat
eis. 27 Illi econtra referebant omnem ordinem rei. Cumque vidisset plaustra, et
universa quæ miserat, revixit spiritus eius, 28 et ait: Sufficit mihi si adhuc Ioseph
filius meus vivit: vadam, et videbo illum antequam moriar.

9. Iacob in Ægyptum venit, 46, 1—47, 12.

46. 1 Profectusque Israel cum omnibus quæ habebat, venit ad Puteum Approbante
iuramenti, et mactatis ibi victimis Deo patris sui Isaac, 2 audivit eum per visionem Deo,
noctis vocantem se, et dicentem sibi: Iacob, Iacob. Cui respondit: Ecce adsum.
3 Ait illi Deus: Ego sum fortissimus Deus patris tui: noli timere, descende in Ægyp-
tum, quia in gentem magnam faciam te ibi. 4 Ego descendam tecum illuc, et ego
inde adducam te revertentem: Ioseph quoque ponet manus suas super oculos tuos.
5 Surrexit autem Iacob a Puteo iuramenti: [a]tuleruntque eum filii cum parvulis
et uxoribus suis in plaustris quæ miserat Pharao ad portandum senem, 6 et omnia
quæ possederat in Terra Chanaan: [b]venitque in Ægyptum cum omni semine suo,
7 filii eius, et nepotes, filiæ, et cuncta simul progenies.

8 Hæc sunt autem nomina filiorum Israel, qui ingressi sunt in Ægyptum, ipse cum familia
cum liberis suis. [c]Primogenitus Ruben. 9 Filii Ruben: Henoch et Phallu et Hesron sua,
et Charmi. 10 [d]Filii Simeon: Iamuel et Iamin et Ahod, et Iachin et Sohar, et Saul
filius Chanaanitidis. 11 [e]Filii Levi: Gerson et Caath et Merari. 12 [f]Filii Iuda:
Her et Onan et Sela et Phares et Zara. mortui sunt autem Her et Onan in terra
Chanaan. Natique sunt filii Phares: Hesron et Hamul. 13 [g]Filii Issachar: Thola
et Phua et Iob et Semron. 14 Filii Zabulon: Sared et Elon et Iahelel. 15 Hi filii
Liæ quos genuit in Mesopotamia Syriæ cum Dina filia sua. omnes animæ filiorum
eius et filiarum, triginta tres. 16 Filii Gad: Sephion et Haggi et Suni et Esebon
et Heri et Arodi et Areli. 17 [h]Filii Aser: Iamne et Iesua et Iessui et Beria, Sara

---

46, *5* [a]Act 7, 15. — *6* [b]Ios 24, 4; Ps 104, 23; Is 52, 4. — *8* [c]Ex 1, 2; 6, 14; Nm 26, 5; 1 Par 5, 1. 3. — *10* [d]Ex 6, 15; 1 Par 4, 24. — *11* [e]1 Par 6, 1. — *12* [f]1 Par 2, 3; 4, 21. — *13* [g]1 Par 7, 1. — *17* [h]1 Par 7, 30.

quoque soror eorum. Filii Beria: Heber et Melchiel. 18 hi filii Zelphæ, quam dedit
Laban Liæ filiæ suæ, et hos genuit Iacob sedecim animas. 19 Filii Rachel uxoris
Iacob: Ioseph et Beniamin. 20 [a]Natique sunt Ioseph filii in Terra Ægypti, quos
genuit ei Aseneth filia Putiphare sacerdotis Heliopoleos: Manasses et Ephraim.
21 [b]Filii Beniamin: Bela et Bechor et Asbel et Gera et Naaman et Echi et Ros et
Mophim et Ophim et Ared. 22 hi filii Rachel quos genuit Iacob: omnes animæ,
quattuordecim. 23 Filii Dan: Husim. 24 Filii Nephthali: Iasiel et Guni et Ieser
et Sallem. 25 Hi filii Balæ, quam dedit Laban Racheli filiæ suæ: et hos genuit
Iacob: omnes animæ, septem. 26 Cunctæ animæ, quæ ingressæ sunt cum Iacob
in Ægyptum, et egressæ sunt de femore illius, absque uxoribus filiorum eius,
sexaginta sex. 27 Filii autem Ioseph, qui nati sunt ei in terra Ægypti, animæ duæ.
[c]Omnes animæ domus Iacob, quæ ingressæ sunt in Ægyptum, fuere septuaginta.
ad Iosephum venit, 28 Misit autem Iudam ante se ad Ioseph, ut nunciaret ei, et occurreret in Gessen.
29 Quo cum pervenisset, iuncto Ioseph curru suo, ascendit obviam patri suo ad
eundem locum: vidensque eum, irruit super collum eius, et inter amplexus flevit.
30 Dixitque pater ad Ioseph: Iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam, et super-
stitem te relinquo. 31 At ille locutus est ad fratres suos, et ad omnem domum
patris sui: Ascendam, et nunciabo Pharaoni dicamque ei: Fratres mei, et domus
patris mei, qui erant in Terra Chanaan, venerunt ad me: 32 et sunt viri pastores
ovium, curamque habent alendorum gregum: pecora sua, et armenta, et omnia
quæ habere potuerunt, adduxerunt secum. 33 Cumque vocaverit vos, et dixerit:
Quod est opus vestrum? 34 Respondebitis: Viri pastores sumus servi tui, ab infantia
nostra usque in præsens, et nos et patres nostri. Hæc autem dicetis, ut habitare
possitis in Terra Gessen: quia detestantur Ægyptii omnes pastores ovium.
ad Pharaonem introducitur. **47.** 1 Ingressus ergo Ioseph nunciavit Pharaoni, dicens: Pater meus et fratres,
oves eorum et armenta, et cuncta quæ possident, venerunt de Terra Chanaan:
et ecce consistunt in Terra Gessen. 2 Extremos quoque fratrum suorum quinque
viros constituit coram rege: 3 quos ille interrogavit: Quid habetis operis? Re-
sponderunt: Pastores ovium sumus servi tui, et nos, et patres nostri. 4 Ad pere-
grinandum in terra tua venimus: quoniam non est herba gregibus servorum tuorum,
ingravescente fame in terra Chanaan: petimusque ut esse nos iubeas servos tuos
in Terra Gessen. 5 Dixit itaque rex ad Ioseph: Pater tuus et fratres tui venerunt
ad te. 6 Terra Ægypti in conspectu tuo est: in optimo loco fac eos habitare, et
trade eis Terram Gessen. Quod si nosti in eis esse viros industrios, constitue illos
magistros pecorum meorum. 7 Post hæc introduxit Ioseph patrem suum ad Re-
gem, et statuit eum coram eo: qui benedicens illi, 8 et interrogatus ab eo: Quot
sunt dies annorum vitæ tuæ? 9 Respondit: Dies peregrinationis meæ centum
triginta annorum sunt, parvi et mali, et non pervenerunt usque ad dies patrum
meorum quibus peregrinati sunt. 10 Et benedicto rege, egressus est foras.
in Ramesses alitur. 11 Ioseph vero patri et fratribus suis dedit possessionem in Ægypto in optimo
terræ loco, Ramesses, ut præceperat Pharao. 12 Et alebat eos, omnemque domum
patris sui, præbens cibaria singulis.

10. Ioseph pro Pharaone laborat, 47, 13—26.

Pecuniam congregat, 13 In toto enim orbe panis deerat, et oppresserat fames terram, maxime Ægypti
et Chanaan. 14 E quibus omnem pecuniam congregavit pro venditione frumenti,
et intulit eam in ærarium regis.
pecora adducit, 15 Cumque defecisset emptoribus pretium, venit cuncta Ægyptus ad Ioseph,
dicens: Da nobis panes: quare morimur coram te, deficiente pecunia? 16 Quibus
ille respondit: Adducite pecora vestra, et dabo vobis pro eis cibos, si pretium non
habetis. 17 Quæ cum adduxissent, dedit eis alimenta pro equis, et ovibus, et bobus,
et asinis: sustentavitque eos illo anno pro commutatione pecorum.
totam terram emit, 18 Venerunt quoque anno secundo, et dixerunt ei: Non celabimus dominum
nostrum quod deficiente pecunia, pecora simul defecerunt: nec clam te est, quod

20 [a]Sup 41, 50. — *21* [b]1 Par 7, 6; 8, 1. — *27* [c]Dt 10, 22.

absque corporibus et terra nihil habeamus. 19 Cur ergo moriemur te vidente?
et nos et terra nostra tui erimus: eme nos in servitutem regiam, et præbe semina,
ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem. 20 Emit igitur Ioseph omnem
Terram Ægypti, vendentibus singulis possessiones suas præ magnitudine famis.
Subiecitque eam Pharaoni, 21 et cunctos populos eius a novissimis terminis Ægypti
usque ad extremos fines eius, 22 præter terram sacerdotum, quæ a rege tradita
fuerat eis: quibus et statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur, et idcirco
non sunt compulsi vendere possessiones suas.

23 Dixit ergo Ioseph ad populos: En ut cernitis, et vos et terram vestram — *populo vectigalia imponit.*
Pharao possidet: accipite semina, et serite agros, 24 ut fruges habere possitis.
Quintam partem regi dabitis: quattuor reliquas permitto vobis in sementem, et
in cibum familiis et liberis vestris. 25 Qui responderunt: Salus nostra in manu
tua est: respiciat nos tantum dominus noster, et læti serviemus regi. 26 Ex eo
tempore usque in præsentem diem in universa terra Ægypti regibus quinta pars
solvitur, et factum est quasi in legem, absque terra sacerdotali, quæ libera ab hac
conditione fuit.

11. Iacob morti appropinquat, 47, 27—48, 22.

27 Habitavit ergo Israel in Ægypto, id est, in Terra Gessen, et possedit eam: — *In Gessen multiplicatur.*
auctusque est, et multiplicatus nimis. 28 Et vixit in ea decem et septem annis:
factique sunt omnes dies vitæ illius centum quadraginta septem annorum.

29 Cumque appropinquare cerneret diem mortis suæ, vocavit filium suum — *in Chanaan vult sepeliri.*
Ioseph, et dixit ad eum: Si inveni gratiam in conspectu tuo, [a]pone manum tuam
sub femore meo: et facies mihi misericordiam et veritatem, ut non sepelias me in
Ægypto: 30 sed dormiam cum patribus meis, et auferas me de terra hac, condasque
in sepulchro maiorum meorum. Cui respondit Ioseph: Ego faciam quod iussisti.
31 Et ille: Iura ergo, inquit, mihi. Quo iurante, adoravit Israel Deum, conversus
ad lectuli caput.

48. 1 His ita transactis nunciatum est Ioseph quod ægrotaret pater suus: — *Ephraim et Manassen adoptat*
qui, assumptis duobus filiis Manasse et Ephraim, ire perrexit. 2 Dictumque est
seni: Ecce filius tuus Ioseph venit ad te. Qui confortatus sedit in lectulo. 3 Et
ingresso ad se ait: Deus omnipotens [b]apparuit mihi in Luza, quæ est in Terra
Chanaan: Benedixitque mihi, 4 et ait: Ego te augebo et multiplicabo, et faciam
te in turbas populorum: daboque tibi terram hanc, et semini tuo post te in pos-
sessionem sempiternam. 5 Duo ergo filii tui, qui [c]nati sunt tibi in Terra Ægypti,
antequam huc venirem ad te, mei erunt: [d]Ephraim et Manasses, sicut Ruben et
Simeon reputabuntur mihi. 6 Reliquos autem quos genueris post eos, tui erunt,
et nomine fratrum suorum vocabuntur in possessionibus suis. 7 Mihi enim, quando
veniebam de Mesopotamia, [e]mortua est Rachel in terra Chanaan in ipso itinere,
eratque vernum tempus: et ingrediebar Ephratam, et sepelivi eam iuxta viam
Ephratæ, quæ alio nomine appellatur Bethlehem.

8 Videns autem filios eius dixit ad eum: Qui sunt isti? 9 Respondit: Filii — *eisque benedicit,*
mei sunt, quos donavit mihi Deus in hoc loco. Adduc, inquit, eos ad me, ut benedicam
illis. 10 Oculi enim Israel caligabant præ nimia senectute, et clare videre non poterat.
Applicitosque ad se, deosculatus et circumplexus eos, 11 dixit ad filium suum:
Non sum fraudatus aspectu tuo: insuper ostendit mihi Deus semen tuum. 12 Cum-
que tulisset eos Ioseph de gremio patris, adoravit pronus in terram. 13 Et posuit
Ephraim ad dexteram suam, id est, ad sinistram Israel: Manassen vero in sinistra
sua, ad dexteram scilicet patris, applicuitque ambos ad eum. 14 Qui extendens
manum dexteram, posuit super caput Ephraim minoris fratris: sinistram autem
super caput Manasse qui maior natu erat, commutans manus. 15 [f]Benedixitque
Iacob filiis Ioseph, et ait: Deus, in cuius conspectu ambulaverunt patres mei
Abraham, et Isaac, Deus qui pascit me ab adolescentia mea usque in præsentem
diem: 16 [g]Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis: et invocetur

47, *29* [a]Sup 24, 2. — **48,** *3* [b]Sup 28, 13. — *5* [c]Sup 41, 50. — [d]Ios 13, 7. 29. — *7* [e]Sup 35, 19.
15 [f]Hbr 11, 21. — *16* [g]Sup 31, 29; 32, 2; Mt 18, 10.

super eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abraham, et Isaac, et
crescant in multitudinem super terram. [17] Videns autem Ioseph quod posuisset
pater suus dexteram manum super caput Ephraim, graviter accepit: et apprehensam
manum patris levare conatus est de capite Ephraim, et transferre super caput
Manasse. [18] Dixitque ad patrem: Non ita convenit, pater: quia hic est primogenitus,
pone dexteram tuam super caput eius. [19] Qui renuens, ait: Scio fili mi, scio: et
iste quidem erit in populos, et multiplicabitur: sed frater eius minor, maior erit
illo: et semen illius crescet in gentes. [20] Benedixitque eis in tempore illo, dicens:
In te benedicetur Israel, atque dicetur: Faciat tibi Deus sicut Ephraim, et sicut
Manasse. Constituitque Ephraim ante Manassen.
Ioseph [21] Et ait ad Ioseph filium suum: En ego morior, et erit Deus vobiscum, reducet-
partem dat. que vos ad terram patrum vestrorum. [22] Do tibi [a]partem unam extra fratres tuos,
quam tuli de manu [b]Amorrhæi in gladio et arcu meo.

12. Iacob filiis ventura annuntiat, 49, 1—28.

Loquitur ad **49.** [1] Vocavit [c]autem Iacob filios suos, et ait eis: Congregamini, ut annunciem
quæ ventura sunt vobis in diebus novissimis. [2] Congregamini, et audite filii Iacob,
audite Israel patrem vestrum:
Ruben. [3] Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, et principium doloris mei:
prior in donis, maior in imperio. [4] Effusus es sicut aqua, non crescas: [d]quia
ascendisti cubile patris tui, et maculasti stratum eius.
Simeon [5] Simeon et Levi fratres: vasa iniquitatis bellantia. [6] In consilium eorum
et Levi. non veniat anima mea, et in cœtu illorum non sit gloria mea: [e]quia in furore suo
occiderunt virum, et in voluntate sua suffoderunt murum. [7] Maledictus furor
eorum, quia pertinax: et indignatio eorum, quia dura: [f]dividam eos in Iacob,
et dispergam eos in Israel.
Iudam, [8] Iuda, te laudabunt fratres tui: manus tua in cervicibus inimicorum tuorum,
adorabunt te filii patris tui. [9] [g]Catulus leonis Iuda: ad prædam fili mi ascen-
disti: requiescens accubuisti ut leo, et quasi leæna, quis suscitabit eum? [10] [h]NON
AUFERETUR sceptrum de Iuda, et dux de femore eius, donec veniat qui mittendus
est, et ipse erit expectatio gentium. [11] Ligans ad vineam pullum suum, et ad
vitem, o fili mi, asinam suam. Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uvæ
pallium suum. [12] Pulchriores sunt oculi eius vino, et dentes eius lacte candidiores.
Zabulon, [13] Zabulon in littore maris habitabit, et in statione navium pertingens usque
ad Sidonem.
Issachar, [14] Issachar asinus fortis accubans inter terminos. [15] Vidit requiem quod esset
bona: et terram quod optima: et supposuit humerum suum ad portandum, factusque
est tributis serviens.
Dan, [16] Dan iudicabit populum suum sicut et alia tribus in Israel. [17] Fiat Dan
coluber in via, cerastes in semita, mordens ungulas equi, ut cadat ascensor eius
retro. [18] SALUTARE tuum expectabo Domine.
Gad, [19] Gad, accinctus præliabitur ante eum: et ipse accingetur retrorsum.
Aser, [20] Aser, pinguis panis eius, et præbebit delicias regibus.
Nephthali, [21] Nephthali, cervus emissus, et dans eloquia pulchritudinis.
Ioseph. [22] [i]Filius accrescens Ioseph, filius accrescens et decorus aspectu: filiæ discur-
rerunt super murum. [23] Sed exasperaverunt eum, et iurgati sunt, inviderunt que
illi habentes iacula. [24] Sedit in forti arcus eius, et dissoluta sunt vincula brachiorum
et manuum illius per manus potentis Iacob: inde pastor egressus est lapis Israel.
[25] Deus patris tui erit adiutor tuus, et omnipotens benedicet tibi benedictionibus
cæli desuper, benedictionibus abyssi iacentis deorsum, benedictionibus uberum
et vulvæ. [26] Benedictiones patris tui confortatæ sunt benedictionibus patrum
eius: donec veniret desiderium collium æternorum: fiant in capite Ioseph, et in
vertice Nazaræi inter fratres suos.

22 [a]Ios 15, 7; 16, 1. — [b]Ios 24, 8. — **49,** *1* [c]Dt 33, 6. — *4* [d]Sup 35, 22; 1 Par 5, 1. —
6 [e]Sup 34, 25. — *7* [f]Ios 19, 1; 21, 3. — *9* [g]1 Par 5, 2. — *10* [h]Mt 2, 6; Io 1, 45. — *22* [i]1 Par 5, 1.

27 Beniamin lupus rapax, mane comedet prædam, et vespere dividet spolia. Beniamin.
28 Omnes hi in tribubus Israel duodecim: hæc locutus est eis pater suus, bene- benedicens.
dixitque singulis, benedictionibus propriis.

13. Iacob vita excedit, 49, 29—50, 14.

29 Et præcepit eis, dicens: Ego congregor ad populum meum: sepelite me cum Præcipit
patribus meis in spelunca duplici quæ est in agro Ephron Hethæi, 30 contra Mambre filiis,
in Terra Chanaan, [a]quam emit Abraham cum agro ab Ephron Hethæo in possessio-
nem sepulchri. 31 Ibi sepelierunt eum, et Saram uxorem eius: ibi sepultus est Isaac
cum Rebecca coniuge sua: ibi et Lia condita iacet.
32 Finitisque mandatis quibus filios instruebat, collegit pedes suos super moritur,
lectulum, et obiit: appositusque est ad populum suum.
50. 1 Quod cernens Ioseph, ruit super faciem patris flens et deosculans eum. plangitur
2 Præcepitque servis suis medicis ut aromatibus condirent patrem. 3 Quibus iussa et conditur,
explentibus, transierunt quadraginta dies: iste quippe mos erat cadaverum con-
ditorum. flevitque eum Ægyptus septuaginta diebus.
4 Et expleto planctus tempore, locutus est Ioseph ad familiam Pharaonis: in Chanaan
Si inveni gratiam in conspectu vestro, loquimini in auribus Pharaonis: 5 eo quod sepelitur.
pater meus [b]adiuraverit me, dicens: En morior. in sepulchro meo quod fodi mihi
in terra Chanaan, sepelies me. Ascendam igitur, et sepeliam patrem meum, ac
revertar. 6 Dixitque ei Pharao: Ascende et sepeli patrem tuum sicut adiuratus
es. 7 Quo ascendente, ierunt cum eo omnes senes domus Pharaonis, cunctique
maiores natu Terræ Ægypti: 8 domus Ioseph cum fratribus suis, absque parvu-
lis et gregibus, atque armentis quæ dereliquerant in Terra Gessen. 9 Habuit quoque
in comitatu currus et equites: et facta est turba non modica. 10 Veneruntque ad
Aream Atad, quæ sita est trans Iordanem: ubi celebrantes exequias planctu magno
atque vehementi, impleverunt septem dies. 11 Quod cum vidissent habitatores
Terræ Chanaan, dixerunt: Planctus magnus est iste Ægyptiis. Et idcirco vocatum
est nomen loci illius, Planctus Ægypti. 12 Fecerunt ergo filii Iacob sicut præceperat
eis: 13 Et portantes eum in Terram Chanaan, [c]sepelierunt eum in spelunca duplici,
[d]quam emerat Abraham cum agro in possessionem sepulchri ab Ephron Hethæo
contra faciem Mambre. 14 Reversusque est Ioseph in Ægyptum cum fratribus
suis, et omni comitatu, sepulto patre.

14. Fratres ab Ioseph bene tractantur, 50, 15—25.

15 Quo mortuo, timentes fratres eius, et mutuo colloquentes: Ne forte memor A vivente
sit iniuriæ quam passus est, et reddat nobis omne malum quod fecimus, 16 manda- pascuntur,
verunt ei dicentes: Pater tuus præcepit nobis antequam moreretur, 17 ut hæc tibi
verbis illius diceremus: Obsecro ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum, et peccati
atque malitiæ quam exercuerunt in te: nos quoque oramus ut servis Dei patris
tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis flevit Ioseph. 18 Veneruntque ad
eum fratres sui: et proni adorantes in terram dixerunt: Servi tui sumus. 19 Quibus
ille respondit: Nolite timere: num Dei possumus resistere voluntati? 20 [e]Vos
cogitastis de me malum: sed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me, sicut in
præsentiarum cernitis, et salvos faceret multos populos. 21 Nolite timere: ego [f]pa-
scam vos et parvulos vestros. consolatusque est eos, et blande ac leniter est locutus.
22 Et habitavit in Ægypto cum omni domo patris sui: vixitque centum decem a moriente
annis. Et vidit Ephraim filios usque ad tertiam generationem. [g]Filii quoque adiurantur.
Machir filii Manasse nati sunt in genibus Ioseph. 23 Quibus transactis, [h]locutus
est fratribus suis: Post mortem meam Deus visitabit vos, et ascendere vos faciet
de terra ista ad terram quam iuravit Abraham, Isaac, et Iacob. 24 Cumque adiuras-
set eos atque dixisset: Deus visitabit vos: [i]asportate ossa mea vobiscum de loco
isto: 25 mortuus est, expletis centum decem vitæ suæ annis. Et conditus aromatibus,
repositus est in loculo in Ægypto.

---

30 [a]Sup 23, 17. — **50,** *5* [b]Sup 47, 29. — *13* [c]Act 7, 16. — [d]Sup 23, 16. — *20* [e]Sup 45, 5. —
21 [f]Sup 47, 12. — *22* [g]Nm 32, 39. — *23* [h]Hbr 11, 22. — *24* [i]Ex 13, 19; Ios 24, 32.

LIBER EXODUS,
HEBRAICE VEELLE SEMOTH.

Exordium, 1, 1—7.

Israelitæ in Ægyptum ingressi

1. [1] Hæc sunt [a]nomina filiorum Israel qui ingressi sunt in Ægyptum cum
Iacob: singuli cum domibus suis introierunt: [2] Ruben, Simeon, Levi, Iudas,
[3] Issachar, Zabulon et Beniamin, [4] Dan, et Nephthali, Gad, et Aser. [5] Erant igitur
omnes animæ eorum qui egressi sunt de femore Iacob, septuaginta: Ioseph autem
in Ægypto erat.

valde multiplicantur.

[6] Quo mortuo, et universis fratribus eius, omnique cognatione illa, [7] [b]filii
Israel creverunt, et quasi germinantes multiplicati sunt: ac roborati nimis, impleverunt terram.

PARS PRIMA.
Liberatio populi ex Ægypto, 1, 8—15, 21.

I. Ærumnæ Israelitarum, 1, 8—7, 13.
1. Oppressio populi Israel, 1, 8—22.

Adulti affliguntur.

[8] Surrexit interea rex novus super Ægyptum, qui ignorabat Ioseph: [9] et
ait ad populum suum: Ecce, populus filiorum Israel multus, et fortior nobis est.
[10] Venite, sapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur: et si ingruerit contra
nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisque nobis egrediatur de terra.
[11] Præposuit itaque eis magistros operum, ut affligerent eos oneribus: ædificaveruntque urbes tabernaculorum Pharaoni, Phithom, et Ramesses. [12] Quantoque
opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur, et crescebant: [13] oderantque
filios Israel Ægyptii, et affligebant illudentes eis: [14] atque ad amaritudinem
perducebant vitam eorum operibus duris luti, et lateris, omnique famulatu, quo
in terræ operibus premebantur.

Nati neci destinantur.

[15] Dixit autem Rex Ægypti obstetricibus Hebræorum: quarum una vocabatur
Sephora, altera Phua, [16] præcipiens eis: Quando obstetricabitis Hebræas, et
partus tempus advenerit: si masculus fuerit, interficite eum: si femina, reservate.
[17] Timuerunt autem obstetrices Deum, et non fecerunt iuxta præceptum regis
Ægypti, sed conservabant mares. [18] Quibus ad se accersitis, rex ait: Quidnam est
hoc quod facere voluistis, ut pueros servaretis? [19] Quæ responderunt: Non sunt
Hebrææ sicut Ægyptiæ mulieres: ipsæ enim obstetricandi habent scientiam, et
priusquam veniamus ad eas, pariunt. [20] Bene ergo fecit Deus obstetricibus: et
crevit populus, confortatusque est nimis. [21] Et quia timuerunt obstetrices Deum,
ædificavit eis domos. [22] Præcepit ergo Pharao omni populo suo, dicens: Quidquid
masculini sexus natum fuerit, in flumen proiicite: quidquid feminini, reservate.

2. Nativitas et iuventus Moysis, 2, 1—22.

Natus exponitur

2. [1] Egressus est post hæc vir de domo Levi: [c]et accepit uxorem stirpis suæ.
[2] quæ concepit, et [d]peperit filium: et videns eum elegantem, abscondit tribus
mensibus. [3] Cumque iam celare non posset, sumpsit fiscellam scirpeam, et linivit
eam bitumine ac pice: posuitque intus infantulum, et exposuit eum in carecto
ripæ fluminis, [4] stante procul sorore eius, et considerante eventum rei.

Et a filia Pharaonis adoptatur.

[5] [e]Ecce autem descendebat filia Pharaonis ut lavaretur in flumine: et puellæ
eius gradiebantur per crepidinem alvei. Quæ cum vidisset fiscellam in papyrione,

---

1, *1* [a]Gn 46, 8. — *7* [b]Act 7, 17. — 2, *1* [c]Inf 6, 20. — *2* [d]Hbr 11, 23. — *5* [e]Act 7, 21; Hbr 11, 23.

misit unam e famulabus suis: et allatam 6 aperiens, cernensque in ea parvulum
vagientem, miserta eius, ait: De infantibus Hebræorum est hic. 7 Cui soror pueri:
Vis, inquit, ut vadam, et vocem tibi mulierem Hebræam, quæ nutrire possit infantu-
lum? 8 Respondit: Vade. Perrexit puella et vocavit matrem suam. 9 Ad quam
locuta filia Pharaonis: Accipe, ait, puerum istum, et nutri mihi: ego dabo tibi
mercedem tuam. Suscepit mulier, et nutrivit puerum: adultumque tradidit filiæ
Pharaonis. 10 Quem illa adoptavit in locum filii, vocavitque nomen eius Moyses,
dicens: Quia de aqua tuli eum.

11 In diebus illis postquam creverat Moyses, [a]egressus est ad fratres suos: Ægyptium
viditque afflictionem eorum, et virum Ægyptium percutientem quendam de Hebræis occidit
fratribus suis. 12 Cumque circumspexisset huc atque illuc, et nullum adesse vidisset,
percussum Ægyptium abscondit sabulo. 13 Et egressus die altero conspexit duos
Hebræos rixantes: dixitque ei qui faciebat iniuriam: Quare percutis proximum
tuum? 14 Qui respondit: Quis te constituit principem et iudicem super nos? num
occidere me tu vis, sicut heri occidisti Ægyptium? Timuit Moyses, et ait: Quo-
modo palam factum est verbum istud?

15 Audivitque Pharao sermonem hunc, et quærebat occidere Moysen: qui et in Madian
fugiens de conspectu eius, moratus est in Terra Madian, et sedit iuxta puteum. fugit.
16 Erant autem sacerdoti Madian septem filiæ, quæ venerunt ad hauriendam aquam:
et impletis canalibus adaquare cupiebant greges patris sui. 17 Supervenere pastores,
et eiecerunt eas: surrexitque Moyses, et defensis puellis, adaquavit oves earum.
18 Quæ cum revertissent ad Raguel patrem suum, dixit ad eas: Cur velocius venistis
solito? 19 Responderunt: Vir Ægyptius liberavit nos de manu pastorum: insuper
et hausit aquam nobiscum, potumque dedit ovibus. 20 At ille: Ubi est? inquit,
Quare dimisistis hominem? vocate eum ut comedat panem. 21 Iuravit ergo Moyses
quod habitaret cum eo. [b]Accepitque Sephoram filiam eius uxorem: 22 quæ peperit
ei filium, quem vocavit Gersam, dicens: Advena fui in terra aliena. Alterum vero
peperit, quem vocavit Eliezer, dicens: Deus enim patris mei adiutor meus eripuit
me de manu Pharaonis.

3. Divina missio Moysis, 2, 23—4, 31.

23 Post multum vero temporis mortuus est rex Ægypti: et ingemiscentes filii Dominus filios Israel
Israel, propter opera vociferati sunt: ascenditque clamor eorum ad Deum ab operibus. respicit,
24 Et audivit gemitum eorum, ac recordatus est fœderis quod pepigit cum Abraham,
Isaac, et Iacob. 25 Et respexit Dominus filios Israel et cognovit eos.
3. 1 Moyses autem pascebat oves Iethro soceri sui sacerdotis Madian: cumque in rubo ardenti
minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem Dei Horeb. 2 [c]Apparuitque apparet,
ei Dominus in flamma ignis de medio rubi: et videbat quod rubus arderet, et non
combureretur. 3 Dixit ergo Moyses: Vadam, et videbo visionem hanc magnam,
quare non comburatur rubus. 4 Cernens autem Dominus quod pergeret ad viden-
dum, vocavit eum de medio rubi, et ait: Moyses, Moyses. Qui respondit: Adsum.
5 At ille: Ne appropies, inquit, huc: solve calceamentum de pedibus tuis: locus
enim, in quo stas, terra sancta est. 6 Et ait: [d]Ego sum Deus patris tui, Deus Abra-
ham, Deus Isaac, et Deus Iacob. Abscondit Moyses faciem suam: non enim audebat
aspicere contra Deum.

7 Cui ait Dominus: Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, et clamorem eius Moysen liberatorem
audivi propter duritiam eorum qui præsunt operibus: 8 et sciens dolorem eius, eligit,
descendi ut liberem eum de manibus Ægyptiorum, et educam de terra illa in terram
bonam, et spatiosam, in terram quæ fluit lacte et melle, ad loca Chananæi, et Hethæi,
et Amorrhæi, et Pherezæi, et Hevæi, et Iebusæi. 9 Clamor ergo filiorum Israel
venit ad me: vidique afflictionem eorum, qua ab Ægyptiis opprimuntur. 10 Sed
veni, et mittam te ad Pharaonem, ut educas populum meum, filios Israel de Ægypto.
11 Dixitque Moyses ad Deum: Quis sum ego ut vadam ad Pharaonem, et educam
filios Israel de Ægypto? 12 Qui dixit ei: Ego ero tecum: et hoc habebis signum,

11 [a]Hbr 11, 24. — *21* [b]Inf 18, 2 s; 1 Par 23, 15. — 3, 2[c] Act 7, 30. — *6* [d]Mt 22, 32; Mc 12, 26; Lc 20, 37.

quod miserim te: Cum eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo super
montem istum. 13 Ait Moyses ad Deum: Ecce ego vadam ad filios Israel, et dicam
eis: Deus patrum vestrorum misit me ad vos. Si dixerint mihi: Quod est nomen
eius? quid dicam eis? 14 Dixit Deus ad Moysen: EGO SUM QUI SUM. Ait: Sic
dices filiis Israel: QUI EST, misit me ad vos.

eum accurate instruit.

15 Dixitque iterum Deus ad Moysen: Hæc dices filiis Israel: Dominus Deus
patrum vestrorum, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Iacob misit me ad vos:
hoc nomen mihi est in æternum, et hoc memoriale meum in generationem et gene-
rationem. 16 Vade, et congrega seniores Israel, et dices ad eos: Dominus Deus
patrum vestrorum apparuit mihi, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Iacob,
dicens: Visitans visitavi vos, et vidi omnia quæ acciderunt vobis in Ægypto: 17 Et
dixi ut educam vos de afflictione Ægypti in terram Chananæi et Hethæi et Amorrhæi
et Pherezæi et Hevæi et Iebusæi, ad terram fluentem lacte et melle. 18 Et audient
vocem tuam: ingredierisque tu, et seniores Israel ad regem Ægypti, et dices ad
eum: Dominus Deus Hebræorum vocavit nos: ibimus viam trium dierum in soli-
tudinem, ut immolemus Domino Deo nostro. 19 Sed ego scio quod non dimittet
vos rex Ægypti ut eatis nisi per manum validam. 20 Extendam enim manum
meam, et percutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus meis, quæ facturus sum
in medio eorum: post hæc dimittet vos. 21 Daboque gratiam populo huic coram
Ægyptiis: [a]et cum egrediemini, non exibitis vacui: 22 sed postulabit mulier a vicina
sua, et ab hospita sua, vasa argentea et aurea, ac vestes: ponetisque eas super
filios et filias vestras, et spoliabitis Ægyptum.

reluctanti Aaronem adiungit.

4. 1 Respondens Moyses, ait: Non credent mihi, neque audient vocem meam,
sed dicent: Non apparuit tibi Dominus. 2 Dixit ergo ad eum: Quid est quod tenes
in manu tua? Respondit: Virga. 3 Dixitque Dominus: Proiice eam in terram.
Proiecit, et versa est in colubrum, ita ut fugeret Moyses. 4 Dixitque Dominus:
Extende manum tuam, et apprehende caudam eius. Extendit, et tenuit, versaque
est in virgam. 5 Ut credant, inquit, quod apparuerit tibi Dominus Deus patrum
suorum, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Iacob. 6 Dixitque Dominus rursum:
Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cum misisset in sinum, protulit leprosam
instar nivis. 7 Retrahe, ait, manum tuam in sinum tuum. Retraxit, et protulit
iterum, et erat similis carni reliquæ. 8 Si non crediderint, inquit, tibi, neque audie-
rint sermonem signi prioris, credent verbo signi sequentis. 9 Quod si nec duobus
quidem his signis crediderint, neque audierint vocem tuam: sume aquam flu-
minis, et effunde eam super aridam, et quidquid hauseris de fluvio, vertetur in
sanguinem. 10 Ait Moyses: Obsecro Domine, non sum eloquens ab heri, et nudius-
tertius: et ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris et tardioris linguæ sum.
11 Dixit Dominus ad eum: Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutum
et surdum, videntem et cæcum? nonne ego? 12 Perge igitur, [b]et ego ero in ore tuo:
doceboque te quid loquaris. 13 At ille: Obsecro, inquit, Domine, mitte quem mis-
surus es. 14 Iratus Dominus in Moysen, ait: Aaron frater tuus levites, scio quod
eloquens sit: ecce ipse egreditur in occursum tuum, vidensque te lætabitur corde.
15 Loquere ad eum, et pone verba mea in ore eius: et ego ero in ore tuo, et in ore
illius, [c]et ostendam vobis quid agere debeatis. 16 ipse loquetur pro te ad populum,
et erit os tuum: tu autem eris ei in his quæ ad Deum pertinent. 17 Virgam quoque
hanc sume in manu tua, in qua facturus es signa.

in Ægyptum revertenti apparet,

18 Abiit Moyses, et reversus est ad Iethro socerum suum, dixitque ei: Vadam
et revertar ad fratres meos in Ægyptum, ut videam si adhuc vivant. Cui ait Iethro:
Vade in pace. 19 Dixit ergo Dominus ad Moysen in Madian: Vade, et revertere
in Ægyptum: mortui sunt enim omnes qui quærebant animam tuam. 20 Tulit
ergo Moyses uxorem suam, et filios suos, et imposuit eos super asinum, reversusque
est in Ægyptum, portans virgam Dei in manu sua. 21 Dixitque ei Dominus revertenti
in Ægyptum: Vide ut omnia ostenta quæ posui in manu tua, facias coram Pharaone:
ego indurabo cor eius, et non dimittet populum. 22 Dicesque ad eum: Hæc dicit

21 [a]Inf 11, 2; 12, 35. — 4, *12* [b]Mt 10, 20. — *15* [c]Inf 7, 2.

Dominus: Filius meus primogenitus Israel. 23 Dixi tibi: Dimitte filium meum
ut serviat mihi; et noluisti dimittere eum: ecce ego interficiam filium tuum primo-
genitum. 24 Cumque esset in itinere, in diversorio occurrit ei Dominus, et volebat
occidere eum. 25 Tulit illico Sephora acutissimam petram, et circumcidit præputium
filii sui, tetigitque pedes eius, et ait: Sponsus sanguinum tu mihi es. 26 Et dimisit
eum postquam dixerat: Sponsus sanguinum ob circumcisionem.

27 Dixit autem Dominus ad Aaron: Vade in occursum Moysi in desertum. Aaronem
Qui perrexit obviam ei in Montem Dei, et osculatus est eum. 28 Narravitque Moyses obviam mittit,
Aaron omnia verba Domini quibus miserat eum, et signa quæ mandaverat.

29 Veneruntque simul, et congregaverunt cunctos seniores filiorum Israel. a filiis Israel
30 Locutusque est Aaron omnia verba quæ dixerat Dominus ad Moysen: et fecit adoratur.
signa coram populo, 31 et credidit populus. Audieruntque quod visitasset Dominus
filios Israel, et quod respexisset afflictionem illorum: et proni adoraverunt.

4. Contemptus Pharaonis, 5, 1—23.

5. 1 Post hæc ingressi sunt Moyses et Aaron, et dixerunt Pharaoni: Hæc Pharao
dicit Dominus Deus Israel: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto. Dominum non audit,
2 At ille respondit: Quis est Dominus, ut audiam vocem eius, et dimittam Israel?
nescio Dominum, et Israel non dimittam. 3 Dixeruntque: Deus Hebræorum vocavit
nos, ut eamus viam trium dierum in solitudinem, et sacrificemus Domino Deo
nostro: ne forte accidat nobis pestis aut gladius. 4 Ait ad eos rex Ægypti: Quare
Moyses et Aaron solicitatis populum ab operibus suis? ite ad onera vestra. 5 Dixitque
Pharao: Multus est populus terræ: videtis quod turba succreverit: quanto magis
si dederitis eis requiem ab operibus?

6 Præcepit ergo in die illo præfectis operum et exactoribus populi, dicens: sed
7 Nequaquam ultra dabitis paleas populo ad conficiendos lateres, sicut prius: sed populum gravius
ipsi vadant, et colligant stipulas. 8 Et mensuram laterum, quam prius faciebant, opprimit,
imponetis super eos, nec minuetis quidquam: vacant enim, et idcirco vociferantur,
dicentes: Eamus, et sacrificemus Deo nostro. 9 Opprimantur operibus, et expleant
ea: ut non acquiescant verbis mendacibus. 10 Igitur egressi præfecti operum et
exactores, ad populum dixerunt: Sic dicit Pharao: Non do vobis paleas: 11 ite,
et colligite sicubi invenire poteritis, nec minuetur quidquam de opere vestro.
12 Dispersusque est populus per omnem Terram Ægypti ad colligendas paleas.
13 Præfecti quoque operum instabant, dicentes: Complete opus vestrum quotidie,
ut prius facere solebatis quando dabantur vobis paleæ. 14 Flagellatique sunt qui
præerant operibus filiorum Israel, ab exactoribus Pharaonis, dicentibus: Quare
non impletis mensuram laterum sicut prius, nec heri, nec hodie? 15 Veneruntque
præpositi filiorum Israel, et vociferati sunt ad Pharaonem dicentes: Cur ita agis
contra servos tuos? 16 Paleæ non dantur nobis, et lateres similiter imperantur:
en famuli tui flagellis cædimur, et iniuste agitur contra populum tuum. 17 Qui
ait: Vacatis otio, et idcirco dicitis: Eamus, et sacrificemus Domino. 18 Ite ergo,
et operamini: paleæ non dabuntur vobis, et reddetis consuetum numerum laterum.
19 Videbantque se præpositi filiorum Israel in malo, eo quod diceretur eis: Non
minuetur quidquam de lateribus per singulos dies.

20 Occurreruntque Moysi et Aaron, qui stabant ex adverso, egredientibus cuius duces lamentantur.
a Pharaone: 21 et dixerunt ad eos: Videat Dominus et iudicet, quoniam fœtere
fecistis odorem nostrum coram Pharaone et servis eius, et præbuistis ei gladium,
ut occideret nos. 22 Reversusque est Moyses ad Dominum, et ait: Domine, cur
afflixisti populum istum? quare misisti me? 23 Ex eo enim quo ingressus sum ad
Pharaonem ut loquerer in nomine tuo, afflixit populum tuum: et non liberasti eos.

5. Iterata missio divina, 6, 1—7, 13.

6. 1 Dixitque Dominus ad Moysen: Nunc videbis quæ facturus sim Pharaoni: Moyses et Aaron,
per manum enim fortem dimittet eos, et in manu robusta eiiciet illos de terra sua.
2 Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Ego Dominus 3 qui apparui Abra-
ham, Isaac, et Iacob in Deo omnipotente: et nomen meum ADONAI non indicavi

eis. 4 Pepigique fœdus cum eis, ut darem eis Terram Chanaan, terram peregrina-
tionis eorum, in qua fuerunt advenæ. 5 Ego audivi gemitum filiorum Israel, quo
Ægyptii oppresserunt eos: et recordatus sum pacti mei. 6 Ideo dic filiis Israel:
Ego Dominus qui educam vos de ergastulo Ægyptiorum, et eruam de servitute:
ac redimam in brachio excelso, et iudiciis magnis. 7 Et assumam vos mihi in
populum, et ero vester Deus: et scietis quod ego sum Dominus Deus vester qui
eduxerim vos de ergastulo Ægyptiorum: 8 et induxerim in terram, super quam
levavi manum meam ut darem eam Abraham, Isaac, et Iacob: daboque illam
vobis possidendam, ego Dominus. 9 Narravit ergo Moyses omnia filiis Israel:
qui non acquieverunt ei propter angustiam spiritus, et opus durissimum. 10 Locu-
tusque est Dominus ad Moysen, dicens: 11 Ingredere, et loquere ad Pharaonem
regem Ægypti, ut dimittat filios Israel de terra sua. 12 Respondit Moyses coram
Domino: Ecce filii Israel non audiunt me: et quo modo audiet Pharao, præser-
tim cum incircumcisus sim labiis? 13 Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron,
et dedit mandatum ad filios Israel, et ad Pharaonem regem Ægypti ut educerent
filios Israel de terra Ægypti.

quorum genealogia texitur. 14 Isti sunt principes domorum per familias suas. [a]Filii Ruben primogeniti
Israelis: Henoch et Phallu, Hesron et Charmi. 15 hæ cognationes Ruben. [b]Filii
Simeon: Iamuel et Iamin, et Ahod, et Iachin, et Soar, et Saul filius Chananitidis.
hæ progenies Simeon. 16 Et hæc nomina filiorum Levi per cognationes suas:
Gerson et Caath et Merari. Anni autem vitæ Levi fuerunt centum triginta septem.
17 [c]Filii Gerson: Lobni et Semei, per cognationes suas. 18 [d]Filii Caath: Amram,
et Isaar, et Hebron et Oziel. anni quoque vitæ Caath, centum triginta tres. 19 Filii
Merari: Moholi et Musi. hæ cognationes Levi per familias suas. 20 Accepit autem
Amram uxorem Iochabed patruelem suam: quæ peperit ei Aaron et Moysen.
Fueruntque anni vitæ Amram, centum triginta septem. 21 Filii quoque Isaar:
Core, et Nepheg, et Zechri. 22 Filii quoque Oziel: Misael, et Elisaphan et Sethri.
23 Accepit autem Aaron uxorem Elisabeth filiam Aminadab, sororem Nahason,
quæ peperit ei Nadab, et Abiu, et Eleazar, et Ithamar. 24 Filii quoque Core: Aser,
et Elcana, et Abiasaph. hæ sunt cognationes Coritarum. 25 At vero Eleazar filius
Aaron accepit uxorem de filiabus Phutiel: quæ peperit ei Phinees. hi sunt prin-
cipes familiarum Leviticarum per cognationes suas. 26 Iste est Aaron et Moyses,
quibus præcepit Dominus ut educerent filios Israel de Terra Ægypti per turmas
suas. 27 Hi sunt, qui loquuntur ad Pharaonem regem Ægypti, ut educant filios
Israel de Ægypto: iste est Moyses et Aaron, 28 in die qua locutus est Dominus
ad Moysen, in Terra Ægypti.

iterum mittuntur 29 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Ego Dominus: loquere ad
Pharaonem regem Ægypti, omnia quæ ego loquor tibi. 30 Et ait Moyses coram
Domino: En incircumcisus labiis sum, quo modo audiet me Pharao? **7.** 1 Dixitque
Dominus ad Moysen: Ecce constitui te Deum Pharaonis: et Aaron frater tuus erit
propheta tuus. 2 [e]Tu loqueris ei omnia quæ mando tibi: et ille loquetur ad Pha-
raonem, ut dimittat filios Israel de terra sua. 3 Sed ego indurabo cor eius, et multi-
plicabo signa et ostenta mea in Terra Ægypti, 4 et non audiet vos: immittamque
manum meam super Ægyptum, et educam exercitum et populum meum filios
Israel de Terra Ægypti per iudicia maxima. 5 Et scient Ægyptii quia ego sum
Dominus qui extenderim manum meam super Ægyptum, et eduxerim filios Israel
de medio eorum. 6 Fecit itaque Moyses et Aaron sicut præceperat Dominus:
ita egerunt. 7 Erat autem Moyses octoginta annorum, et Aaron octoginta trium,
quando locuti sunt ad Pharaonem.

et signis probantur. 8 Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron: 9 Cum dixerit vobis Pharao, Osten-
dite signa: dices ad Aaron: Tolle virgam tuam, et proiice eam coram Pharaone,
ac vertetur in colubrum. 10 Ingressi itaque Moyses et Aaron ad Pharaonem,
fecerunt sicut præceperat Dominus, tulitque Aaron virgam coram Pharaone et

6, *14* [a]Gn 46, 9; Nm 26, 5; 1 Par 5, 1. — *15* [b]1 Par 4, 24. — *17* [c]1 Par 6, 1; 23, 6. —
18 [d]Nm 3, 19; 26, 57; 1 Par 6, 2; 23, 12. — **7,** *2* [e]Sup 4, 15.

servis eius, quæ versa est in colubrum. 11 [a]Vocavit autem Pharao sapientes et
maleficos: et fecerunt etiam ipsi per incantationes Ægyptiacas et arcana quædam
similiter. 12 Proieceruntque singuli virgas suas, quæ versæ sunt in dracones: sed
devoravit virga Aaron virgas eorum. 13 Induratumque est cor Pharaonis, et non
audivit eos, sicut præceperat Dominus.

II. Plagæ Ægyptiorum, 7, 14—12, 36.

1. Novem plagæ priores, 7, 14—10, 29.

14 Dixit autem Dominus ad Moysen: Ingravatum est cor Pharaonis, non vult 1. plaga
dimittere populum. 15 Vade ad eum mane, ecce egredietur ad aquas: et stabis sanguinis,
in occursum eius super ripam fluminis: et virgam, quæ conversa est in draconem,
tolles in manu tua. 16 Dicesque ad eum: Dominus Deus Hebræorum misit me
ad te, dicens: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto: et usque ad
præsens audire noluisti. 17 Hæc igitur dicit Dominus: In hoc scies quod sim Dominus:
ecce percutiam virga, quæ in manu mea est, aquam fluminis, et vertetur in sanguinem.
18 Pisces quoque, qui sunt in fluvio, morientur, et computrescent aquæ, et affligentur
Ægyptii bibentes aquam fluminis. 19 Dixit quoque Dominus ad Moysen: Dic ad
Aaron, Tolle virgam tuam, et extende manum tuam super aquas Ægypti, et super
fluvios eorum, et rivos ac paludes, et omnes lacus aquarum, ut vertantur in san-
guinem: et sit cruor in omni Terra Ægypti, tam in ligneis vasis quam in saxeis.
20 Feceruntque Moyses et Aaron sicut præceperat Dominus: [b]et elevans virgam
percussit aquam fluminis coram Pharaone et servis eius: quæ versa est in sanguinem.
21 Et pisces, qui erant in flumine, mortui sunt: computruitque fluvius, et non
poterant Ægyptii bibere aquam fluminis, et fuit sanguis in tota Terra Ægypti.
22 [c]Feceruntque similiter malefici Ægyptiorum incantationibus suis: et induratum
est cor Pharaonis, nec audivit eos, sicut præceperat Dominus. 23 Avertitque se,
et ingressus est domum suam, nec apposuit cor etiam hac vice. 24 Foderunt autem
omnes Ægyptii per circuitum fluminis aquam ut biberent: non enim poterant
bibere de aqua fluminis. 25 Impletique sunt septem dies, postquam percussit
Dominus fluvium.

8. 1 Dixit quoque Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem, et dices 2. plaga
ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi: 2 sin ranarum,
autem nolueris dimittere, ecce ego percutiam omnes terminos tuos ranis. 3 Et
ebulliet fluvius ranas: quæ ascendent, et ingredientur domum tuam, et cubiculum
lectuli tui, et super stratum tuum, et in domos servorum tuorum, et in populum
tuum, et in furnos tuos, et in reliquias ciborum tuorum: 4 et ad te, et ad populum
tuum, et ad omnes servos tuos intrabunt ranæ. 5 Dixitque Dominus ad Moysen:
Dic ad Aaron: Extende manum tuam super fluvios ac super rivos et paludes, et
educ ranas super Terram Ægypti. 6 Et extendit Aaron manum super aquas Ægypti,
et ascenderunt ranæ, operueruntque Terram Ægypti. 7 [d]Fecerunt autem et malefici
per incantationes suas similiter, eduxeruntque ranas super Terram Ægypti. 8 Voca-
vit autem Pharao Moysen et Aaron, et dixit eis: Orate Dominum ut auferat ranas
a me et a populo meo: et dimittam populum ut sacrificet Domino. 9 Dixitque
Moyses ad Pharaonem: Constitue mihi quando deprecer pro te, et pro servis tuis,
et pro populo tuo, ut abigantur ranæ a te et a domo tua et a servis tuis et a populo
tuo: et tantum in flumine remaneant. 10 Qui respondit: Cras. At ille: Iuxta, inquit,
verbum tuum faciam: ut scias quoniam non est sicut Dominus Deus noster. 11 Et
recedent ranæ a te, et a domo tua, et a servis tuis, et a populo tuo: et tantum in
flumine remanebunt. 12 Egressique sunt Moyses et Aaron a Pharaone: et clamavit
Moyses ad Dominum pro sponsione ranarum quam condixerat Pharaoni. 13 Fecitque
Dominus iuxta verbum Moysi: et mortuæ sunt ranæ de domibus, et de villis, et
de agris. 14 Congregaveruntque eas in immensos aggeres, et computruit terra.
15 Videns autem Pharao quod data esset requies, ingravavit cor suum, et non audivit
eos, sicut præceperat Dominus.

---

11 [a]2 Tim 3, 8. — *20* [b]Inf 17, 5; Ps 77, 44. — *22* [c]Sap 17, 7. — 8, *7* [d]Sap 17, 7.

3. plaga sciniphum. [16] Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere ad Aaron: Extende virgam tuam,
et percute pulverem terræ: et sint sciniphes in universa Terra Ægypti. [17] Feceruntque ita. Et extendit Aaron manum, virgam tenens: percussitque pulverem terræ,
et facti sunt sciniphes in hominibus, et in iumentis: omnis pulvis terræ versus est
in sciniphes per totam Terram Ægypti. [18] Feceruntque similiter malefici incantationibus suis, ut educerent sciniphes, et non potuerunt: erantque sciniphes tam
in hominibus quam in iumentis. [19] Et dixerunt malefici ad Pharaonem: Digitus
Dei est hic. induratumque est cor Pharaonis, et non audivit eos sicut præceperat
Dominus.

4. plaga muscarum. [20] Dixit quoque Dominus ad Moysen: Consurge diluculo, et sta coram Pharaone:
egredietur enim ad aquas: et dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum
meum ut sacrificet mihi. [21] Quod si non dimiseris eum, ecce ego immittam in te,
et in servos tuos, et in populum tuum, et in domos tuas omne genus muscarum:
et implebuntur domus Ægyptiorum muscis diversi generis, et universa terra in
qua fuerint. [22] Faciamque mirabilem in die illa Terram Gessen, in qua populus
meus est, ut non sint ibi muscæ: et scias quoniam ego Dominus in medio terræ.
[23] Ponamque divisionem inter populum meum, et populum tuum: cras erit signum
istud. [24] Fecitque Dominus ita. [a]Et venit musca gravissima in domos Pharaonis
et servorum eius, et in omnem Terram Ægypti: corruptaque est terra ab huiuscemodi
muscis. [25] Vocavitque Pharao Moysen et Aaron, et ait eis: Ite et sacrificate Deo
vestro in terra hac. [26] Et ait Moyses: Non potest ita fieri: abominationes enim
Ægyptiorum immolabimus Domino Deo nostro. quod si mactaverimus ea quæ
colunt Ægyptii coram eis, lapidibus nos obruent. [27] Viam trium dierum pergemus
in solitudinem: et sacrificabimus Domino Deo nostro, [b]sicut præcepit nobis. [28] Dixitque Pharao: Ego dimittam vos ut sacrificetis Domino Deo vestro in deserto:
veruntamen longius ne abeatis, rogate pro me. [29] Et ait Moyses: Egressus a te,
orabo Dominum: et recedet musca a Pharaone, et a servis suis, et a populo eius
cras: veruntamen noli ultra fallere, ut non dimittas populum sacrificare Domino.
[30] Egressusque Moyses a Pharaone, oravit Dominum. [31] Qui fecit iuxta verbum
illius: et abstulit muscas a Pharaone, et a servis suis, et a populo eius: non superfuit
ne una quidem. [32] Et ingravatum est cor Pharaonis, ita ut nec hac quidem vice
dimitteret populum.

5. plaga pestis. **9.** [1] Dixit autem Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem, et loquere
ad eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi. [2] Quod si adhuc renuis, et retines eos: [3] ecce manus mea erit super
agros tuos: et super equos, et asinos, et camelos, et boves, et oves, pestis valde
gravis. [4] Et faciet Dominus mirabile inter possessiones Israel, et possessiones
Ægyptiorum, ut nihil omnino pereat ex his quæ pertinent ad filios Israel. [5] Constituitque Dominus tempus, dicens: Cras faciet Dominus verbum istud in terra.
[6] Fecit ergo Dominus verbum hoc altera die: mortuaque sunt omnia animantia
Ægyptiorum: de animalibus vero filiorum Israel nihil omnino periit. [7] Et misit
Pharao ad videndum: nec erat quidquam mortuum de his quæ possidebat Israel.
Ingravatumque est cor Pharaonis, et non dimisit populum.

6. plaga ulcerum. [8] Et dixit Dominus ad Moysen, et Aaron: Tollite plenas manus cineris de
camino, et spargat illum Moyses in cælum coram Pharaone. [9] Sitque pulvis super
omnem Terram Ægypti: erunt enim in hominibus, et iumentis ulcera, et vesicæ
turgentes in universa terra Ægypti. [10] Tuleruntque cinerem de camino, et steterunt
coram Pharaone, et sparsit illum Moyses in cælum: factaque sunt ulcera vesicarum
turgentium in hominibus, et iumentis: [11] nec poterant malefici stare coram Moyse
propter ulcera quæ in illis erant, et in omni Terra Ægypti: [12] Induravitque Dominus cor Pharaonis, et non audivit eos, sicut locutus est Dominus ad Moysen.

7. plaga grandinis. [13] Dixitque Dominus ad Moysen: Mane consurge, et sta coram Pharaone,
et dices ad eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Dimitte populum meum
ut sacrificet mihi. [14] Quia in hac vice mittam omnes plagas meas super cor tuum,

---

24 [a]Sap 16, 9. — *27* [b]Sup 3, 18.

et super servos tuos, et super populum tuum: ut scias quod non sit similis mei in
omni terra. [15] Nunc enim extendens manum percutiam te, et populum tuum peste,
peribisque de terra. [16] [a]Idcirco autem posui te, ut ostendam in te fortitudinem
meam, et narretur nomen meum in omni terra. [17] Adhuc retines populum meum:
et non vis dimittere eum? [18] En pluam cras hac ipsa hora grandinem multam
nimis, qualis non fuit in Ægypto a die qua fundata est, usque in præsens tempus.
[19] Mitte ergo iam nunc, et congrega iumenta tua, et omnia quæ habes in agro:
homines enim, et iumenta, et universa quæ inventa fuerint foris, nec congregata
de agris, cecideritque super ea grando, morientur. [20] Qui timuit verbum Domini
de servis Pharaonis, fecit confugere servos suos, et iumenta in domos: [21] qui autem
neglexit sermonem Domini, dimisit servos suos, et iumenta in agris. [22] Et dixit
Dominus ad Moysen: Extende manum tuam in cælum, ut fiat grando in universa
Terra Ægypti super homines, et super iumenta, et super omnem herbam agri in
Terra Ægypti. [23] [b]Extenditque Moyses virgam in cælum, et Dominus dedit tonitrua,
et grandinem, ac discurrentia fulgura super terram: pluitque Dominus grandinem
super Terram Ægypti. [24] Et grando et ignis mista pariter ferebantur: tantæque
fuit magnitudinis, quanta ante numquam apparuit in universa Terra Ægypti ex
quo gens illa condita est. [25] Et percussit grando in omni Terra Ægypti cuncta
quæ fuerunt in agris, ab homine usque ad iumentum: cunctamque herbam agri
percussit grando, et omne lignum regionis confregit. [26] Tantum in Terra Gessen,
ubi erant filii Israel, grando non cecidit. [27] Misitque Pharao, et vocavit Moysen
et Aaron, dicens ad eos: Peccavi etiam nunc: Dominus iustus: ego et populus
meus, impii. [28] Orate Dominum ut desinant tonitrua Dei, et grando: ut dimittam
vos, et nequaquam hic ultra maneatis. [29] Ait Moyses: Cum egressus fuero de urbe,
extendam palmas meas ad Dominum, et cessabunt tonitrua, et grando non erit:
ut scias quia Domini est terra: [30] novi autem quod et tu, et servi tui necdum
timeatis Dominum Deum. [31] Linum ergo, et hordeum læsum est, eo quod hordeum
esset virens, et linum iam folliculos germinaret: [32] triticum autem, et far non sunt
læsa, quia serotina erant. [33] Egressusque Moyses a Pharaone ex urbe, tetendit
manus ad Dominum: et cessaverunt tonitrua et grando, nec ultra stillavit pluvia
super terram. [34] Videns autem Pharao quod cessasset pluvia, et grando et tonitrua,
auxit peccatum: [35] et ingravatum est cor eius, et servorum illius, et induratum
nimis: nec dimisit filios Israel, sicut præceperat Dominus per manum Moysi.
10. [1] Et dixit Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem: ego enim 8. plaga locustarum,
induravi cor eius, et servorum illius: ut faciam signa mea hæc in eo, [2] et narres
in auribus filii tui, et nepotum tuorum, quoties contriverim Ægyptios, et signa
mea fecerim in eis: et sciatis quia ego Dominus. [3] Introierunt ergo Moyses et
Aaron ad Pharaonem, et dixerunt ei: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Us-
quequo non vis subiici mihi? dimitte populum meum, ut sacrificet mihi. [4] [c]Sin
autem resistis, et non vis dimittere eum: ecce ego inducam cras locustam in fines
tuos: [5] quæ operiat superficiem terræ, ne quidquam eius appareat, sed comedatur
quod residuum fuerit grandini. corrodet enim omnia ligna quæ germinant in agris.
[6] Et implebunt domos tuas, et servorum tuorum, et omnium Ægyptiorum: quantam
non viderunt patres tui, et avi, ex quo orti sunt super terram, usque in præsentem
diem. Avertitque se, et egressus est a Pharaone. [7] Dixerunt autem servi Pharaonis
ad eum: Usquequo patiemur hoc scandalum: dimitte homines, ut sacrificent Domino
Deo suo. nonne vides quod perierit Ægyptus? [8] Revocaveruntque Moysen, et
Aaron ad Pharaonem: qui dixit eis: Ite, sacrificate Domino Deo vestro: quinam
sunt qui ituri sunt? [9] Ait Moyses: Cum parvulis nostris, et senioribus pergemus,
cum filiis et filiabus, cum ovibus et armentis: est enim sollemnitas Domini Dei
nostri. [10] Et respondit Pharao: Sic Dominus sit vobiscum, quo modo ego dimittam
vos, et parvulos vestros. cui dubium est quod pessime cogitetis? [11] Non fiet ita,
sed ite tantum viri, et sacrificate Domino: hoc enim et ipsi petistis. Statimque eiecti
sunt de conspectu Pharaonis. [12] Dixit autem Dominus ad Moysen: Extende ma-

9, *16* [a]Rom 9, 17. — *23* [b]Sap 16, 16; 19, 19. — **10,** *4* [c]Sap 16, 9.

num tuam super Terram Ægypti ad locustam, ut ascendat super eam, et devoret
omnem herbam quæ residua fuerit grandini. 13 Et extendit Moyses virgam super
terram Ægypti: et Dominus induxit ventum urentem tota die illa, et nocte: et
mane facto, ventus urens levavit locustas. 14 Quæ ascenderunt super universam
Terram Ægypti: et sederunt in cunctis finibus Ægyptiorum innumerabiles, quales
ante illud tempus non fuerant,nec postea futuræ sunt. 15 Operueruntque universam
superficiem terræ, vastantes omnia. Devorata est igitur herba terræ, et quidquid
pomorum in arboribus fuit, quæ grando dimiserat: nihilque omnino virens relictum
est in lignis, et in herbis terræ, in cuncta Ægypto. 16 Quam ob rem festinus Pharao
vocavit Moysen et Aaron, et dixit eis: Peccavi in Dominum Deum vestrum, et
in vos. 17 Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam hac vice, et rogate Dominum
Deum vestrum, ut auferat a me mortem istam. 18 Egressusque Moyses de conspectu
Pharaonis, oravit Dominum. 19 Qui flare fecit ventum ab occidente vehementissi-
mum, et arreptam locustam proiecit in Mare rubrum: non remansit ne una quidem
in cunctis finibus Ægypti. 20 Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit
filios Israel.

9. plaga tenebrarum.

21 Dixit autem Dominus ad Moysen: Extende manum tuam in cælum: et sint
tenebræ super Terram Ægypti tam densæ, ut palpari queant. 22 Extenditque
Moyses manum in cælum: et factæ sunt tenebræ horribiles in universa Terra Ægypti
tribus diebus. 23 [a]Nemo vidit fratrem suum, nec movit se de loco in quo erat:
[b]ubicumque autem habitabant filii Israel, lux erat. 24 Vocavitque Pharao Moysen
et Aaron, et dixit eis: Ite, sacrificate Domino: oves tantum vestræ, et armenta
remaneant, parvuli vestri eant vobiscum. 25 Ait Moyses: Hostias quoque et holo-
causta dabis nobis, quæ offeramus Domino Deo nostro. 26 Cuncti greges pergent
nobiscum: non remanebit ex eis ungula: quæ necessaria sunt in cultum Domini
Dei nostri: præsertim cum ignoremus quid debeat immolari, donec ad ipsum locum
perveniamus. 27 Induravit autem Dominus cor Pharaonis, et noluit dimittere eos.
28 Dixitque Pharao ad Moysen: Recede a me, et cave ne ultra videas faciem meam:
quocumque die apparueris mihi, morieris. 29 Respondit Moyses: Ita fiet ut locutus
es, non videbo ultra faciem tuam.

2. Decima plaga horribilis, 11, 1—12, 36.

Plaga annuntiatur;

11. 1 Et dixit Dominus ad Moysen: Adhuc una plaga tangam Pharaonem
et Ægyptum, et post hæc dimittet vos, et exire compellet. 2 [c]Dices ergo omni
plebi ut postulet vir ab amico suo, et mulier a vicina sua vasa argentea, et aurea.
3 Dabit autem Dominus gratiam populo suo coram Ægyptiis. [d]Fuitque Moyses
vir magnus valde in Terra Ægypti coram servis Pharaonis, et omni populo. 4 Et
ait: Hæc dicit Dominus: Media nocte egrediar in Ægyptum: 5 et morietur omne
primogenitum in Terra Ægyptiorum, a primogenito Pharaonis qui sedet in solio
eius, usque ad primogenitum ancillæ quæ est ad molam, et omnia primogenita
iumentorum. 6 Eritque clamor magnus in universa Terra Ægypti, qualis nec ante
fuit, nec postea futurus est. 7 Apud omnes autem filios Israel non mutiet canis
ab homine usque ad pecus: ut sciatis quanto miraculo dividat Dominus Ægyptios
et Israel. 8 Descendentque omnes servi tui isti ad me, et adorabunt me, dicentes:
Egredere tu, et omnis populus qui subiectus est tibi: post hæc egrediemur. 9 Et
exivit a Pharaone iratus nimis. Dixit autem Dominus ad Moysen: Non audiet
vos Pharao ut multa signa fiant in Terra Ægypti. 10 Moyses autem et Aaron fecerunt
omnia ostenta quæ scripta sunt, coram Pharaone. Et induravit Dominus cor
Pharaonis, nec dimisit filios Israel de terra sua.

præcepta paschalia dantur,

12. 1 Dixit quoque Dominus ad Moysen, et Aaron in Terra Ægypti: 2 Mensis
iste, vobis principium mensium: primus erit in mensibus anni. 3 Loquimini ad
universum cœtum filiorum Israel, et dicite eis: Decima die mensis huius tollat
unusquisque agnum per familias et domos suas. 4 Sin autem minor est numerus
ut sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum qui iunctus est

23 [a]Sap 17, 2. — [b]Sap 18, 1. — **11,** *2* [c]Sup 3, 22; Inf 12, 35. — *3* [d]Sir 45, 1.

domui suæ, iuxta numerum animarum quæ sufficere possunt ad esum agni. 5 Erit
autem agnus absque macula, masculus, anniculus: iuxta quem ritum tolletis et
hœdum. 6 Et servabitis eum usque ad quartam decimam diem mensis huius:
immolabitque eum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam. 7 Et sument
de sanguine eius, ac ponent super utrumque postem, et in superliminaribus domorum,
in quibus comedent illum. 8 Et edent carnes nocte illa assas igni, et azymos panes
cum lactucis agrestibus. 9 Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua,
sed tantum assum igni: caput cum pedibus eius et intestinis vorabitis. 10 Nec
remanebit quidquam ex eo usque mane. si quid residuum fuerit, igne comburetis.
11 Sic autem comedetis illum: Renes vestros accingetis, et calceamenta habebitis
in pedibus, tenentes baculos in manibus, et comedetis festinanter: est enim Phase
(idest transitus) Domini. 12 Et transibo per Terram Ægypti nocte illa, percutiamque
omne primogenitum in Terra Ægypti ab homine usque ad pecus: et in cunctis diis
Ægypti faciam iudicia, ego Dominus. 13 Erit autem sanguis vobis in signum in
ædibus in quibus eritis: et videbo sanguinem, et transibo vos: nec erit in vobis
plaga disperdens quando percussero Terram Ægypti. 14 Habebitis autem hunc
diem in monumentum: et celebrabitis eam sollemnem Domino in generationibus
vestris cultu sempiterno. 15 Septem diebus azyma comedetis: in die primo non
erit fermentum in domibus vestris: quicumque comederit fermentatum, peribit
anima illa de Israel, a primo die usque ad diem septimum. 16 Dies prima erit
sancta atque sollemnis, et dies septima eadem festivitate venerabilis: nihil operis
facietis in eis, exceptis his, quæ ad vescendum pertinent. 17 Et observabitis azyma:
in eadem enim ipsa die educam exercitum vestrum de Terra Ægypti, et custo-
dietis diem istum in generationes vestras ritu perpetuo. 18 aPrimo mense, quarta-
decima die mensis ad vesperam comedetis azyma usque ad diem vigesimam primam
eiusdem mensis ad vesperam. 19 Septem diebus fermentum non invenietur in do-
mibus vestris: qui comederit fermentatum, peribit anima eius de cœtu Israel, tam
de advenis quam de indigenis terræ. 20 Omne fermentatum non comedetis: in
cunctis habitaculis vestris edetis azyma.

21 Vocavit autem Moyses omnes seniores filiorum Israel, et dixit ad eos: Ite promulgantur
tollentes animal per familias vestras, et immolate Phase. 22 bFasciculumque et obser-
hyssopi tingite in sanguine qui est in limine, et aspergite ex eo superliminare, et vantur;
utrumque postem: nullus vestrum egrediatur ostium domus suæ usque mane.
23 Transibit enim Dominus percutiens Ægyptios: cumque viderit sanguinem in
superliminari, et in utroque poste, transcendet ostium domus, et non sinet percus-
sorem ingredi domos vestras et lædere. 24 Custodi verbum istud legitimum tibi
et filiis tuis usque in æternum. 25 Cumque introieritis terram, quam Dominus
daturus est vobis ut pollicitus est, observabitis ceremonias istas. 26 Et cum dixerint
vobis filii vestri: Quæ est ista religio? 27 dicetis eis: Victima transitus Domini
est, quando transivit super domos filiorum Israel in Ægypto percutiens Ægyptios,
et domos nostras liberans. Incurvatusque populus adoravit. 28 Et egressi filii
Israel fecerunt sicut præceperat Dominus Moysi et Aaron.

29 Factum est autem in noctis medio, percussit Dominus omne primogenitum primogenita
in Terra Ægypti, a primogenito Pharaonis, qui in solio eius sedebat, cusque ad percutiuntur,
primogenitum captivæ quæ erat in carcere, et omne primogenitum iumentorum.
30 Surrexitque Pharao nocte, et omnes servi eius, cunctaque Ægyptus: et ortus
est clamor magnus in Ægypto: neque enim erat domus in qua non iaceret mortuus.
31 Vocatisque Pharao, Moyse, et Aaron nocte, ait: Surgite et egredimini a populo
meo, vos et filii Israel: ite, immolate Domino sicut dicitis. 32 Oves vestras et
armenta assumite ut petieratis, et abeuntes benedicite mihi. 33 Urgebantque
Ægyptii populum de terra exire velociter, dicentes: Omnes moriemur.

34 Tulit igitur populus conspersam farinam antequam fermentaretur: et ligans Ægyptii
in palliis, posuit super humeros suos. 35 Feceruntque filii Israel dsicut præceperat spoliantur.
Moyses: et petierunt ab Ægyptiis vasa argentea et aurea, vestemque plurimam.

12, *18* aLv 23, 5; Nm 28, 16. — *22* bHbr 11, 28. — *29* cSup 11, 5; Sap 18, 5. — *35* dSup 11, 2.

36 Dominus autem dedit gratiam populo coram Ægyptiis ut commodarent eis:
et spoliaverunt Ægyptios.

III. Exodus Israelitarum, 12, 37—15, 21.

1. Egressio populi electi, 12, 37—14, 4.

Israel ab Ægyptiis expellitur,

37 Profectique sunt filii Israel de Ramesse in Socoth, sexcenta fere millia
peditum virorum, absque parvulis. 38 Sed et vulgus promiscuum innumerabile
ascendit cum eis, oves et armenta et animantia diversi generis multa nimis. 39 Co-
xeruntque farinam, quam dudum de Ægypto conspersam tulerant: et fecerunt
subcineritios panes azymos: neque enim poterant fermentari cogentibus exire
Ægyptiis, et nullam facere sinentibus moram: nec pulmenti quidquam occurrerat
præparare. 40 Habitatio autem filiorum Israel qua manserunt in Ægypto, fuit
quadringentorum triginta annorum. 41 Quibus expletis, eadem die egressus est
omnis exercitus Domini de terra Ægypti. 42 Nox ista est observabilis Domini,
quando eduxit eos de Terra Ægypti: hanc observare debent omnes filii Israel in
generationibus suis.

audit de religione Phase

43 Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron: Hæc est religio Phase: Omnis
alienigena non comedet ex eo. 44 Omnis autem servus emptitius circumcidetur, et
sic comedet. 45 Advena et mercenarius non edent ex eo. 46 In una domo comedetur,
nec efferetis de carnibus eius foras, [a]nec os illius confringetis. 47 Omnis cœtus
filiorum Israel faciet illud. 48 Quod si quis peregrinorum in vestram voluerit
transire coloniam, et facere Phase Domini, circumcidetur prius omne masculinum
eius, et tunc rite celebrabit: eritque sicut indigena terræ: si quis autem circumcisus
non fuerit, non vescetur ex eo. 49 Eadem lex erit indigenæ et colono qui peregri-
natur apud vos. 50 Feceruntque omnes filii Israel sicut præceperat Dominus Moysi
et Aaron. 51 Et eadem die eduxit Dominus filios Israel de terra Ægypti per
turmas suas.

et primogenitorum consecratione.

13. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 2 [b]Sanctifica mihi omne
primogenitum quod aperit vulvam in filiis Israel, tam de hominibus quam de
iumentis: mea sunt enim omnia. 3 Et ait Moyses ad populum: Mementote diei
huius in qua egressi estis de Ægypto et de domo servitutis, quoniam in manu forti
eduxit vos Dominus de loco isto: ut non comedatis fermentatum panem. 4 Hodie
egredimini mense novarum frugum. 5 Cumque introduxerit te Dominus in Terram
Chananæi et Hethæi et Amorrhæi et Hevæi et Iebusæi, quam iuravit patribus tuis
ut daret tibi, terram fluentem lacte et melle, celebrabis hunc morem sacrorum
mense isto. 6 Septem diebus vesceris azymis: et in die septimo erit sollemnitas
Domini. 7 Azyma comedetis septem diebus: non apparebit apud te aliquid fermen-
tatum, nec in cunctis finibus tuis. 8 Narrabisque filio tuo in die illo, dicens: Hoc
est quod fecit mihi Dominus quando egressus sum de Ægypto. 9 Et erit quasi
signum in manu tua, et quasi monimentum ante oculos tuos: et ut lex Domini
semper sit in ore tuo, in manu enim forti eduxit te Dominus de Ægypto. 10 Custodies
huiuscemodi cultum statuto tempore a diebus in dies. 11 Cumque introduxerit
te Dominus in Terram Chananæi, sicut iuravit tibi et patribus tuis, et dederit
tibi eam: 12 [c]separabis omne quod aperit vulvam Domino, et quod primitivum
est in pecoribus tuis: quidquid habueris masculini sexus, consecrabis Domino.
13 Primogenitum asini mutabis ove: quod si non redemeris, interficies. Omne autem
primogenitum hominis de filiis tuis, pretio redimes. 14 Cumque interrogaverit
te filius tuus cras, dicens: Quid est hoc? respondebis ei: In manu forti eduxit nos
Dominus de terra Ægypti, de domo servitutis. 15 Nam cum induratus esset Pharao,
et nollet nos dimittere, occidit Dominus omne primogenitum in Terra Ægypti
a primogenito hominis usque ad primogenitum iumentorum: idcirco immolo Domino
omne quod aperit vulvam masculini sexus, et omnia primogenita filiorum meorum
redimo. 16 Erit igitur quasi signum in manu tua, et quasi appensum quid, ob

46 [a]Nm 9, 12; Io 19, 36. — 13, *2* [b]Inf 34, 19; Lv 27, 26; Nm 8, 16; Lc 2, 23. — *12* [c]Inf 22, 29; 34, 19; Ez 44, 30.

recordationem, inter oculos tuos: eo quod in manu forti eduxit nos Dominus de
Ægypto.
[17] Igitur cum emisisset Pharao populum, non eos duxit Deus per viam Terræ castrametatur
Philisthiim quæ vicina est: reputans ne forte pœniteret eum, si vidisset adversum in Etham,
se bella consurgere, et reverteretur in Ægyptum. [18] Sed circumduxit per viam
deserti, quæ est iuxta Mare rubrum: et armati ascenderunt filii Israel de Terra
Ægypti. [19] Tulit quoque Moyses ossa Ioseph secum: eo quod adiurasset filios
Israel, dicens: [a]Visitabit vos Deus, efferte ossa mea hinc vobiscum. [20] Profectique
de Socoth castrametati sunt in Etham in extremis finibus solitudinis. [21] [b]Dominus
autem præcedebat eos ad ostendendam viam per diem in columna nubis, et per
noctem in columna ignis: ut dux esset itineris utroque tempore. [22] Numquam
defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem, coram populo.

14. [1] Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens: [2] Loquere filiis Israel: in Phihahiroth.
Reversi castrametentur e regione Phihahiroth quæ est inter Magdalum et mare
contra Beelsephon: in conspectu eius castra ponetis super mare. [3] Dicturusque
est Pharao super filiis Israel: Coarctati sunt in terra, conclusit eos desertum.
[4] Et indurabo cor eius, ac persequetur vos: et glorificabor in Pharaone, et in omni
exercitu eius, scientque Ægyptii quia ego sum Dominus. Feceruntque ita.

2. Interitus Ægyptiorum persequentium, 14, 5—31.

[5] Et nunciatum est regi Ægyptiorum quod fugisset populus: immutatumque Pharao reperit
est cor Pharaonis et servorum eius super populo, et dixerunt: Quid voluimus facere Israelitas,
ut dimitteremus Israel, ne serviret nobis? [6] Iunxit ergo currum, et omnem populum
suum assumpsit secum. [7] Tulitque sexcentos currus electos, et quidquid in Ægypto
curruum fuit: et duces totius exercitus. [8] Induravitque Dominus cor Pharaonis
regis Ægypti, et persecutus est filios Israel: at illi egressi erant in manu excelsa.
[9] [c]Cumque persequerentur Ægyptii vestigia præcedentium, repererunt eos in
castris super mare: omnis equitatus et currus Pharaonis, et universus exercitus
erant in Phihahiroth contra Beelsephon.

[10] Cumque appropinquasset Pharao, levantes filii Israel oculos, viderunt qui timent ac murmurant,
Ægyptios post se: et timuerunt valde: clamaveruntque ad Dominum, [11] et dixerunt
ad Moysen: Forsitan non erant sepulchra in Ægypto, ideo tulisti nos ut moreremur
in solitudine: quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Ægypto? [12] Nonne
iste est sermo, quem loquebamur ad te in Ægypto, dicentes: Recede a nobis, ut
serviamus Ægyptiis? multo enim melius erat servire eis, quam mori in solitudine.
[13] Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: state, et videte magnalia Domini
quæ facturus est hodie: Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra
videbitis usque in sempiternum. [14] Dominus pugnabit pro vobis, et vos tacebitis.

[15] Dixitque Dominus ad Moysen: Quid clamas ad me? Loquere filiis Israel sed per mare
ut proficiscantur. [16] Tu autem eleva virgam tuam, et extende manum tuam super ducuntur et,
mare, et divide illud: ut gradiantur filii Israel in medio mari per siccum. [17] Ego
autem indurabo cor Ægyptiorum ut persequantur vos: et glorificabor in Pharaone,
et in omni exercitu eius, et in curribus et in equitibus illius. [18] Et scient Ægyptii
quia ego sum Dominus cum glorificatus fuero in Pharaone, et in curribus atque in
equitibus eius. [19] Tollensque se angelus Dei, qui præcedebat castra Israel, abiit
post eos: et cum eo pariter columna nubis, priora dimittens, post tergum [20] stetit,
inter castra Ægyptiorum et castra Israel: et erat nubes tenebrosa, et illuminans
noctem, ita ut ad se invicem toto noctis tempore accedere non valerent. [21] Cumque
extendisset Moyses manum super mare, abstulit illud Dominus flante vento vehe-
menti et urente tota nocte, et vertit in siccum: divisaque est aqua. [22] [d]Et ingressi
sunt filii Israel per medium sicci maris: erat enim aqua quasi murus a dextra eorum
et læva.

19 [a]Gn 50, 24. — *21* [b]Nm 14, 14; Neh 9, 19; 1 Cor 10, 1. — **14,** *9* [c]Ios 24, 6; 1 Mcc 4, 9. — *22* [d]Ps 77, 13; 104, 37; 113, 3; Hbr 11, 29.

suffocatis Ægyptiis, 23 Persequentesque Ægyptii ingressi sunt post eos, et omnis equitatus Pharaonis,
currus eius et equites per medium maris. 24 Iamque advenerat vigilia matutina,
[a]et ecce respiciens Dominus super castra Ægyptiorum per columnam ignis et nubis,
interfecit exercitum eorum: 25 et subvertit rotas curruum, ferebanturque in
profundum. Dixerunt ergo Ægyptii: Fugiamus Israelem: Dominus enim pugnat
pro eis contra nos. 26 Et ait Dominus ad Moysen: Extende manum tuam super
mare, ut revertantur aquæ ad Ægyptios super currus et equites eorum. 27 Cumque
extendisset Moyses manum contra mare, reversum est primo diluculo ad priorem
locum: fugientibusque Ægyptiis occurrerunt aquæ, et involvit eos Dominus in
mediis fluctibus. 28 Reversæque sunt aquæ, et operuerunt currus et equites cuncti
exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare: nec unus quidem superfuit
ex eis.

Deo ac Moysi credunt. 29 Filii autem Israel perrexerunt per medium sicci maris, et aquæ eis erant
quasi pro muro a dextris et a sinistris: 30 liberavitque Dominus in die illa Israel
de manu Ægyptiorum. 31 Et viderunt Ægyptios mortuos super littus maris, et
manum magnam quam exercuerat Dominus contra eos: timuitque populus Dominum,
et crediderunt Domino, et Moysi servo eius.

3. Gratiarum actio Israelitarum, 15, 1—21.

Moysis et virorum, 15. 1 Tunc [b]cecinit Moyses et filii Israel carmen hoc Domino, et dixerunt:
Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est,
equum et ascensorem deiecit in mare.
2 [c]Fortitudo mea, et laus mea Dominus,
et factus est mihi in salutem:
iste Deus meus, et glorificabo eum:
Deus patris mei, et exaltabo eum.
3 Dominus quasi vir pugnator, omnipotens nomen eius.
4 Currus Pharaonis et exercitum eius proiecit in mare:
electi principes eius submersi sunt in Mari rubro.
5 Abyssi operuerunt eos,
descenderunt in profundum quasi lapis.
6 Dextera tua Domine magnificata est in fortitudine:
dextera tua, Domine, percussit inimicum.
7 Et in multitudine gloriæ tuæ deposuisti adversarios tuos:
misisti iram tuam, quæ devoravit eos sicut stipulam.
8 Et in spiritu furoris tui congregatæ sunt aquæ:
stetit unda fluens,
congregatæ sunt abyssi in medio mari.
9 Dixit inimicus: Persequar et comprehendam,
dividam spolia, implebitur anima mea:
evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.
10 Flavit spiritus tuus, et operuit eos mare:
submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.
11 Quis similis tui in fortibus Domine?
quis similis tui, magnificus in sanctitate,
terribilis atque laudabilis, faciens mirabilia?
12 Extendisti manum tuam, et devoravit eos terra.
13 Dux fuisti in misericordia tua populo quem redemisti:
et portasti eum in fortitudine tua, ad habitaculum sanctum tuum.
14 Ascenderunt populi, et irati sunt:
dolores obtinuerunt habitatores Philisthiim.
15 Tunc conturbati sunt principes Edom,
robustos Moab obtinuit tremor:
obriguerunt omnes habitatores Chanaan.

24 [a]Sap 18, 15. — 15, *1* [b]Sap 10, 20. — *2* [c]Is 12, 2; Ps 117, 14.

16 Irruat super eos formido et pavor,
in magnitudine brachii tui: fiant immobiles quasi lapis,
donec pertranseat populus tuus Domine,
donec pertranseat populus tuus iste, quem possedisti.
17 Introduces eos, et plantabis in monte hereditatis tuæ,
firmissimo habitaculo tuo quod operatus es Domine:
sanctuarium tuum Domine, quod firmaverunt manus tuæ.
18 Dominus regnabit in æternum et ultra.

19 Ingressus est enim eques Pharao cum curribus et equitibus eius in mare: Mariæ
et reduxit super eos Dominus aquas maris: filii autem Israel ambulaverunt per et mulierum.
siccum in medio eius. 20 Sumpsit ergo Maria prophetissa, soror Aaron, tympanum
in manu sua: egressæque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis et choris,
21 quibus præcinebat, dicens:
Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est,
equum et ascensorem eius deiecit in mare.

PARS SECUNDA.
Iter populi ad Sinai, 15, 22—18, 27.

1. In Mara et Elim, 15, 22—27.

22 Tulit autem Moyses Israel de mari rubro, et egressi sunt in desertum Sur: In Mara
ambulaveruntque tribus diebus per solitudinem, et non inveniebant aquam. 23 Et aqua dulcescit,
venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eo quod essent amaræ:
unde et congruum loco nomen imposuit, vocans illum Mara, id est, amaritudinem.
24 Et murmuravit populus contra Moysen, dicens: Quid bibemus? 25 At ille clamavit
ad Dominum, qui ostendit ei lignum: [a]quod cum misisset in aquas, in dulcedinem
versæ sunt, ibi constituit ei præcepta, atque iudicia, et ibi tentavit eum, 26 dicens:
Si audieris vocem Domini Dei tui, et quod rectum est coram eo feceris, et obedieris
mandatis eius, custodierisque omnia præcepta illius, cunctum languorem, quem
posui in Ægypto, non inducam super te: ego enim Dominus sanator tuus.
27 [b]Venerunt autem in Elim filii Israel, ubi erant duodecim fontes aquarum, in Elim
et septuaginta palmæ: et castrametati sunt iuxta aquas. abundat.

2. In deserto Sin, 16, 1—36.

16. 1 Profectique [c]sunt de Elim, et venit omnis multitudo filiorum Israel Manna
in desertum Sin, quod est inter Elim et Sinai: quintodecimo die mensis secundi, et coturnices
postquam egressi sunt de terra Ægypti. 2 Et murmuravit omnis congregatio mittuntur,
filiorum Israel contra Moysen et Aaron in solitudine. 3 Dixeruntque filii Israel
ad eos: Utinam mortui essemus per manum Domini in Terra Ægypti, quando
sedebamus super ollas carnium, et comedebamus panem in saturitate: cur eduxistis
nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame? 4 Dixit autem
Dominus ad Moysen: Ecce, ego pluam vobis panes de cælo: egrediatur populus,
et colligat quæ sufficiunt per singulos dies: ut tentem eum utrum ambulet in lege
mea, an non. 5 Die autem sexto parent quod inferant: et sit duplum quam colligere
solebant per singulos dies. 6 Dixeruntque Moyses et Aaron ad omnes filios Israel:
Vespere scietis quod Dominus eduxerit vos de terra Ægypti: 7 et mane videbitis
gloriam Domini: audivit enim murmur vestrum contra Dominum: nos vero quid
sumus, quia mussitastis contra nos? 8 Et ait Moyses: Dabit vobis Dominus vespere
carnes edere, et mane panes in saturitate: eo quod audierit murmurationes vestras
quibus murmurati estis contra eum, nos enim quid sumus? nec contra nos est
murmur vestrum, sed contra Dominum. 9 Dixit quoque Moyses ad Aaron: Dic
universæ congregationi filiorum Israel: Accedite coram Domino: audivit enim

25 [a]Idt 5, 15; Sir 38, 5. — *27* [b]Nm 33, 9. — **16,** *1* [c]Sap 11, 2.

murmur vestrum. [10] Cumque loqueretur Aaron ad omnem cœtum filiorum Israel,
respexerunt ad solitudinem: et ecce [a]gloria Domini apparuit in nube. [11] Locutus
est autem Dominus ad Moysen, dicens: [12] Audivi murmurationes filiorum Israel,
loquere ad eos: Vespere comedetis carnes, et mane saturabimini panibus: scietisque
quod ego sum Dominus Deus vester. [13] Factum est ergo vespere, et ascendens
coturnix, cooperuit castra: mane quoque ros iacuit per circuitum castrorum.
[14] Cumque operuisset superficiem terræ, [b]apparuit in solitudine minutum, et
quasi pilo tusum in similitudinem pruinæ super terram. [15] Quod cum vidissent
filii Israel, dixerunt ad invicem: Manhu? quod significat: Quid est hoc? igno-
rabant enim quid esset. Quibus ait Moyses: [c]Iste est panis, quem Dominus dedit
vobis ad vescendum.

præcepta de manna promulgantur.

[16] Hic est sermo, quem præcepit Dominus: Colligat unusquisque ex eo quantum
sufficit ad vescendum: gomor per singula capita, iuxta numerum animarum vestra-
rum quæ habitant in tabernaculo sic tolletis. [17] Feceruntque ita filii Israel: et
collegerunt, alius plus, alius minus. [18] Et mensi sunt ad mensuram gomor: [d]nec
qui plus collegerat, habuit amplius: nec qui minus paraverat, reperit minus: sed
singuli iuxta id quod edere poterant, congregaverunt. [19] Dixitque Moyses ad
eos: Nullus relinquat ex eo in mane. [20] Qui non audierunt eum, sed dimiserunt
quidam ex eis usque mane, et scatere cœpit vermibus, atque computruit, et iratus
est contra eos Moyses. [21] Colligebant autem mane singuli, quantum sufficere
poterat ad vescendum: cumque incaluisset sol, liquefiebat. [22] In die autem sexta
collegerunt cibos duplices, id est, duo gomor per singulos homines: venerunt autem
omnes principes multitudinis, et narraverunt Moysi. [23] Qui ait eis: Hoc est quod
locutus est Dominus: Requies sabbati sanctificata est Domino cras, quodcumque
operandum est, facite: et quæ coquenda sunt coquite: quidquid autem reliquum
fuerit, reponite usque in mane. [24] Feceruntque ita ut præceperat Moyses, et non
computruit, neque vermis inventus est in eo. [25] Dixitque Moyses: Comedite illud
hodie, quia sabbatum est Domini: non invenietur hodie in agro. [26] Sex diebus
colligite: in die autem septimo sabbatum est Domini, idcirco non invenietur.
[27] Venitque septima dies: et egressi de populo ut colligerent, non invenerunt.
[28] Dixit autem Dominus ad Moysen: Usquequo non vultis custodire mandata
mea, et legem meam? [29] Videte quod Dominus dederit vobis sabbatum, et propter
hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices: maneat unusquisque apud semetipsum,
nullus egrediatur de loco suo die septimo. [30] Et sabbatizavit populus die septimo.
[31] Appellavitque domus Israel nomen eius Man: quod erat quasi semen coriandri
album, gustusque eius quasi similæ cum melle. [32] Dixit autem Moyses: Iste est
sermo, quem præcepit Dominus: Imple gomor ex eo, et custodiatur in futuras
retro generationes: ut noverint panem, quo alui vos in solitudine, quando educti
estis de Terra Ægypti. [33] Dixitque Moyses ad Aaron: Sume vas unum, et mitte
ibi Man, quantum potest capere gomor: et repone coram Domino ad servandum
in generationes vestras: [34] sicut præcepit Dominus Moysi. Posuitque illud Aaron
in tabernaculo reservandum. [35] [e]Filii autem Israel comederunt Man quadra-
ginta annis, donec venirent in terram habitabilem: hoc cibo aliti sunt, usquequo
tangerent fines terræ Chanaan. [36] Gomor autem decima pars est ephi.

3. In Raphidim, 17, 1—18, 27.

Aqua e petra exit.

17. [1] Igitur profecta omnis multitudo filiorum Israel de deserto Sin per
mansiones suas, iuxta sermonem Domini, castrametati sunt in Raphidim, ubi non
erat aqua ad bibendum populo. [2] Qui iurgatus contra Moysen, ait: Da nobis aquam,
ut bibamus. Quibus respondit Moyses: Quid iurgamini contra me? cur tentatis
Dominum? [3] Sitivit ergo ibi populus præ aquæ penuria, et murmuravit contra
Moysen, dicens: [f]Cur fecisti nos exire de Ægypto, ut occideres nos, et liberos no-
stros, ac iumenta siti? [4] Clamavit autem Moyses ad Dominum, dicens: Quid

10 [a]Sir 45, 3. — *14* [b]Nm 11, 7; Ps 77, 24; Sap 16, 20; Io 6, 31. — *15* [c]1 Cor 10, 3. —
18 [d]2 Cor 8, 15. — *35* [e]Neh 9, 21; Idt 5, 15. — **17,** *3* [f]Nm 20, 4.

faciam populo huic? adhuc paululum, et lapidabit me. 5 Et ait Dominus ad Moysen:
Antecede populum, et sume tecum de senioribus Israel: et virgam qua [a]percussisti
fluvium, tolle in manu tua, et vade. 6 En ego stabo ibi coram te, supra petram
Horeb: percutiesque petram, et exibit ex ea aqua, ut bibat populus. Fecit Moyses
ita coram senioribus Israel: 7 et vocavit nomen loci illius, Tentatio, propter iurgium
filiorum Israel, et quia tentaverunt Dominum, dicentes: Est ne Dominus in nobis,
an non?

8 [b]Venit autem Amalec, et pugnabat contra Israel in Raphidim. 9 Dixitque Amalec
Moyses ad Iosue: Elige viros: et egressus, pugna contra Amalec: cras ego stabo fugatur,
in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea. 10 Fecit Iosue ut locutus erat
Moyses, et pugnavit contra Amalec: Moyses autem et Aaron, et Hur ascenderunt
super verticem collis. 11 Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israel: sin autem
paululum remisisset, superabat Amalec. 12 Manus autem Moysi erant graves:
sumentes igitur lapidem, posuerunt subter eum, in quo sedit: Aaron autem et
Hur sustentabant manus eius ex utraque parte. Et factum est ut manus illius
non lassarentur usque ad occasum solis. 13 Fugavitque Iosue Amalec, et populum
eius in ore gladii. 14 Dixit autem Dominus ad Moysen: Scribe hoc ob monimentum
in libro, et trade auribus Iosue: delebo enim memoriam Amalec sub cælo. 15 Ædi-
ficavitque Moyses altare: et vocavit nomen eius, Dominus exaltatio mea, dicens:
16 Quia manus solii Domini, et bellum Domini erit contra Amalec, a generatione
in generationem.

18. 1 Cumque audisset Iethro, sacerdos Madian, cognatus Moysi, omnia Iethro
quæ fecerat Deus Moysi, et Israeli populo suo, et quod eduxisset Dominus Israel uxorem cum filiis
de Ægypto: 2 tulit Sephoram uxorem Moysi quam remiserat: 3 et duos filios reducit,
eius, quorum unus vocabatur Gersam, dicente patre: [c]Advena fui in terra aliena.
4 Alter vero Eliezer: Deus enim, ait, patris mei adiutor meus, et eruit me de gladio
Pharaonis. 5 Venit ergo Iethro cognatus Moysi, et filii eius, et uxor eius ad Moysen
in desertum, ubi erat castrametatus iuxta montem Dei. 6 Et mandavit Moysi,
dicens: Ego Iethro cognatus tuus venio ad te, et uxor tua, et duo filii tui cum ea.
7 Qui egressus in occursum cognati sui, adoravit, et osculatus est eum: salutaverunt-
que se mutuo verbis pacificis. Cumque intrasset tabernaculum, 8 narravit Moyses
cognato suo cuncta quæ fecerat Dominus Pharaoni, et Ægyptiis propter Israel:
universumque laborem, qui accidisset eis in itinere, et quod liberaverat eos Dominus.
9 Lætatusque est Iethro super omnibus bonis, quæ fecerat Dominus Israeli, eo
quod eruisset eum de manu Ægyptiorum, 10 et ait: Benedictus Dominus, qui
liberavit vos de manu Ægyptiorum, et de manu Pharaonis, qui eruit populum
suum de manu Ægypti. 11 Nunc cognovi, quia magnus Dominus super omnes
deos: eo quod [d]superbe egerint contra illos. 12 Obtulit ergo Iethro cognatus Moysi
holocausta et hostias Deo: veneruntque Aaron et omnes seniores Israel, ut come-
derent panem cum eo coram Deo.

13 Altera autem die sedit Moyses ut iudicaret populum, qui assistebat Moysi iudices
a mane usque ad vesperam. 14 Quod cum vidisset cognatus eius, omnia scilicet minores consti-
quæ agebat in populo, ait: Quid est hoc quod facis in plebe? cur solus sedes, et tuuntur.
omnis populus præstolatur de mane usque ad vesperam? 15 Cui respondit Moyses:
Venit ad me populus quærens sententiam Dei. 16 Cumque acciderit eis aliqua
disceptatio, veniunt ad me ut iudicem inter eos, et ostendam præcepta Dei, et
leges eius. 17 At ille: Non bonam, inquit, rem facis: 18 stulto labore consumeris
et tu, et populus iste qui tecum est: ultra vires tuas est negotium, [e]solus illud non
poteris sustinere. 19 Sed audi verba mea atque consilia, et erit Deus tecum. Esto
tu populo in his quæ ad Deum pertinent, ut referas quæ dicuntur ad eum: 20 osten-
dasque populo ceremonias et ritum colendi, viamque per quam ingredi debeant,
et opus quod facere debeant. 21 Provide autem de omni plebe viros potentes,
et timentes Deum, in quibus sit veritas, et qui oderint avaritiam, et constitue

5 [a]Sup 7, 20; Ps 77, 15; 1 Cor 10, 4. — *8* [b]Dt 25, 17; Idt 4, 13; Sap 11, 3. — 18, *3* [c]Sup 2, 22. — *11* [d]Sup 1, 14; 5, 7. 18; 10, 10; 14, 8. — *18* [e]Dt 1, 12.

ex eis tribunos, et centuriones, et quinquagenarios, et decanos 22 qui iudicent
populum omni tempore: quidquid autem maius fuerit, referant ad te, et ipsi minora
tantummodo iudicent: leviusque sit tibi, partito in alios onere. 23 Si hoc feceris,
implebis imperium Dei, et præcepta eius poteris sustentare: et omnis hic populus
revertetur ad loca sua cum pace. 24 Quibus auditis, Moyses fecit omnia quæ ille
suggesserat. 25 Et electis viris strenuis de cuncto Israel, constituit eos principes
populi, tribunos, et centuriones, et quinquagenarios, et decanos. 26 Qui iudicabant
plebem omni tempore: quidquid autem gravius erat, referebant ad eum, faciliora
tantummodo iudicantes. 27 Dimisitque cognatum suum: qui reversus abiit in
terram suam.

PARS TERTIA.

Fœdus populi cum Deo, 19, 1—40, 36.

I. Fœdus feritur, 19, 1—31, 18.

1. Apparitio et allocutio Domini, 19, 1—20, 21.

Theophania annuntiatur

19. 1 Mense tertio egressionis Israel de Terra Ægypti, in die hac venerunt
in [a]solitudinem Sinai. 2 Nam profecti de Raphidim, et pervenientes usque in
desertum Sinai, castrametati sunt in eodem loco, ibique Israel fixit tentoria e
regione montis. 3 [b]Moyses autem ascendit ad Deum, vocavitque eum Dominus
de monte, et ait: Hæc dices domui Iacob, et annunciabis filiis Israel: 4 [c]Vos ipsi
vidistis, quæ fecerim Ægyptiis, quo modo portaverim vos super alas aquilarum,
et assumpserim mihi. 5 Si ergo audieritis vocem meam, et custodieritis pactum
meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis: [d]mea est enim omnis terra.
6 [e]Et vos eritis mihi in regnum sacerdotale, et gens sancta. hæc sunt verba quæ
loqueris ad filios Israel. 7 Venit Moyses: et convocatis maioribus natu populi,
exposuit omnes sermones quos mandaverat Dominus. 8 Responditque omnis
populus simul: Cuncta quæ locutus est Dominus, faciemus. Cumque retulisset
Moyses verba populi ad Dominum, 9 ait ei Dominus: Iam nunc veniam ad te in
caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te, et credat tibi in perpetuum.
Nunciavit ergo Moyses verba populi ad Dominum. 10 Qui dixit ei: Vade ad po-
pulum, et sanctifica illos hodie, et cras, laventque vestimenta sua. 11 Et sint parati
in diem tertium: in die enim tertia descendet Dominus coram omni plebe super
montem Sinai. 12 Constituesque terminos populo per circuitum, et dices ad eos:
Cavete ne ascendatis in montem, [f]nec tangatis fines illius: omnis qui tetigerit
montem, morte morietur. 13 Manus non tanget eum, sed lapidibus opprimetur,
aut confodietur iaculis: sive iumentum fuerit, sive homo, non vivet. cum cœperit
clangere buccina, tunc ascendant in montem. 14 Descenditque Moyses de monte
ad populum, et sanctificavit eum. Cumque lavissent vestimenta sua, 15 ait ad
eos: Estote parati in diem tertium, et ne appropinquetis uxoribus vestris.

atque describitur.

16 Iamque advenerat tertius dies, et mane inclaruerat: et ecce cœperunt audiri
tonitrua, ac micare fulgura, et nubes densissima operire montem, clangorque
buccinæ vehementius perstrepebat: et timuit populus qui erat in castris. 17 Cumque
eduxisset eos Moyses in occursum Dei de loco castrorum, steterunt ad radices
montis. 18 [g]Totus autem mons Sinai fumabat: eo quod descendisset Dominus
super eum in igne, et ascenderet fumus ex eo quasi de fornace: eratque omnis
mons terribilis. 19 Et sonitus buccinæ paulatim crescebat in maius, et prolixius
tendebatur: Moyses loquebatur, et Deus respondebat ei. 20 Descenditque Dominus
super montem Sinai in ipso montis vertice, et vocavit Moysen in cacumen eius.
Quo cum ascendisset, 21 dixit ad eum: Descende, et contestare populum: ne forte
velit transcendere terminos ad videndum Dominum, et pereat ex eis plurima
multitudo. 22 Sacerdotes quoque qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne

19, *1* [a]Nm 33, 15. — *3* [b]Act 7, 38. — *4* [c]Dt 29, 2. — *5* [d]Ps 23, 1. — *6* [e]1 Ptr 2, 9. —
12 [f]Hbr 12, 18. — *18* [g]Dt 4, 11.

percutiat eos. 23 Dixitque Moyses ad Dominum: Non poterit vulgus ascendere
in montem Sinai: tu enim testificatus es, et iussisti, dicens: Pone terminos circa
montem, et sanctifica illum. 24 Cui ait Dominus: Vade, descende: ascendesque
tu, et Aaron tecum: sacerdotes autem et populus ne transeant terminos, nec
ascendant ad Dominum, ne forte interficiat illos. 25 Descenditque Moyses ad
populum, et omnia narravit eis.

20. 1 Locutusque est Dominus cunctos sermones hos: 2 [a]Ego sum Dominus decalogus promulgatur,
Deus tuus, qui eduxi te de Terra Ægypti, de domo servitutis. 3 Non habebis deos
alienos coram me. 4 [b]Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem quæ
est in cælo desuper, et quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra.
5 Non adorabis ea, neque coles: ego sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, visitans
iniquitatem patrum in filios, in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt
me: 6 et faciens misericordiam in millia his qui diligunt me, et custodiunt præcepta
mea. 7 [c]Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum, nec enim habebit insontem
Dominus eum qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra. 8 [d]Memento ut
diem sabbati sanctifices. 9 Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua.
10 Septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est: non facies omne opus in eo,
tu, et filius tuus et filia tua, servus tuus et ancilla tua, iumentum tuum, et advena
qui est intra portas tuas. 11 [e]Sex enim diebus fecit Dominus cælum et terram,
et mare, et omnia quæ in eis sunt, et requievit in die septimo, idcirco benedixit
Dominus diei sabbati, et sanctificavit eum. 12 [f]Honora patrem tuum et matrem
tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi. 13 [g]Non
occides. 14 Non mœchaberis. 15 Non furtum facies. 16 Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. 17 [h]Non concupisces domum proximi tui: nec
desiderabis uxorem eius, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec
omnia quæ illius sunt.

18 Cunctus autem populus videbat voces et lampades, et sonitum buccinæ, populus pavet.
montemque fumantem: et perterriti ac pavore concussi, steterunt procul, 19 dicentes
Moysi: Loquere tu nobis, et audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne forte
moriamur. 20 Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: ut enim probaret vos
venit Deus, et ut terror illius esset in vobis, et non peccaretis. 21 Stetitque populus
de longe. [i]Moyses autem accessit ad caliginem in qua erat Deus.

2. Promulgatio legum variarum, 20, 22—23, 33.

22 Dixit præterea Dominus ad Moysen: Hæc dices filiis Israel: Vos vidistis De imaginibus,
quod de cælo locutus sim vobis. 23 Non facietis deos argenteos, nec deos aureos
facietis vobis.

24 [k]Altare de terra facietis mihi, et offeretis super eo holocausta et pacifica de altari,
vestra, oves vestras et boves in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei:
veniam ad te, et benedicam tibi. 25 [l]Quod si altare lapideum feceris mihi, non
ædificabis illud de sectis lapidibus: si enim levaveris cultrum super eo, polluetur.
26 Non ascendes per gradus ad altare meum, ne reveletur turpitudo tua.

21. 1 Hæc sunt iudicia quæ propones eis. 2 [m]Si emeris servum Hebræum, de servis et ancillis,
sex annis serviet tibi: in septimo egredietur liber gratis. 3 Cum quali veste intraverit,
cum tali exeat: si habens uxorem, et uxor egredietur simul. 4 Sin autem dominus
dederit illi uxorem, et pepererit filios et filias: mulier et liberi eius erunt domini
sui, ipse vero exibit cum vestitu suo. 5 Quod si dixerit servus: Diligo dominum
meum et uxorem ac liberos, non egrediar liber: 6 offeret eum dominus diis, et
applicabitur ad ostium et postes, perforabitque aurem eius subula: et erit ei servus
in sæculum. 7 Si quis vendiderit filiam suam in famulam, non egredietur sicut
ancillæ exire consueverunt. 8 Si displicuerit oculis domini sui cui tradita fuerat,
dimittet eam: populo autem alieno vendendi non habebit potestatem, si spreverit

20, *2* [a]Dt 5, 6; Ps 80, 11. — *4* [b]Lv 26, 1; Dt 4, 15; Ios 24, 14; Ps 96, 7. — *7* [c]Lv 19, 12; Dt 5, 11; Mt 5, 33. — *8* [d]Inf 31, 13; Dt 5, 12; Ez 20, 12. — *11* [e]Gn 2, 2. — *12* [f]Dt 5, 16; Mt 15, 4; Eph 6, 2. — *13* [g]Mt 5, 21. — *17* [h]Rom 7, 7; 13, 9. — *21* [i]Dt 18, 16; Hbr 12, 18. — *24* [k]Inf 27, 8; 38, 7. — *25* [l]Dt 27, 5; Ios 8, 31. — **21,** *2* [m]Dt 15, 12; Ir 34, 14.

eam. 9 Sin autem filio suo desponderit eam, iuxta morem filiarum faciet illi.
10 Quod si alteram ei acceperit, providebit puellæ nuptias, et vestimenta, et pretium
pudicitiæ non negabit. 11 Si tria ista non fecerit, egredietur gratis absque pecunia.
in homines percutientes. 12 [a]Qui percusserit hominem volens occidere, morte moriatur. 13 Qui autem
non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in manus eius: [b]constituam tibi locum
in quem fugere debeat. 14 Si quis per industriam occiderit proximum suum, et
per insidias: ab altari meo evelles eum, ut moriatur. 15 Qui percusserit patrem
suum aut matrem, morte moriatur. 16 Qui furatus fuerit hominem, et vendiderit
eum, convictus noxæ, morte moriatur. 17 [c]Qui maledixerit patri suo, vel matri,
morte moriatur. 18 Si rixati fuerint viri, et percusserit alter proximum suum
lapide vel pugno, et ille mortuus non fuerit, sed iacuerit in lectulo: 19 si surrexerit,
et ambulaverit foris super baculum suum, innocens erit qui percusserit, ita tamen
ut operas eius, et impensas in medicos restituat. 20 Qui percusserit servum suum,
vel ancillam virga, et mortui fuerint in manibus eius, criminis reus erit. 21 Sin
autem uno die vel duobus supervixerit, non subiacebit pœnæ, quia pecunia illius
est. 22 Si rixati fuerint viri, et percusserit quis mulierem prægnantem, et abortivum
quidem fecerit, sed ipsa vixerit: subiacebit damno quantum maritus mulieris
expetierit, et arbitri iudicaverint. 23 Sin autem mors eius fuerit subsecuta, reddet
animam pro anima, 24 [d]oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu,
pedem pro pede, 25 adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, livorem pro
livore. 26 Si percusserit quispiam oculum servi sui aut ancillæ, et luscos eos fecerit,
dimittet eos liberos pro oculo quem eruit. 27 Dentem quoque si excusserit servo
vel ancillæ suæ, similiter dimittet eos liberos.
in boves percutientes. 28 Si bos cornu percusserit virum aut mulierem, et mortui fuerint, lapidibus
obruetur: et non comedentur carnes eius, dominus quoque bovis innocens erit.
29 Quod si bos cornupeta fuerit ab heri et nudiustertius, et contestati sunt dominum
eius, nec recluserit eum, occideritque virum aut mulierem: et bos lapidibus obruetur,
et dominum eius occident. 30 Quod si pretium fuerit ei impositum, dabit pro
anima sua quidquid fuerit postulatus. 31 Filium quoque et filiam si cornu percusserit,
simili sententiæ subiacebit. 32 Si servum, ancillamque invaserit, triginta siclos
argenti domino dabit, bos vero lapidibus opprimetur. 33 Si quis aperuerit cisternam,
et foderit, et non operuerit eam, cecideritque bos aut asinus in eam, 34 reddet
dominus cisternæ pretium iumentorum: quod autem mortuum est, ipsius erit.
35 Si bos alienus bovem alterius vulneraverit, et ille mortuus fuerit: vendent bovem
vivum, et divident pretium, cadaver autem mortui inter se dispertient. 36 Sin
autem sciebat quod bos cornupeta esset ab heri et nudiustertius, et non custodivit
eum dominus suus: reddet bovem pro bove, et cadaver integrum accipiet.
in fures, **22.** 1 Si quis furatus fuerit bovem, aut ovem, et occiderit vel vendiderit:
quinque boves pro uno bove restituet, [e]et quattuor oves pro una ove. 2 Si effringens
fur domum sive suffodiens fuerit inventus, et accepto vulnere mortuus fuerit:
percussor non erit reus sanguinis. 3 Quod si orto sole hoc fecerit, homicidium per-
petravit, et ipse morietur. Si non habuerit quod pro furto reddat, ipse venundabitur.
4 si inventum fuerit apud eum quod furatus est, vivens, sive bos, sive asinus, sive
ovis: duplum restituet.
in lædentes, 5 Si læserit quispiam agrum vel vineam, et dimiserit iumentum suum ut depa-
scatur aliena: quidquid optimum habuerit in agro suo, vel in vinea, pro damni
æstimatione restituet. 6 Si egressus ignis invenerit spinas, et comprehenderit
acervos frugum, sive stantes segetes in agris, reddet damnum qui ignem succenderit.
de commendato ac mutuo, 7 Si quis commendaverit amico pecuniam, aut vas in custodiam, et ab eo,
qui susceperat, furto ablata fuerint: si invenitur fur, duplum reddet: 8 si latet
fur, dominus domus applicabitur ad deos, et iurabit quod non extenderit manum
in rem proximi sui, 9 ad perpetrandam fraudem, tam in bove, quam in asino, et
ove ac vestimento, et quidquid damnum inferre potest: ad deos utriusque causa

12 [a]Lv 24, 17. — *13* [b]Dt 19, 2. — *17* [c]Lv 20, 9; Pr 20, 20; Mt 15, 4; Mc 7, 10. — *24* [d]Lv 24, 20; Dt 19, 21; Mt 5, 38; — *22, 1* [e]2 Sm 12, 6.

perveniet: et si illi iudicaverint, duplum restituet proximo suo. 10 Si quis com-
mendaverit proximo suo asinum, bovem, ovem, et omne iumentum ad custodiam,
et mortuum fuerit, aut debilitatum, vel captum ab hostibus, nullusque hoc viderit:
11 iusiurandum erit in medio, quod non extenderit manum ad rem proximi sui:
suscipietque dominus iuramentum, et ille reddere non cogetur. 12 [a]Quod si furto
ablatum fuerit, restituet damnum domino. 13 Si comestum a bestia, deferat ad
eum quod occisum est, et non restituet. 14 Qui a proximo suo quidquam horum
mutuo postulaverit, et debilitatum aut mortuum fuerit domino non præsente,
reddere compelletur. 15 Quod si impræsentiarum dominus fuerit, non restituet,
maxime si conductum venerat pro mercede operis sui.

16 [b]Si seduxerit quis virginem necdum desponsatam, dormieritque cum ea: in impudicos
dotabit eam, et habebit eam uxorem. 17 Si pater virginis dare noluerit, reddet et maleficos
pecuniam iuxta modum dotis, quam virgines accipere consueverunt. 18 Maleficos
non patieris vivere. 19 Qui coierit cum iumento, morte moriatur. 20 [c]Qui immolat
diis, occidetur, præterquam Domino soli.

21 Advenam non contristabis, neque affliges eum: advenæ enim et ipsi fuistis in advenas, viduas et
in Terra Ægypti. 22 [d]Viduæ et pupillo non nocebitis. 23 Si læseritis eos, vocifera- pupillos, pauperes,
buntur ad me, et ego audiam clamorem eorum: 24 et indignabitur furor meus,
percutiamque vos gladio, et erunt uxores vestræ viduæ, et filii vestri pupilli. 25 Si
pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non urgebis
eum quasi exactor, nec usuris opprimes. 26 Si pignus a proximo tuo acceperis
vestimentum, ante solis occasum reddes ei. 27 Ipsum enim est solum, quo operitur,
indumentum carnis eius, nec habet aliud in quo dormiat: si clamaverit ad me,
exaudiam eum, quia misericors sum.

28 Diis non detrahes, et [e]principi populi tui non maledices. 29 Decimas tuas in principes, decimas
et primitias tuas non tardabis reddere, [f]primogenitum filiorum tuorum dabis mihi. et primitias,
30 De bobus quoque, et ovibus similiter facies: septem diebus sit cum matre sua,
die octava reddes illum mihi. 31 Viri sancti eritis mihi: [g]carnem, quæ a bestiis
fuerit prægustata, non comedetis, sed proiicietis canibus.

23. 1 Non suscipies vocem mendacii: nec iunges manum tuam ut pro impio de iure aliorum,
dicas falsum testimonium. 2 Non sequeris turbam ad faciendum malum: nec
in iudicio, plurimorum acquiesces sententiæ, ut a vero devies. 3 Pauperis quoque
non misereberis in iudicio. 4 [h]Si occurreris bovi inimici tui, aut asino erranti, reduc
ad eum. 5 Si videris asinum odientis te iacere sub onere, non pertransibis, sed
sublevabis cum eo. 6 Non declinabis in iudicium pauperis. 7 Mendacium fugies.
[i]Insontem et iustum non occides: quia aversor impium. 8 [k]Nec accipies munera,
quæ etiam excæcant prudentes, et subvertunt verba iustorum. 9 Peregrino molestus
non eris, scitis enim advenarum animas: quia et ipsi [l]peregrini fuistis in Terra
Ægypti.

10 Sex annis seminabis terram tuam, et congregabis fruges eius. 11 Anno de anno et die
autem septimo dimittes eam, et requiescere facies, ut comedant pauperes populi septimo,
tui: et quidquid reliquum fuerit, edant bestiæ agri: ita facies in vinea, et in oliveto
tuo. 12 Sex diebus operaberis: septimo die cessabis, ut requiescat bos et asinus
tuus: et refrigeretur filius ancillæ tuæ, et advena.

13 Omnia quæ dixi vobis, custodite. Et per nomen externorum deorum non de iuramento,
iurabitis, neque audietur ex ore vestro.

14 Tribus vicibus per singulos annos mihi festa celebrabitis. 15 Sollemnitatem de cultu divino:
azymorum custodies. Septem diebus comedes azyma, [m]sicut præcepi tibi, tempore
mensis novorum, quando egressus es de Ægypto: [n]non apparebis in conspectu
meo vacuus. 16 Et sollemnitatem messis primitivorum operis tui, quæcumque
seminaveris in agro, sollemnitatem quoque in exitu anni, quando congregaveris

---

12 [a]Gn 31, 39. — *16* [b]Dt 22, 28. — *20* [c]Lv 19, 4. — *22* [d]Zach 7, 10. — *28* [e]Act 23, 5. — *29* [f]Sup 13, 2. 12; Inf 34, 19; Ez 44, 30. — *31* [g]Lv 22, 8. — **23,** *4* [h]Dt 22, 1. — *7* [i]Dn 13, 53. — *8* [k]Dt 16, 19; Sir 20, 31. — *9* [l]Gn 46, 6. — *15* [m]Sup 13, 3; Inf 34, 22. — [n]Dt 16, 16; Sir 35, 6.

omnes fruges tuas de agro. 17 Ter in anno apparebit omne masculinum tuum
coram Domino Deo tuo. 18 Non immolabis super fermento sanguinem victimæ
meæ, nec remanebit adeps sollemnitatis meæ usque mane. 19 [a]Primitias frugum
terræ tuæ deferes in domum Domini Dei tui. [b]Non coques hœdum in lacte matris
suæ.

præmia obedientibus promittuntur.
20 Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, et custodiat in via,
et introducat in locum quem paravi. 21 Observa eum, et audi vocem eius, nec
contemnendum putes: quia non dimittet cum peccaveris, et est nomen meum
in illo. 22 [c]Quod si audieris vocem eius, et feceris omnia quæ loquor, inimicus
ero inimicis tuis, et affligam affligentes te. 23 [d]Præcedetque te Angelus meus,
et introducet te ad Amorrhæum, et Hethæum, et Pherezæum, Chananæumque,
et Hevæum, et Iebusæum, quos ego conteram. 24 Non adorabis deos eorum, nec
coles eos: non facies opera eorum, sed destrues eos, et confringes statuas eorum.
25 Servietisque Domino Deo vestro, ut benedicam panibus tuis et aquis, et auferam
infirmitatem de medio tui. 26 Non erit infœcunda, nec sterilis in terra tua: numerum
dierum tuorum implebo. 27 Terrorem meum mittam in præcursum tuum, et
occidam omnem populum, ad quem ingredieris: cunctorumque inimicorum tuorum
coram te terga vertam: 28 [e]emittens crabrones prius, qui fugabunt Hevæum,
et Chananæum, et Hethæum, antequam introeas. 29 Non eiiciam eos a facie tua
anno uno: ne terra in solitudinem redigatur, et crescant contra te bestiæ. 30 Paulatim
expellam eos de conspectu tuo, donec augearis, et possideas Terram. 31 Ponam
autem terminos tuos a Mari rubro usque ad Mare Palæstinorum, et a deserto usque
ad fluvium: tradam in manibus vestris habitatores Terræ, et eiiciam eos de conspectu
vestro. 32 [f]Non inibis cum eis fœdus, nec cum diis eorum. 33 Non habitent in
terra tua, ne forte peccare te faciant in me, si servieris diis eorum: quod tibi certe
erit in scandalum.

3. Percussio fœderis, 24, 1—18.

Populus obedientiam promittens sanguine respergitur.
24. 1 Moysi quoque dixit: Ascende ad Dominum tu, et Aaron, Nadab, et
Abiu, et septuaginta senes ex Israel, et adorabitis procul. 2 Solusque Moyses
ascendet ad Dominum, et illi non appropinquabunt: nec populus ascendet cum
eo. 3 Venit ergo Moyses et narravit plebi omnia verba Domini, atque iudicia:
responditque omnis populus una voce: Omnia verba Domini, quæ locutus est,
faciemus. 4 Scripsit autem Moyses universos sermones Domini: et mane consurgens
ædificavit altare ad radices montis, et duodecim titulos per duodecim tribus Israel.
5 Misitque iuvenes de filiis Israel, et obtulerunt holocausta, immolaveruntque
victimas pacificas Domino, vitulos. 6 Tulit itaque Moyses dimidiam partem sanguinis,
et misit in crateras: partem autem residuam fudit super altare. 7 Assumensque
volumen fœderis, legit audiente populo: qui dixerunt: Omnia quæ locutus
est Dominus, faciemus, et erimus obedientes. 8 Ille vero sumptum sanguinem
respersit in populum, et ait: [g]Hic est sanguis fœderis quod pepigit Dominus vobiscum
super cunctis sermonibus his.

seniores coram Deo epulantur.
9 Ascenderuntque Moyses et Aaron, Nadab et Abiu, et septuaginta de senioribus
Israel: 10 et viderunt Deum Israel: et sub pedibus eius quasi opus lapidis sapphirini,
et quasi cælum, cum serenum est. 11 Nec super eos qui procul recesserant de filiis
Israel, misit manum suam, videruntque Deum, et comederunt, ac biberunt.

Moyses in montem ascendit.
12 Dixit autem Dominus ad Moysen: Ascende ad me in montem, et esto ibi:
daboque tibi tabulas lapideas, et legem ac mandata quæ scripsi: ut doceas eos.
13 Surrexerunt Moyses et Iosue minister eius: ascendensque Moyses in montem
Dei, 14 senioribus ait: Expectate hic donec revertamur ad vos. Habetis Aaron et
Hur vobiscum: si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad eos. 15 Cumque
ascendisset Moyses, operuit nubes montem, 16 et habitavit gloria Domini super
Sinai, tegens illum nube sex diebus: septimo autem die vocavit eum de medio
caliginis. 17 Erat autem species gloriæ Domini, quasi ignis ardens super verticem

19 [a]Inf 34, 26. — [b]Dt 14, 21. — *22* [c]Dt 7, 11. — *23* [d]Inf 33, 2; Dt 7, 22; Ios 24, 11. —
28 [e]Dt 7, 20. — *32* [f]Inf 34, 15; Dt 7, 2. — **24,** *8* [g]Hbr 9, 20.

montis in conspectu filiorum Israel. 18 Ingressusque Moyses medium nebulæ,
ascendit in montem: et fuit ibi quadraginta diebus, et quadraginta noctibus.

4. Institutio de tabernaculo fœderis, 25, 1—27, 21.

De oblationibus voluntariis.

25. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Loquere filiis Israel
ut tollant mihi primitias ab [a]omni homine qui offeret ultroneus, accipietis eas.
3 Hæc sunt autem quæ accipere debetis: Aurum, et argentum, et æs, 4 hyacinthum
et purpuram, coccumque bis tinctum, et byssum, pilos caprarum, 5 et pelles arietum
rubricatas, pellesque ianthinas, et ligna setim: 6 oleum ad luminaria concinnanda:
aromata in unguentum, et thymiamata boni odoris: 7 lapides onychinos, et gemmas
ad ornandum ephod, ac rationale. 8 Facientque mihi sanctuarium, et habitabo
in medio eorum: 9 [b]iuxta omnem similitudinem tabernaculi quod ostendam tibi,
et omnium vasorum in cultum eius: sicque facietis illud:

de arca testimonii.

10 Arcam de lignis setim compingite, cuius longitudo habeat duos et semis
cubitos: latitudo, cubitum et dimidium: altitudo, cubitum similiter ac semissem.
11 Et deaurabis eam auro mundissimo intus et foris: faciesque supra, coronam
auream per circuitum: 12 et quattuor circulos aureos, quos pones per quattuor
arcæ angulos: duo circuli sint in latere uno, et duo in altero. 13 Facies quoque
vectes de lignis setim, et operies eos auro. 14 Inducesque per circulos qui sunt in
arcæ lateribus, ut portetur in eis: 15 qui semper erunt in circulis, nec umquam
extrahentur ab eis. 16 Ponesque in arca testificationem quam dabo tibi. 17 Facies
et propitiatorium de auro mundissimo: duos cubitos et dimidium tenebit longitudo
eius, et cubitum ac semissem latitudo. 18 Duos quoque Cherubim aureos, et produc-
tiles facies, ex utraque parte oraculi. 19 Cherub unus sit in latere uno, et alter
in altero. 20 Utrumque latus propitiatorii tegant expandentes alas, et operientes
oraculum, respiciantque se mutuo versis vultibus in propitiatorium quo operienda
est arca, 21 in qua pones testimonium quod dabo tibi. 22 Inde præcipiam, et loquar
ad te supra propitiatorium, ac de medio duorum Cherubim, qui erunt super arcam
testimonii, cuncta quæ mandabo per te filiis Israel.

de mensa panum propositionis,

23 Facies et mensam de lignis setim, habentem duos cubitos longitudinis, et
in latitudine cubitum, et in altitudine cubitum ac semissem. 24 Et inaurabis eam
auro purissimo: faciesque illi labium aureum per circuitum, 25 et ipsi labio coronam
interrasilem altam quattuor digitis: et super illam, alteram coronam aureolam.
26 Quattuor quoque circulos aureos præparabis, et pones eos in quattuor angulis
eiusdem mensæ per singulos pedes. 27 Subter coronam erunt circuli aurei, ut
mittantur vectes per eos, et possit mensa portari. 28 Ipsos quoque vectes facies
de lignis setim, et circumdabis auro ad subvehendam mensam. 29 Parabis et
acetabula, ac phialas, thuribula, et cyathos, in quibus offerenda sunt libamina,
ex auro purissimo. 30 Et pones super mensam panes propositionis in conspectu
meo semper.

de candelabro septem lucernarum.

31 Facies et candelabrum ductile de auro mundissimo, hastile eius, et calamos,
scyphos, et sphærulas, ac lilia ex ipso procedentia. 32 Sex calami egredientur de
lateribus, tres ex uno latere, et tres ex altero. 33 Tres scyphi quasi in nucis modum
per calamos singulos, sphærulaque simul, et lilium: et tres similiter scyphi instar
nucis in calamo altero, sphærulaque simul et lilium. hoc erit opus sex calamorum,
qui producendi sunt de hastili: 34 in ipso autem candelabro erunt quattuor scyphi
in nucis modum, sphærulæque per singulos, et lilia. 35 Sphærulæ sub duobus
calamis per tria loca, qui simul sex fiunt procedentes de hastili uno. 36 Et sphærulæ
igitur et calami ex ipso erunt, universa ductilia de auro purissimo. 37 Facies et
lucernas septem, et pones eas super candelabrum, ut luceant ex adverso. 38 Emunc-
toria quoque, et ubi quæ emuncta sunt extinguantur, fiant de auro purissimo.
39 Omne pondus candelabri cum universis vasis suis habebit talentum auri purissimi.
40 [c]Inspice, et fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est.

25, *2* [a]Inf 35, 5. — *9* [b]Hbr 9, 2. — *40* [c]Act 7, 44; Hbr 8, 5.

de constructione tabernaculi,

26. 1 Tabernaculum vero ita facies: Decem cortinas de bysso retorta, et hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto, variatas opere plumario facies. 2 Longitudo cortinæ unius habebit vigintiocto cubitos: latitudo, quattuor cubitorum erit. unius mensuræ fient universa tentoria. 3 Quinque cortinæ sibi iungentur mutuo, et aliæ quinque nexu simili cohærebunt. 4 Ansulas hyacinthinas in lateribus ac summitatibus facies cortinarum, ut possint invicem copulari. 5 Quinquagenas ansulas cortina habebit in utraque parte, ita insertas, ut ansa contra ansam veniat, et altera alteri possit aptari. 6 Facies et quinquaginta circulos aureos quibus cortinarum vela iungenda sunt, ut unum tabernaculum fiat. 7 Facies et saga cilicina undecim, ad operiendum tectum tabernaculi. 8 Longitudo sagi unius habebit triginta cubitos: et latitudo, quattuor: æqua erit mensura sagorum omnium. 9 E quibus quinque iunges seorsum, et sex sibi mutuo copulabis, ita ut sextum sagum in fronte tecti duplices. 10 Facies et quinquaginta ansas in ora sagi unius, ut coniungi cum altero queat: et quinquaginta ansas in ora sagi alterius, ut cum altero copuletur. 11 Facies et quinquaginta fibulas æneas, quibus iungantur ansæ, ut unum ex omnibus operimentum fiat. 12 Quod autem superfuerit in sagis quæ parantur tecto, id est unum sagum quod amplius est, ex medietate eius operies posteriora tabernaculi. 13 Et cubitus ex una parte pendebit, et alter ex altera qui plus est in sagorum longitudine, utrumque latus tabernaculi protegens. 14 Facies et operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis: et super hoc rursum aliud operimentum de ianthinis pellibus. 15 Facies et tabulas stantes tabernaculi de lignis setim, 16 quæ singulæ denos cubitos in longitudine habeant, et in latitudine singulos ac semissem. 17 In lateribus tabulæ, duæ incastraturæ fient, quibus tabula alteri tabulæ connectatur: atque in hunc modum cunctæ tabulæ parabuntur. 18 Quarum viginti erunt in latere meridiano quod vergit ad Austrum. 19 Quibus quadraginta bases argenteas fundes, ut binæ bases singulis tabulis per duos angulos subiiciantur. 20 In latere quoque secundo tabernaculi quod vergit ad Aquilonem, viginti tabulæ erunt, 21 quadraginta habentes bases argenteas. binæ bases singulis tabulis supponentur. 22 Ad occidentalem vero plagam tabernaculi facies sex tabulas, 23 et rursum alias duas quæ in angulis erigantur post tergum tabernaculi. 24 Eruntque coniunctæ a deorsum usque sursum, et una omnes compago retinebit. Duabus quoque tabulis quæ in angulis ponendæ sunt, similis iunctura servabitur. 25 Et erunt simul tabulæ octo, bases earum argenteæ sedecim, duabus basibus per unam tabulam supputatis. 26 Facies et vectes de lignis setim quinque ad continendas tabulas in uno latere tabernaculi, 27 et quinque alios in altero, et eiusdem numeri ad occidentalem plagam: 28 qui mittentur per medias tabulas a summo usque ad summum. 29 Ipsas quoque tabulas deaurabis, et fundes in eis annulos aureos per quos vectes tabulata contineant: quos operies laminis aureis. 30 [a]Et eriges tabernaculum iuxta exemplar quod tibi in Monte monstratum est.

de velo et tentorio.

31 Facies et velum de hyacintho, et purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta, opere plumario et pulchra varietate contextum: 32 quod appendes ante quattuor columnas de lignis setim, quæ ipsæ quidem deauratæ erunt, et habebunt capita aurea, sed bases argenteas. 33 Inseretur autem velum per circulos, intra quod pones arcam testimonii, quo et Sanctuarium, et Sanctuarii sanctuaria dividentur. 34 Pones et propitiatorium super arcam testimonii in Sancto sanctorum: 35 mensamque extra velum: et contra mensam candelabrum in latere tabernaculi meridiano: mensa enim stabit in parte Aquilonis. 36 Facies et tentorium in introitu tabernaculi de hyacintho, et purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta, opere plumarii. 37 Et quinque columnas deaurabis lignorum setim, ante quas ducetur tentorium: quarum erunt capita aurea, et bases æneæ.

de altari holocaustorum.

27. 1 Facies [b]et altare de lignis setim, quod habebit quinque cubitos in longitudine, et totidem in latitudine, idest quadrum, et tres cubitos in altitudine. 2 Cornua autem per quattuor angulos ex ipso erunt: et operies illud ære. 3 Faciesque in usus eius lebetes ad suscipiendos cineres, et forcipes atque fuscinulas, et ignium

26, *30* [a]Sup 25, 40. — **27,** *1* [b]Inf 38, 6.

receptacula. omnia vasa ex ære fabricabis. [4] Craticulamque in modum retis æneam:
per cuius quattuor angulos erunt quattuor annuli ænei, [5] quos pones subter arulam
altaris: eritque craticula usque ad altaris medium. [6] Facies et vectes altaris de
lignis setim duos, quos operies laminis æneis: [7] et induces per circulos, eruntque
ex utroque latere altaris ad portandum. [8] [a]Non solidum, sed inane et cavum
intrinsecus facies illud, sicut tibi in Monte monstratum est.

[9] Facies et atrium tabernaculi, in cuius australi plaga contra meridiem erunt de atrio tabernaculi,
tentoria de bysso retorta: centum cubitos unum latus tenebit in longitudine. [10] Et
columnas viginti cum basibus totidem æneis, quæ capita cum cælaturis suis habebunt
argentea. [11] Similiter et in latere aquilonis per longum erunt tentoria centum
cubitorum, columnæ viginti, et bases æneæ eiusdem numeri, et capita earum cum
cælaturis suis argentea. [12] In latitudine vero atrii, quod respicit ad occidentem,
erunt tentoria per quinquaginta cubitos, et columnæ decem, basesque totidem.
[13] In ea quoque atrii latitudine, quæ respicit ad orientem, quinquaginta cubiti
erunt. [14] in quibus quindecim cubitorum tentoria lateri uno deputabuntur,
columnæque tres et bases totidem: [15] et in latere altero erunt tentoria cubitos
obtinentia quindecim, columnæ tres, et bases totidem. [16] In introitu vero atrii
fiet tentorium cubitorum viginti ex hyacintho et purpura, coccoque bis tincto,
et bysso retorta, opere plumarii: columnas habebit quattuor, cum basibus totidem.
[17] Omnes columnæ atrii per circuitum vestitæ erunt argenteis laminis, capitibus
argenteis, et basibus æneis. [18] In longitudine occupabit atrium cubitos centum,
in latitudine quinquaginta, altitudo quinque cubitorum erit, fietque de bysso
retorta, et habebit bases æneas. [19] Cuncta vasa tabernaculi in omnes usus et
ceremonias, tam paxillos eius quam atrii, ex ære facies.

[20] Præcipe filiis Israel ut afferant tibi oleum de arboribus olivarum purissimum, de oleo lucernarum.
piloque contusum: ut ardeat lucerna semper [21] in tabernaculo testimonii, extra
velum quod oppansum est testimonio. Et collocabunt eam Aaron et filii eius,
ut usque mane luceat coram Domino. Perpetuus erit cultus per successiones eorum
a filiis Israel.

5. Institutio de sacerdotio, 28, 1—29, 37.

28. [1] Applica quoque ad te Aaron fratrem tuum cum filiis suis de medio De vestimentis
filiorum Israel, ut sacerdotio fungantur mihi: Aaron, Nadab, et Abiu, Eleazar, et
Ithamar. [2] Faciesque vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam et decorem.
[3] Et loqueris cunctis sapientibus corde, quos replevi spiritu prudentiæ, ut faciant
vestes Aaron, in quibus sanctificatus ministret mihi. [4] Hæc autem erunt vestimenta
quæ facient: Rationale, et superhumerale, tunicam et lineam strictam, cidarim
et balteum. Facient vestimenta sancta fratri tuo Aaron et filiis eius, ut sacerdotio
fungantur mihi. [5] Accipientque aurum, et hyacinthum, et purpuram, coccumque
bis tinctum, et byssum.

[6] Facient autem superhumerale de auro et hyacintho et purpura, coccoque summi sacerdotis,
bis tincto, et bysso retorta, opere polymito. [7] Duas oras iunctas habebit in utroque
latere summitatum, ut in unum redeant. [8] Ipsa quoque textura et cuncta operis
varietas erit ex auro et hyacintho, et purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta.
[9] Sumesque duos lapides onychinos, et sculpes in eis nomina filiorum Israel: [10] sex
nomina in lapide uno, et sex reliqua in altero, iuxta ordinem nativitatis eorum.
[11] Opere sculptoris et cælatura gemmarii, sculpes eos nominibus filiorum Israel,
inclusos auro atque circumdatos: [12] et pones in utroque latere superhumeralis,
memoriale filiis Israel. Portabitque Aaron nomina eorum coram Domino super
utrumque humerum, ob recordationem. [13] Facies et uncinos ex auro, [14] et duas
catenulas ex auro purissimo sibi invicem cohærentes, quas inseres uncinis. [15] Ra-
tionale quoque iudicii facies opere polymito iuxta texturam superhumeralis ex
auro, hyacintho, et purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta. [16] Quadran-
gulum erit et duplex: mensuram palmi habebit tam in longitudine quam in latitudine.
[17] Ponesque in eo quattuor ordines lapidum: in primo versu erit lapis sardius,

8 [a]Sup 20, 24.

et topazius, et smaragdus: 18 in secundo carbunculus, sapphirus, et iaspis: 19 in
tertio ligurius, achates, et amethystus: 20 in quarto chrysolithus, onychinus,
et beryllus. inclusi auro erunt per ordines suos. 21 Habebuntque nomina filiorum
Israel: duodecim nominibus cælabuntur, singuli lapides nominibus singulorum
per duodecim tribus. 22 Facies in rationali catenas sibi invicem cohærentes ex
auro purissimo: 23 et duos annulos aureos, quos pones in utraque rationalis sum-
mitate: 24 catenasque aureas iunges annulis, qui sunt in marginibus eius: 25 et
ipsarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere super-
humeralis quod rationale respicit. 26 Facies et duos annulos aureos, quos pones
in summitatibus rationalis, in oris, quæ e regione sunt superhumeralis, et posteriora
eius aspiciunt. 27 Nec non et alios duos annulos aureos, qui ponendi sunt in utroque
latere superhumeralis deorsum, quod respicit contra faciem iuncturæ inferioris,
ut aptari possit cum superhumerali, 28 et stringatur rationale annulis suis cum
annulis superhumeralis vitta hyacinthina, ut maneat iunctura fabrefacta, et a
seinvicem rationale et superhumerale nequeant separari. 29 Portabitque Aaron
nomina filiorum Israel in rationali iudicii super pectus suum, quando ingredietur
Sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum. 30 Pones autem in rationali
iudicii Doctrinam et Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur
coram Domino: et gestabit iudicium filiorum Israel in pectore suo, in conspectu
Domini semper. 31 Facies et tunicam superhumeralis totam hyacinthinam, 32 in
cuius medio supra erit capitium, et ora per gyrum eius textilis, sicut fieri solet
in extremis vestium partibus, ne facile rumpatur. 33 Deorsum vero, ad pedes
eiusdem tunicæ, per circuitum, quasi mala punica facies, ex hyacintho, et purpura,
et cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis, 34 ita ut tintinnabulum sit aureum
et malum punicum: rursumque tintinnabulum aliud aureum et malum punicum.
35 [a]Et vestietur ea Aaron in officio ministerii, ut audiatur sonitus quando ingreditur
et egreditur Sanctuarium in conspectu Domini, et non moriatur. 36 Facies et
laminam de auro purissimo: in qua sculpes opere cælatoris, Sanctum Domino.
37 Ligabisque eam vitta hyacinthina, et erit super tiaram, 38 imminens fronti
pontificis. Portabitque Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt et sanctificaverunt
filii Israel, in cunctis muneribus et donariis suis. Erit autem lamina semper in
fronte eius, ut placatus sit eis Dominus. 39 Stringesque tunicam bysso, et tiaram
byssinam facies, et balteum opere plumarii.

omnium sacerdotum.

40 Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis et balteos ac tiaras in gloriam et
decorem: 41 vestiesque his omnibus Aaron fratrem tuum et filios eius cum eo.
Et cunctorum consecrabis manus, sanctificabisque illos, ut sacerdotio fungantur
mihi. 42 Facies et feminalia linea, ut operiant carnem turpitudinis suæ, a renibus
usque ad femora: 43 et utentur eis Aaron et filii eius quando ingredientur taber-
naculum testimonii, vel quando appropinquant ad altare ut ministrent in sanctuario,
ne iniquitatis rei moriantur. Legitimum sempiternum erit Aaron, et semini eius
post eum.

de consecratione eorum.

29. 1 Sed et hoc facies, ut mihi in sacerdotio consecrentur. [b]Tolle vitulum
de armento, et arietes duos immaculatos, 2 panesque azymos, et crustulam absque
fermento, quæ conspersa sit oleo, lagana quoque azyma oleo lita: de simila triticea
cuncta facies. 3 Et posita in canistro offeres: vitulum autem et duos arietes. 4 Et
Aaron, ac filios eius applicabis ad ostium tabernaculi testimonii. Cumque laveris
patrem cum filiis suis aqua, 5 indues Aaron vestimentis suis, id est, linea et tunica,
et superhumerali et rationali, quod constringes balteo. 6 Et pones tiaram in capite
eius, et laminam sanctam super tiaram, 7 et oleum unctionis fundes super caput
eius: atque hoc ritu consecrabitur. 8 Filios quoque illius applicabis, et indues
tunicis lineis, cingesque balteo, 9 Aaron scilicet et liberos eius, et impones eis
mitras: eruntque sacerdotes mihi religione perpetua. Postquam initiaveris manus
eorum, 10 [c]applicabis et vitulum coram tabernaculo testimonii. Imponentque
Aaron et filii eius manus super caput illius, 11 et mactabis eum in conspectu Domini.

28, *35* [a]Sir 45, 11. — 29, *1* [b]Lv 9, 2. — *10* [c]Lv 1, 3.

iuxta ostium tabernaculi testimonii. 12 Sumptumque de sanguine vituli, pones
super cornua altaris digito tuo, reliquum autem sanguinem fundes iuxta basim
eius. 13 [a]Sumes et adipem totum qui operit intestina, et reticulum iecoris, ac
duos renes, et adipem qui super eos est, et offeres incensum super altare: 14 carnes
vero vituli et corium et fimum combures foris extra castra, eo quod pro peccato
sit. 15 Unum quoque arietem sumes, super cuius caput ponent Aaron et filii eius
manus. 16 Quem cum mactaveris, tolles de sanguine eius, et fundes circa altare.
17 ipsum autem arietem secabis in frusta, lotaque intestina eius ac pedes pones
super concisas carnes, et super caput illius. 18 Et offeres totum arietem in in-
censum super altare: oblatio est Domino, odor suavissimus victimæ Domini.
19 Tolles quoque arietem alterum, super cuius caput Aaron et filii eius ponent
manus. 20 Quem cum immolaveris, sumes de sanguine eius, et pones super ex-
tremum auriculæ dextræ Aaron et filiorum eius, et super pollices manus eorum
ac pedis dextri, fundesque sanguinem super altare per circuitum. 21 Cumque
tuleris de sanguine qui est super altare, et de oleo unctionis, asperges Aaron et
vestes eius, filios et vestimenta eorum. Consecratisque ipsis et vestibus, 22 tolles
adipem de ariete, et caudam et arvinam, quæ operit vitalia, ac reticulum iecoris,
et duos renes, atque adipem, qui super eos est, armumque dextrum, eo quod sit
aries consecrationis: 23 tortamque panis unius, crustulam conspersam oleo, laganum
de canistro azymorum, quod positum est in conspectu Domini: 24 ponesque omnia
super manus Aaron et filiorum eius, et sanctificabis eos elevans coram Domino.
25 Suscipiesque universa de manibus eorum: et incendes super altare in holocaustum,
odorem suavissimum in conspectu Domini, quia oblatio eius est. 26 Sumes quoque
pectusculum de ariete, quo initiatus est Aaron, sanctificabisque illud elevatum
coram Domino, et cedet in partem tuam. 27 Sanctificabisque et pectusculum
consecratum, et armum quem de ariete separasti, 28 quo initiatus est Aaron et
filii eius, cedentque in partem Aaron et filiorum eius iure perpetuo a filiis Israel:
quia primitiva sunt et initia de victimis eorum pacificis quæ offerunt Domino.
29 Vestem autem sanctam, qua utetur Aaron, habebunt filii eius post eum, ut
ungantur in ea, et consecrentur manus eorum. 30 Septem diebus utetur illa qui
pontifex pro eo fuerit constitutus de filiis eius, et qui ingredietur tabernaculum
testimonii ut ministret in Sanctuario. 31 Arietem autem consecrationis tolles,
et coques carnes eius in loco sancto: 32 quibus vescetur Aaron et filii eius. [b]Panes
quoque, qui sunt in canistro, in vestibulo tabernaculi testimonii comedent, 33 ut
sit placabile sacrificium, et sanctificentur offerentium manus. Alienigena non
vescetur ex eis, quia sancti sunt. 34 Quod si remanserit de carnibus consecratis,
sive de panibus usque mane, combures reliquias igni: non comedentur, quia sancti-
ficata sunt. 35 Omnia, quæ præcepi tibi, facies super Aaron et filiis eius. Septem
diebus consecrabis manus eorum: 36 et vitulum pro peccato offeres per singulos
dies ad expiandum. Mundabisque altare cum immolaveris expiationis hostiam,
et unges illud in sanctificationem. 37 Septem diebus expiabis altare, et sanctificabis,
et erit Sanctum sanctorum. omnis, qui tetigerit illud, sanctificabitur.

6. Institutio de sacrificio quotidiano, 29, 38—30, 10.

38 Hoc est quod facies in altari: [c]Agnos anniculos duos per singulos dies iugiter, Agnorum, panis
39 unum agnum mane, et alterum vespere, 40 decimam partem similæ conspersæ et vini,
oleo tuso, quod habeat mensuram quartam partem hin, et vinum ad libandum
eiusdem mensuræ in agno uno. 41 Alterum vero agnum offeres ad vesperam iuxta
ritum matutinæ oblationis, et iuxta ea quæ diximus, in odorem suavitatis: 42 sacri-
ficium est Domino, oblatione perpetua in generationes vestras, ad ostium tabernaculi
testimonii coram Domino, ubi constituam ut loquar ad te. 43 Ibique præcipiam
filiis Israel, et sanctificabitur altare in gloria mea. 44 Sanctificabo et tabernaculum
testimonii cum altari, et Aaron cum filiis suis, ut sacerdotio fungantur mihi. 45 Et
habitabo in medio filiorum Israel, eroque eis Deus. 46 et scient quia ego Dominus

13 [a]Lv 3, 3. — *32* [b]Lv 8, 31; 24, 9; Mt 12, 4. — *38* [c]Nm 28, 3.

Deus eorum, qui eduxi eos de Terra Ægypti, ut manerem inter illos, ego Dominus Deus ipsorum.

incensi super altari thymiamatis.

30. [1] Facies quoque altare ad adolendum thymiama, de lignis setim, [2] habens cubitum longitudinis, et alterum latitudinis, id est, quadrangulum, et duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipso procedent. [3] Vestiesque illud auro purissimo, tam craticulam eius, quam parietes per circuitum, et cornua. Faciesque ei coronam aureolam per gyrum, [4] et duos annulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vectes, et altare portetur. [5] Ipsos quoque vectes facies de lignis setim, et inaurabis. [6] Ponesque altare contra velum, quod ante arcam pendet testimonii coram propitiatorio quo tegitur testimonium, ubi loquar tibi. [7] Et adolebit incensum super eo Aaron, suave fragrans, mane. Quando componet lucernas, incendet illud: [8] et quando collocabit eas ad vesperum, uret thymiama sempiternum coram Domino in generationes vestras. [9] Non offeretis super eo thymiama compositionis alterius, nec oblationem, et victimam, nec libabitis libamina. [10] Et deprecabitur Aaron super cornua eius semel per annum, in sanguine quod oblatum est pro peccato, et placabit super eo in generationibus vestris. Sanctum sanctorum erit Domino.

7. Additamenta quædam, 30, 11—31, 18.

De oblatione pecuniæ,

[11] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: [12] [a]Quando tuleris summam filiorum Israel iuxta numerum, dabunt singuli pretium pro animabus suis Domino, et non erit plaga in eis, cum fuerint recensiti. [13] Hoc autem dabit omnis qui transit ad nomen, dimidium sicli iuxta mensuram templi. [b]Siclus viginti obolos habet. Media pars sicli offeretur Domino. [14] Qui habetur in numero, a viginti annis et supra, dabit pretium. [15] Dives non addet ad medium sicli, et pauper nihil minuet. [16] Susceptamque pecuniam, quæ collata est a filiis Israel, trades in usus tabernaculi testimonii, ut sit monimentum eorum coram Domino, et propitietur animabus eorum.

de labro æneo,

[17] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: [18] Facies et labrum æneum cum basi sua ad lavandum: ponesque illud inter tabernaculum testimonii et altare. Et missa aqua, [19] lavabunt in ea Aaron, et filii eius manus suas ac pedes, [20] quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii, et quando accessuri sunt ad altare, ut offerant in eo thymiama Domino, [21] ne forte moriantur. legitimum sempiternum erit ipsi, et semini eius per successiones.

de unguento composito,

[22] Locutusque est Dominus ad Moysen, [23] dicens: Sume tibi aromata, primæ myrrhæ et electæ quingentos siclos, et cinnamomi medium, id est, ducentos quinquaginta siclos, calami similiter ducentos quinquaginta, [24] casiæ autem quingentos siclos in pondere sanctuarii, olei de olivetis mensuram hin: [25] faciesque unctionis oleum sanctum, unguentum compositum opere unguentarii, [26] et unges ex eo tabernaculum testimonii, et arcam testamenti, [27] mensamque cum vasis suis, candelabrum, et utensilia eius, altaria thymiamatis, [28] et holocausti, et universam supellectilem quæ ad cultum eorum pertinet. [29] Sanctificabisque omnia, et erunt Sancta sanctorum: qui tetigerit ea, sanctificabitur. [30] Aaron et filios eius unges, sanctificabisque eos, ut sacerdotio fungantur mihi. [31] Filiis quoque Israel dices: Hoc oleum unctionis sanctum erit mihi in generationes vestras. [32] Caro hominis non ungetur ex eo, et iuxta compositionem eius non facietis aliud, quia sanctificatum est, et sanctum erit vobis. [33] Homo quicumque tale composuerit, et dederit ex eo, alieno, exterminabitur de populo suo.

de thymiamate composito,

[34] Dixitque Dominus ad Moysen: Sume tibi aromata, stacten et onycha, galbanum boni odoris, et thus lucidissimum, æqualis ponderis erunt omnia: [35] faciesque thymiama compositum opere unguentarii, mixtum diligenter, et purum, et sanctificatione dignissimum. [36] Cumque in tenuissimum pulverem universa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo testimonii, in quo loco apparebo tibi. Sanctum sanctorum erit vobis thymiama. [37] Talem compositionem non facietis

30, *12* [a]Nm 1, 2. — *13* [b]Lv 27, 25; Nm 3, 47; Ez 45, 12.

in usus vestros, quia sanctum est Domino. [38] Homo quicumque fecerit simile,
ut odore illius perfruatur, peribit de populis suis.
31. [1] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: [2] Ecce, vocavi ex nomine de opificibus
Beseleel filium Uri filii Hur de tribu Iuda, [3] et implevi eum spiritu Dei, sapientia, sacris,
et intelligentia, et scientia in omni opere, [4] ad excogitandum quidquid fabrefieri
potest ex auro, et argento, et ære, [5] marmore, et gemmis, et diversitate lignorum.
[6] Dedique ei socium Ooliab filium Achisamech de tribu Dan. Et in corde omnis
eruditi posui sapientiam: ut faciant cuncta quæ præcepi tibi, [7] tabernaculum
fœderis, et arcam testimonii, et propitiatorium, quod super eam est, et cuncta
vasa tabernaculi, [8] mensamque et vasa eius, candelabrum purissimum cum vasis
suis, et altaria thymiamatis, [9] et holocausti, et omnia vasa eorum, labrum cum
basi sua, [10] vestes sanctas in ministerio Aaron sacerdoti, et filiis eius, ut fungantur
officio suo in sacris. [11] oleum unctionis, et thymiama aromatum in Sanctuario,
omnia quæ præcepi tibi, facient.
[12] Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: [13] Loquere filiis Israel, et dices de celebratione
ad eos: [a]Videte ut sabbatum meum custodiatis: quia signum est inter me et vos sabbati,
in generationibus vestris: ut sciatis quia ego Dominus, qui sanctifico vos. [14] Custo-
dite sabbatum meum, sanctum est enim vobis: qui polluerit illud, morte morietur:
qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi sui. [15] Sex diebus facietis
opus: in die septimo sabbatum est, requies sancta Domino. omnis qui fecerit opus
in hac die, morietur. [16] Custodiant filii Israel Sabbatum, et celebrent illud in
generationibus suis. Pactum est sempiternum [17] inter me et filios Israel, signumque
perpetuum. [b]sex enim diebus fecit Dominus cælum et terram, et in septimo ab
opere cessavit.
[18] Deditque Dominus Moysi, completis huiuscemodi sermonibus in monte de tabulis testimonii.
Sinai, [c]duas tabulas testimonii lapideas, scriptas digito Dei.

II. Fœdus renovatur. 32, 1—34, 35.

1. Expiatio populi peccantis, 32, 1—35.

32. [1] Videns autem populus quod moram faceret descendendi de monte Populus vitulum
Moyses, congregatus adversus Aaron, dixit: [d]Surge, fac nobis deos, qui nos præ- adorat,
cedant: Moysi enim huic viro, qui nos eduxit de Terra Ægypti, ignoramus quid
acciderit. [2] Dixitque ad eos Aaron: Tollite inaures aureas de uxorum, filiorumque
et filiarum vestrarum auribus, et afferte ad me. [3] Fecitque populus quæ iusserat,
deferens inaures ad Aaron. [4] [e]Quas cum ille accepisset, formavit opere fusorio,
et fecit ex eis vitulum conflatilem, dixeruntque: Hi sunt dii tui Israel, qui te eduxe-
runt de terra Ægypti. [5] Quod cum vidisset Aaron, ædificavit altare coram eo,
et præconis voce clamavit dicens: Cras sollemnitas Domini est. [6] Surgentesque
mane, obtulerunt holocausta, et hostias pacificas, et [f]sedit populus manducare,
et bibere, et surrexerunt ludere.
[7] Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens: [g]Vade, descende: peccavit Dominus minatur
populus tuus, quem eduxisti de Terra Ægypti. [8] Recesserunt cito de via, quam et placatur,
ostendisti eis: feceruntque sibi vitulum conflatilem, et adoraverunt, atque im-
molantes ei hostias, dixerunt: [h]Isti sunt dii tui Israel, qui te eduxerunt de Terra
Ægypti. [9] Rursumque ait Dominus ad Moysen: [i]Cerno quod populus iste duræ
cervicis sit: [10] dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, et deleam eos,
faciamque te in gentem magnam. [11] Moyses autem orabat Dominum Deum suum,
dicens: [k]Cur, Domine, irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti
de Terra Ægypti, in fortitudine magna, et in manu robusta? [12] Ne quæso dicant
Ægyptii: Callide eduxit eos, ut interficeret in montibus, et deleret e terra: quiescat
ira tua, et esto placabilis super nequitia populi tui. [13] Recordare Abraham, Isaac,
et Israel servorum tuorum, quibus iurasti per temetipsum, dicens: [l]Multiplicabo

31, *13* [a]Sup 20, 8; Ez 20, 12. — *17* [b]Gn 2, 2. — *18* [c]Dt 9, 10. — 32, *1* [d]Act 7, 40. — *4* [e]Ps 105, 19. — *6* [f]1 Cor 10, 7. — *7* [g]Dt 9, 12. — *8* [h]1 Rg 12, 28. — *9* [i]Inf 33, 3; Dt 9, 13. — *11* [k]Nm 14, 13; Ps 105, 23. — *13* [l]Gn 12, 7; 15, 7; 48, 16.

semen vestrum sicut stellas cæli: et universam terram hanc, de qua locutus sum,
dabo semini vestro, et possidebitis eam semper. 14 Placatusque est Dominus ne
faceret malum quod locutus fuerat adversus populum suum.

Moyses tabulas et vitulum confringit,

15 Et reversus est Moyses de monte, portans duas tabulas testimonii in manu
sua, scriptas ex utraque parte, 16 et factas opere Dei: scriptura quoque Dei erat
sculpta in tabulis. 17 Audiens autem Iosue tumultum populi vociferantis, dixit
ad Moysen: Ululatus pugnæ auditur in castris. 18 Qui respondit: Non est clamor
adhortantium ad pugnam, neque vociferatio compellentium ad fugam: sed vocem
cantantium ego audio. 19 Cumque appropinquasset ad castra, vidit vitulum, et
choros: iratusque valde, proiecit de manu tabulas, et confregit eas ad radicem
montis: 20 arripiensque vitulum quem fecerant, combussit, et contrivit usque
ad pulverem, quem sparsit in aquam, et dedit ex eo potum filiis Israel. 21 Dixit-
que ad Aaron: Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eum peccatum maxi-
mum? 22 Cui ille respondit: Ne indignetur dominus meus: tu enim nosti populum
istum, quod pronus sit ad malum: 23 dixerunt mihi: Fac nobis deos, qui nos præ-
cedant: huic enim Moysi, qui nos eduxit de Terra Ægypti, nescimus quid acciderit.
24 Quibus ego dixi: Quis vestrum habet aurum? Tulerunt, et dederunt mihi:
et proieci illud in ignem, egressusque est hic vitulus.

idololatræ occiduntur.

25 Videns ergo Moyses populum quod esset nudatus, (spoliaverat enim eum
Aaron propter ignominiam sordis, et inter hostes nudum constituerat) 26 et stans
in porta castrorum, ait: Si quis est Domini, iungatur mihi. Congregatique sunt
ad eum omnes filii Levi: 27 quibus ait: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ponat
vir gladium super femur suum: ite, et redite de porta usque ad portam per medium
castrorum, et occidat unusquisque fratrem, et amicum, et proximum suum. 28 Fe-
ceruntque filii Levi iuxta sermonem Moysi, cecideruntque in die illa quasi viginti
tria millia hominum. 29 Et ait Moyses: Consecrastis manus vestras hodie Domino,
unusquisque in filio, et in fratre suo, ut detur vobis benedictio.

populus percutitur.

30 Facto autem altero die, locutus est Moyses ad populum: Peccastis peccatum
maximum: ascendam ad Dominum, si quo modo quivero eum deprecari pro scelere
vestro. 31 Reversusque ad Dominum, ait: Obsecro, peccavit populus iste peccatum
maximum, feceruntque sibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam, 32 aut si
non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti. 33 Cui respondit Dominus: Qui
peccaverit mihi, delebo eum de libro meo: 34 tu autem vade, et duc populum
istum quo locutus sum tibi: angelus meus præcedet te. Ego autem in die ultionis
visitabo et hoc peccatum eorum. 35 Percussit ergo Dominus populum pro reatu
vituli, quem fecerat Aaron.

2. Miseratio Domini placati, 33, 1—34, 35.

Populus delictum luget;

33. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Vade, ascende de loco
isto tu, et populus tuus quem eduxisti de Terra Ægypti, in terram quam iuravi
Abraham, Isaac, et Iacob, dicens: [a]Semini tuo dabo eam: 2 et [b]mittam præcur-
sorem tui angelum, ut [c]eiiciam Chananæum, et Amorrhæum, et Hethæum, et
Pherezæum, et Hevæum, et Iebusæum, 3 et intres in terram fluentem lacte et
melle. Non enim ascendam tecum, [d]quia populus duræ cervicis es: ne forte dis-
perdam te in via. 4 Audiensque populus sermonem hunc pessimum, luxit: et nullus
ex more indutus est cultu suo. 5 Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere filiis
Israel: Populus duræ cervicis es, semel ascendam in medio tui, et delebo te. Iam
nunc depone ornatum tuum, ut sciam quid faciam tibi. 6 Deposuerunt ergo filii
Israel ornatum suum a monte Horeb.

Moyses tabernaculum amovet,

7 Moyses quoque tollens tabernaculum, tetendit extra castra procul, vocavitque
nomen eius, Tabernaculum fœderis. Et omnis populus, qui habebat aliquam
quæstionem, egrediebatur ad Tabernaculum fœderis, extra castra. 8 Cumque
egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat universa plebs, et stabat unus-
quisque in ostio papilionis sui, aspiciebantque tergum Moysi, donec ingrederetur

33, *1* [a]Gn 12, 7. — *2* [b]Sup 32, 34. — [c]Dt 7, 22; Ios 24, 11. — *3* [d]Sup 32, 9; Dt 9, 13.

tentorium. 9 Ingresso autem illo tabernaculum fœderis, descendebat columna
nubis, et stabat ad ostium, loquebaturque cum Moyse, 10 cernentibus universis
quod columna nubis staret ad ostium Tabernaculi. Stabantque ipsi, et adorabant
per fores tabernaculorum suorum. 11 Loquebatur autem Dominus ad Moysen
facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum. Cumque ille reverteretur
in castra, minister eius Iosue filius Nun, puer, non recedebat de Tabernaculo.
12 Dixit autem Moyses ad Dominum: Præcipis ut educam populum istum: gloriam Domini
et non indicas mihi quem missurus es mecum, præsertim cum dixeris: Novi te concupi-
ex nomine, et invenisti gratiam coram me. 13 Si ergo inveni gratiam in conspectu scit,
tuo, ostende mihi faciem tuam, ut sciam te, et inveniam gratiam ante oculos tuos:
respice populum tuum gentem hanc. 14 Dixitque Dominus: Facies mea præcedet
te, et requiem dabo tibi. 15 Et ait Moyses: Si non tuipse præcedas, ne educas
nos de loco isto. 16 In quo enim scire poterimus ego et populus tuus invenisse
nos gratiam in conspectu tuo, nisi ambulaveris nobiscum, ut glorificemur ab
omnibus populis qui habitant super terram? 17 Dixit autem Dominus ad Moysen:
Et verbum istud, quod locutus es, faciam: invenisti enim gratiam coram me, et
teipsum novi ex nomine. 18 Qui ait: Ostende mihi gloriam tuam. 19 Respondit:
Ego ostendam omne bonum tibi, et vocabo in nomine Domini coram te: et [a]misere-
bor cui voluero, et clemens ero in quem mihi placuerit. 20 Rursumque ait: Non
poteris videre faciem meam: non enim videbit me homo, et vivet. 21 Et iterum:
Ecce, inquit, est locus apud me, et stabis supra petram. 22 Cumque transibit
gloria mea, ponam te in foramine petræ, et protegam dextera mea, donec transeam:
23 tollamque manum meam, et videbis posteriora mea: faciem autem meam videre
non poteris.
34. 1 Ac deinceps: [b]Præcide, ait, tibi duas tabulas lapideas instar priorum, novas tabulas
et scribam super eas verba, quæ habuerunt tabulæ, quas fregisti. 2 Esto paratus præcidit,
mane, ut ascendas statim in montem Sinai, stabisque mecum super verticem montis.
3 Nullus ascendat tecum, nec videatur quispiam per totum montem: boves quoque
et oves non pascantur econtra.
4 Excidit ergo duas tabulas lapideas, quales antea fuerant: et de nocte con- posteriora
surgens ascendit in montem Sinai, sicut præceperat ei Dominus, portans secum Domini videt;
tabulas. 5 Cumque descendisset Dominus per nubem, stetit Moyses cum eo, invocans
nomen Domini. 6 Quo transeunte coram eo, ait: Dominator Domine Deus, miseri-
cors et clemens, patiens et multæ miserationis, ac verax, 7 qui custodis miseri-
cordiam in millia: qui aufers iniquitatem, et scelera, atque peccata, [c]nullusque
apud te per se innocens est. [d]Qui reddis iniquitatem patrum filiis, ac nepotibus
in tertiam et quartam progeniem. 8 Festinusque Moyses, curvatus est pronus
in terram, et adorans 9 ait: Si inveni gratiam in conspectu tuo Domine, obsecro
ut gradiaris nobiscum (populus enim duræ cervicis est) et auferas iniquitates nostras
atque peccata, nosque possideas. 10 Respondit Dominus: Ego [e]inibo pactum
videntibus cunctis, signa faciam quæ numquam visa sunt super terram, nec in
ullis gentibus: ut cernat populus iste, in cuius es medio, opus Domini terribile
quod facturus sum.
11 Observa cuncta quæ hodie mando tibi: ego ipse eiiciam ante faciem tuam Dominus
Amorrhæum, et Chananæum, et Hethæum, Pherezæum quoque, et Hevæum, et mandata iterum
Iebusæum. 12 Cave ne umquam cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias, inculcat
quæ sint tibi in ruinam: 13 sed aras eorum destrue, confringe statuas, lucosque
succide: 14 noli adorare Deum alienum. Dominus zelotes nomen eius, Deus est
æmulator. 15 [f]Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum: ne, cum fornicati
fuerint cum diis suis, et adoraverint simulachra eorum, vocet te quispiam ut comedas
de immolatis. 16 [g]Nec uxorem de filiabus eorum accipies filiis tuis: ne, postquam
ipsæ fuerint fornicatæ, fornicari faciant et filios tuos in deos suos. 17 Deos con-
flatiles non facies tibi. 18 Sollemnitatem azymorum custodies. Septem diebus

19 [a]Rom 9, 15. — 34, *1* [b]Dt 10, 1. — *7* [c]Ps 142, 2. — [d]Dt 5, 9; Ir 32, 18. — *10* [e]Dt 5, 2; Ir 32, 40. — *15* [f]Dt 7, 2. — *16* [g]1 Rg 11, 2.

vesceris azymis, sicut præcepi tibi, in tempore mensis novorum: mense enim verni
temporis egressus es de Ægypto. [19] [a]Omne, quod aperit vulvam generis mascu-
lini, meum erit. De cunctis animantibus tam de bobus, quam de ovibus, meum erit.
[20] Primogenitum asini redimes ove: sin autem nec pretium pro eo dederis, occidetur.
Primogenitum filiorum tuorum redimes: nec apparebis in conspectu meo vacuus.
[21] Sex diebus operaberis, die septimo cessabis arare, et metere. [22] [b]Sollemnitatem
hebdomadarum facies tibi in primitiis frugum messis tuæ triticeæ, et sollemnita-
tem, quando redeunte anni tempore cuncta conduntur. [23] [c]Tribus temporibus
anni apparebit omne masculinum tuum in conspectu omnipotentis Domini Dei
Israel. [24] Cum enim tulero gentes a facie tua, et dilatavero terminos tuos, nullus
insidiabitur terræ tuæ, ascendente te, et apparente in conspectu Domini Dei tui
ter in anno. [25] [d]Non immolabis super fermento sanguinem hostiæ meæ: neque
residebit mane de victima sollemnitatis Phase. [26] Primitias frugum terræ tuæ
offeres in domo Domini Dei tui. [e]Non coques hœdum in lacte matris suæ. [27] Dixit-
que Dominus ad Moysen: Scribe tibi verba hæc, quibus et tecum et cum Israel
pepigi fœdus.

et Moysen radiantem reddit. [28] [f]Fuit ergo ibi cum Domino quadraginta dies et quadraginta noctes: panem
non comedit, et aquam non bibit, et scripsit in tabulis [g]verba fœderis decem.
[29] Cumque descenderet Moyses de monte Sinai, tenebat duas tabulas testimonii,
et ignorabat quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini. [30] Videntes
autem Aaron et filii Israel cornutam Moysi faciem, timuerunt prope accedere.
[31] Vocatique ab eo, reversi sunt tam Aaron quam principes synagogæ. Et postquam
locutus est ad eos, [32] venerunt ad eum etiam omnes filii Israel: quibus præcepit
cuncta quæ audierat a Domino in monte Sinai. [33] Impletisque sermonibus, [h]posuit
velamen super faciem suam. [34] Quod ingressus ad Dominum, et loquens cum
eo, auferebat donec exiret, et tunc loquebatur ad filios Israel omnia quæ sibi fuerant
imperata. [35] Qui videbant faciem egredientis Moysi esse cornutam, sed operiebat
ille rursus faciem suam, si quando loquebatur ad eos.

III. Fœdus sancitur, 35, 1—40, 36.

1. Præparatio operis, 35, 1—36, 7.

Sanctificatio sabbati inculcatur. **35.** [1] Igitur congregata omni turba filiorum Israel, dixit ad eos: Hæc sunt
quæ iussit Dominus fieri. [2] Sex diebus facietis opus: septimus dies erit vobis
sanctus, sabbatum, et requies Domini: qui fecerit opus in eo, occidetur. [3] Non
succendetis ignem in omnibus habitaculis vestris per diem sabbati.

primitiæ mandantur. [4] Et ait Moyses ad omnem catervam filiorum Israel: Iste est sermo quem
præcepit Dominus, dicens: [5] Separate apud vos primitias Domino. [i]Omnis volun-
tarius et prono animo offerat eas Domino: aurum et argentum, et æs, [6] hyacinthum
et purpuram, coccumque bis tinctum, et byssum, pilos caprarum, [7] pellesque
arietum rubricatas, et ianthinas, ligna setim, [8] et oleum ad luminaria concinnanda,
et ut conficiatur unguentum, et thymiama suavissimum, [9] lapides onychinos,
et gemmas ad ornatum superhumeralis et rationalis.

opifices invitantur, [10] Quisquis vestrum sapiens est, veniat, et faciat quod Dominus imperavit:
[11] Tabernaculum scilicet, et tectum eius, atque operimentum, annulos, et tabulata
cum vectibus, paxillos et bases: [12] Arcam et vectes, propitiatorium, et velum,
quod ante illud oppanditur: [13] Mensam cum vectibus et vasis, et propositionis
panibus: [14] Candelabrum ad luminaria sustentanda, vasa illius et lucernas, et
oleum ad nutrimenta ignium: [15] Altare thymiamatis, et vectes, et oleum unctio-
nis et thymiama ex aromatibus: Tentorium ad ostium tabernaculi: [16] Altare
holocausti, et craticulam eius æneam cum vectibus et vasis suis: labrum et basim
eius: [17] Cortinas atrii cum columnis et basibus, tentorium in foribus vestibuli,
[18] paxillos tabernaculi et atrii cum funiculis suis: [19] Vestimenta, quorum usus

19 [a]Sup 13, 2. 12; 22, 29. — *22* [b]Sup 23, 15. — *23* [c]Sup 23, 17; Dt 16, 16; Sir 35, 6. — *25* [d]Sup 23, 18 s. — *26* [e]Dt 14, 21. — *28* [f]Sup 24, 18; Dt 9, 9. 18. — [g]Dt 4, 13. — *33* [h]2 Cor 3, 13. — **35,** *5* [i]Sup 25, 2.

est in ministerio sanctuarii, vestes Aaron pontificis ac filiorum eius, ut sacerdotio
fungantur mihi.
20 Egressaque omnis multitudo filiorum Israel de conspectu Moysi, 21 ob- primitiæ offeruntur,
tulerunt mente promptissima atque devota primitias Domino, ad faciendum opus
tabernaculi testimonii. Quidquid ad cultum et ad vestes sanctas necessarium erat,
22 viri cum mulieribus præbuerunt, armillas et inaures, annulos et dextralia: omne
vas aureum in donaria Domini separatum est. 23 Si quis habebat hyacinthum,
et purpuram, coccumque bis tinctum, byssum et pilos caprarum, pelles arietum
rubricatas, et ianthinas, 24 argenti, ærisque metalla obtulerunt Domino, lignaque
setim in varios usus. 25 Sed et mulieres doctæ, quæ neverant, dederunt hyacinthum,
purpuram, et vermiculum, ac byssum, 26 et pilos caprarum, sponte propria cuncta
tribuentes. 27 Principes vero obtulerunt lapides onychinos, et gemmas ad super-
humerale et rationale, 28 aromataque et oleum ad luminaria concinnanda, et
ad præparandum unguentum, ac thymiama odoris suavissimi componendum.
29 Omnes viri et mulieres mente devota obtulerunt donaria, ut fierent opera quæ
iusserat Dominus per manum Moysi. Cuncti filii Israel voluntaria Domino de-
dicaverunt.
30 Dixitque Moyses ad filios Israel: [a]Ecce, vocavit Dominus ex nomine Beseleel artifices designantur,
filium Uri filii Hur de tribu Iuda. 31 Implevitque eum spiritu Dei, sapientia et
intelligentia, et scientia et omni doctrina 32 ad excogitandum, et faciendum opus
in auro et argento, et ære, 33 sculpendisque lapidibus, et opere carpentario. quid-
quid fabre adinveniri potest, 34 dedit in corde eius: Ooliab quoque filium Achi-
samech de tribu Dan: 35 ambos erudivit sapientia, ut faciant opera abietarii,
polymitarii, ac plumarii de hyacintho ac purpura, coccoque bis tincto, et bysso,
et texant omnia, ac nova quæque reperiant.
36. 1 [b]Fecit ergo Beseleel, et Ooliab, et omnis vir sapiens, quibus dedit Do- qui opus aggrediuntur.
minus sapientiam et intellectum, ut scirent fabre operari quæ in usus Sanctua-
rii necessaria sunt, et quæ præcepit Dominus. 2 Cumque vocasset eos [c]Moyses,
et omnem eruditum virum, cui dederat Dominus sapientiam, et qui sponte sua
obtulerant se ad faciendum opus, 3 tradidit eis universa donaria filiorum Israel.
Qui cum instarent operi, quotidie mane vota populus offerebat. 4 Unde artifices
venire compulsi, 5 dixerunt Moysi: Plus offert populus quam necessarium est.
6 Iussit ergo Moyses præconis voce cantari: Nec vir nec mulier quidquam offerat
ultra in opere Sanctuarii. Sicque cessatum est a muneribus offerendis, 7 eo quod
oblata sufficerent et superabundarent.

2. Exsecutio operis, 36, 8—39, 43.

8 Feceruntque omnes corde sapientes ad explendum opus tabernaculi, cortinas Confectio taberna-
decem de bysso retorta, et hyacintho, et purpura, coccoque bis tincto, opere vario, culi
et arte polymita: 9 quarum una habebat in longitudine vigintiocto cubitos, et
in latitudine quattuor. una mensura erat omnium cortinarum. 10 Coniunxitque
cortinas quinque, alteram alteri, et alias quinque sibi invicem copulavit. 11 Fecit
et ansas hyacinthinas in ora cortinæ unius ex utroque latere, et in ora cortinæ
alterius similiter, 12 ut contra se invicem venirent ansæ, et mutuo iungerentur.
13 unde et quinquaginta fudit circulos aureos, qui morderent cortinarum ansas.
et fieret unum tabernaculum. 14 Fecit et saga undecim de pilis caprarum ad ope-
riendum tectum tabernaculi: 15 unum sagum in longitudine habebat cubitos tri-
ginta, et in latitudine cubitos quattuor: unius mensuræ erant omnia saga: 16 quorum
quinque iunxit seorsum, et sex alia separatim. 17 Fecitque ansas quinquaginta
in ora sagi unius, et quinquaginta in ora sagi alterius, ut sibi invicem iungerentur.
18 Et fibulas æneas quinquaginta, quibus necteretur tectum, ut unum pallium
ex omnibus sagis fieret. 19 Fecit et opertorium tabernaculi de pellibus arietum
rubricatis: aliudque desuper velamentum de pellibus ianthinis. 20 Fecit et tabulas
tabernaculi de lignis setim stantes. 21 Decem cubitorum erat longitudo tabulæ

---

30 [a]Sup 31, 2. — **36,** *1* [b]Sup 26, 1. — *2* [c]1 Par 21, 29.

unius: et unum ac semis cubitum latitudo retinebat. [22] Binæ incastraturæ erant per singulas tabulas, ut altera alteri iungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis. [23] E quibus viginti ad plagam meridianam erant contra Austrum, [24] cum quadraginta basibus argenteis. Duæ bases sub una tabula ponebantur ex utraque parte angulorum, ubi incastraturæ laterum in angulis terminantur. [25] Ad plagam quoque tabernaculi, quæ respicit ad Aquilonem, fecit viginti tabulas, [26] cum quadraginta basibus argenteis, duas bases per singulas tabulas. [27] Contra Occidentem vero, idest, ad eam partem tabernaculi, quæ mare respicit, fecit sex tabulas, [28] et duas alias per singulos angulos tabernaculi retro: [29] quæ iunctæ erant a deorsum usque sursum, et in unam compaginem pariter ferebantur. Ita fecit ex utraque parte per angulos: [30] ut octo essent simul tabulæ, et haberent bases argenteas sedecim, binas scilicet bases sub singulis tabulis. [31] Fecit et vectes de lignis setim, quinque ad continendas tabulas unius lateris tabernaculi, [32] et quinque alios ad alterius lateris coaptandas tabulas: et extra hos, quinque alios vectes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare. [33] Fecit quoque vectem alium, qui per medias tabulas ab angulo usque ad angulum perveniret. [34] Ipsa autem tabulata deauravit, fusis basibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, per quos vectes induci possent: quos et ipsos laminis aureis operuit. [35] Fecit et velum de hyacintho, et purpura, vermiculo, ac bysso retorta, opere polymitario, varium atque distinctum: [36] et quattuor columnas de lignis setim, quas cum capitibus deauravit, fusis basibus earum argenteis. [37] Fecit et tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byssoque retorta, opere plumarii: [38] et columnas quinque cum capitibus suis, quas operuit auro, basesque earum fudit æneas.

et supellectilis,

37. [1] Fecit autem Beseleel et arcam de lignis setim, habentem duos semis cubitos in longitudine, et cubitum ac semissem in latitudine, altitudo quoque unius cubiti fuit et dimidii: vestivitque eam auro purissimo intus ac foris. [2] Et fecit illi coronam auream per gyrum, [3] conflans quattuor annulos aureos per quattuor angulos eius: duos annulos in latere uno, et duos in altero. [4] Vectes quoque fecit de lignis setim, quos vestivit auro, [5] et quos misit in annulos, qui erant in lateribus arcæ ad portandum eam. [6] Fecit et propitiatorium, idest, oraculum, de auro mundissimo, duorum cubitorum et dimidii in longitudine, et cubiti ac semis in latitudine. [7] Duos etiam Cherubim ex auro ductili, quos posuit ex utraque parte propitiatorii: [8] Cherub unum in summitate unius partis, et Cherub alterum in summitate partis alterius: duos Cherubim in singulis summitatibus propitiatorii, [9] extendentes alas, et tegentes propitiatorium, seque mutuo et illud respicientes. [10] Fecit et mensam de lignis setim in longitudine duorum cubitorum, et in latitudine unius cubiti, quæ habebat in altitudine cubitum ac semissem. [11] circumdeditque eam auro mundissimo, et fecit illi labium aureum per gyrum, [12] ipsique labio coronam auream interrasilem quattuor digitorum, et super eamdem, alteram coronam auream. [13] Fudit et quattuor circulos aureos, quos posuit in quattuor angulis per singulos pedes mensæ [14] contra coronam: misitque in eos vectes, ut possit mensa portari. [15] Ipsos quoque vectes fecit de lignis setim, et circumdedit eos auro. [16] Et vasa ad diversos usus mensæ, acetabula, phialas, et cyathos, et thuribula, ex auro puro, in quibus offerenda sunt libamina. [17] Fecit et candelabrum ductile de auro mundissimo. De cuius vecte calami, scyphi, sphærulæque ac lilia procedebant: [18] sex in utroque latere, tres calami ex parte una, et tres ex altera: [19] tres scyphi in nucis modum per calamos singulos, sphærulæque simul et lilia: et tres scyphi instar nucis in calamo altero, sphærulæque simul et lilia. Æquum erat opus sex calamorum, qui procedebant de stipite candelabri. [20] In ipso autem vecte erant quattuor scyphi in nucis modum, sphærulæque per singulos simul et lilia: [21] et sphærulæ sub duobus calamis per loca tria, qui simul sex fiunt calami procedentes de vecte uno. [22] et sphærulæ igitur, et calami ex ipso erant, universa ductilia ex auro purissimo. [23] Fecit et lucernas septem cum emunctoriis suis, et vasa ubi ea quæ emuncta sunt, extinguantur, de auro mundissimo. [24] Talentum auri appendebat candelabrum cum omnibus vasis suis. [25] Fecit

et altare thymiamatis de lignis setim, per quadrum singulos habens cubitos, et
in altitudine duos: e cuius angulis procedebant cornua. [26] Vestivitque illud auro
purissimo cum craticula ac parietibus et cornibus. [27] Fecitque ei coronam aureolam
per gyrum, et duos annulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur
in eos vectes, et possit altare portari. [28] Ipsos autem vectes fecit de lignis setim,
et operuit laminis aureis. [29] Composuit et oleum ad sanctificationis unguentum,
et thymiama de aromatibus mundissimis opere pigmentarii.

38. [1] [a]Fecit et altare holocausti de lignis setim, quinque cubitorum per atrii
quadrum, et trium in altitudine: [2] cuius cornua de angulis procedebant, operuitque cum partibus:
illud laminis æneis. [3] Et in usus eius paravit ex ære vasa diversa, lebetes, forcipes,
fuscinulas, uncinos, et ignium receptacula. [4] Craticulamque eius in modum retis
fecit æneam, et subter eam in altaris medio arulam, [5] fusis quattuor annulis per
totidem retiaculi summitates, ad immittendos vectes ad portandum: [6] quos
et ipsos fecit de lignis setim, et operuit laminis æneis: [7] induxitque in circulos,
qui in lateribus altaris eminebant. Ipsum autem altare [b]non erat solidum, sed
cavum ex tabulis, et intus vacuum. [8] Fecit et labrum æneum cum basi sua de
speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi. [9] Fecit et atrium, in
cuius australi plaga erant tentoria de bysso retorta, cubitorum centum, [10] co-
lumnæ æneæ viginti cum basibus suis, capita columnarum, et tota operis cælatura,
argentea. [11] Æque ad septentrionalem plagam tentoria, columnæ, basesque et
capita columnarum eiusdem mensuræ, et operis ac metalli, erant. [12] In ea vero
plaga, quæ ad Occidentem respicit, fuerunt tentoria cubitorum quinquaginta,
columnæ decem cum basibus suis æneæ, et capita columnarum, et tota operis
cælatura, argentea. [13] Porro contra orientem quinquaginta cubitorum paravit
tentoria: [14] e quibus, quindecim cubitos columnarum trium, cum basibus suis
unum tenebat latus: [15] et in parte altera (quia inter utraque introitum tabernaculi
fecit) quindecim æque cubitorum erant tentoria, columnæque tres, et bases totidem.
[16] Cuncta atrii tentoria byssus retorta texuerat. [17] Bases columnarum fuere æneæ,
capita autem earum cum cunctis cælaturis suis argentea: sed et ipsas columnas
atrii vestivit argento. [18] Et in introitu eius opere plumario fecit tentorium ex
hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta, quod habebat viginti cubitos
in longitudine, altitudo vero quinque cubitorum erat iuxta mensuram, quam
cuncta atrii tentoria habebant. [19] Columnæ autem in ingressu fuere quattuor
cum basibus æneis, capitaque earum et cælaturæ argenteæ. [20] Paxillos quoque
tabernaculi et atrii per gyrum fecit æneos.

[21] Hæc sunt instrumenta tabernaculi testimonii, quæ enumerata sunt iuxta taxatio
præceptum Moysi in ceremoniis Levitarum per manum Ithamar filii Aaron sacerdotis: expensorum:
[22] quæ Beseleel filius Uri filii Hur de tribu Iuda, Domino per Moysen iubente,
compleverat, [23] iuncto sibi socio Ooliab filio Achisamech de tribu Dan: qui et
ipse artifex lignorum egregius fuit, et polymitarius atque plumarius ex hyacintho,
purpura, vermiculo, et bysso. [24] Omne aurum quod expensum est in opere Sanc-
tuarii, et quod oblatum est in donariis, viginti novem talentorum fuit, et septingen-
torum triginta siclorum ad mensuram Sanctuarii. [25] Oblatum est autem ab his
qui transierunt ad numerum a viginti annis et supra, de sexcentis tribus millibus,
et quingentis quinquaginta, armatorum. [26] Fuerunt præterea centum talenta
argenti, e quibus conflatæ sunt bases Sanctuarii, et introitus ubi velum pendet.
[27] Centum bases factæ sunt de talentis centum, singulis talentis per bases singulas
supputatis. [28] De mille autem septingentis, et septuaginta quinque fecit capita
columnarum, quas et ipsas vestivit argento. [29] Æris quoque oblata sunt talenta
septuaginta duo millia, et quadringenti supra sicli, [30] ex quibus fusæ sunt bases
in introitu tabernaculi testimonii, et altare æneum cum craticula sua, omniaque
vasa, quæ ad usum eius pertinent, [31] et bases atrii tam in circuitu quam in ingressu
eius, et paxilli tabernaculi atque atrii, per gyrum.

38, *1* [a]2 Par 1, 5. — *7* [b]Sup 27, 8.

confectio vestium sacerdotalium:

39. 1 [a]De hyacintho vero et purpura, vermiculo ac bysso fecit vestes, quibus
indueretur Aaron quando ministrabat in sanctis, sicut præcepit Dominus Moysi.
2 Fecit igitur superhumerale de auro, hyacintho, et purpura, coccoque bis tincto,
et bysso retorta, 3 opere polymitario, inciditque bracteas aureas, et extenuavit
in fila, ut possent torqueri cum priorum colorum subtegmine, 4 duasque oras
sibi invicem copulatas in utroque latere summitatum, 5 et balteum ex eisdem
coloribus, sicut præceperat Dominus Moysi. 6 Paravit et duos lapides onychinos,
astrictos et inclusos auro, et sculptos arte gemmaria, nominibus filiorum Israel:
7 posuitque eos in lateribus superhumeralis in monimentum filiorum Israel, sicut
præceperat Dominus Moysi. 8 Fecit et rationale opere polymito iuxta opus su-
perhumeralis, ex auro, hyacintho, purpura, coccoque bis tincto, et bysso retorta:
9 quadrangulum, duplex, mensuræ palmi. 10 Et posuit in eo gemmarum ordines
quattuor. In primo versu erat sardius, topazius, smaragdus. 11 In secundo, carbun-
culus, sapphirus, et iaspis. 12 In tertio, ligurius, achates, et amethystus. 13 In
quarto, chrysolithus, onychinus, et beryllus, circumdati et inclusi auro per ordines
suos. 14 Ipsique lapides duodecim, sculpti erant nominibus duodecim tribuum
Israel, singuli per nomina singulorum. 15 Fecerunt in rationali et catenulas sibi
invicem cohærentes, de auro purissimo: 16 et duos uncinos, totidemque annulos
aureos. Porro annulos posuerunt in utroque latere rationalis, 17 e quibus penderent
duæ catenæ aureæ, quas inseruerunt uncinis, qui in superhumeralis angulis emi-
nebant. 18 Hæc et ante et retro ita conveniebant sibi, ut superhumerale et rationale
mutuo necterentur, 19 stricta ad balteum et annulis fortius copulata, quos iungebat
vitta hyacinthina, ne laxa fluerent, et a se invicem moverentur, sicut præcepit
Dominus Moysi. 20 Fecerunt quoque tunicam superhumeralis totam hyacinthinam,
21 et capitium in superiori parte contra medium, oramque per gyrum capitii textilem:
22 deorsum autem ad pedes mala punica ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac
bysso retorta: 23 et tintinnabula de auro purissimo, quæ posuerunt inter malo-
granata in extrema parte tunicæ per gyrum: 24 tintinnabulum autem aureum,
et malum punicum, quibus ornatus incedebat pontifex quando ministerio fungebatur,
sicut præceperat Dominus Moysi. 25 Fecerunt et tunicas byssinas opere textili
Aaron et filiis eius: 26 et mitras cum coronulis suis ex bysso: 27 feminalia quoque
linea, byssina: 28 cingulum vero de bysso retorta, hyacintho, purpura, ac vermiculo
bis tincto arte plumaria, sicut præceperat Dominus Moysi. 29 Fecerunt et laminam
sacræ venerationis de auro purissimo, scripseruntque in ea opere gemmario, Sanc-
tum Domini: 30 et strinxerunt eam cum mitra vitta hyacinthina, sicut præceperat
Dominus Moysi.

oblatio tabernaculi et vestium.

31 Perfectum est igitur omne opus tabernaculi et tecti testimonii: feceruntque
filii Israel cuncta quæ præceperat Dominus Moysi. 32 Et obtulerunt tabernaculum
et tectum et universam supellectilem, annulos, tabulas, vectes, columnas ac bases,
33 opertorium de pellibus arietum rubricatis, et aliud operimentum de ianthinis
pellibus, 34 velum: arcam, vectes, propitiatorium, 35 mensam cum vasis suis et
propositionis panibus: 36 candelabrum, lucernas, et utensilia earum cum oleo:
37 altare aureum, et unguentum, et thymiama ex aromatibus: 38 et tentorium
in introitu tabernaculi: 39 altare æneum, retiaculum, vectes, et vasa eius omnia:
labrum cum basi sua: tentoria atrii, et columnas cum basibus suis: 40 tentorium
in introitu atrii, funiculosque illius et paxillos. Nihil ex vasis defuit, quæ in mini-
sterium tabernaculi, et in tectum fœderis iussa sunt fieri. 41 Vestes quoque, quibus
sacerdotes utuntur in Sanctuario, Aaron scilicet et filii eius, 42 obtulerunt filii
Israel, sicut præceperat Dominus. 43 Quæ postquam Moyses cuncta vidit completa,
benedixit eis.

3. Consecratio tabernaculi, 40, 1—36.

Iuxta præceptum Domini

40. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Mense primo, prima
die mensis, eriges tabernaculum testimonii, 3 et pones in eo arcam, dimittesque
ante illam velum: 4 et illata mensa, pones super eam quæ rite præcepta sunt.

39, *1* [a]Sup 28, 6.

Candelabrum stabit cum lucernis suis, 5 et altare aureum in quo adoletur incensum,
coram arca testimonii. Tentorium in introitu tabernaculi pones, 6 et ante illud
altare holocausti: 7 labrum inter altare et tabernaculum, quod implebis aqua.
8 Circumdabisque atrium tentoriis, et ingressum eius. 9 Et assumpto unctionis
oleo unges tabernaculum cum vasis suis, ut sanctificentur: 10 altare holocausti
et omnia vasa eius: 11 labrum cum basi sua: omnia unctionis oleo consecrabis,
ut sint Sancta sanctorum. 12 Applicabisque Aaron et filios eius ad fores tabernaculi
testimonii, et lotos aqua 13 indues sanctis vestibus, ut ministrent mihi, et unctio
eorum in sacerdotium sempiternum proficiat.

14 Fecitque Moyses omnia quæ præceperat Dominus. 15 Igitur mense primo *Moyses tabernaculum erigit,*
anni secundi, prima die mensis, collocatum est tabernaculum. 16 [a]Erexitque
Moyses illud, et posuit tabulas ac bases et vectes, statuitque columnas, 17 et ex-
pandit tectum super tabernaculum, imposito desuper operimento, sicut Dominus
imperaverat. 18 Posuit et testimonium in arca, subditis infra vectibus, et oraculum
desuper. 19 Cumque intulisset arcam in tabernaculum, appendit ante eam velum
ut expleret Domini iussionem. 20 Posuit et mensam in tabernaculo testimonii ad
plagam Septentrionalem extra velum, 21 ordinatis coram propositionis panibus,
sicut præceperat Dominus Moysi. 22 Posuit et candelabrum in tabernaculo testimo-
nii e regione mensæ in parte australi, 23 locatis per ordinem lucernis, iuxta præ-
ceptum Domini. 24 Posuit et altare aureum sub tecto testimonii contra velum,
25 et adolevit super eo incensum aromatum, sicut iusserat Dominus Moysi. 26 Posuit
et tentorium in introitu tabernaculi testimonii, 27 et altare holocausti in vestibulo
testimonii, offerens in eo holocaustum, et sacrificia, ut Dominus imperaverat.
28 Labrum quoque statuit inter tabernaculum testimonii et altare, implens illud
aqua. 29 Laveruntque Moyses et Aaron, ac filii eius manus suas et pedes, 30 cum
ingrederentur tectum fœderis, et accederent ad altare, sicut præceperat Dominus
Moysi. 31 Erexit et atrium per gyrum tabernaculi et altaris, ducto in introitu
eius tentorio.

Postquam omnia perfecta sunt, 32 [b]operuit nubes tabernaculum testimonii, *quod gloria Domini impletur.*
et gloria Domini implevit illud. 33 Nec poterat Moyses ingredi tectum fœderis,
nube operiente omnia, et maiestate Domini coruscante, quia cuncta nubes operuerat.
34 Si quando nubes tabernaculum deserebat, proficiscebantur filii Israel per turmas
suas: 35 si pendebat desuper, manebant in eodem loco. 36 Nubes quippe Domini
incubabat per diem tabernaculo, et ignis in nocte, videntibus cunctis populis Israel
per cunctas mansiones suas.

40, *16* [a]Nm 7, 1. — *32* [b]Nm 9, 15; 1 Rg 8, 10.

LIBER LEVITICUS,
HEBRAICE VAICRA.

PARS PRIMA.
Præcepta de Deo colendo, 1, 1—10, 20.

I. De sacrificiis, 1, 1—7, 38.

1. Præcepta de holocaustis, 1, 1—17.

De armento. 1. 1 Vocavit autem Moysen, et locutus est ei Dominus de tabernaculo testi-
monii, dicens: 2 Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Homo, qui obtulerit ex vobis
hostiam Domino de pecoribus, id est, de bobus et ovibus offerens victimas, 3 [a]si
holocaustum fuerit eius oblatio, ac de armento; masculum immaculatum offeret
ad ostium tabernaculi testimonii, ad placandum sibi Dominum: 4 ponetque manum
super caput hostiæ, et acceptabilis erit, atque in expiationem eius proficiens.
5 immolabitque vitulum coram Domino, et offerent filii Aaron sacerdotes sanguinem
eius, fundentes per altaris circuitum, quod est ante ostium tabernaculi. 6 detracta-
que pelle hostiæ, artus in frusta concident, 7 et subiicient in altari ignem, strue
lignorum ante composita: 8 et membra quæ sunt cæsa, desuper ordinantes, caput
videlicet, et cuncta quæ adhærent iecori, 9 intestinis et pedibus lotis aqua: adole-
bitque ea sacerdos super altare in holocaustum et suavem odorem Domino.

de pecoribus, 10 Quod si de pecoribus oblatio est, de ovibus sive de capris holocaustum,
masculum absque macula offeret: 11 immolabitque ad latus altaris, quod respicit
ad Aquilonem, coram Domino: sanguinem vero illius fundent super altare filii
Aaron per circuitum: 12 dividentque membra, caput, et omnia quæ adhærent
iecori: et ponent super ligna, quibus subiiciendus est ignis: 13 intestina vero et
pedes lavabunt aqua. Et oblata omnia adolebit sacerdos super altare in holocaustum
et odorem suavissimum Domino.

de avibus. 14 Si autem de avibus, holocausti oblatio fuerit Domino, de turturibus, aut
pullis columbæ, 15 offeret eam sacerdos ad altare: et retorto ad collum capite,
ac rupto vulneris loco, decurrere faciet sanguinem super crepidinem altaris: 16 vesi-
culam vero gutturis, et plumas proiiciet prope altare ad orientalem plagam, in
loco in quo cineres effundi solent, 17 confringetque ascellas eius, et non secabit,
neque ferro dividet eam, et adolebit super altare, lignis igne supposito. Holocaustum
est et oblatio suavissimi odoris Domino.

2. Præcepta de fertis, 2, 1—16.

De simila. 2. 1 Anima cum obtulerit oblationem sacrificii Domino, simila erit eius oblatio,
fundetque super eam oleum, et ponet thus, 2 ac deferet ad filios Aaron sacerdotes:
quorum unus tollet pugillum plenum similæ et olei, ac totum thus, et ponet me-
moriale super altare in odorem suavissimum Domino. 3 [b]quod autem reliquum
fuerit de sacrificio, erit Aaron et filiorum eius, Sanctum sanctorum de oblationibus
Domini.

de cocto, 4 Cum autem obtuleris sacrificium coctum in clibano: de simila, panes scilicet
absque fermento, conspersos oleo, et lagana azyma oleo lita. 5 Si oblatio tua fuerit
de sartagine, similæ conspersæ oleo et absque fermento, 6 divides eam minutatim,
et fundes super eam oleum. 7 Sin autem de craticula fuerit sacrificium, æque
simila oleo conspergetur: 8 quam offerens Domino, trades manibus sacerdotis.

1, *3* [a]Ex 29, 10. — 2, *3* [b]Sir 7, 34.

9 Qui cum obtulerit eam, tollet memoriale de sacrificio, et adolebit super altare
in odorem suavitatis Domino. 10 quidquid autem reliquum est, erit Aaron, et
filiorum eius, Sanctum sanctorum de oblationibus Domini.
11 Omnis oblatio, quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quidquam sine fermento et
fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domino. 12 Primitias tantum eorum melle sed
offeretis ac munera: super altare vero non imponentur in odorem suavitatis. 13 [a]Quid- cum sale.
quid obtuleris sacrificii, sale condies, nec auferes sal fœderis Dei tui de sacrificio
tuo. In omni oblatione tua offeres sal.
14 Si autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino de spicis de primitiis.
adhuc virentibus, torrebis igni, et confringes in morem farris, et sic offeres primitias
tuas Domino, 15 fundens supra oleum, et thus imponens, quia oblatio Domini est.
16 de qua adolebit sacerdos in memoriam muneris partem farris fracti, et olei, ac
totum thus.

3. Præcepta de pacificis, 3, 1—17.

3. 1 Quod si hostia pacificorum fuerit eius oblatio, et de bobus voluerit offerre, De bobus.
marem sive feminam, immaculata offeret coram Domino. 2 Ponetque manum
super caput victimæ suæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi testimonii,
fundentque filii Aaron sacerdotes, sanguinem per altaris circuitum. 3 Et offerent
de hostia pacificorum in oblationem Domino, [b]adipem qui operit vitalia, et quid-
quid pinguedinis est intrinsecus: 4 duos renes cum adipe quo teguntur ilia, et
reticulum iecoris cum renunculis. 5 adolebuntque ea super altare in holocaustum,
lignis igne supposito: in oblationem suavissimi odoris Domino.
6 Si vero de ovibus fuerit eius oblatio et pacificorum hostia, sive masculum de ovibus et capris.
obtulerit, sive feminam, immaculata erunt. 7 Si agnum obtulerit coram Domino,
8 ponet manum suam super caput victimæ suæ: quæ immolabitur in vestibulo
tabernaculi testimonii: fundentque filii Aaron sanguinem eius per circuitum altaris.
9 Et offerent de pacificorum hostia sacrificium Domino: adipem et caudam totam
10 cum renibus, et pinguedinem quæ operit ventrem atque universa vitalia, et
utrumque renunculum cum adipe qui est iuxta ilia, reticulumque iecoris cum
renunculis. 11 et adolebit ea sacerdos super altare in pabulum ignis et oblationis
Domini. 12 si capra fuerit eius oblatio, et obtulerit eam Domino, 13 ponet manum
suam super caput eius: immolabitque eam in introitu tabernaculi testimonii.
Et fundent filii Aaron sanguinem eius per altaris circuitum. 14 Tollentque ex ea
in pastum ignis dominici, adipem qui operit ventrem, et qui tegit universa vitalia:
15 duos renunculos cum reticulo, quod est super eos iuxta ilia, et arvinam iecoris
cum renunculis: 16 adolebitque ea super altare sacerdos in alimoniam ignis, et
suavissimi odoris. Omnis adeps, Domini erit 17 iure perpetuo in generationibus,
et cunctis habitaculis vestris: nec sanguinem nec adipem omnino comedetis.

4. Præcepta de piaculariis, 4, 1—6, 7.

4. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Loquere filiis Israel: Si per ignoran-
Anima, quæ peccaverit per ignorantiam, et de universis mandatis Domini, quæ tiam
præcepit ut non fierent, quippiam fecerit: 3 si sacerdos, qui unctus est, peccaverit, peccaverit sa-
delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino: cerdos,
4 et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino, ponetque
manum super caput eius, et immolabit eum Domino. 5 Hauriet quoque de sanguine
vituli, inferens illum in tabernaculum testimonii. 6 Cumque intinxerit digitum
in sanguine, asperget eo septies coram Domino contra velum Sanctuarii. 7 ponetque
de eodem sanguine super cornua altaris thymiamatis gratissimi Domino, quod
est in tabernaculo testimonii. omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim
altaris holocausti in introitu tabernaculi. 8 Et adipem vituli auferet pro peccato,
tam eum qui vitalia operit quam omnia quæ intrinsecus sunt: 9 duos renunculos
et reticulum quod est super eos iuxta ilia, et adipem iecoris cum renunculis, 10 sicut
aufertur de vitulo hostiæ pacificorum: et adolebit ea super altare holocausti.

---

13 [a]Mc 9, 48. — 3, *3* [b]Ex 29, 13.

[11] Pellem vero et omnes carnes cum capite et pedibus et intestinis et fimo. [12] et
reliquo corpore efferet extra castra in locum mundum, ubi cineres effundi solent:
incendetque ea super lignorum struem, quæ in loco effusorum cinerum crema-
buntur.

vel omnis turba Israel. [13] Quod si omnis turba Israel ignoraverit, et per imperitiam fecerit quod contra
mandatum Domini est, [14] et postea intellexerit peccatum suum, offeret pro peccato
suo vitulum, adducetque eum ad ostium tabernaculi. [15] Et ponent seniores populi
manus super caput eius coram Domino. Immolatoque vitulo in conspectu Domini,
[16] inferet sacerdos, qui unctus est, de sanguine eius in tabernaculum testimonii,
[17] tincto digito aspergens septies contra velum. [18] ponetque de eodem sanguine
in cornibus altaris, quod est coram Domino in tabernaculo testimonii: reliquum
autem sanguinem fundet iuxta basim altaris holocaustorum, quod est in ostio
tabernaculi testimonii. [19] Omnemque eius adipem tollet, et adolebit super altare:
[20] sic faciens et de hoc vitulo quo modo fecit et prius: et rogante pro eis sacerdote,
propitius erit eis Dominus. [21] Ipsum autem vitulum efferet extra castra, atque
comburet sicut et priorem vitulum: quia est pro peccato multitudinis.

vel princeps populi, [22] Si peccaverit princeps, et fecerit unum e pluribus per ignorantiam, quod
Domini lege prohibetur: [23] et postea intellexerit peccatum suum, offeret hostiam
Domino, hircum de capris immaculatum. [24] Ponetque manum suam super caput
eius: cumque immolaverit eum in loco ubi solet mactari holocaustum coram Domino,
quia pro peccato est, [25] tinget sacerdos digitum in sanguine hostiæ pro peccato,
tangens cornua altaris holocausti, et reliquum fundens ad basim eius. [26] Adipem
vero adolebit supra, sicut in victimis pacificorum fieri solet: rogabitque pro eo
sacerdos, et pro peccato eius, et dimittetur ei.

vel anima de populo; [27] Quod si peccaverit anima per ignorantiam, de populo terræ, ut faciat quid-
quam de his, quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat, [28] et cognoverit
peccatum suum, offeret capram immaculatam. [29] Ponetque manum super caput
hostiæ quæ pro peccato est, et immolabit eam in loco holocausti. [30] Tolletque
sacerdos de sanguine in digito suo: et tangens cornua altaris holocausti, reliquum
fundet ad basim eius. [31] Omnem autem adipem auferens, sicut auferri solet de
victimis pacificorum, adolebit super altare in odorem suavitatis Domino: rogabitque
pro eo, et dimittetur ei. [32] Sin autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato,
ovem scilicet immaculatam; [33] ponet manum super caput eius, et immolabit eam
in loco ubi solent cædi holocaustorum hostiæ. [34] Sumetque sacerdos de sanguine
eius digito suo, et tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim
eius. [35] Omnem quoque adipem auferens, sicut auferri solet adeps arietis, qui
immolatur pro pacificis: cremabit super altare in incensum Domini: rogabitque
pro eo, et pro peccato eius, et dimittetur ei. **5.** [1] Si peccaverit anima, et audierit
vocem iurantis, testisque fuerit quod aut ipse vidit, aut conscius est: nisi indicaverit,
portabit iniquitatem suam. [2] Anima, quæ tetigerit aliquid immundum, sive quod
occisum a bestia est, aut per se mortuum, aut quodlibet aliud reptile: et oblita
fuerit immunditiæ suæ, rea est, et deliquit: [3] et si tetigerit quidquam de immunditia
hominis iuxta omnem impuritatem, qua pollui solet, oblitaque cognoverit postea,
subiacebit delicto. [4] Anima, quæ iuraverit, et protulerit labiis suis ut vel male
quid faceret, vel bene, et idipsum iuramento et sermone firmaverit, oblitaque
postea intellexerit delictum suum, [5] agat pœnitentiam pro peccato, [6] et offerat
de gregibus agnam sive capram, orabitque pro ea sacerdos et pro peccato eius:
[7] sin autem non potuerit offerre pecus, offerat [a]duos turtures, vel duos pullos
columbarum Domino, unum pro peccato, et alterum in holocaustum, [8] dabitque
eos sacerdoti: qui primum offerens pro peccato, retorquebit caput eius ad pennulas,
ita ut collo hæreat, et non penitus abrumpatur. [9] Et asperget de sanguine eius
parietem altaris, quidquid autem reliquum fuerit, faciet distillare ad fundamentum
eius, quia pro peccato est. [10] Alterum vero adolebit in holocaustum, ut fieri solet:
rogabitque pro eo sacerdos et pro peccato eius, et dimittetur ei. [11] Quod si non

---

5, 7 [a]Inf 12, 8; Lc 2, 24.

quiverit manus eius duos offerre turtures, aut duos pullos columbarum, offeret
pro peccato suo similæ partem ephi decimam, non mittet in eam oleum, nec thuris
aliquid imponet, quia pro peccato est. [12] tradetque eam sacerdoti: qui plenum
ex ea pugillum hauriens, cremabit super altare in monimentum eius qui obtulerit,
[13] rogans pro illo et expians, reliquam vero partem ipse habebit in munere. [14] Lo-
cutusque est Dominus ad Moysen, dicens: [15] Anima si prævaricans ceremonias,
per errorem in his, quæ Domino sunt sanctificata, peccaverit, offeret pro delicto
suo arietem immaculatum de gregibus, qui emi potest duobus siclis, iuxta pondus
Sanctuarii: [16] ipsumque quod intulit damni restituet, et quintam partem ponet
supra, tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem, et dimittetur ei.
[17] Anima si peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex his quæ Domini lege
prohibentur, et peccati rea intellexerit iniquitatem suam, [18] offeret arietem im-
maculatum de gregibus sacerdoti, iuxta mensuram, æstimationemque peccati:
qui orabit pro eo, quia nesciens fecerit: et dimittetur ei, [19] quia per errorem deliquit
in Dominum.

6. [1] Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: [2] Anima quæ peccaverit, et si per
contempto Domino, negaverit proximo suo depositum quod fidei eius creditum contemptum
fuerat, vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fecerit, [3] sive rem perditam invenerit, quis peccaverit.
et inficians insuper peieraverit, et quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus
solent peccare homines, [4] convicta delicti, reddet [5] omnia quæ per fraudem
voluit obtinere, integra, [a]et quintam insuper partem domino cui damnum intulerat.
[6] Pro peccato autem suo offeret arietem immaculatum de grege, et dabit eum
sacerdoti, iuxta æstimationem, mensuramque delicti: [7] qui rogabit pro eo coram
Domino, et dimittetur illi pro singulis quæ faciendo peccavit.

5. Præcepta de officiis et iure sacerdotum, 6, 8—7, 38.

[8] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: [9] Præcipe Aaron et filiis eius: In holocausto,
Hæc est lex holocausti: Cremabitur in altari tota nocte usque mane: ignis ex eodem
altari erit. [10] vestietur tunica sacerdos et feminalibus lineis: tolletque cineres,
quos vorans ignis exussit, et ponens iuxta altare, [11] spoliabitur prioribus vestimentis,
indutusque aliis, efferet eos extra castra, et in loco mundissimo usque ad favillam
consumi faciet. [12] Ignis autem in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos
subiiciens ligna mane per singulos dies, et imposito holocausto, desuper adolebit
adipes pacificorum. [13] Ignis est iste perpetuus, qui numquam deficiet in altari.
[14] Hæc est lex sacrificii et libamentorum, quæ offerent filii Aaron coram Domino, in fertis,
et coram altari. [15] Tollet sacerdos pugillum similæ, quæ conspersa est oleo, et
totum thus, quod super similam positum est: adolebitque illud in altari in moni-
mentum odoris suavissimi Domino: [16] reliquam autem partem similæ comedet
Aaron cum filiis suis, absque fermento: et comedet in loco Sancto Atrii tabernaculi.
[17] Ideo autem non fermentabitur, quia pars eius in Domini offertur incensum.
Sanctum sanctorum erit, sicut pro peccato atque delicto. [18] Mares tantum stirpis
Aaron comedent illud. Legitimum ac sempiternum erit in generationibus vestris
de sacrificiis Domini. omnis, qui tetigerit illa, sanctificabitur. [19] Locutusque est
Dominus ad Moysen, dicens: [20] Hæc est oblatio Aaron, et filiorum eius, quam
offerre debent Domino in die unctionis suæ. Decimam partem ephi offerent similæ
in sacrificio sempiterno, medium eius mane, et medium eius vespere: [21] quæ in
sartagine oleo conspersa frigetur. Offeret autem eam calidam in odorem suavis-
simum Domino [22] sacerdos, qui iure patri successerit, et tota cremabitur in altari.
[23] Omne enim sacrificium sacerdotum igne consumetur, nec quisquam comedet
ex eo.

[24] Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens : [25] Loquere Aaron et filiis in hostia
eius: Ista est lex hostiæ pro peccato: In loco ubi offertur holocaustum, immolabitur pro peccato,
coram Domino. Sanctum sanctorum est. [26] Sacerdos qui offert, comedet eam
in loco sancto, in atrio tabernaculi. [27] Quidquid tetigerit carnes eius, sanctificabitur.

6, *5* [a]Nm 5, 7.

Si de sanguine illius vestis fuerit aspersa, lavabitur in loco sancto. 28 Vas autem
fictile, in quo cocta est, confringetur: quod si vas æneum fuerit, defricabitur, et
lavabitur aqua. 29 Omnis masculus de genere sacerdotali vescetur de carnibus
eius, quia Sanctum sanctorum est. 30 Hostia enim quæ cæditur pro peccato,
[a]cuius sanguis infertur in tabernaculum testimonii ad expiandum in Sanctuario,
non comedetur, sed comburetur igni.

in hostia pro delicto. 7. 1 Hæc quoque lex hostiæ pro delicto, Sancta sanctorum est: 2 idcirco
ubi immolabitur holocaustum, mactabitur et victima pro delicto: sanguis eius
per gyrum altaris fundetur. 3 Offerent ex ea caudam et adipem qui operit vitalia:
4 Duos renunculos, et pinguedinem quæ iuxta ilia est, reticulumque iecoris cum
renunculis. 5 et adolebit ea sacerdos super altare: incensum est Domini pro delicto.
6 Omnis masculus de sacerdotali genere, in loco sancto vescetur his carnibus, quia
Sanctum sanctorum est. 7 Sicut pro peccato offertur hostia, ita et pro delicto:
utriusque hostiæ lex una erit: ad sacerdotem, qui eam obtulerit, pertinebit. 8 Sacerdos
qui offert holocausti victimam, habebit pellem eius. 9 Et omne sacrificium
similæ, quod coquitur in clibano, et quidquid in craticula, vel in sartagine præparatur,
eius erit sacerdotis a quo offertur: 10 sive oleo conspersa, sive arida fuerint,
cunctis filiis Aaron mensura æqua per singulos dividetur.

in pacificis. 11 Hæc est lex hostiæ pacificorum quæ offertur Domino. 12 Si pro gratiarum
actione oblatio fuerit, offerent panes absque fermento conspersos oleo, et lagana
azyma uncta oleo, coctamque similam, et collyridas olei admistione conspersas:
13 panes quoque fermentatos cum hostia gratiarum, quæ immolatur pro pacificis:
14 ex quibus unus pro primitiis offeretur Domino, et erit sacerdotis qui fundet
hostiæ sanguinem. 15 cuius carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis
quidquam usque mane. 16 Si voto, vel sponte quispiam obtulerit hostiam, eadem
similiter edetur die: sed et si quid in crastinum remanserit, vesci licitum est:
17 quidquid autem tertius invenerit dies, ignis absumet. 18 si quis de carnibus
victimæ pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti:
quin potius quæcumque anima tali se edulio contaminaverit, prævaricationis
rea erit. 19 Caro, quæ aliquid tetigerit immundum, non comedetur, sed comburetur
igni: qui fuerit mundus, vescetur ex ea. 20 Anima polluta quæ ederit de carnibus
hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populis suis. 21 Et quæ
tetigerit immunditiam hominis, vel iumenti, sive omnis rei, quæ polluere potest,
et comederit de huiuscemodi carnibus, interibit de populis suis.

adeps et sanguis ne comedantur: 22 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 23 Loquere filiis Israel: Adipem
ovis, et bovis, et capræ non comedetis. 24 Adipem cadaveris morticini, et eius
animalis, quod a bestia captum est, habebitis in varios usus. 25 Si quis adipem,
qui offerri debet in incensum Domini, comederit, peribit de populo suo. 26 Sanguinem
quoque omnis animalis non sumetis in cibo, tam de avibus quam de pecoribus.
27 Omnis anima, quæ ederit sanguinem, peribit de populis suis. 28 Locutusque
est Dominus ad Moysen, dicens: 29 Loquere filiis Israel, dicens: Qui offert victimam
pacificorum Domino, offerat simul et sacrificium, id est, libamenta eius.
30 tenebit manibus adipem hostiæ, et pectusculum: cumque ambo oblata Domino
consecraverit, tradet sacerdoti, 31 qui adolebit adipem super altare, pectusculum
autem erit Aaron, et filiorum eius. 32 armus quoque dexter de pacificorum hostiis
cedet in primitias sacerdotis. 33 Qui obtulerit sanguinem et adipem, filiorum
Aaron, ipse habebit et armum dextrum in portione sua. 34 Pectusculum enim
elevationis, et armum separationis tuli a filiis Israel de hostiis eorum pacificis,
et dedi Aaron sacerdoti, et filiis eius lege perpetua, ab omni populo Israel.

conclusio. 35 Hæc est unctio Aaron et filiorum eius in ceremoniis Domini die qua obtulit
eos Moyses, ut sacerdotio fungerentur, 36 et quæ præcepit eis dari Dominus a filiis
Israel religione perpetua in generationibus suis. 37 Ista est lex holocausti, et
sacrificii pro peccato atque delicto, et pro consecratione et pacificorum victimis:
38 quam constituit Dominus Moysi in monte Sinai, quando mandavit filiis Israel
ut offerrent oblationes suas Domino in deserto Sinai.

30 [a]Sup 4, 5; Hbr 13, 11.

II. De sacerdotibus, 8, 1—10, 20.

1. Præcepta de consecratione, 8, 1—36.

8. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Tolle Aaron cum filiis Aaron
suis, vestes eorum, et unctionis oleum, vitulum pro peccato, duos arietes, canistrum et filii
cum azymis, 3 et congregabis omnem cœtum ad ostium tabernaculi. 4 Fecit
Moyses ut Dominus imperaverat. Congregataque omni turba ante fores tabernaculi,
5 ait: Iste est sermo, quem iussit Dominus fieri.

6 Statimque obtulit Aaron et filios eius. Cumque lavisset eos, 7 vestivit ponti- vestiuntur
ficem subucula linea, accingens eum balteo, et induens eum tunica hyacinthina, et unguntur,
et desuper humerale imposuit. 8 quod astringens cingulo aptavit rationali, in
quo erat Doctrina et Veritas. 9 Cidari quoque texit caput: et super eam, contra
frontem, posuit laminam auream consecratam in sanctificatione, sicut præceperat
ei Dominus. 10 Tulit et unctionis oleum, quo linivit tabernaculum cum omni
supellectili sua. 11 Cumque sanctificans aspersisset altare septem vicibus, unxit
illud, et omnia vasa eius, labrumque cum basi sua sanctificavit oleo. 12 aQuod
fundens super caput Aaron, unxit eum, et consecravit: 13 filios quoque eius oblatos
vestivit tunicis lineis, et cinxit balteis, imposuitque mitras, ut iusserat Dominus.

14 Obtulit et vitulum pro peccato. cumque super caput eius posuisset Aaron, sacrificiis
et filii eius manus suas, 15 immolavit eum: hauriens sanguinem, et tincto digito, sanctificantur.
tetigit cornua altaris per gyrum. quo expiato et sanctificato, fudit reliquum san-
guinem ad fundamenta eius. 16 Adipem vero qui erat super vitalia, et reticu-
lum iecoris, duosque renunculos, cum arvinulis suis adolevit super altare: 17 vitulum
cum pelle, et carnibus, et fimo, cremans extra castra, sicut præceperat Dominus.
18 Obtulit et arietem in holocaustum: super cuius caput cum imposuissent Aaron
et filii eius manus suas, 19 immolavit eum, et fudit sanguinem eius per circuitum
altaris. 20 Ipsumque arietem in frusta concidens, caput eius, et artus, et adipem
adolevit igni, 21 lotis prius intestinis et pedibus, totumque simul arietem incendit
super altare, eo quod esset holocaustum suavissimi odoris Domino, sicut præce-
perat ei. 22 Obtulit et arietem secundum, in consecratione sacerdotum: posuerunt-
que super caput eius Aaron et filii eius manus suas. 23 quem cum immolasset
Moyses, sumens de sanguine eius, tetigit extremum auriculæ dextræ Aaron, et
pollicem manus eius dextræ, similiter et pedis. 24 Obtulit et filios Aaron. cumque
de sanguine arietis immolati tetigisset extremum auriculæ singulorum dextræ,
et pollices manus ac pedis dextri, reliquum fudit super altare per circuitum: 25 adi-
pem vero, et caudam, omnemque pinguedinem quæ operit intestina, reticulumque
iecoris, et duos renes cum adipibus suis, et armo dextro separavit. 26 Tollens
autem de canistro azymorum, quod erat coram Domino, panem absque fermento,
et collyridam conspersam oleo, laganumque posuit super adipes, et armum dextrum,
27 tradens simul omnia Aaron et filiis eius. Qui postquam levaverunt ea coram
Domino, 28 rursum suscepta de manibus eorum, adolevit super altare holocausti,
eo quod consecrationis esset oblatio, in odorem suavitatis, sacrificii Domino.
29 Tulitque pectusculum elevans illud coram Domino, de ariete consecrationis in
partem suam, sicut præceperat ei Dominus. 30 Assumensque unguentum, et
sanguinem qui erat in altari, aspersit super Aaron et vestimenta eius, et super
filios illius ac vestes eorum.

31 Cumque sanctificasset eos in vestitu suo, præcepit eis, dicens: Coquite tempus conse-
carnes ante fores tabernaculi, et ibi comedite eas. panes quoque consecrationis crationis
edite, qui positi sunt in canistro, sicut præcepit mihi Dominus, dicens: bAaron compleatur.
et filii eius comedent eos: 32 quidquid autem reliquum fuerit de carne et panibus,
ignis absumet. 33 De ostio quoque tabernaculi non exibitis septem diebus, usque
ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestræ. septem enim diebus finitur
consecratio: 34 sicut et impræsentiarum factum est, ut ritus sacrificii compleretur.
35 Die ac nocte manebitis in tabernaculo observantes custodias Domini, ne moriamini:

8, *12* aSir 45, 18. — *31* bEx 29, 32; Inf 24, 9.

sic enim mihi præceptum est. 36 Feceruntque Aaron et filii eius cuncta quæ lo-
cutus est Dominus per manum Moysi.

2. Præcepta de primitiis, 9, 1—24.

Mandatum ac prædictio Moysis,

9. 1 Facto autem octavo die, vocavit Moyses Aaron et filios eius, ac maiores
natu Israel, dixitque ad Aaron: 2 Tolle de armento vitulum pro peccato, et arietem
in holocaustum, utrumque immaculatum, et offer illos coram Domino. 3 Et ad
filios Israel loqueris: Tollite hircum pro peccato, et vitulum, atque agnum anniculos,
et sine macula in holocaustum, 4 bovem et arietem pro pacificis: et immolate
eos coram Domino, in sacrificio singulorum similam conspersam oleo offerentes,
hodie enim Dominus apparebit vobis. 5 Tulerunt ergo cuncta quæ iusserat Moyses
ad ostium tabernaculi: ubi cum omnis multitudo astaret, 6 ait Moyses: Iste est
sermo, quem præcepit Dominus: facite, et apparebit vobis gloria eius. 7 Et dixit
ad Aaron: Accede ad altare, et immola pro peccato tuo: offer holocaustum, et
deprecare pro te et pro populo. cumque mactaveris hostiam populi, ora pro eo,
sicut præcepit Dominus.

immolatio et benedictio,

8 Statimque Aaron accedens ad altare, immolavit vitulum pro peccato suo:
9 cuius sanguinem obtulerunt ei filii sui: in quo tingens digitum, tetigit cornua
altaris, et fudit residuum ad basim eius. 10 Adipemque et renunculos, ac reticulum
iecoris, quæ sunt pro peccato, adolevit super altare, sicut præceperat Dominus
Moysi: 11 carnes vero et pellem eius extra castra combussit igni. 12 Immolavit
et holocausti victimam: obtuleruntque ei filii sui sanguinem eius, quem fudit
per altaris circuitum. 13 ipsam etiam hostiam in frusta concisam, cum capite
et membris singulis obtulerunt. quæ omnia super altare cremavit igni, 14 lotis
aqua prius intestinis et pedibus. 15 Et pro peccato populi offerens, mactavit hir-
cum: expiatoque altari, 16 fecit holocaustum, 17 addens in sacrificio libamenta,
quæ pariter offeruntur, et adolens ea super altare, absque ceremoniis holocausti
matutini. 18 Immolavit et bovem atque arietem, hostias pacificas populi: ob-
tuleruntque ei filii sui sanguinem, quem fudit super altare in circuitum. 19 Adipem
autem bovis, et caudam arietis, renunculosque cum adipibus suis, et reticulum
iecoris 20 posuerunt super pectora. cumque cremati essent adipes super altare,
21 pectora eorum, et armos dextros separavit Aaron, elevans coram Domino, sicut
præceperat Moyses. 22 Et extendens manus ad populum, benedixit ei. Sicque
completis hostiis pro peccato, et holocaustis, et pacificis, descendit. 23 Ingressi
autem Moyses et Aaron in tabernaculum testimonii, et deinceps egressi benedixerunt
populo.

apparitio gloriæ Domini.

[a]Apparuitque gloria Domini omni multitudini: 24 et ecce egressus ignis
a Domino, devoravit holocaustum, et adipes qui erant super altare. Quod cum
vidissent turbæ, laudaverunt Dominum, ruentes in facies suas.

3. Præcepta de sanctitate, 10, 1—20.

Castigatio primogenitorum,

10. 1 Arreptisque Nadab, et Abiu filii Aaron thuribulis, [b]posuerunt ignem,
et incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum: quod eis præceptum
non erat. 2 Egressusque ignis a Domino, devoravit eos, et mortui sunt coram
Domino.

verba Moysis,

3 Dixitque Moyses ad Aaron: Hoc est quod locutus est Dominus: Sanctificabor
in iis, qui appropinquant mihi, et in conspectu omnis populi glorificabor. Quod
audiens tacuit Aaron. 4 Vocatis autem Moyses Misaele, et Elisaphan filiis Oziel,
patrui Aaron, ait ad eos: Ite et tollite fratres vestros de conspectu Sanctuarii,
et asportate extra castra. 5 Confestimque pergentes, tulerunt eos sicut iacebant,
vestitos lineis tunicis, et eiecerunt foras, ut sibi fuerat imperatum. 6 Locutusque
est Moyses ad Aaron, et ad Eleazar, et Ithamar filios eius: Capita vestra nolite
nudare, et vestimenta nolite scindere, ne forte moriamini, et super omnem cœtum
oriatur indignatio. Fratres vestri, et omnis domus Israel plangant incendium

---

9, *23* [a]2 Mcc 2, 10. — **10,** *1* [b]Nm 3, 4; 26, 61; 1 Par 24, 2.

quod Dominus suscitavit: 7 vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin
peribitis: oleum quippe sanctæ unctionis est super vos. Qui fecerunt omnia iuxta
præceptum Moysi.

8 Dixit quoque Dominus ad Aaron: 9 Vinum, et omne quod inebriare potest, verba
non bibetis tu et filii tui, quando intratis in tabernaculum testimonii, ne moriamini: Domini.
quia præceptum sempiternum est in generationes vestras. 10 Et ut habeatis scientiam
discernendi inter sanctum et profanum, inter pollutum et mundum: 11 doceatisque
filios Israel omnia legitima mea quæ locutus est Dominus ad eos per manum Moysi.

12 Locutusque est Moyses ad Aaron, et ad Eleazar, et Ithamar filios eius, ira et
qui erant residui: Tollite sacrificium, quod remansit de oblatione Domini, et come- placatio
dite illud absque fermento iuxta altare, quia Sanctum sanctorum est. 13 Comedetis Moysis.
autem in loco sancto: quod datum est tibi et filiis tuis de oblationibus Domini,
sicut præceptum est mihi. 14 Pectusculum quoque quod oblatum est, et armum
qui separatus est, edetis in loco mundissimo tu et filii tui, et filiæ tuæ tecum, tibi
enim ac liberis tuis reposita sunt de hostiis salutaribus filiorum Israel: 15 eo quod
armum et pectus, et adipes qui cremantur in altari, elevaverunt coram Domino,
et pertineant ad te, et ad filios tuos lege perpetua, sicut præcepit Dominus. 16 [a]Inter
hæc, hircum, qui oblatus fuerat pro peccato, cum quæreret Moyses, exustum reperit:
iratusque contra Eleazar et Ithamar filios Aaron, qui remanserant, ait: 17 Cur
non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto, quæ Sancta sanctorum est,
et data vobis ut portetis iniquitatem multitudinis, et rogetis pro ea in conspectu
Domini, 18 præsertim cum de sanguine illius non sit illatum intra sancta, et comedere
debueritis eam in Sanctuario, sicut præceptum est mihi? 19 Respondit Aaron:
Oblata est hodie victima pro peccato, et holocaustum coram Domino: mihi autem
accidit quod vides. quomodo potui comedere eam, aut placere Domino in ceremoniis
mente lugubri? 20 Quod cum audisset Moyses, recepit satisfactionem.

PARS SECUNDA.

Præcepta de populo perficiendo, 11, 1—25, 55.

I. De munditia levitica, 11, 1—16, 34.

1. Præcepta de animalibus mundis et immundis, 11, 1—47.

11. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: 2 Dicite filiis De quadrupedibus,
Israel: [b]Hæc sunt animalia quæ comedere debetis de cunctis animantibus terræ:
3 Omne quod habet divisam ungulam, et ruminat in pecoribus, comedetis. 4 Quid-
quid autem ruminat quidem, et habet ungulam, sed non dividit eam, sicut camelus
et cetera, non comedetis illud, et inter immunda reputabitis. 5 Chœrogryllus
qui ruminat, ungulamque non dividit, immundus est. 6 Lepus quoque: nam et
ipse ruminat, sed ungulam non dividit. 7 Et [c]sus: qui cum ungulam dividat,
non ruminat. 8 horum carnibus non vescemini, nec cadavera contingetis, quia
immunda sunt vobis.

9 Hæc sunt quæ gignuntur in aquis, et vesci licitum est. Omne quod habet aquatilibus,
pinnulas et squamas, tam in mari quam in fluminibus et stagnis, comedetis. 10 Quid-
quid autem pinnulas et squamas non habet eorum quæ in aquis moventur et vivunt,
abominabile vobis, 11 execrandumque erit, carnes eorum non comedetis, et morticina
vitabitis. 12 Cuncta quæ non habent pinnulas et squamas in aquis, polluta erunt.

13 Hæc sunt quæ de avibus comedere non debetis, et vitanda sunt vobis: volucribus,
Aquilam, et gryphem, et haliæetum, 14 et milvum ac vulturem iuxta genus suum.
15 et omne corvini generis in similitudinem suam, 16 struthionem, et noctuam,
et larum, et accipitrem iuxta genus suum: 17 bubonem, et mergulum, et ibin,
18 et cygnum, et onocrotalum, et porphyrionem, 19 herodionem et charadrion
iuxta genus suum, upupam quoque, et vespertilionem.

16 [a]2 Mcc 2, 11. — **11,** *2* [b]Dt 14, 4. — *7* [c]2 Mcc 6, 18.

de insectis volatilibus; 20 Omne de volucribus quod graditur super quattuor pedes, abominabile
erit vobis. 21 Quidquid autem ambulat quidem super quattuor pedes, sed habet
longiora retro crura, per quæ salit super terram, 22 comedere debetis, ut est bruchus
in genere suo, et attacus atque ophiomachus, ac locusta, singula iuxta genus suum.
23 Quidquid autem ex volucribus quattuor tantum habet pedes, execrabile erit
vobis:

de morticinis: 24 et quicumque morticina eorum tetigerit, polluetur, et erit immundus usque
ad vesperum: 25 et si necesse fuerit ut portet quippiam horum mortuum, lavabit
vestimenta sua, et immundus erit usque ad occasum solis.

quadrupedum immundorum, 26 Omne animal quod habet quidem ungulam, sed non dividit eam, nec ruminat,
immundum erit: et qui tetigerit illud, contaminabitur. 27 Quod ambulat super
manus ex cunctis animantibus, quæ incedunt quadrupedia, immundum erit: qui
tetigerit morticina eorum, polluetur usque ad vesperum. 28 Et qui portaverit
huiuscemodi cadavera, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum: quia omnia hæc immunda sunt vobis.

bestiolarum immundarum, 29 Hæc quoque inter polluta reputabuntur de his, quæ moventur in terra,
mustela et mus et crocodilus, singula iuxta genus suum, 30 mygale, et chamæleon,
et stellio, et lacerta, et talpa: 31 omnia hæc immunda sunt. Qui tetigerit morticina eorum, immundus erit usque ad vesperum: 32 et super quod ceciderit quidquam
de morticinis eorum, polluetur tam vas ligneum et vestimentum, quam pelles
et cilicia: et in quocumque fit opus, tingentur aqua, et polluta erunt usque ad
vesperum, et sic postea mundabuntur. 33 Vas autem fictile, in quod horum quidquam intro ceciderit, polluetur, et idcirco frangendum est. 34 Omnis cibus, quem
comedetis, si fusa fuerit super eum aqua, immundus erit: et omne liquens quod
bibitur de universo vase, immundum erit. 35 Et quidquid de morticinis huiuscemodi
ceciderit super illud, immundum erit: sive clibani, sive chytropodes, destruentur,
et immundi erunt. 36 Fontes vero et cisternæ, et omnis aquarum congregatio
munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit, polluetur. 37 Si ceciderit super
sementem, non polluet eam. 38 Si autem quispiam aqua sementem perfuderit,
et postea morticinis tacta fuerit, illico polluetur.

animalium mundorum; 39 Si mortuum fuerit animal, quod licet vobis comedere, qui cadaver eius
tetigerit, immundus erit usque ad vesperum: 40 et qui comederit ex eo quippiam,
sive portaverit; lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum.

de reptilibus: 41 Omne quod reptat super terram, abominabile erit, nec assumetur in cibum.
42 Quidquid super pectus quadrupes graditur, et multos habet pedes, sive per humum
trahitur, non comedetis, quia abominabile est. 43 Nolite contaminare animas
vestras, nec tangatis quidquam eorum, ne immundi sitis. 44 Ego enim sum Dominus Deus vester: [a]sancti estote, quia ego sanctus sum. Ne polluatis animas
vestras in omni reptili quod movetur super terram. 45 Ego enim sum Dominus,
qui eduxi vos de Terra Ægypti, ut essem vobis in Deum. Sancti eritis, quia ego
sanctus sum.

conclusio. 46 Ista est lex animantium ac volucrum, et omnis animæ viventis, quæ movetur
in aqua, et reptat in terra, 47 ut differentias noveritis mundi, et immundi, et
sciatis quid comedere et quid respuere debeatis.

2. Præcepta de puerpera, 12, 1—8.

De immunditia **12.** 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Loquere filiis Israel,
et dices ad eos: [b]Mulier, si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit
septem diebus iuxta dies separationis menstruæ. 3 [c]Et die octavo circumcidetur
infantulus: 4 ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis
suæ. Omne sanctum non tanget, nec ingredietur in Sanctuarium, donec impleantur
dies purificationis suæ. 5 Sin autem feminam pepererit, immunda erit duabus
hebdomadibus iuxta ritum fluxus menstrui, et sexaginta sex diebus manebit in
sanguine purificationis suæ.

44 [a]1 Ptr 1, 16. — **12,** *2* [b]Lc 2, 22. — *3* [c]Lc 2, 21; Io 7, 22.

6 Cumque expleti fuerint dies purificationis suæ, pro filio, sive pro filia, deferet *et purificatione eius.*
agnum anniculum in holocaustum, et pullum columbæ sive turturem pro peccato,
ad ostium tabernaculi testimonii, et tradet sacerdoti 7 qui offeret illa coram Do-
mino, et orabit pro ea, et sic mundabitur a profluvio sanguinis sui. ista est lex
parientis masculum aut feminam. 8 Quod si non invenerit manus eius, nec potuerit
offerre agnum, sumet [a]duos turtures vel duos pullos columbarum, unum in holo-
caustum, et alterum pro peccato. orabitque pro ea sacerdos, et sic mundabitur.

3. Præcepta de lepra, 13, 1—14, 57.

13. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, et Aaron, dicens: 2 Homo, in *De cognitione lepræ in cute,*
cuius cute et carne ortus fuerit diversus color sive pustula, aut quasi lucens quippiam,
id est plaga lepræ, adducetur ad Aaron sacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum
eius. 3 Qui cum viderit lepram in cute, et pilos in album mutatos colorem, ipsamque
speciem lepræ humiliorem cute et carne reliqua; plaga lepræ est, et ad arbitrium
eius separabitur. 4 Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne
reliqua, et pili coloris pristini, recludet eum sacerdos septem diebus, 5 et considerabit
die septimo: et siquidem lepra ultra non creverit, nec transierit in cute priores
terminos, rursum recludet eum septem diebus aliis. 6 Et die septimo contemplabitur:
si obscurior fuerit lepra, et non creverit in cute, mundabit eum, quia scabies est:
lavabitque homo vestimenta sua, et mundus erit. 7 Quod si postquam a sacerdote
visus est, et redditus munditiæ, iterum lepra creverit; adducetur ad eum, 8 et
immunditiæ condemnabitur. 9 Plaga lepræ si fuerit in homine, adducetur ad
sacerdotem, 10 et videbit eum. Cumque color albus in cute fuerit, et capillorum
mutaverit aspectum, ipsa quoque caro viva apparuerit: 11 lepra vetustissima
iudicabitur, atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos, et non re-
cludet, quia perspicuæ immunditiæ est. 12 Sin autem effloruerit discurrens lepra
in cute, et operuerit omnem cutem a capite usque ad pedes, quidquid sub aspectum
oculorum cadit, 13 considerabit eum sacerdos, et teneri lepra mundissima iudicabit:
eo quod omnis in candorem versa sit, et idcirco homo mundus erit. 14 Quando
vero caro vivens in eo apparuerit, 15 tunc sacerdotis iudicio polluetur, et inter
immundos reputabitur. caro enim viva si lepra aspergitur, immunda est. 16 Quod
si rursum versa fuerit in alborem, et totum hominem operuerit, 17 considerabit
eum sacerdos, et mundum esse decernet. 18 Caro autem et cutis in qua ulcus natum
est et sanatum, 19 et in loco ulceris cicatrix alba apparuerit, sive subrufa, adducetur
homo ad sacerdotem: 20 qui cum viderit locum lepræ humiliorem carne reliqua,
et pilos versos in candorem, contaminabit eum: plaga enim lepræ orta est in ulcere.
21 Quod si pilus coloris est pristini, et cicatrix subobscura, et vicina carne non est
humilior, recludet eum septem diebus. 22 et si quidem creverit, adiudicabit eum
lepræ. 23 sin autem steterit in loco suo, ulceris est cicatrix, et homo mundus erit.
24 Caro autem et cutis, quam ignis exusserit, et sanata albam sive rufam habuerit
cicatricem, 25 considerabit eam sacerdos, et ecce versa est in alborem, et locus
eius reliqua cute est humilior: contaminabit eum, quia plaga lepræ in cicatrice orta
est. 26 Quod si pilorum color non fuerit immutatus, nec humilior plaga carne
reliqua, et ipsa lepræ species fuerit subobscura, recludet eum septem diebus.
27 et die septimo contemplabitur: si creverit in cute lepra, contaminabit eum.
28 sin autem in loco suo candor steterit non satis clarus, plaga combustionis est,
et idcirco mundabitur, quia cicatrix est combusturæ.

29 Vir, sive mulier, in cuius capite vel barba germinaverit lepra, videbit eos *lepræ in capite vel barba.*
sacerdos. 30 et siquidem humilior fuerit locus carne reliqua, et capillus flavus,
solitoque subtilior; contaminabit eos, quia lepra capitis ac barbæ est. 31 Sin autem
viderit locum maculæ æqualem vicinæ carni, et capillum nigrum: recludet eum
septem diebus, 32 et die septimo intuebitur. Si non creverit macula, et capillus
sui coloris est, et locus plagæ carni reliquæ æqualis: 33 radetur homo absque loco
maculæ, et includetur septem diebus aliis. 34 Si die septimo visa fuerit stetisse

8 [a]Sup 5, 11; Lc 2, 24.

plaga in loco suo, nec humilior carne reliqua, mundabit eum, lotisque vestibus
suis mundus erit. 35 Sin autem post emundationem rursus creverit macula in
cute, 36 non quæret amplius utrum capillus in flavum colorem sit immutatus,
quia aperte immundus est. 37 Porro si steterit macula, et capilli nigri fuerint,
noverit hominem sanatum esse, et confidenter eum pronunciet mundum.

de cognitione vitiliginis albæ,

38 Vir, sive mulier, in cuius cute candor apparuerit, 39 intuebitur eos sacerdos,
si deprehenderit subobscurum alborem lucere in cute, sciat non esse lepram, sed
maculam coloris candidi, et hominem mundum.

lepræ in calvitio;

40 Vir, de cuius capite capilli fluunt, calvus et mundus est: 41 et si a fronte
ceciderint pili, recalvaster et mundus est. 42 Sin autem in calvitio sive in recalvatione
albus vel rufus color fuerit exortus, 43 et hoc sacerdos viderit, condemnabit eum
haud dubie lepræ, quæ orta est in calvitio.

de separatione leprosi;

44 Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, et separatus est ad arbitrium sacer-
dotis, 45 habebit vestimenta dissuta, caput nudum, os veste contectum, con-
taminatum ac sordidum se clamabit. 46 Omni tempore quo leprosus est, et im-
mundus, solus habitabit extra castra.

de cognitione et tractatione vestis leprosæ;

47 Vestis lanea sive linea, quæ lepram habuerit 48 in stamine atque subtegmine,
aut certe pellis, vel quidquid ex pelle confectum est, 49 si alba vel rufa macula
fuerit infecta, lepra reputabitur, ostendeturque sacerdoti. 50 qui consideratam
recludet septem diebus: 51 et die septimo rursus aspiciens si deprehenderit crevisse,
lepra perseverans est: pollutum iudicabit vestimentum, et omne in quo fuerit
inventa: 52 et idcirco comburetur flammis. 53 Quod si eam viderit non crevisse,
54 præcipiet, et lavabunt id, in quo lepra est, recludetque illud septem diebus
aliis. 55 Et cum viderit faciem quidem pristinam non reversam, nec tamen crevisse
lepram, immundum iudicabit, et igne comburet, eo quod infusa sit in superficie
vestimenti vel per totum, lepra. 56 Sin autem obscurior fuerit locus lepræ, post-
quam vestis est lota, abrumpet eum, et a solido dividet. 57 Quod si ultra apparuerit
in his locis, quæ prius immaculata erant, lepra volatilis et vaga: debet igne comburi.
58 si cessaverit, lavabit aqua ea, quæ pura sunt, secundo, et munda erunt. 59 Ista
est lex lepræ vestimenti lanei et linei, staminis, atque subtegminis, omnisque supel-
lectilis pelliceæ, quomodo mundari debeat, vel contaminari.

de mundatione leprosi

14. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Hic est ritus leprosi,
quando mundandus est: [a]Adducetur ad sacerdotem: 3 qui egressus de castris,
cum invenerit lepram esse mundatam, 4 præcipiet ei, qui purificatur, ut offerat
duos passeres vivos pro se, quibus vesci licitum est, et lignum cedrinum, vermi-
culumque et hyssopum. 5 et unum ex passeribus immolari iubebit in vase fictili
super aquas viventes: 6 alium autem vivum cum ligno cedrino, et cocco et hyssopo
tinget in sanguine passeris immolati, 7 quo asperget illum, qui mundandus est,
septies, ut iure purgetur: et dimittet passerem vivum, ut in agrum avolet. 8 Cumque
laverit homo vestimenta sua, radet omnes pilos corporis, et lavabitur aqua: puri-
ficatusque ingredietur castra, ita dumtaxat ut maneat extra tabernaculum suum
septem diebus, 9 et die septimo radet capillos capitis, barbamque et supercilia,
ac totius corporis pilos.

ac de oblatione divitis

Et lotis rursum vestibus et corpore, 10 die octavo assumet duos agnos im-
maculatos, et ovem anniculam absque macula, et tres decimas similæ in sacrificium,
quæ conspersa sit oleo, et seorsum olei sextarium. 11 Cumque sacerdos purificans
hominem, statuerit eum, et hæc omnia coram Domino in ostio tabernaculi testimonii,
12 tollet agnum, et offeret eum pro delicto, oleique sextarium, et oblatis ante Do-
minum omnibus, 13 immolabit agnum, ubi solet immolari hostia pro peccato,
et holocaustum, id est, in loco sancto. Sicut enim pro peccato, ita et pro delicto
ad sacerdotem pertinet hostia: Sancta sanctorum est. 14 Assumensque sacerdos
de sanguine hostiæ, quæ immolata est pro delicto, ponet super extremum au-
riculæ dextræ eius qui mundatur, et super pollices manus dextræ et pedis: 15 et
de olei sextario mittet in manum suam sinistram, 16 tingetque digitum dextrum

14, *2* [a]Mt 8, 4; Mc 1, 44; Lc 5, 14.

in eo, et asperget coram Domino septies. 17 quod autem reliquum est olei in læva
manu, fundet super extremum auriculæ dextræ eius qui mundatur, et super pollices
manus ac pedis dextri, et super sanguinem qui effusus est pro delicto, 18 et super
caput eius. 19 Rogabitque pro eo coram Domino, et faciet sacrificium pro peccato,
tunc immolabit holocaustum, 20 et ponet illud in altari cum libamentis suis, et
homo rite mundabitur.

21 Quod si pauper est, et non potest manus eius invenire quæ dicta sunt, pro et pauperis;
delicto assumet agnum ad oblationem, ut roget pro eo sacerdos, decimamque
partem similæ conspersæ oleo in sacrificium, et olei sextarium, 22 [a]duosque turtures
sive duos pullos columbæ, quorum unus sit pro peccato, et alter in holocaustum:
23 offeretque ea die octavo purificationis suæ sacerdoti, ad ostium tabernaculi
testimonii coram Domino. 24 qui suscipiens agnum pro delicto et sextarium olei,
levabit simul: 25 immolatoque agno, de sanguine eius ponet super extremum
auriculæ dextræ illius qui mundatur, et super pollices manus eius ac pedis dextri:
26 olei vero partem mittet in manum suam sinistram, 27 in quo tingens digitum
dextræ manus asperget septies coram Domino: 28 tangetque extremum dextræ
auriculæ illius qui mundatur, et pollices manus ac pedis dextri in loco sanguinis
qui effusus est pro delicto: 29 reliquam autem partem olei, quæ est in sinistra
manu, mittet super caput purificati, ut placet pro eo Dominum: 30 et turturem
sive pullum columbæ offeret, 31 unum pro delicto, et alterum in holocaustum
cum libamentis suis. 32 Hoc est sacrificium leprosi, qui habere non potest omnia
in emundationem sui.

33 Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: 34 Cum ingressi de cognitione et
fueritis Terram Chanaan, quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga tractatione
lepræ in ædibus, 35 ibit cuius est domus, nuncians sacerdoti, et dicet: Quasi plaga domus leprosæ;
lepræ videtur mihi esse in domo mea. 36 At ille præcipiet ut efferant universa
de domo, priusquam ingrediatur eam, et videat utrum leprosa sit, ne immunda
fiant omnia quæ in domo sunt. Intrabitque postea ut consideret lepram domus:
37 et cum viderit in parietibus illius quasi valliculas pallore sive rubore deformes,
et humiliores superficie reliqua, 38 egredietur ostium domus, et statim claudet
illam septem diebus. 39 Reversusque die septimo, considerabit eam. si invenerit
crevisse lepram, 40 iubebit erui lapides in quibus lepra est, et proiici eos extra
civitatem in locum immundum: 41 domum autem ipsam radi intrinsecus per
circuitum, et spargi pulverem rasuræ extra urbem in locum immundum, 42 lapides-
que alios reponi pro his qui ablati fuerint, et luto alio liniri domum. 43 Sin autem
postquam eruti sunt lapides, et pulvis erasus, et alia terra lita, 44 ingressus sacerdos
viderit reversam lepram, et parietes respersos maculis, lepra est perseverans, et
immunda domus: 45 quam statim destruent, et lapides eius ac ligna, atque uni-
versum pulverem proiicient extra oppidum in locum immundum. 46 Qui intraverit
domum quando clausa est, immundus erit usque ad vesperum: 47 et qui dormierit
in ea, et comederit quippiam, lavabit vestimenta sua. 48 Quod si introiens sacerdos
viderit lepram non crevisse in domo, postquam denuo lita fuerit, purificabit eam
reddita sanitate: 49 et in purificationem eius sumet duos passeres, lignumque
cedrinum, et vermiculum atque hyssopum: 50 et immolato uno passere in vase
fictili super aquas vivas, 51 tollet lignum cedrinum, et hyssopum, et coccum et
passerem vivum, et tinget omnia in sanguine passeris immolati, atque in aquis
viventibus, et asperget domum septies, 52 purificabitque eam tam in sanguine
passeris quam in aquis viventibus, et in passere vivo, lignoque cedrino et hyssopo
atque vermiculo. 53 Cumque dimiserit passerem avolare in agrum libere, orabit
pro domo, et iure mundabitur.

54 Ista est lex omnis lepræ et percussuræ, 55 lepræ vestium et domorum, conclusio.
56 cicatricis et erumpentium papularum, lucentis maculæ, et in varias species,
coloribus immutatis, 57 ut possit sciri quo tempore mundum quid, vel immundum sit.

---

22 [a]Sup 5, 11; 12, 8; Lc 2, 24.

4. Præcepta de immunditia sexuali, 15, 1—33.

De fluxu seminis. 15. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: 2 Loquimini
filiis Israel, et dicite eis: Vir, qui patitur fluxum seminis, immundus erit. 3 Et
tunc iudicabitur huic vitio subiacere, cum per singula momenta adhæserit carni
eius, atque concreverit fœdus humor. 4 Omne stratum, in quo dormierit, im-
mundum erit, et ubicumque sederit. 5 Si quis hominum tetigerit lectum eius,
lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.
6 Si sederit ubi ille sederat, et ipse lavabit vestimenta sua: et lotus aqua, immundus
erit usque ad vesperum. 7 Qui tetigerit carnem eius, lavabit vestimenta sua:
et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. 8 Si salivam huiuscemodi
homo iecerit super eum qui mundus est, lavabit vestimenta sua: et lotus aqua,
immundus erit usque ad vesperum. 9 Sagma, super quo sederit, immundum erit:
10 et quidquid sub eo fuerit, qui fluxum seminis patitur, pollutum erit usque ad
vesperum. Qui portaverit horum aliquid, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus
aqua, immundus erit usque ad vesperum. 11 Omnis, quem tetigerit qui talis est,
non lotis ante manibus, lavabit vestimenta sua: et lotus aqua, immundus erit
usque ad vesperum. 12 Vas fictile quod tetigerit, confringetur: vas autem ligneum
lavabitur aqua. 13 Si sanatus fuerit qui huiuscemodi sustinet passionem, numerabit
septem dies post emundationem sui, et lotis vestibus et toto corpore in aquis viven-
tibus, erit mundus. 14 Die autem octavo sumet duos turtures, aut duos pullos
columbæ, et veniet in conspectum Domini ad ostium tabernaculi testimonii,
dabitque eos sacerdoti. 15 qui faciet unum pro peccato, et alterum in holocaustum:
rogabitque pro eo coram Domino, ut emundetur a fluxu seminis sui.

de effusione seminis; 16 Vir de quo egreditur semen coitus, lavabit aqua omne corpus suum: et
immundus erit usque ad vesperum. 17 Vestem et pellem, quam habuerit, lavabit
aqua, et immunda erit usque ad vesperum. 18 Mulier, cum qua coierit, lavabitur
aqua, et immunda erit usque ad vesperum.

de sanguine menstruali, 19 Mulier, quæ redeunte mense patitur fluxum sanguinis, septem diebus separa-
bitur. 20 Omnis qui tetigerit eam, immundus erit usque ad vesperum: 21 et in
quo dormierit vel sederit diebus separationis suæ, polluetur. 22 Qui tetigerit lectum
eius, lavabit vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.
23 Omne vas, super quo illa sederit, quisquis attigerit, lavabit vestimenta sua:
et ipse lotus aqua, pollutus erit usque ad vesperum. 24 Si coierit cum ea vir tempore
sanguinis menstrualis, immundus erit septem diebus: et omne stratum, in quo
dormierit, polluetur.

de fluxu sanguinis: 25 Mulier, quæ patitur multis diebus fluxum sanguinis non in tempore menstruali,
vel quæ post menstruum sanguinem fluere non cessat, quamdiu subiacet huic
passioni, immunda erit quasi sit in tempore menstruo. 26 omne stratum, in quo
dormierit, et vas in quo sederit, pollutum erit. 27 quicumque tetigerit ea, lavabit
vestimenta sua: et ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum. 28 Si steterit
sanguis, et fluere cessaverit, numerabit septem dies purificationis suæ: 29 et die
octavo offeret pro se sacerdoti duos turtures, aut duos pullos columbarum ad
ostium tabernaculi testimonii: 30 qui unum faciet pro peccato, et alterum in ho-
locaustum, rogabitque pro ea coram Domino, et pro fluxu immunditiæ eius. 31 Doce-
bitis ergo filios Israel ut caveant immunditiam, et non moriantur in sordibus suis,
cum polluerint tabernaculum meum quod est inter eos.

conclusio. 32 Ista est lex eius, qui patitur fluxum seminis, et qui polluitur coitu, 33 et
quæ menstruis temporibus separatur, vel quæ iugi fluit sanguine, et hominis,
qui dormierit cum ea.

5. Præcepta de die expiationis, 16, 1—34.

De præparatione, 16. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen [a]post mortem duorum filiorum
Aaron, quando offerentes ignem alienum interfecti sunt: 2 et præcepit ei, dicens:
Loquere ad Aaron fratrem tuum, [b]ne omni tempore ingrediatur Sanctuarium,

16, *1* [a]Sup 10, 1. 2. — *2* [b]Ex 30, 10; Hbr 9, 7.

quod est intra velum coram propitiatorio quo tegitur arca, ut non moriatur (quia
in nube apparebo super oraculum) 3 nisi hæc ante fecerit: Vitulum pro peccato
offeret, et arietem in holocaustum. 4 Tunica linea vestietur, feminalibus lineis
verenda celabit: accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti: hæc enim
vestimenta sunt sancta: quibus cunctis, cum lotus fuerit, induetur. 5 Suscipietque
ab universa multitudine filiorum Israel duos hircos pro peccato, et unum arietem
in holocaustum.

6 Cumque obtulerit vitulum, et oraverit pro se et pro domo sua, 7 duos hircos de ritu
stare faciet coram Domino in ostio tabernaculi testimonii: 8 mittensque super celebrationis
utrumque sortem, unam Domino, et alteram capro emissario: 9 cuius exierit
sors Domino, offeret illum pro peccato: 10 cuius autem in caprum emissarium,
statuet eum vivum coram Domino, ut fundat preces super eo, et emittat eum in
solitudinem. 11 His rite celebratis, offeret vitulum et rogans pro se et pro domo
sua, immolabit eum: 12 assumptoque thuribulo, quod de prunis altaris impleverit,
et hauriens manu compositum thymiama in incensum, ultra velum intrabit in
Sancta: 13 ut positis super ignem aromatibus, nebula eorum et vapor operiat
oraculum, quod est supra testimonium, et non moriatur. 14 Tollet quoque de
sanguine vituli, et asperget digito septies contra propitiatorium ad orientem.
15 Cumque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet sanguinem eius intra
velum, sicut præceptum est de sanguine vituli, ut aspergat e regione oraculi, 16 et
expiet Sanctuarium ab immunditiis filiorum Israel, et a prævaricationibus eorum,
cunctisque peccatis. Iuxta hunc ritum faciet tabernaculo testimonii, quod fixum
est inter eos in medio sordium habitationis eorum. 17 [a]Nullus hominum sit in
tabernaculo quando pontifex Sanctuarium ingreditur, ut roget pro se et pro domo
sua, et pro universo cœtu Israel donec egrediatur. 18 Cum autem exierit ad altare
quod coram Domino est, oret pro se, et sumptum sanguinem vituli atque hirci
fundat super cornua eius per gyrum: 19 aspergensque digito septies, expiet, et
sanctificet illud ab immunditiis filiorum Israel. 20 Postquam emundaverit Sanctuarium,
et tabernaculum, et altare, tunc offerat hircum viventem: 21 et posita utraque
manu super caput eius, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel, et universa
delicta atque peccata eorum: quæ imprecans capiti eius, emittet illum per hominem
paratum, in desertum. 22 Cumque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in
terram solitariam, et dimissus fuerit in deserto, 23 revertetur Aaron in tabernaculum
testimonii, et depositis vestibus, quibus prius indutus erat cum intraret
Sanctuarium, relictisque ibi, 24 lavabit carnem suam in loco sancto, indueturque
vestibus suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustum suum ac plebis,
rogabit tam pro se quam pro populo: 25 et adipem, qui oblatus est pro peccatis,
adolebit super altare. 26 ille vero, qui dimiserit caprum emissarium, lavabit vestimenta
sua et corpus aqua, et sic ingredietur in castra. 27 Vitulum autem et hircum,
qui pro peccato fuerant immolati, et quorum sanguis illatus est in Sanctuarium
ut expiatio compleretur, asportabunt foras castra. [b]et comburent igni tam pelles
quam carnes eorum ac fimum: 28 et quicumque combusserit ea, lavabit vestimenta
sua, et carnem aqua, et sic ingredietur in castra.

29 Eritque vobis hoc legitimum sempiternum: [c]Mense septimo, decima die atque
mensis affligetis animas vestras, nullumque opus facietis, sive indigena, sive advena tempore.
qui peregrinatur inter vos. 30 In hac die expiatio erit vestri, atque mundatio
ab omnibus peccatis vestris: coram Domino mundabimini. 31 sabbatum enim
requietionis est, et affligetis animas vestras religione perpetua. 32 Expiabit autem
sacerdos, qui unctus fuerit, et cuius manus initiatæ sunt ut sacerdotio fungatur
pro patre suo: indueturque stola linea et vestibus sanctis, 33 et expiabit Sanctuarium
et tabernaculum testimonii atque altare, sacerdotes quoque et universum
populum. 34 Eritque vobis hoc legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israel,
et pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur sicut præceperat Dominus
Moysi.

---

17 [a]Lc 1, 10. — *27* [b]Hbr 13, 11. — *29* [c]Inf 23, 27.

II. De pietate vitæ, 17, 1—25, 55.

1. Præcepta de esu carnium, 17, 1—16.

Occisa sanctificentur.
17. 1 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Loquere Aaron et filiis
eius, et cunctis filiis Israel, dicens ad eos: Iste est sermo, quem mandavit Dominus,
dicens: 3 Homo quilibet de domo Israel, si occiderit bovem aut ovem, sive capram
in castris vel extra castra, 4 et non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem
Domino, sanguinis reus erit: quasi si sanguinem fuderit, sic peribit de medio populi
sui. 5 Ideo sacerdoti offerre debent filii Israel hostias suas, quas occident in agro,
ut sanctificentur Domino ante ostium tabernaculi testimonii, et immolent eas
hostias pacificas Domino. 6 Fundetque sacerdos sanguinem super altare Do-
mini ad ostium tabernaculi testimonii, et adolebit adipem in odorem suavitatis
Domino: 7 et nequaquam ultra immolabunt hostias suas dæmonibus, cum quibus
fornicati sunt. Legitimum sempiternum erit illis et posteris eorum. 8 Et ad ipsos
dices: Homo de domo Israel, et de advenis, qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit
holocaustum sive victimam, 9 et ad ostium tabernaculi testimonii non adduxerit
eam, ut offeratur Domino, interibit de populo suo.

sanguis et morticina ne comedantur.
10 Homo quilibet de domo Israel, et de advenis qui peregrinantur inter eos,
si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius, et dis-
perdam eam de populo suo, 11 quia anima carnis in sanguine est: et ego dedi
illum vobis, ut super altare in eo expietis pro animabus vestris, et sanguis pro
animæ piaculo sit. 12 Idcirco dixi filiis Israel: Omnis anima ex vobis non comedet
sanguinem, nec ex advenis, qui peregrinantur apud vos. 13 Homo quicumque
de filiis Israel, et de advenis, qui peregrinantur apud vos, si venatione, atque
aucupio ceperit feram vel avem, quibus vesci licitum est, fundat sanguinem eius,
et operiat illum terra. 14 [a]Anima enim omnis carnis in sanguine est: unde dixi
filiis Israel: Sanguinem universæ carnis non comedetis, quia anima carnis in san-
guine est: et quicumque comederit illum, interibit. 15 Anima, quæ comederit
morticinum, vel captum a bestia, tam de indigenis, quam de advenis, lavabit
vestimenta sua et semetipsum aqua, et contaminatus erit usque ad vesperum:
et hoc ordine mundus fiet. 16 Quod si non laverit vestimenta sua et corpus, portabit
iniquitatem suam.

2. Præcepta de castitate, 18, 1—30.

Evitentur:
18. 1 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Loquere filiis Israel, et
dices ad eos: Ego Dominus Deus vester: 3 iuxta consuetudinem Terræ Ægypti,
in qua habitastis, non facietis: et iuxta morem Regionis Chanaan, ad quam ego
introducturus sum vos, non agetis, nec in legitimis eorum ambulabitis. 4 Facietis
iudicia mea, et præcepta mea servabitis, et ambulabitis in eis. ego Dominus Deus
vester. 5 [b]Custodite leges meas atque iudicia, quæ faciens homo, vivet in eis.
Ego Dominus.

incestus
6 Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet, ut revelet turpitudinem
eius. Ego Dominus. 7 Turpitudinem patris tui et turpitudinem matris tuæ non
discooperies: mater tua est, non revelabis turpitudinem eius. 8 Turpitudinem
uxoris patris tui non discooperies: turpitudo enim patris tui est. 9 Turpitudinem
sororis tuæ ex patre, sive ex matre, quæ domi vel foris genita est, non revelabis.
10 Turpitudinem filiæ filii tui vel neptis ex filia non revelabis: quia turpitudo tua
est. 11 Turpitudinem filiæ uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, et est soror
tua, non revelabis. 12 Turpitudinem sororis patris tui non discooperies: quia caro
est patris tui. 13 Turpitudinem sororis matris tuæ non revelabis, eo quod caro
sit matris tuæ. 14 Turpitudinem patrui tui non revelabis, nec accedes ad uxorem
eius, quæ tibi affinitate coniungitur. 15 Turpitudinem nurus tuæ non revelabis,
quia uxor filii tui est, nec discooperies ignominiam eius. 16 Turpitudinem uxoris
fratris tui non revelabis: quia turpitudo fratris tui est. 17 Turpitudinem uxoris
tuæ et filiæ eius non revelabis. Filiam filii eius, et filiam filiæ illius non sumes,

17, *14* [a]Gn 9, 4; Sup 7, 26. — **18,** *5* [b]Ez 20, 11; Rom 10, 5; Gal 3, 12.

ut reveles ignominiam eius: quia caro illius sunt, et talis coitus incestus est. 18 So-
rorem uxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec revelabis turpitudinem eius
adhuc illa vivente.

19 Ad mulierem, quæ patitur menstrua, non accedes, nec revelabis fœditatem *et aliæ fœditates.*
eius. 20 Cum uxore proximi tui non coibis, nec seminis commistione maculaberis.
21 [a]De semine tuo non dabis ut consecretur idolo Moloch, nec polles nomen Dei
tui. Ego Dominus. 22 Cum masculo non commiscearis coitu femineo, quia abominatio
est. 23 Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo. [b]Mulier non succumbet
iumento, nec miscebitur ei: quia scelus est.

24 Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ sunt universæ gentes, *quæ puniuntur.*
quas ego eiiciam ante conspectum vestrum, 25 et quibus polluta est terra: cuius
ego scelera visitabo, ut evomat habitatores suos. 26 Custodite legitima mea atque
iudicia, et non faciatis ex omnibus abominationibus istis, tam indigena quam
colonus qui peregrinantur apud vos. 27 Omnes enim execrationes istas fecerunt
accolæ terræ qui fuerunt ante vos, et polluerunt eam. 28 Cavete ergo ne et vos
similiter evomat, cum paria feceritis, sicut evomuit gentem, quæ fuit ante vos.
29 Omnis anima, quæ fecerit de abominationibus his quippiam, peribit de medio
populi sui. 30 Custodite mandata mea. Nolite facere quæ fecerunt hi qui fuerunt
ante vos, et ne polluamini in eis. Ego Dominus Deus vester.

3. Præcepta de sanctitate necessitudinum, 19, 1—37.

19. 1 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Loquere ad omnem cœtum *Erga parentes*
filiorum Israel, et dices ad eos: [c]Sancti estote, quia ego sanctus sum, Dominus *ac Deum.*
Deus vester. 3 Unusquisque patrem suum, et matrem suam timeat. Sabbata
mea custodite. Ego Dominus Deus vester. 4 Nolite converti ad idola, nec deos
conflatiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus vester. 5 Si immolaveritis hostiam
pacificorum Domino ut sit placabilis, 6 eo die quo fuerit immolata, comedetis
eam, et die altero: quidquid autem residuum fuerit in diem tertium, igne comburetis.
7 si quis post biduum comederit ex ea, profanus erit, et impietatis reus: 8 portabit-
que iniquitatem suam, quia sanctum Domini polluit, et peribit anima illa de
populo suo.

9 [d]Cum messueris segetes terræ tuæ, non tondebis usque ad solum superficiem *erga*
terræ: nec remanentes spicas colliges. 10 Neque in vinea tua racemos et grana *proximum,*
decidentia congregabis, sed pauperibus et peregrinis carpenda dimittes. ego Do-
minus Deus vester. 11 Non facietis furtum. Non mentiemini, nec decipiet unus-
quisque proximum suum. 12 [e]Non periurabis in nomine meo, nec pollues nomen
Dei tui. ego Dominus. 13 [f]Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes
eum. [g]Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane. 14 Non maledices
surdo, nec coram cæco pones offendiculum: sed timebis Dominum Deum tuum,
quia ego sum Dominus. 15 Non facies quod iniquum est, nec iniuste iudicabis.
[h]Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Iuste iudica
proximo tuo. 16 Non eris criminator, nec susurro in populo. Non stabis contra
sanguinem proximi tui. ego Dominus. 17 [i]Non oderis fratrem tuum in corde tuo,
sed publice [k]argue eum, ne habeas super illo peccatum. 18 Non quæras ultionem,
nec memor eris iniuriæ civium tuorum. [l]Diliges amicum tuum sicut teipsum.
ego Dominus.

19 Leges meas custodite. Iumentum tuum non facies coire cum alterius generis *in cir-*
animantibus. Agrum tuum non seres diverso semine. Veste, quæ ex duobus texta *cumstantiis*
est, non indueris. 20 Homo si dormierit cum muliere coitu seminis, quæ sit ancilla *variis.*
etiam nubilis, et tamen pretio non redempta, nec libertate donata: vapulabunt
ambo, et non morientur, quia non fuit libera. 21 pro delicto autem suo offeret
Domino ad ostium tabernaculi testimonii arietem: 22 orabitque pro eo sacerdos,
et pro peccato eius coram Domino, et repropitiabitur ei, dimitteturque peccatum.

21 [a]Inf 20, 2. — *23* [b]Inf 20, 16. — **19,** *2* [c]Sup 11, 44; 1 Ptr 1, 16. — *9* [d]Inf 23, 22. —
12 [e]Ex 20, 7. — *13* [f]Sir 10, 6. — [g]Dt 24, 14; Tob 4, 15. — *15* [h]Dt 1, 17; 16, 19. — *17* [i]1 Io 2, 11;
3, 14. — [k]Sir 19, 13; Lc 17, 3. — *18* [l]Mt 5, 43; 22, 39; Rom 13, 9.

23 Quando ingressi fueritis terram, et plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis
præputia eorum: poma, quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis.
24 Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis Domino.
25 Quinto autem anno comedetis fructus, congregantes poma quæ proferunt. ego
Dominus Deus vester. 26 Non comedetis cum sanguine. Non augurabimini, nec
observabitis somnia. 27 Neque in rotundum attondebitis comam: nec radetis
barbam. 28 Et super mortuo non incidetis carnem vestram, neque figuras aliquas,
aut stigmata facietis vobis. ego Dominus. 29 Ne prostituas filiam tuam, ne con-
taminetur terra, et impleatur piaculo. 30 Sabbata mea custodite, et Sanctuarium
meum metuite. ego Dominus. 31 Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid
sciscitemini, ut polluamini per eos. ego Dominus Deus vester. 32 Coram cano
capite consurge, et honora personam senis: et time Dominum Deum tuum. ego
sum Dominus. 33 [a]Si habitaverit advena in terra vestra, et moratus fuerit inter
vos, non exprobretis ei: 34 sed sit inter vos quasi indigena: et diligetis eum quasi
vosmetipsos: fuistis enim et vos advenæ in Terra Ægypti. ego Dominus Deus
vester. 35 Nolite facere iniquum aliquid in iudicio, in regula, in pondere, in mensura.
36 Statera iusta, et æqua sint pondera, iustus modius, æquusque sextarius. ego
Dominus Deus vester, qui eduxi vos de Terra Ægypti. 37 Custodite omnia præcepta
mea, et universa iudicia, et facite ea. ego Dominus.

4. Sanctio præceptorum præcedentium, 20, 1—27.

Pœna mortis. **20.** 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Hæc loqueris filiis
Israel: Homo de filiis Israel, et de advenis, qui habitant in Israel, [b]si quis dederit
de semine suo idolo Moloch, morte moriatur: populus terræ lapidabit eum. 3 Et
ego ponam faciem meam contra illum: succidamque eum de medio populi sui,
eo quod dederit de semine suo Moloch, et contaminaverit Sanctuarium meum,
ac polluerit nomen sanctum meum. 4 Quod si negligens populus terræ, et quasi
parvipendens imperium meum, dimiserit hominem qui dedit de semine suo Moloch,
nec voluerit eum occidere: 5 ponam faciem meam super hominem illum, et super
cognationem eius, succidamque et ipsum, et omnes qui consenserunt ei ut fornicare-
tur cum Moloch, de medio populi sui. 6 Anima, quæ declinaverit ad magos et
ariolos, et fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, et interficiam
illam de medio populi sui. 7 [c]Sanctificamini et estote sancti, quia ego sum Do-
minus Deus vester. 8 Custodite præcepta mea, et facite ea: Ego Dominus qui
sanctifico vos. 9 [d]Qui maledixerit patri suo, aut matri, morte moriatur: patri,
matrique maledixit, sanguis eius sit super eum. 10 [e]Si mœchatus quis fuerit cum
uxore alterius, et adulterium perpetraverit cum coniuge proximi sui, morte moriantur
et mœchus et adultera. 11 Qui dormierit cum noverca sua, et revelaverit igno-
miniam patris sui, morte moriantur ambo: sanguis eorum sit super eos. 12 Si
quis dormierit cum nuru sua, uterque moriatur, quia scelus operati sunt: sanguis
eorum sit super eos. 13 Qui dormierit cum masculo coitu femineo, uterque operatus
est nefas, morte moriantur: sit sanguis eorum super eos. 14 Qui supra uxorem
filiam, duxerit matrem eius, scelus operatus est: vivus ardebit cum eis, nec per-
manebit tantum nefas in medio vestri. 15 Qui cum iumento et pecore coierit,
morte moriatur: pecus quoque occidite. 16 [f]Mulier, quæ succubuerit cuilibet
iumento, simul interficietur cum eo: sanguis eorum sit super eos.
pœna excommunicationis. 17 Qui acceperit sororem suam filiam patris sui, vel filiam matris suæ, et viderit
turpitudinem eius, illaque conspexerit fratris ignominiam: nefariam rem operati
sunt: occidentur in conspectu populi sui, eo quod turpitudinem suam mutuo
revelaverint, et portabunt iniquitatem suam. 18 Qui coierit cum muliere in fluxu
menstruo, et revelaverit turpitudinem eius, ipsaque aperuerit fontem sanguinis
sui, interficientur ambo de medio populi sui. 19 Turpitudinem materteræ, et amitæ
tuæ non discooperies: qui hoc fecerit, ignominiam carnis suæ nudavit, portabunt
ambo iniquitatem suam. 20 Qui coierit cum uxore patrui, vel avunculi sui, et

33 [a]Ex 22, 21. — **20,** *2* [b]Sup 18, 21. — *7* [c]1 Ptr 1, 16. — *9* [d]Ex 21, 17; Mt 15, 4; Mc 7, 10. — *10* [e]Dt 22, 22; Io 8, 5. — *16* [f]Sup 18, 23.

revelaverit ignominiam cognationis suæ, portabunt ambo peccatum suum: absque
liberis morientur. [21] Qui duxerit uxorem fratris sui, rem facit illicitam, turpitudinem
fratris sui revelavit: absque liberis erunt.

[22] Custodite leges meas, atque iudicia, et facite ea: ne et vos evomat terra pœna expulsionis,
quam intraturi estis et habitaturi. [23] Nolite ambulare in legitimis nationum, quas
ego expulsurus sum ante vos. Omnia enim hæc fecerunt, et abominatus sum eas.
[24] Vobis autem loquor: Possidete terram eorum, quam dabo vobis in hereditatem,
terram fluentem lacte et melle. ego Dominus Deus vester, qui separavi vos a ceteris
populis. [25] Separate ergo et vos iumentum mundum ab immundo, et avem mundam
ab immunda: ne polluatis animas vestras in pecore, et avibus, et cunctis quæ
moventur in terra, et quæ vobis ostendi esse polluta. [26] [a]Eritis mihi sancti, quia
sanctus sum ego Dominus, et separavi vos a ceteris populis, ut essetis mei.

[27] [b]Vir, sive mulier, in quibus pythonicus, vel divinationis fuerit spiritus, pœna mortis.
morte moriantur. lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit super illos.

5. Præcepta pro sacerdotibus, 21, 1—22, 33.

21. [1] Dixit quoque Dominus ad Moysen: Loquere ad sacerdotes filios Aaron, De funeribus et matrimoniis,
et dices ad eos: Ne contaminetur sacerdos in mortibus civium suorum, [2] nisi
tantum in consanguineis, ac propinquis, id est, super patre, et matre, et filio, et
filia, fratre quoque, [3] et sorore virgine quæ non est nupta viro: [4] sed nec in principe
populi sui contaminabitur. [5] [c]Non radent caput, nec barbam, neque in carnibus
suis facient incisuras. [6] Sancti erunt Deo suo, et non polluent nomen eius: incensum
enim Domini, et panes Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt. [7] [d]Scortum et vile
prostibulum non ducent uxorem, nec eam, quæ repudiata est a marito: quia consecrati
sunt Deo suo, [8] et panes propositionis offerunt. Sint ergo sancti, quia
et ego sanctus sum, Dominus, qui sanctifico eos. [9] Sacerdotis filia si deprehensa
fuerit in stupro, et violaverit nomen patris sui, flammis exuretur. [10] Pontifex,
id est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cuius caput fusum est unctionis
oleum, et cuius manus in sacerdotio consecratæ sunt, vestitusque est sanctis vestibus,
caput suum non discooperiet, vestimenta non scindet: [11] et ad omnem mortuum
non ingredietur omnino. super patre quoque suo, et matre non contaminabitur.
[12] Nec egredietur de sanctis, ne polluat Sanctuarium Domini, quia oleum sanctæ
unctionis Dei sui super eum est. ego Dominus. [13] [e]Virginem ducet uxorem: [14] Viduam
autem et repudiatam, et sordidam, atque meretricem non accipiet, sed
puellam de populo suo: [15] ne commisceat stirpem generis sui vulgo gentis suæ:
quia ego Dominus qui sanctifico eum.

[16] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: [17] Loquere ad Aaron: Homo de accessu ad altare,
de semine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo,
[18] nec accedet ad ministerium eius: si cæcus fuerit, si claudus, si parvo vel grandi,
vel torto naso, [19] si fracto pede, si manu, [20] si gibbus, si lippus, si albuginem
habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus. [21] Omnis
qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis, non accedet offerre hostias
Domino, nec panes Deo suo: [22] vescetur tamen panibus, qui offeruntur in Sanctuario,
[23] ita dumtaxat, ut intra velum non ingrediatur, nec accedat ad altare,
quia maculam habet, et contaminare non debet Sanctuarium meum. Ego Dominus
qui sanctifico eos. [24] Locutus est ergo Moyses ad Aaron, et ad filios eius, et ad
omnem Israel cuncta quæ fuerant sibi imperata.

22. [1] Locutus quoque est Dominus ad Moysen, dicens: [2] Loquere ad Aaron de esu sanctificatorum,
et ad filios eius, ut caveant ab his quæ consecrata sunt filiorum Israel, et non
contaminent nomen sanctificatorum mihi, quæ ipsi offerunt. ego Dominus. [3] Dic
ad eos, et ad posteros eorum: Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea
quæ consecrata sunt, et quæ obtulerunt filii Israel Domino, in quo est immunditia,
peribit coram Domino. ego sum Dominus. [4] Homo de semine Aaron, qui fuerit
leprosus, aut patiens fluxum seminis, non vescetur de his quæ sanctificata sunt

---

26 [a]1 Ptr 1, 16. — *27* [b]Dt 18, 11; 1 Sm 28, 7. — 21, *5* [c]Sup 19, 27; Ez 44, 20. — *7* [d]Sup 19, 29. — *13* [e]Ez 44, 22.

mihi donec sanetur. Qui tetigerit immundum super mortuo, et ex quo egreditur
semen quasi coitus, 5 et qui tangit reptile, et quodlibet immundum, cuius tactus
est sordidus, 6 immundus erit usque ad vesperum, et non vescetur his quæ sancti-
ficata sunt: sed cum laverit carnem suam aqua, 7 et occubuerit sol, tunc mundatus
vescetur de sanctificatis, quia cibus illius est. 8 [a]Morticinum et captum a bestia
non comedent, nec polluentur in eis. ego sum Dominus. 9 Custodiant præcepta
mea, ut non subiaceant peccato, et moriantur in Sanctuario, cum polluerint illud.
ego Dominus qui sanctifico eos. 10 Omnis alienigena non comedet de sanctificatis,
inquilinus sacerdotis, et mercenarius non vescentur ex eis. 11 Quem autem sacerdos
emerit, et qui vernaculus domus eius fuerit, hi comedent ex eis. 12 Si filia sacerdotis
cuilibet ex populo nupta fuerit: de his quæ sanctificata sunt, et de primitiis non
vescetur. 13 sin autem vidua, vel repudiata, et absque liberis reversa fuerit ad
domum patris sui: sicut puella consueverat, aletur cibis patris sui. Omnis alienigena
comedendi ex eis non habet potestatem. 14 Qui comederit de sanctificatis per
ignorantiam, addet quintam partem cum eo quod comedit, et dabit sacerdoti
in Sanctuarium. 15 Nec contaminabunt sanctificata filiorum Israel, quæ offerunt
Domino: 16 ne forte sustineant iniquitatem delicti sui, cum sanctificata comederint.
ego Dominus qui sanctifico eos.

de oblatione in genere 17 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 18 Loquere ad Aaron et filios
eius et ad omnes filios Israel, dicesque ad eos: Homo de domo Israel, et de advenis
qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem suam, vel vota solvens, vel sponte
offerens, quidquid illud obtulerit in holocaustum Domini, 19 ut offeratur per vos,
masculus immaculatus erit ex bobus, et ovibus, et ex capris: 20 si maculam habuerit,
non offeretis, neque erit acceptabile. 21 Homo qui obtulerit victimam pacificorum
Domino, vel vota solvens, vel sponte offerens, tam de bobus quam de ovibus,
[b]immaculatum offeret, ut acceptabile sit: omnis macula non erit in eo. 22 Si cæcum
fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas, aut scabiem, aut impetiginem:
non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis super altare Domini. 23 Bovem et
ovem, aure et cauda amputatis, voluntarie offerre potes, votum autem ex eis solvi
non potest. 24 Omne animal, quod vel contritis vel tusis, vel sectis, ablatisque
testiculis est, non offeretis Domino, et in terra vestra hoc omnino ne faciatis. 25 De
manu alienigenæ non offeretis panes Deo vestro, et quidquid aliud dare voluerit:
quia corrupta, et maculata sunt omnia: non suscipietis ea.

et in specie: 26 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 27 Bos, ovis, et capra cum
genita fuerint, septem diebus erunt sub ubere matris suæ: die autem octavo,
et deinceps offerri poterunt Domino. 28 Sive illa bos, sive ovis, non immolabuntur
una die cum fœtibus suis. 29 Si immolaveritis hostiam pro gratiarum actione
Domino, ut possit esse placabilis, 30 eodem die comedetis eam, non remanebit
quidquam in mane alterius diei. ego Dominus.

admonitio. 31 Custodite mandata mea, et facite ea. ego Dominus. 32 Ne polluatis nomen
meum sanctum, ut sanctificer in medio filiorum Israel. Ego Dominus qui sanc-
tifico vos, 33 et eduxi de Terra Ægypti, ut essem vobis in Deum. ego Dominus.

6. Præcepta de celebratione festorum, 23, 1—44.

sabbati. 23. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Loquere filiis Israel,
et dices ad eos: Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis sanctas. 3 Sex diebus facietis
opus: dies septimus, quia sabbati requies est, vocabitur sanctus. omne opus non
facietis in eo. sabbatum Domini est in cunctis habitationibus vestris. 4 Hæ sunt
ergo feriæ Domini sanctæ, quas celebrare debetis temporibus suis.

paschatis. 5 [c]Mense primo, quartadecima die mensis ad vesperum, Phase Domini est:
6 et quintadecima die mensis huius, sollemnitas azymorum Domini est. Septem
diebus azyma comedetis. 7 dies primus erit vobis celeberrimus, sanctusque: omne
opus servile non facietis in eo: 8 sed offeretis sacrificium in igne Domino septem

22, *8* [a]Sup 17, 15; Dt 14, 21; Ez 44, 31. — *21* [b]Dt 15, 21; Sir 35, 14. — **23,** *5* [c]Ex 12, 18;
Nm 28, 16.

diebus. dies autem septimus erit celebrior et sanctior: nullumque servile opus
facietis in eo.
9 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 10 Loquere filiis Israel, et pentecostes,
dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, et messueritis
segetem, feretis manipulos spicarum, primitias messis vestræ ad sacerdotem:
11 qui elevabit fasciculum coram Domino, ut acceptabile sit pro vobis, altero die
Sabbati, et sanctificabit illum. 12 Atque in eodem die quo manipulus consecratur,
cædetur agnus immaculatus anniculus in holocaustum Domini. 13 Et libamenta
offerentur cum eo, duæ decimæ similæ conspersæ oleo in incensum Domini, odorem-
que suavissimum: liba quoque vini, quarta pars hin. 14 Panem, et polentam,
et pultes non comedetis ex segete, usque ad diem qua offeretis ex ea Deo vestro.
Præceptum est sempiternum in generationibus, cunctisque habitaculis vestris.
15 [a]Numerabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum,
septem hebdomadas plenas, 16 usque ad alteram diem expletionis hebdoma-
dæ septimæ, id est quinquaginta dies: et sic offeretis sacrificium novum Domino
17 ex omnibus habitaculis vestris, panes primitiarum duos de duabus decimis similæ
fermentatæ, quos coquetis in primitias Domini. 18 Offeretisque cum panibus
septem agnos immaculatos anniculos, et vitulum de armento unum, et arietes
duos, et erunt in holocaustum cum libamentis suis, in odorem suavissimum Domino.
19 Facietis et hircum pro peccato, duosque agnos anniculos hostias pacificorum.
20 Cumque elevaverit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram Domino, cedent
in usum eius. 21 Et vocabitis hunc diem celeberrimum, atque sanctissimum:
omne opus servile non facietis in eo. Legitimum sempiternum erit in cunctis
habitaculis, et generationibus vestris. 22 [b]Postquam autem messueritis segetem
terræ vestræ, non secabitis eam usque ad solum: nec remanentes spicas colligetis,
sed pauperibus et peregrinis dimittetis eas. Ego sum Dominus Deus vester.
23 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 24 Loquere filiis Israel: [c]Mense festi tubarum,
septimo, prima die mensis, erit vobis sabbatum, memoriale, clangentibus tubis,
et vocabitur sanctum: 25 omne opus servile non facietis in eo, et offeretis holo-
caustum Domino.
26 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 27 [d]Decimo die mensis huius diei expiationum,
septimi, dies expiationum erit celeberrimus, et vocabitur sanctus: affligetisque
animas vestras in eo, et offeretis holocaustum Domino. 28 Omne opus servile
non facietis in tempore diei huius: quia dies propitiationis est, ut propitietur vo-
bis Dominus Deus vester. 29 Omnis anima, quæ afflicta non fuerit die hac, peribit
de populis suis: 30 et quæ operis quippiam fecerit, delebo eam de populo suo.
31 Nihil ergo operis facietis in eo: legitimum sempiternum erit vobis in cunctis
generationibus, et habitationibus vestris. 32 sabbatum requietionis est, et affligetis
animas vestras die nono mensis: A vespera usque ad vesperam celebrabitis sabbata
vestra.
33 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: 34 Loquere filiis Israel: A quinto- feriarum tabernaculorum:
decimo die mensis huius septimi, erunt feriæ tabernaculorum septem diebus Domino.
35 Dies primus vocabitur celeberrimus atque sanctissimus: omne opus servile non
facietis in eo. 36 [e]Et septem diebus offeretis holocausta Domino. dies quoque
octavus erit celeberrimus atque sanctissimus, et offeretis holocaustum Domino:
est enim cœtus atque collectæ: omne opus servile non facietis in eo. 37 Hæ sunt
feriæ Domini, quas vocabitis celeberrimas atque sanctissimas, offeretisque in eis
oblationes Domino, holocausta et libamenta iuxta ritum uniuscuiusque diei:
38 exceptis sabbatis Domini, donisque vestris, et quæ offeretis ex voto, vel quæ
sponte tribuetis Domino. 39 A quintodecimo ergo die mensis septimi, quando
congregaveritis omnes fructus terræ vestræ, celebrabitis ferias Domini septem
diebus, die primo et die octavo erit sabbatum, id est requies. 40 Sumetisque vobis
die primo fructus arboris pulcherrimæ, spatulasque palmarum, et ramos ligni

15 [a]Dt 16, 9. — *22* [b]Sup 19, 9. — *24* [c]Nm 29, 1. — *27* [d]Sup 16, 29; Nm 29, 7. —
36 [e]Io 7, 37.

densarum frondium, et salices de torrente, et lætabimini coram Domino Deo vestro.
41 celebrabitisque sollemnitatem eius septem diebus per annum. legitimum sempi-
ternum erit in generationibus vestris. Mense septimo festa celebrabitis, 42 et
habitabitis in umbraculis septem diebus. omnis, qui de genere est Israel, manebit
in tabernaculis: 43 ut discant posteri vestri quod in tabernaculis habitare fecerim
filios Israel, cum educerem eos de Terra Ægypti. ego Dominus Deus vester.
conclusio. 44 Locutusque est Moyses super sollemnitatibus Domini ad filios Israel.

7. Præcepta de lucernis ac panibus, 24, 1—9.

De lucernis candelabri. **24.** 1 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Præcipe filiis Israel,
ut afferant tibi oleum de olivis purissimum, ac lucidum, ad concinnandas lucernas
iugiter, 3 extra velum testimonii in tabernaculo fœderis. Ponetque eas Aaron
a vespere usque ad mane coram Domino, cultu rituque perpetuo in generationibus
vestris. 4 Super candelabrum mundissimum ponentur semper in conspectu Domini.
de panibus propositionis. 5 Accipies quoque similam, et coques ex ea duodecim panes, qui singuli habebunt
duas decimas: 6 quorum senos altrinsecus super mensam purissimam coram
Domino statues: 7 et pones super eos thus lucidissimum, ut sit panis in moni-
mentum oblationis Domini. 8 Per singula sabbata mutabuntur coram Domino
suscepti a filiis Israel fœdere sempiterno: 9 eruntque Aaron et filiorum eius, ut
comedant eos in loco sancto: quia Sanctum sanctorum est de sacrificiis Domini
iure perpetuo.

8. Præcepta de blasphemia et percussione, 24, 10—23.

Pœna blasphemorum, 10 Ecce autem egressus filius mulieris Israelitidis, quem pepererat de viro
Ægyptio inter filios Israel, iurgatus est in castris cum viro Israelita. 11 Cumque
blasphemasset nomen, et maledixisset ei, adductus est ad Moysen. (Vocabatur
autem mater eius Salumith, filia Dabri de tribu Dan.) 12 Miseruntque eum in
carcerem, donec nossent quid iuberet Dominus. 13 Qui locutus est ad Moysen,
14 dicens: Educ blasphemum extra castra, et ponant omnes qui audierunt, manus
suas super caput eius, et lapidet eum populus universus. 15 Et ad filios Israel
loqueris: Homo, qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum: 16 et qui
blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur: lapidibus opprimet eum omnis
multitudo, sive ille civis, sive peregrinus fuerit. Qui blasphemaverit nomen Domini,
morte moriatur.
et percutientium; 17 [a]Qui percusserit, et occiderit hominem, morte moriatur. 18 Qui percusserit
animal, reddet vicarium, id est animam pro anima. 19 Qui irrogaverit maculam
cuilibet civium suorum: sicut fecit, sic fiet ei: 20 [b]fracturam pro fractura, oculum
pro oculo, dentem pro dente restituet. qualem inflixerit maculam, talem sustinere
cogetur. 21 Qui percusserit iumentum, reddet aliud. Qui percusserit hominem,
punietur. 22 Æquum iudicium sit inter vos, sive peregrinus, sive civis peccaverit:
quia ego sum Dominus Deus vester.
exsecutio. 23 Locutusque est Moyses ad filios Israel: et eduxerunt eum, qui blasphemaverat,
extra castra, ac lapidibus oppresserunt. Feceruntque filii Israel sicut præceperat
Dominus Moysi.

9. Præcepta de celebratione annorum, 25, 1—55.

Anni septimi, **25.** 1 Locutusque est Dominus ad Moysen in monte Sinai, dicens: 2 Loquere
filiis Israel, et dices ad eos: Quando ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis,
[c]sabbatizes sabbatum Domino. 3 Sex annis seres agrum tuum, et sex annis pu-
tabis vineam tuam, colligesque fructus eius: 4 septimo autem anno sabbatum
erit terræ, requietionis Domini: agrum non seres, et vineam non putabis. 5 Quæ
sponte gignet humus, non metes: et uvas primitiarum tuarum non colliges quasi
vindemiam: annus enim requietionis terræ est: 6 sed erunt vobis in cibum, tibi
et servo tuo, ancillæ et mercenario tuo, et advenæ qui peregrinantur apud te:
7 iumentis tuis et pecoribus omnia quæ nascuntur, præbebunt cibum.

24, *17* [a]Ex 21, 12. — *20* [b]Ex 21, 24; Dt 19, 21; Mt 5, 38. — 25, *2* [c]Ex 23, 11.

8 Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum, id est, septies septem, anni
quæ simul faciunt annos quadraginta novem: 9 et clanges buccina mense septimo, quinquagesimi.
decima die mensis, propitiationis tempore in universa terra vestra. 10 Sancti-
ficabisque annum quinquagesimum, et vocabis remissionem cunctis habitatoribus
terræ tuæ: ipse est enim iubileus. Revertetur homo ad possessionem suam, et
unusquisque rediet ad familiam pristinam: 11 quia iubileus est et quinquagesimus
annus. Non seretis, neque metetis sponte in agro nascentia, et primitias vindemiæ
non colligetis, 12 ob sanctificationem iubilei, sed statim oblata comedetis.
13 Anno iubilei redient omnes ad possessiones suas. 14 quando vendes quippiam quo omnes
civi tuo, vel emes ab eo, ne contristes fratrem tuum, sed iuxta numerum annorum ad possessiones
iubilei emes ab eo, 15 et iuxta supputationem frugum vendet tibi. 16 Quanto
plures anni remanserint post iubileum, tanto crescet et pretium: et quanto minus
temporis numeraveris, tanto minoris et emptio constabit. tempus enim frugum
vendet tibi. 17 Nolite affligere contribules vestros, sed timeat unusquisque Deum
suum, quia ego Dominus Deus vester. 18 Facite præcepta mea, et iudicia custodite,
et implete ea, ut habitare possitis in terra absque ullo pavore, 19 et gignat vobis
humus fructus suos, quibus vescamini usque ad saturitatem, nullius impetum
formidantes. 20 Quod si dixeritis: Quid comedemus anno septimo, si non severimus,
neque collegerimus fruges nostras? 21 Dabo benedictionem meam vobis anno
sexto, et faciet fructus trium annorum: 22 seretisque anno octavo, et comedetis
veteres fruges usque ad nonum annum: donec nova nascantur, edetis vetera.
23 Terra quoque non vendetur in perpetuum: quia mea est, et vos advenæ et coloni
mei estis. 24 unde cuncta regio possessionis vestræ sub redemptionis conditione
vendetur. 25 Si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculam suam, et voluerit
propinquus eius, potest redimere quod ille vendiderat. 26 sin autem non habuerit
proximum, et ipse pretium ad redimendum potuerit invenire: 27 computabuntur
fructus ex eo tempore quo vendidit: et quod reliquum est, reddet emptori, sicque
recipiet possessionem suam. 28 quod si non invenerit manus eius ut reddat pre-
tium, habebit emptor quod emerat, usque ad annum iubileum. In ipso enim omnis
venditio redibit ad dominum, et ad possessorem pristinum. 29 Qui vendiderit
domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi, donec unus impleatur
annus. 30 si non redemerit, et anni circulus fuerit evolutus, emptor possidebit
eam, et posteri eius in perpetuum, et redimi non poterit, etiam in iubileo. 31 Sin
autem in villa fuerit domus, quæ muros non habet, agrorum iure vendetur. si
ante redempta non fuerit, in iubileo revertetur ad dominum. 32 Ædes Levitarum,
quæ in urbibus sunt, semper possunt redimi: 33 si redemptæ non fuerint, in iubileo
revertentur ad dominos, quia domus urbium Levitarum pro possessionibus sunt
inter filios Israel. 34 Suburbana autem eorum non veneant, quia possessio sempi-
terna est.
35 Si attenuatus fuerit frater tuus, et infirmus manu, et susceperis eum quasi atque
advenam, et peregrinum, et vixerit tecum, 36 ne accipias usuras ab eo, nec amplius libertatem redient.
quam dedisti. Time Deum tuum, ut vivere possit frater tuus apud te. 37 Pecuniam
tuam non dabis ei ad usuram, et frugum superabundantiam non exiges. 38 Ego
Dominus Deus vester, qui eduxi vos de Terra Ægypti, ut darem vobis Terram
Chanaan, et essem vester Deus. 39 Si paupertate compulsus vendiderit se tibi
frater tuus, non eum opprimes servitute famulorum, 40 sed quasi mercenarius
et colonus erit: usque ad annum iubileum operabitur apud te, 41 et postea egredietur
cum liberis suis, et revertetur ad cognationem et ad possessionem patrum suorum.
42 mei enim servi sunt, et ego eduxi eos de Terra Ægypti. non veneant conditione
servorum: 43 ne affligas eum per potentiam, sed metuito Deum tuum. 44 Servus
et ancilla sint vobis de nationibus quæ in circuitu vestro sunt. 45 Et de advenis
qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his nati fuerint in terra vestra, hos habebitis
famulos: 46 et hereditario iure transmittetis ad posteros, ac possidebitis in æternum.
fratres autem vestros filios Israel ne opprimatis per potentiam. 47 Si invaluerit
apud vos manus advenæ atque peregrini, et attenuatus frater tuus vendiderit
se ei, aut cuiquam de stirpe eius: 48 post venditionem potest redimi. Qui voluerit

ex fratribus suis, redimet eum, 49 et patruus, et patruelis, et consanguineus, et
affinis. Sin autem et ipse potuerit, redimet se, 50 supputatis dumtaxat annis
a tempore venditionis suæ usque ad annum iubileum: et pecunia, qua venditus
fuerat, iuxta annorum numerum et rationem mercenarii supputata. 51 Si plures
fuerint anni qui remanent usque ad iubileum, secundum hos reddet et pretium.
52 si pauci, ponet rationem cum eo iuxta annorum numerum, et reddet emptori
quod reliquum est annorum, 53 quibus ante servivit mercedibus imputatis: non
affliget eum violenter in conspectu tuo. 54 Quod si per hæc redimi non potuerit,
anno iubileo egredietur cum liberis suis. 55 Mei enim sunt servi, filii Israel, quos
eduxi de Terra Ægypti.

PARS TERTIA.

Peroratio Domini legislatoris, 26, 1—45.

Præcepta inculcantur

26. 1 Ego Dominus Deus vester: [a]Non facietis vobis idolum et sculptile,
nec titulos erigetis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra, ut adoretis eum.
ego enim sum Dominus Deus vester. 2 Custodite sabbata mea, et pavete ad Sanctua-
rium meum. ego Dominus.

bonis promissis,

3 [b]Si in præceptis meis ambulaveritis, et mandata mea custodieritis, et feceritis
ea, dabo vobis pluvias temporibus suis, 4 et terra gignet germen suum, et pomis
arbores replebuntur. 5 Apprehendet messium tritura vindemiam, et vindemia
occupabit sementem: et comedetis panem vestrum in saturitate, et absque pavore
habitabitis in terra vestra. 6 Dabo pacem in finibus vestris: dormietis, et non
erit qui exterreat. Auferam malas bestias: et gladius non transibit terminos vestros.
7 Persequemini inimicos vestros, et corruent coram vobis. 8 persequentur quinque
de vestris centum alienos, et centum de vobis decem millia: cadent inimici ve-
stri gladio in conspectu vestro. 9 Respiciam vos, et crescere faciam: multiplica-
bimini, et firmabo pactum meum vobiscum. 10 Comedetis vetustissima veterum,
et vetera novis supervenientibus proiicietis. 11 Ponam tabernaculum meum in
medio vestri, et non abiiciet vos anima mea. 12 [c]Ambulabo inter vos, et ero Deus
vester, vosque eritis populus meus. 13 Ego Dominus Deus vester: qui eduxi vos
de Terra Ægyptiorum, ne serviretis eis, et qui confregi catenas cervicum vestrarum,
ut incederetis erecti.

malis denuntiatis,

14 [d]Quod si non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea, 15 si spre-
veritis leges meas, et iudicia mea contempseritis, ut non faciatis ea quæ a me con-
stituta sunt, et ad irritum perducatis pactum meum: 16 ego quoque hæc faciam
vobis: Visitabo vos velociter in egestate, et ardore, qui conficiat oculos vestros,
et consumat animas vestras. Frustra seretis sementem, quæ ab hostibus devorabitur.
17 Ponam faciem meam contra vos, et corruetis coram hostibus vestris, et subiicie-
mini his qui oderunt vos, fugietis, nemine persequente. 18 Sin autem nec sic obe-
dieritis mihi, addam correptiones vestras septuplum propter peccata vestra, 19 et
conteram superbiam duritiæ vestræ. Daboque vobis cælum desuper sicut ferrum,
et terram æneam. 20 Consumetur incassum labor vester, non proferet terra germen,
nec arbores poma præbebunt. 21 Si ambulaveritis ex adverso mihi, nec volueritis
audire me, addam plagas vestras in septuplum propter peccata vestra: 22 im-
mittamque in vos bestias agri, quæ consumant vos, et pecora vestra, et ad pauci-
tatem cuncta redigant, desertæque fiant viæ vestræ. 23 Quod si nec sic volueritis
recipere disciplinam, sed ambulaveritis ex adverso mihi: 24 ego quoque contra
vos adversus incedam, et percutiam vos septies propter peccata vestra. 25 indu-
camque super vos gladium ultorem fœderis mei. Cumque confugeritis in urbes,
mittam pestilentiam in medio vestri, et trademini in manibus hostium, 26 postquam
confregero baculum panis vestri: ita ut decem mulieres in uno clibano coquant
panes, et reddant eos ad pondus: et comedetis, et non saturabimini. 27 Sin autem

26, *1* [a]Ex 20, 4; Dt 5, 8; Ps 96, 7. — *3* [b]Dt 28, 1. — *12* [c]2 Cor 6, 16. — *14* [d]Dt 28, 15; Lam 2, 17; Mal 2, 2.

nec per hæc audieritis me, sed ambulaveritis contra me: 28 et ego incedam adversus
vos in furore contrario, et corripiam vos septem plagis propter peccata vestra,
29 ita ut comedatis carnes filiorum vestrorum et filiarum vestrarum. 30 destruam
excelsa vestra, et simulachra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum vestrorum,
et abominabitur vos anima mea, 31 in tantum ut urbes vestras redigam in solitu-
dinem, et deserta faciam Sanctuaria vestra, nec recipiam ultra odorem suavissimum.
32 Disperdamque terram vestram, et stupebunt super ea inimici vestri, cum habi-
tatores illius fuerint. 33 vos autem dispergam in Gentes, et evaginabo post vos
gladium, eritque terra vestra deserta, et civitates vestræ dirutæ. 34 Tunc placebunt
terræ sabbata sua cunctis diebus solitudinis suæ: quando fueritis 35 in terra hostili,
sabbatizabit, et requiescet in sabbatis solitudinis suæ, eo quod non requieverit
in sabbatis vestris quando habitabatis in ea. 36 Et qui de vobis remanserint, dabo
pavorem in cordibus eorum in regionibus hostium, terrebit eos sonitus folii volantis,
et ita fugient quasi gladium: cadent, nullo persequente, 37 et corruent singuli
super fratres suos quasi bella fugientes, nemo vestrum inimicis audebit resistere.
38 peribitis inter Gentes, et hostilis vos terra consumet. 39 Quod si et de iis aliqui
remanserint, tabescent in iniquitatibus suis, in terra inimicorum suorum, et propter
peccata patrum suorum et sua affligentur:

40 donec confiteantur iniquitates suas, et maiorum suorum, quibus prævaricati conversione populi
sunt in me, et ambulaverunt ex adverso mihi. 41 Ambulabo igitur et ego contra prædicta:
eos, et inducam illos in terram hostilem, donec erubescat incircumcisa mens eorum:
tunc orabunt pro impietatibus suis. 42 Et recordabor fœderis mei quod pepigi
cum Iacob, et Isaac, et Abraham. Terræ quoque memor ero: 43 quæ cum relicta
fuerit ab eis, complacebit sibi in sabbatis suis, patiens solitudinem propter illos.
Ipsi vero rogabunt pro peccatis suis, eo quod abiecerint iudicia mea, et leges meas
despexerint. 44 Et tamen etiam cum essent in terra hostili, non penitus abieci
eos, neque sic despexi ut consumerentur, et irritum facerem pactum meum cum
eis. Ego enim sum Dominus Deus eorum, 45 et recordabor fœderis mei pristini,
quando eduxi eos de Terra Ægypti in conspectu Gentium, ut essem Deus eorum.
ego Dominus.

Hæc sunt iudicia atque præcepta et leges, quas dedit Dominus inter se et conclusio.
filios Israel in monte Sinai per manum Moysi.

Appendix.

De votis ac tributis, 27,1—34.

27. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Loquere filiis Israel, De hominibus votis,
et dices ad eos: Homo qui votum fecerit, et spoponderit Deo animam suam, sub
æstimatione dabit pretium. 3 Si fuerit masculus a vigesimo anno usque ad sexa-
gesimum annum, dabit quinquaginta siclos argenti ad mensuram Sanctuarii:
4 si mulier, triginta. 5 A quinto autem anno usque ad vigesimum, masculus dabit
viginti siclos: femina decem. 6 Ab uno mense usque ad annum quintum, pro
masculo dabuntur quinque sicli: pro femina, tres. 7 Sexagenarius et ultra masculus
dabit quindecim siclos: femina decem. 8 Si pauper fuerit, et æstimationem reddere
non valebit, stabit coram sacerdote: et quantum ille æstimaverit, et viderit eum
posse reddere, tantum dabit.

9 Animal autem, quod immolari potest Domino, si quis voverit, sanctum erit, de animalibus votis,
10 et mutari non poterit, id est, nec melius malo, nec peius bono. quod si mutaverit:
et ipsum quod mutatum est, et illud pro quo mutatum est, consecratum erit Domino.
11 Animal immundum, quod immolari Domino non potest, si quis voverit, adducetur
ante sacerdotem. 12 qui iudicans utrum bonum an malum sit, statuet pretium.
13 quod si dare voluerit is, qui offert, addet supra æstimationem quintam partem.

14 Homo si voverit domum suam, et sanctificaverit Domino, considerabit de domibus votis,
eam sacerdos utrum bona an mala sit, et iuxta pretium, quod ab eo fuerit con-
stitutum, venundabitur: 15 sin autem ille, qui voverat, voluerit redimere eam,
dabit quintam partem æstimationis supra, et habebit domum.

de agris votis: [16] Quod si agrum possessionis suæ voverit, et consecraverit Domino: iuxta
mensuram sementis æstimabitur pretium. si triginta modiis hordei seritur terra,
quinquaginta siclis venundetur argenti. [17] Si statim ab anno incipientis iubilei
voverit agrum, quanto valere potest, tanto æstimabitur. [18] sin autem post ali-
quantum temporis: supputabit sacerdos pecuniam iuxta annorum, qui reliqui
sunt, numerum usque ad iubileum, et detrahetur ex pretio. [19] Quod si voluerit
redimere agrum ille, qui voverat, addet quintam partem æstimatæ pecuniæ, et
possidebit eum. [20] Sin autem noluerit redimere, sed alteri cuilibet fuerit venundatus,
ultra eum qui voverat redimere non poterit: [21] quia cum iubilei venerit dies,
sanctificatus erit Domino, et possessio consecrata ad ius pertinet sacerdotum.
[22] Si ager emptus est, et non de possessione maiorum sanctificatus fuerit Domino,
[23] supputabit sacerdos iuxta annorum numerum usque ad iubileum, pretium:
et dabit ille qui voverat eum, Domino. [24] in iubileo autem revertetur ad priorem
dominum, qui vendiderat eum, et habuerat in sorte possessionis suæ. [25] Omnis
æstimatio siclo sanctuarii ponderabitur. [a]Siclus viginti obolos habet.

de primogenitis, [26] Primogenita, quæ ad Dominum pertinent, nemo sanctificare poterit et
vovere: sive bos, sive ovis fuerit, Domini sunt. [27] Quod si immundum est animal,
redimet qui obtulit, iuxta æstimationem tuam, et addet quintam partem pretii.
si redimere noluerit, vendetur alteri quantocumque a te fuerit æstimatum.

de consecratis Domino, [28] [b]Omne, quod Domino consecratur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager,
non vendetur, nec redimi poterit. Quidquid semel fuerit consecratum, sanctum
sanctorum erit Domino. [29] Et omnis consecratio, quæ offertur ab homine, non
redimetur, sed morte morietur.

de decimis; [30] Omnes decimæ terræ, sive de frugibus, sive de pomis arborum, Domini
sunt, et illi sanctificantur. [31] Si quis autem voluerit redimere decimas suas, addet
quintam partem earum. [32] Omnium decimarum bovis et ovis et capræ, quæ sub
pastoris virga transeunt, quidquid decimum venerit, sanctificabitur Domino.
[33] Non eligetur nec bonum nec malum, nec altero commutabitur. si quis mutaverit:
et quod mutatum est, et pro quo mutatum est, sanctificabitur Domino, et non
redimetur.

conclusio. [34] Hæc sunt præcepta, quæ mandavit Dominus Moysi ad filios Israel in monte
Sinai.

27, 25 [a]Ex 30, 13; Nm 3, 47; Ez 45, 12. — *28* [b]Ios 6, 17. 24.

LIBER NUMERI,
HEBRAICE VAIEDABBER.

PARS PRIMA.
Præparatio ad proficiscendum, 1, 1—10, 10.

I. Numeratio et ordinatio filiorum Israel, 1. 1—4, 49.
1. Numeratio duodecim tribuum, 1, 1—54.

1. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen in deserto Sinai in tabernaculo Nomina
fœderis, prima die mensis secundi, anno altero egressionis eorum ex Ægypto, dicens: numerantium.
2 [a]Tollite summam universæ congregationis filiorum Israel per cognationes et
domos suas, et nomina singulorum, quidquid sexus est masculini 3 a vigesimo
anno et supra, omnium virorum fortium ex Israel, et numerabitis eos per turmas
suas, tu et Aaron. 4 Eruntque vobiscum principes tribuum ac domorum in co-
gnationibus suis, 5 quorum ista sunt nomina: De Ruben, Elisur filius Sedeur.
6 de Simeon, Salamiel filius Surisaddai. 7 de Iuda, Nahasson, filius Aminadab.
8 de Issachar, Nathanael filius Suar. 9 de Zabulon, Eliab filius Helon. 10 Filiorum
autem Ioseph, de Ephraim, Elisama filius Ammiud. de Manasse, Gamaliel filius
Phadassur. 11 De Beniamin, Abidan filius Gedeonis. 12 de Dan, Ahiezer filius
Ammisaddai. 13 de Aser, Phegiel filius Ochran. 14 de Gad, Eliasaph filius Duel.
15 de Nephthali, Ahira filius Enan. 16 Hi nobilissimi principes multitudinis per
tribus et cognationes suas, et capita exercitus Israel: 17 quos tulerunt Moyses
et Aaron cum omni vulgi multitudine: 18 et congregaverunt primo die mensis
secundi, recensentes eos per cognationes, et domos, ac familias, et capita, et nomina
singulorum a vigesimo anno et supra, 19 sicut præceperat Dominus Moysi. Numera-
tique sunt in deserto Sinai.

20 De Ruben primogenito Israelis per generationes et familias ac domos suas, numerus
et nomina capitum singulorum, omne quod sexus est masculini a vigesimo anno virorum militarium.
et supra, procedentium ad bellum, 21 quadraginta sex millia quingenti. 22 De
filiis Simeon per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti
sunt per nomina et capita singulorum, omne quod sexus est masculini a vigesimo
anno et supra, procedentium ad bellum, 23 quinquaginta novem millia trecenti.
24 De filiis Gad per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti
sunt per nomina singulorum a viginti annis et supra, omnes qui ad bella procederent,
25 quadragintaquinque millia sexcenti quinquaginta. 26 De filiis Iuda per genera-
tiones et familias ac domos cognationum suarum, per nomina singulorum a vigesimo
anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere. 27 recensiti sunt septuaginta
quattuor millia sexcenti. 28 De filiis Issachar, per generationes et familias ac
domos cognationum suarum, per nomina singulorum a vigesimo anno et supra,
omnes qui ad bella procederent, 29 recensiti sunt quinquaginta quattuor millia
quadringenti. 30 De filiis Zabulon, per generationes et familias, ac domos cognatio-
num suarum recensiti sunt per nomina singulorum a vigesimo anno et supra, omnes
qui poterant ad bella procedere, 31 quinquaginta septem millia quadringenti.
32 De filiis Ioseph, filiorum Ephraim per generationes, et familias, ac domos co-
gnationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a vigesimo anno et supra,
omnes qui poterant ad bella procedere, 33 quadraginta millia quingenti. 34 Porro
filiorum Manasse per generationes et familias ac domos cognationum suarum

1, *2* [a]Ex 30, 12.

recensiti sunt per nomina singulorum a viginti annis et supra, omnes qui poterant
ad bella procedere, 35 triginta duo millia ducenti. 36 De filiis Beniamin per gene-
rationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singu-
lorum a vigesimo anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere, 37 triginta
quinque millia quadringenti. 38 De filiis Dan per generationes, et familias ac
domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a vigesimo anno
et supra, omnes qui poterant ad bella procedere, 39 sexaginta duo millia septingenti.
40 De filiis Aser per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti
sunt per nomina singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui poterant ad
bella procedere, 41 quadraginta millia et mille quingenti. 42 De filiis Nephthali
per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nomini-
bus singulorum a vigesimo anno et supra, omnes qui poterant ad bella procedere,
43 quinquaginta tria millia quadringenti. 44 Hi sunt, quos numeraverunt Moyses
et Aaron, et duodecim principes Israel, singulos per domos cognationum suarum.
45 Fueruntque omnis numerus filiorum Israel per domos et familias suas a vigesimo
anno et supra, qui poterant ad bella procedere, 46 sexcenta tria millia virorum
quingenti quinquaginta.

exceptis Levitis.

47 Levitæ autem in tribu familiarum suarum non sunt numerati cum eis.
48 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 49 Tribum Levi noli numerare,
neque pones summam eorum cum filiis Israel: 50 sed constitue eos super taber-
naculum testimonii et cuncta vasa eius, et quidquid ad ceremonias pertinet. Ipsi
portabunt tabernaculum et omnia utensilia eius: et erunt in ministerio, ac per
gyrum tabernaculi metabuntur. 51 Cum proficiscendum fuerit, deponent Levitæ
tabernaculum: cum castrametandum, erigent. quisquis externorum accesserit,
occidetur. 52 Metabuntur autem castra filii Israel unusquisque per turmas et
cuneos atque exercitum suum. 53 Porro Levitæ per gyrum tabernaculi figent ten-
toria, ne fiat indignatio super multitudinem filiorum Israel, et excubabunt in
custodiis tabernaculi testimonii. 54 Fecerunt ergo filii Israel iuxta omnia quæ
præceperat Dominus Moysi.

2. Ordinatio castrorum Israel, 2, 1—34.

Filii Israel statuuntur

2. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: 2 Singuli per
turmas, signa, atque vexilla, et domos cognationum suarum castrametabuntur
filii Israel, per gyrum tabernaculi fœderis.

ad orientem.

3 Ad Orientem Iudas figet tentoria per turmas exercitus sui: eritque princeps
filiorum eius Nahasson filius Aminadab. 4 et omnis de stirpe eius summa pu-
gnantium, septuaginta quattuor millia sexcenti. 5 Iuxta eum castrametati sunt
de tribu Issachar, quorum princeps fuit Nathanael filius Suar. 6 et omnis numerus
pugnatorum eius quinquaginta quattuor millia quadringenti. 7 In tribu Zabulon
princeps fuit Eliab filius Helon. 8 Omnis de stirpe eius exercitus pugnatorum,
quinquaginta septem millia quadringenti. 9 Universi qui in castris Iudæ annumerati
sunt, fuerunt centum octoginta sex millia quadringenti: et per turmas suas primi
egredientur.

ad meridiem.

10 In castris filiorum Ruben ad meridianam plagam erit princeps Elisur filius
Sedeur: 11 et cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt, quadraginta
sex millia quingenti. 12 Iuxta eum castrametati sunt de tribu Simeon: quorum
princeps fuit Salamiel filius Surisaddai. 13 et cunctus exercitus pugnatorum eius,
qui numerati sunt, quinquaginta novem millia trecenti. 14 In tribu Gad princeps
fuit Eliasaph filius Duel. 15 et cunctus exercitus pugnatorum eius, qui numerati
sunt, quadraginta quinque millia sexcenti quinquaginta. 16 Omnes qui recensiti
sunt in castris Ruben, centum quinquaginta millia et mille quadringenti quin-
quaginta per turmas suas: in secundo loco proficiscentur.

ad tabernaculum.

17 Levabitur autem tabernaculum testimonii per officia Levitarum et turmas
eorum. quomodo erigetur, ita et deponetur. Singuli per loca et ordines suos pro-
ficiscentur.

18 Ad occidentalem plagam erunt castra filiorum Ephraim, quorum princeps ad occi-
fuit Elisama filius Ammiud. 19 cunctus exercitus pugnatorum eius, qui nume- dentem.
rati sunt, quadraginta millia quingenti. 20 Et cum eis tribus filiorum Manasse,
quorum princeps fuit Gamaliel filius Phadassur. 21 cunctusque exercitus pugna-
torum eius, qui numerati sunt, trigintaduo millia ducenti. 22 In tribu filiorum
Beniamin princeps fuit Abidan filius Gedeonis. 23 et cunctus exercitus pugnatorum
eius, qui recensiti sunt, trigintaquinque millia quadringenti. 24 Omnes qui numerati
sunt in castris Ephraim, centum octo millia centum per turmas suas: tertii profici-
scentur.

25 Ad Aquilonis partem castrametati sunt filii Dan: quorum princeps fuit ad aqui-
Ahiezer filius Ammisaddai. 26 cunctus exercitus pugnatorum eius, qui nume- lonem;
rati sunt, sexagintaduo millia septingenti. 27 Iuxta eum fixere tentoria de tribu
Aser: quorum princeps fuit Phegiel filius Ochran. 28 cunctus exercitus pugnatorum
eius, qui numerati sunt, quadraginta millia et mille quingenti. 29 De tribu filiorum
Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan. 30 cunctus exercitus pugnatorum eius,
quinquaginta tria millia quadringenti. 31 Omnes, qui numerati sunt in castris
Dan, fuerunt centum quinquaginta septem millia sexcenti: et novissimi profici-
scentur.

32 Hic numerus filiorum Israel, per domos cognationum suarum et turmas numerus et
divisi exercitus, sexcenta tria millia quingenti quinquaginta. 33 Levitæ autem ordo eorum.
non sunt numerati inter filios Israel: sic enim præceperat Dominus Moysi. 34 Fece-
runtque filii Israel iuxta omnia quæ mandaverat Dominus. Castrametati sunt per
turmas suas, et profecti per familias ac domos patrum suorum.

3. Numeratio et ordinatio Levitarum, 3, 1—51.

3. 1 Hæ sunt generationes Aaron et Moysi in die qua locutus est Dominus Filii
ad Moysen in monte Sinai. 2 [a]Et hæc nomina filiorum Aaron: primogenitus eius Aaron;
Nadab, deinde Abiu, et Eleazar, et Ithamar. 3 Hæc nomina filiorum Aaron sacer-
dotum qui uncti sunt, et quorum repletæ et consecratæ manus ut sacerdotio funge-
rentur. 4 [b]Mortui sunt enim Nadab et Abiu cum offerrent ignem alienum in con-
spectu Domini in deserto Sinai, absque liberis: functique sunt sacerdotio Eleazar
et Ithamar coram Aaron patre suo.

5 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 6 Applica tribum Levi, et Levitæ
fac stare in conspectu Aaron sacerdotis ut ministrent ei, et excubent, 7 et observent
quidquid ad cultum pertinet multitudinis coram tabernaculo testimonii, 8 et
custodiant vasa tabernaculi, servientes in ministerio eius. 9 Dabisque dono Levitas
10 Aaron et filiis eius, quibus traditi sunt a filiis Israel. Aaron autem et filios eius
constitues super cultum sacerdotii. Externus, qui ad ministrandum accesserit,
morietur. 11 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 12 Ego tuli Levitas
a filiis Israel pro omni primogenito, qui aperit vulvam in filiis Israel, eruntque
Levitæ mei. 13 [c]Meum est enim omne primogenitum: ex quo percussi primogenitos
in Terra Ægypti: sanctificavi mihi quidquid primum nascitur in Israel ab homine
usque ad pecus, mei sunt: ego Dominus.

14 Locutusque est Dominus ad Moysen in deserto Sinai, dicens: 15 Numera numerantur
filios Levi per domos patrum suorum et familias, omnem masculum ab uno mense, et statuuntur
et supra. 16 Numeravit Moyses, ut præceperat Dominus, 17 [d]et inventi sunt
filii Levi per nomina sua, Gerson et Caath et Merari. 18 Filii Gerson: Lebni et
Semei. 19 Filii Caath: Amram et Iesaar, Hebron et Oziel. 20 Filii Merari: Moholi
et Musi.

21 De Gerson fuere familiæ duæ, Lebnitica, et Semeitica: 22 quarum numeratus ad occiden-
est populus sexus masculini ab uno mense et supra, septem millia quingenti. 23 Hi tem,
post tabernaculum metabuntur ad Occidentem 24 sub principe Eliasaph filio
Lael. 25 Et habebunt excubias in tabernaculo fœderis, 26 ipsum tabernaculum
et operimentum eius, tentorium quod trahitur ante fores tecti fœderis, et cor-

3, *2* [a]Ex 6, 23. — *4* [b]Lv 10, 2; 1 Par 24, 2. — *13* [c]Ex 13, 2; Inf 8, 16. — *17* [d]Ex 6, 16.

tinas atrii: tentorium quoque quod appenditur in introitu atrii tabernaculi, et
quidquid ad ritum altaris pertinet, funes tabernaculi et omnia utensilia eius.
ad meridiem. 27 Cognatio Caath habebit populos Amramitas et Iesaaritas et Hebronitas
et Ozielitas. Hæ sunt familiæ Caathitarum recensitæ per nomina sua: 28 omnes
generis masculini ab uno mense et supra, octo millia sexcenti habebunt excubias
Sanctuarii, 29 et castrametabuntur ad meridianam plagam. 30 Princepsque eorum
erit Elisaphan filius Oziel: 31 et custodient arcam, mensamque et candelabrum,
altaria et vasa Sanctuarii, in quibus ministratur, et velum, cunctamque huiuscemodi
supellectilem. 32 Princeps autem principum Levitarum Eleazar filius Aaron
sacerdotis, erit super excubitores custodiæ Sanctuarii.
ad septemtrionem, 33 At vero de Merari erunt populi Moholitæ et Musitæ recensiti per nomina
sua: 34 omnes generis masculini ab uno mense et supra, sex millia ducenti. 35 Princeps
eorum Suriel filius Abihaiel: in plaga septentrionali castrametabuntur. 36 Erunt
sub custodia eorum tabulæ tabernaculi et vectes, et columnæ ac bases earum,
et omnia quæ ad cultum huiuscemodi pertinent: 37 columnæque atrii per circuitum
cum basibus suis, et paxilli cum funibus.
ad orientem: 38 Castrametabuntur ante tabernaculum fœderis, idest ad orientalem plagam,
Moyses et Aaron cum filiis suis, habentes custodiam Sanctuarii in medio filiorum
Israel. quisquis alienus accesserit, morietur. 39 Omnes Levitæ, quos numeraverunt
Moyses et Aaron iuxta præceptum Domini per familias suas in genere masculino
a mense uno et supra, fuerunt viginti duo millia.
primogeniti israelitarum numerantur, 40 Et ait Dominus ad Moysen: Numera primogenitos sexus masculini de filiis
Israel ab uno mense et supra, et habebis summam eorum. 41 Tollesque Levitas
mihi pro omni primogenito filiorum Israel, ego sum Dominus: et pecora eorum
pro universis primogenitis pecorum filiorum Israel. 42 Recensuit Moyses, sicut
præceperat Dominus, primogenitos filiorum Israel. 43 et fuerunt masculi per
nomina sua, a mense uno et supra, viginti duo millia ducenti septuaginta tres.
atque redimuntur. 44 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 45 Tolle Levitas pro primogenitis
filiorum Israel, et pecora Levitarum pro pecoribus eorum, eruntque Levitæ
mei. ego sum Dominus. 46 In pretio autem ducentorum septuaginta trium, qui
excedunt numerum Levitarum de primogenitis filiorum Israel, 47 accipies quinque
siclos per singula capita ad mensuram Sanctuarii. [a]Siclus habet viginti obolos.
48 Dabisque pecuniam Aaron et filiis eius pretium eorum qui supra sunt. 49 Tulit
igitur Moyses pecuniam eorum, qui fuerant amplius, et quos redemerant a Levitis
50 pro primogenitis filiorum Israel, mille trecentorum sexagintaquinque siclorum
iuxta pondus Sanctuarii. 51 et dedit eam Aaron et filiis eius iuxta verbum quod
præceperat sibi Dominus.

4. Officia Levitarum, 4, 1—33.

Filiorum Caath. 4. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: 2 Tolle summam
filiorum Caath de medio Levitarum per domos et familias suas, 3 a trigesimo anno
et supra, usque ad quinquagesimum annum, omnium qui ingrediuntur ut stent et
ministrent in tabernaculo fœderis. 4 Hic est cultus filiorum Caath: Tabernaculum
fœderis, et Sanctum sanctorum 5 ingredientur Aaron et filii eius, quando movenda
sunt castra, et deponent velum quod pendet ante fores, involventque eo arcam
testimonii, 6 et operient rursum velamine ianthinarum pellium, extendentque
desuper pallium totum hyacinthinum, et inducent vectes. 7 Mensam quoque
propositionis involvent hyacinthino pallio, et ponent cum ea thuribula et mortariola,
cyathos et crateras ad liba fundenda: panes semper in ea erunt: 8 extendentque
desuper pallium coccineum, quod rursum operient velamento ianthinarum pellium,
et inducent vectes. 9 Sument et pallium hyacinthinum quo operient candelabrum
cum lucernis et forcipibus suis et emunctoriis et cunctis vasis olei, quæ ad concinnandas
lucernas necessaria sunt: 10 et super omnia ponent operimentum ianthinarum
pellium, et inducent vectes. 11 Nec non et altare aureum involvent hyacinthino

47 [a]Ex 30, 13; Lv 27, 25; Ez 45, 12.

vestimento, et extendent desuper operimentum ianthinarum pellium, inducentque
vectes. 12 Omnia vasa, quibus ministratur in Sanctuario, involvent hyacinthino
pallio, et extendent desuper operimentum ianthinarum pellium, inducentque vectes.
13 Sed et altare mundabunt cinere, et involvent illud purpureo vestimento, 14 ponent-
que cum eo omnia vasa, quibus in ministerio eius utuntur, id est, ignium receptacula,
fuscinulas ac tridentes, uncinos et batilla. Cuncta vasa altaris operient simul velamine
ianthinarum pellium, et inducent vectes. 15 Cumque involverint Aaron et filii
eius Sanctuarium et omnia vasa eius in commotione castrorum, tunc intrabunt
[a]filii Caath ut portent involuta: et non tangent vasa Sanctuarii, ne moriantur.
Ista sunt onera filiorum Caath in tabernaculo fœderis: 16 super quos erit Eleazar
filius Aaron sacerdotis, ad cuius curam pertinet oleum ad concinnandas lucernas,
et compositionis incensum, et sacrificium, quod semper offertur, et oleum unctionis,
et quidquid ad cultum tabernaculi pertinet, omniumque vasorum, quæ in Sanctuario
sunt. 17 Locutusque est Dominus ad Moysen, et Aaron, dicens: 18 Nolite perdere
populum Caath de medio Levitarum: 19 sed hoc facite eis, ut vivant, et non morian-
tur, si tetigerint Sancta sanctorum. Aaron et filii eius intrabunt, ipsique disponent
opera singulorum, et divident quid portare quis debeat. 20 Alii nulla curiositate
videant quæ sunt in Sanctuario priusquam involvantur, alioquin morientur.

21 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 22 Tolle summam etiam filiorum filiorum Gerson.
Gerson per domos ac familias et cognationes suas, 23 a triginta annis et supra,
usque ad annos quinquaginta. Numera omnes qui ingrediuntur et ministrant
in tabernaculo fœderis. 24 Hoc est officium familiæ Gersonitarum, 25 ut portent
cortinas tabernaculi et tectum fœderis operimentum aliud, et super omnia velamen
ianthinum tentoriumque quod pendet in introitu tabernaculi fœderis, 26 cortinas
atrii, et velum in introitu quod est ante tabernaculum. Omnia quæ ad altare pertinent
funiculos, et vasa ministerii, 27 iubente Aaron et filiis eius, portabunt filii Ger-
son: et scient singuli cui debeant oneri mancipari. 28 Hic est cultus familiæ Ger-
sonitarum in tabernaculo fœderis, eruntque sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis.

29 Filios quoque Merari per familias et domos patrum suorum recensebis 30 a tri- filiorum Merari.
ginta annis et supra, usque ad annos quinquaginta, omnes qui ingrediuntur ad
officium ministerii sui et cultum fœderis testimonii. 31 Hæc sunt onera eorum:
Portabunt tabulas tabernaculi et vectes eius, columnas ac bases earum, 32 columnas
quoque atrii per circuitum cum basibus et paxillis et funibus suis. Omnia vasa et
supellectilem ad numerum accipient, sicque portabunt. 33 Hoc est officium familiæ
Meraritarum et ministerium in tabernaculo fœderis: eruntque sub manu Ithamar
filii Aaron sacerdotis.

5. Numerus ministrantium, 4, 34—49.

34 Recensuerunt igitur Moyses et Aaron et principes synagogæ filios Caath Filiorum Caath,
per cognationes et domos patrum suorum 35 a triginta annis et supra, usque ad
annum quinquagesimum, omnes qui ingrediuntur ad ministerium tabernaculi
fœderis: 36 et inventi sunt duo millia septingenti quinquaginta. 37 Hic est numerus
populi Caath qui intrant tabernaculum fœderis: hos numeravit Moyses et Aaron
iuxta sermonem Domini per manum Moysi.

38 Numerati sunt et filii Gerson per cognationes et domos patrum suorum, filiorum Gerson,
39 a triginta annis et supra, usque ad quinquagesimum annum, omnes qui ingre-
diuntur ut ministrent in tabernaculo fœderis: 40 et inventi sunt duo millia sexcenti
triginta. 41 Hic est populus Gersonitarum, quos numeraverunt Moyses et Aaron
iuxta verbum Domini.

42 Numerati sunt et filii Merari per cognationes et domos patrum suorum filiorum Merari,
43 a triginta annis et supra, usque ad annum quinquagesimum, omnes qui ingre-
diuntur ad explendos ritus tabernaculi fœderis: 44 et inventi sunt tria millia ducenti.
45 hic est numerus filiorum Merari, quos recensuerunt Moyses et Aaron iuxta im-
perium Domini per manum Moysi.

4, *15* [a] 1 Par 15, 15.

omnium ministrantium.

[46] Omnes qui recensiti sunt de Levitis, et quos recenseri fecit ad nomen Moyses
et Aaron, et principes Israel per cognationes et domos patrum suorum [47] a triginta
annis et supra, usque ad annum quinquagesimum, ingredientes ad ministerium
tabernaculi, et onera portanda, [48] fuerunt simul octo millia quingenti octoginta.
[49] Iuxta verbum Domini recensuit eos Moyses, unumquemque iuxta officium et
onera sua, sicut præceperat ei Dominus.

II. Pronuntiatio præceptorum variorum, 5, 1—9, 14.

1. De munditia, restitutione, zelotypia, 5, 1—31.

Immundi separandi sunt,

5. [1] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: [2] Præcipe filiis Israel,
ut eiiciant de castris omnem leprosum, et qui semine fluit, pollutusque est super
mortuo: [3] tam masculum quam feminam eiicite de castris, ne contaminent ea
cum habitaverim vobiscum. [4] Feceruntque ita filii Israel, et eiecerunt eos extra
castra, sicut locutus erat Dominus Moysi.

quid et cui restituendum sit,

[5] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: [6] Loquere ad filios Israel:
Vir, sive mulier, cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent hominibus accidere,
et per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint,
[7] confitebuntur peccatum suum, et reddent ipsum caput, quintamque partem
desuper ei, in quem peccaverint. [8] Sin autem non fuerit qui recipiat, dabunt
Domino, et erit sacerdotis, excepto ariete, qui offertur pro expiatione, ut sit placabilis
hostia. [9] Omnes quoque primitiæ, quas offerunt filii Israel, ad sacerdotem pertinent:
[10] et quidquid in Sanctuarium offertur a singulis, et traditur manibus sacerdotis,
ipsius erit.

zelotypus uxorem ad sacerdotem adducat.

[11] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: [12] Loquere ad filios Israel,
et dices ad eos: Vir, cuius uxor erraverit, maritumque contemnens [13] dormierit
cum altero viro, et hoc maritus deprehendere non quiverit, sed latet adulterium,
et testibus argui non potest, quia non est inventa in stupro: [14] si spiritus zelotypiæ
concitaverit virum contra uxorem suam, quæ vel polluta est, vel falsa suspicione
appetitur, [15] adducet eam ad sacerdotem, et offeret oblationem pro illa decimam
partem sati farinæ hordeaceæ: non fundet super eam oleum, nec imponet thus:
quia sacrificium zelotypiæ est, et oblatio investigans adulterium. [16] Offeret igitur
eam sacerdos, et statuet coram Domino. [17] assumetque aquam sanctam in vase
fictili, et pauxillum terræ de pavimento tabernaculi mittet in eam. [18] Cumque
steterit mulier in conspectu Domini, discooperiet caput eius, et ponet super manus
illius sacrificium recordationis, et oblationem zelotypiæ: ipse autem tenebit aquas
amarissimas, in quibus cum execratione maledicta congessit. [19] adiurabitque eam,
et dicet: Si non dormivit vir alienus tecum, et si non polluta es deserto mariti
thoro, non te nocebunt aquæ istæ amarissimæ, in quas maledicta congessi. [20] Sin
autem declinasti a viro tuo, atque polluta es, et concubuisti cum altero viro:
[21] his maledictionibus subiacebis: Det te Dominus in maledictionem, exemplumque
cunctorum in populo suo: putrescere faciat femur tuum, et tumens uterus tuus
disrumpatur. [22] ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, et utero tumescente
putrescat femur. Et respondebit mulier, Amen, amen. [23] Scribetque sacerdos in
libello ista maledicta, et delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congessit,
[24] et dabit ei bibere. Quas cum exhauserit, [25] tollet sacerdos de manu eius sacrificium
zelotypiæ, et elevabit illud coram Domino, imponetque illud super altare:
ita dumtaxat ut prius, [26] pugillum sacrificii tollat de eo, quod offertur, et incendat
super altare: et sic potum det mulieri aquas amarissimas. [27] Quas cum biberit,
si polluta est, et contempto viro adulterii rea, pertransibunt eam aquæ maledictionis,
et inflato ventre computrescet femur: eritque mulier in maledictionem, et in exemplum
omni populo. [28] Quod si polluta non fuerit, erit innoxia, et faciet liberos.
[29] Ista est lex zelotypiæ. Si declinaverit mulier a viro suo, et si polluta fuerit,
[30] maritusque zelotypiæ spiritu concitatus adduxerit eam in conspectu Domini,
et fecerit ei sacerdos iuxta omnia quæ scripta sunt: [31] maritus absque culpa erit,
et illa recipiet iniquitatem suam.

2. De nazaræis et benedictione sacerdotali, 6, 1—27.

6. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Loquere ad filios Israel, Nazaræorum abstinentia,
et dices ad eos: Vir, sive mulier, cum fecerint votum ut sanctificentur, et se voluerint
Domino consecrare: 3 a vino, et omni, quod inebriare potest, abstinebunt. Acetum
ex vino, et ex qualibet alia potione, et quidquid de uva exprimitur, non bibent:
uvas recentes siccasque non comedent 4 cunctis diebus quibus ex voto Domino
consecrantur: quidquid ex vinea esse potest, ab uva passa usque ad acinum non
comedent. 5 Omni tempore separationis suæ [a]novacula non transibit per caput
eius usque ad completum diem, quo Domino consecratur. Sanctus erit, crescente
cæsarie capitis eius. 6 Omni tempore consecrationis suæ super mortuum non
ingredietur, 7 nec super patris quidem et matris et fratris sororisque funere contaminabitur,
quia consecratio Dei sui super caput eius est. 8 Omnibus diebus
separationis suæ sanctus erit Domino.

9 Sin autem mortuus fuerit subito quispiam coram eo, polluetur caput con- pollutorum purgatio,
secrationis eius: quod radet illico in eadem die purgationis suæ, et rursum septima.
10 in octava autem die offeret duos turtures, vel duos pullos columbæ sacerdoti
in introitu fœderis testimonii. 11 facietque sacerdos unum pro peccato, et alterum
in holocaustum, et deprecabitur pro eo, quia peccavit super mortuo: sancti-
ficabitque caput eius in die illo: 12 et consecrabit Domino dies separationis illius,
offerens agnum anniculum pro peccato: ita tamen ut dies priores irriti fiant, quoniam
polluta est sanctificatio eius.

13 Ista est lex consecrationis. Cum dies, quos ex voto decreverat, complebuntur: sacrificium voto soluto offerendum,
adducet eum ad ostium tabernaculi fœderis, 14 et offeret oblationem eius Domino,
agnum anniculum immaculatum in holocaustum, et ovem anniculam immaculatam
pro peccato, et arietem immaculatum, hostiam pacificam, 15 canistrum quoque
panum azymorum qui conspersi sint oleo, et lagana absque fermento uncta oleo,
ac libamina singulorum: 16 quæ offeret sacerdos coram Domino, et faciet tam
pro peccato, quam in holocaustum. 17 Arietem vero immolabit hostiam pacificam
Domino, offerens simul canistrum azymorum, et libamenta quæ ex more debentur.
18 [b]Tunc radetur nazaræus ante ostium tabernaculi fœderis cæsarie consecrationis
suæ: tolletque capillos eius, et ponet super ignem, qui est suppositus sacrificio
pacificorum. 19 Et armum coctum arietis, tortamque absque fermento unam
de canistro, et laganum azymum unum, et tradet in manus nazaræi, postquam
rasum fuerit caput eius. 20 Susceptaque rursum ab eo, elevabit in conspectu
Domini: et sanctificata sacerdotis erunt, sicut pectusculum, quod separari iussum
est, et femur. post hæc potest bibere nazaræus vinum.

21 Ista est lex nazaræi, cum voverit oblationem suam Domino tempore con- reliqua;
secrationis suæ, exceptis his, quæ invenerit manus eius. iuxta quod mente devoverat,
ita faciet ad perfectionem sanctificationis suæ.

22 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 23 Loquere Aaron et filiis forma benedictionis sacerdotalis.
eius: Sic benedicetis filiis Israel, et dicetis eis: 24 [c]Benedicat tibi Dominus, et
custodiat te. 25 Ostendat Dominus faciem suam tibi, et misereatur tui. 26 Convertat
Dominus vultum suum ad te, et det tibi pacem. 27 Invocabuntque nomen meum
super filios Israel, et ego benedicam eis.

3. De oblationibus principum Israel, 7, 1—89.

7. 1 Factum [d]est autem in die qua complevit Moyses tabernaculum, et erexit Plaustra et boves Levitis tradenda,
illud: unxitque et sanctificavit cum omnibus vasis suis, altare similiter et omnia
vasa eius. 2 Obtulerunt principes Israel et capita familiarum, qui erant per singulas
tribus, præfectique eorum, qui numerati fuerant, 3 munera coram Domino sex
plaustra tecta cum duodecim bobus. Unum plaustrum obtulere duo duces, et
unum bovem singuli, obtuleruntque ea in conspectu tabernaculi. 4 Ait autem
Dominus ad Moysen: 5 Suscipe ab eis ut serviant in ministerio tabernaculi, et
trades ea Levitis iuxta ordinem ministerii sui. 6 Itaque cum suscepisset Moyses

6, *5* [a]Idc 13, 5. — *18* [b]Act 21, 24. — *24* [c]Sir 36, 19. — 7, *1* [d]Ex 40, 16.

plaustra et boves, tradidit eos Levitis. 7 Duo plaustra et quattuor boves dedit
filiis Gerson, iuxta id quod habebant necessarium. 8 quattuor alia plaustra, et
octo boves dedit filiis Merari secundum officia et cultum suum, sub manu Itha-
mar filii Aaron sacerdotis. 9 filiis autem Caath non dedit plaustra et boves: quia
in Sanctuario serviunt, et onera propriis portant humeris.

reliqua separatim offerenda 10 Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris, die qua unctum est, ob-
lationem suam ante altare. 11 Dixitque Dominus ad Moysen: Singuli duces per
singulos dies offerant munera in dedicationem altaris.

a Nahasson. 12 Primo die obtulit oblationem suam Nahasson filius Aminadab de tribu
Iuda: 13 fueruntque in ea acetabulum argenteum pondo centum triginta siclorum,
phiala argentea habens septuaginta siclos iuxta pondus Sanctuarii, utrumque
plenum simila conspersa oleo in sacrificium: 14 mortariolum ex decem siclis aureis
plenum incenso: 15 bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holo-
caustum: 16 hircumque pro peccato: 17 et in sacrificio pacificorum boves duos,
arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc est oblatio Nahasson
filii Aminadab.

a Nathanael. 18 Secundo die obtulit Nathanael filius Suar, dux de tribu Issachar, 19 aceta-
bulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem
septuaginta siclos, iuxta pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa
oleo in sacrificium: 20 mortariolum aureum habens decem siclos plenum incenso:
21 bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum: 22 hircumque
pro peccato: 23 et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Nathanael filii Suar.

ab Eliab, 24 Tertio die princeps filiorum Zabulon Eliab filius Helon, 25 obtulit acetabulum
argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem sep-
tuaginta siclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo
in sacrificium: 26 mortariolum aureum appendens decem siclos plenum incenso:
27 bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum: 28 hircum-
que pro peccato: 29 et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque. hæc est oblatio Eliab filii Helon.

ab Elisur, 30 Die quarto princeps filiorum Ruben, Elisur filius Sedeur 31 obtulit ace-
tabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem
septuaginta siclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo
in sacrificium: 32 mortariolum aureum appendens decem siclos plenum incenso:
33 bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum: 34 hircumque
pro peccato: 35 et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Elisur filii Sedeur.

a Salamiel, 36 Die quinto princeps filiorum Simeon Salamiel filius Surisaddai 37 obtulit
acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam
habentem septuaginta siclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila
conspersa oleo in sacrificium: 38 mortariolum aureum appendens decem siclos
plenum incenso: 39 bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holo-
caustum: 40 hircumque pro peccato: 41 et in hostias pacificorum boves duos,
arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Salamiel
filii Surisaddai.

ab Eliasaph, 42 Die sexto princeps filiorum Gad, Eliasaph filius Duel 43 obtulit acetabulum
argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem sep-
tuaginta siclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo
in sacrificium: 44 mortariolum aureum appendens decem siclos plenum incenso:
45 bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum: 46 hircumque
pro peccato: 47 et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque,
agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Eliasaph filii Duel.

ab Elisama, 48 Die septimo princeps filiorum Ephraim, Elisama filius Ammiud 49 obtulit
acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam
habentem septuaginta siclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila
conspersa oleo in sacrificium: 50 mortariolum aureum appendens decem siclos

plenum incenso: 51 bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holo-
caustum: 52 hircumque pro peccato: 53 et in hostias pacificorum, boves duos,
arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Elisama
filii Ammiud.

54 Die octavo, princeps filiorum Manasse, Gamaliel filius Phadassur, 55 obtulit a Gamaliel,
acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam
habentem septuaginta siclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila con-
spersa oleo in sacrificium: 56 mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum
incenso: 57 bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum:
58 hircumque pro peccato: 59 et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque,
hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Gamaliel filii Phadassur.

60 Die nono princeps filiorum Beniamin, Abidan filius Gedeonis, 61 obtulit ab Abidan,
acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam
habentem septuaginta siclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila
conspersa oleo in sacrificium: 62 et mortariolum aureum appendens decem siclos
plenum incenso: 63 bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holo-
caustum: 64 hircumque pro peccato: 65 et in hostias pacificorum boves duos,
arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Abidan
filii Gedeonis.

66 Die decimo princeps filiorum Dan, Ahiezer filius Ammisaddai 67 obtulit ab Ahiezer,
acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam
habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila
conspersa oleo in sacrificium: 68 mortariolum aureum appendens decem siclos
plenum incenso: 69 bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holo-
caustum: 70 hircumque pro peccato: 71 et in hostias pacificorum boves duos,
arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Ahiezer
filii Ammisaddai.

72 Die undecimo princeps filiorum Aser, Phegiel filius Ochran 73 obtulit a Phegiel,
acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam
habentem septuaginta siclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila con-
spersa oleo in sacrificium: 74 mortariolum aureum appendens decem siclos plenum
incenso: 75 bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum:
76 hircumque pro peccato: 77 et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque,
hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Phegiel filii Ochran.

78 Die duodecimo princeps filiorum Nephthali, Ahira filius Enan 79 obtulit ab Ahira;
acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam
habentem septuaginta siclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila oleo
conspersa in sacrificium: 80 mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum
incenso: 81 bovem de armento, et arietem, et agnum anniculum in holocaustum:
82 hircumque pro peccato: 83 et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque,
hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Ahira filii Enan.

84 Hæc in dedicatione altaris oblata sunt a principibus Israel, in die qua munera in summam
consecratum est, acetabula argentea duodecim: phialæ argenteæ duodecim: mor- rediguntur;
tariola aurea duodecim: 85 ita ut centum triginta siclos argenti haberet unum
acetabulum, et septuaginta siclos haberet una phiala: id est, in commune vasorum
omnium ex argento sicli duo millia quadringenti, pondere Sanctuarii. 86 mortariola
aurea duodecim plena incenso denos siclos appendentia pondere Sanctuarii: id
est, simul auri sicli centum viginti: 87 boves de armento in holocaustum duodecim,
arietes duodecim, agni anniculi duodecim, et libamenta eorum: hirci duodecim
pro peccato. 88 In hostias pacificorum, boves viginti quattuor, arietes sexaginta,
hirci sexaginta, agni anniculi sexaginta. Hæc oblata sunt in dedicatione altaris,
quando unctum est.

89 Cumque ingrederetur Moyses tabernaculum fœderis, ut consuleret oraculum, Moyses vocem Dei
audiebat vocem loquentis ad se de propitiatorio quod erat super arcam testimonii audiebat.
inter duos Cherubim, unde et loquebatur ei.

4. De lucernis candelabri ac Levitis, 8, 1—26.

Lucernarum collocatio; 8. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Loquere Aaron, et dices
ad eum: Cum posueris septem lucernas, candelabrum in australi parte erigatur.
Hoc igitur præcipe ut lucernæ contra boream e regione respiciant ad mensam
panum propositionis, contra eam partem, quam candelabrum respicit, lucere
debebunt. 3 Fecitque Aaron, et imposuit lucernas super candelabrum, ut præceperat
Dominus Moysi. 4 Hæc autem erat factura candelabri, ex auro ductili, tam medius
stipes, quam cuncta quæ ex utroque calamorum latere nascebantur: iuxta exemplum
quod ostendit Dominus Moysi, ita operatus est candelabrum.
Levitarum consecratio, 5 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: 6 Tolle Levitas de medio filiorum
Israel, et purificabis eos 7 iuxta hunc ritum: Aspergantur aqua lustrationis,
et radant omnes pilos carnis suæ. Cumque laverint vestimenta sua, et mundati
fuerint, 8 tollent bovem de armentis, et libamentum eius similam oleo conspersam:
bovem autem alterum de armento tu accipies pro peccato: 9 et applicabis Levitas
coram tabernaculo fœderis, convocata omni multitudine filiorum Israel. 10 Cumque
Levitæ fuerint coram Domino, ponent filii Israel manus suas super eos. 11 et offeret
Aaron Levitas, munus in conspectu Domini a filiis Israel, ut serviant in ministerio
eius. 12 Levitæ quoque ponent manus suas super capita boum, e quibus unum
facies pro peccato, et alterum in holocaustum Domini, ut depreceris pro eis.
13 Statuesque Levitas in conspectu Aaron et filiorum eius, et consecrabis oblatos
Domino, 14 ac separabis de medio filiorum Israel, ut sint mei. 15 et postea ingre-
dientur tabernaculum fœderis, ut serviant mihi. Sicque purificabis et consecrabis
eos in oblationem Domini: quoniam dono donati sunt mihi a filiis Israel. 16 [a]Pro
primogenitis quæ aperiunt omnem vulvam in Israel, accepi eos. 17 Mea sunt enim
omnia primogenita filiorum Israel, tam ex hominibus quam ex iumentis. Ex die
quo percussi omne primogenitum in Terra Ægypti, sanctificavi eos mihi: 18 et
tuli Levitas pro cunctis primogenitis filiorum Israel: 19 tradidique eos dono Aaron
et filiis eius de medio populi, ut serviant mihi pro Israel in tabernaculo fœderis,
et orent pro eis ne sit in populo plaga, si ausi fuerint accedere ad Sanctuarium.
20 Feceruntque Moyses et Aaron et omnis multitudo filiorum Israel super Levitis
quæ præceperat Dominus Moysi: 21 purificatique sunt, et laverunt vestimenta
sua. Elevavitque eos Aaron in conspectu Domini, et oravit pro eis, 22 ut purificati
ingrederentur ad officia sua in tabernaculum fœderis coram Aaron et filiis eius.
Sicut præceperat Dominus Moysi de Levitis, ita factum est.
ministrantium ætas. 23 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 24 Hæc est lex Levitarum,
A viginti quinque annis et supra, ingredientur ut ministrent in tabernaculo fœderis.
25 Cumque quinquagesimum annum ætatis impleverint, servire cessabunt: 26 erunt-
que ministri fratrum suorum in tabernaculo fœderis, ut custodiant quæ sibi fuerint
commendata, opera autem ipsa non faciant. Sic dispones Levitis in custodiis suis.

5. De tempore celebrationis paschatis, 9, 1—14.

Pro mundis Israelitis, 9. 1 Locutus est Dominus ad Moysen in deserto Sinai anno secundo, postquam
egressi sunt de Terra Ægypti, mense primo dicens: 2 [b]Faciant filii Israel Phase
in tempore suo, 3 quartadecima die mensis huius ad vesperam, iuxta omnes cere-
monias et iustificationes eius. 4 Præcepitque Moyses filiis Israel ut facerent Phase.
5 Qui fecerunt tempore suo: quartadecima die mensis ad vesperam in monte Sinai.
Iuxta omnia quæ mandaverat Dominus Moysi, fecerunt filii Israel.
pro immundis et itinerantibus, 6 Ecce autem quidam immundi super anima hominis, qui non poterant facere
Phase in die illo, accedentes ad Moysen et Aaron, 7 dixerunt eis: Immundi sumus
super anima hominis, quare fraudamur ut non valeamus oblationem offerre Domino
in tempore suo inter filios Israel? 8 Quibus respondit Moyses: State ut consulam
quid præcipiat Dominus de vobis. 9 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
10 Loquere filiis Israel: Homo qui fuerit immundus super anima, sive in via procul
in gente vestra, faciat Phase Domino 11 in mense secundo, quartadecima die

8, *16* [a]Ex 13, 2; Sup 3, 13; Lc 2, 23. — 9, *2* [b]Ex 12, 3.

mensis ad vesperam: cum azymis et lactucis agrestibus comedent illud: 12 non
relinquent ex eo quippiam usque mane, [a]et os eius non confringent, omnem ritum
Phase observabunt.
13 Si quis autem et mundus est, et in itinere non fuit, et tamen non fecit Phase, pro advenis.
exterminabitur anima illa de populis suis, quia sacrificium Domino non obtulit
tempore suo: peccatum suum ipse portabit. 14 Peregrinus quoque et advena si
fuerint apud vos, facient Phase Domino iuxta ceremonias et iustificationes eius.
Præceptum idem erit apud vos tam advenæ quam indigenæ.

III. Signa itineris faciendi, 9, 15—10, 10.

15 [b]Igitur die qua erectum est tabernaculum, operuit illud nubes. A vespere Motio nubis.
autem super tentorium erat quasi species ignis usque mane. 16 sic fiebat iugiter:
per diem operiebat illud nubes, et per noctem quasi species ignis. 17 Cumque
ablata fuisset nubes, quæ tabernaculum protegebat, tunc proficiscebantur filii
Israel: et in loco ubi stetisset nubes, ibi castrametabantur. 18 Ad imperium Domini
proficiscebantur, et ad imperium illius figebant tabernaculum. [c]Cunctis diebus
quibus stabat nubes super tabernaculum, manebant in eodem loco: 19 et si evenisset
ut multo tempore maneret super illud, erant filii Israel in excubiis Domini, et non
proficiscebantur 20 quot diebus fuisset nubes super tabernaculum. Ad imperium
Domini erigebant tentoria, et ad imperium illius deponebant. 21 Si fuisset nubes
a vespere usque mane, et statim diluculo tabernaculum reliquisset, proficiscebantur:
et, si post diem et noctem recessisset, dissipabant tentoria. 22 Si vero biduo aut
uno mense vel longiori tempore fuisset super tabernaculum, manebant filii Israel
in eodem loco, et non proficiscebantur: statim autem ut recessisset, movebant
castra. 23 Per verbum Domini figebant tentoria, et per verbum illius proficiscebantur:
erantque in excubiis Domini iuxta imperium eius per manum Moysi.
10. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Fac tibi duas tubas clangor tubarum.
argenteas ductiles, quibus convocare possis multitudinem quando movenda sunt
castra. 3 Cumque increpueris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad ostium
tabernaculi fœderis. 4 Si semel clangueris, venient ad te principes, et capita multi-
tudinis Israel. 5 Si autem prolixior atque concisus clangor increpuerit, movebunt
castra primi qui sunt ad orientalem plagam. 6 In secundo autem sonitu et pari
ululatu tubæ, levabunt tentoria qui habitant ad meridiem, et iuxta hunc modum
reliqui facient, ululantibus tubis in profectionem. 7 Quando autem congregandus
est populus, simplex tubarum clangor erit, et non concise ululabunt. 8 Filii autem
Aaron sacerdotes clangent tubis: eritque hoc legitimum sempiternum in genera-
tionibus vestris. 9 Si exieritis ad bellum de terra vestra contra hostes qui dimicant
adversum vos, clangetis ululantibus tubis, et erit recordatio vestri coram Domino
Deo vestro, ut eruamini de manibus inimicorum vestrorum. 10 Si quando habebitis
epulum, et dies festos, et calendas, canetis tubis super holocaustis, et pacificis
victimis, ut sint vobis in recordationem Dei vestri, ego Dominus Deus vester.

PARS SECUNDA.
Iter a Sina usque Moab, 10, 11—21, 35.

I. Iter a Sina usque Cades, 10, 11—14, 45.

1. Profectio populi Israel, 10, 11—36.

11 Anno secundo, mense secundo, vigesima die mensis elevata est nubes de Tribus Israel
tabernaculo fœderis: 12 profectique sunt filii Israel per turmas suas de deserto
Sinai, et recubuit nubes in solitudine Pharan. 13 Moveruntque castra primi iuxta
imperium Domini in manu Moysi. 14 [d]Filii Iuda per turmas suas: quorum princeps
erat Nahasson filius Aminadab. 15 In tribu filiorum Issachar fuit princeps Natha-

12 [a]Ex 12, 46; Io 19, 36. — *15* [b]Ex 40, 16. — *18* [c]1 Cor 10, 1. — **10,** *14* [d]Sup 1, 7.

nael filius Suar. 16 In tribu Zabulon erat princeps Eliab filius Helon. 17 Depo-
situmque est tabernaculum, quod portantes egressi sunt filii Gerson et Merari.
18 Profectique sunt et filii Ruben, per turmas et ordinem suum: quorum princeps
erat Helisur filius Sedeur. 19 In tribu autem filiorum Simeon, princeps fuit Salamiel
filius Surisaddai. 20 Porro in tribu Gad erat princeps Eliasaph filius Duel. 21 Pro-
fectique sunt et Caathitæ portantes Sanctuarium. Tamdiu tabernaculum portabatur,
donec venirent ad erectionis locum. 22 Moverunt castra et filii Ephraim per turmas
suas, in quorum exercitu princeps erat Elisama filius Ammiud. 23 In tribu autem
filiorum Manasse princeps fuit Gamaliel filius Phadassur. 24 et in tribu Beniamin
erat dux Abidan filius Gedeonis. 25 Novissimi castrorum omnium profecti sunt
filii Dan per turmas suas, in quorum exercitu princeps fuit Ahiezer filius Am-
misaddai. 26 In tribu autem filiorum Aser erat princeps Phegiel filius Ochran.
27 Et in tribu filiorum Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan. 28 Hæc sunt
castra, et profectiones filiorum Israel per turmas suas quando egrediebantur.
cum Hobab 29 Dixitque Moyses Hobab filio Raguel Madianitæ, cognato suo: Proficiscimur
ad locum, quem Dominus daturus est nobis: veni nobiscum, ut benefaciamus
tibi: quia Dominus bona promisit Israeli. 30 Cui ille respondit: Non vadam tecum,
sed revertar in terram meam, in qua natus sum. 31 Et ille: Noli, inquit, nos relin-
quere: tu enim nosti in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, et eris
ductor noster. 32 Cumque nobiscum veneris, quidquid optimum fuerit ex opibus,
quas nobis traditurus est Dominus, dabimus tibi.
prospere incedunt. 33 Profecti sunt ergo de Monte Domini viam trium dierum, arcaque fœderis
Domini præcedebat eos, per dies tres providens castrorum locum. 34 Nubes quoque
Domini super eos erat per diem cum incederent. 35 Cumque elevaretur arca,
dicebat Moyses: [a]Surge Domine, et dissipentur inimici tui, et fugiant qui oderunt
te, a facie tua. 36 Cum autem deponeretur, aiebat: Revertere Domine ad multi-
tudinem exercitus Israel.

2. Murmuratio totius populi, 11, 1—34.

Murmur propter laborem **11.** 1 Interea ortum est [b]murmur populi, quasi dolentium pro labore, contra
Dominum. Quod cum audisset Dominus, iratus est. Et [c]accensus in eos ignis Domini
devoravit extremam castrorum partem. 2 Cumque clamasset populus ad Moysen,
oravit Moyses ad Dominum, et absorptus est ignis. 3 Vocavitque nomen loci illius,
Incensio: eo quod incensus fuisset contra eos ignis Domini.
et propter cibum. 4 Vulgus quippe promiscuum, quod ascenderat cum eis, flagravit desiderio,
sedens et flens, iunctis sibi pariter filiis Israel, et ait: [d]Quis dabit nobis ad vescendum
carnes? 5 Recordamur piscium quos comedebamus in Ægypto gratis: in mentem
nobis veniunt cucumeres, et pepones, porrique et cepe, et allia. 6 Anima nostra
arida est, nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man. 7 [e]Erat autem Man quasi
semen coriandri, coloris bdellii. 8 Circuibatque populus, et colligens illud, frange-
bat mola, sive terebat in mortario, coquens in olla, et faciens ex eo tortulas saporis
quasi panis oleati. 9 Cumque descenderet nocte super castra ros, descendebat
pariter et Man.
colloquium Moysis ac Dei. 10 Audivit ergo Moyses flentem populum per familias, singulos per ostia tentorii
sui. Iratusque est furor Domini valde: sed et Moysi intoleranda res visa est. 11 et
ait ad Dominum: Cur afflixisti servum tuum? quare non invenio gratiam coram
te? et cur imposuisti pondus universi populi huius super me? 12 Numquid ego
concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi: Porta eos in
sinu tuo sicut portare solet nutrix infantulum, et defer in terram, pro qua iurasti
patribus eorum? 13 Unde mihi carnes ut dem tantæ multitudini? flent contra
me, dicentes: Da nobis carnes ut comedamus. 14 Non possum solus sustinere
omnem hunc populum, quia gravis est mihi. 15 Sin aliter tibi videtur, obsecro
ut interficias me, et inveniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis. 16 Et

35 [a]Ps 67, 2. — **11,** *1* [b]Ps 77, 19. — [c]Ps 77, 21. — *4* [d]1 Cor 10, 3. — *7* [e]Ex 16, 14:
Ps 77, 24; Sap 16, 20; Io 6, 31.

dixit Dominus ad Moysen: Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel,
quos tu nosti quod senes populi sint ac magistri: et duces eos ad ostium tabernaculi
fœderis, faciesque ibi stare tecum. 17 ut descendam et loquar tibi: et auferam de
spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi, et non tu solus graveris.
18 Populo quoque dices: Sanctificamini: cras comedetis carnes. ego enim audivi
vos dicere: Quis dabit nobis escas carnium? bene nobis erat in Ægypto. Ut det
vobis Dominus carnes, et comedatis: 19 non uno die, nec duobus, vel quinque
aut decem, nec viginti quidem, 20 sed usque ad mensem dierum, donec exeat per
nares vestras, et vertatur in nauseam, eo quod repuleritis Dominum, qui in medio
vestri est, et fleveritis coram eo, dicentes: Quare egressi sumus ex Ægypto? 21 Et
ait Moyses: Sexcenta millia peditum huius populi sunt. et tu dicis: Dabo eis esum
carnium mense integro? 22 [a]Numquid ovium et boum multitudo cædetur, ut
possit sufficere ad cibum? vel omnes pisces maris in unum congregabuntur, ut
eos satient? 23 Cui respondit Dominus: [b]Numquid manus Domini invalida est?
Iam nunc videbis utrum meus sermo opere compleatur.

24 Venit igitur Moyses, et narravit populo verba Domini, congregans septuaginta electio
viros de senibus Israel, quos stare fecit circa tabernaculum. 25 Descenditque septuaginta virorum,
Dominus per nubem, et locutus est ad eum, auferens de spiritu qui erat in Moyse,
et dans septuaginta viris. Cumque requievisset in eis Spiritus, prophetaverunt,
nec ultra cessaverunt. 26 Remanserant autem in castris duo viri, quorum unus
vocabatur Eldad, et alter Medad, super quos requievit Spiritus. nam et ipsi descripti
fuerant, et non exierant ad tabernaculum. 27 Cumque prophetarent in castris,
cucurrit puer, et nunciavit Moysi, dicens: Eldad et Medad prophetant in castris.
28 Statim Iosue filius Nun, minister Moysi, et electus e pluribus, ait: Domine mi
Moyses prohibe eos. 29 At ille: Quid, inquit, æmularis pro me? quis tribuat ut
omnis populus prophetet, et det eis Dominus Spiritum suum? 30 Reversusque
est Moyses, et maiores natu Israel in castra.

31 [c]Ventus autem egrediens a Domino arreptas trans mare coturnices detulit, nex
et demisit in castra itinere quantum uno die confici potest, ex omni parte castrorum concupiscentium
per circuitum, volabantque in aere duobus cubitis altitudine super terram. 32 Surgens carnes.
ergo populus toto die illo, et nocte, ac die altero, congregavit coturnicum, qui
parum, decem coros: et siccaverunt eas per gyrum castrorum. 33 [d]Adhuc carnes
erant in dentibus eorum, nec defecerat huiuscemodi cibus: et ecce furor Domini
concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis. 34 Vocatusque est ille
locus, Sepulchra concupiscentiæ: ibi enim sepelierunt populum qui desideraverat.
Egressi autem de Sepulchris concupiscentiæ, venerunt in Haseroth, et manserunt ibi.

3. Murmuratio Mariæ et Aaron, 12, 1—15.

12. 1 Locutaque est Maria et Aaron contra Moysen propter uxorem eius Moyses a
Æthiopissam, 2 et dixerunt: Num per solum Moysen locutus est Dominus? nonne Domino laudatur,
et nobis similiter est locutus? Quod cum audisset Dominus, (3 Erat enim Moyses
vir mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra) 4 statim locutus
est ad eum, et ad Aaron et Mariam: Egredimini vos tantum tres ad tabernaculum
fœderis. Cumque fuissent egressi, 5 descendit Dominus in columna nubis, et stetit
in introitu tabernaculi vocans Aaron et Mariam. Qui cum issent, 6 dixit ad eos:
Audite sermones meos: Si quis fuerit inter vos propheta Domini, in visione apparebo
ei, vel per somnium loquar ad illum. 7 At non talis servus meus Moyses, [e]qui in
omni domo mea fidelissimus est: 8 [f]ore enim ad os loquor ei: et palam, et non
per ænigmata et figuras Dominum videt. Quare ergo non timuistis detrahere servo
meo Moysi?

9 Iratusque contra eos, abiit: 10 nubes quoque recessit quæ erat super taber- Maria lepra
naculum: et ecce Maria apparuit candens lepra quasi nix. Cumque respexisset afficitur.
eam Aaron, et vidisset perfusam lepra, 11 ait ad Moysen: Obsecro domine mi,

22 [a]Io 6, 9. — *23* [b]Is 59, 1. — *31* [c]Ps 77, 26. — *33* [d]Ps 77, 30. — 12, *7* [e]Hbr 3, 2. —
8 [f]Ex 33, 11.

ne imponas nobis hoc peccatum quod stulte commisimus, 12 ne fiat hæc quasi
mortua, et ut abortivum quod proiicitur de vulva matris suæ. ecce iam medium
carnis eius devoratum est a lepra. 13 Clamavitque Moyses ad Dominum, dicens:
Deus, obsecro, sana eam. 14 Cui respondit Dominus: Si pater eius spuisset in faciem
illius, nonne debuerat saltem septem diebus rubore suffundi? Separetur septem
diebus extra castra, et postea revocabitur. 15 Exclusa est itaque Maria extra
castra septem diebus: et populus non est motus de loco illo, donec revocata est
Maria.

4. Exploratio terræ promissæ, 13, 1—14, 45.

Viri missi

13. 1 Profectusque est populus de Haseroth fixis tentoriis in deserto Pharan.
2 ibique locutus est Dominus ad Moysen, dicens: 3 Mitte viros, qui considerent
Terram Chanaan, quam daturus sum filiis Israel, singulos de singulis tribubus,
ex principibus. 4 Fecit Moyses quod Dominus imperaverat, de deserto Pharan
mittens principes viros, quorum ista sunt nomina. 5 De tribu Ruben, Sammua
filium Zechur. 6 De tribu Simeon, Saphat filium Huri. 7 De tribu Iuda, Caleb
filium Iephone. 8 De tribu Issachar, Igal filium Ioseph. 9 De tribu Ephraim,
Osee filium Nun. 10 De tribu Beniamin, Phalti filium Raphu. 11 De tribu Zabulon,
Geddiel filium Sodi. 12 De tribu Ioseph, sceptri Manasse, Gaddi filium Susi. 13 De
tribu Dan, Ammiel filium Gemalli. 14 De tribu Aser, Sthur filium Michael. 15 De
tribu Nephthali, Nahabi filium Vapsi. 16 De tribu Gad, Guel filium Machi. 17 hæc
sunt nomina virorum, quos misit Moyses ad considerandam Terram: vocavitque
Osee filium Nun, Iosue. 18 misit ergo eos Moyses ad considerandam Terram Chanaan,
et dixit ad eos: Ascendite per meridianam plagam. Cumque veneritis ad montes,
19 considerate Terram, qualis sit: et populum qui habitator est eius, utrum fortis
sit an infirmus: si pauci numero an plures: 20 ipsa terra, bona an mala: urbes
quales, muratæ an absque muris: 21 humus, pinguis an sterilis, nemorosa an absque
arboribus. Confortamini, et afferte nobis de fructibus Terræ. Erat autem tempus
quando iam præcoquæ uvæ vesci possunt.

terram explorant

22 Cumque ascendissent, exploraverunt Terram a deserto Sin, usque Rohob
intrantibus Emath. 23 Ascenderuntque ad meridiem, et venerunt in Hebron, ubi
erant Achiman et Sisai et Tholmai filii Enac. nam Hebron septem annis ante Tanim
urbem Ægypti condita est. 24 [a]Pergentesque usque ad Torrentem botri, absciderunt
palmitem cum uva sua, quem portaverunt in vecte duo viri. De malis quoque
granatis et de ficis loci illius tulerunt: 25 qui appellatus est Nehelescol, id est Torrens
botri, eo quod botrum portassent inde filii Israel.

atque vera et falsa referunt:

26 Reversique exploratores Terræ post quadraginta dies, omni regione circuita,
27 venerunt ad Moysen et Aaron et ad omnem cœtum filiorum Israel in desertum
Pharan, quod est in Cades. Locutique eis et omni multitudini ostenderunt fructus
Terræ: 28 et narraverunt, dicentes: Venimus in Terram, ad quam misisti nos,
quæ re vera fluit lacte et melle, ut ex his fructibus cognosci potest: 29 sed cultores
fortissimos habet, et urbes grandes atque muratas. Stirpem Enac vidimus ibi.
30 Amalec habitat in meridie, Hethæus et Iebusæus et Amorrhæus in montanis:
Chananæus vero moratur iuxta mare et circa fluenta Iordanis. 31 Inter hæc Caleb
compescens murmur populi, qui oriebatur contra Moysen, ait: Ascendamus, et
possideamus Terram, quoniam poterimus obtinere eam. 32 Alii vero, qui fuerant
cum eo, dicebant: Nequaquam ad hunc populum valemus ascendere, quia fortior
nobis est. 33 Detraxeruntque Terræ, quam inspexerant, apud filios Israel, dicentes:
Terra, quam lustravimus, devorat habitatores suos: populus, quem aspeximus,
proceræ staturæ est. 34 Ibi vidimus monstra quædam filiorum Enac de genere
giganteo: quibus comparati, quasi locustæ videbamur.

populus rebellat.

14. 1 Igitur vociferans omnis turba flevit nocte illa, 2 et murmurati sunt
contra Moysen et Aaron cuncti filii Israel, dicentes: 3 Utinam mortui essemus in
Ægypto: et in hac vasta solitudine utinam pereamus, et non inducat nos Dominus
in Terram istam, ne cadamus gladio, et uxores ac liberi nostri ducantur captivi.

13, *24* [a]Dt 1, 24.

Nonne melius est reverti in Ægyptum? 4 Dixeruntque alter ad alterum: Con-
stituamus nobis ducem, et revertamur in Ægyptum. 5 Quo audito Moyses et
Aaron ceciderunt proni in terram coram omni multitudine filiorum Israel. 6 [a]At
vero Iosue filius Nun, et Caleb filius Iephone, qui et ipsi lustraverant terram,
sciderunt vestimenta sua, 7 et ad omnem multitudinem filiorum Israel locuti
sunt: Terra, quam circuivimus, valde bona est. 8 si propitius fuerit Dominus,
inducet nos in eam, et tradet humum lacte et melle manantem. 9 Nolite rebelles
esse contra Dominum: neque timeatis populum terræ huius, quia sicut panem ita
eos possumus devorare. recessit ab eis omne præsidium: Dominus nobiscum est,
nolite metuere.

10 Cumque clamaret omnis multitudo, et lapidibus eos vellet opprimere, apparuit Dominus apparet
gloria Domini super tectum fœderis cunctis filiis Israel. 11 Et dixit Dominus ad
Moysen: Usquequo detrahet mihi populus iste? Quousque non credent mihi in
omnibus signis, quæ feci coram eis? 12 Feriam igitur eos pestilentia, atque con-
sumam: te autem faciam principem super gentem magnam, et fortiorem quam
hæc est. 13 Et ait Moyses ad Dominum: Ut audiant Ægyptii, de quorum medio
eduxisti populum istum, 14 et habitatores Terræ huius, qui audierunt quod tu
Domine in populo isto sis, et facie videaris ad faciem, [b]et nubes tua protegat illos,
et in columna nubis præcedas eos per diem, et in columna ignis per noctem: 15 quod
occideris tantam multitudinem quasi unum hominem, et dicant: 16 Non poterat
introducere populum in Terram, pro qua iuraverat: [c]idcirco occidit eos in solitu-
dine. 17 Magnificetur ergo fortitudo Domini sicut iurasti, dicens: 18 [d]Dominus
patiens et multæ misericordiæ, auferens iniquitatem et scelera, nullumque inno-
xium derelinquens, qui visitas peccata patrum in filios in tertiam et quartam
generationem. 19 Dimitte, obsecro, peccatum populi huius secundum magni-
tudinem misericordiæ tuæ, sicut propitius fuisti egredientibus de Ægypto usque
ad locum istum. 20 Dixitque Dominus: Dimisi iuxta verbum tuum. 21 Vivo ego:
et implebitur gloria Domini universa terra. 22 Attamen omnes homines qui viderunt
maiestatem meam, et signa quæ feci in Ægypto et in solitudine, et tentaverunt
me iam per decem vices, nec obedierunt voci meæ, 23 [e]non videbunt Terram pro
qua iuravi patribus eorum, nec quisquam ex illis qui detraxit mihi, intuebitur eam.
24 [f]Servum meum Caleb, qui plenus alio spiritu secutus est me, inducam in Terram
hanc, quam circuivit: et semen eius possidebit eam. 25 Quoniam Amalecites et
Chananæus habitant in vallibus. Cras movete castra, et revertimini in solitudinem
per viam Maris rubri.

26 Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: 27 Usquequo multitudo et errationem
hæc pessima murmurat contra me? querelas filiorum Israel audivi. 28 Dic ergo quadragenariam
eis: Vivo ego, ait Dominus: sicut locuti estis audiente me, sic faciam vobis. 29 [g]In mandat,
solitudine hac iacebunt cadavera vestra. Omnes qui numerati estis a viginti annis
et supra, et murmurastis contra me, 30 [h]non intrabitis Terram, super quam levavi
manum meam ut habitare vos facerem, præter Caleb filium Iephone, et Iosue
filium Nun. 31 Parvulos autem vestros, de quibus dixistis quod prædæ hostibus
forent, introducam: ut videant Terram, quæ vobis displicuit. 32 Vestra cadavera
iacebunt in solitudine. 33 Filii vestri erunt vagi in deserto annis quadraginta,
et portabunt fornicationem vestram, donec consumantur cadavera patrum in
deserto, 34 iuxta numerum quadraginta dierum, quibus considerastis Terram:
[i]annus pro die imputabitur. [k]Et quadraginta annis recipietis iniquitates vestras,
et scietis ultionem meam: 35 quoniam sicut locutus sum, ita faciam omni multi-
tudini huic pessimæ, quæ consurrexit adversum me: in solitudine hac deficiet,
et morietur.

36 [l]Igitur omnes viri, quos miserat Moyses ad contemplandam Terram, et exploratores mali
qui reversi murmurare fecerant contra eum omnem multitudinem, detrahentes moriuntur,

14, *6* [a]Sir 46, 9; 1 Mcc 2, 55 s. — *14* [b]Ex 13, 21. — *16* [c]Ex 32, 28. — *18* [d]Ex 34, 6; Ps 102, 8.
— *23* [e]Dt 1, 35. — *24* [f]Ios 14, 6. — *29* [g]Ps 105, 26. — *30* [h]Dt 1, 35. — *34* [i]Ez 4, 6. — [k]Ps 94, 10.
— *36* [l]Idt 8, 24; 1 Cor 10, 10; Hbr 3, 17; Iud 5.

Terræ quod esset mala. [37] mortui sunt atque percussi in conspectu Domini. [38] Iosue autem filius Nun, et Caleb filius Iephone vixerunt ex omnibus, qui perrexerant ad considerandam Terram.

pugnantes percutiuntur.

[39] Locutusque est Moyses universa verba hæc ad omnes filios Israel, et luxit populus nimis. [40] Et ecce mane primo surgentes ascenderunt verticem montis, atque dixerunt: Parati sumus ascendere ad locum, de quo Dominus locutus est: quia peccavimus. [41] Quibus Moyses: Cur, inquit, transgredimini verbum Domini, quod vobis non cedet in prosperum? [42] [a]Nolite ascendere: non enim est Dominus vobiscum: ne corruatis coram inimicis vestris. [43] Amalecites et Chananæus ante vos sunt, quorum gladio corruetis, eo quod nolueritis acquiescere Domino, nec erit Dominus vobiscum. [44] At illi contenebrati ascenderunt in verticem montis. Arca autem testamenti Domini et Moyses non recesserunt de castris. [45] Descenditque Amalecites et Chananæus, qui habitabat in monte: et percutiens eos atque concidens, persecutus est eos usque Horma.

II. Erratio quadragenaria in deserto. 15, 1—19, 22.

1. Dantur præcepta religiosa, 15, 1—41.

De sacrificiis similæ, olei et vini,

15. [1] Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: [2] Loquere ad filios Israel, et dices ad eos: Cum ingressi fueritis Terram habitationis vestræ, quam ego dabo vobis, [3] et feceritis oblationem Domino in holocaustum, aut victimam, vota solventes, vel sponte offerentes munera, aut in sollemnitatibus vestris adolentes odorem suavitatis Domino, de bobus sive de ovibus: [4] offeret quicumque immolaverit victimam, sacrificium similæ, decimam partem ephi, conspersæ oleo, quod mensuram habebit quartam partem hin: [5] et vinum ad liba fundenda eiusdem mensuræ dabit in holocaustum sive in victimam. Per agnos singulos [6] et arietes erit sacrificium similæ duarum decimarum, quæ conspersa sit oleo tertiæ partis hin: [7] et vinum ad libamentum tertiæ partis eiusdem mensuræ offeret in odorem suavitatis Domino. [8] Quando vero de bobus feceris holocaustum aut hostiam, ut impleas votum vel pacificas victimas, [9] dabis per singulos boves similæ tres decimas conspersæ oleo, quod habeat medium mensuræ hin: [10] et vinum ad liba fundenda eiusdem mensuræ in oblationem suavissimi odoris Domino. [11] Sic facies [12] per singulos boves et arietes et agnos et hœdos. [13] Tam indigenæ quam peregrini [14] eodem ritu offerent sacrificia. [15] Unum præceptum erit atque iudicium tam vobis quam advenis terræ.

de primitiis pulmentorum,

[16] Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: [17] Loquere filiis Israel, et dices ad eos: [18] Cum veneritis in terram, quam dabo vobis, [19] et comederitis de panibus regionis illius, separabitis primitias Domino [20] de cibis vestris. Sicut de areis primitias separatis, [21] ita et de pulmentis dabitis primitiva Domino.

de expiatione peccatorum.

[22] Quod si per ignorantiam præterieritis quidquam horum, quæ locutus est Dominus ad Moysen, [23] et mandavit per eum ad vos, a die qua cœpit iubere et ultra, [24] oblitaque fuerit facere multitudo: offeret vitulum de armento, holocaustum in odorem suavissimum Domino, et sacrificium eius ac liba, ut ceremoniæ postulant, hircumque pro peccato: [25] et rogabit sacerdos pro omni multitudine filiorum Israel: et dimittetur eis, quoniam non sponte peccaverunt, nihilominus offerentes incensum Domino pro se et pro peccato atque errore suo: [26] et dimittetur universæ plebi filiorum Israel, et advenis, qui peregrinantur inter eos: quoniam culpa est omnis populi per ignorantiam. [27] Quod si anima una nesciens peccaverit, offeret capram anniculam pro peccato suo: [28] et deprecabitur pro ea sacerdos, quod inscia peccaverit coram Domino: impetrabitque ei veniam, et dimittetur illi. [29] Tam indigenis quam advenis una lex erit omnium, qui peccaverint ignorantes. [30] Anima vero, quæ per superbiam aliquid commiserit, sive civis sit ille, sive peregrinus, (quoniam adversus Dominum rebellis fuit) peribit de populo suo: [31] verbum enim Domini contempsit, et præceptum illius fecit irritum: idcirco delebitur, et portabit iniquitatem suam.

42 [a]Dt 1, 42.

32 Factum est autem, cum essent filii Israel in solitudine, et invenissent ho- *de violatione*
minem colligentem ligna in die Sabbati, 33 obtulerunt eum Moysi et Aaron et *sabbati.*
universæ multitudini. 34 Qui recluserunt eum in carcerem, nescientes quid super
eo facere deberent. 35 Dixitque Dominus ad Moysen: Morte moriatur homo iste,
obruat eum lapidibus omnis turba extra castra. 36 Cumque eduxissent eum foras,
obruerunt lapidibus, et mortuus est sicut præceperat Dominus.

37 Dixit quoque Dominus ad Moysen: 38 Loquere filiis Israel, et dices ad eos *de fimbriis palliorum.*
[a]ut faciant sibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas:
39 quas cum viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, nec sequantur
cogitationes suas et oculos per res varias fornicantes, 40 sed magis memores præ-
ceptorum Domini faciant ea, sintque sancti Deo suo. 41 Ego Dominus Deus vester,
qui eduxi vos de Terra Ægypti, ut essem Deus vester.

2. Punitur seditio Core, 16, 1—50.

16. 1 Ecce autem Core filius Isaar, filii Caath, filii Levi, et Dathan atque *Moyses loquitur*
Abiron filii Eliab, Hon quoque filius Pheleth de filiis Ruben, 2 surrexerunt contra *ad omnes*
Moysen, aliique filiorum Israel ducenti quinquaginta viri proceres synagogæ, *seditiosos,*
et qui tempore concilii per nomina vocabantur. 3 [b]Cumque stetissent adversum
Moysen et Aaron, dixerunt: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est,
et in ipsis est Dominus: Cur elevamini super populum Domini? 4 Quod cum audisset
Moyses, cecidit pronus in faciem: 5 locutusque ad Core et ad omnem multitudinem:
Mane, inquit, notum faciet Dominus qui ad se pertineant, et sanctos applicabit
sibi: et quos elegerit, appropinquabunt ei. 6 Hoc igitur facite: Tollat unusquisque
thuribula sua, tu Core, et omne concilium tuum: 7 et hausto cras igne, ponite
desuper thymiama coram Domino: et quemcumque elegerit, ipse erit sanctus:
multum erigimini filii Levi.

8 Dixitque rursum ad Core: Audite filii Levi: 9 Num parum vobis est quod *increpat Core,*
separavit vos Deus Israel ab omni populo, et iunxit sibi, ut serviretis ei in cultu
tabernaculi, et staretis coram frequentia populi, et ministraretis ei? 10 idcirco
ad se fecit accedere te et omnes fratres tuos filios Levi, ut vobis etiam sacerdotium
vindicetis, 11 et omnis globus tuus stet contra Dominum? quid est enim Aaron
ut murmuretis contra eum?

12 Misit ergo Moyses ut vocaret Dathan et Abiron filios Eliab. Qui responderunt: *vocat Dathan et*
Non venimus. 13 numquid parum est tibi quod eduxisti nos de terra, quæ lacte *Abiron,*
et melle manabat, ut occideres in deserto, nisi et dominatus fueris nostri? 14 Revera
induxisti nos in terram, quæ fluit rivis lactis et mellis, et dedisti nobis possessiones
agrorum et vinearum, an et oculos nostros vis eruere? non venimus. 15 Iratusque
Moyses valde, ait ad Dominum: Ne respicias sacrificia eorum: tu scis quod ne
asellum quidem umquam acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum.

16 Dixitque ad Core: Tu, et omnis congregatio tua state seorsum coram Domino, *mandat oblationem*
et Aaron die crastino separatim. 17 Tollite singuli thuribula vestra, et ponite *incensi:*
super ea incensum, offerentes Domino ducenta quinquaginta thuribula: Aaron
quoque teneat thuribulum suum.

18 Quod cum fecissent, stantibus Moyse et Aaron, 19 et coacervassent adversum *gloria Domini*
eos omnem multitudinem ad ostium tabernaculi, apparuit cunctis gloria Domini. *apparet,*
20 Locutusque Dominus ad Moysen et Aaron, ait: 21 Separamini de medio con-
gregationis huius, ut eos repente disperdam. 22 Qui ceciderunt proni in faciem,
atque dixerunt: Fortissime Deus spirituum universæ carnis, num uno peccante,
contra omnes ira tua desæviet? 23 Et ait Dominus ad Moysen: 24 Præcipe universo
populo ut separetur a tabernaculis Core, et Dathan et Abiron.

25 Surrexitque Moyses, et abiit ad Dathan et Abiron: et, sequentibus eum *seditiosos*
senioribus Israel, 26 dixit ad turbam: Recedite a tabernaculis hominum impiorum, *perdet,*
et nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum. 27 Cumque
recessissent a tentoriis eorum per circuitum, Dathan et Abiron egressi stabant in

15, *38* [a]Dt 22, 12; Mt 23, 5. — **16,** *3* [b]Sir 45, 22; 1 Cor 10, 10; Iud 11.

introitu papilionum suorum cum uxoribus et liberis, omnique frequentia. 28 Et
ait Moyses: In hoc scietis, quod Dominus miserit me ut facerem universa quæ
cernitis, et non ex proprio ea corde protulerim: 29 Si consueta hominum morte
interierint, et visitaverit eos plaga, qua et ceteri visitari solent, non misit me
Dominus: 30 sin autem novam rem fecerit Dominus, ut aperiens terra os suum
deglutiat eos et omnia quæ ad illos pertinent, descenderintque viventes in infernum,
scietis quod blasphemaverint Dominum. 31 [a]Confestim igitur ut cessavit loqui,
dirupta est terra sub pedibus eorum: 32 et aperiens os suum, devoravit illos cum
tabernaculis suis et universa substantia eorum. 33 descenderuntque vivi in infernum
operti humo, et perierunt de medio multitudinis. 34 At vero omnis Israel, qui
stabat per gyrum, fugit ad clamorem pereuntium, dicens: Ne forte et nos terra
deglutiat. 35 Sed et ignis egressus a Domino, interfecit ducentos quinquaginta
viros, qui offerebant incensum.

conservationem thuribulorum præcipit, 36 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 37 Præcipe Eleazaro filio
Aaron sacerdoti ut tollat thuribula quæ iacent in incendio, et ignem huc illucque
dispergat: quoniam sanctificata sunt 38 in mortibus peccatorum: producatque
ea in laminas, et affigat altari, eo quod oblatum sit in eis incensum Domino, et
sanctificata sint, ut cernant ea pro signo et monimento filii Israel. 39 Tulit ergo
Eleazar sacerdos thuribula ænea, in quibus obtulerant hi quos incendium devoravit,
et produxit ea in laminas, affigens altari: 40 ut haberent postea filii Israel, quibus
commonerentur, ne quis accedat alienigena, et qui non est de semine Aaron ad
offerendum incensum Domino, ne patiatur sicut passus est Core, et omnis congregatio eius, loquente Domino ad Moysen.

plurimos murmurantes percutit. 41 Murmuravit autem omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra
Moysen et Aaron, dicens: Vos interfecistis populum Domini. 42 Cumque oriretur
seditio, et tumultus incresceret, 43 Moyses et Aaron fugerunt ad tabernaculum
fœderis. Quod, postquam ingressi sunt, operuit nubes, et apparuit gloria Domini.
44 Dixitque Dominus ad Moysen: 45 Recedite de medio huius multitudinis, etiam
nunc delebo eos. Cumque iacerent in terra, 46 dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum, et hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens cito ad populum
ut roges pro eis: [b]iam enim egressa est ira a Domino, et plaga desævit. 47 Quod
cum fecisset Aaron, et cucurrisset ad mediam multitudinem, quam iam vastabat
incendium, obtulit thymiama: 48 et stans inter mortuos ac viventes, pro populo
deprecatus est, et plaga cessavit. 49 Fuerunt autem qui percussi sunt, quattuordecim millia hominum, et septingenti, absque his qui perierant in seditione Core.
50 Reversusque est Aaron ad Moysen ad ostium tabernaculi fœderis postquam
quievit interitus.

3. Germinat virga Aaron, 17, 1—13.

E tredecim virgis 17. 1 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Loquere ad filios Israel,
et accipe ab eis virgas singulas per cognationes suas, a cunctis principibus tribuum,
virgas duodecim, et uniuscuiusque nomen superscribes virgæ suæ. 3 nomen autem
Aaron erit in tribu Levi, et una virga cunctas seorsum familias continebit: 4 ponesque eas in tabernaculo fœderis coram testimonio, ubi loquar ad te. 5 quem ex
his elegero, germinabit virga eius: et cohibebo a me querimonias filiorum Israel,
quibus contra vos murmurant.

una germinat 6 Locutusque est Moyses ad filios Israel: et dederunt ei omnes principes virgas
per singulas tribus: fueruntque virgæ duodecim absque virga Aaron. 7 Quas
cum posuisset Moyses coram Domino in tabernaculo testimonii: 8 sequenti die
regressus invenit germinasse virgam Aaron in domo Levi: et turgentibus gemmis
eruperant flores, qui, foliis dilatatis, in amygdalas deformati sunt. 9 Protulit
ergo Moyses omnes virgas de conspectu Domini ad cunctos filios Israel: videruntque
et receperunt singuli virgas suas.

et conservatur: 10 Dixitque Dominus ad Moysen: Refer virgam Aaron in tabernaculum
testimonii, [c]ut servetur ibi in signum rebellium filiorum Israel, et quie-

31 [a]Dt 11, 6; Ps 105, 17 s. — *46* [b]Sap 18, 21. — 17, *10* [c]Hbr 9, 4.

scant querelæ eorum a me, ne moriantur. 11 Fecitque Moyses sicut præce-
perat Dominus.
12 Dixerunt autem filii Israel ad Moysen: Ecce consumpti sumus, omnes filii Israel timent.
perivimus. 13 quicumque accedit ad tabernaculum Domini, moritur. num usque
ad internecionem cuncti delendi sumus?

4. Docentur sacerdotes et Levitæ, 18, 1—32.

18. 1 Dixitque Dominus ad Aaron: Tu, et filii tui, et domus patris tui tecum De oneribus propriis;
portabitis iniquitatem Sanctuarii: et tu et filii tui simul sustinebitis peccata sacer-
dotii vestri. 2 sed et fratres tuos de tribu Levi, et sceptrum patris tui sume tecum,
præstoque sint, et ministrent tibi: tu autem et filii tui ministrabitis in tabernaculo
testimonii. 3 Excubabuntque Levitæ ad præcepta tua, et ad cuncta opera tabernaculi:
ita dumtaxat, ut ad vasa Sanctuarii et ad altare non accedant, ne et illi moriantur,
et vos pereatis simul. 4 sint autem tecum, et excubent in custodiis tabernaculi,
et in omnibus ceremoniis eius. Alienigena non miscebitur vobis. 5 Excubate in
custodia Sanctuarii, et in ministerio altaris: ne oriatur indignatio super filios Israel.
6 Ego dedi vobis fratres vestros Levitas de medio filiorum Israel, et tradidi donum
Domino, ut serviant in ministeriis tabernaculi eius. 7 Tu autem et filii tui custodite
sacerdotium vestrum: et omnia quæ ad cultum altaris pertinent, et intra velum
sunt, per sacerdotes administrabuntur. si quis externus accesserit, occidetur.
8 Locutusque est Dominus ad Aaron: Ecce dedi tibi custodiam primitiarum de reditibus sacerdotum,
mearum. Omnia quæ sanctificantur a filiis Israel, tradidi tibi et filiis tuis pro
officio sacerdotali legitima sempiterna. 9 Hæc ergo accipies de his, quæ sancti-
ficantur et oblata sunt Domino. Omnis oblatio, et sacrificium, et quidquid pro
peccato atque delicto redditur mihi, et cedit in Sancta sanctorum, tuum erit, et
filiorum tuorum. 10 In Sanctuario comedes illud: mares tantum edent ex eo,
quia consecratum est tibi. 11 Primitias autem, quas voverint et obtulerint filii
Israel, tibi dedi, et filiis tuis, ac filiabus tuis iure perpetuo. qui mundus est in domo
tua, vescetur eis. 12 Omnem medullam olei, et vini, ac frumenti, quidquid offerunt
primitiarum Domino, tibi dedi. 13 Universa frugum initia, quas gignit humus, et
Domino deportantur, cedent in usus tuos: qui mundus est in domo tua, vescetur
eis. 14 Omne quod ex voto reddiderint filii Israel, tuum erit. 15 Quidquid primum
erumpit e vulva cunctæ carnis, quam offerunt Domino, sive ex hominibus, sive
de pecoribus fuerit, tui iuris erit: ita dumtaxat, ut pro hominis primogenito pretium
accipias, et omne animal quod immundum est, redimi facias, 16 cuius redemptio
erit post unum mensem, siclis argenti quinque, pondere Sanctuarii. [a]Siclus viginti
obolos habet. 17 Primogenitum autem bovis et ovis et capræ non facies redimi,
quia sanctificata sunt Domino. sanguinem tantum eorum fundes super altare,
et adipes adolebis in suavissimum odorem Domino. 18 Carnes vero in usum tuum
cedent, sicut pectusculum consecratum, et armus dexter, tua erunt. 19 Omnes
primitias Sanctuarii, quas offerunt filii Israel Domino, tibi dedi et filiis, ac filiabus
tuis iure perpetuo. Pactum salis est sempiternum coram Domino, tibi ac filiis tuis.
20 Dixitque Dominus ad Aaron: In terra eorum nihil possidebitis, nec habebitis
partem inter eos: ego pars et hereditas tua in medio filiorum Israel.
21 Filiis autem Levi dedi omnes decimas Israelis in possessionem pro ministerio de reditibus Levitarum
quo serviunt mihi in tabernaculo fœderis: 22 ut non accedant ultra filii Israel
ad tabernaculum, nec committant peccatum mortiferum, 23 solis filiis Levi mihi
in tabernaculo servientibus, et portantibus peccata populi. legitimum sempiternum
erit in generationibus vestris. [b]Nihil aliud possidebunt, 24 decimarum oblatione
contenti, quas in usus eorum et necessaria separavi.
25 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 26 Præcipe Levitis, atque ac decimis eorum.
denuncia: Cum acceperitis a filiis Israel decimas, quas dedi vobis, primitias earum
offerte Domino, id est, decimam partem decimæ, 27 ut reputetur vobis in oblationem
primitivorum, tam de areis quam de torcularibus: 28 et universis quorum accipitis

18, *16* [a]Ex 30, 13; Lv 27, 25; Sup 3, 47; Ez 45, 12. — *23* [b]Dt 18, 1.

primitias, offerte Domino, et date Aaron sacerdoti. 29 Omnia quæ offeretis ex
decimis, et in donaria Domini separabitis, optima et electa erunt. 30 Dicesque
ad eos: Si præclara et meliora quæque obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis
quasi de area et torculari dederitis primitias: 31 et comedetis eas in omnibus locis
vestris, tam vos quam familiæ vestræ: quia pretium est pro ministerio, quo servitis
in tabernaculo testimonii. 32 Et non peccabitis super hoc, egregia vobis et pinguia
reservantes ne polluatis oblationes filiorum Israel, et moriamini.

5. Declaratur aqua lustralis, 19, 1—22.

Ritus præparationis, **19.** 1 Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: 2 Ista est religio
victimæ, quam constituit Dominus. Præcipe filiis Israel, ut adducant ad te vaccam
rufam ætatis integræ, in qua nulla sit macula, nec portaverit iugum: 3 tradetisque
eam Eleazaro sacerdoti. [a]qui eductam extra castra, immolabit in conspectu omnium:
4 et tingens digitum in sanguine eius, asperget contra fores tabernaculi septem vicibus,
5 combure tque eam cunctis videntibus, tam pelle et carnibus eius quam sanguine
et fimo flammæ traditis. 6 Lignum quoque cedrinum, et hyssopum, coccumque
bis tinctum sacerdos mittet in flammam, quæ vaccam vorat. 7 Et tunc demum,
lotis vestibus et corpore suo, ingredietur in castra, commaculatusque erit usque
ad vesperum. 8 Sed et ille, qui combusserit eam, lavabit vestimenta sua, et corpus,
et immundus erit usque ad vesperum. 9 Colliget autem vir mundus cineres vaccæ, et
effundet eos extra castra in loco purissimo, ut sint multitudini filiorum Israel in custo-
diam, et in aquam aspersionis: quia pro peccato vacca combusta est. 10 Cumque lave-
rit qui vaccæ portaverat cineres, vestimenta sua, immundus erit usque ad vesperum.
usus in genere Habebunt hoc filii Israel et advenæ, qui habitant inter eos, sanctum iure
perpetuo. 11 Qui tetigerit cadaver hominis, et propter hoc septem diebus fuerit
immundus: 12 aspergetur ex hac aqua die tertio et septimo, et sic mundabitur.
Si die tertio aspersus non fuerit, septimo non poterit emundari. 13 Omnis qui
tetigerit humanæ animæ morticinum, et aspersus hac commistione non fuerit,
polluet tabernaculum Domini, et peribit ex Israel: quia aqua expiationis non est
aspersus, immundus erit, et manebit spurcitia eius super eum.
atque in specie. 14 Ista est lex hominis qui moritur in tabernaculo: Omnes qui ingrediuntur
tentorium illius, et universa vasa quæ ibi sunt, polluta erunt septem diebus. 15 Vas,
quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit. 16 Si
quis in agro tetigerit cadaver occisi hominis, aut per se mortui, sive os illius, vel
sepulchrum, immundus erit septem diebus. 17 Tollentque de cineribus combustionis
atque peccati, et mittent aquas vivas super eos in vas. 18 in quibus cum homo
mundus tinxerit hyssopum, asperget ex eo omne tentorium, et cunctam supel-
lectilem, et homines huiuscemodi contagione pollutos: 19 atque hoc modo mundus
lustrabit immundum tertio et septimo die. expiatusque die septimo, lavabit et
se et vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum. 20 Si quis hoc ritu
non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Ecclesiæ: quia sanctuarium
Domini polluit, et non est aqua lustrationis aspersus. 21 erit hoc præceptum legi-
timum sempiternum. Ipse quoque qui aspergit aquas, lavabit vestimenta sua:
Omnis qui tetigerit aquas expiationis, immundus erit usque ad vesperum. 22 Quid-
quid tetigerit immundus, immundum faciet: et anima, quæ horum quippiam
tetigerit, immunda erit usque ad vesperum.

III. Iter a Cades usque Moab, 20, 1—21, 35.

1. Facta in Cades, 20, 1—21.

Mors Mariæ. **20.** 1 Veneruntque filii Israel, et omnis multitudo in desertum Sin, mense primo:
et mansit populus in Cades. Mortuaque est ibi Maria, et sepulta in eodem loco.
aquæ de petra eductæ. 2 Cumque indigeret aqua populus, convenerunt adversum Moysen et Aaron:
3 et versi in seditionem, dixerunt: Utinam periissemus inter fratres nostros coram
Domino. 4 [b]Cur eduxistis Ecclesiam Domini in solitudinem, ut et nos et nostra

19, *3* [a]Hbr 13, 11. — **20,** *4* [b]Ex 17, 3.

iumenta moriamur? 5 Quare nos fecistis ascendere de Ægypto, et adduxistis in
locum istum pessimum, qui seri non potest, qui nec ficum gignit, nec vineas, nec
malogranata, insuper et aquam non habet ad bibendum? 6 Ingressusque Moyses
et Aaron, dimissa multitudine, tabernaculum fœderis, corruerunt proni in terram,
clamaveruntque ad Dominum, atque dixerunt: Domine Deus audi clamorem huius
populi, et aperi eis thesaurum tuum fontem aquæ vivæ, ut satiati, cesset murmu-
ratio eorum. Et apparuit gloria Domini super eos. 7 Locutusque est Dominus ad
Moysen, dicens: 8 Tolle virgam, et congrega populum, tu et Aaron frater tuus, et lo-
quimini ad petram coram eis, et illa dabit aquas. Cumque eduxeris aquam de petra,
bibet omnis multitudo et iumenta eius. 9 [a]Tulit igitur Moyses virgam, quæ erat in
conspectu Domini, sicut præceperat ei, 10 congregata multitudine ante petram,
dixitque eis: Audite rebelles et increduli: [b]Num de petra hac vobis aquam poteri-
mus eiicere? 11 Cumque elevasset Moyses manum, percutiens virga bis silicem,
egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet et iumenta. 12 Dixitque
Dominus ad Moysen et Aaron: [c]Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram
filiis Israel, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis. 13 Hæc est aqua
contradictionis, ubi iurgati sunt filii Israel contra Dominum, et sanctificatus est in eis.

14 Misit interea nuncios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc retractatio Edom.
mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem, qui apprehendit nos, 15 quo
modo descenderint patres nostri in Ægyptum, et habitaverimus ibi multo tempore,
afflixerintque nos Ægyptii, et patres nostros: 16 et quo modo clamaverimus ad
Dominum, et exaudierit nos, miseritque angelum, qui eduxerit nos de Ægypto.
Ecce in urbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, positi, 17 obsecramus ut
nobis transire liceat per terram tuam. Non ibimus per agros, nec per vineas, non
bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dextram, nec ad
sinistram declinantes, donec transeamus terminos tuos. 18 Cui respondit Edom:
Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi. 19 Dixeruntque filii Israel:
Per tritam gradiemur viam: et si biberimus aquas tuas nos et pecora nostra, dabimus
quod iustum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transeamus.
20 At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius, cum infinita
multitudine, et manu forti, 21 nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet
transitum per fines suos. quam ob rem divertit ab eo Israel.

2. Facta in itinere, 20, 22—21, 35.

22 Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in Mors Aaron
finibus terræ Edom: 23 ubi locutus est Dominus ad Moysen: 24 Pergat, inquit,
Aaron ad populos suos: non enim intrabit Terram, quam dedi filiis Israel, eo quod
incredulus fuerit ori meo, ad Aquas contradictionis. 25 [d]Tolle Aaron et filium
eius cum eo, et duces eos in montem Hor. 26 Cumque nudaveris patrem veste sua,
indues ea Eleazarum filium eius: Aaron colligetur, et morietur ibi. 27 Fecit Moyses
ut præceperat Dominus: et ascenderunt in montem Hor coram omni multitudine.
28 Cumque Aaron spoliasset vestibus suis, induit eis Eleazarum filium eius. 29 Illo
mortuo in montis supercilio, descendit cum Eleazaro. 30 Omnis autem multitudo
videns occubuisse Aaron, flevit super eo triginta diebus per cunctas familias suas.

21. 1 Quod cum audisset Chananæus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, strages Chananæi.
venisse scilicet Israel per exploratorum viam, pugnavit contra illum, et victor
existens, duxit ex eo prædam. 2 At Israel voto se Domino obligans, ait: Si tra-
dideris populum istum in manu mea, delebo urbes eius. 3 Exaudivitque Dominus
preces Israel, et tradidit Chananæum, quem ille interfecit subversis urbibus eius:
et vocavit nomen loci illius Horma, id est, anathema.

4 Profecti sunt autem et de monte Hor, per viam, quæ ducit ad Mare rubrum, serpentes igniti ac
ut circumirent terram Edom. Et tædere cœpit populum itineris ac laboris: 5 locu- serpens æneus.
tusque contra Deum et Moysen, ait: Cur eduxisti nos de Ægypto, ut moreremur in
solitudine? Deest panis, non sunt aquæ: anima nostra iam nauseat super cibo isto

9 [a]Ex 17, 5 s; Sap 11, 4. — 10 [b]Ps 77, 20; 1 Cor 10, 4. — 12 [c]Dt 1, 37. — 25 [d]Inf 33, 38; Dt 32, 50.

levissimo. 6 [a]Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes, ad quorum
plagas et mortes plurimorum. 7 venerunt ad Moysen, atque dixerunt: Peccavimus,
quia locuti sumus contra Dominum et te: ora ut tollat a nobis serpentes. Oravitque
Moyses pro populo. 8 et locutus est Dominus ad eum: Fac serpentem æneum, et pone
eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, vivet. 9 Fecit ergo Moyses SERPEN-
TEM ÆNEUM, et posuit eum pro signo: quem cum percussi aspicerent, sanabantur.

profectio in Phasga.

10 Profectique filii Israel castrametati sunt in Oboth. 11 Unde egressi fixere
tentoria in Ieabarim, in solitudine, quæ respicit Moab contra orientalem plagam.
12 Et inde moventes, venerunt ad Torrentem Zared. 13 Quem relinquentes castra-
metati sunt contra Arnon, quæ est in deserto, et prominet in finibus Amorrhæi.
[b]siquidem Arnon terminus est Moab, dividens Moabitas et Amorrhæos. 14 Unde
dicitur in libro bellorum Domini:

> Sicut fecit in Mari rubro,
> sic faciet in torrentibus Arnon.
> 15 Scopuli torrentium inclinati sunt, ut requiescerent in Ar,
> et recumberent in finibus Moabitarum.

16 Ex eo loco apparuit puteus, super quo locutus est Dominus ad Moysen:
Congrega populum, et dabo ei aquam. 17 Tunc cecinit Israel carmen istud:

> Ascendat puteus. Concinebant:
> 18 Puteus, quem foderunt principes, et paraverunt duces multitudinis
> in datore legis, et in baculis suis.

De solitudine, Matthana. 19 De Matthana in Nahaliel: de Nahaliel, in Bamoth. 20 De
Bamoth, vallis est in regione Moab, in vertice Phasga, quod respicit contra desertum.

clades Amorrhæi.

21 [c]Misit autem Israel nuncios ad Sehon regem Amorrhæorum, dicens: 22 Ob-
secro ut transire mihi liceat per terram tuam: non declinabimus in agros et vineas,
non bibemus aquas ex puteis, via regia gradiemur, donec transeamus terminos
tuos. 23 Qui concedere noluit ut transiret Israel per fines suos: quin potius exercitu
congregato, egressus est obviam in desertum, et venit in Iasa, pugnavitque contra
eum. 24 [d]A quo percussus est in ore gladii, et possessa est terra eius ab Arnon
usque Ieboc, et filios Ammon: quia forti præsidio tenebantur termini Ammonitarum.
25 Tulit ergo Israel omnes civitates eius, et habitavit in urbibus Amorrhæi, in
Hesebon scilicet, et viculis eius. 26 Urbs Hesebon fuit Sehon regis Amorrhæi,
qui pugnavit contra regem Moab: et tulit omnem terram, quæ ditionis illius fuerat,
usque Arnon. 27 Idcirco dicitur in Proverbio:

> Venite in Hesebon,
> ædificetur, et construatur civitas Sehon:
> 28 Ignis egressus est de Hesebon,
> flamma de oppido Sehon,
> et devoravit Ar Moabitarum,
> et habitatores excelsorum Arnon.
> 29 [e]Væ tibi Moab,
> peristi popule Chamos.
> Dedit filios eius in fugam,
> et filias in captivitatem regi Amorrhæorum Sehon.
> 30 Iugum ipsorum disperiit ab Hesebon usque Dibon,
> lassi pervenerunt in Nophe, et usque Medaba.

31 Habitavit itaque Israel in Terra Amorrhæi. 32 Misitque Moyses qui explorarent
Iazer: cuius ceperunt viculos, et possederunt habitatores.

internecio Basan.

33 [f]Verteruntque se, et ascenderunt per viam Basan, et occurrit eis Og rex
Basan cum omni populo suo, pugnaturus in Edrai. 34 Dixitque Dominus ad Moysen:
Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illum, et omnem populum, ac terram
eius: faciesque illi sicut fecisti Sehon regi Amorrhæorum habitatori Hesebon.
35 Percusserunt igitur et hunc cum filiis suis, universumque populum eius usque
ad internecionem, et possederunt terram illius.

21, *6* [a]Idt 8, 25; Sap 16, 5; 1 Cor 10, 9. — *13* [b]Idc 11, 18. — *21* [c]Dt 2, 26; Idc 11, 19. — *24* [d]Ps 134, 11; Am 2, 9. — *29* [e]Idc 11, 24; 1 Rg 11, 7. — *33* [f]Dt 3, 3; 29, 7.

PARS TERTIA.

Fata in campestribus Moab, 22, 1—36, 13.

I. Actiones Balaam arioli, 22, 1—25, 18.

1. Vocatur ad maledicendum, 22, 1—40.

22. 1 Profectique castrametati sunt in campestribus Moab, ubi trans Iordanem A rege
Iericho sita est. 2 Videns autem Balac filius Sephor omnia quæ fecerat Israel Moabitarum semel
Amorrhæo, 3 et quod pertimuissent eum Moabitæ, et impetum eius ferre non
possent, 4 dixit ad maiores natu Madian: Ita delebit hic populus omnes, qui in
nostris finibus commorantur, quo modo solet bos herbas usque ad radices carpere.
Ipse erat eo tempore rex in Moab. 5 [a]Misit ergo nuncios ad Balaam filium Beor
ariolum, qui habitabat super flumen terræ filiorum Ammon, ut vocarent eum,
et dicerent: Ecce egressus est populus ex Ægypto, qui operuit superficiem terræ,
sedens contra me. 6 Veni igitur, et maledic populo huic, quia fortior me est: siquo
modo possim percutere et eiicere eum de terra mea. novi enim quod benedictus
sit cui benedixeris, et maledictus in quem maledicta congesseris. 7 Perrexeruntque
seniores Moab, et maiores natu Madian, habentes divinationis pretium in manibus.
Cumque venissent ad Balaam, et narrassent ei omnia verba Balac: 8 ille respondit:
Manete hic nocte, et respondebo quidquid mihi dixerit Dominus. Manentibus
illis apud Balaam, venit Deus, et ait ad eum: 9 Quid sibi volunt homines isti
apud te? 10 Respondit: Balac filius Sephor rex Moabitarum misit ad me, 11 dicens:
Ecce populus qui egressus est de Ægypto, operuit superficiem terræ: veni, et
maledic ei, siquo modo possim pugnans abigere eum. 12 Dixitque Deus ad Balaam:
Noli ire cum eis, neque maledicas populo: quia benedictus est. 13 Qui mane con-
surgens dixit ad principes: Ite in terram vestram, quia prohibuit me Dominus venire
vobiscum. 14 Reversi principes dixerunt ad Balac: Noluit Balaam venire nobiscum.

15 Rursum ille multo plures et nobiliores quam ante miserat, misit. 16 Qui iterumque vocatur,
cum venissent ad Balaam, dixerunt: Sic dicit Balac filius Sephor: Ne cuncteris
venire ad me: 17 paratus sum honorare te, et quidquid volueris dabo tibi: veni.
et maledic populo isti. 18 Respondit Balaam: [b]Si dederit mihi Balac plenam domum
suam argenti et auri, non potero immutare verbum Domini Dei mei, ut vel plus,
vel minus loquar. 19 Obsecro ut hic maneatis etiam hac nocte, et scire queam
quid mihi rursum respondeat Dominus. 20 Venit ergo Deus ad Balaam nocte,
et ait ei: Si vocare te venerunt homines isti, surge, et vade cum eis: ita dumtaxat,
ut quod tibi præcepero, facias. 21 Surrexit Balaam mane, et strata asina sua pro-
fectus est cum eis.

22 [c]Et iratus est Deus. Stetitque angelus Domini in via contra Balaam, qui ab asina et angelo
insidebat asinæ, et duos pueros habebat secum. 23 Cernens asina angelum stantem corripitur,
in via, evaginato gladio, avertit se de itinere, et ibat per agrum. Quam cum verbe-
raret Balaam, et vellet ad semitam reducere, 24 stetit angelus in angustiis duarum
maceriarum, quibus vineæ cingebantur. 25 Quem videns asina, iunxit se parieti,
et attrivit sedentis pedem. At ille iterum verberabat eam: 26 et nihilominus angelus
ad locum angustum transiens, ubi nec ad dexteram, nec ad sinistram poterat deviare,
obvius stetit. 27 Cumque vidisset asina stantem angelum, concidit sub pedibus
sedentis. qui iratus, vehementius cædebat fuste latera eius. 28 Aperuitque Dominus
os asinæ, et locuta est: Quid feci tibi? cur percutis me? ecce iam tertio? 29 Respondit
Balaam: Quia commeruisti, et illusisti mihi: utinam haberem gladium, ut te per-
cuterem. 30 Dixit asina: Nonne animal tuum sum, cui semper sedere consuevisti
usque in præsentem diem? dic quid simile umquam fecerim tibi. At ille ait: Num-
quam. 31 Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, et vidit angelum stantem in
via evaginato gladio, adoravitque eum pronus in terram. 32 Cui angelus: Cur,
inquit, tertio verberas asinam tuam? Ego veni ut adversarer tibi, quia perversa
est via tua, mihique contraria: 33 et nisi asina declinasset de via, dans locum

22, *5* [a]Ios 24, 9. — *18* [b]Inf 24, 13. — *22* [c]2 Ptr 2, 15.

resistenti. te occidissem. et illa viveret. 34 Dixit Balaam: Peccavi, nesciens quod tu
stares contra me: et nunc si displicet tibi ut vadam. revertar. 35 Ait angelus: Vade
cum istis, et cave ne aliud quam præcepero tibi loquaris. Ivit igitur cum principibus.
regi respondet. 36 Quod cum audisset Balac. egressus est in occursum eius in oppido Moabitarum.
quod situm est in extremis finibus Arnon. 37 Dixitque ad Balaam: Misi nuncios
ut vocarem te, cur non statim venisti ad me? an quia mercedem adventui tuo
reddere nequeo? 38 Cui ille respondit: Ecce adsum: numquid loqui potero aliud.
nisi quod Deus posuerit in ore meo? 39 Perrexerunt ergo simul, et venerunt in
urbem. quæ in extremis regni eius finibus erat. 40 Cumque occidisset Balac boves
et oves, misit ad Balaam, et principes qui cum eo erant, munera.

2. Quater autem benedicit, 22, 41—24, 24.

Benedictio prima. 41 Mane autem facto duxit eum ad excelsa Baal. et intuitus est extremam
partem populi. 23. 1 Dixitque Balaam ad Balac: Ædifica mihi hic septem aras.
et para totidem vitulos. eiusdemque numeri arietes. 2 Cumque fecisset iuxta sermonem
Balaam. imposuerunt simul vitulum et arietem super aram. 3 Dixitque
Balaam ad Balac: Sta paulisper iuxta holocaustum tuum. donec vadam. si forte
occurrat mihi Dominus, et quodcumque imperaverit. loquar tibi. 4 Cumque abiisset
velociter. occurrit illi Deus. Locutusque ad eum Balaam: Septem. inquit. aras erexi.
et imposui vitulum et arietem desuper. 5 Dominus autem posuit verbum in ore
eius, et ait: Revertere ad Balac, et hæc loqueris. 6 Reversus invenit stantem
Balac iuxta holocaustum suum. et omnes principes Moabitarum: 7 assumptaque
parabola sua, dixit:

De Aram adduxit me Balac
rex Moabitarum. de montibus Orientis:
Veni. inquit. et maledic Iacob:
propera, et detestare Israel.
8 Quo modo maledicam, cui non maledixit Deus?
Qua ratione detester. quem Dominus non detestatur?
9 De summis silicibus videbo eum,
et de collibus considerabo illum.
Populus solus habitabit,
et inter gentes non reputabitur.
10 Quis dinumerare possit pulverem Iacob,
et nosse numerum stirpis Israel?
Moriatur anima mea morte iustorum,
et fiant novissima mea horum similia.

benedictio secunda, 11 Dixitque Balac ad Balaam: Quid est hoc quod agis? Ut malediceres inimicis
meis vocavi te: et tu econtrario benedicis eis. 12 Cui ille respondit: Num aliud
possum loqui. nisi quod iusserit Dominus? 13 Dixit ergo Balac: Veni mecum in
alterum locum unde partem Israel videas. et totum videre non possis. inde maledicito
ei. 14 Cumque duxisset eum in locum sublimem, super verticem montis Phasga.
ædificavit Balaam septem aras. et impositis supra vitulo atque ariete, 15 dixit
ad Balac: Sta hic iuxta holocaustum tuum, donec ego obvius pergam. 16 Cui
cum Dominus occurrisset, posuissetque verbum in ore eius. ait: Revertere ad
Balac, et hæc loqueris ei. 17 Reversus invenit eum stantem iuxta holocaustum
suum, et principes Moabitarum cum eo. Ad quem Balac: Quid, inquit, locutus
est Dominus? 18 At ille assumpta parabola sua, ait:

Sta Balac. et ausculta.
audi fili Sephor:
19 Non est Deus quasi homo. ut mentiatur:
nec ut filius hominis. ut mutetur.
Dixit ergo. et non faciet?
locutus est, et non implebit?
20 Ad benedicendum adductus sum.
benedictionem prohibere non valeo.

21 Non est idolum in Iacob,
nec videtur simulachrum in Israel.
Dominus Deus eius cum eo est,
et clangor victoriæ regis in illo.
22 [a]Deus eduxit illum de Ægypto,
cuius fortitudo similis est rhinocerotis.
23 Non est augurium in Iacob,
nec divinatio in Israel.
Temporibus suis dicetur Iacob et Israeli
quid operatus sit Deus.
24 Ecce populus ut leæna consurget,
et quasi leo erigetur:
non accubabit donec devoret prædam,
et occisorum sanguinem bibat.

25 Dixitque Balac ad Balaam: Nec maledicas ei, nec benedicas. 26 Et ille ait: benedictio tertia.
Nonne dixi tibi quod quidquid mihi Deus imperaret, hoc facerem? 27 Et ait Balac
ad eum: Veni, et ducam te ad alium locum: si forte placeat Deo ut inde maledicas
eis. 28 Cumque duxisset eum super verticem montis Phogor, qui respicit solitudinem,
29 dixit ei Balaam: Ædifica mihi hic septem aras, et para totidem vitulos, eiusdemque
numeri arietes. 30 Fecit Balac ut Balaam dixerat: imposuitque vitulos et arietes
per singulas aras. **24.** 1 Cumque vidisset Balaam quod placeret Domino ut benediceret Israeli, nequaquam abiit ut ante perrexerat, ut augurium quæreret: sed
dirigens contra desertum vultum suum, 2 et elevans oculos, vidit Israel in tentoriis
commorantem per tribus suas: et irruente in se spiritu Dei, 3 assumpta parabola ait:

Dixit Balaam filius Beor:
dixit homo, cuius obturatus est oculus:
4 dixit auditor sermonum Dei,
qui visionem Omnipotentis intuitus est,
qui cadit, et sic aperiuntur oculi eius:
5 Quam pulchra tabernacula tua Iacob,
et tentoria tua Israel!
6 ut valles nemorosæ,
ut horti iuxta fluvios irrigui,
ut tabernacula quæ fixit Dominus,
quasi cedri prope aquas.
7 Fluet aqua de situla eius,
et semen illius erit in aquas multas.
Tolletur propter Agag, rex eius,
et auferetur regnum illius.
8 Deus eduxit illum de Ægypto,
[b]cuius fortitudo similis est rhinocerotis.
Devorabunt gentes hostes illius,
ossaque eorum confringent, et perforabunt sagittis.
9 Accubans dormivit ut leo,
et quasi leæna, quam suscitare nullus audebit.
Qui benedixerit tibi, erit et ipse benedictus:
qui maledixerit, in maledictione reputabitur.

10 Iratusque Balac contra Balaam, complosis manibus ait: Ad maledicendum benedictio quarta.
inimicis meis vocavi te, quibus econtrario tertio benedixisti: 11 revertere ad locum
tuum. Decreveram quidem magnifice honorare te, sed Dominus privavit te honore
disposito. 12 Respondit Balaam ad Balac: Nonne nunciis tuis, quos misisti ad
me, dixi: 13 [c]Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti et auri, non
potero præterire sermonem Domini Dei mei, ut vel boni quid, vel mali proferam
ex corde meo: sed quidquid Dominus dixerit, hoc loquar? 14 Verumtamen pergens

23, *22* [a]Inf 24, 8. — **24,** *8* [b]Sup 23, 22. — *13* [c]Sup 22, 18.

ad populum meum, dabo consilium, quid populus tuus populo huic faciat extremo
tempore. 15 Sumpta igitur parabola, rursum ait:

Dixit Balaam filius Beor:
dixit homo, cuius obturatus est oculus:
16 dixit auditor sermonum Dei,
qui novit doctrinam Altissimi,
et visiones Omnipotentis videt,
qui cadens apertos habet oculos.
17 Videbo eum, sed non modo:
intuebor illum, sed non prope.
[a]ORIETUR STELLA ex Iacob,
et consurget virga de Israel:
et percutiet duces Moab,
vastabitque omnes filios Seth.
18 Et erit Idumæa possessio eius:
hereditas Seir cedet inimicis suis:
Israel vero fortiter aget.
19 De Iacob erit qui dominetur,
et perdat reliquias civitatis.

20 Cumque vidisset Amalec, assumens parabolam, ait: Principium Gentium Amalec,
cuius extrema perdentur. 21 Vidit quoque Cinæum: et assumpta parabola, ait:
Robustum quidem est habitaculum tuum: sed si in petra posueris nidum tuum,
22 et fueris electus de stirpe Cin, quamdiu poteris permanere? Assur enim capiet
te. 23 Assumptaque parabola iterum locutus est: Heu, quis victurus est, quando
ista faciet Deus? 24 [b]Venient in trieribus de Italia, superabunt Assyrios, vasta-
buntque Hebræos, et ad extremum etiam ipsi peribunt.

3. Denique fornicationem suggerit, 24, 25—25, 18 (cf 31, 16).

Balaam et Balac discedunt;
25 Surrexitque Balaam, et reversus est in locum suum: Balac quoque via,
qua venerat, rediit.

fornicantes cum Moabitidibus a Domino occiduntur,
25. 1 Morabatur autem eo tempore Israel in Settim, et fornicatus est populus
cum filiabus Moab, 2 quæ vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt
et adoraverunt deos earum. 3 [c]Initiatusque est Israel Beelphegor: et iratus Do-
minus, 4 ait ad Moysen: [d]Tolle cunctos principes populi, et suspende eos contra
solem in patibulis: ut avertatur furor meus ab Israel. 5 Dixitque Moyses ad Iudices
Israel: [e]Occidat unusquisque proximos suos, qui initiati sunt Beelphegor.

fornicans cum Madianitide a Phinees perfoditur;
6 Et ecce unus de filiis Israel intravit coram fratribus suis ad scortum Madiani-
tidem, vidente Moyse, et omni turba filiorum Israel, qui flebant ante fores taberna-
culi. 7 [f]Quod cum vidisset Phinees filius Eleazari filii Aaron sacerdotis, surrexit
de medio multitudinis, et arrepto pugione, 8 ingressus est post virum Israelitem
in lupanar, et perfodit ambos simul, virum scilicet et mulierem in locis
genitalibus.

Phinees præmio,
Cessavitque plaga a filiis Israel: 9 et occisi sunt viginti quattuor millia hominum.
10 Dixitque Dominus ad Moysen: 11 Phinees filius Eleazari filii Aaron sacerdotis
avertit iram meam a filiis Israel: quia zelo meo commotus est contra eos, ut non
ipse delerem filios Israel in zelo meo. 12 idcirco loquere ad eum: [g]Ecce do ei pacem
fœderis mei, 13 et erit tam ipsi quam semini eius pactum sacerdotii sempiternum,
quia zelatus est pro Deo suo, et expiavit scelus filiorum Israel.

Madianitæ pœna afficiuntur.
14 Erat autem nomen viri Israelitæ, qui occisus est cum Madianitide, Zambri
filius Salu, dux de cognatione et tribu Simeonis. 15 Porro mulier Madianitis, quæ
pariter interfecta est, vocabatur Cozbi filia Sur principis nobilissimi Madianitarum.
16 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 17 [h]Hostes vos sentiant Madianitæ,
et percutite eos: 18 quia et ipsi hostiliter egerunt contra vos, et decepere insidiis

17 [a]Mt 2, 2. — *24* [b]Dn 11, 30. — **25,** *3* [c]Ios 22, 17. — *4* [d]Dt 4, 3. — *5* [e]Ex 32, 27. — *7* [f]Ps 105, 30; 1 Mcc 2, 26; 1 Cor 10, 8. — *12* [g]Sir 45, 30; 1 Mcc 2, 54. — *17* [h]Inf 31, 2.

per idolum Phogor, et Cozbi filiam ducis Madian sororem suam, quæ percussa
est in die plagæ pro sacrilegio Phogor.

II. Varia mandata Domini, 26, 1—31, 54.

1. De numeratione populi, 26, 1—65.

26. 1 Postquam noxiorum sanguis effusus est, dixit Dominus ad Moysen et Mandatum
Eleazarum filium Aaron sacerdotem: 2 [a]Numerate omnem summam filiorum Domini;
Israel a viginti annis et supra, per domos et cognationes suas, cunctos, qui possunt
ad bella procedere. 3 Locuti sunt itaque Moyses et Eleazar sacerdos in cam-
pestribus Moab super Iordanem contra Iericho, ad eos, qui erant 4 a viginti annis
et supra, sicut Dominus imperaverat, quorum iste est numerus:

5 Ruben primogenitus Israel. [b]huius filius, Henoch, a quo familia Henochitarum: duodecim
et Phallu, a quo familia Phalluitarum: 6 et Hesron, a quo familia Hesronitarum: tribuum numerus
et Charmi, a quo familia Charmitarum. 7 hæ sunt familiæ de stirpe Ruben: quarum
numerus inventus est quadraginta tria millia, et septingenti triginta. 8 Filius
Phallu, Eliab. 9 huius filii, Namuel et Dathan et Abiron. isti sunt Dathan et Abiron
principes populi, [c]qui surrexerunt contra Moysen et Aaron in seditione Core, quando
adversus Dominum rebellaverunt: 10 et aperiens terra os suum devoravit Core,
morientibus plurimis, quando combussit ignis ducentos quinquaginta viros. Et
factum est grande miraculum, 11 ut, Core pereunte, filii illius non perirent. 12 Filii
Simeon per cognationes suas: Namuel, ab hoc familia Namuelitarum: Iamin,
ab hoc familia Iaminitarum: Iachin, ab hoc familia Iachinitarum: 13 Zare, ab
hoc familia Zareitarum: Saul, ab hoc familia Saulitarum. 14 hæ sunt familiæ de
stirpe Simeon, quarum omnis numerus fuit viginti duo millia ducenti. 15 Filii
Gad per cognationes suas: Sephon, ab hoc familia Sephonitarum: Aggi, ab hoc
familia Aggitarum: Suni, ab hoc familia Sunitarum: 16 Ozni, ab hoc familia Ozni-
tarum: Her, ab hoc familia Heritarum: 17 Arod, ab hoc familia Aroditarum:
Ariel, ab hoc familia Arielitarum. 18 istæ sunt familiæ Gad, quarum omnis numerus
fuit quadraginta millia quingenti. 19 [d]Filii Iuda, Her, et Onan, qui ambo mortui
sunt in Terra Chanaan. 20 Fueruntque filii Iuda, per cognationes suas: Sela,
a quo familia Selaitarum: Phares, a quo familia Pharesitarum: Zare, a quo familia
Zareitarum. 21 Porro filii Phares: Hesron, a quo familia Hesronitarum: et Hamul,
a quo familia Hamulitarum. 22 Istæ sunt familiæ Iuda, quarum omnis numerus
fuit septuaginta sex millia quingenti. 23 Filii Issachar, per cognationes suas:
Thola, a quo familia Tholaitarum: Phua, a quo familia Phuaitarum: 24 Iasub,
a quo familia Iasubitarum: Semran, a quo familia Semranitarum. 25 hæ sunt
cognationes Issachar, quarum numerus fuit sexaginta quattuor millia trecenti.
26 Filii Zabulon per cognationes suas: Sared, a quo familia Sareditarum: Elon,
a quo familia Elonitarum: Ialel, a quo familia Ialelitarum. 27 hæ sunt cognationes
Zabulon, quarum numerus fuit sexaginta millia quingenti. 28 Filii Ioseph per
cognationes suas, Manasse et Ephraim. 29 De Manasse ortus est Machir, a quo
familia Machiritarum. [e]Machir genuit Galaad, a quo familia Galaaditarum.
30 Galaad habuit filios: Iezer, a quo familia Iezeritarum: et Helec, a quo familia
Helecitarum: 31 et Asriel, a quo familia Asrielitarum: et Sechem, a quo familia
Sechemitarum: 32 et Semida, a quo familia Semidaitarum: [f]et Hepher, a quo
familia Hepheritarum. 33 Fuit autem Hepher pater Salphaad, qui filios non
habebat, sed tantum filias, quarum ista sunt nomina: [g]Maala, et Noa, et Hegla,
et Melcha, et Thersa. 34 hæ sunt familiæ Manasse, et numerus earum, quinqua-
ginta duo millia septingenti. 35 Filii autem Ephraim per cognationes suas fue-
runt hi: Suthala, a quo familia Suthalaitarum: Becher, a quo familia Beche-
ritarum: Thehen, a quo familia Thehenitarum. 36 porro filius Suthala fuit Heran,
a quo familia Heranitarum. 37 hæ sunt cognationes filiorum Ephraim, quarum

26, *2* [a]Sup 1, 2 s. — *5* [b]Gn 46, 9; Ex 6, 14; 1 Par 5, 3. — *9* [c]Sup 16, 2. — *19* [d]Gn 38, 3. —
29 [e]Ios 17, 1. — *32* [f]Inf 27, 1. — *33* [g]Inf 27, 1.

numerus fuit triginta duo millia quingenti. 38 Isti sunt filii Ioseph per familias
suas. Filii Beniamin in cognationibus suis: Bela, a quo familia Belaitarum:
Asbel, a quo familia Asbelitarum: Ahiram, a quo familia Ahiramitarum: 39 Su-
pham, a quo familia Suphamitarum: Hupham, a quo familia Huphamitarum.
40 Filii Bela: Hered, et Noeman. De Hered, familia Hereditarum: de Noeman,
familia Noemanitarum. 41 hi sunt filii Beniamin per cognationes suas, quorum
numerus fuit quadragintaquinque millia sexcenti. 42 Filii Dan per cognationes
suas: Suham, a quo familia Suhamitarum. hæ sunt cognationes Dan per fami-
lias suas. 43 omnes fuere Suhamitæ, quorum numerus erat sexaginta quattuor
millia quadringenti. 44 Filii Aser per cognationes suas: Iemna, a quo familia
Iemnaitarum: Iessui, a quo familia Iessuitarum: Brie, a quo familia Brieitarum.
45 Filii Brie: Heber, a quo familia Heberitarum: et Melchiel, a quo familia Melchie-
litarum. 46 Nomen autem filiæ Aser, fuit Sara. 47 hæ cognationes filiorum Aser,
et numerus eorum quinquaginta tria millia quadringenti. 48 Filii Nephthali per
cognationes suas: Iesiel, a quo familia Iesielitarum: Guni, a quo familia Gunitarum:
49 Ieser, a quo familia Ieseritarum: Sellem, a quo familia Sellemitarum. 50 hæ
sunt cognationes filiorum Nephthali per familias suas: quorum numerus quadraginta
quinque millia quadringenti. 51 Ista est summa filiorum Israel, qui recensiti sunt,
sexcenta millia, et mille septingenti triginta.

atque possessio;

52 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 53 Istis dividetur terra iuxta
numerum vocabulorum in possessiones suas. 54 Pluribus maiorem partem dabis,
et paucioribus minorem: singulis, sicut nunc recensiti sunt, tradetur possessio:
55 ita dumtaxat ut sors Terram tribubus dividat et familiis. 56 Quidquid sorte
contigerit, hoc vel plures accipiant, vel pauciores.

Levitarum numerus;

57 [a]Hic quoque est numerus filiorum Levi per familias suas: Gerson, a quo
familia Gersonitarum: Caath, a quo familia Caathitarum: Merari, a quo familia
Meraritarum. 58 hæ sunt familiæ Levi: Familia Lobni, familia Hebroni, familia
Moholi, familia Musi, familia Core. At vero Caath genuit Amram: 59 qui habuit
uxorem Iochabed filiam Levi, quæ nata est ei in Ægypto. hæc genuit Amram
viro suo filios, Aaron et Moysen, et Mariam sororem eorum: 60 De Aaron orti
sunt Nadab et Abiu, et Eleazar et Ithamar: 61 [b]quorum Nadab et Abiu mortui
sunt, cum obtulissent ignem alienum coram Domino. 62 Fueruntque omnes, qui
numerati sunt, viginti tria millia generis masculini ab uno mense et supra: quia
non sunt recensiti inter filios Israel, nec eis cum ceteris data possessio est.

conclusio.

63 Hic est numerus filiorum Israel, qui descripti sunt a Moyse et Eleazaro
sacerdote, in campestribus Moab supra Iordanem contra Iericho. 64 [c]inter quos
nullus fuit eorum, qui ante numerati sunt a Moyse et Aaron in deserto Sinai. 65 [d]Præ-
dixerat enim Dominus quod omnes morerentur in solitudine. Nullusque remansit
ex eis, nisi Caleb filius Iephone, et Iosue filius Nun.

2. De successione, 27, 1—23.

In hereditate paterna,

27. 1 Accesserunt [e]autem filiæ Salphaad, filii Hepher, filii Galaad, filii Machir,
filii Manasse, qui fuit filius Ioseph: quarum sunt nomina, Maala, et Noa, et Hegla,
et Melcha, et Thersa. 2 Steteruntque coram Moyse et Eleazaro sacerdote, et cunctis
principibus populi ad ostium tabernaculi fœderis, atque dixerunt: 3 Pater noster
mortuus est in deserto, nec fuit in seditione, quæ [f]concitata est contra Dominum
sub Core, sed in peccato suo mortuus est: hic non habuit mares filios. Cur tollitur
nomen illius de familia sua, quia non habuit filium? Date nobis possessionem inter
cognatos patris nostri. 4 Retulitque Moyses causam earum ad iudicium Domini.
5 Qui dixit ad eum: 6 Iustam rem postulant filiæ Salphaad: da eis possessionem
inter cognatos patris sui, et ei in hereditatem succedant. 7 Ad filios autem Israel
loqueris hæc: 8 Homo cum mortuus fuerit absque filio, ad filiam eius transibit
hereditas. 9 si filiam non habuerit, habebit successores fratres suos. 10 quod
si et fratres non fuerint, dabitis hereditatem fratribus patris eius. 11 sin autem

57 [a]Ex 6, 16. — *61* [b]Lv 10, 1; Sup 3, 4; 1 Par 24, 2. — *64* [c]1 Cor 10, 5. — *65* [d]Sup 14,
23 s. — **27,** *1* [e]Sup 26, 32; Inf 36, 1; Ios 17, 1. — *3* [f]Sup 16, 1.

nec patruos habuerit, dabitur hereditas his, qui ei proximi sunt. eritque hoc filiis
Israel sanctum lege perpetua, sicut præcepit Dominus Moysi.
[12] Dixit quoque Dominus ad Moysen: [a]Ascende in montem istum Abarim, in gubernatione
et contemplare inde Terram, quam daturus sum filiis Israel. [13] cumque videris populi.
eam, ibis et tu ad populum tuum, sicut ivit frater tuus Aaron: [14] [b]quia offendistis
me in deserto Sin in contradictione multitudinis, nec sanctificare me voluistis
coram ea super aquas. hæ sunt aquæ contradictionis in Cades deserti Sin. [15] Cui
respondit Moyses: [16] Provideat Dominus Deus spirituum omnis carnis, hominem,
qui sit super multitudinem hanc: [17] et possit exire et intrare ante eos, et educere
eos vel introducere: ne sit populus Domini sicut oves absque pastore. [18] Dixitque
Dominus ad eum: [c]Tolle Iosue filium Nun virum in quo est Spiritus, et pone manum
tuam super eum. [19] Qui stabit coram Eleazaro sacerdote et omni multitudine:
[20] et dabis ei præcepta cunctis videntibus, et partem gloriæ tuæ, ut audiat eum
omnis synagoga filiorum Israel. [21] Pro hoc, siquid agendum erit, Eleazar sacerdos
consulet Dominum. Ad verbum eius egredietur et ingredietur ipse, et omnes filii
Israel cum eo, et cetera multitudo. [22] Fecit Moyses ut præceperat Dominus. Cumque
tulisset Iosue, statuit eum coram Eleazaro sacerdote et omni frequentia populi.
[23] Et impositis capiti eius manibus, cuncta replicavit quæ mandaverat Dominus.

3. De sacrificiis variis, 28, 1—29, 39.

28. [1] Dixit quoque Dominus ad Moysen: [2] Præcipe filiis Israel, et dices Mandatum
ad eos: Oblationem meam et panes, et incensum odoris suavissimi offerte per Domini;
tempora sua. [3] Hæc sunt sacrificia quæ offerre debetis:
Agnos anniculos immaculatos duos quotidie in holocaustum sempiternum: sacrificia cuiuslibet
[4] unum offeretis mane, et alterum ad vesperum: [5] decimam partem ephi similæ, diei,
quæ conspersa sit oleo purissimo, et habeat quartam partem hin. [6] holocaustum
iuge est quod obtulistis in monte Sinai in odorem suavissimum incensi Domini.
[7] et libabitis vini quartam partem hin per agnos singulos in Sanctuario Domini.
[8] Alterumque agnum similiter offeretis ad vesperam iuxta omnem ritum sacrificii
matutini, et libamentorum eius, oblationem suavissimi odoris Domino.
[9] [d]Die autem sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos, et duas sacrificia
decimas similæ oleo conspersæ in sacrificio, et liba [10] quæ rite funduntur per sabbati,
singula sabbata in holocaustum sempiternum.
[11] In calendis autem offeretis holocaustum Domino, vitulos de armento duos, sacrificia
arietem unum, agnos anniculos septem immaculatos, [12] et tres decimas similæ calendarum,
oleo conspersæ in sacrificio per singulos vitulos: et duas decimas similæ oleo con-
spersæ per singulos arietes: [13] et decimam decimæ similæ ex oleo in sacrificio
per agnos singulos. holocaustum suavissimi odoris atque incensi est Domino.
[14] Libamenta autem vini, quæ per singulas fundenda sunt victimas, ista erunt:
Media pars hin per singulos vitulos, tertia per arietem, quarta per agnum. hoc erit
holocaustum per omnes menses, qui sibi anno vertente succedunt. [15] Hircus quoque
offeretur Domino pro peccatis in holocaustum sempiternum cum libamentis suis.
[16] [e]Mense autem primo, quartadecima die mensis Phase Domini erit, [17] et sacrificia
quintadecima die sollemnitas: septem diebus vescentur azymis. [18] Quarum dies paschatis,
prima venerabilis et sancta erit: omne opus servile non facietis in ea. [19] Offeretisque
incensum holocaustum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, agnos
anniculos immaculatos septem: [20] et sacrificia singulorum ex simila quæ con-
spersa sit oleo, tres decimas per singulos vitulos, et duas decimas per arietem,
[21] et decimam decimæ per agnos singulos, id est, per septem agnos. [22] Et hircum
pro peccato unum, ut expietur pro vobis, [23] præter holocaustum matutinum
quod semper offeretis. [24] Ita facietis per singulos dies septem dierum in fomitem
ignis, et in odorem suavissimum Domino, qui surget de holocausto, et de libationibus
singulorum. [25] Dies quoque septimus celeberrimus et sanctus erit vobis: omne
opus servile non facietis in eo.

---

12 [a]Dt 32, 49. — *14* [b]Sup 20, 12. — *18* [c]Dt 3, 21. — 28, *9* [d]Mt 12, 5. — *16* [e]Ex 12, 18; Lv 23, 5.

sacrificia pentecostes. 26 Dies etiam primitivorum quando offeretis novas fruges Domino, expletis
hebdomadibus, venerabilis et sancta erit: omne opus servile non facietis in ea.
27 Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento
duos, arietem unum, et agnos anniculos immaculatos septem: 28 atque in sacrificiis
eorum similæ oleo conspersæ tres decimas per singulos vitulos, per arietes duas,
29 per agnos decimam decimæ, qui simul sunt agni septem. hircum quoque 30 qui
mactatur pro expiatione: præter holocaustum sempiternum et liba eius. 31 Im-
maculata offeretis omnia cum libationibus suis.

sacrificia festi tubarum. **29.** 1 Mensis etiam septimi prima dies venerabilis et sancta erit vobis. omne
opus servile non facietis in ea, quia dies clangoris est et tubarum. 2 Offeretisque
holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum de armento unum, arietem
unum, et agnos anniculos immaculatos septem: 3 et in sacrificiis eorum similæ
oleo conspersæ tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem, 4 unam
decimam per agnum, qui simul sunt agni septem: 5 et hircum pro peccato, qui
offertur in expiationem populi, 6 præter holocaustum calendarum cum sacrificiis
suis, et holocaustum sempiternum cum libationibus solitis. eisdem ceremoniis
offeretis in odorem suavissimum incensum Domino.

sacrificia diei expiationis. 7 aDecima quoque dies mensis huius septimi erit vobis sancta atque venerabilis,
et affligetis animas vestras: omne opus servile non facietis in ea. 8 Offeretisque
holocaustum Domino in odorem suavissimum, vitulum de armento unum, arietem
unum, agnos anniculos immaculatos septem: 9 et in sacrificiis eorum similæ oleo
conspersæ tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem, 10 decimam
decimæ per agnos singulos, qui sunt simul agni septem: 11 et hircum pro peccato.
absque his quæ offerri pro delicto solent in expiationem, et holocaustum sempiternum,
cum sacrificio et libaminibus eorum.

sacrificia festi tabernaculorum: 12 Quintadecima vero die mensis septimi, quæ vobis sancta erit atque venerabilis,
omne opus servile non facietis in ea, sed celebrabitis sollemnitatem Domino septem
diebus. 13 offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos
de armento tredecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim:
14 et in libamentis eorum similæ oleo conspersæ tres decimas per vitulos singulos,
qui sunt simul vituli tredecim: et duas decimas arieti uno, id est, simul arietibus
duobus, 15 et decimam decimæ agnis singulis, qui sunt simul agni quattuordecim:
16 et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, et sacrificio, et libamine
eius. 17 In die altero offeretis vitulos de armento duodecim, arietes duos, agnos
anniculos immaculatos quattuordecim: 18 sacrificiaque et libamina singulorum
per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis: 19 et hircum pro peccato, absque
holocausto sempiterno, sacrificioque et libamine eius. 20 Die tertio offeretis vitulos
undecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim: 21 sacrificiaque
et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis: 22 et hircum
pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque et libamine eius. 23 Die
quarto offeretis vitulos decem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quat-
tuordecim: 24 sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos
rite celebrabitis: 25 et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacri-
ficioque eius et libamine. 26 Die quinto offeretis vitulos novem, arietes duos,
agnos anniculos immaculatos quattuordecim: 27 sacrificiaque et libamina sin-
gulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis: 28 et hircum pro peccato,
absque holocausto sempiterno, sacrificioque eius et libamine. 29 Die sexto offeretis
vitulos octo, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim: 30 sacri-
ficiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis:
31 et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque eius et libamine.
32 Die septimo offeretis vitulos septem, et arietes duos, agnos anniculos immaculatos
quattuordecim: 33 sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes
et agnos rite celebrabitis: 34 et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno,
sacrificioque eius et libamine. 35 Die octavo, qui est celeberrimus, omne opus

29, 7 aLv 16, 29; 23, 27.

servile non facietis. [36] offerentes holocaustum in odorem suavissimum Domino,
vitulum unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem: [37] sacri-
ficiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis:
[38] et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque eius et libamine.
[39] Hæc offeretis Domino in sollemnitatibus vestris: præter vota et oblationes conclusio.
spontaneas in holocausto, in sacrificio, in libamine, et in hostiis pacificis.

4. De votis et iuramentis, 30, 1—17.

30. [1] Narravitque Moyses filiis Israel omnia quæ ei Dominus imperarat: Virorum,
[2] et locutus est ad principes tribuum filiorum Israel: Iste est sermo quem præcepit
Dominus: [3] Si quis virorum votum Domino voverit, aut se constrinxerit iuramento:
non faciet irritum verbum suum, sed omne quod promisit implebit.
[4] Mulier si quippiam voverit, et se constrinxerit iuramento, quæ est in domo innuptarum,
patris sui, et in ætate adhuc puellari: si cognoverit pater votum quod pollicita
est, et iuramentum quo obligavit animam suam, et tacuerit, voti rea erit: [5] quid-
quid pollicita est et iuravit, opere complebit. [6] sin autem statim ut audierit,
contradixerit pater: et vota et iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur
sponsioni, eo quod contradixerit pater.
[7] Si maritum habuerit, et voverit aliquid, et semel de ore eius verbum egrediens nuptarum, viduarum
animam eius obligaverit iuramento: [8] quo die audierit vir, et non contradixerit, et repudiatarum;
voti rea erit, reddetque quodcumque promiserat. [9] sin autem audiens statim
contradixerit, et irritas fecerit pollicitationes eius, verbaque quibus obstrinxerat
animam suam: propitius erit ei Dominus. [10] Vidua et repudiata quidquid voverint,
reddent. [11] Uxor in domo viri cum se voto constrinxerit et iuramento, [12] si audierit
vir, et tacuerit, nec contradixerit sponsioni, reddet quodcumque promiserat.
[13] sin autem extemplo contradixerit, non tenebitur promissionis rea: quia maritus
contradixit, et Dominus ei propitius erit. [14] Si voverit, et iuramento se constrinxerit,
ut per ieiunium, vel ceterarum rerum abstinentiam affligat animam suam, in
arbitrio viri erit ut faciat, sive non faciat. [15] quod si audiens vir tacuerit, et in
alteram diem distulerit sententiam: quidquid voverat atque promiserat, reddet:
quia statim ut audivit, tacuit. [16] sin autem contradixerit postquam rescivit,
portabit ipse iniquitatem eius.
[17] Istæ sunt leges, quas constituit Dominus Moysi inter virum et uxorem, inter conclusio.
patrem et filiam, quæ in puellari adhuc ætate est, vel quæ manet in parentis domo.

5. De ultione Madianitarum, 31, 1—54.

31. [1] Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: [2] Ulciscere prius filios Omnes mares et
Israel de Madianitis, et sic colligeris ad populum tuum. [3] Statimque Moyses, cognitæ
[a]Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui possint ultionem Domini expe- cum Balaam occi-
tere de Madianitis. [4] mille viri de singulis tribubus eligantur ex Israel qui mittantur duntur,
ad bellum. [5] Dederuntque millenos de singulis tribubus, id est, duodecim millia
expeditorum ad pugnam: [6] quos misit Moyses cum Phinees filio Eleazari sacerdotis,
vasa quoque sancta, et tubas ad clangendum tradidit ei. [7] Cumque pugnassent
contra Madianitas atque vicissent, omnes mares occiderunt, [8] [b]et reges eorum
Evi, et Recem, et Sur, et Hur, et Rebe, quinque principes gentis: Balaam quo-
que filium Beor interfecerunt gladio. [9] Ceperuntque mulieres eorum, et parvulos,
omniaque pecora, et cunctam supellectilem: quidquid habere potuerant depopulati
sunt: [10] tam urbes quam viculos et castella flamma consumpsit. [11] Et tulerunt
prædam, et universa quæ ceperant tam ex hominibus quam ex iumentis, [12] et
adduxerunt ad Moysen, et Eleazarum sacerdotem, et ad omnem multitudinem
filiorum Israel, reliqua autem utensilia portaverunt ad castra in campestribus
Moab iuxta Iordanem contra Iericho. [13] Egressi sunt autem Moyses, et Eleazar
sacerdos, et omnes principes synagogæ in occursum eorum extra castra. [14] Iratusque
Moyses principibus exercitus, tribunis, et centurionibus qui venerant de bello,
[15] ait: Cur feminas reservastis? [16] [c]Nonne istæ sunt, quæ deceperunt filios Israel

31, *3* [a]Sup 25, 17. — *8* [b]Ios 13, 21. — *16* [c]Sup 25, 18.

ad suggestionem Balaam, et prævaricari vos fecerunt in Domino super peccato
Phogor, unde et percussus est populus? 17 [a]Ergo cunctos interficite quidquid
est generis masculini, etiam in parvulis: et mulieres, quæ noverunt viros in coitu,
iugulate: 18 puellas autem et omnes feminas virgines reservate vobis: 19 et manete
extra castra septem diebus.

pugnantes ac præda lustrantur,

Qui occiderit hominem, vel occisum tetigerit, lustrabitur die tertio et septimo.
20 Et de omni præda, sive vestimentum fuerit, sive vas, et aliquid in utensilia
præparatum, de caprarum pellibus, et pilis, et ligno expiabitur. 21 Eleazar quoque
sacerdos ad viros exercitus, qui pugnaverant, sic locutus est: Hoc est præceptum
legis, [b]quod mandavit Dominus Moysi: 22 Aurum, et argentum, et æs, et ferrum, et
plumbum, et stannum, 23 et omne, quod potest transire per flammas, igne purga-
bitur, quidquid autem ignem non potest sustinere, aqua expiationis sanctificabitur:
24 et lavabitis vestimenta vestra die septimo, et purificati postea castra intrabitis.

præda dividitur,

25 Dixit quoque Dominus ad Moysen: 26 Tollite summam eorum, quæ capta
sunt ab homine usque ad pecus, tu et Eleazar sacerdos et principes vulgi: 27 divides-
que ex æquo prædam inter eos, qui pugnaverunt, egressique sunt ad bellum, et
inter omnem reliquam multitudinem. 28 et separabis partem Domino ab his,
qui pugnaverunt et fuerunt in bello, unam animam de quingentis tam ex hominibus
quam ex bobus et asinis et ovibus, 29 et dabis eam Eleazaro sacerdoti, quia primitiæ
Domini sunt. 30 Ex media quoque parte filiorum Israel accipies quinquagesimum
caput hominum, et boum, et asinorum, et ovium, cunctorum animantium, et
dabis ea Levitis, qui excubant in custodiis tabernaculi Domini. 31 Feceruntque
Moyses, et Eleazar, sicut præceperat Dominus. 32 Fuit autem præda, quam exercitus
ceperat, ovium sexcenta septuaginta quinque millia, 33 boum septuaginta duo
millia, 34 asinorum sexaginta millia et mille: 35 animæ hominum sexus feminei,
quæ non cognoverant viros, triginta duo millia. 36 Dataque est media pars his,
qui in prælio fuerant, ovium trecenta triginta septem millia quingentæ: 37 e quibus
in partem Domini supputatæ sunt oves sexcentæ septuaginta quinque. 38 Et
de bobus triginta sex millibus, boves septuaginta et duo: 39 de asinis triginta
millibus quingentis, asini sexaginta unus: 40 de animabus hominum sedecim
millibus, cesserunt in partem Domini triginta duæ animæ. 41 Tradiditque Moyses
numerum primitiarum Domini Eleazaro sacerdoti, sicut fuerat ei imperatum,
42 ex media parte filiorum Israel, quam separaverat his, qui in prælio fuerant.
43 De media vero parte, quæ contigerat reliquæ multitudini, id est, de ovibus trecentis
triginta septem millibus quingentis, 44 et de bobus triginta sex millibus, 45 et
de asinis triginta millibus quingentis, 46 et de hominibus sedecim millibus, 47 tulit
Moyses quinquagesimum caput, et dedit Levitis, qui excubabant in tabernaculo
Domini, sicut præceperat Dominus.

donaria offeruntur.

48 Cumque accessissent principes exercitus ad Moysen, et tribuni, centurionesque
dixerunt: 49 Nos servi tui recensuimus numerum pugnatorum, quos habuimus
sub manu nostra: et ne unus quidem defuit. 50 Ob hanc causam offerimus in donariis
Domini singuli quod in præda auri potuimus invenire, periscelides et armillas,
annulos et dextralia, ac murænulas, ut depreceris pro nobis Dominum. 51 Susce-
peruntque Moyses, et Eleazar sacerdos omne aurum in diversis speciebus, 52 pondo
sedecim millia, septingentos quinquaginta siclos a tribunis et centurionibus. 53 Unus-
quisque enim quod in præda rapuerat, suum erat. 54 Et susceptum intulerunt
in tabernaculum testimonii, in monimentum filiorum Israel coram Domino.

III. Distributio terræ orientalis, mansiones, 32, 1—33, 49.

1. Distributio terræ orientalis, 32, 1—42.

Ruben et Gad terram petunt,

32. 1 Filii autem Ruben et Gad habebant pecora multa, et erat illis in iumentis
infinita substantia. Cumque vidissent Iazer, et Galaad aptas animalibus alendis
terras, 2 venerunt ad Moysen, et ad Eleazarum sacerdotem, et principes multi-
tudinis, atque dixerunt: 3 Ataroth, et Dibon, et Iazer, et Nemra, Hesebon, et

17 [a]Idc 21, 11. — *21* [b]Lv 6, 28; 11, 33; 15, 11.

Eleale, et Saban, et Nebo, et Beon, 4 terra, quam percussit Dominus in conspectu
filiorum Israel, regio uberrima est ad pastum animalium: et nos servi tui habemus
iumenta plurima: 5 precamurque si invenimus gratiam coram te, ut des nobis
famulis tuis eam in possessionem, nec facias nos transire Iordanem. 6 Quibus
respondit Moyses: Numquid fratres vestri ibunt ad pugnam, et vos hic sedebitis?
7 Cur subvertitis mentes filiorum Israel, ne transire audeant in locum, quem eis
daturus est Dominus? 8 nonne ita egerunt patres vestri, quando misi de Cadesbarne
ad explorandam Terram? 9 [a]Cumque venissent usque ad Vallem botri, lustrata
omni regione, subverterunt cor filiorum Israel, ut non intrarent fines, quos eis
Dominus dedit. 10 Qui iratus iuravit, dicens: 11 Si videbunt homines isti, qui
ascenderunt ex Ægypto a viginti annis et supra, Terram, quam sub iuramento
pollicitus sum Abraham, Isaac, et Iacob: et noluerunt sequi me, 12 præter Caleb
filium Iephone Cenezæum, et Iosue filium Nun: isti impleverunt voluntatem meam.
13 Iratusque Dominus adversum Israel, circumduxit eum per desertum quadraginta
annis, donec consumeretur universa generatio, quæ fecerat malum in conspectu eius.
14 Et ecce, inquit, vos surrexistis pro patribus vestris, incrementa, et alumni hominum
peccatorum, ut augeretis furorem Domini contra Israel. 15 Quod si nolueritis
sequi eum, in solitudine populum derelinquet, et vos causa eritis necis omnium.

16 At illi prope accedentes, dixerunt: Caulas ovium fabricabimus, et stabula *cum Moyse depeciscuntur.*
iumentorum, parvulis quoque nostris urbes munitas: 17 nos autem ipsi armati et
accincti pergemus ad prælium ante filios Israel, donec introducamus eos ad loca
sua. Parvuli nostri, et quidquid habere possumus, erunt in urbibus muratis, propter
habitatorum insidias. 18 Non revertemur in domos nostras, usque dum possideant
filii Israel hereditatem suam: 19 nec quidquam quæremus trans Iordanem, quia
iam habemus nostram possessionem in orientali eius plaga. 20 Quibus Moyses
ait: [b]Si facitis quod promittitis, expediti pergite coram Domino ad pugnam: 21 et
omnis vir bellator armatus Iordanem transeat, donec subvertat Dominus inimicos
suos, 22 et subiiciatur ei omnis Terra: tunc eritis inculpabiles apud Dominum
et apud Israel, et obtinebitis regiones, quas vultis coram Domino. 23 Sin autem
quod dicitis, non feceritis, nulli dubium est quin peccetis in Deum: et scitote quoniam
peccatum vestrum apprehendet vos. 24 Ædificate ergo urbes parvulis vestris, et
caulas, et stabula ovibus ac iumentis: et quod polliciti estis implete. 25 [c]Dixeruntque
filii Gad et Ruben ad Moysen: Servi tui sumus, faciemus quod iubet dominus
noster. 26 Parvulos nostros, et mulieres, et pecora, ac iumenta relinquemus in
urbibus Galaad: 27 nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum, sicut
tu domine loqueris. 28 Præcepit ergo Moyses Eleazaro sacerdoti, et Iosue filio
Nun, et principibus familiarum per tribus Israel, et dixit ad eos: 29 [d]Si transierint
filii Gad, et filii Ruben vobiscum Iordanem omnes armati ad bellum coram Domino,
et vobis fuerit Terra subiecta: date eis Galaad in possessionem. 30 Sin autem
noluerint transire armati vobiscum in Terram Chanaan, inter vos habitandi accipiant
loca. 31 Responderuntque filii Gad, et filii Ruben: Sicut locutus est Dominus
servis suis, ita faciemus: 32 ipsi armati pergemus coram Domino in Terram Chanaan,
et possessionem iam suscepisse nos confitemur trans Iordanem.

33 [e]Dedit itaque Moyses filiis Gad et Ruben, et dimidiæ tribui Manasse filii *cum dimidia Manasse terram accipiunt.*
Ioseph regnum Sehon regis Amorrhæi, et regnum Og regis Basan, et terram eorum
cum urbibus suis per circuitum. 34 Igitur extruxerunt filii Gad, Dibon, et Ataroth,
et Aroer, 35 et Etroth, et Sophan, et Iazer, et Iegbaa, 36 et Bethnemra, et Betharan,
urbes munitas, et caulas pecoribus suis. 37 Filii vero Ruben ædificaverunt Hesebon,
et Eleale, et Cariathaim, 38 et Nabo, et Baalmeon versis nominibus, Sabama
quoque: imponentes vocabula urbibus, quas extruxerant. 39 [f]Porro filii Machir,
filii Manasse perrexerunt in Galaad, et vastaverunt eam interfecto Amorrhæo
habitatore eius. 40 Dedit ergo Moyses Terram Galaad Machir filio Manasse, qui
habitavit in ea. 41 Iair autem filius Manasse abiit et occupavit vicos eius, quos

32, *9* [a]Sup 13, 24. — *20* [b]Ios 1, 13. — *25* [c]Ios 4, 12. — *29* [d]Dt 3, 12; Ios 13, 8; 22, 4. —
33 [e]Ios 22, 4. — *39* [f]Gn 50, 22.

appellavit Havoth Iair, id est, Villas Iair. [42] Nobe quoque perrexit, et apprehendit
Chanath cum viculis suis: vocavitque eam ex nomine suo Nobe.

2. Mansiones Israelitarum itinerantium, 33, 1—49.

Mansiones **33.** [1] Hæ sunt mansiones filiorum Israel, qui egressi sunt de Ægypto per
turmas suas in manu Moysi et Aaron, [2] quas descripsit Moyses iuxta castrorum
loca, quæ Domini iussione mutabant.
de Ramesse usque Sinai, [3] Profecti igitur de Ramesse mense primo, quintadecima die mensis primi,
altera die Phase filii Israel in manu excelsa videntibus cunctis Ægyptiis, [4] et
sepelientibus primogenitos, quos percusserat Dominus (nam et in diis eorum
exercuerat ultionem) [5] castrametati sunt in Soccoth. [6] Et de Soccoth venerunt
in Etham, quæ est in extremis finibus solitudinis. [7] [a]Inde egressi venerunt contra
Phihahiroth, quæ respicit Beelsephon, et castrametati sunt ante Magdalum.
[8] Profectique de Phihahiroth, transierunt per medium mare in solitudinem: et
ambulantes tribus diebus per desertum Etham, castrametati sunt in Mara. [9] [b]Profectique
de Mara venerunt in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum, et palmæ
septuaginta: ibique castrametati sunt. [10] Sed et inde egressi, fixerunt tentoria
super Mare rubrum. Profectique de Mari rubro, [11] castrametati sunt in deserto
Sin. [12] Unde egressi, venerunt in Daphca. [13] Profectique de Daphca, castrametati
sunt in Alus. [14] Egressique de Alus, in Raphidim fixere tentoria, [c]ubi populo defuit
aqua ad bibendum. [15] Profectique de Raphidim, castrametati sunt in deserto Sinai.
de Sinai usque Cades, [16] Sed et de [d]solitudine Sinai egressi, venerunt ad sepulchra concupiscentiæ.
[17] [e]Profectique de sepulchris concupiscentiæ, castrametati sunt in Haseroth.
[18] [f]Et de Haseroth venerunt in Rethma. [19] Profectique de Rethma, castrametati
sunt in Remmomphares. [20] Unde egressi venerunt in Lebna. [21] De Lebna castrametati
sunt in Ressa. [22] Egressique de Ressa, venerunt in Ceelatha. [23] Unde
profecti castrametati sunt in monte Sepher. [24] Egressi de monte Sepher, venerunt
in Arada. [25] Inde proficiscentes, castrametati sunt in Maceloth. [26] Profectique
de Maceloth, venerunt in Thahath. [27] De Thahath castrametati sunt in Thare.
[28] Unde egressi, fixere tentoria in Methca. [29] Et de Methca castrametati sunt in
Hesmona. [30] Profectique de Hesmona, venerunt in Moseroth. [31] Et de Moseroth
castrametati sunt in Beneiaacan. [32] [g]Profectique de Beneiaacan, venerunt in
montem Gadgad. [33] Unde profecti, castrametati sunt in Ietebatha. [34] Et de
Ietebatha venerunt in Hebrona. [35] Egressique de Hebrona, castrametati sunt in
Asiongaber. [36] [h]Inde profecti, venerunt in desertum Sin, hæc est Cades.
de Cades usque Moab. [37] Egressique de Cades, castrametati sunt in monte Hor, in extremis finibus
Terræ Edom. [38] [i]Ascenditque Aaron sacerdos in montem Hor iubente Domino:
et ibi mortuus est anno quadragesimo egressionis filiorum Israel ex Ægypto, mense
quinto, prima die mensis, [39] cum esset annorum centum viginti trium. [40] Audivitque
Chananæus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, in Terram Chanaan venisse
filios Israel. [41] Et profecti de monte Hor, castrametati sunt in Salmona. [42] Unde
egressi, venerunt in Phunon. [43] Profectique de Phunon, castrametati sunt in
Oboth. [44] Et de Oboth, venerunt in Iieabarim, quæ est in finibus Moabitarum.
[45] Profectique de Iieabarim, fixere tentoria in Dibongad. [46] Unde egressi, castrametati
sunt in Helmondeblathaim. [47] Egressique de Helmondeblathaim, venerunt
ad montes Abarim contra Nabo. [48] Profectique de montibus Abarim, transierunt
ad campestria Moab, supra Iordanem contra Iericho. [49] Ibique castrametati
sunt de Bethsimoth usque ad Abelsatim in planioribus locis Moabitarum,

IV. Alia mandata Domini, 33, 50—36, 13.

1. De distributione terræ occidentalis, 33, 50—34, 29.

Disperditis habitatoribus [50] ubi locutus est Dominus ad Moysen: [51] Præcipe filiis Israel, et dic ad eos:
Quando transieritis Iordanem, intrantes Terram Chanaan, [52] disperdite cunctos

33, *7* [a]Ex 14, 2. — *9* [b]Ex 15, 27. — *14* [c]Ex 17, 1. — *16* [d]Ex 19, 1. — *17* [e]Sup 11, 34. —
18 [f]Sup 13, 1. — *32* [g]Dt 10, 7. — *36* [h]Sup 20, 1. — *38* [i]Sup 20, 25; Dt 32, 50.

habitatores Terræ illius: [a]confringite titulos, et statuas comminuite, atque omnia
excelsa vastate, 53 mundantes terram, et habitantes in ea. ego enim dedi vobis
illam in possessionem, 54 quam dividetis vobis sorte. Pluribus dabitis latiorem,
et paucis angustiorem. Singulis ut sors ceciderit, ita tribuetur hereditas. Per tribus
et familias possessio dividetur. 55 Sin autem nolueritis interficere habitatores
Terræ: qui remanserint, erunt vobis quasi clavi in oculis, et lanceæ in lateribus,
et adversabuntur vobis in Terra habitationis vestræ: 56 et quidquid illis cogitaveram
facere, vobis faciam.

34. 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: 2 Præcipe filiis Israel, et terra determinata
dices ad eos: Cum ingressi fueritis Terram Chanaan, et in possessionem vobis sorte
ceciderit, his finibus terminabitur. 3 [b]Pars meridiana incipiet a solitudine Sin,
quæ est iuxta Edom: et habebit terminos contra Orientem mare salsissimum.
4 qui circuibunt australem plagam per ascensum Scorpionis, ita ut transeant in
Senna, et perveniant a meridie usque ad Cadesbarne, unde egredientur confinia
ad villam nomine Adar, et tendent usque ad Asemona. 5 ibitque per gyrum terminus
ab Asemona usque ad Torrentem Ægypti, et maris magni littore finietur. 6 Plaga
autem occidentalis a mari magno incipiet, et ipso fine claudetur. 7 Porro ad
septentrionalem plagam a mari magno termini incipient, pervenientes usque ad
montem altissimum, 8 a quo venient in Emath usque ad terminos Sedada: 9 ibunt-
que confinia usque ad Zephrona, et villam Enan. hi erunt termini in parte Aquilonis.
10 Inde metabuntur fines contra orientalem plagam de villa Enan usque Sephama.
11 et de Sephama descendent termini in Rebla contra fontem Daphnim: inde per-
venient contra Orientem ad mare Cenereth, 12 et tendent usque ad Iordanem, et ad
ultimum salsissimo claudentur mari. Hanc habebitis Terram per fines suos in circuitu.

13 Præcepitque Moyses filiis Israel, dicens: Hæc erit Terra, quam possidebitis novem tribubus et
sorte, et quam iussit Dominus dari novem tribubus, et dimidiæ tribui. 14 Tribus dimidiæ
enim filiorum Ruben per familias suas, et tribus filiorum Gad iuxta cognationum
numerum, media quoque tribus Manasse, 15 id est, duæ semis tribus, acceperunt
partem suam trans Iordanem contra Iericho ad orientalem plagam.

16 Et ait Dominus ad Moysen: 17 [c]Hæc sunt nomina virorum, qui Terram a viris designatis
vobis divident, Eleazar sacerdos, et Iosue filius Nun, 18 et singuli principes de dividenda
tribubus singulis, 19 quorum ista sunt vocabula: De tribu Iuda, Caleb filius Iephone.
20 De tribu Simeon, Samuel filius Ammiud. 21 De tribu Beniamin, Elidad filius
Chaselon. 22 De tribu filiorum Dan, Bocci filius Iogli. 23 Filiorum Ioseph de tribu
Manasse, Hanniel filius Ephod. 24 De tribu Ephraim, Camuel filius Sephthan.
25 De tribu Zabulon, Elisaphan filius Pharnach. 26 De tribu Issachar, dux Phaltiel
filius Ozan. 27 De tribu Aser, Ahiud filius Salomi. 28 De tribu Nephthali, Phedael
filius Ammiud. 29 Hi sunt, quibus præcepit Dominus ut dividerent filiis Israel
Terram Chanaan.

2. De urbibus Levitarum et fugitivorum, 35, 1—34.

35. 1 Hæc quoque locutus est Dominus ad Moysen in campestribus Moab Levitarum quadraginta
supra Iordanem, contra Iericho: 2 [d]Præcipe filiis Israel ut dent Levitis de pos- octo,
sessionibus suis 3 urbes ad habitandum, et suburbana earum per circuitum: ut
ipsi in oppidis maneant, et suburbana sint pecoribus ac iumentis: 4 quæ a muris
civitatum forinsecus, per circuitum, mille passuum spatio tendentur. 5 contra
Orientem duo millia erunt cubiti, et contra Meridiem similiter erunt duo millia:
ad mare quoque, quod respicit ad Occidentem, eadem mensura erit, et septentrionalis
plaga æquali termino finietur, eruntque urbes in medio, et foris suburbana. 6 De
ipsis autem oppidis, quæ Levitis dabitis, sex erunt in fugitivorum auxilia separata,
ut fugiat ad ea qui fuderit sanguinem: et exceptis his, alia quadraginta duo oppida,
7 id est, simul quadraginta octo cum suburbanis suis. 8 Ipsæque urbes, quæ dabuntur
de possessionibus filiorum Israel, ab his, qui plus habent, plures auferentur: et qui
minus, pauciores. singuli iuxta mensuram hereditatis suæ dabunt oppida Levitis.

52 [a]Dt 7, 5; Idc 2, 2. — **34,** *3* [b]Ios 15, 1. — *17* [c]Ios 14, 1. — **35,** *2* [d]Ios 21, 2.

fugitivorum sex:

9 Ait Dominus ad Moysen: 10 Loquere filiis Israel, et dices ad eos: [a]Quando
transgressi fueritis Iordanem in Terram Chanaan. 11 decernite quæ urbes esse debe-
ant in præsidia fugitivorum, qui nolentes sanguinem fuderint: 12 in quibus cum fuerit
profugus, cognatus occisi non poterit eum occidere, donec stet in conspectu multitu-
dinis, et causa illius iudicetur. 13 [b]De ipsis autem urbibus, quæ ad fugitivorum sub-
sidia separantur, 14 tres erunt trans Iordanem, et tres in Terra Chanaan, 15 tam filiis
Israel quam advenis atque peregrinis, ut confugiat ad eas qui nolens sanguinem fuderit.

non pro voluntariis.

16 Si quis ferro percusserit, et mortuus fuerit qui percussus est: reus erit homici-
dii, et ipse morietur. 17 Si lapidem iecerit, et ictus occubuerit: similiter punietur.
18 Si ligno percussus interierit: percussoris sanguine vindicabitur. 19 Propinquus
occisi, homicidam interficiet, statim ut apprehenderit eum, interficiet. 20 [c]Si
per odium quis hominem impulerit, vel iecerit quippiam in eum per insidias:
21 aut cum esset inimicus, manu percusserit, et ille mortuus fuerit: percussor,
homicidii reus erit. cognatus occisi statim ut invenerit eum, iugulabit.

sed involuntariis homicidis,

22 [d]Quod si fortuitu, et absque odio, 23 et inimicitiis quidquam horum fecerit,
24 et hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percussorem et propin-
quum sanguinis quæstio ventilata: 25 liberabitur innocens de ultoris manu, et
reducetur per sententiam in urbem, ad quam confugerat, manebitque ibi, donec
sacerdos magnus, qui oleo sancto unctus est, moriatur. 26 Si interfector extra
fines urbium, quæ exulibus deputatæ sunt, 27 fuerit inventus, et percussus ab
eo qui ultor est sanguinis: absque noxa erit qui eum occiderit. 28 debuerat enim
profugus usque ad mortem Pontificis in urbe residere. postquam autem ille obierit,
homicida revertetur in terram suam. 29 Hæc sempiterna erunt, et legitima in
cunctis habitationibus vestris.

quorum tractatio præscribitur.

30 Homicida sub testibus punietur: ad unius testimonium nullus condemnabitur.
31 Non accipietis pretium ab eo, qui reus est sanguinis, statim et ipse morietur.
32 Exules et profugi ante mortem Pontificis nullo modo in urbes suas reverti poterunt:
33 ne polluatis terram habitationis vestræ, quæ insontium cruore maculatur: nec
aliter expiari potest, nisi per eius sanguinem, qui alterius sanguinem fuderit.
34 Atque ita emundabitur vestra possessio, me commorante vobiscum. ego enim
sum Dominus qui habito inter filios Israel.

3. De distributione sortium servanda, 36, 1—13.

Principes Moysi casum proponunt,

36. 1 Accesserunt [e]autem et principes familiarum Galaad filii Machir, filii
Manasse de stirpe filiorum Ioseph: locutique sunt Moysi coram principibus Israel,
atque dixerunt: 2 Tibi domino nostro præcepit Dominus ut Terram sorte divideres
filiis Israel, et ut filiabus Salphaad fratris nostri dares possessionem debitam patri:
3 quas si alterius tribus homines uxores acceperint, sequetur possessio sua, et
translata ad aliam tribum de nostra hereditate minuetur. 4 atque ita fiet, ut cum
iubileus, id est quinquagesimus annus remissionis advenerit, confundatur sor-
tium distributio, et aliorum possessio ad alios transeat.

Dominus eum solvit.

5 Respondit Moyses filiis Israel, et Domino præcipiente, ait: Recte tribus
filiorum Ioseph locuta est. 6 et hæc lex super filiabus Salphaad a Domino promul-
gata est: [f]Nubant quibus volunt, tantum ut suæ tribus hominibus: 7 ne com-
misceatur possessio filiorum Israel de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent
uxores de tribu et cognatione sua: 8 et cunctæ feminæ de eadem tribu maritos
accipient: ut hereditas permaneat in familiis, 9 nec sibi misceantur tribus, sed
ita maneant 10 ut a Domino separatæ sunt.

filiæ Salphaad obediunt:

Feceruntque filiæ Salphaad ut fuerat imperatum: 11 et nupserunt Maala,
et Thersa, et Hegla, et Melcha, et Noa filiis patrui sui 12 de familia Manasse, qui
fuit filius Ioseph: et possessio, quæ illis fuerat attributa, mansit in tribu et familia
patris earum.

conclusio.

13 Hæc sunt mandata atque iudicia, quæ mandavit Dominus per manum
Moysi ad filios Israel, in campestribus Moab supra Iordanem contra Iericho.

10 [a]Dt 19, 2; Ios 20, 2. — *13* [b]Dt 4, 41; Ios 20, 8. — *20* [c]Dt 19, 11. — *22* [d]Ios 20, 3. — **36,** *1* [e]Sup 27, 1. — *6* [f]Tob 7, 14.

LIBER DEUTERONOMII,

HEBRAICE ELLE HADDEBARIM.

PARS PRIMA.

Procemium historicum Deuteronomii, 1, 1—4, 43.

I. Prima oratio Moysis, 1, 1—4, 40.

1. De itinere ab Horeb usque Moab, 1, 1—3, 29.

1. [1] Hæc sunt verba, quæ locutus est Moyses ad omnem Israel trans Iordanem Locus et tempus
in solitudine campestri, contra Mare rubrum, inter Pharan et Thophel et Laban orationis:
et Haseroth, ubi auri est plurimum: [2] undecim diebus de Horeb per viam montis
Seir usque ad Cadesbarne. [3] Quadragesimo anno, undecimo mense, prima die
mensis locutus est Moyses ad filios Israel omnia quæ præceperat illi Dominus ut
diceret eis: [4] [a]postquam percussit Sehon regem Amorrhæorum, qui habitabat
in Hesebon: et Og regem Basan, qui mansit in Astaroth, et in Edrai, [5] trans Ior-
danem in Terra Moab. Cœpitque Moyses explanare legem, et dicere:

[6] Dominus Deus noster locutus est ad nos in Horeb, dicens: Sufficit vobis iter ab Horeb us-
quod in hoc monte mansistis: [7] revertimini, et venite ad montem Amorrhæorum, que Cades-
et ad cetera quæ ei proxima sunt campestria atque montana et humiliora loca barne.
contra Meridiem, et iuxta littus maris, Terram Chananæorum, et Libani usque
ad flumen magnum Euphraten. [8] En, inquit, tradidi vobis: ingredimini et possi-
dete eam, super qua iuravit Dominus patribus vestris Abraham, Isaac, et Iacob,
ut daret illam eis, et semini eorum post eos. [9] Dixique vobis illo in tempore: [10] [b]Non
possum solus sustinere vos: quia Dominus Deus vester multiplicavit vos, et estis
hodie sicut stellæ cæli, plurimi. ([11] Dominus Deus patrum vestrorum addat ad
hunc numerum multa millia, et benedicat vobis sicut locutus est.) [12] Non valeo
solus negotia vestra sustinere, et pondus ac iurgia. [13] Date ex vobis viros sapientes
et gnaros, et quorum conversatio sit probata in tribubus vestris, ut ponam eos
vobis principes. [14] Tunc respondistis mihi: Bona res est, quam vis facere. [15] Tulique
de tribubus vestris viros sapientes et nobiles, et constitui eos principes, tribunos,
et centuriones, et quinquagenarios ac decanos, qui docerent vos singula. [16] Præce-
pique eis, dicens: Audite illos, et [c]quod iustum est iudicate: sive civis sit ille, sive
peregrinus. [17] [d]Nulla erit distantia personarum, ita parvum audietis ut magnum:
nec accipietis cuiusquam personam, quia Dei iudicium est. Quod si difficile vobis
visum aliquid fuerit, referte ad me, et ego audiam. [18] Præcepique omnia quæ
facere deberetis. [19] Profecti autem de Horeb, transivimus per eremum terribilem
et maximam, quam vidistis, per viam montis Amorrhæi, sicut præceperat Dominus
Deus noster nobis.

Cumque venissemus in Cadesbarne, [20] dixi vobis: Venistis ad montem missio exploratorum.
Amorrhæi, quem Dominus Deus noster daturus est nobis. [21] Vide Terram, quam
Dominus Deus tuus dat tibi: ascende et posside eam, sicut locutus est Dominus
Deus noster patribus tuis: noli timere, nec quidquam paveas. [22] [e]Et accessistis
ad me omnes, atque dixistis: Mittamus viros qui considerent Terram: et renuncient
per quod iter debeamus ascendere, et ad quas pergere civitates. [23] Cumque mihi
sermo placuisset, misi ex vobis duodecim viros, singulos de tribubus suis. [24] Qui
cum perrexissent, et ascendissent in montana, venerunt usque ad Vallem botri:

1, *4* [a]Nm 21, 24. — *10* [b]Ex 18, 18. — *16* [c]Io 7, 24. — *17* [d]Lv 19, 15; Inf 16, 19; Pr 24, 23; Sir 42, 1; Iac 2, 1. — *22* [e]Nm 13, 3.

et considerata terra, 25 sumentes de fructibus eius, ut ostenderent ubertatem,
attulerunt ad nos, atque dixerunt: Bona est terra, quam Dominus Deus noster
daturus est nobis. 26 Et noluistis ascendere, sed increduli ad sermonem Domini
Dei nostri 27 murmurastis in tabernaculis vestris, atque dixistis: Odit nos Dominus,
et idcirco eduxit nos de Terra Ægypti, ut traderet nos in manu Amorrhæi, atque
deleret. 28 Quo ascendemus? nuncii terruerunt cor nostrum, dicentes: Maxima
multitudo est, et nobis statura procerior: urbes magnæ, et ad cælum usque munitæ,
filios Enacim vidimus ibi. 29 Et dixi vobis: Nolite metuere, nec timeatis eos:
30 Dominus Deus, qui ductor est vester, pro vobis ipse pugnabit, sicut fecit in
Ægypto cunctis videntibus. 31 Et in solitudine (ipse vidisti) portavit te Dominus
Deus tuus, ut solet homo gestare parvulum filium suum, in omni via, per quam
ambulastis, donec veniretis ad locum istum. 32 Et nec sic quidem credidistis Do-
mino Deo vestro, 33 [a]qui præcessit vos in via, et metatus est locum, in quo tentoria
figere deberetis, nocte ostendens vobis iter per ignem, et die per columnam nubis.

erratio quadragenaria:

34 Cumque audisset Dominus vocem sermonum vestrorum, iratus iuravit
et ait: 35 [b]Non videbit quispiam de hominibus generationis huius pessimæ Terram
bonam, quam sub iuramento pollicitus sum patribus vestris: 36 præter Caleb
filium Iephone, ipse enim videbit eam, et ipsi dabo Terram, quam calcavit, et
filiis eius, quia secutus est Dominum. 37 Nec miranda indignatio in populum,
cum mihi quoque iratus Dominus propter vos dixerit: Nec tu ingredieris illuc:
38 sed Iosue filius Nun minister tuus, ipse intrabit pro te, hunc exhortare et robora,
et ipse sorte Terram dividet Israeli. 39 Parvuli vestri, de quibus dixistis quod cap-
tivi ducerentur, et filii qui hodie boni ac mali ignorant distantiam, ipsi ingredientur:
et ipsis dabo Terram, et possidebunt eam. 40 Vos autem revertimini et abite in
solitudinem per viam Maris rubri. 41 [c]Et respondistis mihi: Peccavimus Domino:
ascendemus et pugnabimus, sicut præcepit Dominus Deus noster. Cumque instructi
armis pergeretis in montem, 42 ait mihi Dominus: Dic ad eos: [d]Nolite ascendere,
neque pugnetis, non enim sum vobiscum: ne cadatis coram inimicis vestris. 43 Locu-
tus sum, et non audistis: sed adversantes imperio Domini, et tumentes superbia
ascendistis in montem. 44 Itaque egressus Amorrhæus, qui habitabat in montibus,
et obviam veniens persecutus est vos, sicut solent apes persequi: et cecidit de
Seir usque Horma. 45 Cumque reversi ploraretis coram Domino, non audivit vos,
nec voci vestræ voluit acquiescere. 46 Sedistis ergo in Cadesbarne multo tempore.

prohibita pugna contra Edomitas.

2. 1 Profectique inde venimus in solitudinem, quæ ducit ad Mare rubrum,
sicut mihi dixerat Dominus: et circuivimus montem Seir longo tempore. 2 Dixitque
Dominus ad me: 3 Sufficit vobis circuire montem istum: ite contra Aquilonem:
4 et populo præcipe, dicens: Transibitis per terminos fratrum vestrorum filiorum
Esau, qui habitant in Seir, et timebunt vos. 5 Videte ergo diligenter ne moveamini
contra eos, neque enim dabo vobis de terra eorum quantum potest unius pedis
calcare vestigium, quia in possessionem Esau dedi montem Seir. 6 Cibos emetis
ab eis pecunia, et comedetis: aquam emptam haurietis, et bibetis. 7 Dominus
Deus tuus benedixit tibi in omni opere manuum tuarum: novit iter tuum, quomodo
transieris solitudinem hanc magnam, per quadraginta annos habitans tecum Do-
minus Deus tuus, et nihil tibi defuit.

contra Moabitas.

8 Cumque transissemus fratres nostros filios Esau, qui habitabant in Seir,
per viam campestrem de Elath, et de Asiongaber, venimus ad iter, quod ducit
in desertum Moab. 9 Dixitque Dominus ad me: Non pugnes contra Moabitas,
nec ineas adversus eos prælium: non enim dabo tibi quidquam de terra eorum,
quia filiis Loth tradidi Ar in possessionem. 10 Emim primi fuerunt habitatores
eius, populus magnus, et validus, et tam excelsus ut de Enacim stirpe, 11 quasi
gigantes crederentur, et essent similes filiorum Enacim. Denique Moabitæ appellant
eos Emim. 12 In Seir autem prius habitaverunt Horrhæi: quibus expulsis atque
deletis, habitaverunt filii Esau, sicut fecit Israel in terra possessionis suæ, quam
dedit illi Dominus. 13 Surgentes ergo ut transiremus Torrentem Zared, venimus

33 [a]Ex 13, 21; Nm 14, 14. — *35* [b]Nm 14, 23; Ps 94, 11. — *41* [c]Nm 14, 40. — *42* [d]Nm 14, 42.

ad eum. 14 Tempus autem, quo ambulavimus de Cadesbarne usque ad transitum
torrentis Zared, triginta et octo annorum fuit: donec consumeretur omnis generatio
hominum bellatorum de castris, sicut iuraverat Dominus: 15 cuius manus fuit
adversum eos, ut interirent de castrorum medio.

16 Postquam autem universi ceciderunt pugnatores, 17 locutus est Dominus contra
ad me, dicens: 18 Tu transibis hodie terminos Moab, urbem nomine Ar: 19 et Ammonitas;
accedens in vicina filiorum Ammon, cave ne pugnes contra eos, nec movearis ad
prælium: non enim dabo tibi de terra filiorum Ammon, quia filiis Loth dedi eam
in possessionem. 20 Terra gigantum reputata est: et in ipsa olim habitaverunt
gigantes, quos Ammonitæ vocant Zomzommim, 21 populus magnus, et multus,
et proceræ longitudinis, sicut Enacim, quos delevit Dominus a facie eorum: et
fecit illos habitare pro eis, 22 sicut fecerat filiis Esau, qui habitant in Seir, delens
Horrhæos, et terram eorum illis tradens, quam possident usque in præsens.
23 Hevæos quoque, qui habitabant in Haserim usque Gazan, Cappadoces expulerunt:
qui egressi de Cappadocia deleverunt eos, et habitaverunt pro illis. 24 Surgite,
et transite torrentem Arnon: ecce tradidi in manu tua Sehon regem Hesebon
Amorrhæum, et terram eius incipe possidere, et committe adversus eum prælium.
25 Hodie incipiam mittere terrorem atque formidinem tuam in populos, qui habitant
sub omni cælo: ut audito nomine tuo paveant, et in morem parturientium contre-
miscant, et dolore teneantur.

26 [a]Misi ergo nuncios de solitudine Cademoth ad Sehon regem Hesebon verbis victoria
pacificis, dicens: 27 Transibimus per terram tuam, publica gradiemur via: non de Sehon
declinabimus neque ad dexteram, neque ad sinistram. 28 Alimenta pretio vende
nobis, ut vescamur: aquam pecunia tribue, et sic bibemus. Tantum est ut nobis
concedas transitum, 29 sicut fecerunt filii Esau, qui habitant in Seir, et Moabitæ,
qui morantur in Ar: donec veniamus ad Iordanem, et transeamus ad Terram,
quam Dominus Deus noster daturus est nobis. 30 Noluitque Sehon rex Hesebon
dare nobis transitum: quia induraverat Dominus Deus tuus spiritum eius, et obfir-
maverat cor illius, ut traderetur in manus tuas, sicut nunc vides. 31 Dixitque
Dominus ad me: [b]Ecce cœpi tibi tradere Sehon, et terram eius, incipe possidere
eam. 32 Egressusque est Sehon obviam nobis cum omni populo suo ad prælium
in Iasa. 33 Et tradidit eum Dominus Deus noster nobis: percussimusque eum
cum filiis suis et omni populo suo. 34 Cunctasque urbes in tempore illo cepimus,
interfectis habitatoribus earum, viris ac mulieribus et parvulis, non reliquimus
in eis quidquam. 35 Absque iumentis, quæ in partem venere prædantium: et spoliis
urbium, quas cepimus 36 ab Aroer, quæ est super ripam torrentis Arnon, oppido
quod in valle situm est, usque Galaad. Non fuit vicus et civitas, quæ nostras effu-
geret manus: omnes tradidit Dominus Deus noster nobis. 37 Absque terra filiorum
Ammon, ad quam non accessimus: et cunctis quæ adiacent torrenti Ieboc, et urbibus
montanis, universisque locis, a quibus nos prohibuit Dominus Deus noster.

3. 1 Itaque conversi ascendimus per iter Basan: [c]egressusque est Og rex atque Og,
Basan in occursum nobis cum populo suo ad bellandum in Edrai. 2 Dixitque
Dominus ad me: Ne timeas eum: quia in manu tua traditus est cum omni populo
ac terra sua: faciesque ei [d]sicut fecisti Sehon regi Amorrhæorum, qui habitavit
in Hesebon. 3 [e]Tradidit ergo Dominus Deus noster in manibus nostris etiam
Og regem Basan, et universum populum eius: percussimusque eos usque ad interne-
cionem, 4 vastantes cunctas civitates illius uno tempore, non fuit oppidum, quod
nos effugeret: sexaginta urbes, omnem regionem Argob regni Og in Basan. 5 Cunctæ
urbes erant munitæ muris altissimis, portisque et vectibus, absque oppidis innumeris,
quæ non habebant muros. 6 Et delevimus eos, sicut feceramus Sehon regi Hesebon,
disperdentes omnem civitatem, virosque ac mulieres et parvulos: 7 iumenta
autem et spolia urbium diripuimus. 8 Tulimusque illo in tempore terram de manu
duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Iordanem: a torrente Arnon usque

---

2, *26* [a]Nm 21, 21. — *31* [b]Am 2, 9. — 3, *1* [c]Nm 21, 33; Inf 29, 7. — *2* [d]Nm 21, 34. —
3 [e]Nm 21, 35.

ad montem Hermon. [9] quem Sidonii Sarion vocant, et Amorrhæi Sanir: [10] omnes civitates, quæ sitæ sunt in planitie, et universam Terram Galaad et Basan usque ad Selcha, et Edrai civitates regni Og in Basan. [11] Solus quippe Og rex Basan restiterat de stirpe gigantum. Monstratur lectus eius ferreus, qui est in Rabbath filiorum Ammon, novem cubitos habens longitudinis, et quattuor latitudinis ad mensuram cubiti virilis manus.

distributio terræ eorum:

[12] Terramque possedimus tempore illo ab Aroer, quæ est super ripam torrentis Arnon, usque ad mediam partem montis Galaad: et civitates illius [a]dedi Ruben et Gad. [13] Reliquam autem partem Galaad, et omnem Basan regni Og, tradidi mediæ tribui Manasse, omnem regionem Argob: cunctaque Basan vocatur Terra gigantum. [14] Iair filius Manasse possedit omnem regionem Argob usque ad terminos Gessuri, et Machati. Vocavitque ex nomine suo Basan, Havoth Iair, id est, Villas Iair, usque in præsentem diem. [15] Machir quoque dedi Galaad. [16] Et tribubus Ruben et Gad dedi de Terra Galaad usque ad Torrentem Arnon medium torrentis, et confinium usque ad torrentem Ieboc, qui est terminus filiorum Ammon: [17] et planitiem solitudinis, atque Iordanem, et terminos Cenereth usque ad mare deserti, quod est salsissimum, ad radices montis Phasga contra orientem. [18] Præcepique vobis in tempore illo, dicens: Dominus Deus vester dat vobis terram hanc in hereditatem, expediti præcedite fratres vestros filios Israel omnes viri robusti: [19] absque uxoribus, et parvulis atque iumentis. Novi enim quod plura habeatis pecora, et in urbibus remanere debebunt, quas tradidi vobis, [20] donec requiem tribuat Dominus fratribus vestris, sicut vobis tribuit: et possideant ipsi etiam Terram, quam daturus est eis trans Iordanem: tunc revertetur unusquisque in possessionem suam, quam dedi vobis.

nominatio ducis.

[21] [b]Iosue quoque in tempore illo præcepi, dicens: Oculi tui viderunt quæ fecit Dominus Deus vester duobus his regibus: sic faciet omnibus regnis, ad quæ transiturus es. [22] Ne timeas eos: Dominus enim Deus vester pugnabit pro vobis. [23] Precatusque sum Dominum in tempore illo, dicens: [24] Domine Deus tu cœpisti ostendere servo tuo magnitudinem tuam, manumque fortissimam. neque enim est alius Deus vel in cælo, vel in terra, qui possit facere opera tua, et comparari fortitudini tuæ. [25] Transibo igitur, et videbo Terram hanc optimam trans Iordanem, et montem istum egregium, et Libanum. [26] Iratusque est Dominus mihi propter vos. nec exaudivit me, sed dixit mihi: Sufficit tibi: nequaquam ultra loquaris de hac re ad me. [27] Ascende cacumen Phasgæ, et oculos tuos circumfer ad occidentem. et ad aquilonem, austrumque et orientem, et aspice. [c]nec enim transibis Iordanem istum. [28] Præcipe Iosue, et corrobora eum atque conforta: quia ipse præcedet populum istum, et dividet eis Terram, quam visurus es. [29] Mansimusque in valle contra fanum Phogor.

2. De custodia præceptorum divinorum, 4, 1—40.

Mandata custodiant.

4. [1] Et nunc Israel audi præcepta et iudicia, quæ ego doceo te: ut faciens ea, vivas, et ingrediens possideas Terram, quam Dominus Deus patrum vestrorum daturus est vobis. [2] Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ex eo: custodite mandata Domini Dei vestri quæ ego præcipio vobis. [3] [d]Oculi vestri viderunt omnia quæ fecit Dominus contra Beelphegor, quomodo contriverit omnes cultores eius de medio vestri. [4] Vos autem qui adhæretis Domino Deo vestro, vivitis universi usque in præsentem diem. [5] Scitis quod docuerim vos præcepta atque iustitias, sicut mandavit mihi Dominus Deus meus: sic facietis ea in Terra, quam possessuri estis: [6] et observabitis et implebitis opere. Hæc est enim vestra sapientia, et intellectus coram populis, ut audientes universa præcepta hæc, dicant: En populus sapiens et intelligens, gens magna. [7] Nec est alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris. [8] Quæ est enim alia gens sic inclyta ut habeat ceremonias, iustaque iudicia, et universam legem, quam ego proponam hodie ante oculos vestros?

12 [a]Nm 32, 29. — *21* [b]Nm 27, 18. — *27* [c]Inf 31, 2; 34, 4. — **4,** *3* [d]Nm 25, 4.

[9] Custodi igitur temetipsum, et animam tuam solicite. Ne obliviscaris ver- imaginem ne faciant,
borum, quæ viderunt oculi tui, et ne excidant de corde tuo cunctis diebus vitæ
tuæ. Docebis ea filios ac nepotes tuos, [10] a die in quo stetisti coram Domino Deo
tuo in Horeb, quando Dominus locutus est mihi dicens: Congrega ad me populum,
ut audiant sermones meos, et discant timere me omni tempore quo vivunt in terra,
doceantque filios suos. [11] Et accessistis ad radices montis, qui [a]ardebat usque
ad cælum: erantque in eo tenebræ, et nubes, et caligo. [12] Locutusque est Dominus
ad vos de medio ignis. Vocem verborum eius audistis, et formam penitus non vidistis.
[13] Et ostendit vobis pactum suum, quod præcepit ut faceretis, et decem verba,
quæ scripsit in duabus tabulis lapideis. [14] Mihique mandavit in illo tempore ut
docerem vos ceremonias et iudicia, quæ facere deberetis in Terra, quam possessuri
estis. [15] Custodite igitur solicite animas vestras. Non vidistis aliquam similitudinem
in die, qua locutus est vobis Dominus in Horeb de medio ignis: [16] ne forte decepti
faciatis vobis sculptam similitudinem, aut imaginem masculi vel feminæ, [17] simi-
litudinem omnium iumentorum, quæ sunt super terram, vel avium sub cælo vo-
lantium, [18] atque reptilium, quæ moventur in terra, sive piscium qui sub terra
morantur in aquis: [19] ne forte elevatis oculis ad cælum, videas Solem et Lunam,
et omnia astra cæli, et errore deceptus adores ea et colas quæ creavit Dominus
Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub cælo sunt. [20] Vos autem
tulit Dominus, et eduxit de fornace ferrea Ægypti, ut haberet populum heredi-
tarium, sicut est in præsenti die. [21] [b]Iratusque est Dominus contra me propter
sermones vestros, et iuravit ut non transirem Iordanem, nec ingrederer Terram
optimam, quam daturus est vobis. [22] Ecce morior in hac humo, non transibo
Iordanem: vos transibitis, et possidebitis terram egregiam. [23] Cave ne quando
obliviscaris pacti Domini Dei tui, quod pepigit tecum: et facias tibi sculptam
similitudinem eorum, quæ fieri Dominus prohibuit: [24] [c]quia Dominus Deus tuus
ignis consumens est, Deus æmulator.

[25] Si genueritis filios ac nepotes, et morati fueritis in Terra, deceptique feceritis mercedem respiciant,
vobis aliquam similitudinem, patrantes malum coram Domino Deo vestro, ut
eum ad iracundiam provocetis: [26] testes invoco hodie cælum et terram, cito per-
ituros vos esse de Terra, quam transito Iordane possessuri estis, non habitabitis
in ea longo tempore, sed delebit vos Dominus, [27] atque disperget in omnes gentes,
et remanebitis pauci in nationibus, ad quas vos ducturus est Dominus. [28] ibique
servietis diis, qui hominum manu fabricati sunt, ligno et lapidi qui non vident,
nec audiunt, nec comedunt, nec odorantur. [29] Cumque quæsieris ibi Dominum
Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quæsieris, et tota tribulatione
animæ tuæ. [30] Postquam te invenerint omnia quæ prædicta sunt, novissimo tem-
pore reverteris ad Dominum Deum tuum, et audies vocem eius. [31] Quia Deus
misericors Dominus Deus tuus est: non dimittet te, nec omnino delebit, neque
obliviscetur pacti, in quo iuravit patribus tuis.

[32] Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te ex die quo creavit Deus Deum sciant unicum.
hominem super terram, a summo cælo usque ad summum eius, si facta est ali-
quando huiuscemodi res, aut umquam cognitum est, [33] ut audiret populus vocem
Dei loquentis de medio ignis, sicut tu audisti, et vixisti: [34] si fecit Deus ut ingre-
deretur, et tolleret sibi Gentem de medio nationum, per tentationes, signa, atque
portenta, per pugnam, et robustam manum, extentumque brachium, et horribiles
visiones iuxta omnia, quæ fecit pro vobis Dominus Deus vester in Ægypto, viden-
tibus oculis tuis: [35] ut scires quoniam Dominus ipse est Deus, et non est alius
præter eum. [36] De cælo te fecit audire vocem suam, ut doceret te, et in terra
ostendit tibi ignem suum maximum, et audisti verba illius de medio ignis, [37] quia
dilexit patres tuos, et elegit semen eorum post eos. [d]Eduxitque te præcedens in
virtute sua magna ex Ægypto, [38] ut deleret nationes maximas et fortiores te in
introitu tuo: et introduceret te, daretque tibi terram earum in possessionem,
sicut cernis in præsenti die. [39] Scito ergo hodie, et cogitato in corde tuo quod

11 [a]Ex 19, 18. — *21* [b]Sup 1, 37. — *24* [c]Hbr 12, 29. — *37* [d]Ex 13, 21.

Dominus ipse sit Deus in cælo sursum, et in terra deorsum, et non sit alius. [40] Custodi
præcepta eius atque mandata, quæ ego præcipio tibi: ut bene sit tibi, et filiis tuis
post te, et permaneas multo tempore super Terram, quam Dominus Deus tuus
daturus est tibi.

II. Separatio urbium fugitivorum, 4, 41—43.

In terra orientali. [41] [a]Tunc separavit Moyses tres civitates trans Iordanem ad Orientalem plagam,
[42] ut confugiat ad eas qui occiderit nolens proximum suum, nec sibi fuerit inimicus
ante unum et alterum diem, et ad harum aliquam urbium possit evadere: [43] [b]Bosor
in solitudine, quæ sita est in terra campestri de tribu Ruben: et Ramoth in Galaad,
quæ est in tribu Gad: et Golan in Basan, quæ est in tribu Manasse.

PARS SECUNDA.

Repetitio, propositio, inculcatio legis, 4, 44—30, 20.

I. Repetitio præceptorum generalium, 4, 44—11, 32.

1. Promulgatio decalogi narratur, 4, 44—5, 33.

Locus orationis. [44] Ista est lex, quam proposuit Moyses coram filiis Israel, [45] et hæc testimonia
et ceremoniæ atque iudicia, quæ locutus est ad filios Israel, quando egressi sunt
de Ægypto, [46] trans Iordanem in valle contra fanum Phogor in terra Sehon regis
Amorrhæi, qui habitavit in Hesebon, quem percussit Moyses. Filii quoque Israel
egressi ex Ægypto [47] possederunt terram eius, et terram Og regis Basan, duorum
regum Amorrhæorum, qui erant trans Iordanem ad solis ortum: [48] Ab Aroer,
quæ sita est super ripam torrentis Arnon, usque ad montem Sion, qui est et Hermon,
[49] omnem planitiem trans Iordanem ad Orientalem plagam, usque ad mare solitu-
dinis, et usque ad radices montis Phasga.

præfatio Moysis, **5.** [1] Vocavitque Moyses omnem Israelem, et dixit ad eum: Audi Israel cere-
monias atque iudicia, quæ ego loquor in auribus vestris hodie: discite ea, et opere
complete. [2] Dominus Deus noster pepigit nobiscum fœdus in Horeb. [3] Non cum
patribus nostris iniit pactum, sed nobiscum qui in præsentiarum sumus, et vivimus.
[4] Facie ad faciem locutus est nobis in monte de medio ignis. [5] Ego sequester et
medius fui inter Dominum et vos in tempore illo, ut annunciarem vobis verba
eius. timuistis enim ignem, et non ascendistis in montem, et ait:

decem præcepta Dei, [6] [c]Ego Dominus Deus tuus, qui eduxi te de Terra Ægypti de domo servitutis.
[7] [d]Non habebis deos alienos in conspectu meo. [8] [e]Non facies tibi sculptile, nec
similitudinem omnium, quæ in cælo sunt desuper, et quæ in terra deorsum, et
quæ versantur in aquis sub terra. [9] [f]Non adorabis ea, et non coles. Ego enim sum
Dominus Deus tuus: Deus æmulator, reddens iniquitatem patrum super filios in
tertiam et quartam generationem his qui oderunt me, [10] et faciens misericordiam
in multa millia diligentibus me, et custodientibus præcepta mea. [11] [g]Non usurpabis
nomen Domini Dei tui frustra: quia non erit impunitus qui super re vana nomen
eius assumpserit. [12] Observa diem Sabbati, ut sanctifices eum, sicut præcepit
tibi Dominus Deus tuus. [13] Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua.
[14] [h]Septimus dies Sabbati est, id est, requies Domini Dei tui. Non facies in eo quid-
quam operis tu, et filius tuus, et filia, servus et ancilla, et bos, et asinus, et omne
iumentum tuum, et peregrinus qui est intra portas tuas: ut requiescat servus tuus,
et ancilla tua, sicut et tu. [15] Memento quod et ipse servieris in Ægypto, et eduxerit
te inde Dominus Deus tuus in manu forti, et brachio extento. Idcirco præcepit
tibi ut observares diem Sabbati. [16] [i]Honora patrem tuum et matrem, sicut præ-
cepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo vivas tempore, et bene sit tibi in Terra,

41 [a]Nm 35, 14. — *43* [b]Ios 20, 8. — *5, 6* [c]Ex 20, 2; Lv 26, 1; Ps 80, 11. — *7* [d]Ex 20, 3; Ps 80, 10. — *8* [e]Ex 20, 4; Lv 26, 1; Ps 96, 7. — *9* [f]Ex 34, 14. — *11* [g]Ex 20, 7; Lv 19, 12; Mt 5, 33. — *14* [h]Gn 2, 2; Ex 20, 10; Hbr 4, 4. — *16* [i]Ex 20, 12; Sir 3, 9; Mt 15, 4; Mc 7, 10; Eph 6, 2.

quam Dominus Deus tuus daturus est tibi. 17 Non occides. 18 Neque mœchaberis.
19 Furtumque non facies. 20 Nec loqueris contra proximum tuum falsum testi-
monium. 21 [a]Non concupisces uxorem proximi tui: non domum, non agrum,
non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, et universa quæ illius sunt.
22 Hæc verba locutus est Dominus ad omnem multitudinem vestram in monte timor populi,
de medio ignis et nubis, et caliginis, voce magna, nihil addens amplius: et scripsit
ea in duabus tabulis lapideis, quas tradidit mihi. 23 Vos autem postquam audistis
vocem de medio tenebrarum, et montem ardere vidistis, accessistis ad me omnes
principes tribuum et maiores natu, atque dixistis: 24 Ecce ostendit nobis Dominus
Deus noster maiestatem et magnitudinem suam, vocem eius audivimus de medio
ignis, et probavimus hodie quod loquente Deo cum homine, vixerit homo. 25 Cur
ergo moriemur, et devorabit nos ignis hic maximus? Si enim audierimus ultra
vocem Domini Dei nostri, moriemur. 26 Quid est omnis caro, ut audiat vocem
Dei viventis, qui de medio ignis loquitur sicut nos audivimus, et possit vivere?
27 Tu magis accede: et audi cuncta quæ dixerit Dominus Deus noster tibi: loque-
risque ad nos, et nos audientes faciemus ea. 28 Quod cum audisset Dominus, ait
ad me: Audivi vocem verborum populi huius quæ locuti sunt tibi: bene omnia
sunt locuti. 29 Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me, et custodiant
universa mandata mea in omni tempore, ut bene sit eis et filiis eorum in sempiter-
num? 30 Vade et dic eis: Revertimini in tentoria vestra. 31 Tu vero hic sta mecum,
et loquar tibi omnia mandata mea, et ceremonias atque iudicia: quæ docebis eos,
ut faciant ea in Terra, quam dabo illis in possessionem.
32 Custodite igitur et facite quæ præcepit Dominus Deus vobis: non declinabitis admonitio Moysis.
neque ad dexteram, neque ad sinistram: 33 sed per viam, quam præcepit Dominus
Deus vester, ambulabitis, ut vivatis, et bene sit vobis, et protelentur dies in terra
possessionis vestræ.

2. Solus Dominus colendus est, 6, 1—25.

6. 1 Hæc sunt præcepta, et ceremoniæ, atque iudicia, quæ mandavit Dominus Semper timendus,
Deus vester ut docerem vos, et faciatis ea in Terra, ad quam transgredimini possi-
dendam: 2 ut timeas Dominum Deum tuum, et custodias omnia mandata et
præcepta eius, quæ ego præcipio tibi, et filiis, ac nepotibus tuis, cunctis diebus
vitæ tuæ, ut prolongentur dies tui. 3 Audi Israel, et observa ut facias quæ præcepit
tibi Dominus, et bene sit tibi, et multipliceris amplius, sicut pollicitus est Dominus
Deus patrum tuorum tibi terram lacte et melle manantem.
4 Audi Israel, Dominus Deus noster, Dominus unus est. 5 [b]Diliges Dominum unice diligendus,
Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota fortitudine tua.
6 Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo: 7 et narrabis
ea filiis tuis, et meditaberis in eis sedens in domo tua, et ambulans in itinere, dor-
miens atque consurgens. 8 Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque et
movebuntur inter oculos tuos, 9 scribesque ea in limine, et ostiis domus tuæ.
10 Cumque introduxerit te Dominus Deus tuus in Terram, pro qua iuravit solus adorandus,
patribus tuis Abraham, Isaac, et Iacob: et dederit tibi civitates magnas et optimas,
quas non ædificasti, 11 domos plenas cunctarum opum, quas non extruxisti,
cisternas, quas non fodisti, vineta et oliveta, quæ non plantasti, 12 et comederis,
et saturatus fueris: 13 cave diligenter ne obliviscaris Domini, qui eduxit te de
Terra Ægypti, de domo servitutis. [c]Dominum Deum tuum timebis, et illi soli
servies, ac per nomen illius iurabis. 14 Non ibitis post deos alienos cunctarum
Gentium, quæ in circuitu vestro sunt: 15 quoniam Deus æmulator Dominus Deus
tuus in medio tui: nequando irascatur furor Domini Dei tui contra te, et auferat
te de superficie terræ.
16 Non tentabis Dominum Deum tuum, sicut tentasti in loco tentationis. non tentandus.
17 Custodi præcepta Domini Dei tui, ac testimonia et ceremonias, quas præcepit
tibi: 18 et fac quod placitum est et bonum in conspectu Domini, ut bene sit tibi:

21 [a]Mt 5, 28; Rom 7, 7. — **6,** *5* [b]Inf 11, 13; Mt 22, 37; Mc 12, 30; Lc 10, 27. — *13* [c]Inf 10, 20; Mt 4, 10; Lc 4, 8.

et ingressus possideas terram optimam, de qua iuravit Dominus patribus tuis,
19 ut deleret omnes inimicos tuos coram te, sicut locutus est.

sed filiis prædicandus.

20 Cumque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid sibi volunt testimonia
hæc, et ceremoniæ, atque iudicia, quæ præcepit Dominus Deus noster nobis? 21 dices
ei: Servi eramus Pharaonis in Ægypto, et eduxit nos Dominus de Ægypto in manu
forti: 22 fecitque signa atque prodigia magna et pessima in Ægypto contra Pharaonem,
et omnem domum illius in conspectu nostro, 23 et eduxit nos inde, ut introductis
daret Terram, super qua iuravit patribus nostris. 24 Præcepitque nobis
Dominus ut faciamus omnia legitima hæc, et timeamus Dominum Deum nostrum,
ut bene sit nobis cunctis diebus vitæ nostræ, sicut est hodie. 25 Eritque nostri
misericors, si custodierimus et fecerimus omnia præcepta eius coram Domino Deo
nostro, sicut mandavit nobis.

3. Idololatræ et idola delendi sunt, 7, 1—26.

Ne seducantur Israelitæ.

7. 1 Cum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, quam possessurus
ingrederis, et deleverit Gentes multas coram te, [a]Hethæum, et Gergezæum, et
Amorrhæum, Chananæum, et Pherezæum, et Hevæum, et Iebusæum, septem
gentes multo maioris numeri quam tu es, et robustiores te: 2 tradideritque eas
Dominus Deus tuus tibi, percuties eas usque ad internecionem. [b]Non inibis cum
eis fœdus, nec misereberis earum, 3 neque sociabis cum eis coniugia. Filiam tuam
non dabis filio eius, nec filiam illius accipies filio tuo: 4 quia seducet filium tuum,
ne sequatur me, et ut magis serviat diis alienis, irasceturque furor Domini, et
delebit te cito. 5 Quin potius hæc facietis eis: [c]Aras eorum subvertite, et confringite
statuas, lucosque succidite, et sculptilia comburite. 6 [d]Quia populus sanctus es
Domino Deo tuo. Te elegit Dominus Deus tuus, ut sis ei populus peculiaris de
cunctis populis, qui sunt super terram. 7 Non quia cunctas gentes numero vincebatis,
vobis iunctus est Dominus, et elegit vos, cum omnibus sitis populis pauciores:
8 sed quia dilexit vos Dominus, et custodivit iuramentum, quod iuravit patribus
vestris: eduxitque vos in manu forti, et redemit de domo servitutis, de manu Pharaonis
regis Ægypti. 9 Et scies quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus fortis et
fidelis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus se, et his qui custodiunt
præcepta eius in mille generationes: 10 et reddens odientibus se statim, ita ut
disperdat eos, et ultra non differat, protinus eis restituens quod merentur. 11 Custodi
ergo præcepta et ceremonias atque iudicia, quæ ego mando tibi hodie ut facias.

sed benedictione divina repleantur.

12 Si postquam audieris hæc iudicia, custodieris ea et feceris, custodiet et
Dominus Deus tuus pactum tibi, et misericordiam quam iuravit patribus tuis:
13 et diliget te ac multiplicabit, benedicetque fructui ventris tui, et fructui terræ tuæ,
frumento tuo, atque vindemiæ, oleo, et armentis, gregibus ovium tuarum super Terram,
pro qua iuravit patribus tuis ut daret eam tibi. 14 Benedictus eris inter omnes
populos. [e]Non erit apud te sterilis utriusque sexus, tam in hominibus quam in
gregibus tuis. 15 Auferet Dominus a te omnem languorem: et infirmitates Ægypti
pessimas, quas novisti, non inferet tibi, sed cunctis hostibus tuis. 16 Devorabis
omnes populos, quos Dominus Deus tuus daturus est tibi. Non parcet eis oculus
tuus, nec servies diis eorum, ne sint in ruinam tui. 17 Si dixeris in corde tuo: Plures
sunt gentes istæ quam ego, quo modo potero delere eas? 18 noli metuere, sed
recordare quæ fecerit Dominus Deus tuus Pharaoni, et cunctis Ægyptiis, 19 plagas
maximas, quas viderunt oculi tui, et signa atque portenta, manumque robustam,
et extentum brachium, ut educeret te Dominus Deus tuus, sic faciet cunctis populis,
quos metuis. 20 [f]Insuper et crabrones mittet Dominus Deus tuus in eos, donec
deleat omnes atque disperdat qui te fugerint, et latere potuerint. 21 Non timebis
eos, quia Dominus Deus tuus in medio tui est, Deus magnus et terribilis: 22 ipse
consumet nationes has in conspectu tuo paulatim atque per partes. Non poteris
eas delere pariter: ne forte multiplicentur contra te bestiæ terræ. 23 Dabitque
eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo: et interficiet illos donec penitus deleantur.

7, *1* [a]Ex 23, 23; 33, 2. — *2* [b]Ex 23, 32; 34, 15 s. — *5* [c]Ex 23, 24; Inf 12, 3; 16, 21. —
6 [d]Inf 14, 2; 26, 18. *14* [e]Ex 23, 26. *20* [f]Ex 23, 28; 33, 2; Ios 24, 12.

[24] Tradetque reges eorum in manus tuas, et disperdes nomina eorum sub cælo:
nullus poterit resistere tibi, donec conteras eos. [25] [a]Sculptilia eorum igne combures:
non concupisces argentum et aurum, de quibus facta sunt, neque assumes ex eis
tibi quidquam, ne offendas, propterea quia abominatio est Domini Dei tui. [26] Nec
inferes quippiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, sicut et illud est.
Quasi spurcitiam detestaberis, et velut inquinamentum ac sordes abominationi
habebis, quia anathema est.

4. Domino gratiæ agendæ sunt, 8, 1—20.

8. [1] Omne mandatum, quod ego præcipio tibi hodie, cave diligenter ut facias: Propter beneficia
ut possitis vivere, et multiplicemini, ingressique possideatis Terram, pro qua iuravit in itinere
Dominus patribus vestris. [2] Et recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit
te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, ut affligeret te, atque
tentaret, et nota fierent quæ in tuo animo versabantur, utrum custodires mandata
illius, an non. [3] Afflixit te penuria, et dedit tibi cibum Manna, quod ignorabas
tu et patres tui: ut ostenderet tibi quod non [b]in solo pane vivat homo, sed in omni
verbo quod egreditur de ore Dei. [4] Vestimentum tuum, quo operiebaris, nequa-
quam vetustate defecit, et pes tuus non est subtritus, en quadragesimus annus est.
[5] Ut recogites in corde tuo, quia sicut erudit filium suum homo, sic Dominus Deus
tuus erudivit te, [6] ut custodias mandata Domini Dei tui, et ambules in viis eius,
et timeas eum.
[7] Dominus enim Deus tuus introducet te in terram bonam, terram rivorum et in Chanaan
aquarumque et fontium: in cuius campis et montibus erumpunt fluviorum abyssi: accepta.
[8] terram frumenti, hordei, ac vinearum, in qua ficus, et malogranata, et oliveta
nascuntur: terram olei ac mellis. [9] Ubi absque ulla penuria comedes panem tuum,
et rerum omnium abundantia perfrueris: cuius lapides ferrum sunt, et de montibus
eius æris metalla fodiuntur: [10] ut cum comederis, et satiatus fueris, benedicas
Domino Deo tuo pro terra optima, quam dedit tibi. [11] Observa, et cave nequando
obliviscaris Domini Dei tui, et negligas mandata eius atque iudicia et ceremonias,
quas ego præcipio tibi hodie: [12] ne postquam comederis et satiatus fueris, domos
pulchras ædificaveris, et habitaveris in eis, [13] habuerisque armenta boum et ovium
greges, argenti et auri, cunctarumque rerum copiam, [14] elevetur cor tuum, et
non reminiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de Terra Ægypti, de domo servitutis:
[15] et ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili, [c]in qua erat serpens flatu
adurens, et scorpio ac dipsas, et nullæ omnino aquæ: qui eduxit rivos de petra
durissima, [16] et cibavit te Manna in solitudine, quod nescierunt patres tui. Et
postquam afflixit ac probavit, ad extremum misertus est tui, [17] ne diceres in
corde tuo: Fortitudo mea, et robur manus meæ, hæc mihi omnia præstiterunt.
[18] Sed recorderis Domini Dei tui, quod ipse vires tibi præbuerit, ut impleret pactum
suum super quo iuravit patribus tuis, sicut præsens indicat dies. [19] Sin autem
oblitus Domini Dei tui, secutus fueris deos alienos, colueris que illos et adoraveris:
ecce nunc prædico tibi quod omnino dispereas. [20] Sicut Gentes, quas delevit
Dominus in introitu tuo, ita et vos peribitis, si inobedientes fueritis voci Domini
Dei vestri.

5. Populus se non iactet, 9, 1—10, 11.

9. [1] Audi Israel: Tu transgredieris hodie Iordanem, ut possideas nationes Populus non iustus.
maximas et fortiores te, civitates ingentes, et ad cælum usque muratas, [2] populum
magnum atque sublimem, filios Enacim, quos ipse vidisti, et audisti, quibus nullus
potest ex adverso resistere. [3] Scies ergo hodie quod Dominus Deus tuus ipse transibit
ante te, ignis devorans atque consumens, qui conterat eos et deleat atque disperdat
ante faciem tuam velociter, sicut locutus est tibi. [4] Ne dicas in corde tuo, cum
deleverit eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo: Propter iustitiam meam intro-
duxit me Dominus ut terram hanc possiderem, cum propter impietates suas istæ
deletæ sint nationes. [5] Neque enim propter iustitias tuas, et æquitatem cordis

25 [a]2 Mcc 12, 40. — 8, *3* [b]Mt 4, 4; Lc 4, 4. — *15* [c]Ex 16, 35; 17, 6; Nm 20, 9; 21, 6.

tui ingredieris ut possideas terras earum: sed quia illæ egerunt impie, introeunte
te deletæ sunt: et ut compleret verbum suum Dominus, quod sub iuramento pollicitus
est patribus tuis Abraham, Isaac, et Iacob.

sed durissimæ cervicis 6 scito ergo quod non propter iustitias tuas Dominus Deus tuus dederit tibi
terram hanc optimam in possessionem, cum durissimæ cervicis sis populus. 7 Memento,
et ne obliviscaris quomodo ad iracundiam provocaveris Dominum Deum
tuum in solitudine. Ex eo die, quo egressus es ex Ægypto usque ad locum istum,
semper adversum Dominum contendisti. 8 [a]Nam et in Horeb provocasti eum,
et iratus delere te voluit, 9 quando ascendi in montem, ut acciperem tabulas
lapideas, tabulas pacti quod pepigit vobiscum Dominus: et perseveravi in monte
quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens, et aquam non bibens.
10 Deditque mihi Dominus duas tabulas lapideas scriptas digito Dei, et continentes
omnia verba quæ vobis locutus est in monte de medio ignis, quando concio populi
congregata est. 11 Cumque transissent quadraginta dies, et totidem noctes, dedit
mihi Dominus duas tabulas lapideas, tabulas fœderis, 12 dixitque mihi: [b]Surge,
et descende hinc cito: quia populus tuus, quem eduxisti de Ægypto, deseruerunt
velociter viam, quam demonstrasti eis, feceruntque sibi conflatile. 13 Rursumque
ait Dominus ad me: Cerno quod populus iste duræ cervicis sit: 14 dimitte me ut
conteram eum, et deleam nomen eius de sub cælo, et constituam te super Gentem,
quæ hac maior et fortior sit. 15 Cumque de monte ardente descenderem, et duas
tabulas fœderis utraque tenerem manu, 16 vidissemque vos peccasse Domino
Deo vestro, et fecisse vobis vitulum conflatilem, ac deseruisse velociter viam eius,
quam vobis ostenderat: 17 proieci tabulas de manibus meis, confregique eas in
conspectu vestro. 18 Et procidi ante Dominum sicut prius, quadraginta diebus
et noctibus panem non comedens, et aquam non bibens propter omnia peccata
vestra quæ gessistis contra Dominum, et eum ad iracundiam provocastis: 19 timui
enim indignationem et iram illius, qua adversum vos concitatus, delere vos voluit.
Et exaudivit me Dominus etiam hac vice. 20 Adversum Aaron quoque vehementer
iratus, voluit eum conterere, et pro illo similiter deprecatus sum. 21 Peccatum
autem vestrum quod feceratis, id est vitulum, arripiens, igne combussi, et in frusta
comminuens, omninoque in pulverem redigens, proieci in torrentem, qui de monte
descendit. 22 [c]In incendio quoque et in tentatione, et in Sepulchris concupiscentiæ
provocastis Dominum: 23 et quando misit vos de Cadesbarne, dicens: Ascendite,
et possidete Terram, quam dedi vobis, et contempsistis imperium Domini Dei
vestri, et non credidistis ei, neque vocem eius audire voluistis: 24 sed semper
fuistis rebelles a die qua nosse vos cœpi.

ob intercessionem Moysis 25 Et iacui coram Domino quadraginta diebus ac noctibus, quibus eum suppliciter
deprecabar, ne deleret vos ut fuerat comminatus: 26 et orans dixi: Domine
Deus, ne disperdas populum tuum, et hereditatem tuam, quam redemisti in magnitudine
tua, quos eduxisti de Ægypto in manu forti. 27 Recordare servorum tuorum
Abraham, Isaac, et Iacob: ne aspicias duritiam populi huius, et impietatem atque
peccatum: 28 ne forte dicant habitatores terræ, de qua eduxisti nos: Non poterat
Dominus introducere eos in Terram, quam pollicitus est eis, et oderat illos: idcirco
eduxit, ut interficeret eos in solitudine. 29 qui sunt populus tuus et hereditas
tua, quos eduxisti in fortitudine tua magna, et in brachio tuo extento.

non perditus est. **10.** 1 In [d]tempore illo dixit Dominus ad me: Dola tibi duas tabulas lapideas,
sicut priores fuerunt, et ascende ad me in montem: faciesque arcam ligneam, 2 et
scribam in tabulis verba quæ fuerunt in his, quas ante confregisti, ponesque eas
in arca. 3 Feci igitur arcam de lignis settim. Cumque dolassem duas tabulas lapideas
instar priorum, ascendi in montem, habens eas in manibus. 4 Scripsitque in tabulis
iuxta id, quod prius scripserat, verba decem, quæ locutus est Dominus ad vos
in monte de medio ignis, quando populus congregatus est: et dedit eas mihi. 5 Reversusque
de monte, descendi, et posui tabulas in arcam, quam feceram, quæ hucusque
ibi sunt, sicut mihi præcepit Dominus. 6 [e]Filii autem Israel moverunt castra ex

9, *8* [a]Ex 17, 6; 19, 3; 31, 18; 32, 15. — *12* [b]Ex 32, 7. — *22* [c]Nm 11, 1; 16, 1; 21, 5.
— **10,** *1* [d]Ex 34, 1. — *6* [e]Nm 33, 31.

Beroth filiorum Iacan in Mosera, ubi [a]Aaron mortuus ac sepultus est, pro quo,
sacerdotio functus est Eleazar filius eius. 7 Inde venerunt in Gadgad: de quo
loco profecti, castrametati sunt in Ietebatha, in Terra aquarum atque torrentium.
8 Eo tempore separavit tribum Levi, ut portaret arcam fœderis Domini, et staret
coram eo in ministerio, ac benediceret in nomine illius usque in præsentem diem.
9 Quam ob rem non habuit Levi partem, neque possessionem cum fratribus suis:
quia ipse Dominus possessio eius est, sicut promisit ei Dominus Deus tuus. 10 Ego
autem steti in monte, sicut prius, quadraginta diebus ac noctibus: exaudivitque
me Dominus etiam hac vice, et te perdere noluit. 11 Dixitque mihi: Vade, et præcede
populum, ut ingrediatur, et possideat Terram, quam iuravi patribus eorum ut
traderem eis.

6. Præcepta divina observentur, 10, 12—11, 32.

12 Et nunc Israel, quid Dominus Deus tuus petit a te, nisi ut timeas Dominum Propter bonitatem
Deum tuum, et ambules in viis eius, et diligas eum, ac servias Domino Deo tuo Dei.
in toto corde tuo, et in tota anima tua: 13 custodiasque mandata Domini, et cere-
monias eius, quas ego hodie præcipio tibi, ut bene sit tibi? 14 En Domini Dei tui
cælum est, et cælum cæli, terra et omnia, quæ in ea sunt: 15 et tamen patribus
tuis conglutinatus est Dominus, et amavit eos, elegitque semen eorum post eos,
id est vos, de cunctis Gentibus, sicut hodie comprobatur. 16 Circumcidite igitur
præputium cordis vestri, et cervicem vestram ne induretis amplius: 17 quia
Dominus Deus vester ipse est Deus deorum, et Dominus dominantium, Deus magnus
et potens, et terribilis, qui [b]personam non accipit, nec munera. 18 Facit iudicium
pupillo et viduæ, amat peregrinum, et dat ei victum atque vestitum. 19 et vos
ergo amate peregrinos, quia et ipsi fuistis advenæ in Terra Ægypti. 20 [c]Dominum
Deum tuum timebis, et ei soli servies: ipsi adhærebis, iurabisque in nomine illius.
21 Ipse est laus tua, et Deus tuus, qui fecit tibi hæc magnalia et terribilia, quæ
viderunt oculi tui. 22 [d]In septuaginta animabus descenderunt patres tui in Ægyp-
tum: et ecce nunc multiplicavit te Dominus Deus tuus sicut astra cæli.

11. 1 Ama itaque Dominum Deum tuum, et observa præcepta eius et cere- eiusque opera
monias, iudicia atque mandata omni tempore. 2 Cognoscite hodie quæ ignorant præterita
filii vestri, qui non viderunt disciplinam Domini Dei vestri, magnalia eius et robustam
manum, extentumque brachium, 3 signa et opera quæ fecit in medio Ægypti
Pharaoni regi, et universæ terræ eius, 4 omnique exercitui Ægyptiorum, et equis
ac curribus: quo modo operuerint eos aquæ maris rubri, cum vos persequerentur,
et deleverit eos Dominus usque in præsentem diem: 5 vobisque quæ fecerit in
solitudine donec veniretis ad hunc locum: 6 et [e]Dathan atque Abiron filiis Eliab,
qui fuit filius Ruben: quos [f]aperto ore suo terra absorbuit cum domibus et taber-
naculis, et universa substantia eorum, quam habebant in medio Israel. 7 Oculi
vestri viderunt omnia opera Domini magna quæ fecit, 8 ut custodiatis universa
mandata illius, quæ ego hodie præcipio vobis, et possitis introire, et possidere
Terram, ad quam ingredimini, 9 multoque in ea vivatis tempore: quam sub iura-
mento pollicitus est Dominus patribus vestris, et semini eorum, lacte et melle
manantem. 10 Terra enim, ad quam ingrederis possidendam, non est sicut Terra
Ægypti, de qua existi, ubi iacto semine in hortorum morem aquæ ducuntur irriguæ:
11 sed montuosa est et campestris, de cælo expectans pluvias, 12 quam Dominus
Deus tuus semper invisit, et oculi illius in ea sunt a principio anni usque ad
finem eius.

13 [g]Si ergo obedieritis mandatis meis, quæ ego hodie præcipio vobis, ut diligatis atque futura.
Dominum Deum vestrum, et serviatis ei in toto corde vestro, et in tota anima
vestra: 14 dabit pluviam terræ vestræ temporaneam et serotinam, ut colligatis
frumentum, et vinum, et oleum, 15 fœnumque ex agris ad pascenda iumenta, et
ut ipsi comedatis ac saturemini. 16 Cavete ne forte decipiatur cor vestrum, et

---

6 [a]Nm 20, 28. — *17* [b]2 Par 19, 7; Iob 34, 19; Sap 6, 8; Sir 35, 15; Act 10, 34; Rom 2, 11; Gal 2, 6. — *20* [c]Sup 6, 13; Mt 4, 10; Lc 4, 8. — *22* [d]Gn 46, 27; Ex 1, 5. — **11,** *6* [e]Nm 16, 1. — [f]Nm 16, 32. — *13* [g]Sup 10, 12.

recedatis a Domino, serviatisque diis alienis, et adoretis eos: 17 iratusque Dominus
claudat cælum, et pluviæ non descendant, nec terra det germen suum, pereatisque
velociter de Terra optima, quam Dominus daturus est vobis. 18 [a]Ponite hæc verba
mea in cordibus et in animis vestris, et suspendite ea pro signo in manibus, et inter
oculos vestros collocate. 19 Docete filios vestros ut illa meditentur, quando sederis
in domo tua, et ambulaveris in via, et accubueris atque surrexeris. 20 Scribes ea
super postes et ianuas domus tuæ: 21 ut multiplicentur dies tui, et filiorum tuorum
in Terra, quam iuravit Dominus patribus tuis, ut daret eis quamdiu cælum imminet
terræ. 22 Si enim custodieritis mandata quæ ego præcipio vobis, et feceritis ea,
ut diligatis Dominum Deum vestrum, et ambuletis in omnibus viis eius, adhærentes
ei, 23 disperdet Dominus omnes gentes istas ante faciem vestram, et possidebitis
eas, quæ maiores et fortiores vobis sunt. 24 [b]Omnis locus, quem calcaverit pes
vester, vester erit. A deserto, et a Libano, a flumine magno Euphrate usque ad
mare occidentale erunt termini vestri. 25 Nullus stabit contra vos: terrorem vestrum
et formidinem dabit Dominus Deus vester super omnem terram quam calcaturi
estis, sicut locutus est vobis.

propter benedictionem aut maledictionem.

26 En propono in conspectu vestro hodie benedictionem et maledictionem:
27 benedictionem, si obedieritis mandatis Domini Dei vestri, quæ ego hodie præcipio
vobis: 28 maledictionem, si non obedieritis mandatis Domini Dei vestri, sed
recesseritis de via, quam ego nunc ostendo vobis, et ambulaveritis post deos alienos,
quos ignoratis. 29 Cum vero introduxerit te Dominus Deus tuus in Terram, ad
quam pergis habitandam, pones benedictionem super montem Garizim, male-
dictionem super montem Hebal: 30 qui sunt trans Iordanem post viam, quæ
vergit ad solis occubitum in Terra Chananæi, qui habitat in campestribus contra
Galgalam, quæ est iuxta vallem tendentem et intrantem procul. 31 Vos enim
transibitis Iordanem, ut possideatis Terram, quam Dominus Deus vester daturus
est vobis, ut habeatis et possideatis illam. 32 Videte ergo ut impleatis ceremonias
atque iudicia, quæ ego hodie ponam in conspectu vestro.

II. Propositio præceptorum specialium, 12, 1—26, 19.

1. Dominus in unico loco colendus, 12, 1—28.

12. 1 Hæc sunt præcepta atque iudicia, quæ facere debetis in Terra, quam
Dominus Deus patrum tuorum daturus est tibi, ut possideas eam cunctis diebus,
quibus super humum gradieris.

Loca cultus gentilis subvertenda.

2 Subvertite omnia loca, in quibus coluerunt gentes, quas possessuri estis,
deos suos super montes excelsos, et colles, et subter omne lignum frondosum.
3 [c]Dissipate aras eorum, et confringite statuas, lucos igne comburite, et idola com-
minuite: disperdite nomina eorum de locis illis.

in unico loco sacrificandum.

4 Non facietis ita Domino Deo vestro: 5 sed ad locum, quem elegerit Dominus
Deus vester de cunctis tribubus vestris, ut ponat nomen suum ibi, et habitet in
eo, venietis: 6 et offeretis in loco illo holocausta et victimas vestras, decimas et
primitias manuum vestrarum, et vota atque donaria, primogenita boum et ovium.
7 Et comedetis ibi in conspectu Domini Dei vestri: ac lætabimini in cunctis, ad
quæ miseritis manum vos et domus vestræ, in quibus benedixerit vobis Dominus
Deus vester. 8 Non facietis ibi quæ nos hic facimus hodie, singuli quod sibi rectum
videtur. 9 Neque enim usque in præsens tempus venistis ad requiem, et possessionem,
quam Dominus Deus vester daturus est vobis. 10 Transibitis Iordanem, et habi-
tabitis in Terra, quam Dominus Deus vester daturus est vobis, ut requiescatis
a cunctis hostibus per circuitum: et absque ullo timore habitetis 11 in loco, quem
elegerit Dominus Deus vester, ut sit nomen eius in eo. illuc omnia, quæ præcipio,
conferetis, holocausta, et hostias, ac decimas, et primitias manuum vestrarum:
et quidquid præcipuum est in muneribus, quæ vovebitis Domino. 12 Ibi epulabimini
coram Domino Deo vestro, vos et filii ac filiæ vestræ, famuli et famulæ atque Le-

18 [a]Sup 6, 6. — *24* [b]Ios 1, 3. — **12,** *3* [c]Sup 7, 25; 2 Mcc 12, 40.

vites, qui in urbibus vestris commoratur. neque enim habet aliam partem et pos-
sessionem inter vos.
[13] Cave ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris: [14] sed in eo, sanguis non
quem elegerit Dominus, in una tribuum tuarum offeres hostias, et facies quæcumque comeden-dus, sed
præcipio tibi. [15] Sin autem comedere volueris, et te esus carnium delectaverit, fundendus.
occide, et comede iuxta benedictionem Domini Dei tui, quam dedit tibi in urbibus
tuis: sive immundum fuerit, hoc est, maculatum et debile: sive mundum, hoc est,
integrum et sine macula, quod offerri licet, sicut capream et cervum, comedes,
[16] absque esu duntaxat sanguinis, quem super terram quasi aquam effundes.
[17] Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumenti, et vini, et olei tui,
primogenita armentorum et pecorum, et omnia quæ voveris, et sponte offerre
volueris, et primitias manuum tuarum: [18] sed coram Domino Deo tuo comedes
ea in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, tu et filius tuus et filia tua, et servus
et famula, atque Levites, qui manet in urbibus tuis: et lætaberis et reficieris coram
Domino Deo tuo in cunctis, ad quæ extenderis manum tuam. [19] Cave ne derelin-
quas Levitem in omni tempore quo versaris in terra. [20] [a]Quando dilataverit Dominus
Deus tuus terminos tuos, sicut locutus est tibi, et volueris vesci carnibus, quas
desiderat anima tua: [21] locus autem, quem elegerit Dominus Deus tuus ut sit
nomen eius ibi, si procul fuerit, occides de armentis et pecoribus, quæ habueris,
sicut præcepi tibi, et comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. [22] Sicut comeditur
caprea et cervus, ita vesceris eis: et mundus et immundus in commune vescentur.
[23] Hoc solum cave, ne sanguinem comedas, sanguis enim eorum pro anima est:
et idcirco non debes animam comedere cum carnibus: [24] sed super terram fundes
quasi aquam, [25] ut bene sit tibi et filiis tuis post te, cum feceris quod placet in
conspectu Domini. [26] Quæ autem sanctificaveris, et voveris Domino, tolles, et
venies ad locum, quem elegerit Dominus: [27] et offeres oblationes tuas carnem
et sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari:
carnibus autem ipse vesceris.
[28] Observa et audi omnia quæ ego præcipio tibi, ut bene sit tibi et filiis tuis
post te in sempiternum, cum feceris quod bonum est et placitum in conspectu
Domini Dei tui.

2. Cultus Gentium vitandus, 12, 29—13, 18.

[29] [b]Quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad Gentes non imitandæ.
quas ingredieris possidendas, et possederis eas, atque habitaveris in terra earum:
[30] cave ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subversæ, et requiras cere-
monias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istæ deos suos, ita et ego colam.
[31] Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas aver-
satur Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios et filias, et comburentes igni.
[32] Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.
13. [1] Si surrexerit in medio tui prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, seductores inter-
et prædixerit signum atque portentum, [2] et evenerit quod locutus est, et dixerit ficiendi.
tibi: Eamus, et sequamur deos alienos quos ignoras, et serviamus eis: [3] non audies
verba prophetæ illius aut somniatoris: quia tentat vos Dominus Deus vester, ut
palam fiat utrum diligatis eum an non, in toto corde, et in tota anima vestra.
[4] Dominum Deum vestrum sequimini, et ipsum timete, et mandata illius custodite,
et audite vocem eius: ipsi servietis, et ipsi adhærebitis. [5] Propheta autem ille aut
fictor somniorum interficietur: quia locutus est ut vos averteret a Domino Deo
vestro, qui eduxit vos de Terra Ægypti, et redemit vos de domo servitutis: ut
errare te faceret de via, quam tibi præcepit Dominus Deus tuus: et auferes malum
de medio tui. [6] Si tibi voluerit persuadere frater tuus filius matris tuæ, aut filius
tuus vel filia, sive uxor quæ est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam
tuam, clam dicens: Eamus, et serviamus diis alienis, quos ignoras tu, et patres
tui, [7] cunctarum in circuitu gentium, quæ iuxta vel procul sunt, ab initio usque

20 [a]Gn 28, 14; Ex 34, 24; Inf 19, 8. — *29* [b]Inf 19, 1.

ad finem terræ, [8] non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus ut
miserearis et occultes eum. [9] sed statim interficies. [a]sit primum manus tua super
eum, et postea omnis populus mittat manum. [10] Lapidibus obrutus necabitur:
quia voluit te abstrahere a Domino Deo tuo, qui eduxit te de Terra Ægypti de
domo servitutis: [11] ut omnis Israel audiens timeat, et nequaquam ultra faciat
quippiam huius rei simile.

urbs idololatris delenda. [12] Si audieris in una urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad
habitandum, dicentes aliquos: [13] Egressi sunt filii Belial de medio tui, et aver-
terunt habitatores urbis suæ, atque dixerunt: Eamus, et serviamus diis alienis
quos ignoratis: [14] quære solicite et diligenter, rei veritate perspecta, si inveneris
certum esse quod dicitur, et abominationem hanc opere perpetratam, [15] statim
percuties habitatores urbis illius in ore gladii, et delebis eam ac omnia, quæ in
illa sunt, usque ad pecora. [16] quidquid etiam supellectilis fuerit, congregabis in
medio platearum eius, et cum ipsa civitate succendes, ita ut universa consumas
Domino Deo tuo, et sit tumulus sempiternus, non ædificabitur amplius, [17] et non
adhærebit de illo anathemate quidquam in manu tua: ut avertatur Dominus ab
ira furoris sui, et misereatur tui, multiplicetque te sicut iuravit patribus tuis,
[18] quando audieris vocem Domini Dei tui, custodiens omnia præcepta eius, quæ
ego præcipio tibi hodie, ut facias quod placitum est in conspectu Domini Dei tui.

3. Munditia conservanda, 14, 1—21.

In ritu lugubri, **14.** [1] Filii estote Domini Dei vestri: non vos incidetis, nec facietis calvitium
super mortuo. [2] [b]quoniam populus sanctus es Domino Deo tuo: et te elegit ut
sis ei in populum peculiarem de cunctis gentibus, quæ sunt super terram.

in esu carnium. [3] [c]Ne comedatis quæ immunda sunt. [4] Hoc est animal, quod comedere debetis,
Bovem, et ovem, et capram, [5] cervum et capream, bubalum, tragelaphum, py-
gargum, orygem, camelopardalum. [6] Omne animal quod in duas partes findit
ungulam, et ruminat, comedetis. [7] De his autem, quæ ruminant, et ungulam non
findunt, comedere non debetis, ut camelum, leporem, chœrogryllum: hæc quia
ruminant, et non dividunt ungulam, immunda erunt vobis. [8] Sus quoque quoniam
dividit ungulam, et non ruminat, immunda erit, carnibus eorum non vescemini,
et cadavera non tangetis. [9] Hæc comedetis ex omnibus quæ morantur in aquis:
Quæ habent pinnulas et squamas, comedite: [10] quæ absque pinnulis et squamis
sunt, ne comedatis, quia immunda sunt. [11] Omnes aves mundas comedite. [12] Im-
mundas ne comedatis: aquilam scilicet, et gryphem, et haliæetum, [13] ixion, et
vulturem ac milvum iuxta genus suum: [14] et omne corvini generis, [15] et struthio-
nem, ac noctuam, et larum, atque accipitrem iuxta genus suum: [16] herodium
ac cygnum, et ibin, [17] ac mergulum, porphyrionem, et nycticoracem, [18] onocro-
talum, et charadrium, singula in genere suo: upupam quoque et vespertilionem.
[19] Et omne quod reptat et pennulas habet, immundum erit, et non comedetur.
[20] Omne quod mundum est, comedite. [21] Quidquid autem morticinum est, ne
vescamini ex eo. Peregrino, qui intra portas tuas est, da ut comedat, aut vende
ei: quia tu populus sanctus Domini Dei tui es. [d]Non coques hœdum in lacte ma-
tris suæ.

4. Præcepta de decimis, remissione, primogenitis, 14, 22—15, 23.

Decimæ fructuum separentur, [22] Decimam partem separabis de cunctis fructibus tuis qui nascuntur in terra
per annos singulos. [23] et comedes in conspectu Domini Dei tui in loco, quem elegerit,
ut in eo nomen illius invocetur, decimam frumenti tui, et vini, et olei, et primogenita
de armentis et ovibus tuis: ut discas timere Dominum Deum tuum omni tempore.
[24] Cum autem longior fuerit via, et locus quem elegerit Dominus Deus tuus, tibique
benedixerit, nec potueris ad eum hæc cuncta portare, [25] vendes omnia, et in pretium
rediges, portabisque manu tua, et proficisceris ad locum, quem elegerit Dominus
Deus tuus: [26] et emes ex eadem pecunia quidquid tibi placuerit, sive ex armentis,

13, *9* [a]Inf 17, 7. — 14, *2* [b]Sup 7, 6; Inf 26, 18. — *3* [c]Lv 11, 4. — *21* [d]Ex 23, 19; 34, 26.

sive ex ovibus, vinum quoque et siceram, et omne quod desiderat anima tua:
et comedes coram Domino Deo tuo, et epulaberis tu et domus tua: [27] et Levites
qui intra portas tuas est, cave ne derelinquas eum, quia non habet aliam partem
in possessione tua. [28] Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus quæ na-
scuntur tibi eo tempore: et repones intra ianuas tuas. [29] Venietque Levites qui
aliam non habet partem nec possessionem tecum, et peregrinus ac pupillus et
vidua, qui intra portas tuas sunt, et comedent et saturabuntur: ut benedicat tibi
Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum quæ feceris.

15. [1] Septimo anno facies remissionem. [2] quæ hoc ordine celebrabitur. septimo anno remissio flat,
Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre suo, repetere non poterit, quia
annus remissionis est Domini. [3] A peregrino et advena exiges: civem et propin-
quum repetendi non habebis potestatem. [4] Et omnino indigens et mendicus non
erit inter vos: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in terra, quam traditurus
est tibi in possessionem. [5] Si tamen audieris vocem Domini Dei tui, et custodieris
universa quæ iussit, et quæ ego hodie præcipio tibi, benedicet tibi, ut pollicitus
est. [6] Fœnerabis gentibus multis, et ipse a nullo accipies mutuum. Dominaberis
nationibus plurimis, et tui nemo dominabitur. [7] Si unus de fratribus tuis, qui
morantur intra portas civitatis tuæ in terra, quam Dominus Deus tuus daturus
est tibi, ad paupertatem venerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum,
[8] sed aperies eam pauperi, [a]et dabis mutuum, quo eum indigere perspexeris. [9] Cave
ne forte subrepat tibi impia cogitatio, et dicas in corde tuo: Appropinquat septimus
annus remissionis; et avertas oculos tuos a paupere fratre tuo, nolens ei quod
postulat mutuum commodare: ne clamet contra te ad Dominum, et fiat tibi in
peccatum. [10] Sed dabis ei: nec ages quippiam callide in eius necessitatibus suble-
vandis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, et in cunctis ad
quæ manum miseris. [11] [b]Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ: idcirco
ego præcipio tibi ut aperias manum fratri tuo egeno et pauperi, qui tecum versatur
in terra. [12] [c]Cum tibi venditus fuerit frater tuus Hebræus, aut Hebræa, et sex
annis servierit tibi, in septimo anno dimittes eum liberum: [13] et quem libertate
donaveris, nequaquam vacuum abire patieris: [14] sed dabis viaticum de gregibus,
et de area, et torculari tuo, quibus Dominus Deus tuus benedixerit tibi. [15] Memento
quod et ipse servieris in Terra Ægypti, et liberaverit te Dominus Deus tuus, et
idcirco ego nunc præcipio tibi. [16] Sin autem dixerit: Nolo egredi: eo quod dili-
gat te, et domum tuam, et bene sibi apud te esse sentiat: [17] assumes subulam,
et perforabis aurem eius in ianua domus tuæ, et serviet tibi usque in æternum.
ancillæ quoque similiter facies. [18] Non avertas ab eis oculos tuos, quando dimi-
seris eos liberos: quoniam iuxta mercedem mercenarii per sex annos servivit tibi:
ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus quæ agis.

[19] De primogenitis, quæ nascuntur in armentis, et in ovibus tuis, quidquid primogenita animalium
est sexus masculini, sanctificabis Domino Deo tuo. Non operaberis in primogenito sanctificentur.
bovis, et non tondebis primogenita ovium. [20] In conspectu Domini Dei tui comedes
ea per annos singulos in loco, quem elegerit Dominus, tu et domus tua. [21] [d]Sin
autem habuerit maculam, vel claudum fuerit, vel cæcum, aut in aliqua parte deforme
vel debile, non immolabitur Domino Deo tuo. [22] sed intra portas urbis tuæ comedes
illud: tam mundus quam immundus similiter vescentur eis quasi caprea, et cervo.
[23] Hoc solum observabis, ut sanguinem eorum non comedas, sed effundes in terram
quasi aquam.

5. Festa annua celebrentur, 16, 1—17.

16. [1] Observa mensem novarum frugum, et verni primum temporis, ut facias Festum paschatis.
Phase Domino Deo tuo: quoniam in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de
Ægypto nocte. [2] Immolabisque Phase Domino Deo tuo de ovibus, et de bobus
in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen eius ibi. [3] Non comedes
in eo panem fermentatum: Septem diebus comedes absque fermento, afflictionis

15, *8* [a]Mt 5, 42; Lc 6, 34. — *11* [b]Mt 26, 11. — *12* [c]Ex 21, 2; Ir 34, 14. — *21* [d]Lv 22, 21; Sir 35, 14.

panem, quoniam in pavore egressus es de Ægypto: ut memineris diei egressionis
tuæ de Ægypto, omnibus diebus vitæ tuæ. 4 Non apparebit fermentum in omnibus
terminis tuis septem diebus, et non remanebit de carnibus eius quod immolatum
est vespere in die primo usque mane. 5 Non poteris immolare Phase in qualibet
urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus est tibi; 6 sed in loco, quem
elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen eius ibi: immolabis Phase vespere
ad solis occasum, quando egressus es de Ægypto. 7 Et coques, et comedes in loco,
quem elegerit Dominus Deus tuus, maneque consurgens vades in tabernacula tua.
8 Sex diebus comedes azyma: et in die septima, quia collecta est Domini Dei tui,
non facies opus.

festum pentecostes.

9 Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die qua falcem in segetem
miseris. 10 et celebrabis diem festum hebdomadarum Domino Deo tuo, oblationem
spontaneam manus tuæ, quam offeres iuxta benedictionem Domini Dei tui:
11 et epulaberis coram Domino Deo tuo, tu, filius tuus, et filia tua, servus tuus,
et ancilla tua, et Levites qui est intra portas tuas, advena ac pupillus et vidua,
qui morantur vobiscum: in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet
nomen eius ibi: 12 et recordaberis quoniam servus fueris in Ægypto: custodiesque
ac facies quæ præcepta sunt.

festum tabernaculorum:

13 Sollemnitatem quoque tabernaculorum celebrabis per septem dies, quando
collegeris de area et torculari fruges tuas: 14 et epulaberis in festivitate tua, tu,
filius tuus, et filia, servus tuus et ancilla, Levites quoque et advena, pupillus ac
vidua qui intra portas tuas sunt. 15 Septem diebus Domino Deo tuo festa celebra-
bis in loco, quem elegerit Dominus: benedicetque tibi Dominus Deus tuus in cunctis
frugibus tuis, et in omni opere manuum tuarum, erisque in lætitia.

omne masculinum ad sanctuarium veniat.

16 Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu
Domini Dei tui in loco quem elegerit: in sollemnitate azymorum, in sollemnitate
hebdomadarum, et in sollemnitate tabernaculorum. [a]Non apparebit ante Dominum
vacuus: 17 sed offeret unusquisque secundum quod habuerit iuxta benedictionem
Domini Dei sui, quam dederit ei.

6. Præcepta de ministris Dei, 16, 18—18, 22.

De iudicibus et magistris.

18 Iudices et magistros constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus
tuus dederit tibi, per singulas tribus tuas: ut iudicent populum iusto iudicio,
19 nec in alteram partem declinent. [b]Non accipies personam, nec munera: quia
munera excæcant oculos sapientum, et mutant verba iustorum. 20 Iuste quod
iustum est persequeris: ut vivas et possideas Terram, quam Dominus Deus tuus
dederit tibi. 21 Non plantabis lucum, et omnem arborem iuxta altare Domini
Dei tui. 22 Nec facies tibi, neque constitues statuam: quæ odit Dominus Deus
tuus. **17.** 1 Non immolabis Domino Deo tuo ovem, et bovem, in quo est macula,
aut quippiam vitii: quia abominatio est Domino Deo tuo. 2 Cum reperti fuerint
apud te intra unam portarum tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi, vir
aut mulier qui faciant malum in conspectu Domini Dei tui, et transgrediantur
pactum illius, 3 ut vadant et serviant diis alienis, et adorent eos, solem et lunam,
et omnem militiam cæli, quæ non præcepi: 4 et hoc tibi fuerit nunciatum, audiensque
inquisieris diligenter, et verum esse repereris, et abominatio facta est in Israel:
5 educes virum ac mulierem, qui rem sceleratissimam perpetrarunt, ad portas
civitatis tuæ, et lapidibus obruentur. 6 [c]In ore duorum, aut trium testium peribit
qui interficietur. Nemo occidatur, uno contra se dicente testimonium. 7 [d]Manus
testium prima interficiet eum, et manus reliqui populi extrema mittetur: ut auferas
malum de medio tui. 8 Si difficile et ambiguum apud te iudicium esse perspexeris
inter sanguinem et sanguinem, causam et causam, lepram et lepram: et iudicum
intra portas tuas videris verba variari: surge, et ascende ad locum, quem elegerit
Dominus Deus tuus. 9 [e]Veniesque ad sacerdotes Levitici generis, et ad iudicem,

16, *16* [a]Ex 23, 15; 34, 20; Sir 35, 6. — *19* [b]Ex 23, 8; Lv 19, 15; Sup 1, 17; Sir 20, 31.
17, *6* [c]Inf 19, 15; Mt 18, 16; 2 Cor 13, 1. — *7* [d]Sup 13, 9. — *9* [e]2 Par 19, 10.

qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem.
10 Et facies quodcumque dixerint qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, et
docuerint te 11 iuxta legem eius; sequerisque sententiam eorum, nec declinabis
ad dexteram neque ad sinistram. 12 Qui autem superbierit, nolens obedire sacer-
dotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, et decreto iudicis, morietur
homo ille, et auferes malum de Israel: 13 cunctusque populus audiens timebit,
ut nullus deinceps intumescat superbia.

14 Cum ingressus fueris Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, et pos- *de regibus futuris,*
sederis eam, habitaverisque in illa, et dixeris: Constituam super me regem, sicut
habent omnes per circuitum nationes: 15 eum constitues, quem Dominus Deus
tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem
regem facere, qui non sit frater tuus. 16 Cumque fuerit constitutus, non multi-
plicabit sibi equos, nec reducet populum in Ægyptum, equitatus numero sublevatus,
præsertim cum Dominus præceperit vobis ut nequaquam amplius per eandem
viam revertamini. 17 Non habebit uxores plurimas, quæ alliciant animum eius,
neque argenti et auri immensa pondera. 18 Postquam autem sederit in solio regni
sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine accipiens exemplar
a sacerdotibus Leviticæ tribus, 19 et habebit secum, legetque illud omnibus die-
bus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, et custodire verba et cere-
monias eius, quæ in lege præcepta sunt. 20 Nec elevetur cor eius in superbiam
super fratres suos, neque declinet in partem dexteram vel sinistram, ut longo
tempore regnet ipse, et filii eius super Israel.

18. 1 Non [a]habebunt sacerdotes et Levitæ, et omnes qui de eadem tribu *de sacerdotibus et Levitis,*
sunt, partem et hereditatem cum reliquo Israel, quia sacrificia Domini, et oblatio-
nes eius comedent, 2 et nihil aliud accipient de possessione fratrum suorum:
Dominus enim ipse est hereditas eorum, sicut locutus est illis. 3 Hoc erit iudicium
sacerdotum a populo, et ab his qui offerunt victimas: sive bovem, sive ovem im-
molaverint, dabunt sacerdoti armum ac ventriculum: 4 [b]primitias frumenti,
vini, et olei, et lanarum partem ex ovium tonsione. 5 Ipsum enim elegit Dominus
Deus tuus de cunctis tribubus tuis, ut stet, et ministret nomini Domini ipse, et
filii eius in sempiternum. 6 Si exierit Levites ex una urbium tuarum ex omni
Israel in qua habitat, et voluerit venire, desiderans locum quem elegerit Dominus,
7 ministrabit in nomine Domini Dei sui, sicut omnes fratres eius Levitæ, qui stabunt
eo tempore coram Domino. 8 Partem ciborum eamdem accipiet, quam et ceteri:
excepto eo, quod in urbe sua ex paterna ei successione debetur.

9 Quando ingressus fueris Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave *de prophetis.*
ne imitari velis abominationes illarum gentium. 10 nec inveniatur in te qui lustret
filium suum, aut filiam, ducens per ignem: [c]aut qui ariolos sciscitetur, et observet
somnia atque auguria, nec sit maleficus, 11 nec incantator, nec qui pythones con-
sulat, nec divinos, [d]aut quærat a mortuis veritatem. 12 omnia enim hæc abominatur
Dominus, et propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. 13 perfectus
eris, et absque macula cum Domino Deo tuo. 14 Gentes istæ, quarum possidebis
terram, augures et divinos audiunt: tu autem a Domino Deo tuo aliter institutus es.
15 [e]PROPHETAM de gente tua et de fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi Dominus
Deus tuus: ipsum audies. 16 ut petisti a Domino Deo tuo [f]in Horeb, quando concio
congregata est, atque dixisti: Ultra non audiam vocem Domini Dei mei, et ignem
hunc maximum amplius non videbo, ne moriar. 17 Et ait Dominus mihi: Bene
omnia sunt locuti. 18 [g]Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem
tui: et ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia quæ præcepero
illi. 19 qui autem verba eius, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego
ultor existam. 20 Propheta autem qui arrogantia depravatus voluerit loqui in
nomine meo, quæ ego non præcepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum deorum,
interficietur. 21 Quod si tacita cogitatione responderis: Quo modo possum intel-

18, *1* [a]Nm 18, 20; Sup 10, 9; 1 Cor 9, 13. — *4* [b]Nm 18, 11. — *10* [c]Lv 20, 27. —
11 [d]1 Sm 28, 7. — *15* [e]Io 1, 45; Act 3, 22. — *16* [f]Ex 20, 21. — *18* [g]Io 1, 45.

ligere verbum, quod Dominus non est locutus? 22 hoc habebis signum: Quod
in nomine Domini propheta ille prædixerit, et non evenerit: hoc Dominus non
est locutus, sed per tumorem animi sui propheta confinxit: et idcirco non timebis eum.

7. Præcepta diversi generis, 19,1—26,19.

Urbes fugitivorum in Chanaan separandæ.

19. 1 Cum disperdiderit Dominus Deus tuus gentes, quarum tibi traditurus
est terram, et possederis eam, habitaverisque in urbibus eius et in ædibus: 2 [a]tres
civitates separabis tibi in medio Terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in
possessionem, 3 sternens diligenter viam: et in tres æqualiter partes totam Terræ
tuæ provinciam divides: ut habeat e vicino qui propter homicidium profugus est,
quo possit evadere. 4 Hæc erit lex homicidæ fugientis, cuius vita servanda est:
Qui percusserit proximum suum nesciens, et qui heri et nudiustertius nullum
contra eum odium habuisse comprobatur: 5 sed abiisse cum eo simpliciter in
silvam ad ligna cædenda, et in succisione lignorum securis fugerit manu, ferrumque
lapsum de manubrio amicum eius percusserit, et occiderit: hic ad unam supradic-
tarum urbium confugiet, et vivet: 6 ne forsitan proximus eius, cuius effusus
est sanguis, dolore stimulatus, persequatur, et apprehendat eum si longior via
fuerit, et percutiat animam eius, qui non est reus mortis: quia nullum contra eum,
qui occisus est, odium prius habuisse monstratur. 7 Idcirco præcipio tibi, ut tres
civitates æqualis inter se spatii dividas. 8 [b]Cum autem dilataverit Dominus Deus
tuus terminos tuos, sicut iuravit patribus tuis, et dederit tibi cunctam Terram,
quam eis pollicitus est, (9 si tamen custodieris mandata eius, et feceris quæ hodie
præcipio tibi, ut diligas Dominum Deum tuum, et ambules in viis eius omni tempore)
addes tibi tres alias civitates, et supradictarum trium urbium numerum duplicabis:
10 ut non effundatur sanguis innoxius in medio Terræ, quam Dominus Deus tuus
dabit tibi possidendam, ne sis sanguinis reus. 11 [c]Si quis autem odio habens proxi-
mum suum, insidiatus fuerit vitæ eius, surgensque percusserit illum, et mortuus
fuerit, fugeritque ad unam de supradictis urbibus, 12 mittent seniores civitatis
illius, et arripient eum de loco effugii, tradentque in manu proximi, cuius sanguis
effusus est, et morietur. 13 Non misereberis eius, et auferes innoxium sanguinem
de Israel, ut bene sit tibi.

termini non transferendi.

14 Non assumes, et transferes terminos proximi tui, quos fixerunt priores
in possessione tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in Terra, quam acceperis
possidendam.

testis mendax puniendus.

15 [d]Non stabit testis unus contra aliquem, quidquid illud peccati, et facinoris
fuerit: sed in ore duorum aut trium testium stabit omne verbum. 16 Si steterit
testis mendax contra hominem, accusans eum prævaricationis, 17 stabunt ambo,
quorum causa est, ante Dominum in conspectu sacerdotum et iudicum qui fuerint
in diebus illis. 18 [e]Cumque diligentissime perscrutantes, invenerint falsum testem
dixisse contra fratrem suum mendacium: 19 reddent ei sicut fratri suo facere
cogitavit, et auferes malum de medio tui: 20 ut audientes ceteri timorem habeant,
et nequaquam talia audiant facere. 21 Non misereberis eius, [f]sed animam pro
anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede
exiges.

bellum iure gerendum.

20. 1 Si exieris ad bellum contra hostes tuos, et videris equitatus et currus,
et maiorem quam tu habeas adversarii exercitus multitudinem, non timebis eos:
quia Dominus Deus tuus tecum est, qui eduxit te de Terra Ægypti. 2 Appropin-
quante autem iam prælio, stabit sacerdos ante aciem, et sic loquetur ad populum:
3 Audi Israel, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat
cor vestrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos: 4 quia Dominus
Deus vester in medio vestri est, et pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat
vos de periculo. 5 Duces quoque per singulas turmas audiente exercitu proclama-
bunt: [g]Quis est homo, qui ædificavit domum novam, et non dedicavit eam? vadat,

19, *2* [a]Nm 35, 10; Ios 20, 2. — *8* [b]Gn 28, 14; Ex 34, 24; Sup 12, 20. — *11* [c]Nm 35, 20. — *15* [d]Sup 17, 6; Mt 18, 16; 2 Cor 13, 1. — *18* [e]Dn 13, 62. — *21* [f]Ex 21, 23 s; Lv 24, 20; Mt 5, 38. — **20,** *5* [g]1 Mcc 3, 56.

et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius dedicet eam.
6 Quis est homo qui plantavit vineam, et necdum fecit eam esse communem, de
qua vesci omnibus liceat? vadat, et revertatur in domum suam: ne forte moriatur
in bello, et alius homo eius fungatur officio. 7 Quis est homo, qui despondit uxorem,
et non accepit eam? vadat, et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in
bello, et alius homo accipiat eam. 8 His dictis addent reliqua, et loquentur ad
populum: aQuis est homo formidolosus, et corde pavido? vadat, et revertatur
in domum suam, ne pavere faciat corda fratrum suorum, sicut ipse timore per-
territus est. 9 Cumque siluerint duces exercitus, et finem loquendi fecerint, unus-
quisque suos ad bellandum cuneos præparabit. 10 Si quando accesseris ad expu-
gnandam civitatem, offeres ei primum pacem. 11 Si receperit, et aperuerit tibi
portas, cunctus populus, qui in ea est, salvabitur, et serviet tibi sub tributo. 12 Sin
autem fœdus inire noluerit, et cœperit contra te bellum, oppugnabis eam. 13 Cum-
que tradiderit Dominus Deus tuus illam in manu tua, percuties omne, quod in
ea generis masculini est, in ore gladii, 14 absque mulieribus et infantibus, iumentis
et ceteris, quæ in civitate sunt. Omnem prædam exercitui divides, et comedes
de spoliis hostium tuorum, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi. 15 Sic facies
cunctis civitatibus, quæ a te procul valde sunt, et non sunt de his urbibus, quas
in possessionem accepturus es. 16 De his autem civitatibus, quæ dabuntur tibi,
nullum omnino permittes vivere: 17 sed interficies in ore gladii, Hethæum videli-
cet, et Amorrhæum, et Chananæum, Pherezæum, et Hevæum, et Iebusæum, sicut
præcepit tibi Dominus Deus tuus: 18 ne forte doceant vos facere cunctas abomina-
tiones, quas ipsi operati sunt diis suis: et peccetis in Dominum Deum vestrum.
19 Quando obsederis civitatem multo tempore, et munitionibus circumdederis
ut expugnes eam, non succides arbores, de quibus vesci potest, nec securibus
per circuitum debes vastare regionem: quoniam lignum est, et non homo, nec
potest bellantium contra te augere numerum. 20 Si qua autem ligna non sunt
pomifera, sed agrestia, et in ceteros apta usus, succide, et instrue machinas, donec
capias civitatem, quæ contra te dimicat.

21. 1 Quando inventum fuerit in terra, quam Dominus Deus tuus daturus homicidium occultum
est tibi, hominis cadaver occisi, et ignorabitur cædis reus, 2 egredientur maiores expiandum,
natu, et iudices tui, et metientur a loco cadaveris singularum per circuitum spatia
civitatum: 3 et quam viciniorem ceteris esse perspexerint, seniores civitatis illius
tollent vitulam de armento, quæ non traxit iugum, nec terram scidit vomere,
4 et ducent eam ad vallem asperam atque saxosam, quæ numquam arata est, nec
sementem recepit: et cædent in ea cervices vitulæ: 5 accedentque sacerdotes
filii Levi, quos elegerit Dominus Deus tuus ut ministrent ei, et benedicant in
nomine eius, et ad verbum eorum omne negotium, et quidquid mundum, vel
immundum est, iudicetur. 6 Et venient maiores natu civitatis illius ad interfectum,
lavabuntque manus suas super vitulam, quæ in valle percussa est, 7 et dicent:
Manus nostræ non effuderunt sanguinem hunc, nec oculi viderunt. 8 propitius
esto populo tuo Israel, quem redemisti Domine, et ne reputes sanguinem innocentem
in medio populi tui Israel. Et auferetur ab eis reatus sanguinis: 9 tu autem alienus
eris ab innocentis cruore, qui fusus est, cum feceris quod præcepit Dominus.

10 Si egressus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, et tradiderit eos Dominus mulier captiva humane
Deus tuus in manu tua, captivosque duxeris, 11 et videris in numero captivorum tractanda,
mulierem pulchram, et adamaveris eam, volaerisque habere uxorem, 12 introduces
eam in domum tuam: quæ radet cæsariem, et circumcidet ungues, 13 et deponet
vestem, in qua capta est: sedensque in domo tua, flebit patrem et matrem suam
uno mense: et postea intrabis ad eam, dormiesque cum illa, et erit uxor tua. 14 Si
autem postea non sederit animo tuo, dimittes eam liberam, nec vendere poteris
pecunia, nec opprimere per potentiam: quia humiliasti eam.

15 Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, et alteram odiosam, genuerint- primogeniti iura
que ex eo liberos, et fuerit filius odiosæ primogenitus, 16 volueritque substantiam servanda.

8 aIdc 7, 3.

inter filios suos dividere: non poterit filium dilectæ facere primogenitum, et præferre
filio odiosæ, 17 [a]sed filium odiosæ agnoscet primogenitum, dabitque ei de his quæ
habuerit cuncta duplicia: iste est enim principium liberorum eius, et huic de-
bentur primogenita.

filius contumax lapidandus,

18 Si genuerit homo filium contumacem et protervum, qui non audiat patris
aut matris imperium, et coercitus obedire contempserit: 19 apprehendent eum,
et ducent ad seniores civitatis illius, et ad portam iudicii, 20 dicentque ad eos:
Filius noster iste protervus et contumax est, monita nostra audire contemnit,
commessationibus vacat, et luxuriæ atque conviviis: 21 lapidibus eum obruet
populus civitatis: et morietur, ut auferatis malum de medio vestri, et universus
Israel audiens pertimescat.

suspensus eadem die sepeliendus,

22 Quando peccaverit homo quod morte plectendum est, et adiudicatus morti
appensus fuerit in patibulo: 23 non permanebit cadaver eius in ligno, sed in eadem
die sepelietur: quia [b]maledictus a Deo est qui pendet in ligno: et nequaquam
contaminabis Terram tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in possessionem.

proximo benefaciendum:

22. 1 Non [c]videbis bovem fratris tui, aut ovem errantem, et præteribis:
sed reduces fratri tuo, 2 etiamsi non est propinquus frater tuus, nec nosti eum:
duces in domum tuam, et erunt apud te quamdiu quærat ea frater tuus, et recipiat.
3 Similiter facies de asino, et de vestimento, et de omni re fratris tui, quæ perierit:
si inveneris eam, ne negligas quasi alienam. 4 Si videris asinum fratris tui aut
bovem cecidisse in via, non despicies, sed sublevabis cum eo.

de veste inepta,

5 Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste feminea: abominabilis
enim apud Deum est qui facit hæc.

de matre pullorum,

6 Si ambulans per viam, in arbore vel in terra nidum avis inveneris, et matrem
pullis vel ovis desuper incubantem: non tenebis eam cum filiis, 7 sed abire patieris,
captos tenens filios: ut bene sit tibi, et longo vivas tempore.

de lorica tecti,

8 Cum ædificaveris domum novam, facies murum tecti per circuitum: ne
effundatur sanguis in domo tua, et sis reus labente alio, et in præceps ruente.

de rebus non miscendis,

9 Non seres vineam tuam altero semine: ne et sementis quam sevisti, et quæ
nascuntur ex vinea, pariter sanctificentur. 10 Non arabis in bove simul et asino.
11 Non indueris vestimento, quod ex lana linoque contextum est.

de fimbriis pallii,

12 [d]Funiculos in fimbriis facies per quattuor angulos pallii tui, quo operieris.

de nova uxore accusata,

13 Si duxerit vir uxorem, et postea odio habuerit eam, 14 quæsieritque occasiones
quibus dimittat eam, obiiciens ei nomen pessimum, et dixerit: Uxorem hanc
accepi, et ingressus ad eam non inveni virginem: 15 tollent eam pater et mater
eius, et ferent secum signa virginitatis eius ad seniores urbis qui in porta sunt:
16 et dicet pater: Filiam meam dedi huic uxorem: quam quia odit, 17 imponit
ei nomen pessimum, ut dicat: Non inveni filiam tuam virginem: et ecce hæc sunt
signa virginitatis filiæ meæ. expandent vestimentum coram senioribus civitatis:
18 apprehendentque senes urbis illius virum, et verberabunt illum, 19 condemnantes
insuper centum siclis argenti, quos dabit patri puellæ: quoniam diffamavit nomen
pessimum super virginem Israel: habebitque eam uxorem, et non poterit dimittere
eam omnibus diebus vitæ suæ. 20 Quod si verum est quod obiicit, et non est in
puella inventa virginitas: 21 eiicient eam extra fores domus patris sui, et lapidibus
obruent viri civitatis illius, et morietur: quoniam fecit nefas in Israel, ut fornicare-
tur in domo patris sui: et auferes malum de medio tui.

de adulterio,

22 [e]Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, id est, adulter et
adultera: et auferes malum de Israel.

de stupro desponsatæ

23 Si puellam virginem desponderit vir, et invenerit eam aliquis in civitate,
et concubuerit cum ea, 24 educes utrumque ad portam civitatis illius, et lapidibus
obruentur: puella, quia non clamavit, cum esset in civitate: vir, quia humiliavit
uxorem proximi sui. et auferes malum de medio tui. 25 Sin autem in agro repererit
vir puellam, quæ desponsata est, et apprehendens concubuerit cum ea, ipse morietur
solus: 26 puella nihil patietur, nec est rea mortis: quoniam sicut latro consurgit

21, *17* [a]1 Par 5, 1. — *23* [b]Gal 3, 13. — **22,** *1* [c]Ex 23, 4. — *12* [d]Nm 15, 38. — *22* [e]Lv 20, 10.

contra fratrem suum, et occidit animam eius, ita et puella perpessa est. 27 sola
erat in agro: clamavit, et nullus affuit qui liberaret eam.
28 [a]Si invenerit vir puellam virginem, quæ non habet sponsum, et apprehendens *et non desponsatæ,*
concubuerit cum illa, et res ad iudicium venerit: 29 dabit qui dormivit cum ea,
patri puellæ quinquaginta siclos argenti, et habebit eam uxorem, quia humiliavit
illam: non poterit dimittere eam cunctis diebus vitæ suæ.
30 Non accipiet homo uxorem patris sui, nec revelabit operimentum eius. *de uxore patris,*
23. 1 Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis testiculis et abscisso *de arcendis*
veretro, ecclesiam Domini. 2 Non ingredietur mamzer, hoc est, de scorto natus, *et admittendis,*
in ecclesiam Domini, usque ad decimam generationem. 3 [b]Ammonites et Moabites
etiam post decimam generationem non intrabunt ecclesiam Domini, in æternum:
4 quia noluerunt vobis occurrere cum pane et aqua in via quando egressi estis
de Ægypto: et quia conduxerunt contra te Balaam filium Beor de Mesopotamia
Syriæ, ut malediceret tibi: 5 et noluit Dominus Deus tuus audire Balaam, ver-
titque maledictionem eius in benedictionem tuam, eo quod diligeret te. 6 Non
facies cum eis pacem, nec quæras eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in sempiternum.
7 Non abominaberis Idumæum, quia frater tuus est: nec Ægyptium, quia advena
fuisti in terra eius. 8 Qui nati fuerint ex eis, tertia generatione intrabunt in ecclesiam
Domini.
9 Quando egressus fueris adversus hostes tuos in pugnam, custodies te ab *de mundi-tia castro-*
omni re mala. 10 Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somnio, egredie- *rum,*
tur extra castra, 11 et non revertetur, priusquam ad vesperam lavetur aqua: et
post solis occasum regredietur in castra. 12 Habebis locum extra castra, ad quem
egrediaris ad requisita naturæ, 13 gerens paxillum in balteo. cumque sederis,
fodies per circuitum, et egesta humo operies 14 quo relevatus es (Dominus enim
Deus tuus ambulat in medio castrorum, ut eruat te, et tradat tibi inimicos tuos) et
sint castra tua sancta, et nihil in eis appareat fœditatis ne derelinquat te.
15 Non trades servum Domino suo, qui ad te confugerit. 16 habitabit tecum *de servo fugitivo,*
in loco, qui ei placuerit, et in una urbium tuarum requiescet: ne contristes eum.
17 Non erit meretrix de filiabus Israel, nec scortator de filiis Israel. 18 Non *de scortis,*
offeres mercedem prostibuli, nec pretium canis in domo Domini Dei tui, quidquid
illud est quod voveris: quia abominatio est utrumque apud Dominum Deum tuum.
19 Non fœnerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet *de usura,*
aliam rem: 20 sed alieno. Fratri autem tuo absque usura id, quo indiget, com-
modabis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo in Terra, ad
quam ingredieris possidendam.
21 Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requiret *de votis,*
illud Dominus Deus tuus. et si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. 22 Si
nolueris polliceri, absque peccato eris. 23 Quod autem semel egressum est de labiis
tuis, observabis, et facies sicut promisisti Domino Deo tuo, et propria voluntate
et ore tuo locutus es.
24 Ingressus vineam proximi tui, comede uvas quantum tibi placuerit: foras *de fame sedanda,*
autem ne efferas tecum. 25 Si intraveris in segetem amici tui, franges spicas, et
manu conteres: falce autem non metes.
24. 1 Si [c]acceperit homo uxorem, et habuerit eam, et non invenerit gratiam *de uxore dimissa,*
ante oculos eius propter aliquam fœditatem: scribet libellum repudii, et dabit in
manu illius, et dimittet eam de domo sua. 2 Cumque egressa alterum maritum
duxerit, 3 et ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, et dimiserit
de domo sua, vel certe mortuus fuerit: 4 non poterit prior maritus recipere eam
in uxorem: quia polluta est, et abominabilis facta est coram Domino: ne peccare
facias Terram tuam, quam Dominus Deus tuus tradiderit tibi possidendam.
5 Cum acceperit homo nuper uxorem, non procedet ad bellum, nec ei quippiam *de novo marito,*
necessitatis iniungetur publicæ, sed vacabit absque culpa domi suæ, ut uno anno
lætetur cum uxore sua.

---

28 [a]Ex 22, 16. — **23,** *3* [b]Nm 22, 5; Neh 13, 1. — **24,** *1* [c]Mt 5, 31; 19, 7; Mc 10, 4.

de mola, 6 Non accipies loco pignoris inferiorem, et superiorem molam: quia animam
suam opposuit tibi.
de venaliciario, 7 Si deprehensus fuerit homo solicitans fratrem suum de filiis Israel, et vendito
eo acceperit pretium, interficietur, et auferes malum de medio tui.
de lepra, 8 Observa diligenter ne incurras plagam lepræ, sed facies quæcumque docuerint
te sacerdotes Levitici generis iuxta id, quod præcepi eis, et imple solicite. 9 [a]Me-
mentote quæ fecerit Dominus Deus vester Mariæ in via cum egrederemini de
Ægypto.
de pignore, 10 Cum repetes a proximo tuo rem aliquam, quam debet tibi, non ingredieris
domum eius ut pignus auferas: 11 sed stabis foris, et ille tibi proferet quod habuerit.
12 sin autem pauper est, non pernoctabit apud te pignus, 13 sed statim reddes
ei ante solis occasum: ut dormiens in vestimento suo, benedicat tibi, et habeas
iustitiam coram Domino Deo tuo.
de mercede pauperis, 14 [b]Non negabis mercedem indigentis, et pauperis fratris tui, sive advenæ,
qui tecum moratur in terra, et intra portas tuas est: 15 sed eadem die reddes ei
pretium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, et ex eo sustentat animam
suam: ne clamet contra te ad Dominum, et reputetur tibi in peccatum.
de occidendis, 16 [c]Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus, sed unusquisque
pro peccato suo morietur.
de advena, pupillo, vidua, 17 Non pervertes iudicium advenæ et pupilli, nec auferes pignoris loco viduæ
vestimentum. 18 Memento quod servieris in Ægypto, et eruerit te Dominus Deus
tuus inde. Idcirco præcipio tibi ut facias hanc rem.
de spicilegio et racematione, 19 Quando messueris segetem in agro tuo, et oblitus manipulum reliqueris,
non reverteris ut tollas illum: sed advenam, et pupillum, et viduam auferre patieris,
ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tuarum. 20 Si fruges
collegeris olivarum, quidquid remanserit in arboribus, non reverteris ut colligas:
sed relinques advenæ, pupillo, ac viduæ. 21 Si vindemiaveris vineam tuam, non
colliges remanentes racemos, sed cedent in usus advenæ, pupilli, ac viduæ. 22 Me-
mento quod et tu servieris in Ægypto, et idcirco præcipio tibi ut facias hanc rem.
de flagellatione, **25.** 1 Si fuerit causa inter aliquos, et interpellaverint iudices: quem iustum
esse perspexerint, illi iustitiæ palmam dabunt: quem impium, condemnabunt
impietatis. 2 Sin autem eum, qui peccavit, dignum viderint plagis: prosternent,
et coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit et plagarum modus: 3 ita
dumtaxat, [d]ut quadragenarium numerum non excedant: ne fœde laceratus ante
oculos tuos abeat frater tuus.
de bove triturante, 4 [e]Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas.
de matrimonio leviratus, 5 [f]Quando habitaverint fratres simul, et unus ex eis absque liberis mortuus
fuerit, uxor defuncti non nubet alteri: sed accipiet eam frater eius, et suscitabit
semen fratris sui: 6 et primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, ut
non deleatur nomen eius ex Israel. 7 Sin autem noluerit accipere uxorem fratris
sui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam civitatis, et interpellabit maiores
natu, dicetque: [g]Non vult frater viri mei suscitare nomen fratris sui in Israel:
nec me in coniugem sumere. 8 Statimque accersiri eum facient, et interroga-
bunt. Si responderit: Nolo eam uxorem accipere: 9 accedet mulier ad eum coram
senioribus, et tollet calceamentum de pede eius, spuetque in faciem illius, et dicet:
Sic fiet homini, qui non ædificat domum fratris sui. 10 Et vocabitur nomen illius
in Israel, Domus discalceati.
de apprehensione verendorum, 11 Si habuerint inter se iurgium viri duo, et unus contra alterum rixari cœperit,
volensque uxor alterius eruere virum suum de manu fortioris, miseritque manum,
et apprehenderit verenda eius: 12 abscides manum illius, nec flecteris super eam
ulla misericordia.
de pondere et modio, 13 Non habebis in sacculo diversa pondera, maius et minus: 14 nec erit in
domo tua modius maior et minor. 15 pondus habebis iustum et verum, et modius

9 [a]Nm 12, 10. — *14* [b]Lv 19, 13; Tob 4, 15. — *16* [c]2 Rg 14, 6; 2 Par 25, 4; Ez 18, 20. —
25, *3* [d]2 Cor 11, 24. — *4* [e]1 Cor 9, 9; 1 Tim 5, 18. — *5* [f]Mt 22, 24; Mc 12, 19; Lc 20, 28. —
7 [g]Rt 4, 7.

æqualis et verus erit tibi: ut multo vivas tempore super Terram, quam Dominus
Deus tuus dederit tibi. 16 abominatur enim Dominus tuus eum, qui facit hæc,
et aversatur omnem iniustitiam.

17 [a]Memento quæ fecerit tibi Amalec in via quando egrediebaris ex Ægypto: de Amalec delendo,
18 quomodo occurrerit tibi: et extremos agminis tui, qui lassi residebant, ceciderit,
quando tu eras fame et labore confectus, et non timuerit Deum. 19 Cum ergo
Dominus Deus tuus dederit tibi requiem, et subiecerit cunctas per circuitum nationes
in Terra, quam tibi pollicitus est: delebis nomen eius sub cælo. Cave ne obliviscaris.

26. 1 Cumque intraveris Terram, quam Dominus Deus tuus tibi daturus de oblatione primitiarum
est possidendam, et obtinueris eam, atque habitaveris in ea: 2 tolles de cunctis
frugibus tuis primitias, et pones in cartallo, pergesque ad locum, quem Dominus
Deus tuus elegerit, ut ibi invocetur nomen eius: 3 accedesque ad sacerdotem,
qui fuerit in diebus illis, et dices ad eum: Profiteor hodie coram Domino Deo tuo,
quod ingressus sum in Terram, pro qua iuravit patribus nostris, ut daret eam nobis.
4 Suscipiensque sacerdos cartallum de manu tua, ponet ante altare Domini Dei tui:
5 et loqueris in conspectu Domini Dei tui: Syrus persequebatur patrem meum,
qui descendit in Ægyptum, et ibi peregrinatus est in paucissimo numero: crevitque
in gentem magnam ac robustam et infinitæ multitudinis. 6 Afflixeruntque nos
Ægyptii, et persecuti sunt imponentes onera gravissima: 7 et clamavimus ad
Dominum Deum patrum nostrorum: qui exaudivit nos, et respexit humilitatem
nostram, et laborem, atque angustiam: 8 et eduxit nos de Ægypto in manu forti,
et brachio extento, in ingenti pavore, in signis atque portentis: 9 et introduxit
ad locum istum, et tradidit nobis Terram lacte et melle manantem. 10 Et idcirco
nunc offero primitias frugum Terræ, quam Dominus dedit mihi. Et dimittes eas
in conspectu Domini Dei tui, et adorato Domino Deo tuo. 11 Et epulaberis in
omnibus bonis, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi, et domui tuæ, tu et Levites,
et advena qui tecum est.

12 Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum, anno decimarum atque decimarum;
tertio dabis Levitæ, et advenæ, et pupillo et viduæ, ut comedant intra portas
tuas, et saturentur. 13 loquerisque in conspectu Domini Dei tui: Abstuli quod
sanctificatum est de domo mea, et [b]dedi illud Levitæ et advenæ, et pupillo ac
viduæ, sicut iussisti mihi: non præterivi mandata tua, nec sum oblitus imperii tui.
14 Non comedi ex eis in luctu meo, nec separavi ea in qualibet immunditia, nec
expendi ex his quidquam in re funebri. Obedivi voci Domini Dei mei, et feci omnia
sicut præcepisti mihi. 15 [c]Respice de sanctuario tuo, et de excelso cælorum habita-
culo, et benedic populo tuo Israel, et Terræ, quam dedisti nobis, sicut iurasti
patribus nostris, terræ lacte et melle mananti.

16 Hodie Dominus Deus tuus præcepit tibi ut facias mandata hæc atque iudicia: conclusio.
et custodias et impleas ex toto corde tuo, et ex tota anima tua. 17 Dominum
elegisti hodie, ut sit tibi Deus, et ambules in viis eius, et custodias ceremonias
illius, et mandata atque iudicia, et obedias eius imperio. 18 [d]et Dominus elegit
te hodie ut sis ei populus peculiaris, sicut locutus est tibi, et custodias omnia præ-
cepta illius: 19 et faciat te excelsiorem cunctis gentibus quas creavit, in laudem,
et nomen, et gloriam suam: ut sis populus sanctus Domini Dei tui, sicut locutus est.

III. Inculcatio præceptorum omnium, 27, 1—30, 20.

1. Erectione lapidum inscriptorum, 27, 1—8.

27. 1 Præcepit autem Moyses et seniores Israel, populo dicentes: Custodite In Hebal lex lapidibus inscribatur.
omne mandatum quod præcipio vobis hodie. 2 Cumque transieritis Iordanem in
Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, eriges ingentes lapides, et calce
levigabis eos, 3 ut possis in eis scribere omnia verba legis huius, Iordane transmisso:
ut introeas Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, terram lacte et melle
manantem, sicut iuravit patribus tuis. 4 Quando ergo transieritis Iordanem,

17 [a]Ex 17, 8. — **26,** *13* [b]Sup 14, 29. — *15* [c]Is 63, 15; Bar 2, 16. — *18* [d]Sup 7, 6.

erigite lapides, quos ego hodie præcipio vobis in monte Hebal, et levigabis eos
calce: 5 et [a]ædificabis ibi altare Domino Deo tuo de lapidibus, quos ferrum non
tetigit, 6 et de saxis informibus et impolitis: et offeres super eo holocausta Domino
Deo tuo, 7 et immolabis hostias pacificas, comedesque ibi, et epulaberis coram
Domino Deo tuo. 8 Et scribes super lapides omnia verba legis huius plane et
lucide.

2. Benedictionibus et maledictionibus populi, 27, 9—26.

Mandantur benedictiones et maledictiones tribuum.

9 Dixeruntque Moyses et sacerdotes Levitici generis ad omnem Israelem:
Attende, et audi Israel: Hodie factus es populus Domini Dei tui: 10 audies vocem
eius, et facies mandata atque iustitias, quas ego præcipio tibi.

11 Præcepitque Moyses populo in die illo, dicens: 12 Hi stabunt ad benedicendum
populo super montem Garizim, Iordane transmisso: Simeon, Levi, Iudas, Issachar,
Ioseph, et Beniamin. 13 Et e regione isti stabunt ad maledicendum in monte Hebal:
Ruben, Gad, et Aser, et Zabulon, Dan et Nephthali.

maledictiones Levitarum ac populi.

14 [b]Et pronunciabunt Levitæ, dicentque ad omnes viros Israel excelsa voce:
15 Maledictus homo, qui facit sculptile et conflatile, abominationem Domini, opus
manuum artificum, ponetque illud in abscondito. et respondebit omnis populus,
et dicet: Amen. 16 Maledictus qui non honorat patrem suum, et matrem. et dicet
omnis populus: Amen. 17 Maledictus qui transfert terminos proximi sui. et dicet
omnis populus: Amen. 18 Maledictus qui errare facit cæcum in itinere. et dicet
omnis populus: Amen. 19 Maledictus qui pervertit iudicium advenæ, pupilli et
viduæ. et dicet omnis populus: Amen. 20 Maledictus qui dormit cum uxore patris
sui, et revelat operimentum lectuli eius. et dicet omnis populus: Amen. 21 Male-
dictus qui dormit cum omni iumento. et dicet omnis populus: Amen. 22 Maledictus
qui dormit cum sorore sua, filia patris sui, vel matris suæ. et dicet omnis populus:
Amen. 23 Maledictus qui dormit cum socru sua. et dicet omnis populus: Amen.
24 Maledictus qui clam percusserit proximum suum. et dicet omnis populus: Amen.
25 Maledictus qui accipit munera, ut percutiat animam sanguinis innocentis. et
dicet omnis populus: Amen. 26 Maledictus qui non permanet in sermonibus le-
gis huius, nec eos opere perficit. et dicet omnis populus: Amen.

3. Promissionibus et minationibus Moysis, 28, 1—68.

Promissiones,

28. 1 Si autem audieris vocem Domini Dei tui, ut facias atque custodias
omnia mandata eius, quæ ego præcipio tibi hodie, faciet te Dominus Deus tuus
excelsiorem cunctis gentibus, quæ versantur in terra. 2 Venientque super te uni-
versæ benedictiones istæ, et apprehendent te: si tamen præcepta eius audieris.
3 Benedictus tu in civitate, et benedictus in agro. 4 Benedictus fructus ventris
tui, et fructus terræ tuæ, fructusque iumentorum tuorum, greges armentorum
tuorum, et caulæ ovium tuarum. 5 Benedicta horrea tua, et benedictæ reliquiæ
tuæ. 6 Benedictus eris tu ingrediens et egrediens. 7 Dabit Dominus inimicos
tuos, qui consurgunt adversum te, corruentes in conspectu tuo: per unam viam
venient contra te, et per septem fugient a facie tua. 8 Emittet Dominus bene-
dictionem super cellaria tua, et super omnia opera manuum tuarum: benedicetque
tibi in terra, quam acceperis. 9 Suscitabit te Dominus sibi in populum sanctum,
sicut iuravit tibi: si custodieris mandata Domini Dei tui, et ambulaveris in viis
eius. 10 Videbuntque omnes terrarum populi quod nomen Domini invocatum
sit super te, et timebunt te. 11 Abundare te faciet Dominus omnibus bonis, fructu
uteri tui, et fructu iumentorum tuorum, fructu terræ tuæ, quam iuravit Dominus
patribus tuis ut daret tibi. 12 Aperiet Dominus thesaurum suum optimum, cæ-
lum, ut tribuat pluviam terræ tuæ in tempore suo: benedicetque cunctis operibus
manuum tuarum. Et fœnerabis gentibus multis, et ipse a nullo fœnus accipies.
13 Constituet te Dominus in caput, et non in caudam: et eris semper supra, et non
subter: si tamen audieris mandata Domini Dei tui quæ ego præcipio tibi hodie,

27, *5* [a]Ex 20, 25; Ios 8, 31. — *14* [b]Dn 9, 11.

et custodieris et feceris, 14 ac non declinaveris ab eis nec ad dexteram, nec ad
sinistram, nec secutus fueris deos alienos, neque colueris eos.
15 aQuod si audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut custodias, et facias omnia minationes
mandata eius et ceremonias, quas ego præcipio tibi hodie, venient super te omnes priores,
maledictiones istæ, et apprehendent te. 16 Maledictus eris in civitate, maledictus
in agro. 17 Maledictum horreum tuum, et maledictæ reliquiæ tuæ. 18 Maledictus
fructus ventris tui, et fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, et greges ovium
tuarum. 19 Maledictus eris ingrediens, et maledictus egrediens. 20 Mittet Dominus
super te famem et esuriem, et increpationem in omnia opera tua, quæ tu facies:
donec conterat te, et perdat velociter, propter adinventiones tuas pessimas in
quibus reliquisti me. 21 Adiungat tibi Dominus pestilentiam, donec consumat te
de terra, ad quam ingredieris possidendam. 22 Percutiat te Dominus egestate,
febri et frigore, ardore et æstu, et aere corrupto ac rubigine, et persequatur donec
pereas. 23 Sit cælum, quod supra te est, æneum: et terra, quam calcas, ferrea.
24 Det Dominus imbrem terræ tuæ pulverem, et de cælo descendat super te cinis,
donec conteraris. 25 Tradat te Dominus corruentem ante hostes tuos. per unam
viam egrediaris contra eos, et per septem fugias, et dispergaris per omnia regna
terræ. 26 sitque cadaver tuum in escam cunctis volatilibus cæli, et bestiis terræ,
et non sit qui abigat. 27 Percutiat te Dominus ulcere Ægypti, et partem corporis,
per quam stercora egeruntur. scabie quoque et prurigine: ita ut curari nequeas.
28 Percutiat te Dominus amentia et cæcitate ac furore mentis, 29 et palpes in
meridie sicut palpare solet cæcus in tenebris, et non dirigas vias tuas. Omnique
tempore calumniam sustineas, et opprimaris violentia, nec habeas qui liberet te.
30 Uxorem accipias, et alius dormiat cum ea. Domum ædifices, et non habites in ea.
Plantes vineam, et non vindemies eam. 31 Bos tuus immoletur coram te, et non
comedas ex eo. Asinus tuus rapiatur in conspectu tuo, et non reddatur tibi. Oves
tuæ dentur inimicis tuis, et non sit qui te adiuvet. 32 Filii tui et filiæ tuæ tradantur
alteri populo, videntibus oculis tuis, et deficientibus ad conspectum eorum tota
die, et non sit fortitudo in manu tua. 33 Fructus terræ tuæ, et omnes labores tuos
comedat populus, quem ignoras: et sis semper calumniam sustinens, et oppressus
cunctis diebus, 34 et stupens ad terrorem eorum quæ videbunt oculi tui. 35 Percutiat
te Dominus ulcere pessimo in genibus et in suris, sanarique non possis a planta
pedis usque ad verticem tuum. 36 Ducet te Dominus, et regem tuum, quem con-
stitueris super te, in gentem, quam ignoras tu et patres tui: et servies ibi diis alienis,
ligno et lapidi. 37 Et eris perditus in proverbium ac fabulam omnibus populis,
ad quos te introduxerit Dominus. 38 bSementem multam iacies in terram, et
modicum congregabis: quia locustæ devorabunt omnia. 39 Vineam plantabis, et
fodies: et vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam: quoniam vastabitur vermibus.
40 Olivas habebis in omnibus terminis tuis, et non ungeris oleo: quia defluent,
et peribunt. 41 Filios generabis et filias, et non frueris eis: quoniam ducentur
in captivitatem. 42 Omnes arbores tuas et fruges terræ tuæ rubigo consumet.
43 Advena, qui tecum versatur in terra, ascendet super te, eritque sublimior: tu
autem descendes, et eris inferior. 44 Ipse fœnerabit tibi, et tu non fœnerabis ei.
Ipse erit in caput, et tu eris in caudam. 45 Et venient super te omnes maledictiones
istæ, et persequentes apprehendent te, donec intereas: quia non audisti vocem
Domini Dei tui, nec servasti mandata eius et ceremonias, quas præcepit tibi.
46 Et erunt in te signa atque prodigia, et in semine tuo usque in sempiternum:
47 eo quod non servieris Domino Deo tuo in gaudio, cordisque lætitia, propter minationes
rerum omnium abundantiam: 48 servies inimico tuo, quem immittet tibi Dominus, alteræ.
in fame, et siti, et nuditate, et omni penuria: et ponet iugum ferreum super cervicem
tuam, donec te conterat. 49 Adducet Dominus super te Gentem de longinquo,
et de extremis terræ finibus in similitudinem aquilæ volantis cum impetu: cuius
linguam intelligere non possis: 50 Gentem procacissimam, quæ non deferat seni,
nec misereatur parvuli, 51 et devoret fructum iumentorum tuorum, ac fruges
Terræ tuæ: donec intereas, et non relinquat tibi triticum, vinum, et oleum, armenta

28, *15* aLv 26, 14; Lam 2, 17; Bar 1, 20; Mal 2, 2. — *38* bMch 6, 15; Agg 1, 6.

boum, et greges ovium: donec te disperdat, 52 et conterat in cunctis urbibus tuis, et destruantur muri tui firmi atque sublimes, in quibus habebas fiduciam in omni Terra tua. Obsideberis intra portas tuas in omni Terra tua, quam dabit tibi Dominus Deus tuus: 53 et [a]comedes fructum uteri tui, et carnes filiorum tuorum et filiarum tuarum, quas dederit tibi Dominus Deus tuus, in angustia et vastitate qua opprimet te hostis tuus. 54 Homo delicatus in te, et luxuriosus valde, invidebit fratri suo, et uxori, quæ cubat in sinu suo, 55 ne det eis de carnibus filiorum suorum, quas comedet: eo quod nihil aliud habeat in obsidione et penuria, qua vastaverint te inimici tui intra omnes portas tuas. 56 Tenera mulier et delicata, quæ super terram ingredi non valebat, nec pedis vestigium figere propter mollitiem et teneritudinem nimiam, invidebit viro suo, qui cubat in sinu eius, super filii et filiæ carnibus, 57 et illuvie secundarum, quæ egrediuntur de medio feminum eius, et super liberis qui eadem hora nati sunt, comedent enim eos clam propter rerum omnium penuriam in obsidione et vastitate, qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas. 58 Nisi custodieris, et feceris omnia verba legis huius, quæ scripta sunt in hoc volumine, et timueris nomen eius gloriosum et terribile, hoc est, Dominum Deum tuum: 59 augebit Dominus plagas tuas, et plagas seminis tui, plagas magnas et perseverantes, infirmitates pessimas et perpetuas. 60 et convertet in te omnes afflictiones Ægypti, quas timuisti, et adhærebunt tibi: 61 Insuper et universos languores, et plagas, quæ non sunt scriptæ in volumine legis huius, inducet Dominus super te, donec te conterat: 62 et remanebitis pauci numero, qui prius eratis sicut astra cæli præ multitudine, quoniam non audisti vocem Domini Dei tui. 63 Et sicut ante lætatus est Dominus super vos, bene vobis faciens, vosque multiplicans: sic lætabitur disperdens vos atque subvertens, ut auferamini de Terra, ad quam ingredieris possidendam. 64 Disperget te Dominus in omnes populos a summitate terræ usque ad terminos eius: et servies ibi diis alienis, quos et tu ignoras et patres tui, lignis et lapidibus. 65 In gentibus quoque illis non quiesces, neque erit requies vestigio pedis tui. Dabit enim tibi Dominus ibi cor pavidum, et deficientes oculos, et animam consumptam mœrore: 66 Et erit vita tua quasi pendens ante te. Timebis nocte et die, et non credes vitæ tuæ. 67 Mane dices: Quis mihi det vesperum? et vespere: Quis mihi det mane? propter cordis tui formidinem, qua terreberis, et propter ea, quæ tuis videbis oculis. 68 Reducet te Dominus classibus in Ægyptum per viam, de qua dixit tibi ut eam amplius non videres. Ibi venderis inimicis tuis in servos et ancillas, et non erit qui emat.

4. Renovatione fœderis prioris, 29, 1—30, 20.

Inscriptio;

29. 1 Hæc sunt verba fœderis quod præcepit Dominus Moysi ut feriret cum filiis Israel in Terra Moab: præter illud fœdus, quod cum eis pepigit in Horeb.

enumeratio beneficiorum Dei,

2 Vocavitque Moyses omnem Israel, et dixit ad eos: [b]Vos vidistis universa, quæ fecit Dominus coram vobis in Terra Ægypti Pharaoni, et omnibus servis eius, universæque terræ illius, 3 tentationes magnas, quas viderunt oculi tui, signa illa, portentaque ingentia, 4 et non dedit vobis Dominus cor intelligens, et oculos videntes, et aures quæ possunt audire, usque in præsentem diem. 5 [c]Adduxit vos quadraginta annis per desertum: non sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt. 6 Panem non comedistis, vinum et siceram non bibistis: ut sciretis quia ego sum Dominus Deus vester. 7 Et venistis ad hunc locum: [d]egressusque est Sehon rex Hesebon, et Og rex Basan, occurrentes nobis ad pugnam. Et percussimus eos, 8 et tulimus terram eorum, ac tradidimus possidendam Ruben et Gad, et dimidiæ tribui Manasse.

admonitio ad pactum servandum:

9 Custodite ergo verba pacti huius, et implete ea: ut intelligatis universa quæ facitis. 10 Vos statis hodie cuncti coram Domino Deo vestro, principes vestri, et tribus, ac maiores natu, atque doctores, omnis populus Israel, 11 liberi et uxores vestræ, et advena qui tecum moratur in castris, exceptis lignorum cæsoribus, et his, qui comportant aquas: 12 ut transeas in fœdere Domini Dei tui, et in iure-

53 [a]Lam 4, 10; Bar 2, 2. — **29,** *2* [b]Ex 19, 4. — *5* [c]Sup 8, 2. — *7* [d]Sup 3, 1.

iurando quod hodie Dominus Deus tuus percutit tecum: [13] ut suscitet te sibi in
populum, et ipse sit Deus tuus sicut locutus est tibi, et sicut iuravit patribus tuis,
Abraham, Isaac, et Iacob. [14] Nec vobis solis ego hoc fœdus ferio, et hæc iuramenta
confirmo, [15] sed cunctis præsentibus et absentibus.

[16] Vos enim nostis quo modo habitaverimus in Terra Ægypti, et quo modo in fœdifragos
transierimus per medium nationum, quas transeuntes [17] vidistis abominationes minæ
et sordes, id est, idola eorum, lignum et lapidem, argentum et aurum, quæ colebant. iactantur,
[18] Ne forte sit inter vos vir aut mulier, familia aut tribus, cuius cor aversum est
hodie a Domino Deo nostro: ut vadat et serviat diis illarum Gentium: et sit inter
vos radix germinans fel et amaritudinem. [19] Cumque audierit verba iuramenti
huius, benedicat sibi in corde suo, dicens: Pax erit mihi, et ambulabo in pravitate
cordis mei: et absumat ebria sitientem, [20] et Dominus non ignoscat ei: sed tunc
quammaxime furor eius fumet, et zelus contra hominem illum, et sedeant super
eum omnia maledicta, quæ scripta sunt in hoc volumine: et deleat Dominus nomen
eius sub cælo, [21] et consumat eum in perditionem ex omnibus tribubus Israel,
iuxta maledictiones, quæ in Libro legis huius ac fœderis continentur. [22] Dicetque
sequens generatio, et filii qui nascentur deinceps, et peregrini, qui de longe venerint,
videntes plagas Terræ illius, et infirmitates, quibus eam afflixerit Dominus, [23] sulphure,
et salis ardore comburens, ita ut ultra non seratur, nec virens quippiam
germinet, in exemplum [a]subversionis Sodomæ et Gomorrhæ, Adamæ et Seboim,
quas subvertit Dominus in ira et furore suo. [24] Et dicent omnes Gentes: [b]Quare
sic fecit Dominus Terræ huic? quæ est hæc ira furoris eius immensa? [25] Et respondebunt:
Quia dereliquerunt pactum Domini, quod pepigit cum patribus eorum,
quando eduxit eos de Terra Ægypti: [26] et servierunt diis alienis, et adoraverunt
eos, quos nesciebant, et quibus non fuerant attributi: [27] idcirco iratus est furor
Domini contra Terram istam, ut induceret super eam omnia maledicta, quæ in
hoc volumine scripta sunt: [28] et eiecit eos de terra sua in ira et in furore, et in
indignatione maxima, proiecitque in terram alienam, sicut hodie comprobatur.
[29] Abscondita, Domino Deo nostro: quæ manifesta sunt, nobis et filiis nostris
usque in sempiternum, ut faciamus universa verba legis huius.

30. [1] Cum ergo venerint super te omnes sermones isti, benedictio, sive male- pœnitentibus
dictio, quam proposui in conspectu tuo: et ductus pœnitudine cordis tui in universis misericordia
gentibus, in quas disperserit te Dominus Deus tuus, [2] et reversus fueris ad eum, promittitur;
et obedieris eius imperiis, sicut ego hodie præcipio tibi, cum filiis tuis, in toto corde
tuo, et in tota anima tua: [3] reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam,
ac miserebitur tui, et rursum congregabit te de cunctis populis, in quos te ante
dispersit. [4] Si ad cardines cæli fueris dissipatus, inde te retrahet Dominus Deus
tuus, [5] et [c]assumet, atque introducet in Terram, quam possederunt patres tui,
et obtinebis eam: et benedicens tibi, maioris numeri te esse faciet quam fuerunt
patres tui. [6] Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, et cor seminis tui: ut
diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, et in tota anima tua, ut possis
vivere. [7] Omnes autem maledictiones has convertet super inimicos tuos, et eos,
qui oderunt te et persequuntur. [8] Tu autem reverteris, et audies vocem Domini
Dei tui: faciesque universa mandata quæ ego præcipio tibi hodie: [9] et abundare
te faciet Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, in sobole uteri
tui, et in fructu iumentorum tuorum, in ubertate terræ tuæ, et in rerum omnium
largitate. Revertetur enim Dominus, ut gaudeat super te in omnibus bonis, sicut
gavisus est in patribus tuis: [10] si tamen audieris vocem Domini Dei tui, et custodieris
præcepta eius et ceremonias, quæ in hac lege conscripta sunt: et revertaris
ad Dominum Deum tuum in toto corde tuo, et in tota anima tua.

[11] Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul mandata
positum, [12] nec in cælo situm, ut possis dicere: [d]Quis nostrum valet ad cælum possunt
ascendere, ut deferat illud ad nos, et audiamus atque opere compleamus? [13] Neque
trans mare positum: ut causeris, et dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare,

---

23 [a]Gn 19, 24. — *24* [b]1 Rg 9, 8; Ir 22, 8. — **30,** *5* [c]2 Mcc 1, 29. — *12* [d]Rom 10, 6.

et illud ad nos usque deferre: ut possimus audire, et facere quod præceptum est?
14 Sed iuxta te est sermo valde, in ore tuo, et in corde tuo, ut facias illum.
ac debent custodiri. 15 Considera quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam et bonum, et
econtrario mortem et malum: 16 ut diligas Dominum Deum tuum, et ambules in
viis eius, et custodias mandata illius ac ceremonias atque iudicia: et vivas, atque
multiplicet te, benedicatque tibi in Terra, ad quam ingredieris possidendam.
17 Si autem aversum fuerit cor tuum, et audire nolueris, atque errore deceptus
adoraveris deos alienos, et servieris eis: 18 prædico tibi hodie quod pereas, et
parvo tempore moreris in Terra, ad quam, Iordane transmisso, ingredieris pos-
sidendam. 19 Testes invoco hodie cælum et terram, quod proposuerim vobis vitam
et mortem, benedictionem et maledictionem. Elige ergo vitam, ut et tu vivas,
et semen tuum: 20 et diligas Dominum Deum tuum, atque obedias voci eius, et
illi adhæreas (ipse est enim vita tua, et longitudo dierum tuorum) ut habites in
Terra, pro qua iuravit Dominus patribus tuis, Abraham, Isaac, et Iacob, ut daret
eam illis.

PARS TERTIA.

Conclusio historica Deuteronomii, 31, 1—34, 12.

I. Decreta novissima Moysis, 31, 1—32, 47.

1. De successore suo, 31, 1—8.

Iosue dux constituitur. 31. 1 Abiit itaque Moyses, et locutus est omnia verba hæc ad universum
Israel, 2 et dixit ad eos: Centum viginti annorum sum hodie, non possum ultra
egredi, et ingredi, præsertim cum et Dominus dixerit mihi: [a]Non transibis Iordanem
istum. 3 Dominus ergo Deus tuus transibit ante te: ipse delebit omnes gentes
has in conspectu tuo, et possidebis eas: et Iosue iste transibit ante te, sicut locutus
est Dominus. 4 Facietque Dominus eis [b]sicut fecit Sehon et Og regibus Amorrhæ-
orum, et terræ eorum, delebitque eos. 5 [c]Cum ergo et hos tradiderit vobis, similiter
facietis eis sicut præcepi vobis. 6 Viriliter agite, et confortamini: nolite timere, nec
paveatis ad conspectum eorum: quia Dominus Deus tuus ipse est ductor tuus,
et non dimittet, nec derelinquet te. 7 Vocavitque Moyses Iosue, et dixit ei coram
omni Israel: [d]Confortare, et esto robustus: tu enim introduces populum istum
in Terram, quam daturum se patribus eorum iuravit Dominus, et tu eam sorte
divides. 8 Et Dominus qui ductor est vester, ipse erit tecum: non dimittet, nec
derelinquet te: noli timere, nec paveas.

2. De lege legenda et custodienda, 31, 9—13.

Anno septimo populo recitetur. 9 Scripsit itaque Moyses legem hanc, et tradidit eam sacerdotibus filiis Levi,
qui portabant arcam fœderis Domini, et cunctis senioribus Israel. 10 Præcepitque
eis, dicens: Post septem annos, anno remissionis, in sollemnitate tabernaculorum,
11 convenientibus cunctis ex Israel, ut appareant in conspectu Domini Dei tui
in loco, quem elegerit Dominus, leges verba legis huius coram omni Israel, audienti-
bus eis, 12 et in unum omni populo congregato, tam viris quam mulieribus, parvulis,
et advenis, qui sunt intra portas tuas: ut audientes discant, et timeant Dominum
Deum vestrum, et custodiant, impleantque omnes sermones legis huius. 13 filii
quoque eorum qui nunc ignorant; ut audire possint, et timeant Dominum Deum
suum cunctis diebus quibus versantur in Terra, ad quam vos, Iordane transmisso,
pergitis obtinendam.

3. De cantico decantando, 31, 14—32, 44.

Iussu Domini canticum scribit. 14 Et ait Dominus ad Moysen: Ecce prope sunt dies mortis tuæ: voca Iosue,
et state in tabernaculo testimonii, ut præcipiam ei. Abierunt ergo Moyses et Iosue,
et steterunt in tabernaculo testimonii: 15 apparuitque Dominus ibi in columna

31, 2 [a]Nm 27, 13; Sup 3, 27. — 4 [b]Nm 21, 24. — 5 [c]Sup 7, 2. — 7 [d]Ios 1, 6; 1 Rg 2, 2.

nubis, quæ stetit in introitu tabernaculi. 16 Dixitque Dominus ad Moysen: Ecce
tu dormies cum patribus tuis, et populus iste consurgens fornicabitur post deos
alienos in Terra, ad quam ingreditur ut habitet in ea: ibi derelinquet me, et irritum
faciet fœdus, quod pepigi cum eo. 17 Et irascetur furor meus contra eum in die
illo: et derelinquam eum, et abscondam faciem meam ab eo, et erit in devorationem:
invenient eum omnia mala et afflictiones, ita ut dicat in illo die: Vere quia non
est Deus mecum, invenerunt me hæc mala. 18 Ego autem abscondam, et celabo
faciem meam in die illo propter omnia mala, quæ fecit, quia secutus est deos alienos.
19 Nunc itaque scribite vobis canticum istud, et docete filios Israel: ut memoriter
teneant, et ore decantent, et sit mihi carmen istud pro testimonio inter filios Israel.
20 Introducam enim eum in Terram, pro qua iuravi patribus eius, lacte et melle
manantem. Cumque comederint, et saturati, crassique fuerint, avertentur ad
deos alienos, et servient eis: detrahentque mihi, et irritum facient pactum meum.
21 Postquam invenerint eum mala multa et afflictiones, respondebit ei canticum
istud pro testimonio, quod nulla delebit oblivio ex ore seminis sui. Scio enim
cogitationes eius, quæ facturus sit hodie, antequam introducam eum in Terram,
quam ei pollicitus sum. 22 Scripsit ergo Moyses canticum, et docuit filios Israel.
23 Præcepitque Dominus Iosue filio Nun, et ait: Confortare, et esto robustus: tu
enim introduces filios Israel in Terram, quam pollicitus sum, et ego ero tecum.

24 Postquam ergo scripsit Moyses verba legis huius in volumine, atque complevit: *Levitis custodiendum tradit,*
25 præcepit Levitis, qui portabant arcam fœderis Domini, dicens: 26 Tollite librum
istum, et ponite eum in latere arcæ fœderis Domini Dei vestri: ut sit ibi contra
te in testimonium. 27 Ego enim scio contentionem tuam, et cervicem tuam duris-
simam. Adhuc vivente me et ingrediente vobiscum, semper contentiose egistis
contra Dominum: quanto magis cum mortuus fuero? 28 Congregate ad me omnes
maiores natu per tribus vestras, atque doctores, et loquar audientibus eis sermones
istos, et invocabo contra eos cælum et terram. 29 Novi enim quod post mortem
meam inique agetis, et declinabitis cito de via, quam præcepi vobis: et occurrent
vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in conspectu Domini,
ut irritetis eum per opera manuum vestrarum.

30 Locutus est ergo Moyses, audiente universo cœtu Israel, verba carminis *populo pronuntiat;*
huius, et ad finem usque complevit.

32. 1 Audite cæli quæ loquor, audiat terra verba oris mei. *audiant omnes*
2 Concrescat ut pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum,
quasi imber super herbam, et quasi stillæ super gramina.

3 Quia nomen Domini invocabo: date magnificentiam Deo nostro. *perfectionem Dei*
4 Dei perfecta sunt opera, et omnes viæ eius iudicia:
Deus fidelis, et absque ulla iniquitate, iustus et rectus.

5 Peccaverunt ei, et non filii eius in sordibus: generatio prava atque perversa. *ac perversitatem populi;*
6 Hæccine reddis Domino popule stulte et insipiens?
numquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, et fecit, et creavit te?

7 [a]Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas: *beneficia Domini,*
interroga patrem tuum, et annunciabit tibi: maiores tuos, et dicent tibi.
8 Quando dividebat Altissimus gentes: quando separabat filios Adam,
constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Israel.
9 Pars autem Domini, populus eius: Iacob funiculus hereditatis eius.
10 Invenit eum in terra deserta, in loco horroris, et vastæ solitudinis:
circumduxit eum, et docuit: et custodivit quasi pupillam oculi sui.
11 Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, et super eos volitans,
expandit alas suas, et assumpsit eum, atque portavit in humeris suis.
12 Dominus solus dux eius fuit: et non erat cum eo Deus alienus.
13 Constituit eum super excelsam terram: ut comederet fructus agrorum,

---

32, 7 [a]Iob 8, 8.

ut sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo.
14 Butyrum de armento, et lac de ovibus cum adipe agnorum, et arietum filiorum Basan: et hircos cum medulla tritici, et sanguinem uvæ biberet meracissimum.

ingratitudinem populi,
15 Incrassatus est dilectus, et recalcitravit: incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, et recessit a Deo salutari suo.
16 Provocaverunt eum in diis alienis, et in abominationibus ad iracundiam concitaverunt.
17 Immolaverunt dæmoniis et non Deo, diis, quos ignorabant:
novi recentesque venerunt, quos non coluerunt patres eorum.
18 Deum, qui te genuit dereliquisti, et oblitus es Domini creatoris tui.

ultionem Domini;
19 Vidit Dominus, et ad iracundiam concitatus est: quia provocaverunt eum filii sui et filiæ.
20 Et ait: Abscondam faciem meam ab eis, et considerabo novissima eorum:
generatio enim perversa est, et infideles filii.
21 Ipsi me provocaverunt in eo, qui non erat Deus, et irritaverunt in vanitatibus suis:
et [a]ego provocabo eos in eo, qui non est populus, et in gente stulta irritabo illos.
22 Ignis succensus est in furore meo, et ardebit usque ad inferni novissima:
devorabitque terram cum germine suo, et montium fundamenta comburet.
23 Congregabo super eos mala, et sagittas meas complebo in eis.
24 Consumentur fame, et devorabunt eos aves morsu amarissimo:
dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram, atque serpentium.
25 Foris vastabit eos gladius, et intus pavor,
iuvenem simul ac virginem, lactentem cum homine sene.

quare Israel non deleatur,
26 Dixi: Ubinam sunt? cessare faciam ex hominibus memoriam eorum.
27 Sed propter iram inimicorum distuli: ne forte superbirent hostes eorum,
et dicerent: Manus nostra excelsa, et non Dominus, fecit hæc omnia.
28 Gens absque consilio est, et sine prudentia.
29 [b]Utinam saperent, et intelligerent, ac novissima providerent.
30 Quo modo persequatur unus mille, et duo fugent decem millia?
nonne ideo, quia Deus suus vendidit eos, et Dominus conclusit illos?
31 Non enim est Deus noster ut dii eorum: et inimici nostri sunt iudices.
32 De vinea Sodomorum, vinea eorum, et de suburbanis Gomorrhæ:
uva eorum uva fellis, et botri amarissimi.
33 Fel draconum vinum eorum, et venenum aspidum insanabile.

sed ab inimicis vindicetur,
34 Nonne hæc condita sunt apud me, et signata in thesauris meis?
35 [c]Mea est ultio, et ego retribuam in tempore, ut labatur pes eorum:
iuxta est dies perditionis, et adesse festinant tempora.
36 Iudicabit Dominus populum suum, et in servis suis miserebitur:
videbit quod infirmata sit manus, et clausi quoque defecerunt, residuique consumpti sunt.
37 Et dicet: [d]Ubi sunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam?
38 De quorum victimis comedebant adipes, et bibebant vinum libaminum:
surgant, et opitulentur vobis, et in necessitate vos protegant.
39 Videte quod ego sim solus, et non sit alius Deus præter me:
[e]ego occidam, et ego vivere faciam: percutiam, et ego sanabo, [f]et non est qui de manu mea possit eruere.
40 Levabo ad cælum manum meam, et dicam: Vivo ego in æternum.

21 [a]Ir 15, 14; Rom 10, 19. — *29* [b]Ir 9, 12. — *35* [c]Sir 28, 1; Rom 12, 19; Hbr 10, 30. — *37* [d]Ir 2, 28. — *39* [e]1 Sm 2, 6; Tob 13, 2; Sap 16, 13. — [f]Iob 10, 7.

41 Si acuero ut fulgur gladium meum, et arripuerit iudicium manus mea:
reddam ultionem hostibus meis, et his qui oderunt me retribuam.
42 Inebriabo sagittas meas sanguine, et gladius meus devorabit carnes,
de cruore occisorum, et de captivitate, nudati inimicorum capitis.

43 [a]Laudate gentes populum eius, quia sanguinem servorum suorum ulciscetur: laudandus a gentibus;
et vindictam retribuet in hostes eorum, et propitius erit terræ populi sui.

44 Venit ergo Moyses, et locutus est omnia verba cantici huius in auribus populi, conclusio.
ipse et Iosue filius Nun.

4. De præceptis implendis, 32, 45—47.

45 Complevitque omnes sermones istos, loquens ad universum Israel. 46 et Commendatio præ-
dixit ad eos: Ponite corda vestra in omnia verba, quæ ego testificor vobis hodie: torum.
ut mandetis ea filiis vestris custodire et facere, et implere universa quæ scripta
sunt legis huius: 47 quia non incassum præcepta sunt vobis, sed ut singuli in eis
viverent: quæ facientes longo perseveretis tempore in Terra, ad quam, Iordane
transmisso, ingredimini possidendam.

II. Acta suprema Moysis, 32, 48—34, 12.

1. Benedicit filiis Israel, 32, 48—33, 29.

48 Locutusque est Dominus ad Moysen in eadem die, dicens: 49 Ascende Ante mortem sube-
in montem istum Abarim, id est, transituum, in montem Nebo, qui est in Terra undam
Moab contra Iericho: et vide Terram Chanaan, quam ego tradam filiis Israel
obtinendam, et morere in monte. 50 Quem conscendens iungeris populis tuis,
[b]sicut mortuus est Aaron frater tuus in monte Hor, et appositus populis suis:
51 [c]quia prævaricati estis contra me in medio filiorum Israel ad Aquas contradictionis
in Cades deserti Sin: et non sanctificastis me inter filios Israel. 52 Econtra videbis
terram, et non ingredieris in eam, quam ego dabo filiis Israel.
33. 1 Hæc est benedictio, qua benedixit Moyses, homo Dei, filiis Israel ante benedicit,
mortem suam. 2 Et ait:

Dominus de Sinai venit, et de Seir ortus est nobis: celebrans regem Israel,
apparuit de monte Pharan, et cum eo sanctorum millia. In dextera eius
ignea lex.
3 Dilexit populos, [d]omnes sancti in manu illius sunt:
et qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina illius.
4 Legem præcepit nobis Moyses, hereditatem multitudinis Iacob.
5 Erit apud rectissimum rex, congregatis principibus populi cum tribubus Israel.

6 Vivat Ruben, et non moriatur, et sit parvus in numero. tribui Ruben,

7 Hæc est Iudæ benedictio: tribui Iudæ,

Audi Domine vocem Iudæ, et ad populum suum introduc eum:
manus eius pugnabunt pro eo, et adiutor illius contra adversarios eius erit.

8 Levi quoque ait: tribui Levi,

Perfectio tua, et doctrina tua viro sancto tuo, quem probasti in tentatione,
et iudicasti ad Aquas contradictionis.
9 Qui dixit patri suo, et matri suæ: Nescio vos; et fratribus suis: Ignoro vos:
et nescierunt filios suos.
Hi custodierunt eloquium tuum, et pactum tuum servaverunt,
10 iudicia tua o Iacob, et legem tuam o Israel:
ponent thymiama in furore tuo, et holocaustum super altare tuum.

43 [a]2 Mcc 7, 6. — *50* [b]Nm 20, 26; 27, 13. — *51* [c]Nm 20, 12; 27, 14. — 33, *3* [d]Sap 3, 1.

11 Benedic Domine fortitudini eius, et opera manuum illius suscipe.
Percute dorsa inimicorum eius: et qui oderunt eum, non consurgant.

tribui Beniamin. 12 Et Beniamin ait:
Amantissimus Domini habitabit confidenter in eo:
quasi in thalamo tota die morabitur. et inter humeros illius requiescet.

tribui Ioseph, 13 Ioseph quoque ait:
De benedictione Domini terra eius. de pomis cæli, et rore, atque abysso subiacente.
14 De pomis fructuum solis ac lunæ. 15 de vertice antiquorum montium,
de pomis collium æternorum: 16 et de frugibus terræ, et de plenitudine eius.
Benedictio illius, [a]qui apparuit in rubo, veniat super caput Ioseph, et super verticem nazaræi inter fratres suos.
17 Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius, cornua rhinocerotis cornua illius:
in ipsis ventilabit Gentes usque ad terminos terræ.
hæ sunt multitudines Ephraim: et hæc millia Manasse.

tribui Zabulon et Issachar, 18 Et Zabulon ait:
Lætare Zabulon in exitu tuo, et Issachar in tabernaculis tuis.
19 Populos vocabunt ad montem: ibi immolabunt victimas iustitiæ.
Qui inundationem maris quasi lac sugent, et thesauros absconditos arenarum.

tribui Gad, 20 Et Gad ait:
Benedictus in latitudine Gad: quasi leo requievit. cepitque brachium et verticem.
21 Et vidit principatum suum, quod in parte sua doctor esset repositus:
qui fuit cum principibus populi, et fecit iustitias Domini, et iudicium suum cum Israel.

tribui Dan, 22 Dan quoque ait:
Dan catulus leonis, fluet largiter de Basan.

tribui Nephthali, 23 Et Nephthali dixit:
Nephthali abundantia perfruetur, et plenus erit benedictionibus Domini: mare et meridiem possidebit.

tribui Aser, 24 Aser quoque ait:
Benedictus in filiis Aser, sit placens fratribus suis, et tingat in oleo pedem suum.
25 Ferrum et æs calceamentum eius. Sicut dies iuventutis tuæ, ita et senectus tua.

beatum dicens populum Israel. 26 Non est Deus alius ut Deus rectissimi: ascensor cæli auxiliator tuus. Magnificentia eius discurrunt nubes,
27 habitaculum eius sursum, et subter brachia sempiterna:
eiiciet a facie tua inimicum, dicetque: Conterere.
28 Habitabit Israel confidenter, et solus. Oculus Iacob
in terra frumenti et vini, cælique caligabunt rore.
29 Beatus es tu Israel: quis similis tui popule, qui salvaris in Domino?
scutum auxilii tui, et gladius gloriæ tuæ:
negabunt te inimici tui, et tu eorum colla calcabis.

16 [a]Ex 3, 2.

2. Videt Chanaan et moritur, 34, 1—12.

34. 1 Ascendit [a]ergo Moyses de campestribus Moab super Montem Nebo, in Ascendit in montem
verticem Phasga contra Iericho: ostenditque ei Dominus omnem Terram Galaad Nebo.
usque Dan, 2 et universum Nephthali, terramque Ephraim et Manasse, et omnem
terram Iuda usque ad mare novissimum, 3 et australem partem, et latitudinem
campi Iericho civitatis palmarum usque Segor. 4 Dixitque Dominus ad eum:
[b]Hæc est terra, pro qua iuravi Abraham, Isaac, et Iacob, dicens: Semini tuo dabo
eam. Vidisti eam oculis tuis, et non transibis ad illam.

5 Mortuusque est ibi Moyses servus Domini, in terra Moab, iubente Domino: moritur et sepelitur,
6 et sepelivit eum in valle Terræ Moab contra Phogor: et non cognovit homo
sepulchrum eius usque in præsentem diem. 7 Moyses centum et viginti annorum
erat quando mortuus est: non caligavit oculus eius, nec dentes illius moti sunt.

8 Fleveruntque eum filii Israel in campestribus Moab triginta diebus: et plangitur et successo-
completi sunt dies planctus lugentium Moysen. 9 Iosue vero filius Nun repletus rem accipit,
est Spiritu sapientiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas. Et obedierunt
ei filii Israel, feceruntque sicut præcepit Dominus Moysi.

10 Et non surrexit ultra propheta in Israel sicut Moyses, quem nosset Dominus maxime laudatur.
facie ad faciem, 11 in omnibus signis atque portentis, quæ misit per eum, ut faceret
in Terra Ægypti Pharaoni, et omnibus servis eius, universæque terræ illius, 12 et
cunctam manum robustam, magnaque mirabilia, quæ fecit Moyses coram universo
Israel.

34, *1* [a]Sup 3, 27; 2 Mcc 2, 4. — *4* [b]Gn 12, 7; 15, 18.

LIBER IOSUE,
HEBRAICE IEHOSUA.

PARS PRIOR.
Occupatio terræ promissæ, 1, 1—12, 24.

I. Præparationes ad occupationem, 1, 1—5, 16.
1. Mandata Domini et Iosue, 1, 1—18.

Mandata Domini,

1. 1 Et factum est post mortem Moysi servi Domini, ut loqueretur Dominus
ad Iosue filium Nun, ministrum Moysi, et diceret ei: 2 Moyses servus meus mortuus
est: surge, et transi Iordanem istum tu et omnis populus tecum, in Terram, quam
ego dabo filiis Israel. 3 [a]Omnem locum, quem calcaverit vestigium pedis vestri,
vobis tradam, sicut locutus sum Moysi. 4 A deserto et Libano usque ad fluvium
magnum Euphraten, omnis terra Hethæorum usque ad mare magnum contra
solis occasum erit terminus vester. 5 Nullus poterit vobis resistere cunctis diebus
vitæ tuæ: [b]sicut fui cum Moyse, ita ero tecum: non dimittam, nec derelinquam te.
6 [c]Confortare, et esto robustus: tu enim sorte divides populo huic Terram, pro
qua iuravi patribus suis, ut traderem eam illis. 7 Confortare igitur, et esto robustus
valde: ut custodias, et facias omnem legem, quam præcepit tibi Moyses servus
meus: ne declines ab ea ad dexteram vel ad sinistram, ut intelligas cuncta quæ agis.
8 Non recedat volumen legis huius ab ore tuo: sed meditaberis in eo diebus ac
noctibus, ut custodias et facias omnia quæ scripta sunt in eo: tunc diriges viam
tuam, et intelliges eam. 9 Ecce præcipio tibi, confortare, et esto robustus. Noli
metuere, et noli timere: quoniam tecum est Dominus Deus tuus in omnibus ad
quæcumque perrexeris.

mandata Iosue.

10 Præcepitque Iosue principibus populi, dicens: Transite per medium castrorum,
et imperate populo, ac dicite: 11 Præparate vobis cibaria: quoniam post diem
tertium transibitis Iordanem, et intrabitis ad possidendam Terram, quam Dominus
Deus vester daturus est vobis. 12 Rubenitis quoque et Gaditis, et dimidiæ tribui
Manasse ait: 13 Mementote sermonis, quem præcepit vobis Moyses famulus Domini,
dicens: Dominus Deus vester dedit vobis requiem, et omnem Terram. 14 [d]Uxores
vestræ, et filii, ac iumenta manebunt in Terra, quam tradidit vobis Moyses trans
Iordanem: vos autem transite armati ante fratres vestros, omnes fortes manu,
et pugnate pro eis, 15 donec det Dominus requiem fratribus vestris sicut et vobis
dedit, et possideant ipsi quoque Terram, quam Dominus Deus vester daturus
est eis: et sic revertemini in Terram possessionis vestræ, et habitabitis in ea, quam
vobis dedit Moyses famulus Domini trans Iordanem contra solis ortum. 16 Respon-
deruntque ad Iosue, atque dixerunt: Omnia, quæ præcepisti nobis, faciemus: et
quocumque miseris, ibimus. 17 Sicut obedivimus in cunctis Moysi, ita obedie-
mus et tibi: tantum sit Dominus Deus tuus tecum, sicut fuit cum Moyse. 18 Qui
contradixerit ori tuo, et non obedierit cunctis sermonibus, quos præceperis ei,
moriatur. tu tantum confortare, et viriliter age.

2. Missio et salus exploratorum, 2, 1—24.

Exploratores a Rahab absconduntur,

2. 1 Misit igitur Iosue filius Nun de Setim duos viros exploratores in abscondito:
et dixit eis: Ite, et considerate Terram, urbemque Iericho. [e]Qui pergentes ingressi

1, *3* [a]Dt 11, 24. — *5* [b]Inf 3, 7; Hbr 13, 5. — *6* [c]Dt 31, 7. 23; 1 Rg 2, 2. — *14* [d]Nm 32, 26.
— 2, *1* [e]Hbr 11, 31; Iac 2, 25.

sunt domum mulieris meretricis, nomine Rahab, et quieverunt apud eam. [2] Nuncia-
tumque est regi Iericho, et dictum: Ecce viri ingressi sunt huc per noctem de filiis
Israel, ut explorarent Terram. [3] Misitque rex Iericho ad Rahab dicens: Educ
viros, qui venerunt ad te, et ingressi sunt domum tuam: exploratores quippe sunt,
et omnem Terram considerare venerunt. [4] [a]Tollensque mulier viros, abscondit,
et ait: Fateor, venerunt ad me, sed nesciebam unde essent: [5] cumque porta clau-
deretur in tenebris, et illi pariter exierunt, nescio quo abierunt: persequimini cito,
et comprehendetis eos. [6] Ipsa autem fecit ascendere viros in solarium domus suæ,
operuitque eos stipula lini, quæ ibi erat. [7] Hi autem, qui missi fuerant, secuti sunt
eos per viam, quæ ducit ad vadum Iordanis: illisque egressis statim porta clausa est.

[8] Necdum obdormierant qui latebant, et ecce mulier ascendit ad eos, et ait: cum ea tractant.
[9] Novi quod Dominus tradiderit vobis Terram: etenim irruit in nos terror vester,
et elanguerunt omnes habitatores Terræ. [10] Audivimus quod [b]siccaverit Dominus
aquas Maris rubri ad vestrum introitum, quando egressi estis ex Ægypto: [c]et
quæ feceritis duobus Amorrhæorum regibus, qui erant trans Iordanem: Sehon et
Og, quos interfecistis. [11] Et hæc audientes pertimuimus, et elanguit cor nostrum,
nec remansit in nobis spiritus ad introitum vestrum: Dominus enim Deus vester
ipse est Deus in cælo sursum, et in terra deorsum. [12] [d]Nunc ergo iurate mihi per
Dominum, ut quomodo ego misericordiam feci vobiscum, ita et vos faciatis cum
domo patris mei: detisque mihi verum signum, [13] ut salvetis patrem meum et
matrem, fratres ac sorores meas, et omnia quæ illorum sunt, et eruatis animas
nostras a morte. [14] Qui responderunt ei: Anima nostra sit pro vobis in mortem,
si tamen non prodideris nos. cumque tradiderit nobis Dominus terram, faciemus
in te misericordiam et veritatem. [15] Demisit ergo eos per funem de fenestra: domus
enim eius hærebat muro. [16] Dixitque ad eos: Ad montana conscendite, ne forte
occurrant vobis revertentes: ibique latitate tribus diebus, donec redeant, et sic
ibitis per viam vestram. [17] Qui dixerunt ad eam: Innoxii erimus a iuramento
hoc, quo adiurasti nos: [18] si ingredientibus nobis Terram, signum fuerit funiculus
iste coccineus, et ligaveris eum in fenestra, per quam demisisti nos: et patrem
tuum ac matrem, fratresque et omnem cognationem tuam congregaveris in domum
tuam. [19] Qui ostium domus tuæ egressus fuerit, sanguis ipsius erit in caput eius,
et nos erimus alieni. Cunctorum autem sanguis, qui tecum in domo fuerint, redun-
dabit in caput nostrum, si eos aliquis tetigerit. [20] Quod si nos prodere volueris,
et sermonem istum proferre in medium, erimus mundi ab hoc iuramento, quo
adiurasti nos. [21] Et illa respondit: Sicut locuti estis, ita fiat. dimittensque eos
ut pergerent, appendit funiculum coccineum in fenestra.

[22] Illi vero ambulantes pervenerunt ad montana, et manserunt ibi tres dies, ad Iosue revertuntur.
donec reverterentur qui fuerant persecuti: quærentes enim per omnem viam,
non repererunt eos. [23] Quibus urbem ingressis, reversi sunt, et descenderunt
exploratores de monte: et, transmisso Iordane, venerunt ad Iosue filium Nun,
narraveruntque ei omnia quæ acciderant sibi, [24] atque dixerunt: Tradidit Domi-
nus omnem terram hanc in manus nostras, et timore prostrati sunt cuncti ha-
bitatores eius.

3. Traiectio Iordanis miraculosa, 3, 1—5, 1.

3. [1] Igitur Iosue de nocte consurgens movit castra: egredientesque de Setim, Præcepta Iosue ac
venerunt ad Iordanem ipse, et omnes filii Israel, et morati sunt ibi tres dies. [2] Quibus Dei,
evolutis, transierunt præcones per castrorum medium, [3] et clamare cœperunt:
Quando videritis arcam fœderis Domini Dei vestri, et sacerdotes stirpis Leviticæ
portantes eam, vos quoque consurgite, et sequimini præcedentes: [4] sitque inter
vos et arcam spatium cubitorum duum millium: ut procul videre possitis, et nosse
per quam viam ingrediamini: quia prius non ambulastis per eam: et cavete ne
appropinquetis ad arcam. [5] Dixitque Iosue ad populum: Sanctificamini: cras
enim faciet Dominus inter vos mirabilia. [6] Et ait ad sacerdotes: Tollite arcam

4 [a]Inf 6, 17. — *10* [b]Ex 14, 21. — [c]Nm 21, 24. — *12* [d]Inf 6, 22.

fœderis, et præcedite populum. Qui iussa complentes, tulerunt, et ambulaverunt
ante eos. [7] Dixitque Dominus ad Iosue: Hodie incipiam exaltare te coram omni
Israel: ut sciant quod sicut cum Moyse fui, ita et tecum sim. [8] Tu autem præcipe
sacerdotibus, qui portant arcam fœderis, et dic eis: Cum ingressi fueritis partem
aquæ Iordanis, state in ea. [9] Dixitque Iosue ad filios Israel: Accedite huc, et
audite verbum Domini Dei vestri. [10] Et rursum: In hoc, inquit, scietis quod Dominus Deus vivens in medio vestri est, et disperdet in conspectu vestro Chananæum
et Hethæum, Hevæum et Pherezæum, Gergesæum quoque et Iebusæum, et Amorrhæum. [11] [a]Ecce, arca fœderis Domini omnis terræ antecedet vos per Iordanem.
[12] Parate duodecim viros de tribubus Israel, singulos per singulas tribus. [13] Et
cum posuerint vestigia pedum suorum sacerdotes qui portant arcam Domini Dei
universæ terræ in aquis Iordanis, aquæ, quæ inferiores sunt, decurrent atque
deficient: quæ autem desuper veniunt, in una mole consistent.

transitus populi,

[14] Igitur egressus est populus de tabernaculis suis, ut transiret Iordanem:
et sacerdotes, qui portabant arcam fœderis, pergebant ante eum. [15] Ingressisque
eis Iordanem, et pedibus eorum in parte aquæ tinctis ([b]Iordanis autem ripas alvei
sui tempore messis impleverat) [16] steterunt aquæ descendentes in loco uno, et
ad instar montis intumescentes apparebant procul ab urbe, quæ vocatur Adom
usque ad locum Sarthan: quæ autem inferiores erant, in Mare solitudinis (quod
nunc vocatur mortuum) descenderunt, usquequo omnino deficerent. [17] Populus
autem incedebat contra Iericho: et sacerdotes, qui portabant arcam fœderis Domini,
stabant super siccam humum in medio Iordanis accincti, omnisque populus per
arentem alveum transibat.

exstructio monumentorum,

4. [1] Quibus transgressis, dixit Dominus ad Iosue: [2] Elige duodecim viros
singulos per singulas tribus: [3] et præcipe eis ut tollant de medio Iordanis alveo,
ubi steterunt pedes sacerdotum, duodecim durissimos lapides, quos ponetis in
loco castrorum, ubi fixeritis hac nocte tentoria. [4] Vocavitque Iosue duodecim
viros, quos elegerat de filiis Israel, singulos de singulis tribubus, [5] et ait ad eos: Ite
ante arcam Domini Dei vestri ad Iordanis medium, et portate inde singuli singulos
lapides in humeris vestris, iuxta numerum filiorum Israel, [6] ut sit signum inter
vos: et quando interrogaverint vos filii vestri cras, dicentes: Quid sibi volunt isti
lapides? [7] respondebitis eis: Defecerunt aquæ Iordanis ante arcam fœderis Domini,
cum transiret eum: idcirco positi sunt lapides isti in monumentum filiorum Israel
usque in æternum. [8] Fecerunt ergo filii Israel sicut præcepit eis Iosue, portantes
de medio Iordanis alveo duodecim lapides, ut Dominus ei imperarat, iuxta numerum
filiorum Israel, usque ad locum, in quo castrametati sunt, ibique posuerunt eos.
[9] Alios quoque duodecim lapides posuit Iosue in medio Iordanis alveo, ubi steterunt
sacerdotes, qui portabant arcam fœderis: et sunt ibi usque in præsentem diem.
[10] Sacerdotes autem, qui portabant arcam, stabant in Iordanis medio, donec omnia
complerentur, quæ Iosue, ut loqueretur ad populum, præceperat Dominus, et
dixerat ei Moyses. Festinavitque populus, et transiit. [11] Cumque transissent
omnes, transivit et arca Domini, sacerdotesque pergebant ante populum. [12] Filii
quoque Ruben, et Gad, et dimidia tribus Manasse, armati præcedebant filios Israel,
[c]sicut eis præceperat Moyses: [13] et quadraginta pugnatorum millia per turmas,
et cuneos, incedebant per plana atque campestria urbis Iericho. [14] In die illo
magnificavit Dominus Iosue coram omni Israel, ut timerent eum, sicut timuerant
Moysen, dum adviveret. [15] Dixitque ad eum: [16] Præcipe sacerdotibus, qui portant
arcam fœderis, ut ascendant de Iordane. [17] Qui præcepit eis, dicens: Ascendite
de Iordane. [18] Cumque ascendissent portantes arcam fœderis Domini, et siccam
humum calcare cœpissent, reversæ sunt aquæ in alveum suum, et fluebant sicut
ante consueverant. [19] Populus autem ascendit de Iordane, decimo die mensis
primi, et castrametati sunt in Galgalis contra Orientalem plagam urbis Iericho.
[20] Duodecim quoque lapides, quos de Iordanis alveo sumpserant, posuit Iosue
in Galgalis, [21] et dixit ad filios Israel: Quando interrogaverint filii vestri cras

---

3, *11* [a]Act 7, 45. — *15* [b]Sir 24, 36. — 4, *12* [c]Nm 32, 28.

patres suos, et dixerint eis: Quid sibi volunt lapides isti? 22 docebitis eos, atque
dicetis: Per arentem alveum transivit Israel Iordanem istum, 23 siccante Domino
Deo vestro aquas eius in conspectu vestro, donec transiretis: 24 [a]sicut fecerat
prius in mari rubro, quod siccavit donec transiremus: 25 ut discant omnes terrarum
populi fortissimam Domini manum, ut et vos timeatis Dominum Deum vestrum
omni tempore.

5. 1 Postquam ergo audierunt omnes reges Amorrhæorum, qui habitabant timor
trans Iordanem ad Occidentalem plagam, et cuncti reges Chanaan, qui propinqua Chananæorum.
possidebant magni maris loca, quod siccasset Dominus fluenta Iordanis coram
filiis Israel donec transirent, dissolutum est cor eorum, et non remansit in eis spiritus,
timentium introitum filiorum Israel.

4. Facta in Galgalis, 5, 2—16.

2 Eo tempore ait Dominus ad Iosue: Fac tibi cultros lapideos, et circumcide Circumcisio
secundo filios Israel. 3 Fecit quod iusserat Dominus, et circumcidit filios Israel omnium.
in colle præputiorum. 4 Hæc autem causa est secundæ circumcisionis: Omnis
populus, qui egressus est de Ægypto generis masculini, universi bellatores viri,
mortui sunt in deserto per longissimos viæ circuitus, 5 qui omnes circumcisi erant.
Populus autem qui natus est in deserto, 6 per quadraginta annos itineris latissimæ
solitudinis incircumcisus fuit: donec consumerentur qui non audierant vocem
Domini, et quibus ante iuraverat ut non ostenderet eis terram lacte et melle
manantem. 7 Horum filii in locum successerunt patrum, et circumcisi sunt a Iosue:
quia sicut nati fuerant, in præputio erant, nec eos in via aliquis circumciderat.
8 Postquam autem omnes circumcisi sunt, manserunt in eodem castrorum loco,
donec sanarentur. 9 Dixitque Dominus ad Iosue: Hodie abstuli opprobrium
Ægypti a vobis. Vocatumque est nomen loci illius Galgala, usque in præsentem diem.
10 Manseruntque filii Israel in Galgalis, et fecerunt Phase, quartadecima die celebratio paschatis
mensis ad vesperum in campestribus Iericho: 11 et comederunt de frugibus Terræ et defectus
die altero, azymos panes, et polentam eiusdem anni. 12 Defecitque manna postquam mannæ.
comederunt de frugibus Terræ, nec usi sunt ultra cibo illo filii Israel, sed comederunt
de frugibus præsentis anni Terræ Chanaan.
13 Cum autem esset Iosue in agro urbis Iericho, levavit oculos, et vidit virum apparitio principis
stantem contra se, evaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum, et ait: exercitus.
Noster es, an adversariorum? 14 Qui respondit: Nequaquam: sed sum princeps
exercitus Domini, et nunc venio. 15 Cecidit Iosue pronus in terram. Et adorans
ait: Quid Dominus meus loquitur ad servum suum? 16 [b]Solve, inquit, calceamentum
tuum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, sanctus est. Fecitque Iosue ut sibi
fuerat imperatum.

II. Expugnatio totius terræ, 6, 1—12, 24.

1. Eversio urbis Iericho, 6, 1—27.

6. 1 Iericho autem clausa erat atque munita, timore filiorum Israel, et nullus Iussu Domini
egredi audebat aut ingredi. 2 Dixitque Dominus ad Iosue: Ecce dedi in manu
tua Iericho, et regem eius, omnesque fortes viros. 3 Circuite urbem cuncti bellatores
semel per diem: sic facietis sex diebus. 4 Septimo autem die sacerdotes tollant
septem buccinas, quarum usus est in iubileo, et præcedant arcam fœderis: septiesque
circuibitis civitatem, et sacerdotes clangent buccinis. 5 Cumque insonuerit vox
tubæ longior atque concisior, et in auribus vestris increpuerit, conclamabit omnis
populus vociferatione maxima, et muri funditus corruent civitatis, ingredienturque
singuli per locum contra quem steterint.
6 Vocavit ergo Iosue filius Nun sacerdotes, et dixit ad eos: Tollite arcam fœderis: populus urbem
et septem alii sacerdotes tollant septem iubileorum buccinas, et incedant ante septies
arcam Domini. 7 Ad populum quoque ait: Ite, et circuite civitatem, armati, circumit,
præcedentes arcam Domini. 8 Cumque Iosue verba finisset, et septem sacerdotes

24 [a]Ex 14, 21. — 5, 16 [b]Ex 3, 5; Act 7, 33.

septem buccinis clangerent ante arcam fœderis Domini, 9 omnisque præcederet
armatus exercitus, reliquum vulgus arcam sequebatur, ac buccinis omnia concrepa-
bant. 10 Præceperat autem Iosue populo, dicens: Non clamabitis, nec audietur
vox vestra, neque ullus sermo ex ore vestro egredietur: donec veniat dies in quo
dicam vobis: Clamate, et vociferamini. 11 Circuivit ergo arca Domini civitatem
semel per diem, et reversa in castra, mansit ibi. 12 Igitur Iosue de nocte consurgente,
tulerunt sacerdotes arcam Domini, 13 et septem ex eis septem buccinas, quarum in
iubileo usus est: præcedebantque arcam Domini ambulantes atque clangentes:
et armatus populus ibat ante eos, vulgus autem reliquum sequebatur arcam, et
buccinis personabat. 14 Circuieruntque civitatem secundo die semel, et reversi
sunt in castra. Sic fecerunt sex diebus. 15 Die autem septimo, diluculo consurgentes,
circuierunt urbem, sicut dispositum erat, septies. 16 Cumque septimo circuitu
clangerent buccinis sacerdotes, dixit Iosue ad omnem Israel: Vociferamini: tradidit
enim vobis Dominus civitatem: 17 sitque civitas hæc anathema: et omnia quæ
in ea sunt, Domino. sola Rahab meretrix vivat cum universis, qui cum ea in domo
sunt: [a]abscondit enim nuncios quos direximus. 18 Vos autem cavete ne de his,
quæ præcepta sunt, quippiam contingatis, et sitis prævaricationis rei, et omnia
castra Israel sub peccato sint atque turbentur. 19 Quidquid autem auri et argenti
fuerit, et vasorum æneorum ac ferri, Domino consecretur, repositum in thesauris eius.
eamque delet excepta domo Rahab; 20 [b]Igitur omni populo vociferante, et clangentibus tubis, postquam in aures
multitudinis vox sonitusque increpuit, muri illico corruerunt: et ascendit unus-
quisque per locum, qui contra se erat: [c]ceperuntque civitatem, 21 et interfecerunt
omnia quæ erant in ea, a viro usque ad mulierem, ab infante usque ad senem.
Boves quoque et oves et asinos in ore gladii percusserunt. 22 Duobus autem viris,
[d]qui exploratores missi fuerant, dixit Iosue: Ingredimini domum mulieris me-
retricis, et producite eam, et omnia quæ illius sunt, sicut illi iuramento firmastis.
23 [e]Ingressique iuvenes, eduxerunt Rahab, et parentes eius, fratres quoque, et
cunctam supellectilem ac cognationem illius, et extra castra Israel manere fecerunt.
24 [f]Urbem autem, et omnia, quæ erant in ea, succenderunt; absque auro et argento,
et vasis æneis, ac ferro, quæ in ærarium Domini consecrarunt. 25 Rahab vero
meretricem, et domum patris eius, et omnia quæ habebat, fecit Iosue vivere, et
habitaverunt in medio Israel usque in præsentem diem: eo quod absconderit nuncios,
quos miserat ut explorarent Iericho.
maledictio Iosue. In tempore illo, imprecatus est Iosue, dicens: 26 [g]Maledictus vir coram Domino,
qui suscitaverit et ædificaverit civitatem Iericho. In primogenito suo fundamenta
illius iaciat, et in novissimo liberorum ponat portas eius. 27 Fuit ergo Dominus
cum Iosue, et nomen eius vulgatum est in omni terra.

2. Excidium urbis Hai, 7, 1—8, 29.

Israelitæ propter Achan vincuntur, 7. 1 Filii [h]autem Israel prævaricati sunt mandatum, et usurpaverunt de
anathemate. [i]Nam Achan filius Charmi, filii Zabdi, filii Zare de tribu Iuda, tulit
aliquid de anathemate: iratusque est Dominus contra filios Israel. 2 Cumque
mitteret Iosue de Iericho viros contra Hai, quæ est iuxta Bethaven, ad Orientalem
plagam oppidi Bethel, dixit eis: Ascendite, et explorate Terram. Qui præcepta
complentes exploraverunt Hai. 3 Et reversi dixerunt ei: Non ascendat omnis
populus, sed duo vel tria millia virorum pergant, et deleant civitatem: quare omnis
populus frustra vexabitur contra hostes paucissimos? 4 Ascenderunt ergo tria
millia pugnatorum. Qui statim terga vertentes, 5 percussi sunt a viris urbis Hai,
et corruerunt ex eis triginta sex homines: persecutique sunt eos adversarii de
porta usque ad Sabarim, et ceciderunt per prona fugientes: pertimuitque cor populi,
et instar aquæ liquefactum est. 6 Iosue vero scidit vestimenta sua, et pronus
cecidit in terram coram arca Domini usque ad vesperam, tam ipse quam omnes
senes Israel: miseruntque pulverem super capita sua, 7 et dixit Iosue: Heu Domine

6, *17* [a]Sup 2, 4; Hbr 11, 31. — *20* [b]Hbr 11, 30. — [c]2 Mcc 12, 15. — *22* [d]Sup 2, 1. —
23 [e]Hbr 11, 31. — *24* [f]Inf 8, 2. — *26* [g]1 Rg 16, 34. — **7,** *1* [h]Inf 22, 20. — [i]1 Par 2, 7.

Deus, quid voluisti traducere populum istum Iordanem fluvium, ut traderes nos
in manus Amorrhæi, et perderes? utinam ut cœpimus, mansissemus trans Iordanem.
8 Mi Domine Deus quid dicam, videns Israelem hostibus suis terga vertentem?
9 Audient Chananæi, et omnes habitatores Terræ, et pariter conglobati circumdabunt
nos, atque delebunt nomen nostrum de terra: et quid facies magno nomini tuo?
10 Dixitque Dominus ad Iosue: Surge, cur iaces pronus in terra? 11 Peccavit Israel,
et prævaricatus est pactum meum: tuleruntque de anathemate, et furati sunt
atque mentiti, et absconderunt inter vasa sua. 12 Nec poterit Israel stare ante
hostes suos, eosque fugiet: quia pollutus est anathemate. non ero ultra vobiscum,
donec conteratis eum, qui huius sceleris reus est. 13 Surge, sanctifica populum,
et dic eis: [a]Sanctificamini in crastinum: hæc enim dicit Dominus Deus Israel:
Anathema in medio tui est Israel: non poteris stare coram hostibus tuis, donec
deleatur ex te qui hoc contaminatus est scelere. 14 Accedetisque mane singuli
per tribus vestras: et quamcumque tribum sors invenerit, accedet per cognationes
suas, et cognatio per domos, domusque per viros. 15 Et quicumque ille in hoc
facinore fuerit deprehensus, comburetur igni cum omni substantia sua: quoniam
prævaricatus est pactum Domini, et fecit nefas in Israel.

16 Surgens itaque Iosue mane, applicuit Israel per tribus suas, et inventa at illo
est tribus Iuda. 17 Quæ cum iuxta familias suas esset oblata, inventa est familia lapidato
Zare. Illam quoque per domos offerens, reperit Zabdi: 18 cuius domum in singulos
dividens viros, invenit Achan filium Charmi, filii Zabdi: filii Zare de tribu Iuda.
19 Et ait Iosue ad Achan: Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, et confitere,
atque indica mihi quid feceris, ne abscondas. 20 Responditque Achan Iosue, et
dixit ei: Vere ego peccavi Domino Deo Israel, et sic et sic feci. 21 vidi enim inter
spolia pallium coccineum valde bonum, et ducentos siclos argenti, regulamque
auream quinquaginta siclorum: et concupiscens abstuli, et abscondi in terra contra
medium tabernaculi mei, argentumque fossa humo operui. 22 Misit ergo Iosue
ministros: qui currentes ad tabernaculum illius, repererunt cuncta abscondita in
eodem loco, et argentum simul. 23 Auferentesque de tentorio tulerunt ea ad Iosue,
et ad omnes filios Israel, proieceruntque ante Dominum. 24 Tollens itaque Iosue
Achan filium Zare, argentumque et pallium, et auream regulam, filios quoque
et filias eius, boves et asinos, et oves, ipsumque tabernaculum, et cunctam supel-
lectilem: (et omnis Israel cum eo) duxerunt eos ad Vallem Achor: 25 ubi dixit
Iosue: Quia turbasti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidavitque eum omnis
Israel: et cuncta quæ illius erant, igne consumpta sunt. 26 [b]Congregaveruntque
super eum acervum magnum lapidum, qui permanet usque in præsentem diem.
Et aversus est furor Domini ab eis. Vocatumque est nomen loci illius, Vallis Achor.
usque hodie.

8. 1 Dixit autem Dominus ad Iosue: Ne timeas, neque formides: tolle tecum stratege-
omnem multitudinem pugnatorum, et consurgens ascende in oppidum Hai. ecce mate ducis
tradidi in manu tua regem eius, et populum, urbemque et terram. 2 Faciesque
urbi Hai, et regi eius, [c]sicut fecisti Iericho, et regi illius: prædam vero, et omnia
animantia diripietis vobis: pone insidias urbi post eam. 3 Surrexitque Iosue, et
omnis exercitus bellatorum cum eo, ut ascenderent in Hai: et electa triginta millia
virorum fortium misit nocte, 4 præcepitque eis, dicens: Ponite insidias post civi-
tatem: nec longius recedatis: et eritis omnes parati. 5 ego autem, et reliqua multi-
tudo, quæ mecum est, accedemus ex adverso contra urbem. Cumque exierint contra
nos, [d]sicut ante fecimus, fugiemus, et terga vertemus: 6 donec persequentes ab
urbe longius protrahantur: putabunt enim nos fugere sicut prius. 7 Nobis ergo
fugientibus, et illis persequentibus, consurgetis de insidiis, et vastabitis civitatem:
tradetque eam Dominus Deus vester in manus vestras. 8 Cumque ceperitis, suc-
cendite eam, et sic omnia facietis, ut iussi. 9 Dimisitque eos, et perrexerunt ad
locum insidiarum, sederuntque inter Bethel, et Hai, ad Occidentalem plagam

13 [a]Lv 20, 7; Nm 11, 18; Sup 3, 5; 1 Sm 16, 5. — *26* [b]2 Sm 18, 17. — **8,** *2* [c]Sup 6, 24. — *5* [d]Sup 7, 4.

urbis Hai: Iosue autem nocte illa in medio mansit populi, [10] surgensque diluculo
recensuit socios, et ascendit cum senioribus in fronte exercitus, vallatus auxilio
pugnatorum. [11] Cumque venissent, et ascendissent ex adverso civitatis, steterunt
ad Septentrionalem urbis plagam, inter quam et eos erat vallis media. [12] Quinque
autem millia viros elegerat, et posuerat in insidiis inter Bethel et Hai ex occidentali
parte eiusdem civitatis: [13] omnis vero reliquus exercitus ad aquilonem aciem
dirigebat, ita ut novissimi illius multitudinis Occidentalem plagam urbis attingerent.
Abiit ergo Iosue nocte illa, et stetit in vallis medio. [14] Quod cum vidisset rex
Hai, festinavit mane, et egressus est cum omni exercitu civitatis, direxitque aciem
contra desertum, ignorans quod post tergum laterent insidiæ. [15] Iosue vero, et
omnis Israel cesserunt loco, simulantes metum, et fugientes per solitudinis viam.
[16] At illi vociferantes pariter, et se mutuo cohortantes, persecuti sunt eos. Cumque
recessissent a civitate, [17] et ne unus quidem in urbe Hai et Bethel remansisset
qui non persequeretur Israel (sicut eruperant aperta oppida relinquentes,) [18] dixit
Dominus ad Iosue: Leva clypeum, qui in manu tua est, contra urbem Hai, quoniam
tibi tradam eam. [19] Cumque elevasset clypeum ex adverso civitatis, insidiæ,
quæ latebant, surrexerunt confestim: et pergentes ad civitatem, ceperunt, et
succenderunt eam. [20] Viri autem civitatis, qui persequebantur Iosue, respicientes
et videntes fumum urbis ad cælum usque conscendere, non potuerunt ultra huc
illucque diffugere: præsertim cum hi, qui simulaverant fugam, et tendebant ad
solitudinem, contra persequentes fortissime restitissent.
civitatem percutiunt. [21] Vidensque Iosue et omnis Israel quod capta esset civitas, et fumus urbis
ascenderet, reversus percussit viros Hai. [22] Siquidem et illi qui ceperant et succen-
derant civitatem, egressi ex urbe contra suos, medios hostium ferire cœperunt.
Cum ergo ex utraque parte adversarii cæderentur, ita ut nullus de tanta multi-
tudine salvaretur, [23] regem quoque urbis Hai apprehenderunt viventem, et obtu-
lerunt Iosue. [24] Igitur omnibus interfectis, qui Israelem ad deserta tendentem
fuerant persecuti, et in eodem loco gladio corruentibus, reversi filii Israel percusserunt
civitatem. [25] Erant autem qui in eodem die conciderant a viro usque ad mulierem,
duodecim millia hominum, omnes urbis Hai. [26] Iosue vero non contraxit manum,
quam in sublime porrexerat, tenens clypeum donec interficerentur omnes habitatores
Hai. [27] Iumenta autem et prædam civitatis diviserunt sibi filii Israel, sicut præ-
ceperat Dominus Iosue. [28] Qui succendit urbem, et fecit eam tumulum sempi-
ternum: [29] regem quoque eius suspendit in patibulo usque ad vesperam et solis
occasum. Præcepitque Iosue, et deposuerunt cadaver eius de cruce: proieceruntque
in ipso introitu civitatis, congesto super eum magno acervo lapidum, qui permanet
usque in præsentem diem.

3. Observantia præscriptorum Moysis, 8, 30—35.

Altare ædificatur. [30] Tunc ædificavit Iosue altare Domino Deo Israel in monte Hebal: [31] [a]sicut
præceperat Moyses famulus Domini filiis Israel, et scriptum est in volumine legis
Moysi: Altare vero de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit: et obtulit super
eo holocausta Domino, immolavitque pacificas victimas.

lex lapidibus inscribitur, [32] Et scripsit super lapides Deuteronomium legis Moysi, quod ille digesserat
coram filiis Israel.

benedictiones et maledictiones pronuntiantur, [33] Omnis autem populus, et maiores natu, ducesque ac iudices stabant ex
utraque parte arcæ, in conspectu sacerdotum qui portabant arcam fœderis Do-
mini, ut advena ita et indigena. Media pars eorum iuxta montem Garizim, et media
iuxta montem Hebal, sicut præceperat Moyses famulus Domini. Et primum qui-
dem benedixit populo Israel. [34] Post hæc legit omnia verba benedictionis et
maledictionis, et cuncta quæ scripta erant in legis volumine.

sicut Moyses iusserat. [35] Nihil ex his, quæ Moyses iusserat, reliquit intactum, sed universa replicavit
coram omni multitudine Israel, mulieribus ac parvulis et advenis, qui inter eos
morabantur.

---

31 [a]Ex 20, 25; Dt 27, 5.

4. Urbes Gabaonitarum conservantur, 9, 1—27.

9. [1] Quibus auditis, cuncti reges trans Iordanem, qui versabantur in montanis Reliquis bellum
et campestribus, in maritimis ac littore magni maris, hi quoque qui habitabant parantibus
iuxta Libanum, Hethæus et Amorrhæus, Chananæus, Pherezæus, et Hevæus,
et Iebusæus [2] congregati sunt pariter, ut pugnarent contra Iosue et Israel uno
animo, eademque sententia.
[3] At hi, qui habitabant in Gabaon, audientes cuncta quæ fecerat Iosue, Iericho Gabaonitæ Israelitas
et Hai: [4] et callide cogitantes tulerunt sibi cibaria, saccos veteres asinis imponentes, decipiunt.
et utres vinarios scissos atque consutos, [5] calceamentaque perantiqua quæ ad
indicium vetustatis pittaciis consuta erant, induti veteribus vestimentis: panes
quoque, quos portabant ob viaticum, duri erant, et in frusta comminuti: [6] perrexeruntque
ad Iosue, qui tunc morabatur in castris Galgalæ, et dixerunt ei, atque
simul omni Israeli: De terra longinqua venimus, pacem vobiscum facere cupientes.
Responderuntque viri Israel ad eos, atque dixerunt: [7] Ne forte in terra, quæ
nobis sorte debetur, habitetis, et non possimus fœdus inire vobiscum. [8] At illi
ad Iosue, Servi, inquiunt, tui sumus. Quibus Iosue ait: Qui nam estis vos? et unde
venistis? [9] Responderunt: De terra longinqua valde venerunt servi tui in nomine
Domini Dei tui. Audivimus enim famam potentiæ eius, cuncta quæ fecit in Ægypto,
[10] [a]et duobus regibus Amorrhæorum qui fuerunt trans Iordanem, Sehon regi
Hesebon, et Og regi Basan, qui erat in Astaroth: [11] dixeruntque nobis seniores,
et omnes habitatores Terræ nostræ: Tollite in manibus cibaria ob longissimam
viam, et occurrite eis, et dicite: Servi vestri sumus, fœdus inite nobiscum. [12] En,
panes quando egressi sumus de domibus nostris, ut veniremus ad vos, calidos
sumpsimus, nunc sicci facti sunt, et vetustate nimia comminuti. [13] utres vini
novos implevimus, nunc rupti sunt et soluti. vestes et calceamenta quibus induimur,
et quæ habemus in pedibus, ob longitudinem longioris viæ trita sunt, et pene consumpta.
[14] Susceperunt igitur de cibariis eorum, et os Domini non interrogaverunt.
[15] [b]Fecitque Iosue cum eis pacem, et inito fœdere pollicitus est quod non occiderentur:
principes quoque multitudinis iuraverunt eis.
[16] Post dies autem tres initi fœderis, audierunt quod in vicino habitarent, et ministerio universali
et inter eos futuri essent. [17] Moveruntque castra filii Israel, et venerunt in civitates mancipantur.
eorum die tertio, quarum hæc vocabula sunt, Gabaon, et Caphira, et Beroth, et
Cariathiarim. [18] Et non percusserunt eos, eo quod iurassent eis principes multitudinis
in nomine Domini Dei Israel. Murmuravit itaque omne vulgus contra
principes. [19] Qui responderunt eis: Iuravimus illis in nomine Domini Dei Israel,
et idcirco non possumus eos contingere. [20] Sed hoc faciemus eis: Reserventur
quidem ut vivant, ne contra nos ira Domini concitetur, si peieraverimus: [21] sed
sic vivant, ut in usus universæ multitudinis ligna cædant, aquasque comportent.
Quibus hæc loquentibus: [22] vocavit Gabaonitas Iosue, et dixit eis: Cur nos decipere
fraude voluistis, ut diceretis: Procul valde habitamus a vobis, cum in medio nostri
sitis? [23] Itaque sub maledictione eritis, et non deficiet de stirpe vestra ligna cædens,
aquasque comportans in domum Dei mei. [24] Qui responderunt: Nunciatum est
nobis servis tuis, quod promisisset Dominus Deus tuus Moysi servo suo ut traderet
vobis omnem Terram, et disperderet cunctos habitatores eius. Timuimus igitur
valde, et providimus animabus nostris, vestro terrore compulsi, et hoc consilium
inivimus. [25] Nunc autem in manu tua sumus: quod tibi bonum et rectum videtur,
fac nobis. [26] Fecit ergo Iosue ut dixerat, et liberavit eos de manu filiorum Israel,
ut non occiderentur. [27] Decrevitque in illo die eos esse in ministerio cuncti populi,
et altaris Domini, cædentes ligna, et aquas comportantes, usque in præsens tempus,
in loco, quem Dominus elegisset.

5. Strages regum australium, 10, 1—43.

10. [1] Quæ cum audisset Adonisedec rex Ierusalem, quod scilicet cepisset Quinque reges
Iosue Hai, et subvertisset eam (sicut enim fecerat Iericho et regi eius, sic fecit fœderati.

9, *10* [a]Nm 21, 24. — *15* [b]2 Sm 21, 2.

Hai, et regi illius) et quod transfugissent Gabaonitæ ad Israel, et essent fœderati
eorum, 2 timuit valde. Urbs enim magna erat Gabaon, et una civitatum regalium,
et maior oppido Hai, omnesque bellatores eius fortissimi. 3 Misit ergo Adonisedec
rex Ierusalem ad Oham regem Hebron, et ad Pharam regem Ierimoth, ad Iaphia
quoque regem Lachis, et ad Dabir regem Eglon, dicens: 4 Ad me ascendite, et
ferte præsidium, ut expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Iosue, et ad filios
Israel. 5 Congregati igitur ascenderunt quinque reges Amorrhæorum: rex Ierusalem,
rex Hebron, rex Ierimoth, rex Lachis, rex Eglon, simul cum exercitibus suis, et
castrametati sunt circa Gabaon, oppugnantes eam. 6 Habitatores autem Gabaon
urbis obsessæ miserunt ad Iosue, qui tunc morabatur in castris apud Galgalam,
et dixerunt ei: Ne retrahas manus tuas ab auxilio servorum tuorum: ascende cito,
et libera nos, ferque præsidium: convenerunt enim adversum nos omnes reges
Amorrhæorum, qui habitant in montanis. 7 Ascenditque Iosue de Galgalis, et
omnis exercitus bellatorum cum eo, viri fortissimi. 8 Dixitque Dominus ad Iosue:
Ne timeas eos: in manus enim tuas tradidi illos: nullus ex eis tibi resistere poterit.
9 Irruit itaque Iosue super eos repente, tota nocte ascendens de Galgalis: 10 Et
conturbavit eos Dominus a facie Israel: contrivitque plaga magna in Gabaon, ac
persecutus est eos per viam ascensus Beth horon, et percussit usque Azeca et Maceda.
11 Cumque fugerent filios Israel, et essent in descensu Beth horon, Dominus misit
super eos lapides magnos de cælo usque ad Azeca: et mortui sunt multo plures
lapidibus grandinis, quam quos gladio percusserant filii Israel.

patrato miraculo grandi,

12 Tunc locutus est Iosue Domino in die, qua tradidit Amorrhæum in conspectu
filiorum Israel, dixitque coram eis: Sol contra Gabaon ne movearis, et Luna contra
vallem Aialon. 13 Steteruntque [a]Sol et Luna, donec ulcisceretur se gens de inimicis
suis. Nonne scriptum est hoc in libro iustorum? Stetit itaque Sol in medio cæli, et
non festinavit occumbere spatio unius diei. 14 Non fuit antea nec postea tam
longa dies, obediente Domino voci hominis, et pugnante pro Israel. 15 Reversusque
est Iosue cum omni Israel in castra Galgalæ.

gladiis cæduntur:

16 Fugerant enim quinque reges, et se absconderant in spelunca urbis Maceda.
17 Nunciatumque est Iosue quod inventi essent quinque reges latentes in spelunca
urbis Maceda. 18 Qui præcepit sociis, et ait: Volvite saxa ingentia ad os speluncæ,
et ponite viros industrios, qui clausos custodiant: 19 vos autem nolite stare, sed
persequimini hostes, et extremos quosque fugientium cædite: nec dimittatis eos
urbium suarum intrare præsidia, quos tradidit Dominus Deus in manus vestras.
20 Cæsis ergo adversariis plaga magna, et usque ad internecionem pene consumptis,
hi, qui Israel effugere potuerunt, ingressi sunt civitates munitas. 21 Reversusque
est omnis exercitus ad Iosue in Maceda, ubi tunc erant castra, sani et integro numero:
nullusque contra filios Israel mutire ausus est. 22 Præcepitque Iosue, dicens:
Aperite os speluncæ, et producite ad me quinque reges, qui in ea latitant. 23 Fecerunt-
que ministri ut sibi fuerat imperatum: et eduxerunt ad eum quinque reges de
spelunca, regem Ierusalem, regem Hebron, regem Ierimoth, regem Lachis, regem
Eglon. 24 Cumque educti essent ad eum, vocavit omnes viros Israel, et ait ad
principes exercitus qui secum erant: Ite, et ponite pedes super colla regum isto-
rum. Qui cum perrexissent, et subiectorum colla pedibus calcarent, 25 rursum
ait ad eos: Nolite timere, nec paveatis, confortamini et estote robusti: sic enim
faciet Dominus cunctis hostibus vestris, adversum quos dimicatis. 26 Percussitque
Iosue, et interfecit eos, atque suspendit super quinque stipites: fueruntque suspensi
usque ad vesperum. 27 [b]Cumque occumberet sol, præcepit sociis ut deponerent
eos de patibulis. Qui depositos proiecerunt in speluncam, in qua latuerant, et
posuerunt super os eius saxa ingentia, quæ permanent usque in præsens.

reliqui quoque reges percutiuntur;

28 Eodem quoque die Macedam cepit Iosue, et percussit eam in ore gladii,
regemque illius interfecit, et omnes habitatores eius: non dimisit in ea saltem
parvas reliquias. Fecitque regi Maceda, sicut fecerat regi Iericho. 29 Transivit
autem cum omni Israel de Maceda in Lebna, et pugnabat contra eam: 30 quam

10, *13* [a]Sir 46, 5; Is 28, 21. — *27* [b]Dt 21, 23.

tradidit Dominus cum rege suo in manus Israel: percusseruntque urbem in ore
gladii, et omnes habitatores eius, non dimiserunt in ea ullas reliquias. Feceruntque
regi Lebna, [a]sicut fecerant regi Iericho. [31] De Lebna transivit in Lachis cum
omni Israel: et exercitu per gyrum disposito oppugnabat eam. [32] Tradiditque
Dominus Lachis in manus Israel, et cepit eam die altero, atque percussit in ore
gladii, omnemque animam, quæ fuerat in ea, sicut fecerat Lebna. [33] Eo tempore
ascendit Horam rex Gazer, ut auxiliaretur Lachis: quem percussit Iosue cum
omni populo eius usque ad internecionem. [34] Transivitque de Lachis in Eglon,
et circumdedit, [35] atque expugnavit eam eadem die: percussitque in ore gladii
omnes animas, quæ erant in ea iuxta omnia quæ fecerat Lachis. [36] Ascendit quoque
cum omni Israel de Eglon in Hebron, et pugnavit contra eam: [37] cepit eam, et
percussit in ore gladii, regem quoque eius, et omnia oppida regionis illius, univer-
sasque animas, quæ in ea fuerant commoratæ: non reliquit in ea ullas reliquias:
sicut fecerat Eglon, sic fecit et Hebron, cuncta quæ in ea reperit consumens gladio.
[38] Inde reversus in Dabir, [39] cepit eam atque vastavit: regem quoque eius atque
omnia per circuitum oppida percussit in ore gladii: non dimisit in ea ullas reliquias:
sicut fecerat Hebron et Lebna et regibus earum, sic fecit Dabir et regi illius.

[40] Percussit itaque Iosue omnem Terram montanam et meridianam atque conclusio.
campestrem, et Asedoth cum regibus suis: non dimisit in ea ullas reliquias, sed
omne quod spirare poterat interfecit, sicut præceperat ei Dominus Deus Israel, [41] a
Cadesbarne usque Gazam. Omnem Terram Gosen usque Gabaon, [42] universosque
reges, et regiones eorum uno impetu cepit atque vastavit: Dominus enim Deus
Israel pugnavit pro eo. [43] reversusque est cum omni Israel ad locum castrorum
in Galgala.

6. Cædes regum septemtrionalium, 11, 1—15.

11. [1] Quæ cum audisset Iabin rex Asor, misit ad Iobab regem Madon, et Ad aquas Merom,
ad regem Semeron, atque ad regem Achsaph: [2] ad reges quoque Aquilonis, qui
habitabant in montanis et in planitie contra meridiem Ceneroth, in campestribus
quoque et in regionibus Dor iuxta mare: [3] Chananæum quoque ab Oriente et
Occidente, et Amorrhæum atque Hethæum ac Pherezæum et Iebusæum in montanis:
Hevæum quoque qui habitabat ad radices Hermon in Terra Maspha. [4] Egressique
sunt omnes cum turmis suis, populus multus nimis sicut arena, quæ est in littore
maris, equi quoque et currus immensæ multitudinis. [5] Conveneruntque omnes
reges isti in unum ad Aquas Merom, ut pugnarent contra Israel. [6] Dixitque Dominus
ad Iosue: Ne timeas eos: cras enim hac eadem hora ego tradam omnes istos vulne-
randos in conspectu Israel: equos eorum subnervabis, et currus igne combures.
[7] Venitque Iosue, et omnis exercitus cum eo adversus illos ad Aquas Merom subito,
et irruerunt super eos, [8] tradiditque illos Dominus in manus Israel. Qui percus-
serunt eos, et persecuti sunt usque ad Sidonem magnam, et Aquas Maserephoth,
campumque Masphe, qui est ad Orientalem illius partem. Ita percussit omnes,
ut nullas dimitteret ex eis reliquias: [9] fecitque sicut præceperat ei Dominus, equos
eorum subnervavit, currusque combussit igni.

[10] Reversusque statim cepit Asor: et regem eius percussit gladio. Asor enim ad Asor.
antiquitus inter omnia regna hæc principatum tenebat. [11] Percussitque omnes
animas, quæ ibidem morabantur: non dimisit in ea ullas reliquias, sed usque ad
internecionem universa vastavit, ipsamque urbem peremit incendio. [12] Et omnes
per circuitum civitates, regesque earum cepit, percussit atque delevit, [b]sicut præce-
perat ei Moyses famulus Domini. [13] Absque urbibus, quæ erant in collibus, et in
tumulis sitæ, ceteras succendit Israel: unam tantum Asor munitissimam flamma
consumpsit. [14] Omnemque prædam istarum urbium ac iumenta diviserunt sibi
filii Israel, cunctis hominibus interfectis. [15] [c]Sicut præceperat Dominus Moysi
servo suo, ita præcepit Moyses Iosue, et ille universa complevit: non præteriit
de universis mandatis, nec unum quidem verbum quod iusserat Dominus Moysi.

---

30 [a]Sup 6, 21. — **11,** *12* [b]Dt 7, 1. — *15* [c]Ex 34, 11; Dt 7, 1.

7. Repetitio brevis occupationis, 11, 16—12, 24.

Terra occupata,

[16] Cepit itaque Iosue omnem Terram montanam, et meridianam, terramque
Gosen, et planitiem, et Occidentalem plagam, montemque Israel, et campestria
eius: [17] et partem montis, quæ ascendit Seir usque Baalgad per planitiem Libani
subter montem Hermon: omnes reges eorum cepit, percussit, et occidit. [18] Multo
tempore pugnavit Iosue contra reges istos. [19] Non fuit civitas quæ se traderet
filiis Israel, præter Hevæum, qui habitabat in Gabaon: omnes enim bellando cepit.
[20] Domini enim sententia fuerat, ut indurarentur corda eorum, et pugnarent contra
Israel, et caderent, et non mererentur ullam clementiam, ac perirent, sicut præce-
perat Dominus Moysi.

Enacim interfecti,

[21] In illo tempore venit Iosue, et interfecit Enacim de montanis, Hebron, et
Dabir, et Anab, et de omni monte Iuda et Israel, urbesque eorum delevit. [22] Non
reliquit ullum de stirpe Enacim, in Terra filiorum Israel: absque civitatibus Gaza,
et Geth, et Azoto, in quibus solis relicti sunt. [23] Cepit ergo Iosue omnem Terram,
sicut locutus est Dominus ad Moysen, et tradidit eam in possessionem filiis Israel
secundum partes et tribus suas, quievitque Terra a præliis.

orientales reges cæsi,

12. [1] Hi sunt reges, quos percusserunt filii Israel, et possederunt Terram
eorum trans Iordanem ad solis ortum, a torrente Arnon usque ad montem Hermon,
et omnem Orientalem plagam, quæ respicit solitudinem. [2] Sehon rex Amorrhæorum,
qui habitavit in Hesebon, dominatus est ab Aroer, quæ sita est super ripam torrentis
Arnon, et mediæ partis in valle, dimidiæque Galaad, usque ad torrentem Iaboc,
qui est terminus filiorum Ammon, [3] et a solitudine usque ad Mare Ceneroth contra
Orientem, et usque ad Mare deserti, quod est mare salsissimum, ad Orientalem
plagam per viam quæ ducit Bethsimoth: et ab australi parte, quæ subiacet Asedoth,
Phasga. [4] Terminus Og regis Basan, de reliquiis Raphaim, qui habitavit in Astaroth,
et in Edrai, et dominatus est in monte Hermon, et in Salecha, atque in universa
Basan, usque ad terminos [5] Gessuri, et Machati, et dimidiæ partis Galaad: terminos
Sehon regis Hesebon. [6] Moyses famulus Domini, et filii Israel percusserunt eos,
tradiditque Terram eorum Moyses in possessionem Rubenitis, et Gaditis, et dimidiæ
tribui Manasse.

occidentales reges percussi.

[7] Hi sunt reges Terræ, quos percussit Iosue et filii Israel trans Iordanem ad
Occidentalem plagam, a Baalgad in campo Libani, usque ad montem, cuius pars
ascendit in Seir: tradiditque eam Iosue in possessionem tribubus Israel, singulis
partes suas, [8] tam in montanis quam in planis atque campestribus. In Asedoth,
et in solitudine, ac in meridie Hethæus fuit et Amorrhæus, Chananæus et Phere-
zæus, Hevæus et Iebusæus. [9] Rex Iericho unus: rex Hai, quæ est ex latere Bethel,
unus: [10] rex Ierusalem unus, rex Hebron unus, [11] rex Ierimoth unus, rex Lachis
unus, [12] rex Eglon unus, rex Gazer unus, [13] rex Dabir unus, rex Gader unus,
[14] rex Herma unus, rex Hered unus, [15] rex Lebna unus, rex Odullam unus, [16] rex
Maceda unus, rex Bethel unus, [17] rex Taphua unus, rex Opher unus, [18] rex Aphec
unus, rex Saron unus, [19] rex Madon unus, rex Asor unus, [20] rex Semeron unus,
rex Achsaph unus, [21] rex Thenac unus, rex Mageddo unus, [22] rex Cades unus,
rex Iachanan Carmeli unus, [23] rex Dor, et provinciæ Dor unus, rex Gentium Galgal
unus, [24] rex Thersa unus: omnes reges triginta unus.

PARS ALTERA.

Divisio terræ occupatæ, 13, 1—22, 34.

I. Notæ narrationi præmissæ, 13, 1—14, 5.

1. Præceptum Domini, 13, 1—7.

Chanaan $9^1/_2$ tribubus dividenda.

13. [1] Iosue senex, provectæque ætatis erat, et dixit Dominus ad eum: Senuisti,
et longævus es, terraque latissima derelicta est, quæ necdum sorte divisa est:
[2] omnis videlicet Galilæa, Philisthiim, et universa Gessuri. [3] A fluvio turbido,
qui irrigat Ægyptum, usque ad terminos Accaron contra Aquilonem: Terra Chanaan.

quæ in quinque regulos Philisthiim dividitur, Gazæos, et Azotios, Ascalonitas,
Gethæos, et Accaronitas. 4 Ad meridiem vero sunt Hevæi, omnis Terra Chanaan,
et Maara Sidoniorum usque Apheca et terminos Amorrhæi, 5 eiusque confinia.
Libani quoque regio contra Orientem a Baalgad sub monte Hermon, donec ingre-
diaris Emath. 6 Omnium qui habitant in monte a Libano usque ad Aquas Mase-
rephoth, universique Sidonii. Ego sum qui delebo eos a facie filiorum Israel. Veniat
ergo in partem hereditatis Israel, sicut præcepi tibi. 7 Et nunc divide terram
in possessionem novem tribubus, et dimidiæ tribui Manasse,

2. Possessio duarum tribuum et dimidiæ, 13, 8—33.

8 cum qua Ruben et Gad possederunt terram, [a]quam tradidit eis Moyses Terra orientalis
famulus Domini trans fluenta Iordanis, ad orientalem plagam. 9 Ab Aroer, quæ a Moyse
sita est in ripa torrentis Arnon, et in vallis medio, universaque campestria Medaba, data
usque Dibon. 10 et cunctas civitates Sehon, regis Amorrhæi, qui regnavit in Hesebon
usque ad terminos filiorum Ammon. 11 et Galaad, ac terminum Gessuri et Machati,
et omnem montem Hermon, et universam Basan, usque ad Salecha, 12 omne
regnum Og in Basan, qui regnavit in Astaroth et Edrai, ipse fuit de reliquiis Raphaim:
percussitque eos Moyses, atque delevit. 13 Nolueruntque disperdere filii Israel
Gessuri et Machati: et habitaverunt in medio Israel usque in præsentem diem.
14 [b]Tribui autem Levi non dedit possessionem: sed sacrificia et victimæ Domini
Dei Israel, ipsa est eius hereditas, sicut locutus est illi.

15 Dedit ergo Moyses possessionem tribui filiorum Ruben iuxta cognationes tribui Ruben,
suas. 16 Fuitque terminus eorum ab Aroer, quæ sita est in ripa torrentis Arnon,
et in valle eiusdem torrentis media: universam planitiem, quæ ducit Medaba,
17 et Hesebon, cunctosque viculos earum, qui sunt in campestribus: Dibon quoque,
et Bamothbaal, et oppidum Baalmaon, 18 et Iassa, et Cedimoth, et Mephaath,
19 et Cariathaim, et Sabama, et Sarathasar in monte convallis. 20 Bethphogor
et Asedoth, Phasga et Bethiesimoth, 21 et omnes urbes campestres, universaque
regna Sehon regis Amorrhæi, qui regnavit in Hesebon, [c]quem percussit Moyses
cum principibus Madian: Hevæum, et Recem, et Sur, et Hur, et Rebe duces Sehon
habitatores Terræ. 22 Et Balaam filium Beor ariolum occiderunt filii Israel gladio
cum ceteris interfectis. 23 Factusque est terminus filiorum Ruben Iordanis fluvius.
Hæc est possessio Rubenitarum per cognationes suas urbium et viculorum.

24 Deditque Moyses tribui Gad et filiis eius per cognationes suas possessionem, tribui Gad,
cuius hæc divisio est. 25 Terminus Iaser, et omnes civitates Galaad, et dimidiam
partem terræ filiorum Ammon, usque ad Aroer, quæ est contra Rabba. 26 et ab
Hesebon usque Ramoth, Masphe et Betonim: et a Manaim usque ad terminos Dabir.
27 in valle quoque Betharan, et Bethnemra, et Socoth, et Saphon reliquam partem
regni Sehon regis Hesebon: huius quoque finis, Iordanis est usque ad extremam
partem maris Cenereth trans Iordanem ad orientalem plagam. 28 hæc est possessio
filiorum Gad per familias suas, civitates, et villæ earum.

29 Dedit et dimidiæ tribui Manasse, filiisque eius iuxta cognationes suas pos- dimidiæ tribui
sessionem, 30 cuius hoc principium est: a Manaim universam Basan, et cuncta Manasse;
regna Og regis Basan, omnesque vicos Iair, qui sunt in Basan, sexaginta oppida.
31 et dimidiam partem Galaad, et Astaroth, et Edrai urbes regni Og in Basan:
filiis Machir, filii Manasse dimidiæ parti filiorum Machir iuxta cognationes suas.

32 Hanc possessionem divisit Moyses in campestribus Moab trans Iordanem conclusio.
contra Iericho ad Orientalem plagam. 33 [d]Tribui autem Levi non dedit possessionem:
quoniam Dominus Deus Israel ipse est possessio eius, ut locutus est illi.

3. Numerus duodenarius tribuum, 14, 1—5.

14. 1 Hoc est, quod possederunt filii Israel in Terra Chanaan, quam dederunt Tribus Levi exclusa, Io-
eis Eleazar sacerdos, et Iosue filius Nun, et principes familiarum per tribus Israel: seph divisa.
2 sorte omnia dividentes, [e]sicut præceperat Dominus in manu Moysi, novem tribubus,

13, *8* [a]Nm 32, 33. — *14* [b]Nm 18, 20. — *21* [c]Nm 31, 8. — *33* [d]Nm 18, 20. —
14, *2* [e]Nm 34, 13.

et dimidiæ tribui. 3 Duabus enim tribubus, et dimidiæ dederat Moyses trans
Iordanem possessionem: absque Levitis, qui nihil terræ acceperunt inter fratres
suos: 4 sed in eorum successerunt locum filii Ioseph in duas divisi tribus, Manasse
et Ephraim: nec acceperunt Levitæ aliam in Terra partem, nisi urbes ad habitandum,
et suburbana earum ad alenda iumenta et pecora sua. 5 Sicut præceperat Dominus
Moysi, ita fecerunt filii Israel, et diviserunt Terram.

II. Ipsa divisio terræ, 14, 6—21, 43.

1. Possessio Caleb Cenezæi, 14, 6—15.

Iuxta promissionem Domini

6 Accesserunt itaque filii Iuda ad Iosue in Galgala, locutusque est ad eum
Caleb filius Iephone Cenezæus: [a]Nosti quid locutus sit Dominus ad Moysen hominem
Dei de me et te in Cadesbarne. 7 Quadraginta annorum eram quando misit me
Moyses famulus Domini de Cadesbarne, ut considerarem Terram, nunciavique
ei quod mihi verum videbatur. 8 Fratres autem mei, qui ascenderant mecum,
dissolverunt cor populi: et nihilominus ego secutus sum Dominum Deum meum.
9 Iuravitque Moyses in die illo, dicens: Terra, quam calcavit pes tuus, erit possessio
tua, et filiorum tuorum in æternum: quia secutus es Dominum Deum meum.
10 Concessit ergo Dominus vitam mihi, sicut pollicitus est usque in præsentem
diem. Quadraginta et quinque anni sunt, ex quo locutus est Dominus verbum
istud ad Moysen, quando ambulabat Israel per solitudinem: hodie octoginta quinque
annorum sum 11 sic valens, ut eo valebam tempore quando ad explorandum missus
sum: [b]illius in me temporis fortitudo usque hodie perseverat, tam ad bellandum
quam ad gradiendum. 12 Da ergo mihi montem istum, quem pollicitus est Dominus,
te quoque audiente, in quo Enacim sunt, et urbes magnæ atque munitæ: si forte
sit Dominus mecum, et potuero delere eos: sicut promisit mihi.

Caleb accipit Hebron.

13 Benedixitque ei Iosue: et tradidit ei Hebron in possessionem. 14 atque
ex eo fuit Hebron Caleb filio Iephone Cenezæo usque in præsentem diem: quia
secutus est Dominum Deum Israel. 15 Nomen Hebron ante vocabatur Cariath
Arbe: Adam maximus ibi inter Enacim situs est: et Terra cessavit a præliis.

2. Sors filiorum Iudæ, 15, 1—63.

Termini eius;

15. 1 Igitur sors filiorum Iudæ per cognationes suas ista fuit: [c]A termino
Edom, desertum Sin contra Meridiem, et usque ad extremam partem australis
plagæ. 2 initium eius a summitate maris salsissimi, et a lingua eius, quæ respicit
Meridiem. 3 Egrediturque contra Ascensum Scorpionis, et pertransit in Sina:
ascenditque in Cadesbarne, et pervenit in Esron, ascendens ad Addar, et circuiens
Carcaa, 4 atque inde pertransiens in Asemona, et perveniens ad Torrentem Ægypti:
eruntque termini eius mare magnum, hic erit finis meridianæ plagæ. 5 Ab Oriente
vero erit initium, mare salsissimum usque ad extrema Iordanis: et ea quæ respiciunt
ad Aquilonem a lingua maris usque ad eundem Iordanis fluvium. 6 ascenditque
terminus in Beth hagla, et transit ab Aquilone in Beth Araba: ascendens ad lapidem
Boen filii Ruben. 7 et tendens usque ad terminos Debera de Valle Achor, contra
Aquilonem respiciens Galgala, quæ est ex adverso Ascensionis Adommim, ab
australi parte torrentis: transitque aquas, quæ vocantur Fons solis: et erunt exitus
eius ad Fontem rogel. 8 ascenditque per convallem filii Ennom ex latere Iebusæi
ad Meridiem, hæc est Ierusalem: et inde se erigens ad verticem montis, qui est
contra Geennom ad Occidentem in summitate Vallis Raphaim contra Aquilonem.
9 pertransitque a vertice montis usque ad fontem aquæ Nephtoa: et pervenit usque
ad vicos montis Ephron: inclinaturque in Baala, quæ est Cariathiarim, id est,
urbs silvarum. 10 et circuit de Baala contra Occidentem, usque ad montem Seir:
transitque iuxta latus montis Iarim ad Aquilonem in Cheslon: et descendit in
Bethsames, transitque in Thamna. 11 et pervenit contra Aquilonem partis Accaron
ex latere: inclinaturque Sechrona, et transit montem Baala: pervenitque in Iebneel,

6 [a]Nm 14, 24. — *11* [b]Sir 46, 11. — **15,** *1* [c]Nm 34, 3.

et magni maris contra occidentem fine concluditur. 12 hi sunt termini filiorum
Iuda per circuitum in cognationibus suis.
13 Caleb vero filio Iephone dedit partem in medio filiorum Iuda, sicut præce- Caleb partem suam
perat ei Dominus: Cariath Arbe patris Enac, ipsa est Hebron. 14 aDelevitque expugnat;
ex ea Caleb tres filios Enac, Sesai et Ahiman et Tholmai de stirpe Enac. 15 Atque
inde conscendens venit ad habitatores Dabir, quæ prius vocabatur Cariath Sepher,
id est, civitas litterarum. 16 Dixitque Caleb: Qui percusserit Cariath Sepher,
et ceperit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem. 17 Cepitque eam Othoniel
filius Cenez frater Caleb iunior: deditque ei Axam filiam suam uxorem. 18 Quæ,
cum pergerent simul, suasa est a viro suo ut peteret a patre suo agrum, suspiravitque
ut sedebat in asino. Cui Caleb: Quid habes, inquit? 19 At illa respondit: Da mihi
benedictionem: Terram australem et arentem dedisti mihi, iunge et irriguam.
Dedit itaque ei Caleb irriguum superius et inferius.
20 Hæc est possessio tribus filiorum Iuda per cognationes suas. 21 Erantque urbes Iudæ a Meridie,
civitates ab extremis partibus filiorum Iuda iuxta terminos Edom a Meridie:
Cabseel et Eder et Iagur, 22 et Cina et Dimona et Adada, 23 et Cades, et Asor,
et Iethnam, 24 Ziph et Telem et Baloth, 25 Asor nova et Carioth, Hesron, hæc
est Asor. 26 Amam, Sama, et Molada, 27 et Asergadda et Hassemon et Bethphelet,
28 et Hasersual et Bersabee et Baziothia 29 et Baala et Iim et Esem, 30 et Eltholad
et Cesil et Harma, 31 et Siceleg et Medemena et Sensenna, 32 Lebaoth et Selim
et Aen et Remon. omnes civitates vigintinovem, et villæ earum.
33 In campestribus vero: Estaol et Sarea et Asena, 34 et Zanoe et Ængannim urbes in campe-
et Taphua et Enaim, 35 et Ierimoth et Adullam, Socho et Azeca, 36 et Saraim stribus,
et Adithaim et Gedera et Gederothaim: urbes quattuordecim, et villæ earum.
37 Sanan et Hadassa et Magdalgad, 38 Delean et Masepha et Iecthel, 39 Lachis
et Bascath et Eglon, 40 Chebbon et Leheman et Cethlis 41 et Gideroth et Bethdagon
et Naama et Maceda: civitates sedecim, et villæ earum. 42 Labana et Ether et
Asan, 43 Iephtha et Esna et Nesib, 44 et Ceila et Achzib et Maresa: civitates
novem, et villæ earum. 45 Accaron cum vicis et villulis suis. 46 Ab Accaron usque
ad mare: omnia quæ vergunt ad Azotum et viculos eius. 47 Azotus cum vicis
et villulis suis. Gaza cum vicis et villulis suis, usque ad torrentem Ægypti, et mare
magnum terminus eius.
48 Et in monte: Samir et Iether et Socoth 49 et Danna et Cariathsenna, hæc urbes in monte,
est Dabir: 50 Anab et Istemo et Anim, 51 Gosen et Olon et Gilo: civitates undecim
et villæ earum. 52 Arab et Ruma et Esaan, 53 et Ianum et Beththaphua et Apheca,
54 Athmatha et Cariatharbe, hæc est Hebron, et Sior: civitates novem, et villæ
earum. 55 Maon et Carmel et Ziph et Iota, 56 Iezrael et Iucadam et Zanoe, 57 Accain
Gabaa et Thamna: civitates decem, et villæ earum. 58 Halhul, et Bessur, et Gedor,
59 Mareth, et Bethanoth, et Eltecon: civitates sex et villæ earum. 60 Cariathbaal,
hæc est Cariathiarim urbs silvarum, et Arebba: civitates duæ, et villæ earum.
61 In deserto Betharaba, Meddin, et Sachacha 62 et Nebsan, et civitas salis, urbes in deserto;
et Engaddi: civitates sex, et villæ earum.
63 Iebusæum autem habitatorem Ierusalem non potuerunt filii Iuda delere: Iebusæi in Ierusa-
habitavitque Iebusæus cum filiis Iuda in Ierusalem usque in præsentem diem. lem.

3. Sors filiorum Ioseph, 16, 1—17, 18.

16. 1 Cecidit quoque sors filiorum Ioseph ab Iordane contra Iericho et aquas Termini generales,
eius ab Oriente: solitudo quæ ascendit de Iericho ad montem Bethel: 2 et egreditur
de Bethel Luza: transitque terminum Archi, Atharoth. 3 et descendit ad Occi-
dentem iuxta terminum Iephleti, usque ad terminos Beth horon inferioris, et
Gazer: finiunturque regiones eius mari magno: 4 possederuntque filii Ioseph
Manasses et Ephraim.
5 Et factus est terminus filiorum Ephraim per cognationes suas: et possessio termini Ephraim,
eorum contra Orientem Ataroth addar usque Beth horon superiorem. 6 Egrediun-
turque confinia in mare: Machmethath vero Aquilonem respicit, et circuit terminos

14 aIdc 1, 20.

contra Orientem in Thanathselo: et pertransit ab Oriente Ianoe. [7] descenditque
de Ianoe in Ataroth et Naaratha: et pervenit in Iericho, egrediturque ad Iordanem.
[8] De Taphua pertransit contra mare in Vallem arundineti, suntque egressus eius
in mare salsissimum. hæc est possessio tribus filiorum Ephraim per familias suas.
[9] Urbesque separatæ sunt filiis Ephraim in medio possessionis filiorum Manasse,
et villæ earum. [10] Et non interfecerunt filii Ephraim Chananæum, qui habitabat
in Gazer: habitavitque Chananæus in medio Ephraim usque in diem hanc tributarius.

termini dimidiæ tribus Manasse;

17. [1] Cecidit autem sors tribui Manasse: (ipse enim est primogenitus Ioseph)
Machir primogenito Manasse patri Galaad, qui fuit vir pugnator, habuitque pos-
sessionem Galaad et Basan: [2] [a]et reliquis filiorum Manasse iuxta familias suas,
filiis Abiezer, et filiis Helec, et filiis Esriel, et filiis Sechem, et filiis Hepher, et
filiis Semida. isti sunt filii Manasse filii Ioseph, mares, per cognationes suas. [3] [b]Sal-
phaad vero filio Hepher filii Galaad filii Machir filii Manasse non erant filii, sed
solæ filiæ: quarum ista sunt nomina, Maala et Noa et Hegla et Melcha et Thersa.
[4] Veneruntque in conspectu Eleazari sacerdotis, et Iosue filii Nun, et principum
dicentes: Dominus præcepit per manum Moysi, ut daretur nobis possessio in medio
fratrum nostrorum. Deditque eis iuxta imperium Domini possessionem in medio
fratrum patris earum. [5] Et ceciderunt funiculi Manasse, decem, absque Terra
Galaad et Basan trans Iordanem. [6] Filiæ enim Manasse possederunt hereditatem
in medio filiorum eius. Terra autem Galaad cecidit in sortem filiorum Manasse
qui reliqui erant. [7] Fuitque terminus Manasse ab Aser, Machmethath quæ respicit
Sichem: et egreditur ad dextram iuxta habitatores Fontis Taphuæ. [8] Etenim
in sorte Manasse ceciderat Terra Taphuæ, quæ est iuxta terminos Manasse filiorum
Ephraim. [9] Descenditque terminus Vallis arundineti in meridiem torrentis civi-
tatum Ephraim, quæ in medio sunt urbium Manasse: terminus Manasse ab Aquilone
torrentis, et exitus eius pergit ad mare: [10] ita ut possessio Ephraim sit ab Austro,
et ab Aquilone Manasse, et utramque claudat mare, et coniungantur sibi in tribu
Aser ab Aquilone, et in tribu Issachar ab Oriente. [11] Fuitque hereditas Manasse
in Issachar et in Aser, Bethsan et viculi eius, et Ieblaam cum viculis suis, et habi-
tatores Dor cum oppidis suis, habitatores quoque Endor cum viculis suis: similiterque
habitatores Thenac cum viculis suis, et habitatores Mageddo cum viculis suis,
et tertia pars urbis Nopheth. [12] Nec potuerunt filii Manasse has civitates sub-
vertere, sed cœpit Chananæus habitare in terra sua. [13] Postquam autem con-
valuerunt filii Israel, subiecerunt Chananæos, et fecerunt sibi tributarios, nec
interfecerunt eos.

querela filiorum Ioseph.

[14] Locutique sunt filii Ioseph ad Iosue, et dixerunt: Quare dedisti mihi pos-
sessionem sortis et funiculi unius, cum sim tantæ multitudinis, et benedixerit
mihi Dominus? [15] Ad quos Iosue ait: Si populus multus es, ascende in silvam,
et succide tibi spatia in Terra Pherezæi et Raphaim: quia angusta est tibi possessio
montis Ephraim. [16] Cui responderunt filii Ioseph: Non poterimus ad montana
conscendere, cum ferreis curribus utantur Chananæi, qui habitant in terra campestri,
in qua sitæ sunt Bethsan cum viculis suis, et Iezrael mediam possidens vallem.
[17] Dixitque Iosue ad domum Ioseph, Ephraim et Manasse: Populus multus es,
et magnæ fortitudinis, non habebis sortem unam, [18] sed transibis ad montem,
et succides tibi, atque purgabis ad habitandum spatia: et poteris ultra procedere
cum subverteris Chananæum, quem dicis ferreos habere currus, et esse fortis-
simum.

4. Descriptio terræ reliquæ, 18, 1—10.

Ab Iosue præcipitur,

18. [1] Congregatique sunt omnes filii Israel in Silo, ibique fixerunt taber-
naculum testimonii, et fuit eis Terra subiecta. [2] Remanserant autem filiorum
Israel septem tribus, quæ necdum acceperant possessiones suas. [3] Ad quos Iosue
ait: Usquequo marcetis ignavia, et non intratis ad possidendam Terram, quam
Dominus Deus patrum vestrorum dedit vobis? [4] Eligite de singulis tribubus
ternos viros, ut mittam eos, et pergant atque circumeant Terram, et describant

17, *2* [a]Nm 26, 30. — *3* [b]Nm 27, 1; 36, 11.

eam iuxta numerum uniuscuiusque multitudinis: referantque ad me quod de-
scripserint. 5 Dividite vobis Terram in septem partes: Iudas sit in terminis suis
ab australi plaga, et domus Ioseph ab Aquilone. 6 mediam inter hos Terram in
septem partes describite: et huc venietis ad me, ut coram Domino Deo vestro
mittam vobis hic sortem: 7 quia non est inter vos pars Levitarum, sed sacerdotium
Domini est eorum hereditas. Gad autem et Ruben, et dimidia tribus Manasse iam
acceperant possessiones suas trans Iordanem ad Orientalem plagam: quas dedit
eis Moyses famulus Domini.

8 Cumque surrexissent viri, ut pergerent ad describendam terram, præcepit a viris electis
eis Iosue, dicens: Circuite Terram, et describite eam, ac revertimini ad me: ut peragitur.
hic coram Domino, in Silo mittam vobis sortem. 9 Itaque perrexerunt: et lustrantes
eam, in septem partes diviserunt, scribentes in volumine. Reversique sunt ad
Iosue in castra Silo. 10 Qui misit sortes coram Domino in Silo, divisitque Terram
filiis Israel in septem partes.

5. Sors filiorum Beniamin, 18, 11—28.

11 Et ascendit sors prima filiorum Beniamin per familias suas, ut possiderent Termini eius
Terram inter filios Iuda et filios Ioseph. 12 Fuitque terminus eorum contra Aqui-
lonem a Iordane: pergens iuxta latus Iericho septentrionalis plagæ, et inde contra
Occidentem ad montana conscendens, et perveniens ad solitudinem Bethaven,
13 atque pertransiens iuxta [a]Luzam ad Meridiem, ipsa est Bethel: descenditque
in Ataroth addar in montem, qui est ad Meridiem Beth horon inferioris: 14 Et
inclinatur circuiens contra mare ad Meridiem montis qui respicit Beth horon contra
Africum: suntque exitus eius in Cariath baal, quæ vocatur et Cariathiarim, urbem
filiorum Iuda. hæc est plaga contra mare, ad Occidentem. 15 A Meridie autem
ex parte Cariathiarim egreditur terminus contra mare, et pervenit usque ad fon-
tem aquarum Nephtoa. 16 Descenditque in partem montis, qui respicit Val-
lem filiorum Ennom: et est contra septentrionalem plagam in extrema parte Vallis
Raphaim. Descenditque in Geennom (id est, Vallem Ennom) iuxta latus Iebusæi
ad Austrum: et pervenit ad Fontem rogel, 17 transiens ad Aquilonem, et egrediens
ad Ensemes, id est fontem solis: 18 et pertransit usque ad tumulos, qui sunt e re-
gione Ascensus Adommim: descenditque ad Abenboen, id est, lapidem Boen filii
Ruben: et pertransit ex latere Aquilonis ad campestria: descenditque in planitiem,
19 et prætergreditur contra Aquilonem Beth hagla: suntque exitus eius contra
linguam maris salsissimi ab Aquilone in fine Iordanis ad australem plagam: 20 qui
est terminus illius ab Oriente. hæc est possessio filiorum Beniamin per terminos
suos in circuitu, et familias suas.

21 Fueruntque civitates eius, Iericho et Beth hagla et Vallis Casis, 22 Beth atque urbes.
Araba et Samaraim et Bethel 23 et Avim et Aphara et Ophera, 24 Villa Emona
et Ophni et Gabee: civitates duodecim, et villæ earum. 25 Gabaon et Rama et
Beroth, 26 et Mesphe et Caphara, et Amosa 27 et Recem, Iarephel et Tharela,
28 et Sela, Eleph, et Iebus, quæ est Ierusalem, Gabaath et Cariath: civitates quat-
tuordecim, et villæ earum. Hæc est possessio filiorum Beniamin iuxta familias
suas.

6. Sortes tribuum reliquarum, 19, 1—51.

19. 1 Et egressa est sors secunda filiorum Simeon per cognationes suas: Filiorum Simeon.
fuitque hereditas 2 eorum in medio possessionis filiorum Iuda: Bersabee et Sabee
et Molada 3 et Hasersual, Bala et Asem 4 et Eltholad, Bethul et Harma 5 et
Siceleg et Bethmarchaboth et Hasersusa 6 et Bethlebaoth et Sarohen: civitates
tredecim, et villæ earum. 7 Ain et Remmon et Athar et Asan: civitates quattuor,
et villæ earum: 8 omnes viculi per circuitum urbium istarum usque ad Baalath
Beer Ramath contra australem plagam. Hæc est hereditas filiorum Simeon iuxta
cognationes suas, 9 in possessione et funiculo filiorum Iuda: quia maior erat.
et idcirco filii Simeon possederunt in medio hereditatis eorum.

18, *13* [a]Gn 28, 19.

filiorum Zabulon, [10] Ceciditque sors tertia filiorum Zabulon per cognationes suas: et factus
est terminus possessionis eorum usque Sarid. [11] Ascenditque de Mari et Merala,
et pervenit in Debbaseth, usque ad torrentem qui est contra Ieconam. [12] Et rever-
titur de Sared contra Orientem in fines Ceseleththabor: et egreditur ad Dabereth,
ascenditque contra Iaphie. [13] Et inde pertransit usque ad orientalem plagam
Gethhepher et Thacasin: et egreditur in Remmon, Amthar et Noa. [14] Et circuit ad
Aquilonem Hanathon: suntque egressus eius Vallis Iephtahel, [15] et Cateth et Naalol
et Semeron et Ierala et Bethlehem: civitates duodecim, et villæ earum. [16] Hæc
est hereditas tribus filiorum Zabulon per cognationes suas, urbes et viculi earum.
filiorum Issachar, [17] Issachar egressa est sors quarta per cognationes suas. [18] fuitque eius hereditas
Iezrael et Casaloth et Sunem [19] et Hapharaim et Seon, et Anaharath [20] et Rab-
both et Cesion, Abes, [21] et Rameth, et Engannim, et Enhadda et Bethpheses.
[22] Et pervenit terminus eius usque Thabor et Sehesima et Bethsames: eruntque
exitus eius Iordanis: civitates sedecim, et villæ earum. [23] Hæc est possessio filiorum
Issachar per cognationes suas, urbes, et viculi earum.
filiorum Aser, [24] Ceciditque sors quinta tribui filiorum Aser per cognationes suas: [25] fuitque
terminus eorum Halcath et Chali et Beten et Axaph [26] et Elmelech et Amaad
et Messal: et pervenit usque ad Carmelum maris et Sihor et Labanath. [27] Ac
revertitur contra orientem Bethdagon: et pertransit usque Zabulon et Vallem
Iephthael contra Aquilonem in Bethemec et Nehiel. Egrediturque ad lævam Cabul,
[28] et Abran et Rohob et Hamon et Cana, usque ad Sidonem magnam. [29] reverti-
turque in Horma usque ad civitatem munitissimam Tyrum, et usque Hosa: erunt-
que exitus eius in mare de funiculo Achziba: [30] et Amma et Aphec et Rohob.
civitates vigintiduæ, et villæ earum. [31] Hæc est possessio filiorum Aser per co-
gnationes suas, urbesque et viculi earum.
filiorum Nephthali, [32] Filiorum Nephthali sexta sors cecidit per familias suas: [33] et cœpit terminus
de Heleph et Elon in Saananim, et Adami, quæ est Neceb, et Iebnael usque Lecum:
et egressus eorum usque ad Iordanem: [34] revertiturque terminus contra Occidentem in
Azanotthabor, atque inde egreditur in Hucuca, et pertransit in Zabulon contra Meri-
diem, et in Aser contra Occidentem, et in Iuda ad Iordanem contra ortum solis.
[35] civitates munitissimæ, Assedim, Ser, et Emath, et Reccath et Cenereth, [36] et
Edema et Arama, Asor [37] et Cedes et Edrai, Enhasor [38] et Ieron et Magdalel, Horem
et Bethanath et Bethsames: civitates decem et novem, et villæ earum. [39] Hæc
est possessio tribus filiorum Nephthali per cognationes suas, urbes et viculi earum.
filiorum Dan; [40] Tribui filiorum Dan per familias suas egressa est sors septima: [41] et fuit
terminus possessionis eius Saraa et Esthaol, et Hirsemes, id est civitas solis. [42] Sele-
bin et Aialon et Iethela, [43] Elon et Themna et Acron, [44] Elthece, Gebbethon
et Balaath, [45] et Iud et Bane et Barach et Gethremmon: [46] et Meiarcon et Arecon,
cum termino qui respicit Ioppen, [47] et ipso fine concluditur. Ascenderuntque
filii Dan, et pugnaverunt contra Lesem, ceperuntque eam: et percusserunt eam
in ore gladii, et possederunt, et habitaverunt in ea, vocantes nomen eius Lesem
Dan, ex nomine Dan patris sui. [48] Hæc est possessio tribus filiorum Dan, per
cognationes suas, urbes et viculi earum.
possessio Iosue; [49] Cumque complesset sorte dividere Terram singulis per tribus suas, dederunt
filii Israel possessionem Iosue filio Nun in medio sui, [50] iuxta præceptum Domini,
urbem quam postulavit, Thamnath Saraa in monte Ephraim: et ædificavit civi-
tatem, habitavitque in ea.
conclusio. [51] Hæ sunt possessiones, quas sorte diviserunt Eleazar sacerdos, et Iosue
filius Nun, et principes familiarum, ac tribuum filiorum Israel in Silo, coram
Domino ad ostium tabernaculi testimonii, partitique sunt Terram.

7. Separatio urbium fugitivorum, 20, 1—9.

Iussum Domini **20.** [1] Et locutus est Dominus ad Iosue, dicens: Loquere filiis Israel, et dic
eis: [2] Separate urbes fugitivorum, [a]de quibus locutus sum ad vos per manum

20, 2 [a]Nm 35, 10; Dt 19, 2.

Moysi; 3 ut confugiat ad eas quicumque animam percusserit nescius: et possit
evadere iram proximi, qui ultor est sanguinis: 4 cum ad unam harum confugerit
civitatum, stabit ante portam civitatis, et loquetur senioribus urbis illius ea, quæ
se comprobent innocentem: sicque suscipient eum, et dabunt ei locum ad habi-
tandum. 5 Cumque ultor sanguinis eum fuerit persecutus, non tradent in manus
eius: quia ignorans percussit proximum eius, nec ante biduum, triduumve eius
probatur inimicus. 6 Et habitabit in civitate illa, donec stet ante iudicium causam
reddens facti sui, et moriatur sacerdos magnus, qui fuerit in illo tempore: tunc
revertetur homicida, et ingredietur civitatem et domum suam de qua fugerat.
7 Decreveruntque Cedes in Galilæa montis Nephthali, et Sichem in monte perficitur.
Ephraim, et Cariatharbe, ipsa est Hebron in monte Iuda. 8 Et trans Iordanem
contra Orientalem plagam Iericho, [a]statuerunt Bosor, quæ sita est in campestri
solitudine de tribu Ruben, et Ramoth in Galaad de tribu Gad, et Gaulon in Basan
de tribu Manasse. 9 Hæ civitates constitutæ sunt cunctis filiis Israel, et advenis,
qui habitabant inter eos: ut fugeret ad eas qui animam nescius percussisset, et
non moreretur in manu proximi, effusum sanguinem vindicare cupientis, donec
staret ante populum expositurus causam suam.

8. Separatio urbium Levitarum, 21, 1—43.

21. 1 Accesseruntque principes familiarum Levi ad Eleazarum sacerdotem, Petitio Levitarum;
et Iosue filium Nun, et ad duces cognationum per singulas tribus filiorum Israel:
2 locutique sunt ad eos in Silo Terræ Chanaan, atque dixerunt: [b]Dominus præcepit
per manum Moysi, ut darentur nobis urbes ad habitandum, et suburbana earum
ad alenda iumenta.
3 Dederuntque filii Israel de possessionibus suis iuxta imperium Domini, numerus urbium;
civitates et suburbana earum. 4 Egressaque est sors in familiam Caath filiorum
Aaron sacerdotis de tribubus Iuda, et Simeon, et Beniamin, civitates tredecim:
5 Et reliquis filiorum Caath, id est Levitis, qui superfuerant de tribubus Ephraim,
et Dan, et dimidia tribu Manasse, civitates decem. 6 Porro filiis Gerson egressa
est sors, ut acciperent de tribubus Issachar et Aser et Nephthali, dimidiaque tribu
Manasse in Basan civitates numero tredecim. 7 Et filiis Merari per cognationes
suas de tribubus Ruben et Gad et Zabulon urbes duodecim. 8 Dederuntque filii
Israel Levitis civitates et suburbana earum, sicut præcepit Dominus per manum
Moysi, singulis sorte tribuentes.
9 De tribubus filiorum Iuda et Simeon dedit Iosue civitates: [c]quarum ista urbes filiorum
sunt nomina, 10 filiis Aaron per familias Caath Levitici generis (prima enim sors Aaron,
illis egressa est) 11 Cariatharbe patris Enac, quæ vocatur Hebron, in monte Iuda,
et suburbana eius per circuitum. 12 [d]Agros vero, et villas eius dederat Caleb filio
Iephone ad possidendum. 13 Dedit ergo filiis Aaron sacerdotis Hebron confugii
civitatem, ac suburbana eius: et Lobnam cum suburbanis suis: 14 et Iether, et
Estemo, 15 et Holon, et Dabir, 16 et Ain, et Ieta, et Bethsames, cum suburbanis
suis: civitates novem de tribubus, ut dictum est, duabus. 17 De tribu autem
filiorum Beniamin, Gabaon, et Gabae, 18 et Anathoth et Almon, cum suburbanis
suis: civitates quattuor. 19 Omnes simul civitates filiorum Aaron sacerdotis,
tredecim, cum suburbanis suis.
20 Reliquis vero per familias filiorum Caath Levitici generis hæc est data reliquorum filiorum
possessio. 21 De tribu Ephraim urbes confugii, Sichem cum suburbanis suis in Caath.
monte Ephraim, et Gazer 22 et Cibsaim et Beth horon, cum suburbanis suis, civi-
tates quattuor. 23 De tribu quoque Dan, Eltheco et Gabathon, 24 et Aialon et
Gethremmon, cum suburbanis suis, civitates quattuor. 25 Porro de dimidia tribu
Manasse, Thanach et Gethremmon, cum suburbanis suis civitates duæ. 26 Omnes
civitates decem, et suburbana earum, datæ sunt filiis Caath inferioris gradus.
27 Filiis quoque Gerson Levitici generis dedit de dimidia tribu Manasse confugii filiorum Gerson.
civitates, Gaulon in Basan, et Bosram, cum suburbanis suis, civitates duas. 28 Porro

8 [a]Dt 4, 43. — **21,** *2* [b]Nm 35, 2. — *9* [c]1 Par 6, 55. — *12* [d]Sup 14, 14.

de tribu Issachar, Cesion, et Dabereth, 29 et Iaramoth, et Engannim, cum suburbanis suis, civitates quattuor. 30 De tribu autem Aser, Masal et Abdon, 31 et Helcath, et Rohob, cum suburbanis suis, civitates quattuor. 32 De tribu quoque Nephthali civitates confugii, Cedes in Galilæa, et Hammoth Dor, et Carthan, cum suburbanis suis, civitates tres. 33 Omnes urbes familiarum Gerson, tredecim, cum suburbanis suis.

filiorum Merari;

34 Filiis autem Merari Levitis inferioris gradus per familias suas data est de tribu Zabulon, Iecnam et Cartha 35 et Damna et Naalol, civitates quattuor cum suburbanis suis. 36 De tribu Ruben ultra Iordanem contra Iericho civitates refugii, Bosor in solitudine, Misor et Iaser et Iethson et Mephaath, civitates quattuor cum suburbanis suis. 37 De tribu Gad civitates confugii, Ramoth in Galaad, et Manaim et Hesebon et Iazer, civitates quattuor cum suburbanis suis. 38 Omnes urbes filiorum Merari per familias et cognationes suas, duodecim. 39 Itaque civitates universæ Levitarum in medio possessionis filiorum Israel fuerunt quadraginta octo 40 cum suburbanis suis, singulæ per familias distributæ.

conclusio.

41 Deditque Dominus Deus Israeli omnem Terram, quam traditurum se patribus eorum iuraverat: et possederunt illam, atque habitaverunt in ea. 42 Dataque est ab eo pax in omnes per circuitum nationes: nullusque eis hostium resistere ausus est, sed cuncti in eorum ditionem redacti sunt. 43 Ne unum quidem verbum, quod illis præstiturum se esse promiserat, irritum fuit, sed rebus expleta sunt omnia.

III. Confirmatio divisionis factæ, 22, 1—34.

Ruben et Gad et dimidia Manasse dimittuntur.

22. 1 Eodem tempore vocavit Iosue Rubenitas, et Gaditas, et dimidiam tribum Manasse, 2 dixitque ad eos: Fecistis omnia quæ præcepit vobis Moyses famulus Domini: mihi quoque in omnibus obedistis, 3 nec reliquistis fratres vestros longo tempore, usque in præsentem diem, custodientes imperium Domini Dei vestri. 4 Quia igitur dedit Dominus Deus vester fratribus vestris quietem et pacem, sicut pollicitus est: revertimini, et ite in tabernacula vestra, et in terram possessionis, [a]quam tradidit vobis Moyses famulus Domini trans Iordanem: 5 ita dumtaxat, ut custodiatis attente, et opere compleatis mandatum et legem quam præcepit vobis Moyses famulus Domini, ut diligatis Dominum Deum vestrum, et ambuletis in omnibus viis eius, et observetis mandata illius, adhæreatisque ei, ac serviatis in omni corde, et in omni anima vestra. 6 Benedixitque eis Iosue, et dimisit eos. Qui reversi sunt in tabernacula sua. 7 Dimidiæ autem tribui Manasse possessionem Moyses dederat in Basan: et idcirco mediæ, quæ superfuit, dedit Iosue sortem inter ceteros fratres suos trans Iordanem ad Occidentalem plagam. Cumque dimitteret eos in tabernacula sua, et benedixisset eis, 8 dixit ad eos: In multa substantia atque divitiis revertimini ad sedes vestras, cum argento et auro, ære ac ferro, et veste multiplici: dividite prædam hostium cum fratribus vestris.

revertentes altare ædificant,

9 Reversique sunt, et abierunt filii Ruben, et filii Gad, et dimidia tribus Manasse, a filiis Israel de Silo, quæ sita est in Chanaan, ut intrarent Galaad Terram possessionis suæ, quam obtinuerant iuxta imperium Domini in manu Moysi. 10 Cumque venissent ad tumulos Iordanis in Terram Chanaan, ædificaverunt iuxta Iordanem altare infinitæ magnitudinis.

ideo impugnandi

11 Quod cum audissent filii Israel, et ad eos certi nuncii detulissent ædificasse filios Ruben, et Gad, et dimidiæ tribus Manasse altare in Terra Chanaan, super Iordanis tumulos, contra filios Israel: 12 convenerunt omnes in Silo, ut ascenderent, et dimicarent contra eos.

prius per legatos invitantur, ut in Chanaan maneant;

13 Et interim miserunt ad illos in Terram Galaad Phinees filium Eleazari sacerdotis, 14 et decem principes cum eo, singulos de singulis tribubus. 15 Qui venerunt ad filios Ruben, et Gad, et dimidiæ tribus Manasse in Terram Galaad, dixeruntque ad eos: 16 Hæc mandat omnis populus Domini: Quæ est ista transgressio? Cur reliquistis Dominum Deum Israel, ædificantes altare sacrilegum, et a cultu illius recedentes? 17 An parum vobis est [b]quod peccastis in Beelphegor,

22, *4* [a]Nm 32, 33; Sup 13, 8. — *17* [b]Nm 25, 3; Dt 4, 3.

et usque in præsentem diem macula huius sceleris in nobis permanet? multique
de populo corruerunt. [18] Et vos hodie reliquistis Dominum, et cras in universum
Israel ira eius desæviet. [19] Quod si putatis immundam esse terram possessionis
vestræ, transite ad Terram, in qua tabernaculum Domini est, et habitate inter
nos: tantum ut a Domino, et a nostro consortio non recedatis, ædificato altari
præter altare Domini Dei nostri. [20] [a]Nonne Achan filius Zare præteriit mandatum
Domini, et super omnem populum Israel ira eius incubuit? Et ille erat unus homo,
atque utinam solus periisset in scelere suo.

[21] Responderuntque filii Ruben et Gad, et dimidia tribus Manasse principibus *at declarata significatione*
legationis Israel: [22] Fortissimus Deus Dominus, Fortissimus Deus Dominus, ipse *altaris*
novit, et Israel simul intelliget: si prævaricationis animo, hoc altare construximus,
non custodiat nos, sed puniat nos in præsenti: [23] et si ea mente fecimus ut holo-
causta, et sacrificium, et pacificas victimas super eo imponeremus, ipse quærat
et iudicet: [24] et non ea magis cogitatione atque tractatu, ut diceremus: Cras
dicent filii vestri filiis nostris: Quid vobis et Domino Deo Israel? [25] terminum
posuit Dominus inter nos et vos, o filii Ruben, et filii Gad, Iordanem fluvium:
et idcirco partem non habetis in Domino. Et per hanc occasionem avertent filii
vestri filios nostros a timore Domini. Putavimus itaque melius, [26] et diximus:
Extruamus nobis altare, non in holocausta, neque ad victimas offerendas, [27] sed
in testimonium inter nos et vos, et sobolem nostram vestramque progeniem, ut
serviamus Domino, et iuris nostri sit offerre et holocausta, et victimas, et pacificas
hostias: et nequaquam dicant cras filii vestri filiis nostris: Non est vobis pars
in Domino. [28] Quod si voluerint dicere, respondebunt eis: Ecce altare Domini,
quod fecerunt patres nostri, non in holocausta, neque in sacrificium, sed in testi-
monium nostrum ac vestrum. [29] Absit a nobis hoc scelus ut recedamus a Do-
mino, et eius vestigia relinquamus extructo altari ad holocausta, et sacrificia,
et victimas offerendas, præter altare Domini Dei nostri, quod extructum est ante
tabernaculum eius.

[30] Quibus auditis, Phinees sacerdos, et principes legationis Israel, qui erant *legati placantur,*
cum eo, placati sunt: et verba filiorum Ruben, et Gad, et dimidiæ tribus Manasse,
libentissime susceperunt. [31] Dixitque Phinees filius Eleazari sacerdos ad eos:
Nunc scimus quod nobiscum sit Dominus, quoniam alieni estis a prævaricatione
hac, et liberastis filios Israel de manu Domini.

[32] Reversusque est cum principibus a filiis Ruben et Gad de Terra Galaad, *terra orientalis*
finium Chanaan ad filios Israel, et retulit eis. [33] Placuitque sermo cunctis audien- *non deletur,*
tibus. Et laudaverunt Deum filii Israel, et nequaquam ultra dixerunt, ut ascenderent
contra eos, atque pugnarent, et delerent Terram possessionis eorum.

[34] Vocaveruntque filii Ruben, et filii Gad altare, quod extruxerant, Testi- *altari nomen imponitur,*
monium nostrum, quod Dominus ipse sit Deus.

APPENDIX.

Ultima gesta Iosue, 23, 1—24, 33.

1. Suprema exhortatio eius, 23, 1—16.

23. [1] Evoluto autem multo tempore, postquam pacem dederat Dominus *Domino adhæreant*
Israeli, subiectis in gyro nationibus universis, et Iosue iam longævo, et persenilis
ætatis: [2] vocavit Iosue omnem Israelem, maioresque natu, et principes ac duces,
et magistros, dixitque ad eos: Ego senui, et progressioris ætatis sum: [3] vosque
cernitis omnia, quæ fecerit Dominus Deus vester cunctis per circuitum nationibus,
quo modo pro vobis ipse pugnaverit: [4] et nunc quia vobis sorte divisit omnem
Terram, ab Orientali parte Iordanis usque ad mare magnum, multæque adhuc
supersunt nationes: [5] Dominus Deus vester disperdet eas et auferet a facie vestra,
et possidebitis Terram, sicut vobis pollicitus est. [6] tantum confortamini, et estote
soliciti, ut custodiatis cuncta quæ scripta sunt in volumine legis Moysi: et non

20 [a]Sup 7, 1.

declinetis ab eis neque ad dexteram neque ad sinistram: [7] ne postquam intraveritis
ad Gentes, quæ inter vos futuræ sunt, iuretis in nomine deorum earum, et serviatis
eis, et adoretis illos: [8] sed adhæreatis Domino Deo vestro: quod fecistis usque
in diem hanc.

ob bona et mala prædicta.

[9] Et tunc auferet Dominus Deus in conspectu vestro gentes magnas et ro-
bustissimas, et nullus vobis resistere poterit. [10] Unus e vobis persequetur hostium
mille viros: quia Dominus Deus vester pro vobis ipse pugnabit, sicut pollicitus est.
[11] Hoc tantum diligentissime præcavete, ut diligatis Dominum Deum vestrum.
[12] Quod si volueritis gentium harum, quæ inter vos habitant, erroribus adhærere,
et cum eis miscere connubia, atque amicitias copulare: [13] iam nunc scitote quod
Dominus Deus vester non eas deleat ante faciem vestram, sed sint vobis in fo-
veam ac laqueum, et offendiculum ex latere vestro, et sudes in oculis vestris, donec
vos auferat atque disperdat de Terra hac optima, quam tradidit vobis. [14] [a]En
ego hodie ingredior viam universæ terræ, et toto animo cognoscetis quod de omnibus
verbis, quæ se Dominus præstiturum vobis esse pollicitus est, unum non præterierit
incassum. [15] Sicut ergo implevit opere quod promisit, et prospera cuncta venerunt:
sic adducet super vos quidquid malorum comminatus est, donec vos auferat atque
disperdat de Terra hac optima, quam tradidit vobis, [16] eo quod præterieritis
pactum Domini Dei vestri, quod pepigit vobiscum, et servieritis diis alienis, et
adoraveritis eos: cito atque velociter consurget in vos furor Domini, et auferemini
ab hac Terra optima, quam tradidit vobis.

2. Renovatio fœderis in Sichem, 24, 1—28.

Iosue beneficia Dei commemorat

24. [1] Congregavitque Iosue omnes tribus Israel in Sichem, et vocavit maiores
natu, ac principes, et iudices, et magistros: steteruntque in conspectu Domini:
[2] et ad populum sic locutus est: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Trans fluvium
habitaverunt patres vestri ab initio, [b]Thare pater Abraham, et Nachor: serviérunt-
que diis alienis. [3] Tuli ergo patrem vestrum Abraham de Mesopotamiæ finibus:
et adduxi eum in Terram Chanaan: multiplicavique semen eius, [4] [c]et dedi ei
Isaac: [d]Illique rursum dedi Iacob et Esau. [e]E quibus, Esau dedi montem Seir ad
possidendum: [f]Iacob vero, et filii eius descenderunt in Ægyptum. [5] [g]Misique
Moysen et Aaron, et percussi Ægyptum multis signis atque portentis. [6] Eduxique
vos et patres vestros de Ægypto, et venistis ad mare: persecutique sunt [h]Ægyptii
patres vestros cum curribus et equitatu, usque ad Mare rubrum. [7] Clamaverunt
autem ad Dominum filii Israel: qui posuit tenebras inter vos et Ægyptios, et
adduxit super eos mare, et operuit eos. Viderunt oculi vestri cuncta quæ in Ægypto
fecerim, et habitastis in solitudine multo tempore: [8] et introduxi vos in Terram
Amorrhæi, qui habitabat trans Iordanem. [i]Cumque pugnarent contra vos, tradidi
eos in manus vestras, et possedistis Terram eorum, atque interfecistis eos. [9] Sur-
rexit autem Balac filius Sephor rex Moab, et pugnavit contra Israelem. [k]Misitque
et vocavit Balaam filium Beor, ut malediceret vobis: [10] et ego nolui audire eum,
sed econtrario per illum benedixi vobis, et liberavi vos de manu eius. [11] [l]Trans-
istisque Iordanem, et venistis ad Iericho. Pugnaveruntque contra vos viri civitatis
eius, Amorrhæus, et Pherezæus, et Chananæus, et Hethæus, et Gergesæus, et Hevæus,
et Iebusæus: et tradidi illos in manus vestras. [12] [m]Misique ante vos crabrones:
et eieci eos de locis suis, duos reges Amorrhæorum, non in gladio nec in arcu tuo.
[13] Dedique vobis Terram, in qua non laborastis, et urbes quas non ædificastis, ut
habitaretis in eis: vineas et oliveta, quæ non plantastis.

ac populo optionem dat,

[14] [n]Nunc ergo timete Dominum, et servite ei perfecto corde atque verissimo:
et auferte deos, quibus servierunt patres vestri in Mesopotamia et in Ægypto,
ac servite Domino. [15] Sin autem malum vobis videtur ut Domino serviatis, optio
vobis datur: eligite hodie quod placet, cui servire potissimum debeatis, utrum

23, *14* [a]3 Rg 2, 2. — **24,** *2* [b]Gn 11, 26. — *4* [c]Gn 21, 2. — [d]Gn 25, 26. — [e]Gn 36, 8. — [f]Gn 46, 6. — *5* [g]Ex 3, 10; 12, 37. — *6* [h]Ex 14, 9. — *8* [i]Nm 21, 24. — *9* [k]Nm 22, 5. — *11* [l]Sup 3, 14; 6, 1; 11, 3. — *12* [m]Ex 23, 28; Dt 7, 20; Sup 11, 20. — *14* [n]1 Sm 7, 3; Tob 14, 10.

diis, quibus servierunt patres vestri in Mesopotamia, an diis Amorrhæorum, in
quorum Terra habitatis: ego autem et domus mea serviemus Domino.

[16] Responditque populus, et ait: Absit a nobis ut relinquamus Dominum, qui
et serviamus diis alienis. [17] Dominus Deus noster ipse eduxit nos, et patres nostros Dominum Deum eligit,
de Terra Ægypti, de domo servitutis: fecitque videntibus nobis signa ingentia,
et custodivit nos in omni via, per quam ambulavimus, et in cunctis populis, per
quos transivimus. [18] Et eiecit universas gentes, Amorrhæum habitatorem Terræ,
quam nos intravimus. Serviemus igitur Domino, quia ipse est Deus noster. [19] Dixit-
que Iosue ad populum: Non poteritis servire Domino: Deus enim sanctus, et fortis
æmulator est, nec ignoscet sceleribus vestris atque peccatis. [20] Si dimiseritis Do-
minum, et servieritis diis alienis, convertet se, et affliget vos, atque subvertet
postquam vobis præstiterit bona. [21] Dixitque populus ad Iosue: Nequaquam
ita ut loqueris, erit, sed Domino serviemus. [22] Et Iosue ad populum, Testes, inquit,
vos estis, quia ipsi elegeritis vobis Dominum ut serviatis ei. Responderuntque:
Testes. [23] Nunc ergo, ait, auferte deos alienos de medio vestri, et inclinate corda
vestra ad Dominum Deum Israel. [24] Dixitque populus ad Iosue: Domino Deo
nostro serviemus, et obedientes erimus præceptis eius.

[25] Percussit ergo Iosue in die illo fœdus, et proposuit populo præcepta atque ideoque fœdus
iudicia in Sichem. [26] Scripsit quoque omnia verba hæc in volumine legis Domini: percutitur.
et tulit lapidem pergrandem, posuitque eum subter quercum, quæ erat in Sanctuario
Domini: [27] et dixit ad omnem populum: En lapis iste erit vobis in testimonium
quod audierit omnia verba Domini, quæ locutus est vobis: ne forte postea negare
velitis, et mentiri Domino Deo vestro. [28] Dimisitque populum, singulos in pos-
sessionem suam.

3. Mors et sepultura eius, 24, 29—33.

[29] Et post hæc mortuus est Iosue filius Nun servus Domini, centum et decem Extrema
annorum: [30] sepelieruntque eum in finibus possessionis suæ in Thamnathsare, Iosue;
quæ est sita in monte Ephraim, a Septentrionali parte montis Gaas.

[31] Servivitque Israel Domino cunctis diebus Iosue et seniorum, qui longo bonitas
vixerunt tempore post Iosue, et qui noverunt omnia opera Domini quæ fecerat populi,
in Israel.

[32] [a]Ossa quoque Ioseph, quæ tulerant filii Israel de Ægypto, sepelierunt in ossa
Sichem, in parte agri, [b]quem emerat Iacob a filiis Hemor patris Sichem, centum Ioseph,
novellis ovibus, et fuit in possessionem filiorum Ioseph.

[33] Eleazar quoque filius Aaron mortuus est: et sepelierunt eum in Gabaath mors Elea-
Phinees filii eius, quæ data est ei in monte Ephraim. zari.

---

32 [a]Gn 50, 24; Ex 13, 19. — [b]Gn 33, 19.

LIBER IUDICUM,

HEBRAICE SOPHETIM.

Notæ præmissæ, 1, 1—3, 6.

1. De expugnatione sortium occidentalium, 1, 1—2, 5.

Iudæ et Simeonis, **1.** [1] Post mortem Iosue consuluerunt filii Israel Dominum, dicentes: Quis
ascendet ante nos contra Chananæum, et erit dux belli? [2] Dixitque Dominus:
Iudas ascendet: ecce tradidi Terram in manus eius. [3] Et ait Iudas Simeoni fratri
suo: Ascende mecum in sortem meam, et pugna contra Chananæum, ut et ego
pergam tecum in sortem tuam. Et abiit cum eo Simeon. [4] Ascenditque Iudas,
et tradidit Dominus Chananæum, ac Pherezæum in manus eorum: et percus-
serunt in Bezec decem millia virorum. [5] Inveneruntque Adonibezec in Bezec,
et pugnaverunt contra eum, ac percusserunt Chananæum, et Pherezæum. [6] Fugit
autem Adonibezec: quem persecuti comprehenderunt, cæsis summitatibus manuum
eius ac pedum. [7] Dixitque Adonibezec: Septuaginta reges amputatis manuum
ac pedum summitatibus colligebant sub mensa mea ciborum reliquias: sicut feci,
ita reddidit mihi Deus. Adduxeruntque eum in Ierusalem, et ibi mortuus est.
[8] Oppugnantes ergo filii Iuda Ierusalem, ceperunt eam, et percusserunt in ore
gladii, tradentes cunctam incendio civitatem. [9] Et postea descendentes pugnaverunt
contra Chananæum, qui habitabat in montanis, et ad meridiem, et in campestribus.
[10] [a]Pergensque Iudas contra Chananæum, qui habitabat in Hebron, (cuius nomen
fuit antiquitus Cariatharbe) percussit Sesai, et Ahiman, et Tholmai: [11] atque
inde profectus abiit ad habitatores Dabir, cuius nomen vetus erat Cariath Sepher,
id est, civitas litterarum. [12] Dixitque Caleb: Qui percusserit Cariath Sepher,
et vastaverit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem. [13] Cumque cepisset eam
Othoniel filius Cenez frater Caleb minor, dedit ei Axam filiam suam coniugem.
[14] Quam pergentem in itinere monuit vir suus ut peteret a patre suo agrum. Quæ
cum suspirasset sedens in asino, dixit ei Caleb: Quid habes? [15] At illa respondit:
Da mihi benedictionem, quia terram arentem dedisti mihi: da et irriguam aquis.
Dedit ergo ei Caleb irriguum superius, et irriguum inferius. [16] Filii autem Cinæi
cognati Moysi ascenderunt de civitate palmarum, cum filiis Iuda in desertum
sortis eius, quod est ad meridiem Arad, et habitaverunt cum eo. [17] Abiit autem
Iudas cum Simeone fratre suo, et percusserunt simul Chananæum qui habitabat
in Sephaath, et interfecerunt eum. Vocatumque est nomen urbis, Horma, id est,
anathema. [18] Cepitque Iudas Gazam cum finibus suis, et Ascalonem, atque Ac-
caron cum terminis suis. [19] Fuitque Dominus cum Iuda, et montana posse-
dit: nec potuit delere habitatores vallis, quia falcatis curribus abundabant. [20] De-
deruntque Caleb Hebron, [b]sicut dixerat Moyses, qui delevit ex ea tres filios Enac.

Beniamin, [21] Iebusæum autem habitatorem Ierusalem non deleverunt filii Beniamin:
habitavitque Iebusæus cum filiis Beniamin in Ierusalem, usque in præsentem
diem.

Manasses et Ephraim, [22] Domus quoque Ioseph ascendit in Bethel, fuitque Dominus cum eis. [23] Nam
cum obsiderent urbem, quæ prius Luza vocabatur, [24] viderunt hominem egredientem
de civitate, dixeruntque ad eum: Ostende nobis introitum civitatis, et faciemus
tecum misericordiam. [25] Qui cum ostendisset eis, percusserunt urbem in ore gladii:
hominem autem illum, et omnem cognationem eius dimiserunt. [26] Qui dimissus,
abiit in Terram Hetthim, et ædificavit ibi civitatem, vocavitque eam Luzam:
quæ ita appellatur usque in præsentem diem. [27] Manasses quoque non delevit

1, *10* [a]Ios 15, 14. — *20* [b]Nm 14, 24; Ios 15, 14.

Bethsan, et Thanac cum viculis suis, et habitatores Dor, et Ieblaam, et Mageddo
cum viculis suis, cœpitque Chananæus habitare cum eis. 28 Postquam autem
confortatus est Israel, fecit eos tributarios, et delere noluit. 29 Ephraim etiam
non interfecit Chananæum, qui habitabat in Gazer, sed habitavit cum eo.
30 Zabulon non delevit habitatores Cetron, et Naalol: sed habitavit Chananæus Zabulon,
in medio eius, factusque est ei tributarius.
31 Aser quoque non delevit habitatores Accho, et Sidonis, Ahalab, et Achazib, Aser,
et Helba, et Aphec, et Rohob: 32 habitavitque in medio Chananæi habitatoris
illius terræ, nec interfecit eum.
33 Nephthali quoque non delevit habitatores Bethsames, et Bethanath: et Nephthali,
habitavit inter Chananæum habitatorem Terræ, fueruntque ei Bethsamitæ et
Bethanitæ tributarii.
34 Arctavitque Amorrhæus filios Dan in monte, nec dedit eis locum ut ad Dan;
planiora descenderent: 35 habitavitque in monte Hares, quod interpretatur testaceo,
in Aialon et Salebim. Et aggravata est manus domus Ioseph, factusque est ei
tributarius. 36 Fuit autem terminus Amorrhæi ab Ascensu Scorpionis, petra, et
superiora loca.
2. 1 Ascenditque Angelus Domini de Galgalis ad Locum flentium, et ait: inobedientes tribus
Eduxi vos de Ægypto, et introduxi in Terram, pro qua iuravi patribus vestris: et castigantur.
pollicitus sum ut non facerem irritum pactum meum vobiscum in sempiternum:
2 ita dumtaxat ut non feriretis fœdus cum habitatoribus Terræ huius, sed aras
eorum subverteretis: et noluistis audire vocem meam: cur hoc fecistis? 3 Quam
ob rem nolui delere eos a facie vestra: ut habeatis hostes, et dii eorum sint vobis
in ruinam. 4 Cumque loqueretur Angelus Domini hæc verba ad omnes filios Israel:
elevaverunt ipsi vocem suam, et fleverunt. 5 Et vocatum est nomen loci illius:
Locus flentium, sive lacrymarum: immolaveruntque ibi hostias Domino.

2. De religione populi, 2, 6—3, 6.

6 aDimisit ergo Iosue populum, et abierunt filii Israel unusquisque in posses- Maioribus viventibus
sionem suam, ut obtinerent eam: 7 servieruntque Domino cunctis diebus eius, et servivit
seniorum, qui longo post eum vixerunt tempore, et noverant omnia opera Domini, Domino.
quæ fecerat cum Israel. 8 Mortuus est autem Iosue filius Nun, famulus Domini,
centum et decem annorum, 9 et sepelierunt eum in finibus possessionis suæ in
Thamnathsare in monte Ephraim, a Septentrionali plaga montis Gaas. 10 Omnisque
illa generatio congregata est ad patres suos: et surrexerunt alii, qui non noverant
Dominum, et opera quæ fecerat cum Israel.
11 Feceruntque filii Israel malum in conspectu Domini, et servierunt Baalim. illis mortuis coluit deos
12 Ac dimiserunt Dominum Deum patrum suorum, qui eduxerat eos de Terra gentium;
Ægypti: et secuti sunt deos alienos, deosque populorum, qui habitabant in circuitu
eorum, et adoraverunt eos: et ad iracundiam concitaverunt Dominum, 13 dimit-
tentes eum, et servientes Baal et Astaroth.
14 Iratusque Dominus contra Israel, tradidit eos in manus diripientium: qui a gentibus per iudices
ceperunt eos, et vendiderunt hostibus, qui habitabant per gyrum: nec potuerunt liberatus
resistere adversariis suis: 15 sed quocumque pergere voluissent, manus Domini peiora fecit.
super eos erat, sicut locutus est, et iuravit eis: et vehementer afflicti sunt. 16 Sus-
citavitque Dominus iudices, qui liberarent eos de vastantium manibus: sed nec
eos audire voluerunt, 17 fornicantes cum diis alienis, et adorantes eos. Cito deseru-
erunt viam, per quam ingressi fuerant patres eorum: et audientes mandata Domini,
omnia fecere contraria. 18 Cumque Dominus iudices suscitaret, in diebus eorum
flectebatur misericordia, et audiebat afflictorum gemitus, et liberabat eos de cæde
vastantium. 19 Postquam autem mortuus esset iudex, revertebantur, et multo
faciebant peiora quam fecerant patres eorum, sequentes deos alienos, servientes
eis, et adorantes illos. Non dimiserunt adinventiones suas, et viam durissimam,
per quam ambulare consueverunt.

2, *6* aIos 24, 28.

quare a Domino durius educatus est

20 Iratusque est furor Domini in Israel, et ait: Quia irritum fecit gens ista
pactum meum, quod pepigeram cum patribus eorum, et vocem meam audire
contempsit: 21 et ego non delebo gentes, quas dimisit Iosue, et mortuus est: 22 ut
in ipsis experiar Israel, utrum custodiant viam Domini, et ambulent in ea, sicut
custodierunt patres eorum, an non. 23 Dimisit ergo Dominus omnes nationes has,
et cito subvertere noluit, nec tradidit in manus Iosue.

inter gentes non deletas.

3. 1 Hæ sunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israelem,
et omnes, qui non noverant bella Chananæorum: 2 ut postea discerent filii eorum
certare cum hostibus, et habere consuetudinem præliandi: 3 quinque satrapas
Philisthinorum, omnemque Chananæum, et Sidonium, atque Hevæum, qui habita-
bat in monte Libano, de monte Baal Hermon usque ad introitum Emath. 4 Dimisit-
que eos, ut in ipsis experiretur Israelem, utrum audiret mandata Domini quæ
præceperat patribus eorum per manum Moysi, an non. 5 Itaque filii Israel habita-
verunt in medio Chananæi, et Hethæi, et Amorrhæi, et Pherezæi, et Hevæi, et
Iebusæi: 6 et duxerunt uxores filias eorum, ipsique filias suas filiis eorum tradi-
derunt, et servierunt diis eorum.

PARS PRIMA.

Quattuor iudices maiores, 3, 7—5, 32.

I. Othoniel, Aod, Samgar, 3, 7—31.

Othoniel contra regem Mesopotamiæ.

7 Feceruntque malum in conspectu Domini, et obliti sunt Dei sui, servientes
Baalim et Astaroth. 8 Iratusque contra Israel Dominus, tradidit eos in manus
Chusan Rasathaim regis Mesopotamiæ, servieruntque ei octo annis. 9 Et clama-
verunt ad Dominum: qui suscitavit eis salvatorem, et liberavit eos, Othoniel videlicet
filium Cenez, fratrem Caleb minorem: 10 fuitque in eo Spiritus Domini, et iudicavit
Israel. Egressusque est ad pugnam, et tradidit Dominus in manus eius Chusan
Rasathaim regem Syriæ, et oppressit eum. 11 Quievitque terra quadraginta annis,
et mortuus est Othoniel filius Cenez.

Aod contra regem Moab,

12 Addiderunt autem filii Israel facere malum in conspectu Domini: qui con-
fortavit adversum eos Eglon regem Moab: quia fecerunt malum in conspectu eius.
13 Et copulavit ei filios Ammon, et Amalec: abiitque et percussit Israel, atque
possedit Urbem palmarum. 14 Servieruntque filii Israel Eglon regi Moab decem
et octo annis: 15 et postea clamaverunt ad Dominum: qui suscitavit eis salvatorem
vocabulo Aod, filium Gera, filii Iemini, qui utraque manu pro dextera utebatur.
Miseruntque filii Israel per illum munera Eglon regi Moab. 16 Qui fecit sibi gladium
ancipitem, habentem in medio capulum longitudinis palmæ manus, et accinctus
est eo subter sagum in dextro femore. 17 Obtulitque munera Eglon regi Moab.
Erat autem Eglon crassus nimis. 18 Cumque obtulisset ei munera, prosecutus est
socios, qui cum eo venerant. 19 Et reversus de Galgalis, ubi erant idola, dixit
ad Regem: Verbum secretum habeo ad te o Rex. Et ille imperavit silentium:
egressisque omnibus, qui circa eum erant, 20 ingressus est Aod ad eum: sedebat
autem in æstivo cœnaculo solus, dixitque: Verbum Dei habeo ad te. Qui statim
surrexit de throno. 21 Extenditque Aod sinistram manum, et tulit sicam de dextero
femore suo, infixitque eam in ventre eius 22 tam valide, ut capulus sequeretur
ferrum in vulnere, ac pinguissimo adipe stringeretur. Nec eduxit gladium, sed ita
ut percusserat, reliquit in corpore: statimque per secreta naturæ alvi stercora
proruperunt. 23 Aod autem clausis diligentissime ostiis cœnaculi, et obfirmatis
sera, 24 per posticum egressus est. Servique regis ingressi viderunt clausas fores
cœnaculi, atque dixerunt: Forsitan purgat alvum in æstivo cubiculo. 25 Ex-
pectantesque diu donec erubescerent, et videntes quod nullus aperiret, tulerunt
clavem: et aperientes invenerunt dominum suum in terra iacentem mortuum.
26 Aod autem, dum illi turbarentur, effugit, et pertransiit Locum idolorum, unde
reversus fuerat. Venitque in Seirath: 27 et statim insonuit buccina in monte Eph-
raim: descenderuntque cum eo filii Israel, ipso in fronte gradiente. 28 Qui dixit

ad eos: Sequimini me: tradidit enim Dominus inimicos nostros Moabitas in manus
nostras. Descenderuntque post eum, et occupaverunt vada Iordanis quæ trans-
mittunt in Moab: et non dimiserunt transire quemquam: 29 sed percusserunt
Moabitas in tempore illo, circiter decem millia, omnes robustos et fortes viros:
nullus eorum evadere potuit. 30 Humiliatusque est Moab in die illo sub manu
Israel: et quievit Terra octoginta annis.

31 Post hunc fuit Samgar filius Anath, qui percussit de Philisthiim sexcentos Samgar contra
viros vomere: et ipse quoque defendit Israel. Philisthiim.

II. Debbora et Barac, 4, 1—5, 32.

1. Victoria eorum, 4, 1—24.

4. 1 Addideruntque filii Israel facere malum in conspectu Domini post Contra regem Asor
mortem Aod, 2 [a]et tradidit illos Dominus in manus Iabin regis Chanaan,
qui regnavit in Asor: habuitque ducem exercitus sui nomine Sisaram, ipse
autem habitabat in Haroseth gentium. 3 Clamaveruntque filii Israel ad Domi-
num: nongentos enim habebat falcatos currus, et per viginti annos vehementer
oppresserat eos.

4 Erat autem Debbora prophetis uxor Lapidoth, quæ iudicabat populum in per Debboram voca-
illo tempore. 5 Et sedebat sub palma, quæ nomine illius vocabatur, inter Rama tur Barac,
et Bethel in monte Ephraim: ascendebantque ad eam filii Israel in omne iudicium.
6 Quæ misit et vocavit Barac filium Abinoem de Cedes Nephthali: dixitque ad
eum: Præcepit tibi Dominus Deus Israel, vade, et duc exercitum in montem Thabor,
tollesque tecum decem millia pugnatorum de filiis Nephthali, et de filiis Zabulon:
7 ego autem adducam ad te in loco torrentis Cison, Sisaram principem exercitus
Iabin, et currus eius, atque omnem multitudinem, et tradam eos in manu tua.
8 Dixitque ad eam Barac: Si venis mecum, vadam: si nolueris venire mecum, non
pergam. 9 Quæ dixit ad eum: Ibo quidem tecum, sed in hac vice victoria non
reputabitur tibi, quia in manu mulieris tradetur Sisara.

Surrexit itaque Debbora, et perrexit cum Barac in Cedes. 10 Qui, accitis qui exercitum
Zabulon et Nephthali, ascendit cum decem millibus pugnatorum, habens Debboram regis
in comitatu suo. 11 Haber autem Cinæus recesserat quondam a ceteris Cinæis excidit,
fratribus suis filiis Hobab, cognati Moysi: et tetenderat tabernacula usque ad
vallem, quæ vocatur Sennim, et erat iuxta Cedes. 12 Nunciatumque est Sisaræ
quod ascendisset Barac filius Abinoem, in montem Thabor: 13 et congregavit
nongentos falcatos currus, et omnem exercitum de Haroseth gentium ad torrentem
Cison. 14 Dixitque Debbora ad Barac: Surge, hæc est enim dies, in qua tradidit
Dominus Sisaram in manus tuas: en ipse ductor est tuus. Descendit itaque Barac
de monte Thabor, et decem millia pugnatorum cum eo. 15 [b]Perterruitque Dominus
Sisaram, et omnes currus eius, universamque multitudinem in ore gladii ad con-
spectum Barac: in tantum, ut Sisara de curru desiliens, pedibus fugeret, 16 et
Barac persequeretur fugientes currus, et exercitum usque ad Haroseth gentium,
et omnis hostium multitudo usque ad internecionem caderet.

17 Sisara autem fugiens pervenit ad tentorium Iahel uxoris Haber Cinæi. cuius ducem Sise-
Erat enim pax inter Iabin regem Azor, et domum Haber Cinæi. 18 Egressa igitur ram Iahel
Iahel in occursum Sisaræ, dixit ad eum: Intra ad me domine mi: intra, ne timeas. interficit;
Qui ingressus tabernaculum eius, et opertus ab ea pallio, 19 dixit ad eam: Da mihi,
obsecro, paululum aquæ, quia sitio valde. Quæ aperuit utrem lactis, et dedit ei
bibere, et operuit illum. 20 Dixitque Sisara ad eam: Sta ante ostium tabernaculi:
et cum venerit aliquis interrogans te, et dicens: Numquid hic est aliquis? Re-
spondebis: Nullus est. 21 Tulit itaque Iahel uxor Haber clavum tabernaculi, assumens
pariter et malleum: et ingressa abscondite, et cum silentio posuit supra tempus
capitis eius clavum, percussumque malleo defixit in cerebrum usque ad terram:
qui soporem morti consocians defecit, et mortuus est. 22 Et ecce Barac sequens

4, *2* [a]1 Sm 12, 9. — *15* [b]Ps 82, 10.

Sisaram veniebat: egressaque Iahel in occursum eius, dixit ei: Veni, et ostendam
tibi virum, quem quæris. Qui cum intrasset ad eam, vidit Sisaram iacentem mortuum,
et clavum infixum in tempore eius.

rex Asor deletur.

23 Humiliavit ergo Deus in die illo Iabin regem Chanaan coram filiis Israel:
24 qui crescebant quotidie, et forti manu opprimebant Iabin regem Chanaan, donec
delerent eum.

2. Canticum triumphale illorum, 5, 1—32.

5. 1 Cecineruntque Debbora et Barac filius Abinoem in illo die, dicentes:

Invitatio ad laudandum Deum;

2 Qui sponte obtulistis de Israel animas vestras ad periculum,
benedicite Domino.
3 Audite reges, auribus percipite principes:
Ego sum, ego sum quæ Domino canam,
psallam Domino Deo Israel.

adventus Domini,

4 Domine cum exires de Seir,
et transires per regiones Edom,
terra mota est,
cælique ac nubes distillaverunt aquis.
5 Montes fluxerunt a facie Domini,
et Sinai a facie Domini Dei Israel.

angustiæ Israelis,

6 In diebus Samgar filii Anath,
in diebus Iahel quieverunt semitæ:
et qui ingrediebantur per eas, ambulaverunt per calles devios.
7 Cessaverunt fortes in Israel, et quieverunt:
donec surgeret Debbora,
surgeret mater in Israel.

commutatio,

8 Nova bella elegit Dominus,
et portas hostium ipse subvertit:
clypeus et hasta si apparuerint
in quadraginta millibus Israel.

laus principum ac Domini,

9 Cor meum diligit principes Israel:
qui propria voluntate obtulistis vos discrimini, benedicite Domino.
10 Qui ascenditis super nitentes asinos,
et sedetis in iudicio, et ambulatis in via, loquimini.
11 Ubi collisi sunt currus, et hostium suffocatus est exercitus,
ibi narrentur iustitiæ Domini
et clementia in fortes Israel:
tunc descendit populus Domini ad portas, et obtinuit principatum.
12 Surge, surge Debbora,
surge, surge, et loquere canticum:
surge Barac,
et apprehende captivos tuos fili Abinoem.

tribuum fortitudo

13 Salvatæ sunt reliquiæ populi,
Dominus in fortibus dimicavit.
14 Ex Ephraim delevit eos in Amalec,
et post eum ex Beniamin in populos tuos o Amalec:
de Machir principes descenderunt,
et de Zabulon qui exercitum ducerent ad bellandum.
15 Duces Issachar fuere cum Debbora,
et Barac vestigia sunt secuti,
qui quasi in præceps ac barathrum se discrimini dedit:

diviso contra se Ruben, magnanimorum reperta est contentio. atque ignavia,
16 Quare habitas inter duos terminos,
ut audias sibilos gregum?
diviso contra se Ruben, magnanimorum reperta est contentio.
17 Galaad trans Iordanem quiescebat,
et Dan vacabat navibus:
Aser habitabat in littore maris,
et in portubus morabatur.
18 Zabulon vero et Nephthali obtulerunt animas suas morti
in regione Merome.

19 Venerunt reges et pugnaverunt, victoria cælitus data.
pugnaverunt reges Chanaan
in Thanach iuxta aquas Mageddo,
et tamen nihil tulere prædantes.
20 De cælo dimicatum est contra eos:
stellæ manentes in ordine et cursu suo, adversus Sisaram pugnaverunt.
21 Torrens Cison traxit cadavera eorum,
torrens Cadumim, torrens Cison:
conculca anima mea robustos.
22 Ungulæ equorum ceciderunt, fugientibus impetu,
et per præceps ruentibus fortissimis hostium.

23 Maledicite terræ Meroz, dixit Angelus Domini: maledictio,
maledicite habitatoribus eius,
quia non venerunt ad auxilium Domini,
in adiutorium fortissimorum eius.

24 Benedicta inter mulieres Iahel atque benedictio,
uxor Haber Cinæi,
et benedicatur in tabernaculo suo.
25 Aquam petenti lac dedit,
et in phiala principum obtulit butyrum.
26 Sinistram manum misit ad clavum,
et dexteram ad fabrorum malleos,
percussitque Sisaram quærens in capite vulneri locum,
et tempus valide perforans.
27 Inter pedes eius ruit: defecit, et mortuus est:
volvebatur ante pedes eius,
et iacebat exanimis et miserabilis.

28 Per fenestram respiciens, ululabat mater eius: cavillatio hostium.
et de cœnaculo loquebatur:
Cur moratur regredi currus eius?
quare tardaverunt pedes quadrigarum illius?
29 Una sapientior ceteris uxoribus eius,
hæc socrui verba respondit:
30 Forsitan nunc dividit spolia,
et pulcherrima feminarum eligitur ei:
vestes diversorum colorum Sisaræ traduntur in prædam,
et supellex varia ad ornanda colla congeritur.
31 Sic pereant omnes inimici tui Domine:
qui autem diligunt te, sicut Sol in ortu suo splendet, ita rutilent.

32 Quievitque Terra per quadraginta annos.

PARS SECUNDA.

Gedeon et duo iudices minores, 6, 1—10, 5.

I. Gedeon Ierobaal, 6, 1—9, 57.

1. Vocatio Gedeonis, 6, 1—32.

Contra Madianitas

6. 1 Fecerunt autem filii Israel malum in conspectu Domini: qui tradidit
illos in manu Madian septem annis, 2 et oppressi sunt valde ab eis. Feceruntque
sibi antra et speluncas in montibus, et munitissima ad repugnandum loca. 3 Cumque
sevisset Israel, ascendebat Madian et Amalec, ceterique Orientalium nationum:
4 et apud eos figentes tentoria, sicut erant in herbis cuncta vastabant usque ad
introitum Gazæ: nihilque omnino ad vitam pertinens relinquebant in Israel, non
oves, non boves, non asinos. 5 Ipsi enim et universi greges eorum veniebant cum
tabernaculis suis, et instar locustarum universa complebant, innumera multitudo
hominum, et camelorum, quidquid tetigerant devastantes. 6 Humiliatusque est
Israel valde in conspectu Madian. 7 Et clamavit ad Dominum postulans auxilium
contra Madianitas. 8 Qui misit ad eos virum prophetam, et locutus est: Hæc dicit
Dominus Deus Israel: Ego vos feci conscendere de Ægypto, et eduxi vos de domo
servitutis, 9 et liberavi de manu Ægyptiorum, et omnium inimicorum, qui af-
fligebant vos: eiecique eos ad introitum vestrum, et tradidi vobis Terram eorum.
10 Et dixi: Ego Dominus Deus vester, ne timeatis deos Amorrhæorum, in quorum
terra habitatis. Et noluistis audire vocem meam.

Gedeon mittitur ac miraculo docetur,

11 Venit autem Angelus Domini, et sedit sub quercu, quæ erat in Ephra, et
pertinebat ad Ioas patrem familiæ Ezri. Cumque Gedeon filius eius excuteret
atque purgaret frumenta in torculari, ut fugeret Madian, 12 apparuit ei Angelus
Domini, et ait: Dominus tecum virorum fortissime. 13 Dixitque ei Gedeon: Obsecro
mi Domine, si Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hæc omnia? ubi
sunt mirabilia eius, quæ narraverunt patres nostri, atque dixerunt: De Ægypto
eduxit nos Dominus? Nunc autem dereliquit nos Dominus et tradidit in manu
Madian. 14 Respexitque ad eum Dominus, et ait: [a]Vade in hac fortitudine tua,
et liberabis Israel de manu Madian: scito quod miserim te. 15 Qui respondens ait:
Obsecro, mi Domine, in quo liberabo Israel? ecce familia mea infima est in Manasse,
et ego minimus in domo patris mei. 16 Dixitque ei Dominus: Ego ero tecum: et
percuties Madian quasi unum virum. 17 Et ille, Si inveni, inquit, gratiam coram
te, da mihi signum quod tu sis qui loqueris ad me. 18 Nec recedas hinc, donec
revertar ad te, portans sacrificium, et offerens tibi. Qui respondit: Ego præstolabor
adventum tuum. 19 Ingressus est itaque Gedeon, et coxit hœdum, et de farinæ
modio azymos panes: carnesque ponens in canistro, et ius carnium mittens in
ollam, tulit omnia sub quercu, et obtulit ei. 20 Cui dixit Angelus Domini: Tolle
carnes et azymos panes, et pone supra petram illam, et ius desuper funde. Cumque
fecisset ita, 21 extendit Angelus Domini summitatem virgæ, quam tenebat in
manu, et tetigit carnes et panes azymos: ascenditque ignis de petra, et carnes,
azymosque panes consumpsit: Angelus autem Domini evanuit ex oculis eius.
22 Vidensque Gedeon quod esset Angelus Domini, ait: Heu mi Domine Deus: quia
vidi Angelum Domini facie ad faciem. 23 Dixitque ei Dominus: Pax tecum: ne
timeas, non morieris. 24 Ædificavit ergo ibi Gedeon altare Domino, vocavitque
illud, Domini pax, usque in præsentem diem.

Ierobaal nominatur.

Cumque adhuc esset in Ephra, quæ est familiæ Ezri, 25 nocte illa dixit Dominus
ad eum: Tolle taurum patris tui, et alterum taurum annorum septem, destruesque
aram Baal, quæ est patris tui: et nemus, quod circa aram est, succide: 26 et ædi-
ficabis altare Domino Deo tuo in summitate petræ huius, super quam ante sacri-
ficium posuisti: tollesque taurum secundum, et offeres holocaustum super struem
lignorum, quæ de nemore succideris. 27 Assumptis ergo Gedeon decem viris de
servis suis, fecit sicut præceperat ei Dominus. Timens autem domum patris sui,

6, *14* [a]1 Sm 12, 11.

et homines illius civitatis, per diem noluit id facere, sed omnia nocte complevit.
28 Cumque surrexissent viri oppidi eius mane, viderunt destructam aram Baal,
lucumque succisum, et taurum alterum impositum super altare, quod tunc ædificatum erat.
29 Dixeruntque ad invicem: Quis hoc fecit? Cumque perquirerent
auctorem facti, dictum est: Gedeon filius Ioas fecit hæc omnia. 30 Et dixerunt
ad Ioas: Produc filium tuum huc, ut moriatur: quia destruxit aram Baal, et succidit
nemus. 31 Quibus ille respondit: Numquid ultores estis Baal, ut pugnetis pro eo?
qui adversarius est eius, moriatur antequam lux crastina veniat: si Deus est, vindicet
se de eo, qui suffodit aram eius. 32 Ex illo die vocatus est Gedeon, Ierobaal, eo
quod dixisset Ioas: Ulciscatur se de eo Baal, qui suffodit aram eius.

2. Victoria cis Iordanem, 6, 33—8, 3.

33 Igitur omnis Madian, et Amalec, et Orientales populi congregati sunt simul, Duplici signo confortatur,
et transeuntes Iordanem, castrametati sunt in valle Iezrael. 34 Spiritus autem
Domini induit Gedeon, qui clangens buccina convocavit domum Abiezer, ut sequeretur se.
35 Misitque nuncios in universum Manassen, qui et ipse secutus est eum:
et alios nuncios in Aser et Zabulon et Nephthali, qui occurrerunt ei. 36 Dixitque
Gedeon ad Deum: Si salvum facis per manum meam Israel, sicut locutus es, 37 ponam
hoc vellus lanæ in area: si ros in solo vellere fuerit, et in omni terra siccitas,
sciam quod per manum meam, sicut locutus es, liberabis Israel. 38 Factumque
est ita. Et de nocte consurgens expresso vellere, concham rore implevit. 39 Dixitque
rursus ad Deum: Ne irascatur furor tuus contra me si adhuc semel tentavero,
signum quærens in vellere. Oro ut solum vellus siccum sit, et omnis terra rore
madens. 40 Fecitque Deus nocte illa ut postulaverat: et fuit siccitas in solo vellere,
et ros in omni terra.

7. 1 Igitur Ierobaal qui et Gedeon, de nocte consurgens, et omnis populus trecentos milites segregat,
cum eo, venit ad fontem qui vocatur Harad. erant autem castra Madian in valle ad
Septentrionalem plagam collis excelsi. 2 Dixitque Dominus ad Gedeon: Multus
tecum est populus, nec tradetur Madian in manus eius: ne glorietur contra me
Israel, et dicat: Meis viribus liberatus sum. 3 Loquere ad populum, et cunctis
audientibus prædica: [a]Qui formidolosus et timidus est, revertatur. Recesseruntque
de monte Galaad, et reversi sunt. De populo vigintiduo millia virorum, et
tantum decem millia remanserunt. 4 Dixitque Dominus ad Gedeon: Adhuc populus
multus est, duc eos ad aquas, et ibi probabo illos: et de quo dixero tibi ut tecum
vadat, ipse pergat: quem ire prohibuero, revertatur. 5 Cumque descendisset populus
ad aquas, dixit Dominus ad Gedeon: Qui lingua lambuerint aquas, sicut solent
canes lambere, separabis eos seorsum: qui autem curvatis genibus biberint, in
altera parte erunt. 6 Fuit itaque numerus eorum qui manu ad os proiiciente,
lambuerant aquas, trecenti viri: omnis autem reliqua multitudo flexo poplite
biberat. 7 Et ait Dominus ad Gedeon: In trecentis viris qui lambuerunt aquas,
liberabo vos, et tradam in manu tua Madian: omnis autem reliqua multitudo
revertatur in locum suum. 8 Sumptis itaque pro numero cibariis et tubis, omnem
reliquam multitudinem abire præcepit ad tabernacula sua: et ipse cum trecentis
viris se certamini dedit. Castra autem Madian erant subter in valle.

9 Eadem nocte dixit Dominus ad eum: Surge, et descende in castra: quia interpretatione somnii animatur.
tradidi eos in manu tua. 10 sin autem solus ire formidas, descendat tecum Phara
puer tuus. 11 Et cum audieris quid loquantur, tunc confortabuntur manus tuæ,
et securior ad hostium castra descendes. Descendit ergo ipse et Phara puer eius in
partem castrorum, ubi erant armatorum vigiliæ. 12 Madian autem et Amalec,
et omnes Orientales populi fusi iacebant in valle, ut locustarum multitudo: cameli
quoque innumerabiles erant, sicut arena quæ iacet in littore maris. 13 Cumque
venisset Gedeon, narrabat aliquis somnium proximo suo: et in hunc modum referebat
quod viderat: Vidi somnium, et videbatur mihi quasi subcinericius panis ex hordeo
volvi, et in castra Madian descendere: cumque pervenisset ad tabernaculum.

7, *3* [a]Dt 20, 8; 1 Mcc 3, 56.

percussit illud, atque subvertit, et terræ funditus coæquavit. [14] Respondit is,
cui loquebatur: Non est hoc aliud, nisi gladius Gedeonis filii Ioas viri Israelitæ:
tradidit enim Dominus in manus eius Madian, et omnia castra eius. [15] Cumque
audisset Gedeon somnium, et interpretationem eius, adoravit:

hostes percutit,

et reversus est ad castra Israel, et ait: Surgite, tradidit enim Dominus in
manus nostras castra Madian. [16] Divisitque trecentos viros in tres partes, et de-
dit tubas in manibus eorum, lagenasque vacuas ac lampades in medio lagenarum.
[17] Et dixit ad eos: Quod me facere videritis, hoc facite: ingrediar partem castrorum,
et quod fecero sectamini. [18] Quando personuerit tuba in manu mea, vos quo-
que per castrorum circuitum clangite, et conclamate, Domino et Gedeoni. [19] In-
gressusque est Gedeon, et trecenti viri qui erant cum eo in partem castrorum,
incipientibus vigiliis noctis mediæ, et custodibus suscitatis, cœperunt buccinis
clangere, et complodere inter se lagenas. [20] Cumque per gyrum castrorum in
tribus personarent locis, et hydrias confregissent, tenuerunt sinistris manibus
lampades, et dextris sonantes tubas, clamaveruntque: Gladius Domini et Gedeonis:
[21] stantes singuli in loco suo per circuitum castrorum hostilium. Omnia itaque
castra turbata sunt, et vociferantes, ululantesque fugerunt: [22] et nihilominus
insistebant trecenti viri buccinis personantes. [a]Immisitque Dominus gladium in
omnibus castris, et mutua se cæde truncabant, [23] fugientes usque ad Bethsetta,
et crepidinem Abelmehula in Tebbath. Conclamantes autem viri Israel de Nephthali,
et Aser, et omni Manasse persequebantur Madian. [24] Misitque Gedeon nuncios
in omnem montem Ephraim, dicens: Descendite in occursum Madian, et occupate
aquas usque Bethbera atque Iordanem. Clamavitque omnis Ephraim, et præoc-
cupavit aquas atque Iordanem usque Bethbera. [25] [b]Apprehensosque duos viros
Madian, Oreb, et Zeb, interfecit Oreb in Petra Oreb, Zeb vero in Torculari Zeb.
Et persecuti sunt Madian, capita Oreb et Zeb portantes ad Gedeon trans fluenta
Iordanis.

tumorem Ephraim lenit.

8. [1] Dixeruntque ad eum viri Ephraim: Quid est hoc quod facere voluisti,
ut nos non vocares, cum ad pugnam pergeres contra Madian? iurgantes fortiter, et
prope vim inferentes. [2] Quibus ille respondit: Quid enim tale facere potui, quale
vos fecistis? nonne melior est racemus Ephraim, vindemiis Abiezer? [3] In manus
vestras Dominus tradidit principes Madian, Oreb, et Zeb: quid tale facere potui,
quale vos fecistis? Quod cum locutus esset, requievit spiritus eorum, quo tumebant
contra eum.

3. Victoria trans Iordanem, 8, 4—21.

In Soccoth et Phanuel illuditur,

[4] Cumque venisset Gedeon ad Iordanem, transivit eum cum trecentis viris,
qui secum erant: et præ lassitudine, fugientes persequi non poterant. [5] Dixitque
ad viros Soccoth: Date, obsecro, panes populo, qui mecum est, quia valde defecerunt:
ut possimus persequi Zebee, et Salmana reges Madian. [6] Responderunt principes
Soccoth: Forsitan palmæ manuum Zebee et Salmana in manu tua sunt, et idcirco
postulas ut demus exercitui tuo panes. [7] Quibus ille ait: Cum ergo tradiderit
Dominus Zebee et Salmana in manus meas, conteram carnes vestras cum spinis,
tribulisque deserti. [8] Et inde conscendens, venit in Phanuel: locutusque est ad
viros loci illius similia. Cui et illi responderunt, sicut responderant viri Soccoth.
[9] Dixit itaque et eis: Cum reversus fuero victor in pace, destruam turrim hanc.

reges Madian comprehendit,

[10] Zebee autem et Salmana requiescebant cum omni exercitu suo. Quindecim
enim millia viri remanserant ex omnibus turmis Orientalium populorum, cæsis
centum viginti millibus bellatorum educentium gladium. [11] [c]Ascendensque Gedeon
per viam eorum, qui in tabernaculis morabantur, ad Orientalem partem Nobe,
et Iegbaa, percussit castra hostium, qui securi erant, et nihil adversi suspicabantur.
[12] Fugeruntque Zebee et Salmana, quos persequens Gedeon comprehendit, turbato
omni exercitu eorum.

Soccoth et Phanuel punit,

[13] Revertensque de bello ante solis ortum, [14] apprehendit puerum de viris
Soccoth: interrogavitque eum nomina principum et seniorum Soccoth, et descripsit

22 [a]Ps 82, 10. — *25* [b]Ps 82, 12; Is 10, 26. — 8, *11* [c]Os 10, 14.

septuaginta septem viros. [15] Venitque ad Soccoth, et dixit eis: En Zebee, et Sal-
mana super quibus exprobrastis mihi, dicentes: Forsitan manus Zebee et Salmana
in manibus tuis sunt, et idcirco postulas ut demus viris qui lassi sunt, et defecerunt
panes. [16] Tulit ergo seniores civitatis et spinas deserti ac tribulos, et contrivit
cum eis, atque comminuit viros Soccoth. [17] Turrim quoque Phanuel subvertit,
occisis habitatoribus civitatis.

[18] Dixitque ad Zebee et Salmana: Quales fuerunt viri, quos occidistis in Thabor? istos reges
Qui responderunt: Similes tui, et unus ex eis quasi filius regis. [19] Quibus ille re- interficit.
spondit: Fratres mei fuerunt, filii matris meæ. vivit Dominus, quia si servassetis
eos, non vos occiderem. [20] Dixitque Iether primogenito suo: Surge, et interfice
eos. Qui non eduxit gladium: timebat enim, quia adhuc puer erat. [21] Dixeruntque
Zebee et Salmana: Tu surge, et irrue in nos: quia iuxta ætatem robur est hominis.
Surrexit Gedeon, [a]et interfecit Zebee et Salmana: et tulit ornamenta ac bullas,
quibus colla regalium camelorum decorari solent.

4. Reliqua vita Gedeonis, 8, 22—32.

[22] Dixeruntque omnes viri Israel ad Gedeon: Dominare nostri tu, et filius tuus, Regnum
et filius filii tui: quia liberasti nos de manu Madian. [23] Quibus ille ait: Non do- recusat,
minabor vestri, nec dominabitur in vos filius meus, sed dominabitur vobis Dominus.

[24] Dixitque ad eos: Unam petitionem postulo a vobis: Date mihi inaures ex sed ephod
præda vestra. Inaures enim aureas Ismaelitæ habere consueverant. [25] Qui re- facit,
sponderunt: Libentissime dabimus. Expandentesque super terram pallium, proie-
cerunt in eo inaures de præda: [26] et fuit pondus postulatarum inaurium, mille
septingenti auri sicli, absque ornamentis, et monilibus, et veste purpurea, quibus
reges Madian uti soliti erant, et præter torques aureas camelorum. [27] Fecitque
ex eo Gedeon Ephod, et posuit illud in civitate sua Ephra. Fornicatusque est omnis
Israel in eo, et factum est Gedeoni et omni domui eius in ruinam.

[28] Humiliatus est autem Madian coram filiis Israel, nec potuerunt ultra cervices pacem ser-
elevare: sed quievit terra per quadraginta annos, quibus Gedeon præfuit. vat,

[29] Abiit itaque Ierobaal filius Ioas, et habitavit in domo sua: [30] habuitque cum familia
septuaginta filios, qui egressi sunt de femore eius: eo quod plures haberet uxores. habitat.
[31] Concubina autem illius, quam habebat in Sichem, genuit ei filium nomine Abi-
melech.

[32] Mortuusque est Gedeon filius Ioas in senectute bona, et sepultus est in moritur.
sepulchro Ioas patris sui in Ephra de familia Ezri.

5. Fata domus Gedeonis, 8, 33—9, 57.

[33] Postquam autem mortuus est Gedeon, aversi sunt filii Israel, et fornicati Israelitæ ingrati
sunt cum Baalim. Percusseruntque cum Baal fœdus, ut esset eis in deum: [34] nec sunt;
recordati sunt Domini Dei sui, qui eruit eos de manibus inimicorum suorum omnium
per circuitum: [35] nec fecerunt misericordiam cum domo Ierobaal Gedeon iuxta
omnia bona, quæ fecerat Israeli.

9. [1] Abiit autem Abimelech filius Ierobaal in Sichem ad fratres matris suæ, Abimelech fratres occi-
et locutus est ad eos, et ad omnem cognationem domus patris matris suæ, dicens: dit et reg-
[2] Loquimini ad omnes viros Sichem: Quid vobis est melius, ut dominentur vestri num occu- pat,
septuaginta viri omnes filii Ierobaal, an ut dominetur unus vir? simulque considerate
quod os vestrum, et caro vestra sum. [3] Locutique sunt fratres matris eius de eo ad
omnes viros Sichem universos sermones istos, et inclinaverunt cor eorum post
Abimelech, dicentes: Frater noster est. [4] Dederuntque illi septuaginta pondo
argenti de fano Baalberit. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes et vagos, secutique
sunt eum. [5] Et venit in domum patris sui in Ephra, et occidit fratres suos filios
Ierobaal septuaginta viros, super lapidem unum: remansitque Ioatham filius
Ierobaal minimus, et absconditus est. [6] Congregati sunt autem omnes viri Sichem,
et universæ familiæ urbis Mello: abieruntque et constituerunt regem Abimelech
iuxta quercum, quæ stabat in Sichem.

21 [a]Ps 82, 12.

Ioatham Sichimitis et Abimelech maledicit;

7 Quod cum nunciatum esset Ioatham, ivit, et stetit in vertice montis Garizim:
elevataque voce, clamavit, et dixit: Audite me viri Sichem, ita audiat vos Deus.
8 Ierunt ligna, ut ungerent super se regem: dixeruntque olivæ: Impera nobis.
9 Quæ respondit: Numquid possum deserere pinguedinem meam, qua et dii utuntur,
et homines, et venire ut inter ligna promovear? 10 Dixeruntque ligna ad arborem
ficum: Veni, et super nos regnum accipe. 11 Quæ respondit eis: Numquid possum
deserere dulcedinem meam, fructusque suavissimos, et ire ut inter cetera ligna
promovear? 12 Locutaque sunt ligna ad vitem: Veni, et impera nobis. 13 Quæ
respondit eis: Numquid possum deserere vinum meum, quod lætificat Deum et
homines, et inter ligna cetera promoveri? 14 Dixeruntque omnia ligna ad rhamnum:
Veni, et impera super nos. 15 Quæ respondit eis: Si vere me regem vobis constituitis,
venite, et sub umbra mea requiescite: si autem non vultis, egrediatur ignis de
rhamno, et devoret cedros Libani. 16 Nunc igitur, si recte, et absque peccato
constituistis super vos regem Abimelech, et bene egistis cum Ierobaal, et cum
domo eius, et reddidistis vicem beneficiis eius, qui pugnavit pro vobis, 17 et animam
suam dedit periculis, ut erueret vos de manu Madian, 18 qui nunc surrexistis
contra domum patris mei, et interfecistis filios eius septuaginta viros super unum
lapidem, et constituistis regem Abimelech filium ancillæ eius super habitatores
Sichem, eo quod frater vester sit: 19 si ergo recte, et absque vitio egistis cum
Ierobaal, et domo eius, hodie lætamini in Abimelech, et ille lætetur in vobis. 20 Sin
autem perverse: egrediatur ignis ex eo, et consumat habitatores Sichem, et oppidum
Mello: egrediaturque ignis de viris Sichem, et de oppido Mello, et devoret Abimelech.
21 Quæ cum dixisset, fugit, et abiit in Bera: habitavitque ibi ob metum Abimelech
fratris sui.

venit maledictio super Sichimitas,

22 Regnavit itaque Abimelech super Israel tribus annis. 23 Misitque Dominus
spiritum pessimum inter Abimelech et habitatores Sichem: qui cœperunt eum
detestari, 24 et scelus interfectionis septuaginta filiorum Ierobaal, et effusionem
sanguinis eorum conferre in Abimelech fratrem suum, et in ceteros Sichimorum
principes, qui eum adiuverant. 25 Posueruntque insidias adversus eum in summi-
tate montium: et dum illius præstolabantur adventum, exercebant latrocinia,
agentes prædas de prætereuntibus, nunciatumque est Abimelech. 26 Venit autem
Gaal filius Obed cum fratribus suis, et transivit in Sichimam. Ad cuius adventum
erecti habitatores Sichem, 27 egressi sunt in agros vastantes vineas, uvasque
calcantes: et factis cantantium choris, ingressi sunt fanum dei sui, et inter epulas
et pocula maledicebant Abimelech, 28 clamante Gaal filio Obed: Quis est Abimelech,
et quæ est Sichem, ut serviamus ei? numquid non est filius Ierobaal, et constituit
principem Zebul servum suum super viros Emor patris Sichem? Cur ergo serviemus
ei? 29 utinam daret aliquis populum istum sub manu mea, ut auferrem de medio
Abimelech. Dictumque est Abimelech: Congrega exercitus multitudinem, et veni.
30 Zebul enim princeps civitatis auditis sermonibus Gaal filii Obed, iratus est valde,
31 et misit clam ad Abimelech nuncios, dicens: Ecce, Gaal filius Obed venit in
Sichimam cum fratribus suis, et oppugnat adversum te civitatem. 32 Surge itaque
nocte cum populo, qui tecum est, et latita in agro: 33 et primo mane oriente sole,
irrue super civitatem, illo autem egrediente adversum te cum populo suo, fac ei
quod potueris. 34 Surrexit itaque Abimelech cum omni exercitu suo nocte, et
tetendit insidias iuxta Sichimam in quattuor locis. 35 Egressusque est Gaal filius
Obed, et stetit in introitu portæ civitatis. Surrexit autem Abimelech, et omnis
exercitus cum eo de insidiarum loco. 36 Cumque vidisset populum Gaal, dixit
ad Zebul: Ecce de montibus multitudo descendit. Cui ille respondit: Umbras montium
vides quasi capita hominum, et hoc errore deciperis. 37 Rursumque Gaal ait:
Ecce populus de umbilico terræ descendit, et unus cuneus venit per viam, quæ
respicit quercum. 38 Cui dixit Zebul: Ubi est nunc os tuum, quo loquebaris? Quis
est Abimelech ut serviamus ei? Nonne hic populus est, quem despiciebas? Egredere,
et pugna contra eum. 39 Abiit ergo Gaal, spectante Sichimorum populo, et pugnavit
contra Abimelech, 40 qui persecutus est eum fugientem, et in urbem compulit:
cecideruntque ex parte eius plurimi, usque ad portam civitatis: 41 et Abimelech

sedit in Ruma: Zebul autem, Gaal, et socios eius expulit de urbe, nec in ea passus
est commorari.
42 Sequenti ergo die egressus est populus in campum. Quod cum nunciatum urbem et
esset Abimelech, 43 tulit exercitum suum, et divisit in tres turmas, tendens insidias fanum eorum,
in agris. Vidensque quod egrederetur populus de civitate, surrexit, et irruit in eos
44 cum cuneo suo, oppugnans, et obsidens civitatem: duæ autem turmæ palantes
per campum adversarios persequebantur. 45 Porro Abimelech omni die illo oppu-
gnabat urbem: quam cepit, interfectis habitatoribus eius, ipsaque destructa, ita
ut sal in ea dispergeret. 46 Quod cum audissent qui habitabant in turre Sichimorum,
ingressi sunt fanum dei sui Berith, ubi fœdus cum eo pepigerant, et ex eo locus
nomen acceperat, qui erat munitus valde. 47 Abimelech quoque audiens viros
turris Sichimorum pariter conglobatos, 48 ascendit in montem Selmon cum omni
populo suo: et arrepta securi, præcidit arboris ramum, impositumque ferens humero,
dixit ad socios: Quod me videtis facere, cito facite. 49 Igitur certatim ramos de
arboribus præcidentes, sequebantur ducem. Qui circumdantes præsidium, succen-
derunt: atque ita factum est, ut fumo et igne mille homines necarentur, viri pariter
et mulieres, habitatorum turris Sichem.
50 Abimelech autem inde proficiscens venit ad oppidum Thebes, quod circum- atque super Abimelech.
dans obsidebat exercitu. 51 Erat autem turris excelsa in media civitate, ad quam
confugerant simul viri ac mulieres, et omnes principes civitatis, clausa firmissime
ianua, et super turris tectum stantes per propugnacula. 52 Accedensque Abimelech
iuxta turrim, pugnabat fortiter: et appropinquans ostio, ignem supponere nitebatur:
53 aet ecce una mulier fragmen molæ desuper iaciens, illisit capiti Abimelech, et
confregit cerebrum eius. 54 bQui vocavit cito armigerum suum, et ait ad eum:
Evagina gladium tuum, et percute me: ne forte dicatur quod a femina interfectus
sim. Qui iussa perficiens, interfecit eum. 55 Illoque mortuo, omnes qui cum eo
erant de Israel, reversi sunt in sedes suas: 56 et reddidit Deus malum, quod fecerat
Abimelech contra patrem suum, interfectis septuaginta fratribus suis. 57 Sichimitis
quoque quod operati erant, retributum est, et venit super eos maledictio Ioatham
filii Ierobaal.

II. Duo iudices minores, 10, 1—5.

10. 1 Post Abimelech surrexit dux in Israel Thola filius Phua patrui Abimelech, Thola
vir de Issachar, qui habitavit in Samir montis Ephraim: 2 et iudicavit Israelem
viginti et tribus annis, mortuusque est, ac sepultus in Samir.
3 Huic successit Iair Galaadites, qui iudicavit Israelem per viginti et duos et Iair.
annos, 4 habens triginta filios sedentes super triginta pullos asinarum, et principes
triginta civitatum, quæ ex nomine eius sunt appellatæ Havoth Iair, id est, op-
pida Iair, usque in præsentem diem in Terra Galaad. 5 Mortuusque est Iair; ac
sepultus in loco, cui est vocabulum Camon.

PARS TERTIA.

Iephte, tres minores, Samson, 10, 6—16, 31.

I. Iephte Galaadites, 10, 6—12, 7.

1. Miseriæ Israelitarum, 10, 6—18.

6 Filii autem Israel peccatis veteribus iungentes nova, fecerunt malum in Cis et trans Iordanem
conspectu Domini, et servierunt idolis, Baalim et Astaroth, et diis Syriæ ac Sidonis affliguntur,
et Moab et filiorum Ammon et Philisthiim: dimiseruntque Dominum, et non colu-
erunt eum. 7 Contra quos Dominus iratus, tradidit eos in manus Philisthiim et
filiorum Ammon. 8 Afflictique sunt, et vehementer oppressi per annos decem
et octo, omnes qui habitabant trans Iordanem in Terra Amorrhæi, qui est in Galaad:
9 in tantum, ut filii Ammon, Iordane transmisso, vastarent Iudam et Beniamin
et Ephraim: afflictusque est Israel nimis.

9, *53* a2 Sm 11, 21. — *54* b1 Sm 31, 4; 1 Par 10, 4.

a Domino correpti idola proiciunt.
10 Et clamantes ad Dominum, dixerunt: Peccavimus tibi, quia dereliquimus
Dominum Deum nostrum, et servivimus Baalim. 11 Quibus locutus est Dominus:
Numquid non Ægyptii et Amorrhæi, filiique Ammon et Philisthiim, 12 Sidonii
quoque et Amalec et Chanaan oppresserunt vos, et clamastis ad me, et erui vos
de manu eorum? 13 Et tamen reliquistis me, et coluistis deos alienos: idcirco non
addam ut ultra vos liberem: 14 ite, et invocate deos quos elegistis: ipsi vos liberent
in tempore angustiæ. 15 Dixeruntque filii Israel ad Dominum: Peccavimus, redde
tu nobis quidquid tibi placet: tantum nunc libera nos. 16 Quæ dicentes, omnia
de finibus suis alienorum deorum idola proiecerunt, et servierunt Domino Deo:
qui doluit super miseriis eorum.

contra Ammonitas congregantur.
17 Itaque filii Ammon conclamantes in Galaad fixere tentoria: contra quos
congregati filii Israel, in Maspha castrametati sunt. 18 Dixeruntque principes
Galaad singuli ad proximos suos: Qui primus ex nobis contra filios Ammon cœperit
dimicare, erit dux populi Galaad.

2. Principatus et actio Iephte, 11, 1—28.

Eiectus e domo
11. 1 Fuit illo tempore Iephte Galaadites vir fortissimus atque pugnator,
filius mulieris meretricis, qui natus est de Galaad. 2 Habuit autem Galaad uxorem,
de qua suscepit filios: qui postquam creverant, eiecerunt Iephte, dicentes: Heres
in domo patris nostri esse non poteris, quia de altera matre natus es. 3 Quos ille
fugiens atque devitans, habitavit in Terra Tob: congregatique sunt ad eum viri
inopes, et latrocinantes, et quasi principem sequebantur.

princeps constituitur
4 In illis diebus pugnabant filii Ammon contra Israel. 5 Quibus acriter instan-
tibus perrexerunt maiores natu de Galaad, ut tollerent in auxilium sui Iephte
de Terra Tob: 6 dixeruntque ad eum: Veni et esto princeps noster, et pugna contra
filios Ammon. 7 Quibus ille respondit: [a]Nonne vos estis, qui odistis me, et eiecistis
de domo patris mei, et nunc venistis ad me necessitate compulsi? 8 Dixeruntque
principes Galaad ad Iephte: Ob hanc igitur causam nunc ad te venimus, ut pro-
ficiscaris nobiscum, et pugnes contra filios Ammon, sisque dux omnium qui habitant
in Galaad. 9 Iephte quoque dixit eis: Si vere venistis ad me, ut pugnem pro vobis
contra filios Ammon, tradideritque eos Dominus in manus meas, ego ero vester
princeps? 10 Qui responderunt ei: Dominus, qui hæc audit, ipse mediator ac testis
est quod nostra promissa faciemus. 11 Abiit itaque Iephte cum principibus Galaad,
fecitque eum omnis populus principem sui. Locutusque est Iephte omnes sermones
suos coram Domino in Maspha.

et cum rege Ammonitarum de pace tractat.
12 Et misit nuncios ad regem filiorum Ammon, qui ex persona sua dicerent:
Quid mihi et tibi est, quia venisti contra me, ut vastares terram meam? 13 Quibus
ille respondit: [b]Quia tulit Israel terram meam, quando ascendit de Ægypto a finibus
Arnon usque Iaboc atque Iordanem: nunc ergo cum pace redde mihi eam. 14 Per
quos rursum mandavit Iephte, et imperavit eis ut dicerent regi Ammon: 15 Hæc
dicit Iephte: Non tulit Israel Terram Moab, nec Terram filiorum Ammon: 16 sed
quando de Ægypto conscenderunt, ambulavit per solitudinem usque ad Mare
rubrum, et venit in Cades. 17 [c]Misitque nuncios ad regem Edom, dicens: Dimitte
me ut transeam per terram tuam. Qui noluit acquiescere precibus eius. Misit quoque
ad regem Moab, qui et ipse transitum præbere contempsit. Mansit itaque in Cades,
18 et circuivit ex latere Terram Edom, et Terram Moab: venitque contra Orientalem
plagam Terræ Moab, et castrametatus est trans Arnon: nec voluit intrare terminos
Moab: [d]Arnon quippe confinium est Terræ Moab. 19 Misit itaque Israel nuncios
ad Sehon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Hesebon, et dixerunt ei: Dimitte
ut transeam per terram tuam usque ad fluvium. 20 Qui et ipse Israel verba despiciens,
non dimisit eum transire per terminos suos: sed infinita multitudine congregata
egressus est contra eum in Iasa, et fortiter resistebat. 21 Tradiditque eum Dominus
in manus Israel cum omni exercitu suo, qui percussit eum, et possedit omnem
Terram Amorrhæi habitatoris regionis illius, 22 et universos fines eius de Arnon

11, *7* [a]Gn 26, 27. — *13* [b]Nm 21, 24. — *17* [c]Nm 20, 14. — *18* [d]Nm 21, 13.

usque Iaboc, et de solitudine usque ad Iordanem. 23 Dominus ergo Deus Israel
subvertit Amorrhæum, pugnante contra illum populo suo Israel, et tu nunc vis
possidere terram eius? 24 Nonne ea quæ possidet Chamos Deus tuus, tibi iure
debentur? Quæ autem Dominus Deus noster victor obtinuit, in nostram cedent
possessionem: 25 nisi forte melior es [a]Balac filio Sephor rege Moab: aut docere
potes, quod iurgatus sit contra Israel, et pugnaverit contra eum, 26 quando habitavit
in Hesebon, et viculis eius, et in Aroer, et villis illius, vel in cunctis civitatibus
iuxta Iordanem, per trecentos annos. Quare tanto tempore nihil super hac repe-
titione tentastis? 27 Igitur non ego pecco in te, sed tu contra me male agis, indicens
mihi bella non iusta. Iudicet Dominus arbiter huius diei inter Israel, et inter filios
Ammon. 28 Noluitque acquiescere rex filiorum Ammon verbis Iephte, quæ per
nuncios mandaverat.

3. Votum et victoria Iephte, 11, 29—40.

29 Factus est ergo super Iephte Spiritus Domini, et circuiens Galaad, et Manasse, Votum facit,
Maspha quoque Galaad, et inde transiens ad filios Ammon, 30 votum vovit Domino,
dicens: Si tradideris filios Ammon in manus meas, 31 quicumque primus fuerit
egressus de foribus domus meæ, mihique occurrerit reverterti cum pace a filiis
Ammon, eum holocaustum offeram Domino.

32 Transivitque Iephte ad filios Ammon, ut pugnaret contra eos: quos tradidit Ammonitas devincit,
Dominus in manus eius. 33 Percussitque ab Aroer usque dum venias in Mennith,
viginti civitates, et usque ad Abel, quæ est vineis consita, plaga magna nimis.
humiliatique sunt filii Ammon a filiis Israel.

34 Revertente autem Iephte in Maspha domum suam, occurrit ei unigenita votum persolvit;
filia sua cum tympanis et choris. non enim habebat alios liberos. 35 Qua visa,
scidit vestimenta sua, et ait: Heu me filia mea decepisti me, et ipsa decepta es:
aperui enim os meum ad Dominum, et aliud facere non potero. 36 Cui illa respondit:
Pater mi, si aperuisti os tuum ad Dominum, fac mihi quodcumque pollicitus es,
concessa tibi ultione atque victoria de hostibus tuis. 37 Dixitque ad patrem: Hoc
solum mihi præsta quod deprecor: Dimitte me ut duobus mensibus circumeam
montes, et plangam virginitatem meam cum sodalibus meis. 38 Cui ille respondit:
Vade. Et dimisit eam duobus mensibus. Cumque abiisset cum sociis ac sodalibus
suis, flebat virginitatem suam in montibus. 39 Expletisque duobus mensibus,
reversa est ad patrem suum, et fecit ei sicut voverat, quæ ignorabat virum.

Exinde mos increbruit in Israel, et consuetudo servata est: 40 ut post anni filia Iephte plangitur.
circulum conveniant in unum filiæ Israel, et plangant filiam Iephte Galaaditæ
diebus quattuor.

4. Castigatio insolentis Ephraim, 12, 1—7.

12. 1 Ecce autem in Ephraim orta est seditio. nam transeuntes contra aqui- Seditiosi
lonem, dixerunt ad Iephte: Quare vadens ad pugnam contra filios Ammon, vocare
nos noluisti, ut pergeremus tecum? Igitur incendemus domum tuam. 2 Quibus
ille respondit: Disceptatio erat mihi et populo meo contra filios Ammon vehemens:
vocavique vos, ut præberetis mihi auxilium, et facere noluistis. 3 Quod cernens
posui animam meam in manibus meis, transivique ad filios Ammon, et tradidit
eos Dominus in manus meas. Quid commerui, ut adversum me consurgatis in
prælium?

4 Vocatis itaque ad se cunctis viris Galaad, pugnabat contra Ephraim: per- percutiuntur;
cusseruntque viri Galaad Ephraim, quia dixerat: Fugitivus est Galaad de Ephraim,
et habitat in medio Ephraim et Manasse. 5 Occupaveruntque Galaaditæ vada
Iordanis, per quæ Ephraim reversurus erat. Cumque venisset ad ea de Ephraim
numero, fugiens, atque dixisset: Obsecro ut me transire permittatis: dicebant ei
Galaaditæ: Numquid Ephrathæus es? quo dicente: Non sum: 6 interrogabant
eum: Dic ergo Scibboleth, quod interpretatur Spica. Qui respondebat, Sibboleth:
eadem littera spicam exprimere non valens. Statimque apprehensum iugulabant

25 [a]Nm 22, 2.

in ipso Iordanis transitu. Et ceciderunt in illo tempore de Ephraim quadraginta
duo millia.
Iephte moritur. [7] Iudicavit itaque Iephte Galaadites Israel sex annis: et mortuus est, ac sepultus
in civitate sua Galaad.

II. Tres iudices minores, 12, 8—15.

Abesan. [8] Post hunc iudicavit Israel Abesan de Bethlehem: [9] qui habuit triginta
filios, et totidem filias, quas emittens foras, maritis dedit, et eiusdem numeri filiis
suis accepit uxores, introducens in domum suam. Qui septem annis iudicavit Israel.
[10] mortuusque est, ac sepultus in Bethlehem.
Ahialon. [11] Cui successit Ahialon Zabulonites: et iudicavit Israel decem annis: [12] mortuusque est, ac sepultus in Zabulon.
Abdon. [13] Post hunc iudicavit Israel Abdon, filius Illel Pharathonites: [14] qui habuit
quadraginta filios, et triginta ex eis nepotes, ascendentes super septuaginta pullos
asinarum, et iudicavit Israel octo annis: [15] mortuusque est, ac sepultus in Pharathon
terræ Ephraim, in monte Amalec.

III. Samson Danites, 13, 1—16, 31.

1. Nativitas et vita privata, 13, 1—25.

Oppressor Philisthinorum 13. [1] Rursumque [a]filii Israel fecerunt malum in conspectu Domini: qui
tradidit eos in manus Philisthinorum quadraginta annis.
matri et patri prænuntiatur. [2] Erat autem quidam vir de Saraa, et de stirpe Dan, nomine Manue, habens
uxorem sterilem. [3] Cui apparuit Angelus Domini, et dixit ad eam: Sterilis es et
absque liberis: [b]sed concipies et paries filium: [4] [c]cave ergo ne bibas vinum ac
siceram, nec immundum quidquam comedas: [5] quia concipies, et paries filium,
cuius non tanget caput novacula: erit enim nazaræus Dei ab infantia sua, et ex
matris utero, et ipse incipiet liberare Israel de manu Philisthinorum. [6] Quæ cum
venisset ad maritum suum, dixit ei: Vir Dei venit ad me, habens vultum angelicum,
terribilis nimis. Quem cum interrogassem, quis esset, et unde venisset, et quo
nomine vocaretur, noluit mihi dicere: [7] sed hoc respondit: Ecce concipies et paries
filium: cave ne vinum bibas, nec siceram, et ne aliquo vescaris immundo: erit
enim puer nazaræus Dei ab infantia sua, ex utero matris suæ usque ad diem mortis
suæ. [8] Oravit itaque Manue Dominum, et ait: Obsecro Domine, ut vir Dei, quem
misisti, veniat iterum, et doceat nos quid debeamus facere de puero, qui nasciturus
est. [9] Exaudivitque Dominus deprecantem Manue, et apparuit rursum Angelus
Dei uxori eius sedenti in agro. Manue autem maritus eius non erat cum ea. Quæ
cum vidisset Angelum, [10] festinavit, et cucurrit ad virum suum: nunciavitque
ei, dicens: Ecce apparuit mihi vir, quem ante videram. [11] Qui surrexit, et secutus
est uxorem suam: veniensque ad virum, dixit ei: Tu es qui locutus es mulieri?
Et ille respondit: Ego sum. [12] Cui Manue: Quando, inquit, sermo tuus fuerit
expletus, quid vis ut faciat puer? aut a quo se observare debebit? [13] Dixitque
Angelus Domini ad Manue: Ab omnibus, quæ locutus sum uxori tuæ, abstineat
se: [14] et quidquid ex vinea nascitur, non comedat: vinum et siceram non bibat,
nullo vescatur immundo: et quod ei præcepi, impleat atque custodiat. [15] Dixitque
Manue ad Angelum Domini: Obsecro te ut acquiescas precibus meis, et faciamus
tibi hœdum de capris. [16] Cui respondit Angelus: Si me cogis, non comedam panes
tuos: si autem vis holocaustum facere, offer illud Domino. Et nesciebat Manue
quod Angelus Domini esset. [17] Dixitque ad eum: Quod est tibi nomen, ut, si sermo
tuus fuerit expletus, honoremus te? [18] Cui ille respondit: [d]Cur quæris nomen
meum, quod est mirabile? [19] Tulit itaque Manue hœdum de capris, et libamenta,
et posuit super petram, offerens Domino, qui facit mirabilia: ipse autem et uxor
eius intuebantur. [20] Cumque ascenderet flamma altaris in cælum, Angelus Domini
pariter in flamma ascendit. Quod cum vidissent Manue et uxor eius, proni ceciderunt

13, *1* [a]Sup 10, 6. — *3* [b]Gn 16, 11; 1 Sm 1, 20; Lc 1, 31. — *4* [c]Nm 6, 3 s. — *18* [d]Gn 32, 29.

in terram. 21 et ultra eis non apparuit Angelus Domini. Statimque intellexit Manue, Angelum Domini esse, 22 et dixit ad uxorem suam: Morte moriemur, quia vidimus Deum. 23 Cui respondit mulier: Si Dominus nos vellet occidere, de manibus nostris holocaustum et libamenta non suscepisset, nec ostendisset nobis hæc omnia neque ea, quæ sunt ventura, dixisset.

paritur et a Deo regitur.

24 Peperit itaque filium, et vocavit nomen eius Samson. Crevitque puer, et benedixit ei Dominus. 25 Cœpitque Spiritus Domini esse cum eo in castris Dan inter Saraa et Esthaol.

2. Nuptiæ ac problema, 14, 1—20.

Philisthæam vult uxorem.

14. 1 Descendit ergo Samson in Thamnatha, vidensque ibi mulierem de filiabus Philisthiim, 2 ascendit, et nunciavit patri suo, et matri suæ, dicens: Vidi mulierem in Thamnatha de filiabus Philisthinorum: quam quæso ut mihi accipiatis uxorem. 3 Cui dixerunt pater et mater sua: Numquid non est mulier in filiabus fratrum tuorum, et in omni populo meo, quia vis accipere uxorem de Philisthiim, qui incircumcisi sunt? Dixitque Samson ad patrem suum: Hanc mihi accipe: quia placuit oculis meis. 4 Parentes autem eius nesciebant quod res a Domino fieret, et quæreret occasionem contra Philisthiim. eo enim tempore Philisthiim dominabantur Israeli.

in ore leonis dilacerati mel reperit,

5 Descendit itaque Samson cum patre suo et matre in Thamnatha. Cumque venissent ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis sævus, et rugiens, et occurrit ei. 6 Irruit autem Spiritus Domini in Samson, et dilaceravit leonem, quasi hœdum in frusta discerpens, nihil omnino habens in manu: et hoc patri et matri noluit indicare. 7 Descenditque et locutus est mulieri, quæ placuerat oculis eius. 8 Et post aliquot dies revertens ut acciperet eam, declinavit ut videret cadaver leonis, et ecce examen apum in ore leonis erat ac favus mellis. 9 Quem cum sumpsisset in manibus, comedebat in via: veniensque ad patrem suum et matrem, dedit eis partem, qui et ipsi comederunt: nec tamen eis voluit indicare quod mel de corpore leonis assumpserat.

sodalibus problema proponit.

10 Descendit itaque pater eius ad mulierem, et fecit filio suo Samson convivium. sic enim iuvenes facere consueverant. 11 Cum ergo cives loci illius vidissent eum, dederunt ei sodales triginta ut essent cum eo. 12 Quibus locutus est Samson: Proponam vobis problema: quod si solveritis mihi intra septem dies convivii, dabo vobis triginta sindones, et totidem tunicas: 13 sin autem non potueritis solvere, vos dabitis mihi triginta sindones, et eiusdem numeri tunicas. Qui responderunt ei: Propone problema, ut audiamus. 14 Dixitque eis: De comedente exivit cibus, et de forti egressa est dulcedo. nec potuerunt per tres dies propositionem solvere. 15 Cumque adesset dies septimus, dixerunt ad uxorem Samson: Blandire viro tuo, et suade ei ut indicet tibi quid significet problema. quod si facere nolueris, incendemus te, et domum patris tui. an idcirco vocastis nos ad nuptias ut spoliaretis? 16 Quæ fundebat apud Samson lacrymas, et querebatur dicens: Odisti me, et non diligis: idcirco problema, quod proposuisti filiis populi mei, non vis mihi exponere. At ille respondit: Patri meo et matri nolui dicere: et tibi indicare potero? 17 Septem igitur diebus convivii flebat ante eum: tandemque die septimo cum ei esset molesta, exposuit. Quæ statim indicavit civibus suis. 18 Et illi dixerunt ei die septimo ante solis occubitum: Quid dulcius melle, et quid fortius leone? Qui ait ad eos: Si non arassetis in vitula mea, non invenissetis propositionem meam.

tringita Philisthæos percutit.

19 Irruit itaque in eum Spiritus Domini, descenditque Ascalonem, et percussit ibi triginta viros, quorum ablatas vestes dedit iis, qui problema solverant. Iratusque nimis ascendit in domum patris sui: 20 uxor autem eius accepit maritum unum de amicis eius et pronubis.

3. Ultio atque vindicta, 15, 1—20.

Segetes incendit.

15. 1 Post aliquantulum autem temporis, cum dies triticeæ messis instarent, venit Samson, invisere volens uxorem suam, et attulit ei hœdum de capris. Cumque cubiculum eius solito vellet intrare, prohibuit eum pater illius, dicens: 2 Putavi

quod odisses eam, et ideo tradidi illam amico tuo: sed habet sororem, quæ iunior
et pulchrior illa est, sit tibi pro ea uxor. 3 Cui Samson respondit: Ab hac die non
erit culpa in me contra Philisthæos: faciam enim vobis mala. 4 Perrexitque et
cepit trecentas vulpes, caudasque earum iunxit ad caudas, et faces ligavit in medio:
5 quas igne succendens, dimisit, ut huc illucque discurrerent. Quæ statim perrexerunt
in segetes Philisthinorum. Quibus succensis, et comportatæ iam fruges, et adhuc
stantes in stipula, concrematæ sunt, in tantum, ut vineas quoque et oliveta flamma
consumeret.

ingenti plaga Philisthiim percutit.

6 Dixeruntque Philisthiim: Quis fecit hanc rem? Quibus dictum est: Samson
gener Thamnathæi: quia tulit uxorem eius, et alteri tradidit, hæc operatus est.
Ascenderuntque Philisthiim: et combusserunt tam mulierem quam patrem eius.
7 Quibus ait Samson: Licet hæc feceritis, tamen adhuc ex vobis expetam ultionem,
et tunc quiescam. 8 Percussitque eos ingenti plaga, ita ut stupentes suram femori
imponerent. Et descendens habitavit in spelunca petræ Etam.

solutis vinculis mille viros interficit.

9 Igitur ascendentes Philisthiim in Terram Iuda castrametati sunt in loco,
qui postea vocatus est Lechi, id est, maxilla, ubi eorum effusus est exercitus. 10 Di-
xeruntque ad eos de tribu Iuda: Cur ascendistis adversum nos? Qui responderunt:
Ut ligemus Samson, venimus, et reddamus ei quæ in nos operatus est. 11 De-
scenderunt ergo tria millia virorum de Iuda, ad specum silicis Etam, dixeruntque
ad Samson: Nescis quod Philisthiim imperent nobis? quare hoc facere voluisti?
Quibus ille ait: Sicut fecerunt mihi, sic feci eis. 12 Ligare, inquiunt, te venimus,
et tradere in manus Philisthinorum. Quibus Samson, Iurate, ait, et spondete mihi
quod non occidatis me. 13 Dixerunt: Non te occidemus, sed vinctum trademus.
Ligaveruntque eum duobus novis funibus, et tulerunt eum de petra Etam. 14 Qui
cum venisset ad locum Maxillæ, et Philisthiim vociferantes occurrissent ei, irruit
Spiritus Domini in eum: et sicut solent ad odorem ignis lina consumi, ita vincula
quibus ligatus erat, dissipata sunt et soluta. 15 Inventamque maxillam, id est,
mandibulam asini, quæ iacebat, arripiens, interfecit in ea mille viros, 16 et ait:
In maxilla asini, in mandibula pulli asinarum delevi eos, et percussi mille viros.
17 Cumque hæc verba canens complesset, proiecit mandibulam de manu, et vocavit
nomen loci illius Ramathlechi, quod interpretatur elevatio maxillæ. 18 Sitiensque
valde, clamavit ad Dominum, et ait: Tu dedisti in manu servi tui salutem hanc
maximam atque victoriam: en siti morior, incidamque in manus incircumcisorum.
19 Aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxilla asini, et egressæ sunt ex
eo aquæ. Quibus haustis, refocillavit spiritum, et vires recepit. Idcirco appellatum
est nomen loci illius, Fons invocantis de maxilla, usque in præsentem diem.

iudex Israel.

20 Iudicavitque Israel in diebus Philisthiim viginti annis.

4. Libido et interitus, 16, 1—31.

Meretricem cognoscit.

16. 1 Abiit quoque in Gazam, et vidit ibi mulierem meretricem, ingressusque
est ad eam. 2 Quod cum audissent Philisthiim, et percrebruisset apud eos, intrasse
urbem Samson, circumdederunt eum, positis in porta civitatis custodibus: et ibi
tota nocte cum silentio præstolantes, ut facto mane exeuntem occiderent. 3 Dor-
mivit autem Samson usque ad medium noctis: et inde consurgens apprehendit
ambas portæ fores cum postibus suis, et sera, impositasque humeris suis portavit
ad verticem montis, qui respicit Hebron.

amore Dalilæ insanit.

4 Post hæc amavit mulierem, quæ habitabat in Valle Sorec, et vocabatur
Dalila. 5 Veneruntque ad eam principes Philisthinorum, atque dixerunt: Decipe
eum, et disce ab illo, in quo habeat tantam fortitudinem, et quo modo eum su-
perare valeamus, et vinctum affligere. quod si feceris, dabimus tibi singuli mille
et centum argenteos. 6 Locuta est ergo Dalila ad Samson: Dic mihi, obsecro, in
quo sit tua maxima fortitudo, et quid sit quo ligatus erumpere nequeas? 7 Cui
respondit Samson: Si septem nerviceis funibus necdum siccis, et adhuc humentibus
ligatus fuero, infirmus ero ut ceteri homines. 8 Attuleruntque ad eam satrapæ
Philisthinorum septem funes, ut dixerat: quibus vinxit eum, 9 latentibus apud
se insidiis, et in cubiculo finem rei expectantibus, clamavitque ad eum: Philisthiim

super te Samson. Qui rupit vincula, quo modo si rumpat quis filum de stuppæ
tortum putamine, cum odorem ignis acceperit: et non est cognitum in quo esset
fortitudo eius. [10] Dixitque ad eum Dalila: Ecce illusisti mihi, et falsum locutus
es: saltem nunc indica mihi quo ligari debeas. [11] Cui ille respondit: Si ligatus fuero
novis funibus, qui numquam fuerunt in opere, infirmus ero, et aliorum hominum
similis. [12] Quibus rursum Dalila vinxit eum, et clamavit: Philisthiim super te
Samson, in cubiculo insidiis præparatis. Qui ita rupit vincula quasi fila telarum.
[13] Dixitque Dalila rursum ad eum: Usquequo decipis me, et falsum loqueris? ostende
quo vinciri debeas. Cui respondit Samson: Si septem crines capitis mei cum licio
plexueris, et clavum his circumligatum terræ fixeris, infirmus ero. [14] Quod cum
fecisset Dalila, dixit ad eum: Philisthiim super te Samson. Qui consurgens de somno
extraxit clavum cum crinibus et licio. [15] Dixitque ad eum Dalila: Quo modo dicis
quod amas me, cum animus tuus non sit mecum? Per tres vices mentitus es mihi,
et noluisti dicere in quo sit maxima fortitudo tua. [16] Cumque molesta esset ei,
et per multos dies iugiter adhæreret, spatium ad quietem non tribuens, defecit
anima eius, et ad mortem usque lassata est. [17] Tunc aperiens veritatem rei, dixit
ad eam: Ferrum numquam ascendit super caput meum, quia nazaræus, id est,
consecratus Deo sum de utero matris meæ: si rasum fuerit caput meum, recedet
a me fortitudo mea, et deficiam, eroque sicut ceteri homines. [18] Vidensque illa
quod confessus ei esset omnem animum suum, misit ad principes Philisthinorum
ac mandavit: Ascendite adhuc semel, quia nunc mihi aperuit cor suum. Qui
ascenderunt assumpta pecunia, quam promiserant. [19] At illa dormire eum fecit
super genua sua, et in sinu suo reclinare caput. Vocavitque tonsorem, et rasit
septem crines eius, et cœpit abigere eum, et a se repellere: statim enim ab eo fortitudo
discessit: [20] dixitque: Philisthiim super te Samson. Qui de somno consurgens,
dixit in animo suo: Egrediar sicut ante feci, et me excutiam, nesciens quod recessisset
ab eo Dominus. [21] Quem cum apprehendissent Philisthiim, statim eruerunt oculos
eius, et duxerunt Gazam vinctum catenis, et clausum in carcere molere fecerunt.
[22] Iamque capilli eius renasci cœperant. [23] et principes Philisthinorum con- moriens plurimos
venerunt in unum ut immolarent hostias magnificas Dagon deo suo, et epularentur, interficit.
dicentes: Tradidit Deus noster inimicum nostrum Samson in manus nostras.
[24] Quod etiam populus videns, laudabat deum suum, eademque dicebat: Tradidit
Deus noster adversarium nostrum in manus nostras, qui delevit terram nostram,
et occidit plurimos. [25] Lætantesque per convivia, sumptis iam epulis, præceperunt
ut vocaretur Samson, et ante eos luderet. Qui adductus de carcere ludebat ante
eos, feceruntque eum stare inter duas columnas. [26] Qui dixit puero regenti gressus
suos: Dimitte me, ut tangam columnas, quibus omnis imminet domus, et recliner
super eas, et paululum requiescam. [27] Domus autem erat plena virorum ac mu-
lierum, et erant ibi omnes principes Philisthinorum, ac de tecto et solario circiter
tria millia utriusque sexus spectantes ludentem Samson. [28] At ille invocato Domino
ait: Domine Deus, memento mei, et redde mihi nunc fortitudinem pristinam Deus
meus, ut ulciscar me de hostibus meis, et pro amissione duorum luminum unam
ultionem recipiam. [29] Et apprehendens ambas columnas, quibus innitebatur
domus, alteramque earum dextera, et alteram læva tenens, [30] ait: Moriatur anima
mea cum Philisthiim. concussisque fortiter columnis, cecidit domus super omnes
principes, et ceteram multitudinem, quæ ibi erat: multoque plures interfecit moriens,
quam ante vivus occiderat.
[31] Descendentes autem fratres eius et universa cognatio tulerunt corpus eius, sepelitur iudex Israel.
et sepelierunt inter Saraa et Esthaol in sepulchro patris sui Manue: iudicavitque
Israel viginti annis.

Duæ appendices.

I. De idololatria Danitarum, 17, 1—18, 31.

17. [1] Fuit eo tempore vir quidam de monte Ephraim nomine Michas. [2] qui Michæ idolum
dixit matri suæ: Mille et centum argenteos, quos separaveras tibi, et super quibus
me audiente iuraveras, ecce ego habeo, et apud me sunt. Cui illa respondit: Bene-

dictus filius meus Domino. 3 Reddidit ergo eos matri suæ, quæ dixerat ei: Con-
secravi et vovi hoc argentum Domino, ut de manu mea suscipiat filius meus, et
faciat sculptile atque conflatile: et nunc trado illud tibi. 4 Reddidit igitur eos
matri suæ: quæ tulit ducentos argenteos, et dedit eos argentario, ut faceret ex eis
sculptile atque conflatile, quod fuit in domo Michæ. 5 Qui ædiculam quoque in ea
Deo separavit, et fecit ephod, et theraphim, id est, vestem sacerdotalem, et idola:
implevitque unius filiorum suorum manum, et factus est ei sacerdos. 6 In diebus illis
non erat rex in Israel, sed unusquisque quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.
et sacerdotem 7 Fuit quoque alter adolescens de Bethlehem Iuda, ex cognatione eius: eratque
ipse Levites, et habitabat ibi. 8 Egressusque de civitate Bethlehem, peregrinari
voluit ubicumque sibi commodum reperisset. Cumque venisset in montem Ephraim,
iter faciens, et declinasset parumper in domum Michæ, 9 interrogatus est ab eo
unde venisset. Qui respondit: Levita sum de Bethlehem Iuda, et vado ut habitem
ubi potuero, et utile mihi esse perspexero. 10 Dixitque Michas: Mane apud me,
et esto mihi parens ac sacerdos: daboque tibi per annos singulos decem argenteos,
ac vestem duplicem, et quæ ad victum sunt necessaria. 11 Acquievit, et mansit
apud hominem, fuitque illi quasi unus de filiis. 12 implevitque Michas manum
eius, et habuit puerum sacerdotem apud se. 13 Nunc scio, dicens, quod benefaciet
mihi Deus habenti Levitici generis sacerdotem.
exploratores Danitarum consulunt. **18.** 1 In diebus illis non erat rex in Israel, et tribus Dan quærebat posses-
sionem sibi, ut habitaret in ea: usque ad illum enim diem inter ceteras tribus sortem
non acceperat. 2 Miserunt ergo filii Dan, stirpis et familiæ suæ quinque viros
fortissimos de Saraa et Esthaol, ut explorarent terram, et diligenter inspicerent:
dixeruntque eis: Ite, et considerate terram. Qui cum pergentes venissent in montem
Ephraim, et intrassent domum Michæ, requieverunt ibi: 3 et agnoscentes vocem
adolescentis Levitæ, utentesque illius diversorio, dixerunt ad eum: Quis te huc
adduxit? quid hic agis? quam ob causam huc venire voluisti? 4 Qui respondit eis:
Hæc, et hæc præstitit mihi Michas, et me mercede conduxit ut sim ei sacerdos. 5 Ro-
gaverunt autem eum ut consuleret Dominum, ut scire possent an prospero itinere
pergerent, et res haberet effectum. 6 Qui respondit eis: Ite in pace: Dominus
respicit viam vestram, et iter quo pergitis. 7 Euntes igitur quinque viri venerunt
Lais: videruntque populum habitantem in ea absque ullo timore, iuxta consuetu-
dinem Sidoniorum, securum et quietum, nullo ei penitus resistente, magnarumque
opum, et procul a Sidone atque a cunctis hominibus separatum. 8 Reversique
ad fratres suos in Saraa et Esthaol, et quid egissent sciscitantibus responderunt:
9 Surgite, ascendamus ad eos: vidimus enim terram valde opulentam et uberem:
nolite negligere, nolite cessare, eamus, et possideamus eam, nullus erit labor.
10 Intrabimus ad securos, in regionem latissimam, tradetque nobis Dominus locum,
in quo nullius rei est penuria eorum, quæ gignuntur in terra.
milites Danitarum vero auferunt 11 Profecti igitur sunt de cognatione Dan, id est, de Saraa et Esthaol sexcenti
viri accincti armis bellicis, 12 ascendentesque manserunt in Cariathiarim Iudæ:
qui locus ex eo tempore Castrorum Dan, nomen accepit, et est post tergum Caria-
thiarim. 13 Inde transierunt in montem Ephraim. Cumque venissent ad domum
Michæ, 14 dixerunt quinque viri, qui prius missi fuerant ad considerandam Terram
Lais, ceteris fratribus suis: Nostis quod in domibus istis sit ephod, et theraphim,
et sculptile, atque conflatile: videte quid vobis placeat. 15 Et cum paululum
declinassent, ingressi sunt domum adolescentis Levitæ, qui erat in domo Michæ:
salutaveruntque eum verbis pacificis. 16 Sexcenti autem viri ita ut erant armati,
stabant ante ostium. 17 At illi, qui ingressi fuerant domum iuvenis, sculptile, et
ephod, et theraphim, atque conflatile tollere nitebantur, et sacerdos stabat ante
ostium, sexcentis viris fortissimis haud procul expectantibus. 18 Tulerunt igitur
qui intraverant, sculptile, ephod, et idola, atque conflatile. Quibus dixit sacerdos:
Quid facitis? 19 Cui responderunt: Tace, et pone digitum super os tuum: venique
nobiscum, ut habeamus te patrem, ac sacerdotem. Quid tibi melius est, ut sis
sacerdos in domo unius viri, an in una tribu et familia in Israel? 20 Quod cum
audisset, acquievit sermonibus eorum, et tulit ephod, et idola, ac sculptile, et pro-

fectus est cum eis. 21 Qui cum pergerent, et ante se ire fecissent parvulos ac iumenta,
et omne quod erat pretiosum, 22 et iam a domo Michæ essent procul, viri qui
habitabant in ædibus Michæ conclamantes secuti sunt, 23 et post tergum clamare
cœperunt. Qui cum respexissent, dixerunt ad Micham: Quid tibi vis? cur clamas?
24 Qui respondit: Deos meos, quos mihi feci, tulistis, et sacerdotem, et omnia quæ
habeo, et dicitis: Quid tibi est? 25 Dixeruntque ei filii Dan: Cave ne ultra loqua-
ris ad nos, et veniant ad te viri animo concitati, et ipse cum omni domo tua pereas.
26 Et sic cœpto itinere perrexerunt. Videns autem Michas, quod fortiores se essent,
reversus est in domum suam.

27 Sexcenti autem viri tulerunt sacerdotem, et quæ supra diximus: veneruntque et in urbe Dan
in Lais ad populum quiescentem atque securum, et percusserunt eos in ore gladii: ponunt.
urbemque incendio tradiderunt, 28 nullo penitus ferente præsidium, eo quod
procul habitarent a Sidone, et cum nullo hominum haberent quidquam societatis
ac negotii. Erat autem civitas sita in regione Rohob: quam rursum extruentes
habitaverunt in ea, 29 vocato nomine civitatis Dan iuxta vocabulum patris sui,
quem genuerat Israel, quæ prius Lais dicebatur. 30 Posueruntque sibi sculptile,
et Ionathan filium Gersam filii Moysi, ac filios eius sacerdotes in tribu Dan, usque
ad diem captivitatis suæ. 31 Mansitque apud eos idolum Michæ omni tempore,
quo fuit domus Dei in Silo. in diebus illis non erat rex in Israel.

II. De flagitio Gabaanitarum, 19, 1—21, 24.

1. Libido virorum Gabaa, 19, 1—30.

19. 1 Fuit quidam vir Levites habitans in latere montis Ephraim, qui accepit Levites uxorem
uxorem de Bethlehem Iuda: 2 quæ reliquit eum, et reversa est in domum patris reducens
sui in Bethlehem, mansitque apud eum quattuor mensibus. 3 Secutusque est
eam vir suus, volens reconciliari ei, atque blandiri, et secum reducere, habens
in comitatu puerum et duos asinos: quæ suscepit eum, et introduxit in domum
patris sui. Quod cum audisset socer eius, eumque vidisset, occurrit ei lætus, 4 et
amplexatus est hominem. Mansitque gener in domo soceri tribus diebus, comedens
cum eo et bibens familiariter. 5 Die autem quarto de nocte consurgens, proficisci
voluit. Quem tenuit socer, et ait ad eum: Gusta prius pauxillum panis, et conforta
stomachum, et sic proficisceris. 6 Sederuntque simul, ac comederunt et biberunt.
Dixitque pater puellæ ad generum suum: Quæso te ut hodie hic maneas, pariterque
lætemur. 7 At ille consurgens, cœpit velle proficisci. Et nihilominus obnixe eum
socer tenuit, et apud se fecit manere. 8 Mane autem facto, parabat Levites iter.
Cui socer rursum: Oro te, inquit, ut paululum cibi capias, et assumptis viribus,
donec increscat dies, postea proficiscaris. Comederunt ergo simul. 9 Surrexitque
adolescens, ut pergeret cum uxore sua et puero. Cui rursum locutus est socer:
Considera quod dies ad occasum declivior sit, et propinquat ad vesperum: mane
apud me etiam hodie, et duc lætum diem, et cras proficisceris ut vadas in domum
tuam. 10 Noluit gener acquiescere sermonibus eius: sed statim perrexit, et venit
contra Iebus, quæ altero nomine vocatur Ierusalem, ducens secum duos asinos
onustos, et concubinam. 11 Iamque erant iuxta Iebus, et dies mutabatur in noctem:
dixitque puer ad dominum suum: Veni, obsecro, declinemus ad urbem Iebusæorum,
et maneamus in ea. 12 Cui respondit dominus: Non ingrediar oppidum gentis
alienæ, quæ non est de filiis Israel, sed transibo usque Gabaa: 13 et cum illuc
pervenero, manebimus in ea, aut certe in urbe Rama.

14 Transierunt ergo Iebus, et cœptum carpebant iter, occubuitque eis sol iuxta et in Gabaa pernoctans
Gabaa, quæ est in tribu Beniamin: 15 diverteruntque ad eam, ut manerent ibi.
Quo cum intrassent, sedebant in platea civitatis, et nullus eos recipere voluit hospitio.
16 Et ecce, apparuit homo senex, revertens de agro et de opere suo vesperi, qui
et ipse de monte erat Ephraim, et peregrinus habitabat in Gabaa. homines autem
regionis illius erant filii Iemini. 17 Elevatisque oculis, vidit senex sedentem ho-
minem cum sarcinulis suis in platea civitatis: et dixit ad eum: Unde venis? et
quo vadis? 18 Qui respondit ei: Profecti sumus de Bethlehem Iuda, et pergimus

ad locum nostrum, qui est in latere montis Ephraim, unde ieramus in Bethlehem:
et nunc vadimus ad domum Dei, nullusque sub tectum suum nos vult recipere,
19 habentes paleas et fœnum in asinorum pabulum, et panem ac vinum in meos
et ancillæ tuæ usus, et pueri, qui mecum est: nulla re indigemus nisi hospitio.
20 Cui respondit senex: Pax tecum sit, ego præbebo omnia quæ necessaria sunt:
tantum, quæso, ne in platea maneas. 21 Introduxitque eum in domum suam, et
pabulum asinis præbuit: ac postquam laverunt pedes suos, recepit eos in convivium.

eam stupratam amittit

22 Illis epulantibus, et post laborem itineris, cibo et potu reficientibus corpora,
venerunt viri civitatis illius, filii Belial, (id est, absque iugo) et circumdantes domum
senis, fores pulsare cœperunt, clamantes ad dominum domus, atque dicentes:
[a]Educ virum, qui ingressus est domum tuam, ut abutamur eo. 23 Egressusque
est ad eos senex, et ait: Nolite fratres, nolite facere malum hoc: quia ingressus est
homo hospitium meum, et cessate ab hac stultitia: 24 habeo filiam virginem,
et hic homo habet concubinam, educam eas ad vos, ut humilietis eas, et vestram
libidinem compleatis: tantum, obsecro, ne scelus hoc contra naturam operemini
in virum. 25 Nolebant acquiescere sermonibus illius, quod cernens homo, eduxit
ad eos concubinam suam, et eis tradidit illudendam: qua cum tota nocte abusi
essent, dimiserunt eam mane. 26 At mulier, recedentibus tenebris, venit ad ostium
domus, ubi manebat dominus suus, et ibi corruit. 27 Mane facto, surrexit homo,
et aperuit ostium, ut cœptam expleret viam: et ecce concubina eius iacebat ante
ostium sparsis in limine manibus. 28 Cui ille, putans eam quiescere, loquebatur:
Surge, et ambulemus. Qua nihil respondente, intelligens quod erat mortua; tulit
eam, et imposuit asino, reversusque est in domum suam.

eiusque duodecim partes distribuit.

29 Quam cum esset ingressus, arripuit gladium, et cadaver uxoris cum ossibus
suis in duodecim partes ac frusta concidens, misit in omnes terminos Israel. 30 Quod
cum vidissent singuli, conclamabant. [b]Numquam res talis facta est in Israel ex
eo die, quo ascenderunt patres nostri de Ægypto, usque in præsens tempus: ferte
sententiam, et in commune decernite quid facto opus sit.

2. Multatio sceleris nefandi, 20, 1—48.

Bellum cum Gabaanitis decernitur

20. 1 Egressi itaque sunt omnes filii Israel, et pariter congregati, quasi vir
unus, de Dan, usque Bersabee, et Terra Galaad ad Dominum in Maspha: 2 Omnes-
que anguli populorum, et cunctæ tribus Israel in ecclesiam populi Dei convenerunt
quadringenta millia peditum pugnatorum. (3 Nec latuit filios Beniamin quod
ascendissent filii Israel in Maspha.) Interrogatusque Levita, maritus mulieris
interfectæ, quomodo tantum scelus perpetratum esset, 4 respondit: Veni in Gabaa
Beniamin cum uxore mea, illucque diverti: 5 et ecce homines civitatis illius circum-
dederunt nocte domum, in qua manebam, volentes me occidere, et uxorem meam
incredibili furore libidinis vexantes, denique mortua est. 6 Quam arreptam, in
frusta concidi, misique partes in omnes terminos possessionis vestræ: quia num-
quam tantum nefas, et tam grande piaculum factum est in Israel. 7 Adestis omnes
filii Israel, decernite quid facere debeatis. 8 Stansque omnis populus, quasi unius
hominis sermone respondit: Non recedemus in tabernacula nostra, nec suam quis-
quam intrabit domum: 9 sed hoc contra Gabaa in commune faciamus. 10 Decem
viri eligantur e centum ex omnibus tribubus Israel, et centum de mille, et mille
de decem millibus, ut comportent exercitui cibaria, et possimus pugnare contra
Gabaa Beniamin, et reddere ei pro scelere, quod meretur. 11 Conveniteque universus
Israel ad civitatem, quasi homo unus eadem mente, unoque consilio.

et cum omnibus Beniamitis instruitur.

12 et miserunt nuncios ad omnem tribum Beniamin, qui dicerent: Cur tantum
nefas in vobis repertum est? 13 Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitium
perpetrarunt, ut moriantur, et auferatur malum de Israel. Qui noluerunt fratrum
suorum filiorum Israel audire mandatum: 14 sed ex cunctis urbibus, quæ sortis
suæ erant, convenerunt in Gabaa, ut illis ferrent auxilium, et contra universum
populum Israel dimicarent. 15 Inventique sunt viginti quinque millia de Beniamin
educentium gladium, præter habitatores Gabaa, 16 qui septingenti erant viri

19, *22* [a]Gn 19, 5. — *30* [b]Os 9, 9.

fortissimi, ita sinistra ut dextra prœliantes: et sic fundis lapides ad certum iacientes,
ut capillum quoque possent percutere, et nequaquam in alteram partem ictus
lapidis deferretur. 17 Virorum quoque Israel, absque filiis Beniamin, inventa sunt
quadringenta millia educentium gladios, et paratorum ad pugnam.

18 Qui surgentes venerunt in domum Dei, hoc est, in Silo: consulueruntque qui bis vincunt.
Deum, atque dixerunt: Quis erit in exercitu nostro princeps certaminis contra
filios Beniamin? Quibus respondit Dominus: Iudas sit dux vester. 19 Statimque
filii Israel surgentes mane, castrametati sunt iuxta Gabaa: 20 et inde procedentes
ad pugnam contra Beniamin, urbem oppugnare cœperunt. 21 Egressique filii
Beniamin de Gabaa, occiderunt de filiis Israel die illo viginti duo millia virorum.
22 Rursum filii Israel et fortitudine et numero confidentes, in eodem loco, in quo
prius certaverant, aciem direxerunt: 23 ita tamen ut prius ascenderent et flerent
coram Domino usque ad noctem: consulerentque eum, et dicerent: Debeo ultra
procedere ad dimicandum contra filios Beniamin fratres meos, an non? Quibus
ille respondit: Ascendite ad eos, et inite certamen. 24 Cumque filii Israel altera
die contra filios Beniamin ad prœlium processissent, 25 eruperunt filii Beniamin
de portis Gabaa: et occurrentes eis tanta in illos cæde bacchati sunt, ut decem
et octo millia virorum educentium gladium prosternerent. 26 Quamobrem omnes filii
Israel venerunt in domum Dei, et sedentes flebant coram Domino: ieiunaveruntque
die illo usque ad vesperam, et obtulerunt ei holocausta, atque pacificas victimas,
27 et super statu suo interrogaverunt. Eo tempore ibi erat arca fœderis Dei, 28 et
Phinees filius Eleazari filii Aaron præpositus domus. Consuluerunt igitur Dominum,
atque dixerunt: Exire ultra debemus ad pugnam contra filios Beniamin fratres nostros,
an quiescere? Quibus ait Dominus: Ascendite, cras enim tradam eos in manus vestras.

29 Posueruntque filii Israel insidias per circuitum urbis Gabaa: 30 et tertia sed tandem
vice, sicut semel et bis, contra Beniamin exercitum produxerunt. 31 Sed et filii cæduntur.
Beniamin audacter eruperunt de civitate, et fugientes adversarios longius persecuti
sunt, ita ut vulnerarent ex eis sicut primo die et secundo, et cæderent per duas
semitas vertentes terga, quarum una ferebatur in Bethel, et altera in Gabaa, atque
prosternerent triginta circiter viros: 32 putaverunt enim solito eos more cedere.
Qui fugam arte simulantes inierunt consilium ut abstraherent eos de civitate,
et quasi fugientes ad supradictas semitas perducerent. 33 Omnes itaque filii Israel
surgentes de sedibus suis, tetenderunt aciem in loco, qui vocatur Baalthamar.
Insidiæ quoque, quæ circa urbem erant, paulatim se aperire cœperunt, 34 et ab
Occidentali urbis parte procedere. Sed et alia decem millia virorum de universo
Israel, habitatores urbis ad certamina provocabant. Ingravatumque est bellum
contra filios Beniamin: et non intellexerunt quod ex omni parte illis instaret interitus.
35 Percussitque eos Dominus in conspectu filiorum Israel, et interfecerunt ex eis
in illo die viginti quinque millia, et centum viros, omnes bellatores et educentes
gladium. 36 Filii autem Beniamin cum se inferiores esse vidissent, cœperunt fugere.
Quod cernentes filii Israel, dederunt eis ad fugiendum locum, ut ad præparatas
insidias devenirent, quas iuxta urbem posuerant. 37 Qui cum repente de latibulis
surrexissent, et Beniamin terga cædentibus daret, ingressi sunt civitatem, et per-
cusserunt eam in ore gladii. 38 Signum autem dederant filii Israel his, quos in
insidiis collocaverant, ut postquam urbem cepissent, ignem accenderent: ut
ascendente in altum fumo, captam urbem demonstrarent. 39 Quod cum cernerent
filii Israel in ipso certamine positi (putaverunt enim filii Beniamin eos fugere,
et instantius persequebantur, cæsis de exercitu eorum triginta viris.) 40 et viderent
quasi columnam fumi de civitate conscendere. Beniamin quoque aspiciens retro,
cum captam cerneret civitatem, et flammas in sublime ferri: 41 qui prius simula-
verant fugam, versa facie fortius resistebant. Quod cum vidissent filii Beniamin,
in fugam versi sunt, 42 et ad viam deserti ire cœperunt, illuc quoque eos adversariis
persequentibus, sed et hi, qui urbem succenderant, occurrerunt eis. 43 Atque ita
factum est, ut ex utraque parte ab hostibus cæderentur, nec erat ulla requies morien-
tium. Ceciderunt, atque prostrati sunt ad Orientalem plagam urbis Gabaa. 44 Fue-
runt autem qui in eodem loco interfecti sunt, decem et octo millia virorum, omnes

robustissimi pugnatores. 45 Quod cum vidissent, qui remanserant de Beniamin,
fugerunt in solitudinem: et pergebant ad Petram, cuius vocabulum est Remmon.
In illa quoque fuga palantes, et in diversa tendentes, occiderunt quinque millia
virorum. Et cum ultra tenderent, persecuti sunt eos, et interfecerunt etiam alia
duo millia. 46 Et sic factum est, ut omnes qui ceciderant de Beniamin in diversis
locis, essent vigintiquinque millia, pugnatores ad bella promptissimi. 47 Reman-
serunt itaque de omni numero Beniamin, qui evadere, et fugere in solitudinem
potuerunt, sexcenti viri: sederuntque in Petra Remmon mensibus quattuor. 48 Re-
gressi autem filii Israel, omnes reliquias civitatis a viris usque ad iumenta gladio
percusserunt, cunctasque urbes et viculos Beniamin vorax flamma consumpsit.

3. Conservatio tribus Beniamin, 21, 1—24.

Superstites Beniamitæ de Iabes Galaad

21. 1 Iuraverunt quoque filii Israel in Maspha et dixerunt: Nullus nostrum
dabit filiis Beniamin de filiabus suis uxorem. 2 Veneruntque omnes ad domum
Dei in Silo, et in conspectu eius sedentes usque ad vesperam, levaverunt vocem,
et magno ululatu cœperunt flere, dicentes: 3 Quare Domine Deus Israel factum
est hoc malum in populo tuo, ut hodie una tribus auferretur ex nobis? 4 Altera
autem die diluculo consurgentes, extruxerunt altare: obtuleruntque ibi holocausta,
et pacificas victimas, et dixerunt: 5 Quis non ascendit in exercitu Domini de uni-
versis tribubus Israel? Grandi enim iuramento se constrinxerant, cum essent in
Maspha, interfici eos qui defuissent. 6 Ductique pœnitentia filii Israel super fratre suo
Beniamin, cœperunt dicere: Ablata est tribus una de Israel, 7 unde uxores accipient?
omnes enim in commune iuravimus, non daturos nos his filias nostras. 8 Idcirco
dixerunt: Quis est de universis tribubus Israel, qui non ascendit ad Dominum in
Maspha? Et ecce inventi sunt habitatores Iabes Galaad in illo exercitu non
fuisse. (9 Eo quoque tempore cum essent in Silo, nullus ex eis ibi repertus est.)
10 Miserunt itaque decem millia viros robustissimos, et præceperunt eis: Ite, et
percutite habitatores Iabes Galaad in ore gladii, tam uxores quam parvulos eorum.
11 Et hoc erit quod observare debebitis: [a]Omne generis masculini, et mulieres,
quæ cognoverunt viros, interficite, virgines autem reservate. 12 Inventæque sunt
de Iabes Galaad quadringentæ virgines, quæ nescierunt viri thorum, et adduxe-
runt eas ad castra in Silo, in Terram Chanaan. 13 Miseruntque nuncios ad filios
Beniamin, qui erant in Petra Remmon, et præceperunt eis, ut eos susciperent in
pace. 14 Veneruntque filii Beniamin in illo tempore, et datæ sunt eis uxores de
filiabus Iabes Galaad: alias autem non repererunt, quas simili modo traderent.

ac de Silo uxores accipiunt.

15 Universusque Israel valde doluit, et egit pœnitentiam super interfectione
unius tribus ex Israel. 16 Dixeruntque maiores natu: Quid faciemus reliquis, qui
non acceperunt uxores? omnes in Beniamin feminæ conciderunt, 17 et magna
nobis cura, ingentique studio providendum est, ne una tribus deleatur ex Israel.
18 Filias enim nostras eis dare non possumus, constricti iuramento et maledictione,
qua diximus: Maledictus qui dederit de filiabus suis uxorem Beniamin. 19 Ceperunt-
que consilium, atque dixerunt: Ecce sollemnitas Domini est in Silo anniversaria,
quæ sita est ad Septentrionem urbis Bethel, et ad Orientalem plagam viæ, quæ
de Bethel tendit ad Sichimam, et ad Meridiem oppidi Lebona. 20 Præceperuntque
filiis Beniamin, atque dixerunt: Ite, et latitate in vineis. 21 Cumque videritis
filias Silo ad ducendos choros ex more procedere, exite repente de vineis, et rapite
ex eis singuli uxores singulas, et pergite in Terram Beniamin. 22 Cumque venerint
patres earum, ac fratres, et adversum vos queri cœperint, atque iurgari, dicemus eis:
Misereminieorum: non enim rapuerunt eas iure bellantium atque victorum, sed rogan-
tibus ut acciperent, non dedistis, et a vestra parte peccatum est. 23 Feceruntque filii
Beniamin, ut sibi fuerat imperatum: et iuxta numerum suum rapuerunt sibi de his,
quæ ducebant choros, uxores singulas: abieruntque in possessionem suam ædificantes
urbes, et habitantes in eis. 24 Filii quoque Israel reversi sunt per tribus, et familias in
tabernacula sua. In diebus illis non erat rex in Israel: sed unusquisque quod sibi
rectum videbatur, hoc faciebat.

21, *11* [a]Nm 31, 17.

LIBER RUTH.

1. Moabitis Deum Israel eligit, 1, 1—22.

1. [1] In diebus unius iudicis, quando iudices præerant, facta est fames in Nurus
Terra. Abiitque homo de Bethlehem Iuda, ut peregrinaretur in regione Moabitide Elimelech,
cum uxore sua, ac duobus liberis. [2] ipse vocabatur Elimelech, et uxor eius Noemi:
et duo filii, alter Mahalon, et alter Chelion, Ephrathæi de Bethlehem Iuda. In-
gressique regionem Moabitidem, morabantur ibi. [3] Et mortuus est Elimelech
maritus Noemi: remansitque ipsa cum filiis. [4] Qui acceperunt uxores Moabitidas,
quarum una vocabatur Orpha, altera vero Ruth. Manseruntque ibi decem annis,
[5] et ambo mortui sunt, Mahalon videlicet et Chelion: remansitque mulier orbata
duobus liberis ac marito.
[6] Et surrexit ut in patriam pergeret cum utraque nuru sua de regione Moabitide: populo ac Deo Israel
audierat enim quod respexisset Dominus populum suum, et dedisset eis escas. adhærens,
[7] Egressa est itaque de loco peregrinationis suæ, cum utraque nuru: et iam in via
revertendi posita in Terram Iuda, [8] dixit ad eas: Ite in domum matris vestræ,
faciat vobiscum Dominus misericordiam, sicut fecistis cum mortuis et mecum.
[9] Det vobis invenire requiem in domibus virorum, quos sortituræ estis. Et osculata
est eas. Quæ elevata voce flere cœperunt, [10] et dicere: Tecum pergemus ad populum
tuum. [11] Quibus illa respondit: Revertimini filiæ meæ, cur venitis mecum? num
ultra habeo filios in utero meo, ut viros ex me sperare possitis? [12] Revertimini
filiæ meæ, et abite: iam enim senectute confecta sum, nec apta vinculo coniugali.
etiam si possem hac nocte concipere, et parere filios, [13] si eos expectare velitis
donec crescant, et annos pubertatis impleant, ante eritis vetulæ quam nubatis.
Nolite, quæso, filiæ meæ: quia vestra angustia magis me premit, et egressa est
manus Domini contra me. [14] Elevata igitur voce, rursum flere cœperunt, Orpha
osculata est socrum, ac reversa est: Ruth adhæsit socrui suæ. [15] cui dixit Noemi:
En reversa est cognata tua ad populum suum, et ad deos suos, vade cum ea. [16] Quæ
respondit: Ne adverseris mihi ut relinquam te et abeam: quocumque enim perrexeris,
pergam: et ubi morata fueris, et ego pariter morabor. Populus tuus populus meus,
et Deus tuus Deus meus. [17] Quæ te terra morientem susceperit, in ea moriar:
ibique locum accipiam sepulturæ. Hæc mihi faciat Dominus, et hæc addat, si non
sola mors me et te separaverit.
[18] Videns ergo Noemi, quod obstinato animo Ruth decrevisset secum pergere, cum Noemi in Bethle-
adversari noluit, nec ad suos ultra reditum persuadere: [19] profectæque sunt simul, hem venit.
et venerunt in Bethlehem. Quibus urbem ingressis, velox apud cunctos fama
percrebruit: dicebantque mulieres: Hæc est illa Noemi. [20] Quibus ait: Ne vocetis
me Noemi (id est, pulchram) sed vocate me Mara (id est, amaram) quia amaritudine
valde replevit me Omnipotens. [21] Egressa sum plena, et vacuam reduxit me Do-
minus. Cur ergo vocatis me Noemi, quam Dominus humiliavit, et afflixit Omni-
potens? [22] Venit ergo Noemi cum Ruth Moabitide nuru sua, de terra peregrinationis
suæ: ac reversa est in Bethlehem, quando primum hordea metebantur.

2. Ruth gratiam Booz invenit, 2, 1—23.

2. [1] Erat autem viro Elimelech consanguineus, homo potens, et magnarum Spicas colligit,
opum, nomine Booz. [2] Dixitque Ruth Moabitis ad socrum suam: Si iubes, vadam
in agrum, et colligam spicas, quæ fugerint manus metentium, ubicumque clementis
in me patris familias reperero gratiam. Cui illa respondit: Vade filia mea. [3] Abiit
itaque et colligebat spicas post terga metentium. Accidit autem ut ager ille haberet
dominum nomine Booz, qui erat de cognatione Elimelech.

a Booz benigne tractatur,

4 Et ecce, ipse veniebat de Bethlehem, dixitque messoribus: Dominus vobiscum. Qui responderunt ei: Benedicat tibi Dominus. 5 Dixitque Booz iuveni, qui messoribus præerat: Cuius est hæc puella? 6 Cui respondit: Hæc est Moabitis, quæ venit cum Noemi, de regione Moabitide, 7 et rogavit ut spicas colligeret remanentes, sequens messorum vestigia: et de mane usque nunc stat in agro, et ne ad momentum quidem domum reversa est. 8 Et ait Booz ad Ruth: Audi filia, ne vadas in alterum agrum ad colligendum, nec recedas ab hoc loco: sed iungere puellis meis, 9 et ubi messuerint, sequere. Mandavi enim pueris meis, ut nemo molestus sit tibi: sed etiam si sitieris, vade ad sarcinulas, et bibe aquas, de quibus et pueri bibunt. 10 Quæ cadens in faciem suam et adorans super terram, dixit ad eum: Unde mihi hoc, ut invenirem gratiam ante oculos tuos, et nosse me dignareris peregrinam mulierem? 11 Cui illa respondit: Nunciata sunt mihi omnia, quæ feceris socrui tuæ post mortem viri tui: et quod reliqueris parentes tuos, et terram in qua nata es, et veneris ad populum, quem antea nesciebas. 12 Reddat tibi Dominus pro opere tuo, et plenam mercedem recipias a Domino Deo Israel, ad quem venisti, et sub cuius confugisti alas. 13 Quæ ait: Inveni gratiam apud oculos tuos domine mi, qui consolatus es me, et locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ non sum similis unius puellarum tuarum. 14 Dixitque ad eam Booz: Quando hora vescendi fuerit, veni huc, et comede panem, et intinge bucellam tuam in aceto. Sedit itaque ad messorum latus, et congessit polentam sibi, comeditque et saturata est, et tulit reliquias. 15 Atque inde surrexit, ut spicas ex more colligeret. Præcepit autem Booz pueris suis, dicens: Etiamsi vobiscum metere voluerit, ne prohibeatis eam: 16 et de vestris quoque manipulis proiicite de industria, et remanere permittite, ut absque rubore colligat, et colligentem nemo corripiat. 17 Collegit ergo in agro usque ad vesperam: et quæ collegerat virga cædens et excutiens, invenit hordei quasi ephi mensuram, id est, tres modios.

socrui omnia refert.

18 Quos portans reversa est in civitatem, et ostendit socrui suæ: insuper protulit, et dedit ei de reliquiis cibi sui, quo saturata fuerat. 19 Dixitque ei socrus sua: Ubi hodie collegisti, et ubi fecisti opus? sit benedictus qui misertus est tui. Indicavitque ei apud quem fuisset operata: et nomen dixit viri, quod Booz vocaretur. 20 Cui respondit Noemi: Benedictus sit a Domino: quoniam eandem gratiam, quam præbuerat vivis, servavit et mortuis. Rursumque ait: Propinquus noster est homo. 21 Et Ruth, Hoc quoque, inquit, præcepit mihi, ut tamdiu messoribus eius iungerer, donec omnes segetes meterentur. 22 Cui dixit socrus: Melius est, filia mea, ut cum puellis eius exeas ad metendum, ne in alieno agro quispiam resistat tibi. 23 Iuncta est itaque puellis Booz: et tamdiu cum eis messuit, donec hordea et triticum in horreis conderentur.

3. Booz officia propinquitatis monetur, 3, 1—18.

Suadente Noemi

3. 1 Postquam autem reversa est ad socrum suam, audivit ab ea: Filia mea, quæram tibi requiem, et providebo ut bene sit tibi. 2 Booz iste, cuius puellis in agro iuncta es, propinquus noster est, et hac nocte aream hordei ventilat. 3 Lavare igitur, et ungere, et induere cultioribus vestimentis, et descende in aream. non te videat homo, donec esum potumque finierit. 4 Quando autem ierit ad dormiendum, nota locum in quo dormiat: veniesque et discooperies pallium, quo operitur a parte pedum, et proiicies te, et ibi iacebis: ipse autem dicet tibi quid agere debeas. 5 Quæ respondit: Quidquid præceperis, faciam.

Ruth connubium petit,

6 Descenditque in aream, et fecit omnia, quæ sibi imperaverat socrus. 7 Cumque comedisset Booz, et bibisset, et factus esset hilarior, issetque ad dormiendum iuxta acervum manipulorum, venit abscondite, et discooperto pallio a pedibus eius, se proiecit. 8 Et ecce, nocte iam media expavit homo, et conturbatus est: viditque mulierem iacentem ad pedes suos, 9 et ait illi: Quæ es? Illaque respondit: Ego sum Ruth ancilla tua: expande pallium tuum super famulam tuam, quia propinquus es.

Booz sub conditione annuit,

10 Et ille, Benedicta, inquit, es a Domino filia, et priorem misericordiam posteriore superasti: quia non es secuta iuvenes pauperes, sive divites. 11 Noli

ergo metuere, sed quidquid dixeris mihi, faciam tibi. Scit enim omnis populus,
qui habitat intra portas urbis meæ, mulierem te esse virtutis. 12 Nec abnuo me
propinquum, sed est alius me propinquior. 13 Quiesce hac nocte: et facto mane,
si te voluerit propinquitatis iure retinere, bene res acta est: sin autem ille noluerit,
ego te absque ulla dubitatione suscipiam, vivit Dominus. dormi usque mane.
14 Dormivit itaque ad pedes eius, usque ad noctis abscessum. Surrexit itaque quare illa
antequam homines se cognoscerent mutuo, et dixit Booz: Cave ne quis noverit ad socrum revertitur.
quod huc veneris. 15 Et rursum, Expande, inquit, pallium tuum, quo operiris,
et tene utraque manu. Qua extendente, et tenente, mensus est sex modios hordei,
et posuit super eam. Quæ portans ingressa est civitatem, 16 et venit ad socrum
suam. Quæ dixit ei: Quid egisti filia? Narravitque ei omnia, quæ sibi fecisset
homo. 17 Et ait: Ecce sex modios hordei dedit mihi, et ait: Nolo vacuam te reverti
ad socrum tuam. 18 Dixitque Noemi: Expecta filia donec videamus quem res
exitum habeat. neque enim cessabit homo nisi compleverit quod locutus est.

4. Moabitis fit proavia Davidis, 4, 1—22.

4. 1 Ascendit ergo Booz ad portam, et sedit ibi. Cumque vidisset propinquum Renuntiante pro-
præterire, de quo prius sermo habitus est, dixit ad eum: Declina paulisper, et pinquiore
sede hic: vocans eum nomine suo. Qui divertit, et sedit. 2 Tollens autem Booz
decem viros de senioribus civitatis, dixit ad eos: Sedete hic. 3 Quibus sedentibus,
locutus est ad propinquum: Partem agri fratris nostri Elimelech vendet Noemi,
quæ reversa est de regione Moabitide: 4 quod audire te volui, et tibi dicere coram
cunctis sedentibus, et maioribus natu de populo meo. Si vis possidere iure propin-
quitatis: eme, et posside. sin autem displicet tibi, hoc ipsum indica mihi, ut sciam
quid facere debeam. nullus enim est propinquus, excepto te, qui prior es: et me,
qui secundus sum. At ille respondit: Ego agrum emam. 5 Cui dixit Booz: Quando
emeris agrum de manu mulieris, Ruth quoque Moabitidem, quæ uxor defuncti
fuit, debes accipere: ut suscites nomen propinqui tui in hereditate sua. 6 Qui
respondit: Cedo iuri propinquitatis: neque enim posteritatem familiæ meæ delere
debeo. tu meo utere privilegio, quo me libenter carere profiteor. 7 [a]Hic autem
erat mos antiquitus in Israel inter propinquos, ut si quando alter alteri suo iuri
cedebat: ut esset firma concessio, solvebat homo calceamentum suum, et dabat
proximo suo. hoc erat testimonium cessionis in Israel. 8 Dixit ergo propinquo suo
Booz: Tolle calceamentum tuum. Quod statim solvit de pede suo.
9 At ille maioribus natu, et universo populo, Testes vos, inquit, estis hodie, quod Booz Moabitidem
possederim omnia quæ fuerunt Elimelech; et Chelion et Mahalon, tradente Noemi: ducit,
10 et Ruth Moabitidem, uxorem Mahalon, in coniugium sumpserim, ut suscitem
nomen defuncti in hereditate sua, ne vocabulum eius de familia sua ac fratribus et
populo deleatur. Vos, inquam, huius rei testes estis. 11 Respondit omnis populus, qui
erat in porta, et maiores natu: Nos testes sumus: faciat Dominus hanc mulierem, quæ
ingreditur domum tuam, sicut Rachel, et Liam, quæ ædificaverunt domum Israel: ut
sit exemplum virtutis in Ephratha, et habeat celebre nomen in Bethlehem: 12 fiat-
que domus tua, sicut domus Phares, [b]quem Thamar peperit Iudæ, de semine quod
tibi dederit Dominus ex hac puella. 13 Tulit itaque Booz Ruth, et accepit uxorem:
ingressusque est ad eam, et dedit illi Dominus ut conciperet, et pareret filium. quæ avum Davidis
14 Dixeruntque mulieres ad Noemi: Benedictus Dominus, qui non est passus ut parit;
deficeret successor familiæ tuæ, et vocaretur nomen eius in Israel. 15 Et habeas
qui consoletur animam tuam, et enutriat senectutem. de nuru enim tua natus est,
quæ te diligit: et multo tibi melior est, quam si septem haberes filios. 16 Suscep-
tumque Noemi puerum posuit in sinu suo, et nutricis ac gerulæ fungebatur officio.
17 Vicinæ autem mulieres congratulantes ei, et dicentes: Natus est filius Noemi:
vocaverunt nomen eius Obed: hic est pater Isai, patris David.
18 Hæ sunt generationes Phares: [c]Phares genuit Esron, 19 Esron genuit Aram, genealogia Davidis.
Aram genuit Aminadab, 20 Aminadab genuit Nahasson, Nahasson genuit Salmon,
21 Salmon genuit Booz, Booz genuit Obed, 22 Obed genuit Isai, Isai genuit David.

4, 7 [a]Dt 25, 7. — *12* [b]Gn 38, 29. — *18* [c]1 Par 2, 5; 4, 1; Mt 1, 3.

LIBER PRIMUS SAMUELIS,

QUEM NOS PRIMUM REGUM DICIMUS.

PARS PRIOR.

Heli et Samuel ultimi iudices, 1, 1—7, 17.

I. Iudex Heli, 1, 1—4, 22.

1. Nativitas et oblatio Samuelis, 1, 1—2, 10.

Anna sterilis valde affligitur, 1. 1 Fuit vir unus de Ramathaimsophim, de monte Ephraim, et nomen eius
Elcana, filius Ieroham, filii Eliu, filii Thohu, filii Suph, Ephrathæus: 2 et habuit
duas uxores, nomen uni Anna, et nomen secundæ Phenenna. Fueruntque Phenennæ
filii: Annæ autem non erant liberi. 3 Et ascendebat vir ille de civitate sua statutis
diebus, ut adoraret et sacrificaret Domino exercituum in Silo. Erant autem ibi
duo filii Heli, Ophni et Phinees, sacerdotes Domini. 4 Venit ergo dies, et immolavit
Elcana, deditque Phenennæ uxori suæ, et cunctis filiis eius, et filiabus partes:
5 Annæ autem dedit partem unam tristis, quia Annam diligebat. Dominus autem
concluserat vulvam eius. 6 Affligebat quoque eam æmula eius, et vehementer
angebat, in tantum, ut exprobraret quod Dominus conclusisset vulvam eius:
7 sicque faciebat per singulos annos, cum redeunte tempore ascenderent ad templum
Domini: et sic provocabat eam, porro illa flebat, et non capiebat cibum. 8 Dixit
ergo ei Elcana vir suus: Anna, cur fles? et quare non comedis? et quam ob rem
affligitur cor tuum? numquid non ego melior tibi sum, quam decem filii?

impense orat, 9 Surrexit autem Anna postquam comederat, et biberat in Silo. Et Heli sacerdote
sedente super Sellam ante postes templi Domini, 10 cum esset Anna amaro animo,
oravit ad Dominum, flens largiter, 11 et votum vovit, dicens: Domine exercituum,
si respiciens videris afflictionem famulæ tuæ, et recordatus mei fueris, nec oblitus
ancillæ tuæ, dederisque servæ tuæ sexum virilem: dabo eum Domino omnibus diebus
vitæ eius, et novacula non ascendet super caput eius. 12 Factum est autem, cum
illa multiplicaret preces coram Domino, ut Heli observaret os eius. 13 Porro Anna
loquebatur in corde suo, tantumque labia illius movebantur, et vox penitus non
audiebatur. Æstimavit ergo eam Heli temulentam, 14 dixitque ei: Usquequo
ebria eris? digere paulisper vinum, quo mades. 15 Respondens Anna, Nequaquam,
inquit, domine mi: nam mulier infelix nimis ego sum, vinumque et omne quod
inebriare potest, non bibi, sed effudi animam meam in conspectu Domini. 16 Ne
reputes ancillam tuam quasi unam de filiabus Belial: quia ex multitudine doloris,
et mœroris mei locuta sum usque in præsens. 17 Tunc Heli ait ei: Vade in pace:
et Deus Israel det tibi petitionem tuam, quam rogasti eum. 18 Et illa dixit: Utinam
inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in viam suam, et comedit,
vultusque illius non sunt amplius in diversa mutati. 19 Et surrexerunt mane,
et adoraverunt coram Domino: reversique sunt, et venerunt in domum suam
Ramatha.

filium parit Cognovit autem Elcana Annam uxorem suam: et recordatus est eius Dominus.
20 Et factum est post circulum dierum, concepit Anna, et peperit filium, vocavitque
nomen eius Samuel: eo quod a Domino postulasset eum. 21 Ascendit autem vir
eius Elcana, et omnis domus eius, ut immolaret Domino hostiam sollemnem, et
votum suum, 22 et Anna non ascendit: dixit enim viro suo: Non vadam, donec
ablactetur infans, et ducam eum, ut appareat ante conspectum Domini, et maneat
ibi iugiter. 23 Et ait ei Elcana vir suus: Fac quod bonum tibi videtur, et mane

donec ablactes eum: precorque ut impleat Dominus verbum suum. Mansit ergo
mulier, et lactavit filium suum, donec amoveret eum a lacte.
[24] Et adduxit eum secum, postquam ablactaverat, in vitulis tribus, et tribus ac Domino offert,
modiis farinæ, et amphora vini, et adduxit eum ad domum Domini in Silo. Puer
autem erat adhuc infantulus: [25] et immolaverunt vitulum, et obtulerunt puerum
Heli. [26] Et ait Anna: Obsecro mi domine, vivit anima tua domine: ego sum illa
mulier, quæ steti coram te hic orans Dominum. [27] Pro puero isto oravi, et dedit
mihi Dominus petitionem meam, quam postulavi eum. [28] Idcirco et ego commodavi
eum Domino cunctis diebus, quibus fuerit commodatus Domino. Et adoraverunt
ibi Dominum.
Et oravit Anna, et ait: gratias agens:

2. [1] Exultavit cor meum in Domino, Dominum laudat,
et exaltatum est cornu meum in Deo meo:
dilatatum est os meum super inimicos meos:
quia lætata sum in salutari tuo.
[2] Non est sanctus, ut est Dominus: neque enim est alius extra te,
et non est fortis sicut Deus noster.

[3] Nolite multiplicare loqui sublimia, gloriantes: superbos monet,
recedant vetera de ore vestro:
quia Deus scientiarum, Dominus est,
et ipsi præparantur cogitationes.
[4] Arcus fortium superatus est,
et infirmi accincti sunt robore.
[5] Repleti prius, pro panibus se locaverunt:
et famelici saturati sunt,
donec sterilis peperit plurimos:
et quæ multos habebat filios, infirmata est.

[6] [a]Dominus mortificat et vivificat, quia humiles exaltabuntur,
deducit ad inferos et reducit.
[7] Dominus pauperem facit et ditat,
humiliat et sublevat.
[8] Suscitat de pulvere egenum,
et de stercore elevat pauperem:
ut sedeat cum principibus,
et solium gloriæ teneat.
Domini enim sunt cardines terræ,
et posuit super eos orbem.

[9] Pedes sanctorum suorum servabit, superbi vero humiliabuntur.
et impii in tenebris conticescent:
quia non in fortitudine sua roborabitur vir.
[10] Dominum formidabunt adversarii eius:
et super ipsos in cælis tonabit:
Dominus iudicabit fines Terræ,
et dabit imperium regi suo,
et sublimabit cornu Christi sui.

2. Nimia indulgentia Heli, 2, 11—3, 21.

[11] Et abiit Elcana Ramatha, in domum suam: puer autem erat minister in Ministerium Samuelis,
conspectu Domini ante faciem Heli sacerdotis.
[12] Porro filii Heli, filii Belial, nescientes Dominum, [13] neque officium sacer- peccata filiorum Heli.
dotum ad populum: sed quicumque immolasset victimam, veniebat puer sacerdotis,

---

2, *6* [a]Dt 32, 39; Tob 13, 2; Sap 16, 13.

dum coquerentur carnes, et habebat fuscinulam tridentem in manu sua, 14 et
mittebat eam in lebetem, vel in caldariam, aut in ollam, sive in cacabum: et omne,
quod levabat fuscinula, tollebat sacerdos sibi. sic faciebant universo Israeli venien-
tium in Silo. 15 Etiam antequam adolerent adipem, veniebat puer sacerdotis, et
dicebat immolanti: Da mihi carnem, ut coquam sacerdoti: non enim accipiam a te
carnem coctam, sed crudam. 16 Dicebatque illi immolans: Incendatur primum
iuxta morem hodie adeps, et tolle tibi quantumcumque desiderat anima tua. Qui
respondens aiebat ei: Nequaquam: nunc enim dabis, alioquin tollam vi. 17 Erat
ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino: quia retrahebant homines
a sacrificio Domini.

fœcunditas Annæ,

18 Samuel autem ministrabat ante faciem Domini, puer, accinctus ephod lineo.
19 Et tunicam parvam faciebat ei mater sua, quam afferebat statutis diebus,
ascendens cum viro suo, ut immolaret hostiam sollemnem. 20 Et benedixit Heli
Elcanæ et uxori eius: dixitque ei: Reddat tibi Dominus semen de muliere hac,
pro fœnore quod commodasti Domino. Et abierunt in locum suum. 21 Visitavit
ergo Dominus Annam, et concepit, et peperit tres filios, et duas filias: et magni-
ficatus est puer Samuel apud Dominum.

lenitas et clementia Heli,

22 Heli autem erat senex valde, et audivit omnia quæ faciebant filii sui universo
Israeli: et quomodo dormiebant cum mulieribus quæ observabant ad ostium
tabernaculi: 23 et dixit eis: Quare facitis res huiuscemodi, quas ego audio, res
pessimas, ab omni populo? 24 Nolite filii mei: non enim est bona fama, quam
ego audio, ut transgredi faciatis populum Domini. 25 Si peccaverit vir in virum,
placari ei potest Deus: si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo?
Et non audierunt vocem patris sui: quia voluit Dominus occidere eos.

gratia Samuelis,

26 Puer autem Samuel proficiebat, atque crescebat, et placebat tam Domino
quam hominibus.

prædictio pœnæ per virum Dei

27 Venit autem vir Dei ad Heli, et ait ad eum: Hæc dicit Dominus: Numquid
non aperte revelatus sum domui patris tui, cum essent in Ægypto in domo Pha-
raonis? 28 Et elegi eum ex omnibus tribubus Israel mihi in sacerdotem, ut ascenderet
ad altare meum, et adoleret mihi incensum, et portaret ephod coram me: et dedi
domui patris tui omnia de sacrificiis filiorum Israel. 29 Quare calce abiecistis
victimam meam, et munera mea quæ præcepi ut offerrentur in templo: et magis
honorasti filios tuos quam me, ut comederetis primitias omnis sacrificii Israel populi
mei? 30 Propterea ait Dominus Deus Israel: [a]Loquens locutus sum, ut domus tua,
et domus patris tui ministraret in conspectu meo, usque in sempiternum. Nunc
autem dicit Dominus: Absit hoc a me: sed quicumque glorificaverit me, glorificabo
eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. 31 Ecce dies veniunt: et præcidam
brachium tuum, et brachium domus patris tui, ut non sit senex in domo tua.
32 Et videbis æmulum tuum in templo, in universis prosperis Israel: et non erit
senex in domo tua omnibus diebus. 33 Verumtamen non auferam penitus virum
ex te ab altari meo: sed ut deficiant oculi tui, et tabescat anima tua: et pars magna
domus tuæ morietur cum ad virilem ætatem venerit. 34 Hoc autem erit tibi signum,
quod venturum est duobus filiis tuis, Ophni et Phinees: In die uno morientur ambo.
35 Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum, et animam meam
faciet: et ædificabo ei domum fidelem, et ambulabit coram Christo meo cunctis
diebus. 36 Futurum est autem, ut quicumque remanserit in domo tua, veniat
ut oretur pro eo, et offerat nummum argenteum, et tortam panis, dicatque: Dimitte
me obsecro ad unam partem sacerdotalem, ut comedam buccellam panis.

et per Samuelem,

3. 1 Puer autem Samuel ministrabat Domino coram Heli, et sermo Domini
erat pretiosus in diebus illis, non erat visio manifesta. 2 Factum est ergo in die
quadam, Heli iacebat in loco suo, et oculi eius caligaverant, nec poterat videre:
3 lucerna Dei antequam extingueretur, Samuel dormiebat in templo Domini, ubi
erat arca Dei. 4 Et vocavit Dominus Samuel. Qui respondens, ait: Ecce ego. 5 Et
cucurrit ad Heli, et dixit: Ecce ego: vocasti enim me. Qui dixit: Non vocavi:

30 [a]1 Rg 2, 27

revertere, et dormi. Et abiit, et dormivit. 6 Et adiecit Dominus rursum vocare
Samuelem. Consurgensque Samuel, abiit ad Heli, et dixit: Ecce ego: quia vocasti
me. Qui respondit: Non vocavi te fili mi: revertere et dormi. 7 Porro Samuel necdum
sciebat Dominum, neque revelatus fuerat ei sermo Domini. 8 Et adiecit Dominus,
et vocavit adhuc Samuelem tertio. Qui consurgens abiit ad Heli, 9 et ait: Ecce
ego: quia vocasti me. Intellexit ergo Heli quia Dominus vocaret puerum: et ait ad
Samuelem: Vade, et dormi: et si deinceps vocaverit te, dices: Loquere Domine, quia
audit servus tuus. Abiit ergo Samuel, et dormivit in loco suo. 10 Et venit Dominus,
et stetit: et vocavit, sicut vocaverat secundo, Samuel, Samuel. Et ait Samuel:
Loquere Domine, quia audit servus tuus. 11 Et dixit Dominus ad Samuelem:
Ecce ego facio verbum in Israel: quod quicumque audierit, tinnient ambæ aures
eius. 12 In die illa suscitabo adversum Heli omnia quæ locutus sum super domum
eius: incipiam, et complebo. 13 Prædixi enim ei quod iudicaturus essem domum
eius in æternum, propter iniquitatem, eo quod noverat indigne agere filios suos,
et non corripuerit eos. 14 Idcirco iuravi Domui Heli quod non expietur iniquitas
domus eius victimis et muneribus usque in æternum. 15 Dormivit autem Samuel
usque mane, aperuitque ostia domus Domini. Et Samuel timebat indicare visionem
Heli. 16 Vocavit ergo Heli Samuelem, et dixit: Samuel fili mi? Qui respondens,
ait: Præsto sum. 17 Et interrogavit eum: Quis est sermo, quem locutus est Dominus
ad te? oro te ne celaveris me. hæc faciat tibi Deus, et hæc addat, si absconderis
a me sermonem ex omnibus verbis, quæ dicta sunt tibi. 18 Indicavit itaque ei
Samuel universos sermones, et non abscondit ab eo. Et ille respondit: Dominus
est: quod bonum est in oculis suis faciat.

19 Crevit autem Samuel, et Dominus erat cum eo, et non cecidit ex omnibus *qui propheta*
verbis eius in terram. 20 Et cognovit universus Israel a Dan, usque Bersabee, *agnoscitur.*
quod fidelis Samuel propheta esset Domini. 21 Et addidit Dominus ut appareret
in Silo, quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli in Silo, iuxta verbum Domini.
Et evenit sermo Samuelis universo Israeli.

3. Impletio prophetiæ præcedentis, 4, 1—22.

4. 1 Et factum est in diebus illis, convenerunt Philisthiim in pugnam: et *Israel a Philisthiim*
egressus est Israel obviam Philisthiim in prælium, et castrametatus est iuxta *cæditur,*
Lapidem adiutorii. Porro Philisthiim venerunt in Aphec, 2 et instruxerunt aciem
contra Israel. Inito autem certamine, terga vertit Israel Philisthæis: et cæsa sunt
in illo certamine passim per agros, quasi quattuor millia virorum. 3 Et reversus est
populus ad castra: dixeruntque maiores natu de Israel: Quare percussit nos Dominus
hodie coram Philisthiim? Afferamus ad nos de Silo arcam fœderis Domini, et veniat
in medium nostri, ut salvet nos de manu inimicorum nostrorum.

4 Misit ergo populus in Silo, et tulerunt inde arcam fœderis Domini exercituum *arca capitur et*
sedentis super Cherubim: erantque duo filii Heli cum arca fœderis Dei, Ophni et *filii Heli*
Phinees. 5 Cumque venisset arca fœderis Domini in castra, vociferatus est omnis *moriuntur,*
Israel clamore grandi, et personuit terra. 6 Et audierunt Philisthiim vocem clamoris,
dixeruntque: Quænam est hæc vox clamoris magni in castris Hebræorum? Et
cognoverunt quod arca Domini venisset in castra. 7 Timueruntque Philisthiim,
dicentes: Venit Deus in castra. Et ingemuerunt, dicentes: 8 Væ nobis: non enim
fuit tanta exultatio heri et nudiustertius: væ nobis. Quis nos salvabit de manu
Deorum sublimium istorum? hi sunt Dii, qui percusserunt Ægyptum omni plaga,
in deserto. 9 Confortamini, et estote viri, Philisthiim: ne serviatis Hebræis, sicut
et illi servierunt vobis: confortamini, et bellate. 10 Pugnaverunt ergo Philisthiim,
et cæsus est Israel, et fugit unusquisque in tabernaculum suum: et facta est plaga
magna nimis: et ceciderunt de Israel triginta millia peditum. 11 Et arca Dei capta
est: duo quoque filii Heli mortui sunt, Ophni et Phinees.

12 Currens autem vir de Beniamin ex acie, venit in Silo in die illa, scissa veste, *Heli fractis cervicibus*
et conspersus pulvere caput. 13 Cumque ille venisset, Heli sedebat super sellam *occumbit,*
contra viam spectans. Erat enim cor eius pavens pro arca Dei. Vir autem ille post-
quam ingressus est, nunciavit urbi: et ululavit omnis civitas. 14 Et audivit Heli

sonitum clamoris, dixitque: Quis est hic sonitus tumultus huius? At ille festina-
vit, et venit, et nunciavit Heli. 15 Heli autem erat nonaginta et octo annorum, et
oculi eius caligaverant, et videre non poterat. 16 Et dixit ad Heli: Ego sum qui
veni de prælio, et ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait: Quid actum est fili mi?
17 Respondens autem ille, qui nunciabat, Fugit, inquit, Israel coram Philisthiim,
et ruina magna facta est in populo: insuper et duo filii tui mortui sunt, Ophni et
Phinees: et arca Dei capta est. 18 Cumque ille nominasset arcam Dei, cecidit de
sella retrorsum iuxta ostium, et fractis cervicibus mortuus est. Senex enim erat
vir et grandævus: et ipse iudicavit Israel quadraginta annis.

uxor Phinees pariens obit.

19 Nurus autem eius, uxor Phinees, prægnans erat, vicinaque partui: et audito
nuncio quod capta esset arca Dei, et mortuus esset socer suus, et vir suus, incurvavit
se et peperit: irruerant enim in eam dolores subiti. 20 In ipso autem momento
mortis eius, dixerunt ei quæ stabant circa eam: Ne timeas, quia filium peperisti.
Quæ non respondit eis, neque animadvertit. 21 Et vocavit puerum, Ichabod, dicens:
Translata est gloria de Israel, quia capta est arca Dei, et pro socero suo et pro
viro suo; 22 et ait: Translata est gloria ab Israel, eo quod capta esset arca Dei.

II. Iudex Samuel, 5, 1—7, 17.

1. De arca fœderis, 5, 1—7, 1.

In templum Dagon infertur,

5. 1 Philisthiim autem tulerunt arcam Dei, et asportaverunt eam a Lapide
adiutorii in Azotum. 2 Tuleruntque Philisthiim arcam Dei, et intulerunt eam in
templum Dagon, et statuerunt eam iuxta Dagon. 3 Cumque surrexissent diluculo
Azotii altera die, ecce Dagon iacebat pronus in terra ante arcam Domini: et tulerunt
Dagon, et restituerunt eum in locum suum. 4 Rursumque mane die altera con-
surgentes, invenerunt Dagon iacentem super faciem suam in terra coram arca
Domini: caput autem Dagon, et duæ palmæ manuum eius abscissæ erant super
limen: 5 porro Dagon solus truncus remanserat in loco suo. Propter hanc causam
non calcant sacerdotes Dagon, et omnes qui ingrediuntur templum eius, super
limen Dagon in Azoto, usque in hodiernum diem. 6 Aggravata est autem manus
Domini super Azotios, et demolitus est eos: [a]et percussit in secretiori parte natium
Azotum, et fines eius. Et ebullierunt villæ et agri in medio regionis illius, et nati
sunt mures, et facta est confusio mortis magnæ in civitate. 7 Videntes autem
viri Azotii huiuscemodi plagam, dixerunt: Non maneat arca Dei Israel apud nos:
quoniam dura est manus eius super nos, et super Dagon deum nostrum.

per urbes circumducitur,

8 Et mittentes congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum ad se, et dixerunt:
Quid faciemus de arca Dei Israel? Responderuntque Gethæi: Circumducatur
arca Dei Israel. Et circumduxerunt arcam Dei Israel. 9 Illis autem circumducentibus
eam, fiebat manus Domini per singulas civitates interfectionis magnæ nimis: et
percutiebat viros uniuscuiusque urbis, a parvo usque ad maiorem, et computre-
scebant prominentes extales eorum. Inieruntque Gethæi consilium, et fecerunt sibi
sedes pelliceas. 10 Miserunt ergo arcam Dei in Accaron. Cumque venisset arca
Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronitæ, dicentes: Adduxerunt ad nos arcam
Dei Israel, ut interficiat nos et populum nostrum.

dimittenda declaratur

11 Miserunt itaque et congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum: qui
dixerunt: Dimittite arcam Dei Israel, et revertatur in locum suum, et non in-
terficiat nos cum populo nostro. 12 Fiebat enim pavor mortis in singulis urbibus,
et gravissima valde manus Dei, viri quoque, qui mortui non fuerant, percutiebantur
in secretiori parte natium: et ascendebat ululatus uniuscuiusque civitatis in cælum.

et ad consilium sacerdotum

6. 1 Fuit ergo arca Domini in regione Philisthinorum septem mensibus.
2 Et vocaverunt Philisthiim sacerdotes et divinos, dicentes: Quid faciemus de
arca Domini? indicate nobis quomodo remittamus eam in locum suum. Qui dixerunt:
3 Si remittitis arcam Dei Israel, nolite dimittere eam vacuam, sed quod debetis,
reddite ei pro peccato, et tunc curabimini: et scietis quare non recedat manus eius
a vobis. 4 Qui dixerunt: Quid est quod pro delicto reddere debeamus ei? Re-

5, *6* [a]Ps 77, 66.

sponderuntque illi: 5 Iuxta numerum provinciarum Philisthinorum quinque anos
aureos facietis, et quinque mures aureos: quia plaga una fuit omnibus vobis, et
satrapis vestris. Facietisque similitudines anorum vestrorum, et similitudines
murium, qui demoliti sunt terram, et dabitis Deo Israel gloriam: si forte relevet
manum suam a vobis, et a diis vestris, et a terra vestra. 6 Quare aggravatis corda
vestra, sicut aggravavit Ægyptus, et Pharao cor suum? [a]nonne postquam percussus
est, tunc dimisit eos, et abierunt? 7 Nunc ergo arripite et facite plaustrum novum
unum: et duas vaccas fœtas, quibus non est impositum iugum, iungite in plaustro,
et recludite vitulos earum domi. 8 Tolletisque arcam Domini, et ponetis in plaustro,
et vasa aurea, quæ exolvistis ei pro delicto, ponetis in capsellam ad latus eius:
et dimittite eam ut vadat. 9 Et aspicietis: et si quidem per viam finium suorum
ascenderit contra Bethsames, ipse fecit nobis hoc malum grande: sin autem, minime:
sciemus quia nequaquam manus eius tetigit nos, sed casu accidit.

10 Fecerunt ergo illi hoc modo: et tollentes duas vaccas, quæ lactabant vitulos, in Bethsames remittitur,
iunxerunt ad plaustrum, vitulosque earum concluserunt domi. 11 Et posuerunt
arcam Dei super plaustrum, et capsellam, quæ habebat mures aureos et similitudines
anorum. 12 Ibant autem in directum vaccæ per viam, quæ ducit Bethsames, et
itinere uno gradiebantur, pergentes et mugientes: et non declinabant neque ad
dextram neque ad sinistram: sed et satrapæ Philisthiim sequebantur usque ad
terminos Bethsames. 13 Porro Bethsamitæ metebant triticum in valle: et elevantes
oculos suos, viderunt arcam, et gavisi sunt cum vidissent. 14 Et plaustrum venit
in agrum Iosue Bethsamitæ, et stetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, et conci-
derunt ligna plaustri, vaccasque imposuerunt super ea holocaustum Domino.
15 Levitæ autem deposuerunt arcam Dei, et capsellam, quæ erat iuxta eam, in qua
erant vasa aurea, et posuerunt super lapidem grandem. Viri autem Bethsamitæ
obtulerunt holocausta, et immolaverunt victimas in die illa Domino. 16 Et quinque
satrapæ Philisthinorum viderunt, et reversi sunt in Accaron in die illa. 17 Hi sunt
autem ani aurei, quos reddiderunt Philisthiim pro delicto, Domino: Azotus unum,
Gaza unum, Ascalon unum, Geth unum, Accaron unum: 18 et mures aureos secun-
dum numerum urbium Philisthiim, quinque provinciarum, ab urbe murata, usque
ad villam, quæ erat absque muro, et usque ad Abelmagnum, super quem posuerunt
arcam Domini, quæ erat usque in illum diem in agro Iosue Bethsamitis.

19 Percussit autem de viris Bethsamitibus, eo quod vidissent arcam Domini: percussis Bethsamitibus
et percussit de populo septuaginta viros, et quinquaginta millia plebis. Luxitque
populus, eo quod Dominus percussisset plebem plaga magna. 20 Et dixerunt viri
Bethsamitæ: Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti huius? et ad quem
ascendet a nobis? 21 Miseruntque nuncios ad habitatores Cariathiarim, dicentes:
Reduxerunt Philisthiim arcam Domini, descendite, et reducite eam ad vos.

7. 1 Venerunt ergo viri Cariathiarim, et reduxerunt arcam Domini, et intu- in Cariathiarim reducitur.
lerunt eam in domum Abinadab in Gabaa: Eleazarum autem filium eius sanctifi-
caverunt, ut custodiret arcam Domini.

2. De ducatu Samuelis, 7, 2—17.

2 Et factum est, ex qua die mansit arca Domini in Cariathiarim, multiplicati Israelitas convertit,
sunt dies (erat quippe iam annus vigesimus) et requievit omnis domus Israel post
Dominum. 3 Ait autem Samuel ad universam domum Israel, dicens: [b]Si in toto
corde vestro revertimini ad Dominum, auferte deos alienos de medio vestri, Baalim
et Astaroth: et præparate corda vestra Domino, et servite ei soli, et eruet vos de
manu Philisthiim. 4 Abstulerunt ergo filii Israel Baalim et Astaroth, et servierunt
Domino soli. 5 Dixit autem Samuel: Congregate universum Israel in Masphath,
ut orem pro vobis Dominum. 6 Et convenerunt in Masphath: hauseruntque aquam,
et effuderunt in conspectu Domini, et ieiunaverunt in die illa, atque dixerunt ibi:
Peccavimus Domino. Iudicavitque Samuel filios Israel in Masphath.

7 Et audierunt Philisthiim quod congregati essent filii Israel in Masphath, Philisthiim humiliat,
et ascenderunt satrapæ Philisthinorum ad Israel. Quod cum audissent filii Israel,

6, *6* [a]Ex 12, 31. — **7,** *3* [b]Dt 6, 13; Mt 4, 10.

timuerunt a facie Philisthinorum. 8 Dixeruntque ad Samuelem: Ne cesses pro
nobis clamare ad Dominum Deum nostrum, ut salvet nos de manu Philisthinorum.
9 Tulit autem Samuel agnum lactentem unum, et obtulit illum holocaustum integrum
Domino: et clamavit Samuel ad Dominum pro Israel, et exaudivit eum Dominus.
10 Factum est autem, cum Samuel offerret holocaustum, Philisthiim inire prœlium
contra Israel: intonuit autem Dominus fragore magno in die illa super Philisthiim,
et exterruit eos, et cæsi sunt a facie Israel. 11 [a]Egressique viri Israel de Masphath
persecuti sunt Philisthæos, et percusserunt eos usque ad locum, qui erat subter
Bethchar. 12 Tulit autem Samuel lapidem unum, et posuit eum inter Masphath
et inter Sen: et vocavit nomen loci illius, Lapis adiutorii. Dixitque: Hucusque
auxiliatus est nobis Dominus. 13 Et humiliati sunt Philisthiim, nec apposuerunt
ultra ut venirent in terminos Israel. Facta est itaque manus Domini super Phili-
sthæos, cunctis diebus Samuelis. 14 Et redditæ sunt urbes, quas tulerant Phili-
sthiim ab Israel, Israeli, ab Accaron usque Geth, et terminos suos: liberavitque
Israel de manu Philisthinorum, eratque pax inter Israel et Amorrhæum.

populum iudicat.
15 Iudicabat quoque Samuel Israelem cunctis diebus vitæ suæ: 16 et ibat per
singulos annos circuiens Bethel et Galgala et Masphath, et iudicabat Israelem
in supradictis locis. 17 Revertebaturque in Ramatha: ibi enim erat domus eius,
et ibi iudicabat Israelem: ædificavit etiam ibi altare Domino.

PARS ALTERA.
Saul primus rex Israel, 8, 1—31, 13.

I. Ante reiectionem eius, 8, 1—15, 35.

1. Populus regem petit, 8, 1—22.

Maiores regem postulant,
8. 1 Factum est autem cum senuisset Samuel, posuit filios suos iudices Israel.
2 Fuitque nomen filii eius primogeniti Ioel: et nomen secundi Abia, iudicum in
Bersabee. 3 Et non ambulaverunt filii illius in viis eius: sed declinaverunt post
avaritiam, acceperuntque munera, et perverterunt iudicium. 4 Congregati ergo
universi maiores natu Israel, venerunt ad Samuelem in Ramatha. 5 Dixeruntque
ei: Ecce tu senuisti, et filii tui non ambulant in viis tuis: [b]constitue nobis regem,
ut iudicet nos, sicut et universæ habent nationes.

Dominus eis annuit,
6 Displicuit sermo in oculis Samuelis, eo quod dixissent: Da nobis regem,
ut iudicet nos. Et oravit Samuel ad Dominum. 7 Dixit autem Dominus ad Sa-
muelem: Audi vocem populi in omnibus quæ loquuntur tibi. non enim te abiecerunt,
sed me, ne regnem super eos. 8 Iuxta omnia opera sua, quæ fecerunt a die qua
eduxi eos de Ægypto usque ad diem hanc: sicut dereliquerunt me, et servierunt
diis alienis, sic faciunt etiam tibi. 9 Nunc ergo vocem eorum audi: verumtamen
contestare eos, et prædic eis ius regis, qui regnaturus est super eos.

Samuel ius regis prædicit,
10 Dixit itaque Samuel omnia verba Domini ad populum, qui petierat a se
regem, 11 et ait: Hoc erit ius regis, qui imperaturus est vobis: Filios vestros tollet,
et ponet in curribus suis, facietque sibi equites et præcursores quadrigarum suarum,
12 et constituet sibi tribunos, et centuriones, et aratores agrorum suorum, et mes-
sores segetum, et fabros armorum et curruum suorum. 13 Filias quoque vestras
faciet sibi unguentarias, et focarias, et panificas. 14 Agros quoque vestros, et
vineas, et oliveta optima tollet, et dabit servis suis. 15 Sed et segetes vestras, et
vinearum reditus addecimabit, ut det eunuchis et famulis suis. 16 Servos etiam
vestros, et ancillas, et iuvenes optimos, et asinos auferet, et ponet in opere suo.
17 Greges quoque vestros addecimabit, vosque eritis ei servi. 18 Et clamabitis
in die illa a facie regis vestri, quem elegistis vobis: et non exaudiet vos Dominus
in die illa, quia petistis vobis regem.

populus in petitione perstat.
19 Noluit autem populus audire vocem Samuelis, sed dixerunt: Nequaquam:
rex enim erit super nos, 20 et erimus nos quoque sicut omnes gentes: et iudicabit

11 [a]Sir 46, 21. — 8, *5* [b]Os 13, 10; Act 13, 21.

nos rex noster, et egredietur ante nos, et pugnabit bella nostra pro nobis. [21] Et
audivit Samuel omnia verba populi, et locutus est ea in auribus Domini. [22] Dixit
autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem eorum, et constitue super eos regem.
Et ait Samuel ad viros Israel: Vadat unusquisque in civitatem suam.

2. Saul rex ungitur, 9, 1—10, 16.

9. [1] Et erat vir de Beniamin nomine Cis, filius Abiel, filii Seror, filii Bechorath, Saul asinas
filii Aphia, filii viri Iemini, fortis robore. [2] Et erat ei filius vocabulo Saul, electus quærens
et bonus: et non erat vir de filiis Israel melior illo. ab humero et sursum eminebat
super omnem populum. [3] Perierant autem asinæ Cis patris Saul: et dixit Cis ad
Saul filium suum: Tolle tecum unum de pueris, et consurgens vade, et quære asinas.
Qui cum transissent per montem Ephraim, [4] et per terram Salisa, et non invenissent,
transierunt etiam per Terram Salim, et non erant: sed et per Terram Iemini, et
minime repererunt. [5] Cum autem venissent in Terram Suph, dixit Saul ad puerum,
qui erat cum eo: Veni et revertamur, ne forte dimiserit pater meus asinas, et solicitus
sit pro nobis. [6] Qui ait ei: Ecce vir Dei est in civitate hac, vir nobilis: omne, quod
loquitur, sine ambiguitate venit. nunc ergo eamus illuc, si forte indicet nobis
de via nostra, propter quam venimus. [7] Dixitque Saul ad puerum suum: Ecce
ibimus: quid feremus ad virum Dei? panis defecit in sitarciis nostris: et sportulam
non habemus, ut demus homini Dei, nec quidquam aliud. [8] Rursum puer respondit
Sauli, et ait: Ecce inventa est in manu mea quarta pars stateris argenti, demus
homini Dei, ut indicet nobis viam nostram. [9] (Olim in Israel sic loquebatur unus-
quisque vadens consulere Deum: Venite, et eamus ad Videntem. Qui enim Propheta
dicitur hodie, vocabatur olim Videns.) [10] Et dixit Saul ad puerum suum: Optimus
sermo tuus, Veni, eamus. Et ierunt in civitatem, in qua erat vir Dei. [11] Cumque
ascenderent clivum civitatis, invenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquam,
et dixerunt eis: Num hic est Videns? [12] Quæ respondentes, dixerunt illis: Hic est:
ecce ante te, festina nunc: hodie enim venit in civitatem, quia sacrificium est hodie
populi in excelso. [13] Ingredientes urbem, statim invenietis eum antequam ascendat
excelsum ad vescendum. neque enim comesurus est populus donec ille veniat:
quia ipse benedicit hostiæ, et deinceps comedunt qui vocati sunt. Nunc ergo conscen-
dite, quia hodie reperietis eum. [14] Et ascenderunt in civitatem.

Cumque illi ambularent in medio urbis, apparuit Samuel egrediens obviam a Samuele
eis, ut ascenderet in excelsum. [15] [a]Dominus autem revelaverat auriculam Sa- honoratur,
muelis ante unam diem quam veniret Saul, dicens: [16] Hac ipsa hora, quæ nunc
est, cras mittam virum ad te de Terra Beniamin, et unges eum ducem super po-
pulum meum Israel: et salvabit populum meum de manu Philisthinorum: quia
respexi populum meum, venit enim clamor eorum ad me. [17] Cumque aspexisset
Samuel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce, vir, quem dixeram tibi, iste dominabitur
populo meo. [18] Accessit autem Saul ad Samuelem in medio portæ, et ait: Indica,
oro, mihi, ubi est domus Videntis. [19] Et respondit Samuel Sauli dicens: Ego sum
Videns. ascende ante me in excelsum, ut comedatis mecum hodie, et dimittam te
mane: et omnia, quæ sunt in corde tuo, indicabo tibi. [20] Et de asinis, quas nudiuster-
tius perdidisti, ne solicitus sis, quia inventæ sunt. Et cuius erunt optima quæque
Israel? nonne tibi et omni domui patris tui? [21] Respondens autem Saul, ait:
Numquid non filius Iemini ego sum de minima tribu Israel, et cognatio mea novis-
sima inter omnes familias de tribu Beniamin? quare ergo locutus es mihi sermonem
istum? [22] Assumens itaque Samuel Saulem, et puerum eius, introduxit eos in
triclinium, et dedit eis locum in capite eorum, qui fuerant invitati. erant enim quasi
triginta viri. [23] Dixitque Samuel coco: Da partem, quam dedi tibi, et præcepi
ut reponeres seorsum apud te. [24] Levavit autem cocus armum, et posuit ante
Saul. Dixitque Samuel: Ecce quod remansit, pone ante te, et comede: quia de
industria servatum est tibi, quando populum vocavi. Et comedit Saul cum Samuele
in die illa. [25] Et descenderunt de excelso in oppidum, et locutus est cum Saule
in solario: stravitque Saul in solario, et dormivit.

9, *15* [a]Act 13, 21.

princeps populi ungitur,

26 Cumque mane surrexissent, et iam elucesceret, vocavit Samuel Saulem in
solario, dicens: Surge, et dimittam te. Et surrexit Saul: egressique sunt ambo,
ipse videlicet, et Samuel. 27 Cumque descenderent in extrema parte civitatis,
Samuel dixit ad Saul: Dic puero ut antecedat nos, et transeat: tu autem subsiste
paulisper, ut indicem tibi verbum Domini. **10.** 1 Tulit [a]autem Samuel lenti-
culam olei, et effudit super caput eius, et deosculatus est eum, et ait: Ecce, unxit
te Dominus super hereditatem suam in principem, et liberabis populum suum de
manibus inimicorum eius, qui in circuitu eius sunt.

signa a Samuele prædicta

Et hoc tibi signum, quia unxit te Deus in principem. 2 Cum abieris hodie
a me, invenies duos viros iuxta sepulchrum Rachel in finibus Beniamin, in Me-
ridie, dicentque tibi: Inventæ sunt asinæ, ad quas ieras perquirendas: et intermissis
pater tuus asinis, solicitus est pro vobis, et dicit: Quid faciam de filio meo? 3 Cum-
que abieris inde, et ultra transieris, et veneris ad quercum Thabor, invenient te
ibi tres viri ascendentes ad Deum in Bethel, unus portans tres hœdos, et alius
tres tortas panis, et alius portans lagenam vini. 4 Cumque te salutaverint, dabunt
tibi duos panes, et accipies de manu eorum. 5 Post hæc venies in collem Dei, ubi
est statio Philisthinorum: et cum ingressus fueris ibi urbem, obvium habebis gregem
prophetarum descendentium de excelso, et ante eos psalterium et tympanum, et
tibiam, et citharam, ipsosque prophetantes. 6 Et insiliet in te Spiritus Domini,
et prophetabis cum eis, et mutaberis in virum alium. 7 Quando ergo evenerint
signa hæc omnia tibi, fac quæcumque invenerit manus tua, quia Dominus tecum
est. 8 Et descendes ante me in Galgala, (ego quippe descendam ad te) ut offeras
oblationem, et immoles victimas pacificas: septem diebus expectabis, donec veniam
ad te, et ostendam tibi quid facias.

impleta videt,

9 Itaque cum avertisset humerum suum ut abiret a Samuele, immutavit ei
Deus cor aliud, et venerunt omnia signa hæc in die illa. 10 Veneruntque ad præ-
dictum collem, et ecce cuneus prophetarum obvius ei: et insiluit super eum Spiritus
Domini, et prophetavit in medio eorum. 11 Videntes autem omnes qui noverant
eum heri et nudiustertius, quod esset cum prophetis, et prophetaret, dixerunt
ad invicem: Quænam res accidit filio Cis? num et Saul inter prophetas? 12 Re-
sponditque alius ad alterum, dicens: Et quis pater eorum? propterea versum est
in proverbium: [b]Num et Saul inter prophetas?

prophetiam celat.

13 Cessavit autem prophetare, et venit ad excelsum. 14 Dixitque patruus
Saul ad eum, et ad puerum eius: Quo abistis? Qui responderunt: Quærere asinas:
quas cum non reperissemus, venimus ad Samuelem. 15 Et dixit ei patruus suus:
Indica mihi quid dixerit tibi Samuel. 16 Et ait Saul ad patruum suum: Indicavit
nobis quia inventæ essent asinæ. De sermone autem regni non indicavit ei quem
locutus fuerat ei Samuel.

2. Sorte populo designatur, 10, 17—27.

Saul proponitur,

17 Et convocavit Samuel populum ad Dominum in Maspha: 18 et ait ad filios
Israel: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego eduxi Israel de Ægypto, et erui vos
de manu Ægyptiorum, et de manu omnium regum qui affligebant vos. 19 Vos
autem hodie proiecistis Deum vestrum, qui solus salvavit vos de universis malis
et tribulationibus vestris: et dixistis: [c]Nequaquam: sed regem constitue super
nos. Nunc ergo state coram Domino per tribus vestras, et per familias. 20 Et
applicuit Samuel omnes tribus Israel, et cecidit sors tribus Beniamin. 21 Et ap-
plicuit tribum Beniamin et cognationes eius, et cecidit cognatio Metri, et pervenit
usque ad Saul filium Cis. Quæsierunt ergo eum, et non est inventus. 22 Et consu-
luerunt post hæc Dominum utrumnam venturus esset illuc. Responditque Dominus:
Ecce absconditus est domi. 23 Cucurrerunt itaque et tulerunt eum inde: stetitque
in medio populi, et altior fuit universo populo ab humero et sursum. 24 Et ait
Samuel ad omnem populum: Certe videtis quem elegit Dominus, quoniam non
sit similis illi in omni populo. Et clamavit omnis populus, et ait: Vivat rex.

10, *1* [a]Act 13, 21. — *12* [b]Inf 19, 24. — *19* [c]Sup 8, 19.

25 Locutus est autem Samuel ad populum legem regni, et scripsit in libro, sed diverse
et reposuit coram Domino: et dimisit Samuel omnem populum, singulos in do- accipitur.
mum suam. 26 Sed et Saul abiit in domum suam in Gabaa: et abiit cum eo pars
exercitus, quorum tetigerat Deus corda. 27 Filii vero Belial dixerunt: Num salvare
nos poterit iste? Et despexerunt eum, et non attulerunt ei munera: ille vero dis-
simulabat se audire.

3. Rex ab omnibus approbatur, 11, 1—15.

11. 1 Et factum est quasi post mensem, ascendit Naas Ammonites, et pugnare Ammonitis
cœpit adversum Iabes Galaad. Dixeruntque omnes viri Iabes ad Naas: Habeto percussis
nos fœderatos, et serviemus tibi. 2 Et respondit ad eos Naas Ammonites: In hoc
feriam vobiscum fœdus, ut eruam omnium vestrum oculos dextros, ponamque
vos opprobrium in universo Israel. 3 Et dixerunt ad eum seniores Iabes: Concede
nobis septem dies, ut mittamus nuncios ad universos terminos Israel: et si non
fuerit qui defendat nos, egrediemur ad te. 4 Venerunt ergo nuncii in Gabaa Saulis:
et locuti sunt verba hæc, audiente populo: et levavit omnis populus vocem suam,
et flevit. 5 Et ecce Saul veniebat, sequens boves de agro, et ait: Quid habet populus
quod plorat? Et narraverunt ei verba virorum Iabes. 6 Et insilivit Spiritus Domini
in Saul, cum audisset verba hæc, et iratus est furor eius nimis. 7 Et assumens
utrumque bovem, concidit in frusta, misitque in omnes terminos Israel per manum
nunciorum, dicens: Quicumque non exierit, et secutus fuerit Saul et Samuel, sic
fiet bobus eius. Invasit ergo timor Domini populum, et egressi sunt quasi vir
unus. 8 Et recensuit eos in Bezech: fueruntque filiorum Israel trecenta millia:
virorum autem Iuda triginta millia. 9 Et dixerunt nunciis, qui venerant: Sic dicetis
viris, qui sunt in Iabes Galaad: Cras erit vobis salus, cum incaluerit sol. Venerunt
ergo nuncii, et annunciaverunt viris Iabes: qui lætati sunt. 10 Et dixerunt: Mane
exibimus ad vos: et facietis nobis omne quod placuerit vobis. 11 Et factum est,
cum dies crastinus venisset, constituit Saul populum in tres partes: et ingressus
est media castra in vigilia matutina, et percussit Ammon usque dum incalesceret
dies: reliqui autem dispersi sunt, ita ut non relinquerentur in eis duo pariter.
12 Et ait populus ad Samuelem: [a]Quis est iste qui dixit: Saul num regnabit regnum
super nos? Date viros, et interficiemus eos. 13 Et ait Saul: Non occidetur quisquam innovatur.
in die hac, quia hodie fecit Dominus salutem in Israel. 14 Dixit autem Samuel
ad populum: Venite, et eamus in Galgala, et innovemus ibi regnum. 15 Et perrexit
omnis populus in Galgala, et fecerunt ibi regem Saul coram Domino in Galgala,
et immolaverunt ibi victimas pacificas coram Domino. Et lætatus est ibi Saul,
et cuncti viri Israel nimis.

4. Samuel a ducatu recedit, 12, 1—25.

12. 1 Dixit autem Samuel ad universum Israel: Ecce audivi vocem vestram Innocens
iuxta omnia quæ locuti estis ad me, et constitui super vos regem. 2 Et nunc rex declaratur,
graditur ante vos: ego autem senui, et incanui: porro filii mei vobiscum sunt:
itaque conversatus coram vobis ab adolescentia mea usque ad hanc diem, ecce
præsto sum. 3 [b]Loquimini de me coram Domino, et coram Christo eius, utrum
bovem cuiusquam tulerim, aut asinum: si quempiam calumniatus sum, si oppressi
aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi: et contemnam illud hodie, restituam-
que vobis. 4 Et dixerunt: Non es calumniatus nos, neque oppressisti, neque tulisti
de manu alicuius quippiam. 5 Dixitque ad eos: Testis est Dominus adversum
vos, et testis Christus eius in die hac, quia non inveneritis in manu mea quippiam.
Et dixerunt: Testis.
6 Et ait Samuel ad populum: Dominus qui fecit Moysen et Aaron, et eduxit populum
patres nostros de Terra Ægypti. 7 Nunc ergo state, ut iudicio contendam adversum arguit,
vos coram Domino de omnibus misericordiis Domini, quas fecit vobiscum, et cum
patribus vestris: 8 [c]quo modo Iacob ingressus est in Ægyptum, et clamaverunt

11, *12* [a]Sup 10, 27. — 12, *3* [b]Sir 46, 22. — *8* [c]Gn 46, 5.

patres vestri ad Dominum: et misit Dominus Moysen et Aaron, et eduxit patres
vestros de Ægypto: et collocavit eos in loco hoc. [9] Qui obliti sunt Domini Dei
sui, [a]et tradidit eos in manu Sisaræ magistri militiæ Hasor, et in manu Phili-
sthinorum, et in manu regis Moab, et pugnaverunt adversum eos. [10] Postea autem
clamaverunt ad Dominum, et dixerunt: Peccavimus, quia dereliquimus Dominum,
et servivimus Baalim et Astaroth: nunc ergo erue nos de manu inimicorum nostro-
rum, et serviemus tibi. [11] [b]Et misit Dominus Ierobaal, et Badan, et Iephte, et
Samuel, et eruit vos de manu inimicorum vestrorum per circuitum, et habitastis
confidenter. [12] Videntes autem quod Naas rex filiorum Ammon venisset adversum
vos, dixistis mihi: [c]Nequaquam, sed rex imperabit nobis: cum Dominus Deus
vester regnaret in vobis. [13] Nunc ergo præsto est rex vester, quem elegistis et
petistis: ecce dedit vobis Dominus regem. [14] Si timueritis Dominum, et servieritis
ei, et audieritis vocem eius, et non exasperaveritis os Domini: eritis et vos, et
rex qui imperat vobis, sequentes Dominum Deum vestrum. [15] si autem non
audieritis vocem Domini, sed exasperaveritis sermones eius, erit manus Domini
super vos, et super patres vestros. [16] Sed et nunc state, et videte rem istam
grandem quam facturus est Dominus in conspectu vestro. [17] Numquid non
messis tritici est hodie? invocabo Dominum, et dabit voces et pluvias: et
scietis, et videbitis quia grande malum feceritis vobis in conspectu Domini,
petentes super vos regem.

intercessionem suam promittit.

[18] Et clamavit Samuel ad Dominum, et dedit Dominus voces et pluvias in
illa die. [19] Et timuit omnis populus nimis Dominum et Samuelem, et dixit uni-
versus populus ad Samuelem: Ora pro servis tuis ad Dominum Deum tuum, ut
non moriamur. addidimus enim universis peccatis nostris malum, ut peteremus
nobis regem. [20] Dixit autem Samuel ad populum: Nolite timere, vos fecistis uni-
versum malum hoc: verumtamen nolite recedere a tergo Domini, sed servite Do-
mino in omni corde vestro. [21] Et nolite declinare post vana, quæ non proderunt
vobis, neque eruent vos, quia vana sunt. [22] Et non derelinquet Dominus populum
suum propter nomen suum magnum: quia iuravit Dominus facere vos sibi populum.
[23] Absit autem a me hoc peccatum in Dominum, ut cessem orare pro vobis,
et docebo vos viam bonam et rectam. [24] Igitur timete Dominum, et servite
ei in veritate, et ex toto corde vestro. vidistis enim magnifica quæ in vobis
gesserit. [25] Quod si perseveraveritis in malitia: et vos et rex vester pariter
peribitis.

5. Familia Saulis reicitur, 13, 1—14.

Saul holocaustum offert,

13. [1] Filius unius anni erat Saul cum regnare cœpisset, duobus autem annis
regnavit super Israel. [2] Et elegit sibi Saul tria millia de Israel: et erant cum Saul
duo millia in Machmas, et in monte Bethel: mille autem cum Ionatha in Gabaa
Beniamin. porro ceterum populum remisit unumquemque in tabernacula sua.
[3] Et percussit Ionathas stationem Philisthinorum, quæ erat in Gabaa. Quod cum
audissent Philisthiim, Saul cecinit buccina in omni terra, dicens: Audiant Hebræi.
[4] Et universus Israel audivit huiuscemodi famam: Percussit Saul stationem Phili-
sthinorum: et erexit se Israel adversus Philisthiim. Clamavit ergo populus post
Saul in Galgala. [5] Et Philisthiim congregati sunt ad prœliandum contra Israel,
triginta millia curruum, et sex millia equitum, et reliquum vulgus, sicut arena quæ
est in littore maris plurima. Et ascendentes castrametati sunt in Machmas ad
Orientem Bethaven. [6] Quod cum vidissent viri Israel se in arcto positos, (afflictus
enim erat populus) absconderunt se in speluncis, et in abditis, in petris quoque,
et in antris, et in cisternis. [7] Hebræi autem transierunt Iordanem in Terram
Gad et Galaad. Cumque adhuc esset Saul in Galgala, universus populus perterritus
est, qui sequebatur eum. [8] Et expectavit septem diebus iuxta placitum Samuelis,
et non venit Samuel in Galgala, dilapsusque est populus ab eo. [9] Ait ergo Saul:
Afferte mihi holocaustum, et pacifica. Et obtulit holocaustum.

---

9 [a]Idc 4, 2. — *11* [b]Idc 6, 14. — *12* [c]Sup 8, 19; 10, 19.

10 Cumque complesset offerens holocaustum, ecce Samuel veniebat: et egressus ideo
est Saul obviam ei ut salutaret eum. 11 Locutusque est ad eum Samuel: Quid regnum pro posteritate
fecisti? Respondit Saul: Quia vidi quod populus dilaberetur a me, et tu non veneras perdit.
iuxta placitos dies, porro Philisthiim congregati fuerant in Machmas, 12 dixi:
Nunc descendent Philisthiim ad me in Galgala, et faciem Domini non placavi.
Necessitate compulsus, obtuli holocaustum. 13 Dixitque Samuel ad Saul: Stulte
egisti, nec custodisti mandata Domini Dei tui, quæ præcepit tibi. Quod si non
fecisses, iam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum,
14 sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. [a]Quæsivit Dominus sibi virum
iuxta cor suum: et præcepit ei Dominus ut esset dux super populum suum, eo
quod non servaveris quæ præcepit Dominus.

6. Philisthiim funduntur fuganturque, 13, 15—14, 46.

15 Surrexit autem Samuel, et ascendit de Galgalis in Gabaa Beniamin. Et Status Israelitarum ac
reliqui populi ascenderunt post Saul obviam populo, qui expugnabant eos venientes Philisthinorum,
de Galgala in Gabaa, in colle Beniamin. Et recensuit Saul populum, qui inventi
fuerant cum eo, quasi sexcentos viros. 16 Et Saul et Ionathas filius eius, populusque
qui inventus fuerat cum eis, erat in Gabaa Beniamin: porro Philisthiim consederant
in Machmas. 17 Et egressi sunt ad prædandum de castris Philisthinorum tres
cunei. Unus cuneus pergebat contra viam Ephra ad Terram Sual. 18 porro alius
ingrediebatur per viam Beth horon. tertius autem verterat se ad iter termini imminentis
valli Seboim contra desertum. 19 Porro faber ferrarius non inveniebatur
in omni Terra Israel. caverant enim Philisthiim, ne forte facerent Hebræi gladium
aut lanceam. 20 Descendebat ergo omnis Israel ad Philisthiim, ut exacueret unusquisque
vomerem suum, et ligonem et securim et sarculum. 21 Retusæ itaque
erant acies vomerum, et ligonum, et tridentum, et securium, usque ad stimulum
corrigendum. 22 Cumque venisset dies prœlii, non est inventus ensis et lancea
in manu totius populi, qui erat cum Saule et Ionatha, excepto Saul et Ionatha
filio eius. 23 Egressa est autem statio Philisthiim, ut transcenderet in Machmas.
14. 1 Et accidit quadam die ut diceret Ionathas filius Saul ad adolescentem facinus mirabile
armigerum suum: Veni, et transeamus ad stationem Philisthinorum, quæ est Ionathæ.
trans locum illum. Patri autem suo hoc ipsum non indicavit. 2 Porro Saul morabatur
in extrema parte Gabaa sub malogranato, quæ erat in Magron: et erat populus
cum eo quasi sexcentorum virorum. 3 Et Achias filius Achitob fratris Ichabod
filii Phinees, [b]qui ortus fuerat ex Heli sacerdote Domini in Silo, portabat ephod.
Sed et populus ignorabat quo isset Ionathas. 4 Erant autem inter ascensus, per
quos nitebatur Ionathas transire ad stationem Philisthinorum, eminentes petræ
ex utraque parte, et quasi in modum dentium scopuli hinc et inde prærupti, nomen
uni Boses, et nomen alteri Sene: 5 unus scopulus prominens ad Aquilonem ex adverso
Machmas, et alter ad Meridiem contra Gabaa. 6 Dixit autem Ionathas ad
adolescentem armigerum suum: Veni, transeamus ad stationem incircumcisorum
horum, si forte faciat Dominus pro nobis: quia non est Domino difficile salvare
vel in multis, vel in paucis. 7 Dixitque ei armiger suus: Fac omnia, quæ placent
animo tuo: perge quo cupis, et ero tecum ubicumque volueris. 8 Et ait Ionathas:
Ecce nos transimus ad viros istos. Cumque apparuerimus eis, 9 si taliter locuti
fuerint ad nos, manete donec veniamus ad vos: stemus in loco nostro, nec ascendamus
ad eos. 10 Si autem dixerint: Ascendite ad nos: ascendamus, quia tradidit
eos Dominus in manibus nostris, hoc erit nobis signum. 11 Apparuit igitur uterque
stationi Philisthinorum: dixeruntque Philisthiim: En Hebræi egrediuntur de cavernis,
in quibus absconditi fuerant. 12 Et locuti sunt viri de statione ad Ionatham,
et ad armigerum eius, dixeruntque: Ascendite ad nos, et ostendemus vobis rem.
Et ait Ionathas ad armigerum suum: Ascendamus, sequere me: [c]tradidit enim
Dominus eos in manus Israel. 13 Ascendit autem Ionathas manibus et pedibus
reptans, et armiger eius post eum. Itaque alii cadebant ante Ionatham, alios armiger

---

13, *14* [a]Act 13, 22. — **14,** *3* [b]Sup 4, 21. — *12* [c]1 Mcc 4, 30.

eius interficiebat sequens eum. 14 Et facta est plaga prima, qua percussit Iona-
thas et armiger eius, quasi viginti virorum in media parte iugeri, quam par boum
in die arare consuevit.
adiutorium Domini, 15 Et factum est miraculum in castris, per agros: sed et omnis populus stationis
eorum, qui ierant ad prædandum, obstupuit, et conturbata est terra: et accidit
quasi miraculum a Deo. 16 Et respexerunt speculatores Saul, qui erant in Gabaa
Beniamin, et ecce multitudo prostrata, et huc illucque diffugiens. 17 Et ait Saul
populo, qui erat cum eo: Requirite, et videte quis abierit ex nobis. Cumque requisis-
sent, repertum est non adesse Ionatham, et armigerum eius. 18 Et ait Saul ad
Achiam: Applica arcam Dei. (Erat enim ibi arca Dei in die illa cum filiis Israel.)
19 Cumque loqueretur Saul ad sacerdotem, tumultus magnus exortus est in castris
Philisthinorum: crescebatque paulatim, et clarius resonabat. Et ait Saul ad sacer-
dotem: Contrahe manum tuam. 20 Conclamavit ergo Saul, et omnis populus, qui
erat cum eo, et venerunt usque ad locum certaminis: et ecce versus fuerat gladius
uniuscuiusque ad proximum suum, et cædes magna nimis. 21 Sed et Hebræi qui
fuerant cum Philisthiim heri et nudiustertius, ascenderantque cum eis in castris,
reversi sunt ut essent cum Israel, qui erant cum Saul et Ionatha. 22 Omnes quoque
Israelitæ, qui se absconderant in monte Ephraim, audientes quod fugissent Phili-
sthæi, sociaverunt se cum suis in prælio. Et erant cum Saul, quasi decem millia
virorum. 23 Et salvavit Dominus in die illa Israel. pugna autem pervenit usque
ad Bethaven.
imprudentia Saulis, 24 Et viri Israel sociati sunt sibi in die illa: adiuravit autem Saul populum,
dicens: Maledictus vir, qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar
de inimicis meis. Et non manducavit universus populus panem: 25 omneque terræ
vulgus venit in saltum, in quo erat mel super faciem agri. 26 Ingressus est itaque
populus saltum, et apparuit fluens mel, nullusque applicuit manum ad os suum.
timebat enim populus iuramentum. 27 Porro Ionathas non audierat cum adiuraret
pater eius populum: extenditque summitatem virgæ, quam habebat in manu, et
intinxit in favum mellis: et convertit manum suam ad os suum, et illuminati
sunt oculi eius. 28 Respondensque unus de populo, ait: Iureiurando constrinxit
pater tuus populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem hodie. (defecerat
autem populus) 29 Dixitque Ionathas: Turbavit pater meus terram: vidistis ipsi
quia illuminati sunt oculi mei, eo quod gustaverim paululum de melle isto: 30 quanto
magis si comedisset populus de præda inimicorum suorum, quam reperit? nonne
maior plaga facta fuisset in Philisthiim? 31 Percusserunt ergo in die illa Phili-
sthæos a Machmis usque in Aialon. Defatigatus est autem populus nimis: 32 et
versus ad prædam tulit oves, et boves, et vitulos, et mactaverunt in terra: comedit-
que populus cum sanguine. 33 Nunciaverunt autem Sauli dicentes quod popu-
lus peccasset Domino, comedens cum sanguine. Qui ait: Prævaricati estis: volvite
ad me iam nunc saxum grande. 34 Et dixit Saul: Dispergimini in vulgus, et dicite
eis ut adducat ad me unusquisque bovem suum et arietem, et occidite super istud,
et vescimini, et non peccabitis Domino comedentes cum sanguine. Adduxit itaque
omnis populus unusquisque bovem in manu sua usque ad noctem: et occiderunt
ibi. 35 Ædificavit autem Saul altare Domino; tuncque primum cœpit ædificare
altare Domino.
periculum Ionathæ. 36 Et dixit Saul: Irruamus super Philisthæos nocte, et vastemus eos usquedum
illucescat mane, nec relinquamus ex eis virum. Dixitque populus: Omne quod
bonum videtur in oculis tuis, fac. Et ait sacerdos: Accedamus huc ad Deum.
37 Et consuluit Saul Dominum: Num persequar Philisthiim? si trades eos in manus
Israel? Et non respondit ei in die illa. 38 Dixitque Saul: Applicate huc universos
angulos populi: et scitote, et videte per quem acciderit peccatum hoc hodie. 39 Vivit
Dominus salvator Israel, quia si per Ionatham filium meum factum est, absque
retractatione morietur. Ad quod nullus contradixit ei de omni populo. 40 Et ait
ad universum Israel: Separamini vos in partem unam, et ego cum Ionatha filio
meo ero in parte altera. Responditque populus ad Saul: Quod bonum videtur in
oculis tuis, fac. 41 Et dixit Saul ad Dominum Deum Israel: Domine Deus Israel

da indicium: quid est quod non responderis servo tuo hodie? Si in me, aut in Ionatha
filio meo est iniquitas hæc, da ostensionem: aut si hæc iniquitas est in populo tuo,
da sanctitatem. Et deprehensus est Ionathas et Saul, populus autem exivit. 42 Et
ait Saul: Mittite sortem inter me, et inter Ionatham filium meum. Et captus est
Ionathas. 43 Dixit autem Saul ad Ionatham: Indica mihi quid feceris. Et indicavit
ei Ionathas, et ait: Gustans gustavi in summitate virgæ, quæ erat in manu mea,
paululum mellis, et ecce ego morior. 44 Et ait Saul: Hæc faciat mihi Deus, et hæc
addat, quia morte morieris Ionatha. 45 Dixitque populus ad Saul: Ergone Ionathas
morietur, qui fecit salutem hanc magnam in Israel? hoc nefas est: vivit Dominus,
si ceciderit capillus de capite eius in terram, quia cum Deo operatus est hodie.
Liberavit ergo populus Ionatham, ut non moreretur. 46 Recessitque Saul, nec
persecutus est Philisthiim: porro Philisthiim abierunt in loca sua.

7. Status regni ac domus Saulis, 14, 47—52.

47 Et Saul, confirmato regno super Israel, pugnabat per circuitum adversum Victoriæ variæ,
omnes inimicos eius, contra Moab, et filios Ammon, et Edom, et reges Soba, et
Philisthæos: et quocumque se verterat, superabat. 48 Congregatoque exercitu,
percussit Amalec, et eruit Israel de manu vastatorum eius.

49 Fuerunt autem filii Saul, Ionathas et Iessui, et Melchisua: et nomina duarum propinqui,
filiarum eius, nomen primogenitæ Merob, et nomen minoris Michol. 50 Et nomen
uxoris Saul, Achinoam filia Achimaas: et nomen principis militiæ eius Abner,
filius Ner, patruelis Saul. 51 Porro Cis fuit pater Saul, et Ner pater Abner, filius
Abiel.

52 Erat autem bellum potens adversum Philisthæos omnibus diebus Saul. bellum cum Philisthiim.
Nam quemcumque viderat Saul virum fortem, et aptum ad prælium, sociabat
eum sibi.

8. Saul ipse reicitur, 15, 1—35.

15. 1 Et dixit Samuel ad Saul: Me misit Dominus, ut ungerem te in regem Mandatum Domini
super populum eius Israel: nunc ergo audi vocem Domini: 2 Hæc dicit Dominus de Amalec
exercituum: Recensui quæcumque fecit Amalec Israeli: [a]quomodo restitit ei in
via cum ascenderet de Ægypto. 3 Nunc ergo vade, et percute Amalec, et demo-
lire universa eius: non parcas ei, et non concupiscas ex rebus ipsius aliquid: sed
interfice a viro usque ad mulierem, et parvulum atque lactentem, bovem et ovem,
camelum et asinum.

4 Præcepit itaque Saul populo, et recensuit eos quasi agnos: ducenta millia Saul negligit,
peditum, et decem millia virorum Iuda. 5 Cumque venisset Saul usque ad civi-
tatem Amalec, tetendit insidias in torrente. 6 Dixitque Saul Cinæo: Abite, recedite,
atque descendite ab Amalec: ne forte involvam te cum eo. tu enim fecisti miseri-
cordiam cum omnibus filiis Israel, cum ascenderent de Ægypto. Et recessit Cinæus
de medio Amalec. 7 Percussitque Saul Amalec ab Hevila, donec venias ad Sur,
quæ est e regione Ægypti. 8 Et apprehendit Agag regem Amalec vivum: omne
autem vulgus interfecit in ore gladii. 9 Et pepercit Saul, et populus Agag, et optimis
gregibus ovium et armentorum, et vestibus et arietibus, et universis, quæ pulchra
erant, nec voluerunt disperdere ea: quidquid vero vile fuit et reprobum, hoc demoliti
sunt.

10 Factum est autem verbum Domini ad Samuel, dicens: 11 Pœnitet me quod propterea increpatur
constituerim Saul regem: quia dereliquit me, et verba mea opere non implevit. et reicitur,
Contristatusque est Samuel, et clamavit ad Dominum tota nocte. 12 Cumque de
nocte surrexisset Samuel, ut iret ad Saul mane, nunciatum est Samueli, eo quod
venisset Saul in Carmelum, et erexisset sibi fornicem triumphalem, et reversus
transisset, descendissetque in Galgala. Venit ergo Samuel ad Saul, et Saul offerebat
holocaustum Domino de initiis prædarum, quæ attulerat ex Amalec. 13 Et cum
venisset Samuel ad Saul, dixit ei Saul: Benedictus tu Domino, implevi verbum
Domini. 14 Dixitque Samuel: Et quæ est hæc vox gregum, quæ resonat in auribus

15, *2* [a]Ex 17, 8.

meis, et armentorum, quam ego audio? 15 Et ait Saul: De Amalec adduxerunt ea:
pepercit enim populus melioribus ovibus et armentis ut immolarentur Domino
Deo tuo, reliqua vero occidimus. 16 Ait autem Samuel ad Saul: Sine me, et in-
dicabo tibi quæ locutus sit Dominus ad me nocte. Dixitque ei: Loquere. 17 Et
ait Samuel: Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus
es? unxitque te Dominus in regem super Israel, 18 et misit te Dominus in viam,
et ait: Vade, et interfice peccatores Amalec, et pugnabis contra eos usque ad inter-
necionem eorum. 19 Quare ergo non audisti vocem Domini: sed versus ad prædam
es, et fecisti malum in oculis Domini? 20 Et ait Saul ad Samuelem: Immo audivi
vocem Domini, et ambulavi in via per quam misit me Dominus, et adduxi Agag
regem Amalec, et Amalec interfeci. 21 Tulit autem de præda populus oves et boves,
primitias eorum quæ cæsa sunt, ut immolet Domino Deo suo in Galgalis. 22 Et ait
Samuel: [a]Numquid vult Dominus holocausta et victimas, et non potius ut obediatur
voci Domini? MELIOR est enim obedientia quam victimæ: et auscultare magis
quam offerre adipem arietum. 23 quoniam quasi peccatum ariolandi est, repu-
gnare: et quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. Pro eo ergo quod abiecisti
sermonem Domini, abiecit te Dominus ne sis rex. 24 Dixitque Saul ad Samuelem:
Peccavi, quia prævaricatus sum sermonem Domini, et verba tua, timens populum,
et obediens voci eorum. 25 Sed nunc porta, quæso, peccatum meum, et revertere
mecum, ut adorem Dominum. 26 Et ait Samuel ad Saul: Non revertar tecum,
quia proiecisti sermonem Domini, et proiecit te Dominus ne sis rex super Israel.
27 Et conversus est Samuel ut abiret: ille autem apprehendit summitatem pallii
eius, quæ et scissa est. 28 Et ait ad eum Samuel: [b]Scidit Dominus regnum Israel
a te hodie, et tradidit illud proximo tuo meliori te. 29 Porro Triumphator in Israel
non parcet, et pœnitudine non flectetur: neque enim homo est ut agat pœnitentiam.
30 At ille ait: Peccavi: sed nunc honora me coram senioribus populi mei, et coram
Israel, et revertere mecum, ut adorem Dominum Deum tuum.

a Samuele relinquitur. 31 Reversus ergo Samuel secutus est Saulem: et adoravit Saul Dominum.
32 Dixitque Samuel: Adducite ad me Agag regem Amalec. Et oblatus est ei Agag
pinguissimus, et tremens. Et dixit Agag: Siccine separat amara mors? 33 Et ait
Samuel: Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis erit inter
mulieres mater tua. Et in frusta concidit eum Samuel coram Domino in Galgalis.
34 Abiit autem Samuel in Ramatha: Saul vero ascendit in domum suam in Gabaa
35 Et non vidit Samuel ultra Saul usque ad diem mortis suæ: verumtamen lugebat
Samuel Saulem, quoniam Dominum pœnitebat quod constituisset eum regem
super Israel.

II. Post reiectionem eius, 16, 1—31, 13.

1. David ungitur rex, 16, 1—13.

Iuxta mandatum Domini **16.** 1 Dixitque Dominus ad Samuelem: Usquequo tu luges Saul, cum ego
proiecerim eum ne regnet super Israel? imple cornu tuum oleo, et veni, ut mittam
te ad Isai Bethlehemitem: providi enim in filiis eius mihi regem. 2 Et ait Samuel:
Quo modo vadam? audiet enim Saul, et interficiet me. Et ait Dominus: Vitulum
de armento tolles in manu tua, et dices: Ad immolandum Domino veni. 3 Et
vocabis Isai ad victimam, et ego ostendam tibi quid facias, et unges quemcumque
monstravero tibi.

Samuel Davida ungit. 4 Fecit ergo Samuel, sicut locutus est ei Dominus. Venitque in Bethlehem,
et admirati sunt seniores civitatis, occurrentes ei, dixeruntque: Pacificusne est
ingressus tuus? 5 Et ait: Pacificus: ad immolandum Domino veni, sanctificamini,
et venite mecum ut immolem. Sanctificavit ergo Isai et filios eius, et vocavit eos
ad sacrificium. 6 Cumque ingressi essent, vidit Eliab, et ait: Num coram Domino
est Christus eius? 7 Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne respicias vultum eius,
neque altitudinem staturæ eius: quoniam abieci eum, nec iuxta intuitum hominis
ego iudico: homo enim videt ea quæ parent, [c]Dominus autem intuetur cor. 8 Et

22 [a]Ecl 4, 17; Os 6, 6; Mt 9, 13; 12, 7. — 28 [b]Inf 28, 17. — **16,** 7 [c]Ps 7, 10.

vocavit Isai Abinadab, et adduxit eum coram Samuele. Qui dixit: Nec hunc elegit
Dominus. 9 Adduxit autem Isai Samma, de quo ait: Etiam hunc non elegit Dominus.
10 Adduxit itaque Isai septem filios suos coram Samuele: et ait Samuel ad Isai:
Non elegit Dominus ex istis. 11 Dixitque Samuel ad Isai: Numquid iam com-
pleti sunt filii? Qui respondit: Adhuc reliquus est parvulus, et pascit oves. Et ait
Samuel ad Isai: Mitte, et adduc eum: nec enim discumbemus prius quam huc
ille veniat. 12 Misit ergo, et adduxit eum. Erat autem rufus, et pulcher aspectu,
decoraque facie. et ait Dominus: Surge, unge eum, ipse est enim. 13 Tulit ergo
Samuel cornu olei, et [a]unxit eum in medio fratrum eius: et directus est Spiritus
Domini a die illa in David, et deinceps: surgensque Samuel abiit in Ramatha.

2. David fit armiger Saulis, 16, 14—23.

14 Spiritus autem Domini recessit a Saul et exagitabat eum spiritus nequam, Saul a spiritu
a Domino. 15 Dixeruntque servi Saul ad eum: Ecce spiritus Dei malus exagitat te. nequam
16 Iubeat dominus noster, et servi tui, qui coram te sunt, quærent hominem scientem exagitatus
psallere cithara, ut quando arripuerit te spiritus Domini malus, psallat manu sua,
et levius feras. 17 Et ait Saul ad servos suos: Providete ergo mihi aliquem bene
psallentem, et adducite eum ad me. 18 Et respondens unus de pueris, ait: Ecce
vidi filium Isai Bethlehemitem scientem psallere, et fortissimum robore, et virum
bellicosum, et prudentem in verbis, et virum pulchrum: et Dominus est cum eo.
19 Misit ergo Saul nuncios ad Isai, dicens: Mitte ad me David filium tuum, Davida
qui est in pascuis. 20 Tulit itaque Isai asinum plenum panibus, et lagenam vini, accersit.
et hœdum de capris unum, et misit per manum David filii sui Sauli. 21 Et venit
David ad Saul, et stetit coram eo: at ille dilexit eum nimis, et factus est eius armiger.
22 Misitque Saul ad Isai, dicens: Stet David in conspectu meo: invenit enim gratiam
in oculis meis. 23 Igitur quandocumque spiritus Domini malus arripiebat Saul,
David tollebat citharam, et percutiebat manu sua, et refocillabatur Saul, et levius
habebat. recedebat enim ab eo spiritus malus.

3. David Philisthæum Goliath occidit, 17, 1—54.

17. 1 Congregantes autem Philisthiim agmina sua in prælium, convenerunt Goliath Israeli ex-
in Socho Iudæ: et castrametati sunt inter Socho et Azeca in finibus Dommim. probrat.
2 Porro Saul et filii Israel congregati venerunt in Vallem terebinthi, et direxerunt
aciem ad pugnandum contra Philisthiim. 3 Et Philisthiim stabant super montem
ex parte hac, et Israel stabat supra montem ex altera parte: vallisque erat inter
eos. 4 Et egressus est vir spurius de castris Philisthinorum nomine Goliath, de
Geth, altitudinis sex cubitorum et palmi: 5 et cassis ærea super caput eius, et
lorica squamata induebatur. porro pondus loricæ eius, quinque millia siclorum
æris erat: 6 et ocreas æreas habebat in cruribus: et clypeus æreus tegebat humeros
eius. 7 hastile autem hastæ eius erat quasi liciatorium texentium. ipsum autem
ferrum hastæ eius sexcentos siclos habebat ferri: et armiger eius antecedebat eum.
8 Stansque clamabat adversum phalangas Israel, et dicebat eis: Quare venistis
parati ad prælium? Numquid ego non sum Philisthæus, et vos servi Saul? Eligite
ex vobis virum, et descendat ad singulare certamen. 9 si quiverit pugnare mecum,
et percusserit me, erimus vobis servi: si autem ego prævaluero, et percussero eum,
vos servi eritis, et servietis nobis. 10 Et aiebat Philisthæus: Ego exprobravi agmi-
nibus Israel hodie: Date mihi virum, et ineat mecum singulare certamen. 11 Audiens
autem Saul, et omnes Israelitæ sermones Philisthæi huiuscemodi, stupebant, et
metuebant nimis.
12 David autem erat filius viri Ephrathæi, de quo [b]supra dictum est, de Bethlehem David fortis et animo-
Iuda, cui nomen erat Isai, qui habebat octo filios, et erat vir in diebus Saul senex, sus
et grandævus inter viros. 13 Abierunt autem tres filii eius maiores post Saul in
prælium: et nomina trium filiorum eius, qui perrexerunt ad bellum, Eliab primo-
genitus, et secundus Abinadab, tertiusque Samma. 14 David autem erat minimus.

---

13 [a]2 Sm 7, 8; Ps 77, 70; 88, 21; Act 7, 46; 13, 22. — **17,** *12* [b]Sup 16, 1.

Tribus ergo maioribus secutis Saulem, 15 abiit David, et reversus est a Saul, ut
pasceret gregem patris sui in Bethlehem. 16 Procedebat vero Philisthæus mane et
vespere, et stabat quadraginta diebus. 17 Dixit autem Isai ad David filium suum:
Accipe fratribus tuis ephi polentæ, et decem panes istos, et curre in castra ad
fratres tuos, 18 et decem formellas casei has deferes ad tribunum: et fratres tuos
visitabis, si recte agant: et cum quibus ordinati sunt, disce. 19 Saul autem, et
illi, et omnes filii Israel, in Valle terebinthi pugnabant adversum Philisthiim.
20 Surrexit itaque David mane, et commendavit gregem custodi: et onustus abiit,
sicut præceperat ei Isai. Et venit ad locum Magala, et ad exercitum, qui egressus
ad pugnam vociferatus erat in certamine. 21 Direxerat enim aciem Israel, sed
et Philisthiim ex adverso fuerant præparati. 22 Derelinquens ergo David vasa,
quæ attulerat, sub manu custodis ad sarcinas, cucurrit ad locum certaminis, et
interrogabat si omnia recte agerentur erga fratres suos. 23 Cumque adhuc ille
loqueretur eis, apparuit vir ille spurius ascendens, Goliath nomine, Philisthæus,
de Geth, de castris Philisthinorum: et loquente eo hæc eadem verba audivit David.
24 Omnes autem Israelitæ, cum vidissent virum, fugerunt a facie eius, timentes
eum valde. 25 Et dixit unus quispiam de Israel: Num vidistis virum hunc, qui
ascendit? ad exprobrandum enim Israeli ascendit. Virum ergo, qui percusserit
eum, ditabit rex divitiis magnis, et filiam suam dabit ei, et domum patris eius
faciet absque tributo in Israel. 26 Et ait David ad viros, qui stabant secum, di-
cens: Quid dabitur viro, qui percusserit Philisthæum hunc, et tulerit opprobrium
de Israel? quis enim est hic Philisthæus incircumcisus, qui exprobravit acies Dei
viventis? 27 Referebat autem ei populus eundem sermonem, dicens: Hæc dabuntur
viro, qui percusserit eum. 28 Quod cum audisset Eliab frater eius maior, loquente
eo cum aliis, iratus est contra David, et ait: Quare venisti, et quare dereliquisti
pauculas oves illas in deserto? ego novi superbiam tuam, et nequitiam cordis tui:
quia ut videres prælium, descendisti. 29 Et dixit David: Quid feci? numquid non
verbum est? 30 Et declinavit paululum ab eo ad alium: dixitque eundem sermonem.
Et respondit ei populus verbum sicut prius.

cum Saule agit,

31 Audita sunt autem verba, quæ locutus est David, et annunciata in conspectu
Saul. 32 Ad quem cum fuisset adductus, locutus est ei: Non concidat cor cuiusquam
in eo: ego servus tuus vadam, et pugnabo adversus Philisthæum. 33 Et ait Saul
ad David: Non vales resistere Philisthæo isti, nec pugnare adversus eum: quia
puer es, hic autem vir bellator est ab adolescentia sua. 34 Dixitque David ad Saul:
[a]Pascebat servus tuus patris sui gregem, et veniebat leo, vel ursus, et tollebat
arietem de medio gregis: 35 et persequebar eos, et percutiebam, eruebamque de
ore eorum: et illi consurgebant adversum me, et apprehendebam mentum eorum,
et suffocabam, interficiebamque eos. 36 Nam et leonem, et ursum interfeci ego
servus tuus: erit igitur et Philisthæus hic incircumcisus, quasi unus ex eis. Nunc
vadam, et auferam opprobrium populi: quoniam quis est iste Philisthæus incircum-
cisus, qui ausus est maledicere exercitui Dei viventis? 37 Et ait David: Dominus
qui eripuit me de manu leonis, et de manu ursi, ipse me liberabit de manu Philisthæi
huius. Dixit autem Saul ad David: Vade, et Dominus tecum sit. 38 Et induit
Saul David vestimentis suis, et imposuit galeam æream super caput eius, et vestivit
eum lorica. 39 Accinctus ergo David gladio eius super vestem suam, cœpit tentare
si armatus posset incedere: non enim habebat consuetudinem. Dixitque David
ad Saul: Non possum sic incedere, quia non usum habeo. Et deposuit ea, 40 et
tulit baculum suum, quem semper habebat in manibus: et elegit sibi quinque
limpidissimos lapides de torrente, et misit eos in peram pastoralem, quam habebat
secum, et fundam manu tulit: et processit adversum Philisthæum.

Philisthæum interficit,

41 ibat autem Philisthæus incedens, et appropinquans adversum David, et
armiger eius ante eum. 42 Cumque inspexisset Philisthæus, et vidisset David,
despexit eum. Erat enim adolescens: rufus, et pulcher aspectu. 43 Et dixit Phili-
sthæus ad David: Numquid ego canis sum, quod tu venis ad me cum baculo? Et

34 [a]Sir 47, 3.

maledixit Philisthæus David in diis suis: 44 dixitque ad David: Veni ad me, et
dabo carnes tuas volatilibus cæli et bestiis terræ. 45 Dixit autem David ad Phili-
sthæum: Tu venis ad me cum gladio, et hasta, et clypeo: ego autem venio ad te
in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israel, quibus exprobrasti 46 hodie,
et dabit te Dominus in manu mea, et percutiam te, et auferam caput tuum a te:
et dabo cadavera castrorum Philisthiim hodie volatilibus cæli, et bestiis terræ:
ut sciat omnis terra quia est Deus in Israel. 47 Et noverit universa ecclesia hæc,
quia non in gladio, nec in hasta salvat Dominus: ipsius enim est bellum, et tradet
vos in manus nostras. 48 Cum ergo surrexisset Philisthæus, et veniret, et appro-
pinquaret contra David, festinavit David, et cucurrit ad pugnam ex adverso
Philisthæi. 49 Et misit manum suam in peram, tulitque unum lapidem, et funda
iecit, et circumducens percussit Philisthæum in fronte: et infixus est lapis in fronte
eius, et cecidit in faciem suam super terram. 50 [a]Prævaluitque David adversum
Philisthæum in funda et lapide, percussumque Philisthæum interfecit. Cumque
gladium non haberet in manu David, 51 cucurrit, et stetit super Philisthæum,
et tulit gladium eius, et eduxit eum de vagina sua: et interfecit eum, præciditque
caput eius.

Videntes autem Philisthiim, quod mortuus esset fortissimus eorum, fugerunt. triumphans regreditur.
52 Et consurgentes viri Israel et Iuda vociferati sunt, et persecuti sunt Philisthæos
usquedum venirent in vallem, et usque ad portas Accaron, cecideruntque vulnerati
de Philisthiim in via Saraim, et usque ad Geth, et usque ad Accaron. 53 Et re-
vertentes filii Israel postquam persecuti fuerant Philisthæos, invaserunt castra
eorum. 54 Assumens autem David caput Philisthæi, attulit illud in Ierusalem:
arma vero eius posuit in tabernaculo suo.

4. David in amore et invidia est, 17, 55—18, 9.

55 Eo autem tempore, quo viderat Saul David egredientem contra Philisthæum, Victori glorioso
ait ad Abner principem militiæ: De qua stirpe descendit hic adolescens, Abner?
Dixitque Abner: Vivit anima tua, rex, si novi. 56 Et ait rex: Interroga tu, cuius
filius sit iste puer. 57 Cumque regressus esset David, percusso Philisthæo, tulit
eum Abner, et introduxit coram Saule, caput Philisthæi habentem in manu. 58 Et
ait ad eum Saul: De qua progenie es o adolescens? Dixitque David: Filius servi
tui Isai Bethlehemitæ ego sum.

18. 1 Et factum est cum complesset loqui ad Saul: anima Ionathæ conglutinata Ionathas congluti-
est animæ David, et dilexit eum Ionathas quasi animam suam. 2 Tulitque eum natur,
Saul in die illa, et non concessit ei ut reverteretur in domum patris sui. 3 Inierunt
autem David et Ionathas fœdus: diligebat enim eum quasi animam suam. 4 Nam
expoliavit se Ionathas tunica, qua erat indutus, et dedit eam David, et reliqua
vestimenta sua usque ad gladium et arcum suum, et usque ad balteum.

5 Egrediebatur quoque David ad omnia quæcumque misisset eum Saul, et Saul vero invidet.
prudenter se agebat: posuitque eum Saul super viros belli, et acceptus erat in
oculis universi populi, maximeque in conspectu famulorum Saul. 6 Porro cum
reverteretur percusso Philisthæo David, egressæ sunt mulieres de universis urbibus
Israel, cantantes, chorosque ducentes in occursum Saul regis, in tympanis lætitiæ,
et in sistris. 7 Et præcinebant mulieres ludentes, atque dicentes: [b]Percussit Saul
mille, et David decem millia. 8 Iratus est autem Saul nimis, et displicuit in ocu-
lis eius sermo iste: dixitque: Dederunt David decem millia, et mihi mille dederunt:
quid ei superest, nisi solum regnum? 9 Non rectis ergo oculis Saul aspiciebat David
a die illa, et deinceps.

5. Saul Davida clam persequitur, 18, 10—30.

10 Post diem autem alteram, invasit spiritus Dei malus Saul, et prophetabat Vult eum lancea
in medio domus suæ: David autem psallebat manu sua, sicut per singulos dies. configere,
tenebatque Saul lanceam, 11 et misit eam, putans quod configere posset David
cum pariete: et declinavit David a facie eius secundo.

50 [a]Sir 47, 4; 1 Mcc 4, 30. — **18, 7** [b]Sir 47, 7.

eum promovet ut amoveat,

12 Et timuit Saul David, eo quod Dominus esset cum eo, et a se recessisset. 13 Amovit ergo eum Saul a se, et fecit eum tribunum super mille viros: et egrediebatur, et intrabat in conspectu populi. 14 In omnibus quoque viis suis David prudenter agebat, et Dominus erat cum eo. 15 Vidit itaque Saul quod prudens esset nimis, et cœpit cavere eum. 16 Omnis autem Israel et Iuda diligebat David: ipse enim ingrediebatur et egrediebatur ante eos.

vult eum sponsaliis perdere,

17 Dixitque Saul ad David: Ecce filia mea maior Merob, ipsam dabo tibi uxorem: tantummodo esto vir fortis, et præliare bella Domini. Saul autem reputabat, dicens: Non sit manus mea in eum, sed sit super eum manus Philisthinorum. 18 Ait autem David ad Saul: Quis ego sum, aut quæ est vita mea, aut cognatio patris mei in Israel, ut fiam gener regis? 19 Factum est autem tempus cum deberet dari Merob filia Saul David, data est Hadrieli Molathitæ uxor. 20 Dilexit autem David Michol filia Saul altera. Et nunciatum est Saul, et placuit ei. 21 Dixitque Saul: Dabo eam illi, ut fiat ei in scandalum, et sit super eum manus Philisthinorum. Dixitque Saul ad David: In duabus rebus gener meus eris hodie. 22 Et mandavit Saul servis suis: Loquimini ad David clam me, dicentes: Ecce places regi, et omnes servi eius diligunt te. Nunc ergo esto gener regis. 23 Et locuti sunt servi Saul in auribus David omnia verba hæc. Et ait David: Num parum videtur vobis, generum esse regis? Ego autem sum vir pauper et tenuis. 24 Et renunciaverunt servi Saul, dicentes: Huiuscemodi verba locutus est David. 25 Dixit autem Saul: Sic loquimini ad David: Non habet rex sponsalia necesse, nisi tantum centum præputia Philisthinorum, ut fiat ultio de inimicis regis. Porro Saul cogitabat tradere David in manus Philisthinorum. 26 Cumque renunciassent servi eius David verba, quæ dixerat Saul, placuit sermo in oculis David, ut fieret gener regis. 27 Et post paucos dies surgens David, abiit cum viris, qui sub eo erant. Et percussit ex Philisthiim ducentos viros, et attulit eorum præputia, et annumeravit ea regi, ut esset gener eius. Dedit itaque Saul ei Michol filiam suam uxorem.

fit inimicus eius perpetuus.

28 Et vidit Saul, et intellexit quod Dominus esset cum David. Michol autem filia Saul diligebat eum. 29 Et Saul magis cœpit timere David: factusque est Saul inimicus David cunctis diebus. 30 Et egressi sunt principes Philisthinorum. a principio autem egressionis eorum, prudentius se gerebat David quam omnes servi Saul, et celebre factum est nomen eius nimis.

6. Incipit persecutio publica, 19, 1—24.

Saul necem Davidis mandat.

19. 1 Locutus est autem Saul ad Ionathan filium suum, et ad omnes servos suos, ut occiderent David. Porro Ionathas filius Saul diligebat David valde. 2 Et indicavit Ionathas David, dicens: Quærit Saul pater meus occidere te: quapropter observa te, quæso, mane, et manebis clam, et absconderis. 3 Ego autem egrediens stabo iuxta patrem meum, in agro ubicumque fueris: et ego loquar de te ad patrem meum: et quodcumque videro, nunciabo tibi.

sed voce Ionathæ placatur;

4 Locutus est ergo Ionathas de David bona ad Saul patrem suum: dixitque ad eum: Ne pecces rex in servum tuum David, quia non peccavit tibi, et opera eius bona sunt tibi valde. 5 Et posuit animam suam in manu sua, et percussit Philisthæum, et fecit Dominus salutem magnam universo Israeli: vidisti, et lætatus es. Quare ergo peccas in sanguine innoxio, interficiens David, qui est absque culpa? 6 Quod cum audisset Saul, placatus voce Ionathæ, iuravit: Vivit Dominus, quia non occidetur. 7 Vocavit itaque Ionathas David, et indicavit ei omnia verba hæc: et introduxit Ionathas David ad Saul, et fuit ante eum, sicut fuerat heri et nudiustertius.

vult eum iterum lancea configere,

8 Motum est autem rursum bellum: et egressus David, pugnavit adversum Philisthiim: percussitque eos plaga magna, et fugerunt a facie eius. 9 Et factus est spiritus Domini malus in Saul. sedebat autem in domo sua, et tenebat lanceam: porro David psallebat manu sua. 10 Nisusque est Saul configere David lancea in pariete, et declinavit David a facie Saul: lancea autem casso vulnere perlata est in parietem, et David fugit, et salvatus est nocte illa.

11 Misit ergo Saul satellites suos in domum David, ut custodirent eum, et in lecto
interficeretur mane. Quod cum annunciasset David Michol uxor sua, dicens: Nisi occidere,
salvaveris te nocte hac, cras morieris: 12 deposuit eum per fenestram. porro ille
abiit et aufugit, atque salvatus est. 13 Tulit autem Michol statuam, et posuit eam
super lectum, et pellem pilosam caprarum posuit ad caput eius, et operuit eam
vestimentis. 14 Misit autem Saul apparitores, qui raperent David: et responsum
est quod ægrotaret. 15 Rursumque misit Saul nuncios ut viderent David, dicens:
Afferte eum ad me in lecto, ut occidatur. 16 Cumque venissent nuncii, inventum
est simulacrum super lectum, et pellis caprarum ad caput eius. 17 Dixitque Saul
ad Michol: Quare sic illusisti mihi, et dimisisti inimicum meum ut fugeret? Et
respondit Michol ad Saul: Quia ipse locutus est mihi: Dimitte me, alioquin inter-
ficiam te.

18 David autem fugiens, salvatus est, et venit ad Samuel in Ramatha, et nun- Samueli
ciavit ei omnia quæ fecerat sibi Saul: et abierunt ipse et Samuel, et morati sunt eripere.
in Naioth. 19 Nunciatum est autem Sauli a dicentibus: Ecce David in Naioth in
Ramatha. 20 Misit ergo Saul lictores, ut raperent David: qui cum vidissent cuneum
prophetarum vaticinantium, et Samuelem stantem super eos, factus est etiam
Spiritus Domini in illis, et prophetare cœperunt etiam ipsi. 21 Quod cum nunciatum
esset Sauli, misit et alios nuncios: prophetaverunt autem et illi. Et rursum misit
Saul tertios nuncios: qui et ipsi prophetaverunt. Et iratus iracundia Saul, 22 abiit
etiam ipse in Ramatha, et venit usque ad cisternam magnam, quæ est in Socho,
et interrogavit, et dixit: In quo loco sunt Samuel et David? Dictumque est ei:
Ecce in Naioth sunt in Ramatha. 23 Et abiit in Naioth in Ramatha, et factus est
etiam super eum Spiritus Domini, et ambulabat ingrediens, et prophetabat usque-
dum veniret in Naioth in Ramatha. 24 Et expoliavit etiam ipse se vestimentis
suis, et prophetavit cum ceteris coram Samuele, et cecidit nudus tota die illa et
nocte. Unde et exivit proverbium: [a]Num et Saul inter prophetas?

7. Malitia Saulis completur, 20, 1—43.

20. 1 Fugit autem David de Naioth, quæ est in Ramatha, veniensque locutus Ionathas cum Davide
est coram Ionatha: Quid feci? quæ est iniquitas mea, et quod peccatum meum fœdus
in patrem tuum, quia quærit animam meam? 2 Qui dixit ei: Absit, non morieris: renovat,
neque enim faciet pater meus quidquam grande vel parvum, nisi prius indicaverit
mihi: hunc ergo celavit me pater meus sermonem tantummodo? nequaquam erit
istud. 3 Et iuravit rursum Davidi. Et ille ait: Scit profecto pater tuus quia inveni
gratiam in oculis tuis, et dicet: Nesciat hoc Ionathas, ne forte tristetur. Quin-
immo vivit Dominus, et vivit anima tua, quia uno tantum (ut ita dicam) gradu,
ego morsque dividimur. 4 Et ait Ionathas ad David: Quodcumque dixerit mihi
anima tua, faciam tibi. 5 Dixit autem David ad Ionathan: Ecce calendæ sunt
crastino, et ego ex more sedere soleo iuxta regem ad vescendum: dimitte ergo me
ut abscondar in agro usque ad vesperam diei tertiæ. 6 Si respiciens requisierit
me pater tuus, respondebis ei: Rogavit me David, ut iret celeriter in Bethlehem
civitatem suam: quia victimæ sollemnes ibi sunt universis contribulibus suis.
7 Si dixerit, Bene: pax erit servo tuo. si autem fuerit iratus, scito quia completa
est malitia eius. 8 Fac ergo misericordiam in servum tuum: quia fœdus Domini
me famulum tuum tecum inire fecisti. si autem est iniquitas aliqua in me, tu me
interfice, et ad patrem tuum ne introducas me. 9 Et ait Ionathas: Absit hoc a te:
neque enim fieri potest, ut si certe cognovero completam esse patris mei malitiam
contra te, non annunciem tibi. 10 Responditque David ad Ionathan: Quis renun-
ciabit mihi, si quid forte responderit tibi pater tuus dure de me? 11 Et ait Ionathas
ad David: Veni, et egrediamur foras in agrum. Cumque exissent ambo in agrum,
12 ait Ionathas ad David: Domine Deus Israel, si investigavero sententiam patris
mei crastino vel perendie: et aliquid boni fuerit super David, et non statim misero
ad te, et notum tibi fecero, 13 hæc faciat Dominus Ionathæ, et hæc addat. Si autem

19, *24* [a]Sup 10, 12.

perseveraverit patris mei malitia adversum te, revelabo aurem tuam, et dimittam
te, ut vadas in pace, et sit Dominus tecum, sicut fuit cum patre meo. 14 Et si
vixero, facies mihi misericordiam Domini: si vero mortuus fuero, 15 non auferes
misericordiam tuam a domo mea usque in sempiternum, quando eradicaverit
Dominus inimicos David, ununquemque de terra: auferat Ionathan de domo sua,
et requirat Dominus de manu inimicorum David. 16 Pepigit ergo Ionathas fœdus
cum domo David: et requisivit Dominus de manu inimicorum David. 17 Et addidit
Ionathas deierare David, eo quod diligeret illum: sicut enim animam suam, ita
diligebat eum. 18 Dixitque ad eum Ionathas: Cras calendæ sunt, et requireris:
19 requiretur enim sessio tua usque perendie. Descendes ergo festinus, et venies
in locum ubi celandus es in die qua operari licet, et sedebis iuxta lapidem, cui
nomen est Ezel. 20 Et ego tres sagittas mittam iuxta eum, et iaciam quasi exer-
cens me ad signum. 21 Mittam quoque et puerum, dicens ei: Vade, et affer mihi
sagittas. 22 Si dixero puero: Ecce sagittæ intra te sunt, tolle eas: tu veni ad
me, quia pax tibi est, et nihil est mali, vivit Dominus. Si autem sic locutus
fuero puero: Ecce sagittæ ultra te sunt: vade in pace, quia dimisit te Dominus.
23 De verbo autem quod locuti sumus ego et tu, sit Dominus inter me et te
usque in sempiternum.

malitiam patris completam esse intelligit,

24 Absconditus est ergo David in agro, et venerunt calendæ, et sedit rex ad
comedendum panem. 25 Cumque sedisset rex super cathedram suam (secundum
consuetudinem) quæ erat iuxta parietem, surrexit Ionathas, et sedit Abner ex
latere Saul, vacuusque apparuit locus David. 26 Et non est locutus Saul quidquam
in die illa: cogitabat enim quod forte evenisset ei, ut non esset mundus, nec puri-
ficatus. 27 Cumque illuxisset dies secunda post calendas, rursus apparuit vacuus
locus David. Dixitque Saul ad Ionathan filium suum: Cur non venit filius Isai nec
heri, nec hodie ad vescendum? 28 Responditque Ionathas Sauli: Rogavit me ob-
nixe, ut iret in Bethlehem, 29 et ait: Dimitte me, quoniam sacrificium sollemne
est in civitate, unus de fratribus meis accersivit me: nunc ergo si inveni gratiam
in oculis tuis, vadam cito, et videbo fratres meos. Ob hanc causam non venit ad
mensam regis. 30 Iratus autem Saul adversum Ionathan, dixit ei: Fili mulieris
virum ultro rapientis, numquid ignoro quia diligis filium Isai in confusionem tuam,
et in confusionem ignominiosæ matris tuæ? 31 Omnibus enim diebus, quibus filius
Isai vixerit super terram, non stabilieris tu, neque regnum tuum. Itaque iam nunc
mitte, et adduc eum ad me: quia filius mortis est. 32 Respondens autem Ionathas
Sauli patri suo, ait: Quare morietur? quid fecit? 33 Et arripuit Saul lanceam ut
percuteret eum. Et intellexit Ionathas quod definitum esset a patre suo, ut inter-
ficeret David. 34 Surrexit ergo Ionathas a mensa in ira furoris, et non comedit in
die calendarum secunda panem. Contristatus est enim super David, eo quod con-
fudisset eum pater suus.

amicum monet ac dimittit.

35 Cumque illuxisset mane, venit Ionathas in agrum iuxta placitum David,
et puer parvulus cum eo, 36 et ait ad puerum suum: Vade, et affer mihi sagittas,
quas ego iacio. Cumque puer cucurrisset, iecit aliam sagittam trans puerum. 37 Venit
itaque puer ad locum iaculi, quod miserat Ionathas: et clamavit Ionathas post
tergum pueri, et ait: Ecce ibi est sagitta porro ultra te. 38 Clamavitque iterum
Ionathas post tergum pueri, dicens: Festina velociter, ne steteris. Collegit autem
puer Ionathæ sagittas, et attulit ad dominum suum: 39 et quid ageretur, penitus
ignorabat: tantummodo enim Ionathas et David rem noverant. 40 Dedit ergo
Ionathas arma sua puero, et dixit ei: Vade, et defer in civitatem. 41 Cumque
abiisset puer, surrexit David de loco, qui vergebat ad Austrum, et cadens pronus
in terram, adoravit tertio: et osculantes se alterutrum, fleverunt pariter. David
autem amplius. 42 Dixit ergo Ionathas ad David: Vade in pace: quæcumque
iuravimus ambo in nomine Domini, dicentes: Dominus sit inter me et te, et inter
semen meum et semen tuum usque in sempiternum. 43 Et surrexit David, et abiit:
sed et Ionathas ingressus est civitatem.

8. David in Nobe, 21, 1—9.

21. 1 Venit autem David in Nobe ad Achimelech sacerdotem: et obstupuit Achimelech sacerdos David dat
Achimelech, eo quod venisset David. Et dixit ei: Quare tu solus, et nullus est
tecum? 2 Et ait David ad Achimelech sacerdotem: Rex præcepit mihi sermonem,
et dixit: Nemo sciat rem, propter quam missus es a me, et cuiusmodi præcepta
tibi dederim: nam et pueris condixi in illum et illum locum. 3 Nunc ergo siquid
habes ad manum, vel quinque panes, da mihi, aut quidquid inveneris. 4 Et re-
spondens sacerdos ad David, ait illi: Non habeo laicos panes ad manum, sed tantum
panem sanctum: si mundi sunt pueri, maxime a mulieribus? 5 Et respondit David
sacerdoti, et dixit ei: Equidem, si de mulieribus agitur: continuimus nos ab heri
et nudiustertius, quando egrediebamur, et fuerunt vasa puerorum sancta. porro
via hæc polluta est, sed et ipsa hodie sanctificabitur in vasis.
6 [a]Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem. neque enim erat ibi panis, nisi panem sanctificatum,
tantum panes propositionis, qui sublati fuerant a facie Domini, ut ponerentur
panes calidi.
7 Erat autem ibi vir quidam de servis Saul, in die illa, intus in tabernaculo præsente Doeg,
Domini: et nomen eius Doeg Idumæus, potentissimus pastorum Saul.
8 Dixit autem David ad Achimelech: Si habes hic ad manum hastam, aut et gladium Goliath.
gladium? quia gladium meum, et arma mea non tuli mecum. sermo enim regis
urgebat. 9 Et dixit sacerdos: Ecce hic gladius Goliath Philisthæi, quem percussisti
in Valle terebinthi, est involutus pallio post ephod: si istum vis tollere, tolle. neque
enim hic est alius absque eo. Et ait David: Non est huic alter similis, da mihi eum.

9. David in Geth, Odollam, Haret, 21, 10—22, 5.

10 Surrexit itaque David, et fugit in die illa a facie Saul: et venit ad Achis In Geth assimulat
regem Geth: 11 dixeruntque servi Achis ad eum cum vidissent David: Numquid se insanum,
non iste est David rex terræ? nonne huic cantabant per choros, dicentes: [b]Percussit
Saul mille, et David decem millia? 12 Posuit autem David sermones istos in corde
suo, et extimuit valde a facie Achis regis Geth. 13 Et immutavit os suum coram
eis, et collabebatur inter manus eorum: et impingebat in ostia portæ, defluebantque
salivæ eius in barbam. 14 Et ait Achis ad servos suos: Vidistis hominem insanum:
quare adduxistis eum ad me? 15 An desunt nobis furiosi, quod introduxistis istum,
ut fureret me præsente? hiccine ingredietur domum meam?
22. 1 Abiit ergo David inde, et fugit in speluncam Odollam. Quod cum audissent in Odollam plurimos
fratres eius, et omnis domus patris eius, descenderunt ad eum illuc. 2 Et convene- suscipit,
runt ad eum omnes, qui erant in angustia constituti, et oppressi ære alieno, et amaro
animo: et factus est eorum princeps, fueruntque cum eo quasi quadringenti viri.
3 Et profectus est David inde in Maspha, quæ est Moab: et dixit ad regem patrem et matrem
Moab: Maneat, oro, pater meus et mater mea vobiscum, donec sciam quid fa- in Moab ducit,
ciat mihi Deus. 4 Et reliquit eos ante faciem regis Moab: manseruntque apud
eum cunctis diebus, quibus David fuit in præsidio.
5 Dixitque Gad propheta ad David: Noli manere in præsidio, proficiscere, et in Haret venit.
vade in Terram Iuda. Et profectus est David, et venit in saltum Haret.

10. Saul civitatem Nobe delet, 22, 6—23.

6 Et audivit Saul quod apparuisset David, et viri qui erant cum eo. Saul autem Lamentanti regi
cum maneret in Gabaa, et esset in nemore, quod est in Rama, hastam manu
tenens, cunctique servi eius circumstarent eum, 7 ait ad servos suos qui assistebant
ei: Audite nunc filii Iemini: numquid omnibus vobis dabit filius Isai agros et vineas,
et universos vos faciet tribunos, et centuriones: 8 quoniam coniurastis omnes
adversum me, et non est qui mihi renunciet, maxime cum et filius meus fœdus
inierit cum filio Isai? Non est qui vicem meam doleat ex vobis, nec qui annunciet
mihi: eo quod suscitaverit filius meus servum meum adversum me, insidiantem
mihi usque hodie.

21, *6* [a]Mt 12, 3. — *11* [b]Sup 18, 7; Sir 47, 7.

Doeg facta in Nobe narrat,

9 Respondens autem Doeg Idumæus, qui assistebat, et erat primus inter servos
Saul, Vidi, inquit, filium Isai in Nobe apud Achimelech filium Achitob sacerdotem.
10 Qui consuluit pro eo Dominum, et cibaria dedit ei: sed et gladium Goliath Philisthæi dedit illi.

quare rex sacerdotes accersitos increpat

11 Misit ergo rex ad accersendum Achimelech sacerdotem filium Achitob, et
omnem domum patris eius, sacerdotum, qui erant in Nobe, qui universi venerunt
ad regem. 12 Et ait Saul ad Achimelech: Audi fili Achitob. Qui respondit: Præsto
sum Domine. 13 Dixitque ad eum Saul: Quare coniurastis adversum me, tu et
filius Isai, et dedisti ei panes et gladium, et consuluisti pro eo Deum, ut consurgeret
adversum me, insidiator usque hodie permanens? 14 Respondensque Achimelech
regi, ait: Et quis in omnibus servis tuis, sicut David fidelis, et gener regis, et pergens
ad imperium tuum, et gloriosus in domo tua? 15 Num hodie cœpi pro eo consulere
Deum? absit hoc a me: ne suspicetur rex adversus servum suum rem huiuscemodi,
in universa domo patris mei: non enim scivit servus tuus quidquam super hoc
negotio, vel modicum vel grande. 16 Dixitque rex: Morte morieris Achimelech,
tu, et omnis domus patris tui.

ac per Doeg trucidat,

17 Et ait rex emissariis, qui circumstabant eum: Convertimini, et interficite
sacerdotes Domini: nam manus eorum cum David est: scientes quod fugisset,
et non indicaverunt mihi. Noluerunt autem servi regis extendere manus suas in
sacerdotes Domini. 18 Et ait rex ad Doeg: Convertere tu, et irrue in sacerdotes.
Conversusque Doeg Idumæus, irruit in sacerdotes, et trucidavit in die illa octogintaquinque viros vestitos ephod lineo.

et urbem percutit,

19 Nobe autem civitatem sacerdotum percussit in ore gladii, viros et mulieres,
et parvulos, et lactentes, bovemque et asinum, et ovem in ore gladii.

sacerdote Abiathar ad Davida fugiente.

20 Evadens autem unus filius Achimelech, filii Achitob, cuius nomen erat
Abiathar, fugit ad David, 21 et annunciavit ei quod occidisset Saul sacerdotes
Domini. 22 Et ait David ad Abiathar: Sciebam in die illa, quod cum ibi esset
Doeg Idumæus, proculdubio annunciaret Sauli: ego sum reus omnium animarum
patris tui. 23 Mane mecum, ne timeas: si quis quæsierit animam meam, quæret
et animam tuam, mecumque servaberis.

11. David bis Saulem effugit, 23, 1—28.

David Ceilam salvat,

23. 1 Et annunciaverunt David, dicentes: Ecce Philisthiim oppugnant Ceilam,
et diripiunt areas. 2 Consuluit ergo David Dominum, dicens: Num vadam, et
percutiam Philisthæos istos? Et ait Dominus ad David: Vade, et percuties Philisthæos, et Ceilam salvabis. 3 Et dixerunt viri, qui erant cum David, ad eum:
Ecce nos hic in Iudæa consistentes timemus: quanto magis si ierimus in Ceilam
adversum agmina Philisthinorum? 4 Rursum ergo David consuluit Dominum.
Qui respondens, ait ei: Surge, et vade in Ceilam: ego enim tradam Philisthæos in
manu tua. 5 Abiit ergo David, et viri eius in Ceilam, et pugnavit adversum Philisthæos, et abegit iumenta eorum, et percussit eos plaga magna: et salvavit David
habitatores Ceilæ. 6 Porro eo tempore, quo fugiebat Abiathar filius Achimelech
ad David in Ceilam, ephod secum habens descenderat.

ex urbe fugit,

7 Nunciatum est autem Sauli quod venisset David in Ceilam: et ait Saul:
Tradidit eum Deus in manus meas, conclususque est introgressus urbem, in qua
portæ et seræ sunt. 8 Et præcepit Saul omni populo ut ad pugnam descenderet
in Ceilam: et obsideret David, et viros eius. 9 Quod cum David rescisset quia
præpararet ei Saul clam malum, dixit ad Abiathar sacerdotem: Applica ephod.
10 Et ait David: Domine Deus Israel, audivit famam servus tuus, quod disponat
Saul venire in Ceilam, ut evertat urbem propter me: 11 Si tradent me viri Ceilæ
in manus eius? et si descendet Saul, sicut audivit servus tuus? Domine Deus Israel
indica servo tuo. Et ait Dominus: Descendet. 12 Dixitque David: Si tradent me
viri Ceilæ, et viros qui sunt mecum, in manus Saul? et dixit Dominus: Tradent.
13 Surrexit ergo David et viri eius quasi sexcenti, et egressi de Ceila, huc atque
illuc vagabantur incerti: nunciatumque est Sauli quod fugisset David de Ceila,
et salvatus esset: quam ob rem dissimulavit exire.

14 Morabatur autem David in deserto in locis firmissimis, mansitque in monte in Ziph
solitudinis Ziph, in monte opaco: quærebat eum tamen Saul cunctis diebus: et cum Ionatha fœdus
non tradidit eum Deus in manus eius. 15 Et vidit David quod egressus esset Saul ut renovat,
quæreret animam eius. Porro David erat in deserto Ziph in silva. 16 Et surrexit
Ionathas filius Saul, et abiit ad David in silvam, et confortavit manus eius in Deo:
dixitque ei: 17 Ne timeas: neque enim inveniet te manus Saul patris mei, et tu
regnabis super Israel, et ego ero tibi secundus, sed et Saul pater meus scit hoc.
18 Percussit ergo uterque fœdus coram Domino: mansitque David in silva: Ionathas
autem reversus est in domum suam.

19 aAscenderunt autem Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Nonne ecce David in Maon
latitat apud nos in locis tutissimis silvæ, in Colle Hachila, quæ est ad dexteram liberatur.
deserti? 20 Nunc ergo, sicut desideravit anima tua ut descenderes, descende:
nostrum autem erit ut tradamus eum in manus regis. 21 Dixitque Saul: Benedicti
vos a Domino, quia doluistis vicem meam. 22 Abite ergo, oro, et diligentius præ-
parate, et curiosius agite, et considerate locum ubi sit pes eius, vel quis viderit
eum ibi, recogitat enim de me, quod callide insidier ei. 23 Considerate et videte
omnia latibula eius, in quibus absconditur: et revertimini ad me ad rem certam,
ut vadam vobiscum. quod si etiam in terram se abstruserit, perscrutabor eum in
cunctis millibus Iuda. 24 At illi surgentes abierunt in Ziph ante Saul: David autem
et viri eius erant in deserto Maon, in campestribus ad dexteram Iesimon. 25 Ivit
ergo Saul et socii eius ad quærendum eum: et nunciatum est David, statimque
descendit ad petram, et versabatur in deserto Maon. quod cum audisset Saul,
persecutus est David in deserto Maon. 26 Et ibat Saul ad latus montis ex parte
una: David autem et viri eius erant in latere montis ex parte altera: porro David
desperabat se posse evadere a facie Saul: itaque Saul, et viri eius in modum coro-
næ cingebant David, et viros eius, ut caperent eos. 27 Et nuncius venit ad Saul,
dicens: Festina, et veni, quoniam infuderunt se Philisthiim super terram. 28 Re-
versus est ergo Saul desistens persequi David, et perrexit in occursum Philisthinorum.
propter hoc vocaverunt locum illum, Petram dividentem.

12. David in Engaddi Saulem servat, 24, 1—23.

24. 1 Ascendit ergo David inde: et habitavit in locis tutissimis Engaddi. Necem regis impedit,
2 Cumque reversus esset Saul, postquam persecutus est Philisthæos, nunciaverunt
ei, dicentes: Ecce, David in deserto est Engaddi. 3 Assumens ergo Saul tria millia
electorum virorum ex omni Israel, perrexit ad investigandum David et viros eius,
etiam super abruptissimas petras, quæ solis ibicibus perviæ sunt. 4 Et venit ad
caulas ovium, quæ se offerebant vianti. eratque ibi spelunca, quam ingressus est
Saul, ut purgaret ventrem: porro David et viri eius in interiore parte speluncæ
latebant. 5 Et dixerunt servi David ad eum: Ecce dies, de qua locutus est Dominus
ad te: Ego tradam tibi inimicum tuum, ut facias ei sicut placuerit in oculis tuis.
Surrexit ergo David, et præcidit oram chlamydis Saul silenter. 6 Post hæc percussit
cor suum David, eo quod abscidisset oram chlamydis Saul. 7 Dixitque ad viros
suos: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem domino meo, christo Do-
mini, ut mittam manum meam in eum, quia christus Domini est. 8 Et confregit
David viros suos sermonibus, et non permisit eos ut consurgerent in Saul: porro
Saul exurgens de spelunca, pergebat cœpto itinere.

9 Surrexit autem et David post eum: et egressus de spelunca, clamavit post eum monet
tergum Saul, dicens: Domine mi rex. Et respexit Saul post se: et inclinans se David
pronus in terram, adoravit, 10 dixitque ad Saul: Quare audis verba hominum
loquentium, David quærit malum adversum te? 11 Ecce hodie viderunt oculi
tui quod tradiderit te Dominus in manu mea in spelunca: et cogitavi ut occiderem
te, sed pepercit tibi oculus meus. dixi enim: Non extendam manum meam in
dominum meum, quia christus Domini est. 12 Quin potius pater mi, vide, et cognosce
oram chlamydis tuæ in manu mea: quoniam cum præscinderem summitatem

23, *19* aInf 26, 1.

chlamydis tuæ, nolui extendere manum meam in te. animadverte, et vide, quoniam
non est in manu mea malum, neque iniquitas, neque peccavi in te: tu autem insidiaris
animæ meæ ut auferas eam. 13 Iudicet Dominus inter me et te, et ulciscatur me
Dominus ex te: manus autem mea non sit in te. 14 Sicut et in proverbio antiquo
dicitur: AB IMPIIS egredietur impietas: manus ergo mea non sit in te. 15 Quem
persequeris, rex Israel? quem persequeris? canem mortuum persequeris, et pulicem
unum. 16 Sit Dominus iudex, et iudicet inter me et te: et videat, et iudicet causam
meam, et eruat me de manu tua.

sibique reconciliat.

17 Cum autem complesset David loquens sermones huiuscemodi ad Saul, dixit
Saul: Numquid vox hæc tua est fili mi David? Et levavit Saul vocem suam, et
flevit: 18 dixitque ad David: Iustior tu es quam ego: tu enim tribuisti mihi bona:
ego autem reddidi tibi mala. 19 Et tu indicasti hodie quæ feceris mihi bona:
quomodo tradiderit me Dominus in manum tuam, et non occideris me. 20 Quis
enim cum invenerit inimicum suum, dimittet eum in via bona? Sed Dominus reddat
tibi vicissitudinem hanc pro eo quod hodie operatus es in me. 21 Et nunc quia
scio quod certissime regnaturus sis, et habiturus in manu tua regnum Israel: 22 iura
mihi in Domino, ne deleas semen meum post me, neque auferas nomen meum de
domo patris mei. 23 Et iuravit David Sauli. Abiit ergo Saul in domum suam: et
David, et viri eius ascenderunt ad tutiora loca.

13. David, Nabal et Abigail, 25, 1—44.

Mors Samuelis;

25. 1 Mortuus [a]est autem Samuel, et congregatus est universus Israel, et
planxerunt eum, et sepelierunt eum in domo sua in Ramatha.

David a Nabal irritatur,

Consurgensque David descendit in desertum Pharan. 2 Erat autem vir quispiam
in solitudine Maon, et possessio eius in Carmelo, et homo ille magnus nimis: erantque
ei oves tria millia, et mille capræ: et accidit ut tonderetur grex eius in Carmelo.
3 Nomen autem viri illius erat Nabal: et nomen uxoris eius Abigail. eratque mulier
illa prudentissima et speciosa: porro vir eius durus, et pessimus, et malitiosus:
erat autem de genere Caleb. 4 Cum ergo audisset David in deserto quod tonderet
Nabal gregem suum, 5 misit decem iuvenes, et dixit eis: Ascendite in Carmelum,
et venietis ad Nabal, et salutabitis eum ex nomine meo pacifice. 6 Et dicetis:
Sit fratribus meis, et tibi pax, et domui tuæ pax, et omnibus, quæcumque habes,
sit pax. 7 Audivi quod tonderent pastores tui, qui erant nobiscum in deserto:
numquam eis molesti fuimus, nec aliquando defuit quidquam eis de grege, omni
tempore quo fuerunt nobiscum in Carmelo. 8 Interroga pueros tuos, et indicabunt
tibi. Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam in oculis tuis: in die enim bona venimus.
quodcumque invenerit manus tua, da servis tuis, et filio tuo David. 9 Cumque
venissent pueri David, locuti sunt ad Nabal omnia verba hæc ex nomine David:
et siluerunt. 10 Respondens autem Nabal pueris David, ait: Quis est David? et
quis est filius Isai? hodie increverunt servi qui fugiunt dominos suos. 11 Tollam
ergo panes meos, et aquas meas, et carnes pecorum, quæ occidi tonsoribus meis, et
dabo viris quos nescio unde sint? 12 Regressi sunt itaque pueri David per viam
suam, et reversi venerunt, et nunciaverunt ei omnia verba quæ dixerat. 13 Tunc
ait David pueris suis: Accingatur unusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli
gladiis suis, accinctusque est et David ense suo: et secuti sunt David quasi qua-
dringenti viri: porro ducenti remanserunt ad sarcinas.

ab Abigail placatur,

14 Abigail autem uxori Nabal nunciavit unus de pueris suis, dicens: Ecce
David misit nuncios de deserto, ut benedicerent domino nostro: et aversatus est
eos. 15 homines isti, boni satis fuerunt nobis, et non molesti: nec quidquam ali-
quando periit omni tempore, quo fuimus conversati cum eis in deserto: 16 pro
muro erant nobis tam in nocte quam in die, omnibus diebus quibus pavimus apud
eos greges. 17 Quam ob rem considera, et recogita quid facias: quoniam completa
est malitia adversum virum tuum, et adversum domum tuam, et ipse est filius
Belial, ita ut nemo possit ei loqui. 18 Festinavit igitur Abigail, et tulit ducentos

25, *1* [a]Inf 28, 3; Sir 46, 23.

panes, et duos utres vini, et quinque arietes coctos, et quinque sata polentæ, et centum ligaturas uvæ passæ, et ducentas massas caricarum, et posuit super asinos:
[19] dixitque pueris suis: Præcedite me: ecce, ego post tergum sequar vos: viro autem suo Nabal non indicavit. [20] Cum ergo ascendisset asinum, et descenderet ad radices montis, David et viri eius descendebant in occursum eius: quibus et illa occurrit.
[21] Et ait David: Vere frustra servavi omnia quæ huius erant in deserto, et non periit quidquam de cunctis quæ ad eum pertinebant: et reddidit mihi malum pro bono. [22] Hæc faciat Deus inimicis David, et hæc addat, si reliquero de omnibus quæ ad ipsum pertinent usque mane, mingentem ad parietem. [23] Cum autem vidisset Abigail David, festinavit, et descendit de asino, et procidit coram David super faciem suam, et adoravit super terram, [24] et cecidit ad pedes eius, et dixit: In me sit, domine mi, hæc iniquitas: loquatur, obsecro, ancilla tua in auribus tuis: et audi verba famulæ tuæ. [25] Ne ponat, oro, dominus meus rex cor suum super virum istum iniquum Nabal: quoniam secundum nomen suum stultus est, et stultitia est cum eo: ego autem ancilla tua non vidi pueros tuos, domine mi, quos misisti. [26] Nunc ergo domine mi, vivit Dominus, et vivit anima tua, qui prohibuit te ne venires in sanguinem, et salvavit manum tuam tibi: et nunc fiant sicut Nabal inimici tui, et qui quærunt domino meo malum. [27] Quapropter suscipe benedictionem hanc, quam attulit ancilla tua tibi domino meo: et da pueris qui sequuntur te dominum meum. [28] Aufer iniquitatem famulæ tuæ: faciens enim faciet Dominus tibi domino meo domum fidelem, quia prælia Domini, domine mi, tu præliaris: malitia ergo non inveniatur in te omnibus diebus vitæ tuæ. [29] Si enim surrexerit aliquando homo persequens te, et quærens animam tuam, erit anima domini mei custodita quasi in fasciculo viventium, apud Dominum Deum tuum: porro inimicorum tuorum anima rotabitur, quasi in impetu et circulo fundæ.
[30] Cum ergo fecerit Dominus tibi domino meo omnia quæ locutus est bona de te, et constituerit te ducem super Israel, [31] non erit tibi hoc in singultum, et in scrupulum cordis domino meo, quod effuderis sanguinem innoxium, aut ipse te ultus fueris: et cum benefecerit Dominus domino meo, recordaberis ancillæ tuæ. [32] Et ait David ad Abigail: Benedictus Dominus Deus Israel, qui misit hodie te in occursum meum, et benedictum eloquium tuum, [33] et benedicta tu, quæ prohibuisti me hodie ne irem ad sanguinem, et ulciscerer me manu mea. [34] Alioquin vivit Dominus Deus Israel qui prohibuit me ne malum facerem tibi: nisi cito venisses in occursum mihi, non remansisset Nabal usque ad lucem matutinam, mingens ad parietem. [35] Suscepit ergo David de manu eius omnia quæ attulerat ei, dixitque ei: Vade pacifice in domum tuam, ecce audivi vocem tuam, et honoravi faciem tuam.

[36] Venit autem Abigail ad Nabal: et ecce erat ei convivium in domo eius, quasi convivium regis, et cor Nabal iucundum: erat enim ebrius nimis: et non indicavit ei verbum pusillum aut grande usque mane. [37] Diluculo autem cum digessisset vinum Nabal, indicavit ei uxor sua verba hæc, et emortuum est cor eius intrinsecus, et factus est quasi lapis. [38] Cumque pertransissent decem dies, percussit Dominus Nabal, et mortuus est. [39] Quod cum audisset David mortuum Nabal, ait: Benedictus Dominus, qui iudicavit causam opprobrii mei de manu Nabal, et servum suum custodivit a malo, et malitiam Nabal reddidit Dominus in caput eius.

a Domino defenditur;

Misit ergo David, et locutus est ad Abigail, ut sumeret eam sibi in uxorem.
[40] Et venerunt pueri David ad Abigail in Carmelum, et locuti sunt ad eam, dicentes: David misit nos ad te, ut accipiat te sibi in uxorem. [41] Quæ consurgens adoravit prona in terram, et ait: Ecce famula tua sit in ancillam, ut lavet pedes servorum domini mei. [42] Et festinavit, et surrexit Abigail, et ascendit super asinum, et quinque puellæ ierunt cum ea, pedissequæ eius, et secuta est nuncios David: et facta est illi uxor. [43] Sed et Achinoam accepit David de Iezrael: et fuit utraque uxor eius. [44] Saul autem dedit Michol filiam suam uxorem David Phalti, filio Lais, qui erat de Gallim.

uxores Davidis.

14. David in Ziph iterum Saulem servat, 26, 1—25.

Necem regis impedit, **26.** 1 Et [a]venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Ecce, David abscon-
ditus est in colle Hachila, quæ est ex adverso solitudinis. 2 Et surrexit Saul, et
descendit in desertum Ziph, et cum eo tria millia virorum de electis Israel, ut
quæreret David in deserto Ziph. 3 Et castrametatus est Saul in Gabaa Hachila,
quæ erat ex adverso solitudinis in via: David autem habitabat in deserto. Videns
autem quod venisset Saul post se in desertum, 4 misit exploratores, et didicit
quod illuc venisset certissime. 5 Et surrexit David clam, et venit ad locum ubi
erat Saul: cumque vidisset locum, in quo dormiebat Saul, et Abner filius Ner,
princeps militiæ eius, et Saulem dormientem in tentorio, et reliquum vulgus per
circuitum eius, 6 ait David ad Achimelech Hethæum, et Abisai filium Sarviæ,
fratrem Ioab, dicens: Quis descendet mecum ad Saul in castra? Dixitque Abisai:
Ego descendam tecum. 7 Venerunt ergo David, et Abisai ad populum nocte, et
invenerunt Saul iacentem et dormientem in tentorio, et hastam fixam in terra
ad caput eius: Abner autem et populum dormientes in circuitu eius. 8 Dixitque
Abisai ad David: Conclusit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas: nunc ergo
perfodiam eum lancea in terra, semel, et secundo opus non erit. 9 Et dixit David
ad Abisai: Ne interficias eum: quis enim extendet manum suam in christum Domini,
et innocens erit? 10 Et dixit David: Vivit Dominus, quia nisi Dominus percusserit
eum, aut dies eius venerit ut moriatur, aut in prælium descendens perierit: 11 pro-
pitius sit mihi Dominus ne extendam manum meam in christum Domini. nunc
igitur tolle hastam, quæ est ad caput eius, et scyphum aquæ, et abeamus. 12 Tulit
igitur David hastam, et scyphum aquæ, qui erat ad caput Saul, et abierunt: et
non erat quisquam, qui videret, et intelligeret, et evigilaret, sed omnes dormiebant,
quia sopor Domini irruerat super eos.

custodes eius increpat, 13 Cumque transisset David ex adverso, et stetisset in vertice montis de longe,
et esset grande intervallum inter eos, 14 clamavit David ad populum, et ad Abner
filium Ner, dicens: Nonne respondebis Abner? Et respondens Abner, ait: Quis
es tu, qui clamas, et inquietas regem? 15 Et ait David ad Abner: Numquid non
vir tu es? et quis alius similis tui in Israel? quare ergo non custodisti dominum tuum
regem? ingressus est enim unus de turba ut interficeret regem, dominum tuum.
16 Non est bonum hoc, quod fecisti: vivit Dominus, quoniam filii mortis estis vos,
qui non custodistis dominum vestrum, christum Domini. nunc ergo vide ubi sit
hasta regis, et ubi sit scyphus aquæ, qui erat ad caput eius.

Saulem iterum sibi reconciliat. 17 Cognovit autem Saul vocem David, et dixit: Numquid vox hæc tua, fili
mi David? Et ait David: Vox mea, domine mi rex. 18 Et ait: Quam ob causam
dominus meus persequitur servum suum? Quid feci? aut quod est malum in manu
mea? 19 Nunc ergo audi, oro, domine mi rex, verba servi tui: Si Dominus incitat
te adversum me, odoretur sacrificium: si autem filii hominum, maledicti sunt in
conspectu Domini: qui eiecerunt me hodie, ut non habitem in hereditate Domini,
dicentes: Vade, servi diis alienis. 20 Et nunc non effundatur sanguis meus in terram
coram Domino: quia egressus est rex Israel ut quærat pulicem unum, sicut perse-
quitur perdix in montibus. 21 Et ait Saul: Peccavi, revertere fili mi David: ne-
quaquam enim ultra tibi malefaciam, eo quod pretiosa fuerit anima mea in oculis
tuis hodie: apparet enim quod stulte egerim, et ignoraverim multa nimis. 22 Et
respondens David, ait: Ecce hasta regis: transeat unus de pueris regis, et tollat
eam. 23 Dominus autem retribuet unicuique secundum iustitiam suam, et fidem:
tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, et nolui extendere manum
meam in christum Domini. 24 Et sicut magnificata est anima tua hodie in ocu-
lis meis, sic magnificetur anima mea in oculis Domini, et liberet me de omni angustia.
25 Ait ergo Saul ad David: Benedictus tu fili mi David: et quidem faciens facies,
et potens poteris. Abiit autem David in viam suam, et Saul reversus est in locum
suum.

26, *1* [a]Sup 23, 19.

15. David in terra Philisthinorum, 27, 1—12.

In Geth regia

27. [1] Et ait David in corde suo: Aliquando incidam una die in manus Saul: nonne melius est ut fugiam, et salver in Terra Philisthinorum, ut desperet Saul, cessetque me quærere in cunctis finibus Israel? fugiam ergo manus eius. [2] Et surrexit David, et abiit ipse, et sexcenti viri cum eo, ad Achis filium Maoch regem Geth. [3] Et habitavit David cum Achis in Geth, ipse et viri eius; vir et domus eius; et David, et duæ uxores eius, Achinoam Iezrahelitis, et Abigail uxor Nabal Carmeli. [4] Et nunciatum est Sauli quod fugisset David in Geth, et non addidit ultra quærere eum.

et in Siceleg

[5] Dixit autem David ad Achis: Si inveni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in una urbium regionis huius, ut habitem ibi: cur enim manet servus tuus in civitate regis tecum? [6] Dedit itaque ei Achis in die illa Siceleg: propter quam causam facta est Siceleg regum Iuda, usque in diem hanc. [7] Fuit autem numerus dierum, quibus habitavit David in regione Philisthinorum, quattuor mensium.

callidus.

[8] Et ascendit David, et viri eius, et agebant prædas de Gessuri, et de Gerzi, et de Amalecitis: hi enim pagi habitabantur in terra antiquitus, euntibus Sur usque ad Terram Ægypti. [9] Et percutiebat David omnem terram, nec relinquebat viventem virum et mulierem: tollensque oves, et boves, et asinos, et camelos, et vestes, revertebatur, et veniebat ad Achis. [10] Dicebat autem ei Achis: In quem irruisti hodie? Respondebat David: Contra meridiem Iudæ, et contra meridiem Ierameel, et contra meridiem Ceni. [11] Virum et mulierem non vivificabat David, nec adducebat in Geth, dicens: Ne forte loquantur adversum nos: Hæc fecit David: et hoc erat decretum illi omnibus diebus quibus habitavit in regione Philisthinorum. [12] Credidit ergo Achis David, dicens: Multa mala operatus est contra populum suum Israel: erit igitur mihi servus sempiternus.

16. Saul pythonissam consulit, 18, 1—25.

Philisthiim bellum comparant,

28. [1] Factum est autem in diebus illis, congregaverunt Philisthiim agmina sua, ut præpararentur ad bellum contra Israel: dixitque Achis ad David: Sciens nunc scito, quoniam mecum egredieris in castris tu, et viri tui. [2] Dixitque David ad Achis: Nunc scies quæ facturus est servus tuus. Et ait Achis ad David: Et ego custodem capitis mei ponam te cunctis diebus.

Saul per pythonissam Samuelem citat

[3] [a]Samuel autem mortuus est, planxitque eum omnis Israel, et sepelierunt eum in Ramatha urbe sua. Et Saul abstulit magos, et hariolos de terra. [4] Congregatique sunt Philisthiim, et venerunt, et castrametati sunt in Sunam: congregavit autem et Saul universum Israel, et venit in Gelboe. [5] Et vidit Saul castra Philisthiim, et timuit, et expavit cor eius nimis. [6] Consuluitque Dominum, et non respondit ei neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas. [7] Dixitque Saul servis suis: Quærite mihi mulierem habentem [b]pythonem, et vadam ad eam, et sciscitabor per illam. Et dixerunt servi eius ad eum: Est mulier pythonem habens in Endor. [8] Mutavit ergo habitum suum, vestitusque est aliis vestimentis, et abiit ipse, et duo viri cum eo, veneruntque ad mulierem nocte, et ait illi: Divina mihi in pythone, et suscita mihi quem dixero tibi. [9] Et ait mulier ad eum: Ecce, tu nosti quanta fecerit Saul, et quo modo eraserit magos et hariolos de terra: quare ergo insidiaris animæ meæ, ut occidar? [10] Et iuravit ei Saul in Domino, dicens: Vivit Dominus, quia non eveniet tibi quidquam mali propter hanc rem. [11] Dixitque ei mulier: Quem suscitabo tibi? Qui ait: Samuelem mihi suscita. [12] Cum autem vidisset mulier Samuelem, exclamavit voce magna, et dixit ad Saul: Quare imposuisti mihi? Tu es enim Saul. [13] Dixitque ei rex: Noli timere: quid vidisti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi ascendentes de terra. [14] Dixitque ei: Qualis est forma eius? Quæ ait: Vir senex ascendit, et ipse amictus est pallio. Et intellexit Saul quod Samuel esset, et inclinavit se super faciem suam in terra, et adoravit. [15] Dixit autem Samuel ad Saul: [c]Quare inquietasti me ut suscitarer? Et ait Saul: Coarctor nimis: siquidem Philisthiim pugnant adversum me, et Deus recessit a me, et exaudire

---

28, *3* [a]Sup 25, 1; Sir 46, 23. — *7* [b]Lv 20, 27; Dt 18, 11; Act 16, 16. — *15* [c]Sir 46, 23.

me noluit neque in manu prophetarum, neque per somnia: vocavi ergo te, ut osten-
deres mihi quid faciam. [16] Et ait Samuel: Quid interrogas me, cum Dominus
recesserit a te, et transierit ad æmulum tuum? [17] Faciet enim tibi Dominus sicut
locutus est in manu mea, et scindet regnum tuum de manu tua, et dabit illud
proximo tuo David: [18] quia non obedisti voci Domini, neque fecisti iram furoris
eius in Amalec, idcirco quod pateris, fecit tibi Dominus hodie. [19] Et dabit Dominus
etiam Israel tecum in manus Philisthiim: cras autem tu et filii tui mecum eritis:
sed et castra Israel tradet Dominus in manus Philisthiim.

ac prædicta expavescit

[20] Statimque Saul cecidit porrectus in terram: extimuerat enim verba Samuelis,
et robur non erat in eo, quia non comederat panem tota die illa. [21] Ingressa est
itaque mulier illa ad Saul, (conturbatus enim erat valde) dixitque ad eum: Ecce
obedivit ancilla tua voci tuæ, et posui animam meam in manu mea: et audivi
sermones tuos, quos locutus es ad me. [22] Nunc igitur audi et tu vocem ancillæ
tuæ, et ponam coram te buccellam panis, ut comedens convalescas, et possis iter
agere. [23] Qui renuit, et ait: Non comedam. Coegerunt autem eum servi sui et mulier,
et tandem audita voce eorum surrexit de terra, et sedit super lectum. [24] Mulier
autem illa habebat vitulum pascualem in domo, et festinavit, et occidit eum:
tollensque farinam, miscuit eam, et coxit azyma, [25] et posuit ante Saul et ante
servos eius. Qui cum comedissent, surrexerunt, et ambulaverunt per totam noctem
illam.

17. David a prælio removetur, 29, 1—30, 31.

A Philisthiim remissus

29. [1] Congregata sunt ergo Philisthiim universa agmina in Aphec: sed et
Israel castrametatus est super fontem, qui erat in Iezrahel. [2] Et satrapæ quidem
Philisthiim incedebant in centuriis et millibus: David autem et viri eius erant in
novissimo agmine cum Achis. [3] Dixeruntque principes Philisthiim ad Achis:
Quid sibi volunt Hebræi isti? Et ait Achis ad principes Philisthiim: Num ignoratis
David, qui fuit servus Saul regis Israel, et est apud me multis diebus, vel annis,
et non inveni in eo quidquam ex die qua transfugit ad me, usque ad diem hanc?
[4] [a]Irati sunt autem adversus eum principes Philisthiim, et dixerunt ei: Revertatur
vir iste, et sedeat in loco suo, in quo constituisti eum, et non descendat nobiscum
in prælium, ne fiat nobis adversarius, cum præliari cœperimus: quomodo enim
aliter poterit placare dominum suum, nisi in capitibus nostris? [5] Nonne iste est
David, cui cantabant in choris, dicentes: Percussit Saul in millibus suis, et David
in decem millibus suis? [6] Vocavit ergo Achis David, et ait ei: Vivit Dominus,
quia rectus es tu, et bonus in conspectu meo: et exitus tuus, et introitus tuus mecum
est in castris: et non inveni in te quidquam mali ex die qua venisti ad me, usque
in diem hanc: sed satrapis non places. [7] Revertere ergo, et vade in pace, et non
offendas oculos satraparum Philisthiim. [8] Dixitque David ad Achis: Quid enim
feci, et quid invenisti in me servo tuo a die qua fui in conspectu tuo usque in diem
hanc, ut non veniam, et pugnem contra inimicos domini mei regis? [9] Respondens
autem Achis, locutus est ad David: Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut Angelus
Dei: sed principes Philisthinorum dixerunt: Non ascendet nobiscum in prælium.
[10] Igitur consurge mane tu, et servi domini tui, qui venerunt tecum: et cum de
nocte surrexeritis, et cœperit dilucescere, pergite. [11] Surrexit itaque de nocte
David ipse et viri eius, ut proficiscerentur mane, et reverterentur ad Terram Phili-
sthiim: Philisthiim autem ascenderunt in Iezrahel.

Amalecitas incendiarios percutit,

30. [1] Cumque [b]venissent David et viri eius in Siceleg die tertia, Amalecitæ
impetum fecerant ex parte australi in Siceleg, et percusserant Siceleg, et succen-
derant eam igni. [2] Et captivas duxerant mulieres ex ea, a minimo usque ad magnum:
et non interfecerant quemquam, sed secum duxerant, et pergebant itinere suo.
[3] Cum ergo venissent David et viri eius ad civitatem, et invenissent eam succensam
igni, et uxores suas, et filios suos, et filias ductas esse captivas, [4] levaverunt David
et populus qui erat cum eo voces suas, et planxerunt donec deficerent in eis la-
crymæ. [5] Siquidem et duæ uxores David captivæ ductæ fuerant, Achinoam Iez-

29, *4* [a]1 Par 12, 19. — **30,** *1* [b]1 Par 12, 20.

rahelites, et Abigail uxor Nabal Carmeli. 6 Et contristatus est David valde: volebat
enim eum populus lapidare, quia amara erat anima uniuscuiusque viri super filiis
suis, et filiabus: confortatus est autem David in Domino Deo suo. 7 Et ait ad
Abiathar sacerdotem filium Achimelech: Applica ad me ephod. Et applicavit
Abiathar ephod ad David, 8 et consuluit David Dominum, dicens: Persequar
latrunculos hos, et comprehendam eos, an non? Dixitque ei Dominus: Persequere:
absque dubio enim comprehendes eos, et excuties prædam. 9 Abiit ergo David
ipse, et sexcenti viri qui erant cum eo, et venerunt usque ad Torrentem Besor: et
lassi quidam substiterunt. 10 Persecutus est autem David ipse, et quadringenti
viri: substiterant enim ducenti, qui lassi transire non poterant Torrentem Besor.
11 Et invenerunt virum Ægyptium in agro, et adduxerunt eum ad David: dederunt-
que ei panem ut comederet, et biberet aquam, 12 sed et fragmen massæ caricarum,
et duas ligaturas uvæ passæ. Quæ cum comedisset, reversus est spiritus eius, et
refocillatus est: non enim comederat panem, neque biberat aquam, tribus diebus
et tribus noctibus. 13 Dixit itaque ei David: Cuius es tu? vel unde? et quo pergis?
Qui ait: Puer Ægyptius ego sum, servus viri Amalecitæ: dereliquit autem me
dominus meus, quia ægrotare cœpi nudiustertius. 14 Siquidem nos erupimus ad
australem plagam Cerethi, et contra Iudam, et ad Meridiem Caleb, et Siceleg suc-
cendimus igni. 15 Dixitque ei David: Potes me ducere ad cuneum istum? Qui ait:
Iura mihi per Deum, quod non occidas me, et non tradas me in manus domini mei,
et ego ducam te ad cuneum istum. Et iuravit ei David. 16 Qui cum duxisset eum,
ecce illi discumbebant super faciem universæ terræ comedentes et bibentes, et
quasi festum celebrantes diem, pro cuncta præda, et spoliis quæ ceperant de Terra
Philisthiim, et de Terra Iuda. 17 Et percussit eos David a vespere usque ad ve-
speram alterius diei, et non evasit ex eis quisquam, nisi quadringenti viri adole-
scentes, qui ascenderant camelos, et fugerant. 18 Eruit ergo David omnia, quæ
tulerant Amalecitæ, et duas uxores suas eruit. 19 Nec defuit quidquam a parvo
usque ad magnum, tam de filiis quam de filiabus, et de spoliis, et quæcumque
rapuerant, omnia reduxit David. 20 Et tulit universos greges et armenta, et mi-
navit ante faciem suam: dixeruntque: Hæc est præda David.

21 Venit autem David ad ducentos viros, qui lassi substiterant, nec sequi legem dat,
potuerant David, et residere eos iusserat in Torrente Besor: qui egressi sunt obviam
David, et populo qui erat cum eo. Accedens autem David ad populum, salutavit
eos pacifice. 22 Respondensque omnis vir pessimus, et iniquus de viris, qui ierant
cum David, dixit: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quidquam de
præda, quam eruimus: sed sufficiat unicuique uxor sua et filii: quos cum acceperint,
recedant. 23 Dixit autem David: Non sic facietis fratres mei de his, quæ tradidit
nobis Dominus, et custodivit nos, et dedit latrunculos, qui eruperant adversum
nos, in manus nostras: 24 nec audiet vos quisquam super sermone hoc. æqua
enim pars erit descendentis ad prælium, et remanentis ad sarcinas, et similiter
divident. 25 Et factum est hoc ex die illa, et deinceps constitutum et præfinitum,
et quasi lex in Israel usque in diem hanc.

26 Venit ergo David in Siceleg, et misit dona de præda senioribus Iuda proximis amicis munera
suis, dicens: Accipite benedictionem de præda hostium Domini: 27 His, qui erant mittit.
in Bethel, et qui in Ramoth ad Meridiem, et qui in Iether, 28 et qui in Aroer, et
qui in Sephamoth, et qui in Esthamo, 29 et qui in Rachal, et qui in urbibus Ierameel,
et qui in urbibus Ceni, 30 et qui in Arama, et qui in lacu Asan, et qui in Athach,
31 et qui in Hebron, et reliquis qui erant in his locis, in quibus commoratus fuerat
David ipse, et viri eius.

18. Saul cum filiis moritur, 31, 1—13.

31. 1 Philisthiim autem pugnabant adversum Israel: et fugerunt viri Israel Filii Saulis percutiun-
ante faciem Philisthiim, et ceciderunt interfecti in monte Gelboe. 2 aIrrueruntque tur,
Philisthiim in Saul, et in filios eius, et percusserunt Ionathan, et Abinadab, et

31, *2* a1 Par 10, 2.

Melchisua filios Saul, 3 totumque pondus prælii versum est in Saul: et consecuti
sunt eum viri sagittarii, et vulneratus est vehementer a sagittariis.

Saul et armiger in gladium irruunt,

4 [a]Dixitque Saul ad armigerum suum: Evagina gladium tuum, et percute
me: ne forte veniant incircumcisi isti, et interficiant me, illudentes mihi. Et noluit
armiger eius: fuerat enim nimio terrore perterritus. arripuit itaque Saul gladium,
et irruit super eum. 5 Quod cum vidisset armiger eius, videlicet quod mortuus
esset Saul, irruit etiam ipse super gladium suum, et mortuus est cum eo. 6 Mortuus
est ergo Saul, et tres filii eius, et armiger illius, et universi viri eius in die illa pariter.

viri Israel fugiunt,

7 Videntes autem viri Israel, qui erant trans vallem, et trans Iordanem, quod
fugissent viri Israelitæ, et quod mortuus esset Saul, et filii eius, reliquerunt civitates
suas, et fugerunt: veneruntque Philisthiim, et habitaverunt ibi.

corpus Saulis suspenditur,

8 Facta autem die altera, venerunt Philisthiim, ut spoliarent interfectos, et
invenerunt Saul et tres filios eius iacentes in monte Gelboe. 9 Et præciderunt
caput Saul, et spoliaverunt eum armis: et miserunt in Terram Philisthinorum per
circuitum, ut annunciaretur in templo idolorum, et in populis. 10 Et posuerunt
arma eius in templo Astaroth, corpus vero eius suspenderunt in muro Bethsan.

cadavera sepeliuntur.

11 [b]Quod cum audissent habitatores Iabes Galaad, quæcumque fecerant Phili-
sthiim Saul, 12 surrexerunt omnes viri fortissimi, et ambulaverunt tota nocte,
et tulerunt cadaver Saul, et cadavera filiorum eius de muro Bethsan: veneruntque
Iabes Galaad, et combusserunt ea ibi: 13 et tulerunt ossa eorum, et sepelierunt in
nemore Iabes, et ieiunaverunt septem diebus.

---

4 [a]1 Par 10, 4. — *11* [b]2 Sm 2, 4.

LIBER SECUNDUS SAMUELIS,
QUEM NOS SECUNDUM REGUM DICIMUS.

PARS PRIOR.
David rex iustus, 1, 1—10, 19.

I. Pius in Saulem et Ionatham, 1, 1—27.
1. Nuntium mendacem occidit, 1, 1—16.

1. [1] Factum est autem, postquam mortuus est Saul, ut David reverteretur *In Siceleg*
a cæde Amalec, et maneret in Siceleg duos dies. [2] In die autem tertia apparuit *iuvenem asserentem,*
homo veniens de castris Saul veste conscissa, et pulvere conspersus caput. et ut
venit ad David, cecidit super faciem suam, et adoravit. [3] Dixitque ad eum David:
Unde venis? Qui ait ad eum: De castris Israel fugi. [4] Et dixit ad eum David: Quod
est verbum quod factum est? indica mihi. Qui ait: Fugit populus ex prælio, et
multi corruentes e populo mortui sunt: sed et Saul et Ionathas filius eius interierunt.
[5] Dixitque David ad adolescentem, qui nunciabat ei: Unde scis quia mortuus *se Sauli*
est Saul, et Ionathas filius eius? [6] Et ait adolescens, qui nunciabat ei: Casu veni *plagam extremam*
in montem Gelboe, et Saul incumbebat super hastam suam: porro currus et equites *inflixisse,*
appropinquabant ei, [7] et conversus post tergum suum, vidensque me vocavit.
Cui cum respondissem: Adsum: [8] dixit mihi: Quisnam es tu? Et aio ad eum:
Amalecites ego sum. [9] Et locutus est mihi: Sta super me, et interfice me: quoniam
tenent me angustiæ, et adhuc tota anima mea in me est. [10] Stansque super eum,
occidi illum: sciebam enim quod vivere non poterat post ruinam: et tuli diadema
quod erat in capite eius, et armillam de brachio illius, et attuli ad te dominum meum
huc. [11] Apprehendens autem David vestimenta sua scidit, omnesque viri, qui
erant cum eo, [12] et planxerunt, et fleverunt, et ieiunaverunt usque ad vesperam
super Saul, et super Ionathan filium eius, et super populum Domini, et super do-
mum Israel, eo quod corruissent gladio.
[13] Dixitque David ad iuvenem qui nunciaverat ei: Unde es tu? Qui respondit: *remunerans interficit.*
Filius hominis advenæ Amalecitæ ego sum. [14] Et ait ad eum David: [a]Quare non
timuisti mittere manum tuam ut occideres christum Domini? [15] Vocansque David
unum de pueris suis, ait: Accedens irrue in eum. Qui percussit illum, et mortuus
est. [16] Et ait ad eum David: Sanguis tuus super caput tuum: os enim tuum locutum
est adversum te, dicens: Ego interfeci christum Domini.

2. Saulem et Ionatham plangit, 1, 17—27.

[17] Planxit autem David planctum huiuscemodi super Saul, et super Ionathan
filium eius, ([18] et præcepit ut docerent filios Iuda arcum, sicut scriptum est in
Libro iustorum.) Et ait: Considera Israel pro his, qui mortui sunt super excelsa tua
vulnerati.

> [19] Inclyti, Israel, super montes tuos interfecti sunt: *Exclamatio lugubris,*
> quo modo ceciderunt fortes?
>
> [20] Nolite annunciare in Geth, *mors hostibus non nuntianda,*
> neque annuncietis in compitis Ascalonis:
> ne forte lætentur filiæ Philisthiim,
> ne exultent filiæ incircumcisorum.

1, *14* [a]Ps 104, 15.

maledictio montium,

21 Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia veniant super vos,
neque sint agri primitiarum:
quia ibi abiectus est clypeus fortium,
clypeus Saul, quasi non esset unctus oleo.

laudes interfectorum,

22 A sanguine interfectorum,
ab adipe fortium,
sagitta Ionathæ numquam rediit retrorsum,
et gladius Saul non est reversus inanis.
23 Saul et Ionathas amabiles, et decori in vita sua,
in morte quoque non sunt divisi:
aquilis velociores,
leonibus fortiores.

laus Saulis,

24 Filiæ Israel
super Saul flete,
qui vestiebat vos coccino in deliciis,
qui præbebat ornamenta aurea cultui vestro.

exclamatio lugubris,

25 Quo modo ceciderunt fortes in prælio?
Ionathas in excelsis tuis occisus est?

laus Ionathæ,

26 Doleo super te frater mi Ionatha decore nimis,
et amabilis super amorem mulierum.
Sicut mater unicum amat filium suum,
ita ego te diligebam.

exclamatio lugubris.

27 Quo modo ceciderunt robusti,
et perierunt arma bellica?

II. Rex in domo Iuda, 2, 1—4, 12.

1. Ungitur a viris Iuda, 2, 1—7.

Habitat in Hebron,

2. 1 Igitur post hæc consuluit David Dominum, dicens: Num ascendam in
unam de civitatibus Iuda? Et ait Dominus ad eum: Ascende. Dixitque David:
Quo ascendam? Et respondit ei: In Hebron. 2 Ascendit ergo David, et duæ uxores
eius, Achinoam Iezraelites, et Abigail uxor Nabal Carmeli: 3 sed et viros, qui erant
cum eo, duxit David singulos cum domo sua: et manserunt in oppidis Hebron.
4 aVeneruntque viri Iuda, et unxerunt ibi David, ut regnaret super domum Iuda.

reddit gratiam.

Et nunciatum est David, quod viri Iabes Galaad sepelissent Saul. 5 Misit
ergo David nuncios ad viros Iabes Galaad, dixitque ad eos: Benedicti vos Domino,
qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saul, et sepelistis eum. 6 Et
nunc retribuet vobis quidem Dominus misericordiam et veritatem: sed et ego
reddam gratiam, eo quod fecistis verbum istud. 7 Confortentur manus vestræ,
et estote filii fortitudinis: licet enim mortuus sit dominus vester Saul, tamen me
unxit domus Iuda in regem sibi.

2. Impugnatur a rege Israel, 2, 8—3, 1.

Isboseth rex Israel constituitur;

8 Abner autem filius Ner princeps exercitus Saul tulit Isboseth filium Saul,
et circumduxit eum per castra, 9 regemque constituit super Galaad, et super Gessuri,
et super Iezrael, et super Ephraim, et super Beniamin, et super Israel universum.
10 Quadraginta annorum erat Isboseth filius Saul cum regnare cœpisset
super Israel, et duobus annis regnavit: sola autem domus Iuda sequebatur David.
11 Et fuit numerus dierum, quos commoratus est David, imperans in Hebron super
domum Iuda, septem annorum, et sex mensium.

2, *4* a1 Mcc 2, 57.

12 Egressusque est Abner filius Ner, et pueri Isboseth filii Saul de castris in *Abner ab*
Gabaon. 13 Porro Ioab filius Sarviæ, et pueri David egressi sunt, et occurrerunt *Ioab fugatur,*
eis iuxta piscinam Gabaon. Et cum in unum convenissent, e regione sederunt:
hi ex una parte piscinæ, et illi ex altera. 14 Dixitque Abner ad Ioab: Surgant
pueri, et ludant coram nobis. Et respondit Ioab: Surgant. 15 Surrexerunt ergo,
et transierunt numero duodecim de Beniamin, ex parte Isboseth filii Saul, et duo-
decim de pueris David. 16 Apprehensoque unusquisque capite comparis sui,
defixit gladium in latus contrarii, et ceciderunt simul: vocatumque est nomen loci
illius: Ager robustorum, in Gabaon. 17 Et ortum est bellum durum satis in die
illa: fugatusque est Abner, et viri Israel a pueris David.

18 Erant autem ibi tres filii Sarviæ, Ioab, et Abisai, et Asael: porro Asael *sed fratrem eius Asael*
cursor velocissimus fuit, quasi unus de capreis, quæ morantur in silvis. 19 Perse- *transfodit:*
quebatur autem Asael Abner, et non declinavit ad dexteram neque ad sinistram
omittens persequi Abner. 20 Respexit itaque Abner post tergum suum, et ait:
Tune es Asael? Qui respondit: Ego sum. 21 Dixitque ei Abner: Vade ad dextram,
sive ad sinistram, et apprehende unum de adolescentibus, et tolle tibi spolia eius.
Noluit autem Asael omittere quin urgeret eum. 22 Rursumque locutus est Abner
ad Asael: recede, noli me sequi, ne compellar confodere te in terram, et levare non
potero faciem meam ad Ioab fratrem tuum. 23 Qui audire contempsit, et noluit
declinare: percussit ergo eum Abner aversa hasta in inguine, et transfodit, et
mortuus est in eodem loco: omnesque qui transibant per locum illum, in quo ceci-
derat Asael, et mortuus erat, subsistebant.

24 Persequentibus autem Ioab, et Abisai fugientem Abner, sol occubuit: et *exercitus uterque*
venerunt usque ad Collem aquæ ductus, qui est ex adverso vallis itineris deserti *revertitur,*
in Gabaon. 25 Congregatique sunt filii Beniamin ad Abner: et conglobati in unum
cuneum, steterunt in summitate tumuli unius. 26 Et exclamavit Abner ad Ioab,
et ait: Num usque ad internecionem tuus mucro desæviet? an ignoras quod peri-
culosa sit desperatio? usquequo non dicis populo ut omittat persequi fratres suos?
27 et ait Ioab: Vivit Dominus, si locutus fuisses, mane recessisset populus perse-
quens fratrem suum. 28 Insonuit ergo Ioab buccina, et stetit omnis exercitus, nec
persecuti sunt ultra Israel, neque iniere certamen. 29 Abner autem et viri eius
abierunt per campestria, tota nocte illa: et transierunt Iordanem, et lustrata omni
Beth horon, venerunt ad castra. 30 Porro Ioab reversus, omisso Abner, congrega-
vit omnem populum: et defuerunt de pueris David decem et novem viri, excepto
Asaele. 31 Servi autem David percusserunt de Beniamin, et de viris, qui erant
cum Abner trecentos sexaginta, qui et mortui sunt. 32 Tuleruntque Asael, et
sepelierunt eum in sepulchro patris sui in Bethlehem: et ambulaverunt tota nocte
Ioab et viri qui erant cum eo, et in ipso crepusculo pervenerunt in Hebron.

3. 1 Facta est ergo longa concertatio inter domum Saul, et inter domum *sed bellum diuturnum*
David: David proficiscens, et semper seipso robustior, domus autem Saul decrescens *geritur.*
quotidie.

3. Familia Davidis in Hebron, 3, 2—5.

2 aNatique sunt filii David in Hebron: fuitque primogenitus eius Amnon de *Sex filii.*
Achinoam Iezraelitide. 3 Et post eum Cheleab de Abigail uxore Nabal Carmeli:
porro tertius Absalom filius Maacha filiæ Tholmai regis Gessur. 4 Quartus autem
Adonias, filius Haggith: et quintus Saphathia, filius Abital. 5 Sextus quoque
Iethraam de Egla uxore David. hi nati sunt David in Hebron.

4. Extrema ducis Abner, 3, 6—39.

6 Cum ergo esset prælium inter domum Saul et domum David, Abner filius *Abner*
Ner regebat domum Saul. 7 Fuerat autem Sauli concubina nomine Respha, filia *ab Isboseth irritatus*
Aia. Dixitque Isboseth ad Abner: 8 Quare ingressus es ad concubinam patris mei?
Qui iratus nimis propter verba Isboseth, ait: Numquid caput canis ego sum ad-
versum Iudam hodie, qui fecerim misericordiam super domum Saul patris tui,

3, 2 a1 Par 3, 1.

et super fratres et proximos eius, et non tradidi te in manus David, et tu requisisti
in me quod argueres pro muliere hodie? 9 Hæc faciat Deus Abner, et hæc addat
ei, nisi quomodo iuravit Dominus David, sic faciam cum eo. 10 ut transferatur
regnum de domo Saul, et elevetur thronus David super Israel, et super Iudam,
a Dan usque Bersabee. 11 Et non potuit respondere ei quidquam, quia metuebat
illum.

cum Davide amicitias facit,
12 Misit ergo Abner nuncios ad David pro se dicentes: Cuius est terra? Et ut
loquerentur: Fac mecum amicitias, et erit manus mea tecum, et reducam ad te
universum Israel. 13 Qui ait: Optime: ego faciam tecum amicitias: sed unam
rem peto a te, dicens: Non videbis faciem meam antequam adduxeris Michol
filiam Saul: et sic venies, et videbis me. 14 Misit autem David nuncios ad Isboseth
filium Saul, dicens: [a]Redde uxorem meam Michol, quam despondi mihi centum
præputiis Philisthiim. 15 Misit ergo Isboseth, et tulit eam a viro suo Phaltiel,
filio Lais. 16 Sequebaturque eam vir suus, plorans usque Bahurim: et dixit ad
eum Abner: Vade, et revertere. Qui reversus est. 17 Sermonem quoque intulit
Abner ad seniores Israel, dicens: Tam heri quam nudiustertius quærebatis David
ut regnaret super vos. 18 Nunc ergo facite: quoniam Dominus locutus est ad David,
dicens: In manu servi mei David salvabo populum meum Israel de manu Phili-
sthiim, et omnium inimicorum eius. 19 Locutus est autem Abner etiam ad Ben-
iamin. Et abiit ut loqueretur ad David in Hebron omnia quæ placuerant Israeli,
et universo Beniamin. 20 Venitque ad David in Hebron cum viginti viris: et fecit
David Abner, et viris eius qui venerant cum eo, convivium. 21 Et dixit Abner
ad David: Surgam, ut congregem ad te dominum meum regem omnem Israel, et
ineam tecum fœdus, et imperes omnibus, sicut desiderat anima tua.

sed ab Ioab interficitur,
Cum ergo deduxisset David Abner, et ille isset in pace, 22 statim pueri David,
et Ioab venerunt, cæsis latronibus, cum præda magna nimis: Abner autem non
erat cum David in Hebron, quia iam dimiserat eum, et profectus fuerat in pace.
23 Et Ioab, et omnis exercitus, qui erat cum eo, postea venerunt: nunciatum est
itaque Ioab a narrantibus: Venit Abner filius Ner ad regem, et dimisit eum, et
abiit in pace. 24 Et ingressus est Ioab ad regem, et ait: Quid fecisti? Ecce venit
Abner ad te: quare dimisisti eum, et abiit et recessit? 25 ignoras Abner filium
Ner, quoniam ad hoc venit ad te ut deciperet te, et sciret exitum tuum, et introitum
tuum, et nosset omnia quæ agis? 26 Egressus itaque Ioab a David, misit nuncios
post Abner, et reduxit eum a cisterna Sira, ignorante David. 27 Cumque rediisset
[b]Abner in Hebron, seorsum adduxit eum Ioab ad medium portæ, ut loqueretur
ei, in dolo: et percussit illum ibi in inguine, et mortuus est in ultionem sanguinis
Asael fratris eius. 28 Quod cum audisset David rem iam gestam, ait: Mundus
ego sum, et regnum meum apud Dominum usque in sempiternum a sanguine Abner
filii Ner, 29 et veniat super caput Ioab, et super omnem domum patris eius: nec
deficiat de domo Ioab fluxum seminis sustinens, et leprosus, et tenens fusum, et
cadens gladio, et indigens pane. 30 Igitur Ioab et Abisai frater eius interfecerunt
Abner, eo quod occidisset Asael fratrem eorum in Gabaon in prælio.

a Davide autem fletur.
31 Dixit autem David ad Ioab, et ad omnem populum, qui erat cum eo: Scindite
vestimenta vestra, et accingimini saccis, et plangite ante exequias Abner. porro
rex David sequebatur feretrum. 32 Cumque sepelissent Abner in Hebron, levavit
rex David vocem suam, et flevit super tumulum Abner: flevit autem et omnis
populus. 33 Plangensque rex et lugens Abner, ait: Nequaquam ut mori solent
ignavi, mortuus est Abner. 34 Manus tuæ ligatæ non sunt, et pedes tui non sunt
compedibus aggravati: sed sicut solent cadere coram filiis iniquitatis, sic corruisti.
Congeminansque omnis populus flevit super eum. 35 Cumque venisset universa
multitudo cibum capere cum David, clara adhuc die iuravit David, dicens: Hæc
faciat mihi Deus, et hæc addat, si ante occasum solis gustavero panem vel aliud
quidquam. 36 Omnisque populus audivit, et placuerunt eis cuncta quæ fecit rex
in conspectu totius populi. 37 et cognovit omne vulgus, et universus Israel in die illa

14 [a]1 Sm 18, 27. — *27* [b]1 Rg 2, 5.

quoniam non actum fuisset a rege ut occideretur Abner filius Ner. 38 Dixit quoque
rex ad servos suos: Num ignoratis quoniam princeps et maximus cecidit hodie
in Israel? 39 Ego autem adhuc delicatus, et unctus rex: porro viri isti filii Sarviæ
duri sunt mihi: retribuat Dominus facienti malum iuxta malitiam suam.

5. Nex regis Isboseth, 4, 1—12.

4. 1 Audivit autem Isboseth filius Saul quod cecidisset Abner in Hebron: Percussores
et dissolutæ sunt manus eius, omnisque Israel perturbatus est. 2 Duo autem viri regis
principes latronum erant filio Saul, nomen uni Baana, et nomen alteri Rechab,
filii Remmon Berothitæ de filiis Beniamin: siquidem et Beroth reputata est in
Beniamin. 3 et fugerunt Berothitæ in Gethaim, fueruntque ibi advenæ usque
ad tempus illud. 4 Erat autem Ionathæ filio Saul filius debilis pedibus: quin-
quennis enim fuit, quando venit nuncius de Saul et Ionatha ex Iezrahel. tollens
itaque eum nutrix sua, fugit: cumque festinaret ut fugeret, cecidit, et claudus
effectus est: habuitque vocabulum Miphiboseth. 5 Venientes igitur filii Remmon
Berothitæ, Rechab et Baana, ingressi sunt fervente die domum Isboseth: qui
dormiebat super stratum suum meridie. Et ostiaria domus purgans triticum, ob-
dormivit. 6 Ingressi sunt autem domum latenter assumentes spicas tritici, et
percusserunt eum in inguine Rechab et Baana frater eius, et fugerunt.
7 Cum autem ingressi fuissent domum, ille dormiebat super lectum suum David remunerans
in conclavi, et percutientes interfecerunt eum: sublatoque capite eius, abierunt occidit.
per viam deserti tota nocte. 8 et attulerunt caput Isboseth ad David in Hebron:
dixeruntque ad regem: Ecce caput Isboseth filii Saul inimici tui, qui quærebat
animam tuam: et dedit Dominus domino meo regi ultionem hodie de Saul, et
de semine eius. 9 Respondens autem David Rechab, et Baana fratri eius, filiis
Remmon Berothitæ, dixit ad eos: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de
omni angustia, 10 [a]quoniam eum, qui annunciaverat mihi, et dixerat: Mortuus
est Saul: qui putabat se prospera nunciare, tenui, et occidi eum in Siceleg, cui
oportebat mercedem dare pro nuncio. 11 Quanto magis nunc cum homines impii
interfecerunt virum innoxium in domo sua, super lectum suum, non quæram
sanguinem eius de manu vestra, et auferam vos de terra? 12 Præcepit itaque David
pueris suis, et interfecerunt eos: præcidentesque manus et pedes eorum, suspen-
derunt eos super piscinam in Hebron: caput autem Isboseth tulerunt, et sepelierunt
in sepulcbro Abner in Hebron.

III. Rex in toto Israel, 5, 1—10, 19.

1. Ierusalem caput regni, 5, 1—16.

5. 1 Et venerunt universæ tribus Israel ad David in Hebron, dicentes: [b]Ecce In Hebron
nos, os tuum, et caro tua sumus. 2 Sed et heri et nudiustertius cum esset Saul rex ungitur,
super nos, tu eras educens et reducens Israel: dixit autem Dominus ad te: Tu pasces
populum meum Israel, et tu eris dux super Israel. 3 Venerunt quoque et seniores
Israel ad regem in Hebron, et percussit cum eis rex David fœdus in Hebron coram
Domino: unxeruntque David in regem super Israel. 4 Filius triginta annorum
erat David, cum regnare cœpisset, [c]et quadraginta annis regnavit. 5 In Hebron
regnavit super Iudam septem annis et sex mensibus: in Ierusalem autem regnavit
triginta tribus annis super omnem Israel et Iudam.
6 Et abiit rex, et omnes viri qui erant cum eo, in Ierusalem, ad Iebusæum arcem Sion
habitatorem terræ: dictumque est David ab eis: Non ingredieris huc, nisi abs- capit,
tuleris cæcos et claudos dicentes: Non ingredietur David huc. 7 Cepit autem David
arcem Sion, hæc est civitas David. 8 Proposuerat enim David in die illa præmium,
qui percussisset Iebusæum, et tetigisset domatum fistulas, et abstulisset cæcos
et claudos odientes animam David. idcirco dicitur in proverbio: Cæcus et claudus
non intrabunt in templum. 9 Habitavit autem David in arce, et vocavit eam,

4, *10* [a]Sup 1, 14. — 5, *1* [b]1 Par 11, 1. — *4* [c]1 Rg 2, 11.

Civitatem David: et ædificavit per gyrum a Mello et intrinsecus. 10 Et ingrediebatur
proficiens atque succrescens, et Dominus Deus exercituum erat cum eo.
domum regiam ædificat. 11 [a]Misit quoque Hiram rex Tyri nuncios ad David, et ligna cedrina, et artifices
lignorum, artificesque lapidum ad parietes: et ædificaverunt domum David. 12 Et
cognovit David quoniam confirmasset eum Dominus regem super Israel, et quoniam
exaltasset regnum eius super populum suum Israel.
familiam auget. 13 [b]Accepit ergo David adhuc concubinas et uxores de Ierusalem, postquam
venerat de Hebron: natique sunt David et alii filii et filiæ: 14 et hæc nomina eorum,
qui nati sunt ei in Ierusalem, Samua, et Sobab, et Nathan, et Salomon, 15 et
Iebahar, et Elisua, et Nepheg, 16 et Iaphia, et Elisama, et Elioda, et Eliphaleth.

2. Victoriæ de Philisthiim, 5, 17—25.

Victoria prima, 17 Audierunt ergo Philisthiim quod unxissent David in regem super Israel:
et ascenderunt universi ut quærerent David: quod cum audisset David, descendit
in præsidium. 18 [c]Philisthiim autem venientes diffusi sunt in Valle Raphaim.
19 et consuluit David Dominum, dicens: Si ascendam ad Philisthiim? et si dabis
eos in manu mea? Et dixit Dominus ad David: Ascende, quia tradens dabo Phili-
sthiim in manu tua. 20 [d]Venit ergo David in Baal Pharasim, et percussit eos ibi,
et dixit: Divisit Dominus inimicos meos coram me, sicut dividuntur aquæ. Propterea
vocatum est nomen loci illius, Baal Pharasim. 21 Et reliquerunt ibi sculptilia
sua: quæ tulit David, et viri eius.
victoria secunda. 22 Et addiderunt adhuc Philisthiim ut ascenderent, et diffusi sunt in Valle
Raphaim. 23 Consuluit autem David Dominum: Si ascendam contra Philisthæos,
et tradas eos in manus meas? Qui respondit: Non ascendas contra eos, sed gyra
post tergum eorum, et venies ad eos ex adverso pyrorum. 24 Et cum audieris
sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium: quia tunc egredietur
Dominus ante faciem tuam, ut percutiat castra Philisthiim. 25 Fecit itaque David
sicut præceperat ei Dominus, et percussit Philisthiim de Gabaa, usque dum venias
Gezer.

3. Translatio arcæ fœderis, 6, 1—23.

De domo Abinadab **6.** 1 Congregavit autem rursum David omnes electos ex Israel triginta millia.
in domum 2 [e]Surrexitque David, et abiit, et universus populus, qui erat cum eo de viris Iuda,
Obededom, ut adducerent arcam Dei, super quam invocatum est nomen Domini exercituum,
sedentis in cherubim super eam. 3 Et imposuerunt arcam Dei super plaustrum
novum: tuleruntque eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa: Oza autem, et
Ahio filii Abinadab, minabant plaustrum novum. 4 [f]Cumque tulissent eam de
domo Abinadab, qui erat in Gabaa, custodiens arcam Dei Ahio præcedebat arcam.
5 David autem, et omnis Israel ludebant coram Domino in omnibus lignis fabrefactis,
et citharis et lyris et tympanis et sistris et cymbalis. 6 Postquam autem venerunt
ad Aream Nachon, extendit Oza manum ad arcam Dei, et tenuit eam: quoniam
calcitrabant boves, et declinaverunt eam. 7 Iratusque est indignatione Dominus
contra Ozam, et percussit eum super temeritate: qui mortuus est ibi iuxta arcam
Dei. 8 [g]Contristatus est autem David, eo quod percussisset Dominus Ozam, et
vocatum est nomen loci illius: Percussio Ozæ usque in diem hanc. 9 Et extimuit
David Dominum in die illa, dicens: Quo modo ingredietur ad me arca Domini?
10 Et noluit divertere ad se arcam Domini in civitatem David: sed divertit eam
in domum Obededom Gethæi. 11 Et habitavit arca Domini in domo Obededom
Gethæi tribus mensibus: et benedixit Dominus Obededom, et omnem domum eius.
inde in civitatem 12 Nunciatumque est regi David quod benedixisset Dominus Obededom, et
David; omnia eius propter arcam Dei. [h]Abiit ergo David, et adduxit arcam Dei de domo
Obededom in civitatem David cum gaudio: et erant cum David septem chori,
et victima vituli. 13 [i]Cumque transcendissent qui portabant arcam Domini sex
passus, immolabat bovem et arietem, 14 et David saltabat totis viribus ante

11 [a]1 Par 14, 1. — *13* [b]1 Par 3, 5. — *18* [c]1 Par 14, 9. — *20* [d]Is 28, 21. — **6,** *2* [e]1 Par 13, 5. — *4* [f]1 Sm 7, 1. — *8* [g]1 Par 13, 11. — *12* [h]1 Par 15, 25. — *13* [i]1 Par 15, 26.

Dominum. porro David erat accinctus ephod lineo. 15 Et David, et omnis domus
Israel ducebant arcam testamenti Domini, in iubilo, et in clangore buccinæ. 16 Cum-
que intrasset arca Domini in civitatem David, Michol filia Saul prospiciens per
fenestram, vidit regem David subsilientem, atque saltantem coram Domino: et
despexit eum in corde suo. 17 Et introduxerunt arcam Domini, et imposuerunt
eam in loco suo in medio tabernaculi, quod tetenderat ei David: et obtulit David
holocausta, et pacifica coram Domino. 18 Cumque complesset offerens holocausta
et pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituum. 19 Et partitus est
universæ multitudini Israel tam viro quam mulieri singulis collyridam panis unam,
et assaturam bubulæ carnis unam, et similam frixam oleo: et abiit omnis populus,
unusquisque in domum suam.

20 Reversusque est David ut benediceret domui suæ: et egressa Michol filia David et Michol.
Saul in occursum David, ait: Quam gloriosus fuit hodie rex Israel discooperiens
se ante ancillas servorum suorum, et nudatus est, quasi si nudetur unus de scurris.
21 Dixitque David ad Michol: Ante Dominum, qui elegit me potius quam patrem
tuum, et quam omnem domum eius, et præcepit mihi ut essem dux super populum
Domini in Israel, 22 et ludam, et vilior fiam plus quam factus sum: et ero humilis
in oculis meis: et cum ancillis, de quibus locuta es, gloriosior apparebo. 23 Igitur
Michol filiæ Saul non est natus filius usque in diem mortis suæ.

4. Promissio domus sempiternæ, 7, 1—21.

7. 1 Factum est autem [a]cum sedisset rex in domo sua, et Dominus dedisset Volenti templum
ei requiem undique ab universis inimicis suis, 2 dixit ad Nathan prophetam: ædificare
Videsne quod ego habitem in domo cedrina, et arca Dei posita sit in medio pellium?
3 Dixitque Nathan ad regem: Omne quod est in corde tuo, vade fac: quia Dominus
tecum est.

4 Factum est autem in illa nocte: et ecce sermo Domini ad Nathan, dicens: filius eximius ac
5 Vade, et loquere ad servum meum David: Hæc dicit Dominus: Numquid tu regnum
ædificabis mihi domum ad habitandum? 6 Neque enim habitavi in domo ex die æternum promittitur,
illa, qua eduxi filios Israel de Terra Ægypti, usque in diem hanc: sed ambulabam
in tabernaculo, et in tentorio. 7 Per cuncta loca, quæ transivi cum omnibus filiis
Israel, numquid loquens locutus sum ad unam de tribubus Israel, cui præcepi ut
pasceret populum meum Israel, dicens: Quare non ædificastis mihi domum ce-
drinam? 8 Et nunc hæc dices servo meo David: Hæc dicit Dominus exercituum:
[b]Ego tuli te de pascuis sequentem greges, ut esses dux super populum meum
Israel: 9 et fui tecum in omnibus ubicumque ambulasti, et interfeci universos
inimicos tuos a facie tua: fecique tibi nomen grande, iuxta nomen magnorum, qui
sunt in terra. 10 Et ponam locum populo meo Israel, et plantabo eum, et habitabit
sub eo, et non turbabitur amplius: nec addent filii iniquitatis ut affligant eum sicut
prius, 11 ex die qua constitui iudices super populum meum Israel: et requiem
dabo tibi ab omnibus inimicis tuis. prædicitque tibi Dominus, quod domum faciat
tibi Dominus. 12 [c]Cumque completi fuerint dies tui, et dormieris cum patribus
tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de utero tuo, et firmabo regnum
eius. 13 [d]ipse ædificabit domum nomini meo, et stabiliam thronum regni eius
usque in sempiternum. 14 [e]Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium: qui
si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum, et in plagis filiorum ho-
minum. 15 [f]Misericordiam autem meam non auferam ab eo, sicut abstuli a Saul,
quem amovi a facie mea. 16 Et fidelis erit domus tua, et regnum tuum usque
in æternum ante faciem tuam, et [g]thronus tuus erit firmus iugiter. 17 Secundum
omnia verba hæc, et iuxta universam visionem istam, sic locutus est Nathan ad
David.

18 Ingressus est autem rex David, et sedit coram Domino, et dixit: Quis ego quare gratias
sum Domine Deus, et quæ domus mea, quia adduxisti me hucusque? 19 Sed et agit.

7, *1* [a]1 Par 17, 1. — *8* [b]1 Sm 16, 11; Ps 77, 70. — *12* [c]1 Rg 8, 19. — *13* [d]1 Rg 5, 5. —
14 [e]1 Par 22, 10. — *15* [f]Ps 88, 4. 37. — *16* [g]Hbr 1, 8.

hoc parum visum est in conspectu tuo Domine Deus, nisi loquereris etiam de domo
servi tui in longinquum: ista est enim lex Adam, Domine Deus. [20] Quid ergo
addere poterit adhuc David, ut loquatur ad te? tu enim scis servum tuum Domine
Deus. [21] Propter verbum tuum, et secundum cor tuum fecisti omnia magnalia
hæc, ita ut notum faceres servo tuo. [22] Idcirco magnificatus es Domine Deus,
quia non est similis tui, neque est Deus extra te, in omnibus quæ audivimus auribus
nostris. [23] Quæ est autem, ut populus tuus Israel, gens in terra, propter quam
ivit Deus, ut redimeret eam sibi in populum, et poneret sibi nomen, faceretque
eis magnalia, et horribilia super terram, a facie populi tui, quem redemisti tibi ex
Ægypto, gentem, et deum eius. [24] Firmasti enim tibi populum tuum Israel in
populum sempiternum: et tu Domine Deus factus es eis in Deum. [25] Nunc ergo
Domine Deus verbum, quod locutus es super servum tuum, et super domum eius,
suscita in sempiternum: et fac sicut locutus es, [26] ut magnificetur nomen tuum
usque in sempiternum, atque dicatur: Dominus exercituum, Deus super Israel.
Et domus servi tui David erit stabilita coram Domino, [27] quia tu Domine exerci-
tuum Deus Israel revelasti aurem servi tui, dicens: Domum ædificabo tibi: propterea
invenit servus tuus cor suum ut oraret te oratione hac. [28] Nunc ergo Domine Deus,
tu es Deus, et verba tua erunt vera: locutus es enim ad servum tuum bona hæc.
[29] Incipe ergo, et benedic domui servi tui, ut sit in sempiternum coram te: quia
tu Domine Deus locutus es, et benedictione tua benedicetur domus servi tui in
sempiternum.

5. Victoriæ variæ regis, 8, 1—14.

De Philisthiim et Moab,

8. [1] Factum [a]est autem post hæc percussit David Philisthiim, et humiliavit
eos, et tulit David Frenum tributi de manu Philisthiim. [2] Et percussit Moab,
et mensus est eos funiculo, coæquans terræ: mensus est autem duos funiculos,
unum ad occidendum, et unum ad vivificandum: factusque est Moab David serviens
sub tributo.

de Soba et Syria Damasci,

[3] Et percussit David Adarezer filium Rohob regem Soba, quando profectus
est ut dominaretur super flumen Euphraten. [4] Et captis David ex parte eius
mille septingentis equitibus, et viginti millibus peditum, subnervavit omnes iugales
curruum: dereliquit autem ex eis centum currus. [5] Venit quoque Syria Damasci,
ut præsidium ferret Adarezer regi Soba: et percussit David de Syria viginti duo
millia virorum. [6] Et posuit David præsidium in Syria Damasci: factaque est
Syria David serviens sub tributo: servavitque Dominus David in omnibus ad
quæcumque profectus est. [7] Et tulit David arma aurea, quæ habebant servi
Adarezer, et detulit ea in Ierusalem. [8] Et de Bete, et de Beroth civitatibus Adarezer
tulit rex David æs multum nimis.

congratulante rege Emath,

[9] Audivit autem Thou rex Emath, quod percussisset David omne robur Ada-
rezer, [10] et misit Thou Ioram filium suum ad regem David, ut salutaret eum con-
gratulans, et gratias ageret: eo quod expugnasset Adarezer, et percussisset eum.
Hostis quippe erat Thou Adarezer, et in manu eius erant vasa aurea, et vasa argentea,
et vasa ærea: [11] quæ et ipsa sanctificavit rex David Domino cum argento et auro,
quæ sanctificaverat de universis gentibus, quas subegerat [12] de Syria, et Moab,
et filiis Ammon, et Philisthiim, et Amalec, et de manubiis Adarezer filii Rohob
regis Soba.

de Idumæa.

[13] Fecit quoque sibi David nomen cum reverteretur capta Syria in Valle Sali-
narum, cæsis decem et octo millibus: [14] et posuit in Idumæa custodes, statuitque
præsidium: et facta est universa Idumæa serviens David, et servavit Dominus
David in omnibus ad quæcumque profectus est.

6. Curæ diversæ Davidis, 8, 15—9, 13.

Distributio officiorum,

[15] Et regnavit David super omnem Israel: faciebat quoque David iudicium
et iustitiam omni populo suo. [16] Ioab autem filius Sarviæ erat super exercitum:
porro Iosaphat filius Ahilud erat a commentariis: [17] et Sadoc filius Achitob, et

8, *1* [a]1 Par 18, 1.

Achimelech filius Abiathar, erant sacerdotes: et Saraias, scriba: 18 Banaias autem
filius Ioiadæ super cerethi et phelethi: filii autem David sacerdotes erant.
9. 1 Et dixit David: Putasne est aliquis qui remanserit de domo Saul, ut pietas in domum
faciam cum eo misericordiam propter Ionathan? 2 Erat autem de domo Saul, Saulis.
servus nomine Siba: quem cum vocasset rex ad se, dixit ei: Tune es Siba? Et ille
respondit: Ego sum servus tuus. 3 Et ait rex: Numquid superest aliquis de domo
Saul, ut faciam cum eo misericordiam Dei? Dixitque Siba regi: Superest filius
Ionathæ, debilis pedibus. 4 Ubi, inquit, est? Et Siba ad regem, Ecce, ait, in domo
est Machir filii Ammiel in Lodabar. 5 Misit ergo rex David, et tulit eum de domo
Machir filii Ammiel de Lodabar. 6 Cum autem venisset Miphiboseth filius Ionathæ
filii Saul ad David, corruit in faciem suam, et adoravit. Dixitque David: Miphi-
boseth? Qui respondit: Adsum servus tuus. 7 Et ait ei David: Ne timeas, quia
faciens faciam in te misericordiam propter Ionathan patrem tuum, et restituam
tibi omnes agros Saul patris tui, et tu comedes panem in mensa mea semper. 8 Qui
adorans eum, dixit: Quis ego sum servus tuus, quoniam respexisti super canem
mortuum similem mei? 9 Vocavit itaque rex Sibam puerum Saul, et dixit ei:
Omnia quæcumque fuerunt Saul, et universam domum eius, dedi filio domini tui.
10 Operare igitur ei terram tu, et filii tui, et servi tui: et inferes filio domini tui
cibos ut alatur: Miphiboseth autem filius domini tui comedet semper panem super
mensam meam. Erant autem Sibæ quindecim filii, et viginti servi. 11 Dixitque
Siba ad regem: Sicut iussisti domine mi rex servo tuo, sic faciet servus tuus: et
Miphiboseth comedet super mensam meam, quasi unus de filiis regis. 12 Habebat
autem Miphiboseth filium parvulum nomine Micha: omnis vero cognatio domus
Sibæ serviebat Miphiboseth. 13 Porro Miphiboseth habitabat in Ierusalem: quia
de mensa regis iugiter vescebatur: et erat claudus utroque pede.

7. Victoriæ de Ammonitis et Syris, 10, 1—19.

10. 1 Factum est autem post hæc, ut moreretur rex filiorum Ammon, et Ammonitæ legatos
regnavit Hanon filius eius pro eo. 2 Dixitque David: [a]Faciam misericordiam cum Davidis
Hanon filio Naas, sicut fecit pater eius mecum misericordiam. Misit ergo David, offendunt
consolans eum per servos suos super patris interitu. Cum autem venissent servi
David in terram filiorum Ammon, 3 dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon
dominum suum: Putas quod propter honorem patris tui miserit David ad te con-
solatores, et non ideo ut investigaret, et exploraret civitatem, et everteret eam,
misit David servos suos ad te? 4 Tulit itaque Hanon servos David, rasitque dimi-
diam partem barbæ eorum, et præscidit vestes eorum medias usque ad nates, et
dimisit eos. 5 Quod cum nunciatum esset David, misit in occursum eorum: erant
enim viri confusi turpiter valde, et mandavit eis David: Manete in Iericho, donec
crescat barba vestra, et tunc revertimini.

6 Videntes autem filii Ammon quod iniuriam fecissent David, miserunt, et et cum Syris
conduxerunt mercede Syrum Rohob, et Syrum Soba, viginti millia peditum, et conductis
a rege Maacha mille viros, et ab Istob duodecim millia virorum. 7 Quod cum vincuntur;
audisset David, misit Ioab et omnem exercitum bellatorum. 8 Egressi sunt ergo
filii Ammon, et direxerunt aciem ante ipsum introitum portæ: Syrus autem Soba,
et Rohob, et Istob, et Maacha seorsum erant in campo. 9 Videns igitur Ioab quod
præparatum esset adversum se prælium, et ex adverso et post tergum, elegit ex
omnibus electis Israel, et instruxit aciem contra Syrum: 10 reliquam autem partem
populi tradidit Abisai fratri suo, qui direxit aciem adversus filios Ammon. 11 Et
ait Ioab: Si prævaluerint adversum me Syri, eris mihi in adiutorium: si autem
filii Ammon prævaluerint adversum te, auxiliabor tibi. 12 Esto vir fortis, et pugne-
mus pro populo nostro, et civitate Dei nostri: Dominus autem faciet quod bonum
est in conspectu suo. 13 Iniit itaque Ioab et populus qui erat cum eo, certamen
contra Syros: qui statim fugerunt a facie eius. 14 Filii autem Ammon videntes
quia fugissent Syri, fugerunt et ipsi a facie Abisai, et ingressi sunt civitatem:
reversusque est Ioab a filiis Ammon, et venit Ierusalem.

10, 2 [a]1 Par 19, 2.

Syri iterum subiguntur.

15 Videntes igitur Syri quoniam corruissent coram Israel, congregati sunt
pariter. 16 Misitque Adarezer, et eduxit Syros, qui erant trans fluvium, et adduxit
eorum exercitum: Sobach autem, magister militiæ Adarezer, erat princeps eorum.
17 Quod cum nunciatum esset David, contraxit omnem Israelem, et transivit Ior-
danem, venitque in Helam: et direxerunt aciem Syri ex adverso David, et pu-
gnaverunt contra eum. 18 Fugeruntque Syri a facie Israel, et occidit David de
Syris septingentos currus, et quadraginta millia equitum: et Sobach principem
militiæ percussit: qui statim mortuus est. 19 Videntes autem universi reges, qui
erant in præsidio Adarezer, se victos esse ab Israel, expaverunt et fugerunt quin-
quaginta et octo millia coram Israel. Et fecerunt pacem cum Israel: et servierunt
eis, timueruntque Syri auxilium præbere ultra filiis Ammon.

PARS ALTERA.

David rex pœnitens, 11, 1—20, 26.

I. Peccata regis gravissima, 11, 1—27.

Adulterat cum Bethsabee,

11. 1 Factum [a]est autem, vertente anno, eo tempore quo solent reges ad
bella procedere, misit David Ioab, et servos suos cum eo, et universum Israel,
et vastaverunt filios Ammon, et obsederunt Rabba: David autem remansit in
Ierusalem. 2 Dum hæc agerentur, accidit ut surgeret David de strato suo post
meridiem, et deambularet in solario domus regiæ: viditque mulierem se lavantem,
ex adverso super solarium suum: erat autem mulier pulchra valde. 3 Misit ergo
rex, et requisivit quæ esset mulier. Nunciatumque est ei quod ipsa esset Bethsabee
filia Eliam, uxor Uriæ Hethæi. 4 Missis itaque David nunciis, tulit eam. quæ cum
ingressa esset ad illum, dormivit cum ea: [b]statimque sanctificata est ab immunditia
sua: 5 et reversa est in domum suam concepto fœtu. Mittensque nunciavit David,
et ait: Concepi.

vocat virum eius Uriam,

6 Misit autem David ad Ioab, dicens: Mitte ad me Uriam Hethæum. Misitque
Ioab Uriam ad David. 7 Et venit Urias ad David. Quæsivitque David quam
recte ageret Ioab, et populus, et quomodo administraretur bellum. 8 et dixit
David ad Uriam: Vade in domum tuam, et lava pedes tuos. Et egressus est Urias
de domo regis, secutusque est eum cibus regius. 9 Dormivit autem Urias ante
portam domus regiæ cum aliis servis domini sui, et non descendit ad domum suam.
10 Nunciatumque est David a dicentibus: Non ivit Urias in domum suam. Et ait
David ad Uriam: Numquid non de via venisti? quare non descendisti in domum
tuam? 11 Et ait Urias ad David: Arca Dei et Israel et Iuda habitant in papilionibus,
et dominus meus Ioab, et servi domini mei super faciem terræ manent: et ego
ingrediar domum meam, ut comedam et bibam, et dormiam cum uxore mea?
per salutem tuam, et per salutem animæ tuæ non faciam rem hanc. 12 Ait ergo
David ad Uriam: Mane hic etiam hodie, et cras dimittam te. Mansit Urias in Ie-
rusalem in die illa et altera: 13 et vocavit eum David ut comederet coram se et
biberet, et inebriavit eum: qui egressus vespere, dormivit in strato suo cum servis
domini sui, et in domum suam non descendit.

in prœlio eum morti tradit,

14 Factum est ergo mane, et scripsit David epistolam ad Ioab: misitque per
manum Uriæ, 15 scribens in epistola: Ponite Uriam ex adverso belli, ubi fortis-
simum est prælium: et derelinquite eum, ut percussus intereat. 16 Igitur cum
Ioab obsideret urbem, posuit Uriam in loco ubi sciebat viros esse fortissimos.
17 Egressique viri de civitate, bellabant adversum Ioab, et ceciderunt de populo
servorum David, et mortuus est etiam Urias Hethæus.

viduam uxorem ducit.

18 Misit itaque Ioab, et nunciavit David omnia verba prælii: 19 præcepitque
nuncio, dicens: Cum compleveris universos sermones belli ad regem, 20 si eum
videris indignari, et dixerit: Quare accessistis ad murum, ut præliaremini? an
ignorabatis quod multa desuper ex muro tela mittantur? 21 Quis percussit Abi-

11, *1* [a]1 Par 20, 1. — *4* [b]Lv 15, 18.

melech filium Ierobaal? [a]nonne mulier misit super eum fragmen molæ de muro,
et interfecit eum in Thebes? quare iuxta murum accessistis? dices: Etiam servus
tuus Urias Hethæus occubuit. 22 Abiit ergo nuncius, et venit, et narravit David
omnia quæ ei præceperat Ioab. 23 Et dixit nuncius ad David: Prævaluerunt ad-
versum nos viri, et egressi sunt ad nos in agrum: nos autem facto impetu persecuti
eos sumus usque ad portam civitatis. 24 Et direxerunt iacula sagittarii ad servos
tuos ex muro desuper: mortuique sunt de servis regis, quinetiam servus tuus Urias
Hethæus mortuus est. 25 Et dixit David ad nuncium: Hæc dices Ioab: Non te
frangat ista res: varius enim eventus est belli, nunc hunc, et nunc illum consumit
gladius: conforta bellatores tuos adversus urbem, ut destruas eam, et exhortare
eos. 26 Audivit autem uxor Uriæ, quod mortuus esset Urias vir suus, et planxit
eum. 27 Transacto autem luctu misit David, et introduxit eam in domum suam,
et facta est ei uxor, peperitque ei filium: et displicuit verbum hoc, quod fecerat
David, coram Domino.

II. Pœnæ peccatoris ac pœnitentis, 12, 1—20, 26.

1. Castigatio Nathan prophetæ, 12, 1—15[a].

12. 1 Misit ergo Dominus Nathan ad David: qui cum venisset ad eum, dixit Propheta sub
ei: Duo viri erant in civitate una, unus dives, et alter pauper. 2 Dives habebat parabola
oves, et boves plurimos valde. 3 Pauper autem nihil habebat omnino, præter
ovem unam parvulam, quam emerat et nutrierat, et quæ creverat apud eum cum
filiis eius simul, de pane illius comedens, et de calice eius bibens, et in sinu illius
dormiens: eratque illi sicut filia. 4 Cum autem peregrinus quidam venisset ad
divitem, parcens ille sumere de ovibus et de bobus suis, ut exhiberet convivium
peregrino illi, qui venerat ad se, tulit ovem viri pauperis, et præparavit cibos ho-
mini qui venerat ad se.

5 Iratus autem indignatione David adversus hominem illum nimis, dixit ad regi peccata
Nathan: Vivit Dominus, quoniam filius mortis est vir qui fecit hoc. 6 [b]Ovem proponit,
reddet in quadruplum, eo quod fecerit verbum istud, et non pepercerit. 7 Dixit
autem Nathan ad David: Tu es ille vir. Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego unxi
te in regem super Israel, et ego erui te de manu Saul, 8 et dedi tibi domum domini
tui, et uxores domini tui in sinu tuo, dedique tibi domum Israel et Iuda: et si parva
sunt ista, adiiciam tibi multo maiora. 9 Quare ergo contempsisti verbum Domini
ut faceres malum in conspectu meo? Uriam Hethæum percussisti gladio, et uxorem
illius accepisti in uxorem tibi, et interfecisti eum gladio filiorum Ammon.

10 Quam ob rem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eo pœnas varias
quod despexeris me, et tuleris uxorem Uriæ Hethæi, ut esset uxor tua. 11 Itaque prædicit,
hæc dicit Dominus: Ecce, ego suscitabo super te malum de domo tua, et tollam
uxores tuas in oculis tuis, et [c]dabo proximo tuo, et dormiet cum uxoribus tuis
in oculis Solis huius. 12 Tu enim fecisti abscondite: ego autem faciam verbum
istud in conspectu omnis Israel, et in conspectu Solis.

13 Et dixit David ad Nathan: Peccavi Domino. Dixitque Nathan ad David: at veniam nuntiat.
[d]Dominus quoque transtulit peccatum tuum: non morieris. 14 Verumtamen,
quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius, qui natus
est tibi, morte morietur. 15 Et reversus est Nathan in domum suam.

2. Mors primogeniti Bethsabee, 12, 15[b]—25.

Percussit quoque Dominus parvulum, quem pepererat uxor Uriæ David, et Filius adulterii
desperatus est. 16 Deprecatusque est David Dominum pro parvulo: et ieiunavit moritur,
David ieiunio, et ingressus seorsum, iacuit super terram. 17 Venerunt autem
seniores domus eius, cogentes eum ut surgeret de terra: qui noluit, nec comedit
cum eis cibum. 18 Accidit autem die septima ut moreretur infans: timueruntque
servi David nunciare ei quod mortuus esset parvulus, dixerunt enim: Ecce cum
parvulus adhuc viveret, loquebamur ad eum, et non audiebat vocem nostram:

21 [a]Idc 9, 53. — **12,** *6* [b]Ex 22, 1. — *11* [c]Inf 16, 22. — *13* [d]Sir 47, 13.

quanto magis si dixerimus, Mortuus est puer, se affliget? [19] Cum ergo David
vidisset servos suos mussitantes, intellexit quod mortuus esset infantulus: dixit-
que ad servos suos: Num mortuus est puer? Qui responderunt ei: Mortuus est.
[20] Surrexit ergo David de terra: et lotus unctusque est: cumque mutasset vestem,
ingressus est domum Domini: et adoravit, et venit in domum suam, petivitque
ut ponerent ei panem, et comedit. [21] Dixerunt autem ei servi sui: Quis est sermo,
quem fecisti? propter infantem, cum adhuc viveret, ieiunasti et flebas: mortuo
autem puero, surrexisti, et comedisti panem. [22] Qui ait: Propter infantem, dum
adhuc viveret, ieiunavi et flevi: dicebam enim: Quis scit si forte donet eum mihi
Dominus, et vivat infans? [23] Nunc autem quia mortuus est, quare ieiunem? Num-
quid potero revocare eum amplius? ego vadam magis ad eum: ille vero non re-
vertetur ad me.

Salomon concipitur et nascitur.

[24] Et consolatus est David Bethsabee uxorem suam, ingressusque ad eam,
dormivit cum ea: quæ genuit filium, et vocavit nomen eius Salomon, et Dominus
dilexit eum. [25] Misitque in manu Nathan prophetæ, et vocavit nomen eius, Amabilis
Domino, eo quod diligeret eum Dominus.

3. Finis belli Ammonitarum, 12, 26—31.

David Ammonitas proterit.

[26] [a]Igitur pugnabat Ioab contra Rabbath filiorum Ammon, et expugnabat
urbem regiam. [27] Misitque Ioab nuncios ad David, dicens: Dimicavi adversum
Rabbath, et capienda est Urbs aquarum. [28] Nunc igitur congrega reliquam partem
populi, et obside civitatem, et cape eam: ne, cum a me vastata fuerit urbs, nomini
meo ascribatur victoria. [29] Congregavit itaque David omnem populum, et profectus
est adversum Rabbath: cumque dimicasset, cepit eam. [30] Et tulit diadema regis
eorum de capite eius, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, et
impositum est super caput David. Sed et prædam civitatis asportavit multam
valde: [31] populum quoque eius adducens serravit, et circumegit super eos ferrata
carpenta: divisitque cultris, et traduxit in typo laterum: sic fecit universis civitatibus
filiorum Ammon: et reversus est David, et omnis exercitus in Ierusalem.

4. Scelus Amnon primogeniti, 13, 1—22.

Amore languens

13. [1] Factum est autem post hæc, ut Absalom filii David sororem speciosis-
simam, vocabulo Thamar, adamaret Amnon filius David, [2] et deperiret eam
valde, ita ut propter amorem eius ægrotaret: quia cum esset virgo, difficile ei vi-
debatur ut quippiam inhoneste ageret cum ea. [3] Erat autem Amnon amicus,
nomine Ionadab filius Semmaa fratris David, vir prudens valde. [4] Qui dixit ad
eum: Quare sic attenuaris macie fili regis per singulos dies? cur non indicas mihi?
Dixitque ei Amnon: Thamar sororem fratris mei Absalom amo. [5] Cui respondit
Ionadab: Cuba super lectum tuum, et languorem simula: cumque venerit pater
tuus ut visitet te, dic ei: Veniat, oro, Thamar soror mea, ut det mihi cibum, et
faciat pulmentum, ut comedam de manu eius. [6] Accubuit itaque Amnon, et quasi
ægrotare cœpit: cumque venisset rex ad visitandum eum, ait Amnon ad regem:
Veniat, obsecro, Thamar soror mea, ut faciat in oculis meis duas sorbitiunculas,
et cibum capiam de manu eius. [7] Misit ergo David ad Thamar domum, dicens:
Veni in domum Amnon fratris tui, et fac ei pulmentum.

Thamar sororem Absalom opprimit.

[8] Venitque Thamar in domum Amnon fratris sui: ille autem iacebat: quæ
tollens farinam commiscuit: et liquefaciens, in oculis eius coxit sorbitiunculas.
[9] Tollensque quod coxerat, effudit, et posuit coram eo, et noluit comedere: dixitque
Amnon: Eiicite universos a me. Cumque eiecissent omnes, [10] dixit Amnon ad
Thamar: Infer cibum in conclave, ut vescar de manu tua. Tulit ergo Thamar sor-
bitiunculas, quas fecerat, et intulit ad Amnon fratrem suum in conclave. [11] Cumque
obtulisset ei cibum, apprehendit eam, et ait: Veni, cuba mecum soror mea. [12] Quæ
respondit ei: Noli frater mi, noli opprimere me, neque enim hoc fas est in Israel:
noli facere stultitiam hanc. [13] Ego enim ferre non potero opprobrium meum,

---

26 [a]1 Par 20, 1.

et tu eris quasi unus de insipientibus in Israel: quin potius loquere ad regem, et
non negabit me tibi. 14 Noluit autem acquiescere precibus eius, sed prævalens
viribus oppressit eam, et cubavit cum ea. 15 Et exosam eam habuit Amnon odio
magno nimis: ita ut maius esset odium, quo oderat eam, amore quo ante dilexerat.
Dixitque ei Amnon: Surge, et vade. 16 Quæ respondit ei: Maius est hoc malum,
quod nunc agis adversum me, quam quod ante fecisti, expellens me. Et noluit
audire eam: 17 sed vocato puero, qui ministrabat ei, dixit: Eiice hanc a me foras,
et claude ostium post eam. 18 Quæ induta erat talari tunica: huiuscemodi enim
filiæ regis virgines vestibus utebantur. Eiecit itaque eam minister illius foras:
clausitque fores post eam.

19 Quæ aspergens cinerem capiti suo, scissa talari tunica, impositisque manibus patrem tristitia et
super caput suum, ibat ingrediens, et clamans. 20 Dixit autem ei Absalom frater fratrem odio
suus: Numquid Amnon frater tuus concubuit tecum? sed nunc soror tace, frater afficiens.
tuus est: neque affligas cor tuum pro hac re. Mansit itaque Thamar contabescens
in domo Absalom fratris sui. 21 Cum autem audisset rex David verba hæc, con-
tristatus est valde, et noluit contristare spiritum Amnon filii sui, quoniam diligebat
eum, quia primogenitus erat ei. 22 Porro non est locutus Absalom ad Amnon nec
malum, nec bonum: oderat enim Absalom Amnon, eo quod violasset Thamar
sororem suam.

5. Ultio et fuga Absalom, 13, 23—38.

23 Factum est autem post tempus biennii, ut tonderentur oves Absalom in Fratrem Amnon
Baalhasor, quæ est iuxta Ephraim: et vocavit Absalom omnes filios regis, 24 venit- interficit,
que ad regem, et ait ad eum: Ecce tondentur oves servi tui: veniat, oro, rex cum
servis suis ad servum suum. 25 Dixitque rex ad Absalom: Noli fili mi, noli ro-
gare ut veniamus omnes, et gravemus te. Cum autem cogeret eum, et noluisset
ire, benedixit ei. 26 Et ait Absalom: Si non vis venire, veniat, obsecro, nobiscum
saltem Amnon frater meus. Dixitque ad eum rex: Non est necesse ut vadat tecum.
27 Coegit itaque Absalom eum, et dimisit cum eo Amnon et universos filios regis.
Feceratque Absalom convivium quasi convivium regis. 28 Præceperat autem
Absalom pueris suis, dicens: Observate cum temulentus fuerit Amnon vino, et
dixero vobis: Percutite eum, et interficite, nolite timere: ego enim sum qui præcipio
vobis: roboramini, et estote viri fortes. 29 Fecerunt ergo pueri Absalom adversum
Amnon, sicut præceperat eis Absalom. Surgentesque omnes filii regis ascenderunt
singuli mulas suas, et fugerunt.

30 Cumque adhuc pergerent in itinere, fama pervenit ad David, dicens: Percussit in Gessur
Absalom omnes filios regis, et non remansit ex eis saltem unus. 31 Surrexit itaque fugit.
rex, et scidit vestimenta sua: et cecidit super terram, et omnes servi illius, qui
assistebant ei, sciderunt vestimenta sua. 32 Respondens autem Ionadab filius
Semmaa fratris David, dixit: Ne æstimet dominus meus rex, quod omnes pueri
filii regis occisi sint: Amnon solus mortuus est, quoniam in ore Absalom erat positus
ex die qua oppressit Thamar sororem eius. 33 Nunc ergo ne ponat dominus meus
rex super cor suum verbum istud, dicens: Omnes filii regis occisi sunt: quoniam
Amnon solus mortuus est. 34 Fugit autem Absalom: et elevavit puer speculator
oculos suos, et aspexit: et ecce populus multus veniebat per iter devium ex latere
montis. 35 Dixit autem Ionadab ad regem: Ecce filii regis adsunt: iuxta verbum
servi tui sic factum est. 36 Cumque cessasset loqui, apparuerunt et filii regis:
et intrantes levaverunt vocem suam, et fleverunt: sed et rex et omnes servi eius
fleverunt ploratu magno nimis. 37 Porro Absalom fugiens, abiit ad Tholomai
filium Ammiud regem Gessur. Luxit ergo David filium suum cunctis diebus. 38 Ab-
salom autem cum fugisset, et venisset in Gessur, fuit ibi tribus annis.

6. Reconciliatio patris et filii, 13, 39—14, 33.

39 Cessavitque rex David persequi Absalom, eo quod consolatus esset super
Amnon interitu.

14. 1 Intelligens autem Ioab filius Sarviæ, quod cor regis versum esset ad Ioab regem per mulie-
Absalom. 2 misit Thecuam, et tulit inde mulierem sapientem: dixitque ad eam: rem placat,

Lugere te simula, et induere veste lugubri, et ne ungaris oleo, ut sis quasi mulier
iam plurimo tempore lugens mortuum: 3 et ingredieris ad regem, et loqueris ad
eum sermones huiuscemodi. Posuit autem Ioab verba in ore eius. 4 Itaque cum
ingressa fuisset mulier Thecuitis ad regem, cecidit coram eo super terram, et adoravit,
et dixit: Serva me rex. 5 Et ait ad eam rex: Quid causæ habes? Quæ respondit:
Heu, mulier vidua ego sum: mortuus est enim vir meus. 6 Et ancillæ tuæ erant
duo filii: qui rixati sunt adversum se in agro, nullusque erat, qui eos prohibere
posset: et percussit alter alterum, et interfecit eum. 7 Et ecce consurgens universa
cognatio adversum ancillam tuam, dicit: Trade eum, qui percussit fratrem suum,
ut occidamus eum pro anima fratris sui, quem interfecit, et deleamus heredem:
et quærunt extinguere scintillam meam, quæ relicta est, ut non supersit viro meo
nomen, et reliquiæ super terram. 8 Et ait rex ad mulierem: Vade in domum tuam,
et ego iubebo pro te. 9 Dixitque mulier Thecuitis ad regem: In me, domine mi
rex, sit iniquitas, et in domum patris mei: rex autem et thronus eius sit innocens.
10 Et ait rex: Qui contradixerit tibi, adduc eum ad me, et ultra non addet ut tangat
te. 11 Quæ ait: Recordetur rex Domini Dei sui, ut non multiplicentur proximi
sanguinis ad ulciscendum, et nequaquam interficiant filium meum. Qui ait: Vi-
vit Dominus, quia non cadet de capillis filii tui super terram. 12 Dixit ergo mulier:
Loquatur ancilla tua ad dominum meum regem verbum. Et ait: Loquere. 13 Dixit-
que mulier: Quare cogitasti huiuscemodi rem contra populum Dei, et locutus est
rex verbum istud, ut peccet, et non reducat eiectum suum? 14 Omnes morimur,
et quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur: [a]nec vult Deus perire
animam, sed retractat cogitans ne penitus pereat qui abiectus est. 15 Nunc igitur
veni, ut loquar ad dominum meum regem verbum hoc, præsente populo. Et dixit
ancilla tua: Loquar ad regem, si quo modo faciat rex verbum ancillæ suæ. 16 Et
audivit rex, ut liberaret ancillam suam de manu omnium, qui volebant de hereditate
Dei delere me, et filium meum simul. 17 Dicat ergo ancilla tua, ut fiat verbum
domini mei regis sicut sacrificium. Sicut enim Angelus Dei, sic est Dominus meus
rex, ut nec benedictione, nec maledictione moveatur: unde et Dominus Deus tuus
est tecum. 18 Et respondens rex, dixit ad mulierem: Ne abscondas a me verbum,
quod te interrogo. Dixitque ei mulier: Loquere domine mi rex. 19 Et ait rex:
Numquid manus Ioab tecum est in omnibus istis? Respondit mulier, et ait: Per
salutem animæ tuæ, domine mi rex, nec ad sinistram, nec ad dexteram est ex
omnibus his, quæ locutus est dominus meus rex: servus enim tuus Ioab, ipse præ-
cepit mihi, et ipse posuit in os ancillæ tuæ omnia verba hæc. 20 Ut verterem figuram
sermonis huius, servus tuus Ioab præcepit istud: tu autem domine mi rex, sapiens
es, sicut habet sapientiam Angelus Dei, ut intelligas omnia super terram. 21 Et
ait rex ad Ioab: Ecce placatus feci verbum tuum: vade ergo, et revoca puerum
Absalom. 22 Cadensque Ioab super faciem suam in terram, adoravit, et benedixit
regi: et dixit Ioab: Hodie intellexit servus tuus, quia inveni gratiam in oculis tuis,
domine mi rex: fecisti enim sermonem servi tui.

Absalom in Ierusalem reducit.

23 Surrexit ergo Ioab et abiit in Gessur, et adduxit Absalom in Ierusalem.
24 Dixit autem rex: Revertatur in domum suam, et faciem meam non videat.
Reversus est itaque Absalom in domum suam, et faciem regis non vidit. 25 Porro
sicut Absalom, vir non erat pulcher in omni Israel, et decorus nimis: a vestigio
pedis usque ad verticem non erat in eo ulla macula. 26 Et quando tondebat capillum
(semel autem in anno tondebatur, quia gravabat eum cæsaries) ponderabat capillos
capitis sui ducentis siclis, pondere publico. 27 Nati sunt autem Absalom filii tres:
et filia una nomine Thamar, elegantis formæ. 28 Mansitque Absalom in Ierusalem
duobus annis, et faciem regis non vidit.

ad regem introducit.

29 Misit itaque ad Ioab, ut mitteret eum ad regem: qui noluit venire ad eum.
Cumque secundo misisset, et ille noluisset venire ad eum, 30 dixit servis suis:
Scitis agrum Ioab iuxta agrum meum, habentem messem hordei: ite igitur, et
succendite eum igni. Succenderunt ergo servi Absalom segetem igni. Et venientes

14, *14* [a]Ez 18, 32; 33, 11.

servi Ioab, scissis vestibus suis, dixerunt: Succenderunt servi Absalom partem
agri igni. [31] Surrexitque Ioab, et venit ad Absalom in domum eius, et dixit: Quare
succenderunt servi tui segetem meam igni? [32] Et respondit Absalom ad Ioab:
Misi ad te obsecrans ut venires ad me, et mitterem te ad regem, et diceres ei: Quare
veni de Gessur? melius mihi erat ibi esse: obsecro ergo ut videam faciem regis:
quod si memor est iniquitatis meæ, interficiat me. [33] Ingressus itaque Ioab ad
regem, nunciavit ei omnia: vocatusque est Absalom, et intravit ad regem, et adoravit
super faciem terræ coram eo: osculatusque est rex Absalom.

7. Seditio ingrati Absalom, 15, 1—16, 14.

15. [1] Igitur post hæc fecit sibi Absalom currus, et equites, et quinquaginta Absalom animis
viros, qui præcederent eum. [2] Et mane consurgens Absalom, stabat iuxta in- Israelitarum se
troitum portæ, et omnem virum, qui habebat negotium ut veniret ad regis iudicium, insinuat
vocabat Absalom ad se, et dicebat: De qua civitate es tu? Qui respondens aiebat:
Ex una tribu Israel ego sum servus tuus. [3] Respondebatque ei Absalom: Videntur
mihi sermones tui boni et iusti. Sed non est qui te audiat constitutus a rege. dicebat-
que Absalom: [4] Quis me constituat iudicem super terram, ut ad me veniant omnes,
qui habent negotium, et iuste iudicem? [5] Sed et cum accederet ad eum homo ut
salutaret illum, extendebat manum suam, et apprehendens, osculabatur eum.
[6] Faciebatque hoc omni Israel venienti ad iudicium, ut audiretur a rege, et solicitabat
corda virorum Israel.

[7] Post quadraginta autem annos, dixit Absalom ad regem David: Vadam, et coniurationem
et reddam vota mea quæ vovi Domino in Hebron. [8] Vovens enim vovit servus facit;
tuus, cum esset in Gessur Syriæ, dicens: Si reduxerit me Dominus in Ierusalem,
sacrificabo Domino. [9] Dixitque ei rex David: Vade in pace. Et surrexit, et abiit
in Hebron. [10] Misit autem Absalom exploratores in universas tribus Israel, dicens:
Statim ut audieritis clangorem buccinæ, dicite: Regnavit Absalom in Hebron.
[11] Porro cum Absalom ierunt ducenti viri de Ierusalem vocati, euntes simplici
corde, et causam penitus ignorantes. [12] Accersivit quoque Absalom Achitophel
Gilonitem consiliarium David, de civitate sua Gilo. Cumque immolaret victimas,
facta est coniuratio valida, populusque concurrens augebatur cum Absalom.

[13] Venit igitur nuncius ad David, dicens: Toto corde universus Israel sequitur David cum suis
Absalom. [14] Et ait David servis suis, qui erant cum eo in Ierusalem: Surgite, fugit.
fugiamus: neque enim erit nobis effugium a facie Absalom: festinate egredi, ne
forte veniens occupet nos, et impellat super nos ruinam, et percutiat civitatem
in ore gladii. [15] Dixeruntque servi regis ad eum: omnia quæcumque præceperit
dominus noster rex, libenter exequemur servi tui. [16] Egressus est ergo rex, et
universa domus eius pedibus suis: et dereliquit rex decem mulieres concubinas
ad custodiendam domum. [17] Egressusque rex et omnis Israel pedibus suis, stetit
procul a domo: [18] et universi servi eius ambulabant iuxta eum, et legiones Cerethi,
et Phelethi, et omnes Gethæi, pugnatores validi, sexcenti viri qui secuti eum fue-
rant de Geth pedites, præcedebant regem. [19] Dixit autem rex ad Ethai Gethæum:
Cur venis nobiscum? revertere, et habita cum rege, quia peregrinus es, et egressus
es de loco tuo. [20] Heri venisti, et hodie compelleris nobiscum egredi? ego autem
vadam quo iturus sum: revertere, et reduc tecum fratres tuos, et Dominus faciet
tecum misericordiam, et veritatem, quia ostendisti gratiam et fidem. [21] Et re-
spondit Ethai regi, dicens: Vivit Dominus, et vivit dominus meus rex: quoniam
in quocumque loco fueris domine mi rex, sive in morte, sive in vita, ibi erit servus
tuus. [22] Et ait David Ethai: Veni, et transi. Et transivit Ethai Gethæus, et omnes
viri, qui cum eo erant, et reliqua multitudo. [23] Omnesque flebant voce magna,
et universus populus transibat: rex quoque transgrediebatur Torrentem Cedron,
et cunctus populus incedebat contra viam, quæ respicit ad desertum.

[24] Venit autem et Sadoc sacerdos, et universi Levitæ cum eo, portantes arcam sacerdotes et Chusai
fœderis Dei, et deposuerunt arcam Dei: et ascendit Abiathar, donec expletus amicum
esset omnis populus, qui egressus fuerat de civitate. [25] Et dixit rex ad Sadoc: remittit.
Reporta arcam Dei in urbem: si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me,

et ostendet mihi eam, et tabernaculum suum. 26 Si autem dixerit mihi: Non places:
præsto sum, faciat quod bonum est coram se. 27 Et dixit rex ad Sadoc sacerdotem:
O videns revertere in civitatem in pace: et Achimaas filius tuus, et Ionathas filius
Abiathar duo filii vestri, sint vobiscum. 28 Ecce ego abscondar in campestribus
deserti, donec veniat sermo a vobis indicans mihi. 29 Reportaverunt ergo Sadoc,
et Abiathar arcam Dei in Ierusalem: et manserunt ibi. 30 Porro David ascendebat
Clivum olivarum, scandens et flens, nudis pedibus incedens, et operto capite, sed
et omnis populus, qui erat cum eo, operto capite ascendebat plorans. 31 Nunciatum
est autem David quod et Achitophel esset in coniuratione cum Absalom, dixitque
David: Infatua, quæso, Domine consilium Achitophel. 32 Cumque ascenderet
David summitatem montis, in quo adoraturus erat Dominum, ecce occurrit ei
Chusai Arachites, scissa veste, et terra pleno capite. 33 Et dixit ei David: Si veneris
mecum, eris mihi oneri: 34 si autem in civitatem revertaris, et dixeris Absalom:
Servus tuus sum, rex: sicut fui servus patris tui, sic ero servus tuus: dissipabis
consilium Achitophel. 35 Habes autem tecum Sadoc, et Abiathar sacerdotes:
et omne verbum quodcumque audieris de domo regis, indicabis Sadoc, et Abiathar
sacerdotibus. 36 Sunt autem cum eis duo filii eorum Achimaas filius Sadoc, et
Ionathas filius Abiathar: et mittetis per eos ad me omne verbum quod audieritis.
37 Veniente ergo Chusai amico David in civitatem, Absalom quoque ingressus est
Ierusalem.

Sibam devotum remuneratur.

16. 1 Cumque David transisset paululum montis verticem, apparuit Siba
puer Miphiboseth in occursum eius, cum duobus asinis, qui onerati erant ducentis
panibus, et centum alligaturis uvæ passæ, et centum massis palatharum, et utre
vini. 2 Et dixit rex Sibæ. Quid sibi volunt hæc? Responditque Siba: Asini, domesticis
regis ut sedeant: panes et palathæ ad vescendum pueris tuis: vinum autem ut
bibat siquis defecerit in deserto. 3 Et ait rex: Ubi est filius domini tui? [a]Respon-
ditque Siba regi: Remansit in Ierusalem, dicens: Hodie restituet mihi domus
Israel regnum patris mei. 4 Et ait rex Sibæ: Tua sint omnia quæ fuerunt Miphi-
boseth. Dixitque Siba: Oro ut inveniam gratiam coram te, domine mi rex.

Semei maledicenti parcet.

5 Venit ergo rex David usque Bahurim: et ecce egrediebatur inde vir de co-
gnatione domus Saul, nomine [b]Semei, filius Gera, procedebatque egrediens, et
maledicebat, 6 mittebatque lapides contra David, et contra universos servos regis
David: omnis autem populus, et universi bellatores a dextro, et a sinistro latere
regis incedebant. 7 Ita autem loquebatur Semei cum malediceret regi: Egredere,
egredere vir sanguinum, et vir Belial. 8 Reddidit tibi Dominus universum san-
guinem domus Saul: quoniam invasisti regnum pro eo, et dedit Dominus regnum
in manu Absalom filii tui, et ecce premunt te mala tua, quoniam vir sanguinum es.
9 Dixit autem Abisai filius Sarviæ, regi: Quare maledicit canis hic mortuus domino
meo regi? vadam, et amputabo caput eius. 10 Et ait rex: Quid mihi et vobis est
filii Sarviæ? dimittite eum, ut maledicat: Dominus enim præcepit ei ut malediceret
David: et quis est qui audeat dicere, quare sic fecerit? 11 Et ait rex Abisai, et
universis servis suis: Ecce filius meus, qui egressus est de utero meo, quærit animam
meam: quanto magis nunc filius Iemini? dimittite eum ut maledicat iuxta præ-
ceptum Domini: 12 si forte respiciat Dominus afflictionem meam, et reddat mihi
Dominus bonum pro maledictione hac hodierna. 13 Ambulabat itaque David et
socii eius per viam cum eo. Semei autem per iugum montis ex latere, contra illum
gradiebatur, maledicens, et mittens lapides adversum eum, terramque spargens.
14 Venit itaque rex, et universus populus cum eo lassus, et refocillati sunt ibi.

8. Absalom in Ierusalem, 16, 15—17, 23.

Chusai consiliarium suscipit.

15 Absalom autem et omnis populus eius ingressi sunt Ierusalem, sed et Achito-
phel cum eo. 16 Cum autem venisset Chusai Arachites amicus David ad Absalom,
locutus est ad eum: Salve rex, salve rex. 17 Ad quem Absalom. Hæc est, inquit,
gratia tua ad amicum tuum? quare non ivisti cum amico tuo? 18 Responditque

16, *3* [a]Inf 19, 27. — *5* [b]1 Rg 2, 8.

Chusai ad Absalom: Nequaquam: quia illius ero, quem elegit Dominus, et omnis hic
populus, et universus Israel, et cum eo manebo. 19 Sed ut et hoc inferam, cui ego
serviturus sum? nonne filio regis? sicut parui patri tuo, ita parebo et tibi.
20 Dixit autem Absalom ad Achitophel: Inite consilium quid agere debeamus. Achitophel
21 Et ait Achitophel ad Absalom: Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimisit suadente thorum pa-
ad custodiendam domum: ut cum audierit omnis Israel quod fœdaveris patrem tris fœdat.
tuum, roborentur tecum manus eorum. 22 [a]Tetenderunt ergo Absalom taber-
naculum in solario, ingressusque est ad concubinas patris sui coram universo Israel.
23 Consilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis, quasi siquis consuleret
Deum: sic erat omne consilium Achitophel, et cum esset cum David, et cum esset
cum Absalom.
17. 1 Dixit ergo Achitophel ad Absalom: Eligam mihi duodecim millia consilium Chusai
virorum, et consurgens persequar David hac nocte. 2 Et irruens super eum (quippe consilio
qui lassus est, et solutis manibus) percutiam eum: cumque fugerit omnis populus, Achitophel præfert;
qui cum eo est, percutiam regem desolatum. 3 Et reducam universum populum,
quomodo unus homo reverti solet: unum enim virum tu quæris: et omnis populus
erit in pace. 4 Placuitque sermo eius Absalom, et cunctis maioribus natu Israel.
5 Ait autem Absalom: Vocate Chusai Arachiten, et audiamus quid etiam ipse
dicat. 6 Cumque venisset Chusai ad Absalom, ait Absalom ad eum: Huiuscemodi
sermonem locutus est Achitophel: facere debemus an non? quod das consilium?
7 Et dixit Chusai ad Absalom: Non est bonum consilium, quod dedit Achitophel
hac vice. 8 Et rursum intulit Chusai: Tu nosti patrem tuum, et viros, qui cum eo
sunt, esse fortissimos et amaro animo, veluti si ursa raptis catulis in saltu sæviat:
sed et pater tuus vir bellator est, nec morabitur cum populo. 9 Forsitan nunc
latitat in foveis, aut in uno, quo voluerit, loco: et cum ceciderit unus quilibet in
principio, audiet quicumque audierit, et dicet: Facta est plaga in populo qui seque-
batur Absalom. 10 Et fortissimus quisque, cuius cor est quasi leonis, pavore solvetur:
scit enim omnis populus Israel fortem esse patrem tuum, et robustos omnes qui
cum eo sunt. 11 Sed hoc mihi videtur rectum esse consilium: Congregetur ad te
universus Israel, a Dan usque Bersabee, quasi arena maris innumerabilis: et tu
eris in medio eorum. 12 Et irruemus super eum in quocumque loco inventus fuerit:
et operiemus eum, sicut cadere solet ros super terram: et non relinquemus de viris,
qui cum eo sunt, ne unum quidem. 13 Quod si urbem aliquam fuerit ingressus,
circumdabit omnis Israel civitati illi funes, et trahemus eam in torrentem, ut non
reperiatur ne calculus quidem ex ea. 14 Dixitque Absalom, et omnes viri Israel:
Melius est consilium Chusai Arachitæ, consilio Achitophel: Domini autem nutu
dissipatum est consilium Achitophel utile, ut induceret Dominus super Absalom
malum.
15 Et ait Chusai Sadoc, et Abiathar sacerdotibus: Hoc et hoc modo consilium Chusai Davidi acta
dedit Achitophel Absalom, et senioribus Israel: et ego tale et tale dedi consilium. nuntiat,
16 Nunc ergo mittite cito, et nunciate David, dicentes: Ne moreris nocte hac in
campestribus deserti, sed absque dilatione transgredere: ne forte absorbeatur rex,
et omnis populus qui cum eo est. 17 Ionathas autem et Achimaas stabant iuxta
Fontem rogel: abiit ancilla et nunciavit eis: et illi profecti sunt, ut referrent ad
regem David nuncium: non enim poterant videri, aut introire civitatem. 18 Vidit
autem eos quidam puer, et indicavit Absalom: illi vero concito gradu ingressi sunt
domum cuiusdam viri in Bahurim, qui habebat puteum in vestibulo suo, et de-
scenderunt in eum. 19 Tulit autem mulier, et expandit velamen super os putei,
quasi siccans ptisanas: et sic latuit res. 20 Cumque venissent servi Absalom in
domum, ad mulierem dixerunt: Ubi est Achimaas et Ionathas? Et respondit eis
mulier: Transierunt festinanter, gustata paululum aqua. At hi qui quærebant,
cum non reperissent, reversi sunt in Ierusalem. 21 Cumque abiissent, ascenderunt
illi de puteo, et pergentes nunciaverunt regi David, et dixerunt: Surgite, et transite
cito fluvium: quoniam huiuscemodi dedit consilium contra vos Achitophel. 22 Sur-

22 [a]Sup 12, 11.

rexit ergo David, et omnis populus qui cum eo erat, et transierunt Iordanem, donec dilucesceret: et ne unus quidem residuus fuit, qui non transisset fluvium.

Achitophel se suspendit.

[23] Porro Achitophel videns quod non fuisset factum consilium suum, stravit asinum suum, surrexitque et abiit in domum suam et in civitatem suam: et disposita domo sua, suspendio interiit, et sepultus est in sepulchro patris sui.

9. Absalom vincitur et occiditur, 17, 24—19, 8.

Exercitus castrametantur.

[24] David autem venit in Castra, et Absalom transivit Iordanem, ipse et omnes viri Israel cum eo. [25] Amasam vero constituit Absalom pro Ioab super exercitum: Amasa autem erat filius viri, qui vocabatur Ietra de Iesraeli, qui ingressus est ad Abigail filiam Naas, sororem Sarviæ, quæ fuit mater Ioab. [26] Et castrametatus est Israel cum Absalom in Terra Galaad. [27] Cumque venisset David in Castra, Sobi filius Naas de Rabbath filiorum Ammon, et Machir filius Ammihel de Lodabar, et Berzellai Galaadites de Rogelim, [28] obtulerunt ei stratoria, et tapetia, et vasa fictilia, frumentum, et hordeum, et farinam, et polentam, et fabam, et lentem, et frixum cicer, [29] et mel, et butyrum, oves, et pingues vitulos, dederuntque David, et populo, qui cum eo erat, ad vescendum: suspicati enim sunt, populum fame, et siti fatigari in deserto.

David præcipit parcere filio.

18. [1] Igitur considerato David populo suo constituit super eos tribunos et centuriones, [2] et dedit populi tertiam partem sub manu Ioab, et tertiam partem sub manu Abisai filii Sarviæ fratris Ioab, et tertiam partem sub manu Ethai, qui erat de Geth, dixitque rex ad populum: Egrediar et ego vobiscum. [3] Et respondit populus: Non exibis: sive enim fugerimus, non magnopere ad eos de nobis pertinebit: sive media pars ceciderit e nobis, non satis curabunt: quia tu unus pro decem millibus computaris: melius est igitur ut sis nobis in urbe præsidio. [4] Ad quos rex ait: Quod vobis videtur rectum, hoc faciam. Stetit ergo rex iuxta portam: egrediebaturque populus per turmas suas centeni, et milleni. [5] Et præcepit rex Ioab, et Abisai, et Ethai, dicens: Servate mihi puerum Absalom. Et omnis populus audiebat præcipientem regem cunctis principibus pro Absalom.

Absalom transfoditur ac proiicitur.

[6] Itaque egressus est populus in campum contra Israel, et factum est prælium in saltu Ephraim. [7] Et cæsus est ibi populus Israel ab exercitu David, factaque est plaga magna in die illa, viginti millium. [8] Fuit autem ibi prælium dispersum super faciem omnis terræ, et multo plures erant, quos saltus consumpserat de populo, quam hi, quos voraverat gladius in die illa. [9] Accidit autem ut occurreret Absalom servis David, sedens mulo: cumque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum et magnam, adhæsit caput eius quercui: et illo suspenso inter cælum et terram, mulus, cui insederat, pertransivit. [10] Vidit autem hoc quispiam, et nunciavit Ioab, dicens: Vidi Absalom pendere de quercu. [11] Et ait Ioab viro, qui nunciaverat ei: Si vidisti, quare non confodisti eum cum terra, et ego dedissem tibi decem argenti siclos, et unum balteum? [12] Qui dixit ad Ioab: Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium regis: audientibus enim nobis præcepit rex tibi, et Abisai, et Ethai, dicens: Custodite mihi puerum Absalom. [13] Sed et si fecissem contra animam meam audacter, nequaquam hoc regem latere potuisset, et tu stares ex adverso? [14] Et ait Ioab: Non sicut tu vis, sed aggrediar eum coram te. Tulit ergo tres lanceas in manu sua, et infixit eas in corde Absalom: cumque adhuc palpitaret hærens in quercu, [15] cucurrerunt decem iuvenes armigeri Ioab, et percutientes interfecerunt eum. [16] Cecinit autem Ioab buccina, et retinuit populum, ne persequeretur fugientem Israel, volens parcere multitudini. [17] Et tulerunt Absalom, et proiecerunt eum in saltu, in foveam grandem, et comportaverunt super eum acervum lapidum magnum nimis: omnis autem Israel fugit in tabernacula sua. [18] Porro Absalom erexerat sibi, cum adhuc viveret, titulum qui est in Valle regis: dixerat enim: Non habeo filium, et hoc erit monimentum nominis mei. Vocavitque titulum nomine suo, et appellatur Manus Absalom, usque ad hanc diem.

et a patre amare fletur.

[19] Achimaas autem filius Sadoc, ait: Curram, et nunciabo regi, quia iudicium fecerit ei Dominus de manu inimicorum eius. [20] Ad quem Ioab dixit: Non eris

nuncius in hac die, sed nunciabis in alia: hodie nolo te nunciare, filius enim regis
est mortuus. 21 Et ait Ioab Chusi: Vade, et nuncia regi quæ vidisti. Adoravit
Chusi Ioab, et cucurrit. 22 Rursus autem Achimaas filius Sadoc dixit ad Ioab:
Quid impedit si etiam ego curram post Chusi? Dixitque ei Ioab: Quid vis currere
fili mi? non eris boni nuncii baiulus. 23 Qui respondit: Quid enim si cucurrero?
Et ait ei: Curre. Currens ergo Achimaas per viam compendii, transivit Chusi.
24 David autem sedebat inter duas portas: speculator vero, qui erat in fastigio
portæ super murum, elevans oculos, vidit hominem currentem solum. 25 Et ex-
clamans indicavit regi: dixitque rex: Si solus est, bonus est nuncius in ore eius.
Properante autem illo, et accedente propius, 26 vidit speculator hominem alterum
currentem, et vociferans in culmine, ait: Apparet mihi alter homo currens solus.
Dixitque rex: Et iste bonus est nuncius. 27 Speculator autem, Contemplor, ait,
cursum prioris, quasi cursum Achimaas filii Sadoc. Et ait rex: Vir bonus est: et
nuncium portans bonum, venit. 28 Clamans autem Achimaas, dixit ad regem:
Salve rex. Et adorans regem coram eo pronus in terram, ait: Benedictus Dominus
Deus tuus, qui conclusit homines qui levaverunt manus suas contra dominum
meum regem. 29 Et ait rex: Estne pax puero Absalom? Dixitque Achimaas:
Vidi tumultum magnum, cum mitteret Ioab servus tuus, o rex, me servum tuum:
nescio aliud. 30 Ad quem rex: Transi, ait, et sta hic. Cumque ille transisset, et
staret, 31 apparuit Chusi: et veniens ait: Bonum apporto nuncium, domine mi
rex: iudicavit enim pro te Dominus hodie de manu omnium qui surrexerunt contra
te. 32 Dixit autem rex ad Chusi: Estne pax puero Absalom? Cui respondens Chusi,
Fiant, inquit, sicut puer, inimici domini mei regis, et universi qui consurgunt
adversus eum in malum. 33 Contristatus itaque rex, ascendit cœnaculum portæ,
et flevit. Et sic loquebatur, vadens: [a]Fili mi Absalom, Absalom fili mi: quis mihi
tribuat ut ego moriar pro te, Absalom fili mi, fili mi Absalom?

19. 1 Nunciatum est autem Ioab quod rex fleret et lugeret filium suum: Ioab regem corripit.
2 et versa est victoria in luctum in die illa omni populo: audivit enim populus in
die illa dici: Dolet rex super filio suo. 3 Et declinavit populus in die illa ingredi
civitatem, quomodo declinare solet populus versus et fugiens de prælio. 4 Porro
rex operuit caput suum, et clamabat voce magna: Fili mi Absalom, Absalom fili
mi, fili mi. 5 Ingressus ergo Ioab ad regem in domum, dixit: Confudisti hodie
vultus omnium servorum tuorum, qui salvam fecerunt animam tuam, et animam
filiorum tuorum, et filiarum tuarum, et animam uxorum tuarum, et animam con-
cubinarum tuarum. 6 Diligis odientes te, et odio habes diligentes te: et ostendisti
hodie quia non curas de ducibus tuis, et de servis tuis: et vere cognovi modo, quia
si Absalom viveret, et omnes nos occubuissemus, tunc placeret tibi. 7 Nunc igitur
surge, et procede, et alloquens satisfac servis tuis: iuro enim tibi per Dominum,
quod si non exieris, ne unus quidem remansurus sit tecum nocte hac: et peius
erit hoc tibi, quam omnia mala, quæ venerunt super te ab adolescentia tua usque
in præsens. 8 Surrexit ergo rex et sedit in porta: et omni populo nunciatum est
quod rex sederet in porta: venitque universa multitudo coram rege: Israel autem
fugit in tabernacula sua.

10. Reditus Davidis in Galgalam, 19, 9—43.

9 Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus Israel, dicens: Rex Rex a viris Iuda
liberavit nos de manu inimicorum nostrorum, ipse salvavit nos de manu Phi- revocatur.
listhinorum: et nunc fugit de terra propter Absalom. 10 Absalom autem, quem
unximus super nos, mortuus est in bello: usquequo siletis, et non reducitis regem?
11 Rex vero David misit ad Sadoc, et Abiathar sacerdotes, dicens: Loquimini ad
maiores natu Iuda, dicentes: Cur venitis novissimi ad reducendum regem in domum
suam? (Sermo autem omnis Israel pervenerat ad regem in domo eius.) 12 Fratres
mei vos, os meum, et caro mea vos, quare novissimi reducitis regem?
13 Et Amasæ dicite: Nonne os meum, et caro mea es? Hæc faciat mihi Deus, Amasam ducem
et hæc addat, si non magister militiæ fueris coram me omni tempore pro Ioab. constituit.

18, *33* [a]Inf 19, 4.

14 Et inclinavit cor omnium virorum Iuda, quasi viri unius: miseruntque ad regem,
dicentes: Revertere tu, et omnes servi tui.

revertens Semei et Miphiboseth indulget,

15 Et reversus est rex: et venit usque ad Iordanem, et omnis Iuda venit usque
in Galgalam ut occurreret regi, et traduceret eum Iordanem. 16 [a]Festinavit autem
Semei filius Gera filii Iemini de Bahurim, et descendit cum viris Iuda in occursum
regis David 17 cum mille viris de Beniamin, et Siba puer de domo Saul: et quindecim
filii eius, ac viginti servi erant cum eo: et irrumpentes Iordanem, ante regem
18 transierunt vada, ut traducerent domum regis, et facerent iuxta iussionem eius:
Semei autem filius Gera prostratus coram rege, cum iam transisset Iordanem,
19 dixit ad eum: Ne reputes mihi domine mi iniquitatem, neque memineris iniuriarum
servi tui in die qua egressus es domine mi rex de Ierusalem, neque ponas rex in
corde tuo. 20 Agnosco enim servus tuus peccatum meum: et idcirco hodie primus
veni de omni domo Ioseph, descendique in occursum domini mei regis. 21 Respondens
vero Abisai filius Sarviæ, dixit: Numquid pro his verbis non occidetur Semei,
quia maledixit christo Domini? 22 Et ait David: Quid mihi, et vobis filii Sarviæ?
cur efficimini mihi hodie in satan? ergone hodie interficietur vir in Israel? an ignoro
hodie me factum regem super Israel? 23 Et ait rex Semei: Non morieris. Iuravitque
ei. 24 Miphiboseth quoque filius Saul descendit in occursum regis illotis pedibus,
et intonsa barba: vestesque suas non laverat a die qua egressus fuerat rex, usque
ad diem reversionis eius in pace. 25 Cumque Ierusalem occurrisset regi, dixit ei
rex: Quare non venisti mecum Miphiboseth? 26 Et respondens ait: Domine mi
rex, servus meus contempsit me: dixique ei ego famulus tuus ut sterneret mihi
asinum, et ascendens abirem cum rege: claudus enim sum servus tuus. 27 [b]Insuper
et accusavit me servum tuum ad te dominum meum regem: tu autem domine
mi rex, sicut angelus Dei es, fac quod placitum est tibi. 28 Neque enim fuit domus
patris mei, nisi morti obnoxia domino meo regi: tu autem posuisti me servum tuum
inter convivas mensæ tuæ: quid ergo habeo iustæ querelæ? aut quid possum ultra
vociferari ad regem? 29 Ait ergo ei rex: Quid ultra loqueris? fixum est quod locutus
sum: tu, et Siba dividite possessiones. 30 Responditque Miphiboseth regi: Etiam
cuncta accipiat, postquam reversus est dominus meus rex pacifice in domum suam.

Iordanem transgressurus senem Barzellai dimittit;

31 Berzellai quoque Galaadites, descendens de Rogelim, traduxit regem Ior-
danem, paratus etiam ultra fluvium prosequi eum. 32 [c]Erat autem Berzellai
Galaadites senex valde, id est octogenarius, et ipse præbuit alimenta regi, cum
moraretur in Castris: fuit quippe vir dives nimis. 33 Dixit itaque rex ad Berzellai:
Veni mecum, ut requiescas securus mecum in Ierusalem. 34 Et ait Berzellai ad
regem: Quot sunt dies annorum vitæ meæ, ut ascendam cum rege in Ierusalem?
35 Octogenarius sum hodie: numquid vigent sensus mei ad discernendum suave,
aut amarum? aut delectare potest servum tuum cibus et potus? vel audire possum
ultra vocem cantorum, atque cantatricum? quare servus tuus sit oneri domino
meo regi? 36 Paululum procedam famulus tuus ab Iordane tecum: non indigeo
hac vicissitudine, 37 sed obsecro ut revertar servus tuus, et moriar in civitate mea,
et sepeliar iuxta sepulchrum patris mei, et matris meæ. Est autem servus tuus
Chamaam, ipse vadat tecum, domine mi rex, et fac ei quidquid tibi bonum videtur.
38 Dixit itaque ei rex: Mecum transeat Chamaam, et ego faciam ei quidquid tibi
placuerit, et omne, quod petieris a me, impetrabis. 39 Cumque transisset universus
populus et rex Iordanem, osculatus est rex Berzellai, et benedixit ei: et ille reversus
est in locum suum. 40 Transivit ergo rex in Galgalam, et Chamaam cum eo. omnis
autem populus Iuda traduxerat regem, et media tantum pars affuerat de populo
Israel.

viri Israel et Iuda rixantur.

41 Itaque omnes viri Israel concurrentes ad regem dixerunt ei: Quare te furati
sunt fratres nostri viri Iuda, et traduxerunt regem et domum eius Iordanem, omnes-
que viros David cum eo? 42 Et respondit omnis vir Iuda ad viros Israel: Quia
mihi propior est rex: cur irasceris super hac re? numquid comedimus aliquid ex
rege, aut munera nobis data sunt? 43 Et respondit vir Israel ad viros Iuda, et ait:

19, *16* [a]1 Rg 2, 8. — *27* [b]Sup 16, 3. — *32* [c]Sup 17, 27; 1 Rg 2, 7.

Decem partibus maior ego sum apud regem, magisque ad me pertinet David quam
ad te: cur fecisti mihi iniuriam, et non mihi nunciatum est priori, ut reducerem
regem meum? Durius autem responderunt viri Iuda viris Israel.

11. Rebellio Sebæ Ieminei, 20, 1—22.

20. 1 Accidit quoque ut ibi esset vir Belial, nomine Seba, filius Bochri, vir *Seba viros Israel seducit.*
Iemineus: et cecinit buccina, et ait: Non est nobis pars in David, neque hereditas
in filio Isai: revertere in tabernacula tua Israel. 2 Et separatus est omnis Israel
a David, secutusque est Seba filium Bochri: viri autem Iuda adhæserunt regi
suo a Iordane usque Ierusalem.

3 Cumque venisset rex in domum suam in Ierusalem, tulit decem mulieres *rex concubinis providet*
concubinas, quas dereliquerat ad custodiendam domum, et tradidit eas in custodiam,
alimenta eis præbens: et non est ingressus ad eas, sed erant clausæ usque in diem
mortis suæ in viduitate viventes.

4 Dixit autem rex Amasæ: Convoca mihi omnes viros Iuda in diem tertium, *ac persecutionem Sebæ mandat;*
et tu adesto præsens. 5 Abiit ergo Amasa ut convocaret Iudam, et moratus est
extra placitum quod ei constituerat rex. 6 Ait autem David ad Abisai: Nunc
magis afflicturus est nos Seba filius Bochri quam Absalom: tolle igitur servos
domini tui, et persequere eum, ne forte inveniat civitates munitas, et effugiat nos.
7 Egressi sunt ergo cum eo viri Ioab, Cerethi quoque et Phelethi: et omnes robusti
exierunt de Ierusalem ad persequendum Seba filium Bochri.

8 Cumque illi essent iuxta lapidem grandem, qui est in Gabaon, Amasa veniens *Ioab Amasam occidit*
occurrit eis. Porro Ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui,
et desuper accinctus gladio dependente usque ad ilia, in vagina, qui fabricatus
levi motu egredi poterat, et percutere. 9 Dixit itaque Ioab ad Amasam: Salve
mi frater. [a]Et tenuit manu dextera mentum Amasæ, quasi osculans eum. 10 Porro
Amasa non observavit gladium, quem habebat Ioab, qui percussit eum in latere,
et effudit intestina eius in terram, nec secundum vulnus apposuit, et mortuus est.
Ioab autem, et Abisai frater eius persecuti sunt Seba filium Bochri. 11 Interea
quidam viri, cum stetissent iuxta cadaver Amasæ, de sociis Ioab, dixerunt: Ecce
qui esse voluit pro Ioab comes David. 12 Amasa autem conspersus sanguine,
iacebat in media via. Vidit hoc quidam vir quod subsisteret omnis populus ad
videndum eum, et amovit Amasam de via in agrum, operuitque eum vestimento,
ne subsisterent transeuntes propter eum. 13 Amoto ergo illo de via, transibat
omnis vir sequens Ioab ad persequendum Seba filium Bochri.

14 Porro ille transierat per omnes tribus Israel in Abelam, et Bethmaacha: *ac decollato Seba revertitur.*
omnesque viri electi congregati fuerant ad eum. 15 Venerunt itaque et oppugnabant
eum in Abela, et in Bethmaacha, et circumdederunt munitionibus civitatem, et
obsessa est urbs: omnis autem turba, quæ erat cum Ioab, moliebatur destruere
muros. 16 Et exclamavit mulier sapiens de civitate: Audite, audite, dicite Ioab:
Appropinqua huc, et loquar tecum. 17 Qui cum accessisset ad eam, ait illi: Tu
es Ioab? Et ille respondit: Ego. Ad quem sic locuta est: Audi sermones ancillæ
tuæ. Qui respondit: Audio. 18 Rursumque illa, Sermo, inquit, dicebatur in veteri
proverbio: Qui interrogant, interrogent in Abela: et sic perficiebant. 19 Nonne
ego sum quæ respondeo veritatem in Israel, et tu quæris subvertere civitatem,
et evertere matrem in Israel? Quare præcipitas hereditatem Domini? 20 Respondensque
Ioab, ait: Absit, absit hoc a me: non præcipito, neque demolior. 21 Non sic
se habet res, sed homo de monte Ephraim Seba, filius Bochri cognomine, levavit
manum suam contra regem David: tradite illum solum, et recedemus a civitate.
Et ait mulier ad Ioab: Ecce caput eius mittetur ad te per murum. 22 Ingressa
est ergo ad omnem populum, et locuta est eis sapienter: qui abscissum caput Seba
filii Bochri proiecerunt ad Ioab. et ille cecinit tuba, et recesserunt ab urbe, unusquisque
in tabernacula sua: Ioab autem reversus est Ierusalem ad regem.

20, *9* [a]1 Rg 2, 5.

12. Summi ministri regis, 20, 23—26.

Distributio officiorum. 23 [a]Fuit ergo Ioab super omnem exercitum Israel: Banaias autem filius Ioiadæ
super Cerethæos et Phelethæos. 24 Aduram vero super tributa: porro Iosaphat
filius Ahilud, a commentariis. 25 Siva autem, scriba: Sadoc vero et Abiathar,
sacerdotes. 26 Ira autem Iairites erat sacerdos David.

Appendices utriusque partis, 21, 1—24, 25.

1. Ultio familiæ Saulis, 21, 1—14.

Septem crucifiguntur. 21. 1 Facta est quoque fames in diebus David tribus annis iugiter: et consuluit
David oraculum Domini. Dixitque Dominus: Propter Saul, et domum eius san-
guinum, quia occidit Gabaonitas. 2 Vocatis ergo Gabaonitis rex, dixit ad eos.
(Porro Gabaonitæ non erant de filiis Israel, sed reliquiæ Amorrhæorum: [b]filii quippe
Israel iuraverant eis, et voluit Saul percutere eos zelo, quasi pro filiis Israel et
Iuda.) 3 Dixit ergo David ad Gabaonitas: Quid faciam vobis? et quod erit vestri
piaculum, ut benedicatis hereditati Domini? 4 Dixeruntque ei Gabaonitæ: Non
est nobis super argento et auro quæstio, sed contra Saul, et contra domum eius:
neque volumus ut interficiatur homo de Israel. Ad quos rex ait: Quid ergo vultis
ut faciam vobis? 5 Qui dixerunt regi: Virum, qui attrivit nos et oppressit inique,
ita delere debemus, ut ne unus quidem residuus sit de stirpe eius in cunctis finibus
Israel. 6 Dentur nobis septem viri de filiis eius, ut crucifigamus eos Domino in
Gabaa Saul, quondam electi Domini. Et ait rex: Ego dabo. 7 Pepercitque rex
Miphiboseth filio Ionathæ filii Saul, propter [c]iusiurandum Domini, quod fuerat
inter David et inter Ionathan filium Saul. 8 Tulit itaque rex duos filios Respha
filiæ Aia, quos peperit Sauli, Armoni, et Miphiboseth: et quinque filios Michol
filiæ Saul, quos genuerat Hadrieli filio Berzellai, qui fuit de Molathi, 9 et dedit
eos in manus Gabaonitarum: qui crucifixerunt eos in monte coram Domino: et
ceciderunt hi septem simul occisi in diebus messis primis, incipiente messione
hordei.

custodiuntur, 10 Tollens autem Respha filia Aia, cilicium substravit sibi supra petram ab
initio messis, donec stillaret aqua super eos de cælo: et non dimisit aves lacerare
eos per diem, neque bestias per noctem.

sepeliuntur cum Saule et Ionatha. 11 Et nunciata sunt David quæ fecerat Respha, filia Aia, concubina Saul.
12 Et abiit David, et tulit ossa Saul, et ossa Ionathæ filii eius a viris Iabes Galaad,
[d]qui furati fuerant ea de platea Bethsan, in qua suspenderant eos Philisthiim cum
interfecissent Saul in Gelboe: 13 et asportavit inde ossa Saul, et ossa Ionathæ
filii eius: et colligentes ossa eorum, qui affixi fuerant, 14 sepelierunt ea cum ossibus
Saul et Ionathæ filii eius in Terra Beniamin, in latere, in sepulchro Cis patris eius:
feceruntque omnia, quæ præceperat rex, et repropitiatus est Deus terræ post hæc.

2. Bella cum Philisthiim, 21, 15—22.

Primum. 15 Factum est autem rursum prælium Philisthinorum adversum Israel, et
descendit David, et servi eius cum eo, et pugnabant contra Philisthiim. Deficiente
autem David, 16 Iesbibenob, qui fuit de genere arapha, [e]cuius ferrum hastæ
trecentas uncias appendebat, et accinctus erat ense novo, nisus est percutere David.
17 Præsidioque ei fuit Abisai filius Sarviæ, et percussum Philisthæum interfecit.
Tunc iuraverunt viri David, dicentes: Iam non egredieris nobiscum in bellum, ne
extinguas lucernam Israel.

Secundum. 18 [f]Secundum quoque bellum fuit in Gob contra Philisthæos: tunc percussit
Sobochai de Husati, Saph de stirpe arapha de genere gigantum.

tertium. 19 Tertium quoque fuit bellum in Gob contra Philisthæos, in quo percussit
Adeodatus filius Saltus polymitarius Bethlehemites Goliath Gethæum, cuius ha-
stile hastæ erat quasi liciatorium texentium.

23 [a]Sup 8, 16. — 21, *2* [b]Ios 9, 15. — *7* [c]1 Sm 18, 3. — *12* [d]1 Sm 31, 12. — *16* [e]1 Sm 17, 7. — *18* [f]1 Par 20, 4.

[20] Quartum bellum fuit in Geth: in quo vir fuit excelsus, qui senos in manibus quartum;
pedibusque habebat digitos, id est viginti quattuor, et erat de origine arapha.
[21] Et blasphemavit Israel: percussit autem eum Jonathan filius Samaa fratris
David.
[22] Hi quattuor nati sunt de arapha in Geth, et ceciderunt in manu David, quattuor gigantes cæsi.
et servorum eius.

3. Gratiarum actio Davidis, 22, 1—51.

22. [1] Locutus est autem David Domino verba carminis huius, in die qua
liberavit eum Dominus de manu omnium inimicorum suorum, et de manu Saul.
[2] et ait:

[a]Dominus petra mea, et robur meum, Dominus salvator
et salvator meus.
[3] Deus fortis meus sperabo in eum:
scutum meum, et cornu salutis meæ:
elevator meus, et refugium meum:
salvator meus, de iniquitate liberabis me.
[4] [b]Laudabilem invocabo Dominum:
et ab inimicis meis salvus ero.

[5] Quia circumdederunt me contritiones mortis: Davida in angustiis positum
torrentes Belial terruerunt me.
[6] Funes inferni circumdederunt me:
prævenerunt me laquei mortis.
[7] In tribulatione mea invocabo Dominum,
et ad Deum meum clamabo:
et exaudiet de templo suo vocem meam,
et clamor meus veniet ad aures eius.

[8] Commota est et contremuit terra: modo mirabili
fundamenta montium concussa sunt,
et conquassata, quoniam iratus est eis.
[9] Ascendit fumus de naribus eius,
et ignis de ore eius vorabit:
carbones succensi sunt ab eo.
[10] Inclinavit cælos, et descendit:
et caligo sub pedibus eius.
[11] Et ascendit super cherubim, et volavit:
et lapsus est super pennas venti.
[12] Posuit tenebras in circuitu suo latibulum:
cribrans aquas de nubibus cælorum.
[13] Præ fulgore in conspectu eius,
succensi sunt carbones ignis.
[14] Tonabit de cælo Dominus:
et excelsus dabit vocem suam.
[15] Misit sagittas et dissipavit eos:
fulgur, et consumpsit eos.
[16] Et apparuerunt effusiones maris,
et revelata sunt fundamenta orbis
ab increpatione Domini,
ab inspiratione spiritus furoris eius.

[17] Misit de excelso, et assumpsit me: extraxit et eduxit.
et extraxit me de aquis multis.

22, *2* [a]Ps 17, 3. — *4* [b]Ps. 17, 4.

18 Liberavit me ab inimico meo potentissimo.
et ab his qui oderant me: quoniam robustiores me erant.
19 Prævenit me in die afflictionis meæ.
et factus est Dominus firmamentum meum.
20 Et eduxit me in latitudinem:
liberavit me, quia complacui ei.

secundum iustitiam eius

21 Retribuet mihi Dominus secundum iustitiam meam:
et secundum munditiam manuum mearum reddet mihi.
22 Quia custodivi vias Domini.
et non egi impie, a Deo meo.
23 Omnia enim iudicia eius in conspectu meo:
et præcepta eius non amovi a me.
24 Et ero perfectus cum eo:
et custodiam me ab iniquitate mea.
25 Et restituet mihi Dominus secundum iustitiam meam:
et secundum munditiam manuum mearum, in conspectu oculorum suorum.
26 Cum sancto sanctus eris:
et cum robusto perfectus.
27 Cum electo electus eris:
et cum perverso perverteris.
28 Et populum pauperem salvum facies:
oculisque tuis excelsos humiliabis.

et fortitudinem suam.

29 Quia tu lucerna mea Domine:
et tu Domine illuminabis tenebras meas.
30 In te enim curram accinctus:
in Deo meo transiliam murum.
31 Deus, immaculata via eius,
eloquium Domini igne examinatum:
scutum est omnium sperantium in se.

eique victoriam cruentam

32 Quis est Deus præter Dominum:
et quis fortis præter Deum nostrum?
33 Deus qui accinxit me fortitudine:
et complanavit perfectam viam meam.
34 Coæquans pedes meos cervis,
et super excelsa mea statuens me.
35 [a]Docens manus meas ad prælium,
et componens quasi arcum æreum brachia mea.
36 Dedisti mihi clypeum salutis tuæ:
et mansuetudo tua multiplicavit me.
37 Dilatabis gressus meos subtus me:
et non deficient tali mei.
38 Persequar inimicos meos, et conteram:
et non convertar donec consumam eos.
39 Consumam eos et confringam, ut non consurgant:
cadent sub pedibus meis.
40 Accinxisti me fortitudine ad prælium:
incurvasti resistentes mihi subtus me.
41 Inimicos meos dedisti mihi dorsum:
odientes me, et disperdam eos.
42 Clamabunt, et non erit qui salvet.
ad Dominum, et non exaudiet eos.
43 Delebo eos ut pulverem terræ:
quasi lutum platearum comminuam eos atque confringam.

35 [a]Ps 143, 1.

44 Salvabis me a contradictionibus populi mei: *et regnum gloriosum detulit.*
custodies me in caput Gentium:
populus, quem ignoro, serviet mihi.
45 Filii alieni resistent mihi,
auditu auris obedient mihi.
46 Filii alieni defluxerunt,
et contrahentur in angustiis suis.

47 Vivit Dominus, et benedictus Deus meus: *et propterea honoratur.*
et exaltabitur Deus fortis salutis meæ.
48 Deus qui das vindictas mihi,
et deiicis populos sub me.
49 Qui educis me ab inimicis meis,
et a resistentibus mihi elevas me:
[a]a viro iniquo liberabis me:
50 [b]Propterea confitebor tibi Domine in gentibus:
et nomini tuo cantabo.
51 Magnificans salutes regis sui,
et faciens misericordiam christo suo
David, et semini eius in sempiternum.

4. Ultima vaticinatio Davidis, 23, 1—7.

23. 1 Hæc autem sunt verba David novissima.

Dixit David filius Isai: *Prophetat*
Dixit vir, cui constitutum est
de christo Dei Iacob,
egregius psaltes Israel:

2 Spiritus Domini locutus est per me, *dominatorem iustum,*
et sermo eius per linguam meam.
3 Dixit Deus Israel mihi,
locutus est Fortis Israel,
Dominator hominum,
iustus dominator in timore Dei.
4 Sicut lux auroræ, oriente sole,
mane absque nubibus rutilat,
et sicut pluviis germinat herba de terra.

5 Nec tanta est domus mea apud Deum, *e domo sua egredientem,*
ut pactum æternum iniret mecum
firmum in omnibus atque munitum.
Cuncta enim salus mea, et omnis voluntas:
nec est quidquam ex ea quod non germinet.

6 Prævaricatores autem quasi spinæ evellentur universi: *malos delentem.*
quæ non tolluntur manibus.
7 Et si quis tangere voluerit eas, armabitur ferro et ligno lanceato,
igneque succensæ comburentur, usque ad nihilum.

5. Nomina fortium Davidis, 23, 8—39.

8 [c]Hæc nomina fortium David. Sedens in cathedra sapientissimus princeps *Tres fortissimi.*
inter tres, ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit
impetu uno. 9 Post hunc, Eleazar filius patrui eius Ahohites inter tres fortes,
qui erant cum David quando exprobraverunt Philisthiim, et congregati sunt illuc
in prælium. 10 Cumque ascendissent viri Israel, ipse stetit et percussit Philisthæos

49 [a]Ps 17, 49. — *50* [b]Rom 15, 9. — 23, *8* [c]1 Par 11, 10.

donec deficeret manus eius, et obrigesceret cum gladio: fecitque Dominus salutem
magnam in die illa: et populus, qui fugerat, reversus est ad cæsorum spolia detra-
henda. 11 Et post hunc, Semma filius Age de Arari. et congregati sunt Philisthiim
in statione: erat quippe ibi ager lente plenus. Cumque fugisset populus a facie
Philisthiim, 12 stetit ille in medio agri, et tuitus est eum, percussitque Philisthæos:
et fecit Dominus salutem magnam.

factum trium fortium.

13 Necnon et ante descenderant tres qui erant principes inter triginta, et venerant
tempore messis ad David in speluncam Odollam: castra autem Philisthinorum
erant posita in Valle gigantum. 14 Et David erat in præsidio: porro statio Phili-
sthinorum tunc erat in Bethlehem. 15 Desideravit ergo David, et ait: O si quis
mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem iuxta portam! 16 Irru-
perunt ergo tres fortes castra Philisthinorum, et hauserunt aquam de cisterna
Bethlehem, quæ erat iuxta portam, et attulerunt ad David: at ille noluit bibere,
sed libavit eam Domino, 17 dicens: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hoc:
num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, et animarum periculum
bibam? Noluit ergo bibere. hæc fecerunt tres robustissimi.

facta duorum fortium.

18 Abisai quoque frater Ioab filius Sarviæ, princeps erat de tribus: ipse est
qui levavit hastam suam contra trecentos, quos interfecit, nominatus in tribus,
19 et inter tres nobilior, eratque eorum princeps, sed usque ad tres primos non
pervenerat. 20 Et Banaias filius Ioiadæ viri fortissimi, magnorum operum, de
Cabseel: ipse percussit duos leones Moab, et ipse descendit, et percussit leonem
in media cisterna in diebus nivis. 21 Ipse quoque interfecit virum Ægyptium, virum
dignum spectaculo, habentem in manu hastam: itaque cum descendisset ad eum
in virga, vi extorsit hastam de manu Ægyptii, et interfecit eum hasta sua. 22 hæc
fecit Banaias filius Ioiadæ. 23 Et ipse nominatus inter tres robustos, qui erant
inter triginta nobiliores: verumtamen usque ad tres non pervenerat: fecitque eum
sibi David auricularium, a secreto.

reliqui viri fortes.

24 Asael frater Ioab inter triginta, Elehanan filius patrui eius de Bethlehem,
25 Semma de Harodi, Elica de Harodi, 26 Heles de Phalti, Hira filius Acces de
Thecua, 27 Abiezer de Anathoth, Mobonnai de Husati, 28 Selmon Ahohites,
Maharai Netophathites, 29 Heled filius Baana, et ipse Netophathites, Ithai filius
Ribai de Gabaath filiorum Beniamin, 30 Banaia Pharathonites, Heddai de Torrente
Gaas, 31 Abialbon Arbathites, Azmaveth de Beromi, 32 Eliaba de Salaboni. Filii
Iassen, Ionathan, 33 Semma de Orori, Aiam filius Sarar Arorites, 34 Eliphelet
filius Aasbai filii Machati, Eliam filius Achitophel Gelonites, 35 Hesrai de Carmelo,
Pharai de Arbi, 36 Igaal filius Nathan de Soba, Bonni de Gadi, 37 Selec de Ammoni,
Naharai Berothites armiger Ioab filii Sarviæ, 38 Ira Iethrites, Gareb et ipse Iethrites,
39 Urias Hethæus. Omnes triginta septem.

6. Numeratio populi eiusque sequelæ, 24, 1—25.

Propter numerationem a rege præceptam

24. 1 Et [a]addidit furor Domini irasci contra Israel, commovitque David in
eis dicentem: Vade, numera Israel et Iudam. 2 Dixitque rex ad Ioab principem
exercitus sui: Perambula omnes tribus Israel a Dan usque Bersabee, et numerate
populum, ut sciam numerum eius. 3 Dixitque Ioab regi: Adaugeat Dominus Deus
tuus ad populum tuum, quantus nunc est, iterumque centuplicet in conspectu
domini mei regis: sed quid sibi dominus meus rex vult in re huiuscemodi? 4 Obtinuit
autem sermo regis verba Ioab, et principum exercitus: egressusque est Ioab, et
principes militum a facie regis, ut numerarent populum Israel. 5 Cumque pertran-
sissent Iordanem, venerunt in Aroer ad dexteram urbis, quæ est in Valle Gad:
6 et per Iazer transierunt in Galaad, et in terram inferiorem Hodsi, et venerunt
in Dan silvestria. Circumeuntesque iuxta Sidonem, 7 transierunt prope mœnia
Tyri, et omnem terram Hevæi et Chananæi, veneruntque ad meridiem Iuda in
Bersabee: 8 et lustrata universa terra, affuerunt post novem menses et viginti
dies in Ierusalem. 9 Dedit ergo Ioab numerum descriptionis populi regi, et inventa

24, *1* [a]1 Par 21, 1.

sunt de Israel octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium: et de
Iuda quingenta millia pugnatorum.
[10] Percussit autem cor David eum, postquam numeratus est populus: et dixit populus
David ad Dominum: Peccavi valde in hoc facto: sed precor Domine, ut transferas pestilentia affligitur.
iniquitatem servi tui, quia stulte egi nimis. [11] Surrexit itaque David mane, et
sermo Domini factus est ad Gad prophetam et Videntem David, dicens: [12] Vade,
et loquere ad David: Hæc dicit Dominus: Trium tibi datur optio, elige unum quod
volueris ex his, ut faciam tibi. [13] Cumque venisset Gad ad David, nunciavit ei,
dicens: Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies
adversarios tuos, et illi te persequentur: aut certe tribus diebus erit pestilentia in
terra tua. Nunc ergo delibera, et vide quem respondeam ei, qui me misit, sermonem.
[14] Dixit autem David ad Gad: Coarctor nimis: [a]sed melius est ut incidam in manus
Domini (multæ enim misericordiæ eius sunt) quam in manus hominum. [15] Im-
misitque Dominus pestilentiam in Israel, de mane usque ad tempus constitutum,
et mortui sunt ex populo a Dan usque ad Bersabee septuaginta millia virorum.
[16] Cumque extendisset manum suam Angelus Domini super Ierusalem ut disper-
deret eam, misertus est Dominus super afflictione, et ait Angelo percutienti populum:
Sufficit: nunc contine manum tuam. erat autem Angelus Domini iuxta aream
Areuna Iebusæi. [17] Dixitque David ad Dominum cum vidisset Angelum cædentem
populum: Ego sum qui peccavi, ego inique egi: isti qui oves sunt, quid fecerunt?
vertatur, obsecro, manus tua contra me, et contra domum patris mei.
[18] Venit autem Gad ad David in die illa, et dixit ei: Ascende, et constitue rex in area Areuna
altare Domino in area Areuna Iebusæi. [19] Et ascendit David iuxta sermonem altare ædificat.
Gad, quem præceperat ei Dominus. [20] Conspiciensque Areuna, animadvertit regem
et servos eius transire ad se: [21] et egressus adoravit regem prono vultu in ter-
ram, et ait: Quid causæ est ut veniat dominus meus rex ad servum suum? Cui David
ait: Ut emam a te aream, et ædificem altare Domino, et cesset interfectio quæ
grassatur in populo. [22] Et ait Areuna ad David: Accipiat, et offerat dominus meus
rex, sicut placet ei: habes boves in holocaustum, et plaustrum, et iuga boum in
usum lignorum. [23] Omnia dedit Areuna rex regi: dixitque Areuna ad regem:
Dominus Deus tuus suscipiat votum tuum. [24] Cui respondens rex, ait: Nequaquam
ut vis, sed emam pretio a te, et non offeram Domino Deo meo holocausta gratuita.
Emit ergo David aream, et boves, argenti siclis quinquaginta: [25] et ædificavit ibi
David altare Domino, et obtulit holocausta et pacifica: et propitiatus est Domi-
nus terræ, et cohibita est plaga ab Israel.

14 [a]1 Par 21, 13; Dn 13, 23.

LIBER REGUM TERTIUS,

SECUNDUM HEBRÆOS PRIMUS MALACHIM.

PARS PRIOR.

Regnum indivisum Salomonis, 1, 1–11, 43.

I. Initium regni Salomonis. 1, 1—2, 46.

1. Salomon rex declaratur, 1, 1—53.

Senescente Davide.

1. [1] Et rex David senuerat, habebatque ætatis plurimos dies: cumque operire-
tur vestibus, non calefiebat. [2] Dixerunt ergo ei servi sui: Quæramus domino nostro
regi adolescentulam virginem, et stet coram rege, et foveat eum, dormiatque in
sinu suo, et calefaciat dominum nostrum regem. [3] Quæsierunt igitur adolescentulam
speciosam in omnibus finibus Israel, et invenerunt Abisag Sunamitidem, et ad-
duxerunt eam ad regem. [4] Erat autem puella pulchra nimis, dormiebatque cum
rege, et ministrabat ei, rex vero non cognovit eam.

Adonias regnum occupat,

[5] Adonias autem filius Haggith elevabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitque
sibi currus et equites, et quinquaginta viros, qui currerent ante eum. [6] Nec corripuit
eum pater suus aliquando, dicens: Quare hoc fecisti? Erat autem et ipse pulcher
valde, secundus natu post Absalom. [7] Et sermo ei cum Ioab filio Sarviæ, et cum
Abiathar sacerdote, qui adiuvabant partes Adoniæ. [8] Sadoc vero sacerdos, et
Banaias filius Ioiadæ, et Nathan propheta, et Semei et Rei, et robur exercitus
David non erat cum Adonia. [9] Immolatis ergo Adonias arietibus et vitulis, et
universis pinguibus iuxta Lapidem zoheleth, qui erat vicinus Fonti rogel, vocavit
universos fratres suos filios regis, et omnes viros Iuda servos regis. [10] Nathan
autem prophetam, et Banaiam, et robustos quosque, et Salomonem fratrem suum
non vocavit.

Bethsabee et Nathan Davida interpellant,

[11] Dixit itaque Nathan ad Bethsabee matrem Salomonis: Num audisti, quod
regnaverit Adonias filius Haggith, et dominus noster David hoc ignorat? [12] Nunc
ergo veni, accipe consilium a me, et salva animam tuam, filiique tui Salomonis.
[13] Vade, et ingredere ad regem David, et dic ei: Nonne tu domine mi rex iurasti
mihi ancillæ tuæ, dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit in
solio meo? quare ergo regnat Adonias? [14] Et adhuc ibi te loquente cum rege, ego
veniam post te, et complebo sermones tuos. [15] Ingressa est itaque Bethsabee ad
regem in cubiculum: rex autem senuerat nimis, et Abisag Sunamitis ministrabat ei.
[16] inclinavit se Bethsabee, et adoravit regem. Ad quam rex, Quid tibi, inquit, vis?
[17] Quæ respondens, ait: Domine mi, tu iurasti per Dominum Deum tuum ancillæ
tuæ, Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit in solio meo. [18] Et ecce
nunc Adonias regnat, te, domine mi rex, ignorante. [19] Mactavit boves, et pinguia
quæque, et arietes plurimos, et vocavit omnes filios regis, Abiathar quoque sacer-
dotem, et Ioab principem militiæ: Salomonem autem servum tuum non vocavit.
[20] Verumtamen domine mi rex, in te oculi respiciunt totius Israel, ut indices eis,
quis sedere debeat in solio tuo domine mi rex post te. [21] Eritque cum dormierit
dominus meus rex cum patribus suis, erimus ego et filius meus Salomon peccatores.
[22] Adhuc illa loquente cum rege, Nathan propheta venit. [23] Et nunciaverunt regi,
dicentes: Adest Nathan propheta. Cumque introisset in conspectu regis, et adorasset
eum pronus in terram, [24] dixit Nathan: Domine mi rex, tu dixisti: Adonias regnet
post me, et ipse sedeat super thronum meum? [25] Quia descendit hodie, et immolavit
boves, et pinguia, et arietes plurimos, et vocavit universos filios regis et principes

exercitus, Abiathar quoque sacerdotem: illisque vescentibus, et bibentibus coram
eo, et dicentibus: Vivat rex Adonias: [26] Me servum tuum, et Sadoc sacerdotem,
et Banaiam filium Ioiadæ, et Salomonem famulum tuum non vocavit. [27] Num-
quid a domino meo rege exivit hoc verbum, et mihi non indicasti servo tuo quis
sessurus esset super thronum domini mei regis post eum?

[28] Et respondit rex David, dicens: Vocate ad me Bethsabee. Quæ cum fuisset Salomon
ingressa coram rege, et stetisset ante eum, [29] iuravit rex, et ait: Vivit Dominus, ungitur et procla-
qui eruit animam meam de omni angustia, [30] quia sicut iuravi tibi per Dominum matur rex
Deum Israel, dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit super
solium meum pro me: sic faciam hodie. [31] Summissoque Bethsabee in terram
vultu, adoravit regem, dicens: Vivat dominus meus David in æternum. [32] Dixit
quoque rex David: Vocate mihi Sadoc sacerdotem, et Nathan prophetam, et Banaiam
filium Ioiadæ. Qui cum ingressi fuissent coram rege, [33] dixit ad eos: Tollite vobiscum
servos domini vestri, et imponite Salomonem filium meum super mulam meam:
et ducite eum in Gihon. [34] et ungat eum ibi Sadoc sacerdos, et Nathan propheta
in regem super Israel: et canetis buccina, atque dicetis: Vivat rex Salomon. [35] Et
ascendetis post eum, et veniet, et sedebit super solium meum, et ipse regnabit pro
me: illique præcipiam ut sit dux super Israel, et super Iudam. [36] Et respondit
Banaias filius Ioiadæ, regi, dicens: Amen: sic loquatur Dominus Deus domini mei
regis. [37] Quomodo fuit Dominus cum domino meo rege, sic sit cum Salomone,
et sublimius faciat solium eius a solio domini mei regis David. [38] Descendit ergo
Sadoc sacerdos, et Nathan propheta, et Banaias filius Ioiadae, et Cerethi, et Phe-
lethi: et imposuerunt Salomonem super mulam regis David, et adduxerunt eum
in Gihon. [39] Sumpsitque Sadoc sacerdos cornu olei de tabernaculo, et unxit Salo-
monem: et cecinerunt buccina, et dixit omnis populus: Vivat rex Salomon. [40] Et
ascendit universa multitudo post eum, et populus canentium tibiis, et lætantium
gaudio magno, et insonuit terra a clamore eorum.

[41] Audivit autem Adonias, et omnes, qui invitati fuerant ab eo, iamque con- Adonias Salomonem
vivium finitum erat: sed et Ioab, audita voce tubæ, ait: Quid sibi vult clamor adorat.
civitatis tumultuantis? [42] Adhuc illo loquente, Ionathas filius Abiathar sacerdotis
venit: cui dixit Adonias: Ingredere, quia vir fortis es, et bona nuncians. [43] Respon-
ditque Ionathas Adoniæ: Nequaquam: Dominus enim noster rex David regem
constituit Salomonem: [44] misitque cum eo Sadoc sacerdotem, et Nathan prophetam,
et Banaiam filium Ioiadæ, et Cerethi, et Phelethi, et imposuerunt eum super
mulam regis. [45] Unxeruntque eum Sadoc sacerdos, et Nathan propheta regem
in Gihon: et ascenderunt inde lætantes, et insonuit civitas: hæc est vox, quam
audistis. [46] Sed et Salomon sedet super solium regni. [47] Et ingressi servi regis
benedixerunt domino nostro regi David, dicentes: Amplificet Deus nomen Sa-
lomonis super nomen tuum, et magnificet thronum eius super thronum tuum.
Et adoravit rex in lectulo suo: [48] et locutus est: Benedictus Dominus Deus Israel,
qui dedit hodie sedentem in solio meo, videntibus oculis meis. [49] Territi sunt
ergo, et surrexerunt omnes, qui invitati fuerant ab Adonia, et ivit unusquisque
in viam suam. [50] Adonias autem timens Salomonem, surrexit, et abiit, tenuitque
cornu altaris. [51] Et nunciaverunt Salomoni, dicentes: Ecce Adonias timens regem
Salomonem, tenuit cornu altaris, dicens: Iuret mihi rex Salomon hodie, quod non
interficiat servum suum gladio. [52] Dixitque Salomon: Si fuerit vir bonus, non
cadet ne unus quidem capillus eius in terram: sin autem malum inventum fuerit
in eo, morietur. [53] Misit ergo rex Salomon, et eduxit eum ab altari: et ingressus
adoravit regem Salomonem: dixitque ei Salomon: Vade in domum tuam.

2. Salomon rex succedit, 2, 1—12.

2. [1] Appropinquaverunt autem dies David ut moreretur, præcepitque Salo- Salomon a patre
moni filio suo, dicens: [2] Ego ingredior viam universæ terræ: confortare, et esto vir. instructus
[3] Et observa custodias Domini Dei tui, ut ambules in viis eius, ut custodias cere-
monias eius, et præcepta eius, et iudicia, et testimonia, [a]sicut scriptum est in lege

2, *3* [a]Dt 17, 19.

Moysi: ut intelligas universa quæ facis, et quocumque te verteris: 4 ut confirmet Dominus sermones suos, quos locutus est de me, dicens: Si custodierint filii tui vias suas, et ambulaverint coram me in veritate, in omni corde suo, et in omni anima sua, non auferetur tibi vir de solio Israel. 5 Tu quoque nosti quæ fecerit mihi Ioab filius Sarviæ, quæ fecerit duobus principibus exercitus Israel, [a]Abner filio Ner, et [b]Amasæ filio Iether: quos occidit, et effudit sanguinem belli in pace, et posuit cruorem prælii in balteo suo, qui erat circa lumbos eius, et in calceamento suo, quod erat in pedibus eius. 6 Facies ergo iuxta sapientiam tuam, et non deduces canitiem eius pacifice ad inferos. 7 Sed et filiis Berzellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in mensa tua: [c]occurrerunt enim mihi quando fugiebam a facie Absalom fratris tui. 8 [d]Habes quoque apud te Semei filium Gera filii Iemini de Bahurim, qui maledixit mihi maledictione pessima, quando ibam ad Castra: sed quia descendit mihi in occursum cum transirem Iordanem, et iuravi ei per Dominum, dicens: Non te interficiam gladio: 9 tu noli pati eum esse innoxium. Vir autem sapiens es, ut scias quæ facies ei, deducesque canos eius cum sanguine ad inferos.

post mortem eius

10 [e]Dormivit igitur David cum patribus suis, et sepultus est in civitate David. 11 Dies autem, quibus regnavit David super Israel, quadraginta anni sunt: in Hebron regnavit septem annis: in Ierusalem, triginta tribus.

regnum tenet.

12 Salomon autem sedit super thronum David patris sui, et firmatum est regnum eius nimis.

3. Salomon rex firmatur, 2, 13—46.

Adonias occiditur.

13 Et ingressus est Adonias filius Haggith ad Bethsabee matrem Salomonis. Quæ dixit ei: Pacificusne est ingressus tuus? Qui respondit: Pacificus. 14 Addiditque: Sermo mihi est ad te. Cui ait: Loquere. Et ille: 15 Tu, inquit, nosti, quia meum erat regnum, et me præposuerat omnis Israel sibi in regem: sed translatum est regnum, et factum est fratris mei: a Domino enim constitutum est ei. 16 Nunc ergo petitionem unam precor a te; ne confundas faciem meam. Quæ dixit ad eum: Loquere. 17 Et ille ait: Precor ut dicas Salomoni regi (neque enim negare tibi quidquam potest) ut det mihi Abisag Sunamitidem uxorem. 18 Et ait Bethsabee: Bene, ego loquar pro te regi. 19 Venit ergo Bethsabee ad regem Salomonem, ut loqueretur ei pro Adonia: et surrexit rex in occursum eius, adoravitque eam, et sedit super thronum suum: positusque est thronus matri regis, quæ sedit ad dexteram eius. 20 Dixitque ei: Petitionem unam parvulam ego deprecor a te, ne confundas faciem meam. Et dixit ei rex: Pete mater mea: neque enim fas est ut avertam faciem tuam. 21 Quæ ait: Detur Abisag Sunamitis Adoniæ fratri tuo uxor. 22 Responditque rex Salomon, et dixit matri suæ: Quare postulas Abisag Sunamitidem Adoniæ? postula ei et regnum: ipse est enim frater meus maior me, et habet Abiathar sacerdotem, et Ioab filium Sarviæ. 23 Iuravit itaque rex Salomon per Dominum, dicens: Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, quia contra animam suam locutus est Adonias verbum hoc. 24 Et nunc vivit Dominus, qui firmavit me, et collocavit me super solium David patris mei, et qui fecit mihi domum, sicut locutus est, quia hodie occidetur Adonias. 25 Misitque rex Salomon per manum Banaiæ filii Ioiadæ, qui interfecit eum, et mortuus est.

Abiathar eicitur.

26 Abiathar quoque sacerdoti dixit rex: Vade in Anathoth ad agrum tuum, equidem vir mortis es: sed hodie te non interficiam, quia portasti arcam Domini Dei coram David patre meo, et sustinuisti laborem in omnibus, in quibus laboravit pater meus. 27 Eiecit ergo Salomon Abiathar, ut non esset sacerdos Domini, [f]ut impleretur sermo Domini, quem locutus est super domum Heli in Silo.

Ioab interficitur.

28 Venit autem nuncius ad Ioab, quod Ioab declinasset post Adoniam, et post Salomonem non declinasset: fugit ergo Ioab in tabernaculum Domini, et apprehendit cornu altaris. 29 Nunciatumque est regi Salomoni quod fugisset Ioab in tabernaculum Domini, et esset iuxta altare: misitque Salomon Banaiam

5 [a]2 Sm 3, 27. — [b]2 Sm 20, 9. — *7* [c]2 Sm 19, 32. — *8* [d]2 Sm 16, 5; 19, 19. — *10* [e]1 Par 29, 27; Act 2, 29. — *27* [f]1 Sm 2, 31.

filium Ioiadæ, dicens: Vade, interfice eum. 30 Et venit Banaias ad tabernaculum
Domini, et dixit ei: Hæc dicit rex: Egredere. Qui ait: Non egrediar, sed hic moriar.
Renunciavit Banaias regi sermonem, dicens: Hæc locutus est Ioab, et hæc re-
spondit mihi. 31 Dixitque ei rex: Fac sicut locutus est: et interfice eum, et sepeli,
et amovebis sanguinem innocentem, qui effusus est a Ioab, a me, et a domo patris
mei. 32 Et reddet Dominus sanguinem eius super caput eius quia interfecit duos
viros iustos, melioresque se: et occidit eos gladio, patre meo David ignorante,
aAbner filium Ner principem militiæ Israel, et bAmasam filium Iether principem
exercitus Iuda: 33 et revertetur sanguis illorum in caput Ioab, et in caput seminis
eius in sempiternum. David autem et semini eius, et domui, et throno illius sit
pax usque in æternum a Domino. 34 Ascendit itaque Banaias filius Ioiadæ, et
aggressus eum interfecit: sepultusque est in domo sua in deserto.

35 Et constituit rex Banaiam filium Ioiadæ pro eo super exercitum, et Sadoc successores consti-
sacerdotem posuit pro Abiathar. tuuntur,

36 Misit quoque rex, et vocavit Semei, dixitque ei: Ædifica tibi domum in Semei percutitur.
Ierusalem, et habita ibi: et non egredieris inde huc atque illuc. 37 Quacumque
autem die egressus fueris, et transieris Torrentem Cedron, scito te interficiendum:
sanguis tuus erit super caput tuum. 38 Dixitque Semei regi: Bonus sermo, sicut
locutus est dominus meus rex, sic faciet servus tuus. Habitavit itaque Semei in
Ierusalem diebus multis. 39 Factum est autem post annos tres ut fugerent servi
Semei ad Achis filium Maacha regem Geth: nunciatumque est Semei quod servi
eius issent in Geth. 40 Et surrexit Semei, et stravit asinum suum: ivitque ad Achis
in Geth ad requirendum servos suos, et adduxit eos de Geth. 41 Nunciatum est
autem Salomoni quod isset Semei in Geth de Ierusalem, et rediisset. 42 Et mittens
vocavit eum, dixitque illi: Nonne testificatus sum tibi per Dominum, et prædixi
tibi: Quacumque die egressus, ieris huc et illuc, scito te esse moriturum? Et re-
spondisti mihi: Bonus sermo, quem audivi. 43 Quare ergo non custodisti iusiurandum
Domini, et præceptum quod præceperam tibi? 44 Dixitque rex ad Semei: Tu
nosti omne malum, cuius tibi conscium est cor tuum, quod fecisti David patri
meo: reddidit Dominus malitiam tuam in caput tuum. 45 Et rex Salomon benedictus,
et thronus David erit stabilis coram Domino usque in sempiternum. 46 Iussit
itaque rex Banaiæ filio Ioiadæ: qui egressus, percussit eum, et mortuus est.

II. Gloria regni Salomonis, 3, 1—10, 29.

1. Nuptiæ et sapientia Salomonis, 3, 1—28.

3. 1 cConfirmatum est igitur regnum in manu Salomonis, et affinitate coniunc- Ducit filiam
tus est Pharaoni regi Ægypti: accepit namque filiam eius, et adduxit in civitatem Pharaonis.
David, donec compleret ædificans domum suam, et domum Domini, et murum
Ierusalem per circuitum.

2 Attamen populus immolabat in excelsis: non enim ædificatum erat templum sacrificat in Gabaon.
nomini Domini usque in diem illum. 3 Dilexit autem Salomon Dominum, ambulans
in præceptis David patris sui, excepto quod in excelsis immolabat, et accendebat
thymiama. 4 Abiit itaque in Gabaon, ut immolaret ibi: illud quippe erat excelsum
maximum: mille hostias in holocaustum obtulit Salomon super altare illud in
Gabaon.

5 Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte, dicens: Postula petit a Domino
quod vis ut dem tibi. 6 Et ait Salomon: Tu fecisti cum servo tuo David patre sapientiam.
meo misericordiam magnam, sicut ambulavit in conspectu tuo in veritate, et iustitia,
et recto corde tecum: custodisti ei misericordiam tuam grandem, et dedisti ei
filium sedentem super thronum eius, sicut est hodie. 7 Et nunc Domine Deus,
tu regnare fecisti servum tuum pro David patre meo: ego autem sum puer par-
vulus, et ignorans egressum, et introitum meum. 8 Et servus tuus in medio est
populi, quem elegisti, populi infiniti, qui numerari et supputari non potest præ
multitudine. 9 dDabis ergo servo tuo cor docile, ut populum tuum iudicare possit.

32 a2 Sm 3, 27. — b2 Sm 20, 9. — 3, *1* c2 Par 1, 1. — *9* d2 Par 1, 10.

et discernere inter bonum et malum. quis enim poterit iudicare populum istum,
populum tuum hunc multum? 10 Placuit ergo sermo coram Domino, quod Salo-
mon postulasset huiuscemodi rem. 11 Et dixit Dominus Salomoni: Quia postulasti
verbum hoc, et non petisti tibi dies multos, nec divitias, aut animas inimicorum
tuorum, sed postulasti tibi sapientiam ad discernendum iudicium: 12 ecce feci
tibi secundum sermones tuos, et dedi tibi cor sapiens et intelligens, in tantum ut
nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit. 13 [a]Sed et hæc, quæ
non postulasti, dedi tibi: divitias scilicet, et gloriam, ut nemo fuerit similis tui
in regibus cunctis retro diebus. 14 Si autem ambulaveris in viis meis, et custodie-
ris præcepta mea, et mandata mea, sicut ambulavit pater tuus, longos faciam
dies tuos. 15 Igitur evigilavit Salomon, et intellexit quod esset somnium: cumque
venisset Ierusalem, stetit coram arca fœderis Domini, et obtulit holocausta, et
fecit victimas pacificas, et grande convivium universis famulis suis.

comprobat infusam.

16 Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad regem, steteruntque coram eo,
17 quarum una ait: Obsecro, mi Domine: ego et mulier hæc habitabamus in domo
una, et peperi apud eam in cubiculo. 18 Tertia autem die postquam ego peperi,
peperit et hæc: et eramus simul, nullusque alius nobiscum in domo, exceptis nobis
duabus. 19 Mortuus est autem filius mulieris huius nocte. dormiens quippe op-
pressit eum. 20 Et consurgens intempestæ noctis silentio, tulit filium meum de
latere meo ancillæ tuæ dormientis, et collocavit in sinu suo: suum autem filium,
qui erat mortuus, posuit in sinu meo. 21 Cumque surrexissem mane ut darem lac
filio meo, apparuit mortuus: quem diligentius intuens clara luce, deprehendi non
esse meum quem genueram. 22 Responditque altera mulier: Non est ita ut dicis,
sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit. Econtrario illa dicebat: Mentiris:
filius quippe meus vivit, et filius tuus mortuus est. Atque in hunc modum con-
tendebant coram rege. 23 Tunc rex ait: Hæc dicit, Filius meus vivit, et filius tuus
mortuus est. Et ista respondit, Non, sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit.
24 Dixit ergo rex: Afferte mihi gladium. Cumque attulissent gladium coram rege,
25 Dividite, inquit, infantem vivum in duas partes, et date dimidiam partem uni,
et dimidiam partem alteri. 26 Dixit autem mulier, cuius filius erat vivus, ad regem:
(commota sunt quippe viscera eius super filio suo) Obsecro domine, date illi infantem
vivum, et nolite interficere eum. Econtrario illa dicebat: Nec mihi, nec tibi sit,
sed dividatur. 27 Respondit rex, et ait: Date huic infantem vivum, et non occidatur:
hæc est enim mater eius. 28 Audivit itaque omnis Israel iudicium quod iudicasset
rex, et timuerunt regem, videntes sapientiam Dei esse in eo ad faciendum iudicium.

2. Administratio ac felicitas regni, 4, 1—34.

Salomonis principes

4. 1 Erat autem rex Salomon regnans super omnem Israel: 2 et hi principes
quos habebat: Azarias filius Sadoc sacerdotis: 3 Elihoreph, et Ahia filii Sisa scribæ:
Iosaphat filius Ahilud a commentariis: 4 Banaias filius Ioiadæ super exercitum:
Sadoc autem, et Abiathar sacerdotes. 5 Azarias filius Nathan super eos qui assiste-
bant regi: Zabud filius Nathan sacerdos, amicus regis: 6 et Ahisar præpositus
domus: et Adoniram filius Abda super tributa.

et præfecti,

7 Habebat autem Salomon duodecim præfectos super omnem Israel, qui
præbebant annonam regi et domui eius: per singulos enim menses in anno, sin-
guli necessaria ministrabant. 8 Et hæc nomina eorum: Benhur, in monte Ephraim.
9 Bendecar, in Macces, et in Salebim, et in Bethsames, et in Elon, et in Bethanan.
10 Benhesed in Aruboth: ipsius erat Socho, et omnis terra Epher. 11 Benabinadab,
cuius omnis Nephath Dor, Tapheth filiam Salomonis habebat uxorem. 12 Bana
filius Ahilud regebat Thanac et Mageddo, et universam Bethsan, quæ est iuxta
Sarthana subter Iezrael, a Bethsan usque Abelmehula e regione Iecmaan. 13 Benga-
ber in Ramoth Galaad: habebat Avothiair filii Manasse in Galaad, ipse præerat
in omni regione Argob, quæ est in Basan, sexaginta civitatibus magnis atque muratis,
quæ habebant seras æreas. 14 Ahinadab filius Addo præerat in Manaim. 15 Achi-

3, *13* [a]Sap 7, 11; Mt 6, 29.

maas in Nephthali: sed et ipse habebat Basemath filiam Salomonis in coniugio.
[16] Baana filius Husi, in Aser, et in Baloth. [17] Iosaphat filius Pharue, in Issachar.
[18] Semei filius Ela, in Beniamin. [19] Gaber filius Uri, in terra Galaad, in terra Sehon
regis Amorrhæi et Og regis Basan, super omnia quæ erant in illa terra.

[20] Iuda et Israel innumerabiles, sicut arena maris in multitudine: comedentes, pax et
et bibentes, atque lætantes. [21] [a]Salomon autem erat in ditione sua, habens omnia divitiæ,
regna a flumine terræ Philisthiim usque ad terminum Ægypti: offerentium sibi
munera, et servientium ei cunctis diebus vitæ eius. [22] Erat autem cibus Salomonis
per dies singulos triginta cori similæ, et sexaginta cori farinæ, [23] decem boves
pingues, et viginti boves pascuales, et centum arietes, excepta venatione cer-
vorum, caprearum, atque bubalorum, et avium altilium. [24] Ipse enim obtinebat
omnem regionem, quæ erat trans flumen, a Thaphsa usque ad Gazan, et cunctos
reges illarum regionum: et habebat pacem ex omni parte in circuitu. [25] Habitabat-
que Iuda, et Israel absque timore ullo, unusquisque sub vite sua, et sub ficu sua,
a Dan usque Bersabee cunctis diebus Salomonis. [26] [b]Et habebat Salomon qua-
draginta millia præsepia equorum currilium, et duodecim millia equestrium. [27] Nutrie-
bantque eos supradicti regis præfecti: sed et necessaria mensæ regis Salomonis
cum ingenti cura præbebant in tempore suo. [28] Hordeum quoque, et paleas equorum,
et iumentorum deferebant in locum ubi erat rex, iuxta constitutum sibi.

[29] Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni et prudentiam multam nimis, sapientia et
et latitudinem cordis quasi arenam, quæ est in littore maris. [30] Et præcedebat prudentia.
sapientia Salomonis sapientiam omnium Orientalium et Ægyptiorum, [31] [c]et
erat sapientior cunctis hominibus: sapientior Ethan Ezrahita, et Heman, et Chalcol,
et Dorda filiis Mahol: et erat nominatus in universis gentibus per circuitum. [32] Lo-
cutus est quoque Salomon tria millia parabolas: et fuerunt carmina eius quinque
et mille. [33] Et disputavit super lignis a cedro, quæ est in Libano, usque ad hyssopum,
quæ egreditur de pariete: et disseruit de iumentis, et volucribus, et reptilibus, et
piscibus. [34] Et veniebant de cunctis populis ad audiendam sapientiam Salomonis,
et ab universis regibus terræ, qui audiebant sapientiam eius.

3. Præparatio templi ædificandi, 5, 1—18.

5. [1] Misit quoque Hiram rex Tyri servos suos ad Salomonem: audivit enim Pactio cum rege
quod ipsum unxissent regem pro patre eius: quia amicus fuerat Hiram David Hiram,
omni tempore. [2] Misit autem Salomon ad Hiram, dicens: [3] Tu scis voluntatem
David patris mei, et quia non potuerit ædificare domum nomini Domini Dei sui
propter bella imminentia per circuitum, donec daret Dominus eos sub vestigio
pedum eius. [4] Nunc autem requiem dedit Dominus Deus meus mihi per circuitum:
et non est satan, neque occursus malus. [5] Quamobrem cogito ædificare templum
nomini Domini Dei mei, sicut locutus est Dominus David patri meo, dicens: Filius
tuus, quem dabo pro te super solium tuum, [d]ipse ædificabit domum nomini meo.
[6] Præcipe igitur ut præcidant mihi servi tui cedros de Libano, et servi mei sint
cum servis tuis: mercedem autem servorum tuorum dabo tibi quamcumque petieris:
scis enim quomodo non est in populo meo vir qui noverit ligna cædere sicut Si-
donii. [7] Cum ergo audisset Hiram verba Salomonis, lætatus est valde, et ait:
Benedictus Dominus Deus hodie, qui dedit David filium sapientissimum super
populum hunc plurimum. [8] Et misit Hiram ad Salomonem, dicens: Audivi quæ-
cumque mandasti mihi: ego faciam omnem voluntatem tuam in lignis cedrinis
et abiegnis. [9] Servi mei deponent ea de Libano ad mare: et ego componam ea
in ratibus in mari usque ad locum, quem significaveris mihi; et applicabo ea ibi,
et tu tolles ea: præbebisque necessaria mihi, ut detur cibus domui meæ. [10] Itaque
Hiram dabat Salomoni ligna cedrina, et ligna abiegna, iuxta omnem voluntatem
eius. [11] Salomon autem præbebat Hiram coros tritici, viginti millia, in cibum
domui eius, et viginti coros purissimi olei: hæc tribuebat Salomon Hiram per

4, *21* [a]Sir 47, 15. — *26* [b]2 Par 9, 25. — *31* [c]Sir 47, 16. — 5, *5* [d]2 Sm 7, 13;
1 Par 22, 10.

singulos annos. 12 [a]Dedit quoque Dominus sapientiam Salomoni, sicut locutus
est ei: et erat pax inter Hiram et Salomonem, et percusserunt ambo fœdus.

electio operariorum.

13 Elegitque rex Salomon operarios de omni Israel, et erat indictio triginta
millia virorum. 14 Mittebatque eos in Libanum, decem millia per menses singulos
vicissim, ita ut duobus mensibus essent in domibus suis: et Adoniram erat super
huiuscemodi indictione. 15 Fueruntque Salomoni septuaginta millia eorum qui
onera portabant, et octoginta millia latomorum in monte: 16 absque præpositis
qui præerant singulis operibus, numero trium millium, et trecentorum præcipientium
populo et his qui faciebant opus. 17 Præcepitque rex, ut tollerent lapides grandes,
lapides pretiosos in fundamentum templi, et quadrarent eos: 18 quos dolaverunt
cæmentarii Salomonis, et cæmentarii Hiram: porro Giblii præparaverunt ligna et
lapides ad ædificandam domum.

4. Ædificatio templi Domini, 6, 1—38.

Initium ædificationis.

6. 1 Factum est ergo quadringentesimo et octogesimo anno egressionis filiorum
Israel de Terra Ægypti, in [b]anno quarto, mense Zio, (ipse est mensis secundus)
regni Salomonis super Israel, ædificari cœpit domus Domino.

generalis descriptio templi,

2 Domus autem, quam ædificabat rex Salomon Domino, habebat sexaginta
cubitos in longitudine, et viginti cubitos in latitudine, et triginta cubitos in altitudine.
3 Et porticus erat ante templum viginti cubitorum longitudinis, iuxta mensuram
latitudinis templi: et habebat decem cubitos latitudinis ante faciem templi. 4 Fecit-
que in templo fenestras obliquas. 5 Et ædificavit super parietem templi tabulata
per gyrum, in parietibus domus per circuitum templi et oraculi, et fecit latera
in circuitu. 6 Tabulatum, quod subter erat, quinque cubitos habebat latitudinis,
et medium tabulatum sex cubitorum latitudinis, et tertium tabulatum septem
habens cubitos latitudinis. Trabes autem posuit in domo per circuitum forinsecus,
ut non hærerent muris templi. 7 Domus autem cum ædificaretur, de lapidibus
dolatis atque perfectis ædificata est: et malleus, et securis, et omne ferramentum
non sunt audita in domo cum ædificaretur. 8 Ostium lateris medii in parte erat
domus dextræ: et per cochleam ascendebant in medium cœnaculum, et a medio
in tertium. 9 Et ædificavit domum, et consummavit eam: texit quoque domum
laquearibus cedrinis. 10 Et ædificavit tabulatum super omnem domum quinque
cubitis altitudinis, et operuit domum lignis cedrinis.

sermo Domini,

11 Et factus est sermo Domini ad Salomonem, dicens: 12 Domus hæc, quam
ædificas, si ambulaveris in præceptis meis, et iudicia mea feceris, et custodieris
omnia mandata mea, gradiens per ea: firmabo sermonem meum tibi, [c]quem locutus
sum ad David patrem tuum. 13 [d]Et habitabo in medio filiorum Israel, et non
derelinquam populum meum Israel.

specialis descriptio,

14 Igitur ædificavit Salomon domum, et consummavit eam. 15 Et ædificavit
parietes domus intrinsecus, tabulatis cedrinis, a pavimento domus usque ad summi-
tatem parietum, et usque ad laquearia, operuit lignis cedrinis intrinsecus: et texit
pavimentum domus tabulis abiegnis. 16 Ædificavitque viginti cubitorum ad
posteriorem partem templi tabulata cedrina, a pavimento usque ad superiora:
et fecit interiorem domum oraculi in sanctum Sanctorum. 17 Porro quadraginta
cubitorum erat ipsum templum pro foribus oraculi. 18 Et cedro omnis domus
intrinsecus vestiebatur, habens tornaturas, et iuncturas suas fabrefactas et cælaturas
eminentes: omnia cedrinis tabulis vestiebantur: nec omnino lapis apparere poterat
in pariete. 19 Oraculum autem in medio domus, in interiori parte fecerat, ut poneret
ibi arcam fœderis Domini. 20 Porro oraculum habebat viginti cubitos longitudinis,
et viginti cubitos latitudinis, et viginti cubitos altitudinis: et operuit illud atque
vestivit auro purissimo. sed et altare vestivit cedro. 21 Domum quoque ante
oraculum operuit auro purissimo, et affixit laminas clavis aureis. 22 Nihilque
erat in templo quod non auro tegeretur: sed et totum altare oraculi texit auro.
23 Et fecit in oraculo duos cherubim de lignis olivarum, decem cubitorum altitudinis.

12 [a]Sup 3, 12. — **6**, *1* [b]2 Par 3, 1. — *12* [c]2 Sm 7, 16. — *13* [d]1 Par 22, 9.

24 Quinque cubitorum ala cherub una, et quinque cubitorum ala cherub altera:
id est, decem cubitos habentes, a summitate alæ unius usque ad alæ alterius sum-
mitatem. 25 Decem quoque cubitorum erat cherub secundus: in mensura pari,
et opus unum erat in duobus cherubim, 26 id est, altitudinem habebat unus cherub
decem cubitorum, et similiter cherub secundus. 27 Posuitque cherubim in medio
templi interioris: extendebant autem alas suas cherubim, et tangebat ala una
parietem, et ala cherub secundi tangebat parietem alterum: alæ autem alteræ
in media parte templi se invicem contingebant. 28 Texit quoque cherubim auro.
29 Et omnes parietes templi per circuitum sculpsit variis cælaturis et torno: et
fecit in eis cherubim, et palmas, et picturas varias, quasi prominentes de pariete,
et egredientes. 30 Sed et pavimentum domus texit auro intrinsecus et extrinsecus.
31 Et in ingressu oraculi fecit ostiola de lignis olivarum, postesque angulorum
quinque. 32 Et duo ostia de lignis olivarum: et sculpsit in eis picturam cherubim,
et palmarum species, et anaglypha valde prominentia: et texit ea auro: et operuit
tam cherubim quam palmas, et cetera, auro. 33 Fecitque in introitu templi postes
de lignis olivarum quadrangulatos: 34 et duo ostia de lignis abiegnis altrinsecus: et
utrumque ostium duplex erat, et se invicem tenens aperiebatur. 35 Et sculpsit
cherubim, et palmas, et cælaturas valde eminentes: operuitque omnia laminis
aureis opere quadro ad regulam. 36 Et ædificavit atrium interius tribus ordinibus
lapidum politorum, et uno ordine lignorum cedri.

37 Anno quarto fundata est domus Domini in mense Zio: 38 et in anno undecimo, finis ædifi-
mense Bul (ipse est mensis octavus) perfecta est domus in omni opere suo, et in cationis.
universis utensilibus suis: ædificavitque eam annis septem.

5. Ædificatio domorum regiarum, 7, 1—12.

7. 1 Domum autem suam ædificavit Salomon [a]tredecim annis, et ad perfectum Descriptio specialis
usque perduxit. 2 Ædificavit quoque domum saltus Libani centum cubitorum
longitudinis, et quinquaginta cubitorum latitudinis, et triginta cubitorum altitudinis:
et quattuor deambulacra inter columnas cedrinas: ligna quippe cedrina exciderat
in columnas. 3 Et tabulatis cedrinis vestivit totam cameram, quæ quadraginta-
quinque columnis sustentabatur. Unus autem ordo habebat columnas quindecim
4 contra se invicem positas, 5 et e regione se respicientes, æquali spatio inter colum-
nas, et super columnas quadrangulata ligna in cunctis æqualia. 6 Et porticum
columnarum fecit quinquaginta cubitorum longitudinis, et triginta cubitorum
latitudinis: et alteram porticum in facie maioris porticus: et columnas, et epistylia
super columnas. 7 Porticum quoque solii, in qua tribunal est, fecit: et texit lignis
cedrinis a pavimento usque ad summitatem. 8 Et domuncula, in qua sedebatur
ad iudicandum, erat in media porticu, simili opere. Domum quoque fecit filiæ
Pharaonis ([b]quam uxorem duxerat Salomon) tali opere, quali et hanc porticum.
9 Omnia lapidibus pretiosis, qui ad normam quandam atque mensuram tam et generalis.
intrinsecus quam extrinsecus serrati erant: a fundamento usque ad summitatem
parietum, et extrinsecus usque ad atrium maius. 10 Fundamenta autem de lapidibus
pretiosis, lapidibus magnis decem sive octo cubitorum. 11 Et desuper lapides
pretiosi æqualis mensuræ secti erant, similiterque de cedro. 12 Et atrium maius
rotundum trium ordinum de lapidibus sectis, et unius ordinis de dolata cedro:
necnon et in atrio domus Domini interiori, et in porticu domus.

6. Fabricatio supellectilis templi, 7, 13—51.

13 Misit quoque rex Salomon, et tulit Hiram de Tyro, 14 filium mulieris viduæ Hiram artifex
de tribu Nephthali, patre Tyrio, artificem ærarium, et plenum sapientia, et intel- ærarius fundit
ligentia, et doctrina ad faciendum omne opus ex ære. Qui cum venisset ad regem
Salomonem, fecit omne opus eius.

15 [c]Et finxit duas columnas æreas, decem et octo cubitorum altitudinis columnam duas columnas,
unam: et linea duodecim cubitorum ambiebat columnam utramque. 16 Duo quoque

7, *1* [a]Inf 9, 10. — *8* [b]Sup 3, 1. — *15* [c]Ir 52, 21.

capitella fecit, quæ ponerentur super capita columnarum, fusilia ex ære: quinque
cubitorum altitudinis capitellum unum, et quinque cubitorum altitudinis capitellum
alterum: 17 et quasi in modum retis, et catenarum sibi invicem miro opere contex-
tarum. Utrumque capitellum columnarum fusile erat: septena versuum retiacula
in capitello uno, et septena retiacula in capitello altero. 18 Et perfecit columnas,
et duos ordines per circuitum retiaculorum singulorum, ut tegerent capitella,
quæ erant super summitatem, malogranatorum: eodem modo fecit et capitello
secundo. 19 Capitella autem, quæ erant super capita columnarum, quasi opere
lilii fabricata erant in porticu quattuor cubitorum. 20 Et rursum alia capitella
in summitate columnarum desuper iuxta mensuram columnæ contra retiacula:
malogranatorum autem ducenti ordines erant in circuitu capitelli secundi. 21 Et
statuit duas columnas in porticu templi: cumque statuisset columnam dexteram,
vocavit eam nomine Iachin: similiter erexit columnam secundam: et vocavit
nomen eius Booz. 22 Et super capita columnarum opus in modum lilii posuit:
perfectumque est opus columnarum.

mare fusile, 23 aFecit quoque mare fusile decem cubitorum a labio usque ad labium, rotun-
dum in circuitu: quinque cubitorum altitudo eius, et resticula triginta cubitorum
cingebat illud per circuitum. 24 Et sculptura subter labium circuibat illud decem
cubitis ambiens mare: duo ordines sculpturarum striatarum erant fusiles. 25 Et
stabat super duodecim boves, e quibus tres respiciebant ad Aquilonem, et tres ad
Occidentem, et tres ad Meridiem, et tres ad Orientem, et mare super eos desuper
erat: quorum posteriora universa intrinsecus latitabant. 26 Grossitudo autem
luteris, trium unciarum erat: labiumque eius, quasi labium calicis, et folium repandi
lilii: duo millia batos capiebat.

decem bases ac luteres, 27 Et fecit decem bases æneas, quattuor cubitorum longitudinis bases singulas,
et quattuor cubitorum latitudinis, et trium cubitorum altitudinis. 28 Et ipsum
opus basium, interrasile erat: et sculpturæ inter iuncturas. 29 Et inter coronulas
et plectas, leones et boves et cherubim: et in iuncturis similiter desuper: et sub-
ter leones, et boves quasi lora ex ære dependentia. 30 Et quattuor rotæ per bases
singulas, et axes ærei: et per quattuor partes quasi humeruli subter luterem fusiles,
contra se invicem respectantes. 31 Os quoque luteris intrinsecus erat in capitis
summitate: et quod forinsecus apparebat, unius cubiti erat totum rotundum,
pariterque habebat unum cubitum et dimidium: in angulis autem columnarum
variæ cælaturæ erant: et media intercolumnia, quadrata non rotunda. 32 Quattuor
quoque rotæ, quæ per quattuor angulos basis erant, cohærebant sibi subter basim:
una rota habebat altitudinis cubitum et semis. 33 Tales autem rotæ erant quales
solent in curru fieri: et axes earum, et radii, et canthi, et modioli, omnia fusilia.
34 Nam et humeruli illi quattuor per singulos angulos basis unius, ex ipsa basi
fusiles et coniuncti erant. 35 In summitate autem basis erat quædam rotunditas
dimidii cubiti, ita fabrefacta, ut luter desuper posset imponi, habens cælaturas
suas, variasque sculpturas ex semetipsa. 36 Sculpsit quoque in tabulatis illis,
quæ erant ex ære, et in angulis, cherubim, et leones, et palmas, quasi in similitudinem
hominis stantis, ut non cælata, sed apposita per circuitum viderentur. 37 In hunc
modum fecit decem bases, fusura una, et mensura, sculpturaque consimili. 38 Fecit
quoque decem luteres æneos: quadraginta batos capiebat luter unus, eratque
quattuor cubitorum: singulos quoque luteres per singulas, id est, decem bases,
posuit. 39 Et constituit decem bases, quinque ad dexteram partem templi, et
quinque ad sinistram: mare autem posuit ad dexteram partem templi contra
Orientem ad Meridiem.

vasa alia, 40 Fecit ergo Hiram lebetes, et scutras, et hamulas, et perfecit omne opus
regis Salomonis in templo Domini.

in campestri regione Iordanis; 41 Columnas duas, et funiculos capitellorum super capitella columnarum duos:
et retiacula duo, ut operirent duos funiculos, qui erant super capita columnarum.
42 Et malogranata quadringenta in duobus retiaculis: duos versus malogranatorum

23 a2 Par 4, 2.

in retiaculis singulis, ad operiendos funiculos capitellorum, qui erant super capita
columnarum. 43 Et bases decem, et luteres decem super bases. 44 Et mare unum,
et boves duodecim subter mare. 45 Et lebetes, et scutras, et hamulas. omnia vasa,
quæ fecit Hiram regi Salomoni in domo Domini, de aurichalco erant. 46 In campestri
regione Iordanis fudit ea rex in argillosa terra, inter Sochoth et Sarthan. 47 Et
posuit Salomon omnia vasa: propter multitudinem autem nimiam non erat pondus
æris.

48 Fecitque Salomon omnia vasa in domo Domini: altare aureum, et mensam, Salomon
super quam ponerentur panes propositionis, auream: 49 et candelabra aurea, supellectilem auream
quinque ad dexteram, et quinque ad sinistram contra oraculum ex auro puro: facit
et quasi lilii flores, et lucernas desuper aureas: et forcipes aureos, 50 et hydrias,
et fuscinulas, et phialas, et mortariola, et thuribula, de auro purissimo: et cardines
ostiorum domus interioris Sancti sanctorum, et ostiorum domus templi, ex auro
erant.

51 Et perfecit omne opus quod faciebat Salomon in domo Domini, [a]et intulit et dona patris
quæ sanctificaverat David pater suus, argentum et aurum, et vasa, reposuitque ponit.
in thesauris domus Domini.

7. Dedicatio templi Domini, 8, 1—9, 9.

8. 1 Tunc [b]congregati sunt omnes maiores natu Israel cum principibus tribuum, Populus mense septimo
et duces familiarum filiorum Israel ad regem Salomonem in Ierusalem: ut deferrent congregatur,
arcam fœderis Domini, de civitate David, id est, de Sion. 2 Convenitque ad regem
Salomonem universus Israel in mense Ethanim, in sollemni die, ipse est mensis
septimus.

3 Veneruntque cuncti senes de Israel, et tulerunt arcam sacerdotes, 4 et porta- arca in templum
verunt arcam Domini, et tabernaculum fœderis, et omnia vasa Sanctuarii, quæ transfertur,
erant in tabernaculo: et ferebant ea sacerdotes et Levitæ. 5 Rex autem Salomon,
et omnis multitudo Israel, quæ convenerat ad eum, gradiebatur cum illo ante
arcam, et immolabant oves et boves absque æstimatione et numero. 6 Et intulerunt
sacerdotes arcam fœderis Domini in locum suum, in oraculum templi, in Sanctum
sanctorum subter alas cherubim. 7 Siquidem cherubim expandebant alas super
locum arcæ, et protegebant arcam, et vectes eius desuper. 8 Cumque eminerent
vectes, et apparerent summitates eorum foris Sanctuarium ante oraculum, non
apparebant ultra extrinsecus, qui et fuerunt ibi usque in præsentem diem. 9 In
arca autem non erat aliud [c]nisi duæ tabulæ lapideæ, quas posuerat in ea Moyses
in Horeb, quando pepigit Dominus fœdus cum filiis Israel, cum egrederentur de
Terra Ægypti.

10 Factum est autem, cum exissent sacerdotes de Sanctuario, nebula implevit templum gloria
domum Domini, 11 et non poterant sacerdotes stare et ministrare propter nebulam: Domini
impleverat enim gloria Domini domum Domini. 12 Tunc ait Salomon: [d]Dominus impletur;
dixit ut habitaret in nebula. 13 Ædificans ædificavi domum in habitaculum tuum,
firmissimum solium tuum in sempiternum.

14 Convertitque rex faciem suam, et benedixit omni ecclesiæ Israel: omnis Salomon populo
enim ecclesia Israel stabat. 15 Et ait Salomon: Benedictus Dominus Deus Israel, benedicit.
qui locutus est ore suo ad David patrem meum, et in manibus eius perfecit, dicens:
16 A die, qua eduxi populum meum Israel de Ægypto, non elegi civitatem de universis
tribubus Israel, ut ædificaretur domus, et esset nomen meum ibi: sed elegi David
ut esset super populum meum Israel. 17 [e]Voluitque David pater meus ædificare
domum nomini Domini Dei Israel: 18 et ait Dominus ad David patrem meum:
Quod cogitasti in corde tuo ædificare domum nomini meo, bene fecisti, hoc ipsum
mente tractans. 19 Veruntamen tu non ædificabis mihi domum, sed filius tuus,
qui egredietur de renibus tuis, ipse ædificabit domum nomini meo. 20 Confirmavit
Dominus sermonem suum, quem locutus est: stetique pro David patre meo, et sedi

---

51 [a]2 Par 5, 1. — 8, *1* [b]2 Par 5, 2. — *9* [c]Ex 34, 27; Hbr 9, 4. — *12* [d]2 Par 6, 1. —
17 [e]2 Sm 7, 5.

super thronum Israel, sicut locutus est Dominus: et ædificavi domum nomini
Domini Dei Israel. [21] Et constitui ibi locum arcæ, in qua fœdus Domini est, quod
percussit cum patribus nostris, quando egressi sunt de Terra Ægypti.
ante altare Dominum deprecatur, [22] Stetit autem Salomon ante altare Domini in conspectu ecclesiæ Israel,
et expandit manus suas in cælum, [23] et ait: Domine Deus Israel, non est similis
tui Deus in cælo desuper, et super terram deorsum: qui custodis pactum et miseri-
cordiam servis tuis, qui ambulant coram te in toto corde suo. [24] Qui custodisti
servo tuo David patri meo quæ locutus es ei: ore locutus es, et manibus perfecisti,
ut hæc dies probat. [25] Nunc igitur Domine Deus Israel, conserva famulo tuo David
patri meo quæ locutus es ei, dicens: [a]Non auferetur de te vir coram me, qui sedeat
super thronum Israel: ita tamen si custodierint filii tui viam suam, ut ambulent
coram me sicut tu ambulasti in conspectu meo. [26] Et nunc Domine Deus Israel
firmentur verba tua, quæ locutus es servo tuo David patri meo. [27] Ergone putandum
est quod vere Deus habitet super terram? si enim cælum, et cæli cælorum te capere
non possunt, quanto magis domus hæc, quam ædificavi? [28] Sed respice ad orationem
servi tui, et ad preces eius Domine Deus meus: audi hymnum et orationem, quam
servus tuus orat coram te hodie: [29] ut sint oculi tui aperti super domum hanc
nocte ac die: super domum, de qua dixisti: [b]Erit nomen meum ibi: ut exaudias
orationem, quam orat in loco isto ad te servus tuus. [30] Ut exaudias deprecationem
servi tui et populi tui Israel, quodcumque oraverint in loco isto, et exaudies in
loco habitaculi tui in cælo, et cum exaudieris, propitius eris. [31] Si peccaverit homo
in proximum suum, et habuerit aliquod iuramentum, quo teneatur astrictus;
et venerit propter iuramentum coram altari tuo in domum tuam, [32] tu exaudies
in cælo: et facies, et iudicabis servos tuos, condemnans impium, et reddens viam
suam super caput eius, iustificansque iustum, et retribuens ei secundum iustitiam
suam. [33] Si fugerit populus tuus Israel inimicos suos (quia peccaturus est tibi)
et agentes pœnitentiam, et confitentes nomini tuo, venerint, et oraverint, et depre-
cati te fuerint in domo hac; [34] exaudi in cælo, et dimitte peccatum populi tui
Israel, et reduces eos in terram, quam dedisti patribus eorum. [35] Si clausum fuerit
cælum, et non pluerit propter peccata eorum, et orantes in loco isto, pœnitentiam
egerint nomini tuo, et a peccatis suis conversi fuerint propter afflictionem suam:
[36] exaudi eos in cælo, et dimitte peccata servorum tuorum, et populi tui Israel:
et ostende eis viam bonam per quam ambulent, et da pluviam super terram tuam,
quam dedisti populo tuo in possessionem. [37] Fames si oborta fuerit in terra, aut
pestilentia, aut corruptus aer, aut ærugo, aut locusta, vel rubigo, et afflixerit eum
inimicus eius portas obsidens, omnis plaga, universa infirmitas, [38] cuncta devotatio,
et imprecatio, quæ acciderit omni homini de populo tuo Israel: si quis cognoverit
plagam cordis sui, et expanderit manus suas in domo hac, [39] tu exaudies in cælo
in loco habitationis tuæ, et repropitiaberis, et facies ut des unicuique secundum
omnes vias suas, sicut videris cor eius (quia tu nosti solus cor omnium filiorum
hominum) [40] ut timeant te cunctis diebus, quibus vivunt super faciem terræ,
quam dedisti patribus nostris. [41] Insuper et alienigena, qui non est de populo
tuo Israel, cum venerit de terra longinqua propter nomen tuum (audietur enim
nomen tuum magnum, et manus tua fortis, et brachium tuum [42] extentum ubique)
cum venerit ergo, et oraverit in hoc loco, [43] tu exaudies in cælo, in firmamento
habitaculi tui et facies omnia, pro quibus invocaverit te alienigena: ut discant
universi populi terrarum nomen tuum timere, sicut populus tuus Israel, et probent
quia nomen tuum invocatum est super domum hanc, quam ædificavi. [44] Si egressus
fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos suos, per viam, quocumque miseris
eos, orabunt te contra viam civitatis, quam elegisti, et contra domum, quam
ædificavi nomini tuo, [45] et exaudies in cælo orationes eorum, et preces eorum,
et facies iudicium eorum. [46] Quod si peccaverint tibi ([c]non est enim homo qui
non peccet) et iratus tradideris eos inimicis suis, et captivi ducti fuerint in terram
inimicorum longe vel prope, [47] et egerint pœnitentiam in corde suo in loco captivi-

25 [a]2 Sm 7, 12. — *29* [b]Dt 12, 11. — *46* [c]2 Par 6, 36; Ecl 7, 21; 1 Io 1, 8.

tatis, et conversi deprecati te fuerint in captivitate sua, dicentes: Peccavimus,
inique egimus, impie gessimus: 48 et reversi fuerint ad te in universo corde suo,
et tota anima sua in terra inimicorum suorum, ad quam captivi ducti fuerint:
et oraverint te contra viam terræ suæ, quam dedisti patribus eorum, et civitatis
quam elegisti, et templi quod ædificavi nomini tuo: 49 exaudies in cælo, in firma-
mento solii tui orationes eorum, et preces eorum, et facies iudicium eorum: 50 et
propitiaberis populo tuo qui peccavit tibi, et omnibus iniquitatibus eorum, quibus
prævaricati sunt in te: et dabis misericordiam coram eis, qui eos captivos habuerint,
ut misereantur eis. 51 Populus enim tuus est, et hereditas tua, quos eduxisti de
Terra Ægypti, de medio fornacis ferreæ. 52 Ut sint oculi tui aperti ad deprecationem
servi tui, et populi tui Israel, et exaudias eos in universis pro quibus invocaverint te.
53 Tu enim separasti eos tibi in hereditatem de universis populis terræ, sicut locutus
es per Moysen servum tuum, quando eduxisti patres nostros de Ægypto Domine
Deus.

54 Factum est autem, cum complesset Salomon orans Dominum omnem ora- iterum
tionem, et deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini: utrumque populo benedicit,
enim genu in terram fixerat, et manus expanderat in cælum. 55 Stetit ergo, et
benedixit omni ecclesiæ Israel voce magna, dicens: 56 Benedictus Dominus, qui
dedit requiem populo suo Israel, iuxta omnia quæ locutus est: non cecidit ne unus
quidem sermo ex omnibus bonis, quæ locutus est per Moysen servum suum. 57 Sit
Dominus Deus noster nobiscum, sicut fuit cum patribus nostris, non derelinquens
nos, neque proiiciens. 58 Sed inclinet corda nostra ad se, ut ambulemus in universis
viis eius, et custodiamus mandata eius, et ceremonias eius, et iudicia quæcumque
mandavit patribus nostris. 59 Et sint sermones mei isti, quibus deprecatus sum
coram Domino, appropinquantes Domino Deo nostro die ac nocte, ut faciat iudicium
servo suo, et populo suo Israel per singulos dies: 60 ut sciant omnes populi terræ,
quia Dominus ipse est Deus, et non est ultra absque eo. 61 Sit quoque cor nostrum
perfectum cum Domino Deo nostro, ut ambulemus in decretis eius, et custodiamus
mandata eius, sicut et hodie.

62 Igitur rex, et omnis Israel cum eo, immolabant victimas coram Domino. victimas
63 Mactavitque Salomon hostias pacificas, quas immolavit Domino, boum viginti immolat,
duo millia, et ovium centum viginti millia: et dedicaverunt templum Domini rex,
et filii Israel. 64 In die illa sanctificavit rex medium atrii, quod erat ante domum
Domini: fecit quippe holocaustum ibi, et sacrificium, et adipem pacificorum:
quoniam altare æreum, quod erat coram Domino, minus erat, et capere non poterat
holocaustum, et sacrificium, et adipem pacificorum.

65 Fecit ergo Salomon in tempore illo festivitatem celebrem, et omnis Israel die octava
cum eo, multitudo magna ab introitu Emath usque ad Rivum Ægypti, coram populum dimittit;
Domino Deo nostro, septem diebus et septem diebus, id est, quattuordecim diebus.
66 Et in die octava dimisit populos: qui benedicentes regi, profecti sunt in tabernacula
sua lætantes, et alacri corde super omnibus bonis, quæ fecerat Dominus David
servo suo, et Israel populo suo.

9. 1 Factum est autem cum perfecisset Salomon ædificium domus Domini, Dominus Salomoni
et ædificium regis, et omne quod optaverat et voluerat facere, 2 apparuit ei Dominus iterum
secundo [a]sicut apparuerat ei in Gabaon. 3 Dixitque Dominus ad eum: Exaudivi apparet.
orationem tuam et deprecationem tuam, quam deprecatus es coram me: sanctificavi
domum hanc, quam ædificasti, ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum, et
erunt oculi mei et cor meum ibi cunctis diebus. 4 Tu quoque si ambulaveris coram
me, sicut ambulavit pater tuus, in simplicitate cordis, et in æquitate: et feceris
omnia, quæ præcepi tibi, et legitima mea et iudicia mea servaveris, 5 [b]ponam
thronum regni tui super Israel in sempiternum, sicut locutus sum David patri
tuo, dicens: Non auferetur vir de genere tuo de solio Israel. 6 Si autem aversione
aversi fueritis vos et filii vestri, non sequentes me, nec custodientes mandata mea,
et ceremonias meas, quas proposui vobis, sed abieritis et colueritis deos alienos,

---

9 *2* [a]Sup 3, 5; 2 Par 7, 12. — *5* [b]2 Sm 7, 12. 16.

et adoraveritis eos: 7 auferam Israel de superficie terræ, quam dedi eis: et templum,
quod sanctificavi nomini meo, proiiciam a conspectu meo, eritque Israel in prover-
bium, et in fabulam cunctis populis. 8 Et domus hæc erit in exemplum: omnis,
qui transierit per eam, stupebit, et sibilabit, et dicet: [a]Quare fecit Dominus sic
terræ huic, et domui huic? 9 Et respondebunt: Quia dereliquerunt Dominum
Deum suum, qui eduxit patres eorum de Terra Ægypti, et secuti sunt deos alienos,
et adoraverunt eos, et coluerunt eos: idcirco induxit Dominus super eos omne
malum hoc.

8. Dispositiones variæ regis, 9, 10—28.

Pro pecunia dat oppida,
10 [b]Expletis autem annis viginti postquam ædificaverat Salomon duas domos,
id est domum Domini, et domum regis, 11 (Hiram rege Tyri præbente Salomoni
ligna cedrina et abiegna, et aurum iuxta omne quod opus habuerat) tunc dedit
Salomon Hiram viginti oppida in Terra Galilææ. 12 Et egressus est Hiram de
Tyro, ut videret oppida, quæ dederat ei Salomon, et non placuerunt ei, 13 et ait:
Hæcine sunt civitates, quas dedisti mihi, frater? Et appellavit eas Terram chabul,
usque in diem hanc. 14 Misit quoque Hiram ad regem Salomonem centum viginti
talenta auri.

civitates munit,
15 Hæc est summa expensarum, quam obtulit rex Salomon ad ædificandam
domum Domini et domum suam, et Mello, et murum Ierusalem, et Heser, et Mageddo
et Gazer. 16 Pharao rex Ægypti ascendit, et cepit Gazer, succenditque eam igni:
et Chananæum, qui habitabat in civitate, interfecit, et dedit eam in dotem filiæ
suæ uxori Salomonis. 17 Ædificavit ergo Salomon Gazer, et Bethoron inferiorem,
18 et Baalath, et Palmiram in Terra solitudinis. 19 Et omnes vicos, qui ad se
pertinebant, et erant absque muro, munivit, et civitates curruum et civitates
equitum, et quodcumque ei placuit ut ædificaret in Ierusalem, et in Libano, et
in omni terra potestatis suæ.

tributarios facit,
20 Universum populum, qui remanserat de Amorrhæis, et Hethæis, et Pherezæis,
et Hevæis, et Iebusæis, qui non sunt de filiis Israel: 21 horum filios, qui remanserant
in terra, quos scilicet non potuerant filii Israel exterminare: fecit Salomon tributarios,
usque in diem hanc.

ministros constituit,
22 De filiis autem Israel non constituit Salomon servire quemquam, sed erant
viri bellatores, et ministri eius, et principes, et duces, et præfecti curruum et equorum.
23 Erant autem principes super omnia opera Salomonis præpositi quingenti quin-
quaginta, qui habebant subiectum populum, et statutis operibus imperabant.

Mello ædificat,
24 [c]Filia autem Pharaonis ascendit de civitate David in domum suam, quam
ædificaverat ei Salomon: tunc ædificavit Mello.

sacrificia offert,
25 Offerebat quoque Salomon tribus vicibus per annos singulos holocausta,
et pacificas victimas super altare, quod ædificaverat Domino, et adolebat thymiama
coram Domino: perfectumque est templum.

classem mittit.
26 Classem quoque fecit rex Salomon in Asiongaber, quæ est iuxta Ailath in
littore Maris rubri, in Terra Idumææ. 27 Misitque Hiram in classe illa servos suos
viros nauticos et gnaros maris, cum servis Salomonis. 28 Qui cum venissent in
Ophir, sumptum inde aurum quadringentorum viginti talentorum, detulerunt
ad regem Salomonem.

9. Adventus reginæ Saba, 10, 1—13.

Tentans venit,
10. 1 Sed [d]et Regina Saba, audita fama Salomonis in nomine Domini, venit
tentare eum in ænigmatibus. 2 Et ingressa Ierusalem multo cum comitatu, et
divitiis, camelis portantibus aromata, et aurum infinitum nimis, et gemmas pretiosas,
venit ad regem Salomonem, et locuta est ei universa quæ habebat in corde suo.
3 Et docuit eam Salomon omnia verba, quæ proposuerat: non fuit sermo, qui regem
posset latere, et non responderet ei.

8 [a]Dt 29, 24; Ir 22, 8. — *10* [b]2 Par 8, 1. — *24* [c]2 Par 8, 11. — **10,** *1* [d]2 Par 9, 1; Mt 12, 42; Lc 11, 31.

4 Videns autem regina Saba omnem sapientiam Salomonis, et domum, quam stupore
ædificaverat, 5 et cibos mensæ eius, et habitacula servorum, et ordines mini- deficitur,
strantium, vestesque eorum, et pincernas, et holocausta, quæ offerebat in domo
Domini: non habebat ultra spiritum. 6 dixitque ad regem: Verus est sermo, quem
audivi in terra mea 7 super sermonibus tuis, et super sapientia tua: et non credebam
narrantibus mihi, donec ipsa veni, et vidi oculis meis, et probavi quod media pars
mihi nunciata non fuerit: maior est sapientia et opera tua, quam rumor, quem
audivi. 8 Beati viri tui, et beati servi tui, qui stant coram te semper, et audiunt
sapientiam tuam. 9 Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui complacuisti, et posuit
te super thronum Israel, eo quod dilexerit Dominus Israel in sempiternum, et
constituit te regem, ut faceres iudicium et iustitiam.

10 Dedit ergo regi centum viginti talenta auri, et aromata multa nimis, et munera dat et accipit.
gemmas pretiosas: non sunt allata ultra aromata tam multa, quam ea quæ dedit
regina Saba regi Salomoni. (11 Sed et [a]classis Hiram, quæ portabat aurum de
Ophir, attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis, et gemmas pretiosas. 12 Fecitque
rex de lignis thyinis fulcra domus Domini, et domus regiæ, et citharas lyrasque
cantoribus: non sunt allata huiuscemodi ligna thyina, neque visa usque in præsentem
diem.) 13 Rex autem Salomon dedit reginæ Saba omnia quæ voluit, et petivit
ab eo: exceptis his, quæ ultro obtulerat ei munere regio. Quæ reversa est, et abiit
in terram suam cum servis suis.

10. Divitiæ et magnificentia Salomonis, 10, 14—29.

14 Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per annos singulos, Reditus annui,
sexcentorum sexaginta sex talentorum auri: 15 excepto eo, quod afferebant viri,
qui super vectigalia erant, et negotiatores, universique scruta vendentes, et omnes
reges Arabiæ, ducesque terræ.

16 Fecit quoque rex Salomon ducenta scuta de auro purissimo, sexcentos auri scuta et peltæ aurea,
siclos dedit in laminas scuti unius. 17 Et trecentas peltas ex auro probato: trecentæ
minæ auri unam peltam vestiebant: posuitque eas rex in domo saltus Libani.

18 Fecit etiam rex Salomon thronum de ebore grandem: et vestivit eum auro thronus eburneus,
fulvo nimis, 19 qui habebat sex gradus: et summitas throni rotunda erat in parte
posteriori: et duæ manus hinc atque inde tenentes sedile: et duo leones stabant
iuxta manus singulas. 20 Et duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc
atque inde: non est factum tale opus in universis regnis.

21 Sed et omnia vasa, quibus potabat rex Salomon, erant aurea: et universa supellex aurea,
supellex domus saltus Libani de auro purissimo: non erat argentum, nec alicuius
pretii putabatur in diebus Salomonis, 22 quia classis regis per mare cum classe
Hiram semel per tres annos ibat in Tharsis, deferens inde aurum, et argentum,
et dentes elephantorum, et simias, et pavos.

23 Magnificatus est ergo rex Salomon super omnes reges terræ divitiis, et munera regi magnifico
sapientia. 24 Et universa terra desiderabat vultum Salomonis, ut audiret sapientiam oblata,
eius, quam dederat Deus in corde eius. 25 Et singuli deferebant ei munera, vasa
argentea et aurea, vestes et arma bellica, aromata quoque, et equos et mulos per
annos singulos.

26 [b]Congregavitque Salomon currus et equites, et facti sunt ei mille quadringenti currus et equites,
currus, et duodecim millia equitum: et disposuit eos per civitates munitas, et cum
rege in Ierusalem.

27 Fecitque ut tanta esset abundantia argenti in Ierusalem, quanta et lapidum: argentum et cedri,
et cedrorum præbuit multitudinem quasi sycomoros, quæ nascuntur in campestribus.

28 Et educebantur equi Salomoni de Ægypto, et de Coa. Negotiatores enim equi importati.
regis emebant de Coa, et statuto pretio perducebant. 29 Egrediebatur autem
quadriga ex Ægypto sexcentis siclis argenti, et equus centum quinquaginta. Atque
in hunc modum cuncti reges Hethæorum et Syriæ equos venundabant.

---

11 [a]2 Par 9, 10. — *26* [b]2 Par 1, 14.

III. Finis regni Salomonis, 11, 1—43.

1. Peccata regis, 11, 1—8.

Mulieres alienigenas adamat,

11. 1 Rex autem Salomon [a]adamavit mulieres alienigenas multas, filiam
quoque Pharaonis, et Moabitidas, et Ammonitidas, Idumæas, et Sidonias, et
Hetthæas: 2 de gentibus, super quibus dixit Dominus filiis Israel: [b]Non ingrediemini
ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras: certissime enim avertent corda vestra
ut sequamini deos earum. His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore.
3 Fueruntque ei uxores quasi reginæ septingentæ, et concubinæ trecentæ: et aver-
terunt mulieres cor eius.

deos alienos colit.

4 Cumque iam esset senex, depravatum est cor eius per mulieres, ut sequeretur
deos alienos: nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David
patris eius. 5 Sed colebat Salomon Astarthen deam Sidoniorum, et Moloch idolum
Ammonitarum. 6 Fecitque Salomon quod non placuerat coram Domino, et non
adimplevit ut sequeretur Dominum, sicut David pater eius. 7 Tunc ædificavit
Salomon fanum Chamos, idolo Moab, in monte qui est contra Ierusalem, et Moloch
idolo filiorum Ammon. 8 Atque in hunc modum fecit universis uxoribus suis
alienigenis, quæ adolebant thura, et immolabant diis suis.

2. Pœnæ peccatorum, 11, 9—40.

Dominus divisionem regni nuntiat

9 Igitur iratus est Dominus Salomoni, quod aversa esset mens eius a Domino
Deo Israel, qui [c]apparuerat ei secundo, 10 et præceperat de verbo hoc ne sequeretur
deos alienos, et non custodivit quæ mandavit ei Dominus. 11 Dixit itaque Dominus
Salomoni: Quia habuisti hoc apud te, et non custodisti pactum meum, et præ-
cepta mea, quæ mandavi tibi, disrumpens scindam regnum tuum, et dabo illud
servo tuo. 12 Verumtamen in diebus tuis non faciam propter David patrem tuum:
[d]de manu filii tui scindam illud, 13 nec totum regnum auferam, sed tribum unam
dabo filio tuo propter David servum meum, et Ierusalem quam elegi.

necnon Adad Idumæum,

14 Suscitavit autem Dominus adversarium Salomoni Adad Idumæum de
semine regio, qui erat in Edom. 15 [e]Cum enim esset David in Idumæa, et ascen-
disset Ioab princeps militiæ ad sepeliendum eos, qui fuerant interfecti, et occidisset
omne masculinum in Idumæa (16 sex enim mensibus ibi moratus est Ioab, et
omnis Israel, donec interimeret omne masculinum in Idumæa) 17 fugit Adad
ipse, et viri Idumæi de servis patris eius cum eo, ut ingrederetur Ægyptum: erat
autem Adad puer parvulus. 18 Cumque surrexissent de Madian, venerunt in
Pharan, tuleruntque secum viros de Pharan, et introierunt Ægyptum ad Pharaonem
regem Ægypti: qui dedit ei domum, et cibos constituit, et terram delegavit. 19 Et
invenit Adad gratiam coram Pharaone valde, in tantum ut daret ei uxorem, sororem
uxoris suæ germanam Taphnes reginæ. 20 Genuitque ei soror Taphnes Genubath
filium, et nutrivit eum Taphnes in domo Pharaonis: eratque Genubath habitans
apud Pharaonem cum filiis eius. 21 Cumque audisset Adad in Ægypto, dormisse
David cum patribus suis, et mortuum esse Ioab principem militiæ, dixit Pharaoni:
Dimitte me, ut vadam in terram meam. 22 Dixitque ei Pharao: Qua enim re apud
me indiges, ut quæras ire ad terram tuam? At ille respondit: Nulla: sed obsecro
te ut dimittas me.

Razon Damascenum,

23 Suscitavit quoque ei Deus adversarium Razon filium Eliada, qui fugerat
Adarezer regem Soba dominum suum: 24 et congregavit contra eum viros, et
factus est princeps latronum cum interficeret eos David: abieruntque Damascum,
et habitaverunt ibi, et constituerunt eum regem in Damasco, 25 eratque adversarius
Israeli cunctis diebus Salomonis: et hoc est malum Adad, et odium contra Israel,
regnavitque in Syria.

Ieroboam Ephrathæum adversarios suscitat.

26 [f]Ieroboam quoque filius Nabath, Ephrathæus, de Sareda, servus Salomonis,
cuius mater erat nomine Sarva, mulier vidua: levavit manum contra regem. 27 Et
hæc est causa rebellionis adversus eum, quia Salomon ædificavit Mello, et coæquavit

11, *1* [a]Dt 17, 17; Sir 47, 21. — *2* [b]Ex 34, 16. — *9* [c]Sup 9, 2. — *12* [d]Inf 12, 15. —
15 [e]2 Sm 8, 14. — *26* [f]2 Par 13, 6.

voraginem civitatis David patris sui. 28 Erat autem Ieroboam vir fortis et potens:
vidensque Salomon adolescentem bonæ indolis et industrium, constituerat eum
præfectum super tributa universæ domus Ioseph. 29 [a]Factum est igitur in tempore
illo, ut Ieroboam egrederetur de Ierusalem, et inveniret eum Ahias Silonites propheta
in via, opertus pallio novo: erant autem duo tantum in agro. 30 Apprehendensque
Ahias pallium suum novum, quo coopertus erat, scidit in duodecim partes. 31 Et
ait ad Ieroboam: Tolle tibi decem scissuras: hæc enim dicit Dominus Deus Israel:
Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis, et dabo tibi decem tribus. 32 Porro
una tribus remanebit ei propter servum meum David, et Ierusalem civitatem, quam
elegi ex omnibus tribubus Israel: 33 eo quod dereliquerit me, et adoraverit Astar-
then deam Sidoniorum, et Chamos deum Moab, et Moloch deum filiorum Ammon:
et non ambulaverit in viis meis, ut faceret iustitiam coram me, et præcepta mea,
et iudicia sicut David pater eius. 34 Nec auferam omne regnum de manu eius, sed
ducem ponam eum cunctis diebus vitæ suæ, propter David servum meum, quem
elegi, qui custodivit mandata mea et præcepta mea. 35 Auferam autem regnum
de manu filii eius, et dabo tibi decem tribus: 36 filio autem eius dabo tribum unam,
ut remaneat lucerna David servo meo cunctis diebus coram me in Ierusalem civitate,
quam elegi ut esset nomen meum ibi. 37 Te autem assumam, et regnabis super
omnia, quæ desiderat anima tua, erisque rex super Israel. 38 Si igitur audieris
omnia, quæ præcepero tibi, et ambulaveris in viis meis, et feceris quod rectum
est coram me, custodiens mandata mea et præcepta mea, sicut fecit David servus
meus: ero tecum, et ædificabo tibi domum fidelem, quomodo ædificavi David
domum, et tradam tibi Israel: 39 et affligam semen David super hoc, verumtamen
non cunctis diebus. 40 Voluit ergo Salomon interficere Ieroboam: qui surrexit,
et aufugit in Ægyptum ad Sesac regem Ægypti, et fuit in Ægypto usque ad mortem
Salomonis.

3. Reliqua Salomonis, 11, 41—43.

41 Reliquum autem verborum Salomonis, et omnia quæ fecit, et sapientia In historia Salomonis.
eius: ecce universa scripta sunt in Libro verborum dierum Salomonis. 42 Dies
autem, quos regnavit Salomon in Ierusalem super omnem Israel, quadraginta
anni sunt. 43 Dormivitque Salomon cum patribus suis, et sepultus est in Civitate
David patris sui, regnavitque Roboam filius eius pro eo.

PARS ALTERA.
Regna Iuda et Israel, 12, 1—22, 54.

I. Roboam et Ieroboam, 12, 1—14, 31.

1. Divisio regni Salomonis, 12, 1—24.

12. 1 Venit [b]autem Roboam in Sichem: illuc enim congregatus erat omnis Roboam in Sichem,
Israel ad constituendum eum regem. 2 At vero Ieroboam filius Nabat, cum adhuc
esset in Ægypto profugus a facie regis Salomonis, audita morte eius, reversus
est de Ægypto. 3 Miseruntque et vocaverunt eum: venit ergo Ieroboam, et omnis
multitudo Israel, et locuti sunt ad Roboam, dicentes: 4 Pater tuus durissimum
iugum imposuit nobis: tu itaque nunc imminue paululum de imperio patris tui
durissimo, et de iugo gravissimo, quod imposuit nobis, et serviemus tibi. 5 Qui
ait eis: Ite usque ad tertium diem, et revertimini ad me.

Cumque abiisset populus, 6 iniit consilium rex Roboam cum senioribus, qui iuvenum consilio
assistebant coram Salomone patre eius, cum adhuc viveret, et ait: Quod datis utens,
mihi consilium, ut respondeam populo huic? 7 Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris
populo huic, et servieris, et petitioni eorum cesseris, locutusque fueris ad eos verba
lenia, erunt tibi servi cunctis diebus. 8 Qui dereliquit consilium senum, quod
dederant ei, et adhibuit adolescentes, qui nutriti fuerant cum eo, et assistebant illi,
9 dixitque ad eos: Quod mihi datis consilium, ut respondeam populo huic, qui

---

29 [a]2 Par 10, 15. — 12, *1* [b]2 Par 10, 1.

dixerunt mihi: Levius fac iugum quod imposuit pater tuus super nos? 10 Et dixerunt
ei iuvenes qui nutriti fuerant cum eo: Sic loqueris populo huic, qui locuti sunt
ad te, dicentes: Pater tuus aggravavit iugum nostrum, tu releva nos. Sic loqueris
ad eos: Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. 11 Et nunc pater meus
posuit super vos iugum grave, ego autem addam super iugum vestrum: pater
meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos scorpionibus.

preces Israelis repudiat.

12 Venit ergo Ieroboam, et omnis populus ad Roboam die tertia, sicut locutus
fuerat rex, dicens: Revertimini ad me die tertia. 13 Responditque rex populo
dura, derelicto consilio seniorum, quod ei dederant, 14 et locutus est eis secundum
consilium iuvenum, dicens: Pater meus aggravavit iugum vestrum, ego autem
addam iugo vestro: pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos scor-
pionibus. 15 Et non acquievit rex populo: quoniam aversatus fuerat eum Dominus,
ut suscitaret verbum suum, [a]quod locutus fuerat in manu Ahiæ Silonitæ, ad Iero-
boam filium Nabat.

quare Israel Ieroboam regem constituit,

16 Videns itaque populus quod noluisset eos audire rex, respondit ei dicens:
Quæ nobis pars in David? vel quæ hereditas in filio Isai? Vade in tabernacula
tua Israel, nunc vide domum tuam David. Et abiit Israel in tabernacula sua.
17 Super filios autem Israel, quicumque habitabant in civitatibus Iuda, regnavit
Roboam. 18 Misit ergo rex Roboam Aduram, qui erat super tributa: et lapidavit
eum omnis Israel, et mortuus est. Porro rex Roboam festinus ascendit currum, et
fugit in Ierusalem: 19 recessitque Israel a domo David, usque in præsentem diem.
20 Factum est autem cum audisset omnis Israel, quod reversus esset Ieroboam,
miserunt, et vocaverunt eum congregato cœtu, et constituerunt eum regem super
omnem Israel, nec secutus est quisquam domum David præter tribum Iuda solam.

cuius impugnationem Dominus prohibet.

21 Venit autem Roboam Ierusalem, et congregavit universam domum Iuda,
et tribum Beniamin, centum octoginta millia electorum virorum bellatorum, ut
pugnarent contra domum Israel, et reducerent regnum Roboam filio Salomonis.
22 [b]Factus est autem sermo Domini ad Semeiam virum Dei, dicens: 23 Loquere
ad Roboam filium Salomonis regem Iuda, et ad omnem domum Iuda, et Beniamin,
et reliquos de populo, dicens: 24 Hæc dicit Dominus: Non ascendetis, neque bel-
labitis contra fratres vestros filios Israel: revertatur vir in domum suam, a me
enim factum est verbum hoc. Audierunt sermonem Domini, et reversi sunt de
itinere sicut eis præceperat Dominus.

2. Impietas Ieroboam regis Israel, 12, 25—32.

In Sichem habitat,

25 Ædificavit autem Ieroboam Sichem in monte Ephraim, et habitavit ibi:
et egressus inde ædificavit Phanuel.

in Bethel et Dan vitulos ponit,

26 Dixitque Ieroboam in corde suo: Nunc revertetur regnum ad domum David,
27 si ascenderit populus iste ut faciat sacrificia in domo Domini in Ierusalem: et
convertetur cor populi huius ad dominum suum Roboam regem Iuda, interficientque
me, et revertentur ad eum. 28 [c]Et excogitato consilio fecit duos vitulos aureos,
et dixit eis: Nolite ultra ascendere in Ierusalem: [d]Ecce dii tui Israel, qui te eduxerunt
de Terra Ægypti. 29 Posuitque unum in Bethel, et alterum in Dan: 30 et factum est
verbum hoc in peccatum: ibat enim populus ad adorandum vitulum usque in Dan.

fana, sacerdotes, sollemnitatem constituit.

31 Et fecit fana in excelsis, et [e]sacerdotes de extremis populi, qui non erant
de filiis Levi. 32 Constituitque diem sollemnem in mense octavo, quintadecima
die mensis, in similitudinem sollemnitatis, quæ celebrabatur in Iuda. Et ascendens
altare, similiter fecit in Bethel, ut immolaret vitulis, quos fabricatus fuerat: con-
stituitque in Bethel sacerdotes excelsorum, quæ fecerat.

3. Vaticinium et mors prophetæ de Iuda, 12, 33—13, 34.

Regi thurificanti

33 Et ascendit super altare quod extruxerat in Bethel, quintadecima die mensis
octavi, quem finxerat de corde suo: et fecit sollemnitatem filiis Israel, et ascendit
super altare, ut adoleret incensum.

---

15 [a]Sup 11, 31. — *22* [b]2 Par 11, 2. — *28* [c]Tob 1, 5. — [d]Ex 32, 8. — *31* [e]2 Par 11, 15.

13. [1] Et ecce vir Dei venit de Iuda in sermone Domini in Bethel, Ieroboam subversio altaris per Iosiam prædicitur;
stante super altare, et thus iaciente. [2] Et exclamavit contra altare in sermone
Domini, et ait: Altare, altare, hæc dicit Dominus: [a]Ecce filius nascetur domui
David, Iosias nomine, et immolabit super te sacerdotes excelsorum, qui nunc in te
thura succendunt, et ossa hominum super te incendet. [3] Deditque in illa die signum,
dicens: Hoc erit signum quod locutus est Dominus: Ecce altare scindetur, et effun-
detur cinis qui in eo est. [4] Cumque audisset rex sermonem hominis Dei, quem
inclamaverat contra altare in Bethel, extendit manum suam de altari, dicens:
Apprehendite eum. Et exaruit manus eius, quam extenderat contra eum: nec
valuit retrahere eam ad se. [5] Altare quoque scissum est, et effusus est cinis de
altari, iuxta signum quod prædixerat vir Dei in sermone Domini. [6] Et ait rex
ad virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui, et ora pro me, ut restituatur
manus mea mihi. Oravitque vir Dei faciem Domini, et reversa est manus regis
ad eum, et facta est sicut prius fuerat. [7] Locutus est autem rex ad virum Dei:
Veni mecum domum ut prandeas, et dabo tibi munera. [8] Responditque vir Dei
ad regem: Si dederis mihi mediam partem domus tuæ, non veniam tecum, nec
comedam panem, neque bibam aquam in loco isto: [9] sic enim mandatum est mihi
in sermone Domini præcipientis: Non comedes panem, neque bibes aquam, nec
reverteris per viam, qua venisti. [10] Abiit ergo per aliam viam, et non est reversus
per iter, quo venerat in Bethel.

[11] Prophetes autem quidam senex habitabat in Bethel, ad quem venerunt prophetam inobedientem leo occidit;
filii sui, et narraverunt ei omnia opera, quæ fecerat vir Dei illa die in Bethel: et
verba quæ locutus fuerat ad regem, narraverunt patri suo. [12] Et dixit eis pater
eorum: Per quam viam abiit? Ostenderunt ei filii sui viam, per quam abierat vir
Dei, qui venerat de Iuda. [13] Et ait filiis suis: Sternite mihi asinum. Qui cum stravis-
sent, ascendit, [14] et abiit post virum Dei, et invenit eum sedentem subtus tere-
binthum: et ait illi: Tune es vir Dei qui venisti de Iuda? Respondit ille: Ego sum.
[15] Dixitque ad eum: Veni mecum domum, ut comedas panem. [16] Qui ait: Non
possum reverti, neque venire tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam
in loco isto: [17] quia locutus est Dominus ad me in sermone Domini, dicens: Non
comedes panem, et non bibes aquam ibi, nec reverteris per viam, qua ieris. [18] Qui
ait illi: Et ego propheta sum similis tui: et angelus locutus est mihi in sermone
Domini, dicens: Reduc eum tecum in domum tuam, ut comedat panem, et bibat
aquam. Fefellit eum, [19] et reduxit secum: comedit ergo panem in domo eius, et
bibit aquam. [20] Cumque sederent ad mensam, factus est sermo Domini ad pro-
phetam, qui reduxerat eum. [21] Et exclamavit ad virum Dei, qui venerat de Iuda,
dicens: Hæc dicit Dominus: Quia non obediens fuisti ori Domini, et non custodisti
mandatum, quod præcepit tibi Dominus Deus tuus, [22] et reversus es, et comedisti
panem, et bibisti aquam in loco in quo præcepit tibi ne comederes panem, neque
biberes aquam, non inferetur cadaver tuum in sepulchrum patrum tuorum. [23] Cum-
que comedisset et bibisset, stravit asinum suum prophetæ, quem reduxerat. [24] Qui
cum abiisset, invenit eum leo in via, et occidit, et erat cadaver eius proiectum
in itinere: asinus autem stabat iuxta illum, et leo stabat iuxta cadaver. [25] Et
ecce, viri transeuntes viderunt cadaver proiectum in via, et leonem stantem iuxta
cadaver. Et venerunt et divulgaverunt in civitate, in qua prophetes ille senex
habitabat. [26] Quod cum audisset propheta ille, qui reduxerat eum de via, ait:
Vir Dei est, qui inobediens fuit ori Domini, tradidit eum Dominus leoni, et confregit
eum, et occidit iuxta verbum Domini, quod locutus est ei. [27] Dixitque ad filios
suos: Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent, [28] et ille abiisset, invenit cadaver
eius proiectum in via, et asinum et leonem stantes iuxta cadaver: non comedit
leo de cadavere, nec læsit asinum. [29] Tulit ergo prophetes cadaver viri Dei, et
posuit illud super asinum, et reversus intulit in civitatem prophetæ senis ut plangeret
eum. [30] Et posuit cadaver eius in sepulchro suo: et planxerunt eum: Heu heu
mi frater. [31] Cumque planxissent eum, dixit ad filios suos: Cum mortuus fuero,

---

13, *2* [a]2 Rg 23, 16.

sepelite me in sepulchro, in quo vir Dei sepultus est: iuxta ossa eius ponite ossa mea.
32 Profecto enim veniet sermo, quem prædixit in sermone Domini contra altare
quod est in Bethel, et contra omnia fana excelsorum, quæ sunt in urbibus Samariæ.

Ieroboam non convertitur.

33 Post verba hæc non est reversus Ieroboam de via sua pessima, sed econtrario
fecit de novissimis populi sacerdotes excelsorum: quicumque volebat, implebat
manum suam, et fiebat sacerdos excelsorum. 34 Et propter hanc causam peccavit
domus Ieroboam, et eversa est, et deleta de superficie terræ.

4. Vaticinium Ahiæ prophetæ, 14, 1—18.

Uxori Ieroboam

14. 1 In tempore illo ægrotavit Abia filius Ieroboam. 2 Dixitque Ieroboam
uxori suæ: Surge, et commuta habitum, ne cognoscaris quod sis uxor Ieroboam:
et vade in Silo, ubi est Ahias propheta, [a]qui locutus est mihi, quod regnaturus
essem super populum hunc. 3 Tolle quoque in manu tua decem panes, et crustu-
lam, et vas mellis, et vade ad illum: ipse enim indicabit tibi quid eventurum sit
puero huic. 4 Fecit ut dixerat, uxor Ieroboam: et consurgens abiit in Silo, et venit
in domum Ahiæ: at ille non poterat videre, quia caligaverant oculi eius præ senectute.

eversio domus et mors Abiæ nuntiatur;

5 Dixit autem Dominus ad Ahiam: Ecce uxor Ieroboam ingreditur ut consulat
te super filio suo qui ægrotat. hæc et hæc loqueris ei. Cum ergo illa intraret, et
dissimularet se esse quæ erat, 6 audivit Ahias sonitum pedum eius introeuntis per
ostium, et ait: Ingredere uxor Ieroboam: quare aliam te esse simulas? ego autem
missus sum ad te durus nuncius. 7 Vade, et dic Ieroboam: Hæc dicit Dominus
Deus Israel: Quia exaltavi te de medio populi, et dedi te ducem super populum
meum Israel: 8 et scidi regnum domus David, et dedi illud tibi, et non fuisti sicut
servus meus David, qui custodivit mandata mea, et secutus est me in toto corde
suo, faciens quod placitum esset in conspectu meo: 9 sed operatus es mala super
omnes, qui fuerunt ante te, et fecisti tibi deos alienos et conflatiles, ut me ad
iracundiam provocares, me autem proiecisti post corpus tuum: 10 idcirco ecce
ego inducam mala super domum Ieroboam, et [b]percutiam de Ieroboam mingentem
ad parietem, et clausum, et novissimum in Israel: et mundabo reliquias domus Iero-
boam, sicut mundari solet fimus usque ad purum. 11 Qui mortui fuerint de Ieroboam
in civitate, comedent eos canes: qui autem mortui fuerint in agro, vorabunt eos aves
cæli: quia Dominus locutus est. 12 Tu igitur surge, et vade in domum tuam: et in
ipso introitu pedum tuorum in urbem, morietur puer, 13 et planget eum omnis
Israel, et sepeliet: iste enim solus inferetur de Ieroboam in sepulchrum, quia inventus
est super eo sermo bonus a Domino Deo Israel, in domo Ieroboam. 14 Constituet
autem sibi Dominus regem super Israel, qui percutiet domum Ieroboam in hac
die, et in hoc tempore: 15 et percutiet Dominus Deus Israel, sicut moveri solet
arundo in aqua: et evellet Israel de terra bona hac, quam dedit patribus eorum,
et ventilabit eos trans Flumen: quia fecerunt sibi lucos, ut irritarent Dominum.
16 Et tradet Dominus Israel propter peccata Ieroboam, qui peccavit, et peccare
fecit Israel.

Abia in Thersa moritur ac plangitur.

17 Surrexit itaque uxor Ieroboam, et abiit, et venit in Thersa: cumque illa
ingrederetur limen domus, puer mortuus est, 18 et sepelierunt eum. Et planxit
eum omnis Israel iuxta sermonem Domini, quem locutus est in manu servi sui
Ahiæ prophetæ.

5. Reliqua regis Ieroboam, 14, 19—20.

In historia regum Israel.

19 Reliqua autem verborum Ieroboam, quomodo pugnaverit, et quomodo
regnaverit, ecce scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel. 20 Dies
autem, quibus regnavit Ieroboam, viginti duo anni sunt: et dormivit cum patribus
suis: regnavitque Nadab filius eius pro eo.

6. Historia Roboam regis Iuda, 14, 21—31.

Tempus imperii,

21 [c]Porro Roboam filius Salomonis regnavit in Iuda. Quadraginta et unius
anni erat Roboam, cum regnare cœpisset: decem et septem annos regnavit in

14, *2* [a]Sup 11, 31. — *10* [b]Inf 15, 29. — *21* [c]2 Par 12, 13.

Ierusalem civitate, quam elegit Dominus ut poneret nomen suum ibi, ex omnibus
tribubus Israel. Nomen autem matris eius Naama Ammanitis.
22 Et fecit Iudas malum coram Domino, et irritaverunt eum super omnibus, abominationes Iuda,
quæ fecerant patres eorum in peccatis suis, quæ peccaverunt. 23 Ædificaverunt
enim et ipsi sibi aras, et statuas, et lucos super omnem collem excelsum, et subter
omnem arborem frondosam: 24 sed et effeminati fuerunt in terra, feceruntque
omnes abominationes gentium, quas attrivit Dominus ante faciem filiorum Israel.
25 In quinto autem anno regni Roboam, ascendit Sesac rex Ægypti in Ierusalem, direptio thesaurorum per Sesac,
26 et tulit thesauros domus Domini, et thesauros regios, et universa diripuit: [a]scuta
quoque aurea, quæ fecerat Salomon: 27 pro quibus fecit rex Roboam scuta ærea,
et tradidit ea in manum ducum scutariorum, et eorum qui excubabant ante ostium
domus regis. 28 Cumque ingrederetur rex in domum Domini, portabant ea qui
præeundi habebant officium: et postea reportabant ad armamentarium scutariorum.
29 Reliqua autem sermonum Roboam, et omnia quæ fecit, ecce scripta sunt reliqua in historia regum Iuda.
in Libro sermonum dierum regum Iuda. 30 Fuitque bellum inter Roboam et
Ieroboam cunctis diebus. 31 Dormivitque Roboam cum patribus suis, et sepultus
est cum eis in civitate David: nomen autem matris eius Naama Ammanitis: et
regnavit Abiam filius eius pro eo.

II. Reges usque ad Achab, 15, 1—16, 28.

1. Abiam rex Iuda, 15, 1—8.

15. 1 Igitur in octavo decimo anno regni Ieroboam filii Nabat, regnavit Tempus imperii,
Abiam super Iudam. 2 Tribus annis regnavit in Ierusalem: [b]nomen matris eius
Maacha filia Abessalom.
3 Ambulavitque in omnibus peccatis patris sui, quæ fecerat ante eum: nec impietas regis,
erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David patris eius. 4 Sed
propter David dedit ei Dominus Deus suus lucernam in Ierusalem, ut suscitaret
filium eius post eum, et statueret Ierusalem: 5 eo quod fecisset David rectum
in oculis Domini, et non declinasset ab omnibus, quæ præceperat ei cunctis diebus
vitæ suæ, [c]excepto sermone Uriæ Hethæi. 6 Attamen bellum fuit inter Roboam,
et Ieroboam omni tempore vitæ eius.
7 Reliqua autem sermonum Abiam, et omnia quæ fecit, nonne hæc scripta reliqua in historia regum Iuda.
sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? [d]Fuitque prælium inter Abiam et
inter Ieroboam. 8 [e]Et dormivit Abiam cum patribus suis, et sepelierunt eum in
civitate David: regnavitque Asa filius eius pro eo.

2. Asa rex Iuda, 15, 9—24.

9 In anno ergo vigesimo Ieroboam regis Israel regnavit Asa rex Iuda, 10 et Tempus imperii,
quadraginta et uno anno regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Maacha, filia
Abessalom.
11 Et fecit Asa rectum ante conspectum Domini, sicut David pater eius: pietas regis,
12 et abstulit effeminatos de terra, purgavitque universas sordes idolorum, quæ
fecerant patres eius. 13 Insuper et Maacham matrem suam amovit, ne esset princeps
in sacris Priapi, et in luco eius, quem consecraverat: subvertitque specum eius,
et confregit simulachrum turpissimum, et combussit in Torrente Cedron: 14 excelsa
autem non abstulit. Verumtamen cor Asa perfectum erat cum Domino cunctis
diebus suis: 15 et intulit ea, quæ sanctificaverat pater suus, et voverat, in domum
Domini, argentum et aurum, et vasa.
16 Bellum autem erat inter Asa, et Baasa regem Israel cunctis diebus eorum. bellum cum Baasa rege Israel,
17 [f]Ascendit quoque Baasa rex Israel in Iudam, et ædificavit Rama, ut non posset
quispiam egredi vel ingredi de parte Asa regis Iuda. 18 Tollens itaque Asa omne
argentum, et aurum, quod remanserat in thesauris domus Domini, et in thesauris
domus regiæ, et dedit illud in manus servorum suorum: et misit ad Benadad filium

---

26 [a]Sup 10, 16. — 15, *2* [b]2 Par 13, 2. — *5* [c]2 Sm 11, 4. — *7* [d]2 Par 13, 2. — *8* [e]2 Par 14, 1. — *17* [f]2 Par 16, 1.

Tabremon filii Hezion, regem Syriæ, qui habitabat in Damasco, dicens: 19 Fœdus
est inter me et te, et inter patrem meum et patrem tuum: ideo misi tibi munera,
argentum et aurum: et peto ut venias, et irritum facias fœdus, quod habes cum
Baasa rege Israel, et recedat a me. 20 Acquiescens Benadad regi Asa, misit principes
exercitus sui in civitates Israel, et percusserunt Ahion, et Dan, et Abeldomum
Maacha, et universam Cenneroth, omnem scilicet Terram Nephthali. 21 Quod
cum audisset Baasa, intermisit ædificare Rama, et reversus est in Thersa. 22 Rex
autem Asa nuncium misit in omnem Iudam dicens: Nemo sit excusatus, et tulerunt
lapides de Rama, et ligna eius, quibus ædificaverat Baasa, et extruxit de eis rex
Asa Gabaa Beniamin, et Maspha.

reliqua in historia regum Iuda. 23 Reliqua autem omnium sermonum Asa, et universæ fortitudines eius, et
cuncta quæ fecit, et civitates, quas extruxit, nonne hæc scripta sunt in Libro
verborum dierum regum Iuda? Verumtamen in tempore senectutis suæ doluit
pedes. 24 Et dormivit cum patribus suis, et sepultus est cum eis in Civitate David
patris sui. [a]Regnavitque Iosaphat filius eius pro eo.

3. Nadab rex Israel, 15, 25—32.

Tempus imperii, 25 Nadab vero filius Ieroboam regnavit super Israel anno secundo Asa regis
Iuda: regnavitque super Israel duobus annis.

malitia regis, 26 Et fecit quod malum est in conspectu Domini, et ambulavit in viis patris
sui, et in peccatis eius, quibus peccare fecit Israel.

eversio domus Ieroboam, 27 Insidiatus est autem ei Baasa filius Ahiæ de domo Issachar, et percussit
eum in Gebbethon, quæ est urbs Philisthinorum: siquidem Nadab et omnis Israel
obsidebant Gebbethon. 28 Interfecit ergo illum Baasa in anno tertio Asa regis
Iuda, et regnavit pro eo. 29 Cumque regnasset, [b]percussit omnem domum Ieroboam:
non dimisit ne unam quidem animam de semine eius, donec deleret eum iuxta
verbum Domini, [c]quod locutus fuerat in manu servi sui Ahiæ Silonitis, 30 propter
peccata Ieroboam, quæ peccaverat, et quibus peccare fecerat Israel: et propter
delictum, quo irritaverat Dominum Deum Israel.

reliqua in historia regum Israel. 31 Reliqua autem sermonum Nadab, et omnia quæ operatus est, nonne hæc
scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? 32 Fuitque bellum inter
Asa, et Baasa regem Israel cunctis diebus eorum.

4. Baasa rex Israel, 15, 33—16, 7.

Tempus imperii, 33 Anno tertio Asa regis Iuda regnavit Baasa filius Ahiæ, super omnem Israel
in Thersa vigintiquattuor annis.

malitia regis, 34 Et fecit malum coram Domino, ambulavitque in via Ieroboam, et in peccatis
eius, quibus peccare fecit Israel.

prophetia Iehu. 16. 1 Factus est autem sermo Domini ad Iehu filium Hanani contra Baasa,
dicens: 2 Pro eo quod exaltavi te de pulvere, et posui te ducem super populum
meum Israel, tu autem ambulasti in via Ieroboam, et peccare fecisti populum
meum Israel, ut me irritares in peccatis eorum: 3 ecce, ego demetam posteriora
Baasa, et posteriora domus eius: et faciam domum tuam sicut domum Ieroboam
filii Nabat. 4 [d]Qui mortuus fuerit de Baasa in civitate, comedent eum canes: et
qui mortuus fuerit ex eo in regione, comedent eum volucres cæli.

reliqua in historia regum Israel; 5 [e]Reliqua autem sermonum Baasa, et quæcumque fecit, et prælia eius, nonne
hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? 6 Dormivit ergo Baasa
cum patribus suis, sepultusque est in Thersa: et regnavit Ela filius eius pro eo.

additamentum. 7 Cum autem in manu Iehu filii Hanani prophetæ verbum Domini factum
esset contra Baasa, et contra domum eius, et contra omne malum, quod fecerat
coram Domino, ad irritandum eum in operibus manuum suarum, ut fieret sicut
domus Ieroboam: ob hanc causam occidit eum, hoc est, Iehu filium Hanani, prophetam.

---

24 [a]2 Par 17, 1. — *29* [b]Inf 21, 22. — [c]Sup 14, 10. — **16,** *4* [d]Sup 14, 11. — *5* [e]2 Par 16, 1.

5. Ela rex Israel, 16, 8—14.

8 Anno vigesimo sexto Asa regis Iuda, regnavit Ela filius Baasa super Israel Tempus imperii,
in Thersa duobus annis.
9 Et rebellavit contra eum servus suus Zambri, dux mediæ partis equitum: eversio domus
erat autem Ela in Thersa bibens, et temulentus in domo Arsa præfecti Thersa. Baasa.
10 [a]Irruens ergo Zambri, percussit, et occidit eum anno vigesimo septimo Asa
regis Iuda, et regnavit pro eo. 11 Cumque regnasset, et sedisset super solium
eius, percussit omnem domum Baasa, et non dereliquit ex ea mingentem ad parietem,
et propinquos et amicos eius. 12 Delevitque Zambri omnem domum Baasa, iuxta
verbum Domini, quod locutus fuerat ad Baasa in manu Iehu prophetæ, 13 propter
universa peccata Baasa, et peccata Ela filii eius, qui peccaverunt, et peccare fecerunt
Israel provocantes Dominum Deum Israel in vanitatibus suis.
14 Reliqua autem sermonum Ela, et omnia quæ fecit, nonne hæc scripta sunt reliqua in historia re-
in Libro verborum dierum regum Israel? gum Israel.

6. Zambri rex Israel, 16, 15—22.

15 Anno vigesimo septimo Asa regis Iuda, regnavit Zambri septem diebus in Tempus imperii,
Thersa: porro exercitus obsidebat Gebbethon urbem Philisthinorum.
16 Cumque audisset rebellasse Zambri, et occidisse regem, fecit sibi regem nex voluntaria regis
omnis Israel Amri, qui erat princeps militiæ super Israel in die illa in castris. mali,
17 Ascendit ergo Amri, et omnis Israel cum eo de Gebbethon, et obsidebant Thersa.
18 Videns autem Zambri quod expugnanda esset civitas, ingressus est palatium,
et succendit se cum domo regia: et mortuus est 19 in peccatis suis, quæ peccaverat
faciens malum coram Domino, et ambulans in via Ieroboam, et in peccato eius,
quo fecit peccare Israel.
20 Reliqua autem sermonum Zambri, et insidiarum eius, et tyrannidis, nonne reliqua in historia re-
hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? gum Israel;
21 Tunc divisus est populus Israel in duas partes: media pars populi sequebatur Amri et Thebni
Thebni filium Gineth, ut constitueret eum regem: et media pars Amri. 22 Prævaluit adversarii.
autem populus, qui erat cum Amri, populo qui sequebatur Thebni filium Gineth:
mortuusque est Thebni, et regnavit Amri.

7. Amri rex Israel, 16, 23—28.

23 Anno trigesimo primo Asa regis Iuda regnavit Amri super Israel, duodecim Tempus imperii,
annis: in Thersa regnavit sex annis.
24 Emitque montem Samariæ a Somer duobus talentis argenti: et ædificavit ædificatio Samariæ,
eum, et vocavit nomen civitatis, quam extruxerat, nomine Semer Domini montis
Samariam.
25 Fecit autem Amri malum in conspectu Domini, et operatus est nequiter nequitia regis,
super omnes, qui fuerunt ante eum. 26 Ambulavitque in omni via Ieroboam filii
Nabat, et in peccatis eius quibus peccare fecerat Israel: ut irritaret Dominum
Deum Israel in vanitatibus suis.
27 Reliqua autem sermonum Amri, et prælia eius, quæ gessit, nonne hæc scripta reliqua in historia re-
sunt in Libro verborum dierum regum Israel? 28 Dormivitque Amri cum patribus gum Israel
suis, et sepultus est in Samaria: regnavitque Achab filius eius pro eo.

III. Achab et Iezabel in Israel, 16, 29—22, 40.

1. Generalis descriptio imperii, 16, 29—34.

29 Achab vero filius Amri regnavit super Israel anno trigesimo octavo Asa Tempus imperii.
regis Iuda. Et regnavit Achab filius Amri super Israel in Samaria viginti et duobus
annis.
30 Et fecit Achab filius Amri malum in conspectu Domini super omnes, qui idololatria regis,
fuerunt ante eum. 31 Nec suffecit ei ut ambularet in peccatis Ieroboam, filii Nabat:

---

10 [a] 2 Rg 9, 31.

insuper duxit uxorem Iezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum. Et abiit, et servivit
Baal, et adoravit eum. 32 Et posuit aram Baal in templo Baal, quod ædificaverat
in Samaria, 33 et plantavit lucum: et addidit Achab in opere suo, irritans Dominum
Deum Israel super omnes reges Israel, qui fuerunt ante eum.

ædificatio urbis Iericho.

34 [a]In diebus eius ædificavit Hiel de Bethel, Iericho: in Abiram primitivo
suo fundavit eam, et in Segub novissimo suo posuit portas eius: iuxta verbum
Domini, quod locutus fuerat in manu Iosue filii Nun.

2. Elias ad Carith et in Sarephta, 17, 1—24.

Rorem et pluviam prohibet,

17. 1 Et [b]dixit Elias Thesbites de habitatoribus Galaad ad Achab: Vivit
Dominus Deus Israel, in cuius conspectu sto, si erit annis his ros et pluvia, nisi
iuxta oris mei verba.

pascitur a corvis ad torrentem

2 Et factum est verbum Domini ad eum, dicens: 3 Recede hinc, et vade contra
Orientem, et abscondere in Torrente carith, qui est contra Iordanem, 4 et ibi
de torrente bibes: corvisque præcepi ut pascant te ibi. 5 Abiit ergo, et fecit iuxta
verbum Domini: cumque abiisset, sedit in Torrente carith, qui est contra Iordanem.
6 Corvi quoque deferebant ei panem et carnes mane, similiter panem et carnes
vesperi, et bibebat de torrente.

et a vidua in Sarephta,

7 Post dies autem siccatus est torrens: non enim pluerat super terram. 8 Factus
est ergo sermo Domini ad eum, dicens: 9 [c]Surge, et vade in Sarephta Sidoniorum,
et manebis ibi: præcepi enim ibi mulieri viduæ ut pascat te. 10 Surrexit, et abiit
in Sarephta. Cumque venisset ad portam civitatis, apparuit ei mulier vidua colligens
ligna, et vocavit eam, dixitque ei: Da mihi paululum aquæ in vase, ut bibam.
11 Cumque illa pergeret ut afferret, clamavit post tergum eius, dicens: Affer mihi,
obsecro, et buccellam panis in manu tua. 12 Quæ respondit: Vivit Dominus Deus
tuus, quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydria,
et paululum olei in lecytho: en colligo duo ligna ut ingrediar et faciam illum mihi
et filio meo, ut comedamus, et moriamur. 13 Ad quam Elias ait: Noli timere, sed
vade, et fac sicut dixisti: verumtamen mihi primum fac de ipsa farinula subcineritium
panem parvulum, et affer ad me: tibi autem et filio tuo facies postea. 14 Hæc
autem dicit Dominus Deus Israel: Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei
minuetur usque ad diem, in qua Dominus daturus est pluviam super faciem terræ.
15 Quæ abiit, et fecit iuxta verbum Eliæ: et comedit ipse, et illa, et domus eius:
et ex illa die 16 hydria farinæ non defecit, et lecythus olei non est imminutus,
iuxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Eliæ.

cuius filium resuscitat.

17 Factum est autem post hæc, ægrotavit filius mulieris matris familias, et
erat languor fortissimus ita ut non remaneret in eo halitus. 18 Dixit ergo ad Eliam:
Quid mihi et tibi vir Dei? ingressus es ad me, ut rememorarentur iniquitates meæ,
et interficeres filium meum? 19 Et ait ad eam Elias: Da mihi filium tuum. Tulitque
eum de sinu eius, et portavit in cænaculum ubi ipse manebat, et posuit super lectulum
suum. 20 Et clamavit ad Dominum, et dixit: Domine Deus meus, etiam ne viduam,
apud quam ego utcumque sustentor, afflixisti ut interficeres filium eius? 21 Et
expandit se, atque mensus est super puerum tribus vicibus, et clamavit ad Dominum,
et ait: Domine Deus meus, revertatur obsecro anima pueri huius in viscera eius.
22 Et exaudivit Dominus vocem Eliæ: et reversa est anima pueri intra eum, et
revixit. 23 Tulitque Elias puerum, et deposuit eum de cænaculo in inferiorem
domum, et tradidit matri suæ, et ait illi: En vivit filius tuus. 24 Dixitque mulier
ad Eliam: Nunc, in isto cognovi quoniam vir Dei es tu, et verbum Domini in ore
tuo verum est.

3. Elias populum ad Dominum convertit, 18, 1—46.

Propheta Domini

18. 1 Post dies multos factum est verbum Domini ad Eliam, in anno tertio
dicens: Vade, et ostende te Achab, ut dem pluviam super faciem terræ. 2 Ivit
ergo Elias, ut ostenderet se Achab: erat autem fames vehemens in Samaria.

---

34 [a]Ios 6, 26. — 17, *1* [b]Sir 48, 1; Iac 5, 17. — *9* [c]Lc 4, 26.

3 Vocavitque Achab Abdiam dispensatorem domus suæ: Abdias autem timebat Abdiam
Dominum valde. 4 Nam cum interficeret Iezabel prophetas Domini, tulit ille pium
centum prophetas, et abscondit eos quinquagenos et quinquagenos in speluncis,
et pavit eos pane et aqua. 5 Dixit ergo Achab ad Abdiam: Vade in terram ad
universos fontes aquarum, et in cunctas valles, si forte possimus invenire herbam, et
salvare equos et mulos, et non penitus iumenta intereant. 6 Diviseruntque sibi regio-
nes, ut circuirent eas: Achab ibat per viam unam, et Abdias per viam alteram seorsum.

7 Cumque esset Abdias in via, Elias occurrit ei: qui cum cognovisset eum, ad Achab
cecidit super faciem suam, et ait: Num tu es, domine mi, Elias? 8 Cui ille respondit: mittit,
Ego. Vade, et dic domino tuo: Adest Elias. 9 Et ille, Quid peccavi, inquit, quoniam
tradis me servum tuum in manu Achab, ut interficiat me? 10 Vivit Dominus Deus
tuus, quia non est gens aut regnum, quo non miserit dominus meus te requirens:
et respondentibus cunctis: Non est hic: adiuravit regna singula et gentes, eo quod
minime repereris. 11 Et nunc tu dicis mihi: Vade, et dic domino tuo: Adest Elias.
12 Cumque recessero a te, Spiritus Domini asportabit te in locum, quem ego ignoro:
et ingressus nunciabo Achab, et non inveniens te, interficiet me: servus autem
tuus timet Dominum ab infantia sua. 13 Numquid non indicatum est tibi domino
meo, quid fecerim cum interficeret Iezabel prophetas Domini, quod absconderim
de prophetis Domini centum viros, quinquagenos et quinquagenos in speluncis,
et paverim eos pane et aqua? 14 Et nunc tu dicis: Vade, et dic domino tuo: Adest
Elias: ut interficiat me? 15 Et dixit Elias: Vivit Dominus exercituum, ante cuius
vultum sto, quia hodie apparebo ei.

16 Abiit ergo Abdias in occursum Achab, et indicavit ei: venitque Achab in per Achab populum
occursum Eliæ. 17 Et cum vidisset eum, ait: Tune es ille, qui conturbas Israel? ad Carme-
18 Et ille ait: Non ego turbavi Israel, sed tu, et domus patris tui, qui dereliquistis lum congregat
mandata Domini, et secuti estis Baalim. 19 Veruntamen nunc mitte, et congrega
ad me universum Israel in monte Carmeli, et prophetas Baal quadringentos quin-
quaginta, prophetasque lucorum quadringentos, qui comedunt de mensa Iezabel.
20 Misit Achab ad omnes filios Israel, et congregavit prophetas in monte Carmeli.

21 Accedens autem Elias ad omnem populum, ait: Usquequo claudicatis in eique ignem de cælo
duas partes? si Dominus est Deus, sequimini eum: si autem Baal, sequimini illum. promittit;
Et non respondit ei populus verbum. 22 Et ait rursus Elias ad populum: Ego
remansi propheta Domini solus: prophetæ autem Baal quadringenti et quinquaginta
viri sunt. 23 Dentur nobis duo boves, et illi eligant sibi bovem unum, et in frusta
cædentes ponant super ligna, ignem autem non supponant: et ego faciam bovem
alterum, et imponam super ligna, ignem autem non supponam. 24 Invocate nomina
deorum vestrorum, et ego invocabo nomen Domini mei: et Deus qui exaudierit
per ignem, ipse sit Deus. Respondens omnis populus ait: Optima propositio.

25 Dixit ergo Elias prophetis Baal: Eligite vobis bovem unum, et facite primi, prophetis frustra
quia vos plures estis: et invocate nomina deorum vestrorum, ignemque non sup- Baal in-
ponatis. 26 Qui cum tulissent bovem, quem dederat eis, fecerunt: et invocabant vocantibus
nomen Baal de mane usque ad meridiem, dicentes: Baal exaudi nos. Et non erat
vox, nec qui responderet: transiliebantque altare quod fecerant. 27 Cumque esset
iam meridies, illudebat illis Elias, dicens: Clamate voce maiore: Deus enim est,
et forsitan loquitur, aut in diversorio est, aut in itinere, aut certe dormit, ut excitetur.
28 Clamabant ergo voce magna, et incidebant se iuxta ritum suum cultris et lanceolis,
donec perfunderentur sanguine.

29 Postquam autem transiit meridies, et illis prophetantibus venerat tempus, Elias altare in-
quo sacrificium offerri solet, nec audiebatur vox, nec aliquis respondebat, nec struit,
attendebat orantes: 30 dixit Elias omni populo: Venite ad me. Et accedente ad
se populo, curavit altare Domini, quod destructum fuerat. 31 Et tulit duodecim
lapides iuxta numerum tribuum filiorum Iacob, ad quem factus est sermo Do-
mini, dicens: [a]Israel erit nomen tuum. 32 Et ædificavit de lapidibus altare in

---

18, *31* [a]Gn 32, 28.

nomine Domini: fecitque aquæductum, quasi per duas aratiunculas in circuitu
altaris, [33] et composuit ligna: divisitque per membra bovem, et posuit super ligna,
[34] et ait: Implete quattuor hydrias aqua, et fundite super holocaustum, et super
ligna. Rursumque dixit: Etiam secundo hoc facite. Qui cum fecissent secundo,
ait: Etiam tertio idipsum facite. Feceruntque tertio, [35] et currebant aquæ circum
altare, et fossa aquæductus repleta est.

a Domino exauditus prophetas occidit,

[36] Cumque iam tempus esset ut offerretur holocaustum, accedens Elias
propheta, ait: Domine Deus Abraham, et Isaac, et Israel, ostende hodie quia
tu es Deus Israel, et ego servus tuus, et iuxta præceptum tuum feci omnia
verba hæc. [37] Exaudi me Domine, exaudi me: ut discat populus iste, quia
tu es Dominus Deus, et tu convertisti cor eorum iterum. [38] Cecidit autem
ignis Domini, et voravit holocaustum, et ligna, et lapides, pulverem quoque,
et aquam, quæ erat in aquæductu lambens. [39] Quod cum vidisset omnis
populus, cecidit in faciem suam, et ait: Dominus ipse est Deus, Dominus ipse
est Deus. [40] Dixitque Elias ad eos: Apprehendite prophetas Baal, et ne unus
quidem effugiat ex eis. Quos cum apprehendissent, duxit eos Elias ad Torrentem
cison, et interfecit eos ibi.

regi pluviam grandem nuntiat.

[41] Et ait Elias ad Achab: Ascende, comede, et bibe: quia sonus multæ pluviæ est.
[42] Ascendit Achab ut comederet et biberet: Elias autem ascendit in verticem Carmeli,
et pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua, [43] et dixit ad puerum
suum: Ascende, et prospice contra mare. Qui cum ascendisset, et contemplatus
esset, ait: Non est quidquam. Et rursum ait illi: Revertere septem vicibus. [44] In
septima autem vice, Ecce nubecula parva quasi vestigium hominis ascendebat
de mari. Qui ait: Ascende, et dic Achab: Iunge currum tuum et descende, ne occupet
te pluvia. [45] Cumque se verteret huc atque illuc, ecce cæli contenebrati sunt, et
nubes, et ventus, et facta est pluvia grandis. Ascendens itaque Achab abiit in
Iezrahel: [46] et manus Domini facta est super Eliam, accinctisque lumbis currebat
ante Achab, donec veniret in Iezrahel.

4. Elias ad Horeb fugit ac revertitur, 19, 1—21.

Reginam Iezabel fugiens

19. [1] Nunciavit autem Achab Iezabel omnia quæ fecerat Elias, et quo modo
occidisset universos prophetas gladio. [2] Misitque Iezabel nuncium ad Eliam,
dicens: Hæc mihi faciant dii, et hæc addant, nisi hac hora cras posuero animam
tuam sicut animam unius ex illis. [3] Timuit ergo Elias, et surgens abiit quocumque
eum ferebat voluntas: venitque in Bersabee Iuda, et dimisit ibi puerum suum,
[4] et perrexit in desertum, viam unius diei. Cumque venisset, et sederet subter unam
iuniperum, petivit animæ suæ ut moreretur, et ait: Sufficit mihi Domine, tolle
animam meam: neque enim melior sum, quam patres mei.

pane et aqua confortatur

[5] Proiecitque se, et obdormivit in umbra iuniperi: et ecce Angelus Domini
tetigit eum, et dixit illi: Surge, et comede. [6] Respexit, et ecce ad caput suum
subcinericius panis, et vas aquæ: comedit ergo, et bibit, et rursum obdormivit.
[7] Reversusque est Angelus Domini secundo, et tetigit eum, dixitque illi: Surge,
comede: grandis enim tibi restat via. [8] Qui cum surrexisset, comedit et bibit,
et ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, et quadraginta noctibus,
usque ad montem Dei Horeb.

et a Domino admonetur,

[9] Cumque venisset illuc, mansit in spelunca: et ecce sermo Domini ad eum,
dixitque illi: Quid hic agis Elia? [10] At ille respondit: Zelo zelatus sum pro Domino
Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel: altaria tua
destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, et quærunt
animam meam ut auferant eam. [11] Et ait ei: Egredere, et sta in monte coram
Domino: et ecce Dominus transit, et spiritus grandis et fortis subvertens montes,
et conterens petras ante Dominum: non in spiritu Dominus, et post spiritum
commotio: non in commotione Dominus, [12] et post commotionem ignis: non
in igne Dominus, et post ignem sibilus auræ tenuis. [13] Quod cum audisset Elias,
operuit vultum suum pallio, et egressus stetit in ostio speluncæ, et ecce vox ad

eum dicens: Quid hic agis Elia? 14 Et ille respondit: Zelo zelatus sum pro Domino
Deo exercituum: [a]quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel: altaria tua destru-
xerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, et quærunt
animam meam ut auferant eam. 15 Et ait Dominus ad eum: Vade, et revertere in
viam tuam per desertum in Damascum: cumque perveneris illuc, unges Hazael
regem super Syriam, 16 et [b]Iehu filium Namsi unges regem super Israel: Eliseum
autem filium Saphat, qui est de Abelmeula, unges prophetam pro te. 17 Et erit,
quicumque fugerit gladium Hazael, occidet eum Iehu: et quicumque fugerit gladium
Iehu, interficiet eum Eliseus. 18 [c]Et derelinquam mihi in Israel septem millia
virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal, et omne os, quod non adoravit
eum osculans manus.

19 Profectus ergo inde Elias, reperit Eliseum filium Saphat, arantem in duodecim revertens
iugis boum, et ipse in duodecim iugis boum arantibus unus erat: cumque venisset Eliseum
Elias ad eum, misit pallium suum super illum. 20 Qui statim relictis bobus cucurrit asciscit.
post Eliam, et ait: Osculer, oro, patrem meum, et matrem meam, et sic sequar te.
Dixitque ei: Vade, et revertere: quod enim meum erat, feci tibi. 21 Reversus
autem ab eo, tulit par boum, et mactavit illud, et in aratro boum coxit carnes, et
dedit populo, et comederunt: consurgensque abiit, et secutus est Eliam, et mini-
strabat ei.

5. Achab regem Benadad bis vincit, 20, 1—43.

20. 1 Porro Benadad rex Syriæ, congregavit omnem exercitum suum, et Rex Syriæ in montibus
triginta duos reges secum, et equos, et currus: et ascendens pugnabat contra Sa- percutitur
mariam, et obsidebat eam. 2 Mittensque nuncios ad Achab regem Israel in civitatem,
3 ait: Hæc dicit Benadad: Argentum tuum, et aurum tuum meum est: et uxores
tuæ, et filii tui optimi, mei sunt. 4 Responditque rex Israel: Iuxta verbum tuum,
domine mi rex, tuus sum ego, et omnia mea. 5 Revertentesque nuncii, dixerunt:
Hæc dicit Benadad, qui misit nos ad te: Argentum tuum, et aurum tuum, et uxores
tuas, et filios tuos dabis mihi. 6 Cras igitur hac eadem hora mittam servos meos
ad te, et scrutabuntur domum tuam, et domum servorum tuorum: et omne, quod
eis placuerit, ponent in manibus suis, et auferent. 7 Vocavit autem rex Israel
omnes seniores terræ, et ait: Animadvertite, et videte quoniam insidietur nobis.
misit enim ad me pro uxoribus meis, et filiis, et pro argento et auro: et non abnui.
8 Dixeruntque omnes maiores natu, et universus populus ad eum: Non audias,
neque acquiescas illi. 9 Respondit itaque nunciis Benadad: Dicite Domino meo
regi: Omnia propter quæ misisti ad me servum tuum in initio, faciam: hanc autem
rem facere non possum. 10 Reversique nuncii retulerunt ei. Qui remisit, et ait:
Hæc faciant mihi dii, et hæc addant, si suffecerit pulvis Samariæ pugillis omnis
populi, qui sequitur me. 11 Et respondens rex Israel, ait: Dicite ei: Ne glorietur
accinctus æque ut discinctus. 12 Factum est autem, cum audisset Benadad ver-
bum istud, bibebat ipse et reges in umbraculis, et ait servis suis: Circumdate civi-
tatem. Et circumdederunt eam. 13 Et ecce propheta unus accedens ad Achab
regem Israel, ait ei: Hæc dicit Dominus: Certe vidisti omnem multitudinem hanc
nimiam? ecce, ego tradam eam in manu tua hodie: ut scias, quia ego sum Dominus.
14 Et ait Achab: Per quem? Dixitque ei: Hæc dicit Dominus: Per pedissequos
principum provinciarum. Et ait: Quis incipiet præliari? Et ille dixit: Tu. 15 Recen-
suit ergo pueros principum provinciarum, et reperit numerum ducentorum triginta
duorum: et recensuit post eos populum, omnes filios Israel, septem millia. 16 et
egressi sunt meridie. Benadad autem bibebat temulentus in umbraculo suo, et
reges triginta duo cum eo, qui ad auxilium eius venerant. 17 Egressi sunt autem
pueri principum provinciarum in prima fronte. Misit itaque Benadad. Qui nun-
ciaverunt ei, dicentes: Viri egressi sunt de Samaria. 18 Et ille ait: Sive pro pace
veniunt, apprehendite eos vivos: sive ut prælientur, vivos eos capite. 19 Egressi
sunt ergo pueri principum provinciarum, ac reliquus exercitus sequebatur: 20 et
percussit unusquisque virum, qui contra se veniebat: fugeruntque Syri, et perse-

19, *14* [a]Rom 11, 3. — *16* [b]2 Rg 9, 2. — *18* [c]Rom 11, 4.

cutus est eos Israel. Fugit quoque Benadad rex Syriæ in equo cum equitibus suis.
[21] Necnon egressus rex Israel percussit equos et currus, et percussit Syriam plaga
magna.
et in campestribus [22] (Accedens autem propheta ad regem Israel, dixit ei: Vade, et confortare,
fugatur, et scito, et vide quid facias: sequenti enim anno rex Syriæ ascendet contra te.)
[23] Servi vero regis Syriæ dixerunt ei: Dii montium sunt dii eorum, ideo superaverunt
nos: sed melius est ut pugnemus contra eos in campestribus, et obtinebimus eos.
[24] Tu ergo verbum hoc fac: Amove reges singulos ab exercitu tuo, et pone principes
pro eis: [25] et instaura numerum militum, qui ceciderunt de tuis, et equos secundum
equos pristinos, et currus secundum currus, quos ante habuisti: et pugnabimus
contra eos in campestribus, et videbis quod obtinebimus eos. Credidit consilio
eorum, et fecit ita. [26] Igitur postquam annus transierat, recensuit Benadad Syros,
et ascendit in Aphec ut pugnaret contra Israel. [27] Porro filii Israel recensiti sunt,
et acceptis cibariis profecti ex adverso, castraque metati sunt contra eos, quasi
duo parvi greges caprarum: Syri autem repleverunt terram. ([28] Et accedens unus
vir Dei, dixit ad regem Israel: Hæc dicit Dominus: Quia dixerunt Syri: Deus
montium est dominus, et non est Deus Vallium: dabo omnem multitudinem hanc
grandem in manu tua, et scietis quia ego sum Dominus.) [29] Dirigebantque septem
diebus ex adverso hi, atque illi acies, septima autem die commissum est bellum:
percusseruntque filii Israel de Syris centum millia peditum in die una. [30] Fugerunt
autem qui remanserant in Aphec, in civitatem: et cecidit murus super viginti
septem millia hominum, qui remanserant. Porro Benadad fugiens ingressus est
civitatem, in cubiculum quod erat intra cubiculum.
sed ab Achab [31] dixeruntque ei servi sui: Ecce, audivimus quod reges domus Israel clementes
dimittitur, sint: ponamus itaque saccos in lumbis nostris, et funiculos in capitibus nostris,
et egrediamur ad regem Israel: forsitan salvabit animas nostras. [32] Accinxerunt
saccis lumbos suos, et posuerunt funiculos in capitibus suis, veneruntque ad regem
Israel, et dixerunt ei: Servus tuus Benadad dicit: Vivat, oro te, anima mea. Et
ille ait: Si adhuc vivit, frater meus est. [33] Quod acceperunt viri pro omine: et
festinantes rapuerunt verbum ex ore eius, atque dixerunt: Frater tuus Benadad.
Et dixit eis: Ite, et adducite eum ad me. Egressus est ergo ad eum Benadad, et
levavit eum in currum suum. [34] Qui dixit ei: Civitates, quas tulit pater meus
a patre tuo, reddam: et plateas fac tibi in Damasco, sicut fecit pater meus in Samaria,
et ego fœderatus recedam a te. Pepigit ergo fœdus, et dimisit eum.
cui iudicium [35] Tunc vir quidam de filiis prophetarum dixit ad socium suum in sermone
Dei nuntiatur. Domini: Percute me. At ille noluit percutere. [36] Cui ait: Quia noluisti audire
vocem Domini, ecce recedes a me, et percutiet te leo. Cumque paululum recessisset
ab eo, invenit eum leo, atque percussit. [37] Sed et alterum inveniens virum, dixit
ad eum: Percute me. Qui percussit eum, et vulneravit. [38] Abiit ergo propheta,
et occurrit regi in via, et mutavit aspersione pulveris os et oculos suos. [39] Cumque
rex transisset, clamavit ad regem, et ait: Servus tuus egressus est ad præliandum
cominus: cumque fugisset vir unus, adduxit eum quidam ad me, et ait: Custodi
virum istum: qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima eius, aut talentum
argenti appendes. [40] Dum autem ego turbatus huc illucque me verterem, subito
non comparuit. Et ait rex Israel ad eum: Hoc est iudicium tuum, quod ipse decre-
visti. [41] At ille statim abstersit pulverem de facie sua, et cognovit eum rex Israel,
quod esset de prophetis. [42] Qui ait ad eum: Hæc dicit Dominus: [a]Quia dimisisti
virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, et populus tuus
pro populo eius. [43] Reversus est igitur rex Israel in domum suam, audire contemnens,
et furibundus venit in Samariam.

6. Naboth, Achab et Iezabel, 21, 1—29.

Naboth vineam 21. [1] Post verba autem hæc, tempore illo vinea erat Naboth Iezrahelitæ,
denegans quæ erat in Iezrahel, iuxta palatium Achab regis Samariæ. [2] Locutus est ergo

20, *42* [a]Inf 22, 35.

Achab ad Naboth, dicens: Da mihi vineam tuam, ut faciam mihi hortum olerum,
quia vicina est, et prope domum meam, daboque tibi pro ea vineam meliorem:
aut si commodius tibi putas, argenti pretium, quanto digna est. 3 Cui respondit
Naboth: Propitius sit mihi Dominus, ne dem hereditatem patrum meorum tibi.

4 Venit ergo Achab in domum suam indignans, et frendens super verbo, quod regi dolo-
locutus fuerat ad eum Naboth Iezrahelites, dicens: Non dabo tibi hereditatem rem affert,
patrum meorum. Et proiiciens se in lectulum suum, avertit faciem suam ad parietem,
et non comedit panem. 5 Ingressa est autem ad eum Iezabel uxor sua, dixitque
ei: Quid est hoc, unde anima tua contristata est? et quare non comedis panem?
6 Qui respondit ei: Locutus sum Naboth Iezrahelitæ, et dixi ei: Da mihi vineam
tuam, accepta pecunia: aut, si tibi placet, dabo tibi vineam meliorem pro ea. Et
ille ait: Non dabo tibi vineam meam. 7 Dixit ergo ad eum Iezabel uxor eius: Grandis
auctoritatis es, et bene regis regnum Israel. Surge, et comede panem, et æquo
animo esto, ego dabo tibi vineam Naboth Iezrahelitæ.

8 Scripsit itaque litteras ex nomine Achab, et signavit eas annulo eius, et ideoque ab Iezabel
misit ad maiores natu, et optimates, qui erant in civitate eius, et habitabant cum lapidatur;
Naboth. 9 Litterarum autem hæc erat sententia: Prædicate ieiunium, et sedere
facite Naboth inter primos populi, 10 et submittite duos viros filios Belial contra
eum, et falsum testimonium dicant: Benedixit Deum et regem: et educite eum,
et lapidate, sicque moriatur. 11 Fecerunt ergo cives eius maiores natu et opti-
mates, qui habitabant cum eo in urbe, sicut præceperat eis Iezabel, et sicut scriptum
erat in litteris quas miserat ad eos: 12 prædicaverunt ieiunium, et sedere fecerunt
Naboth inter primos populi. 13 Et adductis duobus viris filiis diaboli, fecerunt
eos sedere contra eum: at illi, scilicet ut viri diabolici, dixerunt contra eum testi-
monium coram multitudine: Benedixit Naboth Deum et regem: quam ob rem
eduxerunt eum extra civitatem, et lapidibus interfecerunt. 14 Miseruntque ad
Iezabel, dicentes: Lapidatus est Naboth, et mortuus est.

15 Factum est autem, cum audisset Iezabel lapidatum Naboth, et mortuum, Achab vineam
locuta est ad Achab: Surge, et posside vineam Naboth Iezrahelitæ, qui noluit tibi possidet,
acquiescere, et dare eam accepta pecunia: non enim vivit Naboth, sed mortuus est.
16 Quod cum audisset Achab, mortuum videlicet Naboth, surrexit, et descendebat
in vineam Naboth Iezrahelitæ, ut possideret eam.

17 Factus est igitur sermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens: 18 Surge, et sed per Eliam
descende in occursum Achab regis Israel, qui est in Samaria: ecce ad vineam Naboth suam uxoris-
descendit, ut possideat eam: 19 et loqueris ad eum, dicens: Hæc dicit Dominus: que pœnam discit,
Occidisti, insuper et possedisti. Et post hæc addes: Hæc dicit Dominus: [a]In loco
hoc, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum.
20 Et ait Achab ad Eliam: Num invenisti me inimicum tibi? Qui dixit: Inveni, eo
quod venundatus sis, ut faceres malum in conspectu Domini. 21 [b]Ecce ego inducam
super te malum, et demetam posteriora tua, et interficiam de Achab mingentem
ad parietem, et clausum et ultimum in Israel. 22 Et dabo domum tuam sicut
[c]domum Ieroboam filii Nabat, et sicut domum [d]Baasa filii Ahia: quia egisti, ut
me ad iracundiam provocares, et peccare fecisti Israel. 23 [e]Sed et de Iezabel locutus
est Dominus, dicens: Canes comedent Iezabel in agro Iezrahel. 24 Si mortuus
fuerit Achab in civitate, comedent eum canes: si autem mortuus fuerit in agro,
comedent eum volucres cæli. 25 Igitur non fuit alter talis sicut Achab, qui venun-
datus est ut faceret malum in conspectu Domini: concitavit enim eum Iezabel
uxor sua, 26 et abominabilis factus est, in tantum ut sequeretur idola, quæ fecerant
Amorrhæi, quos consumpsit Dominus a facie filiorum Israel.

27 Itaque cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, et operuit quam Dominus
cilicio carnem suam, ieiunavitque et dormivit in sacco, et ambulavit demisso capite. ob humili-
28 Et factus est sermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens: 29 Nonne vidisti humilia- tatem regis mitigat
tum Achab coram me? quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum
in diebus eius, sed [f]in diebus filii sui inferam malum domui eius.

21, *19* [a]Inf 22, 38. — *21* [b]2 Rg 9, 8. — *22* [c]Sup 15, 29. — [d]Sup 16, 3. — *23* [e]2 Rg 9, 36. — *29* [f]2 Rg 9, 26.

7. Michæas, Achab et Iosaphat, 22, 1—40.

Regibus Achab et Iosaphat

22. 1 Transierunt [a]igitur tres anni absque bello inter Syriam et Israel. 2 In
anno autem tertio, descendit Iosaphat rex Iuda ad regem Israel. (3 Dixitque
rex Israel ad servos suos: Ignoratis quod nostra sit Ramoth Galaad, et negligimus
tollere eam de manu regis Syriæ?) 4 Et ait ad Iosaphat: Veniesne mecum ad
præliandum in Ramoth Galaad? 5 Dixitque Iosaphat ad regem Israel: Sicut ego
sum, ita et tu: populus meus, et populus tuus unum sunt: et equites mei, equites
tui. Dixitque Iosaphat ad regem Israel: Quære, oro te, hodie sermonem Domini.

pseudoprophetæ victoriam de rege Syriæ prædicunt,

6 Congregavit ergo rex Israel prophetas, quadringentos circiter viros, et ait
ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Qui respon-
derunt: Ascende, et dabit eam Dominus in manu regis. 7 Dixit autem Iosaphat:
Non est hic propheta Domini quispiam, ut interrogemus per eum? 8 Et ait rex
Israel ad Iosaphat: Remansit vir unus, per quem possumus interrogare Dominum:
sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum, Michæas filius Iemla.
Cui Iosaphat ait: Ne loquaris ita rex. 9 Vocavit ergo rex Israel eunuchum quendam,
et dixit ei: Festina adducere Michæam filium Iemla. 10 Rex autem Israel, et Iosaphat
rex Iuda sedebant unusquisque in solio suo vestiti cultu regio, in area iuxta ostium
portæ Samariæ, et universi prophetæ prophetabant in conspectu eorum. 11 Fecit
quoque sibi Sedecias filius Chanaana cornua ferrea, et ait: Hæc dicit Dominus:
His ventilabis Syriam, donec deleas eam. 12 Omnesque prophetæ similiter prophe-
tabant, dicentes: Ascende in Ramoth Galaad, et vade prospere, et tradet Dominus
in manus regis. 13 Nuncius vero, qui ierat ut vocaret Michæam, locutus est ad
eum, dicens: Ecce sermones prophetarum ore uno regi bona prædicant: sit ergo
sermo tuus similis eorum, et loquere bona. 14 Cui Michæas ait: Vivit Dominus, quia
quodcumque dixerit mihi Dominus, hoc loquar.

Michæas autem necem Achab prophetat,

15 Venit itaque ad regem, et ait illi rex: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad
ad præliandum, an cessare? Cui ille respondit: Ascende, et vade prospere, et tradet
eam Dominus in manus regis. 16 Dixit autem rex ad eum: Iterum atque iterum
adiuro te, ut non loquaris mihi nisi quod verum est, in nomine Domini. 17 Et
ille ait: Vidi cunctum Israel dispersum in montibus, quasi oves non habentes
pastorem. et ait Dominus: Non habent isti dominum: revertatur unusquisque
in domum suam in pace. (18 Dixit ergo rex Israel ad Iosaphat: Numquid non
dixi tibi, quia non prophetat mihi bonum, sed semper malum?) 19 Ille vero addens,
ait: Propterea audi sermonem Domini: Vidi Dominum sedentem super solium
suum, et omnem exercitum cæli assistentem ei a dextris et a sinistris: 20 et ait
Dominus: Quis decipiet Achab regem Israel, ut ascendat, et cadat in Ramoth
Galaad? Et dixit unus verba huiuscemodi, et alius aliter. 21 Egressus est autem
spiritus, et stetit coram Domino, et ait: Ego decipiam illum. Cui locutus est Dominus:
In quo? 22 Et ille ait: Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum
eius. Et dixit Dominus: Decipies, et prævalebis: egredere, et fac ita. 23 Nunc
igitur ecce dedit Dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum,
qui hic sunt, et Dominus locutus est contra te malum. 24 Accessit autem Sedecias
filius Chanaana, et percussit Michæam in maxillam, et dixit: Me ne ergo dimisit
Spiritus Domini, et locutus est tibi? 25 Et ait Michæas: Visurus es in die illa, quando
ingredieris cubiculum, intra cubiculum ut abscondaris. 26 Et ait rex Israel: Tollite
Michæam, et maneat apud Amon principem civitatis, et apud Ioas filium Amelech,
27 et dicite eis: Hæc dicit rex: Mittite virum istum in carcerem, et sustentate eum
pane tribulationis, et aqua angustiæ, donec revertar in pace. 28 Dixitque Michæas:
Si reversus fueris in pace, non est locutus in me Dominus. Et ait: Audite populi
omnes.

quam rex misere subit;

29 Ascendit itaque rex Israel, et Iosaphat rex Iuda in Ramoth Galaad. 30 Dixit
itaque rex Israel ad Iosaphat: Sume arma, et ingredere prælium, et induere vestibus
tuis. porro rex Israel mutavit habitum suum, et ingressus est bellum. 31 Rex
autem Syriæ præceperat principibus curruum triginta duobus, dicens: Non pugna-

22, *1* [a]2 Par 18, 1.

bitis contra minorem, et maiorem quempiam, nisi contra regem Israel, solum.
[32] Cum ergo vidissent principes curruum Iosaphat, suspicati sunt quod ipse esset
rex Israel, et impetu facto pugnabant contra eum: et exclamavit Iosaphat. [33] Intel-
lexeruntque principes curruum quod non esset rex Israel, et cessaverunt ab eo.
[34] Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum sagittam dirigens, et casu percussit
regem Israel inter pulmonem et stomachum. At ille dixit aurigæ suo: Verte manum
tuam, et eiice me de exercitu, quia graviter vulneratus sum. [35] Commissum est
ergo prælium in die illa, et rex Israel stabat in curru suo contra Syros, et mor-
tuus est vespere: fluebat autem sanguis plagæ in sinum currus, [36] et præco insonuit
in universo exercitu antequam sol occumberet, dicens: Unusquisque revertatur
in civitatem, et in terram suam. [37] Mortuus est autem rex, et perlatus est in Sa-
mariam: sepelieruntque regem in Samaria, [38] et [a]laverunt currum eius in piscina
Samariæ, et linxerunt canes sanguinem eius, et habenas laverunt, iuxta verbum
Domini quod locutus fuerat.

[39] Reliqua autem sermonum Achab, et universa quæ fecit, et domus eburnea, reliqua in historia re-
quam ædificavit, cunctarumque urbium, quas extruxit, nonne hæc scripta sunt gum Israel.
in Libro sermonum dierum regum Israel? [40] Dormivit ergo Achab cum patribus
suis, et regnavit Ochozias filius eius pro eo.

IV. Iosaphat et Ochozias, 22. 41—2 Rg 1, 18.

1. Iosaphat rex Iuda, 22, 41—51.

[41] Iosaphat vero filius Asa regnare cœperat super Iudam anno quarto Achab Tempus imperii,
regis Israel. [42] Triginta quinque annorum erat cum regnare cœpisset, et viginti-
quinque annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Azuba filia Salai.

[43] Et ambulavit in omni via Asa patris sui, et non declinavit ex ea: fecitque pietas regis,
quod rectum erat in conspectu Domini. [44] Verumtamen excelsa non abstulit:
adhuc enim populus sacrificabat, et adolebat incensum in excelsis. [45] Pacemque
habuit Iosaphat cum rege Israel.

[46] Reliqua autem verborum Iosaphat, et opera eius, quæ gessit, et prælia, reliqua in historia
nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? [47] Sed et reliquias regum Iuda,
effeminatorum, qui remanserant in diebus Asa patris eius, abstulit de terra.

[48] Nec erat tunc rex constitutus in Edom. [49] Rex vero Iosaphat fecerat classes classes confractæ,
in mari, quæ navigarent in Ophir propter aurum: et ire non potuerunt, quia con-
fractæ sunt in Asiongaber. [50] Tunc ait Ochozias filius Achab ad Iosaphat: Vadant
servi mei cum servis tuis in navibus. Et noluit Iosaphat.

[51] Dormivitque Iosaphat cum patribus suis, et sepultus est cum eis in Civitate mors regis.
David patris sui: regnavitque Ioram filius eius pro eo.

2. Ochozias rex Israel, 22, 52—2 Rg 1, 18.

[52] Ochozias autem filius Achab regnare cœperat super Israel in Samaria, anno Tempus imperii,
septimodecimo Iosaphat regis Iuda, regnavitque super Israel duobus annis.

[53] Et fecit malum in conspectu Domini, et ambulavit in via patris sui et matris malitia regis.
suæ, et in via Ieroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel. [54] Servivit quoque
Baal, et adoravit eum, et irritavit Dominum Deum Israel, iuxta omnia quæ fecerat
pater eius.

---

38 [a]Sup 21, 19.

LIBER REGUM QUARTUS,

SECUNDUM HEBRÆOS MALACHIM SECUNDUS.

PARS PRIOR.

Regna Israel et Iuda, 1, 1—17, 41.

Continuatio historiæ Ochoziæ, 1, 1—18.

Moab deficit; rex ægrotans Beelzebub consulit,

1. 1 Prævaricatus est autem Moab in Israel, postquam mortuus est Achab.
2 Cediditque Ochozias per cancellos cœnaculi sui, quod habebat in Samaria,
et ægrotavit: misitque nuncios, dicens ad eos: Ite, consulite Beelzebub deum
Accaron, utrum vivere queam de infirmitate mea hac.

Elias nuntiis mortem regis prophetat,

3 Angelus autem Domini locutus est ad Eliam Thesbiten, dicens: Surge, et
ascende in occursum nunciorum regis Samariæ, et dices ad eos: Numquid non
est Deus in Israel, ut eatis ad consulendum Beelzebub deum Accaron? 4 Quam
ob rem hæc dicit Dominus: De lectulo, super quem ascendisti, non descendes,
sed morte morieris. Et abiit Elias. 5 Reversique sunt nuncii ad Ochoziam. Qui
dixit eis: Quare reversi estis? 6 At illi responderunt ei: Vir occurrit nobis, et
dixit ad nos: Ite, et revertimini ad regem, qui misit vos, et dicetis ei: Hæc dicit
Dominus: Numquid, quia non erat Deus in Israel, mittis ut consulatur Beelzebub
deus Accaron? Idcirco de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte
morieris. 7 Qui dixit eis: Cuius figuræ et habitus est vir ille, qui occurrit vobis,
et locutus est verba hæc? 8 At illi dixerunt: Vir pilosus, et zona pellicea accinctus
renibus. Qui ait: Elias Thesbites est.

duos quinquagenarios occidit,

9 Misitque ad eum quinquagenarium principem, et quinquaginta qui erant
sub eo. Qui ascendit ad eum: sedentique in vertice montis, ait: Homo Dei, rex
præcepit ut descendas. 10 Respondensque Elias, dixit quinquagenario: Si homo
Dei sum, descendat ignis de cælo, et devoret te, et quinquaginta tuos. Descendit
itaque ignis de cælo, et devoravit eum, et quinquaginta qui erant cum eo. 11 Rursumque
misit ad eum principem quinquagenarium alterum, et quinquaginta cum
eo. Qui locutus est illi: Homo Dei, hæc dicit rex: Festina, descende. 12 Respondens
Elias ait: Si homo Dei ego sum, descendat ignis de cælo, et devoret
te, et quinquaginta tuos. Descendit ergo ignis de cælo, et devoravit illum, et
quinquaginta eius.

cum tertio ad regem descendit

13 Iterum misit principem quinquagenarium tertium, et quinquaginta qui
erant cum eo. Qui cum venisset, curvavit genua contra Eliam, et precatus est
eum, et ait: Homo Dei, noli despicere animam meam, et animas servorum tuorum
qui mecum sunt. 14 Ecce descendit ignis de cælo, et devoravit duos principes
quinquagenarios primos, et quinquagenos, qui cum eis erant: sed nunc obsecro
ut miserearis animæ meæ. 15 Locutus est autem Angelus Domini ad Eliam, dicens:
Descende cum eo, ne timeas.

eique mortem prædicit;

Surrexit igitur, et descendit cum eo ad regem, 16 et locutus est ei: Hæc dicit
Dominus: Quia misisti nuncios ad consulendum Beelzebub deum Accaron, quasi
non esset Deus in Israel, a quo posses interrogare sermonem, ideo de lectulo, super
quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.

Ochozias moritur,

17 Mortuus est ergo iuxta sermonem Domini, quem locutus est Elias, et regnavit
Ioram frater eius pro eo, anno secundo Ioram filii Iosaphat regis Iudæ: non enim
habebat filium.

reliqua in historia regum Israel.

18 Reliqua autem verborum Ochoziæ, quæ operatus est, nonne hæc scripta
sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

I. Reges usque ad Iehu, 2, 1—8, 29.

1. Elias transfertur, Eliseus succedit, 2, 1—25.

2. 1 Factum est autem, cum levare vellet Dominus Eliam per turbinem in Elias
cælum, ibant Elias et Eliseus de Galgalis. 2 Dixitque Elias ad Eliseum: Sede hic, in cælum levatur,
quia Dominus misit me usque in Bethel. Cui ait Eliseus: Vivit Dominus, et vivit
anima tua, quia non derelinquam te. Cumque descendissent Bethel, 3 egressi
sunt filii prophetarum, qui erant in Bethel, ad Eliseum, et dixerunt ei: Numquid
nosti, quia hodie Dominus tollet dominum tuum a te? Qui respondit: Et ego novi:
silete. 4 Dixit autem Elias ad Eliseum: Sede hic, quia Dominus misit me in Iericho.
Et ille ait: Vivit Dominus, et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque
venissent Iericho, 5 accesserunt filii prophetarum, qui erant in Iericho, ad Eliseum,
et dixerunt ei: Numquid nosti quia Dominus hodie tollet dominum tuum a te?
Et ait: Et ego novi: silete. 6 Dixit autem ei Elias: Sede hic, quia Dominus misit
me usque ad Iordanem. Qui ait: Vivit Dominus, et vivit anima tua, quia non dere-
linquam te. Ierunt igitur ambo pariter, 7 et quinquaginta viri de filiis prophetarum
secuti sunt eos, qui et steterunt econtra, longe: illi autem ambo stabant super
Iordanem. 8 Tulitque Elias pallium suum, et involvit illud, et percussit aquas,
quæ divisæ sunt in utramque partem, et transierunt ambo per siccum.

9 Cumque transissent, Elias dixit ad Eliseum: Postula quod vis ut faciam Eliseus spiritum
tibi, antequam tollar a te. Dixitque Eliseus: Obsecro ut fiat in me duplex spiri- duplicem
tus tuus. 10 Qui respondit: Rem difficilem postulasti: attamen si videris me, accipit,
quando tollar a te, erit tibi quod petisti: si autem non videris, non erit. 11 Cumque
pergerent, et incedentes sermocinarentur, ecce currus igneus, et equi ignei diviserunt
utrumque: et [a]ascendit Elias per turbinem in cælum, 12 Eliseus autem videbat,
et clamabat: Pater mi, pater mi, currus Israel, et auriga eius. Et non vidit eum
amplius: apprehenditque vestimenta sua, et scidit illa in duas partes.

13 Et levavit pallium Eliæ, quod ceciderat ei: reversusque stetit super ripam aquas Iordanis
Iordanis, 14 et pallio Eliæ, quod ceciderat ei, percussit aquas, et non sunt divisæ. dividit,
et dixit: Ubi est Deus Eliæ etiam nunc? Percussitque aquas, et divisæ sunt huc,
atque illuc, et transiit Eliseus.

15 Videntes autem filii prophetarum, qui erant in Iericho econtra, dixerunt: prophetat,
Requievit spiritus Eliæ super Eliseum. Et venientes in occursum eius, adoraverunt
eum proni in terram, 16 dixeruntque illi: Ecce, cum servis tuis sunt quinquaginta
viri fortes, qui possunt ire, et quærere dominum tuum, ne forte tulerit eum Spiritus
Domini, et proiecerit eum in unum montium, aut in unam vallium. Qui ait: Nolite
mittere. 17 Coegeruntque eum, donec acquiesceret, et diceret: Mittite. Et miserunt
quinquaginta viros: qui cum quæsissent tribus diebus, non invenerunt. 18 Et
reversi sunt ad eum: at ille habitabat in Iericho, et dixit eis: Numquid non dixi
vobis: Nolite mittere?

19 Dixerunt quoque viri civitatis ad Eliseum: Ecce habitatio civitatis huius aquas Iericho
optima est, sicut tu ipse domine perspicis: sed aquæ pessimæ sunt, et terra sterilis. sanat,
20 At ille ait: Afferte mihi vas novum, et mittite in illud sal. Quod cum attulissent,
21 egressus ad fontem aquarum, misit in illum sal, et ait: Hæc dicit Dominus:
Sanavi aquas has, et non erit ultra in eis mors, neque sterilitas. 22 Sanatæ sunt
ergo aquæ usque in diem hanc, iuxta verbum Elisei, quod locutus est.

23 Ascendit autem inde in Bethel: cumque ascenderet per viam, pueri parvi pueros Bethel
egressi sunt de civitate, et illudebant ei, dicentes: Ascende calve, ascende calve. punit,
24 Qui cum respexisset, vidit eos, et maledixit eis in nomine Domini: egressique
sunt duo ursi de saltu, et laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros.

25 Abiit autem inde in montem Carmeli, et inde reversus est in Samariam. in Samariam venit.

2. Ioram rex Israel et Mesa rex Moab, 3, 1—27.

3. 1 Ioram vero filius Achab regnavit super Israel in Samaria anno decimo Ioram,
octavo Iosaphat regis Iudæ. Regnavitque duodecim annis.

2, *11* [a]Sir 48, 13; 1 Mcc 2, 58.

rex malus.

2 Et fecit malum coram Domino, sed non sicut pater suus et mater: tulit enim
statuas Baal, quas fecerat pater eius. 3 Verumtamen in peccatis Ieroboam filii
Nabat, qui peccare fecit Israel, adhæsit, nec recessit ab eis.

cum Iosaphat Mesam impugnaturus,

4 Porro Mesa rex Moab, nutriebat pecora multa, et solvebat regi Israel centum
millia agnorum, et centum millia arietum cum velleribus suis. 5 Cumque mortuus
fuisset Achab, prævaricatus est fœdus, quod habebat cum rege Israel. 6 Egressus
est igitur rex Ioram in die illa de Samaria, et recensuit universum Israel. 7 Misitque
ad Iosaphat regem Iuda, dicens: Rex Moab recessit a me, veni mecum contra
eum ad prælium. Qui respondit: Ascendam: qui meus est, tuus est: populus meus,
populus tuus: et equi mei, equi tui. 8 Dixitque: Per quam viam ascendemus?
At ille respondit: Per desertum Idumææ.

inopia aquæ laborans ab Eliseo corripitur,

9 Perrexerunt igitur rex Israel, et rex Iuda, et rex Edom, et circuierunt per
viam septem dierum, nec erat aqua exercitui, et iumentis, quæ sequebantur eos.
10 Dixitque rex Israel: Heu heu heu, congregavit nos Dominus tres reges, ut traderet
in manus Moab. 11 Et ait Iosaphat: Est ne hic propheta Domini, ut deprecemur
Dominum per eum? Et respondit unus de servis regis Israel: Est hic Eliseus filius
Saphat, qui fundebat aquam super manus Eliæ. 12 Et ait Iosaphat: Est apud
eum sermo Domini. Descenditque ad eum rex Israel, et Iosaphat rex Iuda, et
rex Edom. 13 Dixit autem Eliseus ad regem Israel: Quid mihi et tibi est? vade
ad prophetas patris tui, et matris tuæ. Et ait illi rex Israel: Quare congregavit
Dominus tres reges hos, ut traderet eos in manus Moab? 14 Dixitque ad eum
Eliseus: Vivit Dominus exercituum, in cuius conspectu sto, quod si non vultum
Iosaphat regis Iudæ erubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem.
15 Nunc autem adducite mihi psaltem.

promissione aquæ et victoriæ recreatur,

Cumque caneret psaltes, facta est super eum manus Domini, et ait: 16 Hæc
dicit Dominus: Facite alveum torrentis huius fossas, et fossas. 17 Hæc enim dicit
Dominus: Non videbitis ventum, neque pluviam: et alveus iste replebitur aquis,
et bibetis vos, et familiæ vestræ, et iumenta vestra. 18 Parumque est hoc in conspectu
Domini: insuper tradet etiam Moab in manus vestras. 19 Et percutietis
omnem civitatem munitam, et omnem urbem electam, et universum lignum fructiferum
succidetis, cunctosque fontes aquarum obturabitis, et omnem agrum egregium
operietis lapidibus.

Moabitas vincit.

20 Factum est igitur mane, quando sacrificium offerri solet, et ecce, aquæ
veniebant per viam Edom, et repleta est terra aquis. 21 Universi autem Moabitæ
audientes quod ascendissent reges ut pugnarent adversum eos, convocaverunt
omnes qui accincti erant balteo desuper, et steterunt in terminis. 22 Primoque
mane surgentes, et orto iam sole ex adverso aquarum, viderunt Moabitæ econtra
aquas rubras quasi sanguinem, 23 dixeruntque: Sanguis gladii est: pugnaverunt
reges contra se, et cæsi sunt mutuo: nunc perge ad prædam Moab. 24 Perrexeruntque
in castra Israel: porro consurgens Israel, percussit Moab: at illi fugerunt coram
eis. Venerunt igitur qui vicerant, et percusserunt Moab, 25 et civitates destruxerunt:
et omnem agrum optimum, mittentes singuli lapides, repleverunt: et universos
fontes aquarum obturaverunt: et omnia ligna fructifera succiderunt, ita ut muri
tantum fictiles remanerent: et circumdata est civitas a fundibulariis, et magna
ex parte percussa. 26 Quod cum vidisset rex Moab, prævaluisse scilicet hostes,
tulit secum septingentos viros educentes gladium, ut irrumperent ad regem Edom:
et non potuerunt. 27 Arripiensque filium suum primogenitum, qui regnaturus
erat pro eo, obtulit holocaustum super murum: et facta est indignatio magna
in Israel, statimque recesserunt ab eo, et reversi sunt in terram suam.

3. Eliseus miracula patrat, 4, 1—6, 7.

Oleum viduæ auget,

4. 1 Mulier autem quædam de uxoribus prophetarum clamabat ad Eliseum,
dicens: Servus tuus vir meus mortuus est, et tu nosti quia servus tuus fuit timens
Dominum: et ecce creditor venit ut tollat duos filios meos ad serviendum sibi.
2 Cui dixit Eliseus: Quid vis ut faciam tibi? Dic mihi, quid habes in domo tua?
At illa respondit: Non habeo ancilla tua quidquam in domo mea, nisi parum olei,

quo ungar. 3 Cui ait: Vade, pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non
pauca. 4 Et ingredere, et claude ostium tuum, cum intrinsecus fueris tu, et filii
tui: et mitte inde in omnia vasa hæc: et cum plena fuerint, tolles. 5 Ivit itaque
mulier, et clausit ostium super se, et super filios suos: illi offerebant vasa, et illa
infundebat. 6 Cumque plena fuissent vasa, dixit ad filium suum: Affer mihi adhuc
vas. Et ille respondit: Non habeo. Stetitque oleum. 7 Venit autem illa, et indicavit
homini Dei. Et ille, Vade, inquit, vende oleum, et redde creditori tuo: tu autem,
et filii tui vivite de reliquo.

8 Facta est autem quædam dies, et transibat Eliseus per Sunam: erat autem Sunamitidi filium
ibi mulier magna, quæ tenuit eum ut comederet panem: cumque frequenter inde impetrat
transiret, divertebat ad eam ut comederet panem. 9 Quæ dixit ad virum suum:
Animadverto quod vir Dei sanctus est iste, qui transit per nos frequenter. 10 Facia-
mus ergo ei cœnaculum parvum, et ponamus ei in eo lectulum, et mensam, et
sellam, et candelabrum, ut cum venerit ad nos, maneat ibi. 11 Facta est ergo
dies quædam, et veniens divertit in cœnaculum, et requievit ibi. 12 Dixitque ad
Giezi puerum suum: Voca Sunamitidem istam. Qui cum vocasset eam, et illa stetisset
coram eo, 13 dixit ad puerum suum: Loquere ad eam: Ecce, sedule in omnibus
ministrasti nobis, quid vis ut faciam tibi? numquid habes negotium, et vis ut loquar
regi, sive principi militiæ? Quæ respondit: In medio populi mei habito. 14 Et ait:
Quid ergo vult ut faciam ei? Dixitque Giezi: Ne quæras: filium enim non habet,
et vir eius senex est. 15 Præcepit itaque ut vocaret eam: quæ cum vocata fuisset,
et stetisset ante ostium, 16 dixit ad eam: In tempore isto, et in hac eadem hora,
si vita comes fuerit, habebis in utero filium. At illa respondit: Noli quæso domine
mi, vir Dei, noli mentiri ancillæ tuæ. 17 Et concepit mulier, et peperit filium in
tempore, et in hora eadem, qua dixerat Eliseus.

18 Crevit autem puer. Et cum esset quædam dies, et egressus isset ad patrem atque resuscitat,
suum, ad messores, 19 ait patri suo: Caput meum doleo, caput meum doleo. At
ille dixit puero: Tolle, et duc eum ad matrem suam. 20 Qui cum tulisset, et duxisset
eum ad matrem suam, posuit eum illa super genua sua usque ad meridiem, et
mortuus est. 21 Ascendit autem, et collocavit eum super lectulum hominis Dei,
et clausit ostium: et egressa, 22 vocavit virum suum, et ait: Mitte mecum, obsecro.
unum de pueris, et asinam, ut excurram usque ad hominem Dei, et revertar. 23 Qui
ait illi: Quam ob causam vadis ad eum? hodie non sunt Calendæ, neque Sabbatum.
Quæ respondit: Vadam: 24 Stravitque asinam, et præcepit puero: Mina, et propera,
ne mihi moram facias in eundo: et hoc age quod præcipio tibi. 25 Profecta est
igitur, et venit ad virum Dei in montem Carmeli: cumque vidisset eam vir Dei
econtra, ait ad Giezi puerum suum: Ecce Sunamitis illa. 26 Vade ergo in occursum
eius, et dic ei: Recte ne agitur circa te, et circa virum tuum, et circa filium tuum?
Quæ respondit: Recte. 27 Cumque venisset ad virum Dei in montem, apprehendit
pedes eius: et accessit Giezi ut amoveret eam. Et ait homo Dei: Dimitte illam:
anima enim eius in amaritudine est, et Dominus celavit a me, et non indicavit
mihi. 28 Quæ dixit illi: Numquid petivi filium a Domino meo? numquid non dixi
tibi: Ne illudas me? 29 Et ille ait ad Giezi: Accinge lumbos tuos, et tolle baculum
meum in manu tua, et vade. Si occurrerit tibi homo, non salutes eum: et si salutaverit
te quispiam, non respondeas illi: et pones baculum meum super faciem pueri.
30 Porro mater pueri ait: Vivit dominus, et vivit anima tua, non dimittam te.
Surrexit ergo, et secutus est eam. 31 Giezi autem præcesserat ante eos, et posuerat
baculum super faciem pueri, et non erat vox, neque sensus: reversusque est in
occursum eius, et nunciavit ei, dicens: Non surrexit puer. 32 Ingressus est ergo
Eliseus domum, et ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius: 33 ingressusque
clausit ostium super se, et super puerum: et oravit ad Dominum. 34 Et ascendit,
et incubuit super puerum: posuitque os suum super os eius, et oculos suos super
oculos eius, et manus suas super manus eius: et incurvavit se super eum, et calefacta
est caro pueri. 35 At ille reversus, deambulavit in domo, semel huc atque illuc:
et ascendit, et incubuit super eum: et oscitavit puer septies, aperuitque oculos.
36 At ille vocavit Giezi, et dixit ei: Voca Sunamitidem hanc. Quæ vocata, ingressa

est ad eum. Qui ait: Tolle filium tuum. [37] Venit illa, et corruit ad pedes eius, et
adoravit super terram: tulitque filium suum, et egressa est. [38] et Eliseus reversus
est in Galgala.

amaritudinem coctionis aufert,

Erat autem fames in terra, et filii prophetarum habitabant coram eo. dixitque
uni de pueris suis: Pone ollam grandem, et coque pulmentum filiis prophetarum.
[39] Et egressus est unus in agrum ut colligeret herbas agrestes: invenitque quasi
vitem silvestrem, et collegit ex ea colocynthidas agri, et implevit pallium suum,
et reversus concidit in ollam pulmenti: nesciebat enim quid esset. [40] Infuderunt
ergo sociis, ut comederent: cumque gustassent de coctione, clamaverunt, dicentes:
Mors in olla vir Dei. Et non potuerunt comedere. [41] At ille, Afferte, inquit, farinam.
Cumque tulissent, misit in ollam, et ait: Infunde turbæ, ut comedant. Et non
fuit amplius quidquam amaritudinis in olla.

panes multiplicat,

[42] Vir autem quidam venit de Baalsalisa deferens viro Dei panes primitiarum,
viginti panes hordeaceos, et frumentum novum in pera sua. At ille dixit: Da populo,
ut comedat. [43] Responditque ei minister eius: Quantum est hoc, ut apponam
centum viris? Rursum ille ait: Da populo, ut comedat: hæc enim dicit Dominus:
Comedent, et supererit. [44] Posuit itaque coram eis: qui comederunt, et superfuit
iuxta verbum Domini.

Naaman leprosum mundat,

5. [1] Naaman princeps militiæ regis Syriæ, erat vir magnus apud dominum
suum, et honoratus: per illum enim dedit Dominus salutem Syriæ: erat autem vir
fortis et dives, sed leprosus. [2] Porro de Syria egressi fuerant latrunculi, et captivam
duxerant de Terra Israel puellam parvulam, quæ erat in obsequio uxoris Naaman,
[3] quæ ait ad dominam suam: Utinam fuisset dominus meus ad prophetam, qui
est in Samaria: profecto curasset eum a lepra, quam habet. [4] Ingressus est itaque
Naaman ad dominum suum, et nunciavit ei, dicens: Sic et sic locuta est puella
de Terra Israel. [5] Dixitque ei rex Syriæ: Vade, et mittam litteras ad regem Israel.
Qui cum profectus esset, et tulisset secum decem talenta argenti, et sex millia
aureos, et decem mutatoria vestimentorum, [6] detulit litteras ad regem Israel,
in hæc verba: Cum acceperis epistolam hanc, scito quod miserim ad te Naaman
servum meum, ut cures eum a lepra sua. [7] Cumque legisset rex Israel litteras,
scidit vestimenta sua, et ait: Numquid Deus ego sum, ut occidere possim, et vivificare,
quia iste misit ad me, ut curem hominem a lepra sua? animadvertite, et videte
quod occasiones quærat adversum me. [8] Quod cum audisset Eliseus vir Dei,
scidisse videlicet regem Israel vestimenta sua, misit ad eum, dicens: Quare scidisti
vestimenta tua? veniat ad me, et sciat esse prophetam in Israel. [9] Venit ergo
Naaman cum equis, et curribus, et stetit ad ostium domus Elisei: [10] misitque ad
eum Eliseus nuncium, dicens: Vade, et lavare septies in Iordane, et recipiet sanitatem
caro tua, atque mundaberis. [11] Iratus Naaman recedebat, dicens: Putabam quod
egrederetur ad me, et stans invocaret nomen Domini Dei sui, et tangeret manu
sua locum lepræ, et curaret me. [12] Numquid non meliores sunt Abana, et Pharphar
fluvii Damasci omnibus aquis Israel, ut laver in eis, et munder? Cum ergo vertisset
se, et abiret indignans, [13] accesserunt ad eum servi sui, et locuti sunt ei: Pater,
et si rem grandem dixisset tibi propheta, certe facere debueras: quanto magis
quia nunc dixit tibi: Lavare, et mundaberis? [14] [a]Descendit, et lavit in Iordane
septies iuxta sermonem viri Dei, et restituta est caro eius, sicut caro pueri parvuli,
et mundatus est. [15] Reversusque ad virum Dei cum universo comitatu suo, venit,
et stetit coram eo, et ait: Vere scio quod non sit alius Deus in universa terra, nisi
tantum in Israel. Obsecro itaque ut accipias benedictionem a servo tuo. [16] At
ille respondit: Vivit Dominus, ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim
faceret, penitus non acquievit. [17] Dixitque Naaman: Ut vis: sed, obsecro, concede
mihi servo tuo ut tollam onus duorum burdonum de terra: non enim faciet
ultra servus tuus holocaustum, aut victimam diis alienis, nisi domino. [18] Hoc
autem solum est, de quo depreceris Dominum pro servo tuo, quando ingredietur
dominus meus templum Remmon, ut adoret: et illo innitente super manum meam,

---

5, *14* [a]Lc 4, 27.

si adoravero in templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoscat mihi
Dominus servo tuo pro hac re. 19 Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit ergo ab eo
electo terræ tempore.
20 Dixitque Giezi puer viri Dei: Pepercit dominus meus Naaman Syro isti, Giezi
ut non acciperet ab eo quæ attulit: vivit Dominus, quia curram post eum, et ac- servum lepra
cipiam ab eo aliquid. 21 Et secutus est Giezi post tergum Naaman: quem cum afficit,
vidisset ille currentem ad se, desiliit de curru in occursum eius, et ait: Recte ne
sunt omnia? 22 Et ille ait: Recte. dominus meus misit me ad te, dicens: Modo
venerunt ad me duo adolescentes de monte Ephraim, ex filiis prophetarum: da
eis talentum argenti, et vestes mutatorias duplices. 23 Dixitque Naaman: Melius
est ut accipias duo talenta. Et coegit eum, ligavitque duo talenta argenti in duobus
saccis, et duplicia vestimenta, et imposuit duobus pueris suis, qui et portaverunt
coram eo. 24 Cumque venisset iam vesperi, tulit de manu eorum, et reposuit in
domo, dimisitque viros, et abierunt. 25 ipse autem ingressus, stetit coram domino
suo. Et dixit Eliseus: Unde venis Giezi? Qui respondit: Non ivit servus tuus
quoquam. 26 At ille ait: Nonne cor meum in præsenti erat, quando reversus est
homo de curru suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentum, et accepisti
vestes ut emas oliveta, et vineas, et oves, et boves, et servos, et ancillas. 27 Sed
et lepra Naaman adhærebit tibi, et semini tuo, usque in sempiternum. Et egressus
est ab eo leprosus quasi nix.
6. 1 Dixerunt autem filii prophetarum ad Eliseum: Ecce locus, in quo habi- ferrum natare
tamus coram te, angustus est nobis. 2 Eamus usque ad Iordanem, et tollant singuli facit.
de silva materias singulas, ut ædificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui
dixit: Ite. 3 Et ait unus ex illis: Veni ergo et tu cum servis tuis. Respondit: Ego
veniam. 4 Et abiit cum eis. Cumque venissent ad Iordanem, cædebant ligna.
5 Accidit autem, ut cum unus materiam succidisset, caderet ferrum securis in
aquam: exclamavitque ille, et ait: Heu heu heu domine mi, et hoc ipsum mutuo
acceperam. 6 Dixit autem homo Dei: Ubi cecidit? At ille monstravit ei locum.
præcidit ergo lignum, et misit illuc: natavitque ferrum, 7 et ait: Tolle. Qui extendit
manum, et tulit illud.

4. Eliseus oracula edit, 6, 8—8, 15.

8 Rex autem Syriæ pugnabat contra Israel, consiliumque iniit cum servis Insidias Syrorum
suis, dicens: In loco illo, et illo ponamus insidias. 9 Misit itaque vir Dei ad regem indicat
Israel, dicens: Cave ne transeas in locum illum: quia ibi Syri in insidiis sunt. 10 Misit
itaque rex Israel ad locum, quem dixerat ei vir Dei, et præoccupavit eum, et obser-
vavit se ibi non semel neque bis. 11 Conturbatumque est cor regis Syriæ pro hac
re: et convocatis servis suis, ait: Quare non indicatis mihi quis proditor mei sit
apud regem Israel? 12 Dixitque unus servorum eius: Nequaquam domine mi rex,
sed Eliseus propheta, qui est in Israel, indicat regi Israel omnia verba quæcumque
locutus fueris in conclavi tuo. 13 Dixitque eis: Ite, et videte ubi sit: ut mittam,
et capiam eum. Annunciaveruntque ei, dicentes: Ecce in Dothan.
14 Misit ergo illuc equos et currus, et robur exercitus: qui cum venissent nocte, et milites eorum
circumdederunt civitatem. 15 Consurgens autem diluculo minister viri Dei, egressus, excæcat,
vidit exercitum in circuitu civitatis, et equos et currus: nunciavitque ei, dicens:
Heu heu heu domine mi, quid faciemus? 16 At ille respondit: Noli timere: plures
enim nobiscum sunt, quam cum illis. 17 Cumque orasset Eliseus, ait: Domine,
aperi oculos huius, ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, et vidit: et ecce
mons plenus equorum, et curruum igneorum, in circuitu Elisei. 18 Hostes vero
descenderunt ad eum: porro Eliseus oravit ad Dominum, dicens: Percute, obsecro,
gentem hanc cæcitate. Percussitque eos Dominus, ne viderent, iuxta verbum
Elisei. 19 Dixit autem ad eos Eliseus: Non est hæc via, neque ista est civitas:
sequimini me, et ostendam vobis virum, quem quæritis. Duxit ergo eos in Samariam:
20 cumque ingressi fuissent in Samariam, dixit Eliseus: Domine aperi oculos istorum,
ut videant. Aperuitque Dominus oculos eorum, et viderunt se esse in medio Samariæ.
21 Dixitque rex Israel ad Eliseum, cum vidisset eos: Numquid percutiam eos,

pater mi? 22 At ille ait: Non percuties: neque enim cepisti eos gladio, et arcu
tuo, ut percutias: sed pone panem, et aquam coram eis, ut comedant, et bibant,
et vadant ad dominum suum. 23 Appositaque est eis ciborum magna præparatio,
et comederunt, et biberunt, et dimisit eos, abieruntque ad dominum suum, et
ultra non venerunt latrones Syriæ in Terram Israel.

adventum nuntii et regis Ioram prædicit.

24 Factum est autem post hæc, congregavit Benadad rex Syriæ, universum
exercitum suum, et ascendit, et obsidebat Samariam. 25 Factaque est fames
magna in Samaria: et tandiu obsessa est, donec venundaretur caput asini octo-
ginta argenteis, et quarta pars cabi stercoris columbarum quinque argenteis.
26 Cumque rex Israel transiret per murum, mulier quædam exclamavit ad eum,
dicens: Salva me domine mi rex. 27 Qui ait: Non te salvat Dominus: unde te
possum salvare? de area, vel de torculari? Dixitque ad eam rex: Quid tibi vis?
Quæ respondit: 28 Mulier ista dixit mihi: Da filium tuum, ut comedamus eum
hodie, et filium meum comedemus cras. 29 Coximus ergo filium meum, et comedimus.
Dixique ei die altera: Da filium tuum, ut comedamus eum. Quæ abscondit filium
suum. 30 Quod cum audisset rex, scidit vestimenta sua, et transibat per murum.
Viditque omnis populus cilicium, quo vestitus erat ad carnem intrinsecus. 31 Et
ait rex: Hæc mihi faciat Deus, et hæc addat, si steterit caput Elisei filii Saphat
super ipsum hodie. 32 Eliseus autem sedebat in domo sua, et senes sedebant cum
eo. Præmisit itaque virum: et antequam veniret nuncius ille, dixit ad senes: Numquid
scitis quod miserit filius homicidæ hic, ut præcidatur caput meum? videte ergo,
cum venerit nuncius, claudite ostium, et non sinatis eum introire: ecce enim sonitus
pedum domini eius post eum est. 33 Adhuc illo loquente eis, apparuit nuncius, qui
veniebat ad eum. Et ait: Ecce, tantum malum a Domino est: quid amplius expectabo
a Domino?

abundantiam frumenti ac punitionem increduli prophetat.

7. 1 Dixit autem Eliseus: Audite verbum Domini: Hæc dicit Dominus:
In tempore hoc cras modius similæ uno statere erit, et duo modii hordei statere
uno, in porta Samariæ. 2 Respondens unus de ducibus, super cuius manum rex
incumbebat, homini Dei, ait: Si Dominus fecerit etiam cataractas in cælo, numquid
poterit esse quod loqueris? Qui ait: Videbis oculis tuis, et inde non comedes. 3 Quat-
tuor ergo viri erant leprosi iuxta introitum portæ: qui dixerunt ad invicem: Quid
hic esse volumus donec moriamur? 4 sive ingredi voluerimus civitatem, fame
moriemur: sive manserimus hic, moriendum nobis est: venite ergo, et transfugiamus
ad castra Syriæ. si pepercerint nobis, vivemus: si autem occidere voluerint,
nihilominus moriemur. 5 Surrexerunt ergo vesperi, ut venirent ad castra Syriæ.
Cumque venissent ad principium castrorum Syriæ, nullum ibidem repererunt.
6 Siquidem Dominus sonitum audiri fecerat in castris Syriæ, curruum, et equorum,
et exercitus plurimi: dixeruntque ad invicem: Ecce mercede conduxit adversum
nos rex Israel reges Hethæorum, et Ægyptiorum, et venerunt super nos. 7 Sur-
rexerunt ergo, et fugerunt in tenebris, et dereliquerunt tentoria sua, et equos et
asinos in castris, fugeruntque animas tantum suas salvare cupientes. 8 Igitur
cum venissent leprosi illi ad principium castrorum, ingressi sunt unum tabernaculum,
et comederunt et biberunt: tuleruntque inde argentum, et aurum, et vestes, et
abierunt, et absconderunt: et rursum reversi sunt ad aliud tabernaculum, et inde
similiter auferentes absconderunt. 9 Dixeruntque ad invicem: Non recte facimus:
hæc enim dies boni nuncii est. Si tacuerimus, et noluerimus nunciare usque mane,
sceleris arguemur: venite, eamus, et nunciemus in aula regis. 10 Cumque venissent
ad portam civitatis, narraverunt eis, dicentes: Ivimus ad castra Syriæ, et nullum
ibidem reperimus hominem, nisi equos, et asinos alligatos, et fixa tentoria. 11 Ierunt
ergo portarii, et nunciaverunt in palatio regis intrinsecus. 12 Qui surrexit nocte,
et ait ad servos suos: Dico vobis quid fecerint nobis Syri: Sciunt quia fame la-
boramus, et idcirco egressi sunt de castris, et latitant in agris, dicentes: Cum egressi
fuerint de civitate, capiemus eos vivos, et tunc civitatem ingredi poterimus. 13 Re-
spondit autem unus servorum eius: Tollamus quinque equos, qui remanserunt in
urbe (quia ipsi tantum sunt in universa multitudine Israel, alii enim consumpti
sunt) et mittentes, explorare poterimus. 14 Adduxerunt ergo duos equos, misitque

rex in castra Syrorum, dicens: Ite, et videte. 15 Qui abierunt post eos usque ad
Iordanem: ecce autem omnis via plena erat vestibus, et vasis, quæ proiecerant
Syri cum turbarentur: reversique nuncii indicaverunt regi. 16 Et egressus populus
diripuit castra Syriæ: factusque est modius similæ statere uno, et duo modii hordei
statere uno, iuxta verbum Domini. 17 Porro rex ducem illum, in cuius manu
incumbebat, constituit ad portam: quem conculcavit turba in introitu portæ,
et mortuus est, iuxta quod locutus fuerat vir Dei, quando descenderat rex ad eum.
18 Factumque est secundum sermonem viri Dei, quem dixerat regi, quando ait:
Duo modii hordei statere uno erunt, et modius similæ statere uno, hoc eodem
tempore cras in porta Samariæ: 19 quando responderat dux ille viro Dei, et dixerat:
Etiamsi Dominus fecerit cataractas in cælo, numquid poterit fieri quod loqueris?
Et dixit ei: Videbis oculis tuis, et inde non comedes. 20 Evenit ergo ei sicut prædictum fuerat, et conculcavit eum populus in porta, et mortuus est.

8. 1 Eliseus autem locutus est ad mulierem, [a]cuius vivere fecerat filium, Sunamitidi
dicens: Surge, vade tu et domus tua, et peregrinare ubicumque repereris: vocavit famem
enim Dominus famem, et veniet super terram septem annis. 2 Quæ surrexit, et septennem nuntiat,
fecit iuxta verbum hominis Dei: et vadens cum domo sua, peregrinata est in Terra
Philisthiim diebus multis. 3 Cumque finiti essent anni septem, reversa est mulier
de Terra Philisthiim: et egressa est ut interpellaret regem pro domo sua, et pro
agris suis. 4 Rex autem loquebatur cum Giezi puero viri Dei, dicens: Narra mihi
omnia magnalia quæ fecit Eliseus. 5 Cumque ille narraret regi quo modo mortuum
suscitasset, apparuit mulier, cuius vivificaverat filium, clamans ad regem pro
domo sua, et pro agris suis. Dixitque Giezi: Domine mi rex, hæc est mulier, et
hic est filius eius, quem suscitavit Eliseus. 6 Et interrogavit rex mulierem: quæ
narravit ei. Deditque ei rex eunuchum unum, dicens: Restitue ei omnia quæ sua
sunt, et universos reditus agrorum a die, qua reliquit terram usque ad præsens.

7 Venit quoque Eliseus Damascum, et Benadad rex Syriæ ægrotabat: nuncia- Benadad moriturum
veruntque ei, dicentes: Venit vir Dei huc. 8 Et ait rex ad Hazael: Tolle tecum et Hazael
munera, et vade in occursum viri Dei, et consule Dominum per eum, dicens: Si regnaturum vatici-
evadere potero de infirmitate mea hac? 9 Ivit igitur Hazael in occursum eius, natur.
habens secum munera, et omnia bona Damasci, onera quadraginta camelorum.
Cumque stetisset coram eo, ait: Filius tuus Benadad rex Syriæ misit me ad te,
dicens: Si sanari potero de infirmitate mea hac? 10 Dixitque ei Eliseus: Vade,
dic ei: Sanaberis: porro ostendit mihi Dominus quia morte morietur. 11 Stetitque
cum eo, et conturbatus est usque ad suffusionem vultus: flevitque vir Dei. 12 Cui
Hazael ait: Quare dominus meus flet? At ille dixit: Quia scio quæ facturus sis
filiis Israel mala. Civitates eorum munitas igne succendes, et iuvenes eorum interficies gladio, et parvulos eorum elides, et prægnantes divides. 13 Dixitque Hazael:
Quid enim sum servus tuus canis, ut faciam rem istam magnam? Et ait Eliseus:
Ostendit mihi Dominus te regem Syriæ fore. 14 Qui cum recessisset ab Eliseo,
venit ad dominum suum. Qui ait ei: Quid dixit tibi Eliseus? At ille respondit:
Dixit mihi: Recipies sanitatem. 15 Cumque venisset dies altera, tulit stragulum,
et infudit aquam, et expandit super faciem eius: quo mortuo, regnavit Hazael
pro eo.

5. Ioram rex Iuda, 8, 16—24.

16 Anno quinto Ioram filii Achab regis Israel, et Iosaphat regis Iuda, regnavit Tempus imperii,
Ioram filius Iosaphat rex Iuda. 17 [b]Triginta duorum annorum erat cum regnare
cœpisset, et octo annis regnavit in Ierusalem.

18 Ambulavitque in viis regum Israel, sicut ambulaverat domus Achab: filia malitia regis et
enim Achab erat uxor eius: et fecit quod malum est in conspectu Domini. 19 [c]Noluit reginæ,
autem Dominus disperdere Iudam, propter David servum suum, sicut promiserat
ei, ut daret illi lucernam, et filiis eius cunctis diebus.

20 [d]In diebus eius recessit Edom, ne esset sub Iuda, et constituit sibi regem. defectio Edom
21 Venitque Ioram Seira, et omnes currus cum eo: et surrexit nocte, percussitque et Lobna,

8, *1* [a]Sup 4, 35. — *17* [b]2 Par 21, 5. — *19* [c]2 Sm 7, 16. — *20* [d]2 Par 21, 8.

Idumæos, qui eum circumdederant, et principes curruum, populus autem fugit
in tabernacula sua. 22 Recessit ergo Edom ne esset sub Iuda, usque ad diem hanc.
Tunc recessit et Lobna in tempore illo.

reliqua in historia regum Iuda.

23 Reliqua autem sermonum Ioram, et universa, quæ fecit, nonne hæc scripta
sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? 24 Et dormivit Ioram cum patribus
suis, sepultusque est cum eis in Civitate David, et regnavit Ochozias filius eius
pro eo.

6. Ochozias rex Iuda, 8, 25—29.

Tempus imperii,

25 [a]Anno duodecimo Ioram filii Achab regis Israel regnavit Ochozias filius
Ioram regis Iudæ. 26 Viginti duorum annorum erat Ochozias cum regnare cœpisset,
et uno anno regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Athalia filia Amri regis Israel.

malitia regis,

27 Et ambulavit in viis domus Achab: et fecit quod malum est coram Domino,
sicut domus Achab: gener enim domus Achab fuit.

accessus ad Ioram.

28 Abiit quoque cum Ioram filio Achab, ad præliandum contra Hazael regem
Syriæ in Ramoth Galaad, et vulneraverunt Syri Ioram: 29 qui reversus est ut
curaretur, in Iezrahel: quia vulneraverant eum Syri in Ramoth præliantem contra
Hazael regem Syriæ. Porro Ochozias filius Ioram rex Iuda, descendit invisere
Ioram filium Achab in Iezrahel, quia ægrotabat ibi.

II. Reges usque ad Osee, 9, 1—16, 20.

1. Iehu rex Israel, 9, 1—10, 36.

Per prophetam ungitur et instituitur,

9. 1 Eliseus autem prophetes vocavit unum de filiis prophetarum, et ait illi:
Accinge lumbos tuos, et tolle lenticulam olei hanc in manu tua, et vade in Ramoth
Galaad. 2 [b]Cumque veneris illuc, videbis Iehu filium Iosaphat filii Namsi: et
ingressus suscitabis eum de medio fratrum suorum, et introduces in interius cubi-
culum. 3 Tenensque lenticulam olei, fundes super caput eius, et dices: Hæc dicit
Dominus: Unxi te regem super Israel. Aperiesque ostium, et fugies, et non ibi
subsistes. 4 Abiit ergo adolescens puer prophetæ in Ramoth Galaad, 5 et ingressus
est illuc: ecce autem principes exercitus sedebant, et ait: Verbum mihi ad te o
princeps. Dixitque Iehu: Ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit: Ad te o princeps.
6 Et surrexit et ingressus est cubiculum: at ille fudit oleum super caput eius, et
ait: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Unxi te regem super populum Domini Israel,
7 et percuties domum Achab domini tui, et ulciscar sanguinem servorum meorum
prophetarum, et sanguinem omnium servorum Domini de manu Iezabel. 8 [c]Per-
damque omnem domum Achab: et interficiam de Achab mingentem ad parietem,
et clausum, et novissimum in Israel. 9 Et dabo domum Achab, sicut [d]domum
Ieroboam filii Nabat, et sicut domum [e]Baasa filii Ahia. 10 Iezabel quoque comedent
canes in agro Iezrahel, nec erit qui sepeliat eam. Aperuitque ostium, et fugit.
11 Iehu autem egressus est ad servos domini sui: qui dixerunt ei: Recte ne sunt
omnia? quid venit insanus iste ad te? Qui ait eis: Nostis hominem, et quid locutus
sit. 12 At illi responderunt: Falsum est, sed magis narra nobis. Qui ait eis: Hæc
et hæc locutus est mihi, et ait: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israel.
13 Festinaverunt itaque, et unusquisque tollens pallium suum posuerunt sub pedibus
eius, in similitudinem tribunalis, et cecinerunt tuba, atque dixerunt: Regnavit Iehu.

Ioram regem Israel percutit,

14 Coniuravit ergo Iehu filius Iosaphat filii Namsi contra Ioram: [f]porro Ioram
obsederat Ramoth Galaad, ipse, et omnis Israel contra Hazael regem Syriæ: 15 et
reversus fuerat ut curaretur in Iezrahel propter vulnera, quia percusserant eum
Syri, præliantem contra Hazael regem Syriæ: Dixitque Iehu: Si placet vobis,
nemo egrediatur profugus de civitate, ne vadat, et nunciet in Iezrahel. 16 Et ascendit,
et profectus est in Iezrahel: Ioram enim ægrotabat ibi, et Ochozias rex Iuda descen-
derat ad visitandum Ioram. 17 Igitur speculator, qui stabat super turrim Iezrahel,
vidit globum Iehu venientis, et ait: Video ego globum. Dixitque Ioram: Tolle

25 [a]2 Par 22, 1. — **9,** *2* [b]1 Rg 19, 16. — *8* [c]1 Rg 21, 21. — *9* [d]1 Rg 15, 29. —
[e]1 Rg 16, 3. — *14* [f]Sup 8, 28.

currum, et mitte in occursum eorum, et dicat vadens: Recte ne sunt omnia? 18 Abiit
ergo, qui ascenderat currum, in occursum eius, et ait: Hæc dicit rex: Pacata ne sunt
omnia? Dixitque Iehu: Quid tibi et paci? transi, et sequere me. Nunciavit quoque
speculator, dicens: Venit nuncius ad eos, et non revertitur. 19 Misit etiam currum
equorum secundum: venitque ad eos, et ait: Hæc dicit rex: Numquid pax est?
Et ait Iehu: Quid tibi et paci? transi, et sequere me. 20 Nunciavit autem speculator,
dicens: Venit usque ad eos, et non revertitur: est autem incessus quasi incessus
Iehu filii Namsi, præceps enim graditur. 21 Et ait Ioram: Iunge currum. Iunxerunt-
que currum eius, et egressus est Ioram rex Israel, et Ochozias rex Iuda, singuli
in curribus suis, egressique sunt in occursum Iehu, et invenerunt eum in agro
Naboth Iezrahelitæ. 22 Cumque vidisset Ioram Iehu, dixit: Pax est Iehu? At
ille respondit: Quæ pax? adhuc fornicationes Iezabel matris tuæ, et veneficia
eius multa vigent. 23 Convertit autem Ioram manum suam, et fugiens ait ad
Ochoziam: Insidiæ Ochozia. 24 Porro Iehu tetendit arcum manu, et percussit
Ioram inter scapulas: et egressa est sagitta per cor eius, statimque corruit in curru
suo. 25 Dixitque Iehu ad Badacer ducem: Tolle, proiice eum in agro Naboth Iez-
rahelitæ: memini enim quando ego et tu sedentes in curru sequebamur Achab
patrem huius, quod Dominus onus hoc levaverit super eum, dicens: 26 [a]Si non
pro sanguine Naboth, et pro sanguine filiorum eius, quem vidi heri, ait Dominus,
reddam tibi in agro isto, dicit Dominus. Nunc ergo tolle, et proiice eum in agrum
iuxta verbum Domini.

27 Ochozias autem rex Iuda videns hoc, fugit per viam domus horti: persecutus- Ochoziam
que est eum Iehu, et ait: Etiam hunc percutite in curru suo. Et percusserunt eum regem Iuda percutit,
in ascensu Gaver, qui est iuxta Ieblaam: qui fugit in Mageddo, et mortuus est ibi.
28 Et imposuerunt eum servi eius super currum suum, et tulerunt in Ierusalem:
sepelieruntque eum in sepulchro cum patribus suis in Civitate David. 29 Anno
undecimo Ioram filii Achab, regnavit Ochozias super Iudam, 30 venitque Iehu
in Iezrahel.

Porro Iezabel introitu eius audito, depinxit oculos suos stibio, et ornavit Iezabel impiissimam
caput suum, et respexit per fenestram 31 ingredientem Iehu per portam, et ait: occidit,
[b]Numquid pax potest esse Zambri, qui interfecit dominum suum? 32 Levavitque
Iehu faciem suam ad fenestram, et ait: Quæ est ista? et inclinaverunt se ad eum
duo, vel tres eunuchi. 33 At ille dixit eis: Præcipitate eam deorsum. et præcipita-
verunt eam, aspersusque est sanguine paries, et equorum ungulæ conculcaverunt
eam. 34 Cumque introgressus esset, ut comederet, biberetque, ait: Ite, et videte
maledictam illam, et sepelite eam: quia filia regis est. 35 Cumque issent ut sepelirent
eam, non invenerunt nisi calvariam, et pedes, et summas manus. 36 Reversique
nunciaverunt ei. Et ait Iehu: [c]Sermo Domini est, quem locutus est per servum
suum Eliam Thesbiten, dicens: In agro Iezrahel comedent canes carnes Iezabel,
37 et erunt carnes Iezabel sicut stercus super faciem terræ in agro Iezrahel, ita
ut prætereuntes dicant: Hæccine est illa Iezabel?

10. 1 Erant autem Achab septuaginta filii in Samaria: scripsit ergo Iehu filios Achab interficit,
litteras, et misit in Samariam, ad optimates civitatis, et ad maiores natu, et ad
nutritios Achab, dicens: 2 Statim ut acceperitis litteras has, qui habetis filios
domini vestri, et currus, et equos, et civitates firmas, et arma, 3 eligite meliorem,
et eum qui vobis placuerit de filiis domini vestri, et eum ponite super solium patris
sui, et pugnate pro domo domini vestri. 4 Timuerunt illi vehementer, et dixerunt:
Ecce duo reges non potuerunt stare coram eo, et quo modo nos valebimus resistere?
5 Miserunt ergo præpositi domus, et præfecti civitatis, et maiores natu, et nutritii,
ad Iehu, dicentes: Servi tui sumus, quæcumque iusseris faciemus, nec constituemus
nobis regem: quæcumque tibi placent, fac. 6 Rescripsit autem eis litteras secundo,
dicens: Si mei estis, et obeditis mihi, tollite capita filiorum domini vestri, et venite
ad me hac eadem hora cras in Iezrahel. Porro filii regis, septuaginta viri apud opti-
mates civitatis nutriebantur. 7 Cumque venissent litteræ ad eos, tulerunt filios

26 [a]1 Rg 21, 22. — *31* [b]1 Rg 16, 10. — *36* [c]1 Rg 21, 23.

regis, et occiderunt septuaginta viros, et posuerunt capita eorum in cophinis, et
miserunt ad eum in Iezrahel. 8 Venit autem nuncius, et indicavit ei, dicens: At-
tulerunt capita filiorum regis. Qui respondit: Ponite ea ad duos acervos iuxta
introitum portæ usque mane. 9 Cumque diluxisset, egressus est, et stans dixit
ad omnem populum: Iusti estis: si ego coniuravi contra dominum meum, et interfeci
eum, quis percussit omnes hos? 10 [a]Videte ergo nunc quoniam non cecidit de
sermonibus Domini in terram, quos locutus est Dominus super domum Achab, et
Dominus fecit quod locutus est in manu servi sui Eliæ. 11 Percussit igitur Iehu
omnes, qui reliqui erant de domo Achab in Iezrahel, et universos optimates eius,
et notos, et sacerdotes, donec non remanerent ex eo reliquiæ.

fratres Ochoziæ iugulat.

12 Et surrexit, et venit in Samariam: cumque venisset ad Cameram pastorum
in via, 13 invenit fratres Ochoziæ regis Iuda, dixitque ad eos: Quinam estis vos?
Qui responderunt: Fratres Ochoziæ sumus, et descendimus ad salutandos filios
regis, et filios reginæ. 14 Qui ait: Comprehendite eos vivos. Quos cum compre-
hendissent vivos, iugulaverunt eos in cisterna iuxta Cameram, quadraginta duos
viros, et non reliquit ex eis quemquam.

reliquos de Achab delet,

15 Cumque abiisset inde, invenit Ionadab filium Rechab in occursum sibi,
et benedixit ei. Et ait ad eum: Numquid est cor tuum rectum, sicut cor meum
cum corde tuo? Et ait Ionadab: Est. Si est, inquit, da manum tuam. Qui dedit
ei manum suam. At ille levavit eum ad se in currum: 16 dixitque ad eum: Veni
mecum, et vide zelum meum pro Domino. Et impositum in curru suo 17 duxit
in Samariam. Et percussit omnes qui reliqui fuerant de Achab in Samaria usque
ad unum, iuxta verbum Domini, quod locutus est per Eliam.

prophetas Baal interimit;

18 Congregavit ergo Iehu omnem populum, et dixit ad eos: [b]Achab coluit
Baal parum, ego autem colam eum amplius. 19 Nunc igitur omnes prophetas
Baal, et universos servos eius, et cunctos sacerdotes ipsius vocate ad me: nullus
sit qui non veniat, sacrificium enim grande est mihi Baal: quicumque defuerit,
non vivet. Porro Iehu faciebat hoc insidiose, ut disperderet cultores Baal. 20 Et
dixit: Sanctificate diem sollemnem Baal. Vocavitque 21 et misit in universos
terminos Israel, et venerunt cuncti servi Baal: non fuit residuus ne unus quidem
qui non veniret. Et ingressi sunt templum Baal: et repleta est domus Baal, a summo
usque ad summum. 22 Dixitque his, qui erant super vestes: Proferte vestimenta
universis servis Baal. Et protulerunt eis vestes. 23 Ingressusque Iehu, et Ionadab
filius Rechab templum Baal, ait cultoribus Baal: Perquirite, et videte, ne quis
forte vobiscum sit de servis Domini, sed ut sint servi Baal soli. 24 Ingressi sunt
igitur ut facerent victimas et holocausta: Iehu autem præparaverat sibi foris octo-
ginta viros, et dixerat eis: Quicumque fugerit de hominibus his, quos ego adduxero
in manus vestras, anima eius erit pro anima illius. 25 Factum est autem, cum
completum esset holocaustum, præcepit Iehu militibus et ducibus suis: Ingredimini,
et percutite eos, nullus evadat. Percusseruntque eos in ore gladii, et proiecerunt
milites et duces: et ierunt in civitatem templi Baal. 26 et protulerunt statuam
de fano Baal, et combusserunt, 27 et comminuerunt eam. Destruxerunt quoque
ædem Baal, et fecerunt pro ea latrinas usque in diem hanc.

vitulos colit.

28 Delevit itaque Iehu Baal de Israel: 29 verumtamen a peccatis Ieroboam
filii Nabat, qui peccare fecit Israel, non recessit, nec dereliquit vitulos aureos,
qui erant in Bethel, et in Dan. 30 Dixit autem Dominus ad Iehu: Quia studiose
egisti quod rectum erat, et placebat in oculis meis, et omnia quæ erant in corde
meo fecisti contra domum Achab: [c]filii tui usque ad quartam generationem sedebunt
super thronum Israel. 31 Porro Iehu non custodivit ut ambularet in lege Domini
Dei Israel in toto corde suo: non enim recessit a peccatis Ieroboam, qui peccare
fecerat Israel.

ab Hazael superatur,

32 In diebus illis cœpit Dominus tædere super Israel: percussitque eos Hazael
in universis finibus Israel, 33 a Iordane contra Orientalem plagam, omnem Terram

10, *10* [a]1 Rg 21, 29. — *18* [b]1 Rg 16, 31. — *30* [c]Inf 15, 12.

Galaad, et Gad, et Ruben, et Manasse, ab Aroer, quæ est super Torrentem Arnon,
et Galaad, et Basan.
34 Reliqua autem verborum Iehu, et universa quæ fecit, et fortitudo eius, nonne reliqua in historia re-
hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? 35 Et dormivit Iehu gum Israel.
cum patribus suis, sepelieruntque eum in Samaria: et regnavit Ioachaz filius eius
pro eo. 36 Dies autem, quos regnavit Iehu super Israel, viginti et octo anni sunt,
in Samaria.

2. Athalia regina Iuda, 11, 1—21.

11. 1 Athalia [a]vero mater Ochoziæ, videns mortuum filium suum, surrexit, Semen regium
et interfecit omne semen regium. 2 Tollens autem Iosaba filia regis Ioram, soror occidit.
Ochoziæ, Ioas filium Ochoziæ, furata est eum de medio filiorum regis, qui inter-
ficiebantur, et nutricem eius de triclinio: et abscondit eum a facie Athaliæ ut non
interficeretur. 3 Eratque cum ea sex annis clam in domo Domini: porro Athalia
regnavit super terram.
4 [b]Anno autem septimo misit Ioiada, et assumens centuriones, et milites ipsa inter-
introduxit ad se in templum Domini, pepigitque cum eis fœdus: et adiurans eos ficitur.
in domo Domini, ostendit eis filium regis: 5 et præcepit illis, dicens: Iste est sermo,
quem facere debetis: 6 Tertia pars vestrum introeat sabbato, et observet excubias
domus regis. Tertia autem pars sit ad portam Sur: et tertia pars sit ad portam,
quæ est post habitaculum scutariorum: et custodietis excubias domus Messa.
7 Duæ vero partes e vobis, omnes egredientes sabbato, custodiant excubias domus
Domini circa regem. 8 Et vallabitis eum, habentes arma in manibus vestris: si
quis autem ingressus fuerit septum templi, interficiatur: eritisque cum rege introeunte
et egrediente. 9 Et fecerunt centuriones iuxta omnia, quæ præceperat eis Ioiada
sacerdos: et assumentes singuli viros suos, qui ingrediebantur sabbatum, cum his
qui egrediebantur sabbato, venerunt ad Ioiadam sacerdotem. 10 Qui dedit eis
hastas, et arma regis David, quæ erant in domo Domini. 11 Et steterunt singuli
habentes arma in manu sua a parte templi dextera, usque ad partem sinistram
altaris, et ædis, circum regem. 12 Produxitque filium regis, et posuit super eum
diadema, et testimonium: feceruntque eum regem, et unxerunt: et plaudentes
manu, dixerunt: Vivat rex. 13 Audivit autem Athalia vocem populi currentis: et
ingressa ad turbas in templum Domini, 14 vidit regem stantem super tribunal iuxta
morem, et cantores, et tubas prope eum, omnemque populum terræ lætantem, et canen-
tem tubis: et scidit vestimenta sua, clamavitque: Coniuratio, coniuratio. 15 Præcepit
autem Ioiada centurionibus, qui erant super exercitum, et ait eis: Educite eam
extra septa templi, et quicumque eam secutus fuerit, feriatur gladio. Dixerat
enim sacerdos: Non occidatur in templo Domini. 16 Imposueruntque ei manus,
et impegerunt eam per viam introitus equorum, iuxta palatium, et interfecta est ibi.
17 Pepigit ergo Ioiada fœdus inter Dominum, et inter regem, et inter populum, fœdus inter Dominum,
ut esset populus Domini, et inter regem et populum. 18 Ingressusque est omnis regem et populum
populus terræ templum Baal, et destruxerunt aras eius, et imagines contriverunt pangitur.
valide: Mathan quoque sacerdotem Baal occiderunt coram altari. Et posuit sacerdos
custodias in domo Domini. 19 Tulitque centuriones, et Cerethi et Phelethi legiones,
et omnem populum terræ, deduxeruntque regem de domo Domini: et venerunt
per viam portæ scutariorum in palatium, et sedit super thronum regum. 20 Læta-
tusque est omnis populus terræ, et civitas conquievit: Athalia autem occisa est
gladio in domo regis. 21 Septemque annorum erat Ioas, cum regnare cœpisset.

3. Ioas rex Iuda, 12, 1—21.

12. 1 Anno septimo Iehu regnavit Ioas: et quadraginta annis regnavit in Tempus imperii,
Ierusalem. nomen matris eius Sebia de Bersabee.
2 Fecitque Ioas rectum coram Domino cunctis diebus, quibus docuit eum bonitas regis,
Ioiada sacerdos. 3 Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc enim populus immola-
bat, et adolebat in excelsis incensum.

11, *1* [a]2 Par 22, 10. — *4* [b]2 Par 23, 1.

instauratio templi,

4 Dixitque Ioas ad sacerdotes: Omnem pecuniam sanctorum, quæ illata fuerit
in templum Domini a prætereuntibus, quæ offertur pro pretio animæ, et quam
sponte et arbitrio cordis sui inferunt in templum Domini: 5 accipiant illam sacer-
dotes iuxta ordinem suum, et instaurent sartatecta domus, siquid necessarium
viderint instauratione. 6 Igitur usque ad vigesimum tertium annum regis Ioas,
non instauraverunt sacerdotes sartatecta templi. 7 Vocavitque rex Ioas Ioiadam
pontificem et sacerdotes, dicens eis: Quare sartatecta non instauratis templi?
nolite ergo amplius accipere pecuniam iuxta ordinem vestrum, sed ad instaurationem
templi reddite eam. 8 Prohibitique sunt sacerdotes ultra accipere pecuniam a populo,
et instaurare sartatecta domus. 9 Et tulit Ioiada pontifex gazophylacium unum,
aperuitque foramen desuper, et posuit illud iuxta altare ad dexteram ingredientium
domum Domini, mittebantque in eo sacerdotes, qui custodiebant ostia, omnem
pecuniam, quæ deferebatur ad templum Domini. 10 Cumque viderent nimiam
pecuniam esse in gazophylacio, ascendebat scriba regis, et pontifex, effundebantque
et numerabant pecuniam, quæ inveniebatur in domo Domini: 11 et dabant eam
iuxta numerum atque mensuram in manu eorum, qui præerant cæmentariis domus
Domini: qui impendebant eam in fabris lignorum, et in cæmentariis iis, qui opera-
bantur in domo Domini. 12 et sartatecta faciebant: et in iis, qui cædebant saxa,
et ut emerent ligna, et lapides, qui excidebantur, ita ut impleretur instauratio
domus Domini in universis, quæ indigebant expensa ad muniendam domum. 13 Ve-
rumtamen non fiebant ex eadem pecunia hydriæ templi Domini, et fuscinulæ,
et thuribula, et tubæ, et omne vas aureum et argenteum de pecunia, quæ inferebatur
in templum Domini. 14 iis enim, qui faciebant opus, dabatur ut instauraretur
templum Domini: 15 et non fiebat ratio iis hominibus, qui accipiebant pecuniam
ut distribuerent eam artificibus, sed in fide tractabant eam. 16 Pecuniam vero
pro delicto, et pecuniam pro peccatis non inferebant in templum Domini, quia
sacerdotum erat.

deprecatio periculi Syriaci,

17 Tunc ascendit Hazael rex Syriæ, et pugnabat contra Geth, cepitque eam:
et direxit faciem suam ut ascenderet in Ierusalem. 18 Quam ob rem tulit Ioas
rex Iuda omnia sanctificata, quæ consecraverant Iosaphat, et Ioram, et Ochozias
patres eius reges Iuda, et quæ ipse obtulerat: et universum argentum, quod inveniri
potuit in thesauris templi Domini, et in palatio regis: misitque Hazaeli regi Syriæ,
et recessit ab Ierusalem.

reliqua in historia regum Iuda.

19 Reliqua autem sermonum Ioas, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta
sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? 20 Surrexerunt autem servi eius,
et coniuraverunt inter se, percusseruntque Ioas in Domo Mello in descensu Sella.
21 Iosachar namque filius Semaath, et Iozabad filius Somer servi eius, percusserunt
eum, et mortuus est: et sepelierunt eum cum patribus suis in Civitate David,
regnavitque Amasias filius eius pro eo.

4. Ioachaz rex Israel, 13, 1—9.

Tempus imperii,

13. 1 Anno vigesimo tertio Ioas filii Ochoziæ regis Iuda, regnavit Ioachaz
filius Iehu super Israel in Samaria decem et septem annis.

malitia regis,

2 Et fecit malum coram Domino, secutusque est peccata Ieroboam filii Nabat,
qui peccare fecit Israel, et non declinavit ab eis.

liberatio oppressionis Syrorum impetratur,

3 Iratusque est furor Domini contra Israel, et tradidit eos in manu Hazael
regis Syriæ, et in manu Benadad filii Hazael cunctis diebus. 4 Deprecatus est
autem Ioachaz faciem Domini, et audivit eum Dominus: vidit enim angustiam
Israel, quia attriverat eos rex Syriæ: 5 et dedit Dominus salvatorem Israeli, et
liberatus est de manu regis Syriæ: habitaveruntque filii Israel in tabernaculis
suis sicut heri et nudiustertius. 6 Verumtamen non recesserunt a peccatis domus
Ieroboam, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulaverunt: siquidem et lucus
permansit in Samaria. 7 Et non sunt derelicti Ioachaz de populo nisi quinquaginta
equites, et decem currus, et decem millia peditum: interfecerat enim eos rex Syriæ,
et redegerat quasi pulverem in tritura areæ.

8 Reliqua autem sermonum Ioachaz, et universa quæ fecit, et fortitudo eius, *reliqua in historia regum Israel.*
nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? 9 Dormivitque
Ioachaz cum patribus suis, et sepelierunt eum in Samaria: regnavitque Ioas filius
eius pro eo.

5. Ioas rex Israel, 13, 10—25.

10 Anno trigesimo septimo Ioas regis Iuda regnavit Ioas filius Ioachaz super *Tempus imperii,*
Israel in Samaria sedecim annis,

11 et fecit quod malum est in conspectu Domini: non declinavit ab omnibus *malitia regis,*
peccatis Ieroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulavit.

12 Reliqua autem sermonum Ioas, et universa quæ fecit, et fortitudo eius, *reliqua in historia regum Israel;*
quo modo pugnaverit contra Amasiam regem Iuda, nonne hæc scripta sunt in
Libro sermonum dierum regum Israel? 13 Et dormivit Ioas cum patribus suis:
Ieroboam autem sedit super solium eius. Porro Ioas sepultus est in Samaria cum
regibus Israel.

14 Eliseus autem ægrotabat infirmitate, qua et mortuus est: descenditque ad *Eliseus moriens regi victoriam promittit,*
eum Ioas rex Israel, et flebat coram eo, dicebatque: Pater mi, pater mi, currus
Israel et auriga eius. 15 Et ait illi Eliseus: Affer arcum, et sagittas. Cumque attu-
lisset ad eum arcum, et sagittas, 16 dixit ad regem Israel: Pone manum tuam
super arcum. Et cum posuisset ille manum suam, superposuit Eliseus manus suas
manibus regis, 17 et ait: Aperi fenestram orientalem. Cumque aperuisset, dixit
Eliseus: Iace sagittam. Et iecit. Et ait Eliseus: Sagitta salutis Domini, et sagitta
salutis contra Syriam: percutiesque Syriam in Aphec, donec consumas eam. 18 Et
ait: Tolle sagittas. Qui cum tulisset, rursum dixit ei: Percute iaculo terram. Et
cum percussisset tribus vicibus, et stetisset, 19 iratus est vir Dei contra eum, et
ait: Si percussisses quinquies, aut sexies, sive septies, percussisses Syriam usque
ad consumptionem: nunc autem tribus vicibus percuties eam.

20 Mortuus est ergo Eliseus, et sepelierunt eum. Latrunculi autem de Moab *mortuus mortuum vivificat;*
venerunt in terram in ipso anno. 21 [a]Quidam autem sepelientes hominem, vide-
runt latrunculos, et proiecerunt cadaver in sepulchro Elisei. Quod cum tetigisset
ossa Elisei, revixit homo, et stetit super pedes suos.

22 Igitur Hazael rex Syriæ afflixit Israel cunctis diebus Ioachaz: 23 et misertus *rex Syros ter percutit.*
est Dominus eorum, et reversus est ad eos propter pactum suum, quod habebat
cum Abraham, et Isaac, et Iacob: et noluit disperdere eos, neque proiicere penitus
usque in præsens tempus. 24 Mortuus est autem Hazael rex Syriæ, et regnavit
Benadad filius eius pro eo. 25 Porro Ioas filius Ioachaz tulit urbes de manu Benadad
filii Hazael, quas tulerat de manu Ioachaz patris sui iure prælii, tribus vicibus
percussit eum Ioas, et reddidit civitates Israel.

6. Amasias rex Iuda, 14, 1—22.

14. 1 In anno secundo Ioas filii Ioachaz regis Israel regnavit Amasias filius *Tempus imperii,*
Ioas regis Iuda. 2 [b]Viginti quinque annorum erat cum regnare cœpisset: viginti
autem et novem annis regnavit in Ierusalem, nomen matris eius Ioadan de Ierusalem.

3 Et fecit rectum coram Domino, verumtamen non ut David pater eius. Iuxta *bonitas regis,*
omnia, quæ fecit Ioas pater suus, fecit: 4 nisi hoc tantum quod excelsa non abstulit:
adhuc enim populus immolabat, et adolebat incensum in excelsis.

5 Cumque obtinuisset regnum, percussit servos suos, qui interfecerant regem *occisio parricidarum,*
patrem suum: 6 filios autem eorum, qui occiderant, non occidit, iuxta quod
scriptum est in libro legis Moysi, sicut præcepit Dominus, dicens: [c]Non morientur
patres pro filiis, neque filii morientur pro patribus: sed unusquisque in peccato
suo morietur.

7 Ipse percussit Edom in Valle Salinarum decem millia, et apprehendit petram *victoria de Edom.*
in prælio, vocavitque nomen eius Iectehel usque in præsentem diem.

8 Tunc misit Amasias nuncios ad Ioas filium Ioachaz, filii Iehu regis Israel, *infelix bellum cum rege Israel.*
dicens: Veni, et videamus nos. 9 Remisitque Ioas rex Israel ad Amasiam regem

13, *21* [a]Sir 48, 14. — **14,** *2* [b]2 Par 25, 1. — *6* [c]Dt 24, 16; Ez 18, 20.

Iuda, dicens: Carduus Libani misit ad cedrum, quæ est in Libano, dicens: Da filiam
tuam filio meo uxorem. Transieruntque bestiæ saltus, quæ sunt in Libano, et
conculcaverunt carduum. 10 Percutiens invaluisti super Edom, et sublevavit
te cor tuum: contentus esto gloria, et sede in domo tua: quare provocas malum,
ut cadas tu et Iudas tecum? 11 Et non acquievit Amasias: Ascenditque Ioas rex
Israel, et viderunt se, ipse et Amasias rex Iuda in Bethsames oppido Iudæ. 12 Per-
cussusque est Iuda coram Israel, et fugerunt unusquisque in tabernacula sua.
13 Amasiam vero regem Iuda filium Ioas filii Ochoziæ cepit Ioas rex Israel in Beth-
sames, et adduxit eum in Ierusalem: et interrupit murum Ierusalem, a porta
Ephraim usque ad portam anguli, quadringentis cubitis. 14 Tulitque omne aurum,
et argentum, et universa vasa, quæ inventa sunt in domo Domini, et in thesauris
regis, et obsides, et reversus est in Samariam.

cuius reliqua notantur.

15 Reliqua autem verborum Ioas quæ fecit, et fortitudo eius qua pugnavit
contra Amasiam regem Iuda, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum
regum Israel? 16 Dormivitque Ioas cum patribus suis, et sepultus est in Samaria
cum regibus Israel: et regnavit Ieroboam filius eius pro eo.

reliqua Amasiæ in historia regum Iuda.

17 Vixit autem Amasias, filius Ioas, rex Iuda, postquam mortuus est Ioas
filius Ioachaz regis Israel quindecim annis. 18 Reliqua autem sermonum Amasiæ,
nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Iuda? 19 Factaque est
contra eum coniuratio in Ierusalem: at ille fugit in Lachis. Miseruntque post eum
in Lachis, et interfecerunt eum ibi. 20 Et asportaverunt in equis, sepultusque est
in Ierusalem cum patribus suis in Civitate David. 21 [a]Tulit autem universus populus
Iudæ Azariam annos natum sedecim, et constituerunt eum regem pro patre eius
Amasia. 22 Ipse ædificavit Ælath, et restituit eam Iudæ, postquam dormivit rex
cum patribus suis.

7. Ieroboam rex Israel, 14, 23—29.

Tempus imperii,

23 Anno quintodecimo Amasiæ filii Ioas regis Iuda, regnavit Ieroboam filius
Ioas regis Israel in Samaria, quadraginta et uno anno:

malitia regis,

24 et fecit quod malum est coram Domino. Non recessit ab omnibus peccatis
Ieroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel.

restitutio terminorum Israel,

25 Ipse restituit terminos Israel ab introitu Emath, usque ad Mare solitudinis,
iuxta sermonem Domini Dei Israel, quem locutus est per servum suum [b]Ionam
filium Amathi prophetam, qui erat de Geth, quæ est in Opher. 26 Vidit enim
Dominus afflictionem Israel amaram nimis, et quod consumpti essent usque ad
clausos carcere, et extremos, et non esset qui auxiliaretur Israeli. 27 Nec locutus
est Dominus ut deleret nomen Israel de sub cælo, sed salvavit eos in manu Ieroboam
filii Ioas.

reliqua in historia regum Israel.

28 Reliqua autem sermonum Ieroboam, et universa quæ fecit, et fortitudo
eius, qua præliatus est, et quomodo restituit Damascum, et Emath Iudæ in Israel,
nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? 29 Dormivitque
Ieroboam cum patribus suis regibus Israel, et regnavit Zacharias filius eius pro eo.

. Azarias seu Ozias (2 Par 26, 1) rex Iuda, 15, 1—7.

Tempus imperii,

15. 1 Anno vigesimo septimo Ieroboam regis Israel regnavit Azarias filius
Amasiæ regis Iuda. 2 Sedecim annorum erat cum regnare cœpisset, et quinquaginta
duobus annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Iechelia de Ierusalem.

bonitas regis,

3 Fecitque quod erat placitum coram Domino, iuxta omnia quæ fecit Amasias
pater eius. 4 Verumtamen excelsa non est demolitus: adhuc populus sacrificabat,
et adolebat incensum in excelsis.

lepra eius,

5 [c]Percussit autem Dominus regem, et fuit leprosus usque in diem mortis
suæ, et habitabat in domo libera seorsum: Ioathan vero filius regis gubernabat
palatium, et iudicabat populum terræ.

reliqua in historia regum Iuda.

6 Reliqua autem sermonum Azariæ, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta
sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? 7 Et dormivit Azarias cum patribus

21 [a]2 Par 26, 1. — *25* [b]Ion 1, 1. — 15, *5* [c]2 Par 26, 21.

suis: sepelieruntque eum cum maioribus suis in civitate David, et regnavit Ioathan
filius eius pro eo.

9. Zacharias rex Israel, 15, 8—12.

8 Anno trigesimo octavo Azariæ regis Iuda, regnavit Zacharias filius Ieroboam Tempus
super Israel in Samaria sex mensibus: imperii,
9 et fecit quod malum est coram Domino, sicut fecerant patres eius: non recessit malitia
a peccatis Ieroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel. regis,
10 Coniuravit autem contra eum Sellum filius Iabes: percussitque eum palam, reliqua in
et interfecit, regnavitque pro eo. 11 Reliqua autem verborum Zachariæ, nonne historia regum Israel.
hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? 12 [a]Iste est sermo
Domini, quem locutus est ad Iehu, dicens: Filii tui usque ad quartam generationem
sedebunt super thronum Israel. Factumque est ita.

10. Sellum rex Israel, 15, 13—16.

13 Sellum filius Iabes regnavit trigesimo nono anno Azariæ regis Iuda: regnavit Tempus
autem uno mense in Samaria. imperii,
14 Et ascendit Manahem filius Gadi de Thersa: venitque in Samariam, et reliqua in
percussit Sellum filium Iabes in Samaria, et interfecit eum, regnavitque pro eo. historia regum Israel.
15 Reliqua autem verborum Sellum, et coniuratio eius, per quam tetendit insidias,
nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? 16 Tunc percussit
Manahem Thapsam, et omnes qui erant in ea, et terminos eius de Thersa: noluerant
enim aperire ei: et interfecit omnes prægnantes eius, et scidit eas.

11. Manahem rex Israel, 15, 17—22.

17 Anno trigesimo nono Azariæ regis Iuda regnavit Manahem filius Gadi super Tempus
Israel decem annis in Samaria. imperii,
18 Fecitque quod erat malum coram Domino: non recessit a peccatis Ieroboam malitia
filii Nabat, qui peccare fecit Israel cunctis diebus eius. regis,
19 Veniebat Phul rex Assyriorum in terram, et dabat Manahem Phul mille Phul-Theglath-
talenta argenti, ut esset ei in auxilium, et firmaret regnum eius. 20 Indixitque phalasar
Manahem argentum super Israel cunctis potentibus et divitibus, ut daret regi tributum
Assyriorum quinquaginta siclos argenti per singulos: reversusque est rex Assyriorum, exigit,
et non est moratus in terra.
21 Reliqua autem sermonum Manahem, et universa quæ fecit, nonne hæc reliqua in
scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? 22 Et dormivit Manahem historia regum Israel.
cum patribus suis: regnavitque Phaceia filius eius pro eo.

12. Phaceia rex Israel, 15, 23—26.

23 Anno quinquagesimo Azariæ regis Iuda, regnavit Phaceia filius Manahem Tempus
super Israel in Samaria biennio: imperii,
24 et fecit quod erat malum coram Domino: non recessit a peccatis Ieroboam malitia
filii Nabat, qui peccare fecit Israel. regis,
25 Coniuravit autem adversus eum Phacee filius Romeliæ, dux eius, et percussit reliqua in
eum in Samaria in turre domus regiæ iuxta Argob, et iuxta Arie, et cum eo quinqua- historia regum Israel.
ginta viros de filiis Galaaditarum, et interfecit eum, regnavitque pro eo. 26 Reliqua
autem sermonum Phaceia, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro
sermonum dierum regum Israel?

13. Phacee rex Israel, 15, 27—31.

27 Anno quinquagesimo secundo Azariæ regis Iuda regnavit Phacee filius Tempus
Romeliæ super Israel in Samaria viginti annis. imperii,
28 Et fecit quod erat malum coram Domino: non recessit a peccatis Ieroboam malitia
filii Nabat, qui peccare fecit Israel. regis,

12 [a]Sup 10, 30.

Phul-Theglathphalasar captivos ducit,

29 In diebus Phacee regis Israel venit Theglathphalasar rex Assur, et cepit
Aion, et Abel Domum, Maacha et Ianoe, et Cedes, et Asor, et Galaad, et Galilæam,
et universam Terram Nephthali: et transtulit eos in Assyrios.

reliqua in historia regum Israel.

30 Coniuravit autem, et tetendit insidias Osee filius Ela contra Phacee filium
Romeliæ, et percussit eum, et interfecit: regnavitque pro eo vigesimo anno Ioatham
filii Oziæ. 31 Reliqua autem sermonum Phacee, et universa quæ fecit, nonne hæc
scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

14. Ioatham rex Iuda, 15, 32—38.

Tempus imperii,

32 Anno secundo Phacee, filii Romeliæ regis Israel, regnavit Ioatham filius
Oziæ regis Iuda. 33 [a]Viginti quinque annorum erat cum regnare cœpisset, et sedecim
annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Ierusa, filia Sadoc.

bonitas regis,

34 Fecitque quod erat placitum coram Domino: iuxta omnia, quæ fecerat
Ozias pater suus, operatus est. 35 Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc populus
immolabat, et adolebat incensum in excelsis: ipse ædificavit portam domus Domini
sublimissimam.

reliqua in historia regum Iuda.

36 Reliqua autem sermonum Ioatham, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta
sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? 37 In diebus illis cœpit Dominus
mittere in Iudam Rasin regem Syriæ, et Phacee filium Romeliæ. 38 Et dormivit
Ioatham cum patribus suis, sepultusque est cum eis in Civitate David patris sui, et
regnavit Achaz filius eius pro eo.

15. Achaz rex Iuda, 16, 1—20.

Tempus imperii,

16. 1 Anno decimo septimo Phacee filii Romeliæ regnavit Achaz filius Ioatham
regis Iuda. 2 [b]Viginti annorum erat Achaz cum regnare cœpisset, et sedecim annis
regnavit in Ierusalem:

impietas regis,

non fecit quod erat placitum in conspectu Domini Dei sui, sicut David pater
eius. 3 sed ambulavit in via regum Israel: insuper et filium suum consecravit,
transferens per ignem secundum idola Gentium, quæ dissipavit Dominus coram
filiis Israel. 4 Immolabat quoque victimas, et adolebat incensum in excelsis, et
in collibus, et sub omni ligno frondoso.

bellum cum rege Syriæ et rege Israel,

5 [c]Tunc ascendit Rasin rex Syriæ, et Phacee filius Romeliæ rex Israel in Ierusalem ad prœliandum: cumque obsiderent Achaz, non valuerunt superare eum.
6 In tempore illo restituit Rasin rex Syriæ, Ailam Syriæ, et eiecit Iudæos de Aila:
et Idumæi venerunt in Ailam, et habitaverunt ibi usque in diem hanc. 7 Misit
autem Achaz nuncios ad Theglathphalasar regem Assyriorum, dicens: Servus
tuus, et filius tuus ego sum: ascende, et salvum me fac de manu regis Syriæ, et
de manu regis Israel, qui consurrexerunt adversum me. 8 Et cum collegisset
argentum et aurum, quod inveniri potuit in domo Domini, et in thesauris regis,
misit regi Assyriorum munera. 9 Qui et acquievit voluntati eius: ascendit enim
rex Assyriorum in Damascum, et vastavit eam: et transtulit habitatores eius
Cyrenen, Rasin autem interfecit.

mutatio cultus divini,

10 Perrexitque rex Achaz in occursum Theglathphalasar regi Assyriorum in
Damascum. cumque vidisset altare Damasci, misit rex Achaz ad Uriam sacerdotem
exemplar eius, et similitudinem iuxta omne opus eius. 11 Extruxitque Urias sacerdos
altare iuxta omnia, quæ præceperat rex Achaz, de Damasco, ita fecit sacerdos
Urias, donec veniret rex Achaz de Damasco. 12 Cumque venisset rex de Damasco,
vidit altare, et veneratus est illud: ascenditque et immolavit holocausta, et sacrificium suum, 13 et libavit libamina, et fudit sanguinem pacificorum, quæ obtulerat
super altare. 14 Porro altare æreum, quod erat coram Domino, transtulit de facie
templi, et de loco altaris, et de loco templi Domini: posuitque illud ex latere altaris
ad Aquilonem. 15 Præcepit quoque rex Achaz Uriæ sacerdoti, dicens: Super altare
maius offer holocaustum matutinum, et sacrificium vespertinum, et holocaustum
regis, et sacrificium eius, et holocaustum universi populi terræ, et sacrificia eorum.

33 [a]2 Par 27, 1. — **16,** 2 [b]2 Par 28, 1. 5 [c]Is 7, 1.

et libamina eorum: et omnem sanguinem holocausti, et universum sanguinem
victimæ super illud effundes: altare vero æreum erit paratum ad voluntatem meam.
16 Fecit igitur Urias sacerdos iuxta omnia, quæ præceperat rex Achaz. 17 Tulit
autem rex Achaz cælatas bases, et luterem, qui erat desuper: et mare deposuit
de bobus æreis, qui sustentabant illud, et posuit super pavimentum stratum lapide.
18 Musach quoque sabbati, quod ædificaverat in templo: et ingressum regis exterius
convertit in templum Domini propter regem Assyriorum.

19 Reliqua autem verborum Achaz, quæ fecit, nonne hæc scripta sunt reliqua in
in Libro sermonum dierum regum Iuda? 20 Dormivitque Achaz cum patri- historia regum Iuda.
bus suis, et sepultus est cum eis in Civitate David, et regnavit Ezechias
filius eius pro eo.

III. Interitus regni Israel, 17, 1—41.

1. Osee rex ultimus Israel, 17, 1—6.

17. 1 Anno duodecimo Achaz regis Iuda, regnavit Osee filius Ela in Samaria Tempus
super Israel novem annis. imperii,

2 Fecitque malum coram Domino: sed non sicut reges Israel, qui ante eum malitia
fuerant. regis,

3 [a]Contra hunc ascendit Salmanasar rex Assyriorum, et factus est ei Osee tributarius
servus, reddebatque illi tributa. Syrorum,

4 Cumque deprehendisset rex Assyriorum Osee, quod rebellare nitens deportatio
misisset nuncios ad Sua regem Ægypti, ne præstaret tributa regi Assyriorum Israelitarum.
sicut singulis annis solitus erat, obsedit eum, et vinctum misit in carcerem.
5 Pervagatusque est omnem terram: et ascendens Samariam, obsedit eam
tribus annis. 6 [b]Anno autem nono Osee, cepit rex Assyriorum Samariam, et
transtulit Israel in Assyrios: posuitque eos in Hala, et in Habor iuxta fluvium
Gozan, in civitatibus Medorum.

2. Causæ interitus regni, 17, 7—23.

7 Factum est enim, cum peccassent filii Israel Domino Deo suo, qui eduxerat Cultus
eos de Terra Ægypti, de manu Pharaonis regis Ægypti, coluerunt deos alienos. deorum alienorum,
8 Et ambulaverunt iuxta ritum Gentium, quas consumpserat Dominus in conspectu
filiorum Israel, et regum Israel: quia similiter fecerant. 9 Et offenderunt filii
Israel verbis non rectis Dominum Deum suum: et ædificaverunt sibi excelsa
in cunctis urbibus suis a Turre custodum usque ad Civitatem munitam. 10 Fe-
ceruntque sibi statuas, et lucos in omni colle sublimi, et subter omne lignum
nemorosum: 11 et adolebant ibi incensum super aras in morem Gentium,
quas transtulerat Dominus a facie eorum: feceruntque verba pessima irritantes
Dominum. 12 et coluerunt immunditias, de quibus præcepit eis Dominus ne
facerent verbum hoc.

13 Et testificatus est Dominus in Israel et in Iuda per manum omnium Prophe- contemptus
tarum et Videntium, dicens: [c]Revertimini a viis vestris pessimis, et custodite Prophetarum,
præcepta mea, et ceremonias iuxta omnem legem, quam præcepi patribus vestris:
et sicut misi ad vos in manu servorum meorum Prophetarum. 14 Qui non audierunt,
sed induraverunt cervicem suam iuxta cervicem patrum suorum, qui noluerunt
obedire Domino Deo suo. 15 Et abiecerunt legitima eius, et pactum, quod pepigit
cum patribus eorum, et testificationes, quibus contestatus est eos: secutique sunt
vanitates, et vane egerunt: et secuti sunt Gentes, quæ erant per circuitum eorum,
super quibus præceperat Dominus eis ut non facerent sicut et illæ faciebant. 16 Et
dereliquerunt omnia præcepta Domini Dei sui: feceruntque sibi conflatiles duos
vitulos, et lucos, et adoraverunt universam militiam cæli: servieruntque Baal,
17 et consecraverunt filios suos, et filias suas per ignem: et divinationibus inserviebant,

17, *3* [a]Inf 18, 9; Tob 1, 2. — *6* [b]Inf 18, 10. — *13* [c]Ir 25, 5.

et auguriis: et tradiderunt se ut facerent malum coram Domino, ut irritarent eum.
18 Iratusque est Dominus vehementer Israeli, et abstulit eos a conspectu suo, et
non remansit nisi tribus Iuda tantummodo.

in regno Iuda quoque,

19 Sed nec ipse Iuda custodivit mandata Domini Dei sui: verum ambulavit
in erroribus Israel, quos operatus fuerat. 20 Proiecitque Dominus omne semen
Israel, et afflixit eos, et tradidit eos in manu diripientium, donec proiiceret eos
a facie sua:

imitatio regis Ieroboam.

21 [a]ex eo iam tempore, quo scissus est Israel a domo David, et consti-
tuerunt sibi regem Ieroboam filium Nabat: separavit enim Ieroboam Israel a
Domino, et peccare eos fecit peccatum magnum. 22 Et ambulaverunt filii
Israel in universis peccatis Ieroboam quæ fecerat: et non recesserunt ab eis,
23 [b]usque quo Dominus auferret Israel a facie sua, sicut locutus fuerat in
manu omnium servorum suorum Prophetarum: translatusque est Israel de terra
sua in Assyrios, usque in diem hanc.

3. Sors ac religio colonorum, 17, 24—41.

A leonibus interficiuntur,

24 Adduxit autem rex Assyriorum de Babylone, et de Cutha, et de Avah, et
de Emath, et de Sepharvaim: et collocavit eos in civitatibus Samariæ pro filiis
Israel: qui possederunt Samariam, et habitaverunt in urbibus eius. 25 Cumque
ibi habitare cœpissent, non timebant Dominum: et immisit in eos Dominus leones,
qui interficiebant eos.

a sacerdote Domini docentur,

26 Nunciatumque est regi Assyriorum, et dictum: Gentes, quas transtulisti,
et habitare fecisti in civitatibus Samariæ, ignorant legitima Dei terræ: et immisit
in eos Dominus leones, et ecce interficiunt eos, eo quod ignorent ritum Dei terræ.
27 Præcepit autem rex Assyriorum, dicens: Ducite illuc unum de sacerdotibus,
quos inde captivos adduxistis, et vadat, et habitet cum eis: et doceat eos legi-
tima Dei terræ. 28 Igitur cum venisset unus de sacerdotibus his, qui captivi
ducti fuerant de Samaria, habitavit in Bethel, et docebat eos quomodo cole-
rent Dominum.

Dominum simulque idola colunt.

29 Et unaquæque Gens fabricata est deum suum: posueruntque eos in fanis
excelsis, quæ fecerant Samaritæ, Gens et Gens in urbibus suis, in quibus habitabat.
30 Viri enim Babylonii fecerunt Sochothbenoth: viri autem Chutæi fecerunt Nergel:
et viri de Emath fecerunt Asima. 31 Porro Hevæi fecerunt Nebahaz et Tharthac.
Hi autem, qui erant de Sepharvaim, comburebant filios suos igni, Adramelech
et Anamelech diis Sepharvaim, 32 et nihilominus colebant Dominum. Fecerunt
autem sibi de novissimis sacerdotes excelsorum, et ponebant eos in fanis sublimibus.
33 Et cum Dominum colerent, diis quoque suis serviebant iuxta consuetudinem
Gentium, de quibus translati fuerant Samariam: 34 usque in præsentem diem
morem sequuntur antiquum: non timent Dominum, neque custodiunt ceremonias
eius, iudicia, et legem, et mandatum, quod præceperat Dominus filiis Iacob, [c]quem
cognominavit Israel: 35 et percusserat cum eis pactum, et mandaverat eis, dicens:
Nolite timere deos alienos, et non adoretis eos, neque colatis eos, et non immoletis
eis: 36 Sed Dominum Deum vestrum, qui eduxit vos de Terra Ægypti in fortitudine
magna, et in brachio extento, ipsum timete, et illum adorate, et ipsi immolate.
37 Ceremonias quoque, et iudicia, et legem, et mandatum, quod scripsit vobis,
custodite ut faciatis cunctis diebus: et non timeatis deos alienos. 38 Et pactum,
quod percussit vobiscum, nolite oblivisci: nec colatis deos alienos, 39 sed Dominum
Deum vestrum timete, et ipse eruet vos de manu omnium inimicorum vestrorum.
40 Illi vero non audierunt, sed iuxta consuetudinem suam pristinam perpetrabant.
41 Fuerunt igitur Gentes istæ timentes quidem Dominum, sed nihilominus et idolis
suis servientes: nam et filii eorum, et nepotes, sicut fecerunt patres sui, ita faciunt
usque in præsentem diem.

---

21 [a]1 Rg 12, 19. — *23* [b]Ir 25, 9. — *34* [c]Gn 32, 28.

PARS ALTERA.
Regnum Iuda solum, 18, 1—25, 30.

I. Ezechias rex eximius, 18, 1—20, 21.
1. Ante interitum regni Israel, 18, 1—12.

18. 1 Anno [a]tertio Osee filii Ela regis Israel, regnavit Ezechias filius Achaz Tempus
regis Iuda. 2 Vigintiquinque annorum erat, cum regnare cœpisset: et vigintinovem imperii,
annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Abi filia Zachariæ.
3 Fecitque quod erat bonum coram Domino, iuxta omnia quæ fecerat David eximia
pater eius. 4 Ipse dissipavit excelsa, et contrivit statuas, et succidit lucos, con- pietas regis,
fregitque serpentem æneum, [b]quem fecerat Moyses: siquidem usque ad illud tempus
filii Israel adolebant ei incensum: vocavitque nomen eius Nohestan. 5 In Domino
Deo Israel speravit: itaque post eum non fuit similis ei de cunctis regibus Iuda,
sed neque in his, qui ante eum fuerunt: 6 et adhæsit Domino, et non recessit a
vestigiis eius, fecitque mandata eius, quæ præceperat Dominus Moysi.
7 Unde et erat Dominus cum eo, et in cunctis, ad quæ procedebat, sapienter victoriæ
se agebat. Rebellavit quoque contra regem Assyriorum, et non servivit ei. 8 Ipse eius,
percussit Philisthæos usque ad Gazam, et omnes terminos eorum, a Turre custodum
usque ad Civitatem munitam.
9 Anno quarto regis Ezechiæ, qui erat annus septimus Osee filii Ela regis Israel, interitus
ascendit Salmanasar rex Assyriorum in Samariam, et oppugnavit eam, 10 et cepit. regni Israel.
Nam post annos tres, anno sexto Ezechiæ, id est [c]nono anno Osee regis Israel,
capta est Samaria: 11 et transtulit rex Assyriorum Israel in Assyrios, collocavitque
eos in Hala, et in Habor fluviis Gozan in civitatibus Medorum: 12 quia non audierunt
vocem Domini Dei sui, sed prætergressi sunt pactum eius: omnia, quæ præceperat
Moyses servus Domini, non audierunt, neque fecerunt.

2. A Sennacherib afflictus, sed a Deo liberatus, 18, 13—19, 37.

13 [d]Anno quartodecimo regis Ezechiæ, ascendit Sennacherib rex Assyriorum Auro et argento
ad universas civitates Iuda munitas: et cepit eas. 14 Tunc misit Ezechias rex privatur,
Iuda nuncios ad regem Assyriorum in Lachis, dicens: Peccavi, recede a me: et
omne, quod imposueris mihi, feram. Indixit itaque rex Assyriorum Ezechiæ regi
Iudæ trecenta talenta argenti, et triginta talenta auri. 15 Deditque Ezechias omne
argentum quod repertum fuerat in domo Domini, et in thesauris regis. 16 In tempore
illo confregit Ezechias valvas templi Domini, et laminas auri, quas ipse affixerat,
et dedit eas regi Assyriorum.
17 Misit autem rex Assyriorum Tharthan, et Rabsaris, et Rabsacen de Lachis blasphemias legati regii
ad regem Ezechiam cum manu valida Ierusalem: qui cum ascendissent, venerunt audit,
Ierusalem, et steterunt iuxta aquæductum piscinæ superioris, quæ est in via
Agrifullonis. 18 Vocaveruntque regem: egressus est autem ad eos Eliacim filius
Helciæ præpositus domus, et Sobna scriba, et Ioahe filius Asaph a commentariis.
19 Dixitque ad eos Rabsaces: Loquimini Ezechiæ: Hæc dicit rex magnus, rex
Assyriorum: Quæ est ista fiducia, qua niteris? 20 Forsitan inisti consilium, ut
præpares te ad prælium. In quo confidis, ut audeas rebellare? 21 an speras in baculo
arundineo atque confracto Ægypto, super quem, si incubuerit homo, comminutus
ingredietur manum eius, et perforabit eam? sic est Pharao rex Ægypti omnibus,
qui confidunt in se. 22 Quod si dixeritis mihi: In Domino Deo nostro habemus
fiduciam: nonne iste est, cuius abstulit Ezechias excelsa et altaria: et præcepit
Iudæ et Ierusalem: Ante altare hoc adorabitis in Ierusalem? 23 Nunc igitur transite
ad dominum meum regem Assyriorum, et dabo vobis duo millia equorum, et
videte an habere valeatis ascensores eorum. 24 Et quo modo potestis resistere
ante unum satrapam de servis domini mei minimis? An fiduciam habes in Ægypto

18, *1* [a]2 Par 28, 27; 29, 1. — *4* [b]Nm 21, 9. — *10* [c]Sup 17, 6; Tob 1, 2. — *13* [d]2 Par 32, 1; Sir 48, 20; Is 36, 1.

propter currus et equites? 25 Numquid sine Domini voluntate ascendi ad locum
istum, ut demolirer eum? Dominus dixit mihi: Ascende ad terram hanc, et demolire
eam. 26 Dixerunt autem Eliacim filius Helciæ, et Sobna, et Ioahe Rabsaci: Precamur
ut loquaris nobis servis tuis Syriace: siquidem intelligimus hanc linguam: et non
loquaris nobis Iudaice, audiente populo, qui est super murum. 27 Responditque
eis Rabsaces, dicens: Numquid ad dominum tuum, et ad te misit me dominus meus,
ut loquerer sermones hos, et non potius ad viros, qui sedent super murum, ut come-
dant stercora sua, et bibant urinam suam vobiscum? 28 Stetit itaque Rabsaces,
et exclamavit voce magna Iudaice, et ait: Audite verba regis magni, regis Assyriorum.
29 Hæc dicit rex: Non vos seducat Ezechias: non enim poterit eruere vos de manu
mea. 30 Neque fiduciam vobis tribuat super Dominum, dicens: Eruens liberabit
nos Dominus, et non tradetur civitas hæc in manu regis Assyriorum. 31 Nolite
audire Ezechiam. Hæc enim dicit rex Assyriorum: Facite mecum quod vobis est
utile, et egredimini ad me: et comedet unusquisque de vinea sua, et de ficu sua:
et bibetis aquas de cisternis vestris, 32 donec veniam, et transferam vos in terram,
quæ similis est terræ vestræ, in terram fructiferam, et fertilem vini, terram panis
et vinearum, terram olivarum, et olei ac mellis, et vivetis, et non moriemini. Nolite
audire Ezechiam, qui vos decipit, dicens: Dominus liberabit nos. 33 Numquid
liberaverunt dii Gentium terram suam de manu regis Assyriorum? 34 Ubi est
Deus Emath, et Arphad? ubi est Deus Sepharvaim, Ana, et Ava? numquid libera-
verunt Samariam de manu mea? 35 Quinam illi sunt in universis diis terrarum,
qui eruerunt regionem suam de manu mea ut possit eruere Dominus Ierusalem
de manu mea? 36 Tacuit itaque populus, et non respondit ei quidquam: siquidem
præceptum regis acceperant ut non responderent ei. 37 Venitque Eliacim filius
Helciæ, præpositus domus, et Sobna scriba, et Ioahe filius Asaph a commentariis
ad Ezechiam scissis vestibus, et nunciaverunt ei verba Rabsacis.

sed per Isaiam confortatur; **19.** 1 Quæ [a]cum audisset Ezechias rex, scidit vestimenta sua, et opertus
est sacco, ingressusque est domum Domini. 2 Et misit Eliacim præpositum domus,
et Sobnam scribam, et senes de sacerdotibus opertos saccis, ad Isaiam prophetam
filium Amos. 3 Qui dixerunt: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis, et increpationis,
et blasphemiæ dies iste: venerunt filii usque ad partum, et vires non habet parturiens.
4 Si forte audiat Dominus Deus tuus universa verba Rabsacis, quem misit rex
Assyriorum dominus suus, ut exprobraret Deum viventem, et argueret verbis,
quæ audivit Dominus Deus tuus: et fac orationem pro reliquiis, quæ repertæ sunt.
5 Venerunt ergo servi regis Ezechiæ ad Isaiam. 6 Dixitque eis Isaias: Hæc dicetis
domino vestro: Hæc dicit Dominus: Noli timere a facie sermonum, quos audisti,
quibus blasphemaverunt pueri regis Assyriorum me. 7 Ecce, ego immittam ei
spiritum, et audiet nuncium, et revertetur in terram suam, et deiiciam eum gladio
in terra sua.

in templo litteras regis expandit, 8 Reversus est ergo Rabsaces, et invenit regem Assyriorum expugnantem
Lobnam: Audierat enim quod recessisset de Lachis. 9 Cumque audisset de Tharaca
rege Æthiopiæ, dicentes: Ecce, egressus est ut pugnet adversum te: et iret contra
eum, misit nuncios ad Ezechiam dicens: 10 Hæc dicite Ezechiæ regi Iuda: Non
te seducat Deus tuus, in quo habes fiduciam: neque dicas: Non tradetur Ierusalem
in manus regis Assyriorum. 11 Tu enim ipse audisti quæ fecerunt reges Assyriorum
universis terris, quo modo vastaverunt eas: num ergo solus poteris liberari? 12 Num-
quid liberaverunt dii Gentium singulos, quos vastaverunt patres mei, Gozan videlicet,
et Haram, et Reseph, et filios Eden, qui erant in Thelassar? 13 Ubi est rex Emath,
et rex Arphad, et rex civitatis Sepharvaim, Ana, et Ava? 14 Itaque cum accepisset
Ezechias litteras de manu nunciorum, et legisset eas, ascendit in domum Domini,
et expandit eas coram Domino, 15 et oravit in conspectu eius, dicens: Domine
Deus Israel, qui sedes super cherubim, tu es Deus solus regum omnium terræ:
tu fecisti cælum et terram. 16 Inclina aurem tuam, et audi: aperi Domine oculos
tuos, et vide: audi omnia verba Sennacherib, qui misit ut exprobraret nobis Deum

---

19, *1* [a]Is 37, 1.

viventem. 17 Vere Domine dissipaverunt reges Assyriorum Gentes, et terras
omnium. 18 Et miserunt deos eorum in ignem: non enim erant dii, sed opera
manuum hominum ex ligno et lapide, et perdiderunt eos. 19 Nunc igitur Domine
Deus noster, salvos nos fac de manu eius, ut sciant omnia regna terræ, quia tu
es Dominus Deus solus.

20 Misit autem Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus per Isaiam
Deus Israel: Quæ deprecatus es me super Sennacherib rege Assyriorum, audivi.
21 Iste est sermo, quem locutus est Dominus de eo:

Sprevit te, et subsannavit te de sorte Sennacherib
virgo filia Sion:
post tergum tuum caput movit,
filia Ierusalem.
22 Cui exprobrasti, et quem blasphemasti?
contra quem exaltasti vocem tuam,
et elevasti in excelsum oculos tuos?
contra sanctum Israel.
23 Per manum servorum tuorum exprobrasti Domino, et dixisti:
In multitudine curruum meorum ascendi excelsa montium
in summitate Libani,
et succidi sublimes cedros eius, et electas abietes illius.
Et ingressus sum usque ad terminos eius,
et saltum carmeli eius 24 ego succidi.
Et bibi aquas alienas,
et siccavi vestigiis pedum meorum omnes aquas clausas.
25 Numquid non audisti quid ab initio fecerim?
Ex diebus antiquis plasmavi illud,
et nunc adduxi:
eruntque in ruinam collium pugnantium civitates munitæ.
26 Et qui sedent in eis, humiles manu,
contremuerunt et confusi sunt,
facti sunt velut fœnum agri, et virens herba tectorum,
quæ arefacta est antequam veniret ad maturitatem.
27 Habitaculum tuum, et egressum tuum,
et introitum tuum, et viam tuam ego præscivi,
et furorem tuum contra me.
28 Insanisti in me,
et superbia tua ascendit in aures meas:
ponam itaque circulum in naribus tuis,
et camum in labiis tuis,
et reducam te in viam, per quam venisti.

29 Tibi autem Ezechia hoc erit signum: Comede hoc anno quæ repereris: atque sua certior fit,
in secundo autem anno, quæ sponte nascuntur: porro in tertio anno seminate
et metite: plantate vineas, et comedite fructum earum. 30 Et quodcumque reliquum
fuerit de domo Iuda, mittet radicem deorsum, et faciet fructum sursum. 31 De
Ierusalem quippe egredientur reliquiæ, et quod salvetur de monte Sion: zelus
Domini exercituum faciet hoc. 32 Quam ob rem hæc dicit Dominus de rege Assyriorum:

Non ingredietur urbem hanc,
nec mittet in eam sagittam,
nec occupabit eam clypeus,
nec circumdabit eam munitio.
33 Per viam, qua venit, revertetur:
et civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus.
34 Protegamque urbem hanc, et salvabo eam
propter me, et propter David servum meum.

ab hoste liberatur.

[35] [a]Factum est igitur in nocte illa, venit Angelus Domini, et percussit in castris
Assyriorum centum octogintaquinque millia. Cumque diluculo surrexisset, vidit
omnia corpora mortuorum: et recedens abiit, [36] et reversus est Sennacherib rex
Assyriorum, et mansit in Ninive. [37] [b]Cumque adoraret in templo Nesroch deum
suum, Adramelech et Sarasar filii eius percusserunt eum gladio, fugeruntque in
terram Armeniorum, et regnavit Asarhaddon filius eius pro eo.

3. Morbo exitiali correptus, sanatus et reprehensus, 20, 1—21.

Sanitati restituitur,

20. [1] In [c]diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem: et venit ad eum
Isaias filius Amos, propheta, dixitque ei: Hæc dicit Dominus Deus: Præcipe domui
tuæ: morieris enim tu, et non vives. [2] Qui convertit faciem suam ad parietem,
et oravit Dominum, dicens: [3] Obsecro Domine, memento quæso quomodo ambu-
laverim coram te in veritate, et in corde perfecto, et quod placitum est coram te,
fecerim. Flevit itaque Ezechias fletu magno. [4] Et antequam egrederetur Isaias
mediam partem atrii, factus est sermo Domini ad eum, dicens: [5] Revertere, et
dic Ezechiæ duci populi mei: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi
orationem tuam, et vidi lacrymas tuas: et ecce sanavi te, die tertio ascendes templum
Domini. [6] Et addam diebus tuis quindecim annos: sed et de manu regis Assyriorum
liberabo te, et civitatem hanc, et protegam urbem istam propter me, et propter
David servum meum. [7] Dixitque Isaias: Afferte massam ficorum. Quam cum
attulissent, et posuissent super ulcus eius, curatus est. [8] Dixerat autem Ezechias
ad Isaiam: Quod erit signum, quia Dominus me sanabit, et quia ascensurus sum
die tertia templum Domini? [9] Cui ait Isaias: Hoc erit signum a Domino, quod
facturus sit Dominus sermonem, quem locutus est: Vis ut ascendat umbra decem
lineis, an ut revertatur totidem gradibus? [10] Et ait Ezechias: Facile est, umbram
crescere decem lineis: nec hoc volo ut fiat, sed ut revertatur retrorsum decem
gradibus. [11] Invocavit itaque Isaias propheta Dominum, et reduxit umbram per
lineas, quibus iam descenderat in horologio Achaz, retrorsum decem gradibus.

captivitas Babylonica ei prædicitur,

[12] [d]In tempore illo misit Berodach Baladan, filius Baladan, rex Babyloniorum
litteras et munera ad Ezechiam: audierat enim quod ægrotasset Ezechias. [13] Læ-
tatus est autem in adventu eorum Ezechias, et ostendit eis domum aromatum,
et aurum et argentum, et pigmenta varia, unguenta quoque, et domum vasorum
suorum, et omnia quæ habere poterat in thesauris suis. Non fuit quod non monstraret
eis Ezechias in domo sua, et in omni potestate sua. [14] Venit autem Isaias propheta
ad regem Ezechiam, dixitque ei: Quid dixerunt viri isti? aut unde venerunt ad te?
Cui ait Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me de Babylone. [15] At ille re-
spondit: Quid viderunt in domo tua? Ait Ezechias: Omnia quæcumque sunt in
domo mea, viderunt: nihil est quod non monstraverim eis in thesauris meis. [16] Dixit
itaque Isaias Ezechiæ: Audi sermonem Domini: [17] Ecce dies venient, et auferentur
omnia, quæ sunt in domo tua, et quæ condiderunt patres tui usque in diem hanc,
in Babylonem: non remanebit quidquam, ait Dominus. [18] Sed et de filiis tuis
qui egredientur ex te, quos generabis, tollentur, et erunt eunuchi in palatio regis
Babylonis. [19] Dixit Ezechias ad Isaiam: Bonus sermo Domini, quem locutus es:
sit pax et veritas in diebus meis.

reliqua in historia regum Iuda.

[20] Reliqua autem sermonum Ezechiæ, et omnis fortitudo eius, et quomodo
fecerit piscinam, et aquæductum, et introduxerit aquas in civitatem, nonne hæc
scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Iuda? [21] Dormivitque Ezechias
cum patribus suis, et regnavit Manasses filius eius pro eo.

II. Reges impii, 21, 1—26.

1. Manasses rex, 21, 1—18.

Tempus imperii,

21. [1] Duodecim [e]annorum erat Manasses cum regnare cœpisset, et quinqua-
ginta quinque annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Haphsiba.

35 [a]Tob 1, 21; Sir 48, 24; Is 37, 36; 1 Mcc 7, 41; 2 Mcc 8, 19. — *37* [b]Tob 1, 24. — **20,** *1* [c]2 Par 32, 24; Is 38, 1. — *12* [d]Is 39, 1. — **21,** *1* [e]2 Par 33, 1.

2 Fecitque malum in conspectu Domini, iuxta idola Gentium, quas delevit abominationes
Dominus a facie filiorum Israel. 3 [a]Conversusque est, et ædificavit excelsa, quæ pessimæ
dissipaverat Ezechias pater eius: et erexit aras Baal, et fecit lucos sicut fecerat regis.
Achab rex Israel, et adoravit omnem militiam cæli, et coluit eam. 4 Extruxitque
aras in domo Domini, de qua dixit Dominus: [b]In Ierusalem ponam nomen meum.
5 Et extruxit altaria universæ militiæ cæli in duobus atriis templi Domini. 6 Et
traduxit filium suum per ignem: et ariolatus est, et observavit auguria, et fecit
pythones, et aruspices multiplicavit, ut faceret malum coram Domino, et irritaret
eum. 7 Posuit quoque idolum luci, quem fecerat in templo Domini, [c]super quod
locutus est Dominus ad David, [d]et ad Salomonem filium eius: In templo hoc,
et in Ierusalem, quam elegi de cunctis tribubus Israel, ponam nomen meum in
sempiternum. 8 Et ultra non faciam commoveri pedem Israel de terra, quam
dedi patribus eorum: si tamen custodierint opere omnia quæ præcepi eis, et universam
legem, quam mandavit eis servus meus Moyses. 9 Illi vero non audierunt:
sed seducti sunt a Manasse, ut facerent malum super Gentes, quas contrivit Dominus
a facie filiorum Israel.

10 Locutusque est Dominus in manu servorum suorum Prophetarum, dicens: prædictio eversionis
11 [e]Quia fecit Manasses rex Iuda abominationes istas pessimas, super omnia quæ Ierusalem,
fecerunt Amorrhæi ante eum, et peccare fecit etiam Iudam in immunditiis suis:
12 propterea hæc dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego inducam mala super Ierusalem
et Iudam: ut quicumque audierit, tinniant ambæ aures eius. 13 Et extendam
super Ierusalem funiculum Samariæ, et pondus domus Achab: et delebo Ierusalem,
sicut deleri solent tabulæ: et delens vertam, et ducam crebrius stylum super faciem
eius. 14 Dimittam vero reliquias hereditatis meæ, et tradam eas in manus inimicorum
eius: eruntque in vastitatem, et in rapinam cunctis adversariis suis: 15 eo quod
fecerint malum coram me, et perseveraverint irritantes me, ex die qua egressi
sunt patres eorum ex Ægypto, usque ad hanc diem. 16 Insuper et sanguinem
innoxium fudit Manasses multum nimis, donec impleret Ierusalem usque ad os:
absque peccatis suis, quibus peccare fecit Iudam, ut faceret malum coram Domino.

17 Reliqua autem sermonum Manasse, et universa quæ fecit, et peccatum eius, reliqua in historia
quod peccavit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Iuda? regum Iuda.
18 Dormivitque Manasses cum patribus suis, et sepultus est in horto domus suæ,
in horto Oza: et regnavit Amon filius eius pro eo.

2. Amon rex, 21, 19—26.

19 Viginti duorum annorum erat Amon cum regnare cœpisset: duobus quoque Tempus imperii,
annis regnavit in Ierusalem. nomen matris eius Messalemeth filia Harus de Ieteba.

20 Fecitque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses pater eius. malitia regis.
21 Et ambulavit in omni via, per quam ambulaverat pater eius: servivitque immunditiis,
quibus servierat pater eius, et adoravit eas, 22 et dereliquit Dominum
Deum patrum suorum, et non ambulavit in via Domini.

23 Tetenderuntque ei insidias servi sui, et interfecerunt regem in domo sua. reliqua in historia
24 Percussit autem populus terræ omnes, qui coniuraverant contra regem Amon: et regum Iuda
constituerunt sibi regem Iosiam filium eius pro eo. 25 Reliqua autem sermonum Amon
quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Iuda? 26 Sepelieruntque
eum in sepulchro suo, in horto Oza: et regnavit Iosias filius eius pro eo.

III. Iosias rex egregius, 22, 1—23, 30.

1. Instauratio templi et inventio legis, 22, 1—23, 1[a].

22. 1 Octo [f]annorum erat Iosias cum regnare cœpisset, triginta et uno anno Tempus imperii.
regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Idida, filia Hadaia de Besecath.

2 Fecitque quod placitum erat coram Domino, et ambulavit per omnes vias pietas regis,
David patris sui: non declinavit ad dexteram, sive ad sinistram.

3 [a]2 Par 33, 3. — *4* [b]2 Sm 7, 10. — *7* [c]2 Sm 7, 13. — [d]1 Rg 8, 16; 9, 3. — *11* [e]Ir 15, 4. — **22,** *1* [f]2 Par 34, 1.

instauratio templi. 3 Anno autem octavo decimo regis Iosiæ, misit rex Saphan filium Aslia, filii
Messulam scribam templi Domini, dicens ei: 4 Vade ad Helciam sacerdotem
magnum, ut confletur pecunia, quæ illata est in templum Domini, quam collegerunt
ianitores templi a populo, 5 deturque fabris per præpositos domus Domini: qui
et distribuant eam his qui operantur in templo Domini, ad instauranda sartatecta
templi: 6 tignariis videlicet et cæmentariis, et iis, qui interrupta componunt: et
ut emantur ligna, et lapides de lapicidinis ad instaurandum templum Domini.
7 Verumtamen non supputetur eis argentum quod accipiunt, sed in potestate
habeant, et in fide.
inventio libri legis. 8 Dixit autem Helcias pontifex ad Saphan scribam: Librum Legis reperi in
domo Domini: deditque Helcias volumen Saphan, qui et legit illud. 9 Venit quoque
Saphan scriba ad regem, et renunciavit ei quod præceperat, et ait: Conflaverunt
servi tui pecuniam, quæ reperta est in domo Domini: et dederunt ut distribueretur
fabris a præfectis operum templi Domini. 10 Narravit quoque Saphan scriba regi,
dicens: Librum dedit mihi Helcias sacerdos.
terror Iosiæ. Quem cum legisset Saphan coram rege, 11 et audisset rex verba Libri Legis
Domini, scidit vestimenta sua. 12 Et præcepit Helciæ sacerdoti, et Ahicam filio
Saphan, et Achobor filio Micha, et Saphan scribæ, et Asaiæ servo regis, dicens:
13 Ite et consulite Dominum super me, et super populo, et super omni Iuda, de
verbis voluminis istius, quod inventum est: magna enim ira Domini succensa
est contra nos: quia non audierunt patres nostri verba Libri huius, ut facerent
omne quod scriptum est nobis.
responsio Holdæ prophetidis. 14 Ierunt itaque Helcias sacerdos, et Ahicam, et Achobor, et Saphan, et Asaia
ad Holdam prophetidem uxorem Sellum filii Thecuæ, filii Araas custodis vestium,
quæ habitabat in Ierusalem in Secunda: locutique sunt ad eam. 15 Et illa respondit
eis: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dicite viro, qui misit vos ad me: 16 Hæc
dicit Dominus: Ecce, ego adducam mala super locum istum, et super habitatores
eius, omnia verba Legis quæ legit rex Iuda: 17 quia dereliquerunt me, et sacri-
ficaverunt diis alienis, irritantes me in cunctis operibus manuum suarum: et suc-
cendetur indignatio mea in loco hoc, et non extinguetur. 18 Regi autem Iuda,
qui misit vos ut consuleretis Dominum, sic dicetis: Hæc dicit Dominus Deus Israel:
Pro eo quod audisti verba voluminis, 19 et perterritum est cor tuum, et humiliatus
es coram Domino, auditis sermonibus contra locum istum, et habitatores eius,
quod videlicet fierent in stuporem et in maledictum: et scidisti vestimenta tua,
et flevisti coram me, et ego audivi, ait Dominus: 20 idcirco colligam te ad patres
tuos, et colligeris ad sepulchrum tuum in pace, ut non videant oculi tui omnia
mala quæ inducturus sum super locum istum. **23.** 1 Et [a]renunciaverunt regi
quod dixerat.

2. Renovatio et purgatio cultus, 23, 1b—24.

Lectio legis ac percussio fœderis. Qui misit: et congregati sunt ad eum omnes senes Iuda et Ierusalem. 2 Ascen-
ditque rex templum Domini, et omnes viri Iuda, universique qui habitabant in
Ierusalem cum eo sacerdotes et prophetæ, et omnis populus a parvo usque ad
magnum: legitque cunctis audientibus omnia verba libri fœderis, qui inventus
est in domo Domini. 3 Stetitque rex super gradum: et fœdus percussit coram
Domino, ut ambularent post Dominum, et custodirent præcepta eius, et testimonia,
et ceremonias in omni corde, et in tota anima, et suscitarent verba fœderis huius,
quæ scripta erant in libro illo: acquievitque populus pacto.
purgatio templi totiusque terræ Iuda. 4 Et præcepit rex Helciæ pontifici, et sacerdotibus secundi ordinis, et ianitoribus,
[b]ut proiicerent de templo Domini omnia vasa, quæ facta fuerant Baal, et in luco, et uni-
versæ militiæ cæli: et combussit ea foris Ierusalem in Convalle cedron, et tulit pulverem
eorum in Bethel. 5 Et delevit aruspices, quos posuerant reges Iuda ad sacrificandum
in excelsis per civitates Iuda, et in circuitu Ierusalem: et eos, qui adolebant incensum
Baal, et Soli, et Lunæ, et duodecim signis, et omni militiæ cæli. 6 Et efferri fecit

23, *1* [a]2 Par 34, 28. — *4* [b]Sir 49, 3.

lucum de domo Domini foras Ierusalem in Convalle cedron, et combussit eum ibi,
et redegit in pulverem, et proiecit super sepulchra vulgi. 7 Destruxit quoque
ædiculas effeminatorum, quæ erant in domo Domini, pro quibus mulieres texebant
quasi domunculas luci. 8 Congregavitque omnes sacerdotes de civitatibus Iuda:
et contaminavit excelsa, ubi sacrificabant sacerdotes de Gabaa usque Bersabee:
et destruxit aras portarum in introitu ostii Iosue principis civitatis, quod erat
ad sinistram portæ civitatis. 9 Verumtamen non ascendebant sacerdotes excel-
sorum ad altare Domini in Ierusalem: sed tantum comedebant azyma in medio
fratrum suorum. 10 Contaminavit quoque Topheth, quod est in Convalle filii
Ennom: ut nemo consecraret filium suum aut filiam per ignem, Moloch. 11 Abstulit
quoque equos, quos dederant reges Iuda, Soli, in introitu templi Domini iuxta
exedram Nathanmelech eunuchi, qui erat in Pharurim: currus autem Solis combussit
igni. 12 Altaria quoque, quæ erant super tecta cœnaculi Achaz, quæ fecerant
reges Iuda, et altaria quæ fecerat Manasses in duobus atriis templi Domini, destruxit
rex: et cucurrit inde, et dispersit cinerem eorum in Torrentem cedron. 13 Excelsa
quoque, quæ erant in Ierusalem ad dexteram partem Montis offensionis, [a]quæ
ædificaverat Salomon rex Israel Astaroth idolo Sidoniorum, et Chamos offensioni
Moab, et Melchom abominationi filiorum Ammon, polluit rex. 14 Et contrivit
statuas, et succidit lucos: replevitque loca eorum ossibus mortuorum.

15 [b]Insuper et altare, quod erat in Bethel, et excelsum, quod fecerat Ieroboam purgatio urbis
filius Nabat, qui peccare fecit Israel: et altare illud, et excelsum destruxit, atque Bethel
combussit, et comminuit in pulverem, succenditque etiam lucum. 16 [c]Et conversus
Iosias, vidit ibi sepulchra, quæ erant in monte: misitque et tulit ossa de sepulchris,
et combussit ea super altare, et polluit illud iuxta verbum Domini, quod locutus
est vir Dei, qui prædixerat verba hæc. 17 Et ait: Quis est titulus ille, quem video?
Responderuntque ei cives urbis illius: Sepulchrum est hominis Dei, qui venit de
Iuda, et prædixit verba hæc, quæ fecisti super altare Bethel. 18 Et ait: Dimittite
eum, nemo commoveat ossa eius. Et intacta manserunt ossa illius cum ossibus
prophetæ, qui venerat de Samaria.

19 Insuper et omnia fana excelsorum, quæ erant in civitatibus Samariæ, quæ et civitatum
fecerant reges Israel ad irritandum Dominum, abstulit Iosias: et fecit eis secundum Samariæ,
omnia opera, quæ fecerat in Bethel. 20 Et occidit universos sacerdotes excelsorum,
qui erant ibi super altaria: et combussit ossa humana super ea: reversusque est
Ierusalem.

21 [d]Et præcepit omni populo, dicens: Facite Phase Domino Deo vestro, secundum celebratio paschatis,
quod scriptum est in libro fœderis huius. 22 Nec enim factum est Phase tale a diebus
iudicum, qui iudicaverunt Israel, et omnium dierum regum Israel, et regum Iuda,
23 sicut in octavo decimo anno regis Iosiæ factum est Phase istud Domino in Ieru-
salem.

24 Sed et pythones, et ariolos, et figuras idolorum, et immunditias, et abomina- amotio immundi-
tiones, quæ fuerant in terra Iuda et Ierusalem, abstulit Iosias: ut statueret verba tiarum
legis, quæ scripta sunt in Libro, quem invenit Helcias sacerdos in templo Domini. reliquarum.

3. Iustitia et mors regis, 23, 25—30.

25 Similis illi non fuit ante eum rex, qui reverteretur ad Dominum in omni Legem Moysi
corde suo, et in tota anima sua, et in universa virtute sua iuxta omnem legem exercet,
Moysi: neque post eum surrexit similis illi.

26 Verumtamen non est aversus Dominus ab ira furoris sui magni, quo iratus interitum regni arcere
est furor eius contra Iudam: propter irritationes, quibus provocaverat eum Manasses. nequit,
27 [e]Dixit itaque Dominus: Etiam Iudam auferam a facie mea, sicut abstuli Israel:
et proiiciam civitatem hanc, quam elegi Ierusalem, et domum, de qua dixi: Erit
nomen meum ibi.

28 Reliqua autem sermonum Iosiæ, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta reliqua in historia
sunt in Libro verborum dierum regum Iuda? 29 [f]In diebus eius ascendit Pharao regum Iuda.

13 [a]1 Rg 11, 7. — *15* [b]1 Rg 13, 32. — *16* [c]1 Rg 13, 2. — *21* [d]2 Par 35, 1. — *27* [e]Inf
24, 2. — *29* [f]2 Par 35, 20.

Nechao rex Ægypti, contra regem Assyriorum ad flumen Euphratem: et abiit
Iosias rex in occursum eius: et occisus est in Mageddo, cum vidisset eum. [30] Et
portaverunt eum servi sui mortuum de Mageddo: et pertulerunt in Ierusalem, et
sepelierunt eum in sepulchro suo. [a]Tulitque populus terræ Ioachaz filium Iosiæ:
et unxerunt eum, et constituerunt eum regem pro patre suo.

IV. Adventus interitus regni, 23, 31—25, 30.

1. Ioachaz seu Sellum (1 Par 3, 15; Ir 22, 11) rex malus, 23, 31—35.

Tempus imperii,

[31] Viginti trium annorum erat Ioachaz cum regnare cœpisset, et tribus mensibus
regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Amital, filia Ieremiæ, de Lobna.

malitia regis,

[32] Et fecit malum coram Domino, iuxta omnia quæ fecerant patres eius.

captivitas et mors in Ægypto.

[33] Vinxitque eum Pharao Nechao in Rebla, quæ est in terra Emath, ne regnaret
in Ierusalem: et imposuit mulctam terræ centum talentis argenti, et talento auri.
[34] Regemque constituit Pharao Nechao Eliacim filium Iosiæ pro Iosia patre eius:
vertitque nomen eius Ioakim. porro Ioachaz tulit, et duxit in Ægyptum, et mortuus
est ibi. [35] Argentum autem, et aurum dedit Ioakim Pharaoni cum indixisset terræ
per singulos, ut conferretur iuxta præceptum Pharaonis: et unumquemque iuxta
vires suas exegit, tam argentum quam aurum de populo terræ: ut daret Pharaoni
Nechao.

2. Ioakim seu Eliacim rex malus, 23, 36—24, 7.

Tempus imperii,

[36] Vigintiquinque annorum erat Ioakim cum regnare cœpisset: et undecim
annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Zebida filia Phadaia de Ruma.

malitia regis,

[37] Et fecit malum coram Domino iuxta omnia, quæ fecerant patres eius.

tributarius Babylonis,

24. [1] In diebus eius ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis, et factus est
ei Ioakim servus tribus annis: et rursum rebellavit contra eum.

afflictus a latrunculis,

[2] Immisitque ei Dominus latrunculos Chaldæorum, et latrunculos Syriæ, et
latrunculos Moab, et latrunculos filiorum Ammon: et immisit eos in Iudam, ut
disperderent eum, [b]iuxta verbum Domini, quod locutus fuerat per servos suos
prophetas. [3] Factum est autem hoc per verbum Domini contra Iudam, ut auferret
eum coram se propter peccata Manasse universa quæ fecit, [4] et propter sanguinem
innoxium, quem effudit, et implevit Ierusalem cruore innocentium: et ob hanc
rem noluit Dominus propitiari.

reliqua eius in historia regum Iuda;

[5] Reliqua autem sermonum Ioakim, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta
sunt in Libro sermonum dierum regum Iuda? Et dormivit Ioakim cum patribus
suis: [6] et regnavit Ioachin filius eius pro eo.

victoria Babylonis de Ægypto.

[7] Et ultra non addidit rex Ægypti, ut egrederetur de terra sua: tulerat enim
rex Babylonis a rivo Ægypti usque ad fluvium Euphraten, omnia quæ fuerant
regis Ægypti.

3. Ioachin seu Iechonias (1 Par 3, 16; Ir 22, 24) rex malus, 24, 8—17.

Tempus imperii,

[8] Decem et octo annorum erat Ioachin cum regnare cœpisset, et tribus mensibus
regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Nohesta filia Elnathan de Ierusalem.

malitia regis,

[9] Et fecit malum coram Domino, iuxta omnia quæ fecerat pater eius.

asportatio regis, nobilium et fortium.

[10] [c]In tempore illo ascenderunt servi Nabuchodonosor regis Babylonis in
Ierusalem, et circumdata est urbs munitionibus. [11] Venitque Nabuchodonosor
rex Babylonis ad civitatem cum servis suis ut oppugnarent eam. [12] Egressusque
est Ioachin rex Iuda ad regem Babylonis, ipse et mater eius, et servi eius, et princi-
pes eius, et eunuchi eius: et suscepit eum rex Babylonis anno octavo regni sui.
[13] Et protulit inde omnes thesauros domus Domini, et thesauros domus regiæ:
et concidit universa vasa aurea, quæ fecerat Salomon rex Israel in templo Domini
iuxta verbum Domini. [14] Et transtulit omnem Ierusalem, et universos principes,
et omnes fortes exercitus, decem millia, in captivitatem: et omnem artificem et
clusorem: nihilque relictum est, exceptis pauperibus populi terræ. [15] [d]Transtulit

30 [a]2 Par 36, 1. — **24,** *2* [b]Sup 23, 27. — *10* [c]Dn 1, 1. — *15* [d]2 Par 36, 10; Est 2, 6; 11, 4.

quoque Ioachin in Babylonem, et matrem regis, et uxores regis, et eunuchos eius:
et iudices terræ duxit in captivitatem de Ierusalem in Babylonem. 16 Et omnes
viros robustos, septem millia, et artifices, et clusores mille, omnes viros fortes
et bellatores: duxitque eos rex Babylonis captivos in Babylonem. 17 [a]Et constituit
Matthaniam patruum eius pro eo: imposuitque nomen ei Sedeciam.

4. Sedecias seu Matthanias rex malus et ultimus, 24, 18—25, 21.

18 Vigesimum et primum annum ætatis habebat Sedecias cum regnare cœpisset, Tempus
et undecim annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius erat Amital, filia imperii,
Ieremiæ de Lobna.

19 Et fecit malum coram Domino, iuxta omnia quæ fecerat Ioakim. 20 Irasce- malitia
batur enim Dominus contra Ierusalem et contra Iudam, donec proiiceret eos a facie regis,
sua: recessitque Sedecias a rege Babylonis.

25. 1 Factum [b]est autem anno nono regni eius, mense decimo, decima die comprehen-
mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse et omnis exercitus eius in Ieru- sio et aspor-
salem, et circumdederunt eam: et extruxerunt in circuitu eius munitiones. 2 Et tatio eius,
clausa est civitas atque vallata usque ad undecimum annum regis Sedeciæ, 3 nona
die mensis: prævaluitque fames in civitate, nec erat panis populo terræ. 4 Et
interrupta est civitas: et omnes viri bellatores nocte fugerunt per viam portæ,
quæ est inter duplicem murum ad hortum regis (porro Chaldæi obsidebant in
circuitu civitatem) fugit itaque Sedecias per viam, quæ ducit ad campestria soli-
tudinis. 5 Et persecutus est exercitus Chaldæorum regem, comprehenditque eum
in planitie Iericho: et omnes bellatores, qui erant cum eo, dispersi sunt, et reliquerunt
eum. 6 Apprehensum ergo regem duxerunt ad regem Babylonis in Reblatha:
qui locutus est cum eo iudicium. 7 Filios autem Sedeciæ occidit coram eo, et oculos
eius effodit, vinxitque eum catenis, et adduxit in Babylonem.

8 Mense quinto, septima die mensis, ipse est annus nonus decimus regis Baby- excidium
lonis: venit Nabuzardan princeps exercitus, servus regis Babylonis, in Ierusalem. urbis et
9 [c]Et succendit domum Domini, et domum regis: et domos Ierusalem, omnemque transmigratio po-
domum combussit igni. 10 Et muros Ierusalem in circuitu destruxit omnis exercitus puli.
Chaldæorum, qui erat cum principe militum. 11 Reliquam autem populi partem,
quæ remanserat in civitate, et perfugas, qui transfugerant ad regem Babylonis,
et reliquum vulgus transtulit Nabuzardan princeps militiæ. 12 Et de pauperibus
terræ reliquit vinitores et agricolas. 13 [d]Columnas autem æreas, quæ erant in
templo Domini, et bases, et mare æreum, quod erat in domo Domini, confregerunt
Chaldæi, et transtulerunt æs omne in Babylonem. 14 Ollas quoque æreas, et trullas,
et tridentes, et scyphos, et mortariola, et omnia vasa ærea, in quibus ministrabant,
tulerunt. 15 Necnon et thuribula, et phialas: quæ aurea, aurea: et quæ argentea,
argentea, tulit princeps militiæ, 16 id est, columnas duas, mare unum, et bases
quas fecerat Salomon in templo Domini: non erat pondus æris omnium vasorum.
17 [e]Decem et octo cubitos altitudinis habebat columna una: et capitellum æreum
super se altitudinis trium cubitorum: et retiaculum, et malogranata super capitellum
columnæ, omnia ærea: similem et columna secunda habebat ornatum. 18 Tulit
quoque princeps militiæ Saraiam sacerdotem primum, et Sophoniam sacerdotem
secundum, et tres ianitores. 19 Et de civitate eunuchum unum, qui erat præfectus
super bellatores viros: et quinque viros de his, qui steterant coram rege, quos
reperit in civitate: et Sopher principem exercitus, qui probabat tyrones de populo
terræ: et sexaginta viros e vulgo, qui inventi fuerant in civitate. 20 Quos tollens
Nabuzardan princeps militum, duxit ad regem Babylonis in Reblatha. 21 Percussit-
que eos rex Babylonis, et interfecit eos in Reblatha in terra Emath: et translatus
est Iuda de terra sua.

---

17 [a]Ir 37, 1; 52, 1. — **25,** *1* [b]Ir 39, 1; 52, 4. — *9* [c]Ps 73, 7. — *13* [d]Ir 27, 19. —
17 [e]1 Rg 7, 15; 2 Par 3, 15; Ir 52, 21.

5. Acta post transmigrationem populi, 25, 22—30.

Populus relictus occiso præfecto in Ægyptum fugit.

[22] Populo autem, qui relictus erat in Terra Iuda, quem dimiserat Nabucho-
donosor rex Babylonis, præfecit Godoliam filium Ahicam filii Saphan. [23] Quod
cum audissent omnes duces militum, ipsi et viri qui erant cum eis, videlicet quod
constituisset rex Babylonis Godoliam: venerunt ad Godoliam in Maspha, Ismahel
filius Nathaniæ, et Iohanan filius Caree, et Saraia filius Thanehumeth Netophathites,
et Iezonias filius Maachathi, ipsi et socii eorum. [24] Iuravitque Godolias ipsis et
sociis eorum, dicens: Nolite timere servire Chaldæis: manete in terra, et servite
regi Babylonis, et bene erit vobis. [25] Factum est autem in mense septimo, venit
Ismahel filius Nathaniæ, filii Elisama de semine regio, et decem viri cum eo: percus-
seruntque Godoliam, qui et mortuus est: sed et Iudæos et Chaldæos, qui erant
cum eo in Maspha. [26] Consurgensque omnis populus a parvo usque ad magnum,
et principes militum venerunt in Ægyptum timentes Chaldæos.

rex Ioachin ab Evilmerodach sublevatur.

[27] Factum est vero in anno trigesimo septimo transmigrationis Ioachin regis
Iuda, mense duodecimo, vigesima septima die mensis: sublevavit Evilmerodach
rex Babylonis, anno, quo regnare cœperat, caput Ioachin regis Iuda de carcere.
[28] Et locutus est ei benigne: et posuit thronum eius super thronum regum, qui
erant cum eo in Babylone. [29] Et mutavit vestes eius, quas habuerat in carcere,
et comedebat panem semper in conspectu eius cunctis diebus vitæ suæ. [30] Annonam
quoque constituit ei sine intermissione, quæ et dabatur ei a rege per singulos dies
omnibus diebus vitæ suæ.

LIBER PRIMUS PARALIPOMENON,

HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

PARS PRIOR.

Tabulæ genealogicæ, 1, 1—9, 44.

I. Generationes ab Adam usque ad Iacob. 1, 1—2, 2.

1. Ab Adam usque ad Abram, 1, 1—27.

1. 1 Adam, [a]Seth, Enos, 2 Cainan, Malaleel, Iared, 3 Henoch, Mathusale, Filii Adam,
Lamech, 4 Noe, Sem, Cham, et Iapheth.
5 Filii Iapheth: Gomer, et Magog, et Madai, et Iavan, Thubal, Mosoch, Thiras. filii Iapheth,
6 Porro filii Gomer: Ascenez, et Riphath, et Thogorma. 7 Filii autem Iavan: Elisa
et Tharsis, Cethim et Dodanim.
8 Filii Cham: Chus, et Mesraim, et Phut, et Chanaan. 9 Filii autem Chus: filii Cham,
Saba, et Hevila, Sabatha, et Regma, et Sabathacha. Porro filii Regma: Saba,
et Dadan. 10 Chus autem genuit [b]Nemrod: iste cœpit esse potens in terra. 11 Mes-
raim vero genuit Ludim, et Anamim, et Laabim, et Nephtuim, 12 Phetrusim
quoque, et Casluim: de quibus egressi sunt Philisthiim, et Caphtorim. 13 Chanaan
vero genuit Sidonem primogenitum suum, Hethæum quoque, 14 et Iebusæum,
et Amorrhæum, et Gergesæum, 15 Hevæumque et Aracæum, et Sinæum. 16 Aradium
quoque, et Samaræum, et Hamathæum.
17 Filii [c]Sem: Ælam, et Assur, et Arphaxad, et Lud, et Aram, et Hus, et Hul, filii Sem:
et Gether, et Mosoch. 18 Arphaxad autem genuit Sale, qui et ipse genuit Heber.
19 Porro Heber nati sunt duo filii, nomen uni Phaleg, quia in diebus eius divisa
est terra; et nomen fratris eius Iectan.
20 Iectan autem genuit Elmodad, et Saleph, et Asarmoth, et Iare, 21 Adoram filii Iectan.
quoque, et Huzal, et Decla, 22 Hebal etiam, et Abimael, et Saba, necnon 23 et
Ophir, et Hevila, et Iobab. omnes isti filii Iectan:
24 Sem, Arphaxad, Sale, 25 Heber, Phaleg, Ragau, 26 Serug, Nachor, Thare, filii Phaleg.
27 [d]Abram, iste est Abraham.

2. Ab Abraham usque ad Iacob, 1, 28—2, 2.

28 Filii autem Abraham, Isaac et Ismahel. 29 Et hæ generationes eorum. Filii Abraham.
Primogenitus [e]Ismahelis, Nabaioth, et Cedar, et Adbeel, et Mabsam, 30 et filii Ismahelis.
Masma, et Duma, Massa, Hadad, et Thema, 31 Ietur, Naphis, Cedma. hi sunt filii
Ismahelis.
32 Filii autem Ceturæ concubinæ Abraham, quos genuit: Zamran, Iecsan, filii Ceturæ.
Madan, Madian, Iesboc, et Sue. Porro filii Iecsan: Saba, et Dadan. Filii autem
Dadan: Assurim, et Latussim, et Laomim. 33 Filii [f]autem Madian: Epha, et Epher,
et Henoch, et Abida, et Eldaa. omnes hi, filii Ceturæ.
34 Genuit [g]autem Abraham Isaac: cuius fuerunt filii Esau, et Israel. filii Isaac,
35 Filii [h]Esau: Eliphaz, Rahuel, Iehus, Ihelom, et Core. 36 Filii Eliphaz: filii Esau.
Theman, Omar, Sephi, Gathan, Cenez, Thamna, Amalec. 37 Filii Rahuel: Nahath,

---

1, *1* [a]Gn 2, 7; 4, 25; 5, 9. — *10* [b]Gn 10, 8. — *17* [c]Gn 10, 22; 11, 10. — *27* [d]Gn 11, 26. — *29* [e]Gn 25, 13. — *33* [f]Gn 25, 4. — *34* [g]Gn 25, 19. — *35* [h]Gn 36, 10.

Zara, Samma, Meza. 38 Filii Seir: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Dison, Eser, Disan.
39 Filii Lotan: Hori, Homam. Soror autem Lotan fuit Thamna. 40 Filii Sobal:
Alian, et Manahath, et Ebal, Sephi et Onam. Filii Sebeon: Aia et Ana. Filii Ana:
Dison. 41 Filii Dison: Hamram, et Eseban et Iethran et Charan. 42 Filii Eser:
Balaan, et Zavan, et Iacan. Filii Disan: Hus et Aran.

reges Edom, 43 Isti sunt reges, qui imperaverunt in Terra Edom antequam esset rex super
filios Israel: Bale filius Beor: et nomen civitatis eius, Denaba. 44 Mortuus est
autem Bale, et regnavit pro eo Iobab filius Zare de Bosra. 45 Cumque et Iobab
fuisset mortuus, regnavit pro eo Husam de Terra Themanorum. 46 Obiit quoque
et Husam, et regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percussit Madian in Terra
Moab: et nomen civitatis eius Avith. 47 Cumque et Adad fuisset mortuus, regnavit
pro eo Semla de Masreca. 48 Sed et Semla mortuus est, et regnavit pro eo Saul
de Rohoboth, quæ iuxta amnem sita est. 49 Mortuo quoque Saul, regnavit pro
eo Balanan filius Achobor. 50 Sed et hic mortuus est, et regnavit pro eo Adad:
cuius urbis nomen fuit Phau, et appellata est uxor eius Meetabel filia Matred filiæ
Mezaab.

duces Edom, 51 Adad autem mortuo, duces pro regibus in Edom esse cœperunt: dux Thamna,
dux Alva, dux Ietheth, 52 dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon, 53 dux Cenez,
dux Theman, dux Mabsar, 54 dux Magdiel, dux Hiram. hi duces Edom.

filii Iacob. 2. 1 Filii [a]autem Israel: Ruben, Simeon, Levi, Iuda, Issachar, et Zabulon,
2 Dan, Ioseph, Beniamin, Nephthali, Gad et Aser.

II. Generationes filiorum Iacob, 2, 3—9, 44.

1. Generationes Iuda, 2, 3—4, 23.

Filii Iuda. 3 Filii [b]Iuda: Her, Onan, et Sela. hi tres nati sunt ei de filia Sue Chananitide.
Fuit autem Her primogenitus Iuda, malus coram Domino, et occidit eum. 4 Thamar
autem nurus eius peperit ei Phares et Zara. omnes ergo filii Iuda, quinque. 5 Filii
autem Phares: Hesron et Hamul. 6 Filii quoque Zaræ: Zamri, et Ethan, et Eman,
Chalchal quoque, et Dara, simul quinque. 7 Filii [c]Charmi: Achar, qui turbavit
Israel, et peccavit in furto anathematis. 8 Filii Ethan: Azarias.

filii Hesron, 9 Filii [d]autem Hesron qui nati sunt ei: Ierameel, et Ram, et Calubi.

filii Ram, 10 Porro Ram genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Nahasson, principem
filiorum Iuda. 11 Nahasson quoque genuit Salma, de quo ortus est Booz. 12 Booz
vero genuit Obed, qui et ipse genuit Isai. 13 [e]Isai autem genuit primogenitum
Eliab, secundum Abinadab, tertium Simmaa, 14 quartum Nathanael, quintum
Raddai, 15 sextum Asom, septimum David. 16 quorum sorores fuerunt Sarvia,
et Abigail. Filii Sarviæ: Abisai, Ioab, et Asael, tres. 17 Abigail autem genuit
Amasa, cuius pater fuit Iether Ismahelites.

filii Caleb, 18 Caleb vero filius Hesron accepit uxorem nomine Azuba, de qua genuit Ierioth:
fueruntque filii eius Iaser, et Sobab, et Ardon. 19 Cumque mortua fuisset Azuba,
accepit uxorem Caleb, Ephratha: quæ peperit ei Hur. 20 Porro Hur genuit Uri:
et Uri genuit Bezeleel.

alii filii Hesron. 21 Post hæc ingressus est Hesron ad filiam Machir patris Galaad, et accepit
eam cum esset annorum sexaginta: quæ peperit ei Segub. 22 Sed et Segub genuit
Iair, et possedit viginti tres civitates in Terra Galaad. 23 Cepitque Gessur, et Aram
oppida Iair, et Canath, et viculos eius sexaginta civitatum. omnes isti, filii Machir
patris Galaad. 24 Cum autem mortuus esset Hesron, ingressus est Caleb ad Ephratha.
Habuit quoque Hesron uxorem Abia, quæ peperit ei Ashur patrem Thecuæ.

filii Ierameel. 25 Nati sunt autem filii Ierameel primogeniti Hesron, Ram primogenitus eius,
et Buna, et Aram, et Asom, et Achia. 26 Duxit quoque uxorem alteram Ierameel,
nomine Atara, quæ fuit mater Onam. 27 Sed et filii Ram primogeniti Ierameel,
fuerunt Moos, Iamin, et Achar. 28 Onam autem habuit filios Semei, et Iada. Filii
autem Semei: Nadab, et Abisur. 29 Nomen vero uxoris Abisur, Abihail, quæ

2, *1* [a]Gn 29, 32; 30, 5; 35, 23. — *3* [b]Gn 38, 3; 46, 12; Inf 4, 1; Mt 1, 3. — *7* [c]Ios 7, 1. — *9* [d]Rt 4, 19. — *13* [e]1 Sm 16, 6; 17, 12.

peperit ei Ahobban, et Molid. 30 Filii autem Nadab fuerunt Saled, et Apphaim.
Mortuus est autem Saled absque liberis. 31 Filius vero Apphaim, Iesi: qui Iesi
genuit Sesan. Porro Sesan genuit Oholai. 32 Filii autem Iada fratris Semei: Iether,
et Ionathan. Sed et Iether mortuus est absque liberis. 33 Porro Ionathan genuit
Phaleth, et Ziza. Isti fuerunt filii Ierameel. 34 Sesan autem non habuit filios, sed
filias: et servum Ægyptium nomine Ieraa. 35 Deditque ei filiam suam uxorem:
quæ peperit ei Ethei. 36 Ethei autem genuit Nathan, et Nathan genuit Zabad.
37 Zabad quoque genuit Ophlal, et Ophlal genuit Obed, 38 Obed genuit Iehu,
Iehu genuit Azariam, 39 Azarias genuit Helles, et Helles genuit Elasa, 40 Elasa
genuit Sisamoi, Sisamoi genuit Sellum, 41 Sellum genuit Icamiam, Icamia autem
genuit Elisama.

42 Filii autem Caleb fratris Ierameel: Mesa primogenitus eius, ipse est pater alii filii Caleb;
Ziph: et filii Maresa patris Hebron. 43 Porro filii Hebron, Core, et Taphua, et
Recem, et Samma. 44 Samma autem genuit Raham, patrem Iercaam, et Recem
genuit Sammai. 45 Filius Sammai, Maon: et Maon pater Bethsur. 46 Epha autem
concubina Caleb peperit Haran, et Mosa, et Gezez. Porro Haran genuit Gezez.
47 Filii autem Iahaddai, Regom, et Ioathan, et Gesan, et Phalet, et Epha, et Saaph.
48 Concubina Caleb Maacha, peperit Saber, et Tharana. 49 Genuit autem Saaph
pater Madmena, Sue patrem Machbena, et patrem Gabaa. Filia vero Caleb, fuit
Achsa. 50 Hi erant filii Caleb, filii Hur primogeniti Ephratha, Sobal pater Cariathia-
rim. 51 Salma pater Bethlehem, Hariph pater Bethgader. 52 Fuerunt autem
filii Sobal patris Cariathiarim, Qui videbat dimidium requietionum. 53 Et de
cognatione Cariathiarim, Iethrei, et Aphuthei, et Semathei, et Maserei. Ex his
egressi sunt Saraitæ, et Esthaolitæ. 54 Filii Salma, Bethlehem, et Netophathi,
Coronæ domus Ioab, et Dimidium requietionis Sarai. 55 Cognationes quoque
scribarum habitantium in Iabes, canentes atque Resonantes, et in tabernaculis
commorantes. Hi sunt Cinæi, qui venerunt de Calore patris domus Rechab.

3. 1 David [a]vero hos habuit filios, qui ei nati sunt in Hebron; primogenitum filii David,
Amnon ex Achinoam Iezrahelitide, secundum Daniel de Abigail Carmelitide, 2 ter-
tium Absalom filium Maacha filiæ Tholmai regis Gessur, quartum Adoniam filium
Aggith, 3 quintum Saphatiam ex Abital, sextum Iethraham de Egla uxore sua.
4 Sex ergo nati sunt ei in Hebron, ubi regnavit septem annis et sex mensibus.
Triginta autem et tribus annis regnavit in Ierusalem. 5 [b]Porro in Ierusalem nati
sunt ei filii Simmaa, et Sobab, et Nathan, et Salomon, quattuor de Bethsabee
filia Ammiel, 6 Iebaar quoque et Elisama, 7 et Eliphaleth, et Noge, et Nepheg,
et Iaphia, 8 necnon Elisama, et Eliada, et Elipheleth, novem: 9 omnes hi, filii
David absque filiis concubinarum: habueruntque sororem Thamar.

10 Filius autem Salomonis, Roboam: cuius Abia filius genuit Asa. De hoc filii Salomonis;
quoque natus est Iosaphat, 11 pater Ioram: qui Ioram genuit Ochoziam, ex quo
ortus est Ioas: 12 et huius Amasias filius genuit Azariam. Porro Azariæ filius Ioathan
13 procreavit Achaz patrem Ezechiæ, de quo natus est Manasses. 14 Sed et Manasses
genuit Amon patrem Iosiæ. 15 Filii autem Iosiæ fuerunt, primogenitus Iohanan,
secundus Ioakim, tertius Sedecias, quartus Sellum. 16 [c]De Ioakim natus est
Iechonias, et Sedecias.

17 Filii Iechoniæ fuerunt, Asir, Salathiel, 18 Melchiram, Phadaia, Senneser filii Iechoniæ;
et Iecemia, Sama, et Nadabia. 19 De Phadaia orti sunt Zorobabel et Semei. Zo-
robabel genuit Mosollam, Hananiam, et Salomith sororem eorum: 20 Hasaban
quoque, et Ohol, et Barachian, et Hasadian, Iosabhesed, quinque. 21 Filius autem
Hananiæ, Phaltias pater Ieseiæ, cuius filius Raphaia. huius quoque filius, Arnan,
de quo natus est Obdia, cuius filius fuit Sechenias. 22 Filius Secheniæ, Semeia:
cuius filii Hattus, et Iegaal, et Baria, et Naaria, et Saphat, sex numero. 23 Filius
Naariæ, Elioenai, et Ezechias, et Ezricam, tres. 24 Filii Elioenai, Oduia, et Eliasub,
et Pheleia, et Accub, et Iohanan, et Dalaia, et Anani, septem.

3, *1* [a]2 Sm 3, 2. — *5* [b]2 Sm 5, 14. — *16* [c]Mt 1, 11.

supplementa quædam.

4. 1 Filii [a]Iuda: Phares, Hesron, et Charmi, et Hur, et Sobal. 2 Raia vero
filius Sobal genuit Iahath, de quo nati sunt Ahumai, et Laad. hæ cognationes Sarathi.
3 Ista quoque stirps Etam: Iezrahel, et Iesema, et Iedebos. Nomen quoque sororis
eorum, Asalelphuni. 4 Phanuel autem pater Gedor, et Ezer pater Hosa. isti
sunt filii Hur primogeniti Ephratha patris Bethlehem. 5 Assur vero patri Thecuæ
erant duæ uxores, Halaa, et Naara. 6 Peperit autem ei Naara, Oozam, et Hepher,
et Themani, et Ahasthari. isti sunt filii Naara. 7 Porro filii Halaa, Sereth, Isaar,
et Ethnan. 8 Cos autem genuit Anob, et Soboba, et cognationem Aharehel filii
Arum. 9 Fuit autem Iabes inclytus præ fratribus suis, et mater eius vocavit nomen
illius Iabes, dicens: Quia peperi eum in dolore. 10 Invocavit vero Iabes Deum
Israel, dicens: Si benedicens benedixeris mihi, et dilataveris terminos meos, et
fuerit manus tua mecum, et feceris me a malitia non opprimi. Et præstitit Deus
quæ precatus est. 11 Caleb autem frater Sua genuit Mahir, qui fuit pater Esthon.
12 Porro Esthon genuit Bethrapha, et Phesse, et Tehinna patrem urbis Naas: hi
sunt viri Recha. 13 Filii autem Cenez, Othoniel, et Saraia. Porro filii Othoniel,
Hathath, et Maonathi. 14 Maonathi genuit Ophra, Saraia autem genuit Ioab
patrem Vallis artificum: ibi quippe artifices erant. 15 Filii vero Caleb filii Iephone,
Hir, et Ela, et Naham. Filii quoque Ela: Cenez. 16 Filii quoque Ialeleel: Ziph,
et Zipha, Thiria, et Asrael. 17 Et filii Ezra, Iether, et Mered, et Epher, et Ialon,
genuitque Mariam, et Sammai, et Iesba patrem Esthamo. 18 Uxor quoque eius
Iudaia, peperit Iared patrem Gedor, et Heber patrem Socho, et Icuthiel patrem
Zanoe. hi autem filii Bethiæ filiæ Pharaonis, quam accepit Mered. 19 Et filii uxoris
Odaiæ sororis Naham patris Ceila, Garmi, et Esthamo, qui fuit de Machathi.
20 Filii quoque Simon, Amnon, et Rinna filius Hanan, et Thilon. Et filii Iesi, Zoheth,
et Benzoheth. 21 Filii [b]Sela, filii Iuda: Her pater Lecha, et Laada pater Maresa,
et cognationes domus operantium byssum in Domo iuramenti. 22 Et qui stare
fecit Solem, virique Mendacii, et Securus, et Incendens, qui principes fuerunt
in Moab, et qui reversi sunt in Lahem. hæc autem verba vetera. 23 Hi sunt figuli
habitantes in Plantationibus, et in Sepibus, apud regem in operibus eius, commoratique sunt ibi.

2. Generationes Simeon, 4, 24—43.

Genealogia,

24 Filii [c]Simeon: Namuel et Iamin, Iarib, Zara, Saul. 25 Sellum filius eius,
Mapsam filius eius, Masma filius eius. 26 Filii Masma: Hamuel filius eius, Zachur
filius eius, Semei filius eius. 27 Filii Semei sedecim, et filiæ sex: fratres autem
eius non habuerunt filios multos, et universa cognatio non potuit adæquare summam
filiorum Iuda.

distributio sedium,

28 Habitaverunt autem in Bersabee, et Molada, et Hasarsuhal, 29 et in Bala,
et in Asom, et in Tholad, 30 et in Bathuel, et in Horma, et in Siceleg, 31 et in
Bethmarchaboth, et in Hasarsusim, et in Bethberai, et in Saarim. hæ civitates
eorum usque ad regem David. 32 Villæ quoque eorum: Etam, et Aen, Remmon,
et Thochen, et Asan, civitates quinque. 33 Et universi viculi eorum per circuitum
civitatum istarum usque ad Baal. hæc est habitatio eorum, et sedium distributio.

occupationes.

34 Mosobab quoque et Iemlech, et Iosa filius Amasiæ, 35 et Ioel, et Iehu filius
Iosabiæ filii Saraiæ filii Asiel, 36 et Elioenai, et Iacoba, et Isuhaia, et Asaia, et
Adiel, et Ismiel, et Banaia, 37 Ziza quoque filius Sephei filii Allon filii Idaia filii
Semri filii Samaia. 38 Isti sunt nominati principes in cognationibus suis, et in
domo affinitatum suarum multiplicati sunt vehementer. 39 Et profecti sunt ut
ingrederentur in Gador usque ad Orientem vallis, et ut quærerent pascua gregibus
suis. 40 Inveneruntque pascuas uberes, et valde bonas, et terram latissimam et
quietam et fertilem, in qua ante habitaverant de stirpe Cham. 41 Hi ergo venerunt,
quos supra descripsimus nominatim, in diebus Ezechiæ regis Iuda: et percusserunt
tabernacula eorum, et habitatores qui inventi fuerant ibi, et deleverunt eos usque
in præsentem diem: habitaveruntque pro eis, quoniam uberrimas pascuas ibidem
repererunt. 42 De filiis quoque Simeon abierunt in montem Seir viri quingenti,

4, *1* [a]Gn 38, 3; 46, 12; Sup 2, 4. — *21* [b]Gn 38, 5. — *24* [c]Gn 46, 10.

habentes principes Phaltiam et Naariam et Raphaiam et Oziel filios Iesi: 43 et
percusserunt reliquias, quæ evadere potuerant, Amalecitarum, et habitaverunt ibi
pro eis usque ad diem hanc.

3. Generationes Ruben, 5, 1—10.

5. 1 Filii quoque Ruben primogeniti Israel (Ipse quippe fuit primogenitus Genealogia.
eius: sed [a]cum violasset thorum patris sui, data sunt primogenita eius filiis Ioseph
filii Israel, et non est ille reputatus in primogenitum. 2 Porro Iudas, qui erat
fortissimus inter fratres suos, de stirpe eius principes germinati sunt: primogenita
autem reputata sunt Ioseph.) 3 filii [b]ergo Ruben primogeniti Israel: Enoch, et
Phallu, Esron, et Carmi. 4 Filii Ioel: Samia filius eius, Gog filius eius, Semei filius
eius, 5 Micha filius eius, Reia filius eius, Baal filius eius, 6 Beera filius eius, quem
captivum duxit Thelgathphalnasar rex Assyriorum, et fuit princeps in tribu Ruben.
7 Fratres autem eius, et universa cognatio eius, quando numerabantur per familias
suas, habuerunt principes Iehiel, et Zachariam. 8 Porro Bala filius Azaz, filii
Samma, filii Ioel, ipse habitavit in Aroer usque ad Nebo, et Beelmeon. 9 Contra
orientalem quoque plagam habitavit usque ad introitum eremi, et flumen Euphraten.
Multum quippe iumentorum numerum possidebant in Terra Galaad.
10 In diebus autem Saul præliati sunt contra Agareos, et interfecerunt illos, prælium cum
habitaveruntque pro eis in tabernaculis eorum, in omni plaga, quæ respicit ad Agareis.
Orientem Galaad.

4. Generationes Gad, 5, 11—22.

11 Filii vero Gad e regione eorum habitaverunt in Terra Basan usque Selcha: Genealogia,
12 Ioel in capite, et Saphan secundus: Ianai autem, et Saphat in Basan. 13 Fratres
vero eorum secundum domos cognationum suarum, Michael, et Mosollam, et Sebe,
et Iorai, et Iachan, et Zie, et Heber, septem. 14 Hi filii Abihail, filii Huri, filii Iara,
filii Galaad, filii Michael, filii Iesesi, filii Ieddo, filii Buz. 15 Fratres quoque filii
Abdiel, filii Guni, princeps domus in familiis suis. 16 Et habitaverunt in Galaad,
et in Basan, et in viculis eius, et in cunctis suburbanis Saron, usque ad terminos.
17 Omnes hi, numerati sunt in diebus Ioathan regis Iuda, et in diebus Ieroboam
regis Israel.
18 Filii Ruben, et Gad, et dimidiæ tribus Manasse viri bellatores, scuta portantes, bellum trium tribuum
et gladios, et tendentes arcum, eruditique ad prælia quadragintaquattuor millia, cum
et septingenti sexaginta procedentes ad pugnam. 19 Dimicaverunt contra Agareos: Agareis.
Ituræi vero, et Naphis, et Nodab 20 præbuerunt eis auxilium. Traditique sunt in
manus eorum Agarei, et universi, qui fuerant cum eis, quia Deum invocaverunt
cum præliarentur: et exaudivit eos, eo quod credidissent in eum. 21 Ceperuntque
omnia quæ possederant, camelorum quinquaginta millia, et ovium ducenta quin-
quaginta millia, et asinos duo millia, et animas hominum centum millia. 22 Vulnerati
autem multi corruerunt: fuit enim bellum Domini. Habitaveruntque pro eis usque
ad transmigrationem.

5. Generationes Manasse, 5, 23—26.

23 Filii quoque dimidiæ tribus Manasse possederunt terram a finibus Basan Habitatio et principes.
usque Baal, Hermon, et Sanir, et montem Hermon, ingens quippe numerus erat.
24 Et hi fuerunt principes domus cognationis eorum, Epher, et Iesi, et Eliel, et
Ezriel, et Ieremia, et Odoia, et Iediel viri fortissimi et potentes, et nominati duces
in familiis suis.
25 Reliquerunt autem Deum patrum suorum, et fornicati sunt post deos culpa et pœna trium
populorum terræ, quos abstulit Deus coram eis. 26 et suscitavit Deus Israel spiritum tribuum.
Phul regis Assyriorum, et spiritum Thelgathphalnasar regis Assur: et transtulit
Ruben, et Gad, et dimidiam tribum Manasse, et adduxit eos in Lahela, et in Habor,
et Ara, et fluvium Gozan, usque ad diem hanc.

5, *1* [a]Gn 35, 22; 49, 4. — *3* [b]Gn 46, 9; Ex 6, 14; Nm 26, 5.

6. Generationes Levi, 6,1—81.

Summi sacerdotes. **6.** 1 Filii Levi: [a]Gerson, Caath, et Merari. 2 Filii Caath: Amram, Isaar.
Hebron, et Oziel. 3 Filii Amram: Aaron. Moyses, et Maria: Filii Aaron: Nadab
et Abiu, Eleazar, et Ithamar. 4 Eleazar genuit Phinees, et Phinees genuit Abisue,
5 Abisue vero genuit Bocci, et Bocci genuit Ozi. 6 Ozi genuit Zaraiam, et Zaraias
genuit Meraioth. 7 Porro Meraioth genuit Amariam, et Amarias genuit Achitob.
8 Achitob genuit Sadoc, et Sadoc genuit Achimaas. 9 Achimaas genuit Azariam.
Azarias genuit Iohanan. 10 Iohanan genuit Azariam. ipse est qui sacerdotio functus
est in domo, quam ædificavit Salomon in Ierusalem. 11 Genuit autem Azarias
Amariam, et Amarias genuit Achitob, 12 Achitob genuit Sadoc, et Sadoc genuit
Sellum, 13 Sellum genuit Helciam, et Helcias genuit Azariam, 14 Azarias genuit
Saraiam, et Saraias genuit Iosedec. 15 Porro Iosedec egressus est, quando transtulit
Dominus Iudam, et Ierusalem per manus Nabuchodonosor.

Levitæ. 16 Filii [b]ergo Levi: Gerson, Caath, et Merari. 17 Et hæc nomina filiorum Gerson:
Lobni, et Semei. 18 Filii Caath: Amram, et Isaar, et Hebron, et Oziel. 19 Filii
Merari: Moholi et Musi. Hæ autem cognationes Levi secundum familias eorum.
20 Gerson, Lobni filius eius, Iahath filius eius, Zamma filius eius, 21 Ioah filius
eius, Addo filius eius, Zara filius eius, Iethrai filius eius. 22 Filii Caath. Aminadab
filius eius, Core filius eius, Asir filius eius, 23 Elcana filius eius, Abiasaph filius
eius, Asir filius eius. 24 Thahath filius eius, Uriel filius eius, Ozias filius eius, Saul
filius eius. 25 Filii Elcana, Amasai et Achimoth 26 et Elcana: Filii Elcana: Sophai
filius eius. Nahath filius eius, 27 Eliab filius eius, Ieroham filius eius, Elcana filius
eius. 28 Filii Samuel primogenitus Vasseni, et Abia. 29 Filii autem Merari, Moholi:
Lobni filius eius, Semei filius eius. Oza filius eius. 30 Sammaa filius eius, Haggia
filius eius, Asaia filius eius.

cantores; 31 Isti sunt, quos constituit David super cantores domus Domini, ex quo collocata
est arca: 32 et ministrabant coram tabernaculo testimonii, canentes donec ædificaret
Salomon domum Domini in Ierusalem: stabant autem iuxta ordinem suum in
ministerio. 33 Hi vero sunt, qui assistebant cum filiis suis, de filiis Caath, Heman
cantor filius Ioel, filii Samuel, 34 filii Elcana, filii Ieroham, filii Eliel, filii Thohu,
35 filii Suph, filii Elcana, filii Mahath, filii Amasai, 36 filii Elcana, filii Iohel, filii
Azariæ, filii Sophoniæ, 37 filii Thahath, filii Asir, filii Abiasaph, filii Core, 38 filii
Isaar, filii Caath, filii Levi, filii Israel. 39 Et frater eius Asaph, qui stabat a dextris
eius, Asaph filius Barachiæ, filii Samaa, 40 filii Michael, filii Basaiæ, filii Melchiæ,
41 filii Athanai, filii Zara, filii Adaia, 42 filii Ethan, filii Zamma, filii Semei, 43 filii
Ieth, filii Gersom, filii Levi. 44 Filii autem Merari fratres eorum, ad sinistram,
Ethan filius Cusi, filii Abdi, filii Maloch, 45 filii Hasabiæ, filii Amasiæ, filii Helciæ,
46 filii Amasai, filii Boni, filii Somer, 47 filii Moholi, filii Musi, filii Merari, filii Levi.

officia Levitarum et filiorum Aaron: 48 Fratres quoque eorum Levitæ, qui ordinati sunt in cunctum ministerium
tabernaculi domus Domini. 49 Aaron vero, et filii eius adolebant incensum super
altare holocausti, et super altare thymiamatis, in omne opus Sancti sanctorum:
et ut precarentur pro Israel iuxta omnia, quæ præceperat Moyses servus Dei.

filii Aaron: 50 Hi sunt autem filii Aaron: Eleazar filius eius, Phinees filius eius, Abisue
filius eius, 51 Bocci filius eius, Ozi filius eius, Zarahia filius eius, 52 Meraioth filius
eius, Amarias filius eius, Achitob filius eius, 53 Sadoc filius eius, Achimaas filius eius.

urbes sacerdotum. 54 Et hæc habitacula eorum per vicos atque confinia, filiorum scilicet Aaron,
iuxta cognationes Caathitarum: ipsis enim sorte contigerant. 55 Dederunt igitur
eis Hebron in terra Iuda, et suburbana eius per circuitum: 56 [c]agros autem civitatis,
et villas, Caleb filio Iephone. 57 Porro filiis Aaron dederunt civitates ad confu-
giendum Hebron, et Lobna, et suburbana eius, 58 Iether quoque, et Esthemo
cum suburbanis suis, sed et Helon, et Dabir cum suburbanis suis, 59 Asan quoque,
et Bethsemes et suburbana earum. 60 De tribu autem Beniamin, Gabee et subur-
bana eius, et Almath cum suburbanis suis, Anathoth quoque cum suburbanis suis.
omnes civitates, tredecim, per cognationes suas.

6, *1* [a]Gn 46, 11; Inf 23, 6. — *16* [b]Ex 6, 16. — *56* [c]Ios 21, 12.

61 Filiis autem Caath residuis de cognatione sua dederunt ex dimidia tribu urbes Levitarum.
Manasse in possessionem urbes decem. 62 Porro filiis Gersom per cognationes
suas de tribu Issachar, et de tribu Aser, et de tribu Nephthali, et de tribu Manasse
in Basan, urbes tredecim. 63 Filiis autem Merari per cognationes suas de tribu
Ruben, et de tribu Gad, et de tribu Zabulon, dederunt sorte civitates duodecim.
64 Dederunt quoque filii Israel Levitis civitates, et suburbana earum: 65 dederuntque
per sortem, ex tribu filiorum Iuda, et ex tribu filiorum Simeon, et ex tribu filiorum
Beniamin urbes has, quas vocaverunt nominibus suis, 66 et his, qui erant de
cognatione filiorum Caath, [a]fueruntque civitates in terminis eorum de tribu Ephraim.
67 Dederunt ergo eis urbes ad confugiendum, Sichem cum suburbanis suis in monte
Ephraim, et Gazer cum suburbanis suis, 68 Iecmaam quoque cum suburbanis suis,
et Bethoron similiter, 69 necnon et Helon cum suburbanis suis, et Gethremmon
in eundem modum. 70 Porro ex dimidia tribu Manasse, Aner et suburbana eius,
Balaam et suburbana eius: his videlicet, qui de cognatione filiorum Caath reliqui
erant. 71 Filiis autem Gersom de cognatione dimidiæ tribus Manasse Gaulon in
Basan, et suburbana eius, et Astaroth cum suburbanis suis. 72 De tribu Issachar,
Cedes et suburbana eius, et Dabereth cum suburbanis suis, 73 Ramoth quoque
et suburbana eius, et Anem cum suburbanis suis. 74 De tribu vero Aser: Masal
cum suburbanis suis, et Abdon similiter, 75 Husac quoque et suburbana eius,
et Rohob cum suburbanis suis. 76 Porro de tribu Nephthali, Cedes in Galilæa et
suburbana eius, Hamon cum suburbanis suis, et Cariathaim, et suburbana eius.
77 Filiis autem Merari residuis: de tribu Zabulon, Remmono et suburbana eius,
et Thabor cum suburbanis suis: 78 trans Iordanem quoque ex adverso Iericho
contra Orientem Iordanis, de tribu Ruben, Bosor in solitudine cum suburbanis
suis, et Iassa cum suburbanis suis, 79 Cademoth quoque et suburbana eius, et
Mephaat cum suburbanis suis. 80 Necnon et de tribu Gad, Ramoth in Galaad et
suburbana eius, et Manaim cum suburbanis suis, 81 sed et Hesebon cum suburbanis
suis, et Iezer cum suburbanis suis.

7. Generationes Issachar, 7, 1—5.

7. 1 Porro filii [b]Issachar: Thola, et Phua, Iasub, et Simeron, quattuor. 2 Filii Genealogia.
Thola: Ozi et Raphaia, et Ieriel, et Iemai, et Iebsem, et Samuel, principes per
domos cognationum suarum. De stirpe Thola viri fortissimi numerati sunt in diebus
David, viginti duo millia sexcenti. 3 Filii Ozi: Izrahia, de quo nati sunt Michael,
et Obadia, et Ioel, et Iesia, quinque omnes principes. 4 Cumque eis per familias,
et populos suos, accinti ad prælium, viri fortissimi, triginta sex millia: multas
enim habuerunt uxores, et filios. 5 Fratres quoque eorum per omnem cognationem
Issachar robustissimi ad pugnandum, octoginta septem millia numerati sunt.

8. Generationes Beniamin, 7, 6—12.

6 Filii [c]Beniamin: Bela, et Bechor, et Iadihel, tres. 7 Filii Bela: Esbon, et Genealogia.
Ozi, et Oziel, et Ierimoth, et Urai, quinque principes familiarum, et ad pugnandum
robustissimi: numerus autem eorum, viginti duo millia et triginta quattuor. 8 Porro
filii Bechor: Zamira, et Ioas, et Eliezer, et Elioenai, et Amri, et Ierimoth, et Abia,
et Anathoth, et Almath: omnes hi, filii Bechor. 9 Numerati sunt autem per familias
suas principes cognationum suarum ad bella fortissimi, viginti millia et ducenti.
10 Porro filii Iadihel: Balan. Filii autem Balan: Iehus, et Beniamin, et Aod, et
Chanana, et Zethan, et Tharsis, et Ahisahar. 11 omnes hi filii Iadihel, principes
cognationum suarum, viri fortissimi, decem et septem millia, et ducenti ad prælium
procedentes. 12 Sepham quoque, et Hapham filii Hir: et Hasim filii Aher.

9. Generationes Nephthali, 7, 13.

13 Filii autem Nephthali: Iasiel, et Guni, et Ieser, et Sellum, filii Bala. Genealogia.

---

66 [a]Ios 21, 21. — **7,** *1* [b]Gn 46, 13. — *6* [c]Gn 46, 21.

10. Generationes Manasse, 7, 14—19.

Genealogia. [14] Porro filius Manasse, Esriel: concubinaque eius Syra peperit Machir patrem
Galaad. [15] Machir autem accepit uxores filiis suis Happhim, et Saphan: et habuit
sororem nomine Maacha: nomen autem secundi, Salphaad, natæque sunt Salphaad
filiæ. [16] et peperit Maacha uxor Machir filium, vocavitque nomen eius Phares:
porro nomen fratris eius, Sares: et filii eius, Ulam, et Recen. [17] Filius autem Ulam,
Badan. hi sunt filii Galaad, filii Machir, filii Manasse. [18] Soror autem eius Regina
peperit Virumdecorum, et Abiezer, et Mohola. [19] Erant autem filii Semida, Ahin,
et Sechem, et Leci, et Aniam.

11. Generationes Ephraim, 7, 20—29.

Genealogia. [20] Filii autem Ephraim: Suthala, Bared filius eius, Thahath filius eius, Elada
filius eius, Thahath filius eius, huius filius Zabad. [21] et huius filius Suthala, et
huius filius Ezer et Elad: occiderunt autem eos viri Geth indigenæ, quia descenderant
ut invaderent possessiones eorum. [22] Luxit igitur Ephraim pater eorum multis
diebus, et venerunt fratres eius ut consolarentur eum. [23] Ingressusque est ad
uxorem suam: quæ concepit, et peperit filium, et vocavit nomen eius Beria, eo
quod in malis domus eius ortus esset: [24] filia autem eius fuit Sara, quæ ædificavit
Bethoron inferiorem et superiorem, et Ozensara. [25] Porro filius eius Rapha, et
Reseph, et Thale, de quo natus est Thaan, [26] qui genuit Laadan: huius quoque
filius Ammiud, qui genuit Elisama, [27] de quo ortus est Nun, qui habuit filium Iosue.
possessio et habitatio. [28] Possessio autem eorum et habitatio, Bethel cum filiabus suis, et contra
orientem Noran ac Occidentalem plagam Gazer et filiæ eius, Sichem quoque cum
filiabus suis, usque ad Aza cum filiabus eius. [29] Iuxta filios quoque Manasse Bethsan
et filias eius, Thanach et filias eius, Mageddo et filias eius: Dor et filias eius: in
his habitaverunt filii Ioseph, filii Israel.

12. Generationes Aser, 7, 30—40.

Genealogia. [30] Filii [a]Aser: Iemna, et Iesua, et Iessui, et Baria, et Sara soror eorum. [31] Filii
autem Baria: Heber, et Melchiel: ipse est pater Barsaith. [32] Heber autem genuit
Iephlat, et Somer, et Hotham, et Suaa sororem eorum. [33] Filii Iephlat: Phosech,
et Chamaal, et Asoth: hi filii Iephlat. [34] Porro filii Somer: Ahi, et Roaga, et Haba,
et Aram. [35] Filii autem Helem fratris eius: Supha, et Iemna, et Selles, et Amal.
[36] Filii Supha: Sue, Harnapher, et Sual, et Beri, et Iamra, [37] Bosor, et Hod, et
Samma, et Salusa, et Iethran, et Bera. [38] Filii Iether: Iephone, et Phaspha, et
Ara. [39] Filii autem Olla: Aree, et Haniel, et Resia. [40] Omnes hi filii Aser, principes
cognationum, electi atque fortissimi duces ducum: numerus autem eorum ætatis,
quæ apta esset ad bellum, viginti sex millia.

13. Generationes Beniamin et Saul, 8, 1—40.

Filii Beniamin: 8. [1] Beniamin autem genuit [b]Bale primogenitum suum, Asbel secundum,
Ahara tertium, [2] Nohaa quartum, et Rapha quintum. [3] Fueruntque filii Bale:
Addar, et Gera, et Abiud, [4] Abisue quoque et Naaman, et Ahoe, [5] sed et Gera,
et Sephuphan, et Huram. [6] Hi sunt filii Ahod, principes cognationum habitantium
in Gabaa, qui translati sunt in Manahath. [7] Naaman autem, et Achia, et Gera
ipse transtulit eos, et genuit Oza, et Ahiud. [8] Porro Saharaim genuit in regione
Moab, postquam dimisit Husim, et Bara uxores suas. [9] Genuit autem de Hodes
uxore sua Iobab, et Sebia, et Mosa, et Molchom, [10] Iehus quoque, et Sechia, et
Marma. hi sunt filii eius principes in familiis suis. [11] Mehusim vero genuit Abitob,
et Elphaal. [12] Porro filii Elphaal: Heber, et Misaam, et Samad: hic ædificavit
Ono, et Lod, et filias eius. [13] Baria autem, et Sama principes cognationum habi-
tantium in Aialon: hi fugaverunt habitatores Geth. [14] Et Ahio, et Sesac, et Ierimoth,
[15] et Zabadia, et Arod, et Heder, [16] Michael quoque, et Iespha, et Ioha filii Baria.

30 [a]Gn 46, 17. — 8, *1* [b]Gn 46, 21; Sup 7, 6.

17 Et Zabadia, et Mosollam, et Hezeci, et Heber, 18 et Iesamari, et Iezlia, et Iobab
filii Elphaal, 19 et Iacim, et Zechri, et Zabdi, 20 et Elioenai, et Selethai, et Eliel,
21 et Adaia, et Baraia, et Samarath filii Semei. 22 Et Iespham, et Heber, et Eliel,
23 et Abdon, et Zechri, et Hanan, 24 et Hanania, et Ælam, et Anathothia, 25 et
Iephdaia, et Phanuel filii Sesac. 26 et Samsari, et Sohoria, et Otholia, 27 et Iersia,
et Elia, et Zechri, filii Ieroham. 28 hi patriarchæ, et cognationum principes, qui
habitaverunt in Ierusalem.

29 in aGabaon autem habitaverunt Abigabaon, et nomen uxoris eius Maacha: maiores
30 filiusque eius primogenitus Abdon, et Sur, et Cis, et Baal, et Nadab. 31 Gedor
quoque, et Ahio, et Zacher, et Macelloth: 32 et Macelloth genuit Samaa: habita-
veruntque ex adverso fratrum suorum in Ierusalem cum fratribus suis. 33 bNer
autem genuit Cis, et Cis genuit Saul.

Porro Saul genuit Ionathan, et Melchisua, et Abinadab, et Esbaal. 34 Filius atque filii Saul.
autem Ionathan, Meribbaal: et Meribbaal genuit Micha. 35 Filii Micha, Phithon,
et Melech, et Tharaa, et Ahaz. 36 et Ahaz genuit Ioada: et Ioada genuit Alamath,
et Azmoth, et Zamri: porro Zamri genuit Mosa. 37 et Mosa genuit Banaa, cuius
filius fuit Rapha, de quo ortus est Elasa, qui genuit Asel. 38 Porro Asel sex filii
fuerunt his nominibus, Ezricam, Bocru, Ismahel, Saria, Obdia, et Hanan. omnes
hi filii Asel. 39 Filii autem Esec fratris eius, Ulam primogenitus, et Iehus secundus,
et Eliphalet tertius. 40 Fueruntque filii Ulam viri robustissimi, et magno robore
tendentes arcum: et multos habentes filios ac nepotes, usque ad centum quin-
quaginta. Omnes hi, filii Beniamin.

14. Habitatores Ierusalem et progenies Saul, 9, 1—44.

9. 1 Universus ergo Israel dinumeratus est: et summa eorum scripta est in Habitatores
Libro regum Israel, et Iuda: translatique sunt in Babylonem propter delictum
suum. 2 Qui autem habitaverunt primi in possessionibus, et in urbibus suis: Israel,
et Sacerdotes, et Levitæ, et Nathinæi.

3 Commorati sunt in Ierusalem de filiis Iuda, et de filiis Beniamin, de filiis de filiis Iuda,
quoque Ephraim, et Manasse. 4 Othei filius Ammiud, filii Amri, filii Omrai, filii
Bonni, de filiis Phares filii Iuda. 5 Et de Siloni: Asaia primogenitus, et filii eius.
6 De filiis autem Zara: Iehuel, et fratres eorum, sexcenti nonaginta.

7 Porro de filiis Beniamin: Salo filius Mosollam, filii Oduia, filii Asana: 8 et de filiis Beniamin,
Iobania filius Ieroham: et Ela filius Ozi, filii Mochori: et Mosollam filius Saphatiæ,
filii Rahuel, filii Iebaniæ. 9 et fratres eorum per familias suas, nongenti quin-
quaginta sex. Omnes hi, principes cognationum per domos patrum suorum.

10 De sacerdotibus autem: Iedaia, Ioiarib, et Iachin: 11 Azarias quoque filius de sacerdotibus,
Helciæ, filii Mosollam, filii Sadoc, filii Maraioth, filii Achitob, pontifex domus Dei.
12 Porro Adaias filius Ieroham, filii Phassur, filii Melchiæ: et Maasai filius Adiel,
filii Iezra, filii Mosollam, filii Mosollamith, filii Emmer. 13 fratres quoque eorum
principes per familias suas, mille septingenti sexaginta, fortissimi robore ad faciendum
opus ministerii in domo Dei.

14 De Levitis autem: Semeia filius Hassub filii Ezricam, filii Hasebia de filiis de Levitis;
Merari. 15 Bacbacar quoque carpentarius, et Galal, et Mathania filius Micha,
filii Zechri, filii Asaph: 16 et Obdia filius Semeiæ, filii Galal, filii Idithun: et Barachia
filius Asa, filii Elcana, qui habitavit in atriis Netophati. 17 Ianitores autem: Sellum,
et Accub, et Telmon, et Ahimam: et frater eorum Sellum princeps, 18 usque ad
illud tempus, in porta regis ad orientem, observabant per vices suas de filiis Levi.
19 Sellum vero filius Core filii Abiasaph, filii Core, cum fratribus suis, et domo patris
sui, hi sunt Coritæ super opera ministerii, custodes vestibulorum tabernaculi:
et familiæ eorum per vices castrorum Domini custodientes introitum. 20 Phinees
autem filius Eleazari, erat dux eorum coram Domino. 21 Porro Zacharias filius
Mosollamia, ianitor portæ tabernaculi testimonii. 22 Omnes hi electi in ostiarios
per portas, ducenti duodecim: et descripti in villis propriis: quos constituerunt

---

29 aInf 9, 35. — *33* b1 Sm 14, 51; Inf 9, 39.

David, et Samuel Videns, in fide sua 23 tam ipsos, quam filios eorum in ostiis domus Domini, et in tabernaculo vicibus suis. 24 Per quattuor ventos erant ostiarii: id est ad Orientem, et ad Occidentem, et ad Aquilonem, et ad Austrum. 25 Fratres autem eorum in viculis morabantur, et veniebant in sabbatis suis de tempore usque ad tempus. 26 His quattuor Levitis creditus erat omnis numerus ianitorum, et erant super exedras, et thesauros domus Domini. 27 Per gyrum quoque templi Domini morabantur in custodiis suis: ut cum tempus fuisset, ipsi mane aperirent fores. 28 De horum genere erant et super vasa ministerii: ad numerum enim et inferebantur vasa, et efferebantur. 29 De ipsis et qui credita habebant utensilia sanctuarii, præerant similæ, et vino, et oleo, et thuri, et aromatibus. 30 Filii autem sacerdotum unguenta ex aromatibus conficiebant. 31 Et Mathathias Levites primogenitus Sellum Coritæ, præfectus erat eorum, quæ in sartagine frigebantur. 32 Porro de filiis Caath fratribus eorum, super panes erant propositionis, ut semper novos per singula sabbata præpararent. 33 Hi sunt principes cantorum per familias Levitarum, qui in exedris morabantur, ut die ac nocte iugiter suo ministerio deservirent. 34 Capita Levitarum, per familias suas principes, manserunt in Ierusalem.

maiores

35 In [a]Gabaon autem commorati sunt pater Gabaon Iehiel, et nomen uxoris eius Maacha. 36 Filius primogenitus eius Abdon, et Sur, et Cis, et Baal, et Ner, et Nadab, 37 Gedor quoque, et Ahio, et Zacharias, et Macelloth. 38 Porro Macelloth genuit Samaan: isti habitaverunt e regione fratrum suorum in Ierusalem, cum fratribus suis. 39 [b]Ner autem genuit Cis: et Cis genuit Saul:

atque filii Saul.

et Saul genuit Ionathan, et Melchisua, et Abinadab, et Esbaal. 40 Filius autem Ionathan, Meribbaal: et Meribbaal genuit Micha. 41 Porro filii Micha, Phithon, et Melech, et Tharaa, et Ahaz. 42 Ahaz autem genuit Iara, et Iara genuit Alamath, et Azmoth, et Zamri. Zamri autem genuit Mosa. 43 Mosa vero genuit Banaa: cuius filius Raphaia, genuit Elasa: de quo ortus est Asel. 44 Porro Asel sex filios habuit his nominibus, Ezricam, Bocru, Ismahel, Saria, Obdia, Hanan. hi sunt filii Asel.

PARS ALTERA.

Historia regis David, 10, 1—29, 30.

I. Initium regni Davidici, 10, 1—12, 40.

1. Saul cum filiis moritur, 10, 1—14.

Filii Saulis percutiuntur,

10. 1 Philisthiim [c]autem pugnabant contra Israel, fugeruntque viri Israel Palæsthinos, et ceciderunt vulnerati in monte Gelboe. 2 Cumque appropinquassent Philisthæi persequentes Saul, et filios eius, percusserunt Ionathan, et Abinadab, et Melchisua filios Saul. 3 Et aggravatum est prælium contra Saul, inveneruntque eum sagittarii, et vulneraverunt iaculis.

Saul et armiger in gladium irruunt,

4 Et dixit Saul ad armigerum suum: Evagina gladium tuum, et interfice me: ne forte veniant incircumcisi isti, et illudant mihi. Noluit autem armiger eius hoc facere, timore perterritus: arripuit ergo Saul ensem, et irruit in eum. 5 Quod cum vidisset armiger eius, videlicet mortuum esse Saul, irruit etiam ipse in gladium suum, et mortuus est. 6 Interiit ergo Saul, et tres filii eius, et omnis domus illius pariter concidit.

viri Israel fugiunt,

7 Quod cum vidissent viri Israel, qui habitabant in campestribus, fugerunt: et Saul ac filiis eius mortuis, dereliquerunt urbes suas, et huc illucque dispersi sunt: veneruntque Philisthiim, et habitaverunt in eis.

arma et caput Saulis auferuntur,

8 Die igitur altero detrahentes Philisthiim spolia cæsorum, invenerunt Saul, et filios eius iacentes in monte Gelboe. 9 Cumque spoliassent eum, et amputassent caput, armisque nudassent, miserunt in terram suam, ut circumferretur, et ostenderetur idolorum templis, et populis: 10 arma autem eius consecraverunt in fano dei sui, et caput affixerunt in templo Dagon.

9, *35* [a]Sup 8, 29. — *39* [b]Sup 8, 33. — **10,** *1* [c]1 Sm 31, 1.

11 Hoc cum audissent viri Iabes Galaad, omnia scilicet quæ Philisthiim fecerant cadavera
super Saul, 12 consurrexerunt singuli virorum fortium, et tulerunt cadavera Saul sepeliuntur;
et filiorum eius: attuleruntque ea in Iabes, et sepelierunt ossa eorum subter quer-
cum, quæ erat in Iabes, et ieiunaverunt septem diebus.

13 Mortuus est ergo Saul propter iniquitates suas, eo quod prævaricatus sit iniquitates
[a]mandatum Domini quod præceperat, et non custodierit illud: sed [b]insuper etiam Saulis enume-
pythonissam consuluerit, 14 nec speraverit in Domino: propter quod interfecit rantur.
eum, et transtulit regnum eius ad David filium Isai.

2. David rex in toto Israel, 11, 1—9.

11. 1 Congregatus est igitur omnis Israel ad David in Hebron, dicens: [c]Os In Hebron
tuum sumus, et caro tua. 2 Heri quoque, et nudiustertius cum adhuc regnaret ungitur,
Saul, tu eras qui educebas, et introducebas Israel: tibi enim dixit Dominus Deus
tuus: Tu pasces populum meum Israel, et tu eris princeps super eum. 3 Venerunt
ergo omnes maiores natu Israel ad regem in Hebron, et iniit David cum eis fœdus
coram Domino: unxeruntque eum regem super Israel, iuxta sermonem Domini.
quem locutus est in manu Samuel.

4 Abiit quoque David, et omnis Israel in Ierusalem. hæc est Iebus, ubi erant arcem Sion
Iebusæi habitatores terræ. 5 Dixeruntque qui habitabant in Iebus ad David: capit.
Non ingredieris huc. Porro David cepit arcem Sion, quæ est Civitas David, 6 dixit-
que: Omnis qui percusserit Iebusæum in primis, erit princeps et dux. Ascendit
igitur primus Ioab filius Sarviæ, et factus est princeps. 7 Habitavit autem David
in arce, et idcirco appellata est Civitas David. 8 Ædificavitque urbem in circuitu
a Mello usque ad gyrum, Ioab autem reliqua urbis extruxit. 9 Proficiebatque
David vadens et crescens, et Dominus exercituum erat cum eo.

3. Nomina fortium Davidis, 11, 10—46.

10 [d]Hi principes virorum fortium David, qui adiuverunt eum ut rex fieret Tres for-
super omnem Israel iuxta verbum Domini, quod locutus est ad Israel. 11 Et iste tissimi,
numerus robustorum David: Iesbaam filius Hachamoni princeps inter triginta:
iste levavit hastam suam super trecentos vulneratos una vice. 12 Et post eum
Eleazar filius patrui eius Ahohites, qui erat inter tres potentes. 13 Iste fuit cum
David in Phesdomim, quando Philisthiim congregati sunt ad locum illum in prælium:
et erat ager regionis illius plenus hordeo, fugeratque populus a facie Philisthinorum.
14 Hi steterunt in medio agri, et defenderunt eum: cumque percussissent Philisthæos,
dedit Dominus salutem magnam populo suo.

15 Descenderunt autem tres de triginta principibus ad petram, in qua erat factum
David, ad speluncam Odollam, quando Philisthiim fuerant castrametati in Valle trium for-
raphaim. 16 [e]Porro David erat in præsidio, et statio Philisthinorum in Bethlehem. tium,
17 Desideravit igitur David, et dixit: O si quis daret mihi aquam de cisterna Beth-
lehem, quæ est in porta. 18 Tres ergo isti per media castra Philisthinorum per-
rexerunt, et hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat in porta, et attulerunt
ad David ut biberet: qui noluit, sed magis libavit illam Domino. 19 dicens: Absit
ut in conspectu Dei mei hoc faciam, et sanguinem istorum virorum bibam: quia in
periculo animarum suarum attulerunt mihi aquam. Et ob hanc causam noluit
bibere. hæc fecerunt tres robustissimi.

20 Abisai quoque frater Ioab ipse erat princeps trium, et ipse levavit hastam facta
suam contra trecentos vulneratos, et ipse erat inter tres nominatissimus, 21 et duorum fortium,
inter tres secundos inclytus, et princeps eorum: verumtamen usque ad tres primos
non pervenerat. 22 Banaias filius Ioiadæ viri robustissimi, qui multa opera perpetra-
rat, de Cabseel: ipse percussit duos ariel Moab: et ipse descendit, et interfecit
leonem in media cisterna tempore nivis. 23 Et ipse percussit virum Ægyptium,
cuius statura erat quinque cubitorum, et habebat lanceam ut liciatorium texentium:

---

13 [a]Ex 17, 14; 1 Sm 15, 3. — [b]1 Sm 28, 8. — 11, *1* [c]2 Sm 5, 1. — *10* [d]2 Sm 23, 8. —
16 [e]2 Sm 23, 14.

descendit igitur ad eum cum virga, et rapuit hastam, quam tenebat manu. et inter-
fecit eum hasta sua. [24] Hæc fecit Banaias filius Ioiadæ, qui erat inter tres robustos
nominatissimus, [25] inter triginta primus, veruntamen ad tres usque non pervenerat:
posuit autem eum David ad auriculam suam.
reliqui viri fortes. [26] Porro fortissimi viri in exercitu, Asahel frater Ioab, et Elchanan filius patrui
eius de Bethlehem, [27] Sammoth Arorites, Helles Phalonites, [28] Ira filius Acces
Thecuites, Abiezer Anathothites, [29] Sobbochai Husathites, Ilai Ahohites, [30] Ma-
harai Netophathites, Heled filius Baana Netophathites, [31] Ethai filius Ribai
de Gabaath filiorum Beniamin, Banaia Pharatonites, [32] Hurai de Torrente Gaas,
Abiel Arbathites, Azmoth Bauramites, Eliaba Salabonites. [33] Filii Assem Gezonites,
Ionathan filius Sage Ararites, [34] Ahiam filius Sachar Ararites, [35] Eliphal filius Ur,
[36] Hepher Mecherathites, Ahia Phelonites, [37] Hesro Carmelites, Naarai filius
Asbai, [38] Ioel frater Nathan, Mibahar filius Agarai. [39] Selec Ammonites, Naarai
Berothites armiger Ioab filii Sarviæ. [40] Ira Iethræus, Gareb Iethræus, [41] Urias
Hethæus, Zabad filius Oholi, [42] Adina filius Siza Rubenites princeps Rubenitarum,
et cum eo triginta: [43] Hanan filius Maacha, et Iosaphat Mathanites, [44] Ozia
Astarothites, Samma, et Iehiel filii Hotham Arorites, [45] Iedihel filius Samri, et
Ioha frater eius Thosaites, [46] Eliel Mahumites, et Ieribai, et Iosaia filii Elnaem,
et Iethma Moabites, Eliel, et Obed, et Iasiel de Masobia.

4. Primi sectatores Davidis, 12, 1—22.

De Beniamin, **12.** [1] Hi quoque venerunt ad David in Siceleg, cum adhuc fugeret Saul filium
Cis, qui erant fortissimi et egregii pugnatores, [2] tendentes arcum, et utraque manu
fundis saxa iacientes, et dirigentes sagittas: de fratribus Saul ex Beniamin. [3] Prin-
ceps Ahiezer, et Ioas filii Samaa Gabaathites, et Iaziel, et Phallet filii Azmoth, et
Baracha, et Iehu Anathotites. [4] Samaias quoque Gabaonites fortissimus inter
triginta et super triginta. Ieremias, et Ieheziel, et Iohanan, et Iezabad Gaderothites.
[5] et Eluzai et Ierimuth, et Baalia, et Samaria, et Saphatia Haruphites. [6] Elcana,
et Iesia, et Azareel, et Ioezer, et Iesbaam de Carehim: [7] Ioela quoque, et Zabadia
filii Ieroham de Gedor.
de Gad, [8] Sed et de Gaddi transfugerunt ad David, cum lateret in deserto, viri robustis-
simi, et pugnatores optimi, tenentes clypeum et hastam: facies eorum quasi facies
leonis, et veloces quasi capreæ in montibus: [9] Ezer princeps, Obdias secundus,
Eliab tertius, [10] Masmana quartus, Ieremias quintus, [11] Ethi sextus, Eliel septimus,
[12] Iohanan octavus, Elzebad nonus, [13] Ieremias decimus, Machbanai undecimus.
[14] hi de filiis Gad principes exercitus: novissimus centum militibus præerat, et
maximus, mille. [15] Isti sunt qui transierunt Iordanem mense primo, quando
inundare consuevit super ripas suas: et omnes fugaverunt qui morabantur in
vallibus ad orientalem plagam et occidentalem.
de Beniamin et Iuda, [16] Venerunt autem et de Beniamin, et de Iuda ad præsidium, in quo morabatur
David. [17] Egressusque est David obviam eis, et ait: Si pacifice venistis ad me ut
auxiliemini mihi, cor meum iungatur vobis: si autem insidiamini mihi pro adver-
sariis meis, cum ego iniquitatem in manibus non habeam, videat Deus patrum
nostrorum, et iudicet. [18] Spiritus vero induit Amasai principem inter triginta, et
ait: Tui sumus o David, et tecum fili Isai: pax, pax tibi, et pax adiutoribus tuis.
te enim adiuvat Deus tuus. Suscepit ergo eos David, et constituit principes turmæ.
de Manasse. [19] Porro de Manasse transfugerunt ad David, quando veniebat cum Philisthiim
adversus Saul, ut pugnaret: et non dimicavit cum eis. [a]quia inito consilio remiserunt
eum principes Philisthinorum, dicentes: Periculo capitis nostri revertetur ad do-
minum suum Saul. [20] Quando igitur reversus est in Siceleg, transfugerunt ad
eum de Manasse, Ednas, et Iozabad, et Iedihel, et Michael, et Ednas, et Iozabad,
et Eliu, et Salathi, principes millium in Manasse. [21] hi præbuerunt auxilium David
adversus latrunculos: omnes enim erant viri fortissimi, et facti sunt principes in
exercitu. [22] Sed et per singulos dies veniebant ad David ad auxiliandum ei, usque
dum fieret grandis numerus, quasi exercitus Dei.

12, *19* [a]1 Sm 29, 4.

5. Bellatores regem consalutantes, 12, 23—40.

23 Iste quoque est numerus principum exercitus, qui venerunt ad David, cum Numerus
esset in Hebron, ut transferrent regnum Saul ad eum, iuxta verbum Domini. eorum.
24 Filii Iuda portantes clypeum et hastam, sex millia octingenti expediti ad prælium.
25 De filiis Simeon virorum fortissimorum ad pugnandum, septem millia centum.
26 De filiis Levi, quattuor millia sexcenti. 27 Ioiada quoque princeps de stirpe
Aaron, et cum eo tria millia septingenti. 28 Sadoc etiam puer egregiæ indolis,
et domus patris eius, principes viginti duo. 29 De filiis autem Beniamin fratribus
Saul, tria millia: magna enim pars eorum adhuc sequebatur domum Saul. 30 Porro
de filiis Ephraim viginti millia octingenti, fortissimi robore, viri nominati in co-
gnationibus suis. 31 Et ex dimidia tribu Manasse, decem et octo millia, singuli
per nomina sua venerunt ut constituerent regem David. 32 De filiis quoque Issachar
viri eruditi, qui noverant singula tempora ad præcipiendum quid facere deberet
Israel, principes ducenti: omnis autem reliqua tribus eorum consilium sequebatur.
33 Porro de Zabulon qui egrediebantur ad prælium, et stabant in acie instructi
armis bellicis, quinquaginta millia venerunt in auxilium, non in corde duplici.
34 Et de Nephthali, principes mille: et cum eis instructi clypeo et hasta, triginta
et septem millia. 35 De Dan etiam præparati ad prælium, viginti octo millia sexcenti.
36 Et de Aser egredientes ad pugnam, et in acie provocantes, quadraginta millia.
37 Trans Iordanem autem de filiis Ruben, et de Gad, et dimidia parte tribus Manasse
instructi armis bellicis, centum viginti millia.

38 Omnes isti viri bellatores expediti ad pugnandum, corde perfecto venerunt actio in
in Hebron, ut constituerent regem David super universum Israel: sed et omnes Hebron.
reliqui ex Israel, uno corde erant, ut rex fieret David. 39 Fueruntque ibi apud
David tribus diebus comedentes et bibentes. præparaverant enim eis fratres sui.
40 Sed et qui iuxta eos erant, usque ad Issachar, et Zabulon, et Nephthali, afferebant
panes in asinis, et camelis, et mulis, et bobus ad vescendum: farinam, palathas,
uvam passam, vinum, oleum, boves, arietes ad omnem copiam. gaudium quippe
erat in Israel.

II. Progressus regni Davidici, 13, 1—22, 1.

1. Prior translatio arcæ, 13, 1—14.

13. 1 Iniit autem consilium David cum tribunis, et centurionibus, et universis Arcam Dei
principibus, 2 et ait ad omnem cœtum Israel: Si placet vobis: et a Domino Deo adducit
nostro egreditur sermo, quem loquor: mittamus ad fratres nostros reliquos in
universas regiones Israel, et ad Sacerdotes, et Levitas, qui habitant in suburbanis
urbium, ut congregentur ad nos, 3 et reducamus arcam Dei nostri ad nos: non
enim requisivimus eam in diebus Saul. 4 Et respondit universa multitudo ut ita
fieret: placuerat enim sermo omni populo. 5 Congregavit ergo David cunctum
Israel a Sihor Ægypti, usque dum ingrediaris Emath, [a]ut adduceret arcam Dei
de Cariathiarim.

6 Et ascendit David, et omnis vir Israel ad collem Cariathiarim, qui est in de domo Abinadab
Iuda, ut afferret inde arcam Domini Dei sedentis super cherubim, ubi invocatum in domum
est nomen eius. 7 Imposueruntque arcam Dei super plaustrum novum, de domo Obededom.
Abinadab: Oza autem, et frater eius minabant plaustrum. 8 Porro David, et
universus Israel ludebant coram Deo omni virtute in canticis, et in citharis, et
psalteriis, et tympanis, et cymbalis, et tubis. 9 Cum autem pervenissent ad Aream
Chidon, tetendit Oza manum suam, ut sustentaret arcam: bos quippe lasciviens
paululum inclinaverat eam. 10 Iratus est itaque Dominus contra Ozam, et per-
cussit eum, eo quod tetigisset arcam: et mortuus est ibi coram Domino. 11 Contri-
statusque est David, eo quod divisisset Dominus Ozam: vocavitque locum illum:
Divisio Ozæ usque in præsentem diem. 12 Et timuit Deum tunc temporis, dicens:
Quo modo possum ad me introducere arcam Dei? 13 Et ob hanc causam non

13, 5 [a] 2 Sm 6, 2.

adduxit eam ad se, hoc est, in Civitatem David, sed avertit in domum Obededom
Gethæi. [14] Mansit ergo arca Dei in domo Obededom tribus mensibus: et benedixit
Dominus domui eius, et omnibus quæ habebat.

2. Palatium et familia regis, 14, 1—7.

Domus regia ædificatur, **14.** [1] Misit [a]quoque Hiram rex Tyri nuncios ad David, et ligna cedrina, et
artifices parietum, lignorumque: ut ædificarent ei domum. [2] Cognovitque David
quod confirmasset eum Dominus in regem super Israel, et sublevatum esset regnum
suum super populum eius Israel.

familia augetur. [3] [b]Accepit quoque David alias uxores in Ierusalem: genuitque filios, et filias.
[4] Et hæc nomina eorum, qui nati sunt ei in Ierusalem: Samua, et Sobad, Nathan,
et Salomon, [5] Iebahar, et Elisua, et Eliphalet, [6] Noga quoque, et Napheg, et
Iaphia, [7] Elisama, et Baaliada, et Eliphalet.

3. Victoriæ de Philisthiim, 14, 8—17.

Victoria prima, [8] [c]Audientes autem Philisthiim eo quod unctus esset David in regem super
universum Israel, ascenderunt omnes ut quærerent eum: quod cum audisset David,
egressus est obviam eis. [9] Porro Philisthiim venientes, diffusi sunt in Valle Raphaim.
[10] Consuluitque David Dominum, dicens: Si ascendam ad Philisthæos, et si trades
eos in manu mea? Et dixit ei Dominus: Ascende, et tradam eos in manu tua.
[11] Cumque illi ascendissent in Baalpharasim, percussit eos ibi David, et dixit:
Divisit Deus inimicos meos per manum meam, sicut dividuntur aquæ: et idcirco
vocatum est nomen illius loci Baalpharasim. [12] Dereliqueruntque ibi deos suos,
quos David iussit exuri.

victoria secunda, [13] Alia etiam vice Philisthiim irruerunt, et diffusi sunt in valle. [14] Consuluitque
rursum David Deum, et dixit ei Deus: Non ascendas post eos, recede ab eis, et
venies contra illos ex adverso pyrorum. [15] Cumque audieris sonitum gradientis
in cacumine pyrorum, tunc egredieris ad bellum. Egressus est enim Deus ante te,
ut percutiat castra Philisthiim. [16] Fecit ergo David sicut præceperat ei Deus, et
percussit castra Philisthinorum, de Gabaon usque Gazera.

timor omnium. [17] Divulgatumque est nomen David in universis regionibus, et Dominus dedit
pavorem eius super omnes gentes.

4. Altera translatio arcæ, 15, 1—16, 43.

Rex translationem præparat, **15.** [1] Fecit quoque sibi domos in Civitate David: et ædificavit locum arcæ
Dei, tetenditque ei tabernaculum. [2] Tunc dixit David: illicitum est ut a quocumque
portetur arca Dei nisi a Levitis, quos elegit Dominus ad portandum eam, et ad
ministrandum sibi usque in æternum. [3] Congregavitque universum Israel in
Ierusalem, ut afferretur arca Dei in locum suum, quem præparaverat ei. [4] Necnon
et filios Aaron, et Levitas. [5] de filiis Caath, Uriel princeps fuit, et fratres eius
centum viginti. [6] De filiis Merari, Asaia princeps: et fratres eius ducenti viginti.
[7] De filiis Gersom, Ioel princeps; et fratres eius centum triginta. [8] De filiis Elisaphan,
Semeias princeps, et fratres eius ducenti. [9] De filiis Hebron, Eliel princeps; et
fratres eius octoginta. [10] De filiis Oziel, Aminadab princeps; et fratres eius centum
duodecim. [11] Vocavitque David Sadoc, et Abiathar Sacerdotes, et Levitas, Uriel,
Asaiam, Ioel, Semeiam, Eliel, et Aminadab: [12] et dixit ad eos: Vos qui estis principes
familiarum Leviticarum, sanctificamini cum fratribus vestris, et afferte arcam
Domini Dei Israel ad locum, qui ei præparatus est: [13] [d]ne ut a principio, quia
non eratis præsentes, percussit nos Dominus; sic et nunc fiat, illicitum quid nobis
agentibus. [14] Sanctificati sunt ergo Sacerdotes, et Levitæ, ut portarent arcam
Domini Dei Israel. [15] [e]Et tulerunt filii Levi arcam Dei, sicut præceperat Moyses
iuxta verbum Domini humeris suis in vectibus. [16] Dixitque David principibus
Levitarum, ut constituerent de fratribus suis cantores in organis musicorum, nablis
videlicet, et lyris, et cymbalis, ut resonaret in excelsis sonitus lætitiæ. [17] Con-

14, *1* [a]2 Sm 5, 11. — *3* [b]2 Sm 5, 13. — *8* [c]2 Sm 5, 17. — **15,** *13* [d]Sup 13, 10. — *15* [e]Nm 4, 15.

stitueruntque Levitas: Heman filium Ioel, et de fratribus eius Asaph filium Barachiæ:
de filiis vero Merari, fratribus eorum: Ethan filium Casaiæ. 18 Et cum eis fratres
eorum: in secundo ordine, Zachariam, et Ben, et Iaziel, et Semiramoth, et Iahiel,
et Ani, Eliab, et Banaiam, et Maasiam, et Mathathiam, et Eliphalu, et Maceniam,
et Obededom, et Iehiel, ianitores. 19 Porro cantores, Heman, Asaph, et Ethan; in
cymbalis æneis concrepantes. 20 Zacharias autem, et Oziel, et Semiramoth, et
Iahiel, et Ani, et Eliab, et Maasias, et Banaias in nablis arcana cantabant. 21 Porro
Mathathias, et Eliphalu, et Macenias, et Obededom, et Iehiel, et Ozaziu, in citharis
pro octava canebant epinicion. 22 Chonenias autem princeps Levitarum, prophe-
tiæ præerat, ad præcinendam melodiam: erat quippe valde sapiens. 23 Et Barachias,
et Elcana: ianitores arcæ. 24 Porro Sebenias, et Iosaphat, et Nathanael, et Amasai,
et Zacharias, et Banaias, et Eliezer sacerdotes, clangebant tubis coram arca Dei:
et Obededom, et Iehias erant ianitores arcæ.

25 [a]Igitur David et omnes maiores natu Israel, et tribuni ierunt ad deportandum arcam
arcam fœderis Domini de domo Obededom cum lætitia. 26 Cumque adiuvisset de domo Obededom
Deus Levitas, qui portabant arcam fœderis Domini, immolabantur septem tauri, in civitatem
et septem arietes. 27 Porro David erat indutus stola byssina, et universi Levitæ suam affert,
qui portabant arcam, cantoresque et Chonenias princeps prophetiæ inter cantores:
David autem etiam indutus erat ephod lineo. 28 Universusque Israel deducebant
arcam fœderis Domini in iubilo, et sonitu buccinæ, et tubis, et cymbalis, et nablis,
et citharis concrepantes. 29 Cumque pervenisset arca fœderis Domini usque ad
Civitatem David, Michol filia Saul prospiciens per fenestram, vidit regem David
saltantem atque ludentem, et despexit eum in corde suo. **16.** 1 Attulerunt
[b]igitur arcam Dei, et constituerunt eam in medio tabernaculi, quod tetenderat
ei David: et obtulerunt holocausta, et pacifica coram Deo. 2 Cumque com-
plesset David offerens holocausta, et pacifica, benedixit populo in nomine
Domini. 3 Et divisit universis per singulos, a viro usque ad mulierem tortam
panis, et partem assæ carnis bubalæ, et frixam oleo similam.

4 Constituitque coram arca Domini de Levitis, qui ministrarent, et recordarentur coram arca Le-
operum eius, et glorificarent, atque laudarent Dominum Deum Israel: 5 Asaph vitas laudantes
principem, et secundum eius Zachariam: Porro Iahiel, et Semiramoth, et Iehiel, constituit,
et Mathathiam, et Eliab, et Banaiam, et Obededom: Iehiel super organa psalterii,
et lyras: Asaph autem ut cymbalis personaret; 6 Banaiam vero, et Iaziel sacerdotes,
canere tuba iugiter coram arca fœderis Domini.

7 In illo die fecit David principem ad confitendum Domino Asaph, et fratres eius. canticum gratiarum
8 [c]Confitemini Domino, et invocate nomen eius: actionis eis tradit,
notas facite in populis adinventiones eius.
9 Cantate ei, et psallite ei:
et narrate omnia mirabilia eius.
10 Laudate nomen sanctum eius:
lætetur cor quærentium Dominum.
11 Quærite Dominum, et virtutem eius:
quærite faciem eius semper.
12 Recordamini mirabilium eius quæ fecit:
signorum illius, et iudiciorum oris eius.
13 Semen Israel servi eius:
filii Iacob electi eius.
14 Ipse Dominus Deus noster:
in universa terra iudicia eius.
15 Recordamini in sempiternum pacti eius:
sermonis, quem præcepit in mille generationes.
16 Quem pepigit cum Abraham:
et iuramenti illius cum Isaac.
17 Et constituit illud Iacob in præceptum:

---

25 [a]2 Sm 6, 12. — **16,** *1* [b]2 Sm 6, 17. — *8* [c]Ps 104, 1; Is 12, 4.

et Israel in pactum sempiternum,
18 Dicens: Tibi dabo Terram Chanaan,
funiculum hereditatis vestræ.
19 Cum essent pauci numero,
parvi et coloni eius.
20 Et transierunt de gente in gentem,
et de regno ad populum alterum.
21 Non dimisit quemquam calumniari eos,
sed increpavit pro eis reges.
22 Nolite tangere christos meos:
et in prophetis meis nolite malignari.
23 [a]Cantate Domino omnis terra,
annunciate ex die in diem salutare eius.
24 Narrate in gentibus gloriam eius:
in cunctis populis mirabilia eius.
25 Quia magnus Dominus, et laudabilis nimis:
et horribilis super omnes deos.
26 Omnes enim dii populorum, idola:
Dominus autem cælos fecit.
27 Confessio et magnificentia coram eo:
fortitudo et gaudium in loco eius.
28 Afferte Domino familiæ populorum:
afferte Domino gloriam et imperium.
29 Date Domino gloriam, nomini eius,
levate sacrificium, et venite in conspectu eius:
et adorate Dominum in decore sancto.
30 Commoveatur a facie eius omnis terra:
ipse enim fundavit orbem immobilem.
31 Lætentur cæli, et exultet terra:
et dicant in nationibus, Dominus regnavit.
32 Tonet mare, et plenitudo eius:
exultent agri, et omnia quæ in eis sunt.
33 Tunc laudabunt ligna saltus coram Domino:
quia venit iudicare terram.
34 Confitemini Domino, quoniam bonus:
quoniam in æternum misericordia eius.
35 Et dicite: Salva nos Deus salvator noster;
et congrega nos, et erue de gentibus,
ut confiteamur nomini sancto tuo,
et exultemus in carminibus tuis.
36 Benedictus Dominus Deus Israel ab æterno usque in æternum:
et dicat omnis populus: Amen, et hymnum Domino.

ministerium Levitarum in Ierusalem et Gabaon ordinat,

37 Reliquit itaque ibi coram arca fœderis Domini Asaph, et fratres eius ut
ministrarent in conspectu arcæ iugiter per singulos dies, et vices suas. 38 Porro
Obededom, et fratres eius sexaginta octo; et Obededom filium Idithun, et Hosa
constituit ianitores. 39 Sadoc autem sacerdotem, et fratres eius sacerdotes, coram
tabernaculo Domini in excelso, quod erat in Gabaon, 40 ut offerrent holocausta
Domino super altare holocautomatis iugiter, mane et vespere, iuxta omnia quæ
scripta sunt in lege Domini, quam præcepit Israeli. 41 Et post eum Heman, et
Idithun, et reliquos electos, unumquemque vocabulo suo ad confitendum Domino:
Quoniam in æternum misericordia eius. 42 Heman quoque, et Idithun canentes
tuba, et quatientes cymbala, et omnia musicorum organa ad canendum Deo;
filios autem Idithun fecit esse portarios.

familiam suam salutat.

43 Reversusque est omnis populus in domum suam: et David, ut benediceret
etiam domui suæ.

23 [a]Ps 95, 1.

5. Promissio domus sempiternæ, 17, 1—27.

17. 1 Cum [a]autem habitaret David in domo sua, dixit ad Nathan prophetam: Volenti
Ecce ego habito in domo cedrina: arca autem fœderis Domini sub pellibus est. templum
2 Et ait Nathan ad David: Omnia, quæ in corde tuo sunt, fac: Deus enim tecum est. ædificare,
3 Igitur nocte illa factus est sermo Dei ad Nathan, dicens: 4 Vade, et loquere filius
David servo meo: Hæc dicit Dominus: Non ædificabis tu mihi domum ad habi- eximius et regnum
tandum. 5 Neque enim mansi in domo ex eo tempore, quo eduxi Israel, usque ad æternum promittitur,
diem hanc: sed fui semper mutans loca tabernaculi, et in tentorio 6 manens cum
omni Israel. Numquid locutus sum saltem uni Iudicum Israel, quibus præceperam,
ut pascerent populum meum, et dixi: Quare non ædificastis mihi domum cedrinam?
7 Nunc itaque sic loqueris ad servum meum David: Hæc dicit Dominus exercituum:
Ego tuli te, cum in pascuis sequereris gregem, ut esses dux populi mei Israel. 8 Et
fui tecum quocumque perrexisti: et interfeci omnes inimicos tuos coram te, fecique
tibi nomen quasi unius magnorum, qui celebrantur in terra. 9 Et dedi locum
populo meo Israel: plantabitur, et habitabit in eo, et ultra non commovebitur: nec
filii iniquitatis atterent eos, sicut a principio, 10 ex diebus quibus dedi iudices
populo meo Israel, et humiliavi universos inimicos tuos. Annuncio ergo tibi, quod
ædificaturus sit tibi Dominus domum. 11 Cumque impleveris dies tuos ut vadas
ad patres tuos, suscitabo semen tuum post te, quod erit de filiis tuis: et stabiliam
regnum eius. 12 Ipse ædificabit mihi domum, et firmabo solium eius usque in
æternum. 13 Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium: et misericordiam
meam non auferam ab eo, sicut abstuli ab eo, qui ante te fuit. 14 Et statuam eum
in domo mea, et in regno meo usque in sempiternum: et thronus eius erit firmissi-
mus in perpetuum. 15 Iuxta omnia verba hæc, et iuxta universam visionem istam,
sic locutus est Nathan ad David.

16 Cumque venisset rex David, et sedisset coram Domino, dixit: Quis ego quare
sum Domine Deus, et quæ domus mea, ut præstares mihi talia? 17 Sed et hoc gratias agit.
parum visum est in conspectu tuo, ideoque locutus es super domum servi tui etiam
in futurum: et fecisti me spectabilem super omnes homines Domine Deus. 18 Quid
ultra addere potest David, cum ita glorificaveris servum tuum, et cognoveris eum?
19 Domine propter famulum tuum iuxta cor tuum fecisti omnem magnificentiam
hanc, et nota esse voluisti universa magnalia. 20 Domine, non est similis tui: et
non est alius Deus absque te, ex omnibus, quos audivimus auribus nostris. 21 Quis
enim est alius, ut populus tuus Israel, gens una in terra, ad quam perrexit Deus, ut
liberaret, et faceret populum sibi, et magnitudine sua atque terroribus eiiceret
nationes a facie eius, quem de Ægypto liberarat? 22 Et posuisti populum tuum
Israel tibi in populum usque in æternum, et tu Domine factus es Deus eius. 23 Nunc
igitur Domine, sermo, quem locutus es famulo tuo, et super domum eius, con-
firmetur in perpetuum, et fac sicut locutus es. 24 Permaneatque et magnificetur
nomen tuum usque in sempiternum: et dicatur: Dominus exercituum Deus Israel,
et domus David servi eius permanens coram eo. 25 Tu enim Domine Deus meus
revelasti auriculam servi tui, ut ædificares ei domum: et idcirco invenit servus
tuus fiduciam, ut oret coram te. 26 Nunc ergo Domine tu es Deus: et locutus es
ad servum tuum tanta beneficia. 27 Et cœpisti benedicere domui servi tui, ut sit
semper coram te: te enim Domine benedicente, benedicta erit in perpetuum.

6. Victoriæ variæ regis, 18, 1—13.

18. 1 Factum [b]est autem post hæc, ut percuteret David Philisthiim, et humili- De Philisthiim
aret eos, et tolleret Geth, et filias eius de manu Philisthiim, 2 percuteretque Moab, et Moab,
et fierent Moabitæ servi David, offerentes ei munera.

3 Eo tempore percussit David etiam Adarezer regem Soba regionis Hemath, de Soba et Syria
quando perrexit ut dilataret imperium suum usque ad flumen Euphraten. 4 Cepit Damasci,
ergo David mille quadrigas eius, et septem millia equitum, ac viginti millia virorum
peditum, subnervavitque omnes equos curruum, exceptis centum quadrigis, quas

17, *1* [a]2 Sm 7, 1. — 18, *1* [b]2 Sm 8, 1.

reservavit sibi. 5 Supervenit autem et Syrus Damascenus, ut auxilium præberet
Adarezer regi Soba: sed et huius percussit David vigintiduo millia virorum. 6 Et
posuit milites in Damasco, ut Syria quoque serviret sibi, et offerret munera. Adiuvit-
que eum Dominus in cunctis, ad quæ perrexerat. 7 Tulit quoque David pharetras
aureas, quas habuerant servi Adarezer, et attulit eas in Ierusalem. 8 Necnon
de Thebath, et Chun urbibus Adarezer æris plurimum, de quo fecit Salomon mare
æneum, et columnas, et vasa ænea.

congratulante rege Hemath.
9 Quod cum audisset Thou rex Hemath, percussisse videlicet David omnem
exercitum Adarezer regis Soba, 10 misit Adoram filium suum ad regem David,
ut postularet ab eo pacem, et congratularetur ei quod percussisset, et expugnasset
Adarezer: adversarius quippe erat Thou Adarezer. 11 Sed et omnia vasa aurea,
et argentea, et ænea consecravit David rex Domino, cum argento et auro, quod
tulerat ex universis gentibus, tam de Idumæa, et Moab, et filiis Ammon, quam
de Philisthiim et Amalec.

de Edom.
12 Abisai vero filius Sarviæ percussit Edom in Valle Salinarum, decem et octo
millia: 13 et constituit in Edom præsidium, ut serviret Idumæa David: salvavitque
Dominus David in cunctis, ad quæ perrexerat.

7. Distributio officiorum, 18, 14—17.

Sæcularium ac religiosorum.
14 Regnavit ergo David super universum Israel, et faciebat iudicium atque
iustitiam cuncto populo suo. 15 Porro Ioab filius Sarviæ erat super exercitum,
et Iosaphat filius Ahilud a commentariis. 16 Sadoc autem filius Achitob, et Ahimelech,
filius Abiathar, sacerdotes: et Susa, scriba. 17 Banaias quoque filius Ioiadæ super
legiones Cerethi, et Phelethi: porro filii David, primi ad manum regis.

8. Victoriæ de Ammonitis et Syris, 19, 1—20, 3.

Occasio belli;
19. 1 Accidit [a]autem ut moreretur Naas rex filiorum Ammon, et regnaret
filius eius pro eo. 2 Dixitque David: Faciam misericordiam cum Hanon filio Naas:
præstitit enim mihi pater eius gratiam. Misitque David nuncios ad consolandum
eum super morte patris sui. Qui cum pervenissent in terram filiorum Ammon,
ut consolarentur Hanon, 3 dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon: Tu
forsitan putas, quod David honoris causa in patrem tuum miserit qui consolentur
te: nec animadvertis quod ut explorent, et investigent, et scrutentur terram tuam,
venerint ad te servi eius. 4 Igitur Hanon pueros David decalvavit, et rasit, et
præcidit tunicas eorum a natibus usque ad pedes, et dimisit eos. 5 Qui cum abiissent,
et hoc mandassent David, misit in occursum eorum (grandem enim contume-
liam sustinuerant) et præcepit ut manerent in Iericho, donec cresceret barba eorum,
et tunc reverterentur.

vincuntur Ammonitæ atque Syri.
6 Videntes autem filii Ammon, quod iniuriam fecissent David, tam Hanon,
quam reliquus populus, miserunt mille talenta argenti, ut conducerent sibi de
Mesopotamia, et de Syria Maacha, et de Soba currus et equites. 7 Conduxeruntque
triginta duo millia curruum, et regem Maacha cum populo eius. Qui cum venissent,
castrametati sunt e regione Medaba. Filii quoque Ammon congregati de urbibus
suis, venerunt ad bellum. 8 Quod cum audisset David, misit Ioab, et omnem
exercitum virorum fortium: 9 egressique filii Ammon, direxerunt aciem iuxta
portam civitatis: reges autem, qui ad auxilium eius venerant, separatim in agro
steterunt. 10 Igitur Ioab intelligens bellum ex adverso, et post tergum contra
se fieri, elegit viros fortissimos de universo Israel, et perrexit contra Syrum. 11 Reli-
quam autem partem populi dedit sub manu Abisai fratris sui: et perrexerunt
contra filios Ammon. 12 Dixitque: Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi: si autem
superaverint te filii Ammon, ero tibi in præsidium. 13 Confortare, et agamus viriliter
pro populo nostro, et pro urbibus Dei nostri: Dominus autem quod in conspectu
suo bonum est, faciet. 14 Perrexit ergo Ioab, et populus qui cum eo erat, contra
Syrum ad prælium: et fugavit eos. 15 Porro filii Ammon videntes quod fugisset

19, *1* [a]2 Sm 10, 1.

Syrus, ipsi quoque fugerunt Abisai fratrem eius, et ingressi sunt civitatem: reversus-
que est etiam Ioab in Ierusalem.
16 Videns autem Syrus quod cecidisset coram Israel, misit nuncios, et adduxit Syri soli,
Syrum, qui erat trans fluvium: Sophach autem princeps militiæ Adarezer, erat
dux eorum. 17 Quod cum nunciatum esset David, congregavit universum Israel,
et transivit Iordanem, irruitque in eos, et direxit ex adverso aciem, illis contra
pugnantibus. 18 Fugit autem Syrus Israel: et interfecit David de Syris septem
millia curruum, et quadraginta millia peditum, et Sophach exercitus principem.
19 Videntes autem servi Adarezer se ab Israel esse superatos, transfugerunt ad
David, et servierunt ei: noluitque ultra Syria auxilium præbere filiis Ammon.
20. 1 Factum [a]est autem post anni circulum, eo tempore, quo solent reges Ammonitæ soli.
ad bella procedere, congregavit Ioab exercitum, et robur militiæ, et vastavit terram
filiorum Ammon; perrexitque et obsedit Rabba: porro David manebat in Ierusalem
quando Ioab percussit Rabba, et destruxit eam. 2 Tulit autem David coronam
Melchom de capite eius, et invenit in ea auri pondo talentum, et pretiosissimas
gemmas, fecitque sibi inde diadema: manubias quoque urbis plurimas tulit: 3 popu-
lum autem, qui erat in ea, eduxit: et fecit super eos tribulas, et trahas, et ferrata
carpenta transire, ita ut dissecarentur, et contererentur: sic fecit David cunctis
urbibus filiorum Ammon: et reversus est cum omni populo suo in Ierusalem.

9. Bella cum Philisthiim, 20, 4—7.

4 [b]Post hæc initum est bellum in Gazer adversum Philisthæos: in quo percussit Primum,
Sobochai Husathites, Saphai de genere Raphaim, et humiliavit eos.
5 Aliud quoque bellum gestum est adversus Philisthæos, in quo percussit secundum,
Adeodatus filius Saltus Bethlehemites fratrem Goliath Gethæi, cuius hastæ lignum
erat quasi liciatorium texentium.
6 Sed et aliud bellum accidit in Geth, in quo fuit homo longissimus, senos tertium;
habens digitos, id est, simul viginti quattuor: qui et ipse de Rapha fuerat stirpe
generatus. 7 Hic blasphemavit Israel: et percussit eum Ionathan filius Samaa
fratris David.
Hi sunt filii Rapha in Geth, qui ceciderunt in manu David et servorum eius. gigantes cæsi.

10. Numeratio populi Israel, 21, 1—22, 1.

21. 1 Consurrexit [c]autem Satan contra Israel: et concitavit David ut nu- Propter numeratio-
meraret Israel. 2 Dixitque David ad Ioab, et ad principes populi: Ite, et numerate nem a rege
Israel a Bersabee usque Dan: et afferte mihi numerum ut sciam. 3 Responditque præceptam
Ioab: Augeat Dominus populum suum centuplum, quam sunt: nonne domine
mi rex, omnes servi tui sunt? quare hoc quærit dominus meus, quod in peccatum
reputetur Israeli? 4 Sed sermo regis magis prævaluit: egressusque est Ioab, et
circuivit universum Israel; et reversus est Ierusalem: 5 Deditque Davidi numerum
eorum, quos circuierat: et inventus est omnis numerus Israel, mille millia et centum
millia virorum educentium gladium: de Iuda autem quadringenta septuaginta
millia bellatorum. 6 Nam Levi, et Beniamin non numeravit: eo quod Ioab invitus
exequeretur regis imperium.
7 Displicuit autem Deo quod iussum erat; et percussit Israel. 8 Dixitque populus pestilentia
David ad Deum: Peccavi nimis ut hoc facerem: obsecro aufer iniquitatem servi affligitur,
tui, quia insipienter egi. 9 Et locutus est Dominus ad Gad Videntem Davidis,
dicens: 10 Vade, et loquere ad David, et dic ei: Hæc dicit Dominus: Trium tibi
optionem do; unum, quod volueris, elige, et faciam tibi. 11 Cumque venisset Gad
ad David, dixit ei: Hæc dicit Dominus: Elige quod volueris: 12 aut tribus annis
famem: aut tribus mensibus te fugere hostes tuos, et gladium eorum non posse
evadere: aut tribus diebus gladium Domini, et pestilentiam versari in terra, et
angelum Domini interficere in universis finibus Israel: nunc igitur vide quid re-
spondeam ei, qui misit me. 13 Et dixit David ad Gad: Ex omni parte me angustiæ
premunt: sed melius mihi est, ut incidam in manus Domini, quia multæ sunt

20, *1* [a]2 Sm 10, 7; 11, 1. — *4* [b]2 Sm 21, 18. — **21,** *1* [c]2 Sm 24, 1; Inf 27, 24.

miserationes eius, quam in manus hominum. [14] Misit ergo Dominus pestilentiam
in Israel: et ceciderunt de Israel septuaginta millia virorum. [15] Misit quoque
angelum in Ierusalem, ut percuteret eam: cumque percuteretur, vidit Dominus,
et misertus est super magnitudine mali: et imperavit angelo, qui percutiebat:
Sufficit, iam cesset manus tua. Porro angelus Domini stabat iuxta aream Ornan
Iebusæi. [16] Levansque David oculos suos, vidit angelum Domini stantem inter
cælum et terram, et evaginatum gladium in manu eius, et versum contra Ierusalem:
et ceciderunt tam ipse, quam maiores natu vestiti ciliciis, proni in terram. [17] Dixit-
que David ad Deum: Nonne ego sum, qui iussi ut numeraretur populus? Ego,
qui peccavi: ego, qui malum feci: iste grex quid commeruit? Domine Deus meus
vertatur obsecro manus tua in me, et in domum patris mei: populus autem tuus
non percutiatur.

rex in area Ornan altare ædificat.

[18] Angelus autem Domini præcepit Gad ut diceret Davidi ut ascenderet,
extrueretque altare Domino Deo in area Ornan Iebusæi. [19] Ascendit ergo David
iuxta sermonem Gad, quem locutus ei fuerat ex nomine Domini. [20] Porro Ornan
cum suspexisset, et vidisset angelum, quattuorque filii eius cum eo, absconderunt
se: nam eo tempore terebat in area triticum. [21] Igitur cum veniret David ad Ornan,
conspexit eum Ornan, et processit ei obviam de area, et adoravit eum pronus
in terram. [22] Dixitque ei David: Da mihi locum areæ tuæ, ut ædificem in ea altare
Domino: ita ut quantum valet argenti accipias, et cesset plaga a populo. [23] Dixit
autem Ornan ad David: Tolle, et faciat dominus meus rex quodcumque ei placet:
sed et boves do in holocaustum, et tribulas in ligna, et triticum in sacrificium:
Omnia libens præbebo. [24] Dixitque ei rex David: Nequaquam ita fiet, sed argentum
dabo quantum valet: neque enim tibi auferre debeo, et sic offerre Domino holocausta
gratuita. [25] Dedit ergo David Ornan pro loco siclos auri iustissimi ponderis sexcentos.
[26] [a]Et ædificavit ibi altare Domino: obtulitque holocausta, et pacifica, et invocavit
Dominum, et exaudivit eum in igne de cælo super altare holocausti. [27] Præcepitque
Dominus Angelo: et convertit gladium suum in vaginam. [28] Protinus ergo David,
videns quod exaudisset eum Dominus in area Ornan Iebusæi, immolavit ibi victimas.
[29] Tabernaculum autem Domini, [b]quod fecerat Moyses in deserto, et altare holo-
caustorum, ea tempestate erat in excelso Gabaon. [30] Et non prævaluit David
ire ad altare ut ibi obsecraret Deum: nimio enim fuerat in timore perterritus, videns
gladium Angeli Domini. **22.** [1] Dixitque David: Hæc est domus Dei, et hoc
altare in holocaustum Israel.

III. Finis regni Davidici, 22, 2—29, 30.

1. Præparationes templi ædificandi, 22, 2—19.

David artifices et impensas præparat,

[2] Et præcepit ut congregarentur omnes proselyti de Terra Israel, et constituit
ex eis latomos ad cædendos lapides et poliendos, ut ædificaretur domus Dei. [3] Ferrum
quoque plurimum ad clavos ianuarum, et ad commissuras atque iuncturas præ-
paravit David: et æris pondus innumerabile. [4] Ligna quoque cedrina non poterant
æstimari, quæ Sidonii, et Tyrii deportaverant ad David. [5] Et dixit David: Salomon
filius meus puer parvulus est et delicatus; domus autem, quam ædificari volo
Domino, talis esse debet ut in cunctis regionibus nominetur: præparabo ergo ei
necessaria. Et ob hanc causam ante mortem suam omnes præparavit impensas.

Salomonem instruit,

[6] Vocavitque Salomonem filium suum: et præcepit ei ut ædificaret domum
Domino Deo Israel. [7] Dixitque David ad Salomonem: Fili mi, voluntatis meæ
fuit ut ædificarem domum nomini Domini Dei mei, [8] sed factus est sermo Domini
ad me, dicens: Multum sanguinem effudisti, et plurima bella bellasti: non poteris
ædificare domum nomini meo, tanto effuso sanguine coram me: [9] filius, qui nascetur
tibi, erit vir quietissimus: faciam enim eum requiescere ab omnibus inimicis suis
per circuitum: et ob hanc causam Pacificus vocabitur: et pacem et otium dabo
in Israel cunctis diebus eius. [10] [c]Ipse ædificabit domum nomini meo, et ipse erit

26 [a]2 Par 3, 1. — *29* [b]Ex 36, 2. — 22, *10* [c]2 Sm 7, 13; 1 Rg 5, 5; Hbr 1, 5.

mihi in filium, et ego ero illi in patrem: firmaboque solium regni eius super Israel
in æternum. [11] Nunc ergo fili mi, sit Dominus tecum, et prosperare, et ædifica
domum Domino Deo tuo, sicut locutus est de te. [12] Det quoque tibi Dominus
prudentiam et sensum, ut regere possis Israel, et custodire legem Domini Dei tui.
[13] Tunc enim proficere poteris, si custodieris mandata, et iudicia, quæ præcepit
Dominus Moysi ut doceret Israel: confortare et viriliter age, ne timeas, neque
paveas. [14] Ecce ego in paupertate mea præparavi impensas domus Domini, auri
talenta centum millia, et argenti mille millia talentorum: æris vero, et ferri non
est pondus, vincitur enim numerus magnitudine: ligna et lapides præparavi ad
universa impendia. [15] Habes quoque plurimos artifices, latomos, et cæmentarios,
artificesque lignorum, et omnium artium ad faciendum opus prudentissimos,
[16] in auro et argento et ære et ferro, cuius non est numerus. Surge igitur, et fac,
et erit Dominus tecum.

[17] Præcepit quoque David cunctis principibus Israel, ut adiuvarent Salomonem principibus præcipit.
filium suum. [18] Cernitis, inquiens, quod Dominus Deus vester vobiscum sit, et
dederit vobis requiem per circuitum, et tradiderit omnes inimicos vestros in manus
vestras, et subiecta sit terra coram Domino, et coram populo eius. [19] Præbete
igitur corda vestra et animas vestras, ut quæratis Dominum Deum vestrum: et
consurgite, et ædificate sanctuarium Domino Deo, ut introducatur arca fœderis
Domini, et vasa Domino consecrata, in domum, quæ ædificatur nomini Domini.

2. Numerus, vices, ministerium Levitarum, 23, 1—32.

23. [1] Igitur David senex et plenus dierum, regem constituit Salomonem Numerus,
filium suum super Israel. [2] Et congregavit omnes principes Israel, et Sacerdotes
atque Levitas. [3] Numeratique sunt Levitæ a triginta annis, et supra: et inventa
sunt triginta octo millia virorum. [4] Ex his electi sunt, et distributi in ministerium
domus Domini viginti quattuor millia: præpositorum autem et iudicum sex millia.
[5] Porro quattuor millia ianitores: et totidem psaltæ canentes Domino in organis,
quæ fecerat ad canendum.

[6] Et distribuit eos David per vices [a]filiorum Levi, Gerson videlicet, et Caath, vices,
et Merari. [7] Filii Gerson: Leedan, et Semei. [8] Filii Leedan: princeps Iahiel, et
Zethan, et Ioel, tres. [9] Filii Semei: Salomith, et Hosiel, et Aran, tres: isti principes
familiarum Leedan. [10] Porro filii Semei, Leheth, et Ziza, et Iaus, et Baria: isti
filii Semei, quattuor. [11] Erat autem Leheth prior, Ziza secundus: porro Iaus et
Baria non habuerunt plurimos filios, et idcirco in una familia, unaque domo compu-
tati sunt. [12] Filii Caath: Amram, et Isaar, Hebron, et Oziel, quattuor. [13] [b]Filii
Amram, Aaron, et Moyses. [c]Separatusque est Aaron ut ministraret in Sancto
sanctorum, ipse et filii eius in sempiternum, et adoleret incensum Domino secundum
ritum suum, ac benediceret nomini eius in perpetuum. [14] Moysi quoque hominis
Dei filii annumerati sunt in tribu Levi. [15] [d]Filii Moysi: Gersom, et Eliezer. [16] Filii
Gersom: Subuel primus. [17] Fuerunt autem filii Eliezer: Rohobia primus: et non
erant Eliezer filii alii. Porro filii Rohobia multiplicati sunt nimis. [18] Filii Isaar:
Salomith primus. [19] Filii Hebron: Ieriau primus, Amarias secundus, Iahaziel
tertius, Iecmaam quartus. [20] Filii Oziel: Micha primus, Iesia secundus. [21] Filii
Merari: Moholi, et Musi. Filii Moholi: Eleazar, et Cis. [22] Mortuus est autem Eleazar,
et non habuit filios, sed filias: acceperuntque eas filii Cis fratres earum. [23] Filii
Musi: Moholi, et Eder, et Ierimoth, tres.

[24] Hi filii Levi in cognationibus, et familiis suis, principes per vices, et numerum ministerium.
capitum singulorum, qui faciebant opera ministerii domus Domini a viginti annis,
et supra. [25] Dixit enim David: Requiem dedit Dominus Deus Israel populo suo,
et habitationem Ierusalem usque in æternum. [26] Nec erit officii Levitarum ut
ultra portent tabernaculum, et omnia vasa eius ad ministrandum. [27] Iuxta præcepta
quoque David novissima supputabitur numerus filiorum Levi a viginti annis et
supra. [28] Et erunt sub manu filiorum Aaron in cultum domus Domini, in vestibulis,

---

23, *6* [a]Sup 6, 1. — *13* [b]Sup 6, 2. — [c]Hbr 5, 4. — *15* [d]Ex 2, 22; 18, 3.

et in exedris, et in loco purificationis, et in sanctuario, et in universis operibus
ministerii templi Domini. 29 Sacerdotes autem, super panes propositionis, et
ad similæ sacrificium, et ad lagana azyma, et sartaginem, et ad torrendum, et
super omne pondus atque mensuram. 30 Levitæ vero ut stent mane ad confitendum,
et canendum Domino: similiterque ad vesperam 31 tam in oblatione holocaustorum
Domini, quam in sabbatis et Calendis et sollemnitatibus reliquis iuxta numerum,
et ceremonias uniuscuiusque rei, iugiter coram Domino. 32 Et custodiant obser-
vationes tabernaculi fœderis, et ritum sanctuarii, et observationem filiorum Aaron
fratrum suorum, ut ministrent in domo Domini.

3. Sacerdotum vices et Levitarum principes, 24, 1—31.

Sacerdotum partitiones 24. 1 Porro filiis Aaron hæ partitiones erant: Filii Aaron: Nadab, et Abiu,
et Eleazar, et Ithamar. 2 [a]Mortui sunt autem Nadab, et Abiu ante patrem suum
absque liberis: sacerdotioque functus est Eleazar, et Ithamar. 3 Et divisit eos
David, id est Sadoc de filiis Eleazari, et Ahimelech de filiis Ithamar, secundum
vices suas et ministerium. 4 Inventique sunt multo plures filii Eleazar in prin-
cipibus viris, quam filii Ithamar. Divisit autem eis, hoc est filiis Eleazar principes
per familias sedecim: et filiis Ithamar per familias et domos suas octo. 5 Porro
divisit utrasque inter se familias sortibus: erant enim principes sanctuarii, et prin-
cipes Dei, tam de filiis Eleazar, quam de filiis Ithamar. 6 Descripsitque eos Semeias
filius Nathanael scriba Levites, coram rege et principibus, et Sadoc sacerdote, et
Ahimelech filio Abiathar, principibus quoque familiarum sacerdotalium et Leviti-
carum: unam domum, quæ ceteris præerat, Eleazar: et alteram domum, quæ
sub se habebat ceteros, Ithamar.
atque vices; 7 Exivit autem sors prima Ioiarib, secunda Iedei, 8 tertia Harim, quarta
Seorim, 9 quinta Melchia, sexta Maiman, 10 septima Accos, octava Abia, 11 nona
Iesua, decima Sechenia, 12 undecima Eliasib, duodecima Iacim, 13 tertiadecima
Hoppha, decimaquarta Isbaab, 14 decimaquinta Belga, decimasexta Emmer,
15 decimaseptima Hezir, decimaoctava Aphses, 16 decimanona Pheteia, vigesima
Hezechiel, 17 vigesimaprima Iachin, vigesimasecunda Gamul, 18 vigesimatertia
Dalaiau, vigesimaquarta Maaziau. 19 Hæ vices eorum secundum ministeria sua, ut
ingrediantur domum Domini, et iuxta ritum suum sub manu Aaron patris eorum:
sicut præceperat Dominus Deus Israel.
Levitarum principes. 20 Porro filiorum Levi, qui reliqui fuerant, de filiis Amram erat Subael, et de
filiis Subael, Iehedeia. 21 De filiis quoque Rohobiæ princeps Iesias. 22 Isaari vero
filius Salemoth, filiusque Salemoth Iahath: 23 filiusque eius Ieriau primus, Amarias
secundus, Iahaziel tertius, Iecmaan quartus. 24 Filius Oziel, Micha: filius Micha,
Samir. 25 Frater Micha, Iesia: filiusque Iesiæ, Zacharias. 26 Filii Merari: Moholi
et Musi. Filius Oziau: Benno. 27 Filius quoque Merari: Oziau et Soam et Zachur
et Hebri. 28 Porro Moholi filius: Eleazar, qui non habebat liberos. 29 Filius vero
Cis, Ierameel. 30 Filii Musi: Moholi, Eder, et Ierimoth. isti filii Levi secundum
domos familiarum suarum. 31 Miseruntque et ipsi sortes contra fratres suos filios
Aaron coram David rege, et Sadoc, et Ahimelech, et principibus familiarum Sacer-
dotalium et Leviticarum, tam maiores, quam minores. omnes sors æqualiter dividebat.

4. Cantorum numerus et vices, 25, 1—31.

Numerus 25. 1 Igitur David, et magistratus exercitus segregaverunt in ministerium
filios Asaph, et Heman, et Idithun: qui prophetarent in citharis, et psalteriis, et
cymbalis secundum numerum suum dedicato sibi officio servientes. 2 De filiis
Asaph: Zacchur, et Ioseph, et Nathania, et Asarela, filii Asaph: sub manu Asaph
prophetantis iuxta regem. 3 Porro Idithun: filii Idithun, Godolias, Sori, Ieseias,
et Hasabias, et Mathathias, sex, sub manu patris sui Idithun, qui in cithara pro-
phetabat super confitentes et laudantes Dominum. 4 Heman quoque: filii Heman,
Bocciau, Mathaniau, Oziel, Subuel, et Ierimoth, Hananias, Hanani, Eliatha,

24, 2 [a]Lv 10, 1; Nm 3, 4.

Geddelthi, et Romemthiezer. et Iesbacassa, Mellothi, Othir, Mahazioth: 5 omnes
isti filii Heman Videntis regis in sermonibus Dei, ut exaltaret cornu: deditque
Deus Heman filios quattuordecim, et filias tres. 6 Universi sub manu patris sui
ad cantandum in templo Domini distributi erant, in cymbalis, et psalteriis, et
citharis, in ministeria domus Domini iuxta regem: Asaph videlicet, et Idithun,
et Heman. 7 Fuit autem numerus eorum cum fratribus suis, qui erudiebant can-
ticum Domini, cuncti doctores, ducenti octogintaocto. 8 Miseruntque sortes per
vices suas, ex æquo tam maior quam minor, doctus pariter et indoctus.

9 Egressaque est sors prima Ioseph, qui erat de Asaph. Secunda Godoliæ, atque vices.
ipsi et filiis eius, et fratribus eius duodecim. 10 Tertia Zachur, filiis et fratribus
eius duodecim. 11 Quarta Isari, filiis et fratribus eius duodecim. 12 Quinta Nathaniæ,
filiis et fratribus eius duodecim. 13 Sexta Bocciau, filiis et fratribus eius duodecim.
14 Septima Isreela, filiis et fratribus eius duodecim. 15 Octava Iesaiæ, filiis et fratribus
eius duodecim. 16 Nona Mathaniæ, filiis et fratribus eius duodecim. 17 Decima
Semeiæ, filiis et fratribus eius duodecim. 18 Undecima Azareel, filiis et fratribus
eius duodecim. 19 Duodecima Hasabiæ, filiis et fratribus eius duodecim. 20 Tertia-
decima Subael, filiis et fratribus eius duodecim. 21 Quartadecima Mathathiæ,
filiis et fratribus eius duodecim. 22 Quintadecima Ierimoth, filiis et fratribus eius
duodecim. 23 Sextadecima Hananiæ, filiis et fratribus eius duodecim. 24 Septima-
decima Iesbacassæ, filiis et fratribus eius duodecim. 25 Octavadecima Hanani,
filiis et fratribus eius duodecim. 26 Nonadecima Mellothi, filiis et fratribus eius
duodecim. 27 Vigesima Eliatha, filiis et fratribus eius duodecim. 28 Vigesimaprima
Othir, filiis et fratribus eius duodecim. 29 Vigesimasecunda Geddelthi, filiis et
fratribus eius duodecim. 30 Vigesimatertia Mahazioth, filiis et fratribus eius duo-
decim. 31 Vigesimaquarta Romemthiezer, filiis et fratribus eius duodecim.

5. Ianitorum familiæ ac sortes, 26, 1—19.

26. 1 Divisiones autem ianitorum: de Coritis Meselemia, filius Core, de filiis Familiæ
Asaph. 2 Filii Meselemiæ: Zacharias primogenitus, Iadihel secundus, Zabadias
tertius, Iathanael quartus, 3 Ælam quintus, Iohanan sextus, Elioenai septimus.
4 Filii autem Obededom: Semeias primogenitus, Iozabad secundus, Ioaha tertius,
Sachar quartus, Nathanael quintus, 5 Ammiel sextus, Issachar septimus, Phollathi
octavus: quia benedixit illi Dominus. 6 Semei autem filio eius nati sunt filii, præfecti
familiarum suarum: erant enim viri fortissimi. 7 filii ergo Semeiæ: Othni, et
Raphael, et Obed, Elzabad, fratres eius viri fortissimi: Eliu quoque, et Samachias.
8 Omnes hi, de filiis Obededom: ipsi, et filii, et fratres eorum fortissimi ad mini-
strandum, sexaginta duo de Obededom. 9 Porro Meselemiæ filii, et fratres eorum
robustissimi, decem et octo. 10 De Hosa autem, id est de filiis Merari: Semri
princeps (non enim habuerat primogenitum, et idcirco posuerat eum pater eius
in principem) 11 Helcias secundus, Tabelias tertius, Zacharias quartus. omnes
hi filii, et fratres Hosa, tredecim.

12 Hi divisi sunt in ianitores, ut semper principes custodiarum, sicut et fratres atque sortes.
eorum ministrarent in domo Domini. 13 Missæ sunt ergo sortes ex æquo, et parvis,
et magnis, per familias suas in unamquamque portarum. 14 Cecidit ergo sors
Orientalis, Selemiæ. Porro Zachariæ filio eius, viro prudentissimo, et erudito,
sortito obtigit plaga Septentrionalis. 15 Obededom vero et filiis eius ad Austrum:
in qua parte domus erat seniorum concilium. 16 Sephim, et Hosa ad Occidentem,
iuxta portam, quæ ducit ad viam ascensionis: custodia contra custodiam. 17 Ad
Orientem vero Levitæ sex: et ad Aquilonem quattuor per diem: atque ad Meridiem
similiter in die quattuor: et ubi erat concilium bini et bini. 18 In cellulis quoque
ianitorum ad Occidentem quattuor in via, binique per cellulas. 19 Hæ sunt divisiones
ianitorum filiorum Core, et Merari.

6. Custodes thesauri et administratores, 26, 20—32.

20 Porro Achias erat super thesauros domus Dei, et vasa sanctorum. 21 Filii Custodes thesauri,
Ledan, filii Gersonni: de Ledan principes familiarum, Ledan, et Gersonni, Iehieli.

[22] Filii Iehieli: Zathan, et Ioel fratres eius super thesauros domus Domini, [23] Am-
ramitis, et Isaaritis, et Hebronitis, et Ozihelitis. [24] Subael autem filius Gersom,
filii Moysi, præpositus thesauris. [25] Fratres quoque eius Eliezer, cuius filius Raha-
bia, et huius filius Isaias, et huius filius Ioram, huius quoque filius Zechri, et huius
filius Selemith. [26] Ipse Selemith, et fratres eius super thesauros sanctorum, quæ
sanctificavit David rex, et principes familiarum, et tribuni, et centuriones, et
duces exercitus [27] de bellis, et manubiis præliorum, quæ consecraverant ad in-
staurationem, et supellectilem templi Domini. [28] Hæc autem universa sanctificavit
Samuel Videns, et Saul filius Cis, et Abner filius Ner, et Ioab filius Sarviæ: omnes,
qui sanctificaverant ea per manum Selemith, et fratrum eius.
administratores. [29] Isaaritis vero præerat Chonenias, et filii eius ad opera forinsecus super
Israel ad docendum et iudicandum eos. [30] Porro de Hebronitis Hasabias, et fratres
eius viri fortissimi, mille septingenti præerant Israeli trans Iordanem contra Occi-
dentem, in cunctis operibus Domini, et in ministerium regis. [31] Hebronitarum
autem princeps fuit Ieria secundum familias et cognationes eorum. Quadragesimo
anno regni David recensiti sunt, et inventi sunt viri fortissimi in Iazer Galaad,
[32] fratresque eius robustioris ætatis, duo millia septingenti principes familiarum.
Præposuit autem eos David rex Rubenitis, et Gadditis, et dimidiæ tribui Manasse,
in omne ministerium Dei, et regis.

7. Duces, principes, præfecti, magistratus, 27, 1—34.

Duces turmarum, 27. [1] Filii autem Israel secundum numerum suum, principes familiarum,
tribuni, et centuriones, et præfecti, qui ministrabant regi iuxta turmas suas, ingre-
dientes et egredientes per singulos menses in anno, vigintiquattuor millibus singuli
præerant. [2] Primæ turmæ in primo mense Iesboam præerat filius Zabdiel, et sub
eo vigintiquattuor millia. [3] De filiis Phares, princeps cunctorum principum in
exercitu mense primo. [4] Secundi mensis habebat turmam Dudia Ahohites, et
post se alter nomine Macelloth, qui regebat partem exercitus viginti quattuor
millium. [5] Dux quoque turmæ tertiæ in mense tertio, erat Banaias filius Ioiadæ
sacerdos: et in divisione sua viginti quattuor millia. [6] Ipse est Banaias fortissimus
inter triginta, et super triginta. præerat autem turmæ ipsius Amizabad filius eius.
[7] Quartus, mense quarto, Asahel frater Ioab, et Zabadias filius eius post eum:
et in turma eius vigintiquattuor millia. [8] Quintus, mense quinto, princeps Samaoth
Iezerites: et in turma eius vigintiquattuor millia. [9] Sextus, mense sexto, Hira
filius Acces Thecuites: et in turma eius vigintiquattuor millia. [10] Septimus, mense
septimo, Helles Phallonites de filiis Ephraim: et in turma eius vigintiquattuor
millia. [11] Octavus, mense octavo, Sobochai Husathites de stirpe Zarahi: et in
turma eius vigintiquattuor millia. [12] Nonus, mense nono, Abiezer Anathothites de
filiis Iemini: et in turma eius vigintiquattuor millia. [13] Decimus, mense decimo,
Marai, et ipse Netophathites de stirpe Zarahi: et in turma eius vigintiquattuor
millia. [14] Undecimus, mense undecimo, Banaias Pharathonites de filiis Ephraim:
et in turma eius vigintiquattuor millia. [15] Duodecimus, mense duodecimo, Holdai
Netophathites, de stirpe Gothoniel: et in turma eius vigintiquattuor millia.
principes tribuum, [16] Porro tribubus præerant Israel, Rubenitis, dux Eliezer filius Zechri: Simeoni-
tis, dux Saphatias filius Maacha: [17] Levitis, Hasabias filius Camuel: Aaronitis,
Sadoc: [18] Iuda, Eliu, frater David: Issachar, Amri filius Michael. [19] Zabulonitis,
Iesmaias filius Abdiæ: Nephthalitibus, Ierimoth filius Ozriel: [20] filiis Ephraim,
Osee filius Ozaziu: dimidiæ tribui Manasse, Ioel filius Phadaiæ: [21] et dimidiæ
tribui Manasse in Galaad, Iaddo filius Zachariæ: Beniamin autem, Iasiel filius
Abner. [22] Dan vero, Ezrihel filius Ieroham: hi principes filiorum Israel. [23] Noluit
autem David numerare eos a viginti annis inferius: quia dixerat Dominus ut multipli-
caret Israel quasi stellas cæli. [24] [a]Ioab filius Sarviæ cœperat numerare, nec comple-
vit: quia super hoc ira irruerat in Israel: et idcirco numerus eorum qui fuerant
recensiti, non est relatus in fastos regis David.

27, *24* [a]Sup 21, 2.

25 Super thesauros autem regis fuit Azmoth filius Adiel. his autem thesauris, præfecti
qui erant in urbibus, et in vicis, et in turribus, præsidebat Ionathan filius Oziæ. possessionum,
26 Operi autem rustico, et agricolis, qui exercebant terram, præerat Ezri filius
Chelub: 27 vinearumque cultoribus, Semeias Romathites: cellis autem vinariis,
Zabdias Aphonites. 28 Nam super oliveta et ficeta, quæ erant in campestribus,
Balanam Gederites: super apothecas autem olei, Ioas. 29 Porro armentis, quæ
pascebantur in Saron, præpositus fuit Setrai Saronites: et super boves in vallibus
Saphat filius Adli: 30 super camelos vero, Ubil Ismahelites: et super asinos, Iadias
Meronathites. 31 super oves quoque Iaziz Agareus. omnes hi, principes substantiæ
regis David.

32 Ionathan autem patruus David, consiliarius, vir prudens et litteratus: magistratus maiores.
Ipse et Iahiel filius Hachamoni erant cum filiis regis. 33 Achitophel etiam con-
siliarius regis, et Chusai Arachites amicus regis. 34 Post Achitophel fuit Ioiada
filius Banaiæ, et Abiathar. Princeps autem exercitus regis erat Ioab.

8. Novissimæ orationes et ordinationes Davidis, 28, 1—29, 25.

28. 1 Convocavit igitur David omnes principes Israel, duces tribuum, et Principes populi
præpositos turmarum, qui ministrabant regi: tribunos quoque et centuriones, et qui obtestatur,
præerant substantiæ et possessionibus regis, filiosque suos cum eunuchis, et potentes,
et robustissimos quosque in exercitu Ierusalem. 2 Cumque surrexisset rex, et
stetisset, ait: Audite me fratres mei, et populus meus: Cogitavi ut ædificarem
domum, in qua requiesceret arca fœderis Domini, et scabellum pedum Dei nostri:
et ad ædificandum, omnia præparavi. 3 Deus autem dixit mihi: [a]Non ædificabis
domum nomini meo, eo quod sis vir bellator, et sanguinem fuderis. 4 Sed elegit
Dominus Deus Israel me de universa domo patris mei, ut essem rex super Israel
in sempiternum: de Iuda enim elegit principes: porro de domo Iuda, domum patris
mei: et de filiis patris mei, placuit ei ut me eligeret regem super cunctum Israel.
5 [b]Sed et de filiis meis (filios enim mihi multos dedit Dominus) elegit Salomonem
filium meum, ut sederet in throno regni Domini super Israel, 6 dixitque mihi:
Salomon filius tuus ædificabit domum meam, et atria mea: ipsum enim elegi mihi
in filium, et ego ero ei in patrem. 7 Et firmabo regnum eius usque in æternum,
si perseveraverit facere præcepta mea, et iudicia, sicut et hodie. 8 Nunc ergo
coram universo cœtu Israel audiente Deo nostro, custodite, et perquirite cuncta
mandata Domini Dei nostri: ut possideatis Terram bonam, et relinquatis eam
filiis vestris post vos usque in sempiternum.

9 Tu autem Salomon fili mi, scito Deum patris tui, et servito ei corde perfecto, Salomonem adhortatur
et animo voluntario: [c]omnia enim corda scrutatur Dominus, et universas mentium et instruit,
cogitationes intelligit. Si quæsieris eum, invenies: si autem dereliqueris eum,
proiiciet te in æternum. 10 Nunc ergo quia elegit te Dominus ut ædificares domum
Sanctuarii, confortare, et perfice. 11 Dedit autem David Salomoni filio suo descrip-
tionem porticus, et templi, et cellariorum, et cœnaculi, et cubiculorum in adytis,
et domus propitiationis, 12 necnon et omnium quæ cogitaverat atriorum, et
exedrarum per circuitum in thesauros domus Domini, et in thesauros sanctorum,
13 divisionumque Sacerdotalium et Leviticarum, in omnia opera domus Domini,
et in universa vasa ministerii templi Domini. 14 Aurum in pondere per singula
vasa ministerii. Argenti quoque pondus pro vasorum et operum diversitate. 15 Sed
et in candelabra aurea, et ad lucernas eorum, aurum pro mensura uniuscuiusque
candelabri et lucernarum. Similiter et in candelabra argentea, et in lucernas eorum,
pro diversitate mensuræ, pondus argenti tradidit. 16 Aurum quoque dedit in
mensas propositionis pro diversitate mensarum: similiter et argentum in alias
mensas argenteas. 17 Ad fuscinulas quoque, et phialas, et thuribula ex auro puris-
simo, et leunculos aureos pro qualitate mensuræ pondus distribuit in leunculum,
et leunculum. Similiter et in leones argenteos diversum argenti pondus separavit.
18 Altari autem, in quo adoletur incensum, aurum purissimum dedit: ut ex ipso

---

28, *3* [a]2 Sm 7, 13. — *5* [b]Sap 9, 7. — *9* [c]Ps 7, 10.

fieret similitudo quadrigæ cherubim extendentium alas, et velantium arcam fœderis
Domini. 19 Omnia, inquit, venerunt scripta manu Domini ad me, ut intelligerem
universa opera exemplaris. 20 Dixit quoque David Salomoni filio suo: Viriliter
age, et confortare, et fac: ne timeas, et ne paveas: Dominus enim Deus meus tecum
erit, et non dimittet te, nec derelinquet donec perficias omne opus ministerii domus
Domini. 21 Ecce divisiones Sacerdotum et Levitarum, in omne ministerium domus
Domini assistunt tibi, et parati sunt, et noverunt tam principes quam populus
facere omnia præcepta tua.

verbo et exemplo **29.** 1 Locutusque est David rex ad omnem ecclesiam: Salomonem filium
meum unum elegit Deus, adhuc puerum et tenellum: opus namque grande est,
neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo. 2 Ego autem totis viribus
meis præparavi impensas domus Dei mei. Aurum ad vasa aurea, et argentum in
argentea, æs in ænea, ferrum in ferrea, ligna ad lignea: et lapides onychinos, et
quasi stibinos, et diversorum colorum, omnemque pretiosum lapidem, et marmor
Parium abundantissime: 3 et super hæc, quæ obtuli in domum Dei mei de peculio
meo aurum et argentum, do in templum Dei mei, exceptis his, quæ præparavi
in ædem sanctam. 4 Tria millia talenta auri de auro Ophir: et septem millia talen-
torum argenti probatissimi ad deaurandos parietes templi. 5 Et, ubicumque opus
est aurum de auro, et ubicumque opus est argentum de argento, opera fiant per
manus artificum: et si quis sponte offert, impleat manum suam hodie, et offerat
quod voluerit Domino.

ecclesiam ad offerendum incitat, 6 Polliciti sunt itaque principes familiarum, et proceres tribuum Israel, tribuni
quoque, et centuriones, et principes possessionum regis. 7 Dederuntque in opera
domus Dei auri talenta quinque millia, et solidos decem millia: argenti talenta
decem millia, et æris talenta decem et octo millia: ferri quoque centum millia
talentorum. 8 Et apud quemcumque inventi sunt lapides, dederunt in thesauros
domus Domini, per manum Iahiel Gersonitis. 9 Lætatusque est populus, cum
vota sponte promitterent: quia corde toto offerebant ea Domino: sed et David
rex lætatus est gaudio magno.

Domino benedicit, 10 Et benedixit Domino coram universa multitudine, et ait: Benedictus es
Domine Deus Israel patris nostri ab æterno in æternum. 11 Tua est Domine magni-
ficentia, et potentia, et gloria, atque victoria: et tibi laus: cuncta enim quæ in
cælo sunt, et in terra, tua sunt: tuum Domine regnum, et tu es super omnes principes.
12 Tuæ divitiæ, et tua est gloria: tu dominaris omnium, in manu tua virtus et
potentia: in manu tua magnitudo, et imperium omnium. 13 Nunc igitur Deus
noster confitemur tibi, et laudamus nomen tuum inclytum. 14 Quis ego, et quis
populus meus, ut possimus hæc tibi universa promittere? tua sunt omnia: et quæ
de manu tua accepimus dedimus tibi. 15 Peregrini enim sumus coram te, et advenæ,
sicut omnes patres nostri. [a]Dies nostri quasi umbra super terram, et nulla est mora.
16 Domine Deus noster, omnis hæc copia, quam paravimus ut ædificaretur domus
nomini sancto tuo, de manu tua est, et tua sunt omnia. 17 Scio Deus meus quod
probes corda, et simplicitatem diligas, unde et ego in simplicitate cordis mei lætus
obtuli universa hæc: et populum tuum, qui hic repertus est, vidi cum ingenti gaudio
tibi offerre donaria. 18 Domine Deus Abraham, et Isaac, et Israel patrum nostro-
rum, custodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum, et semper in venerationem
tui mens ista permaneat. 19 Salomoni quoque filio meo da cor perfectum, ut
custodiat mandata tua, testimonia tua, et ceremonias tuas, et faciat universa:
et ædificet ædem, cuius impensas paravi.

successorem constituit. 20 Præcepit autem David universæ ecclesiæ: Benedicite Domino Deo nostro.
Et benedixit omnis ecclesia Domino Deo patrum suorum: et inclinaverunt se,
et adoraverunt Deum, et deinde regem. 21 Immolaveruntque victimas Domino:
et obtulerunt holocausta die sequenti, tauros mille, arietes mille, agnos mille cum
libaminibus suis, et universo ritu abundantissime in omnem Israel. 22 Et comederunt,
et biberunt coram Domino in die illo cum grandi lætitia. [b]Et unxerunt secundo

---

29, *15* [a]Sap 2, 5. — *22* [b]1 Rg 1, 34.

Salomonem filium David. Unxerunt autem eum Domino in principem, et Sadoc
in pontificem. 23 Seditque Salomon super solium Domini in regem pro David patre
suo, et cunctis placuit: et paruit illi omnis Israel. 24 Sed et universi principes, et
potentes, et cuncti filii regis David dederunt manum, et subiecti fuerunt Salomoni
regi. 25 Magnificavit ergo Dominus Salomonem super omnem Israel: et dedit
illi gloriam regni, qualem nullus habuit ante eum rex Israel.

9. Regni Davidici tempus ac fontes, 29, 26—30.

26 Igitur David filius Isai regnavit super universum Israel. 27 [a]Et dies, quibus Tempus
regnavit super Israel, fuerunt quadraginta anni: in Hebron regnavit septem annis, imperii.
et in Ierusalem annis trigintatribus. 28 Et mortuus est in senectute bona, plenus
dierum, et divitiis, et gloria. et regnavit Salomon filius eius pro eo.

29 Gesta autem David regis priora, et novissima scripta sunt in Libro Samuelis libri Samuelis, Nathan, Gad.
Videntis, et in Libro Nathan prophetæ, atque in volumine Gad Videntis: 30 Uni-
versique regni eius, et fortitudinis, et temporum, quæ transierunt sub eo, sive
in Israel, sive in cunctis regnis terrarum.

---

27 [a]1 Rg 2, 11.

LIBER
SECUNDUS PARALIPOMENON,
HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

PARS PRIOR.
Salomon rex Israel et Iuda, 1, 1—9, 31.

I. Sapientia et divitiæ regis, 1, 1—17.

Rex in Gabaon sacrificat,

1. 1 Confortatus [a]est ergo Salomon filius David in regno suo, et Dominus
Deus eius erat cum eo, et magnificavit eum in excelsum. 2 Præcepitque Salomon
universo Israeli, tribunis, et centurionibus, et ducibus, et iudicibus omnis Israel,
et principibus familiarum: 3 et abiit cum universa multitudine in Excelsum Gabaon,
ubi erat tabernaculum fœderis Dei, quod fecit Moyses famulus Dei in solitudine.
4 Arcam autem Dei adduxerat David de Cariathiarim in locum, quem præparaverat
ei, et ubi fixerat illi tabernaculum, hoc est, in Ierusalem. 5 Altare quoque æneum,
[b]quod fabricatus fuerat Beseleel filius Uri filii Hur, ibi erat coram tabernaculo
Domini: quod et requisivit Salomon, et omnis ecclesia. 6 Ascenditque Salomon
ad altare æneum, coram tabernaculo fœderis Domini, et obtulit in eo mille hostias.

a Deo sapientiam petit et accipit,

7 Ecce autem in ipsa nocte apparuit ei Deus, dicens: Postula quod vis, ut
dem tibi. 8 Dixitque Salomon Deo: Tu fecisti cum David patre meo misericordiam
magnam: et constituisti me regem pro eo. 9 Nunc ergo Domine Deus impleatur
sermo tuus, quem pollicitus es David patri meo: tu enim me fecisti regem super
populum tuum multum, qui tam innumerabilis est, quam pulvis terræ. 10 [c]Da
mihi sapientiam et intelligentiam, ut ingrediar et egrediar coram populo tuo: quis
enim potest hunc populum tuum digne, qui tam grandis est, iudicare? 11 Dixit
autem Deus ad Salomonem: Quia hoc magis placuit cordi tuo, et non postulasti
divitias, et substantiam, et gloriam, neque animas eorum qui te oderant, sed nec
dies vitæ plurimos: petisti autem sapientiam et scientiam, ut iudicare possis populum
meum, super quem constitui te regem. 12 Sapientia et scientia data sunt tibi:
divitias autem et substantiam et gloriam dabo tibi, ita ut nullus in regibus nec
ante te nec post te fuerit similis tui.

insuper et divitias.

13 Venit ergo Salomon ab Excelso Gabaon in Ierusalem coram tabernaculo fœ-
deris, et regnavit super Israel. 14 [d]Congregavitque sibi currus et equites, et facti sunt
ei mille quadringenti currus, et duodecim millia equitum: et fecit eos esse in urbibus
quadrigarum, et cum rege in Ierusalem. 15 Præbuitque rex argentum et aurum in Ie-
rusalem quasi lapides, et cedros quasi sycomoros, quæ nascuntur in campestribus
multitudine magna. 16 Adducebantur autem ei equi de Ægypto, et de Coa a negotiato-
ribus regis, qui ibant, et emebant pretio, 17 quadrigam equorum sexcentis, et equum
centum quinquaginta: msiiliter de universis regnis Hethæorum, et a regibus Syriæ
emptio celebrabatur.

II. Maiestas templi Domini, 2, 1—7, 22.
1. Præparatio templi ædificandi, 2, 1—18.

Rex operarios numerat,

2. 1 Decrevit autem Salomon ædificare domum nomini Domini, et palatium
sibi. 2 Et numeravit septuaginta millia virorum portantium humeris, et octoginta
millia qui cæderent lapides in montibus, præpositosque eorum tria millia sexcentos.

1, *1* [a]1 Rg 3, 1. — *5* [b]Ex 38, 1. — *10* [c]Sap 9, 10. — *14* [d]1 Rg 10, 26.

[3] [a]Misit quoque ad Hiram regem Tyri, dicens: Sicut egisti cum David patre cum rege Hiram
meo, et misisti ei ligna cedrina ut ædificaret sibi domum, in qua et habitavit: paciscitur,
[4] sic fac mecum ut ædificem domum nomini Domini Dei mei, ut consecrem eam
ad adolendum incensum coram illo, et fumiganda aromata, et ad propositionem
panum sempiternam, et ad holocautomata mane, et vespere, sabbatis quoque,
et neomeniis, et sollemnitatibus Domini Dei nostri in sempiternum, quæ mandata
sunt Israeli. [5] Domus enim, quam ædificare cupio, magna est: magnus est enim
Deus noster super omnes deos. [6] Quis ergo poterit prævalere, ut ædificet ei dignam
domum? si cælum, et cæli cælorum capere eum nequeunt: quantus ego sum, ut
possim ædificare ei domum? sed ad hoc tantum, ut adoleatur incensum coram
illo. [7] Mitte ergo mihi virum eruditum, qui noverit operari in auro, et argento,
ære, et ferro, purpura, coccino, et hyacintho, et qui sciat sculpere cælaturas cum
his artificibus, quos mecum habeo in Iudæa, et Ierusalem, quos præparavit David
pater meus. [8] Sed et ligna cedrina mitte mihi, et arceuthina, et pinea de Libano:
scio enim quod servi tui noverint cædere ligna de Libano, et erunt servi mei cum
servis tuis, [9] ut parentur mihi ligna plurima. Domus enim, quam cupio ædificare,
magna est nimis, et inclyta. [10] Præterea operariis, qui cæsuri sunt ligna, servis
tuis dabo in cibaria tritici coros viginti millia, et hordei coros totidem, et vini
viginti millia metretas, olei quoque sata viginti millia. [11] Dixit autem Hiram
rex Tyri per litteras, quas miserat Salomoni: Quia dilexit Dominus populum suum,
idcirco te regnare fecit super eum. [12] Et addidit, dicens: Benedictus Dominus Deus
Israel, qui fecit cælum et terram, qui dedit David regi filium sapientem et eruditum
et sensatum atque prudentem, ut ædificaret domum Domino, et palatium sibi.
[13] Misi ergo tibi virum prudentem et scientissimum Hiram, patrem meum, [14] filium
mulieris de filiabus Dan, cuius pater fuit Tyrius, qui novit operari in auro, et argento,
ære, et ferro, et marmore, et lignis, in purpura quoque, et hyacintho, et bysso, et
coccino: et qui scit cælare omnem sculpturam, et adinvenire prudenter quod-
cumque in opere necessarium est cum artificibus tuis, et cum artificibus domini
mei David patris tui. [15] Triticum ergo, et hordeum, et oleum, et vinum, quæ
pollicitus es domine mi, mitte servis tuis. [16] Nos autem cædemus ligna de Libano,
quot necessaria habueris, et applicabimus ea ratibus per mare in Ioppe: tuum
autem erit transferre ea in Ierusalem.

[17] Numeravit igitur Salomon omnes viros proselytos, qui erant in terra Israel, operarios numerat.
post dinumerationem, quam dinumeravit David pater eius, et inventi sunt centum
quinquaginta millia, et tria millia sexcenti. [18] Fecitque ex eis septuaginta millia,
qui humeris onera portarent, et octoginta millia, qui lapides in montibus cæderent:
tria autem millia et sexcentos præpositos operum populi.

2. Ædificatio templi et fabricatio supellectilis, 3, 1—5, 1.

3. [1] Et [b]cœpit Salomon ædificare domum Domini in Ierusalem in monte Locus et tempus,
Moria, qui demonstratus fuerat David patri eius, in loco, quem paraverat David in
[c]area Ornan Iebusæi. [2] Cœpit autem ædificare mense secundo, anno quarto regni sui.

[3] Et hæc sunt fundamenta, quæ iecit Salomon, ut ædificaret domum Dei, templum,
longitudinis cubitos in mensura prima sexaginta, latitudinis cubitos viginti. [4] Porti-
cum vero ante frontem, quæ tendebatur in longum iuxta mensuram latitudinis
domus, cubitorum viginti: porro altitudo centum viginti cubitorum erat: et deauravit
eam intrinsecus auro mundissimo. [5] Domum quoque maiorem texit tabulis ligneis
abiegnis, et laminas auri obrizi affixit per totum: sculpsitque in ea palmas, et
quasi catenulas se invicem complectentes. [6] Stravit quoque pavimentum templi
pretiosissimo marmore, decore multo. [7] Porro aurum erat probatissimum, de
cuius laminis texit domum, et trabes eius, et postes, et parietes, et ostia: et cælavit
cherubim in parietibus.

[8] Fecit quoque domum Sancti sanctorum: longitudinem iuxta latitudinem sanctum sanctorum,
domus cubitorum viginti: et latitudinem similiter viginti cubitorum: et laminis

---

2, *3* [a]1 Rg 5, 2. — 3, *1* [b]1 Rg 6, 1. — [c]2 Sm 24, 25; 1 Par 21, 26.

aureis texit eam, quasi talentis sexcentis. 9 Sed et clavos fecit aureos, ita ut singuli
clavi siclos quinquagenos appenderent: cænacula quoque texit auro. 10 Fecit
etiam in domo Sancti sanctorum cherubim duos, opere statuario: et texit eos auro.
11 Alæ cherubim viginti cubitis extendebantur, ita ut una ala haberet cubitos
quinque et tangeret parietem domus: et altera quinque cubitos habens, alam
tangeret alterius cherub. 12 Similiter cherub alterius ala, quinque habebat cubitos,
et tangebat parietem: et ala eius altera quinque cubitorum, alam cherub alterius
contingebat. 13 Igitur alæ utriusque cherubim expansæ erant, et extendebantur
per cubitos viginti: ipsi autem stabant erectis pedibus, et facies eorum erant versæ
ad exteriorem domum. 14 [a]Fecit quoque velum ex hyacintho, purpura, cocco,
et bysso: et intexuit ei cherubim.

duæ columnæ, 15 [b]Ante fores etiam templi duas columnas, quæ triginta et quinque cubitos
habebant altitudinis: porro capita earum, quinque cubitorum. 16 Necnon et quasi
catenulas in oraculo, et superposuit eas capitibus columnarum: malogranata etiam
centum, quæ catenulis interposuit. 17 Ipsas quoque columnas posuit in vestibulo
templi, unam a dextris, et alteram a sinistris: eam, quæ a dextris erat, vocavit
Iachin: et quæ ad lævam, Booz.

altare æneum, **4.** 1 Fecit quoque altare æneum viginti cubitorum longitudinis, et viginti
cubitorum latitudinis, et decem cubitorum altitudinis.

mare fusile, 2 [c]Mare etiam fusile decem cubitis a labio usque ad labium, rotundum per
circuitum: quinque cubitos habebat altitudinis, et funiculus triginta cubitorum
ambiebat gyrum eius. 3 Similitudo quoque boum erat subter illud, et decem cubitis
quædam extrinsecus cælaturæ, quasi duobus versibus alvum maris circuibant.
Boves autem erant fusiles: 4 et ipsum Mare super duodecim boves impositum
erat, quorum tres respiciebant ad Aquilonem, et alii tres ad Occidentem: porro
tres alii Meridiem, et tres qui reliqui erant, Orientem, habentes mare superpositum:
posteriora autem boum erant intrinsecus sub mari. 5 Porro vastitas eius habebat
mensuram palmi, et labium illius erat quasi labium calicis, vel repandi lilii: capiebat-
que tria millia metretas.

decem conchæ, 6 Fecit quoque conchas decem: et posuit quinque a dextris, et quinque a
sinistris, ut lavarent in eis omnia, quæ in holocaustum oblaturi erant: porro in
mari sacerdotes lavabantur.

decem candelabra et mensæ, 7 Fecit autem et candelabra aurea decem secundum speciem, qua iussa erant
fieri: et posuit ea in templo, quinque a dextris, et quinque a sinistris. 8 Necnon
et mensas decem: et posuit eas in templo, quinque a dextris, et quinque a sinistris:
phialas quoque aureas centum.

atria: 9 Fecit etiam atrium sacerdotum, et basilicam grandem: et ostia in basilica,
quæ texit ære. 10 Porro mare posuit in latere dextro contra Orientem ad Meridiem.

Hiram in regione Iordanis opera ænea fudit, 11 Fecit autem Hiram lebetes, et creagras, et phialas: et complevit omne opus
regis in domo Dei: 12 hoc est, columnas duas, et epistylia, et capita, et quasi quædam
retiacula, quæ capita tegerent super epistylia. 13 Malogranata quoque quadringenta,
et retiacula duo ita ut bini ordines malogranatorum singulis retiaculis iungerentur,
quæ protegerent epistylia, et capita columnarum. 14 Bases etiam fecit, et conchas,
quas superposuit basibus: 15 mare unum, boves quoque duodecim sub mari. 16 Et
lebetes, et creagras, et phialas. Omnia vasa fecit Salomoni Hiram pater eius in
domo Domini ex ære mundissimo. 17 In regione Iordanis fudit ea rex in argillosa
terra inter Sochot, et Saredatha. 18 Erat autem multitudo vasorum innumerabilis,
ita ut ignoraretur pondus æris.

Salomon supellectilem auream facit 19 Fecitque Salomon omnia vasa domus Dei, et altare aureum, et mensas,
et super eas panes propositionis: 20 candelabra quoque cum lucernis suis ut luce-
rent ante oraculum iuxta ritum ex auro purissimo: 21 et florentia quædam, et
lucernas, et forcipes aureos: omnia de auro mundissimo facta sunt. 22 Thymiateria
quoque, et thuribula, et phialas, et mortariola ex auro purissimo. Et ostia cælavit

14 [a]Mt 27, 51. — *15* [b]Ir 52, 20. — **4,** *2* [c]1 Rg 7, 23.

templi interioris, id est, in Sancta sanctorum: et ostia templi forinsecus aurea.
Sicque completum est omne opus, quod fecit Salomon in domo Domini.
5. 1 Intulit [a]igitur Salomon omnia, quæ voverat David pater suus, argentum, et dona patris ponit.
et aurum, et universa vasa posuit in thesauris domus Dei.

3. Dedicatio templi Domini, 5, 2—7, 22.

2 Post quæ [b]congregavit maiores natu Israel, et cunctos principes tribuum, Populus mense septimo congregatur,
et capita familiarum de filiis Israel in Ierusalem, ut adducerent arcam fœderis
Domini de Civitate David, quæ est Sion. 3 Venerunt itaque ad regem omnes viri
Israel in die sollemni mensis septimi.
4 Cumque venissent cuncti seniorum Israel, portaverunt Levitæ arcam, 5 et arca in templum transfertur,
intulerunt eam, et omnem paraturam tabernaculi. Porro vasa sanctuarii, quæ
erant in tabernaculo, portaverunt Sacerdotes cum Levitis. 6 Rex autem Salomon,
et universus cœtus Israel, et omnes, qui fuerunt congregati ante arcam, immolabant arietes, et boves absque ullo numero: tanta enim erat multitudo victimarum.
7 Et intulerunt Sacerdotes arcam fœderis Domini in locum suum, id est, ad oraculum
templi, in Sancta sanctorum subter alas cherubim: 8 ita ut cherubim expanderent
alas suas super locum, in quo posita erat arca, et ipsam arcam tegerent cum vectibus
suis. 9 Vectium autem, quibus portabatur arca, quia paululum longiores erant,
capita parebant ante oraculum: si vero quis paululum fuisset extrinsecus, eos
videre non poterat. Fuit itaque arca ibi usque in præsentem diem. 10 Nihilque
erat aliud in arca, nisi duæ tabulæ, quas posuerat Moyses in Horeb, quando legem
dedit Dominus filiis Israel egredientibus ex Ægypto.
11 Egressis autem Sacerdotibus de sanctuario (omnes enim Sacerdotes, qui templum gloria Domini impletur;
ibi potuerant inveniri, sanctificati sunt: nec adhuc in illo tempore vices, et ministeriorum ordo inter eos divisus erat) 12 tam Levitæ quam cantores, id est,
et qui sub Asaph erant, et qui sub Eman, et qui sub Idithun, filii, et fratres eorum
vestiti byssinis, cymbalis, et psalteriis, et citharis concrepabant, stantes ad Orientalem plagam altaris, et cum eis Sacerdotes centum viginti canentes tubis. 13 Igitur
cunctis pariter, et tubis, et voce, et cymbalis, et organis, et diversi generis musicorum
concinentibus, et vocem in sublime tollentibus; longe sonitus audiebatur, ita ut
cum Dominum laudare cœpissent et dicere: Confitemini Domino quoniam bonus,
quoniam in æternum misericordia eius; impleretur domus Dei nube, 14 nec possent
Sacerdotes stare et ministrare propter caliginem. Compleverat enim gloria Domini
domum Dei. **6.** 1 Tunc Salomon ait: [c]Dominus pollicitus est ut habitaret in
caligine: 2 ego autem ædificavi domum nomini eius, ut habitaret ibi in perpetuum.
3 Et convertit rex faciem suam, et benedixit universæ multitudini Israel (nam Salomon populo benedicit,
omnis turba stabat intenta) et ait: 4 Benedictus Dominus Deus Israel, qui quod
locutus est David patri meo, opere complevit, dicens: 5 A die, qua eduxi populum
meum de Terra Ægypti, non elegi civitatem de cunctis tribubus Israel, ut ædificaretur in ea domus nomini meo: neque elegi quemquam alium virum, ut esset
dux in populo meo Israel, 6 sed elegi Ierusalem, ut sit nomen meum in ea, et elegi
David, ut constituerem eum super populum meum Israel. 7 Cumque fuisset voluntatis David patris mei, ut ædificaret domum nomini Domini Dei Israel, 8 dixit
Dominus ad eum: Quia hæc fuit voluntas tua, ut ædificares domum nomini meo,
bene quidem fecisti huiuscemodi habere voluntatem: 9 sed non tu ædificabis
domum, verum filius tuus, qui egredietur de lumbis tuis, ipse ædificabit domum
nomini meo. 10 Complevit ergo Dominus sermonem suum, quem locutus fuerat:
et ego surrexi pro David patre meo, et sedi super thronum Israel, sicut locutus
est Dominus: et ædificavi domum nomini Domini Dei Israel. 11 Et posui in ea
arcam, in qua est pactum Domini, quod pepigit cum filiis Israel.
12 Stetit ergo coram altari Domini ex adverso universæ multitudinis Israel,
et extendit manus suas. 13 Siquidem fecerat Salomon basim æneam, et posuerat
eam in medio basilicæ, habentem quinque cubitos longitudinis, et quinque cubitos

---

5, *1* [a]1 Rg 7, 51. — *2* [b]1 Rg 8, 1. — **6,** *1* [c]1 Rg 8, 12.

ante altare Dominum deprecatur,

latitudinis, et tres cubitos altitudinis: stetitque super eam: et deinceps flexis genibus
contra universam multitudinem Israel, et palmis in cælum levatis, [14] ait: [a]Domine
Deus Israel, non est similis tui Deus in cælo et in terra: qui custodis pactum et
misericordiam cum servis tuis, qui ambulant coram te in toto corde suo: [15] Qui
præstitisti servo tuo David patri meo quæcumque locutus fueras ei: et quæ ore
promiseras, opere complesti, sicut et præsens tempus probat. [16] Nunc ergo Domine
Deus Israel, imple servo tuo patri meo David quæcumque locutus es, dicens:
Non deficiet ex te vir coram me, qui sedeat super thronum Israel: ita tamen si
custodierint filii tui vias suas, et ambulaverint in lege mea, sicut et tu ambulasti
coram me. [17] Et nunc Domine Deus Israel, firmetur sermo tuus, quem locutus
es servo tuo David. [18] Ergone credibile est ut habitet Deus cum hominibus super
terram? Si cælum et cæli cælorum non te capiunt, quanto magis domus ista, quam
ædificavi? [19] Sed ad hoc tantum facta est, ut respicias orationem servi tui, et
obsecrationem eius Domine Deus meus: et audias preces, quas fundit famulus
tuus coram te: [20] ut aperias oculos tuos super domum istam diebus ac noctibus,
super locum, in quo pollicitus es ut invocaretur nomen tuum, [21] et exaudires
orationem, quam servus tuus orat in eo: et exaudias preces famuli tui, et populi
tui Israel. Quicumque oraverit in loco isto, exaudi de habitaculo tuo, id est, de
cælis, et propitiare. [22] Si peccaverit quispiam in proximum suum, et iurare contra
eum paratus venerit, seque maledicto constrinxerit coram altari in domo ista:
[23] tu audies de cælo, et facies iudicium servorum tuorum, ita ut reddas iniquo
viam suam in caput proprium, et ulciscaris iustum, retribuens ei secundum iustitiam
suam. [24] Si superatus fuerit populus tuus Israel ab inimicis (peccabunt enim tibi)
et conversi egerint pœnitentiam, et obsecraverint nomen tuum, et fuerint deprecati
in loco isto, [25] tu exaudies de cælo, et propitiare peccato populi tui Israel, et reduc
eos in terram, quam dedisti eis, et patribus eorum. [26] Si clauso cælo pluvia non
fluxerit propter peccata populi, et deprecati te fuerint in loco isto, et confessi nomini
tuo, et conversi a peccatis suis, cum eos afflixeris, [27] exaudi de cælo Domine, et dimitte
peccata servis tuis et populi tui Israel, et doce eos viam bonam, per quam ingre-
diantur: et da pluviam terræ, quam dedisti populo tuo ad possidendum. [28] [b]Fames
si orta fuerit in terra et pestilentia, ærugo, et aurugo, et locusta, et bruchus, et
hostes, vastatis regionibus, portas obsederint civitatis, omnisque plaga et infirmitas
presserit: [29] si quis de populo tuo Israel fuerit deprecatus, cognoscens plagam
et infirmitatem suam, et expanderit manus suas in domo hac, [30] tu exaudies
de cælo, de sublimi scilicet habitaculo tuo, et propitiare, et redde unicuique se-
cundum vias suas, quas nosti eum habere in corde suo: (tu enim solus nosti corda
filiorum hominum.) [31] ut timeant te, et ambulent in viis tuis cunctis diebus, quibus
vivunt super faciem terræ, quam dedisti patribus nostris. [32] Externum quoque,
qui non est de populo tuo Israel, si venerit de terra longinqua, propter nomen
tuum magnum, et propter manum tuam robustam, et brachium tuum extentum,
et adoraverit in loco isto, [33] tu exaudies de cælo firmissimo habitaculo tuo, et
facies cuncta, pro quibus invocaverit te ille peregrinus: ut sciant omnes populi
terræ nomen tuum, et timeant te sicut populus tuus Israel, et cognoscant, quia
nomen tuum invocatum est super domum hanc, quam ædificavi. [34] Si egressus
fuerit populus tuus ad bellum contra adversarios suos per viam in qua miseris
eos, adorabunt te contra viam, in qua civitas hæc est, quam elegisti, et domus,
quam ædificavi nomini tuo: [35] tu exaudies de cælo preces eorum, et obsecrationem,
et ulciscaris. [36] Si autem peccaverint tibi ([c]neque enim est homo, qui non peccet)
et iratus fueris eis, et tradideris hostibus, et captivos duxerint eos in terram longin-
quam, vel certe quæ iuxta est, [37] et conversi in corde suo in terra, ad quam captivi
ducti fuerant, egerint pœnitentiam, et deprecati te fuerint in terra captivitatis
suæ, dicentes: Peccavimus, inique fecimus, iniuste egimus: [38] et reversi fuerint
ad te in toto corde suo, et in tota anima sua, in terra captivitatis suæ, ad quam
ducti sunt, adorabunt te contra viam terræ suæ, quam dedisti patribus eorum,

14 [a]2 Mcc 2, 8. — *28* [b]Inf 20, 9. — *36* [c]1 Rg 8, 46; Ecl 7, 21; 1 Io 1, 8.

et urbis, quam elegisti, et domus, quam ædificavi nomini tuo: 39 tu exaudies
de cælo, hoc est, de firmo habitaculo tuo preces eorum, et facias iudicium, et
dimittas populo tuo, quamvis peccatori: 40 tu es enim Deus meus: aperian-
tur, quæso, oculi tui, et aures tuæ intentæ sint ad orationem, quæ fit in loco
isto. 41 Nunc igitur [a]consurge Domine Deus in requiem tuam, tu et arca forti-
tudinis tuæ: Sacerdotes tui Domine Deus induantur salutem, et sancti tui
lætentur in bonis. 42 Domine Deus ne averteris faciem christi tui: memento
misericordiarum David servi tui.

7. 1 Cumque [b]complesset Salomon fundens preces, ignis descendit de cælo, ignem de cælo
et devoravit holocausta et victimas: et maiestas Domini implevit domum. 2 Nec descenden-
poterant sacerdotes ingredi templum Domini, eo quod implesset maiestas Domini tem videt,
templum Domini. 3 Sed et omnes filii Israel videbant descendentem ignem, et
gloriam Domini super domum: et corruentes proni in terram super pavimentum
stratum lapide, adoraverunt, et laudaverunt Dominum: Quoniam bonus, quoniam
in sæculum misericordia eius. 4 Rex autem, et omnis populus immolabant victi-
mas coram Domino.

5 [c]Mactavit igitur rex Salomon hostias, boum vigintiduo millia, arietum centum immolat,
viginti millia: et dedicavit domum Dei rex, et universus populus. 6 Sacerdotes
autem stabant in officiis suis: et Levitæ in organis carminum Domini, quæ fecit
David rex ad laudandum Dominum: Quoniam in æternum misericordia eius,
hymnos David canentes per manus suas: porro Sacerdotes canebant tubis ante
eos, cunctusque Israel stabat. 7 Sanctificavit quoque Salomon medium atrii ante
templum Domini: obtulerat enim ibi holocausta et adipes pacificorum: quia altare
æneum, quod fecerat, non poterat sustinere holocausta et sacrificia et adipes.

8 Fecit ergo Salomon sollemnitatem in tempore illo septem diebus, et omnis die octava populum
Israel cum eo, ecclesia magna valde, ab introitu Emath usque ad Torrentem Ægypti. dimittit:
9 Fecitque die octavo collectam, eo quod dedicasset altare septem diebus, et sol-
lemnitatem celebrasset diebus septem. 10 Igitur in die vigesimo tertio mensis
septimi dimisit populos ad tabernacula sua, lætantes atque gaudentes super bono,
quod fecerat Dominus Davidi, et Salomoni, et Israeli populo suo.

11 [d]Complevitque Salomon domum Domini, et domum regis, et omnia quæ Dominus iterum
disposuerat in corde suo, ut faceret in domo Domini, et in domo sua, et prosperatus Salomoni
est. 12 Apparuit autem ei Dominus nocte, et ait: Audivi orationem tuam, et elegi apparet.
locum istum mihi in domum sacrificii. 13 Si clausero cælum, et pluvia non fluxerit,
et mandavero et præcepero locustæ, ut devoret terram, et misero pestilentiam in
populum meum: 14 conversus autem populus meus, super quos invocatum est
nomen meum, deprecatus me fuerit, et exquisierit faciem meam, et egerit pœni-
tentiam a viis suis pessimis: et ego exaudiam de cælo, et propitius ero peccatis
eorum, et sanabo terram eorum. 15 Oculi quoque mei erunt aperti, et aures meæ
erectæ ad orationem eius, qui in loco isto oraverit. 16 Elegi enim, et sanctificavi
locum istum, ut sit nomen meum ibi in sempiternum, et permaneant oculi mei,
et cor meum ibi cunctis diebus. 17 Tu quoque si ambulaveris coram me, sicut
ambulavit David pater tuus, et feceris iuxta omnia, quæ præcepi tibi, et iustitias
meas iudiciaque servaveris: 18 suscitabo thronum regni tui, sicut pollicitus sum
David patri tuo, dicens: Non auferetur de stirpe tua vir, qui sit princeps in Israel.
19 Si autem aversi fueritis, et dereliqueritis iustitias meas, et præcepta mea, quæ
proposui vobis, et abeuntes servieritis diis alienis, et adoraveritis eos, 20 evellam
vos de terra mea, quam dedi vobis: et domum hanc, quam sanctificavi nomini
meo, proiiciam a facie mea, et tradam eam in parabolam, et in exemplum cunctis
populis. 21 Et domus ista erit in proverbium universis transeuntibus, et dicent
stupentes: Quare fecit Dominus sic terræ huic, et domui huic? 22 Respondebuntque:
Quia dereliquerunt Dominum Deum patrum suorum, qui eduxit eos de Terra
Ægypti, et apprehenderunt deos alienos, et adoraverunt eos, et coluerunt: idcirco
venerunt super eos universa hæc mala.

---

41 [a]Ps 131, 8. — **7,** *1* [b]2 Mcc 2, 10. — *5* [c]1 Rg 8, 63. — *11* [d]1 Rg 9, 1.

III. Felicitas regni Salomonii, 8, 1—9, 31.

1. Dispositiones variæ regis, 8, 1—18.

Salomon civitates ædificat, 8. 1 Expletis [a]autem viginti annis postquam ædificavit Salomon domum Domini et domum suam: 2 civitates, quas dederat Hiram Salomoni, ædificavit, et habitare ibi fecit filios Israel. 3 Abiit quoque in Emath Suba, et obtinuit eam. 4 Et ædificavit Palmiram in deserto, et alias civitates munitissimas ædificavit in Emath. 5 Extruxitque Bethoron superiorem, et Bethoron inferiorem, civitates muratas habentes portas et vectes et seras: 6 Balaath etiam et omnes urbes firmissimas, quæ fuerunt Salomonis, cunctasque urbes quadrigarum, et urbes equitum. omnia quæcumque voluit Salomon atque disposuit, ædificavit in Ierusalem et in Libano, et in universa terra potestatis suæ.

tributarios facit, 7 Omnem populum, qui derelictus fuerat de Hethæis, et Amorrhæis, et Pherezæis, et Hevæis, et Iebusæis, qui non erant de stirpe Israel, 8 de filiis eorum: et de posteris, quos non interfecerant filii Israel, subiugavit Salomon in tributarios, usque in diem hanc.

principes constituit, 9 Porro de filiis Israel non posuit ut servirent operibus regis: ipsi enim erant viri bellatores, et duces primi, et principes quadrigarum et equitum eius. 10 Omnes autem principes exercitus regis Salomonis fuerunt ducenti quinquaginta, qui erudiebant populum.

uxorem in domum transfert, 11 Filiam vero Pharaonis transtulit de Civitate David in domum, quam ædificaverat ei. Dixit enim rex: Non habitabit uxor mea in domo David regis Israel, eo quod sanctificata sit: quia ingressa est in eam arca Domini.

holocausta offert, 12 Tunc obtulit Salomon holocausta Domino super altare Domini, quod extruxerat ante porticum, 13 ut per singulos dies offerretur in eo iuxta præceptum Moysi in sabbatis et in calendis, et in festis diebus, ter per annum, id est, in sollemnitate azymorum, et in sollemnitate hebdomadarum, et in sollemnitate tabernaculorum.

ministeria sacerdotum et Levitarum ordinat, 14 Et constituit iuxta dispositionem David patris sui officia Sacerdotum in ministeriis suis: et Levitas in ordine suo, ut laudarent, et ministrarent coram Sacerdotibus iuxta ritum uniuscuiusque diei: et ianitores in divisionibus suis per portam et portam: sic enim præceperat David homo Dei. 15 Nec prætergressi sunt de mandatis regis tam Sacerdotes, quam Levitæ ex omnibus, quæ præceperat, et in custodiis thesaurorum. 16 Omnes impensas præparatas habuit Salomon ex eo die, quo fundavit domum Domini usque in diem, quo perfecit eam.

classem mittit. 17 Tunc abiit Salomon in Asiongaber, et in Ailath ad oram Maris rubri, quæ est in Terra Edom. 18 Misit autem ei Hiram per manus servorum suorum naves, et nautas gnaros maris, et abierunt cum servis Salomonis in Ophir, tuleruntque inde quadringenta quinquaginta talenta auri, et attulerunt ad regem Salomonem.

2. Adventus reginæ Saba, 9, 1—12.

Regina venit tentans, 9. 1 Regina [b]quoque Saba, cum audisset famam Salomonis, venit ut tentaret eum in ænigmatibus in Ierusalem, cum magnis opibus et camelis, qui portabant aromata, et auri plurimum, gemmasque pretiosas. Cumque venisset ad Salomonem, locuta est ei quæcumque erant in corde suo. 2 Et exposuit ei Salomon omnia quæ proposuerat: nec quidquam fuit, quod non perspicuum ei fecerit.

stupore defigitur, 3 Quæ postquam vidit, sapientiam scilicet Salomonis, et domum quam ædificaverat, 4 necnon et cibaria mensæ eius, et habitacula servorum, et officia ministrorum eius, et vestimenta eorum, pincernas quoque et vestes eorum, et victimas quas immolabat in domo Domini: non erat præ stupore ultra in ea spiritus. 5 Dixitque ad regem: Verus est sermo, quem audieram in terra mea de virtutibus

---

8, *1* [a]1 Rg 9, 10. — 9, *1* [b]1 Rg 10, 1; Mt 12, 42; Lc 11, 31.

et sapientia tua. 6 Non credebam narrantibus donec ipsa venissem, et vidissent
oculi mei, et probassem vix medietatem sapientiæ tuæ mihi fuisse narratam: vicisti
famam virtutibus tuis. 7 Beati viri tui, et beati servi tui, qui assistunt coram
te omni tempore, et audiunt sapientiam tuam. 8 Sit Dominus Deus tuus benedictus,
qui voluit te ordinare super thronum suum, regem Domini Dei tui. Quia diligit
Deus Israel, et vult servare eum in æternum, idcirco posuit te super eum regem
ut facias iudicia atque iustitiam.

9 Dedit autem regi centum viginti talenta auri, et aromata multa nimis, munera dat et
et gemmas pretiosissimas: non fuerunt aromata talia ut hæc, quæ dedit regina accipit.
Saba regi Salomoni. 10 Sed et servi Hiram cum servis Salomonis attulerunt
aurum de Ophir, et ligna thyina, et gemmas pretiosissimas: 11 de quibus fecit
rex, de lignis scilicet thyinis, gradus in domo Domini, et in domo regia, citha-
ras quoque, et psalteria cantoribus: numquam visa sunt in Terra Iuda ligna
talia. 12 Rex autem Salomon dedit reginæ Saba cuncta quæ voluit, et quæ
postulavit, et multo plura quam attulerat ad eum: quæ reversa, abiit in terram
suam cum servis suis.

3. Divitiæ et magnificentia Salomonis, 9, 13—31.

13 Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per singulos annos, Reditus annui,
sexcenta sexaginta sex talenta auri: 14 excepta ea summa, quam legati diversarum
gentium, et negotiatores afferre consueverant, omnesque reges Arabiæ, et satrapæ
terrarum, qui comportabant aurum, et argentum Salomoni.

15 Fecit igitur rex Salomon ducentas hastas aureas de summa sexcentorum hastæ et scuta aurea,
aureorum, qui in singulis hastis expendebantur: 16 trecenta quoque scuta aurea
trecentorum aureorum, quibus tegebantur singula scuta: posuitque ea rex in
armamentario, quod erat consitum nemore.

17 Fecit quoque rex solium eburneum grande, et vestivit illud auro mundissimo. solium eburneum,
18 Sex quoque gradus, quibus ascendebatur ad solium, et scabellum aureum, et
brachiola duo altrinsecus, et duos leones stantes iuxta brachiola, 19 sed et alios
duodecim leunculos stantes super sex gradus ex utraque parte: non fuit tale solium
in universis regnis.

20 Omnia quoque vasa convivii regis erant aurea, et vasa domus saltus Libani vasa aurea,
ex auro purissimo. Argentum enim in diebus illis pro nihilo reputabatur. 21 Siqui-
dem naves regis ibant in Tharsis cum servis Hiram, semel in annis tribus: et defere-
bant inde aurum et argentum, et ebur, et simias, et pavos.

22 Magnificatus est igitur Salomon super omnes reges terræ præ divitiis et munera regi mag-
gloria. 23 Omnesque reges terrarum desiderabant videre faciem Salomonis, ut nifico
audirent sapientiam, quam dederat Deus in corde eius: 24 et deferebant ei munera, oblata,
vasa argentea, et aurea, et vestes, et arma, et aromata, equos, et mulos, per singulos
annos.

25 Habuit quoque Salomon quadraginta millia equorum in stabulis, et curruum, equi, currus, equites,
equitumque duodecim millia, constituitque eos in urbibus quadrigarum, et ubi
erat rex in Ierusalem. 26 Exercuit etiam potestatem super cunctos reges a flumine
Euphrate usque ad terram Philisthinorum, et usque ad terminos Ægypti.

27 Tantamque copiam præbuit argenti in Ierusalem quasi lapidum: et cedrorum argentum et cedri,
tantam multitudinem velut sycomororum, quæ gignuntur in campestribus.

28 Adducebantur autem ei equi de Ægypto, cunctisque regionibus. equi importati;

29 Reliqua autem operum Salomonis priorum et novissimorum scripta sunt reliqua in libris Na-
in verbis Nathan Prophetæ, et in libris Ahiæ Silonitis, in visione quoque Addo than, Ahiæ,
Videntis, contra Ieroboam filium Nabat. 30 Regnavit autem Salomon in Ierusalem Addo.
super omnem Israel quadraginta annis. 31 Dormivitque cum patribus suis, et
sepelierunt eum in Civitate David: regnavitque Roboam filius eius pro eo.

PARS ALTERA.
Reges regni Iuda separati, 10, 1—36, 23.

I. Roboam rex primus, 10, 1—12, 16.

1. Causa divisionis regni, 10, 1—11, 4.

Roboam in Sichem

10. 1 Profectus [a]est autem Roboam in Sichem: illuc enim cunctus Israel
convenerat ut constituerent eum regem. 2 Quod cum audisset Ieroboam filius
Nabat, qui erat in Ægypto (fugerat quippe illuc ante Salomonem) statim reversus
est. 3 Vocaveruntque eum, et venit cum universo Israel, et locuti sunt ad Roboam,
dicentes: 4 Pater tuus durissimo iugo nos pressit, tu leviora impera patre tuo,
qui nobis imposuit gravem servitutem, et paululum de onere subleva, ut serviamus
tibi. 5 Qui ait: Post tres dies revertimini ad me.

iuvenum consilio utens

Cumque abiisset populus, 6 iniit consilium cum senibus, qui steterant coram
patre eius Salomone dum adhuc viveret, dicens: Quid datis consilii ut respondeam
populo? 7 Qui dixerunt ei: Si placueris populo huic, et leniveris eos verbis clementibus, servient tibi omni tempore. 8 At ille reliquit consilium senum, et cum
iuvenibus tractare cœpit, qui cum eo nutriti fuerant, et erant in comitatu illius.
9 Dixitque ad eos: Quid vobis videtur? vel respondere quid debeo populo huic,
qui dixit mihi: Subleva iugum quod imposuit nobis pater tuus? 10 At illi responderunt ut iuvenes, et nutriti cum eo in deliciis, atque dixerunt: Sic loqueris populo,
qui dixit tibi: Pater tuus aggravavit iugum nostrum, tu subleva: et sic respondebis
ei: Minimus digitus meus grossior est lumbis patris mei. 11 Pater meus imposuit
vobis grave iugum, et ego maius pondus apponam: pater meus cecidit vos flagellis,
ego vero cædam vos scorpionibus.

preces Israelis repudiat,

12 Venit ergo Ieroboam, et universus populus ad Roboam die tertio, sicut
præceperat eis. 13 Responditque rex dura, derelicto consilio seniorum: 14 locutusque
est iuxta iuvenum voluntatem: Pater meus grave vobis imposuit iugum, quod
ego gravius faciam: pater meus cecidit vos flagellis, ego vero cædam vos scorpionibus.
15 Et non acquievit populi precibus: erat enim voluntatis Dei ut compleretur sermo
eius, [b]quem locutus fuerat per manum Ahiæ Silonitis ad Ieroboam filium Nabat.

quare Israel Ieroboam regem constituit,

16 Populus autem universus rege duriora dicente, sic locutus est ad eum:
Non est nobis pars in David, neque hereditas in filio Isai. Revertere in tabernacula
tua Israel, tu autem pasce domum tuam David. Et abiit Israel in tabernacula sua.
17 Super filios autem Israel, qui habitabant in civitatibus Iuda, regnavit Roboam.
18 Misitque rex Roboam Aduram, qui præerat tributis, et lapidaverunt eum filii
Israel, et mortuus est: porro rex Roboam currum festinavit ascendere, et fugit
in Ierusalem. 19 Recessitque Israel a domo David, usque ad diem hanc.

cuius impugnationem Dominus prohibet.

11. 1 Venit [c]autem Roboam in Ierusalem, et convocavit universam domum
Iuda et Beniamin, centum octoginta millia electorum atque bellantium, ut dimicaret contra Israel, et converteret ad se regnum suum. 2 Factusque est sermo
Domini ad Semeiam hominem Dei, dicens: 3 Loquere ad Roboam filium Salomonis
regem Iuda, et ad universum Israel, qui est in Iuda et Beniamin: 4 Hæc dicit
Dominus: Non ascendetis, neque pugnabitis contra fratres vestros: revertatur
unusquisque in domum suam, quia mea hoc gestum est voluntate. Qui cum audissent
sermonem Domini reversi sunt, nec perrexerunt contra Ieroboam.

2. Imperium in Iuda, 11, 5—12, 16.

Civitates munit,

5 Habitavit autem Roboam in Ierusalem, et ædificavit civitates muratas in
Iuda. 6 Extruxitque Bethlehem, et Etam, et Thecue, 7 Bethsur quoque, et Socho,
et Odollam, 8 necnon et Geth, et Maresa, et Ziph, 9 sed et Aduram, et Lachis,
et Azeca. 10 Saraa quoque, et Aialon, et Hebron, quæ erant in Iuda et Beniamin,
civitates munitissimas. 11 Cumque clausisset eas muris, posuit in eis principes,

---

10, *1* [a]1 Rg 12, 1. — *15* [b]1 Rg 11, 29. — **11,** *1* [c]1 Rg 12, 21.

ciborumque horrea, hoc est, olei, et vini. 12 Sed et in singulis urbibus fecit arma-
mentarium scutorum et hastarum, firmavitque eas summa diligentia, et imperavit
super Iudam, et Beniamin.

13 Sacerdotes autem et Levitæ, qui erant in universo Israel, venerunt ad eum pios ex
de cunctis sedibus suis, 14 relinquentes suburbana, et possessiones suas, et trans- Israel suscipit,
euntes ad Iudam, et Ierusalem: eo quod abiecisset eos Ieroboam, et posteri eius,
ne sacerdotio Domini fungerentur. 15 Qui constituit sibi sacerdotes excelsorum, et
dæmoniorum, vitulorumque quos fecerat. 16 Sed et de cunctis tribubus Israel,
quicumque dederant cor suum ut quærerent Dominum Deum Israel, venerunt
in Ierusalem ad immolandum victimas suas coram Domino Deo patrum suorum.
17 Et roboraverunt regnum Iuda, et confirmaverunt Roboam filium Salomonis
per tres annos: ambulaverunt enim in viis David et Salomonis, annis tantum
tribus.

18 Duxit autem Roboam uxorem Mahalath, filiam Ierimoth, filii David: Abihail filios dis-
quoque filiam Eliab filii Isai, 19 quæ peperit ei filios Iehus, et Somoriam, et Zoom. tribuit;
20 Post hanc quoque accepit Maacha filiam Absalom, quæ peperit ei Abia, et Ethai,
et Ziza, et Salomith. 21 Amavit autem Roboam Maacha filiam Absalom super
omnes uxores suas, et concubinas: nam uxores decem et octo duxerat, concubinas
autem sexaginta: et genuit viginti octo filios, et sexaginta filias. 22 Constituit
vero in capite, Abiam filium Maacha ducem super omnes fratres suos: ipsum enim
regem facere cogitabat, 23 quia sapientior fuit, et potentior super omnes filios
eius, et in cunctis finibus Iuda, et Beniamin, et in universis civitatibus muratis:
præbuitque eis escas plurimas, et multas petivit uxores.

12. 1 Cumque roboratum fuisset regnum Roboam et confortatum, dereliquit cum populo Dominum
legem Domini, et omnis Israel cum eo. relinquit,

2 Anno autem quinto regni Roboam, ascendit Sesac rex Ægypti in Ierusalem a rege Sesac
(quia peccaverant Domino) 3 cum mille ducentis curribus, et sexaginta millibus oppugnatur,
equitum: nec erat numerus vulgi quod venerat cum eo ex Ægypto, Libyes scilicet,
et Troglodytæ, et Æthiopes. 4 Cepitque civitates munitissimas in Iuda, et venit
usque in Ierusalem.

5 Semeias autem propheta ingressus est ad Roboam, et principes Iuda, qui a Semeia propheta
congregati fuerant in Ierusalem, fugientes Sesac, dixitque ad eos: Hæc dicit Dominus: corripitur,
Vos reliquistis me, et ego reliqui vos in manu Sesac. 6 Consternatique principes
Israel et rex dixerunt: Iustus est Dominus. 7 Cumque vidisset Dominus, quod
humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeiam, dicens: Quia humiliati
sunt, non disperdam eos, daboque eis pauxillum auxilii, et non stillabit furor meus
super Ierusalem per manum Sesac. 8 Verumtamen servient ei, ut sciant distantiam
servitutis meæ, et servitutis regni terrarum.

9 Recessit itaque Sesac rex Ægypti ab Ierusalem, sublatis thesauris domus thesauris spoliatur,
Domini, et domus regis, omniaque secum tulit, et clypeos aureos, quos fecerat
Salomon, 10 pro quibus fecit rex æneos, et tradidit illos principibus scutariorum,
qui custodiebant vestibulum palatii. 11 Cumque introiret rex domum Domini,
veniebant scutarii, et tollebant eos, iterumque referebant eos ad armamentarium
suum. 12 Verumtamen quia humiliati sunt, aversa est ab eis ira Domini, nec deleti
sunt penitus: siquidem et in Iuda inventa sunt opera bona.

13 [a]Confortatus est ergo rex Roboam in Ierusalem, atque regnavit: quadraginta malus permanet;
autem et unius anni erat cum regnare cœpisset, et decem et septem annis regnavit
in Ierusalem, urbe, quam elegit Dominus, ut confirmaret nomen suum ibi, de
cunctis tribubus Israel: nomen autem matris eius Naama Ammanitis. 14 Fecit
autem malum, et non præparavit cor suum ut quæreret Dominum.

15 Opera vero Roboam prima et novissima scripta sunt in Libris Semeiæ reliqua in libris Seme-
prophetæ, et Addo Videntis, et diligenter exposita: pugnaveruntque adversum se iæ et Addo.
Roboam, et Ieroboam cunctis diebus. 16 Et dormivit Roboam cum patribus suis,
sepultusque est in Civitate David. Et regnavit Abia filius eius pro eo.

12, *13* [a]1 Rg 14, 21.

II. Reges usque ad Iosaphat, 13. 1—16, 14.

1. Abia rex secundus, 13, 1—14, 1.

Tempus imperii,

13. 1 Anno [a]octavodecimo regis Ieroboam, regnavit Abia super Iudam.
2 Tribus annis regnavit in Ierusalem, nomenque matris eius Michaia, filia Uriel
de Gabaa: [b]et erat bellum inter Abiam et Ieroboam.

humiliatio regni Israel.

3 Cumque iniisset Abia certamen, et haberet bellicosissimos viros, et electorum
quadringenta millia: Ieroboam instruxit econtra aciem octingenta millia virorum,
qui et ipsi electi erant, et ad bella fortissimi. 4 Stetit ergo Abia super montem
Semeron, qui erat in Ephraim, et ait: Audi Ieroboam, et omnis Israel. 5 Num
ignoratis quod Dominus Deus Israel dederit regnum David super Israel in sempi-
ternum, ipsi et filiis eius in pactum salis? 6 Et surrexit Ieroboam filius Nabat,
servus Salomonis filii David: [c]et rebellavit contra dominum suum. 7 Congregatique
sunt ad eum viri vanissimi, et filii Belial: et prævaluerunt contra Roboam filium
Salomonis: porro Roboam erat rudis, et corde pavido, nec potuit resistere eis.
8 Nunc ergo vos dicitis quod resistere possitis regno Domini, quod possidet per
filios David, habetisque grandem populi multitudinem, atque vitulos aureos,
quos fecit vobis Ieroboam in deos. 9 [d]Et eiecistis Sacerdotes Domini, filios Aaron,
atque Levitas: et fecistis vobis Sacerdotes sicut omnes populi terrarum: quicumque
venerit, et initiaverit manum suam in tauro de bobus, et in arietibus septem, fit
sacerdos eorum, qui non sunt dii. 10 Noster autem Dominus, Deus est, quem non
relinquimus, Sacerdotesque ministrant Domino de filiis Aaron, et Levitæ sunt in
ordine suo: 11 Holocausta quoque offerunt Domino per singulos dies mane et
vespere, et thymiama iuxta legis præcepta confectum, et proponuntur panes in
mensa mundissima, estque apud nos candelabrum aureum, et lucernæ eius, ut
accendantur semper ad vesperam: nos quippe custodimus præcepta Domini Dei
nostri, quem vos reliquistis. 12 Ergo in exercitu nostro dux Deus est, et Sacerdotes
eius, qui clangunt tubis, et resonant contra vos: filii Israel nolite pugnare contra
Dominum Deum patrum vestrorum, quia non vobis expedit. 13 Hæc illo loquente,
Ieroboam retro moliebatur insidias. Cumque ex adverso hostium staret, ignorantem
Iudam suo ambiebat exercitu. 14 Respiciensque Iudas vidit instare bellum ex
adverso et post tergum, et clamavit ad Dominum: ac Sacerdotes tubis canere
cœperunt. 15 Omnesque viri Iuda vociferati sunt: et ecce illis clamantibus, perterruit
Deus Ieroboam, et omnem Israel qui stabat ex adverso Abia et Iuda. 16 Fugerunt-
que filii Israel Iudam, et tradidit eos Deus in manu eorum. 17 Percussit ergo eos
Abia, et populus eius plaga magna: et corruerunt vulnerati ex Israel quingenta
millia virorum fortium. 18 Humiliatique sunt filii Israel in tempore illo, et vehe-
mentissime confortati filii Iuda eo quod sperassent in Domino Deo patrum suorum.
19 Persecutus est autem Abia fugientem Ieroboam, et cepit civitates eius, Bethel
et filias eius, et Iesana cum filiabus suis, Ephron quoque et filias eius: 20 nec valuit
ultra resistere Ieroboam in diebus Abia: quem percussit Dominus, et mortuus est.

uxores et filii regis,

21 Igitur Abia, confortato imperio suo, accepit uxores quattuordecim: procrea-
vitque viginti duos filios, et sedecim filias.

reliqua in libro Addo.

22 Reliqua autem sermonum Abia, viarumque et operum eius, scripta sunt
diligentissime in Libro Addo Prophetæ. **14.** 1 Dormivit [e]autem Abia cum
patribus suis, et sepelierunt eum in Civitate David: regnavitque Asa filius eius
pro eo, in cuius diebus quievit terra annis decem.

2. Asa rex tertius, 14, 2—16, 14.

Dominum colit,

2 Fecit autem Asa quod bonum et placitum erat in conspectu Dei sui, et subvertit
altaria peregrini cultus, et excelsa, 3 et confregit statuas, lucosque succidit:
4 et præcepit Iudæ ut quæreret Dominum Deum patrum suorum, et faceret legem,
et universa mandata: 5 et abstulit de cunctis urbibus Iuda aras, et fana, et regnavit
in pace.

13, *1* [a]1 Rg 15, 1. — *2* [b]1 Rg 15, 7. — *6* [c]1 Rg 11, 26. — *9* [d]1 Rg 12, 31. —
14, *1* [e]1 Rg 15, 8.

6 Ædificavit quoque urbes munitas in Iuda, quia quietus erat, et nulla tempori- urbes
bus eius bella surrexerant, pacem Domino largiente. 7 Dixit autem Iudæ: Ædi- ædificat,
ficemus civitates istas, et vallemus muris, et roboremus turribus, et portis, et
seris, donec a bellis quieta sunt omnia, eo quod quæsierimus Dominum Deum
patrum nostrorum, et dederit nobis pacem per gyrum. Ædificaverunt igitur, et
nullum in extruendo impedimentum fuit.

8 Habuit autem Asa in exercitu suo portantium scuta et hastas de Iuda trecenta Domino
millia, de Beniamin vero scutariorum et sagittariorum ducenta octoginta millia, opitulante Æthiopes
omnes isti viri fortissimi. 9 Egressus est autem contra eos Zara Æthiops cum cædit,
exercitu suo, decies centena millia, et curribus trecentis: et venit usque Maresa.
10 Porro Asa perrexit obviam ei, et instruxit aciem ad bellum in Valle Sephata,
quæ est iuxta Maresa: 11 et invocavit Dominum Deum, et ait: [a]Domine non est
apud te ulla distantia utrum in paucis auxilieris, an in pluribus: adiuva nos Domine
Deus noster: in te enim, et in tuo nomine habentes fiduciam venimus contra hanc
multitudinem. Domine, Deus noster tu es, non prævaleat contra te homo. 12 Exter-
ruit itaque Dominus Æthiopes coram Asa et Iuda: fugeruntque Æthiopes. 13 Et
persecutus est eos Asa, et populus, qui cum eo erat, usque Gerara: et ruerunt
Æthiopes usque ad internecionem, quia Domino cædente contriti sunt, et exercitu
illius præliante. Tulerunt ergo spolia multa, 14 et percusserunt civitates omnes
per circuitum Geraræ: grandis quippe cunctos terror invaserat: et diripuerunt
urbes, et multam prædam asportaverunt. 15 Sed et caulas ovium destruentes,
tulerunt pecorum infinitam multitudinem, et camelorum: reversique sunt in
Ierusalem.

15. 1 Azarias autem filius Oded, facto in se spiritu Dei, 2 egressus est in ab Azaria
occursum Asa, et dixit ei: Audite me Asa, et omnis Iuda et Beniamin: Dominus confortatus
vobiscum, quia fuistis cum eo. Si quæsieritis eum, invenietis: si autem dereliqueritis
eum, derelinquet vos. 3 Transibunt autem multi dies in Israel absque Deo vero,
et absque sacerdote doctore, et absque lege. 4 Cumque reversi fuerint in angustia
sua ad Dominum Deum Israel, et quæsierint eum, reperient eum. 5 In tempore
illo non erit pax egredienti et ingredienti, sed terrores undique in cunctis habitato-
ribus terrarum: 6 pugnabit enim gens contra gentem, et civitas contra civitatem,
quia Dominus conturbabit eos in omni angustia. 7 Vos ergo confortamini, et non
dissolvantur manus vestræ: erit enim merces operi vestro.

8 Quod cum audisset Asa verba scilicet, et prophetiam Azariæ filii Oded pro- cultum veri Dei
phetæ, confortatus est, et abstulit idola de omni terra Iuda, et de Beniamin, et iubet;
ex urbibus, quas ceperat, montis Ephraim, et dedicavit altare Domini quod erat
ante porticum Domini. 9 Congregavitque universum Iudam et Beniamin, et
advenas cum eis de Ephraim, et de Manasse, et de Simeon: plures enim ad eum
confugerant ex Israel, videntes quod Dominus Deus illius esset cum eo. 10 Cumque
venissent in Ierusalem mense tertio, anno decimoquinto regni Asa, 11 immolaverunt
Domino in die illa de manubiis, et præda, quam adduxerant, boves septingentos,
et arietes septem millia. 12 Et intravit ex more ad corroborandum fœdus ut
quærerent Dominum Deum patrum suorum in toto corde, et in tota anima sua.
13 Si quis autem, inquit, non quæsierit Dominum Deum Israel, moriatur, a minimo
usque ad maximum, a viro usque ad mulierem. 14 Iuraveruntque Domino voce
magna in iubilo, et in clangore tubæ, et in sonitu buccinarum 15 omnes qui erant
in Iuda cum execratione: in omni enim corde suo iuraverunt, et in tota voluntate
quæsierunt eum, et invenerunt: præstititque eis Dominus requiem per circuitum.
16 Sed et Maacham matrem Asa regis ex augusto deposuit imperio, eo quod
fecisset in luco simulacrum Priapi: quod omne contrivit, et in frusta commi-
nuens combussit in Torrente cedron: 17 Excelsa autem derelicta sunt in Israel:
attamen cor Asa erat perfectum cunctis diebus eius. 18 Eaque quæ voverat
pater suus, et ipse, intulit in domum Domini, argentum, et aurum, vasorumque
diversam supellectilem.

14, *11* [a]1 Sm 14, 6.

sed contra regem Israel vocat regem Syriæ,

19 Bellum vero non fuit usque ad trigesimum quintum annum regni Asa.
16. 1 Anno autem trigesimo sexto regni eius, ascendit Baasa rex Israel in
Iudam, et muro circumdabat Rama, ut nullus tute posset egredi et ingredi de re-
gno Asa. 2 Protulit ergo Asa argentum et aurum de thesauris domus Domini,
et de thesauris regis, misitque ad Benadad regem Syriæ, qui habitabat in Damasco,
dicens: 3 Fœdus inter me et te est, pater quoque meus et pater tuus habuere
concordiam: quam ob rem misi tibi argentum et aurum, ut rupto fœdere, quod
habes cum Baasa rege Israel, facias eum a me recedere. 4 Quo comperto, Benadad
misit principes exercituum suorum ad urbes Israel: qui percusserunt Ahion, et
Dan, et Abelmaim, et universas urbes Nephthali muratas. 5 Quod cum audisset
Baasa desiit ædificare Rama, et intermisit opus suum. 6 Porro Asa rex assumpsit
universum Iudam, et tulerunt lapides de Rama, et ligna quæ ædificationi præ-
paraverat Baasa, ædificavitque ex eis Gabaa, et Maspha.

ideoque ab Hanani reprehenditur,

7 In tempore illo venit Hanani propheta ad Asa regem Iuda, et dixit ei: Quia
habuisti fiduciam in rege Syriæ, et non in Domino Deo tuo, idcirco evasit Syriæ
regis exercitus de manu tua. 8 [a]Nonne Æthiopes, et Libyes multo plures erant
quadrigis, et equitibus, et multitudine nimia: quos, cum Domino credidisses,
tradidit in manu tua? 9 Oculi enim Domini contemplantur universam terram,
et præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Stulte igitur egisti,
et propter hoc ex præsenti tempore adversum te bella consurgent. 10 Iratusque
Asa adversus Videntem, iussit eum mitti in nervum: valde quippe super hoc fuerat
indignatus: et interfecit de populo in tempore illo plurimos.

reliqua in historia regum Iuda et Israel.

11 Opera autem Asa prima et novissima scripta sunt in Libro regum Iuda et
Israel. 12 Ægrotavit etiam Asa anno trigesimo nono regni sui, dolore pedum
vehementissimo, et nec in infirmitate sua quæsivit Dominum, sed magis in me-
dicorum arte confisus est. 13 Dormivitque cum patribus suis: et mortuus est
anno quadragesimo primo regni sui. 14 Et sepelierunt eum in sepulchro suo quod
foderat sibi in Civitate David: posueruntque eum super lectum suum plenum
aromatibus et unguentis meretriciis, quæ erant pigmentariorum arte confecta, et
combusserunt super eum ambitione nimia.

III. Iosaphat rex quartus, 17, 1—21, 1.

1. Pietas et magnificentia eius, 17, 1—19.

Milites et præsidia disponit,

17. 1 Regnavit autem Iosaphat filius eius pro eo, et invaluit contra Israel.
2 Constituitque militum numeros in cunctis urbibus Iuda, quæ erant vallatæ muris.
Præsidiaque disposuit in terra Iuda, et in civitatibus Ephraim, quas ceperat Asa
pater eius.

in viis David ambulat,

3 Et fuit Dominus cum Iosaphat, quia ambulavit in viis David patris sui primis:
et non speravit in Baalim, 4 sed in Deo patris sui, et perrexit in præceptis illius
et non iuxta peccata Israel. 5 Confirmavitque Dominus regnum in manu eius,
et dedit omnis Iuda munera Iosaphat: factæque sunt ei infinitæ divitiæ, et multa
gloria. 6 Cumque sumpsisset cor eius audaciam propter vias Domini, etiam excelsa
et lucos de Iuda abstulit.

doctores legis Domini mittit,

7 Tertio autem anno regni sui misit de principibus suis Benhail, et Obdiam,
et Zachariam, et Nathanael, et Michæam ut docerent in civitatibus Iuda: 8 et
cum eis Levitas Semeiam, et Nathaniam, et Zabadiam, Asael quoque, et Semiramoth,
et Ionathan, Adoniamque et Thobiam, et Thobadoniam Levitas, et cum eis Elisama,
et Ioran Sacerdotes, 9 docebantque populum in Iuda, habentes librum legis Domini,
et circuibant cunctas urbes Iuda, atque erudiebant populum.

ab omnibus timetur et honoratur,

10 Itaque factus est pavor Domini super omnia regna terrarum, quæ erant
per gyrum Iuda, nec audebant bellare contra Iosaphat. 11 Sed et Philisthæi Iosaphat
munera deferebant, et vectigal argenti, Arabes quoque adducebant pecora, arietum
septem millia septingenta, et hircorum totidem.

16, *8* [a]Sup 14, 9.

12 Crevit ergo Iosaphat, et magnificatus est usque in sublime: atque ædificavit potens
in Iuda domos ad instar turrium, urbesque muratas. 13 Et multa opera paravit pollensque fit.
in urbibus Iuda: viri quoque bellatores, et robusti erant in Ierusalem, 14 quorum
iste numerus per domos atque familias singulorum: In Iuda principes exercitus,
Ednas dux, et cum eo robustissimi viri trecenta millia. 15 Post hunc Iohanan
princeps, et cum eo ducenta octoginta millia. 16 Post istum quoque Amasias
filius Zechri, consecratus Domino, et cum eo ducenta millia virorum fortium.
17 Hunc sequebatur robustus ad prælia Eliada, et cum eo tenentium arcum et
clypeum ducenta millia. 18 Post istum etiam Iozabad, et cum eo centum octoginta
millia expeditorum militum. 19 Hi omnes erant ad manum regis, exceptis aliis,
quos posuerat in urbibus muratis, in universo Iuda.

2. Amicitia inter Iosaphat et Achab, 18, 1—19, 3.

18. 1 Fuit ergo Iosaphat dives et inclytus multum, et affinitate coniunctus Affinitate coniunctus
est Achab.

2 Descenditque post annos ad eum in Samariam: ad cuius adventum mactavit cum Achab in Ramoth
Achab arietes, et boves plurimos ipsi, et populo qui venerat cum eo: persuasitque Galaad
illi ut ascenderet in Ramoth Galaad. 3 Dixitque Achab rex Israel ad Iosaphat ascensurus
regem Iuda: Veni mecum in Ramoth Galaad. Cui ille respondit: Ut ego, et tu:
sicut populus tuus, sic et populus meus: tecumque erimus in bello. 4 Dixitque
Iosaphat ad regem Israel: Consule obsecro impræsentiarum sermonem Domini.

5 Congregavit igitur rex Israel prophetarum quadringentos viros, et dixit audit pseudo-
ad eos: In Ramoth Galaad ad bellandum ire debemus an quiescere? At illi, Ascende, prophetas
inquiunt, et tradet Deus in manu regis. 6 Dixitque Iosaphat: Numquid non est victoriam prædicentes,
hic prophetes Domini, ut ab illo etiam requiramus? 7 Et ait rex Israel ad Iosaphat:
Est vir unus, a quo possumus quærere Domini voluntatem: sed ego odi eum, quia
non prophetat mihi bonum, sed malum omni tempore: est autem Michæas filius
Iemla. Dixitque Iosaphat: Ne loquaris rex hoc modo. 8 Vocavit ergo rex Israel
unum de eunuchis, et dixit ei: Voca cito Michæam filium Iemla. 9 Porro rex Israel,
et Iosaphat rex Iuda uterque sedebant in solio suo, vestiti cultu regio: sedebant
autem in area iuxta portam Samariæ, omnesque prophetæ vaticinabantur coram
eis. 10 Sedecias vero filius Chanaana fecit sibi cornua ferrea, et ait: Hæc dicit
Dominus: His ventilabis Syriam, donec conteras eam. 11 Omnesque prophetæ
similiter prophetabant, atque dicebant: Ascende in Ramoth Galaad, et prosperaberis,
et tradet eos Dominus in manu regis. 12 Nuncius autem, qui ierat ad vocandum
Michæam, ait illi: En verba omnium prophetarum uno ore bona regi annunciant:
quæso ergo te ut et sermo tuus ab eis non dissentiat, loquarisque prospera. 13 Cui
respondit Michæas: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Deus meus,
hoc loquar.

14 Venit ergo ad regem. Cui rex ait: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad Michæam vero necem
ad bellandum, an quiescere? Cui ille respondit: Ascendite: cuncta enim prospera Achab
evenient, et tradentur hostes in manus vestras. 15 Dixitque rex: Iterum, atque prophetantem;
iterum te adiuro, ut mihi non loquaris, nisi quod verum est in nomine Domini.
16 At ille ait: Vidi universum Israel dispersum in montibus, sicut oves absque
pastore: et dixit Dominus: Non habent isti dominos: revertatur unusquisque in
domum suam in pace. 17 Et ait rex Israel ad Iosaphat: Nonne dixi tibi, quod non
prophetaret iste mihi quidquam boni, sed ea, quæ mala sunt? 18 At ille, Idcirco,
ait, audite verbum Domini: Vidi Dominum sedentem in solio suo, et omnem exer-
citum cæli assistentem ei a dextris et a sinistris. 19 Et dixit Dominus: Quis decipiet
Achab regem Israel ut ascendat et corruat in Ramoth Galaad? Cumque diceret
unus hoc modo, et alter alio: 20 processit spiritus, et stetit coram Domino, et
ait: Ego decipiam eum. Cui Dominus, In quo, inquit, decipies? 21 At ille respondit:
Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Dixitque
Dominus: Decipies, et prævalebis: egredere, et fac ita. 22 Nunc igitur, ecce Dominus
dedit spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, et Dominus locutus
est de te mala. 23 Accessit autem Sedecias filius Chanaana, et percussit Michææ

maxillam, et ait: Per quam viam transivit Spiritus Domini a me, ut loqueretur
tibi? 24 Dixitque Michæas: Tu ipse videbis in die illo, quando ingressus fueris
cubiculum de cubiculo ut abscondaris. 25 Præcepit autem rex Israel, dicens:
Tollite Michæam, et ducite eum ad Amon principem civitatis, et ad Ioas filium
Amelech. 26 Et dicetis: Hæc dicit rex: Mittite hunc in carcerem, et date ei panis
modicum, et aquæ pauxillum, donec revertar in pace. 27 Dixitque Michæas: Si
reversus fueris in pace, non est locutus Dominus in me. Et ait: Audite omnes
populi.

ipse a Domino liberatur.

28 Igitur ascenderunt rex Israel, et Iosaphat rex Iuda in Ramoth Galaad.
29 Dixitque rex Israel ad Iosaphat: Mutabo habitum, et sic ad pugnam vadam,
tu autem induere vestibus tuis. Mutatoque rex Israel habitu, venit ad bellum.
30 Rex autem Syriæ præceperat ducibus equitatus sui, dicens: Ne pugnetis contra
minimum, aut contra maximum, nisi contra solum regem Israel. 31 Itaque cum
vidissent principes equitatus Iosaphat, dixerunt: Rex Israel est iste. Et circum-
dederunt eum dimicantes: at ille clamavit ad Dominum, et auxiliatus est ei, atque
avertit eos ab illo. 32 Cum enim vidissent duces equitatus, quod non esset rex
Israel, reliquerunt eum.

sed, Achab a Syris occiso,

33 Accidit autem ut unus e populo sagittam in incertum iaceret, et percuteret
regem Israel inter cervicem et scapulas, at ille aurigæ suo ait: Converte manum
tuam, et educ me de acie, quia vulneratus sum. 34 Et finita est pugna in die illo:
porro rex Israel stabat in curru suo contra Syros usque ad vesperam, et mortuus
est occidente sole.

per Iehu prophetam reprehenditur.

19. 1 Reversus est autem Iosaphat rex Iuda in domum suam pacifice in
Ierusalem. 2 Cui occurrit Iehu filius Hanani Videns, et ait ad eum: Impio præbes
auxilium, et his qui oderunt Dominum amicitia iungeris, et idcirco iram quidem
Domini merebaris: 3 sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de
terra Iuda, et præparaveris cor tuum ut requireres Dominum Deum patrum tuorum.

3. Creatio iudicum, 19, 4—11.

Populum ad Dominum revocat,

4 Habitavit ergo Iosaphat in Ierusalem: rursumque egressus est ad populum
de Bersabee usque ad montem Ephraim, et revocavit eos ad Dominum Deum
patrum suorum.

iudices per singula loca

5 Constituitque iudices terræ in cunctis civitatibus Iuda munitis per singula
loca, 6 et præcipiens iudicibus, Videte, ait, quid faciatis: non enim hominis exercetis
iudicium, sed Domini: et quodcumque iudicaveritis, in vos redundabit. 7 Sit
timor Domini vobiscum, et cum diligentia cuncta facite: non est enim apud Do-
minum Deum nostrum iniquitas, [a]nec personarum acceptio, nec cupido munerum.

atque in Ierusalem constituit.

8 In Ierusalem quoque constituit Iosaphat Levitas, et Sacerdotes, et Principes
familiarum ex Israel, ut iudicium et causam Domini iudicarent habitatoribus
eius. 9 Præcepitque eis, dicens: Sic agetis in timore Domini fideliter et corde
perfecto. 10 Omnem causam, quæ venerit ad vos fratrum vestrorum, qui habitant
in urbibus suis inter cognationem et cognationem, ubicumque quæstio est de lege,
de mandato, de ceremoniis, de iustificationibus: ostendite eis, ut non peccent in
Dominum, et ne veniat ira super vos et super fratres vestros: sic ergo agentes non
peccabitis. 11 Amarias autem sacerdos et pontifex vester, in his, quæ ad Deum
pertinent, præsidebit: porro Zabadias filius Ismahel, qui est dux in domo Iuda,
super ea opera erit, quæ ad regis officium pertinent: habetisque magistros Levitas
coram vobis, confortamini, et agite diligenter, et erit Dominus vobiscum in bonis.

4. Victoria de hostibus fœderatis, 20, 1—30.

Contra Moab, Ammon, Seir

20. 1 Post hæc congregati sunt filii Moab, et filii Ammon, et cum eis de Am-
monitis ad Iosaphat ut pugnarent contra eum. 2 Veneruntque nuncii, et indica-
verunt Iosaphat, dicentes: Venit contra te multitudo magna de his locis, quæ
trans mare sunt, et de Syria, et ecce consistunt in Asasonthamar, quæ est Engaddi.

19, 7 [a]Dt 10, 17; Sap 6, 8; Sir 35, 15; Act 10, 34; Rom 2, 11; Gal 2, 6; Eph 6, 9; Col 3, 25; 1 Ptr 1, 17.

Iosaphat Dominum invocat,

3 Iosaphat autem timore perterritus, totum se contulit ad rogandum Dominum,
et prædicavit ieiunium universo Iuda. 4 Congregatusque est Iudas ad deprecandum
Dominum: sed et omnes de urbibus suis venerunt ad obsecrandum eum. 5 Cumque
stetisset Iosaphat in medio cœtu Iuda, et Ierusalem, in domo Domini ante atrium
novum, 6 ait: Domine Deus patrum nostrorum, tu es Deus in cælo, et dominaris
cunctis regnis Gentium, in manu tua est fortitudo et potentia, nec quisquam tibi
potest resistere. 7 Nonne tu Deus noster interfecisti omnes habitatores terræ
huius coram populo tuo Israel, et dedisti eam semini Abraham amici tui in sempi-
ternum? 8 Habitaveruntque in ea, et extruxerunt in illa sanctuarium nomini
tuo, dicentes: 9 Si irruerint super nos mala, gladius iudicii, pestilentia, et fames,
stabimus coram domo hac in conspectu tuo, in qua invocatum est nomen tuum:
et clamabimus ad te in tribulationibus nostris, et exaudies, salvosque facies.
10 Nunc igitur ecce filii Ammon, et Moab, et mons Seir, [a]per quos non concessisti
Israel ut transirent quando egrediebantur de Ægypto, sed declinaverunt ab eis,
et non interfecerunt illos: 11 econtrario agunt, et nituntur eiicere nos de possessione,
quam tradidisti nobis. 12 Deus noster, ergo non iudicabis eos? In nobis quidem
non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere, quæ irruit super
nos. Sed cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut
oculos nostros dirigamus ad te. 13 Omnis vero Iuda stabat coram Domino cum
parvulis, et uxoribus, et liberis suis.

qui per Iahaziel victoriam miram promittit;

14 Erat autem Iahaziel filius Zachariæ, filii Banaiæ, filii Iehiel, filii Mathaniæ,
Levites de filiis Asaph, super quem factus est Spiritus Domini in medio turbæ,
15 et ait: Attendite omnis Iuda, et qui habitatis Ierusalem, et tu rex Iosaphat:
Hæc dicit Dominus vobis: Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem: non
est enim vestra pugna, sed Dei. 16 Cras descendetis contra eos: ascensuri enim
sunt per clivum nomine Sis, et invenietis illos in summitate torrentis, qui est contra
solitudinem Ieruel. 17 Non eritis vos qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter
state, et videbitis auxilium Domini super vos, o Iuda, et Ierusalem: nolite timere,
nec paveatis: cras egrediemini contra eos, et Dominus erit vobiscum.

rex cum populo gratias agit,

18 Iosaphat ergo, et Iuda, et omnes habitatores Ierusalem ceciderunt proni
in terram coram Domino, et adoraverunt eum. 19 Porro Levitæ de filiis Caath,
et de filiis Core laudabant Dominum Deum Israel voce magna, in excelsum.

hostes interfectos videt,

20 Cumque mane surrexissent, egressi sunt per desertum Thecue: profectisque
eis, stans Iosaphat in medio eorum, dixit: Audite me viri Iuda, et omnes habitatores
Ierusalem: credite in Domino Deo vestro, et securi eritis: credite prophetis eius,
et cuncta evenient prospera. 21 Deditque consilium populo, et statuit cantores
Domini, ut laudarent eum in turmis suis, et antecederent exercitum, ac voce
consona dicerent: [b]Confitemini Domino, quoniam in æternum misericordia eius.
22 Cumque cœpissent laudes canere, vertit Dominus insidias eorum in semetipsos,
filiorum scilicet Ammon, et Moab, et montis Seir, qui egressi fuerant ut pugnarent
contra Iudam, et percussi sunt. 23 Namque filii Ammon, et Moab consurrexerunt
adversum habitatores montis Seir, ut interficerent et delerent eos: cumque hoc
opere perpetrassent, etiam in semetipsos versi, mutuis concidere vulneribus.
24 Porro Iuda cum venisset ad speculam, quæ respicit solitudinem, vidit procul
omnem late regionem plenam cadaveribus, nec superesse quemquam, qui necem
potuisset evadere.

magna præda potitur,

25 Venit ergo Iosaphat, et omnis populus cum eo ad detrahenda spolia mortu-
orum: inveneruntque inter cadavera variam supellectilem, vestes quoque, et vasa
pretiosissima, et diripuerunt ita ut omnia portare non possent, nec per tres dies
spolia auferre præ prædæ magnitudine.

Domino benedicit,

26 Die autem quarto congregati sunt in Valle benedictionis: etenim quoniam
ibi benedixerant Domino, vocaverunt locum illum Vallis benedictionis usque in
præsentem diem.

20, *10* [a]Dt 2, 1. — *21* [b]Ps 135, 1.

Ierosolyma revertitur.

27 Reversusque est omnis vir Iuda, et habitatores Ierusalem, et Iosaphat
ante eos in Ierusalem cum lætitia magna, eo quod dedisset eis Dominus gaudium
de inimicis suis. 28 Ingressique sunt in Ierusalem cum psalteriis, et citharis, et
tubis in domum Domini.

pace fruitur.

29 Irruit autem pavor Domini super universa regna terrarum cum audissent
quod pugnasset Dominus contra inimicos Israel. 30 Quievitque regnum Iosaphat,
et præbuit ei Deus pacem per circuitum.

5. Reliqua regis, 20, 31—21, 1.

Tempus imperii.

31 Regnavit igitur Iosaphat super Iudam, et erat triginta quinque annorum
cum regnare cœpisset: viginti autem et quinque annis regnavit in Ierusalem, et
nomen matris eius Azuba filia Selahi.

pietas regis.

32 Et ambulavit in via patris sui Asa, nec declinavit ab ea, faciens quæ placita
erant coram Domino. 33 Verumtamen excelsa non abstulit, et adhuc populus
non direxerat cor suum ad Dominum Deum patrum suorum.

reliqua in Libro Iehu.

34 Reliqua autem gestorum Iosaphat priorum et novissimorum scripta sunt
in verbis Iehu filii Hanani, quæ digessit in Libros regum Israel.

fœdus cum rege Israel et classis contracta.

35 Post hæc iniit amicitias Iosaphat rex Iuda cum Ochozia rege Israel, cuius
opera fuerunt impiissima. 36 Et particeps fuit ut facerent naves, quæ irent in
Tharsis: feceruntque classem in Asiongaber. 37 Prophetavit autem Eliezer filius
Dodau de Maresa ad Iosaphat, dicens: Quia habuisti fœdus cum Ochozia, percussit
Dominus opera tua, contritæque sunt naves, nec potuerunt ire in Tharsis.

mors Iosaphat.

21. 1 Dormivit [a]autem Iosaphat cum patribus suis, et sepultus est cum eis
in Civitate David: regnavitque Ioram filius eius pro eo.

IV. Reges usque ad Ezechiam, 21, 2—28, 27.

1. Ioram rex quintus, 21, 2—20.

Occisio fratrum et principum.

2 Qui habuit fratres filios Iosaphat, Azariam, et Iahiel, et Zachariam, et Azariam,
et Michael, et Saphatiam. omnes hi, filii Iosaphat regis Iuda. 3 Deditque eis pater
suus multa munera argenti, et auri, et pensitationes, cum civitatibus munitissimis
in Iuda: regnum autem tradidit Ioram, eo quod esset primogenitus. 4 Surrexit
ergo Ioram super regnum patris sui: cumque se confirmasset, occidit omnes fratres
suos gladio, et quosdam de principibus Israel.

tempus imperii.

5 Trigintaduorum annorum erat Ioram cum regnare cœpisset: et octo annis
regnavit in Ierusalem.

malitia regis et reginæ.

6 Ambulavitque in viis regum Israel, sicut egerat domus Achab: filia quippe
Achab erat uxor eius, et fecit malum in conspectu Domini. 7 Noluit autem Dominus
disperdere domum David propter pactum, quod inierat cum eo: et quia promi-
serat ut daret ei lucernam, et filiis eius omni tempore.

defectio Edom et Lobna.

8 In diebus illis rebellavit Edom, ne esset subditus Iudæ, et constituit sibi
regem. 9 Cumque transisset Ioram cum principibus suis, et cuncto equitatu,
qui erat secum, surrexit nocte, et percussit Edom qui se circumdederat, et omnes
duces equitatus eius. 10 Attamen rebellavit Edom, ne esset sub ditione Iuda usque
ad hanc diem: eo tempore et Lobna recessit ne esset sub manu illius. Dereliquerat
enim Dominum Deum patrum suorum: 11 insuper et excelsa fabricatus est in
urbibus Iuda, et fornicari fecit habitatores Ierusalem, et prævaricari Iudam.

litteræ Eliæ prophetæ.

12 Allatæ sunt autem ei litteræ ab Elia propheta, in quibus scriptum erat:
Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Quoniam non ambulasti in viis Iosaphat
patris tui, et in viis Asa regis Iuda, 13 sed incessisti per iter regum Israel, et forni-
cari fecisti Iudam, et habitatores Ierusalem, imitatus fornicationem domus Achab,
insuper et fratres tuos domum patris tui, meliores te occidisti: 14 ecce Dominus
percutiet te plaga magna cum populo tuo, et filiis, et uxoribus tuis, universaque
substantia tua. 15 tu autem ægrotabis pessimo languore uteri tui, donec egrediantur
vitalia tua paulatim per singulos dies.

21, *1* [a]1 Rg 22, 51.

16 Suscitavit ergo Dominus contra Ioram spiritum Philisthinorum, et Arabum, incursiones
qui confines sunt Æthiopibus. 17 et ascenderunt in Terram Iuda, et vastaverunt hostium,
eam, diripueruntque cunctam substantiam, quæ inventa est in domo regis, insuper
et filios eius, et uxores: nec remansit ei filius, nisi Ioachaz, qui minimus natu erat.
18 Et super hæc omnia percussit eum Dominus alvi languore insanabili. 19 Cum- languor ac
que diei succederet dies, et temporum spatia volverentur, duorum annorum expletus mors regis.
est circulus: et sic longa consumptus tabe, ita ut egereret etiam viscera sua, languore
pariter, et vita caruit. Mortuusque est in infirmitate pessima, et non fecit ei popu-
lus secundum morem combustionis, exequias, sicut fecerat maioribus eius. 20 Tri-
gintaduorum annorum fuit, cum regnare cœpisset, et octo annis regnavit in Ieru-
salem. Ambulavitque non recte, et sepelierunt eum in Civitate David: verumtamen
non in sepulchro regum.

2. Ochozias rex sextus, 22, 1—9.

22. 1 Constituerunt autem habitatores Ierusalem [a]Ochoziam filium eius Tempus
minimum, regem pro eo: omnes enim maiores natu, qui ante eum fuerant, inter- imperii,
fecerant latrones Arabum, qui irruerant in castra: regnavitque Ochozias filius
Ioram regis Iuda. 2 Quadraginta duorum annorum erat Ochozias cum regnare
cœpisset, et uno anno regnavit in Ierusalem, et nomen matris eius Athalia filia
Amri.
3 Sed et ipse ingressus est per vias domus Achab: mater enim eius impulit malitia
eum ut impie ageret. 4 Fecit igitur malum in conspectu Domini, sicut domus regis,
Achab: ipsi enim fuerunt ei consiliarii post mortem patris sui, in interitum eius.
5 Ambulavitque in consiliis eorum. Et perrexit cum Ioram filio Achab rege accessus ad
Israel, in bellum contra Hazael regem Syriæ in Ramoth Galaad: vulneraveruntque Ioram, regem Israel,
Syri Ioram. 6 Qui reversus est ut curaretur in Iezrahel: multas enim plagas acce-
perat in supradicto certamine. Igitur Ochozias filius Ioram rex Iuda, descendit
ut inviseret Ioram filium Achab in Iezrahel ægrotantem. 7 Voluntatis quippe fuit
Dei adversus Ochoziam, ut veniret ad Ioram: et cum venisset, et egrederetur
cum eo adversum Iehu filium Namsi, quem unxit Dominus ut deleret domum
Achab.
8 Cum ergo everteret Iehu domum Achab, invenit principes Iuda, et filios nex ab Iehu
fratrum Ochoziæ, qui ministrabant ei, et interfecit illos. 9 Ipsum quoque perquirens parata.
Ochoziam, comprehendit latitantem in Samaria: adductumque ad se, occidit,
et sepelierunt eum: eo quod esset filius Iosaphat, qui quæsierat Dominum in toto
corde suo. nec erat ultra spes aliqua ut de stirpe quis regnaret Ochoziæ.

3. Athalia regina septima, 22, 10—23, 21.

10 [b]siquidem Athalia mater eius videns quod mortuus esset filius suus, surrexit, Stirpem
et interfecit omnem stirpem regiam domus Ioram. 11 Porro Iosabeth filia regis regiam interficit,
tulit Ioas filium Ochoziæ, et furata est eum de medio filiorum regis, cum interfice-
rentur: absconditque eum cum nutrice sua in cubiculo lectulorum: Iosabeth autem,
quæ absconderat eum, erat filia regis Ioram, uxor Ioiadæ pontificis, soror Ochoziæ,
et idcirco Athalia non interfecit eum. 12 Fuit ergo cum eis in domo Dei absconditus
sex annis, quibus regnavit Athalia super terram.
23. 1 Anno [c]autem septimo confortatus Ioiada, assumpsit centuriones, ipsa inter-
Azariam videlicet filium Ieroham, et Ismahel filium Iohanan, Azariam quoque ficitur,
filium Obed, et Maasiam filium Adaiæ, et Elisaphat filium Zechri: et iniit cum
eis fœdus. 2 Qui circumeuntes Iudam, congregaverunt Levitas de cunctis urbibus
Iuda, et principes familiarum Israel, veneruntque in Ierusalem. 3 Iniit ergo omnis
multitudo pactum in domo Dei cum rege: dixitque ad eos Ioiada: Ecce filius regis
regnabit, sicut locutus est Dominus super filios David. 4 Iste est ergo sermo quem
facietis: 5 Tertia pars vestrum qui veniunt ad Sabbatum, Sacerdotum, et Levitarum,
et ianitorum erit in portis: tertia vero pars ad domum regis: et tertia ad portam,

22, *1* [a]2 Rg 8, 25. — *10* [b]2 Rg 11, 1. — 23, *1* [c]2 Rg 11, 4.

quæ appellatur Fundamenti: omne vero reliquum vulgus sit in atriis domus Domini.
6 Nec quispiam alius ingrediatur domum Domini, nisi Sacerdotes, et qui ministrant
de Levitis: ipsi tantummodo ingrediantur, quia sanctificati sunt: et omne reliquum
vulgus observet custodias Domini. 7 Levitæ autem circumdent regem, habentes
singuli arma sua: (et si quis alius ingressus fuerit templum, interficiatur) sintque
cum rege et intrante et egrediente. 8 Fecerunt ergo Levitæ, et universus Iuda
iuxta omnia, quæ præceperat Ioiada pontifex: et assumpserunt singuli viros qui
sub se erant, et veniebant per ordinem sabbati, cum his qui impleverant sabbatum,
et egressuri erant, siquidem Ioiada pontifex non dimiserat abire turmas, quæ
sibi per singulas hebdomadas succedere consueverant. 9 Deditque Ioiada sacerdos
centurionibus lanceas, clypeosque et peltas regis David, quas consecraverat in
domo Domini. 10 Constituitque omnem populum tenentium pugiones a parte
templi dextra, usque ad partem templi sinistram, coram altari, et templo, per
circuitum regis. 11 Et eduxerunt filium regis, et imposuerunt ei diadema, et testi-
monium, dederuntque in manu eius tenendam legem, et constituerunt eum regem:
unxit quoque illum Ioiada pontifex, et filii eius: imprecatique sunt ei, atque dixerunt:
Vivat rex. 12 Quod cum audisset Athalia, vocem scilicet currentium atque laudan-
tium regem, ingressa est ad populum in templum Domini. 13 Cumque vidisset
regem stantem super gradum in introitu, et principes, turmasque circa eum, om-
nemque populum terræ gaudentem, atque clangentem tubis, et diversi generis
organis concinentem, vocemque laudantium, scidit vestimenta sua, et ait: Insidiæ,
insidiæ. 14 Egressus autem Ioiada pontifex ad centuriones, et principes exercitus,
dixit eis: Educite illam extra septa templi, et interficiatur foris gladio. Præcepitque
sacerdos ne occideretur in domo Domini, 15 Et imposuerunt cervicibus eius manus:
cumque intrasset portam equorum domus regis, interfecerunt eam ibi.

fœdus inter Dominum, populum et regem Ioas pangitur.

16 Pepigit autem Ioiada fœdus inter se, universumque populum, et regem,
ut esset populus Domini. 17 Itaque ingressus est omnis populus domum Baal,
et destruxerunt eam: et altaria ac simulacra illius confregerunt: Mathan quoque
sacerdotem Baal interfecerunt ante aras. 18 Constituit autem Ioiada præpositos
in domo Domini, sub manibus Sacerdotum, et Levitarum, quos distribuit David
in domo Domini: ut offerrent holocausta Domino, sicut scriptum est in lege Moysi,
in gaudio et canticis, iuxta dispositionem David. 19 Constituit quoque ianitores
in portis domus Domini, ut non ingrederetur eam immundus in omni re. 20 As-
sumpsitque centuriones, et fortissimos viros ac principes populi, et omne vulgus
terræ, et fecerunt descendere regem de domo Domini, et introire per medium portæ
superioris in domum regis, et collocaverunt eum in solio regali. 21 Lætatusque
est omnis populus terræ, et urbs quievit: porro Athalia interfecta est gladio.

4. Ioas rex octavus, 24, 1—27.

Rex Ioas,

24. 1 Septem [a]annorum erat Ioas cum regnare cœpisset: et quadraginta
annis regnavit in Ierusalem, nomen matris eius Sebia de Bersabee.

bonus vivente Ioiada,

2 Fecitque quod bonum est coram Domino cunctis diebus Ioiadæ sacerdotis.

uxores ducit,

3 Accepit autem ei Ioiada uxores duas, e quibus genuit filios et filias.

templum instaurat;

4 Post quæ placuit Ioas ut instauraret domum Domini. 5 Congregavitque
Sacerdotes, et Levitas, et dixit eis: Egredimini ad civitates Iuda, et colligite de
universo Israel pecuniam ad sartatecta templi Dei vestri, per singulos annos,
festinatoque hoc facite: porro Levitæ egere negligentius. 6 Vocavitque rex Ioiadam
principem, et dixit ei: Quare tibi non fuit curæ, ut cogeres Levitas inferre de Iuda
et de Ierusalem pecuniam, quæ constituta est a Moyse servo Domini, ut inferret
eam omnis multitudo Israel in tabernaculum testimonii? 7 Athalia enim impiissima,
et filii eius destruxerunt domum Dei, et de universis, quæ sanctificata fuerant
in templo Domini, ornaverunt fanum Baalim. 8 Præcepit ergo rex, et fecerunt
arcam: posueruntque eam iuxta portam domus Domini forinsecus. 9 Et prædicatum
est in Iuda et Ierusalem ut deferrent singuli pretium Domino, [b]quod constituit

24, *1* [a]2 Rg 11, 21; 12, 1. — *9* [b]Ex 30, 12.

Moyses servus Dei super omnem Israel in deserto. 10 Lætatique sunt cuncti prin-
cipes, et omnis populus: et ingressi contulerunt in arcam Domini, atque miserunt
ita ut impleretur. 11 Cumque tempus esset ut deferrent arcam coram rege per
manus Levitarum (videbant enim multam pecuniam) ingrediebatur scriba regis,
et quem primus sacerdos constituerat: effundebantque pecuniam quæ erat in
arca: porro arcam reportabant ad locum suum: sicque faciebant per singulos dies,
et congregata est infinita pecunia. 12 Quam dederunt rex et Ioiada his, qui præerant
operibus domus Domini: at illi conducebant ex ea cæsores lapidum, et artifices
operum singulorum ut instaurarent domum Domini: fabros quoque ferri et æris,
ut quod cadere cœperat, fulciretur. 13 Egeruntque hi qui operabantur industrie,
et obducebatur parietum cicatrix per manus eorum, ac suscitaverunt domum
Domini in statum pristinum, et firmiter eam stare fecerunt. 14 Cumque complessent
omnia opera, detulerunt coram rege, et Ioiada reliquam partem pecuniæ: de qua
facta sunt vasa templi in ministerium, et ad holocausta, phialæ quoque, et cetera
vasa aurea et argentea: et offerebantur holocausta in domo Domini iugiter cunctis
diebus Ioiadæ.

15 Senuit autem Ioiada plenus dierum, et mortuus est cum esset centum triginta — malus mortuo Ioiada
annorum. 16 sepelieruntque eum in civitate David cum regibus, eo quod fecisset
bonum cum Israel, et cum domo eius. 17 Postquam autem obiit Ioiada, ingressi
sunt principes Iuda, et adoraverunt regem, qui delinitus obsequiis eorum, acquievit
eis. 18 Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum suorum, servieruntque
lucis et sculptilibus, et facta est ira contra Iudam, et Ierusalem propter hoc pec-
catum. 19 Mittebatque eis prophetas ut reverterentur ad Dominum, quos prote-
stantes, illi audire nolebant.

20 Spiritus itaque Dei induit Zachariam filium Ioiadæ sacerdotem, et stetit — Zachariam prophetam lapidat,
in conspectu populi, et dixit eis: Hæc dicit Dominus Deus: Quare transgredimini
præceptum Domini, quod vobis non proderit, et dereliquistis Dominum ut dere-
linqueret vos? 21 Qui congregati adversus eum, miserunt lapides iuxta regis imperium
in atrio domus Domini. 22 Et non est recordatus Ioas rex misericordiæ, quam
fecerat Ioiada pater illius secum, [a]sed interfecit filium eius. Qui cum moreretur,
ait: Videat Dominus, et requirat.

23 Cumque evolutus esset annus, ascendit contra eum exercitus Syriæ: venitque — a Syris oppugnatur et a servis occiditur,
in Iudam et Ierusalem, et interfecit cunctos principes populi, atque universam
prædam miserunt regi in Damascum. 24 Et certe cum permodicus venisset numerus
Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quod
dereliquissent Dominum Deum patrum suorum: in Ioas quoque ignominiosa
exercuere iudicia. 25 Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis: sur-
rexerunt autem contra eum servi sui in ultionem sanguinis filii Ioiadæ sacerdotis,
et occiderunt eum in lectulo suo, et mortuus est: sepelieruntque eum in Civitate
David, sed non in sepulchris regum. 26 Insidiati vero sunt ei Zabad filius Semmaath
Ammanitidis, et Iozabad filius Semarith Moabitidis.

27 Porro filii eius, ac summa pecuniæ, quæ adunata fuerat sub eo, et instauratio — reliqua in libro regum.
domus Dei scripta sunt diligentius in Libro regum: regnavit autem Amasias filius
eius pro eo.

5. Amasias rex nonus, 25, 1—28.

25. 1 Vigintiquinque [b]annorum erat Amasias cum regnare cœpisset, et — Tempus imperii,
vigintinovem annis regnavit in Ierusalem, nomen matris eius Ioaden de Ierusalem.
2 Fecitque bonum in conspectu Domini: verumtamen non in corde perfecto. — bonitas regis,
3 Cumque roboratum sibi videret imperium, iugulavit servos, qui occiderant — occisio parricidarum,
regem patrem suum, 4 sed filios eorum non interfecit sicut scriptum est in Libro
legis Moysi, ubi præcepit Dominus, dicens: [c]Non occidentur patres pro filiis, neque
filii pro patribus suis, sed unusquisque in suo peccato morietur.

5 Congregavit igitur Amasias Iudam, et constituit eos per familias, tribunosque — victoria de Edom et tumor Israel,
et centuriones in universo Iuda, et Beniamin: et recensuit a viginti annis supra,

22 [a]Mt 23, 35. — 25, *1* [b]2 Rg 14, 2. — *4* [c]Dt 24, 16; 2 Rg 14, 6; Ez 18, 20.

invenitque trecenta millia iuvenum, qui egrederentur ad pugnam, et tenerent
hastam et clypeum: 6 Mercede quoque conduxit de Israel centum millia robustorum,
centum talentis argenti. 7 Venit autem homo Dei ad illum, et ait: O rex, ne egre-
diatur tecum exercitus Israel: non est enim Dominus cum Israel, et cunctis filiis
Ephraim: 8 quod si putas in robore exercitus bella consistere, superari te faciet
Deus ab hostibus: Dei quippe est et adiuvare, et in fugam convertere. 9 Dixitque
Amasias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus
Israel? Et respondit ei homo Dei: Habet Dominus unde tibi dare possit multo
his plura. 10 Separavit itaque Amasias exercitum, qui venerat ad eum ex Ephraim,
ut reverteretur in locum suum: at illi contra Iudam vehementer irati, reversi sunt
in regionem suam. 11 Porro Amasias confidenter eduxit populum suum, et abiit
in Vallem salinarum, percussitque filios Seir decem millia. 12 Et alia decem millia
virorum ceperunt filii Iuda, et adduxerunt ad præruptum cuiusdam petræ, præ-
cipitaveruntque eos de summo in præceps, qui universi crepuerunt. 13 At ille
exercitus, quem remiserat Amasias ne secum iret ad prælium, diffusus est in civi-
tatibus Iuda a Samaria usque ad Bethoron, et interfectis tribus millibus, diripuit
prædam magnam.

cultus deorum Idumæorum.

14 Amasias vero post cædem Idumæorum, et allatos deos filiorum Seir, statuit
illos in deos sibi, et adorabat eos, et illis adolebat incensum. 15 Quam ob rem
iratus Dominus contra Amasiam misit ad illum prophetam, qui diceret ei: Cur
adorasti deos, qui non liberaverunt populum suum de manu tua? 16 Cumque
hæc ille loqueretur, respondit ei: Num consiliarius regis es? quiesce ne interficiam
te. Discedensque propheta, Scio, inquit, quod cogitaverit Deus occidere te, quia
fecisti hoc malum, et insuper non acquievisti consilio meo.

infelix bellum cum rege Israel,

17 Igitur Amasias rex Iuda inito pessimo consilio, misit ad Ioas filium Ioachaz
filii Iehu, regem Israel, dicens: Veni, videamus nos mutuo. 18 At ille remisit nuncios,
dicens: Carduus, qui est in Libano, misit ad cedrum Libani, dicens: Da filiam
tuam filio meo uxorem: et ecce bestiæ, quæ erant in silva Libani, transierunt, et
conculcaverunt carduum. 19 Dixisti: Percussi Edom, et idcirco erigitur cor tuum
in superbiam: sede in domo tua, cur malum adversum te provocas, ut cadas et
tu, et Iuda tecum? 20 Noluit audire Amasias, eo quod Domini esset voluntas
ut traderetur in manus hostium propter deos Edom. 21 Ascendit igitur Ioas rex
Israel, et mutuos sibi præbuere conspectus: Amasias autem rex Iuda erat in Beth-
sames Iuda: 22 corruitque Iuda coram Israel, et fugit in tabernacula sua. 23 Porro
Amasiam regem Iuda, filium Ioas filii Ioachaz, cepit Ioas rex Israel in Bethsames,
et adduxit in Ierusalem: destruxitque murum eius a porta Ephraim usque ad
portam anguli quadringentis cubitis. 24 Omne quoque aurum, et argentum, et
universa vasa, quæ repererat in domo Dei, et apud Obededom in thesauris etiam
domus regiæ, necnon et filios obsidum reduxit in Samariam.

reliqua in historia regum Iuda et Israel.

25 Vixit autem Amasias filius Ioas rex Iuda, postquam mortuus est Ioas filius
Ioachaz rex Israel, quindecim annis. 26 Reliqua autem sermonum Amasiæ priorum
et novissimorum scripta sunt in Libro regum Iuda et Israel. 27 Qui postquam
recessit a Domino, tetenderunt ei insidias in Ierusalem. Cumque fugisset in Lachis,
miserunt, et interfecerunt eum ibi. 28 Reportantesque super equos, sepelierunt
eum cum patribus suis in Civitate David.

6. Ozias seu Azarias (2 Rg 15, 1) rex decimus, 26, 1—23.

Tempus imperii,

26. 1 Omnis [a]autem populus Iuda filium eius Oziam annorum sedecim, con-
stituit regem pro Amasia patre suo. 2 Ipse ædificavit Ailath, et restituit eam
ditioni Iuda, postquam dormivit rex cum patribus suis. 3 Sedecim annorum erat
Ozias cum regnare cœpisset, et quinquagintaduobus annis regnavit in Ierusalem,
nomen matris eius Iechelia de Ierusalem.

bonitas regis,

4 Fecitque quod erat rectum in oculis Domini iuxta omnia, quæ fecerat Amasias
pater eius. 5 Et exquisivit Dominum in diebus Zachariæ intelligentis et videntis
Deum: cumque requireret Dominum, direxit eum in omnibus.

26, *1* [a]2 Rg 14, 21.

6 Denique egressus est, et pugnavit contra Philisthiim, et destruxit murum victoriæ
Geth, et murum Iabniæ, murumque Azoti: ædificavit quoque oppida in Azoto, variæ,
et in Philisthiim. 7 Et adiuvit eum Deus contra Philisthiim, et contra Arabes,
qui habitabant in Gurbaal, et contra Ammonitas. 8 Appendebantque Ammonitæ
munera Oziæ: et divulgatum est nomen eius usque ad introitum Ægypti propter
crebras victorias.

9 Ædificavitque Ozias turres in Ierusalem super portam anguli, et super portam ædificationes,
vallis, et reliquas in eodem muri latere, firmavitque eas. 10 Extruxit etiam turres
in solitudine, et effodit cisternas plurimas, eo quod haberet multa pecora tam
in campestribus, quam in eremi vastitate: vineas quoque habuit et vinitores in
montibus, et in carmelo: erat quippe homo agriculturæ deditus.

11 Fuit autem exercitus bellatorum eius, qui procedebant ad prælia sub manu exercitus bellatorum,
Iehiel scribæ, Maasiæque doctoris, et sub manu Hananiæ, qui erat de ducibus
regis. 12 Omnisque numerus principum per familias virorum fortium, duorum
millium sexcentorum. 13 Et sub eis universus exercitus trecentorum et septem
millium quingentorum: qui erant apti ad bella, et pro rege contra adversarios
dimicabant. 14 Præparavit quoque eis Ozias, id est, cuncto exercitui, clypeos,
et hastas, et galeas, et loricas, arcusque et fundas ad iaciendos lapides. 15 Et fecit
in Ierusalem diversi generis machinas, quas in turribus collocavit, et in angulis
murorum ut mitterent sagittas, et saxa grandia: egressumque est nomen eius
procul, eo quod auxiliaretur ei Dominus, et corroborasset illum.

16 Sed cum roboratus esset, elevatum est cor eius in interitum suum, et neglexit incensum
Dominum Deum suum: ingressusque templum Domini, adolere voluit incensum
super altare thymiamatis. 17 Statimque ingressus post eum Azarias sacerdos,
et cum eo Sacerdotes Domini octoginta, viri fortissimi, 18 restiterunt regi, atque
dixerunt: Non est tui officii Ozia ut adoleas incensum Domino, sed Sacerdotum,
hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiuscemodi ministerium: egredere
de sanctuario, ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino
Deo. 19 Iratusque Ozias, tenens in manu thuribulum ut adoleret incensum, mina-
batur Sacerdotibus.

Statimque orta est lepra in fronte eius coram Sacerdotibus, in domo Domini atque lepra,
super altare thymiamatis. 20 Cumque respexisset eum Azarias pontifex, et omnes
reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, et festinato expulerunt eum.
Sed et ipse perterritus, acceleravit egredi, eo quod sensisset illico plagam Domini.
21 [a]Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad diem mortis suæ, et habitavit in domo
separata plenus lepra, ob quam eiectus fuerat de domo Domini. Porro Ioatham
filius eius rexit domum regis, et iudicabat populum terræ.

22 Reliqua autem sermonum Oziæ priorum et novissimorum scripsit Isaias reliqua in libro
filius Amos, propheta. 23 Dormivitque Ozias cum patribus suis, et sepelierunt Isaiæ.
eum in agro regalium sepulchrorum, eo quod esset leprosus: regnavitque Ioatham
filius eius pro eo.

7. Ioatham rex undecimus, 27, 1—9.

27. 1 Vigintiquinque [b]annorum erat Ioatham cum regnare cœpisset, et sedecim Tempus imperii,
annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Ierusa filia Sadoc.

2 Fecitque quod rectum erat coram Domino iuxta omnia quæ fecerat Ozias bonitas regis,
pater suus, excepto quod non est ingressus templum Domini, et adhuc populus
delinquebat.

3 Ipse ædificavit portam domus Domini excelsam, et in muro Ophel multa munitio regni,
construxit. 4 Urbes quoque ædificavit in montibus Iuda, et in saltibus castella,
et turres.

5 Ipse pugnavit contra regem filiorum Ammon, et vicit eos, dederuntque ei victoria de Ammonitis,
filii Ammon in tempore illo centum talenta argenti, et decem millia coros tritici,
ac totidem coros hordei: hæc ei præbuerunt filii Ammon in anno secundo et tertio.
6 Corroboratusque est Ioatham eo quod direxisset vias suas coram Domino Deo suo.

21 [a]2 Rg 15, 5. — 27, *1* [b]2 Rg 15, 33.

reliqua in historia regum Israel et Iuda.

7 Reliqua autem sermonum Ioatham, et omnes pugnæ eius, et opera, scripta
sunt in Libro regum Israel et Iuda. 8 Vigintiquinque annorum erat cum regnare
cœpisset, et sedecim annis regnavit in Ierusalem. 9 Dormivitque Ioatham cum
patribus suis, et sepelierunt eum in Civitate David: et regnavit Achaz filius eius
pro eo.

8. Achaz rex duodecimus, 28, 1—27.

Tempus imperii,

28. 1 Viginti [a]annorum erat Achaz cum regnare cœpisset: et sedecim annis
regnavit in Ierusalem:

impietas regis,

non fecit rectum in conspectu Domini sicut David pater eius: 2 sed ambulavit
in viis regum Israel, insuper et statuas fudit Baalim. 3 Ipse est, qui adolevit incensum
in Vallebenennom, et lustravit filios suos in igne iuxta ritum gentium, quas interfecit
Dominus in adventu filiorum Israel. 4 Sacrificabat quoque, et thymiama succendebat in excelsis, et in collibus, et sub omni ligno frondoso.

afflictio regni per regem Syriæ et regem Israel.

5 Tradiditque eum Dominus Deus eius in manu regis Syriæ, qui percussit
eum, magnamque prædam cepit de eius imperio, et adduxit in Damascum: manibus
quoque regis Israel traditus est, et percussus plaga grandi. 6 Occiditque Phacee,
filius Romeliæ, de Iuda centum viginti millia in die uno, omnes viros bellatores:
eo quod reliquissent Dominum Deum patrum suorum. 7 Eodem tempore occidit
Zechri, vir potens ex Ephraim, Maasiam filium regis, et Ezricam ducem domus
eius, Elcanam quoque secundum a rege. 8 Ceperuntque filii Israel de fratribus
suis ducenta millia mulierum, puerorum, et puellarum, et infinitam prædam:
pertuleruntque eam in Samariam. 9 Ea tempestate erat ibi propheta Domini,
nomine Oded: qui egressus obviam exercitui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce
iratus Dominus Deus patrum vestrorum contra Iuda, tradidit eos in manibus
vestris, et occidistis eos atrociter, ita ut ad cælum pertingeret vestra crudelitas.
10 Insuper filios Iuda, et Ierusalem vultis vobis subiicere in servos et ancillas, quod
nequaquam facto opus est: peccastis enim super hoc Domino Deo vestro. 11 Sed
audite consilium meum, et reducite captivos, quos adduxistis de fratribus vestris,
quia magnus furor Domini imminet vobis. 12 Steterunt itaque viri de principibus
filiorum Ephraim, Azarias filius Iohanan, Barachias filius Mosollamoth, Ezechias
filius Sellum, et Amasa filius Adali, contra eos, qui veniebant de prælio, 13 et
dixerunt eis: Non introducetis huc captivos, ne peccemus Domino. Quare vultis
adiicere super peccata nostra, et vetera cumulare delicta? grande quippe peccatum
est, et ira furoris Domini imminet super Israel. 14 Dimiseruntque viri bellatores
prædam, et universa quæ ceperant coram principibus, et omni multitudine. 15 Steteruntque viri, quos supra memoravimus, et apprehendentes captivos, omnesque
qui nudi erant, vestierunt de spoliis: cumque vestissent eos, et calceassent, et
refecissent cibo ac potu, unxissentque propter laborem, et adhibuissent eis curam:
quicumque ambulare non poterant, et erant imbecillo corpore, imposuerunt eos
iumentis, et adduxerunt Iericho Civitatem palmarum ad fratres eorum, ipsique
reversi sunt in Samariam.

humiliatio per Idumæos, Philisthiim, Assyrios vocatos.

16 Tempore illo misit rex Achaz ad regem Assyriorum, postulans auxilium.
17 Veneruntque Idumæi, et percusserunt multos ex Iuda, et ceperunt prædam
magnam. 18 Philisthiim quoque diffusi sunt per urbes campestres, et ad Meridiem
Iuda: ceperuntque Bethsames, et Aialon, et Gaderoth, Socho quoque, et Thamnan, et Gamzo, cum viculis suis, et habitaverunt in eis. 19 Humiliaverat enim
Dominus Iudam propter Achaz regem Iuda, eo quod nudasset eum auxilio, et contemptui habuisset Dominum. 20 Adduxitque contra eum Thelgathphalnasar
regem Assyriorum, qui et afflixit eum, et nullo resistente vastavit. 21 Igitur Achaz
spoliata domo Domini, et domo regum, ac principum, dedit regi Assyriorum munera,
et tamen nihil ei profuit.

mutatio cultus divini.

22 Insuper et tempore angustiæ suæ auxit contemptum in Dominum, ipse
per se rex Achaz. 23 immolavit diis Damasci victimas percussoribus suis, et dixit:
Dii regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo hostiis, et aderunt mihi, cum

28, *1* [a]2 Rg 16, 2.

econtrario ipsi fuerint ruinæ ei, et universo Israel. 24 Direptis itaque Achaz omnibus
vasis domus Dei, atque confractis, clausit ianuas templi Dei, et fecit sibi altaria
in universis angulis Ierusalem. 25 In omnibus quoque urbibus Iuda extruxit aras
ad cremandum thus, atque ad iracundiam provocavit Dominum Deum patrum
suorum.

26 Reliqua autem sermonum eius, et omnium operum suorum priorum et
novissimorum scripta sunt in Libro regum Iuda et Israel. 27 Dormivitque Achaz
cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate Ierusalem: neque enim receperunt
eum in sepulchra regum Israel. Regnavitque Ezechias filius eius pro eo.

reliqua in historia regum Iuda et Israel.

V. Ezechias rex tertius decimus, 29, 1—32, 33.

1. Virtute religionis eminens, 29, 1—31, 21.

29. 1 Igitur [a]Ezechias regnare cœpit, cum vigintiquinque esset annorum,
et vigintinovem annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Abia, filia Zachariæ.

Tempus imperii,

2 Fecitque quod erat placitum in conspectu Domini iuxta omnia quæ fecerat
David pater eius.

eximia pietas regis,

3 Ipse anno, et mense primo regni sui aperuit valvas domus Domini, et instauravit eas.
4 adduxitque Sacerdotes atque Levitas, et congregavit eos in plateam
Orientalem. 5 Dixitque ad eos: Audite me Levitæ, et sanctificamini, mundate
domum Domini Dei patrum vestrorum, et auferte omnem immunditiam de sanctuario.
6 Peccaverunt patres nostri, et fecerunt malum in conspectu Domini
Dei nostri, derelinquentes eum: averterunt facies suas a tabernaculo Domini, et
præbuerunt dorsum. 7 Clauserunt ostia, quæ erant in porticu, et extinxerunt
lucernas, incensumque non adoleverunt, et holocausta non obtulerunt in sanctuario
Deo Israel. 8 Concitatus est itaque furor Domini super Iudam et Ierusalem,
tradiditque eos in commotionem, et in interitum, et in sibilum, sicut ipsi cernitis
oculis vestris. 9 En, corruerunt patres nostri gladiis, filii nostri, et filiæ nostræ,
et coniuges captivæ ductæ sunt propter hoc scelus. 10 Nunc ergo placet mihi ut
ineamus fœdus cum Domino Deo Israel, et avertet a nobis furorem iræ suæ. 11 Filii
mei nolite negligere: vos elegit Dominus ut stetis coram eo, et ministretis illi,
colatisque eum, et cremetis ei incensum.

apertio valvarum templi,

12 Surrexerunt ergo Levitæ: Mahath filius Amasai, et Ioel filius Azariæ de
filiis Caath: Porro de filiis Merari, Cis filius Abdi, et Azarias filius Ialaleel. De
filiis autem Gersom, Ioah filius Zemma, et Eden filius Ioah. 13 At vero de filiis
Elisaphan, Samri, et Iahiel. De filiis quoque Asaph, Zacharias, et Mathanias:
14 Necnon de filiis Heman, Iahiel, et Semei: Sed et de filiis Idithun, Semeias, et
Oziel. 15 Congregaveruntque fratres suos, et sanctificati sunt, et ingressi sunt
iuxta mandatum regis et imperium Domini, ut expiarent domum Dei. 16 Sacerdotes
quoque ingressi templum Domini ut sanctificarent illud, extulerunt omnem
immunditiam, quam intro repererant in vestibulo domus Domini, quam tulerunt
Levitæ, et asportaverunt ad Torrentem cedron foras. 17 Cœperunt autem prima
die mensis primi mundare, et in die octavo eiusdem mensis ingressi sunt porticum
templi Domini, expiaveruntque templum diebus octo, et in die sextadecima mensis
eiusdem, quod cœperant impleverunt. 18 Ingressi quoque sunt ad Ezechiam regem,
et dixerunt ei: Sanctificavimus omnem domum Domini, et altare holocausti, vasaque
eius, necnon et mensam propositionis cum omnibus vasis suis, 19 cunctamque
templi supellectilem, quam polluerat rex Achaz in regno suo, postquam prævaricatus
est: et ecce exposita sunt omnia coram altare Domini.

sanctificatio templi,

20 Consurgensque diluculo Ezechias rex, adunavit omnes principes civitatis,
et ascendit in domum Domini: 21 obtuleruntque simul tauros septem, et arietes
septem, agnos septem, et hircos septem pro peccato, pro regno, pro sanctuario,
pro Iuda, dixitque sacerdotibus filiis Aaron ut offerrent super altare Domini.
22 Mactaverunt igitur tauros, et susceperunt sanguinem Sacerdotes, et fuderunt

oblatio sacrificiorum,

29, *1* [a]2 Rg 18, 1.

illum super altare. mactaverunt etiam arietes, et illorum sanguinem super altare
fuderunt, immolaveruntque agnos, et fuderunt super altare sanguinem. 23 Ap-
plicuerunt hircos pro peccato coram rege, et universa multitudine, imposueruntque
manus suas super eos: 24 et immolaverunt illos Sacerdotes, et asperserunt san-
guinem eorum coram altare pro piaculo universi Israelis: pro omni quippe Israel
præceperat rex ut holocaustum fieret et pro peccato. 25 Constituit quoque Levitas
in domo Domini cum cymbalis, et psalteriis, et citharis secundum dispositionem
David regis, et Gad Videntis, et Nathan prophetæ: siquidem Domini præceptum
fuit per manum prophetarum eius. 26 Steteruntque Levitæ tenentes organa David,
et Sacerdotes tubas. 27 Et iussit Ezechias ut offerrent holocausta super altare:
cumque offerrentur holocausta, cœperunt laudes canere Domino, et clangere tubis,
atque in diversis organis, quæ David rex Israel præparaverat, concrepare. 28 Omni
autem turba adorante, cantores, et ii, qui tenebant tubas, erant in officio suo
donec compleretur holocaustum. 29 Cumque finita esset oblatio, incurvatus est rex,
et omnes qui erant cum eo, et adoraverunt. 30 Præcepitque Ezechias, et principes
Levitis ut laudarent Dominum sermonibus David, et Asaph Videntis: qui lau-
daverunt eum magna lætitia, et incurvato genu adoraverunt. 31 Ezechias autem
etiam hæc addidit: Implestis manus vestras Domino, accedite, et offerte victimas,
et laudes in domo Domini. Obtulit ergo universa multitudo hostias, et laudes,
et holocausta mente devota. 32 Porro numerus holocaustorum, quæ obtulit multi-
tudo, hic fuit, Tauros septuaginta, arietes centum, agnos ducentos. 33 Sancti-
ficaveruntque Domino boves sexcentos, et oves tria millia. 34 Sacerdotes vero
pauci erant, nec poterant sufficere ut pelles holocaustorum detraherent: unde et
Levitæ fratres eorum adiuverunt eos, donec impleretur opus, et sanctificarentur
antistites: Levitæ quippe faciliori ritu sanctificantur, quam Sacerdotes. 35 Fuerunt
ergo holocausta plurima, adipes pacificorum, et libamina holocaustorum: et com-
pletus est cultus domus Domini. 36 Lætatusque est Ezechias, et omnis populus eo
quod ministerium Domini esset expletum. De repente quippe hoc fieri placuerat.
invitatio omnium Israelitarum ad pascha celebrandum, **30.** 1 Misit quoque Ezechias ad omnem Israel et Iudam: scripsitque epistolas
ad Ephraim et Manassen ut venirent ad domum Domini in Ierusalem, et facerent
Phase Domino Deo Israel. 2 Inito ergo consilio regis et principum, et universi
cœtus Ierusalem, decreverunt ut facerent Phase mense secundo. 3 Non enim
potuerant facere in tempore suo, quia sacerdotes, qui possent sufficere, sanctificati
non fuerant, et populus nondum congregatus fuerat in Ierusalem. 4 Placuitque
sermo regi, et omni multitudini. 5 Et decreverunt ut mitterent nuncios in univer-
sum Israel de Bersabee usque Dan ut venirent, et facerent Phase Domino Deo
Israel in Ierusalem: multi enim non fecerant sicut lege præscriptum est. 6 Per-
rexeruntque cursores cum epistolis ex regis imperio, et principum eius, in universum
Israel et Iudam iuxta id, quod rex iusserat, prædicantes: Filii Israel revertimini
ad Dominum Deum Abraham, et Isaac, et Israel: et revertetur ad reliquias, quæ
effugerunt manum regis Assyriorum. 7 Nolite fieri sicut patres vestri, et fratres
qui recesserunt a Domino Deo patrum suorum, qui tradidit eos in interitum, ut
ipsi cernitis. 8 Nolite indurare cervices vestras, sicut patres vestri: tradite manus
Domino, et venite ad sanctuarium eius, quod sanctificavit in æternum: servite
Domino Deo patrum vestrorum, et avertetur a vobis ira furoris eius. 9 Si enim
vos reversi fueritis ad Dominum: fratres vestri, et filii habebunt misericordiam
coram dominis suis, qui illos duxerunt captivos, et revertentur in terram hanc:
pius enim et clemens est Dominus Deus vester, et non avertet faciem suam a vobis,
si reversi fueritis ad eum. 10 Igitur cursores pergebant velociter de civitate in
civitatem per terram Ephraim, et Manasse usque ad Zabulon, illis irridentibus
et subsannantibus eos. 11 Attamen quidam viri ex Aser, et Manasse, et Zabulon
acquiescentes consilio, venerunt Ierusalem. 12 In Iuda vero facta est manus
Domini ut daret eis cor unum, ut facerent iuxta præceptum regis, et principum
verbum Domini.
celebratio paschatis, 13 Congregatique sunt in Ierusalem populi multi ut facerent sollemnitatem
azymorum, in mense secundo: 14 et surgentes destruxerunt altaria quæ erant in

Ierusalem, atque universa, in quibus idolis adolebatur incensum, subvertentes,
proiecerunt in Torrentem cedron. 15 Immolaverunt autem Phase quartadecima die
mensis secundi. Sacerdotes quoque, atque Levitæ tandem sanctificati obtulerunt
holocausta in domo Domini: 16 Steteruntque in ordine suo iuxta dispositionem,
et legem Moysi hominis Dei: Sacerdotes vero suscipiebant effundendum sanguinem
de manibus Levitarum, 17 eo quod multa turba sanctificata non esset: et idcirco
immolarent Levitæ Phase his, qui non occurrerant sanctificari Domino. 18 Magna
etiam pars populi de Ephraim, et Manasse, et Issachar, et Zabulon, quæ sanctificata
non fuerat, comedit Phase, non iuxta quod scriptum est: et oravit pro eis Ezechias,
dicens: Dominus bonus propitiabitur 19 cunctis, qui in toto corde requirunt Do-
minum Deum patrum suorum: et non imputabit eis quod minus sanctificati sunt.
20 Quem exaudivit Dominus, et placatus est populo. 21 Feceruntque filii Israel,
qui inventi sunt in Ierusalem, sollemnitatem azymorum septem diebus in lætitia
magna, laudantes Dominum per singulos dies: Levitæ quoque, et Sacerdotes per
organa, quæ suo officio congruebant. 22 Et locutus est Ezechias ad cor omnium
Levitarum, qui habebant intelligentiam bonam super Domino: et comederunt
septem diebus sollemnitatis, immolantes victimas pacificorum, et laudantes Domi-
num Deum patrum suorum.

23 Placuitque universæ multitudini ut celebrarent etiam alios dies septem: celebritas grandis,
quod et fecerunt cum ingenti gaudio. 24 Ezechias enim rex Iuda præbuerat multi-
tudini mille tauros, et septem millia ovium: principes vero dederant populo tauros
mille, et oves decem millia: sanctificata est ergo sacerdotum plurima multitudo.
25 Et hilaritate perfusa omnis turba Iuda tam Sacerdotum et Levitarum, quam
universæ frequentiæ, quæ venerat ex Israel; proselytorum quoque de Terra Israel,
et habitantium in Iuda. 26 Factaque est grandis celebritas in Ierusalem, qualis
a diebus Salomonis filii David regis Israel in ea urbe non fuerat. 27 Surrexerunt
autem Sacerdotes atque Levitæ benedicentes populo: et exaudita est vox eorum:
pervenitque oratio in habitaculum sanctum cæli.

31. 1 Cumque hæc fuissent rite celebrata, egressus est omnis Israel, qui eversio idolorum,
inventus fuerat in urbibus Iuda, et fregerunt simulacra, succideruntque lucos,
demoliti sunt excelsa, et altaria destruxerunt, non solum de universo Iuda et
Beniamin, sed et de Ephraim quoque et Manasse, donec penitus everterent: rever-
sique sunt omnes filii Israel in possessiones et civitates suas.

2 Ezechias autem constituit turmas Sacerdotales, et Leviticas per divisiones sustentatio sacerdotum
suas, unumquemque in officio proprio, tam Sacerdotum videlicet quam Levi- et Levita-
tarum ad holocausta, et pacifica ut ministrarent et confiterentur, canerentque in rum.
portis castrorum Domini. 3 Pars autem regis erat, ut de propria eius substantia
offerretur holocaustum, mane semper et vespere. Sabbatis quoque, et Calendis,
et sollemnitatibus ceteris, sicut scriptum est in lege Moysi. 4 Præcepit etiam
populo habitantium Ierusalem ut darent partes Sacerdotibus, et Levitis, ut possent
vacare legi Domini. 5 Quod cum percrebruisset in auribus multitudinis, plurimas
obtulere primitias filii Israel frumenti, vini, et olei, mellis quoque: et omnium,
quæ gignit humus, decimas obtulerunt. 6 Sed et filii Israel et Iuda, qui habitabant
in urbibus Iuda, obtulerunt decimas boum et ovium, decimasque sanctorum, quæ
voverant Domino Deo suo: atque universa portantes, fecerunt acervos plurimos.
7 Mense tertio cœperunt acervorum iacere fundamenta, et mense septimo comple-
verunt eos. 8 Cumque ingressi fuissent Ezechias, et principes eius, viderunt acervos,
et benedixerunt Domino ac populo Israel. 9 Interrogavitque Ezechias Sacerdotes,
et Levitas cur ita iacerent acervi. 10 Respondit illi Azarias Sacerdos primus de
stirpe Sadoc, dicens: Ex quo cœperunt offerri primitiæ in domo Domini, comedimus,
et saturati sumus, et remanserunt plurima, eo quod benedixerit Dominus populo
suo: reliquiarum autem copia est ista, quam cernis. 11 Præcepit igitur Ezechias
ut præpararent horrea in domo Domini. Quod cum fecissent, 12 intulerunt tam
primitias, quam decimas, et quæcumque voverant, fideliter. Fuit autem præfectus
eorum Chonenias Levita, et Semei frater eius, secundus, 13 post quem Iahiel,
et Azarias, et Nahath, et Asael, et Ierimoth, Iozabad quoque, et Eliel, et Iesmachias,

et Mahath, et Banaias, præpositi sub manibus Chonenîæ, et Semei fratris eius,
ex imperio Ezechiæ regis et Azariæ pontificis domus Dei, ad quos omnia pertinebant.
14 Core vero filius Iemna Levites et ianitor Orientalis portæ, præpositus erat iis,
quæ sponte offerebantur Domino, primitiisque et consecratis in Sancta sanctorum.
15 Et sub cura eius Eden, et Beniamin, Iesue, et Semeias, Amarias quoque, et
Sechenias in civitatibus Sacerdotum ut fideliter distribuerent fratribus suis partes, minoribus atque maioribus:
16 exceptis maribus ab annis tribus et supra,
cunctis qui ingrediebantur templum Domini, et quidquid per singulos dies conducebat in ministerio, atque observationibus iuxta divisiones suas,
17 Sacerdotibus
per familias, et Levitis a vigesimo anno et supra, per ordines et turmas suas,
18 universæque multitudini tam uxoribus, quam liberis eorum utriusque sexus, fideliter
cibi de his, quæ sanctificata fuerant, præbebantur.
19 Sed et filiorum Aaron per
agros, et suburbana urbium singularum dispositi erant viri, qui partes distribuerent
universo sexui masculino de Sacerdotibus, et Levitis.
20 Fecit ergo Ezechias
universa quæ diximus in omni Iuda: operatusque est bonum et rectum, et verum
coram Domino Deo suo
21 in universa cultura ministerii domus Domini, iuxta
legem et ceremonias, volens requirere Deum suum in toto corde suo: fecitque
et prosperatus est.

2. A Sennacherib afflictus, sed a Deo liberatus, 32, 1—23.

Capita fontium obturat et civitatem munit.

32. 1 Post [a]quæ et huiuscemodi veritatem, venit Sennacherib rex Assyriorum,
et ingressus Iudam, obsedit civitates munitas, volens eas capere.
2 Quod cum
vidisset Ezechias, venisse scilicet Sennacherib, et totum belli impetum verti contra
Ierusalem,
3 inito cum principibus consilio, virisque fortissimis ut obturarent
capita fontium, qui erant extra urbem: et hoc omnium decernente sententia.
4 congregavit plurimam multitudinem, et obturaverunt cunctos fontes, et rivum,
qui fluebat in medio terræ, dicentes: Ne veniant reges Assyriorum, et inveniant
aquarum abundantiam.
5 Ædificavit quoque, agens industrie, omnem murum,
qui fuerat dissipatus, et extruxit turres desuper, et forinsecus alterum murum:
instauravitque Mello in Civitate David, et fecit universi generis armaturam et
clypeos:
6 constituitque principes bellatorum in exercitu: et convocavit universos
in platea portæ civitatis, ac locutus est ad cor eorum dicens:
7 Viriliter agite,
et confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum, et universam
multitudinem, quæ est cum eo: multo enim plures nobiscum sunt, quam cum illo.
8 Cum illo enim est brachium carneum: nobiscum Dominus Deus noster, qui
auxiliator est noster, pugnatque pro nobis. Confortatusque est populus huiuscemodi
verbis Ezechiæ regis Iuda.

blasphemias legati regii audit,

9 Quæ postquam gesta sunt, misit Sennacherib rex Assyriorum servos suos
in Ierusalem (ipse enim cum universo exercitu obsidebat Lachis) ad Ezechiam
regem Iuda, et ad omnem populum, qui erat in urbe, dicens:
10 Hæc dicit Sennacherib rex Assyriorum: In quo habentes fiduciam sedetis obsessi in Ierusalem?
11 Num Ezechias decipit vos, ut tradat morti in fame et siti, affirmans quod Dominus Deus vester liberet vos de manu regis Assyriorum?
12 Numquid non iste
est Ezechias, qui destruxit excelsa illius, et altaria, et præcepit Iuda et Ierusalem,
dicens: Coram altari uno adorabitis, et in ipso comburetis incensum?
13 An ignoratis
quæ ego fecerim, et patres mei cunctis terrarum populis? numquid prævaluerunt
dii gentium, omniumque terrarum liberare regionem suam de manu mea?
14 Quis
est de universis diis gentium, quas vastaverunt patres mei, qui potuerit eruere
populum suum de manu mea, ut possit etiam Deus vester eruere vos de hac manu?
15 Non vos ergo decipiat Ezechias, nec vana persuasione deludat, neque credatis
ei. Si enim nullus potuit deus cunctarum gentium atque regnorum liberare populum
suum de manu mea, et de manu patrum meorum, consequenter nec Deus vester
poterit eruere vos de manu mea.
16 Sed et alia multa locuti sunt servi eius contra
Dominum Deum, et contra Ezechiam servum eius.
17 epistolas quoque scripsit

32, *1* [a]2 Rg 18, 13; Sir 48, 20; Is 36, 1.

plenas blasphemiæ in Dominum Deum Israel, et locutus est adversus eum: Sicut
dii gentium ceterarum non potuerunt liberare populum suum de manu mea, sic
et Deus Ezechiæ eruere non poterit populum suum de manu ista. 18 Insuper et
clamore magno, lingua Iudaica contra populum, qui sedebat in muris Ierusalem,
personabat, ut terreret eos, et caperet civitatem. 19 Locutusque est contra Deum
Ierusalem, sicut adversum deos populorum terræ, opera manuum hominum.

20 Oraverunt igitur Ezechias rex, et Isaias filius Amos prophetes, adversum orando
hanc blasphemiam, ac vociferati sunt usque in cælum. 21 [a]Et misit Dominus ab hoste liberatur,
angelum, qui percussit omnem virum robustum, et bellatorem, et principem
exercitus regis Assyriorum: Reversusque est cum ignominia in terram suam.
Cumque ingressus esset domum Dei sui, filii qui egressi fuerant de utero eius, inter-
fecerunt eum gladio. 22 Salvavitque Dominus Ezechiam et habitatores Ierusalem
de manu Sennacherib regis Assyriorum, et de manu omnium, et præstitit eis quietem
per circuitum.

23 Multi etiam deferebant hostias, et sacrificia Domino in Ierusalem, et munera coram gentibus
Ezechiæ regi Iuda: qui exaltatus est post hæc coram cunctis gentibus. exaltatur.

3. Sanitati et humilitati restitutus, 32, 24—33.

24 [b]In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem, et oravit Dominum: Orando sanatur,
exaudivitque eum, et dedit ei signum.

25 Sed non iuxta beneficia, quæ acceperat, retribuit, quia elevatum est cor se elevat, sed correp-
eius: et facta est contra eum ira, et contra Iudam et Ierusalem. 26 Humiliatusque tus se
est postea eo quod exaltatum fuisset cor eius, tam ipse, quam habitatores Ierusalem: humiliat,
et idcirco non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiæ.

27 Fuit autem Ezechias dives, et inclytus valde, et thesauros sibi plurimos dives et inclytus
congregavit argenti et auri et lapidis pretiosi, aromatum, et armorum universi valde,
generis, et vasorum magni pretii. 28 Apothecas quoque frumenti, vini, et olei, et
præsepia omnium iumentorum, caulasque pecorum, 29 et urbes ædificavit sibi:
habebat quippe greges ovium, et armentorum innumerabiles, eo quod dedisset
ei Dominus substantiam multam nimis.

30 Ipse est Ezechias, qui obturavit superiorem fontem aquarum Gihon, et auctor canalis
avertit eas subter ad Occidentem Urbis David: in omnibus operibus suis fecit aquarum
prospere quæ voluit. Gihon,

31 Attamen in legatione principum Babylonis, qui missi fuerant ad eum, ut in legatione Babylonia
interrogarent de portento, quod acciderat super terram, dereliquit eum Deus tentatus,
ut tentaretur, et nota fierent omnia, quæ erant in corde eius.

32 Reliqua autem sermonum Ezechiæ, et misericordiarum eius scripta sunt reliqua in visione
in visione Isaiæ filii Amos prophetæ, et in libro regum Iuda et Israel. 33 Dormivitque Isaiæ et in historia
Ezechias cum patribus suis, et sepelierunt eum super sepulchra filiorum David: regum Iuda
et celebravit eius exequias universus Iuda, et omnes habitatores Ierusalem: regnavit- et Israel.
que Manasses filius eius pro eo.

VI. Reges usque ad Iosiam, 33, 1—25.

1. Manasses rex quartus decimus, 33, 1—20.

33. 1 Duodecim [c]annorum erat Manasses cum regnare cœpisset, et quinqua- Tempus imperii,
gintaquinque annis regnavit in Ierusalem.

2 Fecit autem malum coram Domino iuxta abominationes gentium, quas abomina- tiones
subvertit Dominus coram filiis Israel: 3 et conversus instauravit excelsa, quæ pessimæ,
demolitus fuerat Ezechias pater eius: construxitque aras Baalim, et fecit lucos,
et adoravit omnem militiam cæli, et coluit eam. 4 Ædificavit quoque altaria in
domo Domini, de qua dixerat Dominus: [d]In Ierusalem erit nomen meum in æternum.
5 Ædificavit autem ea cuncto exercitui cæli in duobus atriis domus Domini. 6 Trans-
ireque fecit filios suos per ignem in Vallebenennom: observabat somnia, sectabatur

21 [a]Tob 1, 21. — *24* [b]2 Rg 20, 1; Is 38, 1. — 33, *1* [c]2 Rg 21, 1. — *4* [d]2 Sm 7, 10.

auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secum magos, et incantatores:
multaque mala operatus est coram Domino ut irritaret eum. [7] Sculptile quoque,
et conflatile signum posuit in domo Dei, [a]de qua locutus est Deus ad David, et ad
Salomonem filium eius, dicens: In domo hac et in Ierusalem, quam elegi de cunctis
tribubus Israel, ponam nomen meum in sempiternum. [8] Et moveri non faciam
pedem Israel de terra, quam tradidi patribus eorum: ita dumtaxat si custo-
dierint facere quæ præcepi eis, cunctamque legem, et ceremonias, atque iudicia
per manum Moysi. [9] Igitur Manasses seduxit Iudam, et habitatores Ierusalem
ut facerent malum super omnes gentes, quas subverterat Dominus a facie
filiorum Israel.

regis captivitas Babylonica,

[10] Locutusque est Dominus ad eum, et ad populum illius, et attendere noluerunt.
[11] Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum: ceperuntque
Manassen, et vinctum catenis, atque compedibus duxerunt in Babylonem.

conversio et liberatio,

[12] Qui postquam coangustatus est, oravit Dominum Deum suum: et egit
pœnitentiam valde coram Deo patrum suorum. [13] Deprecatusque est eum, et
obsecravit intente: et exaudivit orationem eius, reduxitque eum Ierusalem in
regnum suum, et cognovit Manasses quod Dominus ipse esset Deus.

munitio urbis ac restauratio cultus,

[14] Post hæc ædificavit murum extra civitatem David ad Occidentem Gihon
in convalle, ab introitu portæ piscium per circuitum usque ad Ophel, et exaltavit
illum vehementer: constituitque principes exercitus in cunctis civitatibus Iuda
munitis: [15] et abstulit deos alienos, et simulacrum de domo Domini: aras quoque,
quas fecerat in monte domus Domini, et in Ierusalem, et proiecit omnia extra urbem.
[16] Porro instauravit altare Domini, et immolavit super illud victimas, et pacifica,
et laudem: præcepitque Iudæ ut serviret Domino Deo Israel. [17] Attamen adhuc
populus immolabat in excelsis Domino Deo suo.

reliqua in historia regum Israel et in libro Hozai.

[18] Reliqua autem gestorum Manasse: et obsecratio eius ad Deum suum: verba
quoque Videntium, qui loquebantur ad eum in nomine Domini Dei Israel, con-
tinentur in sermonibus regum Israel. [19] Oratio quoque eius et exauditio, et cuncta
peccata, atque contemptus, loca etiam, in quibus ædificavit excelsa, et fecit lucos,
et statuas antequam ageret pœnitentiam, scripta sunt in sermonibus Hozai.
[20] Dormivit ergo Manasses cum patribus suis, et sepelierunt eum in domo sua:
regnavitque pro eo filius eius Amon.

2. Amon rex quintus decimus, 33, 21—25.

Tempus imperii,

[21] Vigintiduorum annorum erat Amon cum regnare cœpisset, et duobus annis
regnavit in Ierusalem.

nequitia et impœnitentia regis,

[22] Fecitque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses pater eius:
et cunctis idolis, quæ Manasses fuerat fabricatus, immolavit atque servivit. [23] Et
non est reveritus faciem Domini, sicut reveritus est Manasses pater eius: et multo
maiora deliquit.

occisio eius.

[24] Cumque coniurassent adversus eum servi sui, interfecerunt eum in domo
sua. [25] Porro reliqua populi multitudo, cæsis iis, qui Amon percusserant, constituit
regem Iosiam filium eius pro eo.

VII. Iosias rex sextus decimus, 34, 1—36, 1.

1. Instauratio templi et inventio libri legis, 34, 1—28.

Tempus imperii,

34. [1] Octo [b]annorum erat Iosias cum regnare cœpisset, et triginta et uno
anno regnavit in Ierusalem.

eximia pietas regis,

[2] Fecitque quod erat rectum in conspectu Domini, et ambulavit in viis David
patris sui: non declinavit neque ad dexteram, neque ad sinistram.

purgatio terræ Iuda et Israel,

[3] Octavo autem anno regni sui, cum adhuc esset puer, cœpit quærere Deum
patris sui David: et duodecimo anno postquam regnare cœperat, mundavit Iudam

---

7 [a]1 Rg 8, 18. — 34, *1* [b]2 Rg 22, 1.

et Ierusalem ab excelsis, et lucis, simulacrisque et sculptilibus. 4 Destruxe-
runtque coram eo aras Baalim: et simulacra, quæ superposita fuerant, de-
moliti sunt: lucos etiam, et sculptilia succidit atque comminuit: et super
tumulos eorum, qui eis immolare consueverant, fragmenta dispersit. 5 Ossa
præterea sacerdotum combussit in altaribus idolorum, mundavitque Iudam et
Ierusalem. 6 Sed et in urbibus Manasse, et Ephraim, et Simeon, usque Neph-
thali cuncta subvertit. 7 Cumque altaria dissipasset, et lucos, et sculptilia
contrivisset in frusta, cunctaque delubra demolitus esset de universa Terra
Israel, reversus est in Ierusalem.

8 Igitur anno octavodecimo regni sui, mundata iam terra, et templo Domini, restauratio templi.
misit Saphan filium Eseliæ, et Maasiam principem civitatis, et Ioha filium Ioachaz
a commentariis, ut instaurarent domum Domini Dei sui. 9 Qui venerunt ad Helciam
Sacerdotem magnum: acceptamque ab eo pecuniam, quæ illata fuerat in domum
Domini, et quam congregaverant Levitæ, et ianitores de Manasse, et Ephraim,
et universis reliquiis Israel, ab omni quoque Iuda, et Beniamin, et habitatoribus
Ierusalem, 10 tradiderunt in manibus eorum, qui præerant operariis in domo
Domini ut instaurarent templum, et infirma quæque sarcirent. 11 At illi dederunt
eam artificibus, et cæmentariis ut emerent lapides de lapicidinis, et ligna ad com-
missuras ædificii, et ad contignationem domorum, quas destruxerant reges Iuda.
12 Qui fideliter cuncta faciebant. Erant autem præpositi operantium, Iahath et
Abdias de filiis Merari, Zacharias et Mosollam de filiis Caath, qui urgebant opus:
omnes Levitæ scientes organis canere. 13 Super eos vero, qui ad diversos usus
onera portabant, erant scribæ, et magistri de Levitis ianitores.

14 Cumque efferrent pecuniam, quæ illata fuerat in templum Domini, reperit inventio libri legis,
Helcias Sacerdos Librum legis Domini per manum Moysi. 15 Et ait ad Saphan
scribam: Librum legis inveni in domo Domini: Et tradidit ei. 16 At ille intulit
volumen ad regem, et nunciavit ei dicens: Omnia, quæ dedisti in manu servorum
tuorum, ecce complentur. 17 Argentum, quod repertum est in domo Domini,
conflaverunt: datumque est præfectis artificum, et diversa opera fabricantium.
18 Præterea tradidit mihi Helcias sacerdos hunc librum.

Quem cum rege præsente recitasset, 19 audissetque ille verba legis, scidit terror regis,
vestimenta sua: 20 et præcepit Helciæ, et Ahicam filio Saphan, et Abdon filio
Micha, Saphan quoque scribæ, et Asaæ servo regis, dicens: 21 Ite, et orate Dominum
pro me, et pro reliquiis Israel, et Iuda, super universis sermonibus Libri istius,
qui repertus est: magnus enim furor Domini stillavit super nos, eo quod non
custodierint patres nostri verba Domini ut facerent omnia, quæ scripta sunt in
isto volumine.

22 Abiit ergo Helcias, et hi qui simul a rege missi fuerant, ad Oldam prophetidem, responsio Holdæ
uxorem Sellum filii Thecuath, filii Hasra custodis vestium: quæ habitabat in prophetidis.
Ierusalem in Secunda: et locuti sunt ei verba, quæ supra narravimus. 23 At illa
respondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dicite viro, qui misit vos ad me:
24 Hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam mala super locum istum, et super habi-
tatores eius, cunctaque maledicta, quæ scripta sunt in Libro hoc, quem legerunt
coram rege Iuda. 25 Quia dereliquerunt me, et sacrificaverunt diis alienis, ut me
ad iracundiam provocarent in cunctis operibus manuum suarum, idcirco stillabit
furor meus super locum istum, et non extinguetur. 26 Ad regem autem Iuda,
qui misit vos pro Domino deprecando, sic loquimini: Hæc dicit Dominus Deus
Israel: Quoniam audisti verba voluminis, 27 atque emollitum est cor tuum, et
humiliatus es in conspectu Dei super his, quæ dicta sunt contra locum hunc, et
habitatores Ierusalem, reveritusque faciem meam, scidisti vestimenta tua, et
flevisti coram me: ego quoque exaudivi te, dicit Dominus. 28 Iam enim colligam
te ad patres tuos, et infereris in sepulchrum tuum in pace: nec videbunt oculi
tui omne malum, quod ego inducturus sum super locum istum, et super habitatores
eius. [a]Retulerunt itaque regi cuncta quæ dixerat.

28 [a]2 Rg 23, 1.

2. Renovatio et purgatio cultus, 34, 29—35, 19.

Lectio legis et percussio fœderis,
29 At ille convocatis universis maioribus natu Iuda et Ierusalem, 30 ascendit
in domum Domini, unaque omnes viri Iuda et habitatores Ierusalem, Sacerdotes
et Levitæ, et cunctus populus a minimo usque ad maximum. Quibus audientibus
in domo Domini, legit rex omnia verba voluminis: 31 et stans in tribunali suo,
percussit fœdus coram Domino ut ambularet post eum, et custodiret præcepta,
et testimonia, et iustificationes eius in toto corde suo, et in tota anima sua, faceretque
quæ scripta sunt in volumine illo, quod legerat. 32 Adiuravit quoque super hoc
omnes, qui reperti fuerant in Ierusalem, et Beniamin: et fecerunt habitatores
Ierusalem iuxta pactum Domini Dei patrum suorum.

amotio cunctarum abominationum,
33 Abstulit ergo Iosias cunctas abominationes de universis regionibus filiorum
Israel: et fecit omnes, qui residui erant in Israel, servire Domino Deo suo. Cunctis
diebus eius non recesserunt a Domino Deo patrum suorum.

celebratio paschatis celeberrima.
35. 1 Fecit [a]autem Iosias in Ierusalem Phase Domino, quod immolatum
est quartadecima die mensis primi: 2 et constituit Sacerdotes in officiis suis, horta-
tusque est eos ut ministrarent in domo Domini. 3 Levitis quoque, ad quorum
eruditionem omnis Israel sanctificabatur Domino, locutus est: Ponite arcam in
sanctuario templi, quod ædificavit Salomon filius David rex Israel, nequaquam
enim eam ultra portabitis: nunc autem ministrate Domino Deo vestro, et populo
eius Israel. 4 Et præparate vos per domos, et cognationes vestras in divisionibus
singulorum, sicut præcepit David rex Israel, et descripsit Salomon filius eius.
5 Et ministrate in sanctuario per familias turmasque Leviticas, 6 et sanctificati
immolate Phase: fratres etiam vestros, ut possint iuxta verba, quæ locutus est
Dominus in manu Moysi facere, præparate. 7 Dedit præterea Iosias omni populo,
qui ibi fuerat inventus in sollemnitate Phase, agnos et hœdos de gregibus, et reliqui
pecoris triginta millia, boum quoque tria millia. hæc de regis universa substantia.
8 Duces quoque eius, sponte quod voverant, obtulerunt, tam populo, quam Sacer-
dotibus et Levitis. Porro Helcias, et Zacharias, et Iahiel principes domus Domini,
dederunt sacerdotibus ad faciendum Phase pecora commixtim duo millia sexcenta,
et boves trecentos. 9 Chonenias autem, et Semeias, etiam Nathanael fratres eius,
necnon Hasabias, et Iehiel, et Iozabad principes Levitarum, dederunt ceteris
Levitis ad celebrandum Phase quinque millia pecorum, et boves quingentos.
10 Præparatumque est ministerium, et steterunt Sacerdotes in officio suo: Levitæ
quoque in turmis, iuxta regis imperium. 11 Et immolatum est Phase: asperseruntque
Sacerdotes manu sua sanguinem, et Levitæ detraxerunt pelles holocaustorum:
12 et separaverunt ea ut darent per domos et familias singulorum, et offerrentur
Domino, sicut scriptum est in Libro Moysi: de bobus quoque fecerunt similiter.
13 Et assaverunt Phase super ignem, iuxta quod in lege scriptum est: pacificas
vero hostias coxerunt in lebetibus, et cacabis, et ollis, et festinato distribuerunt
universæ plebi: 14 sibi autem, et Sacerdotibus postea paraverunt: nam in oblatione
holocaustorum et adipum usque ad noctem Sacerdotes fuerunt occupati: unde
Levitæ sibi, et Sacerdotibus filiis Aaron paraverunt novissimis. 15 Porro cantores
filii Asaph stabant in ordine suo, iuxta præceptum David, et Asaph, et Heman,
et Idithun prophetarum regis: Ianitores vero per portas singulas observabant,
ita ut nec puncto quidem discederent a ministerio: quam ob rem et fratres eorum
Levitæ paraverunt eis cibos. 16 Omnis igitur cultura Domini rite completa est
in die illa ut facerent Phase, et offerrent holocausta super altare Domini, iuxta
præceptum regis Iosiæ. 17 Feceruntque filii Israel, qui reperti fuerant ibi, Phase
in tempore illo, et sollemnitatem azymorum septem diebus. 18 Non fuit Phase
simile huic in Israel a diebus Samuelis prophetæ: sed nec quisquam de cunctis
regibus Israel fecit Phase sicut Iosias, Sacerdotibus, et Levitis, et omni Iudæ,
et Israel qui repertus fuerat, et habitantibus in Ierusalem. 19 Octavodecimo anno
regni Iosiæ hoc Phase celebratum est.

35, *1* [a]2 Rg 23, 21.

3. Infelix pugna et mors, 35, 20—36, 1.

20 [a]Postquam instauraverat Iosias templum, ascendit Nechao rex Ægypti
ad pugnandum in Charcamis iuxta Euphraten: et processit in occursum eius Iosias.
21 At ille, missis ad eum nunciis, ait: Quid mihi et tibi est rex Iuda? non adversum
te hodie venio, sed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus festinato ire
præcepit: desine adversum Deum facere, qui mecum est, ne interficiat te. 22 Noluit
Iosias reverti, sed præparavit contra eum bellum, nec acquievit sermonibus Nechao
ex ore Dei: [b]verum perrexit ut dimicaret in campo Mageddo.

Adversus regem Nechao pugnans

23 Ibique vulneratus a sagittariis, dixit pueris suis: Educite me de prælio,
quia oppido vulneratus sum. 24 Qui transtulerunt eum de curru in alterum cur-
rum, qui sequebatur eum more regio, et asportaverunt eum in Ierusalem, mortuusque
est, et sepultus in mausoleo patrum suorum: et universus Iuda et Ierusalem luxerunt
eum. 25 Ieremias maxime: cuius omnes cantores atque cantatrices, usque in
præsentem diem lamentationes super Iosiam replicant, et quasi lex obtinuit in
Israel: Ecce scriptum fertur in lamentationibus.

in Mageddo vulneratur et in Ierusalem moritur,

26 Reliqua autem sermonum Iosiæ et misericordiarum eius: quæ lege præcepta
sunt Domini: 27 opera quoque illius prima et novissima, scripta sunt in Libro
regum Iuda et Israel. 36. 1 Tulit [c]ergo populus terræ Ioachaz filium Iosiæ, et
constituit regem pro patre suo in Ierusalem.

reliqua in historia regum Iuda et Israel.

VIII. Adventus interitus regni, 36, 2—21.

1. Ioachaz seu Sellum (1 Par 3, 15; Ir 22, 11) rex septimus decimus, 36, 2—4.

2 Vigintitrium annorum erat Ioachaz, cum regnare cœpisset, et tribus mensibus
regnavit in Ierusalem.

Tempus imperii,

3 Amovit autem eum rex Ægypti cum venisset in Ierusalem, et condemnavit
terram centum talentis argenti, et talento auri. 4 Constituitque pro eo regem,
[d]Eliakim fratrem eius, super Iudam et Ierusalem: et vertit nomen eius Ioakim:
ipsum vero Ioachaz tulit secum, et abduxit in Ægyptum.

captivitas in Ægypto

2. Ioakim seu Eliakim rex duodevicesimus, 36, 5—8.

5 Vigintiquinque annorum erat Ioakim cum regnare cœpisset, et undecim
annis regnavit in Ierusalem: fecitque malum coram Domino Deo suo.

Tempus imperii et malitia.

6 Contra hunc ascendit Nabuchodonosor rex Chaldæorum, et vinctum catenis
duxit in Babylonem. 7 Ad quam et vasa Domini transtulit, et posuit ea in templo suo.

captivitas Babylonica.

8 Reliqua autem verborum Ioakim, et abominationum eius, quas operatus
est, et quæ inventa sunt in eo, continentur in Libro regum Iuda et Israel. Regnavit
autem Ioachin filius eius pro eo.

reliqua in historia regum Iuda et Israel.

3. Ioachin seu Iechonias (1 Par 3, 16; Ir 22, 24) rex undevicesimus, 36, 9—10.

9 Octo annorum erat Ioachin cum regnare cœpisset, et tribus mensibus, ac
decem diebus regnavit in Ierusalem, fecitque malum in conspectu Domini.

Tempus imperii et malitia.

10 Cumque anni circulus volveretur, misit Nabuchodonosor rex, qui adduxerunt
eum in Babylonem, asportatis simul pretiosissimis vasis domus Domini: [e]Regem
vero constituit Sedeciam patruum eius super Iudam et Ierusalem.

asportatio regis et vasorum.

4. Sedecias seu Matthanias (2 Rg 24, 17) rex vicesimus, 36, 11—21.

11 Viginti et unius anni erat Sedecias cum regnare cœpisset, et undecim annis
regnavit in Ierusalem.

Tempus imperii,

12 Fecitque malum in oculis Domini Dei sui, nec erubuit faciem Ieremiæ
prophetæ, loquentis ad se ex ore Domini. 13 A rege quoque Nabuchodonosor recessit,
qui adiuraverat eum per Deum: et induravit cervicem suam et cor ut non rever-
teretur ad Dominum Deum Israel.

malitia regis

---

20 [a]2 Rg 23, 29. — *22* [b]Zach 12, 11. — **26,** *1* [c]2 Rg 23, 30. — *4* [d]Mt 1, 11. — *10* [e]2 Rg 24, 17; Ir 37, 1.

atque populi,

[14] Sed et universi principes sacerdotum, et populus, prævaricati sunt inique
iuxta universas abominationes Gentium, et polluerunt domum Domini, quam
sanctificaverat sibi in Ierusalem. [15] Mittebat autem Dominus Deus patrum suorum
ad illos per manum nunciorum suorum de nocte consurgens, et quotidie commonens:
eo quod parceret populo et habitaculo suo. [16] At illi subsannabant nuncios Dei,
et parvipendebant sermones eius, illudebantque prophetis, donec ascenderet furor
Domini in populum eius, et esset nulla curatio.

captivitas regis et excidium urbis.

[17] Adduxit enim super eos regem Chaldæorum, et interfecit iuvenes eorum
gladio in domo sanctuarii sui, non est misertus adolescentis, et virginis, et senis,
nec decrepiti quidem, sed omnes tradidit in manibus eius. [18] Universaque vasa
domus Domini tam maiora, quam minora, et thesauros templi, et regis, et principum
transtulit in Babylonem. [19] Incenderunt hostes domum Dei, destruxeruntque
murum Ierusalem, universas turres combusserunt, et quidquid pretiosum fuerat,
demoliti sunt. [20] Siquis evaserat gladium, ductus in Babylonem servivit regi
et filiis eius, donec imperaret rex Persarum, [21] et compleretur sermo Domini ex
ore Ieremiæ, et celebraret terra sabbata sua: cunctis enim diebus desolationis
egit sabbatum usque dum complerentur septuaginta anni.

IX. Decretum Cyri regis Persarum. 36, 22—23.

Facultas revertendi datur.

[22] [a]Anno autem primo Cyri regis Persarum ad explendum sermonem Domini,
quem locutus fuerat per os Ieremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Per-
sarum: qui iussit prædicari in universo regno suo, etiam per scripturam, dicens:
[23] Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus
cæli, et ipse præcepit mihi ut ædificarem ei domum in Ierusalem, quæ est in Iudæa:
quis ex vobis est in omni populo eius? sit Dominus Deus suus cum eo, et ascendat.

22 [a]Esr 1, 1; 6, 3; Ir 25, 12; 29, 10.

LIBER PRIMUS ESDRÆ.

PARS PRIOR.
Reditus Iudæorum Zorobabel duce, 1, 1—6, 22.

I. Reversio captivorum, 1, 1—2, 70.
1. Decretum et restitutio Cyri, 1, 1—11.

1. 1 In [a]anno primo Cyri regis Persarum ut compleretur verbum Domini *Cyrus reditionem*
ex ore Ieremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum: et traduxit *captivorum*
vocem in omni regno suo, etiam per scripturam, dicens: 2 Hæc dicit Cyrus rex *permittit*
Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, et ipse præcepit
mihi ut ædificarem ei domum in Ierusalem, quæ est in Iudæa. 3 Quis est in vobis
de universo populo eius? Sit Deus illius cum ipso. Ascendat in Ierusalem, quæ est
in Iudæa, et ædificet domum Domini Dei Israel, ipse est Deus qui est in Ierusalem.
4 Et omnes reliqui in cunctis locis ubicumque habitant, adiuvent eum viri de loco
suo argento et auro, et substantia, et pecoribus, excepto quod voluntarie offerunt
templo Dei, quod est in Ierusalem.
5 Et surrexerunt principes patrum de Iuda, et Beniamin, et Sacerdotes, et *ac revertentibus vasa*
Levitæ, et omnis, cuius Deus suscitavit spiritum, ut ascenderent ad ædificandum *templi restituit.*
templum Domini, quod erat in Ierusalem. 6 Universique qui erant in circuitu,
adiuverunt manus eorum in vasis argenteis et aureis, in substantia et iumentis,
in supellectili, exceptis his, quæ sponte obtulerant. 7 Rex quoque Cyrus protulit
vasa templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonosor de Ierusalem, et posuerat ea
in templo Dei sui. 8 Protulit autem ea Cyrus rex Persarum per manum Mithridatis
filii Gazabar, et annumeravit ea Sassabasar principi Iuda. 9 Et hic est numerus
eorum: Phialæ aureæ triginta, phialæ argenteæ mille, cultri vigintinovem, scyphi
aurei triginta, 10 scyphi argentei secundi quadringenti decem: vasa alia mille.
11 Omnia vasa aurea et argentea quinque millia quadringenta: universa tulit
Sassabasar cum his, qui ascendebant de transmigratione Babylonis in Ierusalem.

2. Numerus, oblationes, habitatio reversorum, 2, 1—70.

2. 1 Hi [b]sunt autem provinciæ filii, qui ascenderunt de captivitate, quam *Numerus*
transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis in Babylonem, et reversi sunt in
Ierusalem et Iudam, unusquisque in civitatem suam. 2 Qui venerunt cum Zoro-
babel, Iosue, Nehemia, Saraia, Rahelaia, Mardochai, Belsan, Mesphar, Beguai,
Rehum, Baana.
Numerus virorum populi Israel: 3 Filii Pharos duo millia centum septuagin- *virorum populi.*
taduo. 4 Filii Sephatia, trecenti septuagintaduo. 5 Filii Area, septingenti septua-
gintaquinque. 6 Filii Phahath Moab, filiorum Iosue: Ioab duo millia octingenti
duodecim. 7 Filii Ælam mille ducenti quinquagintaquattuor. 8 Filii Zethua,
nongenti quadragintaquinque. 9 Filii Zachai, septingenti sexaginta. 10 Filii
Bani, sexcenti quadragintaduo. 11 Filii Bebai, sexcenti vigintitres. 12 Filii Azgad,
mille ducenti viginti duo. 13 Filii Adonicam, sexcenti sexagintasex. 14 Filii Beguai,
duo millia quinquagintasex. 15 Filii Adin, quadringenti quinquagintaquattuor.
16 Filii Ather, qui erant ex Ezechia, nonagintaocto. 17 Filii Besai, trecenti vigin-
titres. 18 Filii Iora, centum duodecim. 19 Filii Hasum, ducenti vigintitres. 20 Filii
Gebbar, nonagintaquinque. 21 Filii Bethlehem, centum vigintitres. 22 Viri Netupha,

1, *1* [a]2 Par 36, 22; Ir 25, 12; 29, 10. — 2, *1* [b]Neh 7, 6.

quinquagintasex. 23 Viri Anathoth, centum vigintiocto. 24 Filii Azmaveth,
quadraginta duo. 25 Filii Cariathiarim, Cephira, et Beroth, septingenti quadra-
gintatres. 26 Filii Rama et Gabaa, sexcenti vigintiunus. 27 Viri Machmas, centum
viginti duo. 28 Viri Bethel et Hai, ducenti vigintitres. 29 Filii Nebo, quinqua-
gintaduo. 30 Filii Megbis, centum quinquagintasex. 31 Filii Ælam alterius, mille
ducenti quinquagintaquattuor. 32 Filii Harim, trecenti viginti. 33 Filii Lod Hadid,
et Ono, septingenti vigintiquinque. 34 Filii Iericho, trecenti quadragintaquinque.
35 Filii Senaa, tria millia sexcenti triginta.

sacerdotum,

36 Sacerdotes: Filii Iadaia in domo Iosue nongenti septuaginta tres. 37 Filii
Emmer, mille quinquagintaduo. 38 Filii Pheshur, mille ducenti quadraginta septem.
39 Filii Harim, mille decem et septem.

Levitarum,

40 Levitæ: Filii Iosue et Cedmihel filiorum Odoviæ septuagintaquattuor.
41 Cantores: Filii Asaph, centum vigintiocto. 42 Filii Ianitorum: filii Sellum, filii
Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Hatita, filii Sobai: universi centum trigintanovem.

Nathinæorum seu servorum templi,

43 Nathinæi: filii Siha, filii Hasupha, filii Tabbaoth, 44 filii Ceros, filii Siaa, filii
Phadon, 45 filii Lebana, filii Hagaba, filii Accub, 46 filii Hagab, filii Semlai, filii
Hanan, 47 filii Gaddel, filii Gaher, filii Raaia, 48 filii Rasin, filii Necoda, filii Gazam,
49 filii Aza, filii Phasea, filii Besee, 50 filii Asena, filii Munim, filii Nephusim, 51 filii
Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur, 52 filii Besluth, filii Mahida, filii Harsa, 53 filii
Bercos, filii Sisara, filii Thema, 54 filii Nasia, filii Hatipha,

servorum Salomonis,

55 filii servorum Salomonis, filii Sotai, filii Sophereth, filii Pharuda, 56 filii
Iala, filii Dercon, filii Geddel, 57 filii Saphatia, filii Hatil, filii Phochereth, qui
erant de Asebaim, filii Ami. 58 omnes Nathinæi, et filii servorum Salomonis, trecenti
nonagintaduo.

filiorum originis dubiæ.

59 Et hi qui ascenderunt de Thelmala, Thelharsa, Cherub, et Adon, et Emer:
et non potuerunt indicare domum patrum suorum et semen suum, utrum ex Israel
essent. 60 Filii Dalaia, filii Tobia, filii Necoda, sexcenti quinquagintaduo. 61 Et
de filiis Sacerdotum: Filii Hobia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus
Berzellai Galaaditis, uxorem, et vocatus est nomine eorum: 62 hi quæsierunt
scripturam genealogiæ suæ, et non invenerunt, et eiecti sunt de sacerdotio. 63 Et
dixit Athersatha eis ut non comederent de Sancto sanctorum, donec surgeret
sacerdos doctus atque perfectus.

totius multitudinis:

64 Omnis multitudo quasi unus, quadraginta duo millia trecenti sexaginta:
65 exceptis servis eorum, et ancillis, qui erant septem millia trecenti trigintaseptem:
et in ipsis cantores, atque cantatrices ducenti. 66 Equi eorum septingenti trigintasex,
muli eorum, ducenti quadragintaquinque, 67 cameli eorum, quadringenti triginta-
quinque, asini eorum, sex millia septingenti viginti.

oblationes principum;

68 Et de principibus patrum, cum ingrederentur templum Domini, quod est
in Ierusalem, sponte obtulerunt in domum Dei ad extruendam eam in loco suo.
69 Secundum vires suas dederunt impensas operis, auri solidos sexaginta millia
et mille, argenti mnas quinque millia, et vestes sacerdotales centum.

habitatio reversorum.

70 Habitaverunt ergo Sacerdotes, et Levitæ, et de populo, et cantores, et
ianitores, et Nathinæi in urbibus suis, universusque Israel in civitatibus suis.

II. Refectio cultus divini, 3, 1—6, 22.

1. Exstructio altaris holocaustorum, 3, 1—6.

Holocausta offeruntur et festa celebrantur.

3. 1 Iamque venerat mensis septimus, et erant filii Israel in civitatibus suis:
congregatus est ergo populus quasi vir unus in Ierusalem. 2 Et surrexit Iosue
filius Iosedec, et fratres eius sacerdotes, et Zorobabel filius Salathiel, et fratres
eius, et ædificaverunt altare Dei Israel ut offerrent in eo holocautomata, sicut
scriptum est in lege Moysi viri Dei: 3 Collocaverunt autem altare Dei super bases
suas deterrentibus eos per circuitum populis terrarum, et obtulerunt super illud
holocaustum Domino mane et vespere: 4 Feceruntque sollemnitatem taberna-
culorum, sicut scriptum est, et holocaustum diebus singulis per ordinem secundum
præceptum opus diei in die suo. 5 Et post hæc holocaustum iuge, tam in Calendis

quam in universis sollemnitatibus Domini, quæ erant consecratæ, et in omnibus
in quibus ultro offerebatur munus Domino. 6 A primo die mensis septimi cœperunt
offerre holocaustum Domino: porro templum Dei nondum fundatum erat.

2. Ædificatio templi Dei, 3, 7—4, 5.

7 Dederunt autem pecunias latomis et cæmentariis: cibum quoque, et potum, Ædificatio præparatur.
et oleum Sidoniis, Tyriisque ut deferrent ligna cedrina de Libano ad mare Ioppe,
iuxta quod præceperat Cyrus rex Persarum eis.
8 Anno autem secundo adventus eorum ad templum Dei in Ierusalem mense fundamenta iaciuntur.
secundo, cœperunt Zorobabel filius Salathiel, et Iosue filius Iosedec, et reliqui
de fratribus eorum Sacerdotes, et Levitæ, et omnes qui venerant de captivitate
in Ierusalem, et constituerunt Levitas a viginti annis et supra, ut urgerent opus
Domini. 9 Stetitque Iosue et filii eius, et fratres eius, Cedmihel, et filii eius, et
filii Iuda, quasi vir unus, ut instarent super eos qui faciebant opus in templo Dei:
filii Henadad, et filii eorum, et fratres eorum Levitæ.
10 Fundato igitur a cæmentariis templo Domini, steterunt sacerdotes in ornatu aliis lætantibus aliis flentibus.
suo cum tubis: et Levitæ filii Asaph in cymbalis, ut laudarent Deum per manus
David regis Israel. 11 Et concinebant in hymnis, et confessione Domino: Quoniam
bonus, quoniam in æternum misericordia eius super Israel. Omnis quoque populus
vociferabatur clamore magno in laudando Dominum, eo quod fundatum esset
templum Domini. 12 plurimi etiam de Sacerdotibus et Levitis, et principes patrum,
et seniores, qui viderant templum prius cum fundatum esset, et hoc templum in
oculis eorum, flebant voce magna: et multi vociferantes in lætitia, elevabant vocem.
13 Nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris lætantium, et vocem fletus
populi: commixtim enim populus vociferabatur clamore magno, et vox audiebatur
procul.
4. 1 Audierunt autem hostes Iudæ, et Beniamin, quia filii captivitatis ædi- ædificatio usque ad Darium a Samaritanis impeditur.
ficarent templum Domino Deo Israel: 2 et accedentes ad Zorobabel, et ad principes
patrum dixerunt eis: Ædificemus vobiscum, quia ita ut vos, quærimus Deum
vestrum: ecce nos immolavimus victimas a diebus Asor Haddan regis Assur, qui
adduxit nos huc. 3 Et dixit eis Zorobabel, et Iosue, et reliqui principes patrum
Israel: Non est vobis et nobis ut ædificemus domum Deo nostro, sed nosipsi soli
ædificabimus Domino Deo nostro, sicut præcepit nobis Cyrus rex Persarum. 4 Fac-
tum est igitur ut populus terræ impediret manus populi Iudæ, et turbaret eos in
ædificando. 5 Conduxerunt autem adversus eos consiliatores, ut destruerent consilium
eorum omnibus diebus Cyri regis Persarum, et usque ad regnum Darii regis Persarum.

3. Litteræ ad successores Darii datæ, 4, 6—23 (cf Neh 1, 1—3).

6 In regno autem Assueri, in principio regni eius, scripserunt accusationem Ad Assuerum seu Xerxen.
adversus habitatores Iudæ et Ierusalem.
7 Et in diebus Artaxerxis scripsit Beselam Mithridates, et Thabeel, et reliqui, ad Artaxerxen de ædificatione urbis.
qui erant in consilio eorum, ad Artaxerxem regem Persarum: epistola autem
accusationis scripta erat Syriace, et legebatur sermone Syro. 8 Reum Beelteem,
et Samsai scriba scripserunt epistolam unam de Ierusalem Artaxerxi regi, huiusce-
modi: 9 Reum Beelteem, et Samsai scriba, et reliqui consiliatores eorum, Dinæi,
et Apharsathachæi, Terphalæi, Apharsæi, Erchuæi, Babylonii, Susanechæi, Dievi,
et Ælamitæ, 10 et ceteri de Gentibus, quas transtulit Asenaphar magnus et gloriosus:
et habitare eas fecit in civitatibus Samariæ, et in reliquis regionibus trans Flumen
in pace: (11 Hoc est exemplar epistolæ, quam miserunt ad eum) Artaxerxi regi,
servi tui, viri qui sunt trans Fluvium, salutem dicunt. 12 Notum sit regi, quia
Iudæi, qui ascenderunt a te ad nos, venerunt in Ierusalem civitatem rebellem
et pessimam, quam ædificant extruentes muros eius, et parietes componentes.
13 Nunc igitur notum sit regi, quia si civitas illa ædificata fuerit, et muri eius in-
staurati, tributum, et vectigal, et annuos reditus non dabunt, et usque ad reges
hæc noxa perveniet. 14 Nos autem memores salis, quod in palatio comedimus,
et quia læsiones regis videre nefas ducimus, idcirco misimus et nunciavimus regi,

15 ut recenseas in libris historiarum patrum tuorum, et invenies scriptum in com-
mentariis: et scies quoniam urbs illa, urbs rebellis est, et nocens regibus et provinciis,
et bella concitantur in ea ex diebus antiquis: quam ob rem et civitas ipsa destructa
est. 16 Nunciamus nos regi, quoniam si civitas illa ædificata fuerit, et muri ipsius
instaurati, possessionem trans Fluvium non habebis.

edictum Artaxerxis,

17 Verbum misit rex ad Reum Beelteem, et Samsai scribam, et ad reliquos,
qui erant in consilio eorum habitatores Samariæ, et ceteris trans Fluvium, salutem
dicens et pacem. 18 Accusatio, quam misistis ad nos, manifeste lecta est coram me.
19 et a me præceptum est: et recensuerunt, inveneruntque quoniam civitas illa
a diebus antiquis adversum reges rebellat, et seditiones, et prælia concitantur in ea:
20 nam et reges fortissimi fuerunt in Ierusalem, qui et dominati sunt omni regioni,
quæ trans Fluvium est: tributum quoque et vectigal, et reditus accipiebant. 21 Nunc
ergo audite sententiam: Prohibeatis viros illos ut urbs illa non ædificetur, donec
si forte a me iussum fuerit. 22 Videte ne negligenter hoc impleatis, et paulatim
crescat malum contra reges.

ædificatio urbis et murorum prohibetur.

23 Itaque exemplum edicti Artaxerxis regis lectum est coram Reum Beelteem,
et Samsai scriba, et consiliariis eorum: et abierunt festini in Ierusalem ad Iudæos,
et prohibuerunt eos in brachio et robore.

4. Ædificatio templi repetitur et absolvitur, 4, 24—6, 15.

Ædificatio usque Darium intermissa

24 Tunc intermissum est opus domus Domini in Ierusalem, et non fiebat usque
ad annum secundum regni Darii regis Persarum.

Aggæo et Zacharia exhortantibus repetitur;

5. 1 Prophetaverunt autem Aggæus Propheta, et Zacharias filius Addo
prophetantes ad Iudæos, qui erant in Iudæa et Ierusalem, in nomine Dei Israel.
2 Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel, et Iosue filius Iosedec, et cœperunt
ædificare templum Dei in Ierusalem, et cum eis prophetæ Dei adiuvantes eos.

dux regionis hanc rem ad Darium refert,

3 In ipso autem tempore venit ad eos Thathanai, qui erat dux trans Flumen,
et Stharbuzanai, et consiliarii eorum: sicque dixerunt eis: Quis dedit vobis con-
silium ut domum hanc ædificaretis, et muros eius instauraretis? 4 Ad quod re-
spondimus eis, quæ essent nomina hominum auctorum ædificationis illius. 5 Oculus
autem Dei eorum factus est super senes Iudæorum, et non potuerunt inhibere
eos. Placuitque ut res ad Darium referretur, et tunc satisfacerent adversus accu-
sationem illam.

epistolam sequentem scribens;

6 Exemplar epistolæ, quam misit Thathanai dux regionis trans Flumen, et
Stharbuzanai, et consiliatores eius Arphasachæi, qui erant trans Flumen, ad
Darium regem. 7 Sermo, quem miserant ei, sic scriptus erat: Dario regi pax omnis.
8 Notum sit regi, isse nos ad Iudæam provinciam, ad domum Dei magni, quæ
ædificatur lapide impolito, et ligna ponuntur in parietibus: opusque illud diligenter
extruitur, et crescit in manibus eorum. 9 Interrogavimus ergo senes illos, et ita
diximus eis: Quis dedit vobis potestatem ut domum hanc ædificaretis, et muros
hos instauraretis? 10 Sed et nomina eorum quæsivimus ab eis, ut nunciaremus
tibi: scripsimusque nomina eorum virorum, qui sunt principes in eis. 11 Huius-
cemodi autem sermonem responderunt nobis, dicentes: Nos sumus servi Dei cæli
et terræ, et ædificamus templum, quod erat extructum ante hos annos multos,
quodque rex Israel magnus ædificaverat, et extruxerat. 12 Postquam autem ad
iracundiam provocaverunt patres nostri Deum cæli, tradidit eos in manus Na-
buchodonosor regis Babylonis Chaldæi, domum quoque hanc destruxit, et populum
eius transtulit in Babylonem. 13 Anno autem primo Cyri regis Babylonis, Cyrus
rex proposuit edictum ut domus Dei hæc ædificaretur. 14 Nam et vasa templi
Dei aurea et argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo, quod erat in Ie-
rusalem, et asportaverat ea in templum Babylonis, protulit Cyrus rex de templo
Babylonis, et data sunt Sassabasar vocabulo, quem et principem constituit. 15 dixit-
que ei: Hæc vasa tolle, et vade, et pone ea in templo, quod est in Ierusalem, et
domus Dei ædificetur in loco suo. 16 Tunc itaque Sassabasar ille venit et posuit
fundamenta templi Dei in Ierusalem, et ex eo tempore usque nunc ædificatur,
et necdum completum est. 17 Nunc ergo, si videtur regi bonum, recenseat in

bibliotheca regis, quæ est in Babylone, utrumnam a Cyro rege iussum fuerit ut
ædificaretur domus Dei in Ierusalem, et voluntatem regis super hac re mittat
ad nos.

Darius decretum Cyri in Ecbatanis invenit

6. 1 Tunc Darius rex præcepit: et recensuerunt in bibliotheca librorum,
qui erant repositi in Babylone, 2 et inventum est in Ecbatanis, quod est castrum
in Medena provincia volumen unum, talisque scriptus erat in eo commentarius:
3 Anno primo Cyri regis: Cyrus rex decrevit ut domus Dei ædificaretur, quæ est
in Ierusalem, in loco ubi immolent hostias, et ut ponant fundamenta supportantia
altitudinem cubitorum sexaginta, et latitudinem cubitorum sexaginta, 4 ordines
de lapidibus impolitis tres, et sic ordines de lignis novis: sumptus autem de domo
regis dabuntur. 5 Sed et vasa templi Dei aurea et argentea, quæ Nabuchodonosor
tulerat de templo Ierusalem, et attulerat ea in Babylonem, reddantur, et referantur
in templum in Ierusalem in locum suum, quæ et posita sunt in templo Dei.

ac proprio decreto ædificationem permittit et iuvat;

6 Nunc ergo Thathanai dux regionis, quæ est trans Flumen, Stharbuzanai,
et consiliarii vestri Apharsachæi, qui estis trans Flumen, procul recedite ab illis,
7 et dimittite fieri templum Dei illud a duce Iudæorum, et a senioribus eorum,
ut domum Dei illam ædificent in loco suo. 8 Sed et a me præceptum est quid
oporteat fieri a presbyteris Iudæorum illis ut ædificetur domus Dei, scilicet ut
de arca regis, id est, de tributis, quæ dantur de regione trans Flumen, studiose
sumptus dentur viris illis ne impediatur opus. 9 Quod si necesse fuerit, et vitulos,
et agnos, et hœdos in holocaustum Deo cæli, frumentum, sal, vinum, et oleum,
secundum ritum Sacerdotum, qui sunt in Ierusalem, detur eis per singulos dies, ne
sit in aliquo querimonia. 10 Et offerant oblationes Deo cæli, orentque pro vita
regis, et filiorum eius. 11 A me ergo positum est decretum: Ut omnis homo, qui
hanc mutaverit iussionem, tollatur lignum de domo ipsius, et erigatur, et configatur
in eo, domus autem eius publicetur. 12 Deus autem, qui habitare fecit nomen
suum ibi, dissipet omnia regna, et populum qui extenderit manum suam ut repugnet,
et dissipet domum Dei illam, quæ est in Ierusalem. Ego Darius statui decretum,
quod studiose impleri volo.

domus Dei completur.

13 Igitur Thathanai dux regionis trans Flumen, et Stharbuzanai, et consiliarii
eius, secundum quod præceperat Darius rex, sic diligenter executi sunt. 14 Seniores
autem Iudæorum ædificabant, et prosperabantur iuxta prophetiam Aggæi pro-
phetæ, et Zachariæ filii Addo: et ædificaverunt et construxerunt iubente Deo
Israel, et iubente Cyro, et Dario, et Artaxerxe regibus Persarum: 15 et com-
pleverunt domum Dei istam, usque ad diem tertium mensis Adar, qui est annus
sextus regni Darii regis.

5. Dedicatio templi et celebratio paschatis, 6, 16—22.

Dedicatio domus,

16 Fecerunt autem filii Israel Sacerdotes et Levitæ, et reliqui filiorum trans-
migrationis, dedicationem Domus Dei in gaudio. 17 Et obtulerunt in dedicationem
domus Dei, vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum
pro peccato totius Israel duodecim, iuxta numerum tribuum Israel. 18 Et statuerunt
Sacerdotes in ordinibus suis, et Levitas in vicibus suis super opera Dei in Ierusalem,
[a]sicut scriptum est in libro Moysi.

sollemnitas azymorum.

19 Fecerunt autem filii Israel transmigrationis, Pascha, quartadecima die
mensis primi. 20 Purificati enim fuerant Sacerdotes et Levitæ quasi unus: omnes
mundi ad immolandum pascha universis filiis transmigrationis, et fratribus suis
Sacerdotibus, et sibi. 21 Et comederunt filii Israel, qui reversi fuerant de
transmigratione, et omnes qui se separaverant a coinquinatione Gentium terræ
ad eos, ut quærerent Dominum Deum Israel. 22 Et fecerunt sollemnitatem
azymorum septem diebus in lætitia, quoniam lætificaverat eos Dominus, et
converterat cor regis Assur ad eos, ut adiuvaret manus eorum in opere domus
Domini Dei Israel.

6, *18* [a]Nm 3, 6; 8. 9.

PARS ALTERA.

Reditus Iudæorum Esdra duce, 7, 1—10, 44.

I. Reversio captivorum, 7, 1—8, 36.

1. Generalis descriptio reditionis, 7, 1—10.

Esdras cum comitibus

7. 1 Post hæc autem verba in regno Artaxerxis regis Persarum, Esdras filius Saraiæ, filii Azariæ, filii Helciæ, 2 filii Sellum, filii Sadoc, filii Achitob, 3 filii Amariæ, filii Azariæ, filii Maraioth, 4 filii Zarahiæ, filii Ozi, filii Bocci, 5 filii Abisue, filii Phinees, filii Eleazar, filii Aaron sacerdotis ab initio. 6 Ipse Esdras ascendit de Babylone, et ipse scriba velox in lege Moysi, quam Dominus Deus dedit Israel: et dedit ei rex secundum manum Domini Dei eius super eum, omnem petitionem eius. 7 Et ascenderunt de filiis Israel, et de filiis Sacerdotum, et de filiis Levitarum, et de cantoribus, et de ianitoribus, et de Nathinæis in Ierusalem anno septimo Artaxerxis regis.

Ierusalem venit.

8 Et venerunt in Ierusalem mense quinto, ipse est annus septimus regis. 9 Quia in primo die mensis primi cœpit ascendere de Babylone, et in primo die mensis quinti venit in Ierusalem, iuxta manum Dei sui bonam super se. 10 Esdras enim paravit cor suum, ut investigaret legem Domini, et faceret et doceret in Israel præceptum et iudicium.

2. Edictum regis Artaxerxis, 7, 11—28.

Exemplar

11 Hoc est autem exemplar epistolæ edicti, quod dedit rex Artaxerxes Esdræ sacerdoti, scribæ erudito in sermonibus et præceptis Domini, et ceremoniis eius in Israel.

epistolæ Artaxerxis,

12 Artaxerxes rex regum Esdræ sacerdoti, scribæ legis Dei cæli doctissimo, salutem. 13 A me decretum est, ut cuicumque placuerit in regno meo de populo Israel, et de Sacerdotibus eius, et de Levitis ire in Ierusalem, tecum vadat. 14 A facie enim regis, et septem consiliatorum eius missus es, ut visites Iudæam et Ierusalem in lege Dei tui, quæ est in manu tua: 15 et ut feras argentum et aurum quod rex, et consiliatores eius sponte obtulerunt Deo Israel, cuius in Ierusalem tabernaculum est. 16 Et omne argentum et aurum quodcumque inveneris in universa provincia Babylonis, et populus offerre voluerit, et de Sacerdotibus quæ sponte obtulerint domui Dei sui, quæ est in Ierusalem, 17 libere accipe, et studiose eme de hac pecunia vitulos, arietes, agnos et sacrificia et libamina eorum, et offer ea super altare templi Dei vestri, quod est in Ierusalem. 18 Sed et si quid tibi, et fratribus tuis placuerit de reliquo argento et auro ut faciatis, iuxta voluntatem Dei vestri facite. 19 Vasa quoque, quæ dantur tibi in ministerium domus Dei tui, trade in conspectu Dei in Ierusalem. 20 Sed et cetera, quibus opus fuerit in domum Dei tui, quantumcumque necesse est ut expendas, dabitur de thesauro, et de fisco regis, 21 et a me. Ego Artaxerxes rex, statui atque decrevi omnibus custodibus arcæ publicæ, qui sunt trans Flumen, ut quodcumque petierit a vobis Esdras sacerdos, scriba legis Dei cæli, absque mora detis 22 usque ad argenti talenta centum, et usque ad frumenti coros centum, et usque ad vini batos centum, et usque ad batos olei centum, sal vero absque mensura. 23 Omne, quod ad ritum Dei cæli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei cæli: ne forte irascatur contra regnum regis, et filiorum eius. 24 Vobis quoque notum facimus de universis Sacerdotibus, et Levitis, et cantoribus, et ianitoribus, Nathinæis, et ministris domus Dei huius, ut vectigal, et tributum, et annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. 25 Tu autem Esdra secundum sapientiam Dei tui, quæ est in manu tua, constitue iudices et præsides ut iudicent omni populo, qui est trans Flumen, his videlicet qui noverunt legem Dei tui, sed et imperitos docete libere. 26 Et omnis qui non fecerit legem Dei tui, et legem regis diligenter, iudicium erit de eo sive in mortem, sive in exilium, sive in condemnationem substantiæ eius, vel certe in carcerem.

gratiarum actio Esdræ.

27 Benedictus Dominus Deus patrum nostrorum, qui dedit hoc in corde regis
ut glorificaret domum Domini, quæ est in Ierusalem, 28 et in me inclinavit miseri-
cordiam suam coram rege et consiliatoribus eius, et universis principibus regis
potentibus: et ego confortatus manu Domini Dei mei, quæ erat in me, congregavi
de Israel principes qui ascenderent mecum.

3. Enumeratio comitum Esdræ, 8, 1—14.

Principes familiarum et socii eorum.

8. 1 Hi sunt ergo principes familiarum, et genealogia eorum, qui ascenderunt
mecum in regno Artaxerxis regis de Babylone. 2 De filiis Phinees, Gersom. De
filiis Ithamar, Daniel. De filiis David, Hattus. 3 De filiis Secheniæ, filiis Pharos,
Zacharias: et cum eo numerati sunt viri centum quinquaginta. 4 De filiis Phahath
Moab, Elioenai filius Zarehe, et cum eo ducenti viri. 5 De filiis Secheniæ, filius
Ezechiel, et cum eo trecenti viri. 6 De filiis Adan, Abed filius Ionathan, et cum eo
quinquaginta viri. 7 De filiis Alam, Isaias filius Athaliæ, et cum eo septuaginta viri.
8 De filiis Saphatiæ, Zebedia filius Michael, et cum eo octoginta viri. 9 De filiis
Ioab, Obedia filius Iahiel, et cum eo ducenti decem et octo viri. 10 De filiis Selomith,
filius Iosphiæ, et cum eo centum sexaginta viri. 11 De filiis Bebai, Zacharias filius
Bebai, et cum eo vigintiocto viri. 12 De filiis Azgad, Iohanan filius Eccetan, et
cum eo centum et decem viri. 13 De filiis Adonicam, qui erant novissimi: et hæc
nomina eorum: Elipheleth, et Iehiel, et Samaias, et cum eis sexaginta viri. 14 De
filiis Begui, Uthai et Zachur, et cum eis septuaginta viri.

4. Præparationes reditionis, 8, 15—30.

Redeuntes ad Ahava congregantur,

15 Congregavi autem eos ad fluvium, qui decurrit ad Ahava, et mansimus ibi
tribus diebus: quæsivique in populo et in sacerdotibus de filiis Levi, et non inveni
ibi. 16 Itaque misi Eliezer, et Ariel, et Semeiam, et Elnathan, et Iarib, et alterum
Elnathan, et Nathan, et Zachariam, et Mosollam principes: et Ioiarib, et Elnathan
sapientes. 17 Et misi eos ad Eddo, qui est primus in Chasphiæ loco, et posui in
ore eorum verba, quæ loquerentur ad Eddo, et fratres eius Nathinæos in loco
Chasphiæ ut adducerent nobis ministros domus Dei nostri. 18 Et adduxerunt
nobis per manum Dei nostri bonam super nos, virum doctissimum de filiis Moholi
filii Levi filii Israel, et Sarabiam et filios eius et fratres eius decem et octo, 19 et
Hasabiam, et cum eo Isaiam de filiis Merari, fratresque eius, et filios eius viginti:
20 et de Nathinæis, quos dederat David et principes ad ministeria Levitarum,
Nathinæos ducentos viginti: omnes hi suis nominibus vocabantur.

ieiunant et orant,

21 Et prædicavi ibi ieiunium iuxta fluvium Ahava ut affligeremur coram Domino
Deo nostro, et peteremus ab eo viam rectam nobis et filiis nostris, universæque
substantiæ nostræ. 22 Erubui enim petere a rege auxilium et equites, qui defen-
derent nos ab inimico in via: quia dixeramus regi: Manus Dei nostri est super
omnes, qui quærunt eum in bonitate: et imperium eius et fortitudo eius, et furor
super omnes, qui derelinquunt eum. 23 Ieiunavimus autem, et rogavimus Deum
nostrum per hoc: et evenit nobis prospere.

custodes thesaurorum eliguntur.

24 Et separavi de principibus Sacerdotum duodecim, Sarabiam, et Hasabiam,
et cum eis de fratribus eorum decem. 25 appendique eis argentum et aurum, et
vasa consecrata domus Dei nostri, quæ obtulerat rex et consiliatores eius, et principes
eius, universusque Israel eorum, qui inventi fuerant: 26 et appendi in manibus
eorum argenti talenta sexcenta quinquaginta, et vasa argentea centum, auri centum
talenta: 27 et crateres aureos viginti, qui habebant solidos millenos, et vasa æris
fulgentis optimi duo, pulchra, ut aurum. 28 Et dixi eis: Vos sancti Domini, et
vasa sancta, et argentum et aurum, quod sponte oblatum est Domino Deo patrum
nostrorum: 29 vigilate et custodite, donec appendatis coram principibus Sacerdotum,
et Levitarum, et ducibus familiarum Israel in Ierusalem, in thesaurum domus
Domini. 30 Susceperunt autem Sacerdotes et Levitæ pondus argenti, et auri,
et vasorum ut deferrent Ierusalem in domum Dei nostri.

5. Iter et adventus in Palæstinam, 8, 31—36.

Profectio ab Ahava et adventus in Ierusalem.

31 Promovimus ergo a flumine Ahava duodecimo die mensis primi ut pergeremus
Ierusalem: et manus Dei nostri fuit super nos, et liberavit nos de manu inimici
et insidiatoris in via. 32 Et venimus Ierusalem, et mansimus ibi tribus diebus.

traditio thesaurorum.

33 Die autem quarta appensum est argentum, et aurum, et vasa in domo Dei
nostri per manum Meremoth filii Uriæ Sacerdotis, et cum eo Eleazar filius Phinees,
cumque eis Iozabed filius Iosue, et Noadaia filius Bennoi Levitæ, 34 iuxta numerum
et pondus omnium: descriptumque est omne pondus in tempore illo.

oblatio holocaustorum.

35 Sed et qui venerant de captivitate filii transmigrationis, obtulerunt holo-
cautomata Deo Israel, vitulos duodecim pro omni populo Israel, arietes nonaginta
sex, agnos septuaginta septem, hircos pro peccato, duodecim: omnia in holocaustum
Domino.

traditio dictorum regis.

36 Dederunt autem edicta regis satrapis, qui erant de conspectu regis et ducibus
trans Flumen, et elevaverunt populum et domum Dei.

II. Sanctificatio coniugiorum, 9, 1—10, 44.

1. Transgressio legis expiatur, 9, 1—10, 17.

Transgressio ab Esdra lugetur

9. 1 Postquam autem hæc completa sunt, accesserunt ad me principes, dicentes:
Non est separatus populus Israel, Sacerdotes et Levitæ a populis terrarum, et
abominationibus eorum Chananæi videlicet, et Hethæi, et Pherezæi, et Iebusæi,
et Ammonitarum, et Moabitarum, et Ægyptiorum, et Amorrhæorum: 2 tulerunt
enim de filiabus eorum sibi et filiis suis, et commiscuerunt semen sanctum cum
populis terrarum: manus etiam principum et magistratuum fuit in transgressione
hac prima. 3 Cumque audissem sermonem istum, scidi pallium meum et tunicam,
et evelli capillos capitis mei et barbæ, et sedi mœrens. 4 Convenerunt autem ad
me omnes, qui timebant verbum Dei Israel, pro transgressione eorum, qui de
captivitate venerant, et ego sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum:

et coram Domino deploratur;

5 et in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea, et scisso pallio et tunica,
curvavi genua mea, et expandi manus meas ad Dominum Deum meum, 6 et dixi:
Deus meus confundor et erubesco levare faciem meam ad te: quoniam iniquitates
nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, et delicta nostra creverunt usque
ad cælum 7 a diebus patrum nostrorum: sed et nos ipsi peccavimus graviter usque
ad diem hanc, et in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi, et reges nostri, et
Sacerdotes nostri in manum regum terrarum, et in gladium, et in captivitatem,
et in rapinam, et in confusionem vultus, sicut et die hac. 8 Et nunc quasi parum
et ad momentum facta est deprecatio nostra apud Dominum Deum nostrum, ut
dimitterentur nobis reliquiæ, et daretur nobis paxillus in loco sancto eius, et illumi-
naret oculos nostros Deus noster, et daret nobis vitam modicam in servitute nostra,
9 quia servi sumus, et in servitute nostra non dereliquit nos Deus noster, sed incli-
navit super nos misericordiam coram rege Persarum, ut daret nobis vitam, et
sublimaret domum Dei nostri, et extrueret solitudines eius, et daret nobis sepem
in Iuda et Ierusalem. 10 Et nunc quid dicemus Deus noster post hæc? quia dereli-
quimus mandata tua, 11 quæ præcepisti in manu servorum tuorum prophetarum,
dicens: Terra, ad quam vos ingredimini ut possideatis eam, terra immunda est
iuxta immunditiam populorum, ceterarumque terrarum, abominationibus eorum
qui repleverunt eam ab ore usque ad os in coinquinatione sua. 12 [a]Nunc ergo
filias vestras ne detis filiis eorum, et filias eorum ne accipiatis filiis vestris, et non
quæratis pacem eorum, et prosperitatem eorum usque in æternum: ut confortemini,
et comedatis quæ bona sunt terræ, et heredes habeatis filios vestros usque in sæculum.
13 Et post omnia quæ venerunt super nos in operibus nostris pessimis, et in delicto
nostro magno, quia tu Deus noster liberasti nos de iniquitate nostra, et dedisti
nobis salutem sicut est hodie, 14 ut non converteremur, et irrita faceremus mandata
tua, neque matrimonia iungeremus cum populis abominationum istarum. Numquid

9, *12* [a]Dt 7, 3.

iratus es nobis usque ad consummationem ne dimitteres nobis reliquias ad salutem?
15 Domine Deus Israel iustus es tu: quoniam derelicti sumus, qui salvaremur sicut
die hac. Ecce coram te sumus in delicto nostro, non enim stari potest coram te
super hoc.

10. 1 Sic ergo orante Esdra, et implorante eo, et flente, et iacente ante tem- eiectio uxorum
plum Dei, collectus est ad eum de Israel cœtus grandis nimis virorum et mulierum alieni-
et puerorum, et flevit populus fletu multo. 2 Et respondit Sechenias filius Iehiel genarum decernitur
de filiis Ælam, et dixit Esdræ: Nos prævaricati sumus in Deum nostrum, et duximus
uxores alienigenas de populis terræ: et nunc, si est pœnitentia in Israel super hoc,
3 percutiamus fœdus cum Domino Deo nostro, ut proiiciamus universas uxores,
et eos qui de his nati sunt iuxta voluntatem Domini, et eorum qui timent præ-
ceptum Domini Dei nostri: secundum legem fiat. 4 Surge, tuum est decernere,
nosque erimus tecum: confortare, et fac. 5 Surrexit ergo Esdras, et adiuravit
principes Sacerdotum et Levitarum, et omnem Israel ut facerent secundum verbum
hoc, et iuraverunt. 6 Et surrexit Esdras ante domum Dei, et abiit ad cubiculum
Iohanan filii Eliasib, et ingressus est illuc, panem non comedit, et aquam non bibit:
lugebat enim transgressionem eorum, qui venerant de captivitate. 7 et missa
est vox in Iuda et in Ierusalem omnibus filiis transmigrationis, ut congregarentur
in Ierusalem: 8 et omnis qui non venerit in tribus diebus iuxta consilium principum
et seniorum, auferetur universa substantia eius, et ipse abiicietur de cœtu trans-
migrationis.

9 Convenerunt igitur omnes viri Iuda, et Beniamin in Ierusalem tribus diebus, atque per-
ipse est mensis nonus, vigesimo die mensis: et sedit omnis populus in platea domus ficitur.
Dei, trementes pro peccato, et pluviis. 10 Et surrexit Esdras sacerdos, et dixit
ad eos: Vos transgressi estis, et duxistis uxores alienigenas ut adderetis super
delictum Israel. 11 Et nunc date confessionem Domino Deo patrum vestrorum,
et facite placitum eius, et separamini a populis terræ, et ab uxoribus alienigenis.
12 Et respondit universa multitudo, dixitque voce magna: Iuxta verbum tuum
ad nos, sic fiat. 13 Verumtamen quia populus multus est, et tempus pluviæ, et
non sustinemus stare foris, et opus non est diei unius vel duorum (vehementer
quippe peccavimus in sermone isto) 14 constituantur principes in universa multi-
tudine: et omnes in civitatibus nostris qui duxerunt uxores alienigenas veniant
in temporibus statutis, et cum his seniores per civitatem et civitatem, et iudices
eius donec avertatur ira Dei nostri a nobis super peccato hoc. 15 Igitur Ionathan
filius Azahel, et Iaasia filius Thecue, steterunt super hoc, et Mesollam et Sebethai
Levites adiuverunt eos: 16 Feceruntque sic filii transmigrationis. Et abierunt
Esdras Sacerdos, et viri principes familiarum in domos patrum suorum, et omnes
per nomina sua, et sederunt in die primo mensis decimi ut quærerent rem. 17 Et
consummati sunt omnes viri, qui duxerant uxores alienigenas, usque ad diem
primam mensis primi.

2. Transgressores enumerantur, 10, 18—44.

18 Et inventi sunt de filiis sacerdotum qui duxerant uxores alienigenas. De Sacerdotes,
filiis Iosue filii Iosedec, et fratres eius, Maasia, et Eliezer, et Iarib, et Godolia.
19 Et dederunt manus suas ut eiicerent uxores suas, et pro delicto suo arietem de
ovibus offerrent. 20 Et de filiis Emmer, Hanani, et Zebedia. 21 Et de filiis Harim,
Maasia, et Elia, et Semeia, et Iehiel, et Ozias. 22 Et de filiis Pheshur, Elioenai,
Maasia, Ismael, Nathanael, Iozabed, et Elasa.

23 Et de filiis Levitarum, Iozabed, et Semei, et Celaia, ipse est Calita, Phataia, Levitæ.
Iuda, et Eliezer. 24 Et de cantoribus, Eliasib. Et de ianitoribus, Sellum, et Telem,
et Uri.

25 Et ex Israel, de filiis Pharos, Remeia, et Iezia, et Melchia, et Miamin, et reliqui Israelitæ.
Eliezer, et Melchia, et Banea. 26 Et de filiis Ælam, Mathania, Zacharias, et Iehiel,
et Abdi, et Ierimoth, et Elia. 27 Et de filiis Zethua, Elioenai, Eliasib, Mathania,
et Ierimuth, et Zabad, et Aziza. 28 Et de filiis Bebai, Iohanan, Hanania, Zabbai,
Athalai. 29 Et de filiis Bani, Mosollam, et Melluch, et Adaia, Iasub, et Saal, et

Ramoth. 30 Et de filiis Phahath Moab, Edna, et Chalal, Banaias, et Maasias,
Mathanias, Beseleel, Bennui, et Manasse. 31 Et de filiis Herem, Eliezer, Iosue,
Melchias, Semeias, Simeon, 32 Beniamin, Maloch, Samarias. 33 Et de filiis Hasom,
Mathanai, Mathatha, Zabad, Eliphelet, Iermai, Manasse, Semei. 34 De filiis Bani,
Maaddi, Amram, et Uel, 35 Baneas, et Badaias, Cheliau, 36 Vania, Marimuth,
et Eliasib, 37 Mathanias, Mathanai, et Iasi, 38 et Bani, et Bennui, Semei, 39 et
Salmias, et Nathan, et Adaias, 40 et Mechnedebai, Sisai, Sarai, 41 Ezrel, et Selemiau,
Semeria, 42 Sellum, Amaria, Ioseph. 43 De filiis Nebo, Iehiel, Mathathias, Zabad,
Zabina, Ieddu, et Ioel, et Banaia. 44 Omnes hi acceperant uxores alienigenas, et
fuerunt ex eis mulieres, quæ pepererant filios.

LIBER NEHEMIÆ,

QUI ET ESDRÆ SECUNDUS DICITUR.

PARS PRIOR.

Nehemias murum ducit, 1, 1—7, 73.

I. Res ædificationem muri præcedentes, 1, 1—2, 20.

1. Statius urbis, 1, 1—11 (cf Esr 4, 6—23).

1. 1 Verba Nehemiæ filii Helchiæ. Nehemiæ nuntiatur,
Et factum est in mense Casleu, anno vigesimo, et ego eram in Susis castro.
2 Et venit Hanani unus de fratribus meis, ipse et viri ex Iuda: et interrogavi eos
de Iudæis, qui remanserant, et supererant de captivitate, et Ierusalem. 3 Et dixerunt
mihi: Qui remanserunt, et relicti sunt de captivitate ibi in provincia, in afflictione
magna sunt, et in opprobrio: et murus Ierusalem dissipatus est, et portæ eius
combustæ sunt igni.
4 Cumque audissem verba huiuscemodi, sedi, et flevi, et luxi diebus multis: ab ipso defletur.
ieiunabam, et orabam ante faciem Dei cæli. 5 Et dixi: [a]Quæso Domine Deus
cæli fortis, magne atque terribilis, qui custodis pactum et misericordiam cum his
qui te diligunt, et custodiunt mandata tua: 6 fiant aures tuæ auscultantes, et
oculi tui aperti ut audias orationem servi tui, quam ego oro coram te hodie nocte
et die pro filiis Israel servis tuis: et confiteor pro peccatis filiorum Israel, quibus
peccaverunt tibi: ego, et domus patris mei peccavimus, 7 vanitate seducti sumus,
et non custodivimus mandatum tuum, et ceremonias, et iudicia quæ præcepisti
Moysi famulo tuo. 8 Memento verbi, quod mandasti Moysi servo tuo, dicens:
Cum transgressi fueritis, ego dispergam vos in populos: 9 et si revertamini ad
me, et custodiatis præcepta mea, et faciatis ea; etiamsi abducti fueritis ad extrema
cæli, inde congregabo vos, et reducam in locum, quem elegi ut habitaret nomen
meum ibi. 10 Et ipsi servi tui, et populus tuus: quos redemisti in fortitudine tua
magna, et in manu tua valida. 11 Obsecro Domine, sit auris tua attendens ad
orationem servi tui, et ad orationem servorum tuorum, qui volunt timere nomen
tuum: et dirige servum tuum hodie, et da ei misericordiam ante virum hunc. ego
enim eram pincerna regis.

2. Auctoritas Nehemiæ, 2, 1—10 (cf Esr 4, 21).

2. 1 Factum est autem in mense Nisan, anno vigesimo Artaxerxis regis: Facultas urbis
et vinum erat ante eum, et levavi vinum, et dedi regi: et eram quasi languidus ædificandæ
ante faciem eius. 2 Dixitque mihi rex: Quare vultus tuus tristis est, cum te ægrotum ab Artaxerxe datur
non videam? non est hoc frustra, sed malum nescio quod in corde tuo est. Et timui
valde, ac nimis: 3 et dixi regi: Rex in æternum vive: quare non mœreat vultus
meus, quia civitas domus sepulchrorum patris mei deserta est, et portæ eius com-
bustæ sunt igni? 4 Et ait mihi rex: Pro qua re postulas? Et oravi Deum cæli,
5 et dixi ad regem: Si videtur regi bonum, et si placet servus tuus ante faciem
tuam, ut mittas me in Iudæam ad civitatem sepulchri patris mei, et ædificabo
eam. 6 Dixitque mihi rex, et regina quæ sedebat iuxta eum: Usque ad quod tempus
erit iter tuum, et quando reverteris? Et placuit ante vultum regis, et misit me:
et constitui ei tempus. 7 Et dixi regi: Si regi videtur bonum, epistolas det mihi

---

1, *5* [a]Dn 9, 4.

ad duces regionis trans Flumen, ut traducant me, donec veniam in Iudæam: 8 et
epistolam ad Asaph custodem saltus regis, ut det mihi ligna, ut tegere possim
portas turris domus, et muros civitatis, et domum, quam ingressus fuero. Et dedit
mihi rex iuxta manum Dei mei bonam mecum.

et ducibus regionis exhibetur.

9 Et veni ad duces regionis trans Flumen, dedique eis epistolas regis. Miserat
autem rex mecum principes militum, et equites. 10 Et audierunt Sanaballat
Horonites, et Tobias servus Ammanites: et contristati sunt afflictione magna,
quod venisset homo, qui quæreret prosperitatem filiorum Israel.

3. Consilium muri ædificandi, 2, 11—20.

Nehemias murum considerat.

11 Et veni Ierusalem, et eram ibi tribus diebus, 12 et surrexi nocte ego, et
viri pauci mecum, et non indicavi cuiquam quid Deus dedisset in corde meo ut
facerem in Ierusalem, et iumentum non erat mecum, nisi animal, cui sedebam.
13 Et egressus sum per portam vallis nocte, et ante fontem draconis, et ad portam
stercoris, et considerabam murum Ierusalem dissipatum, et portas eius consumptas
igni. 14 Et transivi ad portam fontis, et ad aquæductum regis, et non erat locus
iumento, cui sedebam, ut transiret. 15 Et ascendi per torrentem nocte, et considera-
bam murum, et reversus veni ad portam vallis, et redii. 16 Magistratus autem
nesciebant quo abiissem, aut quid ego facerem: sed et Iudæis et sacerdotibus, et
optimatibus, et magistratibus, et reliquis qui faciebant opus, usque ad id loci
nihil indicaveram.

eius ædificationem urget,

17 Et dixi eis: Vos nostis afflictionem in qua sumus; quia Ierusalem deserta
est, et portæ eius consumptæ sunt igni: venite, et ædificemus muros Ierusalem,
et non simus ultra opprobrium. 18 Et indicavi eis manum Dei mei, quod esset
bona mecum, et verba regis, quæ locutus esset mihi, et aio: Surgamus, et ædificemus.
Et confortatæ sunt manus eorum in bono.

subsannantibus respondet.

19 Audierunt autem Sanaballat Horonites, et Tobias servus Ammanites, et
Gosem Arabs, et subsannaverunt nos, et despexerunt, dixeruntque: Quæ est hæc
res, quam facitis? numquid contra regem vos rebellatis? 20 Et reddidi eis sermonem,
dixique ad eos: Deus cæli ipse nos iuvat, et nos servi eius sumus: surgamus et
ædificemus: vobis autem non est pars, et iustitia, et memoria in Ierusalem.

II. Ædificatio muri Ierusalem, 3, 1—6, 19.

1. Viri murum ædificantes, 3, 1—31.

Singuli enumerantur.

3. 1 Et surrexit Eliasib sacerdos magnus, et fratres eius sacerdotes, et ædi-
ficaverunt portam gregis: ipsi sanctificaverunt eam, et statuerunt valvas eius, et
usque ad turrim centum cubitorum sanctificaverunt eam, usque ad turrim Hananeel.
2 Et iuxta eum ædificaverunt viri Iericho: et iuxta eum ædificavit Zachur filius
Amri. 3 Portam autem piscium ædificaverunt filii Asnaa: ipsi texerunt eam, et
statuerunt valvas eius, et seras, et vectes. Et iuxta eos ædificavit Marimuth filius
Uriæ, filii Accus. 4 Et iuxta eum ædificavit Mosollam filius Barachiæ, filii Mesezebel:
et iuxta eos ædificavit Sadoc filius Baana: 5 Et iuxta eos ædificaverunt Thecueni:
optimates autem eorum non supposuerunt colla sua in opere Domini sui. 6 Et
portam veterem ædificaverunt Ioiada filius Phasea, et Mosollam filius Besodia:
ipsi texerunt eam, et statuerunt valvas eius, et seras, et vectes: 7 Et iuxta eos
ædificaverunt Meltias Gabaonites, et Iadon Meronathites, viri de Gabaon et Maspha,
pro duce qui erat in regione trans Flumen. 8 Et iuxta eum ædificavit Eziel filius
Araia aurifex: et iuxta eum ædificavit Ananias filius pigmentarii: et dimiserunt
Ierusalem usque ad murum plateæ latioris. 9 Et iuxta eum ædificavit Raphaia
filius Hur, princeps vici Ierusalem. 10 Et iuxta eum ædificavit Iedaia filius Haro-
maph contra domum suam: et iuxta eum ædificavit Hattus filius Haseboniæ.
11 Mediam partem vici ædificavit Melchias filius Herem, et Hasub filius Phahath
Moab, et turrim furnorum. 12 Et iuxta eum ædificavit Sellum filius Alohes princeps
mediæ partis vici Ierusalem, ipse et filiæ eius. 13 Et portam vallis ædificavit Hanun,
et habitatores Zanoe: ipsi ædificaverunt eam, et statuerunt valvas eius, et seras,

et vectes, et mille cubitos in muro usque ad portam sterquilinii. 14 Et portam
sterquilinii ædificavit Melchias filius Rechab, princeps vici Bethacharam: ipse
ædificavit eam, et statuit valvas eius, et seras, et vectes. 15 Et portam fontis
ædificavit Sellun filius Cholhoza, princeps pagi Maspha: ipse ædificavit eam, et
texit, et statuit valvas eius, et seras, et vectes, et muros piscinæ Siloe in hortum
regis, et usque ad gradus, qui descendunt de Civitate David. 16 Post eum ædificavit
Nehemias filius Azboc princeps dimidiæ partis vici Bethsur usque contra sepulchrum
David et usque ad piscinam, quæ grandi opere constructa est, et usque ad domum
fortium. 17 Post eum ædificaverunt Levitæ, Rehum filius Benni: post eum ædificavit
Hasebias princeps dimidiæ partis vici Ceilæ in vico suo. 18 Post eum ædificaverunt
fratres eorum Bavai filius Enadad, princeps dimidiæ partis Ceilæ. 19 Et ædificavit
iuxta eum Azer filius Iosue, princeps Maspha mensuram secundam, contra ascensum
firmissimi anguli. 20 Post eum in monte ædificavit Baruch filius Zachai mensuram
secundam, ab angulo usque ad portam domus Eliasib sacerdotis magni. 21 Post
eum ædificavit Merimuth filius Uriæ filii Haccus, mensuram secundam, a porta
domus Eliasib, donec extenderetur domus Eliasib. 22 Et post eum ædificaverunt
sacerdotes viri de campestribus Iordanis. 23 Post eum ædificavit Beniamin et
Hasub contra domum suam: et post eum ædificavit Azarias filius Maasiæ filii
Ananiæ contra domum suam. 24 Post eum ædificavit Bennui filius Henadad men-
suram secundam, a domo Azariæ usque ad flexuram, et usque ad angulum. 25 Phalel
filius Ozi contra flexuram et turrim, quæ eminet de domo regis excelsa, id est, in
atrio carceris: post eum Phadaia filius Pharos. 26 Nathinæi autem habitabant
in Ophel usque contra portam aquarum ad Orientem, et turrim, quæ prominebat.
27 Post eum ædificaverunt Thecueni mensuram secundam e regione, a turre magna
et eminente usque ad murum templi. 28 Sursum autem a porta equorum ædi-
ficaverunt sacerdotes, unusquisque contra domum suam. 29 Post eos ædificavit
Sadoc filius Emmer contra domum suam. Et post eum ædificavit Semaia filius
Secheniæ, custos portæ Orientalis. 30 Post eum ædificavit Hanania filius Selemiæ,
et Hanun filius Seleph sextus, mensuram secundam: post eum ædificavit Mosollam
filius Barachiæ, contra gazophylacium suum. Post eum ædificavit Melchias filius
aurificis usque ad domum Nathinæorum, et scruta vendentium contra portam
iudicialem, et usque ad cœnaculum anguli. 31 Et inter cœnaculum anguli in porta
gregis ædificaverunt aurifices et negotiatores.

2. Irrisiones et insidiæ hostium, 4, 1—23.

4. 1 Factum est autem, cum audisset Sanaballat quod ædificaremus murum, Hostes prius ædificantes
iratus est valde: et motus nimis subsannavit Iudæos, 2 et dixit coram fratribus irrident,
suis, et frequentia Samaritanorum: Quid Iudæi faciunt imbecilles? Num dimittent
eos gentes? Num sacrificabunt, et complebunt in una die? Numquid ædificare
poterunt lapides de acervis pulveris, qui combusti sunt? 3 Sed et Tobias Ammanites
proximus eius, ait: Ædificent: si ascenderit vulpes, transiliet murum eorum lapideum.
4 Audi Deus noster, quia facti sumus despectui: converte opprobrium super caput
eorum, et da eos in despectionem in terra captivitatis. 5 Ne operias iniquitatem
eorum, et peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia irriserunt ædificantes.
6 Itaque ædificavimus murum, et coniunximus totum usque ad partem dimidiam:
et provocatum est cor populi ad operandum.

7 Factum est autem, cum audisset Sanaballat, et Tobias, et Arabes, et Am- deinde eis insidian-
manitæ, et Azotii, quod obducta esset cicatrix muri Ierusalem, et quod cœpissent tur.
interrupta concludi, irati sunt nimis. 8 Et congregati sunt omnes pariter ut venirent,
et pugnarent contra Ierusalem, et molirentur insidias. 9 Et oravimus Deum nostrum,
et posuimus custodes super murum die ac nocte contra eos. 10 Dixit autem Iudas:
Debilitata est fortitudo portantis, et humus nimia est, et nos non poterimus ædificare
murum. 11 Et dixerunt hostes nostri: Nesciant, et ignorent donec veniamus in
medium eorum, et interficiamus eos, et cessare faciamus opus. 12 Factum est
autem venientibus Iudæis, qui habitabant iuxta eos, et dicentibus nobis per decem
vices ex omnibus locis quibus venerant ad nos, 13 statui in loco post murum per

circuitum populum in ordinem cum gladiis suis, et lanceis, et arcubus. 14 Et
perspexi atque surrexi: et aio ad optimates et magistratus, et ad reliquam partem
vulgi: Nolite timere a facie eorum. Domini magni et terribilis mementote, et pugnate
pro fratribus vestris, filiis vestris, et filiabus vestris, et uxoribus vestris, et domibus
vestris.

ædificantes ad pugnam parati sunt.

15 Factum est autem, cum audissent inimici nostri nunciatum esse nobis,
dissipavit Deus consilium eorum. Et reversi sumus omnes ad muros, unusquisque
ad opus suum. 16 Et factum est a die illa, media pars iuvenum eorum faciebat
opus, et media parata erat ad bellum, et lanceæ, et scuta, et arcus, et loricæ, et
principes post eos in omni domo Iuda 17 ædificantium in muro, et portantium
onera, et imponentium: una manu sua faciebat opus, et altera tenebat gladium:
18 ædificantium enim unusquisque gladio erat accinctus renes. Et ædificabant, et
clangebant buccina iuxta me. 19 Et dixi ad optimates, et ad magistratus, et ad
reliquam partem vulgi: Opus grande est et latum, et nos separati sumus in muro
procul alter ab altero: 20 in loco quocumque audieritis clangorem tubæ, illuc
concurrite ad nos: Deus noster pugnabit pro nobis. 21 Et nosipsi faciamus opus:
et media pars nostrum teneat lanceas ab ascensu auroræ donec egrediantur astra.
22 In tempore quoque illo dixi populo: Unusquisque cum puero suo maneat in
medio Ierusalem, et sint nobis vices per noctem, et diem, ad operandum. 23 Ego
autem et fratres mei, et pueri mei, et custodes, qui erant post me, non deponebamus
vestimenta nostra: unusquisque tantum nudabatur ad baptismum.

3. Avaritia optimatum et abstinentia Nehemiæ, 5, 1—19.

Nehemias optimates et magistratus avaros increpat,

5. 1 Et factus est clamor populi, et uxorum eius magnus adversus fratres
suos Iudæos. 2 Et erant qui dicerent: Filii nostri, et filiæ nostræ multæ sunt nimis:
accipiamus pro pretio eorum frumentum, et comedamus, et vivamus. 3 Et erant
qui dicerent: Agros nostros, et vineas, et domos nostras opponamus, et accipiamus
frumentum in fame. 4 Et alii dicebant: Mutuo sumamus pecunias in tributa regis,
demusque agros nostros et vineas: 5 et nunc sicut carnes fratrum nostrorum,
sic carnes nostræ sunt: et sicut filii eorum, ita et filii nostri. ecce nos subiugamus
filios nostros, et filias nostras in servitutem, et de filiabus nostris sunt famulæ, nec
habemus unde possint redimi, et agros nostros et vineas nostras alii possident.
6 Et iratus sum nimis cum audissem clamorem eorum secundum verba hæc: 7 cogi-
tavitque cor meum mecum: et increpavi optimates et magistratus, et dixi eis:
Usurasne singuli a fratribus vestris exigitis? Et congregavi adversum eos concionem
magnam, 8 et dixi eis: Nos, ut scitis, redemimus fratres nostros Iudæos, qui venditi
fuerant gentibus secundum possibilitatem nostram: et vos igitur vendetis fratres
vestros, et redimemus eos? Et siluerunt, nec invenerunt quid responderent. 9 Dixi-
que ad eos: Non est bona res, quam facitis: quare non in timore Dei nostri ambulatis,
ne exprobretur nobis a gentibus inimicis nostris? 10 Et ego, et fratres mei, et
pueri mei commodavimus plurimis pecuniam et frumentum: non repetamus in
commune istud, æs alienum concedamus, quod debetur nobis. 11 Reddite eis hodie
agros suos, et vineas suas, et oliveta sua, et domos suas: quin potius et centesimam
pecuniæ, frumenti, vini et olei, quam exigere soletis ab eis, date pro illis. 12 Et
dixerunt: Reddemus, et ab eis nihil quæremus: sicque faciemus ut loqueris. Et
vocavi Sacerdotes, et adiuravi eos, ut facerent iuxta quod dixeram. 13 Insuper
excussi sinum meum, et dixi: Sic excutiat Deus omnem virum, qui non compleverit
verbum istud, de domo sua, et de laboribus suis: sic excutiatur, et vacuus fiat.
Et dixit universa multitudo: Amen. Et laudaverunt Deum. Fecit ergo populus
sicut erat dictum.

suæ utilitatis immemor est.

14 A die autem illa, qua præceperat rex mihi ut essem dux in terra Iuda, ab
anno vigesimo usque ad annum trigesimum secundum Artaxerxis regis per annos
duodecim, ego et fratres mei annonas, quæ ducibus debebantur, non comedimus.
15 Duces autem primi, qui fuerant ante me, gravaverunt populum, et acceperunt
ab eis in pane, et vino, et pecunia quotidie siclos quadraginta: sed et ministri eorum
depresserunt populum. Ego autem non feci ita propter timorem Dei: 16 quin

potius in opere muri ædificavi, et agrum non emi, et omnes pueri mei congregati
ad opus erant. 17 Iudæi quoque et magistratus centum quinquaginta viri, et qui
veniebant ad nos de gentibus, quæ in circuitu nostro sunt, in mensa mea erant.
18 Parabatur autem mihi per dies singulos bos unus, arietes sex electi, exceptis
volatilibus, et inter dies decem vina diversa, et alia multa tribuebam: insuper et
annonas ducatus mei non quæsivi: valde enim attenuatus erat populus. 19 Memento
mei Deus meus in bonum secundum omnia, quæ feci populo huic.

4. Aliæ insidiæ hostium, 6, 1—19.

6. 1 Factum est autem, cum audisset Sanaballat, et Tobias, et Gossem Arabs, Nehemiam
et ceteri inimici nostri, quod ædificassem ego murum, et non esset in ipso residua ad consilium ineundum
interruptio (usque ad tempus autem illud valvas non posueram in portis) 2 miserunt invitant,
Sanaballat, et Gossem ad me, dicentes: Veni, et percutiamus fœdus pariter in
viculis in Campo Ono. Ipsi autem cogitabant ut facerent mihi malum. 3 Misi
ergo ad eos nuncios, dicens: Opus grande ego facio, et non possum descendere:
ne forte negligatur cum venero, et descendero ad vos. 4 Miserunt autem ad me
secundum verbum hoc per quattuor vices: et respondi eis iuxta sermonem priorem.
5 Et misit ad me Sanaballat iuxta verbum prius quinta vice puerum suum, et
epistolam habebat in manu sua scriptam hoc modo: 6 IN GENTIBUS auditum
est, et Gossem dixit, quod tu et Iudæi cogitetis rebellare, et propterea ædifices
murum, et levare te velis super eos regem: propter quam causam 7 et prophetas
posueris, qui prædicent de te in Ierusalem, dicentes: Rex in Iudæa est. Auditurus
est rex verba hæc: idcirco nunc veni, ut ineamus consilium pariter. 8 Et misi
ad eos, dicens: Non est factum secundum verba hæc, quæ tu loqueris: de corde
enim tuo tu componis hæc. 9 Omnes enim hi terrebant nos, cogitantes quod cessarent manus nostræ ab opere, et quiesceremus. Quam ob causam magis confortavi
manus meas:

10 et ingressus sum domum Semaiæ filii Dalaiæ filii Metabeel secreto. Qui ait: per prophetam eum
Tractemus nobiscum in domo Dei in medio templi, et claudamus portas ædis: terrere volunt
quia venturi sunt ut interficiant te, et nocte venturi sunt ad occidendum te. 11 Et
dixi: Num quisquam similis mei fugit? et quis ut ego ingredietur templum, et
vivet? non ingrediar. 12 Et intellexi quod Deus non misisset eum, sed quasi vaticinans locutus esset ad me, et Tobias, et Sanaballat conduxissent eum. 13 acceperat
enim pretium, ut territus facerem, et peccarem, et haberent malum, quod exprobrarent mihi. 14 Memento mei Domine pro Tobia et Sanaballat, iuxta opera eorum
talia: sed et Noadiæ prophetæ, et ceterorum prophetarum, qui terrebant me.

15 Completus est autem murus vigesimoquinto die mensis Elul, quinquaginta ac, muro completo,
duobus diebus. 16 Factum est ergo cum audissent omnes inimici nostri, ut timerent
universæ gentes, quæ erant in circuitu nostro, et conciderent intra semetipsos, et
scirent quod a Deo factum esset opus hoc.

17 Sed et in diebus illis multæ optimatum Iudæorum epistolæ mittebantur etiam epistolis.
ad Tobiam, et a Tobia veniebant ad eos. 18 Multi enim erant in Iudæa habentes
iuramentum eius, quia gener erat Secheniæ filii Area, et Iohanan filius eius acceperat
filiam Mosollam filii Barachiæ: 19 sed et laudabant eum coram me, et verba mea
nunciabant ei: et Tobias mittebat epistolas ut terreret me.

III. Res ædificationem muri sequentes, 7, 1—73.

1. Custodia urbis, 7, 1—3.

7. 1 Postquam [a]autem ædificatus est murus, et posui valvas, et recensui Custodes designantur.
ianitores, et cantores, et Levitas: 2 præcepi Hanani fratri meo, et Hananiæ principi domus de Ierusalem (ipse enim quasi vir verax et timens Deum plus ceteris
videbatur) 3 et dixi eis: Non aperiantur portæ Ierusalem usque ad calorem solis.
Cumque adhuc assisterent, clausæ portæ sunt, et oppilatæ: et posui custodes de

---

7, *1* [a]Sir 49, 15.

habitatoribus Ierusalem, singulos per vices suas, et unumquemque contra domum
suam.

2. Census populi, 7, 4—73.

Nehemias populum recensens
4 Civitas autem erat lata nimis et grandis, et populus parvus in medio eius,
et non erant domus ædificatæ. 5 Deus autem dedit in corde meo, et congregavi
optimates, et magistratus, et vulgus, ut recenserem eos: et inveni librum census
eorum, qui ascenderant primum, et inventum est scriptum in eo.

invenit catalogum census:
6 aIsti filii provinciæ, qui ascenderunt de captivitate migrantium, quos transtu-
lerat Nabuchodonosor rex Babylonis, et reversi sunt in Ierusalem, et in Iudæam,
unusquisque in civitatem suam. 7 Qui venerunt cum Zorobabel, Iosue, Nehemias,
Azarias, Raamias, Nahamani, Mardochæus, Belsam, Mespharath, Begoai, Nahum,
Baana.

virorum populi,
Numerus virorum populi Israel: 8 Filii Pharos, duo millia centum septuaginta
duo: 9 Filii Saphatia, trecenti septuaginta duo: 10 Filii Area, sexcenti quinqua-
ginta duo: 11 Filii Phahathmoab filiorum Iosue et Ioab, duo millia octingenti
decem et octo: 12 Filii Ælam, mille ducenti quinquagintaquattuor: 13 Filii Zethua,
octingenti quadragintaquinque: 14 Filii Zachai, septingenti sexaginta: 15 Filii
Bannui, sexcenti quadragintaocto: 16 Filii Bebai, sexcenti vigintiocto: 17 Filii
Azgad, duo millia trecenti vigintiduo: 18 Filii Adonicam, sexcenti sexagintaseptem:
19 Filii Beguai, duo millia sexagintaseptem: 20 Filii Adin, sexcenti quinquaginta-
quinque: 21 Filii Ater, filii Hezeciæ, nonagintaocto: 22 Filii Hasem, trecenti
vigintiocto: 23 Filii Besai, trecenti vigintiquattuor: 24 Filii Hareph, centum
duodecim: 25 Filii Gabaon, nonagintaquinque: 26 Filii Bethlehem, et Netupha,
centum octogintaocto. 27 Viri Anathoth, centum vigintiocto. 28 Viri Bethazmoth,
quadragintaduo. 29 Viri Cariathiarim, Cephira, et Beroth, septingenti quadra-
gintatres. 30 Viri Rama et Geba, sexcenti vigintiunus. 31 Viri Machmas, centum
vigintiduo. 32 Viri Bethel et Hai, centum vigintitres. 33 Viri Nebo alterius, quinqua-
gintaduo. 34 Viri Ælam alterius, mille ducenti quinquagintaquattuor. 35 Filii
Harem, trecenti viginti. 36 Filii Iericho, trecenti quadragintaquinque. 37 Filii Lod
Hadid et Ono, septingenti vigintiunus. 38 Filii Senaa, tria millia nongenti triginta.

sacerdotum,
39 Sacerdotes: Filii Idaia in domo Iosue, nongenti septuagintatres. 40 Filii
Emmer, mille quinquagintaduo. 41 Filii Phashur, mille ducenti quadragintaseptem.
42 Filii Arem, mille decem et septem.

Levitarum,
Levitæ: 43 Filii Iosue et Cedmihel filiorum 44 Oduiæ, septuagintaquattuor.
Cantores: 45 Filii Asaph, centum quadragintaocto. 46 Ianitores: filii Sellum,
filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Hatita, filii Sobai: centum trigintaocto.

Nathinæorum seu servorum templi,
47 Nathinæi: filii Soha, filii Hasupha, filii Tebbaoth, 48 filii Ceros, filii Siaa,
filii Phadon, filii Lebana, filii Hagaba, filii Selmai, 49 filii Hanan, filii Geddel,
filii Gaher, 50 filii Raaia, filii Rasin, filii Necoda, 51 filii Gezem, filii Aza, filii Phasea,
52 filii Besai, filii Munim, filii Nephussim, 53 filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur,
54 filii Besloth, filii Mahida, filii Harsa, 55 filii Bercos, filii Sisara, filii Thema, 56 filii
Nasia, filii Hatipha,

servorum Salomonis,
57 filii servorum Salomonis, filii Sothai, filii Sophereth, filii Pharida, 58 filii
Iahala, filii Darcon, filii Ieddel, 59 filii Saphatia, filii Hatil, filii Phochereth, qui
erat ortus ex Sabaim, filio Amon. 60 Omnes Nathinæi, et filii servorum Salomonis,
trecenti nonagintaduo.

filiorum originis dubiæ,
61 Hi sunt autem, qui ascenderunt de Thelmela, Thelharsa, Cherub, Addon,
et Emmer: et non potuerunt indicare domum patrum suorum, et semen suum,
utrum ex Israel essent. 62 Filii Dalaia, filii Tobia, filii Necoda, sexcenti quadra-
gintaduo. 63 Et de Sacerdotibus, filii Habia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit
de filiabus Berzellai Galaaditis uxorem: et vocatus est nomine eorum. 64 Hi quæ-
sierunt scripturam suam in censu, et non invenerunt: et eiecti sunt de sacerdotio.
65 Dixitque Athersatha eis ut non manducarent de Sanctis sanctorum, donec staret
Sacerdos doctus et eruditus.

---

6 aEsr 2, 1.

[66] Omnis multitudo quasi vir unus quadragintaduo millia trecenti sexaginta, totius multitudinis:
[67] absque servis et ancillis eorum, qui erant septem millia trecenti trigintaseptem,
et inter eos cantores, et cantatrices, ducenti quadragintaquinque. [68] Equi eorum,
septingenti trigintasex: muli eorum, ducenti quadragintaquinque: [69] cameli
eorum, quadringenti trigintaquinque: asini, sex millia septingenti viginti.

Hucusque refertur quid in commentario scriptum fuerit, exin Nehemiæ historia texitur.

[70] Nonnulli autem de principibus familiarum dederunt in opus. Athersatha oblationes principum,
dedit in thesaurum auri drachmas mille, phialas quinquaginta, tunicas sacerdotales
quingentas triginta. [71] Et de principibus familiarum dederunt in thesaurum
operis auri drachmas viginti millia, et argenti mnas duo millia ducentas. [72] Et
quod dedit reliquus populus, auri drachmas viginti millia, et argenti mnas duo
millia, et tunicas sacerdotales sexagintaseptem.

[73] Habitaverunt autem Sacerdotes, et Levitæ, et ianitores, et cantores, et habitatio reversorum.
reliquum vulgus, et Nathinæi, et omnis Israel in civitatibus suis.

PARS ALTERA.
Nehemias gentem roborat, 8, 1—13, 31.

I. Fœdus cum Domino renovat, 8, 1—10, 39.

1. Prælectio legis Mosaicæ, 8, 1—9, 5.

8. [1] Et venerat mensis septimus: filii autem Israel erant in civitatibus suis. Festo tubarum,
Congregatusque est omnis populus quasi vir unus ad plateam, quæ est ante portam
aquarum: et dixerunt Esdræ scribæ ut afferret Librum legis Moysi, quam præceperat
Dominus Israeli. [2] Attulit ergo Esdras sacerdos legem coram multitudine virorum
et mulierum, cunctisque qui poterant intelligere, in die prima mensis septimi. [3] Et
legit in eo aperte in platea quæ erat ante portam aquarum, de mane usque ad
mediam diem, in conspectu virorum et mulierum, et sapientium: et aures omnis
populi erant erectæ ad Librum. [4] Stetit autem Esdras scriba super gradum ligneum,
quem fecerat ad loquendum: et steterunt iuxta eum Mathathias, et Semeia, et
Ania, et Uria, et Helcia, et Maasia, ad dexteram eius: et ad sinistram, Phadaia,
Misael, et Melchia, et Hasum, et Hasbadana, Zacharia, et Mosollam. [5] Et aperuit
Esdras Librum coram omni populo: super universum quippe populum eminebat:
et cum aperuisset eum, stetit omnis populus. [6] Et benedixit Esdras Domino Deo
magno: et respondit omnis populus: Amen, Amen: elevans manus suas. et incurvati
sunt, et adoraverunt Deum proni in terram. [7] Porro Iosue, et Bani, et Serebia,
Iamin, Accub, Sephthai, Odia, Maasia, Celita, Azarias, Iozabed, Hanan, Phalaia,
Levitæ, silentium faciebant in populo ad audiendam legem: populus autem stabat
in gradu suo. [8] Et legerunt in Libro legis Dei distincte, et aperte ad intelligendum:
et intellexerunt cum legeretur. [9] Dixit autem Nehemias (ipse est Athersatha) et
Esdras sacerdos et scriba, et Levitæ interpretantes universo populo: Dies sanctificatus est Domino Deo nostro, nolite lugere, et nolite flere. Flebat enim omnis
populus cum audiret verba legis. [10] Et dixit eis: Ite, comedite pinguia, et bibite
mulsum, et mittite partes his, qui non præparaverunt sibi: quia sanctus dies Domini
est, et nolite contristari: gaudium etenim Domini est fortitudo nostra. [11] Levitæ
autem silentium faciebant in omni populo, dicentes: Tacete, quia dies sanctus est,
et nolite dolere. [12] Abiit itaque omnis populus ut comederet et biberet, et mitteret
partes, et faceret lætitiam magnam: quia intellexerant verba, quæ docuerat eos.

[13] Et in die secundo congregati sunt principes familiarum universi populi, festo tabernaculorum,
Sacerdotes et Levitæ ad Esdram scribam, ut interpretaretur eis verba Legis.
[14] Et invenerunt scriptum in Lege præcepisse Dominum in manu Moysi ut habitent
filii Israel in tabernaculis, in die sollemni, mense septimo: [15] et ut prædicent, et
divulgent vocem in universis urbibus suis, et in Ierusalem, dicentes: Egredimini in
montem, et afferte frondes olivæ, et frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, et ramos

palmarum, et frondes ligni nemorosi ut fiant tabernacula, sicut scriptum est. 16 Et
egressus est populus, et attulerunt. Feceruntque sibi tabernacula unusquisque
in domate suo, et in atriis suis, et in atriis domus Dei, et in platea portæ aquarum,
et in platea portæ Ephraim. 17 Fecit ergo universa ecclesia eorum, qui redierant
de captivitate, tabernacula, et habitaverunt in tabernaculis: non enim fecerant
a diebus Iosue filii Nun taliter filii Israel usque ad diem illum. Et fuit lætitia magna
nimis. 18 Legit autem in Libro legis Dei per dies singulos, a die primo usque ad
diem novissimum, et fecerunt sollemnitatem septem diebus, et in die octavo collectam
iuxta ritum.

die pœnitentiæ.

9. 1 In die autem vigesimoquarto mensis huius convenerunt filii Israel in
ieiunio et in saccis, et humus super eos. 2 Et separatum est semen filiorum Israel
ab omni filio alienigena: et steterunt, et confitebantur peccata sua, et iniquitates
patrum suorum. 3 Et consurrexerunt ad standum: et legerunt in volumine Legis
Domini Dei sui, quater in die, et quater confitebantur, et adorabant Dominum
Deum suum. 4 Surrexerunt autem super gradum Levitarum Iosue, et Bani, et
Cedmihel, Sabania, Bonni, Sarebias, Bani, et Chanani: et clamaverunt voce magna
ad Dominum Deum suum. 5 Et dixerunt Levitæ Iosue, et Cedmihel, Bonni,
Hasebnia, Serebia, Odaia, Sebnia, Phathahia: Surgite, benedicite Domino Deo
vestro ab æterno usque in æternum: et benedicant nomini gloriæ tuæ excelso in
omni benedictione et laude.

2. Confessio et supplicatio, 9, 6—37.

Filii Israel confitentur mirabilia Domini

6 Tu ipse, Domine, solus, tu fecisti cælum, et cælum cælorum, et omnem exer-
citum eorum: terram, et universa quæ in ea sunt: maria, et omnia quæ in eis sunt:
et tu vivificas omnia hæc, et exercitus cæli te adorat. 7 Tu ipse, Domine Deus,
qui elegisti Abram, et [a]eduxisti eum de igne Chaldæorum, et posuisti nomen eius
Abraham. 8 Et invenisti cor eius fidele coram te: et percussisti cum eo fœdus ut
dares ei Terram Chananæi, Hethæi, et Amorrhæi, et Pherezæi, et Iebusæi, et Gergesæi,
ut dares semini eius: et implesti verba tua, quoniam iustus es. 9 Et vidisti afflicti-
onem patrum nostrorum in Ægypto: clamoremque eorum audisti super Mare
rubrum. 10 Et dedisti signa atque portenta in Pharaone, et in universis servis
eius, et in omni populo terræ illius: cognovisti enim quia superbe egerant contra
eos: et fecisti tibi nomen, sicut et in hac die. 11 Et mare divisisti ante eos, et trans-
ierunt per medium maris in sicco: persecutores autem eorum proiecisti in pro-
fundum, quasi lapidem in aquas validas. 12 Et in columna nubis ductor eorum
fuisti per diem, et in columna ignis per noctem, ut appareret eis via, per quam
ingrediebantur. 13 Ad montem quoque Sinai descendisti, et locutus es cum eis
de cælo, et dedisti eis iudicia recta, et legem veritatis, ceremonias, et præcepta
bona: 14 et sabbatum sanctificatum tuum ostendisti eis, et mandata, et ceremonias,
et legem præcepisti eis in manu Moysi servi tui. 15 Panem quoque de cælo dedisti
eis in fame eorum, et aquam de petra eduxisti eis sitientibus, et dixisti eis ut ingre-
derentur et possiderent terram, super quam levasti manum tuam ut traderes eis.

ac peccata patrum suorum.

16 Ipsi vero et patres nostri superbe egerunt, et induraverunt cervices suas,
et non audierunt mandata tua. 17 Et noluerunt audire, et non sunt recordati
mirabilium tuorum quæ feceras eis. Et induraverunt cervices suas, et dederunt
caput ut converterentur ad servitutem suam, quasi per contentionem. Tu autem
Deus propitius, clemens, et misericors, longanimis, et multæ miserationis non
dereliquisti eos. 18 et quidem cum fecissent sibi vitulum conflatilem, et dixissent:
Iste est Deus tuus, qui eduxit te de Ægypto: feceruntque blasphemias magnas.
19 Tu autem in misericordiis tuis multis non dimisisti eos in deserto: columna
nubis non recessit ab eis per diem ut duceret eos in viam, et columna ignis per noctem
ut ostenderet eis iter per quod ingrederentur. 20 Et spiritum tuum bonum dedisti
qui doceret eos, et manna tuum non prohibuisti ab ore eorum, et aquam dedisti
eis in siti. 21 Quadraginta annis pavisti eos in deserto, nihilque eis defuit: vestimenta

9, 7 [a]Gn 11, 31

eorum non inveteraverunt, et pedes eorum non sunt attriti. [22] Et dedisti eis regna,
et populos, et partitus es eis sortes: et possederunt terram Sehon, et terram regis
Hesebon, et terram Og regis Basan. [23] Et multiplicasti filios eorum sicut stellas
cæli, et adduxisti eos ad terram, de qua dixeras patribus eorum ut ingrederentur
et possiderent. [24] Et venerunt filii, et possederunt terram, et humiliasti coram
eis habitatores terræ Chananæos, et dedisti eos in manu eorum et reges eorum
et populos terræ ut facerent eis sicut placebat illis. [25] Ceperunt itaque urbes munitas
et humum pinguem, et possederunt domos plenas cunctis bonis: cisternas ab aliis
fabricatas, vineas, et oliveta, et ligna pomifera multa: et comederunt, et saturati
sunt, et impinguati sunt, et abundaverunt deliciis in bonitate tua magna. [26] Provo-
caverunt autem te ad iracundiam, et recesserunt a te, et proiecerunt legem tuam
post terga sua: et prophetas tuos occiderunt, qui contestabantur eos ut rever-
terentur ad te: feceruntque blasphemias grandes. [27] Et dedisti eos in manu hostium
suorum, et afflixerunt eos. Et in tempore tribulationis suæ clamaverunt ad te,
et tu de cælo audisti, et secundum miserationes tuas multas dedisti eis salvatores,
qui salvarent eos de manu hostium suorum. [28] Cumque requievissent, reversi
sunt ut facerent malum in conspectu tuo: et dereliquisti eos in manu inimicorum
suorum, et possederunt eos. Conversique sunt, et clamaverunt ad te: tu autem
de cælo exaudisti, et liberasti eos in misericordiis tuis, multis temporibus. [29] Et
contestatus es eos ut reverterentur ad Legem tuam. Ipsi vero superbe egerunt,
et non audierunt mandata tua, et in iudiciis tuis peccaverunt, quæ faciet homo, et
vivet in eis: et dederunt humerum recedentem, et cervicem suam induraverunt, nec
audierunt. [30] Et protraxisti super eos annos multos, et contestatus es eos in spiritu
tuo per manum prophetarum tuorum: et non audierunt, et tradidisti eos in manu
populorum terrarum. [31] In misericordiis autem tuis plurimis non fecisti eos in
consumptionem, nec dereliquisti eos: quoniam Deus miserationum, et clemens es tu.

[32] Nunc itaque Deus noster magne, fortis, et terribilis, custodiens pactum *invocant miseri-*
et misericordiam, ne avertas a facie tua omnem laborem, qui invenit nos, reges *cordiam*
nostros, et principes nostros, et sacerdotes nostros, et prophetas nostros, et patres *Dei sui.*
nostros, et omnem populum tuum a diebus regis Assur usque in diem hanc. [33] Et
tu iustus es in omnibus, quæ venerunt super nos: quia veritatem fecisti, nos autem
impie egimus. [34] Reges nostri, principes nostri, sacerdotes nostri, et patres nostri
non fecerunt legem tuam, et non attenderunt mandata tua, et testimonia tua quæ
testificatus es in eis. [35] Et ipsi in regnis suis, et in bonitate tua multa, quam dederas
eis, et in terra latissima et pingui, quam tradideras in conspectu eorum, non ser-
vierunt tibi, nec reversi sunt a studiis suis pessimis. [36] Ecce nosipsi hodie servi
sumus: et terra, quam dedisti patribus nostris ut comederent panem eius, et quæ
bona sunt eius, et nosipsi servi sumus in ea. [37] Et fruges eius multiplicantur regibus,
quos posuisti super nos propter peccata nostra, et corporibus nostris dominantur,
et iumentis nostris secundum voluntatem suam, et in tribulatione magna sumus.

3. Sollemne fœderis pactum, 9, 38—10, 39.

[38] Super omnibus ergo his nosipsi percutimus fœdus, et scribimus, et signant *Fœdus percutitur*
principes nostri, Levitæ nostri, et Sacerdotes nostri. *et signatur*
10. [1] Signatores autem fuerunt, Nehemias, Athersatha filius Hachelai, et *a sacerdotibus,*
Sedecias, [2] Saraias, Azarias, Ieremias, [3] Pheshur, Amarias, Melchias, [4] Hattus,
Sebenia, Melluch, [5] Harem, Merimuth, Obdias, [6] Daniel, Genthon, Baruch, [7] Mo-
sollam, Abia, Miamin, [8] Maazia, Belgai, Semeia: hi sacerdotes.

[9] Porro Levitæ, Iosue filius Azaniæ, Bennui de filiis Henadad, Cedmihel, *a Levitis,*
[10] et fratres eorum, Sebenia, Odaia, Celita, Phalaia, Hanan, [11] Micha, Rohob,
Hasebia, [12] Zachur, Serebia, Sabania, [13] Odaia, Bani, Baninu.

[14] Capita populi, Pharos, Phahathmoab, Ælam, Zethu, Bani, [15] Bonni, Azgad. *a capitibus populi,*
Bebai, [16] Adonia, Begoai, Adin, [17] Ater, Hezecia, Azur, [18] Odaia, Hasum, Besai,
[19] Hareph, Anathoth, Nebai, [20] Megphias, Mosollam, Hazir, [21] Mesizabel, Sadoc,
Ieddua, [22] Pheltia, Hanan, Anaia, [23] Osee, Hanania, Hasub, [24] Alohes, Phalea, Sobec,
[25] Rehum, Hasebna, Maasia, [26] Echaia, Hanan, Anan, [27] Melluch, Haran, Baana:

atque a reliquis probatur.

[28] et reliqui de populo, Sacerdotes, Levitæ, ianitores, et cantores, Nathinæi, et omnes qui se separaverunt de populis terrarum ad legem Dei, uxores eorum, filii eorum, et filiæ eorum, [29] omnes qui poterant sapere spondentes pro fratribus suis, optimates eorum, et qui veniebant ad pollicendum, et iurandum ut ambularent in lege Dei, quam dederat in manu Moysi servi Dei, ut facerent et custodirent universa mandata Domini Dei nostri, et iudicia eius et ceremonias eius, [30] et ut non daremus filias nostras populo terræ, et filias eorum non acciperemus filiis nostris. [31] Populi quoque terræ, qui important venalia, et omnia ad usum, per diem sabbati ut vendant, non accipiemus ab eis in sabbato et in die sanctificato. Et dimittemus annum septimum, et exactionem universæ manus. [32] Et statuemus super nos præcepta, ut demus tertiam partem sicli per annum ad opus domus Dei nostri, [33] ad panes propositionis, et ad sacrificium sempiternum, et in holocaustum sempiternum in sabbatis, in calendis, in sollemnitatibus, et in sanctificatis, et pro peccato: ut exoretur pro Israel, et in omnem usum domus Dei nostri. [34] Sortes ergo misimus super oblationem lignorum inter Sacerdotes, et Levitas, et populum, ut inferrentur in domum Dei nostri per domos patrum nostrorum, per tempora, a temporibus anni usque ad annum: ut arderent super altare Domini Dei nostri, sicut scriptum est in lege Moysi: [35] et ut afferremus primogenita terræ nostræ, et primitiva universi fructus omnis ligni, ab anno in annum, in domo Domini. [36] et primitiva filiorum nostrorum, et pecorum nostrorum, sicut scriptum est in lege, et primitiva boum nostrorum, et ovium nostrarum, ut offerrentur in domo Dei nostri, Sacerdotibus qui ministrant in domo Dei nostri: [37] et primitias ciborum nostrorum, et libaminum nostrorum, et poma omnis ligni, vindemiæ quoque et olei afferemus Sacerdotibus ad gazophylacium Dei nostri, et decimam partem terræ nostræ Levitis. Ipsi Levitæ decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum. [38] Erit autem Sacerdos filius Aaron cum Levitis in decimis Levitarum, et Levitæ offerent decimam partem decimæ suæ in domo Dei nostri, ad gazophylacium in domum thesauri. [39] Ad gazophylacium enim deportabunt filii Israel, et filii Levi primitias frumenti, vini, et olei: et ibi erunt vasa sanctificata, et Sacerdotes, et cantores, et ianitores, et ministri, et non dimittemus domum Dei nostri.

II. Statum civitatis ordinat, 11, 1—13, 3.

1. Augmentum incolarum Ierusalem, 11, 1—20.

Incolæ voluntarii ac sortiti;

11. [1] Habitaverunt autem principes populi in Ierusalem: reliqua vero plebs misit sortem, ut tollerent unam partem de decem qui habitaturi essent in Ierusalem civitate sancta, novem vero partes in civitatibus. [2] Benedixit autem populus omnibus viris qui se sponte obtulerant ut habitarent in Ierusalem.

habitatores Ierusalem:

[3] Hi sunt itaque principes provinciæ qui habitaverunt in Ierusalem, et in civitatibus Iuda. Habitavit autem unusquisque in possessione sua, in urbibus suis, Israel, Sacerdotes, Levitæ, Nathinæi, et filii servorum Salomonis.

de filiis Iuda,

[4] Et in Ierusalem habitaverunt de filiis Iuda, et de filiis Beniamin: de filiis Iuda, Athaias filius Aziam, filii Zachariæ, filii Amariæ, filii Saphatiæ, filii Malaleel: de filiis Phares, [5] Maasia filius Baruch, filius Cholhoza, filius Hazia, filius Adaia, filius Ioiarib, filius Zachariæ, filius Silonitis: [6] omnes hi filii Phares, qui habitaverunt in Ierusalem, quadringenti sexaginta octo viri fortes.

de filiis Beniamin,

[7] Hi sunt autem filii Beniamin: Sellum filius Mosollam, filius Ioed, filius Phadaia, filius Colaia, filius Masia, filius Etheel, filius Isaia, [8] et post eum Gebbai, Sellai, nongenti vigintiocto, [9] et Ioel filius Zechri præpositus eorum, et Iudas filius Senua super civitatem secundus.

de sacerdotibus,

[10] Et de sacerdotibus, Idaia filius Ioarib, Iachin, [11] Saraia filius Helciæ, filius Mosollam, filius Sadoc, filius Meraioth, filius Achitob princeps domus Dei, [12] et fratres eorum facientes opera templi: octingenti viginti duo. Et Adaia filius Ieroham, filius Phelelia, filius Amsi, filius Zachariæ, filius Pheshur, filius Melchiæ, [13] et fratres eius principes patrum: ducenti quadragintaduo. Et Amassai filius Azreel,

filius Ahazi, filius Mosollamoth, filius Emmer, 14 et fratres eorum potentes nimis:
centum vigintiocto, et præpositus eorum Zabdiel filius potentium.
15 Et de Levitis Semeia filius Hasub, filius Azaricam, filius Hasabia, filius de Levitis;
Boni, 16 et Sabathai et Iozabed, super omnia opera, quæ erant forinsecus in domo
Dei, a principibus Levitarum. 17 Et Mathania filius Micha, filius Zebedei, filius
Asaph princeps ad laudandum, et ad confitendum in oratione, et Becbecia secundus
de fratribus eius, et Abda filius Samua, filius Galal, filius Idithun: 18 omnes Levitæ
in civitate sancta ducenti octogintaquattuor. 19 Et ianitores, Accub, Telmon,
et fratres eorum, qui custodiebant ostia: centum septuaginta duo.
20 Et reliqui ex Israel Sacerdotes et Levitæ in universis civitatibus Iuda, reliqui extra urbem habitabant.
unusquisque in possessione sua.

2. Præpositi varii, 11, 21—24.

21 Et Nathinaei, qui habitabant in Ophel, et Siaha, et Gaspha de Nathinæis. Præpositi Nathinæorum,
22 Et episcopus Levitarum in Ierusalem, Azzi filius Bani, filius Hasabiæ, filius
Mathaniæ, filius Michæ. De filiis Asaph, cantores in ministerio domus Dei. 23 Præ- præpositus Levitarum,
ceptum quippe regis super eos erat, et ordo in cantoribus per dies singulos,
24 et Phathahia filius Mesezebel, de filiis Zara filii Iuda in manu regis, iuxta procurator regis.
omne verbum populi,

3. Incolæ urbium reliquarum, 11, 25—36.

25 et in domibus per omnes regiones eorum. De filiis Iuda habitaverunt in Filii Iuda,
Cariatharbe et in filiabus eius: et in Dibon, et in filiabus eius: et in Cabseel, et in
viculis eius, 26 et in Iesue, et in Molada, et in Bethphaleth, 27 et in Hasersual,
et in Bersabee, et in filiabus eius, 28 et in Siceleg, et in Mochona, et in filiabus eius,
29 et in Remmon, et in Saraa, et in Ierimuth, 30 Zanoa, Odollam, et in villis
earum, Lachis et regionibus eius, et Azeca, et filiabus eius. Et manserunt in Ber-
sabee usque ad vallem Ennom.
31 Filii autem Beniamin, a Geba, Mechmas, et Hai, et Bethel et filiabus eius: filii Beniamin.
32 Anathoth, Nob, Anania, 33 Asor, Rama, Gethaim, 34 Hadid, Seboim, et
Neballat, Lod 35 et Ono valle artificum. 36 Et de Levitis portiones Iudæ et Beniamin.

4. Indices sacerdotum et Levitarum, 12, 1—26.

12. 1 Hi sunt autem Sacerdotes et Levitæ, qui ascenderunt cum Zorobabel Sacerdotes sub Zorobabel,
filio Salathiel, et Iosue: Saraia, Ieremias, Esdras, 2 Amaria, Melluch, Hattus,
3 Sebenias, Rheum, Merimuth, 4 Addo, Genthon, Abia, 5 Miamin, Madia, Belga,
6 Semeia, et Ioiarib, Idaia, Sellum, Amoc, Helcias, 7 Idaia. Isti principes Sacer-
dotum, et fratres eorum in diebus Iosue.
8 Porro Levitæ, Iesua, Bennui, Cedmihel, Sarebia, Iuda, Mathanias, super Levitæ sub Zorobabel,
hymnos ipsi et fratres eorum: 9 et Becbecia atque Hanni, et fratres eorum unus-
quisque in officio suo.
10 Iosue autem genuit Ioacim, et Ioacim genuit Eliasib, et Eliasib genuit genealogia summorum sacerdotum;
Ioiada, 11 et Ioiada genuit Ionathan, et Ionathan genuit Ieddoa.
12 In diebus autem Ioacim erant Sacerdotes et principes familiarum: Saraiæ, sacerdotes sub Ioacim,
Maraia: Ieremiæ, Hanania: 13 Esdræ, Mosollam: Amariæ, Iohanan: 14 Milicho,
Ionathan, Sebeniæ, Ioseph: 15 Haram, Edna: Maraioth, Helci: 16 Adaiæ, Zacharia,
Genthon, Mosollam: 17 Abiæ, Zechri, Miamin et Moadiæ, Phelti: 18 Belgæ,
Sammua: Semaiæ, Ionathan, 19 Ioiarib, Mathanai: Iodaiæ, Azzi: 20 Sellai, Celai:
Amoc, Heber: 21 Helciæ, Hasebia: Idaiæ, Nathanael.
22 Levitæ in diebus Eliasib, et Ioiada, et Iohanan, et Ieddoa scripti principes Levitæ sub Iohanan;
familiarum, et Sacerdotes in regno Darii Persæ. 23 Filii Levi principes familiarum,
scripti in Libro verborum dierum, et usque ad dies Ionathan, filii Eliasib. 24 Et
principes Levitarum, Hasebia, Serebia, et Iosue filius Cedmihel: et fratres eorum
per vices suas, ut laudarent et confiterentur iuxta præceptum David viri Dei,
et observarent æque per ordinem. 25 Mathania, et Becbecia, Obedia, Mosollam,
Telmon, Accub custodes portarum et vestibulorum ante portas.

conclusio. 26 Hi in diebus Ioacim filii Iosue, filii Iosedec, et in diebus Nehemiæ ducis, et Esdræ sacerdotis scribæque.

5. Dedicatio muri Ierusalem, 12, 27—42.

Præparationes, 27 In dedicatione autem muri Ierusalem requisierunt Levitas de omnibus locis suis ut adducerent eos in Ierusalem, et facerent dedicationem et lætitiam in actione gratiarum, et cantico, et in cymbalis, psalteriis, et citharis. 28 Congregati sunt autem filii cantorum de campestribus circa Ierusalem, et de villis Nethuphati, 29 et de domo Galgal, et de regionibus Geba et Azmaveth: quoniam villas ædificaverunt sibi cantores in circuitu Ierusalem. 30 Et mundati sunt Sacerdotes et Levitæ, et mundaverunt populum, et portas, et murum.

sollemnitas dedicationis. 31 Ascendere autem feci principes Iuda super murum, et statui duos magnos choros laudantium. Et ierunt ad dexteram super murum ad portam sterquilinii. 32 Et ivit post eos Osaias, et media pars principum Iuda, 33 et Azarias, Esdras, et Mosollam, Iudas, et Beniamin, et Semeia, et Ieremias. 34 Et de filiis sacerdotum in tubis, Zacharias filius Ionathan, filius Semeiæ, filius Mathaniæ, filius Michaiæ, filius Zechur, filius Asaph, 35 et fratres eius Semeia, et Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Nathanael, et Iudas, et Hanani, in vasis cantici David viri Dei: et Esdras scriba ante eos in porta Fontis. 36 Et contra eos ascenderunt in gradibus civitatis David in ascensu muri super domum David, et usque ad portam Aquarum ad Orientem. 37 Et chorus secundus gratias referentium ibat ex adverso, et ego post eum, et media pars populi super murum et super turrim furnorum, et usque ad murum latissimum, 38 et super portam Ephraim, et super portam antiquam, et super portam piscium et turrim Hananeel, et turrim Emath, et usque ad portam gregis: et steterunt in porta custodiæ, 39 steteruntque duo chori laudantium in domo Dei, et ego, et dimidia pars magistratuum mecum. 40 Et Sacerdotes, Eliachim, Maasia, Miamin, Michea, Elioenai, Zacharia, Hanania in tubis, 41 et Maasia, et Semeia, et Eleazar, et Azzi, et Iohanan, et Melchia, et Ælam, et Ezer. Et clare cecinerunt cantores, et Iezraia præpositus: 42 et immolaverunt in die illa victimas magnas, et lætati sunt: Deus enim lætificaverat eos lætitia magna: sed et uxores eorum et liberi gavisi sunt, et audita est lætitia Ierusalem procul.

6. Custodia gazophylaciorum, 12, 43—46.

Custodes tributorum sacrorum designantur. 43 Recensuerunt quoque in die illa viros super gazophylacia thesauri ad libamina, et ad primitias, et ad decimas, ut introferrent per eos principes civitatis in decore gratiarum actionis, Sacerdotes et Levitas: quia lætificatus est Iuda in Sacerdotibus et Levitis astantibus. 44 Et custodierunt observationem Dei sui, et observationem expiationis, et cantores, et ianitores iuxta præceptum David, et Salomonis filii eius, 45 quia in diebus David et Asaph ab exordio erant principes constituti cantorum in carmine laudantium, et confitentium Deo. 46 Et omnis Israel, in diebus Zorobabel, et in diebus Nehemiæ dabant partes cantoribus et ianitoribus per dies singulos, et sanctificabant Levitas, et Levitæ sanctificabant filios Aaron.

7. Purgatio populi Israel, 13, 1—3.

Omnes alienigenæ separantur. **13.** 1 In die autem illo lectum est in volumine Moysi audiente populo: et inventum est scriptum in eo, [a]quod non debeant introire Ammonites et Moabites in ecclesiam Dei usque in æternum: 2 eo quod non occurrerint filiis Israel cum pane et aqua: et conduxerint adversum eos Balaam, ad maledicendum eis: et convertit Deus noster maledictionem in benedictionem. 3 Factum est autem, cum audissent legem, separaverunt omnem alienigenam ab Israel.

III. Mores pravos corrigit, 13, 4—31.

1. Mundatio gazophylaciorum, 13, 4—9.

Impietas sacerdotis Eliasib. 4 Et super hoc erat Eliasib sacerdos, qui fuerat præpositus in gazophylacio domus Dei nostri, et proximus Tobiæ. 5 Fecit ergo sibi gazophylacium grande,

13, *1* [a]Dt 23, 3.

et ibi erant ante eum reponentes munera. et thus. et vasa. et decimam frumenti,
vini. et olei. partes Levitarum. et cantorum. et ianitorum. et primitias sacerdotales.
[6] In omnibus autem his non fui in Ierusalem. quia anno trigesimo secundo Artaxerxis
regis Babylonis veni ad regem. et in fine dierum rogavi regem. [7] Et veni in Ieru-
salem, et intellexi malum, quod fecerat Eliasib Tobiæ ut faceret ei thesaurum in
vestibulis domus Dei. [8] Et malum mihi visum est valde. Et proieci vasa domus
Tobiæ foras de gazophylacio: [9] præcepique et emundaverunt gazophylacia: et
retuli ibi vasa domus Dei, sacrificium, et thus.

2. Exactio partium Levitarum, 13, 10—14.

[10] Et cognovi quod partes Levitarum non fuissent datæ: et fugisset unusquisque Levitis tributa non
in regionem suam de Levitis, et cantoribus, et de his, qui ministrabant: [11] et egi dabantur.
causam adversus magistratus, et dixi: Quare dereliquimus domum Dei? Et con-
gregavi eos, et feci stare in stationibus suis. [12] Et omnis Iuda apportabat decimam
frumenti, vini, et olei in horrea. [13] Et constituimus super horrea Selemiam Sacer-
dotem, et Sadoc scribam, et Phadaiam de Levitis, et iuxta eos Hanan filium Zachur,
filium Mathaniæ: quoniam fideles comprobati sunt, et ipsis creditæ sunt partes
fratrum suorum. [14] Memento mei Deus meus pro hoc, et ne deleas miserationes
meas, quas feci in domo Dei mei, et in ceremoniis eius.

3. Inculcatio celebrationis sabbati, 13, 15—22.

[15] In diebus illis vidi in Iuda calcantes torcularia in sabbato, portantes acervos, Sabbatum profana-
et onerantes super asinos vinum. et uvas. et ficus. et omne onus. et inferentes in batur.
Ierusalem die sabbati. Et contestatus sum ut in die qua vendere liceret, venderent.
[16] Et Tyrii habitaverunt in ea inferentes pisces, et omnia venalia: et vendebant
in sabbatis filiis Iuda in Ierusalem: [17] et obiurgavi optimates Iuda, et dixi eis:
Quæ est hæc res mala, quam vos facitis et profanatis diem Sabbati? [18] Numquid
non hæc fecerunt patres nostri, et adduxit Deus noster super nos omne malum
hoc, et super civitatem hanc? Et vos additis iracundiam super Israel violando
Sabbatum. [19] Factum est autem, cum quievissent portæ Ierusalem in die Sabbati,
dixi: et clauserunt ianuas, et præcepi ut non aperirent eas usque post Sabbatum:
et de pueris meis constitui super portas ut nullus inferret onus in die Sabbati.
[20] Et manserunt negotiatores, et vendentes universa venalia foris Ierusalem semel
et bis. [21] Et contestatus sum eos, et dixi eis: Quare manetis ex adverso muri?
si secundo hoc feceritis, manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non ve-
nerunt in Sabbato. [22] Dixi quoque Levitis ut mundarentur, et venirent ad custo-
diendas portas, et sanctificandam diem Sabbati: et pro hoc ergo memento mei
Deus meus, et parce mihi secundum multitudinem miserationum tuarum.

4. Sanctificatio coniugiorum, 13, 23—31.

[23] Sed et in diebus illis vidi Iudæos ducentes uxores Azotidas, Ammonitidas, Alienigenæ ducebantur;
et Moabitidas. [24] Et filii eorum ex media parte loquebantur Azotice, et nesciebant
loqui Iudaice, et loquebantur iuxta linguam populi, et populi. [25] Et obiurgavi
eos, et maledixi. Et cecidi ex eis viros, et decalvavi eos, et adiuravi in Deo, ut
non darent filias suas filiis eorum, et non acciperent de filiabus eorum filiis suis,
et sibimetipsis, dicens: [26] [a]Numquid non in huiuscemodi re peccavit Salomon
rex Israel? et certe in gentibus multis non erat rex similis ei, et dilectus Deo suo
erat, et posuit eum Deus regem super omnem Israel: [b]et ipsum ergo duxerunt
ad peccatum mulieres alienigenæ. [27] Numquid et nos inobedientes faciemus omne
malum grande hoc ut prævaricemur in Deo nostro, et ducamus uxores peregrinas?
[28] De filiis autem Ioiada filii Eliasib sacerdotis magni, gener erat Sanaballat Horo-
nites, quem fugavi a me. [29] Recordare Domine Deus meus adversum eos, qui
polluunt sacerdotium, iusque Sacerdotale et Leviticum.
[30] Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis, et constitui ordines Sacerdotum conclusio.
et Levitarum, unumquemque in ministerio suo: [31] et in oblatione lignorum in
temporibus constitutis, et in primitivis: memento mei Deus meus in bonum. Amen.

26 [a]1 Rg 3, 1. — [b]1 Rg 11, 4.

LIBER TOBIÆ.

PARS PRIMA.
Miseria Tobiæ et Saræ, 1, 1—3, 23.

I. Miseria Tobiæ senioris, 1, 1—3, 6.

1. Pietas Tobiæ, 1, 1—1, 17.

In captivitate rectus et misericors est,

1. 1 Tobias ex tribu, et civitate Nephthali (quæ est in superioribus Galilææ
supra Naasson, post viam, quæ ducit ad Occidentem, in sinistro habens civitatem
Sephet) 2 [a]cum captus esset in diebus Salmanasar regis Assyriorum, in captivitate
tamen positus, viam veritatis non deseruit, 3 ita ut omnia, quæ habere poterat,
quotidie concaptivis fratribus, qui erant ex eius genere, impertiret.

in patria ab idololatria abstinet,

4 Cumque esset iunior omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile gessit
in opere. 5 Denique cum irent omnes ad vitulos aureos, [b]quos Ieroboam fecerat
rex Israel, hic solus fugiebat consortia omnium, 6 sed pergebat in Ierusalem ad
templum Domini, et ibi adorabat Dominum Deum Israel, omnia primitiva sua,
et decimas suas fideliter offerens, 7 ita ut in tertio anno proselytis et advenis mi-
nistraret omnem decimationem. 8 Hæc et his similia secundum legem Dei puerulus
observabat. 9 Cum vero factus esset vir, accepit uxorem Annam de tribu sua,
genuitque ex ea filium, nomen suum imponens ei, 10 quem ab infantia timere
Deum docuit, et abstinere ab omni peccato.

captus escis gentium non contaminatur,

11 Igitur, cum per captivitatem devenisset cum uxore sua, et filio in civitatem
Niniven cum omni tribu sua, (12 cum omnes ederent ex cibis Gentilium) iste
custodivit animam suam, et numquam contaminatus est in escis eorum. 13 Et
quoniam memor fuit Domini in toto corde suo, dedit illi Deus gratiam in conspectu
Salmanasar regis, 14 et dedit illi potestatem quocumque vellet ire, habens liber-
tatem quæcumque facere voluisset.

Gabelo decem talenta credit.

15 Pergebat ergo ad omnes, qui erant in captivitate, et monita salutis dabat
eis. 16 Cum autem venisset in Rages civitatem Medorum, et ex his, quibus honoratus
fuerat a rege, habuisset decem talenta argenti: 17 et cum in multa turba generis
sui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu eius, sub chirographo dedit illi
memoratum pondus argenti.

2. Spoliatio et fuga, 1, 18—23.

Sennacherib filios Israel odio habet

18 Post multum vero temporis, mortuo Salmanasar rege, cum regnaret Sen-
nacherib filius eius pro eo, et filios Israel exosos haberet in conspectu suo: 19 Tobias
quotidie pergebat per omnem cognationem suam, et consolabatur eos, dividebatque
unicuique, prout poterat, de facultatibus suis: 20 esurientes alebat, nudisque
vestimenta præbebat, et mortuis atque occisis sepulturam solicitus exhibebat.

atque multos occidit,

21 [c]Denique cum reversus esset rex Sennacherib fugiens a Iudæa plagam,
quam circa eum fecerat Deus propter blasphemiam suam, et iratus multos occideret
ex filiis Israel, Tobias sepeliebat corpora eorum.

Tobias spoliatus fugit.

22 At ubi nunciatum est regi, iussit eum occidi, et tulit omnem substantiam
eius. 23 Tobias vero cum filio suo, et cum uxore fugiens, nudus latuit, quia multi
diligebant eum.

1, *2* [a]2 Rg 17, 3; 18, 9. — *5* [b]1 Rg 12, 28. — *21* [c]2 Rg 19, 35; Sir 48, 24; 2 Mcc 8, 19.

3. Convicia reprehensorum, 1, 24—2, 23.

Tobias reversus arguitur a proximis

24 aPost dies vero quadragintaquinque occiderunt regem filii ipsius, 25 et
reversus est Tobias in domum suam, omnisque facultas eius restituta est ei.
2. 1 Posthæc vero, cum esset dies festus Domini, et factum esset prandium
bonum in domo Tobiæ, 2 dixit filio suo: Vade, et adduc aliquos de tribu nostra,
timentes Deum, ut epulentur nobiscum. 3 Cumque abiisset, reversus nunciavit
ei, unum ex filiis Israel iugulatum iacere in platea. Statimque exiliens de accubitu
suo, relinquens prandium, ieiunus pervenit ad corpus: 4 tollensque illud portavit
ad domum suam occulte, ut dum sol occubuisset, caute sepeliret eum. 5 Cumque
occultasset corpus, manducavit panem cum luctu et tremore, 6 memorans illum
sermonem, quem dixit Dominus bper Amos prophetam: Dies festi vestri con-
vertentur in lamentationem et luctum. 7 Cum vero sol occubuisset, abiit, et sepelivit
eum. 8 Arguebant autem eum omnes proximi eius, dicentes: Iam huius rei causa
interfici iussus es, et vix effugisti mortis imperium, et iterum sepelis mortuos?
9 cSed Tobias plus timens Deum, quam regem, rapiebat corpora occisorum, et
occultabat in domo sua, et mediis noctibus sepeliebat ea.

a cognatis,

10 Contigit autem ut quadam die fatigatus a sepultura, veniens in domum
suam, iactasset se iuxta parietem, et obdormisset, 11 et ex nido hirundinum dor-
mienti illi calida stercora inciderent super oculos eius, fieretque cæcus. 12 Hanc
autem tentationem ideo permisit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum
patientiæ eius, sicut et sancti Iob. 13 Nam cum ab infantia sua semper Deum
timuerit, et mandata eius custodierit, non est contristatus contra Deum quod
plaga cæcitatis evenerit ei, 14 sed immobilis in Dei timore permansit, agens gratias
Deo omnibus diebus vitæ suæ. 15 Nam sicut beato Iob insultabant reges, ita isti
parentes et cognati eius irridebant vitam eius, dicentes: 16 Ubi est spes tua, pro
qua eleemosynas, et sepulturas faciebas? 17 Tobias vero increpabat eos, dicens:
Nolite ita loqui: 18 quoniam filii sanctorum sumus, et vitam illam expectamus,
quam Deus daturus est his, qui fidem suam numquam mutant ab eo.

ab uxore.

19 Anna vero uxor eius ibat ad opus textrinum quotidie, et de labore manuum
suarum victum, quem consequi poterat, deferebat. 20 Unde factum est, ut hœdum
caprarum accipiens detulisset domi: 21 Cuius cum vocem balantis vir eius audisset,
dixit: dVidete, ne forte furtivus sit, reddite eum dominis suis, quia non licet nobis
aut edere ex furto aliquid, aut contingere. 22 eAd hæc uxor eius irata respondit:
Manifeste vana facta est spes tua, et eleemosynæ tuæ modo apparuerunt. 23 Atque
his, et aliis huiuscemodi verbis exprobrabat ei.

4. Oratio Tobiæ, 3, 1—6.

Remissionem peccatorum et mortem petit.

3. 1 Tunc Tobias ingemuit, et cœpit orare cum lacrymis, 2 dicens: Iustus
es Domine, et omnia iudicia tua iusta sunt, et omnes viæ tuæ, misericordia, et ve-
ritas, et iudicium. 3 Et nunc Domine memor esto mei, et ne vindictam sumas
de peccatis meis, neque reminiscaris delicta mea, vel parentum meorum. 4 fQuoniam
non obedivimus præceptis tuis, ideo traditi sumus in direptionem, et captivitatem,
et mortem, et in fabulam, et in improperium omnibus nationibus, in quibus disper-
sisti nos. 5 Et nunc Domine magna iudicia tua, quia non egimus secundum præcepta
tua, et non ambulavimus synceriter coram te. 6 Et nunc Domine secundum volun-
tatem tuam fac mecum, et præcipe in pace recipi spiritum meum: expedit enim
mihi mori magis quam vivere.

II. Miseria Saræ Raguelis, 3, 7—23.

1. Opprobrium eius, 3, 7—10a.

Interfectrix septem virorum vocatur.

7 Eadem itaque die contigit ut Sara filia Raguelis in Rages civitate Medorum,
et ipsa audiret improperium ab una ex ancillis patris sui, 8 quoniam tradita fuerat
septem viris, et dæmonium nomine Asmodæus occiderat eos, mox ut ingressi fuissent

---

24 a2 Par 32, 21; Is 37, 38. — **2,** *6* bAm 8, 10; 1 Mcc 1, 41. — *9* cSup 1, 21. — *21* dDt 22, 1. — *22* eIob 2, 9. — **3,** *4* fDt 28, 15.

ad eam. 9 Ergo cum pro culpa sua increparet puellam, respondit ei, dicens: Amplius
ex te non videamus filium, aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum.
10 Numquid et occidere me vis, sicut iam occidisti septem viros?

2. Oratio Saræ, 3, 10b—23.

Liberationem ab opprobrio petit.

Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus suæ: et tribus diebus,
et tribus noctibus non manducavit, neque bibit: 11 sed in oratione persistens
cum lacrymis deprecabatur Deum, ut ab isto improperio liberaret eam. 12 Factum
est autem die tertia, dum compleret orationem, benedicens Dominum, 13 dixit:
Benedictum est nomen tuum Deus patrum nostrorum: qui cum iratus fueris,
misericordiam facies, et in tempore tribulationis peccata dimittis his, qui invocant
te. 14 Ad te Domine faciem meam converto, ad te oculos meos dirigo. 15 Peto
Domine ut de vinculo improperii huius absolvas me, aut certe desuper terram
eripias me. 16 Tu scis Domine, quia numquam concupivi virum, et mundam servavi
animam meam ab omni concupiscentia. 17 Numquam cum ludentibus miscui
me: neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me præbui. 18 Virum
autem cum timore tuo, non cum libidine mea consensi suscipere. 19 Et, aut
ego indigna fui illis, aut illi forsitan me non fuerunt digni: quia forsitan viro
alii conservasti me. 20 Non est enim in hominis potestate consilium tuum.
21 Hoc autem pro certo habet omnis, qui te colit, quod vita eius, si in pro-
batione fuerit, coronabitur: si autem in tribulatione fuerit, liberabitur: et si in
correptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit. 22 Non enim delec-
taris in perditionibus nostris: quia post tempestatem, tranquillum facis: et
post lacrymationem et fletum, exultationem infundis. 23 Sit nomen tuum
Deus Israel benedictum in sæcula.

PARS SECUNDA.
Raphael medicus Dei, 3, 24—12, 22.

I. Comes Tobiæ iunioris, 3, 24—6, 22.

1. Filius a patre in Mediam mittitur, 3, 24—5, 4.

Raphael a Deo mittitur:

24 In illo tempore exauditæ sunt preces amborum in conspectu gloriæ summi
Dei: 25 et missus est Angelus Domini sanctus Raphael, ut curaret eos ambos,
quorum uno tempore sunt orationes in conspectu Domini recitatæ.

pater se mox moriturum putans filium admonet

4. 1 Igitur cum Tobias putaret orationem suam exaudiri ut mori potuisset,
vocavit ad se Tobiam filium suum, 2 dixitque ei: Audi fili mi verba oris mei,
et ea in corde tuo, quasi fundamentum construe. 3 Cum acceperit Deus animam
meam, corpus meum sepeli: [a]et honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ
eius: 4 memor enim esse debes, quæ et quanta pericula passa sit propter te in
utero suo. 5 Cum autem et ipsa compleverit tempus vitæ suæ, sepelias eam circa
me. 6 Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum: et cave ne aliquando
peccato consentias, et prætermittas præcepta Domini Dei nostri. 7 [b]Ex substantia
tua fac eleemosynam, et noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet
ut nec a te avertatur facies Domini. 8 [c]Quo modo potueris, ita esto misericors.
9 Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum
libenter impertiri stude. 10 Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis.
11 [d]quoniam eleemosyna ab omni peccato, et a morte liberat, et non patietur ani-
mam ire in tenebras. 12 Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus
facientibus eam. 13 [e]Attende tibi fili mi ab omni fornicatione, et præter uxorem
tuam numquam patiaris crimen scire. 14 Superbiam numquam in tuo sensu, aut
in tuo verbo dominari permittas: [f]in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio.
15 [g]Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue, et merces

4, *3* [a]Ex 20, 12; Sir 7, 29. — *7* [b]Pr 3, 9; Sir 4, 1; 14, 13; Lc 14, 13. — *8* [c]Sir 35, 12. — *11* [d]Sir 29, 15. — *13* [e]1 Thes 4, 3. — *14* [f]Gn 3, 5. — *15* [g]Lv 19, 13; Dt 24, 14.

mercenarii tui apud te omnino non remaneat. [16] [a]Quod ab alio oderis fieri tibi,
vide ne tu aliquando alteri facias. [17] [b]Panem tuum cum esurientibus et egenis
comede, et de vestimentis tuis nudos tege. [18] Panem tuum, et vinum tuum super
sepulturam iusti constitue, et noli ex eo manducare, et bibere cum peccatoribus.
[19] consilium semper a sapiente perquire. [20] Omni tempore benedic Deum: et
pete ab eo, ut vias tuas dirigat, et omnia consilia tua in ipso permaneant. [21] Indico
etiam tibi fili mi dedisse me decem talenta argenti, dum adhuc infantulus esses,
Gabelo, in Rages civitate Medorum, et chirographum eius apud me habeo: [22] et
ideo perquire quo modo ad eum pervenias, et recipias ab eo supra memoratum
pondus argenti, et restituas ei chirographum suum. [23] Noli timere fili mi: pauperem
quidem vitam gerimus, sed [c]multa bona habebimus si timuerimus Deum, et reces-
serimus ab omni peccato, et fecerimus bene.

5. [1] Tunc respondit Tobias patri suo, et dixit: Omnia quæcumque præcepisti *et in Rages Medorum*
mihi faciam pater. [2] Quo modo autem pecuniam hanc requiram, ignoro. ille me *mittit.*
nescit, et ego eum ignoro: quod signum dabo ei? Sed neque viam, per quam pergatur
illuc, aliquando cognovi. [3] Tunc pater suus respondit illi, et dixit: Chirographum
quidem illius penes me habeo: quod dum illi ostenderis, statim restituet. [4] Sed
perge nunc, et inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum salva mercede
sua: ut, dum adhuc vivo, recipias eam.

2. Dux itineris invenitur, 5, 5—21.

[5] Tunc egressus Tobias, invenit iuvenem splendidum, stantem præcinctum, *A Tobia iuniore*
et quasi paratum ad ambulandum. [6] Et ignorans quod Angelus Dei esset, salutavit *quæritur*
eum, et dixit: Unde te habemus bone iuvenis? [7] At ille respondit: Ex filiis Israel.
Et Tobias dixit ei: Nosti viam, quæ ducit in regionem Medorum? [8] Cui respondit:
Novi: et omnia itinera eius frequenter ambulavi, et mansi apud Gabelum fratrem
nostrum: qui moratur in Rages civitate Medorum, quæ posita est in monte Ec-
batanis. [9] Cui Tobias ait: Sustine me obsecro, donec hæc ipsa nunciem patri meo.
[10] Tunc ingressus Tobias, indicavit universa hæc patri suo. Super quæ admiratus
pater, rogavit ut introiret ad eum.

[11] Ingressus itaque salutavit eum, et dixit: Gaudium tibi sit semper. [12] Et *et a Tobia seniore*
ait Tobias: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, et lumen cæli non video? *accipitur.*
[13] Cui ait iuvenis: Forti animo esto, in proximo est ut a Deo cureris. [14] Dixit itaque
illi Tobias: Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in Rages civitatem
Medorum? et cum redieris, restituam tibi mercedem tuam. [15] Et dixit ei Angelus:
Ego ducam, et reducam eum ad te. [16] Cui Tobias respondit: Rogo te, indica mihi,
de qua domo, aut de qua tribu es tu? [17] Cui Raphael angelus dixit: Genus quæris
mercenarii, an ipsum mercenarium, qui cum filio tuo eat? [18] Sed ne forte solicitum
te reddam, ego sum Azarias Ananiæ magni filius. [19] Et Tobias respondit: Ex
magno genere es tu. Sed peto ne irascaris quod voluerim cognoscere genus tuum.
[20] Dixit autem illi Angelus: Ego sanum ducam, et sanum tibi reducam filium tuum.
[21] Respondens autem Tobias, ait: Bene ambuletis, et sit Deus in itinere vestro,
et Angelus eius comitetur vobiscum.

3. Tobias et Raphael iter faciunt, 5, 22—6, 22.

[22] Tunc paratis omnibus, quæ erant in via portanda, fecit Tobias vale patri *Mater Tobiæ luget,*
suo et matri suæ, et ambulaverunt ambo simul. [23] [d]Cumque profecti essent, cœpit
mater eius flere, et dicere: Baculum senectutis nostræ tulisti, et transmisisti a nobis.
[24] Numquam fuisset ipsa pecunia, pro qua misisti eum. [25] Sufficiebat enim nobis
paupertas nostra, ut divitias computaremus hoc, quod videbamus filium nostrum.
[26] Dixitque ei Tobias: Noli flere, salvus perveniet filius noster, et salvus revertetur
ad nos, et oculi tui videbunt illum. [27] Credo enim quod Angelus Dei bonus comite-
tur ei, et bene disponat omnia, quæ circa eum geruntur, ita ut cum gaudio revertatur
ad nos. [28] Ad hanc vocem cessavit mater eius flere, et tacuit.

16 [a]Mt 7, 12; Lc 6, 31. — *17* [b]Lc 14, 13. — *23* [c]Rom 8, 17. — 5, *23* [d]Inf 10, 4.

Tobias piscem exenterat,

6. 1 Profectus est autem Tobias, et canis sequutus est eum, et mansit prima
mansione iuxta fluvium Tigris. 2 Et exivit ut lavaret pedes suos, et ecce piscis
immanis exivit ad devorandum eum. 3 Quem expavescens Tobias clamavit voce
magna, dicens: Domine, invadit me. 4 Et dixit ei Angelus: Apprehende branchiam
eius, et trahe eum ad te. Quod cum fecisset, attraxit eum in siccum, et palpitare
cœpit ante pedes eius. 5 Tunc dixit ei Angelus: Exentera hunc piscem, et cor
eius, et fel, et iecur repone tibi: sunt enim hæc necessaria ad medicamenta utiliter.
6 Quod cum fecisset, assavit carnes eius, et secum tulerunt in via: cetera salierunt,
quæ sufficerent eis, quousque pervenirent in Rages civitatem Medorum.

Raphael de corde et felle piscis

7 Tunc interrogavit Tobias Angelum, et dixit ei: Obsecro te Azaria frater,
ut dicas mihi quod remedium habebunt ista, quæ de pisce servare iussisti? 8 Et
respondens Angelus, dixit ei: Cordis eius particulam si super carbones ponas,
fumus eius extricat omne genus dæmoniorum sive a viro, sive a muliere, ita ut
ultra non accedat ad eos. 9 Et fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo,
et sanabuntur.

ac de uxore futura eum docet.

10 Et dixit ei Tobias: Ubi vis ut maneamus? 11 Respondensque Angelus,
ait: Est hic Raguel nomine, vir propinquus de tribu tua, et hic habet filiam nomine
Saram, sed neque masculum, neque feminam ullam habet aliam præter eam. 12 [a]Tibi
debetur omnis substantia eius, et oportet eam te accipere coniugem. 13 Pete ergo
eam a patre eius, et dabit tibi eam in uxorem. 14 Tunc respondit Tobias, et dixit:
Audio quia tradita est septem viris, et mortui sunt: sed et hoc audivi, quia dæ-
monium occidit illos. 15 Timeo ergo, ne forte et mihi hæc eveniant: et cum sim
unicus parentibus meis, deponam senectutem illorum cum tristitia ad inferos.
16 Tunc angelus Raphael dixit ei: Audi me, et ostendam tibi qui sunt, quibus
prævalere potest dæmonium. 17 Hi namque qui coniugium ita suscipiunt, ut
Deum a se, et a sua mente excludant, et suæ libidini ita vacent, sicut equus et
mulus, quibus non est intellectus: habet potestatem dæmonium super eos. 18 Tu
autem cum acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres dies continens esto ab
ea, et nihil aliud, nisi orationibus vacabis cum ea. 19 Ipsa autem nocte, incenso
iecore piscis, fugabitur dæmonium. 20 Secunda vero nocte in copulatione sanctorum
patriarcharum admitteris. 21 Tertia autem nocte, benedictionem consequeris,
ut filii ex vobis procreentur incolumes. 22 Transacta autem tertia nocte, accipies
virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quam libidine ductus, ut in
semine Abrahæ benedictionem in filiis consequaris.

II. Liberator Saræ Raguelis, 7, 1—9, 12.

1. Saram Tobiæ uxorem postulat, 7, 1—17.

Ragueli Tobiam proponit

7. 1 Ingressi sunt autem ad Raguelem, et suscepit eos Raguel cum gaudio.
2 Intuensque Tobiam Raguel, dixit Annæ uxori suæ: Quam similis est iuvenis
iste consobrino meo! 3 Et cum hæc dixisset, ait: Unde estis iuvenes fratres nostri?
At illi dixerunt: Ex tribu Nephthali sumus, ex captivitate Ninive. 4 Dixitque
illis Raguel: Nostis Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt: Novimus. 5 Cumque
multa bona loqueretur de eo, dixit Angelus ad Raguelem: Tobias, de quo interrogas,
pater istius est. 6 Et misit se Raguel, et cum lacrymis osculatus est eum, et plorans
supra collum eius, 7 dixit: Benedictio sit tibi fili mi, quia boni et optimi viri filius
es. 8 Et Anna uxor eius, et Sara ipsorum filia lacrymatæ sunt.

ac precum Tobiæ

9 Postquam autem locuti sunt, præcepit Raguel occidi arietem, et parari
convivium. Cumque hortaretur eos discumbere ad prandium, 10 Tobias dixit:
Hic ego hodie non manducabo neque bibam, nisi prius petitionem meam confirmes,
et promittas mihi dare Saram filiam tuam.

adiutor est,

11 Quo audito verbo Raguel, expavit, sciens quid evenerit illis septem viris,
qui ingressi sunt ad eam: et timere cœpit ne forte et huic similiter contingeret:
et cum nutaret, et non daret petenti ullum responsum, 12 dixit ei Angelus: Noli

6, *12* [a]Nm 27, 8; 36, 8.

timere dare eam isti, quoniam huic timenti Deum debetur coniux filia tua: propterea
alius non potuit habere illam. 13 Tunc dixit Raguel: Non dubito quod Deus pre-
ces et lacrymas meas in conspectu suo admiserit. 14 Et credo quoniam ideo fecit
vos venire ad me, ut ista coniungeretur cognationi suæ [a]secundum legem Moysi:
et nunc noli dubium gerere quod tibi eam tradam.

15 Et apprehendens dexteram filiæ suæ, dextræ Tobiæ tradidit, dicens: Deus Sara Tobiæ
Abraham, et Deus Isaac, et Deus Iacob vobiscum sit, et ipse coniungat vos, impleat- traditur.
que benedictionem suam in vobis. 16 Et accepta charta, fecerunt conscriptionem
coniugii. 17 Et post hæc epulati sunt, benedicentes Deum.

2. Saram ab opprobrio liberat, 7, 18—8, 24.

18 Vocavitque Raguel ad se Annam uxorem suam, et præcepit ei ut præpararet Sara in
alterum cubiculum. 19 Et introduxit illuc Saram filiam suam, et lacrymata est. cubiculum inducitur
20 Dixitque ei: Forti animo esto filia mea: Dominus cæli det tibi gaudium pro
tædio quod perpessa es.

8. 1 Postquam vero cœnaverunt, introduxerunt iuvenem ad eam. ac Tobias,

2 Recordatus itaque Tobias sermonum Angeli, protulit de cassidili suo partem Raphael
iecoris, posuitque eam super carbones vivos. 3 Tunc Raphael Angelus apprehendit dæmonium religat,
dæmonium, et religavit illud in deserto superioris Ægypti.

4 Tunc hortatus est virginem Tobias, dixitque ei: Sara, exurge, et deprecemur Tobias et Sara
Deum hodie, et cras, et secundum cras: quia his tribus noctibus Deo iungimur: Dominum
tertia autem transacta nocte, in nostro erimus coniugio. 5 filii quippe sanctorum deprecantur
sumus, et non possumus ita coniungi sicut gentes, quæ ignorant Deum. 6 Surgentes
autem pariter, instanter orabant ambo simul, ut sanitas daretur eis. 7 Dixitque
Tobias: Domine Deus patrum nostrorum, benedicant te cæli et terræ, mareque
et fontes, et flumina et omnes creaturæ tuæ, quæ in eis sunt. 8 [b]Tu fecisti Adam
de limo terræ, dedistique ei adiutorium Hevam. 9 Et nunc Domine tu scis, quia
non luxuriæ causa accipio sororem meam coniugem, sed sola posteritatis dilectione,
in qua benedicatur nomen tuum in sæcula sæculorum. 10 Dixit quoque Sara:
Miserere nobis Domine, miserere nobis, et consenescamus ambo pariter sani.

11 Et factum est circa pullorum cantum, accersiri iussit Raguel servos suos, et incolumes
et abierunt cum eo pariter ut foderent sepulchrum. 12 Dicebat enim: Ne forte servantur,
simili modo evenerit ei, quo et ceteris illis septem viris, qui sunt ingressi ad eam.
13 Cumque parassent fossam, reversus Raguel ad uxorem suam, dixit ei: 14 Mitte
unam ex ancillis tuis, et videat si mortuus est, ut sepeliam eum antequam illucescat
dies. 15 At illa misit unam ex ancillis suis. Quæ ingressa cubiculum, reperit eos
salvos et incolumes, secum pariter dormientes.

16 Et reversa, nunciavit bonum nuncium: et benedixerunt Dominum, Raguel Raguel et uxor eius
videlicet et Anna uxor eius, 17 et dixerunt: Benedicimus te Domine Deus Israel, Domino
quia non contigit quemadmodum putabamus. 18 Fecisti enim nobiscum miseri- benedicunt
cordiam tuam, et exclusisti a nobis inimicum persequentem nos. 19 Misertus
es autem duobus unicis. Fac eos Domine plenius benedicere te: et sacrificium
tibi laudis tuæ et suæ sanitatis offerre, ut cognoscat universitas gentium, quia
tu es Deus solus in universa terra.

20 Statimque præcepit servis suis Raguel, ut replerent fossam, quam fecerant et convivium nup-
priusquam elucesceret. 21 Uxori autem suæ dixit ut instrueret convivium, et tiale apparant.
præpararet omnia, quæ in cibos erant iter agentibus necessaria. 22 Duas quoque
pingues vaccas, et quattuor arietes occidi fecit, et parari epulas omnibus vicinis
suis, cunctisque amicis. 23 Et adiuravit Raguel Tobiam, ut duas hebdomadas
moraretur apud se. 24 De omnibus autem, quæ possidebat Raguel, dimidiam
partem dedit Tobiæ, et fecit scripturam, ut pars dimidia, quæ supererat post obitum
eorum, Tobiæ dominio deveniret.

7, *14* [a]Nm 36, 6. — 8, *8* [b]Gn 2, 7.

3. Pecuniam et Gabelum adducit, 9, 1—12.

A Tobia in Rages missus

9. 1 Tunc vocavit Tobias Angelum ad se, quem quidem hominem existimabat,
dixitque ei: Azaria frater, peto ut auscultes verba mea: 2 Si meipsum tradam
tibi servum, non ero condignus providentiæ tuæ. 3 Tamen obsecro te ut assumas
tibi animalia sive servitia, et vadas ad Gabelum in Rages civitatem Medorum:
reddasque ei chirographum suum, et recipias ab eo pecuniam, et roges eum venire
ad nuptias meas. 4 Scis enim ipse quoniam numerat pater meus dies: et si tardavero
una die plus, contristatur anima eius. 5 Et certe vides quo modo adiuravit me
Raguel, cuius adiuramentum spernere non possum.

pecuniam recipit

6 Tunc Raphael assumens quattuor ex servis Raguelis, et duos camelos, in
Rages civitatem Medorum perrexit: et inveniens Gabelum, reddidit ei chirographum
suum, et recepit ab eo omnem pecuniam. 7 Indicavitque ei de Tobia filio Tobiæ,
omnia quæ gesta sunt: fecitque eum secum venire ad nuptias.

et Gabelum secum ducit.

8 Cumque ingressus esset domum Raguelis, invenit Tobiam discumbentem:
et exiliens, osculati sunt se invicem: et flevit Gabelus, benedixitque Deum, 9 et
dixit: Benedicat te Deus Israel, quia filius es optimi viri, et iusti, et timentis Deum,
et eleemosynas facientis: 10 et dicatur benedictio super uxorem tuam, et super
parentes vestros: 11 et videatis filios vestros, et filios filiorum vestrorum, usque
in tertiam et quartam generationem: et sit semen vestrum benedictum a Deo
Israel, qui regnat in sæcula sæculorum. 12 Cumque omnes dixissent, Amen, acces-
serunt ad convivium: sed et cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant.

III. Illuminans Tobiam seniorem, 10, 1—12, 22.

1. Tobias iunior revertitur, 10, 1—13.

Parentibus sollicitis

10. 1 Cum vero moras faceret Tobias, causa nuptiarum, solicitus erat pater
eius Tobias, dicens: Putas quare moratur filius meus, aut quare detentus est ibi?
2 Putasne Gabelus mortuus est, et nemo reddet illi pecuniam? 3 Cœpit autem
contristari nimis ipse et Anna uxor eius cum eo: et cœperunt ambo simul flere:
eo quod die statuto minime reverteretur filius eorum ad eos. 4 Flebat igitur mater
eius irremediabilibus lacrymis, atque dicebat: Heu heu me fili mi, ut quid te misimus
peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostræ, solatium vitæ
nostræ, spem posteritatis nostræ? 5 Omnia simul in te uno habentes, te non debui-
mus dimittere a nobis. 6 Cui dicebat Tobias: Tace, et noli turbari, sanus est filius
noster: satis fidelis est vir ille, cum quo misimus eum. 7 Illa autem nullo modo
consolari poterat, sed quotidie exiliens circumspiciebat, et circuibat vias omnes,
per quas spes remeandi videbatur, ut procul videret eum, si fieri posset, venientem.

Raguel coniuges remittit.

8 At vero Raguel dicebat ad generum suum: Mane hic, et ego mittam nuncium
salutis de te ad Tobiam patrem tuum. 9 Cui Tobias ait: Ego novi quia pater meus
et mater mea modo dies computant, et cruciatur spiritus eorum in ipsis. 10 Cumque
verbis multis rogaret Raguel Tobiam, et ille eum nulla ratione vellet audire, tradidit
ei Saram, et dimidiam partem omnis substantiæ suæ in pueris, in puellis, in pecudi-
bus, in camelis, et in vaccis, et in pecunia multa: et salvum atque gaudentem
dimisit eum a se, 11 dicens: Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducat-
que vos incolumes, et inveniatis omnia recte circa parentes vestros, et videant
oculi mei filios vestros priusquam moriar. 12 Et apprehendentes parentes filiam
suam, osculati sunt eam, et dimiserunt ire: 13 monentes eam honorare soceros,
diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, et seipsam irreprehensibilem
exhibere.

2. Patri visum restituit, 11, 1—21.

Raphael cum Tobia præcedit eumque instruit.

11. 1 Cumque reverterentur, pervenerunt ad Charan, quæ est in medio itinere
contra Niniven, undecimo die. 2 Dixitque Angelus: Tobia frater, scis quemad-
modum reliquisti patrem tuum. 3 Si placet itaque tibi, præcedamus, et lento
gradu sequantur iter nostrum familiæ, simul cum coniuge tua, et cum animalibus.
4 Cumque hoc placuisset ut irent, dixit Raphael ad Tobiam: Tolle tecum ex felle
piscis: erit enim necessarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo, et abierunt. 5 Anna

autem sedebat secus viam, quotidie in supercilio montis, unde respicere poterat
de longinquo. 6 Et dum ex eodem loco specularetur adventum eius, vidit a longe,
et illico agnovit venientem filium suum: currensque nunciavit viro suo, dicens:
Ecce venit filius tuus. 7 Dixitque Raphael ad Tobiam: At ubi introieris domum
tuam, statim adora Dominum Deum tuum: et gratias agens ei, accede ad patrem
tuum, et osculare eum. 8 Statimque lini super oculos eius ex felle isto piscis, quod
portas tecum. scias enim quoniam mox aperientur oculi eius, et videbit pater
tuus lumen cæli, et in aspectu tuo gaudebit.

9 Tunc præcucurrit canis, qui simul fuerat in via: et quasi nuncius adveniens, pater felle piscis litus filium videt
blandimento suæ caudæ gaudebat. 10 Et consurgens cæcus pater eius, cœpit offen-
dens pedibus currere: et data manu puero, occurrit obviam filio suo. 11 Et suscipiens
osculatus est eum cum uxore sua, et cœperunt ambo flere præ gaudio. 12 Cumque
adorassent Deum, et gratias egissent, consederunt. 13 Tunc sumens Tobias de
felle piscis, linivit oculos patris sui. 14 Et sustinuit quasi dimidiam fere horam:
et cœpit albugo ex oculis eius, quasi membrana ovi, egredi. 15 Quam apprehendens
Tobias traxit ab oculis eius, statimque visum recepit. 16 Et glorificabant Deum,
ipse videlicet, et uxor eius, et omnes qui sciebant eum. 17 Dicebatque Tobias:
Benedico te Domine Deus Israel, quia tu castigasti me, et tu salvasti me: et ecce
ego video Tobiam filium meum.

18 Ingressa est etiam post septem dies Sara uxor filii eius, et omnis familia atque uxorem et comites eius.
sana, et pecora, et cameli, et pecunia multa uxoris: sed et illa pecunia, quam rece-
perat a Gabelo: 19 et narravit parentibus suis omnia beneficia Dei, quæ fecisset
circa eum per hominem, qui eum duxerat. 20 Veneruntque Achior et Nabath
consobrini Tobiæ, gaudentes ad Tobiam, et congratulantes ei de omnibus bonis,
quæ circa illum ostenderat Deus. 21 Et per septem dies epulantes, omnes cum
gaudio magno gavisi sunt.

3. Raphael semetipsum revelat, 12, 1—22.

12. 1 Tunc vocavit ad se Tobias filium suum, dixitque ei: Quid possumus Pater et filius beneficia ducis remunerari volunt.
dare viro isti sancto, qui venit tecum? 2 Respondens Tobias, dixit patri suo:
Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficiis eius?
3 Me duxit et reduxit sanum, pecuniam a Gabelo ipse recepit, uxorem ipse me
habere fecit, et dæmonium ab ea ipse compescuit, gaudium parentibus eius fecit,
meipsum a devoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen cæli, et bonis
omnibus per eum repleti sumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare? 4 Sed
peto te pater mi, ut roges eum, si forte dignabitur medietatem de omnibus, quæ
allata sunt, sibi assumere.

5 Et vocantes eum, pater scilicet, et filius, tulerunt eum in partem: et rogare hic autem veritatem manifestat
cœperunt ut dignaretur dimidiam partem omnium, quæ attulerant, acceptam
habere. 6 Tunc dixit eis occulte: Benedicite Deum cæli, et coram omnibus viventibus
confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam suam. 7 Etenim sacramentum
regis abscondere bonum est: opera autem Dei revelare et confiteri honorificum est.
8 Bona est oratio cum ieiunio, et eleemosyna magis quam thesauros auri recondere:
9 quoniam eleemosyna a morte liberat, et ipsa est, quæ purgat peccata, et facit
invenire misericordiam et vitam æternam. 10 Qui autem faciunt peccatum, et
iniquitatem, hostes sunt animæ suæ. 11 Manifesto ergo vobis veritatem, et non
abscondam a vobis occultum sermonem. 12 Quando orabas cum lacrymis, et sepelie-
bas mortuos, et derelinquebas prandium tuum, et mortuos abscondebas per diem
in domo tua, et nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino. 13 Et
quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te. 14 Et nunc misit
me Dominus ut curarem te, et Saram uxorem filii tui a dæmonio liberarem. 15 Ego
enim sum Raphael Angelus, unus ex septem, qui astamus ante Dominum. 16 Cumque
hæc audissent, turbati sunt, et trementes ceciderunt super terram in faciem suam.
17 Dixitque eis Angelus: Pax vobis, nolite timere. 18 Etenim cum essem vobiscum,
per voluntatem Dei eram: ipsum benedicite, et cantate illi. 19 Videbar quidem
vobiscum manducare, et bibere: sed ego cibo invisibili, et potu, qui ab hominibus

videri non potest, utor. 20 Tempus est ergo ut revertar ad eum, qui me misit:
vos autem benedicite Deum, et narrate omnia mirabilia eius.
atque discedit. 21 Et cum hæc dixisset, ab aspectu eorum ablatus est, et ultra eum videre
non potuerunt. 22 Tunc prostrati per horas tres in faciem, benedixerunt Deum:
et exurgentes narraverunt omnia mirabilia eius.

PARS TERTIA.
Gaudium omnium, 13, 1—14, 17.

1. Canticum Tobiæ senioris, 13, 1—14, 1[a].

Ad confitendum Domino invitat.

13. 1 Aperiens autem Tobias senior os suum, benedixit Dominum, et dixit:
Magnus es Domine in æternum, et in omnia sæcula regnum tuum: 2 [a]quoniam
tu flagellas, et salvas: deducis ad inferos, et reducis: et non est qui effugiat manum
tuam. 3 Confitemini Domino filii Israel, et in conspectu gentium laudate eum:
4 quoniam ideo dispersit vos inter gentes, quæ ignorant eum, ut vos enarretis mira-
bilia eius, et faciatis scire eos, quia non est alius Deus omnipotens præter eum.
5 Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras: et ipse salvabit nos propter miseri-
cordiam suam. 6 Aspicite ergo quæ fecit nobiscum, et cum timore et tremore
confitemini illi: regemque sæculorum exaltate in operibus vestris. 7 Ego autem
in terra captivitatis meæ confitebor illi: quoniam ostendit maiestatem suam in
gentem peccatricem. 8 Convertimini itaque peccatores, et facite iustitiam coram
Deo, credentes quod faciat vobiscum misericordiam suam. 9 Ego autem, et anima
mea in eo lætabimur. 10 Benedicite Dominum omnes electi eius: agite dies lætitiæ,
et confitemini illi. 11 Ierusalem civitas Dei, castigavit te Dominus in operibus
manuum tuarum. 12 Confitere Domino in bonis tuis, et benedic Deum sæculorum
ut reædificet in te tabernaculum suum, et revocet ad te omnes captivos, et gaudeas
in omnia sæcula sæculorum. 13 Luce splendida fulgebis: et omnes fines terræ
adorabunt te. 14 [b]Nationes ex longinquo ad te venient: et munera deferentes,
adorabunt in te Dominum, et terram tuam in sanctificationem habebunt. 15 Nomen
enim magnum invocabunt in te. 16 Maledicti erunt qui contempserint te: et con-
demnati erunt omnes qui blasphemaverint te: benedictique erunt qui ædificaverint
te. 17 Tu autem lætaberis in filiis tuis, quoniam omnes benedicentur, et congrega-
buntur ad Dominum. 18 Beati omnes qui diligunt te, et qui gaudent super pace
tua. 19 Anima mea benedic Dominum, quoniam liberavit Ierusalem civitatem
suam a cunctis tribulationibus eius, Dominus Deus noster. 20 Beatus ero si fuerint
reliquiæ seminis mei ad videndam claritatem Ierusalem. 21 [c]Portæ Ierusalem
ex sapphiro et smaragdo ædificabuntur: et ex lapide pretioso omnis circuitus mu-
rorum eius. 22 Ex lapide candido et mundo omnes plateæ eius sternentur: et per
vicos eius alleluia cantabitur. 23 Benedictus Dominus, qui exaltavit eam, et sit
regnum eius in sæcula sæculorum super eam. Amen.

14. 1 Et consummati sunt sermones Tobiæ.

2. Felicitas cognationis totius, 14, 1[b]—17.

Tobiæ senioris,

Et postquam illuminatus est Tobias, vixit annis quadragintaduobus, et vidit
filios nepotum suorum. 2 Completis itaque annis centum duobus, sepultus est
honorifice in Ninive. 3 Quinquaginta namque et sex annorum lumen oculorum
amisit, sexagenarius vero recepit. 4 Reliquum vero vitæ suæ in gaudio fuit, et
cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace.

qui interitum Ninives prædicit,

5 In hora autem mortis suæ vocavit ad se Tobiam filium suum, et septem
iuvenes filios eius nepotes suos, dixitque eis: 6 Prope erit interitus Ninive: non
enim excidit verbum Domini: et [d]fratres nostri, qui dispersi sunt a terra Israel,
revertentur ad eam. 7 Omnis autem deserta terra eius replebitur, et domus Dei,

13, *2* [a]Dt 32, 39; 1 Sm 2, 6; Sap 16, 13. — *14* [b]Is 60, 5. — *21* [c]Apc 21, 18. —
14, *6* [d]Esr 3, 8.

quæ in ea incensa est, iterum reædificabitur: ibique revertentur omnes timentes
Deum, [8] et relinquent gentes idola sua, et venient in Ierusalem, et inhabitabunt
in ea, [9] et gaudebunt in ea omnes reges terræ, adorantes regem Israel. [10] Audite
ergo filii mei patrem vestrum: Servite Domino in veritate, et inquirite ut faciatis
quæ placita sunt illi: [11] et filiis vestris mandate ut faciant iustitias et eleemosynas,
ut sint memores Dei, et benedicant eum in omni tempore in veritate, et in tota
virtute sua. [12] Nunc ergo filii audite me, et nolite manere hic: sed quacumque
die sepelieritis matrem vestram circa me in uno sepulchro, ex eo dirigite gressus
vestros ut exeatis hinc: [13] video enim quia iniquitas eius finem dabit ei.

[14] Factum est autem post obitum matris suæ, Tobias abscessit ex Ninive Tobiæ iunioris,
cum uxore sua, et filiis, et filiorum filiis, et reversus est ad soceros suos. [15] invenitque qui ad
eos incolumes in senectute bona: et curam eorum gessit, et ipse clausit oculos soceros revertitur,
eorum: et omnem hereditatem domus Raguelis ipse percepit: viditque quintam
generationem, filios filiorum suorum. [16] Et completis annis nonagintanovem in
timore Domini, cum gaudio sepelierunt eum.

[17] Omnis autem cognatio eius, et omnis generatio eius in bona vita, et in sancta omnis generatio-
conversatione permansit, ita ut accepti essent tam Deo, quam hominibus, et cunctis nis.
habitantibus in terra.

LIBER IUDITH.

PARS PRIOR.

Bethulia oppugnatione pressa, 1, 1—7, 25.

I. Holofernes regna occidentalia subiugat, 1, 1—3, 15.

1. Assurbanipal Holofernem mittit, 1, 1—2, 6.

Arphaxad seu Phraortes

1. 1 Arphaxad itaque, rex Medorum, subiugaverat multas gentes imperio
suo, et ipse ædificavit civitatem potentissimam, quam appellavit Ecbatanis, 2 ex
lapidibus quadratis et sectis: fecit muros eius in altitudinem cubitorum septuaginta,
et in latitudinem cubitorum triginta, turres vero eius posuit in altitudinem cubi-
torum centum. 3 Per quadrum vero earum latus utrumque vicenorum pedum
spatio tendebatur, posuitque portas eius in altitudinem turrium: 4 et gloriabatur
quasi potens in potentia exercitus sui, et in gloria quadrigarum suarum.

a Nabuchodonosor seu Assurbanipale vincitur;

5 Anno igitur duodecimo regni sui: Nabuchodonosor rex Assyriorum, qui
regnabat in Ninive civitate magna, pugnavit contra Arphaxad, et obtinuit eum
6 in campo magno, qui appellatur Ragau, circa Euphraten, et Tigrin, et Iadason
in campo Erioch regis Elicorum.

huius imperium occidentales contemnunt,

7 Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor, et cor eius elevatum est:
et misit ad omnes, qui habitabant in Cilicia, et Damasco, et Libano, 8 et ad gentes
quæ sunt in Carmelo, et Cedar, et inhabitantes Galilæam in campo magno Esdrelon,
9 et ad omnes qui erant in Samaria, et trans flumen Iordanem usque ad Ierusalem,
et omnem terram Iesse quousque perveniatur ad terminos Æthiopiæ. 10 Ad hos
omnes misit nuncios Nabuchodonosor rex Assyriorum: 11 qui omnes uno animo
contradixerunt, et remiserunt eos vacuos, et sine honore abiecerunt. 12 Tunc
indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, iuravit per thronum
et regnum suum quod defenderet se de omnibus regionibus his.

quare consilio capto

2. 1 Anno tertiodecimo Nabuchodonosor regis, vigesima et secunda die
mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum ut
defenderet se. 2 Vocavitque omnes maiores natu, omnesque duces, et bellatores
suos, et habuit cum eis mysterium consilii sui: 3 dixitque cogitationem suam
in eo esse, ut omnem terram suo subiugaret imperio.

ad puniendos eos ducem mittit.

4 Quod dictum cum placuisset omnibus, vocavit Nabuchodonosor rex Holo-
fernem principem militiæ suæ, 5 et dixit ei: Egredere adversus omne regnum
Occidentis, et contra eos præcipue, qui contempserunt imperium meum. 6 Non
parcet oculus tuus ulli regno, omnemque urbem munitam subiugabis mihi.

2. Holofernes crudelissime se gerit, 2, 7—3, 15.

Cum exercitu ingenti proficiscitur,

7 Tunc Holofernes vocavit duces, et magistratus virtutis Assyriorum: et
dinumeravit viros in expeditionem, sicut præcepit ei rex, centum viginti millia
peditum pugnatorum, et equitum sagittariorum duodecim millia. 8 Omnemque
expeditionem suam fecit præire in multitudine innumerabilium camelorum, cum
his quæ exercitibus sufficerent copiose, boum quoque armenta, gregesque ovium,
quorum non erat numerus. 9 Frumentum ex omni Syria in transitu suo parari
constituit. 10 Aurum vero, et argentum de domo regis assumpsit multum nimis.
11 Et profectus est ipse, et omnis exercitus cum quadrigis, et equitibus, et sagittariis,
qui cooperuerunt faciem terræ, sicut locustæ.

12 Cumque pertransisset fines Assyriorum, venit ad magnos montes Ange, omnes
qui sunt a sinistro Ciliciæ, ascenditque omnia castella eorum, et obtinuit omnem resistentes
munitionem. 13 Effregit autem civitatem opinatissimam Melothi, prædavitque occidit.
omnes filios Tharsis, et filios Ismael, qui erant contra faciem deserti, et ad austrum
terræ Cellon. 14 Et transivit Euphraten, et venit in Mesopotamiam: et fregit
omnes civitates excelsas, quæ erant ibi, a torrente Mambre usquequo perveniatur
ad mare: 15 et occupavit terminos eius, a Cilicia usque ad fines Iapheth, qui sunt
ad austrum. 16 Abduxitque omnes filios Madian, et prædavit omnem locuple-
tationem eorum, omnesque resistentes sibi occidit in ore gladii. 17 Et post hæc
descendit in campos Damasci in diebus messis, et succendit omnia sata, omnesque
arbores, et vineas fecit incidi: 18 et cecidit timor illius super omnes inhabitantes
terram.

3. 1 Tunc miserunt legatos suos universarum urbium, ac provinciarum reges civitates et lucos se
ac principes, Syriæ scilicet Mesopotamiæ, et Syriæ Sobal, et Libyæ, atque Ciliciæ, tradentium
qui venientes ad Holofernem, dixerunt: 2 Desinat indignatio tua circa nos: Melius destruit,
est enim ut viventes serviamus Nabuchodonosor regi magno, et subditi simus
tibi, quam morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostræ damna patiamur.
3 Omnis civitas nostra, omnisque possessio, omnes montes, et colles, et campi,
et armenta boum, gregesque ovium, et caprarum, equorumque et camelorum,
et universæ facultates nostræ, atque familiæ in conspectu tuo sunt: 4 sint omnia
nostra sub lege tua. 5 Nos, et filii nostri, servi tui sumus. 6 Veni nobis pacificus
dominus, et utere servitio nostro, sicut placuerit tibi. 7 Tunc descendit de montibus
cum equitibus in virtute magna, et obtinuit omnem civitatem, et omnem inhabi-
tantem terram. 8 De universis autem urbibus assumpsit sibi auxiliarios viros
fortes, et electos ad bellum. 9 Tantusque metus provinciis illis incubuit, ut uni-
versarum urbium habitatores principes, et honorati simul cum populis exirent
obviam venienti, 10 excipientes eum cum coronis, et lampadibus, ducentes choros
in tympanis, et tibiis. 11 Nec ista tamen facientes, ferocitatem eius pectoris mitigare
potuerunt: 12 nam et civitates eorum destruxit, et lucos eorum excidit.

13 præceperat enim illi Nabuchodonosor rex, ut omnes deos terræ exterminaret, omnes deos exter-
videlicet ut ipse solus diceretur Deus ab his nationibus, quæ potuissent Holofernis minaturus.
potentia subiugari. 14 Pertransiens autem Syriam Sobal, et omnem Apameam,
omnemque Mesopotamiam, venit ad Idumæos in terram Gabaa, 15 accepitque
civitates eorum, et sedit ibi per triginta dies, in quibus diebus adunari præcepit
universum exercitum virtutis suæ.

II. Holofernes Bethuliam obsidet, 4, 1—7, 25.

1. Israelitæ ad resistendum se præparant, 4, 1—17.

4. 1 Tunc audientes hæc filii Israel, qui habitabant in Terra Iuda, timuerunt Pro Ierusalem ac
valde a facie eius. 2 Tremor, et horror invasit sensus eorum, ne hoc faceret Ieru- templo
salem et templo Domini, quod fecerat ceteris civitatibus et templis earum. timentes

3 Et miserunt in omnem Samariam per circuitum usque Iericho, et præoc- castella muniunt,
cupaverunt omnes vertices montium: 4 et muris circumdederunt vicos suos, et
congregaverunt frumenta in præparationem pugnæ. 5 Sacerdos etiam Eliachim
scripsit ad universos, qui erant contra Esdrelon, quæ est contra faciem campi
magni iuxta Dothain, et universos, per quos viæ transitus esse poterat, 6 ut ob-
tinerent ascensus montium, per quos via esse poterat ad Ierusalem, et illic custo-
dirent ubi angustum iter esse poterat inter montes. 7 Et fecerunt filii Israel secun-
dum quod constituerat eis sacerdos Domini Eliachim.

8 Et clamavit omnis populus ad Dominum instantia magna, et humiliaverunt orant et ieiunant.
animas suas in ieiuniis, et orationibus, ipsi et mulieres eorum. 9 Et induerunt
se Sacerdotes ciliciis, et infantes prostraverunt contra faciem templi Domini, et
altare Domini operuerunt cilicio: 10 et clamaverunt ad Dominum Deum Israel
unanimiter ne darentur in prædam infantes eorum, et uxores eorum in divisionem.

et civitates eorum in exterminium, et sancta eorum in pollutionem, et fierent
opprobrium Gentibus.

a summo sacerdote admonentur.

11 Tunc Eliachim, sacerdos Domini magnus, circuivit omnem Israel, allocutus-
que est eos, 12 dicens: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manen-
tes permanseritis in ieiuniis, et orationibus in conspectu Domini. 13 [a]Memores
estote Moysi servi Domini, qui Amalec confidentem in virtute sua, et in potentia
sua, et in exercitu suo, et in clypeis suis, et in curribus suis, et in equitibus suis,
non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando deiecit: 14 sic erunt universi
hostes Israel: si perseveraveritis in hoc opere, quod cœpistis. 15 Ad hanc igitur
exhortationem eius deprecantes Dominum, permanebant in conspectu Domini,
16 ita ut etiam hi, qui offerebant Domino holocausta, præcincti ciliciis offerrent
sacrificia Domino, et erat cinis super capita eorum. 17 Et ex toto corde suo omnes
orabant Deum, ut visitaret populum suum Israel.

2. Achior dux Ammonitarum, 5, 1—6, 21.

Holoferni furibundo

5. 1 Nunciatumque est Holoferni principi militiæ Assyriorum, quod filii
Israel præpararent se ad resistendum, ac montium itinera conclusissent, 2 et
furore nimio exarsit in iracundia magna, vocavitque omnes principes Moab et
duces Ammon, 3 et dixit eis: Dicite mihi quis sit populus iste, qui montana obsidet:
aut quæ, et quales, et quantæ sint civitates eorum: quæ etiam sit virtus eorum,
aut quæ sit multitudo eorum: vel quis rex militiæ illorum: 4 et quare præ omnibus,
qui habitant in Oriente, isti contempserunt nos, et non exierunt obviam nobis
ut susciperent nos cum pace?

Achior maxime utilia suadet,

5 Tunc Achior dux omnium filiorum Ammon respondens, ait: Si digneris
audire domine mi, dicam veritatem in conspectu tuo de populo isto, qui in montanis
habitat, et non egredietur verbum falsum ex ore meo. 6 Populus iste ex progenie
Chaldæorum est. 7 [b]hic primum in Mesopotamia habitavit, quoniam noluerunt
sequi deos patrum suorum, qui erant in Terra Chaldæorum. 8 Deserentes itaque
ceremonias patrum suorum, quæ in multitudine deorum erant, 9 unum Deum
cæli coluerunt, [c]qui et præcepit eis ut exirent inde, et habitarent in Charan. Cumque
operuisset omnem terram fames, [d]descenderunt in Ægyptum, illicque per qua-
dringentos annos sic multiplicati sunt, ut dinumerari eorum non posset exercitus.
10 Cumque gravaret eos rex Ægypti, atque in ædificationibus urbium suarum
in luto et latere subiugasset eos, clamaverunt ad Dominum suum, et percussit
totam Terram Ægypti plagis variis. 11 [e]Cumque eiecissent eos Ægyptii a se, et
cessasset plaga ab eis, et iterum eos vellent capere, et ad suum servitium revocare,
12 [f]fugientibus his Deus cæli mare aperuit, ita ut hinc inde aquæ quasi murus
solidarentur, et isti pede sicco fundum maris perambulando transirent. 13 In quo
loco dum innumerabilis exercitus Ægyptiorum eos persequeretur, ita aquis coopertus
est, ut non remaneret vel unus, qui factum posteris nunciaret. 14 Egressi vero
mare rubrum, deserta Sina montis occupaverunt, in quibus numquam homo habitare
potuit, vel filius hominis requievit. 15 Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad
bibendum, et per annos quadraginta annonam de cælo consecuti sunt. 16 Ubicum-
que ingressi sunt sine arcu et sagitta, et absque scuto et gladio, Deus eorum pugnavit
pro eis, et vicit. 17 Et non fuit qui insultaret populo isti, nisi quando recessit a
cultu Domini Dei sui. 18 Quotiescumque autem præter ipsum Deum suum, alterum
coluerunt, dati sunt in prædam, et in gladium, et in opprobrium. 19 Quotiescumque
autem pœnituerunt se recessisse a cultura Dei sui, dedit eis Deus cæli virtutem
resistendi. 20 Denique Chananæum regem, et Iebusæum, et Pherezæum, et
Hethæum, et Hevæum, et Amorrhæum, et omnes potentes in Hesebon prostra-
verunt, et terras eorum, et civitates eorum ipsi possederunt: 21 et usque dum
non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona: Deus enim illorum odit
iniquitatem. 22 Nam et ante hos annos cum recessissent a via, quam dederat

4, *13* [a]Ex 17, 12. — **5,** *7* [b]Gn 11, 31. — *9* [c]Gn 12, 1. — [d]Gn 46, 6. — *11* [e]Ex 14, 5. —
12 [f]Ex 14, 29.

illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati sunt præliis a multis nationibus, et
plurimi eorum captivi abducti sunt in terram non suam. 23 Nuper autem reversi
ad Dominum Deum suum, ex dispersione qua dispersi fuerant, adunati sunt, et
ascenderunt montana hæc omnia, et iterum possident Ierusalem, ubi sunt sancta
eorum. 24 Nunc ergo mi domine, perquire si est aliqua iniquitas eorum in conspectu
Dei eorum: ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi,
et subiugati erunt sub iugo potentiæ tuæ. 25 Si vero non est offensio populi huius
coram Deo suo, non poterimus resistere illis: quoniam Deus eorum defendet illos:
et erimus in opprobrium universæ terræ.

26 Et factum est, cum cessasset loqui Achior verba hæc, irati sunt omnes *sed iram*
magnates Holofernis, et cogitabant interficere eum, dicentes ad alterutrum: 27 Quis *magnatum*
est iste, qui filios Israel posse dicat resistere regi Nabuchodonosor, et exercitibus
eius, homines inermes, et sine virtute, et sine peritia artis pugnæ? 28 Ut ergo
agnoscat Achior quoniam fallit nos, ascendamus in montana: et cum capti fuerint
potentes eorum, tunc cum eisdem gladio transverberabitur: 29 ut sciat omnis
gens quoniam Nabuchodonosor deus terræ est, et præter ipsum alius non est.

6. 1 Factum est autem cum cessassent loqui, indignatus Holofernes vehementer, *et indignationem*
dixit ad Achior: 2 Quoniam prophetasti nobis dicens, quod gens Israel defendatur *Holofernis*
a Deo suo, ut ostendam tibi quoniam non est Deus, nisi Nabuchodonosor: 3 cum *movet;*
percusserimus eos omnes, sicut hominem unum, tunc et ipse cum illis Assyriorum
gladio interibis, et omnis Israel tecum perditione disperiet: 4 et probabis quoniam
Nabuchodonosor dominus sit universæ terræ: tuncque gladius militiæ meæ transiet
per latera tua, et confixus cades inter vulneratos Israel, et non respirabis ultra,
donec extermineris cum illis. 5 Porro autem si prophetiam tuam veram existi-
mas, non concidat vultus tuus, et pallor, qui faciem tuam obtinet, abscedat a te,
si verba mea hæc putas impleri non posse. 6 Ut autem noveris quia simul cum
illis hæc experieris, ecce ex hac hora illorum populo sociaberis, ut, dum dignas
mei gladii pœnas exceperint, ipse simul ultioni subiaceas.

7 Tunc Holofernes præcepit servis suis ut comprehenderent Achior, et per- *ab Holoferne exponitur*
ducerent eum in Bethuliam, et traderent eum in manus filiorum Israel. 8 Et acci-
pientes eum servi Holofernis, profecti sunt per campestria: sed cum appropin-
quassent ad montana, exierunt contra eos fundibularii. 9 Illi autem divertentes
a latere montis, ligaverunt Achior ad arborem manibus et pedibus, et sic vinctum
restibus dimiserunt eum, et reversi sunt ad dominum suum.

10 Porro filii Israel descendentes de Bethulia, venerunt ad eum: Quem solventes *et ab Israelitis*
duxerunt ad Bethuliam, atque in medium populi illum statuentes, percunctati *benigne*
sunt quid rerum esset quod illum vinctum Assyrii reliquissent. 11 In diebus illis *suscipitur.*
erant illic principes, Ozias filius Micha de tribu Simeon, et Charmi, qui et Gothoniel.
12 In medio itaque seniorum, et in conspectu omnium, Achior dixit omnia quæ
locutus ipse fuerat ab Holoferne interrogatus: et qualiter populus Holofernis voluis-
set propter hoc verbum interficere eum, 13 et quemadmodum ipse Holofernes
iratus iusserit eum Israelitis hac de causa tradi: ut, dum vicerit filios Israel, tunc
et ipsum Achior diversis iubeat interire suppliciis, propter hoc quod dixisset:
[a]Deus cæli defensor eorum est. 14 Cumque Achior universa hæc exposuisset, omnis
populus cecidit in faciem, adorantes Dominum, et communi lamentatione et fletu
unanimes preces suas Domino effuderunt, 15 dicentes: Domine Deus cæli et terræ,
intuere superbiam eorum, et respice ad nostram humilitatem, et faciem sanctorum
tuorum attende, et ostende quoniam non derelinquis præsumentes de te: et præ-
sumentes de se, et de sua virtute gloriantes, humilias. 16 Finito itaque fletu, et
per totam diem oratione populorum completa, consolati sunt Achior, 17 dicentes:
Deus patrum nostrorum, cuius tu virtutem prædicasti, ipse tibi hanc dabit vicis-
situdinem, ut eorum magis tu interitum videas. 18 Cum vero Dominus Deus noster
dederit hanc libertatem servis suis, sit et tecum Deus in medio nostri: ut sicut
placuerit tibi, ita cum tuis omnibus converseris nobiscum. 19 Tunc Ozias, finito

---

6, *13* [a]Sup 5, 25.

consilio, suscepit eum in domum suam, et fecit ei cœnam magnam. 20 Et vocatis
omnibus presbyteris, simul expleto ieiunio refecerunt. 21 Postea vero convocatus
est omnis populus, et per totam noctem intra ecclesiam oraverunt petentes auxilium
a Deo Israel.

3. Holofernes Bethuliam excruciat, 7, 1—25.

Contra urbem exercitus parat.

7. 1 Holofernes autem altera die præcepit exercitibus suis ut ascenderent
contra Bethuliam. 2 Erant autem pedites bellatorum centum viginti millia, et
equites viginti duo millia, præter præparationes virorum illorum, quos occupaverat
captivitas, et abducti fuerant de provinciis et urbibus universæ iuventutis. 3 Omnes
paraverunt se pariter ad pugnam contra filios Israel, et venerunt per crepidinem
montis usque ad apicem, qui respicit super Dothain, a loco qui dicitur Belma usque
ad Chelmon, qui est contra Esdrelon. 4 Filii autem Israel ut viderunt multitu-
dinem illorum, prostraverunt se super terram, mittentes cinerem super capita
sua, unanimes orantes ut Deus Israel misericordiam suam ostenderet super populum
suum. 5 Et assumentes arma sua bellica, sederunt per loca, quæ ad angusti itineris
tramitem dirigunt inter montosa, et erant custodientes ea tota die et nocte.

habitatores aqua privat

6 Porro Holofernes, dum circuit per gyrum, reperit quod fons, qui influebat,
aquæductum illorum a parte australi extra civitatem dirigeret: et incidi præcepit
aquæductum illorum. 7 Erant tamen non longe a muris fontes, ex quibus furtim
videbantur haurire aquam ad refocillandum potius quam ad potandum. 8 Sed
filii Ammon, et Moab accesserunt ad Holofernem, dicentes: Filii Israel non in
lancea, nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos, et muniunt illos colles
in præcipitio constituti. 9 Ut ergo sine congressione pugnæ possis superare eos,
pone custodes fontium, ut non hauriant aquam ex eis, et sine gladio interficies
eos, vel certe fatigati tradent civitatem suam, quam putant in montibus positam
superari non posse. 10 Et placuerunt verba hæc coram Holoferne, et coram satel-
litibus eius, et constituit per gyrum centenarios per singulos fontes. 11 Cumque
ista custodia per dies viginti fuisset expleta, defecerunt cisternæ, et collectiones
aquarum omnibus habitantibus Bethuliam, ita ut non esset intra civitatem unde
satiarentur vel una die, quoniam ad mensuram dabatur populis aqua quotidie.

eosque desperatos reddit.

12 Tunc ad Oziam congregati omnes viri, feminæque, iuvenes, et parvuli,
omnes simul una voce 13 dixerunt: [a]Iudicet Deus inter nos et te, quoniam fecisti
in nos mala, nolens loqui pacifice cum Assyriis, et propter hoc vendidit nos Deus
in manibus eorum. 14 Et ideo non est qui adiuvet, cum prosternamur ante oculos
eorum in siti, et perditione magna. 15 Et nunc congregate universos, qui in civitate
sunt, ut sponte tradamus nos omnes populo Holofernis. 16 Melius est enim ut
captivi benedicamus Dominum, viventes, quam moriamur, et simus opprobrium
omni carni, cum viderimus uxores nostras, et infantes nostros mori ante oculos
nostros. 17 Contestamur hodie cælum et terram, et Deum patrum nostrorum, qui
ulciscitur nos secundum peccata nostra, ut iam tradatis civitatem in manu mili-
tiæ Holofernis, et sit finis noster brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate
sitis. 18 Et cum hæc dixissent, factus est fletus et ululatus magnus in ecclesia
ab omnibus, et per multas horas una voce clamaverunt ad Deum, dicentes: 19 [b]Pec-
cavimus cum patribus nostris, iniuste egimus, iniquitatem fecimus. 20 Tu, quia
pius es, miserere nostri, aut in tuo flagello vindica iniquitates nostras, et noli tradere
confitentes te populo, qui ignorat te, 21 ut non dicant inter Gentes: Ubi est Deus
eorum? 22 Et cum fatigati his clamoribus, et his fletibus lassati siluissent, 23 exur-
gens Ozias infusus lacrymis, dixit: Æquo animo estote fratres, et hos quinque dies
expectemus a Domino misericordiam. 24 Forsitan enim indignationem suam
abscindet, et dabit gloriam nomini suo. 25 Si autem transactis quinque diebus
non venerit adiutorium, faciemus hæc verba, quæ locuti estis.

7, *13* [a]Ex 5, 21. — *19* [b]Ps 105, 6.

PARS ALTERA.

Bethulia obsidione liberata, 8, 1—16, 31.

I. Liberatio præparatur, 8, 1—12, 9.

1. Iudith inter Israelitas, 8, 1—10, 10.

8. 1 Et factum est, cum audisset hæc verba Iudith vidua, quæ erat filia Famosissima in
Merari, filii Idox, filii Ioseph, filii Oziæ, filii Elai, filii Iamnor, filii Gedeon, filii omnibus.
Raphaim, filii Achitob, filii Melchiæ, filii Enan, filii Nathaniæ, filii Salathiel, filii
Simeon, filii Ruben: 2 et vir eius fuit Manasses, qui mortuus est in diebus messis
hordeaceæ: 3 instabat enim super alligantes manipulos in campo, et venit æstus
super caput eius, et mortuus est in Bethulia civitate sua, et sepultus est illic cum
patribus suis. 4 Erat autem Iudith relicta eius vidua iam annis tribus, et mensibus
sex. 5 Et in superioribus domus suæ fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum
puellis suis clausa morabatur, 6 et habens super lumbos suos cilicium, ieiuna-
bat omnibus diebus vitæ suæ, præter sabbata, et neomenias, et festa domus Israel.
7 Erat autem eleganti aspectu nimis, cui vir suus reliquerat divitias multas, et
familiam copiosam, ac possessiones armentis boum, et gregibus ovium plenas.
8 Et erat hæc in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valde, nec
erat qui loqueretur de illa verbum malum.

9 Hæc itaque cum audisset quoniam Ozias promisisset quod transacto quinto presbyteros reprehendit
die traderet civitatem, misit ad presbyteros Chabri, et Charmi. 10 Et venerunt et instruit.
ad illam, et dixit illis: Quod est hoc verbum, in quo consensit Ozias, ut tradat
civitatem Assyriis si intra quinque dies non venerit vobis adiutorium? 11 Et qui
estis vos, qui tentatis Dominum? 12 Non est iste sermo, qui misericordiam provocet,
sed potius qui iram excitet, et furorem accendat. 13 Posuistis vos tempus misera-
tionis Domini, et in arbitrium vestrum, diem constituistis ei. 14 Sed quia patiens
Dominus est, in hoc ipso pœniteamus, et indulgentiam eius fusis lacrymis postu-
lemus: 15 non enim quasi homo, sic Deus comminabitur, neque sicut filius hominis
ad iracundiam inflammabitur. 16 Et ideo humiliemus illi animas nostras, et in
spiritu constituti humiliato, servientes illi, 17 dicamus flentes Domino, ut secundum
voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam: ut sicut conturbatum
est cor nostrum in superbia eorum, ita etiam de nostra humilitate gloriemur:
18 quoniam non sumus secuti peccata patrum nostrorum, qui dereliquerunt Deum
suum, et adoraverunt deos alienos, 19 pro quo scelere dati sunt in gladium, et
in rapinam, et in confusionem inimicis suis: nos autem alterum Deum nescimus
præter ipsum. 20 Expectemus humiles consolationem eius, et exquiret sanguinem
nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum, et humiliabit omnes Gentes,
quæcumque insurgunt contra nos, et faciet illas sine honore Dominus Deus noster.
21 Et nunc fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, et ex vobis pendet
anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint, quia
tentati sunt patres nostri ut probarentur, si vere colerent Deum suum. 22 [a]Memores
esse debent, quomodo pater noster Abraham tentatus est, et per multas tribulationes
probatus, Dei amicus effectus est. 23 Sic Isaac, sic Iacob, sic Moyses, et omnes
qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles. 24 Illi autem,
qui tentationes non susceperunt cum timore Domini, et impatientiam suam et
improperium murmurationis suæ contra Dominum protulerunt, 25 [b]exterminati
sunt ab exterminatore, et a serpentibus perierunt. 26 Et nos ergo non ulciscamur
nos pro his, quæ patimur, 27 sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia
minora esse flagella Domini, quibus quasi servi corripimur ad emendationem, et
non ad perditionem nostram evenisse credamus. 28 Et dixerunt illi Ozias, et
presbyteri: Omnia, quæ locuta es, vera sunt, et non est in sermonibus tuis ulla
reprehensio. 29 Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mulier sancta es, et timens
Deum. 30 Et dixit illis Iudith: Sicut quod potui loqui, Dei esse cognoscitis: 31 ita

---

8, *22* [a]Gn 22, 1. — *25* [b]1 Cor 10, 9.

quod facere disposui, probate si ex Deo est, et orate ut firmum faciat Deus con-
silium meum. [32] Stabitis vos ad portam nocte ista, et ego exeam cum abra mea:
et orate, ut sicut dixistis, in diebus quinque respiciat Dominus populum suum
Israel. [33] Vos autem nolo ut scrutemini actum meum, et usque dum renunciem
vobis, nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum. [34] Et dixit
ad eam Ozias princeps Iuda: Vade in pace, et Dominus sit tecum in ultionem
inimicorum nostrorum. Et revertentes abierunt.

Dominum Deum invocat. **9.** [1] Quibus abscedentibus, Iudith ingressa est oratorium suum: et induens
se cilicio, posuit cinerem super caput suum: et prosternens se Domino, clamabat
ad Dominum, dicens: [2] Domine Deus patris mei Simeon, [a]qui dedisti illi gladium
in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua,
et denudaverunt femur virginis in confusionem: [3] et dedisti mulieres illorum in
prædam, et filias illorum in captivitatem: et omnem prædam in divisionem servis
tuis, qui zelaverunt zelum tuum: subveni quæso te Domine Deus meus mihi viduæ.
[4] Tu enim fecisti priora, et illa post illa cogitasti: et hoc factum est quod ipse voluisti.
[5] Omnes enim viæ tuæ paratæ sunt, et tua iudicia in tua providentia posuisti.
[6] [b]Respice castra Assyriorum nunc, sicut tunc castra Ægyptiorum videre dignatus
es, quando post servos tuos armati currebant, confidentes in quadrigis, et in equitatu
suo, et in multitudine bellatorum. [7] Sed aspexisti super castra eorum, et tenebræ
fatigaverunt eos. [8] Tenuit pedes eorum abyssus, et aquæ operuerunt eos. [9] Sic
fiant et isti, Domine, qui confidunt in multitudine sua, et in curribus suis, et in
contis, et in scutis, et in sagittis suis, et in lanceis gloriantur, [10] et nesciunt quia
tu ipse es Deus noster, qui conteris bella ab initio, et Dominus nomen est tibi.
[11] Erige brachium tuum sicut ab initio, et allide virtutem illorum in virtute tua:
cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt se violare sancta tua, et polluere
tabernaculum nominis tui, et deiicere gladio suo cornu altaris tui. [12] Fac Domine,
ut gladio proprio eius superbia amputetur: [13] capiatur laqueo oculorum suorum
in me, et percuties eum ex labiis charitatis meæ. [14] Da mihi in animo constantiam,
ut contemnam illum: et virtutem, ut evertam illum. [15] [c]Erit enim hoc memoriale
nominis tui, cum manus feminæ deiecerit eum. [16] Non enim in multitudine est virtus
tua Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placu-
erunt tibi: sed humilium et mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. [17] Deus cælo-
rum, creator aquarum, et Dominus totius creaturæ, exaudi me miseram deprecantem,
et de tua misericordia præsumentem. [18] Memento Domine testamenti tui, et da ver-
bum in ore meo, et in corde meo consilium corrobora, ut domus tua in sanctificatione
tua permaneat: [19] et omnes Gentes agnoscant quia tu es Deus, et non est alius præter te.

incomparabili decore apparet. **10.** [1] Factum est autem, cum cessasset clamare ad Dominum, surrexit de
loco, in quo iacuerat prostrata ad Dominum. [2] Vocavitque abram suam, et descen-
dens in domum suam, abstulit a se cilicium, et exuit se vestimentis viduitatis suæ,
[3] et lavit corpus suum, et unxit se myro optimo, et discriminavit crinem capitis
sui, et imposuit mitram super caput suum, et induit se vestimentis iucunditatis
suæ, induitque sandalia pedibus suis, assumpsitque dextraliola, et lilia, et inaures,
et annulos, et omnibus ornamentis suis ornavit se. [4] Cui etiam Dominus contulit
splendorem: quoniam omnis ista compositio non ex libidine, sed ex virtute pendebat:
et ideo Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore
omnium oculis appareret. [5] Imposuit itaque abræ suæ ascoperam vini, et vas
olei, et polentam, et palathas, et panes, et caseum, et profecta est.

e civitate exit. [6] Cumque venissent ad portam civitatis, invenerunt expectantem Oziam
et presbyteros civitatis. [7] Qui cum vidissent eam, stupentes mirati sunt nimis
pulchritudinem eius. [8] Nihil tamen interrogantes eam, dimiserunt transire, dicentes:
Deus patrum nostrorum det tibi gratiam, et omne consilium tui cordis sua virtute
corroboret, ut glorietur super te Ierusalem, et sit nomen tuum in numero sanctorum
et iustorum. [9] Et dixerunt hi qui illic erant, omnes una voce: Fiat, fiat. [10] Iudith
vero orans Dominum, transivit per portas ipsa et abra eius.

9, *2* [a]Gn 34, 25. — *6* [b]Ex 14, 9. — *15* [c]Idc 4, 21; 5, 26.

2. Iudith apud Holofernem, 10, 11—12, 9.

11 Factum est autem, cum descenderet montem, circa ortum diei, occurrerunt Ab exploratoribus capitur,
ei exploratores Assyriorum, et tenuerunt eam, dicentes: Unde venis? aut quo
vadis? 12 Quæ respondit: Filia sum Hebræorum, ideo ego fugi a facie eorum,
quoniam futurum agnovi, quod dentur vobis in deprædationem, pro eo quod con-
temnentes vos, noluerunt ultro tradere seipsos ut invenirent misericordiam in
conspectu vestro. 13 Hac de causa cogitavi mecum, dicens: Vadam ad faciem
principis Holofernis, ut indicem illi secreta illorum, et ostendam illi quo aditu
possit obtinere eos, ita ut non cadat vir unus de exercitu eius. 14 Et cum audissent
viri illi verba eius, considerabant faciem eius, et erat in oculis eorum stupor, quoniam
pulchritudinem eius mirabantur nimis. 15 Et dixerunt ad eam: Conservasti animam
tuam eo quod tale reperisti consilium, ut descenderes ad dominum nostrum. 16 Hoc
autem scias, quoniam cum steteris in conspectu eius, bene tibi faciet, et eris gratissima
in corde eius. Duxeruntque illam ad tabernaculum Holofernis, annunciantes eam.

17 Cumque intrasset ante faciem eius, statim captus est in suis oculis Holofernes. pulchritudine Holofernem capit,
18 Dixeruntque ad eum satellites eius: Quis contemnat populum Hebræorum,
qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his merito pugnare contra eos debea-
mus? 19 Videns itaque Iudith Holofernem sedentem in conopœo, quod erat ex
purpura, et auro, et smaragdo, et lapidibus pretiosis intextum: 20 et cum in faciem
eius intendisset, adoravit eum, prosternens se super terram. Et elevaverunt eam
servi Holofernis, iubente domino suo.

11. 1 Tunc Holofernes dixit ei: Æquo animo esto, et noli pavere in corde sapientia verborum eum fallit,
tuo: quoniam ego numquam nocui viro, qui voluit servire Nabuchodonosor regi.
2 Populus autem tuus, si non contempsisset me, non levassem lanceam meam
super eum. 3 Nunc autem dic mihi, qua ex causa recessisti ab illis, et placuit tibi
ut venires ad nos? 4 Et dixit illi Iudith: Sume verba ancillæ tuæ, quoniam si
secutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Dominus tecum. 5 Vivit
enim Nabuchodonosor rex terræ, et vivit virtus eius, quæ est in te ad correptionem
omnium animarum errantium: quoniam non solum homines serviunt illi per te,
sed et bestiæ agri obtemperant illi. 6 Nunciatur enim animi tui industria universis
gentibus, et indicatum est omni sæculo, quoniam tu solus bonus, et potens es in
omni regno eius, et disciplina tua omnibus provinciis prædicatur. 7 [a]Nec hoc
latet, quod locutus est Achior, nec illud ignoratur, quod ei iusseris evenire. 8 Constat
enim, Deum nostrum sic peccatis offensum, ut mandaverit per prophetas suos
ad populum, quod tradat eum pro peccatis suis. 9 Et quoniam sciunt se offendisse
Deum suum filii Israel, tremor tuus super ipsos est. 10 Insuper etiam fames invasit
eos, et ab ariditate aquæ iam inter mortuos computantur. 11 Denique hoc ordinant,
ut interficiant pecora sua, et bibant sanguinem eorum: 12 et sancta Domini Dei
sui quæ præcepit Deus non contingi, in frumento, vino, et oleo, hæc cogitaverunt
impendere, et volunt consumere quæ nec manibus deberent contingere: ergo quoniam
hæc faciunt, certum est quod in perditionem dabuntur. 13 Quod ego ancilla tua
cognoscens, fugi ab illis, et misit me Dominus hæc ipsa nunciare tibi. 14 Ego enim
ancilla tua Deum colo, etiam nunc apud te: et exiet ancilla tua, et orabo Deum,
15 et dicet mihi quando eis reddat peccatum suum, et veniens nunciabo tibi, ita
ut ego adducam te per mediam Ierusalem, et habebis omnem populum Israel,
sicut oves, quibus non est pastor, et non latrabit vel unus canis contra te: 16 quon-
iam hæc mihi dicta sunt per providentiam Dei. 17 Et quoniam iratus est illis
Deus, hæc ipsa missa sum nunciare tibi. 18 Placuerunt autem omnia verba hæc
coram Holoferne, et coram pueris eius, et mirabantur sapientiam eius, et dicebant
alter ad alterum: 19 Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine,
et in sensu verborum. 20 Et dixit ad illam Holofernes: Benefecit Deus, qui misit
te ante populum, ut des illum tu in manibus nostris: 21 et quoniam bona est pro-
missio tua, si fecerit mihi hoc Deus tuus, erit et Deus meus, et tu in domo Nabucho-
donosor magna eris, et nomen tuum nominabitur in universa terra.

11, 7 [a]Sup 5, 5.

libere vivere potest.

12. 1 Tunc iussit eam introire ubi repositi erant thesauri eius, et iussit illic
manere eam, et constituit quid daretur illi de convivio suo. 2 Cui respondit Iudith,
et dixit: Nunc non potero manducare ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat
super me offensio: ex his autem, quæ mihi detuli, manducabo. 3 Cui Holofernes
ait: Si defecerint tibi ista, quæ tecum detulisti, quid faciemus tibi? 4 Et dixit
Iudith: Vivit anima tua domine meus, quoniam non expendet omnia hæc ancilla
tua, donec faciat Deus in manu mea hæc, quæ cogitavi. Et induxerunt illam servi
eius in tabernaculum, quod præceperat. 5 Et petiit dum introiret, ut daretur ei
copia nocte et ante lucem egrediendi foras ad orationem, et deprecandi Dominum.
6 Et præcepit cubiculariis suis ut sicut placeret illi, exiret et introiret ad adorandum
Deum suum, per triduum: 7 et exibat noctibus in vallem Bethuliæ, et baptizabat
se in fonte aquæ. 8 Et ut ascendebat, orabat Dominum Deum Israel, ut dirigeret
viam eius ad liberationem populi sui. 9 Et introiens, munda manebat in tabernaculo
usque dum acciperet escam suam in vespere.

II. Liberatio perficitur, 12, 10—15, 8.

1. Holoferni caput amputatur, 12, 10—13, 31.

Nimia ebrietate sopitum

10 Et factum est, in quarto die Holofernes fecit cœnam servis suis, et dixit
ad Vagao eunuchum suum: Vade, et suade Hebræam illam ut sponte consentiat
habitare mecum. 11 Fœdum est enim apud Assyrios, si femina irrideat virum
agendo ut immunis ab eo transeat. 12 Tunc introivit Vagao ad Iudith, et dixit:
Non vereatur bona puella introire ad dominum meum, ut honorificetur ante faciem
eius, ut manducet cum eo, et bibat vinum in iucunditate. 13 Cui Iudith respondit:
Quæ ego sum, ut contradicam domino meo? 14 Omne quod erit ante oculos eius
bonum et optimum faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit optimum
omnibus diebus vitæ meæ. 15 Et surrexit, et ornavit se vestimento suo, et ingressa
stetit ante faciem eius. 16 Cor autem Holofernis concussum est: erat enim ardens
in concupiscentia eius. 17 Et dixit ad eam Holofernes: Bibe nunc, et accumbe
in iucunditate, quoniam invenisti gratiam coram me. 18 Et dixit Iudith: Bibam
domine, quoniam magnificata est anima mea hodie præ omnibus diebus meis.
19 Et accepit, et manducavit, et bibit coram ipso ea, quæ paraverat illi ancilla
eius. 20 Et iucundus factus est Holofernes ad eam, bibitque vinum multum nimis,
quantum numquam biberat in vita sua.

Iudith pugione percutit,

13. 1 Ut autem sero factum est, festinaverunt servi illius ad hospitia sua,
et conclusit Vagao ostia cubiculi, et abiit. 2 erant autem omnes fatigati a vino:
3 eratque Iudith sola in cubiculo. 4 Porro Holofernes iacebat in lecto, nimia ebrie-
tate sopitus. 5 Dixitque Iudith puellæ suæ ut staret foris ante cubiculum, et
observaret. 6 Stetitque Iudith ante lectum, orans cum lacrymis, et labiorum
motu in silentio, 7 dicens: Confirma me Domine Deus Israel, et respice in hac
hora ad opera manuum mearum, ut, sicut promisisti, Ierusalem civitatem tuam
erigas: et hoc quod credens per te posse fieri cogitavi, perficiam. 8 Et cum hæc
dixisset, accessit ad columnam, quæ erat ad caput lectuli eius, et pugionem eius,
qui in ea ligatus pendebat, exolvit. 9 Cumque evaginasset illum, apprehendit
comam capitis eius, et ait: Confirma me Domine Deus in hac hora. 10 et percussit
bis in cervicem eius, et abscidit caput eius, et abstulit conopœum eius a columnis,
et evolvit corpus eius truncum. 11 Et post pusillum exivit, et tradidit caput Holo-
fernis ancillæ suæ, et iussit ut mitteret illud in peram suam.

caput eius abscissum Israelitis benedicentibus

12 Et exierunt duæ, secundum consuetudinem suam, quasi ad orationem,
et transierunt castra, et gyrantes vallem, venerunt ad portam civitatis. 13 Et
dixit Iudith a longe custodibus murorum: Aperite portas, quoniam nobiscum
est Deus, qui fecit virtutem in Israel. 14 Et factum est, cum audissent viri vocem
eius, vocaverunt presbyteros civitatis. 15 Et concurrerunt ad eam omnes, a minimo
usque ad maximum: quoniam sperabant eam iam non esse venturam. 16 Et accen-
dentes luminaria congyraverunt circa eam universi: illa autem ascendens in eminen-
tiorem locum, iussit fieri silentium. Cumque omnes tacuissent, 17 dixit Iudith:

Laudate Dominum Deum nostrum, qui non deseruit sperantes in se: 18 et in me
ancilla sua adimplevit misericordiam suam, quam promisit domui Israel: et inter-
fecit in manu mea hostem populi sui hac nocte. 19 Et proferens de pera caput
Holofernis, ostendit illis, dicens: Ecce caput Holofernis principis militiæ Assyriorum,
et ecce conopœum illius, in quo recumbebat in ebrietate sua, ubi per manum feminæ
percussit illum Dominus Deus noster. 20 Vivit autem ipse Dominus, quoniam
custodivit me Angelus eius et hinc euntem, et ibi commorantem, et inde huc rever-
tentem, et non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari, sed sine pollutione
peccati revocavit me vobis gaudentem in victoria sua, in evasione mea, et in libera-
tione vestra. 21 [a]Confitemini illi omnes, quoniam bonus, quoniam in sæculum
misericordia eius. 22 Universi autem adorantes Dominum, dixerunt ad eam:
Benedixit te Dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros.
23 Porro Ozias princeps populi Israel, dixit ad eam: Benedicta es tu filia a Domino
Deo excelso præ omnibus mulieribus super terram. 24 Benedictus Dominus, qui
creavit cælum et terram, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum
nostrorum: 25 quia hodie nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua
de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini in æternum, pro quibus
non pepercisti animæ tuæ propter angustias et tribulationem generis tui, sed sub-
venisti ruinæ ante conspectum Dei nostri. 26 Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.
27 Porro Achior vocatus venit, et dixit ei Iudith: Deus Israel, cui tu testimonium ac duci Achior ob-
dedisti quod ulciscatur se de inimicis suis, ipse caput omnium incredulorum incidit stupescenti
hac nocte in manu mea. 28 Et ut probes quia ita est, ecce caput Holofernis, qui ostendit.
in contemptu superbiæ suæ Deum Israel contempsit, et tibi interitum minabatur,
dicens: Cum captus fuerit populus Israel, gladio perforari præcipiam latera tua.
29 Videns autem Achior caput Holofernis, angustiatus præ pavore, cecidit in faciem
suam super terram, et æstuavit anima eius. 30 Postea vero quam resumpto spiritu
recreatus est, procidit ad pedes eius, et adoravit eam, et dixit: 31 Benedicta tu
a Deo tuo in omni tabernaculo Iacob, quoniam in omni gente, quæ audierit nomen
tuum, magnificabitur super te Deus Israel.

2. Assyrii fugiunt et cæduntur, 14, 1—15, 8.

14. 1 Dixit autem Iudith ad omnem populum: Audite me fratres, suspendite Iudith suadente
caput hoc super muros nostros: 2 Et erit, cum exierit Sol, accipiat unusquisque
arma sua, et exite cum impetu, non ut descendatis deorsum, sed quasi impetum
facientes. 3 Tunc exploratores necesse erit ut fugiant ad principem suum excitan-
dum ad pugnam. 4 Cumque duces eorum cucurrerint ad tabernaculum Holofernis,
et invenerint eum truncum in suo sanguine volutatum, decidet super eos timor.
5 Cumque cognoveritis fugere eos, ite post illos securi, quoniam Dominus conteret
eos sub pedibus vestris. 6 Tunc Achior videns virtutem, quam fecit Deus Israel,
relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, et circumcidit carnem præputii sui, et apposi-
tus est ad populum Israel, et omnis successio generis eius usque in hodiernum diem.
7 Mox autem ut ortus est dies, suspenderunt super muros caput Holofernis, Israelitæ exercitum
accepitque unusquisque vir arma sua, et egressi sunt cum grandi strepitu et ululatu. conturbant.
8 Quod videntes exploratores, ad tabernaculum Holofernis cucurrerunt. 9 Porro
hi, qui in tabernaculo erant, venientes, et ante ingressum cubiculi perstrepentes,
excitandi gratia, inquietudinem arte moliebantur, ut non ab excitantibus, sed
a sonantibus Holofernes evigilaret. 10 Nullus enim audebat cubiculum virtutis
Assyriorum pulsando aut intrando aperire. 11 Sed cum venissent eius duces ac
tribuni, et universi maiores exercitus regis Assyriorum, dixerunt cubiculariis:
12 Intrate, et excitate illum, quoniam egressi mures de cavernis suis, ausi sunt
provocare nos ad prælium. 13 Tunc ingressus Vagao cubiculum eius, stetit ante
cortinam, et plausum fecit manibus suis: suspicabatur enim illum cum Iudith
dormire. 14 Sed cum nullum motum iacentis sensu aurium caperet, accessit proxi-
mans ad cortinam, et elevans eam, vidensque cadaver absque capite Holofernis in
suo sanguine tabefactum iacere super terram, exclamavit voce magna cum fletu,

13, *21* [a]Ps 105, 1; 106, 1.

et scidit vestimenta sua. 15 Et ingressus tabernaculum Iudith, non invenit eam,
et exiliit foras ad populum, 16 et dixit: Una mulier Hebræa fecit confusionem in
domo regis Nabuchodonosor: ecce enim Holofernes iacet in terra, et caput eius non
est in illo. 17 Quod cum audissent principes virtutis Assyriorum, sciderunt omnes
vestimenta sua, et intolerabilis timor et tremor cecidit super eos, et turbati sunt
animi eorum valde. 18 Et factus est clamor incomparabilis in medio castrorum eorum.

fugientes perse- quuntur,

15. 1 Cumque omnis exercitus decollatum Holofernem audisset, fugit mens et
consilium ab eis, et solo tremore et metu agitati, fugæ præsidium sumunt, 2 ita
ut nullus loqueretur cum proximo suo, sed inclinato capite, relictis omnibus, evadere
festinabant Hebræos, quos armatos super se venire audiebant, fugientes per vias
camporum et semitas collium. 3 Videntes itaque filii Israel fugientes, secuti sunt
illos. Descenderuntque clangentes tubis, et ululantes post ipsos. 4 Et quoniam
Assyrii non adunati, in fugam ibant præcipites: filii autem Israel uno agmine
persequentes, debilitabant omnes, quos invenire potuissent. 5 Misit itaque Ozias
nuncios per omnes civitates et regiones Israel. 6 Omnis itaque regio, omnisque
urbs electam iuventutem armatam misit post eos, et persecuti sunt eos in ore
gladii, quousque pervenirent ad extremitatem finium suorum.

prædas ingentes faciunt.

7 Reliqui autem, qui erant in Bethulia, ingressi sunt castra Assyriorum, et
prædam, quam fugientes Assyrii reliquerant, abstulerunt, et onustati sunt valde.
8 Hi vero, qui victores reversi sunt ad Bethuliam, omnia quæ erant illorum attulerunt
secum, ita ut non esset numerus in pecoribus, et iumentis, et universis mobilibus
eorum, ut a minimo usque ad maximum omnes divites fierent de prædationibus
eorum.

III. Liberatio celebratur, 15, 9—16, 31.

1. Benedictionibus, 15, 9—16, 21.

Summi sacerdotis, presbyterorum, populi;

9 Ioacim autem summus pontifex de Ierusalem venit in Bethuliam cum uni-
versis presbyteris suis ut videret Iudith. 10 Quæ cum exisset ad illum, benedixerunt
eam omnes una voce, dicentes: Tu gloria Ierusalem, tu lætitia Israel, tu honori-
ficentia populi nostri: 11 quia fecisti viriliter, et confortatum est cor tuum, eo
quod castitatem amaveris, et post virum tuum, alterum nescieris: ideo et manus
Domini confortavit te, et ideo eris benedicta in æternum. 12 Et dixit omnis populus:
Fiat, fiat. 13 Per dies autem triginta, vix collecta sunt spolia Assyriorum a populo
Israel. 14 Porro autem universa, quæ Holofernis peculiaria fuisse probata sunt,
dederunt Iudith in auro, et argento, et vestibus, et gemmis, et omni supellectili,
et tradita sunt omnia illi a populo. 15 Et omnes populi gaudebant cum mulieribus,
et virginibus, et iuvenibus, in organis, et citharis.

ipsius Iudith.

16. 1 Tunc cantavit canticum hoc Domino Iudith, dicens:
2 Incipite Domino in tympanis,
cantate Domino in cymbalis,
modulamini illi psalmum novum,
exaltate, et invocate nomen eius.
3 Dominus conterens bella,
Dominus nomen est illi.
4 Qui posuit castra sua in medio populi sui,
ut eriperet nos de manu omnium inimicorum nostrorum.
5 Venit Assur ex montibus ab Aquilone
in multitudine fortitudinis suæ:
cuius multitudo obturavit torrentes,
et equi eorum cooperuerunt valles.
6 Dixit se incensurum fines meos,
et iuvenes meos occisurum gladio,
infantes meos dare in prædam,
et virgines in captivitatem.
7 Dominus autem omnipotens nocuit eum,
et tradidit eum in manus feminæ, et confodit eum.

8 Non enim cecidit potens eorum a iuvenibus,
nec filii Titan percusserunt eum,
nec excelsi gigantes opposuerunt se illi,
sed Iudith filia Merari in specie faciei suæ dissolvit eum.
9 Exuit enim se vestimento viduitatis,
et induit se vestimento lætitiæ
in exultatione filiorum Israel.
10 Unxit faciem suam unguento,
et colligavit cincinnos suos mitra,
accepit stolam novam ad decipiendum illum.
11 Sandalia eius rapuerunt oculos eius,
pulchritudo eius captivam fecit animam eius,
amputavit pugione cervicem eius.
12 Horruerunt Persæ constantiam eius,
et Medi audaciam eius.
13 Tunc ululaverunt castra Assyriorum,
quando apparuerunt humiles mei, arescentes in siti.
14 Filii puellarum compunxerunt eos,
et sicut pueros fugientes occiderunt eos:
perierunt in prælio a facie Domini Dei mei.
15 Hymnum cantemus Domino,
hymnum novum cantemus Deo nostro.
16 Adonai Domine magnus es tu,
et præclarus in virtute tua,
et quem superare nemo potest.
17 Tibi serviat omnis creatura tua:
[a]quia dixisti, et facta sunt:
misisti spiritum tuum, et creata sunt,
et non est qui resistat voci tuæ.
18 Montes a fundamentis movebuntur cum aquis:
petræ, sicut cera, liquescent ante faciem tuam.
19 Qui autem timent te, magni erunt apud te per omnia.
20 Væ genti insurgenti super genus meum:
Dominus enim omnipotens vindicabit in eis,
in die iudicii visitabit illos.
21 Dabit enim ignem, et vermes in carnes eorum,
ut urantur, et sentiant usque in sempiternum.

2. Factis variis, 16, 22—31.

22 Et factum est post hæc, omnis populus post victoriam venit in Ierusalem Holocaustis et votis,
adorare Dominum: et mox ut purificati sunt, obtulerunt omnes holocausta, et
vota, et repromissiones suas. 23 Porro Iudith universa vasa bellica Holofernis,
quæ dedit illi populus, et conopœum, quod ipsa sustulerat de cubili ipsius, obtulit
in anathema oblivionis. 24 Erat autem populus iucundus secundum faciem sancto-
rum, et per tres menses gaudium huius victoriæ celebratum est cum Iudith.
25 Post dies autem illos unusquisque rediit in domum suam, et Iudith magna veneratione Iudith,
facta est in Bethulia, et præclarior erat universæ terræ Israel. 26 Erat etiam virtuti
castitas adiuncta, ita ut non cognosceret virum omnibus diebus vitæ suæ, ex quo
defunctus est Manasses vir eius. 27 Erat autem diebus festis procedens cum magna
gloria. 28 Mansit autem in domo viri sui annos centum quinque, et dimisit abram
suam liberam, et defuncta est ac sepulta cum viro suo in Bethulia. 29 Luxitque
illam omnis populus diebus septem. 30 In omni autem spatio vitæ eius non fuit
qui perturbaret Israel, et post mortem eius annis multis.
31 Dies autem victoriæ huius festivitatis, ab Hebræis in numero sanctorum festivitate annua.
dierum accipitur, et colitur a Iudæis ex illo tempore usque in præsentem diem.

16, *17* [a]Gn 1 ; Ps 32, 9.

LIBER ESTHER.

PARS PRIOR.

Narrationes protocanonicæ, 1, 1—10, 3.

I. Periculum Iudæorum, 1, 1—4, 17.

1. Regina Vasthi eicitur, 1, 1—22.

Assuerus seu Xerxes convivium publicum apparat,

1. 1 In diebus Assueri, qui regnavit ab India usque Æthiopiam super centum viginti septem provincias: 2 quando sedit in solio regni sui, Susan civitas regni eius exordium fuit. 3 Tertio igitur anno imperii sui fecit grande convivium cunctis principibus, et pueris suis, fortissimis Persarum, et Medorum inclytis, et præfectis provinciarum coram se, 4 ut ostenderet divitias gloriæ regni sui, ac magnitudinem, atque iactantiam potentiæ suæ, multo tempore, centum videlicet et octoginta diebus. 5 Cumque implerentur dies convivii, invitavit omnem populum, qui inventus est in Susan, a maximo usque ad minimum: et iussit septem diebus convivium præparari in vestibulo horti, et nemoris, quod regio cultu et manu consitum erat. 6 Et pendebant ex omni parte tentoria aerii coloris et carbasini ac hyacinthini, sustentata funibus byssinis, atque purpureis, qui eburneis circulis inserti erant, et columnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei et argentei, super pavimentum smaragdino et pario stratum lapide, dispositi erant: quod mira varietate pictura decorabat. 7 Bibebant autem qui invitati erant, aureis poculis, et aliis atque aliis vasis cibi inferebantur. Vinum quoque, ut magnificentia regia dignum erat, abundans, et præcipuum ponebatur. 8 Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum, sed sicut rex statuerat, præponens mensis singulos de principibus suis ut sumeret unusquisque quod vellet.

Vasthi viris vinolentis se non monstrat,

9 Vasthi quoque regina fecit convivium feminarum in palatio, ubi rex Assuerus manere consueverat. 10 Itaque die septimo, cum rex esset hilarior, et post nimiam potationem incaluisset mero, præcepit Maumam, et Bazatha, et Harbona, et Bagatha et Abgatha, et Zethar, et Charchas, septem eunuchis, qui in conspectu eius ministrabant, 11 ut introducerent reginam Vasthi coram rege, posito super caput eius diademate, ut ostenderet cunctis populis et principibus pulchritudinem illius: erat enim pulchra valde. 12 Quæ renuit, et ad regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, venire contempsit.

ideoque regno privatur.

Unde iratus rex, et nimio furore succensus, 13 interrogavit sapientes, qui ex more regio semper ei aderant, et illorum faciebat cuncta consilio, scientium leges, ac iura maiorum: (14 erant autem primi et proximi, Charsena, et Sethar, et Admatha, et Tharsis, et Mares, et Marsana, et Mamuchan, septem duces Persarum, atque Medorum, qui videbant faciem regis, et primi post eum residere soliti erant) 15 cui sententiæ Vasthi regina subiaceret, quæ Assueri regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, facere noluisset. 16 Responditque Mamuchan, audiente rege, atque principibus, Non solum regem læsit regina Vasthi, sed et omnes populos, et principes, qui sunt in cunctis provinciis regis Assueri. 17 Egredietur enim sermo reginæ ad omnes mulieres, ut contemnant viros suos, et dicant: Rex Assuerus iussit ut regina Vasthi intraret ad eum, et illa noluit. 18 Atque hoc exemplo omnes principum coniuges Persarum atque Medorum, parvipendent imperia maritorum: unde regis iusta est indignatio. 19 Si tibi placet, egrediatur edictum a facie tua, et scribatur iuxta legem Persarum atque Medorum, quam præteriri illicitum est, ut nequaquam ultra Vasthi ingrediatur ad regem, sed regnum illius, altera, quæ melior est illa, accipiat. 20 Et hoc in omne (quod latissimum

est) provinciarum tuarum divulgetur imperium, et cunctæ uxores tam maiorum,
quam minorum deferant maritis suis honorem. 21 placuit consilium eius regi,
et principibus: fecitque rex iuxta consilium Mamuchan, 22 et misit epistolas ad
universas provincias regni sui, ut quæque gens audire et legere poterat, diver-
sis linguis et litteris, esse viros principes ac maiores in domibus suis: et hoc per
cunctos populos divulgari.

2. Esther eligitur regina, 2, 1—18.

2. 1 His ita gestis, postquam regis Assueri indignatio deferbuerat, recordatus
est Vasthi, et quæ fecisset, vel quæ passa esset: 2 dixeruntque pueri regis, ac
ministri eius: Quærantur regi puellæ virgines ac speciosæ, 3 et mittantur qui
considerent per universas provincias puellas speciosas et virgines: et adducant
eas ad civitatem Susan, et tradant eas in domum feminarum sub manu Egei
eunuchi, qui est præpositus et custos mulierum regiarum: et accipiant mundum
muliebrem, et cetera ad usus necessaria. 4 Et quæcumque inter omnes oculis
regis placuerit, ipsa regnet pro Vasthi. Placuit sermo regi: et ita, ut suggesse-
rant, iussit fieri.

Pro Xerxe virgines adducuntur.

5 Erat vir Iudæus in Susan civitate, vocabulo Mardochæus filius Iair, filii
Semei, filii Cis, de stirpe Iemini, 6 [a]qui translatus fuerat de Ierusalem eo tempore,
quo Iechoniam regem Iuda Nabuchodonosor rex Babylonis transtulerat, 7 qui
fuit nutritius filiæ fratris sui Edissæ, quæ altero nomine vocabatur Esther: et
utrumque parentem amiserat: pulchra nimis, et decora facie. Mortuisque patre
eius ac matre, Mardochæus sibi eam adoptavit in filiam. 8 Cumque percrebruisset
regis imperium, et iuxta mandatum illius multæ pulchræ virgines adducerentur
Susan, et Egeo traderentur Eunucho; Esther quoque inter ceteras puellas ei tradita
est, ut servaretur in numero feminarum.

Edissa seu Esther quoque

9 Quæ placuit ei, et invenit gratiam in conspectu illius. Et præcepit eunucho,
ut accelerare mundum muliebrem, et traderet ei partes suas, et septem puellas
speciosissimas de domo regis, et tam ipsam, quam pedissequas eius ornaret atque
excoleret. 10 Quæ noluit indicare ei populum et patriam suam: Mardochæus enim
præceperat ei, ut de hac re omnino reticeret: 11 qui deambulabat quotidie ante
vestibulum domus, in qua electæ virgines servabantur, curam agens salutis Esther,
et scire volens quid ei accideret. 12 Cum autem venisset tempus singularum per
ordinem puellarum, ut intrarent ad regem, expletis omnibus, quæ ad cultum mulie-
brem pertinebant, mensis duodecimus vertebatur: ita dumtaxat, ut sex mensibus
oleo ungerentur myrrhino, et aliis sex quibusdam pigmentis et aromatibus uterentur.
13 Ingredientesque ad regem, quidquid postulassent ad ornatum pertinens, accipie-
bant: et ut eis placuerat, compositæ de triclinio feminarum ad regis cubiculum
transibant. 14 Et quæ intraverat vespere, egrediebatur mane, atque inde in secundas
ædes deducebatur, quæ sub manu Susagazi eunuchi erant, qui concubinis regis
præsidebat: nec habebat potestatem ad regem ultra redeundi, nisi voluisset rex,
et eam venire iussisset ex nomine.

pro rege paratur

15 Evoluto autem tempore per ordinem, instabat dies, quo Esther filia Abihail
fratris Mardochæi, quam sibi adoptaverat in filiam, deberet intrare ad regem.
Quæ non quæsivit muliebrem cultum, sed quæcumque voluit Egeus eunuchus
custos virginum, hæc ei ad ornatum dedit. Erat enim formosa valde, et incredibili
pulchritudine, omnium oculis gratiosa et amabilis videbatur. 16 Ducta est itaque
ad cubiculum regis Assueri mense decimo, qui vocatur Tebeth, septimo anno regni
eius. 17 Et adamavit eam rex plus quam omnes mulieres, habuitque gratiam et
misericordiam coram eo super omnes mulieres, et posuit diadema regni in capite
eius, fecitque eam regnare in loco Vasthi. 18 Et iussit convivium præparari per-
magnificum cunctis principibus, et servis suis pro coniunctione, et nuptiis Esther.
Et dedit requiem universis provinciis, ac dona largitus est iuxta magnificentiam
principalem.

atque regina eligitur.

2, *6* [a]2 Rg 24, 15; Inf 11, 4.

3. Mardochæus coniurationem ianitorum patefacit, 2, 19—23.

Bagathan et Thares regem occidere volebant.

19 Cumque secundo quærerentur virgines et congregarentur, Mardochæus manebat ad ianuam regis: 20 necdum prodiderat Esther patriam, et populum suum, iuxta mandatum eius. Quidquid enim ille præcipiebat, observabat Esther: et ita cuncta faciebat ut eo tempore solita erat, quo eam parvulam nutriebat. 21 Eo igitur tempore, quo Mardochæus ad regis ianuam morabatur, irati sunt Bagathan, et Thares duo eunuchi regis, qui ianitores erant, et in primo palatii limine præsidebant: volueruntque insurgere in regem, et occidere eum. 22 Quod Mardochæum non latuit, statimque nunciavit reginæ Esther: et illa regi ex nomine Mardochæi, qui ad se rem detulerat. 23 Quæsitum est, et inventum: et appensus est uterque eorum in patibulo. Mandatumque est historiis, et annalibus traditum coram rege.

4. Aman populum Iudæorum perdere vult, 3, 1—15.

A Mardochæo non adoratus

3. 1 Post hæc rex Assuerus exaltavit Aman filium Amadathi, qui erat de stirpe Agag: et posuit solium eius super omnes principes, quos habebat. 2 Cunctique servi regis, qui in foribus palatii versabantur, flectebant genua, et adorabant Aman: sic enim præceperat eis imperator. solus Mardochæus non flectebat genu, neque adorabat eum. 3 Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores palatii præsidebant: Cur præter ceteros non observas mandatum regis? 4 Cumque hoc crebrius dicerent, et ille nollet audire, nunciaverunt Aman, scire cupientes utrum perseveraret in sententia: dixerat enim eis se esse Iudæum. 5 Quod cum audisset Aman, et experimento probasset quod Mardochæus non flecteret sibi genu, nec se adoraret, iratus est valde, 6 et pro nihilo duxit in unum Mardochæum mittere manus suas: audierat enim quod esset gentis Iudææ. magisque voluit omnem Iudæorum, qui erant in regno Assueri, perdere nationem.

sortem mittit

7 Mense primo (cuius vocabulum est Nisan) anno duodecimo regni Assueri, missa est sors in urnam, quæ Hebraice dicitur phur, coram Aman, quo die et quo mense gens Iudæorum deberet interfici: et exivit mensis duodecimus, qui vocatur Adar. 8 Dixitque Aman regi Assuero: Est populus per omnes provincias regni tui dispersus, et a se mutuo separatus, novis utens legibus et ceremoniis, insuper et regis scita contemnens. Et optime nosti quod non expediat regno tuo ut insolescat per licentiam. 9 si tibi placet, decerne, ut pereat, et decem millia talentorum appendam arcariis gazæ tuæ. 10 Tulit ergo rex annulum, quo utebatur, de manu sua, et dedit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hosti Iudæorum, 11 dixitque ad eum: Argentum, quod tu polliceris, tuum sit. de populo age quod tibi placet.

et edictum regium constituit.

12 Vocatique sunt scribæ regis mense primo Nisan, tertiadecima die eiusdem mensis: et scriptum est, ut iusserat Aman, ad omnes satrapas regis, et iudices provinciarum, diversarumque gentium, ut quæque gens legere poterat, et audire pro varietate linguarum ex nomine regis Assueri: et litteræ signatæ ipsius annulo, 13 missæ sunt per cursores regis ad universas provincias ut occiderent atque delerent omnes Iudæos, a puero usque ad senem, parvulos, et mulieres, uno die, hoc est tertiodecimo mensis duodecimi, qui vocatur Adar, et bona eorum diriperent. 14 Summa autem epistolarum hæc fuit, ut omnes provinciæ scirent, et pararent se ad prædictam diem. 15 Festinabant cursores, qui missi erant, regis imperium explere. Statimque in Susan pependit edictum, rege et Aman celebrante convivium, et cunctis Iudæis, qui in urbe erant, flentibus.

5. Mardochæus reginam invocat, 4, 1—17.

Mardochæus cum ceteris Iudæis ululat,

4. 1 Quæ cum audisset Mardochæus, scidit vestimenta sua, et indutus est sacco, spargens cinerem capiti: et in platea mediæ civitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui, 2 et hoc eiulatu usque ad fores palatii gradiens. Non enim erat licitum indutum sacco aulam regis intrare. 3 In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis, ad quæ crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Iudæos, ieiunium, ululatus, et fletus, sacco et cinere multis pro strato utentibus.

4 Ingressæ autem sunt puellæ Esther et eunuchi, nunciaveruntque ei. Quod
audiens consternata est: et vestem misit, ut ablato sacco induerent eum: quam
accipere noluit. 5 Accitoque Athach eunucho, quem rex ministrum ei dederat,
præcepit ei ut iret ad Mardochæum, et disceret ab eo cur hoc faceret. 6 Egressusque
Athach, ivit ad Mardochæum stantem in platea civitatis, ante ostium palatii:
7 qui indicavit ei omnia, quæ acciderant, quo modo Aman promisisset, ut in thesauros regis pro Iudæorum nece inferret argentum. 8 exemplar quoque edicti, quod
pendebat in Susan, dedit ei, ut reginæ ostenderet, et moneret eam, ut intraret
ad regem, et deprecaretur eum pro populo suo.

reginam ad regem mittit.

9 Regressus Athach, nunciavit Esther omnia, quæ Mardochæus dixerat. 10 Quæ
respondit ei, et iussit ut diceret Mardochæo: 11 Omnes servi regis, et cunctæ,
quæ sub ditione eius sunt, norunt provinciæ, quod sive vir, sive mulier non vocatus,
interius atrium regis intraverit, absque ulla cunctatione statim interficiatur: nisi
forte rex auream virgam ad eum tetenderit pro signo clementiæ, atque ita possit
vivere. Ego igitur quo modo ad regem intrare potero, quæ triginta iam diebus
non sum vocata ad eum?

obedire nolentem

12 Quod cum audisset Mardochæus, 13 rursum mandavit Esther, dicens:
Ne putes quod animam tuam tantum liberes, quia in domo regis es præ cunctis
Iudæis: 14 si enim nunc silueris, per aliam occasionem liberabuntur Iudæi: et
tu, et domus patris tui peribitis. Et quis novit utrum idcirco ad regnum veneris,
ut in tali tempore parareris?

graviter et severe monet,

15 Rursumque Esther hæc Mardochæo verba mandavit: 16 Vade et congrega
omnes Iudæos, quos in Susan repereris, et orate pro me. Non comedatis, et non
bibatis tribus diebus, et tribus noctibus: et ego cum ancillis meis similiter ieiunabo,
et tunc ingrediar ad regem contra legem faciens, non vocata, tradensque me morti
et periculo. 17 Ivit itaque Mardochæus, et fecit omnia, quæ ei Esther præceperat.

pro periclitante ieiunat et orat.

II. Salus Iudæorum, 5, 1—10, 3.

1. Esther a Xerxe benigne suscipitur, 5, 1—8.

5. 1 Die autem tertio induta est Esther regalibus vestimentis, et stetit in
atrio domus regiæ, quod erat interius, contra basilicam regis: at ille sedebat super
solium suum in consistorio palatii contra ostium domus. 2 Cumque vidisset Esther
reginam stantem, placuit oculis eius, et extendit contra eam virgam auream, quam
tenebat manu: Quæ accedens, osculata est summitatem virgæ eius: 3 Dixitque
ad eam rex: Quid vis Esther regina? quæ est petitio tua? etiam si dimidiam partem
regni petieris, dabitur tibi. 4 At illa respondit: Si regi placet, obsecro ut venias
ad me hodie, et Aman tecum ad convivium, quod paravi. 5 Statimque Rex, Vocate,
inquit, cito Aman ut Esther obediat voluntati.

Invitat regem et Aman

Venerunt itaque rex et Aman ad convivium, quod eis regina paraverat. 6 Dixitque ei rex, postquam vinum biberat abundanter: Quid petis ut detur tibi? et pro
qua re postulas? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. 7 Cui
respondit Esther: Petitio mea, et preces sunt istæ: 8 Si inveni in conspectu regis
gratiam, et si regi placet ut det mihi quod postulo, et meam impleat petitionem:
veniat rex et Aman ad convivium quod paravi eis, et cras aperiam regi voluntatem
meam.

semel atque iterum.

2. Aman pro Mardochæo patibulum parat, 5, 9—14.

9 Egressus est itaque illo die Aman lætus et alacer. Cumque vidisset Mardochæum sedentem ante fores palatii, et non solum non assurrexisse sibi, sed nec
motum quidem de loco sessionis suæ, indignatus est valde: 10 et dissimulata ira,
reversus in domum suam, convocavit ad se amicos suos, et Zares uxorem suam:
11 et exposuit illis magnitudinem divitiarum suarum, filiorumque turbam, et quanta
eum gloria super omnes principes et servos suos rex elevasset. 12 Et post hæc ait:
Regina quoque Esther nullum alium vocavit ad convivium cum rege, præter me:
apud quam etiam cras cum rege pransurus sum. 13 Et cum hæc omnia habeam,
nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochæum Iudæum sedentem ante fores

Mardochæus ante convivium alterum suspendendus.

regias. 14 Responderuntque ei Zares uxor eius, et ceteri amici: Iube parari excelsam
trabem, habentem altitudinis quinquaginta cubitos, et dic mane regi ut appendatur
super eam Mardochæus, et sic ibis cum rege lætus ad convivium. Placuit ei con-
silium, et iussit excelsam parari crucem.

3. Mardochæus a rege honoratur, 6, 1—13.

Mardochæus coniurationem patefaciens

6. 1 Noctem illam duxit rex insomnem, iussitque sibi afferri historias et
annales priorum temporum. Quæ cum illo præsente legerentur, 2 ventum est ad
illum locum ubi scriptum erat quo modo nunciasset Mardochæus insidias Bagathan,
et Thares eunuchorum, regem Assuerum iugulare cupientium. 3 Quod cum audisset
rex, ait: Quid pro hac fide honoris ac præmii Mardochæus consecutus est? Di-
xerunt ei servi illius ac ministri: Nihil omnino mercedis accepit.

iussu Xerxis

4 Statimque rex, Quis est, inquit, in atrio? Aman quippe interius atrium domus
regiæ intraverat, ut suggereret regi, et iuberet Mardochæum affigi patibulo, quod
ei fuerat præparatum. 5 Responderunt pueri: Aman stat in atrio. Dixitque rex:
Ingrediatur. 6 Cumque esset ingressus, ait illi: Quid debet fieri viro, quem rex
honorare desiderat? Cogitans autem in corde suo Aman, et reputans quod nullum
alium rex, nisi se, vellet honorare, 7 respondit: Homo, quem rex honorare cupit,
8 debet indui vestibus regiis, et imponi super equum, qui de sella regis est, et accipere
regium diadema super caput suum, 9 et primus de regiis principibus, ac tyrannis
teneat equum eius, et per plateam civitatis incedens clamet, et dicat: Sic honora-
bitur, quemcumque voluerit rex honorare. 10 Dixitque ei rex: Festina, et sumpta
stola et equo, fac, ut locutus es, Mardochæo Iudæo, qui sedet ante fores palatii.
Cave ne quidquam de his, quæ locutus es, prætermittas.

ab Aman circumducitur,

11 Tulit itaque Aman stolam et equum, indutumque Mardochæum in platea
civitatis, et impositum equo præcedebat, atque clamabat: Hoc honore condignus
est, quemcumque rex voluerit honorare.

de inimico triumphaturus.

12 Reversusque est Mardochæus ad ianuam palatii: et Aman festinavit ire
in domum suam, lugens et operto capite: 13 narravitque Zares uxori suæ, et amicis
omnia quæ evenissent sibi. Cui responderunt sapientes, quos habebat in consilio,
et uxor eius: Si de semine Iudæorum est Mardochæus, ante quem cadere cœpisti,
non poteris ei resistere, sed cades in conspectu eius.

4. Aman suspenditur et Mardochæus promovetur, 6, 14—8, 2.

In convivio altero

14 Adhuc illis loquentibus, venerunt eunuchi regis, et cito eum ad convivium,
quod regina paraverat, pergere compulerunt.

Aman ab Esther accusatur

7. 1 Intravit itaque rex et Aman, ut biberent cum regina. 2 Dixitque ei
rex etiam secunda die, postquam vino incaluerat: Quæ est petitio tua Esther ut
detur tibi? et quid vis fieri? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.
3 Ad quem illa respondit: Si inveni gratiam in oculis tuis o rex, et si tibi placet,
dona mihi animam meam pro qua rogo, et populum meum pro quo obsecro. 4 Traditi
enim sumus ego et populus meus, ut conteramur, iugulemur, et pereamus. Atque
utinam in servos et famulas venderemur: esset tolerabile malum, et gemens tacerem:
nunc autem hostis noster est, cuius crudelitas redundat in regem. 5 Respondensque
rex Assuerus ait: Quis est iste, et cuius potentiæ, ut hæc audeat facere? 6 Dixitque
Esther: Hostis et inimicus noster pessimus iste est Aman.

et a Xerxe ad patibulum damnatur.

Quod ille audiens, illico obstupuit, vultum regis ac reginæ ferre non sustinens.
7 Rex autem iratus surrexit, et de loco convivii intravit in hortum arboribus con-
situm. Aman quoque surrexit ut rogaret Esther reginam pro anima sua, intellexit
enim a rege sibi paratum malum. 8 Qui cum reversus esset de horto nemoribus
consito, et intrasset convivii locum, reperit Aman super lectulum corruisse, in
quo iacebat Esther, et ait: Etiam reginam vult opprimere, me præsente, in domo
mea. Necdum verbum de ore regis exierat, et statim operuerunt faciem eius. 9 Dixit-
que Harbona, unus de eunuchis, qui stabant in ministerio regis: En lignum, quod
paraverat Mardochæo, qui locutus est pro rege, stat in domo Aman, habens alti-

tudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum in eo. 10 Suspensus
est itaque Aman in patibulo quod paraverat Mardochæo: et regis ira quievit.
8. 1 Die illo dedit rex Assuerus Esther reginæ domum Aman adversarii Iudæ- *Mardochæus autem ei sufficitur.*
orum, et Mardochæus ingressus est ante faciem regis. Confessa est enim ei Esther
quod esset patruus suus. 2 Tulitque rex annulum, quem ab Aman recipi iusserat,
et tradidit Mardochæo. Esther autem constituit Mardochæum super domum suam.

5. Edictum edicto repellitur, 8, 3—17.

3 Nec his contenta, procidit ad pedes regis, flevitque et locuta ad eum oravit *Ab Esther rogatus rex mandat,*
ut malitiam Aman Agagitæ, et machinationes eius pessimas, quas excogitaverat
contra Iudæos, iuberet irritas fieri. 4 At ille ex more sceptrum aureum protendit
manu, quo signum clementiæ monstrabatur: illaque consurgens stetit ante eum,
5 et ait: Si placet regi, et si inveni gratiam in oculis eius, et deprecatio mea non
ei videtur esse contraria, obsecro, ut novis epistolis, veteres Aman litteræ, insidiatoris
et hostis Iudæorum, quibus eos in cunctis regis provinciis perire præceperat, cor-
rigantur. 6 Quo modo enim potero sustinere necem et interfectionem populi mei?
7 Responditque rex Assuerus Esther reginæ, et Mardochæo Iudæo: Domum Aman
concessi Esther, et ipsum iussi affigi cruci, quia ausus est manum mittere in Iudæos.
8 Scribite ergo Iudæis, sicut vobis placet, regis nomine, signantes litteras annulo
meo. Hæc enim consuetudo erat, ut epistolis, quæ ex regis nomine mittebantur,
et illius annulo signatæ erant, nemo auderet contradicere.
9 Accitisque scribis et librariis regis (erat autem tempus tertii mensis, qui *ut Iudæi hostes suos occiderent,*
appellatur Siban) vigesima et tertia die illius scriptæ sunt epistolæ, ut Mardo-
chæus voluerat, ad Iudæos, et ad principes, procuratoresque et iudices, qui centum
vigintiseptem provinciis ab India usque ad Æthiopiam præsidebant: provinciæ
atque provinciæ, populo et populo iuxta linguas et litteras suas, et Iudæis, prout
legere poterant, et audire. 10 Ipsæque epistolæ, quæ regis nomine mittebantur,
annulo ipsius obsignatæ sunt, et missæ per veredarios: qui per omnes provincias
discurrentes, veteres litteras novis nunciis prævenirent. 11 Quibus imperavit rex,
ut convenirent Iudæos per singulas civitates, et in unum præciperent congregari
ut starent pro animabus suis, et omnes inimicos suos cum coniugibus ac liberis
et universis domibus, interficerent atque delerent, et spolia eorum diriperent.
12 Et constituta est per omnes provincias una ultionis dies, id est tertiadecima
mensis duodecimi Adar. 13 Summaque epistolæ hæc fuit, ut in omnibus terris ac
populis, qui regis Assueri subiacebant imperio, notum fieret, paratos esse Iudæos
ad capiendam vindictam de hostibus suis. 14 Egressique sunt veredarii celeres
nuncia perferentes, et edictum regis pependit in Susan.
15 Mardochæus autem de palatio, et de conspectu regis egrediens, fulgebat *quocirca Iudæi tripudiant.*
vestibus regiis, hyacinthinis videlicet et aeriis, coronam auream portans in capite,
et amictus serico pallio atque purpureo. Omnisque civitas exultavit, atque lætata
est. 16 Iudæis autem nova lux oriri visa est, gaudium, honor, et tripudium. 17 Apud
omnes populos, urbes, atque provincias, quocumque regis iussa veniebant, mira
exultatio, epulæ atque convivia, et festus dies: in tantum ut plures alterius gentis
et sectæ eorum religioni et ceremoniis iungerentur. Grandis enim cunctos Iudaici
nominis terror invaserat.

6. Iudæi ab inimicis se vindicant, 9, 1—19.

9. 1 Igitur duodecimi mensis, quem Adar vocari ante iam diximus, tertiadecima *Susis die 13 Adar 500 viri*
die, quando cunctis Iudæis interfectio parabatur, et hostes eorum inhiabant sanguini,
versa vice Iudæi superiores esse cœperunt, et se de adversariis vindicare. 2 Con-
gregatique sunt per singulas civitates, oppida, et loca ut extenderent manum
contra inimicos, et persecutores suos. Nullusque ausus est resistere, eo quod omnes
populos magnitudinis eorum formido penetrarat. 3 Nam et provinciarum iudices,
et duces, et procuratores, omnisque dignitas, quæ singulis locis ac operibus præerat,
extollebant Iudæos timore Mardochæi: 4 quem principem esse palatii, et plurimum
posse cognoverant: fama quoque nominis eius crescebat quotidie, et per cunctorum

ora volitabat. 5 Itaque percusserunt Iudæi inimicos suos plaga magna, et occiderunt
eos, reddentes eis quod sibi paraverant facere: 6 in tantum ut etiam in Susan
quingentos viros interficerent, extra decem filios Aman Agagitæ hostis Iudæorum:
quorum ista sunt nomina: 7 Pharsandatha, et Delphon, et Esphatha, 8 et Phoratha,
et Adalia, et Aridatha, 9 et Phermesta et Arisai, et Aridai, et Iezatha. 10 Quos
cum occidissent, prædas de substantiis eorum tangere noluerunt.

ac die 14 Adar 300 percutiuntur,

11 Statimque numerus eorum, qui occisi erant in Susan, ad regem relatus est.
12 Qui dixit reginæ: In urbe Susan interfecerunt Iudæi quingentos viros, et alios
decem filios Aman: quantam putas eos exercere cædem in universis provinciis?
Quid ultra postulas, et quid vis ut fieri iubeam? 13 Cui illa respondit: Si regi placet,
detur potestas Iudæis, ut sicut fecerunt hodie in Susan, sic et cras faciant, et decem
filii Aman in patibulis suspendantur. 14 Præcepitque rex ut ita fieret. Statimque
in Susan pependit edictum, et decem filii Aman suspensi sunt. 15 Congregatis
Iudæis quartadecima die mensis Adar, interfecti sunt in Susan trecenti viri: nec
eorum ab illis direpta substantia est.

in provinciis die 13 Adar 75 000 occiduntur;

16 Sed et per omnes provincias, quæ ditioni regis subiacebant, pro animabus
suis steterunt Iudæi, interfectis hostibus ac persecutoribus suis: in tantum ut
septuagintaquinque millia occisorum implerentur, et nullus de substantiis eorum
quidquam contingeret.

in provinciis die 14, Susis die 15 Iudæi quiescunt ac lætantur.

17 Dies autem tertiusdecimus mensis Adar primus apud omnes interfectionis
fuit, et quartadecima die cædere desierunt. Quem constituerunt esse sollemnem,
ut in eo omni tempore deinceps vacarent epulis, gaudio atque conviviis. 18 At
hi, qui in urbe Susan cædem exercuerant, tertiodecimo et quartodecimo die eiusdem
mensis in cæde versati sunt: quintodecimo autem die percutere desierunt. Et
idcirco eundem diem constituerunt sollemnem epularum atque lætitiæ. 19 Hi
vero Iudæi, qui in oppidis non muratis ac villis morabantur, quartumdecimum
diem mensis Adar conviviorum et gaudii decreverunt, ita ut exultent in eo, et
mittant sibi mutuo partes epularum et ciborum.

7. Celebratio festi phurim sancitur, 9, 20—32.

Die 14 et 15 Adar Iudæi lætentur,

20 Scripsit itaque Mardochæus omnia hæc, et litteris comprehensa misit ad
Iudæos, qui in omnibus regis provinciis morabantur, tam in vicino positis, quam
procul, 21 ut quartamdecimam et quintamdecimam diem mensis Adar pro festis
susciperent, et revertente semper anno sollemni celebrarent honore: 22 quia in
ipsis diebus se ulti sunt Iudæi de inimicis suis, et luctus atque tristitia in hilaritatem
gaudiumque conversa sunt, essentque dies isti epularum atque lætitiæ, et mitterent
sibi invicem ciborum partes, et pauperibus munuscula largirentur. 23 Susceperunt-
que Iudæi in sollemnem ritum cuncta quæ eo tempore facere cœperant, et quæ
Mardochæus litteris facienda mandaverat. 24 Aman enim, filius Amadathi stirpis
Agag, hostis et adversarius Iudæorum, cogitavit contra eos malum, ut occideret
illos, atque deleret: et misit phur, quod nostra lingua vertitur in sortem. 25 Et
postea ingressa est Esther ad regem, obsecrans ut conatus eius, litteris regis irriti
fierent: et malum, quod contra Iudæos cogitaverat, reverteretur in caput eius.
Denique et ipsum et filios eius affixerunt cruci. 26 atque ex illo tempore dies isti
appellati sunt phurim, id est sortium: eo quod phur, id est sors, in urnam missa
fuerit. Et cuncta, quæ gesta sunt, epistolæ, id est libri huius volumine continentur:
27 quæque sustinuerunt, et quæ deinceps immutata sunt, susceperunt Iudæi super
se et semen suum, et super cunctos, qui religioni eorum voluerunt copulari, ut
nulli liceat duos hos dies absque sollemnitate transigere: quos scriptura testatur,
et certa expetunt tempora, annis sibi iugiter succedentibus. 28 Isti sunt dies,
quos nulla umquam delebit oblivio: et per singulas generationes cunctæ in toto
orbe provinciæ celebrabunt: nec est ulla civitas, in qua dies phurim, id est sortium,
non observentur a Iudæis, et ab eorum progenie, quæ his ceremoniis obligata est.

die quodam ieiunent.

29 Scripseruntque Esther regina filia Abihail, et Mardochæus Iudæus etiam
secundam epistolam, ut omni studio dies ista sollemnis sanciretur in posterum.
30 et miserunt ad omnes Iudæos, qui in centum viginti septem provinciis regis

Assueri versabantur, ut haberent pacem, et susciperent veritatem, 31 observantes
Dies sortium, et suo tempore cum gaudio celebrarent: sicut constituerant Mardochæus
et Esther, et illi observanda susceperunt a se, et a semine suo ieiunia, et clamores,
et Sortium dies, 32 et omnia, quæ libri huius, qui vocatur Esther, historia con-
tinentur.

8. Summa dignitas Mardochæi, 10, 1—3.

10. 1 Rex vero Assuerus omnem terram, et cunctas maris insulas fecit tribu- Secundus a rege.
tarias: 2 cuius fortitudo et imperium, et dignitas atque sublimitas, qua exaltavit
Mardochæum, scripta sunt in libris Medorum, atque Persarum: 3 et quomodo
Mardochæus Iudaici generis secundus a rege Assuero fuerit: et magnus apud Iudæos
et acceptabilis plebi fratrum suorum, quærens bona populo suo, et loquens ea,
quæ ad pacem seminis sui pertinerent.

PARS ALTERA.

Supplementa deuterocanonica, 10, 4—16, 24.

1. Finis libri, 10, 4—11, 1.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expressi. Hæc autem, quæ sequuntur, scripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua et litteris continentur: et interim post finem libri hoc capitulum ferebatur: quod iuxta consuetudinem nostram obelo, id est veru prænotavimus.

4 Dixitque Mardochæus: A Deo facta sunt ista. 5 Recordatus sum somnii, Somnium Mardochæi
quod videram, hæc eadem significantis: nec eorum quidquam irritum fuit. 6 Parvus explicatur,
fons, qui crevit in fluvium, et in lucem, solemque conversus est, et in aquas plurimas
redundavit: Esther est, quam rex accepit uxorem, et voluit esse reginam. 7 Duo
autem dracones: ego sum, et Aman. 8 Gentes, quæ convenerant: hi sunt, qui conati
sunt delere nomen Iudæorum. 9 Gens autem mea: Israel est, quæ clamavit ad
Dominum, et salvum fecit Dominus populum suum: liberavitque nos ab omnibus
malis, et fecit signa magna atque portenta inter Gentes: 10 et duas sortes esse
præcepit, unam Populi Dei, et alteram cunctarum Gentium. 11 Venitque utraque
sors in statutum ex illo iam tempore diem coram Deo universis gentibus: 12 et
recordatus est Dominus populi sui, ac misertus est hereditatis suæ. 13 Et obser-
vabuntur dies isti in mense Adar quartadecima, et quintadecima die eiusdem
mensis, cum omni studio, et gaudio in unum cœtum populi congregati, in cunctas
deinceps generationes populi Israel.

11. 1 Anno quarto regnantibus Ptolemæo, et Cleopatra, attulerunt Dosithæus, liber Esther in Ægyptum
qui se Sacerdotem, et Levitici generis ferebat, et Ptolemæus filius eius hanc epistolam fertur.
phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lysimachum Ptolemæi filium in Ieru-
salem.

2. Initium libri, 11, 2—12, 6ª.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud ullum fertur interpretum.

2 Anno secundo, regnante Artaxerxe maximo, prima die mensis Nisan, vidit Somnium Mardochæi
somnium Mardochæus filius Iairi, filii Semei, filii Cis, de tribu Beniamin: 3 homo narratur,
Iudæus, qui habitabat in urbe Susis, vir magnus, et inter primos aulæ regiæ. 4 ªErat
autem de eo numero captivorum, quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis
de Ierusalem cum Ieconia rege Iuda: 5 et hoc eius somnium fuit: Apparuerunt
voces, et tumultus, et tonitrua, et terræmotus, et conturbatio super terram: 6 et
ecce duo dracones magni, paratique contra se in prælium. 7 Ad quorum clamorem
cunctæ concitatæ sunt nationes, ut pugnarent contra gentem iustorum. 8 Fuitque
dies illa tenebrarum et discriminis, tribulationis et angustiæ, et ingens formido
super terram. 9 Conturbataque est gens iustorum timentium mala sua, et præ-

---

11, *4* ª2 Rg 24, 15; Sup 2, 6.

parata ad mortem. 10 Clamaveruntque ad Deum: et illis vociferantibus, fons
parvus crevit in fluvium maximum, et in aquas plurimas redundavit. 11 Lux et
sol ortus est, et humiles exaltati sunt, et devoraverunt inclytos. 12 Quod cum
vidisset Mardochæus, et surrexisset de strato, cogitabat quid Deus facere vellet: et
fixum habebat in animo, scire cupiens quid significaret somnium.

Mardochæus coniurationem ianitorum patefacit.

12. 1 Morabatur [a]autem eo tempore in aula regis cum Bagatha et Thara
eunuchis regis, qui ianitores erant palatii. 2 Cumque intellexisset cogitationes
eorum, et curas diligentius pervidisset, didicit quod conarentur in regem Artaxer-
xem manus mittere, et nunciavit super eo regi. 3 Qui de utroque, habita quæstione,
confessos iussit duci ad mortem. 4 Rex autem quod gestum erat, scripsit in com-
mentariis: sed et Mardochæus rei memoriam litteris tradidit. 5 Præcepitque ei rex,
ut in aula palatii moraretur, datis ei pro delatione muneribus. 6 Aman vero filius
Amadathi bugæus erat gloriosissimus coram rege, et voluit nocere Mardochæo, et
populo eius pro duobus eunuchis regis, qui fuerant interfecti. *Hucusque proœmium.*

3. Ad 3, 14 supplementum, 12, 6b—13, 7.

Quæ sequuntur, in eo loco posita erant, ubi scriptum est in volumine, Et diri-
puerunt bona, vel substantias eorum. *Quæ in sola vulgata editione reperimus.*

Prior epistola Artaxerxis vel potius Xerxis.

Epistolæ autem hoc exemplar fuit. **13.** 1 Rex maximus Artaxerxes ab India
usque Æthiopiam centum vigintiseptem provinciarum principibus, et ducibus,
qui eius imperio subiecti sunt, salutem. 2 Cum plurimis gentibus imperarem,
et universum orbem meæ ditioni subiugassem, volui nequaquam abuti potentiæ
magnitudine, sed clementia et lenitate gubernare subiectos, ut absque ullo terrore
vitam silentio transigentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur. 3 Quærente
autem me a consiliariis meis quomodo posset hoc impleri, unus qui sapientia et fide
ceteros præcellebat, et erat post regem secundus, Aman nomine, 4 indicavit mihi
in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui novis uteretur legibus, et con-
tra omnium Gentium consuetudinem faciens, Regum iussa contemneret, et uni-
versarum concordiam nationum sua dissensione violaret. 5 Quod cum didicissemus,
videntes unam gentem rebellem adversus omne hominum genus perversis uti
legibus, nostrisque iussionibus contraire, et turbare subiectarum nobis provinciarum
pacem atque concordiam, 6 iussimus ut quoscumque Aman, qui omnibus provinciis
præpositus est, et secundus a rege, et quem patris loco colimus, monstraverit, cum
coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis, nullusque eorum misereatur,
quartadecima die duodecimi mensis Adar anni præsentis: 7 ut nefarii homines
uno die ad inferos descendentes, reddant imperio nostro pacem, quam turbaverant.
Hucusque exemplar epistolæ.

4. Ad 4, 17 supplementum, 13, 8—14, 19.

Quæ sequuntur, post eum locum scripta reperi, ubi legitur, Pergensque Mar-
dochæus, fecit omnia, quæ ei mandaverat Esther. *Nec tamen habentur in Hebraico
et apud nullum penitus feruntur interpretum.*

Deprecatio Mardochæi.

8 Mardochæus autem deprecatus est Dominum, memor omnium operum
eius, 9 et dixit: Domine Domine rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta sunt
posita, et non est qui possit tuæ resistere voluntati, si decreveris salvare Israel.
10 Tu fecisti cælum et terram, et quidquid cæli ambitu continetur. 11 Dominus
omnium es, nec est qui resistat maiestati tuæ. 12 Cuncta nosti, et scis quia non
pro superbia et contumelia, et aliqua gloriæ cupiditate fecerim hoc, ut non adorarem
Aman superbissimum, 13 (Libenter enim pro salute Israel etiam vestigia pedum
eius deosculari paratus essem,) 14 sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad
hominem, et ne quemquam adorarem, excepto Deo meo. 15 Et nunc Domine
rex Deus Abraham miserere populi tui, quia volunt nos inimici nostri perdere, et
hereditatem tuam delere. 16 Ne despicias partem tuam, quam redemisti tibi de
Ægypto. 17 Exaudi deprecationem meam, et propitius esto sorti et funiculo tuo,
et converte luctum nostrum in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum Domine,

12, *1* [a]Sup 2, 21; 6, 2.

et ne claudas ora te canentium. 18 Omnis quoque Israel pari mente et obsecratione clamavit ad Dominum, eo quod eis certa mors impenderet.

obsecratio reginæ Esther.

14. 1 Esther quoque regina confugit ad Dominum, pavens periculum, quod imminebat. 2 Cumque deposuisset vestes regias, fletibus et luctui apta indumenta suscepit, et pro unguentis variis, cinere et stercore implevit caput, et corpus suum humiliavit ieiuniis: omniaque loca, in quibus antea lætari consueverat, crinium laceratione complevit. 3 Et deprecabatur Dominum Deum Israel, dicens: Domine mi, qui rex noster es solus, adiuva me solitariam, et cuius præter te nullus est auxiliator alius. 4 Periculum meum in manibus meis est. 5 Audivi a patre meo [a]quod tu Domine tulisses Israel de cunctis Gentibus, et patres nostros ex omnibus retro maioribus suis, ut possideres hereditatem sempiternam, fecistique eis sicut locutus es. 6 Peccavimus in conspectu tuo, et idcirco tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum: 7 coluimus enim deos eorum. Iustus es Domine: 8 et nunc non eis sufficit, quod durissima nos opprimunt servitute, sed robur manuum suarum, idolorum potentiæ deputantes, 9 volunt tua mutare promissa, et delere hereditatem tuam, et claudere ora laudantium te, atque extinguere gloriam templi et altaris tui, 10 ut aperiant ora Gentium, et laudent idolorum fortitudinem, et prædicent carnalem regem in sempiternum. 11 Ne tradas Domine sceptrum tuum his, qui non sunt, ne rideant ad ruinam nostram: sed converte consilium eorum super eos, et eum, qui in nos cœpit sævire, disperde. 12 Memento Domine, et ostende te nobis in tempore tribulationis nostræ, et da mihi fiduciam Domine rex deorum, et universæ potestatis: 13 tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis, et transfer cor illius in odium hostis nostri, ut et ipse pereat, et ceteri, qui ei consentiunt. 14 Nos autem libera manu tua, et adiuva me, nullum aliud auxilium habentem, nisi te, Domine, qui habes omnium scientiam, 15 et nosti quia oderim gloriam iniquorum, et detester cubile incircumcisorum, et omnis alienigenæ. 16 Tu scis necessitatem meam, quod abominer signum superbiæ et gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, et detester illud quasi pannum menstruatæ, et non portem in diebus silentii mei, 17 et quod non comederim in mensa Aman, nec mihi placuerit convivium regis, et non biberim vinum libaminum: 18 et numquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum usque in præsentem diem, nisi in te Domine Deus Abraham. 19 Deus fortis super omnes, exaudi vocem eorum, qui nullam aliam spem habent, et libera nos de manu iniquorum, et erue me a timore meo.

5. Ad 4, 8 supplementum, 15, 1—3.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

Mardochæus reginam monet.

15. 1 Et mandavit ei (haud dubium quin esset Mardochæus) ut ingrederetur ad regem, et rogaret pro populo suo et pro patria sua. 2 Memorare (inquit) dierum humilitatis tuæ, quomodo nutrita sis in manu mea, quia Aman secundus a rege locutus est contra nos in mortem: 3 et tu invoca Dominum, et loquere regi pro nobis, et libera nos de morte.

6. Ad 5, 1 s. supplementum, 15, 4—19.

Necnon et ista quæ subdita sunt.

Esther ad regem ingreditur.

4 Die autem tertio deposuit vestimenta ornatus sui, et circumdata est gloria sua. 5 Cumque regio fulgeret habitu, et invocasset omnium rectorem et salvatorem Deum, assumpsit duas famulas, 6 et super unam quidem innitebatur, quasi præ deliciis et nimia teneritudine corpus suum ferre non sustinens: 7 altera autem famularum sequebatur dominam, defluentia in humum indumenta sustentans. 8 Ipsa autem roseo colore vultum perfusa, et gratis ac nitentibus oculis tristem celabat animum, et nimio timore contractum. 9 Ingressa igitur cuncta per ordinem ostia, stetit contra regem, ubi ille residebat super solium regni sui, indutus vestibus regiis, auroque fulgens, et pretiosis lapidibus, eratque terribilis aspectu. 10 Cumque elevasset faciem, et ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit, et in pallorem colore mutato, lassum super ancillulam reclinavit caput. 11 Con-

---

14, *5* [a]Dt 4, 34.

vertitque Deus spiritum regis in mansuetudinem, et festinus ac metuens exilivit
de solio, et sustentans eam ulnis suis, donec rediret ad se, his verbis blandiebatur:
12 Quid habes Esther? Ego sum frater tuus, noli metuere. 13 Non morieris: non
enim pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est. 14 Accede igitur, et tange
sceptrum. 15 Cumque illa reticeret, tulit auream virgam, et posuit super collum
eius, et osculatus est eam, et ait: Cur mihi non loqueris? 16 Quæ respondit: Vidi
te domine quasi Angelum Dei, et conturbatum est cor meum præ timore gloriæ
tuæ. 17 Valde enim mirabilis es domine, et facies tua plena est gratiarum. 18 Cum-
que loqueretur, rursus corruit, et pene exanimata est. 19 Rex autem turbabatur,
et omnes ministri eius consolabantur eam.

7. Ad 8, 13 supplementum, 16, 1—24.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Iudæis ad totas regni sui provincias misit: quod et ipsum in Hebraico volumine non habetur.

Altera epistola Artaxerxis vel potius Xerxis.

16. 1 Rex magnus Artaxerxes [a]ab India usque Æthiopiam centum viginti-
septem provinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ iussioni obediunt, salutem
dicit. 2 Multi bonitate principum et honore, qui in eos collatus est, abusi sunt
in superbiam: 3 et non solum subiectos regibus nituntur opprimere, sed datam
sibi gloriam non ferentes, in ipsos, qui dederunt, moliuntur insidias. 4 Nec contenti
sunt gratias non agere beneficiis, et humanitatis in se iura violare, sed Dei quoque
cuncta cernentis arbitrantur se posse fugere sententiam. 5 Et in tantum vesaniæ
proruperunt, ut eos, qui credita sibi officia diligenter observant, et ita cuncta
agunt ut omnium laude digni sint, mendaciorum cuniculis conentur subvertere,
6 dum aures principum simplices, et ex sua natura alios æstimantes, callida fraude
decipiunt. 7 Quæ res et ex veteribus probatur historiis, et ex his, quæ geruntur
quotidie, quo modo malis quorumdam suggestionibus regum studia depraventur.
8 Unde providendum est paci omnium provinciarum. 9 Nec putare debetis, si
diversa iubeamus, ex animi nostri venire levitate, sed pro qualitate et necessitate
temporum, ut reipublicæ poscit utilitas, ferre sententiam. 10 Et ut manifestius
quod dicimus, intelligatis, [b]Aman filius Amadathi, et animo et gente Macedo,
alienusque a Persarum sanguine, et pietatem nostram sua crudelitate commaculans,
peregrinus a nobis susceptus est: 11 et tantam in se expertus humanitatem, ut
pater noster vocaretur, et adoraretur ab omnibus post regem secundus: 12 qui
in tantum arrogantiæ tumorem sublatus est, ut regno privare nos niteretur et
spiritu. 13 Nam Mardochæum, cuius fide et beneficiis vivimus, et consortem regni
nostri Esther cum omni gente sua novis quibusdam atque inauditis machinis ex-
petivit in mortem: 14 hoc cogitans ut illis interfectis, insidiaretur nostræ solitudini,
et regnum Persarum transferret in Macedonas. 15 Nos autem a pessimo mortalium
Iudæos neci destinatos, in nulla penitus culpa reperimus, sed econtrario iustis
utentes legibus, 16 et filios altissimi et maximi, semperque viventis Dei, cuius
beneficio et patribus nostris et nobis regnum est traditum, et usque hodie custoditur.
17 Unde eas litteras, quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irritas. 18 Pro
quo scelere ante portas huius urbis, id est, Susan, et ipse qui machinatus est, et
omnis cognatio eius pendet in patibulis: non nobis, sed Deo reddente ei quod meruit.
19 Hoc autem edictum, quod nunc mittimus, in cunctis urbibus proponatur, ut
liceat Iudæis uti legibus suis. 20 Quibus debetis esse adminiculo, ut eos, qui se ad
necem eorum paraverant, possint interficere tertiadecima die mensis duodecimi, qui
vocatur Adar. 21 hanc enim diem, Deus omnipotens, mœroris et luctus, eis vertit in
gaudium. 22 Unde et vos inter ceteros festos dies, hanc habetote diem, et celebrate
eam cum omni lætitia, ut et in posterum cognoscatur, 23 omnes, qui fideliter Persis
obediunt, dignam pro fide recipere mercedem: qui autem insidiantur regno eorum,
perire pro scelere. 24 Omnis autem provincia et civitas, quæ noluerit sollemnitatis
huius esse particeps, gladio et igne pereat, et sic deleatur, ut non solum hominibus,
sed etiam bestiis invia sit in sempiternum, pro exemplo contemptus, et inobedientiæ.

16, *1* [a]Sup 1, 1. — *10* [b]Sup 3, 1.

LIBER IOB.

PROLOGUS.
Pius Iob malis tentatur, 1, 1—3, 26.

1. Pietas et felicitas eius, 1, 1—5.

1. 1 Vir erat in Terra Hus, nomine Iob, et erat vir ille simplex, et rectus, Iob pius
ac timens Deum, et recedens a malo: 2 Natique sunt ei septem filii, et tres filiæ. et dives
3 Et fuit possessio eius septem millia ovium, et tria millia camelorum, quingenta
quoque iuga boum, et quingentæ asinæ, ac familia multa nimis: eratque vir ille
magnus inter omnes Orientales.
4 Et ibant filii eius, et faciebant convivium per domos, unusquisque in die pro filiis
suo. Et mittentes vocabant tres sorores suas ut comederent et biberent cum eis. sacrificat.
5 Cumque in orbem transissent dies convivii, mittebat ad eos Iob, et sanctificabat
illos, consurgensque diluculo offerebat holocausta pro singulis. Dicebat enim:
Ne forte peccaverint filii mei, et benedixerint Deo in cordibus suis. Sic faciebat
Iob cunctis diebus.

2. Tentatio prior, 1, 6—22.

6 Quadam autem die cum venissent filii Dei ut assisterent coram Domino, Domino
affuit inter eos etiam Satan. 7 Cui dixit Dominus: Unde venis? Qui respondens, permittente
ait: Circuivi terram, et perambulavi eam. 8 Dixitque Dominus ad eum: Numquid satan
considerasti servum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, homo simplex,
et rectus ac timens Deum, et recedens a malo? 9 Cui respondens Satan, ait: Num-
quid Iob frustra timet Deum? 10 nonne tu vallasti eum, ac domum eius, univer-
samque substantiam per circuitum, operibus manuum eius benedixisti, et possessio
eius crevit in terra? 11 Sed extende paululum manum tuam, et tange cuncta quæ
possidet nisi in faciem benedixerit tibi. 12 Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce,
universa quæ habet, in manu tua sunt: tantum in eum ne extendas manum tuam.
Egressusque est Satan a facie Domini.
13 Cum autem quadam die filii et filiæ eius comederent et biberent vinum possessioni-
in domo fratris sui primogeniti, 14 nuncius venit ad Iob, qui diceret: Boves arabant, bus et filiis
et asinæ pascebantur iuxta eos, 15 et irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia, et pue- eum privat;
ros percusserunt gladio, et evasi ego solus ut nunciarem tibi. 16 Cumque adhuc
ille loqueretur, venit alter, et dixit: Ignis Dei cecidit e cælo, et tactas oves puerosque
consumpsit, et effugi ego solus ut nunciarem tibi. 17 Sed et illo adhuc loquente,
venit alius, et dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, et invaserunt camelos, et tulerunt
eos, necnon et pueros percusserunt gladio, et ego fugi solus ut nunciarem tibi.
18 Adhuc loquebatur ille, et ecce alius intravit, et dixit: Filiis tuis et filiabus
vescentibus et bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti, 19 repente ventus
vehemens irruit a regione deserti, et concussit quattuor angulos domus, quæ cor-
ruens oppressit liberos tuos et mortui sunt, et effugi ego solus ut nunciarem tibi.
20 Tunc surrexit Iob, et scidit vestimenta sua, et tonso capite corruens in Iob patiens
terram, adoravit, 21 et dixit: Domino benedicit,

[a]Nudus egressus sum de utero matris meæ, et nudus revertar illuc:
Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est:
sit nomen Domini benedictum.

22 In omnibus his non peccavit Iob labiis suis, neque stultum quid contra non peccat.
Deum locutus est.

1, *21* [a]Ecl 5, 14; 1 Tim 6, 7.

3. Tentatio altera, 2, 1—10.

Domino permittente satan

2. 1 Factum est autem cum quadam die venissent filii Dei, et starent coram
Domino, venisset quoque Satan inter eos, et staret in conspectu eius, 2 ut diceret
Dominus ad Satan: Unde venis? Qui respondens ait: Circuivi terram, et perambulavi
eam. 3 Et dixit Dominus ad Satan: Numquid considerasti servum meum Iob,
quod non sit ei similis in terra, vir simplex et rectus, ac timens Deum, et recedens a
malo, et adhuc retinens innocentiam? Tu autem commovisti me adversus eum,
ut affligerem eum frustra. 4 Cui respondens Satan, ait: Pellem pro pelle, et cuncta
quæ habet homo, dabit pro anima sua: 5 alioquin mitte manum tuam, et tange
os eius et carnem, et tunc videbis quod in faciem benedicat tibi. 6 Dixit ergo
Dominus ad Satan: Ecce in manu tua est, verumtamen animam illius serva.

ulcere pessimo eum percutit:

7 Egressus igitur Satan a facie Domini, percussit Iob ulcere pessimo, a planta
pedis usque ad verticem eius: 8 qui testa saniem radebat, sedens in sterquilinio.

Iob patiens mala quoque suscipit,

9 Dixit autem illi uxor sua: Adhuc tu permanes in simplicitate tua? benedic
Deo et morere. 10 Qui ait ad illam: Quasi una de stultis mulieribus locuta es.
si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus?

non peccat.

in omnibus his non peccavit Iob labiis suis.

4. Visitatio amicorum, 2, 11—13.

Tacentes cum Iob sedent

11 Igitur audientes tres amici Iob omne malum, quod accidisset ei, venerunt
singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, et Baldad Suhites, et Sophar Naamathites.
Condixerant enim, ut pariter venientes visitarent eum, et consolarentur. 12 Cumque
elevassent procul oculos suos, non cognoverunt eum, et exclamantes ploraverunt,
scissisque vestibus sparserunt pulverem super caput suum in cælum. 13 Et sederunt
cum eo in terra septem diebus et septem noctibus, et nemo loquebatur ei verbum:
videbant enim dolorem esse vehementem.

5. Propositio quæstionis, 3, 1—26.

Iob

3. 1 Post hæc aperuit Iob os suum, et maledixit diei suo, 2 et locutus est.

diei nativitatis et nocti conceptionis maledicens

3 aPereat dies in qua natus sum, et nox in qua dictum est: Conceptus est homo.
4 Dies ille vertatur in tenebras,
non requirat eum Deus desuper, et non illustretur lumine.
5 Obscurent eum tenebræ, et umbra mortis,
occupet eum caligo, et involvatur amaritudine.
6 Noctem illam tenebrosus turbo possideat,
non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus:
7 Sit nox illa solitaria, nec laude digna:
8 Maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leviathan:
9 Obtenebrentur stellæ caligine eius:
expectet lucem et non videat, nec ortum surgentis auroræ:
10 Quia non conclusit ostia ventris, qui portavit me, nec abstulit mala ab oculis meis.

interrogat quare non statim mortuus sit,

11 Quare non in vulva mortuus sum, egressus ex utero non statim perii?
12 Quare exceptus genibus? cur lactatus uberibus?
13 Nunc enim dormiens silerem, et somno meo requiescerem:
14 Cum regibus et consulibus terræ, qui ædificant sibi solitudines:
15 Aut cum principibus, qui possident aurum, et replent domos suas argento:
16 Aut sicut abortivum absconditum non subsisterem, vel qui concepti non
viderunt lucem.
17 Ibi impii cessaverunt a tumultu, et ibi requieverunt fessi robore.
18 Et quondam vincti pariter sine molestia, non audierunt vocem exactoris.
19 Parvus et magnus ibi sunt, et servus liber a domino suo.

3, 3 a Ir 20, 14.

20 Quare misero data est lux, et vita his, qui in amaritudine animæ sunt? quare miseri nascantur,
21 qui expectant mortem, et non venit, quasi effodientes thesaurum:
22 Gaudentque vehementer cum invenerint sepulchrum.
23 Viro cuius abscondita est via, et circumdedit eum Deus tenebris?

24 Antequam comedam suspiro: et tamquam inundantes aquæ, sic rugitus meus: quare ipse malis crucietur.
25 Quia timor, quem timebam, evenit mihi: et quod verebar accidit.
26 Nonne dissimulavi? nonne silui? nonne quievi? et venit super me indignatio.

PARS PRIOR.
Mala non semper propter peccata inferuntur, 4, 1—31, 40.

I. Num mala propter peccata generatim inferantur, 4,1—14,22.

1. Eliphaz Themanites affirmat, 4, 1—5, 27.

4. 1 Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit:

2 Si cœperimus loqui tibi, forsitan moleste accipies, sed conceptum sermonem tenere quis poterit? Qui alios docuit, nunc docendus est,
3 Ecce docuisti multos, et manus lassas roborasti:
4 Vacillantes confirmaverunt sermones tui, et genua trementia confortasti:
5 Nunc autem venit super te plaga, et defecisti: tetigit te, et conturbatus es.

6 Ubi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, et perfectio viarum tuarum? nullus innocens perit,
7 Recordare obsecro te, quis umquam innocens periit? aut quando recti deleti sunt?
8 Quin potius vidi eos, qui operantur iniquitatem, et seminant dolores, et metunt eos,
9 Flante Deo perisse, et spiritu iræ eius esse consumptos:
10 Rugitus leonis, et vox leænæ, et dentes catulorum leonum contriti sunt.
11 Tigris periit, eo quod non haberet prædam, et catuli leonis dissipati sunt.

12 Porro ad me dictum est verbum absconditum, et quasi furtive suscepit auris mea venas susurri eius. ne angeli quidem puri fuerunt quanto minus homines;
13 In horrore visionis nocturnæ, quando solet sopor occupare homines,
14 Pavor tenuit me, et tremor, et omnia ossa mea perterrita sunt:
15 Et cum spiritus me præsente transiret, inhorruerunt pili carnis meæ.
16 Stetit quidam, cuius non agnoscebam vultum, imago coram oculis meis, et vocem quasi auræ lenis audivi.
17 [a]Numquid homo, Dei comparatione iustificabitur, aut factore suo purior erit vir?
18 [b]Ecce qui serviunt ei, non sunt stabiles, et in angelis suis reperit pravitatem:
19 Quanto magis hi qui habitant domos luteas,
qui terrenum habent fundamentum, consumentur velut a tinea?
20 De mane usque ad vesperam succidentur: et quia nullus intelligit, in æternum peribunt.
21 Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis: morientur, et non in sapientia.

5. 1 Voca ergo, si est qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum convertere. indignatio et ira non prosunt,
2 Vere stultum interficit iracundia, et parvulum occidit invidia.
3 Ego vidi stultum firma radice, et maledixi pulchritudini eius statim.
4 Longe fient filii eius a salute, et conterentur in porta, et non erit qui eruat.
5 Cuius messem famelicus comedet, et ipsum rapiet armatus, et bibent sitientes divitias eius.
6 Nihil in terra sine causa fit, et de humo non oritur dolor.
7 Homo nascitur ad laborem, et avis ad volatum.

4, *17* [a]Inf 25, 4. — *18* [b]Inf 15, 15; 2 Ptr 2, 4.

Deus potens et sapiens invocetur,

8 Quam ob rem ego deprecabor Dominum, et ad Deum ponam eloquium meum:
9 Qui facit magna et inscrutabilia et mirabilia absque numero:
10 Qui dat pluviam super faciem terræ, et irrigat aquis universa:
11 Qui ponit humiles in sublime, et mœrentes erigit sospitate:
12 Qui dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum quod cœperant:
13 [a]Qui apprehendit sapientes in astutia eorum, et consilium pravorum dissipat:
14 Per diem incurrent tenebras, et quasi in nocte sic palpabunt in meridie.
15 Porro salvum faciet egenum a gladio oris eorum, et de manu violenti pauperem.
16 Et erit egeno spes, iniquitas autem contrahet os suum.

qui tristitiam in gaudium convertit.

17 Beatus homo qui corripitur a Deo: increpationem ergo Domini ne reprobes:
18 Quia ipse vulnerat, et medetur: percutit, et manus eius sanabunt.
19 In sex tribulationibus liberabit te, et in septima non tanget te malum.
20 In fame eruet te de morte, et in bello de manu gladii.
21 A flagello linguæ absconderis, et non timebis calamitatem cum venerit.
22 In vastitate, et fame ridebis, et bestias terræ non formidabis.
23 Sed cum lapidibus regionum pactum tuum, et bestiæ terræ pacificæ erunt tibi.
24 Et scies quod pacem habeat tabernaculum tuum, et visitans speciem tuam, non peccabis.
25 Scies quoque quoniam multiplex erit semen tuum, et progenies tua quasi herba terræ.
26 Ingredieris in abundantia sepulchrum, sicut infertur acervus tritici in tempore suo.
27 Ecce, hoc, ut investigavimus, ita est: quod auditum, mente pertracta.

2. Iob respondens negat, 6, 1—7, 21.

6. 1 Respondens autem Iob, dixit:

Calamitatem suam peccatis graviorem declarat,

2 Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui: et calamitas, quam patior, in statera.
3 Quasi arena maris hæc gravior appareret: unde et verba mea dolore sunt plena:
4 Quia sagittæ Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum,
et terrores Domini militant contra me.
5 Numquid rugiet onager cum habuerit herbam? aut mugiet bos cum ante præsepe plenum steterit?
6 Aut poterit comedi insulsum, quod non est sale conditum? aut potest aliquis gustare, quod gustatum affert mortem?
7 Quæ prius nolebat tangere anima mea, nunc præ angustia, cibi mei sunt.
8 Quis det ut veniat petitio mea: et quod expecto, tribuat mihi Deus?
9 Et qui cœpit, ipse me conterat: solvat manum suam, et succidat me?
10 Et hæc mihi sit consolatio ut affligens me dolore, non parcat,
nec contradicam sermonibus Sancti.
11 Quæ est enim fortitudo mea ut sustineam? aut quis finis meus, ut patienter agam?
12 Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea est.
13 Ecce, non est auxilium mihi in me, et necessarii quoque mei recesserunt a me.

amicos temere accusantes reprehendit,

14 Qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem Domini derelinquit.
15 Fratres mei præterierunt me, sicut torrens qui raptim transit in convallibus.
16 Qui timent pruinam, irruet super eos nix.
17 Tempore, quo fuerint dissipati, peribunt: et ut incaluerit, solventur de loco suo.
18 Involutæ sunt semitæ gressuum eorum: ambulabunt in vacuum, et peribunt.
19 Considerate semitas Thema, itinera Saba, et expectate paulisper.
20 Confusi sunt, quia speravi: venerunt quoque usque ad me, et pudore cooperti sunt.

5, *13* [a]1 Cor 3, 19.

21 Nunc venistis: et modo videntes plagam meam timetis.
22 Numquid dixi: Afferte mihi, et de substantia vestra donate mihi?
23 Vel, Liberate me de manu hostis, et de manu robustorum eruite me?
24 Docete me, et ego tacebo: et siquid forte ignoravi, instruite me.
25 Quare detraxistis sermonibus veritatis, cum e vobis nullus sit qui possit arguere me?
26 Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, et in ventum verba profertis.
27 Super pupillum irruitis, et subvertere nitimini amicum vestrum.
28 Verumtamen quod cœpistis explete: præbete aurem, et videte an mentiar.
29 Respondete obsecro absque contentione: et loquentes id quod iustum est, iudicate.
30 Et non invenietis in lingua mea iniquitatem, nec in faucibus meis stultitia personabit.

7. 1 Militia est vita hominis super terram: et sicut dies mercenarii, dies eius. miseriam humanam
2 Sicut servus desiderat umbram, et sicut mercenarius præstolatur finem operis sui: atque suam
3 Sic et ego habui menses vacuos, et noctes laboriosas enumeravi mihi. depingit,
4 Si dormiero, dicam: Quando consurgam?
et rursum expectabo vesperam, et replebor doloribus usque ad tenebras.
5 Induta est caro mea putredine et sordibus pulveris, cutis mea aruit, et contracta est.
6 Dies mei velocius transierunt quam a texente tela succiditur, et consumpti sunt absque ulla spe.
7 Memento quia ventus est vita mea, et non revertetur oculus meus ut videat bona.
8 Nec aspiciet me visus hominis: oculi tui in me, et non subsistam.
9 Sicut consumitur nubes, et pertransit: sic qui descenderit ad inferos, non ascendet.
10 Nec revertetur ultra in domum suam, neque cognoscet eum amplius locus eius.

11 Quapropter et ego non parcam ori meo, Deum rogat ut
loquar in tribulatione spiritus mei: confabulabor cum amaritudine animæ meæ. sibi parcat.
12 Numquid mare ego sum, aut cetus, quia circumdedisti me carcere?
13 Si dixero: Consolabitur me lectulus meus, et relevabor loquens mecum in strato meo:
14 Terrebis me per somnia, et per visiones horrore concuties.
15 Quam ob rem elegit suspendium anima mea, et mortem ossa mea.
16 Desperavi, nequaquam ultra iam vivam: parce mihi, nihil enim sunt dies mei.
17 Quid est homo, quia magnificas eum? aut quid apponis erga eum cor tuum?
18 Visitas eum diluculo, et subito probas illum:
19 Usquequo non parcis mihi, nec dimittis me ut glutiam salivam meam?
20 Peccavi, quid faciam tibi o custos hominum?
quare posuisti me contrarium tibi, et factus sum mihimetipsi gravis?
21 Cur non tollis peccatum meum, et quare non aufers iniquitatem meam?
ecce, nunc in pulvere dormiam: et si mane me quæsieris, non subsistam.

3. Etiam Baldad Suhites affirmat, 8, 1—22.

8. 1 Respondens autem Baldad Suhites, dixit:

2 Usquequo loqueris talia, et spiritus multiplex sermones oris tui? Deus iustus filios
3 Numquid Deus supplantat iudicium? aut Omnipotens subvertit quod iustum est? peccantes
4 Etiam si filii tui peccaverunt ei, et dimisit eos in manu iniquitatis suæ: punivit, Iob convertatur,
5 Tu tamen si diluculo consurrexeris ad Deum, et Omnipotentem fueris deprecatus:
6 Si mundus et rectus incesseris, statim evigilabit ad te, et pacatum reddet habitaculum iustitiæ tuæ:
7 In tantum, ut si priora tua fuerint parva, et novissima tua multiplicentur nimis.

patres docent, impios perituros esse,

8 Interroga enim generationem pristinam, et diligenter investiga patrum memoriam:

9 (Hesterni quippe sumus, et ignoramus quoniam [a]sicut umbra dies nostri sunt super terram.)

10 Et ipsi docebunt te: loquentur tibi, et de corde suo proferent eloquia.

11 Numquid virere potest scirpus absque humore? aut crescere carectum sine aqua?

12 Cum adhuc sit in flore, nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit:

13 Sic viæ omnium, qui obliviscuntur Deum, et spes hypocritæ peribit:

14 Non ei placebit vecordia sua, et sicut tela aranearum fiducia eius.

15 Innitetur super domum suam, et non stabit: fulciet eam, et non consurget:

16 Humectus videtur antequam veniat Sol, et in ortu suo germen eius egredietur.

17 Super acervum petrarum radices eius densabuntur, et inter lapides commorabitur.

18 Si absorbuerit eum de loco suo, negabit eum, et dicet: Non novi te.

19 Hæc est enim lætitia viæ eius, ut rursum de terra alii germinentur.

Deus pios non proicit.

20 Deus non proiiciet simplicem, nec porriget manum malignis:

21 Donec impleatur risu os tuum, et labia tua iubilo.

22 Qui oderunt te, induentur confusione: et tabernaculum impiorum non subsistet.

4. Iob iterum negat, 9, 1—10, 22.

9. 1 Et respondens Iob, ait:

Cum Deo fortissimo Iob imbecillus neutiquam contendere potest,

2 Vere scio quod ita sit, et quod non iustificetur homo compositus Deo.

3 Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere unum pro mille.

4 Sapiens corde est, et fortis robore: quis restitit ei, et pacem habuit?

5 Qui transtulit montes, et nescierunt hi quos subvertit in furore suo.

6 Qui commovet terram de loco suo, et columnæ eius concutiuntur.

7 Qui præcipit Soli, et non oritur: et stellas claudit quasi sub signaculo:

8 Qui extendit cælos solus, et graditur super fluctus maris.

9 Qui facit Arcturum, et Oriona, et Hyadas, et interiora austri.

10 Qui facit magna, et incomprehensibilia, et mirabilia, quorum non est numerus.

11 Si venerit ad me, non videbo eum: si abierit, non intelligam.

12 Si repente interroget, quis respondebit ei? vel quis dicere potest: Cur ita facis?

13 Deus, cuius iræ nemo resistere potest, et sub quo curvantur qui portant orbem.

14 Quantus ergo sum ego, ut respondeam ei, et loquar verbis meis cum eo?

15 Qui etiam si habuero quippiam iustum, non respondebo, sed meum iudicem deprecabor.

16 Et cum invocantem exaudierit me, non credo quod audierit vocem meam.

17 In turbine enim conteret me, et multiplicabit vulnera mea etiam sine causa.

18 Non concedit requiescere spiritum meum, et implet me amaritudinibus.

19 Si fortitudo quæritur, robustissimus est: si æquitas iudicii, nemo audet pro me testimonium dicere.

20 Si iustificare me voluero, os meum condemnabit me: si innocentem ostendero, pravum me comprobabit.

tamen innocens ab eo flagellatur,

21 Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, et tædebit me vitæ meæ.

22 Unum est quod locutus sum, et innocentem et impium ipse consumit.

23 Si flagellat, occidat semel, et non de pœnis innocentum rideat.

24 Terra data est in manus impii, vultum iudicum eius operit. quod si non ille est, quis ergo est?

25 Dies mei velociores fuerunt cursore: fugerunt, et non viderunt bonum.

26 Pertransierunt quasi naves poma portantes, sicut aquila volans ad escam.

8, *9* [a]Inf 14, 2; Ps 143, 4.

27 Cum dixero: Nequaquam ita loquar: commuto faciem meam, et dolore torqueor.
28 Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti.
29 Si autem et sic impius sum, quare frustra laboravi?
30 Si lotus fuero quasi aquis nivis, et fulserint velut mundissimæ manus meæ:
31 Tamen sordibus intinges me, et abominabuntur me vestimenta mea.

adversus quem nulla provocatio est;

32 Neque enim viro qui similis mei est, respondebo: nec qui mecum in iudicio ex æquo possit audiri.
33 Non est qui utrumque valeat arguere, et ponere manum suam in ambobus.
34 Auferat a me virgam suam, et pavor eius non me terreat.
35 Loquar, et non timebo eum: neque enim possum metuens respondere.

cur a Deo sapiente ac potente puniatur inquirit,

10. 1 Tædet animam meam vitæ meæ,
dimittam adversum me eloquium meum, loquar in amaritudine animæ meæ.
2 Dicam Deo: Noli me condemnare: indica mihi cur me ita iudices.
3 Numquid bonum tibi videtur, si calumnieris me,
et opprimas me opus manuum tuarum, et consilium impiorum adiuves?
4 Numquid oculi carnei tibi sunt: aut sicut videt homo, et tu videbis?
5 Numquid sicut dies hominis dies tui, et anni tui sicut humana sunt tempora,
6 Ut quæras iniquitatem meam, et peccatum meum scruteris?
7 Et scias quia nihil impium fecerim, cum sit nemo qui de manu tua possit eruere.

ad patiendum creatus et servatus

8 Manus tuæ fecerunt me, et plasmaverunt me totum in circuitu: et sic repente præcipitas me?
9 Memento quæso quod sicut lutum feceris me, et in pulverem reduces me.
10 Nonne sicut lac mulsisti me, et sicut caseum me coagulasti?
11 Pelle et carnibus vestisti me: ossibus et nervis compegisti me:
12 Vitam et misericordiam tribuisti mihi, et visitatio tua custodivit spiritum meum.
13 Licet hæc celes in corde tuo, tamen scio quia universorum memineris.
14 Si peccavi, et ad horam pepercisti mihi: cur ab iniquitate mea mundum me esse non pateris?
15 Et si impius fuero, væ mihi est:
et si iustus, non levabo caput, saturatus afflictione et miseria.
16 Et propter superbiam quasi leænam capies me, reversusque mirabiliter me crucias.
17 Instauras testes tuos contra me, et multiplicas iram tuam adversum me, et pœnæ militant in me.
18 Quare de vulva eduxisti me? qui utinam consumptus essem ne oculus me videret.
19 Fuissem quasi non essem, de utero translatus ad tumulum.

ante mortem paululum quiescere vellet.

20 Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? dimitte ergo me, ut plangam paululum dolorem meum:
21 Antequam vadam et non revertar, ad terram tenebrosam, et opertam mortis caligine:
22 Terram miseriæ et tenebrarum, ubi umbra mortis, et nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

5. Sophar Naamathites quoque affirmat, 11, 1—20.

11. 1 Respondens autem Sophar Naamathites, dixit:

Iob minus punitur, quam iniquitas eius meretur,

2 Numquid qui multa loquitur, non et audiet? aut vir verbosus iustificabitur?
3 Tibi soli tacebunt homines? et cum ceteros irriseris, a nullo confutaberis?
4 Dixisti enim: Purus est sermo meus, et mundus sum in conspectu tuo.
5 Atque utinam Deus loqueretur tecum, et aperiret labia sua tibi,
6 Ut ostenderet tibi secreta sapientiæ, et quod multiplex esset lex eius,

et intelligeres quod multo minora exigaris ab eo, quam meretur iniquitas tua.
7 Forsitan vestigia Dei comprehendes, et usque ad perfectum Omnipotentem reperies?
8 Excelsior cælo est, et quid facies? profundior inferno, et unde cognosces?
9 Longior terra mensura eius, et latior mari.
10 Si subverterit omnia, vel in unum coarctaverit, quis contradicet ei?
11 Ipse enim novit hominum vanitatem, et videns iniquitatem, nonne considerat?
12 Vir vanus in superbiam erigitur, et tamquam pullum onagri se liberum natum putat.

pœnitentia ad felicitatem redibit.

13 Tu autem firmasti cor tuum, et expandisti ad eum manus tuas.
14 Si iniquitatem, quæ est in manu tua, abstuleris a te, et non manserit in tabernaculo tuo iniustitia:
15 Tunc levare poteris faciem tuam absque macula, et eris stabilis, et non timebis.
16 Miseriæ quoque obliviseeris, et quasi aquarum quæ præterierunt recordaberis.
17 Et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam: et cum te consumptum putaveris, orieris ut lucifer.
18 Et habebis fiduciam, proposita tibi spe, et defossus securus dormies.
19 Requiesces, [a]et non erit qui te exterreat: et deprecabuntur faciem tuam plurimi.
20 Oculi autem impiorum deficient, et effugium peribit ab eis,
et spes illorum abominatio animæ.

6. Iob tertio negat, 12, 1—14, 22.

12. 1 Respondens autem Iob, dixit:

Sapientiam amicorum Iob deridet,

2 Ergo vos estis soli homines, et vobiscum morietur sapientia?
3 [b]Et mihi est cor sicut et vobis, nec inferior vestri sum:
quis enim hæc, quæ nostis, ignorat?
4 [c]Qui deridetur ab amico suo sicut ego, invocabit Deum et exaudiet eum:
deridetur enim iusti simplicitas.
5 Lampas contempta apud cogitationes divitum, parata ad tempus statutum.
6 Abundant tabernacula prædonum, et audacter provocant Deum,
cum ipse dederit omnia in manus eorum.

sapientiam et potentiam Dei bruta narrant

7 Nimirum interroga iumenta, et docebunt te: et volatilia cæli, et indicabunt tibi.
8 Loquere terræ, et respondebit tibi: et narrabunt pisces maris.
9 Quis ignorat quod omnia hæc manus Domini fecerit?
10 In cuius manu anima omnis viventis, et spiritus universæ carnis hominis.
11 [d]Nonne auris verba diiudicat, et fauces comedentis, saporem?
12 In antiquis est sapientia, et in multo tempore prudentia.
13 Apud ipsum est sapientia et fortitudo, ipse habet consilium et intelligentiam.

atque historia gentium demonstrat:

14 [e]Si destruxerit, nemo est qui ædificet: si incluserit hominem, nullus est qui aperiat.
15 Si continuerit aquas, omnia siccabuntur: et si emiserit eas, subvertent terram.
16 Apud ipsum est fortitudo et sapientia: ipse novit et decipientem, et eum qui decipitur.
17 Adducit consiliarios in stultum finem, et iudices in stuporem.
18 Balteum regum dissolvit, et præcingit fune renes eorum.
19 Ducit sacerdotes inglorios, et optimates supplantat:
20 Commutans labium veracium, et doctrinam senum auferens.
21 Effundit despectionem super principes, eos, qui oppressi fuerant, relevans.
22 Qui revelat profunda de tenebris, et producit in lucem umbram mortis.
23 Qui multiplicat gentes et perdit eas, et subversas in integrum restituit.

11, *19* [a]Lv 26, 6. — 12, *3* [b]Inf 20, 2. — *4* [c]Pr 14, 2. — *11* [d]Inf 34, 3. — *14* [e]Is 22, 22; Apc 3, 7.

24 Qui immutat cor principum populi terræ, et decipit eos ut frustra incedant per invium:
25 Palpabunt quasi in tenebris, et non in luce, et errare eos faciet quasi ebrios.

13. 1 Ecce omnia hæc vidit oculus meus, et audivit auris mea, et intellexi singula. *perversi defensores Dei ab ipso arguentur,*
2 Secundum scientiam vestram et ego novi: nec inferior vestri sum.
3 Sed tamen ad Omnipotentem loquar, et disputare cum Deo cupio:
4 Prius vos ostendens fabricatores mendacii, et cultores perversorum dogmatum.
5 Atque utinam taceretis, ut putaremini esse sapientes.
6 Audite ergo correptionem meam, et iudicium labiorum meorum attendite.
7 Numquid Deus indiget vestro mendacio, ut pro illo loquamini dolos?
8 Numquid faciem eius accipitis, et pro Deo iudicare nitimini?
9 Aut placebit ei quem celare nihil potest? aut decipietur ut homo, vestris fraudulentiis?
10 Ipse vos arguet, quoniam in abscondito faciem eius accipitis.
11 Statim ut se commoverit, turbabit vos, et terror eius irruet super vos.
12 Memoria vestra comparabitur cineri, et redigentur in lutum cervices vestræ.

13 Tacete paulisper ut loquar quodcumque mihi mens suggesserit. *Iob a Deo afflictus in iudicio iustus invenietur,*
14 Quare lacero carnes meas dentibus meis, et animam meam porto in manibus meis?
15 Etiam si occiderit me, in ipso sperabo: verumtamen vias meas in conspectu eius arguam.
16 Et ipse erit salvator meus: non enim veniet in conspectu eius omnis hypocrita.
17 Audite sermonem meum, et ænigmata percipite auribus vestris.
18 Si fuero iudicatus, scio quod iustus inveniar.
19 Quis est qui iudicetur mecum? veniat: quare tacens consumor?
20 Duo tantum ne facias mihi, et tunc a facie tua non abscondar:
21 Manum tuam longe fac a me, et formido tua non me terreat.
22 Voca me, et ego respondebo tibi: aut certe loquar, et tu responde mihi.
23 Quantas habeo iniquitates et peccata, scelera mea et delicta ostende mihi.
24 Cur faciem tuam abscondis, et arbitraris me inimicum tuum?
25 Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, et stipulam siccam persequeris:
26 Scribis enim contra me amaritudines, et consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ.
27 Posuisti in nervo pedem meum, et observasti omnes semitas meas, et vestigia pedum meorum considerasti:
28 Qui quasi putredo consumendus sum, et quasi vestimentum, quod comeditur a tinea.

14. 1 Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis. *sed in brevi ac misera vita sua quietem petit,*
2 [a]Qui quasi flos egreditur et conteritur, et fugit velut umbra, et numquam in eodem statu permanet.
3 Et dignum ducis super huiuscemodi aperire oculos tuos, et adducere eum tecum in iudicium?
4 [b]Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu qui solus es?
5 Breves dies hominis sunt, numerus mensium eius apud te est:
constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt.
6 Recede paululum ab eo, ut quiescat, donec optata veniat, sicut mercenarii dies eius.

7 Lignum habet spem: *quia homo mortuus ad vitam mortalem non amplius revertitur;*
si præcisum fuerit, rursum virescit, et rami eius pullulant.

14, *2* [a]Sup 8, 9; Ps 143, 4. — *4* [b]Ps 50, 4.

8 Si senuerit in terra radix eius, et in pulvere emortuus fuerit truncus illius,
9 Ad odorem aquæ germinabit, et faciet comam quasi cum primum plantatum est:
10 Homo vero cum mortuus fuerit, et nudatus atque consumptus, ubi quæso est?
11 Quomodo si recedant aquæ de mari, et fluvius vacuefactus arescat:
12 Sic homo cum dormierit, non resurget,
donec atteratur cælum, non evigilabit, nec consurget de somno suo.

si Iob ad hanc vitam reverti ac se purgare posset, libenter pateretur.

13 Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, et abscondas me, donec pertranseat furor tuus,
et constituas mihi tempus, in quo recorderis mei?
14 Putasne mortuus homo rursum vivat?
cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea.
15 Vocabis me, et ego respondebo tibi: operi manuum tuarum porriges dexteram.
16 [a]Tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis.
17 Signasti quasi in sacculo delicta mea, sed curasti iniquitatem meam.
18 Mons cadens defluit, et saxum transfertur de loco suo.
19 Lapides excavant aquæ, et alluvione paulatim terra consumitur: et hominem ergo similiter perdes.
20 Roborasti eum paululum ut in perpetuum transiret: immutabis faciem eius, et emittes eum.
21 Sive nobiles fuerint filii eius, sive ignobiles, non intelliget.
22 Attamen caro eius dum vivet dolebit, et anima illius super semetipso lugebit.

II. Num mala propter peccata propria inferantur, 15,1—21,34.

1. Eliphaz Themanites affirmat, 15,1—35.

15. 1 Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit:

Iobum iniquum vocat

2 Numquid sapiens respondebit quasi in ventum loquens, et implebit ardore stomachum suum?
3 Arguis verbis eum, qui non est æqualis tibi, et loqueris quod tibi non expedit.
4 Quantum in te est, evacuasti timorem, et tulisti preces coram Deo.
5 Docuit enim iniquitas tua os tuum, et imitaris linguam blasphemantium.
6 Condemnabit te os tuum, et non ego: et labia tua respondebunt tibi.
7 Numquid primus homo tu natus es, et ante colles formatus?
8 Numquid consilium Dei audisti, et inferior te erit eius sapientia?
9 Quid nosti quod ignoremus? quid intelligis quod nesciamus?
10 [b]Et senes, et antiqui sunt in nobis multo vetustiores quam patres tui.
11 Numquid grande est ut consoletur te Deus? sed verba tua prava hoc prohibent
12 Quid te elevat cor tuum, et quasi magna cogitans, attonitos habes oculos?
13 Quid tumet contra Deum spiritus tuus, ut proferas de ore tuo huiuscemodi sermones?
14 Quid est homo, ut immaculatus sit, et ut iustus appareat natus de muliere?
15 [c]Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis, et cæli non sunt mundi in conspectu eius.
16 Quanto magis abominabilis et inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem?

et sortem impiorum describit.

17 Ostendam tibi, audi me: quod vidi narrabo tibi.
18 Sapientes confitentur, et non abscondunt patres suos.
19 Quibus solis data est terra, et non transivit alienus per eos.
20 Cunctis diebus suis impius superbit, et numerus annorum incertus est tyrannidis eius.
21 Sonitus terroris semper in auribus illius: et cum pax sit, ille semper insidias suspicatur.

16 [a]Pr 5, 21. — 15, *10* [b]Sir 18, 8. — *15* [c]Sup 4, 18.

22 Non credit quod reverti possit de tenebris ad lucem, circumspectans undique gladium.
23 Cum se moverit ad quærendum panem, novit quod paratus sit in manu eius tenebrarum dies.
24 Terrebit eum tribulatio, et angustia vallabit eum, sicut regem, qui præparatur ad prælium.
25 Tetendit enim adversus Deum manum suam, et contra Omnipotentem roboratus est.
26 Cucurrit adversus eum erecto collo, et pingui cervice armatus est.
27 Operuit faciem eius crassitudo, et de lateribus eius arvina dependet.
28 Habitavit in civitatibus desolatis, et in domibus desertis, quæ in tumulos sunt redactæ.
29 Non ditabitur, nec perseverabit substantia eius, nec mittet in terra radicem suam.
30 Non recedet de tenebris: ramos eius arefaciet flamma, et auferetur spiritu oris sui.
31 Non credet frustra errore deceptus, quod aliquo pretio redimendus sit.
32 Antequam dies eius impleantur, peribit: et manus eius arescent.
33 Lædetur quasi vinea in primo flore botrus eius, et quasi oliva proiiciens florem suum.
34 Congregatio enim hypocritæ sterilis, et ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.
35 [a]Concepit dolorem, et peperit iniquitatem, et uterus eius præparat dolos.

2. Iob respondens negat, 16, 1—17, 16.

16. 1 Respondens autem Iob, dixit:

2 Audivi frequenter talia, consolatores onerosi omnes vos estis. Consolatores
3 Numquid habebunt finem verba ventosa? aut aliquid tibi molestum est si loquaris? onerosos arguit,
4 Poteram et ego similia vestri loqui: atque utinam esset anima vestra pro anima mea:
5 Consolarer et ego vos sermonibus, et moverem caput meum super vos:
6 Roborarem vos ore meo: et moverem labia mea, quasi parcens vobis.

7 Sed quid agam? Si locutus fuero, non quiescet dolor meus: et si tacuero, non recedet a me. innocens manibus impiorum traditus,
8 Nunc autem oppressit me dolor meus, et in nihilum redacti sunt omnes artus mei.
9 Rugæ meæ testimonium dicunt contra me, et suscitatur falsiloquus adversus faciem meam contradicens mihi.
10 Collegit furorem suum in me, et comminans mihi,
infremuit contra me dentibus suis: hostis meus terribilibus oculis me intuitus est.
11 Aperuerunt super me ora sua, et exprobrantes percusserunt maxillam meam, satiati sunt pœnis meis.
12 Conclusit me Deus apud iniquum, et manibus impiorum me tradidit.
13 Ego ille quondam opulentus repente contritus sum: tenuit cervicem meam, confregit me, et posuit me sibi quasi in signum.
14 Circumdedit me lanceis suis, convulneravit lumbos meos, non pepercit, et effudit in terra viscera mea.
15 Concidit me vulnere super vulnus, irruit in me quasi gigas.
16 Saccum consui super cutem meam, et operui cinere carnem meam.
17 Facies mea intumuit a fletu, et palpebræ meæ caligaverunt.
18 Hæc passus sum absque iniquitate manus meæ, cum haberem mundas ad Deum preces.

---

35 [a]Ps 7, 15; Is 59, 4.

Deum conscium contestatur,

19 Terra ne operias sanguinem meum, neque inveniat in te locum latendi clamor
meus.
20 Ecce enim in cælo testis meus, et conscius meus in excelsis.
21 Verbosi amici mei: ad Deum stillat oculus meus.
22 Atque utinam sic iudicaretur vir cum Deo, quomodo iudicatur filius homi-
nis cum collega suo.
23 Ecce enim breves anni transeunt, et semitam, per quam non revertar, ambulo.

qui amicos occæcatos humiliabit,

17. 1 Spiritus meus attenuabitur, dies mei breviabuntur, et solum mihi
superest sepulchrum.
2 Non peccavi, et in amaritudinibus moratur oculus meus.
3 Libera me Domine, et pone me iuxta te, et cuiusvis manus pugnet contra me.
4 Cor eorum longe fecisti a disciplina, propterea non exaltabuntur.
5 Prædam pollicetur sociis, et oculi filiorum eius deficient.
6 Posuit me quasi in proverbium vulgi, et exemplum sum coram eis.
7 Caligavit ab indignatione oculus meus, et membra mea quasi in nihilum red-
acta sunt.
8 Stupebunt iusti super hoc, et innocens contra hypocritam suscitabitur.
9 Et tenebit iustus viam suam, et mundis manibus addet fortitudinem.

licet sors sua desperata sit.

10 Igitur omnes vos convertimini, et venite, et non inveniam in vobis ullum
sapientem.
11 Dies mei transierunt, cogitationes meæ dissipatæ sunt, torquentes cor meum:
12 Noctem verterunt in diem, et rursum post tenebras spero lucem.
13 Si sustinuero, infernus domus mea est, et in tenebris stravi lectulum meum.
14 Putredini dixi: Pater meus es, mater mea, et soror mea, vermibus.
15 Ubi est ergo nunc præstolatio mea, et patientiam meam quis considerat?
16 In profundissimum infernum descendent omnia mea: putasne saltem ibi
erit requies mihi?

3. Baldad Suhites affirmat, 18, 1—21.

18. 1 Respondens autem Baldad Suhites, dixit:

Loquentem castigat

2 Usque ad quem finem verba iactabitis? intelligite prius, et sic loquamur.
3 Quare reputati sumus ut iumenta, et sorduimus coram vobis?
4 Qui perdis animam tuam in furore tuo, numquid propter te derelinquetur terra,
et transferentur rupes de loco suo?

atque sortem impiorum describit.

5 Nonne lux impii extinguetur, nec splendebit flamma ignis eius?
6 Lux obtenebrescet in tabernaculo illius, et lucerna, quæ super eum est, extin-
guetur.
7 Arctabuntur gressus virtutis eius, et præcipitabit eum consilium suum.
8 Immisit enim in rete pedes suos, et in maculis eius ambulat.
9 Tenebitur planta illius laqueo, et exardescet contra eum sitis.
10 Abscondita est in terra pedica eius, et decipula illius super semitam.
11 Undique terrebunt eum formidines, et involvent pedes eius.
12 Attenuetur fame robur eius, et inedia invadat costas illius.
13 Devoret pulchritudinem cutis eius, consumat brachia illius primogenita mors.
14 Avellatur de tabernaculo suo fiducia eius, et calcet super eum, quasi rex,
interitus.
15 Habitent in tabernaculo illius socii eius, qui non est, aspergatur in tabernaculo
eius sulphur.
16 Deorsum radices eius siccentur, sursum autem atteratur messis eius.
17 [a]Memoria illius pereat de terra, et non celebretur nomen eius in plateis.
18 Expellet eum de luce in tenebras, et de orbe transferet eum.

18, *17* [a]Pr 2, 22.

[19] Non erit semen eius, neque progenies in populo suo, nec ullæ reliquiæ in regionibus eius.
[20] In die eius stupebunt novissimi, et primos invadet horror.
[21] Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, et iste locus eius, qui ignorat Deum.

4. Iob iterum negat, 19, 1—29.

19. [1] Respondens autem Iob, dixit:

[2] Usquequo affligitis animam meam, et atteritis me sermonibus? Contra amicos se erigentes iustitiam suam asserit,
[3] En, decies confunditis me, et non erubescitis opprimentes me.
[4] Nempe, etsi ignoravi, mecum erit ignorantia mea.
[5] At vos contra me erigimini, et arguitis me opprobriis meis.
[6] Saltem nunc intelligite quia Deus non æquo iudicio afflixerit me, et flagellis suis me cinxerit.

[7] Ecce clamabo vim patiens, et nemo audiet: vociferabor, et non est qui iudicet. miseriam suam depingit,
[8] Semitam meam circumsepsit, et transire non possum, et in calle meo tenebras posuit.
[9] Spoliavit me gloria mea, et abstulit coronam de capite meo.
[10] Destruxit me undique, et pereo, et quasi evulsæ arbori abstulit spem meam.
[11] Iratus est contra me furor eius, et sic me habuit quasi hostem suum.
[12] Simul venerunt latrones eius, et fecerunt sibi viam per me, et obsederunt in gyro tabernaculum meum.
[13] Fratres meos longe fecit a me, et noti mei quasi alieni recesserunt a me.
[14] Dereliquerunt me propinqui mei: et qui me noverant, obliti sunt mei.
[15] Inquilini domus meæ, et ancillæ meæ sicut alienum habuerunt me, et quasi peregrinus fui in oculis eorum.
[16] Servum meum vocavi, et non respondit, ore proprio deprecabar illum.
[17] Halitum meum exhorruit uxor mea, et orabam filios uteri mei.
[18] Stulti quoque despiciebant me, et cum ab eis recessissem, detrahebant mihi.
[19] Abominati sunt me quondam consiliarii mei: et quem maxime diligebam, aversatus est me.
[20] Pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit os meum, et derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos.
[21] Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.
[22] Quare persequimini me sicut Deus, et carnibus meis saturamini?

[23] Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei? quis mihi det ut exarentur in libro resurrectionem suam sperat et iudicium appellat
[24] stylo ferreo, et plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice?
[25] Scio enim quod Redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum:
[26] Et rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum meum.
[27] Quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt, et non alius:
reposita est hæc spes mea in sinu meo.
[28] Quare ergo nunc dicitis: Persequamur eum, et radicem verbi inveniamus contra eum?
[29] Fugite ergo a facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est:
et scitote esse iudicium.

5. Sophar Naamathites affirmat, 20, 1—29.

20. [1] Respondens autem Sophar Naamathites, dixit:

[2] Idcirco cogitationes meæ variæ succedunt sibi, et mens in diversa rapitur. Ipse quoque
[3] Doctrinam, qua me arguis, audiam, et spiritus intelligentiæ meæ respondebit mihi.

sortem impiorum describit.

4 Hoc scio a principio, ex quo positus est homo super terram,
5 Quod laus impiorum brevis sit, et gaudium hypocritæ ad instar puncti.
6 Si ascenderit usque ad cælum superbia eius, et caput eius nubes tetigerit:
7 Quasi sterquilinium in fine perdetur: et qui eum viderant, dicent: Ubi est?
8 Velut somnium avolans non invenietur, transiet sicut visio nocturna.
9 Oculus, qui eum viderat, non videbit, neque ultra intuebitur eum locus suus.
10 Filii eius atterentur egestate, et manus illius reddent ei dolorem suum.
11 Ossa eius implebuntur vitiis adolescentiæ eius, et cum eo in pulvere dormient.
12 Cum enim dulce fuerit in ore eius malum, abscondet illud sub lingua sua.
13 Parcet illi, et non derelinquet illud, et celabit in gutture suo.
14 Panis eius in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus.
15 Divitias, quas devoravit, evomet, et de ventre illius extrahet eas Deus.
16 Caput aspidum suget, et occidet eum lingua viperæ.
17 (Non videat rivulos fluminis, torrentes mellis, et butyri.)
18 Luet quæ fecit omnia, nec tamen consumetur: iuxta multitudinem adinventionum suarum, sic et sustinebit.
19 Quoniam confringens nudavit pauperes: domum rapuit, et non ædificavit eam.
20 [a]Nec est satiatus venter eius: et cum habuerit quæ concupierat, possidere non poterit.
21 Non remansit de cibo eius, et propterea nihil permanebit de bonis eius.
22 Cum satiatus fuerit, arctabitur, æstuabit, et omnis dolor irruet super eum.
23 Utinam impleatur venter eius, ut emittat in eum iram furoris sui, et pluat super illum bellum suum.
24 Fugiet arma ferrea, et irruet in arcum æreum.
25 Eductus, et egrediens de vagina sua, et fulgurans in amaritudine sua: vadent, et venient super eum horribiles.
26 Omnes tenebræ absconditæ sunt in occultis eius: devorabit eum ignis, qui non succenditur, affligetur relictus in tabernaculo suo.
27 Revelabunt cæli iniquitatem eius, et terra consurget adversus eum.
28 Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris Dei.
29 Hæc est pars hominis impii a Deo, et hereditas verborum eius a Domino.

6. Iob tertio negat, 21, 1—34.

21. 1 Respondens autem Iob, dixit:

Horrendum factum est,

2 Audite quæso sermones meos, et agite pœnitentiam.
3 Sustinete me, et ego loquar, et post mea, si videbitur, verba ridete.
4 Numquid contra hominem disputatio mea est, ut merito non debeam contristari?
5 Attendite me, et obstupescite, et superponite digitum ori vestro:
6 Et ego quando recordatus fuero, pertimesco, et concutit carnem meam tremor.

impios generatim felicitate uti,

7 [b]Quare ergo impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis?
8 Semen eorum permanet coram eis, propinquorum turba, et nepotum in conspectu eorum.
9 Domus eorum securæ sunt et pacatæ, et non est virga Dei super illos.
10 Bos eorum concepit, et non abortivit: vacca peperit, et non est privata fœtu suo.
11 Egrediuntur quasi greges parvuli eorum, et infantes eorum exultant lusibus.
12 Tenent tympanum, et citharam, et gaudent ad sonitum organi.
13 Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt.
14 Qui dixerunt Deo: Recede a nobis, et scientiam viarum tuarum nolumus.
15 [c]Quis est Omnipotens, ut serviamus ei? et quid nobis prodest si oraverimus illum?
16 Verumtamen quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longe sit a me.

20, *20* [a]Ecl 5, 9. — **21,** *7* [b]Ir 12, 1; Hab 1, 3. — *15* [c]Mal 3, 14.

17 Quoties lucerna impiorum extinguetur, et superveniet eis inundatio,
et dolores dividet furoris sui?
18 Erunt sicut paleæ ante faciem venti, et sicut favilla quam turbo dispergit.
19 Deus servabit filiis illius dolorem patris: et cum reddiderit, tunc sciet.
20 Videbunt oculi eius interfectionem suam, et de furore Omnipotentis bibet.
21 Quid enim ad eum pertinet de domo sua post se? et si numerus mensium eius
dimidietur?
22 Numquid Deum docebit quispiam scientiam, qui excelsos iudicat?
23 Iste moritur robustus et sanus, dives et felix.
24 Viscera eius plena sunt adipe, et medullis ossa illius irrigantur:
25 Alius vero moritur in amaritudine animæ absque ullis opibus:
26 Et tamen simul in pulvere dormient, et vermes operient eos.

27 Certe novi cogitationes vestras, et sententias contra me iniquas. quare assertio
28 Dicitis enim: Ubi est domus principis? et ubi tabernacula impiorum? amicorum
29 Interrogate quemlibet de viatoribus, et hæc eadem illum intelligere cognoscetis. cum veritate pugnat.
30 Quia in diem perditionis servatur malus, et ad diem furoris ducetur.
31 Quis arguet coram eo viam eius? et quæ fecit, quis reddet illi?
32 Ipse ad sepulchra ducetur, et in congerie mortuorum vigilabit.
33 Dulcis fuit glareis Cocyti, et post se omnem hominem trahet, et ante se
innumerabiles.
34 Quomodo igitur consolamini me frustra, cum responsio vestra repugnare
ostensa sit veritati?

III. Num mala propter peccata occulta inferantur, 22,1–31,40.

1. Eliphaz Themanites affirmat, 22, 1—30.

22. 1 Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit:

2 Numquid Deo potest comparari homo, etiam cum perfectæ fuerit scientiæ? Iob iuste patitur
3 Quid prodest Deo si iustus fueris? aut quid ei confers si immaculata fuerit
via tua?
4 Numquid timens arguet te, et veniet tecum in iudicium,
5 Et non propter malitiam tuam plurimam, et infinitas iniquitates tuas?

6 Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, et nudos spoliasti vestibus. propter crimina
7 Aquam lasso non dedisti, et esurienti subtraxisti panem. gravissima
8 In fortitudine brachii tui possidebas terram, et potentissimus obtinebas eam.
9 Viduas dimisisti vacuas, et lacertos pupillorum comminuisti.
10 Propterea circumdatus es laqueis, et conturbat te formido subita.
11 Et putabas te tenebras non visurum, et impetu aquarum inundantium non
oppressum iri?

12 An non cogitas quod Deus excelsior cælo sit, et super stellarum verticem sub- Deo nota.
limetur?
13 Et dicis: Quid enim novit Deus? et quasi per caliginem iudicat.
14 Nubes latibulum eius, nec nostra considerat, et circa cardines cæli perambulat.
15 Numquid semitam sæculorum custodire cupis, quam calcaverunt viri iniqui?
16 Qui sublati sunt ante tempus suum, et fluvius subvertit fundamentum
eorum:
17 Qui dicebant Deo: Recede a nobis: et quasi nihil posset facere Omnipotens,
æstimabant eum:
18 Cum ille implesset domos eorum bonis, quorum sententia procul sit a me.
19 [a]Videbunt iusti, et lætabuntur, et innocens subsannabit eos.
20 Nonne succisa est erectio eorum, et reliquias eorum devoravit ignis?

22, *19* [a]Ps 106, 42.

ergo pœnitentiam agat.

21 Acquiesce igitur ei, et habeto pacem; et per hæc habebis fructus optimos.
22 Suscipe ex ore illius legem, et pone sermones eius in corde tuo.
23 Si reversus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, et longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo.
24 Dabit pro terra silicem, et pro silice torrentes aureos.
25 Eritque Omnipotens contra hostes tuos, et argentum coacervabitur tibi.
26 Tunc super Omnipotentem deliciis afflues, et elevabis ad Deum faciem tuam.
27 Rogabis eum, et exaudiet te, et vota tua reddes.
28 Decernes rem, et veniet tibi, et in viis tuis splendebit lumen.
29 [a]Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: et qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur.
30 Salvabitur innocens, salvabitur autem in munditia manuum suarum.

2. Iob respondens negat, 23, 1—24, 25.

23. 1 Respondens autem Iob, ait:

Probaret se quasi aurum purum, si Deum invenire posset, a quo conturbatur;

2 Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, et manus plagæ meæ aggravata est super gemitum meum.
3 Quis mihi tribuat ut cognoscam et inveniam illum, et veniam usque ad solium eius?
4 Ponam coram eo iudicium, et os meum replebo increpationibus.
5 Ut sciam verba, quæ mihi respondeat, et intelligam quid loquatur mihi.
6 Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suæ mole me premat.
7 Proponat æquitatem contra me, et perveniat ad victoriam iudicium meum.
8 Si ad Orientem iero, non apparet: si ad Occidentem, non intelligam eum.
9 Si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum: si me vertam ad dexteram, non videbo illum.
10 Ipse vero scit viam meam, et probavit me quasi aurum, quod per ignem transit:
11 Vestigia eius secutus est pes meus, viam eius custodivi, et non declinavi ex ea.
12 A mandatis labiorum eius non recessi, et in sinu meo abscondi verba oris eius.
13 Ipse enim solus est, et nemo avertere potest cogitationem eius: et anima eius quodcumque voluit, hoc fecit.
14 Cum expleverit in me voluntatem suam, et alia multa similia præsto sunt ei.
15 Et idcirco a facie eius turbatus sum, et considerans eum, timore solicitor.
16 Deus mollivit cor meum, et Omnipotens conturbavit me.
17 Non enim perii propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

dum iniqui impuniti discedunt.

24. 1 Ab Omnipotente non sunt abscondita tempora: qui autem noverunt eum, ignorant dies illius.
2 Alii terminos transtulerunt, diripuerunt greges, et paverunt eos.
3 Asinum pupillorum abegerunt, et abstulerunt pro pignore bovem viduæ.
4 Subverterunt pauperum viam, et oppresserunt pariter mansuetos terræ.
5 Alii quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum: vigilantes ad prædam, præparant panem liberis.
6 Agrum non suum demetunt: et vineam eius, quem vi oppresserint, vindemiant.
7 Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore:
8 Quos imbres montium rigant: et non habentes velamen, amplexantur lapides.
9 Vim fecerunt deprædantes pupillos, et vulgum pauperem spoliaverunt.
10 Nudis et incedentibus absque vestitu, et esurientibus tulerunt spicas.
11 Inter acervos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt.
12 De civitatibus fecērunt viros gemere, et anima vulneratorum clamavit, et Deus inultum abire non patitur.

29 [a]Pr 29, 23.

[13] Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias eius, nec reversi sunt per semitas eius.
[14] Mane primo consurgit homicida, interficit egenum et pauperem: per noctem vero erit quasi fur.
[15] Oculus adulteri observat caliginem, dicens: Non me videbit oculus: et operiet vultum suum.
[16] Perfodit in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, et ignoraverunt lucem.
[17] Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis: et sic in tenebris quasi in luce ambulant.
[18] Levis est super faciem aquæ: maledicta sit pars eius in terra, nec ambulet per viam vinearum.
[19] Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, et usque ad inferos peccatum illius.
[20] Obliviscatur eius misericordia: dulcedo illius vermes:
non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum.
[21] Pavit enim sterilem, quæ non parit, et viduæ bene non fecit.
[22] Detraxit fortes in fortitudine sua: et cum steterit, non credet vitæ suæ.
[23] [a]Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, et ille abutitur eo in superbiam: oculi autem eius sunt in viis illius.
[24] Elevati sunt ad modicum, et non subsistent,
et humiliabuntur sicut omnia, et auferentur, et sicut summitates spicarum conterentur.
[25] Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mentitum, et ponere ante Deum verba mea?

3. Baldad Suhites affirmat, 25, 1—6.

25. [1] Respondens autem Baldad Suhites, dixit:

[2] Potestas et terror apud eum est, qui facit concordiam in sublimibus suis. Nullus homo ante Deum mundus est.
[3] Numquid est numerus militum eius? et super quem non surget lumen illius?
[4] Numquid iustificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere?
[5] Ecce luna etiam non splendet, et stellæ non sunt mundæ in conspectu eius:
[6] Quanto magis homo putredo, et filius hominis vermis?

4. Iob iterum negat, 26, 1—14.

26. [1] Respondens autem Iob, dixit:

[2] Cuius adiutor es? numquid imbecillis? et sustentas brachium eius, qui non est fortis? Verba amici superflua sunt,
[3] Cui dedisti consilium? forsitan illi, qui non habet sapientiam, et prudentiam tuam ostendisti plurimam.
[4] Quem docere voluisti? nonne eum, qui fecit spiramentum?

[5] Ecce gigantes gemunt sub aquis, et qui habitant cum eis. cum Iob ipse maiestatem Dei cognoverit.
[6] Nudus est infernus coram illo, et nullum est operimentum perditioni.
[7] Qui extendit Aquilonem super vacuum, et appendit terram super nihilum.
[8] Qui ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum.
[9] Qui tenet vultum solii sui, et expandit super illud nebulam suam.
[10] Terminum circumdedit aquis, usque dum finiantur lux et tenebræ.
[11] Columnæ cæli contremiscunt, et pavent ad nutum eius.
[12] In fortitudine illius repente maria congregata sunt, et prudentia eius percussit superbum.

24, *23* [a]Apc 2, 21.

13 Spiritus eius ornavit cælos: et obstetricante manu eius, eductus est coluber tortuosus.
14 Ecce, hæc ex parte dicta sunt viarum eius:
et cum vix parvam stillam sermonis eius audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

5. Iob tribus amicis respondet, 27, 1—28, 28.

27. 1 Addidit quoque Iob, assumens parabolam suam, et dixit:

Contra eos usque ad extremum spiritum innocentiam suam defendit,

2 Vivit Deus, qui abstulit iudicium meum, et Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam.
3 Quia donec superest halitus in me, et spiritus Dei in naribus meis.
4 Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.
5 Absit a me ut iustos vos esse iudicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.
6 Iustificationem meam, quam cœpi tenere, non deseram: neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.
7 Sit ut impius, inimicus meus: et adversarius meus, quasi iniquus.
8 Quæ est enim spes hypocritæ si avare rapiat, et non liberet Deus animam eius?
9 Numquid Deus audiet clamorem eius cum venerit super eum angustia?
10 Aut poterit in Omnipotente delectari, et invocare Deum omni tempore?

sortem impiorum describit;

11 Docebo vos per manum Dei quæ Omnipotens habeat, nec abscondam.
12 Ecce, vos omnes nostis, et quid sine causa vana loquimini?
13 Hæc est pars hominis impii apud Deum, et hereditas violentorum, quam ab Omnipotente suscipient.
14 Si multiplicati fuerint filii eius, in gladio erunt, et nepotes eius non saturabuntur pane.
15 Qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in interitu, et viduæ illius non plorabunt.
16 Si comportaverit quasi terram argentum, et sicut lutum præparaverit vestimenta:
17 Præparabit quidem, sed iustus vestietur illis: et argentum innocens dividet.
18 Ædificavit sicut tinea domum suam, et sicut custos fecit umbraculum.
19 [a]Dives cum dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, et nihil inveniet.
20 Apprehendet eum quasi aqua inopia, nocte opprimet eum tempestas.
21 Tollet eum ventus urens, et auferet, et velut turbo rapiet eum de loco suo.
22 Et mittet super eum, et non parcet: de manu eius fugiens fugiet.
23 Stringet super eum manus suas, et sibilabit super illum, intuens locum eius.

homines absconditos thesauros quidem e terra producunt,

28. 1 Habet argentum, venarum suarum principia: et auro locus est, in quo conflatur.
2 Ferrum de terra tollitur: et lapis solutus calore, in æs vertitur.
3 Tempus posuit tenebris, et universorum finem ipse considerat, lapidem quoque caliginis, et umbram mortis.
4 Dividit torrens a populo peregrinante,
eos, quos oblitus est pes egentis hominis, et invios.
5 Terra, de qua oriebatur panis in loco suo, igni subversa est.
6 Locus sapphiri lapides eius, et glebæ illius aurum.
7 Semitam ignoravit avis, nec intuitus est eam oculus vulturis.
8 Non calcaverunt eam filii institorum, nec pertransivit per eam leæna.
9 Ad silicem extendit manum suam, subvertit a radicibus montes.
10 In petris rivos excidit, et omne pretiosum vidit oculus eius.
11 Profunda quoque fluviorum scrutatus est, et abscondita in lucem produxit.

sed sapientiam absconditam ac pretiosissimam non inveniunt,

12 Sapientia vero ubi invenitur? et quis est locus intelligentiæ?
13 Nescit homo pretium eius, nec invenitur in terra suaviter viventium.

27, *19* [a]Ps 48, 18.

14 Abyssus dicit: Non est in me: et mare loquitur: Non est mecum.
15 [a]Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione eius.
16 Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi sardonycho pretiosissimo, vel sapphiro.
17 Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri:
18 Excelsa et eminentia non memorabuntur comparatione eius: trahitur autem sapientia de occultis.
19 Non adæquabitur ei topazius de Æthiopia, nec tincturæ mundissimæ componetur.
20 Unde ergo sapientia venit? et quis est locus intelligentiæ?
21 Abscondita est ab oculis omnium viventium, volucres quoque cæli latet.
22 Perditio et mors dixerunt: Auribus nostris audivimus famam eius.

23 Deus intelligit viam eius, et ipse novit locum illius. Deus solus eam possidet ideoque scit quare innocens malis crucietur.
24 Ipse enim fines mundi intuetur: et omnia, quæ sub cælo sunt, respicit.
25 Qui fecit ventis pondus, et aquas appendit in mensura.
26 Quando ponebat pluviis legem, et viam procellis sonantibus:
27 Tunc vidit illam, et enarravit, et præparavit, et investigavit.
28 Et dixit homini: Ecce timor Domini, ipsa est sapientia: et recedere a malo, intelligentia.

6. Iob sermonibus suis finem imponit, 29, 1—31, 40.

29. 1 Addidit quoque Iob, assumens parabolam suam, et dixit:

2 Quis mihi tribuat, ut sim iuxta menses pristinos secundum dies, quibus Deus custodiebat me? Felicitatem pristinam meditatur,
3 Quando splendebat lucerna eius super caput meum, et ad lumen eius ambulabam in tenebris?
4 Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secreto Deus erat in tabernaculo meo?
5 Quando erat Omnipotens mecum: et in circuitu meo pueri mei?
6 Quando lavabam pedes meos butyro, et petra fundebat mihi rivos olei?
7 Quando procedebam ad portam civitatis, et in platea parabant cathedram mihi?
8 Videbant me iuvenes, et abscondebantur: et senes assurgentes stabant.
9 Principes cessabant loqui, et digitum superponebant ori suo.
10 Vocem suam cohibebant duces, et lingua eorum gutturi suo adhærebat.
11 Auris audiens beatificabat me, et oculus videns testimonium reddebat mihi.

12 Eo quod liberassem pauperem vociferantem, et pupillum, cui non esset adiutor. beneficentiam suam exponit,
13 Benedictio perituri super me veniebat, et cor viduæ consolatus sum.
14 Iustitia indutus sum: et vestivi me, sicut vestimento et diademate, iudicio meo.
15 Oculus fui cæco, et pes claudo.
16 Pater eram pauperum: et causam quam nesciebam, diligentissime investigabam.
17 Conterebam molas iniqui, et de dentibus illius auferebam prædam.

18 Dicebamque: In nidulo meo moriar, et sicut palma multiplicabo dies. stabilitatem felicitatis sperabat;
19 Radix mea aperta est secus aquas, et ros morabitur in messione mea.
20 Gloria mea semper innovabitur, et arcus meus in manu mea instaurabitur.
21 Qui me audiebant, expectabant sententiam, et intenti tacebant ad consilium meum.
22 Verbis meis addere nihil audebant, et super illos stillabat eloquium meum.
23 Expectabant me sicut pluviam, et os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum.
24 Si quando ridebam ad eos, non credebant, et lux vultus mei non cadebat in terram.

28, *15* [a]Sap 7, 9.

25 Si voluissem ire ad eos, sedebam primus:
cumque sederem quasi rex, circumstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator.

nunc autem homo despicatissimus est,

30. 1 Nunc autem derident me iuniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei:
2 Quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo, et vita ipsa putabantur indigni.
3 Egestate et fame steriles, qui rodebant in solitudine, squallentes calamitate, et miseria.
4 Et mandebant herbas, et arborum cortices, et radix iuniperorum erat cibus eorum.
5 Qui de convallibus ista rapientes, cum singula reperissent, ad ea cum clamore currebant.
6 In desertis habitabant torrentium, et in cavernis terræ, vel super glaream.
7 Qui inter huiuscemodi lætabantur, et esse sub sentibus delicias computabant.
8 Filii stultorum et ignobilium, et in terra penitus non parentes.
9 Nunc in eorum canticum versus sum, et factus sum eis in proverbium.
10 Abominantur me, et longe fugiunt a me, et faciem meam conspuere non verentur.
11 Pharetram enim suam aperuit, et afflixit me, et frenum posuit in os meum.
12 Ad dexteram orientis calamitates meæ illico surrexerunt: pedes meos subverterunt, et oppresserunt quasi fluctibus semitis suis.
13 Dissipaverunt itinera mea, insidiati sunt mihi, et prævaluerunt, et non fuit qui ferret auxilium.
14 Quasi rupto muro, et aperta ianua irruerunt super me, et ad meas miserias devoluti sunt.
15 Redactus sum in nihilum: abstulisti quasi ventus desiderium meum: et velut nubes pertransiit salus mea.

in summa infelicitate versatur;

16 Nunc autem in memetipso marcescit anima mea, et possident me dies afflictionis.
17 Nocte os meum perforatur doloribus: et qui me comedunt, non dormiunt.
18 In multitudine eorum consumitur vestimentum meum, et quasi capitio tunicæ succinxerunt me.
19 Comparatus sum luto, et assimilatus sum favillæ et cineri.
20 Clamo ad te, et non exaudis me: sto, et non respicis me.
21 Mutatus es mihi in crudelem, et in duritia manus tuæ adversaris mihi.
22 Elevasti me, et quasi super ventum ponens elisisti me valide.
23 Scio quia morti trades me, ubi constituta est domus omni viventi.
24 Verumtamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam: et si corruerint, ipse salvabis.
25 Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, et compatiebatur anima mea pauperi.
26 Expectabam bona, et venerunt mihi mala: præstolabar lucem, et eruperunt tenebræ.
27 Interiora mea efferbuerunt absque ulla requie, prævenerunt me dies afflictionis.
28 Mœrens incedebam, sine furore, consurgens, in turba clamabam.
29 Frater fui draconum, et socius struthionum.
30 Cutis mea denigrata est super me, et ossa mea aruerunt præ caumate.
31 Versa est in luctum cithara mea, et organum meum in vocem flentium.

licet castitatem servaverit

31. 1 Pepigi fœdus cum oculis meis ut ne cogitarem quidem de virgine.
2 Quam enim partem haberet in me Deus desuper, et hereditatem Omnipotens de excelsis?
3 Numquid non perditio est iniquo, et alienatio operantibus iniustitiam?
4 Nonne ipse considerat vias meas, et cunctos gressus meos dinumerat?
5 Si ambulavi in vanitate, et festinavit in dolo pes meus:
6 Appendat me in statera iusta, et sciat Deus simplicitatem meam.

7 Si declinavit gressus meus de via, et si secutum est oculos meos cor meum,
et si manibus meis adhæsit macula:
8 Seram, et alius comedat: et progenies mea eradicetur.
9 Si deceptum est cor meum super muliere, et si ad ostium amici mei insi-
diatus sum:
10 Scortum alterius sit uxor mea, et super illam incurventur alii.
11 Hoc enim nefas est, et iniquitas maxima.
12 Ignis est usque ad perditionem devorans, et omnia eradicans genimina.

13 Si contempsi subire iudicium cum servo meo, et ancilla mea, cum disceptarent necnon
adversum me. iustitiam, miseri-
14 Quid enim faciam cum surrexerit ad iudicandum Deus? et cum quæsierit, cordiam, amorem
quid respondebo illi? proximi
15 Numquid non in utero fecit me qui et illum operatus est: et formavit me in coluerit,
vulva unus?
16 Si negavi, quod volebant, pauperibus, et oculos viduæ expectare feci:
17 Si comedi buccellam meam solus, et non comedit pupillus ex ea:
18 (Quia ab infantia mea crevit mecum miseratio: et de utero matris meæ egressa
est mecum.)
19 Si despexi pereuntem, eo quod non habuerit indumentum, et absque operimento
pauperem:
20 Si non benedixerunt mihi latera eius, et de velleribus ovium mearum cale-
factus est:
21 Si levavi super pupillum manum meam, etiam cum viderem me in porta
superiorem:
22 Humerus meus a iunctura sua cadat, et brachium meum cum suis ossibus
confringatur.
23 Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, et pondus eius
ferre non potui.
24 Si putavi aurum robur meum, et obrizo dixi: Fiducia mea.
25 Si lætatus sum super multis divitiis meis, et quia plurima reperit manus mea.
26 Si vidi solem cum fulgeret, et lunam incedentem clare:
27 Et lætatum est in abscondito cor meum, et osculatus sum manum meam
ore meo.
28 Quæ est iniquitas maxima, et negatio contra Deum altissimum.
29 Si gavisus sum ad ruinam eius, qui me oderat, et exultavi quod invenisset
eum malum.
30 Non enim dedi ad peccandum guttur meum, ut expeterem maledicens ani-
mam eius.
31 Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus eius ut saturemur?
32 Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit.
33 Si abscondi quasi homo peccatum meum, et celavi in sinu meo iniquitatem
meam.
34 Si expavi ad multitudinem nimiam, et despectio propinquorum terruit me:
et non magis tacui, nec egressus sum ostium.

35 Quis mihi tribuat auditorem, ut desiderium meum audiat Omnipotens: quarum virtutum
et librum scribat ipse qui iudicat. testem om-
36 Ut in humero meo portem illum, et circumdem illum quasi coronam mihi? nipotentem desiderat.
37 Per singulos gradus meos pronunciabo illum, et quasi principi offeram eum.
38 Si adversum me terra mea clamat, et cum ipsa sulci eius deflent:
39 Si fructus eius comedi absque pecunia, et animam agricolarum eius afflixi:
40 Pro frumento oriatur mihi tribulus, et pro hordeo spina.

Finita sunt verba Iob.

PARS ALTERA.

Mala etiam ad virtutem purgandam inferuntur, 32, 1—42, 6.

I. Orationes Eliu Buzitis, 32, 1—37, 24.

1. Exordium, 32, 1—33, 7.

Hagiographus exponit, cur Eliu loquatur;

32. [1] Omiserunt autem tres viri isti respondere Iob, eo quod iustus sibi videre-
tur. [2] Et iratus, indignatusque est Eliu filius Barachel Buzites, de cognatione
Ram: iratus est autem adversum Iob, eo quod iustum se esse diceret coram Deo.
[3] Porro adversum amicos eius indignatus est, eo quod non invenissent responsionem
rationabilem, sed tantummodo condemnassent Iob. [4] Igitur Eliu expectavit
Iob loquentem: eo quod seniores essent qui loquebantur. [5] Cum autem vidisset
quod tres respondere non potuissent, iratus est vehementer. [6] Respondensque
Eliu filius Barachel Buzites, dixit:

Eliu respondet, quia amici Iob non invenerunt rationabilem responsionem,

Iunior sum tempore, vos autem antiquiores,
idcirco demisso capite, veritus sum vobis indicare meam sententiam.
[7] Sperabam enim quod ætas prolixior loqueretur, et annorum multitudo doceret sapientiam.
[8] Sed, ut video, Spiritus est in hominibus, et inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam.
[9] Non sunt longævi sapientes, nec senes intelligunt iudicium.
[10] Ideo dicam: Audite me, ostendam vobis etiam ego meam sapientiam.
[11] Expectavi enim sermones vestros, audivi prudentiam vestram, donec disceptaremini sermonibus:
[12] Et donec putabam vos aliquid dicere, considerabam: sed, ut video, non est qui possit arguere Iob, et respondere ex vobis sermonibus eius.
[13] Ne forte dicatis: Invenimus sapientiam, Deus proiecit eum, non homo.
[14] Nihil locutus est mihi, et ego non secundum sermones vestros respondebo illi.
[15] Extimuerunt, nec responderunt ultra, abstuleruntque a se eloquia.
[16] Quoniam igitur expectavi, et non sunt locuti: steterunt, nec ultra responderunt:
[17] Respondebo et ego partem meam, et ostendam scientiam meam.
[18] Plenus sum enim sermonibus, et coarctat me spiritus uteri mei.
[19] En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas disrumpit.
[20] Loquar, et respirabo paululum: aperiam labia mea, et respondebo.
[21] Non accipiam personam viri, et Deum homini non æquabo.
[22] Nescio enim quamdiu subsistam, etsi post modicum tollat me Factor meus.

Iobum sibi facit attentum.

33. [1] Audi igitur Iob eloquia mea, et omnes sermones meos ausculta.
[2] Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis.
[3] Simplici corde meo sermones mei, et sententiam puram labia mea loquentur.
[4] Spiritus Dei fecit me, et spiraculum Omnipotentis vivificavit me.
[5] Si potes, responde mihi, et adversus faciem meam consiste.
[6] Ecce, et me sicut et te fecit Deus, et de eodem luto ego quoque formatus sum.
[7] Verumtamen miraculum meum non te terreat, et eloquentia mea non sit tibi gravis.

2. Oratio prima, 33, 8—33.

Repetit assertionem Iobi, se absque delicto pati;

[8] Dixisti ergo in auribus meis, et vocem verborum tuorum audivi:
[9] Mundus sum ego, et absque delicto: immaculatus, et non est iniquitas in me.
[10] Quia querelas in me reperit, ideo arbitratus est me inimicum sibi.
[11] Posuit in nervo pedes meos, custodivit omnes semitas meas.
[12] Hoc est ergo, in quo non es iustificatus: respondebo tibi, quia maior sit Deus homine.

13 Adversus eum contendis quod non ad omnia verba responderit tibi? docet Deum per somnia loqui,
14 Semel loquitur Deus, et secundo id ipsum non repetit.
15 Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, et
dormiunt in lectulo:
16 Tunc aperit aures virorum, et erudiens eos instruit disciplina,
17 Ut avertat hominem ab his, quæ facit, et liberet eum de superbia:
18 Eruens animam eius a corruptione: et vitam illius, ut non transeat in gladium.

19 Increpat quoque per dolorem in lectulo, et omnia ossa eius marcescere facit. per dolores hominem increpare,
20 Abominabilis ei fit in vita sua panis, et animæ illius cibus ante desiderabilis.
21 Tabescet caro eius, et ossa, quæ tecta fuerant, nudabuntur.
22 Appropinquavit corruptioni anima eius, et vita illius mortiferis.

23 Si fuerit pro eo Angelus loquens, unus de millibus, ut annunciet hominis æqui- per legatos ad resipiscentiam eum perducere;
tatem:
24 Miserebitur eius, et dicet: Libera eum, ut non descendat in corruptionem:
inveni in quo ei propitier.
25 Consumpta est caro eius a suppliciis, revertatur ad dies adolescentiæ suæ.
26 Deprecabitur Deum, et placabilis ei erit: et videbit faciem eius in iubilo, et
reddet homini iustitiam suam.
27 Respiciet homines, et dicet: Peccavi, et vere deliqui, et, ut eram dignus,
non recepi.
28 Liberavit animam suam ne pergeret in interitum, sed vivens lucem videret.

29 Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos. Eliu vult, ut Iob iustus appareat.
30 Ut revocet animas eorum a corruptione, et illuminet luce viventium.
31 Attende Iob, et audi me: et tace, dum ego loquor.
32 Si autem habes quod loquaris, responde mihi, loquere: volo enim, te apparere
iustum.
33 Quod si non habes, audi me: tace, et docebo te sapientiam.

3. Oratio secunda, 34, 1—37.

34. 1 Pronuncians itaque Eliu, etiam hæc locutus est:

2 Audite sapientes verba mea, et eruditi auscultate me: Auditores sibi attentos facit,
3 [a]Auris enim verba probat, et guttur escas gustu diiudicat.
4 Iudicium eligamus nobis, et inter nos videamus quid sit melius.

5 Quia dixit Iob: Iustus sum, et Deus subvertit iudicium meum. assertionem Iobi, Deum iudicium subvertere, repetit;
6 In iudicando enim me, mendacium est: violenta sagitta mea absque ullo peccato.
7 Quis est vir ut est Iob, qui bibit subsannationem quasi aquam:
8 Qui graditur cum operantibus iniquitatem, et ambulat cum viris impiis?
9 Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam si cucurrerit cum eo.

10 Ideo viri cordati audite me, absit a Deo impietas, et ab Omnipotente iniquitas. docet Deum non subvertere iudicium,
11 Opus enim hominis reddet ei, et iuxta vias singulorum restituet eis.
12 Vere enim Deus non condemnabit frustra, nec Omnipotens subvertet iudicium.
13 Quem constituit alium super terram? aut quem posuit super orbem, quem
fabricatus est?
14 Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius et flatum ad se trahet.
15 Deficiet omnis caro simul, et homo in cinerem revertetur.

16 Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur, et ausculta vocem eloquii mei. illudque ex administratione mundi demonstrat;
17 Numquid qui non amat iudicium, sanari potest? et quomodo tu eum, qui
iustus est, in tantum condemnas?
18 Qui dicit regi, apostata: qui vocat duces impios:

34, *3* [a]Sup 12, 11.

19 aQui non accipit personas principum: nec cognovit tyrannum, cum disceptaret
contra pauperem: opus enim manuum eius sunt universi.
20 Subito morientur, et in media nocte turbabuntur populi, et pertransibunt,
et auferent violentum absque manu.
21 Oculi enim eius super vias hominum, et omnes gressus eorum considerat.
22 Non sunt tenebræ, et non est umbra mortis, ut abscondantur ibi qui operantur
iniquitatem.
23 Neque enim ultra in hominis potestate est, ut veniat ad Deum in iudicium.
24 Conteret multos, et innumerabiles, et stare faciet alios pro eis.
25 Novit enim opera eorum: et idcirco inducet noctem, et conterentur.
26 Quasi impios percussit eos in loco videntium.
27 Qui quasi de industria recesserunt ab eo, et omnes vias eius intelligere noluerunt:
28 Ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni, et audiret vocem pauperum.
29 Ipso enim concedente pacem, quis est qui condemnet? ex quo absconderit
vultum, quis est qui contempletur eum
et super gentes et super omnes homines?
30 Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi.

Iobum stulte locutum esse concludit.

31 Quia ergo ego locutus sum ad Deum, te quoque non prohibebo.
32 Si erravi, tu doce me: si iniquitatem locutus sum, ultra non addam.
33 Numquid a te Deus expetit eam, quia displicuit tibi?
tu enim cœpisti loqui, et non ego: quod si quid nosti melius, loquere.
34 Viri intelligentes loquantur mihi, et vir sapiens audiat me.
35 Iob autem stulte locutus est, et verba illius non sonant disciplinam.
36 Pater mi, probetur Iob usque ad finem: ne desinas ab homine iniquitatis.
37 Quia addit super peccata sua blasphemiam, inter nos interim constringatur:
et tunc ad iudicium provocet sermonibus suis Deum.

4. Oratio tertia, 35, 1—16.

35. 1 Igitur Eliu hæc rursum locutus est:

Repetit assertionem Iobi, impietatem et iustitiam idem valere;

2 Numquid æqua tibi videtur tua cogitatio, ut diceres: Iustior sum Deo?
3 Dixisti enim: Non tibi placet quod rectum est: vel quid tibi proderit, si ego
peccavero?

docet impietatem aut iustitiam non Deo, sed homini obesse aut prodesse,

4 Itaque ego respondebo sermonibus tuis, et amicis tuis tecum.
5 Suspice cælum et intuere, et contemplare æthera quod altior te sit.
6 Si peccaveris, quid ei nocebis? et si multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid
facies contra eum?
7 Porro si iuste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?
8 Homini, qui similis tui est, nocebit impietas tua: et filium hominis adiuvabit
iustitia tua.

homines propter fiduciam vel patientiam deficientem non exaudiri.

9 Propter multitudinem calumniatorum clamabunt: et eiulabunt propter vim
brachii tyrannorum.
10 Et non dixit: Ubi est Deus, qui fecit me, qui dedit carmina in nocte?
11 Qui docet nos super iumenta terræ, et super volucres cæli erudit nos.
12 Ibi clamabunt, et non exaudiet, propter superbiam malorum.
13 Non ergo frustra audiet Deus, et Omnipotens causas singulorum intuebitur.
14 Etiam cum dixeris: Non considerat: iudicare coram illo, et expecta eum.
15 Nunc enim non infert furorem suum, nec ulciscitur scelus valde.
16 Ergo Iob frustra aperit os suum, et absque scientia verba multiplicat.

---

19 aDt 10, 17; 2 Par 19, 7; Sap 6, 8; Sir 35, 15; Act 10, 34; Rom 2, 11; Gal 2, 6; Eph 6, 9; Col 3, 25; 1 Ptr 1, 17.

5. Oratio quarta, 36, 1—37, 24.

36. 1 Addens quoque Eliu, hæc locutus est:

2 Sustine me paulululum, et indicabo tibi: adhuc enim habeo quod pro Deo loquar. Iobum
3 Repetam scientiam meam a principio, et operatorem meum probabo iustum. sibi facit attentum;
4 Vere enim absque mendacio sermones mei, et perfecta scientia probabitur tibi.

5 Deus potentes non abiicit, cum et ipse sit potens. docet Deum
6 Sed non salvat impios, et iudicium pauperibus tribuit. erga pios et impios,
7 Non auferet a iusto oculos suos, et reges in solio collocat in perpetuum, et pœnitentes
illi eriguntur. et impœnitentes iuste agere,
8 Et si fuerint in catenis, et vinciantur funibus paupertatis.
9 Indicabit eis opera eorum, et scelera eorum, quia violenti fuerunt.
10 Revelabit quoque aurem eorum, ut corripiat: et loquetur, ut revertantur ab
iniquitate.
11 Si audierint et observaverint, complebunt dies suos in bono, et annos suos
in gloria:
12 Si autem non audierint, transibunt per gladium, et consumentur in stultitia.
13 Simulatores et callidi provocant iram Dei, neque clamabunt cum vincti fuerint.
14 Morietur in tempestate anima eorum, et vita eorum inter effeminatos.
15 Eripiet de angustia sua pauperem, et revelabit in tribulatione aurem eius.

16 Igitur salvabit te de ore angusto latissime, et non habente fundamentum ergo etiam
subter se: requies autem mensæ tuæ erit plena pinguedine. Iobum iuste tractare;
17 Causa tua quasi impii iudicata est, causam iudiciumque recipies.
18 Non te ergo superet ira, ut aliquem opprimas: nec multitudo donorum inclinet te.
19 Depone magnitudinem tuam absque tribulatione, et omnes robustos fortitudine.
20 Ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis.
21 Cave ne declines ad iniquitatem: hanc enim cœpisti sequi post miseriam.
22 Ecce, Deus excelsus in fortitudine sua, et nullus ei similis in legislatoribus.
23 Quis poterit scrutari vias eius? aut quis potest ei dicere: Operatus es iniqui-
tatem?
24 Memento quod ignores opus eius, de quo cecinerunt viri.
25 Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul.

26 Ecce, Deus magnus vincens scientiam nostram: numerus annorum eius inæsti- describit
mabilis. maiestatem Dei in
27 Qui aufert stillas pluviæ, et effundit imbres ad instar gurgitum. natura rerum se
28 Qui de nubibus fluunt, quæ prætexunt cuncta desuper. manifestantem,
29 Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum.
30 Et fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet.
31 Per hæc enim iudicat populos, et dat escas multis mortalibus.
32 In manibus abscondit lucem, et præcipit ei ut rursus adveniat.
33 Annunciat de ea amico suo, quod possessio eius sit, et ad eam possit ascendere.
37. 1 Super hoc expavit cor meum, et emotum est de loco suo.
2 Audite auditionem in terrore vocis eius, et sonum de ore illius procedentem.
3 Subter omnes cælos ipse considerat, et lumen illius super terminos terræ.
4 Post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis suæ, et non investigabitur,
cum audita fuerit vox eius.
5 Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna et inscrutabilia.
6 Qui præcipit nivi ut descendat in terram, et hiemis pluviis, et imbri fortitudinis
suæ.
7 Qui in manu omnium hominum signat, ut noverint singuli opera sua.
8 Ingredietur bestia latibulum, et in antro suo morabitur.
9 Ab interioribus egredietur tempestas, et ab Arcturo frigus.
10 Flante Deo concrescit gelu, et rursum latissimæ funduntur aquæ.
11 Frumentum desiderat nubes, et nubes spargunt lumen suum.

12 Quæ lustrant per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit,
ad omne quod præceperit illis super faciem orbis terrarum:
13 Sive in una tribu, sive in terra sua, sive in quocumque loco misericordiæ suæ
eas iusserit inveniri.

illamque humiliter colendam esse ostendit.

14 Ausculta hæc Iob: sta, et considera mirabilia Dei.
15 Numquid scis quando præceperit Deus pluviis, ut ostenderent lucem nubium eius?
16 Numquid nosti semitas nubium magnas, et perfectas scientias?
17 Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra Austro?
18 Tu forsitan cum eo fabricatus es cælos, qui solidissimi quasi ære fusi sunt.
19 Ostende nobis quid dicamus illi: nos quippe involvimur tenebris.
20 Quis narrabit ei quæ loquor? etiam si locutus fuerit homo, devorabitur.
21 At nunc non vident lucem: subito aer cogetur in nubes, et ventus transiens
fugabit eas.
22 Ab Aquilone aurum venit, et ad Deum formidolosa laudatio.
23 Digne eum invenire non possumus: magnus fortitudine, et iudicio, et iustitia
et enarrari non potest.
24 Ideo timebunt eum viri, et non audebunt contemplari omnes, qui sibi videntur
esse sapientes.

II. Orationes Dei apparentis, 38, 1—42, 6.

1. Oratio prior, 38, 1—39, 35.

38. 1 Respondens autem Dominus Iob de turbine, dixit:

Dominus Iobum interrogat:

2 Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis?
3 Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te, et responde mihi.

de creatione terræ et maris,

4 Ubi eras quando ponebam fundamenta terræ? indica mihi si habes intelligentiam.
5 Quis posuit mensuras eius, si nosti? vel quis tetendit super eam lineam?
6 Super quo bases illius solidatæ sunt? aut quis demisit lapidem angularem eius,
7 Cum me laudarent simul astra matutina, et iubilarent omnes filii Dei?
8 Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulva procedens:
9 Cum ponerem nubem vestimentum eius, et caligine illud quasi pannis infantiæ
obvolverem?
10 Circumdedi illud terminis meis, et posui vectem, et ostia;
11 Et dixi: Usque huc venies, et non procedes amplius, et hic confringes tumentes
fluctus tuos.

de diluculo et aurora,

12 Numquid post ortum tuum præcepisti diluculo, et ostendisti auroræ locum suum?
13 Et tenuisti concutiens extrema terræ, et excussisti impios ex ea?
14 Restituetur ut lutum signaculum, et stabit sicut vestimentum:
15 Auferetur ab impiis lux sua, et brachium excelsum confringetur.

de partibus maris ac terræ.

16 Numquid ingressus es profunda maris, et in novissimis abyssi deambulasti?
17 Numquid apertæ sunt tibi portæ mortis, et ostia tenebrosa vidisti?
18 Numquid considerasti latitudinem terræ? indica mihi, si nosti, omnia,
19 In qua via lux habitet, et tenebrarum quis locus sit:
20 Ut ducas unumquodque ad terminos suos, et intelligas semitas domus eius.
21 Sciebas tunc quod nasciturus esses? et numerum dierum tuorum noveras?
22 Numquid ingressus es thesauros nivis, aut thesauros grandinis aspexisti?
23 Quæ præparavi in tempus hostis, in diem pugnæ et belli?
24 Per quam viam spargitur lux, dividitur æstus super terram?
25 Quis dedit vehementissimo imbri cursum, et viam sonantis tonitrui,
26 Ut plueret super terram absque homine in deserto, ubi nullus mortalium
commoratur,
27 Ut impleret inviam et desolatam, et produceret herbas virentes?

28 Quis est pluviæ pater? vel quis genuit stillas roris?
29 De cuius utero egressa est glacies? et gelu de cælo quis genuit?
30 In similitudinem lapidis aquæ durantur, et superficies abyssi constringitur.

31 Numquid coniungere valebis micantes stellas Pleiadas, aut gyrum Arcturi poteris dissipare? de ratione cælorum,
32 Numquid producis Luciferum in tempore suo, et Vesperum super filios terræ consurgere facis?
33 Numquid nosti ordinem cæli, et pones rationem eius in terra?
34 Numquid elevabis in nebula vocem tuam, et impetus aquarum operiet te?
35 Numquid mittes fulgura, et ibunt, et revertentia dicent tibi: Adsumus?
36 Quis posuit in visceribus hominis sapientiam? vel quis dedit gallo intelligentiam?
37 Quis enarrabit cælorum rationem, et concentum cæli quis dormire faciet?
38 Quando fundebatur pulvis in terra, et glebæ compingebantur?

39 Numquid capies leænæ prædam, et animam catulorum eius implebis, de bestiis terræ;
40 Quando cubant in antris, et in specubus insidiantur?
41 [a]Quis præparat corvo escam suam, quando pulli eius clamant ad Deum, vagantes, eo quod non habeant cibos?
39. 1 Numquid nosti tempus partus ibicum in petris, vel parturientes cervas observasti?
2 Dinumerasti menses conceptus earum, et scisti tempus partus earum?
3 Incurvantur ad fœtum, et pariunt, et rugitus emittunt.
4 Separantur filii earum, et pergunt ad pastum: egrediuntur, et non revertuntur ad eas.
5 Quis dimisit onagrum liberum, et vincula eius quis solvit?
6 Cui dedi in solitudine domum, et tabernacula eius in terra salsuginis.
7 Contemnit multitudinem civitatis, clamorem exactoris non audit.
8 Circumspicit montes pascuæ suæ, et virentia quæque perquirit.
9 Numquid volet rhinoceros servire tibi, aut morabitur ad præsepe tuum?
10 Numquid alligabis rhinocerota ad arandum loro tuo? aut confringet glebas vallium post te?
11 Numquid fiduciam habebis in magna fortitudine eius, et derelinques ei labores tuos?
12 Numquid credes illi quod sementem reddat tibi, et aream tuam congreget?
13 Penna struthionis similis est pennis herodii, et accipitris.
14 Quando derelinquit ova sua in terra, tu forsitan in pulvere calefacies ea?
15 Obliviscitur quod pes conculcet ea, aut bestia agri conterat.
16 Duratur ad filios suos quasi non sint sui, frustra laboravit nullo timore cogente.
17 Privavit enim eam Deus sapientia, nec dedit illi intelligentiam.
18 Cum tempus fuerit, in altum alas erigit: deridet equum et ascensorem eius.
19 Numquid præbebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo eius hinnitum?
20 Numquid suscitabis eum quasi locustas? gloria narium eius terror.
21 Terram ungula fodit, exultat audacter: in occursum pergit armatis.
22 Contemnit pavorem, nec cedit gladio.
23 Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta et clypeus.
24 Fervens et fremens sorbet terram, nec reputat tubæ sonare clangorem.
25 Ubi audierit buccinam, dicit: Vah, procul odoratur bellum, exhortationem ducum, et ululatum exercitus.
26 Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad Austrum?
27 Numquid ad præceptum tuum elevabitur aquila, et in arduis ponet nidum suum?
28 In petris manet, et in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus.
29 Inde contemplatur escam, et de longe oculi eius prospiciunt.
30 Pulli eius lambent sanguinem: et ubicumque cadaver fuerit, statim adest.

38, *41* [a]Ps 146, 9.

interrogat,

31 Et adiecit Dominus, et locutus est ad Iob:

ut contendentem cum Deo confundat;

32 Numquid qui contendit cum Deo, tam facile conquiescit? utique qui arguit Deum, debet respondere ei.

Iob respondet,

33 Respondens autem Iob Domino, dixit:

se leviorem esse.

34 Qui leviter locutus sum, respondere quid possum? manum meam ponam super os meum.

35 Unum locutus sum, quod utinam non dixissem: et alterum, quibus ultra non addam.

2. Oratio altera, 40, 1—42, 6.

40. 1 Respondens autem Dominus Iob de turbine, dixit:

Dominus Iobum de iustitia divina dubitantem reprehendit,

2 Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te: et indica mihi.
3 Numquid irritum facies iudicium meum: et condemnabis me, ut tu iustificeris?
4 Et si habes brachium sicut Deus, et si voce simili tonas?
5 Circumda tibi decorem, et in sublime erigere, et esto gloriosus, et speciosis induere vestibus.
6 Disperge superbos in furore tuo, et respiciens omnem arrogantem humilia.
7 Respice cunctos superbos, et confunde eos, et contere impios in loco suo.
8 Absconde eos in pulvere simul, et facies eorum demerge in foveam:
9 Et ego confitebor quod salvare te possit dextera tua.

behemoth seu hippopotamum describit

10 Ecce, Behemoth, quem feci tecum, fœnum quasi bos comedet:
11 Fortitudo eius in lumbis eius, et virtus illius in umbilico ventris eius.
12 Stringit caudam suam quasi cedrum, nervi testiculorum eius perplexi sunt.
13 Ossa eius velut fistulæ æris, cartilago illius quasi laminæ ferreæ.
14 Ipse est principium viarum Dei, qui fecit eum, applicabit gladium eius.
15 Huic montes herbas ferunt: omnes bestiæ agri ludent ibi.
16 Sub umbra dormit in secreto calami, et in locis humentibus.
17 Protegunt umbræ umbram eius, circumdabunt eum salices torrentis.
18 Ecce, absorbebit fluvium, et non mirabitur: et habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius.
19 In oculis eius quasi hamo capiet eum, et in sudibus perforabit nares eius.

necnon leviathan seu crocodilum, regem filiorum superbiæ;

20 An extrahere poteris leviathan hamo, et fune ligabis linguam eius?
21 Numquid pones circulum in naribus eius, aut armilla perforabis maxillam eius?
22 Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia?
23 Numquid feriet tecum pactum, et accipies eum servum sempiternum?
24 Numquid illudes ei quasi avi, aut ligabis eum ancillis tuis?
25 Concident eum amici, divident illum negotiatores?
26 Numquid implebis sagenas pelle eius, et gurgustium piscium capite illius?
27 Pone super eum manum tuam: memento belli, nec ultra addas loqui.
28 Ecce, spes eius frustrabitur eum, et videntibus cunctis præcipitabitur.
41. 1 Non quasi crudelis suscitabo eum: quis enim resistere potest vultui meo?
2 Quis ante dedit mihi, ut reddam ei? omnia quæ sub cælo sunt, mea sunt.
3 Non parcam ei, et verbis potentibus, et ad deprecandum compositis.
4 Quis revelabit faciem indumenti eius? et in medium oris eius quis intrabit?
5 Portas vultus eius quis aperiet? per gyrum dentium eius formido.
6 Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squamis se prementibus.
7 Una uni coniungitur, et ne spiraculum quidem incedit per eas:
8 Una alteri adhærebit, et tenentes se nequaquam separabuntur.
9 Sternutatio eius splendor ignis, et oculi eius, ut palpebræ diluculi.
10 De ore eius lampades procedunt, sicut tedæ ignis accensæ.
11 De naribus eius procedit fumus, sicut ollæ succensæ atque ferventis.
12 Halitus eius prunas ardere facit, et flamma de ore eius egreditur.
13 In collo eius morabitur fortitudo, et faciem eius præcedit egestas.

14 Membra carnium eius cohærentia sibi: mittet contra eum fulmina, et ad locum alium non ferentur.
15 Cor eius indurabitur tamquam lapis, et stringetur quasi malleatoris incus.
16 Cum sublatus fuerit, timebunt angeli, et territi purgabuntur.
17 Cum apprehenderit eum gladius, subsistere non poterit neque hasta, neque thorax:
18 Reputabit enim quasi paleas ferrum, et quasi lignum putridum, æs.
19 Non fugabit eum vir sagittarius, in stipulam versi sunt ei lapides fundæ.
20 Quasi stipulam æstimabit malleum, et deridebit vibrantem hastam.
21 Sub ipso erunt radii solis, et sternet sibi aurum quasi lutum.
22 Fervescere faciet quasi ollam profundum mare, et ponet quasi cum unguenta bulliunt.
23 Post eum lucebit semita, æstimabit abyssum quasi senescentem.
24 Non est super terram potestas, quæ comparetur ei, qui factus est ut nullum timeret.
25 Omne sublime videt, ipse est rex super universos filios superbiæ.

42. 1 Respondens autem Iob Domino, dixit: Iob respondens

2 Scio quia omnia potes, et nulla te latet cogitatio. humiliter
3 Quis est iste, qui celat consilium absque scientia? ideo insipienter locutus sum, Deo se subicit.
et quæ ultra modum excederent scientiam meam.
4 Audi, et ego loquar: interrogabo te, et responde mihi.
5 Auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te.
6 Idcirco ipse me reprehendo, et ago pœnitentiam in favilla et cinere.

EPILOGUS.

Iob purgatus defenditur ac benedicitur, 42, 7—16.

1. Defenditur contra tres amicos, 42, 7—9.

7 Postquam autem locutus est Dominus verba hæc ad Iob, dixit ad Eliphaz Tres amici per Iob
Themanitem: Iratus est furor meus in te, et in duos amicos tuos, quoniam non
estis locuti coram me rectum, sicut servus meus Iob. 8 Sumite ergo vobis septem
tauros, et septem arietes, et ite ad servum meum Iob, et offerte holocaustum pro
vobis: Iob autem servus meus orabit pro vobis: faciem eius suscipiam ut non vobis
imputetur stultitia: neque enim locuti estis ad me recta, sicut servus meus Iob.
9 Abierunt ergo Eliphaz Themanites, et Baldad Suhites, et Sophar Naamathites, Deo reconciliantur.
et fecerunt sicut locutus fuerat Dominus ad eos, et suscepit Dominus faciem Iob.

2. Benedicitur bonis variis, 42, 10—16.

10 Dominus quoque conversus est ad pœnitentiam Iob, cum oraret ille pro Felicitati maiori restituitur,
amicis suis. Et addidit Dominus omnia quæcumque fuerant Iob, duplicia. 11 Venerunt autem ad eum omnes fratres sui, et universæ sorores suæ, et cuncti qui noverant
eum prius, et comederunt cum eo panem in domo eius: et moverunt super eum
caput, et consolati sunt eum super omni malo quod intulerat Dominus super eum:
Et dederunt ei unusquisque ovem unam, et inaurem auream unam.
12 Dominus autem benedixit novissimis Iob magis quam principio eius. Et animalibus,
facta sunt ei quattuordecim millia ovium, et sex millia camelorum, et mille iuga
boum, et mille asinæ.
13 Et fuerunt ei septem filii, et tres filiæ. 14 Et vocavit nomen unius Diem, filiis et filiabus,
et nomen secundæ Cassiam, et nomen tertiæ Cornustibii. 15 Non sunt autem inventæ
mulieres speciosæ sicut filiæ Iob in universa terra: deditque eis pater suus hereditatem inter fratres earum.
16 Vixit autem Iob post hæc, centum quadraginta annis, et vidit filios suos, plenitudine dierum donatur.
et filios filiorum suorum usque ad quartam generationem, et mortuus est senex,
et plenus dierum.

LIBER PSALMORUM.

PROŒMIUM PSALTERII.

1. Sortes hominum piorum et impiorum.

PSALMUS I.

Sors piorum, 1 Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum,
et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiæ non sedit:
2 [a]Sed in lege Domini voluntas eius, et in lege eius meditabitur die ac nocte.
3 [b]Et erit tamquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum,
quod fructum suum dabit in tempore suo: Et folium eius non defluet:
et omnia quæcumque faciet, prosperabuntur.

impiorum. 4 Non sic impii, non sic: sed tamquam pulvis, quem proiicit ventus a facie terræ.
5 Ideo non resurgent impii in iudicio: neque peccatores in concilio iustorum.
6 Quoniam novit Dominus viam iustorum: et iter impiorum peribit.

PARS PRIOR.
Collectiones Psalmorum antiquiores, 2—88 (hebr 2—89).

I. Psalmi Davidi ascripti, 2—40 (hebr 2—41).

2. Victoria Christi Domini.

PSALMUS II.

Gentes ac reges terræ rebellantes 1 Quare [c]fremuerunt Gentes, et populi meditati sunt inania?
2 Astiterunt reges terræ, et principes convenerunt in unum adversus Dominum,
et adversus Christum eius.
3 Dirumpamus vincula eorum: et proiiciamus a nobis iugum ipsorum.

a Domino irridentur 4 Qui habitat in cælis irridebit eos: et Dominus subsannabit eos.
5 Tunc loquetur ad eos in ira sua, et in furore suo conturbabit eos.
6 Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius, prædicans præceptum eius.

et a rege Messia confringentur, 7 Dominus dixit ad me: [d]Filius meus es tu, ego hodie genui te.
8 Postula a me, et dabo tibi Gentes hereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ.
9 [e]Reges eos in virga ferrea, et tamquam vas figuli confringes eos.

nisi sponte ei se subiciant. 10 Et nunc reges intelligite: erudimini qui iudicatis terram.
11 Servite Domino in timore: et exultate ei cum tremore.
12 Apprehendite disciplinam nequando irascatur Dominus, et pereatis de via iusta.
13 Cum exarserit in brevi ira eius, beati omnes, qui confidunt in eo.

3. Preces matutinæ tribulati.

1 Psalmus David, Cum fugeret a facie Absalom filii sui. (*2 Reg. 15, 14.*) III.

Inimicis circumdatus 2 Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me? multi insurgunt adversum me.
3 Multi dicunt animæ meæ: Non est salus ipsi in Deo eius.

1, *2* [a]Ios 1, 8. — *3* [b]Ir 17, 8. — 2, *1* [c]Act 4, 25. — *7* [d]Act 13, 33; Hbr 1, 5; 5, 5. — *9* [e]Apc 2, 27; 19, 15.

4 Tu autem Domine susceptor meus es, gloria mea, et exaltans caput meum. Domino confidit,
5 Voce mea ad Dominum clamavi: et exaudivit me de monte sancto suo.

6 Ego dormivi, et soporatus sum: et exurrexi, quia Dominus suscepit me. secure dormivit,
7 Non timebo millia populi circumdantis me:

exurge Domine, salvum me fac Deus meus. quia Dominus
8 Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa: dentes peccatorum inimicos
contrivisti. contrivit.
9 Domini est salus: et super populum tuum benedictio tua.

4. Preces vespertinæ tribulati.

1 In finem in carminibus, Psalmus David. IV.

2 Cum invocarem exaudivit me Deus iustitiæ meæ: In tribulatione
in tribulatione dilatasti mihi. Miserere mei. et exaudi orationem meam. exauditus

3 Filii hominum usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, et quæritis calumniantes admonet,
mendacium?
4 Et scitote quoniam mirificavit Dominus sanctum suum: Dominus exaudiet
me cum clamavero ad eum.
5 a Irascimini, et nolite peccare: quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris
compungimini.
6 Sacrificate sacrificium iustitiæ, et sperate in Domino.

multi dicunt: Quis ostendit nobis bona? 7 Signatum est super nos lumen vultus aliis paventibus
tui Domine: secure dormiet.
dedisti lætitiam in corde meo. 8 A fructu frumenti, vini, et olei sui
cati sunt. ...oilia tua. Dominus
9 In pace in idipsum dormiam, et requiescam; laudatur
10 Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me. ... et peribunt a quia gentes delevit,

5. Imploratio auxilii divini.

r thronum qui

1 In finem pro ea, quæ hereditatem consequitur, Psalmus David
...æternum et in

2 Verba mea auribus percipe Domine, intellige clamorem meum.
3 Intende voci orationis meæ, rex meus et Deus meus. 4 Quoniam
Domine mane exaudies vocem meam. 5 Mane astabo tibi et vide

quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. 6 Neque habitavit ...um: Israel in
... malignus: ...istitia. servatore
neque permanebunt iniusti ante oculos tuos. 7 Odisti omnes, qui ...atibus, in suo exsultat,
... iniquitatem:
perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Virum sanguinum et dolosum ...uærentes
... abitur Dominus:
8 ... autem in multitudine misericordiæ tuæ. Introibo in domum tuam: ...ado eius:
... ad templum sanctum tuum in timore tuo. ...orem

9 Domine deduc me in iustitia tua: propter inimicos meos dirige in conspectu
tuo viam meam.
10 Quoniam non est in ore eorum veritas: cor eorum vanum est. ...abo in
11 b Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant,
iudica illos Deus. Decidant a cogitationibus suis,
secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam absconderunt. gentes laqueo
te Domine. Israelitis parato comprehenduntur.

4, 5 a Eph 4, 26. — 5, 11 b Inf 13, 3; Rom

iustis vero benedicat.
12 Et lætentur omnes, qui sperant in te,
in æternum exultabunt: et habitabis in eis. Et gloriabuntur in te omnes, qui
diligunt nomen tuum,
13 quoniam tu benedices iusto. Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos.

6. Oratio conturbati.

1 In finem in carminibus, Psalmus David, pro octava. VI.

Dominum deprecatur,
2 Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.
3 Miserere mei Domine quoniam infirmus sum: sana me Domine quoniam conturbata sunt ossa mea.
4 Et anima mea turbata est valde: sed tu Domine usquequo?

ut ex periculo se eripiat,
5 Convertere Domine, et eripe animam meam: salvum me fac propter misericordiam tuam.
6 Quoniam non est in morte qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?
7 Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo.
8 Turbatus est a furore oculus meus: inveteravi inter omnes inimicos meos.

ab eo exauditus triumphat.
9 [a]Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem: quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei.
10 Exaudivit Dominus deprecationem meam, Dominus orationem meam suscepit.
11 Erubescant, et conturbentur vehementer omnes inimici mei:
convertantur et erubescant valde velociter.

7. Provocatio ad Deum iudicem.

1 Psalmus David, quem cantavit Domino pro verbis Chusi filii Iemini. VII.
(2 Reg. 16.)

Confidens Deum rogat,
2 Domine De[u]s meus in te speravi:
salvum me fac ex omnibus persequentibus me, et libera me.
3 Nequando [ra]piat ut leo animam meam, dum non est qui redimat, neque qui
s[alv]um faciat.

ut se innocentem
4 Domine D[eu]s meus si feci istud, si est iniquitas in manibus meis:
5 Si reddid[i r]etribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis.
6 Persequ[atu]r inimicus animam meam, et comprehendat, [et conculcet] in terra vitam meam, et gloriam meam in pulverem deducat.

contra nequitiam peccatorum defendat,
7 Exurg[e] Domine in ira tua: et exaltare in finibus inimicorum meorum.
Et ex[surge] Domine Deus meus in præcepto quod mandasti:
8 et sy[na]goga populorum circumdabit te. Et propter hanc in altum regredere:
9 Do[minus] iudicat populos. Iudica me Domine secundum iustitiam meam, et
secundum innocentiam meam super me.
10 C[on]sumetur nequitia peccatorum, et diriges iustum,
[scr]utans corda et renes Deus.
[Iu]stum 11 adiutorium meum a Domino, qui salvos facit recto corde.
12 Deus iudex iustus, fortis, et patiens: numquid irascitur per singulos dies?
[Nisi c]onversi fueritis, gladium suum vibrabit:

quos ex iudicio terret.
13 Nisi [ar]cum tetendit, et paravit illum.
arcum paravit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit.
14 Et in eo [pa]riit iniustitiam: concepit dolorem, et peperit iniquitatem.
15 [c]Ecce part...

6, 9 [a]Mt [..]3; 25, 41; Lc 13, 27. — 7, 10 [b]1 Par 28, 9; Ir 11, 20; 17, 10; 20, 12. — 15 [c]Iob 15, 35; ... 15.

16 Lacum aperuit, et effodit eum: et incidit in foveam, quam fecit.
17 Convertetur dolor eius in caput eius: et in verticem ipsius iniquitas eius descendet.
18 Confitebor Domino secundum iustitiam eius: et psallam nomini Domini altissimi.

8. Dominus in operibus suis mirabilis.

1 In finem pro torcularibus, Psalmus David. VIII.

2 Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra! In cælo et in terra.
Quoniam elevata est magnificentia tua, super cælos.
3 Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos,
ut destruas inimicum et ultorem.
4 Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum: lunam et stellas, quæ tu fundasti.
5 Quid est homo, quod memor es eius? aut filius hominis, quoniam visitas eum?

6 aMinuisti eum paulominus ab angelis, gloria et honore coronasti eum: præcipue autem
7 et constituisti eum super opera manuum tuarum. 8 bOmnia subiecisti sub in homine.
pedibus eius,
oves et boves universas: insuper et pecora campi.
9 Volucres cæli, et pisces maris, qui perambulant semitas maris.
10 Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra!

9. Gratiarum actio pro eversione gentium.

1 In finem pro occultis filii, Psalmus David. IX.

2 Confitebor tibi Domine in toto corde meo: narrabo omnia mirabilia tua. Dominus laudatur
3 Lætabor et exultabo in te: psallam nomini tuo Altissime, quia gentes
4 In convertendo inimicum meum retrorsum: infirmabuntur, et peribunt a delevit,
facie tua.
5 Quoniam fecisti iudicium meum et causam meam: sedisti super thronum qui iudicas iustitiam.
6 Increpasti Gentes, et periit impius: nomen eorum delesti in æternum et in sæculum sæculi.
7 Inimici defecerunt frameæ in finem:
et civitates eorum destruxisti. Periit memoria eorum cum sonitu:

8 et Dominus in æternum permanet. Paravit in iudicio thronum suum: Israel in servatore
9 et ipse iudicabit orbem terræ in æquitate, iudicabit populos in iustitia. suo exsultat,
10 Et factus est Dominus refugium pauperi: adiutor in opportunitatibus, in tribulatione.
11 Et sperent in te qui noverunt nomen tuum: quoniam non dereliquisti quærentes te Domine.
12 Psallite Domino, qui habitat in Sion: annunciate inter Gentes studia eius:
13 Quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est: non est oblitus clamorem pauperum.
14 Miserere mei Domine: vide humilitatem meam de inimicis meis. 15 Qui exaltas me de portis mortis,
ut annunciem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion. 16 Exultabo in salutari tuo:

infixæ sunt Gentes in interitu, quem fecerunt. In laqueo isto, quem absconderunt, gentes laqueo Israelitis parato comprehenduntur.
comprehensus est pes eorum.

8, *6* aHbr 2, 7. — *8* bGn 1, 28; 1 Cor 15, 26.

[17] Cognoscetur Dominus iudicia faciens: in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.
[18] Convertantur peccatores in infernum, omnes Gentes quæ obliviscuntur Deum.
[19] Quoniam non in finem oblivio erit pauperis: patientia pauperum non peribit in finem.
[20] Exurge Domine, non confortetur homo: iudicentur Gentes in conspectu tuo:
[21] Constitue Domine legislatorem super eos: ut sciant Gentes quoniam homines sunt.

(10). Petitio auxilii contra opprimentes.

Psalmus X. secundum Hebræos.

Vexatores pauperum describuntur,

[1] Ut quid Domine recessisti longe, despicis in opportunitatibus, in tribulatione?
[2] Dum superbit impius, incenditur pauper: comprehenduntur in consiliis quibus cogitant.
[3] Quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suæ: et iniquus benedicitur.
[4] Exacerbavit Dominum peccator, secundum multitudinem iræ suæ non quæret.
[5] Non est Deus in conspectu eius:
inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore. Auferuntur iudicia tua a facie eius: omnium inimicorum suorum dominabitur.
[6] Dixit enim in corde suo: Non movebor a generatione in generationem, sine malo.
[7] [a]Cuius maledictione os plenum est, et amaritudine, et dolo: sub lingua eius labor et dolor.
[8] Sedet in insidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat innocentem.
[9] Oculi eius in pauperem respiciunt:
insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua.
Insidiatur ut rapiat pauperem: rapere pauperem dum attrahit eum.
[10] In laqueo suo humiliabit eum,
inclinabit se, et cadet cum dominatus fuerit pauperum.
[11] Dixit enim in corde suo: Oblitus est Deus, avertit faciem suam ne videat in finem.

adiutorium Domini imploratur.

[12] Exurge Domine Deus, exaltetur manus tua: ne obliviscaris pauperum.
[13] Propter quid irritavit impius Deum? dixit enim in corde suo: Non requiret.
[14] Vides, quoniam tu laborem et dolorem consideras: ut tradas eos in manus tuas.
Tibi derelictus est pauper: orphano tu eris adiutor.
[15] Contere brachium peccatoris et maligni: quæretur peccatum illius, et non invenietur.
[16] Dominus regnabit in æternum, et in sæculum sæculi: peribitis Gentes de terra illius.
[17] Desiderium pauperum exaudivit Dominus: præparationem cordis eorum audivit auris tua.
[18] Iudicare pupillo et humili, ut non apponat ultra magnificare se homo super terram.

10(11). Confidentia oppugnati.

[1] In finem, Psalmus David. X.

Peccatores sagittas parant,

[2] In Domino confido: quomodo dicitis animæ meæ: Transmigra in montem sicut passer?
[3] Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde.
[4] Quoniam quæ perfecisti, destruxerunt: iustus autem quid fecit?

(10), 7 [a]Inf 13, 3; Rom 3, 14

5 [a]Dominus in templo sancto suo, Dominus in cælo sedes eius: sed Dominus iuste iudicat.
Oculi eius in pauperem respiciunt: palpebræ eius interrogant filios hominum.
6 Dominus interrogat iustum et impium: qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam.
7 Pluet super peccatores laqueos: ignis, et sulphur, et spiritus procellarum pars calicis eorum.
8 Quoniam iustus Dominus et iustitias dilexit: æquitatem vidit vultus eius.

11(12). Custodia circumventi.

1 In finem pro octava, Psalmus David. XI.

2 Salvum me fac Domine, quoniam defecit sanctus: quoniam diminutæ sunt veritates a filiis hominum. A generatione dolosa
3 Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum: labia dolosa, in corde et corde locuti sunt.
4 Disperdat Dominus universa labia dolosa, et linguam magniloquam.
5 Qui dixerunt: Linguam nostram magnificabimus, labia nostra a nobis sunt, quis noster Dominus est?

6 Propter miseriam inopum, et gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus. Dominus rectos custodit.
Ponam in salutari: fiducialiter agam in eo.
7 [b]Eloquia Domini, eloquia casta: argentum igne examinatum, probatum terræ purgatum septuplum.
8 Tu Domine servabis nos: et custodies nos a generatione hac in æternum.
9 In circuitu impii ambulant: secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.

12(13). Oratio tribulati.

1 In finem, Psalmus David. XII.

Usquequo Domine oblivisceris me in finem? Usquequo avertis faciem tuam a me? Tribulati gemitus,
2 Quamdiu ponam consilia in anima mea, dolorem in corde meo per diem?
3 Usquequo exaltabitur inimicus meus super me?

4 respice, et exaudi me Domine Deus meus. deprecatio,
Illumina oculos meos ne umquam obdormiam in morte:
5 ne quando dicat inimicus meus: Prævalui adversus eum. Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero:

6 ego autem in misericordia tua speravi. Exultabit cor meum in salutari tuo: exsultatio.
cantabo Domino qui bona tribuit mihi: et psallam nomini Domini altissimi.

13(14). Vita et pœna atheorum.

1 In finem, Ps... David. XIII.

Dixit insipiens i... : Non est Deus. Vita abominabilis
Corrupti sunt, et ... facti sunt in studiis suis: non est qui faciat bonum, non e... num.
2 Dominus de c... uper filios hominum.
ut videat si es... t requirens Deum.
3 Omnes declin... utiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non ... m.
Sepulchrum p... rum: linguis suis dolose agebant, venenum aspid... m. per partes describitur,

10, 5 [a]Hab 22, 13. ... 5.

Quorum os maledictione et amaritudine plenum est: veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.
Contritio et infelicitas in viis eorum, et viam pacis non cognoverunt: non est timor Dei ante oculos eorum.

pœna nuntiatur.

4 Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam sicut escam panis? 5 Dominum non invocaverunt,
illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor. 6 Quoniam Dominus in generatione iusta est,
consilium inopis confudistis: quoniam Dominus spes eius est.
7 Quis dabit ex Sion salutare Israel?
cum averterit Dominus captivitatem plebis suæ, exultabit Iacob, et lætabitur Israel.

14(15). Domesticus Domini.

1 Psalmus David. XIIII.

Qui verbo et opere Deum et proximum diligit.

Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo?
2 Qui ingreditur sine macula, et operatur iustitiam: 3 Qui loquitur veritatem in corde suo,
qui non egit dolum in lingua sua: Nec fecit proximo suo malum, et opprobrium non accepit adversus proximos suos.
4 Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus: timentes autem Dominum glorificat:
Qui iurat proximo suo, et non decipit,
5 qui pecuniam suam non dedit ad usuram, et munera super innocentem non accepit: Qui facit hæc, non movebitur in æternum.

15(16). Summum bonum sancti.

1 Tituli inscriptio ipsi David. XV.

Sanctus in Deo delectatur,

Conserva me Domine, quoniam speravi in te.
2 Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.
3 Sanctis, qui sunt in terra eius, mirificavit omnes voluntates meas in eis.
4 Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: postea acceleraverunt.
Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus: nec memor ero nominum eorum per labia mea.

qui est hereditas eius

5 Dominus pars hereditatis meæ, et calicis mei: tu es, qui restitues hereditatem meam mihi.
6 Funes ceciderunt mihi in præclaris: etenim hereditas mea præclara est mihi.
7 Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum: insu[illegible] et usque ad noctem increpuerunt me renes mei. [illegible]nifi
8 [a]Providebam Dominum in conspectu meo semper: quo[illegible] a dextris est mihi, ne commovear.

atque spes et gaudium.

9 Propter hoc lætatum est cor meum, et exultavit lingu[illegible] insuper et caro mea requiescet in spe.
10 [b]Quoniam non derelinques animam meam in infern[illegible] Transm[illegible] dabis sanctum tuum videre corruptionem.
Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cu[illegible]nt sagittas[illegible]: delectationes in dextera tua usque in finem.

[illegible]em quid f[illegible]

15, *8* [a]Act 2, 25. — *10* [b]Act 2, 31; 13, 35.

16(17). Petitio afflicti et vexati.

[1] Oratio David. XVI.

Exaudi Domine iustitiam meam: intende deprecationem meam. Innocentiam suam asseverat.
Auribus percipe orationem meam, non in labiis dolosis.
[2] De vultu tuo iudicium meum prodeat: oculi tui videant æquitates.
[3] Probasti cor meum, et visitasti nocte: igne me examinasti,
et non est inventa in me iniquitas.
[4] Ut non loquatur os meum opera hominum: propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras.
[5] Perfice gressus meos in semitis tuis: ut non moveantur vestigia mea.

[6] Ego clamavi, quoniam exaudisti me Deus: nequitiam inimicorum exponit,
inclina aurem tuam mihi, et exaudi verba mea.
[7] Mirifica misericordias tuas, qui salvos facis sperantes in te.
[8] A resistentibus dexteræ tuæ custodi me, ut pupillam oculi. Sub umbra alarum tuarum protege me:
[9] a facie impiorum qui me afflixerunt. Inimici mei animam meam circumdederunt,
[10] adipem suum concluserunt: os eorum locutum est superbiam.
[11] Proiicientes me nunc circumdederunt me: oculos suos statuerunt declinare in terram.
[12] Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam: et sicut catulus leonis habitans in abditis.

[13] Exurge Domine, præveni eum, et supplanta eum: liberationem petit.
eripe animam meam ab impio, frameam tuam [14] ab inimicis manus tuæ.
Domine a paucis de terra divide eos in vita eorum: de absconditis tuis adimpletus est venter eorum.
Saturati sunt filiis: et dimiserunt reliquias suas parvulis suis.
[15] Ego autem in iustitia apparebo conspectui tuo: satiabor cum apparuerit gloria tua.

17(18). Gratiarum actio liberati.

[1] *In finem puero Domini David, qui locutus est Domino verba cantici huius, in die, qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum eius, et de manu Saul, et dixit:* (*2 Reg. 22, 2.*) XVII.

[2] Diligam te Domine fortitudo mea: Dominus salvator
[3] Dominus firmamentum meum, et refugium meum, et liberator meus.
[a]Deus meus adiutor meus, et sperabo in eum. Protector meus, et cornu salutis meæ, et susceptor meus.
[4] Laudans invocabo Dominum: et ab inimicis meis salvus ero.

[5] Circumdederunt me dolores mortis: et torrentes iniquitatis conturbaverunt me. Davida in angustiis positum
[6] Dolores inferni circumdederunt me: præoccupaverunt me laquei mortis.
[7] In tribulatione mea invocavi Dominum, et ad Deum meum clamavi:
Et exaudivit de templo sancto suo vocem meam: et clamor meus in conspectu eius, introivit in aures eius.

[8] Commota est, et contremuit terra: fundamenta montium conturbata sunt, modo mirabili
et commota sunt, quoniam iratus est eis.
[9] Ascendit fumus in ira eius: et ignis a facie eius exarsit:
carbones succensi sunt ab eo.
[10] Inclinavit cælos, et descendit: et caligo sub pedibus eius.
[11] Et ascendit super cherubim, et volavit: volavit super pennas ventorum.

17, *3* [a]Hbr 2, 13.

12 Et posuit tenebras latibulum suum, in circuitu eius tabernaculum eius: tenebrosa aqua in nubibus aeris.
13 Præ fulgore in conspectu eius nubes transierunt, grando et carbones ignis.
14 Et intonuit de cælo Dominus, et Altissimus dedit vocem suam: grando et carbones ignis.
15 Et misit sagittas suas, et dissipavit eos: fulgura multiplicavit, et conturbavit eos.
16 Et apparuerunt fontes aquarum, et revelata sunt fundamenta orbis terrarum:
Ab increpatione tua Domine, ab inspiratione spiritus iræ tuæ.

eripuit et eduxit,
17 Misit de summo, et accepit me: et assumpsit me de aquis multis.
18 Eripuit me de inimicis meis fortissimis, et ab his qui oderunt me: quoniam confortati sunt super me.
19 Prævenerunt me in die afflictionis meæ: et factus est Dominus protector meus.
20 Et eduxit me in latitudinem: salvum me fecit, quoniam voluit me.

secundum iustitiam eius
21 Et retribuet mihi Dominus secundum iustitiam meam, et secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi:
22 Quia custodivi vias Domini, nec impie gessi a Deo meo.
23 Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo: et iustitias eius non repuli a me.
24 Et ero immaculatus cum eo: et observabo me ab iniquitate mea.
25 Et retribuet mihi Dominus secundum iustitiam meam: et secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum eius.
26 Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris:
27 Et cum electo electus eris: et cum perverso perverteris.
28 Quoniam tu populum humilem salvum facies: et oculos superborum humiliabis.

et fortitudinem suam,
29 Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine: Deus meus illumina tenebras meas.
30 Quoniam in te eripiar a tentatione, et in Deo meo transgrediar murum.
31 Deus meus impolluta via eius: eloquia Domini igne examinata: protector est omnium sperantium in se.

eique victoriam cruentam
32 Quoniam quis Deus præter Dominum? aut quis Deus præter Deum nostrum?
33 Deus qui præcinxit me virtute: et posuit immaculatam viam meam.
34 [a]Qui perfecit pedes meos tamquam cervorum, et super excelsa statuens me.
35 Qui docet manus meas ad prælium: et posuisti, ut arcum æreum, brachia mea.
36 Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ: et dextera tua suscepit me:
Et disciplina tua correxit me in finem: et disciplina tua ipsa me docebit.
37 Dilatasti gressus meos subtus me: et non sunt infirmata vestigia mea:
38 Persequar inimicos meos, et comprehendam illos: et non convertar donec deficiant.
39 Confringam illos, nec poterunt stare: cadent subtus pedes meos.
40 Et præcinxisti me virtute ad bellum: et supplantasti insurgentes in me subtus me.
41 Et inimicos meos dedisti mihi dorsum, et odientes me disperdidisti.
42 Clamaverunt, nec erat qui salvos faceret, ad Dominum: nec exaudivit eos.
43 Et comminuam eos, ut pulverem ante faciem venti: ut lutum platearum delebo eos.

et regnum gloriosum detulit,
44 Eripies me de contradictionibus populi: constitues me in caput Gentium.
45 Populus, quem non cognovi, servivit mihi:
in auditu auris obedivit mihi. 46 Filii alieni mentiti sunt mihi,
filii alieni inveterati sunt, et claudicaverunt a semitis suis.

34 [a]2 Sm 22, 34 s.

47 Vivit Dominus, et benedictus Deus meus, et exaltetur Deus salutis meæ. *et propterea honoratur.*
18 Deus qui das vindictas mihi, et subdis populos sub me, liberator meus de
inimicis meis iracundis.
49 Et ab insurgentibus in me exaltabis me: a viro iniquo eripies me.
50 [a]Propterea confitebor tibi in nationibus Domine: et nomini tuo psalmum
dicam,
51 Magnificans salutes regis eius, et faciens misericordiam christo suo David,
et semini eius usque in sæculum.

18(19). Gloria Dei et laus legis.

1 In finem, Psalmus David. XVIII.

2 Cæli enarrant gloriam Dei, et opera manuum eius annunciat firmamentum. *Gloriam Dei cœli enarrant;*
3 Dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam.
4 Non sunt loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum.
5 [b]In omnem terram exivit sonus eorum: et in fines orbis terræ verba eorum.
6 In sole posuit tabernaculum suum:
[c]et ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo: Exultavit ut gigas ad
currendam viam,
7 a summo cælo egressio eius: Et occursus eius usque ad summum eius: nec
est qui se abscondat a calore eius.

8 Lex Domini immaculata convertens animas: *lex Domini extollitur,*
testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis.
9 Iustitiæ Domini rectæ, lætificantes corda:
præceptum Domini lucidum; illuminans oculos.
10 Timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi:
iudicia Domini vera, iustificata in semetipsa.
11 Desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum: et dulciora super
mel et favum.
12 Etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa.

13 Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me: 14 et ab alienis parce *venia delictorum petitur.*
servo tuo.
Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero: et emundabor a delicto
maximo.
15 Et erunt ut complaceant eloquia oris mei: et meditatio cordis mei in conspectu
tuo semper. Domine adiutor meus, et redemptor meus.

19(20). Petitio pro rege pugnaturo.

1 In finem, Psalmus David. XIX.

2 Exaudiat te Dominus in die tribulationis: protegat te nomen Dei Iacob. *Vota populi Israel,*
3 Mittat tibi auxilium de sancto: et de Sion tueatur te.
4 Memor sit omnis sacrificii tui: et holocaustum tuum pingue fiat.
5 Tribuat tibi secundum cor tuum: et omne consilium tuum confirmet.
6 Lætabimur in salutari tuo: et in nomine Dei nostri magnificabimur.
7 Impleat Dominus omnes petitiones tuas:
nunc cognovi quoniam salvum fecit Dominus CHRISTUM suum.
Exaudiet illum de cælo sancto suo: in potentatibus salus dexteræ eius.

8 Hi in curribus, et hi in equis: nos autem in nomine Domini Dei nostri invo- *subsidium populi ac regis.*
cabimus.
9 Ipsi obligati sunt, et ceciderunt: nos autem surreximus et erecti sumus.
10 Domine salvum fac regem: et exaudi nos in die, qua invocaverimus te.

---

50 [a]2 Sm 22, 50; Rom 15, 9. — 18, *5* [b]Rom 10, 18. — *6* [c]Lc 24, 46.

20(21). Gratiarum actio pro rege triumphante.

1 In finem, Psalmus David. XX.

Dominus palmam dans celebratur,

2 Domine in virtute tua lætabitur rex: et super salutare tuum exultabit vehementer.
3 Desiderium cordis eius tribuisti ei: et voluntate labiorum eius non fraudasti eum.
4 Quoniam prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis: posuisti in capite eius coronam de lapide pretioso.
5 Vitam petiit a te: et tribuisti ei longitudinem dierum in sæculum, et in sæculum sæculi.
6 Magna est gloria eius in salutari tuo: gloriam et magnum decorem impones super eum.
7 Quoniam dabis eum in benedictionem in sæculum sæculi: lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.
8 Quoniam rex sperat in Domino: et in misericordia Altissimi non commovebitur.

auxilium eius futurum imploratur.

9 Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt.
10 Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui:
Dominus in ira sua conturbabit eos, et devorabit eos ignis.
11 Fructum eorum de terra perdes: et semen eorum a filiis hominum.
12 Quoniam declinaverunt in te mala; cogitaverunt consilia, quæ non potuerunt stabilire.
13 Quoniam pones eos dorsum: in reliquiis tuis præparabis vultum eorum.
14 Exaltare Domine in virtute tua: cantabimus et psallemus virtutes tuas.

21(22). Petitio et laudatio Christi.

1 In finem pro susceptione matutina, Psalmus David. XXI.

Petitio patientis,

2 Deus [a]Deus meus respice in me: quare me dereliquisti? longe a salute mea verba delictorum meorum.
3 Deus meus clamabo per diem, et non exaudies: et nocte, et non ad insipientiam mihi.
4 Tu autem in sancto habitas, Laus Israel.
5 In te speraverunt patres nostri: speraverunt, et liberasti eos.
6 Ad te clamaverunt, et salvi facti sunt: in te speraverunt, et non sunt confusi.
7 Ego autem sum vermis, et non homo: opprobrium hominum, et abiectio plebis.
8 [b]Omnes videntes me, deriserunt me: locuti sunt labiis, et moverunt caput.
9 [c]Speravit in Domino, eripiat eum: salvum faciat eum, quoniam vult eum.
10 Quoniam tu es, qui extraxisti me de ventre: spes mea ab uberibus matris meæ.
11 In te proiectus sum ex utero: de ventre matris meæ Deus meus es tu,
12 ne discesseris a me: Quoniam tribulatio proxima est: quoniam non est qui adiuvet.
13 Circumdederunt me vituli multi: tauri pingues obsederunt me.
14 Aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens et rugiens.
15 Sicut aqua effusus sum: et dispersa sunt omnia ossa mea.
Factum est cor meum tamquam cera liquescens in medio ventris mei.
16 Aruit tamquam testa virtus mea, et lingua mea adhæsit faucibus meis:
et in pulverem mortis deduxisti me.
17 Quoniam circumdederunt me canes multi: concilium malignantium obsedit me. [d]Foderunt manus meas et pedes meos:
18 dinumeraverunt omnia ossa mea. Ipsi vero consideraverunt et inspexerunt me:
19 [e]diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem.

21, *2* [a]Mt 27, 46; Mc 15, 34. — *8* [b]Mt 27, 39; Mc 15, 29. — *9* [c]Mt 27, 43. — *17* [d]Mt 27, 31. — *19* [e]Io 19, 23.

20 Tu autem Domine ne elongaveris auxilium tuum a me: ad defensionem meam conspice.
21 Erue a framea Deus animam meam: et de manu canis unicam meam:
22 Salva me ex ore leonis: et a cornibus unicornium humilitatem meam.

23 [a]Narrabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesiæ laudabo te. laudatio
24 Qui timetis Dominum laudate eum: universum semen Iacob glorificate eum: resurgentis.
25 Timeat eum omne semen Israel: quoniam non sprevit, neque despexit deprecationem pauperis: Nec avertit faciem suam a me:
et cum clamarem ad eum exaudivit me.
26 Apud te laus mea in ecclesia magna: vota mea reddam in conspectu timentium eum.
27 Edent pauperes, et saturabuntur: et laudabunt Dominum qui requirunt eum:
vivent corda eorum in sæculum sæculi.
28 Reminiscentur et convertentur ad Dominum universi fines terræ: Et adorabunt in conspectu eius universæ familiæ Gentium.
29 Quoniam Domini est regnum: et ipse dominabitur Gentium.
30 Manducaverunt et adoraverunt omnes pingues terræ: in conspectu eius cadent omnes qui descendunt in terram.
31 Et anima mea illi vivet: et semen meum serviet ipsi.
32 Annunciabitur Domino generatio ventura: et annunciabunt cæli iustitiam eius populo qui nascetur, quem fecit Dominus.

22(23). Dominus pastor et hospes.

1 Psalmus David. XXII.

Dominus [b]regit me, et nihil mihi deerit: Pastor bonus.
2 in loco pascuæ ibi me collocavit. Super aquam refectionis educavit me:
3 animam meam convertit. Deduxit me super semitas iustitiæ, propter nomen suum.
4 Nam, et si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala:
quoniam tu mecum es. Virga tua, et baculus tuus: ipsa me consolata sunt.

5 Parasti in conspectu meo mensam, adversus eos, qui tribulant me. hospes liberalis.
Impinguasti in oleo caput meum: et calix meus inebrians quam præclarus est!
6 Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ: Et ut inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum.

23(24). Habitatores Sion.

1 Prima sabbati, Psalmus David. XXIII.

Domini [c]est terra, et plenitudo eius: orbis terrarum, et universi, qui habitant in eo. Innocentes,
2 Quia ipse super maria fundavit eum: et super flumina præparavit eum.
3 Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto eius?
4 Innocens manibus et mundo corde,
qui non accepit in vano animam suam, nec iuravit in dolo proximo suo.
5 Hic accipiet benedictionem a Domino: et misericordiam a Deo salutari suo.
6 Hæc est generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei Iacob.

7 Attollite portas principes vestras, et elevamini portæ æternales: et introibit rex gloriæ. rex gloriæ.
8 Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis et potens: Dominus potens in prælio.
9 Attollite portas principes vestras, et elevamini portæ æternales: et introibit rex gloriæ.
10 Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.

23 [a]Hbr 2, 12. — **22,** *1* [b]Is 40, 11; Ir 23, 4; Ez 34, 11. 23; 1 Ptr 2, 25; 5, 4. — **23,** *1* [c]Ps 49, 12; 1 Cor 10, 26.

24(25). Preces variæ.

[1] In finem. Psalmus David. XXIIII.

Inimici confundantur,

Ad te Domine levavi animam meam: [2] Deus meus
in te confido, non erubescam: [3] Neque irrideant me inimici mei:
etenim universi, qui sustinent te, non confundentur. [4] Confundantur omnes iniqua agentes supervacue.

viæ rectæ demonstrentur,

Vias tuas Domine demonstra mihi: et semitas tuas edoce me.
[5] Dirige me in veritate tua, et doce me: quia tu es Deus salvator meus, et te sustinui tota die.
[6] Reminiscere miserationum tuarum Domine, et misericordiarum tuarum, quæ a sæculo sunt.

delicta dimittantur,

[7] Delicta iuventutis meæ, et ignorantias meas ne memineris. Secundum misericordiam tuam memento mei tu: propter bonitatem tuam Domine.
[8] Dulcis et rectus Dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in via.
[9] Diriget mansuetos in iudicio: docebit mites vias suas.
[10] Universæ viæ Domini, misericordia et veritas, requirentibus testamentum eius et testimonia eius.
[11] Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo: multum est enim.
[12] Quis est homo qui timet Dominum? legem statuit ei in via, quam elegit.
[13] Anima eius in bonis demorabitur: et semen eius hereditabit terram.
[14] Firmamentum est Dominus timentibus eum: et testamentum ipsius ut manifestetur illis.
[15] Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.
[16] Respice in me, et miserere mei: quia unicus et pauper sum ego.
[17] Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt: de necessitatibus meis erue me.
[18] Vide humilitatem meam, et laborem meum: et dimitte universa delicta mea.

Israel liberetur.

[19] Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt, et [a]odio iniquo oderunt me.
[20] Custodi animam meam, et erue me: non erubescam quoniam speravi in te.
[21] Innocentes et recti adhæserunt mihi: quia sustinui te.
[22] Libera Deus Israel, ex omnibus tribulationibus suis.

25(26). Oratio innocentis.

[1] In finem. Psalmus David. XXV.

Propter innocentiam suam

Iudica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum: et in Domino sperans non infirmabor.
[2] Proba me Domine, et tenta me: ure renes meos et cor meum.
[3] Quoniam misericordia tua ante oculos meos est: et complacui in veritate tua.
[4] Non sedi cum concilio vanitatis: et cum iniqua gerentibus non introibo.
[5] Odivi ecclesiam malignantium: et cum impiis non sedebo.
[6] Lavabo inter innocentes manus meas: et circumdabo altare tuum Domine:
[7] Ut audiam vocem laudis, et enarrem universa mirabilia tua.
[8] Domine dilexi decorem domus tuæ, et locum habitationis gloriæ tuæ.

ne perdatur cum impiis.

[9] Ne perdas cum impiis Deus animam meam, et cum viris sanguinum vitam meam:
[10] In quorum manibus iniquitates sunt: dextera eorum repleta est muneribus.
[11] Ego autem in innocentia mea ingressus sum: redime me, et miserere mei.
[12] Pes meus stetit in directo: in ecclesiis benedicam te Domine.

24, *19* [a]Io 15, 25.

26(27). Protector derelicti.

[1] Psalmus David priusquam liniretur. XXVI.

Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo? — Dominus in sanctuario habitans,
Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo?
[2] Dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt et ceciderunt.
[3] Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum.
Si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo.
[4] Unam petii a Domino, hanc requiram,
ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ:
Ut videam voluptatem Domini, et visitem templum eius.
[5] Quoniam abscondit me in tabernaculo suo: in die malorum
protexit me in abscondito tabernaculi sui. [6] In petra exaltavit me:
et nunc exaltavit caput meum super inimicos meos.
Circuivi, et immolavi in tabernaculo eius hostiam vociferationis: cantabo, et psalmum dicam Domino.

[7] Exaudi Domine vocem meam, qua clamavi ad te: miserere mei, et exaudi me. — quem derelictus implorat.
[8] Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea: faciem tuam Domine requiram.
[9] Ne avertas faciem tuam a me: ne declines in ira a servo tuo.
Adiutor meus esto: ne derelinquas me, neque despicias me Deus salutaris meus.
[10] Quoniam pater meus, et mater mea dereliquerunt me: Dominus autem assumpsit me.
[11] Legem pone mihi Domine in via tua: et dirige me in semitam rectam propter inimicos meos.
[12] Ne tradideris me in animas tribulantium me: quoniam insurrexerunt in me testes iniqui, et mentita est iniquitas sibi.
[13] Credo videre bona Domini in terra viventium.
[14] Expecta Dominum, viriliter age: et confortetur cor tuum, et sustine Dominum.

27(28). Deprecatio et gratiarum actio.

Psalmus ipsi David. XXVII.

[1] Ad te Domine clamabo, Deus meus ne sileas a me: — Tribulatus ad Dominum clamat,
ne quando taceas a me, et assimilabor descendentibus in lacum.
[2] Exaudi Domine vocem deprecationis meæ dum oro ad te: dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.
[3] Ne simul trahas me cum peccatoribus: et cum operantibus iniquitatem ne perdas me:
Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.
[4] Da illis secundum opera eorum, et secundum nequitiam adinventionum ipsorum.
Secundum opera manuum eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipsis.
[5] Quoniam non intellexerunt opera Domini, et in opera manuum eius
destrues illos, et non ædificabis eos.

[6] Benedictus Dominus: quoniam exaudivit vocem deprecationis meæ. — exauditus gratias agit.
[7] Dominus adiutor meus, et protector meus:
in ipso speravit cor meum, et adiutus sum.
Et refloruit caro mea: et ex voluntate mea confitebor ei.
[8] Dominus fortitudo plebis suæ: et protector salvationum christi sui est.
[9] Salvum fac populum tuum Domine, et benedic hereditati tuæ: et rege eos, et extolle illos usque in æternum.

28(29). Maiestas Domini tonitruantis.

1 Psalmus David. In consummatione tabernaculi. XXVIII.

Agnoscatur, Afferte Domino filii Dei: afferte Domino filios arietum:
2 Afferte Domino gloriam et honorem, afferte Domino gloriam nomini eius: adorate Dominum in atrio sancto eius.

per partes describitur. 3 Vox Domini super aquas, Deus maiestatis intonuit: Dominus super aquas multas.
4 Vox Domini in virtute: vox Domini in magnificentia.
5 Vox Domini confringentis cedros: et confringet Dominus cedros Libani:
6 Et comminuet eas tamquam vitulum Libani: et dilectus quemadmodum filius unicornium.
7 Vox Domini intercidentis flammam ignis:
8 Vox Domini concutientis desertum: et commovebit Dominus desertum Cades.
9 Vox Domini præparantis cervos, et revelabit condensa: et in templo eius omnes dicent gloriam.
10 Dominus diluvium inhabitare facit: et sedebit Dominus rex in æternum.
11 Dominus virtutem populo suo dabit: Dominus benedicet populo suo in pace.

29(30). Gratiarum actio humiliati.

Psalmus Cantici 1 In dedicatione domus David. XXIX.

Dominum exaltat, 2 Exaltabo te Domine quoniam suscepisti me: nec delectasti inimicos meos super me.
3 Domine Deus meus clamavi ad te, et sanasti me.
4 Domine eduxisti ab inferno animam meam: salvasti me a descendentibus in lacum.
5 Psallite Domino sancti eius: et confitemini memoriæ sanctitatis eius.
6 Quoniam ira in indignatione eius: et vita in voluntate eius.
Ad vesperum demorabitur fletus: et ad matutinum lætitia.

qui eum dereliquerat, sed postea adiuvit. 7 Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum.
8 Domine in voluntate tua, præstitisti decori meo virtutem. Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus.
9 Ad te Domine clamabo: et ad Deum meum deprecabor.
10 Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem?
Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annunciabit veritatem tuam?
11 Audivit Dominus, et misertus est mei: Dominus factus est adiutor meus.
12 Convertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum, et circumdedisti me lætitia:
13 Ut cantet tibi gloria mea; et non compungar: Domine Deus meus in æternum confitebor tibi.

30(31). Spes mœrentium.

1 In finem, Psalmus David, pro extasi. XXX.

Deus protector 2 In te Domine speravi non confundar in æternum:
in iustitia tua libera me. 3 Inclina ad me aurem tuam, accelera ut eruas me.
Esto mihi in Deum protectorem: et in domum refugii, ut salvum me facias.
4 Quoniam fortitudo mea, et refugium meum es tu: et propter nomen tuum deduces me, et enutries me.
5 Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi: quoniam tu es protector meus.
6 [a]In manus tuas commendo spiritum meum: redemisti me Domine Deus veritatis.

30, *6* [a]Lc 23, 46.

7 Odisti observantes vanitates, supervacue. Ego autem in Domino speravi:
8 exultabo, et lætabor in misericordia tua.
Quoniam respexisti humilitatem meam, salvasti de necessitatibus animam meam.
9 Nec conclusisti me in manibus inimici: statuisti in loco spatioso pedes meos.

10 Miserere mei Domine quoniam tribulor: invocatur
conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, et venter meus:
11 Quoniam defecit in dolore vita mea: et anni mei in gemitibus.
Infirmata est in paupertate virtus mea: et ossa mea conturbata sunt.
12 Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium et vicinis meis valde: et timor notis meis.
Qui videbant me, foras fugerunt a me:
13 oblivioni datus sum, tamquam mortuus a corde. Factus sum tamquam vas perditum:
14 quoniam audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu:
In eo dum convenirent simul adversum me, accipere animam meam consiliati sunt.
15 Ego autem in te speravi Domine: dixi: Deus meus es tu:
16 in manibus tuis sortes meæ. Eripe me de manu inimicorum meorum, et a persequentibus me.
17 Illustra faciem tuam super servum tuum, salvum me fac in misericordia tua:
18 Domine non confundar, quoniam invocavi te.
Erubescant impii, et deducantur in infernum:
19 muta fiant labia dolosa. Quæ loquuntur adversus iustum iniquitatem, in superbia, et in abusione.

20 Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. atque benedicitur.
Perfecisti eis, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.
21 Abscondes eos in abscondito faciei tuæ a conturbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo a contradictione linguarum.
22 Benedictus Dominus: quoniam mirificavit misericordiam suam mihi in civitate munita.
23 Ego autem dixi in excessu mentis meæ: Proiectus sum a facie oculorum tuorum.
Ideo exaudisti vocem orationis meæ, dum clamarem ad te.
24 Diligite Dominum omnes sancti eius: quoniam veritatem requiret Dominus, et retribuet abundanter facientibus superbiam.
25 Viriliter agite, et confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino.

31 (32). Remissio peccatorum.

Ipsi David intellectus. XXXI.

1 Beati, [a]quorum remissæ sunt iniquitates: et quorum tecta sunt peccata. Conceditur confitentibus
2 Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum, nec est in spiritu eius dolus.
3 Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea, dum clamarem tota die.
4 Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua: conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina.
5 Delictum meum cognitum tibi feci: et iniustitiam meam non abscondi.
[b]Dixi: Confitebor adversum me iniustitiam meam Domino: et tu remisisti impietatem peccati mei.

6 Pro hac orabit ad te omnis sanctus, in tempore opportuno. Verumtamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non approximabunt. et in Domino sperantibus.
7 Tu es refugium meum a tribulatione, quæ circumdedit me: exultatio mea erue me a circumdantibus me.

31, *1* [a]Rom 4, 7. — *5* [b]Is 65, 24.

8 Intellectum tibi dabo. et instruam te in via hac, qua gradieris: firmabo super te oculos meos.
9 Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus. In camo et freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.
10 Multa flagella peccatoris, sperantem autem in Domino misericordia circumdabit.
11 Lætamini in Domino et exultate iusti, et gloriamini omnes recti corde.

32(33). Laus Domini.

Psalmus David. XXXII.

Domino psallant,

1 Exultate iusti in Domino: rectos decet collaudatio.
2 Confitemini Domino in cithara: in psalterio decem chordarum psallite illi.
3 Cantate ei canticum novum: bene psallite ei in vociferatione.

cuius verbum fidele et omnipotens est.

4 Quia rectum est verbum Domini, et omnia opera eius in fide.
5 Diligit misericordiam et iudicium: misericordia Domini plena est terra.
6 Verbo Domini cæli firmati sunt: et spiritu oris eius omnis virtus eorum.
7 Congregans sicut in utre aquas maris: ponens in thesauris abyssos.
8 Timeat Dominum omnis terra: ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem.
9 [a]Quoniam ipse dixit, et facta sunt: ipse mandavit, et creata sunt.

cuius consilium dissipat consilia gentium.

10 Dominus dissipat consilia gentium: reprobat autem cogitationes populorum, et reprobat consilia principum.
11 Consilium autem Domini in æternum manet: cogitationes cordis eius in generatione et generationem.
12 Beata gens, cuius est Dominus, Deus eius: populus, quem elegit in hereditatem sibi.

cuius oculi Deum metuentes respiciunt.

13 De cælo respexit Dominus: vidit omnes filios hominum.
14 De præparato habitaculo suo respexit super omnes, qui habitant terram.
15 Qui finxit sigillatim corda eorum: qui intelligit omnia opera eorum.
16 Non salvatur rex per multam virtutem: et gigas non salvabitur in multitudine virtutis suæ.
17 Fallax equus ad salutem: in abundantia autem virtutis suæ non salvabitur.
18 Ecce oculi Domini super metuentes eum: et in eis, qui sperant super misericordia eius.
19 Ut eruat a morte animas eorum: et alat eos in fame.

qui protector in se sperantium est.

20 Anima nostra sustinet Dominum: quoniam adiutor et protector noster est.
21 Quia in eo lætabitur cor nostrum: et in nomine sancto eius speravimus.
22 Fiat misericordia tua Domine super nos: quemadmodum speravimus in te.

33(34). Redemptor iustorum.

1 Davidi, cum immutavit vultum suum coram Achimelech, et dimisit eum et abiit. (*1 Reg. 21.*) XXXIII.

Dominus Psalmistam e tribulationibus eripuit.

2 Benedicam Dominum in omni tempore: semper laus eius in ore meo.
3 In Domino laudabitur anima mea: audiant mansueti, et lætentur.
4 Magnificate Dominum mecum: et exaltemus nomen eius in idipsum.
5 Exquisivi Dominum, et exaudivit me: et ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.
6 Accedite ad eum, et illuminamini: et facies vestræ non confundentur.
7 Iste pauper clamavit, et Dominus exaudivit eum: et de omnibus tribulationibus eius salvavit eum.

32, *9* [a]Idt 16, 17.

8 Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum: et eripiet eos.
9 Gustate, et videte quoniam suavis est Dominus: beatus vir, qui sperat in eo.
10 Timete Dominum omnes sancti eius: quoniam non est inopia timentibus eum.
11 aDivites eguerunt et esurierunt: inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.

12 Venite filii, audite me: timorem Domini docebo vos. omnes Deum timentes liberabit.
13 bQuis est homo qui vult vitam: diligit dies videre bonos?
14 Prohibe linguam tuam a malo: et labia tua ne loquantur dolum.
15 Diverte a malo, et fac bonum: inquire pacem, et persequere eam.
16 cOculi Domini super iustos: et aures eius in preces eorum.
17 Vultus autem Domini super facientes mala: ut perdat de terra memoriam eorum.
18 Clamaverunt iusti, et Dominus exaudivit eos: et ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos.
19 Iuxta est Dominus iis, qui tribulato sunt corde: et humiles spiritu salvabit.
20 Multæ tribulationes iustorum: et de omnibus his liberabit eos Dominus.
21 Custodit Dominus omnia ossa eorum: unum ex his non conteretur.
22 Mors peccatorum pessima: et qui oderunt iustum delinquent.
23 Redimet Dominus animas servorum suorum: et non delinquent omnes qui sperant in eo.

34(35). Adiutor impugnatorum.

1 Ipsi David. XXXIIII.

Iudica Domine nocentes me, expugna impugnantes me. Dominus exoratur,
2 Apprehende arma et scutum: et exurge in adiutorium mihi.
3 Effunde frameam, et conclude adversus eos, qui persequuntur me:
dic animæ meæ: Salus tua ego sum.
4 Confundantur et revereantur, quærentes animam meam.
Avertantur retrorsum, et confundantur cogitantes mihi mala.
5 Fiant tanquam pulvis ante faciem venti: et angelus Domini coarctans eos.
6 Fiat via illorum tenebræ et lubricum: et angelus Domini persequens eos.
7 Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui: supervacue exprobraverunt animam meam.
8 Veniat illi laqueus, quem ignorat: et captio, quam abscondit, apprehendat eum: et in laqueum cadat in ipsum.
9 Anima autem mea exultabit in Domino: et delectabitur super salutari suo.
10 Omnia ossa mea dicent: Domine, quis similis tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorum eius: egenum et pauperem a diripientibus eum.

11 Surgentes testes iniqui, quæ ignorabam interrogabant me. ut hostes iniquos
12 Retribuebant mihi mala pro bonis: sterilitatem animæ meæ.
13 Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio. Humiliabam in ieiunio animam meam: et oratio mea in sinu meo convertetur.
14 Quasi proximum, et quasi fratrem nostrum, sic complacebam: quasi lugens et contristatus sic humiliabar.
15 Et adversum me lætati sunt, et convenerunt:
congregata sunt super me flagella, et ignoravi. 16 Dissipati sunt, nec compuncti,
tentaverunt me, subsannaverunt me subsannatione: frenduerunt super me dentibus suis.
17 Domine quando respicies? restitue animam meam a malignitate eorum, a leonibus unicam meam.
18 Confitebor tibi in ecclesia magna, in populo gravi laudabo te.

33, *11* aLc 1, 53. — *13* b1 Ptr 3, 10. — *16* cSir 15, 20; Hbr 4, 13.

iudicet et expugnet.

19 Non supergaudeant mihi qui adversantur mihi inique: [a]qui oderunt me gratis et annuunt oculis.
20 Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur: et in iracundia terræ loquentes, dolos cogitabant.
21 Et dilataverunt super me os suum: dixerunt: Euge, euge, viderunt oculi nostri.
22 Vidisti Domine, ne sileas: Domine ne discedas a me.
23 Exurge et intende iudicio meo: Deus meus, et Dominus meus in causam meam.
24 Iudica me secundum iustitiam tuam Domine Deus meus, et non supergaudeant mihi.
25 Non dicant in cordibus suis: Euge, euge, animæ nostræ: nec dicant: Devoravimus eum.
26 Erubescant et revereantur simul, qui gratulantur malis meis. Induantur confusione et reverentia qui magna loquuntur super me.
27 Exultent et lætentur qui volunt iustitiam meam: et dicant semper: Magnificetur Dominus, qui volunt pacem servi eius.
28 Et lingua mea meditabitur iustitiam tuam, tota die laudem tuam.

35(36). Iudex omnium.

1 In finem, servo Domini ipsi David. XXXV.

Dominus iniustos

2 Dixit iniustus ut delinquat in semetipso: non est timor Dei ante oculos eius.
3 [b]Quoniam dolose egit in conspectu eius: ut inveniatur iniquitas eius ad odium.
4 Verba oris eius iniquitas, et dolus: noluit intelligere ut bene ageret.
5 Iniquitatem meditatus est in cubili suo: astitit omni viæ non bonæ, malitiam autem non odivit.

et rectos corde

6 Domine in cælo misericordia tua: et veritas tua usque ad nubes.
7 Iustitia tua sicut montes Dei: iudicia tua abyssus multa. Homines, et iumenta salvabis Domine:
8 quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus. Filii autem hominum, in tegmine alarum tuarum sperabunt.
9 Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ: et torrente voluptatis tuæ potabis eos.
10 Quoniam apud te est fons vitæ: et in lumine tuo videbimus lumen.

iuste iudicat.

11 Prætende misericordiam tuam scientibus te, et iustitiam tuam his, qui recto sunt corde.
12 Non veniat mihi pes superbiæ: et manus peccatoris non moveat me.
13 Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem: expulsi sunt, nec potuerunt stare.

36(37). Felicitas hominum.

1 Psalmus ipsi David. XXXVI.

Iniquorum felicitas falsa.

Noli æmulari in malignantibus: neque zelaveris facientes iniquitatem.
2 Quoniam tamquam fœnum velociter arescent: et quemadmodum olera herbarum cito decident.
3 Spera in Domino, et fac bonitatem:
et inhabita terram, et pasceris in divitiis eius.
4 Delectare in Domino: et dabit tibi petitiones cordis tui.
5 Revela Domino viam tuam, et spera in eo: et ipse faciet.
6 Et educet quasi lumen iustitiam tuam: et iudicium tuum tamquam meridiem:
7 subditus esto Domino, et ora eum.
Noli æmulari in eo, qui prosperatur in via sua: in homine faciente iniustitias.
8 Desine ab ira, et derelinque furorem: noli æmulari ut maligneris.

34, *19* [a]Io 15, 25. — **35,** *3* [b]Sup 13, 3.

9 Quoniam qui malignantur, exterminabuntur: sustinentes autem Dominum, ipsi hereditabunt terram.
10 Et adhuc pusillum, et non erit peccator: et quæres locum eius, et non invenies.
11 [a]Mansueti autem hereditabunt terram, et delectabuntur in multitudine pacis.
12 Observabit peccator iustum: et stridebit super eum dentibus suis.
13 Dominus autem irridebit eum: quoniam prospicit quod veniet dies eius.
14 Gladium evaginaverunt peccatores: intenderunt arcum suum.
Ut deiiciant pauperem et inopem: ut trucident rectos corde.
15 Gladius eorum intret in corda ipsorum: et arcus eorum confringatur.
16 Melius est modicum iusto, super divitias peccatorum multas.
17 Quoniam brachia peccatorum conterentur: confirmat autem iustos Dominus.
18 Novit Dominus dies immaculatorum: et hereditas eorum in æternum erit.
19 Non confundentur in tempore malo, et in diebus famis saturabuntur:
20 quia peccatores peribunt. Inimici vero Domini mox ut honorificati fuerint et exaltati:
deficientes, quemadmodum fumus deficient.
21 Mutuabitur peccator, et non solvet: iustus autem miseretur et tribuet.

22 Quia benedicentes ei hereditabunt terram: maledicentes autem ei disperibunt. iustorum felicitas vera.
23 Apud Dominum gressus hominis dirigentur: et viam eius volet.
24 Cum ceciderit, non collidetur: quia Dominus supponit manum suam.
25 Iunior fui, etenim senui:
et non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem.
26 Tota die miseretur et commodat: et semen illius in benedictione erit.
27 Declina a malo, et fac bonum: et inhabita in sæculum sæculi.
28 Quia Dominus amat iudicium, et non derelinquet sanctos suos: in æternum conservabuntur.
Iniusti punientur: et semen impiorum peribit.
29 Iusti autem hereditabunt terram: et inhabitabunt in sæculum sæculi super eam.
30 [b]Os iusti meditabitur sapientiam, et lingua eius loquetur iudicium.
31 [c]Lex Dei eius in corde ipsius: et non supplantabuntur gressus eius.
32 Considerat peccator iustum: et quærit mortificare eum.
33 Dominus autem non derelinquet eum in manibus eius: nec damnabit eum cum iudicabitur illi.
34 Expecta Dominum, et custodi viam eius:
et exaltabit te ut hereditate capias terram: cum perierint peccatores videbis.
35 Vidi impium superexaltatum, et elevatum sicut cedros Libani.
36 Et transivi, et ecce non erat: et quæsivi eum, et non est inventus locus eius.
37 Custodi innocentiam, et vide æquitatem: quoniam sunt reliquiæ homini pacifico.
38 Iniusti autem disperibunt simul: reliquiæ impiorum interibunt.
39 Salus autem iustorum a Domino: et protector eorum in tempore tribulationis.
40 Et adiuvabit eos Dominus, et liberabit eos: et eruet eos a peccatoribus, et salvabit eos: quia speraverunt in eo.

37(38). Supplicatio male affecti.

1 Psalmus David, in rememorationem de sabbato. XXXVII.

2 Domine [d]ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Propter peccata ægrotans.
3 Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi: et confirmasti super me manum tuam.
4 Non est sanitas in carne mea a facie iræ tuæ: non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum.
5 Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: et sicut onus grave gravatæ sunt super me.
6 Putruerunt et corruptæ sunt cicatrices meæ, a facie insipientiæ meæ.

36, *11* [a]Mt 5, 4. — *30* [b]Pr 31, 26. — *31* [c]Is 51, 7. — **37,** *2* [d]Sup 6, 2.

7 Miser factus sum, et curvatus sum usque in finem: tota die contristatus ingrediebar.
8 Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus: et non est sanitas in carne mea.
9 Afflictus sum, et humiliatus sum nimis: rugiebam a gemitu cordis mei.
10 Domine, ante te omne desiderium meum: et gemitus meus a te non est absconditus.
11 Cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea: et lumen oculorum meorum, et ipsum non est mecum.

ab amicis et inimicis afflictus.

12 Amici mei, et proximi mei adversum me appropinquaverunt, et steterunt. Et qui iuxta me erant, de longe steterunt:
13 et vim faciebant qui quærebant animam meam. Et qui inquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates: et dolos tota die meditabantur.
14 Ego autem tamquam surdus non audiebam: et sicut mutus non aperiens os suum.
15 Et factus sum sicut homo non audiens: et non habens in ore suo redargutiones.

Dominum orat.

16 Quoniam in te Domine speravi: tu exaudies me Domine Deus meus.
17 Quia dixi: Nequando supergaudeant mihi inimici mei: et dum commoventur pedes mei, super me magna locuti sunt.
18 Quoniam ego in flagella paratus sum: et dolor meus in conspectu meo semper.
19 Quoniam iniquitatem meam annunciabo: et cogitabo pro peccato meo.
20 Inimici autem mei vivunt, et confirmati sunt super me: et multiplicati sunt qui oderunt me inique.
21 Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi: quoniam sequebar bonitatem.
22 Ne derelinquas me Domine Deus meus: ne discesseris a me.
23 Intende in adiutorium meum, Domine Deus salutis meæ.

38(39). Oratio vexati.

1 In finem, ipsi Idithun, Canticum David. XXXVIII.

Propter peccatores dolorem abscondit,

2 Dixi: Custodiam vias meas: ut non delinquam in lingua mea.
Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me.
3 Obmutui, et humiliatus sum, et silui a bonis: et dolor meus renovatus est.
4 Concaluit cor meum intra me: et in meditatione mea exardescet ignis. 5 Locutus sum in lingua mea:

vanitatem humanam considerat,

Notum fac mihi Domine finem meum. Et numerum dierum meorum quis est: ut sciam quid desit mihi.
6 Ecce mensurabiles posuisti dies meos: et substantia mea tamquam nihilum ante te.
Verumtamen universa vanitas, omnis homo vivens.
7 Verumtamen in imagine pertransit homo: sed et frustra conturbatur.
Thesaurizat: et ignorat cui congregabit ea.

Dominum salvatorem exspectat.

8 Et nunc quæ est expectatio mea? nonne Dominus? et substantia mea apud te est.
9 Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: opprobrium insipienti dedisti me.
10 Obmutui, et non aperui os meum, quoniam tu fecisti:
11 amove a me plagas tuas. 12 A fortitudine manus tuæ ego defeci
in increpationibus: propter iniquitatem corripuisti hominem. Et tabescere fecisti sicut araneam animam eius:
verumtamen vane conturbatur omnis homo.
13 Exaudi orationem meam Domine, et deprecationem meam: auribus percipe lacrymas meas. Ne sileas:
quoniam advena ego sum apud te, et peregrinus, sicut omnes patres mei.
14 Remitte mihi, ut refrigerer prius quam abeam, et amplius non ero.

39(40). Preces cruciati.

1 In finem, Psalmus ipsi David. XXXIX.

2 Expectans expectavi Dominum, et intendit mihi. 3 Et exaudivit preces meas: E summa miseria ereptus
et eduxit me de lacu miseriæ, et de luto fæcis.
Et statuit super petram pedes meos: et direxit gressus meos.
4 Et immisit in os meum canticum novum, carmen Deo nostro.
Videbunt multi, et timebunt: et sperabunt in Domino.
5 Beatus vir, cuius est nomen Domini spes eius: et non respexit in vanitates
et insanias falsas.
6 Multa fecisti tu Domine Deus meus mirabilia tua: et cogitationibus tuis non
est qui similis sit tibi.
Annunciavi et locutus sum: multiplicati sunt super numerum.

7 [a]Sacrificium et oblationem noluisti: aures autem perfecisti mihi. Holocaustum gratias agit.
et pro peccato non postulasti:
8 tunc dixi: Ecce venio. In capite libri scriptum est de me
9 ut facerem voluntatem tuam: Deus meus volui, et legem tuam in medio cordis mei.
10 Annunciavi iustitiam tuam in ecclesia magna, ecce labia mea non prohibebo:
Domine tu scisti.
11 Iustitiam tuam non abscondi in corde meo: veritatem tuam et salutare tuum
dixi. Non abscondi misericordiam tuam, et veritatem tuam a concilio multo.
12 Tu autem Domine ne longe facias miserationes tuas a me: misericordia tua
et veritas tua semper susceperunt me.

13 Quoniam circumdederunt me mala, quorum non est numerus: comprehenderunt orans, ut
me iniquitates meæ, et non potui ut viderem. ab omnibus malis
Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei: et cor meum dereliquit me. liberetur.
14 Complaceat tibi Domine ut eruas me: [b]Domine, ad adiuvandum me respice.
15 [c]Confundantur et revereantur simul, qui quærunt animam meam, ut auferant eam.
Convertantur retrorsum, et revereantur qui volunt mihi mala.
16 Ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi: Euge, euge.
17 Exultent et lætentur super te omnes quærentes te: et dicant semper: Magnificetur Dominus: qui diligunt salutare tuum.
18 Ego autem mendicus sum, et pauper: Dominus solicitus est mei.
Adiutor meus, et protector meus tu es: Deus meus ne tardaveris.

40(41). Meditatio ægroti.

1 In finem, Psalmus ipsi David. XL.

2 Beatus qui intelligit super egenum, et pauperem: in die mala liberabit eum Vir misericors,
Dominus.
3 Dominus conservet eum, et vivificet eum,
et beatum faciat eum in terra: et non tradat eum in animam inimicorum eius.
4 Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius: universum stratum eius
versasti in infirmitate eius.

5 Ego dixi: Domine miserere mei: sana animam meam, quia peccavi tibi. ægrotus
6 Inimici mei dixerunt mala mihi: Quando morietur, et peribit nomen eius? et inimice tractatus.
7 Et si ingrediebatur ut videret, vana loquebatur, cor eius congregavit iniquitatem sibi. Egrediebatur foras, et loquebatur 8 in idipsum.
Adversum me susurrabant omnes inimici mei: adversum me cogitabant
mala mihi.
9 Verbum iniquum constituerunt adversum me: Numquid qui dormit non adiiciet
ut resurgat?

39, 7 [a]Hbr 10, 5. — *14* [b]Inf 69, 2. — *15* [c]Sup 34, 4.

10 [a]Etenim homo pacis meæ, in quo speravi: qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem.

misericordiam Domini consequetur;

11 Tu autem Domine miserere mei, et resuscita me: et retribuam eis.
12 In hoc cognovi quoniam voluisti me: quoniam non gaudebit inimicus meus super me.
13 Me autem propter innocentiam suscepisti: et confirmasti me in conspectu tuo in æternum.

doxologia prima.

14 Benedictus Dominus Deus Israel a sæculo, et usque in sæculum: fiat, fiat.

II. Psalmi filiis Core ascripti. 41—48 (hebr. 42—49).

41(42). Desiderium exsulis.

1 In finem, Intellectus filiis Core. XLI.

Deum sitit.

2 Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus.
3 Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum: quando veniam et apparebo ante faciem Dei?
4 Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte: dum dicitur mihi quotidie: Ubi est Deus tuus?
5 Hæc recordatus sum, et effudi in me animam meam:
quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis, usque ad domum Dei:
In voce exultationis, et confessionis: sonus epulantis.
6 Quare tristis es anima mea? et quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, 7 et Deus meus.

auxilium eius implorat,

Ad meipsum anima mea conturbata est: propterea memor ero tui de terra Iordanis, et Hermoniim a monte modico.
8 Abyssus abyssum invocat, in voce cataractarum tuarum. Omnia excelsa tua, et fluctus tui super me transierunt.
9 In die mandavit Dominus misericordiam suam: et nocte canticum eius. Apud me oratio Deo vitæ meæ.
10 dicam Deo: Susceptor meus es. Quare oblitus es mei? et quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus?
11 Dum confringuntur ossa mea, exprobraverunt mihi qui tribulant me inimici mei: Dum dicunt mihi per singulos dies: Ubi est Deus tuus?
12 quare tristis es anima mea? et quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, et Deus meus.

42(43). Continuatio Psalmi præcedentis.

1 Psalmus David. XLII.

reductionem sperat.

Iudica me Deus, et discerne causam meam de gente non sancta, ab homine iniquo, et doloso erue me.
2 Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me repulisti? et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?
3 Emitte lucem tuam et veritatem tuam: ipsa me deduxerunt, et adduxerunt in montem sanctum tuum, et in tabernacula tua.
4 Et introibo ad altare Dei: ad Deum, qui lætificat iuventutem meam. Confitebor tibi in cithara Deus Deus meus:
5 quare tristis es anima mea? et quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, et Deus meus.

40, *10* [a]Act 1, 16.

43(44). Lamentatio populi Israel.

1 In finem. Filiis Core ad intellectum. XLIII.

2 Deus auribus nostris audivimus: patres nostri annunciaverunt nobis. A Deo rege suo mirabili
Opus, quod operatus es in diebus eorum: et in diebus antiquis.
3 Manus tua gentes disperdidit, et plantasti eos:
afflixisti populos, et expulisti eos:
4 Nec enim in gladio suo possederunt terram, et brachium eorum non salvavit eos:
Sed dextera tua, et brachium tuum, et illuminatio vultus tui: quoniam complacuisti in eis.
5 Tu es ipse rex meus et Deus meus: qui mandas salutes Iacob.
6 In te inimicos nostros ventilabimus cornu, et in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis.
7 Non enim in arcu meo sperabo: et gladius meus non salvabit me.
8 Salvasti enim nos de affligentibus nos: et odientes nos confudisti.
9 In Deo laudabimur tota die: et in nomine tuo confitebimur in sæculum.

10 Nunc autem repulisti et confudisti nos: et non egredieris Deus in virtutibus nostris. repulsus et confusus est,
11 Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros: et qui oderunt nos, diripiebant sibi.
12 Dedisti nos tamquam oves escarum: et in gentibus dispersisti nos.
13 Vendidisti populum tuum sine pretio: et non fuit multitudo in commutationibus eorum.
14 Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, subsannationem et derisum his, qui sunt in circuitu nostro.
15 Posuisti nos in similitudinem Gentibus: commotionem capitis in populis.
16 Tota die verecundia mea contra me est, et confusio faciei meæ cooperuit me.
17 A voce exprobrantis, et obloquentis: a facie inimici, et persequentis.

18 Hæc omnia venerunt super nos, nec obliti sumus te: et inique non egimus in testamento tuo. licet ipsi adhæreat et ab eo redemptionem speret.
19 Et non recessit retro cor nostrum: et declinasti semitas nostras a via tua:
20 Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis, et cooperuit nos umbra mortis.
21 Si obliti sumus nomen Dei nostri, et si expandimus manus nostras ad deum alienum:
22 Nonne Deus requiret ista? ipse enim novit abscondita cordis.
[a]Quoniam propter te mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oves occisionis.
23 Exurge, quare obdormis Domine? exurge, et ne repellas in finem.
24 Quare faciem tuam avertis, oblivisceris inopiæ nostræ et tribulationis nostræ?
25 Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra: conglutinatus est in terra venter noster.
26 Exurge Domine, adiuva nos: et redime nos propter nomen tuum.

44(45). Epithalamium christianum.

1 In finem, pro iis, qui commutabuntur, filiis Core, ad intellectum. Canticum pro dilecto. XLIIII.

2 Eructavit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi. Lingua mea calamus scribæ, velociter scribentis. Christus sponsus,
3 Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis: propterea benedixit te Deus in æternum.
4 Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime. 5 Specie tua et pulchritudine tua
intende, prospere procede, et regna. Propter veritatem et mansuetudinem, et iustitiam: et deducet te mirabiliter dextera tua.

43, *22* [a]Rom 8, 36.

6 Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent, in corda inimicorum regis.
7 [a]Sedes tua Deus in sæculum sæculi: virga directionis virga regni tui.
8 Dilexisti iustitiam, et odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.
9 Myrrha, et gutta, et casia a vestimentis tuis, a domibus eburneis: ex quibus delectaverunt te
10 filiæ regum in honore tuo. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato: circumdata varietate.

Ecclesia sponsa.

11 Audi filia, et vide, et inclina aurem tuam: et obliviscere populum tuum, et domum patris tui.
12 Et concupiscet rex decorem tuum: quoniam ipse est Dominus Deus tuus, et adorabunt eum.
13 Et filiæ Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur: omnes divites plebis.
14 Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, in fimbriis aureis 15 circumamicta varietatibus.
Adducentur regi virgines post eam: proximæ eius afferentur tibi.
16 Afferentur in lætitia et exultatione: adducentur in templum regis.

filii amborum.

17 Pro patribus tuis nati sunt tibi filii: constitues eos principes super omnem terram.
18 Memores erunt nominis tui in omni generatione et generationem. Propterea populi confitebuntur tibi in æternum: et in sæculum sæculi.

45(46). Refugium Israelis.

1 In finem, filiis Core pro arcanis, Psalmus XLV.

Dominus virtutum.

2 Deus noster refugium, et virtus: adiutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis.
3 Propterea non timebimus dum turbabitur terra: et transferentur montes in cor maris.
4 Sonuerunt, et turbatæ sunt aquæ eorum: conturbati sunt montes in fortitudine eius.
5 Fluminis impetus lætificat civitatem Dei: sanctificavit tabernaculum suum Altissimus.
6 Deus, in medio eius, non commovebitur: adiuvabit eam Deus mane diluculo.

qui gentes conterit.

7 Conturbatæ sunt gentes, et inclinata sunt regna: dedit vocem suam, mota est terra.
8 Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Iacob.
9 Venite, et videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram:
10 auferens bella usque ad finem terræ. Arcum conteret, et confringet arma: et scuta comburet igni:
11 Vacate, et videte quoniam ego sum Deus: exaltabor in gentibus, et exaltabor in terra.
12 Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Iacob.

46(47). Rex omnium populorum.

1 In finem, pro filiis Core Psalmus XLVI.

Dominus gentes subiecit.

2 Omnes Gentes plaudite manibus: iubilate Deo in voce exultationis.
3 Quoniam Dominus excelsus, terribilis: Rex magnus super omnem terram.
4 Subiecit populos nobis: et gentes sub pedibus nostris.
5 Elegit nobis hereditatem suam: speciem Iacob, quam dilexit.

44, 7 [a] Hbr 1, 8.

6 [a]Ascendit Deus in iubilo: et Dominus in voce tubæ. a quibus laudandus est.
7 Psallite Deo nostro, psallite: psallite Regi nostro, psallite.
8 Quoniam Rex omnis terræ Deus: psallite sapienter.
9 Regnabit Deus super gentes: Deus sedet super sedem sanctam suam.
10 Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham:
quoniam dii fortes terræ, vehementer elevati sunt.

47(48). Ierusalem liberata.

1 Psalmus Cantici filiis Core secunda sabbati. XLVII.

2 Magnus Dominus, et laudabilis nimis in civitate Dei nostri, in monte sancto eius. Sion in liberatore suo
3 Fundatur exultatione universæ terræ mons Sion, latera Aquilonis, civitas Regis magni.
4 Deus in domibus eius cognoscetur, cum suscipiet eam.
5 Quoniam ecce reges terræ congregati sunt: convenerunt in unum.
6 Ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt:
7 tremor apprehendit eos. Ibi dolores ut parturientis,
8 in spiritu vehementi conteres naves Tharsis.
9 Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri: Deus fundavit eam in æternum.

10 Suscepimus Deus misericordiam tuam, in medio templi tui. lætatur et exsultat.
11 Secundum nomen tuum Deus, sic et laus tua in fines terræ: iustitia plena est dextera tua.
12 Lætetur mons Sion, et exultent filiæ Iudæ, propter iudicia tua Domine.
13 Circumdate Sion, et complectimini eam: narrate in turribus eius.
14 Ponite corda vestra in virtute eius: et distribuite domos eius, ut enarretis in progenie altera.
15 Quoniam hic est Deus, Deus noster in æternum, et in sæculum sæculi: ipse reget nos in sæcula.

48(49). Sortes diversæ hominum.

1 In finem, filiis Core Psalmus. XLVIII.

2 Audite hæc omnes Gentes: auribus percipite omnes, qui habitatis orbem: Psalmista omnes docet.
3 Quique terrigenæ, et filii hominum: simul in unum dives et pauper.
4 Os meum loquetur sapientiam: et meditatio cordis mei prudentiam.
5 [b]Inclinabo in parabolam aurem meam: aperiam in psalterio propositionem meam.

6 Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me: iniquos perituros,
7 Qui confidunt in virtute sua: et in multitudine divitiarum suarum gloriantur.
8 Frater non redimit, redimet homo: non dabit Deo placationem suam.
9 Et pretium redemptionis animæ suæ: et laborabit in æternum,
10 et vivet adhuc in finem. 11 Non videbit interitum,
cum viderit sapientes morientes: simul insipiens, et stultus peribunt. Et relinquent alienis divitias suas:
12 et sepulchra eorum domus illorum in æternum. Tabernacula eorum in progenie, et progenie: vocaverunt nomina sua in terris suis.
13 Et homo, cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, et similis factus est illis.

14 Hæc via illorum scandalum ipsis: et postea in ore suo complacebunt. iustos autem redimendos esse.
15 Sicut oves in inferno positi sunt: mors depascet eos.
Et dominabuntur eorum iusti in matutino: et auxilium eorum veterascet in inferno a gloria eorum.

46, *6* [a]2 Sm 6, 15. — **48,** *5* [b]Inf 77, 2; Mt 13, 35.

16 Verumtamen Deus redimet animam meam de manu inferi, cum acceperit me.
17 Ne timueris cum dives factus fuerit homo: et cum multiplicata fuerit gloria domus eius.
18 Quoniam cum interierit, non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria eius.
19 Quia anima eius in vita ipsius benedicetur: confitebitur tibi cum benefeceris ei.
20 Introibit usque in progenies patrum suorum: et usque in æternum non videbit lumen.
21 Homo, cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, et similis factus est illis.

III. Psalmus Asapho ascriptus.

49(50). Sacrificium Deo acceptum.

1 Psalmus Asaph. XLIX.

Deus iudex

Deus deorum Dominus locutus est: et vocavit terram, A solis ortu usque ad occasum:
2 ex Sion species decoris eius.
3 Deus manifeste veniet: Deus noster et non silebit.
Ignis in conspectu eius exardescet: et in circuitu eius tempestas valida.
4 Advocabit cælum desursum: et terram discernere populum suum.
5 Congregate illi sanctos eius: qui ordinant testamentum eius super sacrificia.
6 Et annunciabunt cæli iustitiam eius: quoniam Deus iudex est.

bonis operibus,

7 Audi populus meus, et loquar: Israel, et testificabor tibi: Deus Deus tuus ego sum.
8 Non in sacrificiis tuis arguam te: holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.
9 Non accipiam de domo tua vitulos: neque de gregibus tuis hircos.
10 Quoniam meæ sunt omnes feræ silvarum, iumenta in montibus et boves.
11 Cognovi omnia volatilia cæli: et pulchritudo agri mecum est.
12 Si esuriero, non dicam tibi: meus est enim orbis terræ, et plenitudo eius.
13 Numquid manducabo carnes taurorum? aut sanguinem hircorum potabo?
14 Immola Deo sacrificium laudis: et redde Altissimo vota tua.
15 Et invoca me in die tribulationis: eruam te, et honorificabis me.

non verbis honoratur.

16 Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras iustitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum?
17 Tu vero odisti disciplinam: et proiecisti sermones meos retrorsum:
18 Si videbas furem, currebas cum eo: et cum adulteris portionem tuam ponebas.
19 Os tuum abundavit malitia: et lingua tua concinnabat dolos.
20 Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, et adversus filium matris tuæ ponebas scandalum:
21 hæc fecisti, et tacui. Existimasti inique quod ero tui similis:
arguam te, et statuam contra faciem tuam.
22 Intelligite hæc qui obliviscimini Deum: nequando rapiat, et non sit qui eripiat.
23 Sacrificium laudis honorificabit me: et illic iter, quo ostendam illi salutare Dei.

IV. Psalmi Davidi ascripti, 50—71 (hebr. 51—72).

50(51). Pœnitentia regis.

1 In finem, Psalmus David, 2 Cum venit ad eum Nathan Propheta, quando intravit ad Bethsabee. (*2 Reg. 12.*) L.

Peccata confitetur,

3 Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.
4 Amplius lava me ab iniquitate mea: et a peccato meo munda me.

5 Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: et peccatum meum contra me est
semper.
6 Tibi soli peccavi, et malum coram te feci:
aut iustificeris in sermonibus tuis, et vincas cum iudicaris.
7 Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: et in peccatis concepit me mater mea.
8 Ecce enim veritatem dilexisti: incerta, et occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.
9 bAsperges me hyssopo, et mundabor: lavabis me, et super nivem dealbabor.
10 Auditui meo dabis gaudium et lætitiam: et exultabunt ossa humiliata.
11 Averte faciem tuam a peccatis meis: et omnes iniquitates meas dele.

12 Cor mundum crea in me Deus: et spiritum rectum innova in visceribus meis. absolutionem petit,
13 Ne proiicias me a facie tua: et spiritum sanctum tuum ne auferas a me.
14 Redde mihi lætitiam salutaris tui: et spiritu principali confirma me.

15 Docebo iniquos vias tuas: et impii ad te convertentur. satisfactionem promittit;
16 Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ: et exultabit lingua mea
iustitiam tuam.
17 Domine, labia mea aperies: et os meum annunciabit laudem tuam.
18 Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique: holocaustis non delectaberis.
19 Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum, et humiliatum Deus
non despicies.

20 Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion: ut ædificentur muri Ierusalem. additamentum recentius.
21 Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, oblationes, et holocausta: tunc imponent
super altare tuum vitulos.

51 (52). Pœna maligni.

1 In finem, Intellectus David, 2 Cum venit Doeg Idumæus, et nunciavit Sauli: Venit David in domum Achimelech. (*1 Reg. 22, 9.*) LI.

3 Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Potens in iniquitate
4 Tota die iniustitiam cogitavit lingua tua: sicut novacula acuta fecisti dolum.
5 Dilexisti malitiam super benignitatem: iniquitatem magis quam loqui æquitatem.
6 Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa.

7 Propterea Deus destruet te in finem, evellet te, et emigrabit te de tabernaculo destruitur et evellitur,
tuo: et radicem tuam de terra viventium.
8 Videbunt iusti, et timebunt, et super eum ridebunt, et dicent:
9 ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum: Sed speravit in multitudine
divitiarum suarum: et prævaluit in vanitate sua.

10 Ego autem, sicut oliva fructifera in domo Dei, speravi in misericordia Dei in iusto fructificante.
æternum: et in sæculum sæculi.
11 Confitebor tibi in sæculum quia fecisti: et expectabo nomen tuum, quoniam
bonum est in conspectu sanctorum tuorum.

52 (53). Sors impiorum.

1 In finem, Pro Maeleth intelligentiæ David. LII.

Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus. Vita eorum
2 Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in iniquitatibus: non est qui faciat
bonum.
3 cDeus de cælo prospexit super filios hominum:
ut videat si est intelligens, aut requirens Deum.
4 dOmnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt:
non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

50, *6* aRom 3, 4. — *9* bLv 14; Nm 19. — 52, *3* cPs 13, 2. — *4* dRom 3, 12.

atque pœna. 5 Nonne scient omnes qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam
ut cibum panis? 6 Deum non invocaverunt:
illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.
Quoniam Deus dissipavit ossa eorum qui hominibus placent:
confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos.
7 Quis dabit ex Sion salutare Israel?
cum converterit Deus captivitatem plebis suæ, exultabit Iacob, et lætabitur
Israel.

53(54). Petitio auxilii.

1 In finem, In carminibus intellectus David, 2 Cum venissent Ziphæi, et dixissent ad Saul: Nonne David absconditus est apud nos? (*1 Reg. 23, 19. et 26, 1.*) LIII.

Tribulatus Deum invocat,
3 Deus in nomine tuo salvum me fac: et in virtute tua iudica me.
4 Deus exaudi orationem meam: auribus percipe verba oris mei.
5 Quoniam alieni insurrexerunt adversum me, et fortes quæsierunt animam
meam: et non proposuerunt Deum ante conspectum suum.

auxiliantem laudaturus est.
6 Ecce enim Deus adiuvat me: et Dominus susceptor est animæ meæ.
7 Averte mala inimicis meis: et in veritate tua disperde illos.
8 Voluntarie sacrificabo tibi, et confitebor nomini tuo Domine: quoniam bonum est:
9 Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me: et super inimicos meos despexit
oculus meus.

54(55). Clamor circumventi.

1 In finem, In carminibus intellectus David. LIIII.

Ab inimicis conturbatus,
2 Exaudi Deus orationem meam, et ne despexeris deprecationem meam:
3 intende mihi, et exaudi me. Contristatus sum in exercitatione mea: et conturbatus sum
4 a voce inimici, et a tribulatione peccatoris.
Quoniam declinaverunt in me iniquitates: et in ira molesti erant mihi.
5 Cor meum conturbatum est in me: et formido mortis cecidit super me.
6 Timor et tremor venerunt super me: et contexerunt me tenebræ:
7 Et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, et volabo, et requiescam?
8 Ecce elongavi fugiens: et mansi in solitudine.
9 Expectabam eum, qui salvum me fecit a pusillanimitate spiritus, et tempestate.
10 Præcipita Domine, divide linguas eorum: quoniam vidi iniquitatem, et contradictionem in civitate.
11 Die ac nocte circumdabit eam super muros eius iniquitas: et labor in medio
eius, 12 et iniustitia.
Et non defecit de plateis eius usura, et dolus.

ab amicissimo derelictus,
13 Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique.
Et si is, qui oderat me, super me magna locutus fuisset: abscondissem me forsitan ab eo.
14 Tu vero homo unanimis: dux meus, et notus meus:
15 Qui simul mecum dulces capiebas cibos: in domo Dei ambulavimus cum consensu.
16 Veniat mors super illos: et descendant in infernum viventes:
Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum: in medio eorum.

in Domino confidit.
17 Ego autem ad Deum clamavi: et Dominus salvabit me.
18 Vespere, et mane, et meridie narrabo et annunciabo: et exaudiet vocem meam.
19 Redimet in pace animam meam ab his, qui appropinquant mihi: quoniam
inter multos erant mecum.
20 Exaudiet Deus, et humiliabit illos, qui est ante sæcula. Non enim est illis
commutatio: et non timuerunt Deum:

[21] extendit manum suam in retribuendo. Contaminaverunt testamentum eius,
[22] divisi sunt ab ira vultus eius: et appropinquavit cor illius.
Molliti sunt sermones eius super oleum: et ipsi sunt iacula.
[23] [a]Iacta super Dominum curam tuam, et ipse te enutriet: non dabit in æternum fluctuationem iusto.
[24] Tu vero Deus deduces eos, in puteum interitus. Viri sanguinum, et dolosi non dimidiabunt dies suos: ego autem sperabo in te Domine.

55(56). Spes impugnati.

[1] In finem, Pro populo, qui a Sanctis longe factus est, David in tituli inscriptionem, cum tenuerunt eum Allophyli in Geth. (*1 Reg. 21, 12.*) LV.

[2] Miserere mei Deus, quoniam conculcavit me homo: tota die impugnans tribulavit me. Sperat in Deo,
[3] Conculcaverunt me inimici mei tota die: quoniam multi bellantes adversum me.
[4] Ab altitudine diei timebo: ego vero in te sperabo.
[5] In Deo laudabo sermones meos,
in Deo speravi: non timebo quid faciat mihi caro.
[6] Tota die verba mea execrabantur: adversum me omnes cogitationes eorum, in malum.
[7] Inhabitabunt et abscondent: ipsi calcaneum meum observabunt. Sicut sustinuerunt animam meam,
[8] pro nihilo salvos facies illos: in ira populos confringes.

Deus, [9] vitam meam annunciavi tibi: posuisti lacrymas meas in conspectu tuo. qui lacrymas considerat.
Sicut et in promissione tua:
[10] tunc convertentur inimici mei retrorsum: In quacumque die invocavero te: ecce cognovi quoniam Deus meus es.
[11] In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo sermonem:
in Deo speravi, non timebo quid faciat mihi homo.
[12] In me sunt Deus vota tua, quæ reddam, laudationes tibi.
[13] Quoniam eripuisti animam meam de morte, et pedes meos de lapsu: ut placeam coram Deo in lumine viventium.

56(57). Confidentia conculcati.

[1] In finem, Ne disperdas, David in tituli inscriptionem, cum fugeret a facie Saul in speluncam. (*1 Reg. 22, 1. et 24, 4.*) LVI.

[2] Miserere mei Deus, miserere mei: Confidit in Domino,
quoniam in te confidit anima mea. Et in umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas.
[3] Clamabo ad Deum altissimum: Deum qui benefecit mihi.
[4] Misit de cælo, et liberavit me: dedit in opprobrium conculcantes me. Misit Deus misericordiam suam, et veritatem suam,
[5] et eripuit animam meam de medio catulorum leonum: dormivi conturbatus.
Filii hominum dentes eorum arma et sagittæ: et lingua eorum gladius acutus.
[6] Exaltare super cælos Deus: et in omnem terram gloria tua.

[7] Laqueum paraverunt pedibus meis: et incurvaverunt animam meam. cui psallet.
Foderunt ante faciem meam foveam: et inciderunt in eam.
[8] Paratum cor meum Deus, paratum cor meum: cantabo, et psalmum dicam.
[9] Exurge gloria mea, exurge psalterium et cithara: exurgam diluculo.
[10] Confitebor tibi in populis Domine: et psalmum dicam tibi in gentibus:

54, *23* [a]Mt 6, 25; Lc 12, 22; 1 Ptr 5, 7.

11 Quoniam magnificata est usque ad cælos misericordia tua, et usque ad nubes veritas tua.
12 Exaltare super cælos Deus: et super omnem terram gloria tua.

57(58). Sors iudicum iniquorum.

1 In finem, Ne disperdas, David in tituli inscriptionem. LVII.

Iniustitia eorum

2 Si vere utique iustitiam loquimini: recta iudicate filii hominum.
3 Etenim in corde iniquitates operamini: in terra iniustitias manus vestræ concinnant.
4 Alienati sunt peccatores a vulva, erraverunt ab utero: locuti sunt falsa.
5 Furor illis secundum similitudinem serpentis: sicut aspidis surdæ, et obturantis aures suas,
6 Quæ non exaudiet vocem incantantium: et venefici incantantis sapienter.

atque interitus.

7 Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum: molas leonum confringet Dominus.
8 Ad nihilum devenient tamquam aqua decurrens: intendit arcum suum donec infirmentur.
9 Sicut cera, quæ fluit, auferentur: supercecidit ignis, et non viderunt solem.
10 Priusquam intelligerent spinæ vestræ rhamnum: sicut viventes, sic in ira absorbet eos.
11 Lætabitur iustus cum viderit vindictam: manus suas lavabit in sanguine peccatoris.
12 Et dicet homo: Si utique est fructus iusto: utique est Deus iudicans eos in terra.

58(59). Refugium tribulati.

1 In finem, Ne disperdas, David in tituli inscriptionem, quando misit Saul, et custodivit domum eius, ut eum interficeret. (*1 Reg. 19, 11.*) LVIII.

Contra insurgentes in se

2 Eripe me de inimicis meis Deus meus: et ab insurgentibus in me libera me.
3 Eripe me de operantibus iniquitatem: et de viris sanguinum salva me.
4 Quia ecce ceperunt animam meam: irruerunt in me fortes.
5 Neque iniquitas mea, neque peccatum meum Domine: sine iniquitate cucurri, et direxi.
6 Exurge in occursum meum, et vide:
et tu Domine Deus virtutum, Deus Israel,
Intende ad visitandas omnes gentes: non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem.
7 Convertentur ad vesperam: et famem patientur ut canes, et circuibunt civitatem.
8 Ecce loquentur in ore suo, et gladius in labiis eorum: quoniam quis audivit?
9 Et tu Domine deridebis eos: ad nihilum deduces omnes gentes.
10 Fortitudinem meam ad te custodiam, quia Deus susceptor meus es:
11 Deus meus misericordia eius præveniet me. 12 Deus ostendet mihi super inimicos meos,

Dominum misericordiam invocat.

ne occidas eos: nequando obliviscantur populi mei.
Disperge illos in virtute tua: et depone eos protector meus Domine:
13 Delictum oris eorum, sermonem labiorum ipsorum: et comprehendantur in superbia sua.
Et de execratione et mendacio annunciabuntur 14 in consummatione: in ira consummationis, et non erunt.
Et scient quia Deus dominabitur Iacob: et finium terræ.
15 Convertentur ad vesperam, et famem patientur ut canes: et circuibunt civitatem.
16 Ipsi dispergentur ad manducandum: si vero non fuerint saturati, et murmurabunt.
17 Ego autem cantabo fortitudinem tuam: et exultabo mane misericordiam tuam.

Quia factus es susceptor meus, et refugium meum, in die tribulationis meæ.
18 Adiutor meus tibi psallam, quia Deus susceptor meus es: Deus meus misericordia mea.

59(60). Imploratio repulsorum.

1 In finem, Pro his, qui immutabuntur, in tituli inscriptionem ipsi David in doctrinam, 2 cum succendit Mesopotamiam Syriæ, et Sobal, et convertit Ioab, et percussit Idumæam in valle Salinarum duodecim millia. (*2 Reg. 8, 1. et 10, 7. et 1 Par. 18, 1.*) LIX.

3 Deus repulisti nos, et destruxisti nos: iratus es, et misertus es nobis. Populus a Deo repulsus
4 Commovisti terram, et conturbasti eam: sana contritiones eius, quia commota est.
5 Ostendisti populo tuo dura: potasti nos vino compunctionis.
6 Dedisti metuentibus te significationem: ut fugiant a facie arcus:
Ut liberentur dilecti tui: 7 salvum fac dextera tua, et exaudi me.

8 Deus locutus est in sancto suo: Lætabor, auxilium Dei repellentis petit.
et partibor Sichimam: et convallem tabernaculorum metibor.
9 Meus est Galaad, et meus est Manasses: et Ephraim fortitudo capitis mei. Iuda rex meus:
10 Moab olla spei meæ. In Idumæam extendam calceamentum meum: mihi alienigenæ subditi sunt.
11 Quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me usque in Idumæam?
12 Nonne tu Deus, qui repulisti nos: et non egredieris Deus in virtutibus nostris?
13 Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana salus hominis.
14 In Deo faciemus virtutem: et ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.

60(61). Oratio regis fugientis.

1 In finem, In hymnis David. LX.

2 Exaudi Deus deprecationem meam: intende orationi meæ. A Deo exauditus
3 A finibus terræ ad te clamavi: dum anxiaretur cor meum, in petra exaltasti me. Deduxisti me,
4 quia factus es spes mea: turris fortitudinis a facie inimici.
5 Inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula: protegar in velamento alarum tuarum.
6 Quoniam tu Deus meus exaudisti orationem meam: dedisti hereditatem timentibus nomen tuum.

7 Dies super dies regis adiicies: annos eius usque in diem generationis et generationis. gratiam ulteriorem orat.
8 Permanet in æternum in conspectu Dei: misericordiam et veritatem eius quis requiret?
9 Sic psalmum dicam nomini tuo in sæculum sæculi: ut reddam vota mea de die in diem.

61(62). Unica securitas nostra.

1 In finem, Pro Idithun, Psalmus David. LXI.

2 Nonne Deo subiecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum. In Deo salvatore est,
3 Nam et ipse Deus meus, et salutaris meus: susceptor meus, non movebor amplius.
4 Quousque irruitis in hominem? interficitis universi vos: tamquam parieti inclinato et maceriæ depulsæ?
5 Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere, cucurri in siti:
ore suo benedicebant, et corde suo maledicebant.
6 Verumtamen Deo subiecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia mea.
7 Quia ipse Deus meus, et salvator meus: adiutor meus, non emigrabo.

8 In Deo salutare meum, et gloria mea: Deus auxilii mei, et spes mea in Deo est.
9 Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda vestra:
Deus adiutor noster in æternum.

non in vanis hominibus.

10 Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in stateris:
ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum.
11 Nolite sperare in iniquitate, et rapinas nolite concupiscere: divitiæ si affluant,
nolite cor apponere.
12 Semel locutus est Deus, duo hæc audivi, quia potestas Dei est,
13 et tibi Domine misericordia: [a]quia tu reddes unicuique iuxta opera sua.

62(63). Desiderium et spes fugientis.

1 Psalmus David, Cum esset in deserto Idumææ. (*1 Reg. 22, 5.*) LXII.

In deserto Deum sitit.

2 Deus Deus meus ad te luce vigilo.
Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea. 3 In terra deserta,
et invia, et inaquosa:
sic in sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam, et gloriam tuam.
4 Quoniam melior est misericordia tua super vitas: labia mea laudabunt te.
5 Sic benedicam te in vita mea: et in nomine tuo levabo manus meas.
6 Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea: et labiis exultationis laudabit
os meum.

adiutori suo adhæret.

7 Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te:
8 quia fuisti adiutor meus. Et in velamento alarum tuarum exultabo,
9 adhæsit anima mea post te: me suscepit dextera tua.
10 Ipsi vero in vanum quæsierunt animam meam, introibunt in inferiora terræ:
11 tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt.
12 Rex vero lætabitur in Deo, laudabuntur omnes qui iurant in eo: quia obstructum est os loquentium iniqua.

63(64). Conventus malignantium.

1 In finem, Psalmus David. LXIII.

Immaculato insidiatur.

2 Exaudi Deus orationem meam cum deprecor: a timore inimici eripe animam
meam.
3 Protexisti me a conventu malignantium: a multitudine operantium iniquitatem.
4 Quia exacuerunt ut gladium linguas suas: intenderunt arcum rem amaram,
5 ut sagittent in occultis immaculatum. 6 Subito sagittabunt eum, et non timebunt:
firmaverunt sibi sermonem nequam. Narraverunt ut absconderent laqueos:
dixerunt: Quis videbit eos?
7 Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scrutantes scrutinio. Accedet homo
ad cor altum:

sed a Deo dissipatur.

8 et exaltabitur Deus. Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum:
9 et infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum. Conturbati sunt omnes qui videbant eos:
10 et timuit omnis homo. Et annunciaverunt opera Dei: et facta eius intellexerunt.
11 Lætabitur iustus in Domino, et sperabit in eo, et laudabuntur omnes recti corde.

64(65). Gratiarum actio.

1 In finem, Psalmus David, Canticum Hieremiæ, et Ezechielis populo transmigrationis, cum inciperent exire. LXIIII.

61, *13* [a]Mt 16, 27; Rom 2, 6; 1 Cor 3, 8; Gal 6, 5.

2 Te decet hymnus Deus in Sion: et tibi reddetur votum in Ierusalem. Pro remissione peccatorum.
3 Exaudi orationem meam: ad te omnis caro veniet.
4 Verba iniquorum prævaluerunt super nos: et impietatibus nostris tu propitiaberis.
5 Beatus, quem elegisti, et assumpsisti: inhabitabit in atriis tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ: sanctum est templum tuum, 6 mirabile in æquitate.

Exaudi nos Deus salutaris noster, spes omnium finium terræ, et in mari longe. gubernatione rerum omnium,
7 Præparans montes in virtute tua, accinctus potentia:
8 qui conturbas profundum maris sonum fluctuum eius.
Turbabuntur gentes, 9 et timebunt qui habitant terminos a signis tuis: exitus matutini et vespere delectabis.

10 Visitasti terram et inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam. Flumen Dei repletum est aquis, fertilitate terræ.
parasti cibum illorum: quoniam ita est præparatio eius.
11 Rivos eius inebria, multiplica genimina eius:
in stillicidiis eius lætabitur germinans.
12 Benedices coronæ anni benignitatis tuæ: et campi tui replebuntur ubertate.
13 Pinguescent speciosa deserti: et exultatione colles accingentur.
14 Induti sunt arietes ovium, et valles abundabunt frumento: clamabunt, etenim hymnum dicent.

65(66). Laus Dei servatoris.

1 In finem, Canticum Psalmi resurrectionis. LXV.

Iubilate Deo omnis terra, Educti in refrigerium
2 psalmum dicite nomini eius: date gloriam laudi eius.
3 Dicite Deo quam terribilia sunt opera tua Domine! in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.
4 Omnis terra adoret te, et psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo.
5 Venite, et videte opera Dei: terribilis in consiliis super filios hominum.
6 Qui convertit mare in aridam, in flumine pertransibunt pede: ibi lætabimur in ipso.
7 Qui dominatur in virtute sua in æternum, oculi eius super gentes respiciunt: qui exasperant non exaltentur in semetipsis.
8 Benedicite Gentes Deum nostrum: et auditam facite vocem laudis eius,
9 Qui posuit animam meam ad vitam: et non dedit in commotionem pedes meos.
10 Quoniam probasti nos Deus: igne nos examinasti, sicut examinatur argentum.
11 Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro:
12 imposuisti homines super capita nostra. Transivimus per ignem et aquam: et eduxisti nos in refrigerium.

13 Introibo in domum tuam in holocaustis: reddam tibi vota mea, Deo vota reddunt.
14 quæ distinxerunt labia mea. Et locutum est os meum, in tribulatione mea.
15 Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum: offeram tibi boves cum hircis.
16 Venite, audite, et narrabo, omnes qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ.
17 Ad ipsum ore meo clamavi, et exaltavi sub lingua mea.
18 Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus.
19 Propterea exaudivit Deus, et attendit voci deprecationis meæ.
20 Benedictus Deus, qui non amovit orationem meam, et misericordiam suam a me.

66(67). Benedictio Dei.

1 In finem, In hymnis, Psalmus Cantici David. LXVI.

2 Deus misereatur nostri, et benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos, et misereatur nostri. Petitur in salutem gentium.

3 Ut cognoscamus in terra viam tuam: in omnibus gentibus salutare tuum.
4 Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes.
5 Lætentur et exultent gentes: quoniam iudicas populos in æquitate, et gentes in terra dirigis.
6 Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes:
7 terra dedit fructum suum. Benedicat nos Deus, Deus noster,
8 benedicat nos Deus: et metuant eum omnes fines terræ.

67 (68). Cantus triumphalis.

1 In finem, Psalmus Cantici ipsi David. LVII.

Deus inimicos suos dissipat,

2 Exurgat Deus, et dissipentur inimici eius, et fugiant qui oderunt eum, a facie eius.
3 Sicut deficit fumus, deficiant: sicut fluit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a facie Dei.
4 Et iusti epulentur, et exultent in conspectu Dei: et delectentur in lætitia.
5 Cantate Deo, psalmum dicite nomini eius:
iter facite ei, qui ascendit super occasum: Dominus nomen illi. Exultate in conspectu eius, turbabuntur a facie eius,
6 patris orphanorum, et iudicis viduarum. Deus in loco sancto suo:
7 Deus qui inhabitare facit unius moris in domo: Qui educit vinctos in fortitudine, similiter eos, qui exasperant, qui habitant in sepulchris.

antiquitus populum suum deduxit et adiuvit,

8 Deus cum egredereris in conspectu populi tui, cum pertransires in deserto:
9 Terra mota est, etenim cæli distillaverunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel.
10 Pluviam voluntariam segregabis Deus hereditati tuæ: et infirmata est, tu vero perfecisti eam.
11 Animalia tua habitabunt in ea: parasti in dulcedine tua pauperi, Deus.
12 Dominus dabit verbum evangelizantibus, virtute multa.
13 Rex virtutum dilecti dilecti: et speciei domus dividere spolia.
14 Si dormiatis inter medios cleros,
pennæ columbæ deargentatæ, et posteriora dorsi eius in pallore auri.
15 Dum discernit cælestis reges super eam, nive dealbabuntur in Selmon:
16 mons Dei, mons pinguis. Mons coagulatus, mons pinguis:
17 ut quid suspicamini montes coagulatos? Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: etenim Dominus habitabit in finem.
18 Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium: Dominus in eis in Sina in sancto.
19 Ascendisti in altum, cepisti captivitatem:
accepisti dona in hominibus: Etenim non credentes, inhabitare Dominum Deum.

nunc quoque eum protegit,

20 Benedictus Dominus die quotidie: prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum.
21 Deus noster, Deus salvos faciendi: et Domini Domini exitus mortis.
22 Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum: verticem capilli perambulantium in delictis suis.
23 Dixit Dominus: Ex Basan convertam, convertam in profundum maris:
24 Ut intingatur pes tuus in sanguine: lingua canum tuorum ex inimicis, ab ipso.

ideoque benedicitur;

25 Viderunt ingressus tuos Deus, ingressus Dei mei: regis mei qui est in sancto.
26 Prævenerunt principes coniuncti psallentibus, in medio iuvencularum tympanistriarum.
27 In ecclesiis benedicite Deo Domino, de fontibus Israel.
28 Ibi Beniamin adolescentulus, in mentis excessu. Principes Iuda, duces eorum: principes Zabulon, principes Nephthali.

gentes superabit

29 Manda Deus virtuti tuæ: confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis.
30 A templo tuo in Ierusalem, tibi offerent reges munera.

31 Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum:
ut excludant eos, qui probati sunt argento. Dissipa gentes, quæ bella volunt:
32 venient legati ex Ægypto: Æthiopia præveniet manus eius Deo.

33 Regna terræ, cantate Deo: psallite Domino: psallite Deo, et ab eis laudabitur.
34 qui ascendit super cælum cæli, ad Orientem. Ecce dabit voci suæ vocem virtutis,
35 date gloriam Deo super Israel, magnificentia eius, et virtus eius in nubibus.
36 Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israel ipse dabit virtutem, et fortitudinem plebi suæ, benedictus Deus.

68(69). Preces calamitosi.

1 In finem, pro iis, qui commutabuntur, David. LXVIII.

2 Salvum me fac Deus: quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam. In summis miseriis versans,
3 Infixus sum in limo profundi: et non est substantia. Veni in altitudinem maris: et tempestas demersit me.
4 Laboravi clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ: defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum.
5 Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis. Confortati sunt qui persecuti sunt me inimici mei iniuste:
quæ non rapui, tunc exolvebam.

6 Deus tu scis insipientiam meam: et delicta mea a te non sunt abscondita. idque propter zelum domus Dei,
7 Non erubescant in me qui expectant te Domine, Domine virtutum. Non confundantur super me qui quærunt te, Deus Israel.
8 Quoniam propter te sustinui opprobrium: operuit confusio faciem meam.
9 Extraneus factus sum fratribus meis, et peregrinus filiis matris meæ.
10 Quoniam [a]zelus domus tuæ comedit me: et [b]opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt super me.
11 Et operui in ieiunio animam meam: et factum est in opprobrium mihi.
12 Et posui vestimentum meum cilicium: et factus sum illis in parabolam.
13 Adversum me loquebantur qui sedebant in porta: et in me psallebant qui bibebant vinum.

14 Ego vero orationem meam ad te Domine: tempus beneplaciti Deus. In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me, in veritate salutis tuæ: liberationem suam
15 Eripe me de luto, ut non infigar: libera me ab iis, qui oderunt me, et de profundis aquarum.
16 Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum: neque urgeat super me puteus os suum.
17 Exaudi me Domine, quoniam benigna est misericordia tua: secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me.
18 Et ne avertas faciem tuam a puero tuo: quoniam tribulor, velociter exaudi me.
19 Intende animæ meæ, et libera eam: propter inimicos meos eripe me.

20 Tu scis improperium meum, et confusionem meam, et reverentiam meam. et castigationem inimicorum postulat,
21 In conspectu tuo sunt omnes qui tribulant me,
improperium expectavit cor meum, et miseriam.
Et sustinui qui simul contristaretur, et non fuit: et qui consolaretur, et non inveni.
22 [c]Et dederunt in escam meam fel: et in siti mea potaverunt me aceto.
23 Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, et in retributiones, et in scandalum.
24 Obscurentur oculi eorum ne videant: et dorsum eorum semper incurva.
25 Effunde super eos iram tuam: et furor iræ tuæ comprehendat eos.

68, *10* [a]Io 2, 17. — [b]Rom 15, 3. — *22* [c]Mt 27, 48.

26 [a]Fiat habitatio eorum deserta: et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet.
27 Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt: et super dolorem vulnerum meorum addiderunt.
28 Appone iniquitatem super iniquitatem eorum: et non intrent in iustitiam tuam.
29 Deleantur de Libro viventium: et cum iustis non scribantur.

laudationem suam ac mundi Deo promittit.

30 Ego sum pauper et dolens: salus tua Deus suscepit me.
31 Laudabo nomen Dei cum cantico: et magnificabo eum in laude:
32 Et placebit Deo super vitulum novellum: cornua producentem et ungulas.
33 Videant pauperes et lætentur: quærite Deum, et vivet anima vestra:
34 Quoniam exaudivit pauperes Dominus: et vinctos suos non despexit.
35 Laudent illum cæli et terra, mare, et omnia reptilia in eis.
36 Quoniam Deus salvam faciet Sion: et ædificabuntur civitates Iuda.
Et inhabitabunt ibi, et hereditate acquirent eam.
37 Et semen servorum eius possidebit eam, et qui diligunt nomen eius, habitabunt in ea.

69(70). Oratio afflicti.

1 In finem, Psalmus David, In rememorationem, quod salvum fecerit eum Dominus. LXIX.

Deus inimicos confundat.

2 Deus in adiutorium meum intende: Domine ad adiuvandum me festina.
3 Confundantur, et revereantur, qui quærunt animam meam: 4 Avertantur retrorsum, et erubescant, qui volunt mihi mala:
Avertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi: Euge, euge.
5 Exultent et lætentur in te omnes qui quærunt te, et dicant semper: Magnificetur Dominus: qui diligunt salutare tuum.
6 Ego vero egenus, et pauper sum: Deus adiuva me. Adiutor meus, et liberator meus es tu: Domine ne moreris.

70(71). Affectus senis vexati.

1 Psalmus David, Filiorum Ionadab, et priorum captivorum. LXX.

In Domino sperat.

In te Domine speravi, non confundar in æternum:
2 in iustitia tua libera me, et eripe me. Inclina ad me aurem tuam, et salva me.
3 Esto mihi in Deum protectorem, et in locum munitum: ut salvum me facias, Quoniam firmamentum meum, et refugium meum es tu.
4 Deus meus eripe me de manu peccatoris, et de manu contra legem agentis et iniqui:
5 Quoniam tu es patientia mea Domine: Domine spes mea a iuventute mea.
6 In te confirmatus sum ex utero: de ventre matris meæ tu es protector meus: In te cantatio mea semper:
7 tamquam prodigium factus sum multis: et tu adiutor fortis.
8 Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam: tota die magnitudinem tuam.
9 Ne proiicias me in tempore senectutis: cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.
10 Quia dixerunt inimici mei mihi: et qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in unum,
11 Dicentes: Deus dereliquit eum, persequimini, et comprehendite eum: quia non est qui eripiat.
12 Deus ne elongeris a me: Deus meus in auxilium meum respice.

---

26 [a]Act 1, 20.

13 Confundantur, et deficiant detrahentes animæ meæ: operiantur confusione,
et pudore qui quærunt mala mihi.
14 Ego autem semper sperabo: et adiiciam super omnem laudem tuam.

15 Os meum annunciabit iustitiam tuam: tota die salutare tuum. Quoniam semper eum
non cognovi litteraturam, laudabit.
16 introibo in potentias Domini: Domine memorabor iustitiæ tuæ solius.
17 Deus docuisti me a iuventute mea: et usque nunc pronunciabo mirabilia tua.
18 Et usque in senectam et senium: Deus ne derelinquas me, Donec annunciem
brachium tuum generationi omni, quæ ventura est:
Potentiam tuam, 19 et iustitiam tuam Deus usque in altissima, quæ fecisti
magnalia: Deus quis similis tibi?
20 Quantas ostendisti mihi tribulationes multas, et malas: et conversus vivificasti
me: et de abyssis terræ iterum reduxisti me:
21 Multiplicasti magnificentiam tuam: et conversus consolatus es me.
22 Nam et ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam: Deus psallam
tibi in cithara, sanctus Israel.
23 Exultabunt labia mea cum cantavero tibi: et anima mea, quam redemisti.
24 Sed et lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam: cum confusi et reveriti
fuerint qui quærunt mala mihi.

71 (72). Precatio pro rege.

1 Psalmus. In Salomonem. LXXI.

2 Deus iudicium tuum regi da: et iustitiam tuam filio regis: Iustus et pacificus sit,
Iudicare populum tuum in iustitia, et pauperes tuos in iudicio.
3 Suscipiant montes pacem populo: et colles iustitiam.
4 Iudicabit pauperes populi, et salvos faciet filios pauperum: et humiliabit
calumniatorem.
5 Et permanebit cum Sole, et ante Lunam, in generatione et generationem.
6 Descendet sicut pluvia in vellus: et sicut stillicidia stillantia super terram.
7 Orietur in diebus eius iustitia, et abundantia pacis: donec auferatur luna.

8 Et dominabitur a mari usque ad mare: et a flumine usque ad terminos orbis in orbe terrarum
terrarum. dominetur,
9 Coram illo procident Æthiopes: et inimici eius terram lingent.
10 Reges Tharsis, et insulæ munera offerent: reges Arabum, et Saba dona
adducent:
11 Et adorabunt eum omnes reges terræ: omnes gentes servient ei:
12 Quia liberabit pauperem a potente: et pauperem, cui non erat adiutor.
13 Parcet pauperi et inopi: et animas pauperum salvas faciet.
14 Ex usuris et iniquitate redimet animas eorum: et honorabile nomen eorum
coram illo.
15 Et vivet, et dabitur ei de auro Arabiæ,
et adorabunt de ipso semper: tota die benedicent ei.

16 Et erit firmamentum in terra in summis montium, benedicet ac benedicetur;
superextolletur super Libanum fructus eius: et florebunt de civitate sicut
fœnum terræ.
17 Sit nomen eius benedictum in sæcula: ante Solem permanet nomen eius.
Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ: omnes gentes magnificabunt eum.

18 Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus: *doxologia altera,*
19 Et benedictum nomen maiestatis eius in æternum: et replebitur maiestate
eius omnis terra: fiat, fiat.

20 Defecerunt laudes David filii Iesse. finis.

V. Psalmi Asapho ascripti. 72—82 (hebr. 73—83).

72(73). Sortes iustorum et iniustorum.

1 Psalmus Asaph. LXXII.

Vita peccatorum felix, Quam bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde!
2 Mei autem pene moti sunt pedes: pene effusi sunt gressus mei.
3 Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns.
4 Quia non est respectus morti eorum: et firmamentum in plaga eorum.
5 In labore hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur:
6 Ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate et impietate sua.
7 Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum: transierunt in affectum cordis.
8 Cogitaverunt, et locuti sunt nequitiam: iniquitatem in excelso locuti sunt.
9 Posuerunt in cælum os suum: et lingua eorum transivit in terra.
10 Ideo convertetur populus meus hic: et dies pleni invenientur in eis.
11 Et dixerunt: Quomodo scit Deus, et si est scientia in excelso?

innocentium infelix; 12 Ecce ipsi peccatores, et abundantes in sæculo, obtinuerunt divitias.
13 Et dixi: Ergo sine causa iustificavi cor meum, et lavi inter innocentes manus meas:
14 Et fui flagellatus tota die, et castigatio mea in matutinis.

finis iniquorum miserabilis, 15 Si dicebam: Narrabo sic: ecce nationem filiorum tuorum reprobavi.
16 Existimabam ut cognoscerem hoc, labor est ante me:
17 Donec intrem in Sanctuarium Dei: et intelligam in novissimis eorum.
18 Verumtamen propter dolos posuisti eis: deiecisti eos dum allevarentur.
19 Quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt: perierunt propter iniquitatem suam.
20 Velut somnium surgentium Domine, in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.
21 Quia inflammatum est cor meum, et renes mei commutati sunt:
22 et ego ad nihilum redactus sum, et nescivi. 23 Ut iumentum factus sum apud te:

piorum gloriosus. et ego semper tecum. 24 Tenuisti manum dexteram meam:
et in voluntate tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me.
25 Quid enim mihi est in cælo? et a te quid volui super terram?
26 Defecit caro mea, et cor meum: Deus cordis mei, et pars mea Deus in æternum.
27 Quia ecce, qui elongant se a te, peribunt: perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.
28 Mihi autem adhærere Deo bonum est: ponere in Domino Deo spem meam:
Ut annunciem omnes prædicationes tuas, in portis filiæ Sion.

73(74). Sanctuarium desolatum.

1 Intellectus Asaph. LXXIII.

Ab hostibus dissipatum, Ut quid Deus repulisti in finem: iratus est furor tuus super oves pascuæ tuæ?
2 Memor esto congregationis tuæ, quam possedisti ab initio. Redemisti virgam hereditatis tuæ: mons Sion, in quo habitasti in eo.
3 Leva manus tuas in superbias eorum in finem: quanta malignatus est inimicus in sancto!
4 Et gloriati sunt qui oderunt te: in medio sollemnitatis tuæ. Posuerunt signa sua, signa:
5 et non cognoverunt sicut in exitu super summum. Quasi in silva lignorum securibus
6 exciderunt ianuas eius in idipsum: in securi, et ascia deiecerunt eam.
7 [a]Incenderunt igni Sanctuarium tuum: in terra polluerunt tabernaculum nominis tui.

73, 7 [a]2 Rg 25, 9.

8 Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul: quiescere faciamus omnes dies festos Dei a terra.
9 Signa nostra non vidimus, iam non est propheta: et nos non cognoscet amplius.

10 Usquequo Deus improperabit inimicus: irritat adversarius nomen tuum in finem? a forti Israel respiciendum.
11 Ut quid avertis manum tuam, et dexteram tuam, de medio sinu tuo in finem?
12 [a]Deus autem rex noster ante sæcula: operatus est salutem in medio terræ.
13 Tu confirmasti in virtute tua mare: contribulasti capita draconum in aquis.
14 Tu confregisti capita draconis: dedisti eum escam populis Æthiopum.
15 Tu dirupisti fontes, et torrentes: tu siccasti fluvios Ethan.
16 Tuus est dies, et tua est nox: tu fabricatus es auroram et solem.
17 Tu fecisti omnes terminos terræ: æstatem et ver tu plasmasti ea.
18 Memor esto huius, inimicus improperavit Domino: et populus insipiens incitavit nomen tuum.
19 Ne tradas bestiis animas confitentes tibi, et animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.
20 Respice in testamentum tuum: quia repleti sunt, qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum.
21 Ne avertatur humilis factus confusus: pauper et inops laudabunt nomen tuum.
22 Exurge Deus, iudica causam tuam: memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipiente sunt tota die.
23 Ne obliviscaris voces inimicorum tuorum: superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.

74(75). Socius Israelis.

1 In finem, Ne corrumpas, Psalmus Cantici Asaph. LXXIIII.

2 Confitebimur tibi Deus: confitebimur, et invocabimus nomen tuum. Narrabimus mirabilia tua: Deus iudex iustus,
3 cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo.
4 Liquefacta est terra, et omnes qui habitant in ea: ego confirmavi columnas eius.

5 Dixi iniquis: Nolite inique agere: et delinquentibus: Nolite exaltare cornu: hostes humilians,
6 Nolite extollere in altum cornu vestrum: nolite loqui adversus Deum iniquitatem.
7 Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque a desertis montibus:
8 quoniam Deus iudex est. Hunc humiliat, et hunc exaltat:
9 quia calix in manu Domini vini meri plenus misto.
Et inclinavit ex hoc in hoc: verumtamen fæx eius non est exinanita: bibent omnes peccatores terræ.

10 Ego autem annunciabo in sæculum: cantabo Deo Iacob. populum suum exaltans.
11 Et omnia cornua peccatorum confringam: et exaltabuntur cornua iusti.

75(76). Victoria socii Israelis.

1 In finem, in Laudibus, Psalmus Asaph, Canticum ad Assyrios. LXXV.

2 Notus in Iudæa Deus: in Israel magnum nomen eius. Deus potentes hostes confregit,
3 Et factus est in pace locus eius: et habitatio eius in Sion.
4 Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, et bellum.
5 Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis:
6 turbati sunt omnes insipientes corde. Dormierunt somnum suum: et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.
7 Ab increpatione tua Deus Iacob dormitaverunt qui ascenderunt equos.

---

12 [a]Lc 1, 68.

Israelitis stupentibus et gratias agentibus.

8 Tu terribilis es, et quis resistet tibi? ex tunc ira tua.
9 De cælo auditum fecisti iudicium: terra tremuit et quievit,
10 Cum exurgeret in iudicium Deus, ut salvos faceret omnes mansuetos terræ.
11 Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi: et reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.
12 Vovete, et reddite Domino Deo vestro: omnes qui in circuitu eius affertis munera.
Terribili 13 et ei qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terræ.

76(77). Meditatio tribulati.

1 In finem, pro Idithun, Psalmus Asaph. LXXVI.

In die tribulationis

2 Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Deum, et intendit mihi.
3 In die tribulationis meæ Deum exquisivi, manibus meis nocte contra eum: et non sum deceptus. Renuit consolari anima mea,
4 memor fui Dei, et delectatus sum, et exercitatus sum: et defecit spiritus meus.
5 Anticipaverunt vigilias oculi mei: turbatus sum, et non sum locutus.
6 Cogitavi dies antiquos: et annos æternos in mente habui.
7 Et meditatus sum nocte cum corde meo, et exercitabar, et scopebam spiritum meum.
8 Numquid in æternum proiiciet Deus: aut non apponet ut complacitior sit adhuc?
9 Aut in finem misericordiam suam abscindet, a generatione in generationem?
10 Aut obliviscetur misereri Deus? aut continebit in ira sua misericordias suas?

mirabilium Domini recordatur.

11 Et dixi nunc cœpi: hæc mutatio dexteræ Excelsi.
12 Memor fui operum Domini: quia memor ero ab initio mirabilium tuorum,
13 Et meditabor in omnibus operibus tuis: et in adinventionibus tuis exercebor.
14 Deus in sancto via tua: quis Deus magnus sicut Deus noster?
15 tu es Deus qui facis mirabilia. Notam fecisti in populis virtutem tuam:
16 redemisti in brachio tuo populum tuum, filios Iacob, et Ioseph.
17 Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ: et timuerunt, et turbatæ sunt abyssi.
18 Multitudo sonitus aquarum: vocem dederunt nubes. Etenim sagittæ tuæ transeunt:
19 vox tonitrui tui in rota. Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ: commota est et contremuit terra.
20 In mari via tua, et semitæ tuæ in aquis multis: et vestigia tua non cognoscentur.
21 [a]Deduxisti sicut oves populum tuum, in manu Moysi et Aaron.

77(78). Memoria historiæ antiquæ.

1 Intellectus Asaph. LXXVII.

Populus generationem pravam ne imitetur,

Attendite popule meus legem meam: inclinate aurem vestram in verba oris mei.
2 Aperiam in parabolis os meum: loquar propositiones ab initio.
3 Quanta audivimus et cognovimus ea: et patres nostri narraverunt nobis.
4 Non sunt occultata a filiis eorum, in generatione altera. Narrantes laudes Domini, et virtutes eius, et mirabilia eius quæ fecit.
5 Et suscitavit testimonium in Iacob: et legem posuit in Israel. Quanta mandavit patribus nostris nota facere ea filiis suis:
6 ut cognoscat generatio altera. Filii qui nascentur, et exurgent, et narrabunt filiis suis,
7 Ut ponant in Deo spem suam, et non obliviscantur operum Dei: et mandata eius exquirant.
8 Ne fiant sicut patres eorum: generatio prava et exasperans.

76, *21* [a]Ex 14, 19.

Generatio, quæ non direxit cor suum: et non est creditus cum Deo spiritus eius.
9 Filii Ephrem intendentes et mittentes arcum: conversi sunt in die belli.
10 Non custodierunt testamentum Dei: et in lege eius noluerunt ambulare.
11 Et obliti sunt benefactorum eius, et mirabilium eius quæ ostendit eis.

12 Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra Ægypti, in campo Taneos. itineris per
13 [a]Interrupit mare, et perduxit eos: et statuit aquas quasi in utre. mare ac per deser-
14 Et deduxit eos in nube diei: et tota nocte in illuminatione ignis. tum ne obliviscatur.
15 [b]Interrupit petram in eremo: et adaquavit eos velut in abysso multa.
16 Et eduxit aquam de petra: et deduxit tamquam flumina aquas.
17 Et apposuerunt adhuc peccare ei: in iram excitaverunt Excelsum in inaquoso.
18 Et tentaverunt Deum in cordibus suis: ut peterent escas animabus suis.
19 Et male locuti sunt de Deo: dixerunt: Numquid poterit Deus parare mensam
in deserto?
20 Quoniam percussit petram, et fluxerunt aquæ, et torrentes inundaverunt.
Numquid et panem poterit dare, aut parare mensam populo suo?
21 [c]Ideo audivit Dominus, et distulit: et ignis accensus est in Iacob, et ira
ascendit in Israel:
22 Quia non crediderunt in Deo, nec speraverunt in salutari eius:
23 Et mandavit nubibus desuper, et ianuas cæli aperuit.
24 [d]Et pluit illis manna ad manducandum, et panem cæli dedit eis.
25 [e]Panem angelorum manducavit homo: cibaria misit eis in abundantia.
26 [f]Transtulit Austrum de cælo: et induxit in virtute sua Africum.
27 Et pluit super eos sicut pulverem carnes: et sicut arenam maris volatilia pennata.
28 Et ceciderunt in medio castrorum eorum: circa tabernacula eorum.
29 Et manducaverunt et saturati sunt nimis, et desiderium eorum attulit eis:
30 non sunt fraudati a desiderio suo. [g]Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum
31 et ira Dei ascendit super eos. Et occidit pingues eorum, et electos Israel
impedivit.
32 In omnibus his peccaverunt adhuc: et non crediderunt in mirabilibus eius.
33 Et defecerunt in vanitate dies eorum: et anni eorum cum festinatione.
34 Cum occideret eos, quærebant eum: et revertebantur, et diluculo veniebant
ad eum.
35 Et rememorati sunt quia Deus adiutor est eorum: et Deus excelsus redemptor
eorum est.
36 Et dilexerunt eum in ore suo, et lingua sua mentiti sunt ei:
37 Cor autem eorum non erat rectum cum eo: nec fideles habiti sunt in testa-
mento eius.
38 Ipse autem est misericors, et propitius fiet peccatis eorum: et non disperdet eos.
Et abundavit ut averteret iram suam: et non accendit omnem iram suam:
39 Et recordatus est quia caro sunt: spiritus vadens, et non rediens.
40 Quoties exacerbaverunt eum in deserto, in iram concitaverunt eum in inaquoso?
41 Et conversi sunt, et tentaverunt Deum: et sanctum Israel exacerbaverunt.

42 Non sunt recordati manus eius, die qua redemit eos de manu tribulantis. prodigiorum in
43 Sicut posuit in Ægypto signa sua, et prodigia sua in campo Taneos. Ægypto
44 [h]Et convertit in sanguinem flumina eorum, et imbres eorum, ne biberent. recordentur.
45 [i]Misit in eos cœnomyiam, et comedit eos: et ranam, et disperdidit eos.
46 [k]Et dedit ærugini fructus eorum: et labores eorum locustæ.
47 [l]Et occidit in grandine vineas eorum: et moros eorum in pruina.
48 Et tradidit grandini iumenta eorum: et possessionem eorum igni.
49 Misit in eos iram indignationis suæ: indignationem, et iram, et tribulationem:
immissiones per angelos malos.

77, *13* [a]Ex 14, 22. — *15* [b]Ex 17, 6; Ps 104, 41. — *21* [c]Nm 11, 1. — *24* [d]Ex 16, 4; Nm 11, 7. — *25* [e]Io 6, 31; 1 Cor 10, 3. — *26* [f]Nm 11, 31. — *30* [g]Nm 11, 33. — *44* [h]Ex 7, 20. — *45* [i]Ex 8, 6. 24. — *46* [k]Ex 10, 15. — *47* [l]Ex 9, 25.

50 Viam fecit semitæ iræ suæ, non pepercit a morte animabus eorum: et iumenta eorum in morte conclusit.
51 [a]Et percussit omne primogenitum in terra Ægypti: primitias omnis laboris eorum in tabernaculis Cham.
52 Et abstulit sicut oves populum suum: et perduxit eos tamquam gregem in deserto.
53 Et deduxit eos in spe, et non timuerunt: [b]et inimicos eorum operuit mare.

operum in terra promissa memores sint.

54 Et induxit eos in montem sanctificationis suæ, montem, quem acquisivit dextera eius.
Et eiecit a facie eorum Gentes: [c]et sorte divisit eis terram in funiculo distributionis.
55 Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Israel.
56 Et tentaverunt, et exacerbaverunt Deum excelsum: et testimonia eius non custodierunt.
57 Et averterunt se, et non servaverunt pactum: quemadmodum patres eorum, conversi sunt in arcum pravum.
58 In iram concitaverunt eum in collibus suis: et in sculptilibus suis ad æmulationem eum provocaverunt.
59 Audivit Deus, et sprevit: et ad nihilum redegit valde Israel.
60 [d]Et repulit tabernaculum Silo, tabernaculum suum, ubi habitavit in hominibus.
61 Et tradidit in captivitatem virtutem eorum: et pulchritudinem eorum in manus inimici.
62 Et conclusit in gladio populum suum: et hereditatem suam sprevit.
63 Iuvenes eorum comedit ignis: et virgines eorum non sunt lamentatæ.
64 Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt: et viduæ eorum non plorabantur.
65 Et excitatus est tamquam dormiens Dominus, tamquam potens crapulatus a vino.
66 Et percussit inimicos suos in posteriora: opprobrium sempiternum dedit illis.
67 Et repulit tabernaculum Ioseph: et tribum Ephraim non elegit:
68 Sed elegit tribum Iuda, montem Sion quem dilexit.
69 Et ædificavit sicut unicornium sanctificium suum in terra, quam fundavit in sæcula.
70 Et elegit David servum suum, et sustulit eum de gregibus ovium:
de post fœtantes accepit eum,
71 Pascere Iacob servum suum, et Israel hereditatem suam:
72 Et pavit eos in innocentia cordis sui: et in intellectibus manuum suarum deduxit eos.

78(79). Excidium urbis Ierusalem.

1 Psalmus Asaph. LXXVIII.

Excidium describitur,

Deus venerunt Gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum: posuerunt Ierusalem in pomorum custodiam.
2 Posuerunt morticina servorum tuorum, escas volatilibus cæli: carnes sanctorum tuorum bestiis terræ.
3 Effuderunt sanguinem eorum tamquam aquam in circuitu Ierusalem: et non erat qui sepeliret.
4 Facti sumus opprobrium vicinis nostris: subsannatio et illusio his, qui in circuitu nostro sunt.

auxilium Dei imploratur,

5 Usquequo Domine irasceris in finem: accendetur velut ignis zelus tuus?
6 [e]Effunde iram tuam in Gentes, quæ te non noverunt: et in regna, quæ nomen tuum non invocaverunt:
7 Quia comederunt Iacob: et locum eius desolaverunt.

51 [a]Ex 12, 29. — *53* [b]Ex 14, 27. — *54* [c]Ios 13, 7. — *60* [d]1 Sm 4, 4; Ir 7, 12. — 78, *6* [e]Ir 10, 25.

8 [a]Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, cito anticipent nos misericordiæ tuæ: quia pauperes facti sumus nimis.

9 Adiuva nos Deus salutaris noster: et propter gloriam nominis tui Domine ultio gentium petitur.
libera nos: et propitius esto peccatis nostris, propter nomen tuum:
10 Ne forte dicant in Gentibus: Ubi est Deus eorum? et innotescat in nationibus
coram oculis nostris. Ultio sanguinis servorum tuorum, qui effusus est:
11 introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum. Secundum magnitudinem
brachii tui, posside filios mortificatorum.
12 Et redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum: improperium ipsorum,
quod exprobraverunt tibi Domine.
13 Nos autem populus tuus, et oves pascuæ tuæ, confitebimur tibi in sæculum:
In generationem et generationem annunciabimus laudem tuam.

79(80). Restitutio vineæ Domini.

1 In finem, Pro iis, qui commutabuntur, testimonium Asaph, Psalmus. LXXIX.

2 Qui regis Israel, intende: qui deducis velut ovem Ioseph. Qui sedes super Dominus Deus virtutum
cherubim, manifestare
3 coram Ephraim, Beniamin, et Manasse. Excita potentiam tuam, et veni,
ut salvos facias nos.
4 Deus converte nos: et ostende faciem tuam, et salvi erimus.
5 Domine Deus virtutum, quousque irasceris super orationem servi tui?
6 Cibabis nos pane lacrymarum: et potum dabis nobis in lacrymis in mensura?
7 Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris: et inimici nostri subsannaverunt nos.
8 Deus virtutum converte nos: et ostende faciem tuam: et salvi erimus.

9 Vineam de Ægypto transtulisti: eiecisti Gentes, et plantasti eam. vineam suam devastatam
10 Dux itineris fuisti in conspectu eius: plantasti radices eius, et implevit terram.
11 Operuit montes umbra eius: et arbusta eius cedros Dei.
12 Extendit palmites suos usque ad mare: et usque ad flumen propagines eius.
13 Ut quid destruxisti maceriam eius: et vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam?
14 Exterminavit eam aper de silva: et singularis ferus depastus est eam.

15 Deus virtutum convertere: respice de cælo, et vide, et visita vineam istam. respiciat et visitet.
16 Et perfice eam, quam plantavit dextera tua: et super filium hominis, quem
confirmasti tibi.
17 Incensa igni, et suffossa ab increpatione vultus tui peribunt.
18 Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ: et super filium hominis, quem
confirmasti tibi.
19 Et non discedimus a te, vivificabis nos: et nomen tuum invocabimus.
20 Domine Deus virtutum converte nos: et ostende faciem tuam, et salvi erimus.

80(81). Cantus sollemnis.

1 In finem, Pro torcularibus, Psalmus ipsi Asaph. LXXX.

2 Exultate Deo adiutori nostro: iubilate Deo Iacob. Deo Iacob iubilandum est,
3 Sumite psalmum, et date tympanum: psalterium iucundum cum cithara.
4 Buccinate in Neomenia tuba, in insigni die sollemnitatis vestræ:
5 Quia præceptum in Israel est: et iudicium Deo Iacob.
6 [b]Testimonium in Ioseph posuit illud, cum exiret de Terra Ægypti: linguam,
quam non noverat, audivit.
7 Divertit ab oneribus dorsum eius: manus eius in cophino servierunt.

78, *8* [a]Is 64, 9. — 80, *6* [b]Gn 41, 45.

cuius vocem
8 In tribulatione invocasti me, et liberavi te: exaudivi te in abscondito tempestatis: [a]probavi te apud aquam contradictionis.
9 Audi populus meus, et contestabor te: Israel si audieris me,
10 [b]non erit in te deus recens, neque adorabis deum alienum.
11 Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti: dilata os tuum, et implebo illud.

Israel olim non audivit.
12 Et non audivit populus meus vocem meam: et Israel non intendit mihi.
13 [c]Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis.
14 [d]Si populus meus audisset me: Israel si in viis meis ambulasset:
15 Pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliassem: et super tribulantes eos misissem manum meam.
16 Inimici Domini mentiti sunt ei: et erit tempus eorum in sæcula.
17 Et cibavit eos ex adipe frumenti: et de petra, melle saturavit eos.

81(82). Damnatio iudicum iniquorum.

1 Psalmus Asaph. LXXXI.

A summo iudice corripiuntur ac puniuntur.
Deus stetit in synagoga deorum: in medio autem deos diiudicat.
2 Usquequo iudicatis iniquitatem: et facies peccatorum sumitis?
3 Iudicate egeno, et pupillo: humilem, et pauperem iustificate.
4 [e]Eripite pauperem: et egenum de manu peccatoris liberate.
5 Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant: movebuntur omnia fundamenta terræ.
6 [f]Ego dixi: Dii estis, et filii excelsi omnes.
7 Vos autem sicut homines moriemini: et sicut unus de principibus cadetis.
8 Surge Deus, iudica terram: quoniam tu hereditabis in omnibus Gentibus.

82(83). Inimici confines Israelis.

1 Canticum Psalmi Asaph. LXXXII.

Populum Israel perdere volunt,
2 Deus, quis similis erit tibi? ne taceas, neque compescaris Deus:
3 Quoniam ecce inimici tui sonuerunt: et qui oderunt te, extulerunt caput.
4 Super populum tuum malignaverunt consilium: et cogitaverunt adversus sanctos tuos.
5 Dixerunt: Venite, et disperdamus eos de gente: et non memoretur nomen Israel ultra.
6 Quoniam cogitaverunt unanimiter: simul adversum te testamentum disposuerunt,
7 tabernacula Idumæorum et Ismahelitæ: Moab, et Agareni,
8 Gebal, et Ammon, et Amalec: alienigenæ cum habitantibus Tyrum.
9 Etenim Assur venit cum illis: facti sunt in adiutorium filiis Lot.

at ipsi dispereant.
10 Fac illis sicut [g]Madian, [h]et Sisaræ: sicut Iabin in torrente Cisson.
11 Disperierunt in Endor: facti sunt ut stercus terræ.
12 [i]Pone principes eorum sicut Oreb, et Zeb, et Zebee, et Salmana: Omnes principes eorum:
13 qui dixerunt: Hereditate possideamus Sanctuarium Dei.
14 Deus meus pone illos ut rotam: et sicut stipulam ante faciem venti.
15 Sicut ignis, qui comburit silvam: et sicut flamma comburens montes:
16 Ita persequeris illos in tempestate tua: et in ira tua turbabis eos.
17 Imple facies eorum ignominia: et quærent nomen tuum, Domine.
18 Erubescant, et conturbentur in sæculum sæculi: et confundantur, et pereant.
19 Et cognoscant quia nomen tibi Dominus: tu solus Altissimus in omni terra.

---

8 [a]Ex 17, 5. — *10* [b]Ex 20, 3. — *13* [c]Act 14, 15. — *14* [d]Bar 3, 13. — **81,** *4* [e]Pr 24, 11. — *6* [f]Io 10, 34. — **82,** *10* [g]Idc 7, 22. — [h]Idc 4, 15. — *12* [i]Idc 7, 25.

VI. Psalmi filiis Core, Davidi, Eman, Ethan ascripti, 83—88 (hebr. 84—89).

83(84). Felicitas in sanctuario habitantium.

1 In finem, Pro torcularibus filiis Core, Psalmus. LXXXIII.

2 Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum: Psalmista atria Domini concupiebat,
3 concupiscit, et deficit anima mea in atria Domini. Cor meum, et caro mea
exultaverunt in Deum vivum.
4 Etenim passer invenit sibi domum: et turtur nidum sibi, ubi ponat pullos suos.
Altaria tua Domine virtutum: rex meus, et Deus meus.

5 Beati, qui habitant in domo tua Domine: in sæcula sæculorum laudabunt te. habitantes in eis beatos dicit,
6 Beatus vir, cuius est auxilium abs te: ascensiones in corde suo disposuit, 7 in
valle lacrymarum in loco, quem posuit.
8 Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem: videbitur
Deus deorum in Sion.

9 Domine Deus virtutum exaudi orationem meam: auribus percipe Deus Iacob. pro lege orat,
10 Protector noster aspice Deus: et respice in faciem Christi tui:

11 Quia melior est dies una in atriis tuis super millia. Elegi abiectus esse in domo iterum atria Domini celebrat.
Dei mei: magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.
12 Quia misericordiam, et veritatem diligit Deus: gratiam, et gloriam dabit
Dominus. 13 Non privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia:
Domine virtutum, beatus homo, qui sperat in te.

84(85). Petitio plenæ salutis.

1 In finem, Filiis Core, Psalmus. LXXXIV.

2 Benedixisti Domine terram tuam: avertisti captivitatem Iacob. Misericordiam consecuti
3 Remisisti iniquitatem plebis tuæ: operuisti omnia peccata eorum.
4 Mitigasti omnem iram tuam: avertisti ab ira indignationis tuæ.

5 Converte nos Deus salutaris noster: et averte iram tuam a nobis. ulteriorem misericordiam petunt,
6 Numquid in æternum irasceris nobis? aut extendes iram tuam a generatione
in generationem?
7 Deus tu conversus vivificabis nos: et plebs tua lætabitur in te.
8 Ostende nobis Domine misericordiam tuam: et salutare tuum da nobis.

9 Audiam quid loquatur in me Dominus Deus: quoniam loquetur pacem in quam Dominus tribuet.
plebem suam. Et super sanctos suos: et in eos, qui convertuntur
ad cor.
10 Verumtamen prope timentes eum salutare ipsius: ut inhabitet gloria in terra
nostra.
11 Misericordia, et veritas obviaverunt sibi: iustitia, et pax osculatæ sunt.
12 Veritas de terra orta est: et iustitia de cælo prospexit.
13 Etenim Dominus dabit benignitatem: et terra nostra dabit fructum suum.
14 Iustitia ante eum ambulabit: et ponet in via gressus suos.

85(86). Oratio impugnati.

Oratio ipsi David. LXXXV.

1 Inclina Domine aurem tuam, et exaudi me: quoniam inops, et pauper sum ego. Inops et pauper
2 Custodi animam meam, quoniam sanctus sum: salvum fac servum tuum. Deus
meus, sperantem in te.
3 Miserere mei Domine, quoniam ad te clamavi tota die:

4 lætifica animam servi tui, quoniam ad te Domine animam meam levavi.
5 [a]Quoniam tu Domine suavis, et mitis: et multæ misericordiæ omnibus invocantibus te.
6 Auribus percipe Domine orationem meam: et intende voci deprecationis meæ.
7 In die tribulationis meæ clamavi ad te: quia exaudisti me,

Deum magnum ac misericordem

8 Non est similis tui in diis Domine: et non est secundum opera tua.
9 Omnes gentes quascumque fecisti, venient, et adorabunt coram te Domine: et glorificabunt nomen tuum.
10 Quoniam magnus es tu, et faciens mirabilia: tu es Deus solus.
11 Deduc me Domine in via tua, et ingrediar in veritate tua: lætetur cor meum ut timeat nomen tuum.
12 Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo, et glorificabo nomen tuum in æternum:
13 Quia misericordia tua magna est super me: et eruisti animam meam ex inferno inferiori.

contra persequentes invocat.

14 Deus, iniqui insurrexerunt super me, et synagoga potentium quæsierunt animam meam: et non proposuerunt te in conspectu suo.
15 Et tu Domine Deus miserator et misericors, patiens, et multæ misericordiæ, et verax,
16 Respice in me, et miserere mei, da imperium tuum puero tuo: et salvum fac filium ancillæ tuæ.
17 Fac mecum signum in bonum, ut videant qui oderunt me, et confundantur: quoniam tu Domine adiuvisti me, et consolatus es me.

86(87). Gloria civitatis Dei.

1 Filiis Core, Psalmus Cantici. LXXXVI.

Habitatio omnium gentium.

Fundamenta eius in montibus sanctis: 2 diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob.
3 Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei.
4 Memor ero Rahab, et Babylonis scientium me. Ecce alienigenæ, et Tyrus, et populus Æthiopum, hi fuerunt illic.
5 Numquid Sion dicet: Homo, et homo natus est in ea: et ipse fundavit eam Altissimus?
6 Dominus narrabit in scripturis populorum, et principum: horum, qui fuerunt in ea.
7 Sicut lætantium omnium habitatio est in te.

87(88). Lamentatio derelicti.

1 Canticum Psalmi, Filiis Core, in finem, pro Maheleth ad respondendum, intellectus Eman Ezrahitæ. LXXXVII.

Inferno appropinquans ad Deum clamat.

2 Domine Deus salutis meæ: in die clamavi, et nocte coram te.
3 Intret in conspectu tuo oratio mea: inclina aurem tuam ad precem meam:
4 Quia repleta est malis anima mea: et vita mea inferno appropinquavit.
5 Æstimatus sum cum descendentibus in lacum: factus sum sicut homo sine adiutorio,
6 inter mortuos liber, Sicut vulnerati dormientes in sepulchris,
quorum non es memor amplius: et ipsi de manu tua repulsi sunt.
7 Posuerunt me in lacu inferiori: in tenebrosis, et in umbra mortis.
8 Super me confirmatus est furor tuus: et omnes fluctus tuos induxisti super me.
9 Longe fecisti notos meos a me: posuerunt me abominationem sibi. Traditus sum, et non egrediebar:

85, *5* [a]Ioel 2, 13.

10 oculi mei languerunt præ inopia. Clamavi ad te Domine tota die: expandi
ad te manus meas.

11 Numquid mortuis facies mirabilia: aut medici suscitabunt, et confitebuntur tibi? statum
12 Numquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam, et veritatem mortuorum considerat,
tuam in perditione?
13 Numquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua: et iustitia tua in terra obli-
vionis?
14 Et ego ad te Domine clamavi: et mane oratio mea præveniet te.

15 Ut quid Domine repellis orationem meam: avertis faciem tuam a me? preces repul-
16 Pauper sum ego, et in laboribus a iuventute mea: exaltatus autem, humiliatus sas lamentatur.
sum et conturbatus.
17 In me transierunt iræ tuæ: et terrores tui conturbaverunt me.
18 Circumdederunt me sicut aqua tota die: circumdederunt me simul.
19 Elongasti a me amicum, et proximum: et notos meos a miseria.

88(89). Memoria promissionum Davidi factarum.

1 Intellectus Ethan Ezrahitæ. LXXXVIII.

2 Misericordias Domini in æternum cantabo. In generationem et generationem Promissiones divinas
annunciabo veritatem tuam in ore meo. perstringit,
3 Quoniam dixisti: In æternum misericordia ædificabitur in cælis: præparabitur
veritas tua in eis.
4 Disposui testamentum electis meis, [a]iuravi David servo meo:
5 usque in æternum præparabo semen tuum. Et ædificabo in generationem,
et generationem sedem tuam.

6 Confitebuntur cæli mirabilia tua Domine: etenim veritatem tuam in ecclesia Deum magnum ac mi-
sanctorum. sericordem
7 Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino: similis erit Deo in filiis Dei? laudat,
8 Deus, qui glorificatur in consilio sanctorum: magnus et terribilis super omnes
qui in circuitu eius sunt.
9 Domine Deus virtutum quis similis tibi? potens es Domine, et veritas tua in
circuitu tuo.
10 Tu dominaris potestati maris: motum autem fluctuum eius tu mitigas.
11 Tu humiliasti sicut vulneratum, superbum: in brachio virtutis tuæ dispersisti
inimicos tuos.
12 [b]Tui sunt cæli, et tua est terra, orbem terræ et plenitudinem eius tu fundasti:
13 aquilonem, et mare tu creasti. Thabor et Hermon in nomine tuo exultabunt:
14 tuum brachium cum potentia. Firmetur manus tua, et exaltetur dextera tua:
15 iustitia et iudicium præparatio sedis tuæ. Misericordia et veritas præcedent
faciem tuam:
16 beatus populus, qui scit iubilationem. Domine, in lumine vultus tui ambulabunt,
17 et in nomine tuo exultabunt tota die: et in iustitia tua exaltabuntur.
18 Quoniam gloria virtutis eorum tu es: et in beneplacito tuo exaltabitur cornu
nostrum.
19 Quia Domini est assumptio nostra: et sancti Israel regis nostri.

20 Tunc locutus es in visione sanctis tuis, et dixisti: Posui adiutorium in potente: promissiones
et exaltavi electum de plebe mea. uberius
21 [c]Inveni David servum meum: oleo sancto meo unxi eum. perscribit,
22 Manus enim mea auxiliabitur ei: et brachium meum confortabit eum.
23 Nihil proficiet inimicus in eo, et filius iniquitatis non apponet nocere ei.
24 Et concidam a facie ipsius inimicos eius: et odientes eum in fugam convertam.

88, *4* [a]2 Sm 7, 12. — *12* [b]Gn 1, 1. — *21* [c]1 Sm 16, 1. 12; Act 13, 22.

[25] Et veritas mea, et misericordia mea cum ipso: et in nomine meo exaltabitur cornu eius.
[26] Et ponam in mari manum eius: et in fluminibus dexteram eius.
[27] Ipse invocabit me: Pater meus es tu: Deus meus, et susceptor salutis meæ:
[28] Et ego primogenitum ponam illum excelsum præ regibus terræ.
[29] In æternum servabo illi misericordiam meam: et testamentum meum fidele ipsi.
[30] Et ponam in sæculum sæculi semen eius: et thronum eius sicut dies cæli.
[31] Si autem dereliquerint filii eius legem meam: et in iudiciis meis non ambulaverint:
[32] Si iustitias meas profanaverint: et mandata mea non custodierint:
[33] Visitabo in virga iniquitates eorum: et in verberibus peccata eorum.
[34] Misericordiam autem meam non dispergam ab eo: neque nocebo in veritate mea:
[35] Neque profanabo testamentum meum: et quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita.
[36] Semel iuravi in sancto meo, si David mentiar:
[37] semen eius in æternum manebit. [38] Et [a]thronus eius sicut Sol in conspectu meo,
et sicut Luna perfecta in æternum: et testis in cælo fidelis.

rogans ut Deus in præsenti opprobrio populi earum recordetur.

[39] Tu vero repulisti et despexisti: distulisti Christum tuum.
[40] Evertisti testamentum servi tui: profanasti in terra Sanctuarium eius.
[41] Destruxisti omnes sepes eius: posuisti firmamentum eius formidinem.
[42] Diripuerunt eum omnes transeuntes viam: factus est opprobrium vicinis suis.
[43] Exaltasti dexteram deprimentium eum: lætificasti omnes inimicos eius.
[44] Avertisti adiutorium gladii eius: et non es auxiliatus ei in bello.
[45] Destruxisti eum ab emundatione: et sedem eius in terram collisisti.
[46] Minorasti dies temporis eius: perfudisti eum confusione.
[47] Usquequo Domine avertis in finem: exardescet sicut ignis ira tua?
[48] Memorare quæ mea substantia: numquid enim vane constituisti omnes filios hominum?
[49] Quis est homo, qui vivet, et non videbit mortem: eruet animam suam de manu inferi?
[50] Ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ Domine, [b]sicut iurasti David in veritate tua?
[51] Memor esto Domine opprobrii servorum tuorum (quod continui in sinu meo) multarum gentium.
[52] Quod exprobraverunt inimici tui Domine, quod exprobraverunt commutationem Christi tui.

doxologia tertia.

[53] Benedictus Dominus in æternum: fiat, fiat.

PARS ALTERA.

Collectiones Psalmorum recentiores, 89—150 (hebr. 90—150).

I. Collectio Psalmorum omissorum prima, 89—105 (hebr. 90—106).

89(90). Refugium fragilium caducorumque.

[1] Oratio Moysi hominis Dei. LXXXIX.

Homines deficientes,

Domine, refugium factus es nobis: a generatione in generationem.
[2] Priusquam montes fierent, aut formaretur terra, et orbis: a sæculo et usque in sæculum tu es Deus.
[3] Ne avertas hominem in humilitatem: et dixisti: Convertimini filii hominum.

38 [a]2 Sm 7, 16 — *50* [b]2 Sm 7, 11.

[4] Quoniam mille anni ante oculos tuos, tamquam dies hesterna, quæ præteriit.
Et custodia in nocte,
[5] quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt.
[6] Mane sicut herba transeat, mane floreat, et transeat: vespere decidat, induret, et arescat.

[7] Quia defecimus in ira tua, et in furore tuo turbati sumus. propter peccata sua.
[8] Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: sæculum nostrum in illuminatione vultus tui.
[9] Quoniam omnes dies nostri defecerunt: et in ira tua defecimus. Anni nostri sicut aranea meditabuntur:
[10] [a]dies annorum nostrorum in ipsis, septuaginta anni. Si autem in potentatibus octoginta anni:
et amplius eorum, labor et dolor. Quoniam supervenit mansuetudo: et corripiemur.

[11] Quis novit potestatem iræ tuæ: et præ timore tuo iram tuam [12] dinumerare? ad Deum æternum confugiunt.
Dexteram tuam sic notam fac: et eruditos corde in sapientia.
[13] Convertere Domine usquequo? et deprecabilis esto super servos tuos.
[14] Repleti sumus mane misericordia tua: et exultavimus, et delectati sumus omnibus diebus nostris.
[15] Lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti: annis, quibus vidimus mala.
[16] Respice in servos tuos, et in opera tua: et dirige filios eorum.
[17] Et sit splendor Domini Dei nostri super nos, et opera manuum nostrarum dirige super nos: et opus manuum nostrarum dirige.

90(91). Protectio Dei.

[1] Laus Cantici David. XC.

Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei cæli commorabitur. Deus in se sperantes
[2] Dicet Domino: Susceptor meus es tu, et refugium meum: Deus meus sperabo in eum.
[3] Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium, et a verbo aspero.
[4] Scapulis suis obumbrabit tibi: et sub pennis eius sperabis: [5] Scuto circumdabit te veritas eius:
non timebis a timore nocturno, [6] A sagitta volante in die,
a negotio perambulante in tenebris: ab incursu, et dæmonio meridiano.
[7] Cadent a latere tuo mille, et decem millia a dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.
[8] Verumtamen oculis tuis considerabis: et retributionem peccatorum videbis.

[9] Quoniam tu es Domine spes mea: Altissimum posuisti refugium tuum. protegit et servat.
[10] Non accedet ad te malum: et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.
[11] [b]Quoniam angelis suis mandavit de te: ut custodiant te in omnibus viis tuis.
[12] In manibus portabunt te: ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.
[13] Super aspidem, et basiliscum ambulabis: et conculcabis leonem et draconem.
[14] Quoniam in me speravit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.
[15] Clamabit ad me, et ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum et glorificabo eum.
[16] Longitudine dierum replebo eum: et ostendam illi salutare meum.

91(92). Opera Dei magnifica.

[1] Psalmus Cantici, In die sabbati. XCI.

[2] Bonum est confiteri Domino: et psallere nomini tuo Altissime. Dominus laudandus est.
[3] Ad annunciandum mane misericordiam tuam: et veritatem tuam per noctem.

89, *10* [a]Sir 18, 8. — **90,** *11* [b]Mt 4, 6; Lc 4, 10.

4 In decachordo, psalterio: cum cantico, in cithara.
5 Quia delectasti me Domine in factura tua: et in operibus manuum tuarum exultabo.
6 Quam magnificata sunt opera tua Domine! nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ:

qui peccatores disperg.,
7 Vir insipiens non cognoscet: et stultus non intelliget hæc.
8 Cum exorti fuerint peccatores sicut fœnum: et apparuerint omnes, qui operantur iniquitatem: Ut intereant in sæculum sæculi:
9 tu autem Altissimus in æternum Domine.
10 Quoniam ecce inimici tui Domine, quoniam ecce inimici tui peribunt: et dispergentur omnes, qui operantur iniquitatem.

iustos vero exaltat.
11 Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum: et senectus mea in misericordia uberi.
12 Et despexit oculus meus inimicos meos: et in insurgentibus in me malignantibus audiet auris mea.
13 Iustus, ut palma florebit: sicut cedrus Libani multiplicabitur.
14 Plantati in domo Domini, in atriis domus Dei nostri florebunt.
15 Adhuc multiplicabuntur in senecta uberi: et bene patientes erunt,
16 ut annuncient: Quoniam rectus Dominus Deus noster: et non est iniquitas in eo.

92(93). Regnum Domini.

Laus Cantici ipsi David in die ante sabbatum, quando fundata est terra. XCII.

Firmum et mirabile est.
1 Dominus regnavit, decorem indutus est: indutus est Dominus fortitudinem, et præcinxit se. Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur.
2 Parata sedes tua ex tunc: a sæculo tu es.
3 Elevaverunt flumina Domine: elevaverunt flumina vocem suam. Elevaverunt flumina fluctus suos,
4 a vocibus aquarum multarum. Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus.
5 Testimonia tua credibilia facta sunt nimis: domum tuam decet sanctitudo Domine in longitudinem dierum.

93(94). Efflagitatio ultionis Dei.

Psalmus ipsi David, Quarta sabbati. XCIII.

Peccatores gloriantes
1 Deus ultionum Dominus: Deus ultionum libere egit.
2 Exaltare qui iudicas terram: redde retributionem superbis.
3 Usquequo peccatores Domine: usquequo peccatores gloriabuntur:
4 Effabuntur, et loquentur iniquitatem: loquentur omnes, qui operantur iniustitiam?
5 Populum tuum Domine humiliaverunt: et hereditatem tuam vexaverunt.
6 Viduam, et advenam interfecerunt: et pupillos occiderunt.
7 Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob.

et insipientes
8 Intelligite insipientes in populo: et stulti aliquando sapite.
9 Qui plantavit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non considerat?
10 Qui corripit gentes, non arguet: qui docet hominem scientiam?
11 Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt.

Deus Israel disperdat.
12 Beatus homo, quem tu erudieris Domine: et de lege tua docueris eum.
13 Ut mitiges ei a diebus malis: donec fodiatur peccatori fovea.
14 Quia non repellet Dominus plebem suam: et hereditatem suam non derelinquet.
15 Quoadusque iustitia convertatur in iudicium: et qui iuxta illam omnes qui recto sunt corde.

16 Quis consurget mihi adversus malignantes? aut quis stabit mecum adversus operantes iniquitatem?
17 Nisi quia Dominus adiuvit me: paulominus habitasset in inferno anima mea.
18 Si dicebam: Motus est pes meus: misericordia tua Domine adiuvabat me.
19 Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo: consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.
20 Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis: qui fingis laborem in præcepto?
21 Captabunt in animam iusti: et sanguinem innocentem condemnabunt.
22 Et factus est mihi Dominus in refugium: et Deus meus in adiutorium spei meæ.
23 Et reddet illis iniquitatem ipsorum: et in malitia eorum disperdet eos: disperdet illos Dominus Deus noster.

94(95). Deus mundi et pastor Israel.

Laus Cantici ipsi David. XCIIII.

1 Venite, exultemus Domino: iubilemus Deo salutari nostro: Ipsi iubilandum est
2 Præoccupemus faciem eius in confessione: et in psalmis iubilemus ei.
3 Quoniam Deus magnus Dominus: et rex magnus super omnes deos.
4 Quia in manu eius sunt omnes fines terræ: et altitudines montium ipsius sunt.
5 Quoniam ipsius est mare, et ipse fecit illud: et siccam manus eius formaverunt.
6 Venite adoremus, et procidamus: et ploremus ante Dominum, qui fecit nos.
7 Quia ipse est Dominus Deus noster: et nos populus pascuæ eius, et oves manus eius.

8 [a]Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra; 9 Sicut in irri- atque obediendum.
tatione secundum diem tentationis in deserto:
ubi tentaverunt me patres vestri, probaverunt me, et viderunt opera mea.
10 [b]Quadraginta annis offensus fui generationi illi, et dixi: Semper hi errant corde.
11 Et isti non cognoverunt vias meas:
[c]ut iuravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam.

95(96). Iudex totius mundi.

1 Canticum ipsi David, Quando domus ædificabatur post captivitatem. (*1 Par. 15.*) XCV.

Cantate Domino canticum novum: cantate Domino omnis terra. Benedicendus ab Israel,
2 Cantate Domino, et benedicite nomini eius: annunciate de die in diem salutare eius.
3 Annunciate inter Gentes gloriam eius, in omnibus populis mirabilia eius.
4 Quoniam magnus Dominus, et laudabilis nimis: terribilis est super omnes deos.
5 Quoniam omnes dii Gentium dæmonia: Dominus autem cælos fecit.
6 Confessio, et pulchritudo in conspectu eius: sanctimonia, et magnificentia in sanctificatione eius.

7 Afferte Domino patriæ gentium, afferte Domino gloriam et honorem: laudandus a gentibus,
8 afferte Domino gloriam nomini eius. Tollite hostias, et introite in atria eius:
9 adorate Dominum in atrio sancto eius. Commoveatur a facie eius universa terra:
10 dicite in Gentibus quia Dominus regnavit. Etenim correxit orbem terræ qui non commovebitur: iudicabit populos in æquitate.

11 Lætentur cæli, et exultet terra, commoveatur mare, et plenitudo eius: honorandus a cælo et terra.
12 gaudebunt campi, et omnia, quæ in eis sunt. Tunc exultabunt omnia ligna silvarum
13 a facie Domini, quia venit: quoniam venit iudicare terram.
Iudicabit orbem terræ in æquitate, et populos in veritate sua.

94, *8* [a]Hbr 3, 7. — *10* [b]Nm 14, 34. — *11* [c]Hbr 4, 3.

96(97). Iudicium Domini.

1 Huic David, Quando terra eius restituta est. XCVI.

Describitur iudex

Dominus regnavit, exultet terra: lætentur insulæ multæ.
2 Nubes, et caligo in circuitu eius: iustitia, et iudicium correctio sedis eius.
3 Ignis ante ipsum præcedet, et inflammabit in circuitu inimicos eius.
4 Illuxerunt fulgura eius orbi terræ: vidit, et commota est terra.
5 Montes, sicut cera fluxerunt a facie Domini: a facie Domini omnis terra.
6 Annunciaverunt cæli iustitiam eius: et viderunt omnes populi gloriam eius.

atque iudicium.

7 [a]Confundantur omnes, qui adorant sculptilia: et qui gloriantur in simulachris suis. [b]Adorate eum omnes angeli eius:
8 audivit, et lætata est Sion. Et exultaverunt filiæ Iudæ, propter iudicia tua Domine:
9 Quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram: nimis exaltatus es super omnes deos.
10 [c]Qui diligitis Dominum, odite malum: custodit Dominus animas sanctorum suorum, de manu peccatoris liberabit eos.
11 Lux orta est iusto, et rectis corde lætitia.
12 Lætamini iusti in Domino: et confitemini memoriæ sanctificationis eius.

97(98). Salvator Israel et iudex mundi.

1 Psalmus ipsi David. XCVII.

Celebrandus ab omnibus creaturis.

Cantate Domino canticum novum: quia mirabilia fecit. Salvavit sibi dextera eius: et brachium sanctum eius.
2 [d]Notum fecit Dominus salutare suum: in conspectu gentium revelavit iustitiam suam.
3 Recordatus est misericordiæ suæ, et veritatis suæ domui Israel. Viderunt omnes termini terræ salutare Dei nostri.
4 Iubilate Deo omnis terra: cantate, et exultate, et psallite.
5 Psallite Domino in cithara, in cithara et voce psalmi:
6 in tubis ductilibus, et voce tubæ corneæ. Iubilate in conspectu regis Domini:
7 moveatur mare, et plenitudo eius: orbis terrarum, et qui habitant in eo.
8 Flumina plaudent manu, simul montes exultabunt
9 a conspectu Domini: quoniam venit iudicare terram.
Iudicabit orbem terrarum in iustitia, et populos in æquitate.

98(99). Sanctum nomen Domini.

1 Psalmus ipsi David. XCVIII.

Terribile gentibus et amabile Israelitis,

Dominus regnavit, irascantur populi: qui sedet super cherubim, moveatur terra.
2 Dominus in Sion magnus: et excelsus super omnes populos.
3 Confiteantur nomini tuo magno: quoniam terribile, et sanctum est:
4 et honor regis iudicium diligit. Tu parasti directiones: iudicium et iustitiam in Iacob tu fecisti.
5 Exaltate Dominum Deum nostrum, et adorate scabellum pedum eius: quoniam sanctum est.

propitium invocantibus.

6 Moyses, et Aaron in sacerdotibus eius: et Samuel inter eos, qui invocant nomen eius: Invocabant Dominum, et ipse exaudiebat eos:
7 in columna nubis loquebatur ad eos. Custodiebant testimonia eius, et præceptum quod dedit illis.

96, *7* [a]Ex 20, 4; Lv 26, 1; Dt 5, 8. — [b]Hbr 1, 6. — *10* [c]Am 5, 15; Rom 12, 9. — **97,** *2* [d]Is 52, 10; 63, 8.

8 Domine Deus noster tu exaudiebas eos: Deus tu propitius fuisti eis, et ulciscens
in omnes adinventiones eorum.
9 Exaltate Dominum Deum nostrum, et adorate in monte sancto eius: quoniam
sanctus Dominus Deus noster.

99(100). Gratiarum actio.

1 Psalmus in confessione. XCIX.

2 Iubilate Deo omnis terra: servite Domino in lætitia. Introite in conspectu Pro electione populi Israel.
eius, in exultatione.
3 Scitote quoniam Dominus ipse est Deus: ipse fecit nos, et non ipsi nos: Populus
eius, et oves pascuæ eius:
4 introite portas eius in confessione, atria eius in hymnis: confitemini illi.
Laudate nomen eius:
5 quoniam suavis est Dominus, in æternum misericordia eius, et usque in generationem et generationem veritas eius.

100(101). Vita principis.

1 Psalmus ipsi David. C.

Misericordiam, et iudicium cantabo tibi Domine: Psallam, Privata,
2 et intelligam in via immaculata, quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ.
3 Non proponebam ante oculos meos rem iniustam:
facientes prævaricationes odivi. Non adhæsit mihi 4 cor pravum:
declinantem a me malignum non cognoscebam.

5 Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequebar. publica.
Superbo oculo, et insatiabili corde, cum hoc non edebam.
6 Oculi mei ad fideles terræ ut sedeant mecum:
ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.
7 Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam:
qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum.
8 In matutino interficiebam omnes peccatores terræ:
ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.

101(102). Restitutio Sion destructæ.

1 Oratio pauperis, Cum anxius fuerit, et in conspectu Domini effuderit precem suam. CI.

2 Domine exaudi orationem meam: et clamor meus ad te veniat. Clamat Israel.
3 Non avertas faciem tuam a me: in quacumque die tribulor, inclina ad me
aurem tuam. In quacumque die invocavero te, velociter exaudi me.

4 Quia defecerunt sicut fumus dies mei: et ossa mea sicut cremium aruerunt. solitarius et allisus,
5 Percussus sum ut fœnum, et aruit cor meum: quia oblitus sum comedere panem
meum.
6 A voce gemitus mei adhæsit os meum carni meæ.
7 Similis factus sum pellicano solitudinis: factus sum sicut nycticorax in domicilio.
8 Vigilavi, et factus sum sicut passer solitarius in tecto.
9 Tota die exprobrabant mihi inimici mei: et qui laudabant me adversum me
iurabant.
10 Quia cinerem tamquam panem manducabam, et potum meum cum fletu
miscebam.
11 A facie iræ et indignationis tuæ: quia elevans allisisti me.
12 Dies mei sicut umbra declinaverunt: et ego sicut fœnum arui.

ut destructæ civitatis misereatur

13 Tu autem Domine in æternum permanes: et memoriale tuum in generationem
et generationem.
14 Tu exurgens misereberis Sion: quia tempus miserendi eius, quia venit tempus.
15 Quoniam placuerunt servis tuis lapides eius: et terræ eius miserebuntur.
16 Et timebunt Gentes nomen tuum Domine, et omnes reges terræ gloriam tuam.
17 Quia ædificavit Dominus Sion: et videbitur in gloria sua.
18 Respexit in orationem humilium: et non sprevit precem eorum.
19 Scribantur hæc in generatione altera: et populus, qui creabitur, laudabit
Dominum:
20 Quia prospexit de excelso suo: Dominus de cælo in terram aspexit:
21 Ut audiret gemitus compeditorum: ut solveret filios interemptorum:
22 Ut annuncient in Sion nomen Domini: et laudem eius in Ierusalem.
23 In conveniendo populos in unum, et reges ut serviant Domino.

Dominus immutabilis.

24 Respondit ei in via virtutis suæ: Paucitatem dierum meorum nuncia mihi.
25 Ne revoces me in dimidio dierum meorum: in generationem et generationem
anni tui.
26 Initio tu Domine terram fundasti: et opera manuum tuarum sunt cæli.
27 Ipsi peribunt, tu autem permanes:
et omnes sicut vestimentum veterascent. Et sicut opertorium mutabis eos,
et mutabuntur:
28 tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient.
29 Filii servorum tuorum habitabunt: et semen eorum in sæculum dirigetur.

102(103). Misericordia Domini.

1 Ipsi David. CII.

Omnibus iniquitatibus propitiatur

Benedic anima mea Domino: et omnia, quæ intra me sunt, nomini sancto eius.
2 Benedic anima mea Domino: et noli oblivisci omnes retributiones eius:
3 Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas.
4 Qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat te in misericordia et miserationibus.
5 Qui replet in bonis desiderium tuum: renovabitur ut aquilæ iuventus tua:
6 Faciens misericordias Dominus: et iudicium omnibus iniuriam patientibus.
7 Notas fecit vias suas Moysi, filiis Israel voluntates suas.

Dominus multum misericors,

8 [a]Miserator, et misericors Dominus: longanimis, et multum misericors.
9 Non in perpetuum irascetur: neque in æternum comminabitur.
10 Non secundum peccata nostra fecit nobis: neque secundum iniquitates nostras
retribuit nobis.
11 Quoniam secundum altitudinem cæli a terra: corroboravit misericordiam
suam super timentes se.
12 Quantum distat Ortus ab occidente: longe fecit a nobis iniquitates nostras.
13 Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se:
14 quoniam ipse cognovit figmentum nostrum. Recordatus est quoniam pulvis
sumus:
15 homo, sicut fœnum dies eius, tamquam flos agri sic efflorebit.
16 Quoniam spiritus pertransibit in illo, et non subsistet: et non cognoscet amplius
locum suum.
17 Misericordia autem Domini ab æterno, et usque in æternum super timentes eum.
Et iustitia illius in filios filiorum,
18 his qui servant testamentum eius: Et memores sunt mandatorum ipsius, ad
faciendum ea.
19 Dominus in cælo paravit sedem suam: et regnum ipsius omnibus dominabitur.

102, *8* [a]Nm 14, 18.

20 Benedicite Domino omnes angeli eius: potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum eius. ideo ab omnibus creaturis
21 Benedicite Domino omnes virtutes eius: ministri eius, qui facitis voluntatem eius. benedicatur.
22 Benedicite Domino omnia opera eius: in omni loco dominationis eius, benedic anima mea Domino.

103(104). Magnificentia creatoris.

1 Ipsi David. CIII.

Benedic anima mea Domino: Domine Deus meus magnificatus es vehementer. Confessionem, et decorem induisti: In operibus primæ et secundæ diei,
2 amictus lumine sicut vestimento: Extendens cælum sicut pellem:
3 qui tegis aquis superiora eius. Qui ponis nubem ascensum tuum: qui ambulas super pennas ventorum.
4 aQui facis angelos tuos, spiritus: et ministros tuos ignem urentem.

5 Qui fundasti terram super stabilitatem suam: non inclinabitur in sæculum sæculi. in operibus tertiæ diei,
6 Abyssus, sicut vestimentum, amictus eius: super montes stabunt aquæ.
7 Ab increpatione tua fugient: a voce tonitrui tui formidabunt.
8 Ascendunt montes: et descendunt campi in locum, quem fundasti eis.
9 Terminum posuisti, quem non transgredientur: neque convertentur operire terram.
10 Qui emittis fontes in convallibus: inter medium montium pertransibunt aquæ.
11 Potabunt omnes bestiæ agri: expectabunt onagri in siti sua.
12 Super ea volucres cæli habitabunt: de medio petrarum dabunt voces.
13 Rigans montes de superioribus suis: de fructu operum tuorum satiabitur terra:
14 Producens fœnum iumentis, et herbam servituti hominum: Ut educas panem de terra:
15 et vinum lætificet cor hominis: Ut exhilaret faciem in oleo: et panis cor hominis confirmet.
16 Saturabuntur ligna campi, et cedri Libani, quas plantavit:
17 illic passeres nidificabunt. Herodii domus dux est eorum:
18 montes excelsi cervis: petra refugium herinaciis.

19 Fecit lunam in tempora: sol cognovit occasum suum. in operibus quartæ ac sextæ diei,
20 Posuisti tenebras, et facta est nox: in ipsa pertransibunt omnes bestiæ silvæ.
21 Catuli leonum rugientes, ut rapiant, et quærant a Deo escam sibi.
22 Ortus est sol, et congregati sunt: et in cubilibus suis collocabuntur.
23 Exibit homo ad opus suum: et ad operationem suam usque ad vesperum.
24 Quam magnificata sunt opera tua Domine! omnia in sapientia fecisti: impleta est terra possessione tua.

25 Hoc mare magnum, et spatiosum manibus: illic reptilia, quorum non est numerus. Animalia pusilla cum magnis: in operibus quintæ diei;
26 illic naves pertransibunt. Draco iste, quem formasti ad illudendum ei:
27 omnia a te expectant ut des illis escam in tempore.
28 Dante te illis, colligent: aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.
29 Avertente autem te faciem, turbabuntur: auferes spiritum eorum, et deficient, et in pulverem suum revertentur.
30 Emittes spiritum tuum, et creabuntur: et renovabis faciem terræ.

31 Sit gloria Domini in sæculum: lætabitur Dominus in operibus suis: benedictio Dei sabbatina.
32 Qui respicit terram, et facit eam tremere: qui tangit montes, et fumigant.

103, *4* aHbr 1, 7.

33 [a]Cantabo Domino in vita mea: psallam Deo meo quamdiu sum.
34 Iucundum sit ei eloquium meum: ego vero delectabor in Domino.
35 Deficiant peccatores a terra, et iniqui ita ut non sint:
benedic anima mea Domino.

104(105). Fides regis Israel.

Alleluia. (*1 Par. 16, 8.*) CIIII.

Laudandus Dominus,
1 Confitemini [b]Domino, et invocate nomen eius: annunciate inter Gentes opera eius.
2 Cantate ei, et psallite ei: narrate omnia mirabilia eius.
3 Laudamini in nomine sancto eius: lætetur cor quærentium Dominum.
4 Quærite Dominum, et confirmamini: quærite faciem eius semper.
5 Mementote mirabilium eius, quæ fecit: prodigia eius, et iudicia oris eius.
6 Semen Abraham, servi eius: filii Iacob electi eius.

quia iuxta promissionem suam
7 Ipse Dominus Deus noster: in universa terra iudicia eius.
8 Memor fuit in sæculum testamenti sui: verbi, quod mandavit in mille generationes:
9 [c]Quod disposuit ad Abraham: et iuramenti sui ad Isaac:
10 Et statuit illud Iacob in præceptum: et Israel in testamentum æternum:
11 Dicens: Tibi dabo Terram Chanaan, funiculum hereditatis vestræ.
12 Cum essent numero brevi, paucissimi et incolæ eius:

Patriarchas gubernavit,
13 Et pertransierunt de gente in gentem, et de regno ad populum alterum.
14 Non reliquit hominem nocere eis: et corripuit pro eis reges.
15 [d]Nolite tangere christos meos: et in prophetis meis nolite malignari.
16 Et vocavit famem super terram: et omne firmamentum panis contrivit.
17 Misit ante eos [e]virum: in servum venundatus est Ioseph.
18 [f]Humiliaverunt in compedibus pedes eius, ferrum pertransiit animam eius,
19 donec veniret verbum eius. Eloquium Domini inflammavit eum:
20 [g]misit rex, et solvit eum; princeps populorum, et dimisit eum.
21 Constituit eum dominum domus suæ: et principem omnis possessionis suæ:
22 Ut erudiret principes eius sicut semetipsum: et senes eius prudentiam doceret.

in Ægypto prodigia fecit,
23 [h]Et intravit Israel in Ægyptum: et Iacob accola fuit in Terra Cham.
24 [i]Et auxit populum suum vehementer: et firmavit eum super inimicos eius.
25 Convertit cor eorum ut odirent populum eius: et dolum facerent in servos eius.
26 [k]Misit Moysen servum suum: Aaron, quem elegit ipsum.
27 [l]Posuit in eis verba signorum suorum, et prodigiorum in Terra Cham.
28 [m]Misit tenebras, et obscuravit: et non exacerbavit sermones suos.
29 [n] Convertit aquas eorum in sanguinem: et occidit pisces eorum.
30 [o]Edidit terra eorum ranas in penetralibus regum ipsorum.
31 [p]Dixit, et venit cœnomyia: et cinifes in omnibus finibus eorum.
32 Posuit pluvias eorum grandinem: ignem comburentem in terra ipsorum.
33 Et percussit vineas eorum, et ficulneas eorum: et contrivit lignum finium eorum.
34 [q]Dixit, et venit locusta, et bruchus, cuius non erat numerus:
35 Et comedit omne fœnum in terra eorum: et comedit omnem fructum terræ eorum.
36 [r]Et percussit omne primogenitum in terra eorum: primitias omnis laboris eorum.
37 [s]Et eduxit eos cum argento et auro: et non erat in tribubus eorum infirmus.
38 Lætata est Ægyptus in profectione eorum: quia incubuit timor eorum super eos.

33 [a]Inf 145, 2. — **104,** *1* [b]1 Par 16, 8; Is 12, 4. — *9* [c]Gn 22, 16. — *15* [d]2 Sm 1, 14; 1 Par 16, 22. — *17* [e]Gn 37, 36. — *18* [f]Gn 39, 20. — *20* [g]Gn 41, 14. — *23* [h]Gn 46, 6. — *24* [i]Ex 1, 7; Act 7, 17. — *26* [k]Ex 3, 10; 4, 29. — *27* [l]Ex 7, 10. — *28* [m]Ex 10, 21. — *29* [n]Ex 7, 20. — *30* [o]Ex 8, 6. — *31* [p]Ex 8, 16. 24. — *34* [q]Ex 10, 12. — *36* [r]Ex 12, 29. — *37* [s]Ex 13, 21.

[39] [a]Expandit nubem in protectionem eorum, et ignem ut luceret eis per noctem. *in itinere ad Chanaan mirabilia operatus est.*
[40] [b]Petierunt, et venit coturnix: et pane cæli saturavit eos.
[41] [c]Dirupit petram, et fluxerunt aquæ: abierunt in sicco flumina;
[42] [d]Quoniam memor fuit verbi sancti sui, quod habuit ad Abraham puerum suum.
[43] Et eduxit populum suum in exultatione, et electos suos in lætitia.
[44] Et dedit illis regiones Gentium: et labores populorum possederunt:
[45] Ut custodiant iustificationes eius, et legem eius requirant.

105(106). Peccata populi Israel.

Alleluia. (*Iudith 13, 21.*) CV.

[1] Confitemini [e]Domino quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia eius. *Dominus fidelis est.*
[2] [f]Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius?
[3] Beati, qui custodiunt iudicium, et faciunt iustitiam in omni tempore.
[4] Memento nostri Domine in beneplacito populi tui: visita nos in salutari tuo:
[5] Ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ: ut lauderis cum hereditate tua.
[6] [g]Peccavimus cum patribus nostris: iniuste egimus, iniquitatem fecimus.

[7] Patres nostri in Ægypto non intellexerunt mirabilia tua: non fuerunt memores multitudinis misericordiæ tuæ. Et irritaverunt ascendentes in mare, Mare rubrum. *licet patres peccaverint in Ægypto et in deserto*
[8] Et salvavit eos propter nomen suum: ut notam faceret potentiam suam.
[9] [h]Et increpuit Mare rubrum, et exiccatum est: et deduxit eos in abyssis sicut in deserto.
[10] Et salvavit eos de manu odientium: et redemit eos de manu inimici.
[11] [i]Et operuit aqua tribulantes eos: unus ex eis non remansit.
[12] Et crediderunt verbis eius: et laudaverunt laudem eius.
[13] Cito fecerunt, obliti sunt operum eius: et non sustinuerunt consilium eius.
[14] [k]Et concupierunt concupiscentiam in deserto: et tentaverunt Deum in inaquoso
[15] [l]Et dedit eis petitionem ipsorum: et misit saturitatem in animas eorum.
[16] Et irritaverunt Moysen in castris: Aaron sanctum Domini.
[17] [m]Aperta est terra, et deglutivit Dathan: et operuit super congregationem Abiron.
[18] Et exarsit ignis in synagoga eorum: flamma combussit peccatores.
[19] [n]Et fecerunt vitulum in Horeb: et adoraverunt sculptile.
[20] Et mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum.
[21] Obliti sunt Deum, qui salvavit eos, qui fecit magnalia in Ægypto,
[22] mirabilia in Terra Cham: terribilia in mari rubro.
[23] [o]Et dixit ut disperderet eos: si non Moyses electus eius stetisset in confractione in conspectu eius: Ut averteret iram eius ne disperderet eos:
[24] et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem: Non crediderunt verbo eius,
[25] et murmuraverunt in tabernaculis suis: non exaudierunt vocem Domini.
[26] [p]Et elevavit manum suam super eos: ut prosterneret eos in deserto:
[27] Et ut deiiceret semen eorum in Nationibus: et dispergeret eos in regionibus.
[28] Et initiati sunt Beelphegor: et comederunt sacrificia mortuorum.
[29] Et irritaverunt eum in adinventionibus suis: et multiplicata est in eis ruina.
[30] [q]Et stetit Phinees, et placavit: et cessavit quassatio.
[31] Et reputatum est ei in iustitiam, in generationem et generationem usque in sempiternum.
[32] [r]Et irritaverunt eum ad Aquas contradictionis: et vexatus est Moyses propter eos:
[33] quia exacerbaverunt spiritum eius. Et distinxit in labiis suis:

---

39 [a]Ps 77, 14; 1 Cor 10, 1. — *40* [b]Ex 16, 13. — *41* [c]Nm 20, 11. — *42* [d]Gn 17, 7. — **105**, *1* [e]Idt 13, 21. — *2* [f]Sir 43, 35. — *6* [g]Idt 7, 19. — *9* [h]Ex 14, 21. — *11* [i]Ex 14, 27. — *14* [k]Ex 17, 2. — *15* [l]Nm 11, 31. — *17* [m]Nm 16, 32. — *19* [n]Ex 32, 4. — *23* [o]Ex 32, 10. — *26* [p]Nm 14, 32. — *30* [q]Nm 25, 7. — *32* [r]Nm 20, 10.

atque in terra promissa;

34 non disperdiderunt gentes, quas dixit Dominus illis.
35 Et commisti sunt inter gentes, et didicerunt opera eorum:
36 et servierunt sculptilibus eorum: et factum est illis in scandalum.
37 Et immolaverunt filios suos, et filias suas dæmoniis.
38 Et effuderunt sanguinem innocentem: sanguinem filiorum suorum et filiarum suarum,
quas sacrificaverunt sculptilibus Chanaan. Et infecta est terra in sanguinibus,
39 et contaminata est in operibus eorum: et fornicati sunt in adinventionibus suis.
40 Et iratus est furore Dominus in populum suum: et abominatus est hereditatem suam.
41 Et tradidit eos in manus gentium: et dominati sunt eorum qui oderunt eos.
42 Et tribulaverunt eos inimici eorum, et humiliati sunt sub manibus eorum:
43 sæpe liberavit eos. Ipsi autem exacerbaverunt eum in consilio suo: et humiliati sunt in iniquitatibus suis.
44 Et vidit cum tribularentur: et audivit orationem eorum.
45 [a]Et memor fuit testamenti sui: et pœnituit eum secundum multitudinem misericordiæ suæ.
46 Et dedit eos in misericordias in conspectu omnium qui ceperant eos.
47 Salvos nos fac Domine Deus noster: et congrega nos de Nationibus:
Ut confiteamur nomini sancto tuo: et gloriemur in laude tua.

doxologia quarta.

48 Benedictus Dominus Deus Israel a sæculo et usque in sæculum: et dicet omnis populus: Fiat, fiat.

II. Collectio Psalmorum omissorum secunda, 106—118 (hebr. 107—119).

106(107). Laus Redemptoris.

Alleluia. (*Iudith 13, 21.*) CVI.

Laudent Dominum

1 Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia eius.
2 Dicant qui redempti sunt a Domino, quos redemit de manu inimici:
et de regionibus congregavit eos: 3 A solis ortu, et occasu: ab aquilone, et mari.

deducti in viam rectam,

4 Erraverunt in solitudine in inaquoso: viam civitatis habitaculi non invenerunt,
5 Esurientes, et sitientes: anima eorum in ipsis defecit.
6 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur: et de necessitatibus eorum eripuit eos.
7 Et deduxit eos in viam rectam: ut irent in civitatem habitationis.
8 Confiteantur Domino misericordiæ eius: et mirabilia eius filiis hominum.
9 Quia satiavit animam inanem: et animam esurientem satiavit bonis.

educti e vinculis,

10 Sedentes in tenebris, et umbra mortis: vinctos in mendicitate, et ferro.
11 Quia exacerbaverunt eloquia Dei: et consilium Altissimi irritaverunt.
12 Et humiliatum est in laboribus cor eorum: infirmati sunt, nec fuit qui adiuvaret.
13 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur: et de necessitatibus eorum liberavit eos.
14 Et eduxit eos de tenebris, et umbra mortis: et vincula eorum disrupit.
15 Confiteantur Domino misericordiæ eius: et mirabilia eius filiis hominum.
16 Quia contrivit portas æreas: et vectes ferreos confregit.

erepti de infirmatibus,

17 Suscepit eos de via iniquitatis eorum: propter iniustitias enim suas humiliati sunt.
18 Omnem escam abominata est anima eorum: et appropinquaverunt usque ad portas mortis.

45 [a]Dt 30, 1.

19 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur: et de necessitatibus eorum
liberavit eos.
20 Misit verbum suum, et sanavit eos: et eripuit eos de interitionibus eorum.
21 Confiteantur Domino misericordiæ eius: et mirabilia eius filiis hominum.
22 Et sacrificent sacrificium laudis: et annuncient opera eius in exultatione.

23 Qui descendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis multis. deducti
24 Ipsi viderunt opera Domini, et mirabilia eius in profundo. in portum salutis,
25 Dixit, et stetit spiritus procellæ: et exaltati sunt fluctus eius.
26 Ascendunt usque ad cælos, et descendunt usque ad abyssos: anima eorum
in malis tabescebat.
27 Turbati sunt, et moti sunt sicut ebrius: et omnis sapientia eorum devorata est.
28 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur, et de necessitatibus eorum
eduxit eos.
29 Et statuit procellam eius in auram: et siluerunt fluctus eius.
30 Et lætati sunt quia siluerunt: et deduxit eos in portum voluntatis eorum.
31 Confiteantur Domino misericordiæ eius: et mirabilia eius filiis hominum.
32 Et exaltent eum in ecclesia plebis: et in cathedra seniorum laudent eum.

33 Posuit flumina in desertum: et exitus aquarum in sitim. intelligentes
34 Terram fructiferam in salsuginem, a malitia inhabitantium in ea. misericordias
35 Posuit desertum in stagna aquarum: et terram sine aqua in exitus aquarum. Domini.
36 Et collocavit illic esurientes: et constituerunt civitatem habitationis.
37 Et seminaverunt agros, et plantaverunt vineas: et fecerunt fructum nativitatis.
38 Et benedixit eis, et multiplicati sunt nimis: et iumenta eorum non minoravit.
39 Et pauci facti sunt: et vexati sunt a tribulatione malorum, et dolore.
40 Effusa est contemptio super principes: et errare fecit eos in invio, et non
in via.
41 Et adiuvit pauperem de inopia: et posuit sicut oves familias.
42 [a]Videbunt recti, et lætabuntur: et omnis iniquitas oppilabit os suum.
43 Quis sapiens et custodiet hæc? et intelliget misericordias Domini?

107(108). Laudatio et petitio.

1 Canticum Psalmi ipsi David. (*Sup. 56, 8.*) CVII.

2 Paratum cor meum Deus, paratum cor meum: cantabo, et psallam in gloria mea. Deo misericordi et
3 Exurge gloria mea, exurge psalterium, et cithara: exurgam diluculo. fideli
4 Confitebor tibi in populis Domine: et psallam tibi in nationibus. psallit,
5 Quia magna est super cælos misericordia tua: et usque ad nubes veritas tua:
6 Exaltare super cælos Deus, et super omnem terram gloria tua:

7 ut liberentur dilecti tui. Salvum fac dextera tua, et exaudi me: liberationem petit.
8 Deus locutus est in sancto suo: Exultabo,
et dividam Sichimam, et convallem tabernaculorum dimetiar.
9 Meus est Galaad, et meus est Manasses: et Ephraim susceptio capitis mei.
Iuda rex meus:
10 Moab lebes spei meæ. In Idumæam extendam calceamentum meum: mihi
alienigenæ amici facti sunt.
11 Quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me usque in Idumæam?
12 Nonne tu Deus, qui repulisti nos, et non exibis Deus in virtutibus nostris?
13 Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana salus hominis.
14 In Deo faciemus virtutem: et ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.

106, *42* [a]Iob 22, 19.

108(109). Vota expugnati.

1 In finem. Psalmus David. CVIII.

Precatur inimicis suis

2 Deus laudem meam ne tacueris:
quia os peccatoris, et os dolosi super me apertum est. 3 Locuti sunt adversum me lingua dolosa,
et sermonibus odii circumdederunt me: et expugnaverunt me gratis.
4 Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi: ego autem orabam.
5 Et posuerunt adversum me mala pro bonis: et odium pro dilectione mea.

maledictionem variam,

6 Constitue super eum peccatorem: et diabolus stet a dextris eius.
7 Cum iudicatur, exeat condemnatus. et oratio eius fiat in peccatum.
8 Fiant dies eius pauci: et episcopatum eius accipiat alter.
9 Fiant filii eius orphani: et uxor eius vidua.
10 Nutantes transferantur filii eius, et mendicent: et eiiciantur de habitationibus suis.
11 Scrutetur fœnerator omnem substantiam eius: et diripiant alieni labores eius.
12 Non sit illi adiutor: nec sit qui misereatur pupillis eius.
13 Fiant nati eius in interitum: in generatione una deleatur nomen eius.
14 In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conspectu Domini: et peccatum matris eius non deleatur.
15 Fiant contra Dominum semper, et dispereat de terra memoria eorum:
16 pro eo quod non est recordatus facere misericordiam. 17 Et persecutus est hominem inopem, et mendicum, et compunctum corde mortificare.
18 Et dilexit maledictionem, et veniet ei: et noluit benedictionem, et elongabitur ab eo.
Et induit maledictionem sicut vestimentum, et intravit sicut aqua in interiora eius, et sicut oleum in ossibus eius.
19 Fiat ei sicut vestimentum, quo operitur: et sicut zona, qua semper præcingitur.
20 Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud Dominum: et qui loquuntur mala adversus animam meam.

sibi autem benedictionem.

21 Et tu Domine, Domine, fac mecum propter nomen tuum: quia suavis est misericordia tua. Libera me
22 quia egenus, et pauper ego sum: et cor meum conturbatum est intra me.
23 Sicut umbra cum declinat, ablatus sum: et excussus sum sicut locustæ.
24 Genua mea infirmata sunt a ieiunio: et caro mea immutata est propter oleum.
25 Et ego factus sum opprobrium illis: viderunt me, et moverunt capita sua.
26 Adiuva me Domine Deus meus: salvum me fac secundum misericordiam tuam.
27 Et sciant quia manus tua hæc: et tu Domine fecisti eam.
28 Maledicent illi, et tu benedices:
qui insurgunt in me, confundantur: servus autem tuus lætabitur.
29 Induantur qui detrahunt mihi, pudore: et operiantur sicut diploide confusione sua.
30 Confitebor Domino nimis in ore meo: et in medio multorum laudabo eum.
31 Quia astitit a dextris pauperis, ut salvam faceret a persequentibus animam meam.

109(110). Dignitas et actio Messiæ.

1 Psalmus David. CIX.

Rex et sacerdos æternus

Dixit [a]Dominus Domino meo: Sede a dextris meis: [b]Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum.
2 Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion: dominare in medio inimicorum tuorum.

109, *1* [a]Mt 22, 44. — [b]1 Cor 15, 25; Hbr 1, 13; 10, 13.

[3] Tecum principium in die virtutis tuæ in splendoribus sanctorum: ex utero
ante luciferum genui te.
[4] Iuravit Dominus, et non pœnitebit eum: [a]Tu es sacerdos in æternum secundum
ordinem Melchisedech.

[5] Dominus a dextris tuis, confregit in die iræ suæ reges. in gentibus dominabitur.
[6] Iudicabit in nationibus, implebit ruinas: conquassabit capita in terra multorum.
[7] De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput.

110(111). Beneficia Domini.

Alleluia. CX.

[1] Confitebor tibi Domine in toto corde meo: in consilio iustorum, et con- Generalia.
gregatione.
[2] Magna opera Domini: exquisita in omnes voluntates eius.
[3] Confessio et magnificentia opus eius: et iustitia eius manet in sæculum sæculi.

[4] Memoriam fecit mirabilium suorum, misericors et miserator Dominus: specialia.
[5] escam dedit timentibus se. Memor erit in sæculum testamenti sui:
[6] virtutem operum suorum annunciabit populo suo: [7] Ut det illis hereditatem
gentium:
opera manuum eius veritas, et iudicium. [8] Fidelia omnia mandata eius:
confirmata in sæculum sæculi, facta in veritate et æquitate.
[9] Redemptionem misit populo suo: mandavit in æternum testamentum suum.
Sanctum, et terribile nomen eius:
[10] [b]initium sapientiæ timor Domini. Intellectus bonus omnibus facientibus
eum: laudatio eius manet in sæculum sæculi.

111(112). Beatitudo iusti.

Alleluia, Reversionis Aggæi, et Zachariæ. CXI.

[1] Beatus vir, qui timet Dominum: in mandatis eius volet nimis. Bonis temporalibus abundat,
[2] Potens in terra erit semen eius: generatio rectorum benedicetur.
[3] Gloria, et divitiæ in domo eius: et iustitia eius manet in sæculum sæculi.
[4] Exortum est in tenebris lumen rectis: misericors, et miserator, et iustus.
[5] Iucundus homo qui miseretur et commodat, disponet sermones suos in iudicio:

[6] quia in æternum non commovebitur. [7] In memoria æterna erit iustus: in æternum permanet.
ab auditione mala non timebit. Paratum cor eius sperare in Domino,
[8] confirmatum est cor eius: non commovebitur donec despiciat inimicos suos.
[9] Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in sæculum sæculi, cornu
eius exaltabitur in gloria.
[10] Peccator videbit, et irascetur, dentibus suis fremet et tabescet: desiderium
peccatorum peribit.

112(113). Nomen Domini laudabile.

Alleluia. CXII.

[1] Laudate pueri Dominum: laudate nomen Domini. Excelsum super omnes creaturas,
[2] Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc, et usque in sæculum.
[3] [c]A solis ortu usque ad occasum, laudabile nomen Domini.
[4] Excelsus super omnes gentes Dominus, et super cælos gloria eius.
[5] Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, [6] et humilia respicit
in cælo et in terra?

---

4 [a]Io 12, 34; Hbr 5, 6; 7, 17. — **110,** *10* [b]Pr 1, 7; 9, 10; Sir 1, 16. — **112,** *3* [c]Mal 1, 11.

de stercore erigens pauperes. 7 Suscitans a terra inopem, et de stercore erigens pauperem:
8 Ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui.
9 Qui habitare facit sterilem in domo, matrem filiorum lætantem.

113(114). Miracula regis Israel.

Alleluia. CXIII.

In exitu et itinere populi. 1 In [a]exitu Israel de Ægypto, domus Iacob de populo barbaro:
2 Facta est Iudæa sanctificatio eius, Israel potestas eius.
3 Mare vidit, et fugit: Iordanis conversus est retrorsum.
4 Montes exultaverunt ut arietes: et colles sicut agni ovium.
5 Quid est tibi mare quod fugisti: et tu Iordanis, quia conversus es retrorsum?
6 Montes exultastis sicut arietes, et colles sicut agni ovium.
7 A facie Domini mota est terra, a facie Dei Iacob.
8 Qui convertit petram in stagna aquarum, et rupem in fontes aquarum.

(115). Petitio et exspectatio populi.

Petunt liberationem 1 NON NOBIS DOMINE, NON NOBIS: sed nomini tuo da gloriam. 2 Super
misericordia tua, et veritate tua:
nequando dicant Gentes: Ubi est Deus eorum?

a Deo maximo; 3 Deus autem noster in cælo: omnia quæcumque voluit, fecit.
4 [b]Simulachra gentium argentum, et aurum, opera manuum hominum.
5 [c]Os habent, et non loquentur: oculos habent, et non videbunt.
6 Aures habent, et non audient: nares habent, et non odorabunt.
7 Manus habent, et non palpabunt: pedes habent, et non ambulabunt: non clamabunt in gutture suo.
8 Similes illis fiant qui faciunt ea: et omnes qui confidunt in eis.

a Deo optimo 9 Domus Israel speravit in Domino: adiutor eorum et protector eorum est.
10 Domus Aaron speravit in Domino: adiutor eorum et protector eorum est.
11 Qui timent Dominum, speraverunt in Domino: adiutor eorum et protector eorum est.
12 Dominus memor fuit nostri: et benedixit nobis: Benedixit domui Israel: benedixit domui Aaron.
13 Benedixit omnibus, qui timent Dominum, pusillis cum maioribus.
14 Adiiciat Dominus super vos: super vos, et super filios vestros.

benedictionem exspectant. 15 Benedicti vos a Domino, qui fecit cælum, et terram.
16 Cælum cæli Domino: terram autem dedit filiis hominum.
17 [d]Non mortui laudabunt te Domine: neque omnes, qui descendunt in infernum.
18 Sed nos qui vivimus, benedicimus Domino, ex hoc nunc et usque in sæculum.

114(116). Gratiarum actio liberati.

Alleluia. CXIIII.

Laudat servatorem suum; 1 Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ.
2 Quia inclinavit aurem suam mihi: et in diebus meis invocabo.
3 Circumdederunt me dolores mortis: et pericula inferni invenerunt me. Tribulationem et dolorem inveni:
4 et nomen Domini invocavi. O Domine libera animam meam:
5 misericors Dominus, et iustus, et Deus noster miseretur.
6 Custodiens parvulos Dominus: humiliatus sum, et liberavit me.
7 Convertere anima mea in requiem tuam: quia Dominus benefecit tibi.

113, *1* [a]Ex 13, 3. — (115), *4* [b]Inf 134, 15. — *5* [c]Sap 15, 15. — *17* [d]Bar 2, 17.

8 Quia eripuit animam meam de morte: oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu.
9 Placebo Domino in regione vivorum.

115. Continuatio Psalmi præcedentis.

Alleluia. CXV.

10 Credidi, [a]propter quod locutus sum: ego autem humiliatus sum nimis. laudat amicum in periculis fidelem.
11 Ego dixi in excessu meo: [b]Omnis homo mendax.
12 Quid retribuam Domino, pro omnibus, quæ retribuit mihi?
13 Calicem salutaris accipiam: et nomen Domini invocabo.
14 Vota mea Domino reddam coram omni populo eius:
15 pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius:
16 O Domine quia ego servus tuus: ego servus tuus, et filius ancillæ tuæ. Dirupisti vincula mea:
17 tibi sacrificabo hostiam laudis, et nomen Domini invocabo.
18 Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi eius:
19 in atriis domus Domini, in medio tui Ierusalem.

116(117). Deus omnium gentium.

Alleluia. CXVI.

1 Laudate [c]Dominum omnes Gentes: laudate eum omnes populi: Ab omnibus laudandus.
2 Quoniam confirmata est super nos misericordia eius: [d]et veritas Domini manet in æternum.

117(118). Iubilatio servatorum.

Alleluia. CXVII.

1 Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia eius. In Domino misericordi ac fideli
2 Dicat nunc Israel quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia eius.
3 Dicat nunc domus Aaron: quoniam in sæculum misericordia eius.
4 Dicant nunc qui timent Dominum: quoniam in sæculum misericordia eius.
5 De tribulatione invocavi Dominum: et exaudivit me in latitudine Dominus.
6 [e]Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo.
7 Dominus mihi adiutor: et ego despiciam inimicos meos.
8 Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine:
9 Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus.
10 Omnes gentes circuierunt me: et in nomine Domini quia ultus sum in eos.
11 Circumdantes circumdederunt me: et in nomine Domini quia ultus sum in eos.
12 Circumdederunt me sicut apes, et exarserunt sicut ignis in spinis: et in nomine Domini quia ultus sum in eos.
13 Impulsus eversus sum ut caderem: et Dominus suscepit me.
14 [f]Fortitudo mea, et laus mea Dominus: et factus est mihi in salutem.

15 Vox exultationis, et salutis in tabernaculis iustorum. 16 Dextera Domini fecit virtutem: exsultant gratias agentes.
dextera Domini exaltavit me, dextera Domini fecit virtutem.
17 Non moriar, sed vivam: et narrabo opera Domini.
18 Castigans castigavit me Dominus: et morti non tradidit me.
19 Aperite mihi portas iustitiæ, ingressus in eas confitebor Domino:
20 hæc porta Domini, iusti intrabunt in eam.
21 Confitebor tibi quoniam exaudisti me: et factus es mihi in salutem.
22 [g]Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes: hic factus est in caput anguli.

115, *10* [a]2 Cor 4, 13. — *11* [b]Rom 3, 4. — **116,** *1* [c]Rom 15, 11. — *2* [d]Io 12, 34. — **117,** *6* [e]Hbr 13, 6. — *14* [f]Ex 15, 2. — *22* [g]Is 28, 16; Mt 21, 42; Lc 20, 17; Act 4, 11; Rom 9, 33; 1 Ptr 2, 7.

23 A Domino factum est istud: et est mirabile in oculis nostris.
24 Hæc est dies, quam fecit Dominus: exultemus, et lætemur in ea.
25 O Domine salvum me fac, o Domine bene prosperare:
26 benedictus qui venit in nomine Domini. Benediximus vobis de domo Domini:
27 Deus Dominus, et illuxit nobis. Constituite diem sollemnem in condensis, usque ad cornu altaris.
28 Deus meus es tu, et confitebor tibi: Deus meus es tu, et exaltabo te.
Confitebor tibi quoniam exaudisti me: et factus es mihi in salutem.
29 Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia eius.

118(119). Commendatio legis Domini.

Alleluia. CXVIII.

ALEPH.

Lex ediscenda est, quia
1 Beati immaculati in via: qui ambulant in lege Domini.
2 Beati, qui scrutantur testimonia eius: in toto corde exquirunt eum.
3 Non enim qui operantur iniquitatem, in viis eius ambulaverunt.
4 Tu mandasti mandata tua custodiri nimis.
5 Utinam dirigantur viæ meæ, ad custodiendas iustificationes tuas.
6 Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis.
7 Confitebor tibi in directione cordis: in eo quod didici iudicia iustitiæ tuæ.
8 Iustificationes tuas custodiam: non me derelinquas usquequaque.

BETH.

peccata amovet,
9 In quo corrigit adolescentior viam suam? in custodiendo sermones tuos.
10 In toto corde meo exquisivi te: ne repellas me a mandatis tuis.
11 In corde meo abscondi eloquia tua: ut non peccem tibi.
12 Benedictus es Domine: doce me iustificationes tuas.
13 In labiis meis, pronunciavi omnia iudicia oris tui.
14 In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis.
15 In mandatis tuis exercebor: et considerabo vias tuas.
16 In iustificationibus tuis meditabor: non obliviscar sermones tuos.

GIMEL.

incolæ consulit,
17 Retribue servo tuo, vivifica me: et custodiam sermones tuos.
18 Revela oculos meos: et considerabo mirabilia de lege tua.
19 Incola ego sum in terra: non abscondas a me mandata tua.
20 Concupivit anima mea desiderare iustificationes tuas, in omni tempore.
21 Increpasti superbos: maledicti qui declinant a mandatis tuis.
22 Aufer a me opprobrium, et contemptum: quia testimonia tua exquisivi.
23 Etenim sederunt principes, et adversum me loquebantur: servus autem tuus exercebatur in iustificationibus tuis.
24 Nam et testimonia tua meditatio mea est: et consilium meum iustificationes tuæ.

DALETH.

moriturum vivificat,
25 Adhæsit pavimento anima mea: vivifica me secundum verbum tuum.
26 Vias meas enunciavi, et exaudisti me: doce me iustificationes tuas.
27 Viam iustificationum tuarum instrue me: et exercebor in mirabilibus tuis.
28 Dormitavit anima mea præ tædio: confirma me in verbis tuis.
29 Viam iniquitatis amove a me: et de lege tua miserere mei.
30 Viam veritatis elegi: iudicia tua non sum oblitus.
31 Adhæsi testimoniis tuis Domine: noli me confundere.
32 Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.

HE.

a vanitate liberat,
33 Legem pone mihi Domine viam iustificationum tuarum: et exquiram eam semper.

34 Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam: et custodiam illam in toto corde meo.
35 Deduc me in semitam mandatorum tuorum: quia ipsam volui.
36 Inclina cor meum in testimonia tua: et non in avaritiam.
37 Averte oculos meos ne videant vanitatem: in via tua vivifica me.
38 Statue servo tuo eloquium tuum, in timore tuo.
39 Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum: quia iudicia tua iucunda.
40 Ecce concupivi mandata tua: in æquitate tua vivifica me.

VAU.

41 Et veniat super me misericordia tua Domine: salutare tuum secundum eloquium tuum. viam dilatat.
42 Et respondebo exprobrantibus mihi verbum: quia speravi in sermonibus tuis.
43 Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque: quia in iudiciis tuis supersperavi.
44 Et custodiam legem tuam semper: in sæculum et in sæculum sæculi.
45 Et ambulabam in latitudine: quia mandata tua exquisivi.
46 Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum: et non confundebar.
47 Et meditabar in mandatis tuis, quæ dilexi.
48 Et levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi: et exercebar in iustificationibus tuis.

ZAIN.

49 Memor esto verbi tui servo tuo, in quo mihi spem dedisti. peregrinum
50 Hæc me consolata est in humilitate mea: quia eloquium tuum vivificavit me. consolatur;
51 Superbi inique agebant usquequaque: a lege autem tua non declinavi.
52 Memor fui iudiciorum tuorum a sæculo Domine: et consolatus sum.
53 Defectio tenuit me, pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.
54 Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ.
55 Memor fui nocte nominis tui Domine: et custodivi legem tuam.
56 Hæc facta est mihi: quia iustificationes tuas exquisivi.

HETH.

57 Portio mea Domine, dixi custodire legem tuam. lex custodienda
58 Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo: miserere mei secundum eloquium tuum. est, quia
59 Cogitavi vias meas: et converti pedes meos in testimonia tua.
60 Paratus sum, et non sum turbatus: ut custodiam mandata tua.
61 Funes peccatorum circumplexi sunt me: et legem tuam non sum oblitus.
62 Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super iudicia iustificationis tuæ.
63 Particeps ego sum omnium timentium te: et custodientium mandata tua.
64 Misericordia tua Domine plena est terra: iustificationes tuas doce me.

TETH.

65 Bonitatem fecisti cum servo tuo Domine, secundum verbum tuum. bona,
66 Bonitatem, et disciplinam, et scientiam doce me: quia mandatis tuis credidi.
67 Priusquam humiliarer ego deliqui: propterea eloquium tuum custodivi.
68 Bonus es tu: et in bonitate tua doce me iustificationes tuas.
69 Multiplicata est super me iniquitas superborum: ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua.
70 Coagulatum est sicut lac cor eorum: ego vero legem tuam meditatus sum.
71 Bonum mihi quia humiliasti me: ut discam iustificationes tuas.
72 Bonum mihi lex oris tui, super millia auri, et argenti.

IOD.

73 Manus tuæ fecerunt me, et plasmaverunt me: da mihi intellectum, et discam mandata tua. æqua,

74 Qui timent te videbunt me, et lætabuntur: quia in verba tua supersperavi.
75 Cognovi Domine quia æquitas iudicia tua: et in veritate tua humiliasti me.
76 Fiat misericordia tua ut consoletur me, secundum eloquium tuum servo tuo.
77 Veniant mihi miserationes tuæ, et vivam: quia lex tua meditatio mea est.
78 Confundantur superbi, quia iniuste iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.
79 Convertantur mihi timentes te: et qui noverunt testimonia tua.
80 Fiat cor meum immaculatum in iustificationibus tuis, ut non confundar.

CAPH.

vera, 81 Defecit in salutare tuum anima mea: et in verbum tuum supersperavi.
82 Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes: Quando consolaberis me?
83 Quia factus sum sicut uter in pruina: iustificationes tuas non sum oblitus.
84 Quot sunt dies servi tui: quando facies de persequentibus me iudicium?
85 Narraverunt mihi iniqui fabulationes: sed non ut lex tua.
86 Omnia mandata tua veritas: inique persecuti sunt me, adiuva me.
87 Paulominus consummaverunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua.
88 Secundum misericordiam tuam vivifica me: et custodiam testimonia oris tui.

LAMED.

æterna, 89 In æternum Domine, verbum tuum permanet in cælo.
90 In generationem et generationem veritas tua: fundasti terram, et permanet.
91 Ordinatione tua perseverat dies: quoniam omnia serviunt tibi.
92 Nisi quod lex tua meditatio mea est: tunc forte periissem in humilitate mea.
93 In æternum non obliviscar iustificationes tuas: quia in ipsis vivificasti me.
94 Tuus sum ego, salvum me fac: quoniam iustificationes tuas exquisivi.
95 Me expectaverunt peccatores ut perderent me: testimonia tua intellexi.
96 Omnis consummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.

MEM.

illuminans 97 Quomodo dilexi legem tuam Domine? tota die meditatio mea est.
98 Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo: quia in æternum mihi est.
99 Super omnes docentes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est.
100 Super senes intellexi: quia mandata tua quæsivi.
101 Ab omni via mala prohibui pedes meos: ut custodiam verba tua.
102 A iudiciis tuis non declinavi: quia tu legem posuisti mihi.
103 Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo!
104 A mandatis tuis intellexi: propterea odivi omnem viam iniquitatis.

NUN.

et lætificans 105 Lucerna pedibus meis verbum tuum, et lumen semitis meis.
humiliatum; 106 Iuravi, et statui custodire iudicia iustitiæ tuæ.
107 Humiliatus sum usquequaque Domine: vivifica me secundum verbum tuum.
108 Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine: et iudicia tua doce me.
109 Anima mea in manibus meis semper: et legem tuam non sum oblitus.
110 Posuerunt peccatores laqueum mihi: et de mandatis tuis non erravi.
111 Hereditate acquisivi testimonia tua in æternum: quia exultatio cordis mei sunt.
112 Inclinavi cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem.

SAMECH.

lex diligenda est, et 113 Iniquos odio habui: et legem tuam dilexi.
quidem 114 Adiutor, et susceptor meus es tu: et in verbum tuum supersperavi.
115 Declinate a me maligni: et scrutabor mandata Dei mei.

116 Suscipe me secundum eloquium tuum, et vivam: et non confundas me ab
expectatione mea.
117 Adiuva me, et salvus ero: et meditabor in iustificationibus tuis semper.
118 Sprevisti omnes discedentes a iudiciis tuis: quia iniusta cogitatio eorum.
119 Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ: ideo dilexi testimonia tua.
120 Configge timore tuo carnes meas: a iudiciis enim tuis timui.

AIN.

121 Feci iudicium et iustitiam: non tradas me calumniantibus me. super aurum et
122 Suscipe servum tuum in bonum: non calumnientur me superbi. topazium,
123 Oculi mei defecerunt in salutare tuum: et in eloquium iustitiæ tuæ. quia
124 Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam: et iustificationes tuas
doce me.
125 Servus tuus sum ego: da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua.
126 Tempus faciendi Domine: dissipaverunt legem tuam.
127 Ideo dilexi mandata tua, super aurum et topazion.
128 Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnem viam iniquam odio habui.

PHE.

129 Mirabilia testimonia tua: ideo scrutata est ea anima mea. mirabilis,
130 Declaratio sermonum tuorum illuminat: et intellectum dat parvulis.
131 Os meum aperui, et attraxi spiritum: quia mandata tua desiderabam.
132 Aspice in me, et miserere mei, secundum iudicium diligentium nomen tuum.
133 Gressus meos dirige secundum eloquium tuum: et non dominetur mei omnis
iniustitia.
134 Redime me a calumniis hominum: ut custodiam mandata tua.
135 Faciem tuam illumina super servum tuum: et doce me iustificationes tuas.
136 Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam.

SADE.

137 Iustus es Domine: et rectum iudicium tuum. recta.
138 Mandasti iustitiam testimonia tua: et veritatem tuam nimis.
139 Tabescere me fecit zelus meus: quia obliti sunt verba tua inimici mei.
140 Ignitum eloquium tuum vehementer: et servus tuus dilexit illud.
141 Adolescentulus sum ego, et contemptus: iustificationes tuas non sum oblitus.
142 Iustitia tua, iustitia in æternum: et lex tua veritas.
143 Tribulatio, et angustia invenerunt me: mandata tua meditatio mea est.
144 Æquitas testimonia tua in æternum: intellectum da mihi, et vivam.

COPH.

145 Clamavi in toto corde meo, exaudi me Domine: iustificationes tuas requiram. fundata,
146 Clamavi ad te, salvum me fac: ut custodiam mandata tua.
147 Præveni in maturitate, et clamavi: quia in verba tua supersperavi.
148 Prævenerunt oculi mei ad te diluculo: ut meditarer eloquia tua.
149 Vocem meam audi secundum misericordiam tuam Domine: et secundum
iudicium tuum vivifica me.
150 Appropinquaverunt persequentes me iniquitati: a lege autem tua longe
facti sunt.
151 Prope es tu Domine: et omnes viæ tuæ veritas.
152 Initio cognovi de testimoniis tuis: quia in æternum fundasti ea.

RES.

153 Vide humilitatem meam, et eripe me: quia legem tuam non sum oblitus. iusta.
154 Iudica iudicium meum, et redime me: propter eloquium tuum vivifica me.
155 Longe a peccatoribus salus: quia iustificationes tuas non exquisierunt.
156 Misericordiæ tuæ multæ Domine: secundum iudicium tuum vivifica me.

157 Multi qui persequuntur me, et tribulant me: a testimoniis tuis non declinavi.
158 Vidi prævaricantes, et tabescebam: quia eloquia tua non custodierunt.
159 Vide quoniam mandata tua dilexi Domine: in misericordia tua vivifica me.
160 Principium verborum tuorum, veritas: in æternum omnia iudicia iustitiæ tuæ.

SIN.

pacificans
161 Principes persecuti sunt me gratis: et a verbis tuis formidavit cor meum.
162 Lætabor ego super eloquia tua: sicut qui invenit spolia multa.
163 Iniquitatem odio habui, et abominatus sum: legem autem tuam dilexi.
164 Septies in die laudem dixi tibi, super iudicia iustitiæ tuæ.
165 Pax multa diligentibus legem tuam: et non est illis scandalum.
166 Expectabam salutare tuum Domine: et mandata tua dilexi.
167 Custodivit anima mea testimonia tua: et dilexit ea vehementer.
168 Servavi mandata tua, et testimonia tua: quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.

TAU.

et adiuvans observantem.
169 Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo Domine: iuxta eloquium tuum da mihi intellectum.
170 Intret postulatio mea in conspectu tuo: secundum eloquium tuum eripe me.
171 Eructabunt labia mea hymnum, cum docueris me iustificationes tuas.
172 Pronunciabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua æquitas.
173 Fiat manus tua ut salvet me: quoniam mandata tua elegi.
174 Concupivi salutare tuum Domine: et lex tua meditatio mea est.
175 Vivet anima mea, et laudabit te: et iudicia tua adiuvabunt me.
176 Erravi, sicut ovis, quæ periit: quære servum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

III. Cantica graduum, 119—133 (hebr. 120—134).

119(120). Liberatio a subdolis.

1 Canticum graduum. CXIX.

Eam petit
Ad Dominum cum tribularer clamavi: et exaudivit me.
2 Domine libera animam meam a labiis iniquis, et a lingua dolosa.
3 Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam?
4 Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus desolatoriis.

psaltes eiulans.
5 Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est: habitavi cum habitantibus Cedar:
6 multum incola fuit anima mea. 7 Cum his, qui oderunt pacem,
eram pacificus: cum loquebar illis, impugnabant me gratis.

120(121). Custodia Domini.

Canticum graduum. CXX.

Est certa
1 Levavi [a]oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi.
2 Auxilium meum a Domino, qui fecit cælum et terram.
3 Non det in commotionem pedem tuum: neque dormitet qui custodit te.
4 Ecce non dormitabit neque dormiet, qui custodit Israel.

et multiplex.
5 Dominus custodit te, Dominus protectio tua, super manum dexteram tuam.
6 Per diem sol non uret te: neque luna per noctem.
7 Dominus custodit te ab omni malo: custodiat animam tuam Dominus.
8 Dominus custodiat introitum tuum, et exitum tuum: ex hoc nunc, et usque in sæculum.

120, *1* [a]2 Par 20, 17.

121(122). Civitas Dei.

1 Canticum graduum. CXXI.

Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi: In domum Domini ibimus. Ierusalem laudatur
2 Stantes erant pedes nostri, in atriis tuis Ierusalem.
3 Ierusalem, quæ ædificatur ut civitas: cuius participatio eius in idipsum.
4 Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini: testimonium Israel ad confitendum nomini Domini.
5 Quia illic sederunt sedes in iudicio, sedes super domum David.

6 Rogate quæ ad pacem sunt Ierusalem: et abundantia diligentibus te: eique benedicitur.
7 Fiat pax in virtute tua: et abundantia in turribus tuis.
8 Propter fratres meos, et proximos meos, loquebar pacem de te:
9 Propter domum Domini Dei nostri, quæsivi bona tibi.

122(123). Refugium despecti.

Canticum graduum. CXXII.

1 Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cælis. Dominus imploratur.
2 Ecce sicut oculi servorum, in manibus dominorum suorum, Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ:
ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum donec misereatur nostri.
3 Miserere nostri Domine, miserere nostri: quia multum repleti sumus despectione:
4 Quia multum repleta est anima nostra: opprobrium abundantibus, et despectio superbis.

123(124). Adiutorium Israelis.

1 Canticum graduum. CXXIII.

Nisi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Israel: Dominus populum suum liberavit.
2 nisi quia Dominus erat in nobis, Cum exurgerent homines in nos,
3 forte vivos deglutissent nos: Cum irasceretur furor eorum in nos,
4 forsitan aqua absorbuisset nos. 5 Torrentem pertransivit anima nostra:
forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem.

6 Benedictus Dominus qui non dedit nos, in captionem dentibus eorum. ideoque benedicatur.
7 Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium: Laqueus contritus est, et nos liberati sumus.
8 Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cælum et terram.

124(125). Confidentia iustorum.

1 Canticum graduum. CXXIIII.

Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion: non commovebitur in æternum, qui habitat 2 in Ierusalem. Dominus iustus.
Montes in circuitu eius: et Dominus in circuitu populi sui, ex hoc nunc et usque in sæculum.
3 Quia non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem iustorum: ut non extendant iusti ad iniquitatem manus suas.
4 Benefac Domine bonis, et rectis corde.
5 Declinantes autem in obligationes, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem: pax super Israel.

125(126). Sors seminantium.

1 Canticum graduum. CXXV.

In convertendo Dominus captivitatem Sion: facti sumus sicut consolati: Gaudia fletibus miscenda.
2 Tunc repletum est gaudio os nostrum: et lingua nostra exultatione.

Tunc dicent inter gentes: Magnificavit Dominus facere cum eis.
3 Magnificavit Dominus facere nobiscum: facti sumus lætantes.
4 Converte Domine captivitatem nostram, sicut torrens in Austro.
5 Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent.
6 Euntes ibant et flebant, mittentes semina sua. Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos.

126(127). Auxilium Domini.

1 Canticum graduum Salomonis. CXXVI.

Necessarium et utile.

Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam.
Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam.
2 Vanum est vobis ante lucem surgere: surgite postquam sederitis,
qui manducatis panem doloris. Cum dederit dilectis suis somnum:
3 ecce hereditas Domini filii: merces, fructus ventris.
4 Sicut sagittæ in manu potentis: ita filii excussorum.
5 Beatus vir qui implevit desiderium suum ex ipsis: non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta.

127(128). Bona iustorum.

1 Canticum graduum. CXXVII.

Progenies magna.

Beati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in viis eius.
2 Labores manuum tuarum quia manducabis: beatus es, et bene tibi erit.
3 Uxor tua sicut vitis abundans, in lateribus domus tuæ.
Filii tui sicut novellæ olivarum, in circuitu mensæ tuæ.
4 Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum.
5 Benedicat tibi Dominus ex Sion: et videas bona Ierusalem omnibus diebus vitæ tuæ.
6 Et videas filios filiorum tuorum, pacem super Israel.

128(129). Confusio inimicorum.

1 Canticum graduum. CXXVIII.

Inimici Israelis

Sæpe expugnaverunt me a iuventute mea, dicat nunc Israel.
2 Sæpe expugnaverunt me a iuventute mea: etenim non potuerunt mihi.
3 Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores: prolongaverunt iniquitatem suam.
4 Dominus iustus concidit cervices peccatorum:

confundantur.

5 confundantur et convertantur retrorsum omnes, qui oderunt Sion.
6 Fiant sicut fœnum tectorum: quod priusquam evellatur, exaruit:
7 De quo non implevit manum suam qui metit, et sinum suum qui manipulos colligit.
8 Et non dixerunt qui præteribant: Benedictio Domini super vos: benediximus vobis in nomine Domini.

129(130). Spes peccatoris.

1 Canticum graduum. CXXIX.

Misericordia Domini copiosa.

De profundis clamavi ad te Domine:
2 Domine exaudi vocem meam: Fiant aures tuæ intendentes, in vocem deprecationis meæ.
3 Si iniquitates observaveris Domine: Domine quis sustinebit?
4 Quia apud te propitiatio est: et propter legem tuam sustinui te Domine.
Sustinuit anima mea in verbo eius: 5 speravit anima mea in Domino.
6 A custodia matutina usque ad noctem: speret Israel in Domino.

7 Quia apud Dominum misericordia: et copiosa apud eum redemptio.
8 Et ipse redimet Israel, ex omnibus iniquitatibus eius.

130(131). Animus humiliati.

1 Canticum graduum David. CXXX.

Domine non est exaltatum cor meum: neque elati sunt oculi mei. Domino conformatus.
Neque ambulavi in magnis: neque in mirabilibus super me.
2 Si non humiliter sentiebam: sed exaltavi animam meam:
Sicut ablactatus est super matre sua, ita retributio in anima mea.
3 Speret Israel in Domino, ex hoc nunc et usque in sæculum.

131(132). Requies Dei in Sion.

1 Canticum graduum. CXXXI.

Memento Domine David, et omnis mansuetudinis eius: Votum Davidis,
2 Sicut iuravit Domino, votum vovit Deo Iacob:
3 [a]Si introiero in tabernaculum domus meæ, si ascendero in lectum strati mei:
4 Si dedero somnum oculis meis, et palpebris meis dormitationem: 5 Et requiem temporibus meis:
donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob.

6 Ecce audivimus eam in Ephrata: invenimus eam in campis silvæ. translatio arcæ fœderis,
7 Introibimus in tabernaculum eius: adorabimus in loco, ubi steterunt pedes eius.
8 [b]Surge Domine in requiem tuam, tu et arca sanctificationis tuæ.
9 Sacerdotes tui induantur iustitiam: et sancti tui exultent.
10 Propter David servum tuum, non avertas faciem Christi tui.

11 Iuravit Dominus David veritatem, et non frustrabitur eam: promissio Dei iurata.
[c]de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.
12 Si custodierint filii tui testamentum meum, et testimonia mea hæc, quæ docebo eos:
Et filii eorum usque in sæculum, sedebunt super sedem tuam.
13 Quoniam elegit Dominus Sion: elegit eam in habitationem sibi.
14 Hæc requies mea in sæculum sæculi: hic habitabo quoniam elegi eam.
15 Viduam eius benedicens benedicam: pauperes eius saturabo panibus.
16 Sacerdotes eius induam salutari: et sancti eius exultatione exultabunt.
17 [d]Illuc producam cornu David, paravi lucernam Christo meo.
18 Inimicos eius induam confusione: super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea.

132(133). Iucunditas fraternitatis.

1 Canticum graduum David. CXXXII.

Ecce quam bonum, et quam iucundum habitare fratres in unum: Similitudinibus illustratur.
2 Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron. Quod descendit in oram vestimenti eius:
3 sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion. Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, et vitam usque in sæculum.

133(134). Benedictio finalis.

1 Canticum graduum. CXXXIII.

Ecce nunc benedicite Dominum, omnes servi Domini: Qui statis in domo Domini, Petitur et datur.
in atriis domus Dei nostri, 2 In noctibus

131, *3* [a]2 Sm 7, 2. — *8* [b]2 Par 6, 41. — *11* [c]2 Sm 7, 12; Lc 1, 55; Act 2, 30. — *17* [d]Mal 3, 1; Lc 1, 69.

extollite manus vestras in sancta, et benedicite Dominum.
3 Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit cælum et terram.

IV. Collectio Psalmorum omissorum ultima, 134—150 (hebr. 135—150).

134(135). Laus Domini.

1 Alleluia. CXXXIIII.

Laudandus, quia

Laudate nomen Domini, laudate servi Dominum.
2 Qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri.
3 Laudate Dominum, quia bonus Dominus: psallite nomini eius, quoniam suave.
4 Quoniam Iacob elegit sibi Dominus Israel in possessionem sibi.

creator et gubernator mundi

5 Quia ego cognovi quod magnus est Dominus, et Deus noster præ omnibus diis.
6 Omnia quæcumque voluit, Dominus fecit in cælo, in terra, in mari, et in omnibus abyssis.
7 [a]Educens nubes ab extremo terræ: fulgura in pluviam fecit. Qui producit ventos de thesauris suis:

necnon Deus ac benefactor Israelis;

8 [b]qui percussit primogenita Ægypti ab homine usque ad pecus.
9 Et misit signa, et prodigia in medio tui Ægypte: in Pharaonem, et in omnes servos eius.
10 [c]Qui percussit gentes multas: et occidit reges fortes:
11 [d]Sehon regem Amorrhæorum, et Og regem Basan, et omnia regna Chanaan.
12 Et dedit terram eorum hereditatem, hereditatem Israel populo suo.
13 Domine nomen tuum in æternum: Domine memoriale tuum in generationem et generationem.
14 Quia iudicabit Dominus populum suum: et in servis suis deprecabitur.

Deus præ omnibus diis

15 [e]Simulachra Gentium argentum, et aurum, opera manuum hominum.
16 [f]Os habent, et non loquentur: oculos habent, et non videbunt.
17 Aures habent, et non audient: neque enim est spiritus in ore ipsorum.
18 Similes illis fiant qui faciunt ea: et omnes, qui confidunt in eis.

benedicendus.

19 Domus Israel benedicite Domino: domus Aaron benedicite Domino.
20 Domus Levi benedicite Domino: qui timetis Dominum, benedicite Domino.
21 Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat in Ierusalem.

135(136). Gratiarum actio.

1 Alleluia. CXXXV.

Confitendum Deo deorum,

Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in æternum misericordia eius.
2 Confitemini Deo deorum: quoniam in æternum misericordia eius.
3 Confitemini Domino dominorum: quoniam in æternum misericordia eius.
4 Qui facit mirabilia magna solus: quoniam in æternum misericordia eius.

creatori cæli et terræ;

5 [g]Qui fecit cælos in intellectu: quoniam in æternum misericordia eius.
6 Qui firmavit terram super aquas: quoniam in æternum misericordia eius.
7 Qui fecit luminaria magna: quoniam in æternum misericordia eius.
8 Solem in potestatem diei: quoniam in æternum misericordia eius.
9 Lunam, et stellas in potestatem noctis: quoniam in æternum misericordia eius.

Deo ac benefactori Israelis,

10 [h]Qui percussit Ægyptum cum primogenitis eorum: quoniam in æternum misericordia eius.
11 [i]Qui eduxit Israel de medio eorum: quoniam in æternum misericordia eius.

134, *7* [a]Ir 10, 13. — *8* [b]Ex 12, 29. — *10* [c]Ios 12, 1. 7. — *11* [d]Nm 21, 24. 33. — *15* [e]Sap 113, 4. — *16* [f]Sap 15, 15. — 135, *5* [g]Gn 1, 1. — *10* [h]Ex 12, 29. — *11* [i]Ex 13, 17.

12 In manu potenti, et brachio excelso: quoniam in æternum misericordia eius.
13 Qui divisit Mare rubrum in divisiones: quoniam in æternum misericordia eius.
14 Et eduxit Israel per medium eius: quoniam in æternum misericordia eius.
15 [a]Et excussit Pharaonem, et virtutem eius in Mari rubro: quoniam in æternum misericordia eius.
16 Qui traduxit populum suum per desertum: quoniam in æternum misericordia eius.
17 Qui percussit reges magnos: quoniam in æternum misericordia eius.
18 [b]Et occidit reges fortes: quoniam in æternum misericordia eius.
19 Sehon regem Amorrhæorum: quoniam in æternum misericordia eius.
20 [c]Et Og regem Basan: quoniam in æternum misericordia eius.
21 [d]Et dedit terram eorum hereditatem: quoniam in æternum misericordia eius.
22 Hereditatem Israel servo suo: quoniam in æternum misericordia eius.
23 Quia in humilitate nostra memor fuit nostri: quoniam in æternum misericordia eius.
24 Et redemit nos ab inimicis nostris: quoniam in æternum misericordia eius.
25 Qui dat escam omni carni: quoniam in æternum misericordia eius.

26 Confitemini Deo cæli: quoniam in æternum misericordia eius.
Confitemini Domino dominorum: quoniam in æternum misericordia eius. Domino dominorum confitendum.

136(137). Sensus captivorum liberatorum.

Psalmus David, Hieremiæ. CXXXVI.

1 Super flumina Babylonis, illic sedimus et flevimus: cum recordaremur Sion: In Babylonia
2 In salicibus in medio eius, suspendimus organa nostra.

3 Quia illic interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos, verba cantionum: Sionis recordati non cantabant,
Et qui abduxerunt nos: Hymnum cantate nobis de canticis Sion.
4 Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?
5 Si oblitus fuero tui Ierusalem, oblivioni detur dextera mea.
6 Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui: Si non proposuero Ierusalem, in principio lætitiæ meæ.

7 Memor esto Domine filiorum Edom, in die Ierusalem: Qui dicunt: Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in ea. nunc hostes devovent.
8 Filia Babylonis misera: beatus, qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuisti nobis.
9 Beatus, qui tenebit, et allidet parvulos tuos ad petram.

137(138). Magnificentia Domini.

1 Ipsi David. CXXXVII.

Confitebor tibi Domine in toto corde meo: quoniam audisti verba oris mei. In conspectu angelorum psallam tibi: Celebratur ab Israel,
2 adorabo ad templum sanctum tuum, et confitebor nomini tuo. Super misericordia tua, et veritate tua: quoniam magnificasti super omne, nomen sanctum tuum.
3 In quacumque die invocavero te, exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem.

4 Confiteantur tibi Domine omnes reges terræ: quia audierunt omnia verba oris tui: agnoscatur a gentibus.
5 Et cantent in viis Domini: quoniam magna est gloria Domini.
6 Quoniam excelsus Dominus, et humilia respicit: et alta a longe cognoscit.

---

15 [a]Ex 14, 28. — *18* [b]Nm 21, 24. — *20* [c]Nm 21, 33. — *21* [d]Ios 13, 7.

[7] Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me: et super iram inimicorum
meorum extendisti manum tuam, et salvum me fecit dextera tua.
[8] Dominus retribuet pro me: Domine misericordia tua in sæculum: opera
manuum tuarum ne despicias.

138(139). Omniscientia et omnipræsentia Dei.

[1] In finem. Psalmus David. CXXXVIII.

Deus omnia cognoscit et ubique præsens est,

Domine probasti me, et cognovisti me:
[2] tu cognovisti sessionem meam, et resurrectionem meam. [3] Intellexisti cogitationes meas de longe:
semitam meam, et funiculum meum investigasti. [4] Et omnes vias meas prævidisti:
quia non est sermo in lingua mea.
[5] Ecce Domine tu cognovisti omnia novissima, et antiqua: tu formasti me, et
posuisti super me manum tuam.
[6] Mirabilis facta est scientia tua ex me: confortata est, et non potero ad eam.
[7] Quo ibo a spiritu tuo? et quo a facie tua fugiam?
[8] [a]Si ascendero in cælum, tu illic es: si descendero in infernum, ades.
[9] Si sumpsero pennas meas diluculo, et habitavero in extremis maris:
[10] Etenim illuc manus tua deducet me: et tenebit me dextera tua.
[11] Et dixi: Forsitan tenebræ conculcabunt me: et nox illuminatio mea in deliciis meis.
[12] Quia tenebræ non obscurabuntur a te, et nox sicut dies illuminabitur: sicut
tenebræ eius, ita et lumen eius.

qui hominem formavit.

[13] Quia tu possedisti renes meos: suscepisti me de utero matris meæ.
[14] Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es: mirabilia opera tua, et anima
mea cognoscit nimis.
[15] Non est occultatum os meum a te, quod fecisti in occulto: et substantia
mea in inferioribus terræ.
[16] Imperfectum meum viderunt oculi tui,
et in libro tuo omnes scribentur: dies formabuntur, et nemo in eis.

cuius iudicia comprehendi nequeunt,

[17] Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus: nimis confortatus est
principatus eorum.
[18] Dinumerabo eos, et super arenam multiplicabuntur: exurrexi, et adhuc sum
tecum.
[19] Si occideris Deus peccatores: viri sanguinum declinate a me:
[20] Quia dicitis in cogitatione: accipient in vanitate civitates tuas.

cui psaltes adhæret.

[21] Nonne qui oderunt te Domine, oderam: et super inimicos tuos tabescebam?
[22] Perfecto odio oderam illos: et inimici facti sunt mihi.
[22] Proba me Deus, et scito cor meum: interroga me, et cognosce semitas meas.
[24] Et vide, si via iniquitatis in me est: et deduc me in via æterna.

139(140). Inimici insidiosi.

[1] In finem. Psalmus David. CXXXIX.

Describuntur.

[2] Eripe me Domine ab homine malo: a viro iniquo eripe me.
[3] Qui cogitaverunt iniquitates in corde: tota die constituebant prælia.
[4] [b]Acuerunt linguas suas sicut serpentis: venenum aspidum sub labiis eorum.
[5] Custodi me Domine de manu peccatoris: et ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitaverunt supplantare gressus meos:
[6] absconderunt superbi laqueum mihi: Et funes extenderunt in laqueum: iuxta
iter scandalum posuerunt mihi.

138, *8* [a]Am 9, 2. — **139**, *4* [b]Sup 5, 11; Rom 3, 13.

7 Dixi Domino: Deus meus es tu: exaudi Domine vocem deprecationis meæ.
8 Domine, Domine virtus salutis meæ: obumbrasti super caput meum in die belli:

9 Ne tradas me Domine a desiderio meo peccatori: cogitaverunt contra me, ne derelinquas me, ne forte exaltentur. *devoventur.*
10 Caput circuitus eorum: labor labiorum ipsorum operiet eos.
11 Cadent super eos carbones, in ignem deiicies eos: in miseriis non subsistent.
12 Vir linguosus non dirigetur in terra: virum iniustum mala capient in interitu.
13 Cognovi quia faciet Dominus iudicium inopis: et vindictam pauperum.
14 Verumtamen iusti confitebuntur nomini tuo: et habitabunt recti cum vultu tuo.

140(141). Oratio dissipatorum.

1 Psalmus David. CXL.

Domine clamavi ad te, exaudi me: intende voci meæ, cum clamavero ad te. *Ne corrumpantur ab iniquis,*
2 Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.
3 Pone Domine custodiam ori meo: et ostium circumstantiæ labiis meis.
4 Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.
Cum hominibus operantibus iniquitatem: et non communicabo cum electis eorum.
5 Corripiet me iustus in misericordia, et increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Quoniam adhuc et oratio mea in beneplacitis eorum:
6 absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum. Audient verba mea quoniam potuerunt:
7 sicut crassitudo terræ erupta est super terram. Dissipata sunt ossa nostra secus infernum:

8 quia ad te Domine, Domine oculi mei: in te speravi, non auferas animam meam. *Dominum invocant.*
9 Custodi me a laqueo, quem statuerunt mihi: et a scandalis operantium iniquitatem.
10 Cadent in retiaculo eius peccatores: singulariter sum ego donec transeam.

141(142). Preces periclitantis.

1 Intellectus David, Cum esset in spelunca, oratio. *(1 Reg. 24.)* CXLI.

2 Voce [a]mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Dominum deprecatus sum: *Petit.*
3 Effundo in conspectu eius orationem meam, et tribulationem meam ante ipsum pronuncio.

4 In deficiendo ex me spiritum meum, et tu cognovisti semitas meas. *ut ex angustiis*
In via hac, qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi.
5 Considerabam ad dexteram, et videbam: et non erat qui cognosceret me.
Periit fuga a me, et non est qui requirat animam meam.

6 Clamavi ad te Domine, dixi: Tu es spes mea, portio mea in terra viventium. *educatur.*
7 Intende ad deprecationem meam: quia humiliatus sum nimis.
Libera me a persequentibus me: quia confortati sunt super me.
8 Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo:
me expectant iusti, donec retribuas mihi.

142(143). Obsecratio auxilii.

1 Psalmus David, Quando persequebatur eum Absalom filius eius. *(2 Reg. 17.)* CXLII.

Domine exaudi orationem meam: auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua: exaudi me in tua iustitia. *Psalmista supplicat,*

141, *2* [a]Sup 76, 2.

2 Et non intres in iudicium cum servo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

ut de inimicis eripiatur

3 Quia persecutus est inimicus animam meam: humiliavit in terra vitam meam.
Collocavit me in obscuris sicut mortuos sæculi:
4 et anxiatus est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.
5 Memor fui dierum antiquorum, meditatus sum in omnibus operibus tuis: in factis manuum tuarum meditabar.
6 Expandi manus meas ad te: anima mea sicut terra sine aqua tibi:
7 Velociter exaudi me Domine: defecit spiritus meus.
Non avertas faciem tuam a me: et similis ero descendentibus in lacum.
8 Auditam fac mihi mane misericordiam tuam: quia in te speravi.
Notam fac mihi viam, in qua ambulem: quia ad te levavi animam meam.

et a Spiritu bono deducatur.

9 Eripe me de inimicis meis Domine, ad te confugi:
10 doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Spiritus tuus bonus
deducet me in terram rectam:
11 propter nomen tuum Domine vivificabis me, in æquitate tua. Educes de
tribulatione animam meam:
12 et in misericordia tua disperdes inimicos meos. Et perdes omnes, qui tribulant
animam meam: quoniam ego servus tuus sum.

143(144). Canticum victoris.

1 Psalmus David Adversus Goliath. CXLIII.

Deo doctori ac protectori

Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, et digitos meos ad bellum.
2 Misericordia mea, et refugium meum: susceptor meus, et liberator meus:
Protector meus, et in ipso speravi: qui subdit populum meum sub me.
3 Domine quid est homo, quia innotuisti ei? aut filius hominis, quia reputas eum?
4 Homo vanitati similis factus est: [a]dies eius sicut umbra prætereunt.
5 Domine inclina cælos tuos, et descende: tange montes, et fumigabunt.
6 Fulgura coruscationem, et dissipabis eos: emitte sagittas tuas, et conturbabis eos:
7 Emitte manum tuam de alto, eripe me, et libera me de aquis multis: de manu filiorum alienorum.
8 Quorum os locutum est vanitatem: et dextera eorum, dextera iniquitatis.

liberatus psallit.

9 Deus canticum novum cantabo tibi: in psalterio, decachordo psallam tibi.
10 Qui das salutem regibus: qui redemisti David servum tuum de gladio maligno:
11 eripe me. Et erue me de manu filiorum alienorum,
quorum os locutum est vanitatem: et dextera eorum, dextera iniquitatis:
12 Quorum filii, sicut novellæ plantationes in iuventute sua. Filiæ eorum compositæ: circumornatæ ut similitudo templi.
13 Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud. Oves eorum fœtosæ, abundantes in egressibus suis:
14 boves eorum crassæ. Non est ruina maceriæ, neque transitus: neque clamor in plateis eorum.
15 Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt: beatus populus, cuius Dominus Deus eius.

144(145). Attributa Dei

1 Laudatio ipsi David. CXLIIII.

Prædicatur

Exaltabo te Deus meus rex: et benedicam nomini tuo in sæculum, et in sæculum sæculi.
2 Per singulos dies benedicam tibi: et laudabo nomen tuum in sæculum, et in sæculum sæculi.

143, *4* [a]Iob 8, 9; 14, 2.

3 Magnus Dominus et laudabilis nimis: et magnitudinis eius non est finis. magnitudo,
4 Generatio et generatio laudabit opera tua: et potentiam tuam pronunciabunt.
5 Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur: et mirabilia tua narrabunt.
6 Et virtutem terribilium tuorum dicent: et magnitudinem tuam narrabunt.

7 Memoriam abundantiæ suavitatis tuæ eructabunt: et iustitia tua exultabunt. misericordia,
8 Miserator et misericors Dominus: patiens, et multum misericors.
9 Suavis Dominus universis: et miserationes eius super omnia opera eius.

10 Confiteantur tibi Domine omnia opera tua: et sancti tui benedicant tibi. omnipotentia,
11 Gloriam regni tui dicent: et potentiam tuam loquentur:
12 Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam: et gloriam magnificentiæ regni tui.
13 Regnum tuum regnum omnium sæculorum: et dominatio tua in omni generatione et generationem.

Fidelis Dominus in omnibus verbis suis: et sanctus in omnibus operibus suis. fides,

14 Allevat Dominus omnes, qui corruunt: et erigit omnes elisos. providentia,
15 Oculi omnium in te sperant Domine: et tu das escam illorum in tempore opportuno.
16 Aperis tu manum tuam: et imples omne animal benedictione.

17 Iustus Dominus in omnibus viis suis: et sanctus in omnibus operibus suis. iustitia.
18 Prope est Dominus omnibus invocantibus eum: omnibus invocantibus eum in veritate.
19 Voluntatem timentium se faciet, et deprecationem eorum exaudiet: et salvos faciet eos.
20 Custodit Dominus omnes diligentes se: et omnes peccatores disperdet.
21 Laudationem Domini loquetur os meum: et benedicat omnis caro nomini sancto eius in sæculum, et in sæculum sæculi.

145(146). Adiutor Israelis.

1 Alleluia, Aggæi, et Zachariæ. CXLV.

2 Lauda anima mea Dominum, Non homo,
[a]laudabo Dominum in vita mea: psallam Deo meo quamdiu fuero.
Nolite confidere in principibus:
3 in filiis hominum, in quibus non est salus.
4 Exibit spiritus eius, et revertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.

5 Beatus, cuius Deus Iacob adiutor eius, spes eius in Domino Deo ipsius: sed Deus.
6 [b]qui fecit cælum et terram, mare, et omnia, quæ in eis sunt.
7 Qui custodit veritatem in sæculum,
facit iudicium iniuriam patientibus: dat escam esurientibus.
Dominus solvit compeditos:
8 Dominus illuminat cæcos.
Dominus erigit elisos, Dominus diligit iustos.
9 Dominus custodit advenas, pupillum, et viduam suscipiet: et vias peccatorum disperdet.
10 Regnabit Dominus in sæcula Deus tuus Sion, in generationem et generationem.

146(147). Operatio Domini.

1 Alleluia. CXLVI.

Laudate Dominum quoniam bonus est psalmus: Deo nostro sit iucunda, decoraque laudatio. Contritos corde sanat,

145, *2* [a]Sup 103, 33. — *6* [b]Act 14, 14; Apc 14, 7.

2 Ædificans Ierusalem Dominus: dispersiones Israelis congregabit.
3 Qui sanat contritos corde: et alligat contritiones eorum.
4 Qui numerat multitudinem stellarum: et omnibus eis nomina vocat.
5 Magnus Dominus noster, et magna virtus eius: et sapientiæ eius non est numerus.
6 Suscipiens mansuetos Dominus: humilians autem peccatores usque ad terram.

omnibus escam dat,

7 Præcinite Domino in confessione: psallite Deo nostro in cithara.
8 Qui operit cælum nubibus: et parat terræ pluviam.
Qui producit in montibus fœnum: et herbam servituti hominum.
9 Qui dat iumentis escam ipsorum: et pullis corvorum invocantibus eum.
10 Non in fortitudine equi voluntatem habebit: nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.
11 Beneplacitum est Domino super timentes eum: et in eis, qui sperant super misericordia eius.

147. Continuatio Psalmi præcedentis.

Alleluia. CXLVII.

Ierusalem benedicit.

12 Lauda Ierusalem Dominum: lauda Deum tuum Sion.
13 Quoniam confortavit seras portarum tuarum: benedixit filiis tuis in te.
14 Qui posuit fines tuos pacem: et adipe frumenti satiat te.
15 Qui emittit eloquium suum terræ: velociter currit sermo eius.
16 Qui dat nivem sicut lanam: nebulam sicut cinerem spargit.
17 Mittit crystallum suam sicut buccellas: ante faciem frigoris eius quis sustinebit?
18 Emittet verbum suum, et liquefaciet ea: flabit spiritus eius, et fluent aquæ.
19 Qui annunciat verbum suum Iacob: iustitias, et iudicia sua Israel.
20 Non fecit taliter omni nationi: et iudicia sua non manifestavit eis. Alleluia.

148. Redemptor Israelis.

1 Alleluia. CXLVIII.

Laudandus de cælis

Laudate Dominum de cælis: laudate eum in excelsis.
2 Laudate eum omnes angeli eius: laudate eum omnes virtutes eius.
3 Laudate eum sol et luna: laudate eum omnes stellæ, et lumen.
4 [a]Laudate eum cæli cælorum: et aquæ omnes, quæ super cælos sunt,
5 laudent nomen Domini. Quia ipse dixit, et facta sunt: ipse mandavit, et creata sunt.
6 Statuit ea in æternum, et in sæculum sæculi: præceptum posuit, et non præteribit.

atque de terra.

7 Laudate Dominum de terra, dracones, et omnes abyssi.
8 Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum: quæ faciunt verbum eius:
9 Montes, et omnes colles: ligna fructifera, et omnes cedri.
10 Bestiæ, et universa pecora: serpentes, et volucres pennatæ:
11 Reges terræ, et omnes populi: principes, et omnes iudices terræ.
12 Iuvenes, et virgines: senes cum iunioribus
laudent nomen Domini: 13 quia exaltatum est nomen eius solius. 14 Confessio eius super cælum, et terram:
et exaltavit cornu populi sui. Hymnus omnibus sanctis eius: filiis Israel, populo appropinquanti sibi. Alleluia.

149. Iudicium iustum.

1 Alleluia. CXLIX.

Israel exaltatus,

Cantate Domino canticum novum: laus eius in ecclesia sanctorum.
2 Lætetur Israel in eo, qui fecit eum: et filii Sion exultent in rege suo.

148, 4 [a]Dn 3, 59 s.

3 Laudent nomen eius in choro: in tympano, et psalterio psallant ei:
4 Quia beneplacitum est Domino in populo suo: et exaltabit mansuetos in salutem.
5 Exultabunt sancti in gloria: lætabuntur in cubilibus suis.

6 Exaltationes Dei in gutture eorum: et gladii ancipites in manibus eorum: *gentes castigatæ.*
7 Ad faciendam vindictam in nationibus: increpationes in populis.
8 Ad alligandos reges eorum in compedibus: et nobiles eorum in manicis ferreis.
9 Ut faciant in eis iudicium conscriptum: gloria hæc est omnibus sanctis eius.
Alleluia.

150. Epilogus psalterii.

1 Alleluia. CL.

Laudate Dominum in sanctis eius: laudate eum in firmamento virtutis eius. *Doxologia quinta.*
2 Laudate eum in virtutibus eius: laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius.
3 Laudate eum in sono tubæ: laudate eum in psalterio, et cithara.
4 Laudate eum in tympano, et choro: laudate eum in chordis, et organo.
5 Laudate eum in cymbalis benesonantibus: laudate eum in cymbalis iubilationis:
6 omnis spiritus laudet Dominum. Alleluia.

LIBER PROVERBIORUM,

QUEM HEBRÆI MISLE APPELLANT.

EXORDIUM.

Adhortatio ad sapientiam acquirendam. 1, 1—9. 18.

1. Argumentum et finis libri, 1, 1—6.

Parabolæ ad institutionem theoreticam et practicam;

1\. 1 Parabolæ Salomonis, filii David, regis Israel.
2 Ad sciendam sapientiam, et disciplinam: 3 ad intelligenda verba prudentiæ:
et suscipiendam eruditionem doctrinæ, iustitiam, et iudicium, et æquitatem:
4 ut detur parvulis astutia, adolescenti scientia, et intellectus.
5 Audiens sapiens, sapientior erit: et intelligens, gubernacula possidebit.
6 Animadvertet parabolam, et interpretationem, verba sapientum, et ænigmata eorum.

summa.

7 [a]Timor Domini principium sapientiæ. Sapientiam, atque doctrinam stulti despiciunt.

2. Corruptores vitandi, sapientia sequenda, 1, 8—33.

Homo sanus

8 Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tuæ:
9 ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo.

non peccatores allicientes,

10 Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis.
11 Si dixerint: Veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontem frustra:
12 deglutiamus eum sicut infernus viventem, et integrum quasi descendentem in lacum.
13 Omnem pretiosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spoliis.
14 Sortem mitte nobiscum, marsupium unum sit omnium nostrum.
15 Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum a semitis eorum.
16 [b]Pedes enim illorum ad malum currunt, et festinant ut effundant sanguinem.
17 Frustra autem iacitur rete ante oculos pennatorum.
18 Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur, et moliuntur fraudes contra animas suas.
19 Sic semitæ omnis avari, animas possidentium rapiunt.

sed sapientiam invitantem audiat.

20 Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam:
21 in capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba sua, dicens:
22 Usquequo parvuli diligitis infantiam, et stulti ea, quæ sibi sunt noxia, cupient, et imprudentes odibunt scientiam?
23 Convertimini ad correptionem meam: en proferam vobis spiritum meum, et ostendam vobis verba mea.
24 [c]Quia vocavi, et renuistis: extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret.
25 Despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis.
26 Ego quoque in interitu vestro ridebo, et subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit.
27 Cum irruerit repentina calamitas, et interitus quasi tempestas ingruerit: quando venerit super vos tribulatio, et angustia:

1, *7* [a]Ps 110, 10; Sir 1, 16. — *16* [b]Is 59, 7. — *24* [c]Is 65, 12; 66, 4; Ir 7, 13.

28 Tunc invocabunt me, et non exaudiam: mane consurgent, et non invenient me:
29 eo quod exosam habuerint disciplinam, et timorem Domini non susceperint,
30 nec acquieverint consilio meo, et detraxerint universæ correptioni meæ.
31 Comedent igitur fructus viæ suæ, suisque consiliis saturabuntur.
32 Aversio parvulorum interficiet eos, et prosperitas stultorum perdet illos.
33 Qui autem me audierit, absque terrore requiescet, et abundantia perfruetur,
timore malorum sublato.

3. Fructus et utilitates sapientiæ, 2, 1—22.

2. 1 Fili mi, si susceperis sermones meos, et mandata mea absconderis penes te, Quærens sapientiam
2 ut audiat sapientiam auris tua: inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam.
3 Si enim sapientiam invocaveris, et inclinaveris cor tuum prudentiæ:
4 si quæsieris eam quasi pecuniam, et sicut thesauros effoderis illam:
5 tunc intelliges timorem Domini, et scientiam Dei invenies: intelliget timorem
6 quia Dominus dat sapientiam: et ex ore eius prudentia, et scientia. Domini
7 Custodiet rectorum salutem, et proteget gradientes simpliciter,
8 servans semitas iustitiæ, et vias sanctorum custodiens.
9 Tunc intelliges iustitiam, et iudicium, et æquitatem, et omnem semitam bonam. atque iustitiam,
10 Si intraverit sapientia cor tuum, et scientia animæ tuæ placuerit:
11 consilium custodiet te, et prudentia servabit te,
12 ut eruaris a via mala, et ab homine, qui perversa loquitur: eruetur a via mala
13 qui relinquunt iter rectum, et ambulant per vias tenebrosas:
14 qui lætantur cum malefecerint, et exultant in rebus pessimis:
15 quorum viæ perversæ sunt, et infames gressus eorum.
16 Ut eruaris a muliere aliena, et ab extranea, quæ mollit sermones suos, et a muliere aliena,
17 et relinquit ducem pubertatis suæ, 18 et pacti Dei sui oblita est.
inclinata est enim ad mortem domus eius, et ad inferos semitæ ipsius.
19 omnes, qui ingrediuntur ad eam, non revertentur, nec apprehendent semitas vitæ.
20 Ut ambules in via bona: et calles iustorum custodias. ambulet in via bona.
21 Qui enim recti sunt, habitabunt in terra, et simplices permanebunt in ea.
22 [a]Impii vero de terra perdentur: et qui inique agunt, auferentur ex ea.

4. Præstantia sapientiæ, 3, 1—35.

3. 1 Fili mi, ne obliviscaris legis meæ, et præcepta mea cor tuum custodiat. Bona varia affert.
2 longitudinem enim dierum, et annos vitæ, et pacem apponent tibi.
3 Misericordia, et veritas te non deserant,
circumda eas gutturi tuo, et describe in tabulis cordis tui:
4 et invenies gratiam, et disciplinam bonam coram Deo et hominibus.
5 Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, et ne innitaris prudentiæ tuæ.
6 In omnibus viis tuis cogita illum, et ipse diriget gressus tuos.
7 [b]Ne sis sapiens apud temetipsum: time Deum, et recede a malo:
8 sanitas quippe erit umbilico tuo, et irrigatio ossium tuorum.
9 [c]Honora Dominum de tua substantia, et de primitiis omnium frugum tuarum
da ei:
10 et implebuntur horrea tua saturitate, et vino torcularia tua redundabunt.

11 [d]Disciplinam Domini, fili mi, ne abiicias: nec deficias cum ab eo corriperis: pretiosior cunctis
12 quem enim diligit Dominus, corripit: et quasi pater in filio complacet sibi. opibus est.
13 Beatus homo, qui invenit sapientiam, et qui affluit prudentia:
14 melior est acquisitio eius negotiatione argenti, et auri primi et purissimi fructus
eius:
15 pretiosior est cunctis opibus: et omnia, quæ desiderantur, huic non valent
comparari.

2, *22* [a]Iob 18, 17. — **3,** *7* [b]Rom 12, 16. — *9* [c]Tob 4, 7; Lc 14, 13. — *11* [d]Hbr 12, 5; Apc 3, 19.

[16] Longitudo dierum in dextera eius, et in sinistra illius divitiæ, et gloria.
[17] Viæ eius viæ pulchræ, et omnes semitæ illius pacificæ.
[18] Lignum vitæ est his, qui apprehenderint eam: et qui tenuerit eam, beatus.
[19] Dominus sapientia fundavit terram, stabilivit cælos prudentia.
[20] Sapientia illius eruperunt abyssi, et nubes rore concrescunt.

mala varia arcet.

[21] Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis: Custodi legem atque consilium:
[22] et erit vita animæ tuæ, et gratia faucibus tuis.
[23] tunc ambulabis fiducialiter in via tua, et pes tuus non impinget:
[24] si dormieris, non timebis: quiesces, et suavis erit somnus tuus.
[25] ne paveas repentino terrore, et irruentes tibi potentias impiorum.
[26] Dominus enim erit in latere tuo, et custodiet pedem tuum ne capiaris.
[27] Noli prohibere benefacere eum, qui potest: si vales, et ipse benefac:
[28] Ne dicas amico tuo: Vade, et revertere: cras dabo tibi: cum statim possis dare.
[29] Ne moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam.
[30] Ne contendas adversus hominem frustra, cum ipse tibi nihil mali fecerit.
[31] [a]Ne æmuleris hominem iniustum, nec imiteris vias eius:
[32] quia abominatio Domini est omnis illusor, et cum simplicibus sermocinatio eius.
[33] Egestas a Domino in domo impii: habitacula autem iustorum benedicentur.
[34] Ipse deludet illusores, et mansuetis dabit gratiam.
[35] Gloriam sapientes possidebunt: stultorum exaltatio, ignominia.

5. Sapientia custodienda, 4, 1—27.

Amplexantes sapientiam glorificantur.

4. [1] Audite filii disciplinam patris, et attendite ut sciatis prudentiam.
[2] Donum bonum tribuam vobis, legem meam ne derelinquatis.
[3] Nam et ego filius fui patris mei, tenellus, et unigenitus coram matre mea:
[4] et docebat me, atque dicebat: Suscipiat verba mea cor tuum, custodi præcepta mea, et vives.
[5] Posside sapientiam, posside prudentiam: ne obliviscaris, neque declines a verbis oris mei.
[6] Ne dimittas eam, et custodiet te: dilige eam, et conservabit te.
[7] Principium sapientiæ, posside sapientiam, et in omni possessione tua acquire prudentiam:
[8] arripe illam, et exaltabit te: glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus.
[9] dabit capiti tuo augmenta gratiarum, et corona inclyta proteget te.

in via recta ducuntur.

[10] Audi fili mi, et suscipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vitæ.
[11] Viam sapientiæ monstrabo tibi, ducam te per semitas æquitatis:
[12] quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui, et currens non habebis offendiculum.
[13] Tene disciplinam, ne dimittas eam: custodi illam, quia ipsa est vita tua.
[14] Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via.
[15] Fuge ab ea, nec transeas per illam: declina, et desere eam.
[16] non enim dormiunt nisi malefecerint: et rapitur somnus ab eis nisi supplantaverint.
[17] comedunt panem impietatis, et vinum iniquitatis bibunt.
[18] Iustorum autem semita, quasi lux splendens, procedit et crescit usque ad perfectam diem.
[19] Via impiorum tenebrosa: nesciunt ubi corruant.

vitam invenient.

[20] Fili mi, ausculta sermones meos, et ad eloquia mea inclina aurem tuam.
[21] ne recedant ab oculis tuis, custodi ea in medio cordis tui:
[22] vita enim sunt invenientibus ea, et universæ carni sanitas.
[23] Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit.
[24] Remove a te os pravum, et detrahentia labia sint procul a te.

31 [a]Ps 36. 1.

[25] Oculi tui recta videant, et palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.
[26] Dirige semitam pedibus tuis, et omnes viæ tuæ stabilientur.
[27] Ne declines ad dexteram, neque ad sinistram: averte pedem tuum a malo.
vias enim, quæ a dextris sunt, novit Dominus: perversæ vero sunt quæ a sinistris sunt.
Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet.

6. Adultera fugienda, 5, 1—23.

5. [1] Fili mi, attende ad sapientiam meam, et prudentiæ meæ inclina aurem tuam, Gaudio et vita privat.
[2] ut custodias cogitationes, et disciplinam labia tua conservent. Ne attendas fallaciæ mulieris.
[3] favus enim distillans labia meretricis, et nitidius oleo guttur eius.
[4] novissima autem illius amara quasi absynthium, et acuta quasi gladius biceps.
[5] Pedes eius descendunt in mortem, et ad inferos gressus illius penetrant.
[6] Per semitam vitæ non ambulant, vagi sunt gressus eius, et investigabiles.

[7] Nunc ergo fili mi audi me, et ne recedas a verbis oris mei. paupertatem, confectionem valetudinis, gemitum affert:
[8] Longe fac ab ea viam tuam, et ne appropinques foribus domus eius.
[9] Ne des alienis honorem tuum, et annos tuos crudeli.
[10] ne forte impleantur extranei viribus tuis, et labores tui sint in domo aliena,
[11] et gemas in novissimis, quando consumpseris carnes tuas et corpus tuum,
et dicas: [12] Cur detestatus sum disciplinam, et increpationibus non acquievit cor meum,
[13] nec audivi vocem docentium me, et magistris non inclinavi aurem meam?
[14] Pene fui in omni malo, in medio ecclesiæ et synagogæ.

[15] Bibe aquam de cisterna tua, et fluenta putei tui: homo propria uxore contentus sit
[16] Deriventur fontes tui foras, et in plateis aquas tuas divide.
[17] Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui.
[18] Sit vena tua benedicta, et lætare cum muliere adolescentiæ tuæ:
[19] cerva charissima, et gratissimus hinnulus. ubera eius inebrient te in omni tempore, in amore eius delectare iugiter.

[20] Quare seduceris fili mi ab aliena, et foveris in sinu alterius? et iudicium Dei timeat.
[21] [a]Respicit Dominus vias hominis, et omnes gressus eius considerat.
[22] Iniquitates suæ capiunt impium, et funibus peccatorum suorum constringitur.
[23] Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, et in multitudine stultitiæ suæ decipietur.

7. Mala vitanda, 6, 1—19.

6. [1] Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, Sponsio inconsiderata,
[2] illaqueatus es verbis oris tui, et captus propriis sermonibus.
[3] Fac ergo quod dico fili mi, et temetipsum libera: quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum:
[4] ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ.
[5] Eruere quasi damula de manu, et quasi avis de manu aucupis.

[6] Vade ad formicam o piger, et considera vias eius, et disce sapientiam: pigritia,
[7] quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem,
[8] parat in æstate cibum sibi, et congregat in messe quod comedat.
[9] Usquequo piger dormies? quando consurges e somno tuo?
[10] [b]Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conseres manus ut dormias:
[11] et veniet tibi quasi viator, egestas, et pauperies quasi vir armatus.
Si vero impiger fueris, veniet ut fons messis tua, et egestas longe fugiet a te.

5, *21* [a]Iob 31, 4; 34, 21. — **6,** *10* [b]Inf 24, 33.

fallacia. [12] Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso,
[13] annuit oculis, terit pede, digito loquitur,
[14] pravo corde machinatur malum, et omni tempore iurgia seminat.
[15] huic extemplo veniet perditio sua, et subito conteretur, nec habebit ultra medicinam.

septem peccata alia. [16] Sex sunt, quæ odit Dominus, et septimum detestatur anima eius:
[17] Oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem,
[18] cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum,
[19] proferentem mendacia testem fallacem, et eum, qui seminat inter fratres discordias.

8. Fuga adulteræ iterum inculcatur, 6, 20—7, 27.

Commercium cum adultera exitiosum est, [20] Conserva fili mi præcepta patris tui, et ne dimittas legem matris tuæ.
[21] Liga ea in corde tuo iugiter, et circumda gutturi tuo.
[22] Cum ambulaveris, gradiantur tecum: cum dormieris, custodiant te, et evigilans loquere cum eis.
[23] quia mandatum lucerna est, et lex lux, et via vitæ increpatio disciplinæ:
[24] ut custodiant te a muliere mala, et a blanda lingua extraneæ.
[25] Non concupiscat pulchritudinem eius cor tuum, nec capiaris nutibus illius:
[26] pretium enim scorti vix est unius panis: mulier autem viri pretiosam animam capit.
[27] Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant?
[28] aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantæ eius?
[29] sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus cum tetigerit eam.
[30] Non grandis est culpa, cum quis furatus fuerit: furatur enim ut esurientem impleat animam:
[31] deprehensus quoque reddet septuplum, et omnem substantiam domus suæ tradet.
[32] Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam:
[33] turpitudinem et ignominiam congregat sibi, et opprobrium illius non delebitur.
[34] quia zelus et furor viri non parcet in die vindictæ,
[35] nec acquiescet cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima.

ideo illecebris adulteræ **7.** [1] Fili mi, custodi sermones meos, et præcepta mea reconde tibi.
Fili [2] serva mandata mea, et vives: et legem meam quasi pupillam oculi tui:
[3] liga eam in digitis tuis, scribe illam in tabulis cordis tui.
[4] Dic sapientiæ, soror mea es: et prudentiam voca amicam tuam,
[5] ut custodiat te a muliere extranea, et ab aliena, quæ verba sua dulcia facit.
[6] De fenestra enim domus meæ per cancellos prospexi,
[7] et video parvulos, considero vecordem iuvenem,
[8] qui transit per plateam iuxta angulum, et prope viam domus illius, graditur
[9] in obscuro, advesperascente die, in noctis tenebris, et caligine.
[10] Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas:
garrula, et vaga, [11] quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis,
[12] nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos insidians.
[13] Apprehensumque deosculatur iuvenem, et procaci vultu blanditur, dicens:
[14] Victimas pro salute vovi, hodie reddidi vota mea.
[15] idcirco egressa sum in occursum tuum, desiderans te videre, et reperi.
[16] Intexui funibus lectulum meum, stravi tapetibus pictis ex Ægypto.
[17] aspersi cubile meum myrrha, et aloe, et cinnamomo.
[18] Veni, inebriemur uberibus, et fruamur cupitis amplexibus, donec illucescat dies.
[19] non est enim vir in domo sua, abiit via longissima.
[20] sacculum pecuniæ secum tulit: in die plenæ lunæ reversurus est in domum suam.

21 Irretivit eum multis sermonibus, et blanditiis labiorum protraxit illum.
22 Statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, et quasi agnus lasciviens,
et ignorans quod ad vincula stultus trahatur, 23 donec transfigat
sagitta iecur eius:
velut si avis festinet ad laqueum, et nescit quod de periculo animæ illius agitur.

24 Nunc ergo fili mi, audi me, et attende verbis oris mei. ne irretiatur
25 Ne abstrahatur in viis illius mens tua: neque decipiaris semitis eius. iuvenis.
26 multos enim vulneratos deiecit, et fortissimi quique interfecti sunt ab ea.
27 Viæ inferi domus eius, penetrantes in interiora mortis.

9. Invitatio sapientiæ et stultitiæ, 8, 1—9, 18.

8. 1 Numquid non sapientia clamitat, et prudentia dat vocem suam? Sapientia,
2 In summis, excelsisque verticibus supra viam, in mediis semitis stans,
3 iuxta portas civitatis in ipsis foribus loquitur, dicens:
4 O viri, ad vos clamito, et vox mea ad filios hominum.
5 Intelligite parvuli astutiam, et insipientes animadvertite.
6 Audite, quoniam de rebus magnis locutura sum: et aperientur labia mea,
ut recta prædicent.
7 Veritatem meditabitur guttur meum, et labia mea detestabuntur impium.
8 Iusti sunt omnes sermones mei, non est in eis pravum quid, neque perversum.
9 recti sunt intelligentibus, et æqui invenientibus scientiam.
10 Accipite disciplinam meam, et non pecuniam: doctrinam magis, quam aurum
eligite.
11 Melior est enim sapientia cunctis pretiosissimis: et omne desiderabile ei non
potest comparari.

12 Ego sapientia habito in consilio, et eruditis intersum cogitationibus. bonis affluens,
13 Timor Domini odit malum: arrogantiam, et superbiam, et viam pravam,
et os bilingue detestor.
14 Meum est consilium, et æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo.
15 Per me reges regnant, et legum conditores iusta decernunt:
16 Per me principes imperant, et potentes decernunt iustitiam.
17 Ego diligentes me diligo: et qui mane vigilant ad me, invenient me.
18 Mecum sunt divitiæ, et gloria, opes superbæ, et iustitia.
19 Melior est enim fructus meus auro, et lapide pretioso, et genimina mea argento
electo.
20 In viis iustitiæ ambulo, in medio semitarum iudicii,
21 ut ditem diligentes me, et thesauros eorum repleam.

22 Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret iam ante creationem
a principio. exsistens,
23 Ab æterno ordinata sum, et ex antiquis antequam terra fieret.
24 Nondum erant abyssi, et ego iam concepta eram: necdum fontes aquarum
eruperant:
25 necdum montes gravi mole constiterant: ante colles ego parturiebar:
26 adhuc terram non fecerat, et flumina, et cardines orbis terræ.
27 Quando præparabat cælos, aderam: quando certa lege, et gyro vallabat abyssos:
28 quando æthera firmabat sursum, et librabat fontes aquarum:
29 quando circumdabat mari terminum suum, et legem ponebat aquis, ne transirent
fines suos: quando appendebat fundamenta terræ.
30 Cum eo eram cuncta componens: et delectabar per singulos dies, ludens
coram eo omni tempore:
31 ludens in orbe terrarum: et deliciæ meæ esse, cum filiis hominum.

32 Nunc ergo filii audite me: Beati, qui custodiunt vias meas. homines vocat
33 Audite disciplinam, et estote sapientes, et nolite abiicere eam.

34 Beatus homo qui audit me, et qui vigilat ad fores meas quotidie, et observat
ad postes ostii mei.
35 Qui me invenerit, inveniet vitam, et hauriet salutem a Domino:
36 qui autem in me peccaverit, lædet animam suam. Omnes, qui me oderunt,
diligunt mortem.

ad convivium suum;

9. 1 Sapientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem.
2 Immolavit victimas suas, miscuit vinum, et proposuit mensam suam.
3 Misit ancillas suas ut vocarent ad arcem, et ad mœnia civitatis:
4 Siquis est parvulus, veniat ad me. Et insipientibus locuta est:
5 Venite, comedite panem meum, et bibite vinum quod miscui vobis.
6 Relinquite infantiam, et vivite, et ambulate per vias prudentiæ.
7 Qui erudit derisorem, ipse iniuriam sibi facit: et qui arguit impium, sibi
maculam generat.
8 Noli arguere derisorem, ne oderit te. Argue sapientem, et diliget te.
9 Da sapienti occasionem, et addetur ei sapientia. Doce iustum, et festinabit
accipere.
10 [a]Principium sapientiæ timor Domini: et scientia sanctorum, prudentia.
11 Per me enim multiplicabuntur dies tui, et addentur tibi anni vitæ.
12 Si sapiens fueris, tibimetipsi eris: si autem illusor, solus portabis malum.

stultitia quoque homines ad convivium vocat.

13 Mulier stulta et clamosa, plenaque illecebris, et nihil omnino sciens,
14 sedit in foribus domus suæ super sellam in excelso urbis loco,
15 ut vocaret transeuntes per viam, et pergentes itinere suo:
16 Qui est parvulus, declinet ad me. Et vecordi locuta est:
17 Aquæ furtivæ dulciores sunt, et panis absconditus suavior.
18 Et ignoravit quod ibi sint gigantes, et in profundis inferni convivæ eius.

PARS PRIOR.

Collectio proverbiorum antiquior, 10, 1—24, 34.

I. Parabolæ Salomonis regis Israel. 10, 1—22, 16.

Parabolæ Salomonis.

Aphorismi varii.

10. 1 Filius sapiens lætificat patrem: filius vero stultus mœstitia est matris suæ.
2 Nil proderunt thesauri impietatis: iustitia vero liberabit a morte.
3 Non affliget Dominus fame animam iusti, et insidias impiorum subvertet.
4 Egestatem operata est manus remissa: manus autem fortium divitias parat.
Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos: idem autem ipse sequitur aves volantes.
5 Qui congregat in messe, filius sapiens est: qui autem stertit æstate, filius
confusionis.
6 Benedictio Domini super caput iusti: os autem impiorum operit iniquitas.
7 Memoria iusti cum laudibus: et nomen impiorum putrescet.
8 Sapiens corde præcepta suscipit: stultus cæditur labiis.
9 Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter: qui autem depravat vias suas,
manifestus erit.
10 [b]Qui annuit oculo, dabit dolorem: et stultus labiis verberabitur.
11 Vena vitæ, os iusti: et os impiorum operit iniquitatem.
12 Odium suscitat rixas: [c]et universa delicta operit charitas.
13 In labiis sapientis invenitur sapientia: et virga in dorso eius qui indiget corde.
14 Sapientes abscondunt scientiam: os autem stulti confusioni proximum est.
15 Substantia divitis, urbs fortitudinis eius: pavor pauperum, egestas eorum.
16 Opus iusti ad vitam: fructus autem impii ad peccatum.

9, *10* [a]Ps 110, 10; Sap 1, 7; Sir 1, 16. — **10,** *10* [b]Sir 27, 25. — *12* [c]1 Cor 13, 4; 1 Ptr 4, 8.

17 Via vitæ, custodienti disciplinam: qui autem increpationes relinquit, errat.
18 Abscondunt odium labia mendacia: qui profert contumeliam, insipiens est.
19 In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia sua prudentissimus est.
20 Argentum electum, lingua iusti: cor autem impiorum pro nihilo.
21 Labia iusti erudiunt plurimos: qui autem indocti sunt, in cordis egestate morientur.
22 Benedictio Domini divites facit, nec sociabitur eis afflictio.
23 Quasi per risum stultus operatur scelus: sapientia autem est viro prudentia.
24 Quod timet impius, veniet super eum: desiderium suum iustis dabitur.
25 Quasi tempestas transiens non erit impius: iustus autem quasi fundamentum sempiternum.
26 Sicut acetum dentibus, et fumus oculis, sic piger his, qui miserunt eum.
27 Timor Domini apponet dies: et anni impiorum breviabuntur.
28 Expectatio iustorum lætitia: spes autem impiorum peribit.
29 Fortitudo simplicis via Domini: et pavor his, qui operantur malum.
30 Iustus in æternum non commovebitur: impii autem non habitabunt super terram.
31 Os iusti parturiet sapientiam: lingua pravorum peribit.
32 Labia iusti considerant placita: et os impiorum perversa.

11. 1 Statera dolosa, abominatio est apud Dominum: et pondus æquum, voluntas eius. Aphorismi varii.
2 Ubi fuerit superbia, ibi erit et contumelia: ubi autem est humilitas, ibi et sapientia.
3 Simplicitas iustorum diriget eos: et supplantatio perversorum vastabit illos.
4 Non proderunt divitiæ in die ultionis: iustitia autem liberabit a morte.
5 Iustitia simplicis diriget viam eius: et in impietate sua corruet impius.
6 Iustitia rectorum liberabit eos: et in insidiis suis capientur iniqui.
7 Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes: et expectatio solicitorum peribit.
8 Iustus de angustia liberatus est: et tradetur impius pro eo.
9 Simulator ore decipit amicum suum: iusti autem liberabuntur scientia.
10 In bonis iustorum exultabit civitas: et in perditione impiorum erit laudatio.
11 Benedictione iustorum exaltabitur civitas: et ore impiorum subvertetur.
12 Qui despicit amicum suum, indigens corde est: vir autem prudens tacebit.
13 Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana: qui autem fidelis est animi, celat amici commissum.
14 Ubi non est gubernator, populus corruet: salus autem, ubi multa consilia.
15 Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo: qui autem cavet laqueos, securus erit.
16 Mulier gratiosa inveniet gloriam: et robusti habebunt divitias.
17 Benefacit animæ suæ vir misericors: qui autem crudelis est, etiam propinquos abiicit.
18 Impius facit opus instabile: seminanti autem iustitiam merces fidelis.
19 Clementia præparat vitam: et sectatio malorum mortem.
20 Abominabile Domino cor pravum: et voluntas eius in iis, qui simpliciter ambulant.
21 Manus in manu non erit innocens malus: semen autem iustorum salvabitur.
22 Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra et fatua.
23 Desiderium iustorum omne bonum est: præstolatio impiorum furor.
24 Alii dividunt propria, et ditiores fiunt: alii rapiunt non sua, et semper in egestate sunt.
25 Anima, quæ benedicit, impinguabitur: et qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.
26 Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio autem super caput vendentium.
27 Bene consurgit diluculo qui quærit bona: qui autem investigator malorum est, opprimetur ab eis.

28 Qui confidit in divitiis suis, corruet: iusti autem quasi virens folium germinabunt.
29 Qui conturbat domum suam, possidebit ventos: et qui stultus est, serviet sapienti.
30 Fructus iusti lignum vitæ: et qui suscipit animas, sapiens est.
31 [a]Si iustus in terra recipit, quanto magis impius et peccator?

Aphorismi varii. **12.** 1 Qui diligit disciplinam, diligit scientiam: qui autem odit increpationes, insipiens est.
2 Qui bonus est, hauriet gratiam a Domino: qui autem confidit in cogitationibus suis, impie agit,
3 Non roborabitur homo ex impietate: et radix iustorum non commovebitur.
4 Mulier diligens, corona est viro suo: et putredo in ossibus eius, quæ confusione res dignas gerit.
5 Cogitationes iustorum iudicia: et consilia impiorum fraudulenta:
6 Verba impiorum insidiantur sanguini: os iustorum liberabit eos.
7 Verte impios, et non erunt: domus autem iustorum permanebit.
8 Doctrina sua noscetur vir: qui autem vanus et excors est, patebit contemptui.
9 [b]Melior est pauper et sufficiens sibi, quam gloriosus et indigens pane.
10 Novit iustus iumentorum suorum animas: viscera autem impiorum crudelia.
11 [c]Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, stultissimus est.
Qui suavis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam.
12 Desiderium impii munimentum est pessimorum: radix autem iustorum proficiet.
13 Propter peccata labiorum ruina proximat malo: effugiet autem iustus de angustia.
14 De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis, et iuxta opera manuum suarum retribuetur ei.
15 Via stulti recta in oculis eius: qui autem sapiens est, audit consilia.
16 Fatuus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat iniuriam, callidus est.
17 Qui quod novit loquitur, index iustitiæ est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus.
18 Est qui promittit, et quasi gladio pungitur conscientiæ: lingua autem sapientium sanitas est.
19 Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacii.
20 Dolus in corde cogitantium mala: qui autem pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium.
21 Non contristabit iustum quidquid ei acciderit: impii autem replebuntur malo.
22 Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent ei.
23 Homo versutus celat scientiam: et cor insipientium provocat stultitiam.
24 Manus fortium dominabitur: quæ autem remissa est, tributis serviet.
25 Mœror in corde viri humiliabit illum, et sermone bono lætificabitur.
26 Qui negligit damnum propter amicum, iustus est: iter autem impiorum decipiet eos.
27 Non inveniet fraudulentus lucrum: et substantia hominis erit auri pretium.
28 In semita iustitiæ, vita: iter autem devium ducit ad mortem.

Aphorismi varii. **13.** 1 Filius sapiens, doctrina patris: qui autem illusor est, non audit cum arguitur.
2 De fructu oris sui homo satiabitur bonis: anima autem prævaricatorum iniqua.
3 Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala.
4 Vult et non vult piger: anima autem operantium impinguabitur.
5 Verbum mendax iustus detestabitur: impius autem confundit, et confundetur.

11, *31* [a]1 Ptr 4, 18. — 12, *9* [b]Sir 10, 30. — *11* [c]Sir 20, 30.

6 Iustitia custodit innocentis viam: impietas autem peccatorem supplantat.
7 Est quasi dives cum nihil habeat: et est quasi pauper, cum in multis divitiis sit.
8 Redemptio animæ viri, divitiæ suæ: qui autem pauper est, increpationem non sustinet.
9 Lux iustorum lætificat: lucerna autem impiorum extinguetur.
10 Inter superbos semper iurgia sunt: qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia.
11 Substantia festinata minuetur: quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.
12 Spes, quæ differtur, affligit animam: lignum vitæ desiderium veniens.
13 Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat: qui autem timet præceptum, in pace versabitur.
Animæ dolosæ errant in peccatis: iusti autem misericordes sunt, et miserantur.
14 Lex sapientis fons vitæ, ut declinet a ruina mortis.
15 Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contemptorum vorago.
16 Astutus omnia agit cum consilio: qui autem fatuus est, aperit stultitiam.
17 Nuncius impii cadet in malum: legatus autem fidelis, sanitas.
18 Egestas, et ignominia ei, qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur.
19 Desiderium si compleatur, delectat animam: detestantur stulti eos, qui fugiunt mala.
20 Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur.
21 Peccatores persequitur malum: et iustis retribuentur bona.
22 Bonus relinquit heredes filios, et nepotes: et custoditur iusto substantia peccatoris.
23 Multi cibi in novalibus patrum: et aliis congregantur absque iudicio.
24 Qui parcit virgæ, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit.
25 Iustus comedit, et replet animam suam: venter autem impiorum insaturabilis.

14. 1 Sapiens mulier ædificat domum suam: insipiens extructam quoque manibus destruet. Aphorismi varii.
2 [a]Ambulans recto itinere, et timens Deum, despicitur ab eo, qui infami graditur via.
3 In ore stulti virga superbiæ: labia autem sapientium custodiunt eos.
4 Ubi non sunt boves, præsepe vacuum est: ubi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis.
5 Testis fidelis non mentitur: profert autem mendacium dolosus testis.
6 Quærit derisor sapientiam, et non invenit: doctrina prudentium facilis.
7 Vade contra virum stultum, et nescit labia prudentiæ.
8 Sapientia callidi est intelligere viam suam: et imprudentia stultorum errans.
9 Stultus illudet peccatum, et inter iustos morabitur gratia.
10 Cor quod novit amaritudinem animæ suæ, in gaudio eius non miscebitur extraneus.
11 Domus impiorum delebitur: tabernacula vero iustorum germinabunt.
12 Est via, quæ videtur homini iusta: novissima autem eius deducunt ad mortem.
13 Risus dolore miscebitur, et extrema gaudii luctus occupat.
14 Viis suis replebitur stultus, et super eum erit vir bonus.
15 Innocens credit omni verbo: astutus considerat gressus suos.
Filio doloso nihil erit boni: servo autem sapienti prosperi erunt actus, et dirigetur via eius.
16 Sapiens timet, et declinat a malo: stultus transilit, et confidit.
17 Impatiens operabitur stultitiam: et vir versutus odiosus est.
18 Possidebunt parvuli stultitiam, et expectabunt astuti scientiam.
19 Iacebunt mali ante bonos: et impii ante portas iustorum.
20 Etiam proximo suo pauper odiosus erit: amici vero divitum multi.

14, 2 [a]Iob 12, 4.

21 Qui despicit proximum suum, peccat: qui autem miseretur pauperis, beatus erit. Qui credit in Domino, misericordiam diligit.
22 Errant qui operantur malum: misericordia et veritas præparant bona.
23 In omni opere erit abundantia: ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.
24 Corona sapientium, divitiæ eorum: fatuitas stultorum, imprudentia.
25 Liberat animas testis fidelis: et profert mendacia versipellis.
26 In timore Domini fiducia fortitudinis, et filiis eius erit spes.
27 Timor Domini fons vitæ, ut declinent a ruina mortis.
28 In multitudine populi dignitas regis: et in paucitate plebis ignominia principis.
29 Qui patiens est, multa gubernatur prudentia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam.
30 Vita carnium, sanitas cordis: putredo ossium, invidia.
31 [a]Qui calumniatur egentem, exprobrat factori eius: honorat autem eum, qui miseretur pauperis.
32 In malitia sua expelletur impius: sperat autem iustus in morte sua.
33 In corde prudentis requiescit sapientia, et indoctos quosque erudiet.
34 Iustitia elevat gentem: miseros autem facit populos peccatum.
35 Acceptus est regi minister intelligens: iracundiam eius inutilis sustinebit.

Aphorismi varii.

15. 1 Responsio [b]mollis frangit iram: sermo durus suscitat furorem.
2 Lingua sapientium ornat scientiam: os fatuorum ebullit stultitiam.
3 In omni loco oculi Domini contemplantur bonos et malos.
4 Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ autem immoderata est, conteret spiritum.
5 Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodit increpationes, astutior fiet.
In abundanti iustitia virtus maxima est: cogitationes autem impiorum eradicabuntur.
6 Domus iusti plurima fortitudo: et in fructibus impii conturbatio.
7 Labia sapientium disseminabunt scientiam: cor stultorum dissimile erit.
8 [c]Victimæ impiorum abominabiles Domino: vota iustorum placabilia:
9 Abominatio est Domino via impii: qui sequitur iustitiam, diligitur ab eo.
10 Doctrina mala deserenti viam vitæ: qui increpationes odit, morietur.
11 Infernus, et perditio coram Domino: quanto magis corda filiorum hominum?
12 Non amat pestilens eum, qui se corripit: nec ad sapientes graditur.
13 [d]Cor gaudens exhilarat faciem: in mœrore animi deiicitur spiritus.
14 Cor sapientis quærit doctrinam: et os stultorum pascitur imperitia.
15 Omnes dies pauperis, mali: secura mens quasi iuge convivium.
16 Melius est parum cum timore Domini, quam thesauri magni et insatiabiles.
17 Melius est vocari ad olera cum charitate: quam ad vitulum saginatum cum odio.
18 Vir iracundus provocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas.
19 Iter pigrorum quasi sepes spinarum: via iustorum absque offendiculo.
20 Filius sapiens lætificat patrem: et stultus homo despicit matrem suam.
21 Stultitia gaudium stulto: et vir prudens dirigit gressus suos.
22 Dissipantur cogitationes ubi non est consilium: ubi vero sunt plures consiliarii, confirmantur.
23 Lætatur homo in sententia oris sui: et sermo opportunus est optimus.
24 Semita vitæ super eruditum, ut declinet de inferno novissimo.
25 Domum superborum demolietur Dominus: et firmos faciet terminos viduæ.
26 Abominatio Domini cogitationes malæ: et purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo.
27 Conturbat domum suam qui sectatur avaritiam: qui autem odit munera, vivet.
[e]Per misericordiam et fidem purgantur peccata: per timorem autem Domini declinat omnis a malo.

---

31 [a]Inf 17, 5. — 15, *1* [b]Inf 25, 15. — *8* [c]Sir 34, 21. — *13* [d]Inf 17, 22. — *27* [e]Inf 16, 6.

[28] Mens iusti meditatur obedientiam: os impiorum redundat malis.
[29] Longe est Dominus ab impiis: et orationes iustorum exaudiet.
[30] Lux oculorum lætificat animam: fama bona impinguat ossa.
[31] Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientium commorabitur.
[32] Qui abiicit disciplinam, despicit animam suam: qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis.
[33] Timor Domini, disciplina sapientiæ: et gloriam præcedit humilitas.

16. [1] Hominis est animam præparare: et Domini gubernare linguam. Aphorismi varii.
[2] Omnes viæ hominis patent oculis eius: spirituum ponderator est Dominus.
[3] Revela Domino opera tua, et dirigentur cogitationes tuæ.
[4] Universa propter semetipsum operatus est Dominus: impium quoque ad diem malum.
[5] Abominatio Domini est omnis arrogans: etiam si manus ad manum fuerit, non est innocens.
Initium viæ bonæ, facere iustitiam: accepta est autem apud Deum magis, quam immolare hostias.
[6] [a]Misericordia et veritate redimitur iniquitas: et in timore Domini declinatur a malo.
[7] Cum placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque eius convertet ad pacem.
[8] Melius est parum cum iustitia, quam multi fructus cum iniquitate.
[9] Cor hominis disponit viam suam: sed Domini est dirigere gressus eius.
[10] Divinatio in labiis regis, in iudicio non errabit os eius.
[11] Pondus et statera iudicia Domini sunt: et opera eius omnes lapides sacculi.
[12] Abominabiles regi qui agunt impie: quoniam iustitia firmatur solium.
[13] Voluntas regum labia iusta: qui recta loquitur, diligetur:
[14] Indignatio regis, nuncii mortis: et vir sapiens placabit eam.
[15] In hilaritate vultus regis, vita: et clementia eius quasi imber serotinus.
[16] Posside sapientiam, quia auro melior est: et acquire prudentiam, quia pretiosior est argento.
[17] Semita iustorum declinat mala: custos animæ suæ servat viam suam.
[18] Contritionem præcedit superbia: et ante ruinam exaltatur spiritus.
[19] Melius est humiliari cum mitibus, quam dividere spolia cum superbis.
[20] Eruditus in verbo reperiet bona: et qui sperat in Domino, beatus est.
[21] Qui sapiens est corde, appellabitur prudens: et qui dulcis eloquio, maiora percipiet.
[22] Fons vitæ eruditio possidentis: doctrina stultorum, fatuitas.
[23] Cor sapientis erudiet os eius: et labiis eius addet gratiam.
[24] Favus mellis, composita verba: dulcedo animæ, sanitas ossium.
[25] Est via quæ videtur homini recta: et novissima eius ducunt ad mortem.
[26] Anima laborantis laborat sibi, quia compulit eum os suum:
[27] Vir impius fodit malum, et in labiis eius ignis ardescit.
[28] Homo perversus suscitat lites: et verbosus separat principes.
[29] Vir iniquus lactat amicum suum: et ducit eum per viam non bonam.
[30] Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labia sua perficit malum.
[31] Corona dignitatis senectus, quæ in viis iustitiæ reperietur.
[32] Melior est patiens viro forti: et qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.
[33] Sortes mittuntur in sinum, sed a Domino temperantur.

17. [1] Melior est buccella sicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum iurgio. Aphorismi varii.
[2] [b]Servus sapiens dominabitur filiis stultis, et inter fratres hereditatem dividet.
[3] Sicut igne probatur argentum, et aurum camino: ita corda probat Dominus.
[4] Malus obedit linguæ iniquæ: et fallax obtemperat labiis mendacibus.

16, *6* [a]Sup 15, 27. — **17,** *2* [b]Sir 10, 28.

5 aQui despicit pauperem, exprobrat factori eius: et qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus.
6 Corona senum filii filiorum: et gloria filiorum patres eorum.
7 Non decent stultum verba composita: nec principem labium mentiens.
8 Gemma gratissima, expectatio præstolantis: quocumque se vertit, prudenter intelligit.
9 Qui celat delictum, quærit amicitias: qui altero sermone repetit, separat fœderatos.
10 Plus proficit correptio apud prudentem, quam centum plagæ apud stultum.
11 Semper iurgia quærit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum.
12 Expedit magis ursæ occurrere raptis fœtibus, quam fatuo confidenti in stultitia sua.
13 bQui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius.
14 Qui dimittit aquam, caput est iurgiorum: et antequam patiatur contumeliam, iudicium deserit.
15 cQui iustificat impium, et qui condemnat iustum, abominabilis est uterque apud Deum.
16 Quid prodest stulto habere divitias, cum sapientiam emere non possit?
Qui altam facit domum suam, quærit ruinam: et qui evitat discere, incidet in mala.
17 Omni tempore diligit qui amicus est: et frater in angustiis comprobatur.
18 Stultus homo plaudet manibus cum spoponderit pro amico suo.
19 Qui meditatur discordias, diligit rixas: et qui exaltat ostium, quærit ruinam.
20 Qui perversi cordis est, non inveniet bonum: et qui vertit linguam, incidet in malum.
21 Natus est stultus in ignominiam suam: sed nec pater in fatuo lætabitur.
22 dAnimus gaudens ætatem floridam facit: spiritus tristis exiccat ossa.
23 Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas iudicii.
24 eIn facie prudentis lucet sapientia: oculi stultorum in finibus terræ.
25 Ira patris, filius stultus: et dolor matris quæ genuit eum.
26 Non est bonum, damnum inferre iusto: nec percutere principem, qui recta iudicat.
27 fQui moderatur sermones suos, doctus et prudens est: et pretiosi spiritus vir eruditus.
28 Stultus quoque si tacuerit, sapiens reputabitur: et si compresserit labia sua, intelligens.

Aphorismi varii.

18. 1 Occasiones quærit qui vult recedere ab amico: omni tempore erit exprobrabilis.
2 Non recipit stultus verba prudentiæ: nisi ea dixeris quæ versantur in corde eius.
3 Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit: sed sequitur eum ignominia et opprobrium.
4 Aqua profunda verba ex ore viri: et torrens redundans fons sapientiæ.
5 Accipere personam impii non est bonum, ut declines a veritate iudicii.
6 Labia stulti miscent se rixis: et os eius iurgia provocat.
7 Os stulti contritio eius: et labia ipsius, ruina animæ eius.
8 Verba bilinguis, quasi simplicia: et ipsa perveniunt usque ad interiora ventris.
Pigrum deiicit timor: animæ autem effeminatorum esurient.
9 Qui mollis et dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.
10 Turris fortissima, nomen Domini: ad ipsum currit iustus, et exaltabitur.
11 Substantia divitis urbs roboris eius, et quasi murus validus circumdans eum.
12 Antequam conteratur, exaltatur cor hominis: et antequam glorificetur, humiliatur.

---

5 aSup 14, 31. — *13* bRom 12, 17; 1 Thes 5, 15; 1 Ptr 3, 9. — *15* cIs 5, 23. — *22* dSup 15, 13. — *24* eEcl 2, 14; 8, 1. — *27* fIac 1, 19.

[13] [a]Qui prius respondet quam audiat, stultum se esse demonstrat, et confusione dignum.
[14] Spiritus viri sustentat imbecillitatem suam: spiritum vero ad irascendum facilem quis poterit sustinere?
[15] Cor prudens possidebit scientiam: et auris sapientium quærit doctrinam.
[16] Donum hominis dilatat viam eius, et ante principes spatium ei facit.
[17] Iustus, prior est accusator sui: venit amicus eius, et investigabit eum.
[18] Contradictiones comprimit sors, et inter potentes quoque diiudicat.
[19] Frater, qui adiuvatur a fratre, quasi civitas firma: et iudicia quasi vectes urbium.
[20] De fructu oris viri replebitur venter eius: et genimina labiorum ipsius saturabunt eum.
[21] Mors, et vita in manu linguæ: qui diligunt eam, comedent fructus eius.
[22] Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum: et hauriet iucunditatem a Domino.
Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum: qui autem tenet adulteram, stultus est et impius.
[23] Cum obsecrationibus loquetur pauper: et dives effabitur rigide.
[24] Vir amabilis ad societatem, magis amicus erit, quam frater.

19. [1] Melior est pauper, qui ambulat in simplicitate sua, quam dives torquens labia sua, et insipiens. Aphorismi varii.
[2] Ubi non est scientia animæ, non est bonum: et qui festinus est pedibus, offendet.
[3] Stultitia hominis supplantat gressus eius: et contra Deum fervet animo suo.
[4] Divitiæ addunt amicos plurimos: a paupere autem et hi, quos habuit, separantur.
[5] [b]Testis falsus non erit impunitus: et qui mendacia loquitur, non effugiet.
[6] Multi colunt personam potentis, et amici sunt dona tribuentis.
[7] Fratres hominis pauperis oderunt eum: insuper et amici procul recesserunt ab eo.
Qui tantum verba sectatur, nihil habebit:
[8] qui autem possessor est mentis, diligit animam suam, et custos prudentiæ inveniet bona.
[9] Falsus testis non erit impunitus: et qui loquitur mendacia, peribit.
[10] Non decent stultum deliciæ: nec servum dominari principibus.
[11] Doctrina viri per patientiam noscitur: et gloria eius est iniqua prætergredi.
[12] Sicut fremitus leonis, ita et regis ira: et sicut ros super herbam, ita et hilaritas eius.
[13] Dolor patris, filius stultus: et tecta iugiter perstillantia, litigiosa mulier.
[14] Domus, et divitiæ dantur a parentibus: a Domino autem proprie uxor prudens.
[15] Pigredo immittit soporem, et anima dissoluta esuriet.
[16] Qui custodit mandatum, custodit animam suam: qui autem negligit viam suam, mortificabitur.
[17] Fœneratur Domino qui miseretur pauperis: et vicissitudinem suam reddet ei.
[18] Erudi filium tuum, ne desperes: ad interfectionem autem eius ne ponas animam tuam.
[19] Qui impatiens est, sustinebit damnum: et cum rapuerit, aliud apponet.
[20] Audi consilium, et suscipe disciplinam, ut sis sapiens in novissimis tuis.
[21] Multæ cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini permanebit.
[22] Homo indigens misericors est: et melior est pauper quam vir mendax.
[23] Timor Domini ad vitam: et in plenitudine commorabitur, absque visitatione pessima.
[24] Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam.
[25] [c]Pestilente flagellato stultus sapientior erit: si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam.
[26] Qui affligit patrem, et fugat matrem, ignominiosus est et infelix.
[27] Non cesses fili audire doctrinam, nec ignores sermones scientiæ.

18, *13* [a]Sir 11, 8. — **19,** *5* [b]Dn 13, 61. — *25* [c]Inf 21, 11.

28 Testis iniquus deridet iudicium: et os impiorum devorat iniquitatem.
29 Parata sunt derisoribus iudicia: et mallei percutientes stultorum corporibus.

Aphorismi varii.

20. 1 Luxuriosa res, vinum, et tumultuosa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit sapiens.
2 Sicut rugitus leonis, ita et terror regis: qui provocat eum, peccat in animam suam.
3 Honor est homini, qui separat se a contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumeliis.
4 Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate, et non dabitur illi.
5 Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri: sed homo sapiens exhauriet illud.
6 Multi homines misericordes vocantur: virum autem fidelem quis inveniet?
7 Iustus, qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios derelinquet.
8 Rex, qui sedet in solio iudicii, dissipat omne malum intuitu suo.
9 [a]Quis potest dicere: Mundum est cor meum, purus sum a peccato?
10 Pondus et pondus, mensura et mensura: utrumque abominabile est apud Deum.
11 Ex studiis suis intelligitur puer, si munda et recta sint opera eius.
12 Aurem audientem, et oculum videntem, Dominus fecit utrumque.
13 Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat: aperi oculos tuos, et saturare panibus.
14 Malum est, malum est, dicit omnis emptor: et cum recesserit, tunc gloriabitur.
15 Est aurum, et multitudo gemmarum: et vas pretiosum labia scientiæ.
16 [b]Tolle vestimentum eius, qui fideiussor extitit alieni, et pro extraneis aufer pignus ab eo.
17 Suavis est homini panis mendacii: et postea implebitur os eius calculo.
18 Cogitationes consiliis roborantur: et gubernaculis tractanda sunt bella.
19 Ei, qui revelat mysteria, et ambulat fraudulenter, et dilatat labia sua, ne commiscearis.
20 [c]Qui maledicit patri suo, et matri, extinguetur lucerna eius in mediis tenebris.
21 Hereditas, ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit.
22 [d]Ne dicas: Reddam malum: expecta Dominum, et liberabit te.
23 Abominatio est apud Dominum pondus et pondus: statera dolosa non est bona.
24 A Domino diriguntur gressus viri: quis autem hominum intelligere potest viam suam?
25 Ruina est homini devorare sanctos, et post vota retractare.
26 Dissipat impios rex sapiens, et incurvat super eos fornicem.
27 Lucerna Domini spiraculum hominis, quæ investigat omnia secreta ventris.
28 Misericordia, et veritas custodiunt regem, et roboratur clementia thronus eius.
29 Exultatio iuvenum, fortitudo eorum: et dignitas senum canities.
30 Livor vulneris absterget mala: et plagæ in secretioribus ventris.

Aphorismi varii.

21. 1 Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini: quocumque voluerit, inclinabit illud.
2 Omnis via viri recta sibi videtur: appendit autem corda Dominus.
3 Facere misericordiam et iudicium, magis placet Domino, quam victimæ.
4 Exaltatio oculorum est dilatatio cordis: lucerna impiorum peccatum.
5 Cogitationes robusti semper in abundantia: omnis autem piger semper in egestate est.
6 Qui congregat thesauros lingua mendacii, vanus et excors est, et impingetur ad laqueos mortis.
7 Rapinæ impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere iudicium.
8 Perversa via viri, aliena est: qui autem mundus est, rectum opus eius.
9 Melius est sedere in angulo domatis, quam cum muliere litigiosa, et in domo communi.

20, *9* [a]1 Rg 8, 46; 2 Par 6, 36; 1 Io 1, 8. — *16* [b]Inf 27, 13. — *20* [c]Ex 21, 17; Lv 20, 9; Mt 15, 4. — *22* [d]Rom 12, 17; 1 Thes 5, 15; 1 Ptr 3, 9.

10 Anima impii desiderat malum, non miserebitur proximo suo.
11 Multato pestilente sapientior erit parvulus: et si sectetur sapientem, sumet scientiam.
12 Excogitat iustus de domo impii, ut detrahat impios a malo.
13 Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, et ipse clamabit, et non exaudietur.
14 Munus absconditum extinguit iras: et donum in sinu indignationem maximam.
15 Gaudium iusto est facere iudicium: et pavor operantibus iniquitatem.
16 Vir, qui erraverit a via doctrinæ, in cœtu gigantum commorabitur.
17 Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum, et pinguia, non ditabitur.
18 Pro iusto datur impius: et pro rectis iniquus.
19 [a]Melius est habitare in terra deserta, quam cum muliere rixosa et iracunda.
20 Thesaurus desiderabilis, et oleum in habitaculo iusti: et imprudens homo dissipabit illud.
21 Qui sequitur iustitiam et misericordiam, inveniet vitam, iustitiam, et gloriam.
22 Civitatem fortium ascendit sapiens, et destruxit robur fiduciæ eius.
23 Qui custodit os suum, et linguam suam, custodit ab angustiis animam suam.
24 Superbus et arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam.
25 Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quidquam manus eius operari:
26 tota die concupiscit et desiderat: qui autem iustus est, tribuet, et non cessabit.
27 Hostiæ impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere.
28 Testis mendax peribit: vir obediens loquetur victoriam.
29 Vir impius procaciter obfirmat vultum suum: qui autem rectus est, corrigit viam suam.
30 Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.
31 Equus paratur ad diem belli: Dominus autem salutem tribuit.

22. 1 Melius [b]est nomen bonum, quam divitiæ multæ: super argentum et aurum, gratia bona. Aphorismi varii.
2 Dives, et pauper obviaverunt sibi: utriusque operator est Dominus.
3 Callidus vidit malum, et abscondit se: innocens pertransiit, et afflictus est damno.
4 Finis modestiæ timor Domini, divitiæ et gloria et vita.
5 Arma et gladii in via perversi: custos autem animæ suæ longe recedit ab eis.
6 Proverbium est: Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea.
7 Dives pauperibus imperat: et qui accipit mutuum, servus est fœnerantis.
8 Qui seminat iniquitatem, metet mala, et virga iræ suæ consummabitur.
9 [c]Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur: de panibus enim suis dedit pauperi.
Victoriam et honorem acquiret qui dat munera: animam autem aufert accipientium.
10 Eiice derisorem, et exibit cum eo iurgium, cessabuntque causæ et contumeliæ.
11 Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem.
12 Oculi Domini custodiunt scientiam: et supplantantur verba iniqui.
13 Dicit piger: Leo est foris, in medio platearum occidendus sum.
14 Fovea profunda, os alienæ: cui iratus est Dominus, incidet in eam.
15 Stultitia colligata est in corde pueri, et virga disciplinæ fugabit eam.
16 Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori, et egebit.

II. Verba sapientium, 22, 17—24, 34.

1. Series una, 22, 17—24, 22.

17 Inclina aurem tuam, et audi verba sapientium: appone autem cor ad doctrinam meam. 18 quæ pulchra erit tibi, Exordium.

21, *19* [a]Inf 25, 24; Sir 25, 23. — 22, *1* [b]Ecl 7, 2. — *9* [c]Sir 31, 28.

cum servaveris eam in ventre tuo, et redundabit in labiis tuis:
19 Ut sit in Domino fiducia tua, unde et ostendi eam tibi hodie.
20 Ecce descripsi eam tibi tripliciter, in cogitationibus et scientia:
21 ut ostenderem tibi firmitatem, et eloquia veritatis, respondere ex his illis, qui miserunt te.

Varia sapientiæ præcepta.
22 Non facias violentiam pauperi, quia pauper est: neque conteras egenum in porta:
23 quia iudicabit Dominus causam eius, et configet eos, qui confixerunt animam eius.
24 Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso:
25 ne forte discas semitas eius, et sumas scandalum animæ tuæ.
26 Noli esse cum his, qui defigunt manus suas, et qui vades se offerunt pro debitis:
27 si enim non habes unde restituas, quid causæ est ut tollat operimentum de cubili tuo?
28 Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.
29 Vidisti virum velocem in opere suo? coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

Varia sapientiæ præcepta.
23. 1 Quando sederis ut comedas cum principe, diligenter attende quæ apposita sunt ante faciem tuam:
2 et statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam.
3 ne desideres de cibis eius, in quo est panis mendacii.
4 Noli laborare ut diteris: sed prudentiæ tuæ pone modum.
5 Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere:
quia facient sibi pennas quasi aquilæ, et volabunt in cælum.
6 Ne comedas cum homine invido, et ne desideres cibos eius:
7 quoniam in similitudinem arioli, et coniectoris, æstimat quod ignorat. Comede et bibe, dicet tibi: et mens eius non est tecum.
8 Cibos, quos comederas, evomes: et perdes pulchros sermones tuos.
9 In auribus insipientium ne loquaris: quia despicient doctrinam eloquii tui.
10 Ne attingas parvulorum terminos: et agrum pupillorum ne introeas:
11 Propinquus enim illorum fortis est: et ipse iudicabit contra te causam illorum.
12 Ingrediatur ad doctrinam cor tuum: et aures tuæ ad verba scientiæ.
13 [a]Noli subtrahere a puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur.
14 Tu virga percuties eum: et animam eius de inferno liberabis.
15 Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum:
16 et exultabunt renes mei, cum locuta fuerint rectum labia tua.
17 [b]Non æmuletur cor tuum peccatores: sed in timore Domini esto tota die:
18 quia habebis spem in novissimo, et præstolatio tua non auferetur.
19 Audi fili mi, et esto sapiens: et dirige in via animum tuum.
20 Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt:
21 quia vacantes potibus, et dantes symbola consumentur, et vestietur pannis dormitatio.
22 Audi patrem tuum, qui genuit te: et ne contemnas cum senuerit mater tua.
23 Veritatem eme, et noli vendere sapientiam, et doctrinam, et intelligentiam.
24 Exultat gaudio pater iusti: qui sapientem genuit, lætabitur in eo.
25 Gaudeat pater tuus, et mater tua, et exultet quæ genuit te.
26 Præbe fili mi cor tuum mihi: et oculi tui vias meas custodiant.
27 Fovea enim profunda est meretrix: et puteus angustus, aliena.
28 Insidiatur in via quasi latro, et quos incautos viderit, interficiet.
29 Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? cui foveæ? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum?

23, 13 [a]Sup 13, 24; Sir 30, 1. — *17* [b]Inf 24, 1.

30 Nonne his, qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis?
31 Ne intuearis vinum quando flavescit, cum splenduerit in vitro color eius: ingreditur blande,
32 sed in novissimo mordebit ut coluber, et sicut regulus venena diffundet.
33 Oculi tui videbunt extraneas, et cor tuum loquetur perversa.
34 Et eris sicut dormiens in medio mari, et quasi sopitus gubernator, amisso clavo:
35 et dices: Verberaverunt me, sed non dolui: traxerunt me, et ego non sensi: quando evigilabo, et rursus vina reperiam?

24. 1 Ne [a]æmuleris viros malos, nec desideres esse cum eis: Varia sapientiæ præcepta.
2 quia rapinas meditatur mens eorum, et fraudes labia eorum loquuntur.
3 Sapientia ædificabitur domus, et prudentia roborabitur.
4 In doctrina replebuntur cellaria, universa substantia pretiosa et pulcherrima.
5 Vir sapiens, fortis est: et vir doctus, robustus et validus.
6 Quia cum dispositione initur bellum: et erit salus ubi multa consilia sunt.
7 Excelsa stulto sapientia, in porta non aperiet os suum.
8 Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur.
9 Cogitatio stulti peccatum est: et abominatio hominum detractor.
10 Si desperaveris lassus in die angustiæ: imminuetur fortitudo tua.
11 [b]Erue eos, qui ducuntur ad mortem: et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses.
12 Si dixeris: Vires non suppetunt:
qui inspector est cordis, ipse intelligit, et servatorem animæ tuæ nihil fallit, reddetque homini iuxta opera sua.
13 Comede, fili mi, mel, quia bonum est, et favum dulcissimum gutturi tuo:
14 Sic et doctrina sapientiæ animæ tuæ: quam cum inveneris, habebis in novissimis spem, et spes tua non peribit.
15 Ne insidieris, et quæras impietatem in domo iusti, neque vastes requiem eius.
16 Septies enim cadet iustus, et resurget: impii autem corruent in malum.
17 Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, et in ruina eius ne exultet cor tuum:
18 ne forte videat Dominus, et displiceat ei, et auferat ab eo iram suam.
19 Ne contendas cum pessimis, nec æmuleris impios:
20 quoniam non habent futurorum spem mali, et lucerna impiorum extinguetur.
21 Time Dominum, fili mi, et regem: et cum detractoribus non commiscearis:
22 quoniam repente consurget perditio eorum: et ruinam utriusque quis novit?

2. Series altera, 24, 23—34.

23 Hæc quoque sapientibus:
[c]Cognoscere personam in iudicio non est bonum. Sapientiæ præcepta.
24 Qui dicunt impio: Iustus es: maledicent eis populi, et detestabuntur eos tribus.
25 Qui arguunt eum, laudabuntur: et super ipsos veniet benedictio.
26 Labia deosculabitur, qui recta verba respondet.
27 Præpara foris opus tuum, et diligenter exerce agrum tuum: ut postea ædifices domum tuam.
28 Ne sis testis frustra contra proximum tuum: nec lactes quemquam labiis tuis.
29 [d]Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic faciam ei: reddam unicuique secundum opus suum.
30 Per agrum hominis pigri transivi, et per vineam viri stulti:
31 et ecce totum repleverant urticæ, et operuerant superficiem eius spinæ, et maceria lapidum destructa erat.
32 Quod cum vidissem, posui in corde meo, et exemplo didici disciplinam.
33 Parum, inquam, dormies, modicum dormitabis, pauxillum manus conseres, ut quiescas:
34 et veniet tibi quasi cursor egestas, et mendicitas quasi vir armatus.

24, *1* [a]Sup 23, 17. — *11* [b]Ps 81, 4. — *23* [c]Lv 19, 15; Dt 1, 17; 16, 19; Sir 42, 1. — *29* [d]Sup 20, 22.

PARS ALTERA.

Collectio proverbiorum recentior, 25, 1—31, 31.

I. Parabolæ Salomonis regis Israel, 25, 1—29, 27.

25. [1] Hæ quoque parabolæ Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechiæ regis Iuda.

Sententiæ variæ.

[2] Gloria Dei est celare verbum, et gloria regum investigare sermonem.
[3] Cælum sursum, et terra deorsum, et cor regum inscrutabile.
[4] Aufer rubiginem de argento, et egredietur vas purissimum:
[5] Aufer impietatem de vultu regis, et firmabitur iustitia thronus eius.
[6] Ne gloriosus appareas coram rege, et in loco magnorum ne steteris.
[7] Melius est enim ut dicatur tibi: Ascende huc; quam ut humilieris coram principe.
[8] Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio cito:
ne postea emendare non possis, cum dehonestaveris amicum tuum.
[9] Causam tuam tracta cum amico tuo, et secretum extraneo ne reveles:
[10] ne forte insultet tibi cum audierit, et exprobrare non cesset.
Gratia et amicitia liberant: quas tibi serva, ne exprobrabilis fias.
[11] Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo.
[12] Inauris aurea, et margaritum fulgens, qui arguit sapientem, et aurem obedientem.
[13] Sicut frigus nivis in die messis, ita legatus fidelis ei, qui misit eum, animam ipsius requiescere facit.
[14] Nubes, et ventus, et pluviæ non sequentes, vir gloriosus, et promissa non complens.
[15] Patientia lenietur princeps, [a]et lingua mollis confringet duritiam.
[16] Mel invenisti, comede quod sufficit tibi, ne forte satiatus evomas illud.
[17] Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, nequando satiatus oderit te.
[18] Iaculum, et gladius, et sagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium.
[19] Dens putridus, et pes lassus, qui sperat super infideli in die angustiæ,
[20] et amittit pallium in die frigoris. Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo.
Sicut tinea vestimento, et vermis ligno: ita tristitia viri nocet cordi.
[21] [b]Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitierit, da ei aquam bibere:
[22] prunas enim congregabis super caput eius, et Dominus reddet tibi.
[23] Ventus aquilo dissipat pluvias, et facies tristis linguam detrahentem.
[24] [c]Melius est sedere in angulo domatis, quam cum muliere litigiosa, et in domo communi.
[25] Aqua frigida animæ sitienti, et nuncius bonus de terra longinqua.
[26] Fons turbatus pede, et vena corrupta, iustus cadens coram impio.
[27] Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: [d]sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur a gloria.
[28] Sicut urbs patens et absque murorum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

Sententiæ variæ.

26 [1] Quomodo nix in æstate, et pluviæ in messe: sic indecens est stulto gloria.
[2] Sicut avis ad alia transvolans, et passer quo libet vadens: sic maledictum frustra prolatum in quempiam superveniet.
[3] Flagellum equo, et camus asino, et virga in dorso imprudentium.
[4] Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis.
[5] Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.
[6] Claudus pedibus, et iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuncium stultum.

25, *15* [a]Sup 15, 1. — *21* [b]Rom 12, 20. — *24* [c]Sup 21, 9. — *27* [d]Sir 3, 22.

7 Quomodo pulchras frustra habet claudus tibias: sic indecens est in ore stultorum parabola.
8 Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii: ita qui tribuit insipienti honorem.
9 Quomodo si spina nascatur in manu temulenti: sic parabola in ore stultorum.
10 Iudicium determinat causas: et qui imponit stulto silentium, iras mitigat.
11 [a]Sicut canis, qui revertitur ad vomitum suum, sic imprudens, qui iterat stultitiam suam.
12 Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit insipiens.
13 Dicit piger: Leo est in via, et leæna in itineribus:
14 sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo.
15 [b]Abscondit piger manum sub ascella sua, et laborat si ad os suum eam converterit.
16 Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias.
17 Sicut qui apprehendit auribus canem, sic qui transit impatiens, et commiscetur rixæ alterius.
18 Sicut noxius est qui mittit sagittas, et lanceas in mortem:
19 ita vir, qui fraudulenter nocet amico suo: et cum fuerit deprehensus, dicit: Ludens feci.
20 Cum defecerint ligna, extinguetur ignis: et susurrone subtracto, iurgia conquiescent.
21 Sicut carbones ad prunas, et ligna ad ignem, [c]sic homo iracundus suscitat rixas.
22 Verba susurronis quasi simplicia, et ipsa perveniunt ad intima ventris.
23 Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata.
24 Labiis suis intelligitur inimicus, cum in corde tractaverit dolos.
25 Quando submiserit vocem suam, ne credideris ei: quoniam septem nequitiæ sunt in corde illius.
26 Qui operit odium fraudulenter, revelabitur malitia eius in concilio.
27 Qui fodit foveam, incidet in eam: et qui volvit lapidem, revertetur ad eum.
28 Lingua fallax non amat veritatem: et os lubricum operatur ruinas.

27. 1 Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies. Sententiæ variæ.
2 Laudet te alienus, et non os tuum: extraneus, et non labia tua.
3 [d]Grave est saxum, et onerosa arena: sed ira stulti utroque gravior.
4 Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor: et impetum concitati ferre quis poterit?
5 Melior est manifesta correptio, quam amor absconditus.
6 Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis
7 [e]Anima saturata calcabit favum: et anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.
8 Sicut avis transmigrans de nido suo, sic vir qui derelinquit locum suum.
9 Unguento et variis odoribus delectatur cor: et bonis amici consiliis anima dulcoratur.
10 Amicum tuum, et amicum patris tui ne dimiseris: et domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ.
Melior est vicinus iuxta, quam frater procul.
11 Stude sapientiæ fili mi, et lætifica cor meum, ut possis exprobranti respondere sermonem.
12 Astutus videns malum, absconditus est: parvuli transeuntes sustinuerunt dispendia.
13 [f]Tolle vestimentum eius, qui spopondit pro extraneo: et pro alienis, aufer ei pignus.
14 Qui benedicit proximo suo voce grandi, de nocte consurgens maledicenti similis erit.

26, *11* [a]2 Ptr 2, 22. — *15* [b]Sup 19, 24. — *21* [c]Sup 15, 18. — **27,** *3* [d]Sir 22, 18. — *7* [e]Iob 6, 7. — *13* [f]Sup 20, 16.

15 [a]Tecta perstillantia in die frigoris, et litigiosa mulier comparantur:
16 qui retinet eam, quasi qui ventum teneat, et oleum dexteræ suæ vocabit.
17 Ferrum ferro exacuitur, et homo exacuit faciem amici sui.
18 Qui servat ficum, comedet fructus eius: et qui custos est domini sui, glorificabitur.
19 Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.
20 Infernus et perditio numquam implentur: similiter et [b]oculi hominum insatiabiles:
21 [c]Quomodo probatur in conflatorio argentum, et in fornace aurum: sic probatur homo ore laudantis.
Cor iniqui inquirit mala, cor autem rectum inquirit scientiam.
22 Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius.
23 Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera:
24 Non enim habebis iugiter potestatem: sed corona tribuetur in generationem et generationem.
25 Aperta sunt prata, et apparuerunt herbæ virentes, et collecta sunt fœna de montibus.
26 [d]Agni ad vestimentum tuum: et hœdi, ad agri pretium.
27 Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, et in necessaria domus tuæ: et ad victum ancillis tuis.

Sententiæ variæ.

28. 1 Fugit impius, nemine persequente: iustus autem quasi leo confidens, absque terrore erit.
2 Propter peccata terræ multi principes eius: et propter hominis sapientiam, et horum scientiam quæ dicuntur, vita ducis longior erit.
3 Vir pauper calumnians pauperes, similis est imbri vehementi, in quo paratur fames.
4 Qui derelinquunt legem, laudant impium: qui custodiunt, succenduntur contra eum.
5 Viri mali non cogitant iudicium: qui autem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia.
6 [e]Melior est pauper ambulans in simplicitate sua, quam dives in pravis itineribus.
7 Qui custodit legem, filius sapiens est: qui autem comessatores pascit, confundit patrem suum.
8 Qui coacervat divitias usuris et fœnore, liberali in pauperes congregat eas.
9 Qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.
10 Qui decipit iustos in via mala, in interitu suo corruet: et simplices possidebunt bona eius.
11 Sapiens sibi videtur vir dives: pauper autem prudens scrutabitur eum.
12 In exultatione iustorum multa gloria est: regnantibus impiis ruinæ hominum.
13 Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, et reliquerit ea, misericordiam consequetur.
14 Beatus homo, qui semper est pavidus: qui vero mentis est duræ, corruet in malum.
15 Leo rugiens, et ursus esuriens, princeps impius super populum pauperem.
16 Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam: qui autem odit avaritiam, longi fient dies eius.
17 Hominem, qui calumniatur animæ sanguinem, si usque ad lacum fugerit, nemo sustinet.
18 Qui ambulat simpliciter, salvus erit: qui perversis graditur viis, concidet semel.
19 [f]Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, replebitur egestate.
20 Vir fidelis multum laudabitur: [g]qui autem festinat ditari, non erit innocens.

15 [a]Sup 19, 13. — *20* [b]Sir 14, 9. — *21* [c]Sup 17, 3. — *26* [d]1 Tim 6, 8. — 28, *6* [e]Sup 19, 1. — *19* [f]Sup 12, 11; Sir 20, 13. — *20* [g]Sup 13, 11; 20, 21.

21 Qui cognoscit in iudicio faciem, non benefacit: iste et pro buccella panis deserit veritatem.
22 Vir, qui festinat ditari, et aliis invidet, ignorat quod egestas superveniet ei.
23 Qui corripit hominem, gratiam postea inveniet apud eum magis quam ille, qui per linguæ blandimenta decipit.
24 Qui subtrahit aliquid a patre suo, et a matre: et dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est.
25 Qui se iactat, et dilatat, iurgia concitat: qui vero sperat in Domino, sanabitur.
26 Qui confidit in corde suo, stultus est: qui autem graditur sapienter, ipse salvabitur.
27 Qui dat pauperi, non indigebit: qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam.
28 Cum surrexerint impii, abscondentur homines: cum illi perierint, multiplicabuntur iusti.

29. 1 Viro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei superveniet interitus: et eum sanitas non sequetur. Sententiæ variæ.
2 In multiplicatione iustorum lætabitur vulgus: cum impii sumpserint principatum, gemet populus.
3 Vir, qui amat sapientiam, lætificat patrem suum: [a]qui autem nutrit scorta, perdet substantiam.
4 Rex iustus erigit terram, vir avarus destruet eam.
5 Homo, qui blandis, fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus eius.
6 Peccantem virum iniquum involvet laqueus: et iustus laudabit atque gaudebit.
7 Novit iustus causam pauperum: impius ignorat scientiam.
8 Homines pestilentes dissipant civitatem: sapientes vero avertunt furorem.
9 Vir sapiens, si cum stulto contenderit, sive irascatur, sive rideat, non inveniet requiem.
10 Viri sanguinum oderunt simplicem: iusti autem quærunt animam eius.
11 Totum spiritum suum profert stultus: sapiens differt, et reservat in posterum.
12 Princeps, qui libenter audit verba mendacii, omnes ministros habet impios.
12 Pauper, et creditor obviaverunt sibi: utriusque illuminator est Dominus.
14 Rex, qui iudicat in veritate pauperes, thronus eius in æternum firmabitur.
15 Virga atque correptio tribuit sapientiam: puer autem, qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam.
16 In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera: et iusti ruinas eorum videbunt.
17 Erudi filium tuum, et refrigerabit te, et dabit delicias animæ tuæ.
18 Cum prophetia defecerit, dissipabitur populus: qui vero custodit legem, beatus est.
19 Servus verbis non potest erudiri: quia quod dicis intelligit, et respondere contemnit.
20 Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est, quam illius correptio.
21 Qui delicate a pueritia nutrit servum suum, postea sentiet eum contumacem.
22 Vir iracundus provocat rixas: et qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum proclivior.
23 Superbum sequitur humilitas: [b]et humilem spiritu suscipiet gloria.
24 Qui cum fure participat, odit animam suam: adiurantem audit, et non indicat.
25 Qui timet hominem, cito corruet: qui sperat in Domino, sublevabitur.
26 Multi requirunt faciem principis: et iudicium a Domino egreditur singulorum.
27 Abominantur iusti virum impium: et abominantur impii eos, qui in recta sunt via.
Verbum custodiens filius, extra perditionem erit.

29, *3* [a]Lc 15, 13. — *23* [b]Iob 22, 29.

II. Verba aliorum. 30, 1—31, 31.

1. Verba Agur filii Iake, 30, 1—33.

30. 1 Verba Congregantis filii Vomentis.

Revelatio necessaria.

Visio, quam locutus est vir, cum quo est Deus, et qui Deo secum morante confortatus, ait:
2 Stultissimus sum virorum, et sapientia hominum non est mecum.
3 Non didici sapientiam, et non novi scientiam sanctorum.
4 Quis ascendit in cælum atque descendit?
quis continuit spiritum in manibus suis?
quis colligavit aquas quasi in vestimento?
quis suscitavit omnes terminos terræ?
quod nomen est eius, et quod nomen filii eius, si nosti?
5 [a]Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est sperantibus in se:
6 [b]ne addas quidquam verbis illius, et arguaris inveniarisque mendax.

sinceritas et mediocritas petuntur,

7 Duo rogavi te, ne deneges mihi antequam moriar.
8 Vanitatem, et verba mendacia longe fac a me.
Mendicitatem, et divitias ne dederis mihi: tribue tantum victui meo necessaria:
9 ne forte satiatus illiciar ad negandum, et dicam: Quis est Dominus?
aut egestate compulsus furer, et periurem nomen Dei mei.

servus non accusandus, generatio mala depingitur,

10 Ne accuses servum ad Dominum suum, ne forte maledicat tibi, et corruas.
11 Generatio, quæ patri suo maledicit, et quæ matri suæ non benedicit.
12 Generatio, quæ sibi munda videtur, et tamen non est lota a sordibus suis.
13 Generatio, cuius excelsi sunt oculi, et palpebræ eius in alta surrectæ.
14 Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, et commandit molaribus suis,
ut comedat inopes de terra, et pauperes ex hominibus.

quattuor insaturabilia,

15 Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes: Affer, Affer.
Tria sunt insaturabilia, et quartum, quod numquam dicit: Sufficit.
16 Infernus, et os vulvæ,
et terra, quæ non satiatur aqua: ignis vero numquam dicit: Sufficit.

contemptus parentum,

17 Oculum, qui subsannat patrem, et qui despicit partum matris suæ,
effodiant eum corvi de torrentibus, et comedant eum filii aquilæ.

quattuor difficilia,

18 Tria sunt difficilia mihi, et quartum penitus ignoro:
19 Viam aquilæ in cælo, viam colubri super petram,
viam navis in medio mari, et viam viri in adolescentia.
20 Talis est et via mulieris adulteræ, quæ comedit, et tergens os suum dicit: Non sum operata malum.

quattuor intolerabilia,

21 Per tria movetur terra, et quartum non potest sustinere:
22 Per servum cum regnaverit: per stultum cum saturatus fuerit cibo:
23 per odiosam mulierem cum in matrimonio fuerit assumpta: et per ancillam cum fuerit heres dominæ suæ.

quattuor animalia sapientia,

24 Quattuor sunt minima terræ, et ipsa sunt sapientiora sapientibus.
25 Formicæ, populus infirmus, qui præparat in messe cibum sibi:
26 lepusculus, plebs invalida, qui collocat in petra cubile suum:
27 regem locusta non habet, et egreditur universa per turmas suas:
28 stellio manibus nititur, et moratur in ædibus regis.

quattuor bene gradientes,

29 Tria sunt, quæ bene gradiuntur, et quartum, quod incedit feliciter:
30 Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pavebit occursum:
31 gallus succinctus lumbos: et aries: nec est rex, qui resistat ei.

silentium ori imponendum.

32 Est qui stultus apparuit postquam elevatus est in sublime: si enim intellexisset, ori suo imposuisset manum.
33 Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: et qui vehementer emungit, elicit sanguinem: et qui provocat iras, producit discordias.

30, *5* [a]Ps 17, 31. — *6* [b]Dt 4, 2; 12, 32.

2. Verba Lamuelis regis, 31, 1—9.

31. [1] Verba Lamuelis regis. Visio, qua erudivit eum mater sua.

[2] Quid dilecte mi, quid dilecte uteri mei, quid dilecte votorum meorum? Quæ a rege vitanda et facienda sint.
[3] Ne dederis mulieribus substantiam tuam, et divitias tuas ad delendos reges.
[4] Noli regibus, o Lamuel, noli regibus dare vinum: quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas.
[5] et ne forte bibant, et obliviscantur iudiciorum, et mutent causam filiorum pauperis.
[6] Date siceram mœrentibus, et vinum his, qui amaro sunt animo:
[7] bibant, et obliviscantur egestatis suæ, et doloris sui non recordentur amplius.
[8] Aperi os tuum muto, et causis omnium filiorum qui pertranseunt:
[9] aperi os tuum, decerne quod iustum est, et iudica inopem et pauperem.

3. Laus mulieris fortis, 31, 10—31.

[10] Mulierem fortem quis inveniet? procul, et de ultimis finibus pretium eius. Mater familias describitur,
[11] Confidit in ea cor viri sui, et spoliis non indigebit.
[12] Reddet ei bonum, et non malum, omnibus diebus vitæ suæ.
[13] Quæsivit lanam et linum, et operata est consilio manuum suarum.
[14] Facta est quasi navis institoris, de longe portans panem suum.
[15] Et de nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis, et cibaria ancillis suis.
[16] Consideravit agrum, et emit eum: de fructu manuum suarum plantavit vineam.
[17] Accinxit fortitudine lumbos suos, et roboravit brachium suum.
[18] Gustavit, et vidit quia bona est negotiatio eius: non extinguetur in nocte lucerna eius.
[19] Manum suam misit ad fortia, et digiti eius apprehenderunt fusum.
[20] Manum suam aperuit inopi, et palmas suas extendit ad pauperem.
[21] Non timebit domui suæ a frigoribus nivis: omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus.
[22] Stragulatam vestem fecit sibi: byssus, et purpura indumentum eius.
[23] Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum senatoribus terræ.
[24] Sindonem fecit, et vendidit, et cingulum tradidit Chananæo.
[25] Fortitudo et decor indumentum eius, et ridebit in die novissimo.
[26] Os suum aperuit sapientiæ, et lex clementiæ in lingua eius.
[27] Consideravit semitas domus suæ, et panem otiosa non comedit.
[28] Surrexerunt filii eius, et beatissimam prædicaverunt: vir eius, et laudavit eam. laudatur.
[29] Multæ filiæ congregaverunt divitias: tu supergressa es universas.
[30] Fallax gratia, et vana est pulchritudo: mulier timens Dominum ipsa laudabitur.
[31] Date ei de fructu manuum suarum: et laudent eam in portis opera eius.

ECCLESIASTES,
QUI AB HEBRÆIS COHELETH APPELLATUR.

Prologus 1, 1—11.

Vanus est labor hominis, quia omnia eosdem cursus constantissime servant.

1. 1 Verba Ecclesiastæ, filii David, regis Ierusalem.
2 Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes: vanitas vanitatum, et omnia vanitas.
3 Quid habet amplius homo de universo labore suo, quo laborat sub sole? 4 Generatio
præterit, et generatio advenit: terra autem in æternum stat. 5 Oritur sol, et occidit,
et ad locum suum revertitur: ibique renascens, 6 gyrat per Meridiem, et flectitur
ad Aquilonem: lustrans universa in circuitu pergit spiritus, et in circulos suos
revertitur. 7 Omnia flumina intrant in mare, et mare non redundat: ad locum,
unde exeunt flumina, revertuntur ut iterum fluant. 8 Cunctæ res difficiles: non
potest eas homo explicare sermone. Non saturatur oculus visu, nec auris auditu
impletur. 9 Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est. Quid est quod factum
est? ipsum quod faciendum est. 10 Nihil sub sole novum, nec valet quisquam
dicere: Ecce hoc recens est: iam enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos.
11 Non est priorum memoria: sed nec eorum quidem, quæ postea futura sunt,
erit recordatio apud eos, qui futuri sunt in novissimo.

PARS PRIOR.
Vanitas omnium rerum, 1, 12—7, 1.

1. Vanitas studii sapientiæ, 1, 12—18.

In multa sapientia est indignatio multa.

12 Ego Ecclesiastes fui rex Israel in Ierusalem, 13 et proposui in animo meo
quærere et investigare sapienter de omnibus, quæ fiunt sub sole. Hanc occupationem
pessimam dedit Deus filiis hominum, ut occuparentur in ea. 14 Vidi cuncta, quæ
fiunt sub sole, et ecce universa vanitas, et afflictio spiritus. 15 Perversi difficile
corriguntur, et stultorum infinitus est numerus. 16 Locutus sum in corde meo,
dicens: Ecce magnus effectus sum, et præcessi omnes sapientia, qui fuerunt ante
me in Ierusalem: et mens mea contemplata est multa sapienter, et didici. 17 Dedique
cor meum ut scirem prudentiam, atque doctrinam, erroresque et stultitiam: et
agnovi quod in his quoque esset labor, et afflictio spiritus, 18 eo quod in multa
sapientia multa sit indignatio: et qui addit scientiam, addit et laborem.

2. Vanitas oblectamentorum, 2, 1—11.

Deliciæ animum humanum non satiant.

2. 1 Dixi ego in corde meo: Vadam, et affluam deliciis, et fruar bonis. Et
vidi quod hoc quoque esset vanitas. 2 Risum reputavi errorem: et gaudio dixi:
Quid frustra deciperis? 3 Cogitavi in corde meo abstrahere a vino carnem meam,
ut animum meum transferrem ad sapientiam, devitaremque stultitiam, donec
viderem quid esset utile filiis hominum: quo facto opus est sub sole numero dierum
vitæ suæ. 4 Magnificavi opera mea, ædificavi mihi domos, et plantavi vineas,
5 feci hortos, et pomaria, et consevi ea cuncti generis arboribus, 6 et extruxi mihi
piscinas aquarum, ut irrigarem silvam lignorum germinantium, 7 possedi servos
et ancillas, multamque familiam habui: armenta quoque, et magnos ovium greges
ultra omnes qui fuerunt ante me in Ierusalem: 8 coacervavi mihi argentum, et
aurum, et substantias regum, ac provinciarum: feci mihi cantores, et cantatrices,
et delicias filiorum hominum, scyphos, et urceos in ministerio ad vina fundenda:
9 et supergressus sum opibus omnes, qui ante me fuerunt in Ierusalem: sapientia
quoque perseveravit mecum. 10 Et omnia, quæ desideraverunt oculi mei, non

negavi eis: nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur, et oblectaret
se in his, quæ præparaveram: et hanc ratus sum partem meam, si uterer labore meo.
11 Cumque me convertissem ad universa opera, quæ fecerant manus meæ, et ad
labores, in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem et afflictionem
animi, et nihil permanere sub sole.

3. Vanitas sapientiæ ac divitiarum, 2, 12—26.

Sapientis et stulti unus occasus est,

12 Transivi ad contemplandam sapientiam, erroresque et stultitiam (quid est,
inquam, homo, ut sequi possit regem Factorem suum?) 13 et vidi quod tantum
præcederet sapientia stultitiam, quantum differt lux a tenebris. 14 [a]Sapientis
oculi in capite eius: stultus in tenebris ambulat: et didici quod unus utriusque
esset interitus. 15 Et dixi in corde meo: Si unus et stulti et meus occasus erit,
quid mihi prodest quod maiorem sapientiæ dedi operam? Locutusque cum mente
mea, animadverti quod hoc quoque esset vanitas. 16 Non enim erit memoria
sapientis similiter ut stulti in perpetuum, et futura tempora oblivione cuncta
pariter operient: moritur doctus similiter ut indoctus. 17 Et idcirco tæduit me
vitæ meæ videntem mala universa esse sub sole, et cuncta vanitatem et afflictionem
spiritus.

divitiæ heredi cedunt;

18 Rursus detestatus sum omnem industriam meam, qua sub sole studiosissime
laboravi, habiturus heredem post me, 19 quem ignoro, utrum sapiens an stultus
futurus sit, et dominabitur in laboribus meis, quibus desudavi et solicitus fui.
et est quidquam tam vanum? 20 Unde cessavi, renunciavitque cor meum ultra
laborare sub sole. 21 Nam cum alius laboret in sapientia, et doctrina, et solicitudine,
homini otioso quæsita dimittit: et hoc ergo, vanitas, et magnum malum. 22 Quid
enim proderit homini de universo labore suo, et afflictione spiritus, qua sub sole
cruciatus est? 23 Cuncti dies eius doloribus et ærumnis pleni sunt, nec per noctem
mente requiescit: et hoc nonne vanitas est?

homo bonis suis fruatur.

24 Nonne melius est comedere et bibere, et ostendere animæ suæ bona de laboribus
suis? et hoc de manu Dei est. 25 Quis ita devorabit, et deliciis affluet ut ego?
26 Homini bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam, et scientiam, et lætitiam:
peccatori autem dedit afflictionem, et curam superfluam, ut addat, et congreget,
et tradat ei qui placuit Deo: sed et hoc vanitas est, et cassa solicitudo mentis.

4. Vanitas laborum humanorum, 3, 1—22.

Vicissitudines rerum atque ordines immutari nequeunt,

3. 1 Omnia tempus habent, et suis spatiis transeunt universa sub cælo.
2 Tempus nascendi, et tempus moriendi. Tempus plantandi, et tempus evellendi
quod plantatum est. 3 Tempus occidendi, et tempus sanandi: Tempus destruendi,
et tempus ædificandi. 4 Tempus flendi, et tempus ridendi. Tempus plangendi,
et tempus saltandi. 5 Tempus spargendi lapides, et tempus colligendi. Tempus
amplexandi, et tempus longe fieri ab amplexibus. 6 Tempus acquirendi, et tempus
perdendi. Tempus custodiendi, et tempus abiiciendi. 7 Tempus scindendi, et
tempus consuendi. Tempus tacendi, et tempus loquendi. 8 Tempus dilectionis,
et tempus odii. Tempus belli, et tempus pacis. 9 Quid habet amplius homo de
labore suo?

in donis Dei lætandum est;

10 Vidi afflictionem, quam dedit Deus filiis hominum, ut distendantur in ea.
11 Cuncta fecit bona in tempore suo, et mundum tradidit disputationi eorum, ut
non inveniat homo opus, quod operatus est Deus ab initio usque ad finem. 12 Et
cognovi quod non esset melius nisi lætari, et facere bene in vita sua. 13 Omnis
enim homo, qui comedit et bibit, et videt bonum de labore suo, hoc donum Dei est.
14 Didici quod omnia opera, quæ fecit Deus, perseverent in perpetuum: non possumus eis quidquam addere, nec auferre, quæ fecit Deus ut timeatur. 15 Quod factum
est, ipsum permanet: quæ futura sunt, iam fuerunt: et Deus instaurat quod abiit.

homo ut iumentum moritur.

16 Vidi sub sole in loco iudicii impietatem, et in loco iustitiæ iniquitatem.
17 Et dixi in corde meo: Iustum, et impium iudicabit Deus, et tempus omnis rei

---

2, *14* [a]Pr 17, 24; Inf 8, 1.

tunc erit. [18] Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus, et ostenderet
similes esse bestiis. [19] Idcirco unus interitus est hominis, et iumentorum, et æqua
utriusque conditio: sicut moritur homo, sic et illa moriuntur: similiter spirant
omnia, et nihil habet homo iumento amplius: cuncta subiacent vanitati, [20] et
omnia pergunt ad unum locum: de terra facta sunt, et in terram pariter revertuntur.
[21] Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, et si spiritus iumentorum
descendat deorsum?

in operibus suis lætetur.
[22] Et deprehendi nihil esse melius quam lætari hominem in opere suo, et hanc
esse partem illius. Quis enim eum adducet, ut post se futura cognoscat?

5. Vanitas conditionum humanarum, 4, 1—5, 6.

Oppressio innocentium.
4. [1] Verti me ad alia, et vidi calumnias, quæ sub sole geruntur, et lacrymas
innocentium, et neminem consolatorem: nec posse resistere eorum violentiæ,
cunctorum auxilio destitutos. [2] Et laudavi magis mortuos, quam viventes: [3] et
feliciorem utroque iudicavi, qui necdum natus est, nec vidit mala quæ sub sole fiunt.

invidiæ laborantium,
[4] Rursum contemplatus sum omnes labores hominum, et industrias animad-
verti patere invidiæ proximi: et in hoc ergo vanitas, et cura superflua est. [5] Stultus
complicat manus suas, et comedit carnes suas, dicens: [6] Melior est pugillus cum
requie, quam plena utraque manus cum labore, et afflictione animi.

labor solitarii,
[7] Considerans reperi et aliam vanitatem sub sole: [8] unus est, et secundum
non habet, non filium, non fratrem, et tamen laborare non cessat, nec satiantur
oculi eius divitiis: nec recogitat, dicens: Cui laboro, et fraudo animam meam bonis?
in hoc quoque vanitas est, et afflictio pessima. [9] Melius est ergo duos esse simul,
quam unum: habent enim emolumentum societatis suæ: [10] si unus ceciderit,
ab altero fulcietur. væ soli: quia cum ceciderit, non habet sublevantem se. [11] Et
si dormierint duo, fovebuntur mutuo: unus quomodo calefiet? [12] Et si quispiam
prævaluerit contra unum, duo resistunt ei: funiculus triplex difficile rumpitur.

mobilitas fortunæ describuntur;
[13] Melior est puer pauper et sapiens, rege sene et stulto, qui nescit prævidere
in posterum. [14] Quod de carcere, catenisque interdum quis egrediatur ad regnum:
et alius natus in regno, inopia consumatur. [15] Vidi cunctos viventes, qui ambulant
sub sole cum adolescente secundo, qui consurget pro eo. [16] Infinitus numerus
est populi omnium, qui fuerunt ante eum: et qui postea futuri sunt, non læta-
buntur in eo. sed et hoc, vanitas et afflictio spiritus.

Deo obediendum,
[17] Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei, et appropinqua ut audias.
[a]Multo enim melior est obedientia, quam stultorum victimæ, qui nesciunt quid
faciunt mali.

non multa sed multum orandum,
5. [1] Ne temere quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad proferendum
sermonem coram Deo. Deus enim in cælo, et tu super terram: idcirco sint pauci
sermones tui. [2] Multas curas sequuntur somnia, et in multis sermonibus invenietur
stultitia.

vota Deo reddenda sunt.
[3] Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis et stulta
promissio. sed quodcumque voveris, redde: [4] multoque melius est non vovere,
quam post votum promissa non reddere. [5] Ne dederis os tuum ut peccare facias
carnem tuam: neque dicas coram angelo: Non est providentia: ne forte iratus Deus
contra sermones tuos, dissipet cuncta opera manuum tuarum. [6] Ubi multa sunt
somnia, plurimæ sunt vanitates, et sermones innumeri: tu vero Deum time.

6. Vanitas fortunarum, 5, 7—7, 1.

Iustitia subvertitur;
[7] Si videris calumnias egenorum, et violenta iudicia, et subverti iustitiam
in provincia, non mireris super hoc negotio: quia excelso excelsior est alius, et super
hos quoque eminentiores sunt alii, [8] et insuper universæ terræ rex imperat servienti.

divitiæ non illi stulto prosunt,
[9] Avarus non implebitur pecunia: et qui amat divitias, fructum non capiet
ex eis: et hoc ergo vanitas. [10] Ubi multæ sunt opes, multi et qui comedunt eas.
Et quid prodest possessori, nisi quod cernit divitias oculis suis? [11] Dulcis est somnus

4, *17* [a]1 Sm 15, 22; Os 6, 6.

operanti, sive parum, sive multum comedat: saturitas autem divitis non sinit eum
dormire. 12 [a]Est et alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole: divitiæ conservatæ
in malum domini sui. 13 Pereunt enim in afflictione pessima: generavit filium,
qui in summa egestate erit. 14 [b]Sicut egressus est nudus de utero matris suæ,
sic revertetur, et nihil auferet secum de labore suo. 15 Miserabilis prorsus infirmitas:
quo modo venit, sic revertetur. Quid ergo prodest ei quod laboravit in ventum?
16 Cunctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris et in curis multis, et in ærumna
atque tristitia.

17 Hoc itaque visum est mihi bonum ut comedat quis, et bibat, et fruatur qui dono fruendi
lætitia ex labore suo, quo laboravit ipse sub sole numero dierum vitæ suæ, quos caret.
dedit ei Deus, et hæc est pars illius. 18 Et omni homini, cui dedit Deus divitias,
atque substantiam, potestatemque ei tribuit ut comedat ex eis, et fruatur parte
sua, et lætetur de labore suo: hoc est donum Dei. 19 Non enim satis recordabitur
dierum vitæ suæ, eo quod Deus occupet deliciis cor eius.

6. 1 Est et aliud malum, quod vidi sub sole, et quidem frequens apud homines: sed hominibus ex-
2 Vir, cui dedit Deus divitias, et substantiam, et honorem, et nihil deest animæ traneis;
suæ ex omnibus, quæ desiderat: nec tribuit ei potestatem Deus ut comedat ex
eo, sed homo extraneus vorabit illud. hoc vanitas, et miseria magna est. 3 Si genuerit
quispiam centum liberos, et vixerit multos annos, et plures dies ætatis habuerit,
et anima illius non utatur bonis substantiæ suæ, sepulturaque careat: de hoc ego
pronuncio quod melior illo sit abortivus. 4 Frustra enim venit, et pergit ad tenebras,
et oblivione delebitur nomen eius. 5 Non vidit solem, neque cognovit distantiam
boni et mali: 6 etiam si duobus millibus annis vixerit, et non fuerit perfruitus
bonis: nonne ad unum locum properant omnia?

7 Omnis labor hominis in ore eius: sed anima eius non implebitur. 8 Quid stultæ cupiditates
habet amplius sapiens a stulto? et quid pauper nisi ut pergat illuc, ubi est vita? non explentur,
9 Melius est videre quod cupias, quam desiderare quod nescias. sed et hoc vanitas
est, et præsumptio spiritus.

10 Qui futurus est, iam vocatum est nomen eius: et scitur quod homo sit, et quia omnia a Deo præ-
non possit contra fortiorem se in iudicio contendere. 11 Verba sunt plurima, ordinata
multamque in disputando habentia vanitatem. **7.** 1 Quid necesse est homini sunt.
maiora se quærere, cum ignoret quid conducat sibi in vita sua numero dierum
peregrinationis suæ, et tempore, quod velut umbra præterit? Aut quis ei poterit
indicare quid post eum futurum sub sole sit?

PARS ALTERA.
Præcepta sapientiæ, 7, 2—12, 8.

1. De recta vitæ via, 7, 2—25.

2 [c]Melius est nomen bonum, quam unguenta pretiosa: et dies mortis die nati- Melius eligendum,
vitatis. 3 Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii: in illa enim
finis cunctorum admonetur hominum, et vivens cogitat quid futurum sit. 4 Melior
est ira risu: quia per tristitiam vultus, corrigitur animus delinquentis. 5 Cor sapientium
ubi tristitia est, et cor stultorum ubi lætitia. 6 Melius est a sapiente corripi,
quam stultorum adulatione decipi. 7 quia sicut sonitus spinarum ardentium
sub olla, sic risus stulti: sed et hoc vanitas. 8 Calumnia conturbat sapientem,
et perdet robur cordis illius. 9 Melior est finis orationis, quam principium. Melior
est patiens arrogante.

10 Ne sis velox ad irascendum: quia ira in sinu stulti requiescit. 11 Ne dicas: in varietatibus ac-
Quid putas causæ est quod priora tempora meliora fuere quam nunc sunt? stulta quiescendum,
enim est huiuscemodi interrogatio. 12 Utilior est sapientia cum divitiis, et magis
prodest videntibus solem. 13 Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia.
hoc autem plus habet eruditio et sapientia, quod vitam tribuunt possessori suo.

5, 12 [a]Iob 20, 20. — *14* [b]Iob 1, 21; 1 Tim 6, 7. — *7, 2* [c]Pr 22, 1.

14 Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere quem ille despexerit. 15 In
die bona fruere bonis, et malam diem præcave. sicut enim hanc, sic et illam fecit
Deus, ut non inveniat homo contra eum iustas querimonias.

in medio standum est.

16 Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ: Iustus perit in iustitia sua, et
impius multo vivit tempore in malitia sua. 17 Noli esse iustus multum: neque
plus sapias quam necesse est, ne obstupescas. 18 Ne impie agas multum: et noli
esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo. 19 Bonum est te sustentare iustum,
sed et ab illo ne subtrahas manum tuam: quia qui timet Deum, nihil negligit.
20 Sapientia confortavit sapientem super decem principes civitatis. 21 [a]Non est
enim homo iustus in terra, qui faciat bonum, et non peccet. 22 Sed et cunctis
sermonibus, qui dicuntur, ne accommodes cor tuum: ne forte audias servum tuum
maledicentem tibi. 23 scit enim conscientia tua, quia et tu crebro maledixisti aliis.
24 Cuncta tentavi in sapientia. Dixi: Sapiens efficiar: et ipsa longius recessit a me
25 multo magis quam erat: et alta profunditas, quis inveniet eam?

2. De muliere ac rege, 7, 26—8, 9.

Mulier fugienda,

26 Lustravi universa animo meo, ut scirem, et considerarem, et quærerem
sapientiam, et rationem: et ut cognoscerem impietatem stulti, et errorem im-
prudentium: 27 et inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum
est, et sagena cor eius, vincula sunt manus illius. qui placet Deo, effugiet illam:
qui autem peccator est, capietur ab illa. 28 Ecce hoc inveni, dixit Ecclesiastes,
unum et alterum, ut invenirem rationem, 29 quam adhuc quærit anima mea,
et non inveni. Virum de mille unum reperi, mulierem ex omnibus non inveni.
30 Solummodo hoc inveni, quod fecerit Deus hominem rectum, et ipse se infinitis
miscuerit quæstionibus.

regi obediendum est.

Quis talis ut sapiens est? et quis cognovit solutionem verbi? 8. 1 [b]Sapientia
hominis lucet in vultu eius, et potentissimus faciem illius commutabit. 2 Ego
os regis observo, et præcepta iuramenti Dei. 3 Ne festines recedere a facie eius,
neque permaneas in opere malo: quia omne, quod voluerit, faciet: 4 et sermo
illius potestate plenus est: nec dicere ei quisquam potest: Quare ita facis? 5 Qui
custodit præceptum, non experietur quidquam mali. Tempus et responsionem
cor sapientis intelligit. 6 Omni negotio tempus est, et opportunitas, et multa
hominis afflictio: 7 quia ignorat præterita, et futura nullo scire potest nuncio.
8 Non est in hominis potestate prohibere spiritum, nec habet potestatem in die
mortis, nec sinitur quiescere ingruente bello, neque salvabit impietas impium.
9 Omnia hæc consideravi, et dedi cor meum in cunctis operibus, quæ fiunt sub sole.
Interdum dominatur homo homini in malum suum.

3. De ordine et administratione mundi, 8, 10—9, 12.

Sors inæqualis toleranda.

10 Vidi impios sepultos: qui etiam cum adhuc viverent, in loco sancto erant,
et laudabantur in civitate quasi iustorum operum. sed et hoc vanitas est. 11 Etenim
quia non profertur cito contra malos sententia, absque timore ullo filii hominum
perpetrant mala. 12 Attamen peccator ex eo quod centies facit malum, et per
patientiam sustentatur, ego cognovi quod erit bonum timentibus Deum, qui verentur
faciem eius. 13 Non sit bonum impio, nec prolongentur dies eius, sed quasi umbra
transeant qui non timent faciem Domini. 14 Est et alia vanitas, quæ fit super
terram. sunt iusti, quibus mala proveniunt, quasi opera egerint impiorum: et
sunt impii, qui ita securi sunt, quasi iustorum facta habeant. sed et hoc vanissimum
iudico. 15 Laudavi igitur lætitiam quod non esset homini bonum sub sole, nisi
quod comederet, et biberet, atque gauderet: et hoc solum secum auferret de labore
suo in diebus vitæ suæ, quos dedit ei Deus sub sole.

gubernatio Dei non scrutanda.

16 Et apposui cor meum ut scirem sapientiam, et intelligerem distentionem,
quæ versatur in terra: est homo, qui diebus et noctibus somnum non capit oculis.
17 Et intellexi quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem

21 [a]1 Rg 8, 46; 2 Par 6, 36; Pr 20, 9; 1 Io 1, 8. — 8, *1* [b]Sup 2, 14.

eorum, quæ fiunt sub sole: et quanto plus laboraverit ad quærendum, tanto minus
inveniat: etiam si dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire. **9.** 1 Omnia hæc
tractavi in corde meo, ut curiose intelligerem: Sunt iusti atque sapientes, et opera
eorum in manu Dei: et tamen nescit homo utrum amore, an odio dignus sit: 2 sed
omnia in futurum servantur incerta, eo quod universa æque eveniant iusto et
impio, bono et malo, mundo et immundo, immolanti victimas, et sacrificia contem-
nenti. sicut bonus, sic et peccator: ut periurus, ita et ille qui verum deierat. 3 Hoc
est pessimum inter omnia, quæ sub sole fiunt, quia eadem cunctis eveniunt. unde
et corda filiorum hominum implentur malitia, et contemptu in vita sua, et post
hæc ad inferos deducentur. 4 Nemo est qui semper vivat, et qui huius rei habeat
fiduciam: melior est canis vivus leone mortuo. 5 Viventes enim sciunt se esse
morituros, mortui vero nihil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem: quia
oblivioni tradita est memoria eorum. 6 Amor quoque, et odium, et invidiæ simul
perierunt, nec habent partem in hoc sæculo, et in opere, quod sub sole geritur.

7 Vade ergo et comede in lætitia panem tuum, et bibe cum gaudio vinum sed vita perfruen-
tuum: quia Deo placent opera tua. 8 Omni tempore sint vestimenta tua candida, dum est.
et oleum de capite tuo non deficiat. 9 Perfruere vita cum uxore, quam diligis,
cunctis diebus vitæ instabilitatis tuæ, qui dati sunt tibi sub sole omni tempore
vanitatis tuæ: hæc est enim pars in vita, et in labore tuo, quo laboras sub sole.
10 Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec
ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas. 11 Verti
me ad aliud, et vidi sub sole, nec velocium esse cursum, nec fortium bellum, nec
sapientium panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam: sed tempus,
casumque in omnibus. 12 Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur
hamo, et sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore
malo, cum eis extemplo supervenerit.

4. De sapientia æstimanda, 9, 13—10, 15.

13 Hanc quoque sub sole vidi sapientiam, et probavi maximam: 14 Civitas Sapientia pauperis
parva, et pauci in ea viri: venit contra eam rex magnus, et vallavit eam, extruxitque contempta
munitiones per gyrum, et perfecta est obsidio. 15 Inventusque est in ea vir pauper urbem liberat,
et sapiens, et liberavit urbem per sapientiam suam, et nullus deinceps recordatus
est hominis illius pauperis. 16 Et dicebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudine:
quomodo ergo sapientia pauperis contempta est, et verba eius non sunt audita?
17 Verba sapientium audiuntur in silentio plus quam clamor principis inter stultos.
18 Melior est sapientia, quam arma bellica: et qui in uno peccaverit, multa bona
perdet. **10.** 1 Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti. Pretiosior est
sapientia et gloria, parva et ad tempus stultitia. 2 Cor sapientis in dextera eius,
et cor stulti in sinistra illius. 3 Sed et in via stultus ambulans, cum ipse insipiens
sit, omnes stultos æstimat.

4 Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris: sapientia rectam
quia curatio faciet cessare peccata maxima. 5 Est malum quod vidi sub sole, agendi
quasi per errorem egrediens a facie principis: 6 positum stultum in dignitate rationem tradit.
sublimi, et divites sedere deorsum. 7 Vidi servos in equis: et principes ambulantes
super terram quasi servos. 8 [a]Qui fodit foveam, incidet in eam: et qui dissipat
sepem, mordebit eum coluber. 9 Qui transfert lapides, affligetur in eis: et qui
scindit ligna, vulnerabitur ab eis. 10 Si retusum fuerit ferrum, et hoc non ut prius,
sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur, et post industriam sequetur sapientia.
11 Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occulte detrahit. 12 Verba
oris sapientis gratia: et labia insipientis præcipitabunt eum: 13 Initium verborum
eius stultitia, et novissimum oris illius error pessimus. 14 Stultus verba multiplicat.
Ignorat homo quid ante se fuerit: et quid post se futurum sit, quis ei poterit indicare?
15 Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in urbem pergere.

10, *8* [a]Pr 26, 27; Sir 27, 29.

5. De principibus, divitibus et egentibus, 10, 16—11, 3.

Principibus et divitibus non maledicendum.

16 Væ tibi terra, cuius rex puer est, et cuius principes mane comedunt. 17 Beata
terra, cuius rex nobilis est, et cuius principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum,
et non ad luxuriam. 18 In pigritiis humiliabitur contignatio, et in infirmitate manu-
um perstillabit domus. 19 In risum faciunt panem, et vinum ut epulentur viventes:
et pecuniæ obediunt omnia. 20 In cogitatione tua regi ne detrahas, et in secreto
cubiculi tui ne maledixeris diviti: quia et aves cæli portabunt vocem tuam, et
qui habet pennas annunciabit sententiam.

egentibus bene faciendum.

11. 1 Mitte panem tuum super transeuntes aquas: quia post tempora multa
invenies illum. 2 Da partem septem, necnon et octo: quia ignoras quid futurum
sit mali super terram. 3 Si repletæ fuerint nubes, imbrem super terram effundent.
Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit,
ibi erit.

6. De vitæ institutione, 11, 4—12, 8.

Strenue laborandum.

4 Qui observat ventum, non seminat: et qui considerat nubes, numquam metet.
5 Quomodo ignoras quæ sit via spiritus, et qua ratione compingantur ossa in ventre
prægnantis; sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium. 6 Mane semina semen
tuum, et vespere ne cesset manus tua: quia nescis quid magis oriatur, hoc aut
illud: et si utrumque simul, melius erit.

bonis fruendum.

7 Dulce lumen, et delectabile est oculis videre solem. 8 Si annis multis vixerit
homo, et in his omnibus lætatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, et
dierum multorum: qui cum venerint, vanitatis arguentur præterita.

sed cum timore Dei.

9 Lætare ergo iuvenis in adolescentia tua, et in bono sit cor tuum in diebus
iuventutis tuæ, et ambula in viis cordis tui, et in intuitu oculorum tuorum: et
scito quod pro omnibus his adducet te Deus in iudicium. 10 Aufer iram a corde
tuo, et amove malitiam a carne tua. Adolescentia enim et voluptas vana sunt.

præsertim in diebus iuventutis.

12. 1 Memento Creatoris tui in diebus iuventutis tuæ, antequam veniat
tempus afflictionis, et appropinquent anni, de quibus dicas: Non mihi placent,
2 antequam tenebrescat sol, et lumen, et luna, et stellæ, et revertantur nubes post
pluviam: 3 quando commovebuntur custodes domus, et nutabunt viri fortissimi,
et otiosæ erunt molentes in minuto numero, et tenebrescent videntes per foramina:
4 et claudent ostia in platea, in humilitate vocis molentis, et consurgent ad vocem
volucris, et obsurdescent omnes filiæ carminis. 5 Excelsa quoque timebunt, et
formidabunt in via, florebit amygdalus, impinguabitur locusta, et dissipabitur
capparis: quoniam ibit homo in domum æternitatis suæ, et circuibunt in platea
plangentes. 6 Antequam rumpatur funiculus argenteus, et recurrat vitta aurea,
et conteratur hydria super fontem, et confringatur rota super cisternam, 7 et
revertatur pulvis in terram suam unde erat, et spiritus redeat ad Deum, qui dedit
illum.
8 Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, et omnia vanitas.

Epilogus, 12, 9—14.

Laus sapientiæ.

9 Cumque esset sapientissimus Ecclesiastes, docuit populum, et enarravit
quæ fecerat: et investigans composuit parabolas multas. 10 Quæsivit verba utilia,
et conscripsit sermones rectissimos, ac veritate plenos. 11 Verba sapientium sicut
stimuli, et quasi clavi in altum defixi, quæ per magistrorum consilium data sunt
a pastore uno.

summa sapientiæ.

12 His amplius fili mi ne requiras. Faciendi plures libros nullus est finis: fre-
quensque meditatio, carnis afflictio est. 13 Finem loquendi pariter omnes audiamus.
Deum time, et mandata eius observa: hoc est enim omnis homo: 14 et cuncta,
quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato, sive bonum, sive malum
illud sit.

CANTICUM CANTICORUM SALOMONIS,

QUOD HEBRAICE DICITUR SIR HASIRIM.

PARS PRIOR.

Amor sponsorum, 1, 1—5, 1.

I. Ante nuptias, 1, 1—3, 5.

1. Desiderium sponsæ, 1, 1—7.

1. 1 Osculetur me osculo oris sui: quia meliora sunt ubera tua vino, Sponsa
2 fragrantia unguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum: ideo adolescentulæ dilexerunt te.
3 Trahe me: post te curremus in odorem unguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria sua:
exultabimus et lætabimur in te, memores uberum tuorum super vinum: recti diligunt te.

4 Nigra sum, sed formosa, filiæ Ierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. decolorata
5 Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol:
filii matris meæ pugnaverunt contra me, posuerunt me custodem in vineis: vineam meam non custodivi.

6 Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, sponsum concupiscit.
ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.
7 Si ignoras te o pulcherrima inter mulieres,
egredere, et abi post vestigia gregum, et pasce hœdos tuos iuxta tabernacula pastorum.

2. Laudatio sponsi et sponsæ, 1, 8—2, 3.

8 Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te amica mea. Laudatio sponsi,
9 Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis: collum tuum sicut monilia.
10 Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento.

11 Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. laudatio sponsæ,
12 Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.
13 Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.

14 Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum. laudatio alterna.
15 Ecce tu pulcher es dilecte mi, et decorus. Lectulus noster floridus:
16 tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina.
2. 1 Ego flos campi, et lilium convallium.
2 Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.
3 Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios.
Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi: et fructus eius dulcis gutturi meo.

3. Gaudia amoris, 2, 4—7.

Sponsa amore languet.

4 Introduxit me in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem.
5 Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo.
6 Læva eius sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me.
7 Adiuro vos filiæ Ierusalem per capreas, cervosque camporum,
ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit.

4. Amplexus sponsi visitantis, 2, 8—17.

Sponsi ac sponsæ

8 Vox dilecti mei, ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles:
9 similis est dilectus meus capreæ, hinnuloque cervorum.
en ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.
10 En dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, et veni.
11 Iam enim hiems transiit, imber abiit, et recessit.
12 Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit: vox turturis audita est in terra nostra:
13 ficus protulit grossos suos: vineæ florentes dederunt odorem suum.
Surge, amica mea, speciosa mea, et veni:
14 columba mea in foraminibus petræ, in caverna maceriæ,
ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis:
vox enim tua dulcis, et facies tua decora.
15 Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea nostra floruit.

unitas perfecta.

16 Dilectus meus mihi, et ego illi, qui pascitur inter lilia
17 donec aspiret dies, et inclinentur umbræ.
Revertere: similis esto, dilecte mi, capreæ, hinnuloque cervorum super montes Bether.

5. Amplexus sponsæ quærentis, 3, 1—5.

Sponsa sponsum

3. 1 In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea: quæsivi illum, et non inveni.
2 Surgam, et circuibo civitatem:
per vicos et plateas quæram quem diligit anima mea: quæsivi illum, et non inveni.
3 Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem: Num quem diligit anima mea, vidistis?

invenit ac tenet.

4 Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea:
tenui eum: nec dimittam donec introducam illum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ.
5 Adiuro vos filiæ Ierusalem per capreas, cervosque camporum,
ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam donec ipsa velit.

II. In nuptiis, 3, 6—5, 1.

Gloria sponsi advenientis.

6 Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi
ex aromatibus myrrhæ, et thuris, et universi pulveris pigmentarii?
7 En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel:
8 omnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi: uniuscuiusque ensis super femur suum propter timores nocturnos.
9 Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani:
10 columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum,
ascensum purpureum: media charitate constravit propter filias Ierusalem:
11 Egredimini et videte filiæ Sion regem Salomonem
in diademate, quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius, et in die lætitiæ cordis eius.

4. [1] Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es! Oculi tui columbarum, pulchritudo sponsæ ductæ,
absque eo, quod intrinsecus latet.
Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad.
[2] Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro,
omnes gemellis fœtibus, et sterilis non est inter eas.
[3] Sicut vitta coccinea, labia tua: et eloquium tuum, dulce.
Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, absque eo, quod intrinsecus latet.
[4] Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis:
mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.
[5] Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis,
[6] donec aspiret dies, et inclinentur umbræ,
vadam ad montem myrrhæ, et ad collem thuris.
[7] Tota pulchra es amica mea, et macula non est in te.
[8] Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni:
coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir et Hermon,
de cubilibus leonum, de montibus pardorum.
[9] Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum
tuorum, et in uno crine colli tui.
[10] Quam pulchræ sunt mammæ tuæ soror mea sponsa!
pulchriora sunt ubera tua vino, et odor unguentorum tuorum super
omnia aromata.
[11] Favus distillans labia tua sponsa, mel et lac sub lingua tua: et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.
[12] Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus.
[13] Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus. Cypri
cum nardo,
[14] nardus et crocus, fistula et cinnamomum cum universis lignis Libani, myrrha
et aloe cum omnibus primis unguentis.
[15] Fons hortorum: puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.

[16] Surge Aquilo, et veni Auster, perfla hortum meum, et fluant aromata illius. voluptas nuptialis amborum.
5. [1] Veniat dilectus meus in hortum suum, et comedat fructum pomorum
suorum.
Veni in hortum meum soror mea sponsa, messui myrrham meam cum
aromatibus meis:
comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo:
comedite amici, et bibite, et inebriamini charissimi.

PARS ALTERA.

Amor coniugum, 5, 2—8, 14.

I. Separatorum, 5, 2—7, 10.

1. Negligentia et emendatio sponsæ, 5, 2—6, 9.

[2] Ego dormio, et cor meum vigilat: vox dilecti mei pulsantis: Sponsa dilecto non statim aperit,
Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea:
quia caput meum plenum est rore, et cincinni mei guttis noctium.
[3] Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa?
lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?
[4] Dilectus meus misit manum suam per foramen, et venter meus intremuit ad
tactum eius.

[5] Surrexi, ut aperirem dilecto meo: manus meæ stillaverunt myrrham, et digiti declinantem quærens vulneratur,
mei pleni myrrha probatissima.
[6] Pessulum ostii mei aperui dilecto meo: at ille declinaverat, atque transierat.
Anima mea liquefacta est, ut locutus est:

quæsivi, et non inveni illum: vocavi, et non respondit mihi.
7 Invenerunt me custodes qui circumeunt civitatem: percusserunt me, et vulneraverunt me: tulerunt pallium meum mihi custodes murorum.

filiabus Ierusalem dilectum describit,
8 Adiuro vos filiæ Ierusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuncietis ei quia amore langueo.
9 Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum?
qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos?
10 Dilectus meus candidus et rubicundus, electus ex millibus.
11 Caput eius aurum optimum: Comæ eius sicut elatæ palmarum, nigræ quasi corvus.
12 Oculi eius sicut columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, et resident iuxta fluenta plenissima.
13 Genæ illius sicut areolæ aromatum consitæ a pigmentariis. Labia eius lilia distillantia myrrham primam.
14 Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis. Venter eius eburneus, distinctus sapphiris.
15 Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas. Species eius ut Libani, electus ut cedri.
16 Guttur illius suavissimum, et totus desiderabilis: talis est dilectus meus, et ipse est amicus meus, filiæ Ierusalem.
17 Quo abiit dilectus tuus o pulcherrima mulierum?
quo declinavit dilectus tuus, et quæremus eum tecum?

cum eo coniungitur,
6. 1 Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, ut pascatur in hortis, et lilia colligat.
2 Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia.

laudibus extollitur.
3 Pulchra es amica mea, suavis, et decora sicut Ierusalem: terribilis ut castrorum acies ordinata.
4 Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt.
Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.
5 Dentes tui sicut grex ovium, quæ ascenderunt de lavacro,
omnes gemellis fœtibus, et sterilis non est in eis.
6 Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ absque occultis tuis.
7 Sexaginta sunt reginæ, et octoginta concubinæ, et adolescentularum non est numerus.
8 Una est columba mea, perfecta mea, una est matris suæ, electa genitrici suæ.
Viderunt eam filiæ, et beatissimam prædicaverunt: reginæ et concubinæ, et laudaverunt eam.
9 Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?

2. Tentatio et victoria sponsæ, 6, 10—7, 10.

In horto nucum
10 Descendi in hortum nucum, ut viderem poma convallium,
et inspicerem si floruisset vinea, et germinassent mala punica.
11 Nescivi: anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab.

blanditiis seductoris pellicitur,
12 Revertere, revertere Sulamitis: revertere revertere, ut intueamur te.
7. 1 Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum?
Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis!
Iuncturæ femorum tuorum, sicut monilia, quæ fabricata sunt manu artificis.
2 Umbilicus tuus crater tornatilis, numquam indigens poculis.
Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus liliis. 3 Duo ubera tua, sicut duo hinnuli gemelli capreæ.
4 Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon, quæ sunt in porta filiæ multitudinis.

Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum.
5 Caput tuum ut Carmelus: et comæ capitis tui, sicut purpura regis vincta canalibus.
6 Quam pulchra es, et quam decora charissima, in deliciis!
7 Statura tua assimilata est palmæ, et ubera tua botris.
8 Dixi: Ascendam in palmam, et apprehendam fructus eius:
et erunt ubera tua sicut botri vineæ: et odor oris tui sicut malorum.
9 Guttur tuum sicut vinum optimum,

dignum dilecto meo ad potandum, labiisque et dentibus illius ad ruminandum. at dilecto fidem servat.
10 Ego dilecto meo, et ad me conversio eius.

II. Coniunctorum, 7, 11—8, 14.

11 Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis. 12 Mane surgamus ad vineas, Sponsa amplexum desiderat,
videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica:
ibi dabo tibi ubera mea.
13 Mandragoræ dederunt odorem. In portis nostris omnia poma:
nova et vetera, dilecte mi, servavi tibi.
8. 1 Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meæ,
ut inveniam te foris, et deosculer te, et iam me nemo despiciat?
2 Apprehendam te, et ducam in domum matris meæ: ibi me docebis,
et dabo tibi poculum ex vino condito, et mustum malorum granatorum meorum.
3 Læva eius sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me.
4 Adiuro vos filiæ Ierusalem, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam donec ipsa velit.

5 Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum? dilecto innititur,

Sub arbore malo suscitavi te: ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. unitatem perpetuam optat,
6 Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum:
quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio,
lampades eius lampades ignis atque flammarum.
7 Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam:
si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.

8 Soror nostra parva, et ubera non habet. quam meretur
quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est?
9 Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea:
si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.
10 Ego murus: et ubera mea sicut turris,
ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens.

11 Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos: tradidit eam custodibus, atque consequitur.
vir affert pro fructu eius mille argenteos.
12 Vinea mea coram me est.
Mille tui pacifici, et ducenti his, qui custodiunt fructus eius.
13 Quæ habitas in hortis, amici auscultant: fac me audire vocem tuam.
14 Fuge dilecte mi, et assimilare capreæ, hinnuloque cervorum super montes aromatum.

LIBER SAPIENTIÆ.

PARS PRIOR.
Tractatio philosophica, 1, 1—9, 19.

I. Conditiones sapientiæ acquirendæ, 1, 1—2, 25.

1. Studium pietatis, 1, 1—16.

Simplicitas cordis,

1. 1 Diligite [a]iustitiam, qui iudicatis terram. Sentite de Domino in bonitate,
et in simplicitate cordis quærite illum:
2 [b]quoniam invenitur ab his, qui non tentant illum: apparet autem eis, qui fidem
habent in illum:
3 perversæ enim cogitationes separant a Deo: probata autem virtus corripit
insipientes.
4 quoniam in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in
corpore subdito peccatis.
5 Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum, et auferet se a cogitationibus,
quæ sunt sine intellectu, et corripietur a superveniente iniquitate.

iustitia linguæ,

6 [c]Benignus est enim spiritus sapientiæ, et non liberabit maledicum a labiis suis:
[d]quoniam renum illius testis est Deus, et cordis illius scrutator est verus, et
linguæ eius auditor.
7 [e]Quoniam spiritus Domini replevit orbem terrarum: et hoc, quod continet
omnia, scientiam habet vocis.
8 Propter hoc qui loquitur iniqua, non potest latere, nec præteriet illum
corripiens iudicium.
9 In cogitationibus enim impii interrogatio erit: sermonum autem illius auditio
ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius.
10 Quoniam auris zeli audit omnia, et tumultus murmurationum non abscondetur.
11 Custodite ergo vos a murmuratione, quæ nihil prodest, et a detractione parcite
linguæ,
quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit: os autem, quod mentitur,
occidit animam.

bonitas operum sectanda est.

12 Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ, neque acquiratis perditionem in
operibus manuum vestrarum.
13 [f]Quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum.
14 Creavit enim, ut essent omnia: et sanabiles fecit nationes orbis terrarum:
et non est in illis medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra.
15 Iustitia enim perpetua est, et immortalis.
16 Impii autem manibus et verbis accersierunt illam: et æstimantes illam amicam,
defluxerunt,
et sponsiones posuerunt ad illam: quoniam digni sunt qui sint ex parte illius.

2. Vitatio impietatis, 2, 1—25.

Impii immortalitatem negantes,

2. 1 Dixerunt enim cogitantes apud se non recte: [g]Exiguum, et cum tædio
est tempus vitæ nostræ,
et non est refrigerium in fine hominis, et non est qui agnitus sit reversus ab inferis:

1, *1* [a]1 Rg 3, 9; Is 56, 1. — *2* [b]2 Par 15, 2. — *6* [c]Gal 5, 22. — [d]Ir 17, 10. — *7* [e]Is 6, 3. — *13* [f]Ez 18, 32; 33, 11. — *2, 1* [g]Iob 7, 1; 14, 1.

[2] quia ex nihilo nati sumus, et post hoc erimus tamquam non fuerimus:
quoniam fumus flatus est in naribus nostris: et sermo scintilla ad commovendum cor nostrum:
[3] qua extincta, cinis erit corpus nostrum, et spiritus diffundetur tamquam mollis aer,
et transibit vita nostra tamquam vestigium nubis, et sicut nebula dissolvetur,
quæ fugata est a radiis solis, et a calore illius aggravata:
[4] et nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus, et nemo memoriam habebit operum nostrorum.
[5] [a]Umbræ enim transitus est tempus nostrum, et non est reversio finis nostri: quoniam consignata est, et nemo revertitur.

[6] [b]Venite ergo, et fruamur bonis quæ sunt, et utamur creatura tamquam in iuventute celeriter. luxuriantes,
[7] Vino pretioso, et unguentis nos impleamus: et non prætereat nos flos temporis.
[8] Coronemus nos rosis, antequam marcescant: nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra.
[9] Nemo nostrum exors sit luxuriæ nostræ: ubique relinquamus signa lætitiæ: quoniam hæc est pars nostra, et hæc est sors.

[10] Opprimamus pauperem iustum, et non parcamus viduæ, nec veterani revereamur canos multi temporis. iustum opprimentes,
[11] Sit autem fortitudo nostra lex iustitiæ: quod enim infirmum est, inutile invenitur.
[12] Circumveniamus ergo iustum, quoniam inutilis est nobis, et contrarius est operibus nostris,
et improperat nobis peccata legis, et diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ.
[13] [c]Promittit se scientiam Dei habere, et filium Dei se nominat.
[14] [d]Factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum. [15] Gravis est nobis etiam ad videndum,
quoniam dissimilis est aliis vita illius, et immutatæ sunt viæ eius.
[16] Tamquam nugaces æstimati sumus ab illo, et abstinet se a viis nostris tamquam ab immunditiis,
et præfert novissima iustorum, et gloriatur patrem se habere Deum.
[17] Videamus ergo si sermones illius veri sint, et tentemus quæ ventura sunt illi, et sciemus quæ erunt novissima illius.
[18] [e]Si enim est verus filius Dei, suscipiet illum, et liberabit eum de manibus contrariorum.
[19] Contumelia et tormento interrogemus eum, ut sciamus reverentiam eius, et probemus patientiam illius.
[20] Morte turpissima condemnemus eum: erit enim ei respectus ex sermonibus illius.

[21] Hæc cogitaverunt, et erraverunt: excæcavit enim illos malitia eorum. sapientiæ expertes sunt.
[22] Et nescierunt sacramenta Dei, neque mercedem speraverunt iustitiæ, nec iudicaverunt honorem animarum sanctarum.
[23] [f]Quoniam Deus creavit hominem inexterminabilem, et ad imaginem similitudinis suæ fecit illum.
[24] [g]Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum: [25] imitantur autem illum qui sunt ex parte illius.

II. Utilitas sapientiæ acquisitæ, 3, 1—6, 23.

1. Pro omnibus in hac vita, 3, 1—4, 6.

3. [1] Iustorum [h]autem animæ in manu Dei sunt, et non tanget illos tormentum mortis. Iusti sunt felices,
[2] Visi sunt oculis insipientium mori: et æstimata est afflictio exitus illorum:
[3] et quod a nobis est iter, exterminium:

5 [a]1 Par 29, 15. — *6* [b]Is 22, 13; 56, 12; 1 Cor 15, 32. — *13* [c]Mt 27, 43. — *14* [d]Io 7, 7. — *18* [e]Ps 21, 9; Ir 11, 19. — *23* [f]Gn 1, 27; 2, 7; 5, 1; Sir 17, 1. — *24* [g]Gn 3, 1. — 3, *1* [h]Dt 33, 3; Inf 5, 4.

illi autem sunt in pace.
[4] Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est.
[5] In paucis vexati, in multis bene disponentur: quoniam Deus tentavit eos, et invenit illos dignos se.
[6] Tamquam aurum in fornace probavit illos, et quasi holocausti hostiam accepit illos,
et in tempore erit respectus illorum. [7] [a]Fulgebunt iusti, et tamquam scintillæ in arundineto discurrent.
[8] [b]Iudicabunt nationes, et dominabuntur populis, et regnabit Dominus illorum in perpetuum.
[9] Qui confidunt in illo, intelligent veritatem: et fideles in dilectione acquiescent illi: quoniam donum et pax est electis eius.

impii vero infelices,
[10] Impii autem secundum quæ cogitaverunt, correptionem habebunt: qui neglexerunt iustum, et a Domino recesserunt.
[11] Sapientiam enim, et disciplinam qui abiicit, infelix est: et vacua est spes illorum, et labores sine fructu, et inutilia opera eorum.

quæ assertio probatur.
[12] Mulieres eorum insensatæ sunt, et nequissimi filii eorum. [13] Maledicta creatura eorum,
quoniam felix est sterilis: et incoinquinata, quæ nescivit thorum in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum:
[14] [c]et spado, qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversus Deum nequissima:
dabitur enim illi fidei donum electum, et sors in templo Dei acceptissima.
[15] Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, et quæ non concidat radix sapientiæ.
[16] Filii autem adulterorum in inconsummatione erunt, et ab iniquo thoro semen exterminabitur.
[17] Et si quidem longæ vitæ erunt, in nihilum computabuntur, et sine honore erit novissima senectus illorum.
[18] Et si celerius defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocutionem. [19] Nationis enim iniquæ diræ sunt consummationes.
4. [1] O quam pulchra est casta generatio cum claritate: immortalis est enim memoria illius: quoniam et apud Deum nota est, et apud homines.
[2] Cum præsens est, imitantur illam: et desiderant eam cum se eduxerit,
et in perpetuum coronata triumphat incoinquinatorum certaminum præmium vincens.
[3] Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis, et spuria vitulamina non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt.
[4] [d]Et si in ramis in tempore germinaverint, infirmiter posita, a vento commovebuntur, et a nimietate ventorum eradicabuntur.
[5] Confringentur enim rami inconsummati, et fructus illorum inutiles, et acerbi ad manducandum, et ad nihilum apti.
[6] Ex iniquis enim somnis filii, qui nascuntur, testes sunt nequitiæ adversus parentes in interrogatione sua.

2. Pro omnibus in morte, 4, 7—20.

Sapientes sunt venerabiles.
[7] Iustus autem si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.
[8] Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata:
cani autem sunt sensus hominis, [9] et ætas senectutis vita immaculata.
[10] [e]Placens Deo factus est dilectus, et vivens inter peccatores translatus est.

7 [a]Mt 13, 43. — *8* [b]1 Cor 6, 2. — *14* [c]Is 56, 4. — **4,** *4* [d]Ir 17, 6; Mt 7, 27. — *10* [e]Hbr 11, 5.

11 raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius.
12 Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, et inconstantia concupiscentiæ transvertit sensum sine malitia.
13 Consummatus in brevi explevit tempora multa: 14 placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum:
populi autem videntes, et non intelligentes, nec ponentes in præcordiis talia:
15 quoniam gratia Dei, et misericordia est in sanctos eius, et respectus in electos illius.
16 Condemnat autem iustus mortuus vivos impios, et iuventus celerius consummata, longam vitam iniusti.
17 Videbunt enim finem sapientis, et non intelligent quid cogitaverit de illo Deus, et quare munierit illum Dominus.
18 Videbunt et contemnent eum: illos autem Dominus irridebit.

19 et erunt post hæc decidentes sine honore, et in contumelia inter mortuos in perpetuum: insipientes sine honore.
quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, et commovebit illos a fundamentis
et usque ad supremum desolabuntur: et erunt gementes, et memoria illorum peribit.
20 Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, et traducent illos ex adverso iniquitates ipsorum.

3. Pro omnibus in altera vita, 5, 1—24.

5. 1 Tunc stabunt iusti in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores eorum. Iusti ab impiis laudantur,
2 Videntes turbabuntur timore horribili, et mirabuntur in subitatione insperatæ salutis,
3 dicentes intra se, pœnitentiam agentes, et præ angustia spiritus gementes.
Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, et in similitudinem improperii.
4 [a]Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, et finem illorum sine honore:
5 ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, et inter sanctos sors illorum est.
6 Ergo erravimus a via veritatis, et iustitiæ lumen non luxit nobis, et Sol intelligentiæ non est ortus nobis.
7 Lassati sumus in via iniquitatis et perditionis, et ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus.
8 Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum iactantia quid contulit nobis?
9 [b]Transierunt omnia illa tamquam umbra, et tamquam nuncius percurrens,
10 [c]et tamquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam: cuius, cum præterierit, non est vestigium invenire, neque semitam carinæ illius in fluctibus:
11 aut tamquam avis, quæ transvolat in aere, cuius nullum invenitur argumentum itineris,
sed tantum sonitus alarum verberans levem ventum: et scindens per vim itineris aerem:
commotis alis transvolavit, et post hoc nullum signum invenitur itineris illius:
12 aut tamquam sagitta emissa in locum destinatum, divisus aer continuo in se reclusus est, ut ignoretur transitus illius:
13 sic et nos nati continuo desivimus esse: et virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere: in malignitate autem nostra consumpti sumus.
14 Talia dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt:
15 [d]quoniam spes impii tamquam lanugo est, quæ a vento tollitur: et tamquam spuma gracilis, quæ a procella dispergitur:

5, *4* [a]Sup 3, 2. — *9* [b]1 Par 29, 15; Sup 2, 5. — *10* [c]Pr 30, 19. — *15* [d]Ps 1, 4; Pr 10, 28; 11, 7.

et tamquam fumus, qui a vento diffusus est: et tamquam memoria hospitis
unius diei prætereuntis.

a Domino coronantur et defenduntur.

[16] Iusti autem in perpetuum vivent, et apud Dominum est merces eorum, et
cogitatio illorum apud Altissimum.
[17] Ideo accipient regnum decoris, et diadema speciei de manu Domini:
quoniam dextera sua teget eos, et brachio sancto suo defendet illos.
[18] [a]Accipiet armaturam zelus illius, et armabit creaturam ad ultionem
inimicorum.
[19] Induet pro thorace iustitiam, et accipiet pro galea iudicium certum.
[20] sumet scutum inexpugnabile æquitatem: [21] acuet autem duram iram in lanceam,
et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.
[22] Ibunt directe emissiones fulgurum, et tamquam a bene curvato arcu nubium
exterminabuntur, et ad certum locum insilient.
[23] Et a petrosa ira plenæ mittentur grandines, excandescet in illos aqua maris,
et flumina concurrent duriter.
[24] Contra illos stabit spiritus virtutis, et tamquam turbo venti dividet illos:
et ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum, et malignitas
evertet sedes potentium.

4. Pro regibus et iudicibus, 6, 1—23.

Durissimum iudicium sapientia evitabunt.

6. [1] Melior [b]est sapientia quam vires: et vir prudens quam fortis.
[2] Audite ergo reges, et intelligite, discite iudices finium terræ.
[3] Præbete aures vos, qui continetis multitudines, et placetis vobis in turbis
nationum:
[4] [c]quoniam data est a Domino potestas vobis, et virtus ab Altissimo,
qui interrogabit opera vestra, et cogitationes scrutabitur:
[5] quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte iudicastis nec custodistis
legem iustitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis.
[6] Horrende et cito apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum his, qui
præsunt, fiet.
[7] Exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta
patientur.
[8] [d]Non enim subtrahet personam cuiusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cuiusquam:
quoniam pusillum et magnum ipse fecit, et æqualiter cura est illi de omnibus.
[9] Fortioribus autem fortior instat cruciatio.
[10] Ad vos ergo reges sunt hi sermones mei, ut discatis sapientiam, et non excidatis.
[11] Qui enim custodierint iusta iuste, iustificabuntur: et qui didicerint ista,
invenient quid respondeant.
[12] Concupiscite ergo sermones meos, diligite illos, et habebitis disciplinam.

quæ a quærentibus facile invenitur

[13] Clara est, et quæ numquam marcescit sapientia, et facile videtur ab his qui
diligunt eam, et invenitur ab his qui quærunt illam.
[14] Præoccupat qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat.
[15] Qui de luce vigilaverit ad illam, non laborabit: assidentem enim illam foribus
suis inveniet.
[16] Cogitare ergo de illa, sensus est consummatus: et qui vigilaverit propter illam,
cito securus erit.
[17] Quoniam dignos se ipsa circuit quærens, et in viis ostendit se illis hilariter,
et in omni providentia occurrit illis.

et ad regnum perpetuum deducit.

[18] Initium enim illius verissima est disciplinæ concupiscentia. [19] Cura ergo
disciplinæ, dilectio est:

18 [a]Ps 17, 40; Eph 6, 13. — **6,** *1* [b]Ecl 9, 18. — *4* [c]Rom 13, 1. — *8* [d]Dt 10, 17; 2 Par 19, 7; Sir 35, 15; Act 10, 34; Rom 2, 11; Gal 2, 6; Eph 6, 9; Col 3, 25; 1 Ptr 1, 17.

et dilectio, custodia legum illius est: custoditio autem legum, consummatio incorruptionis est:
20 incorruptio autem facit esse proximum Deo. 21 Concupiscentia itaque sapientiæ deducit ad regnum perpetuum.
22 Si ergo delectamini sedibus, et sceptris o reges populi, diligite sapientiam, ut in perpetuum regnetis. 23 diligite lumen sapientiæ omnes qui præestis populis.

III. Natura sapientiæ commendatæ, 6, 24—9, 19.

1. Omnibus hominibus patet, 6, 24—7, 6.

24 quid est autem sapientia, et quemadmodum facta sit referam: et non abscondam a vobis sacramenta Dei. Salomon introductus affirmat,
sed ab initio nativitatis investigabo, et ponam in lucem scientiam illius, et non præteribo veritatem:
25 neque cum invidia tabescente iter habebo: quoniam talis homo non erit particeps sapientiæ.
26 Multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum: et rex sapiens stabilimentum populi est.
27 Ergo accipite disciplinam per sermones meos, et proderit vobis.

7. 1 Sum quidem et ego mortalis homo, similis omnibus, et ex genere terreni illius, qui prior factus est, omnes homines similes esse.
et in ventre matris figuratus sum caro, 2 decem mensium tempore [a]coagulatus sum in sanguine, ex semine hominis, et delectamento somni conveniente.
3 Et ego natus accepi communem aerem, et in similiter factam decidi terram, et primam vocem similem omnibus emisi plorans.
4 in involumentis nutritus sum, et curis magnis.
5 Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium. 6 [b]Unus ergo introitus est omnibus ad vitam, et similis exitus.

2. Mater omnium bonorum est, 7, 7—21.

7 Propter hoc optavi, et datus est mihi sensus: et invocavi, et venit in me spiritus sapientiæ: Thesaurus infinitus
8 et præposui illam regnis et sedibus, et divitias nihil esse duxi in comparatione illius.
9 [c]nec comparavi illi lapidem pretiosum: quoniam omne aurum in comparatione illius, arena est exigua, et tamquam lutum æstimabitur argentum in conspectu illius.
10 Super salutem et speciem dilexi illam, et proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est lumen illius.
11 [d]Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, et innumerabilis honestas per manus illius,
12 et lætatus sum in omnibus: quoniam antecedebat me ista sapientia, et ignorabam quoniam horum omnium mater est.
13 Quam sine fictione didici, et sine invidia communico, et honestatem illius non abscondo.
14 Infinitus enim thesaurus est hominibus: quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei, propter disciplinæ dona commendati.

15 Mihi autem dedit Deus dicere ex sententia, et præsumere digna horum, quæ mihi dantur: et artifex omnium.
quoniam ipse sapientiæ dux est, et sapientium emendator:

7, *2* [a]Iob 10, 10. — *6* [b]Iob 1, 21; 1 Tim 6, 7. — *9* [c]Iob 28, 15; Pr 8, 11. — *11* [d]1 Rg 3, 13; Mt 6, 33.

16 in manu enim illius et nos, et sermones nostri, et omnis sapientia, et operum
scientia et disciplina.
17 Ipse enim dedit mihi horum, quæ sunt, scientiam veram: ut sciam dispositionem
orbis terrarum, et virtutes elementorum,
18 initium, et consummationem, et medietatem temporum, vicissitudinum
permutationes, et commutationes temporum,
19 anni cursus, et stellarum dispositiones, 20 naturas animalium, et iras bestiarum,
vim ventorum, et cogitationes hominum, differentias virgultorum, et virtutes
radicum,
21 et quæcumque sunt absconsa et improvisa, didici: omnium enim artifex
docuit me sapientia.

3. Filia Dei est, 7, 22—8, 1.

Imago bonitatis illius.

22 est enim in illa spiritus intelligentiæ, sanctus, unicus, multiplex, subtilis,
disertus, mobilis, incoinquinatus, certus, suavis, amans bonum, acutus,
quem nihil vetat, benefaciens, 23 humanus, benignus, stabilis, certus, securus,
omnem habens virtutem, omnia prospiciens, et qui capiat omnes spiritus:
intelligibilis, mundus, subtilis.
24 Omnibus enim mobilibus mobilior est sapientia: attingit autem ubique propter
suam munditiam.
25 Vapor est enim virtutis Dei, et emanatio quædam est claritatis omnipotentis
Dei sincera: et ideo nihil inquinatum in eam incurrit.
26 [a]candor est enim lucis æternæ, et speculum sine macula Dei maiestatis, et
imago bonitatis illius.
27 Et cum sit una, omnia potest: et in se permanens omnia innovat,
et per nationes in animas sanctas se transfert, amicos Dei et prophetas constituit.
28 Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat.
29 Est enim hæc speciosior sole, et super omnem dispositionem stellarum,
luci comparata invenitur prior. 30 Illi enim succedit nox, sapientiam autem
non vincit malitia.
8. 1 Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter.

4. Sapientia summe diligenda est, 8, 2—16.

Salomon introductus variis rationibus id demonstrat.

2 Hanc amavi, et exquisivi a iuventute mea, et quæsivi sponsam mihi eam
assumere, et amator factus sum formæ illius.
3 Generositatem illius glorificat, contubernium habens Dei: sed et omnium Dominus dilexit illam.
4 doctrix enim est disciplinæ Dei, et electrix operum illius.
5 Et si divitiæ appetuntur in vita, quid sapientia locupletius, quæ operatur
omnia?
6 Si autem sensus operatur: quis horum, quæ sunt, magis quam illa est artifex?
7 Et si iustitiam quis diligit: labores huius magnas habent virtutes:
sobrietatem enim, et prudentiam docet, et iustitiam, et virtutem, quibus
utilius nihil est in vita hominibus.
8 Et si multitudinem scientiæ desiderat quis, scit præterita, et de futuris æstimat:
scit versutias sermonum, et dissolutiones argumentorum: signa et monstra
scit antequam fiant, et eventus temporum et sæculorum.
9 Proposui ergo hanc adducere mihi ad convivendum: sciens quoniam mecum
communicabit de bonis, et erit allocutio cogitationis et tædii mei.
10 Habebo propter hanc claritatem ad turbas, et honorem apud seniores iuvenis:
11 et acutus inveniar in iudicio, et in conspectu potentium admirabilis ero, et
facies principum mirabuntur me:
12 tacentem me sustinebunt, et loquentem me respicient, et sermocinante me
plura, manus ori suo imponent.

26 [a]Hbr 1, 3.

13 Præterea habebo per hanc, immortalitatem: et memoriam æternam his, qui
post me futuri sunt, relinquam.
14 Disponam populos: et nationes mihi erunt subditæ. 15 Timebunt me audientes
reges horrendi: in multitudine videbor bonus, et in bello fortis.
16 Intrans in domum meam, conquiescam cum illa: non enim habet amaritudinem
conversatio illius, nec tædium convictus illius, sed lætitiam et gaudium.

5. Sapientia infimis precibus impetranda est, 8, 17—9, 19.

17 Hæc cogitans apud me, et commemorans in corde meo: quoniam immortalitas Donum Dei est,
est in cognatione sapientiæ,
18 et in amicitia illius delectatio bona, et in operibus manuum illius honestas
sine defectione,
et in certamine loquelæ illius sapientia, et præclaritas in communicatione
sermonum ipsius:
circuibam quærens, ut mihi illam assumerem.
19 Puer autem eram ingeniosus, et sortitus sum animam bonam.
20 Et cum essem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum.
21 Et ut scivi quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, et hoc
ipsum erat sapientiæ, scire cuius esset hoc donum:
adii Dominum, et deprecatus sum illum, et dixi ex totis præcordiis meis.

9. 1 Deus [a]patrum meorum, et Domine misericordiæ, qui fecisti omnia verbo tuo, quod Salomon ex totis præcordiis suis petiit.
2 et sapientia tua constituisti hominem, ut dominaretur creaturæ, quæ a te
facta est,
3 ut disponat orbem terrarum in æquitate et iustitia, et in directione cordis
iudicium iudicet:
4 da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, et noli me reprobare a
pueris tuis:
5 [b]quoniam servus tuus sum ego, et filius ancillæ tuæ, homo infirmus, et
exigui temporis, et minor ad intellectum iudicii et legum.
6 Nam et si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit
sapientia tua, in nihilum computabitur.
7 [c]Tu elegisti me regem populo tuo, et iudicem filiorum tuorum, et filiarum:
8 et dixisti me ædificare templum in monte sancto tuo, et in civitate habitationis
tuæ altare, similitudinem tabernaculi sancti tui, quod præparasti
ab initio:
9 [d]et tecum sapientia tua, quæ novit opera tua, quæ et affuit tunc cum orbem
terrarum faceres,
et sciebat quid esset placitum oculis tuis, et quid directum in præceptis tuis.
10 Mitte illam de cælis sanctis tuis, et a sede magnitudinis tuæ,
ut mecum sit et mecum laboret, ut sciam quid acceptum sit apud te:
11 scit enim illa omnia, et intelligit, et deducet me in operibus meis sobrie, et
custodiet me in sua potentia.
12 Et erunt accepta opera mea, et disponam populum tuum iuste, et ero dignus
sedium patris mei.
13 [e]Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare
quid velit Deus?
14 Cogitationes enim mortalium timidæ, et incertæ providentiæ nostræ.
15 Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, et terrena inhabitatio
deprimit sensum multa cogitantem.
16 Et difficile æstimamus quæ in terra sunt: et quæ in prospectu sunt, invenimus
cum labore. Quæ autem in cælis sunt quis investigabit?
17 Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, et miseris spiritum
sanctum tuum de altissimis:

9, *1* [a]1 Rg 3, 9. — *5* [b]Ps 115, 16. — *7* [c]1 Par 28, 4 s.; 2 Par 1, 9. — *9* [d]Pr 8, 22. 27; Io 1, 1. — *13* [e]Is 40, 13; Rom 11, 34; 1 Cor 2, 16.

18 et sic correctæ sint semitæ eorum, qui sunt in terris, et quæ tibi placent
didicerint homines?
19 Nam per sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi Domine a principio.

PARS ALTERA.
Demonstratio historica, 10, 1—19, 20.

I. Sapientia patriarchas gubernavit, 10, 1—14.

Adam, 10. 1 Hæc [a]illum, qui primus formatus est a Deo pater orbis terrarum, cum
solus esset creatus, custodivit,
2 [b]et eduxit illum a delicto suo, et dedit illi virtutem continendi omnia.
3 [c]Ab hac ut recessit iniustus in ira sua, per iram homicidii fraterni deperiit.
Noe, 4 [d]Propter quem, cum aqua deleret terram, sanavit iterum sapientia, per con-
temptibile lignum iustum gubernans.
Abraham, 5 [e]Hæc et in consensu nequitiæ cum se nationes contulissent, scivit iustum,
et conservavit sine querela Deo, et in filii misericordia fortem custodivit.
Lot, 6 [f]Hæc iustum a pereuntibus impiis liberavit fugientem, descendente igne in
pentapolim:
7 quibus in testimonium nequitiæ fumigabunda constat deserta terra, et incerto
tempore fructus habentes arbores, et incredibilis animæ memoria
stans figmentum salis.
8 Sapientiam enim prætereuntes non tantum in hoc lapsi sunt ut ignorarent
bona,
sed et insipientiæ suæ reliquerunt hominibus memoriam, ut in his, quæ
peccaverunt, nec latere potuissent.
9 Sapientia autem hos, qui se observant, a doloribus liberavit.
Iacob, 10 [g]Hæc profugum iræ fratris iustum deduxit per vias rectas, et ostendit illi
regnum Dei, et dedit illi scientiam sanctorum:
honestavit illum in laboribus, et complevit labores illius.
11 In fraude circumvenientium illum affuit illi, et honestum fecit illum.
12 Custodivit illum ab inimicis, et a seductoribus tutavit illum,
et certamen forte dedit illi ut vinceret, et sciret quoniam omnium potentior
est sapientia.
Ioseph. 13 [h]Hæc venditum iustum non dereliquit, sed a peccatoribus liberavit eum:
descenditque cum illo in foveam, 14 [i]et in vinculis non dereliquit illum,
donec afferret illi sceptrum regni, et potentiam adversus eos, qui eum
deprimebant:
et mendaces ostendit, qui maculaverunt illum, et dedit illi claritatem
æternam.

II. Sapientia populum Dei gubernavit, 10, 15—19, 20.

1. Eum mirabiliter deduxit, 10, 15—11, 4.

In exitu de Ægypto, 15 [k]Hæc populum iustum, et semen sine querela liberavit a nationibus, quæ
illum deprimebant.
16 Intravit in animam servi Dei, et stetit contra reges horrendos in portentis
et signis.
17 Et reddidit iustis mercedem laborum suorum, et deduxit illos in via mirabili:
et fuit illis in velamento diei, et in luce stellarum per noctem:
18 [l]transtulit illos per Mare rubrum, et transvexit illos per aquam nimiam.
19 Inimicos autem illorum demersit in mare, et ab altitudine inferorum eduxit illos.

10, *1* [a]Gn 1, 27. — *2* [b]Gn 2, 7. — *3* [c]Gn 4, 8. — *4* [d]Gn 7, 21. — *5* [e]Gn 11, 2. — *6* [f]Gn 19, 17. — *10* [g]Gn 28, 5. 10. — *13* [h]Gn 37, 28. — *14* [i]Gn 41, 40; Act 7, 9. — *15* [k]Ex 1, 11. — *18* [l]Ex 14, 22; Ps 77, 13.

[a]Ideo iusti tulerunt spolia impiorum, 20 [b]et decantaverunt Domine nomen
sanctum tuum, et victricem manum tuam laudaverunt pariter:
21 quoniam sapientia aperuit os mutorum, et linguas infantium fecit disertas.

11. 1 Direxit opera eorum in manibus prophetæ sancti. in itinere
2 [c]Iter fecerunt per deserta, quæ non habitabantur: et in locis desertis fixerunt per desertum.
casas.
3 [d]Steterunt contra hostes, et de inimicis se vindicaverunt.
4 [e]Sitierunt, et invocaverunt te, et data est illis aqua de petra altissima, et
requies sitis de lapide duro.

2. Ægyptios et Chananæos punivit, 11, 5—12, 27.

5 Per quæ enim pœnas passi sunt inimici illorum, a defectione potus sui, et in Ægyptios prius
eis, cum abundarent filii Israel, lætati sunt; admonuit,
6 per hæc, cum illis deessent, bene cum illis actum est.
7 Nam pro fonte quidem sempiterni fluminis, humanum sanguinem dedisti
iniustis.
8 Qui cum minuerentur in traductione infantium occisorum, dedisti illis abundantem aquam insperate,
9 ostendens per sitim, quæ tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, et adversarios
illorum necares.
10 Cum enim tentati sunt, et quidem cum misericordia disciplinam accipientes,
scierunt quemadmodum cum ira iudicati impii tormenta paterentur.
11 Hos quidem tamquam pater monens probasti: illos autem tamquam durus
rex interrogans condemnasti.
12 Absentes enim et præsentes similiter torquebantur.
13 Duplex enim illos acceperat tædium, et gemitus cum memoria præteritorum.
14 Cum enim audirent per sua tormenta bene secum agi, commemorati sunt
Dominum, admirantes in finem exitus.
15 Quem enim in expositione prava proiectum deriserunt, in finem eventus mirati
sunt: non similiter iustis sitientes.
16 Pro cogitationibus autem insensatis iniquitatis illorum, [f]quod quidam errantes
colebant mutos serpentes, et bestias supervacuas, immisisti illis
multitudinem mutorum animalium in vindictam:
17 ut scirent quia per quæ peccat quis, per hæc et torquetur.
18 Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ creavit orbem terrarum
ex materia invisa, [g]immittere illis multitudinem ursorum, aut audaces
leones,
19 aut novi generis ira plenas ignotas bestias, aut vaporem ignium spirantes,
aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas emittentes:
20 quarum non solum læsura poterat illos exterminare, sed et aspectus per timorem
occidere.
21 Sed et sine his uno spiritu poterant occidi persecutionem passi ab ipsis factis
suis, et dispersi per spiritum virtutis tuæ:
sed omnia in mensura, et numero, et pondere disposuisti.
22 Multum enim valere, tibi soli supererat semper: et virtuti brachii tui quis
resistet?
23 Quoniam tamquam momentum stateræ, sic est ante te orbis terrarum, et
tamquam gutta roris antelucani, quæ descendit in terram.
24 Sed misereris omnium, quia omnia potes, et dissimulas peccata hominum
propter pœnitentiam.
25 Diligis enim omnia quæ sunt, et nihil odisti eorum quæ fecisti: nec enim odiens
aliquid constituisti, aut fecisti.

---

19 [a]Ex 12, 35. — *20* [b]Ex 15, 1. — 11, *2* [c]Ex 16, 1. — *3* [d]Ex 17, 12. — *4* [e]Nm 20, 11. — *16* [f]Inf 12, 24. — *18* [g]Lv 26, 22; Inf 16, 1; Ir 8, 17.

26 Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? aut quod a te
vocatum non esset, conservaretur?
27 Parcis autem omnibus: quoniam tua sunt Domine, qui amas animas.
12. 1 O quam bonus, et suavis est Domine spiritus tuus in omnibus!
2 Ideoque eos, qui exerrant, partibus corripis: et de quibus peccant, admones
et alloqueris: ut relicta malitia, credant in te Domine.

Chananæis quoque locum pœnitentiæ dedit.

3 [a]Illos enim antiquos inhabitatores terræ sanctæ tuæ, quos exhorruisti,
4 quoniam odibilia opera tibi faciebant per medicamina, et sacrificia
iniusta, 5 et filiorum suorum necatores sine misericordia,
et comestores viscerum hominum, et devoratores sanguinis a medio sacramento tuo,
6 et auctores parentes animarum inauxiliatarum perdere voluisti per manus
parentum nostrorum,
7 ut dignam perciperent peregrinationem puerorum Dei, quæ tibi omnium
charior est terra.
8 Sed et his tamquam hominibus pepercisti, et misisti antecessores exercitus
tui vespas, ut illos paulatim exterminarent.
9 Non quia impotens eras in bello subiicere impios iustis, aut bestiis sævis, aut
verbo duro simul exterminare:
10 [b]sed partibus iudicans dabas locum pœnitentiæ, non ignorans, quoniam nequam
est natio eorum, et naturalis malitia ipsorum,
et quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum. 11 Semen enim
erat maledictum ab initio:
nec timens aliquem, veniam dabas peccatis illorum.
12 Quis enim dicet tibi: Quid fecisti? aut quis stabit contra iudicium tuum?
aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi
imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti?
13 Non enim est alius Deus quam tu, [c]cui cura est de omnibus, ut ostendas quoniam non iniuste iudicas iudicium.
14 Neque rex, neque tyrannus in conspectu tuo inquirent de his, quos perdidisti.
15 Cum ergo sis iustus, iuste omnia disponis: ipsum quoque, qui non debet puniri,
condemnare, exterum æstimas a tua virtute.
16 Virtus enim tua iustitiæ initium est: et ob hoc quod omnium Dominus es,
omnibus te parcere facis.
17 Virtutem enim ostendis tu, qui non crederis esse in virtute consummatus, et
horum, qui te nesciunt, audaciam traducis.
18 Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas, et cum magna
reverentia disponis nos: subest enim tibi, cum volueris, posse.
19 Docuisti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet iustum esse
et humanum,
et bonæ spei fecisti filios tuos: quoniam iudicans das locum in peccatis
pœnitentiæ.
20 Si enim inimicos servorum tuorum, et debitos morti, cum tanta cruciasti attentione, dans tempus et locum, per quæ possent mutari a malitia;
21 cum quanta diligentia iudicasti filios tuos, quorum parentibus iuramenta et
conventiones dedisti bonarum promissionum?
22 Cum ergo das nobis disciplinam, inimicos nostros multipliciter flagellas, ut
bonitatem tuam cogitemus iudicantes: et cum de nobis iudicatur,
speremus misericordiam tuam.
23 Unde et illis, qui in vita sua insensate et iniuste vixerunt, per hæc, quæ coluerunt,
dedisti summa tormenta.
24 [d]Etenim in erroris via diutius erraverunt, deos æstimantes hæc, quæ in animalibus sunt supervacua, infantium insensatorum more viventes.

12, *3* [a]Dt 9, 2; 12, 29; 18, 12. — *10* [b]Ex 23, 30; Dt 7, 22. — *13* [c]1 Ptr 5, 7. —
24 [d]Sup 11, 16; Rom 1, 23.

25 Propter hoc tamquam pueris insensatis iudicium in derisum dedisti.
26 Qui autem ludibriis et increpationibus non sunt correcti, dignum Dei iudicium experti sunt.
27 In quibus enim patientes indignabantur, per hæc quos putabant deos, in ipsis cum exterminarentur videntes, illum, quem olim negabant se nosse, verum Deum agnoverunt:
propter quod et finis condemnationis eorum venit super illos.

3. Populum Dei ab errore idololatriæ servavit, 13, 1—15, 19.

13. 1 Vani [a]autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei: et A cultu creatu-
de his, quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui est, rarum Dei
neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex:
2 [b]sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum aerem, aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut solem et lunam, rectores orbis terrarum deos putaverunt.
3 Quorum si specie delectati, deos putaverunt: sciant quanto his dominator eorum speciosior est: speciei enim generator hæc omnia constituit.
4 Aut si virtutem, et opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis, quoniam qui hæc fecit, fortior est illis:
5 a magnitudine enim speciei, et creaturæ cognoscibiliter poterit creator horum videri.
6 sed tamen adhuc in his minor est querela. Et hi enim fortasse errant, Deum quærentes, et volentes invenire.
7 [c]Etenim cum in operibus illius conversentur, inquirunt: et persuasum habent quoniam bona sunt quæ videntur.
8 Iterum autem nec his debet ignosci.
9 Si enim tantum potuerunt scire, ut possent æstimare sæculum: quomodo huius Dominum non facilius invenerunt?

10 Infelices autem sunt, et inter mortuos spes illorum est, qui appellaverunt et operum hominum,
deos opera manuum hominum,
aurum et argentum, artis inventionem, et similitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus antiquæ.
11 [d]Aut siquis artifex faber de silva lignum rectum secuerit, et huius docte eradat omnem corticem,
et arte sua usus, diligenter fabricet vas utile in conversationem vitæ,
12 reliquiis autem eius operis, ad præparationem escæ abutatur:
13 et reliquum horum, quod ad nullos usus facit, lignum curvum, et vorticibus plenum,
sculpat diligenter per vacuitatem suam, et per scientiam suæ artis figuret illud, et assimilet illud imagini hominis,
14 aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica, et rubicundum faciens fuco colorem illius, et omnem maculam, quæ in illo est, perliniens:
15 et faciat ei dignam habitationem, et in pariete ponens illud, et confirmans ferro,
16 ne forte cadat, prospiciens illi, sciens quoniam non potest adiuvare se: imago enim est, et opus est illi adiutorium.
17 Et de substantia sua, et de filiis suis, et de nuptiis votum faciens inquirit. Non erubescit loqui cum illo, qui sine anima est:
18 et pro sanitate quidem infirmum deprecatur, et pro vita rogat mortuum, et in adiutorium inutilem invocat:
19 et pro itinere petit ab eo, qui ambulare non potest:
et de acquirendo, et de operando, et de omnium rerum eventu petit ab eo, qui in omnibus est inutilis.

13, *1* [a]Rom 1, 18. — *2* [b]Dt 4, 19; 17, 3. — *7* [c]Rom 1, 21. — *11* [d]Is 44, 12; Ir 10, 3.

14. 1 Iterum alius navigare cogitans, et per feros fluctus iter facere incipiens,
ligno portante se, fragilius lignum invocat.
2 Illud enim cupiditas acquirendi excogitavit, et artifex sapientia fabricavit sua.
3 Tua autem, Pater, providentia gubernat: [a]quoniam dedisti et in mari viam,
et inter fluctus semitam firmissimam,
4 ostendens quoniam potens es ex omnibus salvare, etiam si sine arte aliquis
adeat mare.
5 Sed ut non essent vacua sapientiæ tuæ opera: propter hoc etiam et exiguo
ligno credunt homines animas suas, et transeuntes mare per ratem
liberati sunt:
6 [b]sed et ab initio cum perirent superbi gigantes, spes orbis terrarum ad ratem
confugiens, remisit sæculo semen nativitatis, quæ manu tua erat
gubernata.

maledicto quidem a Deo

7 Benedictum est enim lignum, per quod fit iustitia. 8 [c]Per manus autem quod
fit idolum, maledictum est et ipsum, et qui fecit illud: quia ille quidem
operatus est: illud autem cum esset fragile, deus cognominatus est.
9 Similiter autem odio sunt Deo impius, et impietas eius. 10 Etenim quod factum
est, cum illo, qui fecit, tormenta patietur.
11 Propter hoc et in idolis nationum non erit respectus: quoniam creaturæ Dei
in odium factæ sunt,
et in tentationem animabus hominum, et in muscipulam pedibus insipientium.

et invento ab hominibus,

12 Initium enim fornicationis est exquisitio idolorum: et adinventio illorum
corruptio vitæ est.
13 neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum. 14 Supervacuitas enim
hominum hæc advenit in orbem terrarum: et ideo brevis illorum
finis est inventus.
15 Acerbo enim luctu dolens pater, cito sibi rapti filii fecit imaginem:
et illum, qui tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tamquam deum colere
cœpit, et constituit inter servos suos sacra et sacrificia.
16 Deinde interveniente tempore, convalescente iniqua consuetudine, hic error
tamquam lex custoditus est, et tyrannorum imperio colebantur
figmenta.
17 Et hos, quos in palam homines honorare non poterant propter hoc quod longe
essent, e longinquo figura eorum allata,
evidentem imaginem regis, quem honorare volebant, fecerunt: ut illum, qui
aberat, tamquam præsentem colerent sua solicitudine.
18 Provexit autem ad horum culturam et hos, qui ignorabant, artificis eximia
diligentia.
19 Ille enim volens placere illi, qui se assumpsit, elaboravit arte sua, ut simili-
tudinem in melius figuraret.
20 Multitudo autem hominum abducta per speciem operis, eum, qui ante tempus
tamquam homo honoratus fuerat, nunc deum æstimaverunt.

qui est causa cuiuslibet mali,

21 Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio: quoniam aut affectui, aut regibus deser-
vientes homines, incommunicabile nomen lapidibus et lignis im-
posuerunt.
22 Et non suffecerat errasse eos circa Dei scientiam, sed et in magno viventes
inscientiæ bello, tot et tam magna mala pacem appellant.
23 [d]Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insaniæ
plenas vigilias habentes,
24 neque vitam, neque nuptias mundas iam custodiunt, sed alius alium per invidiam
occidit, aut adulterans contristat:

14, *3* [a]Ex 14, 22. — *6* [b]Gn 6, 4; 7, 7. — *8* [c]Ps 113, 4; Bar 6, 3. — *23* [d]Dt 18, 10; Ir 7, 9.

25 et omnia commista sunt, sanguis, homicidium, furtum et fictio, corruptio
et infidelitas, turbatio et periurium, tumultus bonorum, 26 Dei immemoratio,
animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mœchiæ et impudicitiæ.
27 Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali causa est, et initium et finis.
28 Aut enim dum lætantur, insaniunt: aut certe vaticinantur falsa, aut vivunt iniuste, aut peierant cito.
29 Dum enim confidunt in idolis, quæ sine anima sunt, male iurantes noceri se non sperant.
30 Utraque ergo illis evenient digne, quoniam male senserunt de Deo, attendentes idolis, et iuraverunt iniuste, in dolo contemnentes iustitiam.
31 Non enim iuratorum virtus, sed peccantium pœna perambulat semper iniustorum prævaricationem.

15. 1 Tu autem Deus noster, suavis et verus es, patiens, et in misericordia disponens omnia. defectio ab iustitia.
2 Etenim si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam: et si non peccaverimus, scimus quoniam apud te sumus computati.
3 Nosse enim te, consummata iustitia est: et scire iustitiam, et virtutem tuam, radix est immortalitatis.
4 Non enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogitatio, nec umbra picturæ labor sine fructu, effigies sculpta per varios colores,
5 cuius aspectus insensato dat concupiscentiam, et diligit mortuæ imaginis effigiem sine anima.
6 Malorum amatores, digni sunt qui spem habeant in talibus, et qui faciunt illos, et qui diligunt, et qui colunt.

7 [a]Sed et figulus mollem terram premens laboriose fingit ad usus nostros unumquodque vas, error voluntarius.
et de eodem luto fingit quæ munda sunt in usum vasa, et similiter quæ his sunt contraria:
horum autem vasorum quis sit usus, iudex est figulus.
8 Et cum labore vano deum fingit de eodem luto: ille qui paulo ante de terra factus fuerat,
et post pusillum reducit se unde acceptus est, repetitus animæ debitum quam habebat.
9 Sed cura est illi, non quia laboraturus est, nec quoniam brevis illi vita est,
sed concertatur aurificibus et argentariis: sed et ærarios imitatur, et gloriam præfert, quoniam res supervacuas fingit.
10 Cinis est enim cor eius, et terra supervacua spes illius, et luto vilior vita eius:
11 quoniam ignoravit qui se finxit, et qui inspiravit illi animam, quæ operatur, et qui insufflavit ei spiritum vitalem.
12 Sed et æstimaverunt lusum esse vitam nostram, et conversationem vitæ compositam ad lucrum, et oportere undecumque etiam ex malo acquirere.
13 Hic enim scit se super omnes delinquere, qui ex terræ materia fragilia vasa, et sculptilia fingit.
14 Omnes enim insipientes, et infelices supra modum animæ superbi, sunt inimici populi tui, et imperantes illi:
15 quoniam omnia idola nationum deos æstimaverunt, [b]quibus neque oculorum usus est ad videndum,
neque nares ad percipiendum spiritum, neque aures ad audiendum,
neque digiti manuum ad tractandum, sed et pedes eorum pigri ad ambulandum.

15, *7* [a]Rom 9, 21. — *15* [b]Ps 113, 5; 134, 16.

16 homo enim fecit illos: et qui spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit Deum fingere.
17 Cum enim sit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his, quos colit, quia ipse quidem vixit, cum esset mortalis, illi autem numquam.
18 Sed et animalia miserrima colunt: insensata enim comparata his, illis sunt deteriora.
19 Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona potest conspicere. Effugerunt autem Dei laudem, et benedictionem eius.

4. Eum etiam a pœnis idololatriæ servavit, 16, 1—19, 20.

A plaga bestiarum,

16. 1 Propter hæc, et per his similia passi sunt digne tormenta, et per multitudinem bestiarum exterminati sunt.
2 Pro quibus tormentis bene disposuisti populum tuum, [a]quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui novum saporem, escam parans eis ortygometram:
3 ut illi quidem concupiscentes escam propter ea, quæ illis ostensa et missa sunt, etiam a necessaria concupiscentia averterentur.
Hi autem in brevi inopes facti, novam gustaverunt escam.
4 Oportebat enim illis sine excusatione quidem supervenire interitum exercentibus tyrannidem: his autem tantum ostendere quemadmodum inimici eorum exterminabantur.
5 [b]Etenim cum illis supervenit sæva bestiarum ira, morsibus perversorum colubrorum exterminabantur. 6 Sed non in perpetuum ira tua permansit,
sed ad correptionem in brevi turbati sunt, signum habentes salutis ad commemorationem mandati legis tuæ.
7 Qui enim conversus est, non per hoc, quod videbat, sanabatur, sed per te omnium salvatorem:
8 in hoc autem ostendisti inimicis nostris, quia tu es, qui liberas ab omni malo.
9 [c]Illos enim locustarum, et muscarum occiderunt morsus, et non est inventa sanitas animæ illorum: quia digni erant ab huiusmodi exterminari.
10 Filios autem tuos, nec draconum venenatorum vicerunt dentes: misericordia enim tua adveniens sanabat illos.
11 In memoria enim sermonum tuorum examinabantur, et velociter salvabantur, ne in altam incidentes oblivionem, non possent tuo uti adiutorio.
12 Etenim neque herba, neque malagma sanavit eos, sed tuus, Domine, sermo, qui sanat omnia.
13 [d]Tu es enim, Domine, qui vitæ et mortis habes potestatem, et deducis ad portas mortis, et reducis:
14 homo autem occidit quidem per malitiam, et cum exierit spiritus, non revertetur, nec revocabit animam quæ recepta est:

a plaga fulguris ac tempestatis,

15 sed tuam manum effugere impossibile est.
16 [e]Negantes enim te nosse impii, per fortitudinem brachii tui flagellati sunt: novis aquis, et grandinibus, et pluviis persecutionem passi, et per ignem consumpti.
17 Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat: vindex est enim orbis iustorum.
18 Quodam enim tempore, mansuetabatur ignis, ne comburerentur quæ ad impios missa erant animalia: sed ut ipsi videntes scirent, quoniam Dei iudicio patiuntur persecutionem.
19 Et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis, exardescebat undique, ut iniquæ terræ nationem exterminaret.

16, *2* [a]Nm 11, 31. — *5* [b]Nm 21, 6. — *9* [c]Ex 8, 24; 10, 4; Apc 9, 7. — *13* [d]Dt 32, 39; 1 Sm 2, 6; Tob 13, 2. — *16* [e]Ex 9, 23.

20 [a]Pro quibus angelorum esca nutrivisti populum tuum, et paratum panem de cælo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, et omnis saporis suavitatem.
21 Substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat: et deserviens uniuscuiusque voluntati, ad quod quisque volebat, convertebatur.
22 [b]Nix autem et glacies sustinebant vim ignis, et non tabescebant: ut scirent quoniam fructus inimicorum
exterminabat ignis ardens in grandine et pluvia coruscans.
23 Hic autem iterum ut nutrirentur iusti, etiam suæ virtutis oblitus est.
24 Creatura enim tibi Factori deserviens, exardescit in tormentum adversus iniustos: et lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt.
25 Propter hoc et tunc in omnia transfigurata omnium nutrici gratiæ tuæ deserviebat, ad voluntatem eorum, qui a te desiderabant:
26 ut scirent filii tui, quos dilexisti Domine, [c]quoniam non nativitatis fructus pascunt homines, sed sermo tuus hos, qui in te crediderint, conservat.
27 Quod enim ab igne non poterat exterminari, statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat:
28 ut notum omnibus esset, quoniam oportet prævenire solem ad benedictionem tuam, et ad ortum lucis te adorare.
29 Ingrati enim spes tamquam hybernalis glacies tabescet, et disperiet tamquam aqua supervacua.

17. 1 Magna sunt enim iudicia tua Domine, et inenarrabilia verba tua: propter hoc indisciplinatæ animæ erraverunt. a plaga tenebrarum,
2 [d]Dum enim persuasum habent iniqui posse dominari nationi sanctæ: vinculis tenebrarum et longæ noctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpetuæ providentiæ iacuerunt.
3 Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrende, et cum admiratione nimia perturbati.
4 Neque enim quæ continebat illos spelunca, sine timore custodiebat: quoniam sonitus descendens perturbabat illos, et personæ tristes illis apparentes pavorem illis præstabant.
5 Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec siderum limpidæ flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam.
6 Apparebat autem illis subitaneus ignis, timore plenus: et timore perculsi illius, quæ non videbatur, faciei, æstimabant deteriora esse quæ videbantur:
7 [e]et magicæ artis appositi erant derisus, et sapientiæ gloriæ correptio cum contumelia.
8 Illi enim qui promittebant timores et perturbationes expellere se ab anima languente, hi cum derisu pleni timore languebant.
9 Nam etsi nihil illos ex monstris perturbabat: transitu animalium et serpentium sibilatione commoti, tremebundi peribant: et aerem, quem nulla ratione quis effugere posset, negantes se videre.
10 Cum sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis: semper enim præsumit sæva, perturbata conscientia.
11 Nihil enim est timor nisi proditio cogitationis auxiliorum.
12 Et dum ab intus minor est expectatio, maiorem computat inscientiam eius causæ, de qua tormentum præstat.
13 Illi autem qui impotentem vere noctem, et ab infimis, et ab altissimis inferis supervenientem, eundem somnum dormientes,
14 aliquando monstrorum exagitabantur timore, aliquando animæ deficiebant traductione: subitaneus enim illis et insperatus timor supervenerat.
15 Deinde si quisquam ex illis decidisset, custodiebatur in carcere sine ferro reclusus.

20 [a]Ex 16, 14; Nm 11, 7; Ps 77, 25; Io 6, 31. — *22*[b] Ex 9, 24. — *26* [c]Dt 8, 3; Mt 4, 4. — **17,** *2* [d]Ex 10, 23. — *7* [e]Ex 7, 22; 8, 7.

[16] Si enim rusticus quis erat, aut pastor, aut agri laborum operarius præoccupatus esset, ineffugibilem sustinebat necessitatem.
[17] Una enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive spiritus sibilans, aut inter spissos arborum ramos avium sonus suavis,
aut vis aquæ decurrentis nimium, [18] aut sonus validus præcipitatarum petrarum,
aut ludentium animalium cursus invisus, aut mugientium valida bestiarum vox,
aut resonans de altissimis montibus Echo: deficientes faciebant illos præ timore.
[19] Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, et non impeditis operibus continebatur.
[20] Solis autem illis superposita erat gravis nox, imago tenebrarum, quæ superventura illis erat. Ipsi ergo sibi erant graviores tenebris.
18. [1] Sanctis [a]autem tuis maxima erat lux, et horum quidem vocem audiebant, sed figuram non videbant. Et quia non et ipsi eadem passi erant, magnificabant te:
[2] et qui ante læsi erant, quia non lædebantur, gratias agebant: et ut esset differentia, donum petebant.
[3] [b]Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotæ viæ, et solem sine læsura boni hospitii præstitisti.
[4] Digni quidem illi carere luce, et pati carcerem tenebrarum, qui inclusos custodiebant filios tuos, per quos incipiebat incorruptum legis lumen sæculo dari.

a plaga mortis primogenitorum,

[5] [c]Cum cogitarent iustorum occidere infantes: et uno exposito filio, et liberato,
in traductionem illorum, multitudinem filiorum abstulisti, et [d]pariter illos perdidisti in aqua valida.
[6] Illa enim nox ante cognita est a patribus nostris, ut vere scientes quibus iuramentis crediderunt, animæquiores essent.
[7] Suscepta est autem a populo tuo sanitas quidem iustorum, iniustorum autem exterminatio.
[8] Sicut enim læsisti adversarios: sic et nos provocans magnificasti.
[9] Absconse enim sacrificabant iusti pueri bonorum, et iustitiæ legem in concordia disposuerunt:
similiter et bona et mala recepturos iustos, patrum iam decantantes laudes.
[10] Resonabat autem inconveniens inimicorum vox, et flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium.
[11] [e]Simili autem pœna servus cum domino afflictus est, et popularis homo regi similia passus.
[12] Similiter ergo omnes uno nomine mortis mortuos habebant innumerabiles.
Nec enim ad sepeliendum vivi sufficiebant: quoniam uno momento, quæ erat præclarior natio illorum, exterminata est.
[13] De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc vero primum cum fuit exterminium primogenitorum, spoponderunt populum Dei esse.
[14] Cum enim quietum silentium contineret omnia, et nox in suo cursu medium iter haberet,
[15] omnipotens sermo tuus de cælo a regalibus sedibus, durus debellator in mediam exterminii terram prosilivit,
[16] gladius acutus insimulatum imperium tuum portans, et stans replevit omnia morte, et usque ad cælum attingebat stans in terra.
[17] Tunc continuo visus somniorum malorum turbaverunt illos, et timores supervenerunt insperati.
[18] Et alius alibi proiectus semivivus, propter quam moriebatur, causam demonstrabat mortis.
[19] Visiones enim, quæ illos turbaverunt, hæc præmonebant, ne inscii, quare mala patiebantur, perirent.

18, *1* [a]Ex 10, 23. — *3* [b]Ex 14, 24; Ps 77, 14; 104, 39. — *5* [c]Ex 1, 16; 2, 3. — [d]Ex 14, 27. — *11* [e]Ex 12, 29.

20 Tetigit autem tunc et iustos tentatio mortis, et commotio in eremo facta est
multitudinis: sed non diu permansit ira tua.
21 [a]Properans enim homo sine querela deprecari pro populis, proferens servitutis
suæ scutum, orationem et per incensum deprecationem allegans,
restitit iræ, et finem imposuit necessitati, ostendens quoniam tuus est
famulus.
22 Vicit autem turbas, non in virtute corporis, nec armaturæ potentia, sed verbo
illum, qui se vexabat, subiecit, iuramenta parentum, et testamentum commemorans.
23 Cum enim iam acervatim cecidissent super alterutrum mortui, interstitit,
et amputavit impetum, et divisit illam, quæ ad vivos ducebat viam.
24 [b]In veste enim poderis, quam habebat, totus erat orbis terrarum: et parentum
magnalia in quattuor ordinibus lapidum erant sculpta, et magnificentia
tua in diademate capitis illius sculpta erat.
25 His autem cessit qui exterminabat, et hæc extimuit. erat enim sola tentatio
iræ sufficiens.

19. 1 Impiis autem usque in novissimum sine misericordia ira supervenit. Præsciebat enim et futura illorum: a morte in mari rubro;
2 quoniam cum ipsi permisissent ut se educerent, et cum magna solicitudine
præmisissent illos, consequebantur illos pœnitentia acti.
3 [c]Adhuc enim inter manus habentes luctum, et deplorantes ad monumenta
mortuorum,
aliam sibi assumpserunt cogitationem inscientiæ: et quos rogantes proiecerant,
hos tamquam fugitivos persequebantur:
4 ducebat enim illos ad hunc finem digna necessitas: et horum, quæ acciderant,
commemorationem amittebant,
ut quæ deerant tormentis, repleret punitio:
5 et populus quidem tuus
mirabiliter transiret, illi autem novam mortem invenirent.
6 Omnis enim creatura ad suum genus ab initio refigurabatur, deserviens tuis
præceptis, ut pueri tui custodirentur illæsi.
7 Nam nubes castra eorum obumbrabat, et ex aqua, quæ ante erat, terra
arida apparuit,
et in mari rubro via sine impedimento, et campus germinans de profundo
nimio:
8 per quem omnis natio transivit, quæ tegebatur tua manu, videntes tua
mirabilia et monstra.
9 Tamquam enim equi depaverunt escam, et tamquam agni exultaverunt,
magnificantes te Domine, qui liberasti illos.
10 Memores enim erant adhuc eorum, quæ in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodum pro natione animalium eduxit terra muscas, et pro
piscibus eructavit fluvius multitudinem ranarum.
11 [d]Novissime autem viderunt novam creaturam avium, cum adducti concupiscentia postulaverunt escas epulationis.

12 In allocutione enim desiderii, ascendit illis de mari ortygometra: sapientia populo Dei vexato semper assistebat.
et vexationes peccatoribus supervenerunt, non sine illis, quæ ante facta erant,
argumentis per vim fulminum:
iuste enim patiebantur secundum suas nequitias.
13 Etenim detestabiliorem
inhospitalitatem instituerunt:
alii quidem ignotos non recipiebant advenas, alii autem bonos hospites
in servitutem redigebant.
14 Et non solum hæc, sed et alius quidam respectus illorum erat: quoniam inviti
recipiebant extraneos.

---

21 [a]Nm 16, 46. — *24* [b]Ex 28, 6. — **19,** *3* [c]Ex 14, 5. — *11* [d]Ex 16, 13; Nm 11, 31; Sup 16, 2.

15 Qui autem cum lætitia receperunt hos, qui eisdem usi erant iustitiis, sævissimis afflixerunt doloribus.
16 Percussi sunt autem cæcitate: sicut illi in foribus iusti,
cum subitaneis cooperti essent tenebris, unusquisque transitum ostii sui quærebat.
17 In se enim elementa dum convertuntur, sicut in organo qualitatis sonus immutatur,
et omnia suum sonum custodiunt: unde æstimari ex ipso visu certo potest.
18 Agrestia enim in aquatica convertebantur: et quæcumque erant natantia, in terram transibant.
19 Ignis in aqua valebat supra suam virtutem, et aqua extinguentis naturæ obliviscebatur.
20 Flammæ econtrario, corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec dissolvebant illam, quæ facile dissolvebatur sicut glacies, bonam escam.
In omnibus enim magnificasti populum tuum Domine, et honorasti, et non despexisti, in omni tempore, et in omni loco assistens eis.

IN ECCLESIASTICUM IESU FILII SIRACH PROLOGUS.

Auctor libri,

Multorum nobis, et magnorum per legem, et prophetas, aliosque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israel doctrinæ et sapientiæ causa: quia non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse et dicentes et scribentes doctissimos fieri. Avus meus Iesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, et prophetarum, et aliorum librorum, qui nobis a parentibus nostris traditi sunt: voluit et ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam et sapientiam pertinent: ut desiderantes discere, et illorum periti facti, magis magisque attendant animo, et confirmentur ad legitimam vitam.

ratio agendi interpretis.

Hortor itaque venire vos cum benevolentia, et attentiori studio lectionem facere, et veniam habere in illis, in quibus videmur sequentes imaginem sapientiæ deficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solum hæc, sed et ipsa lex, et prophetæ, ceteraque aliorum librorum, non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octavo et trigesimo anno temporibus Ptolemæi Evergetis regis, postquam perveni in Ægyptum: et cum multum temporis ibi fuissem, inveni ibi libros relictos, non parvæ, neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum et necessarium putavi et ipse aliquam addere diligentiam et laborem interpretandi librum istum: et multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis ad illa, quæ ad finem ducunt, librum istum dare, et illis qui volunt animum intendere, et discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundum legem Domini proposuerint vitam agere.

ECCLESIASTICUS.

PARS PRIOR.

Natura et præcepta sapientiæ, 1, 1—42, 14.

I. Natura sapientiæ. 1, 1—40.

1. [1] Omnis [a]sapientia a Domino Deo est, et cum illo fuit semper, et est ante ævum. Donum Dei eminens.
[2] Arenam maris, et pluviæ guttas, et dies sæculi quis dinumeravit? Altitudinem cæli, et latitudinem terræ, et profundum abyssi quis dimensus est?
[3] Sapientiam Dei præcedentem omnia quis investigavit?
[4] Prior omnium creata est sapientia, et intellectus prudentiæ ab ævo.
[5] Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis, et ingressus illius mandata æterna.
[6] Radix sapientiæ cui revelata est, et astutias illius quis agnovit?
[7] Disciplina sapientiæ cui revelata est, et manifestata? et multiplicationem ingressus illius quis intellexit?
[8] Unus est altissimus Creator omnipotens, et Rex potens, et metuendus nimis, sedens super thronum illius et dominans Deus.
[9] Ipse creavit illam in Spiritu sancto, et vidit, et dinumeravit, et mensus est.
[10] Et effudit illam super omnia opera sua, et super omnem carnem secundum datum suum, et præbuit illam diligentibus se.

[11] Timor Domini gloria, et gloriatio, et lætitia, et corona exultationis. et quidem timor Dei est.
[12] Timor Domini delectabit cor, et dabit lætitiam, et gaudium, et longitudinem dierum.
[13] Timenti Dominum bene erit in extremis, et in die defunctionis suæ benedicetur.
[14] Dilectio Dei honorabilis sapientia.
[15] Quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visione, et in agnitione magnalium suorum.
[16] [b]Initium sapientiæ, timor Domini, et cum fidelibus in vulva concreatus est, cum electis feminis graditur, et cum iustis et fidelibus agnoscitur.
[17] Timor Domini, scientiæ religiositas.
[18] Religiositas custodiet et iustificabit cor, iucunditatem atque gaudium dabit.
[19] Timenti Dominum bene erit, et in diebus consummationis illius benedicetur.
[20] Plenitudo sapientiæ est timere Deum, et plenitudo a fructibus illius.
[21] Omnem domum illius implebit a generationibus, et receptacula a thesauris illius.
[22] Corona sapientiæ, timor Domini, replens pacem, et salutis fructum:
[23] et vidit, et dinumeravit eam: utraque autem sunt dona Dei.
[24] Scientiam, et intellectum prudentiæ sapientia compartietur: et gloriam tenentium se, exaltat.
[25] Radix sapientiæ est timere Dominum: et rami illius longævi.
[26] In thesauris sapientiæ intellectus, et scientiæ religiositas: execratio autem peccatoribus sapientia.
[27] Timor Domini expellit peccatum: [28] nam qui sine timore est, non poterit iustificari: iracundia enim animositatis illius, subversio illius est.
[29] Usque in tempus sustinebit patiens, et postea redditio iucunditatis.

1, *1* [a]1 Rg 3, 9; 4, 29. — *16* [b]Ps 110, 10; Pr 1, 7.

[30] Bonus sensus usque in tempus abscondet verba illius, et labia multorum
enarrabunt sensum illius.
[31] In thesauris sapientiæ significatio disciplinæ: [32] execratio autem peccatori,
cultura Dei.
[33] Fili concupiscens sapientiam, conserva iustitiam, et Deus præbebit illam tibi.
[34] Sapientia enim et disciplina timor Domini: et quod beneplacitum est illi,
[35] fides, et mansuetudo, et adimplebit thesauros illius.
[36] Ne sis incredibilis timori Domini: et ne accesseris ad illum duplici corde.
[37] Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, et non scandalizeris in labiis tuis.
[38] Attende in illis, ne forte cadas, et adducas animæ tuæ inhonorationem,
[39] et revelet Deus absconsa tua, et in medio synagogæ elidat te:
[40] quoniam accessisti maligne ad Dominum, et cor tuum plenum est dolo et
fallacia.

II. Varia præcepta sapientiæ, 2, 1—23, 38.

1. Præcepta de servitute Dei, 2, 1—4, 11.

Patientia habenda in tentationibus,

2. [1] Fili [a]accedens ad servitutem Dei, sta in iustitia, et timore, et præpara
animam tuam ad tentationem.
[2] Deprime cor tuum, et sustine: inclina aurem tuam, et suscipe verba intellectus:
et ne festines in tempore obductionis.
[3] Sustine sustentationes Dei: coniungere Deo, et sustine, ut crescat in novissimo
vita tua.
[4] Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe: et in dolore sustine, et in humilitate
tua patientiam habe:
[5] [b]quoniam in igne probatur aurum et argentum, homines vero receptibiles
in camino humiliationis.

Deo credendum, protectori sibi credentium et obedientium.

[6] Crede Deo, et recuperabit te. et dirige viam tuam, et spera in illum. Serva
timorem illius, et in illo veterasce.
[7] Metuentes Dominum sustinete misericordiam eius: et non deflectatis ab illo
ne cadatis.
[8] Qui timetis Dominum, credite illi: et non evacuabitur merces vestra.
[9] Qui timetis Dominum, sperate in illum: et in oblectationem veniet vobis
misericordia.
[10] Qui timetis Dominum diligite illum, et illuminabuntur corda vestra.
[11] Respicite filii nationes hominum: et scitote quia nullus speravit in Domino,
et confusus est.
[12] [c]Quis enim permansit in mandatis eius, et derelictus est? aut quis invocavit
eum, et despexit illum?
[13] Quoniam pius et misericors est Deus, et remittet in die tribulationis peccata:
et protector est omnibus exquirentibus se in veritate.
[14] Væ duplici corde, et labiis scelestis, et manibus malefacientibus, et peccatori
[d]terram ingredienti duabus viis.
[15] Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo: et ideo non protegentur ab eo.
[16] Væ his, qui perdiderunt sustinentiam, et qui dereliquerunt vias rectas, et
diverterunt in vias pravas. [17] Et quid facient, cum inspicere cœperit
Dominus?
[18] Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius: et [e]qui diligunt
illum, conservabunt viam illius.
[19] Qui timent Dominum, inquirent quæ beneplacita sunt ei: et qui diligunt eum,
replebuntur lege ipsius.
[20] Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, et in conspectu illius sancti-
ficabunt animas suas.

2, *1* [a]Mt 4, 1; 2 Tim 3, 12. — *5* [b]Sap 3, 6. — *12* [c]Ps 30, 2. — *14* [d]1 Rg 18, 21. — *18* [e]Io 14, 23.

[21] Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius, et patientiam habebunt usque ad inspectionem illius,
[22] dicentes: Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, et non in manus hominum. [23] Secundum enim magnitudinem ipsius, sic et misericordia illius cum ipso est.

3. [1] Filii sapientiæ, ecclesia iustorum: et natio illorum, obedientia et dilectio. parentes honorandi propter
[2] Iudicium patris audite filii, et sic facite ut salvi sitis. Deum et utilitatem,
[3] Deus enim honoravit patrem in filiis: et iudicium matris exquirens, firmavit in filios.
[4] Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, et continebit se ab illis, et in oratione dierum exaudietur. [5] Et sicut qui thesaurizat, ita et qui honorificat matrem suam.
[6] Qui honorat patrem suum, iucundabitur in filiis, et in die orationis suæ exaudietur.
[7] Qui honorat patrem suum, vita vivet longiore: et qui obedit patri, refrigerabit matrem.
[8] Qui timet Dominum honorat parentes, et quasi dominis serviet his, qui se genuerunt.
[9] [a]In opere et sermone, et omni patientia honora patrem tuum, [10] ut superveniat tibi benedictio ab eo, et benedictio illius in novissimo maneat.
[11] Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.
[12] Ne glorieris in contumelia patris tui: non enim est tibi gloria, eius confusio.
[13] gloria enim hominis ex honore patris sui, et dedecus filii pater sine honore.
[14] Fili suscipe senectam patris tui, et non contristes eum in vita illius:
[15] et si defecerit sensu, veniam da, et ne spernas eum in virtute tua:
eleemosyna enim patris non erit in oblivione. [16] Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum, [17] et in iustitia ædificabitur tibi,
et in die tribulationis commemorabitur tui: et sicut in sereno glacies solventur peccata tua.
[18] Quam malæ famæ est, qui derelinquit patrem: et est maledictus a Deo, qui exasperat matrem.

[19] Fili in mansuetudine opera tua perfice, et super hominum gloriam diligeris. mansuetudo et humilitas
[20] [b]Quanto magnus es, humilia te in omnibus, et coram Deo invenies gratiam: exercenda.
[21] quoniam magna potentia Dei solius, et ab humilibus honoratur.
[22] [c]Altiora te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris:
sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, et in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. [23] Non est enim tibi necessarium ea, quæ abscondita sunt, videre oculis tuis.
[24] In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter, et in pluribus operibus eius non eris curiosus. [25] Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi.
[26] Multos quoque supplantavit suspicio illorum, et in vanitate detinuit sensus illorum.
[27] Cor durum habebit male in novissimo: et qui amat periculum, in illo peribit.
[28] Cor ingrediens duas vias, non habebit successus, et pravus corde in illis scandalizabitur.
[29] Cor nequam gravabitur in doloribus, et peccator adiiciet ad peccandum.
[30] Synagogæ superborum non erit sanitas: frutex enim peccati radicabitur in illis, et non intelligetur.
[31] Cor sapientis intelligitur in sapientia, et auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam.

3, *9* [a]Gn 27, 27; 49, 2; Ex 20, 12; Dt 5, 16; Mt 15, 4; Mc 7, 10; Eph 6, 2. — *20* [b]Phil 2, 3. — *22* [c]Pr 25, 27.

32 Sapiens cor, et intelligibile abstinebit se a peccatis, et in operibus iustitiæ successus habebit.

misericordia adhibenda. 33 [a]Ignem ardentem extinguit aqua, et eleemosyna resistit peccatis:
34 et Deus prospector est eius qui reddit gratiam: meminit eius in posterum, et in tempore casus sui inveniet firmamentum.
4. 1 Fili [b]eleemosynam pauperis ne defraudes, et oculos tuos ne transvertas a paupere.
2 Animam esurientem ne despexeris: et non exasperes pauperem in inopia sua.
3 Cor inopis ne afflixeris, et non protrahas datum angustianti.
4 Rogationem contribulati ne abiicias: et non avertas faciem tuam ab egeno.
5 Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram: et non relinquas quærentibus tibi retro maledicere:
6 maledicentis enim tibi in amaritudine animæ exaudietur deprecatio illius: exaudiet autem eum, qui fecit illum.
7 Congregationi pauperum affabilem te facito, et presbytero humilia animam tuam, et magnato humilia caput tuum.
8 Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, et redde debitum tuum, et responde illi pacifica in mansuetudine.
9 Libera eum, qui iniuriam patitur de manu superbi: et non acide feras in anima tua.
10 In iudicando esto pupillis misericors ut pater, et pro viro matri illorum:
11 et eris tu velut filius Altissimi obediens, et miserebitur tui magis quam mater.

2. Præcepta de cultu sapientiæ, 4, 12—7, 19.

Sapientia diligenda, quia frugifera est, 12 Sapientia filiis suis vitam inspirat, et suscipit inquirentes se, et præibit in via iustitiæ.
13 et qui illam diligit, diligit vitam: et qui vigilaverint ad illam, complectentur placorem eius.
14 Qui tenuerint illam, vitam hereditabunt: et quo introibit, benedicet Deus.
15 Qui serviunt ei, obsequentes erunt sancto: et eos, qui diligunt illam, diligit Deus.
16 Qui audit illam, iudicabit Gentes: et qui intuetur illam, permanebit confidens.
17 Si crediderit ei, hereditabit illam, et erunt in confirmatione creaturæ illius.
18 quoniam in tentatione ambulat cum eo, et in primis eligit eum. 19 Timorem et metum, et probationem inducet super illum:
et cruciabit illum in tribulatione doctrinæ suæ, donec tentet eum in cogitationibus suis, et credat animæ illius.
20 Et firmabit illum, et iter adducet directum ad illum, et lætificabit illum, 21 et denudabit absconsa sua illi, et thesaurizabit super illum scientiam et intellectum iustitiæ.
22 Si autem oberraverit, derelinquet eum, et tradet eum in manus inimici sui.

confusio falsa vitanda, 23 Fili conserva tempus, et devita a malo. 24 Pro anima tua ne confundaris dicere verum.
25 Est enim confusio adducens peccatum, et est confusio adducens gloriam et gratiam.
26 Ne accipias faciem adversus faciem tuam, nec adversus animam tuam mendacium.
27 Ne reverearis proximum tuum in casu suo: 28 nec retineas verbum in tempore salutis.
Non abscondas sapientiam tuam in decore suo. 29 In lingua enim sapientia dignoscitur: et sensus, et scientia, et doctrina in verbo sensati,
et firmamentum in operibus iustitiæ.
30 Non contradicas verbo veritatis ullo modo, et de mendacio ineruditionis tuæ confundere.

33 [a]Dn 4, 24. — 4, *1* [b]Tob 4, 7.

31 Non confundaris confiteri peccata tua, et ne subiicias te omni homini pro
peccato.
32 Noli resistere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluvii.
33 Pro iustitia agonizare pro anima tua, et usque ad mortem certa pro iustitia,
et Deus expugnabit pro te inimicos tuos.

34 Noli citatus esse in lingua tua: et inutilis, et remissus in operibus tuis. ignavia et tenacitas fugienda.
35 Noli esse sicut leo in domo tua, evertens domesticos tuos, et opprimens
subiectos tibi.
36 Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, et ad dandum collecta.

5. 1 Noli attendere ad possessiones iniquas, et ne dixeris: Est mihi sufficiens in peccato non permanendum,
vita: nihil enim proderit in tempore vindictæ et obductionis.
2 Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui: 3 et ne dixeris:
Quomodo potui? aut quis me subiiciet propter facta mea? Deus
enim vindicans vindicabit.
4 Ne dixeris: Peccavi, et quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens
redditor.
5 De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adiicias peccatum super
peccatum.
6 Et ne dicas: Miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum
miserebitur.
7 [a]Misericordia enim, et ira ab illo cito proximant, et in peccatores respicit
ira illius.
8 Non tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem.
9 subito enim veniet ira illius, et in tempore vindictæ disperdet te.
10 [b]Noli anxius esse in divitiis iniustis: non enim proderunt tibi in die
obductionis et vindictæ.

11 Non ventiles te in omnem ventum, et non eas in omnem viam: sic enim levitas arcenda,
omnis peccator probatur in duplici lingua.
12 Esto firmus in via Domini, et in veritate sensus tui et scientia, et prosequatur
te verbum pacis et iustitiæ.
13 Esto mansuetus ad audiendum verbum, ut intelligas: et cum sapientia proferas
responsum verum.
14 Si est tibi intellectus, responde proximo: sin autem, sit manus tua super os
tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato, et confundaris.
15 Honor et gloria in sermone sensati, lingua vero imprudentis subversio est ipsius.

16 Non appelleris susurro, et lingua tua ne capiaris, et confundaris. lingua recte utendum,
17 Super furem enim est confusio et pœnitentia, et denotatio pessima super
bilinguem: susurratori autem odium, et inimicitia, et contumelia.
18 Iustifica pusillum, et magnum similiter. **6.** 1 Noli fieri pro amico inimicus
proximo:
improperium enim et contumeliam malus hereditabit, et omnis peccator
invidus et bilinguis.

2 [c]Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus: ne forte elidatur arrogantia aversanda.
virtus tua per stultitiam,
3 et folia tua comedat, et fructus tuos perdat, et relinquaris velut lignum
aridum in eremo.
4 Anima enim nequam disperdet qui se habet, et in gaudium inimicis dat
illum, et deducet in sortem impiorum.

5 Verbum dulce multiplicat amicos, et mitigat inimicos: et lingua eucharis in amicitia iungenda, probanda, et bona æstimanda,
bono homine abundat.

5, *7* [a]Pr 10, 6. — *10* [b]Pr 11, 28. — **6,** *2* [c]Rom 12, 16; Phil 2, 3.

6 Multi pacifici sint tibi, et consiliarius sit tibi unus de mille.
7 Si possides amicum, in tentatione posside eum, et ne facile credas ei.
8 Est enim amicus secundum tempus suum, et non permanebit in die tribulationis.
9 Et est amicus qui convertitur ad inimicitiam: et est amicus qui odium et rixam, et convitia denudabit.
10 Est autem amicus socius mensæ, et non permanebit in die necessitatis.
11 Amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi coæqualis, et in domesticis tuis fiducialiter aget:
12 si humiliaverit se contra te, et a facie tua absconderit se, unanimem habebis amicitiam bonam.
13 Ab inimicis tuis separare, et ab amicis tuis attende.
14 Amicus fidelis, protectio fortis: qui autem invenit illum, invenit thesaurum.
15 Amico fideli nulla est comparatio, et non est digna ponderatio auri et argenti contra bonitatem fidei illius.
16 Amicus fidelis, medicamentum vitæ et immortalitatis: et qui metuunt Dominum, invenient illum.
17 Qui timet Deum, æque habebit amicitiam bonam: quoniam secundum illum erit amicus illius.

sapientia sectanda,

18 Fili a iuventute tua excipe doctrinam, et usque ad canos invenies sapientiam.
19 Quasi is qui arat, et seminat, accede ad eam, et sustine bonos fructus illius.
20 in opere enim ipsius exiguum laborabis, et cito edes de generationibus illius.
21 Quam aspera est nimium sapientia indoctis hominibus, et non permanebit in illa excors.
22 Quasi lapidis virtus probatio erit in illis, et non demorabuntur proiicere illam.
23 Sapientia enim doctrinæ secundum nomen est eius, et non est multis manifesta: quibus autem cognita est, permanet usque ad conspectum Dei.
24 Audi fili, et accipe consilium intellectus, et ne abiicias consilium meum.
25 Iniice pedem tuum in compedes illius, et in torques illius collum tuum:
26 subiice humerum tuum, et porta illam, et ne acedieris vinculis eius.
27 In omni animo tuo accede ad illam, et in omni virtute tua conserva vias eius.
28 Investiga illam, et manifestabitur tibi, et continens factus ne derelinquas eam:
29 in novissimis enim invenies requiem in ea, et convertetur tibi in oblectationem.
30 Et erunt tibi compedes eius in protectionem fortitudinis, et bases virtutis, et torques illius in stolam gloriæ:
31 decor enim vitæ est in illa, et vincula illius alligatura salutaris.
32 Stolam gloriæ indues eam, et coronam gratulationis superpones tibi.
33 Fili, si attenderis mihi, disces: et si accommodaveris animum tuum, sapiens eris.
34 Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam: et si dilexeris audire, sapiens eris.
35 [a]In multitudine presbyterorum prudentium sta, et sapientiæ illorum ex corde coniungere,
ut omnem narrationem Dei possis audire, et proverbia laudis non effugiant a te.
36 Et si videris sensatum, evigila ad eum, et gradus ostiorum illius exterat pes tuus.
37 [b]Cogitatum tuum habe in præceptis Dei, et in mandatis illius maxime assiduus esto:
et ipse dabit tibi cor, et concupiscentia sapientiæ dabitur tibi.

peccata varia vitanda.

7. 1 Noli facere mala, et non te apprehendent. 2 Discede ab iniquo, et deficient mala abs te.
3 Fili, non semines mala in sulcis iniustitiæ, et non metes ea in septuplum.
4 Noli quærere a domino ducatum, neque a rege cathedram honoris.

35 [a]Inf 8, 9. — *37* [b]Ps 1, 2.

5 [a]Non te iustifices ante Deum, quoniam agnitor cordis ipse est: et penes regem noli velle videri sapiens.
6 Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates: ne forte extimescas faciem potentis, et ponas scandalum in æquitate tua.
7 Non pecces in multitudinem civitatis, nec te immittas in populum,
8 [b]neque alliges duplicia peccata: nec enim in uno eris immunis.
9 Noli esse pusillanimis in animo tuo: 10 exorare, et facere eleemosynam ne despicias.
11 Ne dicas: In multitudine munerum meorum respiciet Deus, et offerente me Deo altissimo, munera mea suscipiet.
12 Non irrideas hominem in amaritudine animæ: [c]est enim qui humiliat et exaltat, circumspector Deus.
13 Noli arare mendacium adversus fratrem tuum: neque in amicum similiter facias.
14 Noli velle mentiri omne mendacium: assiduitas enim illius non est bona.
15 Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum, et non iteres verbum in oratione tua.
16 Non oderis laboriosa opera, et rusticationem creatam ab Altissimo.
17 Non te reputes in multitudine indisciplinatorum. 18 Memento iræ, quoniam non tardabit.
19 Humilia valde spiritum tuum: quoniam vindicta carnis impii, ignis et vermis.

3. Præcepta de necessitudine, 7, 20—13, 29.

20 Noli prævaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem charissimum auro spreveris. Familiares bene tractandi.
21 Noli discedere a muliere sensata et bona, quam sortitus es in timore Domini: gratia enim verecundiæ illius super aurum.
22 [d]Non lædas servum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam.
23 Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua, non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum.
24 Pecora tibi sunt? attende illis: et si sunt utilia, perseverent apud te.
25 Filii tibi sunt? erudi illos, et curva illos a pueritia illorum.
26 Filiæ tibi sunt? serva corpus illarum, et non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.
27 Trade filiam, et grande opus feceris, et homini sensato da illam.
28 Mulier si est tibi secundum animam tuam, non proiicias illam: et odibili non credas te.
In toto corde tuo 29 [e]honora patrem tuum, et gemitus matris tuæ ne obliviscaris:
30 memento quoniam nisi per illos natus non fuisses: et retribue illis, quomodo et illi tibi.

31 In tota anima tua time Dominum, et sacerdotes illius sanctifica. sacerdotes honorificandi.
32 In omni virtute tua dilige eum qui te fecit: et ministros eius ne derelinquas.
33 [f]Honora Deum ex tota anima tua, et honorifica sacerdotes, et propurga te cum brachiis.
34 Da illis partem, [g]sicut mandatum est tibi, primitiarum et purgationis: et de negligentia tua purga te cum paucis.
35 Datum brachiorum tuorum et sacrificium sanctificationis offeres Domino, et initia sanctorum:

36 et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio, et benedictio tua. pauperibus subveniendum.
37 Gratia dati in conspectu omnis viventis, et mortuo non prohibeas gratiam.

7, *5* [a]Iob 9, 2. 20; Ps 142, 2; Ecl 7, 17; Lc 18, 11. — *8* [b]Inf 12, 3. — *12* [c]1 Sm 2, 7. — *22* [d]Lv 19, 13. — *29* [e]Tob 4, 3. — *33* [f]Dt 12, 18. — *34* [g]Lv 2, 3; Nm 18, 15.

38 [a]Non desis plorantibus in consolatione, et cum lugentibus ambula.
39 [b]Non te pigeat visitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis.
40 In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis.

cum variis hominibus recte conversandum.

8. 1 Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius.
2 [c]Non contendas cum viro locuplete, ne forte contra te constituat litem tibi.
3 [d]multos enim perdidit aurum et argentum, et usque ad cor regum extendit, et convertit.
4 Non litiges cum homine linguato, et non strues in ignem illius ligna.
5 Non communices homini indocto, ne male de progenie tua loquatur.
6 Ne despicias hominem avertentem se a peccato, [e]neque improperes ei: memento quoniam omnes in correptione sumus.
7 [f]Ne spernas hominem in sua senectute: etenim ex nobis senescunt.
8 Noli de mortuo inimico tuo gaudere: sciens quoniam omnes morimur, et in gaudium nolumus venire.
9 [g]Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium, et in proverbiis eorum conversare.
10 ab ipsis enim disces sapientiam, et doctrinam intellectus, et servire magnatis sine querela.
11 Non te prætereat narratio seniorum: ipsi enim didicerunt a patribus suis:
12 quoniam ab ipsis disces intellectum, et in tempore necessitatis dare responsum.
13 Non incendas carbones peccatorum arguens eos, et ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum.
14 Ne contra faciem stes contumeliosi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo.
15 [h]Noli fœnerari homini fortiori te: quod si fœneraveris, quasi perditum habe.
16 Non spondeas super virtutem tuam: quod si spoponderis, quasi restituens cogita.
17 Non iudices contra iudicem: quoniam secundum quod iustum est iudicat.
18 [i]Cum audace non eas in via, ne forte gravet mala sua in te:
ipse enim secundum voluntatem suam vadit, et simul cum stultitia illius peries.
19 [k]Cum iracundo non facias rixam, et cum audace non eas in desertum:
quoniam quasi nihil est ante illum sanguis, et ubi non est adiutorium, elidet te.
20 Cum fatuis consilium non habeas: non enim poterunt diligere nisi quæ eis placent.
21 Coram extraneo ne facias consilium: nescis enim quid pariet.
22 Non omni homini cor tuum manifestes: ne forte inferat tibi gratiam falsam, et convitietur tibi.

et quidem cum mulieribus

9. 1 Non zeles mulierem sinus tui, ne ostendat super te malitiam doctrinæ nequam.
2 Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, et confundaris.
3 Ne respicias mulierem multivolam: ne forte incidas in laqueos illius.
4 Cum saltatrice ne assiduus sis: nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius.
5 [l]Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius.
6 [m]Ne des fornicariis animam tuam in ullo: ne perdas te, et hereditatem tuam.
7 Noli circumspicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius.
8 [n]Averte faciem tuam a muliere compta, et ne circumspicias speciem alienam.
9 propter speciem mulieris multi perierunt: et ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.
10 Omnis mulier, quæ est fornicaria, quasi stercus in via conculcabitur.

---

38 [a]Rom 12, 15. — *39* [b]Mt 25, 36. — **8**, *2* [c]Mt 5, 25. — *3* [d]Inf 31, 6. — *6* [e]2 Cor 2, 6; Gal 6, 1. — *7* [f]Lv 19, 32. — *9* [g]Sup 6, 35. — *15* [h]Inf 29, 4. — *18* [i]Gn 4, 8. — *19* [k]Pr 22, 24. — **9**, *5* [l]Gn 6, 2. — *6* [m]Pr 5, 2. — *8* [n]Gn 34, 2; 2 Sm 11, 4; 13, 1; Mt 5, 28.

[11] Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti sunt. colloquium enim illius quasi ignis exardescit.
[12] Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum:
[13] et non alterceris cum illa in vino,
ne forte declinet cor tuum in illam, et sanguine tuo labaris in perditionem.

[14] Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non erit similis illi. atque cum viris.
[15] Vinum novum, amicus novus: veterascet, et cum suavitate bibes illud.
[16] [a]Non zeles gloriam, et opes peccatoris: non enim scis quæ futura sit illius subversio.
[17] Non placeat tibi iniuria iniustorum, sciens quoniam usque ad inferos non placebit impius.
[18] Longe abesto ab homine potestatem habente occidendi, et non suspicaberis timorem mortis.
[19] et si accesseris ad illum, noli aliquid committere, ne forte auferat vitam tuam.
[20] Communionem mortis scito: quoniam in medio laqueorum ingredieris, et super dolentium arma ambulabis.
[21] Secundum virtutem tuam cave te a proximo tuo, et cum sapientibus et prudentibus tracta.
[22] Viri iusti sint tibi convivæ, et in timore Dei sit tibi gloriatio,
[23] et in sensu sit tibi cogitatus Dei, et omnis enarratio tua in præceptis Altissimi.
[24] In manu artificum opera laudabuntur, et princeps populi in sapientia sermonis sui, in sensu vero seniorum verbum.
[25] Terribilis est in civitate sua homo linguosus: et temerarius in verbo suo odibilis erit.

10. [1] Iudex sapiens iudicabit populum suum, et principatus sensati stabilis erit. bonus princeps a Deo petendus.
[2] [b]Secundum iudicem populi, sic et ministri eius: et qualis rector est civitatis, tales et inhabitantes in ea.
[3] [c]Rex insipiens perdet populum suum: et civitates inhabitabuntur per sensum potentium.
[4] In manu Dei potestas terræ: et utilem rectorem suscitabit in tempus super illam.
[5] In manu Dei prosperitas hominis, et super faciem scribæ imponet honorem suum.

[6] Omnis iniuriæ proximi ne memineris, [d]et nihil agas in operibus iniuriæ. superbia detestanda.
[7] Odibilis coram Deo est et hominibus superbia: et execrabilis omnis iniquitas gentium.
[8] [e]Regnum a gente in gentem transfertur propter iniustitias, et iniurias, et contumelias, et diversos dolos.
[9] Avaro autem nihil est scelestius. Quid superbit terra et cinis?
[10] Nihil est iniquius quam amare pecuniam. hic enim et animam suam venalem habet: quoniam in vita sua proiecit intima sua.
[11] Omnis potentatus brevis vita. Languor prolixior gravat medicum.
[12] Brevem languorem præcidit medicus: sic et rex hodie est, et cras morietur.
[13] Cum enim morietur homo, hereditabit serpentes, et bestias, et vermes.
[14] Initium superbiæ hominis, apostatare a Deo: [15] quoniam ab eo, qui fecit illum, recessit cor eius.
quoniam initium omnis peccati est superbia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, et subvertet eum in finem.
[16] Propterea exhonoravit Dominus conventus malorum, et destruxit eos usque in finem.
[17] Sedes ducum superborum destruxit Deus, et sedere fecit mites pro eis.

---

16 [a]Idc 9, 4; 2 Sm 15, 10. — **10,** *2* [b]Pr 29, 12. — *3* [c]1 Rg 12, 13. — *6* [d]Lv 19, 13. — *8* [e]Dn 4, 14.

18 Radices gentium superbarum arefecit Deus, et plantavit humiles ex ipsis gentibus.
19 Terras gentium evertit Dominus, et perdidit eas usque ad fundamentum.
20 arefecit ex ipsis, et disperdidit eos, et cessare fecit memoriam eorum a terra.
21 Memoriam superborum perdidit Deus, et reliquit memoriam humilium sensu.
22 Non est creata hominibus superbia: neque iracundia nationi mulierum.

verus honor appetendus,

23 Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum:
semen autem hoc exhonorabitur, quod præterit mandata Domini.
24 In medio fratrum rector illorum in honore: et qui timent Dominum, erunt in oculis illius.
25 Gloria divitum, honoratorum, et pauperum, timor Dei est:
26 noli despicere hominem iustum pauperem, et noli magnificare virum peccatorem divitem.
27 Magnus, et iudex, et potens est in honore: et non est maior illo, qui timet Deum.
28 [a]Servo sensato liberi servient: [b]et vir prudens et disciplinatus non murmurabit correptus, et inscius non honorabitur.
29 Noli extollere te in faciendo opere tuo, et noli cunctari in tempore angustiæ.
30 [c]Melior est qui operatur, et abundat in omnibus, quam qui gloriatur, et eget pane.
31 Fili in mansuetudine serva animam tuam, et da illi honorem secundum meritum suum.
32 Peccantem in animam suam quis iustificabit? et quis honorificabit exhonorantem animam suam?
33 Pauper gloriatur per disciplinam et timorem suum: et est homo qui honorificatur propter substantiam suam.
34 Qui autem gloriatur in paupertate, quanto magis in substantia? et qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur.
11. 1 Sapientia [d]humiliati exaltabit caput illius, et in medio magnatorum consedere illum faciet.
2 Non laudes virum in specie sua, neque spernas hominem in visu suo.
3 brevis in volatilibus est apis, et initium dulcoris habet fructus illius.
4 [e]In vestitu ne glorieris umquam, nec in die honoris tui extollaris:
quoniam mirabilia opera Altissimi solius, et gloriosa, et absconsa, et invisa opera illius.
5 Multi tyranni sederunt in throno, et insuspicabilis portavit diadema.
6 [f]Multi potentes oppressi sunt valide, et gloriosi traditi sunt in manus alterorum.

moderatio servanda,

7 Priusquam interroges, ne vituperes quemquam: et cum interrogaveris, corripe iuste.
8 [g]Priusquam audias, ne respondeas verbum: et in medio sermonum ne adiicias loqui.
9 De ea re, quæ te non molestat, ne certeris: et in iudicio peccantium ne consistas.
10 Fili ne in multis sint actus tui: et [h]si dives fueris, non eris immunis a delicto.
si enim secutus fueris, non apprehendes: et non effugies, si præcucurreris.

fiducia Dei habenda,

11 [i]Est homo laborans, et festinans, et dolens impius, et tanto magis non abundabit.
12 Est homo marcidus egens recuperatione, plus deficiens virtute, et abundans paupertate:
13 [k]et oculus Dei respexit illum in bono, et erexit eum ab humilitate ipsius,
et exaltavit caput eius: et mirati sunt in illo multi, et honoraverunt Deum.

28 [a]Pr 17, 2. — [b]2 Sm 12, 13. — *30* [c]Pr 12, 9. — **11,** *1* [d]Gn 41, 40; Dn 6, 3; Io 7, 18. — *4* [e]Act 12, 21 s. — *6* [f]1 Sm 15, 28; Est 6, 7. — *8* [g]Pr 18, 13. — *10* [h]1 Tim 6, 9. — *11* [i]Ecl 4, 8. — *13* [k]Iob 42, 10.

14 [a]Bona et mala, vita et mors, paupertas et honestas a Deo sunt.
15 Sapientia et disciplina, et scientia legis apud Deum. Dilectio, et viæ bonorum apud ipsum.
16 Error et tenebræ peccatoribus concreata sunt: qui autem exultant in malis, consenescunt in malo.
17 Datio Dei permanet iustis, et profectus illius successus habebit in æternum.
18 Est qui locupletatur parce agendo, et hæc est pars mercedis illius.
19 in eo quod dicit: [b]Inveni requiem mihi, et nunc manducabo de bonis meis solus:
20 et nescit quod tempus præteriet, et mors appropinquet, et relinquat omnia aliis, et morietur.
21 Sta in testamento tuo, et in illo colloquere, et in opere mandatorum tuorum veterasce.
22 Ne manseris in operibus peccatorum. Confide autem in Deo, et mane in loco tuo.
23 Facile est enim in oculis Dei subito honestare pauperem.
24 Benedictio Dei in mercedem iusti festinat, et in hora veloci processus illius fructificat.
25 Ne dicas: Quid est mihi opus, et quæ erunt mihi ex hoc bona?
26 Ne dicas: Sufficiens mihi sum: et quid ex hoc pessimabor?
27 [c]In die bonorum ne immemor sis malorum: et in die malorum ne immemor sis bonorum:
28 quoniam facile est coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas.
29 Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ magnæ, et in fine hominis denudatio operum illius.
30 Ante mortem ne laudes hominem quemquam, quoniam in filiis suis agnoscitur vir.

31 Non omnem hominem inducas in domum tuam: multæ enim sunt insidiæ dolosi. non cuilibet fidendum,
32 Sicut enim eructant præcordia fœtentium, et sicut perdix inducitur in caveam, et ut caprea in laqueum:
sic et cor superborum, et sicut prospector videns casum proximi sui.
33 Bona enim in mala convertens insidiatur, et in electis imponet maculam.
34 A scintilla una augetur ignis, et ab uno doloso augetur sanguis: homo vero peccator sanguini insidiatur.
35 Attende tibi a pestifero, fabricat enim mala: ne forte inducat super te subsannationem in perpetuum.
36 Admitte ad te alienigenam, et subvertet te in turbine, et abalienabit te a tuis propriis.

12. 1 Si benefeceris, scito cui feceris, et erit gratia in bonis tuis multa. iusto benefaciendum,
2 Benefac iusto, et invenies retributionem magnam: et si non ab ipso, certe a Domino.
3 Non est enim ei bene qui assiduus est in malis, et eleemosynas non danti:
quoniam et Altissimus odio habet peccatores, et misertus est pœnitentibus.
4 [d]Da misericordi, et ne suscipias peccatorem: et impiis et peccatoribus reddet vindictam, custodiens eos in diem vindictæ.
5 Da bono, et non receperis peccatorem. 6 Benefac humili, et non dederis impio: prohibe panes illi dari ne in ipsis potentior te sit:
7 nam duplicia mala invenies in omnibus bonis, quæcumque feceris illi:
quoniam et Altissimus odio habet peccatores, et impiis reddet vindictam.

8 Non agnoscetur in bonis amicus, et non abscondetur in malis inimicus. inimico non credendum.
9 In bonis viri, inimici illius in tristitia: et in malitia illius, amicus agnitus est.

---

14 [a]Iob 1, 21. — *19* [b]Lc 12, 19. — *27* [c]Inf 18, 25. — **12,** *4* [d]Gal 6, 10.

10 Non credas inimico tuo in æternum: sicut enim æramentum, æruginat nequitia illius:
11 et si humiliatus vadat curvus, adiice animum tuum, et custodi te ab illo.
12 Non statuas illum penes te, nec sedeat ad dexteram tuam,
ne forte conversus in locum tuum, inquirat cathedram tuam: et in novissimo agnoscas verba mea, et in sermonibus meis stimuleris.
13 Quis miserebitur incantatori a serpente percusso, et omnibus, qui appropiant bestiis?
et sic qui comitatur cum viro iniquo, et obvolutus est in peccatis eius.
14 Una hora tecum permanebit: si autem declinaveris, non supportabit.
15 [a]In labiis suis indulcat inimicus, et in corde suo insidiatur ut subvertat te in foveam.
16 In oculis suis lacrymatur inimicus: et si invenerit tempus, non satiabitur sanguine:
17 et si incurrerint tibi mala, invenies eum illic priorem.
18 In oculis suis lacrymatur inimicus, et quasi adiuvans suffodiet plantas tuas.
19 Caput suum movebit, et plaudet manu, et multa susurrans commutabit vultum suum.

a superbo, divite, potentiore discedendum.

13. 1 Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: [b]et qui communicaverit superbo, induet superbiam.
2 Pondus super se tollet qui honestiori se communicat. Et ditiori te ne socius fueris.
3 Quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim se colliserint, confringetur.
4 Dives iniuste egit, et fremet: pauper autem læsus tacebit.
5 Si largitus fueris, assumet te: et si non habueris, derelinquet te.
6 Si habes, convivet tecum, et evacuabit te, et ipse non dolebit super te.
7 Si necessarius illi fueris, supplantabit te, et subridens spem dabit, narrans tibi bona, et dicet: Quid opus est tibi?
8 Et confundet te in cibis suis, donec te exinaniat bis, et ter: et in novissimo deridebit te:
et postea videns derelinquet te, et caput suum movebit ad te.
9 Humiliare Deo, et expecta manus eius. 10 Attende ne seductus in stultitiam humilieris.
11 Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris.
12 Advocatus a potentiore discede: ex hoc enim magis te advocabit.
13 Ne improbus sis, ne impingaris: et ne longe sis ab eo, ne eas in oblivionem.
14 Ne retineas ex æquo loqui cum illo: nec credas multis verbis illius.
ex multa enim loquela tentabit te, et subridens interrogabit te de absconditis tuis.
15 Immitis animus illius conservabit verba tua: et non parcet de malitia, et de vinculis.
16 Cave tibi, et attende diligenter auditui tuo: quoniam cum subversione tua ambulas.
17 Audiens vero illa quasi in somnis vide, et vigilabis.
18 Omni vita tua dilige Deum, et invoca illum in salute tua.

cum simili sui conversandum.

19 Omne animal diligit simile sibi: sic et omnis homo proximum sibi.
20 Omnis caro ad similem sibi coniungetur, et omnis homo simili sui sociabitur.
21 [c]Si communicabit lupus agno aliquando, sic peccator iusto.
22 Quæ communicatio sancto homini ad canem? aut quæ pars diviti ad pauperem?
23 Venatio leonis onager in eremo: sic et pascua divitum, sunt pauperes.
24 Et sicut abominatio est superbo humilitas: sic et execratio divitis pauper.
25 Dives commotus confirmatur ab amicis suis: humilis autem cum ceciderit expelletur et a notis.

15 [a]Ir 41, 6. — 13, *1* [b]Sup 7, 2. — *21* [c]2 Cor 6, 14.

26 Diviti decepto multi recuperatores: locutus est superba, et iustificaverunt illum.
27 humilis deceptus est, insuper et arguitur: locutus est sensate, et non est datus ei locus.
28 Dives locutus est, et omnes tacuerunt, et verbum illius usque ad nubes perducent.
29 Pauper locutus est, et dicunt: Quis est hic? et si offenderit, subvertent illum.

4. Præcepta de vita interna, 13, 30—16, 23.

30 Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia: et nequissima paupertas in ore impii. Beatitas cordis assequenda,
31 Cor hominis immutat faciem illius, sive in bona, sive in mala.
32 Vestigium cordis boni, et faciem bonam difficile invenies, et cum labore.
14. 1 Beatus [a]vir, qui non est lapsus verbo ex ore suo, et non est stimulatus in tristitia delicti.
2 Felix, qui non habuit animi sui tristitiam, et non excidit a spe sua.

3 Viro cupido et tenaci sine ratione est substantia, et homini livido ad quid aurum? avaritia vitanda,
4 Qui acervat ex animo suo iniuste, aliis congregat, et in bonis illius alius luxuriabitur.
5 Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit? et non iucundabitur in bonis suis.
6 Qui sibi invidet, nihil est illo nequius, et hæc redditio est malitiæ illius:
7 et si bene fecerit, ignoranter, et non volens facit: et in novissimo manifestat malitiam suam.
8 Nequam est oculus lividi, et avertens faciem suam, et despiciens animam suam.
9 Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis: non satiabitur donec consumat arefaciens animam suam.
10 Oculus malus ad mala: et non satiabitur pane, sed indigens et in tristitia erit super mensam suam.

11 Fili si habes, benefac tecum, et Deo dignas oblationes offer. sibi aliisque benefaciendum ante mortem,
12 Memor esto quoniam mors non tardat, et testamentum inferorum quia demonstratum est tibi: testamentum enim huius mundi morte morietur.
13 [b]Ante mortem benefac amico tuo, et secundum vires tuas exporrigens da pauperi.
14 Non defrauderis a die bono, et particula boni doni non te prætereat.
15 Nonne aliis relinques dolores et labores tuos in divisione sortis?
16 Da, et accipe, et iustifica animam tuam. 17 Ante obitum tuum operare iustitiam: quoniam non est apud inferos invenire cibum.
18 [c]Omnis caro sicut fœnum veterascet, et sicut folium fructificans in arbore viridi.
19 Alia generantur, et alia deiiciuntur: sic generatio carnis et sanguinis, alia finitur, et alia nascitur.
20 Omne opus corruptibile in fine deficiet: et qui illud operatur, ibit cum illo.
21 Et omne opus electum iustificabitur: et qui operatur illud, honorabitur in illo.

22 [d]Beatus vir, qui in sapientia morabitur, et qui in iustitia sua meditabitur, et in sensu cogitabit circumspectionem Dei. sapientia frugifera quærenda,
23 Qui excogitat vias illius in corde suo, et in absconditis suis intelligens, vadens post illam quasi investigator, et in viis illius consistens:
24 qui respicit per fenestras illius, et in ianuis illius audiens:
25 qui requiescit iuxta domum illius, et in parietibus illius figens palum

---

14, *1* [a]Inf 19, 16. — *13* [b]Tob 4, 7; Sup 4, 1; Lc 16, 9. — *18* [c]Is 40, 6; Iac 1, 10; 1 Ptr 1, 24. — *22* [d]Ps 1. 2.

statuet casulam suam ad manus illius, et requiescent in casula illius bona
per ævum:
26 statuet filios suos sub tegmine illius, et sub ramis eius morabitur.
27 protegetur sub tegmine illius a fervore, et in gloria eius requiescet.

quam iustus apprehendet.

15. 1 Qui timet Deum, faciet bona: et qui continens est iustitiæ, apprehendet
illam,
2 et obviabit illi quasi mater honorificata, et quasi mulier a virginitate
suscipiet illum.
3 Cibabit illum pane vitæ et intellectus, [a]et aqua sapientiæ salutaris potabit
illum:
et firmabitur in illo, et non flectetur: 4 et continebit illum, et non confundetur:
et exaltabit illum apud proximos suos, 5 et in medio Ecclesiæ aperiet os eius,
et adimplebit illum spiritu sapientiæ et intellectus, et stola gloriæ vestiet illum.
6 Iucunditatem et exultationem thesaurizabit super illum, et nomine æterno
hereditabit illum.
7 Homines stulti non apprehendent illam, et homines sensati obviabunt illi,
homines stulti non videbunt eam: longe enim abest a superbia et dolo.
8 viri mendaces non erunt illius memores: et viri veraces invenientur in illa,
et successum habebunt usque ad inspectionem Dei.
9 Non est speciosa laus in ore peccatoris: 10 quoniam a Deo profecta est sapientia.
sapientiæ enim Dei astabit laus, et in ore fideli abundabit, et dominator
dabit eam illi.

peccatum arcendum.

11 Non dixeris: Per Deum abest: quæ enim odit ne feceris.
12 Non dicas: Ille me implanavit: non enim necessarii sunt ei homines impii.
13 Omne execramentum erroris odit Dominus, et non erit amabile timentibus eum.
14 Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui.
15 Adiecit mandata et præcepta sua: 16 [b]si volueris mandata servare, conservabunt
te, et in perpetuum fidem placitam facere.
17 Apposuit tibi aquam et ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam.
18 [c]Ante hominem vita et mors, bonum et malum: quod placuerit ei, dabitur illi:
19 quoniam multa sapientia Dei, et fortis in potentia, videns omnes sine inter-
missione.
20 [d]Oculi Domini ad timentes eum, et ipse agnoscit omnem operam hominis.
21 Nemini mandavit impie agere, et nemini dedit spatium peccandi: 22 non
enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium et inutilium.

quod punietur.

16. 1 Ne iucunderis in filiis impiis, si multiplicentur: nec oblecteris super ipsos,
si non est timor Dei in illis.
2 Non credas vitæ illorum, et ne respexeris in labores eorum.
3 Melior est enim unus timens Deum, quam mille filii impii. 4 Et utile est mori
sine filiis quam relinquere filios impios.
5 Ab uno sensato inhabitabitur patria, tribus impiorum deseretur.
6 Multa talia vidit oculus meus, et fortiora horum audivit auris mea.
7 [e]In synagoga peccantium exardebit ignis, et in gente incredibili exardescet ira.
8 [f]Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt
confidentes suæ virtuti:
9 et non pepercit peregrinationi Loth, et execratus est eos præ superbia verbi
illorum.
10 Non misertus est illis, gentem totam perdens, et extollentem se in peccatis suis.
11 [g]Et sicut sexcenta millia peditum, qui congregati sunt in duritia cordis sui:
et si unus fuisset cervicatus, mirum si fuisset immunis.
12 misericordia enim et ira est cum illo. Potens exoratio, et effundens iram:

15, *3* [a]Io 4, 10. — *16* [b]Mt 19, 17. — *18* [c]Ir 21, 8. — *20* [d]Ps 33, 16; Hbr 4, 13. —
16, *7* [e]Inf 21, 10. — *8* [f]Gn 6, 4. — *11* [g]Nm 14, 29; 26, 51.

13 secundum misericordiam suam, sic correptio illius hominem secundum opera
sua iudicat.
14 Non effugiet in rapina peccator, et non retardabit sufferentia misericordiam
facientis.
15 Omnis misericordia faciet locum [a]unicuique secundum meritum operum suorum,
et secundum intellectum peregrinationis ipsius.
16 Non dicas: A Deo abscondar, et ex summo quis mei memorabitur?
17 In populo magno non agnoscar: quæ est enim anima mea in tam immensa
creatura?
18 Ecce cælum, et cæli cælorum, abyssus, et universa terra, et quæ in eis sunt,
in conspectu illius commovebuntur,
19 montes simul, et colles, et fundamenta terræ: cum conspexerit illa Deus,
tremore concutientur.
20 Et in omnibus his insensatum est cor: et omne cor intelligitur ab illo:
21 et vias illius quis intelligit, et procellam, quam nec oculus videbit hominis?
22 Nam plurima illius opera sunt in absconsis: sed opera iustitiæ eius quis enun-
ciabit? aut quis sustinebit?
Longe enim est testamentum a quibusdam, et interrogatio omnium in
consummatione est.
23 Qui minoratur corde, cogitat inania: et vir imprudens, et errans cogitat stulta.

5. Præcepta de reversione ad Deum 16, 24—18, 14.

24 Audi me fili, et disce disciplinam sensus, et in verbis meis attende in corde tuo, Ad Deum,
25 et dicam in æquitate disciplinam, et scrutabor enarrare sapientiam: qui omnia creavit.
et in verbis meis attende in corde tuo, et dico in æquitate spiritus virtutes, quas
posuit Deus in opera sua ab initio, et in veritate enuncio scientiam eius.
26 In iudicio Dei opera eius ab initio, et ab institutione ipsorum distinxit partes
illorum, et initia eorum in gentibus suis.
27 Ornavit in æternum opera illorum, nec esurierunt, nec laboraverunt, et
non destiterunt ab operibus suis.
28 Unusquisque proximum sibi non angustiabit usque in æternum.
29 Non sis
incredibilis verbo illius.
30 Post hæc Deus in terram respexit, et implevit illam bonis suis.
31 Anima omnis vitalis denunciavit ante faciem ipsius, et in ipsam iterum reversio
illorum.

17. 1 Deus [b]creavit de terra hominem, et secundum imaginem suam fecit illum. qui speciatim
2 Et iterum convertit illum in ipsam, et secundum se vestivit illum virtute. genus
3 Numerum dierum, et tempus dedit illi, et dedit illi potestatem eorum, quæ humanum creavit ac
sunt super terram. gubernat.
4 Posuit timorem illius super omnem carnem, et dominatus est bestiarum et
volatilium.
5 [c]Creavit ex ipso adiutorium simile sibi: consilium, et linguam, et oculos, et
aures, et cor dedit illis excogitandi: et disciplina intellectus replevit
illos.
6 Creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum, et mala et bona
ostendit illis.
7 Posuit oculum suum super corda illorum ostendere illis magnalia operum
suorum,
8 ut nomen sanctificationis collaudent: et gloriari in mirabilibus illius, ut
magnalia enarrent operum eius.
9 Addidit illis disciplinam, et legem vitæ hereditavit illos.
10 Testamentum æternum constituit cum illis, et iustitiam et iudicia sua
ostendit illis.

---

15 [a]Rom 2, 6. — 17, *1* [b]Gn 1, 27; 5, 1. — *5* [c]Gn 2, 18.

[11] Et magnalia honoris eius vidit oculus illorum, et honorem vocis audierunt aures illorum,
et dixit illis: Attendite ab omni iniquo. [12] Et mandavit illis unicuique de proximo suo.
[13] Viæ illorum coram ipso sunt semper, non sunt absconsæ ab oculis ipsius.
[14] [a]In unamquamque gentem præposuit rectorem: [15] et pars Dei, Israel facta est manifesta.
[16] Et omnia opera illorum velut sol in conspectu Dei: et oculi eius sine intermissione inspicientes in viis eorum.
[17] Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem illorum, et omnes iniquitates eorum in conspectu Dei.
[18] [b]Eleemosyna viri quasi signaculum cum ipso, et gratiam hominis quasi pupillam conservabit:
[19] [c]et postea resurget, et retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipsorum, et convertet in interiores partes terræ.
[20] Pœnitentibus autem dedit viam iustitiæ, et confirmavit deficientes sustinere, et destinavit illis sortem veritatis.

homines converti debent.

[21] Convertere ad Dominum, et relinque peccata tua: [22] precare ante faciem Domini, et minue offendicula.
[23] Revertere ad Dominum, et avertere ab iniustitia tua, et nimis odito execrationem:
[24] et cognosce iustitias et iudicia Dei, et sta in sorte propositionis, et orationis altissimi Dei.
[25] In partes vade sæculi sancti, [d]cum vivis et dantibus confessionem Deo.
[26] Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil, perit confessio.
[27] Confiteberis vivens, vivus et sanus confiteberis, et laudabis Deum, et gloriaberis in miserationibus illius.
[28] Quam magna misericordia Domini, et propitiatio illius convertentibus ad se!
[29] Nec enim omnia possunt esse in hominibus, quoniam non est immortalis filius hominis, et in vanitate malitiæ placuerunt.
[30] Quid lucidius sole? et hic deficiet. Aut quid nequius quam quod excogitavit caro et sanguis? et hoc arguetur.
[31] Virtutem altitudinis cæli ipse conspicit: et omnes homines terra et cinis.

ad Deum magnum et misericordem.

18. [1] Qui vivit in æternum, [e]creavit omnia simul. Deus solus iustificabitur, et manet invictus rex in æternum.
[2] Quis sufficit enarrare opera illius? [3] Quis enim investigabit magnalia eius?
[4] Virtutem autem magnitudinis eius quis enunciabit? aut quis adiiciet enarrare misericordiam eius?
[5] Non est minuere, neque adiicere, nec est invenire magnalia Dei.
[6] Cum consummaverit homo, tunc incipiet: et cum quieverit, aporiabitur.
[7] Quid est homo, et quæ est gratia illius? et quid est bonum, aut quid nequam illius?
[8] [f]Numerus dierum hominum ut multum centum anni: quasi gutta aquæ maris deputati sunt: et sicut calculus arenæ, sic exigui anni in die ævi.
[9] Propter hoc patiens est Deus in illis, et effundit super eos misericordiam suam.
[10] Vidit præsumptionem cordis eorum quoniam mala est, et cognovit subversionem illorum quoniam nequam est.
[11] Ideo adimplevit propitiationem suam in illis, et ostendit eis viam æquitatis.
[12] Miseratio hominis circa proximum suum: misericordia autem Dei super omnem carnem.

14 [a]Rom 13, 1. — *18* [b]Inf 29, 15. — *19* [c]Mt 25, 35. — *25* [d]Ps 6, 6; Is 38, 19. — 18, *1* [e]Gn 1, 1. — *8* [f]Ps 89, 10.

13 Qui misericordiam habet, docet, et erudit quasi pastor gregem suum.
14 Miseretur excipientis doctrinam miserationis, et qui festinat in iudiciis eius.

6. Præcepta de conversione humana, 18, 15—23, 38.

15 Fili in bonis non des querelam, et in omni dato non des tristitiam verbi mali. Eleemosyna comiter danda.
16 Nonne ardorem refrigerabit ros? sic et verbum melius quam datum.
17 Nonne ecce verbum super datum bonum? sed utraque cum homine iustificato.
18 Stultus acriter improperabit: et datus indisciplinati tabescere facit oculos.

19 Ante iudicium para iustitiam tibi, et antequam loquaris disce. prudenter agendum,
20 Ante languorem adhibe medicinam, [a]et ante iudicium interroga teipsum, et in conspectu Dei invenies propitiationem.
21 Ante languorem humilia te, et in tempore infirmitatis ostende conversationem tuam.
22 [b]Non impediaris orare semper, et ne verearis usque ad mortem iustificari: quoniam merces Dei manet in æternum.
23 Ante orationem præpara animam tuam: et noli esse quasi homo qui tentat Deum.
24 [c]Memento iræ in die consummationis, et tempus retributionis in conversatione faciei.
25 [d]Memento paupertatis in tempore abundantiæ, et necessitatum paupertatis in die divitiarum.
26 A mane usque ad vesperam immutabitur tempus, et hæc omnia citata in oculis Dei.
27 Homo sapiens in omnibus metuet, et in diebus delictorum attendet ab inertia.
28 Omnis astutus agnoscit sapientiam, et invenienti eam dabit confessionem.
29 Sensati in verbis et ipsi sapienter egerunt: et intellexerunt veritatem et iustitiam, et impluerunt proverbia et iudicia.

30 [e]Post concupiscentias tuas non eas, et a voluntate tua avertere. concupiscentiæ reprimendæ.
31 Si præstes animæ tuæ concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis.
32 Ne oblecteris in turbis nec in modicis: assidua enim est commissio illorum.
33 Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore, et est tibi nihil in sacculo: eris enim invidus vitæ tuæ.
19. 1 Operarius ebriosus non locupletabitur: et qui spernit modica, paulatim decidet.
2 [f]Vinum et mulieres apostatare faciunt sapientes, et arguent sensatos: 3 et qui se iungit fornicariis, erit nequam:
putredo et vermes hereditabunt illum, et extolletur in exemplum maius, et tolletur de numero anima eius.

4 [g]Qui credit cito, levis corde est, et minorabitur: et qui delinquit in animam suam, insuper habebitur. non temere credendum et loquendum.
5 Qui gaudet iniquitate, denotabitur: et qui odit correptionem, minuetur vita: et qui odit loquacitatem, extinguit malitiam.
6 Qui peccat in animam suam, pœnitebit: et qui iucundatur in malitia, denotabitur.
7 Ne iteres verbum nequam et durum, et non minoraberis.
8 Amico et inimico noli narrare sensum tuum: et si est tibi delictum, noli denudare.
9 audiet enim te, et custodiet te, et quasi defendens peccatum odiet te, et sic aderit tibi semper.
10 Audisti verbum adversus proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet.

20 [a]1 Cor 11, 28. — *22* [b]Lc 18, 1; 1 Thes 5, 17. — *24* [c]Sup 7, 18. — *25* [d]Sup 11, 27. — *30* [e]Rom 6, 12; 13, 14. — **19,** *2* [f]Gn 19, 33; 1 Rg 11, 1. — *4* [g]Ios 22, 11.

11 A facie verbi parturit fatuus, tamquam gemitus partus infantis.
12 Sagitta infixa femori carnis, sic verbum in corde stulti.

amicus corripiendus, 13 aCorripe amicum, ne forte non intellexerit, et dicat: Non feci: aut si fecerit, ne iterum addat facere.
14 Corripe proximum, ne forte non dixerit: et si dixerit, ne forte iteret.
15 Corripe amicum: sæpe enim fit commissio. 16 Et non omni verbo credas.
est qui labitur lingua, sed non ex animo. 17 bQuis est enim qui non deliquerit in lingua sua?
Corripe proximum antequam commineris. 18 Et da locum timori Altissimi:

prudenter sed non inique agendum, quia omnis sapientia timor Dei, et in illa timere Deum, et in omni sapientia dispositio legis.
19 Et non est sapientia nequitiæ disciplina: et non est cogitatus peccatorum prudentia.
20 Est nequitia, et in ipsa execratio: et est insipiens qui minuitur sapientia.
21 Melior est homo, qui minuitur sapientia, et deficiens sensu in timore, quam qui abundat sensu, et transgreditur legem Altissimi.
22 Est solertia certa, et ipsa iniqua. 23 Et est qui emittit verbum certum enarrans veritatem.
Est qui nequiter humiliat se, et interiora eius plena sunt dolo:
24 et est qui se nimium submittit a multa humilitate: et est qui inclinat faciem suam, et fingit se non videre quod ignoratum est:
25 et si ab imbecillitate virium vetetur peccare, si invenerit tempus malefaciendi, malefaciet.
26 Ex visu cognoscitur vir, et ab occursu faciei cognoscitur sensatus.
27 Amictus corporis, et risus dentium, et ingressus hominis enunciant de illo.

lingua sapienter utendum, 28 Est correptio mendax in ira contumeliosi: et est iudicium, quod non probatur esse bonum: et est tacens, et ipse est prudens.

20. 1 Quam bonum est arguere, quam irasci, et confitentem in oratione non prohibere!
2 Concupiscentia spadonis devirginabit iuvenculam: 3 sic qui facit per vim iudicium iniquum.
4 Quam bonum est correptum manifestare pœnitentiam! sic enim effugies voluntarium peccatum.
5 Est tacens, qui invenitur sapiens: et est odibilis, qui procax est ad loquendum.
6 Est tacens non habens sensum loquelæ: et est tacens sciens tempus aptum.
7 Homo sapiens tacebit usque ad tempus: lascivus autem, et imprudens non servabunt tempus.
8 Qui multis utitur verbis, lædet animam suam: et qui potestatem sibi sumit iniuste, odietur.
9 Est processio in malis viro indisciplinato, et est inventio in detrimentum.
10 Est datum, quod non est utile: et est datum, cuius retributio duplex.
11 Est propter gloriam minoratio: et est qui ab humilitate levabit caput.
12 Est qui multa redimat modico pretio, et restituens ea in septuplum.
13 Sapiens in verbis seipsum amabilem facit: gratiæ autem fatuorum effundentur.
14 Datus insipientis non erit utilis tibi: oculi enim illius septemplices sunt.
15 exigua dabit, et multa improperabit: et apertio oris illius inflammatio est.
16 Hodie fœneratur quis, et cras expetit: odibilis est homo huiusmodi.
17 Fatuo non erit amicus, et non erit gratia bonis illius.
18 qui enim edunt panem illius: falsæ linguæ sunt. Quoties, et quanti irridebunt eum?
19 Neque enim quod habendum erat, directo sensu distribuit: similiter et quod non erat habendum.

19, *13* aLv 19, 17; Mt 18, 15; Lc 17, 3. — *17* bIac 3, 8.

20 Lapsus falsæ linguæ, quasi qui in pavimento cadens: sic casus malorum festinanter veniet.
21 Homo acharis quasi fabula vana, in ore indisciplinatorum assidua erit.
22 Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicit illam in tempore suo.
23 Est qui vetatur peccare præ inopia, et in requie sua stimulabitur.
24 Est qui perdet animam suam præ confusione, et ab imprudenti persona perdet eam: personæ autem acceptione perdet se.
25 Est qui præ confusione promittit amico, et lucratus est eum inimicum gratis.
26 Opprobrium nequam in homine mendacium, et in ore indisciplinatorum assidue erit.
27 Potior fur quam assiduitas viri mendacis. perditionem autem ambo hereditabunt.
28 Mores hominum mendacium sine honore: et confusio illorum cum ipsis sine intermissione.
29 Sapiens in verbis producet seipsum, et homo prudens placebit magnatis.
30 Qui operatur terram suam, inaltabit acervum frugum: et qui operatur iustitiam, ipse exaltabitur: qui vero placet magnatis, effugiet iniquitatem.
31 [a]Xenia et dona excæcant oculos iudicum, et quasi mutus in ore avertit correptiones eorum.
32 [b]Sapientia absconsa et thesaurus invisus: quæ utilitas in utrisque?
33 Melior est qui celat insipientiam suam, quam homo qui abscondit sapientiam suam.

21. 1 Fili peccasti? non adiicias iterum: sed et de pristinis deprecare ut tibi dimittantur. peccata fugienda,
2 Quasi a facie colubri fuge peccata: et si accesseris ad illa, suscipient te.
3 Dentes leonis, dentes eius, interficientes animas hominum.
4 Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius est sanitas.
5 Obiurgatio et iniuriæ annullabunt substantiam: et domus quæ nimis locuples est, annullabitur superbia: sic substantia superbi eradicabitur.
6 Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures eius perveniet, et iudicium festinato adveniet illi.
7 Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris: et qui timet Deum, convertetur ad cor suum.
8 Notus a longe potens lingua audaci: et sensatus scit labi se ab ipso.
9 Qui ædificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hyeme.
10 [c]Stuppa collecta synagoga peccantium, et consummatio illorum flamma ignis.
11 Via peccantium complanata lapidibus, et in fine illorum inferi, et tenebræ, et pœnæ.

12 Qui custodit iustitiam, continebit sensum eius. 13 Consummatio timoris Dei, sapientia et sensus. iustitia custodienda,
14 Non erudietur qui non est sapiens in bono. 15 Est autem sapientia, quæ abundat in malo: et non est sensus ubi est amaritudo.
16 Scientia sapientis tamquam inundatio abundabit, et consilium illius sicut fons vitæ permanet.
17 Cor fatui quasi vas confractum, et omnem sapientiam non tenebit.

18 Verbum sapiens quodcumque audierit scius laudabit, et ad se adiiciet: stultus non imitandus
audivit luxuriosus, et displicebit illi, et proiiciet illud post dorsum suum.
19 Narratio fatui quasi sarcina in via. nam in labiis sensati invenietur gratia.
20 Os prudentis quæritur in ecclesia, et verba illius cogitabunt in cordibus suis.
21 Tamquam domus exterminata, sic fatuo sapientia: et scientia insensati inenarrabilia verba.
22 Compedes in pedibus. stulto doctrina, et quasi vincula manuum super manum dextram.

20, *31* [a]Ex 23, 8; Dt 16, 19. — *32* [b]Inf 41, 17. — **21,** *10* [c]Sup 16, 7.

23 Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacite ridebit.
24 Ornamentum aureum prudenti doctrina, et quasi brachiale in brachio dextro.
25 Pes fatui facilis in domum proximi: et homo peritus confundetur a persona potentis.
26 Stultus a fenestra respiciet in domum: vir autem eruditus foris stabit.
27 Stultitia hominis auscultare per ostium: et prudens gravabitur contumelia.
28 Labia imprudentium stulta narrabunt: verba autem prudentium statera ponderabuntur.
29 In ore fatuorum cor illorum: et in corde sapientium os illorum.
30 Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam.
31 Susurro coinquinabit animam suam, et in omnibus odietur:
et qui cum eo manserit, odiosus erit: tacitus et sensatus honorabitur.

neque piger et indisciplinatus.

22. 1 In lapide luteo lapidatus est piger, et omnes loquentur super aspernationem illius.
2 De stercore boum lapidatus est piger: et omnis, qui tetigerit eum, excutiet manus.
3 Confusio patris est de filio indisciplinato: filia autem in deminoratione fiet.
4 Filia prudens hereditas viro suo. nam quæ confundit, in contumeliam fit genitoris.
5 Patrem et virum confundit audax, et ab impiis non minorabitur: ab utrisque autem inhonorabitur.
6 Musica in luctu importuna narratio: flagella et doctrina in omni tempore sapientia.

stultus non docendus

7 Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam. 8 Qui narrat verbum non
audienti, quasi qui excitat dormientem de gravi somno.
9 Cum dormiente loquitur qui enarrat stulto sapientiam: et in fine narrationis dicit: Quis est hic?
10 [a]Supra mortuum plora, defecit enim lux eius: et supra fatuum plora, deficit enim sensus.
11 Modicum plora supra mortuum, quoniam requievit. 12 Nequissimi enim nequis-
sima vita super mortem fatui.
13 [b]Luctus mortui septem dies: fatui autem et impii omnes dies vitæ illorum.

et ab eo deflectendum,

14 Cum stulto ne multum loquaris, et cum insensato ne abieris.
15 Serva te ab illo, ut non molestiam habeas, et non coinquinaberis peccato illius.
16 Deflecte ab illo, et invenies requiem, et non acediaberis in stultitia illius.
17 Super plumbum quid gravabitur? et quod illi aliud nomen quam fatuus?
18 [c]Arenam, et salem, et massam ferri facilius est ferre quam hominem imprudentem, et fatuum, et impium.
19 Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificii non dissolvetur: sic et cor confirmatum in cogitatione consilii.
20 Cogitatus sensati in omni tempore, metu non depravabitur.
21 Sicut pali in excelsis, et cæmenta sine impensa posita contra faciem venti non permanebunt:
22 sic et cor timidum in cogitatione stulti contra impetum timoris non resistet.
23 Sicut cor trepidum in cogitatione fatui, omni tempore non metuet, sic et qui in præceptis Dei permanet semper.

amici bene tractandi,

24 Pungens oculum deducit lacrymas: et qui pungit cor, profert sensum.
25 Mittens lapidem in volatilia, deiiciet illa: sic et qui convitiatur amico, dissolvit amicitiam.
26 Ad amicum etsi produxeris gladium, non desperes: est enim regressus.
Ad amicum 27 si aperueris os triste, non timeas. est enim concordatio:

22, *10* [a]Inf 38, 16. — *13* [b]Gn 50, 10. — *18* [c]Pr 27, 3.

excepto convitio, et improperio, et superbia, et mysterii revelatione, et plaga dolosa: in his omnibus effugiet amicus.
28 Fidem posside cum amico in paupertate illius, ut et in bonis illius læteris.
29 In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut et in hereditate illius coheres sis.
30 Ante ignem camini vapor, et fumus ignis inaltatur: sic et ante sanguinem maledicta, et contumeliæ, et minæ.
31 Amicum salutare non confundar, a facie illius non me abscondam:
et si mala mihi evenerint per illum, sustinebo. 32 Omnis qui audiet,
cavebit se ab eo.

33 [a]Quis dabit ori meo custodiam, et super labia mea signaculum certum, Deus implorandus,
ut non cadam ab ipsis, et lingua mea perdat me?
23. 1 Domine pater, et dominator vitæ meæ ne derelinquas me in consilio eorum: nec sinas me cadere in illis.
2 Quis superponet in cogitatu meo flagella, et in corde meo doctrinam sapientiæ,
ut ignorationibus eorum non parcant mihi, et non appareant delicta eorum,
3 et ne adincrescant ignorantiæ meæ, et multiplicentur delicta mea, et peccata mea abundent,
et incidam in conspectu adversariorum meorum, et gaudeat super me inimicus meus?
4 Domine pater, et Deus vitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu illorum.
5 Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, et omne desiderium averte a me.
6 Aufer a me ventris concupiscentias, et concubitus concupiscentiæ ne apprehendant me, et animæ irreverenti et infrunitæ ne tradas me.

7 Doctrinam oris audite filii: et qui custodierit illam, non periet labiis, nec scandalizabitur in operibus nequissimis. ne homo pereat labiis
8 In vanitate sua apprehenditur peccator, et superbus et maledicus scandalizabitur in illis.
9 [b]Iurationi non assuescat os tuum, multi enim casus in illa.
10 Nominatio vero Dei non sit assidua in ore tuo, et nominibus Sanctorum non admiscearis: quoniam non eris immunis ab eis.
11 Sicut enim servus interrogatus assidue, a livore non minuitur:
sic omnis iurans, et nominans, in toto a peccato non purgabitur.
12 Vir multum iurans implebitur iniquitate, et non discedet a domo illius plaga.
13 Et si frustraverit, delictum illius super ipsum erit: et si dissimulaverit, delinquit dupliciter:
14 et si in vacuum iuraverit, non iustificabitur: replebitur enim retributione domus illius.
15 Est et alia loquela contraria morti, non inveniatur in hereditate Iacob.
16 Etenim a misericordibus omnia hæc auferentur, et in delictis non volutabuntur.
17 Indisciplinatæ loquelæ non assuescat os tuum: est enim in illa verbum peccati.
18 Memento patris et matris tuæ, in medio enim magnatorum consistis:
19 ne forte obliviscatur te Deus in conspectu illorum, et assiduitate tua infatuatus, improperium patiaris,
et maluisses non nasci, et diem nativitatis tuæ maledicas.
20 [c]Homo assuetus in verbis improperii, in omnibus diebus suis non erudietur.

21 Duo genera abundant in peccatis, et tertium adducit iram, et perditionem. neve concupiscentiis carnalibus.
22 Anima calida quasi ignis ardens non extinguetur donec aliquid glutiat:
23 et homo nequam in ore carnis suæ non desinet donec incendat ignem.
24 Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens usque ad finem.

---

33 [a]Ps 140, 3. — **23,** *9* [b]Ex 20, 7; Mt 5, 33. — *20* [c]2 Sm 16, 7.

[25] Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam,
et dicens: [a]Quis me videt?
[26] tenebræ circumdant me, et parietes cooperiunt me, et nemo circumspicit me:
quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus.
[27] Et non intelligit quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit a se
timorem Dei huiusmodi hominis timor, et oculi hominum timentes
illum:
[28] et non cognovit quoniam oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem,
circumspicientes omnes vias hominum, et profundum abyssi, et hominum corda intuentes in absconditas partes.
[29] Domino enim Deo antequam crearentur, omnia sunt agnita: sic et post
perfectum respicit omnia.
[30] Hic in plateis civitatis vindicabitur, et quasi pullus equinus fugabitur: et
ubi non speravit, apprehendetur.
[31] Et erit dedecus omnibus, eo quod non intellexerit timorem Domini.
[32] [b]Sic et mulier omnis relinquens virum suum, et statuens hereditatem ex
alieno matrimonio:
[33] primo enim in lege Altissimi incredibilis fuit: secundo in virum suum deliquit:
tertio in adulterio fornicata est, et ex alio viro filios statuit sibi.
[34] Hæc in ecclesiam adducetur, et in filios eius respicietur.
[35] Non tradent filii eius radices, et rami eius non dabunt fructum.
[36] derelinquet in maledictum memoriam eius, et dedecus illius non delebitur.
[37] Et agnoscent qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est quam timor Dei:
et nihil dulcius, quam respicere in mandatis Domini.
[38] Gloria magna est sequi Dominum: longitudo enim dierum assumetur ab eo.

III. Iterum natura sapientiæ, 24, 1—47.

Sapientia se nominat

24. [1] Sapientia laudabit animam suam, et in Deo honorabitur, et in medio
populi sui gloriabitur,
[2] et in ecclesiis Altissimi aperiet os suum, et in conspectu virtutis illius
gloriabitur,
[3] et in medio populi sui exaltabitur, et in plenitudine sancta admirabitur,
[4] et in multitudine electorum habebit laudem, et inter benedictos benedicetur,
dicens:

primogenitam Altissimi,

[5] Ego ex ore Altissimi prodivi primogenita ante omnem creaturam:
[6] Ego feci in cælis ut oriretur lumen indeficiens, et sicut nebula texi omnem
terram:
[7] Ego in altissimis habitavi, et thronus meus in columna nubis.
[8] Gyrum cæli circuivi sola, et profundum abyssi penetravi,
in fluctibus maris ambulavi, [9] et in omni terra steti: et in omni populo, [10] et
in omni gente primatum habui:
[11] et omnium excellentium et humilium corda virtute calcavi: et in his omnibus
requiem quæsivi, et in hereditate Domini morabor.
[12] Tunc præcepit, et dixit mihi Creator omnium: et qui creavit me, requievit
in tabernaculo meo,
[13] et dixit mihi: In Iacob inhabita, et in Israel hereditare, et in electis meis
mitte radices.

in Sion requiescentem,

[14] [c]Ab initio, et ante sæcula creata sum, et usque ad futurum sæculum
non desinam,
et in habitatione sancta coram ipso ministravi. [15] Et sic in Sion
firmata sum,
et in civitate sanctificata similiter requievi, et in Ierusalem potestas mea.

---

25 [a]Is 29, 15. — *32* [b]Lv 20, 10; Dt 22, 22. — **24**, *14* [c]Pr 8, 22.

16 Et radicavi in populo honorificato, et in parte Dei mei hereditas illius, et in
plenitudine sanctorum detentio mea.

17 Quasi cedrus exaltata sum in Libano, et quasi cypressus in monte Sion: gratiosam,
18 quasi palma exaltata sum in Cades, et quasi plantatio rosæ in Iericho:
19 Quasi oliva speciosa in campis, et quasi platanus exaltata sum iuxta aquam
in plateis.
20 Sicut cinnamomum, et balsamum aromatizans odorem dedi: quasi myrrha
electa dedi suavitatem odoris:
21 et quasi storax, et galbanus, et ungula, et gutta, et quasi Libanus non incisus
vaporavi habitationem meam, et quasi balsamum non mistum odor
meus.
22 Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, et rami mei honoris et gratiæ.
23 Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris: et flores mei fructus honoris
et honestatis.

24 Ego mater pulchræ dilectionis, et timoris, et agnitionis, et sanctæ spei. matrem bonorum omnium,
25 In me gratia omnis viæ et veritatis, in me omnis spes vitæ et virtutis.
26 Transite ad me omnes qui concupiscitis me, et a generationibus meis implemini:
27 Spiritus enim meus super mel dulcis, et hereditas mea super mel et favum:
28 Memoria mea in generationes sæculorum.
29 Qui edunt me, adhuc esurient: et qui bibunt me, adhuc sitient.
30 Qui audit me, non confundetur: et qui operantur in me, non peccabunt.
31 Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

32 Hæc omnia liber vitæ, et testamentum Altissimi, et agnitio veritatis. librum vitæ.
33 Legem mandavit Moyses in præceptis iustitiarum, et hereditatem domui
Iacob, et Israel promissiones.
34 Posuit David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum, et in throno honoris
sedentem in sempiternum.
35 [a]Qui implet quasi Phison sapientiam, et sicut Tigris in diebus novorum.
36 Qui adimplet quasi Euphrates sensum: [b]qui multiplicat quasi Iordanis in
tempore messis.
37 Qui mittit disciplinam sicut lucem, et assistens quasi Gehon in die vindemiæ.
38 Qui perficit primus scire ipsam, et infirmior non investigabit eam.
39 A mari enim abundavit cogitatio eius, et consilium illius ab abysso magna.
40 Ego sapientia effudi flumina.
41 Ego quasi trames aquæ immensæ de fluvio,
ego quasi fluvii dioryx, et sicut aquæductus exivi de paradiso.
42 dixi: Rigabo hortum meum plantationum, et inebriabo prati mei fructum.
43 Et ecce factus est mihi trames abundans, et fluvius meus appropinquavit
ad mare:
44 quoniam doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus, et enarrabo illam
usque ad longinquum.
45 Penetrabo omnes inferiores partes terræ, et inspiciam omnes dormientes,
et illuminabo omnes sperantes in Domino.
46 Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam, et relinquam illam quærentibus
sapientiam, et non desinam in progenies illorum usque in ævum
sanctum.
47 [c]Videte quoniam non soli mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem.

IV. Iterum varia præcepta sapientiæ, 25, 1—42, 14.

1. Præcepta de amore Dei, 25, 1—29, 18.

25. 1 In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, et ho- Deus timendus.
minibus:
2 Concordia fratrum, et amor proximorum, et vir et
mulier bene sibi consentientes.

35 [a]Gn 2, 11. — *36* [b]Ios 3, 15. — *47* [c]Inf 33, 18.

3 Tres species odivit anima mea, et aggravor valde animæ illorum:
4 Pauperem superbum: divitem mendacem: senem fatuum et insensatum.
5 Quæ in iuventute tua non congregasti, quomodo in senectute tua invenies?
6 Quam speciosum canitiei iudicium, et presbyteris cognoscere consilium!
7 Quam speciosa veteranis sapientia, et gloriosis intellectus, et consilium!
8 Corona senum multa peritia, et gloria illorum timor Dei.
9 Novem insuspicabilia cordis magnificavi, et decimum dicam in lingua hominibus:
10 Homo, qui iucundatur in filiis, vivens et videns subversionem inimicorum suorum.
11 [a]Beatus, qui habitat cum muliere sensata, [b]et qui lingua sua non est lapsus, et qui non servivit indignis se.
12 Beatus, qui invenit amicum verum, et qui enarrat iustitiam auri audienti.
13 Quam magnus, qui invenit sapientiam et scientiam! sed non est super timentem Dominum.
14 timor Dei super omnia se superposuit: 15 beatus homo, cui donatum est habere timorem Dei: qui tenet illum, cui assimilabitur?
16 Timor Dei initium dilectionis eius: fidei autem initium agglutinandum est ei.

mulier nequam declinanda.

17 Omnis plaga tristitia cordis est: et omnis malitia, nequitia mulieris.
18 Et omnem plagam, et non plagam videbit cordis: 19 et omnem nequitiam, et non nequitiam mulieris:
20 et omnem obductum, et non obductum odientium: 21 et omnem vindictam, et non vindictam inimicorum.
22 Non est caput nequius super caput colubri: 23 et non est ira super iram mulieris.
[c]Commorari leoni et draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam.
24 Nequitia mulieris immutat faciem eius: et obcæcat vultum suum tamquam ursus: et quasi saccum ostendit.
In medio proximorum eius 25 ingemuit vir eius, et audiens suspiravit modicum.
26 Brevis omnis malitia super malitiam mulieris, sors peccatorum cadat super illam.
27 Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani, sic mulier linguata homini quieto.
28 [d]Ne respicias in mulieris speciem, et non concupiscas mulierem in specie.
29 Mulieris ira, et irreverentia, et confusio magna. 30 Mulier si primatum habeat, contraria est viro suo.
31 Cor humile, et facies tristis, et plaga cordis, mulier nequam.
32 Manus debiles, et genua dissoluta, mulier quæ non beatificat virum suum.
33 [e]A muliere initium factum est peccati, et per illam omnes morimur.
34 Non des aquæ tuæ exitum, nec modicum: nec mulieri nequam veniam prodeundi.
35 Si non ambulaverit ad manum tuam, confundet te in conspectu inimicorum.
36 A carnibus tuis abscinde illam, ne semper te abutatur.

sed bona æstimanda,

26. 1 Mulieris bonæ beatus vir: numerus enim annorum illius duplex.
2 Mulier fortis oblectat virum suum, et annos vitæ illius in pace implebit.
3 Pars bona, mulier bona, in parte timentium Deum dabitur viro pro factis bonis:
4 divitis autem, et pauperis cor bonum, in omni tempore vultus illorum hilaris.
5 A tribus timuit cor meum, et in quarto facies mea metuit:
6 Delaturam civitatis: et collectionem populi: 7 calumniam mendacem, super mortem, omnia gravia:
8 dolor cordis et luctus, mulier zelotypa. 9 In muliere zelotypa flagellum linguæ, omnibus communicans.
10 Sicut boum iugum, quod movetur, ita et mulier nequam: qui tenet illam, quasi qui apprehendit scorpionem.

25, *11* [a]Inf 26, 1. — [b]Sup 14, 1; 19, 16; Iac 3, 2. — *23* [c]Pr 21, 19. — *28* [d]Inf 42, 12. — *33* [e]Gn 3, 6.

11 Mulier ebriosa ira magna: et contumelia, et turpitudo illius non tegetur.
12 Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, et in palpebris illius agnoscetur.
13 [a]In filia non avertente se, firma custodiam: ne inventa occasione utatur se.
14 Ab omni irreverentia oculorum eius cave, et ne mireris si te neglexerit.
15 sicut viator sitiens, ad fontem os aperiet, et ab omni aqua proxima bibet,
et contra omnem palum sedebit, et contra omnem sagittam aperiet pharetram
donec deficiat.
16 Gratia mulieris sedulæ delectabit virum suum, et ossa illius impinguabit.
17 Disciplina illius datum Dei est. 18 Mulier sensata et tacita, non est immutatio
eruditæ animæ.
19 Gratia super gratiam mulier sancta, et pudorata. 20 Omnis autem ponderatio
non est digna continentis animæ.
21 Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domus eius.
22 lucerna splendens super candelabrum sanctum, et species faciei super ætatem
stabilem.
23 Columnæ aureæ super bases argenteas, et pedes firmi super plantas stabilis
mulieris.
24 Fundamenta æterna supra petram solidam, et mandata Dei in corde mulieris
sanctæ.

25 In duobus contristatum est cor meum, et in tertio iracundia mihi advenit: cupiditas tollenda,
26 Vir bellator deficiens per inopiam: et vir sensatus contemptus:
27 et qui transgreditur a iustitia ad peccatum, Deus paravit eum ad romphæam.
28 Duæ species difficiles et periculosæ mihi apparuerunt,
difficile exuitur negotians a negligentia: et non iustificabitur caupo a peccatis
labiorum.
27. 1 Propter inopiam multi deliquerunt: et qui quærit locupletari, avertit
oculum suum.
2 Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur, sic et inter medium
venditionis et emptionis angustiabitur peccatum. 3 Conteretur cum
delinquente delictum.
4 Si non in timore Domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua.

5 Sicut in percussura cribri remanebit pulvis, sic aporia hominis in cogitatu illius. verba ponderanda,
6 Vasa figuli probat fornax, et homines iustos tentatio tribulationis.
7 Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius, sic verbum ex cogitatu cordis
hominis.
8 Ante sermonem non laudes virum: hæc enim tentatio est hominum.
9 Si sequaris iustitiam, apprehendes illam: et indues quasi poderem honoris,
et inhabitabis cum ea, et proteget te in sempiternum, et in die agnitionis invenies firmamentum.
10 Volatilia ad sibi similia conveniunt: et veritas ad eos, qui operantur illam,
revertetur.
11 Leo venationi insidiatur semper: sic peccata operantibus iniquitates.
12 Homo sanctus in sapientia manet sicut sol: nam stultus sicut luna mutatur.
13 In medio insensatorum serva verbum tempori: in medio autem cogitantium
assiduus esto.
14 Narratio peccantium odiosa, et risus illorum in deliciis peccati.
15 Loquela multum iurans, horripilationem capiti statuet: et irreverentia ipsius
obturatio aurium.
16 Effusio sanguinis in rixa superborum: et maledictio illorum auditus gravis.
17 Qui denudat arcana amici, fidem perdit, et non inveniet amicum ad animum suum.
18 Dilige proximum, et coniungere fide cum illo. 19 Quod si denudaveris absconsa
illius, non persequeris post eum.

26, *13* [a]Inf 42, 11.

20 Sicut enim homo, qui perdit amicum suum, sic et qui perdit amicitiam
proximi sui.
21 Et sicut qui dimittit avem de manu sua, sic dereliquisti proximum tuum,
et non eum capies.
22 non illum sequaris, quoniam longe abest: effugit enim quasi caprea de laqueo:
quoniam vulnerata est anima eius. 23 ultra eum non poteris colligare:
et maledicti est concordatio: 24 denudare autem amici mysteria, desperatio
est animæ infelicis.

dolus vitandus,

25 Annuens oculo fabricat iniqua, et nemo eum abiiciet:
26 in conspectu oculorum tuorum condulcabit os suum, et super sermones tuos
admirabitur:
novissime autem pervertet os suum, et in verbis tuis dabit scandalum.
27 Multa odivi, et non coæquavi ei, et Dominus odiet illum.
28 Qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadet: et plaga dolosa dolosi
dividet vulnera.
29 Et qui foveam fodit, incidet in eam: et qui statuit lapidem proximo, offendet
in eo: et qui laqueum alii ponit, peribit in illo.
30 Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur, et non agnoscet
unde adveniat illi.
31 Illusio, et improperium superborum, et vindicta sicut leo insidiabitur illi.
32 Laqueo peribunt qui oblectantur casu iustorum: dolor autem consumet illos
antequam moriantur.

ira supprimenda,

33 Ira et furor, utraque execrabilia sunt, et vir peccator continens erit illorum.
28. 1 Qui [a]vindicari vult, a Domino inveniet vindictam, et peccata illius servans
servabit.
2 Relinque proximo tuo nocenti te: et tunc deprecanti tibi peccata solventur.
3 Homo homini reservat iram, et a Deo quærit medelam?
4 In hominem similem sibi non habet misericordiam, et de peccatis suis
deprecatur?
5 Ipse cum caro sit, reservat iram, et propitiationem petit a Deo? quis exorabit
pro delictis illius?
6 Memento novissimorum, et desine inimicari: 7 tabitudo enim et mors imminent
in mandatis eius.
8 Memorare timorem Dei, et non irascaris proximo. 9 Memorare testamentum
Altissimi, et despice ignorantiam proximi.
10 Abstine te a lite, et minues peccata: 11 homo enim iracundus incendit litem,
et vir peccator turbabit amicos, et in medio pacem habentium immittet
inimicitiam.
12 Secundum enim ligna silvæ sic ignis exardescit: et secundum virtutem hominis,
sic iracundia illius erit, et secundum substantiam suam exaltabit
iram suam.
13 Certamen festinatum incendit ignem: et lis festinans effundit sanguinem:
et lingua testificans adducit mortem.
14 Si sufflaveris in scintillam, quasi ignis exardebit: et si expueris super illam,
extinguetur: utraque ex ore proficiscuntur.

susurratio fugienda,

15 Susurro et bilinguis maledictus: multos enim turbabit pacem habentes.
16 Lingua tertia multos commovit, et dispersit illos de gente in gentem.
17 civitates muratas divitum destruxit, et domos magnatorum effodit.
18 Virtutes populorum concidit, et gentes fortes dissolvit.
19 Lingua tertia mulieres viratas eiecit, et privavit illas laboribus suis.
20 qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requiescat.
21 Flagelli plaga livorem facit: plaga autem linguæ comminuet ossa.

28, *1* [a]Dt 32, 35; Mt 6, 14; Mc 11, 25; Rom 12, 19.

22 Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam.
23 Beatus qui tectus est a lingua nequam, qui in iracundiam illius non transivit,
et qui non attraxit iugum illius, et in vinculis eius non est ligatus:
24 iugum enim illius, iugum ferreum est: et vinculum illius, vinculum æreum est.
25 Mors illius, mors nequissima: et utilis potius infernus quam illa.
26 Perseverantia illius non permanebit, sed obtinebit vias iniustorum: et in flamma sua non comburet iustos.
27 Qui relinquunt Deum, incident in illam, et exardebit in illis, et non extinguetur,
et immittetur in illos quasi leo, et quasi pardus lædet illos.
28 Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire, et ori tuo facito ostia, et seras.
29 Aurum tuum et argentum tuum confla, et verbis tuis facito stateram, et frenos ori tuo rectos:
30 et attende ne forte labaris in lingua, et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, et sit casus tuus insanabilis in mortem.

29. 1 Qui facit misericordiam, fœneratur proximo suo: et qui prævalet manu, mandata servat. misericordia facienda.
2 Fœnerare proximo tuo in tempore necessitatis illius, et iterum redde proximo in tempore suo.
3 Confirma verbum, et fideliter age cum illo: et in omni tempore invenies quod tibi necessarium est.
4 Multi quasi inventionem æstimaverunt fœnus, et præstiterunt molestiam his, qui se adiuverunt.
5 Donec accipiant, osculantur manus dantis, et in promissionibus humiliant vocem suam:
6 et in tempore redditionis postulabit tempus, et loquetur verba tædii et murmurationum, et tempus causabitur:
7 si autem potuerit reddere, adversabitur, solidi vix reddet dimidium, et computabit illud quasi inventionem:
8 sin autem fraudabit illum pecunia sua, et possidebit illum inimicum gratis:
9 et convitia et maledicta reddet illi, et pro honore et beneficio reddet illi contumeliam.
10 Multi non causa nequitiæ non fœnerati sunt, sed fraudari gratis timuerunt.
11 Verumtamen super humilem animo fortior esto, et pro eleemosyna non trahas illum.
12 Propter mandatum assume pauperem: et propter inopiam eius ne dimittas eum vacuum.
13 Perde pecuniam propter fratrem et amicum tuum: et non abscondas illam sub lapide in perditionem.
14 [a]Pone thesaurum tuum in præceptis Altissimi, et proderit tibi magis quam aurum.
15 [b]Conclude eleemosynam in corde pauperis, et hæc pro te exorabit ab omni malo.
16 17 18 Super scutum potentis, et super lanceam adversus inimicum tuum pugnabit.

2. Præcepta de prudentia, 29, 19—34, 20.

19 Vir bonus fidem facit pro proximo suo: et qui perdiderit confusionem, derelinquet sibi. In fœnerando,
20 Gratiam fideiussoris ne obliviscaris: dedit enim pro te animam suam.
21 Repromissorem fugit peccator et immundus. 22 Bona repromissoris sibi ascribit
peccator: et ingratus sensu derelinquet liberantem se.
23 Vir repromittit de proximo suo: et cum perdiderit reverentiam, derelinquetur ab eo.

29, *14* [a]Tob 4, 10. — *15* [b]Sup 17, 18.

24 Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes, et commovit illos quasi fluctus maris.
25 Viros potentes gyrans migrare fecit, et vagati sunt in gentibus alienis.
26 Peccator transgrediens mandatum Domini, incidet in promissionem nequam: et qui conatur multa agere, incidet in iudicium.
27 Recupera proximum secundum virtutem tuam, et attende tibi ne incidas.

in victu et vestitu.

28 [a]Initium vitæ hominis aqua et panis, et vestimentum, et domus protegens turpitudinem.
29 Melior est victus pauperis sub tegmine asserum, quam epulæ splendidæ in peregre sine domicilio.
30 Minimum pro magno placeat tibi, et improperium peregrinationis non audies.
31 Vita nequam hospitandi de domo in domum: et ubi hospitabitur, non fiducialiter aget, nec aperiet os.
32 Hospitabitur, et pascet, et potabit ingratos, et ad hæc amara audiet.
33 Transi hospes, et orna mensam: et quæ in manu habes, ciba ceteros.
34 Exi a facie honoris amicorum meorum: necessitudine domus meæ hospitio mihi factus est frater.
35 Gravia hæc homini habenti sensum: Correptio domus, et improperium fœneratoris.

in filiis educandis,

30. 1 Qui [b]diligit filium suum, assiduat illi flagella, ut lætetur in novissimo suo, et non palpet proximorum ostia.
2 Qui docet filium suum, laudabitur in illo, et in medio domesticorum in illo gloriabitur.
3 [c]Qui docet filium suum, in zelum mittit inimicum, et in medio amicorum gloriabitur in illo.
4 Mortuus est pater eius, et quasi non est mortuus: similem enim reliquit sibi post se.
5 In vita sua vidit, et lætatus est in illo: in obitu suo non est contristatus, nec confusus est coram inimicis.
6 Reliquit enim defensorem domus contra inimicos, et amicis reddentem gratiam.
7 Pro animabus filiorum colligabit vulnera sua, et super omnem vocem turbabuntur viscera eius.
8 Equus indomitus evadit durus, et filius remissus evadet præceps.
9 Lacta filium, et paventem te faciet: lude cum eo, et contristabit te.
10 Non corrideas illi: ne doleas, et in novissimo obstupescent dentes tui.
11 Non des illi potestatem in iuventute, et ne despicias cogitatus illius.
12 [d]Curva cervicem eius in iuventute, et tunde latera eius dum infans est, ne forte induret, et non credat tibi, et erit tibi dolor animæ.
13 Doce filium tuum, et operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas.

in valetudine servanda,

14 Melior est pauper sanus, et fortis viribus, quam dives imbecillis et flagellatus malitia.
15 Salus animæ in sanctitate iustitiæ melior est omni auro et argento: et corpus validum quam census immensus.
16 Non est census super censum salutis corporis: et non est oblectamentum super cordis gaudium.
17 Melior est mors quam vita amara: et requies æterna quam languor perseverans.
18 Bona abscondita in ore clauso, quasi appositiones epularum circumpositæ sepulchro.
19 [e]Quid proderit libatio idolo? nec enim manducabit, nec odorabit: 20 sic qui effugatur a Domino, portans mercedes iniquitatis:
21 videns oculis, et ingemiscens, sicut spado complectens virginem, et suspirans.

---

28 [a]Inf 39, 31. — **30,** *1* [b]Pr 13, 24; 23, 13. — *3* [c]Dt 6, 7. — *12* [d]Sup 7, 25. — *19* [e]Dn 14, 6.

22 [a]Tristitiam non des animæ tuæ, et non affligas temetipsum in consilio tuo. in tristitia repellenda.
23 Iucunditas cordis hæc est vita hominis, et thesaurus sine defectione sanctitatis:
et exultatio viri est longævitas.
24 Miserere animæ tuæ placens Deo, et contine: congrega cor tuum in sanctitate
eius, et tristitiam longe repelle a te.
25 [b]Multos enim occidit tristitia, et non est utilitas in illa.
26 Zelus et iracundia minuunt dies, et ante tempus senectam adducet cogitatus.
27 Splendidum cor, et bonum in epulis est: epulæ enim illius diligenter fiunt.

31. 1 Vigilia honestatis tabefaciet carnes, et cogitatus illius auferet somnum. in cupiditate arcenda,
2 Cogitatus præscientiæ avertit sensum, et infirmitas gravis sobriam facit
animam.
3 Laboravit dives in congregatione substantiæ, et in requie sua replebitur
bonis suis.
4 Laboravit pauper in diminutione victus, et in fine inops fit.
5 Qui aurum diligit, non iustificabitur: et qui insequitur consumptionem, replebitur ex ea.
6 [c]Multi dati sunt in auri casus, et facta est in specie ipsius perditio illorum.
7 Lignum offensionis est aurum sacrificantium: væ illis, qui sectantur illud,
et omnis imprudens deperiet in illo.
8 Beatus dives, qui inventus est sine macula: et qui post aurum non abiit, nec
speravit in pecunia, et thesauris.
9 Quis est hic, et laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua.
10 Qui probatus est in illo, et perfectus est, erit illi gloria æterna:
qui potuit transgredi, et non est transgressus: facere mala, et non fecit:
11 ideo stabilita sunt bona illius in Domino, et eleemosynas illius enarrabit omnis
Ecclesia sanctorum.

12 Supra mensam magnam sedisti? non aperias super illam faucem tuam prior. in conviviis celebrandis,
13 Non dicas sic: Multa sunt, quæ super illam sunt: 14 memento quoniam malus
est oculus nequam.
15 Nequius oculo quid creatum est? ideo ab omni facie sua lacrymabitur.
cum viderit, 16 ne extendas manum tuam prior, et invidia contaminatus
erubescas. 17 Ne comprimaris in convivio.
18 Intellige quæ sunt proximi tui ex teipso: 19 utere quasi homo frugi his, quæ
tibi apponuntur: ne, cum manducas multum, odio habearis.
20 Cessa prior causa disciplinæ: et noli nimius esse, ne forte offendas.
21 Et si in medio multorum sedisti, prior illis ne extendas manum tuam, nec
prior poscas bibere.
22 Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum, et in dormiendo non
laborabis ab illo, et non senties dolorem.
23 Vigilia, cholera, et tortura viro infrunito: 24 somnus sanitatis in homine parco.
dormiet usque mane, et anima illius cum ipso delectabitur.
25 Et si coactus fueris in edendo multum, surge e medio, evome: et refrigerabit te,
et non adduces corpori tuo infirmitatem.
26 Audi me fili, et ne spernas me: et in novissimo invenies verba mea.
27 In omnibus operibus tuis esto velox, et omnis infirmitas non occurret tibi.
28 Splendidum in panibus benedicent labia multorum, et testimonium veritatis
illius fidele.
29 Nequissimo in pane murmurabit civitas, et testimonium nequitiæ illius
verum est.
30 Diligentes in vino noli provocare: [d]multos enim exterminavit vinum.
31 Ignis probat ferrum durum: sic vinum corda superborum arguet in ebrietate
potatum.
32 Æqua vita hominibus vinum in sobrietate: si bibas illud moderate, eris sobrius.

---

22 [a]Pr 12, 25; 15, 15; 17, 22. — *25* [b]2 Cor 7, 10. — 31, *6* [c]Sup 8, 3. — *30* [d]Idt 13, 4.

33 Quæ vita est ei, qui minuitur vino? 34 Quid defraudat vitam? Mors.
35 aVinum in iucunditatem creatum est, et non in ebrietatem, ab initio.
36 Exultatio animæ et cordis vinum moderate potatum. 37 Sanitas est animæ et corpori sobrius potus.
38 Vinum multum potatum irritationem, et iram, et ruinas multas facit. 39 Amaritudo animæ vinum multum potatum.
40 Ebrietatis animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem, et faciens vulnera.
41 In convivio vini non arguas proximum: et non despicias eum in iucunditate illius:
42 verba improperii non dicas illi: et non premas illum in repetendo.
32. 1 Rectorem te posuerunt? noli extolli: esto in illis quasi unus ex ipsis.
2 Curam illorum habe, et sic conside, et omni cura tua explicita recumbe:
3 ut læteris propter illos, et ornamentum gratiæ accipias coronam, et dignationem consequaris corrogationis.
4 Loquere maior natu: decet enim te 5 primum verbum diligenti scientia, et non impedias musicam.
6 Ubi auditus non est, non effundas sermonem, et importune noli extolli in sapientia tua.
7 Gemmula carbunculi in ornamento auri, et comparatio musicorum in convivio vini.
8 Sicut in fabricatione auri signum est smaragdi, sic numerus musicorum in iucundo et moderato vino.
9 Audi tacens, et pro reverentia accedet tibi bona gratia.
10 Adolescens loquere in tua causa vix. 11 Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum.
12 In multis esto quasi inscius, et audi tacens simul et quærens.
13 In medio magnatorum non præsumas: et ubi sunt senes, non multum loquaris.
14 Ante grandinem præibit coruscatio: et ante verecundiam præibit gratia, et pro reverentia accedet tibi bona gratia.
15 Et hora surgendi non te trices: præcurre autem prior in domum tuam, et illic avocare,
et illic lude, 16 et age conceptiones tuas, et non in delictis et verbo superbo.
17 Et super his omnibus benedicito Dominum, qui fecit te, et inebriantem te ab omnibus bonis suis.

in mandatis et consiliis observandis,

18 Qui timet Dominum, excipiet doctrinam eius: et qui vigilaverint ad illum, invenient benedictionem.
19 Qui quærit legem, replebitur ab ea: et qui insidiose agit, scandalizabitur in ea.
20 Qui timent Dominum, invenient iudicium iustum, et iustitias quasi lumen accendent.
21 Peccator homo vitabit correptionem, et secundum voluntatem suam inveniet comparationem.
22 Vir consilii non disperdet intelligentiam, alienus et superbus non pertimescet timorem:
23 etiam postquam fecit cum eo sine consilio, et suis insectationibus arguetur.
24 Fili sine consilio nihil facias, et post factum non pœnitebis.
25 In via ruinæ non eas, et non offendes in lapides:
nec credas te viæ laboriosæ, ne ponas animæ tuæ scandalum:
26 et a filiis tuis cave, et a domesticis tuis attende.
27 In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ: hoc est enim conservatio mandatorum.
28 Qui credit Deo, attendit mandatis: et qui confidit in illo, non minorabitur.

35 aPs 103, 15; Pr 31, 4.

33. [1] Timenti Dominum non occurrent mala, sed in tentatione Deus illum conservabit, et liberabit a malis.
[2] Sapiens non odit mandata et iustitias, et non illidetur quasi in procella navis.
[3] Homo sensatus credit legi Dei, et lex illi fidelis.
[4] Qui interrogationem manifestat, parabit verbum, et sic deprecatus exaudietur, et conservabit disciplinam, et tunc respondebit.
[5] [a]Præcordia fatui quasi rota carri: et quasi axis versatilis cogitatus illius.
[6] Equus emissarius, sic et amicus subsannator, sub omni suprasedente hinnit.

[7] Quare dies diem superat, et iterum lux lucem, et annus annum a sole? *in providentia Dei attendendis,*
[8] A Domini scientia separati sunt, facto sole, et præceptum custodiente.
[9] Et immutavit tempora, et dies festos ipsorum, et in illis dies festos celebraverunt ad horam.
[10] Ex ipsis exaltavit et magnificavit Deus, et ex ipsis posuit in numerum dierum.
Et omnes homines de solo, [b]et ex terra, unde creatus est Adam.
[11] In multitudine disciplinæ Dominus separavit eos, et immutavit vias eorum.
[12] Ex ipsis benedixit, et exaltavit: et ex ipsis sanctificavit, et ad se applicavit:
et ex ipsis maledixit, et humiliavit, et convertit illos a separatione ipsorum.
[13] [c]Quasi lutum figuli in manu ipsius, plasmare illud et disponere.
[14] Omnes viæ eius secundum dispositionem eius: sic homo in manu illius, qui se fecit, et reddet illi secundum iudicium suum.
[15] Contra malum bonum est, et contra mortem vita: sic et contra virum iustum peccator.
Et sic intuere in omnia opera Altissimi. Duo et duo, et unum contra unum.

[16] Et ego novissimus evigilavi, et quasi qui colligit acinos post vindemiatores. *in verbis sapientis audiendis,*
[17] In benedictione Dei et ipse speravi: et quasi qui vindemiat, replevi torcular.
[18] [d]Respicite quoniam non mihi soli laboravi, sed omnibus exquirentibus disciplinam.
[19] Audite me magnates, et omnes populi, et rectores Ecclesiæ auribus percipite.

[20] Filio et mulieri, fratri et amico non des potestatem super te in vita tua: *in domesticis tractandis,*
et non dederis alii possessionem tuam: ne forte pœniteat te, et depreceris pro illis.
[21] Dum adhuc superes et aspiras, non immutabit te omnis caro.
[22] Melius est enim ut filii tui te rogent, quam te respicere in manus filiorum tuorum.
[23] In omnibus operibus tuis præcellens esto. [24] Ne dederis maculam in gloria tua.
In die consummationis dierum vitæ tuæ, et in tempore exitus tui distribue hereditatem tuam.
[25] Cibaria, et virga, et onus asino: panis, et disciplina, et opus servo.
[26] Operatur in disciplina, et quærit requiescere: laxa manus illi, et quærit libertatem.
[27] Iugum et lorum curvant collum durum, et servum inclinant operationes assiduæ.
[28] Servo malevolo tortura et compedes, mitte illum in operationem, ne vacet:
[29] multam enim malitiam docuit otiositas.
[30] In opera constitue eum: sic enim condecet illum. Quod si non obaudierit, curva illum compedibus,
et non amplifices super omnem carnem: verum sine iudicio nihil facias grave.
[31] [e]Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem sic eum tracta: quoniam in sanguine animæ comparasti illum.
[32] Si læseris eum iniuste, in fugam convertetur: [33] et si extollens discesserit: quem quæras, et in qua via quæras illum, nescis.

33, *5* [a]Sup 21, 17. — *10* [b]Gn 2, 7. — *13* [c]Rom 9, 21. — *18* [d]Sup 24, 47. — *31* [e]Sup 7, 23.

in vero exquirendo. 34. [1] Vana spes, et mendacium viro insensato: et somnia extollunt imprudentes.
[2] Quasi qui apprehendit umbram, et persequitur ventum: sic et qui attendit ad visa mendacia.
[3] hoc secundum hoc visio somniorum: ante faciem hominis similitudo hominis.
[4] Ab immundo quid mundabitur? et a mendace quid verum dicetur?
[5] Divinatio erroris, et auguria mendacia, et somnia malefacientium, vanitas est.
[6] Et sicut parturientis, cor tuum phantasias patitur.
nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum:
[7] multos enim errare fecerunt somnia, et exciderunt sperantes in illis.
[8] Sine mendacio consummabitur verbum legis, et sapientia in ore fidelis complanabitur.
[9] Qui non est tentatus, quid scit? Vir in multis expertus, cogitabit multa: et qui multa didicit, enarrabit intellectum.
[10] Qui non est expertus, pauca recognoscit: qui autem in multis factus est, multiplicat malitiam.
[11] Qui tentatus non est, qualia scit? qui implanatus est, abundabit nequitia.
[12] Multa vidi errando, et plurimas verborum consuetudines.
[13] Aliquoties usque ad mortem periclitatus sum horum causa, et liberatus sum gratia Dei.

in protectore eligendo. [14] Spiritus timentium Deum quæritur, et in respectu illius benedicetur.
[15] Spes enim illorum in salvantem illos, et oculi Dei in diligentes se.
[16] Qui timet Dominum nihil trepidabit, et non pavebit: quoniam ipse est spes eius.
[17] Timentis Dominum beata est anima eius. [18] Ad quem respicit, et quis est fortitudo eius?
[19] [a]Oculi Domini super timentes eum, protector potentiæ, firmamentum virtutis,
tegimen ardoris, et umbraculum meridiani, [20] deprecatio offensionis, et adiutorium casus,
exaltans animam, et illuminans oculos, dans sanitatem, et vitam et benedictionem.

3. Præcepta de sacrificiis, 34, 21—36, 19.

De oblatione maculata [21] [b]Immolantis ex iniquo oblatio est maculata, et non sunt beneplacitæ subsannationes iniustorum.
[22] Dominus solus sustinentibus se in via veritatis et iustitiæ.
[23] [c]Dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis.
[24] Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.
[25] Panis egentium vita pauperum est: qui defraudat illum, homo sanguinis est.
[26] Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. [27] Qui effundit sanguinem, [d]et qui fraudem facit mercenario, fratres sunt.
[28] Unus ædificans, et unus destruens: quid prodest illis nisi labor?
[29] Unus orans, et unus maledicens: cuius vocem exaudiet Deus?
[30] Qui baptizatur a mortuo, et iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius?
[31] [e]sic homo qui ieiunat in peccatis suis: et iterum eadem faciens,
quid proficit humiliando se? orationem illius quis exaudiet?

et sacrificio salutari, 35. [1] Qui conservat legem, multiplicat oblationem. [2] [f]Sacrificium salutare est attendere mandatis, et discedere ab omni iniquitate.
[3] Et propitiationem litare sacrificii super iniustitias, et deprecatio pro peccatis, recedere ab iniustitia.
[4] Retribuet gratiam qui offert similaginem: et qui facit misericordiam, offert sacrificium.

34, *19* [a]Ps 33, 16. — *21* [b]Pr 21, 27. — *23* [c]Pr 15, 8. — *27* [d]Dt 24, 14; Sup 7, 22. — *31* [e]2 Ptr 2, 21. — 35, *2* [f]Ir 7, 3.

[5] Beneplacitum est Domino recedere ab iniquitate: et deprecatio pro peccatis
recedere ab iniustitia.

[6] [a]Non apparebis ante conspectum Domini vacuus. [7] Hæc enim omnia propter
mandatum Dei fiunt. quomodo sacrificandum sit,
[8] Oblatio iusti impinguat altare, et odor suavitatis est in conspectu Altissimi.
[9] Sacrificium iusti acceptum est, et memoriam eius non obliviscetur Dominus.
[10] Bono animo gloriam redde Deo: et non minuas primitias manuum tuarum.
[11] [b]In omni dato hilarem fac vultum tuum, et in exultatione sanctifica decimas tuas.
[12] Da Altissimo secundum datum eius, et in bono oculo ad inventionem facito
manuum tuarum:
[13] quoniam Dominus retribuens est, et septies tantum reddet tibi.
[14] [c]Noli offerre munera prava, non enim suscipiet illa.
[15] Et noli inspicere sacrificium iniustum, quoniam Dominus iudex est, et [d]non
est apud illum gloria personæ.

[16] Non accipiet Dominus personam in pauperem, et deprecationem læsi exaudiet. orationem humilem Deus respicit,
[17] Non despiciet preces pupilli: nec viduam, si effundat loquelam gemitus.
[18] Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam descendunt, et exclamatio eius super
deducentem eas?
[19] A maxilla enim ascendunt usque ad cælum, et Dominus exauditor non delecta-
bitur in illis.
[20] Qui adorat Deum in oblectatione, suscipietur, et deprecatio illius usque ad
nubes propinquabit.
[21] Oratio humiliantis se, nubes penetrabit: et donec propinquet non consolabitur:
et non discedet donec Altissimus aspiciat.
[22] Et Dominus non elongabit, sed iudicabit iustos, et faciet iudicium: et Fortis-
simus non habebit in illis patientiam,
ut contribulet dorsum ipsorum: [23] et Gentibus reddet vindictam
donec tollat plenitudinem superborum: et sceptra iniquorum contribulet
[24] donec reddat hominibus secundum actus suos, et secundum opera Adæ, et
secundum præsumptionem illius,
[25] donec iudicet iudicium plebis suæ, et oblectabit iustos misericordia sua.
[26] Speciosa misericordia Dei, in tempore tribulationis, quasi nubes pluviæ in
tempore siccitatis.

36. [1] Miserere nostri Deus omnium, et respice nos, et ostende nobis lucem
miserationum tuarum: qui pro populo exoratur.
[2] et immitte timorem tuum super Gentes, quæ non exquisierunt te, ut cognoscant
quia non est Deus nisi tu, et enarrent magnalia tua.
[3] Alleva manum tuam super Gentes alienas, ut videant potentiam tuam.
[4] Sicut enim in conspectu eorum sanctificatus es in nobis, sic in conspectu
nostro magnificaberis in eis,
[5] ut cognoscant te, sicut et nos cognovimus quoniam non est Deus præter te Domine.
[6] Innova signa, et immuta mirabilia. [7] Glorifica manum, et brachium dextrum.
[8] Excita furorem, et effunde iram. [9] Tolle adversarium, et afflige inimicum.
[10] Festina tempus, et memento finis, ut enarrent mirabilia tua.
[11] In ira flammæ devoretur qui salvatur: et qui pessimant plebem tuam, inveniant
perditionem.
[12] Contere caput principum inimicorum, dicentium: Non est alius præter nos.
[13] Congrega omnes tribus Iacob: ut cognoscant quia non est Deus nisi tu,
et enarrent magnalia tua: et hereditabis eos, sicut ab initio.
[14] Miserere plebi tuæ, super quam invocatum est nomen tuum: et Israel, [e]quem
coæquasti primogenito tuo.

---

6 [a]Ex 23, 15; 34, 20; Dt 16, 16. — *11* [b]Tob 4, 9; 2 Cor 9, 7. — *14* [c]Lv 22, 21; Dt 15, 21. — *15* [d]Dt 10, 17; 2 Par 19, 7; Iob 34, 19; Sap 6, 8; Act 10, 34; Rom 2, 11; Gal 2, 6; Col 3, 25; 1 Ptr 1, 17. — **36,** *14* [e]Ex 4, 22.

[15] Miserere civitati sanctificationis tuæ Ierusalem, civitati requiei tuæ.
[16] Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis, et gloria tua populum tuum.
[17] Da testimonium his, qui ab initio creaturæ tuæ sunt, et suscita prædicationes,
quas locuti sunt in nomine tuo prophetæ priores.
[18] Da mercedem sustinentibus te, ut prophetæ tui fideles inveniantur:
et exaudi orationes servorum tuorum [19] [a]secundum benedictionem Aaron
de populo tuo,
et dirige nos in viam iustitiæ, et sciant omnes qui habitant terram, quia tu
es Deus conspector sæculorum.

4. Præcepta de relatione varia, 36, 20—38, 24.

Ad uxorem, [20] Omnem escam manducabit venter, et est cibus cibo melior.
[21] Fauces contingunt cibum feræ, et cor sensatum verba mendacia.
[22] Cor pravum dabit tristitiam, et homo peritus resistet illi.
[23] Omnem masculum excipiet mulier: et est filia melior filia.
[24] Species mulieris exhilarat faciem viri sui, et super omnem concupiscentiam
hominis superducit desiderium.
[25] Si est lingua curationis, est et mitigationis et misericordiæ: non est vir illius
secundum filios hominum.
[26] Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem: adiutorium secundum
illum est, et columna ut requies.
[27] Ubi non est sepes, diripietur possessio: et ubi non est mulier, ingemiscit egens.
[28] Quis credit ei, qui non habet nidum, et deflectens ubicumque obscuraverit,
quasi succinctus latro exiliens de civitate in civitatem?

ad amicum, 37. [1] Omnis amicus dicet: Et ego amicitiam copulavi, sed est amicus solo nomine
amicus.
Nonne tristitia inest usque ad mortem? [2] Sodalis autem et amicus ad inimicitiam convertentur.
[3] O præsumptio nequissima, unde creata es cooperire aridam malitia, et dolositate
illius?
[4] Sodalis amico coniucundatur in oblectationibus, et in tempore tribulationis
adversarius erit.
[5] Sodalis amico condolet causa ventris, et contra hostem accipiet scutum.
[6] Non obliviscaris amici tui in animo tuo, et non immemor sis illius in opibus tuis.

ad consiliarium, [7] Noli consiliari cum eo, qui tibi insidiatur, et a zelantibus te absconde consilium.
[8] Omnis consiliarius prodit consilium, sed est consiliarius in semetipso.
[9] A consiliario serva animam tuam, prius scito quæ sit illius necessitas: et ipse
enim animo suo cogitabit:
[10] ne forte mittat sudem in terram, et dicat tibi: [11] Bona est via tua; et stet
e contrario videre quid tibi eveniat.
[12] Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, et cum iniusto de iustitia,
et cum muliere de ea, quæ æmulatur: cum timido de bello:
cum negotiatore de traiectione, cum emptore de venditione,
cum viro livido de gratiis agendis, [13] cum impio de pietate,
cum inhonesto de honestate, cum operario agrario de omni opere,
[14] cum operario annuali de consummatione anni, cum servo pigro de multa
operatione: non attendas his in omni consilio.
[15] Sed cum viro sancto assiduus esto, quemcumque cognoveris observantem
timorem Dei,
[16] cuius anima est secundum animam tuam: et qui, cum titubaveris in tenebris,
condolebit tibi.
[17] Cor boni consilii statue tecum: non est enim tibi aliud pluris illo.

19 [a]Nm 6, 24.

18 Anima viri sancti enunciat aliquando vera, quam septem circumspectores
sedentes in excelso ad speculandum.
19 Et in his omnibus deprecare Altissimum ut dirigat in veritate viam tuam.
20 Ante omnia opera verbum verax præcedat te, et ante omnem actum consilium
stabile.
21 Verbum nequam immutabit cor: ex quo partes quattuor oriuntur,
bonum et malum, vita et mors: et dominatrix illorum est assidua lingua.
Est vir astutus multorum eruditor, et animæ suæ inutilis est.

22 Vir peritus multos erudivit, et animæ suæ suavis est. ad sapientem,
23 Qui sophistice loquitur, odibilis est: in omni re defraudabitur.
24 non est illi data a Domino gratia: omni enim sapientia defraudatus est.
25 Est sapiens animæ suæ sapiens: et fructus sensus illius laudabilis.
26 Vir sapiens plebem suam erudit, et fructus sensus illius fideles sunt.
27 Vir sapiens implebitur benedictionibus, et videntes illum laudabunt.
28 Vita viri in numero dierum: dies autem Israel innumerabiles sunt.
29 Sapiens in populo hereditabit honorem, et nomen illius erit vivens in æternum.

30 Fili in vita tua tenta animam tuam: et si fuerit nequam, non des illi potestatem: ad animam suam,
31 non enim omnia omnibus expediunt, et non omni animæ omne genus placet.
32 Noli avidus esse in omni epulatione, et non te effundas super omnem escam:
33 in multis enim escis erit infirmitas, et aviditas appropinquabit usque ad choleram.
34 Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adiiciet vitam.

38. 1 Honora medicum propter necessitatem: etenim illum creavit Altissimus. ad medicum,
2 A Deo est enim omnis medela, et a rege accipiet donationem.
3 Disciplina medici exaltabit caput illius, et in conspectu magnatorum collaudabitur.
4 Altissimus creavit de terra medicamenta, et vir prudens non abhorrebit illa.
5 [a]Nonne a ligno indulcata est aqua amara? 6 Ad agnitionem hominum virtus
illorum,
et dedit hominibus scientiam Altissimus, honorari in mirabilibus suis.
7 In his curans mitigabit dolorem, et unguentarius faciet pigmenta suavitatis,
et unctiones conficiet sanitatis,
et non consummabuntur opera eius. 8 Pax enim Dei super faciem terræ.
9 [b]Fili in tua infirmitate ne despicias te ipsum, sed ora Dominum, et ipse curabit te.
10 Averte a delicto, et dirige manus, et ab omni delicto munda cor tuum.
11 Da suavitatem et memoriam similaginis, et impingua oblationem,
et da locum medico: 12 etenim illum Dominus creavit: et non discedat a te,
quia opera eius sunt necessaria.
13 Est enim tempus quando in manus illorum incurras: 14 ipsi vero Dominum
deprecabuntur,
ut dirigat requiem eorum, et sanitatem, propter conversationem illorum.
15 Qui delinquit in conspectu eius, qui fecit eum, incidet in manus medici.

16 Fili in mortuum produc lacrymas, et quasi dira passus incipe plorare, ad mortuos.
et secundum iudicium contege corpus illius, et non despicias sepulturam illius.
17 Propter delaturam autem amare fer luctum illius uno die, et consolare propter
tristitiam,
18 et fac luctum secundum meritum eius uno die, vel duobus propter detractionem.
19 [c]A tristitia enim festinat mors, et cooperit virtutem, et tristitia cordis flectit
cervicem.
20 In abductione permanet tristitia: et substantia inopis secundum cor eius.
21 Ne dederis in tristitia cor tuum, sed repelle eam a te: et memento novissimorum,
22 noli oblivisci: neque enim est conversio, et huic nihil proderis, et te ipsum
pessimabis.
23 Memor esto iudicii mei: sic enim erit et tuum: mihi heri, et tibi hodie.

38, *5* [a]Ex 15, 25. — *9* [b]Is 38, 3. — *19* [c]Pr 15, 13; 17, 22.

24 [a]In requie mortui requiescere fac memoriam eius, et consolare illum in exitu spiritus sui.

5. Præcepta de adeptione sapientiæ, 38, 25—39, 15.

Sapientia acquiritur tempore vacuitatis.

25 Sapientia scribæ in tempore vacuitatis: et qui minoratur actu, sapientiam percipiet:
qua sapientia replebitur 26 qui tenet aratrum, et qui gloriatur in iaculo,
stimulo boves agitat, et conversatur in operibus eorum, et enarratio eius in filiis taurorum.
27 Cor suum dabit ad versandos sulcos, et vigilia eius in sagina vaccarum.
28 Sic omnis faber et architectus, qui noctem tamquam diem transigit,
qui sculpit signacula sculptilia, et assiduitas eius variat picturam:
cor suum dabit in similitudinem picturæ, et vigilia sua perficiet opus.
29 Sic faber ferrarius sedens iuxta incudem, et considerans opus ferri:
Vapor ignis uret carnes eius, et in calore fornacis concertatur:
30 Vox mallei innovat aurem eius, et contra similitudinem vasis oculus eius:
31 Cor suum dabit in consummationem operum, et vigilia sua ornabit in perfectionem.
32 Sic figulus sedens ad opus suum, convertens pedibus suis rotam,
qui in solicitudine positus est semper propter opus suum, et in numero est omnis operatio eius.
33 In brachio suo formabit lutum, et ante pedes suos curvabit virtutem suam.
34 Cor suum dabit ut consummet linitionem, et vigilia sua mundabit fornacem.
35 Omnes hi in manibus suis speraverunt, et unusquisque in arte sua sapiens est.
36 sine his omnibus non ædificatur civitas. 37 Et non inhabitabunt, nec inambulabunt, et in ecclesiam non transilient.
38 Super sellam iudicis non sedebunt, et testamentum iudicii non intelligent,
neque palam facient disciplinam et iudicium, et in parabolis non invenientur:
39 sed creaturam ævi confirmabunt, et deprecatio illorum in operatione artis,
accommodantes animam suam, et conquirentes in lege Altissimi.

studio atque oratione.

39. 1 Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens, et in prophetis vacabit.
2 Narrationem virorum nominatorum conservabit, et in versutias parabolarum simul introibit.
3 Occulta proverbiorum exquiret, et in absconditis parabolarum conversabitur.
4 In medio magnatorum ministrabit, et in conspectu præsidis apparebit.
5 In terram alienigenarum gentium pertransiet: bona enim et mala in hominibus tentabit.
6 Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, et in conspectu Altissimi deprecabitur.
7 Aperiet os suum in oratione, et pro delictis suis deprecabitur.
8 Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentiæ replebit illum:
9 et ipse tamquam imbres mittet eloquia sapientiæ suæ, et in oratione confitebitur Domino:
10 et ipse diriget consilium eius, et disciplinam, et in absconditis suis consiliabitur.
11 Ipse palam faciet disciplinam doctrinæ suæ, et in lege testamenti Domini gloriabitur.
12 Collaudabunt multi sapientiam eius, et usque in sæculum non delebitur.
13 Non recedet memoria eius, et nomen eius requiretur a generatione in generationem.
14 Sapientiam eius enarrabunt gentes, et laudem eius enunciabit ecclesia.
15 Si permanserit, nomen derelinquet plus quam mille: et si requieverit, proderit illi.

---

24 [a]2 Sm 12, 21.

6. Præcepta de creaturis observandis, 39, 16—42, 14.

16 Adhuc consiliabor, ut enarrem: ut furore enim repletus sum. Opera Dei
17 In voce dicit: Obaudite me divini fructus, et quasi rosa plantata super rivos valde bona sunt,
aquarum fructificate.
18 Quasi Libanus odorem suavitatis habete. 19 Florete flores, quasi lilium, et
date odorem, et frondete in gratiam,
et collaudate canticum, et benedicite Dominum in operibus suis. 20 Date
nomini eius magnificentiam,
et confitemini illi in voce labiorum vestrorum, et in canticis labiorum, et
citharis,
et sic dicetis in confessione: 21 [a]Opera Domini universa bona valde.
22 [b]In verbo eius stetit aqua sicut congeries: et in sermone oris illius sicut excep-
toria aquarum:
23 quoniam in præcepto ipsius placor fit, et non est minoratio in salute ipsius.
24 Opera omnis carnis coram illo, et non est quidquam absconditum ab oculis eius.
25 A sæculo usque in sæculum respicit, et nihil est mirabile in conspectu eius.
26 Non est dicere: Quid est hoc, aut quid est istud? omnia enim in tempore suo
quærentur.
27 Benedictio illius quasi fluvius inundavit. 28 [c]quomodo cataclysmus aridam
inebriavit,
sic ira ipsius gentes, quæ non exquisierunt eum, hereditabit. 29 [d]Quomodo
convertit aquas in siccitatem, et siccata est terra:
et viæ illius viis illorum directæ sunt: sic peccatoribus offensiones in ira eius.
30 Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona et mala.
31 [e]Initium necessariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, et ferrum, sal,
lac, et panis similagineus, et mel et botrus uvæ, et oleum, et vestimentum.
32 Hæc omnia sanctis in bona, sic et impiis et peccatoribus in mala convertentur.
33 Sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt, et in furore suo confirmaverunt
tormenta sua:
34 in tempore consummationis effundent virtutem: et furorem eius, qui fecit illos,
placabunt.
35 Ignis, grando, fames, et mors, omnia hæc ad vindictam creata sunt:
36 bestiarum dentes, et scorpii, et serpentes, et romphæa vindicans in exterminium
impios.
37 In mandatis eius epulabuntur, et super terram in necessitatem præparabuntur,
et in temporibus suis non præterient verbum.
38 Propterea ab initio confirmatus sum, et consiliatus sum, et cogitavi, et scripta
dimisi.
39 [f]Omnia opera Domini bona, et omne opus hora sua subministrabit.
40 Non est dicere: Hoc illo nequius est: omnia enim in tempore suo comproba-
buntur.
41 Et nunc in omni corde et ore collaudate, et benedicite nomen Domini.

40. 1 Occupatio magna creata est omnibus hominibus, et iugum grave super miseria humana e
filios Adam, peccato
a die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulturæ, in matrem oritur,
omnium.
2 Cogitationes eorum, et timores cordis, adinventio expectationis, et dies finitionis:
3 a residente super sedem gloriosam, usque ad humiliatum in terra et cinere:
4 ab eo, qui utitur hyacintho, et portat coronam, usque ad eum, qui operitur
lino crudo:
furor, zelus, tumultus, fluctuatio, et timor mortis, iracundia perseverans, et
contentio,
5 et in tempore refectionis in cubili somnus noctis immutat scientiam eius.

39, *21* [a]Gn 1, 31; Mc 7, 37. — *22* [b]Gn 8, 3. — *28* [c]Gn 7, 21. — *29* [d]Ex 14, 21. —
31 [e]Sup 29, 28. — *39* [f]Gn 1, 31.

6 Modicum tamquam nihil in requie, et ab eo in somnis, quasi in die respectus.
7 Conturbatus est in visu cordis sui, tamquam qui evaserit in die belli.
In tempore salutis suæ exurrexit, et admirans ad nullum timorem:
8 cum omni carne, ab homine usque ad pecus, et super peccatores septuplum.
9 [a]Ad hæc mors, sanguis, contentio, et romphæa, oppressiones, fames, et contritio, et flagella:
10 super iniquos creata sunt hæc omnia, [b]et propter illos factus est cataclysmus.
11 Omnia, quæ de terra sunt, in terram convertentur, [c]et omnes aquæ in mare revertentur.
12 Omne munus, et iniquitas delebitur, et fides in sæculum stabit.
13 Substantiæ iniustorum sicut fluvius siccabuntur, et sicut tonitruum magnum in pluvia personabunt.
14 In aperiendo manus suas lætabitur: sic prævaricatores in consummatione tabescent.
15 Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos, et radices immundæ super cacumen petræ sonant.
16 Super omnem aquam viriditas, et ad oram fluminis ante omne fœnum evelletur.
17 Gratia sicut paradisus in benedictionibus, et misericordia in sæculum permanet.

timor Dei optimus est, 18 Vita sibi sufficientis operarii condulcabitur, et in ea invenies thesaurum.
19 Filii, et ædificatio civitatis confirmabit nomen, et super hæc mulier immaculata computabitur.
20 Vinum et musica lætificant cor: et super utraque dilectio sapientiæ.
21 Tibiæ, et psalterium suavem faciunt melodiam, et super utraque lingua suavis.
22 Gratiam, et speciem desiderabit oculus tuus, et super hæc virides sationes.
23 Amicus, et sodalis in tempore convenientes, et super utrosque mulier cum viro.
24 Fratres in adiutorium in tempore tribulationis, et super eos misericordia liberabit.
25 Aurum et argentum est constitutio pedum: et super utrumque consilium beneplacitum.
26 Facultates et virtutes exaltant cor, et super hæc timor Domini.
27 Non est in timore Domini minoratio, et non est in eo inquirere adiutorium.
28 Timor Domini sicut paradisus benedictionis, et super omnem gloriam operuerunt illum.

indigentia mala, 29 Fili in tempore vitæ tuæ ne indigeas: melius est enim mori, quam indigere.
30 Vir respiciens in mensam alienam, non est vita eius in cogitatione victus,
alit enim animam suam cibis alienis.
31 Vir autem disciplinatus, et eruditus custodiet se.
32 In ore imprudentis condulcabitur inopia, et in ventre eius ignis ardebit.

cui mors sit amara cuique bona, **41.** 1 O mors quam amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis:
2 viro quieto, et cuius viæ directæ sunt in omnibus, et adhuc valenti accipere cibum!
3 O mors, bonum est iudicium tuum homini indigenti, et qui minoratur viribus,
4 defecto ætate, et cui de omnibus cura est, et incredibili, qui perdit patientiam!
5 Noli metuere iudicium mortis. Memento quæ ante te fuerunt, et quæ superventura sunt tibi:
hoc iudicium a Domino omni carni:
6 et quid superveniet tibi in beneplacito Altissimi?
sive decem, sive centum, sive mille anni.
7 Non est enim in inferno accusatio vitæ.

peccatores abominabiles sunt, 8 Filii abominationum fiunt filii peccatorum, et qui conversantur secus domos impiorum.

40, *9* [a]Sup 39, 35. — *10* [b]Gn 7, 10. — *11* [c]Ecl 1, 7.

[9] Filiorum peccatorum periet hereditas, et cum semine illorum assiduitas opprobrii.
[10] De patre impio queruntur filii, quoniam propter illum sunt in opprobrio.
[11] Væ vobis viri impii, qui dereliquistis legem Domini Altissimi.
[12] Et si nati fueritis, in maledictione nascemini: et si mortui fueritis, in maledictione erit pars vestra.
[13] [a]Omnia, quæ de terra sunt, in terram convertentur: sic impii a maledicto in perditionem.
[14] Luctus hominum in corpore ipsorum, nomen autem impiorum delebitur.
[15] Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi et magni.
[16] Bonæ vitæ numerus dierum: bonum autem nomen permanebit in ævum.

[17] Disciplinam in pace conservate filii. [b]sapientia enim abscondita, et thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque? quali- contusio sit bona
[18] Melior est homo, qui abscondit stultitiam suam, quam homo, qui abscondit sapientiam suam. qualisque mala,
[19] Veruntamen reveremini in his, quæ procedunt de ore meo. [20] Non est enim
bonum omnem reverentiam observare: et non omnia omnibus bene placent in fide.
[21] Erubescite a patre et a matre de fornicatione: et a præsidente et a potente de mendacio:
[22] a principe et a iudice de delicto: a synagoga et plebe de iniquitate: [23] a socio
et amico de iniustitia:
et de loco, in quo habitas, [24] de furto, de veritate Dei, et testamento: de
discubitu in panibus,
et ab obfuscatione dati et accepti: [25] a salutantibus de silentio:
a respectu mulieris fornicariæ: et ab aversione vultus cognati.
[26] Ne avertas faciem a proximo tuo, et ab auferendo partem et non restituendo.
[27] [c]Ne respicias mulierem alieni viri, et ne scruteris ancillam eius, neque steteris ad lectum eius.
[28] Ab amicis de sermonibus improperii: et cum dederis, ne improperes.
42. [1] Non duplices sermonem auditus de revelatione sermonis absconditi,
et eris vere sine confusione, et invenies gratiam in conspectu omnium hominum:
ne pro his omnibus confundaris, [d]et ne accipias personam ut delinquas.
[2] De lege Altissimi, et testamento, et de iudicio iustificare impium,
[3] de verbo sociorum et viatorum, et de datione hereditatis amicorum,
[4] de æqualitate stateræ et ponderum, de acquisitione multorum et paucorum,
[5] de corruptione emptionis, et negotiatorum, et de multa disciplina filiorum, et servo pessimo latus sanguinare.
[6] Super mulierem nequam bonum est signum. [7] Ubi manus multæ sunt, claude,
et quodcumque trades, numera, et appende: datum vero, et acceptum omne describe.
[8] De disciplina insensati et fatui, et de senioribus, qui iudicantur ab adolescentibus:
et eris eruditus in omnibus, et probabilis in conspectu omnium vivorum.

[9] Filia patris abscondita est vigilia, et solicitudo eius aufert somnum, filia custodienda est,
ne forte in adolescentia sua adulta efficiatur, et cum viro commorata odibilis fiat:
[10] nequando polluatur in virginitate sua, et in paternis suis gravida inveniatur:
ne forte cum viro commorata transgrediatur, aut certe sterilis efficiatur.
[11] Super filiam luxuriosam confirma custodiam: ne quando faciat te in opprobrium venire inimicis,

---

41, *13* [a]Sup 40, 11. — *17* [b]Sup 20, 32. — *27* [c]Mt 5, 28. — **42,** *1* [d]Lv 19, 15; Dt 1, 17; 16, 19; Pr 24, 23; Iac 2, 1.

a detractione in civitate, et obiectione plebis, et confundat te in multitudine populi.

mulier fugienda.

12 Omni homini noli intendere in specie: et in medio mulierum noli commorari:
13 de vestimentis enim procedit tinea, et a muliere iniquitas viri.
14 Melior est enim iniquitas viri, quam mulier benefaciens, et mulier confundens in opprobrium.

PARS ALTERA.
Laus Dei in natura et historia, 42, 15—50, 23.

I. Laus Dei in natura, 42, 15—43, 37.

Gloria Domini in operibus omnibus.

15 Memor ero igitur operum Domini, et quæ vidi annunciabo. In sermonibus Domini opera eius.
16 Sol illuminans per omnia respexit, et gloria Domini plenum est opus eius.
17 Nonne Dominus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua,
quæ confirmavit Dominus omnipotens stabiliri in gloria sua?
18 Abyssum, et cor hominum investigavit: et in astutia eorum excogitavit.
19 Cognovit enim Dominus omnem scientiam, et inspexit in signum ævi,
annuncians quæ præterierunt, et quæ superventura sunt, revelans vestigia occultorum.
20 Non præterit illum omnis cogitatus, et non abscondit se ab eo ullus sermo.
21 Magnalia sapientiæ suæ decoravit: qui est ante sæculum et usque in sæculum,
neque adiectum est, 22 neque minuitur, et non eget alicuius consilio.
23 Quam desiderabilia omnia opera eius, et tamquam scintilla, quæ est considerare!
24 Omnia hæc vivunt, et manent in sæculum, et in omni necessitate omnia obaudiunt ei.
25 Omnia duplicia, unum contra unum, et non fecit quidquam deesse.
26 Uniuscuiusque confirmavit bona. Et quis satiabitur videns gloriam eius?

in cælo

43. 1 Altitudinis firmamentum pulchritudo eius est, species cæli in visione gloriæ.
2 Sol in aspectu annuncians in exitu, vas admirabile opus excelsi.
3 In meridiano exurit terram, et in conspectu ardoris eius quis poterit sustinere?
Fornacem custodiens in operibus ardoris: 4 tripliciter sol exurens montes,
radios igneos exsufflans, et refulgens radiis suis obcæcat oculos.
5 Magnus Dominus qui fecit illum, et in sermonibus eius festinavit iter.
6 Et luna in omnibus in tempore suo, ostensio temporis, et signum ævi.
7 A luna signum diei festi, luminare quod minuitur in consummatione.
8 Mensis secundum nomen eius est, crescens mirabiliter in consummatione.
9 Vas castrorum in excelsis, in firmamento cæli resplendens gloriose.
10 Species cæli gloria stellarum, mundum illuminans in excelsis Dominus.
11 In verbis sancti stabunt ad iudicium, et non deficient in vigiliis suis.
12 Vide arcum, et benedic eum, [a]qui fecit illum: valde speciosus est in splendore suo.
13 Gyravit cælum in circuitu gloriæ suæ, manus Excelsi aperuerunt illum.
14 Imperio suo acceleravit nivem, et accelerat coruscationes emittere iudicii sui.
15 Propterea aperti sunt thesauri, et evolaverunt nebulæ sicut aves.
16 In magnitudine sua posuit nubes, et confracti sunt lapides grandinis.
17 In conspectu eius commovebuntur montes, et in voluntate eius aspirabit Notus.
18 Vox tonitrui eius verberabit terram, tempestas aquilonis, et congregatio spiritus:
19 et sicut avis deponens ad sedendum, aspergit nivem, et sicut locusta demergens descensus eius.

43, *12* [a]Gn 9, 13.

20 Pulchritudinem candoris eius admirabitur oculus, et super imbrem eius
expavescet cor.

21 Gelu sicut salem effundet super terram: et dum gelaverit, fiet tamquam cacumina tribuli. *et in terra.*
22 Frigidus ventus aquilo flavit, et gelavit crystallus ab aqua,
super omnem congregationem aquarum requiescet, et sicut lorica induet se aquis.
23 Et devorabit montes, et exuret desertum, et extinguet viride, sicut igne.
24 Medicina omnium in festinatione nebulæ: et ros obvians ab ardore venienti
humilem efficiet eum.
25 In sermone eius siluit ventus, et cogitatione sua placavit abyssum, et plantavit
in illa Dominus insulas.
26 Qui navigant mare, enarrent pericula eius: et audientes auribus nostris
admirabimur.
27 Illic præclara opera, et mirabilia: varia bestiarum genera, et omnium
pecorum, et creatura belluarum.
28 Propter ipsum confirmatus est itineris finis, et in sermone eius composita
sunt omnia.

29 Multa dicemus, et deficiemus in verbis: consummatio autem sermonum, ipse est in omnibus. *inenarrabilis est.*
30 Gloriantes ad quid valebimus? ipse enim omnipotens super omnia opera sua.
31 Terribilis Dominus, et magnus vehementer, et mirabilis potentia ipsius.
32 Glorificantes Dominum quantumcumque potueritis, supervalebit enim adhuc,
et admirabilis magnificentia eius.
33 Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum potestis: maior enim est
omni laude.
34 Exaltantes eum replemini virtute. ne laboretis: non enim comprehendetis.
35 [a]Quis videbit eum, et enarrabit? et quis magnificabit eum sicut est ab initio?
36 Multa abscondita sunt maiora his: pauca enim vidimus operum eius.
37 Omnia autem Dominus fecit, et pie agentibus dedit sapientiam.

II. Laus Dei in historia, 44, 1—50, 23.

1. Gloria Dei in patribus generatim, 44, 1—15.

44. 1 Laudemus viros gloriosos, et parentes nostros in generatione sua. *In patribus gloria Dei resplendet.*
2 Multam gloriam fecit Dominus magnificentia sua a sæculo.
3 Dominantes in potestatibus suis, homines magni virtute,
et prudentia sua præditi. nunciantes in prophetis dignitatem prophetarum,
4 et imperantes in præsenti populo, et virtute prudentiæ populis sanctissima verba.
5 In peritia sua requirentes modos musicos, et narrantes carmina scripturarum.
6 Homines divites in virtute, pulchritudinis studium habentes: pacificantes
in domibus suis.
7 Omnes isti in generationibus gentis suæ gloriam adepti sunt, et in diebus
suis habentur in laudibus.
8 Qui de illis nati sunt, reliquerunt nomen narrandi laudes eorum:
9 et sunt quorum non est memoria: perierunt quasi qui non fuerint:
et nati sunt, quasi non nati, et filii ipsorum cum ipsis.
10 Sed illi viri misericordiæ sunt, quorum pietates non defuerunt:
11 cum semine eorum permanent bona, 12 hereditas sancta nepotes eorum,
et in testamentis stetit semen eorum: 13 et filii eorum propter illos
usque in æternum manent: semen eorum et gloria eorum non derelinquetur.
14 Corpora ipsorum in pace sepulta sunt, et nomen eorum vivit in generationem
et generationem.
15 Sapientiam ipsorum narrent populi, et laudem eorum nunciet ecclesia.

---
35 [a]Ps 105, 2.

2. Gloria Dei in patribus ante Moysen, 44, 16—26.

In Henoch et Noe, (cf. 49, 16—19) 16 [a]Henoch placuit Deo, et translatus est in paradisum, ut det gentibus pœni-
tentiam.
17 [b]Noe inventus est perfectus, iustus, et in tempore iracundiæ factus est recon-
ciliatio.
18 Ideo dimissum est reliquum terræ, cum factum est diluvium.
19 [c]Testamenta sæculi posita sunt apud illum, ne deleri possit diluvio omnis caro.

in Abraham, 20 [d]Abraham magnus pater multitudinis gentium, et non est inventus similis
illi in gloria:
qui conservavit legem Excelsi, et fuit in testamento cum illo.
21 [e]In carne eius stare fecit testamentum, et [f]in tentatione inventus est fidelis.
22 Ideo iureiurando dedit illi gloriam in gente sua,
crescere illum quasi terræ cumulum, 23 et ut stellas exaltare semen eius,
et hereditare illos a mari usque ad mare, et a flumine usque ad terminos terræ.

in Isaac et Iacob, 24 Et in Isaac eodem modo fecit propter Abraham patrem eius. 25 Benedictionem
omnium Gentium dedit illi Dominus,
et testamentum confirmavit super caput Iacob. 26 Agnovit eum in bene-
dictionibus suis, et dedit illi hereditatem,
et divisit illi partem in tribubus duodecim.

3. Gloria Dei in Moyse, Aaron et Phinees, 44, 27—45, 31.

In Moyse, 27 Et conservavit illi homines misericordiæ, invenientes gratiam in oculis omnis
carnis.
45. 1 Dilectus [g]Deo, et hominibus Moyses: cuius memoria in benedictione est.
2 Similem illum fecit in gloria sanctorum, et magnificavit eum in timore
inimicorum,
et in verbis suis monstra placavit. 3 [h]Glorificavit illum in conspectu regum,
et iussit illi coram populo suo, et ostendit illi gloriam suam.
4 [i]In fide et lenitate ipsius sanctum fecit illum, et elegit eum ex omni carne.
5 Audivit enim eum, et vocem ipsius, et induxit illum in nubem.
6 Et dedit illi coram præcepta, et legem vitæ et disciplinæ,
docere Iacob testamentum suum, et iudicia sua Israel.

in Aaron, 7 Excelsum fecit Aaron fratrem eius, et similem sibi de tribu Levi:
8 statuit ei testamentum æternum, et dedit illi sacerdotium gentis:
et beatificavit illum in gloria, 9 et circumcinxit eum zona gloriæ,
et induit eum stolam gloriæ, et coronavit eum in vasis virtutis. 10 Circum-
pedes, et femoralia, et humerale posuit ei,
et cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro,
11 [k]dare sonitum in incessu suo, auditum facere sonitum in templo in memoriam
filiis gentis suæ.
12 Stolam sanctam, auro, et hyacintho, et purpura, opus textile, viri sapientis,
iudicio et veritate præditi: 13 torto cocco opus artificis,
gemmis pretiosis figuratis in ligatura auri, et opere lapidarii sculptis in
memoriam secundum numerum tribuum Israel.
14 Corona aurea super mitram eius expressa signo sanctitatis,
et gloria honoris: opus virtutis, et desideria oculorum ornata.
15 Sic pulchra ante ipsum non fuerunt talia usque ad originem. 16 Non est
indutus illa alienigena aliquis,
sed tantum filii ipsius soli, et nepotes eius per omne tempus.
17 Sacrificia ipsius consumpta sunt igne quotidie.

44, *16* [a]Gn 5, 24; Hbr 11, 5. — *17* [b]Gn 6, 9; 7, 1; Hbr 11, 7. — *19* [c]Gn 9, 9. — *20* [d]Gn 12, 2; 15, 5. — *21* [e]Gn 17, 10; Gal 3, 6. — [f]Gn 22, 1. — **45,** *1* [g]Ex 11, 3. — *3* [h]Ex 6, 7 s. — *4* [i]Nm 12, 3. 7. — *11* [k]Ex 28, 35.

18 [a]Complevit Moyses manus eius, et unxit illum oleo sancto.
19 Factum est illi in testamentum æternum, et semini eius sicut dies cæli,
fungi sacerdotio, et habere laudem, et glorificare populum suum in nomine eius.
20 Ipsum elegit ab omni vivente, offerre sacrificium Deo,
incensum, et bonum odorem, in memoriam placare pro populo suo:
21 et dedit illi in præceptis suis potestatem, in testamentis iudiciorum,
docere Iacob testimonia, et in lege sua lucem dare Israel.
22 [b]Quia contra illum steterunt alieni, et propter invidiam circumdederunt illum homines in deserto,
qui erant cum Dathan et Abiron, et congregatio Core in iracundia.
23 Vidit Dominus Deus, et non placuit illi, et consumpti sunt in impetu iracundiæ.
24 Fecit illis monstra, et consumpsit illos in flamma ignis.
25 Et addidit Aaron gloriam, et dedit illi hereditatem,
et primitias frugum terræ divisit illi.
26 Panem ipsis in primis paravit in satietatem:
nam et sacrificia Domini edent, quæ dedit illi, et semini eius.
27 Ceterum in terra gentes non hereditabit, et pars non est illi in gente: ipse est enim pars eius, et hereditas.

28 [c]Phinees filius Eleazari tertius in gloria est, imitando eum in timore Domini: in Phinees.
29 et stare in reverentia gentis: in bonitate et alacritate animæ suæ placuit Deo pro Israel.
30 Ideo statuit illi testamentum pacis, principem sanctorum et gentis suæ,
ut sit illi et semini eius sacerdotii dignitas in æternum.
31 Et testamentum David regi filio Iessæ de tribu Iuda, hereditas ipsi et semini eius,
ut daret sapientiam in cor nostrum iudicare gentem suam in iustitia,
ne abolerentur bona ipsorum, et gloriam ipsorum in gentem eorum æternam fecit.

4. Gloria Dei in patribus usque ad Davida, 46, 1—23.

46. 1 Fortis in bello Iesus Nave successor Moysi in prophetis, In Iosue
qui fuit magnus secundum nomen suum,
2 maximus in salutem electorum Dei,
expugnare insurgentes hostes, ut consequeretur hereditatem Israel.
3 Quam gloriam adeptus est in tollendo manus suas, et iactando contra civitates romphæas?
4 Quis ante illum sic restitit? Nam hostes ipse Dominus perduxit:
5 [d]An non in iracundia eius impeditus est sol, et una dies facta est quasi duo?
6 Invocavit Altissimum potentem in oppugnando inimicos undique,
et audivit illum magnus et sanctus Deus in saxis grandinis virtutis valde fortis.
7 Impetum fecit contra gentem hostilem, et in descensu perdidit contrarios,
8 ut cognoscant Gentes potentiam eius,
quia contra Deum pugnare non est facile. Et secutus est a tergo potentis:
9 [e]et in diebus Moysi misericordiam fecit ipse, et Caleb filius Iephone, et Caleb,
stare contra hostem, et prohibere gentem a peccatis, et perfringere murmur malitiæ.
10 Et ipsi duo constituti, a periculo liberati sunt a numero sexcentorum millium peditum,
inducere illos in hereditatem, in terram, quæ manat lac et mel.
11 Et dedit Dominus ipsi Caleb fortitudinem, et usque in senectutem permansit illi virtus,
ut ascenderet in excelsum terræ locum. et semen ipsius obtinuit hereditatem:
12 ut viderent omnes filii Israel quia bonum est obsequi sancto Deo.

18 [a]Lv 8, 12. — *22* [b]Nm 16, 1. — *28* [c]Nm 25, 7; 1 Mcc 2, 54. — **46**, *5* [d]Ios 10, 14. — *9* [e]Nm 14, 6.

in iudicibus, [13] Et iudices singuli suo nomine, quorum non est corruptum cor:
qui non aversi sunt a Domino. [14] ut sit memoria illorum in benedictione.
et ossa eorum pullulent de loco suo, [15] et nomen eorum permaneat in æternum, permanens ad filios illorum, sanctorum virorum gloria.

in Samuele. [16] Dilectus a Domino Deo suo Samuel propheta Domini, renovavit imperium, et unxit principes in gente sua.
[17] In lege Domini congregationem iudicavit, et vidit Deus Iacob,
et in fide sua probatus est propheta. [18] Et cognitus est in verbis suis fidelis, quia vidit Deum lucis:
[19] et invocavit Dominum omnipotentem, in oppugnando hostes circumstantes undique in oblatione agni inviolati.
[20] Et intonuit de cælo Dominus, et in sonitu magno auditam fecit vocem suam.
[21] et contrivit principes Tyriorum, et omnes duces Philisthiim:
[22] et ante tempus finis vitæ suæ et sæculi, testimonium præbuit in conspectu Domini, et Christi,
pecunias et usque ad calceamenta ab omni carne non accepit, et non accusavit illum homo.
[23] Et post hoc dormivit, et notum fecit regi, et ostendit illi finem vitæ suæ,
et exaltavit vocem suam de terra in prophetia delere impietatem gentis.

5. Gloria Dei in Nathan, Davide et Salomone, 47, 1—25.

In Nathan et Davide, **47.** [1] Post hæc [a]surrexit Nathan propheta in diebus David.
[2] Et quasi adeps separatus a carne, sic David a filiis Israel.
[3] [b]Cum leonibus lusit quasi cum agnis: et in ursis similiter fecit sicut in agnis ovium in iuventute sua.
[4] [c]Numquid non occidit gigantem, et abstulit opprobrium de gente?
[5] In tollendo manum, saxo fundæ deiecit exultationem Goliæ:
[6] nam invocavit Dominum omnipotentem, et dedit in dextera eius
tollere hominem fortem in bello, et exaltare cornu gentis suæ.
[7] [d]Sic in decem millibus glorificavit eum, et laudavit eum in benedictionibus Domini in offerendo illi coronam gloriæ:
[8] contrivit enim inimicos undique, et extirpavit Philisthiim contrarios usque in hodiernum diem: contrivit cornu ipsorum usque in æternum.
[9] In omni opere dedit confessionem Sancto, et Excelso in verbo gloriæ.
[10] De omni corde suo laudavit Dominum, et dilexit Deum, qui fecit illum: et dedit illi contra inimicos potentiam:
[11] Et stare fecit cantores contra altare, et in sono eorum dulces fecit modos.
[12] et dedit in celebrationibus decus, et ornavit tempora usque ad consummationem vitæ,
ut laudarent nomen sanctum Domini, et amplificarent mane Dei sanctitatem.
[13] [e]Dominus purgavit peccata ipsius, et exaltavit in æternum cornu eius:
et dedit illi testamentum regni, et sedem gloriæ in Israel.

in Salomone prius sapiente, [14] Post ipsum surrexit filius sensatus, et propter illum deiecit omnem potentiam inimicorum.
[15] [f]Salomon imperavit in diebus pacis, cui subiecit Deus omnes hostes,
ut conderet domum in nomine suo, et pararet sanctitatem in sempiternum:
quemadmodum eruditus es in iuventute tua, [16] [g]et impletus es, quasi flumen, sapientia,
et terram retexit anima tua. [17] Et replesti in comparationibus ænigmata:
ad insulas longe divulgatum est nomen tuum, et dilectus es in pace tua.
[18] In cantilenis, et proverbiis, et comparationibus, et interpretationibus miratæ sunt terræ.

47, *1* [a]2 Sm 12, 1. — *3* [b]1 Sm 17, 34. — *4* [c]1 Sm 17, 49. — *7* [d]1 Sm 18, 7. — *13* [e]2 Sm 12, 13. — *15* [f]1 Rg 3, 1. — *16* [g]1 Rg 4, 31.

19 et in nomine Domini Dei, cui est cognomen, Deus Israel.
20 [a]Collegisti quasi aurichalcum aurum, et ut plumbum complesti argentum,
21 et inclinasti femora tua mulieribus: potestatem habuisti in corpore tuo, sed postea stulto.
22 dedisti maculam in gloria tua, et profanasti semen tuum
inducere iracundiam ad liberos tuos, et incitari stultitiam tuam,
23 ut faceres imperium bipartitum, [b]et ex Ephraim imperare imperium durum.
24 Deus autem non derelinquet misericordiam suam, et non corrumpet, nec delebit opera sua,
neque perdet a stirpe nepotes electi sui: et semen eius, qui diligit Dominum, non corrumpet.
25 Dedit autem reliquum Iacob, et David de ipsa stirpe.

6. Gloria Dei in patribus usque ad exsilium, 47, 26—49, 12.

26 Et finem habuit Salomon cum patribus suis. 27 Et dereliquit post se de semine suo, Inter posteros
gentis stultitiam, 28 et imminutum a prudentia, Roboam, qui avertit gentem consilio suo: Salomonis
29 [c]et Ieroboam filium Nabat, qui peccare fecit Israel, et dedit viam peccandi Ephraim,
et plurima redundaverunt peccata ipsorum. 30 Valde averterunt illos a terra sua.
31 Et quæsivit omnes nequitias usque dum perveniret ad illos defensio, et ab omnibus peccatis liberavit eos.

48. 1 Et [d]surrexit Elias propheta, quasi ignis, et verbum ipsius quasi facula ardebat. in Elia,
2 Qui induxit in illos famem, et irritantes illum invidia sua pauci facti sunt, non enim poterant sustinere præcepta Domini.
3 [e]Verbo Domini continuit cælum, et deiecit de cælo ignem ter.
4 sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis. Et quis potest similiter sic gloriari tibi?
5 [f]Qui sustulisti mortuum ab inferis de sorte mortis in verbo Domini Dei.
6 Qui deiecisti reges ad perniciem, et confregisti facile potentiam ipsorum, et gloriosos de lecto suo.
7 Qui audis in Sina iudicium, et in Horeb iudicia defensionis.
8 Qui ungis reges ad pœnitentiam, et prophetas facis successores post te.
9 [g]Qui receptus es in turbine ignis, in curru equorum igneorum.
10 Qui scriptus es in iudiciis temporum lenire iracundiam Domini:
[h]conciliare cor patris ad filium, et restituere tribus Iacob.
11 Beati sunt, qui te viderunt, et in amicitia tua decorati sunt.
12 nam nos vita vivimus tantum, post mortem autem non erit tale nomen nostrum.

13 [i]Elias quidem in turbine tectus est, et in Eliseo completus est spiritus eius: in Eliseo,
in diebus suis non pertimuit principem, et potentia nemo vicit illum.
14 nec superavit illum verbum aliquod [k]et mortuum prophetavit corpus eius.
15 In vita sua fecit monstra, et in morte mirabilia operatus est.
16 In omnibus istis non pœnituit populus, et non recesserunt a peccatis suis
usque dum eiecti sunt de terra sua, et dispersi sunt in omnem terram:
17 et relicta est gens perpauca, et princeps in domo David.
18 Quidam ipsorum fecerunt quod placeret Deo: alii autem multa commiserunt peccata.

19 Ezechias munivit civitatem suam, et induxit in medium ipsius aquam, in Ezechia
et fodit ferro rupem, et ædificavit ad aquam puteum.

---

20 [a]1 Rg 10, 27. — *23* [b]1 Rg 12, 16. — *29* [c]1 Rg 12, 28. — **48,** *1* [d]1 Rg 17, 1. — *3* [e]1 Rg 18; 2 Rg 1. — *5* [f]1 Rg 17, 22. — *9* [g]2 Rg 2, 11. — *10* [h]Mal 4, 6. — *13* [i]2 Rg 2, 11. — *14* [k]2 Rg 13, 21.

20 [a]In diebus ipsius ascendit Sennacherib, et misit Rabsacen, et sustulit manum
suam contra illos,
et extulit manum suam in Sion, et superbus factus est potentia sua.
21 Tunc mota sunt corda, et manus ipsorum: et doluerunt quasi parturientes
mulieres.
22 Et invocaverunt Dominum misericordem, et expandentes manus suas, extulerunt ad cælum: et sanctus Dominus Deus audivit cito vocem ipsorum.
23 Non est commemoratus peccatorum illorum, neque dedit illos inimicis suis,
sed purgavit eos in manu Isaiæ sancti prophetæ.
24 [b]Deiecit castra Assyriorum, et contrivit illos Angelus Domini.
25 nam fecit Ezechias quod placuit Deo, et fortiter ivit in via David patris sui,
et Isaia. quam mandavit illi Isaias propheta magnus, et fidelis in conspectu Dei.
26 [c]In diebus ipsius retro rediit Sol, et addidit regi vitam.
27 Spiritu magno vidit ultima, et consolatus est lugentes in Sion.
Usque in sempiternum 28 ostendit futura et abscondita antequam evenirent.

in Iosia. **49.** 1 Memoria [d]Iosiæ in compositionem odoris facta opus pigmentarii.
2 In omni ore quasi mel indulcabitur eius memoria, et ut musica in convivio vini.
3 Ipse est directus divinitus in pœnitentiam gentis, et tulit abominationes impietatis.
4 Et gubernavit ad Dominum cor ipsius, et in diebus peccatorum corroboravit
pietatem.

in Ieremia. 5 Præter David, et Ezechiam, et Iosiam, omnes peccatum commiserunt:
6 nam reliquerunt legem Altissimi reges Iuda, et contempserunt timorem Dei.
7 Dederunt enim regnum suum aliis, et gloriam suam alienigenæ genti.
8 [e]Incenderunt electam sanctitatis civitatem, et desertas fecerunt vias ipsius
in manu Ieremiæ. 9 Nam male tractaverunt illum, qui a ventre matris
consecratus est propheta,
evertere, et eruere, et perdere, et iterum ædificare, et renovare.

in Ezechiele. 10 [f]Ezechiel qui vidit conspectum gloriæ, quam ostendit illi in curru Cherubim.
11 Nam commemoratus est inimicorum in imbre, benefacere illis, qui ostenderunt
rectas vias.

in duodecim prophetis. 12 Et duodecim prophetarum ossa pullulent de loco suo:
nam corroboraverunt Iacob, et redemerunt se in fide virtutis.

7. Gloria Dei in patribus post exsilium, 49, 13—50, 23.

In Zorobabel, Iesu, Nehemia. 13 [g]Quomodo amplificemus Zorobabel? nam et ipse quasi signum in dextera manu,
14 [h]sic et Iesum filium Iosedec? qui in diebus suis ædificaverunt domum,
et exaltaverunt templum sanctum Domino, paratum in gloriam sempiternam.
15 Et Nehemias in memoria multi temporis, qui erexit nobis muros eversos,
et stare fecit portas et seras, qui erexit domos nostras.

in Henoch, Ioseph, Seth, Sem, Adam, (ad 44, 16—26) 16 Nemo natus est in terra qualis Henoch: nam et ipse receptus est a terra.
17 [i]Neque ut Ioseph, qui natus est homo, princeps fratrum, firmamentum gentis,
rector fratrum, stabilimentum populi:
18 et ossa ipsius visitata sunt, et post mortem prophetaverunt.
19 [k]Seth, et Sem apud homines gloriam adepti sunt: et super omnem animam
in origine Adam.

in Simone sacerdote magno. **50.** 1 Simon [l]Oniæ filius, sacerdos magnus, qui in vita sua suffulsit domum,
et in diebus suis corroboravit templum.

20 [a]2 Rg 18, 13. — *24* [b]2 Rg 19, 35; Tob 1, 21; Is 37, 36; 1 Mcc 7, 41; 2 Mcc 8, 19. — *26* [c]2 Rg 20, 11; Is 38, 8. — **49,** *1* [d]2 Rg 22, 1. — *8* [e]2 Rg 25, 9. — *10* [f]Ez 1, 4. — *13* [g]Esr 3, 2; Agg 1; 2. — *14* [h]Zach 3, 1. — *17* [i]Gn 41, 40; 42, 3; 45, 5; 50, 20. — *19* [k]Gn 4, 25; 5, 31. — **50,** *1* [l]1 Mcc 12, 7; 2 Mcc 3; 4.

2 Templi etiam altitudo ab ipso fundata est, duplex ædificatio et excelsi parietes templi.
3 In diebus ipsius emanaverunt putei aquarum, et quasi mare adimpleti sunt supra modum.
4 Qui curavit gentem suam, et liberavit eam a perditione.
5 Qui prævaluit amplificare civitatem, qui adeptus est gloriam in conversatione gentis: et ingressum domus, et atrii amplificavit.
6 Quasi stella matutina in medio nebulæ, et quasi luna plena in diebus suis lucet.
7 Et quasi Sol refulgens, sic ille effulsit in templo Dei.
8 Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ,
et quasi flos rosarum in diebus vernis, et quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ,
et quasi thus redolens in diebus æstatis.
9 Quasi ignis effulgens, et thus ardens in igne.
10 Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.
11 Quasi oliva pullulans, et cypressus in altitudinem se extollens,
in accipiendo ipsum stolam gloriæ, et vestiri eum in consummationem virtutis.
12 In ascensu altaris sancti, gloriam dedit sanctitatis amictum.
13 In accipiendo autem partes de manu sacerdotum, et ipse stans iuxta aram.
Et circa illum corona fratrum: quasi plantatio cedri in monte Libano,
14 sic circa illum steterunt quasi rami palmæ, et omnes filii Aaron in gloria sua.
15 Oblatio autem Domini in manibus ipsorum, coram omni synagoga Israel:
et consummatione fungens in ara, amplificare oblationem excelsi regis
16 porrexit manum suam in libatione, et libavit de sanguine uvæ.
17 Effudit in fundamento altaris odorem divinum excelso principi.
18 Tunc exclamaverunt filii Aaron, in tubis productilibus sonuerunt,
et auditam fecerunt vocem magnam in memoriam coram Deo.
19 Tunc omnis populus simul properaverunt, et ceciderunt in faciem super terram,
adorare Dominum Deum suum, et dare preces omnipotenti Deo excelso.
20 Et amplificaverunt psallentes in vocibus suis, et in magna domo auctus est sonus suavitatis plenus.
21 Et rogavit populus Dominum excelsum in prece, usquedum perfectus est honor Domini, et munus suum perfecerunt.
22 Tunc descendens, manus suas extulit in omnem congregationem filiorum Israel
dare gloriam Deo a labiis suis, et in nomine ipsius gloriari:
23 et iteravit orationem suam, volens ostendere virtutem Dei.

Epilogus, 50, 24—51, 38.

1. Conclusio libri, 50, 24—31.

24 Et nunc orate Deum omnium, qui magna fecit in omni terra, Pax Israelis optatur,
qui auxit dies nostros a ventre matris nostræ, et fecit nobiscum secundum suam misericordiam:
25 det nobis iucunditatem cordis, et fieri pacem in diebus nostris in Israel per dies sempiternos:
26 credere Israel nobiscum esse Dei misericordiam, ut liberet nos in diebus suis.
27 Duas gentes odit anima mea: tertia autem non est gens, quam oderim:
28 qui sedent in monte Seir, et Philisthiim, et stultus populus, qui habitat in Sichimis.

29 Doctrinam sapientiæ et disciplinæ scripsit in codice isto liber subscribitur
Iesus filius Sirach Ierosolymita, qui renovavit sapientiam de corde suo. et commendatur.
30 Beatus, qui in istis versatur bonis: qui ponit illa in corde suo, sapiens erit semper.
31 Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit: quia lux Dei, vestigium eius est.

2. Appendix libri, 51, 1—38.

51. 1 Oratio Iesu filii Sirach:

Gratiarum actio,

Confitebor tibi Domine rex, et collaudabo te Deum salvatorem meum. 2 Confitebor nomini tuo:
quoniam adiutor et protector factus es mihi, 3 et liberasti corpus meum a perditione,
a laqueo linguæ iniquæ, et a labiis operantium mendacium,
et in conspectu astantium factus es mihi adiutor.
4 Et liberasti me secundum multitudinem misericordiæ nominis tui a rugientibus, præparatis ad escam,
5 de manibus quærentium animam meam, et de portis tribulationum quæ circumdederunt me:
6 a pressura flammæ, quæ circumdedit me, et in medio ignis non sum æstuatus:
7 de altitudine ventris inferi, et a lingua coinquinata,
et a verbo mendacii, a rege iniquo, et a lingua iniusta:
8 laudabit usque ad mortem anima mea Dominum, 9 et vita mea appropinquans erat in inferno deorsum.
10 Circumdederunt me undique, et non erat qui adiuvaret. Respiciens eram ad adiutorium hominum, et non erat.
11 Memoratus sum misericordiæ tuæ Domine, et operationis tuæ, quæ a sæculo sunt.
12 quoniam eruis sustinentes te Domine, et liberas eos de manibus gentium.
13 Exaltasti super terram habitationem meam, et pro morte defluente deprecatus sum.
14 Invocavi Dominum patrem Domini mei, ut non derelinquat me in die tribulationis meæ, et in tempore superborum sine adiutorio.
15 Laudabo nomen tuum assidue, et collaudabo illud in confessione, et exaudita est oratio mea.
16 Et liberasti me de perditione, et eripuisti me de tempore iniquo.
17 Propterea confitebor, et laudem dicam tibi, et benedicam nomini Domini.

invitatio ad sapientiam acquirendam.

18 Cum adhuc iunior essem, priusquam oberrarem, quæsivi sapientiam palam in oratione mea.
19 Ante templum postulabam pro illa, et usque in novissimis inquiram eam.
Et effloruit tamquam præcox uva, 20 lætatum est cor meum in ea.
Ambulavit pes meus iter rectum, a iuventute mea investigabam eam.
21 Inclinavi modice aurem meam, et excepi illam. 22 Multam inveni in meipso sapientiam,
et multum profeci in ea. 23 Danti mihi sapientiam, dabo gloriam.
24 Consiliatus sum enim ut facerem illam: zelatus sum bonum, et non confundar.
25 Colluctata est anima mea in illa, et in faciendo eam confirmatus sum.
26 Manus meas extendi in altum, et insipientiam eius luxi.
27 Animam meam direxi ad illam, et in agnitione inveni eam.
28 Possedi cum ipsa cor ab initio: propter hoc non derelinquar.
29 Venter meus conturbatus est quærendo illam: propterea bonam possidebo possessionem.
30 Dedit mihi Dominus linguam mercedem meam: et in ipsa laudabo eum.
31 Appropiate ad me indocti, et congregate vos in domum disciplinæ.
32 quid adhuc retardatis? et quid dicitis in his? animæ vestræ sitiunt vehementer.
33 Aperui os meum, et locutus sum: Comparate vobis sine argento,
34 et collum vestrum subiicite iugo, et suscipiat anima vestra disciplinam: in proximo est enim invenire eam.
35 Videte oculis vestris quia modicum laboravi, et inveni mihi multam requiem.
36 Assumite disciplinam in multo numero argenti, et copiosum aurum possidete in ea.
37 Lætetur anima vestra in misericordia eius, et non confundemini in laude ipsius.
38 Operamini opus vestrum ante tempus, et dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.

PROPHETIA ISAIÆ.

PARS PRIOR.
Comminationes Isaiæ prophetæ, 1, 1—39, 8.

I. Vaticinia de Iuda et Ierusalem. 1. 1—12. 6.

1. De sceleribus populi et iudicio Domini, 1, 1—31.

1. [1] Visio Isaiæ filii Amos, quam vidit super Iudam et Ierusalem in diebus Inscriptio:
Oziæ, Ioathan, Achaz, et Ezechiæ regum Iuda.

[2] Audite cæli, et auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus est. Deus ingratitudinem
Filios enutrivi, et exaltavi: ipsi autem spreverunt me.
[3] Cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe Domini sui:
Israel autem me non cognovit, et populus meus non intellexit.
[4] Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, et propheta insipientiam populi lamentatur,
semini nequam, filiis sceleratis:
dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt sanctum Israel,
abalienati sunt retrorsum.
[5] Super quo percutiam vos ultra, addentes prævaricationem?
omne caput languidum, et omne cor mœrens.
[6] A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas:
vulnus, et livor, et plaga tumens,
non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo.
[7] [a]Terra vestra deserta, civitates vestræ succensæ igni:
regionem vestram coram vobis alieni devorant, et desolabitur sicut in vastitate hostili.
[8] Et derelinquetur filia Sion ut umbraculum in vinea,
et sicut tugurium in cucumerario, et sicut civitas, quæ vastatur.
[9] [b]Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen,
[c]quasi Sodoma fuissemus, et quasi Gomorrha similes essemus.

[10] Audite verbum Domini principes Sodomorum, propheta malum et bonum cultum exponit,
percipite auribus legem Dei nostri populus Gomorrhæ.
[11] [d]Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus?
plenus sum. holocausta arietum, et adipem pinguium, et sanguinem vitulorum. et agnorum, et hircorum nolui.
[12] Cum veniretis ante conspectum meum, quis quæsivit hæc de manibus vestris, ut ambularetis in atriis meis?
[13] ne offeratis ultra sacrificium frustra: incensum abominatio est mihi.
Neomeniam, et sabbatum, et festivitates alias non feram, iniqui sunt cœtus vestri:
[14] calendas vestras, et sollemnitates vestras, odivit anima mea:
facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens.
[15] Et cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos a vobis:
et cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam:
[e]manus enim vestræ sanguine plenæ sunt.
[16] [f]Lavamini, mundi estote,
auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis:

1, *7* [a]Inf 5, 6. — *9* [b]Rom 9, 29. — [c]Gn 19, 24. — *11* [d]Ir 6, 20; Am 5, 22. — *15* [e]Inf 59, 3. — *16* [f]1 Ptr 3, 11.

quiescite agere perverse, 17 discite benefacere:
quærite iudicium, subvenite oppresso,
iudicate pupillo, defendite viduam.
18 Et venite, et arguite me, dicit Dominus:
si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur:
et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.
19 Si volueritis, et audieritis me, bona terræ comedetis.
20 Quod si nolueritis, et me ad iracundiam provocaveritis: gladius devorabit vos,
quia os Domini locutum est.

inquinatis 21 Quomodo facta est meretrix civitas fidelis, plena iudicii?
iustitia habitavit in ea, nunc autem homicidæ.
22 Argentum tuum versum est in scoriam: vinum tuum mistum est aqua.
23 Principes tui infideles, socii furum:
omnes diligunt munera, sequuntur retributiones.
[a]Pupillo non iudicant: et causa viduæ non ingreditur ad illos.
iudicium purificans nuntiatur. 24 Propter hoc ait Dominus Deus exercituum fortis Israel:
Heu, consolabor super hostibus meis, et vindicabor de inimicis meis.
25 Et convertam manum meam ad te,
et excoquam ad purum scoriam tuam, et auferam omne stannum tuum.
26 Et restituam iudices tuos ut fuerunt prius, et consiliarios tuos sicut antiquitus:
post hæc vocaberis civitas iusti, urbs fidelis.
27 Sion in iudicio redimetur, et reducent eam in iustitia:
28 et conteret scelestos, et peccatores simul: et qui dereliquerunt Dominum,
consumentur.
29 Confundentur enim ab idolis, quibus sacrificaverunt: et erubescetis super
hortis, quos elegeratis,
30 cum fueritis velut quercus defluentibus foliis, et velut hortus absque aqua.
31 Et erit fortitudo vestra, ut favilla stuppæ, et opus vestrum quasi scintilla:
et succendetur utrumque simul, et non erit qui extinguat.

2. De pœna iniquorum et gloria probatorum, 2, 1—4, 6.

Inscriptio; **2.** 1 Verbum, quod vidit Isaias, filius Amos, super Iuda et Ierusalem.

Sion regia mundi futura 2 [b]Et erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium,
et elevabitur super colles,
et fluent ad eum omnes gentes. 3 Et ibunt populi multi, et dicent:
Venite et ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Iacob,
et docebit nos vias suas, et ambulabimus in semitis eius:
quia de Sion exibit lex, et verbum Domini de Ierusalem.
4 Et iudicabit Gentes, et arguet populos multos:
et conflabunt gladios suos in vomeres, et lanceas suas in falces:
non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prælium.
5 Domus Iacob venite, et ambulemus in lumine Domini

iudicatis viris superbis, 6 Proiecisti enim populum tuum, domum Iacob:
quia repleti sunt ut olim, et augures habuerunt ut Philisthiim,
et pueris alienis adhæserunt.
7 Repleta est terra argento et auro: et non est finis thesaurorum eius:
8 et repleta est terra eius equis: et innumerabiles quadrigæ eius.
Et repleta est terra eius idolis:
opus manuum suarum adoraverunt, quod fecerunt digiti eorum.
9 Et incurvavit se homo, et humiliatus est vir:
ne ergo dimittas eis.
10 Ingredere in petram, et abscondere in fossa humo
a facie timoris Domini, et a gloria maiestatis eius.

23 [a]Ir 5, 28. — 2, *2* [b]Mch 4, 1.

11 Oculi sublimes hominis humiliati sunt, et incurvabitur altitudo virorum:
exaltabitur autem Dominus solus in die illa.
12 Quia dies Domini exercituum super omnem superbum, et excelsum, et super
omnem arrogantem: et humiliabitur.
13 Et super omnes cedros Libani sublimes, et erectas, et super omnes quercus
Basan.
14 Et super omnes montes excelsos, et super omnes colles elevatos.
15 Et super omnem turrim excelsam, et super omnem murum munitum,
16 et super omnes naves Tharsis, et super omne, quod visu pulchrum est.
17 Et incurvabitur sublimitas hominum, et humiliabitur altitudo virorum,
et elevabitur Dominus solus in die illa: 18 et idola penitus conterentur:
19 [a]et introibunt in speluncas petrarum, et in voragines terræ
a facie formidinis Domini, et a gloria maiestatis eius,
cum surrexerit percutere terram.
20 In die illa proiiciet homo idola argenti sui, et simulachra auri sui, quæ fecerat
sibi ut adoraret, talpas et vespertiliones.
21 Et ingredietur scissuras petrarum, et in cavernas saxorum
a facie formidinis Domini, et a gloria maiestatis eius,
cum surrexerit percutere terram.
22 Quiescite ergo ab homine, cuius spiritus in naribus eius est, quia excelsus
reputatus est ipse.

3. 1 Ecce enim dominator Dominus exercituum auferet a Ierusalem, et a Iuda ablatis dominantibus malis,
validum et fortem,
omne robur panis, et omne robur aquæ:
2 fortem, et virum bellatorem, iudicem, et prophetam, et ariolum, et senem:
3 Principem super quinquaginta, et honorabilem vultu, et consiliarium, et
sapientem de architectis, et prudentem eloquii mystici.
4 Et dabo pueros principes eorum, et effeminati dominabuntur eis.
5 Et irruet populus, vir ad virum, et unusquisque ad proximum suum:
tumultuabitur puer contra senem, et ignobilis contra nobilem.
6 Apprehendet enim vir fratrem suum domesticum patris sui: Vestimentum tibi est,
princeps esto noster, ruina autem hæc sub manu tua.
7 Respondebit in die illa, dicens: Non sum medicus,
et in domo mea non est panis, neque vestimentum: nolite constituere me
principem populi.
8 Ruit enim Ierusalem, et Iudas concidit:
quia lingua eorum et adinventiones eorum contra Dominum, ut provocarent
oculos maiestatis eius.
9 Agnitio vultus eorum respondit eis: et peccatum suum quasi Sodoma prædicaverunt, nec absconderunt:
væ animæ eorum, quoniam reddita sunt eis mala.
10 Dicite iusto quoniam bene, quoniam fructum adinventionum suarum comedet.
11 Væ impio in malum: retributio enim manuum eius fiet ei.
12 populum meum exactores sui spoliaverunt, et mulieres dominatæ sunt eis.
Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, et viam gressuum tuorum
dissipant.
13 Stat ad iudicandum Dominus, et stat ad iudicandos populos.
14 Dominus ad iudicium veniet cum senibus populi sui, et principibus eius:
vos enim depasti estis vineam, et rapina pauperis in domo vestra.
15 Quare atteritis populum meum, et facies pauperum commolitis,
dicit Dominus Deus exercituum?

16 Et dixit Dominus: Pro eo quod elevatæ sunt filiæ Sion, punitis mulieribus se ostentantibus,
et ambulaverunt extento collo, et nutibus oculorum ibant,

19 [a]Os 10, 8; Lc 23, 30; Apc 6, 16.

et plaudebant, ambulabant, pedibus suis, et composito gradu incedebant:
17 Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, et Dominus crinem earum nudabit.

18 In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, et lunulas, 19 et
torques, et monilia, et armillas, et mitras, 20 et discriminalia, et periscelidas, et
murenulas, et olfactoriola, et inaures, 21 et annulos, et gemmas in fronte pendentes,
22 et mutatoria, et palliola, et linteamina, et acus, 23 et specula, et sindones, et
vittas, et theristra.

24 Et erit pro suavi odore fœtor, et pro zona funiculus,
et pro crispanti crine calvitium, et pro fascia pectorali cilicium.
25 Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, et fortes tui in prælio.
26 Et mœrebunt atque lugebunt portæ eius, et desolata in terra sedebit.
4. 1 Et apprehendent septem mulieres virum unum in die illa, dicentes:
Panem nostrum comedemus, et vestimentis nostris operiemur:
tantummodo invocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum.

glorificatis hominibus in Sion residuis.

2 In die illa erit germen Domini in magnificentia, et gloria, et fructus terræ sublimis, et exultatio
his, qui salvati fuerint de Israel.
3 Et erit: Omnis qui relictus fuerit in Sion, et residuus in Ierusalem,
sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est in vita in Ierusalem.
4 Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, et sanguinem Ierusalem laverit de medio eius
in spiritu iudicii, et spiritu ardoris.
5 Et creabit Dominus super omnem locum Montis Sion, et ubi invocatus est,
nubem per diem, et fumum et splendorem ignis flammantis in nocte:
super omnem enim gloriam protectio.
6 Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab æstu,
et in securitatem, et absconsionem a turbine, et a pluvia.

3. De peccatis et castigatione Iudæorum, 5, 1—30.

Per vineam sterilem ac diripiendam

5. 1 Cantabo dilecto meo canticum patruelis mei vineæ suæ.
[a]Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei.
2 Et sepivit eam, et lapides elegit ex illa, et plantavit eam electam,
et ædificavit turrim in medio eius, et torcular extruxit in ea:
et expectavit ut faceret uvas, et fecit labruscas.
3 Nunc ergo habitatores Ierusalem, et viri Iuda, iudicate inter me et vineam meam.
4 Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, et non feci ei?
an quod expectavi ut faceret uvas, et fecit labruscas?
5 Et nunc ostendam vobis quid ego faciam vineæ meæ,
auferam sepem eius, et erit in direptionem:
diruam maceriam eius, et erit in conculcationem.
6 Et ponam eam desertam: non putabitur, et non fodietur:
et ascendent vepres et spinæ: et nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem.
7 Vinea enim Domini exercituum domus Israel est: et vir Iuda germen eius delectabile:
et expectavi ut faceret iudicium, et ecce iniquitas: et iustitiam, et ecce clamor.

peccata Iudæorum

8 Væ qui coniungitis domum ad domum, et agrum agro copulatis
usque ad terminum loci:
numquid habitabitis vos soli in medio terræ?
9 In auribus meis sunt hæc, dicit Dominus exercituum.
Nisi domus multæ desertæ fuerint grandes, et pulchræ absque habitatore.
10 Decem enim iugera vinearum facient laguunculam unam, et triginta modii sementis facient modios tres.

5, *1* [a]Ir 2, 21; Mt 21, 33.

11 Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam,
et potandum usque ad vesperam, ut vino æstuetis.
12 Cithara, et lyra, et tympanum, et tibia, et vinum in conviviis vestris:
et opus Domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis.
13 Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam,
et nobiles eius interierunt fame, et multitudo eius siti exaruit.
14 Propterea dilatavit infernus animam suam, et aperuit os suum absque ullo termino:
et descendent fortes eius, et populus eius, et sublimes, gloriosique eius ad eum.
15 Et incurvabitur homo, et humiliabitur vir, et oculi sublimium deprimentur.
16 Et exaltabitur Dominus exercituum in iudicio, et Deus sanctus sanctificabitur in iustitia.
17 Et pascentur agni iuxta ordinem suum, et deserta in ubertatem versa advenæ comedent.
18 Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, et quasi vinculum plaustri peccatum.
19 Qui dicitis: Festinet, et cito veniat opus eius, ut videamus:
et appropiet, et veniat consilium sancti Israel, et sciemus illud.
20 Væ qui dicitis malum bonum, et bonum malum:
ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras:
ponentes amarum in dulce, et dulce in amarum.
21 [a]Væ qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes.
22 Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem.
23 Qui iustificatis impium pro muneribus, et iustitiam iusti aufertis ab eo.
24 Propter hoc, sicut devorat stipulam lingua ignis, et calor flammæ exurit;
sic radix eorum quasi favilla erit, et germen eorum ut pulvis ascendet.
Abiecerunt enim legem Domini exercituum, et eloquium sancti Israel blasphemaverunt.

25 Ideo iratus est furor Domini in populum suum, et extendit manum suam super eum, atque castigatio nuntiantur.
et percussit eum: et conturbati sunt montes, et facta sunt morticina eorum quasi stercus in medio platearum.
In his omnibus non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta.
26 Et elevabit signum in nationibus procul, et sibilabit ad eum de finibus terræ:
et ecce festinus velociter veniet.
27 Non est deficiens, neque laborans in eo: non dormitabit, neque dormiet,
neque solvetur cingulum renum eius, nec rumpetur corigia calceamenti eius.
28 Sagittæ eius acutæ, et omnes arcus eius extenti.
Ungulæ equorum eius ut silex, et rotæ eius quasi impetus tempestatis.
29 Rugitus eius ut leonis, rugiet ut catuli leonum:
et frendet, et tenebit prædam: et amplexabitur, et non erit qui eruat.
30 Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris:
aspiciemus in terram, et ecce tenebræ tribulationis, et lux obtenebrata est in caligine eius.

4. De vocatione prophetæ, 6, 1—13.

6. 1 In anno, quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super Isaias Dominum
solium excelsum et elevatum: et ea, quæ sub ipso erant, replebant templum: 2 Sera- videt,
phim stabant super illud: sex alæ uni, et sex alæ alteri: duabus velabant faciem
eius, et duabus velabant pedes eius, et duabus volabant. 3 Et clamabant alter
ad alterum, et dicebant: [b]Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum,
plena est omnis terra gloria eius. 4 Et commota sunt superliminaria cardinum
a voce clamantis, et domus repleta est fumo.

---

21 [a]Pr 3, 7; Rom 12, 16. — **6,** *3* [b]Apc 4, 8.

a Seraph mundatur,

5 Et dixi: Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, et in medio
populi polluta labia habentis ego habito, et regem Dominum exercituum vidi
oculis meis. 6 Et volavit ad me unus de Seraphim, et in manu eius calculus, quem
forcipe tulerat de altari. 7 Et tetigit os meum, et dixit: Ecce tetigit hoc labia
tua, et auferetur iniquitas tua, et peccatum tuum mundabitur.

a Domino mittitur et instruitur.

8 Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam? et quis ibit nobis? Et
dixi: Ecce ego, mitte me. 9 Et dixit: Vade, et dices populo huic: [a]Audite audientes,
et nolite intelligere: et videte visionem, et nolite cognoscere. 10 Excæca cor populi
huius, et aures eius aggrava: et oculos eius claude: ne forte videat oculis suis, et
auribus suis audiat, et corde suo intelligat, et convertatur, et sanem eum. 11 Et
dixi: Usquequo Domine? et dixit: Donec desolentur civitates absque habitatore,
et domus sine homine, et terra relinquetur deserta. 12 Et longe faciet Dominus
homines, et multiplicabitur quæ derelicta fuerat in medio terræ. 13 Et adhuc
in ea decimatio, et convertetur, et erit in ostensionem sicut terebinthus, et sicut
quercus, quæ expandit ramos suos: semen sanctum erit id, quod steterit in ea.

5. De liberatione et punitione Iudæ, 7, 1—9, 7.

Iuda a Syria et Ephraim liberabitur quidem

7. 1 Et [b]factum est in diebus Achaz filii Ioathan, filii Oziæ regis Iuda, ascendit
Rasin rex Syriæ, et Phacee filius Romeliæ rex Israel, in Ierusalem, ad præliandum
contra eam: et non potuerunt debellare eam. 2 Et nunciaverunt domui David,
dicentes: Requievit Syria super Ephraim, et commotum est cor eius, et cor populi
eius, sicut moventur ligna silvarum a facie venti. 3 Et dixit Dominus ad Isaiam:
Egredere in occursum Achaz tu, et qui derelictus est Iasub filius tuus, ad extremum
aquæductus piscinæ superioris in via Agri fullonis. 4 Et dices ad eum: Vide ut
sileas: noli timere, et cor tuum ne formidet a duabus caudis titionum fumigantium
istorum in ira furoris Rasin regis Syriæ, et filii Romeliæ: 5 eo quod consilium
inierit contra te Syria in malum Ephraim, et filius Romeliæ, dicentes: 6 Ascendamus
ad Iudam, et suscitemus eum, et avellamus eum ad nos, et ponamus regem in
medio eius filium Tabeel. 7 Hæc dicit Dominus Deus: Non stabit, et non erit istud:
8 sed caput Syriæ Damascus, et caput Damasci Rasin: et adhuc sexaginta et quinque
anni, et desinet Ephraim esse populus: 9 et caput Ephraim Samaria, et caput
Samariæ filius Romeliæ. Si non credideritis, non permanebitis.

propter venturum Emmanuelem,

10 Et adiecit Dominus loqui ad Achaz, dicens: 11 Pete tibi signum a Domino
Deo tuo in profundum inferni, sive in excelsum supra. 12 Et dixit Achaz: Non
petam, et non tentabo Dominum. 13 Et dixit: Audite ergo domus David: Numquid
parum vobis est, molestos esse hominibus, quia molesti estis et Deo meo? 14 Propter
hoc dabit Dominus ipse vobis signum. [c]Ecce virgo concipiet, et pariet filium, et
vocabitur nomen eius Emmanuel. 15 Butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare
malum, et eligere bonum. 16 Quia antequam sciat puer reprobare malum, et eligere
bonum, derelinquetur terra, quam tu detestaris a facie duorum regum suorum.

at pœnas luet propter Achaz incredulum:

17 Adducet Dominus super te, et super populum tuum, et super domum patris
tui dies, qui non venerunt a diebus separationis Ephraim a Iuda cum rege Assyriorum.
18 Et erit in die illa: Sibilabit Dominus muscæ, quæ est in extremo fluminum Ægypti,
et api, quæ est in terra Assur, 19 et venient, et requiescent omnes in torrentibus
vallium, et in cavernis petrarum, et in omnibus frutetis, et in universis foraminibus.
20 In die illa radet Dominus in novacula conducta in his, qui trans flumen sunt,
in rege Assyriorum, caput et pilos pedum, et barbam universam. 21 Et erit in
die illa: Nutriet homo vaccam boum, et duas oves, 22 et præ ubertate lactis comedet
butyrum: butyrum enim et mel manducabit omnis qui relictus fuerit in medio
terræ. 23 Et erit in die illa: Omnis locus ubi fuerint mille vites, mille argenteis,
in spinas et in vepres erunt. 24 Cum sagittis et arcu ingredientur illuc: vepres
enim et spinæ erunt in universa terra. 25 Et omnes montes, qui in sarculo sarrientur,
non veniet illuc terror spinarum et veprium, et erit in pascua bovis, et in conculcationem pecoris.

9 [a]Mt 13, 14; Mc 4, 12; Lc 8, 10; Io 12, 40; Act 28, 26; Rom 11, 8. — 7, *1* [b]2 Rg 16, 5. — *14* [c]Mt 1, 23; Lc 1, 31.

8. 1 Et dixit Dominus ad me: Sume tibi librum grandem, et scribe in eo
stylo hominis: Velociter spolia detrahe, cito prædare. 2 Et adhibui mihi testes
fideles, Uriam sacerdotem, et Zachariam filium Barachiæ: 3 et accessi ad prophetis-
sam, et concepit et peperit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomen eius,
Accelera spolia detrahere: Festina prædari. 4 Quia antequam sciat puer vocare
patrem suum et matrem suam, auferetur fortitudo Damasci, et spolia Samariæ
coram rege Assyriorum.

Syria et Ephraim punientur,

5 Et adiecit Dominus loqui ad me adhuc, dicens: 6 Pro eo quod abiecit populus
iste aquas Siloe, quæ vadunt cum silentio, et assumpsit magis Rasin, et filium
Romeliæ: 7 propter hoc ecce Dominus adducet super eos aquas fluminis fortes
et multas, regem Assyriorum, et omnem gloriam eius: et ascendet super omnes
rivos eius, et fluet super universas ripas eius, 8 et ibit per Iudam, inundans, et
transiens usque ad collum veniet. Et erit extensio alarum eius, implens latitudinem
terræ tuæ o Emmanuel. 9 Congregamini populi, et vincimini, et audite universæ
procul terræ: confortamini et vincimini, accingite vos et vincimini: 10 inite con-
silium, et dissipabitur: loquimini verbum et non fiet: quia nobiscum Deus.

Iudæi increduli quoque,

11 Hæc enim ait Dominus ad me: Sicut in manu forti erudivit me, ne irem
in via populi huius, dicens: 12 Non dicatis, coniuratio: omnia enim quæ loqui-
tur populus iste, coniuratio est: et timorem eius ne timeatis, neque paveatis.
13 Dominum exercituum ipsum sanctificate: ipse pavor vester, et ipse terror vester.
14 Et erit vobis in sanctificationem. [a]In lapidem autem offensionis, et in petram
scandali duabus domibus Israel, in laqueum et in ruinam habitantibus Ierusalem.
15 Et offendent ex eis plurimi, et cadent, et conterentur, et irretientur, et capientur.
16 Liga testimonium, signa legem in discipulis meis. 17 Et expectabo Dominum,
qui abscondit faciem suam a domo Iacob, et præstolabor eum. 18 Ecce ego et
pueri mei, quos dedit mihi Dominus in signum, et in portentum Israel a Domino
exercituum, qui habitat in monte Sion. 19 Et cum dixerint ad vos: Quærite a py-
thonibus, et a divinis, qui strident in incantationibus suis: Numquid non populus
a Deo suo requiret pro vivis a mortuis? 20 Ad legem magis, et ad testimonium.
Quod si non dixerint iuxta verbum hoc, non erit eis matutina lux. 21 Et transibit
per eam, corruet, et esuriet: et cum esurierit, irascetur, et maledicet regi suo, et
Deo suo, et suspiciet sursum. 22 Et ad terram intuebitur, et ecce tribulatio et
tenebræ, dissolutio et angustia, et caligo persequens, et non poterit avolare de
angustia sua.

credentes vero in Deum unum

9. 1 Primo tempore alleviata est Terra Zabulon, et Terra Nephthali: et novissimo
aggravata est via maris trans Iordanem Galilææ Gentium.
2 Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam:
habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis.
3 Multiplicasti gentem, et non magnificasti lætitiam.
Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores
capta præda, quando dividunt spolia.
4 Iugum enim oneris eius, et virgam humeri eius,
et sceptrum exactoris eius superasti [b]sicut in die Madian.
5 Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, et vestimentum mistum sanguine,
erit in combustionem, et cibus ignis.
6 PARVULUS enim NATUS est nobis, et filius datus est nobis,
et factus est principatus super humerum eius:
et vocabitur nomen eius, Admirabilis, consiliarius,
Deus, fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis.
7 Multiplicabitur eius imperium, et pacis non erit finis:
super solium David, et super regnum eius sedebit:
ut confirmet illud, et corroboret in iudicio et iustitia,
amodo et usque in sempiternum: zelus Domini exercituum faciet hoc.

in principe pacis regnante lætabuntur.

8, *14* [a]Lc 2, 34; Rom 9, 33; 1 Ptr 2, 7. — 9, *4* [b]Idc 7, 22.

6. De multatione hostium Iudæ, 9, 8—12, 6.

Ephraim ab Assyriis multabitur,

8 Verbum misit Dominus in Iacob, et cecidit in Israel.
9 Et sciet omnis populus Ephraim, et habitantes Samariam
in superbia et magnitudine cordis dicentes:
10 Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabimus:
sycomoros succiderunt, sed cedros immutabimus.
11 Et elevabit Dominus hostes Rasin super eum, et inimicos eius in tumultum vertet:
12 Syriam ab oriente, et Philisthiim ab Occidente: et devorabunt Israel toto ore.
In omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta:
13 et populus non est reversus ad percutientem se, et Dominum exercituum non inquisierunt.
14 Et disperdet Dominus ab Israel caput et caudam, incurvantem et refrenantem die una.
15 Longævus et honorabilis, ipse est caput: et propheta docens mendacium, ipse est cauda.
16 Et erunt, qui beatificant populum istum, seducentes: et qui beatificantur, præcipitati.
17 propter hoc super adolescentulis eius non lætabitur Dominus: et pupillorum eius, et viduarum non miserebitur:
quia omnis hypocrita est et nequam, et universum os locutum est stultitiam.
In omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta.
18 Succensa est enim quasi ignis impietas, veprem et spinam vorabit:
et succendetur in densitate saltus, et convolvetur superbia fumi.
19 In ira Domini exercituum conturbata est terra, et erit populus quasi esca ignis:
vir fratri suo non parcet.
20 Et declinabit ad dexteram, et esuriet:
et comedet ad sinistram, et non saturabitur:
unusquisque carnem brachii sui vorabit:
Manasses Ephraim, et Ephraim Manassen, simul ipsi contra Iudam.
21 In omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta.
10. 1 Væ qui condunt leges iniquas: et scribentes, iniustitiam scripserunt:
2 ut opprimerent in iudicio pauperes, et vim facerent causæ humilium populi mei:
ut essent viduæ præda eorum, et pupillos diriperent.
3 Quid facietis in die visitationis, et calamitatis de longe venientis?
ad cuius confugietis auxilium? et ubi derelinquetis gloriam vestram,
4 ne incurvemini sub vinculo, et cum interfectis cadatis?
Super omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta.

Assyrii insolentes

5 Væ Assur, virga furoris mei et baculus ipse est, in manu eorum indignatio mea.
6 Ad gentem fallacem mittam eum, et contra populum furoris mei mandabo illi,
ut auferat spolia, et diripiat prædam, et ponat illum in conculcationem quasi lutum platearum.
7 Ipse autem non sic arbitrabitur, et cor eius non ita existimabit:
sed ad conterendum erit cor eius, et ad internecionem gentium non paucarum.
8 Dicet enim:
9 Numquid non principes mei simul reges sunt? numquid non ut Charcamis, sic Calano:
et ut Arphad, sic Emath? numquid non ut Damascus, sic Samaria?
10 Quomodo invenit manus mea regna idoli, sic et simulachra eorum de Ierusalem, et de Samaria.
11 Numquid non sicut feci Samariæ et idolis eius, sic faciam Ierusalem et simulachris eius?
12 Et erit: cum impleverit Dominus cuncta opera sua in monte Sion, et in
Ierusalem, visitabo super fructum magnifici cordis regis [a]Assur, et super gloriam
altitudinis oculorum eius. 13 Dixit enim:

10, *12* [a]2 Rg 19, 35; Inf 37, 36.

In fortitudine manus meæ feci, et in sapientia mea intellexi:
et abstuli terminos populorum, et principes eorum deprædatus sum,
et detraxi quasi potens in sublimi residentes.
14 Et invenit quasi nidum manus mea fortitudinem populorum:
et sicut colliguntur ova, quæ derelicta sunt, sic universam terram ego congregavi:
et non fuit qui moveret pennam, et aperiret os, et gànniret.
15 Numquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum, a quo trahitur?
quomodo si elevetur virga contra elevantem se, et exaltetur baculus, qui utique lignum est.

16 Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in pinguibus eius tenuitatem: a Domino consumentur,
et subtus gloriam eius succensa ardebit quasi combustio ignis.
17 Et erit lumen Israel in igne, et Sanctus eius in flamma:
et succendetur, et devorabitur spina eius, et vepres in die una.
18 Et gloria saltus eius, et carmeli eius ab anima usque ad carnem consumetur, et erit terrore profugus.
19 Et reliquiæ ligni saltus eius præ paucitate numerabuntur, et puer scribet eos.

20 Et erit in die illa: non adiiciet residuum Israel, et hi, qui fugerint de domo cui reliquiæ Israel
Iacob, inniti super eo, qui percutit eos: sed innitetur super Dominum sanctum innitentur;
Israel in veritate.
21 Reliquiæ convertentur, reliquiæ, inquam, Iacob ad Deum fortem.
22 [a]Si enim fuerit populus tuus Israel quasi arena maris, reliquiæ convertentur ex eo,
consummatio abbreviata inundabit iustitiam.
23 Consummationem enim et abbreviationem Dominus Deus exercituum faciet in medio omnis terræ.

24 Propter hoc, hæc dicit Dominus Deus exercituum: Noli timere populus ergo ne timeat eos
meus habitator Sion, ab Assur: in virga percutiet te, et baculum suum levabit populus Dei,
super te in via Ægypti. 25 Adhuc enim paululum modicumque et consummabitur
indignatio et furor meus super scelus eorum. 26 [b]Et suscitabit super eum Dominus
exercituum flagellum [c]iuxta plagam Madian in Petra Oreb, et virgam suam super
mare, et levabit eam in via Ægypti. 27 Et erit in die illa:
Auferetur onus eius de humero tuo, et iugum eius de collo tuo,
et computrescet iugum a facie olei.
28 Veniet in Aiath,
transibit in Magron: apud Machmas commendabit vasa sua.
29 Transierunt cursim Gaba sedes nostra:
obstupuit Rama, Gabaath Saulis fugit.
30 Hinni voce tua filia Gallim, attende Laisa, paupercula Anathoth.
31 Migravit Medemena: habitatores Gabim confortamini.
32 Adhuc dies est, ut in Nobe stetur: agitabit manum suam super montem filiæ Sion, collem Ierusalem.
33 Ecce dominator Dominus exercituum confringet lagunculam in terrore,
et excelsi statura succidentur, et sublimes humiliabuntur.
34 Et subvertentur condensa saltus ferro: et Libanus cum excelsis cadet.

11. 1 Et [d]egredietur virga de radice Iesse, et flos de radice eius ascendet. ex quo princeps pacis egredietur,
2 Et requiescet super eum spiritus Domini: spiritus sapientiæ, et intellectus,
spiritus consilii, et fortitudinis, spiritus scientiæ, et pietatis,
3 et replebit eum spiritus timoris Domini:
non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium arguet:

---

22 [a]Inf 11, 11; Rom 9, 27. — *26* [b]Inf 37, 36. — [c]Idc 7, 25. — 11, *1* [d]Act 13, 23.

4 sed iudicabit in iustitia pauperes, et arguet in æquitate pro mansuetis terræ:
et percutiet terram virga oris sui, [a]et spiritu labiorum suorum interficiet impium.
5 Et erit iustitia cingulum lumborum eius: et fides cinctorium renum eius.
6 [b]Habitabit lupus cum agno: et pardus cum hœdo accubabit:
vitulus et leo, et ovis simul morabuntur, et puer parvulus minabit eos.
7 Vitulus, et ursus pascentur: simul requiescent catuli eorum:
et leo quasi bos comedet paleas.
8 Et delectabitur infans ab ubere super foramine aspidis: et in caverna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet.
9 Non nocebunt, et non occident in universo monte sancto meo:
quia repleta est terra scientia Domini, sicut aquæ maris operientes.
10 [c]In die illa radix Iesse, qui stat in signum populorum,
ipsum gentes deprecabuntur, et erit sepulchrum eius gloriosum.

colligens dispersos Israel,

11 Et erit in die illa: Adiiciet Dominus secundo manum suam ad possidendum
residuum populi sui, quod relinquetur ab Assyriis, et ab Ægypto, et a Phetros,
et ab Æthiopia, et ab Ælam, et a Sennaar, et ab Emath, et ab insulis maris.
12 Et levabit signum in nationes, et congregabit profugos Israel,
et dispersos Iuda colliget a quattuor plagis terræ.
13 Et auferetur zelus Ephraim, et hostes Iuda peribunt:
Ephraim non æmulabitur Iudam, et Iudas non pugnabit contra Ephraim.
14 Et volabunt in humeros Philisthiim per mare, simul prædabuntur filios Orientis:
Idumæa et Moab præceptum manus eorum, et filii Ammon obedientes erunt.
15 Et desolabit Dominus linguam maris Ægypti, et levabit manum suam super flumen in fortitudine spiritus sui:
et percutiet eum in septem rivis, ita ut transeant per eum calceati.
16 Et erit via residuo populo meo, qui relinquetur ab Assyriis:
sicut fuit Israeli in die illa, qua ascendit de Terra Ægypti.

qui salvatorem suum laudabunt.

12. 1 Et dices in die illa:
Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi:
conversus est furor tuus, et consolatus es me.
2 Ecce Deus salvator meus, fiducialiter agam, et non timebo:
[d]quia fortitudo mea, et laus mea Dominus, et factus est mihi in salutem.
3 Haurietis aquas in gaudio de fontibus salvatoris: 4 et dicetis in die illa:
Confitemini Domino, et invocate nomen eius:
notas facite in populis adinventiones eius: mementote quoniam excelsum est nomen eius.
5 Cantate Domino quoniam magnifice fecit: annunciate hoc in universa terra.
6 Exulta, et lauda habitatio Sion: quia magnus in medio tui sanctus Israel.

II. Vaticinia contra gentes singulas, 13, 1—23, 18.

1. De vastatione Babylonis, 13, 1—14, 23.

Inscriptio;

13. 1 Onus Babylonis, quod vidit Isaias filius Amos.

Dominus militiæ convocatæ præcipiet,

2 Super montem caliginosum levate signum, exaltate vocem,
levate manum, et ingrediantur portas duces.
3 Ego mandavi sanctificatis meis,
et vocavi fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea.
4 Vox multitudinis in montibus, quasi populorum frequentium:
vox sonitus regum, gentium congregatarum:
Dominus exercituum præcepit militiæ belli,
5 venientibus de terra procul, a summitate cæli:
Dominus, et vasa furoris eius, ut disperdat omnem terram.

---

4 [a]2 Thes 2, 8. — *6* [b]Inf 65, 25. — *10* [c]Rom 15, 12. — **12**, *2* [d]Ex 15, 2; Ps 117, 14.

6 Ululate, quia prope est dies Domini: quasi vastitas a Domino veniet. idcirco homines terrore percutientur;
7 Propter hoc, omnes manus dissolventur. et omne cor hominis contabescet,
8 et conteretur.
Torsiones et dolores tenebunt, quasi parturiens, dolebunt:
unusquisque ad proximum suum stupebit, facies combustæ vultus eorum.

9 Ecce dies Domini veniet, crudelis, et indignationis plenus, et iræ, furorisque in die iræ furorisque
ad ponendam terram in solitudinem, et peccatores eius conterendos de ea.
10 [a]Quoniam stellæ cæli, et splendor earum non expandent lumen suum:
obtenebratus est sol in ortu suo, et luna non splendebit in lumine suo.
11 Et visitabo super orbis mala, et contra impios iniquitatem eorum,
et quiescere faciam superbiam infidelium, et arrogantiam fortium humiliabo.
12 Pretiosior erit vir auro, et homo mundo obrizo.
13 Super hoc cælum turbabo: et movebitur terra de loco suo
propter indignationem Domini exercituum, et propter diem iræ furoris eius.

14 Et erit quasi damula fugiens, et quasi ovis: et non erit qui congreget: homines fugient aut occidentur;
unusquisque ad populum suum convertetur, et singuli ad terram suam fugient.
15 Omnis, qui inventus fuerit, occidetur: et omnis, qui supervenerit, cadet in gladio.
16 [b]Infantes eorum allidentur in oculis eorum:
diripientur domus eorum, et uxores eorum violabuntur.

17 Ecce ego suscitabo super eos Medos, Dominus per Medos Babylonem subvertet,
qui argentum non quærant, nec aurum velint:
18 sed sagittis parvulos interficient, et lactantibus uteris non miserebuntur,
et super filios non parcet oculus eorum.
19 Et erit Babylon illa gloriosa in regnis, inclyta superbia Chaldæorum:
[c]sicut subvertit Dominus Sodomam et Gomorrham.

20 Non habitabitur usque in finem, et non fundabitur usque ad generationem quæ deserta manebit;
et generationem:
nec ponet ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent ibi.
21 Sed requiescent ibi bestiæ, et replebuntur domus eorum draconibus:
et habitabunt ibi struthiones, et pilosi saltabunt ibi:
22 et respondebunt ibi ululæ in ædibus eius, et sirenes in delubris voluptatis.
14. 1 Prope est ut veniat tempus eius, et dies eius non elongabuntur.

Miserebitur enim Dominus Iacob, et eliget adhuc de Israel, Israel reducetur ac sublimabitur,
et requiescere eos faciet super humum suam:
adiungetur advena ad eos, et adhærebit domui Iacob.
2 Et tenebunt eos populi, et adducent eos in locum suum:
et possidebit eos domus Israel super terram Domini in servos et ancillas:
et erunt capientes eos, qui se ceperant, et subiicient exactores suos.

3 Et erit in die illa: cum requiem dederit tibi Deus a labore tuo, et a concussione tua, et a servitute dura, qua ante servisti: 4 sumes parabolam istam contra regem Babylonis, et dices:

Quomodo cessavit exactor, quievit tributum? omnis terra in eversione Babylonis exsultabit,
5 Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium,
6 cædentem populos in indignatione, plaga insanabili,
subiicientem in furore gentes, persequentem crudeliter.
7 Conquievit et siluit omnis terra, gavisa est et exultavit:
8 abietes quoque lætatæ sunt super te, et cedri Libani:
ex quo dormisti, non ascendet qui succidat nos.

13, *10* [a]Ez 32, 7; Ioel 3, 15; Mt 24, 29; Mc 13, 24; Lc 21, 25. — *16* [b]Ps 136, 9. — *19* [c]Gn 19, 24.

infernus in casu regis Babylonii stupescet;

9 Infernus subter conturbatus est in occursum adventus tui,
suscitavit tibi gigantes. Omnes principes terræ
surrexerunt de soliis suis, omnes principes nationum.
10 Universi respondebunt, et dicent tibi:
Et tu vulneratus es sicut et nos, nostri similis effectus es.
11 Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum:
subter te sternetur tinea, et operimentum tuum erunt vermes.

propheta superbiam et humiliationem regis admiratur,

12 Quomodo cecidisti de cælo lucifer, qui mane oriebaris?
corruisti in terram, qui vulnerabas gentes?
13 qui dicebas in corde tuo: In cælum conscendam,
super astra Dei exaltabo solium meum,
sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis.
14 Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.
15 Verumtamen ad infernum detraheris in profundum laci:

populi de ruina eius attoniti erunt,

16 qui te viderint, ad te inclinabuntur, teque prospicient:
Numquid iste est vir, qui conturbavit terram, qui concussit regna,
17 qui posuit orbem desertum, et urbes eius destruxit,
vinctis eius non aperuit carcerem?
18 Omnes reges gentium universi dormierunt in gloria, vir in domo sua.
19 Tu autem proiectus es de sepulchro tuo, quasi stirps inutilis
pollutus, et obvolutus cum his, qui interfecti sunt gladio, et descenderunt ad fundamenta laci, quasi cadaver putridum.

qui nec sepulchrum nec posteros habebit;

20 Non habebis consortium, neque cum eis in sepultura:
tu enim terram tuam disperdidisti, tu populum tuum occidisti:
non vocabitur in æternum semen pessimorum.
21 Præparate filios eius occisioni in iniquitate patrum suorum:
non consurgent, nec hereditabunt terram, neque implebunt faciem orbis civitatum.

prophetia certe impletur.

22 Et consurgam super eos, dicit Dominus exercituum:
et perdam Babylonis nomen, et reliquias, et germen, et progeniem, dicit Dominus.
23 Et ponam eam in possessionem ericii, et in paludes aquarum,
et scopabo eam in scopa terens, dicit Dominus exercituum.

2. De strage Assyriorum, 14, 24—27.

Assyrius in Palæstina conteretur.

24 Iuravit Dominus exercituum, dicens:
Si non, ut putavi, ita erit: et quo modo mente tractavi, 25 sic eveniet:
Ut conteram Assyrium in terra mea, et in montibus meis conculcem eum:
et auferetur ab eis iugum eius, et onus illius ab humero eorum tolletur.
26 Hoc consilium, quod cogitavi super omnem terram, et hæc est manus extenta super universas gentes.
27 Dominus enim exercituum decrevit: et quis poterit infirmare? et manus eius extenta: et quis avertet eam?

3. De clade Philisthinorum, 14, 28—32.

Inscriptio;

28 In anno, quo mortuus est rex Achaz, factum est onus istud:

Philisthæa prosternetur, Sion secura erit.

29 ne læteris Philisthæa omnis tu, quoniam comminuta est virga percussoris tui:
de radice enim colubri egredietur regulus, et semen eius absorbens volucrem.
30 Et pascentur primogeniti pauperum, et pauperes fiducialiter requiescent:
et interire faciam in fame radicem tuam, et reliquias tuas interficiam.
31 Ulula porta, clama civitas: prostrata est Philisthæa omnis:
ab Aquilone enim fumus veniet, et non est qui effugiet agmen eius.

32 Et quid respondebitur nunciis gentis?
Quia Dominus fundavit Sion, et in ipso sperabunt pauperes populi eius.

4. De ruina Moabitarum, 15, 1—16, 14.

15. 1 Onus Moab. Inscriptio;
Quia nocte vastata est Ar Moab, conticuit:
quia nocte vastatus est murus Moab, conticuit.

2 Ascendit domus, et Dibon ad excelsa in planctum Moab ululabit,
super Nabo, et super Medaba, Moab ululavit:
[a]in cunctis capitibus eius calvitium, et omnis barba radetur.
3 In triviis eius accincti sunt sacco:
super tecta eius, et in plateis eius omnis ululatus descendit in fletum.
4 Clamabit Hesebon, et Eleale, usque Iasa audita est vox eorum.
super hoc expediti Moab ululabunt, anima eius ululabit sibi.

5 Cor meum ad Moab clamabit, vectes eius usque ad Segor vitulam conternantem: fugiet et vastabitur,
per ascensum enim Luith flens ascendet,
et in via Oronaim clamorem contritionis levabunt.
6 Aquæ enim Nemrim desertæ erunt,
quia aruit herba, defecit germen, viror omnis interiit.
7 Secundum magnitudinem operis et visitatio eorum: ad torrentem salicum ducent eos.
8 Quoniam circuivit clamor terminum Moab:
usque ad Gallim ululatus eius, et usque ad Puteum Elim clamor eius.
9 Quia aquæ Dibon repletæ sunt sanguine:
ponam enim super Dibon additamenta:
his, qui fugerint de Moab leonem, et reliquiis terræ.

16. 1 Emitte agnum Domine dominatorem terræ, de Petra deserti ad montem filiæ Sion. ad filiam Sion confugiat;
2 Et erit: Sicut avis fugiens, et pulli de nido avolantes,
sic erunt filiæ Moab in transcensu Arnon.
3 Ini consilium, coge concilium:
pone quasi noctem umbram tuam in meridie:
absconde fugientes, et vagos ne prodas.
4 Habitabunt apud te profugi mei: Moab esto latibulum eorum a facie vastatoris:
finitus est enim pulvis, consummatus est miser: defecit qui conculcabat terram.
5 Et præparabitur in misericordia solium, et sedebit super illud in veritate in tabernaculo David,
iudicans et quærens iudicium, et velociter reddens quod iustum est.

6 [b]Audivimus superbiam Moab, superbus est valde: propter superbiam graviter punietur;
superbia eius et arrogantia eius, et indignatio eius plusquam fortitudo eius.
7 Idcirco ululabit Moab ad Moab, universus ululabit:
his, qui lætantur super muros cocti lateris, loquimini plagas suas.
8 Quoniam suburbana Hesebon deserta sunt, et vineam Sabama domini Gentium exciderunt:
flagella eius usque ad Iazer pervenerunt: erraverunt in deserto,
propagines eius relictæ sunt, transierunt mare.
9 Super hoc plorabo in fletu Iazer vineam Sabama:
inebriabo te lacryma mea Hesebon, et Eleale:
quoniam super vindemiam tuam, et super messem tuam vox calcantium irruit.
10 Et auferetur lætitia et exultatio de Carmelo,
et in vineis non exultabit neque iubilabit.

15, *2* [a]Ir 48, 37; Ez 7, 18. — **16,** *6* [b]Ir 48, 29.

vinum in torculari non calcabit qui calcare consueverat: vocem calcantium abstuli.
11 Super hoc venter meus ad Moab quasi cithara sonabit,
et viscera mea ad murum cocti lateris.

idque certe ac proxime. 12 Et erit: cum apparuerit quod laboravit Moab super excelsis suis,
ingredietur ad sancta sua ut obsecret, et non valebit.
13 Hoc verbum, quod locutus est Dominus ad Moab ex tunc: 14 et nunc locutus
est Dominus, dicens: In tribus annis quasi anni mercenarii auferetur gloria Moab
super omni populo multo, et relinquetur parvus et modicus, nequaquam multus.

5. De vastatione Damasci et Israel, 17, 1—18, 7.

Inscriptio; **17.** 1 Onus Damasci.

regnum Damasci cessabit, Ecce Damascus desinet esse civitas, et erit sicut acervus lapidum in ruina.
2 Derelictæ civitates Aroer gregibus erunt, et requiescent ibi, et non erit qui exterreat.
3 Et cessabit adiutorium ab Ephraim, et regnum a Damasco:
et reliquiæ Syriæ sicut gloria filiorum Israel erunt: dicit Dominus exercituum.

gloria Iacob attenuabitur, 4 Et erit in die illa: attenuabitur gloria Iacob, et pinguedo carnis eius marcescet.
5 Et erit sicut congregans in messe quod restiterit, et brachium eius spicas leget:
et erit sicut quærens spicas in valle Raphaim. 6 Et relinquetur in eo sicut racemus,
et sicut excussio oleæ
duarum vel trium olivarum in summitate rami, sive quattuor aut quinque in cacuminibus eius fructus eius:
dicit Dominus Deus Israel.

qui ad Deum suum respiciet, 7 In die illa inclinabitur homo ad Factorem suum, et oculi eius ad sanctum Israel respicient:
8 et non inclinabitur ad altaria, quæ fecerunt manus eius: et quæ operati sunt digiti eius non respiciet, lucos et delubra.

cuius antea oblitus erat: 9 In die illa erunt civitates fortitudinis eius derelictæ sicut aratra, et segetes quæ derelictæ sunt a facie filiorum Israel, et eris deserta.
10 Quia oblita es Dei salvatoris tui, et fortis adiutoris tui non es recordata:
propterea plantabis plantationem fidelem, et germen alienum seminabis.
11 In die plantationis tuæ labrusca, et mane semen tuum florebit:
ablata est messis in die hereditatis, et dolebit graviter.

at vastantes quoque punientur, 12 Væ multitudini populorum multorum, ut multitudo maris sonantis:
et tumultus turbarum, sicut sonitus aquarum multarum.
13 Sonabunt populi sicut sonitus aquarum inundantium,
et increpabit eum, et fugiet procul: et rapietur
sicut pulvis montium a facie venti, et sicut turbo coram tempestate.
14 In tempore vespere, et ecce turbatio: in matutino, et non subsistet.
hæc est pars eorum, qui vastaverunt nos, et sors diripientium nos.

quod Æthiopibus nuntiatur, **18.** 1 Væ terræ cymbalo alarum, quæ est trans flumina Æthiopiæ,
2 qui mittit in mare legatos, et in vasis papyri super aquas.
Ite angeli veloces ad gentem convulsam, et dilaceratam: ad populum terribilem, post quem non est alius:
ad gentem expectantem et conculcatam, cuius diripuerunt flumina terram eius:
3 omnes habitatores orbis, qui moramini in terra,
cum elevatum fuerit signum in montibus, videbitis, et clangorem tubæ audietis:
4 quia hæc dicit Dominus ad me: Quiescam, et considerabo in loco meo
sicut meridiana lux clara est, et sicut nubes roris in die messis.
5 Ante messem enim totus effloruit, et inmatura perfectio germinabit,

et præcidentur ramusculi eius falcibus: et quæ derelicta fuerint, abscindentur,
et excutientur.
6 Et relinquentur simul avibus montium, et bestiis terræ:
et æstate perpetua erunt super eum volucres, et omnes bestiæ terræ super illum
hiemabunt.

7 In tempore illo deferetur munus Domino exercituum a populo divulso et qui Deum
dilacerato: a populo terribili, post quem non fuit alius, a gente expectante, expectante Israel honorabunt.
et conculcata, cuius diripuerunt flumina terram eius, ad locum nominis Domini
exercituum montem Sion.

6. De punitione Ægyptiorum, 19, 1—20, 6.

19. 1 Onus Ægypti. Inscriptio;

Ecce Dominus ascendet super nubem levem, et ingredietur Ægyptum, bellum
et commovebuntur simulachra Ægypti a facie eius, et cor Ægypti tabescet civile et dominatio
in medio eius. crudelis erit.
2 Et concurrere faciam Ægyptios adversus Ægyptios: et pugnabit
vir contra fratrem suum, et vir contra amicum suum, civitas adversus civitatem,
regnum adversus regnum.
3 Et dirumpetur spiritus Ægypti in visceribus eius, et consilium eius præcipitabo:
et interrogabunt simulachra sua, et divinos suos, et pythones, et ariolos.
4 Et tradam Ægyptum in manu dominorum crudelium, et rex fortis dominabitur
eorum,
ait Dominus Deus exercituum.

5 Et arescet aqua de mari, et fluvius desolabitur, atque siccabitur. Nilus exarescet,
6 Et deficient flumina: attenuabuntur, et siccabuntur rivi aggerum.
Calamus et iuncus marcescet: 7 nudabitur alveus rivi a fonte suo,
et omnis sementis irrigua siccabitur, arescet, et non erit.
8 Et mœrebunt piscatores, et lugebunt omnes mittentes in flumen hamum,
et expandentes rete super faciem aquarum emarcescent.
9 Confundentur qui operabantur linum, pectentes, et texentes subtilia.
10 Et erunt irrigua eius flaccentia: omnes qui faciebant lacunas ad capiendos
pisces.

11 Stulti principes Taneos, sapientes consiliarii Pharaonis dederunt consilium sapientia deficiet;
insipiens:
quomodo dicetis Pharaoni: Filius sapientium ego, filius regum antiquorum?
12 Ubi nunc sunt sapientes tui? annuncient tibi, et indicent
quid cogitaverit Dominus exercituum super Ægyptum.
13 Stulti facti sunt principes Taneos, emarcuerunt principes Mempheos,
deceperunt Ægyptum, angulum populorum eius.
14 Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis: et errare fecerunt Ægyptum
in omni opere suo,
sicut errat ebrius et vomens.
15 Et non erit Ægypto opus, quod faciat caput et caudam incurvantem, et
refrenantem.

16 In die illa erit Ægyptus quasi mulieres, et stupebunt, et timebunt a facie Dominus in Ægypto
commotionis manus Domini exercituum, quam ipse movebit super eam. 17 Et timebitur,
erit Terra Iuda Ægypto in pavorem: omnis, qui illius fuerit recordatus, pavebit
a facie consilii Domini exercituum, quod ipse cogitavit super eam.
18 In die illa erunt quinque civitates in Terra Ægypti, loquentes lingua Chanaan, in quinque urbibus
et iurantes per Dominum exercituum: Civitas solis vocabitur una.
19 In die illa erit altare Domini in medio Terræ Ægypti, et titulus Domini ac postea in tota terra
iuxta terminum eius 20 erit in signum, et in testimonium Domino exercituum in coletur,
Terra Ægypti. Clamabunt enim ad Dominum a facie tribulantis, et mittet eis

salvatorem et propugnatorem, qui liberet eos. 21 Et cognoscetur Dominus ab
Ægypto, et cognoscent Ægyptii Dominum in die illa, et colent eum in hostiis et
in muneribus: et vota vovebunt Domino, et solvent. 22 Et percutiet Dominus
Ægyptum plaga, et sanabit eam, et revertentur ad Dominum, et placabitur eis,
et sanabit eos.

Ægyptus et Assur amicæ

23 In die illa erit via de Ægypto in Assyrios, et intrabit Assyrius Ægyptum,
et Ægyptius in Assyrios, et servient Ægyptii Assur.

cum Israel populus Dei erunt.

24 In die illa erit Israel tertius Ægyptio et Assyrio: benedictio in medio terræ,
25 cui benedixit Dominus exercituum, dicens: Benedictus populus meus Ægypti,
et opus manuum mearum Assyrio: hereditas autem mea Israel.

sed antea Ægyptii et Æthiopes ab Assyriis captivi ducentur.

20. 1 In anno, quo ingressus est Tharthan in Azotum, cum misisset eum
Sargon rex Assyriorum, et pugnasset contra Azotum, et cepisset eam: 2 in tempore
illo locutus est Dominus in manu Isaiæ filii Amos, dicens: Vade, et solve saccum
de lumbis tuis, et calceamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit sic vadens nudus,
et discalceatus. 3 Et dixit Dominus: Sicut ambulavit servus meus Isaias nudus,
et discalceatus, trium annorum signum et portentum erit super Ægyptum, et
super Æthiopiam, 4 sic minabit rex Assyriorum captivitatem Ægypti, et trans-
migrationem Æthiopiæ, iuvenum et senum, nudam et discalceatam, discoopertis
natibus ad ignominiam Ægypti. 5 Et timebunt, et confundentur ab Æthiopia spe
sua, et ab Ægypto gloria sua. 6 Et dicet habitator insulæ huius in die illa: Ecce
hæc erat spes nostra, ad quos confugimus in auxilium, ut liberarent nos a facie
regis Assyriorum: et quo modo effugere poterimus nos?

7. De casu Babylonis, 21, 1—10.

Inscriptio;

21. 1 Onus deserti maris.

visio dura Prophetæ,

Sicut turbines ab Aphrico veniunt, de deserto venit, de terra horribili.
2 Visio dura nunciata est mihi:
qui incredulus est, infideliter agit: et qui depopulator est, vastat.
Ascende Ælam, obside Mede: omnem gemitum eius cessare feci.
3 Propterea repleti sunt lumbi mei dolore, angustia possedit me sicut angustia
parturientis:
corrui cum audirem, conturbatus sum cum viderem.
4 Emarcuit cor meum, tenebræ stupefecerunt me:
Babylon dilecta mea posita est mihi in miraculum.
5 Pone mensam, contemplare in specula comedentes et bibentes:
surgite principes, arripite clypeum.

casus Babylonis.

6 Hæc enim dixit mihi Dominus:
Vade, et pone speculatorem: et quodcumque viderit, annunciet.
7 Et vidit currum duorum equitum, ascensorem asini, et ascensorem cameli:
et contemplatus est diligenter multo intuitu. 8 Et clamavit leo:
Super speculam Domini ego sum, stans iugiter per diem:
et [a]super custodiam meam ego sum, stans totis noctibus.
9 Ecce iste venit ascensor vir bigæ equitum, et respondit, et dixit:
[b]Cecidit, cecidit Babylon, et omnia sculptilia deorum eius contrita sunt in terram.
10 Tritura mea, et filii areæ meæ,
quæ audivi a Domino exercituum Deo Israel, annunciavi vobis.

8. De calamitate Idumææ, 21, 11—12.

Inscriptio;

11 Onus Duma

calamitas

ad me clamat ex Seir:
Custos quid de nocte? custos quid de nocte?

non statim transibit.

12 Dixit custos:
Venit mane et nox: si quæritis, quærite: convertimini, venite.

21, *8* [a]Hab 2, 1. — *9* [b]Ir 51, 8; Apc 14, 8.

9. De acerbitatibus Arabiæ, 21, 13—17.

13 Onus in Arabia. Inscriptio;
In saltu ad vesperam dormietis, in semitis Dedanim. Dedanitæ
14 Occurrentes sitienti ferte aquam, qui habitatis terram Austri, cum panibus fugient,
occurrite fugienti.
15 A facie enim gladiorum fugerunt, a facie gladii imminentis,
a facie arcus extenti, a facie gravis prælii:
16 quoniam hæc dicit Dominus ad me: Adhuc in uno anno, quasi in anno gloria Cedar
mercenarii, et auferetur omnis gloria Cedar. 17 Et reliquiæ numeri sagittariorum auferetur.
fortium de filiis Cedar imminuentur: Dominus enim Deus Israel locutus est.

10. De castigatione Hierosolymitarum, 22, 1—25.

22. 1 Onus vallis visionis. Inscriptio;
Quidnam quoque tibi est, quia ascendisti et tu omnis in tecta? propheta
2 clamoris plena, urbs frequens, civitas exultans: vastitatem urbis amare
interfecti tui, non interfecti gladio, nec mortui in bello. flet,
3 Cuncti principes tui fugerunt simul, dureque ligati sunt:
omnes, qui inventi sunt, vincti sunt pariter, procul fugerunt.
4 Propterea dixi: Recedite a me, amare flebo:
nolite incumbere ut consolemini me super vastitate filiæ populi mei.
5 Dies enim interfectionis, et conculcationis, et fletuum Domino Deo exercituum
in valle visionis scrutans murum, et magnificus super montem.

6 Et Ælam sumpsit pharetram, currum hominis equitis, et parietem nudavit clypeus. fiduciam
7 Et erunt electæ valles tuæ plenæ quadrigarum, et equites ponent sedes suas stolidam habi-
in porta. tatorum carpit,
8 Et revelabitur operimentum Iudæ, et videbis in die illa armamentarium domus
saltus.
9 Et scissuras civitatis David videbitis, quia multiplicatæ sunt: et congregastis
aquas piscinæ inferioris,
10 et domos Ierusalem numerastis, et destruxistis domos ad muniendum murum.
11 Et lacum fecistis inter duos muros ad aquam piscinæ veteris:
et non suspexistis ad eum, qui fecerat eam, et operatorem eius de longe non
vidistis.

12 Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, et ad planctum, gulam
ad calvitium, et ad cingulum sacci: insulsam eorum
13 et ecce gaudium et lætitia, occidere vitulos, et iugulare arietes, increpat;
comedere carnes, et bibere vinum: [a]Comedamus, et bibamus: cras enim
moriemur.
14 Et revelata est in auribus meis vox Domini exercituum. Si dimittetur iniquitas
hæc vobis donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum.

15 Hæc dicit Dominus Deus exercituum: præpositi Sobnæ
Vade, ingredere ad eum, qui habitat in tabernaculo, ad Sobnam præpositum remotionem
templi, et dices ad eum: et asportationem
16 Quid tu hic, aut quasi quis hic? quia excidisti tibi hic sepulchrum, nuntiat,
excidisti in excelso memoriale diligenter, in petra tabernaculum tibi.
17 Ecce Dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus, et quasi
amictum sic sublevabit te.
18 Coronans coronabit te tribulatione, quasi pilam mittet te in terram latam
et spatiosam:
ibi morieris, et ibi erit currus gloriæ tuæ, ignominia domus Domini tui.
19 Et expellam te de statione tua, et de ministerio tuo deponam te.

22, *13* [a]Sap 2, 6; 1 Cor 15, 32.

pii Eliacim amplificationem prophetat,

20 Et erit in die illa: Vocabo servum meum Eliacim filium Helciæ,
21 et induam illum tunica tua, et cingulo tuo confortabo eum,
et potestatem tuam dabo in manu eius: et erit quasi pater habitantibus Ierusalem, et domui Iuda.
22 [a]Et dabo clavem domus David super humerum eius: et [b]aperiet, et non erit qui claudat: et claudet, et non erit qui aperiat.
23 Et figam illum paxillum in loco fideli, et erit in solium gloriæ domui patris eius.

domus patris fata prædicit.

24 Et suspendent super eum omnem gloriam domus patris eius, vasorum diversa
genera, omne vas parvulum a vasis craterarum usque ad omne vas musicorum.
25 In die illa dicit Dominus exercituum: Auferetur paxillus, qui fixus fuerat in
loco fideli: et frangetur, et cadet, et peribit quod pependerat in eo, quia Dominus
locutus est.

11. De fatis Tyri, 23, 1—18.

Inscriptio;

23. 1 Onus Tyri.

urbe devastabitur

Ululate naves maris: quia vastata est domus,
unde venire consueverant: de Terra Cethim revelatum est eis.
2 Tacete qui habitatis in insula: negotiatores Sidonis transfretantes mare, repleverunt te.
3 In aquis multis semen Nili, messis fluminis fruges eius: et facta est negotiatio gentium.
4 Erubesce Sidon: ait enim mare: fortitudo maris dicens:
Non parturivi, et non peperi, et non enutrivi iuvenes, nec ad incrementum perduxi virgines.
5 Cum auditum fuerit in Ægypto, dolebunt cum audierint de Tyro:
6 Transite maria, ululate qui habitatis in insula:
7 Numquid non vestra hæc est, quæ gloriabatur a diebus pristinis in antiquitate sua?
ducent eam pedes sui longe ad peregrinandum.

a Domino exercituum,

8 Quis cogitavit hoc super Tyrum quondam coronatam, cuius negotiatores principes, institores eius inclyti terræ?
9 Dominus exercituum cogitavit hoc,
ut detraheret superbiam omnis gloriæ, et ad ignominiam deduceret universos inclytos terræ.
10 Transi terram tuam quasi flumen filia maris, non est cingulum ultra tibi.
11 Manum suam extendit super mare, conturbavit regna:
Dominus mandavit adversus Chanaan, ut contereret fortes eius,
12 et dixit: Non adiicies ultra ut glorieris, calumniam sustinens virgo filia Sidonis:
in Cethim consurgens transfreta, ibi quoque non erit requies tibi.
13 Ecce terra Chaldæorum talis populus non fuit, Assur fundavit eam:
in captivitatem traduxerunt robustos eius, suffoderunt domos eius, posuerunt eam in ruinam.
14 Ululate naves maris, quia devastata est fortitudo vestra.

sed postea visitabitur.

15 Et erit in die illa: In oblivione eris o Tyre septuaginta annis, sicut dies regis
unius: post septuaginta autem annos erit Tyro quasi canticum meretricis.
16 Sume
citharam, circui civitatem meretrix oblivioni tradita: bene cane, frequenta canticum
ut memoria tui sit.
17 Et erit post septuaginta annos: Visitabit Dominus Tyrum,
et reducet eam ad mercedes suas: et rursum fornicabitur cum universis regnis
terræ super faciem terræ.
18 Et erunt negotiationes eius, et mercedes eius sanctificatæ Domino: non condentur, neque reponentur: quia his, qui habitaverint
coram Domino, erit negotiatio eius, ut manducent in saturitatem, et vestiantur
usque ad vetustatem.

22 [a]Apc 3, 7. — [b]Iob 12, 14.

III. Vaticinia de iudicio universali, 24, 1—27, 13.

1. Ipsum iudicium universale, 24, 1—23.

24. 1 Ecce Dominus dissipabit terram, et nudabit eam, Exitium orbis futurum,
et affliget faciem eius, et disperget habitatores eius.
2 [a]Et erit sicut populus, sic sacerdos: et sicut servus, sic dominus eius:
sicut ancilla, sic domina eius: sicut emens, sic ille qui vendit:
sicut fœnerator, sic is qui mutuum accipit: sicut qui repetit, sic qui debet.
3 Dissipatione dissipabitur terra, et direptione prædabitur. Dominus enim
locutus est verbum hoc.

4 Luxit, et defluxit terra, et infirmata est: defluxit orbis, status tristis peccatorum,
infirmata est altitudo populi terræ.
5 Et terra infecta est ab habitatoribus suis:
quia transgressi sunt leges, mutaverunt ius, dissipaverunt fœdus sempiternum.
6 Propter hoc maledictio vorabit terram, et peccabunt habitatores eius:
ideoque insanient cultores eius, et relinquentur homines pauci.
7 Luxit vindemia, infirmata est vitis, ingemuerunt omnes qui lætabantur corde.
8 Cessavit gaudium tympanorum, quievit sonitus lætantium,
conticuit dulcedo citharæ.
9 Cum cantico non bibent vinum: amara erit potio bibentibus illam.
10 Attrita est civitas vanitatis, clausa est omnis domus nullo introeunte.
11 Clamor erit super vino in plateis: deserta est omnis lætitia:
translatum est gaudium terræ.
12 Relicta est in urbe solitudo, et calamitas opprimet portas.
13 Quia hæc erunt in medio terræ, in medio populorum:
quomodo si paucæ olivæ, quæ remanserunt, excutiantur ex olea: et racemi,
cum fuerit finita vindemia.

14 Hi levabunt vocem suam, atque laudabunt: cum glorificatus fuerit Dominus, exsultatio iustorum,
hinnient de mari.
15 Propter hoc in doctrinis glorificate Dominum: in insulis maris nomen Domini
Dei Israel.
16 A finibus terræ laudes audivimus, gloriam iusti.

Et dixi: Secretum meum mihi, secretum meum mihi, væ mihi: terrores iudicii venturi,
prævaricantes prævaricati sunt, et prævaricatione transgressorum prævaricati
sunt.
17 Formido, et fovea, et laqueus super te, qui habitator es terræ.
18 Et erit: [b]Qui fugerit a voce formidinis, cadet in foveam:
et qui se explicaverit de fovea, tenebitur laqueo:
quia cataractæ de excelsis apertæ sunt, et concutientur fundamenta terræ.
19 Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra,
commotione commovebitur terra,
20 agitatione agitabitur terra sicut ebrius, et auferetur quasi tabernaculum
unius noctis:
et gravabit eam iniquitas sua, et corruet, et non adiiciet ut resurgat.

21 Et erit: In die illa visitabit Dominus super militiam cæli in excelso: et super iudicium ac gloria Domini.
reges terræ, qui sunt super terram.
22 Et congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum, et claudentur
ibi in carcere:
et post multos dies visitabuntur.
23 Et erubescet luna, et confundetur sol,
cum regnaverit Dominus exercituum in monte Sion, et in Ierusalem, et in
conspectu senum suorum fuerit glorificatus.

24, *2* [a]Os 4, 9. — *18* [b]Ir 48, 44.

2. Gratiarum actio et felicitas salvatorum, 25, 1—12.

Deum salvatorem laudant,

25. 1 Domine Deus meus es tu, exaltabo te, et confitebor nomini tuo:
quoniam fecisti mirabilia, cogitationes antiquas fideles, amen.
2 Quia posuisti civitatem in tumulum, urbem fortem in ruinam,
domum alienorum: ut non sit civitas, et in sempiternum non ædificetur.
3 Super hoc laudabit te populus fortis, civitas gentium robustarum timebit te.
4 Quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua:
spes a turbine, umbraculum ab æstu.
spiritus enim robustorum quasi turbo impellens parietem.
5 Sicut æstus in siti, tumultum alienorum humiliabis:
et quasi calore sub nube torrente propaginem fortium marcescere facies.

bonis cumulantur et malis liberantur,

6 Et faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc
convivium pinguium, convivium vindemiæ,
pinguium medullatorum, vindemiæ defæcatæ.
7 Et præcipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, et telam quam orditus est super omnes nationes.
8 Præcipitabit mortem in sempiternum: [a]et auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie,
et opprobrium populi sui auferet de universa terra: quia Dominus locutus est.

metu hostium levantur.

9 Et dicet in die illa:
Ecce Deus noster iste, expectavimus eum, et salvabit nos:
iste Dominus, sustinuimus eum, exultabimus, et lætabimur in salutari eius.
10 Quia requiescet manus Domini in monte isto:
et triturabitur Moab sub eo, sicuti teruntur paleæ in plaustro.
11 Et extendet manus suas sub eo, sicut extendit natans ad natandum:
et humiliabit gloriam eius cum allisione manuum eius.
12 Et munimenta sublimium murorum tuorum concident, et humiliabuntur, et detrahentur in terram usque ad pulverem.

3. Sortes iustorum et impiorum, 26, 1—19.

Dominus Sion protegit et civitatem sublimem humiliat;

26. 1 In die illa cantabitur canticum istud in terra Iuda:
Urbs fortitudinis nostræ Sion salvator, ponetur in ea murus et antemurale.
2 Aperite portas, et ingrediatur gens iusta, custodiens veritatem.
3 Vetus error abiit: servabis pacem: pacem, quia in te speravimus.
4 Sperastis in Domino in sæculis æternis, in Domino Deo forti in perpetuum.
5 Quia incurvabit habitantes in excelso, civitatem sublimem humiliabit.
Humiliabit eam usque ad terram, detrahet eam usque ad pulverem.
6 Conculcabit eam pes, pedes pauperis, gressus egenorum.

iuxta vias iustorum et impiorum

7 Semita iusti recta est, rectus callis iusti ad ambulandum.
8 Et in semita iudiciorum tuorum Domine sustinuimus te: nomen tuum, et memoriale tuum in desiderio animæ.
9 Anima mea desideravit te in nocte: sed et spiritu meo præcordiis meis de mane vigilabo ad te.
Cum feceris iudicia tua in terra, iustitiam discent habitatores orbis.
10 Misereamur impio, et non discet iustitiam:
in terra sanctorum iniqua gessit, et non videbit gloriam Domini.

impios conterit.

11 Domine exaltetur manus tua, et non videant:
videant, et confundantur zelantes populi: et ignis hostes tuos devoret.
12 Domine dabis pacem nobis: omnia enim opera nostra operatus es nobis.
13 Domine Deus noster, possederunt nos domini absque te, tantum in te recordemur nominis tui.

25, *8* [a]Apc 7, 17; 21, 4.

14 Morientes non vivant, gigantes non resurgant:
propterea visitasti et contrivisti eos, et perdidisti omnem memoriam eorum.

15 Indulsisti genti Domine, indulsisti genti: iustos vero vivificat.
numquid glorificatus es? elongasti omnes terminos terræ.
16 Domine in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis.
17 Sicut quæ concipit, cum appropinquaverit ad partum, dolens clamat in doloribus suis: sic facti sumus a facie tua Domine.
18 Concepimus, et quasi parturivimus, et peperimus spiritum:
salutes non fecimus in terra, ideo non ceciderunt habitatores terræ.
19 Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent:
expergiscimini, et laudate qui habitatis in pulvere:
quia ros lucis ros tuus, et terram gigantum detrahes in ruinam.

4. Fata populi Israel, 26, 20—27, 13.

20 Vade populus meus, intra in cubicula tua, claude ostia tua super te, In die visitationis securus erit,
abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat indignatio.
21 [a]Ecce enim Dominus egredietur de loco suo, ut visitet iniquitatem habitatoris terræ contra eum:
et revelabit terra sanguinem suum, et non operiet ultra interfectos suos.
27. 1 In die illa visitabit Dominus in gladio suo duro, et grandi, et forti,
super Leviathan serpentem vectem, et super Leviathan serpentem tortuosum, et occidet cetum, qui in mari est.

2 In die illa vinea meri cantabit ei. ut vinea deliciarum in orbe fructificabit,
3 Ego Dominus, qui servo eam, repente propinabo ei:
ne forte visitetur contra eam, nocte et die servo eam.
4 Indignatio non est mihi: quis dabit me spinam et veprem in prælio: gradiar super eam, succendam eam pariter?
5 An potius tenebit fortitudinem meam, faciet pacem mihi, pacem faciet mihi?
6 Qui ingrediuntur impetu ad Iacob, florebit et germinabit Israel, et implebunt faciem orbis semine.

7 Numquid iuxta plagam percutientis se percussit eum? aut sicut occidit interfectos eius, sic occisus est? salutari castigatione purgatus,
8 In mensura contra mensuram, cum abiecta fuerit, iudicabis eam: meditatus est in spiritu suo duro per diem æstus.
9 Idcirco super hoc dimittetur iniquitas domui Iacob: et iste omnis fructus ut auferatur peccatum eius,
cum posuerit omnes lapides altaris sicut lapides cineris allisos, non stabunt luci et delubra.
10 Civitas enim munita desolata erit, speciosa relinquetur, et dimittetur quasi desertum:
ibi pascetur vitulus, et ibi accubabit, et consumet summitates eius.
11 In siccitate messes illius conterentur, mulieres venientes, et docentes eam:
non est enim populus sapiens, propterea non miserebitur eius, qui fecit eum: et qui formavit eum, non parcet ei.

12 Et erit: In die illa percutiet Dominus ab alveo fluminis usque ad torrentem Ægypti, et vos congregabimini unus et unus filii Israel. e dispersione congregabitur.
13 Et erit: In die illa clangetur in tuba magna, et venient qui perditi fuerant de terra Assyriorum,
et qui eiecti erant in Terra Ægypti, et adorabunt Dominum in monte sancto in Ierusalem.

26, *21* [a]Mch 1, 3.

IV. Vaticinia de Sion, 28, 1—35, 10.

1. Futura Samariæ ac Ierusalem, 28, 1—29.

Samaria delebitur,

28. 1 Væ coronæ superbiæ, ebriis Ephraim, et flori decidenti, gloriæ exultationis eius,
qui erant in vertice vallis pinguissimæ, errantes a vino.
2 Ecce validus et fortis Dominus sicut impetus grandinis: turbo confringens,
sicut impetus aquarum multarum inundantium, et emissarum super terram spatiosam.
3 Pedibus conculcabitur corona superbiæ ebriorum Ephraim.
4 Et erit flos decidens gloriæ exultationis eius, qui est super verticem vallis pinguium,
quasi temporaneum ante maturitatem autumni: quod cum aspexerit videns, statim ut manu tenuerit, devorabit illud.

Ierusalem glorificabitur,

5 In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, et sertum exultationis residuo populi sui:
6 et spiritus iudicii sedenti super iudicium, et fortitudo revertentibus de bello ad portam.

sed duces populi indigni

7 Verum hi quoque præ vino nescierunt, et præ ebrietate erraverunt:
sacerdos et propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt a vino,
erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt iudicium.
8 Omnes enim mensæ repletæ sunt vomitu sordiumque, ita ut non esset ultra locus.
9 Quem docebit scientiam? et quem intelligere faciet auditum?
ablactatos a lacte, avulsos ab uberibus.
10 Quia manda remanda, manda remanda,
expecta reexpecta, expecta reexpecta,
modicum ibi, modicum ibi.
11 [a]In loquela enim labii, et lingua altera loquetur ad populum istum.
12 Cui dixit: Hæc est requies mea, reficite lassum,
et hoc est meum refrigerium: et noluerunt audire.
13 Et erit eis verbum Domini:
Manda, remanda, manda remanda,
expecta reexpecta, expecta reexpecta,
modicum ibi, modicum ibi:
ut vadant, et cadant retrorsum, et conterantur, et illaqueentur, et capiantur.

confundentur et castigabuntur

14 Propter hoc audite verbum Domini viri illusores, qui dominamini super populum meum, qui est in Ierusalem.
15 Dixistis enim: Percussimus fœdus cum morte, et cum inferno fecimus pactum.
Flagellum inundans cum transierit, non veniet super nos:
quia posuimus mendacium spem nostram, et mendacio protecti sumus.
16 Idcirco hæc dicit Dominus Deus: [b]Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem,
lapidem probatum, angularem, pretiosum in fundamento fundatum.
qui crediderit, non festinet.
17 Et ponam in pondere iudicium, et iustitiam in mensura:
et subvertet grando spem mendacii: et protectionem aquæ inundabunt.
18 Et delebitur fœdus vestrum cum morte, et pactum vestrum cum inferno non stabit:
flagellum inundans cum transierit, eritis ei in conculcationem.
19 Quandocumque pertransierit, tollet vos:
quoniam mane diluculo pertransibit in die et in nocte, et tantummodo sola vexatio intellectum dabit auditui.

28, *11* [a]1 Cor 14, 21. — *16* [b]Ps 117, 22; Mt 21, 42; Act 4, 11; Rom 9, 33; 1 Ptr 2, 6.

20 Coangustatum est enim stratum, ita ut alter decidat: et pallium breve utrumque operire non potest.
21 [a]Sicut enim in monte divisionum stabit Dominus: [b]sicut in valle, quæ est in Gabaon, irascetur:
ut faciat opus suum, alienum opus eius:
ut operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo.
22 Et nunc nolite illudere, ne forte constringantur vincula vestra:
consummationem enim et abbreviationem audivi a Domino Deo exercituum super universam terram.

23 Auribus percipite, et audite vocem meam, attendite, et audite eloquium meum. *a Domino omnia sapienter disponente.*
24 Numquid tota die arabit arans ut serat, proscindet et sarriet humum suam?
25 Nonne cum adæquaverit faciem eius, seret gith, et cyminum sparget,
et ponet triticum per ordinem, et hordeum, et milium, et viciam in finibus suis?
26 Et erudiet illum in iudicio: Deus suus docebit illum.
27 Non enim in serris triturabitur gith, nec rota plaustri super cyminum circuibit:
sed in virga excutietur gith et cyminum in baculo.
28 Panis autem comminuetur: verum non in perpetuum triturans triturabit illum,
neque vexabit eum rota plaustri, nec ungulis suis comminuet eum.
29 Et hoc a Domino Deo exercituum exivit,
ut mirabile faceret consilium, et magnificaret iustitiam.

2. Obsidio et liberatio Ierusalem, 29, 1—14.

29. 1 Væ Ariel, Ariel civitas, quam expugnavit David: *Civitas David circumvallabitur.*
additus est annus ad annum: sollemnitates evolutæ sunt.
2 Et circumvallabo Ariel, et erit tristis et mœrens,
et erit mihi quasi Ariel. 3 Et circumdabo quasi sphæram in circuitu tuo,
et iaciam contra te aggerem, et munimenta ponam in obsidionem tuam.
4 Humiliaberis, de terra loqueris, et de humo audietur eloquium tuum:
et erit quasi pythonis de terra vox tua, et de humo eloquium tuum mussitabit.

5 Et erit sicut pulvis tenuis multitudo ventilantium te: et sicut favilla pertransiens multitudo eorum, qui contra te prævaluerunt: *sed a Domino mirabiliter liberabitur;*
6 eritque repente confestim. A Domino exercituum visitabitur
in tonitruo, et commotione terræ, et voce magna turbinis et tempestatis, et flammæ ignis devorantis.
7 Et erit sicut somnium visionis nocturnæ multitudo omnium Gentium, quæ dimicaverunt contra Ariel,
et omnes qui militaverunt, et obsederunt, et prævaluerunt adversus eam.
8 Et sicut somniat esuriens, et comedit, cum autem fuerit expergefactus, vacua est anima eius:
et sicut somniat sitiens, et bibit, et postquam fuerit expergefactus, lassus adhuc sitit, et anima eius vacua est:
sic erit multitudo omnium Gentium, quæ dimicaverunt contra montem Sion.

9 Obstupescite, et admiramini, fluctuate, et vacillate: *confundentur vero habitatores cæci,*
inebriamini, et non a vino: movemini, et non ab ebrietate.
10 Quoniam miscuit vobis Dominus spiritum soporis,
claudet oculos vestros, prophetas et principes vestros, qui vident visiones, operiet.
11 Et erit vobis visio omnium sicut verba libri signati, quem cum dederint
scienti litteras, dicent: Lege istum: et respondebit: Non possum, signatus est enim:
12 Et dabitur liber nescienti litteras, diceturque ei: Lege: et respondebit: Nescio
litteras.

21 [a]2 Sm 5, 20; 1 Par 14, 11. — [b]Ios 10, 10.

Deum extrinsecus colentes.

13 Et dixit Dominus:
[a]Eo quod appropinquat populus iste ore suo, et labiis suis glorificat me,
cor autem eius longe est a me, et timuerunt me mandato hominum et doctrinis:
14 Ideo ecce ego addam ut admirationem faciam populo huic miraculo grandi et stupendo:
[b]peribit enim sapientia a sapientibus eius, et intellectus prudentium eius abscondetur.

3. Consilium hominum et consilium Dei, 29, 15—24.

Consilium hominum reprehenditur.

15 Væ qui profundi estis corde, ut a Domino abscondatis consilium:
quorum sunt in tenebris opera, et dicunt: Quis videt nos, et quis novit nos?
16 Perversa est hæc vestra cogitatio: quasi si lutum contra figulum cogitet,
et dicat factori suo: Non fecisti me: et figmentum dicat fictori suo: Non intelligis.

Deus conditiones populi sui commutabit.

17 Nonne adhuc in modico et in brevi convertetur Libanus in charmel, et charmel in saltum reputabitur?
18 Et audient in die illa surdi verba libri, et de tenebris et caligine oculi cæcorum videbunt.
19 Et addent mites in Domino lætitiam, et pauperes homines in sancto Israel exultabunt:
20 quoniam defecit qui prævalebat, consummatus est illusor,
et succisi sunt omnes qui vigilabant super iniquitatem:
21 qui peccare faciebant homines in verbo, et arguentem in porta supplantabant,
et declinaverunt frustra a iusto.
22 Propter hoc, hæc dicit Dominus ad domum Iacob, qui redemit Abraham:
Non modo confundetur Iacob, nec modo vultus eius erubescet:
23 sed cum viderit filios suos, opera manuum mearum in medio sui sanctificantes nomen meum,
et sanctificabunt sanctum Iacob, et Deum Israel prædicabunt,
24 et scient errantes spiritu intellectum, et mussitatores discent legem.

4. Fœdus cum Ægypto inutile, 30, 1—33.

Ægyptus frustra et vane auxiliabitur,

30. 1 Væ filii desertores, dicit Dominus,
ut faceretis consilium, et non ex me: et ordiremini telam, et non per spiritum meum,
ut adderetis peccatum super peccatum:
2 qui ambulatis ut descendatis in Ægyptum, et os meum non interrogastis,
sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, et habentes fiduciam in umbra Ægypti.
3 Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confusionem, et fiducia umbræ Ægypti in ignominiam.
4 Erant enim in Tani principes tui, et nuncii tui usque ad Hanes pervenerunt.
5 Omnes confusi sunt super populo, qui eis prodesse non potuit:
non fuerunt in auxilium et in aliquam utilitatem, sed in confusionem et in opprobrium.
6 Onus iumentorum Austri.
In terra tribulationis et angustiæ leæna, et leo ex eis, vipera et regulus volans
portantes super humeros iumentorum divitias suas, et super gibbum camelorum thesauros suos
ad populum, qui eis prodesse non poterit.
7 Ægyptus enim frustra et vane auxiliabitur: ideo clamavi super hoc: Superbia tantum est, quiesce.

populus præsidiis humanis confidens confundetur,

8 Nunc ergo ingressus scribe ei super buxum, et in libro diligenter exara illud,
et erit in die novissimo in testimonium usque in æternum.

29, *13* [a]Mt 15, 8; Mc 7, 6. — *14* [b]Abd 8; 1 Cor 1, 19.

[9] populus enim ad iracundiam provocans est, et filii mendaces, filii nolentes
audire legem Dei.
[10] Qui dicunt videntibus: Nolite videre: et aspicientibus: Nolite aspicere nobis
ea, quæ recta sunt:
loquimini nobis placentia, videte nobis errores.
[11] Auferte a me viam, declinate a me semitam, cesset a facie nostra sanctus
Israel.
[12] Propterea hæc dicit sanctus Israel: Pro eo quod reprobastis verbum hoc,
et sperastis in calumnia et in tumultu, et innixi estis super eo:
[13] propterea erit vobis iniquitas hæc sicut interruptio cadens, et requisita in
muro excelso,
quoniam subito, dum non speratur, veniet contritio eius.
[14] Et comminuetur sicut conteritur lagena figuli contritione pervalida: et non
invenietur de fragmentis eius testa,
in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fovea.
[15] Quia hæc dicit Dominus Deus sanctus Israel:
Si revertamini et quiescatis, salvi eritis: in silentio, et in spe erit fortitudo vestra.
Et noluistis: [16] et dixistis:
Nequaquam, sed ad equos fugiemus: ideo fugietis.
Et super veloces ascendemus: ideo velociores erunt, qui persequentur vos.
[17] Mille homines a facie terroris unius: et a facie terroris quinque fugietis,
donec relinquamini quasi malus navis in vertice montis, et quasi signum super
collem.

[18] Propterea expectat Dominus ut misereatur vestri: et ideo exaltabitur parcens
vobis:
quia Deus iudicii Dominus: beati omnes qui expectant eum.
[19] Populus enim Sion habitabit in Ierusalem: plorans nequaquam plorabis,
miserans miserebitur tui: ad vocem clamoris tui statim ut audierit, respon-
debit tibi.

sed ad Dominum conversus bonis cumulabitur,

[20] Et dabit vobis Dominus panem arctum, et aquam brevem: et non faciet avolare
a te ultra doctorem tuum:
et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum. [21] Et aures tuæ audient verbum
post tergum monentis:
Hæc est via, ambulate in ea: et non declinetis neque ad dexteram, neque
ad sinistram.
[22] Et contaminabis laminas sculptilium argenti tui, et vestimentum conflatilis
auri tui,
et disperges ea sicut immunditiam menstruatæ. Egredere, dices ei:
[23] Et dabitur pluvia semini tuo, ubicumque seminaveris in terra:
et panis frugum terræ erit uberrimus, et pinguis.
pascetur in possessione tua in die illo agnus spatiose:
[24] et tauri tui, et pulli asinorum, qui operantur terram,
commistum migma comedent sicut in area ventilatum est.
[25] Et erunt super omnem montem excelsum, et super omnem collem elevatum
rivi currentium aquarum
in die interfectionis multorum cum ceciderint turres.
[26] Et erit lux lunæ sicut lux solis, et lux solis erit septempliciter sicut lux septem
dierum
in die, qua alligaverit Dominus vulnus populi sui, et percussuram plagæ eius
sanaverit.

[27] Ecce nomen Domini venit de longinquo, ardens furor eius, et gravis ad por-
tandum:

Dominus Assyrios perdet.

labia eius repleta sunt indignatione, et lingua eius quasi ignis devorans.
[28] Spiritus eius velut torrens inundans usque ad medium colli

ad perdendas gentes in nihilum, et frenum erroris, quod erat in maxillis populorum.
29 Canticum erit vobis sicut nox sanctificatæ sollemnitatis,
et lætitia cordis sicut qui pergit cum tibia, ut intret in montem Domini ad fortem Israel.
30 Et auditam faciet Dominus gloriam vocis suæ, et terrorem brachii sui ostendet
in comminatione furoris, et flamma ignis devorantis: allidet in turbine, et in lapide grandinis.
31 A voce enim Domini pavebit Assur virga percussus.
32 Et erit transitus virgæ fundatus, quam requiescere faciet Dominus super eum
in tympanis et citharis: et in bellis præcipuis expugnabit eos.
33 Præparata est enim ab heri Topheth, a rege præparata,
profunda, et dilatata. Nutrimenta eius, ignis et ligna multa:
flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam.

5. Ægyptus et Dominus, 31, 1—9.

Ægyptii fragiles caducique sunt,

31. 1 Væ qui descendunt in Ægyptum ad auxilium, in equis sperantes,
et habentes fiduciam super quadrigis, quia multæ sunt: et super equitibus, quia prævalidi nimis:
et non sunt confisi super sanctum Israel, et Dominum non requisierunt.
2 Ipse autem sapiens adduxit malum, et verba sua non abstulit:
et consurget contra domum pessimorum, et contra auxilium operantium iniquitatem.
3 Ægyptus, homo, et non Deus: et equi eorum, caro, et non spiritus:
et Dominus inclinabit manum suam, et corruet auxiliator,
et cadet cui præstatur auxilium, simulque omnes consumentur.

Dominus exercituum vero insuperabilis est.

4 Quia hæc dicit Dominus ad me:
Quomodo si rugiat leo, et catulus leonis super prædam suam, et cum occurrerit ei multitudo pastorum,
a voce eorum non formidabit, et a multitudine eorum non pavebit:
sic descendet Dominus exercituum ut prælietur super montem Sion, et super collem eius.
5 Sicut aves volantes, sic proteget Dominus exercituum Ierusalem, protegens et liberans, transiens et salvans.

6 Convertimini sicut in profundum recesseratis filii Israel. 7 In die enim illa
abiiciet vir idola argenti sui, et idola auri sui, quæ fecerunt vobis manus vestræ
in peccatum.
8 Et cadet Assur in gladio non viri, et gladius non hominis vorabit eum,
et fugiet non a facie gladii: et iuvenes eius vectigales erunt:
9 et fortitudo eius a terrore transibit, et pavebunt fugientes principes eius:
dixit Dominus: cuius ignis est in Sion, et caminus eius in Ierusalem.

6. Tempora iustitiæ et pacis, 32, 1—20.

Præpositi et subditi iusti erunt.

32. 1 Ecce in iustitia regnabit rex, et principes in iudicio præerunt.
2 Et erit vir sicut qui absconditur a vento, et celat se a tempestate,
sicut rivi aquarum in siti, et umbra petræ prominentis in terra deserta.
3 Non caligabunt oculi videntium, et aures audientium diligenter auscultabunt.
4 Et cor stultorum intelliget scientiam, et lingua balborum velociter loquetur et plane.
5 Non vocabitur ultra is, qui insipiens est, princeps: neque fraudulentus appellabitur maior:
6 stultus enim fatua loquetur, et cor eius faciet iniquitatem,
ut perficiat simulationem, et loquatur ad Dominum fraudulenter,
et vacuam faciat animam esurientis, et potum sitienti auferat.

7 Fraudulenti vasa pessima sunt: ipse enim cogitationes concinnavit
ad perdendos mites in sermone mendaci, cum loqueretur pauper iudicium.
8 Princeps vero ea, quæ digna sunt principe, cogitabit, et ipse super duces stabit.

9 Mulieres opulentæ surgite, et audite vocem meam: post horrorem belli
filiæ confidentes percipite auribus eloquium meum.
10 Post dies enim, et annum vos conturbabimini confidentes:
consummata est enim vindemia, collectio ultra non veniet.
11 Obstupescite opulentæ, conturbamini confidentes:
exuite vos, et confundimini, accingite lumbos vestros.
12 Super ubera plangite, super regione desiderabili, super vinea fertili.
13 Super humum populi mei spinæ et vepres ascendent: quanto magis super omnes domos gaudii civitatis exultantis?
14 Domus enim dimissa est, multitudo urbis relicta est,
tenebræ et palpatio factæ sunt super speluncas usque in æternum. Gaudium onagrorum pascua gregum,

15 donec effundatur super nos spiritus de excelso: pulchritudo pacis veniet
et erit desertum in charmel, et charmel in saltum reputabitur.
16 Et habitabit in solitudine iudicium, et iustitia in charmel sedebit.
17 Et erit opus iustitiæ pax, et cultus iustitiæ silentium, et securitas usque in sempiternum.
18 Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis, et in tabernaculis fiduciæ, et in requie opulenta.
19 Grando autem in descensione saltus, et humilitate humiliabitur civitas.
20 Beati, qui seminatis super omnes aquas, immittentes pedem bovis et asini.

7. Terra a vastatore liberata, 33, 1—24.

33. 1 Væ qui prædaris, nonne et ipse prædaberis? Contra Assyrios Dominus imploratur
et qui spernis, nonne et ipse sperneris?
cum consummaveris deprædationem, deprædaberis:
cum fatigatus desieris contemnere, contemneris.
2 Domine miserere nostri: te enim expectavimus:
esto brachium nostrum in mane, et salus nostra in tempore tribulationis.
3 A voce angeli fugerunt populi, et ab exaltatione tua dispersæ sunt gentes.
4 Et congregabuntur spolia vestra sicut colligitur bruchus, velut cum fossæ plenæ fuerint de eo.
5 Magnificatus est Dominus, quoniam habitavit in excelso:
implevit Sion iudicio et iustitia. 6 Et erit fides in temporibus tuis:
divitiæ salutis sapientia et scientia: timor Domini ipse est thesaurus eius.

7 Ecce videntes clamabunt foris, angeli pacis amare flebunt. ab habitatoribus terræ vastatæ;
8 Dissipatæ sunt viæ, cessavit transiens per semitam,
irritum factum est pactum, proiecit civitates, non reputavit homines.
9 Luxit, et elanguit terra: confusus est Libanus, et obsorduit,
et factus est Saron sicut desertum: et concussa est Basan, et Carmelus.

10 Nunc consurgam, dicit Dominus: nunc exaltabor, nunc sublevabor. Dominus consurget,
11 Concipietis ardorem, parietis stipulam: spiritus vester ut ignis vorabit vos.
12 Et erunt populi quasi de incendio cinis, spinæ congregatæ igni comburentur.
13 Audite qui longe estis, quæ fecerim, et cognoscite vicini fortitudinem meam.

14 Conterriti sunt in Sion peccatores, possedit tremor hypocritas. peccatores Sion conterrebuntur,
quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?
15 [a]Qui ambulat in iustitiis, et loquitur veritatem,

33, *15* [a]Ps 14, 2.

qui proiicit avaritiam ex calumnia, et excutit manus suas ab omni munere,
qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, et claudit oculos suos ne videat malum.
16 Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius:
panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt.

iusti vero in Ierusalem opulenta securi habitabunt.

17 Regem in decore suo videbunt oculi eius, cernent terram de longe.
18 Cor tuum meditabitur timorem: [a]ubi est litteratus?
ubi legis verba ponderans? ubi doctor parvulorum?
19 Populum impudentem non videbis, populum alti sermonis:
ita ut non possis intelligere disertitudinem linguæ eius, in quo nulla est sapientia.
20 Respice Sion civitatem sollemnitatis nostræ:
oculi tui videbunt Ierusalem, habitationem opulentam, tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit:
nec auferentur clavi eius in sempiternum, et omnes funiculi eius non rumpentur:
21 quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster: locus fluviorum rivi latissimi et patentes:
non transibit per eum navis remigum, neque trieris magna transgredietur eum.
22 Dominus enim iudex noster, Dominus legifer noster,
Dominus rex noster: ipse salvabit nos.
23 Laxati sunt funiculi tui, et non prævalebunt: sic erit malus tuus ut dilatare signum non queas.
Tunc dividentur spolia prædarum multarum: claudi diripient rapinam.
24 Nec dicet vicinus: Elangui: populus qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

8. Dei ultio et salvatio, 34, 1—35, 10.

Gentes interficientur,

34. 1 Accedite Gentes, et audite, et populi attendite:
audiat terra, et plenitudo eius, orbis, et omne germen eius.
2 Quia indignatio Domini super omnes Gentes, et furor super universam militiam eorum:
interfecit eos, et dedit eos in occisionem.
3 Interfecti eorum proiicientur, et de cadaveribus eorum ascendet fœtor:
tabescent montes a sanguine eorum.
4 Et tabescet omnis militia cælorum, et complicabuntur sicut liber cæli:
et omnis militia eorum defluet sicut defluit folium de vinea et de ficu.

Idumæi delebuntur,

5 Quoniam inebriatus est in cælo gladius meus:
ecce super Idumæam descendet, et super populum interfectionis meæ ad iudicium.
6 Gladius Domini repletus est sanguine, incrassatus est adipe,
de sanguine agnorum, et hircorum, de sanguine medullatorum arietum:
victima enim Domini in Bosra, et interfectio magna in Terra Edom.
7 Et descendent unicornes cum eis, et tauri cum potentibus:
inebriabitur terra eorum sanguine, et humus eorum adipe pinguium:
8 quia dies ultionis Domini, annus retributionum iudicii Sion.
9 Et convertentur torrentes eius in picem, et humus eius in sulphur:
et erit terra eius in picem ardentem.
10 Nocte et die non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus eius:
a generatione in generationem desolabitur, in sæcula sæculorum non erit transiens per eam.
11 Et possidebunt illam onocrotalus, et ericius: ibis, et corvus habitabunt in ea:
et extendetur super eam mensura, ut redigatur ad nihilum, et perpendiculum in desolationem.
12 Nobiles eius non erunt ibi: regem potius invocabunt, et omnes principes eius erunt in nihilum.

---

18 [a]1 Cor 1, 20.

13 Et orientur in domibus eius spinæ, et urticæ, et paliurus in munitionibus eius:
et erit cubile draconum, et pascua struthionum.
14 Et occurrent dæmonia onocentauris, et pilosus clamabit alter ad alterum:
ibi cubavit lamia, et invenit sibi requiem.
15 Ibi habuit foveam ericius, et enutrivit catulos, et circumfodit, et fovit in umbra eius:
illuc congregati sunt milvi, alter ad alterum.
16 Requirite diligenter in libro Domini, et legite:
unum ex eis non defuit, alter alterum non quæsivit:
quia quod ex ore meo procedit, ille mandavit, et spiritus eius ipse congregavit ea.
17 Et ipse misit eis sortem, et manus eius divisit eam illis in mensuram:
usque in æternum possidebunt eam, in generationem et generationem habitabunt in ea.

35. 1 Lætabitur deserta et invia, et exultabit solitudo, et florebit quasi lilium. populus Dei salvabitur ac delectabitur.
2 Germinans germinabit, et exultabit lætabunda et laudans:
gloria Libani data est ei: decor Carmeli, et Saron,
ipsi videbunt gloriam Domini, et decorem Dei nostri.
3 Confortate manus dissolutas, et genua debilia roborate.
4 Dicite pusillanimis: Confortamini, et nolite timere:
ecce Deus vester ultionem adducet retributionis: Deus ipse veniet, et salvabit vos.
5 Tunc aperientur oculi cæcorum, et aures surdorum patebunt.
6 Tunc saliet sicut cervus claudus, et aperta erit lingua mutorum:
quia scissæ sunt in deserto aquæ, et torrentes in solitudine.
7 Et quæ erat arida, erit in stagnum, et sitiens in fontes aquarum.
In cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami et iunci.
8 Et erit ibi semita et via, et via sancta vocabitur:
non transibit per eam pollutus, et hæc erit vobis directa via,
ita ut stulti non errent per eam.
9 Non erit ibi leo, et mala bestia non ascendet per eam,
nec invenietur ibi: et ambulabunt qui liberati fuerint.
10 Et redempti a Domino convertentur, et venient in Sion cum laude:
et lætitia sempiterna super caput eorum: gaudium et lætitiam obtinebunt,
et fugiet dolor et gemitus.

Appendix historica ad partem priorem, 36, 1—39, 8.

1. Ezechias a Sennacherib afflictus, sed a Deo liberatus, 36, 1—37, 38.

36. 1 Et [a]factum est in quartodecimo anno regis Ezechiæ, ascendit Sennacherib Blasphemias legati regii audit.
rex Assyriorum super omnes civitates Iuda munitas, et cepit eas. 2 Et misit rex
Assyriorum Rabsacen de Lachis in Ierusalem, ad regem Ezechiam in manu gravi,
et stetit in aquæductu piscinæ superioris in via Agri fullonis. 3 Et egressus est
ad eum Eliacim filius Helciæ, qui erat super domum, et Sobna scriba, et Ioahe
filius Asaph a commentariis. 4 Et dixit ad eos Rabsaces: Dicite Ezechiæ: Hæc
dicit rex magnus, rex Assyriorum: Quæ est ista fiducia, qua confidis? 5 aut quo
consilio vel fortitudine rebellare disponis? super quem habes fiduciam, quia recessisti
a me? 6 Ecce confidis super baculum arundineum confractum istum, super Ægyptum: cui si innixus fuerit homo, intrabit in manum eius, et perforabit eam: sic
Pharao rex Ægypti omnibus, qui confidunt in eo. 7 Quod si responderis mihi:
In Domino Deo nostro confidimus: nonne ipse est, cuius abstulit Ezechias excelsa
et altaria, et dixit Iudæ et Ierusalem: Coram altari isto adorabitis? 8 Et nunc
trade te domino meo regi Assyriorum, et dabo tibi duo millia equorum, nec poteris
ex te præbere ascensores eorum. 9 Et quomodo sustinebis faciem iudicis unius
loci ex servis domini mei minoribus? Quod si confidis in Ægypto, in quadrigis, et

36, *1* [a]2 Rg 18, 13; 2 Par 32, 1.

in equitibus: 10 et nunc numquid sine Domino ascendi ad terram istam ut dis-
perderem eam? Dominus dixit ad me: Ascende super terram istam, et disperde
eam. 11 Et dixit Eliacim, et Sobna, et Ioahe ad Rabsacen: Loquere ad servos
tuos Syra lingua: intelligimus enim: ne loquaris ad nos Iudaice in auribus populi,
qui est super murum. 12 Et dixit ad eos Rabsaces: Numquid ad dominum tuum
et ad te misit me dominus meus, ut loquerer omnia verba ista; et non potius ad
viros, qui sedent in muro, ut comedant stercora sua, et bibant urinam pedum
suorum vobiscum? 13 Et stetit Rabsaces, et clamavit voce magna Iudaice, et
dixit: Audite verba regis magni, regis Assyriorum. 14 Hæc dicit rex: Non seducat
vos Ezechias, quia non poterit eruere vos. 15 Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias
super Domino, dicens: Eruens liberabit nos Dominus, non dabitur civitas ista
in manu regis Assyriorum. 16 Nolite audire Ezechiam: hæc enim dicit rex Assyrio-
rum: Facite mecum benedictionem, et egredimini ad me, et comedite unusquisque
vineam suam, et unusquisque ficum suam: et bibite unusquisque aquam cisternæ
suæ, 17 donec veniam, et tollam vos ad terram, quæ est ut terra vestra, terram
frumenti et vini, terram panum et vinearum. 18 Nec conturbet vos Ezechias,
dicens: Dominus liberabit nos. Numquid liberaverunt dii gentium unusquisque
terram suam de manu regis Assyriorum? 19 Ubi est deus Emath, et Arphad?
ubi est deus Sepharvaim? numquid liberaverunt Samariam de manu mea? 20 Quis
est ex omnibus diis terrarum istarum, qui eruerit terram suam de manu mea,
ut eruat Dominus Ierusalem de manu mea? 21 Et siluerunt, et non responderunt
ei verbum. Mandaverat enim rex, dicens: Ne respondeatis ei. 22 Et ingressus
est Eliacim filius Helciæ, qui erat super domum, et Sobna scriba, et Ioahe filius
Asaph a commentariis ad Ezechiam scissis vestibus, et nunciaverunt ei verba
Rabsacis.

sed per Isaiam confortatur; 37. 1 Et [a]factum est, cum audisset rex Ezechias, scidit vestimenta sua, et
obvolutus est sacco, et intravit in domum Domini. 2 Et misit Eliacim, qui erat
super domum, et Sobnam scribam, et seniores de sacerdotibus opertos saccis ad
Isaiam filium Amos prophetam, 3 et dixerunt ad eum: Hæc dicit Ezechias: Dies
tribulationis, et correptionis, et blasphemiæ dies hæc: quia venerunt filii usque
ad partum, et virtus non est pariendi. 4 Si quo modo audiat Dominus Deus tuus
verba Rabsacis, quem misit rex Assyriorum dominus suus ad blasphemandum
Deum viventem, et exprobrandum sermonibus, quos audivit Dominus Deus tuus:
leva ergo orationem pro reliquiis, quæ repertæ sunt. 5 Et venerunt servi regis
Ezechiæ ad Isaiam. 6 et dixit ad eos Isaias: Hæc dicetis domino vestro: Hæc
dicit Dominus: Ne timeas a facie verborum, quæ audisti, quibus blasphemaverunt
pueri regis Assyriorum me. 7 Ecce ego dabo ei spiritum, et audiet nuncium, et
revertetur ad terram suam, et corruere eum faciam gladio in terra sua.

in templo litteras regis expandit, 8 Reversus est autem Rabsaces, et invenit regem Assyriorum præliantem
adversus Lobnam. Audierat enim quia profectus esset de Lachis, 9 et audivit
de Tharaca rege Æthiopiæ, dicentes: Egressus est ut pugnet contra te. Quod cum
audisset, misit nuncios ad Ezechiam, dicens: 10 Hæc dicetis Ezechiæ regi Iudæ,
loquentes: Non te decipiat Deus tuus, in quo tu confidis, dicens: Non dabitur
Ierusalem in manu regis Assyriorum. 11 Ecce tu audisti omnia, quæ fecerunt
reges Assyriorum omnibus terris, quas subverterunt, et tu poteris liberari? 12 Num-
quid eruerunt eos dii Gentium, quos subverterunt patres mei Gozam, et Haram,
et Reseph, et filios Eden, qui erant in Thalassar? 13 Ubi est rex Emath, et rex
Arphad, et rex urbis Sepharvaim, Ana, et Ava? 14 Et tulit Ezechias libros de
manu nunciorum, et legit eos, et ascendit in domum Domini, et expandit eos Ezechias
coram Domino. 15 Et oravit Ezechias ad Dominum, dicens: 16 Domine exercituum
Deus Israel, qui sedes super cherubim: tu es Deus solus omnium regnorum terræ,
tu fecisti cælum et terram. 17 Inclina Domine aurem tuam, et audi: aperi Domine
oculos tuos, et vide, et audi omnia verba Sennacherib, quæ misit ad blasphemandum
Deum viventem. 18 Vere enim Domine desertas fecerunt reges Assyriorum terras,

37, *1* [a]2 Rg 19, 1.

et regiones earum. [19] Et dederunt deos earum igni: non enim erant dii, sed opera
manuum hominum, lignum et lapis: et comminuerunt eos. [20] Et nunc Domine
Deus noster salva nos de manu eius: et cognoscant omnia regna terræ, quia tu es
Dominus solus.

[21] Et misit Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus per Isaiam
Israel: Pro quibus rogasti me de Sennacherib rege Assyriorum: [22] hoc est verbum,
quod locutus est Dominus super eum:

Despexit te, et subsannavit te de sorte Sennacherib
virgo filia Sion:
post te caput movit
filia Ierusalem.
[23] Cui exprobrasti, et quem blasphemasti,
et super quem exaltasti vocem,
et levasti altitudinem oculorum tuorum?
Ad sanctum Israel.
[24] In manu servorum tuorum exprobrasti Domino: et dixisti:
In multitudine quadrigarum mearum ego ascendi altitudinem montium,
iuga Libani:
et succidam excelsa cedrorum eius, et electas abietes illius,
et introibo altitudinem summitatis eius, saltum Carmeli eius.
[25] Ego fodi, et bibi aquam,
et exiccavi vestigio pedis mei omnes rivos aggerum.
[26] Numquid non audisti, quæ olim fecerim ei?
ex diebus antiquis ego plasmavi illud:
et nunc adduxi:
et factum est in eradicationem collium compugnantium, et civitatum munitarum.
[27] Habitatores earum breviata manu
contremuerunt, et confusi sunt:
facti sunt sicut fœnum agri, et gramen pascuæ, et herba tectorum,
quæ exaruit antequam maturesceret.
[28] Habitationem tuam, et egressum tuum,
et introitum tuum cognovi,
et insaniam tuam contra me.
[29] Cum fureres adversum me,
superbia tua ascendit in aures meas:
ponam ergo circulum in naribus tuis,
et frenum in labiis tuis,
et reducam te in viam, per quam venisti.

[30] Tibi autem hoc erit signum: Comede hoc anno quæ sponte nascuntur, et in atque sua certior fit,
anno secundo pomis vescere: in anno autem tertio seminate, et metite, et plantate
vineas, et comedite fructum earum. [31] Et mittet id, quod salvatum fuerit de domo
Iuda, et quod reliquum est, radicem deorsum, et faciet fructum sursum: [32] quia
de Ierusalem exibunt reliquiæ, et salvatio de monte Sion: zelus Domini exercituum
faciet istud. [33] Propterea hæc dicit Dominus de rege Assyriorum:

Non intrabit civitatem hanc,
et non iaciet ibi sagittam,
et non occupabit eam clypeus,
et non mittet in circuitu eius aggerem.
[34] In via, qua venit, per eam revertetur,
et civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus:
[35] et protegam civitatem istam, ut salvem eam
propter me, et propter David servum meum.

ab hoste liberatur. 36 [a]Egressus est autem Angelus Domini, et percussit in castris Assyriorum
centum octoginta quinque millia. Et surrexerunt mane, et ecce omnes, cadavera
mortuorum. 37 Et egressus est, et abiit, et reversus est Sennacherib rex Assyriorum,
et habitavit in Ninive. 38 Et factum est, cum adoraret in templo Nesroch deum
suum, Adramelech, et Sarasar filii eius percusserunt eum gladio: fugeruntque in
Terram Ararat, et regnavit Asarhaddon filius eius pro eo.

2. Ezechias morbo exitiali correptus, sanatus et reprehensus, 38, 1—39, 8.

Sanitati restituitur; 38. 1 In [b]diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem: et introivit ad
eum Isaias filius Amos propheta, et dixit ei: Hæc dicit Dominus: Dispone domui
tuæ, quia morieris tu, et non vives. 2 Et convertit Ezechias faciem suam ad parietem,
et oravit ad Dominum, 3 et dixit: Obsecro Domine, memento quæso quomodo
ambulaverim coram te in veritate, et in corde perfecto, et quod bonum est in oculis
tuis fecerim. Et flevit Ezechias fletu magno. 4 Et factum est verbum Domini
ad Isaiam, dicens: 5 Vade, et dic Ezechiæ: Hæc dicit Dominus Deus David patris
tui: Audivi orationem tuam, et vidi lacrymas tuas: ecce ego adiiciam super dies
tuos quindecim annos: 6 et de manu regis Assyriorum eruam te, et civitatem
istam, et protegam eam. 7 Hoc autem tibi erit signum a Domino, quia faciet
Dominus verbum hoc, quod locutus est: 8 Ecce ego reverti faciam umbram linearum,
per quas descenderat in horologio Achaz in sole, retrorsum decem lineis. Et reversus
est sol decem lineis per gradus, quos descenderat.

preces intimæ regis, 9 Scriptura Ezechiæ regis Iuda cum ægrotasset, et convaluisset de infirmi-
tate sua.

10 Ego dixi: In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi.
Quæsivi residuum annorum meorum.
11 dixi: Non videbo Dominum Deum in terra viventium.
Non aspiciam hominem ultra, et habitatorem quietis.
12 Generatio mea ablata est; et convoluta est a me, quasi tabernaculum pastorum:
Præcisa est velut a texente, vita mea:
dum adhuc ordirer, succidit me: de mane usque ad vesperam finies me.
13 Sperabam usque ad mane, quasi leo sic contrivit omnia ossa mea:
De mane usque ad vesperam finies me:
14 sicut pullus hirundinis sic clamabo,
meditabor ut columba:
Attenuati sunt oculi mei, suspicientes in excelsum:
Domine vim patior, responde pro me.
15 Quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerit?
Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.
16 Domine si sic vivitur, et in talibus vita spiritus mei,
corripies me, et vivificabis me.
17 Ecce in pace amaritudo mea amarissima:
Tu autem eruisti animam meam ut non periret,
proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea.
18 Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te:
non expectabunt qui descendunt in lacum, veritatem tuam.
19 Vivens vivens ipse confitebitur tibi, sicut et ego hodie:
pater filiis notam faciet veritatem tuam.
20 Domine salvum me fac,
et psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini.

additamentum ad V. 6: 21 Et iussit Isaias ut tollerent massam de ficis, et cataplasmarent super vulnus,
et sanaretur. 22 Et dixit Ezechias: Quod erit signum quia ascendam in domum
Domini?

36 [a]2 Rg 19, 35; Tob 1, 21; Sir 48, 24; 1 Mcc 7, 41; 2 Mcc 8, 19. — **38,** *1* [b]2 Rg 20, 1; 2 Par 32, 24.

39. 1 In [a]tempore illo misit Merodach Baladan filius Baladan rex Babylonis, captivitas
libros et munera ad Ezechiam: audierat enim quod ægrotasset, et convaluisset. Babylonica ei
2 Lætatus est autem super eis Ezechias, et ostendit eis cellam aromatum, et prædicitur.
argenti, et auri, et odoramentorum, et unguenti optimi, et omnes apothecas
supellectilis suæ, et universa quæ inventa sunt in thesauris eius. Non fuit ver-
bum, quod non ostenderet eis Ezechias in domo sua, et in omni potestate sua.
3 Introivit autem Isaias propheta ad Ezechiam regem, et dixit ei: Quid dixerunt
viri isti, et unde venerunt ad te? Et dixit Ezechias: De terra longinqua venerunt
ad me, de Babylone. 4 Et dixit: Quid viderunt in domo tua? Et dixit Ezechias:
Omnia, quæ in domo mea sunt, viderunt: non fuit res, quam non ostenderim eis
in thesauris meis. 5 Et dixit Isaias ad Ezechiam: Audi verbum Domini exercituum.
6 Ecce dies venient, et auferentur omnia, quæ in domo tua sunt, et quæ thesauriza-
verunt patres tui usque ad diem hanc, in Babylonem: non relinquetur quidquam,
dicit Dominus. 7 Et de filiis tuis, qui exibunt de te, quos genueris, tollent, et erunt
eunuchi in palatio regis Babylonis. 8 Et dixit Ezechias ad Isaiam: Bonum verbum
Domini quod locutus est. Et dixit: Fiat tantum pax, et veritas in diebus meis.

PARS ALTERA.
Consolationes Isaiæ prophetæ, 40, 1—66, 24.

I. Vaticinia de liberatione per Cyrum, 40, 1—48, 22.

1. Liberatio e captivitate appropinquat, 40, 1—31.

40. 1 Consolamini, consolamini popule meus, dicit Deus vester. Captivitas finita est,
2 Loquimini ad cor Ierusalem, et advocate eam:
quoniam completa est malitia eius, dimissa est iniquitas illius:
suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis.

3 [b]Vox clamantis via Domini paretur,
in deserto: Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri.
4 Omnis vallis exaltabitur, et omnis mons et collis humiliabitur,
et erunt prava in directa, et aspera in vias planas.
5 Et revelabitur gloria Domini, et videbit omnis caro pariter
quod os Domini locutum est.

6 Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid clamabo? qui omni carni fragili
[c]Omnis caro fœnum, et omnis gloria eius quasi flos agri. revelabitur,
7 Exiccatum est fœnum, et cecidit flos, quia spiritus Domini sufflavit in eo.
Vere fœnum est populus:
8 exiccatum est fœnum, et cecidit flos: Verbum autem Domini nostri manet
in æternum.

9 Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion: pastor bonus
exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Ierusalem:
exalta, noli timere. Dic civitatibus Iuda: Ecce Deus vester:
10 ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, et brachium eius dominabitur:
ecce merces eius cum eo, et opus illius coram illo.
11 [d]Sicut pastor gregem suum pascet: in brachio suo congregabit agnos,
et in sinu suo levabit, fœtas ipse portabit.

12 Quis mensus est pugillo aquas, et cælos palmo ponderavit? et creator omnium.
quis appendit tribus digitis molem terræ, et libravit in pondere montes, et
colles in statera?
13 [e]Quis adiuvit spiritum Domini? aut quis consiliarius eius fuit, et ostendit illi?

39, *1* [a]2 Rg 20, 12. — **40,** *3* [b]Mt 3, 3; Mc 1, 3; Lc 3, 4; Io 1, 23. — *6* [c]Sir 14, 18; Iac 1, 10; 1 Ptr 1, 24. — *11* [d]Ez 34, 23; 37, 24; Io 10, 11. — *13* [e]Sap 9, 13; Rom 11, 34; 1 Cor 2, 16.

14 Cum quo iniit consilium, et instruxit eum, et docuit eum semitam iustitiæ,
et erudivit eum scientiam, et viam prudentiæ ostendit illi?
15 Ecce Gentes quasi stilla situlæ, et quasi momentum stateræ reputatæ sunt:
ecce insulæ quasi pulvis exiguus.
16 Et Libanus non sufficiet ad succendendum, et animalia eius non sufficient
ad holocaustum.
17 Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, et quasi nihilum et inane
reputatæ sunt ei.

non creatura ut idola.

18 [a]Cui ergo similem fecistis Deum? aut quam imaginem ponetis ei?
19 Numquid sculptile conflavit faber? aut aurifex auro figuravit illud, et laminis
argenteis argentarius?
20 Forte lignum, et imputribile elegit: artifex sapiens quærit quomodo statuat
simulachrum, quod non moveatur.

Dominus cæli et terræ,

21 Numquid non scitis? numquid non audistis? numquid non annunciatum est
vobis ab initio?
numquid non intellexistis fundamenta terræ?
22 Qui sedet super gyrum terræ, et habitatores eius sunt quasi locustæ:
qui extendit velut nihilum cælos, et expandit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum.
23 Qui dat secretorum scrutatores quasi non sint, iudices terræ velut inane fecit:
24 et quidem neque plantatus, neque satus, neque radicatus in terra truncus
eorum:
repente flavit in eos, et aruerunt, et turbo quasi stipulam auferet eos.
25 Et cui assimilastis me, et adæquastis, dicit sanctus?
26 Levate in excelsum oculos vestros, et videte quis creavit hæc:
qui educit in numero militiam eorum, et omnes ex nomine vocat:
præ multitudine fortitudinis et roboris, virtutisque eius, neque unum reliquum fuit.

a quo Israel restitutionem suam speret.

27 Quare dicis Iacob, et loqueris Israel:
Abscondita est via mea a Domino, et a Deo meo iudicium meum transivit?
28 Numquid nescis, aut non audisti?
Deus sempiternus Dominus, qui creavit terminos terræ:
non deficiet, neque laborabit, nec est investigatio sapientiæ eius.
29 Qui dat lasso virtutem: et his, qui non sunt, fortitudinem et robur multiplicat.
30 Deficient pueri, et laborabunt, et iuvenes in infirmitate cadent.
31 Qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas
sicut aquilæ,
current et non laborabunt, ambulabunt et non deficient.

2 Liberator Cyrus a Domino vocatur, 41, 1—29.

Cursus victoris,

41. 1 Taceant ad me insulæ, et Gentes mutent fortitudinem:
accedant, et tunc loquantur, simul ad iudicium propinquemus.
2 Quis suscitavit ab Oriente iustum, vocavit eum ut sequeretur se?
dabit in conspectu eius Gentes, et reges obtinebit:
dabit quasi pulverem gladio eius, sicut stipulam vento raptam arcui eius.
3 Persequetur eos, transibit in pace, semita in pedibus eius non apparebit.
4 Quis hæc operatus est, et fecit, vocans generationes ab exordio?
Ego Dominus, [b]primus et novissimus ego sum.

terror gentium,

5 Viderunt insulæ, et timuerunt, extrema terræ obstupuerunt, appropin-
quaverunt, et accesserunt. 6 Unusquisque proximo suo auxiliabitur, et fratri
suo dicet: Confortare. 7 Confortavit faber ærarius percutiens malleo eum, qui

18 [a]Act 17, 29. — **41,** *4* [b]Inf 44, 6; 48, 12; Apc 1, 17; 22, 13.

cudebat tunc temporis, dicens: Glutino bonum est: et confortavit eum clavis, ut non moveretur.

8 Et tu Israel serve meus, Iacob quem elegi, semen Abraham amici mei: liberatio populi Israel,
9 In quo apprehendi te ab extremis terræ, et a longinquis eius vocavi te,
et dixi tibi: Servus meus es tu, elegi te, et non abieci te.
10 Ne timeas, quia ego tecum sum: ne declines, quia ego Deus tuus:
confortavi te, et auxiliatus sum tibi, et suscepit te dextera iusti mei.
11 Ecce confundentur et erubescent omnes, qui pugnant adversum te:
erunt quasi non sint, et peribunt viri, qui contradicunt tibi.
12 Quæres eos, et non invenies, viros rebelles tuos:
erunt quasi non sint: et veluti consumptio homines bellantes adversum te.
13 Quia ego Dominus Deus tuus apprehendens manum tuam,
dicensque tibi: Ne timeas, ego adiuvi te.

14 Noli timere vermis Iacob, qui mortui estis ex Israel: exsultantis in Domino,
ego auxiliatus sum tibi, dicit Dominus: et redemptor tuus sanctus Israel.
15 Ego posui te quasi plaustrum triturans novum, habens rostra serrantia:
triturabis montes, et comminues: et colles quasi pulverem pones.
16 Ventilabis eos, et ventus tollet, et turbo disperget eos:
et tu exultabis in Domino, in sancto Israel lætaberis.
17 Egeni, et pauperes quærunt aquas, et non sunt: lingua eorum siti aruit.
Ego Dominus exaudiam eos, Deus Israel non derelinquam eos.
18 Aperiam in supinis collibus flumina, et in medio camporum fontes:
ponam desertum in stagna aquarum, et terram inviam in rivos aquarum.
19 Dabo in solitudinem cedrum, et spinam, et myrtum, et lignum olivæ:
ponam in deserto abietem, ulmum, et buxum simul:
20 Ut videant, et sciant, et recogitent, et intelligant pariter
quia manus Domini fecit hoc, et sanctus Israel creavit illud.

21 Prope facite iudicium vestrum, dicit Dominus: qui sapientia et potentia idola superat.
afferte, siquid forte habetis, dixit rex Iacob.
22 Accedant, et nuncient nobis quæcumque ventura sunt:
priora quæ fuerunt nunciate: et ponemus cor nostrum,
et sciemus novissima eorum, et quæ ventura sunt indicate nobis.
23 Annunciate quæ ventura sunt in futurum, et sciemus quia dii estis vos.
bene quoque aut male, si potestis, facite: et loquamur, et videamus simul.
24 Ecce, vos estis ex nihilo, et opus vestrum ex eo, quod non est: abominatio est
qui elegit vos.
25 Suscitavi ab Aquilone, et veniet ab Ortu solis: vocabit nomen meum,
et adducet magistratus quasi lutum, et velut plastes conculcans humum.
26 Quis annunciavit ab exordio ut sciamus: et a principio ut dicamus: Iustus es?
non est neque annuncians, neque prædicens, neque audiens sermones vestros.
27 Primus ad Sion dicet: Ecce adsunt, et Ierusalem evangelistam dabo.
28 Et vidi, et non erat neque ex istis quisquam qui iniret consilium, et interrogatus
responderet verbum.
29 Ecce omnes iniusti, et vana opera eorum: ventus et inane simulachra eorum.

3. Servus Domini redimens et redimendus, 42, 1—25.

42. 1 Ecce [a]servus meus, suscipiam eum: electus meus, complacuit sibi in illo Redemptor, servus iustus ac benignus,
anima mea:
dedi spiritum meum super eum, iudicium Gentibus proferet.
2 Non clamabit, neque accipiet personam, nec audietur vox eius foris.
3 Calamum quassatum non conteret, et linum fumigans non extinguet:
in veritate educet iudicium.

42, *1* [a]Mt 12, 18.

4 Non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat in terra iudicium:
et legem eius insulæ expectabunt.

captivos liberabit;

5 Hæc dicit Dominus Deus creans cælos, et extendens eos:
firmans terram, et quæ germinant ex ea:
dans flatum populo, qui est super eam, et spiritum calcantibus eam.
6 Ego Dominus vocavi te in iustitia, et apprehendi manum tuam, et servavi te.
[a]Et dedi te in fœdus populi, in lucem Gentium: 7 Ut aperires oculos cæcorum,
et educeres de conclusione vinctum, de domo carceris sedentes in tenebris.
8 [b]Ego Dominus, hoc est nomen meum:
gloriam meam alteri non dabo, et laudem meam sculptilibus.
9 Quæ prima fuerunt, ecce venerunt: nova quoque ego annuncio:
antequam oriantur, audita vobis faciam.

Dominus laudetur,

10 Cantate Domino canticum novum, laus eius ab extremis terræ:
qui descenditis in mare, et plenitudo eius, insulæ, et habitatores earum.
11 Sublevetur desertum, et civitates eius: in domibus habitabit Cedar:
laudate habitatores Petræ, de vertice montium clamabunt.
12 Ponent Domino gloriam, et laudem eius in insulis nunciabunt.
13 Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir præliator suscitabit zelum:
vociferabitur, et clamabit: super inimicos suos confortabitur.

qui nova faciet;

14 Tacui semper, silui, patiens fui,
sicut parturiens loquar: dissipabo, et absorbebo simul.
15 Desertos faciam montes, et colles, et omne gramen eorum exiccabo:
et ponam flumina in insulas, et stagna arefaciam.
16 Et ducam cæcos in viam, quam nesciunt, et in semitis, quas ignoraverunt,
ambulare eos faciam:
ponam tenebras coram eis in lucem, et prava in recta:
hæc verba feci eis, et non dereliqui eos.
17 Conversi sunt retrorsum: confundantur confusione
qui confidunt in sculptili, qui dicunt conflatili: Vos dii nostri.

Israel, servus cæcus, increpatur.

18 Surdi audite, et cæci intuemini ad videndum.
19 Quis cæcus, nisi servus meus? et surdus, nisi ad quem nuncios meos misi?
quis cæcus, nisi qui venundatus est? et quis cæcus, nisi servus Domini?
20 Qui vides multa, nonne custodies? qui apertas habes aures, nonne audies?
21 Et Dominus voluit ut sanctificaret eum, et magnificaret legem, et extolleret.
22 Ipse autem populus direptus, et vastatus:
laqueus iuvenum omnes, et in domibus carcerum absconditi sunt:
facti sunt in rapinam, nec est qui eruat: in direptionem, nec est qui dicat:
Redde.
23 Quis est in vobis qui audiat hoc, attendat et auscultet futura?
24 Quis dedit in direptionem Iacob, et Israel vastantibus?
nonne Dominus ipse, cui peccavimus?
Et noluerunt in viis eius ambulare, et non audierunt legem eius.
25 Et effudit super eum indignationem furoris sui, et forte bellum,
et combussit eum in circuitu, et non cognovit:
et succendit eum, et non intellexit.

4. Liberatio populi gratuita est, 43, 1—44, 5.

Redemptionem promittit Dominus,

43. 1 Et nunc hæc dicit Dominus creans te Iacob, et formans te Israel:
Noli timere, quia redemi te, et vocavi te nomine tuo: meus es tu.
2 Cum transieris per aquas, tecum ero, et flumina non operient te:
cum ambulaveris in igne, non combureris, et flamma non ardebit in te:

---

6 [a]Inf 49, 6. — *8* [b]Inf 48, 11.

3 Quia ego Dominus Deus tuus sanctus Israel salvator tuus,
dedi propitiationem tuam Ægyptum, Æthiopiam, et Saba pro te.
4 Ex quo honorabilis factus es in oculis meis, et gloriosus: ego dilexi te,
et dabo homines pro te, et populos pro anima tua.
5 Noli timere, quia ego tecum sum:
ab Oriente adducam semen tuum, et ab Occidente congregabo te.
6 Dicam Aquiloni: Da: et Austro: Noli prohibere:
affer filios meos de longinquo, et filias meas ab extremis terræ.
7 Et omnem, qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum, formavi eum, et feci eum.

8 Educ foras populum cæcum, et oculos habentem: surdum, et aures ei sunt. absque quo non est salvator,
9 Omnes gentes congregatæ sunt simul, et collectæ sunt tribus:
quis in vobis annunciet istud, et quæ prima sunt audire nos faciet?
dent testes eorum, iustificentur, et audiant, et dicant: Vere.
10 Vos testes mei, dicit Dominus, et servus meus, quem elegi:
ut sciatis, et credatis mihi, et intelligatis quia ego ipse sum.
Ante me non est formatus Deus, et post me non erit.
11 [a]Ego sum, ego sum Dominus, et non est absque me salvator.
12 Ego annunciavi, et salvavi: auditum feci, et non fuit in vobis alienus:
vos testes mei, dicit Dominus, et ego Deus. 13 Et ab initio ego ipse,
et non est qui de manu mea eruat: operabor, et quis avertet illud?

14 Hæc dicit Dominus redemptor vester, sanctus Israel: qui Babylonem percutiet,
Propter vos misi in Babylonem, et detraxi vectes universos, et Chaldæos in navibus suis gloriantes.
15 Ego Dominus sanctus vester, creans Israel rex vester.
16 Hæc dicit Dominus, qui dedit in mari viam, et in aquis torrentibus semitam.
17 Qui eduxit quadrigam et equum: agmen et robustum,
simul obdormierunt, nec resurgent: contriti sunt quasi linum, et extincti sunt.
18 Ne memineritis priorum, et antiqua ne intueamini.
19 [b]Ecce ego facio nova, et nunc orientur, utique cognoscetis ea:
ponam in deserto viam, et in invio flumina.
20 Glorificabit me bestia agri, dracones et struthiones:
quia dedi in deserto aquas, flumina in invio,
ut darem potum populo meo, electo meo.
21 Populum istum formavi mihi, laudem meam narrabit.

22 Non me invocasti Iacob, nec laborasti in me Israel. Israelem autem ex gratia liberabit
23 Non obtulisti mihi arietem holocausti tui, et victimis tuis non glorificasti me:
non te servire feci in oblatione, nec laborem tibi præbui in thure.
24 Non emisti mihi argento calamum, et adipe victimarum tuarum non inebriasti me.
Verumtamen servire me fecisti in peccatis tuis, præbuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis.
25 Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me, et peccatorum tuorum non recordabor.
26 Reduc me in memoriam, et iudicemur simul: narra si quid habes ut iustificeris.
27 Pater tuus primus peccavit, et interpretes tui prævaricati sunt in me.
28 Et contaminavi principes sanctos, dedi ad internecionem Iacob, et Israel in blasphemiam.

44. 1 Et nunc audi Iacob serve meus, et Israel quem elegi: ac spiritu suo perfundet.
2 [c]Hæc dicit Dominus faciens et formans te, ab utero auxiliator tuus:
noli timere serve meus Iacob, et rectissime, quem elegi.
3 Effundam enim aquas super sitientem, et fluenta super aridam:

43, *11* [a]Os 13, 4. — *19* [b]2 Cor 5, 17; Apc 21, 5. — **44,** *2* [c]Ir 30, 10; 46, 27.

effundam spiritum meum super semen tuum, et benedictionem meam super stirpem tuam.
4 Et germinabunt inter herbas quasi salices iuxta præterfluentes aquas.
5 Iste dicet: Domini ego sum: et ille vocabit in nomine Iacob,
et hic scribet manu sua: Domino: et in nomine Israel assimilabitur.

5. Liberatio spiritualis quoque est, 44, 6—23.

Dominus, Deus verus.
6 aHæc dicit Dominus rex Israel, et redemptor eius Dominus exercituum:
Ego primus, et ego novissimus, et absque me non est Deus.
7 Quis similis mei? vocet, et annunciet: et ordinem exponat mihi,
ex quo constitui populum antiquum: ventura et quæ futura sunt annuncient eis.
8 Nolite timere, neque conturbemini: ex tunc audire te feci, et annunciavi: vos estis testes mei.
numquid est Deus absque me, et formator, quem ego non noverim?

non dii falsi.
9 Plastæ idoli omnes nihil sunt, et amantissima eorum non proderunt eis.
ipsi sunt testes eorum, quia non vident, neque intelligunt, ut confundantur. 10 Quis
formavit Deum, et sculptile conflavit ad nihil utile? 11 Ecce omnes participes
eius confundentur: fabri enim sunt ex hominibus: convenient omnes, stabunt
et pavebunt, et confundentur simul. 12 bFaber ferrarius lima operatus est: in
prunis, et in malleis formavit illud, et operatus est in brachio fortitudinis suæ:
esuriet et deficiet, non bibet aquam, et lassescet. 13 Artifex lignarius extendit
normam, formavit illud in runcina: fecit illud in angularibus, et in circino tornavit
illud: et fecit imaginem viri quasi speciosum hominem habitantem in domo. 14 Succidit cedros, tulit ilicem, et quercum, quæ steterat inter ligna saltus: plantavit
pinum, quam pluvia nutrivit. 15 Et facta est hominibus in focum: sumpsit ex
eis, et calefactus est: et succendit, et coxit panes: de reliquo autem operatus est
deum, et adoravit: fecit sculptile, et curvatus est ante illud. 16 Medium eius combussit igni, et de medio eius carnes comedit: coxit pulmentum, et saturatus est,
et calefactus est, et dixit: Vah, calefactus sum, vidi focum. 17 Reliquum autem
eius deum fecit et sculptile sibi: curvatur ante illud, et adorat illud, et obsecrat,
dicens: Libera me, quia Deus meus es tu. 18 Nescierunt, neque intellexerunt:
obliti enim sunt ne videant oculi eorum, et ne intelligant corde suo. 19 Non recogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque sentiunt, ut dicant: Medietatem
eius combussi igni, et coxi super carbones eius panes: coxi carnes et comedi, et
de reliquo eius idolum faciam? ante truncum ligni procidam? 20 Pars eius cinis
est: cor insipiens adoravit illud, et non liberabit animam suam, neque dicet: Forte
mendacium est in dextera mea.

populum a peccatis liberat.
21 Memento horum Iacob, et Israel, quoniam servus meus es tu.
formavi te, servus meus es tu Israel, ne obliviscaris mei.
22 Delevi ut nubem iniquitates tuas, et quasi nebulam peccata tua: revertere ad me, quoniam redemi te.
23 Laudate cæli, quoniam misericordiam fecit Dominus: iubilate extrema terræ,
resonate montes laudationem, saltus et omne lignum eius:
quoniam redemit Dominus Iacob, et Israel gloriabitur.

6. Cyrus minister Domini est, 44, 24—45, 25.

Voluntatem Domini complet,
24 Hæc dicit Dominus redemptor tuus, et formator tuus ex utero:
Ego sum Dominus, faciens omnia,
extendens cælos solus, stabiliens terram, et nullus mecum.
25 Irrita faciens signa divinorum, et ariolos in furorem vertens.
Convertens sapientes retrorsum: et scientiam eorum stultam faciens.
26 Suscitans verbum servi sui, et consilium nunciorum suorum complens.

6 aSup 41, 4; Inf 48, 12; Apc 1, 17; 22, 13. — *12* bSap 13, 11.

Qui dico Ierusalem: Habitaberis: et civitatibus Iuda: Ædificabimini, et deserta eius suscitabo.
27 Qui dico profundo: Desolare, et flumina tua arefaciam.
28 Qui dico Cyro: Pastor meus es, et omnem voluntatem meam complebis.
Qui dico Ierusalem: Ædificaberis; et templo: Fundaberis.

45. 1 Hæc dicit Dominus christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, — a Domino victor creatur,
ut subiiciam ante faciem eius Gentes, et dorsa regum vertam,
et aperiam coram eo ianuas, et portæ non claudentur.
2 Ego ante te ibo: et gloriosos terræ humiliabo:
portas æreas conteram, et vectes ferreos confringam.
3 Et dabo tibi thesauros absconditos, et arcana secretorum:
ut scias quia ego Dominus, qui voco nomen tuum, Deus Israel.
4 Propter servum meum Iacob, et Israel electum meum,
et vocavi te nomine tuo: assimilavi te, et non cognovisti me.
5 Ego Dominus, et non est amplius: extra me non est Deus: accinxi te, et non cognovisti me:
6 Ut sciant hi, qui ab ortu solis, et qui ab occidente,
quoniam absque me non est: Ego Dominus, et non est alter,
7 formans lucem, et creans tenebras, faciens pacem, et creans malum:
ego Dominus faciens omnia hæc.

8 Rorate cæli desuper, et nubes pluant iustum: — suspirante vate,
aperiatur terra, et germinet salvatorem:
et iustitia oriatur simul: ego Dominus creavi eum.

9 Væ qui contradicit fictori suo, testa de samiis terræ: — captivos Ierosolyma dimittet.
[a]numquid dicet lutum figulo suo: Quid facis, et opus tuum absque manibus est?
10 Væ qui dicit patri: Quid generas? et mulieri: Quid parturis?
11 Hæc dicit Dominus sanctus Israel plastes eius:
Ventura interrogate me, super filios meos, et super opus manuum mearum mandate mihi.
12 Ego feci terram, et hominem super eam creavi ego:
manus meæ tetenderunt cælos, et omni militiæ eorum mandavi.
13 Ego suscitavi eum ad iustitiam, et omnes vias eius dirigam:
ipse ædificabit civitatem meam, et captivitatem meam dimittet,
non in pretio, neque in muneribus, dicit Dominus Deus exercituum.

14 Hæc dicit Dominus: Labor Ægypti, et negotiatio Æthiopiæ, — quorum Deum devicti agnoscent,
et Sabaim viri sublimes ad te transibunt, et tui erunt:
Post te ambulabunt, vincti manicis pergent: et te adorabunt, teque deprecabuntur:
Tantum in te est Deus, et non est absque te Deus.
15 Vere tu es Deus absconditus, Deus Israel salvator.
16 Confusi sunt, et erubuerunt omnes: simul abierunt in confusionem fabricatores errorum.
17 Israel salvatus est in Domino salute æterna:
non confundemini, et non erubescetis usque in sæculum sæculi.

18 Quia hæc dicit Dominus creans cælos, ipse Deus
formans terram, et faciens eam, ipse plastes eius:
non in vanum creavit eam: ut habitaretur, formavit eam.
ego Dominus, et non est alius.
19 Non in abscondito locutus sum in loco terræ tenebroso:
non dixi semini Iacob: Frustra quærite me.
ego Dominus loquens iustitiam, annuncians recta.

45, *9* [a]Ir 18, 6; Rom 9, 20.

et omnes gentes adorabunt.

20 Congregamini, et venite, et accedite simul qui salvati estis ex Gentibus:
nescierunt qui levant lignum sculpturæ suæ, et rogant Deum non salvantem.
21 Annunciate, et venite, et consiliamini simul:
quis auditum fecit hoc ab initio, ex tunc prædixit illud?
numquid non ego Dominus, et non est ultra Deus absque me?
Deus iustus, et salvans non est præter me.
22 Convertimini ad me, et salvi eritis omnes fines terræ:
quia ego Deus, et non est alius.
23 In memetipso iuravi, egredietur de ore meo iustitiæ verbum, et non revertetur:
[a]quia mihi curvabitur omne genu, et iurabit omnis lingua.
24 Ergo in Domino, dicet, meæ sunt iustitiæ et imperium:
ad eum venient, et confundentur omnes qui repugnant ei.
25 In Domino iustificabitur, et laudabitur omne semen Israel.

7. Dii cultores suos non servant, 46, 1—13.

Dii Babylonii conteruntur.

46. 1 Confractus est Bel, contritus est Nabo:
facta sunt simulachra eorum bestiis et iumentis, onera vestra gravi pondere usque ad lassitudinem.
2 Contabuerunt, et contrita sunt simul: non potuerunt salvare portantem, et anima eorum in captivitatem ibit.

Dominus Israelem salvabit,

3 Audite me domus Iacob, et omne residuum domus Israel,
qui portamini a meo utero, qui gestamini a mea vulva.
4 Usque ad senectam ego ipse, et usque ad canos ego portabo:
ego feci, et ego feram: ego portabo, et salvabo.

idola imbecilla sunt,

5 Cui assimilastis me, et adæquastis, et comparastis me, et fecistis similem?
6 Qui confertis aurum de sacculo, et argentum statera ponderatis:
conducentes aurificem, ut faciat deum: et procidunt, et adorant.
7 [b]Portant illum in humeris gestantes, et ponentes in loco suo: et stabit, ac de loco suo non movebitur.
sed et cum clamaverint ad eum, non audiet: de tribulatione non salvabit eos.

Dominus solus est Deus omniscius et omnipotens,

8 Mementote istud, et confundamini: redite prævaricatores ad cor.
9 Recordamini prioris sæculi, quoniam ego sum Deus,
et non est ultra Deus, nec est similis mei:
10 Annuncians ab exordio novissimum, et ab initio quæ necdum facta sunt,
dicens: Consilium meum stabit, et omnis voluntas mea fiet:
11 Vocans ab Oriente avem, et de terra longinqua virum voluntatis meæ.
et locutus sum, et adducam illud: creavi, et faciam illud.

qui in Sion salutem dabit

12 Audite me duro corde, qui longe estis a iustitia.
13 Prope feci iustitiam meam, non elongabitur, et salus mea non morabitur.
Dabo in Sion salutem, et in Israel gloriam meam.

8. Casus Babylonis inevitabilis est, 47, 1—15.

Babylon valde humiliabitur,

47. 1 Descende, sede in pulvere virgo filia Babylon,
sede in terra: non est solium filiæ Chaldæorum,
quia ultra non vocaberis mollis et tenera. 2 Tolle molam, et mole farinam:
denuda turpitudinem tuam, discooperi humerum, revela crura, transi flumina.
3 [c]Revelabitur ignominia tua, et videbitur opprobrium tuum:
ultionem capiam, et non resistet mihi homo.
4 Redemptor noster, Dominus exercituum nomen illius sanctus Israel.
5 Sede tacens, et intra in tenebras filia Chaldæorum:
quia non vocaberis ultra domina regnorum.

23 [a]Rom 14, 11; Phlp 2, 10. — **46,** *7* [b]Bar 6, 25. — **47,** *3* [c]Nah 3, 5.

6 Iratus sum super populum meum, contaminavi hereditatem meam, et dedi eos in manu tua: propter crudelitatem et superbiam.
non posuisti eis misericordias: super senem aggravasti iugum tuum valde.
7 Et dixisti: In sempiternum ero domina: non posuisti hæc super cor tuum, neque recordata es novissimi tui.
8 Et nunc audi hæc delicata, et habitans confidenter, quæ dicis in corde tuo:
[a]Ego sum, et non est præter me amplius: non sedebo vidua, et ignorabo sterilitatem.
9 [b]Venient tibi duo hæc subito in die una, sterilitas et viduitas.
universa venerunt super te, propter multitudinem maleficiorum tuorum, et propter duritiam incantatorum tuorum vehementem.
10 Et fiduciam habuisti in malitia tua, et dixisti: Non est qui videat me.
sapientia tua et scientia tua hæc decepit te. Et dixisti in corde tuo: Ego sum, et præter me non est altera.

11 Veniet super te malum, et nescies ortum eius:
et irruet super te calamitas, quam non poteris expiare: casum suum evitare nequit.
veniet super te repente miseria, quam nescies.
12 Sta cum incantatoribus tuis, et cum multitudine maleficiorum tuorum, quibus laborasti ab adolescentia tua,
si forte quid prosit tibi, aut si possis fieri fortior.
13 Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: stent, et salvent te augures cæli,
qui contemplabantur sidera, et supputabant menses, ut ex eis annunciarent ventura tibi.
14 Ecce facti sunt quasi stipula, ignis combussit eos: non liberabunt animam suam de manu flammæ:
non sunt prunæ, quibus calefiant, nec focus, ut sedeant ad eum.
15 Sic facta sunt tibi in quibuscumque laboraveras: negotiatores tui ab adolescentia tua,
unusquisque in via sua erraverunt: non est qui salvet te.

9. Israel liberandus admonetur, 48, 1—22.

48. 1 Audite hæc domus Iacob, qui vocamini nomine Israel, et de aquis Iuda Propter semetipsum Dominus populum durum servat.
existis, qui iuratis in nomine Domini, et Dei Israel recordamini non in veritate,
neque in iustitia. 2 De civitate enim sancta vocati sunt, et super Deum Israel
constabiliti sunt: Dominus exercituum nomen eius. 3 Priora ex tunc annunciavi,
et ex ore meo exierunt, et audita feci ea: repente operatus sum, et venerunt. 4 Scivi
enim quia durus es tu, et nervus ferreus cervix tua, et frons tua ærea. 5 Prædixi
tibi ex tunc: antequam venirent indicavi tibi, ne forte diceres: Idola mea fecerunt
hæc, et sculptilia mea, et conflatilia mandaverunt ista. 6 Quæ audisti, vide omnia:
vos autem num annunciastis? Audita feci tibi nova ex tunc, et conservata sunt
quæ nescis: 7 nunc creata sunt, et non ex tunc: et ante diem, et non audisti ea,
ne forte dicas: Ecce ego cognovi ea. 8 Neque audisti, neque cognovisti, neque
ex tunc aperta est auris tua: scio enim quia prævaricans prævaricaberis, et transgressorem ex utero vocavi te. 9 Propter nomen meum longe faciam furorem meum: et laude mea infrenabo te, ne intereas. 10 Ecce excoxi te, sed non quasi argentum,
elegi te in camino paupertatis. 11 Propter me, propter me faciam, ut non blasphemer: [c]et gloriam meam alteri non dabo.
12 Audi me Iacob, et Israel quem ego voco: [d]ego ipse, ego primus, et ego novissimus. ei liberatorem mittet.
13 Manus quoque mea fundavit terram, et dextera mea mensa est cælos:
ego vocabo eos, et stabunt simul. 14 Congregamini omnes vos, et audite: quis de eis
annunciavit hæc? Dominus dilexit eum, faciet voluntatem suam in Babylone,
et brachium suum in Chaldæis. 15 Ego ego locutus sum, et vocavi eum: adduxi
eum, et directa est via eius. 16 Accedite ad me, et audite hoc: non a principio
in abscondito locutus sum: ex tempore antequam fieret, ibi eram: et nunc Dominus
Deus misit me, et spiritus eius.

8 [a]Apc 18, 7. — *9* [b]Inf 51, 19. — 48, *11* [c]Sup 42, 8. — *12* [d]Sup 41, 4; 44, 6.

viam pacis et iustitiæ docet.

17 Hæc dicit Dominus redemptor tuus sanctus Israel: Ego Dominus Deus
tuus docens te utilia, gubernans te in via, qua ambulas. 18 Utinam attendisses
mandata mea: facta fuisset sicut flumen pax tua, et iustitia tua sicut gurgites
maris. 19 et fuisset quasi arena semen tuum, et stirps uteri tui ut lapilli eius: non
interisset, et non fuisset attritum nomen eius a facie mea.

redemptionem afferet:

20 [a]Egredimini de Babylone, fugite a Chaldæis, in voce exultationis annunciate:
auditum facite hoc, et efferte illud usque ad extrema terræ. Dicite: Redemit Dominus
servum suum Iacob. 21 Non sitierunt in deserto, cum educeret eos: [b]aquam
de petra produxit eis, et scidit petram, et fluxerunt aquæ.

Versus intercalaris.

22 [c]Non est pax impiis, dicit Dominus.

II. Vaticinia de redemptione per Messiam, 49, 1—57, 21.

1. Messias laboribus consumptus, 49, 1—13.

Lux et salus gentium.

49. 1 Audite insulæ, et attendite populi de longe:
Dominus ab utero vocavit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei.
2 [d]Et posuit os meum quasi gladium acutum: in umbra manus suæ protexit me,
et posuit me sicut sagittam electam: in pharetra sua abscondit me.
3 Et dixit mihi: Servus meus es tu Israel, quia in te gloriabor.
4 Et ego dixi: In vacuum laboravi, sine causa, et vane fortitudinem meam consumpsi:
ergo iudicium meum cum Domino, et opus meum cum Deo meo.
5 Et nunc dicit Dominus, formans me ex utero servum sibi,
ut reducam Iacob ad eum, et Israel non congregabitur:
et glorificatus sum in oculis Domini, et Deus meus factus est fortitudo mea.
6 Et dixit: Parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Iacob, et fæces Israel convertendas:
[e]Ecce dedi te in lucem Gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ.

restitutor Israel:

7 Hæc dicit Dominus redemptor Israel, sanctus eius,
ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem, ad servum dominorum:
Reges videbunt, et consurgent principes, et adorabunt
propter Dominum, quia fidelis est, et sanctum Israel qui elegit te.
8 [f]Hæc dicit Dominus:
In tempore placito exaudivi te, et in die salutis auxiliatus sum tui:
et servavi te, et dedi te in fœdus populi,
ut suscitares terram, et possideres hereditates dissipatas:
9 ut diceres his, qui vincti sunt: Exite: et his, qui in tenebris: Revelamini.
Super vias pascentur, et in omnibus planis pascua eorum.
10 [g]Non esurient, neque sitient, et non percutiet eos æstus et sol:
quia miserator eorum reget eos, et ad fontes aquarum potabit eos.
11 Et ponam omnes montes meos in viam, et semitæ meæ exaltabuntur.
12 Ecce isti de longe venient,
et ecce illi ab Aquilone et mari, et isti de terra australi.

laus Domini.

13 Laudate cæli, et exulta terra, iubilate montes laudem:
quia consolatus est Dominus populum suum, et pauperum suorum miserebitur.

2. Dominus Sionem consolatur, 49, 14—50, 3.

Destructa reædificatur.

14 Et dixit Sion: Dereliquit me Dominus, et Dominus oblitus est mei.
15 Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui?
et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui.
16 Ecce in manibus meis descripsi te: muri tui coram oculis meis semper.
17 Venerunt structores tui: destruentes te, et dissipantes a te exibunt.

20 [a]Ir 51, 6. — *21* [b]Ex 17, 6; Nm 20, 11. — *22* [c]Inf 57, 21. — **49**, *2* [d]Inf 51, 16. — *6* [e]Sup 42, 6; Act 13, 47. — *8* [f]2 Cor 6, 2. — *10* [g]Apc 7, 16.

18 [a]Leva in circuitu oculos tuos, et vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: deserta habitabitur,
vivo ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris, et circumdabis tibi eos quasi sponsa.
19 Quia deserta tua, et solitudines tuæ, et terra ruinæ tuæ
nunc angusta erunt præ habitatoribus, et longe fugabuntur qui absorbebant te.
20 Adhuc dicent in auribus tuis filii sterilitatis tuæ:
Angustus est mihi locus, fac spatium mihi ut habitem.
21 Et dices in corde tuo: Quis genuit mihi istos?
ego sterilis, et non pariens, transmigrata, et captiva: et istos quis enutrivit?
ego destituta et sola: et isti ubi erant?

22 Hæc dicit Dominus Deus: despecta a gentibus honorabitur.
Ecce levabo ad Gentes manum meam, et ad populos exaltabo signum meum.
Et afferent filios tuos in ulnis, et filias tuas super humeros portabunt.
23 Et erunt reges nutritii tui, et reginæ nutrices tuæ:
vultu in terram demisso adorabunt te, et pulverem pedum tuorum lingent.
Et scies quia ego Dominus, super quo non confundentur qui expectant eum.
24 Numquid tolletur a forti præda? aut quod captum fuerit a robusto, salvum esse poterit?
25 Quia hæc dicit Dominus: captiva redimetur,
Equidem, et captivitas a forti tolletur: et quod ablatum fuerit a robusto, salvabitur.
Eos vero, qui iudicaverunt te, ego iudicabo, et filios tuos ego salvabo.
26 Et cibabo hostes tuos carnibus suis: et quasi musto, sanguine suo inebriabuntur:
et sciet omnis caro, quia ego Dominus salvans te, et redemptor tuus fortis Iacob.
50. 1 Hæc dicit Dominus: dimissa recipietur.
Quis est hic liber repudii matris vestræ, quo dimisi eam?
aut quis est creditor meus, cui vendidi vos?
ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, et in sceleribus vestris dimisi matrem vestram.
2 Quia veni, et non erat vir: vocavi, et non erat qui audiret.
[b]numquid abbreviata et parvula facta est manus mea, ut non possim redimere? aut non est in me virtus ad liberandum?
Ecce in increpatione mea desertum faciam mare, ponam flumina in siccum:
computrescent pisces sine aqua, et morientur in siti.
3 Induam cælos tenebris, et saccum ponam operimentum eorum.

3. Messias adversitatibus non fractus, 50, 4—11.

4 Dominus dedit mihi linguam eruditam ut sciam sustentare eum, qui lassus est verbo: Obediens,
erigit mane, mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum.
5 Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico: retrorsum non abii.
6 [c]Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus: faciem meam non averti ab increpantibus, et conspuentibus in me. patiens,
7 Dominus Deus auxiliator meus, ideo non sum confusus: Domino confidens
ideo posui faciem meam ut petram durissimam, et scio quoniam non confundar.
8 [d]Iuxta est qui iustificat me, quis contradicet mihi? stemus simul,
quis est adversarius meus? accedat ad me.
9 Ecce Dominus Deus auxiliator meus: quis est qui condemnet me?
Ecce omnes quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos.

---

18 [a]Inf 60, 4. — **50,** *2* [b]Inf 59, 1. — *6* [c]Mt 26, 67. — *8* [d]Rom 8, 33.

pios consolatur.
10 Quis ex vobis timens Dominum, audiens vocem servi sui?
qui ambulavit in tenebris, et non est lumen ei, speret in nomine Domini, et innitatur super Deum suum.

impiis comminatur.
11 Ecce vos omnes accendentes ignem accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, et in flammis, quas succendistis:
de manu mea factum est hoc vobis, in doloribus dormietis.

4. Dominus Sionem certo salvabit, 51, 1—52, 12.

Promissionem Domini exspectet.
51. 1 Audite me qui sequimini quod iustum est, et quæritis Dominum:
attendite ad petram unde excisi estis, et ad cavernam laci, de qua præcisi estis.
2 Attendite ad Abraham patrem vestrum, et ad Saram, quæ peperit vos:
quia unum vocavi eum, et benedixi ei, et multiplicavi eum.
3 Consolabitur ergo Dominus Sion, et consolabitur omnes ruinas eius:
et ponet desertum eius quasi delicias, et solitudinem eius quasi hortum Domini.
Gaudium et lætitia invenietur in ea, gratiarum actio, et vox laudis.
4 Attendite ad me popule meus, et tribus mea me audite:
quia lex a me exiet, et iudicium meum in lucem populorum requiescet.
5 Prope est iustus meus, egressus est salvator meus,
et brachia mea populos iudicabunt:
me insulæ expectabunt, et brachium meum sustinebunt.
6 Levate in cælum oculos vestros, et videte sub terra deorsum:
quia cæli sicut fumus liquescent, et terra sicut vestimentum atteretur,
et habitatores eius sicut hæc interibunt:
[a]Salus autem mea in sempiternum erit, et iustitia mea non deficiet.
7 Audite me qui scitis iustum, populus meus lex mea in corde eorum:
nolite timere opprobrium hominum, et blasphemias eorum ne metuatis.
8 Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis: et sicut lanam, sic devorabit eos tinea:
Salus autem mea in sempiternum erit, et iustitia mea in generationes generationum.

redemptos a Domino videbit,
9 Consurge, consurge, induere fortitudinem brachium Domini:
consurge sicut in diebus antiquis, in generationibus sæculorum.
Numquid non tu percussisti superbum, vulnerasti draconem?
10 [b]Numquid non tu siccasti mare, aquam abyssi vehementis:
qui posuisti profundum maris viam, ut transirent liberati?
11 Et nunc qui redempti sunt a Domino, revertentur, et venient in Sion laudantes, et lætitia sempiterna super capita eorum,
gaudium et lætitiam tenebunt, fugiet dolor et gemitus.

Domino Deo confidat,
12 Ego, ego ipse consolabor vos: quis tu ut timeres
ab homine mortali, et a filio hominis, qui quasi fœnum ita arescet?
13 Et oblitus es Domini factoris tui. qui tetendit cælos, et fundavit terram:
et formidasti iugiter tota die a facie furoris eius, qui te tribulabat,
et paraverat ad perdendum: ubi nunc est furor tribulantis?
14 Cito veniet gradiens ad aperiendum, et non interficiet usque ad internecionem, nec deficiet panis eius.
15 Ego autem sum Dominus Deus tuus, qui conturbo mare, et intumescunt fluctus eius: Dominus exercituum nomen meum.
16 [c]Posui verba mea in ore tuo, et in umbra manus meæ protexi te,
ut plantes cælos, et fundes terram: et dicas ad Sion: Populus meus es tu.

ex humilitate extolletur.
17 Elevare, elevare, consurge Ierusalem, quæ bibisti de manu Domini calicem iræ eius:
usque ad fundum calicis soporis bibisti, et potasti usque ad fæces.

51, *6* [a]Ps 36, 39. — *10* [b]Ex 14, 21. — *16* [c]Sup 49, 2.

18 Non est qui sustentet eam ex omnibus filiis, quos genuit:
et non est qui apprehendat manum eius ex omnibus filiis, quos enutrivit.
19 [a]Duo sunt quæ occurrerunt tibi: quis contristabitur super te?
vastitas, et contritio, et fames, et gladius, quis consolabitur te?
20 Filii tui proiecti sunt, dormierunt in capite omnium viarum, sicut oryx illaqueatus:
pleni indignatione Domini, increpatione Dei tui.
21 Idcirco audi hoc paupercula, et ebria non a vino.
22 Hæc dicit dominator tuus Dominus, et Deus tuus, qui pugnabit pro populo suo:
Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ, non adiicies ut bibas illum ultra.
23 Et ponam illum in manu eorum, qui te humiliaverunt, et dixerunt animæ tuæ: Incurvare, ut transeamus:
et posuisti ut terram corpus tuum, et quasi viam transeuntibus.

52. 1 Consurge, consurge, induere fortitudine tua Sion, induere vestimentis gloriæ tuæ Ierusalem civitas sancti: *gloria coronabitur,*
quia non adiiciet ultra ut pertranseat per te incircumcisus et immundus.
2 Excutere de pulvere, consurge; sede Ierusalem: solve vincula colli tui captiva filia Sion.

3 Quia hæc dicit Dominus: Gratis venundati estis, et sine argento redimemini.
4 Quia hæc dicit Dominus Deus: [b]In Ægyptum descendit populus meus in principio
ut colonus esset ibi: et Assur absque ulla causa calumniatus est eum. 5 Et numquid
mihi est hic, dicit Dominus, quoniam ablatus est populus meus gratis? Dominatores
eius inique agunt, dicit Dominus, [c]et iugiter tota die nomen meum blasphematur.
6 Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa: quia ego ipse qui loquebar,
ecce adsum.

7 [d]Quam pulchri super montes pedes annunciantis et prædicantis pacem: *de salute annuntiata gaudet.*
annunciantis bonum, prædicantis salutem, dicentis Sion: Regnabit Deus tuus!
8 Vox speculatorum tuorum: levaverunt vocem, simul laudabunt:
quia oculo ad oculum videbunt cum converterit Dominus Sion.
9 Gaudete, et laudate simul deserta Ierusalem:
quia consolatus est Dominus populum suum, redemit Ierusalem.
10 Paravit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium Gentium:
[e]et videbunt omnes fines terræ salutare Dei nostri.
11 Recedite, recedite, exite inde, [f]pollutum nolite tangere:
exite de medio eius, mundamini qui fertis vasa Domini.
12 Quoniam non in tumultu exibitis, nec in fuga properabitis:
præcedet enim vos Dominus, et congregabit vos Deus Israel.

5. Messias humiliatus, patiens, glorificatus, 52, 13—53, 12.

13 Ecce intelliget servus meus, exaltabitur, et elevabitur, et sublimis erit valde. *Antea inglorius, postea gloriosus:*
14 Sicut obstupuerunt super te multi,
sic inglorius erit inter viros aspectus eius, et forma eius inter filios hominum.
15 Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum:
[g]quia quibus non est narratum de eo, viderunt: et qui non audierunt, contemplati sunt.

53. 1 Quis [h]credidit auditui nostro? et brachium Domini cui revelatum est? *despectus vir dolorum.*
2 Et ascendet sicut virgultum coram eo, et sicut radix de terra sitienti:
non est species ei, neque decor: et vidimus eum, et non erat aspectus, et desideravimus eum:

---

19 [a]Sup 47, 9. — **52,** *4* [b]Gn 46, 6. — *5* [c]Ez 36, 20; Rom 2, 24. — *7* [d]Nah 1, 15; Rom 10, 15. — *10* [e]Ps 97, 3. — *11* [f]2 Cor 6, 17. — *15* [g]Rom 15, 21. — **53,** *1* [h]Io 12, 38; Rom 10, 16.

3 [a]Despectum, et novissimum virorum, virum dolorum, et scientem infirmitatem:
et quasi absconditus vultus eius et despectus, unde nec reputavimus eum.

vulneratus propter iniquitates nostras.

4 [b]Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit:
et nos putavimus eum quasi leprosum, et percussum a Deo et humiliatum.
5 [c]Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra:
disciplina pacis nostræ super eum, et livore eius sanati sumus.
6 Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit:
et posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.

voluntarie oblatus, mortuus et sepultus,

7 Oblatus est quia ipse voluit, et non aperuit os suum:
sicut ovis ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondente se obmutescet, [d]et non aperiet os suum.
8 De angustia, et de iudicio sublatus est: generationem eius quis enarrabit?
quia abscissus est de terra viventium: propter scelus populi mei percussi eum.
9 Et dabit impios pro sepultura, et divitem pro morte sua:
[e]eo quod iniquitatem non fecerit, neque dolus fuerit in ore eius.

a Domino glorificatus.

10 Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate: si posuerit pro peccato animam suam,
videbit semen longævum, et voluntas Domini in manu eius dirigetur.
11 Pro eo quod laboravit anima eius, videbit et saturabitur:
in scientia sua iustificabit ipse iustus servus meus multos, et iniquitates eorum ipse portabit.
12 Ideo dispertiam ei plurimos: et fortium dividet spolia,
pro eo quod tradidit in mortem animam suam, [f]et cum sceleratis reputatus est:
et ipse peccata multorum tulit, et pro transgressoribus rogavit.

6. Dominus Sionem denuo secum iunget, 54, 1—17.

Multos filios habebit

54. 1 Lauda [g]sterilis quæ non paris: decanta laudem, et hinni quæ non pariebas:
quoniam multi filii desertæ magis quam eius, quæ habet virum, dicit Dominus.
2 Dilata locum tentorii tui, et pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas:
longos fac funiculos tuos, et clavos tuos consolida.
3 Ad dexteram enim, et ad lævam penetrabis:
et semen tuum Gentes hereditabit, et civitates desertas inhabitabit.

in novo fœdere pacis,

4 Noli timere quia non confunderis, neque erubesces: non enim te pudebit,
quia confusionis adolescentiæ tuæ oblivisceris, et opprobrii viduitatis tuæ non recordaberis amplius.
5 Quia dominabitur tui qui fecit te, [h]Dominus exercituum nomen eius:
et redemptor tuus sanctus Israel, Deus omnis terræ vocabitur.
6 Quia ut mulierem derelictam et mœrentem spiritu vocavit te Dominus, et uxorem ab adolescentia abiectam, dixit Deus tuus.
7 Ad punctum in modico dereliqui te, et in miserationibus magnis congregabo te.
8 In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, et in misericordia sempiterna misertus sum tui: dixit redemptor tuus Dominus.
9 [i]Sicut in diebus Noe istud mihi est,
cui iuravi ne inducerem aquas Noe ultra supra terram: sic iuravi ut non irascar tibi, et non increpem te.
10 Montes enim commovebuntur, et colles contremiscent:
misericordia autem mea non recedet a te, et fœdus pacis meæ non movebitur: dixit miserator tuus Dominus.

---

3 [a]Mc 9, 11. — *4* [b]Mt 8, 17. — *5* [c]1 Cor 15, 3. — *7* [d]Mt 26, 63; Act 8, 32. — *9* [e]1 Ptr 2, 22; 1 Io 3, 5. — *12* [f]Mc 15, 28; Lc 22, 37. — *54, 1* [g]Lc 23, 29; Gal 4, 27. — *5* [h]Lc 1, 32. — *9* [i]Gn 9, 11.

[11] Paupercula tempestate convulsa, absque ulla consolatione. gloriosa, iusta et
Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, et fundabo te in sapphiris, secura erit.
[12] et ponam iaspidem propugnacula tua: et portas tuas in lapides sculptos,
et omnes terminos tuos in lapides desiderabiles.
[13] [a]Universos filios tuos doctos a Domino: et multitudinem pacis filiis tuis.
[14] Et in iustitia fundaberis:
recede procul a calumnia, quia non timebis: et a pavore, quia non appropinquabit tibi.
[15] Ecce accola veniet, qui non erat mecum, advena quondam tuus adiungetur tibi.
[16] Ecce ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas,
et proferentem vas in opus suum, et ego creavi interfectorem ad disperdendum.
[17] Omne vas, quod fictum est contra te, non dirigetur: et omnem linguam resistentem tibi in iudicio, iudicabis.
Hæc est hereditas servorum Domini, et iustitia eorum apud me, dicit Dominus.

7. Bona spiritualia novi fœderis, 55, 1—13.

55. [1] Omnes sitientes venite ad aquas: [b]et qui non habetis argentum, properate, emite, et comedite: Gratis ea acquirunt,
venite, emite absque argento, et absque ulla commutatione vinum et lac.
[2] Quare appenditis argentum non in panibus, et laborem vestrum non in saturitate?
Audite audientes me, et comedite bonum, et delectabitur in crassitudine anima vestra.
[3] Inclinate aurem vestram, et venite ad me: audite, et vivet anima vestra,
et feriam vobiscum pactum sempiternum, [c]misericordias David fideles.
[4] Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem Gentibus.
[5] Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis: et Gentes, quæ te non cognoverunt, ad te current
propter Dominum Deum tuum, et sanctum Israel, quia glorificavit te.

[6] Quærite Dominum, dum inveniri potest: invocate eum, dum prope est. qui ad Dominum
[7] Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, convertuntur,
et revertatur ad Dominum, et miserebitur eius, et ad Deum nostrum: quoniam multus est ad ignoscendum.
[8] Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ: neque viæ vestræ, viæ meæ, dicit Dominus.
[9] Quia sicut exaltantur cæli a terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ a viis vestris, et cogitationes meæ a cogitationibus vestris.
[10] Et quomodo descendit imber, et nix de cælo, et illuc ultra non revertitur, sed inebriat terram,
et infundit eam, et germinare eam facit, et dat semen serenti, et panem comedenti:
[11] Sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum,
sed faciet quæcumque volui, et prosperabitur in his, ad quæ misi illud.

[12] Quia in lætitia egrediemini, et in pace deducemini: suos in pace deducentem.
montes et colles cantabunt coram vobis laudem, et omnia ligna regionis plaudent manu.
[13] Pro saliunca ascendet abies, et pro urtica crescet myrtus:
et erit Dominus nominatus in signum æternum, quod non auferetur.

8. Socii novi fœderis, 56, 1—8.

56. [1] Hæc dicit Dominus: [d]Custodite iudicium, et facite iustitiam: Omnes voluntatem Domini
quia iuxta est salus mea ut veniat, et iustitia mea ut reveletur. facientes,

13 [a]Io 6, 45. — **55,** *1* [b]Sir 51, 33. — *3* [c]Act 13, 34. — **56,** *1* [d]Sap 1, 1.

2 Beatus vir, qui facit hoc, et filius hominis, qui apprehendet istud:
custodiens sabbatum ne polluat illud, custodiens manus suas ne faciat omne malum.
3 Et non dicat filius advenæ, qui adhæret Domino, dicens: Separatione dividet me Dominus a populo suo:
Et non dicat Eunuchus: Ecce ego lignum aridum.

etiam eunuchi 4 Quia hæc dicit Dominus Eunuchis: Qui custodierint sabbata mea,
et elegerint quæ ego volui, et tenuerint fœdus meum:
5 Dabo eis in domo mea, et in muris meis locum, et nomen melius a filiis et filiabus:
nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.
atque advenæ, 6 Et filios advenæ, qui adhærent Domino, ut colant eum, et diligant nomen eius,
ut sint ei in servos: omnem custodientem sabbatum ne polluat illud, et tenentem fœdus meum:
7 Adducam eos in montem sanctum meum, et lætificabo eos in domo orationis meæ:
holocausta eorum, et victimæ eorum placebunt mihi super altari meo: [a]quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis.

non soli Israelitæ. 8 Ait Dominus Deus, qui congregat dispersos Israel:
Adhuc congregabo ad eum congregatos eius.

9. Comminatio et consolatio Domini, 56, 9—57, 21.

Præpositi perfidi punientur, 9 Omnes bestiæ agri venite ad devorandum, universæ bestiæ saltus.
10 Speculatores eius cæci omnes, nescierunt universi:
canes muti non valentes latrare,
videntes vana, dormientes, et amantes somnia.
11 Et canes impudentissimi nescierunt saturitatem:
ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam: omnes in viam suam declinaverunt,
unusquisque ad avaritiam suam a summo usque ad novissimum.
12 Venite, sumamus vinum, et impleamur ebrietate:
et erit sicut hodie, sic et cras, et multo amplius.
57. 1 Iustus perit, et non est qui recogitet in corde suo:
et viri misericordiæ colliguntur, quia non est qui intelligat,
a facie enim malitiæ collectus est iustus.
2 Veniat pax, requiescat in cubili suo qui ambulavit in directione sua.
et cultores idolorum confundentur, 3 Vos autem accedite huc filii auguratricis: semen adulteri, et fornicariæ.
4 Super quem lusistis? super quem dilatastis os, et eiecistis linguam?
numquid non vos filii scelesti, semen mendax?
5 qui consolamini in diis subter omne lignum frondosum,
immolantes parvulos in torrentibus, subter eminentes petras?
6 In partibus torrentis pars tua, hæc est sors tua:
et ipsis effudisti libamen, obtulisti sacrificium.
numquid super his non indignabor?
7 Super montem excelsum et sublimem posuisti cubile tuum, et illuc ascendisti ut immolares hostias.
8 Et post ostium, et retro postem posuisti memoriale tuum: quia iuxta me discooperuisti, et suscepisti adulterum:
dilatasti cubile tuum, et pepigisti cum eis fœdus: dilexisti stratum eorum manu aperta.
9 Et ornasti te regi unguento, et multiplicasti pigmenta tua.
Misisti legatos tuos procul, et humiliata es usque ad inferos.
10 In multitudine viæ tuæ laborasti: non dixisti: Quiescam:
vitam manus tuæ invenisti, propterea non rogasti.

7 [a]Mt 21, 13; Mc 11, 17; Lc 19, 46.

11 Pro quo solicita timuisti, quia mentita es,
et mei non es recordata, neque cogitasti in corde tuo?
quia ego tacens, et quasi non videns, et mei oblita es.
12 Ego annunciabo iustitiam tuam, et opera tua non proderunt tibi.
13 Cum clamaveris, liberent te congregati tui,
et omnes eos auferet ventus, tollet aura:

Qui autem fiduciam habet mei, hereditabit terram, et possidebit montem sanctum meum.
14 Et dicam: [a]Viam facite, præbete iter, declinate de semita, auferte offendicula de via populi mei.
15 Quia hæc dicit Excelsus, et sublimis habitans æternitatem: et sanctum nomen eius
in excelso et in sancto habitans, et cum contrito et humili spiritu:
ut vivificet spiritum humilium, et vivificet cor contritorum.
16 Non enim in sempiternum litigabo, neque usque ad finem irascar:
quia spiritus a facie mea egredietur, et flatus ego faciam.
17 Propter iniquitatem avaritiæ eius iratus sum, et percussi eum:
abscondi a te faciem meam, et indignatus sum: et abiit vagus in via cordis sui.
18 Vias eius vidi, et sanavi eum, et reduxi eum, et reddidi consolationes ipsi, et lugentibus eius.
19 Creavi fructum labiorum pacem, pacem ei, qui longe est, et qui prope, dixit Dominus, et sanavi eum.
20 Impii autem quasi mare fervens, quod quiescere non potest, et redundant fluctus eius in conculcationem et lutum.
21 [b]Non est pax impiis, dicit Dominus Deus.

contriti et humiles spiritu autem vivificabuntur;

versus intercalaris.

III. Vaticinia de regno messianico, 58, 1—66, 24.

1. Religio Deo placens, 58, 1—14.

58. 1 Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam,
et annuncia populo meo scelera eorum, et domui Iacob peccata eorum.
2 Me etenim de die in diem quærunt, et scire vias meas volunt:
quasi gens, quæ iustitiam fecerit, et iudicium Dei sui non dereliquerit:
rogant me iudicia iustitiæ: appropinquare Deo volunt.
3 Quare ieiunavimus, et non aspexisti: humiliavimus animas nostras, et nescisti?
Ecce in die ieiunii vestri invenitur voluntas vestra, et omnes debitores vestros repetitis.
4 Ecce ad lites et contentiones ieiunatis, et percutitis pugno impie.
Nolite ieiunare sicut usque ad hanc diem, ut audiatur in excelso clamor vester.
5 [c]Numquid tale est ieiunium, quod elegi, per diem affligere hominem animam suam?
numquid contorquere quasi circulum caput suum, et saccum et cinerem sternere?
numquid istud vocabis ieiunium, et diem acceptabilem Domino?

Non in observationibus pure externis,

6 Nonne hoc est magis ieiunium, quod elegi?
dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes,
dimitte eos, qui confracti sunt, liberos, et omne onus dirumpe.
7 [d]Frange esurienti panem tuum, et egenos, vagosque induc in domum tuam:
cum videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despexeris.
8 Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, et sanitas tua citius orietur,
et anteibit faciem tuam iustitia tua, et gloria Domini colliget te.
9 Tunc invocabis, et Dominus exaudiet:

sed in operibus misericordiæ consistit

57, *14* [a]Inf 62, 10. — *21* [b]Sup 48, 22. — 58, *5* [c]Zach 7, 5. — *7* [d]Ez 18, 16; Mt 25, 35.

clamabis, et dicet: Ecce adsum.
si abstuleris de medio tui catenam, et desieris extendere digitum, et loqui quod non prodest.
10 Cum effuderis esurienti animam tuam, et animam afflictam repleveris,
orietur in tenebris lux tua, et tenebræ tuæ erunt sicut meridies.
11 Et requiem tibi dabit Dominus semper,
et implebit splendoribus animam tuam, et ossa tua liberabit,
et eris quasi hortus irriguus, et sicut fons aquarum, cuius non deficient aquæ.
12 [a]Et ædificabuntur in te deserta sæculorum: fundamenta generationis et generationis suscitabis:
et vocaberis ædificator sepium, avertens semitas in quietem.

atque in cultu divino.

13 Si averteris a sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo,
et vocaveris sabbatum delicatum, et sanctum Domini gloriosum, et glorificaveris eum
dum non facis vias tuas, et non invenitur voluntas tua, ut loquaris sermonem:
14 Tunc delectaberis super Domino, et sustollam te super altitudines terræ,
et cibabo te hereditate Iacob patris tui. os enim Domini locutum est.

2. Impedimenta et apparatus salutis, 59, 1—21.

salutem impediunt peccata,

59. 1 Ecce [b]non est abbreviata manus Domini ut salvare nequeat, neque aggravata est auris eius ut non exaudiat:
2 Sed iniquitates vestræ diviserunt inter vos et Deum vestrum, et peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis ne exaudiret.
3 [c]Manus enim vestræ pollutæ sunt sanguine, et digiti vestri iniquitate:
labia vestra locuta sunt mendacium, et lingua vestra iniquitatem fatur.
4 Non est qui invocet iustitiam, neque est qui iudicet vere:
sed confidunt in nihilo, et loquuntur vanitates:
[d]conceperunt laborem, et pepererunt iniquitatem.
5 Ova aspidum ruperunt, et telas araneæ texuerunt:
qui comederit de ovis eorum, morietur: et quod confotum est, erumpet in regulum.
6 Telæ eorum non erunt in vestimentum, neque operientur operibus suis:
opera eorum opera inutilia, et opus iniquitatis in manibus eorum.
7 [e]Pedes eorum ad malum currunt, et festinant ut effundant sanguinem innocentem:
cogitationes eorum cogitationes inutiles: vastitas et contritio in viis eorum.
8 Viam pacis nescierunt, et non est iudicium in gressibus eorum.
semitæ eorum incurvatæ sunt eis: omnis qui calcat in eis, ignorat pacem.

quorum fit confessio,

9 Propter hoc elongatum est iudicium a nobis, et non apprehendet nos iustitia:
expectavimus lucem, et ecce tenebræ:
splendorem, et in tenebris ambulavimus.
10 Palpavimus sicut cæci parietem, et quasi absque oculis attrectavimus:
impegimus meridie quasi in tenebris, in caliginosis quasi mortui.
11 Rugiemus quasi ursi omnes, et quasi columbæ meditantes gememus.
expectavimus iudicium, et non est: salutem, et elongata est a nobis.
12 Multiplicatæ sunt enim iniquitates nostræ coram te, et peccata nostra responderunt nobis,
quia scelera nostra nobiscum, et iniquitates nostras cognovimus,
13 peccare et mentiri contra Dominum: et aversi sumus ne iremus post tergum Dei nostri,
ut loqueremur calumniam et transgressionem: concepimus, et locuti sumus de corde verba mendacii.

12 [a]Inf 61, 4. — 59, *1* [b]Nm 11, 23; Sup 50, 2. — *3* [c]Sup 1, 15. — *4* [d]Iob 15, 35. — *7* [e]Pr 1, 16; Rom 3, 15.

14 Et conversum est retrorsum iudicium, et iustitia longe stetit:
quia corruit in platea veritas, et æquitas non potuit ingredi.
15 Et facta est veritas in oblivionem: et qui recessit a malo, prædæ patuit:
et vidit Dominus, et malum apparuit in oculis eius, quia non est iudicium.

16 et vidit quia non est vir: et aporiatus est, quia non est qui occurrat: *eam adducet castigator impiorum et salvator pœnitentium.*
et salvavit sibi brachium suum, et iustitia eius ipsa confirmavit eum.
17 [a]Indutus est iustitia ut lorica, et galea salutis in capite eius:
indutus est vestimentis ultionis, et opertus est quasi pallio zeli.
18 Sicut ad vindictam quasi ad retributionem indignationis hostibus suis, et
vicissitudinem inimicis suis: insulis vicem reddet.
19 Et timebunt qui ab Occidente, nomen Domini: et qui ab ortu solis, gloriam eius:
cum venerit quasi fluvius violentus, quem spiritus Domini cogit:
20 [b]et venerit Sion redemptor, et eis, qui redeunt ab iniquitate in Iacob, dicit
Dominus.
21 Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus:
Spiritus meus, qui est in te, et verba mea, quæ posui in ore tuo,
non recedent de ore tuo, et de ore seminis tui,
et de ore seminis seminis tui, dicit Dominus, amodo et usque in sempiternum.

3. Ierusalem domina gentium felicissima, 60, 1—22.

60. 1 Surge illuminare Ierusalem: quia venit lumen tuum, et gloria Domini *Gloria Domini orta,*
super te orta est.
2 Quia ecce tenebræ operient terram, et caligo populos:
super te autem orietur Dominus, et gloria eius in te videbitur.
3 Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui.

4 [c]Leva in circuitu oculos tuos, et vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: *Iudæi ac gentiles cum divitiis advenientes,*
filii tui de longe venient, et filiæ tuæ de latere surgent.
5 Tunc videbis, et afflues, mirabitur et dilatabitur cor tuum
quando conversa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo Gentium venerit tibi:
6 Inundatio camelorum operiet te, dromedarii Madian et Epha:
omnes de Saba venient, aurum et thus deferentes, et laudem Domino annunciantes.
7 Omne pecus Cedar congregabitur tibi, arietes Nabaioth ministrabunt tibi:
offerentur super placabili altari meo, et domum maiestatis meæ glorificabo.
8 Qui sunt isti, qui ut nubes volant, et quasi columbæ ad fenestras suas?
9 Me enim insulæ expectant, et naves maris in principio
ut adducam filios tuos de longe: argentum eorum, et aurum eorum cum eis
nomini Domini Dei tui, et sancto Israel, quia glorificavit te.

10 Et ædificabunt filii peregrinorum muros tuos, et reges eorum ministrabunt tibi: *honos dominæ gentium.*
in indignatione enim mea percussi te: et in reconciliatione mea misertus sum tui.
11 [d]Et aperientur portæ tuæ iugiter: die ac nocte non claudentur,
ut afferatur ad te fortitudo Gentium, et reges earum adducantur.
12 Gens enim et regnum, quod non servierit tibi, peribit: et Gentes solitudine
vastabuntur.
13 Gloria Libani ad te veniet, abies et buxus, et pinus simul
ad ornandum locum sanctificationis meæ, et locum pedum meorum glorificabo.
14 Et venient ad te curvi filii eorum, qui humiliaverunt te, et adorabunt vestigia
pedum tuorum omnes, qui detrahebant tibi,
et vocabunt te Civitatem Domini, Sion sancti Israel.
15 Pro eo quod fuisti derelicta, et odio habita, et non erat qui per te transiret,
ponam te in superbiam sæculorum, gaudium in generationem et generationem:
16 et suges lac Gentium, et mamilla regum lactaberis:
et scies quia ego Dominus salvans te, et redemptor tuus fortis Iacob.

---

17 [a]Eph 6, 17; 1 Thes 5, 8. — *20* [b]Rom 11, 26. — **60**, *4* [c]Sup 49, 18. — *11* [d]Apc 21, 25.

splendor atque sanctitas eius.

17 Pro ære afferam aurum, et pro ferro afferam argentum:
et pro lignis æs, et pro lapidibus ferrum:
et ponam visitationem tuam pacem, et præpositos tuos iustitiam.
18 Non audietur ultra iniquitas in terra tua, vastitas et contritio in terminis tuis,
et occupabit salus muros tuos, et portas tuas laudatio.
19 [a]Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor lunæ illuminabit te:
sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, et Deus tuus in gloriam tuam.
20 Non occidet ultra sol tuus, et luna tua non minuetur:
quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam, et complebuntur dies luctus tui.
21 Populus autem tuus omnes iusti, in perpetuum hereditabunt terram,
germen plantationis meæ, opus manus meæ ad glorificandum.
22 Minimus erit in mille, et parvulus in gentem fortissimam:
ego Dominus in tempore eius subito faciam istud.

4. Messias largitor gratiæ ac gloriæ, 61, 1—11.

Largitor gratiæ,

61. 1 Spiritus [b]Domini super me, eo quod unxerit Dominus me:
ad annunciandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde,
et prædicarem captivis indulgentiam, et clausis apertionem:
2 Ut prædicarem annum placabilem Domino, et diem ultionis Deo nostro:
[c]ut consolarer omnes lugentes: 3 ut ponerem lugentibus Sion:
et darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris:
et vocabuntur in ea fortes iustitiæ, plantatio Domini ad glorificandum.

largitor gloriæ;

4 [d]Et ædificabunt deserta a sæculo, et ruinas antiquas erigent,
et instaurabunt civitates desertas, dissipatas in generationem et generationem.
5 Et stabunt alieni, et pascent pecora vestra: et filii peregrinorum agricolæ et vinitores vestri erunt.
6 Vos autem Sacerdotes Domini vocabimini: Ministri Dei nostri, dicetur vobis:
Fortitudinem Gentium comedetis, et in gloria earum superbietis.
7 Pro confusione vestra duplici, et rubore laudabunt partem suam:
propter hoc in terra sua duplicia possidebunt, lætitia sempiterna erit eis.
8 Quia ego Dominus diligens iudicium, et odio habens rapinam in holocausto:
et dabo opus eorum in veritate, et fœdus perpetuum feriam eis.
9 Et scient in Gentibus semen eorum, et germen eorum in medio populorum:
omnes, qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.

Ierusalem in Domino Deo exsultat.

10 Gaudens gaudebo in Domino, et exultabit anima mea in Deo meo:
quia induit me vestimentis salutis: et indumento iustitiæ circumdedit me,
quasi sponsum decoratum corona, et quasi sponsam ornatam monilibus suis.
11 Sicut enim terra profert germen suum, et sicut hortus semen suum germinat,
sic Dominus Deus germinabit iustitiam, et laudem coram universis Gentibus.

5. Certitudo salutis promissæ, 62, 1—12.

Iterum a propheta nuntiatur,

62. 1 Propter Sion non tacebo, et propter Ierusalem non quiescam,
donec egrediatur ut splendor iustus eius, et salvator eius ut lampas accendatur.
2 Et videbunt Gentes iustum tuum, et cuncti reges inclytum tuum:
et vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominabit.
3 Et eris corona gloriæ in manu Domini, et diadema regni in manu Dei tui.
4 Non vocaberis ultra Derelicta: et terra tua non vocabitur amplius Desolata:
sed vocaberis Voluntas mea in ea, et terra tua inhabitata.
quia complacuit Domino in te: et terra tua inhabitabitur.
5 Habitabit enim iuvenis cum virgine, et habitabunt in te filii tui.
Et gaudebit sponsus super sponsam, et gaudebit super te Deus tuus.

---

19 [a]Apc 21, 23; 22, 5. — **61,** *1* [b]Lc 4, 18. — *2* [c]Mt 5, 5. — *4* [d]Sup 58, 12.

[6] Super muros tuos Ierusalem constitui custodes, a Domino promittente exspectetur.
tota die, et tota nocte in perpetuum non tacebunt.
Qui reminiscimini Domini, ne taceatis,
[7] et ne detis silentium ei, donec stabiliat, et donec ponat Ierusalem laudem in terra.
[8] Iuravit Dominus in dextera sua, et in brachio fortitudinis suæ:
Si dedero triticum tuum ultra cibum inimicis tuis: et si biberint filii alieni vinum tuum, in quo laborasti.
[9] Quia qui congregant illud, comedent, et laudabunt Dominum:
et qui comportant illud, bibent in atriis sanctis meis.

[10] Transite, transite per portas, [a]præparate viam populo, iam iamque appropinquat redemptio.
planum facite iter, eligite lapides, et elevate signum ad Populos.
[11] Ecce Dominus auditum fecit in extremis terræ,
[b]dicite filiæ Sion: Ecce salvator tuus venit:
ecce merces eius cum eo, et opus eius coram illo.
[12] Et vocabunt eos, Populus sanctus, redempti a Domino.
Tu autem vocaberis: Quæsita civitas, et non Derelicta.

6. Messias inimicos regni sui conculcans, 63, 1—6.

63. [1] Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? Redemptor in die ultionis triumphabit.
iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ.
Ego, qui loquor iustitiam, et propugnator sum ad salvandum.
[2] [c]Quare ergo rubrum est indumentum tuum, et vestimenta tua sicut calcantium in torculari?
[3] Torcular calcavi solus, et de Gentibus non est vir mecum:
calcavi eos in furore meo, et conculcavi eos in ira mea:
et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea, et omnia indumenta mea inquinavi.
[4] Dies enim ultionis in corde meo annus redemptionis meæ venit.
[5] Circumspexi, et non erat auxiliator:
quæsivi et non fuit qui adiuvaret:
et salvavit mihi brachium meum, et indignatio mea ipsa auxiliata est mihi.
[6] Et conculcavi populos in furore meo, et inebriavi eos in indignatione mea,
et detraxi in terram virtutem eorum.

7. Gratiarum actio, petitio, confessio, 63, 7—64, 12.

[7] Miserationum Domini recordabor, laudem Domini Recordatio beneficiorum antiquorum,
super omnibus, quæ reddidit nobis Dominus, et super multitudinem bonorum domui Israel,
quæ largitus est eis secundum indulgentiam suam, et secundum multitudinem misericordiarum suarum.
[8] Et dixit: Verumtamen populus meus est, filii non negantes: et factus est eis salvator.
[9] In omni tribulatione eorum non est tribulatus, et angelus faciei eius salvavit eos:
in dilectione sua, et in indulgentia sua ipse redemit eos, et portavit eos, et elevavit eos cunctis diebus sæculi.
[10] Ipsi autem ad iracundiam provocaverunt, et afflixerunt spiritum sancti eius:
et conversus est eis in inimicum, et ipse debellavit eos.
[11] Et recordatus est dierum sæculi Moysi, et populi sui:
[d]Ubi est qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui? ubi est qui posuit in medio eius spiritum sancti sui?
[12] Qui eduxit ad dexteram Moysen brachio maiestatis suæ, qui scidit aquas ante eos, ut faceret sibi nomen sempiternum:

62, *10* [a]Sup 57, 14. — *11* [b]Zach 9, 9; Mt 21, 5. — **63,** *2* [c]Apc 19, 13. — *11* [d]Ex 14, 29.

13 Qui eduxit eos per abyssos, quasi equum in deserto non impingentem:
14 Quasi animal in campo descendens, spiritus Domini ductor eius fuit:
sic adduxisti populum tuum ut faceres tibi nomen gloriæ.

imploratio misericordiæ.

15 [a]Attende de cælo, et vide de habitaculo sancto tuo, et gloriæ tuæ:
ubi est zelus tuus, et fortitudo tua, multitudo viscerum tuorum, et miserationum tuarum? super me continuerunt se.
16 Tu enim pater noster, et Abraham nescivit nos, et Israel ignoravit nos:
tu Domine pater noster, redemptor noster, a sæculo nomen tuum.
17 Quare errare nos fecisti Domine de viis tuis: indurasti cor nostrum ne timeremus te?
convertere propter servos tuos, tribus hereditatis tuæ.
18 Quasi nihilum possederunt populum sanctum tuum: hostes nostri conculcaverunt sanctificationem tuam.
19 Facti sumus quasi in principio, cum non dominareris nostri, neque invocaretur nomen tuum super nos.

desiderium revelationis Domini,

64. 1 Utinam dirumperes cælos, et descenderes: a facie tua montes defluerent.
2 Sicut exustio ignis tabescerent, aquæ arderent igni,
ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis: a facie tua gentes turbarentur.
3 Cum feceris mirabilia, non sustinebimus: descendisti, et a facie tua montes defluxerunt.
4 [b]A sæculo non audierunt, neque auribus perceperunt: oculus non vidit, Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te.
5 Occurristi lætanti, et facienti iustitiam: in viis tuis recordabuntur tui:

confessio peccatorum.

ecce tu iratus es, et peccavimus: in ipsis fuimus semper, et salvabimur.
6 Et facti sumus ut immundus omnes nos, et quasi pannus menstruatæ universæ iustitiæ nostræ:
et cecidimus quasi folium universi, et iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos.
7 Non est qui invocet nomen tuum: qui consurgat, et teneat te:
abscondisti faciem tuam a nobis, et allisisti nos in manu iniquitatis nostræ.

petitio veniæ.

8 Et nunc Domine, pater noster es tu, nos vero lutum:
et fictor noster tu, et opera manuum tuarum omnes nos.
9 [c]Ne irascaris Domine satis, et ne ultra memineris iniquitatis nostræ:
ecce respice, populus tuus omnes nos.
10 Civitas sancti tui facta est deserta, Sion deserta facta est, Ierusalem desolata est.
11 Domus sanctificationis nostræ, et gloriæ nostræ, ubi laudaverunt te patres nostri,
facta est in exustionem ignis, et omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas.
12 Numquid super his continebis te Domine, tacebis, et affliges nos vehementer?

8. Sortes credentium et incredulorum, 65, 1—25.

fides gentilium et incredulitas Iudæorum

65. 1 Quæsierunt [d]me qui ante non interrogabant, invenerunt qui non quæsierunt me.
dixi: Ecce ego, ecce ego ad Gentem, quæ non invocabat nomen meum.
2 Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas.
3 Populus qui ad iracundiam provocat me ante faciem meam semper:
qui immolant in hortis, et sacrificant super lateres:
4 qui habitant in sepulchris, et in delubris idolorum dormiunt:
qui comedunt carnem suillam, et ius profanum in vasis eorum.
5 Qui dicunt: Recede a me, non appropinques mihi, quia immundus es:

15 [a]Dt 26, 15; Bar 2, 16. — **64,** *4* [b]1 Cor 2, 9. — *9* [c]Ps 78, 8. — **65,** *1* [d]Rom 10, 20.

isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die.
6 Ecce scriptum est coram me: non tacebo, sed reddam et retribuam in sinum eorum
7 iniquitates vestras, et iniquitates patrum vestrorum simul, dicit Dominus, qui sacrificaverunt super montes, et super colles exprobraverunt mihi, et remetiar opus eorum primum in sinu eorum.

8 Hæc dicit Dominus: Quomodo si inveniatur granum in botro, et dicatur: Ne dissipes illud, quoniam benedictio est: sic faciam propter servos meos, ut non disperdam totum. merces piorum et pœna impiorum.
9 Et educam de Iacob semen, et de Iuda possidentem montes meos: et hereditabunt eam electi mei, et servi mei habitabunt ibi.
10 Et erunt campestria in caulas gregum, et vallis Achor in cubile armentorum populo meo qui requisierunt me.
11 Et vos, qui dereliquistis Dominum, qui obliti estis montem sanctum meum, qui ponitis Fortunæ mensam, et libatis super eam.
12 Numerabo vos in gladio, et omnes in cæde corruetis: [a]pro eo quod vocavi, et non respondistis: locutus sum, et non audistis: et faciebatis malum in oculis meis, et quæ nolui, elegistis.
13 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce servi mei comedent, et vos esurietis: ecce servi mei bibent, et vos sitietis:
14 Ecce servi mei lætabuntur, et vos confundemini: Ecce servi mei laudabunt præ exultatione cordis, et vos clamabitis præ dolore cordis, et præ contritione spiritus ululabitis.
15 Et dimittetis nomen vestrum in iuramentum electis meis: et interficiet te Dominus Deus, et servos suos vocabit nomine alio.
16 In quo qui benedictus est super terram, benedicetur in Deo amen: et qui iurat in terra, iurabit in Deo amen: quia oblivioni traditæ sunt angustiæ priores, et quia absconditæ sunt ab oculis meis.

17 [b]Ecce enim ego creo cælos novos, et terram novam: et non erunt in memoria priora, et non ascendent super cor. felicitas electorum Domini.
18 Sed gaudebitis et exultabitis usque in sempiternum in his, quæ ego creo: quia ecce ego creo Ierusalem exultationem, et populum eius gaudium.
19 Et exultabo in Ierusalem, et gaudebo in populo meo: et non audietur in eo ultra vox fletus et vox clamoris.
20 Non erit ibi amplius infans dierum, et senex qui non impleat dies suos: quoniam puer centum annorum morietur, et peccator centum annorum maledictus erit.
21 Et ædificabunt domos, et habitabunt: et plantabunt vineas, et comedent fructus earum.
22 Non ædificabunt, et alius habitabit: non plantabunt, et alius comedet: secundum enim dies ligni, erunt dies populi mei, et opera manuum eorum inveterabunt:
23 electi mei non laborabunt frustra, neque generabunt in conturbatione: quia semen benedictorum Domini est, et nepotes eorum cum eis.
24 [c]Eritque antequam clament, ego exaudiam: adhuc illis loquentibus, ego audiam.
25 [d]Lupus et agnus pascentur simul, leo et bos comedent paleas: et serpenti pulvis panis eius: non nocebunt, neque occident in omni monte sancto meo, dicit Dominus.

---

12 [a]Pr 1, 24; Inf 66, 4; Ir 7, 13. — *17* [b]Inf 66, 22; Apc 21, 1. — *24* [c]Ps 31, 5. — *25* [d]Sup 11, 6.

9. Natura regni messianici, 66, 1—24.

Cultus non externus sed internus.

66. 1 Hæc dicit Dominus: [a]Cælum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum:
quæ est ista Domus, quam ædificabitis mihi? et quis est iste locus quietis meæ?
2 Omnia hæc manus mea fecit, et facta sunt universa ista, dicit Dominus.
ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, et contritum spiritu, et trementem sermones meos?
3 Qui immolat bovem, quasi qui interficiat virum: qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem:
qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat: qui recordatur thuris, quasi qui benedicat idolo.
Hæc omnia elegerunt in viis suis, et in abominationibus suis anima eorum delectata est.
4 Unde et ego eligam illusiones eorum: et quæ timebant, adducam eis:
[b]quia vocavi, et non erat qui responderet: locutus sum, et non audierunt:
feceruntque malum in oculis meis, et quæ nolui elegerunt.

initium mirabile,

5 Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum eius:
dixerunt fratres vestri odientes vos, et abiicientes propter nomen meum:
glorificetur Dominus, et videbimus in lætitia vestra: ipsi autem confundentur.
6 Vox populi de civitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis suis.
7 Antequam parturiret, peperit: antequam veniret partus eius, peperit masculum.
8 Quis audivit umquam tale? et quis vidit huic simile?
numquid parturiet terra in die una? aut parietur gens simul,
quia parturivit et peperit Sion filios suos?
9 Numquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus?
si ego, qui generationem ceteris tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus tuus?

deliciæ bonorum.

10 Lætamini cum Ierusalem, et exultate in ea omnes qui diligitis eam: gaudete cum ea gaudio universi, qui lugetis super eam
11 ut sugatis, et repleamini ab ubere consolationis eius: ut mulgeatis, et deliciis affluatis ab omnimoda gloria eius.
12 Quia hæc dicit Dominus:
Ecce ego declinabo super eam quasi fluvium pacis, et quasi torrentem inundantem gloriam Gentium, quam sugetis:
ad ubera portabimini, et super genua blandientur vobis.
13 Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, et in Ierusalem consolabimini.
14 Videbitis, et gaudebit cor vestrum, et ossa vestra quasi herba germinabunt,
et cognoscetur manus Domini servis eius, et indignabitur inimicis suis.

consumptio malorum,

15 Quia ecce Dominus in igne veniet, et quasi turbo quadrigæ eius:
reddere in indignatione furorem suum, et increpationem suam in flamma ignis:
16 quia in igne Dominus diiudicabit, et in gladio suo ad omnem carnem, et multiplicabuntur interfecti a Domino,
17 qui sanctificabantur, et mundos se putabant in hortis post ianuam intrinsecus,
qui comedebant carnem suillam, et abominationem et murem: simul consumentur, dicit Dominus.

18 Ego autem opera eorum, et cogitationes eorum: venio ut congregem cum omnibus gentibus et linguis: et venient et videbunt gloriam meam.

unio gentilium et Iudæorum.

19 Et ponam in eis signum, et mittam ex eis, qui salvati fuerint, ad Gentes in mare, in Africam, et Lydiam tendentes sagittam: in Italiam et Græciam, ad insulas longe, ad eos, qui non audierunt de me, et non viderunt gloriam meam. Et annun-

66, *1* [a]Act 7, 49. — *4* [b]Pr 1, 24; Sup 65, 12; Ir 7, 13.

ciabunt gloriam meam Gentibus. [20] et adducent omnes fratres vestros de cunctis
Gentibus donum Domino in equis, et in quadrigis, et in lecticis, et in mulis, et in
carrucis, ad montem sanctum meum Ierusalem, dicit Dominus, quomodo si inferant
filii Israel munus in vase mundo in domum Domini. [21] Et assumam ex eis in sacer-
dotes, et levitas, dicit Dominus: [22] [a]Quia sicut cæli novi, et terra nova, quæ ego
facio stare coram me, dicit Dominus: sic stabit semen vestrum, et nomen vestrum.

[23] Et erit mensis ex mense, et sabbatum ex sabbato: veniet omnis caro ut gloria et ignominia æterna.
adoret coram facie mea, dicit Dominus. [24] Et egredientur, et videbunt cadavera
virorum, qui prævaricati sunt in me: [b]vermis eorum non morietur, et ignis eorum
non extinguetur: et erunt usque ad satietatem visionis omni carni.

22 [a]Apc 21, 1. — *24* [b]Mc 9, 45.

PROPHETIA IEREMIÆ.

EXORDIUM.

Missio Ieremiæ prophetæ, 1, 1—19.

Titulus libri:

1. 1 Verba Ieremiæ filii Helciæ, de sacerdotibus, qui fuerunt in Anathoth, in Terra Beniamin. 2 Quod factum est verbum Domini ad eum in diebus Iosiæ filii Amon regis Iuda, in tertiodecimo anno regni eius. 3 Et factum est in diebus Ioakim filii Iosiæ regis Iuda, usque ad consummationem undecimi anni Sedeciæ filii Iosiæ regis Iuda, usque ad transmigrationem Ierusalem, in mense quinto.

Ieremias a Deo delegatur.

4 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 5 Priusquam te formarem in utero, novi te: et antequam exires de vulva, sanctificavi te, et prophetam in Gentibus dedi te. 6 Et dixi, A a a, Domine Deus: ecce nescio loqui, quia puer ego sum. 7 Et dixit Dominus ad me: Noli dicere: Puer sum: quoniam ad omnia, quæ mittam te, ibis: et universa, quæcumque mandavero tibi, loqueris. 8 Ne timeas a facie eorum: quia tecum ego sum ut eruam te, dicit Dominus. 9 Et misit Dominus manum suam, et tetigit os meum: et dixit Dominus ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo: 10 ecce constitui te hodie super Gentes, et super regna [a]ut evellas, et destruas, et disperdas, et dissipes, et ædifices, et plantes.

duabus visionibus instruitur.

11 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Quid tu vides Ieremia? Et dixi: Virgam vigilantem ego video. 12 Et dixit Dominus ad me: Bene vidisti, quia vigilabo ego super verbo meo ut faciam illud. 13 Et factum est verbum Domini secundo ad me, dicens: Quid tu vides? Et dixi: Ollam succensam ego video, et faciem eius a facie Aquilonis. 14 Et dixit Dominus ad me: [b]Ab Aquilone pandetur malum super omnes habitatores terræ. 15 quia ecce ego convocabo omnes cognationes regnorum Aquilonis, ait Dominus: et venient et ponent unusquisque solium suum in introitu portarum Ierusalem, et super omnes muros eius in circuitu, et super universas urbes Iuda. 16 Et loquar iudicia mea cum eis super omnem malitiam eorum, qui dereliquerunt me, et libaverunt diis alienis, et adoraverunt opus manuum suarum.

contra adversarios roboratur.

17 Tu ergo accinge lumbos tuos, et surge, et loquere ad eos omnia quæ ego præcipio tibi. Ne formides a facie eorum: nec enim timere te faciam vultum eorum. 18 [c]Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam, et in columnam ferream, et in murum æreum, super omnem terram, regibus Iuda, principibus eius, et sacerdotibus, et populo terræ. 19 Et bellabunt adversum te, et non prævalebunt: quia ego tecum sum, ait Dominus, ut liberem te.

PARS PRIOR.

Vaticinia de Iuda et Ierusalem, 2, 1—45, 5.

I. Vitia varia populi, 2, 1—6, 30.

1. Perfidia stupenda, 2, 1—3, 5.

Populus beneficiis cumulatus

2. 1 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 2 Vade, et clama in auribus Ierusalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Recordatus sum tui, miserans adolescentiam tuam, et charitatem desponsationis tuæ, quando secuta es me in deserto, in terra, quæ non seminatur. 3 Sanctus Israel Domino, primitiæ frugum eius: omnes, qui devorant eum, delinquunt: mala venient super eos, dicit Dominus. 4 Audite verbum

1, *10* [a]Inf 18, 7. — *14* [b]Inf 4, 6. — *18* [c]Inf 6, 27.

Domini domus Iacob, et omnes cognationes domus Israel: 5 hæc dicit Dominus:
[a]Quid invenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongaverunt a me, et ambu-
laverunt post vanitatem, et vani facti sunt? 6 Et non dixerunt: Ubi est Dominus,
qui ascendere nos fecit de Terra Ægypti: qui traduxit nos per desertum, per terram
inhabitabilem et inviam, per terram sitis, et imaginem mortis, per terram, in qua
non ambulavit vir, neque habitavit homo? 7 Et induxi vos in terram Carmeli, ut
comederetis fructum eius, et optima illius: et ingressi contaminastis terram meam,
et hereditatem meam posuistis in abominationem. 8 Sacerdotes non dixerunt:
Ubi est Dominus? et tenentes legem nescierunt me, et pastores prævaricati sunt
in me: et prophetæ prophetaverunt in Baal, et idola secuti sunt.

9 Propterea adhuc iudicio contendam vobiscum, ait Dominus, et cum filiis Deum bene-
vestris disceptabo. 10 Transite ad insulas Cethim, et videte: et in Cedar mittite, factorem
et considerate vehementer: et videte si factum est huiuscemodi. 11 Si mutavit dereliquit,
gens deos suos, et certe ipsi non sunt dii: populus vero meus mutavit gloriam suam
in idolum. 12 Obstupescite cæli super hoc, et portæ eius desolamini vehementer,
dicit Dominus. 13 Duo enim mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem
aquæ vivæ, et foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent
aquas.

14 Numquid servus est Israel, aut vernaculus? quare ergo factus est in prædam? castigationibus
15 Super eum rugierunt leones, et dederunt vocem suam, posuerunt terram eius affectus
in solitudinem: civitates eius exustæ sunt, et non est qui habitet in eis. 16 Filii
quoque Mempheos et Taphnes constupraverunt te usque ad verticem. 17 Numquid
non istud factum est tibi, quia dereliquisti Dominum Deum tuum eo tempore,
quo ducebat te per viam? 18 Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam
turbidam? et quid tibi cum via Assyriorum, ut bibas aquam fluminis? 19 Arguet
te malitia tua, et aversio tua increpabit te. Scito, et vide quia malum et amarum
est reliquisse te Dominum Deum tuum, et non esse timorem mei apud te, dicit
Dominus Deus exercituum.

20 A sæculo confregisti iugum meum, rupisti vincula mea, et dixisti: Non idolis serviebat,
serviam. [b]In omni enim colle sublimi, et sub omni ligno frondoso tu prosternebaris
meretrix. 21 [c]Ego autem plantavi te vineam electam, omne semen verum: quomodo
ergo conversa es mihi in pravum vinea aliena? 22 Si laveris te nitro, et multiplicaveris
tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus Deus.
23 Quomodo dicis: Non sum polluta, post Baalim non ambulavi? vide vias tuas
in convalle, scito quid feceris: cursor levis explicans vias suas. 24 Onager assuetus
in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventum amoris sui: nullus avertet
eam: omnes, qui quærunt eam, non deficient: in menstruis eius invenient eam.

25 Prohibe pedem tuum a nuditate, et guttur tuum a siti. Et dixisti: Desperavi, in adversitatibus
nequaquam faciam: adamavi quippe alienos, et post eos ambulabo. 26 Quomodo confusus
confunditur fur quando deprehenditur, sic confusi sunt domus Israel, ipsi et reges
eorum, principes, et sacerdotes, et prophetæ eorum, 27 dicentes ligno: Pater meus
es tu: et lapidi: Tu me genuisti. [d]verterunt ad me tergum, et non faciem, et in
tempore afflictionis suæ dicent: Surge, et libera nos. 28 Ubi sunt dii tui, quos
fecisti tibi? surgant et liberent te in tempore afflictionis tuæ: [e]secundum numerum
quippe civitatum tuarum erant dii tui Iuda.

29 Quid vultis mecum iudicio contendere? omnes dereliquistis me, dicit Dominus. Dei sui obliviscitur,
30 Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt: devoravit gladius
vester prophetas vestros, quasi leo vastator 31 generatio vestra. Videte verbum
Domini: Numquid solitudo factus sum Israeli, aut terra serotina? quare ergo dixit
populus meus: Recessimus, non veniemus ultra ad te? 32 Numquid obliviscetur
virgo ornamenti sui, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ? populus vero meus oblitus
est mei diebus innumeris.

33 Quid niteris bonam ostendere viam tuam ad quærendam dilectionem, quæ iustum se simulans
insuper et malitias tuas docuisti vias tuas. 34 et in alis tuis inventus est sanguis

2, *5* [a]Mch 6, 3. — *20* [b]Inf 3, 6. — *21* [c]Is 5, 1; Mt 21, 33. — *27* [d]Inf 32, 33. —
28 [e]Inf 11, 13.

animarum pauperum et innocentum? non in fossis inveni eos, sed in omnibus,
quæ supra memoravi. 35 Et dixisti: Absque peccato et innocens ego sum: et prop-
terea avertatur furor tuus a me. Ecce ego iudicio contendam tecum, eo quod dixeris:
Non peccavi. 36 Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas! et ab Ægypto con-
funderis, sicut confusa es ab Assur. 37 Nam et ab ista egredieris, et manus tuæ
erunt super caput tuum: quoniam obtrivit Dominus confidentiam tuam, et nihil
habebis prosperum in ea.

a Deo non suscipietur.

3. 1 Vulgo dicitur: Si dimiserit vir uxorem suam, et recedens ab eo, duxerit
virum alterum: numquid revertetur ad eam ultra? numquid non polluta, et con-
taminata erit mulier illa? tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen
revertere ad me, dicit Dominus, et ego suscipiam te. 2 Leva oculos tuos in directum,
et vide ubi non prostrata sis: in viis sedebas, expectans eos quasi latro in solitudine:
et polluisti terram in fornicationibus tuis, et in malitiis tuis. 3 Quam ob rem prohi-
bitæ sunt stillæ pluviarum, et serotinus imber non fuit: frons mulieris meretricis
facta est tibi, noluisti erubescere. 4 Ergo saltem amodo voca me: Pater meus, dux
virginitatis meæ tu es: 5 Numquid irasceris in perpetuum, aut perseverabis in
finem? Ecce locuta es, et fecisti mala, et potuisti.

2. Impœnitentia incomparabilis, 3, 6—4, 4.

Punitione Israelis Iuda non conversus est,

6 Et dixit Dominus ad me in diebus Iosiæ regis: [a]Numquid vidisti quæ fecerit
aversatrix Israel? abiit sibimet super omnem montem excelsum, et sub omni ligno
frondoso, et fornicata est ibi. 7 Et dixi, cum fecisset hæc omnia: Ad me revertere:
et non est reversa. Et vidit prævaricatrix soror eius Iuda, 8 quia pro eo, quod
mœchata esset aversatrix Israel, dimisissem eam, et dedissem ei libellum repudii:
et non timuit prævaricatrix Iuda soror eius, sed abiit, et fornicata est etiam ipsa.
9 Et facilitate fornicationis suæ contaminavit terram, et mœchata est cum lapide
et ligno. 10 Et in omnibus his non est reversa ad me prævaricatrix soror eius Iuda
in toto corde suo, sed in mendacio, ait Dominus.

Israel ad reversionem ac conversionem invitatur;

11 Et dixit Dominus ad me: Iustificavit animam suam aversatrix Israel, com-
paratione prævaricatricis Iudæ. 12 Vade, et clama sermones istos contra Aquilo-
nem, et dices: Revertere aversatrix Israel, ait Dominus, et non avertam faciem
meam a vobis: quia sanctus ego sum, dicit Dominus, et non irascar in perpetuum.
13 Veruntamen scito iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum prævaricata
es: et dispersisti vias tuas alienis sub omni ligno frondoso, et vocem meam non
audisti, ait Dominus. 14 Convertimini filii revertentes, dicit Dominus: quia ego
vir vester: et assumam vos unum de civitate, et duos de cognatione, et introducam
vos in Sion. 15 Et dabo vobis pastores iuxta cor meum, et pascent vos scientia
et doctrina. 16 Cumque multiplicati fueritis, et creveritis in terra in diebus illis,
ait Dominus: non dicent ultra: Arca testamenti Domini: neque ascendet super cor,
neque recordabuntur illius: nec visitabitur, nec fiet ultra. 17 In tempore illo vocabunt
Ierusalem Solium Domini: et congregabuntur ad eam omnes Gentes in nomine
Domini in Ierusalem, et non ambulabunt post pravitatem cordis sui pessimi.

Israel et Iuda revertentur:

18 In diebus illis ibit domus Iuda ad domum Israel, et venient simul de terra
Aquilonis ad terram, quam dedi patribus vestris.

Israel ad Dominum suum convertetur,

19 Ego autem dixi: Quomodo ponam te in filios, et tribuam tibi terram desi-
derabilem, hereditatem præclaram exercituum Gentium? Et dixi: Patrem vocabis
me, et post me ingredi non cessabis. 20 Sed quomodo si contemnat mulier amatorem
suum, sic contempsit me domus Israel, dicit Dominus. 21 Vox in viis audita est,
ploratus et ululatus filiorum Israel: quoniam iniquam fecerunt viam suam, obliti
sunt Domini Dei sui. 22 Convertimini filii revertentes, et sanabo aversiones vestras.
Ecce nos venimus ad te: tu enim es Dominus Deus noster. 23 Vere mendaces erant
colles, et multitudo montium: vere in Domino Deo nostro salus Israel. 24 Confusio
comedit laborem patrum nostrorum ab adolescentia nostra, greges eorum, et armenta
eorum, filios eorum, et filias eorum. 25 Dormiemus in confusione nostra, et operiet

---

3, *6* [a]Sup 2, 20.

nos ignominia nostra: quoniam Domino Deo nostro peccavimus nos, et patres
nostri ab adolescentia nostra usque ad diem hanc: et non audivimus vocem Domini
Dei nostri. **4.** 1 Si reverteris Israel, ait Dominus, ad me convertere: si abstuleris
offendicula tua a facie mea, non commoveberis. 2 Et iurabis: Vivit Dominus in
veritate, et in iudicio, et in iustitia: et benedicent eum Gentes, ipsumque laudabunt.
3 Hæc enim dicit Dominus viro Iuda, et Ierusalem: [a]Novate vobis novale, Iuda idem
et nolite serere super spinas: 4 circumcidimini Domino, et auferte præputia cordium faciat.
vestrorum viri Iuda, et habitatores Ierusalem: ne forte egrediatur ut ignis indignatio
mea, et succendatur, et non sit qui extinguat, propter malitiam cogitationum
vestrarum.

3. Corruptio vindictam exigens, 4, 5—6, 30.

5 Annunciate in Iuda, et in Ierusalem auditum facite: loquimini, et canite Veniet ab aquilone
tuba in terra: clamate fortiter, et dicite: congregamini, et ingrediamur civitates vastator,
munitas, 6 levate signum in Sion. Confortamini, nolite stare, [b]quia malum ego
adduco ab Aquilone, et contritionem magnam. 7 Ascendit leo de cubili suo, et
prædo Gentium se levavit: egressus est de loco suo ut ponat terram tuam in soli-
tudinem: civitates tuæ vastabuntur, remanentes absque habitatore. 8 Super hoc
accingite vos ciliciis, plangite et ululate: quia non est aversa ira furoris Domini a
nobis. 9 Et erit in die illa, dicit Dominus: Peribit cor regis, et cor principum: et
obstupescent sacerdotes, et prophetæ consternabuntur. 10 Et dixi: Heu, heu,
heu Domine Deus, ergone decepisti populum istum et Ierusalem, dicens: Pax
erit vobis: et ecce pervenit gladius usque ad animam? 11 In tempore illo dicetur
populo huic et Ierusalem: Ventus urens in viis, quæ sunt in deserto viæ filiæ populi
mei, non ad ventilandum, et ad purgandum. 12 Spiritus plenus ex his veniet mihi:
et nunc ego loquar iudicia mea cum eis. 13 Ecce quasi nubes ascendet, et quasi
tempestas currus eius: velociores aquilis equi illius: væ nobis quoniam vastati sumus.
14 Lava a malitia cor tuum Ierusalem, ut salva fias: usquequo morabuntur in te
cogitationes noxiæ? 15 Vox enim annunciantis a Dan, et notum facientis idolum
de monte Ephraim. 16 Dicite gentibus: Ecce auditum est in Ierusalem custodes
venire de terra longinqua, et dare super civitates Iuda vocem suam. 17 Quasi
custodes agrorum facti sunt super eam in gyro: quia me ad iracundiam provocavit,
dicit Dominus. 18 [c]Viæ tuæ, et cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi: ista malitia
tua, quia amara, quia tetigit cor tuum.

19 Ventrem meum, ventrem meum doleo, sensus cordis mei turbati sunt in me: cuius depopu-
non tacebo, quoniam vocem buccinæ audivit anima mea, clamorem prælii. latio deploratur
20 Contritio super contritionem vocata est, et vastata est omnis terra:
repente vastata sunt tabernacula mea, subito pelles meæ.
21 Usquequo videbo fugientem, audiam vocem buccinæ?
22 Quia stultus populus meus me non cognovit: filii insipientes sunt, et vecordes:
sapientes sunt ut faciant mala, bene autem facere nescierunt.
23 Aspexi terram, et ecce vacua erat, et nihili: et cælos, et non erat lux in eis.
24 Vidi montes, et ecce movebantur: et omnes colles conturbati sunt.
25 Intuitus sum, et non erat homo: et omne volatile cæli recessit.
26 Aspexi, et ecce Carmelus desertus: et omnes urbes eius destructæ sunt
a facie Domini, et a facie iræ furoris eius.

27 Hæc enim dicit Dominus: Deserta erit omnis terra, sed tamen consum- atque describitur,
mationem non faciam. 28 Lugebit terra, et mœrebunt cæli desuper: eo quod locutus
sum, cogitavi, et non pœnituit me, nec aversus sum ab eo. 29 A voce equitis, et
mittentis sagittam fugit omnis civitas: ingressi sunt ardua, et ascenderunt rupes:
universæ urbes derelictæ sunt, et non habitat in eis homo. 30 Tu autem vastata
quid facies? cum vestieris te coccino, cum ornata fueris monili aureo, et pinxeris
stibio oculos tuos, frustra componeris: contempserunt te amatores tui, animam
tuam quærent. 31 Vocem enim quasi parturientis audivi, angustias ut puerperæ:

4, *3* [a]Os 10, 12. — *6* [b]Sup 1, 14. — *18* [c]Sap 1, 3. 5.

Vox filiæ Sion intermorientis, expandentisque manus suas: væ mihi, quia defecit
anima mea propter interfectos.

propter contumaciam populi et optimatum.

5. [1] Circuite vias Ierusalem, et aspicite, et considerate, et quærite in plateis
eius, an inveniatis virum facientem iudicium, et quærentem fidem: et propitius
ero ei. [2] Quod si etiam Vivit Dominus, dixerint: et hoc falso iurabunt. [3] Domine
oculi tui respiciunt fidem: percussisti eos, et non doluerunt: attrivisti eos, et renuerunt
accipere disciplinam: induraverunt facies suas supra petram, et noluerunt reverti.
[4] Ego autem dixi: Forsitan pauperes sunt et stulti, ignorantes viam Domini, iudicium
Dei sui. [5] Ibo igitur ad optimates, et loquar eis: ipsi enim cognoverunt viam Domini,
iudicium Dei sui: et ecce magis hi simul confregerunt iugum, ruperunt vincula.
[6] Idcirco percussit eos leo de silva, lupus ad vesperam vastavit eos, pardus vigilans
super civitates eorum: omnis, qui egressus fuerit ex eis, capietur: quia multiplicatæ
sunt prævaricationes eorum, confortatæ sunt aversiones eorum. [7] Super quo
propitius tibi esse potero? filii tui dereliquerunt me, et iurant in his, qui non sunt dii:
saturavi eos, et mœchati sunt, et in domo meretricis luxuriabantur. [8] Equi amatores,
et emissarii facti sunt: [a]Unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat. [9] Numquid
super his non visitabo, dicit Dominus? et in gente tali non ulciscetur anima mea?

propter cultum deorum alienorum.

[10] Ascendite muros eius, et dissipate, consummationem autem nolite facere:
auferte propagines eius, quia non sunt Domini. [11] Prævaricatione enim prævaricata
est in me domus Israel, et domus Iuda, ait Dominus. [12] Negaverunt Dominum,
et dixerunt: Non est ipse: neque veniet super nos malum: gladium et famem non
videbimus. [13] Prophetæ fuerunt in ventum locuti, et responsum non fuit in eis:
hæc ergo evenient illis. [14] Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Quia locuti estis
verbum istud: ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem, et populum istum in
ligna, et vorabit eos. [15] Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo domus
Israel, ait Dominus: gentem robustam, gentem antiquam, gentem, cuius ignorabis
linguam, nec intelliges quid loquatur. [16] Pharetra eius quasi sepulchrum patens,
universi fortes. [17] Et comedet segetes tuas, et panem tuum: devorabit filios tuos,
et filias tuas: comedet gregem tuum, et armenta tua: comedet vineam tuam et
ficum tuam: et conteret urbes munitas tuas, in quibus tu habes fiduciam, gladio.
[18] Veruntamen in diebus illis, ait Dominus, non faciam vos in consummationem.
[19] [b]Quod si dixeritis: Quare fecit nobis Dominus Deus noster hæc omnia? dices
ad eos: Sicut dereliquistis me, et servistis Deo alieno in terra vestra, sic servietis
alienis in terra non vestra.

propter impietatem populi, prophetarum et sacerdotum:

[20] Annunciate hoc domui Iacob, et auditum facite in Iuda, dicentes: [21] Audi
popule stulte, qui non habes cor: qui habentes oculos non videtis: et aures, et non
auditis. [22] Me ergo non timebitis, ait Dominus: et a facie mea non dolebitis? Qui
posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum, quod non præteribit: et
commovebuntur, et non poterunt: et intumescent fluctus eius, et non transibunt
illud: [23] populo autem huic factum est cor incredulum et exasperans, recesserunt
et abierunt. [24] Et non dixerunt in corde suo: Metuamus Dominum Deum nostrum,
qui dat nobis pluviam temporaneam et serotinam in tempore suo: plenitudinem
annuæ messis custodientem nobis. [25] Iniquitates vestræ declinaverunt hæc: et
peccata vestra prohibuerunt bonum a vobis: [26] Quia inventi sunt in populo meo
impii insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes, et pedicas ad capiendos viros.
[27] Sicut decipula plena avibus, sic domus eorum plenæ dolo: ideo magnificati sunt
et ditati. [28] Incrassati sunt et impinguati: et præterierunt sermones meos pessime.
[c]Causam viduæ non iudicaverunt, causam pupilli non direxerunt, et iudicium pau-
perum non iudicaverunt. [29] Numquid super his non visitabo, dicit Dominus?
aut super gentem huiuscemodi non ulciscetur anima mea? [30] Stupor et mirabilia
facta sunt in terra: [31] prophetæ prophetabant mendacium, et sacerdotes applau-
debant manibus suis: et populus meus dilexit talia: quid igitur fiet in novissimo eius?

veniet ab aquilone contritio magna

6. [1] Confortamini filii Beniamin in medio Ierusalem, et in Thecua clangite
buccina, et super Bethacarem levate vexillum: quia malum visum est ab Aquilone,

---

5, *8* [a]Ez 22, 11. — *19* [b]Inf 16, 10. — *28* [c]Is 1, 23; Zach 7, 10.

et contritio magna. 2 Speciosæ et delicatæ assimilavi filiam Sion. 3 Ad eam venient
pastores, et greges eorum: fixerunt in ea tentoria in circuitu: pascet unusquisque
eos, qui sub manu sua sunt. 4 Sanctificate super eam bellum: consurgite, et ascen-
damus in meridie: væ nobis, quia declinavit dies, quia longiores factæ sunt umbræ
vesperi. 5 Surgite, et ascendamus in nocte, et dissipemus domos eius. 6 Quia hæc
dicit Dominus exercituum: Cædite lignum eius, et fundite circa Ierusalem aggerem:
hæc est civitas visitationis, omnis calumnia in medio eius. 7 Sicut frigidam fecit
cisterna aquam suam, sic frigidam fecit malitiam suam: iniquitas et vastitas audietur
in ea, coram me semper infirmitas et plaga. 8 Erudire Ierusalem, ne forte recedat
anima mea a te, ne forte ponam te desertam terram inhabitabilem.

9 Hæc dicit Dominus exercituum: Usque ad racemum colligent quasi in vinea propter
reliquias Israel: converte manum tuam quasi vindemiator ad cartallum. 10 Cui impudentiam omnium
loquar? et quem contestabor ut audiat? ecce incircumcisæ aures eorum, et audire
non possunt: ecce verbum Domini factum est eis in opprobrium: et non suscipient
illud. 11 Idcirco furore Domini plenus sum, laboravi sustinens: effunde super
parvulum foris, et super consilium iuvenum simul: vir enim cum muliere capietur,
senex cum pleno dierum. 12 Et transibunt domus eorum ad alteros, agri et uxores
pariter: quia extendam manum meam super habitantes terram, dicit Dominus.
13 [a]A minore quippe usque ad maiorem omnes avaritiæ student: et a propheta
usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. 14 Et curabant contritionem filiæ
populi mei cum ignominia, dicentes: Pax, pax: et non erat pax. 15 Confusi sunt,
quia abominationem fecerunt: quin potius confusione non sunt confusi, et erube-
scere nescierunt. quam ob rem cadent inter ruentes: in tempore visitationis suæ
corruent, dicit Dominus.

16 Hæc dicit Dominus: State super vias, et videte, et interrogate de semitis ac pertinaciam
antiquis, quæ sit via bona, et ambulate in ea: [b]et invenietis refrigerium animabus populi:
vestris. Et dixerunt: Non ambulabimus. 17 Et constitui super vos speculatores.
Audite vocem tubæ. Et dixerunt: Non audiemus. 18 Ideo audite Gentes, et cognosce
congregatio, quanta ego faciam eis. 19 Audi terra: Ecce ego adducam mala super
populum istum, fructum cogitationum eius: quia verba mea non audierunt, et
legem meam proiecerunt. 20 [c]Ut quid mihi thus de Saba affertis, et calamum suave
olentem de terra longinqua? holocautomata vestra non sunt accepta, et victimæ
vestræ non placuerunt mihi. 21 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo
in populum istum ruinas, et ruent in eis patres et filii simul, vicinus, et proximus
peribunt.

22 Hæc dicit Dominus: Ecce populus venit de terra Aquilonis, et gens magna veniet ab aquilone
consurget a finibus terræ. 23 Sagittam et scutum arripiet: crudelis est, et non gens crudelis
miserebitur. vox eius quasi mare sonabit: et super equos ascendent, præparati
quasi vir ad prælium, adversum te filia Sion. 24 Audivimus famam eius, dissolutæ
sunt manus nostræ: tribulatio apprehendit nos, dolores ut parturientem. 25 Nolite
exire ad agros, et in via ne ambuletis: quoniam gladius inimici pavor in circuitu.
26 Filia populi mei accingere cilicio, et conspergere cinere: luctum unigeniti fac
tibi, planctum amarum, quia repente veniet vastator super nos.

27 Probatorem dedi te in populo meo robustum: et scies, et probabis viam propter corrup-
eorum. 28 Omnes isti principes declinantes, ambulantes fraudulenter, æs et ferrum: tionem omnium.
universi corrupti sunt. 29 Defecit sufflatorium, in igne consumptum est plumbum.
frustra conflavit conflator: malitiæ enim eorum non sunt consumptæ. 30 Argentum
reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit illos.

II. Confidentia vana populi, 7, 1—10, 25.

1. Domui Domini confidunt, 7, 1—8, 3.

7. 1 Verbum, quod factum est ad Ieremiam a Domino, dicens: 2 Sta in porta Templum permaneret
domus Domini, et prædica ibi verbum istud, et dic: Audite verbum Domini omnis si bene agerent.
Iuda, qui ingredimini per portas has, ut adoretis Dominum. 3 Hæc dicit Dominus

6, *13* [a]Is 56, 11; Inf 8, 10. — *16* [b]Mt 11, 29. — *20* [c]Is 1, 11.

exercituum Deus Israel: [a]Bonas facite vias vestras, et studia vestra: et habitabo
vobiscum in loco isto. 4 Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes: Templum
Domini, templum Domini, templum Domini est. 5 Quoniam si bene direxeritis
vias vestras, et studia vestra: si feceritis iudicium inter virum et proximum eius,
6 advenæ, et pupillo, et viduæ non feceritis calumniam, nec sanguinem innocentem
effuderitis in loco hoc, et post deos alienos non ambulaveritis in malum vobis-
metipsis: 7 habitabo vobiscum in loco isto: in terra, quam dedi patribus vestris
a sæculo et usque in sæculum.

sed destruetur, quia male operantur;

8 Ecce vos confiditis vobis in sermonibus mendacii, qui non proderunt vobis:
9 furari, occidere, adulterari, iurare mendaciter, libare Baalim, et ire post deos
alienos, quos ignoratis. 10 Et venistis, et stetistis coram me in domo hac, in qua
invocatum est nomen meum, et dixistis: Liberati sumus eo quod fecerimus omnes
abominationes istas. 11 [b]Numquid ergo spelunca latronum facta est domus ista,
in qua invocatum est nomen meum in oculis vestris? ego, ego sum: ego vidi, dicit
Dominus. 12 Ite ad locum meum in Silo, ubi habitavit nomen meum a principio:
et videte quæ fecerim ei propter malitiam populi mei Israel: 13 et nunc, quia
fecistis omnia opera hæc, dicit Dominus: et locutus sum ad vos mane consurgens,
et loquens, et non audistis: [c]et vocavi vos, et non respondistis: 14 [d]Faciam domui
huic, in qua invocatum est nomen meum, et in qua vos habetis fiduciam: et loco,
quem dedi vobis et patribus vestris, sicut feci Silo. 15 Et proiiciam vos a facie mea,
sicut proieci omnes fratres vestros, universum semen Ephraim.

neque preces prophetæ

16 [e]Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem et orationem,
et non obsistas mihi: quia non exaudiam te. 17 Nonne vides quid isti faciunt in
civitatibus Iuda, et in plateis Ierusalem? 18 Filii colligunt ligna, et patres succen-
dunt ignem, et mulieres conspergunt adipem, ut faciant placentas reginæ cæli,
et libent diis alienis, et me ad iracundiam provocent. 19 Numquid me ad iracundiam
provocant, dicit Dominus? nonne semetipsos in confusionem vultus sui? 20 Ideo
hæc dicit Dominus Deus: Ecce furor meus, et indignatio mea conflatur super locum
istum, super viros, et super iumenta, et super lignum regionis, et super fruges
terræ, et succendetur, et non extinguetur.

neque sacrificia arcere possunt

21 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Holocautomata vestra addite
victimis vestris, et comedite carnes. 22 Quia non sum locutus cum patribus vestris,
et non præcepi eis in die, qua eduxi eos de Terra Ægypti, de verbo holocautomatum,
et victimarum. 23 Sed hoc verbum præcepi eis, dicens: Audite vocem meam, et
ero vobis Deus, et vos eritis mihi populus: et ambulate in omni via, quam mandavi
vobis, ut bene sit vobis. 24 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam: sed
abierunt in voluntatibus, et in pravitate cordis sui mali: factique sunt retrorsum
et non in ante, 25 a die qua egressi sunt patres eorum de terra Ægypti, usque ad
diem hanc. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas per diem, consurgens
diluculo, et mittens. 26 Et non audierunt me, nec inclinaverunt aurem suam:
sed induraverunt cervicem suam: [f]et peius operati sunt, quam patres eorum.
27 Et loqueris ad eos omnia verba hæc, et non audient te: et vocabis eos, et non
respondebunt tibi. 28 Et dices ad eos: Hæc est gens, quæ non audivit vocem Domini
Dei sui, nec recepit disciplinam: periit fides, et ablata est de ore eorum.

interfectionem vivorum

29 Tonde capillum tuum, et proiice, et sume in directum planctum: quia proiecit
Dominus, et reliquit generationem furoris sui, 30 quia fecerunt filii Iuda malum
in oculis meis, dicit Dominus. Posuerunt offendicula sua in domo, in qua invocatum
est nomen meum, ut pollurent eam: 31 et ædificaverunt excelsa Topheth, quæ
est in valle filii Ennom: ut incenderent filios suos, et filias suas igni: quæ non præcepi,
nec cogitavi in corde meo. 32 Ideo ecce dies venient, dicit Dominus, et non dicetur
amplius, Topheth, et Vallis filii Ennom: sed Vallis interfectionis: et sepelient in
Topheth, eo quod non sit locus. 33 Et erit morticinum populi huius in cibos volu-
cribus cæli, et bestiis terræ, et non erit qui abigat. 34 [g]Et quiescere faciam de

7, *3* [a]Inf 26, 13. — *11* [b]Mt 21, 13; Mc 11, 17; Lc 19, 46. — *13* [c]Pr 1, 24; Is 65, 12. — *14* [d]1 Sm 4, 2. 10. — *16* [e]Inf 14, 11. — *26* [f]Inf 16, 12. — *34* [g]Ez 26, 13.

urbibus Iuda. et de plateis Ierusalem vocem gaudii, et vocem lætitiæ, vocem sponsi,
et vocem sponsæ: in desolationem enim erit terra.
8. 1 In illo tempore, ait Dominus: Eiicient ossa regum Iuda, et ossa principum
eius, et ossa sacerdotum, et ossa prophetarum, et ossa eorum, qui habitaverunt
Ierusalem, de sepulchris suis: 2 et expandent ea ad solem, et lunam, et omnem
militiam cæli, quæ dilexerunt, et quibus servierunt, et post quæ ambulaverunt,
et quæ quæsierunt, et adoraverunt: non colligentur, et non sepelientur: in ster-
quilinium super faciem terræ erunt. 3 Et eligent magis mortem quam vitam omnes
qui residui fuerint de cognatione hac pessima in universis locis, quæ derelicta sunt,
ad quæ eieci eos, dicit Dominus exercituum.

et vitiatione mortuorum.

2. Scientiæ legis et circumcisioni confidunt, 8, 4—9, 26.

4 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Numquid qui cadit, non resurget?
et qui aversus est, non revertetur? 5 Quare ergo aversus est populus iste in Ierusa-
lem aversione contentiosa? Apprehenderunt mendacium, et noluerunt reverti.
6 Attendi, et auscultavi: nemo quod bonum est loquitur, nullus est qui agat pœni-
tentiam super peccato suo, dicens: Quid feci? Omnes conversi sunt ad cursum
suum, quasi equus impetu vadens ad prælium. 7 Milvus in cælo cognovit tempus
suum: turtur, et hirundo, et ciconia custodierunt tempus adventus sui: populus
autem meus non cognovit iudicium Domini. 8 Quomodo dicitis: Sapientes nos
sumus, et lex Domini nobiscum est? vere mendacium operatus est stylus mendax
Scribarum. 9 Confusi sunt sapientes, perterriti et capti sunt: verbum enim Domini
proiecerunt, et sapientia nulla est in eis. 10 Propterea dabo mulieres eorum exteris,
agros eorum heredibus: quia [a]a minimo usque ad maximum omnes avaritiam
sequuntur: a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium. 11 Et
sanabant contritionem filiæ populi mei ad ignominiam, dicentes: Pax, pax: cum
non esset pax. 12 Confusi sunt quia abominationem fecerunt: quinimo confusione
non sunt confusi, et erubescere nescierunt: idcirco cadent inter corruentes, in
tempore visitationis suæ corruent, dicit Dominus. 13 Congregans congregabo eos,
ait Dominus: non est uva in vitibus, et non sunt ficus in ficulnea, folium defluxit:
et dedi eis quæ prætergressa sunt.

Legem scientes sed violantes punientur,

14 Quare sedemus? convenite, et ingrediamur civitatem munitam, et sileamus
ibi: quia Dominus Deus noster silere nos fecit, et potum dedit nobis aquam fellis:
peccavimus enim Domino. 15 [b]Expectavimus pacem, et non erat bonum: tempus
medelæ, et ecce formido. 16 A Dan auditus est fremitus equorum eius, a voce
hinnituum pugnatorum eius commota est omnis terra, et venerunt, et devoraverunt
terram, et plenitudinem eius: urbem et habitatores eius. 17 Quia ecce ego mittam
vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio: et mordebunt vos, ait Dominus.

idque brevi tempore;

18 dolor meus super dolorem, in me cor meum mœrens. 19 Ecce vox clamoris
filiæ populi mei de terra longinqua: Numquid Dominus non est in Sion, aut rex
eius non est in ea? Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in sculptilibus
suis, et in vanitatibus alienis? 20 Transiit messis, finita est æstas, et nos salvati
non sumus. 21 Super contritione filiæ populi mei contritus sum, et contristatus,
stupor obtinuit me. 22 Numquid resina non est in Galaad? aut medicus non est
ibi? quare igitur non est obducta cicatrix filiæ populi mei?

propheta contritus et contristatus

9. 1 Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum? et
plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei. 2 Quis dabit me in solitudine
diversorium viatorum, et derelinquam populum meum, et recedam ab eis? quia
omnes adulteri sunt, cœtus prævaricatorum. 3 Et extenderunt linguam suam
quasi arcum mendacii et non veritatis: confortati sunt in terra, quia de malo ad
malum egressi sunt, et me non cognoverunt, dicit Dominus. 4 Unusquisque se
a proximo suo custodiat, et in omni fratre suo non habeat fiduciam: quia omnis
frater supplantans supplantabit, et omnis amicus fraudulenter incedet. 5 Et vir
fratrem suum deridebit, et veritatem non loquentur: docuerunt enim linguam

violationem legis describit.

8, *10* [a]Is 56, 11; Sup 6, 13. — *15* [b]Inf 14, 19.

suam loqui mendacium: ut inique agerent, laboraverunt. 6 Habitatio tua in medio
doli: in dolo renuerunt scire me, dicit Dominus. 7 Propterea hæc dicit Dominus
exercituum: Ecce ego conflabo, et probabo eos: quia enim aliud faciam a facie
filiæ populi mei? 8 [a]Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est: in ore suo
pacem cum amico suo loquitur, et occulte ponit ei insidias. 9 Numquid super his
non visitabo, dicit Dominus? aut in gente huiusmodi non ulciscetur anima mea?

inde sequentem eversionem deplorat

10 Super montes assumam fletum ac lamentum, et super speciosa deserti planc-
tum: quoniam incensa sunt, eo quod non sit vir pertransiens: et non audierunt
vocem possidentis: a volucre cæli usque ad pecora transmigraverunt et recesserunt.
11 Et dabo Ierusalem in acervos arenæ, et cubilia draconum: et civitates Iuda
dabo in desolationem, eo quod non sit habitator. 12 Quis est vir sapiens, qui intel-
ligat hoc, et ad quem verbum oris Domini fiat ut annunciet istud, quare perierit
terra, et exusta sit quasi desertum, eo quod non sit qui pertranseat? 13 Et dixit
Dominus: Quia dereliquerunt legem meam, quam dedi eis, et non audierunt vocem
meam, et non ambulaverunt in ea: 14 et abierunt post pravitatem cordis sui, et
post Baalim: quod didicerunt a patribus suis. 15 Idcirco hæc dicit Dominus exer-
cituum Deus Israel: [b]Ecce ego cibabo populum istum absinthio, et potum dabo
eis aquam fellis. 16 Et dispergam eos in Gentibus, quas non noverunt ipsi et patres
eorum: et mittam post eos gladium, donec consumantur.

atque lamentatrices vocat:

17 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Contemplamini, et vocate
lamentatrices et veniant: et ad eas, quæ sapientes sunt, mittite, et properent:
18 festinent, et assumant super nos lamentum: deducant oculi nostri lacrymas,
et palpebræ nostræ defluant aquis. 19 Quia vox lamentationis audita est de Sion:
Quomodo vastati sumus et confusi vehementer? quia dereliquimus terram, quoniam
deiecta sunt tabernacula nostra. 20 Audite ergo mulieres verbum Domini: et
assumant aures vestræ sermonem oris eius: et docete filias vestras lamentum:
et unaquæque proximam suam planctum. 21 quia ascendit mors per fenestras
nostras, ingressa est domos nostras, disperdere parvulos deforis, iuvenes de plateis.
22 Loquere: Hæc dicit Dominus: Et cadet morticinum hominis quasi stercus super
faciem regionis, et quasi fœnum post tergum metentis, et non est qui colligat.

gloriatio vana

23 Hæc dicit Dominus: [c]Non glorietur sapiens in sapientia sua, et non glorietur
fortis in fortitudine sua, et non glorietur dives in divitiis suis: 24 sed in hoc glorietur,
qui gloriatur, scire et nosse me, quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam,
et iudicium, et iustitiam in terra: hæc enim placent mihi, ait Dominus.

et circumcisio carnalis non prosunt.

25 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: et visitabo super omnem, qui circum-
cisum habet præputium, 26 super Ægyptum, et super Iuda, et super Edom, et
super filios Ammon, et super Moab, et super omnes qui attonsi sunt in comam,
habitantes in deserto: quia omnes gentes habent præputium, omnis autem domus
Israel incircumcisi sunt corde.

3. Idolis ne confidant, 10, 1—25.

Idola gentium vana sunt.

10. 1 Audite verbum, quod locutus est Dominus super vos domus Israel.
2 Hæc dicit Dominus: Iuxta vias Gentium nolite discere: et a signis cæli nolite
metuere, quæ timent Gentes: 3 quia leges populorum vanæ sunt: quia [d]lignum
de saltu præcidit opus manus artificis in ascia. 4 Argento, et auro decoravit illud:
clavis et malleis compegit, ut non dissolvatur. 5 In similitudinem palmæ fabricata
sunt, et non loquentur: portata tollentur, quia incedere non valent, nolite ergo
timere ea, quia nec male possunt facere, nec bene. 6 [e]Non est similis tui Domine:
magnus es tu, et magnum nomen tuum in fortitudine. 7 [f]Quis non timebit te
o rex Gentium? tuum est enim decus: inter cunctos sapientes Gentium, et in universis
regnis eorum nullus est similis tui. 8 Pariter insipientes et fatui probabuntur:
doctrina vanitatis eorum lignum est. 9 Argentum involutum de Tharsis affertur,
et aurum de Ophaz: opus artificis, et manus ærarii: hyacinthus et purpura indu-
mentum eorum, opus artificum universa hæc.

9, *8* [a]Ps 27, 3. — *15* [b]Inf 23, 15. — *23* [c]1 Cor 1, 31; 2 Cor 10, 17. — **10,** *3* [d]Sap 13, 11; 14, 8. — *6* [e]Mch 7, 18. — *7* [f]Apc 15, 4.

[10] Dominus autem Deus verus est: ipse Deus vivens, et rex sempiternus. ab *Dominus Deus verus est,*
indignatione eius commovebitur terra: et non sustinebunt Gentes comminationem
eius. [11] Sic ergo dicetis eis: Dii, qui cælos et terram non fecerunt, pereant de terra,
et de his, quæ sub cælo sunt. [12] [a]Qui facit terram in fortitudine sua, præparat
orbem in sapientia sua, et prudentia sua extendit cælos. [13] Ad vocem suam dat
multitudinem aquarum in cælo, et elevat nebulas ab extremitatibus terræ: [b]fulgura
in pluviam facit, et educit ventum de thesauris suis. [14] Stultus factus est omnis
homo a scientia, confusus est artifex omnis in sculptili: quoniam falsum est quod
conflavit, et non est spiritus in eis. [15] Vana sunt, et opus risu dignum: in tempore
visitationis suæ peribunt. [16] Non est his similis pars Iacob: qui enim formavit
omnia, ipse est: et Israel virga hereditatis eius: Dominus exercituum nomen illi.
[17] Congrega de terra confusionem tuam, quæ habitas in obsidione. [18] quia *cuius castigatio*
hæc dicit Dominus: Ecce ego longe proiiciam habitatores terræ in hac vice: et *perferatur.*
tribulabo eos ita ut inveniantur. [19] Væ mihi super contritione mea, pessima plaga
mea. Ego autem dixi: Plane hæc infirmitas mea est, et portabo illam. [20] Taber-
naculum meum vastatum est, omnes funiculi mei dirupti sunt, filii mei exierunt
a me, et non subsistunt: non est qui extendat ultra tentorium meum, et erigat
pelles meas. [21] Quia stulte egerunt pastores, et Dominum non quæsierunt: propterea
non intellexerunt, et omnis grex eorum dispersus est. [22] Vox auditionis ecce venit,
et commotio magna de terra Aquilonis: ut ponat civitates Iuda solitudinem, et
habitaculum draconum. [23] Scio Domine quia non est hominis via eius: nec viri
est ut ambulet, et dirigat gressus suos. [24] [c]Corripe me Domine, verumtamen in
iudicio: et non in furore tuo, ne forte ad nihilum redigas me. [25] [d]Effunde indi-
gnationem tuam super Gentes, quæ non cognoverunt te, et super provincias, quæ
nomen tuum non invocaverunt: quia comederunt Iacob, et devoraverunt eum,
et consumpserunt illum, et decus eius dissipaverunt.

III. Violatio fœderis pacti, 11, 1—13, 27.

1. Fœdifragi omnes punientur, 11, 1—17.

11. [1] Verbum, quod factum est a Domino ad Ieremiam, dicens: [2] Audite *Propheta pactum*
verba pacti huius, et loquimini ad viros Iuda, et habitatores Ierusalem, [3] et dices *servandum*
ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Maledictus vir, qui non audierit verba *prædicat,*
pacti huius, [4] quod præcepi patribus vestris in die, qua eduxi eos de Terra Ægypti,
de fornace ferrea, dicens: Audite vocem meam, et facite omnia, quæ præcipio
vobis, et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in Deum: [5] ut suscitem iura-
mentum, quod iuravi patribus vestris daturum me eis terram fluentem lacte, et
melle, sicut est dies hæc. Et respondi, et dixi: Amen Domine. [6] Et dixit Dominus
ad me: Vociferare omnia verba hæc in civitatibus Iuda, et foris Ierusalem, dicens:
Audite verba pacti huius, et facite illa: [7] quia contestans contestatus sum patres
vestros in die, qua eduxi eos de Terra Ægypti usque ad diem hanc: mane consurgens
contestatus sum, et dixi: Audite vocem meam: [8] et non audierunt, nec inclinaverunt
aurem suam: sed abierunt unusquisque in pravitate cordis sui mali: et induxi super
eos omnia verba pacti huius, quod præcepi ut facerent, et non fecerunt.
[9] Et dixit Dominus ad me: Inventa est coniuratio in viris Iuda, et in habitatori- *pactum violantibus*
bus Ierusalem. [10] Reversi sunt ad iniquitates patrum suorum priores, qui noluerunt *mala*
audire verba mea: et hi ergo abierunt post deos alienos, ut servirent eis: irritum *nuntiat.*
fecerunt domus Israel, et domus Iuda pactum meum, quod pepigi cum patribus
eorum. [11] Quam ob rem hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam super eos mala,
de quibus exire non poterunt: et clamabunt ad me, et non exaudiam eos. [12] Et
ibunt civitates Iuda, et habitatores Ierusalem, et clamabunt ad deos, quibus libant,
et non salvabunt eos in tempore afflictionis eorum. [13] [e]Secundum numerum enim
civitatum tuarum erant dii tui Iuda: et secundum numerum viarum Ierusalem
posuisti aras confusionis, aras ad libandum Baalim. [14] [f]Tu ergo noli orare pro

---

12 [a]Gn 1, 1; Inf 51, 15. — *13* [b]Ps 134, 7; Inf 51, 16. — *24* [c]Ps 6, 2. — *25* [d]Ps 78, 6. —
11, *13* [e]Sup 2, 28. — *14* [f]Sup 7, 16; Inf 14, 11.

populo hoc, et ne assumas pro eis laudem et orationem: quia non exaudiam in
tempore clamoris eorum ad me, in tempore afflictionis eorum. [15] Quid est, quod
dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? numquid carnes sanctæ auferent
a te malitias tuas, in quibus gloriata es? [16] Olivam uberem, pulchram, fructiferam,
speciosam vocavit Dominus nomen tuum: ad vocem loquelæ, grandis exarsit ignis
in ea, et combusta sunt fruteta eius. [17] Et Dominus exercituum qui plantavit te,
locutus est super te malum: pro malis domus Israel et domus Iuda, quæ fecerunt
sibi ad irritandum me, libantes Baalim.

2. Viri Anathoth visitabuntur, 11, 18—23.

Prophetæ necem comminantes

[18] Tu autem Domine demonstrasti mihi, et cognovi: tunc ostendisti mihi
studia eorum. [19] Et ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam: et
non cognovi quia cogitaverunt super me consilia, dicentes: Mittamus lignum in
panem eius, et eradamus eum de terra viventium, et nomen eius non memoretur
amplius. [20] ᵃTu autem Domine Sabaoth, qui iudicas iuste, et probas renes et
corda, videam ultionem tuam ex eis: tibi enim revelavi causam meam.

morte multabuntur.

[21] Propterea hæc dicit Dominus ad viros Anathoth, qui quærunt animam tuam,
et dicunt: Non prophetabis in nomine Domini, et non morieris in manibus nostris.
[22] Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego visitabo super eos: iuvenes
morientur in gladio, filii eorum, et filiæ eorum morientur in fame. [23] Et reliquiæ
non erunt ex eis: inducam enim malum super viros Anathoth, annum visitationis
eorum.

3. Castigatorum Dominus miserebitur, 12, 1—17.

Propheta prosperitatem impiorum conqueritur,

12. [1] Iustus quidem tu es Domine, si disputem tecum: veruntamen iusta
loquar ad te: ᵇQuare via impiorum prosperatur: bene est omnibus, qui prævaricantur, et inique agunt? [2] Plantasti eos, et radicem miserunt: proficiunt et faciunt
fructum: prope es tu ori eorum, et longe a renibus eorum. [3] Et tu Domine nosti
me, vidisti me, et probasti cor meum tecum: congrega eos quasi gregem ad victimam,
et sanctifica eos in die occisionis. [4] Usquequo lugebit terra, et herba omnis regionis
siccabitur propter malitiam habitantium in ea? consumptum est animal, et volucre,
quoniam dixerunt: Non videbit novissima nostra.

sed adhuc peiora videbit;

[5] Si cum peditibus currens laborasti: quomodo contendere poteris cum equis?
cum autem in terra pacis securus fueris, quid facies in superbia Iordanis? [6] Nam
et fratres tui, et domus patris tui, etiam ipsi pugnaverunt adversum te, et clamaverunt post te plena voce: ne credas eis cum locuti fuerint tibi bona.

Dominus hereditatem suam inimicis tradet,

[7] Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam: dedi dilectam animam
meam in manu inimicorum eius. [8] Facta est mihi hereditas mea quasi leo in silva:
dedit contra me vocem, ideo odivi eam. [9] Numquid avis discolor hereditas mea
mihi? numquid avis tincta per totum? venite, congregamini omnes bestiæ terræ,
properate ad devorandum. [10] Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcaverunt partem meam: dederunt portionem meam desiderabilem in desertum
solitudinis. [11] Posuerunt eam in dissipationem, luxitque super me: desolatione
desolata est omnis terra: quia nullus est qui recogitet corde. [12] Super omnes vias
deserti venerunt vastatores, quia gladius Domini devorabit ab extremo terræ
usque ad extremum eius: non est pax universæ carni. [13] Seminaverunt triticum,
et spinas messuerunt: hereditatem acceperunt, et non eis proderit: confundemini
a fructibus vestris, propter iram furoris Domini.

omnium conversorum miserebitur.

[14] Hæc dicit Dominus adversum omnes vicinos meos pessimos, qui tangunt
hereditatem, quam distribui populo meo Israel: Ecce ego evellam eos de terra
sua, et domum Iuda evellam de medio eorum. [15] Et cum evulsero eos, convertar,
et miserebor eorum: et reducam eos, virum ad hereditatem suam, et virum in
terram suam. [16] Et erit: si eruditi didicerint vias populi mei, ut iurent in nomine
meo: Vivit Dominus, sicut docuerunt populum meum iurare in Baal: ædificabuntur

20 ᵃInf 17, 10; 20, 12. — **12,** *1* ᵇIob 21, 7; Hab 1, 13.

in medio populi mei. [17] Quod si non audierint, evellam gentem illam evulsione
et perditione, ait Dominus.

4. Obstinati peccatores peribunt, 13, 1—27.

13. [1] Hæc dicit Dominus ad me: Vade, et posside tibi lumbare lineum, et Putrescent
pones illud super lumbos tuos, et in aquam non inferes illud. [2] Et possedi lumbare ut lumbare,
iuxta verbum Domini, et posui circa lumbos meos. [3] Et factus est sermo Domini
ad me, secundo, dicens: [4] Tolle lumbare, quod possedisti, quod est circa lumbos
tuos, et surgens vade ad Euphraten, et absconde ibi illud in foramine petræ. [5] Et
abii, et abscondi illud in Euphrate, sicut præceperat mihi Dominus. [6] Et factum
est post dies plurimos, dixit Dominus ad me: Surge, vade ad Euphraten: et tolle
inde lumbare, quod præcepi tibi ut absconderes illud ibi. [7] Et abii ad Euphraten,
et fodi, et tuli lumbare de loco, ubi absconderam illud: et ecce computruerat lumbare,
ita ut nulli usui aptum esset. [8] Et factum est verbum Domini ad me, dicens:
[9] Hæc dicit Dominus: Sic putrescere faciam superbiam Iuda, et superbiam Ieru-
salem multam. [10] Populum istum pessimum, qui nolunt audire verba mea, et
ambulant in pravitate cordis sui: abieruntque post deos alienos ut servirent eis,
et adorarent eos: et erunt sicut lumbare istud, quod nulli usui aptum est. [11] Sicut
enim adhæret lumbare ad lumbos viri, sic agglutinavi mihi omnem domum Israel,
et omnem domum Iuda, dicit Dominus: ut essent mihi in populum, et in nomen,
et in laudem, et in gloriam: et non audierunt.

[12] Dices ergo ad eos sermonem istum: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Omnis perfringentur ut
laguncula implebitur vino. Et dicent ad te: Numquid ignoramus quia omnis la- laguncula;
guncula implebitur vino? [13] Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Ecce ego implebo
omnes habitatores terræ huius, et reges, qui sedent de stirpe David super thronum
eius, et sacerdotes, et prophetas, et omnes habitatores Ierusalem, ebrietate: [14] et
dispergam eos virum a fratre suo, et patres et filios pariter, ait Dominus: non
parcam, et non concedam: neque miserebor ut non disperdam eos.

[15] Audite, et auribus percipite. Nolite elevari, quia Dominus locutus est. [16] Date umbra mortis
Domino Deo vestro gloriam antequam contenebrescat, et antequam offendant involventur,
pedes vestri ad montes caliginosos: expectabitis lucem, et ponet eam in umbram
mortis, et in caliginem. [17] Quod si hoc non audieritis, in abscondito plorabit anima
mea a facie superbiæ: [a]plorans plorabit, et deducet oculus meus lacrymam, quia
captus est grex Domini.

[18] Dic regi, et dominatrici: Humiliamini, sedete: quoniam descendit de capite servitute
vestro corona gloriæ vestræ. [19] Civitates Austri clausæ sunt, et non est qui ape- afficientur,
riat: translata est omnis Iuda transmigratione perfecta. [20] Levate oculos vestros,
et videte qui venitis ab Aquilone: ubi est grex, qui datus est tibi, pecus inclytum
tuum? [21] Quid dices cum visitaverit te? tu enim docuisti eos adversum te, et
erudisti in caput tuum: numquid non dolores apprehendent te, quasi mulierem
parturientem? [22] Quod si dixeris in corde tuo: Quare venerunt mihi hæc? [b]Propter
multitudinem iniquitatis tuæ revelata sunt verecundiora tua, pollutæ sunt plantæ tuæ.

[23] Si mutare potest æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas: et vos propter inveteratam
poteritis benefacere, cum didiceritis malum. [24] Et disseminabo eos quasi stipulam, malitiam
quæ vento raptatur in deserto. [25] Hæc sors tua, parsque mensuræ tuæ a me, dicit quasi stipulæ
Dominus, quia oblita es mei, et confisa es in mendacio. [26] unde et ego nudavi raptabuntur.
femora tua contra faciem tuam, et apparuit ignominia tua, [27] adulteria tua, et
hinnitus tuus scelus fornicationis tuæ: super colles in agro vidi abominationes
tuas. Væ tibi Ierusalem, non mundaberis post me: usquequo adhuc?

IV. Acta tempore siccitatis, 14, 1—17, 27.

1. Intercessio prophetæ repellitur, 14, 1—15, 21.

14. [1] Quod factum est verbum Domini ad Ieremiam de sermonibus siccitatis. Pro populo siccitate
[2] Luxit Iudæa, et portæ eius corruerunt, et obscuratæ sunt in terra, et clamor afflicto

13, *17* [a]Lam 1, 2. — *22* [b]Inf 30, 14.

Ierusalem ascendit. 3 Maiores miserunt minores suos ad aquam: venerunt ad
hauriendum, non invenerunt aquam, reportaverunt vasa sua vacua: confusi sunt
et afflicti, et operuerunt capita sua. 4 Propter terræ vastitatem, quia non venit
pluvia in terram, confusi sunt agricolæ, operuerunt capita sua. 5 Nam et cerva
in agro peperit, et reliquit: quia non erat herba. 6 Et onagri steterunt in rupibus,
traxerunt ventum quasi dracones, defecerunt oculi eorum, quia non erat herba.

preces et sacrificia non suscipiuntur,

7 Si iniquitates nostræ responderint nobis: Domine fac propter nomen tuum,
quoniam multæ sunt aversiones nostræ, tibi peccavimus. 8 Expectatio Israel,
salvator eius in tempore tribulationis: quare quasi colonus futurus es in terra,
et quasi viator declinans ad manendum? 9 Quare futurus es velut vir vagus, ut
fortis qui non potest salvare? tu autem in nobis es Domine, et nomen tuum in-
vocatum est super nos, ne derelinquas nos. 10 Hæc dicit Dominus populo huic,
qui dilexit movere pedes suos, et non quievit, et Domino non placuit: Nunc recor-
dabitur iniquitatum eorum, et visitabit peccata eorum. 11 Et dixit Dominus
ad me: [a]Noli orare pro populo isto in bonum. 12 Cum ieiunaverint, non exaudiam
preces eorum: et si obtulerint holocautomata, et victimas, non suscipiam ea: quoniam
gladio, et fame, et peste consumam eos.

excusatio non probatur;

13 Et dixi, A a a, Domine Deus: Prophetæ dicunt eis: [b]Non videbitis gladium,
et fames non erit in vobis, sed pacem veram dabit vobis in loco isto. 14 Et dixit
Dominus ad me: Falso prophetæ vaticinantur in nomine meo: non misi eos, et non
præcepi eis, neque locutus sum ad eos: visionem mendacem, et divinationem, et
fraudulentiam, et seductionem cordis sui prophetant vobis. 15 Idcirco hæc dicit
Dominus de prophetis, qui prophetant in nomine meo, quos ego non misi, dicentes:
Gladius, et fames non erit in terra hac: In gladio et fame consumentur prophetæ illi.
16 Et populi, quibus prophetant, erunt proiecti in viis Ierusalem præ fame et gladio,
et non erit qui sepeliat eos; ipsi et uxores eorum, filii et filiæ eorum, et effundam
super eos malum suum. 17 Et dices ad eos verbum istud: [c]Deducant oculi mei
lacrymam per noctem et diem, et non taceant: quoniam contritione magna contrita
est virgo filia populi mei, plaga pessima vehementer. 18 Si egressus fuero ad agros,
ecce occisi gladio: et si introiero in civitatem, ecce attenuati fame. Propheta quoque
et sacerdos abierunt in terram, quam ignorabant.

iteratæ preces

19 Numquid proiiciens abiecisti Iudam? aut Sion abominata est anima tua?
quare ergo percussisti nos, ita ut nulla sit sanitas? [d]expectavimus pacem, et non
est bonum: et tempus curationis, et ecce turbatio. 20 Cognovimus Domine impie-
tates nostras, iniquitates patrum nostrorum, quia peccavimus tibi. 21 Ne des nos
in opprobrium propter nomen tuum, neque facias nobis contumeliam solii gloriæ
tuæ: recordare, ne irritum facias fœdus tuum nobiscum. 22 Numquid sunt in
sculptilibus Gentium qui pluant? aut cæli possunt dare imbres? nonne tu es Do-
minus Deus noster, quem expectavimus? tu enim fecisti omnia hæc.

non exaudiuntur;

15. 1 Et dixit Dominus ad me: Si steterit Moyses, et Samuel coram me, non
est anima mea ad populum istum: eiice illos a facie mea, et egrediantur. 2 Quod
si dixerint ad te: Quo egrediemur? dices ad eos: Hæc dicit Dominus: [e]Qui ad mortem,
ad mortem: et qui ad gladium, ad gladium: et qui ad famem, ad famem: et qui
ad captivitatem, ad captivitatem. 3 Et visitabo super eos quattuor species, dicit
Dominus: Gladium ad occisionem, et canes ad lacerandum, et volatilia cæli et
bestias terræ ad devorandum et dissipandum. 4 et dabo eos in fervorem universis
regnis terræ: [f]propter Manassem filium Ezechiæ regis Iuda, super omnibus quæ
fecit in Ierusalem. 5 Quis enim miserebitur tui Ierusalem? aut quis contristabitur
pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace tua? 6 Tu reliquisti me, dicit Dominus,
retrorsum abiisti: et extendam manum meam super te, et interficiam te: laboravi
rogans. 7 Et dispergam eos ventilabro in portis terræ: interfeci et disperdidi po-
pulum meum, et tamen a viis suis non sunt reversi. 8 Multiplicatæ sunt mihi
viduæ eius super arenam maris: induxi eis super matrem adolescentis vastatorem
meridie: misi super civitates repente terrorem. 9 [g]Infirmata est quæ peperit septem,

14, *11* [a]Sup 7, 16. — *13* [b]Inf 23, 17. — *17* [c]Lam 1, 16; 2, 18. — *19* [d]Sup 8, 15. —
15, *2* [e]Zach 11, 9. — *4* [f]2 Rg 21, 11. — *9* [g]1 Sm 2, 5.

defecit anima eius: [a]occidit ei sol, cum adhuc esset dies: confusa est, et erubuit:
et residuos eius in gladium dabo in conspectu inimicorum eorum, ait Dominus.
10 Væ mihi mater mea: quare genuisti me virum rixæ, virum discordiæ in propheta
universa terra? non fœneravi, nec fœneravit mihi quisquam: omnes maledicunt permæstus recreatur.
mihi. 11 Dicit Dominus: Si non reliquiæ tuæ in bonum, si non occurri tibi in tempore
afflictionis, et in tempore tribulationis adversus inimicum. 12 Numquid fœderabitur
ferrum ferro ab Aquilone, et æs? 13 Divitias tuas et thesauros tuos in direptionem
dabo gratis in omnibus peccatis tuis, et in omnibus terminis tuis. 14 Et adducam
inimicos tuos de terra, quam nescis: quia ignis succensus est in furore meo, super
vos ardebit. 15 Tu scis Domine, recordare mei, et visita me, et tuere me ab his,
qui persequuntur me, noli in patientia tua suscipere me: scito quoniam sustinui
propter te opprobrium. 16 Inventi sunt sermones tui, et comedi eos, et factum
est mihi verbum tuum in gaudium et in lætitiam cordis mei: quoniam invocatum
est nomen tuum super me Domine Deus exercituum. 17 [b]Non sedi in concilio
ludentium, et gloriatus sum a facie manus tuæ: solus sedebam, quoniam com-
minatione replesti me. 18 [c]Quare factus est dolor meus perpetuus, et plaga mea
desperabilis renuit curari? facta est mihi quasi mendacium aquarum infidelium.
19 Propter hoc hæc dicit Dominus: Si converteris, convertam te, et ante faciem
meam stabis: et si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris: convertentur
ipsi ad te, et tu non converteris ad eos. 20 Et dabo te populo huic in murum æreum,
fortem: et bellabunt adversum te, et non prævalebunt: quia ego tecum sum ut
salvem te, et eruam te, dicit Dominus. 21 Et liberabo te de manu pessimorum,
et redimam te de manu fortium.

2. Pœna populi prædicitur, 16, 1—17, 18.

16. 1 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 2 Non accipies uxorem, Ieremias exemplo
et non erunt tibi filii, et filiæ in loco isto. 3 Quia hæc dicit Dominus super filios suo mala
et filias, qui generantur in loco isto, et super matres eorum, quæ genuerunt eos: nuntiat,
et super patres eorum, de quorum stirpe sunt nati in terra hac: 4 Mortibus ægro-
tationum morientur: non plangentur, et non sepelientur, in sterquilinium super
faciem terræ erunt: et gladio, et fame consumentur: et erit cadaver eorum in escam
volatilibus cæli, et bestiis terræ. 5 Hæc enim dicit Dominus: Ne ingrediaris domum
convivii, neque vadas ad plangendum, neque consoleris eos: quia abstuli pacem
meam a populo isto, dicit Dominus, misericordiam et miserationes. 6 Et morientur
grandes, et parvi in terra ista: non sepelientur neque plangentur, et non se incident,
neque calvitium fiet pro eis. 7 Et non frangent inter eos lugenti panem ad con-
solandum super mortuo: et non dabunt eis potum calicis ad consolandum super
patre suo et matre. 8 Et domum convivii non ingrediaris, ut sedeas cum eis, et
comedas et bibas: 9 quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego
auferam de loco isto in oculis vestris, et in diebus vestris vocem gaudii, et vocem
lætitiæ, vocem sponsi, et vocem sponsæ.
10 Et cum annunciaveris populo huic omnia verba hæc, et dixerint tibi: Quare captivitatem
locutus est Dominus super nos omne malum grande istud? quæ iniquitas nostra? prophetat propter
et quod peccatum nostrum, quod peccavimus Domino Deo nostro? 11 Dices ad deos falsos,
eos: Quia dereliquerunt me patres vestri, ait Dominus: et abierunt post deos alienos,
et servierunt eis, et adoraverunt eos: et me dereliquerunt, et legem meam non
custodierunt. 12 Sed et vos peius operati estis, quam patres vestri: ecce enim
ambulat unusquisque post pravitatem cordis sui mali, ut me non audiat. 13 Et
eiiciam vos de terra hac in terram, quam ignoratis vos, et patres vestri: et servietis
ibi diis alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem. 14 Propterea ecce dies
veniunt dicit Dominus, et non dicetur ultra: Vivit Dominus, qui eduxit filios Israel
de Terra Ægypti, 15 sed, Vivit Dominus, qui eduxit filios Israel de Terra Aquilonis,
et de universis terris, ad quas eieci eos: et reducam eos in terram suam, quam
dedi patribus eorum. 16 Ecce ego mittam piscatores multos dicit Dominus, et

9 [a]Am 8, 9. — *17* [b]Ps 1, 1; 25, 4. — *18* [c]Inf 30, 15.

piscabuntur eos: et post hæc mittam eis multos venatores, et venabuntur eos de
omni monte, et de omni colle, et de cavernis petrarum. 17 Quia oculi mei super
omnes vias eorum: non sunt absconditæ a facie mea, et non fuit occultata iniquitas
eorum ab oculis meis. 18 Et reddam primum duplices iniquitates, et peccata eorum:
quia contaminaverunt terram meam in morticinis idolorum suorum, et abomina-
tionibus suis impleverunt hereditatem meam.

quos gentes relinquent. 19 Domine fortitudo mea, et robur meum, et refugium meum in die tribulationis:
ad te Gentes venient ab extremis terræ, et dicent: Vere mendacium possederunt
patres nostri, vanitatem, quæ eis non profuit. 20 Numquid faciet sibi homo deos,
et ipsi non sunt dii? 21 Idcirco ecce ego ostendam eis per vicem hanc, ostendam
eis manum meam, et virtutem meam: et scient quia nomen mihi Dominus.

Iuda vero colit; **17.** 1 Peccatum Iuda scriptum est stylo ferreo in ungue adamantino, exaratum
super latitudinem cordis eorum, et in cornibus ararum eorum. 2 Cum recordati
fuerint filii eorum ararum suarum, et lucorum suorum, lignorumque frondentium
in montibus excelsis, 3 sacrificantes in agro: fortitudinem tuam, et omnes thesauros
tuos in direptionem dabo, excelsa tua propter peccata in universis finibus tuis.
4 Et relinqueris sola ab hereditate tua, quam dedi tibi: et servire te faciam inimicis
tuis in terra, quam ignoras: quoniam ignem succendisti in furore meo, usque in
æternum ardebit.

confidentiam malam et bonam docet, 5 Hæc dicit Dominus: [a]Maledictus homo, qui confidit in homine, et ponit
carnem brachium suum, et a Domino recedit cor eius. 6 Erit enim quasi myricæ
in deserto, et non videbit cum venerit bonum: sed habitabit in siccitate in deserto,
in terra salsuginis, et inhabitabili. 7 Benedictus vir, qui confidit in Domino, et
erit Dominus fiducia eius. 8 [b]Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas,
quod ad humorem mittit radices suas: et non timebit cum venerit æstus. Et erit
folium eius viride, et in tempore siccitatis non erit solicitum, nec aliquando desinet
facere fructum. 9 Pravum est cor omnium, et inscrutabile: quis cognoscet illud?
10 [c]Ego Dominus scrutans cor, et probans renes: qui do unicuique iuxta viam suam,
et iuxta fructum adinventionum suarum. 11 Perdix fovit quæ non peperit: fecit
divitias, et non in iudicio: in dimidio dierum suorum derelinquet eas, et in novissimo
suo erit insipiens. 12 Solium gloriæ altitudinis a principio, locus sanctificationis
nostræ: 13 Expectatio Israel Domine: omnes, qui te derelinquunt, confundentur:
recedentes a te, in terra scribentur: quoniam dereliquerunt venam aquarum viven-
tium Dominum:

Dominum invocat. 14 Sana me Domine, et sanabor: salvum me fac, et salvus ero: quoniam laus
mea tu es. 15 Ecce ipsi dicunt ad me: Ubi est verbum Domini? veniat. 16 Et ego
non sum turbatus, te pastorem sequens: et diem hominis non desideravi, tu scis.
Quod egressum est de labiis meis, rectum in conspectu tuo fuit. 17 Non sis tu mihi
formidini, spes mea tu in die afflictionis. 18 Confundantur qui me persequuntur,
et non confundar ego: paveant illi, et non paveam ego: induc super eos diem af-
flictionis, et duplici contritione contere eos.

3. Sanctificatio sabbati inculcatur, 17, 19—27.

Lex repetitur. 19 Hæc dicit Dominus ad me: Vade, et sta in porta filiorum populi, per quam
ingrediuntur reges Iuda, et egrediuntur, et in cunctis portis Ierusalem: 20 et dices
ad eos: Audite verbum Domini reges Iuda, et omnis Iuda, cunctique habitatores
Ierusalem, qui ingredimini per portas istas. 21 Hæc dicit Dominus: Custodite
animas vestras, et nolite portare pondera in die sabbati: nec inferatis per portas
Ierusalem. 22 Et nolite eiicere onera de domibus vestris in die sabbati, et omne
opus non facietis: sanctificate diem sabbati, sicut præcepi patribus vestris. 23 Et
non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam: sed induraverunt cervicem suam
ne audirent me, et ne acciperent disciplinam.

sanctio recitatur. 24 Et erit: Si audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas
civitatis huius in die sabbati: et si sanctificaveritis diem sabbati, ne faciatis in eo

17, *5* [a]Is 30, 2; 31, 1. — *8* [b]Ps 1, 3. — *10* [c]1 Sm 16, 7; Ps 7, 10; Apc 2, 23.

omne opus: 25 Ingredientur per portas civitatis huius reges et principes, sedentes
super solium David, et ascendentes in curribus et equis, ipsi et principes eorum,
viri Iuda, et habitatores Ierusalem: et habitabitur civitas hæc in sempiternum.
26 Et venient de civitatibus Iuda, et de circuitu Ierusalem, et de terra Beniamin,
et de campestribus, et de montuosis, et ab Austro, portantes holocaustum, et
victimam, et sacrificium, et thus, et inferent oblationem in domum Domini. 27 Si
autem non audieritis me ut sanctificetis diem sabbati, et ne portetis onus, et ne
inferatis per portas Ierusalem in die sabbati: succendam ignem in portis eius, et
devorabit domos Ierusalem, et non extinguetur.

V. Exemplum figuli et fractio lagunculæ, 18, 1—20, 18.

1. Exemplo figuli dispersio populi nuntiatur, 18, 1—23.

18. 1 Verbum, quod factum est ad Ieremiam a Domino, dicens: 2 Surge,
et descende in domum figuli, et ibi audies verba mea. 3 Et descendi in domum
figuli, et ecce ipse faciebat opus super rotam. 4 Et dissipatum est vas, quod ipse
faciebat e luto manibus suis: conversusque fecit illud vas alterum, sicut placuerat
in oculis eius ut faceret.

Vas depravatum in aliud transformatur,

5 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 6 [a]Numquid sicut figulus
iste, non potero vobis facere, domus Israel, ait Dominus? ecce sicut lutum in manu
figuli, sic vos in manu mea, domus Israel. 7 Repente loquar adversum gentem
et adversus regnum, [b]ut eradicem, et destruam, et disperdam illud. 8 Si pœnitentiam
egerit gens illa a malo suo, quod locutus sum adversus eam: agam et ego pœniten-
tiam super malo, quod cogitavi ut facerem ei. 9 Et subito loquar de gente et de
regno, ut ædificem et plantem illud. 10 Si fecerit malum in oculis meis, ut non
audiat vocem meam: pœnitentiam agam super bono, quod locutus sum ut face-
rem ei. 11 Nunc ergo dic viro Iuda, et habitatoribus Ierusalem, dicens: Hæc dicit
Dominus: Ecce ego fingo contra vos malum, et cogito contra vos cogitationem:
[c]revertatur unusquisque a via sua mala, et dirigite vias vestras et studia vestra.
12 Qui dixerunt: Desperavimus: post cogitationes enim nostras ibimus, et unus-
quisque pravitatem cordis sui mali faciemus. 13 Ideo hæc dicit Dominus: Inter-
rogate Gentes: Quis audivit talia horribilia, quæ fecit nimis virgo Israel? 14 Num-
quid deficiet de petra nix Libani? aut evelli possunt aquæ erumpentes frigidæ,
et defluentes? 15 Quia oblitus est mei populus meus, frustra libantes, et impingentes
in viis suis, in semitis sæculi, ut ambularent per eas in itinere non trito: 16 [d]ut
fieret terra eorum in desolationem, et in sibilum sempiternum: omnis qui præterierit
per eam obstupescet, et movebit caput suum. 17 Sicut ventus urens dispergam
eos coram inimico: dorsum, et non faciem ostendam eis in die perditionis eorum.

populus depravatus inimico tradetur;

18 Et dixerunt: Venite, et cogitemus contra Ieremiam cogitationes: non enim
peribit lex a sacerdote, neque consilium a sapiente, nec sermo a propheta: venite,
et percutiamus eum lingua, et non attendamus ad universos sermones eius. 19 At-
tende Domine ad me, et audi vocem adversariorum meorum. 20 Numquid redditur
pro bono malum, quia foderunt foveam animæ meæ? Recordare quod steterim
in conspectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, et averterem indignationem tuam ab
eis. 21 Propterea da filios eorum in famem, et deduc eos in manus gladii: fiant
uxores eorum absque liberis, et viduæ: et viri earum interficiantur morte: iuvenes
eorum confodiantur gladio in prælio. 22 Audiatur clamor de domibus eorum:
adduces enim super eos latronem repente: quia foderunt foveam ut caperent me,
et laqueos absconderunt pedibus meis. 23 Tu autem Domine scis omne consilium
eorum adversum me in mortem: ne propitieris iniquitati eorum, et peccatum eorum
a facie tua non deleatur: fiant corruentes in conspectu tuo, in tempore furoris
tui abutere eis.

Ieremias supplicium inimicorum suorum expetit.

18, *6* [a]Is 45, 9; Rom 9, 20. — *7* [b]Sup 1, 10. — *11* [c]Inf 25, 5; 35, 15; Ion 3, 8. —
16 [d]Inf 19, 8; 49, 13; 50, 13.

2. Fractione lagunculæ eversio populi significatur, 19, 1—20, 18.

Ieremias in valle Ennom vaticinans lagunculam frangit,
19. [1] Hæc dicit Dominus: Vade, et accipe laguneulam figuli testeam a senioribus populi, et a senioribus sacerdotum: [2] Et egredere ad vallem filii Ennom, quæ est iuxta introitum portæ fictilis: et prædicabis ibi verba, quæ ego loquar ad te.
[3] Et dices: Audite verbum Domini reges Iuda, et habitatores Ierusalem: hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam afflictionem super locum istum, ita ut omnis, qui audierit illam, tinniant aures eius: [4] Eo quod dereliquerint me, et alienum fecerint locum istum: et libaverunt in eo diis alienis, quos nescierunt ipsi, et patres eorum, et reges Iuda: et repleverunt locum istum sanguine innocentum.
[5] Et ædificaverunt excelsa Baalim ad comburendos filios suos igni in holocaustum Baalim: quæ non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum. [6] Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: et non vocabitur amplius locus iste, Topheth, et Vallis filii Ennom: sed Vallis occisionis. [7] Et dissipabo consilium Iuda et Ierusalem in loco isto: et subvertam eos gladio in conspectu inimicorum suorum, et in manu quærentium animas eorum: et dabo cadavera eorum escam volatilibus cæli, et bestiis terræ. [8] [a]Et ponam civitatem hanc in stuporem, et in sibilum: omnis, qui præterierit per eam, obstupescet, et sibilabit super universa plaga eius.
[9] Et cibabo eos carnibus filiorum suorum, et carnibus filiarum suarum: et unusquisque carnem amici sui comedet in obsidione, et in angustia, in qua concludent eos inimici eorum, et qui quærunt animas eorum. [10] Et conteres lagunculam in oculis virorum, qui ibunt tecum. [11] Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: Sic conteram populum istum et civitatem istam, sicut conteritur vas figuli, quod non potest ultra instaurari: et in Topheth sepelientur, eo quod non sit alius locus ad sepeliendum. [12] Sic faciam loco huic, ait Dominus, et habitatoribus eius: et ponam civitatem istam sicut Topheth. [13] Et erunt domus Ierusalem, et domus regum Iuda sicut locus Topheth, immundæ: omnes domus, in quarum domatibus sacrificaverunt omni militiæ cæli, et libaverunt libamina diis alienis.

in atrio templi vaticinium repetit,
[14] Venit autem Ieremias de Topheth, quo miserat eum Dominus ad prophetandum, et stetit in atrio domus Domini, et dixit ad omnem populum: [15] Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam super civitatem hanc, et super omnes urbes eius universa mala, quæ locutus sum adversum eam: quoniam induraverunt cervicem suam ut non audirent sermones meos.

principi Phassur captivitatem Babylonicam prædicit;
20. [1] Et audivit Phassur filius Emmer sacerdos, qui constitutus erat princeps in domo Domini, Ieremiam prophetantem sermones istos. [2] Et percussit Phassur Ieremiam prophetam, et misit eum in nervum, quod erat in porta Beniamin superiori, in domo Domini. [3] Cumque illuxisset in crastinum, eduxit Phassur Ieremiam de nervo, et dixit ad eum Ieremias: Non Phassur vocavit Dominus nomen tuum, sed pavorem undique. [4] Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo te in pavorem, te et omnes amicos tuos: et corruent gladio inimicorum suorum, et oculi tui videbunt: et omnem Iudam dabo in manum regis Babylonis: et traducet eos in Babylonem, et percutiet eos gladio. [5] Et dabo universam substantiam civitatis huius, et omnem laborem eius, omneque pretium, et cunctos thesauros regum Iuda dabo in manu inimicorum eorum: et diripient eos, et tollent, et ducent in Babylonem. [6] Tu autem Phassur, et omnes habitatores domus tuæ ibitis in captivitatem: et in Babylonem venies, et ibi morieris, ibique sepelieris tu, et omnes amici tui, quibus prophetasti mendacium.

propheta tentatur, Domino confidit, vitam lamentatur.
[7] Seduxisti me Domine, et seductus sum: fortior me fuisti, et invaluisti: factus sum in derisum tota die, omnes subsannant me. [8] Quia iam olim loquor, vociferans iniquitatem, et vastitatem clamito: et factus est mihi sermo Domini in opprobrium, et in derisum tota die. [9] Et dixi: Non recordabor eius, neque loquar ultra in nomine illius: et factus est in corde meo quasi ignis exæstuans, claususque in ossibus meis: et defeci, ferre non sustinens. [10] Audivi enim contumelias multorum, et terrorem in circuitu: Persequimini, et persequamur eum: ab omnibus viris, qui erant pacifici mei, et custodientes latus meum: si quo modo decipiatur, et prævaleamus adversus

---

19. *8* [a]Sup 18, 16; Inf 49, 13; 50, 13.

eum, et consequamur ultionem ex eo. 11 Dominus autem mecum est quasi bellator
fortis: idcirco qui persequuntur me, cadent, et infirmi erunt: confundentur vehe-
menter, [a]quia non intellexerunt opprobrium sempiternum, quod numquam dele-
bitur. 12 Et tu Domine exercituum [b]probator iusti, qui vides renes et cor: videam
quæso ultionem tuam ex eis: tibi enim revelavi causam meam. 13 Cantate Domino,
laudate Dominum: quia liberavit animam pauperis de manu malorum. 14 [c]Male-
dicta dies, in qua natus sum: dies, in qua peperit me mater mea, non sit benedicta.
15 Maledictus vir, qui annunciavit patri meo, dicens: Natus est tibi puer masculus:
et quasi gaudio lætificavit eum. 16 Sit homo ille ut sunt civitates, quas subvertit
Dominus, et non pœnituit eum: audiat clamorem mane, et ululatum in tempore
meridiano: 17 qui non me interfecit a vulva, ut fieret mihi mater mea sepulchrum,
et vulva eius conceptus æternus. 18 Quare de vulva egressus sum, ut viderem
laborem et dolorem, et consumerentur in confusione dies mei?

VI. Pœna præpositis nuntiatur. 21, 1—23, 40.

1. Nuntiatur regi Sedeciæ, 21, 1—14.

21. 1 Verbum, quod factum est ad Ieremiam a Domino, quando misit ad Rex et populus
eum rex Sedecias Phassur filium Melchiæ, et Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem, regi Nabu-
dicens: 2 Interroga pro nobis Dominum, quia Nabuchodonosor rex Babylonis chodonosor dabitur;
præliatur adversum nos: si forte faciat Dominus nobiscum secundum omnia mi-
rabilia sua, et recedat a nobis. 3 Et dixit Ieremias ad eos: Sic dicetis Sedeciæ:
4 Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego convertam vasa belli, quæ in manibus
vestris sunt, et quibus vos pugnatis adversum regem Babylonis, et Chaldæos,
qui obsident vos in circuitu murorum: et congregabo ea in medio civitatis huius.
5 Et debellabo ego vos in manu extenta, et in brachio forti, et in furore, et in indi-
gnatione, et in ira grandi. 6 Et percutiam habitatores civitatis huius, homines
et bestiæ pestilentia magna morientur. 7 Et post hæc ait Dominus: dabo Sedeciam
regem Iuda, et servos eius, et populum eius, et qui derelicti sunt in civitate hac
a peste et gladio, et fame, in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, et in manu
inimicorum eorum, et in manu quærentium animam eorum, et percutiet eos in
ore gladii, et non flectetur, neque parcet, nec miserebitur.

8 Et ad populum hunc dices: Hæc dicit Dominus: Ecce ego do coram vobis populus ad
viam vitæ, et viam mortis. 9 [d]Qui habitaverit in urbe hac, morietur gladio, et Chaldæos
fame, et peste: qui autem egressus fuerit, et transfugerit ad Chaldæos, qui obsident transfugiat,
vos, vivet, et erit ei anima sua, quasi spolium. 10 Posui enim faciem meam super
civitatem hanc in malum, et non in bonum, ait Dominus: in manu regis Babylonis
dabitur, et exuret eam igni.

11 Et domui regis Iuda: Audite verbum Domini, 12 domus David, hæc dicit domus regia iuste
Dominus: [e]Iudicate mane iudicium, et eruite vi oppressum de manu calumniantis: iudicet.
ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea, et succendatur, et non sit qui extinguat
propter malitiam studiorum vestrorum. 13 Ecce ego ad te habitatricem vallis
solidæ atque campestris, ait Dominus: qui dicitis: Quis percutiet nos? et quis
ingredietur domos nostras? 14 Et visitabo super vos iuxta fructum studiorum
vestrorum, dicit Dominus: et succendam ignem in saltu eius: et devorabit omnia
in circuitu eius.

2. Nuntiatur aliis regibus, 22, 1—23, 8.

22. 1 Hæc dicit Dominus: Descende in domum regis Iuda, et loqueris ibi Regi non nominato,
verbum hoc, 2 et dices: Audi verbum Domini rex Iuda, qui sedes super solium
David: tu et servi tui, et populus tuus, qui ingredimini per portas istas. 3 Hæc dicit
Dominus: [f]Facite iudicium et iustitiam, et liberate vi oppressum de manu calumnia-
toris: et advenam, et pupillum, et viduam nolite contristare, neque opprimatis
inique: et sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto. 4 Si enim facientes

20, *11* [a]Inf 23, 40. — *12* [b]Sup 11, 20; 17, 10. — *14* [c]Iob 3, 2. — **21,** *9* [d]Inf 38, 2. —
12 [e]Inf 22, 3. — **22,** *3* [f]Sup 21, 12.

feceritis verbum istud: ingredientur per portas domus huius reges sedentes de
genere David super thronum eius, et ascendentes currus et equos, ipsi et servi,
et populus eorum. 5 Quod si non audieritis verba hæc: in memetipso iuravi, dicit
Dominus, quia in solitudinem erit domus hæc. 6 Quia hæc dicit Dominus super
domum regis Iuda: Galaad tu mihi caput Libani: si non posuero te solitudinem,
urbes inhabitabiles. 7 Et sanctificabo super te interficientem virum et arma eius:
et succident electas cedros tuas, et præcipitabunt in ignem. 8 Et pertransibunt
gentes multæ per civitatem hanc: et dicet unusquisque proximo suo: [a]Quare fecit
Dominus sic civitati huic grandi? 9 Et respondebunt: Eo quod dereliquerint pactum
Domini Dei sui, et adoraverint deos alienos, et servierint eis.

regi Sellum seu Ioachaz,

10 Nolite flere mortuum, neque lugeatis super eum fletu: plangite eum, qui
egreditur, quia non revertetur ultra, nec videbit terram nativitatis suæ. 11 Quia
hæc dicit Dominus ad Sellum filium Iosiæ regem Iuda, qui regnavit pro Iosia patre
suo, qui egressus est de loco isto. Non revertetur huc amplius: 12 sed in loco, ad
quem transtuli eum, ibi morietur, et terram istam non videbit amplius.

regi Ioakim seu Eliakim,

13 Væ qui ædificat domum suam in iniustitia, et cœnacula sua non in iudicio:
amicum suum opprimet frustra, et mercedem eius non reddet ei. 14 Qui dicit:
Ædificabo mihi domum latam, et cœnacula spatiosa: qui aperit sibi fenestras, et
facit laquearia cedrina, pingitque sinopide. 15 Numquid regnabis, quoniam confers
te cedro? pater tuus numquid non comedit et bibit, et fecit iudicium et iustitiam
tunc cum bene erat ei? 16 Iudicavit causam pauperis et egeni in bonum suum:
numquid non ideo quia cognovit me, dicit Dominus? 17 Tui vero oculi et cor ad
avaritiam, et ad sanguinem innocentem fundendum, et ad calumniam, et ad cursum
mali operis. 18 Propterea hæc dicit Dominus ad Ioakim filium Iosiæ regem Iuda:
Non plangent eum: Væ frater et væ soror: non concrepabunt ei: Væ Domine, et væ
inclyte. 19 Sepultura asini sepelietur, putrefactus et proiectus extra portas
Ierusalem.

regi Iechoniæ seu Ioachin,

20 Ascende Libanum, et clama: et in Basan da vocem tuam, et clama ad
transeuntes, quia contriti sunt omnes amatores tui. 21 Locutus sum ad te in abun-
dantia tua; et dixisti: Non audiam: hæc est via tua ab adolescentia tua, quia non
audisti vocem meam: 22 Omnes pastores tuos pascet ventus, et amatores tui in
captivitatem ibunt: et tunc confunderis, et erubesces ab omni malitia tua. 23 Quæ
sedes in Libano, et nidificas in cedris, quomodo congemuisti cum venissent tibi
dolores, quasi dolores parturientis? 24 Vivo ego, dicit Dominus: quia si fuerit
Iechonias filius Ioakim regis Iuda, annulus in manu dextera mea, inde evellam
eum. 25 Et dabo te in manu quærentium animam tuam, et in manu quorum tu
formidas faciem, et in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, et in manu Chal-
dæorum. 26 Et mittam te, et matrem tuam, quæ genuit te, in terram alienam,
in qua nati non estis, ibique moriemini: 27 et in terram, ad quam ipsi levant animam
suam ut revertantur illuc: non revertentur. 28 Numquid vas fictile atque contritum
vir iste Iechonias? numquid vas absque omni voluptate? quare abiecti sunt ipse
et semen eius, et proiecti in terram, quam ignoraverunt? 29 Terra, terra, terra,
audi sermonem Domini. 30 Hæc dicit Dominus: Scribe virum istum sterilem, virum,
qui in diebus suis non prosperabitur: nec enim erit de semine eius vir, qui sedeat
super solium David, et potestatem habeat ultra in Iuda.

quibus pastoribus malis bonus pastor succedet.

23. 1 Væ [b]pastoribus, qui disperdunt et dilacerant gregem pascuæ meæ, dicit
Dominus. 2 Ideo hæc dicit Dominus Deus Israel ad pastores, qui pascunt populum
meum: Vos dispersistis gregem meum, et eiecistis eos, et non visitastis eos: ecce
ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum, ait Dominus. 3 Et ego
congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas eiecero eos illuc: et
convertam eos ad rura sua: et crescent et multiplicabuntur. 4 Et suscitabo super
eos pastores, et pascent eos: non formidabunt ultra, et non pavebunt: et nullus
quæretur ex numero, dicit Dominus. 5 [c]Ecce dies veniunt, dicit Dominus: et
suscitabo David germen iustum: et regnabit rex, et sapiens erit: et faciet iudicium

8 [a]Dt 29, 24; 1 Rg 9, 8. — **23,** *1* [b]Ez 13, 3; 34, 2. — *5* [c]Is 4, 2; 40, 11; 45, 8; Inf 33, 15; Ez 34, 11; Dn 9, 24; Io 1, 45.

et iustitiam in terra. 6 In diebus illis salvabitur Iuda, et Israel habitabit confidenter:
et hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus iustus noster. 7 Propter hoc
ecce dies veniunt, dicit Dominus, et non dicent ultra: Vivit Dominus, qui eduxit
filios Israel de Terra Ægypti: 8 Sed: [a]Vivit Dominus, qui eduxit et adduxit semen
domus Israel de Terra Aquilonis, et de cunctis terris, ad quas eieceram eos illuc:
et habitabunt in terra sua.

3. Nuntiatur falsis prophetis et impiis sacerdotibus, 23, 9—40.

9 Ad prophetas: Contritum est cor meum in medio mei, contremuerunt omnia Terram
ossa mea: factus sum quasi vir ebrius, et quasi homo madidus a vino a facie Domini, polluentibus,
et a facie verborum sanctorum eius. 10 Quia adulteris repleta est terra, quia a facie
maledictionis luxit terra, arefacta sunt arva deserti: factus est cursus eorum malus,
et fortitudo eorum dissimilis. 11 Propheta namque et sacerdos polluti sunt: et
in domo mea inveni malum eorum, ait Dominus. 12 Idcirco via eorum erit quasi
lubricum in tenebris: impellentur enim, et corruent in ea: afferam enim super eos
mala, annum visitationis eorum, ait Dominus. 13 Et in prophetis Samariæ vidi
fatuitatem: prophetabant in Baal, et decipiebant populum meum Israel. 14 Et
in prophetis Ierusalem vidi similitudinem adulterantium, et iter mendacii: et
confortaverunt manus pessimorum ut non converteretur unusquisque a malitia
sua: facti sunt mihi omnes ut Sodoma, et habitatores eius quasi Gomorrha. 15 Propterea
hæc dicit Dominus exercituum ad prophetas: [b]Ecce ego cibabo eos absinthio,
et potabo eos felle: a prophetis enim Ierusalem egressa est pollutio super omnem
terram.

16 Hæc dicit Dominus exercituum: [c]Nolite audire verba prophetarum, qui populum
prophetant vobis, et decipiunt vos: visionem cordis sui loquuntur, non de ore decipientibus,
Domini. 17 Dicunt his, qui blasphemant me: Locutus est Dominus: [d]Pax erit vobis,
et omni, qui ambulat in pravitate cordis sui, dixerunt: Non veniet super vos malum.
18 Quis enim affuit in consilio Domini, et vidit et audivit sermonem eius? quis
consideravit verbum illius et audivit? 19 [e]Ecce turbo Dominicæ indignationis
egredietur, et tempestas erumpens: super caput impiorum veniet. 20 Non revertetur
furor Domini usque dum faciat, et usque dum compleat cogitationem cordis sui:
in novissimis diebus intelligetis consilium eius. 21 Non mittebam prophetas, et
ipsi currebant: non loquebar ad eos, et ipsi prophetabant. 22 Si stetissent in consilio
meo, et nota fecissent verba mea populo meo, avertissem utique eos a via sua
mala, et a cogitationibus suis pessimis.

23 Putasne Deus e vicino ego sum, dicit Dominus? et non Deus de longe? 24 Si mendacium
occultabitur vir in absconditis: et ego non videbo eum, dicit Dominus? numquid vaticinantibus,
non cælum et terram ego impleo, dicit Dominus? 25 Audivi quæ dixerunt prophetæ,
prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes: Somniavi, somniavi.
26 Usquequo istud est in corde prophetarum vaticinantium mendacium, et prophetantium
seductiones cordis sui? 27 Qui volunt facere ut obliviscatur populus meus
nominis mei propter somnia eorum, quæ narrat unusquisque ad proximum suum:
sicut obliti sunt patres eorum nominis mei propter Baal. 28 Propheta, qui habet
somnium, narret somnium: et qui habet sermonem meum, loquatur sermonem
meum vere: quid paleis ad triticum, dicit Dominus? 29 Numquid non verba mea
sunt quasi ignis, dicit Dominus: et quasi malleus conterens petram? 30 Propterea
ecce ego ad prophetas, ait Dominus: qui furantur verba mea unusquisque a proximo
suo. 31 Ecce ego ad prophetas, ait Dominus: qui assumunt linguas suas, et aiunt:
Dicit Dominus. 32 Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium, ait Dominus:
qui narraverunt ea, et seduxerunt populum meum in mendacio suo, et in miraculis
suis: cum ego non misissem eos, nec mandassem eis, qui nihil profuerunt populo
huic, dicit Dominus.

33 Si igitur interrogaverit te populus iste, vel propheta, aut sacerdos, dicens: verba Domini
Quod est onus Domini? dices ad eos: Vos estis onus, proiiciam quippe vos, dicit pervertentibus.

8 [a]Dt 33, 28; Sup 16, 14. — 15 [b]Sup 9, 15. — 16 [c]Inf 27, 9; 29, 8. — 17 [d]Sup 5, 12; 14, 13. — 19 [e]Inf 30, 14.

Dominus. 34 Et propheta, et sacerdos, et populus qui dicit: Onus Domini: visitabo
super virum illum, et super domum eius. 35 Hæc dicetis unusquisque ad proximum,
et ad fratrem suum: Quid respondit Dominus? et quid locutus est Dominus?
36 Et onus Domini ultra non memorabitur: quia onus erit unicuique sermo suus:
et pervertistis verba Dei viventis, Domini exercituum Dei nostri. 37 Hæc dices
ad prophetam: Quid respondit tibi Dominus? et quid locutus est Dominus? 38 Si
autem onus Domini dixeritis: propter hoc hæc dicit Dominus: Quia dixistis ser-
monem istum: Onus Domini: et misi ad vos, dicens: Nolite dicere: Onus Domini:
39 Propterea ecce ego tollam vos portans, et derelinquam vos, et civitatem, quam
dedi vobis, et patribus vestris a facie mea. 40 [a]Et dabo vos in opprobrium sempi-
ternum, et in ignominiam æternam, quæ numquam oblivione delebitur.

VII. Pœna ipsi populo nuntiatur, 24, 1—26, 24.

1. Duo calathi ficorum, 24, 1—10.

Ficus bonæ et malæ populum significant:

24. 1 Ostendit mihi Dominus: et ecce duo calathi pleni ficis, positi ante tem-
plum Domini, postquam transtulit Nabuchodonosor rex Babylonis Iechoniam filium
Ioakim regem Iuda, et principes eius, et fabrum, et inclusorem de Ierusalem, et
adduxit eos in Babylonem. 2 Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut solent
ficus esse primi temporis: et calathus unus ficus habebat malas nimis, quæ comedi
non poterant, eo quod essent malæ. 3 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides
Ieremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas, bonas valde: et malas, malas valde: quæ
comedi non possunt, eo quod sint malæ.

captivi ad Dominum revertentur,

4 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 5 Hæc dicit Dominus Deus
Israel: Sicut ficus hæ bonæ: sic cognoscam transmigrationem Iuda, quam emisi
de loco isto in Terram Chaldæorum, in bonum. 6 Et ponam oculos meos super
eos ad placandum, et reducam eos in terram hanc: et ædificabo eos, et non destruam:
et plantabo eos, et non evellam. 7 Et dabo eis cor ut sciant me, quia ego sum
Dominus: [b]et erunt mihi in populum, et ego ero eis in Deum: quia revertentur
ad me in toto corde suo.

relicti cum Sedecia consumentur.

8 [c]Et sicut ficus pessimæ, quæ comedi non possunt, eo quod sint malæ: hæc
dicit Dominus, sic dabo Sedeciam regem Iuda, et principes eius, et reliquos de
Ierusalem, qui remanserunt in urbe hac, et qui habitant in Terra Ægypti. 9 Et
dabo eos in vexationem, afflictionemque omnibus regnis terræ: in opprobrium,
et in parabolam, et in proverbium, et in maledictionem in universis locis, ad quæ
eieci eos. 10 Et mittam in eis gladium, et famem, et pestem: donec consumantur
de terra, quam dedi eis, et patribus eorum.

2. Captivitas septuaginta annorum, 25, 1—38.

Impœnitentes 70 annis Babyloniis servient.

25. 1 Verbum, quod factum est ad Ieremiam de omni populo Iuda in anno
quarto Ioakim filii Iosiæ regis Iuda, (ipse est annus primus Nabuchodonosor regis
Babylonis.) 2 Quod locutus est Ieremias propheta ad omnem populum Iuda, et
ad universos habitatores Ierusalem, dicens: 3 A tertiodecimo anno Iosiæ filii
Amon regis Iuda usque ad diem hanc; iste tertius et vigesimus annus, factum est
verbum Domini ad me, et locutus sum ad vos de nocte consurgens et loquens: et
non audistis. 4 Et misit Dominus ad vos omnes servos suos prophetas, consurgens
diluculo, mittensque et non audistis, neque inclinastis aures vestras ut audiretis
5 cum diceret: [d]Revertimini unusquisque a via sua mala, et a pessimis cogitationibus
vestris: et habitabitis in terra, quam dedit Dominus vobis, et patribus vestris
a sæculo et usque in sæculum. 6 Et nolite ire post deos alienos ut serviatis eis,
adoretisque eos: neque me ad iracundiam provocetis in operibus manuum vestrarum,
et non affligam vos. 7 Et non audistis me, dicit Dominus, ut me ad iracundiam
provocaretis in operibus manuum vestrarum in malum vestrum. 8 Propterea
hæc dicit Dominus exercituum: Pro eo quod non audistis verba mea: 9 ecce ego

40 [a]Sup 20, 11. — **24,** *7* [b]Sup 7, 23. — *8* [c]Inf 29, 17. — **25,** *5* [d]2 Rg 17, 13; Sup 18, 11; Inf 35, 15.

mittam, et assumam universas cognationes Aquilonis, ait Dominus, et Nabucho-
donosor regem Babylonis servum meum: et adducam eos super terram istam,
et super habitatores eius, et super omnes nationes, quæ in circuitu illius sunt: et
interficiam eos, et ponam eos in stuporem et in sibilum, et in solitudines sempiternas.
10 Perdamque ex eis vocem gaudii et vocem lætitiæ, vocem sponsi, et vocem sponsæ,
vocem molæ, et lumen lucernæ. 11 [a]Et erit universa terra hæc in solitudinem,
et in stuporem: et servient omnes gentes istæ regi Babylonis septuaginta annis.

12 Cumque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis, postea
et super gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, et super terram Chal- Babylonii punientur;
dæorum: et ponam illam in solitudines sempiternas. 13 Et adducam super terram
illam, omnia verba mea, quæ locutus sum contra eam, omne quod scriptum est
in libro isto, quæcumque prophetavit Ieremias adversum omnes gentes: 14 Quia
servierunt eis cum essent gentes multæ, et reges magni: et reddam eis secundum
opera eorum, et secundum facta manuum suarum.

15 Quia sic dicit Dominus exercituum Deus Israel: Sume calicem vini furoris Ieremias omnibus
huius de manu mea: et propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te. gentibus
16 Et bibent, et turbabuntur, et insanient a facie gladii, quem ego mittam inter eos. calicem furoris
17 Et accepi calicem de manu Domini, et propinavi cunctis gentibus, ad quas misit propinat,
me Dominus: 18 Ierusalem, et civitatibus Iuda, et regibus eius, et principibus
eius: ut darem eos in solitudinem, et in stuporem, et in sibilum, et in maledictionem,
sicut est dies ista: 19 Pharaoni regi Ægypti, et servis eius, et principibus eius,
et omni populo eius, 20 et universis generaliter: cunctis regibus terræ Ausitidis,
et cunctis regibus terræ Philisthiim, et Ascaloni, et Gazæ, et Accaron, et reliquiis
Azoti, 21 et Idumææ, et Moab, et filiis Ammon: 22 Et cunctis regibus Tyri, et
universis regibus Sidonis: et regibus terræ insularum, qui sunt trans mare. 23 Et
Dedan, et Thema, et Buz, et universis qui attonsi sunt in comam. 24 Et cunctis
regibus Arabiæ, et cunctis regibus Occidentis, qui habitant in deserto. 25 Et cunctis
regibus Zambri, et cunctis regibus Elam, et cunctis regibus Medorum: 26 cunctis
quoque regibus Aquilonis de prope et de longe, unicuique contra fratrem suum:
et omnibus regnis terræ, quæ super faciem eius sunt: et rex Sesach bibet post eos.
27 et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Bibite, et inebriamini,
et vomite: et cadite, neque surgatis a facie gladii, quem ego mittam inter vos.
28 Cumque noluerint accipere calicem de manu tua ut bibant, dices ad eos: Hæc
dicit Dominus exercituum: Bibentes bibetis: 29 [b]quia ecce in civitate, in qua
invocatum est nomen meum, ego incipiam affligere, et vos quasi innocentes et
immunes eritis? non eritis immunes: gladium enim ego voco super omnes habitatores
terræ, dicit Dominus exercituum.

30 Et tu prophetabis ad eos omnia verba hæc, et dices ad illos: [c]Dominus de quas Dominus
excelso rugiet, et de habitaculo sancto suo dabit vocem suam: rugiens rugiet super iudicabit.
decorem suum: celeuma quasi calcantium concinetur adversus omnes habitatores
terræ. 31 Pervenit sonitus usque ad extrema terræ: quia iudicium Domino cum
gentibus: iudicatur ipse cum omni carne, impios tradidi gladio, dicit Dominus.
32 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce afflictio egredietur de gente in gentem:
et turbo magnus egredietur a summitatibus terræ. 33 Et erunt interfecti Domini
in die illa a summo terræ usque ad summum eius: non plangentur, et non colligentur,
neque sepelientur: in sterquilinium super faciem terræ iacebunt. 34 Ululate pastores,
et clamate: et aspergite vos cinere optimates gregis: quia completi sunt dies vestri
ut interficiamini: et dissipationes vestræ, et cadetis quasi vasa pretiosa. 35 Et
peribit fuga a pastoribus, et salvatio ab optimatibus gregis. 36 Vox clamoris pa-
storum, et ululatus optimatum gregis: quia vastavit Dominus pascua eorum.
37 Et conticuerunt arva pacis a facie iræ furoris Domini. 38 Dereliquit quasi leo
umbraculum suum, quia facta est terra eorum in desolationem a facie iræ columbæ,
et a facie iræ furoris Domini.

---

11 [a]2 Par 36, 22; Esr 1, 1; Inf 26, 6; Dn 9, 2. — *29* [b]1 Ptr 4, 17. — *30* [c]Ioel 3, 16; Am 1, 2.

3. Excidium urbis ac templi, 26, 1—24.

Ieremias excidium prophetans

26. 1 In principio regni Ioakim filii Iosiæ regis Iuda, factum est verbum
istud a Domino, dicens: 2 Hæc dicit Dominus: Sta in atrio domus Domini, et
loqueris ad omnes civitates Iuda, de quibus veniunt ut adorent in domo Domini,
universos sermones, quos ego mandavi tibi ut loquaris ad eos: noli subtrahere
verbum, 3 si forte audiant et convertantur unusquisque a via sua mala: et pœniteat
me mali quod cogito facere eis propter malitiam studiorum eorum. 4 Et dices
ad eos: Hæc dicit Dominus: Si non audieritis me ut ambuletis in lege mea, quam
dedi vobis 5 ut audiatis sermones servorum meorum Prophetarum, quos ego
misi ad vos de nocte consurgens, et dirigens, et non audistis: 6 [a]Dabo domum
istam sicut Silo, et urbem hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terræ.

a sacerdotibus et prophetis occidendus,

7 Et audierunt sacerdotes, et prophetæ, et omnis populus Ieremiam loquentem
verba hæc in domo Domini. 8 Cumque complesset Ieremias loquens omnia, quæ
præceperat ei Dominus ut loqueretur ad universum populum, apprehenderunt
eum sacerdotes, et prophetæ, et omnis populus, dicens: Morte moriatur. 9 Quare
prophetavit in nomine Domini, dicens: Sicut Silo erit domus hæc: et urbs ista
desolabitur, eo quod non sit habitator? Et congregatus est omnis populus adversus
Ieremiam in domo Domini.

sed a principibus et populo innocens declaratur;

10 Et audierunt principes Iuda verba hæc: et ascenderunt de domo regis in
domum Domini, et sederunt in introitu portæ domus Domini novæ. 11 Et locuti
sunt sacerdotes et prophetæ ad principes, et ad omnem populum, dicentes: Iudicium
mortis est viro huic: quia prophetavit adversus civitatem istam, sicut audistis
auribus vestris. 12 Et ait Ieremias ad omnes principes, et ad universum populum,
dicens: [b]Dominus misit me ut prophetarem ad domum istam, et ad civitatem hanc
omnia verba quæ audistis. 13 [c]Nunc ergo bonas facite vias vestras, et studia vestra,
et audite vocem Domini Dei vestri: et pœnitebit Dominum mali, quod locutus
est adversum vos. 14 Ego autem ecce in manibus vestris sum: facite mihi quod
bonum et rectum est in oculis vestris: 15 Verumtamen scitote et cognoscite quod
si occideritis me, sanguinem innocentem tradetis contra vosmetipsos, et contra
civitatem istam, et habitatores eius. in veritate enim misit me Dominus ad vos,
ut loquerer in auribus vestris omnia verba hæc. 16 Et dixerunt principes, et omnis
populus ad sacerdotes et ad prophetas: Non est viro huic iudicium mortis: quia
in nomine Domini Dei nostri locutus est ad nos.

Michæas idem prophetans ab Ezechia non occisus,

17 Surrexerunt ergo viri de senioribus terræ: et dixerunt ad omnem cœtum
populi, loquentes: 18 Michæas de Morasthi fuit propheta in diebus Ezechiæ regis
Iuda, et ait ad omnem populum Iuda, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum:
[d]Sion quasi ager arabitur: et Ierusalem in acervum lapidum erit: et mons domus
in excelsa silvarum. 19 Numquid morte condemnavit eum Ezechias rex Iuda, et
omnis Iuda? numquid non timuerunt Dominum, et deprecati sunt faciem Domini:
et pœnituit Dominum mali, quod locutus fuerat adversum eos? Itaque nos facimus
malum grande contra animas nostras.

Urias vero ab Ioakim interfectus est;

20 Fuit quoque vir prophetans in nomine Domini, Urias filius Semei de Caria-
thiarim: et prophetavit adversus civitatem istam, et adversus terram hanc iuxta
omnia verba Ieremiæ. 21 Et audivit rex Ioakim, et omnes potentes, et principes
eius verba hæc: et quæsivit rex interficere eum. Et audivit Urias, et timuit, fugitque
et ingressus est Ægyptum. 22 Et misit rex Ioakim viros in Ægyptum, Elnathan
filium Achobor, et viros cum eo in Ægyptum. 23 Et eduxerunt Uriam de Ægypto:
et adduxerunt eum ad regem Ioakim, et percussit eum gladio: et proiecit cadaver
eius in sepulchris vulgi ignobilis.

Ieremias ab Ahicam servatur.

24 Igitur manus Ahicam filii Saphan fuit cum Ieremia, ut non traderetur in
manus populi, et interficerent eum.

26, *6* [a]1 Sm 4, 2. 10. — *12* [b]Sup 25, 13. — *13* [c]Sup 7, 3. — *18* [d]Mch 3, 12.

VIII. Ieremias et falsi prophetæ, 27, 1—29, 32.

1. Ieremias pseudoprophetis patriis contradicit, 27, 1—22.

27. 1 In principio regni Ioakim filii Iosiæ regis Iuda, factum est verbum istud Regibus
ad Ieremiam a Domino, dicens: 2 Hæc dicit Dominus ad me: Fac tibi vincula, et Edom, Moab,
catenas: et pones eas in collo tuo. 3 Et mittes eas ad regem Edom, et ad regem Ammon, Tyri,
Moab, et ad regem filiorum Ammon, et ad regem Tyri, et ad regem Sidonis: in Sidonis,
manu nunciorum, qui venerunt Ierusalem ad Sedeciam regem Iuda. 4 Et præcipies
eis ut ad dominos suos loquantur: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel:
Hæc dicetis ad dominos vestros: 5 Ego feci terram, et homines, et iumenta, quæ
sunt super faciem terræ, in fortitudine mea magna, et in brachio meo extento: et
dedi eam ei, qui placuit in oculis meis. 6 Et nunc itaque ego dedi omnes terras
istas in manu Nabuchodonosor regis Babylonis servi mei: insuper et bestias agri
dedi ei ut serviant illi. 7 Et servient ei omnes gentes, et filio eius, et filio filii eius:
donec veniat tempus terræ eius et ipsius: et servient ei gentes multæ, et reges
magni. 8 Gens autem et regnum, quod non servierit Nabuchodonosor regi Babylonis,
et quicumque non curvaverit collum suum sub iugo regis Babylonis: in gladio,
et in fame, et in peste visitabo super gentem illam, ait Dominus: donec consumam
eos in manu eius. 9 [a]Vos ergo nolite audire prophetas vestros, et divinos, et somnia-
tores, et augures, et maleficos, qui dicunt vobis: Non servietis regi Babylonis.
10 Quia mendacium prophetant vobis: ut longe vos faciant de terra vestra, et eiiciant
vos, et pereatis. 11 Porro gens, quæ subiecerit cervicem suam sub iugo regis Baby-
lonis, et servierit ei; dimittam eam in terra sua, dicit Dominus: et colet eam, et
habitabit in ea.

12 Et ad Sedeciam regem Iuda locutus sum secundum omnia verba hæc, dicens: regi Iuda
Subiicite colla vestra sub iugo regis Babylonis, et servite ei, et populo eius, et vivetis. quoque
13 Quare moriemini tu et populus tuus gladio, et fame, et peste, sicut locutus est
Dominus ad gentem, quæ servire noluerit regi Babylonis? 14 Nolite audire verba
prophetarum dicentium vobis: Non servietis regi Babylonis: quia mendacium
ipsi loquuntur vobis. 15 [b]Quia non misi eos, ait Dominus: et ipsi prophetant in
nomine meo mendaciter: ut eiiciant vos, et pereatis tam vos, quam prophetæ,
qui vaticinantur vobis.

16 Et ad sacerdotes, et ad populum istum locutus sum, dicens: Hæc dicit et sacerdotibus iugum
Dominus: Nolite audire verba prophetarum vestrorum, qui prophetant vobis, Babylonicum nuntiat
dicentes: Ecce vasa Domini revertentur de Babylone nunc cito, mendacium prophe- et commen-
tant vobis. 17 Nolite ergo audire eos, sed servite regi Babylonis, ut vivatis. quare dat.
datur hæc civitas in solitudinem? 18 Et si prophetæ sunt, et est verbum Domini
in eis: occurrant Domino exercituum, ut non veniant vasa, quæ derelicta fuerant
in domo Domini, et in domo regis Iuda, et in Ierusalem, in Babylonem. 19 Quia
hæc dicit Dominus exercituum [c]ad columnas, et ad mare, et ad bases, et ad reliqua
vasorum, quæ remanserunt in civitate hac: 20 quæ non tulit Nabuchodonosor
rex Babylonis, cum transferret Iechoniam filium Ioakim regem Iuda de Ierusalem
in Babylonem, et omnes optimates Iuda et Ierusalem. 21 Quia hæc dicit Dominus
exercituum Deus Israel ad vasa, quæ derelicta sunt in domo Domini, et in domo
regis Iuda et Ierusalem: 22 In Babylonem transferentur, et ibi erunt usque ad
diem visitationis suæ, dicit Dominus, et afferri faciam ea, et restitui in loco isto.

2. Ieremias Hananiam pseudoprophetam punit, 28, 1—17.

28. 1 Et factum est in anno illo, in principio regni Sedeciæ regis Iuda, in Hananias instantem
anno quarto, in mense quinto, dixit ad me Hananias filius Azur propheta de Gabaon, reversionem
in domo Domini coram sacerdotibus et omni populo, dicens: 2 Hæc dicit Dominus captivorum prophetat,
exercituum Deus Israel: Contrivi iugum regis Babylonis. 3 Adhuc duo anni dierum,
et ego referri faciam ad locum istum omnia vasa domus Domini, quæ tulit Nabu-
chodonosor rex Babylonis de loco isto, et transtulit ea in Babylonem. 4 Et Iechoniam
filium Ioakim regem Iuda, et omnem transmigrationem Iuda, qui ingressi sunt in

27, *9* [a]Sup 23, 16; Inf 29, 8. — *15* [b]Sup 14, 14; 23, 21; Inf 29, 9. — *19* [c]2 Rg 25, 13.

Babylonem, ego convertam ad locum istum, ait Dominus: conteram enim iugum
regis Babylonis. 5 Et dixit Ieremias propheta ad Hananiam prophetam in oculis
sacerdotum, et in oculis omnis populi, qui stabat in domo Domini. 6 et ait Ieremias
propheta: Amen, sic faciat Dominus: suscitet Dominus verba tua, quæ prophetasti: ut referantur vasa in domum Domini, et omnis transmigratio de Babylone
ad locum istum. 7 Verumtamen audi verbum hoc, quod ego loquor in auribus tuis,
et in auribus universi populi: 8 Prophetæ, qui fuerunt ante me et ante te ab initio,
et prophetaverunt super terras multas, et super regna magna de prælio, et de afflictione, et de fame. 9 Propheta, qui vaticinatus est pacem: cum venerit verbum
eius, scietur propheta, quem misit Dominus in veritate. 10 Et tulit Hananias
propheta catenam de collo Ieremiæ prophetæ, et confregit eam. 11 Et ait Hananias
in conspectu omnis populi, dicens: Hæc dicit Dominus: Sic confringam iugum
Nabuchodonosor regis Babylonis post duos annos dierum de collo omnium gentium.

Ieremias ei mortem imminentem vaticinatur.

12 Et abiit Ieremias propheta in viam suam. Et factum est verbum Domini
ad Ieremiam, postquam confregit Hananias propheta catenam de collo Ieremiæ
prophetæ, dicens: 13 Vade, et dices Hananiæ: Hæc dicit Dominus: Catenas ligneas
contrivisti: et facies pro eis catenas ferreas. 14 Quia hæc dicit Dominus exercituum
Deus Israel: Iugum ferreum posui super collum cunctarum Gentium istarum,
ut serviant Nabuchodonosor regi Babylonis, et servient ei: insuper et bestias terræ
dedi ei. 15 Et dixit Ieremias propheta ad Hananiam prophetam: Audi Hanania:
non misit te Dominus, et tu confidere fecisti populum istum in mendacio. 16 Idcirco
hæc dicit Dominus: Ecce ego mittam te a facie terræ: hoc anno morieris: adversum
enim Dominum locutus es. 17 Et mortuus est Hananias propheta in anno illo,
mense septimo.

3. Ieremias pseudoprophetis captivitatis contradicit, 29, 1—20.

Iudæi 70 annis captivi erunt.

29. 1 Et hæc sunt verba libri, quem misit Ieremias propheta de Ierusalem
ad reliquias seniorum transmigrationis, et ad sacerdotes, et ad prophetas, et ad
omnem populum, quem traduxerat Nabuchodonosor de Ierusalem in Babylonem:
2 postquam egressus est Iechonias rex, et domina, et eunuchi, et principes Iuda,
et Ierusalem, et faber, et inclusor de Ierusalem: 3 in manu Elasa filii Saphan,
et Gamariæ filii Helciæ, quos misit Sedecias rex Iuda ad Nabuchodonosor regem
Babylonis in Babylonem, dicens: 4 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel
omni transmigrationi, quam transtuli de Ierusalem in Babylonem: 5 Ædificate
domos, et habitate: et plantate hortos, et comedite fructum eorum. 6 Accipite
uxores, et generate filios et filias: et date filiis vestris uxores, et filias vestras date
viris, et pariant filios et filias: et multiplicamini ibi, et nolite esse pauci numero.
7 Et quærite pacem civitatis, ad quam transmigrare vos feci: et orate pro ea ad
Dominum: quia in pace illius erit pax vobis. 8 Hæc enim dicit Dominus exercituum
Deus Israel: [a]Non vos seducant prophetæ vestri, qui sunt in medio vestrum, et
divini vestri: et ne attendatis ad somnia vestra, quæ vos somniatis: 9 quia falso
ipsi prophetant vobis in nomine meo: et non misi eos, dicit Dominus.

postea a Domino reducentur ad urbem.

10 [b]Quia hæc dicit Dominus: Cum cœperint impleri in Babylone septuaginta
anni, visitabo vos: et suscitabo super vos verbum meum bonum, ut reducam vos
ad locum istum. 11 Ego enim scio cogitationes, quas ego cogito super vos, ait
Dominus, cogitationes pacis, et non afflictionis, ut dem vobis finem et patientiam.
12 Et invocabitis me, et ibitis: et orabitis me, et ego exaudiam vos. 13 Quæretis
me, et invenietis: cum quæsieritis me in toto corde vestro. 14 Et inveniar a vobis,
ait Dominus: et reducam captivitatem vestram, et congregabo vos de universis
gentibus, et de cunctis locis, ad quæ expuli vos, dicit Dominus: et reverti vos faciam
de loco, ad quem transmigrare vos feci.

cuius habitatores præsentes etiam eicientur.

15 Quia dixistis: Suscitavit nobis Dominus Prophetas in Babylone: 16 Quia
hæc dicit Dominus ad regem, qui sedet super solium David, et ad omnem populum
habitatorem urbis huius, ad fratres vestros, qui non sunt egressi vobiscum in

---

29, *8* [a]Sup 14, 14; 23, 16. — *10* [b]2 Par 36, 21; Esr 1, 1; Sup 25, 12; Dn 9, 2.

transmigrationem. 17 Hæc dicit Dominus exercituum: [a]Ecce mittam in eos gladium,
et famem, et pestem: et ponam eos quasi ficus malas, quæ comedi non possunt,
eo quod pessimæ sint. 18 Et persequar eos in gladio, et in fame, et in pestilentia:
et dabo eos in vexationem universis regnis terræ: in maledictionem, et in stuporem,
et in sibilum, et in opprobrium cunctis Gentibus, ad quas ego eieci eos: 19 eo quod
non audierint verba mea, dicit Dominus: quæ misi ad eos per servos meos prophetas
de nocte consurgens, et mittens: et non audistis, dicit Dominus. 20 Vos ergo audite
verbum Domini omnis transmigratio, quam emisi de Ierusalem in Babylonem.

4. Ieremias tres eorum punit, 29, 21—32.

21 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel ad Achab filium Coliæ, et ad
Sedeciam filium Maasiæ, qui prophetant vobis in nomine meo mendaciter: Ecce
ego tradam eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonis: et percutiet eos in
oculis vestris. 22 Et assumetur ex eis maledictio omni transmigrationi Iuda, quæ
est in Babylone, dicentium: Ponat te Dominus sicut Sedeciam, et sicut Achab,
quos frixit rex Babylonis in igne: 23 pro eo quod fecerint stultitiam in Israel, et
mœchati sunt in uxores amicorum suorum, et locuti sunt verbum in nomine meo
mendaciter, quod non mandavi eis: ego sum iudex et testis, dicit Dominus.

Achab et Sedecias igne frigentur,

24 Et ad Semeian Nehelamiten dices: 25 Hæc dicit Dominus exercituum,
Deus Israel: Pro eo quod misisti in nomine tuo libros ad omnem populum, qui est
in Ierusalem, et ad Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem, et ad universos sacerdotes,
dicens: 26 Dominus dedit te sacerdotem pro Ioiade sacerdote, ut sis dux in domo
Domini super omnem virum arreptitium et prophetantem, ut mittas eum in nervum
et in carcerem. 27 Et nunc quare non increpasti Ieremiam Anathothiten, qui
prophetat vobis? 28 Quia super hoc misit in Babylonem ad nos, dicens: Longum
est: ædificate domos, et habitate: et plantate hortos, et comedite fructus eorum.
29 Legit ergo Sophonias sacerdos librum istum in auribus Ieremiæ prophetæ.
30 Et factum est verbum Domini ad Ieremiam, dicens: 31 Mitte ad omnem trans-
migrationem, dicens: Hæc dicit Dominus ad Semeian Nehelamiten: Pro eo quod
prophetavit vobis Semeias, et ego non misi eum: et fecit vos confidere in mendacio:
32 idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego visitabo super Semeian Nehelamiten, et
super semen eius: non erit ei vir sedens in medio populi huius, et non videbit bonum,
quod ego faciam populo meo, ait Dominus: quia prævaricationem locutus est
adversus Dominum.

Semeias posteros non habebit.

IX. Solatium subditorum ac præpositorum, 30, 1—33, 26.

1. Restitutio populi futura, 30, 1—31, 40.

30. 1 Hoc verbum, quod factum est ad Ieremiam a Domino, dicens: 2 Hæc
dicit Dominus Deus Israel, dicens: Scribe tibi omnia verba, quæ locutus sum ad
te, in libro. 3 Ecce enim dies veniunt, dicit Dominus: et convertam conversionem
populi mei Israel et Iuda, ait Dominus: et convertam eos ad terram, quam dedi
patribus eorum: et possidebunt eam.

Verba Domini in libro scribantur;

4 Et hæc verba, quæ locutus est Dominus ad Israel et ad Iudam: 5 Quoniam
hæc dicit Dominus: Vocem terroris audivimus: formido, et non est pax. 6 Inter-
rogate, et videte si generat masculus: quare ergo vidi omnis viri manum super
lumbum suum, quasi parturientis, et conversæ sunt universæ facies in auruginem?
7 [b]Væ, quia magna dies illa, nec est similis eius: tempusque tribulationis est Iacob,
et ex ipso salvabitur. 8 Et erit in die illa, ait Dominus exercituum: conteram
iugum eius de collo tuo, et vincula eius dirumpam, et non dominabuntur ei amplius
alieni: 9 sed servient Domino Deo suo, et David regi suo, quem suscitabo eis.

Iacob salvabitur ac Deo et Christo serviet,

10 [c]Tu ergo ne timeas serve meus Iacob, ait Dominus, neque paveas Israel:
quia ecce ego salvabo te de terra longinqua, et semen tuum de terra captivitatis
eorum: et revertetur Iacob, et quiescet, et cunctis affluet bonis, et non erit quem

sed antea castigabitur

---

17 [a]Sup 24, 10. — **30,** *7* [b]Ioel 2, 2. 11; Am 5, 18; Soph 1, 15. — *10* [c]Is 43, 1; 44, 2; Lc 1, 70.

formidet: 11 quoniam tecum ego sum, ait Dominus, ut salvem te: faciam enim
consummationem in cunctis Gentibus, in quibus dispersi te: te autem non faciam
in consummationem: sed castigabo te in iudicio, ut non videaris tibi innoxius.

propter peccata sua,

12 Quia hæc dicit Dominus: Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua. 13 Non
est qui iudicet iudicium tuum ad alligandum: curationum utilitas non est tibi.
14 Omnes amatores tui obliti sunt tui, teque non quærent: [a]plaga enim inimici
percussi te castigatione crudeli: propter multitudinem iniquitatis tuæ dura facta
sunt peccata tua. 15 Quid clamas super contritione tua? insanabilis est dolor tuus:
propter multitudinem iniquitatis tuæ, et propter dura peccata tua feci hæc tibi.
16 Propterea omnes, qui comedunt te, devorabuntur: et universi hostes tui in captivitatem ducentur: et qui te vastant, vastabuntur, cunctosque prædatores tuos dabo
in prædam. 17 Obducam enim cicatricem tibi, et a vulneribus tuis sanabo te, dicit
Dominus. Quia eiectam vocaverunt te Sion: Hæc est, quæ non habebat requirentem.

urbem et templum, principem et sacerdotem possidebit,

18 Hæc dicit Dominus: Ecce ego convertam conversionem tabernaculorum
Iacob, et tectis eius miserebor, et ædificabitur civitas in excelso suo, et templum
iuxta ordinem suum fundabitur. 19 Et egredietur de eis laus, voxque ludentium:
et multiplicabo eos, et non minuentur: et glorificabo eos, et non attenuabuntur.
20 Et erunt filii eius sicut a principio, et cœtus eius coram me permanebit: et visitabo
adversum omnes qui tribulant eum. 21 Et erit dux eius ex eo: et princeps de medio
eius producetur: et applicabo eum, et accedet ad me. quis enim iste est, qui applicet
cor suum ut appropinquet mihi, ait Dominus? 22 Et eritis mihi in populum, et
ego ero vobis in Deum.

deletis impiis populus Dei erit;

23 Ecce turbo Domini, furor egrediens, procella ruens, in capite impiorum
conquiescet. 24 Non avertet iram indignationis Dominus, donec faciat et compleat
cogitationem cordis sui: in novissimo dierum intelligetis ea. **31.** 1 In tempore illo,
dicit Dominus: Ero Deus universis cognationibus Israel, et ipsi erunt mihi in populum.

Dominus caritate perpetua reliquias restituet,

2 Hæc dicit Dominus: Invenit gratiam in deserto populus, qui remanserat
a gladio: vadet ad requiem suam Israel. 3 Longe Dominus apparuit mihi. Et in
charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te, miserans. 4 Rursumque ædificabo
te, et ædificaberis virgo Israel: adhuc ornaberis tympanis tuis, et egredieris in
choro ludentium. 5 Adhuc plantabis vineas in montibus Samariæ: plantabunt
plantantes, et donec tempus veniat, non vindemiabunt: 6 quia erit dies, in qua
clamabunt custodes in monte Ephraim: [b]Surgite, et ascendamus in Sion ad Dominum Deum nostrum.

reductos bonis implebit,

7 Quia hæc dicit Dominus: Exultate in lætitia Iacob, et hinnite contra caput
Gentium: personate, et canite, et dicite: Salva Domine populum tuum reliquias
Israel. 8 Ecce ego adducam eos de terra Aquilonis, et congregabo eos ab extremis
terræ: inter quos erunt cæcus et claudus, prægnans et pariens simul, cœtus magnus
revertentium huc. 9 In fletu venient: et in misericordia reducam eos: et adducam
eos per torrentes aquarum in via recta, et non impingent in ea: quia factus sum
Israeli pater, et Ephraim primogenitus meus est. 10 Audite verbum Domini Gentes,
et annunciate in insulis, quæ procul sunt, et dicite. Qui dispersit Israel, congregabit
eum: et custodiet eum sicut pastor gregem suum. 11 Redemit enim Dominus Iacob,
et liberavit eum de manu potentioris. 12 Et venient, et laudabunt in monte Sion:
et confluent ad bona Domini super frumento, et vino, et oleo, et fœtu pecorum
et armentorum: eritque anima eorum quasi hortus irriguus, et ultra non esurient.
13 Tunc lætabitur virgo in choro, iuvenes et senes simul: et convertam luctum
eorum in gaudium, et consolabor eos, et lætificabo a dolore suo. 14 Et inebriabo
animam sacerdotum pinguedine: et populus meus bonis meis adimplebitur, ait
Dominus.

flentium ac pœnitentium miserebitur,

15 Hæc dicit Dominus: [c]Vox in excelso audita est lamentationis, luctus, et
fletus Rachel plorantis filios suos, et nolentis consolari super eis, quia non sunt.
16 Hæc dicit Dominus: Quiescat vox tua a ploratu, et oculi tui a lacrymis: quia
est merces operi tuo, ait Dominus: et revertentur de terra inimici. 17 Et est spes

---

14 [a]Sup 23, 19. — **31,** *6* [b]Is 2, 3; Mch 4, 2. — *15* [c]Mt 2, 18.

novissimis tuis, ait Dominus: et revertentur filii ad terminos suos. 18 Audiens
audivi Ephraim transmigrantem: Castigasti me, et eruditus sum, quasi iuvenculus
indomitus: converte me, et convertar: quia tu Dominus Deus meus. 19 Postquam
enim convertisti me, egi pœnitentiam: et postquam ostendisti mihi, percussi femur
meum. Confusus sum, et erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiæ meæ.
20 Si filius honorabilis mihi Ephraim, si puer delicatus: quia ex quo locutus sum
de eo, adhuc recordabor eius. Idcirco conturbata sunt viscera mea super eum:
miserans miserebor eius, ait Dominus.

21 Statue tibi speculam, pone tibi amaritudines: dirige cor tuum in viam rectam, *illis Messiam mittet,*
in qua ambulasti: revertere virgo Israel, revertere ad civitates tuas istas. 22 Usque-
quo deliciis dissolveris filia vaga? quia creavit Dominus novum super terram:
FEMINA CIRCUMDABIT VIRUM.

23 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Adhuc dicent verbum istud *iustitiam et benedictionem allaturum,*
in terra Iuda, et in urbibus eius, cum convertero captivitatem eorum: Benedicat
tibi Dominus pulchritudo iustitiæ, mons sanctus: 24 et habitabunt in eo Iudas,
et omnes civitates eius simul: agricolæ et minantes greges. 25 Quia inebriavi ani-
mam lassam, et omnem animam esurientem saturavi. 26 Ideo quasi de somno
suscitatus sum: et vidi, et somnus meus dulcis mihi.

27 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: et seminabo domum Israel et domum *populum multiplicabit,*
Iuda semine hominum, et semine iumentorum. 28 Et sicut vigilavi super eos ut
evellerem, et demolirer, et dissiparem, et disperderem, et affligerem: sic vigilabo
super eos ut ædificem, et plantem, ait Dominus. 29 In diebus illis non dicent ultra:
[a]Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupuerunt. 30 Sed unus-
quisque in iniquitate sua morietur: omnis homo, qui comederit uvam acerbam,
obstupescent dentes eius.

31 [b]Ecce dies venient, dicit Dominus: et feriam domui Israel et domui Iuda *cum eo fœdus novum feriet,*
fœdus novum: 32 non secundum pactum, quod pepigi cum patribus eorum in die,
qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de Terra Ægypti: pactum, quod
irritum fecerunt, et ego dominatus sum eorum, dicit Dominus. 33 Sed hoc erit
pactum, quod feriam cum domo Israel: post dies illos dicit Dominus: [c]Dabo legem
meam in visceribus eorum, et in corde eorum scribam eam: et ero eis in Deum,
et ipsi erunt mihi in populum. 34 Et non docebit ultra vir proximum suum, et
vir fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum: omnes enim cognoscent me a minimo
eorum usque ad maximum, ait Dominus: [d]quia propitiabor iniquitati eorum, et
peccati eorum non memorabor amplius.

35 Hæc dicit Dominus, qui dat solem in lumine diei, ordinem lunæ et stellarum *semen Israel non abiciet,*
in lumine noctis: qui turbat mare, et sonant fluctus eius, Dominus exercituum
nomen illi. 36 Si defecerint leges istæ coram me, dicit Dominus: tunc et semen
Israel deficiet, ut non sit gens coram me cunctis diebus. 37 Hæc dicit Dominus:
Si mensurari potuerint cæli sursum, et investigari fundamenta terræ deorsum: et
ego abiiciam universum semen Israel propter omnia, quæ fecerunt, dicit Dominus.

38 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: et ædificabitur civitas Domino a turre *civitatem sanctam in perpetuum conservabit.*
Hananeel usque ad portam anguli. 39 Et exibit ultra norma mensuræ in conspectu
eius super collem Gareb: et circuibit Goatha, 40 et omnem vallem cadaverum,
et cineris, et universam regionem mortis, usque ad torrentem Cedron, et usque
ad angulum portæ equorum Orientalis, Sanctum Domini: non evelletur, et non
destruetur ultra in perpetuum.

2. Ager ab Ieremia emptus, 32, 1—44.

32. 1 Verbum, quod factum est ad Ieremiam a Domino in anno decimo *Exercitu Babylonio urbem obsidente*
Sedeciæ regis Iuda: ipse est annus decimus octavus Nabuchodonosor. 2 Tunc
exercitus regis Babylonis obsidebat Ierusalem: et Ieremias propheta erat clausus
in atrio carceris, qui erat in domo regis Iuda. 3 Clauserat enim eum Sedecias rex
Iuda, dicens: Quare vaticinaris, dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo civitatem

29 [a]Ez 18, 2. — *31* [b]Hbr 8, 8. — *33* [c]Hbr 10, 16. — *34* [d]Act 10, 43.

istam in manus regis Babylonis, et capiet eam? 4 Et Sedecias rex Iuda non effugiet
de manu Chaldæorum: sed tradetur in manus regis Babylonis: et loquetur os eius
cum ore illius, et oculi eius oculos illius videbunt. 5 Et in Babylonem ducet Sedeciam:
et ibi erit donec visitem eum, ait Dominus. si autem dimicaveritis adversum Chal-
dæos, nihil prosperum habebitis.

Ieremias iussu Domini agrum emit.

6 Et dixit Ieremias: Factum est verbum Domini ad me, dicens: 7 Ecce Hana-
meel filius Sellum patruelis tuus veniet ad te, dicens: Eme tibi agrum meum, qui
est in Anathoth: tibi enim competit ex propinquitate ut emas. 8 Et venit ad me
Hanameel filius patrui mei secundum verbum Domini ad vestibulum carceris,
et ait ad me: Posside agrum meum, qui est in Anathoth in terra Beniamin: quia
tibi competit hereditas, et tu propinquus es ut possideas. Intellexi autem quod
verbum Domini esset. 9 Et emi agrum ab Hanameel filio patrui mei, qui est in
Anathoth: et appendi ei argentum septem stateres, et decem argenteos. 10 Et
scripsi in libro, et signavi, et adhibui testes: et appendi argentum in statera. 11 Et
accepi librum possessionis signatum, et stipulationes, et rata, et signa forinsecus.
12 Et dedi librum possessionis Baruch filio Neri filii Maasiæ in oculis Hanameel
patruelis mei, in oculis testium, qui scripti erant in libro emptionis, et in oculis
omnium Iudæorum, qui sedebant in atrio carceris. 13 Et præcepi Baruch coram
eis, dicens: 14 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Sume libros istos,
librum emptionis hunc signatum, et librum hunc, qui apertus est: et pone illos
in vase fictili, ut permanere possint diebus multis. 15 Hæc enim dicit Dominus
exercituum Deus Israel: Adhuc possidebuntur domus, et agri, et vineæ in terra ista.

Dominus de ratione iussi interrogatus

16 Et oravi ad Dominum, postquam tradidi librum possessionis Baruch filio
Neri, dicens: 17 Heu, heu, heu, Domine Deus: ecce tu fecisti cælum et terram
in fortitudine tua magna, et in brachio tuo extento: non erit tibi difficile omne
verbum: 18 [a]Qui facis misericordiam in millibus, et reddis iniquitatem patrum
in sinum filiorum eorum post eos: Fortissime, magne, et potens, Dominus exercituum
nomen tibi. 19 Magnus consilio, et incomprehensibilis cogitatu: cuius oculi aperti
sunt super omnes vias filiorum Adam ut reddas unicuique secundum vias suas,
et secundum fructum adinventionum eius. 20 Qui posuisti signa et portenta in
Terra Ægypti usque ad diem hanc, et in Israel, et in hominibus, et fecisti tibi nomen
sicut est dies hæc. 21 Et eduxisti populum tuum Israel de Terra Ægypti, in signis,
et in portentis, et in manu robusta, et in brachio extento, et in terrore magno.
22 Et dedisti eis terram hanc, quam iurasti patribus eorum ut dares eis terram
fluentem lacte et melle. 23 Et ingressi sunt, et possederunt eam: et non obedierunt
voci tuæ, et in lege tua non ambulaverunt: omnia quæ mandasti eis ut facerent,
non fecerunt: et evenerunt eis omnia mala hæc. 24 Ecce munitiones extructæ
sunt adversum civitatem ut capiatur: et urbs data est in manus Chaldæorum,
qui præliantur adversus eam a facie gladii, et famis, et pestilentiæ: et quæcumque
locutus es acciderunt, ut tu ipse cernis. 25 Et tu dicis mihi Domine Deus: Eme
agrum argento, et adhibe testes: cum urbs data sit in manus Chaldæorum?

eversionem urbis, sed etiam restitutionem populi prædicit.

26 Et factum est verbum Domini ad Ieremiam, dicens: 27 Ecce ego Dominus
Deus universæ carnis: numquid mihi difficile erit omne verbum? 28 Propterea
hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam civitatem istam in manus Chaldæorum,
et in manus regis Babylonis, et capient eam. 29 Et venient Chaldæi præliantes
adversum urbem hanc, et succendent eam igni, et comburent eam, et domos, in
quarum domatibus sacrificabant Baal, et libabant diis alienis libamina ad irritandum
me. 30 Erant enim filii Israel, et filii Iuda iugiter facientes malum in oculis meis
ab adolescentia sua: filii Israel qui usque nunc exacerbant me in opere manuum
suarum, dicit Dominus. 31 Quia in furore et in indignatione mea facta est mihi
civitas hæc, a die qua ædificaverunt eam, usque ad diem istam, qua auferetur
de conspectu meo. 32 Propter malitiam filiorum Israel, et filiorum Iuda, quam
fecerunt ad iracundiam me provocantes, ipsi et reges eorum, principes eorum,
et sacerdotes eorum, et prophetæ eorum, viri Iuda et habitatores Ierusalem. 33 Et

---

32, *18* [a]Ex 34, 7.

verterunt ad me terga et non facies: cum docerem eos diluculo, et erudirem, et
nollent audire ut acciperent disciplinam. 34 [a]Et posuerunt idola sua in domo, in
qua invocatum est nomen meum, ut polluerent eam. 35 Et ædificaverunt excelsa
Baal, quæ sunt in valle filii Ennom ut initiarent filios suos et filias suas Moloch:
quod non mandavi eis, nec ascendit in cor meum ut facerent abominationem hanc,
et in peccatum deducerent Iudam. 36 Et nunc propter ista, hæc dicit Dominus
Deus Israel ad civitatem hanc, de qua vos dicitis quod tradetur in manus regis
Babylonis in gladio, et in fame, et in peste. 37 Ecce ego congregabo eos de universis
terris, ad quas eieci eos in furore meo, et in ira mea, et in indignatione grandi:
et reducam eos ad locum istum, et habitare eos faciam confidenter. 38 Et erunt
mihi in populum, et ego ero eis in Deum. 39 Et dabo eis cor unum, et viam unam,
ut timeant me universis diebus: et bene sit eis, et filiis eorum post eos. 40 Et feriam
eis pactum sempiternum, et non desinam eis benefacere: et timorem meum dabo
in corde eorum ut non recedant a me. 41 Et lætabor super eis, cum bene eis fecero:
et plantabo eos in terra ista in veritate in toto corde meo et in tota anima mea.
42 Quia hæc dicit Dominus: Sicut adduxi super populum istum omne malum hoc
grande: sic adducam super eos omne bonum, quod ego loquor ad eos. 43 Et pos-
sidebuntur agri in terra ista: de qua vos dicitis quod deserta sit, eo quod non reman-
serit homo et iumentum, et data sit in manus Chaldæorum. 44 Agri ementur pecunia,
et scribentur in libro, et imprimetur signum, et testis adhibebitur: in terra Beniamin,
et in circuitu Ierusalem, in civitatibus Iuda, et in civitatibus montanis, et in civi-
tatibus campestribus, et in civitatibus, quæ ad Austrum sunt: quia convertam
captivitatem eorum, ait Dominus.

3. Redemptio imperfecta ac perfecta, 33, 1—26.

33. 1 Et factum est verbum Domini ad Ieremiam secundo, cum adhuc clausus
esset in atrio carceris, dicens: 2 Hæc dicit Dominus qui facturus est, et forma-
turus illud, et paraturus, Dominus nomen eius. 3 Clama ad me, et exaudiam te:
et annunciabo tibi grandia, et firma quæ nescis.

Dominus grandia nuntiat:

4 Quia hæc dicit Dominus Deus Israel ad domos urbis huius, et ad domos
regis Iuda, quæ destructæ sunt, et ad munitiones, et ad gladium 5 venientium
ut dimicent cum Chaldæis, et impleant eas cadaveribus hominum, quos percussi
in furore meo et in indignatione mea, abscondens faciem meam a civitate hac
propter omnem malitiam eorum. 6 Ecce ego obducam eis cicatricem et sanitatem,
et curabo eos: et revelabo illis deprecationem pacis et veritatis. 7 Et convertam
conversionem Iuda, et conversionem Ierusalem: et ædificabo eos sicut a principio.
8 Et emundabo illos ab omni iniquitate sua, in qua peccaverunt mihi: et propitius
ero cunctis iniquitatibus eorum, in quibus deliquerunt mihi, et spreverunt me.
9 Et erit mihi in nomen, et in gaudium, et in laudem, et in exultationem cunctis
gentibus terræ, quæ audierint omnia bona, quæ ego facturus sum eis: et pavebunt,
et turbabuntur in universis bonis, et in omni pace, quam ego faciam eis. 10 Hæc
dicit Dominus: Adhuc audietur in loco isto (quem vos dicitis esse desertum, eo
quod non sit homo nec iumentum: in civitatibus Iuda, et foris Ierusalem, quæ
desolatæ sunt absque homine, et absque habitatore, et absque pecore) 11 vox
gaudii et vox lætitiæ, vox sponsi et vox sponsæ, vox dicentium: Confitemini Domino
exercituum, quoniam bonus Dominus, quoniam in æternum misericordia eius:
et portantium vota in domum Domini: reducam enim conversionem terræ sicut
a principio, dicit Dominus. 12 Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc erit in
loco isto deserto absque homine, et absque iumento, et in cunctis civitatibus eius,
habitaculum pastorum accubantium gregum. 13 In civitatibus montuosis, et in
civitatibus campestribus, et in civitatibus, quæ ad Austrum sunt: et in terra Benia-
min, et in circuitu Ierusalem, et in civitatibus Iuda adhuc transibunt greges ad
manum numerantis, ait Dominus.

salutem et lætitiam captivorum reductorum,

14 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: et suscitabo verbum bonum, quod locutus
sum ad domum Israel et ad domum Iuda. 15 In diebus illis, et in tempore illo

æternum regnum et sacerdotium Messianicum,

34 [a]2 Rg 21, 4.

germinare faciam David germen iustitiæ: et faciet iudicium et iustitiam in terra.
16 In diebus illis salvabitur Iuda, et Ierusalem habitabit confidenter: et hoc est
nomen, quod vocabunt eum, Dominus iustus noster. 17 Quia hæc dicit Dominus:
Non interibit de David vir, qui sedeat super thronum domus Israel. 18 Et de
Sacerdotibus et de Levitis non interibit vir a facie mea, qui offerat holocautomata,
et incendat sacrificium, et cædat victimas omnibus diebus. 19 Et factum est verbum
Domini ad Ieremiam, dicens: 20 Hæc dicit Dominus: Si irritum potest fieri pactum
meum cum die, et pactum meum cum nocte, ut non sit dies et nox in tempore suo:
21 Et pactum meum irritum esse poterit cum David servo meo, ut non sit ex eo
filius qui regnet in throno eius, et Levitæ et Sacerdotes ministri mei. 22 Sicuti
enumerari non possunt stellæ cæli, et metiri arena maris: sic multiplicabo semen
David servi mei, et Levitas ministros meos.

perennitatem populi Israel.

23 Et factum est verbum Domini ad Ieremiam, dicens: 24 Numquid non vidisti
quid populus hic locutus sit, dicens: Duæ cognationes, quas elegerat Dominus,
abiectæ sunt: et populum meum despexerunt, eo quod non sit ultra gens coram eis?
25 Hæc dicit Dominus: Si pactum meum inter diem et noctem, et leges cælo et
terræ non posui: 26 equidem et semen Iacob et David servi mei proiiciam, ut non
assumam de semine eius principes seminis Abraham, Isaac, et Iacob: reducam
enim conversionem eorum, et miserebor eis.

X. Ingenium insanabile populi, 34, 1—35, 19.

1. Sedecias et populus, 34, 1—22.

Rex ab Ieremia sortem suam et civitatis discit.

34. 1 Verbum, quod factum est ad Ieremiam a Domino, quando Nabuchodonosor rex Babylonis, et omnis exercitus eius, universaque regna terræ, quæ erant
sub potestate manus eius, et omnes populi bellabant contra Ierusalem, et contra
omnes urbes eius, dicens: 2 Hæc dicit Dominus Deus Israel: Vade, et loquere
ad Sedeciam regem Iuda: et dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam
civitatem hanc in manus regis Babylonis, et succendet eam igni. 3 Et tu non
effugies de manu eius: sed comprehensione capieris, et in manu eius traderis: et
oculi tui oculos regis Babylonis videbunt, et os eius cum ore tuo loquetur, et Babylonem introibis. 4 Attamen audi verbum Domini Sedecia rex Iuda: Hæc dicit
Dominus ad te: Non morieris in gladio, 5 sed in pace morieris, et secundum combustiones patrum tuorum regum priorum qui fuerunt ante te, sic comburent te:
et væ Domine, plangent te: quia verbum ego locutus sum, dicit Dominus. 6 Et
locutus est Ieremias propheta ad Sedeciam regem Iuda universa verba hæc in
Ierusalem. 7 Et exercitus regis Babylonis pugnabat contra Ierusalem, et contra
omnes civitates Iuda, quæ reliquæ erant contra Lachis, et contra Azecha: hæ
enim supererant de civitatibus Iuda, urbes munitæ.

cum populo fœdus percutit, quod deinde violatur.

8 Verbum, quod factum est ad Ieremiam a Domino, postquam percussit rex
Sedecias fœdus cum omni populo in Ierusalem, prædicans: 9 Ut dimitteret unusquisque servum suum, et unusquisque ancillam suam, Hebræum et Hebræam
liberos: et nequaquam dominarentur eis, id est in Iudæo et fratre suo. 10 Audierunt
ergo omnes principes et universus populus, qui inierant pactum ut dimitteret
unusquisque servum suum, et unusquisque ancillam suam liberos, et ultra non
dominarentur eis: audierunt igitur, et dimiserunt. 11 Et conversi sunt deinceps:
et retraxerunt servos et ancillas suas, quos dimiserant liberos, et subiugaverunt
in famulos et famulas.

quare rex et populus graves pœnas dabunt.

12 Et factum est verbum Domini ad Ieremiam a Domino, dicens: 13 Hæc
dicit Dominus Deus Israel: Ego percussi fœdus cum patribus vestris in die, qua
eduxi eos de Terra Ægypti de domo servitutis, dicens: 14 [a]Cum completi fuerint
septem anni, dimittat unusquisque fratrem suum Hebræum, qui venditus est
ei, et serviet tibi sex annis: et dimittes eum a te liberum: et non audierunt patres
vestri me, nec inclinaverunt aurem suam. 15 Et conversi estis vos hodie, et fecistis
quod rectum est in oculis meis, ut prædicaretis libertatem unusquisque ad amicum

34, *14* [a]Ex 21, 2; Dt 15, 12.

suum: et inistis pactum in conspectu meo in domo, in qua invocatum est nomen
meum super eam. 16 Et reversi estis, et commaculastis nomen meum: et reduxistis
unusquisque servum suum, et unusquisque ancillam suam, quos dimiseratis ut
essent liberi et suæ potestatis: et subiugastis eos ut sint vobis servi et ancillæ.
17 Propterea hæc dicit Dominus: Vos non audistis me, ut prædicaretis libertatem
unusquisque fratri suo, et unusquisque amico suo: ecce ego prædico vobis liber-
tatem, ait Dominus ad gladium, ad pestem, et ad famem: et dabo vos in com-
motionem cunctis regnis terræ. 18 Et dabo viros, qui prævaricantur fœdus meum,
et non observaverunt verba fœderis, quibus assensi sunt in conspectu meo, vitulum
quem conciderunt in duas partes, et transierunt inter divisiones eius: 19 Principes
Iuda et principes Ierusalem, eunuchi et sacerdotes, et omnis populus terræ, qui
transierunt inter divisiones vituli: 20 Et dabo eos in manus inimicorum suorum, et
in manus quærentium animam eorum: et erit morticinum eorum in escam volatilibus
cæli, et bestiis terræ. 21 Et Sedeciam regem Iuda, et principes eius dabo in manus
inimicorum suorum, et in manus quærentium animas eorum, et in manus exercituum
regis Babylonis, qui recesserunt a vobis. 22 Ecce ego præcipio, dicit Dominus, et
reducam eos in civitatem hanc, et præliabuntur adversus eam, et capient eam,
et incendent igni: et civitates Iuda dabo in solitudinem, eo quod non sit habitator.

2. Rechabitæ et populus, 35, 1—19.

35. 1 Verbum, quod factum est ad Ieremiam a Domino in diebus Ioakim Rechabitæ præceptum
filii Iosiæ regis Iuda, dicens: 2 Vade ad domum Rechabitarum: et loquere eis, patris
et introduces eos in domum Domini in unam exedram thesaurorum, et dabis eis observa-
bibere vinum. 3 Et assumpsi Iezoniam filium Ieremiæ filii Habsaniæ, et fratres bant,
eius, et omnes filios eius, et universam domum Rechabitarum: 4 Et introduxi
eos in domum Domini ad gazophylacium filiorum Hanan, filii Iegedeliæ hominis
Dei, quod erat iuxta gazophylacium principum, super thesaurum Maasiæ filii
Sellum, qui erat custos vestibuli. 5 Et posui coram filiis domus Rechabitarum
scyphos plenos vino, et calices: et dixi ad eos: Bibite vinum. 6 Qui responderunt:
Non bibemus vinum: quia Ionadab filius Rechab, pater noster, præcepit nobis,
dicens: Non bibetis vinum vos, et filii vestri usque in sempiternum: 7 Et domum
non ædificabitis, et sementem non seretis, et vineas non plantabitis, nec habebitis:
sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris, ut vivatis diebus multis
super faciem terræ, in qua vos peregrinamini. 8 Obedivimus ergo voci Ionadab
filii Rechab, patris nostri, in omnibus, quæ præcepit nobis, ita ut non biberemus
vinum cunctis diebus nostris nos, et mulieres nostræ, filii, et filiæ nostræ: 9 et
non ædificaremus domos ad habitandum: et vineam, et agrum, et sementem non
habuimus: 10 sed habitavimus in tabernaculis, et obedientes fuimus iuxta omnia,
quæ præcepit nobis Ionadab pater noster. 11 Cum autem ascendisset Nabucho-
donosor rex Babylonis ad terram nostram, diximus: Venite, et ingrediamur Ieru-
salem a facie exercitus Chaldæorum, et a facie exercitus Syriæ: et mansimus in
Ierusalem.

12 Et factum est verbum Domini ad Ieremiam, dicens: 13 Hæc dicit Dominus populus præcepta
exercituum Deus Israel: Vade, et dic viris Iuda, et habitatoribus Ierusalem: Num- Domini
quid non recipietis disciplinam ut obediatis verbis meis, dicit Dominus? 14 Præ- non obser-vabat,
valuerunt sermones Ionadab filii Rechab, quos præcepit filiis suis ut non biberent
vinum: et non biberunt usque ad diem hanc, quia obedierunt præcepto patris
sui: ego autem locutus sum ad vos, de mane consurgens et loquens, et non obe-
distis mihi. 15 Misique ad vos omnes servos meos prophetas, consurgens diluculo,
mittensque et dicens: [a]Convertimini unusquisque a via sua pessima, et bona fa-
cite studia vestra: et nolite sequi deos alienos, neque colatis eos: et habitabitis
in terra, quam dedi vobis et patribus vestris: et non inclinastis aurem vestram,
neque audistis me. 16 Firmaverunt igitur filii Ionadab filii Rechab præceptum
patris sui, quod præceperat eis: populus autem iste non obedivit mihi.

35, *15* [a]Sup 18, 11; 25, 5.

idcirco populus affligetur. [17] Idcirco hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce ego adducam super Iuda, et super omnes habitatores Ierusalem universam afflictionem, quam locutus sum adversum illos, eo quod locutus sum ad illos, et non audierunt: vocavi illos, et non responderunt mihi.

Rechabitæ præmio afficientur. [18] Domui autem Rechabitarum dixit Ieremias: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Pro eo quod obedistis præcepto Ionadab patris vestri, et custodistis omnia mandata eius, et fecistis universa, quæ præcepit vobis: [19] Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Non deficiet vir de stirpe Ionadab filii Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus.

XI. Historia Ieremiæ prophetæ, 36, 1—45, 5.

1. Scriptio comminationum, crematio voluminis, iterata scriptio, 36, 1—32.

Baruch ex ore Ieremiæ comminationes scribit. **36.** [1] Et factum est in anno quarto Ioakim filii Iosiæ regis Iuda: factum est verbum hoc ad Ieremiam a Domino, dicens: [2] Tolle volumen libri, et scribes in eo omnia verba, quæ locutus sum tibi adversum Israel et Iudam, et adversum omnes gentes: a die, qua locutus sum ad te ex diebus Iosiæ usque ad diem hanc:
[3] Si forte audiente domo Iuda universa mala, quæ ego cogito facere eis, revertatur unusquisque a via sua pessima: et propitius ero iniquitati, et peccato eorum.
[4] Vocavit ergo Ieremias Baruch filium Neriæ: et scripsit Baruch ex ore Ieremiæ omnes sermones Domini, quos locutus est ad eum in volumine libri:

in templo semel [5] et præcepit Ieremias Baruch, dicens: Ego clausus sum, nec valeo ingredi domum Domini. [6] Ingredere ergo tu, et lege de volumine, in quo scripsisti ex ore meo verba Domini audiente populo in domo Domini in die ieiunii: insuper et audiente universo Iuda, qui veniunt de civitatibus suis, leges eis: [7] Si forte cadat oratio eorum in conspectu Domini, et revertatur unusquisque a via sua pessima: quoniam magnus furor et indignatio est, quam locutus est Dominus adversus populum hunc. [8] Et fecit Baruch filius Neriæ iuxta omnia, quæ præceperat ei Ieremias propheta, legens ex volumine sermones Domini in domo Domini.

atque iterum eas legit. [9] Factum est autem in anno quinto Ioakim filii Iosiæ regis Iuda, in mense nono: prædicaverunt ieiunium in conspectu Domini omni populo in Ierusalem, et universæ multitudini, quæ confluxerat de civitatibus Iuda in Ierusalem. [10] Legitque Baruch ex volumine sermones Ieremiæ in domo Domini in gazophylacio Gamariæ filii Saphan scribæ, in vestibulo superiori, in introitu portæ novæ domus Domini audiente omni populo.

principibus quoque eas recitat; [11] Cumque audisset Michæas filius Gamariæ filii Saphan omnes sermones Domini ex libro: [12] descendit in domum regis ad gazophylacium scribæ: et ecce ibi omnes principes sedebant: Elisama scriba, et Dalaias filius Semeiæ, et Elnathan filius Achobor, et Gamarias filius Saphan, et Sedecias filius Hananiæ, et universi principes. [13] Et nunciavit eis Michæas omnia verba, quæ audivit legente Baruch ex volumine in auribus populi. [14] Miserunt itaque omnes principes ad Baruch, Iudi filium Nathaniæ filii Selemiæ, filii Chusi, dicentes: Volumen, ex quo legisti audiente populo, sume in manu tua, et veni. Tulit ergo Baruch filius Neriæ volumen in manu sua, et venit ad eos. [15] Et dixerunt ad eum: Sede, et lege hæc in auribus nostris. Et legit Baruch in auribus eorum. [16] Igitur cum audissent omnia verba, obstupuerunt unusquisque ad proximum suum, et dixerunt ad Baruch: Nunciare debemus regi omnes sermones istos. [17] Et interrogaverunt eum, dicentes: Indica nobis quomodo scripsisti omnes sermones istos ex ore eius. [18] Dixit autem eis Baruch: Ex ore suo loquebatur quasi legens ad me omnes sermones istos, et ego scribebam in volumine atramento. [19] Et dixerunt principes ad Baruch: Vade, et abscondere tu et Ieremias, et nemo sciat ubi sitis.

rex Ioakim volumen scindit et in ignem proicit; [20] Et ingressi sunt ad regem in atrium: porro volumen commendaverunt in gazophylacio Elisamæ scribæ: et nunciaverunt audiente rege omnes sermones.
[21] Misitque rex Iudi ut sumeret volumen: qui tollens illud de gazophylacio Elisamæ scribæ, legit audiente rege, et universis principibus, qui stabant circa regem. [22] Rex autem sedebat in domo hiemali in mense nono: et posita erat arula coram eo plena

prunis. 23 Cumque legisset Iudi tres pagellas vel quattuor, scidit illud scalpello
scribæ, et proiecit in ignem, qui erat super arulam donec consumeretur omne vo-
lumen igni, qui erat in arula. 24 Et non timuerunt, neque sciderunt vestimenta
sua rex, et omnes servi eius, qui audierunt universos sermones istos. 25 Verum-
tamen Elnathan, et Dalaias, et Gamarias contradixerunt regi ne combureret librum:
et non audivit eos. 26 Et præcepit rex Ieremiel filio Amelech, et Saraiæ filio Ezriel,
et Selemiæ filio Abdeel ut comprehenderent Baruch scribam, et Ieremiam prophetam:
abscondit autem eos Dominus.

27 Et factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam, postquam com- Dominus iteratam
busserat rex volumen et sermones, quos scripserat Baruch ex ore Ieremiæ, di- scriptionem
cens: 28 Rursum tolle volumen aliud: et scribe in eo omnes sermones priores, iubet
qui erant in primo volumine, quod combussit Ioakim rex Iuda.

29 Et ad Ioakim regem Iuda, dices: Hæc dicit Dominus: Tu combussisti volumen et regi pœ-
illud, dicens: Quare scripsisti in eo annuncians: Festinus veniet rex Babylonis, et nam nuntiat:
vastabit terram hanc, et cessare faciet ex illa hominem, et iumentum? 30 Propterea
hæc dicit Dominus contra Ioakim regem Iuda: Non erit ex eo qui sedeat super
solium David: et cadaver eius proiicietur ad æstum per diem, et ad gelu per noctem.
31 Et visitabo contra eum, et contra semen eius, et contra servos eius iniquitates
suas, et adducam super eos et super habitatores Ierusalem, et super viros Iuda
omne malum, quod locutus sum ad eos, et non audierunt.

32 Ieremias autem tulit volumen aliud, et dedit illud Baruch filio Neriæ scribæ: Baruch plures
qui scripsit in eo ex ore Ieremiæ omnes sermones libri, quem combusserat Ioakim sermones
rex Iuda igni: et insuper additi sunt sermones multo plures, quam antea fuerant. scribit.

2. Ieremias in custodiam missus, 37, 1—38, 28a.

37. 1 Et regnavit rex Sedecias filius Iosiæ pro Iechonia filio Ioakim: quem Chaldæi propter
constituit regem Nabuchodonosor rex Babylonis in Terra Iuda: 2 Et non obedivit Ægyptios
ipse, et servi eius, et populus terræ verbis Domini, quæ locutus est in manu Ie- ab Ierusalem
remiæ prophetæ. 3 Et misit rex Sedecias Iuchal filium Selemiæ, et Sophoniam recedunt.
filium Maasiæ sacerdotem ad Ieremiam prophetam, dicens: Ora pro nobis Dominum
Deum nostrum. 4 Ieremias autem libere ambulabat in medio populi: non enim
miserant eum in custodiam carceris. Igitur exercitus Pharaonis egressus est de
Ægypto: et audientes Chaldæi, qui obsidebant Ierusalem, huiuscemodi nuncium,
recesserunt ab Ierusalem.

5 Et factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam, dicens: 6 Hæc dicit propheta reditionem
Dominus Deus Israel: Sic dicetis regi Iuda, qui misit vos ad me interrogandum: eorum
Ecce exercitus Pharaonis, qui egressus est vobis in auxilium, revertetur in terram et incendium urbis
suam in Ægyptum. 7 et redient Chaldæi, et bellabunt contra civitatem hanc: prædicit.
et capient eam, et succendent eam igni. 8 Hæc dicit Dominus: Nolite decipere
animas vestras, dicentes: Euntes abibunt, et recedent a nobis Chaldæi, quia non
abibunt. 9 Sed et si percusseritis omnem exercitum Chaldæorum, qui præliantur
adversum vos, et derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati: singuli de tentorio suo
consurgent, et incendent civitatem hanc igni.

10 Ergo cum recessisset exercitus Chaldæorum ab Ierusalem propter exercitum a principibus in
Pharaonis, 11 egressus est Ieremias de Ierusalem ut iret in Terram Beniamin, et carcerem
divideret ibi possessionem in conspectu civium. 12 Cumque pervenisset ad portam datur,
Beniamin, erat ibi custos portæ per vices, nomine Ierias, filius Selemiæ filii Hananiæ,
et apprehendit Ieremiam prophetam, dicens: Ad Chaldæos profugis. 13 Et respondit
Ieremias: Falsum est, non fugio ad Chaldæos. Et non audivit eum: sed comprehen-
dit Ierias Ieremiam, et adduxit eum ad principes. 14 Quam ob rem irati principes
contra Ieremiam, cæsum eum miserunt in carcerem, qui erat in domo Ionathan
scribæ: ipse enim præpositus erat super carcerem. 15 Itaque ingressus est Ieremias
in domum laci et in ergastulum: et sedit ibi Ieremias diebus multis.

16 Mittens autem Sedecias rex tulit eum: et interrogavit eum in domo sua a Sedecia in vesti-
abscondite, et dixit: Putasne est sermo a Domino? Et dixit Ieremias: Est. Et ait: bulum carceris
In manus regis Babylonis traderis. 17 Et dixit Ieremias ad regem Sedeciam: Quid traditur,

peccavi tibi, et servis tuis, et populo tuo, quia misisti me in domum carceris?
18 Ubi sunt prophetæ vestri, qui prophetabant vobis, et dicebant: Non veniet
rex Babylonis super vos, et super terram hanc? 19 Nunc ergo audi obsecro domine
mi rex: Valeat deprecatio mea in conspectu tuo: et ne me remittas in domum
Ionathan scribæ, ne moriar ibi. 20 Præcepit ergo rex Sedecias ut traderetur Ie-
remias in vestibulo carceris: et daretur ei torta panis quotidie, excepto pulmento,
donec consumerentur omnes panes de civitate: et mansit Ieremias in vestibulo
carceris.

a principibus in cisternam lutosam proicitur,

38. 1 Audivit autem Saphatias filius Mathan, et Gedelias filius Phassur, et
Iuchal filius Selemiæ, et Phassur filius Melchiæ, sermones, quos Ieremias loquebatur
ad omnem populum, dicens: 2 Hæc dicit Dominus: [a]Quicumque manserit in
civitate hac, morietur gladio, et fame, et peste: qui autem profugerit ad Chaldæos,
vivet, et erit anima eius sospes et vivens. 3 Hæc dicit Dominus: Tradendo tradetur
civitas hæc in manu exercitus regis Babylonis, et capiet eam. 4 Et dixerunt principes
regi: Rogamus ut occidatur homo iste: de industria enim dissolvit manus virorum
bellantium, qui remanserunt in civitate hac, et manus universi populi, loquens
ad eos iuxta verba hæc: siquidem homo iste non quærit pacem populo huic, sed
malum. 5 Et dixit rex Sedecias: Ecce ipse in manibus vestris est: nec enim fas
est regem vobis quidquam negare. 6 Tulerunt ergo Ieremiam, et proiecerunt eum
in lacum Melchiæ filii Amelech, qui erat in vestibulo carceris: et submiserunt Iere-
miam funibus in lacum, in quo non erat aqua, sed lutum: descendit itaque Ieremias
in cœnum.

ab Abdemelech iterum in vestibulo carceris collocatur,

7 Audivit autem Abdemelech Æthiops vir eunuchus, qui erat in domo regis
quod misissent Ieremiam in lacum: porro rex sedebat in porta Beniamin. 8 Et
egressus est Abdemelech de domo regis, et locutus est ad regem, dicens: 9 Domine
mi rex, malefecerunt viri isti omnia quæcumque perpetrarunt contra Ieremiam
prophetam, mittentes eum in lacum ut moriatur ibi fame, non sunt enim panes
ultra in civitate. 10 Præcepit itaque rex Abdemelech Æthiopi, dicens: Tolle tecum
hinc triginta viros, et leva Ieremiam prophetam de lacu antequam moriatur.
11 Assumptis ergo Abdemelech secum viris, ingressus est domum regis, quæ erat
sub cellario: et tulit inde veteres pannos et antiqua, quæ computruerant, et submisit
ea ad Ieremiam in lacum per funiculos. 12 Dixitque Abdemelech Æthiops ad Iere-
miam: Pone veteres pannos, et hæc scissa et putrida sub cubito manuum tuarum:
et super funes: fecit ergo Ieremias sic: 13 Et extraxerunt Ieremiam funibus, et
eduxerunt eum de lacu: mansit autem Ieremias in vestibulo carceris.

Sedeciæ deditionem suam et conservationem urbis suadet,

14 Et misit rex Sedecias, et tulit ad se Ieremiam prophetam ad ostium tertium,
quod erat in domo Domini: et dixit rex ad Ieremiam: Interrogo ego te sermonem,
ne abscondas a me aliquid. 15 Dixit autem Ieremias ad Sedeciam: Si annunciavero
tibi, numquid non interficies me? et si consilium dedero tibi, non me audies. 16 Iura-
vit ergo rex Sedecias Ieremiæ clam, dicens: Vivit Dominus, qui fecit nobis animam
hanc, si occidero te, et si tradidero te in manus virorum istorum, qui quærunt
animam tuam. 17 Et dixit Ieremias ad Sedeciam: Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Israel: Si profectus exieris ad principes regis Babylonis, vivet anima tua,
et civitas hæc non succendetur igni: et salvus eris tu, et domus tua. 18 Si autem
non exieris ad principes regis Babylonis, tradetur civitas hæc in manus Chaldæorum,
et succendent eam igni: et tu non effugies de manu eorum. 19 Et dixit rex Sedecias
ad Ieremiam: Solicitus sum propter Iudæos, qui transfugerunt ad Chaldæos:
ne forte tradar in manus eorum, et illudant mihi. 20 Respondit autem Ieremias:
Non te tradent. audi quæso vocem Domini, quam ego loquor ad te, et bene tibi
erit, et vivet anima tua. 21 Quod si nolueris egredi: iste est sermo, quem ostendit
mihi Dominus: 22 Ecce omnes mulieres, quæ remanserunt in domo regis Iuda,
educentur ad principes regis Babylonis: et ipsæ dicent: Seduxerunt te, et præva-
luerunt adversum te viri pacifici tui, demerserunt in cœno, et in lubrico pedes
tuos, et recesserunt a te. 23 Et omnes uxores tuæ, et filii tui educentur ad Chal-

---

38, 2 [a]Sup 21, 9.

dæos: et non effugies manus eorum, sed in manu regis Babylonis capieris: et civi-
tatem hanc comburet igni. 24 Dixit ergo Sedecias ad Ieremiam: Nullus sciat
verba hæc, et non morieris. 25 Si autem audierint principes quia locutus sum
tecum, et venerint ad te, et dixerint tibi: Indica nobis quid locutus sis cum rege,
ne celes nos, et non te interficiemus: et quid locutus est tecum rex: 26 Dices ad
eos: Prostravi ego preces meas coram rege, ne me reduci iuberet in domum Io-
nathan, et ibi morerer.

27 Venerunt ergo omnes principes ad Ieremiam, et interrogaverunt eum: et in vestibulo
locutus est eis iuxta omnia verba, quæ præceperat ei rex, et cessaverunt ab eo: carceris
nihil enim fuerat auditum. 28 Mansit vero Ieremias in vestibulo carceris usque manet.
ad diem, quo capta est Ierusalem:

3. Ieremias in libertatem vindicatus, 38, 28b—39, 14.

et factum est ut caperetur Ierusalem. **39.** 1 Anno [a]nono Sedeciæ regis Iuda, Urbe capta
mense decimo, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, et omnis exercitus eius ad
Ierusalem, et obsidebant eam. 2 Undecimo autem anno Sedeciæ, mense quarto,
quinta mensis aperta est civitas. 3 Et ingressi sunt omnes principes regis Baby-
lonis, et sederunt in porta media: Neregel, Sereser, Semegarnabu, Sarsachim,
Rabsares, Neregel, Sereser, Rebmag, et omnes reliqui principes regis Babylonis.
4 Cumque vidisset eos Sedecias rex Iuda, et omnes viri bellatores, fugerunt: et
egressi sunt nocte de civitate per viam horti regis, et per portam, quæ erat inter
duos muros, et egressi sunt ad viam deserti. 5 Persecutus est autem eos exercitus
Chaldæorum: et comprehenderunt Sedeciam in campo solitudinis Ierichontinæ,
et captum adduxerunt ad Nabuchodonosor regem Babylonis in Reblatha, quæ est
in Terra Emath: et locutus est ad eum iudicia. 6 Et occidit rex Babylonis filios
Sedeciæ in Reblatha, in oculis eius: et omnes nobiles Iuda occidit rex Babylonis.
7 Oculos quoque Sedeciæ eruit: et vinxit eum compedibus ut duceretur in Babylonem.

8 Domum quoque regis, et domum vulgi succenderunt Chaldæi igni, et murum atque igne
Ierusalem subverterunt. 9 Et reliquias populi, qui remanserant in civitate, et vastata
perfugas, qui transfugerant ad eum, et superfluos vulgi, qui remanserant, transtulit
Nabuzardan magister militum in Babylonem. 10 Et de plebe pauperum, qui nihil
penitus habebant, dimisit Nabuzardan magister militum in Terra Iuda: et dedit
eis vineas, et cisternas in die illa.

11 Præceperat autem Nabuchodonosor rex Babylonis de Ieremia Nabuzardan propheta
magistro militum, dicens: 12 Tolle illum, et pone super eum oculos tuos, nihilque in medio
ei mali facias: sed, ut voluerit, sic facias ei. 13 Misit ergo Nabuzardan princeps populi
militiæ, et Nabusezban, et Rabsares, et Neregel, et Sereser, et Rebmag, et omnes habitat.
optimates regis Babylonis, 14 miserunt, et tulerunt Ieremiam de vestibulo carceris,
et tradiderunt eum Godoliæ filio Ahicam filii Saphan ut intraret in domum, et
habitaret in populo.

4. Abdemelech præmio donatur, 39, 15—18.

15 Ad Ieremiam autem factus fuerat sermo Domini cum clausus esset in vestibulo In eversione
carceris, dicens: 16 Vade, et dic Abdemelech Æthiopi, dicens: Hæc dicit Dominus urbis
exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam sermones meos super civitatem hanc servabitur.
in malum, et non in bonum: et erunt in conspectu tuo in die illa. 17 Et liberabo
te in die illa, ait Dominus: et non traderis in manus virorum, quos tu formidas:
18 Sed eruens liberabo te, et gladio non cades: sed erit tibi anima tua in salutem,
quia in me habuisti fiduciam, ait Dominus.

5. Ieremias ad Godoliam venit, 40, 1—6.

40. 1 Sermo, qui factus est ad Ieremiam a Domino, postquam dimissus est Inscriptio pro 42, 7 ss;
a Nabuzardan magistro militiæ de Rama, quando tulit eum vinctum catenis in
medio omnium, qui migrabant de Ierusalem et Iuda, et ducebantur in Babylonem.

39, *1* [a]2 Rg 25, 1; Inf 52, 4.

propheta apud populum relictum manere vult.

2 Tollens ergo princeps militiæ Ieremiam, dixit ad eum: Dominus Deus tuus
locutus est malum hoc super locum istum, 3 et adduxit: et fecit Dominus sicut
locutus est, quia peccastis Domino, et non audistis vocem eius, et factus est vobis
sermo hic. 4 Nunc ergo ecce solvi te hodie de catenis, quæ sunt in manibus tuis:
si placet tibi ut venias mecum in Babylonem, veni: et ponam oculos meos super te:
si autem displicet tibi venire mecum in Babylonem, reside: ecce omnis terra in
conspectu tuo est: quod elegeris, et quo placuerit tibi ut vadas, illuc perge. 5 Et
mecum noli venire: sed habita apud Godoliam filium Ahicam filii Saphan, quem
præposuit rex Babylonis civitatibus Iuda: habita ergo cum eo in medio populi:
vel quocumque placuerit tibi ut vadas, vade. Dedit quoque ei magister militiæ
cibaria, et munuscula, et dimisit eum. 6 Venit autem Ieremias ad Godoliam filium
Ahicam in Masphath, et habitavit cum eo in medio populi, qui relictus fuerat in
terra.

6. Godolias præfectus terræ interficitur, 40, 7—41, 18.

A rege Babylonis populo relicto præfectum.

7 Cumque audissent omnes principes exercitus, qui dispersi fuerant per regiones,
ipsi et socii eorum, quod præfecisset rex Babylonis Godoliam filium Ahicam terræ,
et quod commendasset ei viros, et mulieres, et parvulos, et de pauperibus terræ,
qui non fuerant translati in Babylonem. 8 Venerunt ad Godoliam in Masphath:
et Ismahel filius Nathaniæ, et Iohanan, et Ionathan filii Caree, et Sareas filius
Thanehumeth, et filii Ophi, qui erant de Netophathi, et Iezonias filius Maachathi,
ipsi et viri eorum. 9 [a]Et iuravit eis Godolias filius Ahicam filii Saphan, et comitibus
eorum, dicens: Nolite timere servire Chaldæis, habitate in terra, et servite regi
Babylonis, et bene erit vobis. 10 Ecce ego habito in Masphath ut respondeam
præcepto Chaldæorum, qui mittuntur ad nos: vos autem colligite vindemiam,
et messem, et oleum, et condite in vasis vestris, et manete in urbibus vestris, quas
tenetis. 11 Sed et omnes Iudæi, qui erant in Moab, et in filiis Ammon, et in Idumæa,
et in universis regionibus, audito quod dedisset rex Babylonis reliquias in Iudæa,
et quod præposuisset super eos Godoliam filium Ahicam filii Saphan: 12 reversi
sunt, inquam, omnes Iudæi de universis locis, ad quæ profugerant, et venerunt in
Terram Iuda ad Godoliam in Masphath: et collegerunt vinum, et messem multam
nimis.

principum monentium verba non credentem.

13 Iohanan autem filius Caree, et omnes principes exercitus, qui dispersi fuerant
in regionibus, venerunt ad Godoliam in Masphath. 14 Et dixerunt ei: Scito quod
Baalis rex filiorum Ammon misit Ismahel filium Nathaniæ percutere animam tuam.
Et non credidit eis Godolias filius Ahicam. 15 Iohanan autem filius Caree dixit
ad Godoliam seorsum in Masphath, loquens: Ibo, et percutiam Ismahel filium
Nathaniæ nullo sciente, ne interficiat animam tuam, et dissipentur omnes Iudæi,
qui congregati sunt ad te, et peribunt reliquiæ Iuda. 16 Et ait Godolias filius Ahicam
ad Iohanan filium Caree: Noli facere verbum hoc: falsum enim tu loqueris de
Ismahel.

Ismahel occidit.

41. 1 Et factum est in mense septimo, venit Ismahel filius Nathaniæ, filii
Elisama de semine regali, et optimates regis, et decem viri cum eo, ad Godoliam
filium Ahicam in Masphath: et comederunt ibi panes simul in Masphath. 2 Surrexit
autem Ismahel filius Nathaniæ, et decem viri, qui cum eo erant, et percusserunt
Godoliam filium Ahicam filii Saphan gladio, et interfecerunt eum, quem præfecerat
rex Babylonis terræ.

alios quoque interficiens vel captivos ducens;

3 Omnes quoque Iudæos, qui erant cum Godolia in Masphath, et Chaldæos,
qui reperti sunt ibi, et viros bellatores percussit Ismahel. 4 Secundo autem die
postquam occiderat Godoliam, nullo adhuc sciente, 5 venerunt viri de Sichem,
et de Silo, et de Samaria octoginta viri: rasi barba, et scissis vestibus, et squallentes:
et munera, et thus habebant in manu, ut offerrent in domo Domini. 6 Egressus
ergo Ismahel filius Nathaniæ in occursum eorum de Masphath, incedens et plorans
ibat: cum autem occurrisset eis, dixit ad eos: Venite ad Godoliam filium Ahicam.
7 Qui cum venissent ad medium civitatis, interfecit eos Ismahel filius Nathaniæ

40, *9* [a]2 Rg 25, 24.

circa medium laci, ipse et viri, qui erant cum eo. 8 Decem autem viri reperti sunt
inter eos, qui dixerunt ad Ismahel: Noli occidere nos: quia habemus thesauros
in agro, frumenti, et hordei, et olei, et mellis. Et cessavit: et non interfecit eos
cum fratribus suis. 9 Lacus autem, in quem proiecerat Ismahel omnia cadavera
virorum, quos percussit propter Godoliam, ipse est, quem fecit rex Asa propter
Baasa regem Israel: ipsum replevit Ismahel filius Nathaniæ occisis. 10 Et captivas
duxit Ismahel omnes reliquias populi, qui erant in Masphath: filias regis, et uni-
versum populum, qui remanserat in Masphath: quos commendaverat Nabuzardan
princeps militiæ Godoliæ filio Ahicam. Et cepit eos Ismahel filius Nathaniæ, et
abiit ut transiret ad filios Ammon.

11 Audivit autem Iohanan filius Caree, et omnes principes bellatorum, qui captivi tamen a
erant cum eo, omne malum, quod fecerat Ismahel filius Nathaniæ. 12 Et assumptis principibus
universis viris, profecti sunt ut bellarent adversum Ismahel filium Nathaniæ, et liberantur.
invenerunt eum ad aquas multas, quæ sunt in Gabaon. 13 Cumque vidisset omnis
populus, qui erat cum Ismahel, Iohanan filium Caree, et universos principes bel-
latorum, qui erant cum eo, lætati sunt. 14 Et reversus est omnis populus, quem
ceperat Ismahel, in Masphath: reversusque abiit ad Iohanan filium Caree. 15 Ismahel
autem filius Nathaniæ fugit cum octo viris a facie Iohanan, et abiit ad filios Ammon.
16 Tulit ergo Iohanan filius Caree, et omnes principes bellatorum, qui erant cum
eo, universas reliquias vulgi, quas reduxerat ab Ismahel filio Nathaniæ de Masphath,
postquam percussit Godoliam filium Ahicam: fortes viros ad prælium, et mulieres,
et pueros, et eunuchos, quos reduxerat de Gabaon. 17 Et abierunt, et sederunt
peregrinantes in Chamaam, quæ est iuxta Bethlehem, ut pergerent, et introirent
Ægyptum 18 a facie Chaldæorum: timebant enim eos, quia percusserat Ismahel
filius Nathaniæ Godoliam filium Ahicam, quem præposuerat rex Babylonis in
Terra Iuda.

7. Ieremias fugam in Ægyptum dissuadet, 42, 1—43, 7.

42. 1 Et accesserunt omnes principes bellatorum, et Iohanan filius Caree, Rogatus Dominum
et Iezonias filius Osaiæ, et reliquum vulgus a parvo usque ad magnum: 2 Dixerunt- consulit,
que ad Ieremiam prophetam: Cadat oratio nostra in conspectu tuo: et ora pro
nobis ad Dominum Deum tuum pro universis reliquiis istis, quia derelicti sumus
pauci de pluribus, sicut oculi tui nos intuentur: 3 Et annunciet nobis Dominus
Deus tuus viam, per quam pergamus, et verbum, quod faciamus. 4 Dixit autem
ad eos Ieremias propheta: Audivi: ecce ego oro ad Dominum Deum vestrum secun-
dum verba vestra, omne verbum, quodcumque responderit mihi, indicabo vobis:
nec celabo vos quidquam. 5 Et illi dixerunt ad Ieremiam: Sit Dominus inter nos
testis veritatis et fidei, si non iuxta omne verbum, in quo miserit te Dominus Deus
tuus ad nos, sic faciemus. 6 Sive bonum est, sive malum, voci Domini Dei nostri,
ad quem mittimus te, obediemus, ut bene sit nobis cum audierimus vocem Domini
Dei nostri.

7 Cum autem completi essent decem dies, factum est verbum Domini ad verbum Domini
Ieremiam. 8 Vocavitque Iohanan filium Caree, et omnes principes bellatorum, promulgat,
qui erant cum eo, et universum populum a minimo usque ad magnum. 9 Et dixit
ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Israel, ad quem misistis me, ut prosternerem
preces vestras in conspectu eius: 10 Si quiescentes manseritis in terra hac, ædifi-
cabo vos, et non destruam; plantabo, et non evellam: iam enim placatus sum
super malo quod feci vobis. 11 Nolite timere a facie regis Babylonis, quem vos
pavidi formidatis: nolite metuere eum, dicit Dominus: quia vobiscum sum ego,
ut salvos vos faciam, et eruam de manu eius. 12 Et dabo vobis misericordias, et
miserebor vestri, et habitare vos faciam in terra vestra. 13 Si autem dixeritis vos:
Non habitabimus in terra ista, nec audiemus vocem Domini Dei nostri, 14 dicentes:
Nequaquam, sed ad Terram Ægypti pergemus: ubi non videbimus bellum, et
clangorem tubæ non audiemus, et famem non sustinebimus: et ibi habitabimus.
15 Propter hoc nunc audite verbum Domini reliquiæ Iuda: Hæc dicit Dominus
exercituum, Deus Israel: Si posueritis faciem vestram ut ingrediamini Ægyptum,

et intraveritis ut ibi habitetis: 16 gladius, quem vos formidatis, ibi comprehendet
vos in Terra Ægypti: et fames, pro qua estis soliciti, adhærebit vobis in Ægypto,
et ibi moriemini. 17 Omnesque viri, qui posuerunt faciem suam ut ingrediantur
Ægyptum, ut habitent ibi, morientur gladio, et fame, et peste: nullus de eis remane-
bit, nec effugiet a facie mali, quod ego afferam super eos. 18 Quia hæc dicit Dominus
exercituum, Deus Israel: Sicut conflatus est furor meus, et indignatio mea super
habitatores Ierusalem: sic conflabitur indignatio mea super vos, cum ingressi
fueritis Ægyptum, et eritis in iusiurandum, et in stuporem, et in maledictum,
et in opprobrium: et nequaquam ultra videbitis locum istum.

admonitionem addit,

19 Verbum Domini super vos reliquiæ Iuda: Nolite intrare Ægyptum: scientes
scietis quia obtestatus sum vos hodie, 20 quia decepistis animas vestras: vos enim
misistis me ad Dominum Deum nostrum dicentes: Ora pro nobis ad Dominum
Deum nostrum, et iuxta omnia quæcumque dixerit tibi Dominus Deus noster, sic
annuncia nobis, et faciemus. 21 Et annunciavi vobis hodie, et non audistis vo-
cem Domini Dei vestri super universis, pro quibus misit me ad vos. 22 Nunc ergo
scientes scietis quia gladio, et fame, et peste moriemini in loco, ad quem voluistis
intrare ut habitaretis ibi.

mendacii accusatur,

43. 1 Factum est autem, cum complesset Ieremias loquens ad populum
universos sermones Domini Dei eorum, pro quibus miserat eum Dominus Deus
eorum ad illos, omnia verba hæc: 2 dixit Azarias filius Osaiæ, et Iohanan filius
Caree, et omnes viri superbi, dicentes ad Ieremiam: Mendacium tu loqueris: non
misit te Dominus Deus noster, dicens: Ne ingrediamini Ægyptum ut habitetis
illic. 3 Sed Baruch filius Neriæ incitat te adversum nos, ut tradat nos in manus
Chaldæorum, ut interficiat nos, et traduci faciat in Babylonem.

cum Baruch in Ægyptum ducitur.

4 Et non audivit Iohanan filius Caree, et omnes principes bellatorum, et uni-
versus populus vocem Domini ut manerent in Terra Iuda. 5 Sed tollens Iohanan
filius Caree, et universi principes bellatorum universos reliquiarum Iuda, qui reversi
fuerant de cunctis Gentibus, ad quas fuerant ante dispersi, ut habitarent in Terra
Iuda: 6 viros, et mulieres, et parvulos, et filias regis, et omnem animam, quam
reliquerat Nabuzardan princeps militiæ cum Godolia filio Ahicam, filii Saphan,
et Ieremiam prophetam, et Baruch filium Neriæ. 7 Et ingressi sunt Terram Ægypti,
quia non obedierunt voci Domini: et venerunt usque ad Taphnis.

8. Vastationem Ægypti prædicit, 43, 8—13.

Nabuchodonosor Ægyptum percutiet.

8 Et factus est sermo Domini ad Ieremiam in Taphnis, dicens: 9 Sume lapides
grandes in manu tua, et abscondes eos in crypta, quæ est sub muro latericio in
porta domus Pharaonis in Taphnis, cernentibus viris Iudæis: 10 Et dices ad eos:
Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego mittam, et assumam Nabucho-
donosor regem Babylonis servum meum: et ponam thronum eius super lapides
istos, quos abscondi, et statuet solium suum super eos. 11 Veniensque percutiet
Terram Ægypti: quos in mortem, in mortem: et quos in captivitatem, in captivi-
tatem: et quos in gladium, in gladium. 12 Et succendet ignem in delubris deorum
Ægypti, et comburet ea, et captivos ducet illos: et amicietur Terra Ægypti, sicut
amicitur pastor pallio suo: et egredietur inde in pace. 13 Et conteret statuas domus
Solis, quæ sunt in Terra Ægypti: et delubra deorum Ægypti comburet igni.

9. Iudæis idololatris comminatur, 44, 1—30.

Idola colentes gladio et fame consumentur;

44. 1 Verbum, quod factum est per Ieremiam ad omnes Iudæos, qui habitabant
in Terra Ægypti, habitantes in Magdalo, et in Taphnis, et in Memphis, et in Terra
Phatures, dicens: 2 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Vos vidistis
omne malum istud, quod adduxi super Ierusalem, et super omnes urbes Iuda: et
ecce desertæ sunt hodie, et non est in eis habitator: 3 Propter malitiam, quam
fecerunt ut me ad iracundiam provocarent, et irent ut sacrificarent, et colerent
deos alienos, quos nesciebant et illi, et vos, et patres vestri. 4 Et misi ad vos omnes
servos meos prophetas de nocte consurgens, mittensque et dicens: Nolite facere
verbum abominationis huiuscemodi, quam odivi. 5 Et non audierunt, nec incli-

naverunt aurem suam ut converterentur a malis suis, et non sacrificarent diis alienis.
6 Et conflata est indignatio mea et furor meus, et succensa est in civitatibus Iuda,
et in plateis Ierusalem: et versæ sunt in solitudinem et vastitatem secundum diem
hanc. 7 Et nunc hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Quare vos facitis
malum grande hoc contra animas vestras, ut intereat ex vobis vir et mulier, parvulus
et lactens de medio Iudæ, nec relinquatur vobis quidquam residuum: 8 Provocantes
me in operibus manuum vestrarum, sacrificando diis alienis in Terra Ægypti, in
quam ingressi estis ut habitetis ibi: et dispereatis, et sitis in maledictionem, et
in opprobrium cunctis gentibus terræ? 9 Numquid obliti estis mala patrum vestro-
rum, et mala regum Iuda, et mala uxorum eius, et mala vestra, et mala uxorum
vestrarum, quæ fecerunt in Terra Iuda, et in regionibus Ierusalem? 10 Non sunt
mundati usque ad diem hanc: et non timuerunt, et non ambulaverunt in lege
Domini, et in præceptis meis, quæ dedi coram vobis et coram patribus vestris.
11 Ideo hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: [a]Ecce ego ponam faciem meam
in vobis in malum: et disperdam omnem Iudam. 12 Et assumam reliquias Iudæ,
qui posuerunt facies suas ut ingrederentur Terram Ægypti, et habitarent ibi: et
consumentur omnes in Terra Ægypti: cadent in gladio et in fame: et consumentur
a minimo usque ad maximum in gladio, et in fame morientur: et erunt in iusiuran-
dum, et in miraculum, et in maledictionem, et in opprobrium. 13 Et visitabo super
habitatores Terræ Ægypti, sicut visitavi super Ierusalem in gladio, et fame, et
peste. 14 Et non erit qui effugiat, et sit residuus de reliquiis Iudæorum, qui vadunt
ut peregrinentur in Terra Ægypti: et revertantur in Terram Iuda, ad quam ipsi
elevant animas suas ut revertantur, et habitent ibi: non revertentur nisi qui fugerint.

15 Responderunt autem Ieremiæ omnes viri scientes quod sacrificarent uxores pertinaces in
eorum diis alienis: et universæ mulieres, quarum stabat multitudo grandis, et idololatria
omnis populus habitantium in Terra Ægypti in Phatures, dicentes: 16 Sermonem,
quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te: 17 sed facientes
faciemus omne verbum, quod egredietur de ore nostro ut sacrificemus reginæ cæli,
et libemus ei libamina, sicut fecimus nos, et patres nostri, reges nostri, et principes
nostri in urbibus Iuda, et in plateis Ierusalem: et saturati sumus panibus, et bene
nobis erat, malumque non vidimus. 18 Ex eo autem tempore, quo cessavimus
sacrificare reginæ cæli, et libare ei libamina, indigemus omnibus, et gladio, et fame
consumpti sumus. 19 Quod si nos sacrificamus reginæ cæli, et libamus ei libamina:
numquid sine viris nostris fecimus ei placentas ad colendum eam, et libandum
ei libamina?

20 Et dixit Ieremias ad omnem populum adversum viros, et adversum mulieres, prius a propheta,
et adversum universam plebem, qui responderant ei verbum, dicens: 21 Numquid
non sacrificium, quod sacrificastis in civitatibus Iuda, et in plateis Ierusalem vos
et patres vestri, reges vestri, et principes vestri, et populus terræ, horum recordatus
est Dominus, et ascendit super cor eius? 22 Et non poterat Dominus ultra portare
propter malitiam studiorum vestrorum, et propter abominationes, quas fecistis,
et facta est terra vestra in desolationem, et in stuporem, et in maledictum, eo quod
non sit habitator, sicut est dies hæc. 23 Propterea quod sacrificaveritis idolis, et
peccaveritis Domino: et non audieritis vocem Domini, et in lege, et in præceptis,
et in testimoniis eius non ambulaveritis: idcirco evenerunt vobis mala hæc, sicut
est dies hæc.

24 Dixit autem Ieremias ad omnem populum, et ad universas mulieres: Audite deinde ab ipso
verbum Domini omnis Iuda, qui estis in Terra Ægypti: 25 Hæc inquit Dominus Deo cor-
exercituum Deus Israel, dicens: Vos, et uxores vestræ locuti estis ore vestro, et ripiuntur.
manibus vestris implestis, dicentes: Faciamus vota nostra, quæ vovimus, ut sacri-
ficemus reginæ cæli, et libemus ei libamina, implestis vota vestra, et opere perpetrastis
ea. 26 Ideo audite verbum Domini omnis Iuda, qui habitatis in Terra Ægypti:
Ecce ego iuravi in nomine meo magno, ait Dominus: quia nequaquam ultra vo-
cabitur nomen meum ex ore omnis viri Iudæi, dicentis: Vivit Dominus Deus in

44, *11* [a]Am 9, 4.

omni Terra Ægypti. 27 Ecce ego vigilabo super eos in malum, et non in bonum:
et consumentur omnes viri Iuda, qui sunt in Terra Ægypti, gladio, et fame donec
penitus consumantur. 28 Et qui fugerint gladium, revertentur de Terra Ægypti
in Terram Iuda viri pauci: et scient omnes reliquiæ Iuda ingredientium Terram
Ægypti, ut habitent ibi, cuius sermo compleatur, meus, an illorum. 29 Et hoc vobis
signum, ait Dominus, quod visitem ego super vos in loco isto: ut sciatis quia vere
complebuntur sermones mei contra vos in malum. 30 Hæc dicit Dominus: Ecce
ego tradam Pharaonem Ephree regem Ægypti in manu inimicorum eius, et in
manu quærentium animam illius: sicut tradidi Sedeciam regem Iuda in manu
Nabuchodonosor regis Babylonis inimici sui, et quærentis animam eius.

10. Scribam Baruch admonet ac solatur, 45, 1—5.

Ne exceptionem quærat; servabitur.

45. 1 Verbum, quod locutus est Ieremias propheta ad Baruch filium Neriæ,
cum scripsisset verba hæc in libro ex ore Ieremiæ, anno quarto Ioakim filii Iosiæ
regis Iuda, dicens: 2 Hæc dicit Dominus Deus Israel ad te Baruch: 3 Dixisti:
Væ misero mihi, quoniam addidit Dominus dolorem dolori meo: laboravi in gemitu
meo, et requiem non inveni. 4 Hæc dicit Dominus: Sic dices ad eum: Ecce quos
ædificavi, ego destruo: et quos plantavi, ego evello, et universam terram hanc.
5 Et tu quæris tibi grandia? noli quærere: quia ecce ego adducam malum super
omnem carnem, ait Dominus: et dabo tibi animam tuam in salutem in omnibus
locis, ad quæcumque perrexeris.

PARS ALTERA.
Vaticinia contra gentes, 46, 1—51, 64.

I. Contra gentes varias, 46, 1—49, 39.

1. Vaticinia contra Ægyptum, 46, 1—28.

Inscriptio prior;

46. 1 Quod factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam contra Gentes
2 ad Ægyptum adversum exercitum Pharaonis Nechao regis Ægypti, qui erat
iuxta fluvium Euphraten in Charcamis, quem percussit Nabuchodonosor rex
Babylonis, in quarto anno Ioakim filii Iosiæ regis Iuda.

Ægyptus in Charcamis cædetur;

3 Præparate scutum, et clypeum, et procedite ad bellum. 4 Iungite equos,
et ascendite equites: state in galeis, polite lanceas, induite vos loricis. 5 Quid
igitur? vidi ipsos pavidos, et terga vertentes, fortes eorum cæsos: fugerunt conciti,
nec respexerunt: terror undique, ait Dominus. 6 Non fugiat velox, nec salvari
se putet fortis: Ad Aquilonem iuxta flumen Euphraten victi sunt, et ruerunt.
7 Quis est iste, qui quasi flumen ascendit: et veluti fluviorum, intumescunt gurgites
eius? 8 Ægyptus, fluminis instar ascendit, et velut flumina movebuntur fluctus
eius, et dicet: Ascendens operiam terram: perdam civitatem, et habitatores eius.
9 Ascendite equos, et exultate in curribus, et procedant fortes, Æthiopia, et Libyes
tenentes scutum, et Lydii arripientes, et iacientes sagittas. 10 Dies autem ille
Domini Dei exercituum dies ultionis, ut sumat vindictam de inimicis suis: devorabit
gladius, et saturabitur, et inebriabitur sanguine eorum: victima enim Domini
Dei exercituum in Terra Aquilonis iuxta flumen Euphraten. 11 Ascende in Galaad,
et tolle resinam virgo filia Ægypti: frustra multiplicas medicamina, sanitas non
erit tibi. 12 Audierunt Gentes ignominiam tuam, et ululatus tuus replevit terram:
quia fortis impegit in fortem, et ambo pariter conciderunt.

inscriptio altera:

13 Verbum quod locutus est Dominus ad Ieremiam prophetam, super eo quod
venturus esset Nabuchodonosor rex Babylonis et percussurus Terram Ægypti:

a Nabuchodonosor occupabitur:

14 Annunciate Ægypto, et auditum facite in Magdalo, et resonet in Memphis,
et in Taphnis, dicite: Sta, et præpara te: quia devorabit gladius ea, quæ per circuitum
tuum sunt. 15 Quare computruit fortis tuus? non stetit: quoniam Dominus subvertit
eum. 16 Multiplicavit ruentes, ceciditque vir ad proximum suum: et dicent: Surge,
et revertamur ad populum nostrum, et ad terram nativitatis nostræ, a facie gladii

columbæ. [17] Vocate nomen Pharaonis regis Ægypti, tumultum adduxit tempus.
[18] Vivo ego (inquit rex, Dominus exercituum nomen eius) quoniam sicut Thabor
in montibus, et sicut Carmelus in mari, veniet. [19] Vasa transmigrationis fac tibi
habitatrix filia Ægypti: quia Memphis in solitudinem erit, et deseretur, et inhabi-
tabilis erit. [20] Vitula elegans atque formosa Ægyptus: stimulator ab Aquilone
veniet ei. [21] Mercenarii quoque eius, qui versabantur in medio eius, quasi vituli
saginati versi sunt, et fugerunt simul, nec stare potuerunt: quia dies interfectionis
eorum venit super eos, tempus visitationis eorum. [22] Vox eius quasi æris sonabit:
quoniam cum exercitu properabunt, et cum securibus venient ei, quasi cædentes
ligna. [23] Succiderunt saltum eius, ait Dominus, qui supputari non potest: multiplicati
sunt super locustas, et non est eis numerus. [24] Confusa est filia Ægypti, et tradita
in manu populi Aquilonis. [25] Dixit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego
visitabo super tumultum Alexandriæ, et super Pharaonem, et super Ægyptum,
et super deos eius, et super reges eius, et super Pharaonem, et super eos, qui confidunt
in eo. [26] Et dabo eos in manu quærentium animam eorum, et in manu Nabucho-
donosor regis Babylonis, et in manus servorum eius: et post hæc habitabitur sicut
diebus pristinis, ait Dominus.

[27] [a]Et tu ne timeas serve meus Iacob, et ne paveas Israel: quia ecce ego salvum Israel servabitur.
te faciam de longinquo, et semen tuum de terra captivitatis tuæ: et revertetur
Iacob, et requiescet, et prosperabitur: et non erit qui exterreat eum. [28] Et tu
noli timere serve meus Iacob, ait Dominus: quia tecum ego sum, quia ego consumam
cunctas gentes, ad quas eieci te: te vero non consumam, sed castigabo te in iudicio,
nec quasi innocenti parcam tibi.

2. Vaticinium contra Palæsthinos, 47, 1—7.

47. [1] Quod factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam contra Pa- Inscriptio;
læsthinos, antequam percuteret Pharao Gazam: [2] Hæc dicit Dominus:

Ecce aquæ ascendunt ab Aquilone, et erunt quasi torrens inundans, et operient Philisthiim, Tyrus et Sidon a Chaldæis vastabuntur.
terram, et plenitudinem eius, urbem et habitatores eius: clamabunt homines,
et ululabunt omnes habitatores terræ [3] a strepitu pompæ armorum, et bellatorum
eius, a commotione quadrigarum eius, et multitudine rotarum illius. Non respexerunt
patres filios manibus dissolutis [4] pro adventu diei, in quo vastabuntur omnes
Philisthiim, et dissipabitur Tyrus, et Sidon cum omnibus reliquis auxiliis suis.
depopulatus est enim Dominus Palæsthinos, reliquias insulæ Cappadociæ. [5] Venit
calvitium super Gazam: conticuit Ascalon, et reliquiæ vallis earum, usquequo
concideris? [6] O mucro Domini usquequo non quiesces? Ingredere in vaginam
tuam, refrigerare, et sile. [7] Quomodo quiescet cum Dominus præceperit ei adversus
Ascalonem, et adversus maritimas eius regiones, ibique condixerit illi?

3. Vaticinium contra Moab, 48, 1—47.

48. [1] Ad Moab hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Inscriptio;

Væ super Nabo, quoniam vastata est, et confusa: capta est Cariathaim: confusa conteretur et confundetur
est fortis, et tremuit. [2] Non est ultra exultatio in Moab contra Hesebon: cogita-
verunt malum. Venite. et disperdamus eam de gente. ergo silens conticesces,
sequeturque te gladius. [3] Vox clamoris de Oronaim: vastitas, et contritio magna.
[4] Contrita est Moab: annunciate clamorem parvulis eius. [5] Per ascensum enim
Luith plorans ascendet in fletu: quoniam in descensu Oronaim hostes ululatum
contritionis audierunt: [6] Fugite, salvate animas vestras: [b]et eritis quasi myricæ
in deserto. [7] Pro eo enim quod habuisti fiduciam in munitionibus tuis, et in thesauris
tuis, tu quoque capieris: et ibit Chamos in transmigrationem, sacerdotes eius,
et principes eius simul. [8] Et veniet prædo ad omnem urbem, et urbs nulla salvabitur:
et peribunt valles, et dissipabuntur campestria: quoniam dixit Dominus: [9] Date
florem Moab, quia florens egredietur: et civitates eius desertæ erunt, et inhabitabiles.
[10] Maledictus, qui facit opus Domini fraudulenter: et maledictus, qui prohibet
gladium suum a sanguine.

46, *27* [a]Is 43, 1; 44, 2. — **48,** *6* [b]Sup 17, 6.

propter superbiam, 11 Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, et requievit in fœcibus suis: nec
transfusus est de vase in vas, et in transmigrationem non abiit: idcirco perman-
sit gustus eius in eo, et odor eius non est immutatus. 12 Propterea ecce dies veniunt,
dicit Dominus: et mittam ei ordinatores, et stratores laguncularum, et sternent
eum, et vasa eius exhaurient, et lagunculas eorum collident. 13 Et confundetur
Moab a Chamos, [a]sicut confusa est domus Israel a Bethel, in qua habebat fiduciam.
14 Quomodo dicitis: Fortes sumus, et viri robusti ad præliandum?

vastabitur et humiliabitur 15 Vastata est Moab, et civitates illius succiderunt: et electi iuvenes eius
descenderunt in occisionem: ait rex, Dominus exercituum nomen eius. 16 Prope
est interitus Moab ut veniat: et malum eius velociter accurret nimis. 17 Consolamini
eum omnes, qui estis in circuitu eius, et universi, qui scitis nomen eius, dicite:
Quomodo confracta est virga fortis, baculus gloriosus? 18 Descende de gloria,
et sede in siti habitatio filiæ Dibon: quoniam vastator Moab ascendit ad te, dissipavit
munitiones tuas. 19 In via sta, et prospice habitatio Aroer: interroga fugientem:
et ei, qui evasit, dic: Quid accidit? 20 Confusus est Moab, quoniam victus est:
ululate, et clamate, annunciate in Arnon, quoniam vastata est Moab. 21 Et iudicium
venit ad terram campestrem: super Helon, et super Iasa, et super Mephaath,
22 et super Dibon, et super Nabo, et super domum Deblathaim, 23 et super
Cariathaim, et super Bethgamul, et super Bethmaon, 24 et super Carioth, et super
Bosra: et super omnes civitates terræ Moab, quæ longe, et quæ prope sunt.

propter irrisum Israelis; 25 Abscissum est cornu Moab, et brachium eius contritum est, ait Dominus.
26 Inebriate eum, quoniam contra Dominum erectus est: et allidet manum Moab
in vomitu suo, et erit in derisum etiam ipse: 27 fuit enim in derisum tibi Israel:
quasi inter fures reperisses eum: propter verba ergo tua, quæ adversum illum
locutus es, captivus duceris. 28 Relinquite civitates, et habitate in petra habi-
tatores Moab: et estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis. 29 [b]Audi-
vimus superbiam Moab, superbus est valde: sublimitatem eius, et arrogantiam,
et superbiam, et altitudinem cordis eius. 30 Ego scio, ait Dominus, iactantiam
eius: et quod non sit iuxta eam virtus eius, nec iuxta quod poterat conata sit facere.

plangitur a propheta 31 Ideo super Moab eiulabo, et ad Moab universam clamabo, ad viros muri
fictilis lamentantes. 32 De planctu Iazer plorabo tibi vinea Sabama: propagines
tuæ transierunt mare, usque ad mare Iazer pervenerunt: super messem tuam,
et vindemiam tuam prædo irruit. 33 [c]Ablata est lætitia et exultatio de Carmelo,
et de Terra Moab, et vinum de torcularibus sustuli: nequaquam calcator uvæ solitum
celeuma cantabit. 34 De clamore Hesebon usque Eleale, et Iasa, dederunt vocem
suam: a Segor usque ad Oronaim vitula conternante: aquæ quoque Nemrim pessimæ
erunt. 35 Et auferam de Moab, ait Dominus, offerentem in excelsis, et sacrificantem
diis eius. 36 Propterea cor meum ad Moab quasi tibiæ resonabit: et cor meum
ad viros muri fictilis dabit sonitum tibiarum: quia plus fecit quam potuit, idcirco
perierunt. 37 [d]Omne enim caput calvitium, et omnis barba rasa erit: in cunctis
manibus colligatio, et super omne dorsum cilicium. 38 Super omnia tecta Moab,
et in plateis eius omnis planctus: quoniam contrivi Moab sicut vas inutile, ait
Dominus. 39 Quomodo victa est, et ululaverunt? quomodo deiecit cervicem Moab,
et confusus est? eritque Moab in derisum, et in exemplum omnibus in circuitu suo.

ac restituetur a Domino. 40 Hæc dicit Dominus: Ecce quasi aquila volabit, et extendet alas suas ad
Moab. 41 Capta est Carioth, et munitiones comprehensæ sunt: et erit cor fortium
Moab in die illa, sicut cor mulieris parturientis. 42 Et cessabit Moab esse populus:
quoniam contra Dominum gloriatus est. 43 Pavor, et fovea, et laqueus super te
o habitator Moab, dicit Dominus. 44 [e]Qui fugerit a facie pavoris, cadet in foveam:
et qui conscenderit de fovea, capietur laqueo: adducam enim super Moab annum
visitationis eorum, ait Dominus. 45 In umbra Hesebon steterunt de laqueo fugien-
tes: quia ignis egressus est de Hesebon, et flamma de medio Seon, et devorabit
partem Moab, et verticem filiorum tumultus. 46 Væ tibi Moab, periisti popule

13 [a]1 Rg 12, 29. — *29* [b]Is 16, 6. — *33* [c]Is 16, 10. — *37* [d]Is 15, 2; Ez 7, 18. —
44 [e]Is 24, 18.

Chamos: quia comprehensi sunt filii tui, et filiæ tuæ in captivitatem. [17] Et con-
vertam captivitatem Moab in novissimis diebus, ait Dominus. Hucusque iudicia
Moab.

4. Vaticinium contra Ammon, 49, 1—6.

49. [1] Ad filios Ammon. Hæc dicit Dominus: Inscriptio;
Numquid non filii sunt Israel? aut heres non est ei? Cur igitur hereditate captivi ducentur sed revertentur.
possedit Melchom, Gad: et populus eius in urbibus eius habitavit? [2] Ideo ecce
dies veniunt, dicit Dominus: et auditum faciam super Rabbath filiorum Ammon
fremitum prælii, et erit in tumulum dissipata, filiæque eius igni succendentur, et
possidebit Israel possessores suos, ait Dominus. [3] Ulula Hesebon, quoniam vastata
est Hai. clamate filiæ Rabbath, accingite vos ciliciis: plangite et circuite per sepes:
quoniam Melchom in transmigrationem ducetur, sacerdotes eius, et principes
eius simul. [4] Quid gloriaris in vallibus? defluxit vallis tua filia delicata, quæ con-
fidebas in thesauris tuis, et dicebas: Quis veniet ad me? [5] Ecce ego inducam super
te terrorem, ait Dominus Deus exercituum, ab omnibus qui sunt in circuitu tuo:
et dispergemini singuli a conspectu vestro, nec erit qui congreget fugientes. [6] Et
post hæc reverti faciam captivos filiorum Ammon, ait Dominus.

5. Vaticinium contra Idumæam, 49, 7—22.

[7] Ad Idumæam. Hæc dicit Dominus exercituum: Inscriptio;
Numquid non ultra est sapientia in Theman? Periit consilium a filiis, inutilis erit solitudo sempiterna,
facta est sapientia eorum. [8] Fugite et terga vertite, descendite in voraginem
habitatores Dedan: quoniam perditionem Esau adduxi super eum, tempus visi-
tationis eius. [9] Si vindemiatores venissent super te, non reliquissent racemum:
si fures in nocte, rapuissent quod sufficeret sibi. [10] Ego vero discooperui Esau,
revelavi abscondita eius, et celari non poterit: vastatum est semen eius, et fratres
eius, et vicini eius, et non erit. [11] Relinque pupillos tuos: ego faciam eos vivere: et
viduæ tuæ in me sperabunt. [12] Quia hæc dicit Dominus: Ecce quibus non erat iudicium
ut biberent calicem, bibentes bibent: et tu quasi innocens relinqueris? non eris
innocens, sed bibens bibes. [13] Quia per memetipsum iuravi, dicit Dominus, quod
in solitudinem, et in opprobrium, et in desertum, et in maledictionem erit Bosra:
et omnes civitates eius erunt in solitudines sempiternas.

[14] [a]Auditum audivi a Domino, et legatus ad Gentes missus est: Congregamini, quia exaltata est,
et venite contra eam, et consurgamus in prælium: [15] Ecce enim parvulum dedi
te in Gentibus contemptibilem inter homines. [16] Arrogantia tua decepit te, et
superbia cordis tui: qui habitas in cavernis petræ, et apprehendere niteris altitudinem
collis. [b]cum exaltaveris quasi aquila nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus.
[17] Et erit Idumæa deserta: omnis qui transibit per eam, stupebit, et sibilabit super
omnes plagas eius. [18] [c]Sicut subversa est Sodoma, et Gomorrha, et vicinæ eius,
ait Dominus: non habitabit ibi vir, et non incolet eam filius hominis.

[19] Ecce quasi leo ascendet de superbia Iordanis ad pulchritudinem robustam: neque salvari poterit.
quia subito currere faciam eum ad illam: et quis erit electus, quem præponam ei?
quis enim similis mei? et quis sustinebit me? [d]et quis est iste pastor, qui resistat
vultui meo? [20] Propterea audite consilium Domini, quod iniit de Edom: et cogi-
tationes eius, quas cogitavit de habitatoribus Theman: Si non deiecerint eos parvuli
gregis, nisi dissipaverint cum eis habitaculum eorum. [21] A voce ruinæ eorum
commota est terra: clamor in Mari rubro auditus est vocis eius. [22] Ecce quasi
aquila ascendet, et avolabit: et expandet alas suas super Bosran: et erit cor fortium
Idumææ in die illa, quasi cor mulieris parturientis.

6. Vaticinium contra Damascum, 49, 23—27.

[23] Ad Damascum: Inscriptio;
Confusa est Emath, et Arphad: quia auditum pessimum audierunt, turbati urbs lætitiæ derelinquetur.
sunt in mari: præ solicitudine quiescere non potuit. [24] Dissoluta est Damascus,

49, *14* [a]Abd 1. — *16* [b]Abd 4. — *18* [c]Gn 19, 24. — *19* [d]Iob 41, 1.

versa est in fugam, tremor apprehendit eam: angustia et dolores tenuerunt eam
quasi parturientem. 25 Quomodo dereliquerunt civitatem laudabilem, urbem
lætitiæ! 26 Ideo cadent iuvenes eius in plateis eius: et omnes viri prælii conticescent
in die illa, ait Dominus exercituum. 27 Et succendam ignem in muro Damasci,
et devorabit mœnia Benadad.

7. Vaticinium contra Arabiam, 49, 28—33.

Inscriptio; 28 Ad Cedar, et ad regna Asor, quæ percussit Nabuchodonosor rex Babylonis.
Hæc dicit Dominus:
Cedareni Surgite, et ascendite ad Cedar, et vastate filios Orientis. 29 Tabernacula
eorum, et greges eorum capient: pelles eorum, et omnia vasa eorum, et camelos
eorum tollent sibi: et vocabunt super eos formidinem in circuitu.
et habitantes Asor 30 Fugite, abite vehementer, in voraginibus sedete, qui habitatis Asor, ait
percutientur. Dominus: iniit enim contra vos Nabuchodonosor rex Babylonis consilium, et
cogitavit adversum vos cogitationes. 31 Consurgite, et ascendite ad gentem quietam,
et habitantem confidenter, ait Dominus, non ostia, nec vectes eis: soli habitant.
32 Et erunt cameli eorum in direptionem, et multitudo iumentorum in prædam:
et dispergam eos in omnem ventum, qui sunt attonsi in comam: et ex omni confinio
eorum adducam interitum super eos, ait Dominus. 33 Et erit Asor in habitaculum
draconum, deserta usque in æternum: non manebit ibi vir, nec incolet eam filius
hominis.

8. Vaticinium contra Ælam, 49, 34—39.

Inscriptio: 34 Quod factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam adversus Ælam
in principio regni Sedeciæ regis Iuda, dicens: 35 Hæc dicit Dominus exercituum:
ventilabitur sed Ecce ego confringam arcum Ælam, et summam fortitudinem eorum. 36 Et
colligetur. inducam super Ælam quattuor ventos a quattuor plagis cæli: et ventilabo eos
in omnes ventos istos: et non erit gens, ad quam non perveniant profugi Ælam.
37 Et pavere faciam Ælam coram inimicis suis, et in conspectu quærentium animam
eorum: et adducam super eos malum, iram furoris mei, dicit Dominus: et mittam
post eos gladium donec consumam eos. 38 Et ponam solium meum in Ælam, et
perdam inde reges et principes, ait Dominus. 39 In novissimis autem diebus reverti
faciam captivos Ælam, dicit Dominus.

II. Contra Babylonem præsertim, 50, 1—51, 64.

1. Vaticinium editum, 50, 1—51, 58.

Inscriptio; **50.** 1 Verbum, quod locutus est Dominus de Babylone, et de terra Chaldæorum
in manu Ieremiæ prophetæ.
Babylon capietur, 2 Annunciate in Gentibus, et auditum facite: levate signum, prædicate, et
nolite celare: dicite: Capta est Babylon, confusus est Bel, victus est Merodach,
confusa sunt sculptilia eius, superata sunt idola eorum. 3 Quoniam ascendit contra
eam gens ab Aquilone, quæ ponet terram eius in solitudinem: et non erit qui habitet
in ea ab homine usque ad pecus: et moti sunt, et abierunt.
Israel et Iuda ad 4 In diebus illis, et in tempore illo, ait Dominus: venient filii Israel, ipsi et
Dominum filii Iuda simul: ambulantes et flentes properabunt, et Dominum Deum suum
revertentur: quærent. 5 In Sion interrogabunt viam, huc facies eorum. Venient, et apponentur
ad Dominum fœdere sempiterno, quod nulla oblivione delebitur. 6 Grex perditus
factus est populus meus: pastores eorum seduxerunt eos, feceruntque vagari in
montibus: de monte in collem transierunt, obliti sunt cubilis sui. 7 Omnes, qui
invenerunt, comederunt eos: et hostes eorum dixerunt: Non peccavimus: pro eo
quod peccaverunt Domino decori iustitiæ, et expectationi patrum eorum Domino.
Babylon vastabitur, 8 Recedite de medio Babylonis, et de terra Chaldæorum egredimini: et estote
quasi hœdi ante gregem. 9 Quoniam ecce ego suscito, et adducam in Babylonem
congregationem Gentium magnarum de terra Aquilonis: et præparabuntur adversus
eam, et inde capietur: sagitta eius quasi viri fortis interfectoris, non revertetur
vacua. 10 Et erit Chaldæa in prædam: omnes vastantes eam replebuntur, ait

Dominus. 11 Quoniam exultatis, et magna loquimini, diripientes hereditatem
meam: quoniam effusi estis sicut vituli super herbam, et mugistis sicut tauri.
12 Confusa est mater vestra nimis, et adæquata pulveri, quæ genuit vos: ecce novis-
sima erit in Gentibus, deserta, invia, et arens. 13 Ab ira Domini non habitabitur,
sed redigetur tota in solitudinem: omnis, qui transibit per Babylonem, stupebit,
et sibilabit super universis plagis eius. 14 Præparamini contra Babylonem per
circuitum omnes qui tenditis arcum: debellate eam, non parcatis iaculis: quia
Domino peccavit. 15 Clamate adversus eam, ubique dedit manum, ceciderunt
fundamenta eius, destructi sunt muri eius, quoniam ultio Domini est: ultionem
accipite de ea, sicut fecit, facite ei. 16 Disperdite satorem de Babylone, et tenentem
falcem in tempore messis: a facie gladii columbæ unusquisque ad populum suum
convertetur, et singuli ad terram suam fugient.

17 Grex dispersus Israel, leones eiecerunt eum: primus comedit eum rex Assur: Israel et Iuda
iste novissimus exossavit eum Nabuchodonosor rex Babylonis. 18 Propterea reducentur;
hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego visitabo regem Babylonis,
et terram eius, sicut visitavi regem Assur: 19 et reducam Israel ad habitaculum
suum: et pascetur Carmelum, et Basan, et in monte Ephraim, et Galaad saturabitur
anima eius. 20 In diebus illis, et in tempore illo, ait Dominus: quæretur iniquitas
Israel, et non erit: et peccatum Iuda, et non invenietur: quoniam propitius ero eis,
quos reliquero.

21 Super terram dominantium ascende, et super habitatores eius visita, dissipa, Babylon conteretur,
et interfice quæ post eos sunt, ait Dominus: et fac iuxta omnia quæ præcepi tibi.
22 Vox belli in terra, et contritio magna. 23 Quomodo confractus est, et contritus
malleus universæ terræ? quomodo versa est in desertum Babylon in Gentibus?
24 Illaqueavi te, et capta es Babylon, et nesciebas: inventa es et apprehensa: quoniam
Dominum provocasti. 25 Aperuit Dominus thesaurum suum, et protulit vasa iræ
suæ: quoniam opus est Domino Deo exercituum in terra Chaldæorum. 26 Venite
ad eam ab extremis finibus, aperite ut exeant qui conculcent eam: tollite de via
lapides, et redigite in acervos, et interficite eam: nec sit quidquam reliquum.
27 Dissipate universos fortes eius, descendant in occisionem: væ eis, quia venit
dies eorum, tempus visitationis eorum. 28 Vox fugientium, et eorum, qui evaserunt
de terra Babylonis, ut annuncient in Sion ultionem Domini Dei nostri, ultionem
templi eius. 29 Annunciate in Babylonem plurimis omnibus, qui tendunt arcum:
consistite adversus eam per gyrum, et nullus evadat: reddite ei secundum opus
suum: iuxta omnia quæ fecit, facite illi: quia contra Dominum erecta est, adversum
sanctum Israel. 30 Idcirco cadent iuvenes eius in plateis eius: et omnes viri bellatores
eius conticescent in die illa, ait Dominus. 31 Ecce ego ad te superbe, dicit Dominus
Deus exercituum: quia venit dies tuus, tempus visitationis tuæ. 32 Et cadet superbus,
et corruet, et non erit qui suscitet eum: et succendam ignem in urbibus eius, et
devorabit omnia in circuitu eius.

33 Hæc dicit Dominus exercituum: Calumniam sustinent filii Israel, et filii Israel et Iuda e
Iuda simul: omnes, qui ceperunt eos, tenent, nolunt dimittere eos. 34 Redemptor Babylone
eorum fortis, Dominus exercituum nomen eius, iudicio defendet causam eorum, devicta educentur;
ut exterreat terram, et commoveat habitatores Babylonis. 35 Gladius ad Chaldæos,
ait Dominus, et ad habitatores Babylonis, et ad principes, et ad sapientes eius.
36 Gladius ad divinos eius, qui stulti erunt: gladius ad fortes illius, qui timebunt.
37 Gladius ad equos eius, et ad currus eius, et ad omne vulgus, quod est in medio
eius: et erunt quasi mulieres: gladius ad thesauros eius, qui diripientur. 38 Siccitas
super aquas eius erit, et arescent: quia terra sculptilium est, et in portentis gloriantur.
39 propterea habitabunt dracones cum faunis ficariis: et habitabunt in ea struthiones:
et non inhabitabitur ultra usque in sempiternum, nec extruetur usque ad gene-
rationem, et generationem. 40 [a]Sicut subvertit Dominus Sodomam et Gomorrham,
et vicinas eius, ait Dominus: non habitabit ibi vir, et non incolet eam filius hominis.
41 Ecce populus venit ab Aquilone, et gens magna, et reges multi consurgent a finibus

---

50, *40* [a]Gn 19, 24.

terræ. 42 Arcum et scutum apprehendent: crudeles sunt et immisericordes: vox
eorum quasi mare sonabit, et super equos ascendent: sicut vir paratus ad præ-
lium contra te filia Babylon. 43 Audivit rex Babylonis famam eorum, et disso-
lutæ sunt manus eius: angustia apprehendit eum, dolor quasi parturientem. 44 Ecce
quasi leo ascendet de superbia Iordanis ad pulchritudinem robustam: quia subito
currere faciam eum ad illam: et quis erit electus, quem præponam ei? quis est enim
similis mei? et quis sustinebit me? [a]et quis est iste pastor, qui resistat vultui meo?
45 Propterea audite consilium Domini, quod mente concepit adversum Babylonem:
et cogitationes eius, quas cogitavit super terram Chaldæorum: Nisi detraxerint
eos parvuli gregum, nisi dissipatum fuerit cum ipsis habitaculum eorum. 46 A voce
captivitatis Babylonis commota est terra, et clamor inter Gentes auditus est.

in Sion narrabitur opus Domini.

51. 1 Hæc dicit Dominus: Ecce ego suscitabo super Babylonem et super
habitatores eius, qui cor suum levaverunt contra me, quasi ventum pestilentem.
2 Et mittam in Babylonem ventilatores, et ventilabunt eam et demolientur terram
eius: quoniam venerunt super eam undique in die afflictionis eius. 3 Non tendat
qui tendit arcum suum, et non ascendat loricatus, nolite parcere iuvenibus eius,
interficite omnem militiam eius. 4 Et cadent interfecti in terra Chaldæorum, et
vulnerati in regionibus eius. 5 Quoniam non fuit viduatus Israel et Iuda a Deo
suo Domino exercituum: terra autem eorum repleta est delicto a sancto Israel.
6 Fugite de medio Babylonis, et salvet unusquisque animam suam: nolite tacere
super iniquitatem eius: quoniam tempus ultionis est a Domino, vicissitudinem
ipse retribuet ei. 7 Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram:
de vino eius biberunt Gentes, et ideo commotæ sunt. 8 [b]Subito cecidit Babylon,
et contrita est: ululate super eam, tollite resinam ad dolorem eius, si forte sanetur.
9 Curavimus Babylonem, et non est sanata: derelinquamus eam, et eamus unus-
quisque in terram suam: quoniam pervenit usque ad cælos iudicium eius, et elevatum
est usque ad nubes. 10 Protulit Dominus iustitias nostras: venite, et narremus
in Sion opus Domini Dei nostri.

qui Babylonem per Medos puniet

11 Acuite sagittas, implete pharetras: suscitavit Dominus spiritum regum
Medorum: et contra Babylonem mens eius est ut perdat eam, quoniam ultio Domini
est, ultio templi sui. 12 Super muros Babylonis levate signum, augete custodiam:
levate custodes, præparate insidias: quia cogitavit Dominus, et fecit quæcumque
locutus est contra habitatores Babylonis. 13 Quæ habitas super aquas multas,
locuples in thesauris: venit finis tuus pedalis præcisionis tuæ. 14 [c]Iuravit Dominus
exercituum per animam suam: Quoniam replebo te hominibus quasi brucho, et
super te celeuma cantabitur. 15 [d]Qui fecit terram in fortitudine sua, præparavit
orbem in sapientia sua, et prudentia sua extendit cælos. 16 Dante eo vocem, multi-
plicantur aquæ in cælo: qui levat nubes ab extremo terræ, fulgura in pluviam
fecit: et produxit ventum de thesauris suis. 17 Stultus factus est omnis homo
a scientia: confusus est omnis conflator in sculptili, quia mendax est conflatio
eorum, nec est spiritus in eis. 18 Vana sunt opera, et risu digna, in tempore vi-
sitationis suæ peribunt. 19 Non sicut hæc pars Iacob: quia qui fecit omnia ipse
est, et Israel sceptrum hereditatis eius: Dominus exercituum nomen eius.

propter mala in Sion perpetrata.

20 Collidis tu mihi vasa belli, et ego collidam in te Gentes, et disperdam in
te regna: 21 et collidam in te equum, et equitem eius: et collidam in te currum,
et ascensorem eius: 22 et collidam in te virum et mulierem: et collidam in te senem
et puerum: et collidam in te iuvenem et virginem: 23 et collidam in te pastorem
et gregem eius: et collidam in te agricolam et iugales eius: et collidam in te duces
et magistratus. 24 Et reddam Babyloni, et cunctis habitatoribus Chaldææ omne
malum suum, quod fecerunt in Sion, in oculis vestris, ait Dominus. 25 Ecce ego
ad te mons pestifer, ait Dominus, qui corrumpis universam terram: et extendam
manum meam super te, et evolvam te de petris, et dabo te in montem combustionis.
26 Et non tollent de te lapidem in angulum, et lapidem in fundamenta, sed perditus
in æternum eris, ait Dominus. 27 Levate signum in terra: clangite buccina in

44 [a]Iob 41, 1. — 51, *8* [b]Is 21, 9; Apc 14, 8. — *14* [c]Am 6, 8. — *15* [d]Gn 1, 1.

Gentibus, sanctificate super eam Gentes: annunciate contra illam regibus Ararat,
Menni, et Ascenez: numerate contra eam Taphsar, adducite equum quasi bruchum
aculeatum. 28 Sanctificate contra eam Gentes, reges Mediæ, duces eius, et universos
magistratus eius, cunctamque terram potestatis eius. 29 Et commovebitur terra,
et conturbabitur: quia evigilabit contra Babylonem cogitatio Domini ut ponat
Terram Babylonis desertam et inhabitabilem. 30 Cessaverunt fortes Babylonis
a prælio, habitaverunt in præsidiis: devoratum est robur eorum, et facti sunt quasi
mulieres: incensa sunt tabernacula eius, contriti sunt vectes eius. 31 Currens obviam
currenti veniet: et nuncius obvius nuncianti: ut annunciet regi Babylonis quia
capta est civitas eius a summo usque ad summum: 32 et vada præoccupata sunt,
et paludes incensæ sunt igni, et viri bellatores conturbati sunt. 33 Quia hæc dicit
Dominus exercituum, Deus Israel: Filia Babylonis quasi area, tempus trituræ eius:
adhuc modicum, et veniet tempus messionis eius. 34 Comedit me, devoravit me
Nabuchodonosor rex Babylonis: reddidit me quasi vas inane, absorbuit me quasi
draco, replevit ventrem suum teneritudine mea, et eiecit me. 35 Iniquitas adversum
me, et caro mea super Babylonem, dicit habitatio Sion: et sanguis meus super
habitatores Chaldææ, dicit Ierusalem.

36 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego iudicabo causam tuam, et ulciscar propter
ultionem tuam, et desertum faciam mare eius, et siccabo venam eius. 37 Et erit cædem filiorum
Babylon in tumulos, habitatio draconum, stupor, et sibilus, eo quod non sit habitator. Israel.
38 Simul ut leones rugient, excutient comas veluti catuli leonum. 39 In calore
eorum ponam potus eorum, et inebriabo eos, ut sopiantur, et dormiant somnum
sempiternum, et non consurgant, dicit Dominus. 40 Deducam eos quasi agnos
ad victimam, et quasi arietes cum hœdis. 41 Quomodo capta est Sesach, et compre-
hensa est inclyta universæ terræ? quomodo facta est in stuporem Babylon inter
Gentes? 42 Ascendit super Babylonem mare, multitudine fluctuum eius operta est.
43 Factæ sunt civitates eius in stuporem, terra inhabitabilis et deserta, terra in
qua nullus habitet, nec transeat per eam filius hominis. 44 Et visitabo super Bel
in Babylone, et eiiciam quod absorbuerat de ore eius, et non confluent ad eum
ultra Gentes, siquidem et murus Babylonis corruet. 45 Egredimini de medio eius
populus meus: ut salvet unusquisque animam suam ab ira furoris Domini. 46 Et
ne forte mollescat cor vestrum, et timeatis auditum, qui audietur in terra: et veniet
in anno auditio, et post hunc annum auditio: et iniquitas in terra, et dominator
super dominatorem. 47 Propterea ecce dies veniunt, et visitabo super sculptilia
Babylonis: et omnis terra eius confundetur, et universi interfecti eius cadent in
medio eius. 48 Et laudabunt super Babylonem cæli et terra, et omnia quæ in eis
sunt: quia ab Aquilone venient ei prædones, ait Dominus. 49 Et quomodo fecit
Babylon ut caderent occisi in Israel: sic de Babylone cadent occisi in universa
terra. 50 Qui fugistis gladium, venite, nolite stare: recordamini procul Domini,
et Ierusalem ascendat super cor vestrum. 51 Confusi sumus, quoniam audivimus
opprobrium: operuit ignominia facies nostras: quia venerunt alieni super sancti-
ficationem domus Domini. 52 Propterea ecce dies veniunt, ait Dominus: et visitabo
super sculptilia eius, et in omni terra eius mugiet vulneratus. 53 Si ascenderit
Babylon in cælum, et firmaverit in excelso robur suum: a me venient vastatores
eius, ait Dominus. 54 Vox clamoris de Babylone, et contritio magna de Terra
Chaldæorum: 55 quoniam vastavit Dominus Babylonem, et perdidit ex ea vocem
magnam: et sonabunt fluctus eorum quasi aquæ multæ: dedit sonitum vox eorum:
56 Quia venit super eam, id est super Babylonem prædo, et apprehensi sunt fortes
eius, et emarcuit arcus eorum, quia fortis ultor Dominus reddens retribuet. 57 Et
inebriabo principes eius, et sapientes eius, et duces eius, et magistratus eius, et
fortes eius: et dormient somnum sempiternum, et non expergiscentur, ait rex,
Dominus exercituum nomen eius. 58 Hæc dicit Dominus exercituum: Murus
Babylonis ille latissimus suffossione suffodietur, et portæ eius excelsæ igni com-
burentur, et labores populorum ad nihilum, et gentium in ignem erunt, et disperi-
bunt.

2. Vaticinium confirmatum, 51, 59—64.

Ieremias per Saraiam librum in Euphraten proicit.

59 Verbum, quod præcepit Ieremias propheta, Saraiæ filio Neriæ filii Maasiæ
cum pergeret cum Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto regni eius: Saraias
autem erat princeps prophetiæ. 60 Et scripsit Ieremias omne malum, quod ventu-
rum erat super Babylonem in libro uno: omnia verba hæc, quæ scripta sunt contra
Babylonem. 61 Et dixit Ieremias ad Saraiam: Cum veneris in Babylonem, et
videris, et legeris omnia verba hæc, 62 dices: Domine tu locutus es contra locum
istum ut disperderes eum: ne sit qui in eo habitet ab homine usque ad pecus, et
ut sit perpetua solitudo. 63 Cumque compleveris legere librum istum, ligabis ad
eum lapidem, et proiicies illum in medium Euphraten: 64 et dices: Sic submergetur
Babylon, et non consurget a facie afflictionis, quam ego adduco super eam, et
dissolvetur.

Hucusque verba Ieremiæ.

APPENDIX.

Finis regis et urbis, captivitas et solatium populi, 52, 1—34.

Sedeciæ regis

52. 1 Filius [a]viginti et unius anni erat Sedecias cum regnare cœpisset: et
undecim annis regnavit in Ierusalem, et nomen matris eius Amital, filia Ieremiæ
de Lobna.

imperium malum,

2 Et fecit malum in oculis Domini, iuxta omnia quæ fecerat Ioakim. 3 Quoniam
furor Domini erat in Ierusalem et in Iuda usquequo proiiceret eos a facie sua:
et recessit Sedecias a rege Babylonis.

comprehensio et asportatio;

4 [b]Factum est autem in anno nono regni eius, in mense decimo, decima mensis:
Venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse et omnis exercitus eius adversus Ieru-
salem, et obsederunt eam, et ædificaverunt contra eam munitiones in circuitu.
5 Et fuit civitas obsessa usque ad undecimum annum regis Sedeciæ. 6 Mense autem
quarto, nona mensis obtinuit fames civitatem: et non erant alimenta populo terræ.
7 Et dirupta est civitas, et omnes viri bellatores eius fugerunt, exieruntque de
civitate nocte per viam portæ, quæ est inter duos muros, et ducit ad hortum regis
(Chaldæis obsidentibus urbem in gyro) et abierunt per viam, quæ ducit in eremum.
8 Persecutus est autem Chaldæorum exercitus regem: et apprehenderunt Sedeciam
in deserto, quod est iuxta Iericho: et omnis comitatus eius diffugit ab eo. 9 Cumque
comprehendissent regem, adduxerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha, quæ
est in terra Emath: et locutus est ad eum iudicia. 10 Et iugulavit rex Babylonis
filios Sedeciæ in oculis eius: sed et omnes principes Iuda occidit in Reblatha. 11 Et
oculos Sedeciæ eruit, et vinxit eum compedibus, et adduxit eum rex Babylonis
in Babylonem, et posuit eum in domo carceris usque ad diem mortis eius.

excidium urbis et transmigratio populi;

12 In mense autem quinto, decima mensis, ipse est annus nonusdecimus Nabu-
chodonosor regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps militiæ, qui stabat coram
rege Babylonis in Ierusalem. 13 Et incendit domum Domini, et domum regis,
et omnes domos Ierusalem, et omnem domum magnam igni combussit. 14 Et
totum murum Ierusalem per circuitum destruxit cunctus exercitus Chaldæorum,
qui erat cum magistro militiæ. 15 De pauperibus autem populi, et de reliquo vulgo,
quod remanserat in civitate, et de perfugis, qui transfugerant ad regem Babylonis,
et ceteros de multitudine, transtulit Nabuzardan princeps militiæ. 16 De pauperibus
vero terræ reliquit Nabuzardan princeps militiæ vinitores, et agricolas. 17 Columnas
quoque æreas, quæ erant in domo Domini, et bases, et mare æneum, quod erat in
domo Domini, confregerunt Chaldæi, et tulerunt omne æs eorum in Babylonem.
18 Et lebetes, et creagras, et psalteria, et phialas, et mortariola, et omnia vasa
ærea, quæ in ministerio fuerant, tulerunt: et 19 hydrias, et thymiamateria, et
urceos, et pelves, et candelabra, et mortaria, et cyathos: quotquot aurea, aurea:
et quotquot argentea, argentea tulit magister militiæ: 20 et columnas duas, et
mare unum, et vitulos duodecim æreos, qui erant sub basibus, quas fecerat rex

---

52, *1* [a]2 Rg 24, 18; 2 Par 36, 11. — *4* [b]2 Rg 25, 1; Sup 39, 1.

Salomon in domo Domini: non erat pondus æris omnium horum vasorum. 21 De
columnis autem, decem et octo cubiti altitudinis erant in columna una, et funiculus
duodecim cubitorum circuibat eam: porro grossitudo eius quattuor digitorum,
et intrinsecus cava erat. 22 Et capitella super utramque ærea: altitudo capitelli
unius quinque cubitorum: et retiacula, et malogranata super coronam in circuitu,
omnia ærea. Similiter columnæ secundæ, et malogranata. 23 Et fuerunt malogranata
nonagintasex dependentia: et omnia malogranata centum, retiaculis circumdaban-
tur. 24 Et tulit magister militiæ Saraiam sacerdotem primum, et Sophoniam
sacerdotem secundum: et tres custodes vestibuli. 25 Et de civitate tulit eunuchum
unum, qui erat præpositus super viros bellatores: et septem viros de his, qui videbant
faciem regis, qui inventi sunt in civitate: et scribam principem militum, qui pro-
babat tyrones: et sexaginta viros de populo terræ, qui inventi sunt in medio civitatis.
26 Tulit autem eos Nabuzardan magister militiæ, et duxit eos ad regem Babylonis
in Reblatha. 27 Et percussit eos rex Babylonis, et interfecit eos in Reblatha in
terra Emath: et translatus est Iuda de terra sua.

28 Iste est populus, quem transtulit Nabuchodonosor: In anno septimo Iudæos numerus trans-
tria millia et viginti tres: 29 In anno octavodecimo Nabuchodonosor de Ierusalem latorum;
animas octingentas triginta duas: 30 In anno vigesimotertio Nabuchodonosor,
transtulit Nabuzardan magister militiæ animas Iudæorum septingentas quadraginta
quinque. omnes ergo animæ, quattuor millia sexcentæ.

31 Et factum est in trigesimoseptimo anno transmigrationis Ioachin regis rex Ioachin seu
Iuda, duodecimo mense, vigesimaquinta mensis, elevavit Evilmerodach rex Ba- Iechonias
bylonis ipso anno regni sui, caput Ioachin regis Iuda, et eduxit eum de domo carceris. ab Evil-merodach
32 Et locutus est cum eo bona, et posuit thronum eius super thronos regum, qui elevatur.
erant post se in Babylone. 33 Et mutavit vestimenta carceris eius, et comedebat
panem coram eo semper cunctis diebus vitæ suæ: 34 et cibaria eius, cibaria perpetua
dabantur ei a rege Babylonis statuta per singulos dies, usque ad diem mortis suæ
cunctis diebus vitæ eius.

THRENI,
IDEST LAMENTATIONES IEREMIÆ PROPHETÆ.

Nota historica.

Et factum est, postquam in captivitatem redactus est Israel, et Ierusalem deserta est, sedit Ieremias propheta flens, et planxit lamentatione hac in Ierusalem, et amaro animo suspirans, et eiulans dixit:

1. Ierusalem desolata fletur, 1, 1—22.

Ieremias urbem propter peccata ab hostibus pervastatam plangit,

ALEPH.

1. 1 Quomodo sedet sola civitas plena populo:
facta est quasi vidua domina Gentium:
princeps provinciarum facta est sub tributo.

BETH.

2 [a]Plorans ploravit in nocte, et lacrymæ eius in maxillis eius:
non est qui consoletur eam ex omnibus charis eius:
omnes amici eius spreverunt eam, et facti sunt ei inimici.

GHIMEL.

3 Migravit Iudas propter afflictionem, et multitudinem servitutis:
habitavit inter gentes, nec invenit requiem:
omnes persecutores eius apprehenderunt eam inter angustias.

DALETH.

4 Viæ Sion lugent eo quod non sint qui veniant ad sollemnitatem:
omnes portæ eius destructæ: sacerdotes eius gementes:
virgines eius squalidæ, et ipsa oppressa amaritudine.

HE.

5 Facti sunt hostes eius in capite, inimici eius locupletati sunt:
quia Dominus locutus est super eam propter multitudinem iniquitatum eius:
parvuli eius ducti sunt in captivitatem ante faciem tribulantis.

VAU.

6 Et egressus est a filia Sion omnis decor eius:
facti sunt principes eius velut arietes non invenientes pascua:
et abierunt absque fortitudine ante faciem subsequentis.

ZAIN.

7 Recordata est Ierusalem dierum afflictionis suæ, et prævaricationis
omnium desiderabilium suorum, quæ habuerat a diebus antiquis,
cum caderet populus eius in manu hostili, et non esset auxiliator:
viderunt eam hostes, et deriserunt sabbata eius.

HETH.

8 Peccatum peccavit Ierusalem, propterea instabilis facta est:
omnes, qui glorificabant eam, spreverunt illam, quia viderunt ignominiam eius:
ipsa autem gemens conversa est retrorsum.

1, 2 [a]Ir 13, 17.

TETH.

9 Sordes eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui:
deposita est vehementer, non habens consolatorem:
vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus est inimicus.

IOD.

10 Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia eius:
quia vidit Gentes ingressas sanctuarium suum,
de quibus præceperas ne intrarent in ecclesiam tuam.

CAPH.

11 Omnis populus eius gemens, et quærens panem:
dederunt pretiosa quæque pro cibo ad refocillandam animam.
vide Domine et considera, quoniam facta sum vilis.

LAMED.

Sion iustam castigationem suam deplorans ad Dominum convertitur.

12 O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, et videte
si est dolor sicut dolor meus: quoniam vindemiavit me
ut locutus est Dominus in die iræ furoris sui.

MEM.

13 De excelso misit ignem in ossibus meis, et erudivit me:
expandit rete pedibus meis, convertit me retrorsum:
posuit me desolatam, tota die mœrore confectam.

NUN.

14 Vigilavit iugum iniquitatum mearum: in manu eius
convolutæ sunt, et impositæ collo meo: infirmata est virtus mea:
dedit me Dominus in manu, de qua non potero surgere.

SAMECH.

15 Abstulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei:
vocavit adversum me tempus, ut contereret electos meos:
torcular calcavit Dominus virgini filiæ Iuda.

AIN.

16 [a]Idcirco ego plorans, et oculus meus deducens aquas:
quia longe factus est a me consolator, convertens animam meam:
facti sunt filii mei perditi, quoniam invaluit inimicus.

PHE.

17 Expandit Sion manus suas, non est qui consoletur eam:
mandavit Dominus adversum Iacob in circuitu eius hostes eius:
facta est Ierusalem quasi polluta menstruis inter eos.

SADE.

18 Iustus est Dominus, quia os eius ad iracundiam provocavi.
audite obsecro universi populi, et videte dolorem meum:
virgines meæ, et iuvenes mei abierunt in captivitatem.

COPH.

19 Vocavi amicos meos, et ipsi deceperunt me:
sacerdotes mei, et senes mei in urbe consumpti sunt:
quia quæsierunt cibum sibi ut refocillarent animam suam.

RES.

20 Vide Domine quoniam tribulor, conturbatus est venter meus:
subversum est cor meum in memetipsa, quoniam amaritudine plena sum.
foris interficit gladius, et domi mors similis est.

SIN.

21 Audierunt quia ingemisco ego, et non est qui consoletur me:
omnes inimici mei audierunt malum meum lætati sunt, quoniam tu fecisti:
adduxisti diem consolationis, et fient similes mei.

---

16 [a]Ir 14 17.

THAU.

22 Ingrediatur omne malum eorum coram te: et vindemia eos
sicut vindemiasti me propter omnes iniquitates meas:
multi enim gemitus mei, et cor meum mœrens.

2. Pœna Domini agnoscitur, 2, 1—22.

ALEPH.

Dominus ipse civitatem sanctam dissipavit,

2. 1 Quomodo obtexit caligine in furore suo Dominus filiam Sion:
proiecit de cælo in terram inclytam Israel,
et non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris sui.

BETH.

2 Præcipitavit Dominus, nec pepercit, omnia speciosa Iacob:
destruxit in furore suo munitiones virginis Iuda,
et deiecit in terram: polluit regnum, et principes eius.

GHIMEL.

3 Confregit in ira furoris sui omne cornu Israel:
avertit retrorsum dexteram suam a facie inimici:
et succendit in Iacob quasi ignem flammæ devorantis in gyro:

DALETH.

4 Tetendit arcum suum quasi inimicus, firmavit dexteram suam quasi hostis:
et occidit omne, quod pulchrum erat visu in tabernaculo filiæ Sion,
effudit quasi ignem indignationem suam.

HE.

5 Factus est Dominus velut inimicus: præcipitavit Israel,
præcipitavit omnia mœnia eius: dissipavit munitiones eius,
et replevit in filia Iuda humiliatum et humiliatam.

VAU.

6 Et dissipavit quasi hortum tentorium suum, demolitus est tabernaculum suum:
oblivioni tradidit Dominus in Sion festivitatem, et sabbatum:
et in opprobrium, et in indignationem furoris sui regem, et sacerdotem.

ZAIN.

7 Repulit Dominus altare suum, maledixit sanctificationi suæ:
tradidit in manu inimici muros turrium eius:
vocem dederunt in domo Domini, sicut in die sollemni.

HETH.

8 Cogitavit Dominus dissipare murum filiæ Sion:
tetendit funiculum suum, et non avertit manum suam a perditione:
luxitque antemurale, et murus pariter dissipatus est.

TETH.

9 Defixæ sunt in terra portæ eius: perdidit, et contrivit vectes eius:
regem eius et principes eius in Gentibus: non est lex,
et prophetæ eius non invenerunt visionem a Domino.

IOD.

10 Sederunt in terra, conticuerunt senes filiæ Sion:
consperserunt cinere capita sua, accincti sunt ciliciis,
abiecerunt in terram capita sua virgines Ierusalem.

CAPH.

11 Defecerunt præ lacrymis oculi mei, conturbata sunt viscera mea:
effusum est in terra iecur meum super contritione filiæ populi mei,
cum deficeret parvulus, et lactens in plateis oppidi.

propheta magnitudinem contritionis plane describere nequit,

LAMED.

12 Matribus suis dixerunt: Ubi est triticum et vinum?
cum deficerent quasi vulnerati in plateis civitatis:
cum exhalarent animas suas in sinu matrum suarum.

MEM.

13 Cui comparabo te? vel cui assimilabo te filia Ierusalem?
cui exæquabo te, et consolabor te virgo filia Sion?
magna est enim velut mare contritio tua: quis medebitur tui?

NUN.

14 Prophetæ tui viderunt tibi falsa, et stulta,
nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent:
viderunt autem tibi assumptiones falsas, et eiectiones.

SAMECH.

15 Plauserunt super te manibus omnes transeuntes per viam:
sibilaverunt, et moverunt caput suum super filiam Ierusalem:
Hæccine est urbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium universæ terræ?

PHE.

16 Aperuerunt super te os suum omnes inimici tui:
sibilaverunt, et fremuerunt dentibus, et dixerunt: Devorabimus:
en ista est dies, quam expectabamus: invenimus, vidimus.

AIN.

17 [a]Fecit Dominus quæ cogitavit, complevit sermonem suum,
quem præceperat a diebus antiquis: destruxit, et non pepercit,
et lætificavit super te inimicum, et exaltavit cornu hostium tuorum.

SADE.

18 Clamavit cor eorum ad Dominum super muros filiæ Sion:
[b]Deduc quasi torrentem lacrymas per diem, et noctem:
non des requiem tibi neque taceat pupilla oculi tui.

Sion miseriis repleta Dominum invocat.

COPH.

19 Consurge, lauda in nocte in principio vigiliarum:
effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini:
leva ad eum manus tuas pro anima parvulorum tuorum,
qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum.

RES.

20 Vide Domine, et considera quem vindemiaveris ita:
ergone comedent mulieres fructum suum, parvulos ad mensuram palmæ?
si occiditur in sanctuario Domini sacerdos, et propheta?

SIN.

21 Iacuerunt in terra foris puer, et senex:
virgines meæ, et iuvenes mei ceciderunt in gladio:
interfecisti in die furoris tui: percussisti, nec misertus es.

THAU.

22 Vocasti quasi ad diem sollemnem, qui terrerent me de circuitu,
et non fuit in die furoris Domini qui effugeret, et relinqueretur:
quos educavi, et enutrivi, inimicus meus consumpsit eos.

2, *17* [a]Lv 26, 14; Dt 28, 15. — *18* [b]Ir 14, 17; Sup 1, 16.

3. Spes populi redintegratur, 3, 1—66.

ALEPH.

Populus amaritudinibus inebriatus

3. [1] Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius.

ALEPH.

[2] Me minavit, et adduxit in tenebras, et non in lucem.

ALEPH.

[3] Tantum in me vertit, et convertit manum suam tota die.

BETH.

[4] Vetustam fecit pellem meam, et carnem meam, contrivit ossa mea.

BETH.

[5] Ædificavit in gyro meo, et circumdedit me felle, et labore.

BETH.

[6] In tenebrosis collocavit me, quasi mortuos sempiternos.

GHIMEL.

[7] Circumædificavit adversum me, ut non egrediar: aggravavit compedem meum.

GHIMEL.

[8] Sed et cum clamavero, et rogavero, exclusit orationem meam.

GHIMEL.

[9] Conclusit vias meas lapidibus quadris, semitas meas subvertit.

DALETH.

[10] Ursus insidians factus est mihi: leo in absconditis.

DALETH.

[11] Semitas meas subvertit, et confregit me: posuit me desolatam.

DALETH.

[12] Tetendit arcum suum, et posuit me quasi signum ad sagittam.

HE.

[13] Misit in renibus meis filias pharetræ suæ.

HE.

[14] Factus sum in derisum omni populo meo, canticum eorum tota die.

HE.

[15] Replevit me amaritudinibus, inebriavit me absynthio.

VAU.

[16] Et fregit ad numerum dentes meos, cibavit me cinere.

VAU.

[17] Et repulsa est a pace anima mea, oblitus sum bonorum.

VAU.

[18] Et dixi: Periit finis meus, et spes mea a Domino.

ZAIN.

sperans misericordiarum Domini recordatur,

[19] Recordare paupertatis, et transgressionis meæ, absynthii, et fellis.

ZAIN.

[20] Memoria memor ero, et tabescet in me anima mea.

ZAIN.

[21] Hæc recolens in corde meo, ideo sperabo.

HETH.

[22] Misericordiæ Domini quia non sumus consumpti: quia non defecerunt miserationes eius.

HETH.

[23] Novi diluculo, multa est fides tua.

HETH.

24 Pars mea Dominus, dixit anima mea: propterea expectabo eum.

TETH.

25 Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum.

TETH.

26 Bonum est præstolari cum silentio salutare Dei.

TETH.

27 Bonum est viro, cum portaverit iugum ab adolescentia sua.

IOD.

28 Sedebit solitarius, et tacebit: quia levavit super se.

IOD.

29 Ponet in pulvere os suum, si forte sit spes.

IOD.

30 Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis.

CAPH.

31 Quia non repellet in sempiternum Dominus.

CAPH.

32 Quia si abiecit, et miserebitur secundum multitudinem misericordiarum suarum.

CAPH.

33 Non enim humiliavit ex corde suo, et abiecit filios hominum,

LAMED.

34 Ut contereret sub pedibus suis omnes vinctos terræ,

LAMED.

35 Ut declinaret iudicium viri in conspectu vultus Altissimi.

LAMED.

36 Ut perverteret hominem in iudicio suo, Dominus ignoravit.

MEM.

37 [a]Quis est iste, qui dixit ut fieret, Domino non iubente?

MEM.

38 Ex ore Altissimi non egredientur nec mala nec bona?

MEM.

39 Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis suis?

NUN.

40 Scrutemur vias nostras, et quæramus, et revertamur ad Dominum. pœnitens multationem hostium petit.

NUN.

41 Levemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cælos.

NUN.

42 Nos inique egimus, et ad iracundiam provocavimus: idcirco tu inexorabilis es.

SAMECH.

43 Operuisti in furore, et percussisti nos: occidisti, nec pepercisti.

SAMECH.

44 Opposuisti nubem tibi, ne transeat oratio.

SAMECH.

45 Eradicationem, et abiectionem posuisti me in medio populorum.

PHE.

46 Aperuerunt super nos os suum omnes inimici.

PHE.

47 Formido, et laqueus facta est nobis vaticinatio, et contritio.

3, *37* [a]Am 3, 6.

PHE.

48 Divisiones aquarum deduxit oculus meus, in contritione filiæ populi mei.

AIN.

49 Oculus meus afflictus est, nec tacuit, eo quod non esset requies,

AIN.

50 Donec respiceret et videret Dominus de cælis.

AIN.

51 Oculus meus deprædatus est animam meam in cunctis filiabus urbis meæ.

SADE.

52 Venatione ceperunt me quasi avem inimici mei gratis.

SADE.

53 Lapsa est in lacum vita mea, et posuerunt lapidem super me.

SADE.

54 Inundaverunt aquæ super caput meum: dixi: Perii.

COPH.

55 Invocavi nomen tuum Domine de lacu novissimo.

COPH.

56 Vocem meam audisti: ne avertas aurem tuam a singultu meo, et clamoribus.

COPH.

57 Appropinquasti in die, quando invocavi te: dixisti: Ne timeas.

RES.

58 Iudicasti Domine causam animæ meæ, redemptor vitæ meæ.

RES.

59 Vidisti Domine iniquitatem illorum adversum me: iudica iudicium meum.

RES.

60 Vidisti omnem furorem, universas cogitationes eorum adversum me.

SIN.

61 Audisti opprobrium eorum Domine, omnes cogitationes eorum adversum me:

SIN.

62 Labia insurgentium mihi; et meditationes eorum adversum me tota die.

SIN.

63 Sessionem eorum, et resurrectionem eorum vide, ego sum psalmus eorum.

THAU.

64 Reddes eis vicem Domine iuxta opera manuum suarum.

THAU.

65 Dabis eis scutum cordis laborem tuum.

THAU.

66 Persequeris in furore, et conteres eos sub cælis Domine.

4. Iniquitas omnium panditur, 4, 1—22.

Iniquitas populi gravissime puniti maior fuit peccato Sodomorum,

ALEPH.

4. 1 Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus,
dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum?

BETH.

2 Filii Sion inclyti, et amicti auro primo:
quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli?

GHIMEL.

3 Sed et lamiæ nudaverunt mammam, lactaverunt catulos suos:
filia populi mei crudelis, quasi struthio in deserto.

DALETH.

4 Adhæsit lingua lactentis ad palatum eius in siti:
parvuli petierunt panem, et non erat qui frangeret eis.

HE.

5 Qui vescebantur voluptuose, interierunt in viis:
qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.

VAU.

6 Et maior effecta est iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum,
[a]quæ subversa est in momento, et non ceperunt in ea manus.

ZAIN.

7 Candidiores Nazaræi eius nive, nitidiores lacte,
rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores.

HETH.

8 Denigrata est super carbones facies eorum, et non sunt cogniti in plateis:
adhæsit cutis eorum ossibus: aruit, et facta est quasi lignum.

TETH.

9 Melius fuit occisis gladio, quam interfectis fame:
quoniam isti extabuerunt consumpti a sterilitate terræ.

IOD.

10 Manus mulierum misericordium coxerunt filios suos:
facti sunt cibus earum in contritione filiæ populi mei.

CAPH.

11 Complevit Dominus furorem suum, effudit iram indignationis suæ:
et succendit ignem in Sion, et devoravit fundamenta eius.

LAMED.

12 Non crediderunt reges terræ, et universi habitatores orbis,
quoniam ingrederetur hostis et inimicus per portas Ierusalem:

impietas prophetarum et sacerdotum ultionem exegit,

MEM.

13 Propter peccata prophetarum eius, et iniquitates sacerdotum eius,
qui effuderunt in medio eius sanguinem iustorum.

NUN.

14 Erraverunt cæci in plateis, polluti sunt in sanguine:
cumque non possent, tenuerunt lacinias suas.

SAMECH.

15 Recedite polluti, clamaverunt eis: recedite, abite, nolite tangere:
iurgati quippe sunt, et commoti dixerunt inter Gentes: Non addet ultra ut habitet in eis.

PHE.

16 Facies Domini divisit eos, non addet ut respiciat eos:
facies sacerdotum non erubuerunt, neque senum miserti sunt.

AIN.

vana confidentia finem adduxit;

17 Cum adhuc subsisteremus, defecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum,
cum respiceremus attenti ad gentem, quæ salvare non poterat.

SADE.

18 Lubricaverunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum,
appropinquavit finis noster: completi sunt dies nostri, quia venit finis noster.

4, *6* [a]Gn 19, 24.

COPH.

19 Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis cæli:
super montes persecuti sunt nos, in deserto insidiati sunt nobis.

RES.

20 Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris:
cui diximus: In umbra tua vivemus in Gentibus.

SIN.

at Sion de Edom vindicabitur.

21 Gaude, et lætare filia Edom, quæ habitas in Terra Hus:
ad te quoque perveniet calix, inebriaberis, atque nudaberis.

THAU.

22 Completa est iniquitas tua filia Sion, non addet ultra ut transmigret te:
visitavit iniquitatem tuam filia Edom, discooperuit peccata tua.

ORATIO IEREMIÆ PROPHETÆ.

5. Redemptio populi imploratur, 5, 1—22.

Dominus luctum populi respiciat

5. 1 Recordare Domine quid acciderit nobis: intuere, et respice opprobrium nostrum.
2 Hereditas nostra versa est ad alienos: domus nostræ ad extraneos.
3 Pupilli facti sumus absque patre, matres nostræ quasi viduæ.
4 Aquam nostram pecunia bibimus: ligna nostra pretio comparavimus.
5 Cervicibus nostris minabamur, lassis non dabatur requies.
6 Ægypto dedimus manum, et Assyriis ut saturaremur pane.
7 Patres nostri peccaverunt, et non sunt: et nos iniquitates eorum portavimus.
8 Servi dominati sunt nostri: non fuit qui redimeret de manu eorum.
9 In animabus nostris afferebamus panem nobis, a facie gladii in deserto.
10 Pellis nostra, quasi clibanus exusta est a facie tempestatum famis.
11 Mulieres in Sion humiliaverunt, et virgines in civitatibus Iuda.
12 Principes manu suspensi sunt: facies senum non erubuerunt.
13 Adolescentibus impudice abusi sunt: et pueri in ligno corruerunt.
14 Senes defecerunt de portis: iuvenes de choro psallentium.
15 Defecit gaudium cordis nostri: versus est in luctum chorus noster.
16 Cecidit corona capitis nostri: væ nobis, quia peccavimus.
17 Propterea mœstum factum est cor nostrum, ideo contenebrati sunt oculi nostri.
18 Propter montem Sion quia disperiit, vulpes ambulaverunt in eo.

atque lætitiam innovet.

19 Tu autem Domine in æternum permanebis, solium tuum in generationem et generationem.
20 Quare in perpetuum oblivisceris nostri? derelinques nos in longitudine dierum?
21 Converte nos Domine ad te, et convertemur: innova dies nostros, sicut a principio.
22 Sed proiiciens repulisti nos, iratus es contra nos vehementer.

PROPHETIA BARUCH.

Procemium, 1, 1—15[a].

1. 1 Et hæc verba libri, quæ scripsit Baruch filius Neriæ, filii Maasiæ, filii
Sedeciæ, filii Sedei, filii Helciæ in Babylonia,

Titulus libri;

2 in anno quinto, in septimo die mensis, in tempore quo ceperunt Chaldæi
Ierusalem, et succenderunt eam igni. 3 Et legit Baruch verba libri huius ad aures
Iechoniæ filii Ioakim regis Iuda, et ad aures universi populi venientis ad librum,
4 et ad aures potentium filiorum regum, et ad aures presbyterorum, et ad aures
populi, a minimo usque ad maximum eorum omnium habitantium in Babylonia,
ad flumen Sodi. 5 Qui audientes plorabant, et ieiunabant, et orabant in conspectu
Domini. 6 Et collegerunt pecuniam secundum quod potuit uniuscuiusque manus,
7 et miserunt in Ierusalem ad Ioakim filium Helciæ filii Salom sacerdotem, et ad
Sacerdotes, et ad omnem populum, qui inventi sunt cum eo in Ierusalem: 8 cum
acciperet vasa templi Domini, quæ ablata fuerant de templo, revocare in Terram
Iuda decima die mensis Sivan, vasa argentea, quæ fecit Sedecias filius Iosiæ rex Iuda,
9 posteaquam cepisset Nabuchodonosor rex Babylonis Iechoniam, et principes, et
cunctos potentes, et populum terræ ab Ierusalem, et duxit eos vinctos in Babylonem.

Baruch exsulibus librum prælegit, qui pecuniam colligunt,

10 Et dixerunt: Ecce misimus ad vos pecunias, de quibus emite holocautomata,
et thus, et facite manna, et offerte pro peccato ad aram Domini Dei nostri: 11 et
orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis, et pro vita Balthasar filii eius
ut sint dies eorum sicut dies cæli super terram: 12 et ut det Dominus virtutem
nobis, et illuminet oculos nostros ut vivamus sub umbra Nabuchodonosor regis
Babylonis, et sub umbra Balthasar filii eius, et serviamus eis multis diebus, et
inveniamus gratiam in conspectu eorum. 13 Et pro nobisipsis orate ad Dominum
Deum nostrum: quia peccavimus Domino Deo nostro, et non est aversus furor
eius a nobis usque in hunc diem. 14 Et legite librum istum, quem misimus ad vos
recitari in templo Domini, in die sollemni, et in die opportuno: 15 et dicetis:

eam cum epistola et libro Baruch Ierosolyma mittunt.

I. Baruch populum adhortatur, 1, 15[b]—4, 4.

1. Peccata confiteantur ac Dominum exorent, 1, 15[b]—3, 8.

[a]Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio faciei nostræ: sicut est
dies hæc omni Iuda, et habitantibus in Ierusalem, 16 Regibus nostris, et principibus
nostris, et sacerdotibus nostris, et prophetis nostris, et patribus nostris. 17 [b]Pec-
cavimus ante Dominum Deum nostrum, et non credidimus, diffidentes in eum:
18 et non fuimus subiectibiles illi, et non audivimus vocem Domini Dei nostri ut
ambularemus in mandatis eius, quæ dedit nobis. 19 A die, qua eduxit patres nostros
de Terra Ægypti usque ad diem hanc, eramus incredibiles ad Dominum Deum
nostrum: et dissipati recessimus, ne audiremus vocem ipsius. 20 [c]Et adhæserunt
nobis multa mala, et maledictiones, quæ constituit Dominus Moysi servo suo:
qui eduxit patres nostros de Terra Ægypti, dare nobis terram fluentem lac et mel,
sicut hodierna die. 21 Et non audivimus vocem Domini Dei nostri secundum
omnia verba prophetarum, quos misit ad nos: 22 et abivimus unusquisque in
sensum cordis nostri maligni, operari diis alienis, facientes mala ante oculos Domini
Dei nostri. 2. 1 Propter quod statuit Dominus Deus noster verbum suum, quod
locutus est ad nos, et ad iudices nostros, qui iudicaverunt Israel, et ad reges nostros,
et ad principes nostros, et ad omnem Israel, et Iuda: 2 ut adduceret Dominus
super nos mala magna, quæ non sunt facta sub cælo, quemadmodum facta sunt

Peccata in genere confiteantur

1, *15* [a]Inf 2, 6. — *17* [b]Dn 9, 5. — *20* [c]Dt 28, 15.

in Ierusalem, [a]secundum quæ scripta sunt in lege Moysi. 3 ut manducaret homo
carnes filii sui, et carnes filiæ suæ. 4 Et dedit eos sub manu regum omnium, qui
sunt in circuitu nostro in improperium, et in desolationem in omnibus populis,
in quibus nos dispersit Dominus. 5 Et facti sumus subtus, et non supra: quia pec-
cavimus Domino Deo nostro, non obaudiendo voci ipsius. 6 [b]Domino Deo nostro
iustitia: nobis autem, et patribus nostris confusio faciei, sicut est dies hæc. 7 Quia
locutus est Dominus super nos omnia mala hæc, quæ venerunt super nos: 8 et
non sumus deprecati faciem Domini Dei nostri, ut reverteremur unusquisque
nostrum a viis nostris pessimis. 9 Et vigilavit Dominus in malis, et adduxit ea
super nos: quia iustus est Dominus in omnibus operibus suis, quæ mandavit nobis:
10 et non audivimus vocem ipsius ut iremus in præceptis Domini, quæ dedit ante
faciem nostram.

et gratiam divinam petant;

11 [c]Et nunc Domine Deus Israel, qui eduxisti populum tuum de Terra Ægypti
in manu valida, et in signis, et in prodigiis, et in virtute tua magna, et in brachio
excelso, et fecisti tibi nomen sicut est dies iste: 12 peccavimus, impie egimus, inique
gessimus Domine Deus noster, in omnibus iustitiis tuis. 13 Avertatur ira tua a nobis:
quia derelicti sumus pauci inter gentes, ubi dispersisti nos. 14 Exaudi Domine
preces nostras, et orationes nostras, et educ nos propter te: et da nobis invenire
gratiam ante faciem eorum, qui nos abduxerunt: 15 ut sciat omnis terra quia tu
es Dominus Deus noster, et quia nomen tuum invocatum est super Israel, et super
genus ipsius. 16 [d]Respice Domine de domo sancta tua in nos, et inclina aurem
tuam, et exaudi nos. 17 [e]Aperi oculos tuos, et vide: [f]quia non mortui, qui sunt
in inferno, quorum spiritus acceptus est a visceribus suis, dabunt honorem, et
iustificationem Domino: 18 sed anima, quæ tristis est super magnitudine mali,
et incedit curva, et infirma, et oculi deficientes, et anima esuriens dat tibi gloriam
et iustitiam Domino.

peccata in specie confiteantur

19 Quia non secundum iustitias patrum nostrorum nos fundimus preces, et
petimus misericordiam ante conspectum tuum Domine Deus noster: 20 sed quia
misisti iram tuam, et furorem tuum super nos, sicut locutus es in manu puerorum
tuorum prophetarum, dicens: 21 Sic dicit Dominus: Inclinate humerum vestrum,
et cervicem vestram, et opera facite regi Babylonis: et sedebitis in terra, quam
dedi patribus vestris. 22 Quod si non audieritis vocem Domini Dei vestri operari
regi Babyloniæ: defectionem vestram faciam de civitatibus Iuda, et a foris Ieru-
salem. 23 et auferam a vobis vocem iucunditatis, et vocem gaudii, et vocem sponsi,
et vocem sponsæ, et erit omnis terra sine vestigio ab inhabitantibus eam. 24 et
non audierunt vocem tuam, ut operarentur regi Babylonis: et statuisti verba tua,
quæ locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum, ut transferrentur ossa
regum nostrorum, et ossa patrum nostrorum de loco suo: 25 et ecce proiecta sunt
in calore solis, et in gelu noctis: et mortui sunt in doloribus pessimis, in fame et
in gladio, et in emissione. 26 Et posuisti templum, in quo invocatum est nomen
tuum in ipso, sicut hæc dies, propter iniquitatem domus Israel, et domus Iuda.
27 Et fecisti in nobis Domine Deus noster secundum omnem bonitatem tuam, et
secundum omnem miserationem tuam illam magnam: 28 sicut locutus es in manu
pueri tui Moysi in die, qua præcepisti ei scribere legem tuam coram filiis Israel,
29 dicens: [g]Si non audieritis vocem meam, multitudo hæc magna convertetur in
minimam inter Gentes, quo ego eos dispergam: 30 quia scio quod me non audiet
populus, populus est enim dura cervice: et convertetur ad cor suum in terra captivi-
tatis suæ: 31 et scient quia ego sum Dominus Deus eorum, et dabo eis cor, et intel-
ligent: aures, et audient. 32 Et laudabunt me in terra captivitatis suæ, et memores
erunt nominis mei. 33 Et avertent se a dorso suo duro, et a malignitatibus suis:
quia reminiscentur viam patrum suorum qui peccaverunt in me. 34 Et revocabo
illos in terram, quam iuravi patribus eorum Abraham, Isaac, et Iacob, et domina-
buntur eis: et multiplicabo eos, et non minorabuntur. 35 Et statuam illis testamen-

2, *2* [a]Dt 28, 53. — *6* [b]Sup 1, 15. — *11* [c]Dn 9, 15. — *16* [d]Dt 26, 15; Is 63, 15. —
17 [e]Is 64, 9. — [f]Ps 113, 17. — *29* [g]Lv 26, 14; Dt 28, 15.

tum alterum sempiternum, ut sim illis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum:
et non movebo amplius populum meum, filios Israel a terra, quam dedi illis.
3. 1 Et nunc Domine omnipotens, Deus Israel, anima in angustiis, et spiritus et misericordiam
anxius clamat ad te: 2 audi Domine, et miserere, quia Deus es misericors, et miserere divinam
nostri: quia peccavimus ante te. 3 Quia tu sedes in sempiternum, et nos peribimus implorent.
in ævum? 4 Domine omnipotens, Deus Israel, audi nunc orationem mortuorum
Israel, et filiorum ipsorum, qui peccaverunt ante te, et non audierunt vocem Domini
Dei sui, et agglutinata sunt nobis mala. 5 Noli meminisse iniquitatum patrum
nostrorum, sed memento manus tuæ, et nominis tui in tempore isto: 6 quia tu
es Dominus Deus noster, et laudabimus te Domine: 7 quia propter hoc dedisti
timorem tuum in cordibus nostris, et ut invocemus nomen tuum, et laudemus te
in captivitate nostra, quia convertimur ab iniquitate patrum nostrorum, qui peccaverunt ante te. 8 Et ecce nos in captivitate nostra sumus hodie, qua nos dispersisti in improperium, et in maledictum, et in peccatum, secundum omnes iniquitates
patrum nostrorum, qui recesserunt a te Domine Deus noster.

2. Sapientiam veram iterum apprehendant ac teneant, 3, 9—4, 4.

9 Audi Israel mandata vitæ: auribus percipe, ut scias prudentiam. 10 Quid Vera sapientia
est Israel quod in terra inimicorum es? 11 inveterasti in terra aliena, coinquinatus
es cum mortuis: deputatus es cum descendentibus in infernum. 12 Dereliquisti
fontem sapientiæ. 13 nam si in via Dei ambulasses, habitasses utique in pace
sempiterna. 14 Disce ubi sit prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus: ut scias
simul ubi sit longiturnitas vitæ et victus, ubi sit lumen oculorum, et pax.
15 Quis invenit locum eius? et quis intravit in thesauros eius? 16 Ubi sunt non apud
principes Gentium, et qui dominantur super bestias, quæ sunt super terram? homines inveniturs,
17 qui in avibus cæli ludunt, 18 qui argentum thesaurizant, et aurum, in quo confidunt homines, et non est finis acquisitionis eorum? qui argentum fabricant et
soliciti sunt, nec est inventio operum illorum? 19 exterminati sunt, et ad inferos
descenderunt, et alii loco eorum surrexerunt. 20 Iuvenes viderunt lumen, et habitaverunt super terram: viam autem disciplinæ ignoraverunt, 21 neque intellexerunt
semitas eius, neque filii eorum susceperunt eam, a facie ipsorum longe facta est:
22 non est audita in Terra Chanaan, neque visa est in Theman. 23 Filii quoque
Agar, qui exquirunt prudentiam, quæ de terra est, negotiatores Merrhæ, et Theman,
et fabulatores, et exquisitores prudentiæ et intelligentiæ: viam autem sapientiæ
nescierunt, neque commemorati sunt semitas eius. 24 O Israel quam magna est
domus Dei, et ingens locus possessionis eius! 25 Magnus est, et non habet finem:
excelsus et immensus. 26 Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt,
statura magna, scientes bellum. 27 Non hos elegit Dominus, neque viam disciplinæ
invenerunt: propterea perierunt. 28 Et quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam.
29 Quis ascendit in cælum, et accepit eam, et eduxit eam de nubibus? 30 Quis sed apud Deum,
transfretavit mare, et invenit illam? et attulit illam super aurum electum? 31 Non
est qui possit scire vias eius, neque qui exquirat semitas eius: 32 sed qui scit universa,
novit eam, et adinvenit eam prudentia sua: qui præparavit terram in æterno
tempore, et replevit eam pecudibus, et quadrupedibus: 33 qui emittit lumen,
et vadit: et vocavit illud, et obedit illi in tremore. 34 Stellæ autem dederunt lumen
in custodiis suis, et lætatæ sunt: 35 vocatæ sunt, et dixerunt: Adsumus: et luxerunt ei cum iucunditate, qui fecit illas. 36 Hic est Deus noster, et non æstimabitur
alius adversus eum. 37 Hic adinvenit omnem viam disciplinæ, et tradidit illam
Iacob puero suo, et Israel dilecto suo. 38 Post hæc in terris visus est, et cum hominibus conversatus est.
4. 1 Hic liber mandatorum Dei, et lex, quæ est in æternum: omnes, qui tenent qui eam in lege manifestavit.
eam, pervenient ad vitam: qui autem dereliquerunt eam, in mortem. 2 Convertere
Iacob, et apprehende eam, ambula per viam ad splendorem eius contra lumen eius.
3 Ne tradas alteri gloriam tuam, et dignitatem tuam genti alienæ. 4 Beati sumus
Israel: quia quæ Deo placent, manifesta sunt nobis.

II. Populo consolationem adhibet, 4, 5—5, 9.

1. Ierusalem mater filios consolatur, 4, 5—29.

Peccantes venditi sunt quidem,
5 Animæquior esto populus Dei, memorabilis Israel: 6 venundati estis Gentibus
non in perditionem: sed propter quod in ira ad iracundiam provocastis Deum,
traditi estis adversariis. 7 Exacerbastis enim eum, qui fecit vos, Deum æternum,
immolantes dæmoniis, et non Deo. 8 Obliti enim estis Deum, qui nutrivit vos,
et contristastis nutricem vestram Ierusalem. 9 Vidit enim iracundiam a Deo
venientem vobis, et dixit: Audite confines Sion, adduxit enim mihi Deus luctum
magnum: 10 Vidi enim captivitatem populi mei, filiorum meorum, et filiarum,
quam superduxit illis æternus. 11 Nutrivi enim illos cum iucunditate: dimisi autem
illos cum fletu et luctu. 12 Nemo gaudeat super me viduam, et desolatam: a multis
derelicta sum propter peccata filiorum meorum, quia declinaverunt a lege Dei.
13 Iustitias autem ipsius nescierunt, nec ambulaverunt per vias mandatorum Dei,
neque per semitas veritatis eius cum iustitia ingressi sunt. 14 Veniant confines
Sion, et memorentur captivitatem filiorum, et filiarum mearum, quam superduxit
illis æternus. 15 Adduxit enim super illos gentem de longinquo, gentem improbam,
et alterius linguæ: 16 qui non sunt reveriti senem, neque puerorum miserti sunt,
et abduxerunt dilectos viduæ, et a filiis unicam desolaverunt.

sed pœnitentes redimentur.
17 Ego autem quid possum adiuvare vos? 18 Qui enim adduxit super vos mala,
ipse vos eripiet de manibus inimicorum vestrorum. 19 Ambulate filii, ambulate:
ego enim derelicta sum sola. 20 Exui me stola pacis, indui autem me sacco ob-
secrationis, et clamabo ad Altissimum in diebus meis. 21 Animæquiores estote
filii, clamate ad Dominum, et eripiet vos de manu principum inimicorum. 22 Ego
enim speravi in æternum salutem vestram: et venit mihi gaudium a sancto super
misericordia, quæ veniet vobis ab æterno salutari nostro. 23 Emisi enim vos cum
luctu et ploratu: reducet autem vos mihi Dominus cum gaudio et iucunditate in
sempiternum. 24 Sicut enim viderunt vicinæ Sion captivitatem vestram a Deo, sic
videbunt et in celeritate salutem vestram a Deo, quæ superveniet vobis cum honore
magno, et splendore æterno. 25 Filii patienter sustinete iram, quæ supervenit vobis:
persecutus est enim te inimicus tuus, sed cito videbis perditionem ipsius: et super cer-
vices ipsius ascendes. 26 Delicati mei ambulaverunt vias asperas: ducti sunt enim ut
grex direptus ab inimicis. 27 Animæquiores estote filii, et proclamate ad Dominum:
erit enim memoria vestra ab eo, qui duxit vos. 28 Sicut enim fuit sensus vester ut
erraretis a Deo: decies tantum iterum convertentes requiretis eum. 29 Qui enim induxit
vobis mala, ipse rursum adducet vobis sempiternam iucunditatem cum salute vestra.

2. Propheta Ierusalem matrem consolatur, 4, 30—5, 9.

Hostes punientur,
30 Animæquior esto Ierusalem, exhortatur enim te, qui te nominavit. 31 Nocen-
tes peribunt, qui te vexaverunt: et qui gratulati sunt in tua ruina, punientur.
32 civitates, quibus servierunt filii tui, punientur: et quæ accepit filios tuos. 33 Sicut
enim gavisa est in tua ruina, et lætata est in casu tuo, sic contristabitur in sua
desolatione. 34 Et amputabitur exultatio multitudinis eius, et gaudimonium eius
erit in luctum. 35 Ignis enim superveniet ei ab æterno in longiturnis diebus, et
habitabitur a dæmoniis in multitudine temporis.

filii revertentur.
36 Circumspice Ierusalem ad Orientem, et vide iucunditatem a Deo tibi venien-
tem. 37 Ecce enim veniunt filii tui, quos dimisisti dispersos, veniunt collecti ab
Oriente usque ad Occidentem, in verbo sancti gaudentes in honorem Dei.

mater gloriosa erit
5. 1 Exue te Ierusalem stola luctus, et vexationis tuæ: et indue te decore,
et honore eius, quæ a Deo tibi est sempiternæ gloriæ. 2 Circumdabit te Deus diploide
iustitiæ, et imponet mitram capiti honoris æterni. 3 Deus enim ostendet splendorem
suum in te omni, qui sub cælo est. 4 Nominabitur enim tibi nomen tuum a Deo
in sempiternum: Pax iustitiæ, et honor pietatis.

et cum filiis lætabitur.
5 Exurge Ierusalem, et sta in excelso: [a]et circumspice ad Orientem, et vide
collectos filios tuos ab Oriente sole usque ad Occidentem, in verbo sancti gaudentes

5, 5 [a]Sup 4, 36.

Dei memoria. 6 Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimicis: adducet autem illos
Dominus ad te portatos in honore sicut filios regni. 7 Constituit enim Deus humiliare
omnem montem excelsum, et rupes perennes, et convalles replere in æqualitatem ter-
ræ: ut ambulet Israel diligenter in honorem Dei. 8 Obumbraverunt autem et silvæ,
et omne lignum suavitatis Israel ex mandato Dei. 9 Adducet enim Deus Israel cum
iucunditate in lumine maiestatis suæ, cum misericordia, et iustitia, quæ est ex ipso.

Appendix, 6, 1—72.

6. Exemplar epistolæ, quam misit Ieremias ad abducendos captivos in Babyloni-
am a rege Babyloniorum, ut annunciaret illis secundum quod præceptum est illi a Deo.
1 [a]PROPTER peccata, quæ peccastis ante Deum, abducemini in Babyloniam
captivi a Nabuchodonosor rege Babyloniorum. 2 Ingressi itaque in Babylonem,
eritis ibi annis plurimis, et temporibus longis usque ad generationes septem: post
hoc autem educam vos inde cum pace. 3 [b]Nunc autem videbitis in Babylonia
deos aureos, et argenteos, et lapideos, et ligneos in humeris portari, ostentantes
metum Gentibus. 4 Videte ergo ne et vos similes efficiamini factis alienis, et metuatis,
et metus vos capiat in ipsis. 5 Visa itaque turba de retro, et ab ante, adorantes,
dicite in cordibus vestris: Te oportet adorari Domine. 6 Angelus enim meus vobiscum
est: ipse autem exquiram animas vestras.

Exemplar epistolæ Ieremiæ; captivi in Babylonia deos neque adorent neque metuant, nam

7 Nam lingua ipsorum polita a fabro, ipsa etiam inaurata, et inargentata
falsa sunt, et non possunt loqui. 8 Et sicut virgini amanti ornamenta: ita accepto
auro fabricati sunt. 9 Coronas certe aureas habent super capita sua dii illorum:
unde subtrahunt sacerdotes ab eis aurum, et argentum, et erogant illud in semetipsos.
10 Dant autem et ex ipso prostitutis, et meretrices ornant: et iterum cum receperint
illud a meretricibus, ornant deos suos. 11 Hi autem non liberantur ab ærugine,
et tinea. 12 Opertis autem illis veste purpurea, extergunt faciem ipsorum propter
pulverem domus, qui est plurimus inter eos. 13 Sceptrum autem habet ut homo,
sicut iudex regionis, qui in se peccantem non interficit. 14 Habet etiam in manu
gladium, et securim, se autem de bello, et a latronibus non liberat. Unde vobis
notum sit quia non sunt dii. 15 Non ergo timueritis eos.

imagines mendaces sunt,

Sicut enim vas hominis confractum inutile efficitur, tales sunt et dii illorum:
16 Constitutis illis in domo, oculi eorum pleni sunt pulvere a pedibus introeuntium.
17 Et sicut alicui, qui regem offendit, circumseptæ sunt ianuæ: aut sicut ad sepul-
chrum adductum mortuum, ita tutantur sacerdotes ostia clausuris, et seris, ne
a latronibus expolientur. 18 Lucernas accendunt illis, et quidem multas, ex quibus
nullam videre possunt: sunt autem sicut trabes in domo. 19 Corda vero eorum
dicunt elingere serpentes, qui de terra sunt, dum comedunt eos, et vestimentum
ipsorum, et non sentiunt. 20 Nigræ fiunt facies eorum a fumo, qui in domo fit.
21 Supra corpus eorum, et supra caput eorum volant noctuæ, et hirundines, et aves
etiam similiter et cattæ. 22 Unde sciatis quia non sunt dii. Ne ergo timueritis eos.

trabi in domo similes reperiuntur,

23 Aurum etiam, quod habent, ad speciem est. Nisi aliquis exterserit æruginem,
non fulgebunt: neque enim dum conflarentur, sentiebant. 24 Ex omni pretio empta
sunt, in quibus spiritus non inest ipsis. 25 [c]Sine pedibus in humeris portantur,
ostentantes ignobilitatem suam hominibus. Confundantur etiam qui colunt ea.
26 Propterea si ceciderint in terram, a semetipsis non consurgunt: neque si quis
eum statuerit rectum, per semetipsum stabit, sed sicut mortuis munera eorum
illis apponentur. 27 Hostias illorum vendunt Sacerdotes ipsorum, et abutuntur:
similiter et mulieres eorum decerpentes, neque infirmo, neque mendicanti aliquid
impertiunt, 28 de sacrificiis eorum fœtæ, et menstruatæ contingunt. Scientes itaque
ex his quia non sunt dii, ne timeatis eos.

sicut mortui tractantur,

29 Unde enim vocantur dii? Quia mulieres apponunt diis argenteis, et aureis,
et ligneis: 30 et in domibus eorum sacerdotes sedent, habentes tunicas scissas,
et capita, et barbam rasam, quorum capita nuda sunt. 31 Rugiunt autem clamantes
contra deos suos, sicut in cœna mortui. 32 Vestimenta eorum auferunt sacerdotes,
et vestiunt uxores suas, et filios suos. 33 Neque siquid mali patiuntur ab aliquo.

hominibus male vel bene facere nequeunt,

6, *1* [a]Ir 25, 9. — *3* [b]Is 44, 10. — *25* [c]Is 46, 7.

neque siquid boni, poterunt retribuere: neque regem constituere possunt, neque
auferre. 34 Similiter neque dare divitias possunt, neque malum retribuere. Siquis
illis votum voverit, et non reddiderit; neque hoc requirunt. 35 Hominem a morte
non liberant, neque infirmum a potentiori eripiunt. 36 Hominem cæcum ad visum
non restituunt, de necessitate hominem non liberabunt. 37 Viduæ non miserebuntur,
neque orphanis benefacient. 38 Lapidibus de monte similes sunt dii illorum, lignei,
et lapidei, et aurei, et argentei. Qui autem colunt ea, confundentur. 39 Quomodo
ergo æstimandum est, aut dicendum, illos esse deos?

stulte ac turpiter coluntur.

40 Adhuc enim ipsis Chaldæis non honorantibus ea: qui cum audierint mutum
non posse loqui, offerunt illud ad Bel, postulantes ab eo loqui: 41 quasi possint
sentire qui non habent motum, et ipsi cum intellexerint, relinquent ea: sensum
enim non habent ipsi dii illorum. 42 Mulieres autem circumdatæ funibus in viis
sedent, succendentes ossa olivarum. 43 Cum autem aliqua ex ipsis attracta ab
aliquo transeunte dormierit cum eo, proximæ suæ exprobrat quod ea non sit digna
habita, sicut ipsa, neque funis eius diruptus sit. 44 Omnia autem quæ illis fiunt,
falsa sunt. Quomodo æstimandum, aut dicendum est, illos esse deos?

opera manuum hominum sunt.

45 A fabris autem, et ab aurificibus facta sunt. Nihil aliud erunt, nisi id quod
volunt esse sacerdotes. 46 Artifices etiam ipsi, qui ea faciunt, non sunt multi tem-
poris. Numquid ergo possunt ea, quæ fabricata sunt ab ipsis, esse dii? 47 Reliquerunt
autem falsa, et opprobrium postea futuris. 48 Nam cum supervenerit illis prælium,
et mala; cogitant sacerdotes apud se, ubi se abscondant cum illis. 49 Quomodo
ergo sentiri debeant quoniam dii sunt, qui nec de bello se liberant, neque de malis
se eripiunt? 50 Nam cum sint lignea, inaurata, et inargentata, scietur postea quia
falsa sunt ab universis Gentibus, et regibus: quæ manifesta sunt quia non sunt dii,
sed opera manuum hominum, et nullum Dei opus cum illis. 51 Unde ergo notum
est, quia non sunt dii, sed opera manuum hominum, et nullum Dei opus in ipsis est?

nihil agere possunt.

52 Regem regioni non suscitant, neque pluviam hominibus dabunt. 53 Iudicium
quoque non discernent, neque regiones liberabunt ab iniuria: quia nihil possunt,
sicut corniculæ inter medium cæli, et terræ. 54 Etenim cum inciderit ignis in domum
deorum ligneorum, argenteorum, et aureorum, sacerdotes quidem ipsorum fugient,
et liberabuntur: ipsi vero sicut trabes in medio comburentur. 55 Regi autem, et
bello non resistent. Quomodo ergo æstimandum est, aut recipiendum quia dii sunt?

sibi et hominibus inutiles exsistunt.

56 Non a furibus, neque a latronibus se liberabunt dii lignei, et lapidei, et
inaurati et inargentati, quibus hi, qui fortiores sunt, 57 aurum, et argentum, et
vestimentum, quo operti sunt, auferent illis, et abibunt, nec sibi auxilium ferent.
58 Itaque melius est esse regem ostentantem virtutem suam: aut vas in domo utile,
in quo gloriabitur qui possidet illud: vel ostium in domo, quod custodit quæ in
ipsa sunt, quam falsi dii. 59 Sol quidem, et luna, ac sidera cum sint splendida,
et emissa ad utilitates, obaudiunt. 60 Similiter et fulgur cum apparuerit, perspicuum
est: id ipsum autem et spiritus in omni regione spirat. 61 Et nubes, quibus cum
imperatum fuerit a Deo perambulare universum orbem, perficiunt quod imperatum
est eis. 62 Ignis etiam missus desuper ut consumat montes, et silvas, facit quod
præceptum est ei. Hæc autem neque speciebus, neque virtutibus uni eorum similia
sunt. 63 Unde neque existimandum est, neque dicendum, illos esse deos, quando
non possunt neque iudicium iudicare, neque quidquam facere hominibus. 64 Scientes
itaque quia non sunt dii, ne ergo timueritis eos.

bestiis miserabiliores apparent.

65 Neque enim regibus maledicent, neque benedicent. 66 Signa etiam in cælo
Gentibus non ostendunt, neque ut sol lucebunt, neque illuminabunt ut luna. 67 Be-
stiæ meliores sunt illis, quæ possunt fugere sub tectum, ac prodesse sibi. 68 Nullo
itaque modo nobis est manifestum quia sunt dii: propter quod ne timeatis eos.

opprobrium in regione erunt.

69 Nam sicut in cucumerario formido nihil custodit: ita sunt dii illorum lignei, et
argentei, et inaurati. 70 Eodem modo et in horto spina alba, supra quam omnis avis
sedet. Similiter et mortuo proiecto in tenebris similes sunt dii illorum lignei, et inaurati,
et inargentati: 71 A purpura quoque et murice, quæ supra illos tineant, scietis itaque
quia non sunt dii. Ipsi etiam postremo comeduntur, et erunt opprobrium in regione.
72 Melior est homo iustus, qui non habet simulachra: nam erit longe ab opprobriis.

PROPHETIA EZECHIELIS.

PARS PRIOR.
Comminationes Ezechielis prophetæ, 1, 1—32, 32.

Introitus, in quo vocatio eius narratur, 1, 1—3, 21.

1. Apparitio gloriæ Domini, 1, 1—2, 1[a].

1. 1 Et factum est in trigesimo anno, in quarto, in quinta mensis, cum essem Tempus et
in medio captivorum [a]iuxta fluvium Chobar, aperti sunt cæli, et vidi visiones Dei. locus,
2 In quinta mensis, ipse est annus quintus transmigrationis regis Ioachin, 3 factum
est verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi sacerdotem in terra Chaldæorum,
secus flumen Chobar: et facta est super eum ibi manus Domini.
4 Et vidi, et ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone: et nubes magna, et nubes et
ignis involvens, et splendor in circuitu eius: et de medio eius quasi species electri, ignis,
id est de medio ignis:
5 et in medio eius similitudo quattuor animalium: et hic aspectus eorum, similitudo
similitudo hominis in eis. 6 Quattuor facies uni, et quattuor pennæ uni. 7 Pedes quattuor animalium,
eorum pedes recti, et planta pedis eorum quasi planta pedis vituli, et scintillæ
quasi aspectus æris candentis. 8 Et manus hominis sub pennis eorum in quattuor
partibus: et facies, et pennas per quattuor partes habebant. 9 Iunctæque erant
pennæ eorum alterius ad alterum. non revertebantur cum incederent: sed unum-
quodque ante faciem suam gradiebatur. 10 Similitudo autem vultus eorum: facies
hominis, et facies leonis a dextris ipsorum quattuor: facies autem bovis, a sinistris
ipsorum quattuor, et facies aquilæ desuper ipsorum quattuor. 11 Facies eorum,
et pennæ eorum extentæ desuper: duæ pennæ singulorum iungebantur, et duæ
tegebant corpora eorum: 12 et unumquodque eorum coram facie sua ambulabat:
ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, nec revertebantur cum ambularent.
13 Et similitudo animalium, aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, splendor ignis in
et quasi aspectus lampadarum. Hæc erat visio discurrens in medio animalium, medio ani-
splendor ignis, et de igne fulgur egrediens. 14 Et animalia ibant, et revertebantur malium,
in similitudinem fulguris coruscantis.
15 Cumque aspicerem animalia, apparuit rota una super terram iuxta animalia, quattuor rotæ iuxta
habens quattuor facies. 16 et aspectus rotarum, et opus earum, quasi visio maris: animalia,
et una similitudo ipsarum quattuor: et aspectus earum et opera, quasi sit rota
in medio rotæ. 17 Per quattuor partes earum euntes ibant: et non revertebantur
cum ambularent. 18 Statura quoque erat rotis, et altitudo, et horribilis aspectus:
et [b]totum corpus oculis plenum in circuitu ipsarum quattuor. 19 Cumque ambularent
animalia, ambulabant pariter et rotæ iuxta ea: et cum elevarentur animalia de
terra, elevabantur simul et rotæ. 20 Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu,
et rotæ pariter elevabantur, sequentes eum. Spiritus enim vitæ erat in rotis. 21 Cum
euntibus ibant, et cum stantibus stabant: et cum elevatis a terra, pariter elevabantur
et rotæ, sequentes ea: quia spiritus vitæ erat in rotis.
22 Et similitudo super capita animalium firmamenti, quasi aspectus crystalli similitudo hominis
horribilis, et extenti super capita eorum desuper. 23 Sub firmamento autem pennæ in simili-
eorum rectæ alterius ad alterum: unumquodque duabus alis velabat corpus suum, tudine throni,
et alterum similiter velabatur. 24 Et audiebam sonum alarum, quasi sonum aqua-
rum multarum, quasi sonum sublimis Dei: cum ambularent quasi sonus erat

1, *1* [a]Inf 3, 23; 10, 20. — *18* [b]Inf 10, 12.

multitudinis ut sonus castrorum. cumque starent, demittebantur pennæ eorum.
[25] Nam cum fieret vox super firmamentum, quod erat super caput eorum, stabant,
et submittebant alas suas. [26] Et super firmamentum, quod erat imminens capiti
eorum, quasi aspectus lapidis sapphiri similitudo throni: et super similitudinem
throni, similitudo quasi aspectus hominis desuper. [27] Et vidi quasi speciem electri,
velut aspectum ignis, intrinsecus eius per circuitum: a lumbis eius et desuper, et
a lumbis eius usque deorsum, vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu:
[28] Velut aspectum arcus cum fuerit in nube in die pluviæ. hic erat aspectus splendoris
per gyrum.
vox loquentis. **2.** [1] Hæc visio similitudinis gloriæ Domini. et vidi, et cecidi in faciem meam,
et audivi vocem loquentis.

2. Missio Ezechielis prophetæ, 2, 1[b]—3, 15.

A Domino delegatur, Et dixit ad me: Fili hominis sta super pedes tuos, et loquar tecum. [2] Et ingres-
sus est in me spiritus postquam locutus est mihi, et statuit me supra pedes meos: et
audivi loquentem ad me, [3] et dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Israel,
ad Gentes apostatrices, quæ recesserunt a me: ipsi et patres eorum prævaricati
sunt pactum meum usque ad diem hanc. [4] Et filii dura facie, et indomabili corde
sunt, ad quos ego mitto te: et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: [5] Si forte
vel ipsi audiant, et si forte quiescant, quoniam domus exasperans est: et scient
quia propheta fuerit in medio eorum. [6] Tu ergo fili hominis ne timeas eos, neque
sermones eorum metuas: quoniam increduli, et subversores sunt tecum, et cum
scorpionibus habitas. verba eorum ne timeas, et vultus eorum ne formides: quia
domus exasperans est. [7] Loqueris ergo verba mea ad eos, si forte audiant, et quie-
scant: quoniam irritatores sunt.
instruitur [8] Tu autem fili hominis audi quæcumque loquor ad te: et noli esse exasperans
sicut domus exasperatrix est: aperi os tuum et comede quæcumque ego do tibi.
[9] Et vidi, et ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber: et expandit illum
coram me, [a]qui erat scriptus intus, et foris: et scriptæ erant in eo lamentationes, et
carmen, et væ. **3.** [1] Et dixit ad me: Fili hominis quodcumque inveneris comede:
comede volumen istud, et vadens loquere ad filios Israel. [2] Et aperui os meum,
et cibavit me volumine illo: [3] et dixit ad me: Fili hominis venter tuus comedet.
et viscera tua complebuntur volumine isto, quod ego do tibi. [b]Et comedi illud:
et factum est in ore meo sicut mel dulce.
ac roboratur, [4] Et dixit ad me: Fili hominis vade ad domum Israel, et loqueris verba mea
ad eos. [5] Non enim ad populum profundi sermonis, et ignotæ linguæ tu mitteris
ad domum Israel: [6] neque ad populos multos profundi sermonis, et ignotæ linguæ.
quorum non possis audire sermones: et si ad illos mittereris, ipsi audirent te. [7] Do-
mus autem Israel nolunt audire te: quia nolunt audire me. omnis quippe domus
Israel attrita fronte est, et duro corde. [8] Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus
eorum, et frontem tuam duriorem frontibus eorum. [9] Ut adamantem, et ut silicem
dedi faciem tuam: ne timeas eos, neque metuas a facie eorum: quia domus exasperans
est. [10] Et dixit ad me: Fili hominis omnes sermones meos, quos ego loquor ad te,
assume in corde tuo, et auribus tuis audi: [11] Et vade ingredere ad transmigrationem,
ad filios populi tui, et loqueris ad eos, et dices eis: Hæc dicit Dominus Deus: si
forte audiant, et quiescant.
a spiritu transfertur. [12] Et assumpsit me spiritus, et audivi post me vocem commotionis magnæ:
Benedicta gloria Domini de loco suo, [13] et vocem alarum animalium percutientium
alteram ad alteram, et vocem rotarum sequentium animalia, et vocem commotionis
magnæ. [14] Spiritus quoque levavit me, et assumpsit me: et abii amarus in indi-
gnatione spiritus mei: manus enim Domini erat mecum, confortans me. [15] Et veni
ad transmigrationem, ad acervum novarum frugum, ad eos, qui habitabant iuxta
flumen Chobar, et sedi ubi illi sedebant: et mansi ibi septem diebus mœrens in
medio eorum.

2, *9* [a]Apc 5, 1. — 3, *3* [b]Apc 10, 9s.

3. Declaratio muneris periculosi, 3, 16—21.

16 Cum autem pertransissent septem dies, factum est verbum Domini ad me, *Peccatores*
dicens: 17 [a]Fili hominis speculatorem dedi te domui Israel: et audies de ore meo *et iustos monere*
verbum, et annunciabis eis ex me. 18 Si dicente me ad impium: Morte morieris: *debet.*
non annunciaveris ei, neque locutus fueris ut avertatur a via sua impia, et vivat:
ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram.
19 Si autem tu annunciaveris impio, et ille non fuerit conversus ab impietate sua,
et a via sua impia: ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam
liberasti. 20 Sed et si conversus iustus a iustitia sua fuerit, et fecerit iniquitatem:
ponam offendiculum coram eo, ipse morietur, quia non annunciasti ei: in peccato
suo morietur, et non erunt in memoria iustitiæ eius, quas fecit: sanguinem vero
eius de manu tua requiram. 21 Si autem tu annunciaveris iusto ut non peccet
iustus, et ille non peccaverit: vivens vivet, quia annunciasti ei, et tu animam tuam
liberasti.

I. Vaticinia contra Israel, 3, 22—24, 27.

1. Pœna Ierosolymorum symbolis præmonstratur, 3, 22—5, 17.

22 Et facta est super me manus Domini, et dixit ad me: Surgens egredere in *Per prophetam*
campum, et ibi loquar tecum. 23 Et surgens egressus sum in campum: et ecce *inclusum,*
ibi gloria Domini stabat quasi gloria, quam vidi [b]iuxta fluvium Chobar: et cecidi *ligatum, mutum,*
in faciem meam. 24 Et ingressus est in me spiritus, et statuit me super pedes meos:
et locutus est mihi, et dixit ad me: Ingredere, et includere in medio domus tuæ.
25 Et tu fili hominis, ecce data sunt super te vincula, et ligabunt te in eis: et non
egredieris de medio eorum. 26 Et linguam tuam adhærere faciam palato tuo,
et eris mutus, nec quasi vir obiurgans: quia domus exasperans est. 27 Cum autem
locutus fuero tibi, aperiam os tuum, et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Qui audit, audiat: et qui quiescit, quiescat: quia domus exasperans est.
4. 1 Et tu fili hominis sume tibi laterem, et pones eum coram te: et describes *urbem in latere*
in eo civitatem Ierusalem. 2 Et ordinabis adversus eam obsidionem, et ædificabis *descriptam*
munitiones, et comportabis aggerem, et dabis contra eam castra, et pones arietes *obsidentem,*
in gyro. 3 Et tu sume tibi sartaginem ferream, et pones eam in murum ferreum
inter te, et inter civitatem: et obfirmabis faciem tuam ad eam, et erit in obsidio-
nem, et circumdabis eam: signum est domui Israel.
4 Et tu dormies super latus tuum sinistrum, et pones iniquitates domus Israel *super latus sinistrum*
super eo numero dierum, quibus dormies super illud, et assumes iniquitatem eorum. *et deinde dextrum*
5 Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum, numero dierum trecentos et nonaginta *dormientem,*
dies: et portabis iniquitatem domus Israel. 6 Et cum compleveris hæc, dormies
super latus tuum dexterum secundo: et [c]assumes iniquitatem domus Iuda quadra-
ginta diebus. diem pro anno, diem, inquam, pro anno dedi tibi. 7 Et ad obsidionem
Ierusalem convertes faciem tuam, et brachium tuum erit extentum: et propheta-
bis adversus eam. 8 Ecce circumdedi te vinculis: et non te convertes a latere tuo
in latus aliud, donec compleas dies obsidionis tuæ.
9 Et tu sume tibi frumentum, et hordeum, et fabam, et lentem, et milium, *cibum tenuem*
et viciam: et mittes ea in vas unum, et facies tibi panes numero dierum, quibus *et impurum*
dormies super latus tuum: trecentis et nonaginta diebus comedes illud. 10 Cibus *comedentem,*
autem tuus, quo vesceris, erit in pondere viginti stateres in die: a tempore usque
ad tempus comedes illud. 11 Et aquam in mensura bibes, sextam partem hin:
a tempore usque ad tempus bibes illud. 12 Et quasi subcinericium hordeaceum
comedes illud: et stercore, quod egreditur de homine, operies illud in oculis eorum.
13 Et dixit Dominus: Sic comedent filii Israel [d]panem suum pollutum inter Gentes,
ad quas eiiciam eos. 14 Et dixi: A a a, Domine Deus, ecce anima mea non est polluta,
et morticinum, et laceratum a bestiis non comedi ab infantia mea usque nunc, et
non est ingressa in os meum omnis caro immunda. 15 Et dixit ad me: Ecce dedi
tibi fimum boum pro stercoribus humanis: et facies panem tuum in eo. 16 Et dixit

17 [a]Inf 33, 7. — *23* [b]Sup 1, 3. — *4, 6* [c]Nm 14, 34. — *13* [d]Os 9, 3.

ad me: Fili hominis: [a]Ecce ego conteram baculum panis in Ierusalem: et comedent
panem in pondere, et in solicitudine: et aquam in mensura, et in angustia bibent:
17 Ut deficientibus pane et aqua, corruat unusquisque ad fratrem suum: et conta-
bescant in iniquitatibus suis.
pilos in tres partes dividentem; **5.** 1 Et tu fili hominis sume tibi gladium acutum, radentem pilos: et assumes
eum, et duces per caput tuum, et per barbam tuam: et assumes tibi stateram
ponderis, et divides eos. 2 Tertiam partem igni combures in medio civitatis, iuxta
completionem dierum obsidionis: et assumes tertiam partem, et concides gladio
in circuitu eius: tertiam vero aliam disperges in ventum, et gladium nudabo post
eos. 3 Et sumes inde parvum numerum: et ligabis eos in summitate pallii tui.
4 Et ex eis rursum tolles, et proiicies eos in medio ignis, et combures eos igni: et
ex eo egredietur ignis in omnem domum Israel.
declaratio actionum symbolicarum. 5 Hæc dicit Dominus Deus: Ista est Ierusalem, in medio Gentium posui eam,
et in circuitu eius terras. 6 Et contempsit iudicia mea, ut plus esset impia quam
Gentes: et præcepta mea ultra quam terræ, quæ in circuitu eius sunt. iudicia enim
mea proiecerunt, et in præceptis meis non ambulaverunt. 7 Idcirco hæc dicit
Dominus Deus: Quia superastis Gentes, quæ in circuitu vestro sunt, et in præcep-
tis meis non ambulastis, et iudicia mea non fecistis, et iuxta iudicia Gentium,
quæ in circuitu vestro sunt, non estis operati; 8 Ideo hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ad te, et ipse ego faciam in medio tui iudicia in oculis Gentium. 9 et
faciam in te quod non feci, et quibus similia ultra non faciam propter omnes abomi-
nationes tuas. 10 Ideo patres comedent filios in medio tui, et filii comedent patres
suos, et faciam in te iudicia, et ventilabo universas reliquias tuas in omnem ventum.
11 Idcirco vivo ego, dicit Dominus Deus: Nisi pro eo quod sanctum meum violasti
in omnibus offensionibus tuis, et in cunctis abominationibus tuis: ego quoque
confringam, et non parcet oculus meus, et non miserebor. 12 Tertia pars tui peste
morietur, et fame consumetur in medio tui: et tertia pars tui in gladio cadet in
circuitu tuo: tertiam vero partem tuam in omnem ventum dispergam, et gladium
evaginabo post eos. 13 Et complebo furorem meum, et requiescere faciam indi-
gnationem meam in eis, et consolabor: et scient quia ego Dominus locutus sum in
zelo meo, cum implevero indignationem meam in eis. 14 Et dabo te in desertum,
et in opprobrium Gentibus, quæ in circuitu tuo sunt, in conspectu omnis prætereuntis.
15 Et eris opprobrium, et blasphemia, exemplum, et stupor in Gentibus, quæ in
circuitu tuo sunt, cum fecero in te iudicia in furore, et in indignatione, et in incre-
pationibus iræ. 16 Ego Dominus locutus sum: Quando misero sagittas famis pessimas
in eos: quæ erunt mortiferæ, et quas mittam ut disperdam vos: et famem congre-
gabo super vos, et [b]conteram in vobis baculum panis. 17 Et immittam in vos
famem, et bestias pessimas usque ad internecionem: et pestilentia, et sanguis trans-
ibunt per te, et gladium inducam super te. ego Dominus locutus sum.

2. Pœna totius terræ verbis prænuntiatur, 6, 1—7, 27.

Propter idololatriam **6.** 1 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 2 Fili hominis pone faciem
tuam ad montes Israel, et prophetabis ad eos, 3 et dices: [c]Montes Israel audite
verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus, et collibus, rupibus,
et vallibus: Ecce ego inducam super vos gladium, et disperdam excelsa vestra,
4 et demoliar aras vestras, et confringentur simulachra vestra: et deiiciam interfectos
vestros ante idola vestra. 5 Et dabo cadavera filiorum Israel ante faciem simu-
lachrorum vestrorum: et dispergam ossa vestra circum aras vestras 6 in omnibus
habitationibus vestris. Urbes desertæ erunt, et excelsa demolientur, et dissipabuntur:
et interibunt aræ vestræ, et confringentur: et cessabunt idola vestra, et conterentur
delubra vestra, et delebuntur opera vestra. 7 Et cadet interfectus in medio vestri:
et scietis quia ego sum Dominus. 8 Et relinquam in vobis eos, qui fugerint gladium
in Gentibus, cum dispersero vos in terris. 9 Et recordabuntur mei liberati vestri
in Gentibus, ad quas captivi ducti sunt: quia contrivi cor eorum fornicans, et

16 [a]Inf 5, 16; 14, 13. — **5,** *16* [b]Sup 4, 16; Inf 14, 13. — **6,** *3* [c]Inf 36, 1.

recedens a me; et oculos eorum fornicantes post idola sua: et displicebunt sibimet
super malis quæ fecerunt in universis abominationibus suis. 10 Et scient quia
ego Dominus non frustra locutus sum ut facerem eis malum hoc.
11 Hæc dicit Dominus Deus: Percute manum tuam, et allide pedem tuum, terra deserta fiet;
et dic: Heu, ad omnes abominationes malorum domus Israel: quia gladio, fame,
et peste ruituri sunt. 12 Qui longe est, peste morietur: qui autem prope, gladio
corruet: et qui relictus fuerit, et obsessus, fame morietur: et complebo indignationem
meam in eis. 13 Et scietis quia ego Dominus, cum fuerint interfecti vestri in medio
idolorum vestrorum in circuitu ararum vestrarum, in omni colle excelso, et in
cunctis summitatibus montium, et subtus omne lignum nemorosum, et subtus
universam quercum frondosam, locum ubi accenderunt thura redolentia universis
idolis suis. 14 Et extendam manum meam super eos: et faciam terram desolatam,
et destitutam a deserto Deblatha in omnibus habitationibus eorum: et scient
quia ego Dominus.
7. 1 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 2 Et tu fili hominis, hæc vastitas
dicit Dominus Deus terræ Israel: Finis venit, venit finis super quattuor plagas terræ inevitabilis
terræ. 3 Nunc finis super te, et immittam furorem meum in te: et iudicabo te est
iuxta vias tuas: et ponam contra te omnes abominationes tuas. 4 Et non parcet
oculus meus super te, et non miserebor: sed vias tuas ponam super te, et abominationes
tuæ in medio tui erunt: et scietis quia ego Dominus. 5 Hæc dicit Dominus
Deus: Afflictio una, afflictio ecce venit. 6 finis venit, venit finis, evigilavit adversum
te: ecce venit. 7 Venit contritio super te, qui habitas in terra: venit tempus, prope
est dies occisionis, et non gloriæ montium. 8 Nunc de propinquo effundam iram
meam super te, et complebo furorem meum in te: et iudicabo te iuxta vias tuas,
et imponam tibi omnia scelera tua: 9 Et non parcet oculus meus, nec miserebor,
sed vias tuas imponam tibi, et abominationes tuæ in medio tui erunt: et scietis
quia ego sum Dominus percutiens. 10 Ecce dies, ecce venit: egressa est contritio,
floruit virga, germinavit superbia: 11 Iniquitas surrexit in virga impietatis: non
ex eis, et non ex populo, neque ex sonitu eorum: et non erit requies in eis. 12 Venit
tempus, appropinquavit dies: qui emit, non lætetur: et qui vendit, non lugeat:
quia ira super omnem populum eius. 13 Quia qui vendit, ad id, quod vendidit,
non revertetur, et adhuc in viventibus vita eorum. visio enim ad omnem multitudinem
eius non regredietur: et vir in iniquitate vitæ suæ non confortabitur.
14 Canite tuba, præparentur omnes, et non est qui vadat ad prælium: ira enim
mea super universum populum eius. 15 Gladius foris: et pestis, et fames intrinsecus:
qui in agro est, gladio morietur: et qui in civitate, pestilentia, et fame devorabuntur.
16 Et salvabuntur qui fugerint ex eis: et erunt in montibus quasi columbæ convallium
omnes trepidi, unusquisque in iniquitate sua. 17 Omnes manus dissolventur, et
omnia genua fluent aquis. 18 [a]Et accingent se ciliciis, et operiet eos formido, et
in omni facie confusio, et in universis capitibus eorum calvitium. 19 Argentum
eorum foras proiicietur, et aurum eorum in sterquilinium erit. [b]Argentum eorum, et
aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini. Animam suam non
saturabunt, et ventres eorum non implebuntur: quia scandalum iniquitatis eorum
factum est. 20 Et ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt, et
imagines abominationum suarum, et simulachrorum fecerunt ex eo: propter hoc
dedi eis illud in immunditiam: 21 et dabo illud in manus alienorum ad diripiendum,
et impiis terræ in prædam, et contaminabunt illud. 22 Et avertam faciem
meam ab eis, et violabunt arcanum meum: et introibunt in illud emissarii, et contaminabunt
illud.
23 Fac conclusionem: quoniam terra plena est iudicio sanguinum, et civitas propter iniquitatem
plena iniquitate. 24 Et adducam pessimos de Gentibus, et possidebunt domos habitatorum.
eorum. et quiescere faciam superbiam potentium, et possidebunt sanctuaria eorum.
25 Angustia superveniente, requirent pacem, et non erit. 26 Conturbatio super
conturbationem veniet, et auditus super auditum: et quærent visionem de pro-

---

7, *18* [a]Is 15, 2; Ir 48, 37. — *19* [b]Pr 11, 4; Soph 1, 18; Sir 5, 10. 13.

pheta, et lex peribit a sacerdote, et consilium a senioribus. 27 Rex lugebit, et princeps induetur mœrore, et manus populi terræ conturbabuntur. Secundum viam eorum faciam eis, et secundum iudicia eorum iudicabo eos: et scient quia ego Dominus.

3. Idololatriam Ierosolymorum propheta videt, 8, 1—18.

In visione videt:

8. 1 Et factum est in anno sexto, in sexto mense, in quinta mensis: ego sedebam in domo mea, et senes Iuda sedebant coram me, et cecidit ibi super me manus Domini Dei. 2 Et vidi, et ecce similitudo quasi aspectus ignis: ab aspectu lumborum eius, et deorsum, ignis: et a lumbis eius, et sursum, quasi aspectus splendoris, ut visio electri. 3 [a]Et emissa similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei: et elevavit me Spiritus inter terram, et cælum: et adduxit me in Ierusalem in visione Dei, iuxta ostium interius, quod respiciebat ad Aquilonem, ubi erat statutum idolum zeli ad provocandam æmulationem. 4 Et ecce ibi gloria Dei Israel secundum visionem, quam videram in campo.

idolum zeli statutum,

5 Et dixit ad me: Fili hominis, leva oculos tuos ad viam Aquilonis. Et levavi oculos meos ad viam Aquilonis: et ecce ab Aquilone portæ altaris idolum zeli in ipso introitu. 6 Et dixit ad me: Fili hominis, putasne, vides tu quid isti faciunt, abominationes magnas, quas domus Israel facit hic, ut procul recedam a sanctuario meo? et adhuc conversus videbis abominationes maiores.

picturas adoratas,

7 Et introduxit me ad ostium atrii: et vidi, et ecce foramen unum in pariete. 8 Et dixit ad me: Fili hominis fode parietem. Et cum fodissem parietem, apparuit ostium unum. 9 Et dixit ad me: Ingredere, et vide abominationes pessimas, quas isti faciunt hic. 10 Et ingressus vidi, et ecce omnis similitudo reptilium, et animalium, abominatio, et universa idola domus Israel depicta erant in pariete in circuitu per totum. 11 Et septuaginta viri de senioribus domus Israel, et Iezonias filius Saphan stabat in medio eorum, stantium ante picturas: et unusquisque habebat thuribulum in manu sua: et vapor nebulæ de thure consurgebat. 12 Et dixit ad me: Certe vides fili hominis quæ seniores domus Israel faciunt in tenebris, unusquisque in abscondito cubiculi sui: dicunt enim: Non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terram. 13 Et dixit ad me: Adhuc conversus videbis abominationes maiores, quas isti faciunt.

Adonidem deploratum,

14 Et introduxit me per ostium portæ domus Domini, quod respiciebat ad Aquilonem: et ecce ibi mulieres sedebant plangentes Adonidem. 15 Et dixit ad me: Certe vidisti fili hominis: adhuc conversus videbis abominationes maiores his.

solem adoratum,

16 Et introduxit me in atrium domus Domini interius: et ecce in ostio templi Domini inter vestibulum et altare, quasi vigintiquinque viri dorsa habentes contra templum Domini, et facies ad Orientem: et adorabant ad ortum Solis.

ramum applicatum.

17 Et dixit ad me: Certe vidisti fili hominis: numquid leve est hoc domui Iuda ut facerent abominationes istas, quas fecerunt hic: quia replentes terram iniquitate conversi sunt ad irritandum me? et ecce applicant ramum ad nares suas. 18 Ergo et ego faciam in furore: non parcet oculus meus, nec miserebor: et cum clamaverint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos.

4. Punitionem Ierosolymorum propheta aspicit, 9, 1—11, 25.

In visione cernit, omnes signo thau non signatos cædi.

9. 1 Et clamavit in auribus meis voce magna, dicens: Appropinquaverunt visitationes urbis, et unusquisque vas interfectionis habet in manu sua. 2 Et ecce sex viri veniebant de via portæ superioris, quæ respicit ad Aquilonem: et uniuscuiusque vas interitus in manu eius: vir quoque unus in medio eorum vestitus erat lineis, et atramentarium scriptoris ad renes eius: et ingressi sunt, et steterunt iuxta altare æreum: 3 Et gloria Domini Israel assumpta est de cherub, quæ erat super eum ad limen domus: et vocavit virum, qui indutus erat lineis, et atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis. 4 Et dixit Dominus ad eum: Transi per mediam civitatem in medio Ierusalem: [b]et signa thau super frontes virorum gementium,

8, *3* [a]Dn 14, 35 — **9**, *4* [b]Ex 12, 7; Apc 7, 3.

et dolentium super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio eius. 5 Et illis
dixit, audiente me: Transite per civitatem sequentes eum, et percutite: non parcat
oculus vester, neque misereamini. 6 Senem, adolescentulum, et virginem, parvu-
lum, et mulieres interficite usque ad internecionem: omnem autem, super quem
videritis thau, ne occidatis, et a sanctuario meo incipite. Cœperunt ergo a viris
senioribus, qui erant ante faciem domus. 7 Et dixit ad eos: Contaminate domum,
et implete atria interfectis: egredimini. Et egressi sunt, et percutiebant eos, qui
erant in civitate. 8 Et cæde completa, remansi ego: ruique super faciem meam,
et clamans aio: Heu, heu, heu Domine Deus: ergone disperdes omnes reliquias
Israel, effundens furorem tuum super Ierusalem? 9 Et dixit ad me: Iniquitas
domus Israel, et Iuda, magna est nimis valde, et repleta est terra sanguinibus,
et civitas repleta est aversione: dixerunt enim: Dereliquit Dominus terram, et
Dominus non videt. 10 Igitur et meus non parcet oculus, neque miserebor: viam
eorum super caput eorum reddam. 11 Et ecce vir, qui erat indutus lineis, qui
habebat atramentarium in dorso suo, respondit verbum, dicens: Feci sicut præ-
cepisti mihi.

10. 1 Et vidi, et ecce in firmamento, quod erat super caput cherubim, quasi ignem super civitatem
lapis sapphirus, quasi species similitudinis solii, apparuit super ea. 2 Et dixit ad effundi.
virum, qui indutus erat lineis, et ait: Ingredere in medio rotarum, quæ sunt subtus
cherubim, et imple manum tuam prunis ignis, quæ sunt inter cherubim, et effunde
super civitatem. Ingressusque est in conspectu meo: 3 cherubim autem stabant
a dextris domus cum ingrederetur vir, et nubes implevit atrium interius. 4 Et
elevata est gloria Domini desuper cherub ad limen domus: et repleta est domus
nube, et atrium repletum est splendore gloriæ Domini. 5 Et sonitus alarum cherubim
audiebatur usque ad atrium exterius, quasi vox Dei omnipotentis loquentis. 6 Cum-
que præcepisset viro, qui indutus erat lineis, dicens: Sume ignem de medio rotarum,
quæ sunt inter cherubim: ingressus ille stetit iuxta rotam. 7 Et extendit cherub
manum de medio cherubim ad ignem, qui erat inter cherubim: et sumpsit, et
dedit in manus eius, qui indutus erat lineis: qui accipiens egressus est.

8 Et apparuit in cherubim similitudo manus hominis subtus pennas eorum. gloriam Domini
9 et vidi, et ecce quattuor rotæ iuxta cherubim: rota una iuxta cherub unum, et
rota alia iuxta cherub unum: species autem rotarum erat quasi visio lapidis chry-
solithi. 10 et aspectus earum similitudo una quattuor: quasi sit rota in medio rotæ.
11 Cumque ambularent, in quattuor partes gradiebantur: et non revertebantur
ambulantes, sed ad locum, ad quem ire declinabat quæ prima erat, sequebantur
et ceteræ, nec convertebantur. 12 Et omne corpus earum, et colla, et manus, et
pennæ, et circuli plena erant oculis, in circuitu quattuor rotarum. 13 Et rotas
istas vocavit volubiles, audiente me. 14 Quattuor autem facies habebat unum:
facies una, facies cherub: et facies secunda, facies hominis: et in tertio facies leonis:
et in quarto facies aquilæ. 15 Et elevata sunt cherubim: ipsum est animal, quod
videram iuxta fluvium Chobar. 16 Cumque ambularent cherubim, ibant pariter et
rotæ iuxta ea: et cum elevarent cherubim alas suas ut exaltarentur de terra, non
residebant rotæ, sed et ipsæ iuxta erant. 17 Stantibus illis, stabant: et cum elevatis
elevabantur, spiritus enim vitæ erat in eis.

18 Et egressa est gloria Domini a limine templi: et stetit super cherubim. 19 Et a limine templi
elevantia cherubim alas suas, exaltata sunt a terra coram me: et illis egredientibus, egredi:
rotæ quoque subsecutæ sunt: et stetit in introitu portæ domus Domini orientalis:
et gloria Dei Israel erat super ea. 20 Ipsum est animal quod vidi subter Deum
Israel [a]iuxta fluvium Chobar: et intellexi quia cherubim essent. 21 Quattuor vultus
uni, et quattuor alæ uni: et similitudo manus hominis sub alis eorum. 22 Et simili-
tudo vultuum eorum, ipsi vultus quos videram iuxta fluvium Chobar, et intuitus
eorum, et impetus singulorum ante faciem suam ingredi.

11. 1 Et elevavit me spiritus, et introduxit me ad portam domus Domini in visione principii ais
orientalem, quæ respicit ad solis ortum: et ecce in introitu portæ viginti quinque gladium prophetat,

10, *20* [a]Sup 1, 1. 3.

viri: et vidi in medio eorum Iezoniam filium Azur, et Pheltiam filium Banaiæ,
principes populi. 2 Dixitque ad me: Fili hominis, hi sunt viri, qui cogitant ini-
quitatem, et tractant consilium pessimum in urbe ista, 3 dicentes: Nonne dudum
ædificatæ sunt domus? hæc est lebes, nos autem carnes. 4 Idcirco vaticinare
de eis, vaticinare fili hominis. 5 Et irruit in me spiritus Domini, et dixit ad me:
Loquere: Hæc dicit Dominus: Sic locuti estis domus Israel, et cogitationes cordis
vestri ego novi. 6 Plurimos occidistis in urbe hac, et implestis vias eius interfectis.
7 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Interfecti vestri, quos posuistis in medio
eius, hi sunt carnes, et hæc est lebes: et educam vos de medio eius. 8 Gladium
metuistis, et gladium inducam super vos, ait Dominus Deus. 9 Et eiiciam vos de
medio eius, daboque vos in manu hostium, et faciam in vobis iudicia. 10 Gladio
cadetis: in finibus Israel iudicabo vos, et scietis quia ego Dominus. 11 Hæc non
erit vobis in lebetem, et vos non eritis in medio eius in carnes: in finibus Israel
iudicabo vos. 12 Et scietis quia ego Dominus: quia in præceptis meis non ambulastis,
et iudicia mea non fecistis, sed iuxta iudicia Gentium, quæ in circuitu vestro sunt,
estis operati.

consolante tamen Domino: 13 Et factum est, cum prophetarem, Pheltias filius Banaiæ mortuus est: et
cecidi in faciem meam clamans voce magna, et dixi: Heu, heu, heu Domine Deus:
consummationem tu facis reliquiarum Israel? 14 Et factum est verbum Domini
ad me, dicens: 15 Fili hominis, fratres tui, fratres tui, viri propinqui tui, et omnis
domus Israel, universi, quibus dixerunt habitatores Ierusalem: Longe recedite
a Domino, nobis data est terra in possessionem. 16 Propterea hæc dicit Dominus
Deus, quia longe feci eos in Gentibus, et quia dispersi eos in terris: ero eis in sancti-
ficationem modicam in terris, ad quas venerunt. 17 Propterea loquere: Hæc dicit
Dominus Deus: Congregabo vos de populis, et adunabo de terris, in quibus dispersi
estis, daboque vobis humum Israel. 18 Et ingredientur illuc, et auferent omnes
offensiones, cunctasque abominationes eius de illa. 19 [a]Et dabo eis cor unum,
et spiritum novum tribuam in visceribus eorum: et auferam cor lapideum de carne
eorum, et dabo eis cor carneum: 20 Ut in præceptis meis ambulent, et iudicia mea
custodiant, faciantque ea: et sint mihi in populum, et ego sim eis in Deum. 21 Quo-
rum cor post offendicula et abominationes suas ambulat, horum viam in capite
suo ponam, dicit Dominus Deus.

videt gloriam Domini de civitate egredientem. 22 Et elevaverunt cherubim alas suas, et rotæ cum eis: et gloria Dei Israel
erat super ea. 23 Et ascendit gloria Domini de medio civitatis, stetitque super
montem, qui est ad Orientem urbis. 24 Et spiritus levavit me, adduxitque in Chal-
dæam ad transmigrationem, in visione in spiritu Dei: et sublata est a me visio,
quam videram. 25 Et locutus sum ad transmigrationem omnia verba Domini,
quæ ostenderat mihi.

5. Captivitas et oppugnatio symbolis præformatur, 12, 1—28.

Captivitas regis et populi transmigratione prophetæ, 12. 1 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 2 Fili hominis in medio
domus exasperantis tu habitas: qui oculos habent ad videndum, et non vident:
et aures ad audiendum, et non audiunt: quia domus exasperans est. 3 Tu ergo
fili hominis, fac tibi vasa transmigrationis, et transmigrabis per diem coram eis:
transmigrabis autem de loco tuo ad locum alterum in conspectu eorum, si forte
aspiciant: quia domus exasperans est. 4 Et efferes foras vasa tua quasi vasa trans-
migrantis per diem in conspectu eorum: tu autem egredieris vespere coram eis,
sicut egreditur migrans. 5 Ante oculos eorum perfode tibi parietem: et egredieris
per eum. 6 In conspectu eorum in humeris portaberis, in caligine effereris: faciem
tuam velabis, et non videbis terram, quia portentum dedi te domui Israel. 7 Feci
ergo sicut præceperat mihi Dominus: vasa mea protuli quasi vasa transmigrantis
per diem: et vespere perfodi mihi parietem manu: et in caligine egressus sum,
in humeris portatus in conspectu eorum. 8 Et factus est sermo Domini mane ad
me, dicens: 9 Fili hominis, numquid non dixerunt ad te domus Israel, domus
exasperans: Quid tu facis? 10 Dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Super ducem

11, *19* [a]Ir 31, 33; Inf 36, 26.

onus istud, qui est in Ierusalem, et super omnem domum Israel, quæ est in medio
eorum. 11 Dic: Ego portentum vestrum: quomodo feci, sic fiet illis. in transmi-
grationem, et in captivitatem ibunt. 12 Et dux, qui est in medio eorum, in humeris
portabitur, in caligine egredietur: parietem perfodient ut educant eum: facies
eius operietur ut non videat oculo terram. 13 [a]Et extendam rete meum super eum,
et capietur in sagena mea: et adducam eum in Babylonem in terram Chaldæorum:
et ipsam non videbit, ibique morietur. 14 Et omnes, qui circa eum sunt, præsidium
eius, et agmina eius dispergam in omnem ventum: et gladium evaginabo post eos.
15 Et scient quia ego Dominus, quando dispersero illos in Gentibus, et disseminavero
eos in terris. 16 Et relinquam ex eis viros paucos a gladio, et fame, et pestilentia:
ut enarrent omnia scelera eorum in Gentibus, ad quas ingredientur: et scient quia
ego Dominus.

17 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 18 Fili hominis, panem tuum oppugnatio
in conturbatione comede: sed et aquam tuam in festinatione, et mœrore bibe. 19 Et urbis modo edendi et
dices ad populum terræ: Hæc dicit Dominus Deus ad eos, qui habitant in Ierusalem bibendi prophetæ;
in terra Israel: Panem suum in solicitudine comedent, et aquam suam in desolatione
bibent: ut desoletur terra a multitudine sua, propter iniquitatem omnium, qui
habitant in ea. 20 Et civitates, quæ nunc habitantur, desolatæ erunt, terraque
deserta: et scietis quia ego Dominus.

21 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 22 Fili hominis, quod est prover- oppugnatio et captivitas
bium istud vobis in terra Israel? dicentium: In longum differentur dies, et peribit instant.
omnis visio. 23 Ideo dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Quiescere faciam prover-
bium istud, neque vulgo dicetur ultra in Israel: et loquere ad eos quod appropin-
quaverint dies, et sermo omnis visionis. 24 Non enim erit ultra omnis visio cassa,
neque divinatio ambigua in medio filiorum Israel. 25 Quia ego Dominus loquar:
et quodcumque locutus fuero verbum, fiet, et non prolongabitur amplius: sed in
diebus vestris domus exasperans loquar verbum, et faciam illud, dicit Dominus
Deus. 26 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 27 Fili hominis, ecce domus
Israel dicentium: Visio, quam hic videt, in dies multos: et in tempora longa iste
prophetat. 28 Propterea dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Non prolongabitur
ultra omnis sermo meus: verbum, quod locutus fuero, complebitur, dicit Dominus
Deus.

6. Falsi prophetæ et seniores idololatræ punientur, 13, 1—14, 23.

13. 1 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 2 Fili hominis, vaticinare Falsi prophetæ
ad prophetas Israel, qui prophetant: et dices prophetantibus de corde suo: Audite a salute
verbum Domini: 3 Hæc dicit Dominus Deus: [b]Væ prophetis insipientibus, qui excludentur,
sequuntur spiritum suum, et nihil vident. 4 Quasi vulpes in desertis, prophetæ
tui Israel erant. 5 Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo
Israel, ut staretis in prælio in die Domini. 6 Vident vana, et divinant mendacium,
dicentes: Ait Dominus: cum Dominus non miserit eos: et perseveraverunt confirmare
sermonem. 7 Numquid non visionem cassam vidistis, et divinationem mendacem
locuti estis? et dicitis, ait Dominus: cum ego non sim locutus. 8 Propterea hæc
dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana, et vidistis mendacium: ideo ecce ego ad
vos, dicit Dominus Deus: 9 Et erit manus mea super prophetas, qui vident vana,
et divinant mendacium: in consilio populi mei non erunt, et in scriptura domus
Israel non scribentur, nec in terram Israel ingredientur: et scietis quia ego Dominus
Deus: 10 Eo quod deceperint populum meum, dicentes: Pax, et non est pax:
et ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absque paleis. 11 Dic
ad eos, qui liniunt absque temperatura, quod casurus sit: erit enim imber inundans,
et dabo lapides prægrandes desuper irruentes, et ventum procellæ dissipantem.
12 Siquidem ecce cecidit paries: numquid non dicetur vobis: Ubi est litura, quam
linistis? 13 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Et erumpere faciam spiritum
tempestatum in indignatione mea, et imber inundans in furore meo erit: et lapides

---

12, *13* [a]Inf 17, 20. — **13,** *3* [b]Ir 23, 1; Inf 14, 9; 34, 2.

grandes in ira in consumptionem. 14 Et destruam parietem, quem linistis absque
temperamento: et adæquabo eum terræ, et revelabitur fundamentum eius: et
cadet, et consumetur in medio eius: et scietis quia ego sum Dominus. 15 Et complebo
indignationem meam in pariete, et in his, qui liniunt eum absque temperamento,
dicamque vobis: Non est paries, et non sunt qui liniunt eum. 16 Prophetæ Israel,
qui prophetant ad Ierusalem, et vident ei visionem pacis: et non est pax, ait Dominus Deus.

prophetissæ mentientes confundentur:

17 Et tu fili hominis, pone faciem tuam contra filias populi tui, quæ prophetant
de corde suo: et vaticinare super eas, 18 et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Væ quæ
consuunt pulvillos sub omni cubito manus: et faciunt cervicalia sub capite universæ
ætatis ad capiendas animas: et cum caperent animas populi mei, vivificabant
animas eorum. 19 Et violabant me ad populum meum propter pugillum hordei,
et fragmen panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur, et vivificarent
animas, quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis. 20 Propter
hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad pulvillos vestros, quibus vos capitis
animas volantes: et dirumpam eos de brachiis vestris: et dimittam animas, quas
vos capitis, animas ad volandum. 21 Et dirumpam cervicalia vestra, et liberabo
populum meum de manu vestra, neque erunt ultra in manibus vestris ad prædandum:
et scietis quia ego Dominus. 22 Pro eo quod mœrere fecistis cor iusti mendaciter,
quem ego non contristavi: et confortastis manus impii, ut non reverteretur a via
sua mala, et viveret: 23 propterea vana non videbitis, et divinationes non divinabitis
amplius, et eruam populum meum de manu vestra: et scietis quia ego Dominus.

seniores idololatræ cum vate eis loquente disperdentur:

14. 1 Et venerunt ad me viri seniorum Israel, et sederunt coram me. 2 Et
factus est sermo Domini ad me, dicens: 3 Fili hominis, viri isti posuerunt im-
munditias suas in cordibus suis, et scandalum iniquitatis suæ statuerunt contra
faciem suam: numquid interrogatus respondebo eis? 4 Propter hoc loquere eis,
et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Homo homo de domo Israel, qui posuerit
immunditias suas in corde suo, et scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem
suam, et venerit ad prophetam interrogans per eum me: ego Dominus respondebo
ei in multitudine immunditiarum suarum: 5 ut capiatur domus Israel in corde
suo, quo recesserunt a me in cunctis idolis suis. 6 Propterea dic ad domum Israel:
Hæc dicit Dominus Deus: Convertimini, et recedite ab idolis vestris, et ab universis
contaminationibus vestris avertite facies vestras. 7 Quia homo homo de domo
Israel, et de proselytis quicumque advena fuerit in Israel, si alienatus fuerit a me,
et posuerit idola sua in corde suo, et scandalum iniquitatis suæ statuerit contra
faciem suam, et venerit ad prophetam ut interroget per eum me: ego Dominus
respondebo ei per me. 8 Et ponam faciem meam super hominem illum, et faciam
eum in exemplum, et in proverbium, et disperdam eum de medio populi mei: et
scietis quia ego Dominus. 9 [a]Et propheta cum erraverit, et locutus fuerit verbum:
ego Dominus decepi prophetam illum: et extendam manum meam super illum,
et delebo eum de medio populi mei Israel. 10 Et portabunt iniquitatem suam: iuxta
iniquitatem interrogantis, sic iniquitas prophetæ erit: 11 ut non erret ultra domus
Israel a me, neque polluatur in universis prævaricationibus suis: sed sint mihi
in populum, et ego sim eis in Deum, ait Dominus exercituum.

pauci tantum pii servabuntur.

12 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 13 Fili hominis, terra cum pec-
caverit mihi, ut prævaricetur prævaricans, extendam manum meam super eam,
et [b]conteram virgam panis eius: et immittam in eam famem, et interficiam de
ea hominem, et iumentum. 14 Et si fuerint tres viri isti in medio eius, Noe, Daniel,
et Iob: ipsi iustitia sua liberabunt animas suas, ait Dominus exercituum. 15 Quod
si et bestias pessimas induxero super terram ut vastem eam; et fuerit invia, eo
quod non sit pertransiens propter bestias: 16 Tres viri isti si fuerint in ea, vivo
ego, dicit Dominus Deus, quia nec filios, nec filias liberabunt: sed ipsi soli libera-
buntur, terra autem desolabitur. 17 Vel si gladium induxero super terram illam,
et dixero gladio: Transi per terram: et interfecero de ea hominem, et iumentum:

14, *9* [a]Sup 13, 3. — *13* [b]Sup 4, 16; 5, 16.

[18] et tres viri isti fuerint in medio eius: vivo ego, dicit Dominus Deus, non liberabunt
filios, neque filias: sed ipsi soli liberabuntur. [19] Si autem et pestilentiam immisero
super terram illam, et effudero indignationem meam super eam in sanguine, ut
auferam ex ea hominem, et iumentum: [20] Et Noe, et Daniel, et Iob fuerint in
medio eius: vivo ego, dicit Dominus Deus, quia filium, et filiam non liberabunt:
sed ipsi iustitia sua liberabunt animas suas. [21] Quoniam hæc dicit Dominus Deus:
Quod et si quattuor iudicia mea pessima, gladium, et famem, ac bestias malas,
et pestilentiam immisero in Ierusalem ut interficiam de ea hominem, et pecus:
[22] tamen relinquetur in ea salvatio educentium filios, et filias: ecce ipsi ingredientur
ad vos, et videbitis viam eorum, et adinventiones eorum, et consolabimini super
malo, quod induxi in Ierusalem in omnibus, quæ importavi super eam. [23] Et con-
solabuntur vos, cum videritis viam eorum, et adinventiones eorum: et cognoscetis
quod non frustra fecerim omnia, quæ feci in ea, ait Dominus Deus.

7. Ierosolymorum prævaricatio, pœna, susceptio nuntiatur, 15, 1—16, 63.

15. [1] Et factus est sermo Domini ad me, dicens: [2] Fili hominis, quid fiet Ierusalem
de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna silvarum? [3] Num- ut lignum vitis igni
quid tolletur de ea lignum, ut fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus, ut dependeat tradetur,
in eo quodcumque vas? [4] Ecce igni datum est in escam: utramque partem eius
consumpsit ignis, et medietas eius redacta est in favillam: numquid utile erit ad
opus? [5] Etiam cum esset integrum, non erat aptum ad opus: quanto magis cum
illud ignis devoraverit, et combusserit, nihil ex eo fiet operis? [6] Propterea hæc
dicit Dominus Deus: Quomodo lignum vitis inter ligna silvarum, quod dedi igni ad
devorandum, sic tradam habitatores Ierusalem. [7] Et ponam faciem meam in eos:
de igne egredientur, et ignis consumet eos: et scietis quia ego Dominus, cum posuero
faciem meam in eos, [8] et dedero terram inviam, et desolatam: eo quod prævari-
catores extiterint, dicit Dominus Deus.

16. [1] Et factus est sermo Domini ad me, dicens: [2] Fili hominis notas fac quia, a Deo servata ac
Ierusalem abominationes suas: [3] et dices: Hæc dicit Dominus Deus Ierusalem: mundata
Radix tua, et generatio tua de terra Chanaan: pater tuus Amorrhæus, et mater et ornata atque uxor
tua Cethæa. [4] Et quando nata es in die ortus tui non est præcisus umbilicus tuus, ducta,
et aqua non es lota in salutem, nec sale salita, nec involuta pannis. [5] Non pepercit
super te oculus ut faceret tibi unum de his, misertus tui: sed proiecta es super
faciem terræ in abiectione animæ tuæ, in die qua nata es. [6] Transiens autem per
te, vidi te conculcari in sanguine tuo. et dixi tibi cum esses in sanguine tuo: Vive.
dixi, inquam, tibi: In sanguine tuo vive. [7] Multiplicatam quasi germen agri dedi
te: et multiplicata es, et grandis effecta, et ingressa es, et pervenisti ad mundum
muliebrem: ubera tua intumuerunt, et pilus tuus germinavit: et eras nuda, et
confusione plena. [8] Et transivi per te, et vidi te: et ecce tempus tuum, tempus
amantium: et expandi amictum meum super te, et operui ignominiam tuam. Et
iuravi tibi, et ingressus sum pactum tecum: ait Dominus Deus: et facta es mihi.
[9] Et lavi te aqua, et emundavi sanguinem tuum ex te: et unxi te oleo. [10] Et vestivi
te discoloribus, et calceavi te ianthino: et cinxi te bysso, et indui te subtilibus.
[11] Et ornavi te ornamento, et dedi armillas in manibus tuis, et torquem circa collum
tuum. [12] Et dedi inaurem super os tuum, et circulos auribus tuis, et coronam
decoris in capite tuo. [13] Et ornata es auro, et argento, et vestita es bysso, et polymito,
et multicoloribus: similam, et mel, et oleum comedisti, et decora facta es vehementer
nimis: et profecisti in regnum. [14] Et egressum est nomen tuum in Gentes propter
speciem tuam: quia perfecta eras in decore meo, quem posueram super te, dicit
Dominus Deus.

[15] Et habens fiduciam in pulchritudine tua fornicata es in nomine tuo: et procax meretrix
exposuisti fornicationem tuam omni transeunti ut eius fieres. [16] Et sumens de et mulier adultera
vestimentis tuis fecisti tibi excelsa hinc inde consuta: et fornicata es super eis, effecta est;
sicut non est factum, neque futurum est. [17] Et tulisti vasa decoris tui de auro
meo, atque argento meo, quæ dedi tibi: et fecisti tibi imagines masculinas, et forni-
cata es in eis. [18] Et sumpsisti vestimenta tua multicoloria, et operuisti illas: et

oleum meum, et thymiama meum posuisti coram eis. [19] Et panem meum, quem
dedi tibi, similam, et oleum, et mel, quibus enutrivi te, posuisti in conspectu eorum
in odorem suavitatis, et factum est, ait Dominus Deus. [20] Et tulisti filios tuos,
et filias tuas, quas generasti mihi: et immolasti eis ad devorandum. Numquid
parva est fornicatio tua? [21] Immolasti filios meos, et dedisti, illos consecrans, eis.
[22] Et post omnes abominationes tuas, et fornicationes, non es recordata dierum
adolescentiæ tuæ, quando eras nuda, et confusione plena, conculcata in sanguine
tuo. [23] Et accidit post omnem malitiam tuam (væ, væ tibi, ait Dominus Deus)
[24] et ædificasti tibi lupanar, et fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis. [25] Ad
omne caput viæ ædificasti signum prostitutionis tuæ: et abominabilem fecisti
decorem tuum: et divisisti pedes tuos omni transeunti, et multiplicasti fornicationes
tuas. [26] Et fornicata es cum filiis Ægypti vicinis tuis magnarum carnium: et
multiplicasti fornicationem tuam ad irritandum me. [27] Ecce ego extendam manum
meam super te, et auferam iustificationem tuam: et dabo te in animas odientium
te filiarum Palæstinarum, quæ erubescunt in via tua scelerata. [28] Et fornicata
es in filiis Assyriorum, eo quod necdum fueris expleta: et postquam fornicata es,
nec sic es satiata. [29] Et multiplicasti fornicationem tuam in Terra Chanaan cum
Chaldæis: et nec sic satiata es. [30] In quo mundabo cor tuum, ait Dominus Deus;
cum facias omnia hæc opera mulieris meretricis, et procacis? [31] Quia fabricasti
lupanar tuum in capite omnis viæ, et excelsum tuum fecisti in omni platea: nec
facta es quasi meretrix fastidio augens pretium, [32] sed quasi mulier adultera,
quæ super virum suum inducit alienos. [33] Omnibus meretricibus dantur mercedes:
tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, et dona donabas eis ut intrarent
ad te undique ad fornicandum tecum. [34] Factumque est in te contra consuetudinem
mulierum in fornicationibus tuis, et post te non erit fornicatio: in eo enim quod
dedisti mercedes, et mercedes non accepisti, factum est in te contrarium.

gravissime punietur, quia peior est quam Sodoma et Samaria:

[35] Propterea meretrix audi verbum Domini. [36] Hæc dicit Dominus Deus:
Quia effusum est æs tuum, et revelata est ignominia tua in fornicationibus tuis
super amatores tuos, et super idola abominationum tuarum in sanguine filiorum
tuorum, quos dedisti eis: [37] Ecce ego congregabo omnes amatores tuos, quibus
commista es, et omnes, quos dilexisti cum universis, quos oderas: et congregabo
eos super te undique, et nudabo ignominiam tuam coram eis, et [a]videbunt omnem
turpitudinem tuam. [38] Et iudicabo te iudiciis adulterarum, et effundentium san-
guinem: et dabo te in sanguinem furoris et zeli. [39] Et dabo te in manus eorum,
et destruent lupanar tuum: et demolientur prostibulum tuum: et denudabunt
te vestimentis tuis, et auferent vasa decoris tui: et derelinquent te nudam, plenamque
ignominia: [40] et adducent super te multitudinem, et lapidabunt te lapidibus,
et trucidabunt te gladiis suis. [41] [b]Et comburent domos tuas igni, et facient in te
iudicia in oculis mulierum plurimarum: et desines fornicari, et mercedes ultra non
dabis. [42] Et requiescet indignatio mea in te: et auferetur zelus meus a te, et quiescam,
nec irascar amplius. [43] Eo quod non fueris recordata dierum adolescentiæ tuæ,
et provocasti me in omnibus his: quapropter et ego vias tuas in capite tuo dedi,
ait Dominus Deus, et non feci iuxta scelera tua in omnibus abominationibus tuis.
[44] Ecce omnis, qui dicit vulgo proverbium, in te assumet illud, dicens: Sicut mater,
ita et filia eius. [45] Filia matris tuæ es tu, quæ proiecit virum suum, et filios suos:
et soror sororum tuarum es tu, quæ proiecerunt viros suos, et filios suos: mater
vestra Cethæa, et pater vester Amorrhæus. [46] Et soror tua maior, Samaria, ipsa
et filiæ eius, quæ habitant ad sinistram tuam: soror autem tua minor te, quæ habitat
a dextris tuis, Sodoma, et filiæ eius. [47] Sed nec in viis earum ambulasti, neque
secundum scelera earum fecisti pauxillum minus: pene sceleratiora fecisti illis
in omnibus viis tuis. [48] Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non fecit Sodoma soror
tua ipsa, et filiæ eius, sicut fecisti tu, et filiæ tuæ. [49] [c]Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ
sororis tuæ, superbia, saturitas panis et abundantia, et otium ipsius, et filiarum
eius: et manum egeno, et pauperi non porrigebant. [50] Et elevatæ sunt, et fecerunt
abominationes coram me: et abstuli eas sicut vidisti. [51] Et Samaria dimidium

16, *37* [a]Inf 23, 10. — *41* [b]2 Rg 25, 9. — *49* [c]Gn 19, 24.

peccatorum tuorum non peccavit: sed vicisti eas sceleribus tuis, et iustificasti
sorores tuas in omnibus abominationibus tuis, quas operata es. 52 Ergo et tu
porta confusionem tuam, quæ vicisti sorores tuas peccatis tuis, sceleratius agens
ab eis: iustificatæ sunt enim a te: ergo et tu confundere, et porta ignominiam tuam,
quæ iustificasti sorores tuas. 53 Et convertam restituens eas conversione Sodo-
morum cum filiabus suis, et conversione Samariæ, et filiarum eius: et convertam
reversionem tuam in medio earum, 54 ut portes ignominiam tuam, et confundaris
in omnibus, quæ fecisti consolans eas. 55 Et soror tua Sodoma, et filiæ eius reverten-
tur ad antiquitatem suam: et Samaria, et filiæ eius revertentur ad antiquitatem
suam: et tu, et filiæ tuæ revertemini ad antiquitatem vestram. 56 Non fuit autem
Sodoma soror tua audita in ore tuo, in die superbiæ tuæ, 57 antequam revelaretur
malitia tua: sicut hoc tempore in opprobrium filiarum Syriæ, et cunctarum in
circuitu tuo filiarum Palæstinarum, quæ ambiunt te per gyrum. 58 scelus tuum,
et ignominiam tuam tu portasti, ait Dominus Deus.

59 Quia hæc dicit Dominus Deus: Et faciam tibi sicut despexisti iuramentum, propter pactum
ut irritum faceres pactum: 60 et recordabor ego pacti mei tecum in diebus ado- tamen
lescentiæ tuæ: et suscitabo tibi pactum sempiternum. 61 Et recordaberis viarum iterum suscipietur.
tuarum, et confunderis: cum receperis sorores tuas te maiores cum minoribus
tuis: et dabo eas tibi in filias, sed non ex pacto tuo. 62 Et suscitabo ego pactum
meum tecum: et scies quia ego Dominus, 63 ut recorderis, et confundaris, et non
sit tibi ultra aperire os præ confusione tua, cum placatus tibi fuero in omnibus,
quæ fecisti, ait Dominus Deus.

8. Sors domus David prædicitur, 17, 1—24.

17. 1 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 2 Fili hominis propone Humiliatio Sedeciæ
ænigma, et narra parabolam ad domum Israel, 3 et dices: Hæc dicit Dominus fœdifragi
Deus: Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis, parabola
et varietate, venit ad Libanum, et tulit medullam cedri. 4 Summitatem frondium
eius avulsit: et transportavit eam in Terram Chanaan, in urbe negotiatorum posuit
illam. 5 Et tulit de semine terræ, et posuit illud in terra pro semine, ut firmaret
radicem super aquas multas: in superficie posuit illud. 6 Cumque germinasset,
crevit in vineam latiorem humili statura, respicientibus ramis eius ad eam: et
radices eius sub illa erant. facta est ergo vinea, et fructificavit in palmites, et emisit
propagines. 7 Et facta est aquila altera grandis magnis alis, multisque plumis:
et ecce vinea ista quasi mittens radices suas ad eam, palmites suos extendit ad
illam, ut irrigaret eam de areolis germinis sui. 8 In terra bona super aquas multas
plantata est: ut faciat frondes, et portet fructum, ut sit in vineam grandem. 9 Dic:
Hæc dicit Dominus Deus: Ergone prosperabitur? nonne radices eius evellet, et
fructus eius distringet, et siccabit omnes palmites germinis eius, et arescet: et
non in brachio grandi, neque in populo multo, ut evelleret eam radicitus? 10 Ecce
plantata est: ergone prosperabitur? nonne cum tetigerit eam ventus urens siccabitur,
et in areis germinis sui arescet?

11 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 12 Dic ad domum exasperantem: ac declaratione
Nescitis quid ista significent? Dic: Ecce venit rex Babylonis in Ierusalem: et assumet eius
regem, et principes eius, et adducet eos ad semetipsum in Babylonem. 13 Et tollet nuntiatur,
de semine regni, ferietque cum eo fœdus: et ab eo accipiet iusiurandum. sed et
fortes terræ tollet, 14 ut sit regnum humile, et non elevetur, sed custodiat pactum
eius, et servet illud. 15 Qui recedens ab eo misit nuncios ad Ægyptum ut daret
sibi equos, et populum multum. Numquid prosperabitur, vel consequetur salutem
qui fecit hæc? et qui dissolvit pactum, numquid effugiet? 16 Vivo ego, dicit
Dominus Deus: quoniam in loco regis, qui constituit eum regem, cuius fecit irritum
iuramentum, et solvit pactum, quod habebat cum eo, in medio Babylonis morietur.
17 Et non in exercitu grandi, neque in populo multo faciet contra eum Pharao
prælium: in iactu aggeris, et in extructione vallorum ut interficiat animas multas.
18 Spreverat enim iuramentum ut solveret fœdus, et ecce dedit manum suam:
et cum omnia hæc fecerit, non effugiet. 19 Propterea hæc dicit Dominus Deus:

Vivo ego, quoniam iuramentum, quod sprevit, et fœdus, quod prævaricatus est, ponam in caput eius. [20] [a]Et expandam super eum rete meum, et comprehendetur in sagena mea: et adducam eum in Babylonem, et iudicabo eum ibi in prævaricatione, qua despexit me. [21] Et omnes profugi eius cum universo agmine suo, gladio cadent: residui autem in omnem ventum dispergentur: et scietis quia ego Dominus locutus sum.

exaltatio domus David parabola prophetatur.

[22] Hæc dicit Dominus Deus: Et sumam ego de medulla cedri sublimis, et ponam: de vertice ramorum eius tenerum distringam, et plantabo super montem excelsum et eminentem. [23] In monte sublimi Israel plantabo illud, et erumpet in germen, et faciet fructum, et erit in cedrum magnam: et habitabunt sub ea omnes volucres, et universum volatile sub umbra frondium eius nidificabit. [24] Et scient omnia ligna regionis, quia ego Dominus humiliavi lignum sublime, et exaltavi lignum humile: et siccavi lignum viride, et frondere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus sum, et feci.

9. Ratio iudiciorum divinorum exponitur, 18, 1—32.

Peccator morietur,

18. [1] Et factus est sermo Domini ad me, dicens: [2] Quid est quod inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israel, dicentes: [b]Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupescunt? [3] Vivo ego, dicit Dominus Deus, si erit ultra vobis parabola hæc in proverbium in Israel. [4] Ecce omnes animæ, meæ sunt: ut anima patris, ita et anima filii mea est: anima, quæ peccaverit, ipsa morietur.

sed iustus vivet:

[5] Et vir si fuerit iustus, et fecerit iudicium, et iustitiam, [6] in montibus non comederit, et oculos suos non levaverit ad idola domus Israel: et uxorem proximi sui non violaverit, et ad mulierem menstruatam non accesserit: [7] et hominem non contristaverit: pignus debitori reddiderit, per vim nihil rapuerit: [c]panem suum esurienti dederit, et nudum operuerit vestimento: [8] ad usuram non commodaverit, et amplius non acceperit: ab iniquitate averterit manum suam, et iudicium verum fecerit inter virum et virum: [9] in præceptis meis ambulaverit, et iudicia mea custodierit ut faciat veritatem: hic iustus est, vita vivet, ait Dominus Deus.

filius malus patris boni morietur.

[10] Quod si genuerit filium latronem effundentem sanguinem, et fecerit unum de istis: [11] et hæc quidem omnia non facientem, sed in montibus comedentem, et uxorem proximi sui polluentem: [12] egenum, et pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, et ad idola levantem oculos suos, abominationem facientem: [13] ad usuram dantem, et amplius accipientem: numquid vivet? non vivet, cum universa hæc detestanda fecerit, morte morietur, sanguis eius in ipso erit.

filius bonus patris mali vivet:

[14] Quod si genuerit filium, qui videns omnia peccata patris sui, quæ fecit, timuerit, et non fecerit simile eis: [15] super montes non comederit, et oculos suos non levaverit ad idola domus Israel, et uxorem proximi sui non violaverit: [16] et virum non contristaverit, pignus non retinuerit, et rapinam non rapuerit, panem suum esurienti dederit, et nudum operuerit vestimento: [17] a pauperis iniuria averterit manum suam, usuram et superabundantiam non acceperit, iudicia mea fecerit, in præceptis meis ambulaverit: hic non morietur in iniquitate patris sui, sed vita vivet. [18] Pater eius quia calumniatus est, et vim fecit fratri, et malum operatus est in medio populi sui, ecce mortuus est in iniquitate sua.

unusquisque iuxta opera sua iudicabitur:

[19] Et dicitis: Quare non portavit filius iniquitatem patris? Videlicet, quia filius iudicium, et iustitiam operatus est, omnia præcepta mea custodivit, et fecit illa, vivet vita. [20] [d]Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, et pater non portabit iniquitatem filii: iustitia iusti super eum erit, et impietas impii erit super eum.

peccator pœnitens vivet.

[21] Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, et custodierit omnia præcepta mea, et fecerit iudicium, et iustitiam: vita vivet, et non morietur. [22] Omnium iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor:

17, *20* [a]Sup 12, 13; Inf 32, 3. — 18, *2* [b]Ir 31, 29. — *7* [c]Is 58, 7; Mt 25, 35. — *20* [d]Dt 24, 16; 2 Rg 14, 6; 2 Par 25, 4.

in iustitia sua, quam operatus est, vivet. 23 [a]Numquid voluntatis meæ est mors
impii, dicit Dominus Deus, et non ut convertatur a viis suis, et vivat?
24 Si autem averterit se iustus a iustitia sua, et fecerit iniquitatem secundum sed iustus
omnes abominationes, quas operari solet impius, numquid vivet? omnes iustitiæ prævaricans morietur;
eius, quas fecerat, non recordabuntur: in prævaricatione, qua prævaricatus est,
et in peccato suo, quod peccavit, in ipsis morietur.
25 Et dixistis: Non est æqua via Domini. Audite ergo domus Israel: Numquid hæc ratio
via mea non est æqua, et non magis viæ vestræ pravæ sunt? 26 Cum enim averterit iudicandi æqua est;
se iustus a iustitia sua, et fecerit iniquitatem, morietur in eis: in iniustitia, quam
operatus est, morietur. 27 Et cum averterit se impius ab impietate sua, quam
operatus est, et fecerit iudicium, et iustitiam: ipse animam suam vivificabit. 28 Con-
siderans enim, et avertens se ab omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vita
vivet, et non morietur. 29 Et dicunt filii Israel: Non est æqua via Domini. Numquid
viæ meæ non sunt æquæ, domus Israel, et non magis viæ vestræ pravæ? 30 Idcirco
unumquemque iuxta vias suas iudicabo domus Israel, ait Dominus Deus.
[b]Convertimini, et agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: et peccatores
non erit vobis in ruinam iniquitas. 31 Proiicite a vobis omnes prævaricationes convertantur et vi-
vestras, in quibus prævaricati estis, et facite vobis cor novum, et spiritum novum: vent.
et quare moriemini domus Israel? 32 [c]Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus
Deus, revertimini, et vivite.

10. Principes Israel deflentur, 19, 1—14.

19. 1 Et tu assume planctum super principes Israel, 2 et dices: Quare mater Filii leænæ:
tua leæna inter leones cubavit, in medio leunculorum enutrivit catulos suos?
3 Et eduxit unum de leunculis suis, et leo factus est: et didicit capere prædam, Ioachaz
hominemque comedere. 4 Et audierunt de eo Gentes, et non absque vulneribus
suis ceperunt eum: et adduxerunt eum in catenis in Terram Ægypti.
5 Quæ cum vidisset quoniam infirmata est, et periit expectatio eius: tulit et Ioachin;
unum de leunculis suis, leonem constituit eum. 6 Qui incedebat inter leones, et
factus est leo: et didicit prædam capere, et homines devorare: 7 Didicit viduas
facere, et civitates eorum in desertum adducere: et desolata est terra, et plenitudo
eius a voce rugitus illius. 8 Et convenerunt adversus eum Gentes undique de
provinciis, et expanderunt super eum rete suum, in vulneribus earum captus est.
9 Et miserunt eum in caveam, in catenis adduxerunt eum ad regem Babylonis:
miseruntque eum in carcerem, ne audiretur vox eius ultra super montes Israel.
10 Mater tua quasi vinea in sanguine tuo super aquam plantata est: fructus vitis vineæ:
eius, et frondes eius creverunt ex aquis multis.
11 Et factæ sunt ei virgæ solidæ in sceptra dominantium, et exaltata est statura Sedecias.
eius inter frondes: et vidit altitudinem suam in multitudine palmitum suorum.
12 Et evulsa est in ira, in terramque proiecta, [d]et ventus urens siccavit fructum
eius: marcuerunt, et arefactæ sunt virgæ roboris eius: ignis comedit eam. 13 Et
nunc transplantata est in desertum, in terra invia, et sitienti. 14 Et egressus est
ignis de virga ramorum eius, qui fructum eius comedit: et non fuit in ea virga
fortis, sceptrum dominantium. Planctus est, et erit in planctum.

11. Pollutus populus Israel purgabitur, 20, 1—44.

20. 1 Et factum est in anno septimo, in quinto, in decima mensis: venerunt Senioribus Deum
viri de senioribus Israel ut interrogarent Dominum, et sederunt coram me. 2 Et interrogantibus
factus est sermo Domini ad me, dicens: 3 Fili hominis loquere senioribus Israel, exponuntur:
et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid ad interrogandum me vos
venistis? vivo ego quia non respondebo vobis, ait Dominus Deus.
4 Si iudicas eos, si iudicas fili hominis, abominationes patrum eorum ostende eis. abominationes patrum
5 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: in die, qua elegi Israel, et levavi manum in Ægypto,
meam pro stirpe domus Iacob, et apparui eis in Terra Ægypti, et levavi manum

23 [a]Ps 29, 4; Inf 33, 11. — *30* [b]Mt 3, 2. — *32* [c]Sup 23; Inf 33, 11. — **19**, *12* [d]Os 13, 15.

meam pro eis, dicens: Ego Dominus Deus vester: 6 in die illa levavi manum meam
pro eis, ut educerem eos de Terra Ægypti, in Terram, quam provideram eis, fluentem
lacte, et melle: quæ est egregia inter omnes terras. 7 Et dixi ad eos: Unusquisque
offensiones oculorum suorum abiiciat, et in idolis Ægypti nolite pollui: ego Dominus
Deus vester. 8 Et irritaverunt me, nolueruntque me audire: unusquisque abomi-
nationes oculorum suorum non proiecit, nec idola Ægypti reliquerunt: et dixi ut
effunderem indignationem meam super eos, et implerem iram meam in eis, in
medio Terræ Ægypti. 9 Et feci propter nomen meum, ut non violaretur coram
Gentibus, in quarum medio erant, et inter quas apparui eis ut educerem eos de
Terra Ægypti.

inobedientia patrum in deserto

10 Eieci ergo eos de Terra Ægypti, et eduxi eos in desertum. 11 [a]Et dedi eis
præcepta mea, et iudicia mea ostendi eis, quæ faciens homo, vivet in eis. 12 [b]Insuper
et sabbata mea dedi eis, ut essent signum inter me et eos: et scirent quia ego Domi-
nus sanctificans eos. 13 Et irritaverunt me domus Israel in deserto, in præceptis
meis non ambulaverunt, et iudicia mea proiecerunt, quæ faciens homo vivet in eis:
et sabbata mea violaverunt vehementer: dixi ergo ut effunderem furorem meum
super eos in deserto, et consumerem eos. 14 Et feci propter nomen meum, ne vio-
laretur coram Gentibus, de quibus eieci eos in conspectu earum. 15 Ego igitur
levavi manum meam super eos in deserto, ne inducerem eos in Terram, quam
dedi eis fluentem lacte, et melle, præcipuam terrarum omnium: 16 Quia iudicia
mea proiecerunt, et in præceptis meis non ambulaverunt, et sabbata mea violaverunt:
post idola enim cor eorum gradiebatur. 17 Et pepercit oculus meus super eos ut
non interficerem eos: nec consumpsi eos in deserto.

et prævaricatio filiorum,

18 Dixi autem ad filios eorum in solitudine: In præceptis patrum vestrorum
nolite incedere, nec iudicia eorum custodiatis, nec in idolis eorum polluamini:
19 Ego Dominus Deus vester: in præceptis meis ambulate, iudicia mea custodite,
et facite ea: 20 Et sabbata mea sanctificate ut sint signum inter me et vos, et
sciatis quia ego sum Dominus Deus vester. 21 Et exacerbaverunt me filii, in præceptis
meis non ambulaverunt: et iudicia mea non custodierunt ut facerent ea: quæ cum
fecerit homo, vivet in eis: et sabbata mea violaverunt: et comminatus sum ut
effunderem furorem meum super eos, et implerem iram meam in eis in deserto.
22 Averti autem manum meam, et feci propter nomen meum, ut non violaretur
coram Gentibus, de quibus eieci eos in oculis earum. 23 Iterum levavi manum
meam in eos in solitudine, ut dispergerem illos in nationes, et ventilarem in terras:
24 eo quod iudicia mea non fecissent, et præcepta mea reprobassent, et sabbata
mea violassent, et post idola patrum suorum fuissent oculi eorum. 25 Ergo et
ego dedi eis præcepta non bona, et iudicia, in quibus non vivent: 26 Et pollui
eos in muneribus suis cum offerrent omne, quod aperit vulvam, propter delicta
sua: et scient quia ego Dominus.

pollutio patrum in Chanaan

27 Quamobrem loquere ad domum Israel, fili hominis: et dices ad eos: Hæc dicit
Dominus Deus: Adhuc et in hoc blasphemaverunt me patres vestri, cum sprevissent
me contemnentes: 28 et induxissem eos in Terram, super quam levavi manum
meam ut darem eis: viderunt omnem collem excelsum, et omne lignum nemorosum,
et immolaverunt ibi victimas suas: et dederunt ibi irritationem oblationis suæ,
et posuerunt ibi odorem suavitatis suæ, et libaverunt libationes suas. 29 Et dixi
ad eos: Quid est excelsum, ad quod vos ingredimini? et vocatum est nomen eius
Excelsum usque ad hanc diem.

et idololatria filiorum:

30 Propterea dic ad domum Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Certe in via
patrum vestrorum vos polluimini, et post offendicula eorum vos fornicamini:
31 et in oblatione donorum vestrorum, cum traducitis filios vestros per ignem,
vos polluimini in omnibus idolis vestris usque hodie: et ego respondebo vobis domus
Israel? Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non respondebo vobis.

futura purgatio filiorum Israel

32 Neque cogitatio mentis vestræ fiet, dicentium: Erimus sicut Gentes, et
sicut cognationes terræ ut colamus ligna, et lapides. 33 Vivo ego, dicit Dominus

20, *11* [a]Lv 18, 5; Rom 10, 5. — *12* [b]Ex 20, 8; 31, 13; Dt 5, 12.

Deus, quoniam in manu forti, et in brachio extento, et in furore effuso regnabo
super vos. 34 Et educam vos de populis: et congregabo vos de terris, in quibus
dispersi estis, in manu valida, et in brachio extento, et in furore effuso regnabo
super vos. 35 Et adducam vos in desertum populorum, et iudicabor vobiscum
ibi facie ad faciem. 36 Sicut iudicio contendi adversum patres vestros in deserto
Terræ Ægypti, sic iudicabo vos, dicit Dominus Deus. 37 Et subiiciam vos sceptro
meo, et inducam vos in vinculis fœderis. 38 Et eligam de vobis transgressores, et
impios, et de terra incolatus eorum educam eos, et in terram Israel non ingredientur:
et scietis quia ego Dominus.

39 Et vos domus Israel, Hæc dicit Dominus Deus: Singuli post idola vestra et restitutio
ambulate, et servite eis. Quod si et in hoc non audieritis me, et nomen meum cultus Deo placentis.
sanctum pollueritis ultra in muneribus vestris, et in idolis vestris: 40 in monte
sancto meo, in monte excelso Israel, ait Dominus Deus, ibi serviet mihi omnis
domus Israel; omnes, inquam, in terra, in qua placebunt mihi, et ibi quæram
primitias vestras, et initium decimarum vestrarum in omnibus sanctificationibus
vestris. 41 In odorem suavitatis suscipiam vos, cum eduxero vos de populis, et
congregavero vos de terris, in quas dispersi estis, et sanctificabor in vobis in oculis
nationum. 42 Et scietis quia ego Dominus, cum induxero vos ad terram Israel,
in Terram, pro qua levavi manum meam, ut darem eam patribus vestris. 43 Et
recordabimini ibi viarum vestrarum, et omnium scelerum vestrorum, quibus polluti
estis in eis: et displicebitis vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis vestris,
quas fecistis. 44 Et scietis quia ego Dominus, cum benefecero vobis propter nomen
meum, et non secundum vias vestras malas, neque secundum scelera vestra pessima
domus Israel, ait Dominus Deus.

12. Ierusalem et Ammon gladio percutientur, 20, 45—21, 32.

45 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 46 Fili hominis, pone faciem Succensus saltus
tuam contra viam Austri, et stilla ad Aphricum, et propheta ad saltum agri meridiani. meridianus
47 Et dices saltui meridiano: Audi verbum Domini: hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego succendam in te ignem, et comburam in te omne lignum viride, et omne
lignum aridum: non extinguetur flamma succensionis: et comburetur in ea omnis
facies ab Austro usque ad Aquilonem. 48 Et videbit universa caro quia ego Dominus
succendi eam, nec extinguetur.

49 Et dixi: A a a, Domine Deus: ipsi dicunt de me: Numquid non per parabolas significat
loquitur iste?

21. 1 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 2 Fili hominis pone faciem gladium Domini in
tuam ad Ierusalem, et stilla ad sanctuaria, et propheta contra humum Israel: Ierusalem,
3 Et dices terræ Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, et eiiciam gladium
meum de vagina sua, et occidam in te iustum, et impium. 4 Pro eo autem quod
occidi in te iustum, et impium, idcirco egredietur gladius meus de vagina sua ad
omnem carnem ab Austro usque ad Aquilonem: 5 Ut sciat omnis caro quia ego
Dominus eduxi gladium meum de vagina sua irrevocabilem. 6 Et tu fili hominis
ingemisce in contritione lumborum, et in amaritudinibus ingemisce coram eis.
7 Cumque dixerint ad te: Quare tu gemis? dices: Pro auditu: quia venit, et tabescet
omne cor, et dissolventur universæ manus, et infirmabitur omnis spiritus, et per
cuncta genua fluent aquæ: ecce venit, et fiet, ait Dominus Deus.

8 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 9 Fili hominis propheta, et dices: gladium exacutum
Hæc dicit Dominus Deus: Loquere: Gladius, gladius exacutus est, et limatus. et limatum,
10 Ut cædat victimas, exacutus est: ut splendeat, limatus est: qui moves sceptrum
filii mei, succidisti omne lignum. 11 Et dedi eum ad levigandum ut teneatur manu:
iste exacutus est gladius, et iste limatus est ut sit in manu interficientis. 12 Clama,
et ulula fili hominis, quia hic factus est in populo meo, hic in cunctis ducibus Israel,
qui fugerant: gladio traditi sunt cum populo meo, idcirco plaude super fœmur,
13 quia probatus est: et hoc, cum sceptrum subverterit, et non erit, dicit Dominus
Deus. 14 Tu ergo fili hominis propheta, et percute manu ad manum, et duplicetur
gladius, ac triplicetur gladius interfectorum: hic est gladius occisionis magnæ,

qui obstupescere eos facit. 15 et corde tabescere, et multiplicat ruinas. In omni-
bus portis eorum dedi conturbationem gladii acuti, et limati ad fulgendum, amicti
ad cædem. 16 Exacuere, vade ad dexteram, sive ad sinistram, quocumque faciei
tuæ est appetitus. 17 Quin et ego plaudam manu ad manum, et implebo indi-
gnationem meam ego Dominus locutus sum.

seu gladium regis Babylonis,

18 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 19 Et tu fili hominis pone tibi
duas vias, ut veniat gladius regis Babylonis: de terra una egredientur ambæ: et
manu capiet coniecturam, in capite viæ civitatis coniiciet. 20 Viam pones ut veniat
gladius ad Rabbath filiorum Ammon, et ad Iudam in Ierusalem munitissimam.
21 Stetit enim rex Babylonis in bivio, in capite duarum viarum, divinationem
quærens, commiscens sagittas: interrogavit idola, exta consuluit. 22 Ad dexteram eius
facta est divinatio super Ierusalem ut ponat arietes, ut aperiat os in cæde, ut elevet
vocem in ululatu, ut ponat arietes contra portas, ut comportet aggerem, ut ædificet
munitiones. 23 Eritque quasi consulens frustra oraculum in oculis eorum, et sab-
batorum otium imitans: ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendum.

qui Ierusalem regemque eius

24 Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod recordati estis iniquitatis
vestræ, et revelastis prævaricationes vestras, et apparuerunt peccata vestra in
omnibus cogitationibus vestris: pro eo, inquam, quod recordati estis, manu capie-
mini. 25 Tu autem profane, impie dux Israel, cuius venit dies in tempore iniquitatis
præfinita: 26 Hæc dicit Dominus Deus: Aufer cidarim, tolle coronam: nonne
hæc est, quæ humilem sublevavit, et sublimem humiliavit? 27 Iniquitatem, ini-
quitatem, iniquitatem ponam eam: et hoc non factum est donec veniret cuius est
iudicium, et tradam ei.

et filios Ammon cædet.

28 Et tu fili hominis propheta, et dic: Hæc dicit Dominus Deus ad filios Ammon,
et ad opprobrium eorum, et dices: Mucro, mucro evaginate ad occidendum, limate
ut interficias, et fulgeas, 29 cum tibi viderentur vana, et divinarentur mendacia:
ut dareris super colla vulneratorum impiorum, quorum venit dies in tempore
iniquitatis præfinita. 30 Revertere ad vaginam tuam in loco, in quo creatus es,
in terra nativitatis tuæ iudicabo te, 31 et effundam super te indignationem meam:
in igne furoris mei sufflabo in te, daboque te in manus hominum insipientium, et
fabricantium interitum. 32 Igni eris cibus, sanguis tuus erit in medio terræ, oblivioni
traderis: quia ego Dominus locutus sum.

13. Corruptio communis Ierosolymorum describitur, 22, 1—31.

Civitas sanguinum et idolorum

22. 1 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 2 Et tu fili hominis nonne
iudicas, nonne iudicas civitatem sanguinum? 3 et ostendes ei omnes abominationes
suas, et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Civitas effundens sanguinem in medio
sui ut veniat tempus eius: et quæ fecit idola contra semetipsam ut pollueretur.
4 In sanguine tuo, qui a te effusus est, deliquisti: et in idolis tuis, quæ fecisti, polluta
es: et appropinquare fecisti dies tuos, et adduxisti tempus annorum tuorum: propter-
ea dedi te opprobrium Gentibus, et irrisionem universis terris. 5 Quæ iuxta sunt,
et quæ procul a te, triumphabunt de te: sordida, nobilis, grandis interitu.

sceleribus variis polluta est.

6 Ecce principes Israel singuli in brachio suo fuerunt in te ad effundendum
sanguinem. 7 Patrem, et matrem contumeliis affecerunt in te, advenam calumniati
sunt in medio tui, pupillum et viduam contristaverunt apud te: 8 Sanctuaria
mea sprevisti, et sabbata mea polluisti. 9 Viri detractores fuerunt in te ad effun-
dendum sanguinem, et super montes comederunt in te, scelus operati sunt in medio
tui. 10 Verecundiora patris discooperuerunt in te, immunditiam menstruatæ
humiliaverunt in te. 11 [a]Et unusquisque in uxorem proximi sui operatus est abomi-
nationem, et socer nurum suam polluit nefarie, frater sororem suam filiam patris
sui oppressit in te. 12 Munera acceperunt apud te ad effundendum sanguinem:
usuram, et superabundantiam accepisti, et avare proximos tuos calumniabaris:
meique oblita es, ait Dominus Deus. 13 Ecce complosi manus meas super avaritiam
tuam, quam fecisti, et super sanguinem, qui effusus est in medio tui. 14 Numquid

---

22, *11* [a]Ir 5, 8.

sustinebit cor tuum, aut prævalebunt manus tuæ in diebus, quos ego faciam tibi?
ego Dominus locutus sum, et faciam. 15 Et dispergam te in nationes, et ventilabo
te in terras, et deficere faciam immunditiam tuam a te. 16 Et possidebo te in
conspectu Gentium: et scies quia ego Dominus.

17 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 18 Fili hominis, versa est
mihi domus Israel in scoriam: omnes isti æs, et stannum, et ferrum, et plumbum
in medio fornacis: scoria argenti facti sunt. 19 Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Eo quod versi estis omnes in scoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio
Ierusalem, 20 congregatione argenti, et æris, et stanni, et ferri, et plumbi in medio
fornacis: ut succendam in ea ignem ad conflandum. sic congregabo in furore meo,
et in ira mea, et requiescam: et conflabo vos. 21 Et congregabo vos, et succendam
vos in igne furoris mei, et conflabimini in medio eius. 22 Ut conflatur argentum
in medio fornacis, sic eritis in medio eius: et scietis quia ego Dominus, cum effuderim
indignationem meam super vos.

ideo ut scoria conflabitur,

23 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 24 Fili hominis, dic ei: Tu
es terra immunda, et non compluta in die furoris. 25 Coniuratio prophetarum in
medio eius, sicut leo rugiens, rapiensque prædam, animas devoraverunt, opes et
pretium acceperunt, viduas eius multiplicaverunt in medio illius. 26 Sacerdotes
eius contempserunt legem meam, et polluerunt sanctuaria mea: inter sanctum
et profanum non habuerunt distantiam: et inter pollutum et mundum non intel-
lexerunt: et a sabbatis meis averterunt oculos suos, et coinquinabar in medio eorum.
27 [a]Principes eius in medio illius, quasi lupi rapientes prædam ad effundendum
sanguinem, et ad perdendas animas, et avare ad sectanda lucra. 28 Prophetæ
autem eius liniebant eos absque temperamento, videntes vana, et divinantes eis
mendacium, dicentes: Hæc dicit Dominus Deus, cum Dominus non sit locutus.
29 Populi terræ calumniabantur calumniam, et rapiebant violenter: egenum, et
pauperem affligebant, et advenam opprimebant calumnia absque iudicio. 30 Et
quæsivi de eis virum, qui interponeret sepem, et staret oppositus contra me pro
terra, ne dissiparem eam: et non inveni. 31 Et effudi super eos indignationem
meam, in igne iræ meæ consumpsi eos: viam eorum in caput eorum reddidi, ait
Dominus Deus.

quia prophetæ et sacerdotes et principes et populus corrupti sunt.

14. Idololatria Samariæ et Ierusalem depingitur, 23, 1—49.

23. 1 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 2 Fili hominis, duæ mulieres
filiæ matris unius fuerunt, 3 et fornicatæ sunt in Ægypto, in adolescentia sua for-
nicatæ sunt: ibi subacta sunt ubera earum, et fractæ sunt mammæ pubertatis
earum. 4 Nomina autem earum Oolla maior, et Ooliba soror eius minor: et habui
eas, et pepererunt filios, et filias. Porro earum nomina Samaria Oolla, et Ierusalem
Ooliba.

Parabola sororum Oolla et Ooliba:

5 Fornicata est igitur super me Oolla, et insanivit in amatores suos, in Assyrios
propinquantes, 6 vestitos hyacintho, principes, et magistratus, iuvenes cupidinis,
universos equites, ascensores equorum. 7 Et dedit fornicationes suas super eos
electos, filios Assyriorum universos: et in omnibus, in quos insanivit, in immunditiis
eorum polluta est. 8 Insuper et fornicationes suas, quas habuerat in Ægypto,
non reliquit: nam et illi dormierunt cum ea in adolescentia eius, et illi confregerunt
ubera pubertatis eius, et effuderunt fornicationem suam super eam. 9 Propterea
tradidi eam in manus amatorum suorum, in manus filiorum Assur, super quorum
insanivit libidine. 10 [b]Ipsi discooperuerunt ignominiam eius, filios, et filias eius
tulerunt, et ipsam occiderunt gladio: et factæ sunt famosæ mulieres, et iudicia
perpetraverunt in ea.

Oolla-Samaria, meretrix Assyriorum et Ægyptiorum, Assyriis tradita est,

11 Quod cum vidisset soror eius Ooliba, plusquam illa insanivit libidine: et
fornicationem suam super fornicationem sororis suæ 12 ad filios Assyriorum præbuit
impudenter, ducibus, et magistratibus ad se venientibus indutis veste varia, equitibus
qui vectabantur equis, et adolescentibus forma cunctis egregia. 13 Et vidi quod

Ooliba-Ierusalem, meretrix Assyriorum et Chaldæorum et Ægyptiorum,

---

27 [a]Mch 3, 11; Soph 3, 3. — **23,** *10* [b]Sup 16, 37.

polluta esset via una ambarum. 14 Et auxit fornicationes suas: cumque vidisset
viros depictos in pariete, imagines Chaldæorum expressas coloribus, 15 et accinctos
balteis renes, et tiaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, simili-
tudinem filiorum Babylonis, terræque Chaldæorum, in qua orti sunt, 16 insanivit
super eos concupiscentia oculorum suorum, et misit nuncios ad eos in Chaldæam.
17 Cumque venissent ad eam filii Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt
eam stupris suis, et polluta est ab eis, et saturata est anima eius ab illis. 18 Denudavit
quoque fornicationes suas, et discooperuit ignominiam suam: et recessit anima
mea ab ea, sicut recesserat anima mea a sorore eius. 19 Multiplicavit enim forni-
cationes suas, recordans dies adolescentiæ suæ, quibus fornicata est in Terra Ægypti.
20 Et insanivit libidine super concubitum eorum, quorum carnes sunt ut carnes
asinorum: et sicut fluxus equorum fluxus eorum. 21 Et visitasti scelus adolescentiæ
tuæ, quando subacta sunt in Ægypto ubera tua, et confractæ sunt mammæ puber-
tatis tuæ.

amatoribus relictis ideoque furibundis tradetur,

22 Propterea Ooliba, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego suscitabo omnes
amatores tuos contra te, de quibus satiata est anima tua: et congregabo eos ad-
versum te in circuitu, 23 Filios Babylonis, et universos Chaldæos, nobiles, tyran-
nosque et principes, omnes filios Assyriorum, iuvenes forma egregia, duces, et
magistratus universos, principes principum, et nominatos ascensores equorum:
24 et venient super te instructi curru, et rota, multitudo populorum: lorica, et
clypeo, et galea armabuntur contra te undique: et dabo coram eis iudicium, et
iudicabunt te iudiciis suis. 25 Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum
in furore: nasum tuum, et aures tuas præcident: et quæ remanserint, gladio concident:
ipsi filios tuos, et filias tuas capient, et novissimum tuum devorabitur igni. 26 Et
denudabunt te vestimentis tuis, et tollent vasa gloriæ tuæ. 27 Et requiescere faciam
scelus tuum de te, et fornicationem tuam de Terra Ægypti: nec levabis oculos
tuos ad eos, et Ægypti non recordaberis amplius. 28 Quia hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego tradam te in manus eorum, quos odisti, in manus, de quibus satiata est
anima tua. 29 Et agent tecum in odio, et tollent omnes labores tuos, et dimittent
te nudam, et ignominia plenam, et revelabitur ignominia fornicationum tuarum,
scelus tuum, et fornicationes tuæ. 30 Fecerunt hæc tibi quia fornicata es post
Gentes, inter quas polluta es in idolis earum. 31 In via sororis tuæ ambulasti,
et dabo calicem eius in manu tua. 32 Hæc dicit Dominus Deus: Calicem sororis tuæ
bibes profundum, et latum: eris in derisum, et in subsannationem, quæ est capacis-
sima. 33 Ebrietate, et dolore repleberis: calice mœroris, et tristitiæ, calice sororis
tuæ Samariæ. 34 Et bibes illum, et epotabis usque ad fæces, et fragmenta eius
devorabis, et ubera tua lacerabis: quia ego locutus sum, ait Dominus Deus. 35 Prop-
terea hæc dicit Dominus Deus: Quia oblita es mei, et proiecisti me post corpus
tuum, tu quoque porta scelus tuum, et fornicationes tuas.

propter adulterium seu idololatriam communem.

36 Et ait Dominus ad me, dicens: Fili hominis numquid iudicas Oollam, et
Oolibam, et annuncias eis scelera earum? 37 Quia adulteratæ sunt, et sanguis
in manibus earum, et cum idolis suis fornicatæ sunt: insuper et filios suos, quos
genuerunt mihi, obtulerunt eis ad devorandum. 38 Sed et hoc fecerunt mihi:
Polluerunt sanctuarium meum in die illa, et sabbata mea profanaverunt. 39 Cumque
immolarent filios suos idolis suis, et ingrederentur sanctuarium meum in die illa
ut polluerent illud: etiam hæc fecerunt in medio domus meæ. 40 Miserunt ad viros
venientes de longe, ad quos nuncium miserant: itaque ecce venerunt: quibus te
lavisti, et circumlinisti stibio oculos tuos, et ornata es mundo muliebri. 41 Sedisti
in lecto pulcherrimo, et mensa ornata est ante te: thymiama meum, et unguentum
meum posuisti super eam. 42 Et vox multitudinis exultantis erat in ea: et in viris,
qui de multitudine hominum adducebantur, et veniebant de deserto, posuerunt
armillas in manibus eorum, et coronas speciosas in capitibus eorum. 43 Et dixi
ei, quæ attrita est in adulteriis: Nunc fornicabitur in fornicatione sua etiam hæc.
44 Et ingressi sunt ad eam quasi ad mulierem meretricem: sic ingrediebantur ad
Oollam, et Oolibam mulieres nefarias. 45 Viri ergo iusti sunt: hi iudicabunt eas
iudicio adulterarum, et iudicio effundentium sanguinem: quia adulteræ sunt, et

sanguis in manibus earum. 46 Hæc enim dicit Dominus Deus: Adduc ad eas mul-
titudinem, et trade eas in tumultum, et in rapinam: 47 Et lapidentur lapidibus
populorum, et confodiantur gladiis eorum: filios, et filias earum interficient, et
domos earum igne succendent. 48 Et auferam scelus de terra, et discent omnes
mulieres ne faciant secundum scelus earum. 49 Et dabunt scelus vestrum super
vos, et peccata idolorum vestrorum portabitis: et scietis quia ego Dominus Deus.

15. Exitium Ierosolymorum symbolis monstratur, 24, 1—27.

24. 1 Et factum est verbum Domini ad me in anno nono, in mense decimo, Symbolo ollæ super
decima die mensis, dicens: 2 Fili hominis scribe tibi nomen diei huius, in qua ignem
confirmatus est rex Babylonis adversum Ierusalem hodie. 3 Et dices per proverbium positæ.
ad domum irritatricem parabolam, et loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Pone ollam: pone, inquam, et mitte in eam aquam. 4 Congere frusta eius in eam,
omnem partem bonam, femur et armum, electa et ossibus plena. 5 Pinguissimum
pecus assume, compone quoque strues ossium sub ea: efferbuit coctio eius, et dis-
cocta sunt ossa illius in medio eius. 6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Væ
civitati sanguinum, ollæ, cuius rubigo in ea est, et rubigo eius non exivit de ea:
per partes et per partes suas eiice eam, non cecidit super eam sors. 7 Sanguis enim
eius in medio eius est, super limpidissimam petram effudit illum: non effudit illum
super terram ut possit operiri pulvere. 8 Ut superinducerem indignationem meam,
et vindicta ulciscerer: dedi sanguinem eius super petram limpidissimam ne operiretur.
9 Propterea hæc dicit Dominus Deus: [a]Væ civitati sanguinum, cuius ego grandem
faciam pyram. 10 Congere ossa, quæ igne succendam: consumentur carnes, et
coquetur universa compositio, et ossa tabescent. 11 Pone quoque eam super prunas
vacuam, ut incalescat, et liquefiat æs eius: et confletur in medio eius inquinamentum
eius, et consumatur rubigo eius: 12 multo labore sudatum est, et non exivit de ea
nimia rubigo eius, neque per ignem. 13 Immunditia tua execrabilis: quia mundare te
volui, et non es mundata a sordibus tuis: sed nec mundaberis prius, donec quiescere
faciam indignationem meam in te. 14 Ego Dominus locutus sum: Veniet, et faciam:
non transeam, nec parcam, nec placabor: iuxta vias tuas, et iuxta adinventiones
tuas iudicabo te, dicit Dominus.

15 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 16 Fili hominis, ecce ego symbolo prophetæ
tollo a te desiderabile oculorum tuorum in plaga: et non planges, neque plorabis, uxorem
neque fluent lacrymæ tuæ. 17 Ingemisce tacens, mortuorum luctum non facies: mortuam non plan-
corona tua circumligata sit tibi, et calceamenta tua erunt in pedibus tuis, nec gentis.
amictu ora velabis, nec cibos lugentium comedes. 18 Locutus sum ergo ad populum
mane, et mortua est uxor mea vespere: fecique mane sicut præceperat mihi. 19 Et
dixit ad me populus: Quare non indicas nobis quid ista significent, quæ tu facis?
20 Et dixi ad eos: Sermo Domini factus est ad me, dicens: 21 Loquere domui Israel:
Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego polluam sanctuarium meum, superbiam im-
perii vestri, et desiderabile oculorum vestrorum, et super quo pavet anima vestra:
filii vestri, et filiæ vestræ, quas reliquistis, gladio cadent. 22 Et facietis sicut feci:
Ora amictu non velabitis, et cibos lugentium non comedetis. 23 Coronas habebitis
in capitibus vestris, et calceamenta in pedibus: non plangetis neque flebitis, sed
tabescetis in iniquitatibus vestris, et unusquisque gemet ad fratrem suum. 24 Eritque
Ezechiel vobis in portentum: iuxta omnia, quæ fecit, facietis cum venerit istud:
et scietis quia ego Dominus Deus. 25 Et tu fili hominis ecce in die, qua tollam ab
eis fortitudinem eorum, et gaudium dignitatis, et desiderium oculorum eorum,
super quo requiescunt animæ eorum, filios, et filias eorum: 26 In die illa cum venerit
fugiens ad te, ut annunciet tibi: 27 In die, inquam, illa aperietur os tuum cum eo,
qui fugit: et loqueris, et non silebis ultra: erisque eis in portentum, et scietis quia
ego Dominus.

24, *9* [a]Nah 3, 1; Hab 2, 12.

II. Vaticinia contra gentes, 25, 1—32, 32.

1. Vaticinium contra Ammon, 25, 1—7.

Propter malevolentiam orientalibus tradentur.

25. [1] Et factus est sermo Domini ad me, dicens: [2] Fili hominis pone faciem
tuam contra filios Ammon, et prophetabis de eis. [3] Et dices filiis Ammon: Audite
verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod dixisti: Euge, euge
super sanctuarium meum, quia pollutum est: et super terram Israel, quoniam
desolata est: et super domum Iuda, quoniam ducti sunt in captivitatem: [4] Idcirco
ego tradam te filiis orientalibus in hereditatem, et collocabunt caulas suas in te,
et ponent in te tentoria sua: ipsi comedent fruges tuas: et ipsi bibent lac tuum.
[5] Daboque Rabbath in habitaculum camelorum, et filios Ammon in cubile pecorum:
et scietis quia ego Dominus. [6] Quia hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod plausisti
manu, et percussisti pede, et gavisa es ex toto affectu super terram Israel: [7] idcirco
ecce ego extendam manum meam super te, et tradam te in direptionem Gentium,
et interficiam te de populis, et perdam de terris, et conteram: et scies quia ego
Dominus.

2. Vaticinium contra Moab, 25, 8—11.

Ut Ammon tractabitur.

[8] Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod dixerunt Moab, et Seir: Ecce sicut
omnes Gentes, domus Iuda: [9] idcirco ecce ego aperiam humerum Moab de ci-
vitatibus, de civitatibus, inquam, eius, et de finibus eius inclytas terræ Bethiesimoth,
et Beelmeon, et Cariathaim, [10] filiis Orientis cum filiis Ammon, et dabo eam
in hereditatem: ut non sit ultra memoria filiorum Ammon in Gentibus. [11] Et in
Moab faciam iudicia: et scient quia ego Dominus.

3. Vaticinium contra Idumæam, 25, 12—14.

Propter ultionem desolabitur.

[12] Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod fecit Idumæa ultionem ut se vindicaret
de filiis Iuda, peccavitque delinquens, et vindictam expetivit de eis; [13] idcirco
hæc dicit Dominus Deus: Extendam manum meam super Idumæam, et auferam
de ea hominem, et iumentum, et faciam eam desertam ab Austro: et qui sunt in
Dedan, gladio cadent. [14] Et dabo ultionem meam super Idumæam per manum
populi mei Israel: et facient in Edom iuxta iram meam, et furorem meum: et scient
vindictam meam, dicit Dominus Deus.

4. Vaticinium contra Palæstinos, 25, 15—17.

Propter inimicitias interficientur.

[15] Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod fecerunt Palæstini vindictam, et
ulti se sunt toto animo, interficientes, et implentes inimicitias veteres: [16] propterea
hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego extendam manum meam super Palæstinos,
et interficiam interfectores, et perdam reliquias maritimæ regionis: [17] faciamque
in eis ultiones magnas arguens in furore: et scient quia ego Dominus, cum dedero
vindictam meam super eos.

5. Vaticinia contra Tyrum, 26, 1—28, 19.

Urbs propter malevolentiam vastabitur,

26. [1] Et factum est in undecimo anno, prima mensis, factus est sermo Domini
ad me, dicens: [2] Fili hominis, pro eo quod dixit Tyrus de Ierusalem: Euge con-
fractæ sunt portæ populorum, conversa est ad me: implebor, deserta est. [3] Propterea
hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego super te Tyre, et ascendere faciam ad te gentes
multas, sicut ascendit mare fluctuans. [4] Et dissipabunt muros Tyri, et destruent
turres eius: et radam pulverem eius de ea, et dabo eam in limpidissimam petram.
[5] Siccatio sagenarum erit in medio maris, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus:
et erit in direptionem Gentibus. [6] Filiæ quoque eius, quæ sunt in agro, gladio
interficientur: et scient quia ego Dominus.

idque per exercitum regis Nabuchodonosor,

[7] Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonosor
regem Babylonis ab Aquilone regem regum, cum equis, et curribus, et equitibus,
et cœtu, populoque magno. [8] Filias tuas, quæ sunt in agro, gladio interficiet:
et circumdabit te munitionibus, et comportabit aggerem in gyro: et elevabit contra
te clypeum. [9] Et vineas, et arietes temperabit in muros tuos, et turres tuas destruet

in armatura sua. 10 Inundatione equorum eius operiet te pulvis eorum: a sonitu
equitum, et rotarum, et curruum movebuntur muri tui, cum ingressus fuerit portas
tuas quasi per introitum urbis dissipatæ. 11 Ungulis equorum suorum conculcabit
omnes plateas tuas: populum tuum gladio cædet, et statuæ tuæ nobiles in terram
corruent. 12 Vastabunt opes tuas, diripient negotiationes tuas: et destruent muros
tuos, et domos tuas præclaras subvertent: et lapides tuos, et ligna tua, et pulverem
tuum in medio aquarum ponent. 13 [a]Et quiescere faciam multitudinem canticorum
tuorum, et sonitus cithararum tuarum non audietur amplius. 14 Et dabo te in
limpidissimam petram, siccatio sagenarum eris, nec ædificaberis ultra: quia ego
locutus sum, ait Dominus Deus.

15 Hæc dicit Dominus Deus Tyro: Numquid non a sonitu ruinæ tuæ, et gemitu insulis et principibus
interfectorum tuorum cum occisi fuerint, in medio tui commovebuntur insulæ? maris stu-
16 Et descendent de sedibus suis omnes principes maris: et auferent exuvias suas, pentibus,
et vestimenta sua varia abiicient, et induentur stupore: in terra sedebunt, et attoniti
super repentino casu tuo admirabuntur. 17 Et assumentes super te lamentum,
dicent tibi: Quomodo peristi, quæ habitas in mari, urbs inclyta, quæ fuisti fortis
in mari cum habitatoribus tuis, quos formidabant universi? 18 Nunc stupebunt
naves in die pavoris tui: et turbabuntur insulæ in mari, eo quod nullus egrediatur
ex te.

19 Quia hæc dicit Dominus Deus: Cum dedero te urbem desolatam sicut civitates, immo in nihilum
quæ non habitantur: et adduxero super te abyssum, et operuerint te aquæ multæ: redigetur,
20 Et detraxero te cum his, qui descendunt in lacum ad populum sempiternum
et collocavero te in terra novissima sicut solitudines veteres cum his, qui deducuntur
in lacum, ut non habiteris: porro cum dedero gloriam in terra viventium, 21 in
nihilum redigam te, et non eris, et requisita non invenieris ultra in sempiternum,
dicit Dominus Deus.

27. 1 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 2 Tu ergo fili hominis cuius ruina magna a
assume super Tyrum lamentum: 3 Et dices Tyro, quæ habitat in introitu maris, propheta
negotiationi populorum ad insulas multas: Hæc dicit Dominus Deus: O Tyre, deploratur;
tu dixisti: Perfecti decoris ego sum, 4 et in corde maris sita. Finitimi tui, qui te
ædificaverunt, impleverunt decorem tuum: 5 abietibus de Sanir extruxerunt te
cum omnibus tabulatis maris: cedrum de Libano tulerunt ut facerent tibi malum.
6 Quercus de Basan dolaverunt in remos tuos: et transtra tua fecerunt tibi ex ebore
Indico, et prætoriola de insulis Italiæ. 7 Byssus varia de Ægypto texta est tibi
in velum ut poneretur in malo: hyacinthus, et purpura de insulis Elisa facta sunt
operimentum tuum. 8 Habitatores Sidonis, et Aradii fuerunt remiges tui: sapientes
tui, Tyre, facti sunt gubernatores tui. 9 Senes Giblii, et prudentes eius habuerunt
nautas ad ministerium variæ supellectilis tuæ: omnes naves maris, et nautæ earum
fuerunt in populo negotiationis tuæ. 10 Persæ, et Lydii, et Libyes erant in exercitu
tuo viri bellatores tui: clypeum, et galeam suspenderunt in te pro ornatu tuo. 11 Filii
Aradii cum exercitu tuo erant super muros tuos in circuitu: sed et Pigmæi, qui
erant in turribus tuis, pharetras suas suspenderunt in muris tuis per gyrum: ipsi
compleverunt pulchritudinem tuam. 12 Chartaginenses negotiatores tui, a multi-
tudine cunctarum divitiarum, argento, ferro, stanno, plumboque repleverunt
nundinas tuas. 13 Græcia, Thubal, et Mosoch, ipsi institores tui: mancipia, et vasa
ærea advexerunt populo tuo. 14 De domo Thogorma, equos, et equites, et mulos
adduxerunt ad forum tuum. 15 Filii Dedan negotiatores tui: insulæ multæ ne-
gotiatio manus tuæ: dentes eburneos, et hebeninos commutaverunt in pretio tuo.
16 Syrus negotiator tuus propter multitudinem operum tuorum, gemmam, et
purpuram, et scutulata, et byssum, et sericum, et chodchod proposuerunt in mercatu
tuo. 17 Iuda et terra Israel ipsi institores tui in frumento primo, balsamum, et
mel, et oleum, et resinam proposuerunt in nundinis tuis. 18 Damascenus negotiator
tuus in multitudine operum tuorum, in multitudine diversarum opum, in vino
pingui, in lanis coloris optimi. 19 Dan, et Græcia, et Mosel in nundinis tuis pro-

---

26, *13* [a]Ir 7, 34.

posuerunt ferrum fabrefactum: stacte, et calamus in negotiatione tua. 20 Dedan
institores tui in tapetibus ad sedendum. 21 Arabia, et universi principes Cedar,
ipsi negotiatores manus tuæ: cum agnis, et arietibus, et hœdis venerunt ad te
negotiatores tui. 22 Venditores Saba, et Reema, ipsi negotiatores tui: cum universis
primis aromatibus, et lapide pretioso, et auro, quod proposuerunt in mercatu tuo.
23 Haran, et Chene, et Eden negotiatores tui: Saba, Assur, et Chelmad venditores
tui. 24 ipsi negotiatores tui multifariam involucris hyacinthi, et polymitorum,
gazarumque pretiosarum, quæ obvolutæ, et astrictæ erant funibus: cedros quoque
habebant in negotiationibus tuis. 25 Naves maris, principes tui in negotiatione tua:
et repleta es, et glorificata nimis in corde maris. 26 In aquis multis adduxerunt
te remiges tui: ventus auster contrivit te in corde maris. 27 Divitiæ tuæ, et thesauri
tui, et multiplex instrumentum tuum, nautæ tui et gubernatores tui, qui tenebant
supellectilem tuam, et populo tuo præerant: viri quoque bellatores tui, qui erant
in te cum universa multitudine tua, quæ est in medio tui: cadent in corde maris
in die ruinæ tuæ. 28 A sonitu clamoris gubernatorum tuorum conturbabuntur
classes: 29 Et descendent de navibus suis omnes, qui tenebant remum: nautæ,
et universi gubernatores maris in terra stabunt: 30 et eiulabunt super te voce
magna, et clamabunt amare: et superiacient pulverem capitibus suis, et cinere
conspergentur. 31 Et radent super te calvitium, et accingentur ciliciis: et plorabunt
te in amaritudine animæ ploratu amarissimo. 32 Et assument super te carmen
lugubre, et plangent te: Quæ est ut Tyrus, quæ obmutuit in medio maris? 33 Quæ
in exitu negotiationum tuarum de mari implesti populos multos: in multitudine
divitiarum tuarum, et populorum tuorum ditasti reges terræ. 34 Nunc contrita
es a mari, in profundis aquarum opes tuæ, et omnis multitudo tua, quæ erat in
medio tui, ceciderunt. 35 Universi habitatores insularum obstupuerunt super te:
et reges earum omnes tempestate perculsi mutaverunt vultus. 36 Negotiatores
populorum sibilaverunt super te: ad nihilum deducta es, et non eris usque in perpetuum.

rex Tyri propter nimiam superbiam interibit,

28. 1 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 2 Fili hominis, dic principi
Tyri: Hæc dicit Dominus Deus: Eo quod elevatum est cor tuum, et dixisti: Deus
ego sum, et in cathedra Dei sedi in corde maris: cum sis homo, et non Deus, et
dedisti cor tuum quasi cor Dei. 3 Ecce sapientior es tu Daniele: omne secretum
non est absconditum a te. 4 In sapientia et prudentia tua fecisti tibi fortitudinem:
et acquisisti aurum, et argentum in thesauris tuis. 5 In multitudine sapientiæ
tuæ, et in negotiatione tua multiplicasti tibi fortitudinem: et elevatum est cor
tuum in robore tuo. 6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eo quod elevatum
est cor tuum quasi cor Dei: 7 idcirco ecce ego adducam super te alienos robustissimos
Gentium: et nudabunt gladios suos super pulchritudinem sapientiæ tuæ, et polluent
decorem tuum. 8 Interficient, et detrahent te: et morieris in interitu occisorum
in corde maris. 9 Numquid dicens loqueris: Deus ego sum, coram interficientibus
te: cum sis homo, et non Deus, in manu occidentium te? 10 Morte incircumcisorum
morieris in manu alienorum: quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.

cuius casus a propheta defletur.

11 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: Fili hominis leva planctum super
regem Tyri: 12 et dices ei: Hæc dicit Dominus Deus: Tu signaculum similitudinis,
plenus sapientia, et perfectus decore, 13 in deliciis paradisi Dei fuisti: omnis lapis
pretiosus operimentum tuum: sardius, topatius, et iaspis, chrysolithus, et onyx,
et berillus, sapphirus, et carbunculus, et smaragdus: aurum opus decoris tui: et
foramina tua in die, qua conditus es, præparata sunt. 14 Tu cherub extentus,
et protegens, et posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti.
15 Perfectus in viis tuis a die conditionis tuæ, donec inventa est iniquitas in te.
16 In multitudine negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate, et peccasti:
et eieci te de monte Dei, et perdidi te o cherub protegens, de medio lapidum ignitorum.
17 Et elevatum est cor tuum in decore tuo: perdidisti sapientiam tuam in decore
tuo, in terram proieci te: ante faciem regum dedi te ut cernerent te. 18 In multitudine
iniquitatum tuarum, et iniquitate negotiationis tuæ polluisti sanctificationem
tuam: producam ergo ignem de medio tui, qui comedat te, et dabo te in cinerem

super terram in conspectu omnium videntium te. 19 Omnes, qui viderint te in
Gentibus, obstupescent super te: nihili factus es, et non eris in perpetuum.

6. Vaticinium contra Sidonem, 28, 20—26.

20 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 21 Fili hominis pone faciem [Offendiculum et spina Israelis tolletur.]
tuam contra Sidonem: et prophetabis de ea, 22 et dices: Hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ad te Sidon, et glorificabor in medio tui: et scient quia ego Dominus,
cum fecero in ea iudicia, et sanctificatus fuero in ea. 23 Et immittam ei pestilentiam,
et sanguinem in plateis eius: et corruent interfecti in medio eius gladio per circuitum:
et scient quia ego Dominus. 24 Et non erit ultra domui Israel offendiculum amaritudinis, et spina dolorem inferens undique per circuitum eorum, qui adversantur
eis: et scient quia ego Dominus Deus. 25 Hæc dicit Dominus Deus: Quando congregavero domum Israel de populis, in quibus dispersi sunt, sanctificabor in eis coram
Gentibus: et habitabunt in terra sua, quam dedi servo meo Iacob. 26 Et habitabunt
in ea securi: et ædificabunt domos, et plantabunt vineas, et habitabunt confidenter,
cum fecero iudicia in omnibus, qui adversantur eis per circuitum: et scient quia
ego Dominus Deus eorum.

7. Vaticinia contra Ægyptum, 29, 1—32, 32.

29. 1 In anno decimo, decimo mense, undecima die mensis, factum est verbum [Pharao, crocodilus magnus, bestiis ad devorandum dabitur;]
Domini ad me, dicens: 2 Fili hominis pone faciem tuam contra Pharaonem regem
Ægypti, et prophetabis de eo, et de Ægypto universa: 3 Loquere, et dices: Hæc
dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Pharao rex Ægypti, draco magne, qui cubas
in medio fluminum tuorum, et dicis: Meus est fluvius, et ego feci memetipsum.
4 Et ponam frenum in maxillis tuis: et agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis
tuis: et extraham te de medio fluminum tuorum, et universi pisces tui squamis
tuis adhærebunt. 5 Et proiiciam te in desertum, et omnes pisces fluminis tui:
super faciem terræ cades, non colligeris, neque congregaberis: bestiis terræ, et
volatilibus cæli dedi te ad devorandum. 6 Et scient omnes habitatores Ægypti
quia ego Dominus: [a]pro eo quod fuisti baculus arundineus domui Israel. 7 Quando
apprehenderunt te manu, et confractus es, et lacerasti omnem humerum eorum:
et innitentibus eis super te, comminutus es, et dissolvisti omnes renes eorum.
8 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam super te gladium: [Ægyptus per 40 annos deserta erit,]
et interficiam de te hominem, et iumentum. 9 Et erit Terra Ægypti in desertum,
et in solitudinem: et scient quia ego Dominus: pro eo quod dixeris: Fluvius meus
est, et ego feci eum. 10 Idcirco ecce ego ad te, et ad flumina tua: daboque Terram
Ægypti in solitudines, gladio dissipatam, a turre Syenes, usque ad terminos Æthiopiæ. 11 Non pertransibit eam pes hominis, neque pes iumenti gradietur in ea:
et non habitabitur quadraginta annis. 12 Daboque Terram Ægypti desertam in
medio terrarum desertarum, et civitates eius in medio urbium subversarum, et
erunt desolatæ quadraginta annis: et dispergam Ægyptios in nationes, et ventilabo
eos in terras.
13 Quia hæc dicit Dominus Deus: Post finem quadraginta annorum congregabo [postea regnum humile restituetur,]
Ægyptum de populis, in quibus dispersi fuerant. 14 Et reducam captivitatem
Ægypti, et collocabo eos in terra Phathures, in terra nativitatis suæ: et erunt ibi
in regnum humile: 15 inter cetera regna erit humillima, et non elevabitur ultra
super nationes, et imminuam eos ne imperent Gentibus. 16 Neque erunt ultra
domui Israel in confidentia, docentes iniquitatem, ut fugiant, et sequantur eos: et
scient quia ego Dominus Deus.
17 Et factum est in vigesimo et septimo anno, in primo, in una mensis: factum [regi Nabuchodonosor donabitur:]
est verbum Domini ad me, dicens: 18 Fili hominis Nabuchodonosor rex Babylonis
servire fecit exercitum suum servitute magna adversus Tyrum: omne caput decalvatum, et omnis humerus depilatus est: et merces non est reddita ei, neque exercitui
eius de Tyro pro servitute, qua servivit mihi adversus eam. 19 Propterea hæc

---

29, *6* [a]Is 36, 6.

dicit Dominus Deus: Ecce ego dabo Nabuchodonosor regem Babylonis in Terra
Ægypti: et accipiet multitudinem eius, et deprædabitur manubias eius, et diripiet
spolia eius: et erit merces exercitui illius, 20 et operi, quo servivit adversus eam:
dedi ei Terram Ægypti, pro eo quod laboraverit mihi, ait Dominus Deus. 21 In
die illo pullulabit cornu domui Israel, et tibi dabo apertum os in medio eorum:
et scient quia ego Dominus.

Ægyptus dissipabitur, **30.** 1 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 2 Fili hominis propheta,
et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Ululate, væ, væ diei: 3 quia iuxta est dies, et
appropinquat dies Domini: dies nubis, tempus Gentium erit. 4 Et veniet gladius
in Ægyptum: et erit pavor in Æthiopia, cum ceciderint vulnerati in Ægypto, et
ablata fuerit multitudo illius, et destructa fundamenta eius. 5 Æthiopia, et Libya,
et Lydi, et omne reliquum vulgus, et Chub, et filii terræ fœderis, cum eis gladio
cadent. 6 Hæc dicit Dominus Deus: Et corruent fulcientes Ægyptum, et destruetur
superbia imperii eius: a turre Syenes gladio cadent in ea, ait Dominus Deus exerci-
tuum. 7 et dissipabuntur in medio terrarum desolatarum, et urbes eius in medio
civitatum desertarum erunt. 8 Et scient quia ego Dominus: cum dedero ignem
in Ægypto, et attriti fuerint omnes auxiliatores eius. 9 In die illa egredientur
nuncii a facie mea in trieribus ad conterendam Æthiopiæ confidentiam, et erit
pavor in eis in die Ægypti, quia absque dubio veniet. 10 Hæc dicit Dominus Deus:
cessare faciam multitudinem Ægypti in manu Nabuchodonosor regis Babylonis.
11 Ipse et populus eius cum eo fortissimi Gentium adducentur ad disperdendam
terram: et evaginabunt gladios suos super Ægyptum: et implebunt terram inter-
fectis. 12 Et faciam alveos fluminum aridos, et tradam terram in manus pessimorum:
et dissipabo terram, et plenitudinem eius manu alienorum, ego Dominus locutus sum.
urbes eius destruentur. 13 [a]Hæc dicit Dominus Deus: Et disperdam simulachra, et cessare faciam
idola de Memphis: et dux de Terra Ægypti non erit amplius: et dabo terrorem
in Terra Ægypti. 14 Et disperdam terram Phathures, et dabo ignem in Taphnis,
et faciam iudicia in Alexandria. 15 Et effundam indignationem meam super Pelu-
sium robur Ægypti, et interficiam multitudinem Alexandriæ, 16 et dabo ignem
in Ægypto: quasi parturiens dolebit Pelusium, et Alexandria erit dissipata, et in
Memphis angustiæ quotidianæ. 17 Iuvenes Heliopoleos, et Bubasti gladio cadent,
et ipsæ captivæ ducentur. 18 Et in Taphnis nigrescet dies, cum contrivero ibi
sceptra Ægypti, et defecerit in ea superbia potentiæ eius: ipsam nubes operiet,
filiæ autem eius in captivitatem ducentur. 19 Et iudicia faciam in Ægypto: et
scient quia ego Dominus.
brachium regis confringetur; 20 Et factum est in undecimo anno, in primo mense, in septima mensis, factum
est verbum Domini ad me, dicens: 21 Fili hominis brachium Pharaonis regis
Ægypti confregi: et ecce non est obvolutum ut restitueretur ei sanitas, ut ligaretur
pannis, et fasciaretur linteolis, ut recepto robore posset tenere gladium. 22 Propterea
hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad Pharaonem regem Ægypti, et comminuam
brachium eius forte, sed confractum: et deiiciam gladium de manu eius: 23 et
dispergam Ægyptum in Gentibus, et ventilabo eos in terris. 24 Et confortabo
brachia regis Babylonis, daboque gladium meum in manu eius: et confringam
brachia Pharaonis, et gement gemitibus interfecti coram facie eius. 25 Et confortabo
brachia regis Babylonis, et brachia Pharaonis concident: et scient quia ego Do-
minus, cum dedero gladium meum in manu regis Babylonis, et extenderit eum super
Terram Ægypti. 26 Et dispergam Ægyptum in nationes, et ventilabo eos in terras,
et scient quia ego Dominus.

Pharao, cedrus sublimis. **31.** 1 Et factum est in anno undecimo, tertio mense, una mensis, factum
est verbum Domini ad me, dicens: 2 Fili hominis dic Pharaoni regi Ægypti, et
populo eius: Cui similis factus es in magnitudine tua? 3 Ecce Assur quasi cedrus
in Libano, pulcher ramis, et frondibus nemorosus, excelsusque altitudine, et inter
condensas frondes elevatum est cacumen eius. 4 Aquæ nutrierunt illum, abyssus
exaltavit illum: flumina eius manabant in circuitu radicum eius, et rivos suos

30, *13* [a]Zach 13, 2.

emisit ad universa ligna regionis. 5 Propterea elevata est altitudo eius super omnia
ligna regionis: et multiplicata sunt arbusta eius, et elevati sunt rami eius præ
aquis multis. 6 Cumque extendisset umbram suam, in ramis eius fecerunt nidos
omnia volatilia cæli, et sub frondibus eius genuerunt omnes bestiæ saltuum, et sub
umbraculo illius habitabat cœtus Gentium plurimarum. 7 Eratque pulcherrimus
in magnitudine sua, et in dilatatione arbustorum suorum: erat enim radix illius
iuxta aquas multas. 8 Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei, abietes non
adæquaverunt summitatem eius, et platani non fuerunt æquæ frondibus illius:
omne lignum paradisi Dei non est assimilatum illi, et pulchritudini eius. 9 Quoniam
speciosum feci eum, et multis, condensisque frondibus: et æmulata sunt eum omnia
ligna voluptatis, quæ erant in paradiso Dei.

10 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod sublimatus est in altitudine, propter impietatem
et dedit summitatem suam virentem atque condensam, et elevatum est cor eius succidetur,
in altitudine sua: 11 Tradidi eum in manu fortissimi Gentium, faciens faciet ei:
iuxta impietatem eius eieci eum. 12 Et succident eum alieni, et crudelissimi natio-
num, et proiicient eum super montes, et in cunctis convallibus corruent rami eius,
et confringentur arbusta eius in universis rupibus terræ: et recedent de umbraculo
eius omnes populi terræ, et relinquent eum. 13 In ruina eius habitaverunt omnia
volatilia cæli, et in ramis eius fuerunt universæ bestiæ regionis. 14 Quam ob rem
non elevabuntur in altitudine sua omnia ligna aquarum, nec ponent sublimitatem
suam inter nemorosa atque frondosa, nec stabunt in sublimitate sua omnia, quæ
irrigantur aquis: quia omnes traditi sunt in mortem ad terram ultimam in medio
filiorum hominum ad eos, qui descendunt in lacum.

15 Hæc dicit Dominus Deus: In die quando descendit ad inferos, induxi luctum, stupentibus omnibus;
operui eum abysso: et prohibui flumina eius, et coercui aquas multas: contristatus
est super eum Libanus, et omnia ligna agri concussa sunt. 16 A sonitu ruinæ eius
commovi Gentes, cum deducerem eum ad infernum cum his, qui descendebant
in lacum: et consolata sunt in terra infima omnia ligna voluptatis egregia, atque
præclara in Libano, universa quæ irrigabantur aquis. 17 Nam et ipsi cum eo descen-
dent in infernum ad interfectos gladio: et brachium uniuscuiusque sedebit sub
umbraculo eius in medio nationum. 18 Cui assimilatus es o inclyte atque sublimis
inter ligna voluptatis? Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam:
in medio incircumcisorum dormies, cum eis, qui interfecti sunt gladio, ipse est
Pharao, et omnis multitudo eius, dicit Dominus Deus.

32. 1 Et factum est, duodecimo anno, in mense duodecimo, in una mensis, propheta Pharaonem
factum est verbum Domini ad me, dicens: 2 Fili hominis assume lamentum super conteren-
Pharaonem regem Ægypti, et dices ad eum: Leoni Gentium assimilatus es, et dum
draconi, qui est in mari: et ventilabas cornu in fluminibus tuis, et conturbabas
aquas pedibus tuis, et conculcabas flumina earum. 3 Propterea hæc dicit Dominus
Deus: [a]Expandam super te rete meum in multitudine populorum multorum, et
extraham te in sagena mea. 4 Et proiiciam te in terram, super faciem agri abiiciam
te: et habitare faciam super te omnia volatilia cæli, et saturabo de te bestias universæ
terræ. 5 Et dabo carnes tuas super montes, et implebo colles tuos sanie tua. 6 Et
irrigabo terram fœtore sanguinis tui super montes, et valles implebuntur ex te.
7 [b]Et operiam, cum extinctus fueris, cælum, et nigrescere faciam stellas eius: solem
nube tegam, et luna non dabit lumen suum. 8 Omnia luminaria cæli mœrere faciam
super te: et dabo tenebras super terram tuam, dicit Dominus Deus, cum ceciderint
vulnerati tui in medio terræ, ait Dominus Deus. 9 Et irritabo cor populorum
multorum cum induxero contritionem tuam in Gentibus super terras, quas nescis.
10 Et stupescere faciam super te populos multos: et reges eorum horrore nimio
formidabunt super te, cum volare cœperit gladius meus super facies eorum: et
obstupescent repente singuli pro anima sua in die ruinæ tuæ. 11 Quia hæc dicit
Dominus Deus: Gladius regis Babylonis veniet tibi, 12 in gladiis fortium deiiciam
multitudinem tuam: inexpugnabiles omnes Gentes hæ: et vastabunt superbiam

---

32, *3* [a]Sup 12, 13; 17, 20. — *7* [b]Is 13, 10; Ioel 2, 10; 3, 15; Mt 24, 29.

Ægypti, et dissipabitur multitudo eius. [13] Et perdam omnia iumenta eius, quæ
erant super aquas plurimas: et non conturbabit eas pes hominis ultra, neque ungula
iumentorum turbabit eas. [14] Tunc purissimas reddam aquas eorum, et flumina
eorum quasi oleum adducam, ait Dominus Deus: [15] Cum dedero Terram Ægypti
desolatam: deseretur autem terra a plenitudine sua, quando percussero omnes
habitatores eius: et scient quia ego Dominus. [16] Planctus est, et plangent eum:
filiæ Gentium plangent eum: super Ægyptum, et super multitudinem eius plangent
eum, ait Dominus Deus.

et cum ingloriis dormiturum plangit.

[17] Et factum est in duodecimo anno, in quintadecima mensis, factum est verbum
Domini ad me, dicens: [18] Fili hominis cane lugubre super multitudinem Ægypti:
et detrahe eam ipsam, et filias Gentium robustarum ad terram ultimam cum his,
qui descendunt in lacum. [19] Quo pulchrior es? descende, et dormi cum incircumcisis.
[20] In medio interfectorum gladio cadent: gladius datus est, attraxerunt eam, et
omnes populos eius. [21] Loquentur ei potentissimi robustorum de medio inferni,
qui cum auxiliatoribus eius descenderunt, et dormierunt incircumcisi, interfecti
gladio. [22] Ibi Assur, et omnis multitudo eius: in circuitu illius sepulchra eius:
omnes interfecti, et qui ceciderunt gladio. [23] Quorum data sunt sepulchra in novis-
simis laci: et facta est multitudo eius per gyrum sepulchri eius: universi interfecti,
cadentesque gladio, qui dederant quondam formidinem in terra viventium. [24] Ibi
Ælam, et omnis multitudo eius per gyrum sepulchri sui. omnes hi interfecti, ruentes-
que gladio: qui descenderunt incircumcisi ad terram ultimam: qui posuerunt
terrorem suum in terra viventium, et portaverunt ignominiam suam cum his, qui
descendunt in lacum. [25] In medio interfectorum posuerunt cubile eius in universis
populis eius: in circuitu eius sepulchrum illius: omnes hi incircumcisi, interfectique
gladio. dederunt enim terrorem suum in terra viventium, et portaverunt ignominiam
suam cum his, qui descendunt in lacum: in medio interfectorum positi sunt. [26] Ibi
Mosoch, et Thubal, et omnis multitudo eius: in circuitu eius sepulchra illius. omnes
hi incircumcisi, interfectique et cadentes gladio: quia dederunt formidinem suam
in terra viventium. [27] Et non dormient cum fortibus, cadentibusque et incircumcisis,
qui descenderunt ad infernum cum armis suis, et posuerunt gladios suos sub capiti-
bus suis, et fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum: quia terror fortium facti
sunt in terra viventium. [28] Et tu ergo in medio incircumcisorum contereris, et
dormies cum interfectis gladio. [29] Ibi Idumæa, et reges eius, et omnes duces eius,
qui dati sunt cum exercitu suo cum interfectis gladio: et qui cum incircumcisis
dormierunt, et cum his, qui descendunt in lacum. [30] Ibi principes Aquilonis omnes,
et universi venatores: qui deducti sunt cum interfectis, paventes, et in sua fortitudine
confusi: qui dormierunt incircumcisi cum interfectis gladio, et portaverunt con-
fusionem suam cum his, qui descendunt in lacum. [31] Vidit eos Pharao, et consolatus
est super universa multitudine sua, quæ interfecta est gladio, Pharao, et omnis
exercitus eius, ait Dominus Deus: [32] quia dedi terrorem meum in terra viventium,
et dormivit in medio incircumcisorum cum interfectis gladio: Pharao et omnis
multitudo eius: ait Dominus Deus.

PARS ALTERA.

Consolationes Ezechielis prophetæ, 33, 1—48, 35.

Introitus, in quo admonitio Iudæorum continetur, 33, 1—33.

1. Invitatio ad pœnitendum, 33, 1—20.

Ezechiel speculator constitutus

33. [1] Et factum est verbum Domini ad me dicens: [2] Fili hominis loquere
ad filios populi tui, et dices ad eos: Terra cum induxero super eam gladium, et
tulerit populus terræ virum unum de novissimis suis, et constituerit eum super se
speculatorem: [3] et ille viderit gladium venientem super terram, et cecinerit buccina,
et annunciaverit populo: [4] Audiens autem, quisquis ille est, sonitum buccinæ, et
non se observaverit, veneritque gladius, et tulerit eum: sanguis ipsius super caput

eius erit. 5 Sonum buccinæ audivit, et non se observavit, sanguis eius in ipso erit:
si autem se custodierit, animam suam salvabit. 6 Quod si speculator viderit gladium
venientem, et non insonuerit buccina: et populus se non custodierit, veneritque
gladius, et tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem
autem eius de manu speculatoris requiram. 7 [a]Et tu fili hominis, speculatorem
dedi te domui Israel: audiens ergo ex ore meo sermonem, annunciabis eis ex me.
8 Si me dicente ad impium: Impie, morte morieris: non fueris locutus ut se custodiat
impius a via sua: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius
de manu tua requiram. 9 Si autem annunciante te ad impium ut a viis suis con-
vertatur, non fuerit conversus a via sua: ipse in iniquitate sua morietur: porro tu
animam tuam liberasti.

10 Tu ergo fili hominis dic ad domum Israel: Sic locuti estis, dicentes: Iniquitates
nostræ, et peccata nostra super nos sunt, et in ipsis nos tabescimus: quomodo
ergo vivere poterimus? 11 [b]Dic ad eos: Vivo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem
impii, sed ut convertatur impius a via sua, et vivat. Convertimini, convertimini
a viis vestris pessimis: et quare moriemini domus Israel?

domum Israel ad pœnitendum invitat.

12 Tu itaque fili hominis dic ad filios populi tui: Iustitia iusti non liberabit
eum in quacumque die peccaverit: et impietas impii non nocebit ei, in quacumque
die conversus fuerit ab impietate sua: et iustus non poterit vivere in iustitia sua,
in quacumque die peccaverit. 13 Etiam si dixero iusto quod vita vivat, et con-
fisus in iustitia sua fecerit iniquitatem: omnes iustitiæ eius oblivioni tradentur,
et in iniquitate sua, quam operatus est, in ipsa morietur. 14 Si autem dixero impio:
Morte morieris: et egerit pœnitentiam a peccato suo, feceritque iudicium et iustitiam,
15 et pignus restituerit ille impius, rapinamque reddiderit, in mandatis vitæ ambu-
laverit, nec fecerit quidquam iniustum: vita vivet, et non morietur. 16 Omnia
peccata eius, quæ peccavit, non imputabuntur ei: iudicium, et iustitiam fecit,
vita vivet.

quia iusti prævaricantes morientur et peccatores pœnitentes vivent.

17 Et dixerunt filii populi tui: Non est æqui ponderis via Domini, et ipsorum
via iniusta est. 18 Cum enim recesserit iustus a iustitia sua, feceritque iniquitates,
morietur in eis. 19 Et cum recesserit impius ab impietate sua, feceritque iudicium,
et iustitiam, vivet in eis. 20 [c]Et dicitis: Non est recta via Domini. Unumquemque
iuxta vias suas iudicabo de vobis, domus Israel.

unusquisque iuxta opera sua iudicabitur.

2. Castigatio impœnitentium relictorum, 33, 21—29.

21 Et factum est in duodecimo anno, in decimo mense, in quinta mensis trans-
migrationis nostræ, venit ad me qui fugerat de Ierusalem, dicens: Vastata est
civitas. 22 Manus autem Domini facta fuerat ad me vespere, antequam veniret
qui fugerat: aperuitque os meum donec veniret ad me mane, et aperto ore meo
non silui amplius.

Civitate vastata

23 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 24 Fili hominis, qui habitant
in ruinosis his super humum Israel, loquentes aiunt: Unus erat Abraham, et hereditate
possedit terram: nos autem multi sumus, nobis data est terra in possessionem.
25 Idcirco dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui in sanguine comeditis, et
oculos vestros levatis ad immunditias vestras, et sanguinem funditis: numquid
terram hereditate possidebitis? 26 Statistis in gladiis vestris, fecistis abominatio-
nes, et unusquisque uxorem proximi sui polluit: et terram hereditate possidebitis?

habitatoribus ruinosorum impœnitentibus

27 Hæc dices ad eos: Sic dicit Dominus Deus: Vivo ego, quia qui in ruinosis
habitant, gladio cadent: et qui in agro est, bestiis tradetur ad devorandum: qui
autem in præsidiis, et speluncis sunt, peste morientur. 28 Et dabo terram in soli-
tudinem, et in desertum, et deficiet superba fortitudo eius: et desolabuntur montes
Israel, eo quod nullus sit qui per eos transeat. 29 Et scient quia ego Dominus,
cum dedero terram eorum desolatam, et desertam propter universas abominationes
suas, quas operati sunt.

interitus nuntiatur.

33, *7* [a]Sup 3, 17. — *11* [b]Sup 18, 23. — *20* [c]Sup 18, 25.

3. Reprehensio auditorum Ezechielis, 33, 30—33.

Sermones audiant atque faciant.

30 Et tu fili hominis: filii populi tui, qui loquuntur de te iuxta muros, et in
ostiis domorum, et dicunt unus ad alterum, vir ad proximum suum loquentes:
Venite, et audiamus quis sit sermo egrediens a Domino. 31 Et veniunt ad te, quasi
si ingrediatur populus, et sedent coram te populus meus: et audiunt sermones tuos,
et non faciunt eos: quia in canticum oris sui vertunt illos, et avaritiam suam sequitur
cor eorum. 32 Et es eis quasi carmen musicum, quod suavi, dulcique sono canitur:
et audiunt verba tua, et non faciunt ea. 33 Et cum venerit quod prædictum est
(ecce enim venit) tunc scient quod prophetes fuerit inter eos.

I. Vaticinia de resurrectione populi, 34, 1—39, 29.

1. De bono pastore gregis, 34, 1—31.

Malis pastoribus amotis

34. 1 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 2 Fili hominis propheta
de pastoribus Israel: propheta, et dices pastoribus: Hæc dicit Dominus Deus:
[a]Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos: nonne greges a pastoribus pascun-
tur? 3 Lac comedebatis, et lanis operiebamini, et quod crassum erat occidebatis:
gregem autem meum non pascebatis. 4 Quod infirmum fuit non consolidastis, et
quod ægrotum non sanastis, quod confractum est non alligastis, et quod abiectum
est non reduxistis, et quod perierat non quæsistis: sed cum austeritate imperabatis
eis, et cum potentia. 5 Et dispersæ sunt oves meæ, eo quod non esset pastor: et
factæ sunt in devorationem omnium bestiarum agri, et dispersæ sunt. 6 Erraverunt
greges mei in cunctis montibus, et in universo colle excelso: et super omnem faciem
terræ dispersi sunt greges mei, et non erat qui requireret, non erat, inquam, qui
requireret. 7 Propterea pastores audite verbum Domini: 8 Vivo ego, dicit Dominus
Deus: quia pro eo quod facti sunt greges mei in rapinam, et oves meæ in devorationem
omnium bestiarum agri, eo quod non esset pastor (neque enim quæsierunt pastores
mei gregem meum:) sed pascebant pastores semetipsos, et greges meos non pascebant:
9 propterea pastores audite verbum Domini: 10 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, et cessare faciam
eos ut ultra non pascant gregem, nec pascant amplius pastores semetipsos: et
liberabo gregem meum de ore eorum: et non erit ultra eis in escam.

Deus ipse oves pascet.

11 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse requiram oves meas, et visitabo
eas. 12 Sicut visitat pastor gregem suum in die, quando fuerit in medio ovium
suarum dissipatarum: sic visitabo oves meas, et liberabo eas de omnibus locis,
in quibus dispersæ fuerant in die nubis, et caliginis. 13 Et educam eas de populis,
et congregabo eas de terris, et inducam eas in terram suam: et pascam eas in monti-
bus Israel, in rivis, et in cunctis sedibus terræ. 14 In pascuis uberrimis pascam
eas, et in montibus excelsis Israel erunt pascua earum: ibi requiescent in herbis
virentibus, et in pascuis pinguibus pascentur super montes Israel. 15 Ego pascam
oves meas: et ego eas accubare faciam, dicit Dominus Deus. 16 Quod perierat
requiram, et quod abiectum erat reducam, et quod confractum fuerat alligabo,
et quod infirmum fuerat consolidabo, et quod pingue et forte custodiam: et pascam
illas in iudicio.

inter pecora mala et bona iudicabit.

17 Vos autem greges mei, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego iudico inter pecus
et pecus, arietum, et hircorum. 18 Nonne satis vobis erat pascua bona depasci?
insuper et reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedibus vestris: et cum
purissimam aquam biberetis, reliquam pedibus vestris turbabatis. 19 Et oves
meæ his, quæ conculcata pedibus vestris fuerant, pascebantur: et quæ pedes vestri
turbaverant, hæc bibebant. 20 Propterea hæc dicit Dominus Deus ad vos: Ecce
ego ipse iudico inter pecus pingue, et macilentum: 21 pro eo quod lateribus, et
humeris impingebatis, et cornibus vestris ventilabatis omnia infirma pecora, donec
dispergerentur foras: 22 salvabo gregem meum, et non erit ultra in rapinam, et
iudicabo inter pecus et pecus.

34, 2 [a]Ir 23, 1; Sup 13, 3.

23 [a]ET SUSCITABO SUPER EAS PASTOREM UNUM, qui pascat eas, servum unum
meum David: ipse pascet eas, et ipse erit eis in pastorem. 24 Ego autem Dominus pastorem
ero eis in Deum: et servus meus David princeps in medio eorum: ego Dominus Davidicum
locutus sum. suscitabit.

25 Et faciam cum eis pactum pacis, et cessare faciam bestias pessimas de terra: et ovibus
qui habitant in deserto, securi dormient in saltibus. 26 Et ponam eos in circuitu collis pascuæ
mei benedictionem: et deducam imbrem in tempore suo: pluviæ benedictionis erunt. suæ
27 Et dabit lignum agri fructum suum, et terra dabit germen suum, et erunt in benedicet.
terra sua absque timore: et scient quia ego Dominus, cum contrivero catenas iugi
eorum, et eruero eos de manu imperantium sibi. 28 Et non erunt ultra in rapinam
in Gentibus, neque bestiæ terræ devorabunt eos: sed habitabunt confidenter absque
ullo terrore. 29 Et suscitabo eis germen nominatum: et non erunt ultra imminuti
fame in terra, neque portabunt ultra opprobrium Gentium. 30 Et scient quia ego
Dominus Deus eorum cum eis, et ipsi populus meus domus Israel: ait Dominus
Deus. 31 [b]Vos autem greges mei, greges pascuæ meæ homines estis: et ego Dominus
Deus vester, dicit Dominus Deus.

2. De vastatione terræ Edom, 35, 1—15.

35. 1 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 2 Fili hominis pone faciem Idumæa
tuam adversum montem Seir, et prophetabis de eo, et dices illi: 3 Hæc dicit Do- vastabitur
minus Deus: Ecce ego ad te mons Seir, et extendam manum meam super te, et dabo propter
te desolatum atque desertum. 4 Urbes tuas demoliar, et tu desertus eris: et scies
quia ego Dominus. 5 Eo quod fueris inimicus sempiternus, et concluseris filios inimicitias
Israel in manus gladii in tempore afflictionis eorum, in tempore iniquitatis extremæ. sempiternas,
6 Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus: quoniam sanguini tradam te, et sanguis
te persequetur: et cum sanguinem oderis, sanguis persequetur te. 7 Et dabo
montem Seir desolatum atque desertum: et auferam de eo euntem, et redeuntem.
8 Et implebo montes eius occisorum suorum: in collibus tuis, et in vallibus tuis,
atque in torrentibus interfecti gladio cadent. 9 In solitudines sempiternas tradam
te, et civitates tuæ non habitabuntur: et scietis quia ego Dominus Deus. 10 Eo postulatum
quod dixeris: Duæ gentes, et duæ terræ meæ erunt, et hereditate possidebo eas: insolens,
cum Dominus esset ibi: 11 Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus, quia faciam
iuxta iram tuam, et secundum zelum tuum, quem fecisti odio habens eos: et notus
efficiar per eos cum te iudicavero. 12 Et scies quia ego Dominus audivi universa
opprobria tua, quæ locutus es de montibus Israel, dicens: Deserti, nobis ad de-
vorandum dati sunt. 13 Et insurrexistis super me ore vestro, et derogastis adversum malevolen-
me verba vestra: ego audivi. 14 Hæc dicit Dominus Deus: Lætante universa terra, tiam.
in solitudinem te redigam. 15 Sicuti gavisus es super hereditatem domus Israel,
eo quod fuerit dissipata, sic faciam tibi: dissipatus eris mons Seir, et Idumæa omnis:
et scient quia ego Dominus.

3. De renovatione terræ Israel, 36, 1—38.

36. 1 Tu autem fili hominis propheta super montes Israel, et dices: [c]Montes Terra Israel
Israel audite verbum Domini: 2 Hæc dicit Dominus Deus: Eo quod dixerit ini- a gentibus
micus de vobis: Euge, altitudines sempiternæ in hereditatem datæ sunt nobis: purgabitur,
3 propterea vaticinare, et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod desolati estis,
et conculcati per circuitum, et facti in hereditatem reliquis Gentibus, et ascendistis
super labium linguæ, et opprobrium populi: 4 propterea montes Israel audite
verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus, et collibus, torrentibus,
vallibusque et desertis, parietinis, et urbibus derelictis, quæ depopulatæ sunt, et
subsannatæ a reliquis Gentibus per circuitum. 5 Propterea hæc dicit Dominus
Deus: Quoniam in igne zeli mei locutus sum de reliquis Gentibus, et de Idumæa
universa, quæ dederunt terram meam sibi in hereditatem cum gaudio, et toto corde,
et ex animo: et eiecerunt eam ut vastarent: 6 idcirco vaticinare super humum
Israel, et dices montibus, et collibus, iugis, et vallibus: Hæc dicit Dominus Deus:

23 [a]Is 40, 11; Os 3, 5; Io 1, 45; 10, 11. — *31* [b]Io 10, 11. — **36,** *1* [c]Sup 6, 3.

Ecce ego in zelo meo, et in furore meo locutus sum, eo quod confusionem gentium
sustinueritis. 7 Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Ego levavi manum meam ut
Gentes, quæ in circuitu vestro sunt, ipsæ confusionem suam portent.

renovata ab Israelitis habitabitur.

8 Vos autem montes Israel ramos vestros germinetis, et fructum vestrum
afferatis populo meo Israel: prope enim est ut veniat: 9 Quia ecce ego ad vos,
et convertar ad vos, et arabimini, et accipietis sementem. 10 Et multiplicabo in
vobis homines, omnemque domum Israel: et habitabuntur civitates, et ruinosa
instaurabuntur. 11 Et replebo vos hominibus, et iumentis: et multiplicabuntur,
et crescent: et habitare vos faciam sicut a principio, bonisque donabo maioribus,
quam habuistis ab initio: et scietis quia ego Dominus. 12 Et adducam super vos
homines populum meum Israel, et hereditate possidebunt te: et eris eis in here-
ditatem, et non addes ultra ut absque eis sis. 13 Hæc dicit Dominus Deus: Pro
eo quod dicunt de vobis: Devoratrix hominum es, et suffocans gentem tuam:
14 Propterea homines non comedes amplius, et gentem tuam non necabis ultra,
ait Dominus Deus: 15 Nec auditam faciam in te amplius confusionem Gentium,
et opprobrium populorum nequaquam portabis, et gentem tuam non amittes
amplius, ait Dominus Deus.

qui propter immunditias suas in gentes dispersi sunt.

16 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 17 Fili hominis domus Israel
habitaverunt in humo sua, et polluerunt eam in viis suis, et in studiis suis iuxta
immunditiam menstruatæ facta est via eorum coram me. 18 Et effudi indignationem
meam super eos pro sanguine, quem fuderunt super terram, et in idolis suis pol-
luerunt eam. 19 Et dispersi eos in Gentes, et ventilati sunt in terras: iuxta vias
eorum, et adinventiones eorum iudicavi eos.

quæ Deum Israel blasphemant:

20 Et ingressi sunt ad Gentes, ad quas introierunt, [a]et polluerunt nomen sanctum
meum, cum diceretur de eis: Populus Domini iste est, et de terra eius egressi sunt.
21 Et peperci nomini sancto meo, quod polluerat domus Israel in Gentibus, ad quas
ingressi sunt.

idcirco Deus populum suum reducet, mundabit, sanctificabit, immutabit.

22 Idcirco dices domui Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Non propter vos ego
faciam, domus Israel, sed propter nomen sanctum meum, quod polluistis in Gentibus,
ad quas intrastis. 23 Et sanctificabo nomen meum magnum, quod pollutum est
inter Gentes, quod polluistis in medio earum: ut sciant Gentes quia ego Dominus,
ait Dominus exercituum, cum sanctificatus fuero in vobis coram eis: 24 Tollam
quippe vos de Gentibus, et congregabo vos de universis terris, et adducam vos in
terram vestram. 25 Et effundam super vos aquam mundam, et mundabimini
ab omnibus inquinamentis vestris, et ab universis idolis vestris mundabo vos.
26 [b]Et dabo vobis cor novum, et spiritum novum ponam in medio vestri: et auferam
cor lapideum de carne vestra, et dabo vobis cor carneum. 27 Et spiritum meum
ponam in medio vestri: et faciam ut in præceptis meis ambuletis, et iudicia mea
custodiatis, et operemini. 28 Et habitabitis in terra, quam dedi patribus vestris:
et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in Deum. 29 Et salvabo vos ex universis
inquinamentis vestris: et vocabo frumentum, et multiplicabo illud, et non imponam
vobis famem. 30 Et multiplicabo fructum ligni, et genimina agri, ut non portetis
ultra opprobrium famis in Gentibus. 31 Et recordabimini viarum vestrarum pes-
simarum, studiorumque non bonorum: et displicebunt vobis iniquitates vestræ,
et scelera vestra. 32 Non propter vos ego faciam, ait Dominus Deus, notum sit
vobis: confundimini, et erubescite super viis vestris, domus Israel.

ut gentes virtutem Dei agnoscant.

33 Hæc dicit Dominus Deus: In die, qua mundavero vos ex omnibus iniquitatibus
vestris, et inhabitari fecero urbes, et instauravero ruinosa, 34 et terra deserta
fuerit exculta, quæ quondam erat desolata in oculis omnis viatoris, 35 dicent:
Terra illa inculta, facta est ut hortus voluptatis: et civitates desertæ, et destitutæ
atque suffossæ, munitæ sederunt. 36 Et scient Gentes quæcumque derelictæ fuerint
in circuitu vestro, quia ego Dominus ædificavi dissipata, plantavique inculta, ego
Dominus locutus sim, et fecerim.

20 [a]Is 52, 5; Rom 2, 24. — *26* [b]Sup 11, 19.

37 Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc in hoc invenient me domus Israel, ut
faciam eis: Multiplicabo eos sicut gregem hominum. 38 ut gregem sanctum, ut
gregem Ierusalem in sollemnitatibus eius: Sic erunt civitates desertæ, plenæ gregibus
hominum: et scient quia ego Dominus.

qui Israelitas multiplicabit.

4. De restitutione populi Israel, 37, 1—28.

37. 1 Facta est super me manus Domini, et eduxit me in spiritu Domini:
et dimisit me in medio campi, qui erat plenus ossibus: 2 Et circumduxit me per
ea in gyro: erant autem multa valde super faciem campi, siccaque vehementer.
3 Et dixit ad me: Fili hominis putasne vivent ossa ista? Et dixi: Domine Deus,
tu nosti. 4 Et dixit ad me: Vaticinare de ossibus istis: et dices eis: Ossa arida
audite verbum Domini. 5 Hæc dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce ego intromittam
in vos spiritum, et vivetis. 6 Et dabo super vos nervos, et succrescere faciam super
vos carnes, et superextendam in vobis cutem: et dabo vobis spiritum, et vivetis,
et scietis quia ego Dominus. 7 Et prophetavi sicut præceperat mihi: factus est
autem sonitus, prophetante me, et ecce commotio: et accesserunt ossa ad ossa,
unumquodque ad iuncturam suam. 8 Et vidi, et ecce super ea nervi, et carnes
ascenderunt: et extenta est in eis cutis desuper, et spiritum non habebant. 9 Et
dixit ad me: Vaticinare ad spiritum, vaticinare fili hominis, et dices ad spiritum:
Hæc dicit Dominus Deus: A quattuor ventis veni spiritus, et insuffla super inter-
fectos istos, et reviviscant. 10 Et prophetavi sicut præceperat mihi: et ingres-
sus est in ea spiritus, et vixerunt: steteruntque super pedes suos exercitus grandis
nimis valde.

Aridis ossibus reviviscentibus

11 Et dixit ad me: Fili hominis, ossa hæc universa, domus Israel est: ipsi dicunt:
Aruerunt ossa nostra, et periit spes nostra, et abscissi sumus. 12 Propterea vaticinare,
et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego aperiam tumulos vestros, et
educam vos de sepulchris vestris populus meus: et inducam vos in terram Israel.
13 Et scietis quia ego Dominus, cum aperuero sepulchra vestra, et eduxero vos de
tumulis vestris popule meus: 14 Et dedero spiritum meum in vobis, et vixeritis,
et requiescere vos faciam super humum vestram: et scietis quia ego Dominus locutus
sum, et feci, ait Dominus Deus.

restitutio populi Israel significatur;

15 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 16 Et tu fili hominis sume tibi
lignum unum: et scribe super illud: Iudæ, et filiorum Israel sociorum eius: et tolle
lignum alterum, et scribe super illud: Ioseph ligno Ephraim, et cunctæ domui
Israel, sociorumque eius. 17 Et adiunge illa, unum ad alterum tibi in lignum unum:
et erunt in unionem in manu tua.

duobus lignis unitis

18 Cum autem dixerint ad te filii populi tui loquentes: Nonne indicas nobis
quid in his tibi velis? 19 loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego as-
sumam lignum Ioseph, quod est in manu Ephraim, et tribus Israel, quæ sunt ei
adiunctæ: et dabo eas pariter cum ligno Iuda, et faciam eas in lignum unum: et
erunt unum in manu eius. 20 Erunt autem ligna, super quæ scripseris in manu
tua, in oculis eorum. 21 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego as-
sumam filios Israel de medio nationum, ad quas abierunt: et congregabo eos undique,
et adducam eos ad humum suam. 22 [a]Et faciam eos in gentem unam in terra in
montibus Israel, et rex unus erit omnibus imperans: et non erunt ultra duæ gentes,
nec dividentur amplius in duo regna.

unio regnorum Israel et Iuda indicatur;

23 Neque polluentur ultra in idolis suis, et abominationibus suis, et cunctis
iniquitatibus suis: et salvos eos faciam de universis sedibus, in quibus peccave-
runt, et emundabo eos: et erunt mihi populus, et ego ero eis Deus. 24 [b]Et servus
meus David rex super eos, et pastor unus erit omnium eorum: in iudiciis meis
ambulabunt, et mandata mea custodient, et facient ea. 25 Et habitabunt super
terram, quam dedi servo meo Iacob, in qua habitaverunt patres vestri: et habitabunt
super eam ipsi, et filii eorum, et filii filiorum eorum, usque in sempiternum: et
David servus meus princeps eorum in perpetuum. 26 [c]Et percutiam illis fœdus

unus grex et unus pastor Davidicus in terra sancta perpetuo habitabunt.

37, *22* [a]Io 10, 16. — *24* [b]Is 40, 11; Ir 23, 5; Sup 34, 23; Dn 9, 24; Io 1, 45. — *26* [c]Ps 109, 4; 116, 2; Io 12, 34.

pacis, pactum sempiternum erit eis: et fundabo eos, et multiplicabo, et dabo
sanctificationem meam in medio eorum in perpetuum. 27 Et erit tabernaculum
meum in eis: et ero eis Deus, et ipsi erunt mihi populus. 28 Et scient Gentes quia
ego Dominus sanctificator Israel, cum fuerit sanctificatio mea in medio eorum
in perpetuum.

5. De exstinctione hostium Israel, 38, 1—39, 29.

Dominus educet exercitum ingentem,

38. 1 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 2 aFili hominis pone faciem
tuam contra Gog, terram Magog, principem capitis Mosoch, et Thubal: et vaticinare
de eo. 3 et dices ad eum: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Gog principem
capitis Mosoch et Thubal. 4 et circumagam te, et ponam frenum in maxillis tuis:
et educam te, et omnem exercitum tuum, equos et equites vestitos loricis universos,
multitudinem magnam, hastam et clypeum arripientium et gladium. 5 Persæ,
Æthiopes, et Libyes cum eis, omnes scutati et galeati. 6 Gomer, et universa agmina
eius, domus Thogorma, latera Aquilonis, et totum robur eius, populique multi
tecum. 7 Præpara, et instrue te, et omnem multitudinem tuam, quæ coacervata
est ad te: et esto eis in præceptum. 8 Post dies multos visitaberis: in novissimo
annorum venies ad terram, quæ reversa est a gladio, et congregata est de populis
multis ad montes Israel, qui fuerunt deserti iugiter: hæc de populis educta est,
et habitabunt in ea confidenter universi. 9 Ascendens autem quasi tempestas
venies, et quasi nubes, ut operias terram tu, et omnia agmina tua, et populi multi
tecum.

populo Israel inimicum atque infestum,

10 Hæc dicit Dominus Deus: In die illa ascendent sermones super cor tuum,
et cogitabis cogitationem pessimam: 11 et dices: Ascendam ad terram absque muro:
veniam ad quiescentes, habitantesque secure: hi omnes habitant sine muro, vectes,
et portæ non sunt eis: 12 Ut diripias spolia, et invadas prædam, ut inferas manum
tuam super eos, qui deserti fuerant, et postea restituti, et super populum, qui est
congregatus ex Gentibus, qui possidere cœpit, et esse habitator umbilici terræ.
13 Saba, et Dedan, et negotiatores Tharsis, et omnes leones eius dicent tibi: Numquid
ad sumenda spolia tu venis? ecce ad diripiendam prædam congregasti multitudinem
tuam, ut tollas argentum, et aurum, et auferas supellectilem, atque substantiam,
et diripias manubias infinitas. 14 Propterea vaticinare fili hominis, et dices ad
Gog: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid non in die illo, cum habitaverit populus
meus Israel confidenter, scies? 15 Et venies de loco tuo a lateribus Aquilonis tu
et populi multi tecum ascensores equorum universi, cœtus magnus, et exercitus
vehemens. 16 Et ascendes super populum meum Israel quasi nubes, ut operias
terram. In novissimis diebus eris, et adducam te super terram meam: ut sciant
Gentes me, cum sanctificatus fuero in te in oculis eorum, o Gog.

eumque ad talem internecionem adducet.

17 Hæc dicit Dominus Deus: Tu ergo ille es, de quo locutus sum in diebus
antiquis in manu servorum meorum prophetarum Israel, qui prophetaverunt
in diebus illorum temporum, ut adducerem te super eos. 18 Et erit in die illa, in
die adventus Gog super terram Israel, ait Dominus Deus, ascendet indignatio
mea in furore meo. 19 Et in zelo meo, in igne iræ meæ locutus sum. Quia in die
illa erit commotio magna super terram Israel: 20 et bcommovebuntur a facie mea
pisces maris, et volucres cæli, et bestiæ agri, et omne reptile, quod movetur super
humum, cunctique homines, qui sunt super faciem terræ: et subvertentur montes,
et cadent sepes, et omnis murus corruet in terram. 21 Et convocabo adversus
eum in cunctis montibus meis gladium, ait Dominus Deus: gladius uniuscuiusque
in fratrem suum dirigetur. 22 Et iudicabo eum peste, et sanguine, et imbre vehementi
et lapidibus immensis: ignem, et sulphur pluam super eum, et super exercitum eius,
et super populos multos, qui sunt cum eo. 23 Et magnificabor, et sanctificabor:
et notus ero in oculis multarum gentium, et scient quia ego Dominus.

ut filii Israel 7 annis arma cremare possint

39. 1 Tu autem fili hominis vaticinare adversum Gog, et dices: Hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego super te Gog principem capitis Mosoch et Thubal: 2 et
circumagam te, et educam te, et ascendere te faciam de lateribus Aquilonis: et

38, *2* aInf 39, 1; Apc 20, 7. — *20* bMt 24, 29; Lc 21, 25.

adducam te super montes Israel. 3 Et percutiam arcum tuum in manu sinistra tua,
et sagittas tuas de manu dextera tua deiiciam. 4 Super montes Israel cades tu,
et omnia agmina tua, et populi tui, qui sunt tecum: feris, avibus, omnique volatili,
et bestiis terræ dedi te ad devorandum. 5 Super faciem agri cades: quia ego locutus
sum, ait Dominus Deus. 6 Et immittam ignem in Magog, et in his, qui habitant
in insulis confidenter: et scient quia ego Dominus. 7 Et nomen sanctum meum
notum faciam in medio populi mei Israel, et non polluam nomen sanctum meum
amplius: et scient Gentes quia ego Dominus sanctus Israel. 8 Ecce venit, et factum
est, ait Dominus Deus: hæc est dies, de qua locutus sum. 9 Et egredientur habita-
tores de civitatibus Israel, et succendent et comburent arma, clypeum, et hastas,
arcum, et sagittas, et baculos manuum, et contos: et succendent ea igni septem
annis. 10 Et non portabunt ligna de regionibus, neque succident de saltibus: quoniam
arma succendent igni, et deprædabuntur eos, quibus prædæ fuerant, et diripient
vastatores suos, ait Dominus Deus.

11 Et erit in die illa: dabo Gog locum nominatum sepulchrum in Israel: vallem
viatorum ad Orientem maris, quæ obstupescere faciet prætereuntes: et sepelient
ibi Gog, et omnem multitudinem eius, et vocabitur vallis multitudinis Gog. 12 Et
sepelient eos domus Israel, ut mundent terram septem mensibus. 13 Sepeliet autem
eum omnis populus terræ, et erit eis nominata dies, in qua glorificatus sum, ait
Dominus Deus. 14 Et viros iugiter constituent lustrantes terram, qui sepeliant,
et requirant eos, qui remanserant super faciem terræ, ut emundent eam: post menses
autem septem quærere incipient. 15 Et circuibunt peragrantes terram: cumque
viderint os hominis, statuent iuxta illud titulum, donec sepeliant illud polinctores
in valle multitudinis Gog. 16 Nomen autem civitatis Amona, et mundabunt terram.

et 7 mensibus mortuos sepelire debeant,

17 Tu ergo fili hominis, hæc dicit Dominus Deus: Dic omni volucri, et universis
avibus, cunctisque bestiis agri: Convenite, properate, concurrite undique ad victi-
mam meam, quam ego immolo vobis, victimam grandem super montes Israel: ut
comedatis carnem, et bibatis sanguinem. 18 Carnes fortium comedetis, et sanguinem
principum terræ bibetis: arietum, et agnorum, et hircorum, taurorumque et altilium,
et pinguium omnium. 19 Et comedetis adipem in saturitatem, et bibetis sanguinem in
ebrietatem, de victima, quam ego immolabo vobis: 20 et saturabimini super mensam
meam de equo, et equite forti, et de universis viris bellatoribus, ait Dominus Deus.

universa animalia autem saturentur;

21 Et ponam gloriam meam in Gentibus: et videbunt omnes gentes iudicium
meum, quod fecerim, et manum meam, quam posuerim super eos. 22 Et scient
domus Israel quia ego Dominus Deus eorum a die illa, et deinceps. 23 Et scient
Gentes quoniam in iniquitate sua capta sit domus Israel, eo quod dereliquerint
me, et absconderim faciem meam ab eis: et tradiderim eos in manus hostium,
et ceciderint in gladio universi. 24 Iuxta immunditiam eorum, et scelus feci eis,
et abscondi faciem meam ab illis.

omnes manum Domini agnoscent.

25 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Nunc reducam captivitatem Iacob, et mi-
serebor omnis domus Israel: et assumam zelum pro nomine sancto meo. 26 Et por-
tabunt confusionem suam, et omnem prævaricationem, qua prævaricati sunt in me,
cum habitaverint in terra sua confidenter neminem formidantes: 27 et reduxero eos
de populis, et congregavero de terris inimicorum suorum, et sanctificatus fuero in eis,
in oculis gentium plurimarum. 28 [a]Et scient quia ego Dominus Deus eorum, eo
quod transtulerim eos in nationes; et congregaverim eos super terram suam, et non
dereliquerim quemquam ex eis ibi. 29 Et non abscondam ultra faciem meam ab eis,
eo quod effuderim spiritum meum super omnem domum Israel, ait Dominus Deus.

qui domum Israel in gratiam restituit.

II. Vaticinia de vita nova populi, 40, 1—48, 35.

1. De templo novo, 40, 1—43, 27.

40. 1 In vigesimo quinto anno transmigrationis nostræ, in exordio anni,
decima mensis, quartodecimo anno postquam percussa est civitas: in ipsa hac die
facta est super me manus Domini, et adduxit me illuc. 2 In visionibus Dei adduxit

Ezechieli in visione ostenduntur:

39, *28* [a]Sup 36, 23.

me in terram Israel, et dimisit me super montem excelsum nimis: super quem
erat quasi ædificium civitatis vergentis ad Austrum. 3 Et introduxit me illuc:
et ecce vir, cuius erat species quasi species æris, et funiculus lineus in manu eius,
et calamus mensuræ in manu eius: stabat autem in porta. 4 Et locutus est ad
me idem vir: Fili hominis vide oculis tuis, et auribus tuis audi, et pone cor tuum
in omnia, quæ ego ostendam tibi: quia ut ostendantur tibi adductus es huc: annuncia
omnia, quæ tu vides, domui Israel.

murus forinsecus.

5 Et ecce murus forinsecus in circuitu domus undique, et in manu viri calamus
mensuræ sex cubitorum, et palmo: et mensus est latitudinem ædificii calamo uno,
altitudinem quoque calamo uno.

exterior porta orientalis.

6 Et venit ad portam, quæ respiciebat viam orientalem, et ascendit per gradus
eius: et mensus est limen portæ calamo uno latitudinem, id est, limen unum calamo
uno in latitudine: 7 et thalamum uno calamo in longum, et uno calamo in latum:
et inter thalamos, quinque cubitos: 8 et limen portæ iuxta vestibulum portæ
intrinsecus, calamo uno. 9 Et mensus est vestibulum portæ octo cubitorum, et
frontem eius duobus cubitis: vestibulum autem portæ erat intrinsecus. 10 Porro
thalami portæ ad viam Orientalem, tres hinc et tres inde: mensura una trium,
et mensura una frontium ex utraque parte. 11 Et mensus est latitudinem liminis
portæ, decem cubitorum: et longitudinem portæ, tredecim cubitorum: 12 Et
marginem ante thalamos cubiti unius: et cubitus unus finis utrinque: thalami
autem, sex cubitorum erant hinc et inde. 13 Et mensus est portam a tecto thalami,
usque ad tectum eius, latitudinem vigintiquinque cubitorum: ostium contra ostium.
14 Et fecit frontes per sexaginta cubitos: et ad frontem atrium portæ undique per
circuitum. 15 Et ante faciem portæ, quæ pertingebat usque ad faciem vestibuli
portæ interioris, quinquaginta cubitos. 16 Et fenestras obliquas in thalamis, et in
frontibus eorum, quæ erant intra portam undique per circuitum: similiter autem
erant et in vestibulis fenestræ per gyrum intrinsecus, et ante frontes pictura pal-
marum.

atrium exterius ac reliquæ portæ eius;

17 Et eduxit me ad atrium exterius, et ecce gazophylacia, et pavimentum
stratum lapide in atrio per circuitum: triginta gazophylacia in circuitu pavimenti.
18 Et pavimentum in fronte portarum secundum longitudinem portarum erat
inferius. 19 Et mensus est latitudinem a facie portæ inferioris usque ad frontem
atrii interioris extrinsecus, centum cubitos ad Orientem, et ad Aquilonem. 20 Portam
quoque, quæ respiciebat viam Aquilonis atrii exterioris, mensus est tam in longi-
tudine, quam in latitudine. 21 Et thalamos eius tres hinc, et tres inde: et frontem
eius, et vestibulum eius secundum mensuram portæ prioris, quinquaginta cubitorum
longitudinem eius, et latitudinem viginti quinque cubitorum. 22 Fenestræ autem
eius, et vestibulum, et sculpturæ secundum mensuram portæ, quæ respiciebat
ad Orientem: et septem graduum erat ascensus eius, et vestibulum ante eam.
23 Et porta atrii interioris contra portam Aquilonis, et Orientalem: et mensus
est a porta usque ad portam centum cubitos. 24 Et eduxit me ad viam australem,
et ecce porta, quæ respiciebat ad Austrum: et mensus est frontem eius, et vestibulum
eius iuxta mensuras superiores. 25 Et fenestras eius, et vestibula in circuitu, sicut
fenestras ceteras: quinquaginta cubitorum longitudine, et latitudine vigintiquinque
cubitorum. 26 Et in gradibus septem ascendebatur ad eam: et vestibulum ante
fores eius: et cælatæ palmæ erant, una hinc, et altera inde in fronte eius. 27 Et
porta atrii interioris in via australi: et mensus est a porta usque ad portam in
via australi, centum cubitos.

portæ atrii interioris,

28 Et introduxit me in atrium interius ad portam australem: et mensus est
portam iuxta mensuras superiores. 29 Thalamum eius, et frontem eius, et vestibulum
eius eisdem mensuris: et fenestras eius, et vestibulum eius in circuitu quinquaginta
cubitos longitudinis, et latitudinis vigintiquinque cubitos. 30 Et vestibulum per
gyrum longitudine vigintiquinque cubitorum, et latitudine quinque cubitorum.
31 Et vestibulum eius ad atrium exterius, et palmas eius in fronte: et octo gradus
erant, quibus ascendebatur per eam. 32 Et introduxit me in atrium interius per
viam orientalem: et mensus est portam secundum mensuras superiores. 33 Thala-

mum eius, et frontem eius, et vestibulum eius sicut supra: et fenestras eius, et
vestibula eius in circuitu, longitudine quinquaginta cubitorum, et latitudine
vigintiquinque cubitorum. 34 Et vestibulum eius, id est atrii exterioris: et palmæ
cælatæ in fronte eius hinc et inde: et in octo gradibus ascensus eius. 35 Et introduxit
me ad portam, quæ respiciebat ad Aquilonem: et mensus est secundum mensuras
superiores. 36 Thalamum eius, et frontem eius, et vestibulum eius, et fenestras
eius per circuitum, longitudine quinquaginta cubitorum, et latitudine vigintiquinque
cubitorum. 37 Et vestibulum eius respiciebat ad atrium exterius: et cælatura pal-
marum in fronte eius hinc et inde: et in octo gradibus ascensus eius.

38 Et per singula gazophylacia ostium in frontibus portarum: ibi lavabant apparatus eius
holocaustum. 39 Et in vestibulo portæ, duæ mensæ hinc, et duæ mensæ inde: ut
immoletur super eas holocaustum, et pro peccato, et pro delicto. 40 Et ad latus
exterius, quod ascendit ad ostium portæ, quæ pergit ad Aquilonem, duæ mensæ:
et ad latus alterum ante vestibulum portæ, duæ mensæ. 41 Quattuor mensæ hinc,
et quattuor mensæ inde: per latera portæ octo mensæ erant, super quas immolabant.
42 Quattuor autem mensæ ad holocaustum, de lapidibus quadris extructæ: longitu-
dine cubiti unius et dimidii: et latitudine cubiti unius et dimidii: et altitudine
cubiti unius: super quas ponant vasa, in quibus immolatur holocaustum, et victima.
43 Et labia earum palmi unius, reflexa intrinsecus per circuitum: super mensas
autem carnes oblationis. 44 Et extra portam interiorem gazophylacia cantorum
in atrio interiori, quod erat in latere portæ respicientis ad Aquilonem: et facies
eorum contra viam Australem, una ex latere portæ Orientalis, quæ respiciebat ad
viam Aquilonis. 45 Et dixit ad me: Hoc est gazophylacium, quod respicit viam
Meridianam, sacerdotum erit, qui excubant in custodiis templi. 46 Porro gazophy-
lacium, quod respicit ad viam Aquilonis, sacerdotum erit, qui excubant ad mini-
sterium altaris. isti sunt filii Sadoc, qui accedunt de filiis Levi ad Dominum ut
ministrent ei.

47 Et mensus est atrium longitudine centum cubitorum, et latitudine centum et mensura;
cubitorum per quadrum: et altare ante faciem templi.

48 Et introduxit me in vestibulum templi: et mensus est vestibulum quinque vestibulum templi,
cubitis hinc, et quinque cubitis inde: et latitudinem portæ trium cubitorum hinc,
et trium cubitorum inde. 49 Longitudinem autem vestibuli viginti cubitorum,
et latitudinem undecim cubitorum, et octo gradibus ascendebatur ad eam. Et
columnæ erant in frontibus: una hinc, et altera inde.

41. 1 Et introduxit me in templum, et mensus est frontes, sex cubitos latitu- sanctum,
dinis hinc, et sex cubitos latitudinis inde, latitudinem tabernaculi. 2 Et latitudo
portæ, decem cubitorum erat: et latera portæ, quinque cubitis hinc, et quinque
cubitis inde: et mensus est longitudinem eius quadraginta cubitorum, et latitudinem
viginti cubitorum.

3 Et introgressus intrinsecus mensus est in fronte portæ duos cubitos: et portam, sanctum sanctorum,
sex cubitorum: et latitudinem portæ, septem cubitorum. 4 Et mensus est longi-
tudinem eius viginti cubitorum, et latitudinem eius viginti cubitorum, ante faciem
templi: et dixit ad me: Hoc est sanctum sanctorum.

5 Et mensus est parietem domus sex cubitorum: et latitudinem lateris quattuor ædificia coniuncta.
cubitorum undique per circuitum domus. 6 Latera autem, latus ad latus, bis triginta
tria: et erant eminentia, quæ ingrederentur per parietem domus, in lateribus per
circuitum, ut continerent, et non attingerent parietem templi. 7 Et platea erat
in rotundum, ascendens sursum per cochleam, et in cœnaculum templi deferebat per
gyrum: idcirco latius erat templum in superioribus: et sic de inferioribus ascende-
batur ad superiora in medium. 8 Et vidi in domo altitudinem per circuitum, fundata
latera ad mensuram calami sex cubitorum spatio: 9 et latitudinem per parietem
lateris forinsecus quinque cubitorum: et erat interior domus in lateribus domus.
10 Et inter gazophylacia latitudinem viginti cubitorum in circuitu domus undique,
11 et ostium lateris ad orationem: ostium unum ad viam Aquilonis, et ostium unum
ad viam Australem: et latitudinem loci ad orationem, quinque cubitorum in circuitu.
12 Et ædificium, quod erat separatum, versumque ad viam respicientem ad mare.

latitudinis septuaginta cubitorum. paries autem ædificii, quinque cubitorum
latitudinis per circuitum: et longitudo eius nonaginta cubitorum.
mensuræ eorum, 13 Et mensus est domus longitudinem, centum cubitorum: et quod separatum
erat ædificium, et parietes eius, longitudinis centum cubitorum. 14 Latitudo autem
ante faciem domus: et eius, quod erat separatum contra Orientem, centum cubitorum.
15 Et mensus est longitudinem ædificii contra faciem eius, quod erat separatum
ad dorsum: ethecas ex utraque parte centum cubitorum:
apparatus domus. et templum interius, et vestibula atrii. 16 Limina, et fenestras obliquas, et
ethecas in circuitu per tres partes, contra uniuscuiusque limen, stratumque ligno
per gyrum in circuitu: terra autem usque ad fenestras, et fenestræ clausæ super
ostia. 17 Et usque ad domum interiorem, et forinsecus per omnem parietem in
circuitu intrinsecus, et forinsecus, ad mensuram. 18 Et fabrefacta cherubim et
palmæ: et palma inter cherub et cherub, duasque facies habebat cherub. 19 Faciem
hominis iuxta palmam ex hac parte, et faciem leonis iuxta palmam ex alia parte:
expressam per omnem domum in circuitu. 20 De terra usque ad superiora portæ,
cherubim, et palmæ cælatæ erant in pariete templi. 21 Limen quadrangulum, et
facies sanctuarii, aspectus contra aspectum. 22 Altaris lignei trium cubitorum
altitudo: et longitudo eius duorum cubitorum: et anguli eius, et longitudo eius,
et parietes eius lignei. Et locutus est ad me: Hæc est mensa coram Domino. 23 Et
duo ostia erant in templo, et in sanctuario. 24 Et in duobus ostiis ex utraque parte
bina erant ostiola, quæ in se invicem plicabantur: bina enim ostia erant ex utraque
parte ostiorum. 25 Et cælata erant in ipsis ostiis templi cherubim, et sculpturæ
palmarum, sicut in parietibus quoque expressæ erant: quam ob rem et grossiora
erant ligna in vestibuli fronte forinsecus. 26 Super quæ fenestræ obliquæ, et simili-
tudo palmarum hinc atque inde in humerulis vestibuli: secundum latera domus,
latitudinemque parietum.

conclavia sacerdotum, **42.** 1 Et eduxit me in atrium exterius per viam ducentem ad Aquilonem,
et introduxit me in gazophylacium, quod erat contra separatum ædificium, et
contra ædem vergentem ad Aquilonem. 2 In facie longitudinis, centum cubitos
ostii Aquilonis: et latitudinis quinquaginta cubitos, 3 contra viginti cubitos atrii
interioris, et contra pavimentum stratum lapide atrii exterioris, ubi erat porticus
iuncta porticui triplici. 4 Et ante gazophylacia deambulatio decem cubitorum
latitudinis, ad interiora respiciens viæ cubiti unius. Et ostia eorum ad Aquilonem:
5 Ubi erant gazophylacia in superioribus humiliora: quia supportabant porticus,
quæ ex illis eminebant de inferioribus, et de mediis ædificii. 6 Tristega enim erant,
et non habebant columnas, sicut erant columnæ atriorum: propterea eminebant
de inferioribus, et de mediis a terra cubitis quinquaginta. 7 Et peribolus exterior
secundum gazophylacia, quæ erant in via atrii exterioris ante gazophylacia: longitudo
eius quinquaginta cubitorum. 8 Quia longitudo erat gazophylaciorum atrii exte-
rioris, quinquaginta cubitorum: et longitudo ante faciem templi, centum cubitorum.
9 Et erat subter gazophylacia hæc introitus ab Oriente ingredientium in ea de
atrio exteriori. 10 In latitudine periboli atrii, quod erat contra viam Orientalem,
in faciem ædificii separati, et erant ante ædificium gazophylacia. 11 Et via ante
faciem eorum iuxta similitudinem gazophylaciorum, quæ erant in via Aquilonis:
secundum longitudinem eorum, sic et latitudo eorum: et omnis introitus eorum,
et similitudines, et ostia eorum. 12 secundum ostia gazophylaciorum, quæ erant
in via respiciente ad Notum: ostium in capite viæ: quæ via erat ante vestibulum
separatum per viam Orientalem ingredientibus. 13 Et dixit ad me: Gazophylacia
Aquilonis, et gazophylacia Austri, quæ sunt ante ædificium separatum: hæc sunt
gazophylacia sancta: in quibus vescuntur sacerdotes, qui appropinquant ad Domi-
num in sancta sanctorum: ibi ponent sancta sanctorum, et oblationem pro peccato,
et pro delicto: locus enim sanctus est. 14 Cum autem ingressi fuerint sacerdotes,
non egredientur de sanctis in atrium exterius: et ibi reponent vestimenta sua, in
quibus ministrant, quia sancta sunt: vestienturque vestimentis aliis, et sic procedent
ad populum.

15 Cumque complesset mensuras domus interioris, eduxit me per viam portæ, mensuræ
quæ respiciebat ad viam Orientalem: et mensus est eam undique per circuitum. totius templi:
16 Mensus est autem contra ventum Orientalem calamo mensuræ, quingentos
calamos in calamo mensuræ per circuitum. 17 Et mensus est contra ventum Aqui-
lonis quingentos calamos in calamo mensuræ per gyrum. 18 Et ad ventum Australem
mensus est quingentos calamos in calamo mensuræ per circuitum. 19 Et ad ventum
Occidentalem mensus est quingentos calamos in calamo mensuræ. 20 Per quattuor
ventos mensus est murum eius undique per circuitum, longitudinem quingentorum
cubitorum, et latitudinem quingentorum cubitorum dividentem inter sanctuarium
et vulgi locum.

43. 1 Et duxit me ad portam, quæ respiciebat ad viam Orientalem. 2 Et gloria Domini
ecce gloria Dei Israel ingrediebatur per viam Orientalem: et vox erat ei quasi vox templum ingrediens;
aquarum multarum, et terra splendebat a maiestate eius. 3 aEt vidi visionem
secundum speciem, quam videram, quando venit ut disperderet civitatem: et
species secundum aspectum, bquem videram iuxta fluvium Chobar: et cecidi super
faciem meam. 4 Et maiestas Domini ingressa est templum per viam portæ, quæ
respiciebat ad Orientem. 5 Et elevavit me spiritus, et introduxit me in atrium
interius: et ecce repleta erat gloria Domini domus. 6 Et audivi loquentem ad me
de domo, et vir qui stabat iuxta me, 7 dixit ad me: Fili hominis, locus solii mei, et
locus vestigiorum pedum meorum, ubi habito in medio filiorum Israel in æternum:
et non polluent ultra domus Israel nomen sanctum meum, ipsi, et reges eorum
in fornicationibus suis, et in ruinis regum suorum, et in excelsis. 8 Qui fabricati
sunt limen suum iuxta limen meum, et postes suos iuxta postes meos: et murus
erat inter me et eos: et polluerunt nomen sanctum meum in abominationibus,
quas fecerunt: propter quod consumpsi eos in ira mea. 9 Nunc ergo repellant
procul fornicationem suam, et ruinas regum suorum a me: et habitabo in medio
eorum semper. 10 Tu autem fili hominis ostende domui Israel templum, et con-
fundantur ab iniquitatibus suis, et metiantur fabricam: 11 et erubescant ex omnibus,
quæ fecerunt: Figuram domus, et fabricæ eius exitus, et introitus, et omnem
descriptionem eius, et universa præcepta eius, cunctumque ordinem eius, et omnes
leges eius ostende eis, et scribes in oculis eorum: ut custodiant omnes descriptiones
eius, et præcepta illius, et faciant ea. 12 Ista est lex domus in summitate montis:
Omnis finis eius in circuitu, sanctum sanctorum est: hæc est ergo lex domus.

13 Istæ autem mensuræ altaris in cubito verissimo, qui habebat cubitum, et mensuræ altaris
palmum: in sinu eius erat cubitus et cubitus in latitudine, et definitio eius usque holo-
ad labium eius, et in circuitu, palmus unus. hæc quoque erat fossa altaris. 14 Et caustorum
de sinu terræ usque ad crepidinem novissimam duo cubiti, et latitudo cubiti unius:
et a crepidine minore usque ad crepidinem maiorem quattuor cubiti, et latitudo
cubiti unius. 15 Ipse autem Ariel quattuor cubitorum: et ab Ariel usque ad sursum,
cornua quattuor. 16 Et Ariel duodecim cubitorum in longitudine per duodecim
cubitos latitudinis: quadrangulatum æquis lateribus. 17 Et crepido quattuordecim
cubitorum longitudinis per quattuordecim cubitos latitudinis in quattuor angulis
eius: et corona in circuitu eius dimidii cubiti, et sinus eius unius cubiti per circuitum:
gradus autem eius versi ad Orientem.

18 Et dixit ad me: Fili hominis, hæc dicit Dominus Deus: Hi sunt ritus altaris ac dedicatio eius.
in quacumque die fuerit fabricatum: ut offeratur super illud holocaustum, et
effundatur sanguis. 19 Et dabis Sacerdotibus, et Levitis, qui sunt de semine Sadoc,
qui accedunt ad me, ait Dominus Deus, ut offerant mihi vitulum de armento pro
peccato. 20 Et assumens de sanguine eius, pones super quattuor cornua eius,
et super quattuor angulos crepidinis, et super coronam in circuitu: et mundabis
illud, et expiabis. 21 Et tolles vitulum, qui oblatus fuerit pro peccato: et combures
eum in separato loco domus extra sanctuarium. 22 Et in die secunda offeres hircum
caprarum immaculatum pro peccato: et expiabunt altare, sicut expiaverunt in
vitulo. 23 Cumque compleveris expians illud, offeres vitulum de armento immacu-

---

43, *3* aSup 9, 1. — bSup 1, 1. 3.

latum, et arietem de grege immaculatum. [24] Et offeres eos in conspectu Domini:
et mittent sacerdotes super eos sal, et offerent eos holocaustum Domino. [25] Septem
diebus facies hircum pro peccato quotidie: et vitulum de armento, et arietem de
pecoribus immaculatos offerent. [26] Septem diebus expiabunt altare, et mundabunt
illud: et implebunt manum eius. [27] Expletis autem diebus, in die octava et ultra,
facient sacerdotes super altare holocausta vestra, et quæ pro pace offerunt: et
placatus ero vobis, ait Dominus Deus.

2. De cultu novo, 44, 1—46, 24.

De porta clausa. 44. [1] Et convertit me ad viam portæ sanctuarii exterioris, quæ respiciebat
ad Orientem: et erat clausa. [2] Et dixit Dominus ad me: Porta hæc clausa erit:
non aperietur, et vir non transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israel ingressus
est per eam, eritque clausa [3] principi. Princeps ipse sedebit in ea, ut comedat
panem coram Domino: per viam portæ vestibuli ingredietur, et per viam eius
egredietur.

de incircumcisis, [4] Et adduxit me per viam portæ Aquilonis in conspectu domus: et vidi, et
ecce implevit gloria Domini domum Domini: et cecidi in faciem meam. [5] Et dixit
ad me Dominus: Fili hominis pone cor tuum, et vide oculis tuis, et auribus tuis
audi omnia, quæ ego loquor ad te de universis ceremoniis domus Domini, et de
cunctis legibus eius: et pones cor tuum in viis templi per omnes exitus sanctuarii.
[6] Et dices ad exasperantem me domum Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiant
vobis omnia scelera vestra domus Israel: [7] eo quod inducitis filios alienos incircumcisos
corde, et incircumcisos carne, ut sint in sanctuario meo, et polluant domum
meam: et offertis panes meos, adipem, et sanguinem: et dissolvitis pactum meum
in omnibus sceleribus vestris. [8] Et non servastis præcepta sanctuarii mei: et
posuistis custodes observationum mearum in sanctuario meo vobismetipsis. [9] Hæc
dicit Dominus Deus: Omnis alienigena incircumcisus corde, et incircumcisus carne,
non ingredietur sanctuarium meum, omnis filius alienus qui est in medio filiorum
Israel.

de Levitis errore maculatis, [10] Sed et Levitæ, qui longe recesserunt a me in errore filiorum Israel, et erraverunt
a me post idola sua, et portaverunt iniquitatem suam: [11] erunt in sanctuario
meo æditui, et ianitores portarum domus, et ministri domus: ipsi mactabunt
holocausta, et victimas populi: et ipsi stabunt in conspectu eorum, ut ministrent eis.
[12] Pro eo quod ministraverunt illis in conspectu idolorum suorum, et facti sunt
domui Israel in offendiculum iniquitatis: idcirco levavi manum meam super eos,
ait Dominus Deus, et portabunt iniquitatem suam: [13] et non appropinquabunt
ad me ut sacerdotio fungantur mihi, neque accedent ad omne sanctuarium meum
iuxta sancta sanctorum: sed portabunt confusionem suam, et scelera sua quæ
fecerunt. [14] Et dabo eos ianitores domus in omni ministerio eius, et in universis,
quæ fient in ea.

de filiis Sadoc non maculatis: [15] Sacerdotes autem et Levitæ filii Sadoc, qui custodierunt ceremonias sanctuarii
mei, cum errarent filii Israel a me, ipsi accedent ad me ut ministrent mihi: et stabunt
in conspectu meo ut offerant mihi adipem, et sanguinem, ait Dominus Deus. [16] Ipsi
ingredientur sanctuarium meum, et ipsi accedent ad mensam meam ut ministrent
mihi, et custodiant ceremonias meas. [17] Cumque ingredientur portas atrii interioris,
vestibus lineis induentur: nec ascendet super eos quidquam laneum, quando
ministrant in portis atrii interioris et intrinsecus. [18] Vittæ lineæ erunt in capitibus
eorum, et feminalia linea erunt in lumbis eorum, et non accingentur in sudore.
[19] Cumque egredientur atrium exterius ad populum, exuent se vestimentis suis,
in quibus ministraverant, et reponent ea in gazophylacio sanctuarii, et vestient
se vestimentis aliis: et non sanctificabunt populum in vestibus suis. [20] Caput
autem suum non radent, neque comam nutrient: sed tondentes attondent capita sua.
[21] Et vinum non bibet omnis sacerdos quando ingressurus est atrium interius.
[22] [a]Et viduam, et repudiatam non accipient uxores, sed virgines de semine domus

44, 22 [a]Lv 21, 14.

Israel: sed et viduam, quæ fuerit vidua a sacerdote, accipient. 23 Et populum
meum docebunt quid sit inter sanctum et pollutum, et inter mundum et immundum
ostendent eis. 24 Et cum fuerit controversia, stabunt in iudiciis meis, et iudicabunt:
leges meas, et præcepta mea in omnibus sollemnitatibus meis custodient, et Sab-
bata mea sanctificabunt. 25 Et ad mortuum hominem non ingredientur, ne polluan-
tur, nisi ad patrem et matrem, et filium et filiam, et fratrem et sororem, quæ alterum
virum non habuerit: in quibus contaminabuntur. 26 Et postquam fuerit emundatus,
septem dies numerabuntur ei. 27 Et in die introitus sui in sanctuarium ad atrium
interius ut ministret mihi in sanctuario, offeret pro peccato suo, ait Dominus Deus.

28 [a]Non erit autem eis hereditas, ego hereditas eorum: et possessionem non de reditibus sacerdotum,
dabitis eis in Israel, ego enim possessio eorum. 29 Victimam et pro peccato et
pro delicto ipsi comedent: et omne votum in Israel ipsorum erit. 30 [b]Et primitiva
omnium primogenitorum, et omnia libamenta ex omnibus, quæ offeruntur, sa-
cerdotum erunt: et primitiva ciborum vestrorum dabitis sacerdoti, ut reponat
benedictionem domui tuæ. 31 [c]Omne morticinum, et captum a bestia de avibus
et de pecoribus non comedent Sacerdotes.

45. 1 Cumque cœperitis terram dividere sortito, separate primitias Domino, de possessione sacerdotum
sanctificatum de terra, longitudine vigintiquinque millia, et latitudine decem
millia: sanctificatum erit in omni termino eius per circuitum. 2 Et erit ex omni
parte sanctificatum quingentos per quingentos, quadrifariam per circuitum: et
quinquaginta cubitis in suburbana eius per gyrum. 3 Et a mensura ista mensurabis
longitudinem vigintiquinque millium, et latitudinem decem millium, et in ipso
erit templum, sanctumque sanctorum. 4 Sanctificatum de terra erit sacerdotibus
ministris sanctuarii, qui accedunt ad ministerium Domini: et erit eis locus in domos,
et in sanctuarium sanctitatis.

5 Vigintiquinque autem millia longitudinis, et decem millia latitudinis erunt et Levitarum;
Levitis, qui ministrant domui: ipsi possidebunt viginti gazophylacia.

6 Et possessionem civitatis dabitis quinque millia latitudinis, et longitudinis de possessione prin-
vigintiquinque millia secundum separationem sanctuarii, omni domui Israel. cipis
7 Principi quoque hinc et inde in separationem sanctuarii, et in possessionem civitatis,
contra faciem separationis sanctuarii, et contra faciem possessionis urbis: a latere
Maris usque ad Mare, et a latere Orientis usque ad Orientem: Longitudinis autem
iuxta unamquamque partem a termino Occidentali usque ad terminum Orientalem.
8 De terra erit ei possessio in Israel: et non depopulabuntur ultra principes populum
meum: sed terram dabunt domui Israel secundum tribus eorum.

9 Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiat vobis principes Israel: iniquitatem et ac reditibus eius;
rapinas intermittite, et iudicium et iustitiam facite, separate confinia vestra a populo
meo, ait Dominus Deus. 10 Statera iusta, et ephi iustum, et batus iustus erit vobis.
11 Ephi, et batus æqualia, et unius mensuræ erunt: ut capiat decimam partem
cori batus, et decimam partem cori ephi: iuxta mensuram cori erit æqua libratio
eorum. 12 [d]Siclus autem viginti obolos habet. Porro viginti sicli, et vigintiquinque
sicli, et quindecim sicli, mnam faciunt. 13 Et hæ sunt primitiæ, quas tolletis:
sextam partem ephi de coro frumenti, et sextam partem ephi de coro hordei. 14 Men-
sura quoque olei, batus olei, decima pars cori est: et decem bati corum faciunt:
quia decem bati implent corum. 15 Et arietem unum de grege ducentorum de his,
quæ nutriunt Israel in sacrificium, et in holocaustum, et in pacifica, ad expiandum
pro eis, ait Dominus Deus. 16 Omnis populus terræ tenebitur primitiis his principi
in Israel.

17 Et super principem erunt holocausta, et sacrificium, et libamina in sollemni- de sacrificiis:
tatibus, et in Calendis, et in Sabbatis, et in universis sollemnitatibus domus Israel:
ipse faciet pro peccato sacrificium, et holocaustum, et pacifica ad expiandum pro
domo Israel.

18 Hæc dicit Dominus Deus: In primo mense, una mensis sumes vitulum de diebus expiationis
armento immaculatum, et expiabis sanctuarium. 19 Et tollet sacerdos de sanguine domus,

28 [a]Nm 18, 20; Dt 18, 1. — *30* [b]Ex 22, 29. — *31* [c]Lv 22, 8. — **45**, *12* [d]Ex 30, 13;
Lv 27, 25; Nm 3, 47.

quod erit pro peccato: et ponet in postibus domus, et in quattuor angulis crepidinis
altaris, et in postibus portæ atrii interioris. 20 Et sic facies in septima mensis pro
unoquoque, qui ignoravit, et errore deceptus est, et expiabis pro domo.

sollemnitate paschæ, 21 In primo mense, quartadecima die mensis erit vobis Paschæ sollemnitas:
septem diebus azyma comedentur. 22 Et faciet princeps in die illa pro se, et pro
universo populo terræ, vitulum pro peccato. 23 Et in septem dierum sollemnitate
faciet holocaustum Domino septem vitulos, et septem arietes immaculatos quotidie
septem diebus: et pro peccato hircum caprarum quotidie. 24 Et sacrificium ephi
per vitulum, et ephi per arietem faciet: et olei hin per singula ephi.

festo tabernaculorum, 25 Septimo mense, quintadecima die mensis in sollemnitate faciet sicut supra dicta
sunt per septem dies: tam pro peccato, quam pro holocausto, et in sacrificio, et in oleo.

sabbatis et calendis; **46.** 1 Hæc dicit Dominus Deus: Porta atrii interioris, quæ respicit ad Orientem,
erit clausa sex diebus, in quibus opus fit: die autem Sabbati aperietur, sed et in
die Calendarum aperietur. 2 Et intrabit princeps per viam vestibuli portæ deforis,
et stabit in limine portæ: et facient sacerdotes holocaustum eius, et pacifica eius:
et adorabit super limen portæ, et egredietur: porta autem non claudetur usque ad
vesperam. 3 Et adorabit populus terræ ad ostium portæ illius in Sabbatis, et in
Calendis coram Domino. 4 Holocaustum autem hoc offeret princeps Domino: in
die Sabbati sex agnos immaculatos, et arietem immaculatum. 5 Et sacrificium
ephi per arietem: in agnis autem sacrificium quod dederit manus eius: et olei hin
per singula ephi. 6 In die autem Calendarum vitulum de armento immaculatum:
et sex agni, et arietes immaculati erunt. 7 Et ephi per vitulum, ephi quoque per
arietem faciet sacrificium: de agnis autem, sicut invenerit manus eius: et olei
hin per singula ephi.

de modo ingrediendi et egrediendi; 8 Cumque ingressurus est princeps, per viam vestibuli portæ ingrediatur, et
per eandem viam exeat. 9 Et cum intrabit populus terræ in conspectu Domini
in sollemnitatibus: qui ingreditur per portam Aquilonis, ut adoret, egrediatur
per viam portæ Meridianæ: porro qui ingreditur per viam portæ Meridianæ, egrediatur per viam portæ Aquilonis: non revertetur per viam portæ, per quam ingressus
est, sed e regione illius egredietur. 10 Princeps autem in medio eorum cum ingredientibus ingredietur, et cum egredientibus egredietur. 11 Et in nundinis, et in sollemnitatibus erit sacrificium ephi per vitulum, et ephi per arietem: agnis autem
erit sacrificium sicut invenerit manus eius: et olei hin per singula ephi.

de holocausto spontaneo principis, 12 Cum autem fecerit princeps spontaneum holocaustum, aut pacifica voluntaria
Domino: aperietur ei porta, quæ respicit ad Orientem, et faciet holocaustum suum,
et pacifica sua, sicut fieri solet in die sabbati: et egredietur, claudeturque porta
postquam exierit.

de holocausto quotidiano; 13 Et agnum eiusdem anni immaculatum faciet holocaustum quotidie Domino:
semper mane faciet illud. 14 Et faciet sacrificium super eo cata mane mane sextam
partem ephi, et de oleo tertiam partem hin, ut misceatur similæ: sacrificium Domino
legitimum, iuge atque perpetuum. 15 Faciet agnum, et sacrificium, et oleum cata
mane mane: holocaustum sempiternum.

de possessione principis; 16 Hæc dicit Dominus Deus: Si dederit princeps donum alicui de filiis suis:
hereditas eius, filiorum suorum erit, possidebunt eam hereditarie. 17 Si autem
dederit legatum de hereditate sua uni servorum suorum, erit illius usque ad annum
remissionis, et revertetur ad principem: hereditas autem eius, filius eius erit. 18 Et
non accipiet princeps de hereditate populi per violentiam, et de possessione eorum:
sed de possessione sua hereditatem dabit filiis suis: ut non dispergatur populus
meus unusquisque a possessione sua.

de culinis victimarum 19 Et introduxit me per ingressum, qui erat ex latere portæ, in gazophylacia
sanctuarii ad sacerdotes, quæ respiciebant ad Aquilonem: et erat ibi locus vergens
ad Occidentem. 20 Et dixit ad me: Iste est locus ubi coquent sacerdotes pro peccato,
et pro delicto: ubi coquent sacrificium, ut non efferant in atrium exterius, et
sanctificetur populus. 21 Et eduxit me in atrium exterius, et circumduxit me per
quattuor angulos atrii: et ecce atriolum erat in angulo atrii, atriola singula per
angulos atrii. 22 In quattuor angulis atrii atriola disposita, quadraginta cubitorum

per longum, et triginta per latum: mensuræ unius quattuor erant. 23 Et paries
per circuitum ambiens quattuor atriola: et culinæ fabricatæ erant subter porticus
per gyrum. 24 Et dixit ad me: Hæc est domus culinarum, in qua coquent ministri
domus Domini victimas populi.

3. De terra nova, 47, 1—48, 35.

47. 1 Et convertit me ad portam domus, et ecce aquæ egrediebantur subter Fons aquarum omnia
limen domus ad Orientem: facies enim domus respiciebat ad Orientem: aquæ sanantium:
autem descendebant in latus templi dextrum ad Meridiem altaris. 2 Et eduxit
me per viam portæ Aquilonis, et convertit me ad viam foras portam exteriorem,
viam quæ respiciebat ad Orientem: et ecce aquæ redundantes a latere dextro.
3 Cum egrederetur vir ad Orientem, qui habebat funiculum in manu sua, et mensus
est mille cubitos: et traduxit me per aquam usque ad talos. 4 Rursumque mensus
est mille, et traduxit me per aquam usque ad genua: 5 et mensus est mille, et
traduxit me per aquam usque ad renes. Et mensus est mille, torrentem, quem
non potui pertransire: quoniam intumuerant aquæ profundi torrentis, qui non
potest transvadari. 6 Et dixit ad me: Certe vidisti fili hominis. Et eduxit me, et
convertit ad ripam torrentis. 7 Cumque me convertissem, ecce in ripa torrentis
ligna multa nimis ex utraque parte. 8 Et ait ad me: Aquæ istæ, quæ egrediuntur ad
tumulos sabuli Orientalis, et descendunt ad plana deserti, intrabunt mare, et exibunt,
et sanabuntur aquæ. 9 Et omnis anima vivens, quæ serpit, quocumque venerit
torrens, vivet: et erunt pisces multi satis postquam venerint illuc aquæ istæ, et
sanabuntur et vivent omnia, ad quæ venerit torrens. 10 Et stabunt super illas
piscatores, ab Engaddi usque ad Engallim siccatio sagenarum erit: plurimæ species
erunt piscium eius, sicut pisces maris magni, multitudinis nimiæ: 11 in littoribus
autem eius, et in palustribus non sanabuntur, quia in salinas dabuntur. 12 Et
super torrentem orietur in ripis eius ex utraque parte omne lignum pomiferum:
non defluet folium ex eo, et non deficiet fructus eius: per singulos menses afferet
primitiva, quia aquæ eius de sanctuario egredientur: et erunt fructus eius in cibum, et folia eius ad medicinam.

13 Hæc dicit Dominus Deus: Hic est terminus, in quo possidebitis terram in termini
duodecim tribubus Israel: quia Ioseph duplicem funiculum habet. 14 Possidebitis terræ
autem eam singuli æque ut frater suus: super quam levavi manum meam ut darem
patribus vestris: et cadet terra hæc vobis in possessionem. 15 Hic est autem terminus terræ: ad plagam Septentrionalem a mari magno via Hethalon, venientibus Sedada,
16 Emath, Berotha, Sabarim, quæ est inter terminum Damasci et
confinium Emath, domus Tichon, quæ est iuxta terminum Auran. 17 Et erit
terminus a Mari usque ad atrium Enon terminus Damasci, et ab Aquilone ad
Aquilonem: terminus Emath plaga Septentrionalis. 18 Porro plaga Orientalis
de medio Auran, et de medio Damasci, et de medio Galaad, et de medio terræ
Israel, Iordanis disterminans ad mare Orientale, metiemini etiam plagam Orientalem.
19 Plaga autem australis meridiana a Thamar usque ad aquas contradictionis Cades: et
torrens usque ad mare magnum: et hæc est plaga ad Meridiem australis. 20 Et plaga
Maris, mare magnum a confinio per directum, donec venias Emath: hæc est plaga Maris.

21 Et dividetis terram istam vobis per tribus Israel: 22 et mittetis eam in et divisio pro indi-
hereditatem vobis, et advenis, qui accesserint ad vos, qui genuerint filios in medio genis et
vestrum: et erunt vobis sicut indigenæ inter filios Israel: vobiscum divident pos- advenis:
sessionem in medio tribuum Israel. 23 In tribu autem quacumque fuerit advena,
ibi dabitis possessionem illi, ait Dominus Deus.

48. 1 Et hæc nomina tribuum a finibus Aquilonis iuxta viam Hethalon portiones septem
pergentibus Emath, atrium Enan terminus Damasci ad Aquilonem iuxta viam tribuum
Emath. Et erit ei plaga Orientalis Mare, Dan una. 2 Et super terminum Dan, septemtrionalium.
a plaga Orientali usque ad plagam Maris, Aser una: 3 et super terminum Aser,
a plaga Orientali usque ad plagam Maris, Nephthali una. 4 Et super terminum
Nephthali, a plaga Orientali usque ad plagam Maris, Manasse una. 5 Et super
terminum Manasse, a plaga Orientali usque ad plagam Maris, Ephraim una. 6 Et

super terminum Ephraim a plaga Orientali usque ad plagam Maris, Ruben una.
7 Et super terminum Ruben, a plaga Orientali usque ad plagam Maris, Iuda una.
portiones 8 Et super terminum Iuda, a plaga Orientali usque ad plagam Maris, erunt
primitiæ, quas separabitis, vigintiquinque millibus latitudinis et longitudinis,
sicuti singulæ partes a plaga Orientali usque ad plagam Maris: et erit sanctuarium
in medio eius. 9 Primitiæ, quas separabitis Domino: longitudo vigintiquinque
millibus, et latitudo decem millibus.
sacerdotum 10 Hæ autem erunt primitiæ sanctuarii sacerdotum: ad Aquilonem longitudinis
vigintiquinque millia, et ad Mare latitudinis decem millia, sed et ad Orientem
latitudinis decem millia, et ad Meridiem longitudinis vigintiquinque millia: et erit
sanctuarium Domini in medio eius. 11 Sacerdotibus sanctuarium erit de filiis
Sadoc, qui custodierunt ceremonias meas, et non erraverunt cum errarent filii
Israel, sicut erraverunt et Levitæ. 12 Et erunt eis primitiæ de primitiis terræ sanc-
tum sanctorum, iuxta terminum Levitarum.
et Levitarum, 13 Sed et Levitis similiter iuxta fines sacerdotum vigintiquinque millia longi-
tudinis, et latitudinis decem millia. Omnis longitudo viginti et quinque millium,
et latitudo decem millium. 14 Et non venundabunt ex eo, neque mutabunt, neque
transferentur primitiæ terræ, quia sanctificatæ sunt Domino.
territorium urbis, 15 Quinque millia autem quæ supersunt in latitudine per vigintiquinque millia,
profana erunt urbis in habitaculum, et in suburbana: et erit civitas in medio eius.
16 Et hæ mensuræ eius: ad plagam Septentrionalem quingenta et quattuor millia:
et ad plagam Meridianam, quingenta et quattuor millia: et ad plagam Orientalem,
quingenta et quattuor millia: et ad plagam Occidentalem, quingenta et quattuor
millia. 17 Erunt autem suburbana civitatis ad Aquilonem ducenta quinquaginta,
et ad Meridiem ducenta quinquaginta, et ad Orientem ducenta quinquaginta, et
ad Mare ducenta quinquaginta. 18 Quod autem reliquum fuerit in longitudine
secundum primitias sanctuarii, decem millia in Orientem, et decem millia in Oc-
cidentem, erunt sicut primitiæ sanctuarii: et erunt fruges eius in panes his, qui
serviunt civitati. 19 Servientes autem civitati, operabuntur ex omnibus tribubus
Israel. 20 Omnes primitiæ, vigintiquinque millium, per vigintiquinque millia
in quadrum, separabuntur in primitias sanctuarii, et in possessionem civitatis.
portio principis, 21 Quod autem reliquum fuerit, principis erit ex omni parte primitiarum
sanctuarii, et possessionis civitatis e regione vigintiquinque millium primitiarum
usque ad terminum Orientalem: sed et ad Mare e regione vigintiquinque millium
usque ad terminum maris, similiter in partibus principis erit: et erunt primitiæ
sanctuarii, et sanctuarium templi in medio eius. 22 De possessione autem Levitarum,
et de possessione civitatis in medio partium principis: erit inter terminum Iuda,
et inter terminum Beniamin, et ad principem pertinebit.
portiones quinque tribuum australium: 23 Et reliquis tribubus: A plaga Orientali usque ad plagam Occidentalem,
Beniamin una. 24 Et contra terminum Beniamin, a plaga Orientali usque ad plagam
Occidentalem, Simeon una. 25 Et super terminum Simeonis, a plaga Orientali
usque ad plagam Occidentalem, Issachar una. 26 Et super terminum Issachar,
a plaga Orientali usque ad plagam Occidentalem, Zabulon una. 27 Et super ter-
minum Zabulon, a plaga Orientali usque ad plagam Maris, Gad una. 28 Et super
terminum Gad, ad plagam Austri in Meridie: et erit finis de Thamar usque ad
aquas contradictionis Cades, hereditas contra mare magnum. 29 Hæc est terra,
quam mittetis in sortem tribubus Israel: et hæ partitiones earum, ait Dominus Deus.
circuitus et portæ civitatis sanctæ. 30 Et hi egressus civitatis: A plaga Septentrionali quingentos et quattuor millia
mensurabis. 31 Et portæ civitatis ex nominibus tribuum Israel, portæ tres a Septen-
trione, porta Ruben una, porta Iuda una, porta Levi una. 32 Et ad plagam Orien-
talem, quingentos et quattuor millia: et portæ tres, porta Ioseph una, porta Ben-
iamin una, porta Dan una. 33 Et ad plagam Meridianam, quingentos et quattuor
millia metieris: et portæ tres, porta Simeonis una, porta Issachar una, porta Zabulon
una. 34 Et ad plagam Occidentalem, quingentos et quattuor millia, et portæ eorum
tres, porta Gad una, porta Aser una, porta Nephthali una. 35 Per circuitum, decem
et octo millia: et nomen civitatis ex illa die, Dominus ibidem.

PROPHETIA DANIELIS.

PARS PRIOR.
Historia Danielis prophetæ, 1, 1—6, 28.

I. Vita privata, 1, 1—21.

1. 1 Anno tertio regni Ioakim regis Iuda, venit Nabuchodonosor rex Babylonis Babylonem ductus
in Ierusalem, et obsedit eam; 2 et tradidit Dominus in manu eius Ioakim regem
Iuda, et partem vasorum domus Dei: et asportavit ea in terram Sennaar in domum
dei sui, et vasa intulit in domum Thesauri dei sui.
3 Et ait rex Asphenez præposito Eunuchorum ut introduceret de filiis Israel, cum sociis litteras et linguam Chaldæorum discit
et de semine regio et tyrannorum, 4 pueros, in quibus nulla esset macula, decoros
forma, et eruditos omni sapientia, cautos scientia, et doctos disciplina, et qui possent
stare in palatio regis, ut doceret eos litteras, et linguam Chaldæorum. 5 Et constituit
eis rex annonam per singulos dies de cibis suis, et de vino unde bibebat ipse, ut
enutriti tribus annis, postea starent in conspectu regis. 6 Fuerunt ergo inter eos
de filiis Iuda, Daniel, Ananias, Misael, et Azarias. 7 Et imposuit eis præpositus
eunuchorum, nomina: Danieli, Baltassar: Ananiæ, Sidrach: Misaeli, Misach: et
Azariæ, Abdenago.
8 Proposuit autem Daniel in corde suo ne pollueretur de mensa regis, neque et propter abstinentiam cibi ac potus
de vino potus eius: et rogavit eunuchorum præpositum ne contaminaretur. 9 Dedit
autem Deus Danieli gratiam et misericordiam in conspectu principis eunuchorum.
10 Et ait princeps eunuchorum ad Danielem: Timeo ego dominum meum regem,
qui constituit vobis cibum et potum: qui si viderit vultus vestros macilentiores
præ ceteris adolescentibus coævis vestris, condemnabitis caput meum regi. 11 Et
dixit Daniel ad Malasar, quem constituerat princeps eunuchorum super Danielem,
Ananiam, Misaelem, et Azariam: 12 Tenta nos obsecro servos tuos diebus decem,
et dentur nobis legumina ad vescendum, et aqua ad bibendum: 13 et contemplare
vultus nostros, et vultus puerorum, qui vescuntur cibo regio: et sicut videris,
facies cum servis tuis. 14 Qui, audito sermone huiuscemodi, tentavit eos diebus
decem. 15 Post dies autem decem apparuerunt vultus eorum meliores, et corpu-
lentiores præ omnibus pueris, qui vescebantur cibo regio. 16 Porro Malasar tollebat
cibaria, et vinum potus eorum: dabatque eis legumina.
17 Pueris autem his dedit Deus scientiam, et disciplinam in omni libro, et intelligentia visionum et somniorum donatus est;
sapientia: Danieli autem intelligentiam omnium visionum et somniorum. 18 Com-
pletis itaque diebus, post quos dixerat rex ut introducerentur: introduxit eos
præpositus eunuchorum in conspectu Nabuchodonosor. 19 Cumque eis locutus
fuisset rex, non sunt inventi tales de universis, ut Daniel, Ananias, Misael, et
Azarias: et steterunt in conspectu Regis. 20 Et omne verbum sapientiæ et intellectus,
quod sciscitatus est ab eis Rex, invenit in eis decuplum super cunctos ariolos, et
magos, qui erant in universo regno eius.
21 [a]Fuit autem Daniel usque ad annum primum Cyri regis. fuit usque ad Cyrum.

II. Vita publica, 2, 1—6, 28.

1. Daniel regi somnium aperit et declarat, 2, 1—49.

2. 1 In anno secundo regni Nabuchodonosor vidit Nabuchodonosor somnium, Somnium dilapsum
et conterritus est spiritus eius, et somnium eius fugit ab eo.

1, *21* [a]Inf 6, 28.

sapientes regi Nabuchodonosor indicare nequeunt,

2 Præcepit autem rex, ut convocarentur arioli, et magi, et malefici, et Chaldæi:
ut indicarent regi somnia sua: qui cum venissent, steterunt coram rege. 3 Et dixit
ad eos rex: Vidi somnium: et mente confusus ignoro quid viderim. 4 Responderunt-
que Chaldæi regi Syriace: Rex in sempiternum vive: dic somnium servis tuis, et
interpretationem eius indicabimus. 5 Et respondens rex ait Chaldæis: Sermo
recessit a me: nisi indicaveritis mihi somnium, et coniecturam eius, peribitis vos,
et domus vestræ publicabuntur. 6 Si autem somnium, et coniecturam eius narra-
veritis, præmia, et dona, et honorem multum accipietis a me: somnium igitur,
et interpretationem eius indicate mihi. 7 Responderunt secundo, atque dixerunt:
Rex somnium dicat servis suis, et interpretationem illius indicabimus. 8 Respondit
rex, et ait: Certe novi quod tempus redimitis, scientes quod recesserit a me sermo.
9 Si ergo somnium non indicaveritis mihi, una est de vobis sententia, quod inter-
pretationem quoque fallacem, et deceptione plenam composueritis, ut loquamini
mihi donec tempus pertranseat. Somnium itaque dicite mihi, ut sciam quod inter-
pretationem quoque eius veram loquamini. 10 Respondentes ergo Chaldæi coram
rege, dixerunt: Non est homo super terram, qui sermonem tuum, rex, possit implere:
sed neque regum quisquam magnus et potens verbum huiuscemodi sciscitatur ab
omni ariolo, et mago, et Chaldæo. 11 Sermo enim, quem tu quæris, rex, gravis est:
nec reperietur quisquam, qui indicet illum in conspectu regis: exceptis diis, quorum
non est cum hominibus conversatio.

ideoque supplicio destinantur;

12 Quo audito, rex in furore, et in ira magna præcepit ut perirent omnes sapientes
Babylonis. 13 Et egressa sententia, sapientes interficiebantur: quærebanturque
Daniel, et socii eius, ut perirent.

Daniel prolationem petit,

14 Tunc Daniel requisivit de lege, atque sententia ab Arioch principe militiæ
regis, qui egressus fuerat ad interficiendos sapientes Babylonis. 15 Et interrogavit
eum, qui a rege potestatem acceperat, quam ob causam tam crudelis sententia
a facie regis esset egressa. Cum ergo rem indicasset Arioch Danieli, 16 Daniel
ingressus rogavit regem ut tempus daret sibi ad solutionem indicandam regi.

a Deo edocetur,

17 Et ingressus est domum suam, Ananiæque et Misaeli, et Azariæ sociis suis
indicavit negotium: 18 ut quærerent misericordiam a facie Dei cæli super sacramento
isto, et non perirent Daniel, et socii eius cum ceteris sapientibus Babylonis. 19 Tunc
Danieli mysterium per visionem nocte revelatum est: et benedixit Daniel Deum
cæli, 20 et locutus ait: Sit nomen Domini benedictum a sæculo et usque in sæculum:
quia sapientia et fortitudo eius sunt. 21 Et ipse mutat tempora, et ætates: transfert
regna, atque constituit: dat sapientiam sapientibus, et scientiam intelligentibus
disciplinam: 22 Ipse revelat profunda, et abscondita, et novit in tenebris constituta:
et lux cum eo est. 23 Tibi Deus patrum nostrorum confiteor, teque laudo: quia
sapientiam, et fortitudinem dedisti mihi: et nunc ostendisti mihi quæ rogavimus
te, quia sermonem regis aperuisti nobis.

in conspectu regis

24 Post hæc Daniel ingressus ad Arioch, quem constituerat rex ut perderet
sapientes Babylonis, sic ei locutus est: Sapientes Babylonis ne perdas: introduc
me in conspectu regis, et solutionem regi narrabo. 25 Tunc Arioch festinus introduxit
Danielem ad regem, et dixit ei: Inveni hominem de filiis transmigrationis Iuda,
qui solutionem regi annunciet. 26 Respondit rex, et dixit Danieli, cuius nomen
erat Baltassar: Putasne vere potes mihi indicare somnium, quod vidi, et inter-
pretationem eius? 27 Et respondens Daniel coram rege, ait: Mysterium, quod rex
interrogat, sapientes, magi, arioli, et aruspices nequeunt indicare regi: 28 Sed est
Deus in cælo revelans mysteria, qui indicavit tibi rex Nabuchodonosor, quæ ventura
sunt in novissimis temporibus.

somnium narrat

Somnium tuum, et visiones capitis tui in cubili tuo huiuscemodi sunt: 29 Tu
rex cogitare cœpisti in strato tuo, quid esset futurum post hæc: et qui revelat
mysteria, ostendit tibi quæ ventura sunt. 30 Mihi quoque non in sapientia, quæ
est in me plus quam in cunctis viventibus, sacramentum hoc revelatum est: sed
ut interpretatio regi manifesta fieret, et cogitationes mentis tuæ scires. 31 Tu rex
videbas, et ecce quasi statua una grandis: statua illa magna, et statura sublimis
stabat contra te, et intuitus eius erat terribilis. 32 Huius statuæ caput ex auro

optimo erat, pectus autem et brachia de argento, porro venter, et femora ex ære.
33 tibiæ autem ferreæ, pedum quædam pars erat ferrea, quædam autem fictilis.
34 Videbas ita, donec abscissus est lapis de monte sine manibus: et percussit statuam
in pedibus eius ferreis, et fictilibus, et comminuit eos. 35 Tunc contrita sunt pariter
ferrum, testa, æs, argentum, et aurum, et redacta quasi in favillam æstivæ areæ,
quæ rapta sunt vento: nullusque locus inventus est eis: lapis autem, qui percusserat
statuam, factus est mons magnus, et implevit universam terram. 36 hoc est somnium.

Interpretationem quoque eius dicemus coram te, rex. 37 Tu rex regum es: eiusque inter-
et Deus cæli, regnum, et fortitudinem, et imperium, et gloriam dedit tibi: 38 et pretationem
omnia, in quibus habitant filii hominum, et bestiæ agri: volucres quoque cæli dedit adicit;
in manu tua, et sub ditione tua universa constituit: tu es ergo caput aureum. 39 Et
post te consurget regnum aliud minus te argenteum: et regnum tertium aliud
æreum, quod imperabit universæ terræ. 40 Et regnum quartum erit velut ferrum,
quomodo ferrum comminuit, et domat omnia, sic comminuet, et conteret omnia hæc.
41 Porro quia vidisti pedum, et digitorum partem testæ figuli, et partem ferream:
regnum divisum erit, quod tamen de plantario ferri orietur, secundum quod vidisti
ferrum mistum testæ ex luto. 42 Et digitos pedum ex parte ferreos, et ex parte
fictiles: ex parte regnum erit solidum, et ex parte contritum. 43 Quod autem vidisti
ferrum mistum testæ ex luto, commiscebuntur quidem humano semine, sed non
adhærebunt sibi, sicut ferrum misceri non potest testæ. 44 In diebus autem regnorum
illorum suscitabit Deus cæli regnum, quod in æternum non dissipabitur, et regnum
eius alteri populo non tradetur: comminuet autem, et consumet universa regna
hæc: et ipsum stabit in æternum. 45 Secundum quod vidisti, quod de monte abscis-
sus est lapis sine manibus, et comminuit testam, et ferrum, et æs, et argentum,
et aurum, Deus magnus ostendit regi quæ ventura sunt postea, et verum est som-
nium, et fidelis interpretatio eius.

46 Tunc rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam, et Danielem adoravit, rex Deum Israel
et hostias, et incensum præcepit ut sacrificarent ei. 47 Loquens ergo rex, ait Danieli: agnoscit
Vere Deus vester Deus deorum est, et Dominus regum, et revelans mysteria: et Danielem honorat.
quoniam tu potuisti aperire hoc sacramentum. 48 Tunc rex Danielem in sublime
extulit, et munera multa, et magna dedit ei: et constituit eum principem super
omnes provincias Babylonis: et præfectum magistratuum super cunctos sapientes
Babylonis.

49 Daniel autem postulavit a rege: et constituit super opera provinciæ Babylonis, socios eius exaltat.
Sidrach, Misach, et Abdenago: Ipse autem Daniel erat in foribus regis.

2. Socii Danielis in fornace servantur, 3, 1—97.

3. 1 Nabuchodonosor rex fecit statuam auream altitudine cubitorum sexaginta, Statuam a rege erectam
latitudine cubitorum sex, et statuit eam in campo Dura provinciæ Babylonis.

2 Itaque Nabuchodonosor rex misit ad congregandos satrapas, magistratus, adorantibus reliquis
et iudices, duces, et tyrannos, et præfectos, omnesque principes regionum, ut convocatis
convenirent ad dedicationem statuæ, quam erexerat Nabuchodonosor rex. 3 Tunc
congregati sunt satrapæ, magistratus, et iudices, duces, et tyranni, et optimates,
qui erant in potestatibus constituti, et universi principes regionum ut convenirent
ad dedicationem statuæ, quam erexerat Nabuchodonosor rex. stabant autem in
conspectu statuæ, quam posuerat Nabuchodonosor rex: 4 et præco clamabat
valenter: Vobis dicitur populis, tribubus, et linguis: 5 In hora, qua audieritis
sonitum tubæ, et fistulæ, et citharæ, sambucæ, et psalterii, et symphoniæ, et universi
generis musicorum, cadentes adorate statuam auream, quam constituit Nabu-
chodonosor rex. 6 Si quis autem non prostratus adoraverit, eadem hora mittetur
in fornacem ignis ardentis. 7 Post hæc igitur statim ut audierunt omnes populi
sonitum tubæ, fistulæ, et citharæ, sambucæ, et psalterii, et symphoniæ, et omnis
generis musicorum: cadentes omnes populi, tribus, et linguæ adoraverunt statuam
auream, quam constituerat Nabuchodonosor rex.

8 Statimque in ipso tempore accedentes viri Chaldæi accusaverunt Iudæos: socii Danielis non
9 dixeruntque Nabuchodonosor regi: Rex in æternum vive: 10 tu rex posuisti adorant,

decretum, ut omnis homo, qui audierit sonitum tubæ, fistulæ, et citharæ, sambu-
cæ, et psalterii, et symphoniæ, et universi generis musicorum, prosternat se, et
adoret statuam auream: 11 si quis autem non procidens adoraverit, mittatur in
fornacem ignis ardentis. 12 Sunt ergo viri Iudæi, quos constituisti super opera
regionis Babylonis, Sidrach, Misach, et Abdenago: viri isti contempserunt, rex,
decretum tuum: deos tuos non colunt, et statuam auream, quam erexisti, non
adorant.

regi Nabuchodonosor audacter resistentes.

13 Tunc Nabuchodonosor in furore, et in ira præcepit ut adducerentur Sidrach,
Misach, et Abdenago: qui confestim adducti sunt in conspectu regis. 14 Pronuncians-
que Nabuchodonosor rex, ait eis: Verene Sidrach, Misach, et Abdenago deos meos
non colitis, et statuam auream, quam constitui, non adoratis? 15 Nunc ergo si
estis parati, quacumque hora audieritis sonitum tubæ, fistulæ, citharæ, sambucæ,
et psalterii, et symphoniæ, omnisque generis musicorum, prosternite vos, et adorate
statuam, quam feci: quod si non adoraveritis, eadem hora mittemini in fornacem
ignis ardentis: et quis est Deus, qui eripiet vos de manu mea? 16 Respondentes
Sidrach, Misach, et Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonosor: Non oportet nos de
hac re respondere tibi. 17 Ecce enim Deus noster, quem colimus, potest eripere
nos de camino ignis ardentis, et de manibus tuis, o rex, liberare. 18 Quod si noluerit,
notum sit tibi, rex, quia deos tuos non colimus, et statuam auream, quam erexisti,
non adoramus.

ideoque in fornacem mittuntur:

19 Tunc Nabuchodonosor repletus est furore: et aspectus faciei illius immutatus
est super Sidrach, Misach, et Abdenago, et præcepit ut succenderetur fornax septu-
plum quam succendi consueverat. 20 Et viris fortissimis de exercitu suo iussit
ut ligatis pedibus Sidrach, Misach, et Abdenago mitterent eos in fornacem ignis
ardentis. 21 Et confestim viri illi vincti cum braccis suis, et tiaris, et calceamentis,
et vestibus missi sunt in medium fornacis ignis ardentis. 22 nam iussio regis urgebat:
fornax autem succensa erat nimis. Porro viros illos, qui miserant Sidrach, Misach,
et Abdenago, interfecit flamma ignis. 23 Viri autem hi tres, id est, Sidrach, Misach,
et Abdenago, ceciderunt in medio camino ignis ardentis, colligati.

Quæ sequuntur in Hebræis voluminibus non reperi.

in medio flammæ Azarias Domino confitetur.

24 Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, et benedicentes Domino.
25 Stans autem Azarias oravit sic, aperiensque os suum in medio ignis, ait:
26 Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, et laudabile, et gloriosum nomen
tuum in sæcula: 27 quia iustus es in omnibus, quæ fecisti nobis, et universa opera
tua vera, et viæ tuæ rectæ, et omnia iudicia tua vera. 28 Iudicia enim vera fecisti
iuxta omnia, quæ induxisti super nos, et super civitatem sanctam patrum nostrorum
Ierusalem: quia in veritate, et in iudicio induxisti omnia hæc propter peccata nostra.
29 Peccavimus enim, et inique egimus recedentes a te: et deliquimus in omnibus:
30 et præcepta tua non audivimus, nec observavimus, nec fecimus sicut præceperas
nobis ut bene nobis esset. 31 omnia ergo, quæ induxisti super nos, et universa,
quæ fecisti nobis, in vero iudicio fecisti: 32 et tradidisti nos in manibus inimicorum
nostrorum iniquorum, et pessimorum, prævaricatorumque et regi iniusto, et pessimo
ultra omnem terram. 33 Et nunc non possumus aperire os: confusio, et opprobrium
facti sumus servis tuis, et his, qui colunt te. 34 Ne, quæsumus, tradas nos in per-
petuum propter nomen tuum, et ne dissipes testamentum tuum. 35 neque auferas
misericordiam tuam a nobis propter Abraham dilectum tuum, et Isaac servum tuum,
et Israel sanctum tuum: 36 quibus locutus es pollicens quod multiplicares semen
eorum sicut stellas cæli, et sicut arenam, quæ est in littore maris: 37 quia Domine
imminuti sumus plus quam omnes gentes, sumusque humiles in universa terra hodie
propter peccata nostra. 38 Et non est in tempore hoc princeps, et dux, et propheta,
neque holocaustum, neque sacrificium, neque oblatio, neque incensum, neque
locus primitiarum coram te, 39 ut possimus invenire misericordiam tuam: sed
in animo contrito, et spiritu humilitatis suscipiamur. 40 Sicut in holocausto arietum,
et taurorum, et sicut in millibus agnorum pinguium: sic fiat sacrificium nostrum
in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi: quoniam non est confusio confidentibus

in te. 41 Et nunc sequimur te in toto corde, et timemus te, et quærimus faciem tuam.
42 Ne confundas nos: sed fac nobiscum iuxta mansuetudinem tuam, et secundum
multitudinem misericordiæ tuæ. 43 Et erue nos in mirabilibus tuis, et da gloriam
nomini tuo Domine: 44 et confundantur omnes, qui ostendunt servis tuis mala,
confundantur in omni potentia tua, et robur eorum conteratur: 45 et sciant quia
tu es Dominus Deus solus, et gloriosus super orbem terrarum.

46 Et non cessabant qui miserant eos ministri regis succendere fornacem, ab angelo Domini
naphtha, et stuppa, et pice, et malleolis, 47 et effundebatur flamma super fornacem servati
cubitis quadraginta novem: 48 et erupit, et incendit quos reperit iuxta fornacem
de Chaldæis. 49 Angelus autem Domini descendit cum Azaria, et sociis eius in
fornacem: et excussit flammam ignis de fornace, 50 et fecit medium fornacis quasi
ventum roris flantem, et non tetigit eos omnino ignis, neque contristavit, nec
quidquam molestiæ intulit.

51 Tunc hi tres quasi ex uno ore laudabant, et glorificabant, et benedicebant hi tres Domino
Deum in fornace, dicentes: Deo benedicunt;

52 Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum: et laudabilis, et gloriosus, et superexaltatus in sæcula.
et benedictum nomen gloriæ tuæ sanctum: et laudabile, et superexaltatum in omnibus sæculis.
53 Benedictus es in templo sancto gloriæ tuæ: et superlaudabilis, et supergloriosus in sæcula.
54 Benedictus es in throno regni tui: et superlaudabilis, et superexaltatus in sæcula.
55 Benedictus es, qui intueris abyssos, et sedes super cherubim: et laudabilis, et superexaltatus in sæcula.
56 Benedictus es in firmamento cæli: et laudabilis et gloriosus in sæcula.
57 Benedicite omnia opera Domini Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
58 Benedicite Angeli Domini Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
59 [a]Benedicite cæli Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
60 Benedicite aquæ omnes, quæ super cælos sunt, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
61 Benedicite omnes virtutes Domini Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
62 Benedicite sol, et luna Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
63 Benedicite stellæ cæli Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
64 Benedicite omnis imber, et ros Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
65 Benedicite omnes spiritus Dei Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
66 Benedicite ignis, et æstus Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
67 Benedicite frigus, et æstus Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
68 Benedicite rores, et pruina Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
69 Benedicite gelu, et frigus Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
70 Benedicite glacies, et nives Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
71 Benedicite noctes, et dies Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
72 Benedicite lux, et tenebræ Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
73 Benedicite fulgura, et nubes Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
74 Benedicat terra Dominum: laudet, et superexaltet eum in sæcula.
75 Benedicite montes, et colles Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
76 Benedicite universa germinantia in terra Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
77 Benedicite fontes Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
78 Benedicite maria, et flumina Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.

3, *59* [a]Ps 148, 4.

79 Benedicite cete, et omnia, quæ moventur in aquis, Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
80 Benedicite omnes volucres cæli Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
81 Benedicite omnes bestiæ, et pecora Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
82 Benedicite filii hominum Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
83 Benedicat Israel Dominum: laudet et superexaltet eum in sæcula.
84 Benedicite sacerdotes Domini Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
85 Benedicite servi Domini Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
86 Benedicite spiritus, et animæ iustorum Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
87 Benedicite sancti, et humiles corde Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
88 Benedicite Anania, Azaria, Misael Domino: laudate et superexaltate eum in sæcula.
Quia eruit nos de inferno, et salvos fecit de manu mortis,
et liberavit nos de medio ardentis flammæ, et de medio ignis eruit nos.
89 Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia eius.
90 Benedicite omnes religiosi Domino Deo deorum: laudate et confitemini ei, quia in omnia sæcula misericordia eius.

Hucusque in Hebræo non habetur: et quæ posuimus, de Theodotionis editione translata sunt.

rex obstupescens

91 Tunc Nabuchodonosor rex obstupuit, et surrexit propere, et ait optimatibus
suis: Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? Qui respondentes regi,
dixerunt: Vere rex.
92 Respondit, et ait: Ecce ego video quattuor viros solutos,
et ambulantes in medio ignis, et nihil corruptionis in eis est, et species quarti similis
filio Dei.

illæsos egredi iubet

93 Tunc accessit Nabuchodonosor ad ostium fornacis ignis ardentis, et ait:
Sidrach, Misach, et Abdenago servi Dei excelsi, egredimini, et venite. Statimque
egressi sunt Sidrach, Misach, et Abdenago de medio ignis.
94 Et congregati satrapæ,
et magistratus, et iudices, et potentes regis contemplabantur viros illos, quoniam
nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum, et capillus capitis eorum non
esset adustus, et sarabala eorum non fuissent immutata, et odor ignis non transisset
per eos.

et Deum Israel profitens eos promovet.

95 Et erumpens Nabuchodonosor, ait: Benedictus Deus eorum, Sidrach videlicet,
Misach, et Abdenago, qui misit angelum suum, et eruit servos suos, qui crediderunt
in eum: et verbum regis immutaverunt, et tradiderunt corpora sua ne servirent,
et ne adorarent omnem deum, excepto Deo suo.
96 A me ergo positum est hoc
decretum, ut omnis populus, tribus, et lingua, quæcumque locuta fuerit blasphemiam
contra Deum Sidrach, Misach, et Abdenago, dispereat, et domus eius vastetur:
neque enim est alius Deus, qui possit ita salvare.
97 Tunc rex promovit Sidrach,
Misach, et Abdenago in provincia Babylonis.

3. Nabuchodonosor mente capitur et sanatur, 3, 98—4, 34.

Initium decreti regii:

98 NABUCHODONOSOR rex, omnibus populis, gentibus, et linguis, qui
habitant in universa terra, pax vobis multiplicetur.
99 Signa, et mirabilia fecit
apud me Deus excelsus. Placuit ergo mihi prædicare
100 signa eius, quia magna
sunt: et mirabilia eius, quia fortia: et regnum eius regnum sempiternum, et [a]potestas
eius in generationem et generationem.

[illegible] somnium suum.

4. 1 Ego Nabuchodonosor quietus eram in domo mea, et florens in palatio meo:
2 somnium vidi, quod perterruit me: et cogitationes meæ in strato meo, et visiones
capitis mei conturbaverunt me.

100 [a]Inf 4, 31; 7. 14.

quod sapientes interpretari nequeunt,

3 Et per me propositum est decretum ut introducerentur in conspectu meo
cuncti sapientes Babylonis, et ut solutionem somnii indicarent mihi. 4 Tunc
ingrediebantur arioli, magi, Chaldæi, et aruspices, et somnium narravi in conspectu
eorum: et solutionem eius non indicaverunt mihi:

Danieli ingresso

5 donec collega ingressus est in conspectu meo Daniel, cui nomen Baltassar
secundum nomen Dei mei, qui habet spiritum deorum sanctorum in semetipso: et
somnium coram ipso locutus sum. 6 Baltassar princeps ariolorum, quoniam ego
scio quod spiritum sanctorum deorum habeas in te, et omne sacramentum non est
impossibile tibi: visiones somniorum meorum, quas vidi, et solutionem earum narra.

Nabuchodonosor narrat

7 Visio capitis mei in cubili meo: Videbam, et ecce arbor in medio terræ, et
altitudo eius nimia. 8 Magna arbor, et fortis: et proceritas eius contingens cælum:
aspectus illius erat usque ad terminos universæ terræ. 9 Folia eius pulcherrima,
et fructus eius nimius: et esca universorum in ea. subter eam habitabant animalia,
et bestiæ, et in ramis eius conversabantur volucres cæli: et ex ea vescebatur omnis
caro. 10 Videbam in visione capitis mei super stratum meum, et ecce vigil, et
sanctus de cælo descendit. 11 Clamavit fortiter, et sic ait: Succidite arborem,
et præcidite ramos eius: excutite folia eius, et dispergite fructus eius: fugiant
bestiæ, quæ subter eam sunt, et volucres de ramis eius. 12 Verumtamen germen
radicum eius in terra sinite, et alligetur vinculo ferreo et æreo in herbis, quæ foris
sunt, et rore cæli tingatur, et cum feris pars eius in herba terræ. 13 Cor eius ab
humano commutetur, et cor feræ detur ei: et septem tempora mutentur super eum.
14 In sententia vigilum decretum est, et sermo sanctorum, et petitio: donec cogno-
scant viventes quoniam dominatur Excelsus in regno hominum; et cuicumque
voluerit, dabit illud, et humillimum hominem constituet super eum. 15 Hoc somnium
vidi ego Nabuchodonosor rex: tu ergo Baltassar interpretationem narra festinus:
quia omnes sapientes regni mei non queunt solutionem edicere mihi: tu autem
potes, quia spiritus deorum sanctorum in te est.

eiusque interpretationem audit;

16 Tunc Daniel, cuius nomen Baltassar, cœpit intra semetipsum tacitus cogitare
quasi una hora: et cogitationes eius conturbabant eum. Respondens autem rex ait:
Baltassar, somnium et interpretatio eius non conturbent te. Respondit Baltassar,
et dixit: Domine mi, somnium his, qui te oderunt, et interpretatio eius hostibus
tuis sit. 17 Arborem, quam vidisti sublimem, atque robustam, cuius altitudo
pertingit ad cælum, et aspectus illius in omnem terram: 18 et rami eius pulcherrimi,
et fructus eius nimius, et esca omnium in ea, subter eam habitantes bestiæ agri,
et in ramis eius commorantes aves cæli: 19 Tu es rex, qui magnificatus es, et invalu-
isti: et magnitudo tua crevit, et pervenit usque ad cælum, et potestas tua in terminos
universæ terræ. 20 Quod autem vidit rex vigilem, et sanctum descendere de cælo,
et dicere: Succidite arborem, et dissipate illam, attamen germen radicum eius in
terra dimittite, et vinciatur ferro et ære in herbis foris, et rore cæli conspergatur,
et cum feris sit pabulum eius, donec septem tempora mutentur super eum: 21 Hæc
est interpretatio sententiæ Altissimi, quæ pervenit super dominum meum regem:
22 Eiicient te ab hominibus, et cum bestiis ferisque erit habitatio tua, et [a]fœnum
ut bos comedes, et rore cæli infunderis: septem quoque tempora mutabuntur super
te, donec scias quod dominetur Excelsus super regnum hominum, et cuicumque
voluerit, det illud. 23 Quod autem præcepit ut relinqueretur germen radicum eius,
id est arboris: regnum tuum tibi manebit postquam cognoveris potestatem esse
cælestem. 24 Quam ob rem rex consilium meum placeat tibi, [b]et peccata tua
eleemosynis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum: forsitan ignoscet
delictis tuis.

rex in insaniam zoanthropicam incidit

25 Omnia hæc venerunt super Nabuchodonosor regem. 26 Post finem mensium
duodecim, in aula Babylonis deambulabat. 27 Responditque rex, et ait: Nonne
hæc est Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis
meæ, et in gloria decoris mei? 28 Cumque sermo adhuc esset in ore regis, vox

---

4, *22* [a]Inf 5, 21. — *24* [b]Sir 3, 33.

de cælo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor rex: Regnum tuum transibit a te,
29 et ab hominibus eiicient te, et cum bestiis et feris erit habitatio tua: fœnum quasi
bos comedes, et septem tempora mutabuntur super te, donec scias quod dominetur
Excelsus in regno hominum, et cuicumque voluerit, det illud. 30 Eadem hora
sermo completus est super Nabuchodonosor, et ex hominibus abiectus est, et fœnum
ut bos comedit, et rore cæli corpus eius infectum est: donec capilli eius in simili-
tudinem aquilarum crescerent, et ungues eius quasi avium.

et iterum mentis compos fit.

31 Igitur post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos meos ad cælum levavi,
et sensus meus redditus est mihi: et Altissimo benedixi, et viventem in sempiternum
laudavi, et glorificavi: [a]quia potestas eius potestas sempiterna, et regnum eius in
generationem et generationem. 32 Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum
reputati sunt: iuxta voluntatem enim suam facit tam in virtutibus cæli quam in
habitatoribus terræ: et non est qui resistat manui eius, et dicat ei: Quare fecisti?
33 In ipso tempore sensus meus reversus est ad me, et ad honorem regni mei, decorem-
que perveni: et figura mea reversa est ad me: et optimates mei, et magistratus
mei requisierunt me, et in regno meo restitutus sum: et magnificentia amplior
addita est mihi.

regem cæli glorificat.

34 Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo, et magnifico, et glorifico regem
cæli: quia omnia opera eius vera, et viæ eius iudicia, et gradientes in superbia potest
humiliare.

4. Baltassar regno et vita privatur, 5, 1—31.

Profanantibus vasa templi

5. 1 Baltassar rex fecit grande convivium optimatibus suis mille: et unus-
quisque secundum suam bibebat ætatem. 2 Præcepit ergo iam temulentus ut
afferrentur vasa aurea et argentea, quæ asportaverat Nabuchodonosor pater eius
de templo, quod fuit in Ierusalem, ut biberent in eis rex, et optimates eius, uxoresque
eius, et concubinæ. 3 Tunc allata sunt vasa aurea, et argentea, quæ asportaverat
de templo, quod fuerat in Ierusalem: et biberunt in eis rex, et optimates eius,
uxores et concubinæ illius. 4 Bibebant vinum, et laudabant deos suos aureos,
et argenteos, æreos, ferreos, ligneosque et lapideos.

manus scribens apparet.

5 In eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra
candelabrum in superficie parietis aulæ regiæ: et rex aspiciebat articulos manus
scribentis. 6 Tunc facies regis commutata est, et cogitationes eius conturbabant
eum: et compages renum eius solvebantur, et genua eius ad seinvicem collidebantur.

cuius scripturam sapientes exponere nequeunt;

7 Exclamavit itaque rex fortiter ut introducerent magos, Chaldæos, et aruspices.
Et proloquens rex ait sapientibus Babylonis: Quicumque legerit scripturam hanc,
et interpretationem eius manifestam mihi fecerit, purpura vestietur, et torquem
auream habebit in collo, et tertius in regno meo erit. 8 Tunc ingressi omnes sapientes
regis non potuerunt nec scripturam legere, nec interpretationem indicare regi.
9 Unde rex Baltassar satis conturbatus est, et vultus illius immutatus est, sed et
optimates eius turbabantur.

regina suadente

10 Regina autem pro re, quæ acciderat regi, et optimatibus eius, domum convivii
ingressa est: et proloquens ait: Rex in æternum vive: non te conturbent cogitationes
tuæ, neque facies tua immutetur. 11 Est vir in regno tuo, qui spiritum deorum
sanctorum habet in se: et in diebus patris tui scientia et sapientia inventæ sunt
in eo: nam et rex Nabuchodonosor pater tuus principem magorum, incantatorum,
Chaldæorum, et aruspicum constituit eum, pater, inquam, tuus, o rex: 12 quia
spiritus amplior, et prudentia, intelligentiaque et interpretatio somniorum, et
ostensio secretorum, ac solutio ligatorum inventæ sunt in eo, hoc est in Daniele:
cui rex posuit nomen Baltassar. nunc itaque Daniel vocetur, et interpretationem
narrabit.

Daniel introducitur,

13 Igitur introductus est Daniel coram rege. Ad quem præfatus rex ait: Tu
es Daniel de filiis captivitatis Iudæ, quem adduxit pater meus rex de Iudæa?
14 Audivi de te quoniam spiritum deorum habeas: et scientia, intelligentiaque ac

31 [a]Sup 3, 100.

sapientia ampliores inventæ sunt in te. [15] Et nunc introgressi sunt in conspectu
meo sapientes magi, ut scripturam hanc legerent, et interpretationem eius indicarent
mihi: et nequiverunt sensum huius sermonis edicere. [16] Porro ego audivi de te,
quod possis obscura interpretari, et ligata dissolvere: si ergo vales scripturam legere,
et interpretationem eius indicare mihi, purpura vestieris, et torquem auream circa
collum tuum habebis, et tertius in regno meo princeps eris.

[17] Ad quæ respondens Daniel, ait coram rege: Munera tua sint tibi, et dona *qui regem superbum obiurgat,*
domus tuæ alteri da: scripturam autem legam tibi, rex, et interpretationem eius
ostendam tibi. [18] O rex, Deus altissimus regnum, et magnificentiam, gloriam,
et honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo. [19] Et propter magnificentiam, quam
dederat ei, universi populi, tribus, et linguæ tremebant, et metuebant eum: quos
volebat, interficiebat: et quos volebat, percutiebat: et quos volebat, exaltabat: et
quos volebat, humiliabat. [20] Quando autem elevatum est cor eius, et spiritus
illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, et gloria eius
ablata est: [21] [a]et a filiis hominum eiectus est, sed et cor eius cum bestiis positum
est, et cum onagris erat habitatio eius: fœnum quoque ut bos comedebat, et rore
cæli corpus eius infectum est, donec cognosceret quod potestatem haberet Altissimus
in regno hominum: et quemcumque voluerit, suscitabit super illud. [22] Tu quoque
filius eius Baltassar, non humiliasti cor tuum, cum scires hæc omnia: [23] sed adversum
Dominatorem cæli elevatus es: et vasa domus eius allata sunt coram te: et tu, et
optimates tui, et uxores tuæ, et concubinæ tuæ vinum bibistis in eis: deos quoque
argenteos, et aureos, et æreos, ferreos, ligneosque et lapideos, qui non vident, neque
audiunt, neque sentiunt, laudasti: porro Deum, qui habet flatum tuum in manu
sua, et omnes vias tuas, non glorificasti. [24] Idcirco ab eo missus est articulus manus,
quæ scripsit hoc, quod exaratum est.

[25] Hæc est autem scriptura, quæ digesta est: MANE, THECEL, PHARES. *scripturam legit et interpretatur,*
[26] Et hæc est interpretatio sermonis. MANE: numeravit Deus regnum tuum, et
complevit illud. [27] THECEL: appensus es in statera, et inventus es minus habens.
[28] PHARES: divisum est regnum tuum, et datum est Medis, et Persis.

[29] Tunc iubente rege indutus est Daniel purpura, et circumdata est torques *a rege honoratur;*
aurea collo eius: et prædicatum est de eo quod haberet potestatem tertius in
regno suo.

[30] Eadem nocte interfectus est Baltassar rex Chaldæus. [31] Et Darius Medus *Baltassar occiditur, Darius regnat.*
successit in regnum annos natus sexagintaduos.

5. Daniel in lacu leonum servatur, 6, 1—28.

6. [1] Placuit Dario, et constituit super regnum satrapas centum viginti ut *Principes et satrapæ Danieli invidentes*
essent in toto regno suo. [2] Et super eos principes tres, ex quibus Daniel unus erat:
ut satrapæ illis redderent rationem, et rex non sustineret molestiam. [3] Igitur
Daniel superabat omnes principes, et satrapas: quia spiritus Dei amplior erat in
illo. [4] Porro rex cogitabat constituere eum super omne regnum: unde principes,
et satrapæ quærebant occasionem ut invenirent Danieli ex latere regis: nullamque
causam, et suspicionem reperire potuerunt, eo quod fidelis esset, et omnis culpa,
et suspicio non inveniretur in eo. [5] Dixerunt ergo viri illi: Non inveniemus Danieli
huic aliquam occasionem, nisi forte in lege Dei sui.

[6] Tunc principes, et satrapæ surripuerunt regi, et sic locuti sunt ei: Dari rex *religiosum decretum regium afferunt,*
in æternum vive: [7] consilium inierunt omnes principes regni tui, magistratus,
et satrapæ, senatores, et iudices ut decretum imperatorium exeat, et edictum:
Ut omnis, qui petierit aliquam petitionem a quocumque deo, et homine usque
ad triginta dies, nisi a te rex, mittatur in lacum leonum. [8] Nunc itaque rex confirma
sententiam, et scribe decretum: ut non immutetur quod statutum est a Medis
et Persis, nec prævaricari cuiquam liceat. [9] Porro rex Darius proposuit edictum,
et statuit.

5, *21* [a]Sup 4, 22.

quod Daniel non curat.

[10] Quod cum Daniel comperisset, id est, constitutam legem, ingressus est domum
suam: et fenestris apertis in cœnaculo suo contra Ierusalem tribus temporibus
in die flectebat genua sua, et adorabat, confitebaturque coram Deo suo sicut et
ante facere consueverat.

quare ab illis viris accusatur

[11] Viri ergo illi curiosius inquirentes invenerunt Danielem orantem, et obsecran-
tem Deum suum. [12] Et accedentes locuti sunt regi super edicto: Rex numquid
non constituisti, ut omnis homo, qui rogaret quemquam de diis, et hominibus usque
ad dies triginta, nisi te, rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos respondens
rex, ait: verus est sermo iuxta decretum Medorum, atque Persarum, quod præ-
varicari non licet. [13] Tunc respondentes dixerunt coram rege: Daniel de filiis
captivitatis Iuda, non curavit de lege tua, et de edicto, quod constituisti: sed
tribus temporibus per diem orat obsecratione sua.

et in lacum leonum mittitur.

[14] Quod verbum cum audisset rex, satis contristatus est: et pro Daniele posuit
cor ut liberaret eum, et usque ad occasum solis laborabat ut erueret illum. [15] Viri
autem illi intelligentes regem dixerunt ei: Scito rex, quia lex Medorum, atque
Persarum est ut omne decretum, quod constituerit rex, non liceat immutari.
[16] Tunc rex præcepit: et adduxerunt Danielem, et miserunt eum in lacum leonum.
Dixitque rex Danieli: Deus tuus, quem colis semper, ipse liberabit te. [17] Allatusque
est lapis unus, et positus est super os laci: quem obsignavit rex annulo suo, et
annulo optimatum suorum, nequid fieret contra Danielem. [18] Et abiit rex in
domum suam, et dormivit incœnatus, cibique non sunt allati coram eo, insuper
et somnus recessit ab eo.

sed ab angelo Dei servatur;

[19] Tunc rex primo diluculo consurgens, festinus ad lacum leonum perrexit:
[20] appropinquansque lacui, Danielem voce lacrymabili inclamavit, et affatus est
eum: Daniel serve Dei viventis, Deus tuus, cui tu servis semper, putasne valuit
te liberare a leonibus? [21] Et Daniel regi respondens ait: Rex in æternum vive:
[22] [a]Deus meus misit angelum suum, et conclusit ora leonum, et non nocuerunt
mihi: quia coram eo iustitia inventa est in me: sed et coram te, rex, delictum
non feci.

Darius eum educit

[23] Tunc vehementer rex gavisus est super eo, et Danielem præcepit educi de
lacu: eductusque est Daniel de lacu, et nulla læsio inventa est in eo, quia credidit
Deo suo. [24] Iubente autem rege, adducti sunt viri illi, qui accusaverant Danielem:
et in lacum leonum missi sunt, ipsi, et filii, et uxores eorum: et non pervenerunt
usque ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, et omnia ossa eorum com-
minuerunt.

a Deum Israel honorat;

[25] Tunc Darius rex scripsit universis populis, tribubus, et linguis habitantibus
in universa terra: PAX vobis multiplicetur. [26] A me constitutum est decretum,
ut in universo imperio, et regno meo tremiscant, et paveant Deum Danielis. ipse
est enim Deus vivens, et æternus in sæcula: et regnum eius non dissipabitur, et
potestas eius usque in æternum. [27] Ipse liberator, atque salvator, faciens signa,
et mirabilia in cælo, et in terra: qui liberavit Danielem de lacu leonum.

Daniel usque ad Cyrum est.

[28] [b]Porro Daniel perseveravit usque ad regnum Darii, regnumque Cyri Persæ.

PARS ALTERA.

Visiones Danielis prophetæ, 7, 1—12, 13.

1. De quattuor regnis mundi ac de regno Messianico, 7, 1—28.

Tempus visionis;

7. [1] Anno primo Baltassar regis Babylonis, Daniel somnium vidit: visio
autem capitis eius in cubili suo: et somnium scribens, brevi sermone comprehendit:
summatimque perstringens, ait:

Quattuor bestias de mari ascendentes videt.

[2] Videbam in visione mea nocte, et ecce quattuor venti cæli pugnabant in
mari magno. [3] Et quattuor bestiæ grandes ascendebant de mari diversæ inter se.
[4] Prima quasi leæna, et alas habebat aquilæ: aspiciebam donec evulsæ sunt alæ

6, 22 [a]1 Mcc 2, 60. — 28 [b]Sup 1, 21.

eius, et sublata est de terra, et super pedes quasi homo stetit, et cor hominis datum
est ei. 5 Et ecce bestia alia similis urso in parte stetit: et tres ordines erant in ore
eius, et in dentibus eius, et sic dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas. 6 Post
hæc aspiciebam, et ecce alia quasi pardus, et alas habebat quasi avis, quattuor
super se, et quattuor capita erant in bestia, et potestas data est ei. 7 Post hæc
aspiciebam in visione noctis, et ecce bestia quarta terribilis, atque mirabilis, et
fortis nimis, dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, et
reliqua pedibus suis conculcans: dissimilis autem erat ceteris bestiis, quas videram
ante eam, et habebat cornua decem. 8 Considerabam cornua, et ecce cornu aliud
parvulum ortum est de medio eorum: et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie
eius: et ecce oculi, quasi oculi hominis erant in cornu isto, et os loquens ingentia.

9 Aspiciebam donec throni positi sunt, et antiquus dierum sedit: vestimentum *iudicium Dei aspicit,*
eius candidum quasi nix, et capilli capitis eius quasi lana munda: thronus eius
flammæ ignis: rotæ eius ignis accensus. 10 Fluvius igneus, rapidusque egrediebatur
a facie eius. [a]millia millium ministrabant ei, et decies millies centena millia assistebant
ei: iudicium sedit, et libri aperti sunt. 11 Aspiciebam propter vocem sermonum
grandium, quos cornu illud loquebatur: et vidi quoniam interfecta esset bestia,
et perisset corpus eius, et traditum esset ad comburendum igni: 12 aliarum quoque
bestiarum ablata esset potestas, et tempora vitæ constituta essent eis usque ad
tempus, et tempus.

13 Aspiciebam ergo in visione noctis, et ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis *filium hominis*
veniebat, et usque ad antiquum dierum pervenit: et in conspectu eius obtulerunt *videt,*
eum. 14 Et dedit ei potestatem, et honorem, et regnum: et omnes populi, tribus,
et linguæ ipsi servient: [b]potestas eius, potestas æterna, quæ non auferetur: et
regnum eius, quod non corrumpetur.

15 Horruit spiritus meus, ego Daniel territus sum in his, et visiones capitis *interpretationem*
mei conturbaverunt me. 16 Accessi ad unum de assistentibus, et veritatem quære- *visorum*
bam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi interpretationem sermonum, et docuit me: *accipit;*
17 Hæ quattuor bestiæ magnæ: quattuor sunt regna, quæ consurgent de terra.
18 Suscipient autem regnum sancti Dei altissimi: et obtinebunt regnum usque in
sæculum, et sæculum sæculorum. 19 Post hoc volui diligenter discere de bestia
quarta, quæ erat dissimilis valde ab omnibus, et terribilis nimis: dentes et ungues
eius ferrei: comedebat, et comminuebat, et reliqua pedibus suis conculcabat:
20 et de cornibus decem, quæ habebat in capite: et de alio, quod ortum fuerat,
ante quod ceciderant tria cornua: et de cornu illo, quod habebat oculos, et os loquens
grandia, et maius erat ceteris. 21 Aspiciebam, et ecce cornu illud faciebat bellum
adversus sanctos, et prævalebat eis, 22 donec venit antiquus dierum, et iudicium
dedit sanctis Excelsi, et tempus advenit, et regnum obtinuerunt sancti. 23 Et
sic ait: Bestia quarta, regnum quartum erit in terra, quod maius erit omnibus regnis,
et devorabit universam terram, et conculcabit, et comminuet eam. 24 Porro cornua
decem ipsius regni, decem reges erunt: et alius consurget post eos, et ipse potentior
erit prioribus, et tres reges humiliabit. 25 Et sermones contra Excelsum loquetur,
et sanctos Altissimi conteret: et putabit quod possit mutare tempora, et leges, et
tradentur in manu eius usque ad tempus, et tempora, et dimidium temporis.
26 Et iudicium sedebit ut auferatur potentia, et conteratur, et dispereat usque in
finem. 27 Regnum autem, et potestas, et magnitudo regni, quæ est subter omne
cælum, detur populo sanctorum Altissimi: cuius regnum, regnum sempiternum
est, et omnes reges servient ei, et obedient.

28 Hucusque finis verbi. Ego Daniel multum cogitationibus meis conturbabar, *finis visionis.*
et facies mea mutata est in me: verbum autem in corde meo conservavi.

2. De victoria Græcorum et impietate regis ultimi, 8, 1—27.

8. 1 Anno tertio regni Baltassar regis, visio apparuit mihi. Ego Daniel post *Tempus et locus*
id, quod videram in principio, 2 vidi in visione mea, cum essem in Susis castro, *visionis;*
quod est in Ælam regione: vidi autem in visione esse me super portam Ulai.

7, *10* [a]Apc 5, 11. — *14* [b]Sup 3, 100; Mch 4, 7; Lc 1, 32.

hircum de ariete triumphantem

3 Et levavi oculos meos, et vidi: et ecce aries unus stabat ante paludem, habens cornua excelsa, et unum excelsius altero atque succrescens. Postea 4 vidi arietem cornibus ventilantem contra Occidentem, et contra Aquilonem, et contra Meridiem, et omnes bestiæ non poterant resistere ei, neque liberari de manu eius: fecitque secundum voluntatem suam, et magnificatus est. 5 Et ego intelligebam: ecce autem hircus caprarum veniebat ab Occidente super faciem totius terræ, et non tangebat terram: porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos. 6 Et venit usque ad arietem illum cornutum, quem videram stantem ante portam, et cucurrit ad eum in impetu fortitudinis suæ. 7 Cumque appropinquasset prope arietem, efferatus est in eum, et percussit arietem: et comminuit duo cornua eius, et non poterat aries resistere ei: cumque eum misisset in terram, conculcavit, et nemo quibat liberare arietem de manu eius. 8 Hircus autem caprarum magnus factus est nimis: cumque crevisset, fractum est cornu magnum, et orta sunt quattuor cornua subter illud per quattuor ventos cæli.

et cornu insolentissimum videt

9 De uno autem ex eis egressum est cornu unum modicum: et factum est grande contra Meridiem, et contra Orientem, et contra fortitudinem. 10 Et magnificatum est usque ad fortitudinem cæli: et deiecit de fortitudine, et de stellis, et conculcavit eas. 11 Et usque ad principem fortitudinis magnificatum est: et ab eo tulit iuge sacrificium, et deiecit locum sanctificationis eius. 12 Robur autem datum est ei contra iuge sacrificium propter peccata: et prosternetur veritas in terra, et faciet, et prosperabitur.

eiusque tempus audit;

13 Et audivi unum de sanctis loquentem: et dixit unus sanctus alteri nescio cui loquenti: Usquequo visio, et iuge sacrificium, et peccatum desolationis, quæ facta est: et sanctuarium, et fortitudo conculcabitur? 14 Et dixit ei: Usque ad vesperam et mane, dies duo millia trecenti: et mundabitur sanctuarium.

Gabriel Danieli apparet

15 Factum est autem cum viderem ego Daniel visionem, et quærerem intelligentiam: ecce stetit in conspectu meo quasi species viri. 16 Et audivi vocem viri inter Ulai: et clamavit, et ait: Gabriel fac intelligere istum visionem. 17 Et venit, et stetit iuxta ubi ego stabam: cumque venisset, pavens corrui in faciem meam, et ait ad me: Intellige fili hominis, quoniam in tempore finis complebitur visio. 18 Cumque loqueretur ad me, collapsus sum pronus in terram: et tetigit me, et statuit me in gradu meo, 19 dixitque mihi:

et visionem interpretatur;

Ego ostendam tibi quæ futura sunt in novissimo maledictionis: quoniam habet tempus finem suum. 20 Aries, quem vidisti habere cornua, rex Medorum est atque Persarum. 21 Porro hircus caprarum, rex Græcorum est, et cornu grande, quod erat inter oculos eius, ipse est rex primus. 22 Quod autem fracto illo surrexerunt quattuor pro eo: quattuor reges de gente eius consurgent, sed non in fortitudine eius. 23 Et post regnum eorum, cum creverint iniquitates, consurget rex impudens facie, et intelligens propositiones. 24 et roborabitur fortitudo eius, sed non in viribus suis: et supra quam credi potest, universa vastabit, et prosperabitur, et faciet. Et interficiet robustos, et populum sanctorum 25 secundum voluntatem suam, et dirigetur dolus in manu eius: et cor suum magnificabit, et in copia rerum omnium occidet plurimos: et contra principem principum consurget, et sine manu conteretur. 26 Et visio vespere et mane, quæ dicta est, vera est: tu ergo visionem signa, quia post multos dies erit.

effectus visionis.

27 Et ego Daniel langui, et ægrotavi per dies: cumque surrexissem, faciebam opera regis, et stupebam ad visionem, et non erat qui interpretaretur.

3. De tempore adventus Christi et regni Messianici, 9, 1—27.

Tempus et occasio visionis:

9. 1 In anno primo Darii filii Assueri de semine Medorum, qui imperavit super regnum Chaldæorum: 2 Anno uno regni eius, ego Daniel intellexi in libris [a]numerum annorum, de quo factus est sermo Domini ad Ieremiam prophetam, ut complerentur desolationis Ierusalem septuaginta anni. 3 Et posui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare et deprecari in ieiuniis, sacco, et cinere.

9, *2* [a]Ir 25, 11; 29, 10.

4 Et oravi Dominum Deum meum, et confessus sum, et dixi: [a]Obsecro Domine Daniel
Deus magne et terribilis, custodiens pactum, et misericordiam diligentibus te, peccata confitetur
et custodientibus mandata tua. 5 [b]Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egi-
mus, et recessimus: et declinavimus a mandatis tuis, ac iudiciis. 6 Non obedivimus
servis tuis prophetis, qui locuti sunt in nomine tuo regibus nostris, principibus
nostris, patribus nostris, omnique populo terræ. 7 Tibi Domine iustitia: nobis
autem confusio faciei, sicut est hodie viro Iuda, et habitatoribus Ierusalem, et
omni Israel, his qui prope sunt, et his qui procul in universis terris, ad quas eiecisti
eos propter iniquitates eorum, in quibus peccaverunt in te. 8 Domine nobis confusio
faciei, regibus nostris, principibus nostris, et patribus nostris, qui peccaverunt.
9 Tibi autem Domino Deo nostro misericordia, et propitiatio, quia recessimus a te:
10 et non audivimus vocem Domini Dei nostri ut ambularemus in lege eius, quam
posuit nobis per servos suos prophetas. 11 Et omnis Israel prævaricati sunt legem
tuam, et declinaverunt ne audirent vocem tuam, et stillavit super nos maledictio,
et detestatio, [c]quæ scripta est in libro Moysi servi Dei, quia peccavimus ei. 12 Et
statuit sermones suos, quos locutus est super nos, et super principes nostros, qui
iudicaverunt nos, ut superinduceret in nos magnum malum, quale numquam fuit
sub omni cælo, secundum quod factum est in Ierusalem. 13 Sicut scriptum est
in lege Moysi, omne malum hoc venit super nos: et non rogavimus faciem tuam
Domine Deus noster, ut reverteremur ab iniquitatibus nostris, et cogitaremus
veritatem tuam. 14 Et vigilavit Dominus super malitiam, et adduxit eam super
nos: iustus Dominus Deus noster in omnibus operibus suis, quæ fecit: non enim
audivimus vocem eius.

15 [d]Et nunc Domine Deus noster, [e]qui eduxisti populum tuum de Terra Ægypti et salutem petit,
in manu forti, et fecisti tibi nomen secundum diem hanc: peccavimus, iniquitatem
fecimus. 16 Domine in omnem iustitiam tuam: avertatur obsecro ira tua, et furor
tuus a civitate tua Ierusalem, et monte sancto tuo. Propter peccata enim nostra,
et iniquitates patrum nostrorum, Ierusalem, et populus tuus in opprobrium sunt
omnibus per circuitum nostrum. 17 Nunc ergo exaudi Deus noster orationem servi
tui, et preces eius: et ostende faciem tuam super sanctuarium tuum, quod desertum
est propter temetipsum. 18 Inclina Deus meus aurem tuam, et audi: aperi oculos
tuos, et vide desolationem nostram, et civitatem, super quam invocatum est nomen
tuum: neque enim in iustificationibus nostris prosternimus preces ante faciem
tuam, sed in miserationibus tuis multis: 19 Exaudi Domine, placare Domine:
attende et fac: ne moreris propter temetipsum Deus meus: quia nomen tuum
invocatum est super civitatem, et super populum tuum.

20 Cumque adhuc loquerer, et orarem, et confiterer peccata mea, et peccata Gabriel ei apparet
populi mei Israel, et prosternerem preces meas in conspectu Dei mei, pro monte
sancto Dei mei: 21 Adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel, quem videram
in visione a principio, cito volans tetigit me in tempore sacrificii vespertini. 22 Et
docuit me, et locutus est mihi, dixitque: Daniel nunc egressus sum ut docerem te,
et intelligeres. 23 Ab exordio precum tuarum egressus est sermo: ego autem veni
ut indicarem tibi, quia vir desideriorum es: tu ergo animadverte sermonem, et
intellige visionem.

24 [f]Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum, et super et 70 hebdomadas
urbem sanctam tuam ut consummetur prævaricatio, et finem accipiat peccatum, annorum
et deleatur iniquitas, et adducatur iustitia sempiterna, et impleatur visio, et prophe- nuntiat.
tia, et ungatur Sanctus sanctorum. 25 Scito ergo, et animadverte: Ab exitu sermo-
nis, ut iterum ædificetur Ierusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem,
et hebdomades sexaginta duæ erunt: et rursum ædificabitur platea, et muri in
angustia temporum. 26 Et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus:
et non erit eius populus, qui eum negaturus est. Et civitatem, et sanctuarium
dissipabit populus cum duce venturo: et finis eius vastitas, et post finem belli
statuta desolatio. 27 Confirmabit autem pactum multis hebdomada una: et in

4 [a]Neh 1, 5. — *5* [b]Bar 1, 17. — *11* [c]Dt 27, 14. — *15* [d]Bar 2, 11. — [e]Ex 15, 13. —
24 [f]Io 1, 45.

dimidio hebdomadis deficiet hostia et sacrificium: [a]et erit in templo abominatio
desolationis: et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio.

4. De eventibus a Cyro usque ad finem mundi, 10, 1—12, 13.

Tempus, occasio, locus visionis:
10. 1 Anno tertio Cyri regis Persarum, verbum revelatum est Danieli cognomento Baltassar, et verbum verum, et fortitudo magna: intellexitque sermonem:
intelligentia enim est opus in visione. 2 In diebus illis ego Daniel lugebam trium
hebdomadarum diebus, 3 panem desiderabilem non comedi, et caro et vinum
non introierunt in os meum, sed neque unguento unctus sum: donec complerentur
trium hebdomadarum dies. 4 Die autem vigesima et quarta mensis primi eram
iuxta fluvium magnum, qui est Tigris.

Gabriel Danieli apparet,
5 Et levavi oculos meos, et vidi: et ecce vir unus vestitus lineis, et renes eius
accincti auro obrizo: 6 et corpus eius quasi chrysolithus, et facies eius velut species
fulguris, et oculi eius ut lampas ardens: et brachia eius, et quæ deorsum sunt usque
ad pedes, quasi species æris candentis: et vox sermonum eius ut vox multitudinis.
7 Vidi autem ego Daniel solus visionem: porro viri, qui erant mecum, non viderunt:
sed terror nimius irruit super eos, et fugerunt in absconditum. 8 Ego autem relictus
solus vidi visionem grandem hanc: et non remansit in me fortitudo, sed et species
mea immutata est in me, et emarcui, nec habui quidquam virium. 9 Et audivi
vocem sermonum eius: et audiens iacebam consternatus super faciem meam, et
vultus meus hærebat terræ.

eum confortat atque docet:
10 Et ecce manus tetigit me, et erexit me super genua mea, et super articulos
manuum mearum. 11 Et dixit ad me: Daniel vir desideriorum, intellige verba,
quæ ego loquor ad te, et sta in gradu tuo: nunc enim sum missus ad te. Cumque
dixisset mihi sermonem istum, steti tremens. 12 Et ait ad me: Noli metuere Daniel:
quia ex die primo, quo posuisti cor tuum ad intelligendum ut te affligeres in conspectu
Dei tui, exaudita sunt verba tua: et ego veni propter sermones tuos. 13 Princeps
autem regni Persarum restitit mihi viginti et uno diebus: et ecce Michael unus
de principibus primis venit in adiutorium meum, et ego remansi ibi iuxta regem
Persarum. 14 Veni autem ut docerem te quæ ventura sunt populo tuo in novissimis
diebus, quoniam adhuc visio in dies. 15 Cumque loqueretur mihi huiuscemodi
verbis, deieci vultum meum ad terram, et tacui. 16 Et ecce quasi similitudo filii
hominis tetigit labia mea: et aperiens os meum locutus sum, et dixi ad eum, qui
stabat contra me: Domine mi, in visione tua dissolutæ sunt compages meæ, et
nihil in me remansit virium. 17 Et quomodo poterit servus Domini mei loqui
cum Domino meo? nihil enim in me remansit virium, sed et halitus meus intercluditur.
18 Rursum ergo tetigit me quasi visio hominis, et confortavit me, 19 et dixit: Noli
timere vir desideriorum: pax tibi: confortare, et esto robustus. Cumque loqueretur mecum, convalui, et dixi: Loquere Domine mi, quia confortasti me. 20 Et
ait: Numquid scis quare venerim ad te? et nunc revertar ut prælier adversum
principem Persarum. cum ego egrederer, apparuit princeps Græcorum veniens.
21 Verumtamen annunciabo tibi quod expressum est in scriptura veritatis: et nemo
est adiutor meus in omnibus his, nisi Michael princeps vester. **11.** 1 Ego autem
ab anno primo Darii Medi stabam ut confortaretur, et roboraretur. 2 Et nunc
veritatem annunciabo tibi.

de tribus successoribus Cyri,
Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside, et quartus ditabitur opibus nimiis
super omnes: et cum invaluerit divitiis suis, concitabit omnes adversum regnum
Græciæ.

de Alexandro eiusque regno,
3 Surget vero rex fortis, et dominabitur potestate multa: et faciet quod placuerit
ei. 4 Et cum steterit, conteretur regnum eius, et dividetur in quattuor ventos
cæli: sed non in posteros eius, neque secundum potentiam illius, qua dominatus
est. lacerabitur enim regnum eius etiam in externos, exceptis his.

de Ptolemæo I et Seleuco I.
5 Et confortabitur rex Austri: et de principibus eius prævalebit super eum,
et dominabitur ditione: multa enim dominatio eius.

9, 27 [a]Mt 24, 15.

6 Et post finem annorum fœderabuntur: filiaque regis Austri veniet ad regem de Antiocho II et Pto-
Aquilonis facere amicitiam, et non obtinebit fortitudinem brachii, nec stabit semen lemæo II,
eius: et tradetur ipsa, et qui adduxerunt eam, adolescentes eius, et qui confortabant
eam in temporibus.
7 Et stabit de germine radicum eius plantatio: et veniet cum exercitu, et de Ptolemæo
ingredietur provinciam regis Aquilonis: et abutetur eis, et obtinebit. 8 Insuper III et
et deos eorum, et sculptilia, vasa quoque pretiosa argenti, et auri captiva ducet Seleuco II,
in Ægyptum: ipse prævalebit adversus regem Aquilonis. 9 Et intrabit in regnum
rex Austri, et revertetur ad terram suam.
10 Filii autem eius provocabuntur, et congregabunt multitudinem exercituum de Seleuco III
plurimorum: et veniet properans, et inundans: et revertetur, et concitabitur, et fratreque Antiocho III
congredietur cum robore eius. 11 Et provocatus rex Austri egredietur, et pugna- et Ptolemæo
bit adversus regem Aquilonis, et præparabit multitudinem nimiam, et dabitur IV,
multitudo in manu eius. 12 Et capiet multitudinem, et exaltabitur cor eius, et
deiiciet multa millia, sed non prævalebit. 13 Convertetur enim rex Aquilonis, et necnon Ptolemæo V,
præparabit multitudinem multo maiorem quam prius: et in fine temporum, an-
norumque veniet properans cum exercitu magno, et opibus nimiis. 14 [a]Et in tem-
poribus illis multi consurgent adversus regem Austri: filii quoque prævaricatorum
populi tui extollentur ut impleant visionem, et corruent. 15 Et veniet rex Aquilonis,
et comportabit aggerem, et capiet urbes munitissimas: et brachia Austri non
sustinebunt, et consurgent electi eius ad resistendum, et non erit fortitudo. 16 Et
faciet veniens super eum iuxta placitum suum, et non erit qui stet contra faciem
eius: et stabit in terra inclyta, et consumetur in manu eius. 17 Et ponet faciem
suam ut veniat ad tenendum universum regnum eius, et recta faciet cum eo: et
filiam feminarum dabit ei, ut evertat illud: et non stabit, nec illius erit. 18 Et
convertet faciem suam ad insulas, et capiet multas: et cessare faciet principem
opprobrii sui, et opprobrium eius convertetur in eum. 19 Et convertet faciem
suam ad imperium terræ suæ, et impinget, et corruet, et non invenietur.
20 Et stabit in loco eius vilissimus, et indignus decore regio: et in paucis diebus de Seleuco IV,
conteretur, non in furore, nec in prælio.
21 Et stabit in loco eius despectus, et non tribuetur ei honor regius: et veniet de Antiocho
clam, et obtinebit regnum in fraudulentia. 22 Et brachia pugnantis expugnabuntur IV
a facie eius, et conterentur: insuper et dux fœderis. 23 Et post amicitias, cum eo Epiphane Ægyptum
faciet dolum: et ascendet, et superabit in modico populo. 24 Et abundantes, et bis oppugnante
uberes urbes ingredietur: et faciet quæ non fecerunt patres eius, et patres patrum
eius: rapinas, et prædam, et divitias eorum dissipabit, et contra firmissimas cogi-
tationes inibit: et hoc usque ad tempus. 25 Et concitabitur fortitudo eius, et cor
eius adversum regem Austri in exercitu magno: et rex Austri provocabitur ad
bellum multis auxiliis, et fortibus nimis: et non stabunt, quia inibunt adversus
eum consilia. 26 Et comedentes panem cum eo, conterent illum, exercitusque
eius opprimetur: et cadent interfecti plurimi. 27 Duorum quoque regum cor erit
ut malefaciant, et ad mensam unam mendacium loquentur, et non proficient:
quia adhuc finis in aliud tempus. 28 Et revertetur in terram suam cum opibus
multis: et cor eius adversum testamentum sanctum, et faciet, et revertetur in terram
suam. 29 Statuto tempore revertetur, et veniet ad Austrum: et non erit priori
simile novissimum. 30 Et venient super eum Trieres, et Romani: et percutietur,
et revertetur, et indignabitur contra testamentum sanctuarii, et faciet: reverteturque ac populum Israel
et cogitabit adversum eos, qui dereliquerunt testamentum sanctuarii. 31 Et brachia persequente
ex eo stabunt, et polluent sanctuarium fortitudinis, et auferent iuge sacrificium:
et dabunt abominationem in desolationem. 32 Et impii in testamentum simulabunt
fraudulenter: populus autem sciens Deum suum, obtinebit, et faciet. 33 Et docti
in populo docebunt plurimos: et ruent in gladio, et in flamma, et in captivitate,
et in rapina dierum. 34 Cumque corruerint, sublevabuntur auxilio parvulo: et
applicabuntur eis plurimi fraudulenter. 35 Et de eruditis ruent, ut conflentur, et

11, *14* [a]Is 19, 16.

eligantur, et dealbentur usque ad tempus præfinitum: quia adhuc aliud tempus erit. 36 Et faciet iuxta voluntatem suam rex, et elevabitur, et magnificabitur adversus omnem deum: et adversus Deum deorum loquetur magnifica, et dirigetur, donec compleatur iracundia: perpetrata quippe est definitio. 37 Et Deum patrum suorum non reputabit: et erit in concupiscentiis feminarum, nec quemquam deorum curabit: quia adversum universa consurget. 38 Deum autem Maozim in loco suo venerabitur: et Deum, quem ignoraverunt patres eius, colet auro, et argento, et lapide pretioso, rebusque pretiosis. 39 Et faciet ut muniat Maozim cum Deo alieno, quem cognovit, et multiplicabit gloriam, et dabit eis potestatem in multis, et terram dividet gratuito.

propter impietatem suam,

40 Et in tempore præfinito præliabitur adversus eum rex Austri, et quasi tempestas veniet contra illum rex Aquilonis in curribus, et in equitibus, et in classe magna, et ingredietur terras, et conteret, et pertransiet. 41 Et introibit in terram gloriosam, et multæ corruent: hæ autem solæ salvabuntur de manu eius, Edom, et Moab, et principium filiorum Ammon. 42 Et mittet manum suam in terras: et Terra Ægypti non effugiet. 43 Et dominabitur thesaurorum auri, et argenti, et in omnibus pretiosis Ægypti: per Libyam quoque, et Æthiopiam transibit. 44 Et fama turbabit eum ab Oriente et ab Aquilone: et veniet in multitudine magna ut conterat et interficiat plurimos. 45 Et figet tabernaculum suum Apadno inter maria, super montem inclytum et sanctum: et veniet usque ad summitatem eius, et nemo auxiliabitur ei.

de hoste novissimo

12. 1 In tempore autem illo consurget Michael princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui: et veniet tempus quale non fuit ab eo ex quo gentes esse cœperunt usque ad tempus illud. Et in tempore illo salvabitur populus tuus, omnis qui inventus fuerit scriptus in libro.

ac protectore populi Israel,

2 Et multi de his, qui dormiunt in terræ pulvere, evigilabunt: [a]alii in vitam æternam, et alii in opprobrium ut videant semper. 3 Qui autem docti fuerint, [b]fulgebunt quasi splendor firmamenti: et qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.

de resurrectione et mercede,

4 Tu autem Daniel claude sermones, et signa librum usque ad tempus statutum: plurimi pertransibunt, et multiplex erit scientia.

de libro signando;

5 Et vidi ego Daniel, et ecce quasi duo alii stabant: unus hinc super ripam fluminis, et alius inde ex altera ripa fluminis. 6 Et dixi viro, qui erat indutus lineis, qui stabat super aquas fluminis: Usquequo finis horum mirabilium? 7 Et audivi virum, qui indutus erat lineis, qui stabat super aquas fluminis, [c]cum elevasset dexteram et sinistram suam in cælum, et iurasset per viventem in æternum, quia in tempus, et tempora, et dimidium temporis. Et cum completa fuerit dispersio manus populi sancti, complebuntur universa hæc. 8 Et ego audivi, et non intellexi. Et dixi: Domine mi, quid erit post hæc? 9 Et ait: Vade Daniel, quia clausi sunt, signatique sermones usque ad præfinitum tempus. 10 Eligentur, et dealbabuntur, et quasi ignis probabuntur multi: et impie agent impii, neque intelligent omnes impii, porro docti intelligent. 11 Et a tempore cum ablatum fuerit iuge sacrificium, et posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille ducenti nonaginta. 12 Beatus, qui expectat, et pervenit usque ad dies mille trecentos trigintaquinque. 13 Tu autem vade ad præfinitum: et requiesces, et stabis in sorte tua in finem dierum.

finis visionis.

Hucusque Danielem in Hebræo Volumine legimus. Quæ sequuntur usque ad finem libri, de Theodotionis editione translata sunt.

Appendices libri, 13, 1—14, 42.

1. Ad 2, 49: de liberatione castæ Susannæ, 13, 1—64.

13. 1 Et erat vir habitans in Babylone, et nomen eius Ioakim: 2 Et accepit uxorem nomine Susannam, filiam Helciæ pulchram nimis, et timentem Deum: 3 parentes enim illius, cum essent iusti, erudierunt filiam suam secundum legem Moysi. 4 Erat autem Ioakim dives valde, et erat ei pomarium vicinum domui suæ:

Senibus iudicibus sollicitantibus resistit.

12, *2* [a]Mt 25, 46. — *3* [b]Sap 3, 7. — *7* [c]Apc 10, 5.

et ad ipsum confluebant Iudæi, eo quod esset honorabilior omnium. 5 Et constituti
sunt de populo duo senes iudices in illo anno: de quibus locutus est Dominus: Quia
egressa est iniquitas de Babylone a senioribus iudicibus, qui videbantur regere
populum. 6 Isti frequentabant domum Ioakim, et veniebant ad eos omnes, qui
habebant iudicia. 7 Cum autem populus revertisset per meridiem, ingrediebatur
Susanna, et deambulabat in pomario viri sui. 8 Et videbant eam senes quotidie
ingredientem, et deambulantem: et exarserunt in concupiscentiam eius: 9 et
everterunt sensum suum, et declinaverunt oculos suos ut non viderent cælum, neque
recordarentur iudiciorum iustorum. 10 Erant ergo ambo vulnerati amore eius,
nec indicaverunt sibi vicissim dolorem suum: 11 erubescebant enim indicare sibi
concupiscentiam suam, volentes concumbere cum ea: 12 et observabant quotidie
solicitius videre eam. Dixitque alter ad alterum: 13 Eamus domum, quia hora
prandii est. Et egressi recesserunt a se. 14 Cumque revertissent, venerunt in unum:
et sciscitantes ab invicem causam, confessi sunt concupiscentiam suam: et tunc
in communi statuerunt tempus, quando eam possent invenire solam. 15 Factum
est autem, cum observarent diem aptum, ingressa est aliquando sicut heri et nudius-
tertius, cum duabus solis puellis, voluitque lavari in pomario: æstus quippe erat:
16 et non erat ibi quisquam, præter duos senes absconditos, et contemplantes eam.
17 Dixit ergo puellis: Afferte mihi oleum, et smigmata, et ostia pomarii claudite,
ut laver. 18 Et fecerunt sicut præceperat: clauseruntque ostia pomarii, et egressæ
sunt per posticum ut afferrent quæ iusserat, nesciebantque senes intus esse abscondi-
tos. 19 Cum autem egressæ essent puellæ, surrexerunt duo senes, et accurrerunt
ad eam, et dixerunt: 20 Ecce ostia pomarii clausa sunt, et nemo nos videt, et
nos in concupiscentia tui sumus: quam ob rem assentire nobis, et commiscere
nobiscum. 21 quod si nolueris, dicemus contra te testimonium, quod fuerit tecum
iuvenis, et ob hanc causam emiseris puellas a te. 22 Ingemuit Susanna, et ait:
Angustiæ sunt mihi undique: si enim hoc egero, mors mihi est: si autem non egero,
non effugiam manus vestras. 23 Sed melius est mihi absque opere incidere in manus
vestras, quam peccare in conspectu Domini. 24 Et exclamavit voce magna Susanna:
exclamaverunt autem et senes adversus eam. 25 Et cucurrit unus ad ostia pomarii,
et aperuit. 26 Cum ergo audissent clamorem famuli domus in pomario, irruerunt per
posticum ut viderent quidnam esset. 27 Postquam autem senes locuti sunt, erubue-
runt servi vehementer: quia numquam dictus fuerat sermo huiuscemodi de Susanna.

Et facta est dies crastina. 28 Cumque venisset populus ad Ioakim virum *ab illis adulterii*
eius, venerunt et duo presbyteri pleni iniqua cogitatione adversus Susannam ut *accusata*
interficerent eam. 29 Et dixerunt coram populo: Mittite ad Susannam filiam *condemnatur,*
Helciæ uxorem Ioakim. Et statim miserunt. 30 Et venit cum parentibus, et filiis,
et universis cognatis suis. 31 Porro Susanna erat delicata nimis, et pulchra specie.
32 At iniqui illi iusserunt ut discooperiretur (erat enim cooperta) ut vel sic satiarentur
decore eius. 33 Flebant igitur sui, et omnes qui noverant eam. 34 Consurgentes
autem duo presbyteri in medio populi, posuerunt manus suas super caput eius.
35 Quæ flens suspexit ad cælum: erat enim cor eius fiduciam habens in Domino.
36 Et dixerunt presbyteri: Cum deambularemus in pomario soli, ingressa est hæc
cum duabus puellis: et clausit ostia pomarii, et dimisit a se puellas. 37 Venitque
ad eam adolescens, qui erat absconditus, et concubuit cum ea. 38 Porro nos cum
essemus in angulo pomarii, videntes iniquitatem, cucurrimus ad eos, et vidimus
eos pariter commisceri. 39 Et illum quidem non quivimus comprehendere, quia
fortior nobis erat, et apertis ostiis exilivit: 40 hanc autem cum apprehendissemus,
interrogavimus, quisnam esset adolescens, et noluit indicare nobis: huius rei testes
sumus. 41 Credidit eis multitudo quasi senibus et iudicibus populi, et condem-
naverunt eam ad mortem. 42 Exclamavit autem voce magna Susanna, et dixit:
Deus æterne, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant,
43 tu scis quoniam falsum testimonium tulerunt contra me: et ecce morior, cum
nihil horum fecerim, quæ isti malitiose composuerunt adversum me.

44 Exaudivit autem Dominus vocem eius. 45 Cumque duceretur ad mortem, *sed a Daniele innocens de-*
suscitavit Dominus spiritum sanctum pueri iunioris, cuius nomen Daniel: 46 Et *monstratur.*

exclamavit voce magna: Mundus ego sum a sanguine huius. 47 Et conversus
omnis populus ad eum, dixit: Quis est iste sermo, quem tu locutus es? 48 Qui cum
staret in medio eorum, ait: Sic fatui filii Israel, non iudicantes, neque quod verum
est cognoscentes, condemnastis filiam Israel? 49 Revertimini ad iudicium, quia
falsum testimonium locuti sunt adversus eam. 50 Reversus est ergo populus cum
festinatione, et dixerunt ei senes: Veni, et sede in medio nostrum, et indica nobis:
quia tibi Deus dedit honorem senectutis. 51 Et dixit ad eos Daniel: Separate illos
ab invicem procul, et diiudicabo eos. 52 Cum ergo divisi essent alter ab altero, voca-
vit unum de eis, et dixit ad eum: Inveterate dierum malorum, nunc venerunt peccata
tua, quæ operabaris prius: 53 iudicans iudicia iniusta, innocentes opprimens, et
dimittens noxios, dicente Domino: [a]Innocentem et iustum non interficies. 54 Nunc
ergo si vidisti eam, dic sub qua arbore videris eos colloquentes sibi. Qui ait: Sub
schino. 55 Dixit autem Daniel: Recte mentitus es in caput tuum: Ecce enim
Angelus Dei accepta sententia ab eo, scindet te medium. 56 Et, amoto eo, iussit
venire alium, et dixit ei: Semen Chanaan, et non Iuda, species decepit te, et con-
cupiscentia subvertit cor tuum: 57 sic faciebatis filiabus Israel, et illæ timentes
loquebantur vobis: sed filia Iuda non sustinuit iniquitatem vestram. 58 Nunc ergo
dic mihi, sub qua arbore comprehenderis eos loquentes sibi. Qui ait: Sub prino.
59 Dixit autem ei Daniel: Recte mentitus es et tu in caput tuum: manet enim
Angelus Domini, gladium habens, ut secet te medium, et interficiat vos. 60 Ex-
clamavit itaque omnis cœtus voce magna, et benedixerunt Deum, qui salvat speran-
tes in se. 61 Et consurrexerunt adversus duos presbyteros (convicerat enim eos
Daniel ex ore suo falsum dixisse testimonium) feceruntque eis sicut male egerant
adversus proximum, 62 [b]ut facerent secundum legem Moysi: et interfecerunt eos,
et salvatus est sanguis innoxius in die illa. 63 Helcias autem et uxor eius laudaverunt
Deum pro filia sua Susanna cum Ioakim marito eius, et cognatis omnibus, quia
non esset inventa in ea res turpis. 64 Daniel autem factus est magnus in conspectu
populi a die illa, et deinceps.

2. Ad 6, 28: de eversione idolorum, 13, 65—14, 42.

Daniel conviva Cyri 65 Et rex Astyages appositus est ad patres suos, et suscepit Cyrus Perses
regnum eius. **14.** 1 Erat autem Daniel conviva regis, et honoratus super omnes
amicos eius.

idolum Bel non adorat. 2 Erat quoque idolum apud Babylonios nomine Bel: et impendebantur in
eo per dies singulos similæ artabæ duodecim, et oves quadraginta, vinique amphoræ
sex. 3 Rex quoque colebat eum, et ibat per singulos dies adorare eum: porro
Daniel adorabat Deum suum. Dixitque ei rex: Quare non adoras Bel? 4 Qui
respondens, ait ei: Quia non colo idola manufacta, sed viventem Deum, qui creavit
cælum, et terram, et habet potestatem omnis carnis. 5 Et dixit rex ad eum: Non
videtur tibi esse Bel vivens Deus? An non vides quanta comedat, et bibat quotidie?
6 Et ait Daniel arridens: Ne erres rex, iste enim intrinsecus luteus est, et forinsecus
æreus, neque comedit aliquando. 7 Et iratus rex vocavit sacerdotes eius, et ait eis:
Nisi dixeritis mihi, quis est qui comedat impensas has, moriemini. 8 Si autem
ostenderitis, quoniam Bel comedat hæc, morietur Daniel, quia blasphemavit in
Bel. Et dixit Daniel regi: Fiat iuxta verbum tuum. 9 Erant autem sacerdotes
Bel septuaginta, exceptis uxoribus, et parvulis, et filiis. Et venit rex cum Daniele
in templum Bel. 10 Et dixerunt sacerdotes Bel: Ecce nos egredimur foras: et tu
rex pone escas, et vinum misce, et claude ostium, et signa annulo tuo: 11 et cum
ingressus fueris mane, nisi inveneris omnia comesta a Bel, morte moriemur, vel
Daniel qui mentitus est adversum nos. 12 Contemnebant autem, quia fecerant sub
mensa absconditum introitum, et per illum ingrediebantur semper, et devorabant ea.

sed fraude sacerdotum detecta subvertit 13 Factum est igitur postquam egressi sunt illi, rex posuit cibos ante Bel:
præcepit Daniel pueris suis, et attulerunt cinerem, et cribravit per totum templum
coram rege: et egressi clauserunt ostium: et signantes annulo regis abierunt.

13, *53* [a]Ex 23, 7. — *62* [b]Dt 19, 18.

[14] Sacerdotes autem ingressi sunt nocte iuxta consuetudinem suam, et uxores
et filii eorum: et comederunt omnia, et biberunt. [15] Surrexit autem rex primo
diluculo, et Daniel cum eo. [16] Et ait rex: Salvane sunt signacula, Daniel? Qui re-
spondit: Salva, rex. [17] Statimque cum aperuisset ostium, intuitus rex mensam,
exclamavit voce magna: Magnus es Bel, et non est apud te dolus quisquam. [18] Et
risit Daniel: et tenuit regem ne ingrederetur intro: et dixit: Ecce pavimentum,
animadverte cuius vestigia sint hæc. [19] Et dixit rex: Video vestigia virorum, et
mulierum, et infantium. Et iratus est rex. [20] Tunc apprehendit sacerdotes, et
uxores, et filios eorum: et ostenderunt ei abscondita ostiola, per quæ ingrediebantur,
et consumebant quæ erant super mensam. [21] Occidit ergo illos rex, et tradidit
Bel in potestatem Danielis: qui subvertit eum, et templum eius.

[22] Et erat draco magnus in loco illo, et colebant eum Babylonii. [23] Et dixit — atque draconem interficit;
rex Danieli: Ecce nunc non potes dicere quia iste non sit Deus vivens: adora ergo
eum. [24] Dixitque Daniel: Dominum Deum meum adoro: quia ipse est Deus
vivens: iste autem non est Deus vivens. [25] Tu autem rex da mihi potestatem, et
interficiam draconem absque gladio, et fuste. Et ait rex: Do tibi. [26] Tulit ergo
Daniel picem, et adipem, et pilos, et coxit pariter: fecitque massas, et dedit in os
draconis, et diruptus est draco. Et dixit: Ecce quem colebatis.

[27] Quod cum audissent Babylonii, indignati sunt vehementer: et congregati — in lacum leonum missus
adversum regem, dixerunt: Iudæus factus est rex: Bel destruxit, draconem interfecit,
et sacerdotes occidit. [28] Et dixerunt cum venissent ad regem: Trade nobis Danielem,
alioquin interficiemus te, et domum tuam. [29] Vidit ergo rex quod irruerent in
eum vehementer: et necessitate compulsus tradidit eis Danielem. [30] Qui miserunt
eum in lacum leonum, et erat ibi diebus sex. [31] Porro in lacu erant leones septem,
et dabantur eis duo corpora quotidie, et duæ oves: et tunc non data sunt eis, ut
devorarent Danielem.

[32] Erat autem Habacuc propheta in Iudæa, et ipse coxerat pulmentum, et — ab Habacuc propheta pascitur;
intriverat panes in alveolo: et ibat in campum ut ferret messoribus. [33] Dixitque
Angelus Domini ad Habacuc: Fer prandium, quod habes, in Babylonem Danieli,
qui est in lacu leonum. [34] Et dixit Habacuc: Domine, Babylonem non vidi, et
lacum nescio. [35] [a]Et apprehendit eum Angelus Domini in vertice eius, et portavit
eum capillo capitis sui, posuitque eum in Babylone supra lacum in impetu spiri-
tus sui. [36] Et clamavit Habacuc, dicens: Daniel serve Dei, tolle prandium, quod
misit tibi Deus. [37] Et ait Daniel: Recordatus es mei Deus, et non dereliquisti
diligentes te. [38] Surgensque Daniel comedit. Porro Angelus Domini restituit
Habacuc confestim in loco suo.

[39] Venit ergo rex die septimo ut lugeret Danielem: et venit ad lacum, et intro- — Cyrus Danielem educit ac Deum Israel honorat.
spexit, et ecce Daniel sedens in medio leonum. [40] Et exclamavit voce magna rex,
dicens: Magnus es Domine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum. [41] Porro
illos, qui perditionis eius causa fuerant, intromisit in lacum, et devorati sunt in
momento coram eo. [42] Tunc rex ait: Paveant omnes habitantes in universa terra
Deum Danielis: quia ipse est Salvator, faciens signa, et mirabilia in terra: qui libera-
vit Danielem de lacu leonum.

14, *35* [a]Ez 8, 3.

PROPHETIA OSEE.

I. Actiones symbolicæ Osee, 1, 1—3, 5.

1. Matrimonium cum fornicaria, 1, 1—2, 1.

Titulus libri:
1. [1] Verbum Domini, quod factum est ad Osee filium Beeri, in diebus Oziæ,
Ioathan, Achaz, Ezechiæ regum Iuda, et in diebus Ieroboam filii Ioas regis Israel.
Gomer uxor parit:
[2] Principium loquendi Domino in Osee: et dixit Dominus ad Osee: Vade, sume
tibi uxorem fornicationum, et fac tibi filios fornicationum: quia fornicans fornica-
bitur terra a Domino. [3] Et abiit, et accepit Gomer filiam Debelaim:
filium Iezrahel,
et concepit, et peperit ei filium. [4] Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen eius
Iezrahel: quoniam adhuc modicum, et visitabo sanguinem Iezrahel super domum
Iehu, et quiescere faciam regnum domus Israel. [5] Et in illa die conteram arcum
Israel in valle Iezrahel.
filiam Lo-ruchama
[6] Et concepit adhuc, et peperit filiam. Et dixit ei: Voca nomen eius Absque
misericordia: quia non addam ultra misereri domui Israel, sed oblivione obli-
viscar eorum. [7] Et domui Iuda miserebor, et salvabo eos in Domino Deo suo:
et non salvabo eos in arcu, et gladio, et in bello, et in equis, et in equitibus.
filium Lo-ammi.
[8] Et ablactavit eam, quæ erat Absque misericordia. Et concepit, et peperit
filium. [9] Et dixit: Voca nomen eius: Non populus meus: quia vos non populus
meus, et ego non ero vester.
quorum nomina mutabuntur.
[10] Et erit numerus filiorum Israel quasi arena maris, quæ sine mensura est,
et non numerabitur. [a]Et erit in loco ubi dicetur eis: Non populus meus vos: dicetur
eis: Filii Dei viventis. [11] Et congregabuntur filii Iuda, et filii Israel pariter: et
ponent sibimet caput unum, et ascendent de terra: quia magnus dies Iezrahel.
2. [1] Dicite fratribus vestris: Populus meus: et sorori vestræ, Misericordiam con-
secuta.

2. Peccatum et pœna necnon restitutio Israel, 2, 2—24.

Israel Dei sui obliviscens mœrore et inopia affligetur.

[2] Iudicate matrem vestram, iudicate: quoniam ipsa non uxor mea, et ego non vir eius.
auferat fornicationes suas a facie sua, et adulteria sua de medio uberum suorum.
[3] Ne forte expoliem eam nudam, et statuam eam secundum diem nativitatis suæ:
et ponam eam quasi solitudinem, et statuam eam velut terram inviam,
et interficiam eam siti.
[4] Et filiorum illius non miserebor: quoniam filii fornicationum sunt.
[5] quia fornicata est mater eorum, confusa est quæ concepit eos:
quia dixit: Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi, et aquas meas,
lanam meam, et linum meum, oleum meum, et potum meum.
[6] Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis, et sepiam eam maceria,
et semitas suas non inveniet.
[7] Et sequetur amatores suos, et non apprehendet eos:
et quæret eos, et non inveniet,
et dicet: Vadam, et revertar ad virum meum priorem: quia bene mihi erat tunc magis quam nunc.
[8] Et hæc nescivit, quia ego dedi ei frumentum, et vinum, et oleum, et argentum multiplicavi ei, et aurum, quæ fecerunt Baal.
[9] Idcirco convertar, et sumam frumentum meum in tempore suo, et vinum meum in tempore suo,
et liberabo lanam meam et linum meum, quæ operiebant ignominiam eius.

1, *10* [a]Rom 9, 26.

10 Et nunc revelabo stultitiam eius in oculis amatorum eius: et vir non eruet eam de manu mea:
11 et cessare faciam omne gaudium eius, sollemnitatem eius, neomeniam eius, sabbatum eius, et omnia festa tempora eius.
12 Et corrumpam vineam eius, et ficum eius: de quibus dixit:
Mercedes hæ, meæ sunt, quas dederunt mihi amatores mei:
et ponam eam in saltum, et comedet eam bestia agri.
13 Et visitabo super eam dies Baalim, quibus accendebat incensum,
et ornabatur inaure sua, et monili suo, et ibat post amatores suos,
et mei obliviscebatur, dicit Dominus.

14 Propter hoc, ecce ego lactabo eam, et ducam eam in solitudinem: et loquar ad cor eius. sed conversa ad Deum suum reducetur magnaque felicitate donabitur.
15 Et dabo ei vinitores eius ex eodem loco, et Vallem Achor ad aperiendam spem:
et canet ibi iuxta dies iuventutis suæ, et iuxta dies ascensionis suæ de Terra Ægypti.
16 Et erit in die illa, ait Dominus: vocabit me: Vir meus: et non vocabit me ultra, Baali.
17 Et auferam nomina Baalim de ore eius, et non recordabitur ultra nominis eorum.
18 Et percutiam cum eis fœdus in die illa, cum bestia agri, et cum volucre cæli, et cum reptili terræ:
et arcum, et gladium, et bellum conteram de terra: et dormire eos faciam fiducialiter.
19 Et sponsabo te mihi in sempiternum: et sponsabo te mihi in iustitia, et iudicio, et in misericordia, et in miserationibus.
20 Et sponsabo te mihi in fide: et scies quia ego Dominus.
21 Et erit in die illa: Exaudiam, dicit Dominus,
exaudiam cælos, et illi exaudient terram.
22 Et terra exaudiet triticum, et vinum, et oleum: et hæc exaudient Iezrahel.
23 Et seminabo eam mihi in terra, et miserebor eius, quæ fuit Absque misericordia.
24 [a]Et dicam non populo meo: Populus meus es tu: et ipse dicet: Deus meus es tu.

3. Matrimonium cum adultera, 3, 1—5.

3. 1 Et dixit Dominus ad me: Adhuc vade, et dilige mulierem dilectam amico Adultera seclusa sed non dimissa
et adulteram: sicut diligit Dominus filios Israel, et ipsi respiciunt ad deos alienos,
et diligunt vinacia uvarum. 2 Et fodi eam mihi quindecim argenteis, et coro hordei,
et dimidio coro hordei. 3 Et dixi ad eam: Dies multos expectabis me: non fornica-
beris, et non eris viro: sed et ego expectabo te. 4 quia dies multos sedebunt filii Israelem exsulem sed restituendam significat.
Israel sine rege, et sine principe, et sine sacrificio, et sine altari, et sine ephod, et
sine theraphim. 5 [b]et post hæc revertentur filii Israel, et quærent Dominum Deum
suum, et David regem suum: et pavebunt ad Dominum, et ad bonum eius in novissimo dierum.

II. Sermones prophetici Osee, 4, 1—14, 10.

1. Culpa et pœna Israel nuntiantur, 4, 1—5, 9.

4. 1 Audite verbum Domini filii Israel, quia iudicium Domino cum habitatoribus terræ: Vitia populi abundant
non est enim veritas, et non est misericordia, et non est scientia Dei in terra.
2 Maledictum, et mendacium, et homicidium, et furtum,
et adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem tetigit.
3 Propter hoc lugebit terra, et infirmabitur omnis, qui habitat in ea,
in bestia agri, et in volucre cæli: sed et pisces maris congregabuntur.

2, *24* [a]Rom 9, 25; 1 Ptr 2, 10. — 3, *5* [b]Ez 34, 23.

propter negligentiam sacerdotum.

4 Verumtamen unusquisque non iudicet: et non arguatur vir:
populus enim tuus sicut hi, qui contradicunt sacerdoti.
5 Et corrues hodie, et corruet etiam propheta tecum: nocte tacere feci matrem tuam.
6 Conticuit populus meus, eo quod non habuerit scientiam:
quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi:
et oblita es legis Dei tui, obliviscar filiorum tuorum et ego.
7 Secundum multitudinem eorum sic peccaverunt mihi: gloriam eorum in ignominiam commutabo.
8 Peccata populi mei comedent, et ad iniquitatem eorum sublevabunt animas eorum.

ideo populus et sacerdos punietur:

9 Et erit sicut populus, sic sacerdos:
et visitabo super eum vias eius, et cogitationes eius reddam ei.
10 Et comedent, et non saturabuntur: fornicati sunt, et non cessaverunt:
quoniam Dominum dereliquerunt in non custodiendo.

Israel idola colit.

11 Fornicatio, et vinum, et ebrietas auferunt cor.
12 Populus meus in ligno suo interrogavit, et baculus eius annunciavit ei:
spiritus enim fornicationum decepit eos, et fornicati sunt a Deo suo.
13 Super capita montium sacrificabant, et super colles accendebant thymiama:
subtus quercum, et populum, et terebinthum, quia bona erat umbra eius:
ideo fornicabuntur filiæ vestræ, et sponsæ vestræ adulteræ erunt.
14 Non visitabo super filias vestras cum fuerint fornicatæ, et super sponsas vestras cum adulteraverint:
quoniam ipsi cum meretricibus conversabantur, et cum effeminatis sacrificabant,
et populus non intelligens vapulabit.

et Iudam scandalizat.

15 Si fornicaris tu Israel, non delinquat saltem Iuda: et nolite ingredi in Galgala,
et ne ascenderitis in Bethaven, neque iuraveritis: Vivit Dominus. 16 Quoniam
sicut vacca lasciviens declinavit Israel: nunc pascet eos Dominus, quasi agnum
in latitudine. 17 Particeps idolorum Ephraim, dimitte eum. 18 Separatum est
convivium eorum, fornicatione fornicati sunt: dilexerunt afferre ignominiam
protectores eius. 19 Ligavit eum spiritus in alis suis, et confundentur a sacrificiis suis.

a sacerdotibus et principibus seductus,

5. 1 Audite hoc sacerdotes, et attendite domus Israel,
et domus regis auscultate: quia vobis iudicium est,
quoniam laqueus facti estis speculationi, et rete expansum super Thabor.
2 Et victimas declinastis in profundum: et ego eruditor omnium eorum.
3 Ego scio Ephraim, et Israel non est absconditus a me:
quia nunc fornicatus est Ephraim, contaminatus est Israel.
4 Non dabunt cogitationes suas ut revertantur ad Deum suum:
quia spiritus fornicationum in medio eorum, et Dominum non cognoverunt.
5 Et respondebit arrogantia Israel in facie eius: et Israel, et Ephraim ruent in iniquitate sua,
ruet etiam Iudas cum eis.
6 In gregibus suis, et in armentis suis vadent ad quærendum Dominum, et non invenient: ablatus est ab eis.
7 In Dominum prævaricati sunt, quia filios alienos genuerunt:
nunc devorabit eos mensis cum partibus suis.

idcirco corripientur.

8 Clangite buccina in Gabaa, tuba in Rama:
ululate in Bethaven, post tergum tuum Beniamin.
9 Ephraim in desolatione erit in die correptionis: in tribubus Israel ostendi fidem.

2. Israel et Iuda sincere converti nolunt, 5, 10—7, 16.

Ab Assyriis frustra salutem quærent,

10 Facti sunt principes Iuda quasi assumentes terminum: super eos effundam quasi aquam iram meam.
11 Calumniam patiens est Ephraim, fractus iudicio: quoniam cœpit abire post sordes.

12 Et ego quasi tinea Ephraim: et quasi putredo domui Iuda.
13 Et vidit Ephraim languorem suum, et Iuda vinculum suum:
et abiit Ephraim ad Assur, et misit ad regem Ultorem:
et ipse non poterit sanare vos, nec solvere poterit a vobis vinculum.
14 Quoniam ego quasi leæna Ephraim, et quasi catulus leonis domui Iuda:
ego ego capiam, et vadam: tollam, et non est qui eruat.

15 Vadens revertar ad locum meum: donec deficiatis, et quæratis faciem meam. ad Dominum
6. 1 In tribulatione sua mane consurgent ad me: Venite, et revertamur ad Dominum: revertentur quidem,
2 quia ipse cepit, et sanabit nos: percutiet, et curabit nos.
3 [a]Vivificabit nos post duos dies: in die tertia suscitabit nos,
et vivemus in conspectu eius.
Sciemus, sequemurque ut cognoscamus Dominum:
quasi diluculum præparatus est egressus eius,
et veniet quasi imber nobis temporaneus, et serotinus terræ.

4 Quid faciam tibi Ephraim? quid faciam tibi Iuda? sed mox pactum eius
misericordia vestra quasi nubes matutina, et quasi ros mane pertransiens. iterum
5 Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei: violabunt,
et iudicia tua quasi lux egredientur.
6 [b]Quia misericordiam volui, et non sacrificium, et scientiam Dei plusquam holocausta.
7 Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi prævaricati sunt in me.
8 Galaad civitas operantium idolum, supplantata sanguine.
9 Et quasi fauces virorum latronum, particeps sacerdotum, in via interficientium pergentes de Sichem:
quia scelus operati sunt. 10 In domo Israel vidi horrendum:
ibi fornicationes Ephraim: contaminatus est Israel.
11 Sed et Iuda pone messem tibi,
cum convertero captivitatem populi mei. **7.** 1 Cum sanare vellem Israel,
revelata est iniquitas Ephraim, et malitia Samariæ,
quia operati sunt mendacium: et fur ingressus est spolians, latrunculus foris.
2 Et ne forte dicant in cordibus suis omnem malitiam eorum me recordatum:
nunc circumdederunt eos adinventiones suæ, coram facie mea factæ sunt.
3 In malitia sua lætificaverunt regem: et in mendaciis suis principes.
4 Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus a coquente: quievit paululum civitas a commistione fermenti, donec fermentaretur totum.
5 Dies regis nostri: cœperunt principes furere a vino: extendit manum suam cum illusoribus.
6 Quia applicuerunt quasi clibanum cor suum, cum insidiaretur eis:
tota nocte dormivit coquens eos, mane ipse succensus quasi ignis flammæ.
7 Omnes calefacti sunt quasi clibanus, et devoraverunt iudices suos:
omnes reges eorum ceciderunt: non est qui clamet in eis ad me.

8 Ephraim in populis ipse commiscebatur: Ephraim factus est subcinericius panis, qui non reversatur. in Ægyptum et Assyriam
9 Comederunt alieni robur eius, et ipse nescivit: volantes a Domino
sed et cani effusi sunt in eo, et ipse ignoravit. capientur.
10 Et humiliabitur superbia Israel in facie eius:
nec reversi sunt ad Dominum Deum suum, et non quæsierunt eum in omnibus his.
11 Et factus est Ephraim quasi columba seducta non habens cor:
Ægyptum invocabant, ad Assyrios abierunt.
12 Et cum profecti fuerint, expandam super eos rete meum:
quasi volucrem cæli detraham eos, cædam eos secundum auditionem cœtus eorum.

6, *3* [a]1 Cor 15, 4. — *6* [b]1 Sm 15, 22; Ecl 4, 17; Mt 9, 13; 12, 7.

13 Væ eis, quoniam recesserunt a me: vastabuntur, quia prævaricati sunt in me:
et ego redemi eos: et ipsi locuti sunt contra me mendacia.
14 Et non clamaverunt ad me in corde suo, sed ululabant in cubilibus suis:
super triticum et vinum ruminabant, recesserunt a me.
15 Et ego erudivi eos, et confortavi brachia eorum: et in me cogitaverunt malitiam.
16 Reversi sunt ut essent absque iugo: facti sunt quasi arcus dolosus:
cadent in gladio principes eorum, a furore linguæ suæ. Ista subsannatio eorum in Terra Ægypti.

3. Idololatræ ignominia et mæstitia afficientur, 8, 1—10, 8.

Israelitæ fœdifragi

8. 1 In gutture tuo sit tuba quasi aquila super domum Domini:
pro eo quod transgressi sunt fœdus meum, et legem meam prævaricati sunt.
2 Me invocabunt: Deus meus cognovimus te Israel.
3 Proiecit Israel bonum, inimicus persequetur eum.

propter idololatriam inimicis servient

4 Ipsi regnaverunt, et non ex me: principes extiterunt, et non cognovi:
argentum suum, et aurum suum fecerunt sibi idola, ut interirent:
5 proiectus est vitulus tuus Samaria, iratus est furor meus in eos.
usquequo non poterunt emundari?
6 Quia ex Israel et ipse est: artifex fecit illum,
et non est Deus: quoniam in aranearum telas erit vitulus Samariæ.
7 Quia ventum seminabunt, et turbinem metent:
culmus stans non est in eo, germen non faciet farinam:
quod et si fecerit, alieni comedent eam.
8 Devoratus est Israel: nunc factus est in nationibus quasi vas immundum.
9 Quia ipsi ascenderunt ad Assur, onager solitarius sibi: Ephraim munera dederunt amatoribus.
10 Sed et cum mercede conduxerint nationes, nunc congregabo eos:
et quiescent paulisper ab onere regis, et principum.
11 Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum: factæ sunt ei aræ in delictum.
12 Scribam ei multiplices leges meas, quæ velut alienæ computatæ sunt.
13 Hostias offerent, immolabunt carnes, et comedent, et Dominus non suscipiet eas:
nunc recordabitur iniquitatis eorum, et visitabit peccata eorum:
ipsi in Ægyptum convertentur.
14 Et oblitus est Israel factoris sui, et ædificavit delubra: et Iudas multiplicavit urbes munitas:
et mittam ignem in civitates eius, et devorabit ædes illius.

atque in terris alienis tristitia replebuntur;

9. 1 Noli lætari Israel, noli exultare sicut populi:
quia fornicatus es a Deo tuo, dilexisti mercedem super omnes areas tritici.
2 Area et torcular non pascet eos, et vinum mentietur eis.
3 Non habitabunt in terra Domini:
reversus est Ephraim in Ægyptum, et in Assyriis pollutum comedit.
4 Non libabunt Domino vinum, et non placebunt ei:
sacrificia eorum quasi panis lugentium, omnes, qui comedent eum, contaminabuntur:
quia panis eorum animæ ipsorum, non intrabit in domum Domini.
5 Quid facietis in die sollemni, in die festivitatis Domini?
6 Ecce enim profecti sunt a vastitate:
Ægyptus congregabit eos, Memphis sepeliet eos:
desiderabile argentum eorum urtica hereditabit, lappa in tabernaculis eorum.

quia prophetis non crediderunt

7 Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis:
scitote Israel stultum prophetam, insanum virum spiritualem,
propter multitudinem iniquitatis tuæ, et multitudinem amentiæ.

8 Speculator Ephraim cum Deo meo:
propheta laqueus ruinæ factus est super omnes vias eius, insania in domo Dei eius.
9 aProfunde peccaverunt, sicut in diebus Gabaa:
recordabitur iniquitatis eorum, et visitabit peccata eorum.

10 Quasi uvas in deserto inveni Israel: quasi prima poma ficulneæ in cacumine eius vidi patres eorum: neque Domino adhæserunt,
ipsi autem intraverunt ad Beelphegor, et abalienati sunt in confusionem,
et facti sunt abominabiles sicut ea, quæ dilexerunt.
11 Ephraim quasi avis avolavit, gloria eorum a partu, et ab utero, et a conceptu.
12 Quod et si enutrierint filios suos, absque liberis eos faciam in hominibus:
sed et væ eis cum recessero ab eis.
13 Ephraim, ut vidi, Tyrus erat fundata in pulchritudine: et Ephraim educet ad interfectorem filios suos.
14 Da eis Domine. Quid dabis eis? Da eis vulvam sine liberis, et ubera arentia.
15 bOmnes nequitiæ eorum in Galgal, quia ibi exosos habui eos:
propter malitiam adinventionum eorum de domo mea eiiciam eos:
non addam ut diligam eos, omnes principes eorum recedentes.
16 Percussus est Ephraim, radix eorum exsiccata est: fructum nequaquam facient.
Quod et si genuerint, interficiam amantissima uteri eorum.
17 Abiiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum:
et erunt vagi in nationibus.

10. 1 Vitis frondosa Israel, fructus adæquatus est ei: in simulacris suis confundentur.
secundum multitudinem fructus sui multiplicavit altaria,
iuxta ubertatem terræ suæ exuberavit simulachris.
2 Divisum est cor eorum, nunc interibunt:
ipse confringet simulachra eorum, depopulabitur aras eorum.
3 Quia nunc dicent: Non est rex nobis:
non enim timemus Dominum: et rex quid faciet nobis?
4 Loquimini verba visionis inutilis, et ferietis fœdus: et germinabit quasi amaritudo iudicium super sulcos agri.
5 Vaccas Bethaven coluerunt habitatores Samariæ: quia luxit super eum populus eius,
et æditui eius super eum exultaverunt in gloria eius, quia migravit ab eo.
6 Siquidem et ipse in Assur delatus est, munus regi Ultori:
confusio Ephraim capiet, et confundetur Israel in voluntate sua.
7 Transire fecit Samaria regem suum quasi spumam super faciem aquæ.
8 Et disperdentur excelsa idoli, peccatum Israel: lappa, et tribulus ascendet super aras eorum:
et dicent montibus: cOperite nos; et collibus: Cadite super nos.

4. Captivitas ac restitutio prædicuntur, 10, 9—11, 11.

9 dEx diebus Gabaa, peccavit Israel, ibi steterunt: non comprehendet eos in Filii iniquitatis corripientur,
Gabaa prælium super filios iniquitatis. 10 Iuxta desiderium meum corripiam eos:
congregabuntur super eos populi, cum corripientur propter duas iniquitates suas.
11 Ephraim vitula docta diligere trituram, et ego transivi super pulchritudinem colli
eius: ascendam super Ephraim, arabit Iudas, confringet sibi sulcos Iacob. 12 Seminate vobis in iustitia, et metite in ore misericordiæ, einnovate vobis novale: tempus
autem requirendi Dominum, cum venerit qui docebit vos iustitiam. 13 Arastis
impietatem, iniquitatem messuistis, comedistis frugem mendacii: quia confisus
es in viis tuis, in multitudine fortium tuorum. 14 Consurget tumultus in populo

9, *9* aIdc 19. — *15* b1 Sm 8. — **10,** *8* cIs 2, 19; Lc 23, 30; Apc 6, 16. — *9* dIdc 20. — *12* eIr 4, 3.

tuo: et omnes munitiones tuæ vastabuntur, sicut vastatus est Salmana a domo
eius [a]qui iudicavit Baal in die prælii, matre super filios allisa. 15 Sic fecit vobis
Bethel, a facie malitiæ nequitiarum vestrarum. **11.** 1 Sicut mane transiit, per-
transiit rex Israel.

Ægyptiis et Assyriis tradentur.

Quia puer Israel, et dilexi eum: et [b]ex Ægypto vocavi filium meum. 2 Voca-
verunt eos, sic abierunt a facie eorum: Baalim immolabant, et simulachris sacri-
ficabant. 3 Et ego quasi nutricius Ephraim, portabam eos in brachiis meis: et
nescierunt quod curarem eos. 4 In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis:
et ero eis quasi exaltans iugum super maxillas eorum: et declinavi ad eum ut ve-
sceretur. 5 Non revertetur in Terram Ægypti, et Assur ipse rex eius: quoniam
noluerunt converti. 6 Cœpit gladius in civitatibus eius, et consumet electos eius,
et comedet capita eorum. 7 Et populus meus pendebit ad reditum meum: iugum
autem imponetur eis simul, quod non auferetur.

sed a Domino misericordi iterum reducentur.

8 Quomodo dabo te Ephraim, protegam te Israel?
[c]quomodo dabo te sicut Adama, ponam te, ut Seboim?
Conversum est in me cor meum, pariter conturbata est pœnitudo mea.
9 Non faciam furorem iræ meæ: non convertar ut disperdam Ephraim:
quoniam Deus ego, et non homo: in medio tui sanctus, et non ingrediar civitatem.
10 Post Dominum ambulabunt, quasi leo rugiet:
quia ipse rugiet, et formidabunt filii maris.
11 Et avolabunt quasi avis ex Ægypto, et quasi columba de Terra Assyriorum:
et collocabo eos in domibus suis, dicit Dominus.

5. Peccatores ad pœnitentiam invitantur, 11, 12—14, 10.

Dolosi et ingrati,

12 Circumdedit me in negatione Ephraim, et in dolo domus Israel:
Iudas autem testis descendit cum Deo, et cum sanctis fidelis.
12. 1 Ephraim pascit ventum, et sequitur æstum:
tota die mendacium, et vastitatem multiplicat:
et fœdus cum Assyriis iniit, et oleum in Ægyptum ferebat.
2 Iudicium ergo Domini cum Iuda, et visitatio super Iacob:
iuxta vias eius, et iuxta adinventiones eius reddet ei.
3 [d]In utero supplantavit fratrem suum: et in fortitudine sua directus est cum angelo.
4 Et invaluit ad angelum, et confortatus est: flevit, et rogavit eum:
in Bethel invenit eum, et ibi locutus est nobiscum.
5 Et Dominus Deus exercituum, Dominus memoriale eius.
6 Et tu ad Deum tuum converteris:
misericordiam et iudicium custodi, et spera in Deo tuo semper.
7 Chanaan, in manu eius statera dolosa, calumniam dilexit.
8 Et dixit Ephraim: Veruntamen dives effectus sum, inveni idolum mihi:
omnes labores mei non invenient mihi iniquitatem, quam peccavi.
9 Et ego Dominus Deus tuus ex Terra Ægypti, adhuc sedere te faciam in tabernaculis, sicut in diebus festivitatis.
10 Et locutus sum super prophetas, et ego visionem multiplicavi, et in manu prophetarum assimilatus sum.
11 Si Galaad idolum, ergo frustra erant in Galgal bobus immolantes: nam et altaria eorum quasi acervi super sulcos agri:
12 [e]Fugit Iacob in regionem Syriæ, et servivit Israel in uxorem, et in uxorem servavit.
13 [f]In propheta autem eduxit Dominus Israel de Ægypto: et in propheta servatus est.
14 Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus suis, et sanguis eius super eum veniet, et opprobrium eius restituet ei Dominus suus.

14 [a]Idc 8, 11. — **11,** *1* [b]Mt 2, 15. — *8* [c]Gn 19, 24. — **12,** *3* [d]Gn 25, 25; 32, 26. — *12* [e]Gn 28, 5. — *13* [f]Ex 14, 21s.

13. [1] Loquente Ephraim, horror invasit Israel, et deliquit in Baal, et mortuus est. idololatræ et superbi.
[2] Et nunc addiderunt ad peccandum: feceruntque sibi conflatile de argento
suo quasi similitudinem idolorum,
factura artificum totum est: his ipsi dicunt: Immolate homines vitulos adorantes.
[3] Idcirco erunt quasi nubes matutina, et sicut ros matutinus præteriens,
sicut pulvis turbine raptus ex area, et sicut fumus de fumario.
[4] [a]Ego autem Dominus Deus tuus ex Terra Ægypti:
et Deum absque me nescies, et salvator non est præter me.
[5] Ego cognovi te in deserto, in terra solitudinis.
[6] Iuxta pascua sua adimpleti sunt, et saturati sunt:
et levaverunt cor suum, et obliti sunt mei.
[7] Et ego ero eis quasi leæna, sicut pardus in via Assyriorum.
[8] Occurram eis quasi ursa raptis catulis, et dirumpam interiora iecoris eorum:
et consumam eos ibi quasi leo, bestia agri scindet eos.
[9] Perditio tua Israel: tantummodo in me auxilium tuum.
[10] Ubi est rex tuus? maxime nunc salvet te in omnibus urbibus tuis:
et iudices tui, de quibus dixisti: [b]Da mihi regem, et principes.
[11] Dabo tibi regem in furore meo, et auferam in indignatione mea.

[12] Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum eius. filii insipientes
[13] Dolores parturientis venient ei: ipse filius non sapiens:
nunc enim non stabit in contritione filiorum.
[14] De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos:
[c]ero mors tua o mors, morsus tuus ero inferne:
consolatio abscondita est ab oculis meis.
[15] Quia ipse inter fratres dividet: [d]adducet urentem ventum Dominus de deserto
ascendentem:
et siccabit venas eius, et desolabit fontem eius,
et ipse diripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis.
14. [1] Pereat Samaria, quoniam ad amaritudinem concitavit Deum suum: in
gladio pereant,
parvuli eorum elidantur, et fœtæ eius discindantur.

[2] Convertere Israel ad Dominum Deum tuum: quoniam corruisti in iniquitate tua. ad Deum salvatorem convertantur.
[3] Tollite vobiscum verba, et convertimini ad Dominum:
et dicite ei: Omnem aufer iniquitatem, accipe bonum: et reddemus vitulos
labiorum nostrorum.
[4] Assur non salvabit nos, super equum non ascendemus,
nec dicemus ultra: Dii nostri opera manuum nostrarum:
quia eius, qui in te est, misereberis pupilli.
[5] Sanabo contritiones eorum, diligam eos spontanee:
quia aversus est furor meus ab eis.
[6] Ero quasi ros, Israel germinabit sicut lilium, et erumpet radix eius ut Libani.
[7] Ibunt rami eius, et erit quasi oliva gloria eius: et odor eius ut Libani.
[8] Convertentur sedentes in umbra eius: vivent tritico,
et germinabunt quasi vinea: memoriale eius sicut vinum Libani.
[9] Ephraim quid mihi ultra idola? ego exaudiam, et dirigam eum
ego ut abietem virentem: ex me fructus tuus inventus est.
[10] Quis sapiens, et intelliget ista? intelligens, et sciet hæc?
quia rectæ viæ Domini,
et iusti ambulabunt in eis: prævaricatores vero corruent in eis.

13, *4* [a]Is 43, 11. — *10* [b]1 Sm 8, 5. — *14* [c]1 Cor 15, 54; Hbr 2, 14. — *15* [d]Ez 19, 12.

PROPHETIA IOEL.

I. Duæ causæ pœnitentiæ, 1, 1—2, 17.

1. Regio per locustas depopulata, 1, 1—20.

Titulus libri: **1.** 1 Verbum Domini, quod factum est ad Ioel filium Phatuel.

propheta plagam locustarum describit.

2 Audite hoc senes, et auribus percipite omnes habitatores terræ:
si factum est istud in diebus vestris, aut in diebus patrum vestrorum?
3 Super hoc filiis vestris narrate, et filii vestri filiis suis, et filii eorum generationi alteræ.
4 Residuum erucæ comedit locusta,
et residuum locustæ comedit bruchus,
et residuum bruchi comedit rubigo.
5 Expergiscimini ebrii, et flete,
et ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine: quoniam periit ab ore vestro.
6 Gens enim ascendit super terram meam, fortis et innumerabilis:
dentes eius ut dentes leonis: et molares eius ut catuli leonis.
7 Posuit vineam meam in desertum, et ficum meam decorticavit:
nudans spoliavit eam, et proiecit: albi facti sunt rami eius.
8 Plange quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis suæ.
9 Periit sacrificium, et libatio de domo Domini:
luxerunt sacerdotes ministri Domini.
10 Depopulata est regio, luxit humus:
quoniam devastatum est triticum, confusum est vinum, elanguit oleum.
11 Confusi sunt agricolæ, ululaverunt vinitores
super frumento, et hordeo, quia periit messis agri.
12 Vinea confusa est, et ficus elanguit:
malogranatum, et palma, et malum, et omnia ligna agri aruerunt:
quia confusum est gaudium a filiis hominum.

omnes ad planctum et ieiunium adhortatur.

13 Accingite vos, et plangite sacerdotes, ululate ministri altaris:
ingredimini, cubate in sacco ministri Dei mei:
quoniam interiit de domo Dei vestri sacrificium, et libatio.
14 [a]Sanctificate ieiunium, vocate cœtum,
congregate senes omnes habitatores terræ
in domum Dei vestri: et clamate ad Dominum:
15 A a a, diei.
quia prope est dies Domini, et quasi vastitas a potente veniet.
16 Numquid non coram oculis vestris alimenta perierunt de domo Dei nostri, lætitia, et exultatio?
17 Computruerunt iumenta in stercore suo, demolita sunt horrea,
dissipatæ sunt apothecæ: quoniam confusum est triticum.
18 Quid ingemuit animal, mugierunt greges armenti?
Quia non est pascua eis: sed et greges pecorum disperierunt.
19 Ad te Domine clamabo:
quia ignis comedit speciosa deserti, et flamma succendit omnia ligna regionis.
20 Sed et bestiæ agri, quasi area sitiens imbrem, suspexerunt ad te:
quoniam exiccati sunt fontes aquarum, et ignis devoravit speciosa deserti.

1, *14* [a]Inf 2, 15.

2. Dies Domini propinqua, 2, 1—17.

2. 1 Canite tuba in Sion, ululate in monte sancto meo, Dies iudicii prope est,
conturbentur omnes habitatores terræ:
Quia venit dies Domini, quia prope est
2 dies tenebrarum, et caliginis, dies nubis, et turbinis:

quasi mane expansum super montes populus multus et fortis: præcursores iudicis iam adsunt,
similis ei non fuit a principio, et post eum non erit usque in annos generationis et generationis.
3 Ante faciem eius ignis vorans, et post eum exurens flamma:
quasi hortus voluptatis terra coram eo, et post eum solitudo deserti, neque est qui effugiat eum.
4 Quasi aspectus equorum, aspectus eorum: et quasi equites sic current.
5 Sicut sonitus quadrigarum super capita montium exilient, sicut sonitus flammæ ignis devorantis stipulam,
velut populus fortis præparatus ad prælium.
6 A facie eius cruciabuntur populi: omnes vultus redigentur in ollam.
7 Sicut fortes current: quasi viri bellatores ascendent murum:
viri in viis suis gradientur, et non declinabunt a semitis suis.
8 Unusquisque fratrem suum non coarctabit, singuli in calle suo ambulabunt:
sed et per fenestras cadent, et non demolientur.
9 Urbem ingredientur, in muro current:
domos conscendent, per fenestras intrabunt quasi fur.

10 A facie eius contremuit terra, moti sunt cæli: Dominus terribilis veniet.
[a]sol et luna obtenebrati sunt et stellæ retraxerunt splendorem suum.
11 Et Dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui:
quia multa sunt nimis castra eius, quia fortia et facientia verbum eius:
[b]magnus enim dies Domini, et terribilis valde: et quis sustinebit eum?

12 Nunc ergo dicit Dominus: idcirco sincere pœnitentia agatur.
Convertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio, et in fletu, et in planctu.
13 Et scindite corda vestra, et non vestimenta vestra, et convertimini ad Dominum Deum vestrum:
[c]quia benignus et misericors est, patiens et multæ misericordiæ, et præstabilis super malitia.
14 [d]Quis scit si convertatur, et ignoscat, et relinquat post se benedictionem, sacrificium, et libamen Domino Deo vestro?
15 Canite tuba in Sion,
[e]sanctificate ieiunium, vocate cœtum,
16 congregate populum, sanctificate ecclesiam,
coadunate senes, congregate parvulos, et sugentes ubera:
egrediatur sponsus de cubili suo, et sponsa de thalamo suo.
17 Inter vestibulum et altare plorabunt sacerdotes ministri Domini:
et dicent: Parce Domine, parce populo tuo: et ne des hereditatem tuam in opprobrium ut dominentur eis nationes.
quare dicunt in populis: Ubi est Deus eorum?

II. Duo fructus pœnitentiæ, 2, 18—3, 21.

1. Agri uberrimi maximeque fertiles, 2, 18—27.

18 Zelatus est Dominus terram suam, et pepercit populo suo: Locustis ablatis agri omni copia rerum abundabunt.
19 Et respondit Dominus, et dixit populo suo:
Ecce ego mittam vobis frumentum, et vinum, et oleum, et replebimini eis:
et non dabo vos ultra opprobrium in Gentibus.

2, *10* [a]Is 13, 10; Ez 32, 7; Inf 3, 15; Mc 13, 24; Lc 21, 25. — *11* [b]Ir 30, 7; Am 5, 18; Soph 1, 15. — *13* [c]Ps 85, 5; Ion 4, 2. — *14* [d]Ion 3, 9. — *15* [e]Sup 1, 14.

20 Et eum, qui ab Aquilone est, procul faciam a vobis: et expellam eum in terram inviam, et desertam:
faciem eius contra mare Orientale, et extremum eius ad mare novissimum:
et ascendet fœtor eius, et ascendet putredo eius, quia superbe egit.
21 Noli timere terra, exulta et lætare: quoniam magnificavit Dominus ut faceret.
22 Nolite timere animalia regionis: quia germinaverunt speciosa deserti,
quia lignum attulit fructum suum, ficus, et vinea dederunt virtutem suam.
23 Et filii Sion exultate, et lætamini in Domino Deo vestro:
quia dedit vobis doctorem iustitiæ, et descendere faciet ad vos imbrem matutinum et serotinum sicut in principio.
24 Et implebuntur areæ frumento, et redundabunt torcularia vino, et oleo.
25 Et reddam vobis annos, quos comedit locusta, bruchus, et rubigo, et eruca: fortitudo mea magna, quam misi in vos.
26 Et comedetis vescentes, et saturabimini: et laudabitis nomen Domini Dei vestri, qui fecit mirabilia vobiscum:
et non confundetur populus meus in sempiternum.
27 Et scietis quia in medio Israel ego sum: et ego Dominus Deus vester, et non est amplius:
et non confundetur populus meus in æternum.

2. Effusio Spiritus et salvatio in die Domini, 2, 28—3, 21.

Spiritus super omnes effundetur.

28 Et erit post hæc: [a]effundam spiritum meum super omnem carnem:
et prophetabunt filii vestri, et filiæ vestræ:
senes vestri somnia somniabunt, et iuvenes vestri visiones videbunt.
29 Sed et super servos meos, et ancillas in diebus illis effundam spiritum meum.

invocantes Dominum salvabuntur,

30 Et dabo prodigia in cælo, et in terra, sanguinem, et ignem, et vaporem fumi.
31 [b]Sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem:
antequam veniat dies Domini magnus, et horribilis.
32 Et erit: [c]omnis qui invocaverit nomen Domini, salvus erit:
quia in monte Sion, et in Ierusalem erit salvatio, sicut dixit Dominus,
et in residuis, quos Dominus vocaverit.

quando inimici Israelis

3. 1 Quia ecce in diebus illis, et in tempore illo cum convertero captivitatem Iuda, et Ierusalem:
2 Congregabo omnes Gentes, et deducam eas in vallem Iosaphat:
et disceptabo cum eis ibi super populo meo, et hereditate mea Israel,
quos disperserunt in nationibus, et terram meam diviserunt.
3 Et super populum meum miserunt sortem:
et posuerunt puerum in prostibulo, et puellam vendiderunt pro vino ut biberent.
4 Verum quid mihi et vobis Tyrus, et Sidon, et omnis terminus Palæsthinorum?
numquid ultionem vos reddetis mihi? et si ulciscimini vos contra me,
cito velociter reddam vicissitudinem vobis super caput vestrum.
5 Argentum enim meum, et aurum tulistis: et desiderabilia mea, et pulcherrima intulistis in delubra vestra.
6 Et filios Iuda, et filios Ierusalem vendidistis filiis Græcorum, ut longe faceretis eos de finibus suis.
7 Ecce ego suscitabo eos de loco, in quo vendidistis eos: et convertam retributionem vestram in caput vestrum.
8 Et vendam filios vestros, et filias vestras in manibus filiorum Iuda, et venundabunt eos Sabæis genti longinquæ, quia Dominus locutus est.

ac reliquæ gentes iudicabuntur

9 Clamate hoc in Gentibus, sanctificate bellum,
suscitate robustos: accedant, ascendant omnes viri bellatores.

28 [a]Is 44, 3; Act 2, 17. — 31 [b]Sup 2, 10; Mt 24, 29; Lc 21, 25. — 32 [c]Rom 10, 13.

10 Concidite aratra vestra in gladios, et ligones vestros in lanceas.
Infirmus dicat: Quia fortis ego sum.
11 Erumpite, et venite omnes gentes de circuitu, et congregamini: ibi occumbere faciet Dominus robustos tuos.
12 Consurgant, et ascendant Gentes in vallem Iosaphat: quia ibi sedebo ut iudicem omnes gentes in circuitu.
13 [a]Mittite falces, quoniam maturavit messis:
venite, et descendite, quia plenum est torcular,
exuberant torcularia: quia multiplicata est malitia eorum.
14 Populi populi in valle concisionis: quia iuxta est dies Domini in valle concisionis.
15 [b]Sol et luna obtenebrati sunt, et stellæ retraxerunt splendorem suum.
16 [c]Et Dominus de Sion rugiet, et de Ierusalem dabit vocem suam: et movebuntur cæli, et terra:
et Dominus spes populi sui, et fortitudo filiorum Israel.
17 Et scietis quia ego Dominus Deus vester habitans in Sion monte sancto meo.
et erit Ierusalem sancta, et alieni non transibunt per eam amplius.

18 [d]Et erit in die illa: stillabunt montes dulcedinem, et digna
et colles fluent lacte: et per omnes rivos Iuda ibunt aquæ: factis recipient.
et fons de domo Domini egredietur, et irrigabit torrentem spinarum.
19 Ægyptus in desolationem erit, et Idumæa in desertum perditionis:
pro eo quod inique egerint in filios Iuda, et effuderint sanguinem innocentem in terra sua.
20 Et Iudæa in æternum habitabitur, et Ierusalem in generationem et generationem.
21 Et mundabo sanguinem eorum, quem non mundaveram: et Dominus commorabitur in Sion.

3, *13* [a]Apc 14, 15. — *15* [b]Sup 2, 10. 31. — *16* [c]Ir 25, 30; Am 1, 2. — *18* [d]Am 9, 13.

PROPHETIA AMOS.

EXORDIUM.

Regno Israel et regnis vicinis iudicium nuntiatur, 1, 1—2, 16.

1. Regnis vicinis, 1, 1—2, 5.

Titulus libri: 1. [1] Verba Amos, qui fuit in pastoribus de Thecue: quæ vidit super Israel in diebus Oziæ regis Iuda, et in diebus Ieroboam filii Ioas regis Israel [a]ante duos annos terræmotus.

Dominus iudicaturus est: [2] Et dixit: [b]Dominus de Sion rugiet, et de Ierusalem dabit vocem suam:
et luxerunt speciosa pastorum, et exiccatus est vertex Carmeli.

Damascum, [3] Hæc dicit Dominus:
Super tribus sceleribus Damasci, et super quattuor non convertam eum:
eo quod trituraverint in plaustris ferreis Galaad.
[4] Et mittam ignem in domum Azael, et devorabit domos Benadad.
[5] Et conteram vectem Damasci: et disperdam habitatorem de campo idoli,
et tenentem sceptrum de domo voluptatis: et transferetur populus Syriæ Cyrenen, dicit Dominus.

Philisthinos, [6] Hæc dicit Dominus:
Super tribus sceleribus Gazæ, et super quattuor non convertam eum:
eo quod transtulerint captivitatem perfectam, ut concluderent eam in Idumæa.
[7] Et mittam ignem in murum Gazæ, et devorabit ædes eius.
[8] Et disperdam habitatorem de Azoto, et tenentem sceptrum de Ascalone:
et convertam manum meam super Accaron, et peribunt reliqui Philisthinorum, dicit Dominus Deus.

Tyrum, [9] Hæc dicit Dominus:
Super tribus sceleribus Tyri, et super quattuor non convertam eum:
eo quod concluserint captivitatem perfectam in Idumæa, et non sint recordati fœderis fratrum.
[10] Et mittam ignem in murum Tyri, et devorabit ædes eius.

Edom, [11] Hæc dicit Dominus:
Super tribus sceleribus Edom, et super quattuor non convertam eum:
eo quod persecutus sit in gladio fratrem suum, et violaverit misericordiam eius,
et tenuerit ultra furorem suum, et indignationem suam servaverit usque in finem.
[12] Mittam ignem in Theman: et devorabit ædes Bosræ.

Ammon, [13] Hæc dicit Dominus:
Super tribus sceleribus filiorum Ammon, et super quattuor non convertam eum:
eo quod dissecuerit prægnantes Galaad ad dilatandum terminum suum.
[14] Et succendam ignem in muro Rabba: et devorabit ædes eius
in ululatu in die belli, et in turbine in die commotionis.
[15] Et ibit Melchom in captivitatem, ipse, et principes eius simul, dicit Dominus.

Moab, 2. [1] Hæc dicit Dominus:
Super tribus sceleribus Moab, et super quattuor non convertam eum:
eo quod incenderit ossa regis Idumææ usque ad cinerem.

1, *1* [a]Zach 14, 5. — *2* [b]Ir 25, 30; Ioel 3, 16.

2 Et mittam ignem in Moab, et devorabit ædes Carioth:
et morietur in sonitu Moab, in clangore tubæ:
3 et disperdam iudicem de medio eius, et omnes principes eius interficiam cum eo, dicit Dominus.

4 Hæc dicit Dominus: Iudam.
Super tribus sceleribus Iuda, et super quattuor non convertam eum:
eo quod abiecerit legem Domini, et mandata eius non custodierit:
deceperunt enim eos idola sua, post quæ abierant patres eorum.
5 Et mittam ignem in Iuda, et devorabit ædes Ierusalem.

2. Regno Israel, 2, 6—16.

6 Hæc dicit Dominus: Propter vitia
Super tribus sceleribus Israel, et super quattuor non convertam eum:
pro eo quod vendiderit pro argento iustum, et pauperem pro calceamentis.
7 Qui conterunt super pulverem terræ capita pauperum, et viam humilium declinant:
et filius ac pater eius ierunt ad puellam, ut violarent nomen sanctum meum.
8 Et super vestimentis pignoratis accubuerunt iuxta omne altare: et vinum damnatorum bibebant in domo Dei sui.

9 [a]Ego autem exterminavi Amorrhæum a facie eorum: populi ingrati et inobedientis
cuius altitudo, cedrorum altitudo eius, et fortis ipse quasi quercus:
et contrivi fructum eius desuper, et radices eius subter.
10 [b]Ego sum, qui ascendere vos feci de Terra Ægypti, et duxi vos in deserto quadraginta annis
ut possideretis Terram Amorrhæi.
11 Et suscitavi de filiis vestris in prophetas, et de iuvenibus vestris nazaræos:
numquid non ita est filii Israel dicit Dominus?
12 Et propinabitis nazaræis vinum: et prophetis mandabitis, dicentes: Ne prophetetis.

13 Ecce ego stridebo subter vos, sicut stridet plaustrum onustum fœno. regnum subvertetur.
14 Et peribit fuga a veloce, et fortis non obtinebit virtutem suam,
et robustus non salvabit animam suam: 15 et tenens arcum non stabit,
et velox pedibus suis non salvabitur, et ascensor equi non salvabit animam suam:
16 et robustus corde inter fortes nudus fugiet in illa die, dicit Dominus.

I. Sermones prophetici Amos, 3, 1—6, 15.

1. De castigatione certa et dura, 3, 1—15.

3. 1 Audite verbum, quod locutus est Dominus super vos, filii Israel: Non obstante electione
super omnem cognationem, quam eduxi de Terra Ægypti, dicens:
2 Tantummodo vos cognovi ex omnibus cognationibus terræ:
idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras.

3 Numquid ambulabunt duo pariter, nisi convenerit eis? Israel certo castigabitur
4 Numquid rugiet leo in saltu, nisi habuerit prædam?
numquid dabit catulus leonis vocem de cubili suo, nisi aliquid apprehenderit?
5 numquid cadet avis in laqueum terræ absque aucupe?
numquid auferetur laqueus de terra antequam quid ceperit?
6 Si clanget tuba in civitate, et populus non expavescet?
si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit?
7 Quia non facit Dominus Deus verbum, nisi revelaverit secretum suum ad servos suos prophetas.

2, *9* [a]Nm 21, 24; Dt 2, 24. — *10* [b]Ex 14, 21; Dt 8, 2.

8 Leo rugiet, quis non timebit?
Dominus Deus locutus est, quis non prophetabit?

propter iniquitates suas,

9 Auditum facite in ædibus Azoti, et in ædibus Terræ Ægypti:
et dicite: Congregamini super montes Samariæ,
et videte insanias multas in medio eius, et calumniam patientes in penetralibus eius.
10 Et nescierunt facere rectum, dicit Dominus,
thesaurizantes iniquitatem, et rapinas in ædibus suis.

ita ut pauci tantum salventur,

11 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Tribulabitur, et circuietur terra:
et detrahetur ex te fortitudo tua, et diripientur ædes tuæ.
12 Hæc dicit Dominus: Quomodo si eruat pastor
de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ:
sic eruentur filii Israel, qui habitant in Samaria
in plaga lectuli, et in Damasci grabato.

altaria vero et palatia destruentur.

13 Audite, et contestamini in domo Iacob, dicit Dominus Deus exercituum:
14 quia in die cum visitare cœpero prævaricationes Israel,
super eum visitabo, et super altaria Bethel:
et amputabuntur cornua altaris, et cadent in terram.
15 Et percutiam domum hiemalem cum domo æstiva:
et peribunt domus eburneæ, et dissipabuntur ædes multæ, dicit Dominus.

2. De impœnitentia Israelis castigati, 4, 1—13.

Mulieres sceleratas

4. 1 Audite verbum hoc vaccæ pingues, quæ estis in monte Samariæ:
quæ calumniam facitis egenis, et confringitis pauperes:
quæ dicitis dominis vestris: Afferte, et bibemus.
2 Iuravit Dominus Deus in sancto suo: quia ecce dies venient super vos,
et levabunt vos in contis, et reliquias vestras in ollis ferventibus.
3 Et per aperturas exibitis altera contra alteram,
et proiiciemini in Armon, dicit Dominus.

filiosque Israel idololatras,

4 Venite ad Bethel, et impie agite: ad Galgalam, et multiplicate prævaricationem:
et afferte mane victimas vestras, tribus diebus decimas vestras.
5 Et sacrificate de fermentato laudem: et vocate voluntarias oblationes, et annunciate:
sic enim voluistis filii Israel, dicit Dominus Deus.

qui castigationibus non erudiuntur.

6 Unde et ego dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris,
et indigentiam panum in omnibus locis vestris: et non estis reversi ad me, dicit Dominus.
7 Ego quoque prohibui a vobis imbrem, cum adhuc tres menses superessent usque ad messem:
et plui super unam civitatem, et super alteram civitatem non plui:
pars una compluta est; et pars, super quam non plui, aruit.
8 Et venerunt duæ et tres civitates ad unam civitatem ut biberent aquam, et non sunt satiatæ:
et non redistis ad me, dicit Dominus.
9 [a]Percussi vos in vento urente, et in aurugine, multitudinem hortorum vestrorum, et vinearum vestrarum:
oliveta vestra, et ficeta vestra comedit eruca: et non redistis ad me, dicit Dominus.
10 Misi in vos mortem in via Ægypti, percussi in gladio iuvenes vestros usque ad captivitatem equorum vestrorum:

4, *9* [a]Agg 2, 18.

et ascendere feci putredinem castrorum vestrorum in nares vestras: et non redistis ad me, dicit Dominus.
11 Subverti vos, [a]sicut subvertit Deus Sodomam, et Gomorrham,
et facti estis quasi torris raptus ab incendio: et non redistis ad me, dicit Dominus.

12 Quapropter hæc faciam tibi Israel: Dominus omnipotens iudicabit.
postquam autem hæc fecero tibi præparare in occursum Dei tui Israel.
13 Quia ecce formans montes, et creans ventum, et annuncians homini eloquium suum,
faciens matutinam nebulam, et gradiens super excelsa terræ: Dominus Deus exercituum nomen eius.

3. De casu Israelis impœnitentis, 5, 1—6, 15.

5. 1 Audite verbum istud, quod ego levo super vos planctum. Virgo Israel proicietur,
Domus Israel cecidit, et non adiiciet ut resurgat.
2 Virgo Israel proiecta est in terram suam, non est qui suscitet eam.
3 Quia hæc dicit Dominus Deus:
Urbs, de qua egrediebantur mille, relinquentur in ea centum:
et de qua egrediebantur centum, relinquentur in ea decem in domo Israel.

4 Quia hæc dicit Dominus domui Israel: quia Dominum et iustitiam non quærit,
Quærite me, et vivetis. 5 Et nolite quærere Bethel,
et in Galgalam nolite intrare, et in Bersabee non transibitis:
quia Galgala captiva ducetur, et Bethel erit inutilis.
6 Quærite Dominum, et vivite: ne forte comburatur ut ignis domus Ioseph,
et devorabit, et non erit qui extinguat Bethel.
7 Qui convertitis in absinthium iudicium, et iustitiam in terra relinquitis.
8 Facientem Arcturum, et Orionem,
et convertentem in mane tenebras, et diem in noctem mutantem:
[b]qui vocat aquas maris, et effundit eas super faciem terræ:
Dominus nomen est eius.
9 Qui subridet vastitatem super robustum, et depopulationem super potentem affert.
10 Odio habuerunt corripientem in porta: et loquentem perfecte abominati sunt.
11 Idcirco, pro eo quod diripiebatis pauperem, et prædam electam tollebatis ab eo:
[c]domos quadro lapide ædificabitis, et non habitabitis in eis:
vineas plantabitis amantissimas, et non bibetis vinum earum.
12 Quia cognovi multa scelera vestra, et fortia peccata vestra:
hostes iusti accipientes munus, et pauperes deprimentes in porta:
13 Ideo prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est.
14 Quærite bonum, et non malum, ut vivatis:
et erit Dominus Deus exercituum vobiscum, sicut dixistis.
15 [d]Odite malum, et diligite bonum, et constituite in porta iudicium:
si forte misereatur Dominus Deus exercituum reliquiis Ioseph.

16 Propterea hæc dicit Dominus Deus exercituum dominator, ideo ubique planctus erit;
in omnibus plateis planctus: et in cunctis, quæ foris sunt, dicetur væ væ:
et vocabunt agricolam ad luctum, et ad planctum eos, qui sciunt plangere.
17 Et in omnibus vineis erit planctus: quia pertransibo in medio tui, dicit Dominus.

18 [e]Væ desiderantibus diem Domini: ad quid eam vobis? dies Domini calamitatem et captivitatem afferet,
dies Domini ista, tenebræ, et non lux.

11 [a]Gn 19, 24. — *5, 8* [b]Inf 9, 6. — *11* [c]Soph 1, 13. — *15* [d]Ps 96, 10; Rom 12, 9. — *18* [e]Ir 30, 7; Ioel 2, 11; Soph 1, 15.

19 Quomodo si fugiat vir a facie leonis, et occurrat ei ursus:
et ingrediatur domum, et innitatur manu sua super parietem, et mordeat eum coluber.
20 Numquid non tenebræ dies Domini, et non lux: et caligo, et non splendor in ea?
21 [a]Odi, et proieci festivitates vestras: et non capiam odorem cœtuum vestrorum.
22 Quod si obtuleritis mihi holocautomata, et munera vestra, non suscipiam: et vota pinguium vestrorum non respiciam.
23 Aufer a me tumultum carminum tuorum: et cantica lyræ tuæ non audiam.
24 Et revelabitur quasi aqua iudicium, et iustitia quasi torrens fortis.
25 [b]Numquid hostias et sacrificium obtulistis mihi in deserto quadraginta annis, domus Israel?
26 Et portastis tabernaculum Moloch vestro, et imaginem idolorum vestrorum, sidus Dei vestri, quæ fecistis vobis.
27 Et migrare vos faciam trans Damascum, dicit Dominus, Deus exercituum nomen eius.

principes Iuda et Israel in capite transmigrabunt.

6. 1 Væ [c]qui opulenti estis in Sion, et confiditis in monte Samariæ:
optimates capita populorum, ingredientes pompatice domum Israel.
2 Transite in Chalane, et videte, et ite inde in Emath magnam:
et descendite in Geth Palæsthinorum, et ad optima quæque regna horum:
si latior terminus eorum termino vestro est.
3 Qui separati estis in diem malum: et appropinquatis solio iniquitatis.
4 Qui dormitis in lectis eburneis, et lascivitis in stratis vestris:
qui comeditis agnum de grege, et vitulos de medio armenti.
5 Qui canitis ad vocem psalterii: sicut David putaverunt se habere vasa cantici.
6 Bibentes vinum in phialis, et optimo unguento delibuti:
et nihil patiebantur super contritione Ioseph.
7 Quapropter nunc migrabunt in capite transmigrantium: et auferetur factio lascivientium.

plurimi bello ac peste interibunt.

8 [d]Iuravit Dominus Deus in anima sua, dicit Dominus Deus exercituum:
Detestor ego superbiam Iacob,
et domos eius odi, et tradam civitatem cum habitatoribus suis.
9 Quod si reliqui fuerint decem viri in domo una, et ipsi morientur.
10 Et tollet eum propinquus suus, et comburet eum, ut efferat ossa de domo:
et dicet ei, qui in penetralibus domus est: Numquid adhuc est penes te?
11 Et respondebit: Finis est. Et dicet ei: Tace, et non recorderis nominis Domini.

quibus Dominus iniquos percutiet.

12 Quia ecce Dominus mandabit,
et percutiet domum maiorem ruinis, et domum minorem scissionibus.
13 Numquid currere queunt in petris equi, aut arari potest in bubalis,
quoniam convertistis in amaritudinem iudicium, et fructum iustitiæ in absinthium?
14 Qui lætamini in nihilo: qui dicitis: Numquid non in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua?
15 Ecce enim suscitabo super vos domus Israel, dicit Dominus Deus exercituum, gentem:
et conteret vos ab introitu Emath, usque ad torrentem deserti.

II. Visiones symbolicæ Amos, 7, 1—9, 15.

1. Locusta comedens et ignis devorans, 7, 1—6.

Locusta prohibetur.

7. 1 Hæc ostendit mihi Dominus Deus: et ecce fictor locustæ in principio
germinantium serotini imbris, et ecce serotinus post tonsionem regis. 2 Et factum
est: cum consummasset comedere herbam terræ, dixi: Domine Deus propitius esto,

21 [a]Is 1, 11; Ir 6, 20; Mal 1, 12. — *25* [b]Act 7, 42. — **6,** *1* [c]Lc 6, 24. — *8* [d]Ir 51, 14.

obsecro: quis suscitabit Iacob, quia parvulus est? 3 Misertus est Dominus super
hoc: Non erit, dixit Dominus.
4 Hæc ostendit mihi Dominus Deus: et ecce vocabat iudicium ad ignem Dominus — et ignis arcetur.
Deus: et devoravit abyssum multam, et comedit simul partem. 5 Et dixi: Domine
Deus quiesce, obsecro: quis suscitabit Iacob, quia parvulus est? 6 Misertus est
Dominus super hoc: Sed et istud non erit, dixit Dominus Deus.

2. Trulla vel perpendiculum, 7, 7—17.

7 Hæc ostendit mihi Dominus: et ecce Dominus stans super murum litum, — Israel destruetur:
et in manu eius trulla cæmentarii. 8 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Amos?
Et dixi: Trullam cæmentarii. Et dixit Dominus: Ecce ego ponam trullam in medio
populi mei Israel: non adiiciam ultra superinducere eum. 9 Et demolientur excelsa
idoli, et sanctificationes Israel desolabuntur: et consurgam super domum Ieroboam
in gladio.
10 Et misit Amasias sacerdos Bethel ad Ieroboam regem Israel, dicens: Rebel- — Amos Amasiæ sacerdoti pœnas prædicit.
lavit contra te Amos in medio domus Israel: non poterit terra sustinere universos
sermones eius. 11 Hæc enim dicit Amos: In gladio morietur Ieroboam, et Israel
captivus migrabit de terra sua: 12 Et dixit Amasias ad Amos: Qui vides, gradere,
fuge in terram Iuda: et comede ibi panem, et prophetabis ibi. 13 Et in Bethel non
adiicies ultra ut prophetes: quia sanctificatio regis est, et domus regni est. 14 Respon-
ditque Amos, et dixit ad Amasiam: Non sum propheta, et non sum filius prophetæ:
sed armentarius ego sum vellicans sycomoros. 15 Et tulit me Dominus cum sequerer
gregem: et dixit Dominus ad me: Vade propheta ad populum meum Israel. 16 Et
nunc audi verbum Domini: Tu dicis:

Non prophetabis super Israel, et non stillabis super domum idoli.
17 Propter hoc hæc dicit Dominus:
Uxor tua in civitate fornicabitur: et filii tui, et filiæ tuæ in gladio cadent,
et humus tua funiculo metietur: et tu in terra polluta morieris,
et Israel captivus migrabit de terra sua.

3. Uncinus pomorum, 8, 1—14.

8. 1 Hæc ostendit mihi Dominus Deus: et ecce uncinus pomorum. 2 Et — Finis populi Israel veniet;
dixit: Quid tu vides Amos? Et dixi: Uncinum pomorum. Et dixit Dominus ad me:
Venit finis super populum meum Israel: non adiiciam ultra ut pertranseam eum.
3 Et stridebunt cardines templi in die illa, dicit Dominus Deus: multi morientur:
in omni loco proiicietur silentium.

4 Audite hoc qui conteritis pauperem, et deficere facitis egenos terræ, — Amos populo oppressionem pauperum exprobrat
5 dicentes: Quando transibit mensis, et venundabimus merces:
et sabbatum, et aperiemus frumentum:
ut imminuamus mensuram, et augeamus siclum, et supponamus stateras dolosas,
6 ut possideamus in argento egenos et pauperes pro calceamentis,
et quisquilias frumenti vendamus?
7 Iuravit Dominus in superbiam Iacob: Si oblitus fuero usque ad finem omnia — atque calamitates imminentes prophetat.
opera eorum.
8 Numquid super isto non commovebitur terra, et lugebit omnis habitator eius:
et ascendet quasi fluvius universus, et eiicietur, et defluet quasi rivus Ægypti?
9 Et erit in die illa, dicit Dominus Deus:
occidet sol in meridie, et tenebrescere faciam terram in die luminis:
10 [a]et convertam festivitates vestras in luctum, et omnia cantica vestra in
planctum:
et inducam super omne dorsum vestrum saccum, et super omne caput calvitium:
et ponam eam quasi luctum unigeniti, et novissima eius quasi diem amarum.
11 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: et mittam famem in terram:
non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini.

8, *10* [a]Tob 2, 6; 1 Mcc 1, 41.

12 Et commovebuntur a Mari usque ad mare, et ab Aquilone usque ad Orientem:
circuibunt quærentes verbum Domini, et non invenient.
13 In die illa deficient virgines pulchræ, et adolescentes in siti.
14 Qui iurant in delicto Samariæ, et dicunt: Vivit Deus tuus Dan: et vivit via Bersabee,
et cadent, et non resurgent ultra.

4. Dominus super altare stans, 9, 1—15.

Peccatores populi a Domino conterentur.

9. 1 Vidi Dominum stantem super altare, et dixit:
Percute cardinem, et commoveantur superliminaria:
avaritia enim in capite omnium, et novissimum eorum in gladio interficiam:
non erit fuga eis. Fugient, et non salvabitur ex eis qui fugerit.
2 [a]Si descenderint usque ad infernum, inde manus mea educet eos:
et si ascenderint usque in cælum, inde detraham eos.
3 Et si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos:
et si celaverint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, et mordebit eos.
4 Et si abierint in captivitatem coram inimicis suis, ibi mandabo gladio, et occidet eos:
et [b]ponam oculos meos super eos in malum, et non in bonum.
5 Et Dominus Deus exercituum,
qui tangit terram, et tabescet: et lugebunt omnes habitantes in ea:
et ascendet sicut rivus omnis, et defluet sicut fluvius Ægypti.
6 Qui ædificat in cælo ascensionem suam, et fasciculum suum super terram fundavit:
[c]qui vocat aquas maris, et effundit eas super faciem terræ,
Dominus nomen eius.
7 Numquid non ut filii Æthiopum vos estis mihi, filii Israel, ait Dominus?
numquid non Israel ascendere feci de Terra Ægypti: et Palæsthinos de Cappadocia, et Syros de Cyrene?
8 Ecce oculi Domini Dei super regnum peccans, et conteram illud a facie terræ:
verumtamen conterens non conteram domum Iacob, dicit Dominus.
9 Ecce enim mandabo ego, et concutiam in omnibus gentibus domum Israel,
sicut concutitur triticum in cribro: et non cadet lapillus super terram.
10 In gladio morientur omnes peccatores populi mei:
qui dicunt: Non appropinquabit, et non veniet super nos malum.

tabernaculum David instaurabitur.

11 In die illa [d]suscitabo tabernaculum David, quod cecidit: et reædificabo aperturas murorum eius,
et ea, quæ corruerant, instaurabo: et reædificabo illud sicut in diebus antiquis.
12 Ut possideant reliquias Idumææ, et omnes nationes,
eo quod invocatum sit nomen meum super eos: dicit Dominus faciens hæc.
13 Ecce dies veniunt, dicit Dominus:
et comprehendet arator messorem, et calcator uvæ mittentem semen:
[e]et stillabunt montes dulcedinem, et omnes colles culti erunt.
14 Et convertam captivitatem populi mei Israel:
et ædificabunt civitates desertas, et inhabitabunt:
et plantabunt vineas, et bibent vinum earum:
et facient hortos, et comedent fructus eorum.
15 Et plantabo eos super humum suam: et non evellam eos ultra
de terra sua, quam dedi eis, dicit Dominus Deus tuus.

9, *2* [a]Ps 138, 8. — *4* [b]Ir 44, 11. — *6* [c]Sup 5, 8. — *11* [d]Act 15, 16. — *13* [e]Ioel 3, 18.

PROPHETIA ABDIÆ.

Sors Edomitarum et Israelitarum, 1—21.

1 Visio Abdiæ. Titulus;
Hæc dicit Dominus Deus ad Edom: Edomitæ interibunt
[a]Auditum audivimus a Domino, et legatum ad gentes misit:
Surgite, et consurgamus adversus eum in prælium.
2 Ecce parvulum dedi te in Gentibus: contemptibilis tu es valde.
3 Superbia cordis tui extulit te, habitantem in scissuris petrarum,
exaltantem solium tuum: qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram?
4 Si exaltatus fueris ut aquila, et si inter sidera posueris nidum tuum:
inde detraham te, dicit Dominus.
5 Si fures introissent ad te, si latrones per noctem,
quomodo conticuisses? nonne furati essent sufficientia sibi?
si vindemiatores introissent ad te, numquid saltem racemum reliquissent tibi?
6 Quomodo scrutati sunt Esau, investigaverunt abscondita eius?
7 Usque ad terminum emiserunt te: omnes viri fœderis tui illuserunt tibi:
invaluerunt adversum te viri pacis tuæ: qui comedunt tecum, ponent insidias
subter te: non est prudentia in eo.
8 [b]Numquid non in die illa, dicit Dominus, perdam sapientes de Idumæa, et
prudentiam de monte Esau?
9 Et timebunt fortes tui a Meridie, ut intereat vir de monte Esau.

10 [c]Propter interfectionem, et propter iniquitatem in fratrem tuum Iacob, operiet propter iniquitatem in Israelitas,
te confusio, et peribis in æternum.
11 In die cum stares adversus eum, quando capiebant alieni exercitum eius,
et extranei ingrediebantur portas eius, et super Ierusalem mittebant sortem:
tu quoque eras quasi unus ex eis.
12 Et non despicies in die fratris tui, in die peregrinationis eius:
et non lætaberis super filios Iuda in die perditionis eorum:
et non magnificabis os tuum in die angustiæ.
13 Neque ingredieris portam populi mei in die ruinæ eorum:
neque despicies et tu in malis eius in die vastitatis illius:
et non emitteris adversus exercitum eius in die vastitatis illius.
14 Neque stabis in exitibus ut interficias eos qui fugerint:
et non concludes reliquos eius in die tribulationis.
15 Quoniam iuxta est dies Domini super omnes gentes:
sicut fecisti, fiet tibi: retributionem tuam convertet in caput tuum.
16 Quomodo enim bibistis super montem sanctum meum, bibent omnes Gentes
iugiter:
et bibent, et absorbebunt, et erunt quasi non sint.

17 Et in monte Sion erit salvatio, et erit sanctus: qui salvabuntur.
et possidebit domus Iacob eos qui se possederant.
18 Et erit domus Iacob ignis, et domus Ioseph flamma,
et domus Esau stipula: et succendentur in eis, et devorabunt eos:
et non erunt reliquiæ domus Esau, quia Dominus locutus est.
19 Et hereditabunt hi, qui ad Austrum sunt, montem Esau, et qui in campestribus
Philisthiim:

---

1 [a]Ir 49, 14. — *8* [b]Is 29, 14. — *10* [c]Gn 27, 41.

et possidebunt regionem Ephraim, et regionem Samariæ: et Beniamin possidebit Galaad.
20 Et transmigratio exercitus huius filiorum Israel, omnia loca Chananæorum usque ad Sareptam:
et transmigratio Ierusalem, quæ in Bosphoro est, possidebit civitates Austri.
21 Et ascendent salvatores in montem Sion iudicare montem Esau: et erit Domino regnum.

PROPHETIA IONÆ.

I. Prior missio prophetæ, 1, 1—2, 11.

1. Ionas in navi, 1, 1—16.

In Niniven missus in navem descendit.

1. 1 Et factum est verbum Domini ad Ionam filium Amathi, dicens: 2 Surge, et
vade in Niniven civitatem grandem, et prædica in ea: quia ascendit malitia eius
coram me. 3 Et surrexit Ionas, ut fugeret in Tharsis a facie Domini, et descendit
in Ioppen, et invenit navem euntem in Tharsis: et dedit naulum eius, et descendit
in eam ut iret cum eis in Tharsis a facie Domini.

quæ propter eum periclitatur.

4 Dominus autem misit ventum magnum in mare: et facta est tempestas magna
in mari, et navis periclitabatur conteri. 5 Et timuerunt nautæ, et clamaverunt
viri ad deum suum: et miserunt vasa, quæ erant in navi, in mare, ut alleviaretur
ab eis: et Ionas descendit ad interiora navis, et dormiebat sopore gravi. 6 Et accessit
ad eum gubernator, et dixit ei: Quid tu sopore deprimeris? surge, invoca Deum
tuum, si forte recogitet Deus de nobis, et non pereamus. 7 Et dixit vir ad collegam
suum: Venite, et mittamus sortes, et sciamus quare hoc malum sit nobis. Et
miserunt sortes: et cecidit sors super Ionam. 8 Et dixerunt ad eum: Indica nobis
cuius causa malum istud sit nobis: quod est opus tuum? quæ terra tua? et quo vadis?
vel ex quo populo es tu? 9 Et dixit ad eos: Hebræus ego sum, et Dominum Deum
cæli ego timeo, qui fecit mare et aridam. 10 Et timuerunt viri timore magno, et
dixerunt ad eum: Quid hoc fecisti? (Cognoverunt enim viri quod a facie Domini
fugeret, quia indicaverat eis.) 11 Et dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi, et cessabit mare a nobis? quia mare ibat, et intumescebat. 12 Et dixit ad eos: Tollite
me, et mittite in mare, et cessabit mare a vobis: scio enim ego quoniam propter
me tempestas hæc grandis venit super vos.

ideo in mare mittitur.

13 Et remigabant viri ut reverterentur ad aridam, et non valebant: quia mare
ibat, et intumescebat super eos. 14 Et clamaverunt ad Dominum, et dixerunt:
Quæsumus Domine, ne pereamus in anima viri istius, et ne des super nos sanguinem
innocentem: quia tu Domine, sicut voluisti, fecisti. 15 Et tulerunt Ionam, et
miserunt in mare: et stetit mare a fervore suo. 16 Et timuerunt viri timore magno
Dominum, et immolaverunt hostias Domino, et voverunt vota.

2. Ionas in ventre piscis, 2, 1—11.

A pisce absorptus

2. 1 Et præparavit Dominus piscem grandem ut deglutiret Ionam: [a]et erat
Ionas in ventre piscis tribus diebus, et tribus noctibus. 2 Et oravit Ionas ad Dominum Deum suum de ventre piscis. 3 Et dixit:

ad Dominum clamat,

[b]Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, et exaudivit me:
de ventre inferi clamavi, et exaudisti vocem meam.
4 Et proiecisti me in profundum in corde maris, et flumen circumdedit me:
omnes gurgites tui, et fluctus tui super me transierunt.
5 Et ego dixi: Abiectus sum a conspectu oculorum tuorum:
verumtamen rursus videbo templum sanctum tuum.
6 [c]Circumdederunt me aquæ usque ad animam:

2, *1* [a]Mt 12, 40; 16, 4; Lc 11, 30; 1 Cor 15, 4. — *3* [b]Ps 119, 1. — *6* [c]Ps 68, 2.

abyssus vallavit me, pelagus operuit caput meum.
7 Ad extrema montium descendi: terræ vectes concluserunt me in æternum:
et sublevabis de corruptione vitam meam, Domine Deus meus.
8 Cum angustiaretur in me anima mea, Domini recordatus sum:
ut veniat ad te oratio mea ad templum sanctum tuum.
9 Qui custodiunt vanitates frustra, misericordiam suam derelinquunt.
10 Ego autem in voce laudis immolabo tibi: quæcumque vovi, reddam pro salute
Domino.

11 Et dixit Dominus pisci: et evomuit Ionam in aridam. evomitur.

II. Altera missio prophetæ, 3, 1—4, 11.

1. Ionas prædicans, 3, 1—10.

3. 1 Et factum est verbum Domini ad Ionam secundo, dicens: 2 Surge, et
vade in Niniven civitatem magnam: et prædica in ea prædicationem, quam ego
loquor ad te. 3 Et surrexit Ionas, et abiit in Niniven iuxta verbum Domini: et
Ninive erat civitas magna itinere trium dierum. 4 Et cœpit Ionas introire in civitatem itinere diei unius: et clamavit, et dixit: Adhuc quadraginta dies, et Ninive
subvertetur.

Ninivitis subversionem urbis prædicit,

5 [a]Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum: et prædicaverunt ieiunium, et vestiti
sunt saccis a maiore usque ad minorem. 6 Et pervenit verbum ad regem Ninive:
et surrexit de solio suo, et abiecit vestimentum suum a se, et indutus est sacco,
et sedit in cinere. 7 Et clamavit, et dixit in Ninive ex ore regis et principum eius,
dicens: Homines, et iumenta, et boves, et pecora non gustent quidquam: nec
pascantur, et aquam non bibant. 8 Et operiantur saccis homines, et iumenta, et
clament ad Dominum in fortitudine, et convertatur vir a via sua mala, et ab iniquitate,
quæ est in manibus eorum. 9 [b]Quis scit si convertatur, et ignoscat Deus: et revertatur a furore iræ suæ, et non peribimus?

quorum pœnitentium

10 Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala: et misertus
est Deus super malitiam, quam locutus fuerat ut faceret eis, et non fecit.

Deus miseretur.

2. Ionas irascens, 4, 1—11.

4. 1 Et afflictus est Ionas afflictione magna, et iratus est: 2 et oravit ad
Dominum, et dixit: Obsecro Domine, numquid non hoc est verbum meum, cum
adhuc essem in terra mea? propter hoc præoccupavi ut fugerem in Tharsis. [c]scio
enim quia tu Deus clemens, et misericors es, patiens, et multæ miserationis, et
ignoscens super malitia. 3 Et nunc Domine tolle quæso animam meam a me: quia
melior est mihi mors quam vita. 4 Et dixit Dominus: Putasne bene irasceris tu?

Propter Niniven non subversam

5 Et egressus est Ionas de civitate, et sedit contra Orientem civitatis: et fecit
sibimet umbraculum ibi, et sedebat subter illud in umbra, donec videret quid
accideret civitati. 6 Et præparavit Dominus Deus hederam, et ascendit super
caput Ionæ, ut esset umbra super caput eius, et protegeret eum: laboraverat enim:
et lætatus est Ionas super hedera, lætitia magna. 7 Et paravit Deus vermem ascensu
diluculi in crastinum: et percussit hederam, et exaruit. 8 Et cum ortus fuisset
sol, præcepit Dominus vento calido, et urenti: et percussit sol super caput Ionæ,
et æstuabat: et petivit animæ suæ ut moreretur, et dixit: Melius est mihi mori,
quam vivere.

et propter ricinum arefactum irascens

9 Et dixit Dominus ad Ionam: Putasne bene irasceris tu super hedera? Et
dixit: Bene irascor ego usque ad mortem. 10 Et dixit Dominus: Tu doles super
hederam, in qua non laborasti, neque fecisti ut cresceret, quæ sub una nocte nata
est, et sub una nocte periit. 11 Et ego non parcam Ninive civitati magnæ, in qua
sunt plusquam centum viginti millia hominum, qui nesciunt quid sit inter dexteram
et sinistram suam, et iumenta multa?

a Domino eruditur.

3, 5 [a]Mt 12, 41; Lc 11, 32. — *9* [b]Ir 18, 11; Ioel 2, 14. — **4,** *2* [c]Ps 85, 5; Ioel 2, 13.

PROPHETIA MICHÆÆ.

I. Comminatio Michææ prophetæ. 1, 1—3, 12.

1. Iudicium Dei, 1, 1—16.

Titulus libri;

1. [1] Verbum Domini, quod factum est ad Michæam Morasthiten, in diebus
Ioathan, Achaz, et Ezechiæ regum Iuda: quod vidit super Samariam, et Ierusalem.

iudex terribilis descendet

[2] [a]Audite populi omnes, et attendat terra, et plenitudo eius:
et sit Dominus Deus vobis in testem, Dominus de templo sancto suo.
[3] [b]Quia ecce Dominus egredietur de loco suo:
et descendet, et calcabit super excelsa terræ.
[4] Et consumentur montes subtus eum: et valles scindentur
sicut cera a facie ignis, et sicut aquæ, quæ decurrunt in præceps.

atque Samariam et Ierusalem puniet;

[5] In scelere Iacob omne istud, et in peccatis domus Israel.
quod scelus Iacob? nonne Samaria?
et quæ excelsa Iudæ? nonne Ierusalem?
[6] et ponam Samariam quasi acervum lapidum in agro cum plantatur vinea:
et detraham in vallem lapides eius, et fundamenta eius revelabo.
[7] Et omnia sculptilia eius concidentur, et omnes mercedes eius comburentur igne,
et omnia idola eius ponam in perditionem:
quia de mercedibus meretricis congregata sunt, et usque ad mercedem meretricis
revertentur.

propheta captivitatem populi plangit

[8] Super hoc plangam, et ululabo: vadam spoliatus, et nudus:
faciam planctum velut draconum, et luctum quasi struthionum.
[9] Quia desperata est plaga eius, quia venit usque ad Iudam,
tetigit portam populi mei usque ad Ierusalem.

eumque ad planctum invitat.

[10] In Geth nolite annunciare, lacrymis ne ploretis, in domo Pulveris pulvere
vos conspergite. [11] Et transite vobis habitatio Pulchra, confusa ignominia: non
est egressa quæ habitat in exitu: planctum Domus vicina accipiet ex vobis, quæ
stetit sibimet. [12] Quia infirmata est in bonum, quæ habitat in amaritudinibus: quia
descendit malum a Domino in portam Ierusalem. [13] Tumultus quadrigæ stuporis
habitanti Lachis: principium peccati est filiæ Sion, quia in te inventa sunt scelera
Israel. [14] Propterea dabit emissarios super hereditatem Geth: domus Mendacii
in deceptionem regibus Israel. [15] Adhuc heredem adducam tibi quæ habitas in
Maresa: usque ad Odollam veniet gloria Israel. [16] Decalvare, et tondere super
filios deliciarum tuarum: dilata calvitium tuum sicut aquila: quoniam captivi
ducti sunt ex te.

2. Peccata populi ac ducum eius, 2, 1—3, 12.

Avaritia potentium,

2. [1] Væ qui cogitatis inutile, et operamini malum in cubilibus vestris:
in luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum est manus eorum.
[2] Et concupierunt agros, et violenter tulerunt, et rapuerunt domos:
et calumniabantur virum, et domum eius, virum, et hereditatem eius.
[3] Idcirco hæc dicit Dominus:
Ecce ego cogito super familiam istam malum: unde non auferetis colla vestra,
et non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est.

1, 2 [a]Dt 32, 1; Is 1, 2. — 3 [b]Is 26, 21.

4 In die illa sumetur super vos parabola, et cantabitur canticum cum suavitate, dicentium:
Depopulatione vastati sumus: pars populi mei commutata est:
quomodo recedet a me, cum revertatur, qui regiones nostras dividat?
5 Propter hoc non erit tibi mittens funiculum sortis in cœtu Domini.

6 Ne loquamini loquentes: Non stillabit super istos, non comprehendet confusio. perversitas populi dispergendi,
7 Dicit domus Iacob: Numquid abbreviatus est spiritus Domini, aut tales sunt
cogitationes eius? Nonne verba mea bona sunt cum eo, qui recte graditur? 8 Et
econtrario populus meus in adversarium consurrexit: desuper tunica pallium
sustulistis: et eos, qui transibant simpliciter, convertistis in bellum. 9 Mulieres
populi mei eiecistis de domo deliciarum suarum: a parvulis earum tulistis laudem
meam in perpetuum. 10 Surgite, et ite, quia non habetis hic requiem: propter
immunditiam eius corrumpetur putredine pessima. 11 Utinam non essem vir habens
spiritum, et mendacium potius loquerer: stillabo tibi in vinum, et in ebrietatem:
et erit super quem stillatur populus iste.

12 Congregatione congregabo Iacob totum te: in unum conducam reliquias Israel, qui tamen iterum congregabitur,
pariter ponam illum quasi gregem in ovili, quasi pecus in medio caularum,
tumultuabuntur a multitudine hominum. 13 Ascendet enim pandens iter ante eos:
divident, et transibunt portam, et ingredientur per eam:
et transibit rex eorum coram eis, et Dominus in capite eorum.

3. 1 Et dixi: Audite principes Iacob, et duces domus Israel: iniustitia principum,
Numquid non vestrum est scire iudicium,
2 qui odio habetis bonum, et diligitis malum:
qui violenter tollitis pelles eorum desuper eis, et carnem eorum desuper ossibus eorum?
3 Qui comederunt carnem populi mei,
et pellem eorum desuper excoriaverunt: et ossa eorum confregerunt,
et conciderunt sicut in lebete, et quasi carnem in medio ollæ.
4 Tunc clamabunt ad Dominum, et non exaudiet eos:
et abscondet faciem suam ab eis in tempore illo, sicut nequiter egerunt in adinventionibus suis.

5 Hæc dicit Dominus super prophetas, qui seducunt populum meum: seductio prophetarum,
qui mordent dentibus suis, et prædicant pacem:
et si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum prælium.
6 Propterea nox vobis pro visione erit, et tenebræ vobis pro divinatione:
et occumbet sol super prophetas, et obtenebrabitur super eos dies.
7 Et confundentur qui vident visiones, et confundentur divini:
et operient omnes vultus suos, quia non est responsum Dei.
8 Verumtamen ego repletus sum fortitudine spiritus Domini, iudicio, et virtute:
ut annunciem Iacob scelus suum, et Israel peccatum suum.

9 Audite hoc principes domus Iacob, et iudices domus Israel: propter quæ crimina urbs ac templum evertetur.
qui abominamini iudicium, et omnia recta pervertitis.
10 Qui ædificatis Sion in sanguinibus, et Ierusalem in iniquitate.
11 [a]Principes eius in muneribus iudicabant, et sacerdotes eius in mercede docebant,
et prophetæ eius in pecunia divinabant: et super Dominum requiescebant, dicentes:
Numquid non Dominus in medio nostrum? non venient super nos mala.
12 Propter hoc, causa vestri, [b]Sion quasi ager arabitur,
et Ierusalem quasi acervus lapidum erit, et mons templi in excelsa silvarum.

3, *11* [a]Ez 22, 27; Soph 3, 3. — *12* [b]Ir 26, 18.

II. Consolatio Michææ prophetæ, 4, 1—5, 14.

1. Restitutio populi, 4, 1—5, 1.

In Sion multæ gentes felices erunt,

4. [1] Et [a]erit: In novissimo dierum erit mons domus Domini præparatus
in vertice montium, et sublimis super colles:
et fluent ad eum populi. [2] Et properabunt gentes multæ, et dicent:
Venite, ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Iacob:
et docebit nos de viis suis, et ibimus in semitis eius:
quia de Sion egredietur lex, et verbum Domini de Ierusalem.
[3] Et iudicabit inter populos multos, et corripiet gentes fortes usque in longinquum:
et concident gladios suos in vomeres, et hastas suas in ligones:
non sumet gens adversus gentem gladium: et non discent ultra belligerare.
[4] Et sedebit vir subtus vitem suam, et subtus ficum suam, et non erit qui deterreat:
quia os Domini exercituum locutum est.
[5] Quia omnes populi ambulabunt unusquisque in nomine Dei sui: nos autem ambulabimus in nomine Domini Dei nostri in æternum et ultra.

ubi Dominus in populum suum dominabitur,

[6] In die illa, dicit Dominus, congregabo claudicantem:
et eam, quam eieceram, colligam: et quam afflixeram:
[7] [b]Et ponam claudicantem in reliquias: et eam, quæ laboraverat, in gentem robustam:
[c]et regnabit Dominus super eos in monte Sion, ex hoc nunc et usque in æternum.
[8] Et tu turris gregis nebulosa filiæ Sion
usque ad te veniet: et veniet potestas prima, regnum filiæ Ierusalem.

postquam de manu inimicorum eum liberaverit.

[9] Nunc quare mœrore contraheris? numquid rex non est tibi,
aut consiliarius tuus periit, quia comprehendit te dolor sicut parturientem?
[10] Dole, et satage filia Sion quasi parturiens:
quia nunc egredieris de civitate, et habitabis in regione,
et venies usque ad Babylonem, ibi liberaberis:
ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum.
[11] Et nunc congregatæ sunt super te gentes multæ, quæ dicunt:
Lapidetur: et aspiciat in Sion oculus noster.
[12] Ipsi autem non cognoverunt cogitationes Domini,
et non intellexerunt consilium eius: quia congregavit eos quasi fœnum areæ.
[13] Surge, et tritura filia Sion: quia cornu tuum ponam ferreum,
et ungulas tuas ponam æreas: et comminues populos multos,
et interficies Domino rapinas eorum, et fortitudinem eorum Domino universæ terræ.
5. [1] Nunc vastaberis filia latronis: obsidionem posuerunt super nos,
in virga percutient maxillam iudicis Israel.

2. Dominator in Israel, 5, 2—14.

E Bethlehem princeps pacis egredietur,

[2] [d]ET TU BETHLEHEM Ephrata parvulus es in millibus Iuda:
ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel,
et egressus eius ab initio, a diebus æternitatis.
[3] Propter hoc dabit eos usque ad tempus, in quo parturiens pariet: et reliquiæ fratrum eius convertentur ad filios Israel.
[4] Et stabit, et pascet in fortitudine Domini, in sublimitate nominis Domini Dei sui:
et convertentur, quia nunc magnificabitur usque ad terminos terræ.
[5] Et erit iste pax:

cuius populus omnes hostes suos devincet

cum venerit Assyrius in terram nostram, et quando calcaverit in domibus nostris:

4, *1* [a]Is 2, 2. — *7* [b]Soph 3, 19. — [c]Dn 7, 14; Lc 1, 32. — 5, *2* [d]Mt 2, 6; Io 7, 42.

et suscitabimus super eum septem pastores, et octo primates homines.
6 Et pascent terram Assur in gladio, et terram Nemrod in lanceis eius:
et liberabit ab Assur
cum venerit in terram nostram, et cum calcaverit in finibus nostris.
7 Et erunt reliquiæ Iacob in medio populorum multorum
quasi ros a Domino, et quasi stillæ super herbam,
quæ non expectat virum, et non præstolatur filios hominum.
8 Et erunt reliquiæ Iacob in Gentibus in medio populorum multorum,
quasi leo in iumentis silvarum, et quasi catulus leonis in gregibus pecorum:
qui cum transierit, et conculcaverit, et ceperit, non est qui eruat.
9 Exaltabitur manus tua super hostes tuos, et omnes inimici tui interibunt.

10 Et erit in die illa, dicit Dominus: ac denique sine apparatu bellico et superstitioso erit.
Auferam equos tuos de medio tui, et disperdam quadrigas tuas.
11 Et perdam civitates terræ tuæ, et destruam omnes munitiones tuas,
et auferam maleficia de manu tua, et divinationes non erunt in te.
12 Et perire faciam sculptilia tua, et statuas tuas de medio tui: et non adorabis ultra opera manuum tuarum.
13 Et evellam lucos tuos de medio tui: et conteram civitates tuas.
14 Et faciam in furore et in indignatione ultionem in omnibus gentibus, quæ non audierunt.

III. Admonitio Michææ prophetæ, 6, 1—7, 20.

1. Vox Domini, 6, 1—16.

6. 1 Audite quæ Dominus loquitur: Dominus cum populo ingrato disputat.
Surge, contende iudicio adversum montes, et audiant colles vocem tuam.
2 Audiant montes iudicium Domini, et fortia fundamenta terræ:
quia iudicium Domini cum populo suo, et cum Israel diiudicabitur.
3 [a]Popule meus quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? responde mihi.
4 Quia eduxi te de Terra Ægypti, et de domo servientium liberavi te:
et misi ante faciem tuam Moysen, et Aaron, et Mariam?
5 [b]Popule meus memento quæso quid cogitaverit Balach rex Moab, et quid responderit ei Balaam filius Beor,
de Setim usque ad Galgalam, ut cognosceres iustitias Domini.

6 Quid dignum offeram Domino? curvabo genu Deo excelso? interroganti bonum faciendum indicat.
numquid offeram ei holocautomata, et vitulos anniculos?
7 Numquid placari potest Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium?
numquid dabo primogenitum meum pro scelere meo fructum ventris mei pro peccato animæ meæ?
8 Indicabo tibi o homo quid sit bonum, et quid Dominus requirat a te:
Utique facere iudicium, et diligere misericordiam, et solicitum ambulare cum Deo tuo.

9 Vox Domini ad civitatem clamat, et salus erit timentibus nomen tuum: iniusto afflictiones varias comminatur.
Audite tribus, et quis approbabit illud?
10 Adhuc ignis in domo impii thesauri iniquitatis, et mensura minor iræ plena.
11 Numquid iustificabo stateram impiam, et saccelli pondera dolosa?
12 In quibus divites eius repleti sunt iniquitate,
et habitantes in ea loquebantur mendacium, et lingua eorum fraudulenta in ore eorum.
13 Et ego ergo cœpi percutere te perditione super peccatis tuis.
14 Tu comedes, et non saturaberis: et humiliatio tua in medio tui:
et apprehendes, et non salvabis: et quos salvaveris, in gladium dabo.

6, *3* [a]Ir 2, 5. — *5* [b]Nm 22; 23.

15 [a]Tu seminabis, et non metes:
tu calcabis olivam, et non ungeris oleo: et mustum, et non bibes vinum.
16 Et custodisti præcepta Amri, et omne opus domus Achab:
et ambulasti in voluntatibus eorum,
ut darem te in perditionem, et habitantes in ea in sibilum
et opprobrium populi mei portabitis.

2. Vox populi, 7, 1—20.

Sion iniquitatem filiorum suorum confitetur,

7. 1 Væ mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vindemiæ:
non est botrus ad comedendum, præcoquas ficus desideravit anima mea.
2 Periit sanctus de terra, et rectus in hominibus non est:
omnes in sanguine insidiantur, vir fratrem suum ad mortem venatur.
3 Malum manuum suarum dicunt bonum: princeps postulat, et iudex in reddendo est:
et magnus locutus est desiderium animæ suæ, et conturbaverunt eam.
4 Qui optimus in eis est, quasi paliurus: et qui rectus, quasi spina de sepe.
Dies speculationis tuæ, visitatio tua venit: nunc erit vastitas eorum.
5 Nolite credere amico: et nolite confidere in duce:
ab ea, quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui.
6 [b]Quia filius contumeliam facit patri, et filia consurgit adversus matrem suam,
nurus adversus socrum suam: [c]et inimici hominis domestici eius.

iram Domini patiens portabit,

7 Ego autem ad Dominum aspiciam, expectabo Deum salvatorem meum:
audiet me Deus meus. 8 Ne læteris inimica mea super me,
quia cecidi: consurgam,
cum sedero in tenebris, Dominus lux mea est.
9 Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei,
donec causam meam iudicet, et faciat iudicium meum:
educet me in lucem, videbo iustitiam eius.
10 Et aspiciet inimica mea, et operietur confusione,
quæ dicit ad me: Ubi est Dominus Deus tuus?
Oculi mei videbunt in eam: nunc erit in conculcationem ut lutum platearum.
11 Dies, ut ædificentur maceriæ tuæ: in die illa longe fiet lex.
12 In die illa et usque ad te veniet de Assur, et usque ad civitates munitas:
et a civitatibus munitis usque ad flumen, et ad mare de mari, et ad montem de monte.
13 Et terra erit in desolationem propter habitatores suos, et propter fructum cogitationum eorum.

a quo redemptionem petit.

14 Pasce populum tuum in virga tua, gregem hereditatis tuæ
habitantes solos in saltu, in medio Carmeli:
pascentur Basan et Galaad iuxta dies antiquos.
15 Secundum dies egressionis tuæ de Terra Ægypti ostendam ei mirabilia.
16 Videbunt gentes, et confundentur super omni fortitudine sua:
ponent manum super os, aures eorum surdæ erunt.
17 Lingent pulverem sicut serpentes, velut reptilia terræ
perturbabuntur in ædibus suis: Dominum Deum nostrum formidabunt, et timebunt te.
18 [d]Quis Deus similis tui, qui aufers iniquitatem, et transis peccatum reliquiarum hereditatis tuæ?
non immittet ultra furorem suum, quoniam volens misericordiam est.
19 Revertetur, et miserebitur nostri: deponet iniquitates nostras,
et proiiciet in profundum maris omnia peccata nostra.
20 Dabis veritatem Iacob, misericordiam Abraham:
quæ iurasti patribus nostris a diebus antiquis.

15 [a]Dt 28, 38; Agg 1, 6. — 7, *6* [b]Mt 10, 21. — [c]Mt 10, 36. — *18* [d]Ir 10, 6; Act 10, 43.

PROPHETIA NAHUM.

1. Ninive peribit et Israel servabitur, 1, 1—15.

1. [1] Onus Ninive: Liber visionis Nahum Elcesæi. Titulus libri;

[2] Deus æmulator, et ulciscens Dominus: ulciscens Dominus, et habens furorem: Dominus inimicis irascens,
ulciscens Dominus in hostes suos, et irascens ipse inimicis suis.
[3] Dominus patiens, et magnus fortitudine, et mundans non faciet innocentem. sed amicis bonus
Dominus in tempestate, et turbine viæ eius, et nebulæ pulvis pedum eius.
[4] Increpans mare, et exiccans illud: et omnia flumina ad desertum deducens.
Infirmatus est Basan, et Carmelus: et flos Libani elanguit.
[5] Montes commoti sunt ab eo, et colles desolati sunt:
et contremuit terra a facie eius, et orbis, et omnes habitantes in eo.
[6] Ante faciem indignationis eius quis stabit? et quis resistet in ira furoris eius?
indignatio eius effusa est ut ignis: et petræ dissolutæ sunt ab eo.
[7] Bonus Dominus, et confortans in die tribulationis: et sciens sperantes in se.
[8] et in diluvio prætereunte, consummationem faciet loci eius: et inimicos eius persequentur tenebræ.

[9] Quid cogitatis contra Dominum? consummationem ipse faciet: non consurget duplex tribulatio. Niniven perdet, sed Iudam salvabit.
[10] Quia sicut spinæ seinvicem complectuntur, sic convivium eorum pariter potantium: consumentur quasi stipula ariditate plena.
[11] Ex te exibit cogitans contra Dominum malitiam: mente pertractans prævaricationem.

[12] Hæc dicit Dominus: Si perfecti fuerint: et ita plures, sic quoque attondentur,
et pertransibit: afflixi te, et non affligam te ultra. [13] Et nunc conteram virgam
eius de dorso tuo, et vincula tua disrumpam. [14] Et præcipiet super te Dominus,
non seminabitur ex nomine tuo amplius: de domo Dei tui interficiam sculptile,
et conflatile, ponam sepulchrum tuum, quia inhonoratus es.

[15] [a]Ecce super montes pedes evangelizantis, et annunciantis pacem:
celebra Iuda festivitates tuas, et redde vota tua:
quia non adiiciet ultra ut pertranseat in te Belial: universus interiit.

2. Ninive obsidebitur et vastabitur, 2, 1—13.

2. [1] Ascendit qui dispergat coram te, qui custodiat obsidionem: Oppugnatio,
contemplare viam, conforta lumbos, robora virtutem valde.
[2] Quia reddidit Dominus superbiam Iacob, sicut superbiam Israel:
quia vastatores dissipaverunt eos, et propagines eorum corruperunt.
[3] Clypeus fortium eius ignitus, viri exercitus in coccineis:
igneæ habenæ currus in die præparationis eius, et agitatores consopiti sunt.
[4] In itineribus conturbati sunt: quadrigæ collisæ sunt in plateis:
aspectus eorum quasi lampades, quasi fulgura discurrentia.
[5] Recordabitur fortium suorum, ruent in itineribus suis:
velociter ascendent muros eius, et præparabitur umbraculum.
[6] Portæ fluviorum apertæ sunt, et templum ad solum dirutum.
[7] Et miles captivus abductus est: et ancillæ eius minabantur
gementes ut columbæ, murmurantes in cordibus suis.

1, *15* [a]Is 52, 7; Rom 10, 15.

8 Et Ninive quasi piscina aquarum aquæ eius:
ipsi vero fugerunt: state, state, et non est qui revertatur.

depopulatio. 9 Diripite argentum, diripite aurum:
et non est finis divitiarum ex omnibus vasis desiderabilibus.
10 Dissipata est, et scissa, et dilacerata: et cor tabescens, et dissolutio geniculorum,
et defectio in cunctis renibus: et facies omnium eorum sicut nigredo ollæ.
11 Ubi est habitaculum leonum, et pascua catulorum leonum,
ad quam ivit leo ut ingrederetur illuc, catulus leonis, et non est qui exterreat?
12 Leo cepit sufficienter catulis suis, et necavit leænis suis:
et implevit præda speluncas suas, et cubile suum rapina.
13 Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum,
et succendam usque ad fumum quadrigas tuas, et leunculos tuos comedet gladius:
et exterminabo de terra prædam tuam, et non audietur ultra vox nunciorum tuorum.

3. Ninive adultera non servabitur, 3, 1—19.

Propter fornicationes multas 3. 1 Væ [a]civitas sanguinum, universa mendacii dilaceratione plena: non recedet a te rapina.
2 Vox flagelli, et vox impetus rotæ, et equi frementis, et quadrigæ ferventis,
et equitis ascendentis: 3 et micantis gladii, et fulgurantis hastæ,
et multitudinis interfectæ, et gravis ruinæ: nec est finis cadaverum, et corruent in corporibus suis.
4 Propter multitudinem fornicationum meretricis speciosæ, et gratæ, et habentis maleficia,
quæ vendidit gentes in fornicationibus suis, et familias in maleficiis suis:
5 Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum,
et [b]revelabo pudenda tua in facie tua,
et ostendam Gentibus nuditatem tuam, et regnis ignominiam tuam.
6 Et proiiciam super te abominationes, et contumeliis te afficiam, et ponam te in exemplum.
7 Et erit: omnis, qui viderit te, resiliet a te, et dicet:
Vastata est Ninive:
quis commovebit super te caput? unde quæram consolatorem tibi?

ut Alexandria seu No Amon 8 Numquid melior es Alexandria populorum,
quæ habitat in fluminibus? aquæ in circuitu eius:
cuius divitiæ, mare: aquæ muri eius.
9 Æthiopia fortitudo eius, et Ægyptus, et non est finis: Aphrica, et Libyes fuerunt in auxilio tuo.
10 Sed et ipsa in transmigrationem ducta est in captivitatem: parvuli eius elisi sunt in capite omnium viarum,
et super inclytos eius miserunt sortem, et omnes optimates eius confixi sunt in compedibus.
11 Et tu ergo inebriaberis, et eris despecta: et tu quæres auxilium ab inimico.

inevitabiliter peribit. 12 Omnes munitiones tuæ sicut ficus cum grossis suis: si concussæ fuerint, cadent in os comedentis.
13 Ecce populus tuus mulieres in medio tui: inimicis tuis adapertione pandentur portæ terræ tuæ, devorabit ignis vectes tuos.
14 Aquam propter obsidionem hauri tibi, extrue munitiones tuas:
intra in lutum, et calca, subigens tene laterem.
15 Ibi comedet te ignis: peribis gladio, devorabit te ut bruchus:
congregare ut bruchus: multiplicare ut locusta.

3, *1* [a]Ez 24, 9; Hab 2, 12. — *5* [b]Is 47, 3.

16 Plures fecisti negotiationes tuas quam stellæ sint cæli: bruchus expansus est, et avolavit.
17 Custodes tui quasi locustæ: et parvuli tui quasi locustæ locustarum,
quæ considunt in sepibus in die frigoris: sol ortus est, et avolaverunt, et non est cognitus locus earum ubi fuerint.
18 Dormitaverunt pastores tui, rex Assur: sepelientur principes tui:
latitavit populus tuus in montibus, et non est qui congreget.
19 Non est obscura contritio tua, pessima est plaga tua:
omnes qui audierunt auditionem tuam, compresserunt manum super te:
quia super quem non transiit malitia tua semper?

PROPHETIA HABACUC.

1. Responsa Domini, 1, 1—2, 20.

1. 1 Onus, quod vidit Habacuc propheta. *Titulus libri:*

2 Usquequo Domine clamabo, et non exaudies? *propheta de iniustitia impiorum conqueritur.*
vociferabor ad te vim patiens, et non salvabis?
3 Quare ostendisti mihi iniquitatem, et laborem, videre prædam, et iniustitiam contra me?
et factum est iudicium, et contradictio potentior.
4 Propter hoc lacerata est lex, et non pervenit usque ad finem iudicium:
quia impius prævalet adversus iustum, propterea egreditur iudicium perversum.

5 [a]Aspicite in gentibus, et videte: admiramini, et obstupescite: *Dominus Chaldæos adversus impios suscitabit:*
quia opus factum est in diebus vestris, quod nemo credet cum narrabitur.
6 Quia ecce ego suscitabo Chaldæos, gentem amaram, et velocem,
ambulantem super latitudinem terræ, ut possideat tabernacula non sua.
7 Horribilis, et terribilis est: ex semetipsa iudicium, et onus eius egredietur.
8 Leviores pardis equi eius, et velociores lupis vespertinis;
et diffundentur equites eius: equites namque eius de longe venient,
volabunt quasi aquila festinans ad comedendum.
9 Omnes ad prædam venient, facies eorum ventus urens:
et congregabit quasi arenam, captivitatem.
10 Et ipse de regibus triumphabit, et tyranni ridiculi eius erunt:
ipse super omnem munitionem ridebit, et comportabit aggerem, et capiet eam.
11 Tunc mutabitur spiritus, et pertransibit: et corruet: hæc est fortitudo eius dei sui.

12 Numquid non tu a principio Domine Deus meus, sancte meus, et non moriemur? *propheta de nimia crudelitate Chaldæorum conqueritur*
Domine in iudicium posuisti eum: et fortem ut corriperes, fundasti eum.
13 Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, et respicere ad iniquitatem non poteris:
quare respicis super iniqua agentes, et taces devorante impio iustiorem se?
14 Et facies homines quasi pisces maris, et quasi reptile non habens principem.
15 Totum in hamo sublevavit, traxit illud in sagena sua,
et congregavit in rete suum. Super hoc lætabitur et exultabit.
16 propterea immolabit sagenæ suæ, et sacrificabit reti suo:
quia in ipsis incrassata est pars eius, et cibus eius electus.
17 Propter hoc ergo expandit sagenam suam, et semper interficere Gentes non parcet.

2. 1 Super custodiam meam stabo, et figam gradum super munitionem: et contemplabor, *ac responsum divinum exspectat;*
ut videam quid dicatur mihi, et quid respondeam ad arguentem me.

1, 5 [a]Act 13, 41.

Dominus Iudæis fidem inculcat,

2 Et respondit mihi Dominus, et dixit:
Scribe visum, et explana eum super tabulas: ut percurrat qui legerit eum.
3 Quia adhuc visus procul, et apparebit in finem, et non mentietur.
si moram fecerit expecta illum: quia veniens veniet, et non tardabit.
4 Ecce qui incredulus est, non erit recta anima eius in semetipso: [a]iustus autem in fide sua vivet.

Chaldæis autem væ prænuntiat.

5 Et quomodo vinum potantem decipit: sic erit vir superbus, et non decorabitur:
qui dilatavit quasi infernus animam suam: et ipse quasi mors, et non adimpletur:
et congregabit ad se omnes gentes, et coacervabit ad se omnes populos.
6 Numquid non omnes isti super eum parabolam sument, et loquelam ænigmatum eius:
et dicetur: Væ ei, qui multiplicat non sua? usquequo et aggravat contra se densum lutum?
7 Numquid non repente consurgent qui mordeant te: et suscitabuntur lacerantes te, et eris in rapinam eis?
8 Quia tu spoliasti gentes multas, spoliabunt te omnes, qui reliqui fuerint de populis
propter sanguinem hominis et iniquitatem terræ civitatis, et omnium habitantium in ea.
9 Væ qui congregat avaritiam malam domui suæ,
ut sit in excelso nidus eius, et liberari se putat de manu mali.
10 Cogitasti confusionem domui tuæ, concidisti populos multos, et peccavit anima tua.
11 Quia lapis de pariete clamabit: et lignum, quod inter iuncturas ædificiorum est, respondebit.
12 [b]Væ qui ædificat civitatem in sanguinibus, et præparat urbem in iniquitate.
13 Numquid non hæc sunt a Domino exercituum?
Laborabunt enim populi in multo igne: et gentes in vacuum, et deficient.
14 Quia replebitur terra, ut cognoscant gloriam Domini, quasi aquæ operientes mare.
15 Væ qui potum dat amico suo mittens fel suum, et inebrians ut aspiciat nuditatem eius.
16 Repletus es ignominia pro gloria: bibe tu quoque, et consopire:
circumdabit te calix dexteræ Domini, et vomitus ignominiæ super gloriam tuam.
17 Quia iniquitas Libani operiet te, et vastitas animalium deterrebit eos
de sanguinibus hominum, et iniquitate terræ, et civitatis, et omnium habitantium in ea.
18 Quid prodest sculptile, quia sculpsit illud fictor suus, conflatile, et imaginem falsam?
quia speravit in figmento fictor eius ut faceret simulachra muta.
19 Væ qui dicit ligno: Expergiscere: Surge, lapidi tacenti:
numquid ipse docere poterit?
Ecce iste coopertus est auro, et argento: et omnis spiritus non est in visceribus eius.
20 [c]Dominus autem in templo sancto suo: sileat a facie eius omnis terra.

2. Psalmus prophetæ, 3, 1—19.

Propheta timens et sperans

3. 1 ORATIO HABACUC PROPHETÆ PRO IGNORANTIIS.
2 Domine audivi auditionem tuam, et timui.
Domine opus tuum in medio annorum vivifica illud: In medio annorum notum facies:
cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis.

2, *4* [a]Io 3, 36; Rom 1, 17; Gal 3, 11; Hbr 10, 38. — *12* [b]Ez 4, 9; Nah 3, 1. — *20* [c]Ps 10, 5.

3 Deus ab Austro veniet, et sanctus de monte Pharan: adventum iudicis describit,
Operuit cælos gloria eius: et laudis eius plena est terra.
4 Splendor eius ut lux erit: cornua in manibus eius:
Ibi abscondita est fortitudo eius:
5 ante faciem eius ibit mors. Et egredietur diabolus ante pedes eius.
6 Stetit, et mensus est terram. Aspexit, et dissolvit Gentes:
et contriti sunt montes sæculi. Incurvati sunt colles mundi,
ab itineribus æternitatis eius.
7 Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ, turbabuntur pelles terræ Madian.

8 Numquid in fluminibus iratus es Domine? aut in fluminibus furor tuus? causam adventus inquirit,
vel in mari indignatio tua? Qui ascendes super equos tuos: et quadrigæ tuæ salvatio.
9 Suscitans suscitabis arcum tuum: iuramenta tribubus quæ locutus es:
Fluvios scindes terræ:
10 viderunt te, et doluerunt montes: gurges aquarum transiit.
Dedit abyssus vocem suam: altitudo manus suas levavit.
11 Sol, et luna steterunt in habitaculo suo, in luce sagittarum tuarum,
ibunt in splendore fulgurantis hastæ tuæ.
12 In fremitu conculcabis terram: in furore obstupefacies Gentes.

13 Egressus es in salutem populi tui: in salutem cum Christo tuo: Dominum in salutem populi sui venturum esse nuntiat,
Percussisti caput de domo impii: denudasti fundamentum eius usque ad collum.
14 Maledixisti sceptris eius, capiti bellatorum eius, venientibus ut turbo ad dispergendum me.
Exultatio eorum sicut eius, qui devorat pauperem in abscondito.
15 Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum.

16 Audivi, et conturbatus est venter meus: a voce contremuerunt labia mea. conturbatus in Deo Iesu suo exsultat.
Ingrediatur putredo in ossibus meis, et subter me scateat.
Ut requiescam in die tribulationis: ut ascendam ad populum accinctum nostrum.
17 Ficus enim non florebit: et non erit germen in vineis.
Mentietur opus olivæ: et arva non afferent cibum.
Abscindetur de ovili pecus: et non erit armentum in præsepibus.
18 Ego autem in Domino gaudebo: et exultabo in Deo Iesu meo.
19 Deus Dominus fortitudo mea:
et ponet pedes meos quasi cervorum. Et super excelsa mea deducet me

victor in psalmis canentem.

PROPHETIA SOPHONIÆ.

I. Ultio Domini, 1, 1—3, 7.

1. Dies Domini magnus appropinquat, 1, 1—18.

Titulus libri;

1. [1] Verbum Domini, quod factum est ad Sophoniam filium Chusi, filii Godoliæ, filii Amariæ, filii Ezeciæ, in diebus Iosiæ filii Amon regis Iudæ.

Dominus omnia disperdet,

[2] Congregans congregabo omnia a facie terræ, dicit Dominus:
[3] congregans hominem, et pecus,
congregans volatilia cæli, et pisces maris:
et ruinæ impiorum erunt: et disperdam homines a facie terræ, dicit Dominus.

Iudam et Ierusalem visitabit atque castigabit

[4] Et extendam manum meam super Iudam, et super omnes habitantes Ierusalem:
et disperdam de loco hoc reliquias Baal, et nomina æedituorum cum sacerdotibus:
[5] et eos, qui adorant super tecta militiam cæli,
et adorant, et iurant in Domino, et iurant in Melchom.
[6] Et qui avertuntur de post tergum Domini, et qui non quæsierunt Dominum,
nec investigaverunt eum.
[7] Silete a facie Domini Dei: quia iuxta est dies Domini,
quia præparavit Dominus hostiam, sanctificavit vocatos suos.
[8] Et erit: in die hostiæ Domini visitabo super principes,
et super filios regis, et super omnes, qui induti sunt veste peregrina:
[9] et visitabo super omnem, qui arroganter ingreditur super limen in die illa:
qui complent domum Domini Dei sui iniquitate, et dolo.
[10] Et erit in die illa, dicit Dominus, vox clamoris a porta piscium,
et ululatus a Secunda, et contritio magna a collibus.
[11] Ululate habitatores Pilæ:
conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt omnes involuti argento.
[12] Et erit in tempore illo: scrutabor Ierusalem in lucernis:
et visitabo super viros defixos in fæcibus suis: qui dicunt in cordibus suis:
Non faciet bene Dominus, et non faciet male.
[13] Et erit fortitudo eorum in direptionem, et domus eorum in desertum:
et [a]ædificabunt domos, et non habitabunt:
et plantabunt vineas, et non bibent vinum earum.

in die iræ, calamitatis et miseriæ.

[14] Iuxta est dies Domini magnus, iuxta est et velox nimis:
vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis.
[15] [b]Dies iræ dies illa,
dies tribulationis et angustiæ, dies calamitatis et miseriæ,
dies tenebrarum et caliginis, dies nebulæ et turbinis,
[16] dies tubæ et clangoris super civitates munitas, et super angulos excelsos.
[17] Et tribulabo homines, et ambulabunt ut cæci, quia Domino peccaverunt:
et effundetur sanguis eorum sicut humus, et corpora eorum sicut stercora.
[18] [c]Sed et argentum eorum, et aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ
Domini:
[d]in igne zeli eius devorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram.

1, *13* [a]Am 5, 11. — *15* [b]Ir 30, 7; Ioel 2, 11; Am 5, 18. — *18* [c]Ez 7, 19. — [d]Inf 3, 8.

2. Peccatores omnes iudicabuntur, 2, 1—3, 7.

2. [1] Convenite, congregamini gens non amabilis: Dominum non quærentes,
[2] Priusquam pariat iussio quasi pulverem transeuntem diem,
antequam veniat super vos ira furoris Domini, antequam veniat super vos dies indignationis Domini.
[3] Quærite Dominum omnes mansueti terræ, qui iudicium eius estis operati:
quærite iustum, quærite mansuetum: si quomodo abscondamini in die furoris Domini.

[4] Quia Gaza destructa erit, et Ascalon in desertum, Philisthini,
Azotum in meridie eiicient, et Accaron eradicabitur.
[5] Væ qui habitatis funiculum maris, gens perditorum:
verbum Domini super vos Chanaan terra Philisthinorum,
et disperdam te, ita ut non sit inhabitator.
[6] Et erit funiculus maris requies pastorum, et caulæ pecorum:
[7] et erit funiculus eius, qui remanserit de domo Iuda: ibi pascentur, in domibus
Ascalonis ad vesperam requiescent: quia visitabit eos Dominus Deus eorum, et
avertet captivitatem eorum.

[8] Audivi opprobrium Moab, et blasphemias filiorum Ammon: Moabitæ et Ammonitæ,
quæ exprobraverunt populo meo, et magnificati sunt super terminos eorum.
[9] Propterea vivo ego, dicit Dominus exercituum Deus Israel,
quia Moab ut Sodoma erit, et filii Ammon quasi Gomorrha,
siccitas spinarum, et acervi salis, et desertum usque in æternum:
reliquiæ populi mei diripient eos, et residui gentis meæ possidebunt illos.
[10] Hoc eis eveniet pro superbia sua: quia blasphemaverunt, et magnificati
sunt super populum Domini exercituum. [11] Horribilis Dominus super eos, et
attenuabit omnes deos terræ: et adorabunt eum viri de loco suo, omnes insulæ
Gentium.
[12] Sed et vos Æthiopes interfecti gladio meo eritis. Æthiopes,
[13] Et extendet manum suam super Aquilonem, et perdet Assur: et ponet Assyrii,
speciosam in solitudinem, et in invium, et quasi desertum. [14] [a]Et accubabunt in
medio eius greges, omnes bestiæ Gentium: et onocrotalus, et ericius in liminibus
eius morabuntur: vox cantantis in fenestra, corvus in superliminari, quoniam
attenuabo robur eius. [15] Hæc est civitas gloriosa habitans in confidentia: quæ
dicebat in corde suo: Ego sum, et extra me non est alia amplius: quomodo facta
est in desertum cubile bestiæ? omnis, qui transit per eam, sibilabit, et movebit
manum suam.

3. [1] Væ provocatrix, et redempta civitas, columba. ipsa quoque Ierusalem ad Deum non conversa.
[2] Non audivit vocem, et non suscepit disciplinam:
in Domino non est confisa, ad Deum suum non appropinquavit.
[3] [b]Principes eius in medio eius quasi leones rugientes:
iudices eius lupi vespere, non relinquebant in mane.
[4] Prophetæ eius vesani, viri infideles:
sacerdotes eius polluerunt sanctum, iniuste egerunt contra legem.
[5] Dominus iustus in medio eius non faciet iniquitatem:
mane mane iudicium suum dabit in lucem, et non abscondetur: nescivit autem iniquus confusionem.
[6] Disperdidi Gentes, et dissipati sunt anguli earum:
desertas feci vias eorum, dum non est qui transeat:
desolatæ sunt civitates eorum, non remanente viro, neque ullo habitatore.
[7] Dixi: Attamen timebis me, suscipies disciplinam:
et non peribit habitaculum eius propter omnia, in quibus visitavi eam:
verumtamen diluculo surgentes corruperunt omnes cogitationes suas.

2, *14* [a]Is 34, 11. — 3, *3* [b]Ez 22 27; Mch 3. 11.

II. Salus Domini, 3, 8—20.

Israelis servati

8 Quapropter expecta me, dicit Dominus, in die resurrectionis meæ in futurum,
quia iudicium meum ut congregem Gentes, et colligam regna: et effundam super
eos indignationem meam, omnem iram furoris mei: [a]in igne enim zeli mei devorabitur
omnis terra.

sanctitas et securitas.

9 Quia tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine
Domini, et serviant ei humero uno. 10 Ultra flumina Æthiopiæ, inde supplices mei,
filii dispersorum meorum deferent munus mihi. 11 In die illa non confunderis
super cunctis adinventionibus tuis, quibus prævaricata es in me: quia tunc auferam
de medio tui magniloquos superbiæ tuæ, et non adiicies exaltari amplius in monte
sancto meo. 12 Et derelinquam in medio tui populum pauperem, et egenum: et
sperabunt in nomine Domini. 13 Reliquiæ Israel non facient iniquitatem, nec
loquentur mendacium, et non invenietur in ore eorum lingua dolosa: quoniam
ipsi pascentur, et accubabunt, et non erit qui exterreat.

gaudium et lætitia

14 Lauda filia Sion: iubila Israel:
lætare, et exulta in omni corde filia Ierusalem.
15 Abstulit Dominus iudicium tuum, avertit inimicos tuos:
rex Israel Dominus in medio tui, non timebis malum ultra.
16 In die illa dicetur Ierusalem: Noli timere: Sion, non dissolvantur manus tuæ.
17 Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipse salvabit:
gaudebit super te in lætitia, silebit in dilectione sua, exultabit super te in laude.

atque gloria.

18 Nugas, qui a lege recesserant, congregabo, quia ex te erant: ut non ultra
habeas super eis opprobrium. 19 Ecce ego interficiam omnes, qui afflixerunt te
in tempore illo: et salvabo claudicantem: et eam, quæ eiecta fuerat congregabo:
et ponam eos in laudem, et in nomen, in omni terra confusionis eorum. 20 In tempore
illo, quo adducam vos: et in tempore, quo congregabo vos: dabo enim vos in nomen,
et in laudem omnibus populis terræ, cum convertero captivitatem vestram coram
oculis vestris, dicit Dominus.

---

8 [a]Sup 1, 18.

PROPHETIA AGGÆI.

I. Exhortatio templi ædificandi, 1, 1—2, 1.

Negligentes increpantur,

1. 1 In anno secundo Darii regis, in mense sexto, in die una mensis, [a]factum
est verbum Domini in manu Aggæi prophetæ ad Zorobabel filium Salathiel, ducem
Iuda, et ad Iesum, filium Iosedec, sacerdotem magnum, dicens: 2 Hæc ait Dominus
exercituum, dicens: Populus iste dicit: Nondum venit tempus domus Domini
ædificandæ. 3 Et factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetæ, dicens:
4 Numquid tempus vobis est ut habitetis in domibus laqueatis, et domus ista
deserta?

templum ædificandum est, ut sterilitas cesset.

5 Et nunc hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias
vestras. 6 [b]Seminastis multum, et intulistis parum: comedistis, et non estis satiati:
bibistis, et non estis inebriati: operuistis vos, et non estis calefacti: et qui mercedes
congregavit, misit eas in sacculum pertusum. 7 Hæc dicit Dominus exercituum:
Ponite corda vestra super vias vestras: 8 ascendite in montem, portate ligna, et
ædificate domum: et acceptabilis mihi erit, et glorificabor, dicit Dominus. 9 Respexi-
stis ad amplius, et ecce factum est minus: et intulistis in domum, et exufflavi illud:
quam ob causam, dicit Dominus exercituum? quia domus mea deserta est, et vos
festinatis unusquisque in domum suam. 10 Propter hoc super vos prohibiti sunt
cæli ne darent rorem, et terra prohibita est ne daret germen suum: 11 et vocavi
siccitatem super terram, et super montes, et super triticum, et super vinum, et
super oleum, et quæcumque profert humus, et super homines, et super iumenta,
et super omnem laborem manuum.

spiritu suscitati ædificare incipiunt.

12 Et audivit Zorobabel filius Salathiel, et Iesus filius Iosedec sacerdos magnus,
et omnes reliquiæ populi vocem Domini Dei sui, et verba Aggæi prophetæ, sicut
misit eum Dominus Deus eorum ad eos: et timuit populus a facie Domini. 13 Et
dixit Aggæus nuncius Domini de nunciis Domini, populo dicens: Ego vobiscum
sum, dicit Dominus. 14 Et suscitavit Dominus spiritum Zorobabel filii Salathiel,
ducis Iuda, et spiritum Iesu filii Iosedec sacerdotis magni, et spiritum reliquorum
de omni populo: et ingressi sunt, et faciebant opus in domo Domini exercituum
Dei sui. 2. 1 In die vigesima et quarta mensis, in sexto mense, in anno secundo
Darii regis.

II. Consolationes ædificantibus adhibitæ, 2, 2—24.

1. Gloria templi futura, 2, 2—10.

Gloria domus prioris minor fuit

2 In septimo mense, vigesima et prima mensis, factum est verbum Domini
in manu Aggæi prophetæ, dicens: 3 Loquere ad Zorobabel filium Salathiel, ducem
Iuda, et ad Iesum filium Iosedec sacerdotem magnum, et ad reliquos populi, dicens:
4 Quis in vobis est derelictus, qui vidit domum istam in gloria sua prima? et quid
vos videtis hanc nunc? numquid non ita est, quasi non sit in oculis vestris? 5 Et
nunc confortare Zorobabel, dicit Dominus: et confortare Iesu fili Iosedec sacerdos
magne, et confortare omnis populus terræ, dicit Dominus exercituum: et facite
(quoniam ego vobiscum sum, dicit Dominus exercituum) 6 verbum quod pepigi
vobiscum cum egrederemini de Terra Ægypti: et spiritus meus erit in medio vestrum:
nolite timere.

quam gloria domus huius posterioris.

7 Quia hæc dicit Dominus exercituum: [c]Adhuc unum modicum est, et ego
commovebo cælum, et terram, et mare, et aridam. 8 Et movebo omnes Gentes:
ET VENIET DESIDERATUS cunctis Gentibus: et implebo domum istam glo-

---

1, *1* [a]Esr 5, 1. — *6* [b]Dt 28, 38; Mch 6, 15. — 2, *7* [c]Hbr 12, 26.

ria, dicit Dominus exercituum. [9] Meum est argentum, et meum est aurum, dicit
Dominus exercituum. [10] Magna erit gloria domus istius novissimæ plus quam
primæ, dicit Dominus exercituum: et in loco isto dabo pacem, dicit Dominus
exercituum.

2. Benedictio Dei danda, 2, 11—20.

Maledictio in benedictionem vertetur.

[11] In vigesima et quarta noni mensis, in anno secundo Darii regis, factum
est verbum Domini ad Aggæum prophetam, dicens: [12] Hæc dicit Dominus exercituum: Interroga sacerdotes legem, dicens: [13] Si tulerit homo carnem sanctificatam
in ora vestimenti sui, et tetigerit de summitate eius panem, aut pulmentum, aut
vinum, aut oleum, aut omnem cibum: numquid sanctificabitur? Respondentes
autem sacerdotes, dixerunt: Non. [14] Et dixit Aggæus: Si tetigerit pollutus in
anima ex omnibus his, numquid contaminabitur? Et responderunt sacerdotes,
et dixerunt: Contaminabitur. [15] Et respondit Aggæus, et dixit: Sic populus iste,
et sic gens ista ante faciem meam, dicit Dominus, et sic omne opus manuum eorum:
et omnia quæ obtulerunt ibi, contaminata erunt. [16] Et nunc ponite corda vestra
a die hac et supra, antequam poneretur lapis super lapidem in templo Domini.
[17] Cum accederetis ad acervum viginti modiorum, et fierent decem: et intraretis
ad torcular, ut exprimeretis quinquaginta lagenas, et fiebant viginti. [18] [a]Percussi
vos vento urente, et aurugine, et grandine omnia opera manuum vestrarum: et non
fuit in vobis, qui reverteretur ad me, dicit Dominus. [19] Ponite corda vestra ex
die ista, et in futurum, a die vigesima et quarta noni mensis: a die, qua fundamenta
iacta sunt templi Domini, ponite super cor vestrum. [20] Numquid iam semen in
germine est: et adhuc vinea, et ficus, et malogranatum, et lignum olivæ non floruit?
ex die ista benedicam.

3. Solium David æternum, 2, 21—24.

In eversione regnorum stabit.

[21] Et factum est verbum Domini secundo ad Aggæum in vigesima et quarta
mensis, dicens: [22] Loquere ad Zorobabel ducem Iuda, dicens: Ego movebo cælum
pariter et terram. [23] Et subvertam solium regnorum, et conteram fortitudinem
regni Gentium: et subvertam quadrigam, et ascensorem eius: et descendent equi,
et ascensores eorum: vir in gladio fratris sui. [24] In die illa, dicit Dominus exercituum,
assumam te [b]Zorobabel fili Salathiel serve meus, dicit Dominus: et ponam te quasi
signaculum, quia te elegi, dicit Dominus exercituum.

18 [a]Am 4, 9. — *24* [b]Sir 49, 13.

PROPHETIA ZACHARIÆ.

Exordium, 1, 1—6.

1. [1] In mense octavo in anno secundo Darii regis, factum est verbum Domini Convertantur ad Dominum.
ad Zachariam, filium Barachiæ filii Addo, prophetam, dicens: [2] Iratus est Dominus
super patres vestros iracundia. [3] Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum:
[a]Convertimini ad me, ait Dominus exercituum: et convertar ad vos, dicit Dominus
exercituum. [4] Ne sitis sicut patres vestri, [b]ad quos clamabant prophetæ priores,
dicentes: Hæc dicit Dominus exercituum: Convertimini de viis vestris malis, et
de cogitationibus vestris pessimis: et non audierunt, neque attenderunt ad me,
dicit Dominus.

[5] Patres vestri ubi sunt? et prophetæ numquid in sempiternum vivent? [6] Verum- qui consilia sua perficit
tamen verba mea, et legitima mea, quæ mandavi servis meis prophetis, numquid
non comprehenderunt patres vestros, et conversi sunt, et dixerunt: Sicut cogitavit
Dominus exercituum facere nobis secundum vias nostras, et secundum adinventiones
nostras fecit nobis.

PARS PRIMA.

Promissio salutis, 1, 7—6, 15.

I. Octo visionibus symbolicis, 1, 7—6, 8.

1. Equites Domini, 1, 7—17.

[7] In die vigesima et quarta undecimi mensis Sabath, in anno secundo Darii, fac- Tempus visionum;
tum est verbum Domini ad Zachariam filium Barachiæ, filii Addo, prophetam, dicens:

[8] Vidi per noctem, et ecce vir ascendens super equum rufum, et ipse stabat equites Domini declarantur,
inter myrteta, quæ erant in profundo: et post eum equi rufi, varii, et albi. [9] Et dixi:
Quid sunt isti, Domine mi? et dixit ad me Angelus, qui loquebatur in me: Ego
ostendam tibi quid sint hæc. [10] Et respondit vir, qui stabat inter myrteta, et
dixit: Isti sunt, quos misit Dominus ut perambulent terram.

[11] Et responderunt Angelo Domini, qui stabat inter myrteta, et dixerunt: salus adhuc longinqua est.
Perambulavimus terram, et ecce omnis terra habitatur, et quiescit. [12] Et respondit
angelus Domini, et dixit: Domine exercituum usquequo tu non misereberis Ierusa-
lem, et urbium Iuda, quibus iratus es? iste iam septuagesimus annus est. [13] Et
respondit Dominus angelo, qui loquebatur in me verba bona, verba consolatoria.

[14] Et dixit ad me angelus, qui loquebatur in me: Clama, dicens: Hæc dicit at certo veniet.
Dominus exercituum: [c]Zelatus sum Ierusalem, et Sion zelo magno. [15] Et ira
magna ego irascor super gentes opulentas: quia ego iratus sum parum, ipsi vero
adiuverunt in malum. [16] Propterea hæc dicit Dominus: Revertar ad Ierusalem
in misericordiis: et domus mea ædificabitur in ea, ait Dominus exercituum: et
perpendiculum extendetur super Ierusalem. [17] Adhuc, clama dicens: Hæc dicit
Dominus exercituum: Adhuc affluent civitates meæ bonis: et consolabitur adhuc
Dominus Sion, et eliget adhuc Ierusalem.

2. Quattuor cornua ac fabri, 1, 18—21.

[18] Et levavi oculos meos, et vidi: et ecce quattuor cornua. [19] Et dixi ad angelum, Hostes Israel
qui loquebatur in me: Quid sunt hæc? et dixit ad me: Hæc sunt cornua, quæ
ventilaverunt Iudam, et Israel, et Ierusalem.

1, *3* [a]Mal 3, 7. — *4* [b]Is 21, 12; 31, 6; 45, 22; Ir 3, 12; Ez 18, 30; 20, 7; 33, 11; Os 14, 2; Ioel 2, 12. — *14* [c]Inf 8, 2.

deicientur.

20 Et ostendit mihi Dominus quattuor fabros. 21 Et dixi: Quid isti veniunt
facere? Qui ait, dicens: Hæc sunt cornua, quæ ventilaverunt Iudam per singulos
viros, et nemo eorum levavit caput suum: et venerunt isti deterrere ea, ut deiiciant
cornua gentium, quæ levaverunt cornu super terram Iuda ut dispergerent eam.

3. Vir cum funiculo mensorum, 2, 1—13.

Urbs frequentissima et secura erit.

2. 1 Et levavi oculos meos, et vidi: et ecce vir, et in manu eius funiculus
mensorum. 2 Et dixi: Quo tu vadis? Et dixit ad me: Ut metiar Ierusalem, et
videam quanta sit latitudo eius, et quanta longitudo eius. 3 Et ecce angelus, qui
loquebatur in me, egrediebatur, et angelus alius egrediebatur in occursum eius.
4 Et dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum istum, dicens: Absque muro habitabitur
Ierusalem præ multitudine hominum, et iumentorum in medio eius. 5 Et ego ero
ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu: et in gloria ero in medio eius.

ad eam captivi revertentur.

6 O, o fugite de terra Aquilonis, dicit Dominus: quoniam in quattuor ventos
cæli dispersi vos, dicit Dominus. 7 O Sion, fuge quæ habitas apud filiam Babylonis:
8 quia hæc dicit Dominus exercituum: Post gloriam misit me ad gentes, quæ spolia-
verunt vos: qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei: 9 quia ecce ego
levo manum meam super eos, et erunt prædæ his, qui serviebant sibi: et cognosce-
tis quia Dominus exercituum misit me.

in ea Dominus habitabit.

10 Lauda, et lætare filia Sion: quia ecce ego venio, et habitabo in medio tui,
ait Dominus. 11 Et applicabuntur Gentes multæ ad Dominum in die illa, et erunt
mihi in populum, et habitabo in medio tui: et scies quia Dominus exercituum misit
me ad te. 12 Et possidebit Dominus Iudam partem suam in terra sanctificata:
et eliget adhuc Ierusalem. 13 Sileat omnis caro a facie Domini: quia consurrexit
de habitaculo sancto suo.

4. Summus sacerdos mundatus, 3, 1—10.

Vestibus sordidis exuitur et splendidis induitur.

3. 1 Et ostendit mihi Dominus Iesum sacerdotem magnum stantem coram
angelo Domini: et satan stabat a dextris eius ut adversaretur ei. 2 Et dixit Dominus
ad satan: Increpet Dominus in te satan: et increpet Dominus in te, qui elegit Ieru-
salem: numquid non iste torris est erutus de igne? 3 Et Iesus erat indutus vestibus
sordidis: et stabat ante faciem angeli. 4 Qui respondit, et ait ad eos, qui stabant
coram se, dicens: Auferte vestimenta sordida ab eo. Et dixit ad eum: Ecce abstuli
a te iniquitatem tuam, et indui te mutatoriis. 5 Et dixit: Ponite cidarim mundam
super caput eius. Et posuerunt cidarim mundam super caput eius, et induerunt
eum vestibus: et angelus Domini stabat. 6 Et contestabatur angelus Domini
Iesum, dicens: 7 Hæc dicit Dominus exercituum: Si in viis meis ambulaveris, et
custodiam meam custodieris: tu quoque iudicabis domum meam, et custodies
atria mea, et dabo tibi ambulantes de his, qui nunc hic assistunt.

verus mediator Dei et hominum veniet.

8 Audi Iesu sacerdos magne, tu et amici tui, qui habitant coram te, quia viri
portendentes sunt, ecce enim ego [a]ADDUCAM SERVUM MEUM ORIENTEM.
9 Quia ecce lapis, quem dedi coram Iesu: super lapidem unum septem oculi sunt:
ecce ego cælabo sculpturam eius, ait Dominus exercituum: et auferam iniquitatem
terræ illius in die una. 10 In die illa, dicit Dominus exercituum, vocabit vir amicum
suum subter vitem, et subter ficum.

5. Candelabrum aureum et duæ olivæ, 4, 1—14.

Res visæ significant.

4. 1 Et reversus est angelus, qui loquebatur in me, et suscitavit me, quasi
virum, qui suscitatur de somno suo. 2 Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Vidi,
et ecce candelabrum aureum totum, et lampas eius super caput ipsius, et septem
lucernæ eius super illud: et septem infusoria lucernis, quæ erant super caput eius.
3 Et duæ olivæ super illud: una a dextris lampadis, et una a sinistris eius.

templum in spiritu Domini perfici.

4 Et respondi, et aio ad angelum, qui loquebatur in me, dicens: Quid sunt
hæc, domine mi? 5 Et respondit angelus, qui loquebatur in me, et dixit ad me:

3, 8 [a]Lc 1, 78.

Numquid nescis quid sunt hæc? Et dixi: Non, domine mi. 6 Et respondit, et ait
ad me, dicens: Hoc est verbum Domini ad Zorobabel, dicens: Non in exercitu,
nec in robore, sed in spiritu meo, dicit Dominus exercituum. 7 Quis tu mons magne
coram Zorobabel? in planum: et educet lapidem primarium, et exæquabit gratiam
gratiæ eius. 8 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 9 Manus Zorobabel
fundaverunt domum istam, et manus eius perficient eam: et scietis quia Dominus
exercituum misit me ad vos. 10 Quis enim despexit dies parvos? et lætabuntur,
et videbunt lapidem stanneum in manu Zorobabel. Septem isti oculi sunt Domini,
qui discurrunt in universam terram.

11 Et respondi, et dixi ad eum: Quid sunt duæ olivæ istæ ad dexteram cande- *et hunc spiritum*
labri, et ad sinistram eius? 12 Et respondi secundo, et dixi ad eum: Quid sunt *per*
duæ spicæ olivarum, quæ sunt iuxta duo rostra aurea, in quibus sunt suffusoria *regnum et sacer-*
ex auro? 13 Et ait ad me, dicens: Numquid nescis quid sunt hæc? Et dixi: Non, *dotium communi-*
domine mi. 14 Et dixit: Isti sunt duo filii olei, qui assistunt Dominatori universæ *cati.*
terræ.

6. Volumen maledictionis volans, 5, 1—4.

5. 1 Et conversus sum, et levavi oculos meos: et vidi, et ecce volumen volans. *Peccatores delebuntur.*
2 Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ego video volumen volans: longitudo
eius viginti cubitorum, et latitudo eius decem cubitorum. 3 Et dixit ad me: Hæc
est maledictio, quæ egreditur super faciem omnis terræ: quia omnis fur, sicut
ibi scriptum est, iudicabitur: et omnis iurans, ex hoc similiter iudicabitur. 4 Educam
illud, dicit Dominus exercituum: et veniet ad domum furis, et ad domum iurantis
in nomine meo mendaciter: et commorabitur in medio domus eius, et consumet
eam, et ligna eius, et lapides eius.

7. Mulier in amphora transportata, 5, 5—11.

5 Et egressus est angelus, qui loquebatur in me: et dixit ad me: Leva oculos *Impietas de terra*
tuos, et vide quid est hoc, quod egreditur. 6 Et dixi: Quidnam est? Et ait: Hæc *auferetur.*
est amphora egrediens. Et dixit: Hæc est oculus eorum in universa terra. 7 Et
ecce talentum plumbi portabatur, et ecce mulier una sedens in medio amphoræ.
8 Et dixit: Hæc est impietas. Et proiecit eam in medio amphoræ, et misit massam
plumbeam in os eius. 9 Et levavi oculos meos, et vidi: et ecce duæ mulieres egre-
dientes, et spiritus in alis earum, et habebant alas quasi alas milvi: et levaverunt
amphoram inter terram, et cælum. 10 Et dixi ad angelum, qui loquebatur in me:
Quo istæ deferunt amphoram? 11 Et dixit ad me: Ut ædificetur ei domus in terra
Sennaar, et stabiliatur, et ponatur ibi super basem suam.

8. Quattuor quadrigæ egredientes, 6, 1—8.

6. 1 Et conversus sum, et levavi oculos meos, et vidi: et ecce quattuor quadrigæ *Gentes vincentur.*
egredientes de medio duorum montium: et montes, montes ærei. 2 In quadriga
prima equi rufi, et in quadriga secunda equi nigri, 3 et in quadriga tertia equi albi,
et in quadriga quarta equi varii, et fortes. 4 Et respondi, et dixi ad angelum, qui
loquebatur in me: Quid sunt hæc, domine mi? 5 Et respondit angelus, et ait ad
me: Isti sunt quattuor venti cæli, qui egrediuntur ut stent coram Dominatore
omnis terræ. 6 In qua erant equi nigri, egrediebantur in terram Aquilonis: et albi
egressi sunt post eos: et varii egressi sunt ad terram Austri. 7 Qui autem erant
robustissimi, exierunt, et quærebant ire, et discurrere per omnem terram. Et dixit:
Ite, perambulate terram. et perambulaverunt terram. 8 Et vocavit me, et locutus
est ad me, dicens: Ecce qui egrediuntur in terram Aquilonis, requiescere fecerunt
spiritum meum in terra Aquilonis.

II. Actione symbolica, 6, 9—15.

9 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 10 Sume a transmigratione *Summus sacerdos*
ab Holdai, et a Tobia, et ab Idaia; et venies tu in die illa, et intrabis domum Iosiæ, *coronatur.*
filii Sophoniæ, qui venerunt de Babylone. 11 Et sumes aurum, et argentum: et

Messias erit sacerdos atque rex.

facies coronas, et pones in capite Iesu filii Iosedec sacerdotis magni, 12 et loqueris
ad eum, dicens: Hæc ait Dominus exercituum, dicens: [a]ECCE VIR ORIENS
NOMEN EIUS: et subter eum orietur, et ædificabit templum Domino. 13 Et ipse
extruet templum Domino: et ipse portabit gloriam, et sedebit, et dominabitur
super solio suo: et erit sacerdos super solio suo, et consilium pacis erit inter illos
duos. 14 Et coronæ erunt Helem, et Tobiæ, et Idaiæ, et Hem, filio Sophoniæ,
memoriale in templo Domini. 15 Et qui procul sunt, venient, et ædificabunt in
templo Domini: et scietis quia Dominus exercituum misit me ad vos. Erit autem
hoc, si auditu audieritis vocem Domini Dei vestri.

PARS SECUNDA.

Condicio salutis, 7, 1—8, 23.

Interrogantibus Dominus respondet.

7. 1 Et factum est in anno quarto Darii regis, factum est verbum Domini
ad Zachariam, in quarta mensis noni, qui est Casleu. 2 Et miserunt ad domum
Dei Sarasar, et Rogommelech, et viri, qui erant cum eo ad deprecandam faciem
Domini: 3 ut dicerent sacerdotibus domus Domini exercituum, et prophetis
loquentes: numquid flendum est mihi in quinto mense, vel sanctificare me debeo,
sicut iam feci multis annis?

in captivitate non ieiunium voluntarium.

4 Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens: 5 Loquere ad omnem
populum terræ, et ad sacerdotes, dicens: [b]Cum ieiunaretis, et plangeretis in quinto
et septimo per hos septuaginta annos: numquid ieiunium ieiunastis mihi? 6 et
cum comedistis, et bibistis, numquid non vobis comedistis, et vobismetipsis bibistis?
7 Numquid non sunt verba, quæ locutus est Dominus in manu prophetarum priorum,
cum adhuc Ierusalem habitaretur, et esset opulenta, ipsa et urbes in circuitu eius,
et ad Austrum, et in campestribus habitaretur?

sed iustitiam et misericordiam a se præceptam necessariam fuisse:

8 Et factum est verbum Domini ad Zachariam, dicens: 9 Hæc ait Dominus
exercituum, dicens: Iudicium verum iudicate, et misericordiam, et miserationes
facite, unusquisque cum fratre suo. 10 [c]Et viduam, et pupillum, et advenam, et
pauperem nolite calumniari: et malum vir fratri suo non cogitet in corde suo.
11 Et noluerunt attendere, et averterunt scapulam recedentem, et aures suas
aggravaverunt ne audirent. 12 Et cor suum posuerunt ut adamantem ne audirent legem, et verba quæ misit Dominus exercituum in spiritu suo per manum
prophetarum priorum: et facta est indignatio magna a Domino exercituum. 13 Et
factum est sicut locutus est, et non audierunt: sic clamabunt, et non exaudiam,
dicit Dominus exercituum. 14 Et dispersi eos per omnia regna, quæ nesciunt:
et terra desolata est ab eis, eo quod non esset transiens et revertens: et posuerunt
terram desiderabilem in desertum.

post reversionem quoque mandata Domini observanda esse.

8. 1 Et factum est verbum Domini exercituum, dicens: 2 Hæc dicit Dominus
exercituum: Zelatus sum Sion zelo magno, et indignatione magna zelatus sum eam.
3 Hæc dicit Dominus exercituum: Reversus sum ad Sion, et habitabo in medio
Ierusalem: et vocabitur Ierusalem Civitas veritatis, et Mons Domini exercituum
mons sanctificatus. 4 Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc habitabunt senes,
et anus in plateis Ierusalem: et viri baculus in manu eius præ multitudine dierum.
5 Et plateæ civitatis complebuntur infantibus, et puellis ludentibus in plateis eius.
6 Hæc dicit Dominus exercituum: Si videbitur difficile in oculis reliquiarum populi
huius in diebus illis, numquid in oculis meis difficile erit, dicit Dominus exercituum?
7 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego salvabo populum meum de terra Orientis,
et de terra Occasus solis. 8 Et adducam eos, et habitabunt in medio Ierusalem:
et erunt mihi in populum, et ego ero eis in Deum in veritate, et in iustitia. 9 Hæc
dicit Dominus exercituum: Confortentur manus vestræ, qui auditis in his diebus
sermones istos per os prophetarum in die, qua fundata est domus Domini exercituum,
ut templum ædificaretur. 10 Siquidem ante dies illos merces hominum non erat,
nec merces iumentorum erat, neque introeunti, neque exeunti erat pax præ tribu-

---

6, *12* [a]Lc 1, 78. — **7,** *5* [b]Is 58, 5. — *10* [c]Ex 22, 22; Is 1, 23; Ir 5, 28.

latione: et dimisi omnes homines, unumquemque contra proximum suum. 11 Nunc
autem non iuxta dies priores ego faciam reliquiis populi huius, dicit Dominus
exercituum, 12 sed semen pacis erit: vinea dabit fructum suum, et terra dabit
germen suum, et cæli dabunt rorem suum: et possidere faciam reliquias populi
huius universa hæc. 13 Et erit: sicut eratis maledictio in Gentibus, domus Iuda,
et domus Israel: sic salvabo vos, et eritis benedictio: nolite timere, confortentur
manus vestræ. 14 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Sicut cogitavi ut affligerem
vos, cum ad iracundiam provocassent patres vestri me, dicit Dominus, 15 et non
sum misertus: sic conversus cogitavi in diebus istis ut benefaciam domui Iuda, et
Ierusalem: nolite timere. 16 Hæc sunt ergo verba, quæ facietis: [a]Loquimini veri-
tatem, unusquisque cum proximo suo: veritatem, et iudicium pacis iudicate in
portis vestris. 17 Et unusquisque malum contra amicum suum ne cogitetis in
cordibus vestris: et iuramentum mendax ne diligatis: omnia enim hæc sunt, quæ
odi, dicit Dominus.

18 Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens: 19 Hæc dicit
Dominus exercituum: Ieiunium quarti, et ieiunium quinti, et ieiunium septimi,
et ieiunium decimi erit domui Iuda in gaudium, et lætitiam, et in sollemnitates
præclaras: veritatem tantum, et pacem diligite. 20 Hæc dicit Dominus exercituum:
Usquequo veniant populi, et habitent in civitatibus multis, 21 et vadant habitatores,
unus ad alterum, dicentes: Eamus, et deprecemur faciem Domini, et quæramus
Dominum exercituum: vadam etiam ego. 22 Et venient populi multi, et gentes
robustæ ad quærendum Dominum exercituum in Ierusalem, et deprecandam
faciem Domini. 23 Hæc dicit Dominus exercituum: In diebus illis, in quibus
apprehendent decem homines ex omnibus linguis Gentium, et apprehendent fimbriam
viri Iudæi, dicentes: Ibimus vobiscum: audivimus enim quoniam Deus vobiscum est.

Ieiunia voluntaria autem in gaudium et lætitiam converti.

PARS TERTIA.
Exsecutio salutis, 9, 1—14, 21.

1. Acta et fata boni pastoris, 9, 1—11, 17.

1. Gregem pascit, 9, 1—10, 12.

9. 1 Onus verbi Domini in terra Hadrach, et Damasci requiei eius:
quia Domini est oculus hominis, et omnium tribuum Israel.
2 Emath quoque in terminis eius, et Tyrus, et Sidon: assumpserunt quippe sibi
sapientiam valde.
3 Et ædificavit Tyrus munitionem suam, et coacervavit argentum quasi humum,
et aurum ut lutum platearum.
4 Ecce Dominus possidebit eam, et percutiet in mari fortitudinem eius, et hæc
igni devorabitur.
5 Videbit Ascalon, et timebit: et Gaza, et dolebit nimis: et Accaron, quoniam
confusa est spes eius:
et peribit rex de Gaza, et Ascalon non habitabitur.
6 Et sedebit separator in Azoto, et disperdam superbiam Philisthinorum.
7 Et auferam sanguinem eius de ore eius, et abominationes eius de medio dentium
eius, et relinquetur etiam ipse Deo nostro,
et erit quasi dux in Iuda, et Accaron quasi Iebusæus.

Dominus vicinos hostes Israel percutiet,

8 Et circumdabo domum meam ex his, qui militant mihi euntes et revertentes,
et non transibit super eos ultra exactor: quia nunc vidi in oculis meis.
9 [b]Exulta satis filia Sion, iubila filia Ierusalem:
ECCE REX TUUS veniet tibi iustus, et salvator:
ipse pauper, et ascendens super asinam, et super pullum filium asinæ.

Salvator super pullum asinæ ad Sion veniet,

8, *16* [a]Eph 4, 25. — 9, *9* [b]Is 62, 11; Mt 21, 5.

10 Et disperdam quadrigam ex Ephraim, et equum de Ierusalem,
et dissipabitur arcus belli: et loquetur pacem Gentibus,
et potestas eius a mari usque ad mare, et a fluminibus usque ad fines terræ.

ubi reducti felices erunt:
11 Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua.
12 Convertimini ad munitionem vincti spei, hodie quoque annuncians duplicia reddam tibi.
13 Quoniam extendi mihi Iudam quasi arcum, implevi Ephraim:
et suscitabo filios tuos Sion super filios tuos Græcia: et ponam te quasi gladium fortium.
14 Et Dominus Deus super eos videbitur, et exibit ut fulgur, iaculum eius:
et Dominus Deus in tuba canet, et vadet in turbine Austri.
15 Dominus exercituum proteget eos: et devorabunt, et subiicient lapidibus fundæ:
et bibentes inebriabuntur quasi a vino, et replebuntur ut phialæ, et quasi cornua altaris.
16 Et salvabit eos Dominus Deus eorum in die illa, ut gregem populi sui: quia lapides sancti elevabuntur super terram eius.
17 Quid enim bonum eius est, et quid pulchrum eius,
nisi frumentum electorum, et vinum germinans virgines?

salutem a Deo petendam
10. 1 Petite a Domino pluviam in tempore serotino,
et Dominus faciet nives, et pluviam imbris dabit eis, singulis herbam in agro.
2 Quia simulachra locuta sunt inutile, et divini viderunt mendacium,
et somniatores locuti sunt frustra: vane consolabantur:
idcirco abducti sunt quasi grex: affligentur, quia non est eis pastor.

gregi suo pastor bonus largietur,
3 Super pastores iratus est fuor meus, et super hircos visitabo:
quia visitavit Dominus exercituum gregem suum, domum Iuda, et posuit eos quasi equum gloriæ suæ in bello.
4 Ex ipso angulus, ex ipso paxillus,
ex ipso arcus prælii, ex ipso egredietur omnis exactor simul.
5 Et erunt quasi fortes conculcantes lutum viarum in prælio:
et bellabunt, quia Dominus cum eis: et confundentur ascensores equorum.
6 Et confortabo domum Iuda, et domum Ioseph salvabo:
et convertam eos, quia miserebor eorum: et erunt sicut fuerunt quando non proieceram eos:
ego enim Dominus Deus eorum, et exaudiam eos.
7 Et erunt quasi fortes Ephraim, et lætabitur cor eorum quasi a vino:
et filii eorum videbunt, et lætabuntur, et exultabit cor eorum in Domino.

quem dispersum congregabit.
8 Sibilabo eis, et congregabo illos, quia redemi eos: et multiplicabo eos sicut ante fuerant multiplicati.
9 Et seminabo eos in populis, et de longe recordabuntur mei:
et vivent cum filiis suis, et revertentur.
10 Et reducam eos de Terra Ægypti, et de Assyriis congregabo eos,
et ad Terram Galaad et Libani adducam eos, et non invenietur eis locus:
11 et transibit in maris freto, et percutiet in mari fluctus, et confundentur omnia profunda fluminis,
et humiliabitur superbia Assur, et sceptrum Ægypti recedet.
12 Confortabo eos in Domino, et in nomine eius ambulabunt, dicit Dominus.

2. A grege abicitur, 11, 1—17.

Terra vastabitur,
11. 1 Aperi Libane portas tuas, et comedat ignis cedros tuas.
2 Ulula abies, quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt:
ululate quercus Basan, quoniam succisus est saltus munitus.

3 Vox ululatus pastorum, quia vastata est magnificentia eorum:
vox rugitus leonum, quoniam vastata est superbia Iordanis.

4 Hæc dicit Dominus Deus meus: Pasce pecora occisionis, 5 quæ qui possederant, quia grex bono
occidebant, et non dolebant, et vendebant ea, dicentes: Benedictus Dominus, pastori
divites facti sumus: et pastores eorum non parcebant eis. 6 Et ego non parcam non obedit;
ultra super habitantes terram, dicit Dominus: ecce ego tradam homines, unum-
quemque in manu proximi sui, et in manu regis sui: et concident terram, et non
eruam de manu eorum. 7 Et pascam pecus occisionis propter hoc, o pauperes
gregis: et assumpsi mihi duas virgas, unam vocavi Decorem, et alteram vocavi
Funiculum: et pavi gregem. 8 Et succidi tres pastores in mense uno, et contracta
est anima mea in eis: siquidem et anima eorum variavit in me. 9 Et dixi: Non
pascam vos: quod moritur, moriatur: et quod succiditur, succidatur: et reliqui
devorent unusquisque carnem proximi sui. 10 Et tuli virgam meam, quæ vocabatur
Decus, et abscidi eam ut irritum facerem fœdus meum, quod percussi cum omnibus
populis. 11 Et in irritum deductum est in die illa: et cognoverunt sic pauperes
gregis, qui custodiunt mihi, quia verbum Domini est.

12 Et dixi ad eos: Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam: grex bonum
et si non, quiescite. aEt appenderunt mercedem meam triginta argenteos. 13 Et pastorem
dixit Dominus ad me: Proiice illud ad statuarium, decorum pretium, quo appretiatus cum irrisione
sum ab eis. Et tuli triginta argenteos: et proieci illos in domum Domini ad statuarium. abiciens
14 Et præcidi virgam meam secundam, quæ appellabatur Funiculus, ut dissol-
verem germanitatem inter Iudam, et Israel.

15 Et dixit Dominus ad me: Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti. 16 Quia malo pastori
ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non traditur.
quæret, et contritum non sanabit, et id quod stat non enutriet, et carnes pinguium
comedet, et ungulas eorum dissolvet. 17 O pastor, et idolum, derelinquens gregem:
gladius super brachium eius, et super oculum dextrum eius: brachium eius ariditate
siccabitur, et oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur.

II. Fata et acta gregis, 12, 1—14, 21.

1. Culpam suam agnoscens purgabitur, 12, 1—13, 9.

12. 1 Onus verbi Domini super Israel. Dicit Dominus extendens cælum, et A gentibus oppugnatus,
fundans terram, et fingens spiritum hominis in eo: 2 Ecce ego ponam Ierusalem
superliminare crapulæ omnibus populis in circuitu: sed et Iuda erit in obsidione
contra Ierusalem. 3 Et erit: In die illa ponam Ierusalem lapidem oneris cunctis
populis: omnes, qui levabunt eam, concisione lacerabuntur: et colligentur adversus
eam omnia regna terræ. 4 In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem equum in
stuporem, et ascensorem eius in amentiam: et super domum Iuda aperiam oculos
meos, et omnem equum populorum percutiam cæcitate.

5 Et dicent duces Iuda in corde suo: Confortentur mihi habitatores Ierusalem sed a Domino
in Domino exercituum Deo eorum. 6 In die illa ponam duces Iuda sicut caminum protectus
ignis in lignis, et sicut faciem ignis in fœno: et devorabunt ad dexteram, et ad
sinistram omnes populos in circuitu: et habitabitur Ierusalem rursus in loco suo
in Ierusalem. 7 Et salvabit Dominus tabernacula Iuda, sicut in principio: ut non
magnifice glorietur domus David, et gloria habitantium Ierusalem contra Iudam.
8 In die illa proteget Dominus habitatores Ierusalem, et erit qui offenderit ex eis
in die illa, quasi David: et domus David quasi Dei, sicut angelus Domini in conspectu
eorum.

9 Et erit in die illa: quæram conterere omnes Gentes, quæ veniunt contra pastorem confixum
Ierusalem. 10 Et effundam super domum David, et super habitatores Ierusalem planget,
spiritum gratiæ, et precum: bet aspicient ad me, quem confixerunt: et plangent

11, *12* aMt 27, 9. — 12, *10* bIo 19, 37.

eum planctu quasi super unigenitum, et dolebunt super eum, ut doleri solet in
morte primogeniti. 11 In die illa magnus erit planctus in Ierusalem, [a]sicut planctus
Adadremmon in campo Mageddon. 12 Et planget terra: familiæ et familiæ seorsum:
familiæ domus David seorsum, et mulieres eorum seorsum: 13 familiæ domus
Nathan seorsum, et mulieres eorum seorsum: familiæ domus Levi seorsum, et
mulieres eorum seorsum: familiæ Semei seorsum, et mulieres eorum seorsum.
14 Omnes familiæ reliquæ, familiæ et familiæ seorsum, et mulieres eorum seorsum.

aqua abluetur

13. 1 In die illa erit fons patens domui David, et habitantibus Ierusalem
in ablutionem peccatoris, et menstruatæ. 2 [b]Et erit in die illa, dicit Dominus
exercituum: Disperdam nomina idolorum de terra, et non memorabuntur ultra:
et pseudoprophetas, et spiritum immundum auferam de terra. 3 Et erit, cum
prophetaverit quispiam ultra, dicent ei pater eius, et mater eius, qui genuerunt
eum: Non vives: quia mendacium locutus es in nomine Domini. et configent eum
pater eius, et mater eius, genitores eius, cum prophetaverit. 4 Et erit: In die illa
confundentur prophetæ, unusquisque ex visione sua cum prophetaverit: nec operien-
tur pallio saccino, ut mentiantur: 5 sed dicet: Non sum propheta, homo agricola
ego sum: quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia mea. 6 Et dicetur ei:
Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus sum in
domo eorum, qui diligebant me.

et igne probabitur.

7 Framea suscitare super pastorem meum, et super virum cohærentem mihi,
dicit Dominus exercituum: [c]percute pastorem, et dispergentur oves: et convertam
manum meam ad parvulos. 8 Et erunt in omni terra, dicit Dominus: partes duæ
in ea dispergentur, et deficient: et tertia pars relinquetur in ea. 9 Et ducam tertiam
partem per ignem, et uram eos sicut uritur argentum: et probabo eos sicut pro-
batur aurum. Ipse vocabit nomen meum, et ego exaudiam eum. Dicam: Populus
meus es; et ipse dicet: Dominus Deus meus.

2. Securus et sanctus erit, 14, 1—21.

Contra hostes Ierusalem

14. 1 Ecce venient dies Domini, et dividentur spolia tua in medio tui. 2 Et
congregabo omnes Gentes ad Ierusalem in prælium, et capietur civitas, et vasta-
buntur domus, et mulieres violabuntur: et egredietur media pars civitatis in captivi-
tatem, et reliquum populi non auferetur ex urbe.

Dominus præliabitur;

3 Et egredietur Dominus, et præliabitur contra Gentes illas, sicut præliatus
est in die certaminis. 4 Et stabunt pedes eius in die illa super Montem olivarum,
qui est contra Ierusalem ad Orientem: et scindetur Mons olivarum ex media parte
sui ad Orientem, et ad Occidentem prærupto grandi valde, et separabitur medium
montis ad Aquilonem, et medium eius ad Meridiem. 5 Et fugietis ad vallem montium
eorum, quoniam coniungetur vallis montium usque ad proximum: et fugietis
[d]sicut fugistis a facie terræmotus in diebus Oziæ regis Iuda: et veniet Dominus
Deus meus, omnesque sancti cum eo. 6 Et erit in die illa: Non erit lux, sed frigus et
gelu. 7 Et erit dies una, quæ nota est Domino, non dies neque nox: et in tempore
vesperi erit lux.

rex super omnem terram

8 Et erit in die illa: Exibunt aquæ vivæ de Ierusalem: medium earum ad mare
Orientale, et medium earum ad mare novissimum: in æstate et in hieme erunt.
9 Et erit Dominus Rex super omnem terram: in die illa erit Dominus unus, et
erit nomen eius unum. 10 Et revertetur omnis terra usque ad desertum, de colle
Remmon ad Austrum Ierusalem: et exaltabitur, et habitabit in loco suo a porta
Beniamin usque ad locum portæ prioris, et usque ad portam angulorum: et a turre
Hananeel usque ad torcularia regis. 11 Et habitabunt in ea, et anathema non erit
amplius: sed sedebit Ierusalem secura.

hostes Ierusalem percutiet

12 Et hæc erit plaga, qua percutiet Dominus omnes Gentes, quæ pugnaverunt
adversus Ierusalem: Tabescet caro uniuscuiusque stantis super pedes suos, et
oculi eius contabescent in foraminibus suis, et lingua eorum contabescet in ore suo.
13 In die illa erit tumultus Domini magnus in eis: et apprehendet vir manum proximi

11 [a]2 Par 35, 22. — 13, *2* [b]Ez 30, 13. — *7* [c]Mt 26, 31; Mc 14, 27. — **14,** *5* [d]Am 1, 1.

sui, et conseretur manus eius super manum proximi sui. 14 Sed et Iudas pugnabit
adversus Ierusalem: et congregabuntur divitiæ omnium Gentium in circuitu,
aurum, et argentum, et vestes multæ satis. 15 Et sic erit ruina equi, et muli, et
cameli, et asini, et omnium iumentorum, quæ fuerint in castris illis, sicut ruina hæc.

16 Et omnes, qui reliqui fuerint de universis Gentibus, quæ venerunt contra *et gentes*
Ierusalem, ascendent ab anno in annum, ut adorent Regem, Dominum exercituum, *non conversas*
et celebrent festivitatem tabernaculorum. 17 Et erit: Qui non ascenderit de *puniet;*
familiis terræ ad Ierusalem, ut adoret Regem, Dominum exercituum, non erit
super eos imber. 18 Quod et si familia Ægypti non ascenderit, et non venerit: nec
super eos erit, sed erit ruina, qua percutiet Dominus omnes Gentes, quæ non
ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum. 19 Hoc erit peccatum
Ægypti, et hoc peccatum omnium Gentium, quæ non ascenderint ad celebrandam
festivitatem tabernaculorum.

20 In die illa erit quod super frenum equi est, sanctum Domino: et erunt lebetes *grex*
in domo Domini quasi phialæ coram altari. 21 Et erit omnis lebes in Ierusalem, *sanctus erit.*
et in Iuda sanctificatus Domino exercituum: et venient omnes immolantes, et
sument ex eis, et coquent in eis: et non erit mercator ultra in domo Domini exercituum in die illo.

PROPHETIA MALACHIÆ.

Exordium, 1, 1—5.

1. 1 Onus verbi Domini ad Israel in manu Malachiæ. *Titulus libri;*

2 Dilexi vos, dicit Dominus, et dixistis: In quo dilexisti nos? Nonne frater erat *Iacob*
Esau Iacob, dicit Dominus, et [a]dilexi Iacob, 3 Esau autem odio habui? et posui *magis dilectus*
montes eius in solitudinem, et hereditatem eius in dracones deserti. 4 Quod si *a Domino quam Esau.*
dixerit Idumæa: Destructi sumus, sed revertentes ædificabimus quæ destructa
sunt: Hæc dicit Dominus exercituum: Isti ædificabunt, et ego destruam: et vocabuntur termini impietatis, et populus, cui iratus est Dominus usque in æternum.
5 Et oculi vestri videbunt: et vos dicetis: Magnificetur Dominus super terminum
Israel.

I. Peccata populi Israel, 1, 6—2, 16.

1. Peccata sacerdotum, 1, 6—2, 9.

6 Filius honorat patrem, et servus dominum suum: si ergo Pater ego sum, *Immunda*
ubi est honor meus: et si Dominus ego sum, ubi est timor meus, dicit Dominus *offerunt,*
exercituum? ad vos, o sacerdotes, qui despicitis nomen meum, et dixistis: In quo
despeximus nomen tuum? 7 Offertis super altare meum panem pollutum, et dicitis:
In quo polluimus te? In eo quod dicitis: Mensa Domini despecta est. 8 Si offeratis
cæcum ad immolandum, nonne malum est? et si offeratis claudum, et languidum,
nonne malum est? offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem tuam,
dicit Dominus exercituum. 9 Et nunc deprecamini vultum Dei ut misereatur
vestri (de manu enim vestra factum est hoc) si quomodo suscipiat facies vestras,
dicit Dominus exercituum.

10 Quis est in vobis, qui claudat ostia, et incendat altare meum gratuito? non *Dominus vero*
est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: et munus non suscipiam de *oblationem*
manu vestra. 11 [b]Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum *mundam vult;*
in Gentibus, et in omni loco sacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda:
quia magnum est nomen meum in Gentibus, dicit Dominus exercituum.

12 Et vos polluistis illud in eo, quod dicitis: Mensa Domini contaminata est: *magnum nomen*
et quod superponitur, contemptibile est cum igne, qui illud devorat 13 Et dixistis: *Domini polluunt,*

1, *2* [a]Rom 9, 13. — *11* [b]Ps 112, 3.

Ecce de labore, et exufflastis illud, dicit Dominus exercituum, et intulistis de rapi-
nis claudum, et languidum, et intulistis munus: numquid suscipiam illud de manu
vestra, dicit Dominus? 14 Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum,
et votum faciens immolat debile Domino: quia Rex magnus ego, dicit Dominus
exercituum, et nomen meum horribile in Gentibus.

idcirco castigabuntur;
2. 1 Et nunc ad vos mandatum hoc, o sacerdotes. 2 [a]Si nolueritis audire,
et si nolueritis ponere super cor ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum:
mittam in vos egestatem, et maledicam benedictionibus vestris, et maledicam illis:
quoniam non posuistis super cor. 3 Ecce ego proiiciam vobis brachium, et dispergam
super vultum vestrum stercus sollemnitatum vestrarum, et assumet vos secum.

exemplum veri sacerdotis non sequuntur,
4 Et scietis quia misi ad vos mandatum istud, ut esset pactum meum cum
Levi, dicit Dominus exercituum. 5 Pactum meum fuit cum eo vitæ et pacis: et
dedi ei timorem, et timuit me, et a facie nominis mei pavebat. 6 Lex veritatis
fuit in ore eius, et iniquitas non est inventa in labiis eius: in pace, et in æquitate
ambulavit mecum, et multos avertit ab iniquitate. 7 Labia enim sacerdotis cu-
stodient scientiam, et legem requirent ex ore eius: quia angelus Domini exercituum
est. 8 Vos autem recessistis de via, et scandalizastis plurimos in lege: irritum
fecistis pactum Levi, dicit Dominus exercituum.

ideo contemnuntur.
9 Propter quod et ego dedi vos contemptibiles, et humiles omnibus populis,
sicut non servastis vias meas, et accepistis faciem in lege.

2. Peccata populi, 2, 10—16.

Perfidi sunt,
10 [b]Numquid non pater unus omnium nostrum? numquid non Deus unus
creavit nos? quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum, violans pactum
patrum nostrorum?

alienas ducunt,
11 Transgressus est Iuda, et abominatio facta est in Israel, et in Ierusalem:
quia contaminavit Iudas sanctificationem Domini, quam dilexit, et habuit filiam
dei alieni. 12 Disperdet Dominus virum, qui fecerit hoc, magistrum, et discipulum
de tabernaculis Iacob, et offerentem munus Domino exercituum.

uxorem pubertatis dimittunt.
13 Et hoc rursum fecistis, operiebatis lacrymis altare Domini, fletu, et mugitu,
ita ut non respiciam ultra ad sacrificium, nec accipiam placabile quid de manu
vestra. 14 Et dixistis: Quam ob causam? quia Dominus testificatus est inter te,
et uxorem pubertatis tuæ, quam tu despexisti: et hæc particeps tua, et uxor fœderis
tui. 15 Nonne unus fecit, et residuum spiritus eius est? Et quid unus quærit,
nisi semen Dei? Custodite ergo spiritum vestrum, et uxorem adolescentiæ tuæ noli
despicere. 16 Cum odio habueris, dimitte, dicit Dominus Deus Israel: operiet
autem iniquitas vestimentum eius, dicit Dominus exercituum: custodite spiritum
vestrum, et nolite despicere.

II. Iudicium Domini, 2, 17—4, 3.

1. In priore adventu Messiæ, 2, 17—3, 6.

Blasphemantibus
17 Laborare fecistis Dominum in sermonibus vestris: et dixistis: In quo eum
fecimus laborare? In eo quod dicitis: Omnis qui facit malum, bonus est in conspectu
Domini, et tales ei placent: aut certe ubi est Deus iudicii?

adventus Messiæ nuntiatur,
3. 1 Ecce [c]ego mitto angelum meum, et præparabit viam ante faciem meam.
Et statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos quæritis, et angelus
testamenti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum: 2 et quis
poterit cogitare diem adventus eius, et quis stabit ad videndum eum? Ipse enim
quasi ignis conflans, et quasi herba fullonum:

qui filios Levi purgabit
3 et sedebit conflans, et emundans argentum, et purgabit filios Levi, et colabit
eos quasi aurum, et quasi argentum, et erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia.
4 Et placebit Domino sacrificium Iuda, et Ierusalem sicut dies sæculi, et sicut
anni antiqui.

2, *2* [a]Lv 26, 14; Dt 28, 15. — *10* [b]Mt 23, 9; Eph 4, 6. — **3,** *1* [c]Mt 11, 10; Mc 1, 2; Lc 1, 17; 7, 27.

5 Et accedam ad vos in iudicio, et ero testis velox maleficis, et adulteris, et
periuris, et qui calumniantur mercedem mercenarii, viduas, et pupillos, et opprimunt
peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum. 6 Ego enim Dominus,
et non mutor: et vos filii Iacob non estis consumpti.

et reliquos iudicabit.

2. In præsenti tempore, 3, 7—12.

7 A diebus enim patrum vestrorum recessistis a legitimis meis, et non custodistis.
[a]Revertimini ad me, et revertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Et dixistis:
In quo revertemur? 8 Si affiget homo Deum, quia vos configitis me? Et dixistis:
In quo configimus te? In decimis, et in primitiis. 9 Et in penuria vos maledicti
estis, et me vos configitis gens tota.

Deum oblationibus defraudantes penuria maledicuntur.

10 Inferte omnem decimam in horreum, et sit cibus in domo mea, et probate
me super hoc, dicit Dominus: si non aperuero vobis cataractas cæli, et effudero
vobis benedictionem usque ad abundantiam, 11 et increpabo pro vobis devorantem,
et non corrumpet fructum terræ vestræ: nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus
exercituum. 12 Et beatos vos dicent omnes Gentes: eritis enim vos terra desiderabilis,
dicit Dominus exercituum.

omnem decimam inferentes abundantia benedicentur.

3. In altero adventu Messiæ, 3, 13—4, 3.

13 Invaluerunt super me verba vestra, dicit Dominus. 14 Et dixistis: Quid
locuti sumus contra te? Dixistis: [b]Vanus est, qui servit Deo: et quod emolumentum
quia custodivimus præcepta eius, et quia ambulavimus tristes coram Domino
exercituum? 15 ergo nunc beatos dicimus arrogantes: siquidem ædificati sunt
facientes impietatem, et tentaverunt Deum, et salvi facti sunt. 16 Tunc locuti
sunt timentes Dominum, unusquisque cum proximo suo: Et attendit Dominus,
et audivit: et scriptus est liber monumenti coram eo timentibus Dominum, et
cogitantibus nomen eius. 17 Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die, qua
ego facio, in peculium: et parcam eis, sicut parcit vir filio suo servienti sibi. 18 Et
convertimini, et videbitis quid sit inter iustum, et impium: et inter servientem
Deo, et non servientem ei.

Impiorum et iustorum sortes diversæ

4. 1 Ecce enim dies veniet succensa quasi caminus: et erunt omnes superbi,
et omnes facientes impietatem stipula: et inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus
exercituum, quæ non derelinquet eis radicem, et germen. 2 [c]Et orietur vobis
timentibus nomen meum Sol iustitiæ, et sanitas in pennis eius: et egrediemini,
et salietis sicut vituli de armento. 3 Et calcabitis impios, cum fuerint cinis sub
planta pedum vestrorum in die, qua ego facio, dicit Dominus exercituum.

in die iudicii.

Epilogus, 4, 4—6.

4 [d]Mementote legis Moysi servi mei, quam mandavi ei in Horeb ad omnem
Israel præcepta, et iudicia.

Lex Moysi observetur,

5 [e]Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini
magnus, et horribilis. 6 Et convertet cor patrum ad filios, et cor filiorum ad patres
eorum: ne forte veniam, et percutiam terram anathemate.

Elias ante diem iudicii veniet.

---

7 [a]Zach 1, 3. — *14* [b]Iob 21, 15. — **4,** *2* [c]Lc 1, 78. — *4* [d]Ex 20; Dt 4. 5. 6. — *5* [e]Mt 17, 10; Mc 9, 10; Lc 1, 17.

LIBER PRIMUS MACHABÆORUM.

Prolegomena, 1, 1—10.

Alexander victoriis illustris

1\. 1 Et factum est, postquam percussit Alexander Philippi Macedo, qui
primus regnavit in Græcia, egressus de terra Cethim, Darium regem Persarum,
et Medorum: 2 constituit prælia multa, et obtinuit omnium munitiones, et inter-
fecit reges terræ, 3 et pertransiit usque ad fines terræ: et accepit spolia multitudinis
Gentium: et siluit terra in conspectu eius. 4 Et congregavit virtutem, et exercitum
fortem nimis: et exaltatum est, et elevatum cor eius: 5 et obtinuit regiones Gentium,
et tyrannos: et facti sunt illi in tributum.

iuvenis moritur,

6 Et post hæc decidit in lectum, et cognovit quia moreretur. 7 Et vocavit
pueros suos nobiles, qui secum erant nutriti a iuventute: et divisit illis regnum
suum, cum adhuc viveret. 8 Et regnavit Alexander annis duodecim, et mortuus est.

successores eius.

9 Et obtinuerunt pueri eius regnum, unusquisque in loco suo: 10 et imposuerunt
omnes sibi diademata post mortem eius, et filii eorum post eos annis multis, et
multiplicata sunt mala in terra.

PARS PRIMA.
Epiphanes et Mathathias, 1, 11—2, 70.

I. Antiochus IV. Epiphanes Iudæos persequens, 1, 11—67.

1. Impiis Iudæis favet, 1, 11—16.

Patri succedens

11 Et exiit ex eis radix peccatrix, Antiochus illustris, filius Antiochi regis,
qui fuerat Romæ obses: et regnavit in anno centesimo trigesimo septimo regni
Græcorum.

Iudæis iustitiam gentium concedit,

12 In diebus illis exierunt ex Israel filii iniqui, et suaserunt multis, dicentes:
Eamus, et disponamus testamentum cum Gentibus, quæ circa nos sunt: quia
ex quo recessimus ab eis, invenerunt nos multa mala. 13 Et bonus visus est sermo
in oculis eorum. 14 Et destinaverunt aliqui de populo, et abierunt ad regem: et
dedit illis potestatem ut facerent iustitiam Gentium.

qui Ierusalem profanant.

15 Et ædificaverunt gymnasium in Ierosolymis secundum leges Nationum:
16 et fecerunt sibi præputia, et recesserunt a testamento sancto, et iuncti sunt
Nationibus, et venundati sunt ut facerent malum.

2. Ierusalem bis percutit, 1, 17—42.

Ægypto percussa

17 Et paratum est regnum in conspectu Antiochi, et cœpit regnare in terra
Ægypti ut regnaret super duo regna. 18 Et intravit in Ægyptum in multitudine
gravi, in curribus, et elephantis, et equitibus, et copiosa navium multitudine:
19 et constituit bellum adversus Ptolemæum regem Ægypti, et veritus est Ptolemæus
a facie eius, et fugit, et ceciderunt vulnerati multi. 20 Et comprehendit civitates
munitas in Terra Ægypti: et accepit spolia Terræ Ægypti.

templum despoliat,

21 Et convertit Antiochus, postquam percussit Ægyptum in centesimo et
quadragesimo tertio anno: et ascendit ad Israel, 22 et ascendit Ierosolymam in
multitudine gravi. 23 Et intravit in sanctificationem cum superbia, et accepit
altare aureum, et candelabrum luminis, et universa vasa eius, et mensam propo-
sitionis, et libatoria, et phialas, et mortariola aurea, et velum, et coronas, et orna-
mentum aureum, quod in facie templi erat: et comminuit omnia. 24 Et accepit

argentum, et aurum, et vasa concupiscibilia: et accepit thesauros occultos, quos
invenit: et sublatis omnibus abiit in terram suam.

25 Et fecit cædem hominum, et locutus est in superbia magna. homines
26 Et factus est planctus magnus in Israel, et in omni loco eorum: 27 et ingemuerunt cædit,
principes, et seniores:
virgines, et iuvenes infirmati sunt: et speciositas mulierum immutata est.
28 Omnis maritus sumpsit lamentum: et quæ sedebant in thoro maritali, lugebant:
29 et commota est terra super habitantes in ea, et universa domus Iacob induit
confusionem.

30 Et post duos annos dierum misit rex principem tributorum in civitates per
Iuda, et venit Ierusalem cum turba magna. 31 Et locutus est ad eos verba pacifica principem iterum
in dolo: et crediderunt ei. 32 Et irruit super civitatem repente, et percussit eam civitatem percutit,
plaga magna, et perdidit populum multum ex Israel. 33 Et accepit spolia civitatis:
et succendit eam igni, et destruxit domos eius, et muros eius in circuitu: 34 et
captivas duxerunt mulieres: et natos, et pecora possederunt.

35 Et ædificaverunt civitatem David muro magno, et firmo, et turribus firmis, in arce
et facta est illis in arcem: 36 et posuerunt illic gentem peccatricem viros iniquos, præsidium relinquit.
et convaluerunt in ea, et posuerunt arma, et escas, et congregaverunt spolia Ieru-
salem: 37 et reposuerunt illic: et facti sunt in laqueum magnum.

38 Et factum est hoc ad insidias sanctificationi, et in diabolum malum in Israel:
39 et effuderunt sanguinem innocentem per circuitum sanctificationis, et con-
taminaverunt sanctificationem.
40 Et fugerunt habitatores Ierusalem propter eos, et facta est habitatio exterorum,
et facta est extera semini suo, et nati eius reliquerunt eam.
41 Sanctificatio eius desolata est sicut solitudo, [a]dies festi eius conversi sunt in
luctum,
sabbata eius in opprobrium, honores eius in nihilum.
42 Secundum gloriam eius multiplicata est ignominia eius: et sublimitas eius
conversa est in luctum.

3. Iudæis leges gentium imponit, proprias interdicit, 1, 43—67.

43 Et scripsit rex Antiochus omni regno suo ut esset omnis populus, unus: Decretum generale
et relinqueret unusquisque legem suam. 44 Et consenserunt omnes Gentes secundum promulgat,
verbum regis Antiochi: 45 et multi ex Israel consenserunt servituti eius, et sacri-
ficaverunt idolis, et coinquinaverunt sabbatum.

46 Et misit rex libros per manus nunciorum in Ierusalem, et in omnes civitates leges
Iuda: ut sequerentur leges Gentium terræ, 47 et prohiberent holocausta, et sacrificia, Iudæorum immutat,
et placationes fieri in templo Dei, 48 et prohiberent celebrari sabbatum, et dies
sollemnes: 49 et iussit coinquinari sancta, et sanctum populum Israel. 50 Et iussit
ædificari aras, et templa, et idola, et immolari carnes suillas, et pecora communia,
51 et relinquere filios suos incircumcisos, et coinquinari animas eorum in omnibus
immundis, et abominationibus, ita ut obliviscerentur legem, et immutarent omnes
iustificationes Dei. 52 Et quicumque non fecissent secundum verbum regis Antiochi,
morerentur.

53 Secundum omnia verba hæc scripsit omni regno suo: et præposuit principes præpositos
populo, qui hæc fieri cogerent. 54 Et iusserunt civitatibus Iuda sacrificare. 55 Et constituit,
congregati sunt multi de populo ad eos, qui dereliquerant legem Domini: et fecerunt
mala super terram: 56 et effugaverunt populum Israel in abditis, et in absconditis
fugitivorum locis.

57 Die quintadecima mensis Casleu, quinto et quadragesimo et centesimo anno templum
ædificavit rex Antiochus abominandum idolum desolationis super altare Dei, contaminat et libros
et per universas civitates Iuda in circuitu ædificaverunt aras: 58 et ante ianuas sacros comburit,
domorum, et in plateis incendebant thura, et sacrificabant: 59 et libros legis Dei
combusserunt igni, scindentes eos: 60 et apud quemcumque inveniebantur libri

1, *41* [a]Tob 2, 6; Am 8, 10.

testamenti Domini, et quicumque observabat legem Domini, secundum edictum
regis trucidabant eum. 61 In virtute sua faciebant hæc populo Israel, qui inveniebatur in omni mense et mense in civitatibus. 62 Et quinta et vigesima die mensis
sacrificabant super aram, quæ erat contra altare.

inobedientes interficit.

63 Et mulieres, quæ circumcidebant filios suos, trucidabantur secundum iussum
regis Antiochi, 64 et suspendebant pueros a cervicibus per universas domos eorum:
et eos, qui circumciderant illos, trucidabant. 65 Et multi de populo Israel definierunt
apud se, ut non manducarent immunda: et elegerunt magis mori, quam cibis
coinquinari immundis: 66 et noluerunt infringere legem Dei sanctam, et trucidati
sunt: 67 et facta est ira magna super populum valde.

II. Mathathias sacerdos æmulator legis exsistens, 2, 1—70.

1. Legem zelat vivens, 2, 1—48.

In Modin cum filiis habitat.

2. 1 In diebus illis surrexit Mathathias filius Ioannis, filii Simeonis, sacerdos
ex filiis Ioarib ab Ierusalem, et consedit in monte Modin: 2 et habebat filios quinque,
Ioannem, qui cognominabatur Gaddis: 3 et Simonem, qui cognominabatur Thasi:
4 et Iudam, qui vocabatur Machabæus: 5 et Eleazarum, qui cognominabatur
Abaron: et Ionathan, qui cognominabatur Apphus. 6 hi viderunt mala, quæ
fiebant in populo Iuda, et in Ierusalem.

mala populi plangit

7 Et dixit Mathathias:

Væ mihi, ut quid natus sum videre contritionem populi mei, et contritionem
civitatis sanctæ, et sedere illic,
cum datur in manibus inimicorum? 8 Sancta in manu extraneorum facta sunt:
templum eius sicut homo ignobilis. 9 Vasa gloriæ eius captiva abducta sunt:
trucidati sunt senes eius in plateis, et iuvenes eius ceciderunt in gladio inimicorum.
10 Quæ gens non hereditavit regnum eius, et non obtinuit spolia eius?
11 Omnis compositio eius ablata est. Quæ erat libera, facta est ancilla.
12 Et ecce sancta nostra, et pulchritudo nostra, et claritas nostra desolata est,
et coinquinaverunt ea Gentes. 13 Quo ergo nobis adhuc vivere?

cum filiis,

14 Et scidit vestimenta sua Mathathias, et filii eius: et operuerunt se ciliciis,
et planxerunt valde.

viris a rege missis constanter resistit.

15 Et venerunt illuc qui missi erant a rege Antiocho, ut cogerent eos, qui confugerant in civitatem Modin, immolare, et accendere thura, et a lege Dei discedere.
16 Et multi de populo Israel consentientes accesserunt ad eos: sed Mathathias, et
filii eius constanter steterunt. 17 Et respondentes qui missi erant ab Antiocho,
dixerunt Mathathiæ: Princeps et clarissimus, et magnus es in hac civitate, et ornatus
filiis, et fratribus. 18 ergo accede prior, et fac iussum regis, sicut fecerunt omnes
Gentes, et viri Iuda, et qui remanserunt in Ierusalem: et eris tu, et filii tui inter
amicos regis, et amplificatus auro, et argento, et muneribus multis. 19 Et respondit
Mathathias, et dixit magna voce: Et si omnes Gentes regi Antiocho obediunt, ut
discedat unusquisque a servitute legis patrum suorum, et consentiat mandatis eius:
20 ego et filii mei, et fratres mei obediemus legi patrum nostrorum. 21 propitius
sit nobis Deus: non est nobis utile relinquere legem, et iustitias Dei: 22 non audiemus
verba regis Antiochi, nec sacrificabimus transgredientes legis nostræ mandata, ut
eamus altera via.

idololatras occidit.

23 Et ut cessavit loqui verba hæc, accessit quidam Iudæus in omnium oculis
sacrificare idolis super aram in civitate Modin, secundum iussum regis: 24 et vidit
Mathathias, et doluit, et contremuerunt renes eius, et accensus est furor eius secundum iudicium legis, et insiliens trucidavit eum super aram: 25 sed et virum, quem
rex Antiochus miserat, qui cogebat immolare, occidit in ipso tempore, et aram
destruxit, 26 et zelatus est legem, [a]sicut fecit Phinees Zamri filio Salomi.

cum suis in montes fugit,

27 Et exclamavit Mathathias voce magna in civitate, dicens: Omnis, qui zelum
habet legis statuens testamentum, exeat post me. 28 Et fugit ipse, et filii eius

2. *26* [a]Nm 25, 13.

in montes, et reliquerunt quæcumque habebant in civitate. 29 Tunc descenderunt
multi quærentes iudicium, et iustitiam, in desertum: 30 et sederunt ibi ipsi, et filii
eorum, et mulieres eorum, et pecora eorum: quoniam inundaverunt super eos mala.

31 Et renunciatum est viris regis, et exercitui, qui erat in Ierusalem civitate bellum
David quoniam discessissent viri quidam, qui dissipaverunt mandatum regis sabbatinum decernit.
in loca occulta in deserto, et abiissent post illos multi. 32 Et statim perrexerunt
ad eos, et constituerunt adversus eos prælium in die sabbatorum, 33 et dixerunt
ad eos: Resistitis et nunc adhuc? exite, et facite secundum verbum regis Antiochi,
et vivetis. 34 Et dixerunt: Non exibimus, neque faciemus verbum regis, ut pol-
luamus diem sabbatorum. 35 Et concitaverunt adversus eos prælium. 36 Et non
responderunt eis, nec lapidem miserunt in eos, nec oppilaverunt loca occulta,
37 dicentes: Moriamur omnes in simplicitate nostra: et testes erunt super nos cælum,
et terra, quod iniuste perditis nos. 38 Et intulerunt illis bellum sabbatis: et mortui
sunt ipsi, et uxores eorum, et filii eorum, et pecora eorum usque ad mille animas
hominum. 39 Et cognovit Mathathias, et amici eius, et luctum habuerunt super
eos valde. 40 Et dixit vir proximo suo: Si omnes fecerimus sicut fratres nostri
fecerunt, et non pugnaverimus adversus gentes pro animabus nostris, et iustificatio-
nibus nostris: nunc citius disperdent nos a terra. 41 Et cogitaverunt in die illa,
dicentes: Omnis homo, quicumque venerit ad nos in bello die sabbatorum, pugnemus
adversus eum: et non moriemur omnes, sicut mortui sunt fratres nostri in occultis.

42 Tunc congregata est ad eos synagoga Assidæorum fortis viribus ex Israel. idololatriam impugnat
omnis voluntarius in lege: 43 et omnes, qui fugiebant a malis, additi sunt ad eos, et circum-
et facti sunt illis ad firmamentum. 44 Et collegerunt exercitum, et percusserunt cisionem urget.
peccatores in ira sua, et viros iniquos in indignatione sua: et ceteri fugerunt ad
nationes, ut evaderent. 45 Et circuivit Mathathias, et amici eius, et destruxerunt
aras: 46 et circumciderunt pueros incircumcisos quotquot invenerunt in finibus
Israel: et in fortitudine. 47 Et persecuti sunt filios superbiæ, et prosperatum est
opus in manibus eorum: 48 et obtinuerunt legem de manibus gentium, et de manibus
regum: et non dederunt cornu peccatori.

2. Legem zelat moriens, 1, 49—70.

49 Et appropinquaverunt dies Mathathiæ moriendi, et dixit filiis suis: Nunc Filios exhorta-
confortata est superbia, et castigatio, et tempus eversionis, et ira indignationis: tionibus
50 Nunc ergo, o filii, æmulatores estote legis, et date animas vestras pro testamento exacuit
patrum vestrorum, 51 et mementote operum patrum, quæ fecerunt in generationibus
suis: et accipietis gloriam magnam, et nomen æternum. 52 [a]Abraham nonne in
tentatione inventus est fidelis, et reputatum est ei ad iustitiam? 53 [b]Ioseph in
tempore angustiæ suæ custodivit mandatum, et factus est dominus Ægypti. 54 [c]Phi-
nees pater noster, zelando zelum Dei, accepit testamentum sacerdotii æterni.
55 [d]Iesus dum implevit verbum, factus est dux in Israel. 56 [e]Caleb, dum testificatur
in ecclesia, accepit hereditatem. 57 [f]David in sua misericordia consecutus est
sedem regni in sæcula. 58 [g]Elias, dum zelat zelum legis, receptus est in cælum.
59 [h]Ananias et Azarias et Misael credentes, liberati sunt de flamma. 60 [i]Daniel
in sua simplicitate liberatus est de ore leonum. 61 Et ita cogitate per generationem,
et generationem: quia omnes qui sperant in eum, non infirmantur. 62 Et a verbis
viri peccatoris ne timueritis: quia gloria eius stercus, et vermis est: 63 hodie extollitur,
et cras non invenietur: quia conversus est in terram suam, et cogitatio eius periit.
64 Vos ergo filii confortamini, et viriliter agite in lege: quia in ipsa gloriosi eritis.

65 Et ecce Simon frater vester, scio quod vir consilii est: ipsum audite semper, et instruit,
et ipse erit vobis pater. 66 Et Iudas Machabæus fortis viribus a iuventute sua, sit
vobis princeps militiæ, et ipse aget bellum populi. 67 Et adducetis ad vos omnes
factores legis: et vindicate vindictam populi vestri. 68 Retribuite retributionem
Gentibus, et intendite in præceptum legis.

---

52 [a]Gn 22, 2. — *53* [b]Gn 41, 40. — *54* [c]Nm 25, 13; Sir 45, 28. — *55* [d]Ios 1, 2. — *56* [e]Nm 14, 6; Ios 14, 14. — *57* [f]2 Sm 2, 4. — *58* [g]2 Rg 2, 11. — *59* [h]Dn 3, 16. — *60* [i]Dn 6, 22.

cis benedicens moritur.

69 Et benedixit eos, et appositus est ad patres suos. 70 Et defunctus est anno
centesimo et quadragesimo sexto: et sepultus est a filiis suis in sepulchris patrum
suorum in Modin, et planxerunt eum omnis Israel planctu magno.

PARS SECUNDA.

Iudas Machabæus, 3, 1—9, 22.

I. Antiocho IV. Epiphane regnante, 3, 1—6, 16.

1. Apollonium et Seronem vincit, 3, 1—26.

Iudas dux eximius

3. 1 Et surrexit Iudas, qui vocabatur Machabæus filius eius pro eo: 2 et
adiuvabant eum omnes fratres eius: et universi, qui se coniunxerant patri eius,
et præliabantur prælium Israel cum lætitia.

3 Et dilatavit gloriam populo suo, et induit se loricam sicut gigas,
et succinxit se arma bellica sua in præliis, et protegebat castra gladio suo.
4 Similis factus est leoni in operibus suis, et sicut catulus leonis rugiens in venatione.
5 Et persequutus est iniquos perscrutans eos: et qui conturbabant populum suum, eos succendit flammis:
6 et repulsi sunt inimici eius præ timore eius, et omnes operarii iniquitatis conturbati sunt:
et directa est salus in manu eius. 7 Et exacerbabat reges multos,
et lætificabat Iacob in operibus suis, et in sæculum memoria eius in benedictione.
8 Et perambulavit civitates Iuda, et perdidit impios ex eis, et avertit iram ab Israel.
9 Et nominatus est usque ad novissimum terræ, et congregavit pereuntes.

Apollonium occidit.

10 Et congregavit Apollonius Gentes, et a Samaria virtutem multam et magnam
ad bellandum contra Israel. 11 Et cognovit Iudas, et exiit obviam illi: et percussit, et
occidit illum: et ceciderunt vulnerati multi, et reliqui fugerunt. 12 et accepit spolia
eorum: et gladium Apollonii abstulit Iudas, et erat pugnans in eo omnibus diebus.

Seronem Deo confidens conterit.

13 Et audivit Seron princeps exercitus Syriæ, quod congregavit Iudas con-
gregationem fidelium, et ecclesiam secum, 14 et ait: Faciam mihi nomen, et glori-
ficabor in regno, et debellabo Iudam, et eos, qui cum ipso sunt, qui spernebant
verbum regis. 15 Et præparavit se: et ascenderunt cum eo castra impiorum fortes
auxiliarii ut facerent vindictam in filios Israel. 16 Et appropinquaverunt usque
ad Bethoron: et exivit Iudas obviam illi cum paucis. 17 Ut autem viderunt exercitum
venientem sibi obviam, dixerunt Iudæ: Quomodo poterimus pauci pugnare contra
multitudinem tantam, et tam fortem, et nos fatigati sumus ieiunio hodie? 18 Et
ait Iudas: Facile est concludi multos in manus paucorum: et non est differentia in
conspectu Dei cæli liberare in multis, et in paucis: 19 quoniam non in multitudine
exercitus victoria belli, sed de cælo fortitudo est. 20 Ipsi veniunt ad nos in multitu-
dine contumaci, et superbia ut disperdant nos, et uxores nostras, et filios nostros,
et ut spolient nos: 21 nos vero pugnabimus pro animabus nostris, et legibus nostris:
22 et ipse Dominus conteret eos ante faciem nostram: vos autem ne timueritis eos.
23 Ut cessavit autem loqui, insiluit in eos subito: et contritus est Seron, et exercitus
eius in conspectu ipsius: 24 et persecutus est eum in descensu Bethoron usque in
campum, et ceciderunt ex eis octingenti viri, reliqui autem fugerunt in terram
Philisthiim.

ita ut omnes gentes timerent.

25 Et cecidit timor Iudæ, ac fratrum eius, et formido super omnes gentes in
circuitu eorum. 26 et pervenit ad regem nomen eius, et de præliis Iudæ narrabant
omnes gentes.

2. Epiphanes Iudæos delere vult, 3, 27—37.

Exercitum regni congregat.

27 Ut audivit autem rex Antiochus sermones istos, iratus est animo: et misit,
et congregavit exercitum universi regni sui, castra fortia valde: 28 et aperuit

ærarium suum, et dedit stipendia exercitui in annum: et mandavit illis ut essent
parati ad omnia.

29 Et vidit quod defecit pecunia de thesauris suis, et tributa regionis modica
propter dissensionem, et plagam, quam fecit in terra, ut tolleret legitima, quæ
erant a primis diebus: 30 et timuit ne non haberet ut semel et bis, in sumptus et
donaria, quæ dederat ante larga manu: et abundaverat super reges, qui ante eum
fuerant. 31 Et consternatus erat animo valde, et cogitavit ire in Persidem, et
accipere tributa regionum, et congregare argentum multum.

in Perside tributa exacturus

32 Et reliquit Lysiam hominem nobilem de genere regali, super negotia regia,
a flumine Euphrate usque ad flumen Ægypti: 33 et ut nutriret Antiochum filium
suum, donec rediret. 34 Et tradidit ei medium exercitum, et elephantos: et mandavit
ei de omnibus, quæ volebat, et de inhabitantibus Iudæam, et Ierusalem: 35 et
ut mitteret ad eos exercitum ad conterendam, et extirpandam virtutem Israel,
et reliquias Ierusalem, et auferendam memoriam eorum de loco: 36 et ut constitueret
habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum, et sorte distribueret terram eorum.

Lysiæ administratori exstinctionem Iudæorum mandat,

37 Et rex assumpsit partem exercitus residui, et exivit ab Antiochia civitate
regni sui anno centesimo et quadragesimo septimo: et transfretavit Euphratem
flumen, et perambulabat superiores regiones.

cum dimidio exercitu proficiscitur.

3. Iudas Ptolemæum, Nicanorem et Gorgiam fugat, 3, 38—4, 25.

38 Et elegit Lysias Ptolemæum filium Dorymini, et Nicanorem, et Gorgiam,
viros potentes ex amicis regis: 39 et misit cum eis quadraginta millia virorum,
et septem millia equitum ut venirent in terram Iuda, et disperderent eam secundum
verbum regis. 40 Et processerunt cum universa virtute sua, et venerunt, et applicuerunt Emmaum in terra campestri. 41 Et audierunt mercatores regionum
nomen eorum: et acceperunt argentum, et aurum multum valde, et pueros: et
venerunt in castra ut acciperent filios Israel in servos, et additi sunt ad eos exercitus
Syriæ, et terræ alienigenarum.

Duces Lysiæ Emmaum applicant,

42 Et vidit Iudas, et fratres eius, quia multiplicata sunt mala, et exercitus
applicabant ad fines eorum: et cognoverunt verba regis, quæ mandavit populo
facere in interitum, et consummationem: 43 et dixerunt unusquisque ad proximum
suum: Erigamus deiectionem populi nostri, et pugnemus pro populo nostro, et
sanctis nostris. 44 Et congregatus est conventus ut essent parati in prælium: et
ut orarent, et peterent misericordiam, et miserationes.

Iudæi invicem se mutuis exhortationibus exacuunt,

45 Et Ierusalem non habitabatur, sed erat sicut desertum: non erat qui ingrederetur et egrederetur de natis eius:
et sanctum conculcabatur:
et filii alienigenarum erant in arce, ibi erat habitatio Gentium:
et ablata est voluptas a Iacob, et defecit ibi tibia, et cithara.

46 Et congregati sunt, et venerunt in Maspha contra Ierusalem: quia locus
orationis erat in Maspha ante in Israel. 47 Et ieiunaverunt illa die, et induerunt
se ciliciis, et cinerem imposuerunt capiti suo: et disciderunt vestimenta sua: 48 et
expanderunt libros legis, de quibus scrutabantur Gentes similitudinem simulachrorum suorum: 49 et attulerunt ornamenta sacerdotalia, et primitias, et decimas: et
suscitaverunt Nazaræos, qui impleverant dies: 50 et clamaverunt voce magna in
cælum, dicentes: Quid faciemus istis, et quo eos ducemus? 51 et sancta tua conculcata sunt, et contaminata sunt, et sacerdotes tui facti sunt in luctum, et in
humilitatem. 52 et ecce Nationes convenerunt adversum nos ut nos disperdant:
tu scis quæ cogitant in nos. 53 Quomodo poterimus subsistere ante faciem eorum,
nisi tu Deus adiuves nos? 54 Et tubis exclamaverunt voce magna.

in Maspha ieiunant et orant,

55 Et post hæc constituit Iudas duces populi, tribunos, et centuriones, et
pentacontarchos, et decuriones. 56 [a]Et dixit his, qui ædificabant domos, et sponsa-

castra ad Emmaum collocant;

3, *56* [a]Dt 20, 5 s; Idc 7, 3.

bant uxores, et plantabant vineas, et formidolosis, ut redirent unusquisque in
domum suam secundum legem. 57 Et moverunt castra, et collocaverunt ad Au-
strum Emmaum. 58 Et ait Iudas: Accingimini, et estote filii potentes, et estote
parati in mane, ut pugnetis adversus Nationes has, quæ convenerunt adversus
nos disperdere nos, et sancta nostra: 59 quoniam melius est nos mori in bello,
quam videre mala gentis nostræ, et sanctorum. 60 Sicut autem fuerit voluntas
in cælo, sic fiat.

Iudas exercitum Gorgiæ declinat.

4. 1 Et assumpsit Gorgias quinque millia virorum, et mille equites electos:
et moverunt castra nocte 2 ut applicarent ad castra Iudæorum, et percuterent
eos subito: et filii, qui erant ex arce, erant illis duces. 3 Et audivit Iudas, et surrexit
ipse, et potentes percutere virtutem exercituum regis, qui erant in Emmaum.
4 Adhuc enim dispersus erat exercitus a castris. 5 Et venit Gorgias in castra Iudæ
noctu, et neminem invenit, et quærebat eos in montibus: quoniam dixit: Fugiunt
hi a nobis.

reliquum exercitum percutit et fugat.

6 Et cum dies factus esset, apparuit Iudas in campo cum tribus millibus virorum
tantum: qui tegumenta, et gladios non habebant: 7 et viderunt castra Gentium
valida, et loricatos, et equitatus in circuitu eorum, et hi docti ad prælium. 8 Et
ait Iudas viris, qui secum erant: Ne timueritis multitudinem eorum, et impetum
eorum ne formidetis. 9 [a]Mementote qualiter salvi facti sunt patres nostri in mari
rubro, cum sequeretur eos Pharao cum exercitu multo. 10 Et nunc clamemus in
cælum: et miserebitur nostri Dominus, et memor erit testamenti patrum nostrorum,
et conteret exercitum istum ante faciem nostram hodie: 11 et scient omnes gentes
quia est qui redimat, et liberet Israel. 12 Et elevaverunt alienigenæ oculos suos,
et viderunt eos venientes ex adverso. 13 Et exierunt de castris in prælium, et tuba
cecinerunt hi, qui erant cum Iuda: 14 Et congressi sunt: et contritæ sunt Gentes, et
fugerunt in campum. 15 Novissimi autem omnes ceciderunt in gladio, et persecuti
sunt eos usque Gezeron, et usque in campos Idumææ, et Azoti, et Iamniæ: et cecide-
runt ex illis usque ad tria millia virorum.

exercitum Gorgiæ pavore percellit,

16 Et reversus est Iudas, et exercitus eius, sequens eum. 17 Dixitque ad popu-
lum: Non concupiscatis spolia: quia bellum contra nos est. 18 et Gorgias et exercitus
eius prope nos in monte: sed state nunc contra inimicos nostros, et expugnate eos,
et sumetis postea spolia securi. 19 Et adhuc loquente Iuda hæc, ecce apparuit pars
quædam prospiciens de monte. 20 Et vidit Gorgias quod in fugam conversi sunt
sui, et succenderunt castra: fumus enim, qui videbatur, declarabat quod factum est.
21 Quibus illi conspectis timuerunt valde, aspicientes simul et Iudam, et exercitum
in campo paratum ad prælium. 22 Et fugerunt omnes in campum alienigenarum:

cum suis Deum laudat.

23 et Iudas reversus est ad spolia castrorum, et acceperunt aurum multum,
et argentum, et hyacinthum, et purpuram marinam, et opes magnas. 24 Et conversi,
hymnum canebant, et benedicebant Deum in cælum, quoniam bonus est, quoniam
in sæculum misericordia eius. 25 Et facta est salus magna in Israel in die illa.

4. Lysiam ipsum superat, 4, 26—35.

Lysias consternatus

26 Quicumque autem alienigenarum evaserunt, venerunt, et nunciaverunt
Lysiæ universa, quæ acciderant. 27 Quibus ille auditis consternatus animo deficie-
bat: quod non qualia voluit, talia contigerunt in Israel, et qualia mandavit rex.

anno sequenti in Bethoron venit,

28 Et sequenti anno congregavit Lysias virorum electorum sexaginta millia,
et equitum quinque millia, ut debellaret eos. 29 Et venerunt in Iudæam, et castra
posuerunt in Bethoron, et occurrit illis Iudas cum decem millibus viris.

sed ab Iuda Deum invocante

30 Et viderunt exercitum fortem, et oravit, et dixit: Benedictus es salvator
Israel, [b]qui contrivisti impetum potentis in manu servi tui David, [c]et tradidisti
castra alienigenarum in manu Ionathæ filii Saul, et armigeri eius. 31 Conclude
exercitum istum in manu populi tui Israel, et confundantur in exercitu suo, et
equitibus. 32 Da illis formidinem, et tabefac audaciam virtutis eorum, et com-
moveantur contritione sua. 33 Deiice illos gladio diligentium te: et collaudent te
omnes, qui noverunt nomen tuum in hymnis.

4, *9* [a]Ex 14, 9. — *30* [b]1 Sm 17, 50. — [c]1 Sm 14, 13.

[34] Et commiserunt prælium: et ceciderunt de exercitu Lysiæ quinque millia fugatus
virorum. [35] Videns autem Lysias fugam suorum, et Iudæorum audaciam, et quod est.
parati sunt aut vivere, aut mori fortiter, abiit Antiochiam, et elegit milites, ut
multiplicati rursus venirent in Iudæam.

5. Templum purgat et civitatem munit, 4, 36—61.

[36] Dixit autem Iudas, et fratres eius: Ecce contriti sunt inimici nostri: ascen- Cum exercitu
damus nunc mundare sancta, et renovare. [37] Et congregatus est omnis exercitus, profanationem
et ascenderunt in montem Sion. [38] Et viderunt sanctificationem desertam, et plangit,
altare profanatum, et portas exustas, et in atriis virgulta nata sicut in saltu, vel
in montibus, et pastophoria diruta. [39] Et sciderunt vestimenta sua, et planxerunt
planctu magno, et imposuerunt cinerem super caput suum. [40] et ceciderunt in
faciem super terram, et exclamaverunt tubis signorum, et clamaverunt in cælum.
[41] Tunc ordinavit Iudas viros ut pugnarent adversus eos, qui erant in arce, templum mundat,
donec emundarent sancta. [42] Et elegit sacerdotes sine macula, voluntatem habentes
in lege Dei: [43] et mundaverunt sancta, et tulerunt lapides contaminationis in locum
immundum. [44] Et cogitavit de altari holocaustorum, quod profanatum erat, quid
de eo faceret. [45] Et incidit illis consilium bonum ut destruerent illud: ne forte
illis esset in opprobrium, quia contaminaverunt illud Gentes, et demoliti sunt illud.
[46] Et reposuerunt lapides in monte domus in loco apto, quoadusque veniret propheta,
et responderet de eis. [47] Et acceperunt lapides integros secundum legem, et ædi-
ficaverunt altare novum secundum illud, quod fuit prius: [48] et ædificaverunt sancta,
et quæ intra domum erant intrinsecus: et ædem, et atria sanctificaverunt. [49] Et
fecerunt vasa sancta nova, et intulerunt candelabrum, et altare incensorum, et
mensam in templum. [50] Et incensum posuerunt super altare, et accenderunt
lucernas, quæ super candelabrum erant, et lucebant in templo. [51] Et posuerunt
super mensam panes, et appenderunt vela, et consummaverunt omnia opera, quæ
fecerant.
[52] Et ante matutinum surrexerunt quinta et vigesima die mensis noni (hic in altari novo
est mensis Casleu) centesimi quadragesimi octavi anni: [53] et obtulerunt sacrificium sacrificium
secundum legem super altare holocaustorum novum, quod fecerunt. [54] Secundum offert,
tempus et secundum diem, in qua contaminaverunt illud gentes, in ipsa renovatum
est in canticis, et citharis, et cinyris, et in cymbalis. [55] Et cecidit omnis populus
in faciem, et adoraverunt, et benedixerunt in cælum eum, qui prosperavit eis.
[56] Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, et obtulerunt holocausta sollemnitatem
cum lætitia, et sacrificium salutaris, et laudis. [57] Et ornaverunt faciem templi dedicationis
coronis aureis, et scutulis: et dedicaverunt portas, et pastophoria, et imposuerunt celebrat;
eis ianuas. [58] Et facta est lætitia in populo magna valde, et aversum est opprobrium
Gentium. [59] [a]Et statuit Iudas, et fratres eius, et universa ecclesia Israel ut agatur
dies dedicationis altaris in temporibus suis ab anno in annum per dies octo a quinta
et vigesima die mensis Casleu, cum lætitia et gaudio.
[60] et ædificaverunt in tempore illo montem Sion, et per circuitum muros altos, civitatem munit.
et turres firmas, nequando venirent Gentes, et conculcarent eum sicut antea fecerunt.
[61] Et collocavit illic exercitum, ut servarent eum, et munivit eum ad custodiendam
Bethsuram, ut haberet populus munitionem contra faciem Idumææ.

6. Gentibus vicinis bellum infert, 5, 1—68.

5. [1] Et factum est, ut audierunt Gentes in circuitu quia ædificatum est altare, Expugnat hostes
et sanctuarium sicut prius, iratæ sunt valde: [2] et cogitabant tollere genus Iacob, infensos:
qui erant inter eos, et cœperunt occidere de populo, et persequi.
[3] Et debellabat Iudas filios Esau in Idumæa, et eos, qui erant in Acrabathane: filios Esau,
quia circumsedebant Israelitas, et percussit eos plaga magna.
[4] Et recordatus est malitiam filiorum Bean, qui erant populo in laqueum, filios Bean,
et in scandalum, insidiantes ei in via. [5] Et conclusi sunt ab eo in turribus, et ap-

59 [a]Io 10, 22.

plicuit ad eos, et anathematizavit eos, et incendit turres eorum igni cum omnibus,
qui in eis erant.

filios Ammon;

[6] Et transivit ad filios Ammon, et invenit manum fortem, et populum copiosum,
et Timotheum ducem ipsorum: [7] et commisit cum eis prælia multa, et contriti
sunt in conspectu eorum, et percussit eos: [8] et cepit Gazer civitatem, et filias
eius, et reversus est in Iudæam.

liberat Iudæos in Galaad et Galilæa obsessos,

[9] Et congregatæ sunt gentes, quæ sunt in Galaad adversus Israelitas, qui erant
in finibus eorum ut tollerent eos: et fugerunt in Datheman munitionem, [10] et
miserunt litteras ad Iudam, et fratres eius, dicentes: Congregatæ sunt adversum
nos gentes per circuitum, ut nos auferant: [11] et parant venire, et occupare munitio-
nem, in quam confugimus: et Timotheus est dux exercitus eorum. [12] Nunc ergo
veni, et eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis. [13] Et omnes
fratres nostri, qui erant in locis Tubin, interfecti sunt: et captivas duxerunt uxores
eorum, et natos, et spolia, et peremerunt illic fere mille viros. [14] Et adhuc epistolæ
legebantur, et ecce alii nuncii venerunt de Galilæa conscissis tunicis, nunciantes
secundum verba hæc: [15] dicentes convenisse adversum se a Ptolemaida, et Tyro,
et Sidone: et repleta est omnis Galilæa alienigenis, ut nos consumant. [16] Ut audivit
autem Iudas, et populus, sermones istos, convenit ecclesia magna cogitare quid
facerent fratribus suis, qui in tribulatione erant, et expugnabantur ab eis.

relinquens in Iudæa Iosephum et Azariam,

[17] Dixitque Iudas Simoni fratri suo: Elige tibi viros, et vade, et libera fratres
tuos in Galilæa: ego autem, et frater meus Ionathas ibimus in Galaaditim. [18] Et
reliquit Iosephum filium Zachariæ, et Azariam duces populi cum residuo exercitu
in Iudæa ad custodiam: [19] et præcepit illis, dicens: Præestote populo huic: et nolite
bellum committere adversum gentes, donec revertamur. [20] Et partiti sunt Simoni
viri tria millia, ut iret in Galilæam: Iudæ autem octo millia in Galaaditim.

Galilæos per Simonem,

[21] Et abiit Simon in Galilæam, et commisit prælia multa cum gentibus: et
contritæ sunt gentes a facie eius, et persecutus est eos usque ad portam [22] Ptolema-
idis: et ceciderunt de gentibus fere tria millia virorum, et accepit spolia eorum,
[23] et assumpsit eos, qui erant in Galilæa, et in Arbatis cum uxoribus, et natis, et
omnibus, quæ erant illis, et adduxit in Iudæam cum lætitia magna.

Galaaditas ipse cum Ionatha;

[24] Et Iudas Machabæus, et Ionathas frater eius transierunt Iordanem, et
abierunt viam trium dierum per desertum. [25] Et occurrerunt eis Nabuthæi, et
susceperunt eos pacifice, et narraverunt eis omnia, quæ acciderant fratribus eorum
in Galaaditide, [26] et quia multi ex eis comprehensi sunt in Barasa, et Bosor, et
in Alimis, et in Casphor, et Mageth, et Carnaim: hæ omnes civitates munitæ, et
magnæ. [27] Sed et in ceteris civitatibus Galaaditidis tenentur comprehensi, et in
crastinum constituerunt admovere exercitum civitatibus his, et comprehendere,
et tollere eos in una die. [28] Et convertit Iudas, et exercitus eius, viam in desertum
Bosor repente, et occupavit civitatem: et occidit omnem masculum in ore gladii,
et accepit omnia spolia eorum, et succendit eam igni. [29] Et surrexerunt inde nocte,
et ibant usque ad munitionem. [30] Et factum est diluculo, cum elevassent oculos
suos, ecce populus multus, cuius non erat numerus, portantes scalas, et machinas
ut comprehenderent munitionem, et expugnarent eos. [31] Et vidit Iudas, quia
cœpit bellum, et clamor belli ascendit ad cælum sicut tuba, et clamor magnus de
civitate: [32] et dixit exercitui suo: Pugnate hodie pro fratribus vestris. [33] Et venit
tribus ordinibus post eos, et exclamaverunt tubis, et clamaverunt in oratione.
[34] Et cognoverunt castra Timothei quia Machabæus est, et refugerunt a facie eius:
et percusserunt eos plaga magna. et ceciderunt ex eis in die illa fere octo millia
virorum. [35] Et divertit Iudas in Maspha, et expugnavit, et cepit eam: et occidit
omnem masculum eius, et sumpsit spolia eius, et succendit eam igni. [36] Inde
perrexit, et cepit Casbon, et Mageth, et Bosor, et reliquas civitates Galaaditidis.
[37] Post hæc autem verba congregavit Timotheus exercitum alium, et castra posuit
contra Raphon trans torrentem. [38] Et misit Iudas speculari exercitum: et renuncia-
verunt ei, dicentes: Quia convenerunt ad eum omnes gentes, quæ in circuitu nostro
sunt, exercitus multus nimis: [39] et Arabas conduxerunt in auxilium sibi, et ca-
stra posuerunt trans torrentem, parati ad te venire in prælium. Et abiit Iudas

obviam illis. [40] Et ait Timotheus principibus exercitus sui: Cum appropinquaverit
Iudas, et exercitus eius ad torrentem aquæ: si transierit ad nos prior, non poterimus
sustinere eum: quia potens poterit adversum nos. [41] si vero timuerit transire,
et posuerit castra extra flumen, transfretemus ad eos, et poterimus adversus illum.
[42] Ut autem appropinquavit Iudas ad torrentem aquæ, statuit scribas populi secus
torrentem, et mandavit eis, dicens: Neminem hominum reliqueritis: sed veniant
omnes in prælium. [43] Et transfretavit ad illos prior, et omnis populus post eum,
et contritæ sunt omnes gentes a facie eorum, et proiecerunt arma sua, et fugerunt
ad fanum, quod erat in Carnaim. [44] Et occupavit ipsam civitatem, et fanum succen-
dit igni cum omnibus, qui erant in ipso: et oppressa est Carnaim, et non potuit
sustinere contra faciem Iudæ. [45] Et congregavit Iudas universos Israelitas, qui
erant in Galaaditide, a minimo usque ad maximum, et uxores eorum, et natos,
et exercitum magnum valde ut venirent in terram Iuda.

[46] Et venerunt usque Ephron: et hæc civitas magna in ingressu posita, munita puniens urbem
valde, et non erat declinare ab ea dextera vel sinistra, sed per mediam iter erat. Ephron
[47] Et incluserunt se qui erant in civitate, et obstruxerunt portas lapidibus: et
misit ad eos Iudas verbis pacificis, [48] dicens: Transeamus per terram vestram, ut
eamus in terram nostram: et nemo vobis nocebit: tantum pedibus transibimus.
Et nolebant eis aperire. [49] Et præcepit Iudas prædicare in castris, ut applicarent
unusquisque in quo erat loco. [50] et applicuerunt se viri virtutis: et oppugnavit
civitatem illam tota die, et tota nocte, et tradita est civitas in manu eius: [51] et
peremerunt omnem masculum in ore gladii, et eradicavit eam, et accepit spolia
eius, et transivit per totam civitatem super interfectos.

[52] Et transgressi sunt Iordanem in campo magno, contra faciem Bethsan. in Iudæam revertitur,
[53] Et erat Iudas congregans extremos, et exhortabatur populum per totam viam,
donec venirent in terram Iuda: [54] et ascenderunt in montem Sion cum lætitia,
et gaudio, et obtulerunt holocausta, quod nemo ex eis cecidisset donec reverterentur
in pace.

[55] Et in diebus, quibus erat Iudas, et Ionathas in terra Galaad, et Simon frater in qua Iosephus
eius in Galilæa contra faciem Ptolemaidis, [56] audivit Iosephus Zachariæ filius, et Azarias
et Azarias princeps virtutis, res bene gestas, et prælia quæ facta sunt, [57] et dixit: fugati fuerant;
Faciamus et ipsi nobis nomen, et eamus pugnare adversus gentes, quæ in circuitu
nostro sunt. [58] Et præcepit his, qui erant in exercitu suo, et abierunt Iamniam.
[59] Et exivit Gorgias de civitate, et viri eius obviam illis in pugnam. [60] Et fugati
sunt Iosephus, et Azarias usque in fines Iudææ: et ceciderunt illo die de populo
Israel ad duo millia viri, et facta est fuga magna in populo: [61] quia non audierunt
Iudam, et fratres eius, existimantes fortiter se facturos. [62] Ipsi autem non erant
de semine virorum illorum, per quos salus facta est in Israel. [63] Et viri Iuda
magnificati sunt valde in conspectu omnis Israel, et gentium omnium ubi audiebatur
nomen eorum. [64] Et convenerunt ad eos fausta acclamantes.

[65] Et exivit Iudas, et fratres eius, et expugnabant filios Esau in terra, quæ percutit filios
ad Austrum est, et percussit Chebron et filias eius: et muros eius, et turres succendit Esau
igni in circuitu. [66] Et movit castra ut iret in terram alienigenarum, et peram- ac Phili-sthiim.
bulabat Samariam. [67] In die illa ceciderunt sacerdotes in bello, dum volunt fortiter
facere, dum sine consilio exeunt in prælium. [68] Et declinavit Iudas in Azotum
in terram alienigenarum, et diruit aras eorum, et sculptilia deorum ipsorum succendit
igni: et cepit spolia civitatum, et reversus est in terram Iuda.

7. Epiphanes præ tristitia moritur, 6, 1—16.

6. [1] Et rex Antiochus perambulabat superiores regiones, et audivit esse Tristis e Perside
civitatem Elymaidem in Perside nobilissimam, et copiosam in argento, et auro, fugit,
[2] templumque in ea locuples valde: et illic velamina aurea, et loricæ, et scuta,
quæ reliquit Alexander Philippi rex Macedo, qui regnavit primus in Græcia. [3] Et
venit, et quærebat capere civitatem, et deprædari eam: et non potuit, quoniam
innotuit sermo his, qui erant in civitate: [4] et insurrexerunt in prælium, et fugit
inde, et abiit cum tristitia magna, et reversus est in Babyloniam.

tristis victorias Iudæorum audit. 5 Et venit qui nunciaret ei in Perside, quia fugata sunt castra, quæ erant in terra Iuda: 6 et quia abiit Lysias cum virtute forti in primis, et fugatus est a facie Iudæorum, et invaluerunt armis, et viribus, et spoliis multis, quæ ceperunt de castris, quæ exciderunt: 7 et quia diruerunt abominationem, quam ædificaverat super altare, quod erat in Ierusalem, et sanctificationem, sicut prius, circumdederunt muris excelsis, sed et Bethsuram civitatem suam.

in morbum incidit, 8 Et factum est ut audivit rex sermones istos, expavit, et commotus est valde: et decidit in lectum, et incidit in languorem præ tristitia, quia non factum est ei sicut cogitabat. 9 Et erat illic per dies multos: quia renovata est in eo tristitia magna, et arbitratus est se mori.

crimina sua agnoscit, 10 Et vocavit omnes amicos suos, et dixit illis: Recessit somnus ab oculis meis, et concidi, et corrui corde præ solicitudine: 11 et dixi in corde meo: In quantam tribulationem deveni, et in quos fluctus tristitiæ, in qua nunc sum: qui iucundus eram, et dilectus in potestate mea! 12 Nunc vero reminiscor malorum, quæ feci in Ierusalem, unde et abstuli omnia spolia aurea, et argentea, quæ erant in ea, et misi auferre habitantes Iudæam sine causa. 13 Cognovi ergo quia propterea invenerunt me mala ista: et ecce pereo tristitia magna in terra aliena.

Philippum administratorem regni constituit, 14 Et vocavit Philippum, unum de amicis suis, et præposuit eum super universum regnum suum: 15 et dedit ei diadema, et stolam suam, et annulum, ut adduceret Antiochum filium suum, et nutriret eum, et regnaret.

moritur. 16 Et mortuus est illic Antiochus rex anno centesimo quadragesimo nono.

II. Antiocho V. Eupatore regnante, 6. 17—63.

Antiochus Eupator, 17 Et cognovit Lysias, quoniam mortuus est rex, et constituit regnare Antiochum filium eius, quem nutrivit adolescentem: et vocavit nomen eius Eupator.

a malevolis vocatus, 18 Et hi, qui erant in arce, concluserant Israel in circuitu sanctorum: et quærebant eis mala semper, et firmamentum Gentium. 19 Et cogitavit Iudas disperdere eos: et convocavit universum populum, ut obsiderent eos. 20 Et convenerunt simul, et obsederunt eos anno centesimo quinquagesimo, et fecerunt balistas, et machinas. 21 Et exierunt quidam ex eis, qui obsidebantur: et adiunxerunt se illis aliqui impii ex Israel, 22 et abierunt ad regem, et dixerunt: Quousque non facis iudicium, et vindicas fratres nostros? 23 Nos decrevimus servire patri tuo, et ambulare in præceptis eius, et obsequi edictis eius: 24 et filii populi nostri propter hoc alienabant se a nobis, et quicumque inveniebantur ex nobis, interficiebantur, et hereditates nostræ diripiebantur. 25 Et non ad nos tantum extenderunt manum, sed et in omnes fines nostros. 26 et ecce applicuerunt hodie ad arcem Ierusalem occupare eam, et munitionem Bethsuram munierunt: 27 et nisi præveneris eos velocius, maiora, quam hæc, facient, et non poteris obtinere eos.

cum elephantis ad Bethsuram venit, 28 Et iratus est rex, ut hæc audivit: et convocavit omnes amicos suos, et principes exercitus sui, et eos, qui super equites erant. 29 sed et de regnis aliis, et de insulis maritimis venerunt ad eum exercitus conductitii. 30 Et erat numerus exercitus eius, centum millia peditum, et viginti millia equitum, et elephanti trigintaduo, docti ad prælium.

audaciam Iudæorum videt. 31 Et venerunt per Idumæam, et applicuerunt ad Bethsuram, et pugnaverunt dies multos, et fecerunt machinas et exierunt, et succenderunt eas igni, et pugnaverunt viriliter. 32 Et recessit Iudas ab arce, et movit castra ad Bethzacharam contra castra regis. 33 Et surrexit rex ante lucem, et concitavit exercitus in impetum contra viam Bethzacharam: et comparaverunt se exercitus in prælium, et tubis cecinerunt: 34 et elephantis ostenderunt sanguinem uvæ et mori, ad acuendos eos in prælium: 35 et diviserunt bestias per legiones: et astiterunt singulis elephantis mille viri in loricis concatenatis, et galeæ æreæ in capitibus eorum: et quingenti equites ordinati unicuique bestiæ electi erant. 36 Hi ante tempus ubicumque erat bestia, ibi erant: et quocumque ibat, ibant, et non discedebant ab ea. 37 Sed et turres ligneæ super eos firmæ protegentes super singulas bestias: et super eas machinæ: et super singulas viri virtutis triginta duo, qui pugnabant desuper: et Indus

magister bestiæ. 38 Et residuum equitatum hinc et inde statuit in duas partes,
tubis exercitum commovere, et perurgere constipatos in legionibus eius. 39 Et
ut refulsit sol in clypeos aureos, et æreos, resplenduerunt montes ab eis, et resplen-
duerunt sicut lampades ignis. 40 Et distincta est pars exercitus regis per montes
excelsos, et alia per loca humilia: et ibant caute et ordinate. 41 Et commovebantur
omnes inhabitantes terram a voce multitudinis, et incessu turbæ, et collisione
armorum: erat enim exercitus magnus valde, et fortis. 42 Et appropiavit Iudas,
et exercitus eius in prælium: et ceciderunt de exercitu regis sexcenti viri. 43 Et
vidit Eleazar filius Saura unam de bestiis loricatam loricis regis: et erat eminens
super ceteras bestias. et visum est ei quod in ea esset rex: 44 et dedit se ut liberaret
populum suum, et acquireret sibi nomen æternum. 45 Et cucurrit ad eam audacter
in medio legionis interficiens a dextris, et a sinistris, et cadebant ab eo huc atque
illuc. 46 Et ivit sub pedes elephantis, et supposuit se ei, et occidit eum: et cecidit
in terram super ipsum, et mortuus est illic. 47 Et videntes virtutem regis, et impetum
exercitus eius, diverterunt se ab eis.

48 Castra autem regis ascenderunt contra eos in Ierusalem, et applicuerunt *cum Bethsura*
castra regis ad Iudæam, et montem Sion. 49 Et fecit pacem cum his, qui erant *paciscitur,*
in Bethsura: et exierunt de civitate, quia non erant eis ibi alimenta conclusis, quia
sabbata erant terræ. 50 Et comprehendit rex Bethsuram: et constituit illic custodiam
servare eam.

51 Et convertit castra ad locum sanctificationis dies multos: et statuit illic *montem templi*
balistas, et machinas, et ignis iacula, et tormenta ad lapides iactandos, et spicula, *occupare*
et scorpios ad mittendas sagittas, et fundibula. 52 Fecerunt autem et ipsi machinas *nequit,*
adversus machinas eorum, et pugnaverunt dies multos. 53 Escæ autem non erant
in civitate, eo quod septimus annus esset: et qui remanserant in Iudæa de Gentibus,
consumpserant reliquias eorum, quæ repositæ fuerant. 54 Et remanserunt in sanctis
viri pauci, quoniam obtinuerat eos fames: et dispersi sunt unusquisque in locum
suum.

55 Et audivit Lysias quod Philippus, quem constituerat rex Antiochus, cum *cum Iuda paciscitur,*
adhuc viveret, ut nutriret Antiochum filium suum, et regnaret, 56 reversus esset
a Perside, et Media, et exercitus qui abierat cum ipso, et quia quærebat susci-
pere regni negotia: 57 festinavit ire, et dicere ad regem, et duces exercitus: Deficimus
quotidie, et esca nobis modica est, et locus, quem obsidemus, est munitus, et in-
cumbit nobis ordinare de regno. 58 Nunc itaque demus dextras hominibus istis,
et faciamus cum illis pacem, et cum omni gente eorum: 59 et constituamus illis
ut ambulent in legitimis suis sicut prius. propter legitima enim ipsorum, quæ
despeximus, irati sunt, et fecerunt omnia hæc. 60 Et placuit sermo in conspectu
regis, et principum: et misit ad eos pacem facere: et receperunt illam. 61 Et iuravit
illis rex, et principes: et exierunt de munitione.

62 Et intravit rex montem Sion, et vidit munitionem loci: et rupit citius iura- *pacem iuratam*
mentum, quod iuravit: et mandavit destruere murum in gyro. *frangit,*

63 Et discessit festinanter, et reversus est Antiochiam, et invenit Philippum *revertitur.*
dominantem civitati: et pugnavit adversus eum, et occupavit civitatem.

III. Demetrio I. Sotere regnante, 7, 1—9, 22.

1. Iudas Alcimo sacerdoti impio prævalet, 7, 1—25.

7. 1 Anno centesimo quinquagesimo primo exiit Demetrius Seleuci filius *Demetrius Seleuci,*
ab urbe Roma, et ascendit cum paucis viris in civitatem maritimam, et regnavit
illic. 2 Et factum est, ut ingressus est domum regni patrum suorum, comprehendit
exercitus Antiochum, et Lysiam, ut adducerent eos ad eum. 3 Et res ei innotuit:
et ait: Nolite mihi ostendere faciem eorum. 4 Et occidit eos exercitus. Et sedit
Demetrius super sedem regni sui:

5 et venerunt ad eum viri iniqui et impii ex Israel: et Alcimus dux eorum, *ab Alcimo irritatus,*
qui volebat fieri sacerdos. 6 Et accusaverunt populum apud regem, dicentes:
Perdidit Iudas, et fratres eius omnes amicos tuos, et nos dispersit de terra nostra.

7 Nunc ergo mitte virum, cui credis, ut eat, et videat exterminium omne, quod
fecit nobis, et regionibus regis: et puniat omnes amicos eius, et adiutores eorum.

Bacchidem et Alcimum sacerdotem mittit.

8 Et elegit rex ex amicis suis Bacchidem, qui dominabatur trans flumen magnum
in regno, et fidelem regi: et misit eum, 9 ut videret exterminium, quod fecit Iudas:
sed et Alcimum impium constituit in sacerdotium, et mandavit ei facere ultionem
in filios Israel. 10 Et surrexerunt, et venerunt cum exercitu magno in terram Iuda:
et miserunt nuncios, et locuti sunt ad Iudam, et ad fratres eius verbis pacificis
in dolo. 11 Et non intenderunt sermonibus eorum: viderunt enim quia venerunt
cum exercitu magno.

qui iuramentum violant;

12 Et convenerunt ad Alcimum, et Bacchidem congregatio scribarum requirere
quæ iusta sunt: 13 et primi, Assidæi qui erant in filiis Israel, et exquirebant ab
eis pacem. 14 Dixerunt enim: Homo sacerdos de semine Aaron venit, non decipiet
nos: 15 et locutus est cum eis verba pacifica: et iuravit illis, dicens: Non inferemus
vobis malum, neque amicis vestris. 16 Et crediderunt ei: Et comprehendit ex eis
sexaginta viros, et occidit eos in una die secundum verbum, quod scriptum est:
17 [a]Carnes sanctorum tuorum, et sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu Ierusa-
lem, et non erat qui sepeliret. 18 Et incubuit timor, et tremor in omnem popu-
lum: quia dixerunt: Non est veritas, et iudicium in eis: transgressi sunt enim
constitutum, et iusiurandum quod iuraverunt.

Bacchides ad regem revertitur.

19 Et movit Bacchides castra ab Ierusalem, et applicuit in Bethzecha: et
misit, et comprehendit multos ex eis, qui a se effugerant, et quosdam de populo
mactavit, et in puteum magnum proiecit. 20 Et commisit regionem Alcimo, et
reliquit cum eo auxilium in adiutorium ipsi. Et abiit Bacchides ad regem:

Alcimus Iudam sustinere nequit.

21 et satis agebat Alcimus pro principatu sacerdotii sui. 22 et convenerunt
ad eum omnes, qui perturbabant populum suum, et obtinuerunt terram Iuda, et
fecerunt plagam magnam in Israel. 23 Et vidit Iudas omnia mala quæ fecit Alcimus,
et qui cum eo erant, filiis Israel, multo plus quam Gentes. 24 et exiit in omnes
fines Iudææ in circuitu, et fecit vindictam in viros desertores, et cessaverunt
ultra exire in regionem. 25 Vidit autem Alcimus quod prævaluit Iudas, et qui cum
eo erant: et cognovit quia non potest sustinere eos, et regressus est ad regem, et
accusavit eos multis criminibus.

2. Nicanorem principem prosternit, 7, 26—50.

Nicanor dolose agit,

26 [b]Et misit rex Nicanorem, unum ex principibus suis nobilioribus: qui erat
inimicitias exercens contra Israel: et mandavit ei evertere populum. 27 Et venit
Nicanor in Ierusalem cum exercitu magno, et misit ad Iudam et ad fratres eius
verbis pacificis cum dolo, 28 dicens: Non sit pugna inter me et vos: veniam cum
viris paucis, ut videam facies vestras cum pace. 29 Et venit ad Iudam, et saluta-
verunt se invicem pacifice: et hostes parati erant rapere Iudam.

sed ab Iuda fugatur,

30 Et innotuit sermo Iudæ quoniam cum dolo venerat ad eum: et conterritus
est ab eo, et amplius noluit videre faciem eius. 31 Et cognovit Nicanor quoniam
denudatum est consilium eius: et exivit obviam Iudæ in pugnam iuxta Capharsa-
lama. 32 Et ceciderunt de Nicanoris exercitu fere quinque millia viri, et fugerunt
in civitatem David.

contra templum loquitur

33 Et post hæc verba ascendit Nicanor in montem Sion: et exierunt de sacer-
dotibus populi salutare eum in pace, et demonstrare ei holocautomata, quæ offe-
rebantur pro rege. 34 Et irridens sprevit eos, et polluit: et locutus est superbe,
35 et iuravit cum ira, dicens: Nisi traditus fuerit Iudas, et exercitus eius in manus
meas, continuo cum regressus fuero in pace, succendam domum istam. Et exiit
cum ira magna. 36 et intraverunt sacerdotes, et steterunt ante faciem altaris
et templi: et flentes dixerunt: 37 Tu Domine elegisti domum istam ad invocandum
nomen tuum in ea, ut esset domus orationis et obsecrationis populo tuo. 38 fac
vindictam in homine isto, et exercitu eius, et cadant in gladio: memento blasphemias
eorum, et ne dederis eis ut permaneant.

7, *17* [a]Ps 78, 1—3. — *26* [b]2 Mcc 15, 1.

39 Et exiit Nicanor ab Ierusalem, et castra applicuit ad Bethoron: et occurrit
illi exercitus Syriæ. 40 Et Iudas applicuit in Adarsa cum tribus millibus viris:
et oravit Iudas, et dixit: 41 [a]Qui missi erant a rege Sennacherib, Domine, quia
blasphemaverunt te, exiit angelus, et percussit ex eis centum octogintaquinque
millia: 42 sic contere exercitum istum in conspectu nostro hodie: et sciant ceteri
quia male locutus est super sancta tua: et iudica illum secundum malitiam illius.
43 Et commiserunt exercitus prælium tertiadecima die mensis Adar: et contrita
sunt castra Nicanoris, et cecidit ipse primus in prælio. 44 Ut autem vidit exercitus
eius quia cecidisset Nicanor, proiecerunt arma sua, et fugerunt: 45 et persecuti
sunt eos viam unius diei ab Adazer usquequo veniatur in Gazara, et tubis cecinerunt
post eos cum significationibus: 46 et exierunt de omnibus castellis Iudææ in circuitu,
et ventilabant eos cornibus, et convertebantur iterum ad eos, et ceciderunt omnes
gladio, et non est relictus ex eis nec unus.

in prælio primus cadit,

47 Et acceperunt spolia eorum in prædam: et caput Nicanoris amputaverunt,
et dexteram eius, quam extenderat superbe, et attulerunt, et suspenderunt contra
Ierusalem. 48 Et lætatus est populus valde, et egerunt diem illam in lætitia magna.
49 Et constituit agi omnibus annis diem istam tertiadecima die mensis Adar.
50 Et siluit terra Iuda dies paucos.

cuius caput et dextera in Ierusalem suspenditur.

3. Iudas cum Romanis paciscitur, 8, 1—32.

8. 1 Et audivit Iudas nomen Romanorum, quia sunt potentes viribus, et
acquiescunt ad omnia, quæ postulantur ab eis: et quicumque accesserunt ad eos,
statuerunt cum eis amicitias, et quia sunt potentes viribus. 2 Et audierunt prælia
eorum, et virtutes bonas, quas fecerunt in Galatia, quia obtinuerunt eos, et duxerunt
sub tributum: 3 et quanta fecerunt in regione Hispaniæ, et quod in potestatem
redegerunt metalla argenti et auri, quæ illic sunt, et possederunt omnem locum
consilio suo, et patientia: 4 locaque quæ longe erant valde ab eis, et reges, qui
supervenerant eis ab extremis terræ, contriverunt, et percusserunt eos plaga magna:
ceteri autem dant eis tributum omnibus annis. 5 et Philippum et Persen Ceteorum
regem, et ceteros, qui adversum eos arma tulerant, contriverunt in bello, et ob-
tinuerunt eos: 6 et Antiochum magnum regem Asiæ, qui eis pugnam intulerat
habens centum viginti elephantos, et equitatum, et currus, et exercitum magnum
valde, contritum ab eis. 7 et quia ceperunt eum vivum, et statuerunt ei ut daret
ipse, et qui regnarent post ipsum, tributum magnum, et daret obsides, et con-
stitutum, 8 et regionem Indorum, et Medos, et Lydos, de optimis regionibus
eorum: et acceptas eas ab eis, dederunt Eumeni regi. 9 et quia qui erant apud
Helladam, voluerunt ire, et tollere eos: et innotuit sermo his, 10 et miserunt ad
eos ducem unum, et pugnaverunt contra illos, et ceciderunt ex eis multi, et cap-
tivas duxerunt uxores eorum, et filios, et diripuerunt eos, et terram eorum pos-
sederunt, et destruxerunt muros eorum, et in servitutem illos redegerunt usque
in hunc diem: 11 et residua regna, et insulas, quæ aliquando restiterant illis,
exterminaverunt, et in potestatem redegerunt. 12 Cum amicis autem suis, et qui
in ipsis requiem habebant, conservaverunt amicitiam, et obtinuerunt regna, quæ
erant proxima, et quæ erant longe: quia quicumque audiebant nomen eorum,
timebant eos. 13 quibus vero vellent auxilio esse ut regnarent, regnabant: quos
autem vellent, regno deturbabant: et exaltati sunt valde. 14 Et in omnibus istis
nemo portabat diadema, nec induebatur purpura, ut magnificaretur in ea. 15 Et
quia curiam fecerunt sibi, et quotidie consulebant trecentos viginti consilium
agentes semper de multitudine, ut quæ digna sunt, gerant: 16 et committunt
uni homini magistratum suum per singulos annos dominari universæ terræ suæ,
et omnes obediunt uni, et non est invidia, neque zelus inter eos.

Auditis potentia et amicitia et moribus Romanorum

17 Et elegit Iudas Eupolemum, filium Ioannis, filii Iacob, et Iasonem, filium
Eleazari, et misit eos Romam constituere cum illis amicitiam, et societatem:
18 et ut auferrent ab eis iugum Græcorum, quia viderunt quod in servitutem pre-
merent regnum Israel. 19 Et abierunt Romam viam multam valde, et introierunt

duos nuntios Romam misit,

---

41 [a]2 Rg 19, 35; Tob 1, 21; Sir 48, 24; Is 37, 36; 2 Mcc 8, 19.

curiam, et dixerunt: 20 Iudas Machabæus, et fratres eius, et populus Iudæorum
miserunt nos ad vos statuere vobiscum societatem, et pacem, et conscribere nos
socios, et amicos vestros. 21 Et placuit sermo in conspectu eorum.

qui sequens rescriptum consecuti sunt.

22 Et hoc rescriptum est, quod rescripserunt in tabulis æreis, et miserunt in
Ierusalem, ut esset apud eos ibi memoriale pacis, et societatis. 23 BENE SIT
ROMANIS, et genti Iudæorum in mari, et in terra in æternum: gladiusque et
hostis procul sit ab eis. 24 Quod si institerit bellum Romanis prius, aut omnibus
sociis eorum in omni dominatione eorum: 25 auxilium feret gens Iudæorum, prout
tempus dictaverit, corde pleno: 26 et præliantibus non dabunt, neque submini-
strabunt triticum, arma, pecuniam, naves, sicut placuit Romanis: et custodient
mandata eorum, nihil ab eis accipientes. 27 Similiter autem et si genti Iudæorum
prius acciderit bellum, adiuvabunt Romani ex animo, prout eis tempus permiserit:
28 et adiuvantibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naves, sicut placuit Romanis:
et custodient mandata eorum absque dolo. 29 secundum hæc verba constituerunt
Romani populo Iudæorum. 30 Quod si post hæc verba hi aut illi addere, aut demere
ad hæc aliquid voluerint, facient ex proposito suo: et quæcumque addiderint,
vel dempserint, rata erunt. 31 Sed et de malis, quæ Demetrius rex fecit in eos,
scripsimus ei, dicentes: Quare gravasti iugum tuum super amicos nostros, et socios
Iudæos? 32 Si ergo iterum adierint nos, adversum te faciemus illis iudicium, et
pugnabimus tecum mari terraque.

4. Cum Bacchide fortiter pugnans moritur, 9, 1—22.

Exercitui forti Bacchidis

9. 1 Interea ut audivit Demetrius quia cecidit Nicanor, et exercitus eius
in prælio, apposuit Bacchidem, et Alcimum rursum mittere in Iudæam, et dextrum
cornu cum illis. 2 Et abierunt viam, quæ ducit in Galgala, et castra posuerunt
in Masaloth, quæ est in Arbellis: et occupaverunt eam, et peremerunt animas
hominum multas. 3 In mense primo anni centesimi et quinquagesimi secundi
applicuerunt exercitum ad Ierusalem: 4 et surrexerunt, et abierunt in Beream
viginti millia virorum, et duo millia equitum.

cum paucis fortissime resistit,

5 Et Iudas posuerat castra in Laisa, et tria millia viri electi cum eo: 6 et
viderunt multitudinem exercitus quia multi sunt, et timuerunt valde: et multi
subtraxerunt se de castris, et non remanserunt ex eis nisi octingenti viri. 7 Et
vidit Iudas quod defluxit exercitus suus, et bellum perurgebat eum, et confractus
est corde: quia non habebat tempus congregandi eos, et dissolutus est. 8 Et dixit
his, qui residui erant: Surgamus, et eamus ad adversarios nostros, si poterimus
pugnare adversus eos. 9 Et avertebant eum, dicentes: Non poterimus, sed liberemus
animas nostras modo, et revertamur ad fratres nostros, et tunc pugnabimus ad-
versus eos: nos autem pauci sumus. 10 Et ait Iudas: Absit istam rem facere ut
fugiamus ab eis: et si appropiavit tempus nostrum, moriamur in virtute propter
fratres nostros, et non inferamus crimen gloriæ nostræ.

sed gloriosus cadit.

11 Et movit exercitus de castris, et steterunt illis obviam: et divisi sunt equites
in duas partes, et fundibularii, et sagittarii præibant exercitum, et primi certaminis
omnes potentes. 12 Bacchides autem erat in dextro cornu, et proximavit legio
ex duabus partibus, et clamabant tubis: 13 exclamaverunt autem et hi, qui erant
ex parte Iudæ, etiam ipsi, et commota est terra a voce exercituum: et commissum
est prælium a mane usque ad vesperam. 14 Et vidit Iudas, quod firmior est pars
exercitus Bacchidis in dextris, et convenerunt cum ipso omnes constantes corde:
15 et contrita est dextera pars ab eis, et persecutus est eos usque ad montem Azoti.
16 Et qui in sinistro cornu erant, viderunt quod contritum est dextrum cornu, et
secuti sunt post Iudam, et eos, qui cum ipso erant, a tergo: 17 et ingravatum est
prælium, et ceciderunt vulnerati multi ex his, et ex illis. 18 Et Iudas cecidit, et
ceteri fugerunt.

sepelitur ac fletur.

19 Et Ionathas, et Simon tulerunt Iudam fratrem suum, et sepelierunt eum
in sepulchro patrum suorum in civitate Modin. 20 Et fleverunt eum omnis populus
Israel planctu magno, et lugebant dies multos. 21 et dixerunt: Quomodo cecidit
potens, qui salvum faciebat populum Israel!

22 Et cetera verba bellorum Iudæ, et virtutum, quas fecit, et magnitudinis magnus
eius, non sunt descripta: multa enim erant valde. dux Israel.

PARS TERTIA.
Ionathas dux, 9, 23—12, 52.

I. Demetrio I. Sotere regnante, 9, 23—10, 50.

1. Cum Bacchide pacem componit, 9, 23—73.

23 Et factum est: post obitum Iudæ emerserunt iniqui in omnibus finibus Israel, Bacchide
et exorti sunt omnes, qui operabantur iniquitatem. 24 In diebus illis facta est Iudæos cruciante
fames magna valde, et tradidit se Bacchidi omnis regio eorum cum ipsis. 25 Et
elegit Bacchides viros impios, et constituit eos dominos regionis: 26 et exquirebant,
et perscrutabantur amicos Iudæ, et adducebant eos ad Bacchidem, et vindicabat
in illos, et illudebat. 27 Et facta est tribulatio magna in Israel, qualis non fuit
ex die, qua non est visus propheta in Israel.

28 Et congregati sunt omnes amici Iudæ, et dixerunt Ionathæ: 29 Ex quo Ionathas
frater tuus Iudas defunctus est, vir similis ei non est, qui exeat contra inimicos princeps eligitur
nostros, Bacchidem, et eos, qui inimici sunt gentis nostræ. 30 Nunc itaque te
hodie elegimus esse pro eo nobis in principem, et ducem ad bellandum bellum
nostrum. 31 Et suscepit Ionathas tempore illo principatum, et surrexit loco Iudæ
fratris sui.

32 Et cognovit Bacchides, et quærebat eum occidere. 33 Et cognovit Ionathas, et in deser-
et Simon frater eius, et omnes, qui cum eo erant: et fugerunt in desertum Thecuæ, tum Thecuæ fugit,
et consederunt ad aquam lacus Asphar. 34 Et cognovit Bacchides, et die sabbatorum
venit ipse, et omnis exercitus eius trans Iordanem.

35 Et Ionathas misit fratrem suum ducem populi, et rogavit Nabuthæos amicos filios
suos, ut commodarent illis apparatum suum, qui erat copiosus. 36 Et exierunt Iambri, qui fratrem
filii Iambri ex Madaba, et comprehenderunt Ioannem, et omnia, quæ habebat, et Ioannem occiderant,
abierunt habentes ea. 37 Post hæc verba, renunciatum est Ionathæ, et Simoni cædit,
fratri eius, quia filii Iambri faciunt nuptias magnas, et ducunt sponsam ex Madaba
filiam unius de magnis principibus Chanaan cum ambitione magna. 38 Et recordati
sunt sanguinis Ioannis fratris sui: et ascenderunt, et absconderunt se sub tegumento
montis. 39 Et elevaverunt oculos suos, et viderunt: et ecce tumultus, et apparatus
multus: et sponsus processit, et amici eius, et fratres eius obviam illis cum tympanis,
et musicis, et armis multis. 40 Et surrexerunt ad eos ex insidiis, et occiderunt eos,
et ceciderunt vulnerati multi, et residui fugerunt in montes: et acceperunt omnia
spolia eorum: 41 et conversæ sunt nuptiæ in luctum, et vox musicorum ipsorum
in lamentum. 42 Et vindicaverunt vindictam sanguinis fratris sui: et reversi sunt
ad ripam Iordanis.

43 Et audivit Bacchides, et venit die sabbatorum usque ad oram Iordanis in mille viros
virtute magna. 44 Et dixit ad suos Ionathas: Surgamus, et pugnemus contra Bacchidis interficit,
inimicos nostros: non est enim hodie sicut heri, et nudiustertius. 45 ecce enim
bellum ex adverso, aqua vero Iordanis hinc et inde, et ripæ, et paludes, et saltus:
et non est locus divertendi. 46 [a]Nunc ergo clamate in cælum, ut liberemini de
manu inimicorum vestrorum. Et commissum est bellum. 47 Et extendit Ionathas
manum suam percutere Bacchidem, et divertit ab eo retro: 48 et dissiliit Ionathas,
et qui cum eo erant in Iordanem, et transnataverunt ad eos Iordanem. 49 et ceci-
derunt de parte Bacchidis die illa mille viri:

et reversi sunt in Ierusalem, 50 et ædificaverunt civitates munitas in Iudæa, qui civitates Iudææ
munitionem, quæ erat in Iericho, et in Ammaum, et in Bethoron, et in Bethel, munit
et Thamnata, et Phara, et Thopo muris excelsis, et portis, et seris. 51 Et posuit
custodiam in eis, ut inimicitias exercerent in Israel: 52 et munivit civitatem
Bethsuram, et Gazaram, et arcem, et posuit in eis auxilia, et apparatum escarum:

9, *46* [a]2 Par 20, 3.

53 et accepit filios principum regionis obsides, et posuit eos in arce in Ierusalem
in custodiam.

et mortuo Alcimo sacrilego

54 Et anno centesimo quinquagesimo tertio, mense secundo, præcepit Alcimus
destrui muros domus sanctæ interioris, et destrui opera prophetarum: et cœpit
destruere. 55 In tempore illo percussus est Alcimus: et impedita sunt opera illius,
et occlusum est os eius, et dissolutus est paralysi, nec ultra potuit loqui verbum,
et mandare de domo sua. 56 Et mortuus est Alcimus in tempore illo cum tormento
magno.

ad regem revertitur:

57 Et vidit Bacchides quoniam mortuus est Alcimus: et reversus est ad regem,
et siluit terra annis duobus.

Bacchides iterum ab iniquis vocatus

58 Et cogitaverunt omnes iniqui dicentes: Ecce Ionathas, et qui cum eo sunt,
in silentio habitant confidenter: nunc ergo adducamus Bacchidem, et comprehendet
eos omnes una nocte. 59 Et abierunt, et consilium ei dederunt. 60 Et surrexit
ut veniret cum exercitu multo: et misit occulte epistolas sociis suis, qui erant in
Iudæa, ut comprehenderent Ionathan, et eos, qui cum eo erant: sed non potuerunt,
quia innotuit eis consilium eorum.

ab Ionatha et Simone

61 Et apprehendit de viris regionis, qui principes erant malitiæ, quinquaginta
viros, et occidit eos: 62 et secessit Ionathas, et Simon, et qui cum eo erant in
Bethbessen, quæ est in deserto: et extruxit diruta eius, et firmaverunt eam.

iuxta Bethbessen valde affligitur.

63 Et cognovit Bacchides, et congregavit universam multitudinem suam:
et his, qui de Iudæa erant, denunciavit. 64 Et venit, et castra posuit desuper
Bethbessen: et oppugnavit eam dies multos, et fecit machinas. 65 Et reliquit
Ionathas Simonem fratrem suum in civitate, et exiit in regionem, et venit cum
numero, 66 et percussit Odaren, et fratres eius, et filios Phaseron in tabernaculis
ipsorum, et cœpit cædere, et crescere in virtutibus. 67 Simon vero, et qui cum
ipso erant, exierunt de civitate, et succenderunt machinas, 68 et pugnaverunt
contra Bacchidem, et contritus est ab eis: et afflixerunt eum valde, quoniam consi-
lium eius, et congressus eius erat inanis.

multos iniquorum occidit.

69 Et iratus contra viros iniquos, qui ei consilium dederant ut veniret in regionem
ipsorum, multos ex eis occidit: ipse autem cogitavit cum reliquis abire in regionem
suam.

cum Ionatha paciscitur et revertitur:

70 Et cognovit Ionathas: et misit ad eum legatos componere pacem cum ipso,
et reddere ei captivitatem. 71 Et libenter accepit, et fecit secundum verba eius,
et iuravit se nihil facturum ei mali omnibus diebus vitæ eius. 72 Et reddidit ei
captivitatem, quam prius erat prædatus de terra Iuda: et conversus abiit in terram
suam, et non apposuit amplius venire in fines eius:

Ionathas populum iudicat.

73 Et cessavit gladius ex Israel: et habitavit Ionathas in Machmas, et cœpit
Ionathas ibi iudicare populum, et exterminavit impios ex Israel.

2. Alexandro I. Balæ favet, 10, 1—50.

Suppositicius Epiphanis contra Demetrium surgit,

10. 1 Et anno centesimo sexagesimo ascendit Alexander Antiochi filius, qui
cognominatus est Nobilis: et occupavit Ptolemaidam: et receperunt eum, et regnavit
illic. 2 Et audivit Demetrius rex, et congregavit exercitum copiosum valde, et
exivit obviam illi in prælium.

quare rex Ionathæ plura concedit,

3 Et misit Demetrius epistolam ad Ionathan verbis pacificis, ut magnificaret eum.
4 Dixit enim: Anticipemus facere pacem cum eo, priusquam faciat cum Alexandro
adversum nos. 5 recordabitur enim omnium malorum, quæ fecimus in eum, et
in fratrem eius, et in gentem eius. 6 Et dedit ei potestatem congregandi exercitum,
et fabrificare arma, et esse ipsum socium eius: et obsides, qui erant in arce, iussit
tradi ei.

quibus statim utitur:

7 Et venit Ionathas in Ierusalem, et legit epistolas in auditu omnis populi,
et eorum, qui in arce erant. 8 Et timuerunt timore magno, quoniam audierunt
quod dedit ei rex potestatem congregandi exercitum. 9 Et traditi sunt Ionathæ
obsides, et reddidit eos parentibus suis: 10 et habitavit Ionathas in Ierusalem,
et cœpit ædificare, et innovare civitatem. 11 Et dixit facientibus opera ut extruerent
muros, et montem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem: et ita

fecerunt. 12 Et fugerunt alienigenæ, qui erant in munitionibus, quas Bacchides
ædificaverat: 13 et reliquit unusquisque locum suum, et abiit in terram suam:
14 tantum in Bethsura remanserunt aliqui ex his, qui reliquerant legem, et præcepta
Dei. erat enim hæc eis ad refugium.

15 Et audivit Alexander rex promissa, quæ promisit Demetrius Ionathæ:
et narraverunt ei prælia, et virtutes, quas ipse fecit, et fratres eius, et labores,
quos laboraverunt. 16 et ait: Numquid inveniemus aliquem virum talem? et nunc
faciemus eum amicum, et socium nostrum. 17 Et scripsit epistolam, et misit ei
secundum hæc verba, dicens: 18 REX Alexander fratri Ionathæ salutem. 19 Audi-
vimus de te quod vir potens sis viribus, et aptus es ut sis amicus noster: 20 et
nunc constituimus te hodie summum sacerdotem gentis tuæ, et ut amicus voceris
regis, (et misit ei purpuram, et coronam auream) et quæ nostra sunt sentias nobiscum,
et conserves amicitias ad nos.

Alexander Ionatham summum sacerdotem et amicum regis constituit,

21 Et induit se Ionathas stola sancta septimo mense, anno centesimo sexagesimo
in die sollemni scenopegiæ: et congregavit exercitum, et fecit arma copiosa.

quæ hic accipit;

22 Et audivit Demetrius verba ista, et contristatus est nimis, et ait: 23 Quid
hoc fecimus, quod præoccupavit nos Alexander apprehendere amicitiam Iudæorum
ad munimen sui? 24 Scribam et ego illis verba deprecatoria, et dignitates, et dona:
ut sint mecum in adiutorium. 25 Et scripsit eis in hæc verba: Rex Demetrius
genti Iudæorum salutem: 26 Quoniam servastis ad nos pactum, et mansistis
in amicitia nostra, et non accessistis ad inimicos nostros, audivimus, et gavisi
sumus. 27 Et nunc perseverate adhuc conservare ad nos fidem, et retribuemus
vobis bona pro his, quæ fecistis nobiscum: 28 et remittemus vobis præstationes
multas, et dabimus vobis donationes. 29 Et nunc absolvo vos, et omnes Iudæos
a tributis, et pretia salis indulgeo, et coronas remitto, et tertias seminis: 30 et
dimidiam partem fructus ligni, quod est portionis meæ, relinquo vobis ex hodierno
die, et deinceps, ne accipiatur a terra Iuda, et a tribus civitatibus, quæ additæ
sunt illi ex Samaria, et Galilæa ex hodierna die et in totum tempus: 31 et Ierusalem
sit sancta, et libera cum finibus suis: et decimæ, et tributa ipsius sint. 32 Remitto
etiam potestatem arcis, quæ est in Ierusalem: et do eam summo sacerdoti, ut
constituat in ea viros quoscumque ipse elegerit, qui custodiant eam. 33 Et omnem
animam Iudæorum, quæ captiva est a terra Iuda in omni regno meo, relinquo
liberam gratis, ut omnes a tributis solvantur, etiam pecorum suorum. 34 Et omnes
dies sollemnes, et sabbata, et neomeniæ, et dies decreti, et tres dies ante diem sol-
lemnem, et tres dies post diem sollemnem sint omnes immunitatis et remissionis
omnibus Iudæis, qui sunt in regno meo: 35 et nemo habebit potestatem agere
aliquid, et movere negotia adversus aliquem illorum in omni causa. 36 Et ascribantur
ex Iudæis in exercitu regis ad triginta millia virorum: et dabuntur illis copiæ ut
oportet omnibus exercitibus regis, et ex eis ordinabuntur qui sint in munitionibus
regis magni: 37 et ex his constituentur super negotia regni, quæ aguntur ex fide,
et principes sint ex eis, et ambulent in legibus suis, sicut præcepit rex in terra
Iuda. 38 Et tres civitates, quæ additæ sunt Iudææ ex regione Samariæ, cum Iudæa
reputentur: ut sint sub uno, et non obediant alii potestati, nisi summi sacerdotis:
39 Ptolemaida, et confines eius, quas dedi donum sanctis, qui sunt in Ierusalem
ad necessarios sumptus sanctorum. 40 Et ego do singulis annis quindecim millia
siclorum argenti de rationibus regis, quæ me contingunt: 41 et omne, quod reliquum
fuerit, quod non reddiderant qui super negotia erant annis prioribus, ex hoc dabunt
in opera domus. 42 Et super hæc quinque millia siclorum argenti, quæ accipiebant
de sanctorum ratione per singulos annos: et hæc ad sacerdotes pertineant, qui
ministerio funguntur. 43 Et quicumque confugerint in templum, quod est Iero-
solymis, et in omnibus finibus eius, obnoxii regi in omni negotio dimittantur, et
universa, quæ sunt eis in regno meo, libera habeant. 44 Et ad ædificanda vel restau-
randa opera sanctorum, sumptus dabuntur de ratione regis: 45 et ad extruendos
muros Ierusalem, et communiendos in circuitu, sumptus dabuntur de ratione
regis, et ad construendos muros in Iudæa.

Demetrius plurima et maxima pollicetur,

at Ionathas Alexandro adhæret,

46 Ut audivit autem Ionathas, et populus sermones istos, ᵃnon crediderunt
eis, nec receperunt eos: quia recordati sunt malitiæ magnæ, quam fecerat in Israel,
et tribulaverat eos valde. 47 Et complacuit eis in Alexandrum, quia ipse fuerat
eis princeps sermonum pacis, et ipsi auxilium ferebant omnibus diebus.

qui Demetrium occidit.

48 Et congregavit rex Alexander exercitum magnum, et admovit castra contra
Demetrium. 49 Et commiserunt prælium duo reges, et fugit exercitus Demetrii,
et insecutus est eum Alexander, et incubuit super eos. 50 Et invaluit prælium
nimis, donec occidit sol: et cecidit Demetrius in die illa.

II. Alexandro I. Bala regnante, 10, 51—11, 18.

1. Ionathas a rege valde honoratur, 10, 51—66.

Rex cum Ptolemæo VI. Philometore amicitiam iunxit

51 Et misit Alexander ad Ptolemæum regem Ægypti legatos secundum hæc
verba, dicens: 52 QUONIAM regressus sum in regnum meum, et sedi in sede patrum
meorum, et obtinui principatum, et contrivi Demetrium, et possedi regionem
nostram, 53 et commisi pugnam cum eo, et contritus est ipse, et castra eius a nobis,
et sedimus in sede regni eius: 54 et nunc statuamus adinvicem amicitiam: et da
mihi filiam tuam uxorem, et ego ero gener tuus, et dabo tibi dona, et ipsi digna te.
55 Et respondit rex Ptolemæus, dicens: FELIX dies, in qua reversus es ad terram
patrum tuorum, et sedisti in sede regni eorum. 56 Et nunc faciam tibi quod scripsisti:
sed occurre mihi Ptolemaidam, ut videamus invicem nos, et spondeam tibi sicut
dixisti.

et filiam eius Cleopatram duxit.

57 Et exivit Ptolemæus de Ægypto, ipse et Cleopatra filia eius, et venit Ptole-
maidam anno centesimo sexagesimo secundo. 58 Et occurrit ei Alexander rex,
et dedit ei Cleopatram filiam suam: et fecit nuptias eius Ptolemaidæ, sicut reges,
in magna gloria.

qua occasione Ionathæ honores maximos tribuit.

59 Et scripsit rex Alexander Ionathæ, ut veniret obviam sibi. 60 Et abiit
cum gloria Ptolemaidam, et occurrit ibi duobus regibus, et dedit illis argentum
multum, et aurum, et dona: et invenit gratiam in conspectu eorum. 61 Et con-
venerunt adversus eum viri pestilentes ex Israel, viri iniqui interpellantes adversus
eum: et non intendit ad eos rex. 62 Et iussit spoliari Ionathan vestibus suis, et
indui eum purpura: et ita fecerunt. Et collocavit eum rex sedere secum. 63 Dixitque
principibus suis: Exite cum eo in medium civitatis, et prædicate, ut nemo adversus
eum interpellet de ullo negotio, nec quisquam ei molestus sit de ulla ratione. 64 Et
factum est, ut viderunt qui interpellabant gloriam eius, quæ prædicabatur, et
opertum eum purpura, fugerunt omnes: 65 et magnificavit eum rex, et scripsit
eum inter primos amicos, et posuit eum ducem, et participem principatus. 66 Et
reversus est Ionathas in Ierusalem cum pace, et lætitia.

2. Exercitum Demetrii II. Nicatoris conterit, 10, 67—89.

Demetrius contra Alexandrum surgit,

67 In anno centesimo sexagesimoquinto venit Demetrius filius Demetrii a Creta
in terram patrum suorum. 68 Et audivit Alexander rex, et contristatus est valde,
et reversus est Antiochiam.

Apollonius dux exercitus Ionatham ad pugnam invitat;

69 Et constituit Demetrius rex Apollonium ducem, qui præerat Cœlesyriæ:
et congregavit exercitum magnum, et accessit ad Iamniam: et misit ad Ionathan
summum sacerdotem, 70 dicens: Tu solus resistis nobis: ego autem factus sum in
derisum, et in opprobrium, propterea quia tu potestatem adversum nos exerces in
montibus. 71 Nunc ergo si confidis in virtutibus tuis, descende ad nos in campum,
et comparemus illic invicem: quia mecum est virtus bellorum. 72 Interroga, et
disce quis sum ego, et ceteri, qui auxilio sunt mihi, qui et dicunt quia non potest
stare pes vester ante faciem nostram, quia bis in fugam conversi sunt patres tui
in terra sua: 73 et nunc quomodo poteris sustinere equitatum et exercitum tantum
in campo, ubi non est lapis, neque saxum, neque locus fugiendi?

Ionathas Ioppen oppugnat.

74 Ut audivit autem Ionathas sermones Apollonii, motus est animo: et elegit
decem millia virorum, et exiit ab Ierusalem, et occurrit ei Simon frater eius in

10, *46* ᵃSup 7, 11.

adiutorium: 75 et applicuerunt castra in Ioppen, et exclusit eum a civitate: quia
custodia Apollonii Ioppe erat, et oppugnavit eam. 76 Et exterriti qui erant in
civitate, aperuerunt ei, et obtinuit Ionathas Ioppen.

77 Et audivit Apollonius, et admovit tria millia equitum, et exercitum multum. cum Simone
78 Et abiit Azotum tamquam iter faciens, et statim exiit in campum, eo quod hostes conterit,
haberet multitudinem equitum, et confideret in eis. Et insecutus est eum Ionathas
in Azotum, et commiserunt prælium. 79 Et reliquit Apollonius in castris mille
equites post eos occulte. 80 Et cognovit Ionathas quoniam insidiæ sunt post se,
et circuierunt castra eius, et iecerunt iacula in populum a mane usque ad vesperam.
81 Populus autem stabat, sicut præceperat Ionathas: et laboraverunt equi eorum.
82 Et eiecit Simon exercitum suum, et commisit contra legionem. equites enim
fatigati erant: et contriti sunt ab eo, et fugerunt. 83 Et qui dispersi sunt per campum,
fugerunt in Azotum, et intraverunt in Bethdagon idolum suum, ut ibi se liberarent.
84 Et succendit Ionathas Azotum, et civitates, quæ erant in circuitu eius, et accepit
spolia eorum, et templum Dagon: et omnes, qui fugerunt in illud, succendit igni.
85 Et fuerunt qui ceciderunt gladio cum his, qui succensi sunt, fere octo millia
virorum. 86 Et movit inde Ionathas castra, et applicuit ea Ascalonem: et exierunt
de civitate obviam illi in magna gloria. 87 Et reversus est Ionathas in Ierusalem
cum suis, habentibus spolia multa.

88 Et factum est: ut audivit Alexander rex sermones istos, addidit adhuc ab Alexandro
glorificare Ionathan. 89 Et misit ei fibulam auream, sicut consuetudo est dari magis honoratur.
cognatis regum. Et dedit ei Accaron, et omnes fines eius in possessionem.

3. A Ptolemæo VI. Philometore bene tractatur, 11, 1—18.

11. 1 Et rex Ægypti congregavit exercitum, sicut arena, quæ est circa oram Rex Ægypti regnum Asiæ
maris, et naves multas: et quærebat obtinere regnum Alexandri dolo, et addere obtinere
illud regno suo. 2 Et exiit in Syriam verbis pacificis, et aperiebant ei civitates, quærens
et occurrebant ei: quia mandaverat Alexander rex exire ei obviam, eo quod socer
suus esset. 3 Cum autem introiret civitatem Ptolemæus, ponebat custodias militum
in singulis civitatibus.

4 Et ut appropiavit Azoto, ostenderunt ei templum Dagon succensum igni, accusatoribus Ionathæ
et Azotum, et cetera eius demolita, et corpora proiecta, et eorum, qui cæsi erant nihil
in bello, tumulos quos fecerant secus viam. 5 Et narraverunt regi quia hæc fecit respondet,
Ionathas, ut invidiam facerent ei: et tacuit rex.

6 Et occurrit Ionathas regi in Ioppen cum gloria, et invicem se salutaverunt, Ionatham benigne
et dormierunt illic. 7 Et abiit Ionathas cum rege usque ad fluvium, qui vocatur suscipit;
Eleutherus: et reversus est in Ierusalem.

8 Rex autem Ptolemæus obtinuit dominium civitatum usque Seleuciam mari- Cleopatram Demetrio II.
timam, et cogitabat in Alexandrum consilia mala. 9 Et misit legatos ad Demetrium, dat,
dicens: VENI, componamus inter nos pactum, et dabo tibi filiam meam, quam
habet Alexander, et regnabis in regno patris tui. 10 pœnitet enim me quod dederim
illi filiam meam: quæsivit enim me occidere. 11 Et vituperavit eum, propterea
quod concupierat regnum eius. 12 Et abstulit filiam suam, et dedit eam Demetrio.
et alienavit se ab Alexandro, et manifestatæ sunt inimicitiæ eius.

13 Et intravit Ptolemæus Antiochiam, et imposuit duo diademata capiti suo, duo diademata sibi
Ægypti, et Asiæ. imponit,

14 Alexander autem rex erat in Cilicia illis temporibus: quia rebellabant qui cum Alexandro
erant in locis illis. 15 Et audivit Alexander, et venit ad eum in bellum: et produxit de vita
Ptolemæus rex exercitum, et occurrit ei in manu valida, et fugavit eum. 16 Et decedit.
fugit Alexander in Arabiam, ut ibi protegeretur: rex autem Ptolemæus exaltatus est.
17 Et abstulit Zabdiel Arabs caput Alexandri: et misit Ptolemæo. 18 Et rex Ptole-
mæus mortuus est in die tertia: et qui erant in munitionibus, perierunt ab his, qui
erant intra castra.

III. Demetrio II. Nicatore regnante, 11, 19—53.

1. Ionathas prius quidem exaltatur, 11, 19—37.

Demetrius iratus arcem obsidentem citat,

19 Et regnavit Demetrius anno centesimo sexagesimo septimo.
20 In diebus illis congregavit Ionathas eos, qui erant in Iudæa, ut expugnarent
arcem, quæ est in Ierusalem: et fecerunt contra eam machinas multas. 21 Et abierunt
quidam qui oderant gentem suam viri iniqui ad regem Demetrium, et renunciaverunt
ei quod Ionathas obsideret arcem. 22 Et ut audivit, iratus est: et statim venit
ad Ptolemaidam, et scripsit Ionathæ ne obsideret arcem, sed occurreret sibi ad
colloquium festinato.

sed cum muneribus venientem valde honorat

23 Ut audivit autem Ionathas, iussit obsidere: et elegit de senioribus Israel,
et de sacerdotibus, et dedit se periculo. 24 Et accepit aurum, et argentum, et
vestem, et alia xenia multa, et abiit ad regem Ptolemaidam, et invenit gratiam
in conspectu eius. 25 Et interpellabant adversus eum quidam iniqui ex gente sua.
26 Et fecit ei rex sicut fecerant ei, qui ante eum fuerant: et exaltavit eum in con-
spectu omnium amicorum suorum, 27 et statuit ei principatum sacerdotii, et quæ-
cumque alia habuit prius pretiosa, et fecit eum principem amicorum.

eique immunitatem postulatam concedit.

28 Et postulavit Ionathas a rege ut immunem faceret Iudæam, et tres toparchias,
et Samariam, et confines eius: et promisit ei talenta trecenta. 29 Et consensit rex:
et scripsit Ionathæ epistolas de his omnibus, hunc modum continentes: 30 REX
Demetrius fratri Ionathæ salutem, et genti Iudæorum. 31 Exemplum epistolæ,
quam scripsimus Lastheni parenti nostro de vobis, misimus ad vos ut sciretis:
32 Rex Demetrius Lastheni parenti salutem. 33 Genti Iudæorum amicis nostris,
et conservantibus quæ iusta sunt apud nos, decrevimus benefacere propter beni-
gnitatem ipsorum, quam erga nos habent. 34 Statuimus ergo illis omnes fines Iudææ,
et tres civitates, Lydan, et Ramathan, quæ additæ sunt Iudææ ex Samaria, et
omnes confines earum sequestrari omnibus sacrificantibus in Ierosolymis pro his,
quæ ab eis prius accipiebat rex per singulos annos, et pro fructibus terræ, et po-
morum. 35 Et alia, quæ ad nos pertinebant decimarum, et tributorum ex hoc
tempore remittimus eis: et areas salinarum, et coronas, quæ nobis deferebantur,
36 omnia ipsis concedimus: et nihil horum irritum erit ex hoc, et in omne tempus.
37 Nunc ergo curate facere horum exemplum, et detur Ionathæ, et ponatur in
monte sancto, in loco celebri.

2. Postea tamen a rege ingrato vexatur, 11, 38—53.

Patrio exercitu offenso

38 Et videns Demetrius rex quod siluit terra in conspectu suo, et nihil ei resistit,
dimisit totum exercitum suum, unumquemque in locum suum, excepto peregrino
exercitu, quem contraxit ab insulis Gentium: et inimici erant ei omnes exercitus
patrum eius.

et Tryphone machinante

39 Tryphon autem erat quidam partium Alexandri prius: et vidit quoniam
omnis exercitus murmurabat contra Demetrium, et ivit ad Emalchuel Arabem,
qui nutriebat Antiochum filium Alexandri: 40 et assidebat ei, ut traderet eum
ipsi, ut regnaret loco patris sui: et enunciavit ei quanta fecit Demetrius, et inimicitias
exercituum eius adversus illum. Et mansit ibi diebus multis.

Ionathas liberationem arcis petit:

41 Et misit Ionathas ad Demetrium regem, ut eiiceret eos, qui in arce erant
in Ierusalem, et qui in præsidiis erant: quia impugnabant Israel. 42 Et misit
Demetrius ad Ionathan, dicens: Non hæc tantum faciam tibi, et genti tuæ, sed
gloria illustrabo te, et gentem tuam cum fuerit opportunum. 43 Nunc ergo recte
feceris, si miseris in auxilium mihi viros: quia discessit omnis exercitus meus.

rex per milites Ionathæ periculo vitæ liberatus

44 Et misit ei Ionathas tria millia virorum fortium Antiochiam: et venerunt
ad regem, et delectatus est rex in adventu eorum. 45 Et convenerunt qui erant
de civitate, centum viginti millia virorum, et volebant interficere regem. 46 Et
fugit rex in aulam: et occupaverunt qui erant de civitate, itinera civitatis, et cœ-
perunt pugnare. 47 Et vocavit rex Iudæos in auxilium, et convenerunt omnes
simul ad eum, et dispersi sunt omnes per civitatem: 48 et occiderunt in illa die
centum millia hominum, et succenderunt civitatem, et ceperunt spolia multa in

die illa, et liberaverunt regem. 49 Et viderunt qui erant de civitate, quod obti-
nuissent Iudæi civitatem sicut volebant: et infirmati sunt mente sua, et clamaverunt
ad regem cum precibus, dicentes: 50 Da nobis dextras, et cessent Iudæi oppugnare
nos, et civitatem. 51 Et proiecerunt arma sua, et fecerunt pacem, et glorificati
sunt Iudæi in conspectu regis, et in conspectu omnium, qui erant in regno eius,
et nominati sunt in regno: et regressi sunt in Ierusalem habentes spolia multa.
52 Et sedit Demetrius rex in sede regni sui: et siluit terra in conspectu eius. promissa
53 Et mentitus est omnia quæcumque dixit, et abalienavit se a Ionatha, et non non servat, sed Iona-
retribuit ei secundum beneficia, quæ sibi tribuerat, et vexabat eum valde. tham vexat.

IV. Antiocho VI. Dionyso regnante, 11, 54—12, 52.

1. A rege cum Simone honoratur, 11, 54—59.

54 Post hæc autem reversus est Tryphon, et Antiochus cum eo puer adolescens, Rex
et regnavit, et imposuit sibi diadema. 55 Et congregati sunt ad eum omnes exercitus, adolescens
quos disperserat Demetrius, et pugnaverunt contra eum: et fugit, et terga vertit.
56 Et accepit Tryphon bestias, et obtinuit Antiochiam:
57 et scripsit Antiochus adolescens Ionathæ, dicens: Constituo tibi sacerdotium, Ionatham
et constituo te super quattuor civitates, ut sis de amicis regis. 58 Et misit illi vasa et Simonem exaltat.
aurea in ministerium, et dedit ei potestatem bibendi in auro, et esse in purpura,
et habere fibulam auream: 59 et Simonem fratrem eius constituit ducem a ter-
minis Tyri usque ad fines Ægypti.

2. Cum Simone hostes debellat, 11, 60—74.

60 Et exiit Ionathas, et perambulabat trans flumen civitates: et congregatus Ionathas
est ad eum omnis exercitus Syriæ in auxilium, et venit Ascalonem, et occurrerunt Gazam obsidet,
ei honorifice de civitate. 61 Et abiit inde Gazam: et concluserunt se qui erant
Gazæ: et obsedit eam, et succendit quæ erant in circuitu civitatis, et prædatus
est ea. 62 Et rogaverunt Gazenses Ionathan, et dedit illis dexteram: et accepit
filios eorum obsides, et misit illos in Ierusalem: et perambulavit regionem usque
Damascum.
63 Et audivit Ionathas quod prævaricati sunt principes Demetrii in Cades, principibus
quæ est in Galilæa, cum exercitu multo, volentes eum removere a negotio regni: Demetrii occurrit;
64 et occurrit illis: fratrem autem suum Simonem reliquit intra provinciam.
65 Et applicuit Simon ad Bethsuram, et expugnabat eam diebus multis, et Simon
conclusit eos. 66 Et postulaverunt ab eo dextras accipere, et dedit illis: et eiecit Bethsuram expugnat,
eos inde, et cepit civitatem, et posuit in ea præsidium.
67 Et Ionathas, et castra eius applicuerunt ad aquam Genesar, et ante lucem Ionathas principes
vigilaverunt in campo Asor. 68 et ecce castra alienigenarum occurrebant in campo, Demetrii
et tendebant ei insidias in montibus: ipse autem occurrit ex adverso. 69 Insidiæ fugat.
vero exurrexerunt de locis suis, et commiserunt prælium. 70 Et fugerunt qui erant
ex parte Ionathæ omnes, et nemo relictus est ex eis, nisi Mathathias filius Absolomi,
et Iudas filius Calphi, princeps militiæ exercitus. 71 Et scidit Ionathas vestimenta
sua, et posuit terram in capite suo, et oravit. 72 Et reversus est Ionathas ad eos
in prælium, et convertit eos in fugam, et pugnaverunt. 73 Et viderunt qui fugiebant
partis illius, et reversi sunt ad eum, et insequebantur cum eo omnes usque Cades
ad castra sua, et pervenerunt usque illuc. 74 et ceciderunt de alienigenis in die
illa tria millia virorum: et reversus est Ionathas in Ierusalem.

3. Cum amicis fœdera renovat, 12, 1—23.

12. 1 Et vidit Ionathas quia tempus eum iuvat, elegit viros, et misit eos Amicitiam
Romam statuere, et renovare cum eis amicitiam: 2 et ad Spartiatas, et ad alia renovat
loca misit epistolas secundum eamdem formam:
3 et abierunt Romam, et intraverunt curiam, et dixerunt: Ionathas summus cum Romanis
sacerdos, et gens Iudæorum miserunt nos, ut renovaremus amicitiam, et societatem
secundum pristinum. 4 Et dederunt illis epistolas ad ipsos per loca, ut deducerent
eos in terram Iuda cum pace.

et cum Spartiatis,

5 Et hoc est exemplum epistolarum, quas scripsit Ionathas Spartiatis: 6 IONA-
THAS summus sacerdos, et seniores gentis, et sacerdotes, et reliquus populus
Iudæorum Spartiatis fratribus salutem. 7 Iampridem missæ erant epistolæ ad
Oniam summum sacerdotem ab Ario, qui regnabat apud vos, quoniam estis fratres
nostri, sicut rescriptum continet, quod subiectum est. 8 Et suscepit Onias virum,
qui missus fuerat, cum honore: et accepit epistolas, in quibus significabatur de
societate, et amicitia. 9 Nos, cum nullo horum indigeremus, habentes solatio
sanctos libros, qui sunt in manibus nostris, 10 maluimus mittere ad vos renovare
fraternitatem, et amicitiam, ne forte alieni efficiamur a vobis: multa enim tempora
transierunt, ex quo misistis ad nos. 11 Nos ergo in omni tempore sine intermissione
in diebus sollemnibus, et ceteris, quibus oportet, memores sumus vestri in sacrificiis,
quæ offerimus, et in observationibus, sicut fas est, et decet meminisse fratrum.
12 Lætamur itaque de gloria vestra. 13 Nos autem circumdederunt multæ tribu-
lationes, et multa prælia, et impugnaverunt nos reges, qui sunt in circuitu nostro.
14 Noluimus ergo vobis molesti esse, neque ceteris sociis, et amicis nostris in his
præliis. 15 habuimus enim de cælo auxilium, et liberati sumus nos, et humiliati
sunt inimici nostri. 16 Elegimus itaque Numenium Antiochi filium, et Antipatrem
Iasonis filium, et misimus ad Romanos renovare cum eis amicitiam, et societatem
pristinam. 17 Mandavimus itaque eis ut veniant etiam ad vos, et salutent vos:
et reddant vobis epistolas nostras de innovatione fraternitatis nostræ. 18 Et nunc
benefacietis respondentes nobis ad hæc.

quorum rex Arius I. Oniæ I. pontifici scripserat.

19 Et hoc est rescriptum epistolarum, quod miserat Oniæ: 20 Arius, rex
Spartiatarum Oniæ sacerdoti magno salutem. 21 Inventum est in scriptura de
Spartiatis, et Iudæis, quoniam sunt fratres, et quod sunt de genere Abraham.
22 Et nunc ex quo hæc cognovimus, benefacitis scribentes nobis de pace vestra:
23 Sed et nos rescripsimus vobis: Pecora nostra et possessiones nostræ, vestræ sunt:
et vestræ, nostræ: mandavimus itaque hæc nunciari vobis.

4. Populum suum protegit, 12, 24—38.

Ionathas principes Demetrii fugat

24 Et audivit Ionathas quoniam regressi sunt principes Demetrii cum exercitu
multo supra quam prius, pugnare adversus eum. 25 et exiit ab Ierusalem, et occurrit
eis in Amathite regione: non enim dederat eis spatium ut ingrederentur regionem
eius. 26 Et misit speculatores in castra eorum: et reversi renunciaverunt quod
constituunt supervenire illis nocte. 27 Cum occidisset autem sol, præcepit Ionathas
suis vigilare, et esse in armis paratos ad pugnam tota nocte, et posuit custodes
per circuitum castrorum. 28 Et audierunt adversarii quod paratus est Ionathas
cum suis in bello: et timuerunt, et formidaverunt in corde suo: et accenderunt
focos in castris suis. 29 Ionathas autem, et qui cum eo erant, non cognoverunt
usque mane: videbant autem luminaria ardentia, 30 et secutus est eos Ionathas,
et non comprehendit eos: transierant enim flumen Eleutherum.

et Arabas percutit,

31 Et divertit Ionathas ad Arabas, qui vocantur Zabadæi, et percussit eos,
et accepit spolia eorum. 32 Et iunxit, et venit Damascum, et perambulabat omnem
regionem illam.

Simon Ioppen occupat,

33 Simon autem exiit, et venit usque ad Ascalonem, et ad proxima præsidia:
et declinavit in Ioppen, et occupavit eam (34 audivit enim quod vellent præsidium
tradere partibus Demetrii) et posuit ibi custodes ut custodirent eam.

Ionathas terram munit.

35 Et reversus est Ionathas, et convocavit seniores populi, et cogitavit cum
eis ædificare præsidia in Iudæa, 36 et ædificare muros in Ierusalem, et exaltare
altitudinem magnam inter medium arcis et civitatis, ut separaret eam a civitate,
ut esset ipsa singulariter, et neque emant, neque vendant. 37 Et convenerunt,
ut ædificarent civitatem: et cecidit murus, qui erat super torrentem ab ortu solis,
et reparavit eum, qui vocatur Caphetetha: 38 et Simon ædificavit Adiada in
Sephela, et munivit eam, et imposuit portas, et seras.

5. A Tryphone comprehenditur, 12, 39—52.

Tryphon Antiochum occisurus,

[39] Et cum cogitasset Tryphon regnare Asiæ, et assumere diadema, et extendere
manum in Antiochum regem: [40] timens ne forte non permitteret eum Ionathas,
sed pugnaret adversus eum, quærebat comprehendere eum, et occidere. Et exurgens
abiit in Bethsan.

cum Ionatha doloso agit,

[41] Et exivit Ionathas obviam illi cum quadraginta millibus virorum electorum
in prælium, et venit Bethsan. [42] Et vidit Tryphon quia venit Ionathas cum exer-
citu multo ut extenderet in eum manus, timuit. [43] et excepit eum cum honore,
et commendavit eum omnibus amicis suis, et dedit ei munera: et præcepit exercitibus
suis ut obedirent ei, sicut sibi. [44] Et dixit Ionathæ: Ut quid vexasti universum
populum, cum bellum nobis non sit? [45] Et nunc remitte eos in domos suas: elige
autem tibi viros paucos, qui tecum sint, et veni mecum Ptolemaidam, et tradam
eam tibi, et reliqua præsidia, et exercitum, et universos præpositos negotii, et
conversus abibo: propterea enim veni.

cumque comprehendit,

[46] Et credidit ei, et fecit sicut dixit: et dimisit exercitum, et abierunt in terram
Iuda. [47] retinuit autem secum tria millia virorum: ex quibus remisit in Galilæam
duo millia, mille autem venerunt cum eo. [48] Ut autem intravit Ptolomaidam
Ionathas, clauserunt portas civitatis Ptolemenses: et comprehenderunt eum:
et omnes, qui cum eo intraverant, gladio interfecerunt.

qui ab Iudæis ut interfectus plangitur.

[49] Et misit Tryphon exercitum, et equites in Galilæam, et in campum magnum
ut perderent omnes socios Ionathæ. [50] At illi cum cognovissent quia comprehensus
est Ionathas, et periit, et omnes, qui cum eo erant, hortati sunt semetipsos, et
exierunt parati in prælium. [51] Et videntes hi, qui insecuti fuerant, quia pro anima
res est illis, reversi sunt: [52] illi autem venerunt omnes cum pace in terram Iuda.
Et planxerunt Ionathan, et eos, qui cum ipso fuerant, valde: et luxit Israel luctu
magno.

PARS QUARTA.

Simon princeps, 12, 53—16, 22.

I. Antiocho VI. Dionyso regnante, 12, 53—13, 30.

1. Simon cum Tryphone doloso agit, 12, 53—13, 24.

Gentibus insidiantibus

[53] Et quæsierunt omnes gentes, quæ erant in circuitu eorum, conterere eos.
dixerunt enim: [54] Non habent principem, et adiuvantem: nunc ergo expugnemus
illos, et tollamus de hominibus memoriam eorum.

et Tryphone exercitum congregante

13. [1] Et audivit Simon quod congregavit Tryphon exercitum copiosum ut
veniret in terram Iuda, et attereret eam.

Simon dux electus

[2] Videns quia in tremore populus est, et in timore, ascendit Ierusalem, et
congregavit populum: [3] et adhortans dixit: Vos scitis quanta ego, et fratres mei,
et domus patris mei fecimus pro legibus, et pro sanctis prælia, et angustias quales
vidimus: [4] horum gratia perierunt fratres mei omnes propter Israel, et relictus
sum ego solus. [5] Et nunc non mihi contingat parcere animæ meæ in omni tempore
tribulationis: non enim melior sum fratribus meis. [6] Vindicabo itaque gentem
meam, et sancta, natos quoque nostros, et uxores: quia congregatæ sunt universæ
gentes conterere nos inimicitiæ gratia. [7] Et accensus est spiritus populi simul
ut audivit sermones istos: [8] et responderunt voce magna dicentes: Tu es dux
noster loco Iudæ, et Ionathæ fratris tui: [9] pugna prælium nostrum: et omnia,
quæcumque dixeris nobis, faciemus.

Ierusalem et Ioppen munit;

[10] Et congregans omnes viros bellatores, acceleravit consummare universos
muros Ierusalem, et munivit eam in gyro. [11] Et misit Ionathan filium Absalomi
et cum eo exercitum novum in Ioppen, et eiectis his, qui erant in ea, remansit
illic ipse.

Tryphoni pecuniam et filios Ionathæ mittit,

[12] Et movit Tryphon a Ptolemaida cum exercitu multo, ut veniret in terram
Iuda, et Ionathas cum eo in custodia. [13] Simon autem applicuit in Addus contra
faciem campi. [14] Et ut cognovit Tryphon quia surrexit Simon loco fratris sui

Ionathæ: et quia commissurus esset cum eo prælium, misit ad eum legatos, [15] dicens:
Pro argento, quod debebat frater tuus Ionathas in ratione regis, propter negotia,
quæ habuit, detinuimus eum. [16] Et nunc mitte argenti talenta centum, et duos
filios eius obsides, ut non dimissus fugiat a nobis, et remittemus eum. [17] Et cognovit
Simon quia cum dolo loqueretur secum, iussit tamen dari argentum, et pueros:
ne inimicitiam magnam sumeret ad populum Israel, dicentem: [18] Quia non misit
ei argentum, et pueros, propterea periit. [19] Et misit pueros, et centum talenta:
et mentitus est, et non dimisit Ionathan.

qui re infecta Ionatham filiosque occidit et revertitur.

[20] Et post hæc venit Tryphon intra regionem, ut contereret eam: et gyraverunt
per viam, quæ ducit Ador: et Simon, et castra eius ambulabant in omnem locum
quocumque ibant. [21] Qui autem in arce erant, miserunt ad Tryphonem legatos,
ut festinaret venire per desertum, et mitteret illis alimonias. [22] Et paravit Tryphon
omnem equitatum, ut veniret illa nocte: erat autem nix multa valde, et non venit
in Galaaditim. [23] Et cum appropinquasset Bascaman, occidit Ionathan, et filios
eius illic. [24] Et convertit Tryphon, et abiit in terram suam.

2. In Modin sepulchrum Machabæorum erigit, 13, 25—30.

Ionathas sepelitur et plangitur.

[25] Et misit Simon, et accepit ossa Ionathæ fratris sui, et sepelivit ea in Modin
civitate patrum eius. [26] Et planxerunt eum omnis Israel planctu magno, et luxerunt
eum dies multos.

monumentum sepulchri ædificatur.

[27] Et ædificavit Simon super sepulchrum patris sui et fratrum suorum ædificium
altum visu, lapide polito retro et ante: [28] Et statuit septem pyramidas, unam
contra unam patri et matri, et quattuor fratribus: [29] et his circumposuit columnas
magnas: et super columnas arma, ad memoriam æternam: et iuxta arma naves
sculptas, quæ viderentur ab omnibus navigantibus mare. [30] hoc est sepulchrum,
quod fecit in Modin, usque in hunc diem.

II. Tryphone et Demetrio II. regnantibus, 13, 31—14, 49.

1. Populo immunitatem ac libertatem obtinet, 13, 31—42.

Tryphon Antiochum occidit et regnat;

[31] Tryphon autem cum iter faceret cum Antiocho rege adolescente, dolo occidit
eum. [32] Et regnavit loco eius, et imposuit sibi diadema Asiæ, et fecit plagam
magnam in terra.

Simon terram munit,

[33] Et ædificavit Simon præsidia Iudææ, muniens ea turribus excelsis, et muris
magnis, et portis, et seris: et posuit alimenta in munitionibus.

a Demetrio immunitatem et libertatem impetrat,

[34] Et elegit Simon viros, et misit ad Demetrium regem ut faceret remissionem
regioni: quia actus omnes Tryphonis per direptionem fuerant gesti. [35] Et Demetrius
rex ad verba ista respondit ei, et scripsit epistolam talem: [36] REX Demetrius
Simoni summo sacerdoti, et amico regum, et senioribus, et Genti Iudæorum salutem.
[37] Coronam auream, et bahem, quam misistis, suscepimus: et parati sumus facere
vobiscum pacem magnam, et scribere præpositis regis remittere vobis quæ indulsi-
mus. [38] Quæcumque enim constituimus, vobis constant. Munitiones, quas ædi-
ficastis, vobis sint. [39] remittimus quoque ignorantias, et peccata usque in hodiernum
diem, et coronam, quam debebatis: et siquid aliud erat tributarium in Ierusalem,
iam non sit tributarium. [40] Et siqui ex vobis apti sunt conscribi inter nostros,
conscribantur, et sit inter nos pax.

ut iugum gentium ablatum videretur.

[41] Anno centesimo septuagesimo ablatum est iugum Gentium ab Israel. [42] Et
cœpit populus Israel scribere in tabulis, et gestis publicis, anno primo sub Simone
summo sacerdote, magno duce, et principe Iudæorum.

2. Populo securitatem et felicitatem affert, 13, 43—14, 15.

Alienigenas e Gaza eicit

[43] In diebus illis applicuit Simon ad Gazam, et circumdedit eam castris, et
fecit machinas, et applicuit ad civitatem, et percussit turrem unam, et compre-
hendit eam. [44] Et eruperant qui erant intra machinam in civitatem: et factus
est motus magnus in civitate. [45] Et ascenderunt qui erant in civitate cum uxoribus,
et filiis supra murum scissis tunicis suis, et clamaverunt voce magna, postulantes

a Simone dextras sibi dari, 46 et dixerunt: Non nobis reddas secundum malitias
nostras, sed secundum misericordias tuas. 47 Et flexus Simon non debellavit eos:
eiecit tamen eos de civitate, et mundavit ædes, in quibus fuerant simulacra, et
tunc intravit in eam cum hymnis benedicens Dominum: 48 et eiecta ab ea omni
immunditia, collocavit in ea viros, qui legem facerent: et munivit eam, et fecit
sibi habitationem.

49 Qui autem erant in arce Ierusalem, prohibebantur egredi et ingredi regionem,
et emere, ac vendere: et esurierunt valde, et multi ex eis fame perierunt, 50 et
clamaverunt ad Simonem ut dextras acciperent: et dedit illis: et eiecit eos inde,
et mundavit arcem a contaminationibus: 51 et intraverunt in eam tertia et vigesima
die secundi mensis, anno centesimo septuagesimo primo cum laude, et ramis pal-
marum, et cinyris, et cymbalis, et nablis, et hymnis, et canticis, quia contritus
est inimicus magnus ex Israel. 52 Et constituit ut omnibus annis agerentur dies
hi cum lætitia.

arcem mundat,

53 Et munivit montem templi, qui erat secus arcem, et habitavit ibi ipse, et
qui cum eo erant.

montem templi munit,

54 Et vidit Simon Ioannem filium suum, quod fortis prælii vir esset: et posuit
eum ducem virtutum universarum: et habitavit in Gazaris.

Ioannem ducem constituit;

14. 1 Anno centesimo septuagesimo secundo congregavit rex Demetrius
exercitum suum, et abiit in Mediam ad contrahenda sibi auxilia, ut expugnaret
Tryphonem. 2 Et audivit Arsaces rex Persidis, et Mediæ, quia intravit Demetrius
confines suos, et misit unum de principibus suis ut comprehenderet eum vivum, et
adduceret eum ad se. 3 Et abiit, et percussit castra Demetrii: et comprehendit
eum, et duxit eum ad Arsacem, et posuit eum in custodiam.

etiam capto Demetrio II et in custodia posito

4 Et siluit omnis terra Iuda omnibus diebus Simonis, et quæsivit bona genti suæ:
et placuit illis potestas eius, et gloria eius omnibus diebus.
5 Et cum omni gloria sua accepit Ioppen in portum, et fecit introitum in insulis
maris.
6 Et dilatavit fines gentis suæ, et obtinuit regionem.
7 Et congregavit captivitatem multam, et dominatus est Gazaræ, et Bethsuræ,
et arci:
et abstulit immunditias ex ea, et non erat qui resisteret ei.
8 Et unusquisque colebat terram suam cum pace:
et terra Iuda dabat fructus suos, et ligna camporum fructum suum.
9 Seniores in plateis sedebant omnes, et de bonis terræ tractabant, et iuvenes
induebant se gloriam, et stolas belli.
10 Et civitatibus tribuebat alimonias, et constituebat eas ut essent vasa munitionis
quoadusque nominatum est nomen gloriæ eius usque ad extremum terræ.
11 Fecit pacem super terram, et lætatus est Israel lætitia magna.
12 Et sedit unusquisque sub vite sua, et sub ficulnea sua: et non erat qui eos
terreret.
13 Defecit impugnans eos super terram: reges contriti sunt in diebus illis.
14 Et confirmavit omnes humiles populi sui,
et legem exquisivit, et abstulit omnem iniquum et malum:
15 sancta glorificavit, et multiplicavit vasa sanctorum.

Simon gloriosus

populum securum ac felicem servat.

3. Cum Romanis et Spartiatis fœdera renovat, 14, 16—24[a].

16 Et auditum est Romæ quia defunctus esset Ionathas: et usque in Spartiatas:
et contristati sunt valde. 17 Ut audierunt autem quod Simon frater eius factus
esset summus sacerdos loco eius, et ipse obtineret omnem regionem, et civitates in
ea; 18 scripserunt ad eum in tabulis æreis, ut renovarent amicitias, et societatem
quam fecerant cum Iuda, et cum Ionatha fratribus eius. 19 Et lectæ sunt in con-
spectu ecclesiæ in Ierusalem.

Legati Simonis renovationem amicitiæ petunt,

Et hoc exemplum epistolarum, quas Spartiatæ miserunt: 20 SPARTIANO-
RUM principes, et civitates, Simoni Sacerdoti magno, et senioribus, et sacerdotibus,
et reliquo populo Iudæorum, fratribus, salutem. 21 Legati, qui missi sunt ad

exemplum litterarum Spartianorum,

populum nostrum, nunciaverunt nobis de vestra gloria, et honore, ac lætitia: et gavisi sumus in introitu eorum. [22] Et scripsimus quæ ab eis erant dicta in conciliis populi, sic: Numenius Antiochi, et Antipater Iasonis filius, legati Iudæorum, venerunt ad nos, renovantes nobiscum amicitiam pristinam. [23] Et placuit populo excipere viros gloriose, et ponere exemplum sermonum eorum in segregatis populi libris, ut sit ad memoriam populo Spartiatarum. Exemplum autem horum scripsimus Simoni magno sacerdoti.

Romanis clypeus aureus mittitur.

[24] Post hæc autem misit Simon Numenium Romam, habentem clypeum aureum magnum, pondo mnarum mille, ad statuendam cum eis societatem.

4. Dux et sacerdos in æternum constituitur, 14, 24b—49.

Populus (non *Romanus* ut Vulgata sola habet).

Cum autem audisset populus Romanus [25] sermones istos, dixerunt: Quam gratiarum actionem reddemus Simoni, et filiis eius? [26] Restituit enim ipse fratres suos, et expugnavit inimicos Israel ab eis, et statuerunt ei libertatem, et descripserunt in tabulis æreis, et posuerunt in titulis in monte Sion.

merita Machabæorum et præsertim Simonis recensens.

[27] Et hoc est exemplum scripturæ: OCTAVA decima die mensis Elul, anno centesimo septuagesimo secundo, anno tertio sub Simone sacerdote magno in Asaramel, [28] in conventu magno sacerdotum, et populi, et principum gentis, et seniorum regionis, nota facta sunt hæc: Quoniam frequenter facta sunt prælia in regione nostra. [29] Simon autem Mathathiæ filius ex filiis Iarib, et fratres eius dederunt se periculo, et restiterunt adversariis gentis suæ, ut starent sancta ipsorum, et lex: et gloria magna glorificaverunt gentem suam. [30] Et congregavit Ionathas gentem suam, et factus est illis sacerdos magnus, et appositus est ad populum suum. [31] Et voluerunt inimici eorum calcare, et atterere regionem ipsorum, et extendere manus in sancta eorum. [32] Tunc restitit Simon, et pugnavit pro gente sua, et erogavit pecunias multas, et armavit viros virtutis gentis suæ, et dedit illis stipendia: [33] et munivit civitates Iudææ, et Bethsuram, quæ erat in finibus Iudææ, ubi erant arma hostium antea: et posuit illic præsidium viros Iudæos. [34] Et Ioppen munivit, quæ erat ad mare: et Gazaram, quæ est in finibus Azoti, in qua hostes antea habitabant, et collocavit illic Iudæos: et quæcumque apta erant ad correptionem eorum, posuit in eis. [35] Et vidit populus actum Simonis, et gloriam, quam cogitabat facere genti suæ, et posuerunt eum ducem suum, et principem sacerdotum, eo quod ipse fecerat hæc omnia, et iustitiam, et fidem, quam conservavit genti suæ, et exquisivit omni modo exaltare populum suum. [36] Et in diebus eius prosperatum est in manibus eius, ut tollerentur gentes de regione ipsorum, et qui in civitate David erant in Ierusalem in arce, de qua procedebant, et contaminabant omnia, quæ in circuitu sanctorum sunt, et inferebant plagam magnam castitati: [37] et collocavit in ea viros Iudæos ad tutamentum regionis, et civitatis, et exaltavit muros Ierusalem. [38] Et rex Demetrius statuit illi summum sacerdotium. [39] Secundum hæc fecit eum amicum suum, et glorificavit eum gloria magna. [40] Audivit enim quod appellati sunt Iudæi a Romanis amici, et socii, et fratres, et quia susceperunt legatos Simonis gloriose: [41] et quia Iudæi, et sacerdotes eorum consenserunt eum esse ducem suum, et summum sacerdotem in æternum, donec surgat propheta fidelis: [42] et ut sit super eos dux, et ut cura esset illi pro sanctis, et ut constitueret præpositos super opera eorum, et super regionem, et super arma, et super præsidia: [43] et cura sit illi de sanctis: et ut audiatur ab omnibus, et scribantur in nomine eius omnes conscriptiones in regione: et ut operiatur purpura, et auro: [44] et ne liceat ulli ex populo, et ex sacerdotibus irritum facere aliquid horum, et contradicere his, quæ ab eo dicuntur, aut convocare conventum in regione sine ipso: et vestiri purpura, et uti fibula aurea. [45] qui autem fecerit extra hæc, aut irritum fecerit aliquid horum, reus erit. [46] Et complacuit omni populo statuere Simonem, et facere secundum verba ista. [47] Et suscepit Simon, et placuit ei ut summo sacerdotio fungeretur, et esset dux, et princeps gentis Iudæorum, et sacerdotum, et præesset omnibus.

Simonem ducem et summum sacerdotem in æternum constituit.

idque monumentis publicis tradit.

[48] Et scripturam istam dixerunt ponere in tabulis æreis, et ponere eas in peribolo sanctorum, in loco celebri: [49] exemplum autem eorum ponere in ærario, ut habeat Simon, et filii eius.

III. Tryphone et Antiocho VII. Sidete regnantibus, 15, 1—16, 22.

1. Ab Antiocho amico ius percussuræ numismatis accipit, 15, 1—14.

15. 1 Et misit rex Antiochus filius Demetrii epistolas ab insulis maris Simoni Rex Simoni privilegia
sacerdoti, et principi gentis Iudæorum, et universæ genti: 2 et erant continentes vetera con-
hunc modum: REX Antiochus Simoni sacerdoti magno, et genti Iudæorum salutem. firmat et nova confert.
3 Quoniam quidem pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum, volo autem
vendicare regnum, et restituere illud sicut erat antea: et electam feci multitudinem
exercitus, et feci naves bellicas. 4 Volo autem procedere per regionem ut ulciscar
in eos, qui corruperunt regionem nostram, et qui desolaverunt civitates multas
in regno meo. 5 Nunc ergo statuo tibi omnes oblationes, quas remiserunt tibi
ante me omnes reges, et quæcumque alia dona remiserunt tibi: 6 et permitto tibi
facere percussuram proprii numismatis in regione tua: 7 Ierusalem autem sanctam
esse, et liberam: et omnia arma, quæ fabricata sunt, et præsidia, quæ construxisti,
quæ tenes, maneant tibi. 8 Et omne debitum regis: et quæ futura sunt regi, ex
hoc, et in totum tempus remittuntur tibi. 9 Cum autem obtinuerimus regnum
nostrum, glorificabimus te, et gentem tuam, et templum gloria magna ita ut mani-
festetur gloria vestra in universa terra.

10 Anno centesimo septuagesimo quarto exiit Antiochus in terram patrum Tryphonem fugat et
suorum, et convenerunt ad eum omnes exercitus, ita ut pauci relicti essent cum vexat.
Tryphone. 11 Et insecutus est eum Antiochus rex, et venit Doram fugiens per
maritimam. 12 sciebat enim quod congregata sunt mala in eum, et reliquit eum
exercitus. 13 et applicuit Antiochus super Doram cum centum viginti millibus
virorum belligeratorum, et octo millibus equitum: 14 et circuivit civitatem, et
naves a mari accesserunt: et vexabant civitatem a terra, et mari, et neminem
sinebant ingredi, vel egredi.

2. Litteras Romanorum suscipit, 15, 15—24.

15 Venit autem Numenius, et qui cum eo fuerant, ab urbe Roma, habentes Quæ continuerint
epistolas regibus, et regionibus scriptas, in quibus continebantur hæc: 16 LUCIUS
consul Romanorum, Ptolemæo regi salutem. 17 Legati Iudæorum venerunt ad
nos amici nostri, renovantes pristinam amicitiam, et societatem, missi a Simone
principe Sacerdotum, et populo Iudæorum. 18 Attulerunt autem et clypeum
aureum mnarum mille. 19 Placuit itaque nobis scribere regibus, et regionibus,
ut non inferant illis mala, neque impugnent eos, et civitates eorum, et regiones
eorum: et ut non ferant auxilium pugnantibus adversus eos. 20 Visum autem
est nobis accipere ab eis clypeum. 21 Siqui ergo pestilentes refugerunt de regione
ipsorum ad vos, tradite eos Simoni principi sacerdotum, ut vindicet in eos secundum
legem suam.

22 Hæc eadem scripta sunt Demetrio regi, et Attalo, et Ariarathi, et Arsaci, et quibus missæ fuerint
23 et in omnes regiones: et Lampsaco, et Spartiatis, et in Delum, et in Myndum, exponitur.
et in Sicyonem, et in Cariam, et in Samum, et in Pamphyliam, et in Lyciam, et
in Alicarnassum, et in Coo, et in Siden, et in Aradon, et in Rhodum, et in Phase-
lidem, et in Gortynam, et Gnidum, et Cyprum, et Cyrenen. 24 Exemplum autem
eorum scripserunt Simoni principi sacerdotum, et populo Iudæorum.

3. Antiochum inimicum repellit ac devincit, 15, 25—16, 10.

25 Antiochus autem rex applicuit castra in Doram secundo, admovens ei semper Rex Tryphonem
manus, et machinas faciens: et conclusit Tryphonem, ne procederet. obsidens

26 et misit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium, et argentum, auxilium Simonis
et aurum, et vasa copiosa: 27 et noluit ea accipere, sed rupit omnia, quæ pactus recusat.
est cum eo antea, et alienavit se ab eo.

28 Et misit ad eum Athenobium unum de amicis suis, ut tractaret cum ipso, qui postulata regis
dicens: Vos tenetis Ioppen, et Gazaram, et arcem, quæ est in Ierusalem, civitates
regni mei: 29 fines earum desolastis, et fecistis plagam magnam in terra, et dominati

estis per loca multa in regno meo. [30] Nunc ergo tradite civitates, quas occupastis, et tributa locorum, in quibus dominati estis extra fines Iudææ. [31] sin autem, date pro illis quingenta talenta argenti, et exterminii, quod exterminastis, et tributorum civitatum alia talenta quingenta: sin autem, veniemus, et expugnabimus vos. [32] Et venit Athenobius amicus regis in Ierusalem, et vidit gloriam Simonis, et claritatem in auro, et argento, et apparatum copiosum: et obstupuit: et retulit ei verba Regis.

digne ac serio negat;

[33] Et respondit ei Simon, et dixit ei: Neque alienam terram sumpsimus, neque aliena detinemus: sed hereditatem patrum nostrorum, quæ iniuste ab inimicis nostris aliquo tempore possessa est. [34] Nos vero tempus habentes, vindicamus hereditatem patrum nostrorum. [35] Nam de Ioppe, et Gazara quæ expostulas, ipsi faciebant in populo plagam magnam, et in regione nostra: horum damus talenta centum. Et non respondit ei Athenobius verbum. [36] Reversus autem cum ira ad regem, renunciavit ei verba ista, et gloriam Simonis, et universa, quæ vidit, et iratus est rex ira magna.

rex Tryphonem fugientem persequitur,

[37] Tryphon autem fugit navi in Orthosiada. [38] Et constituit rex Cendebæum ducem maritimum, et exercitum peditum et equitum dedit illi. [39] Et mandavit illi movere castra contra faciem Iudææ: et mandavit ei ædificare Gedorem, et obstruere portas civitatis, et debellare populum. Rex autem persequebatur Tryphonem.

dux eius Iudæam conculcat,

[40] Et pervenit Cendebæus Iamniam, et cœpit irritare plebem, et conculcare Iudæam, et captivare populum, et interficere, et ædificare Gedorem. [41] Et collocavit illic equites, et exercitum: ut egressi perambularent viam Iudææ, sicut constituit ei rex.

sed a filiis Simonis

16. [1] Et ascendit Ioannes de Gazaris, et nunciavit Simoni patri suo quæ fecit Cendebæus in populo ipsorum. [2] Et vocavit Simon duos filios seniores, Iudam, et Ioannem, et ait illis: Ego, et fratres mei, et domus patris mei expugnavimus hostes Israel ab adolescentia usque in hunc diem: et prosperatum est in manibus nostris liberare Israel aliquoties. [3] Nunc autem senui, sed estote loco meo, et fratres mei, et egressi pugnate pro gente nostra: auxilium vero de cælo vobiscum sit. [4] Et elegit de regione viginti millia virorum belligeratorum, et equites; et profecti sunt ad Cendebæum: et dormierunt in Modin.

in fugam conicitur.

[5] Et surrexerunt mane, et abierunt in campum: et ecce exercitus copiosus in obviam illis peditum, et equitum, et fluvius torrens erat inter medium ipsorum. [6] Et admovit castra contra faciem eorum ipse, et populus eius, et vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem, et transfretavit primus: et viderunt eum viri, et transierunt post eum. [7] Et divisit populum, et equites in medio peditum: erat autem equitatus adversariorum copiosus nimis. [8] Et exclamaverunt sacris tubis, et in fugam conversus est Cendebæus, et castra eius: et ceciderunt ex eis multi vulnerati: residui autem in munitionem fugerunt. [9] Tunc vulneratus est Iudas frater Ioannis: Ioannes autem insecutus est eos, donec venit Cedronem, quam ædificavit: [10] et fugerunt usque ad turres, quæ erant in agris Azoti, et succendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo millia virorum, et reversus est in Iudæam in pace.

4. A Ptolemæo genero suo occiditur, 16, 11—22.

Ptolemæus dominationem affectans

[11] et Ptolemæus filius Abobi constitutus erat dux in campo Iericho, et habebat argentum, et aurum multum. [12] erat enim gener summi sacerdotis. [13] Et exaltatum est cor eius, et volebat obtinere regionem, et cogitabat dolum adversus Simonem, et filios eius, ut tolleret eos.

patrem duosque filios occidit

[14] Simon autem, perambulans civitates, quæ erant in regione Iudææ, et solicitudinem gerens earum, descendit in Iericho ipse, et Mathathias filius eius, et Iudas, anno centesimo septuagesimo septimo, mense undecimo: hic est mensis Sabath. [15] Et suscepit eos filius Abobi in munitiunculam, quæ vocatur Doch, cum dolo, quam ædificavit: et fecit eis convivium magnum, et abscondit illic viros. [16] Et cum inebriatus esset Simon, et filii eius, surrexit Ptolemæus cum suis, et sumpserunt

arma sua, et intraverunt in convivium, et occiderunt eum, et duos filios eius, et
quosdam pueros eius. 17 et fecit deceptionem magnam in Israel, et reddidit mala
pro bonis.
18 Et scripsit hæc Ptolemæus, et misit regi ut mitteret ei exercitum in auxilium, et tyrannidem firmare
et traderet ei regionem, et civitates eorum, et tributa. 19 Et misit alios in Gazaram vult.
tollere Ioannem: et tribunis misit epistolas, ut venirent ad se, et daret eis argentum,
et aurum, et dona. 20 Et alios misit occupare Ierusalem, et montem templi.
21 Et præcurrens quidam, nunciavit Ioanni in Gazara, quia periit pater eius, sed Ioannem
et fratres eius, et quia misit te quoque interfici. 22 Ut audivit autem, vehementer perdere
expavit: et comprehendit viros, qui venerant perdere eum, et occidit eos: cognovit nequit.
enim quia quærebant eum perdere.

Conclusio, 16, 23 s.

23 Et cetera sermonum Ioannis, et bellorum eius, et bonarum virtutum, quibus Res gestæ Ioannis
fortiter gessit, et ædificii murorum, quos extruxit, et rerum gestarum eius: 24 ecce alibi
hæc scripta sunt in libro dierum sacerdotii eius, ex quo factus est princeps sacer- leguntur.
dotum post patrem suum.

LIBER SECUNDUS MACHABÆORUM.

Prolegomena, 1, 1—2, 33.

1. Duæ epistolæ Hierosolymitanorum, 1, 1—2, 19.

Prior epistola:
1. 1 Fratribus, qui sunt per Ægyptum, Iudæis, salutem dicunt fratres, qui
sunt in Ierosolymis, Iudæi, et qui in regione Iudææ, et pacem bonam. 2 Benefaciat
vobis Deus, et meminerit testamenti sui, quod locutus est ad Abraham, et Isaac,
et Iacob servorum suorum fidelium: 3 et det vobis cor omnibus ut colatis eum,
et faciatis eius voluntatem corde magno, et animo volenti. 4 Adaperiat cor vestrum
in lege sua, et in præceptis suis, et faciat pacem. 5 Exaudiat orationes vestras,
et reconcilietur vobis, nec vos deserat in tempore malo. 6 Et nunc hic sumus
orantes pro vobis. 7 Regnante Demetrio, anno centesimo sexagesimo nono, nos
Iudæi scripsimus vobis in tribulatione, et impetu, qui supervenit nobis in istis annis,
ex quo recessit Iason a sancta terra, et a regno. 8 Portam succenderunt, et ef-
fuderunt sanguinem innocentem: et oravimus ad Dominum, et exauditi sumus,
et obtulimus sacrificium, et similaginem, et accendimus lucernas, et proposuimus
de scenopegia; panes. 9 Et nunc frequentate dies scenopegiæ mensis Casleu. 10 Anno centesimo
octogesimo octavo,

altera epistola: populus, qui est Ierosolymis, et in Iudæa, Senatusque et Iudas, Aristobolo
magistro Ptolemæi regis, qui est de genere christorum sacerdotum, et his, qui in
de morte Epiphanis, Ægypto sunt, Iudæis salutem, et sanitatem. 11 De magnis periculis a Deo liberati,
magnifice gratias agimus ipsi, utpote qui adversus talem regem dimicavimus.
12 Ipse enim ebullire fecit de Perside eos, qui pugnaverunt contra nos, et sanctam
civitatem. 13 Nam cum in Perside esset dux ipse, et cum ipso immensus exercitus,
cecidit in templo Naneæ, consilio deceptus sacerdotum Naneæ. 14 etenim cum ea
habitaturus venit ad locum Antiochus, et amici eius, et ut acciperet pecunias
multas dotis nomine. 15 Cumque proposuissent eas sacerdotes Naneæ, et ipse cum
paucis ingressus esset intra ambitum fani, clauserunt templum, 16 cum intrasset
Antiochus: apertoque occulto aditu templi, mittentes lapides percusserunt ducem,
et eos qui cum eo erant, et diviserunt membratim, et capitibus amputatis foras
de igne altaris. proiecerunt. 17 Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios. 18 Facturi igitur
quinta et vigesima die mensis Casleu purificationem templi, necessarium duximus
significare vobis: ut et vos quoque agatis diem scenopegiæ, et diem ignis, qui datus
est quando Nehemias ædificato templo et altari obtulit sacrificia. 19 Nam cum in
Persidem ducerentur patres nostri, sacerdotes, qui tunc cultores Dei erant, acceptum
ignem de altari occulte absconderunt in valle, ubi erat puteus altus, et siccus, et
in eo contutati sunt eum, ita ut omnibus ignotus esset locus. 20 Cum autem præ-
terissent anni multi, et placuit Deo ut mitteretur Nehemias a rege Persidis: nepotes
sacerdotum illorum, qui absconderant, misit ad requirendum ignem: et sicut
narraverunt nobis, non invenerunt ignem, sed aquam crassam. 21 Et iussit eos
haurire, et afferre sibi: et sacrificia, quæ imposita erant, iussit sacerdos Nehemias
aspergi ipsa aqua, et ligna, et quæ erant superposita. 22 Utque hoc factum est,
et tempus affuit, quo sol refulsit, qui prius erat in nubilo, accensus est ignis magnus,
ita ut omnes mirarentur. 23 Orationem autem faciebant omnes sacerdotes, dum
consummaretur sacrificium, Ionatha inchoante, ceteris autem respondentibus.
24 Et Nehemiæ erat oratio hunc habens modum: DOMINE Deus omnium creator,
terribilis, et fortis, iustus, et misericors, qui solus es bonus rex, 25 solus præstans,
solus iustus, et omnipotens, et æternus, qui liberas Israel de omni malo, qui fecisti

patres electos, et sanctificasti eos: 26 accipe sacrificium pro universo populo tuo
Israel, et custodi partem tuam, et sanctifica. 27 Congrega dispersionem nostram,
libera eos, qui serviunt Gentibus, et contemptos et abominatos respice: ut sciant
Gentes quia tu es Deus noster. 28 Afflige opprimentes nos, et contumeliam facientes
in superbia. 29 Constitue populum tuum in loco sancto tuo, [a]sicut dixit Moyses.
30 Sacerdotes autem psallebant hymnos, usquequo consumptum esset sacrificium.
31 Cum autem consumptum esset sacrificium, ex residua aqua Nehemias iussit
lapides maiores perfundi. 32 Quod ut factum est, ex eis flamma accensa est: sed
ex lumine, quod refulsit ab altari, consumpta est. 33 Ut vero manifestata est res,
renunciatum est regi Persarum quod in loco, in quo ignem absconderant hi, qui
translati fuerant, sacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias, et qui cum eo erant,
purificaverunt sacrificia. 34 Considerans autem rex, et rem diligenter examinans,
fecit ei templum, ut probaret quod factum erat. 35 et cum probasset, sacerdotibus
donavit multa bona, et alia atque alia munera, et accipiens manu sua, tribuebat eis.
36 Appellavit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur Purificatio.
Vocatur autem apud plures Nephi. 2. 1 Invenitur autem in descriptionibus de tabernaculo, arca
Ieremiæ prophetæ, quod iussit eos ignem accipere qui transmigrabant: ut signi- et altari
ficatum est, et ut mandavit transmigratis. 2 Et dedit illis legem ne obliviscerentur absconsis,
præcepta Domini, et ut non exerrarent mentibus videntes simulachra aurea, et
argentea, et ornamenta eorum. 3 Et alia huiusmodi dicens, hortabatur ne legem
amoverent a corde suo. 4 Erat autem in ipsa scriptura, quomodo tabernaculum,
et arcam iussit propheta divino responso ad se facto comitari secum, usquequo
exiit in montem, [b]in quo Moyses ascendit, et vidit Dei hereditatem. 5 Et veniens
ibi Ieremias invenit locum speluncæ: et tabernaculum, et arcam, et altare incensi
intulit illuc, et ostium obstruxit. 6 Et accesserunt quidam simul, qui sequebantur,
ut notarent sibi locum: et non potuerunt invenire. 7 Ut autem cognovit Ieremias,
culpans illos, dixit: Quod ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem
populi, et propitius fiat: 8 et tunc Dominus ostendet hæc, et apparebit maiestas
Domini, et nubes erit, sicut et Moysi manifestabatur, et [c]sicut cum Salomon petiit
ut locus sanctificaretur magno Deo, manifestabat hæc. 9 Magnifice etenim sapien-
tiam tractabat: et ut sapientiam habens, obtulit sacrificium dedicationis, et con-
summationis templi. 10 [d]Sicut et Moyses orabat ad Dominum, et descendit ignis
de cælo, et consumpsit holocaustum, sic [e]et Salomon oravit, et descendit ignis
de cælo, et consumpsit holocaustum. 11 Et dixit Moyses, [f]eo quod non sit comestum
quod erat pro peccato, consumptum est. 12 Similiter et Salomon octo diebus cele-
bravit dedicationem. 13 Inferebantur autem in descriptionibus, et commentariis de bibliotheca
Nehemiæ hæc eadem: et ut construens bibliothecam congregavit de regionibus sacra,
libros, et Prophetarum, et David, et epistolas Regum, et de donariis. 14 Similiter
autem et Iudas ea, quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit
omnia, et sunt apud nos. 15 Si ergo desideratis hæc, mittite qui perferant vobis.
16 Acturi itaque purificationem scripsimus vobis: bene ergo facietis, si egeritis de purificatione
hos dies. 17 Deus autem, qui liberavit populum suum, et reddidit hereditatem templi.
omnibus, et regnum, et sacerdotium, et sanctificationem, 18 [g]sicut promisit in
lege, speramus quod cito nostri miserebitur, et congregabit de sub cælo in locum
sanctum. 19 Eripuit enim nos de magnis periculis, et locum purgavit.

2. Præfatio auctoris, 2, 20—33.

20 De Iuda vero Machabæo, et fratribus eius, et de templi magni purificatione, Quinque libros
et de aræ dedicatione: 21 sed et de præliis, quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, Iasonis Cyrenæi
et filium eius Eupatorem: 22 et de illuminationibus, quæ de cælo factæ sunt ad breviat.
eos, qui pro Iudæis fortiter fecerunt, ita ut universam regionem, cum pauci essent,
vindicarent, et barbaram multitudinem fugarent, 23 et famosissimum in toto
orbe templum recuperarent, et civitatem liberarent, et leges, quæ abolitæ erant,
restituerentur, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis. 24 Itemque

1, *29* [a]Dt 30, 3. 5; Inf 2, 18. — 2, *4* [b]Dt 34, 1. — *8* [c]1 Rg 8, 14; 2 Par 6, 14. — *10* [d]Lv 9, 23. — [e]2 Par 7, 1. — *11* [f]Lv 10, 16 s. — *18* [g]Dt 30, 3. 5.

ab Iasone Cyrenæo quinque libris comprehensa tentavimus nos uno volumine
breviare. [25] Considerantes enim multitudinem librorum, et difficultatem volentibus
aggredi narrationes historiarum propter multitudinem rerum, [26] curavimus volen-
tibus quidem legere, ut esset animi oblectatio: studiosis vero, ut facilius possint
memoriæ commendare: omnibus autem legentibus utilitas conferatur. [27] Et nobis
quidem ipsis, qui hoc opus breviandi causa suscepimus, non facilem laborem,
immo vero negotium plenum vigiliarum, et sudoris assumpsimus. [28] Sicut hi,
qui præparant convivium, et quærunt aliorum voluntati parere propter multorum
gratiam, libenter laborem sustinemus. [29] Veritatem quidem de singulis auctoribus
concedentes, ipsi autem secundum datam formam brevitati studentes. [30] Sicut
enim novæ domus architecto de universa structura curandum est: ei vero, qui
pingere curat, quæ apta sunt ad ornatum, exquirenda sunt: ita æstimandum est
et in nobis. [31] Etenim intellectum colligere, et ordinare sermonem, et curiosius
partes singulas quasque disquirere, historiæ congruit auctori: [32] brevitatem vero
dictionis sectari, et executiones rerum vitare, brevianti concedendum est. [33] Hinc
ergo narrationem incipiemus: de præfatione tantum dixisse sufficiat, stultum
etenim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

PARS PRIOR.
Persecutiones Iudæorum, 3, 1—7, 42.

I. Seleuco IV. Philopatore regnante, 3, 1—4, 6.

1. Spoliatio templi tentatur, 3, 1—40.

Seleucus prius sumptus sacrificiorum præstans,

3. [1] Igitur cum sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc
optime custodirentur, propter Oniæ pontificis pietatem, et animos odio habentes
mala, [2] fiebat ut et ipsi reges, et principes locum summo honore dignum ducerent,
et templum maximis muneribus illustrarent: [3] ita ut Seleucus Asiæ rex de redditibus
suis præstaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes.

a Simone præposito templi irritatus,

[4] Simon autem de tribu Beniamin præpositus templi constitutus, contendebat,
obsistente sibi principe sacerdotum, iniquum aliquid in civitate moliri. [5] Sed cum
vincere Oniam non posset, venit ad Apollonium Tharsææ filium, qui eo tempore
erat dux Cœlesyriæ, et Phœnicis: [6] et nunciavit ei, pecuniis innumerabilibus plenum
esse ærarium Ierosolymis, et communes copias immensas esse, quæ non pertinent
ad rationem sacrificiorum: esse autem possibile sub potestate regis cadere universa.

per Heliodorum thesauros templi auferre volebat:

[7] Cumque retulisset ad regem Apollonius de pecuniis, quæ delatæ erant, ille
accitum Heliodorum, qui erat super negotia eius, misit cum mandatis, ut prædictam
pecuniam transportaret. [8] Statimque Heliodorus iter est aggressus, specie quidem
quasi per Cœlesyriam, et Phœnicen civitates esset peragraturus, re vera autem
regis propositum perfecturus. [9] Sed, cum venisset Ierosolymam, et benigne a summo
sacerdote in civitate esset exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum: et, cuius
rei gratia adesset, aperuit: interrogabat autem, si vere hæc ita essent. [10] Tunc
summus sacerdos ostendit deposita esse hæc, et victualia viduarum, et pupillorum:
[11] quædam vero esse Hircani Tobiæ viri valde eminentis, in his, quæ detulerat
impius Simon: universa autem argenti talenta esse quadringenta, et auri ducenta.
[12] decipi vero eos, qui credidissent loco, et templo, quod per universum mundum
honoratur, pro sui veneratione, et sanctitate omnino impossibile esse. [13] At ille
pro his, quæ habebat in mandatis a rege, dicebat omni genere regi ea esse deferenda.
[14] Constituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus.

omnibus Hierosolymitanis cælum obsecrantibus

Non modica vero per universam civitatem erat trepidatio. [15] Sacerdotes
autem ante altare cum stolis sacerdotalibus iactaverunt se, et invocabant de cælo
eum, qui de depositis legem posuit, ut his, qui deposuerant ea, salva custodiret.
[16] Iam vero qui videbat summi sacerdotis vultum, mente vulnerabatur: facies
enim, et color immutatus declarabat internum animi dolorem. [17] circumfusa
enim erat mœstitia quædam viro, et horror corporis, per quem manifestus aspicienti-

bus dolor cordis eius efficiebatur. 18 Alii etiam gregatim de domibus confluebant,
publica supplicatione obsecrantes, pro eo quod in contemptum locus esset venturus.
19 Accinctæque mulieres ciliciis pectus, per plateas confluebant. sed et virgines,
quæ conclusæ erant, procurrebant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quædam vero
per fenestras aspiciebant: 20 universæ autem protendentes manus in cælum,
deprecabantur. 21 erat enim misera commistæ multitudinis, et magni sacerdotis
in agone constituti expectatio. 22 Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum,
ut credita sibi his, qui crediderant, cum omni integritate conservarentur.

23 Heliodorus autem, quod decreverat, perficiebat eodem loco ipse cum satel-
litibus circa ærarium præsens. 24 Sed spiritus omnipotentis Dei magnam fecit
suæ ostensionis evidentiam, ita ut omnes, qui ausi fuerant parere ei, ruentes Dei
virtute, in dissolutionem, et formidinem converterentur. 25 Apparuit enim illis
quidam equus terribilem habens sessorem, optimis operimentis adornatus: isque
cum impetu Heliodoro priores calces elisit, qui autem ei sedebat, videbatur arma
habere aurea. 26 Alii etiam apparuerunt duo iuvenes virtute decori, optimi gloria,
speciosique amictu: qui circumsteterunt eum, et ex utraque parte flagellabant,
sine intermissione multis plagis verberantes. 27 Subito autem Heliodorus concidit
in terram, eumque multa caligine circumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria
positum eiecerunt. 28 Et is, qui cum multis cursoribus, et satellitibus prædictum
ingressus est ærarium, portabatur nullo sibi auxilium ferente, manifesta Dei cognita
virtute: 29 et ille quidem per divinam virtutem iacebat mutus, atque omni spe
et salute privatus. 30 Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificabat locum
suum: et templum, quod paulo ante timore ac tumultu erat plenum, apparente
omnipotente Domino, gaudio et lætitia impletum est.

Heliodorus ab angelis crudeliter flagellatus.

31 Tunc vero ex amicis Heliodori quidam rogabant confestim Oniam, ut in-
vocaret Altissimum, ut vitam donaret ei, qui in supremo spiritu erat constitutus.
32 Considerans autem summus sacerdos ne forte rex suspicaretur malitiam aliquam
ex Iudæis circa Heliodorum consummatam, obtulit pro salute viri hostiam salutarem.
33 Cumque summus sacerdos exoraret, iidem iuvenes eisdem vestibus amicti, astantes
Heliodoro, dixerunt: Oniæ sacerdoti gratias age: nam propter eum Dominus tibi
vitam donavit. 34 tu autem a Deo flagellatus, nuncia omnibus magnalia Dei,
et potestatem. Et his dictis, non comparuerunt.

sed Onia pontifice intercedente servatus

35 Heliodorus autem, hostia Deo oblata, et votis magnis promissis ei, qui vivere
illi concessit, et Oniæ gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad regem. 36 Testa-
batur autem omnibus ea quæ sub oculis suis viderat opera magni Dei. 37 Cum
autem rex interrogasset Heliodorum, quis esset aptus adhuc semel Ierosolymam
mitti, ait: 38 Si quem habes hostem, aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, et
flagellatum eum recipies, si tamen evaserit: eo quod in loco sit vere Dei quædam
virtus. 39 Nam ipse, qui habet in cælis habitationem, visitator, et adiutor est loci
illius, et venientes ad malefaciendum percutit, ac perdit. 40 Igitur de Heliodoro,
et ærarii custodia ita res se habet.

magnalia Dei nuntiat.

2. Onias pontifex insidiarum accusatur, 4, 1—6.

4. 1 Simon autem prædictus pecuniarum, et patriæ delator, male loquebatur
de Onia, tamquam ipse Heliodorum instigasset ad hæc, et ipse fuisset incentor
malorum: 2 provisoremque civitatis, ac defensorem gentis suæ, et æmulatorem
legis Dei audebat insidiatorem regni dicere. 3 Sed, cum inimicitiæ in tantum
procederent, ut etiam per quosdam Simonis necessarios homicidia fierent: 4 con-
siderans Onias periculum contentionis, et Apollonium insanire, utpote ducem
Cœlesyriæ, et Phœnicis, ad augendam malitiam Simonis, ad regem se contulit,
5 non ut civium accusator, sed communem utilitatem apud semetipsum universæ
multitudinis considerans. 6 Videbat enim sine regali providentia impossibile
esse pacem rebus dari, nec Simonem posse cessare a stultitia sua.

Pius ab impio Simone accusatus ad regem se confert.

II. Antiocho IV. Epiphane regnante. 4, 7—7, 42.

1. Iason pontifex impius populum seducit, 4, 7—22.

Oniam fratrem dignitate privat,

7 Sed post Seleuci vitæ excessum, cum suscepisset regnum Antiochus, qui
Nobilis appellabatur, ambiebat Iason frater Oniæ summum sacerdotium: 8 adito
rege, promittens ei argenti talenta trecenta sexaginta, et ex redditibus aliis talenta
octoginta, 9 super hæc promittebat et alia centum quinquaginta, si potestati
eius concederetur gymnasium, et ephebiam sibi constituere, et eos, qui in Ierosolymis
erant, Antiochenos scribere.

civitatem sanctam profanat,

10 Quod cum rex annuisset, et obtinuisset principatum, statim ad gentilem
ritum contribules suos transferre cœpit. 11 et amotis his, quæ humanitatis causa
Iudæis a regibus fuerant constituta, per Ioannem patrem Eupolemi, qui apud
Romanos de amicitia, et societate functus est legatione legitima, civium iura destituens,
prava instituta sanciebat. 12 Etenim ausus est sub ipsa arce gymnasium
constituere, et optimos quosque epheborum in lupanaribus ponere. 13 Erat autem
hoc non initium, sed incrementum quoddam, et profectus gentilis, et alienigenæ
conversationis, propter impii, et non sacerdotis Iasonis nefarium, et inauditum
scelus: 14 ita ut sacerdotes iam non circa altaris officia dediti essent, sed contempto
templo, et sacrificiis neglectis festinarent participes fieri palæstræ, et præbitionis
eius iniustæ, et in exercitiis disci. 15 et patrios quidem honores nihil habentes,
Græcas glorias optimas arbitrabantur: 16 quarum gratia periculosa eos contentio
habebat, et eorum instituta æmulabantur, ac per omnia his consimiles esse cupiebant,
quos hostes, et peremptores habuerant. 17 In leges enim divinas impie agere impune
non cedit: sed hoc tempus sequens declarabit.

in sacrificium Herculis pecuniam mittit,

18 Cum autem quinquennalis agon Tyri celebraretur, et rex præsens esset,
19 misit Iason facinorosus ab Ierosolymis viros peccatores, portantes argenti didrachmas
trecentas in sacrificium Herculis, quas postulaverunt hi, qui asportaverant
ne in sacrificiis erogarentur, quia non oporteret, sed in alios sumptus eas deputari.
20 Sed hæ oblatæ sunt quidem ab eo, qui miserat, in sacrificium Herculis: propter
præsentes autem datæ sunt in fabricam navium triremium.

regem magnifice suscipit.

21 Misso autem in Ægyptum Apollonio Mnesthei filio propter primates Ptolemæi
Philometoris regis, cum cognovisset Antiochus alienum se a negotiis regni effectum,
propriis utilitatibus consulens, profectus inde venit Ioppen, et inde Ierosolymam.
22 Et magnifice ab Iasone, et civitate susceptus, cum facularum luminibus, et
laudibus ingressus est: et inde in Phœnicen exercitum convertit.

2. Menelaus pontifex malitia eminet, 4, 23—50.

Beniamita exsistens pontificatum occupat,

23 Et post triennii tempus misit Iason Menelaum supradicti Simonis fratrem
portantem pecunias regi, et de negotiis necessariis responsa perlaturum. 24 At
ille commendatus regi, cum magnificasset faciem potestatis eius, in semetipsum
retorsit summum sacerdotium, superponens Iasoni talenta argenti trecenta. 25 Acceptisque
a rege mandatis, venit, nihil quidem habens dignum sacerdotio: animos
vero crudelis tyranni, et feræ beluæ iram gerens. 26 Et Iason quidem, qui proprium
fratrem captivaverat, ipse deceptus profugus in Ammanitem expulsus est regionem.

a rege vocatus Lysimachum vicarium relinquit

27 Menelaus autem principatum quidem obtinuit: de pecuniis vero regi promissis,
nihil agebat, cum exactionem faceret Sostratus, qui arci erat præpositus. 28 nam
ad hunc exactio vectigalium pertinebat: quam ob causam utrique ad regem sunt
evocati. 29 Et Menelaus amotus est a sacerdotio, succedente Lysimacho fratre
suo: Sostratus autem prælatus est Cypriis.

et rege in Cilicia degente

30 Et cum hæc agerentur, contigit, Tharsenses, et Mallotas seditionem movere,
eo quod Antiochidi regis concubinæ dono essent dati. 31 Festinanter itaque rex
venit sedare illos, relicto suffecto uno ex comitibus suis Andronico.

Oniam sacrilegia damnantem

32 Ratus autem Menelaus accepisse se tempus opportunum, aurea quædam
vasa e templo furatus donavit Andronico, et alia vendiderat Tyri, et per vicinas
civitates. 33 Quod cum certissime cognovisset Onias, arguebat eum, ipse in loco
tuto se continens Antiochiæ secus Daphnem.

34 Unde Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat ut Oniam interficeret.
Qui cum venisset ad Oniam, et datis dextris cum iureiurando (quamvis esset ei
suspectus) suasisset de asylo procedere, statim eum peremit, non veritus iustitiam.
35 Ob quam causam non solum Iudæi, sed aliæ quoque nationes indignabantur,
et moleste ferebant de nece tanti viri iniusta.

per Andronicum vicarium regium occidit;

36 Sed regressum regem de Ciliciæ locis adierunt Iudæi apud Antiochiam, simul
et Græci: conquerentes de iniqua nece Oniæ. 37 Contristatus itaque animo Antiochus
propter Oniam, et flexus ad misericordiam, lacrymas fudit, recordatus defuncti
sobrietatem, et modestiam. 38 accensisque animis Andronicum purpura exutum,
per totam civitatem iubet circumduci: et in eodem loco, in quo in Oniam impietatem
commiserat, sacrilegum vita privari, Domino illi condignam retribuente pœnam.

rex Andronicum quidem interficit,

39 Multis autem sacrilegiis in templo a Lysimacho commissis Menelai consilio,
et divulgata fama, congregata est multitudo adversum Lysimachum multo iam
auro exportato. 40 Turbis autem insurgentibus, et animis ira repletis, Lysimachus
armatis fere tribus millibus iniquis manibus uti cœpit, duce quodam tyranno, ætate
pariter, et dementia provecto. 41 Sed, ut intellexerunt conatum Lysimachi, alii
lapides, alii fustes validos arripuere: quidam vero cinerem in Lysimachum iecere.
42 Et multi quidem vulnerati, quidam autem et prostrati, omnes vero in fugam
conversi sunt: ipsum etiam sacrilegum secus ærarium interfecerunt. 43 De his
ergo cœpit iudicium adversus Menelaum agitari.

sed Menelaum propter sacrilegia fratris accusatum

44 Et cum venisset rex Tyrum, ad ipsum negotium detulerunt missi tres viri
a senioribus. 45 Et cum superaretur Menelaus, promisit Ptolemæo multas pecunias
dare ad suadendum regi. 46 Itaque Ptolemæus in quodam atrio positum quasi
refrigerandi gratia regem adiit, et deduxit a sententia: 47 et Menelaum quidem
universæ malitiæ reum criminibus absolvit: miseros autem, qui, etiam si apud
Scythas causam dixissent, innocentes iudicarentur, hos morte damnavit. 48 Cito
ergo iniustam pœnam dederunt, qui pro civitate et populo, et sacris vasis causam
prosecuti sunt. 49 Quam ob rem Tyrii quoque indignati, erga sepulturam eorum
liberalissimi extiterunt.

criminibus absolvit,

50 Menelaus autem, propter eorum, qui in potentia erant, avaritiam, permanebat
in potestate, crescens in malitia ad insidias civium.

qui in malitia crescit.

3. Iason pontifex depositus in cives crudelis est, 5, 1—10.

5. 1 Eodem tempore Antiochus secundam profectionem paravit in Ægyptum.
2 Contigit autem per universam Ierosolymorum civitatem videri diebus quadraginta
per aera equites discurrentes, auratas stolas habentes, et hastis, quasi cohortes,
armatos, 3 et cursus equorum per ordines digestos, et congressiones fieri cominus,
et scutorum motus, et galeatorum multitudinem gladiis districtis, et telorum
iactus, et aureorum armorum splendorem, omnisque generis loricarum. 4 Quapropter omnes rogabant in bonum monstra converti.

Epiphane Ægyptum debellante

5 Sed cum falsus rumor exisset, tamquam vita excessisset Antiochus, assumptis
Iason non minus mille viris, repente aggressus est civitatem: et civibus ad murum
convolantibus ad ultimum apprehensa civitate, Menelaus fugit in arcem: 6 Iason
vero non parcebat in cæde civibus suis, nec cogitabat prosperitatem adversum
cognatos malum esse maximum, arbitrans hostium et non civium se trophæa
capturum.

Iason Ierusalem occupat quidem,

7 Et principatum quidem non obtinuit, finem vero insidiarum suarum confusionem accepit, et profugus iterum abiit in Ammaniten. 8 Ad ultimum, in exitium
sui conclusus ab Areta Arabum tyranno fugiens de civitate in civitatem, omnibus
odiosus, ut refuga legum et execrabilis, ut patriæ et civium hostis, in Ægyptum
extrusus est: 9 et qui multos de patria sua expulerat, peregre periit, Lacedæmonas
profectus, quasi pro cognatione ibi refugium habiturus: 10 et qui insepultos multos
abiecerat, ipse et illamentatus, et insepultus abiicitur, sepultura neque peregrina
usus, neque patrio sepulchro participans.

sed profugus misere moritur.

4. Epiphanes in Iudæos sævit, 5, 11—27.

Civitatem capit et habitatores trucidat.

11 His itaque gestis, suspicatus est rex societatem deserturos Iudæos: et ob
hoc profectus ex Ægypto efferatis animis, civitatem quidem armis cepit. 12 Iussit
autem militibus interficere, nec parcere occursantibus, et per domos ascendentes
trucidare. 13 Fiebant ergo cædes iuvenum, ac seniorum, et mulierum, et natorum
exterminia, virginumque et parvulorum neces. 14 Erant autem toto triduo octoginta
millia interfecti, quadraginta millia vincti, non minus autem venundati.

templum despoliat.

15 Sed nec ista sufficiunt: ausus est etiam intrare templum universa terra
sanctius, Menelao ductore, qui legum, et patriæ fuit proditor: 16 et scelestis manibus
sumens sancta vasa, quæ ab aliis regibus, et civitatibus erant posita ad ornatum
loci, et gloriam, contrectabat indigne, et contaminabat. 17 Ita alienatus mente
Antiochus, non considerabat quod propter peccata habitantium civitatem, modicum
Deus fuerat iratus: propter quod et accidit circa locum despectio: 18 alioquin
nisi contigisset eos multis peccatis esse involutos, [a]sicut Heliodorus, qui missus
est a Seleuco rege ad expoliandum ærarium, etiam hic statim adveniens flagellatus,
et repulsus utique fuisset ab audacia. 19 Verum non propter locum, gentem: sed
propter gentem, locum Deus elegit. 20 Ideoque et ipse locus particeps factus est
populi malorum, postea autem fiet socius bonorum, et qui derelictus in ira Dei
omnipotentis est, iterum in magni Domini reconciliatione cum summa gloria exaltabitur.

præfectos crudeles relinquit.

21 Igitur Antiochus mille et octingentis ablatis de templo talentis, velociter
Antiochiam regressus est, existimans se præ superbia terram ad navigandum,
pelagus vero ad iter agendum deducturum propter mentis elationem. 22 Reliquit
autem et præpositos ad affligendam gentem: Ierosolymis quidem Philippum genere
Phrygem, moribus crudeliorem eo ipso, a quo constitutus est: 23 in Garizim autem
Andronicum, et Menelaum, qui gravius quam ceteri imminebant civibus.

per Apollonium iterum civitatem percutit:

24 Cumque appositus esset contra Iudæos, misit odiosum principem Apollonium
cum exercitu viginti et duobus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ ætatis interficere,
mulieres, ac iuvenes vendere. 25 Qui cum venisset Ierosolymam, pacem
simulans, quievit usque ad diem sanctum sabbati: et tunc feriatis Iudæis arma
capere suis præcepit. 26 Omnesque qui ad spectaculum processerant, trucidavit:
et civitatem cum armatis discurrens, ingentem multitudinem peremit.

Iudas Machabæus in deserto.

27 Iudas autem Machabæus, qui decimus fuerat, secesserat in desertum locum,
ibique inter feras vitam in montibus cum suis agebat: et fœni cibo vescentes, demorabantur,
ne participes essent coinquinationis.

5. Rex Iudæis leges gentium imponit, proprias interdicit, 6, 1—17.

Templa contaminat.

6. 1 Sed non post multum temporis misit rex senem quendam Antiochenum,
qui compelleret Iudæos ut se transferrent a patriis, et Dei legibus: 2 contaminare
etiam quod in Ierosolymis erat templum, et cognominare Iovis Olympii: et in
Garizim, prout erant hi, qui locum inhabitabant, Iovis hospitalis. 3 Pessima autem
et universis gravis erat malorum incursio: 4 nam templum luxuria, et comessationibus
Gentium erat plenum, et scortantium cum meretricibus: sacratisque ædibus
mulieres se ultro ingerebant, intro ferentes ea, quæ non licebat. 5 Altare etiam
plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur.

idololatriam iubet,

6 Neque autem sabbata custodiebantur, neque dies sollemnes patrii servabantur,
nec simpliciter Iudæum se esse quisquam confitebatur. 7 Ducebantur autem
cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia: et, cum Liberi sacra celebrarentur,
cogebantur hedera coronati Libero circuire.

inobedientes interficit,

8 Decretum autem exiit in proximas Gentilium civitates, suggerentibus Ptolemæis,
ut pari modo et ipsi adversus Iudæos agerent, ut sacrificarent: 9 eos autem,
qui nollent transire ad instituta Gentium, interficerent: erat ergo videre miseriam.
10 Duæ enim mulieres delatæ sunt natos suos circumcidisse: quas, infantibus ad
ubera suspensis, cum publice per civitatem circumduxissent, per muros præcipi-

5, *18* [a]Sup 3, 25. 27.

tavert. 11 Alii vero, ad proximas coeuntes speluncas, et latenter sabbati diem
celebrantes, cum indicati essent Philippo, flammis succensi sunt, eo quod verebantur
propter religionem et observantiam, manu sibimet auxilium ferre.
12 Obsecro autem eos, qui hunc Librum lecturi sunt, ne abhorrescant propter
adversos casus, sed reputent, ea, quæ acciderunt, non ad interitum, sed ad cor-
reptionem esse generis nostri. 13 Etenim multo tempore non sinere peccatoribus
ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii est indicium.
14 Non enim, sicut in aliis nationibus, Dominus patienter expectat, ut eas, cum
Iudicii dies advenerit, in plenitudine peccatorum puniat: 15 ita et in nobis statuit,
ut, peccatis nostris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet. 16 Propter
quod numquam quidem a nobis misericordiam suam amovet: corripiens vero in
adversis populum suum non derelinquit. 17 Sed hæc nobis ad commonitionem
legentium dicta sint paucis. Iam autem veniendum est ad narrationem.

Deo populum suum corripiente.

6. Eleazarus martyrio coronatur, 6, 18—31.

18 Igitur Eleazarus unus de primoribus scribarum, vir ætate provectus, et
vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare. 19 At
ille gloriosissimam mortem magis quam odibilem vitam complectens, voluntarie
præibat ad supplicium. 20 Intuens autem, quemadmodum oporteret accedere,
patienter sustinens, destinavit non admittere illicita propter vitæ amorem.

Carnem porcinam non manducat,

21 Hi autem, qui astabant, iniqua miseratione commoti, propter antiquam
viri amicitiam, tollentes eum secreto rogabant afferri carnes, quibus vesci ei lice-
bat, ut simularetur manducasse, sicut rex imperaverat de sacrificii carnibus:
22 ut, hoc facto, a morte liberaretur: et propter veterem viri amicitiam, hanc in
eo faciebant humanitatem.

simulationem

23 At ille cogitare cœpit ætatis ac senectutis suæ eminentiam dignam, et ingenitæ
nobilitatis canitiem, atque a puero optimæ conversationis actus: et secundum
sanctæ et a Deo conditæ legis constituta, respondit cito, dicens, præmitti se velle
in infernum. 24 Non enim ætati nostræ dignum est, inquit, fingere: ut multi adolescen-
tium, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum:
25 et ipsi propter meam simulationem, et propter modicum corruptibilis vitæ tempus
decipiantur, et per hoc maculam, atque execrationem meæ senectuti conquiram.
26 Nam, etsi in præsenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum Omni-
potentis nec vivus, nec defunctus effugiam. 27 Quam ob rem fortiter vita excedendo,
senectute quidem dignus apparebo: 28 adolescentibus autem exemplum forte
relinquam, si prompto animo, ac fortiter pro gravissimis ac sanctissimis legibus
honesta morte perfungar.

senectuti indignam et adolescentibus perniciosam refutat.

His dictis, confestim ad supplicium trahebatur. 29 Hi autem, qui eum ducebant,
et paulo ante fuerant mitiores, in iram conversi sunt propter sermones ab eo dictos,
quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur. 30 Sed, cum plagis perimeretur,
ingemuit, et dixit: Domine, qui habes sanctam scientiam, manifeste tu scis, quia,
cum a morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores: secundum animam
vero propter timorem tuum libenter hæc patior. 31 Et iste quidem hoc modo vita
decessit, non solum iuvenibus, sed et universæ genti memoriam mortis suæ ad
exemplum virtutis et fortitudinis derelinquens.

exemplum virtutis et fortitudinis moritur.

7. Epiphanes septem fratres matremque eorum trucidat, 7, 1—42.

7. 1 Contigit autem et septem fratres una cum matre sua apprehensos compelli
a rege edere contra fas carnes porcinas, flagris, et taureis cruciatos. 2 Unus autem
ex illis, qui erat primus, sic ait: Quid quæris, et quid vis discere a nobis? parati
sumus mori, magis, quam patrias Dei leges prævaricari. 3 Iratus itaque rex iussit
sartagines, et ollas æneas succendi: quibus statim succensis, 4 iussit, ei, qui prior
fuerat locutus, amputari linguam: et, cute capitis abstracta, summas quoque
manus et pedes ei præscindi, ceteris eius fratribus, et matre inspicientibus. 5 Et,
cum iam per omnia inutilis factus esset, iussit ignem admoveri, et adhuc spirantem
torreri in sartagine: in qua cum diu cruciaretur, ceteri una cum matre invicem

Primum,

se hortabantur mori fortiter, [6] dicentes: Dominus Deus aspiciet veritatem, et consolabitur in nobis, [a]quemadmodum in protestatione cantici declaravit Moyses: Et in servis suis consolabitur.

secundum, [7] Mortuo itaque illo primo, hoc modo, sequentem deducebant ad illudendum: et, cute capitis eius cum capillis abstracta, interrogabant, si manducaret prius, quam toto corpore per membra singula puniretur. [8] At ille, respondens patria voce, dixit: Non faciam. Propter quod et iste, sequenti loco, primi tormenta suscepit: [9] et in ultimo spiritu constitutus, sic ait: Tu quidem scelestissime in præsenti vita nos perdis: sed Rex mundi defunctos nos pro suis legibus in æternæ vitæ resurrectione suscitabit.

tertium, [10] Post hunc tertius illuditur, et linguam postulatus cito protulit, et manus constanter extendit: [11] et cum fiducia ait: E cælo ista possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero: [12] ita ut rex, et qui cum ipso erant, mirarentur adolescentis animum, quod tamquam nihilum duceret cruciatus.

quartum, [13] Et hoc ita defuncto, quartum vexabant similiter torquentes. [14] Et, cum iam esset ad mortem, sic ait: Potius est ab hominibus morti datos spem expectare a Deo, iterum ab ipso resuscitandos: tibi enim resurrectio ad vitam non erit.

quintum, [15] Et cum admovissent quintum, vexabant eum. At ille, respiciens in eum, [16] dixit: Potestatem inter homines habens, cum sis corruptibilis, facis quod vis: noli autem putare genus nostrum a Deo esse derelictum. [17] tu autem patienter sustine, et videbis magnam potestatem ipsius, qualiter te, et semen tuum torquebit.

sextum, [18] Post hunc ducebant sextum, et is, mori incipiens, sic ait: Noli frustra errare: nos enim propter nosmetipsos hæc patimur, peccantes in Deum nostrum, et digna admiratione facta sunt in nobis: [19] tu autem ne existimes tibi impune futurum, quod contra Deum pugnare tentaveris.

matre singulos et præsertim minimum adhortante, [20] Supra modum autem mater mirabilis, et bonorum memoria digna, quæ pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat propter spem, quam in Deum habebat: [21] singulos illorum hortabatur voce patria fortiter, repleta sapientia: et, femineæ cogitationi masculinum animum inserens, [22] dixit ad eos: Nescio qualiter in utero meo apparuistis: neque enim ego spiritum et animam donavi vobis et vitam, et singulorum membra non ego ipsa compegi, [23] sed enim mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, et spiritum vobis iterum cum misericordia reddet et vitam, sicut nunc vosmetipsos despicitis propter leges eius. [24] Antiochus autem, contemni se arbitratus, simul et exprobrantis voce despecta, cum adhuc adolescentior superesset, non solum verbis hortabatur, sed et cum iuramento affirmabat se divitem et beatum facturum, et translatum a patriis legibus amicum habiturum, et res necessarias ei præbiturum. [25] Sed ad hæc cum adolescens nequaquam inclinaretur, vocavit rex matrem, et suadebat ei ut adolescenti fieret in salutem. [26] Cum autem multis eam verbis esset hortatus, promisit suasuram se filio suo. [27] Itaque inclinata ad illum, irridens crudelem tyrannum, ait patria voce: Fili mi, miserere mei, quæ te in utero novem mensibus portavi, et lac triennio dedi et alui, et in ætatem istam perduxi. [28] Peto, nate, ut aspicias ad cælum et terram, et ad omnia quæ in eis sunt: et intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus, et hominum genus: [29] ita fiet, ut non timeas carnificem istum, sed dignus fratribus tuis effectus particeps, suscipe mortem, ut in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam.

septimum, [30] Cum hæc illa adhuc diceret, ait adolescens: Quem sustinetis? non obedio præcepto regis, sed præcepto legis, quæ data est nobis per Moysen. [31] Tu vero, qui inventor omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effugies manum Dei. [32] Nos enim pro peccatis nostris hæc patimur. [33] Et si nobis propter increpationem, et correptionem Dominus Deus noster modicum iratus est: sed iterum reconciliabitur servis suis. [34] Tu autem, o sceleste, et omnium hominum flagitiosissime, noli frustra extolli vanis spebus in servos eius inflammatus. [35] nondum enim omni-

---

7, *6* [a]Dt 32, 36.

potentis Dei, et omnia inspicientis, iudicium effugisti. 36 Nam fratres mei, modico
nunc dolore sustentato, sub testamento æternæ vitæ effecti sunt: tu vero iudicio
Dei iustas superbiæ tuæ pœnas exolves. 37 Ego autem, sicut et fratres mei, animam,
et corpus meum trado pro patriis legibus: invocans Deum maturius genti nostræ
propitium fieri, teque cum tormentis et verberibus confiteri quod ipse est Deus
solus. 38 In me vero et in fratribus meis desinet omnipotentis ira, quæ super omne
genus nostrum iuste superducta est. 39 Tunc rex accensus ira in hunc super omnes
crudelius desævit, indigne ferens se derisum. 40 Et hic itaque mundus obiit, per
omnia in Domino confidens.

41 Novissime autem post filios et mater consumpta est. 42 Igitur de sacrifi- matrem.
ciis, et de nimiis crudelitatibus satis dictum est.

PARS ALTERA.
Victoriæ Iudæorum, 8, 1—15, 37.

I. Antiocho IV. Epiphane regnante. 8, 1—10, 9.

1. Iudas Nicanorem sociosque eius vincit, 8, 1—36.

8. 1 Iudas vero Machabæus, et qui cum illo erant, introibant latenter in *Auxilio Dei invocato gentibus invincibilis efficitur.*
castella: et convocantes cognatos, et amicos, et eos, qui permanserunt in Iudaismo,
assumentes, eduxerunt ad se sex millia virorum. 2 Et invocabant Dominum, ut
respiceret in populum, qui ab omnibus calcabatur: et misereretur templo, quod
contaminabatur ab impiis: 3 misereretur etiam exterminio civitatis, quæ esset
illico complananda, et vocem sanguinis ad se clamantis audiret: 4 memoraretur
quoque iniquissimas mortes parvulorum innocentum, et blasphemias nomini suo
illatas, et indignaretur super his. 5 At Machabæus, congregata multitudine, into-
lerabilis gentibus efficiebatur: ira enim Domini in misericordiam conversa est.
6 Et superveniens castellis, et civitatibus improvisus, succendebat eas: et opportuna
loca occupans, non paucas hostium strages dabat: 7 maxime autem noctibus ad
huiuscemodi excursus ferebatur, et fama virtutis eius ubique diffundebatur.

8 Videns autem Philippus paulatim virum ad profectum venire, ac frequentius *Ptolemæus Nicanorem et Gorgiam mittit.*
res ei cedere prospere, ad Ptolemæum ducem Cœlesyriæ, et Phœnicis scripsit ut
auxilium ferret regis negotiis. 9 At ille velociter misit Nicanorem Patrocli de
primoribus amicum, datis ei de permistis gentibus, armatis non minus viginti
millibus, ut universum Iudæorum genus deleret, adiuncto ei et Gorgia viro militari,
et in bellicis rebus experientissimo. 10 Constituit autem Nicanor, ut regi tributum,
quod Romanis erat dandum, duo millia talentorum de captivitate Iudæorum
suppleret: 11 statimque ad maritimas civitates misit, convocans ad coemptionem
Iudaicorum mancipiorum, promittens se nonaginta mancipia talento distracturum,
non respiciens ad vindictam, quæ eum ab Omnipotente esset consecutura.

12 Iudas autem ubi comperit, indicavit his, qui secum erant, Iudæis Nicanoris *Iudas milites suos confortans*
adventum. 13 Ex quibus quidam formidantes, et non credentes Dei iustitiæ, in
fugam vertebantur: 14 alii vero si quid eis supererat vendebant, simulque Dominum
deprecabantur ut eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos prius quam cominus
veniret, vendiderat: 15 et si non propter eos, propter testamentum tamen quod
erat ad patres eorum, et propter invocationem sancti et magnifici nominis eius
super ipsos. 16 Convocatis autem Machabæus septem millibus, qui cum ipso erant,
rogabat ne hostibus reconciliarentur, neque metuerent inique venientium adver-
sum se hostium multitudinem, sed fortiter contenderent, 17 ante oculos habentes
contumeliam, quæ loco sancto ab his iniuste esset illata, itemque et ludibrio habitæ
civitatis iniuriam, adhuc etiam veterum instituta convulsa. 18 Nam illi quidem
armis confidunt, ait, simul et audacia: nos autem in omnipotente Domino, qui
potest et venientes adversum nos, et universum mundum uno nutu delere, con-
fidimus. 19 Admonuit autem eos et de auxiliis Dei, quæ facta sunt erga parentes:

et [a]quod sub Sennacherib centum octoginta quinque millia perierunt: [20] et de
prælio, quod eis adversus Galatas fuit in Babylonia, ut omnes, ubi ad rem ventum
est, Macedonibus sociis hæsitantibus, ipsi sex millia soli peremerunt centum viginti
millia propter auxilium illis datum de cælo, et beneficia pro his plurima consecuti
sunt. [21] His verbis constantes effecti sunt, et pro legibus, et patria mori parati.
ita Nicanorem. [22] Constituit itaque fratres suos duces utrique ordini, Simonem, et Iosephum,
et Ionathan, subiectis unicuique millenis et quingentenis. [23] Ad hoc etiam ab
Esdra lecto illis sancto libro, et dato signo adiutorii Dei, in prima acie ipse dux
commisit cum Nicanore. [24] Et facto sibi adiutore Omnipotente, interfecerunt
super novem millia hominum: maiorem autem partem exercitus Nicanoris vul-
neribus debilem factam fugere compulerunt. [25] Pecuniis vero eorum, qui ad emp-
tionem ipsorum venerant, sublatis, ipsos usquequaque persecuti sunt, [26] sed
reversi sunt hora conclusi: nam erat ante sabbatum: quam ob causam non per-
severaverunt insequentes. [27] Arma autem ipsorum, et spolia congregantes, sab-
batum agebant: benedicentes Dominum, qui liberavit eos in isto die, misericordiæ
initium stillans in eos. [28] Post sabbatum vero debilibus, et orphanis, et viduis
diviserunt spolia: et residua ipsi cum suis habuere. [29] His itaque gestis, et com-
muniter ab omnibus facta obsecratione, misericordem Dominum postulabant,
ut in finem servis suis reconciliaretur.
Timotheum et Bacchidem percutit. [30] Et ex his, qui cum Timotheo, et Bacchide erant contra se contendentes,
super viginti millia interfecerunt, et munitiones excelsas obtinuerunt: et plures
prædas diviserunt, æquam portionem debilibus, pupillis, et viduis, sed et senioribus
facientes. [31] Et cum arma eorum diligenter collegissent, omnia composuerunt
in locis opportunis, residua vero spolia Ierosolymam detulerunt: [32] et Philarchen,
qui cum Timotheo erat, interfecerunt, virum scelestum, qui in multis Iudæos
afflixerat. [33] Et cum epinicia agerent Ierosolymis, eum, qui sacras ianuas incenderat,
id est, Callisthenem, cum in quoddam domicilium refugisset, incenderunt, digna
ei mercede pro impietatibus suis reddita.
ut Nicanor Deum Iudæorum protectorem prædicaret. [34] Facinorosissimus autem Nicanor, qui mille negotiantes ad Iudæorum
venditionem adduxerat, [35] humiliatus auxilio Domini ab his, quos nullos existi-
maverat, deposita veste gloriæ, per mediterranea fugiens, solus venit Antiochiam,
summam infelicitatem de interitu sui exercitus consecutus. [36] Et qui promiserat
Romanis se tributum restituere de captivitate Ierosolymorum, prædicabat nunc
protectorem Deum habere Iudæos, et ob ipsum invulnerabiles esse, eo quod seque-
rentur leges ab ipso constitutas.

2. Epiphanes a Deo percussus moritur, 9, 1—29.

De Perside fugiens **9.** [1] Eodem tempore Antiochus inhoneste revertebatur de Perside. [2] Intra-
verat enim in eam, quæ dicitur Persepolis, et tentavit expoliare templum, et civi-
tatem opprimere: sed multitudine ad arma concurrente, in fugam versi sunt:
et ita contigit ut Antiochus post fugam turpiter rediret.
Iudæos perdere vult. [3] Et cum venisset circa Ecbatanam, recognovit quæ erga Nicanorem, et Timo-
theum gesta sunt. [4] Elatus autem in ira, arbitrabatur se iniuriam illorum, qui
se fugaverant, posse in Iudæos retorquere: ideoque iussit agitari currum suum,
sine intermissione agens iter, cælesti eum iudicio perurgente, eo quod ita superbe
locutus est se venturum Ierosolymam, et congeriem sepulchri Iudæorum eam
facturum.
sed a Deo percussus [5] [b]Sed qui universa conspicit Dominus Deus Israel, percussit eum insanabili,
et invisibili plaga. Ut enim finivit hunc ipsum sermonem, apprehendit eum dolor
dirus viscerum, et amara internorum tormenta: [6] et quidem satis iuste, quippe
qui multis, et novis cruciatibus aliorum torserat viscera, licet ille nullo modo a sua
malitia cessaret. [7] Super hoc autem superbia repletus, ignem spirans animo in
Iudæos, et præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru
cadere, et gravi corporis collisione membra vexari. [8] Isque qui sibi videbatur

---

8, *19* [a]2 Rg 19, 35; Tob 1, 21; Sir 48, 24; Is 37, 36; 1 Mcc 7, 41. — **9,** *5* [b]2 Par 16, 9.

etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia repletus, et
montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio
portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso contestans: 9 ita ut de corpore
impii vermes scaturirent, ac viventis in doloribus carnes eius effluerent, odore
etiam illius et fœtore exercitus gravaretur. 10 et qui paulo ante sidera cæli con-
tingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare.
11 Hinc igitur cœpit ex gravi superbia deductus ad agnitionem sui venire, crimina
divina admonitus plaga, per momenta singula doloribus suis augmenta capientibus. sua agnoscit
12 et cum nec ipse iam fœtorem suum ferre posset, ita ait: Iustum est subditum
esse Deo, et mortalem non paria Deo sentire. 13 Orabat autem hic scelestus Do-
minum, a quo non esset misericordiam consecuturus. 14 Et civitatem, ad quam
festinans veniebat ut eam ad solum deduceret, ac sepulchrum congestorum faceret,
nunc optat liberam reddere: 15 et Iudæos, quos nec sepultura quidem se dignos
habiturum, sed avibus ac feris diripiendos traditurum, et cum parvulis extermi-
naturum dixerat, æquales nunc Atheniensibus facturum pollicetur: 16 templum
etiam sanctum, quod prius expoliaverat, optimis donis ornaturum, et sancta vasa
multiplicaturum, et pertinentes ad sacrificia sumptus de redditibus suis præstaturum:
17 super hæc, et Iudæum se futurum, et omnem locum terræ perambulaturum,
et prædicaturum Dei potestatem.
18 Sed non cessantibus doloribus (supervenerat enim in eum iustum Dei iudicium) et ad Iudæos
desperans scripsit ad Iudæos in modum deprecationis epistolam hæc continentem: scribit.
19 OPTIMIS civibus Iudæis plurimam salutem, et bene valere, et esse felices, rex
et princeps Antiochus. 20 Si bene valetis, et filii vestri, et ex sententia vobis cuncta
sunt, maximas agimus gratias. 21 Et ego in infirmitate constitutus, vestri autem
memor benigne reversus de Persidis locis, et infirmitate gravi apprehensus, neces-
sarium duxi pro communi utilitate curam habere: 22 non desperans memetipsum,
sed spem multam habens effugiendi infirmitatem. 23 Respiciens autem quod et
pater meus, quibus temporibus in locis superioribus ducebat exercitum, ostendit
qui post se susciperet principatum: 24 ut si quid contrarium accideret, aut difficile
nunciaretur, scientes hi, qui in regionibus erant, cui esset rerum summa derelicta,
non turbarentur. 25 Ad hæc, considerans de proximo potentes quosque, et vicinos
temporibus insidiantes, et eventum expectantes, designavi filium meum Antiochum
regem, quem sæpe recurrens in superiora regna multis vestrum commendabam:
et scripsi ad eum quæ subiecta sunt. 26 Oro itaque vos, et peto memores beneficiorum
publice et privatim, ut unusquisque conservet fidem ad me et ad filium meum.
27 Confido enim, eum modeste et humane acturum, et sequentem propositum
meum, et communem vobis fore.
28 Igitur homicida, et blasphemus pessime percussus, et ut ipse alios tractaverat, peregre moritur.
peregre in montibus miserabili obitu vita functus est. 29 Transferebat autem
corpus Philippus collactaneus eius: qui, metuens filium Antiochi, ad Ptolemæum
Philometorem in Ægyptum abiit.

3. Iudas civitatem ac templum purgat, 10, 1—9.

10. 1 Machabæus autem, et qui cum eo erant, Domino se protegente, templum Aras et delubra
quidem, et civitatem recepit: 2 aras autem, quas alienigenæ per plateas extru- demolitur.
xerant, itemque delubra demolitus est.
3 et purgato templo, aliud altare fecerunt: et de ignitis lapidibus igne concepto in altari novo
sacrificia obtulerunt post biennium, et incensum, et lucernas, et panes propositionis sacrificia
posuerunt. 4 Quibus gestis, rogabant Dominum prostrati in terram, ne amplius offert.
talibus malis inciderent: sed et, si quando peccassent, ut ab ipso mitius corriperen-
tur, et non barbaris, ac blasphemis hominibus traderentur. 5 Qua die autem
templum ab alienigenis pollutum fuerat, contigit eadem die purificationem fieri,
vigesima quinta mensis, qui fuit Casleu.
6 Et cum lætitia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum, recordantes sollemnitatem
quod ante modicum temporis diem sollemnem tabernaculorum in montibus, dedicationis celebrat.
et in speluncis more bestiarum egerant. 7 Propter quod Thyrsos, et ramos virides,

et palmas præferebant ei, qui prosperavit mundari locum suum. 8 Et decreverunt
communi præcepto, et decreto, universæ genti Iudæorum omnibus annis agere dies
istos.
idque ante mortem regis.
9 Et Antiochi quidem, qui appellatus est Nobilis, vitæ excessus ita se habuit.

II. Antiocho V. Eupatore regnante, 10, 10—13, 26.

1. Iudas ministros regis superat, 10, 10—11, 12.

Mortuo Ptolemæo iusto devincit:
10 Nunc autem de Eupatore Antiochi impii filio, quæ gesta sunt narrabimus,
breviantes mala, quæ in bellis gesta sunt. 11 Hic enim suscepto regno, constituit
super negotia regni Lysiam quendam, Phœnicis, et Syriæ militiæ principem.
12 Nam Ptolemæus, qui dicebatur Macer, iusti tenax, erga Iudæos esse constituit,
et præcipue propter iniquitatem, quæ facta erat in eos, et pacifice agere cum eis.
13 Sed ob hoc accusatus ab amicis apud Eupatorem, cum frequenter proditor audiret,
eo quod Cyprum creditam sibi a Philometore deseruisset, et ad Antiochum Nobilem
translatus etiam ab eo recessisset, veneno vitam finivit.
Gorgiam ducem locorum,
14 Gorgias autem, cum esset dux locorum, assumptis advenis frequenter Iudæos
debellabat. 15 Iudæi vero, qui tenebant opportunas munitiones, fugatos ab Ierosoly-
mis suscipiebant, et bellare tentabant. 16 Hi vero, qui erant cum Machabæo, per
orationes Dominum rogantes ut esset sibi adiutor, impetum fecerunt in munitiones
Idumæorum: 17 multaque vi insistentes, loca obtinuerunt, occurrentes interemerunt,
et omnes simul non minus viginti millibus trucidaverunt. 18 Quidam autem, cum
confugissent in duas turres valde munitas, omnem apparatum ad repugnandum
habentes, 19 Machabæus ad eorum expugnationem, relicto Simone, et Iosepho,
itemque Zachæo: eisque qui cum ipsis erant satis multis, ipse ad eas, quæ amplius
perurgebant, pugnas conversus est. 20 Hi vero, qui cum Simone erant, cupiditate
ducti, a quibusdam, qui in turribus erant, suasi sunt pecunia: et septuaginta mil-
libus didrachmis acceptis, dimiserunt quosdam effugere. 21 Cum autem Machabæo
nunciatum esset quod factum est, principibus populi congregatis, accusavit, quod
pecunia fratres vendidissent, adversariis eorum dimissis. 22 Hos igitur proditores
factos interfecit, et confestim duas turres occupavit. 23 Armis autem ac manibus
omnia prospere agendo in duabus munitionibus plus quam viginti millia peremit.
Timotheum iam prius superatum,
24 At Timotheus, qui prius a Iudæis fuerat superatus, convocato exercitu
peregrinæ multitudinis, et congregato equitatu Asiano, advenit quasi armis Iudæam
capturus. 25 Machabæus autem, et qui cum ipso erant, appropinquante illo,
deprecabantur Dominum, caput terra aspergentes, lumbosque ciliciis præcincti,
26 ad altaris crepidinem provoluti, ut sibi propitius, inimicis autem eorum esset
inimicus, et adversariis adversaretur, sicut lex dicit. 27 Et ita post orationem,
sumptis armis, longius de civitate procedentes, et proximi hostibus effecti resederunt.
28 Primo autem solis ortu utrique commiserunt: isti quidem victoriæ, et prosperitatis
sponsorem cum virtute Dominum habentes: illi autem ducem belli animum habe-
apparentibus de cælo quinque viris,
bant. 29 Sed, cum vehemens pugna esset, apparuerunt adversariis de cælo viri
quinque in equis, frenis aureis decori, ducatum Iudæis præstantes: 30 ex quibus
duo Machabæum medium habentes, armis suis circumseptum incolumem con-
servabant: in adversarios autem tela, et fulmina iaciebant, ex quo et cæcitate
confusi, et repleti perturbatione cadebant. 31 Interfecti sunt autem viginti millia
quingenti, et equites sexcenti. 32 Timotheus vero confugit in Gazaram præsidium
munitum, cui præerat Chæreas. 33 Machabæus autem, et qui cum eo erant, læ-
tantes obsederunt præsidium diebus quattuor. 34 At hi, qui intus erant, loci firmitate
confisi, supra modum maledicebant, et sermones nefandos iactabant. 35 Sed cum
dies quinta illucesceret, viginti iuvenes ex his, qui cum Machabæo erant, accensi
animis propter blasphemiam, viriliter accesserunt ad murum, et feroci animo
incedentes ascendebant: 36 sed et alii similiter ascendentes, turres, portasque
succendere aggressi sunt, atque ipsos maledicos vivos concremare. 37 Per continuum
autem biduum præsidio vastato, Timotheum occultantem se in quodam repertum
loco peremerunt: et fratrem illius Chæream, et Apollophanem occiderunt. 38 Quibus

gestis, in hymnis et confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in
Israel, et victoriam dedit illis.
11. [1] Sed parvo post tempore, Lysias procurator regis, et propinquus, ac Lysiam
negotiorum præpositus, graviter ferens de his, quæ acciderant, [2] congregatis procuratorem
octoginta millibus, et equitatu universo, veniebat adversus Iudæos, existimans
se civitatem quidem captam Gentibus habitaculum facturum, [3] templum vero
in pecuniæ quæstum, sicut cetera delubra Gentium, habiturum, et per singulos
annos vænale sacerdotium: [4] nusquam recogitans Dei potestatem, sed mente
effrenatus in multitudine peditum, et in millibus equitum, et in octoginta elephantis
confidebat. [5] Ingressus autem Iudæam, et appropians Bethsuræ, quæ erat in
angusto loco, ab Ierosolyma intervallo quinque stadiorum, illud præsidium expugnabat.
[6] Ut autem Machabæus, et qui cum eo erant, cognoverunt expugnari præsidia,
cum fletu et lacrymis rogabant Dominum, et omnis turba simul, ut bonum
angelum mitteret ad salutem Israel. [7] Et ipse primus Machabæus, sumptis armis,
ceteros adhortatus est simul secum periculum subire, et ferre auxilium fratribus suis.
[8] Cumque pariter prompto animo procederent, Ierosolymis apparuit præcedens apparente equite.
eos eques in veste candida, armis aureis hastam vibrans. [9] Tunc omnes simul
benedixerunt misericordem Dominum, et convaluerunt animis: non solum homines,
sed et bestias ferocissimas, et muros ferreos parati penetrare. [10] Ibant igitur
prompti, de cælo habentes adiutorem, et miserantem super eos Dominum. [11] Leonum
autem more impetu irruentes in hostes, prostraverunt ex eis undecim millia
peditum, et equitum mille sexcentos: [12] universos autem in fugam verterunt,
plures autem ex eis vulnerati nudi evaserunt. Sed et ipse Lysias turpiter fugiens
evasit.

2. Eupator Iudæis concedit ut legibus suis utantur, 11, 13—38.

[13] Et quia non insensatus erat, secum ipse reputans, factam erga se diminutionem, Iudas precibus
et intelligens invictos esse Hebræos, omnipotentis Dei auxilio innitentes, Lysiæ annuit;
misit ad eos: [14] promisitque se consensurum omnibus, quæ iusta sunt, et regem
compulsurum amicum fieri. [15] Annuit autem Machabæus precibus Lysiæ, in omnibus
utilitati consulens: et quæcumque Machabæus scripsit Lysiæ de Iudæis, ea rex
concessit.
[16] Nam erant scriptæ Iudæis epistolæ a Lysia quidem hunc modum continentes: litteræ Lysiæ ad
LYSIAS populo Iudæorum salutem. [17] Ioannes, et Abesalom, qui missi fuerant Iudæos,
a vobis, tradentes scripta, postulabant ut ea, quæ per illos significabantur, implerem.
[18] Quæcumque igitur regi potuerunt perferri, exposui: et quæ res permittebat,
concessit. [19] Si igitur in negotiis fidem conservaveritis, et deinceps bonorum vobis
causa esse tentabo. [20] De ceteris autem per singula verbo mandavi et istis, et his,
qui a me missi sunt, colloqui vobiscum. [21] Bene valete. Anno centesimo quadragesimo
octavo mensis Dioscori, die vigesima et quarta.
[22] Regis autem epistola ista continebat: REX Antiochus Lysiæ fratri salutem. litteræ regis ad
[23] Patre nostro inter deos translato, nos volentes eos, qui sunt in regno nostro sine Lysiam,
tumultu agere, et rebus suis adhibere diligentiam, [24] audivimus Iudæos non
consensisse patri meo ut transferrentur ad ritum Græcorum, sed tenere velle suum
institutum, ac propterea postulare a nobis concedi sibi legitima sua. [25] Volentes
igitur hanc quoque gentem quietam esse, statuentes iudicavimus, templum restitui
illis, ut agerent secundum suorum maiorum consuetudinem. [26] Bene igitur feceris,
si miseris ad eos, et dexteram dederis: ut cognita nostra voluntate, bono animo
sint, et utilitatibus propriis deserviant.
[27] Ad Iudæos vero regis epistola talis erat: REX Antiochus senatui Iudæorum, litteræ regis ad
et ceteris Iudæis salutem. [28] Si valetis, sic estis ut volumus: sed et ipsi bene valemus. Iudæos,
[29] Adiit nos Menelaus, dicens velle vos descendere ad vestros, qui sunt apud nos.
[30] His igitur, qui commeant usque ad diem trigesimum mensis Xanthici, damus
dextras securitatis, [31] ut Iudæi utantur cibis, et legibus suis, sicut et prius: et
nemo eorum ullo modo molestiam patiatur de his, quæ per ignorantiam gesta sunt.
[32] Misimus autem et Menelaum, qui vos alloquatur. [33] Valete. Anno centesimo
quadragesimo octavo, Xanthici mensis quintadecima die.

litteræ Romanorum ad Iudæos.

[34] Miserunt autem etiam Romani epistolam, ita se habentem: QUINTUS
Memmius, et Titus Manilius legati Romanorum, populo Iudæorum salutem. [35] De
his, quæ Lysias cognatus regis concessit vobis, et nos concessimus. [36] De quibus
autem ad regem iudicavit referendum, confestim aliquem mittite, diligentius
inter vos conferentes, ut decernamus, sicut congruit vobis: nos enim Antiochiam
accedimus. [37] Ideoque festinate rescribere, ut nos quoque sciamus cuius estis
voluntatis. [38] Bene valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, quintadecima
die mensis Xanthici.

3. Iudas gentibus vicinis bellum infert, 12, 1—46.

Factis his pactionibus debellat:

12. [1] His factis pactionibus, Lysias pergebat ad regem, Iudæi autem agri-
culturæ operam dabant. [2] Sed hi, qui resederant, Timotheus, et Apollonius Gennæi
filius, sed et Hieronymus, et Demophon super hos, et Nicanor Cypriarches, non
sinebant eos in silentio agere, et quiete.

Ioppitas,

[3] Ioppitæ vero tale quoddam flagitium perpetrarunt: rogaverunt Iudæos,
cum quibus habitabant, ascendere scaphas, quas paraverant, cum uxoribus, et
filiis, quasi nullis inimicitiis inter eos subiacentibus. [4] Secundum commune itaque
decretum civitatis, et ipsis acquiescentibus, pacisque causa nihil suspectum habenti-
bus: cum in altum processissent, submerserunt non minus ducentos. [5] Quam
crudelitatem Iudas in suæ gentis homines factam ut cognovit, præcepit viris, qui
erant cum ipso: et invocato iusto iudice Deo, [6] venit adversus interfectores fratrum,
et portum quidem noctu succendit, scaphas exussit, eos autem, qui ab igne refugerant,
gladio peremit. [7] Et cum hæc ita egisset, discessit quasi iterum reversurus, et
universos Ioppitas eradicaturus.

Iamnitas,

[8] Sed cum cognovisset et eos, qui erant Iamniæ, velle pari modo facere habitanti-
bus secum Iudæis, [9] Iamnitis quoque nocte supervenit, et portum cum navibus
succendit: ita ut lumen ignis appareret Ierosolymis a stadiis ducentis quadraginta.

habitatores urbis Casphin,

[10] Inde cum iam abiissent novem stadiis, et iter facerent ad Timotheum,
commiserunt cum eo Arabes quinque millia viri, et equites quingenti. [11] Cumque
pugna valida fieret, et auxilio Dei prospere cessisset, residui Arabes victi, petebant
a Iuda dextram sibi dari, promittentes se pascua daturos, et in ceteris profuturos.
[12] Iudas autem, arbitratus vere in multis eos utiles, promisit pacem: dextrisque
acceptis, discessere ad tabernacula sua. [13] Aggressus est autem et civitatem quan-
dam firmam pontibus murisque circumseptam, quæ a turbis habitabatur gentium
promiscuarum, cui nomen Casphin. [14] Hi vero, qui intus erant, confidentes in
stabilitate murorum, et apparatu alimoniarum, remissius agebant, maledictis
lacessentes Iudam, et blasphemantes, ac loquentes quæ fas non est. [15] Machabæus
autem, invocato magno mundi Principe, qui sine arietibus, et machinis [a]temporibus
Iesu præcipitavit Iericho, irruit ferociter muris: [16] et capta civitate per Domini
voluntatem innumerabiles cædes fecit, ita ut adiacens stagnum stadiorum duorum
latitudinis, sanguine interfectorum fluere videretur.

Timotheum in regione Tubianæorum,

[17] Inde discesserunt stadia septingenta quinquaginta, et venerunt in Characa
ad eos, qui dicuntur Tubianæi, Iudæos: [18] et Timotheum quidem in illis locis
non comprehenderunt, nulloque negotio perfecto regressus est, relicto in quodam
loco firmissimo præsidio. [19] Dositheus autem, et Sosipater, qui erant duces cum
Machabæo, peremerunt a Timotheo relictos in præsidio, decem millia viros. [20] At
Machabæus, ordinatis circum se sex millibus, et constitutis per cohortes, adversus
Timotheum processit, habentem secum centum viginti millia peditum, equitumque
duo millia quingentos. [21] Cognito autem Iudæ adventu, Timotheus præmisit
mulieres, et filios, et reliquum apparatum, in præsidium, quod Carnion dicitur:
erat enim inexpugnabile, et accessu difficile propter locorum angustias. [22] Cumque
cohors Iudæ prima apparuisset, timor hostibus incussus est, ex præsentia Dei,
qui universa conspicit, et in fugam versi sunt alius ab alio, ita ut magis a suis
deiicerentur, et gladiorum suorum ictibus debilitarentur. [23] Iudas autem vehementer

---

12, *15* [a]Ios 6, 20.

instabat puniens profanos, et prostravit ex eis triginta millia virorum. 24 Ipse
vero Timotheus incidit in partes Dosithei, et Sosipatris: et multis precibus postulabat
ut vivus dimitteretur, eo quod multorum ex Iudæis parentes haberet, ac fratres,
quos morte eius decipi eveniret. 25 Et cum fidem dedisset restituturum se eos
secundum constitutum, illæsum eum dimiserunt propter fratrum salutem.

26 Iudas autem egressus est ad Carnion, interfectis vigintiquinque millibus. *urbes*
27 Post horum fugam, et necem, movit exercitum ad Ephron civitatem munitam. *Carnion et Ephron,*
in qua multitudo diversarum gentium habitabat: et robusti iuvenes pro muris
consistentes fortiter repugnabant: in hac autem machinæ multæ, et telorum erat
apparatus. 28 Sed, cum Omnipotentem invocassent, qui potestate sua vires hostium
confringit, ceperunt civitatem: et ex eis, qui intus erant, vigintiquinque millia
prostraverunt. 29 Inde ad civitatem Scytharum abierunt, quæ ab Ierosolymis
sexcentis stadiis aberat. 30 Contestantibus autem his, qui apud Scythopolitas
erant, Iudæis, quod benigne ab eis haberentur, etiam temporibus infelicitatis
quod modeste secum egerint: 31 gratias agentes eis, et exhortati etiam de cetero
erga genus suum benignos esse, venerunt Ierosolymam die sollemni septimanarum
instante.

32 Et post Pentecosten abierunt contra Gorgiam præpositum Idumææ. 33 Exivit *Gorgiam præpositum*
autem cum peditibus tribus millibus, et equitibus quadringentis. 34 Quibus con- *Idumææ:*
gressis, contigit paucos ruere Iudæorum. 35 Dositheus vero quidam de Bacenoris
eques, vir fortis, Gorgiam tenebat: et, cum vellet illum capere vivum, eques quidam
de Thracibus irruit in eum, humerumque eius amputavit: atque ita Gorgias effugit
in Maresa. 36 At illis, qui cum Esdrin erant, diutius pugnantibus et fatigatis,
invocavit Iudas Dominum adiutorem, et ducem belli fieri: 37 incipiens voce patria,
et cum hymnis clamorem extollens, fugam Gorgiæ militibus incussit.

38 Iudas autem collecto exercitu venit in civitatem Odollam: et, cum septima *Iudas pro defunctis*
dies superveniret, secundum consuetudinem purificati, in eodem loco sabbatum *sacrificium*
egerunt. 39 Et sequenti die venit cum suis Iudas, ut corpora prostratorum tolleret, *offert.*
et cum parentibus poneret in sepulchris paternis. 40 Invenerunt autem sub tunicis
interfectorum de donariis idolorum, quæ apud Iamniam fuerunt, [a]a quibus lex
prohibet Iudæos: omnibus ergo manifestum factum est, ob hanc causam eos corruisse.
41 Omnes itaque benedixerunt iustum iudicium Domini, qui occulta fecerat mani-
festa. 42 Atque ita ad preces conversi, rogaverunt ut id, quod factum erat, delictum
oblivioni traderetur. At vero fortissimus Iudas hortabatur populum conservare
se sine peccato, sub oculis videntes quæ facta sunt pro peccatis eorum, qui prostrati
sunt. 43 Et facta collatione, duodecim millia drachmas argenti misit Ierosolymam
offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, bene et religiose de resurrectione cogitans.
(44 nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur,
et vanum orare pro mortuis) 45 et quia considerabat quod hi, qui cum pietate
dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. 46 Sancta ergo,
et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur.

4. Eupator victus cum Iudæis paciscitur, 13, 1—26.

13. 1 Anno centesimo quadragesimonono, cognovit Iudas Antiochum Eupa- *Rex cum Lysia venit,*
torem venire cum multitudine adversus Iudæam, 2 et cum eo Lysiam procuratorem,
et præpositum negotiorum, secum habentem peditum centum decem millia, et
equitum quinque millia, et elephantos viginti duos, currus cum falcibus trecentos.

3 Commiscuit autem se illis et Menelaus: et cum multa fallacia deprecabatur *Menelaum pontificem*
Antiochum, non pro patriæ salute, sed sperans se constitui in principatum. 4 Sed *depositum*
Rex regum suscitavit animos Antiochi in peccatorem: et suggerente Lysia hunc *necat.*
esse causam omnium malorum, iussit (ut eis est consuetudo) apprehensum in eodem
loco necari. 5 Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum
undique habens cineris: hæc prospectum habebat in præceps. 6 inde in cinerem
deiici iussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum. 7 Et tali lege

40 [a]Dt 7, 25.

prævaricatorem legis contigit mori, nec terræ dari Menelaum. 8 Et quidem satis iuste: nam quia multa erga aram Dei delicta commisit, cuius ignis, et cinis erat sanctus: ipse in cineris morte damnatus est.

audaciam Iudæorum Deo confidentium gustat,

9 Sed rex mente effrenatus veniebat, nequiorem se patre suo Iudæis ostensurus. 10 Quibus Iudas cognitis, præcepit populo ut die ac nocte Dominum invocarent, quo, sicut semper, et nunc adiuvaret eos: 11 quippe qui lege, et patria, sanctoque templo privari vererentur: ac populum, qui nuper paululum respirasset, ne sineret blasphemis rursus nationibus subdi. 12 Omnibus itaque simul id facientibus, et petentibus a Domino misericordiam cum fletu, et ieiuniis, per triduum continuum prostratis, hortatus est eos Iudas ut se præpararent. 13 Ipse vero cum senioribus cogitavit prius quam rex admoveret exercitum ad Iudæam, et obtineret civitatem, exire, et Domini iudicio committere exitum rei. 14 Dans itaque potestatem omnium Deo mundi creatori, et exhortatus suos ut fortiter dimicarent, et usque ad mortem pro legibus, templo, civitate, patria, et civibus starent, circa Modin exercitum constituit. 15 Et dato signo suis Dei victoriæ, iuvenibus fortissimis electis, nocte aggressus aulam regiam, in castris interfecit viros quattuor millia, et maximum elephantorum cum his, qui superpositi fuerant: 16 summoque metu, ac perturbatione hostium castra replentes, rebus prospere gestis, abierunt. 17 Hoc autem factum est die illucescente, adiuvante eum Domini protectione.

cum Bethsura paciscitur

18 Sed rex, accepto gustu audaciæ Iudæorum, arte difficultatem locorum tentabat: 19 et Bethsuræ, quæ erat Iudæorum præsidium munitum, castra admovebat: sed fugabatur, impingebat, minorabatur. 20 His autem, qui intus erant, Iudas necessaria mittebat. 21 Enunciavit autem mysteria hostibus Rhodocus quidam de Iudaico exercitu, qui requisitus comprehensus est, et conclusus. 22 Iterum rex sermonem habuit ad eos, qui erant in Bethsuris: dextram dedit: accepit: abiit. 23 commisit cum Iuda, superatus est.

et cum Iuda duce,

Ut autem cognovit rebellasse Philippum Antiochiæ, qui relictus erat super negotia, mente consternatus Iudæos deprecans, subditusque eis ,iurat de omnibus, quibus iustum visum est: et reconciliatus obtulit sacrificium, honoravit templum, et munera posuit: 24 Machabæum amplexatus est, et fecit eum a Ptolemaide usque ad Gerrenos ducem et principem.

revertitur.

25 Ut autem venit Ptolemaidam, graviter ferebant Ptolemenses amicitiæ conventionem, indignantes ne forte fœdus irrumperent. 26 Tunc ascendit Lysias tribunal, et exposuit rationem, et populum sedavit, regressusque est Antiochiam: et hoc modo regis profectio, et reditus processit.

III. Demetrio I. Sotere regnante, 14, 1—15, 37.

1. Nicanoris et Iudæ amicitiæ, 14, 1—25.

Demetrius Seleuci.

14. 1 Sed post triennii tempus cognovit Iudas, et qui cum eo erant, Demetrium Seleuci cum multitudine valida, et navibus, per portum Tripolis ascendisse ad loca opportuna, 2 et tenuisse regiones adversus Antiochum, et ducem eius Lysiam.

ab Alcimo pontifice deposito irritatus,

3 Alcimus autem quidam, qui summus sacerdos fuerat, sed voluntarie coinquinatus est temporibus commistionis, considerans nullo modo sibi esse salutem, neque accessum ad altare, 4 venit ad regem Demetrium centesimo quinquagesimo anno, offerens ei coronam auream, et palmam, super hæc et thallos, qui templi esse videbantur. Et ipsa quidem die siluit. 5 Tempus autem opportunum dementiæ suæ nactus, convocatus a Demetrio ad consilium, et interrogatus quibus rebus et consiliis Iudæi niterentur, 6 respondit: Ipsi, qui dicuntur Assidæi Iudæorum, quibus præest Iudas Machabæus, bella nutriunt, et seditiones movent, nec patiuntur regnum esse quietum. 7 nam et ego defraudatus parentum gloria (dico autem summo sacerdotio) huc veni: 8 primo quidem utilitatibus regis fidem servans, secundo autem etiam civibus consulens: nam illorum pravitate universum genus nostrum non minime vexatur. 9 Sed oro his singulis o rex cognitis, et regioni, et generi secundum humanitatem tuam pervulgatam omnibus prospice. 10 nam, quamdiu superest Iudas, impossibile est, pacem esse negotiis. 11 Talibus autem

ab hoc dictis, et ceteri amici, hostiliter se habentes adversus Iudam, inflammaverunt Demetrium.

12 Qui statim Nicanorem præpositum elephantorum ducem misit in Iudæam:
13 datis mandatis ut ipsum quidem Iudam caperet: eos vero, qui cum illo erant,
dispergeret, et constitueret Alcimum maximi templi summum sacerdotem. 14 Tunc
gentes, quæ de Iudæa fugerant Iudam, gregatim se Nicanori miscebant, miserias,
et clades Iudæorum prosperitates rerum suarum existimantes. 15 Audito itaque
Iudæi Nicanoris adventu, et conventu nationum, conspersi terra rogabant eum,
qui populum suum constituit, ut in æternum custodiret, quique suam portionem
signis evidentibus protegit. 16 Imperante autem duce, statim inde moverunt,
conveneruntque ad castellum Dessau. 17 Simon vero frater Iudæ commiserat
cum Nicanore: sed conterritus est repentino adventu adversariorum.

Nicanorem in Iudæam mittit.

18 Nicanor tamen, audiens virtutem comitum Iudæ, et animi magnitudinem,
quam pro patriæ certaminibus habebant, sanguine iudicium facere metuebat.
19 Quam ob rem præmisit Posidonium, et Theodotium, et Matthiam, ut darent
dextras atque acciperent. 20 Et cum diu de his consilium ageretur, et ipse dux
ad multitudinem retulisset, omnium una fuit sententia amicitiis annuere. 21 Itaque
diem constituerunt, qua secreto inter se agerent: et singulis sellæ prolatæ sunt,
et positæ. 22 Præcepit autem Iudas armatos esse locis opportunis, ne forte ab
hostibus repente mali aliquid oriretur: et congruum colloquium fecerunt. 23 Morabatur autem Nicanor Ierosolymis, nihilque inique agebat, gregesque turbarum,
quæ congregatæ fuerant, dimisit. 24 Habebat autem Iudam semper charum ex
animo, et erat viro inclinatus. 25 Rogavitque eum ducere uxorem, filiosque procreare. Nuptias fecit: quiete egit, communiterque vivebant.

qui Iudam ex animo carum habet.

2. Nicanoris cum Iuda inimicitiæ, 14, 26—15, 5.

26 Alcimus autem, videns charitatem illorum adinvicem, et conventiones,
venit ad Demetrium, et dicebat, Nicanorem rebus alienis assentire, Iudamque
regni insidiatorem successorem sibi destinasse. 27 Itaque rex exasperatus, et
pessimis huius criminationibus irritatus, scripsit Nicanori, dicens, graviter quidem
se ferre de amicitiæ conventione, iubere tamen Machabæum citius vinctum mittere
Antiochiam.

Alcimo instigante ac rege iubente

28 Quibus cognitis, Nicanor consternabatur, et graviter ferebat, si ea, quæ
convenerant, irrita faceret, nihil læsus a viro. 29 sed, quia regi resistere non poterat,
opportunitatem observabat, qua præceptum perficeret.

dolose agit,

30 At Machabæus, videns secum austerius agere Nicanorem, et consuetum
occursum ferocius exhibentem, intelligens non ex bono esse austeritatem istam,
paucis suorum congregatis, occultavit se a Nicanore.

sed ab Iuda præventus

31 Quod cum ille cognovit fortiter se a viro præventum, venit ad maximum
et sanctissimum templum: et sacerdotibus solitas hostias offerentibus, iussit sibi
tradi virum. 32 quibus cum iuramento dicentibus nescire se ubi esset qui quærebatur,
extendens manum ad templum, 33 iuravit, dicens: Nisi Iudam mihi vinctum tradideritis, istud Dei fanum in planitiem deducam, et altare effodiam, et templum
hoc Libero patri consecrabo. 34 Et his dictis abiit. Sacerdotes autem protendentes
manus in cælum, invocabant eum, qui semper propugnator esset gentis ipsorum,
hæc dicentes: 35 Tu Domine universorum, qui nullius indiges, voluisti templum
habitationis tuæ fieri in nobis. 36 Et nunc sancte sanctorum omnium Domine,
conserva in æternum impollutam domum istam, quæ nuper mundata est.

contra templum loquitur,

37 Razias autem quidam de senioribus ab Ierosolymis delatus est Nicanori,
vir amator civitatis, et bene audiens: qui pro affectu pater Iudæorum appellabatur.
38 Hic multis temporibus continentiæ propositum tenuit in Iudaismo, corpusque
et animam tradere contentus pro perseverantia. 39 Volens autem Nicanor manifestare odium, quod habebat in Iudæos, misit milites quingentos, ut eum comprehenderent. 40 putabat enim, si illum decepisset, se cladem Iudæis maximam
illaturum. 41 Turbis autem irruere in domum eius, et ianuam disrumpere, atque
ignem admovere cupientibus, cum iam comprehenderetur, gladio se petiit: 42 eligens

Raziam patrem Iudæorum in mortem pellit,

nobiliter mori potius, quam subditus fieri peccatoribus, et contra natales suos
indignis iniuriis agi. 43 Sed, cum per festinationem non certo ictu plagam dedisset,
et turbæ intra ostia irrumperent, recurrens audacter ad murum, præcipitavit
semetipsum viriliter in turbas: 44 quibus velociter locum dantibus casui eius,
venit per mediam cervicem: 45 et cum adhuc spiraret, accensus animo, surrexit:
et cum sanguis eius magno fluxu deflueret, et gravissimis vulneribus esset saucius,
cursu turbam pertransiit: 46 et stans supra quandam petram præruptam, et iam
exanguis effectus, complexus intestina sua, utrisque manibus proiecit super turbas,
invocans dominatorem vitæ ac spiritus, ut hæc illi iterum redderet: atque ita vita
defunctus est.

sabbatum violare vult. **15.** 1 Nicanor [a]autem, ut comperit Iudam esse in locis Samariæ, cogitavit
cum omni impetu die sabbati committere bellum. 2 Iudæis vero, qui illum per
necessitatem sequebantur, dicentibus: Ne ita ferociter, et barbare feceris, sed
honorem tribue diei sanctificationis, et honora eum, qui universa conspicit: 3 ille
infelix interrogavit, si est potens in cælo, qui imperavit agi diem sabbatorum.
4 Et respondentibus illis, Est Dominus vivus ipse in cælo potens, qui iussit agi
septimam diem. 5 At ille ait: Et ego potens sum super terram, qui impero sumi
arma, et negotia regis impleri. Tamen non obtinuit ut consilium perficeret.

3. Nicanoris interitus miserabilis, 15, 6—37.

Iudas suos hortatur. 6 Et Nicanor quidem cum summa superbia erectus, cogitaverat commune
trophæum statuere de Iuda. 7 Machabæus autem semper confidebat cum omni
spe auxilium sibi a Deo affuturum. 8 et hortabatur suos ne formidarent ad adventum nationum, sed in mente haberent adiutoria sibi facta de cælo, et nunc
sperarent ab Omnipotente sibi affuturam victoriam. 9 Et allocutus eos de lege,
et prophetis, admonens etiam certamina, quæ fecerant prius, promptiores constituit
eos: 10 et ita animis eorum erectis simul ostendebat Gentium fallaciam, et iuramentorum prævaricationem. 11 Singulos autem illorum armavit, non clypei, et
hastæ munitione, sed sermonibus optimis, et exhortationibus, exposito digno
fide somnio, per quod universos lætificavit.

apparitione Oniæ et Ieremiæ recreatur. 12 Erat autem huiuscemodi visus: Oniam, qui fuerat summus sacerdos, virum
bonum et benignum, verecundum visu, modestum moribus, et eloquio decorum,
et qui a puero in virtutibus exercitatus sit, manus protendentem, orare pro omni
populo Iudæorum: 13 Post hoc apparuisse et alium virum ætate, et gloria mirabilem,
et magni decoris habitudine circa illum: 14 Respondentem vero Oniam dixisse:
Hic est fratrum amator, et populi Israel: hic est, qui multum orat pro populo,
et universa sancta civitate, Ieremias propheta Dei. 15 Extendisse autem Ieremiam
dextram, et dedisse Iudæ gladium aureum, dicentem: 16 Accipe sanctum gladium
munus a Deo, in quo deiicies adversarios populi mei Israel.

præparatis omnibus 17 Exhortati itaque Iudæ sermonibus bonis valde, de quibus extolli posset
impetus, et animi iuvenum confortari, statuerunt dimicare et confligere fortiter:
ut virtus de negotiis iudicaret, eo quod civitas sancta, et templum periclitarentur.
18 Erat enim pro uxoribus, et filiis, itemque pro fratribus, et cognatis minor solicitudo:
maximus vero et primus pro sanctitate timor erat templi. 19 sed et eos, qui in
civitate erant, non minima solicitudo habebat pro his, qui congressuri erant.

Dominum invocat. 20 Et, cum iam omnes sperarent iudicium futurum, hostesque adessent, atque
exercitus esset ordinatus, bestiæ, equitesque opportuno in loco compositi, 21 considerans Machabæus adventum multitudinis, et apparatum varium armorum,
et ferocitatem bestiarum, extendens manus in cælum, prodigia facientem Dominum
invocavit, qui non secundum armorum potentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis
victoriam. 22 Dixit autem invocans hoc modo: [b]Tu Domine, qui misisti angelum
tuum sub Ezechia rege Iuda, et interfecisti de castris Sennacherib centum octogintaquinque millia: 23 et nunc dominator cælorum mitte angelum tuum bonum ante
nos in timore, et tremore magnitudinis brachii tui. 24 ut metuant qui cum blasphemia veniunt adversus sanctum populum tuum. Et hic quidem ita peroravit.

15, *1* [a]1 Mcc 7, 26. — *22* [b]Sup 8, 19.

25 Nicanor autem, et qui cum ipso erant, cum tubis et canticis admovebant. Nicanorem prosternit.
26 Iudas vero, et qui cum eo erant, invocato Deo, per orationes congressi sunt:
27 manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes, prostraverunt non
minus trigintaquinque millia, præsentia Dei magnifice delectati. 28 Cumque ces-
sassent, et cum gaudio redirent, cognoverunt Nicanorem ruisse cum armis suis.
29 Facto itaque clamore, et perturbatione excitata, patria voce omnipotentem
Dominum benedicebant.

30 Præcepit autem Iudas, qui per omnia corpore et animo mori pro civibus cuius caput et manum in Ierusalem suspendit.
paratus erat, caput Nicanoris, et manum cum humero abscissam, Ierosolymam
perferri. 31 Quo cum pervenisset, convocatis contribulibus, et sacerdotibus ad
altare, accersiit et eos, qui in arce erant. 32 Et ostenso capite Nicanoris, et manu
nefaria, quam extendens contra domum sanctam omnipotentis Dei, magnifice
gloriatus est. 33 Linguam etiam impii Nicanoris præcisam iussit particulatim
avibus dari: manum autem dementis contra templum suspendi. 34 Omnes igitur
cæli benedixerunt Dominum, dicentes: Benedictus, qui locum suum incontaminatum
servavit. 35 Suspendit autem Nicanoris caput in summa arce, ut evidens esset,
et manifestum signum auxilii Dei. 36 Itaque omnes communi consilio decreverunt
nullo modo diem istum absque celebritate præterire: 37 habere autem celebritatem
tertiadecima die mensis Adar, quod dicitur voce Syriaca, pridie Mardochæi diei.

Conclusio, 15, 38—40.

38 Igitur his erga Nicanorem gestis, et ex illis temporibus ab Hebræis civitate Epilogus auctoris.
possessa, ego quoque in his faciam finem sermonis. 39 Et si quidem bene, et ut
historiæ competit, hoc et ipse velim: sin autem minus digne, concedendum est
mihi. 40 Sicut enim vinum semper bibere, aut semper aquam, contrarium est:
alternis autem uti, delectabile: ita legentibus si semper exactus sit sermo, non
erit gratus. Hic ergo erit consummatus.

FINIS.

JUSTUS UT PALMA FLOREBIT. SICUT CEDRUS LIBANI MULTIPLICABITUR

SANCTUM IESU CHRISTI EVANGELIUM
SECUNDUM MATTHÆUM.

EXORDIUM.

Vita Iesu privata, 1, 1—2, 23.

1. Genealogia Iesu Christi, 1, 1—17.

1. 1 Liber generationis Iesu Christi filii [a]David, filii Abraham. Maiores
2 [b]Abraham genuit Isaac. [c]Isaac autem genuit Iacob. [d]Iacob autem genuit usque ad
Iudam, et fratres eius. 3 [e]Iudas autem genuit Phares, et Zaram de Thamar. David,
[f]Phares autem genuit Esron. Esron autem genuit Aram. 4 Aram autem genuit
Aminadab. [g]Aminadab autem genuit Naasson. Naasson autem genuit Salmon.
5 Salmon autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed
autem genuit Iesse. [h]Iesse autem genuit David regem.
6 [i]David autem rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Uriæ. 7 [k]Salomon usque
autem genuit Roboam. [l]Roboam autem genuit Abiam. [m]Abias autem genuit Asa. ad exsilium,
8 Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit
Oziam. 9 [n]Ozias autem genuit Ioatham. [o]Ioatham autem genuit Achaz. [p]Achaz
autem genuit Ezechiam. 10 [q]Ezechias autem genuit Manassen. [r]Manasses autem
genuit Amon. Amon autem genuit Iosiam. 11 [s]Iosias autem genuit Iechoniam,
et fratres eius in transmigratione Babylonis.
12 Et post transmigrationem Babylonis: Iechonias genuit Salathiel. Salathiel usque ad
autem genuit Zorobabel. 13 Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Christum;
Eliacim. Eliacim autem genuit Azor. 14 Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem
genuit Achim. Achim autem genuit Eliud. 15 Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar
autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob. 16 Iacob autem genuit Ioseph
virum Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.
17 Omnes itaque generationes ab Abraham usque ad David, generationes numerus
quattuordecim: et a David usque ad transmigrationem Babylonis, generationes generationum.
quattuordecim: et a transmigratione Babylonis usque ad Christum, generationes
quattuordecim.

2. Conceptio et nativitas Salvatoris, 1, 18—25.

18 Christi autem generatio sic erat: [t]Cum esset desponsata mater eius Maria Conceptus
Ioseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto. de Spiritu sancto,
19 Ioseph autem vir eius cum esset iustus, et nollet eam traducere: voluit occulte
dimittere eam. 20 Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in
somnis ei, dicens: Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam:
quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. 21 pariet autem filium: [u]et vocabis
nomen eius IESUM: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum.
22 Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est a Domino per
Prophetam dicentem:

1, *1* [a]Lc 3, 31. — *2* [b]Gn 21, 3. — [c]Gn 25, 25. — [d]Gn 29, 35. — *3* [e]Gn 38, 29; 1 Par 2, 4. — [f]Rt 4, 18; 1 Par 2, 5. — *4* [g]Nm 7, 12. — *5* [h]Rt 4, 17; 1 Sm 16, 1. — *6* [i]2 Sm 12, 24. — *7* [k]1 Rg 11, 43. — [l]1 Rg 14, 31. — [m]1 Rg 15, 8. — *9* [n]2 Par 26, 23. — [o]2 Par 27, 9. — [p]2 Par 28, 27. — *10* [q]2 Par 32, 33. — [r]2 Par 33, 20. 25. — *11* [s]2 Par 36, 1 s. — *18* [t]Lc 1, 27. — *21* [u]Lc 1, 31; Act 4, 12.

23 [a]Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium.
et vocabunt nomen eius Emmanuel.

quod est interpretatum Nobiscum Deus. 24 Exurgens autem Ioseph a somno,
fecit sicut præcepit ei angelus Domini, et accepit coniugem suam.

natus et circumcisus.
25 Et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum: et vocavit
nomen eius Iesum.

3. Adventus et adoratio Magorum, 2, 1—12.

Ierosolymis regem Iudæorum quærunt.
2. 1 Cum ergo [b]natus esset Iesus in Bethlehem Iuda in diebus Herodis regis,
ecce Magi ab oriente venerunt Ierosolymam, 2 dicentes: Ubi est qui natus est
rex Iudæorum? vidimus enim stellam eius in oriente, et venimus adorare eum.
3 Audiens autem Herodes rex, turbatus est, et omnis Ierosolyma cum illo. 4 Et
congregans omnes principes sacerdotum, et Scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi
Christus nasceretur. 5 At illi dixerunt ei: In Bethlehem Iudæ: Sic enim scriptum
est per Prophetam:

6 [c]Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda:
ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel.

7 Tunc Herodes clam vocatis Magis diligenter didicit ab eis tempus stellæ,
quæ apparuit eis: 8 et mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite, et interrogate diligenter
de puero: et cum inveneritis, renunciate mihi, ut et ego veniens adorem eum.

in Bethlehem eum adorant.
9 Qui cum audissent regem, abierunt, et ecce stella, quam viderant in oriente,
antecedebat eos, usquedum veniens staret supra, ubi erat puer. 10 Videntes autem
stellam gavisi sunt gaudio magno valde. 11 Et intrantes domum, invenerunt
puerum cum Maria matre eius, et procidentes adoraverunt eum: [d]et apertis thesauris
suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, et myrrham.

alia via revertuntur.
12 Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam
reversi sunt in regionem suam.

4. Fuga ac reversio pueri, 2, 13—23.

Ioseph in Ægyptum secedit,
13 Qui cum recessissent, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens:
Surge, et accipe puerum, et matrem eius, et fuge in Ægyptum, et esto ibi usque
dum dicam tibi. Futurum est enim ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum.
14 Qui consurgens accepit puerum, et matrem eius nocte, et secessit in Ægyptum:
15 et erat ibi usque ad obitum Herodis: ut adimpleretur quod dictum est a Domino
per Prophetam dicentem: [e]Ex Ægypto vocavi filium meum.

Herodes pueros occidit.
16 Tunc Herodes videns quoniam illusus esset a Magis, iratus est valde, et
mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, et in omnibus finibus eius
a bimatu et infra secundum tempus, quod exquisierat a Magis. 17 Tunc adimpletum
est quod dictum est per Ieremiam prophetam dicentem:

18 [f]Vox in Rama audita est ploratus, et ululatus multus:
Rachel plorans filios suos, et noluit consolari, quia non sunt.

sacra familia in Nazareth habitat.
19 Defuncto autem Herode, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in
Ægypto, 20 dicens: Surge, et accipe puerum, et matrem eius, et vade in terram
Israel: defuncti sunt enim, qui quærebant animam pueri. 21 Qui consurgens, accepit
puerum, et matrem eius, et venit in terram Israel. 22 Audiens autem quod Archelaus
regnaret in Iudæa pro Herode patre suo, timuit illo ire: et admonitus in somnis,
secessit in partes Galilææ. 23 Et veniens habitavit in civitate, quæ vocatur Nazareth:
ut adimpleretur quod dictum est per Prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur.

---

23 [a]Is 7, 14. — *2, 1* [b]Lc 2, 7. — *6* [c]Mch 5, 2; Io 7, 42. — *11* [d]Ps 71, 10. — *15* [e]Os 11, 1. — *18* [f]Ir 31, 15.

PARS PRIMA.

Magisterium Salvatoris mundi, 3, 1—25, 46.

I. A baptismo usque ad regressum in Galilæam, 3, 1—4, 11.

1. Ministerium Ioannis baptistæ, 3, 1—17.

3. 1 In diebus autem illis venit Ioannes Baptista prædicans in deserto Iudææ, Prædicat et baptizat,
2 et dicens: [a]Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cælorum. 3 Hic
est enim, qui dictus est per Isaiam prophetam dicentem:

[b]Vox clamantis in deserto:
Parate viam Domini: rectas facite semitas eius.

4 Ipse autem Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum, et zonam
pelliceam circa lumbos suos: esca autem eius erat locustæ, et mel silvestre. 5 Tunc
exibat ad eum Ierosolyma, et omnis Iudæa, et omnis regio circa Iordanem; 6 et
baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua.

7 Videns autem multos Pharisæorum, et Sadducæorum venientes ad baptismum malos reprehendit,
suum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura ira?
8 Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ. 9 Et ne velitis dicere intra vos: [c]Patrem
habemus Abraham. dico enim vobis quoniam potens est Deus de lapidibus istis
suscitare filios Abrahæ. 10 Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis
ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur.

11 [d]Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem post me venturus Christum evangelizat
est, fortior me est, cuius non sum dignus calceamenta portare: ipse vos baptizabit
in Spiritu sancto, et igni. 12 Cuius ventilabrum in manu sua: et permundabit aream
suam: et congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni
inextinguibili.

13 [e]Tunc venit Iesus a Galilæa in Iordanem ad Ioannem, ut baptizaretur ab eo. atque baptizat.
14 Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego a te debeo baptizari, et tu venis ad
me? 15 Respondens autem Iesus, dixit ei: Sine modo: sic enim decet nos implere
omnem iustitiam. Tunc dimisit eum. 16 Baptizatus autem Iesus, confestim ascendit
de aqua. et ecce aperti sunt ei cæli: et vidit spiritum Dei descendentem sicut colum-
bam, et venientem super se. 17 [f]Et ecce vox de cælis dicens: Hic est filius meus
dilectus, in quo mihi complacui.

2. Ieiunium et tentatio Domini, 4, 1—11.

4. 1 Tunc [g]Iesus ductus est in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo. Ieiunans esurit
2 Et cum ieiunasset quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, postea esuriit.
3 Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. et a diabolo tentatur.
4 Qui respondens dixit: Scriptum est: [h]Non in solo pane vivit homo, sed in omni
verbo, quod procedit de ore Dei. 5 Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civita-
tem, et statuit eum super pinnaculum templi, 6 et dixit ei: Si filius Dei es, mitte
te deorsum. Scriptum est enim:

[i]Quia angelis suis mandavit de te,
et in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

7 Ait illi Iesus: Rursum scriptum est: [k]Non tentabis Dominum Deum tuum.
8 Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde: et ostendit ei omnia
regna mundi, et gloriam eorum, 9 et dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens
adoraveris me. 10 Tunc dicit ei Iesus: Vade Satana: Scriptum est enim: [l]Dominum
Deum tuum adorabis, et illi soli servies. 11 Tunc reliquit eum diabolus: et ecce
angeli accesserunt, et ministrabant ei.

3, *2* [a]Mc 1, 4; Lc 3, 3. — *3* [b]Is 40, 3; Mc 1, 3; Lc 3, 4. — *9* [c]Io 8, 39. — *11* [d]Mc 1, 8; Lc 3, 16; Io 1, 26; Act 1, 5. — *13* [e]Mc 1, 9; Lc 3, 21. — *17* [f]Lc 9, 35; 2 Ptr 1, 17. — **4,** *1* [g]Mc 1, 12; Lc 4, 1. — *4* [h]Dt 8, 3. — *6* [i]Ps 90, 11. — *7* [k]Dt 6, 16. — *10* [l]Dt 6, 13.

II. A regressu in Galilæam usque ad saturationem quinque milium, 4, 12—14, 12.

1. Regressus in Galilæam, 4, 12—23.

Nazareth relinquens in Capharnaum habitat.

[12] Cum autem audisset Iesus quod Ioannes traditus esset, [a]secessit in Galilæam:
[13] et, relicta civitate Nazareth, venit, et habitavit in Capharnaum maritima, in
finibus Zabulon, et Nephthalim: [14] ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam
prophetam:
[15] [b]Terra Zabulon, et terra Nephthalim, via maris trans Iordanem, Galilæa
gentium:
[16] populus, qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam:
et sedentibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis.

pœnitentiam prædicat.

[17] [c]Exinde cœpit Iesus prædicare, et dicere: Pœnitentiam agite: appropinquavit
enim regnum cælorum.

Petrum et Andream, Iacobum et Ioannem vocat,

[18] Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilææ, [d]vidit duos fratres, Simonem,
qui vocatur Petrus, et Andream fratrem eius, mittentes rete in mare, (erant enim
piscatores) [19] et ait illis: Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum.
[20] At illi continuo relictis retibus secuti sunt eum. [21] Et procedens inde, vidit
alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, et Ioannem fratrem eius in navi cum Zebedæo
patre eorum, reficientes retia sua: et vocavit eos. [22] Illi autem statim relictis
retibus et patre, secuti sunt eum.

in synagogis Galilææ docet.

[23] Et circuibat Iesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum, et prædicans
evangelium regni: et sanans omnem languorem, et omnem infirmitatem in populo.

2. Oratio in monte habita, 4, 24—7, 29.

Occasio orationis;

[24] Et abiit opinio eius in totam Syriam, et obtulerunt ei omnes male habentes,
variis languoribus, et tormentis comprehensos, et qui dæmonia habebant, et lunaticos,
et paralyticos, et curavit eos: [25] [e]et secutæ sunt eum turbæ multæ de Galilæa,
et Decapoli, et de Ierosolymis, et de Iudæa, et de trans Iordanem. **5.** [1] Videns
autem Iesus turbas, ascendit in montem, et cum sedisset, accesserunt ad eum
discipuli eius, [2] et aperiens os suum docebat eos dicens:

octo beatitudines;

[3] [f]Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cælorum.
[4] [g]Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram.
[5] [h]Beati, qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur.
[6] Beati, qui esuriunt, et sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur.
[7] Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.
[8] [i]Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.
[9] Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur.
[10] [k]Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est
regnum cælorum.

de salutari persecutione

[11] Beati estis cum maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint, et dixerint
omne malum adversum vos mentientes, propter me: [12] gaudete, et exultate,
quoniam merces vestra copiosa est in cælis. sic enim persecuti sunt prophetas,
qui fuerunt ante vos.

et officio discipulorum;

[13] Vos estis sal terræ. [l]Quod si sal evanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet
ultra, nisi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus. [14] Vos estis lux mundi.
Non potest civitas abscondi supra montem posita. [15] [m]neque accendunt lucernam,
et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum ut luceat omnibus, qui in domo
sunt. [16] [n]Sic luceat lux vestra coram hominibus: ut videant opera vestra bona,
et glorificent patrem vestrum, qui in cælis est.

de solutione et impletione legis.

[17] Nolite putare quoniam veni solvere legem, aut prophetas: non veni solvere,
sed adimplere. [18] [o]Amen quippe dico vobis, donec transeat cælum et terra, iota

12 [a]Mc 1, 14; Lc 4, 14; Io 4, 43. — *15* [b]Is 9, 1. — *17* [c]Mc 1, 15. — *18* [d]Mc 1, 16; Lc 5, 2. — *25* [e]Mc 3, 7; Lc 6, 17. — **5,** *3* [f]Lc 6, 20. — *4* [g]Ps 36, 11. — *5* [h]Is 61, 2. — *8* [i]Ps 23, 4. — *10* [k]1 Ptr 2, 20; 3, 14; 4, 14. — *13* [l]Mc 9, 49; Lc 14, 34. — *15* [m]Mc 4, 21; Lc 8, 16; 11, 33. — *16* [n]1 Ptr 2, 12. — *18* [o]Lc 16, 17.

unum, aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant. 19 [a]Qui ergo solverit
unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in
regno cælorum: qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno cæ-
lorum. 20 Dico enim vobis, quia nisi abundaverit iustitia vestra [b]plus quam Scri-
barum, et Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum.
21 Audistis quia dictum est antiquis: [c]Non occides: qui autem occiderit, reus de homicidio, ira,
erit iudicio. 22 Ego autem dico vobis: quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus reconciliatione.
erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, raca: reus erit concilio. Qui autem dixerit,
fatue: reus erit gehennæ ignis. 23 Si ergo offers munus tuum ad altare, et ibi re-
cordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te: 24 relinque ibi munus
tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo: et tunc veniens offeres
munus tuum. 25 [d]Esto consentiens adversario tuo cito dum es in via cum eo: ne
forte tradat te adversarius iudici, et iudex tradat te ministro: et in carcerem mittaris.
26 Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem.
27 Audistis quia dictum est antiquis: [e]Non mœchaberis. 28 Ego autem dico de adulterio, concupiscentia,
vobis: quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus divortio,
est eam in corde suo. 29 [f]Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum,
et proiice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam
totum corpus tuum mittatur in gehennam. 30 Et si dextra manus tua scandalizat
te, abscide eam, et proiice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum
tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam. 31 Dictum est autem: [g]Qui-
cumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudii. 32 Ego autem dico vobis:
[h]Quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam
mœchari: et qui dimissam duxerit, adulterat.
33 Iterum audistis quia dictum est antiquis: [i]Non periurabis: reddes autem de iure iurando.
Domino iuramenta tua. 34 Ego autem dico vobis, non iurare omnino, neque per
cælum, quia thronus Dei est: 35 neque per terram, quia scabellum est pedum
eius: neque per Ierosolymam, quia civitas est magni regis: 36 neque per caput
tuum iuraveris, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum. 37 [k]Sit
autem sermo vester, est, est: non, non: quod autem his abundantius est, a malo est.
38 Audistis quia dictum est: [l]Oculum pro oculo, et dentem pro dente. 39 Ego de talione.
autem dico vobis, non resistere malo: [m]sed si quis te percusserit in dexteram maxillam
tuam, præbe illi et alteram: 40 [n]et ei, qui vult tecum iudicio contendere, et tunicam
tuam tollere, dimitte ei et pallium. 41 et quicumque te angariaverit mille passus,
vade cum illo et alia duo. 42 [o]Qui petit a te, da ei: et volenti mutuari a te, ne
avertaris.
43 Audistis quia dictum est: [p]Diliges proximum tuum, et odio habebis inimicum de caritate inimicorum:
tuum. 44 Ego autem dico vobis: [q]Diligite inimicos vestros, [r]benefacite his, qui
oderunt vos: [s]et orate pro persequentibus, et calumniantibus vos: 45 ut sitis filii
patris vestri, qui in cælis est: qui solem suum oriri facit super bonos, et malos:
et pluit super iustos et iniustos. 46 Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam
mercedem habebitis? nonne et publicani hoc faciunt? 47 Et si salutaveritis fratres
vestros tantum, quid amplius facitis? nonne et ethnici hoc faciunt? 48 Estote
ergo vos perfecti, sicut et pater vester cælestis perfectus est.
6. 1 Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini de pura intentione,
ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum, qui in cælis est.
2 Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt de eleemosyna,
in synagogis, et in vicis, ut honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt
mercedem suam. 3 Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat
dextera tua: 4 ut sit eleemosyna tua in abscondito, et pater tuus, qui videt in
abscondito, reddet tibi.

---

19 [a]Iac 2, 10. — *20* [b]Lc 11, 39. — *21* [c]Ex 20, 13; Dt 5, 17. — *25* [d]Lc 12, 58. — *27* [e]Ex 20, 14. — *29* [f]Inf 18, 9; Mc 9, 46. — *31* [g]Dt 24, 1; Inf 19, 7. — *32* [h]Mc 10, 11; Lc 16, 18; 1 Cor 7, 10. — *33* [i]Ex 20, 7; Lv 19, 12; Dt 5, 11. — *37* [k]Iac 5, 12. — *38* [l]Ex 21, 24; Lv 24, 20; Dt 19, 21. — *39* [m]Lc 6, 29. — *40* [n]1 Cor 6, 7. — *42* [o]Dt 15, 8. — *43* [p]Lv 19, 18. — *44* [q]Lc 6, 27. — [r]Rom 12, 20. — [s]Lc 23, 34; Act. 7, 59.

de oratione in genere, [5] Et cum oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis, et in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus: amen dico vobis, receperunt mercedem suam. [6] Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, et clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito: et pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. [7] Orantes autem, nolite multum loqui, sicut ethnici. putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. [8] Nolite ergo assimilari eis. scit enim pater vester, quid opus sit vobis, antequam petatis eum.

de oratione dominica. [9] Sic ergo vos orabitis:

[a]Pater noster, qui es in cælis:
sanctificetur nomen tuum. [10] Adveniat regnum tuum.
Fiat voluntas tua, sicut in cælo, et in terra.
[11] Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie.
[12] Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.
[13] Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Amen.

[14] [b]Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet et vobis pater vester cælestis delicta vestra. [15] Si autem non dimiseritis hominibus: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.

de ieiunio, [16] Cum autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. [17] Tu autem, cum ieiunas, unge caput tuum, et faciem tuam lava, [18] ne videaris hominibus ieiunans, sed patri tuo, qui est in abscondito: et pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.

de thesauris et sollicitudine, [19] Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra: ubi ærugo, et tinea demolitur: et ubi fures effodiunt, et furantur. [20] [c]Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo: ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt, nec furantur. [21] Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum. [22] [d]Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit. [23] Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen, quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt? [24] [e]Nemo potest duobus dominis servire: aut enim unum odio habebit, et alterum diliget: aut unum sustinebit, et alterum contemnet. Non potestis Deo servire, et mammonæ. [25] [f]Ideo dico vobis, ne soliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam esca: et corpus plus quam vestimentum? [26] Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: et pater vester cælestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? [27] Quis autem vestrum cogitans potest adiicere ad staturam suam cubitum unum? [28] Et de vestimento quid soliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque nent. [29] Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. [30] Si autem fœnum agri, quod hodie est, et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos modicæ fidei? [31] Nolite ergo soliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? [32] hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester, quia his omnibus indigetis. [33] Quærite ergo primum regnum Dei, et iustitiam eius: et hæc omnia adiicientur vobis. [34] Nolite ergo soliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies solicitus erit sibiipsi. sufficit diei malitia sua.

de iudicio malo, 7. [1] [g]Nolite iudicare, ut non iudicemini. [2] In quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabimini: [h]et in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. [3] Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: et trabem in oculo tuo non vides? [4] Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine eiiciam festucam de oculo tuo: et ecce trabs est in oculo tuo? [5] Hypocrita, eiice primum trabem de oculo tuo, et tunc videbis eiicere festucam de oculo fratris tui. [6] Nolite dare sanctum canibus: neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, et conversi dirumpant vos.

6, *9* [a]Lc 11, 2. — *14* [b]Sir 28, 3. 4. 5; Inf 18, 35; Mc 11, 25. — *20* [c]Lc 12, 33; 1 Tim 6, 19. — *22* [d]Lc 11, 34. — *24* [e]Lc 16, 13. — *25* [f]Ps 54, 23; Lc 12, 22; Phlp 4, 6; 1 Tim 6, 7; 1 Ptr 5, 7. — 7, *1* [g]Lc 6, 37; Rom 2, 1. — *2* [h]Mc 4, 24.

7 [a]Petite, et dabitur vobis: quærite, et invenietis: pulsate, et aperietur vobis. de petitione efficaci,
8 Omnis enim, qui petit, accipit: et qui quærit, invenit: et pulsanti aperietur.
9 Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, numquid lapidem
porriget ei? 10 Aut si piscem petierit, numquid serpentem porriget ei? 11 Si ergo
vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis pater vester,
qui in cælis est, dabit bona petentibus se?

12 [b]Omnia ergo quæcumque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis. de regula caritatis,
Hæc est enim lex, et Prophetæ.

13 [c]Intrate per angustam portam: quia lata porta, et spatiosa via est, quæ de via duplici,
ducit ad perditionem, et multi sunt qui intrant per eam. 14 Quam angusta porta,
et arcta via est, quæ ducit ad vitam: et pauci sunt, qui inveniunt eam!

15 Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrin- de falsis prophetis,
secus autem sunt lupi rapaces: 16 [d]a fructibus eorum cognoscetis eos. Numquid
colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? 17 Sic omnis arbor bona fructus
bonos facit: mala autem arbor malos fructus facit. 18 Non potest arbor bona
malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere: 19 [e]Omnis arbor,
quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur. 20 Igitur ex fructibus
eorum cognoscetis eos.

21 [f]Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: de bonis operibus,
sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum.
22 Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus,
et [g]in nomine tuo dæmonia eiecimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus?
23 Et tunc confitebor illis: Quia numquam novi vos: [h]discedite a me, qui operamini
iniquitatem.

24 [i]Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, et facit ea, assimilabitur viro sapienti, de viro sapienti
qui ædificavit domum suam supra petram, 25 et descendit pluvia, et venerunt ac stulto:
flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et non cecidit: fundata
enim erat super petram. 26 Et omnis, qui audit verba mea hæc, et non facit ea,
similis erit viro stulto, qui ædificavit domum suam super arenam: 27 et descendit
pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et
cecidit, et fuit ruina illius magna.

28 Et factum est: cum consummasset Iesus verba hæc, admirabantur turbæ admiratio turbarum.
super doctrina eius. 29 [k]Erat enim docens eos sicut potestatem habens, et non
sicut Scribæ eorum, et Pharisæi.

3. Editio miraculorum variorum, 8, 1—9, 38.

8. 1 Cum autem descendisset de monte, sequutæ sunt eum turbæ multæ: Leprosus mundatur,
2 [l]et ecce leprosus veniens, adorabat eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare.
3 Et extendens Iesus manum, tetigit eum, dicens: Volo. Mundare. Et confestim
mundata est lepra eius. 4 Et ait illi Iesus: Vide, nemini dixeris: sed vade, [m]ostende
te sacerdoti, et offer munus, quod præcepit Moyses, in testimonium illis.

5 [n]Cum autem introisset Capharnaum, accessit ad eum Centurio, rogans eum, servus centurionis
6 et dicens: Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, et male torquetur. sanatur,
7 Et ait illi Iesus: Ego veniam, et curabo eum. 8 Et respondens Centurio, ait:
[o]Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo, et
sanabitur puer meus. 9 Nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens
sub me milites, et dico huic: Vade, et vadit: et alii, Veni, et venit: et servo meo,
Fac hoc, et facit. 10 Audiens autem Iesus miratus est, et sequentibus se dixit:
Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel. 11 Dico autem vobis, quod
multi [p]ab Oriente, et Occidente venient, et recumbent cum Abraham, et Isaac,
et Iacob in regno cælorum: 12 filii autem regni eiicientur in tenebras exteriores:

---

7 [a]Inf 21, 22; Mc 11, 24; Lc 11, 9; Io 14, 13; Iac 11, 6. — *12* [b]Tob 4, 16; Lc 6, 31. — *13* [c]Lc 13, 24. — *16* [d]Lc 6, 44. — *19* [e]Sup 3, 10. — *21* [f]Inf 25, 11. — *22* [g]Act 19, 13. — *23* [h]Ps 6, 9; Inf 25, 41; Lc 13, 27. — *24* [i]Lc 6, 47 s; Rom 2, 13; Iac 1, 22. — *29* [k]Mc 1, 22; Lc 4, 32. — 8, *2* [l]Mc 1, 40; Lc 5, 12. — *4* [m]Lv 14, 2. — *5* [n]Lc 7, 1. — *8* [o]Lc 7, 6. — *11* [p]Mal 1, 11.

ibi erit fletus, et stridor dentium. 13 Et dixit Iesus Centurioni: Vade, et sicut
credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora.

socrus Petri

14 Et cum venisset Iesus in domum Petri, vidit socrum eius iacentem, et
febricitantem: 15 et tetigit manum eius, et dimisit eam febris, et surrexit, et
ministrabat eis.

aliique curantur,

16 [a]Vespere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes: et eiiciebat
spiritus verbo: et omnes male habentes curavit: 17 ut adimpleretur quod dictum
est per [b]Isaiam prophetam, dicentem:

Ipse infirmitates nostras accepit: et ægrotationes nostras portavit.

alius repellitur et alius vocatur.

18 Videns autem Iesus turbas multas circum se, iussit ire trans fretum. 19 Et
accedens unus scriba, ait illi: Magister, sequar te, quocumque ieris. 20 Et dicit
ei Iesus: [c]Vulpes foveas habent, et volucres cæli nidos: filius autem hominis non
habet ubi caput reclinet. 21 Alius autem de discipulis eius ait illi: Domine, permitte
me primum ire, et sepelire patrem meum. 22 Iesus autem ait illi: Sequere me, et
dimitte mortuos sepelire mortuos suos.

venti et mare obediunt.

23 [d]Et ascendente eo in naviculam, secuti sunt eum discipuli eius: 24 et ecce
motus magnus factus est in mari ita ut navicula operiretur fluctibus, ipse vero
dormiebat. 25 Et accesserunt ad eum Discipuli eius, et suscitaverunt eum, dicentes:
Domine, salva nos, perimus. 26 Et dicit eis Iesus: Quid timidi estis, modicæ fidei?
Tunc surgens, imperavit ventis, et mari, et facta est tranquillitas magna. 27 Porro
homines mirati sunt, dicentes: Qualis est hic, quia venti et mare obediunt ei?

dæmoniaci Geraseni liberantur.

28 [e]Et cum venisset trans fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt ei
duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, sævi nimis, ita ut nemo posset
transire per viam illam. 29 Et ecce clamaverunt, dicentes: Quid nobis, et tibi,
Iesu fili Dei? Venisti huc ante tempus torquere nos? 30 [f]Erat autem non longe
ab illis grex multorum porcorum pascens. 31 Dæmones autem rogabant eum,
dicentes: Si eiicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. 32 Et ait illis: Ite. At
illi exeuntes abierunt in porcos, et ecce impetu abiit totus grex per præceps in
mare: et mortui sunt in aquis. 33 Pastores autem fugerunt: et venientes in civi-
tatem, nunciaverunt omnia, et de eis, qui dæmonia habuerant. 34 Et ecce tota
civitas exiit obviam Iesu: et [g]viso eo rogabant, ut transiret a finibus eorum.

paralyticus absolutus lectum tollit:

9. 1 Et ascendens in naviculam, transfretavit, et venit in civitatem suam.
2 [h]Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Et videns Iesus fidem illorum,
dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. 3 Et ecce quidam de
Scribis dixerunt intra se: Hic blasphemat. 4 Et cum vidisset Iesus cogitationes
eorum, dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? 5 Quid est facilius dicere:
Dimittuntur tibi peccata tua: an dicere: Surge, et ambula? 6 Ut autem sciatis,
quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico:
Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam. 7 Et surrexit, et abiit in domum
suam. 8 Videntes autem turbæ timuerunt, et glorificaverunt Deum, qui dedit
potestatem talem hominibus.

Matthæus vocatur,

9 [i]Et, cum transiret inde Iesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum
nomine. Et ait illi: Sequere me. Et surgens, secutus est eum. 10 Et factum est
discumbente eo in domo, ecce multi publicani, et peccatores venientes discumbebant
cum Iesu, et discipulis eius.

simulque Pharisæi

11 Et videntes Pharisæi, dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis, et
peccatoribus manducat Magister vester? 12 At Iesus audiens, ait: Non est opus
valentibus medicus, sed male habentibus. 13 Euntes autem discite quid est:
[k]Misericordiam volo, et non sacrificium. Non enim veni vocare iustos, [l]sed peccatores.

et discipuli Ioannis docentur:

14 Tunc accesserunt ad eum discipuli Ioannis, dicentes: [m]Quare nos, et Pharisæi
ieiunamus frequenter: discipuli autem tui non ieiunant? 15 Et ait illis Iesus: Num-
quid possunt filii sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem

16 [a]Mc 1, 32. — *17* [b]Is 53, 4; 1 Ptr 2, 24. — *20* [c]Lc 9, 58. — *23* [d]Mc 4, 36; Lc 8, 22. — *28* [e]Mc 5, 1; Lc 8, 26. — *30* [f]Mc 5, 11; Lc 8, 32. — *34* [g]Mc 5, 17; Lc 8, 37. — **9,** *2* [h]Mc 2, 3; Lc 5, 18. — *9* [i]Mc 2, 14; Lc 5, 27. — *13* [k]Os 6, 6; Inf 12, 7. — [l]1 Tim 1, 15. — *14* [m]Mc 2, 18; Lc 5, 33.

dies cum auferetur ab eis sponsus: et tunc ieiunabunt. 16 Nemo autem immittit
commissuram panni rudis in vestimentum vetus: tollit enim plenitudinem eius
a vestimento: et peior scissura fit. 17 Neque mittunt vinum novum in utres veteres.
alioquin rumpuntur utres, et vinum effunditur, et utres pereunt. Sed vinum novum
in utres novos mittunt: et ambo conservantur.

18 [a]Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus accessit, et adorabat eum,
dicens: Domine, filia mea modo defuncta est: sed veni, impone manum tuam
super eam, et vivet. 19 Et surgens Iesus, sequebatur eum, et discipuli eius. 20 [b]Et
ecce mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, et
tetigit fimbriam vestimenti eius. 21 Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum
vestimentum eius: salva ero. 22 At Iesus conversus, et videns eam, dixit: Con-
fide filia, fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora. 23 Et
cum venisset Iesus in domum principis, et vidisset tibicines et turbam tumultuantem,
dicebat: 24 Recedite: non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum.
25 Et cum eiecta esset turba, intravit: et tenuit manum eius. Et surrexit puella.
26 Et exiit fama hæc in universam terram illam.

hæmorrhoissa sanatur et filia Iairi suscitatur,

27 Et transeunte inde Iesu, secuti sunt eum duo cæci, clamantes, et dicentes:
Miserere nostri, fili David. 28 Cum autem venisset domum, accesserunt ad eum
cæci. Et dicit eis Iesus: Creditis quia hoc possum facere vobis? Dicunt ei: Utique,
Domine. 29 Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundum fidem vestram fiat vobis.
30 Et aperti sunt oculi eorum: et comminatus est illis Iesus, dicens: Videte ne quis
sciat. 31 Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa.

duobus cæcis visus

32 Egressis autem illis, [c]ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium haben-
tem. 33 Et eiecto dæmonio, locutus est mutus, et miratæ sunt turbæ, dicentes:
Numquam apparuit sic in Israel. 34 Pharisæi autem dicebant: In principe dæmo-
niorum eiicit dæmones.

et muto dæmoniaco lingua restituitur,

35 [d]Et circuibat Iesus omnes civitates, et castella, docens in synagogis eorum,
et prædicans evangelium regni, et curans omnem languorem, et omnem infirmitatem.

omnes infirmi sanantur.

4. Missio et institutio apostolorum, 9, 36—10, 42.

36 Videns autem turbas, misertus est eis: quia erant vexati, et iacentes sicut
oves non habentes pastorem. 37 Tunc dicit discipulis suis: [e]Messis quidem multa,
operarii autem pauci. 38 Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios in
messem suam.

Iesus turbarum miseretur,

10. 1 Et [f]convocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum
immundorum, ut eiicerent eos, et curarent omnem languorem, et omnem infirmi-
tatem.

apostolis potestatem dat,

2 Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc. Primus: Simon, qui dicitur
Petrus, et Andreas frater eius, 3 Iacobus Zebedæi, et Ioannes frater eius, Phil-
ippus, et Bartholomæus, Thomas, et Matthæus publicanus, Iacobus Alphæi, et
Thaddæus, 4 Simon Cananæus, et Iudas Iscariotes, qui et tradidit eum.

qui enumerantur,

5 Hos duodecim misit Iesus: præcipiens eis, dicens: In viam gentium ne abieritis,
et in civitates Samaritanorum ne intraveritis: 6 sed potius ite [g]ad oves, quæ
perierunt domus Israel. 7 Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquavit
regnum cælorum. 8 Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones
eiicite: gratis accepistis, gratis date. 9 [h]Nolite possidere aurum, neque argentum,
neque pecuniam in zonis vestris: 10 non peram in via, neque duas tunicas, neque
calceamenta, neque virgam: dignus enim est operarius cibo suo. 11 In quamcumque
autem civitatem, aut castellum intraveritis, interrogate, quis in ea dignus sit:
et ibi manete donec exeatis. 12 Intrantes autem in domum, salutate eam, dicentes:
Pax huic domui. 13 Et si quidem fuerit domus illa digna, veniet pax vestra super
eam: si autem non fuerit digna, pax vestra revertetur ad vos. 14 Et quicumque
non receperit vos, neque audierit sermones vestros: exeuntes foras de domo, vel

eos mittit et instituit de ratione prædicandi,

18 [a]Mc 5, 22; Lc 8, 41. — *20* [b]Mc 5, 25; Lc 8, 43. — *32* [c]Inf 12, 22; Lc 11, 14. — *35* [d]Mc 6, 6. — *37* [e]Lc 10, 2. — **10,** *1* [f]Mc 3, 13; Lc 6, 13; 9, 1; 10, 1. — *6* [g]Act 13, 46. — *9* [h]Mc 6, 8; Lc 9, 3; 10, 4.

civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. 15 Amen dico vobis: Tolerabilius
erit terræ Sodomorum, et Gomorrhæorum in die iudicii, quam illi civitati.
de persecu- 16 [a]Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes
tione disci- sicut serpentes, et simplices sicut columbæ. 17 Cavete autem ab hominibus. [b]Tradent
pulorum enim vos in conciliis, et in synagogis suis flagellabunt vos: 18 et ad præsides, et
suorum, ad reges ducemini propter me in testimonium illis, et gentibus. 19 Cum autem
tradent vos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis
in illa hora, quid loquamini. 20 non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus
Patris vestri, qui loquitur in vobis. 21 Tradet autem frater fratrem in mortem,
et pater filium: et insurgent filii in parentes, et morte eos afficient: 22 et eritis
odio omnibus propter nomen meum: qui autem perseveraverit usque in finem,
hic salvus erit. 23 Cum autem persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam.
Amen dico vobis, non consummabitis civitates Israel, donec veniat Filius hominis.
24 [c]Non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum. 25 sufficit
discipulo, ut sit sicut magister eius: et servo, sicut dominus eius. Si Patrem familias
Beelzebub vocaverunt: quanto magis domesticos eius? 26 Ne ergo timueritis eos:
[d]Nihil enim est opertum, quod non revelabitur: et occultum, quod non scietur.
27 Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: et quod in aure auditis, prædicate
super tecta. 28 Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non
possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest et animam, et corpus perdere
in gehennam. 29 Nonne duo passeres asse væneunt: et unus ex illis non cadet
super terram sine patre vestro? 30 [e]Vestri autem capilli capitis omnes numerati
sunt. 31 Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis vos. 32 [f]Omnis ergo,
qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo,
qui in cælis est: 33 qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum
coram Patre meo, qui in cælis est.
de separa- 34 [g]Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram: non veni pacem
tione homi- mittere, sed gladium. 35 veni enim separare hominem adversus patrem suum,
num, et filiam adversus matrem suam, et nurum adversus socrum suam: 36 [h]et inimici
hominis, domestici eius. 37 [i]Qui amat patrem, aut matrem plus quam me,
non est me dignus. et qui amat filium, aut filiam super me, non est me
dignus. 38 [k]Et qui non accipit crucem suam, et sequitur me, non est me
dignus. 39 [l]Qui invenit animam suam, perdet illam: et qui perdiderit animam
suam propter me, inveniet eam.
de mercede 40 [m]Qui recipit vos, me recipit: et qui me recipit, recipit eum, qui me misit.
discipulos 41 Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: et
recipien- qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. 42 [n]Et quicumque
tium. potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine disci-
puli: amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

5. Legatio Ioannis baptistæ, 11, 1—30.

Iesus **11.** 1 Et factum est, cum consummasset Iesus, præcipiens duodecim discipulis
discipulis suis, transiit inde ut doceret, et prædicaret in civitatibus eorum. 2 [o]Ioannes autem
Ioannis cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis, 3 ait illi:
respondet, Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? 4 Et respondens Iesus ait illis:
Euntes renunciate Ioanni quæ audistis, et vidistis. 5 [p]Cæci vident, claudi ambulant,
leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur:
6 et beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me.
baptistam 7 [q]Illis autem abeuntibus, cœpit Iesus dicere ad turbas de Ioanne: Quid existis
summis in desertum videre? arundinem vento agitatam? 8 Sed quid existis videre? ho-
laudibus minem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.
effert.

16 [a]Lc 10, 3. — *17* [b]Lc 12, 11. — *24* [c]Lc 6, 40; Io 13, 16; 15, 20. — *26* [d]Mc 4, 22; Lc 8, 17; 12, 2. — *30* [e]2 Sm 14, 11; Act 27, 34. — *32* [f]Mc 8, 38; Lc 9, 26; 12, 8; 2 Tim 2, 12. — *34* [g]Lc 12, 51. — *36* [h]Mch 7, 6. — *37* [i]Lc 14, 26. — *38* [k]Inf 16, 24; Mc 8, 34; Lc 9, 23; 14, 27. — *39* [l]Lc 17, 33; Io 12, 25. — *40* [m]Lc 10, 16; Io 13, 20. — *42* [n]Mc 9, 40. — 11, *2* [o]Lc 7, 18. — *5* [p]Is 35, 5; 61, 1. — *7* [q]Lc 7, 24.

9 Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico vobis, et plus quam prophetam.
10 Hic est enim, de quo scriptum est:
[a]Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam
ante te.
11 Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptista:
qui autem minor est in regno cælorum, maior est illo. 12 A diebus autem Ioannis
Baptistæ usque nunc, regnum cælorum vim patitur, et violenti rapiunt illud.
13 Omnes enim prophetæ, et lex usque ad Ioannem prophetaverunt: 14 et si vultis
recipere, [b]ipse est Elias, qui venturus est. 15 Qui habet aures audiendi, audiat.

16 Cui autem similem æstimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus generatio-
in foro: qui clamantes coæqualibus 17 dicunt: nem istam castigat.
Cecinimus vobis, et non saltastis: lamentavimus, et non planxistis.
18 Venit enim Ioannes neque manducans, neque bibens, et dicunt: Dæmonium
habet. 19 Venit filius hominis manducans, et bibens, et dicunt: Ecce homo vorax,
et potator vini, publicanorum, et peccatorum amicus. Et iustificata est sapientia
a filiis suis.

20 Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes tribus civitatibus
eius, quia non egissent pœnitentiam. 21 [c]Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida: exprobrat.
quia, si in Tyro, et Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim
in cilicio, et cinere pœnitentiam egissent. 22 Verumtamen dico vobis: Tyro, et
Sidoni remissius erit in die iudicii, quam vobis. 23 Et tu Capharnaum, numquid
usque in cælum exaltaberis? usque in infernum descendes. quia, si in Sodomis
factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, forte mansissent usque in hanc diem.
24 Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remissius erit in die iudicii,
quam tibi.

25 In illo tempore respondens Iesus dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cæli Patri suo confitetur.
et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus, et prudentibus, et revelasti ea parvulis.
26 Ita Pater: quoniam sic fuit placitum ante te. 27 Omnia mihi tradita sunt a Patre
meo. [d]Et nemo novit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis novit, nisi Filius,
et cui voluerit filius revelare. 28 Venite ad me omnes, qui laboratis, et onerati
estis, et ego reficiam vos. 29 Tollite iugum meum super vos, et discite a me, quia
mitis sum, et humilis corde: et [e]invenietis requiem animabus vestris. 30 [f]Iugum
enim meum suave est, et onus meum leve.

6. Acta circa sabbatum secundoprimum, 12, 1—21 (cf. Lc 6, 1).

12. 1 In [g]illo tempore abiit Iesus per sata sabbato: discipuli autem eius Iesus
esurientes cœperunt vellere spicas, et manducare. 2 Pharisæi autem videntes, discipulos spicas
dixerunt ei: Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere sabbatis. 3 At ille vellentes defendit.
dixit eis: Non legistis [h]quid fecerit David, quando esuriit, et qui cum eo erant:
4 quomodo intravit in domum Dei, et panes propositionis comedit, quos non licebat
ei edere, neque his, qui cum eo erant, [i]nisi solis sacerdotibus? 5 Aut non legistis
in lege [k]quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant, et sine crimine sunt?
6 Dico autem vobis, quia templo maior est hic. 7 Si autem sciretis, quid est: [l]Miseri-
cordiam volo, et non sacrificium: numquam condemnassetis innocentes: 8 Dominus
enim est filius hominis etiam sabbati.

9 Et cum inde transisset, venit in synagogam eorum. 10 [m]Et ecce homo manum manum aridam
habens aridam, et interrogabant eum, dicentes: Si licet sabbatis curare? ut accusa- restituit.
rent eum. 11 Ipse autem dixit illis: [n]Quis erit ex vobis homo, qui habeat ovem
unam, et si ceciderit hæc sabbatis in foveam, nonne tenebit, et levabit eam?
12 Quanto magis melior est homo ove? Itaque licet sabbatis benefacere. 13 Tunc
ait homini: Extende manum tuam. Et extendit, et restituta est sanitati sicut altera.

---

10 [a]Mal 3, 1; Mc 1, 2; Lc 7, 27. — *14* [b]Mal 4, 5. — *21* [c]Lc 10, 13. — *27* [d]Io 6, 46; 7, 28; 8, 19; 10, 15. — *29* [e]Ir 6, 16. — *30* [f]1 Io 5, 3. — 12, *1* [g]Mc 2, 23; Lc 6, 1. — *3* [h]1 Sm 21, 6. — *4* [i]Lv 24, 9. — *5* [k]Nm 28, 9. — *7* [l]Os 6, 6. — *10* [m]Mc 3, 1; Lc 6, 6. — *11* [n]Dt 22, 4.

[14] Exeuntes autem Pharisæi, consilium faciebant adversus eum, quomodo per-
derent eum.

Secedit et multos sanat.

[15] Iesus autem sciens recessit inde: et secuti sunt eum multi, et curavit eos
omnes: [16] et præcepit eis ne manifestum eum facerent. [17] Ut adimpleretur quod
dictum est per Isaiam prophetam, dicentem:

[18] [a]Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ.
Ponam spiritum meum super eum, et iudicium gentibus nunciabit.
[19] Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem eius:
[20] arundinem quassatam non confringet, et linum fumigans non extinguet,
donec eiiciat ad victoriam iudicium: [21] et in nomine eius Gentes sperabunt.

7. De eiectione dæmoniorum et signo Ionæ, 12, 22—45.

Satanas satanam non eicit.

[22] Tunc oblatus est ei dæmonium habens, cæcus, et mutus, et curavit eum
ita ut loqueretur, et videret. [23] Et stupebant omnes turbæ, et dicebant: Num-
quid hic est filius David? [24] [b]Pharisæi autem audientes, dixerunt: Hic non eiicit
dæmones nisi in Beelzebub principe dæmoniorum. [25] Iesus autem sciens cogitationes
eorum, dixit eis: [c]Omne regnum divisum contra se, desolabitur: et omnis civitas,
vel domus divisa contra se, non stabit. [26] Et si satanas satanam eiicit, adversus
se divisus est: quomodo ergo stabit regnum eius? [27] Et si ego in Beelzebub eiicio
dæmones, filii vestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. [28] Si autem
ego in spiritu Dei eiicio dæmones, igitur pervenit in vos regnum Dei. [29] aut quo-
modo potest quisquam intrare in domum fortis, et vasa eius diripere, nisi prius
alligaverit fortem? Et tunc domum illius diripiet. [30] Qui non est mecum, contra
me est: et qui non congregat mecum, spargit. [31] [d]Ideo dico vobis: Omne peccatum,
et blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemia non remittetur.
[32] Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem
dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc sæculo, neque
in futuro. [33] Aut facite arborem bonam, et fructum eius bonum: aut facite arborem
malam, et fructum eius malum: siquidem ex fructu arbor agnoscitur. [34] Progenies
viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? [e]ex abundantia enim
cordis os loquitur. [35] Bonus homo de bono thesauro profert bona: et malus homo
de malo thesauro profert mala. [36] Dico autem vobis quoniam omne verbum otio-
sum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii. [37] Ex verbis
enim tuis iustificaberis, et ex verbis tuis condemnaberis.

Ionas signum est.

[38] Tunc responderunt ei quidam de Scribis et Pharisæis, dicentes: Magister,
volumus a te signum videre. [39] Qui respondens ait illis: [f]Generatio mala, et adultera
signum quærit: et signum non dabitur ei, nisi signum [g]Ionæ prophetæ. [40] Sicut
enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, et tribus noctibus; sic erit Filius hominis
in corde terræ tribus diebus, et tribus noctibus. [41] [h]Viri Ninivitæ surgent in iudicio
cum generatione ista, et condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in præ-
dicatione Ionæ. Et ecce plus quam Ionas hic. [42] Regina austri surget in iudicio
cum generatione ista, et condemnabit eam: [i]quia venit a finibus terræ audire
sapientiam Salomonis, et ecce plus quam Salomon hic.

[illegible]

[43] [k]Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida,
quærens requiem, et non invenit. [44] Tunc dicit: Revertar in domum meam, unde
exivi. Et veniens invenit eam vacantem, scopis mundatam, et ornatam. [45] Tunc
vadit, et assumit septem alios spiritus secum nequiores se, et intrantes habitant
ibi: [l]et fiunt novissima hominis illius peiora prioribus. Sic erit et generationi huic
pessimæ.

8. De cognatis Christi, 12, 46—50.

Omnes [illegible] voluntatem Dei facientes.

[46] [m]Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius, et fratres stabant foris, quæren-
tes loqui ei. [47] Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, et fratres tui foris stant

18 [a]Is 42, 1. — *24* [b]Sup 9, 34; Mc 3, 22; Lc 11, 15. — *25* [c]Lc 11, 17. — *31* [d]Mc 3, 28; Lc 12, 10. — *34* [e]Lc 6, 45. — *39* [f]Inf 16, 4; Lc 11, 29; 1 Cor 1, 22. — [g]Ion 2, 1. — *41* [h]Ion 3, 5. — *42* [i]1 Rg 10, 1; 2 Par 9, 1. — *43* [k]Lc 11, 24. — *45* [l]2 Ptr 2, 20. — *46* [m]Mc 3, 31; Lc 8, 19.

quærentes te. 48 At ipse respondens dicenti sibi, ait: Quæ est mater mea, et qui
sunt fratres mei? 49 Et extendens manum in discipulos suos, dixit: Ecce mater
mea, et fratres mei. 50 Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in
cælis est: ipse meus frater, et soror, et mater est.

9. Parabolæ variæ, 13, 1—52.

13. 1 In illo die exiens Iesus de domo, sedebat secus mare. 2 [a]Et congregatæ Occasio:
sunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam ascendens sederet: et omnis turba
stabat in littore, 3 et locutus est eis multa in parabolis, dicens:
Ecce exiit qui seminat, seminare. 4 Et dum seminat, quædam ceciderunt parabola seminantis
secus viam, et venerunt volucres cæli, et comederunt ea. 5 Alia autem ceciderunt turbæ
in petrosa, ubi non habebant terram multam: et continuo exorta sunt, quia non proponitur
habebant altitudinem terræ. 6 sole autem orto æstuaverunt: et quia non habebant
radicem, aruerunt. 7 Alia autem ceciderunt in spinas: et creverunt spinæ, et suf-
focaverunt ea. 8 Alia autem ceciderunt in terram bonam: et dabant fructum
aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum. 9 Qui habet aures
audiendi, audiat.
10 Et accedentes discipuli dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis? 11 Qui et discipulis capacibus
respondens, ait illis: Quia vobis datum est nosse mysteria regni cælorum: illis
autem non est datum. 12 [b]Qui enim habet, dabitur ei, et abundabit: qui autem
non habet, et quod habet auferetur ab eo. 13 Ideo in parabolis loquor eis: quia
videntes non vident, et audientes non audiunt, neque intelligunt. 14 Et adimpletur
in eis prophetia Isaiæ dicentis:
[c]Auditu audietis, et non intelligetis: et videntes videbitis, et non videbitis:
15 Incrassatum est enim cor populi huius, et auribus graviter audierunt, et
oculos suos clauserunt:
ne quando videant oculis, et auribus audiant, et corde intelligant,
et convertantur, et sanem eos.
16 Vestri autem beati oculi quia vident, et aures vestræ quia audiunt. 17 [d]Amen
quippe dico vobis, quia multi prophetæ, et iusti cupierunt videre quæ videtis,
et non viderunt: et audire quæ auditis, et non audierunt. 18 Vos ergo audite para- explicatur;
bolam seminantis. 19 Omnis, qui audit verbum regni, et non intelligit, venit malus,
et rapit quod seminatum est in corde eius: hic est qui secus viam seminatus est.
20 Qui autem super petrosa seminatus est, hic est, qui verbum audit, et continuo
cum gaudio accipit illud: 21 non habet autem in se radicem, sed est temporalis.
facta autem tribulatione et persecutione propter verbum, continuo scandalizatur.
22 Qui autem seminatus est in spinis, hic est, qui verbum audit, et solicitudo sæculi
istius, et fallacia divitiarum suffocat verbum, et sine fructu efficitur. 23 Qui vero
in terram bonam seminatus est, hic est qui audit verbum, et intelligit, et fructum
affert, et facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud vero
trigesimum.
24 [e]Aliam parabolam proposuit illis, dicens: Simile factum est regnum cælorum parabola zizaniorum,
homini, qui seminavit bonum semen in agro suo. 25 cum autem dormirent homines,
venit inimicus eius, et superseminavit zizania in medio tritici, et abiit. 26 Cum
autem crevisset herba, et fructum fecisset, tunc apparuerunt et zizania. 27 Acce-
dentes autem servi patrisfamilias, dixerunt ei: Domine, nonne bonum semen semi-
nasti in agro tuo? Unde ergo habet zizania? 28 Et ait illis: Inimicus homo hoc
fecit: Servi autem dixerunt ei, Vis, imus, et colligimus ea? 29 Et ait: Non: ne
forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis et triticum. 30 Sinite utraque
crescere usque ad messem, et in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum
zizania, et alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate
in horreum meum.
31 [f]Aliam parabolam proposuit eis dicens: Simile est regnum cælorum grano parabola grani
sinapis, quod accipiens homo seminavit in agro suo: 32 quod minimum quidem sinapis,

13, *2* [a]Mc 4, 1; Lc 8, 4. — *12* [b]Inf 25, 29. — *14* [c]Is 6, 9; Mc 4, 12; Lc 8, 10; Io 12, 40; Act 28, 26; Rom 11, 8. — *17* [d]Lc 10, 24. — *24* [e]Mc 4, 26. — *31* [f]Mc 4, 31; Lc 13, 19.

est omnibus seminibus: cum autem creverit, maius est omnibus oleribus, et fit
arbor, ita ut volucres cæli veniant, et habitent in ramis eius.

parabola fermenti:

33 Aliam parabolam locutus est eis. [a]Simile est regnum cælorum fermento,
quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est
totum.

quare parabolæ proponantur;

34 Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas: et sine parabolis non
loquebatur eis: 35 ut impleretur quod dictum erat per Prophetam dicentem:
[b]Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita a constitutione mundi.

parabola zizaniorum discipulis explicatur:

36 Tunc, dimissis turbis, venit in domum: [c]et accesserunt ad eum discipuli
eius, dicentes: Edissere nobis parabolam zizaniorum agri. 37 Qui respondens ait
illis: Qui seminat bonum semen, est Filius hominis. 38 Ager autem, est mundus.
Bonum vero semen, hi sunt filii regni. Zizania autem, filii sunt nequam. 39 Inimicus
autem, qui seminavit ea, est diabolus. [d]Messis vero, consummatio sæculi est.
Messores autem, angeli sunt. 40 Sicut ergo colliguntur zizania, et igni combu-
runtur: sic erit in consummatione sæculi. 41 mittet filius hominis angelos suos,
et colligent de regno eius omnia scandala, et eos, qui faciunt iniquitatem: 42 et
mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus, et stridor dentium. 43 [e]Tunc iusti
fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.

parabola thesauri.

44 Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro: quem qui invenit
homo, abscondit, et præ gaudio illius vadit, et vendit universa quæ habet, et emit
agrum illum.

parabola margaritæ.

45 Iterum simile est regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas
margaritas. 46 Inventa autem una pretiosa margarita, abiit, et vendidit omnia
quæ habuit, et emit eam.

parabola sagenæ:

47 Iterum simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mare, et ex omni genere
piscium congreganti. 48 quam, cum impleta esset, educentes, et secus littus sedentes,
elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt. 49 Sic erit in consummatione
sæculi: exibunt angeli, et separabunt malos de medio iustorum, 50 et mittent
eos in caminum ignis: ibi erit fletus, et stridor dentium.

intelligentia parabolarum.

51 Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam. 52 Ait illis: Ideo omnis scriba
doctus in regno cælorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro
suo nova et vetera.

10. Incredulitas Nazarenorum, 13, 53—58.

scandalizantur in Iesu.

53 Et factum est, cum consummasset Iesus parabolas istas, transiit inde.
54 Et [f]veniens in patriam suam, docebat eos in synagogis eorum, ita ut mirarentur,
et dicerent: Unde huic sapientia hæc, et virtutes? 55 [g]Nonne hic est fabri filius?
Nonne mater eius dicitur Maria, et fratres eius, Iacobus, et Ioseph, et Simon, et
Iudas: 56 et sorores eius, nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic omnia ista?
57 Et scandalizabantur in eo. Iesus autem dixit eis: Non est propheta sine honore
nisi in patria sua, et in domo sua. 58 Et non fecit ibi virtutes multas propter incre-
dulitatem illorum.

11. Herodis tetrarchæ opinio, 14, 1—12.

[illegible]

14. 1 In illo tempore [h]audivit Herodes tetrarcha famam Iesu: 2 et ait pueris
suis: Hic est Ioannes Baptista: ipse surrexit a mortuis, et ideo virtutes operantur
in eo.

[illegible]

3 [i]Herodes enim tenuit Ioannem, et alligavit eum: et posuit in carcerem propter
Herodiadem uxorem fratris sui. 4 Dicebat enim illi Ioannes: Non licet tibi habere
eam. 5 Et volens illum occidere, timuit populum: [k]quia sicut prophetam eum
habebant.

[illegible]

6 Die autem natalis Herodis saltavit filia Herodiadis in medio, et placuit Herodi.
7 Unde cum iuramento pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo. 8 At

33 [a]Lc 13, 21. — *35* [b]Ps 77, 2. — *36* [c]Mc 4, 34. — *39* [d]Apc 14, 15. — *43* [e]Sap 3, 7; Dn 12, 3. — *54* [f]Mc 6, 1; Lc 4, 16. — *55* [g]Io 6, 42. — **14,** *1* [h]Mc 6, 14; Lc 9, 7. — *3* [i]Mc 6, 17; Lc 3, 19. — *5* [k]Inf 21, 26.

illa præmonita a matre sua, Da mihi, inquit, hic in disco caput Ioannis Baptistæ.
9 Et contristatus est rex: propter iuramentum autem, et eos, qui pariter recum-
bebant, iussit dari. 10 Misitque et decollavit Ioannem in carcere. 11 Et allatum
est caput eius in disco, et datum est puellæ, et attulit matri suæ. 12 Et accedentes
discipuli eius, tulerunt corpus eius, et sepelierunt illud: et venientes nuncia-
verunt Iesu.

III. A saturatione quinque milium usque ad iter ultimum, 14, 13—20, 16.

1. Saturatio quinque milium, 14, 13—36.

13 [a]Quod cum audisset Iesus, secessit inde in navicula, in locum desertum Iesus ægrotos
seorsum: et cum audissent turbæ, secutæ sunt eum pedestres de civitatibus. 14 Et sanat,
exiens vidit turbam multam, et misertus est eis, et curavit languidos eorum.

15 Vespere autem facto, accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: Desertus turbas satiat,
est locus, et hora iam præteriit: dimitte turbas, ut euntes in castella, emant sibi
escas. 16 Iesus autem dixit eis: Non habent necesse ire: date illis vos manducare.
17 Responderunt ei: [b]Non habemus hic nisi quinque panes, et duos pisces. 18 Qui
ait eis: Afferte mihi illos huc. 19 Et cum iussisset turbam discumbere super fœ-
num, acceptis quinque panibus, et duobus piscibus, aspiciens in cælum benedixit,
et fregit, et dedit discipulis panes, discipuli autem turbis. 20 Et manducaverunt
omnes, et saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum
plenos. 21 Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis
mulieribus, et parvulis. 22 [c]Et statim compulit Iesus discipulos ascendere in
naviculam, et præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas. 23 Et dimissa
turba, [d]ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto solus erat ibi.

24 navicula autem in medio mari iactabatur fluctibus: erat enim contrarius super mare ambulat,
ventus. 25 Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans super mare. 26 Et
videntes eum super mare ambulantem, turbati sunt, dicentes: Quia phantasma
est. Et præ timore clamaverunt. 27 Statimque Iesus locutus est eis, dicens: Habete
fiduciam: ego sum, nolite timere. 28 Respondens autem Petrus dixit: Domine, Petrum dubitantem
si tu es, iube me ad te venire super aquas. 29 At ipse ait: veni. Et descendens sustinens,
Petrus de navicula, ambulabat super aquam ut veniret ad Iesum. 30 Videns vero
ventum validum, timuit: et cum cœpisset mergi, clamavit dicens: Domine, salvum
me fac. 31 Et continuo Iesus extendens manum, apprehendit eum: et ait illi:
Modicæ fidei, quare dubitasti? 32 Et cum ascendissent in naviculam, cessavit
ventus. 33 Qui autem in navicula erant, venerunt, et adoraverunt eum, dicentes:
Vere filius Dei es. 34 [e]Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesar.

35 Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem in terra Genesar
illam, et obtulerunt ei omnes male habentes: 36 et rogabant eum ut vel fimbriam ægrotos
vestimenti eius tangerent. Et quicumque tetigerunt, salvi facti sunt. sanat.

2. Refutatio scribarum et pharisæorum, 15, 1—20.

15. 1 Tunc [f]accesserunt ad eum ab Ierosolymis Scribæ, et Pharisæi, dicentes: Mandatum Dei propter
2 Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lavant traditionem
manus suas cum panem manducant. 3 Ipse autem respondens ait illis: Quare non violandum est;
et vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nam Deus
dixit: 4 [g]Honora patrem, et matrem. et: [h]Qui maledixerit patri, vel matri, morte
moriatur. 5 Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri, vel matri, Munus quod-
cumque est ex me, tibi proderit: 6 et non honorificabit patrem suum. aut matrem
suam: et irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram. 7 Hypocritæ,
bene prophetavit de vobis Isaias, dicens:

13 [a]Mc 6, 31; Lc 9, 10; Io 6, 1. — *17* [b]Io 6, 9. — *22* [c]Mc 6, 45. — *23* [d]Io 6, 15. — *34* [e]Mc 6, 53. — **15,** *1* [f]Mc 7, 1. — *4* [g]Ex 20, 12; Dt 5, 16; Eph 6, 2. — [h]Ex 21, 17; Lv 20, 9; Pr 20, 20.

8 [a]Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longe est a me.
9 Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas, et mandata hominum.

interna hominem coinquinant,
10 Et convocatis ad se turbis, dixit eis: Audite, et intelligite. 11 Non quod
intrat in os, coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.

pharisæi cæci e regno eiciuntur.
12 Tunc accedentes discipuli eius, dixerunt ei: Scis quia Pharisæi audito verbo
hoc, scandalizati sunt? 13 At ille respondens ait: [b]Omnis plantatio, quam non
plantavit Pater meus cælestis, eradicabitur. 14 Sinite illos: [c]cæci sunt, et duces
cæcorum. cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.

quare externa non coinquinent.
15 [d]Respondens autem Petrus dixit ei: Edissere nobis parabolam istam. 16 At
ille dixit: Adhuc et vos sine intellectu estis? 17 Non intelligitis quia omne, quod
in os intrat, in ventrem vadit, et in secessum emittitur? 18 Quæ autem procedunt
de ore, de corde exeunt, et ea coinquinant hominem: 19 de corde enim exeunt
cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia,
blasphemiæ. 20 hæc sunt, quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus
manducare, non coinquinat hominem.

3. Fides mulieris Chananææ, 15, 21—28.

Filia eius a dæmonio liberatur.
21 [e]Et egressus inde Iesus secessit in partes Tyri, et Sidonis. 22 Et ecce mulier
Chananæa a finibus illis egressa clamavit, dicens ei: Miserere mei Domine fili David:
filia mea male a dæmonio vexatur. 23 Qui non respondit ei verbum. Et accedentes
discipuli eius rogabant eum dicentes: Dimitte eam: quia clamat post nos. 24 Ipse
autem respondens ait: Non sum missus nisi [f]ad oves, quæ perierunt domus Israel.
25 At illa venit, et adoravit eum, dicens: Domine, adiuva me. 26 Qui respondens
ait: Non est bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus. 27 At illa dixit:
Etiam Domine: nam et catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum
suorum. 28 Tunc respondens Iesus, ait illi: O mulier, magna est fides tua: fiat
tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora.

4. Saturatio quattuor milium, 15, 29—39.

Iesus ægrotos sanat
29 Et cum transisset inde Iesus, venit secus Mare Galilææ: et ascendens in
montem, sedebat ibi. 30 [g]Et accesserunt ad eum turbæ multæ, habentes secum
mutos, cæcos, claudos, debiles, et alios multos: et proiecerunt eos ad pedes eius, et
curavit eos: 31 ita ut turbæ mirarentur videntes mutos loquentes, claudos ambu-
lantes, cæcos videntes: et magnificabant Deum Israel.

et turbam satiat.
32 [h]Iesus autem, convocatis discipulis suis, dixit: Misereor turbæ, quia triduo
iam perseverant mecum, et non habent quod manducent: et dimittere eos ieiunos
nolo, ne deficiant in via. 33 Et dicunt ei discipuli: Unde ergo nobis in deserto panes
tantos, ut saturemus turbam tantam? 34 Et ait illis Iesus: Quot habetis panes?
At illi dixerunt: Septem, et paucos pisciculos. 35 Et præcepit turbæ, ut discumberent
super terram. 36 Et accipiens septem panes, et pisces, et gratias agens, fregit,
et dedit discipulis suis, et discipuli dederunt populo. 37 Et comederunt omnes,
et saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis, tulerunt septem sportas plenas.
38 Erant autem qui manducaverunt, quattuor millia hominum, extra parvulos, et
mulieres. 39 Et, dimissa turba, ascendit in naviculam: et venit in fines Magedan.

5. Castigatio pharisæorum et sadducæorum, 16, 1—12.

Increpantur ac relinquuntur.
16. 1 Et [i]accesserunt ad eum Pharisæi, et Sadducæi tentantes: et rogaverunt
eum ut signum de cælo ostenderet eis. 2 [k]At ille respondens, ait illis: Facto vespere
dicitis: Serenum erit, rubicundum est enim cælum. 3 Et mane: Hodie tempestas,
rutilat enim triste cælum. 4 Faciem ergo cæli diiudicare nostis: signa autem tem-
porum non potestis scire? [l]Generatio mala et adultera signum quærit: et signum
non dabitur ei, [m]nisi signum Ionæ prophetæ. Et relictis illis, abiit.

8 [a]Is 29, 13; Mc 7, 6. — *13* [b]Io 15, 2. — *14* [c]Lc 6, 39. — *15* [d]Mc 7, 17. — *21* [e]Mc 7, 24. — *24* [f]Sup 10, 6; Io 10, 3. — *30* [g]Is 35, 5. — *32* [h]Mc 8, 1. — **16,** *1* [i]Mc 8, 11. — *2* [k]Lc 12, 54. — *4* [l]Sup 12, 39. — [m]Ion 2, 1.

5 Et cum venissent discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere. eorum doctrina
6 Qui dixit illis: [a]Intuemini, et cavete a fermento Pharisæorum, et Sadducæorum. cavenda
7 At illi cogitabant intra se dicentes: Quia panes non accepimus. 8 Sciens autem notatur.
Iesus, dixit: Quid cogitatis intra vos modicæ fidei, quia panes non habetis? 9 Non-
dum intelligitis, neque recordamini [b]quinque panum in quinque millia hominum,
et quot cophinos sumpsistis? 10 neque [c]septem panum in quattuor millia hominum,
et quot sportas sumpsistis? 11 Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis:
Cavete a fermento Pharisæorum, et Sadducæorum? 12 Tunc intellexerunt quia
non dixerit cavendum a fermento panum, sed a doctrina Pharisæorum, et Sad-
ducæorum.

6. Confessio Simonis Petri, 16, 13—28.

13 [d]Venit autem Iesus in partes Cæsareæ Philippi: et interrogabat discipulos Iesus
suos, dicens: Quem dicunt homines esse Filium hominis? 14 At illi dixerunt: Alii a Simone Christus
Ioannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero Ieremiam, aut unum ex prophetis. declaratus
15 Dicit illis Iesus: Vos autem quem me esse dicitis? 16 Respondens Simon Petrus
dixit: [e]Tu es Christus, filius Dei vivi. 17 Respondens autem Iesus, dixit ei: Beatus
es Simon Bar Iona: quia caro, et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui
in cælis est. 18 [f]Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo
ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. 19 [g]Et tibi dabo
claves regni cælorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in
cælis: et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cælis. 20 Tunc
præcepit discipulis suis ut nemini dicerent quia ipse esset Iesus Christus.
21 Exinde cœpit Iesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Ieroso- mortem ac resurrectio-
lymam, et multa pati a senioribus, et Scribis, et principibus sacerdotum, et occidi, nem suam
et tertia die resurgere. 22 Et assumens eum Petrus, cœpit increpare illum dicens: prædicit,
Absit a te, Domine: non erit tibi hoc. 23 Qui conversus, dixit Petro: [h]Vade post
me satana, scandalum es mihi: quia non sapis ea, quæ Dei sunt, sed ea, quæ hominum.
24 Tunc Iesus dixit discipulis suis: [i]Si quis vult post me venire, abneget semet- necessita- tem abnega-
ipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. 25 [k]Qui enim voluerit animam tionis docet.
suam salvam facere, perdet eam. qui autem perdiderit animam suam propter me,
inveniet eam. 26 Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ
vero suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima
sua? 27 Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum angelis suis:
[l]et tunc reddet unicuique secundum opera eius. 28 Amen dico vobis, [m]sunt quidam
de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem
in regno suo.

7. Transfiguratio Domini, 17, 1—13.

17. 1 Et [n]post dies sex assumit Iesus Petrum, et Iacobum, et Ioannem fratrem Iesus inter Moysen
eius, et ducit illos in montem excelsum seorsum: 2 et transfiguratus est ante eos. et Eliam
Et resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. resplendet,
3 Et ecce apparuerunt illis Moyses, et Elias cum eo loquentes. 4 Respondens autem
Petrus, dixit ad Iesum: Domine, bonum est nos hic esse: si vis, faciamus hic tria
tabernacula, tibi unum, Moysi unum, et Eliæ unum. 5 Adhuc eo loquente, ecce
nubes lucida obumbravit eos. [o]Et ecce vox de nube, dicens: Hic est Filius meus
dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. 6 Et audientes discipuli ceci-
derunt in faciem suam, et timuerunt valde. 7 Et accessit Iesus, et tetigit eos:
dixitque eis: Surgite, et nolite timere. 8 Levantes autem oculos suos, neminem
viderunt, nisi solum Iesum.
9 Et descendentibus illis de monte, præcepit eis Iesus, dicens: Nemini dixeritis apostolis silentium
visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat. imponit,

---

6 [a]Mc 8, 15; Lc 12, 1. — *9* [b]Sup 14, 17; Io 6, 9. — *10* [c]Sup 15, 34. — *13* [d]Mc 8, 27; Lc 9, 18. — *16* [e]Io 6, 70. — *18* [f]Io 1, 42. — *19* [g]Is 22, 22; Io 20, 23. — *23* [h]Mc 8, 33. — *24* [i]Sup 10, 38; Lc 9, 23; 14, 27. — *25* [k]Lc 17, 33; Io 12, 25. — *27* [l]Act 17, 31; Rom 2, 6. — *28* [m]Mc 8, 39; Lc 9, 27. — **17,** *1* [n]Mc 9, 1; Lc 9, 28. — *5* [o]Sup 3, 17; 2 Ptr 1, 17.

de Elia venturo loquitur.

[10] Et interrogaverunt eum discipuli, dicentes: [a]Quid ergo Scribæ dicunt quod
Eliam oporteat primum venire? [11] At ille respondens, ait eis: Elias quidem venturus
est, et restituet omnia. [12] dico autem vobis, [b]quia Elias iam venit, et non cogno-
verunt eum, [c]sed fecerunt in eo quæcumque voluerunt. Sic et Filius hominis passu-
rus est ab eis. [13] Tunc intellexerunt discipuli, quia de Ioanne Baptista dixisset eis.

8. Sanatio pueri dæmoniaci, 17, 14—20.

Iesus puerum a dæmonio liberat.

[14] [d]Et cum venisset ad turbam, accessit ad eum homo genibus provolutus
ante eum, dicens: Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est, et male patitur:
nam sæpe cadit in ignem, et crebro in aquam. [15] et obtuli eum discipulis tuis,
et non potuerunt curare eum. [16] Respondens autem Iesus, ait: O generatio incre-
dula, et perversa, quousque ero vobiscum? usquequo patiar vos? Afferte huc illum
ad me. [17] Et increpavit illum Iesus, et exiit ab eo dæmonium, et curatus est puer
ex illa hora.

discipulos docet.

[18] Tunc accesserunt discipuli ad Iesum secreto, et dixerunt: Quare nos non
potuimus eiicere illum? [19] Dixit illis Iesus: Propter incredulitatem vestram.
[e]Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis monti
huic, Transi hinc illuc, et transibit, et nihil impossibile erit vobis. [20] Hoc autem
genus non eiicitur nisi per orationem, et ieiunium.

9. Doctrinæ variæ, 17, 21—18, 35.

De morte ac resurrectione sua,

[21] Conversantibus autem eis in Galilæa, dixit illis Iesus: [f]Filius hominis traden-
dus est in manus hominum: [22] et occident eum, et tertia die resurget. Et contristati
sunt vehementer.

de tributo a se pendendo.

[23] Et cum venissent Capharnaum, accesserunt qui didrachma accipiebant,
ad Petrum, et dixerunt ei: Magister vester non solvit didrachma? [24] Ait: Etiam.
Et cum intrasset in domum, prævenit eum Iesus, dicens: Quid tibi videtur Simon?
Reges terræ a quibus accipiunt tributum vel censum? a filiis suis, an ab alienis?
[25] Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi sunt filii. [26] Ut autem non
scandalizemus eos, vade ad mare, et mitte hamum: et eum piscem, qui primus
ascenderit, tolle: et aperto ore eius, invenies staterem: illum sumens, da eis pro
me, et te.

de magnitudine vera.

18. [1] In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: [g]Quis putas,
maior est in regno cælorum? [2] Et advocans Iesus parvulum, statuit eum in medio
eorum, [3] et dixit: [h]Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut
parvuli, non intrabitis in regnum cælorum. [4] Quicumque ergo humiliaverit se
sicut parvulus iste, hic est maior in regno cælorum. [5] Et qui susceperit unum
parvulum talem in nomine meo, me suscipit.

de scandalo vitando.

[6] [i]qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit
ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius, et demergatur in profundum maris.
[7] Væ mundo a scandalis. Necesse est enim ut veniant scandala: verumtamen væ
homini illi, per quem scandalum venit. [8] [k]Si autem manus tua, vel pes tuus scandali-
zat te: abscide eum, et proiice abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi debilem,
vel claudum, quam duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum.
[9] Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, et proiice abs te: bonum tibi est cum
uno oculo in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

de dignitate parvulorum.

[10] Videte ne contemnatis unum ex his pusillis: dico enim vobis, [l]quia angeli
eorum in cælis semper vident faciem patris mei, qui in cælis est. [11] [m]Venit enim
filius hominis salvare quod perierat. [12] Quid vobis videtur? [n]si fuerint alicui cen-
tum oves, et erraverit una ex eis: nonne relinquit nonagintanovem in montibus,
et vadit quærere eam, quæ erravit? [13] et si contigerit ut inveniat eam: amen
dico vobis, quia gaudet super eam magis quam super nonagintanovem, quæ non

10 [a]Mc 9, 10; Mal 4, 5. — *12* [b]Sup 11, 14. — [c]Sup 14, 9. — *14* [d]Mc 9, 16; Lc 9, 38. — *19* [e]Lc 17, 6. — *21* [f]Inf 20, 18; Mc 9, 30; Lc 9, 44. — 18, *1* [g]Mc 9, 33; Lc 9, 46. — *3* [h]Inf 19, 14; 1 Cor 14, 20. — *6* [i]Mc 9, 41; Lc 17, 2. — *8* [k]Sup 5, 30; Mc 9, 42. — *10* [l]Ps 33, 8. — *11* [m]Lc 19, 10. — *12* [n]Lc 15, 4.

erraverunt. 14 Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cælis est, ut pereat
unus de pusillis istis.

15 [a]Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, et corripe eum inter te, et ipsum de correctione
solum. si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. 16 si autem te non audierit, adhibe fraterna,
tecum adhuc unum, vel duos, [b]ut in ore duorum, vel trium testium stet omne
verbum. 17 Quod si non audierit eos: dic ecclesiæ. si autem ecclesiam non audierit:
sit tibi sicut [c]ethnicus, et publicanus. 18 [d]Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis
super terram, erunt ligata et in cælo: et quæcumque solveritis super terram, erunt
soluta et in cælo. 19 Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super
terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis a patre meo, qui in cælis est.
20 Ubi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

21 Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: [e]Domine quoties peccabit in me frater de placabilitate.
meus, et dimittam ei? usque septies? 22 Dicit illi Iesus: Non dico tibi usque septies:
sed usque septuagies septies. 23 Ideo assimilatum est regnum cælorum homini
regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. 24 Et cum cœpisset rationem
ponere, oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. 25 Cum autem
non haberet unde redderet, iussit eum dominus eius venundari, et uxorem eius,
et filios, et omnia, quæ habebat, et reddi. 26 Procidens autem servus ille, orabat
eum, dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. 27 Misertus autem
dominus servi illius, dimisit eum, et debitum dimisit ei. 28 Egressus autem servus
ille invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios: et tenens
suffocabat eum, dicens: Redde quod debes. 29 Et procidens conservus eius, rogabat
eum, dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. 30 Ille autem noluit:
sed abiit, et misit eum in carcerem donec redderet debitum. 31 Videntes autem
conservi eius quæ fiebant, contristati sunt valde: et venerunt, et narraverunt
domino suo omnia, quæ facta fuerant. 32 Tunc vocavit illum dominus suus: et
ait illi: Serve nequam, omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me: 33 nonne
ergo oportuit et te misereri conservi tui, sicut et ego tui misertus sum? 34 Et iratus
dominus eius tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum.
35 Sic et Pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri
suo de cordibus vestris.

10. Acta in finibus Iudææ, 19, 1—20, 16.

19. 1 Et factum est, cum consummasset Iesus sermones istos, migravit Iesus Galilæa relicta
a Galilæa, et [f]venit in fines Iudææ trans Iordanem, 2 et secutæ sunt eum turbæ
multæ, et curavit eos ibi.

3 [g]Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes eum, et dicentes: Si licet homini de matrimonio ac virginitate disserit,
dimittere uxorem suam, quacumque ex causa? 4 Qui respondens, ait eis: Non legistis,
quia [h]qui fecit hominem ab initio, masculum, et feminam fecit eos? et dixit:
5 [i]Propter hoc dimittet homo patrem, et matrem, et adhærebit uxori suæ, et erunt
duo in carne una. 6 itaque iam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus coniunxit,
homo non separet. 7 Dicunt illi: [k]Quid ergo Moyses mandavit dare libellum repudii,
et dimittere? 8 Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis
dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic. 9 [l]Dico autem vobis, quia
quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, mœ-
chatur: et qui dimissam duxerit, mœchatur. 10 Dicunt ei discipuli eius: Si ita
est causa hominis cum uxore, non expedit nubere. 11 Qui dixit illis: Non omnes
capiunt verbum istud, sed quibus datum est. 12 Sunt enim eunuchi, qui de matris
utero sic nati sunt: et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: et sunt eunuchi,
qui seipsos castraverunt propter regnum cælorum. Qui potest capere capiat.

13 [m]Tunc oblati sunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, et oraret. Discipuli parvulis benedicit,
autem increpabant eos. 14 Iesus vero ait eis: [n]Sinite parvulos, et nolite eos prohibere

---

15 [a]Lv 19, 17; Sir 19, 13; Lc 17, 3; Iac 5, 19. — *16* [b]Dt 19, 15; Io 8, 17; 2 Cor 13, 1; Hbr 10, 28. — *17* [c]1 Cor 5, 9; 2 Thes 3, 14. — *18* [d]Io 20, 23. — *21* [e]Lc 17, 4. — **19,** *1* [f]Mc 10, 1. — *3* [g]Mc 10, 2. — *4* [h]Gn 1, 27. — *5* [i]Gn 2, 24; 1 Cor 6, 16; Eph 5, 31. — *7* [k]Dt 24, 1. — *9* [l]Sup 5, 32; Mc 10, 11; Lc 16, 18; 1 Cor 7, 10. — *13* [m]Mc 10, 13; Lc 18, 15. — *14* [n]Sup 18, 3.

ad me venire: talium est enim regnum cælorum. 15 Et cum imposuisset eis manus, abiit inde.

divitem vocat.

16 [a]Et ecce unus accedens, ait illi: Magister bone, quid boni faciam ut habeam vitam æternam? 17 Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Unus est bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata. 18 Dicit illi: Quæ? Iesus autem dixit: [b]Non homicidium facies: Non adulterabis: Non facies furtum: Non falsum testimonium dices: 19 Honora patrem tuum, et matrem tuam, et diliges proximum tuum sicut teipsum. 20 Dicit illi adolescens: Omnia hæc custodivi a iuventute mea, quid adhuc mihi deest? 21 Ait illi Iesus: Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cælo: et veni, sequere me. 22 Cum audisset autem adolescens verbum, abiit tristis: erat enim habens multas possessiones.

De divitiis et paupertate voluntaria loquitur.

23 Iesus autem dixit discipulis suis: Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cælorum. 24 Et iterum dico vobis: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cælorum. 25 Auditis autem his, discipuli mirabantur valde, dicentes: Quis ergo poterit salvus esse? 26 Aspiciens autem Iesus, dixit illis: Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omnia possibilia sunt. 27 Tunc respondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te: quid ergo erit nobis? 28 Iesus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos, qui secuti estis me, in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. 29 Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit. 30 [c]Multi autem erunt primi novissimi, et novissimi primi.

Parabolam operariorum proponit.

20. 1 Simile est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. 2 Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. 3 Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos, 4 et dixit illis: Ite et vos in vineam meam, et quod iustum fuerit dabo vobis. 5 Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam, et nonam horam: et fecit similiter. 6 Circa undecimam vero exiit, et invenit alios stantes, et dicit illis: Quid hic statis tota die otiosi? 7 Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite et vos in vineam meam. 8 Cum sero autem factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, et redde illis mercedem incipiens a novissimis usque ad primos. 9 Cum venissent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. 10 Venientes autem et primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi: acceperunt autem et ipsi singulos denarios. 11 Et accipientes murmurabant adversus patremfamilias, 12 dicentes: Hi novissimi una hora fecerunt, et pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei, et æstus. 13 At ille respondens uni eorum, dixit: Amice non facio tibi iniuriam: nonne ex denario convenisti mecum? 14 Tolle quod tuum est, et vade: volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi. 15 Aut non licet mihi quod volo, facere? an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? 16 [d]Sic erunt novissimi primi, et primi novissimi. multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

IV. Ab itinere ultimo usque ad passionem, 20, 17—25, 46.

1. Ultimum iter in Ierusalem, 20, 17—34.

[illegible]

17 [e]Et ascendens Iesus Ierosolymam, assumpsit duodecim discipulos secreto, et ait illis: 18 Ecce ascendimus Ierosolymam, et filius hominis tradetur principibus sacerdotum, et Scribis, et condemnabunt eum morte, 19 et tradent eum Gentibus ad illudendum, et flagellandum, et crucifigendum, et tertia die resurget.

[illegible]

20 [f]Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans et petens aliquid ab eo. 21 Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, et unus ad sinistram in regno tuo. 22 Respondens autem Iesus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibi-

16 [a]Mc 10, 17; Lc 18, 18. — *18* [b]Ex 20, 13. — *30* [c]Inf 20, 16; Mc 10, 31; Lc 13, 30. — **20,** *16* [d]Sup 19, 30; Mc 10, 31; Lc 13, 30. — *17* [e]Mc 10, 32; Lc 18, 31. — *20* [f]Mc 10, 35.

turus sum? Dicunt ei: Possumus. 23 Ait illis: Calicem quidem meum bibetis: se-
dere autem ad dexteram meam vel sinistram non est meum dare vobis, sed quibus
paratum est a Patre meo.

24 [a]Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus. 25 [b]Iesus autem decem indignatis
vocavit eos ad se, et ait: Scitis quia principes gentium dominantur eorum: et qui verum
maiores sunt, potestatem exercent in eos. 26 Non ita erit inter vos: sed quicumque primatum commendat.
voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister: 27 et qui voluerit inter vos primus
esse, erit vester servus. 28 [c]sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare,
et dare animam suam, redemptionem pro multis.

29 [d]Et egredientibus illis ab Iericho, secuta est eum turba multa. 30 et ecce iuxta Iericho duobus
duo cæci sedentes secus viam, audierunt, quia Iesus transiret: et clamaverunt, cæcis visum
dicentes: Domine miserere nostri, fili David. 31 Turba autem increpabat eos ut restituit.
tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine, miserere nostri, fili David.
32 Et stetit Iesus, et vocavit eos, et ait: Quid vultis ut faciam vobis? 33 Dicunt
illi: Domine, ut aperiantur oculi nostri. 34 Misertus autem eorum Iesus, tetigit
oculos eorum. Et confestim viderunt, et secuti sunt eum.

2. Triumphalis introitus in Ierusalem, 21, 1—11.

21. 1 Et [e]cum appropinquassent Ierosolymis, et venissent Bethphage ad Discipuli a Domino
Montem oliveti: tunc Iesus misit duos discipulos, 2 dicens eis: Ite in castellum, missi
quod contra vos est, et statim invenietis asinam alligatam, et pullum cum ea: solvite,
et adducite mihi: 3 et siquis vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus
habet: et confestim dimittet eos. 4 Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur
quod dictum est per Prophetam dicentem:
5 [f]Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus venit tibi
mansuetus, sedens super asinam, et pullum filium subiugalis.

6 Euntes autem discipuli fecerunt sicut præcepit illis Iesus. 7 Et adduxerunt pullum asinæ
asinam, et pullum: et imposuerunt super eos vestimenta sua, et eum desuper sedere adducunt,
fecerunt.

8 Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via: alii autem cædebant in quo Iesus
ramos de arboribus, et sternebant in via: 9 turbæ autem, quæ præcedebant, et triumphans
quæ sequebantur, clamabant, dicentes:
Hosanna filio David: [g]benedictus, qui venit in nomine Domini: hosanna
in altissimis.

10 Et cum intrasset Ierosolymam, commota est universa civitas, dicens: Quis urbem ingreditur.
est hic? 11 Populi autem dicebant: Hic est Iesus propheta a Nazareth Galilææ.

3. Ultima facta Iesu, 21, 12—22 (cf. Mc 11, 11—26).

12 [h]Et intravit Iesus in templum Dei, et eiiciebat omnes vendentes, et ementes Altero die templum
in templo, et mensas numulariorum, et cathedras vendentium columbas evertit: purgat.
13 et dicit eis: Scriptum est:
[i]Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam
latronum.

14 Et accesserunt ad eum cæci, et claudi in templo: et sanavit eos. 15 Videntes a pueris laudatur,
autem principes sacerdotum, et Scribæ mirabilia, quæ fecit, et pueros clamantes
in templo, et dicentes: Hosanna filio David: indignati sunt. 16 et dixerunt ei:
Audis quid isti dicunt? Iesus autem dixit eis: Utique, numquam legistis: [k]Quia
ex ore infantium, et lactentium perfecisti laudem? 17 Et relictis illis, abiit foras
extra Civitatem in Bethaniam: ibique mansit.

18 Mane autem revertens in Civitatem, esuriit. 19 [l]Et videns fici arborem unam eodem die fico
secus viam, venit ad eam: et nihil invenit in ea nisi folia tantum, et ait illi: Num- imprecatur,
quam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuo ficulnea.

24 [a]Mc 10, 41. — *25* [b]Lc 22, 25. — *28* [c]Phil 2, 7. — *29* [d]Mc 10, 46; Lc 18, 35. —
21, *1* [e]Mc 11, 1; Lc 19, 29. — *5* [f]Is 62, 11; Zach 9, 9; Io 12, 15. — *9* [g]Ps 117, 26; Mc 11,
10; Lc 19, 38. — *12* [h]Dt 14, 25; Io 2, 14. — *13* [i]Is 56, 7; Ir 7, 11. — *16* [k]Ps 8, 3. —
19 [l]Mc 11, 13.

sequenti die virtutem fidei docet.

20 [a]Et videntes discipuli, mirati sunt, dicentes: Quomodo continuo aruit? 21 Respondens autem Iesus, ait eis: Amen dico vobis, si habueritis fidem, et non hæsitaveritis, non solum de ficulnea facietis, sed et si monti huic dixeritis, Tolle, et iacta te in mare, fiet. 22 [b]Et omnia quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis.

4. De potestate Iesu et baptismo Ioannis, 21, 23—27.

Unde sit potestas Iesu.

23 Et cum venisset in templum, accesserunt ad eum docentem, principes sacerdotum, et seniores populi, dicentes: [c]In qua potestate hæc facis? Et quis tibi dedit hanc potestatem?

unde fuerit baptismus Ioannis:

24 Respondens Iesus dixit eis: Interrogabo vos et ego unum sermonem: quem si dixeritis mihi, et ego vobis dicam in qua potestate hæc facio. 25 Baptismus Ioannis unde erat? e cælo, an ex hominibus?

Iudæi [illegible]

At illi cogitabant inter se, dicentes: 26 Si dixerimus, e cælo, dicet nobis: Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus, timemus turbam: [d]omnes enim habebant Ioannem sicut prophetam. 27 Et respondentes Iesu, dixerunt: Nescimus.

neque Iesus respondet.

Ait illis et ipse: Nec ego dico vobis in qua potestate hæc facio.

5. Tres parabolæ proponuntur, 21, 28—22, 14.

Filiorum a patre [illegible]

28 Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios, et accedens ad primum, dixit: Fili, vade hodie, operare in vinea mea. 29 Ille autem respondens, ait: Nolo. Postea autem, pœnitentia motus, abiit. 30 Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens, ait: Eo, domine, et non ivit. 31 quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Iesus: Amen dico vobis, quia publicani, et meretrices præcedent vos in regnum Dei. 32 Venit enim ad vos Ioannes in via iustitiæ, et non credidistis ei, publicani autem, et meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec pœnitentiam habuistis postea, ut crederetis ei.

agricolarum [illegible]

33 Aliam parabolam audite: [e]Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam, et sepem circumdedit ei, et fodit in ea torcular, et ædificavit turrim, et locavit eam agricolis, et peregre profectus est. 34 Cum autem tempus fructuum appropinquasset, misit servos suos ad agricolas, ut acciperent fructus eius. 35 Et agricolæ, apprehensis servis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium vero lapidaverunt. 36 Iterum misit alios servos plures prioribus, et fecerunt illis similiter. 37 Novissime autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum. 38 Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra se: [f]Hic est heres, venite, occidamus eum, et habebimus hereditatem eius. 39 Et apprehesumn eum eiecerunt extra vineam, et occiderunt. 40 Cum ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis? 41 Aiunt illi: Malos male perdet: et vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis. 42 Dicit illis Iesus: Numquam legistis in Scripturis:

[g]Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli?
A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris:

43 ideo dico vobis, quia auferetur a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus eius. 44 Et qui ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem vero ceciderit, conteret eum. 45 Et cum audissent principes sacerdotum, et Pharisæi parabolas eius, cognoverunt quod de ipsis diceret. 46 Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam sicut prophetam eum habebant.

[illegible]

22. 1 Et respondens Iesus, dixit iterum in parabolis eis, dicens: 2 [h]Simile factum est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. 3 Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et nolebant venire. 4 Iterum misit alios servos, dicens: Dicite invitatis: Ecce prandium meum paravi, tauri mei, et altilia occisa sunt, et omnia parata: venite ad nuptias. 5 Illi autem neglexerunt: et abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam: 6 reliqui vero tenuerunt

20 [a]Mc 11, 20. — *22* [b]Sup 7, 7; 1 Io 3, 22. — *23* [c]Mc 11, 28; Lc 20, 2. — *26* [d]Sup 14, 5. — *33* [e]Is 5, 1; Ir 2, 21; Mc 12, 1; Lc 20, 9. — *38* [f]Inf 26, 4; 27, 1; Io 11, 53. — *42* [g]Ps 117, 22; Act 4, 11; Rom 9, 33; 1 Ptr 2, 7. — **22,** *2* [h]Lc 14, 16; Apc 19, 9.

servos eius, et contumeliis affectos occiderunt. 7 Rex autem cum audisset, iratus
est: et missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit.
8 Tunc ait servis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant, non
fuerunt digni. 9 ite ergo ad exitus viarum, et quoscumque inveneritis, vocate ad
nuptias. 10 Et egressi servi eius in vias, congregaverunt omnes, quos invenerunt,
malos et bonos: et impletæ sunt nuptiæ discumbentium. 11 Intravit autem rex
ut videret discumbentes, et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. 12 Et
ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit.
13 Tunc dixit rex ministris: [a]Ligatis manibus, et pedibus eius, mittite eum in tenebras
exteriores: ibi erit fletus, et stridor dentium. 14 Multi enim sunt vocati, pauci
vero electi.

6. De tributo Cæsari pendendo, 22, 15—22.

15 [b]Tunc abeuntes Pharisæi, consilium inierunt ut caperent eum in sermone. Dolosa
16 Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis dicentes: Magister, scimus quia interrogatio.
verax es, et viam Dei in veritate doces, et non est tibi cura de aliquo: non enim
respicis personam hominum: 17 dic ergo nobis quid tibi videtur, licet censum
dare Cæsari, an non?

18 Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? miri
19 ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. 20 Et ait illis responsio
Iesus: Cuius est imago hæc, et superscriptio? 21 Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis:
[c]Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: et quæ sunt Dei, Deo. 22 Et audientes
mirati sunt, et relicto eo abierunt.

7. De resurrectione mortuorum, 22, 23—33.

23 In illo die accesserunt ad eum [d]Sadducæi, qui dicunt non esse resurrectionem: Casum a sadducæis
et interrogaverunt eum, 24 dicentes: Magister, Moyses dixit: [e]Si quis mortuus propositum
fuerit non habens filium, ut ducat frater eius uxorem illius, et suscitet semen fratri
suo. 25 Erant autem apud nos septem fratres: et primus, uxore ducta, defunctus
est: et non habens semen, reliquit uxorem suam fratri suo. 26 Similiter secundus,
et tertius usque ad septimum. 27 Novissime autem omnium et mulier defuncta est.
28 In resurrectione ergo cuius erit de septem uxor? omnes enim habuerunt eam.

29 Respondens autem Iesus, ait illis: Erratis nescientes Scripturas, neque Iesus discutit.
virtutem Dei. 30 In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur: sed erunt
sicut angeli Dei in cælo. 31 De resurrectione autem mortuorum non legistis quod
dictum est a Deo dicente vobis: 32 [f]Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et
Deus Iacob? Non est Deus mortuorum, sed viventium. 33 Et audientes turbæ,
mirabantur in doctrina eius.

8. De primo mandato legis, 22, 34—40.

34 [g]Pharisæi autem audientes quod silentium imposuisset Sadducæis, Interrogatio doctoris.
convenerunt in unum: 35 et interrogavit eum unus ex eis legis doctor, tentans eum:
36 Magister, quod est mandatum magnum in Lege?

37 Ait illi Iesus: [h]Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in tota responsio Iesu.
anima tua, et in tota mente tua. 38 Hoc est maximum, et primum mandatum.
39 Secundum autem simile est huic: [i]Diliges proximum tuum, sicut teipsum. 40 In
his duobus mandatis universa lex pendet, et prophetæ.

9. De natura Christi, 22, 41—46.

41 Congregatis autem Pharisæis, interrogavit eos Iesus, 42 dicens: Quid vobis Quomodo filius
videtur de Christo? cuius filius est? Dicunt ei: David. 43 Ait illis: Quomodo ergo et dominus
David in spiritu vocat eum Dominum, dicens: David sit.
44 [k]Dixit Dominus Domino meo: sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos
scabellum pedum tuorum?

---

13 [a]Sup 8, 12; 13, 42; Inf 25, 30. — *15* [b]Mc 12, 13; Lc 20, 20. — *21* [c]Rom 13, 7. — *23* [d]Act 23, 8. — *24* [e]Dt 25, 5; Mc 12, 19; Lc 20, 28. — *32* [f]Ex 3, 6. — *34* [g]Mc 12, 28; Lc 10, 25. — *37* [h]Dt 6, 5. — *39* [i]Lv 19, 18; Mc 12, 31. — *44* [k]Ps 109, 1; Lc 20, 42.

45 Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius eius est? 46 et nemo
poterat ei respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius
interrogare.

10. De vita mala et pœna scribarum et pharisæorum, 23, 1—36.

Audiendi sed non imitandi.
23. 1 Tunc Iesus locutus est ad turbas, et ad discipulos suos, 2 dicens:
Super cathedram Moysi sederunt [a]Scribæ, et Pharisæi. 3 Omnia ergo quæcumque
dixerint vobis, servate, et facite: secundum opera vero eorum nolite facere: dicunt
enim, et non faciunt. 4 [b]Alligant enim onera gravia, et importabilia, et imponunt
in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea movere. 5 Omnia vero opera
sua faciunt ut videantur ab hominibus: [c]dilatant enim phylacteria sua, et ma-
gnificant fimbrias. 6 [d]Amant autem primos recubitus in cœnis, et primas cathedras
in synagogis, 7 et salutationes in foro, et vocari ab hominibus Rabbi. 8 [e]Vos autem
nolite vocari Rabbi, unus est enim Magister vester, omnes autem vos fratres estis.
9 [f]Et patrem nolite vocare vobis super terram: unus est enim Pater vester, qui
in cælis est. 10 Nec vocemini magistri: quia Magister vester unus est, Christus.
11 Qui maior est vestrum, erit minister vester. 12 [g]Qui autem se exaltaverit, hu-
miliabitur: et qui se humiliaverit, exaltabitur.

quorum hypocrisim
13 Væ autem vobis Scribæ, et Pharisæi hypocritæ: quia clauditis regnum
cælorum ante homines, vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare.
14 Væ vobis Scribæ, et Pharisæi hypocritæ: [h]quia comeditis domos viduarum,
orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis iudicium. 15 Væ vobis
Scribæ et Pharisæi hypocritæ: quia circuitis mare, et aridam, ut faciatis unum
proselytum: et cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quam vos.
16 Væ vobis duces cæci, qui dicitis: Quicumque iuraverit per templum, nihil est:
qui autem iuraverit in auro templi, debet. 17 Stulti, et cæci: Quid enim maius
est, aurum, an templum, quod sanctificat aurum? 18 Et quicumque iuraverit in
altari, nihil est: quicumque autem iuraverit in dono, quod est super illud, debet.
19 Cæci: Quid enim maius est, donum, an altare, quod sanctificat donum? 20 Qui
ergo iurat in altari, iurat in eo, et in omnibus, quæ super illud sunt. 21 et quicumque
iuraverit in templo, iurat in illo, et in eo, qui habitat in ipso: 22 et qui iurat in cælo,
iurat in throno Dei, et in eo, qui sedet super eum. 23 [i]Væ vobis Scribæ, et Pharisæi
hypocritæ: qui decimatis mentham, et anethum, et cyminum, et reliquistis quæ
graviora sunt legis, iudicium, et misericordiam, et fidem, hæc oportuit facere,
et illa non omittere. 24 Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.
25 Væ vobis Scribæ, et Pharisæi hypocritæ, quia mundatis quod deforis est calicis,
et paropsidis: intus autem pleni estis rapina, et immunditia. 26 Pharisæe cæce,
munda prius quod intus est calicis, et paropsidis, ut fiat id, quod deforis est, mundum.
27 Væ vobis Scribæ, et Pharisæi hypocritæ: quia similes estis sepulchris dealbatis,
quæ aforis parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum,
et omni spurcitia. 28 sic et vos aforis quidem paretis hominibus iusti: intus autem
pleni estis hypocrisi, et iniquitate. 29 Væ vobis Scribæ, et Pharisæi hypocritæ,
qui ædificatis sepulchra prophetarum, et ornatis monumenta iustorum, 30 et
dicitis: Si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in
sanguine prophetarum. 31 itaque testimonio estis vobismetipsis, quia filii estis
eorum, qui prophetas occiderunt. 32 Et vos implete mensuram patrum vestrorum.

et persecutionem legatorum Dei
33 [k]Serpentes genimina viperarum, quomodo fugietis a iudicio gehennæ?
34 Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas, et sapientes, et scribas, et ex illis occidetis,
et crucifigetis, et ex eis flagellabitis in synagogis vestris, et persequemini de civitate
in civitatem: 35 ut veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super
terram, [l]a sanguine Abel iusti usque ad sanguinem [m]Zachariæ, filii Barachiæ,
quem occidistis inter templum et altare. 36 Amen dico vobis, venient hæc omnia
super generationem istam.

23, *2* [a]Neh 8, 4. — *4* [b]Lc 11, 46; Act 15, 10. — *5* [c]Dt 6, 8; Nm 15, 38. — *6* [d]Mc 12, 39; Lc 11, 43; 20, 46. — *8* [e]Iac 3, 1. — *9* [f]Mal 1, 6. — *12* [g]Lc 14, 11; 18, 14. — *14* [h]Mc 12, 40; Lc 20, 47. — *23* [i]Lc 11, 42. — *33* [k]Sup 3, 7. — *35* [l]Gn 4, 8; Hbr 11, 4. — [m]2 Par 24, 22.

37 [a]Ierusalem Ierusalem, quæ occidis prophetas, et lapidas eos, qui ad te missi iusta pœna sequetur.
sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos
suos sub alas, et noluisti? 38 Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. 39 Dico
enim vobis, non me videbitis amodo, donec dicatis:
Benedictus, qui venit in nomine Domini.

11. Sermo eschatologicus Domini, 24, 1—25, 46.

24. 1 Et [b]egressus Iesus de templo, ibat. Et accesserunt discipuli eius, ut Iesus discipulis
ostenderent ei ædificationes templi. 2 Ipse autem respondens dixit illis: Videtis interrogantibus
hæc omnia? Amen dico vobis, [c]non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non prædicit:
destruatur. 3 Sedente autem eo super Montem oliveti, accesserunt ad eum discipuli
secreto, dicentes: Dic nobis, quando hæc erunt? et quod signum adventus tui,
et consummationis sæculi?
4 Et respondens Iesus, dixit eis: [d]Videte nequis vos seducat. 5 multi enim signa adventus
venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus: et multos seducent. 6 Audituri sui,
enim estis prælia, et opiniones præliorum. Videte ne turbemini. oportet enim hæc
fieri, sed nondum est finis. 7 consurget enim gens in gentem, et regnum in regnum,
et erunt pestilentiæ, et fames, et terræmotus per loca. 8 hæc autem omnia initia
sunt dolorum. 9 [e]Tunc tradent vos in tribulationem, et occident vos: et eritis
odio omnibus gentibus propter nomen meum. 10 Et tunc scandalizabuntur multi,
et invicem tradent, et odio habebunt invicem. 11 Et multi pseudoprophetæ surgent,
et seducent multos. 12 Et quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas multorum.
13 qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. 14 Et prædicabitur
hoc Evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus: et
tunc veniet consummatio.
15 [f]Cum ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est a Daniele excidium
propheta, stantem in loco sancto, qui legit, intelligat: 16 tunc qui in Iudæa sunt, Ierusalem,
fugiant ad montes: 17 et qui in tecto, non descendat tollere aliquid de domo sua:
18 et qui in agro, non revertatur tollere tunicam suam. 19 Væ autem prægnantibus,
et nutrientibus in illis diebus. 20 Orate autem ut non fiat fuga vestra in hieme,
[g]vel sabbato. 21 erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi
usque modo, neque fiet. 22 Et nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis
caro: sed propter electos breviabuntur dies illi.
23 [h]Tunc siquis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, aut illic: nolite credere. signa finis mundi,
24 Surgent enim pseudochristi, et pseudoprophetæ: et dabunt signa magna, et
prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi. 25 Ecce prædixi
vobis. 26 Si ergo dixerint vobis, Ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus,
nolite credere. 27 Sicut enim fulgur exit ab Oriente, et paret usque in Occidentem:
ita erit et adventus Filii hominis. 28 [i]Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur
et aquilæ. 29 [k]Statim autem post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur,
et luna non dabit lumen suum, et stellæ cadent de cælo, et virtutes cælorum commovebuntur:
30 et tunc parebit signum Filii hominis in cælo: et tunc plangent
omnes tribus terræ: [l]et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cum
virtute multa, et maiestate. 31 [m]Et mittet angelos suos cum tuba, et voce magna:
et congregabunt electos eius a quattuor ventis, a summis cælorum usque ad terminos
eorum. 32 Ab arbore autem fici discite parabolam: cum iam ramus eius tener
fuerit, et folia nata, scitis quia prope est æstas: 33 ita et vos cum videritis hæc
omnia, scitote quia prope est in ianuis. 34 Amen dico vobis, quia non præteribit
generatio hæc, donec omnia hæc fiant. 35 [n]Cælum, et terra transibunt, verba autem
mea non præteribunt.
36 De die autem illa, et hora nemo scit, neque angeli cælorum, nisi solus Pater. vigilantiam et fidelitatem commendans
37 [o]Sicut autem in diebus Noe, ita erit et adventus Filii hominis. 38 sicut enim

37 [a]Lc 13, 34. — **24,** *1* [b]Mc 13, 1; Lc 21, 5. — *2* [c]Lc 19, 44. — *4* [d]Eph 5, 6; Col 2, 18. — *9* [e]Sup 10, 17; Lc 21, 12; Io 15, 20; 16, 2. — *15* [f]Dn 9, 27; Mc 13, 14; Lc 21, 20. — *20* [g]Act 1, 12. — *23* [h]Mc 13, 21; Lc 17, 23. — *28* [i]Lc 17, 37. — *29* [k]Is 13, 10; Ez 32, 7; Ioel 3, 15; Mc 13, 24; Lc 21, 25. — *30* [l]Apc 1, 7. — *31* [m]1 Cor 15, 52. — *35* [n]Mc 13, 31. — *37* [o]Gn 7, 7; Lc 17, 26.

erant in diebus ante diluvium comedentes et bibentes, nubentes et nuptui tradentes,
usque ad eum diem, quo intravit Noe in arcam, 39 et non cognoverunt donec
venit diluvium, et tulit omnes: ita erit et adventus Filii hominis. 40 Tunc duo
erunt in agro: unus assumetur, et unus relinquetur. 41 duæ molentes in mola:
una assumetur, et una relinquetur. 42 Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus
vester venturus sit. 43 Illud autem scitote, [a]quoniam si sciret paterfamilias qua
hora fur venturus esset, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam.
44 Ideo et vos estote parati: quia qua nescitis hora Filius hominis venturus est.
45 Quis, putas, est fidelis servus, et prudens, quem constituit dominus suus super
familiam suam, ut det illis cibum in tempore? 46 [b]Beatus ille servus, quem cum
venerit dominus eius, invenerit sic facientem. 47 amen dico vobis, quoniam super
omnia bona sua constituet eum. 48 Si autem dixerit malus servus ille in corde
suo: Moram facit dominus meus venire: 49 et cœperit percutere conservos suos,
manducet autem, et bibat cum ebriosis: 50 veniet dominus servi illius in die,
qua non sperat, et hora, qua ignorat: 51 et dividet eum, partemque eius ponet
cum hypocritis. [c]illic erit fletus, et stridor dentium.

parabola decem virginum

25. 1 Tunc simile erit regnum cælorum decem virginibus: quæ accipientes
lampades suas exierunt obviam sponso, et sponsæ. 2 Quinque autem ex eis erant
fatuæ, et quinque prudentes: 3 sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non
sumpserunt oleum secum: 4 prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum
lampadibus. 5 Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes et dormierunt.
6 Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obviam ei. 7 Tunc
surrexerunt omnes virgines illæ, et ornaverunt lampades suas. 8 Fatuæ autem
sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro: quia lampades nostræ extinguuntur.
9 Responderunt prudentes, dicentes: Ne forte non sufficiat nobis, et vobis, ite
potius ad vendentes, et emite vobis. 10 Dum autem irent emere, venit sponsus:
et quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, et clausa est ianua. 11 Novis-
sime vero veniunt et reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis.
12 At ille respondens, ait: Amen dico vobis, nescio vos. 13 [d]Vigilate itaque, quia
nescitis diem, neque horam.

et parabola talentorum:

14 [e]Sicut enim homo peregre proficiscens, vocavit servos suos, et tradidit illis
bona sua. 15 Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique
secundum propriam virtutem, et profectus est statim. 16 Abiit autem qui quinque
talenta acceperat, et operatus est in eis, et lucratus est alia quinque. 17 Similiter
et qui duo acceperat, lucratus est alia duo. 18 Qui autem unum acceperat, abiens
fodit in terram, et abscondit pecuniam domini sui. 19 Post multum vero temporis
venit dominus servorum illorum, et posuit rationem cum eis. 20 Et accedens qui
quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quinque
talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum. 21 Ait illi dominus
eius: Euge serve bone, et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te
constituam, intra in gaudium domini tui. 22 Accessit autem et qui duo talenta
acceperat, et ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo lucratus sum.
23 Ait illi dominus eius: Euge serve bone, et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis,
super multa te constituam, intra in gaudium domini tui. 24 Accedens autem et
qui unum talentum acceperat, ait: Domine, scio quia homo durus es, metis ubi
non seminasti, et congregas ubi non sparsisti: 25 et timens abii, et abscondi talentum
tuum in terra: ecce habes quod tuum est. 26 Respondens autem dominus eius,
dixit ei: Serve male, et piger, sciebas quia meto ubi non semino, et congrego ubi
non sparsi: 27 oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, et veniens
ego recepissem utique quod meum est cum usura. 28 Tollite itaque ab eo talentum,
et date ei, qui habet decem talenta. 29 [f]omni enim habenti dabitur, et abundabit:
ei autem, qui non habet, et quod videtur habere, auferetur ab eo. 30 Et inutilem
servum eiicite in tenebras exteriores: illic erit fletus, et stridor dentium.

43 [a]Mc 13, 33; Lc 12, 39; 1 Thes 4, 15. — *46* [b]Apc 16, 15. — *51* [c]Sup 13, 42; Inf 25, 30. — **25,** *13* [d]Mc 13, 33. — *14* [e]Lc 19, 12. — *29* [f]Sup 13, 12; Mc 4, 25; Lc 8, 18; 19, 26.

31 Cum autem venerit Filius hominis in maiestate sua, et omnes angeli cum ultimum
eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ: 32 et congregabuntur ante eum iudicium describit.
omnes gentes, et separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hœdis:
33 et statuet oves quidem a dextris suis, hœdos autem a sinistris. 34 Tunc dicet
rex his, qui a dextris eius erunt: Venite benedicti Patris mei, possidete paratum
vobis regnum a constitutione mundi. 35 [a]esurivi enim, et dedistis mihi manducare:
sitivi, et dedistis mihi bibere: hospes eram, et collegistis me: 36 nudus, et cooperuistis
me: [b]infirmus, et visitastis me: in carcere eram, et venistis ad me. 37 Tunc respon-
debunt ei iusti, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem, et pavimus te:
sitientem, et dedimus tibi potum? 38 quando autem te vidimus hospitem, et colle-
gimus te: aut nudum, et cooperuimus te? 39 aut quando te vidimus infirmum:
aut in carcere, et venimus ad te? 40 Et respondens rex, dicet illis: Amen dico vo-
bis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. 41 Tunc
dicet et his, qui a sinistris erunt: [c]Discedite a me maledicti in ignem æternum,
qui paratus est diabolo, et angelis eius. 42 esurivi enim, et non dedistis mihi man-
ducare: sitivi, et non dedistis mihi potum: 43 hospes eram, et non collegistis
me: nudus, et non cooperuistis me: infirmus, et in carcere, et non visitastis me.
44 Tunc respondebunt ei et ipsi, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem,
aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, et non
ministravimus tibi? 45 Tunc respondebit illis dicens: Amen dico vobis: Quamdiu
non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis. 46 [d]Et ibunt hi in supplicium
æternum: iusti autem in vitam æternam.

PARS SECUNDA.

Sacerdotium Salvatoris mundi, 26, 1—27, 66.

I. Iesus inter discipulos suos, 26, 1—46.

1. Proditio Iudæ Iscariotis, 26, 1—16.

26. 1 Et factum est: cum consummasset Iesus sermones hos omnes, dixit Iesus
discipulis suis: 2 [e]Scitis quia post biduum Pascha fiet, et Filius hominis tradetur mortem suam
ut crucifigatur. prædicit

3 Tunc congregati sunt principes sacerdotum, et seniores populi in atrium synedri
principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas: 4 et consilium fecerunt ut Iesum consilium habent,
dolo tenerent, et occiderent. 5 Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus
fieret in populo.

6 [f]Cum autem Iesus esset in Bethania in domo Simonis leprosi, 7 accessit ad Iudas
eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, et effudit super caput ipsius avaritia ductus
recumbentis. 8 Videntes autem discipuli, indignati sunt dicentes: Ut quid perditio
hæc? 9 potuit enim istud vænundari multo, et dari pauperibus. 10 Sciens autem
Iesus, ait illis: Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me.
11 nam semper pauperes habetis vobiscum: me autem non semper habetis. 12 Mittens
enim hæc unguentum hoc in corpus meum: ad sepeliendum me fecit. 13 Amen
dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc evangelium in toto mundo, dicetur
et quod hæc fecit in memoriam eius.

14 [g]Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad principes cum iis
sacerdotum: 15 et ait illis: Quid vultis mihi dare, et ego vobis eum tradam? At paciscitur
illi constituerunt ei triginta argenteos.

16 Et exinde quærebat opportunitatem ut eum traderet. et opportunitatem quærit.

2. Ultima cena Domini, 26, 17—29.

17 [h]Prima autem die Azymorum accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Iesus ad cenam
Ubi vis paremus tibi comedere Pascha? 18 At Iesus dixit: Ite in civitatem ad apparandam discipulos mittit.

35 [a]Is 58, 7; Ez 18, 7. — *36* [b]Sir 7, 39. — *41* [c]Ps 6, 9; Sup 7, 23; Lc 13, 27. — *46* [d]Dn 12, 2; Io 5, 29. — **26,** *2* [e]Mc 14, 1; Lc 22, 1. — *6* [f]Mc 14, 3; Io 11, 2; 12, 3. — *14* [g]Mc 14, 10; Lc 22, 3. — *17* [h]Mc 14, 12; Lc 22, 7.

quemdam, et dicite ei: Magister dicit: Tempus meum prope est, apud te facio
Pascha cum discipulis meis. [19] Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Iesus,
et paraverunt Pascha.

cum duodecim discumbit.
[20] [a]Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim discipulis suis.
[21] Et edentibus illis, dixit: [b]Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus

proditorem indicat.
est. [22] Et contristati valde, cœperunt singuli dicere: Numquid ego sum Domine?
[23] At ipse respondens, ait: Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet.
[24] Filius quidem hominis vadit, [c]sicut scriptum est de illo: væ autem homini illi,
per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille.
[25] Respondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit: Numquid ego sum Rabbi?
Ait illi: Tu dixisti.

eucharistiam instituit.
[26] [d]Cœnantibus autem eis, accepit Iesus panem, et benedixit, ac fregit, deditque
discipulis suis, et ait: Accipite, et comedite: hoc est corpus meum. [27] Et accipiens
calicem gratias egit: et dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. [28] Hic est enim
sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

hanc cœnam ultimam dicit.
[29] Dico autem vobis: non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem
illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.

3. Oratio in monte olivarum, 26, 30—46.

Exiens apostolis scandalum prædicit.
[30] Et hymno dicto, exierunt in Montem oliveti. [31] Tunc dicit illis Iesus:
[e]Omnes vos scandalum patiemini in me, in ista nocte. Scriptum est enim: [f]Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis. [32] Postquam autem resurrexero,
[g]præcedam vos in Galilæam. [33] Respondens autem Petrus, ait illi: Et si omnes
scandalizati fuerint in te, ego numquam scandalizabor. [34] Ait illi Iesus: [h]Amen
dico tibi, quia in hac nocte antequam Gallus cantet, ter me negabis. [35] Ait illi
Petrus: Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter et omnes
discipuli dixerunt.

octo relinquit
[36] Tunc venit Iesus cum illis in villam, quæ dicitur Gethsemani, et dixit discipulis
suis: Sedete hic donec vadam illuc, et orem.

et tres assumit.
[37] Et assumpto Petro, et duobus filiis Zebedæi, cœpit contristari et mæstus
esse. [38] Tunc ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hic et
vigilate mecum.

primo orat
[39] Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans, et dicens: Pater mi,
si possibile est, transeat a me calix iste. verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.

et suos visitat,
[40] Et venit ad discipulos suos, et invenit eos dormientes, et dicit Petro: Sic
non potuistis una hora vigilare mecum? [41] Vigilate, et orate ut non intretis in
tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.

secundo orat
[42] Iterum secundo abiit, et oravit, dicens: Pater mi, si non potest hic calix
transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua.

et suos visitat,
[43] Et venit iterum, et invenit eos dormientes: erant enim oculi eorum gravati.

tertio orat
[44] Et relictis illis, iterum abiit, et oravit tertio, eundem sermonem dicens.

et suos visitat.
[45] Tunc venit ad discipulos suos, et dicit illis: Dormite iam, et requiescite:
ecce appropinquavit hora, et Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

proditori occurrit.
[46] Surgite eamus: ecce appropinquavit qui me tradet.

II. Iesus ante synedros, 26, 47—27, 10.

1. In horto comprehenditur, 26, 47—56.

Iesus ab Iuda osculo traditur.
[47] [i]Adhuc eo loquente, ecce Iudas unus de duodecim venit, et cum eo turba
multa cum gladiis, et fustibus, missi a principibus sacerdotum, et senioribus populi.
[48] Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quemcumque osculatus fuero,
ipse est, tenete eum. [49] Et confestim accedens ad Iesum, dixit: Ave Rabbi. Et
osculatus est eum. [50] Dixitque illi Iesus: Amice, ad quid venisti?

20 [a]Mc 14, 17; Lc 22, 14. — *21* [b]Io 13, 21. — *24* [c]Ps 40, 10. — *26* [d]1 Cor 11, 24. — *31* [e]Mc 14, 27; Io 16, 32. — [f]Zach 13, 7. — *32* [g]Mc 16, 7. — *34* [h]Mc 14, 30; Lc 22, 34; Io 13, 38. — *47* [i]Mc 14, 43; Lc 22, 47; Io 18, 3.

Tunc accesserunt, et manus iniecerunt in Iesum, et tenuerunt eum. 51 Et a Petro defenditur,
ecce unus ex his, qui erant cum Iesu, extendens manum, exemit gladium suum,
et percutiens servum principis sacerdotum amputavit auriculam eius. 52 Tunc
ait illi Iesus: Converte gladium tuum in locum suum. [a]omnes enim, qui acceperint
gladium, gladio peribunt. 53 An putas, quia non possum rogare patrem meum,
et exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones angelorum? 54 [b]Quomodo
ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri?

55 In illa hora dixit Iesus turbis: Tamquam ad latronem existis cum gladiis, et turbam reprehendit,
fustibus comprehendere me: quotidie apud vos sedebam docens in templo, et non me
tenuistis. 56 Hoc autem totum factum est, [c]ut adimplerentur Scripturæ prophetarum.
Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt. a suis relinquitur.

2. Nocte condemnatur et illuditur, 26, 57—68.

57 [d]At illi tenentes Iesum, duxerunt ad Caipham principem sacerdotum, ubi Iesus ad Caipham
Scribæ et seniores convenerant. ducitur.

58 Petrus autem sequebatur eum a longe, usque in atrium principis sacerdotum. Petrus cum ministris
Et ingressus intro, sedebat cum ministris, ut videret finem. sedet,

59 Principes autem sacerdotum, et omne concilium quærebant falsum testi- synedrium Iesum
monium contra Iesum, ut eum morti traderent: 60 et non invenerunt, cum multi condemnat.
falsi testes accessissent. Novissime autem venerunt duo falsi testes, 61 et dixerunt:
Hic dixit: [e]Possum destruere templum Dei, et post triduum reædificare illud.
62 Et surgens princeps sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ad ea, quæ isti adversum
te testificantur? 63 Iesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi: Adiuro
te per Deum vivum, ut dicas nobis si tu es Christus filius Dei. 64 Dicit illi Iesus:
Tu dixisti. verumtamen dico vobis, [f]amodo videbitis filium hominis sedentem
a dextris virtutis Dei, et venientem in nubibus cæli. 65 Tunc princeps sacerdotum
scidit vestimenta sua, dicens: Blasphemavit: quid adhuc egemus testibus? ecce
nunc audistis blasphemiam: 66 quid vobis videtur? At illi respondentes dixe-
runt: Reus est mortis.

67 [g]Tunc expuerunt in faciem eius, et colaphis eum ceciderunt, alii autem quidam eum
palmas in faciem eius dederunt, 68 dicentes: Prophetiza nobis Christe, quis est illudunt.
qui te percussit?

3. A Petro ter negatur, 26, 69—75.

69 [h]Petrus vero sedebat foris in atrio: et accessit ad eum una ancilla, dicens: Primum,
Et tu cum Iesu Galilæo eras. 70 At ille negavit coram omnibus, dicens: Nescio
quid dicis.

71 Exeunte autem illo ianuam, vidit eum alia ancilla, et ait his, qui erant ibi: iterum,
Et hic erat cum Iesu Nazareno. 72 Et iterum negavit cum iuramento: Quia non
novi hominem.

73 Et post pusillum accesserunt qui stabant, et dixerunt Petro: Vere et tu tertium;
ex illis es: nam et loquela tua manifestum te facit. 74 Tunc cœpit detestari, et
iurare quia non novisset hominem. Et continuo gallus cantavit.

75 Et recordatus est Petrus verbi Iesu, quod dixerat: Prius quam gallus cantet, pœnitentia Petri.
ter me negabis. Et egressus foras, flevit amare.

4. Mane condemnatur et præsidi traditur, 27, 1—2 (cf. Lc 22, 66—23, 1).

27. 1 Mane [i]autem facto, consilium inierunt omnes principes sacerdotum, Consilium matutinum,
et seniores populi adversus Iesum, ut eum morti traderent.

2 Et vinctum adduxerunt eum, et tradiderunt Pontio Pilato præsidi. traditio.

5. Finis proditoris, 27, 3—10.

3 Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quod damnatus esset; pœnitentia Iudas se suspendit,
ductus, retulit triginta argenteos principibus sacerdotum, et senioribus, 4 dicens:

---

52 [a]Gn 9, 6; Apc 13, 10. — *54* [b]Is 53, 10. — *56* [c]Lam 4, 20. — *57* [d]Mc 14, 53; Lc 22, 54; Io 18, 24. — *61* [e]Io 2, 19. — *64* [f]Sup 16, 27; Rom 14, 10; 1 Thes 14, 16. — *67* [g]Is 50, 6; Mc 14, 65. — *69* [h]Lc 22, 55; Io 18, 25. — 27, *1* [i]Mc 15, 1; Lc 23, 1; Io 18, 28.

Peccavi, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris.
5 Et proiectis argenteis in templo, recessit: [a]et abiens laqueo se suspendit.

pretio sanguinis ager emitur.

6 Principes autem sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos
mittere in corbonam: quia pretium sanguinis est. 7 Consilio autem inito, emerunt
ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum. 8 [b]Propter hoc vocatus est ager
ille, Haceldama, hoc est, ager sanguinis, usque in hodiernum diem. 9 Tunc impletum
est quod dictum est per Ieremiam prophetam, dicentem: [c]Et acceperunt triginta
argenteos pretium appretiati, quem appretiaverunt a filiis Israel: 10 et dederunt
eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus.

III. Iesus ante Pilatum, 27, 11—31.

1. Prior inquisitio, 27, 11—14.

Iesus semel respondet, deinde tacet præside mirante.

11 Iesus autem stetit ante præsidem, [d]et interrogavit eum præses, dicens: Tu
es Rex Iudæorum? Dicit illi Iesus: Tu dicis.
12 Et cum accusaretur a principibus sacerdotum, et senioribus, nihil respondit.
13 Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta adversum te dicunt testimonia? 14 Et
non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur præses vehementer.

2. Altera inquisitio, 27, 15—26[a] (cf. Lc 23, 13—25[a]).

Optio datur petendi,

15 Per diem autem sollemnem consueverat præses populo dimittere unum
vinctum, quem voluissent. 16 habebat autem tunc vinctum insignem, qui dicebatur
Barabbas. 17 Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis:
Barabbam, an Iesum, qui dicitur Christus? 18 Sciebat enim quod per invidiam
tradidissent eum.

Pilatus monetur,

19 Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum uxor eius, dicens: Nihil tibi,
et iusto illi, multa enim passa sum hodie per visum propter eum.

populus concitatur,

20 [e]Principes autem sacerdotum, et seniores persuaserunt populis ut peterent
Barabbam, Iesum vero perderent.

qui missionem Barabbæ et crucifixionem Iesu petit,

21 Respondens autem præses, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti?
At illi dixerunt: Barabbam. 22 Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Iesu,
qui dicitur Christus? 23 Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis præses: Quid enim
mali fecit? At illi magis clamabant dicentes: Crucifigatur.

Pilatus manus lavans populo satisfacit.

24 Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret: accepta
aqua, lavit manus coram populo, dicens: Innocens ego sum a sanguine iusti huius:
vos videritis. 25 Et respondens universus populus, dixit: Sanguis eius super nos,
et super filios nostros. 26 Tunc dimisit illis Barabbam:

3. Flagellatio et coronatio, 27, 26[b]—31 (cf. Io 19, 1—16).

Iesus flagellatur, spinis coronatur et illuditur.

Iesum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur.
27 Tunc milites præsidis suscipientes Iesum in prætorium, [f]congregaverunt
ad eum universam cohortem: 28 et exuentes eum, chlamydem coccineam circum-
dederunt ei, 29 et plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius, et
arundinem in dextera eius. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Ave rex
Iudæorum. 30 Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, et percutiebant ca-
put eius.

crucifigendus traditur.

31 Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum chlamyde, et induerunt eum
vestimentis eius, et duxerunt eum ut crucifigerent.

IV. Iesus pœnam crucis luens, 27, 32—56.

Simon crucem portans,

32 [g]Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem: hunc
angariaverunt ut tolleret crucem eius. 33 [h]Et venerunt in locum, qui dicitur Golgo-
tha, quod est Calvariæ locus.

5 [a]Act 1, 18. — *8* [b]Act 1, 19. — *9* [c]Zach 11, 12. — *11* [d]Mc 15, 2; Lc 23, 3; Io 18, 33. — *20* [e]Mc 15, 11; Lc 23, 18; Io 18, 40; Act 3, 14. — *27* [f]Ps 21, 17; Mc 15, 16; Io 19, 2. — *32* [g]Mc 15, 21; Lc 23, 26. — *33* [h]Mc 15, 22; Lc 23, 33; Io 19, 17.

vinum felle mistum,
34 Et dederunt ei vinum bibere cum felle mistum. Et cum gustasset, noluit
bibere.

divisio vestimentorum,
35 Postquam autem crucifixerunt eum, [a]diviserunt vestimenta eius, sortem
mittentes: ut impleretur quod dictum est per Prophetam dicentem: Diviserunt
sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem. 36 Et sedentes
servabant eum.

rex Iudæorum inter latrones,
37 Et imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam: HIC EST IESUS
REX IUDÆORUM. 38 Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones: unus a dextris,
et unus a sinistris.

illusio plurimorum,
39 Prætereuntes autem blasphemabant eum moventes capita sua, 40 et dicentes:
[b]Vah qui destruis templum Dei, et in triduo illud reædificas: salva temetipsum:
si filius Dei es, descende de cruce. 41 Similiter et principes sacerdotum illudentes
cum Scribis, et senioribus dicebant: 42 Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum
facere: [c]si rex Israel est, descendat nunc de cruce, et credimus ei: 43 [d]confidit
in Deo: liberet nunc, si vult eum: dixit enim: Quia filius Dei sum. 44 Idipsum
autem et latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.

tenebræ mirabiles,
45 A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super universam terram usque ad
horam nonam.

exclamatio derelicti,
46 Et circa horam nonam clamavit Iesus voce magna, dicens: [e]Eli, Eli, lamma
sabacthani? hoc est: Deus meus, Deus meus ut quid dereliquisti me? 47 Quidam
autem illic stantes, et audientes, dicebant: Eliam vocat iste. 48 Et continuo currens
unus ex eis acceptam spongiam implevit aceto, et imposuit arundini, et dabat
ei bibere. 49 Ceteri vero dicebant: Sine videamus an veniat Elias liberans eum.

mors mirabilis,
50 Iesus autem iterum clamans voce magna, emisit spiritum.

scissio veli,
51 [f]Et ecce velum templi scissum est in duas partes a summo usque deorsum.

mirabilia alia,
et terra mota est, et petræ scissæ sunt, 52 et monumenta aperta sunt: et
multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. 53 Et exeuntes de monu-
mentis post resurrectionem eius, venerunt in sanctam civitatem, et apparuerunt
multis.

glorificatio centurionis,
54 Centurio autem, et qui cum eo erant, custodientes Iesum, viso terræmotu
et his, quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes: Vere Filius Dei erat iste.

mulieres a longe stantes.
55 Erant autem ibi mulieres multæ a longe, quæ secutæ erant Iesum a Galilæa,
ministrantes ei: 56 inter quas erat Maria Magdalene, et Maria Iacobi, et Ioseph
mater, et mater filiorum Zebedæi.

V. Iesus in sepulcro conditus, 27, 57—66.

Ioseph corpus Iesu a Pilato petit
57 [g]Cum autem sero factum esset, venit quidam homo dives ab Arimathæa,
nomine Ioseph, qui et ipse discipulus erat Iesu. 58 hic accessit ad Pilatum, et
petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit reddi corpus.

et in monumento suo novo ponit,
59 Et accepto corpore, Ioseph involvit illud in sindone munda. 60 et posuit
illud in monumento suo novo, quod exciderat in petra. Et advolvit saxum magnum
ad ostium monumenti, et abiit.

mulieribus videntibus;
61 Erat autem ibi Maria Magdalene, et altera Maria, sedentes contra sepulchrum.

synedri sabbato sepulcrum muniunt.
62 Altera autem die, quæ est post Parasceven, convenerunt principes sacerdotum,
et Pharisæi ad Pilatum, 63 dicentes: Domine, recordati sumus, quia seductor
ille dixit adhuc vivens: Post tres dies resurgam. 64 Iube ergo custodiri sepulchrum
usque in diem tertium: ne forte veniant discipuli eius, et furentur eum, et dicant
plebi: Surrexit a mortuis: et erit novissimus error peior priore. 65 Ait illis Pilatus:
Habetis custodiam, ite, custodite sicut scitis. 66 Illi autem abeuntes, munierunt
sepulchrum, signantes lapidem, cum custodibus.

---

35 [a]Mc 15, 24; Lc 23, 34; Io 19, 23. — *40* [b]Io 2, 19. — *42* [c]Sap 2, 18. — *43* [d]Ps 21, 9. — *46* [e]Ps 21, 2. — *51* [f]2 Par 3, 14. — *57* [g]Mc 15, 42; Lc 23, 50; Io 19, 38.

PARS TERTIA.

Imperium Salvatoris mundi, 28, 1—20.

1. Angelus resurrectionem annuntiat, 18, 1—7.

Mulieribus ad sepulcrum venientibus angelus qui lapidem revolverat,

28. 1 Vespere [a]autem sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria
Magdalene, et altera Maria videre sepulchrum.
2 Et ecce terræmotus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de
cælo: et accedens revolvit lapidem, et sedebat super eum: 3 erat autem aspectus
eius sicut fulgur: et vestimentum eius sicut nix. 4 Præ timore autem eius exterriti
sunt custodes, et facti sunt velut mortui.

resurrectionem nuntiat, ad discipulos eas mittens.

5 Respondens autem angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos: scio enim,
quod Iesum, qui crucifixus est, quæritis: 6 non est hic: surrexit enim, sicut dixit.
venite, et videte locum, ubi positus erat Dominus. 7 Et cito euntes, dicite discipulis
eius quia surrexit: et ecce præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis. ecce prædixi
vobis.

2. Dominus mulieribus apparet, 28, 8—10.

Ab iis tangitur.

8 Et exierunt cito de monumento cum timore, et gaudio magno, currentes
nunciare discipulis eius. 9 Et ecce Iesus occurrit illis, dicens: Avete. Illæ autem
accesserunt, et tenuerunt pedes eius, et adoraverunt eum. 10 Tunc ait illis Iesus:
Nolite timere. ite, nunciate fratribus meis ut eant in Galilæam, ibi me videbunt.

3. Synedri furtum fingunt, 28, 11—15.

Custodes facta narrant,

11 Quæ cum abiissent, ecce quidam de custodibus venerunt in civitatem, et
nunciaverunt principibus sacerdotum omnia, quæ facta fuerant.

a synedrio pecuniam accipiunt,

12 Et congregati cum senioribus consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt
militibus, 13 dicentes: Dicite quia discipuli eius nocte venerunt, et furati sunt
eum, nobis dormientibus. 14 Et si hoc auditum fuerit a præside, nos suadebimus ei,
et securos vos faciemus.

mendacium divulgant.

15 At illi accepta pecunia, fecerunt sicut erant edocti. Et divulgatum est verbum
istud apud Iudæos, usque in hodiernum diem.

4. Dominus cæli et terræ, 28, 16—20.

A discipulis adoratur,

16 Undecim autem discipuli abierunt in Galilæam in montem, ubi constituerat
illis Iesus. 17 Et videntes eum adoraverunt: quidam autem dubitaverunt.

vicarios suos ad omnes gentes mittit.

18 Et accedens Iesus locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in
cælo, et in terra. 19 [b]euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine
Patris, et Filii, et Spiritus sancti: 20 docentes eos servare omnia quæcumque
mandavi vobis: et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.

28, *1* [a]Mc 16, 1; Io 20, 1. — *19* [b]Mc 16, 15.

SANCTUM IESU CHRISTI EVANGELIUM
SECUNDUM MARCUM.

PARS PRIMA.
Magisterium Salvatoris mundi, 1, 1—13, 37.

I. A baptismo usque ad regressum in Galilæam, 1, 1—13.

1. Ministerium Ioannis baptistæ, 1, 1—11.

1. 1 Initium Evangelii Iesu Christi, Filii Dei. 2 Sicut scriptum est in Isaia Prædicat et baptizat,
propheta:
[a]Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam
ante te.
3 [b]Vox clamantis in deserto:
Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.
4 [c]Fuit Ioannes in deserto baptizans, et prædicans baptismum pœnitentiæ
in remissionem peccatorum. 5 [d]Et egrediebatur ad eum omnis Iudææ regio, et
Ierosolymitæ universi, et baptizabantur ab illo in Iordanis flumine, confitentes
peccata sua. 6 Et erat Ioannes vestitus pilis cameli, et zona pellicea circa lumbos
eius, et [e]locustas, et mel silvestre edebat.
Et prædicabat dicens: 7 [f]Venit fortior me post me: cuius non sum dignus pro- Christum evangelizat
cumbens solvere corigiam calceamentorum eius. 8 [g]Ego baptizavi vos aqua, ille
vero baptizabit vos Spiritu sancto.
9 Et factum est: in diebus illis venit Iesus a Nazareth Galilææ: et baptizatus atque baptizat.
est a Ioanne in Iordane. 10 Et statim ascendens de aqua, vidit cælos apertos, et
[h]Spiritum tamquam columbam descendentem, et manentem in ipso. 11 Et vox
facta est de cælis: Tu es filius meus dilectus, in te complacui.

2. Ieiunium et tentatio Domini, 1, 12—13.

12 [i]Et statim Spiritus expulit eum in desertum. 13 Et erat in deserto quadra- Cum bestiis erat.
ginta diebus, et quadraginta noctibus: et tentabatur a satana: eratque cum bestiis,
et angeli ministrabant illi.

II. A regressu in Galilæam usque ad saturationem quinque milium, 1, 14—6, 29.

1. Regressus in Galilæam, 1, 14—22.

14 [k]Postquam autem traditus est Ioannes, venit Iesus in Galilæam, prædicans Evangelium regni Dei
Evangelium regni Dei, 15 et dicens: Quoniam impletum est tempus, et appropin- prædicat,
quavit regnum Dei: pœnitemini, et credite Evangelio.
16 [l]Et præteriens secus Mare Galilææ, vidit Simonem, et Andream fratrem Petrum et Andream,
eius, mittentes retia in mare, (erant enim piscatores) 17 et dixit eis Iesus: Venite Iacobum et
post me, et faciam vos fieri piscatores hominum. 18 Et protinus relictis retibus, Ioannem vocat,

1, *2* [a]Mal 3, 1. — *3* [b]Is 40, 3; Lc 3, 4; Io 1, 23. — *4* [c]Mt 3, 1. — *5* [d]Mt 3, 5. — *6* [e]Lv 11, 22. — *7* [f]Mt 3, 11; Lc 3, 16; Io 1, 27. — *8* [g]Act 1, 5; 2, 4; 11, 16; 19, 4. — *10* [h]Lc 3, 22; Io 1, 32. — *12* [i]Mt 4, 1; Lc 4, 1. — *14* [k]Mt 4, 12; Lc 4, 14; Io 4, 43. — *16* [l]Mt 4, 18; Lc 5, 2.

secuti sunt eum. 19 Et progressus inde pusillum, vidit Iacobum Zebedæi, et Ioan-
nem fratrem eius, et ipsos componentes retia in navi: 20 et statim vocavit illos.
Et relicto patre suo Zebedæo in navi cum mercenariis, secuti sunt eum.
Capharnaum ingreditur. 21 aEt ingrediuntur Capharnaum: et statim sabbatis ingressus in synagogam,
docebat eos. 22 bEt stupebant super doctrina eius: erat enim docens eos, quasi
potestatem habens, et non sicut Scribæ.

2. Editio miraculorum variorum, 1, 23—2, 22.

Dæmoniacus liberatur, 23 cEt erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo: et exclamavit,
24 dicens: Quid nobis, et tibi Iesu Nazarene: venisti perdere nos? scio qui sis, Sanctus
Dei. 25 Et comminatus est ei Iesus, dicens: Obmutesce, et exi de homine. 26 Et
discerpens eum spiritus immundus, et exclamans voce magna exiit ab eo. 27 Et
mirati sunt omnes, ita ut conquirerent inter se dicentes: Quidnam est hoc? quænam
doctrina hæc nova? quia in potestate etiam spiritibus immundis imperat, et obediunt
ei. 28 Et processit rumor eius statim in omnem regionem Galilææ.
socrus Petri 29 dEt protinus egredientes de synagoga, venerunt in domum Simonis, et
Andreæ cum Iacobo, et Ioanne. 30 Decumbebat autem socrus Simonis febricitans:
et statim dicunt ei de illa. 31 Et accedens elevavit eam, apprehensa manu eius:
et continuo dimisit eam febris, et ministrabat eis.
aliique sanantur, 32 Vespere autem facto cum occidisset sol, afferebant ad eum omnes male
habentes, et dæmonia habentes: 33 et erat omnis civitas congregata ad ianuam.
34 Et curavit multos, qui vexabantur variis languoribus, eet dæmonia multa eiiciebat,
et non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum.
Iesus in Galilæa prædicat, 35 Et diluculo valde surgens, egressus abiit in desertum locum, ibique orabat.
36 Et prosecutus est eum Simon, et qui cum illo erant. 37 Et cum invenissent eum,
dixerunt ei: Quia omnes quærunt te. 38 Et ait illis: Eamus in proximos vicos,
et civitates, ut et ibi prædicem: ad hoc enim veni. 39 Et erat prædicans in synagogis
eorum, et in omni Galilæa, et dæmonia eiiciens.
leprosus mundatur, 40 fEt venit ad eum leprosus deprecans eum: et genu flexo dixit ei: Si vis,
potes me mundare. 41 Iesus autem misertus eius, extendit manum suam: et tangens
eum, ait illi: Volo: Mundare. 42 Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra, et
mundatus est. 43 Et comminatus est ei, statimque eiecit illum: 44 et dicit ei:
Vide nemini dixeris: sed vade, ostende te principi sacerdotum, et offer pro emun-
datione tua, gquæ præcepit Moyses in testimonium illis. 45 At ille egressus cœpit
prædicare, et diffamare sermonem, ita ut iam non posset manifeste introire in
civitatem, sed foris in desertis locis esset, et conveniebant ad eum undique.
2. 1 Et iterum intravit Capharnaum post dies, 2 et auditum est quod in
paralyticus absolutus grabatum tollit. domo esset, et convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad ianuam, et loquebatur
eis verbum. 3 hEt venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui a quattuor portabatur.
4 Et cum non possent offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum ubi erat:
et patefacientes submiserunt grabatum, in quo paralyticus iacebat. 5 Cum autem
vidisset Iesus fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.
6 Erant autem illic quidam de Scribis sedentes, et cogitantes in cordibus suis:
7 Quid hic sic loquitur? blasphemat. iQuis potest dimittere peccata, nisi solus
Deus? 8 Quo statim cognito Iesus spiritu suo quia sic cogitarent intra se, dicit
illis: Quid ista cogitatis in cordibus vestris? 9 Quid est facilius dicere paralytico:
Dimittuntur tibi peccata: an dicere: Surge, tolle grabatum tuum, et ambula?
10 Ut autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata,
(ait paralytico) 11 tibi dico: Surge, tolle grabatum tuum, et vade in domum tuam.
12 Et statim surrexit ille: et, sublato grabato, abiit coram omnibus, ita ut mirarentur
omnes, et honorificarent Deum, dicentes: Quia numquam sic vidimus.
Matthæus vocatur. 13 Et egressus est rursus ad mare: omnisque turba veniebat ad eum, et docebat
eos. 14 kEt cum præteriret, vidit Levi Alphæi sedentem ad telonium, et ait illi:

21 aMt 4, 13; Lc 4, 31. — *22* bMt 7, 28. — *23* cLc 4, 33. — *29* dMt 8, 14; Lc 4, 38.
— *34* eLc 4, 41. — *40* fMt 8, 2; Lc 5, 12. — *44* gLv 14, 2. — **2,** *3* hMt 9, 2; Lc 5, 18. —
7 iIob 14, 4; Is 43, 25. — *14* kMt 9, 9; Lc 5, 27.

Sequere me. Et surgens secutus est eum. [15] Et factum est, cum accumberet in domo illius, multi publicani, et peccatores simul discumbebant cum Iesu, et discipulis eius: erant enim multi, qui et sequebantur eum.

[16] Et Scribæ, et Pharisæi videntes quia manducaret cum publicanis, et peccatoribus, dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis, et peccatoribus manducat et bibit Magister vester? [17] Hoc audito Iesus ait illis: Non necesse habent sani medico, sed qui male habent: [a]non enim veni vocare iustos, sed peccatores. *simulque pharisæi*

[18] Et erant discipuli Ioannis, et Pharisæi ieiunantes: et veniunt, et dicunt illi: Quare discipuli Ioannis, et Pharisæorum ieiunant, tui autem discipuli non ieiunant? [19] Et ait illis Iesus: Numquid possunt filii nuptiarum, quamdiu sponsus cum illis est, ieiunare? Quanto tempore habent secum sponsum, non possunt ieiunare. [20] [b]Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: et tunc ieiunabunt in illis diebus. [21] Nemo assumentum panni rudis assuit vestimento veteri: alioquin aufert supplementum novum a veteri, et maior scissura fit. [22] Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin dirumpet vinum utres, et vinum effundetur, et utres peribunt: sed vinum novum in utres novos mitti debet. *et discipuli Ioannis docentur.*

3. Acta circa sabbatum secundoprimum, 2, 23—3, 19 (cf. Lc 6, 1).

[23] [c]Et factum est iterum cum Dominus sabbatis ambularet per sata, et discipuli eius cœperunt progredi, et vellere spicas. [24] Pharisæi autem dicebant ei: Ecce, quid faciunt sabbatis quod non licet? [25] Et ait illis: [d]Numquam legistis quid fecerit David, quando necessitatem habuit, et esuriit ipse, et qui cum eo erant? [26] quomodo introivit in domum Dei sub Abiathar principe sacerdotum, et panes propositionis manducavit, quos non licebat manducare, [e]nisi sacerdotibus, et dedit eis, qui cum eo erant? [27] Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum est, et non homo propter sabbatum. [28] Itaque Dominus est filius hominis, etiam sabbati. *Iesus discipulos spicas vellentes defendit,*

3. [1] Et introivit iterum in synagogam: [f]et erat ibi homo habens manum aridam. [2] Et observabant eum, si sabbatis curaret, ut accusarent illum. [3] Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium. [4] Et dicit eis: Licet sabbatis benefacere, an male? animam salvam facere, an perdere? At illi tacebant. [5] Et circumspiciens eos cum ira, contristatus super cæcitate cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, et restituta est manus illi. [6] [g]Exeuntes autem Pharisæi, statim cum Herodianis consilium faciebant adversus eum quomodo eum perderent. *manum aridam restituit,*

[7] Iesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: et multa turba a Galilæa, et Iudæa secuta est eum, [8] et ab Ierosolymis, et ab Idumæa, et trans Iordanem: et qui circa Tyrum, et Sidonem, multitudo magna, audientes, quæ faciebat, venerunt ad eum. [9] Et dixit discipulis suis ut navicula sibi deserviret propter turbam, ne comprimerent eum. [10] multos enim sanabat ita ut irruerent in eum ut illum tangerent quotquot habebant plagas. [11] Et spiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei: et clamabant dicentes: [12] Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis ne manifestarent illum. *ad mare secedit et multos sanat,*

[13] [h]Et ascendens in montem vocavit ad se quos voluit ipse: et venerunt ad eum. [14] Et fecit ut essent duodecim cum illo: et ut mitteret eos prædicare. *apostolos eligit*

[15] Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, et eiiciendi dæmonia. *et exornat,*

[16] Et imposuit Simoni nomen Petrus: [17] et Iacobum Zebedæi, et Ioannem fratrem Iacobi, et imposuit eis nomina Boanerges, quod est, Filii tonitrui: [18] et Andream, et Philippum, et Bartholomæum, et Matthæum, et Thomam, et Iacobum Alphæi, et Thaddæum, et Simonem Cananæum, [19] et Iudam Iscariotem, qui et tradidit illum. *qui enumerantur.*

4. De eiectione dæmoniorum, 3, 20—30.

[20] Et veniunt ad domum: et convenit iterum turba, ita ut non possent neque panem manducare. [21] Et cum audissent sui, exierunt tenere eum: dicebant enim: Quoniam in furorem versus est. *Iesus turbis circumdatus*

17 [a]1 Tim 1, 15. — *20* [b]Mt 9, 15; Lc 5, 35. — *23* [c]Mt 12, 1; Lc 6, 1. — *25* [d]1 Sm 21, 6. — *26* [e]Lv 24, 9. — **3,** *1* [f]Mt 12, 10; Lc 6, 6. — *6* [g]Mt 12, 14. — *13* [h]Mt 10, 1; Lc 6, 13.

satanam a satana non eici docet.

[22] Et Scribæ, qui ab Ierosolymis descenderant, dicebant: [a]Quoniam Beelzebub
habet, et quia in principe dæmoniorum eiicit dæmonia. [23] Et convocatis eis in
parabolis dicebat illis: Quomodo potest satanas satanam eiicere? [24] Et si regnum
in se dividatur, non potest regnum illud stare. [25] Et si domus super semetipsam
dispertiatur, non potest domus illa stare. [26] Et si satanas consurrexerit in semetip-
sum, dispertitus est, et non poterit stare, sed finem habet. [27] Nemo potest vasa
fortis ingressus in domum diripere, nisi prius fortem alliget, et tunc domum eius
diripiet. [28] [b]Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata,
et blasphemiæ, quibus blasphemaverint: [29] qui autem blasphemaverit in Spiritum
sanctum, non habebit remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti. [30] Quon-
iam dicebant: Spiritum immundum habet.

5. De cognatis Christi, 3, 31—35.

Omnes voluntatem Dei facientes.

[31] [c]Et veniunt mater eius et fratres: et foris stantes miserunt ad eum vocantes
eum, [32] et sedebat circa eum turba: et dicunt ei: Ecce mater tua, et fratres tui foris
quærunt te. [33] Et respondens eis, ait: Quæ est mater mea, et fratres mei? [34] Et
circumspiciens eos, qui in circuitu eius sedebant, ait: Ecce mater mea, et fratres
mei. [35] Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, et soror mea, et mater est.

6. Parabolæ variæ, 4, 1—34.

Occasio:

4. [1] Et iterum cœpit docere ad mare: [d]et congregata est ad eum turba multa,
ita ut navim ascendens sederet in mari, et omnis turba circa mare super terram erat:
[2] et docebat eos in parabolis multa, et dicebat illis in doctrina sua:

parabola seminantis turbæ proponitur

[3] Audite: ecce exiit seminans ad seminandum. [4] Et dum seminat, aliud cecidit
circa viam, et venerunt volucres cæli, et comederunt illud. [5] Aliud vero cecidit
super petrosa, ubi non habuit terram multam: et statim exortum est, quoniam
non habebat altitudinem terræ: [6] et quando exortus est sol, exæstuavit: et eo
quod non habebat radicem, exaruit. [7] Et aliud cecidit in spinas: et ascenderunt
spinæ, et suffocaverunt illud, et fructum non dedit. [8] Et aliud cecidit in terram
bonam: et dabat fructum ascendentem, et crescentem, et afferebat unum triginta,
unum sexaginta, et unum centum. [9] Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat.

et discipulis capacibus

[10] Et cum esset singularis, interrogaverunt eum hi, qui cum eo erant duodecim,
parabolam. [11] Et dicebat eis: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: illis
autem, qui foris sunt, in parabolis omnia fiunt:
[12] [e]ut videntes videant, et non videant: et audientes audiant, et non intelligant:
nequando convertantur, et dimittantur eis peccata.

explicatur

[13] Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? et quomodo omnes parabolas cognosce-
tis? [14] Qui seminat, verbum seminat. [15] Hi autem sunt, qui circa viam, ubi semina-
tur verbum, et cum audierint, confestim venit satanas, et aufert verbum, quod
seminatum est in cordibus eorum. [16] Et hi sunt similiter, qui super petrosa semi-
nantur: qui cum audierint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud: [17] et non
habent radicem in se, sed temporales sunt: deinde orta tribulatione et persecutione
propter verbum, confestim scandalizantur. [18] Et alii sunt, qui in spinis seminantur:
hi sunt, qui verbum audiunt, [19] et ærumnæ sæculi, [f]et deceptio divitiarum, et
circa reliqua concupiscentiæ introeuntes suffocant verbum, et sine fructu efficitur.
[20] Et hi sunt, qui super terram bonam seminati sunt, qui audiunt verbum, et
suscipiunt, et fructificant, unum triginta, unum sexaginta, et unum centum.

cum monitione convenente:

[21] [g]Et dicebat illis: Numquid venit lucerna ut sub modio ponatur, aut sub
lecto? nonne ut super candelabrum ponatur? [22] [h]Non est enim aliquid absconditum,
quod non manifestetur: nec factum est occultum, sed ut in palam veniat. [23] Si
quis habet aures audiendi, audiat. [24] Et dicebat illis: Videte quid audiatis. [i]In
qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, et adiicietur vobis. [25] [k]Qui enim
habet, dabitur illi: et qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo.

22 [a]Mt 9, 34. — *28* [b]Mt 12, 31; Lc 12, 10; 1 Io 5, 16. — *31* [c]Mt 12, 46; Lc 8, 19. —
4, *1* [d]Mt 13, 1; Lc 8, 4. — *12* [e]Is 6, 9; Mt 13, 14; Io 12, 40; Act 28, 26; Rom 11, 8. —
19 [f]1 Tim 6, 17. — *21* [g]Mt 5, 15; Lc 8, 16; 11, 33. — *22* [h]Mt 10, 26; Lc 8, 17. — *24* [i]Mt
7, 2; Lc 6, 38. — *25* [k]Mt 13, 12; 25, 29; Lc 8, 18; 19, 26.

26 Et dicebat: Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo iaciat sementem parabola
in terram, 27 et dormiat, et exurgat nocte et die, et semen germinet, et increscat seminis
dum nescit ille. 28 Ultro enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, germinantis.
deinde plenum frumentum in spica. 29 Et cum produxerit fructus, statim mittit
falcem, quoniam adest messis.

30 Et dicebat: Cui assimilabimus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus parabola
illud? 31 [a]Sicut granum sinapis, quod cum seminatum fuerit in terra, minus est grani
omnibus seminibus, quæ sunt in terra: 32 et cum seminatum fuerit, ascendit, sinapis.
et fit maius omnibus oleribus, et facit ramos magnos, ita ut possint sub umbra
eius aves cæli habitare.

33 Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire: aliæ
34 sine parabola autem non loquebatur eis. seorsum autem discipulis suis disserebat parabolæ
omnia. multæ.

7. Editio miraculorum aliorum, 4, 35—5, 43.

35 Et ait illis in illa die, cum sero esset factum: Transeamus contra. 36 [b]Et Venti et
dimittentes turbam, assumunt eum ita ut erat in navi: et aliæ naves erant cum illo. mare
37 Et facta est procella magna venti, et fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur obediunt.
navis. 38 Et erat ipse in puppi super cervical dormiens: et excitant eum, et dicunt
illi: Magister, non ad te pertinet, quia perimus? 39 Et exurgens comminatus est
vento, et dixit mari: Tace, obmutesce. Et cessavit ventus: et facta est tranquillitas
magna. 40 Et ait illis: Quid timidi estis? necdum habetis fidem? Et timuerunt
timore magno, et dicebant ad alterutrum: Quis, putas, est iste, quia et ventus et
mare obediunt ei?

5. 1 Et [c]venerunt trans fretum maris in regionem Gerasenorum. 2 Et exeunti dæmoniaci
ei de navi, statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo, 3 qui domi- Geraseni
cilium habebat in monumentis, et neque catenis iam quisquam poterat eum ligare: liberantur.
4 quoniam sæpe compedibus et catenis vinctus, dirupisset catenas, et compedes
comminuisset, et nemo poterat eum domare. 5 et semper die ac nocte in monu-
mentis, et in montibus erat, clamans, et concidens se lapidibus. 6 Videns autem
Iesum a longe, cucurrit, et adoravit eum: 7 et clamans voce magna dixit: Quid
mihi, et tibi, Iesu fili Dei altissimi? adiuro te per Deum, ne me torqueas. 8 Dicebat
enim illi: Exi spiritus immunde ab homine. 9 Et interrogabat eum: Quod tibi
nomen est? Et dicit ei: Legio mihi nomen est, quia multi sumus. 10 Et depreca-
batur eum multum, ne se expelleret extra regionem. 11 Erat autem ibi circa montem
grex porcorum magnus, pascens. 12 Et deprecabantur eum spiritus, dicentes:
Mitte nos in porcos ut in eos introeamus. 13 Et concessit eis statim Iesus. Et exeuntes
spiritus immundi introierunt in porcos: et magno impetu grex præcipitatus est
in mare ad duo millia, et suffocati sunt in mari. 14 Qui autem pascebant eos, fugerunt,
et nunciaverunt in civitatem, et in agros. Et egressi sunt videre quid esset factum:
15 et veniunt ad Iesum: et vident illum, qui a dæmonio vexabatur, sedentem, vesti-
tum, et sanæ mentis, et timuerunt. 16 Et narraverunt illis, qui viderant, qualiter
factum esset ei, qui dæmonium habuerat, et de porcis. 17 Et rogare cœperunt
eum ut discederet de finibus eorum. 18 Cumque ascenderet navim, cœpit illum
deprecari, qui a dæmonio vexatus fuerat, ut esset cum illo, 19 et non admisit eum,
sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, et annuncia illis quanta tibi Dominus
fecerit, et misertus sit tui. 20 Et abiit, et cœpit prædicare in Decapoli, quanta
sibi fecisset Iesus: et omnes mirabantur.

21 Et cum transcendisset Iesus in navi rursum trans fretum, convenit turba hæmorrhoissa sanatur
multa ad eum, et erat circa mare. 22 [d]Et venit quidam de archisynagogis nomine et filia Iairi
Iairus: et videns eum, procidit ad pedes eius, 23 et deprecabatur eum multum, suscitatur.
dicens: Quoniam filia mea in extremis est, Veni, impone manum super eam, ut
salva sit, et vivat. 24 Et abiit cum illo, et sequebatur eum turba multa, et com-
primebant eum. 25 Et mulier, quæ erat in profluvio sanguinis annis duodecim,

31 [a]Mt 13, 31. — *36* [b]Mt 8, 23; Lc 8, 22. — 5, *1* [c]Mt 8, 28; Lc 8, 26. — *22* [d]Mt 9, 18; Lc 8, 41.

26 et fuerat multa perpessa a compluribus medicis: et erogaverat omnia sua, nec
quidquam profecerat, sed magis deterius habebat: 27 cum audisset de Iesu, venit
in turba retro, et tetigit vestimentum eius: 28 dicebat enim: Quia si vel vestimentum
eius tetigero, salva ero. 29 Et confestim siccatus est fons sanguinis eius: et sensit
corpore quia sanata esset a plaga. 30 Et statim Iesus in semetipso cognoscens
virtutem, quæ exierat de illo, conversus ad turbam, aiebat: Quis tetigit vestimenta
mea? 31 Et dicebant ei discipuli sui: Vides turbam comprimentem te, et dicis:
Quis me tetigit? 32 Et circumspiciebat videre eam, quæ hoc fecerat. 33 Mulier
vero timens et tremens, sciens quod factum esset in se, venit et procidit ante eum,
et dixit ei omnem veritatem. 34 Ille autem dixit ei: [a]Filia, fides tua te salvam
fecit: vade in pace, et esto sana a plaga tua. 35 Adhuc eo loquente, veniunt ab
archisynagogo, dicentes: Quia filia tua mortua est: quid ultra vexas Magistrum?
36 Iesus autem audito verbo, quod dicebatur, ait archisynagogo: Noli timere:
tantummodo crede. 37 Et non admisit quemquam se sequi nisi Petrum, et Iacobum,
et Ioannem fratrem Iacobi. 38 Et veniunt in domum archisynagogi, et videt
tumultum, et flentes, et eiulantes multum. 39 Et ingressus, ait illis: Quid turbamini,
et ploratis? puella non est mortua, sed dormit. 40 Et irridebant eum. Ipse vero
eiectis omnibus assumit patrem, et matrem puellæ, et qui secum erant, et ingreditur
ubi puella erat iacens. 41 Et tenens manum puellæ, ait illi: Talitha cumi, quod
est interpretatum: Puella (tibi dico) surge. 42 et confestim surrexit puella, et
ambulabat: erat autem annorum duodecim: et obstupuerunt stupore magno.
43 Et præcepit illis vehementer ut nemo id sciret: et dixit dari illi manducare.

8. Incredulitas Nazarenorum, 6, 1—6.

Scandalizantur in Iesu. **6.** 1 Et egressus inde, [b]abiit in patriam suam: et sequebantur eum discipuli
sui: 2 et facto sabbato cœpit in synagoga docere: et multi audientes admirabantur
in doctrina eius, dicentes: Unde huic hæc omnia? et quæ est sapientia, quæ data
est illi: et virtutes tales, quæ per manus eius efficiuntur? 3 [c]Nonne hic est faber,
filius Mariæ, frater Iacobi, et Ioseph, et Iudæ, et Simonis? nonne et sorores eius
hic nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo. 4 Et dicebat illis Iesus: [d]Quia
non est propheta sine honore nisi in patria sua, et in domo sua, et in cognatione
sua. 5 Et non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucos infirmos impositis
manibus curavit: 6 et mirabatur propter incredulitatem eorum, et circuibat castella
in circuitu docens.

9. Missio et institutio apostolorum, 6, 7—13.

Missi cum potestate 7 [e]Et vocavit duodecim: et cœpit eos mittere binos, et dabat illis potestatem
spirituum immundorum.

et instructi 8 Et præcepit eis ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum: non peram,
non panem, neque in zona æs, 9 [f]sed calceatos sandaliis, et ne induerentur duabus
tunicis. 10 Et dicebat eis: Quocumque introieritis in domum: illic manete donec
exeatis inde: 11 et quicumque non receperint vos, nec audierint vos, [g]exeuntes
inde, excutite pulverem de pedibus vestris in testimonium illis.

prædicant et sanant. 12 Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent: 13 et dæmonia multa
eiiciebant, [h]et ungebant oleo multos ægros, et sanabant.

10. Herodis tetrarchæ opinio, 6, 14—29.

Opinatur Ioannem 14 [i]Et audivit rex Herodes, (manifestum enim factum est nomen eius) et
resurrexisse. dicebat: Quia Ioannes Baptista resurrexit a mortuis: et propterea virtutes operantur
in illo. 15 Alii autem dicebant: Quia Elias est. Alii vero dicebant: Quia propheta
est, quasi unus ex prophetis. 16 Quo audito Herodes ait: Quem ego decollavi
Ioannem, hic a mortuis resurrexit.

34 [a]Lc 7, 50. 6, *1* [b]Mt 13, 54; Lc 4, 16. *3* [c]Io 6, 42. — *4* [d]Mt 13, 57; Lc 4, 24; Io 4, 44. — *7* [e]Mt 10, 1; Sup 3, 14; Lc 9, 1. — *9* [f]Act 12, 8. — *11* [g]Mt 10, 14; Lc 9, 5; Act 13, 51; 18, 6. — *13* [h]Iac 5, 14. — *14* [i]Mt 14, 1 s.; Lc 9, 7.

17 [a]Ipse enim Herodes misit, ac tenuit Ioannem, et vinxit eum in carcere quem alligaverat
propter Herodiadem uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. 18 Dicebat
enim Ioannes Herodi: [b]Non licet tibi habere uxorem fratris tui. 19 Herodias autem
insidiabatur illi: et volebat occidere eum, nec poterat. 20 Herodes enim metuebat
Ioannem, sciens eum virum iustum et sanctum: et custodiebat eum, et audito
eo multa faciebat, et libenter eum audiebat.

21 Et cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit principi- ac decollaverat.
bus, et tribunis, et primis Galilææ. 22 cumque introisset filia ipsius Herodiadis, et
saltasset, et placuisset Herodi, simulque recumbentibus; rex ait puellæ: Pete a me
quod vis, et dabo tibi: 23 et iuravit illi: Quia quidquid petieris dabo tibi, licet
dimidium regni mei. 24 Quæ cum exisset, dixit matri suæ: Quid petam? At illa
dixit: Caput Ioannis Baptistæ. 25 Cumque introisset statim cum festinatione ad
regem, petivit dicens: Volo ut protinus des mihi in disco caput Ioannis Baptistæ.
26 Et contristatus est rex: propter iusiurandum, et propter simul discumbentes
noluit eam contristare: 27 sed misso spiculatore præcepit afferri caput eius in
disco. Et decollavit eum in carcere, 28 et attulit caput eius in disco: et dedit illud
puellæ, et puella dedit matri suæ. 29 Quo audito, discipuli eius venerunt, et tule-
runt corpus eius: et posuerunt illud in monumento.

III. A saturatione quinque milium usque ad iter ultimum, 6, 30—10, 31.

1. Saturatio quinque milium, 6, 30—56.

30 Et convenientes Apostoli ad Iesum, renunciaverunt ei omnia, quæ egerant, Iesus docet,
et docuerant. 31 Et ait illis: [c]Venite seorsum in desertum locum, et requiescite
pusillum. Erant enim qui veniebant et redibant multi: et nec spatium manducandi
habebant. 32 Et ascendentes in navim, abierunt in desertum locum seorsum.
33 Et viderunt eos abeuntes, et cognoverunt multi: et pedestres de omnibus civi-
tatibus concurrerunt illuc, et prævenerunt eos. 34 [d]Et exiens vidit turbam multam
Iesus: et misertus est super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem,
et cœpit illos docere multa.

35 Et cum iam hora multa fieret, accesserunt discipuli eius, dicentes: Desertus turbam satiat,
est locus hic, et iam hora præteriit: 36 [e]dimitte illos, ut euntes in proximas villas,
et vicos, emant sibi cibos, quos manducent: 37 Et respondens ait illis: Date illis
vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denariis panes, et dabimus
illis manducare. 38 Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, et videte. Et cum cogno-
vissent, dicunt: [f]Quinque, et duos pisces. 39 Et præcepit illis ut accumbere facerent
omnes secundum contubernia super viride fœnum. 40 Et discubuerunt in partes
per centenos, et quinquagenos. 41 Et acceptis quinque panibus et duobus pisci-
bus, intuens in cælum, benedixit, et fregit panes, et dedit discipulis suis, ut ponerent
ante eos: et duos pisces divisit omnibus. 42 Et manducaverunt omnes, et saturati
sunt. 43 Et sustulerunt reliquias, fragmentorum duodecim cophinos plenos, et
de piscibus. 44 Erant autem qui manducaverunt quinque millia virorum. 45 Et
statim coegit discipulos suos ascendere navim, ut præcederent eum trans fretum
ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum. 46 Et cum dimisisset eos, abiit
in montem orare.

47 Et cum sero esset, erat navis in medio mari, et ipse solus in terra. 48 [g]Et supra mare ambulat,
videns eos laborantes in remigando, (erat enim ventus contrarius eis) et circa
quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare: et volebat præterire eos.
49 At illi ut viderunt eum ambulantem supra mare, putaverunt phantasma esse,
et exclamaverunt. 50 Omnes enim viderunt eum, et conturbati sunt. Et statim
locutus est cum eis, et dixit eis: Confidite, ego sum, nolite timere. 51 Et ascendit
ad illos in navim, et cessavit ventus. Et plus magis intra se stupebant: 52 non

---

17 [a]Lc 3, 19. — *18* [b]Lv 18, 16. — *31* [c]Mt 14, 13; Lc 9, 10. — *34* [d]Mt 9, 36; 14, 14.
— *36* [e]Lc 9, 12. — *38* [f]Io 6, 9. — *48* [g]Mt 14, 25.

enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obcæcatum. [53] [a]Et cum
transfretassent, venerunt in terram Genesareth, et applicuerunt.

in terra Genesareth ægrotos sanat.

[54] Cumque egressi essent de navi, continuo cognoverunt eum: [55] et percurrentes
universam regionem illam, cœperunt in grabatis eos, qui se male habebant, cir-
cumferre, ubi audiebant eum esse. [56] Et quocumque introibat, in vicos, vel in
villas, aut civitates, in plateis ponebant infirmos, et deprecabantur eum, ut vel
fimbriam vestimenti eius tangerent, et quotquot tangebant eum, salvi fiebant.

2. Refutatio pharisæorum et scribarum, 7, 1—23.

Mandatum Dei propter traditionem seniorum non violandum est.

7. [1] Et [b]conveniunt ad eum Pharisæi, et quidam de Scribis, venientes ab
Ierosolymis. [2] Et cum vidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus,
idest non lotis, manducare panes, vituperaverunt. [3] Pharisæi enim, et omnes
Iudæi, nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum:
[4] et aforo nisi baptizentur, non comedunt: et alia multa sunt, quæ tradita sunt
illis servare, baptismata calicum, et urceorum, et æramentorum, et lectorum:
[5] et interrogabant eum Pharisæi, et Scribæ: Quare discipuli tui non ambulant
iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem? [6] At
ille respondens, dixit eis: Bene prophetavit Isaias de vobis hypocritis, sicut
scriptum est:

[c]Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.
[7] in vanum autem me colunt, docentes doctrinas, et præcepta hominum.

[8] Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptismata
urceorum, et calicum: et alia similia his facitis multa. [9] Et dicebat illis: Bene
irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem vestram servetis. [10] Moyses enim
dixit: [d]Honora patrem tuum, et matrem tuam. Et: [e]Qui maledixerit patri, vel
matri, morte moriatur. [11] Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut
matri, Corban, (quod est donum) quodcumque ex me, tibi profuerit: [12] et
ultra non dimittitis eum quidquam facere patri suo, aut matri, [13] rescin-
dentes verbum Dei per traditionem vestram, quam tradidistis: et similia huius-
modi multa facitis.

interna hominem coinquinant.

[14] [f]Et advocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes, et intelligite.
[15] Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare, sed
quæ de homine procedunt illa sunt, quæ communicant hominem. [16] Si quis habet
aures audiendi, audiat.

quare externa non coinquinent.

[17] Et cum introisset in domum a turba, interrogabant eum discipuli eius para-
bolam. [18] Et ait illis: Sic et vos imprudentes estis? Non intelligitis quia omne
extrinsecus introiens in hominem, non potest eum communicare: [19] quia non
intrat in cor eius, sed in ventrem vadit, et in secessum exit, purgans omnes escas?
[20] Dicebat autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem.
[21] [g]Abintus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria,
fornicationes, homicidia, [22] furta, avaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus
malus, blasphemia, superbia, stultitia. [23] Omnia hæc mala abintus procedunt,
et communicant hominem.

3. Fides mulieris Chananææ, 7, 24—30.

Filia eius a dæmonio liberatur.

[24] [h]Et inde surgens abiit in fines Tyri, et Sidonis: et ingressus domum, neminem
voluit scire, et non potuit latere. [25] Mulier enim statim ut audivit de eo, cuius
filia habebat spiritum immundum, intravit, et procidit ad pedes eius. [26] Erat
enim mulier Gentilis, Syrophœnissa genere. Et rogabat eum ut dæmonium eiiceret
de filia eius. [27] Qui dixit illi: Sine prius saturari filios: non est enim bonum sumere
panem filiorum, et mittere canibus. [28] At illa respondit, et dixit illi: Utique Domine,
nam et catelli comedunt sub mensa de micis puerorum. [29] Et ait illi: Propter
hunc sermonem vade, exiit dæmonium a filia tua. [30] Et cum abiisset domum
suam, invenit puellam iacentem supra lectum, et dæmonium exiisse.

53 [a]Mt 14, 34. — 7, *1* [b]Mt 15, 1. — *6* [c]Is 29, 13. — *10* [d]Ex 20, 12; Dt 5, 16; Eph 6, 2. — [e]Ex 21, 17; Lv 20, 9; Pr 20, 20. — *14* [f]Mt 15, 10. — *21* [g]Gn 6, 5. — *24* [h]Mt 15, 21.

4. Saturatio quattuor milium, 7, 31—8, 10.

31 Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad Mare Galilææ inter Iesus surdum
medios fines Decapoleos. 32 [a]Et adducunt ei surdum, et mutum, et deprecabantur et mutum
eum, ut imponat illi manum. 33 Et apprehendens eum de turba seorsum, misit sanat
digitos suos in auriculas eius: et expuens, tetigit linguam eius: 34 et suspiciens
in cælum, ingemuit, et ait illi: Ephphetha, quod est adaperire. 35 Et statim apertæ
sunt aures eius, et solutum est vinculum linguæ eius, et loquebatur recte. 36 Et
præcepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus
prædicabant: 37 et eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit: et surdos
fecit audire, et mutos loqui.
8. 1 In diebus illis iterum cum turba multa esset, nec haberent quod man- et turbam
ducarent: [b]convocatis discipulis, ait illis: 2 Misereor super turbam: quia ecce satiat.
iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent: 3 et si dimisero eos ieiunos
in domum suam, deficient in via: quidam enim ex eis de longe venerunt. 4 Et
responderunt ei discipuli sui: unde illos quis poterit hic saturare panibus in soli-
tudine? 5 Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem. 6 Et
præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens
fregit, et dabat discipulis suis ut apponerent, et apposuerunt turbæ. 7 Et habebant
pisciculos paucos: et ipsos benedixit, et iussit apponi. 8 Et manducaverunt, et
saturati sunt, et sustulerunt quod superaverat de fragmentis, septem sportas.
9 Erant autem qui manducaverant, quasi quattuor millia: et dimisit eos. 10 Et
statim ascendens navim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha.

5. Castigatio pharisæorum, 8, 11—21.

11 [c]Et exierunt Pharisæi, et cœperunt conquirere cum eo, quærentes ab illo Increpantur ac relin-
signum de cælo, tentantes eum. 12 Et ingemiscens spiritu, ait: Quid generatio ista quuntur,
signum quærit? Amen dico vobis, si dabitur generationi isti signum. 13 Et dimittens
eos, ascendit iterum navim, et abiit trans fretum.
14 Et obliti sunt panes sumere: et nisi unum panem non habebant secum in navi. eorum doctrina
15 Et præcipiebat eis, dicens: [d]Videte, et cavete a fermento Pharisæorum, et fermento cavenda
Herodis. 16 Et cogitabant ad alterutrum, dicentes: Quia panes non habemus. notatur.
17 Quo cognito, ait illis Iesus: Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondum
cognoscitis nec intelligitis? adhuc cæcatum habetis cor vestrum? 18 oculos habentes
non videtis? et aures habentes non auditis? [e]Nec recordamini, 19 quando quinque
panes fregi in quinque millia: quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis?
Dicunt ei: Duodecim. 20 Quando et septem panes in quattuor millia: quot sportas
fragmentorum tulistis? Et dicunt ei: Septem. 21 Et dicebat eis: Quomodo nondum
intelligitis?

6. Sanatio cæci, 8, 22—26.

22 Et veniunt Bethsaidam, et adducunt ei cæcum, et rogabant eum ut illum Paulatim visum
tangeret. 23 Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum: et expuens in recipit.
oculos eius impositis manibus suis, interrogavit eum si quid videret. 24 Et aspiciens,
ait: Video homines velut arbores ambulantes. 25 Deinde iterum imposuit manus
super oculos eius: et cœpit videre, et restitutus est ita ut clare videret omnia.
26 Et misit illum in domum suam, dicens: Vade in domum tuam: et si in vicum
introieris, nemini dixeris.

7. Confessio Simonis Petri, 8, 27—39.

27 [f]Et egressus est Iesus, et discipuli eius in castella Cæsareæ Philippi: et Iesus a Simone
in via interrogabat discipulos suos, dicens eis: Quem me dicunt esse homines? Christus
28 Qui responderunt illi, dicentes: Ioannem Baptistam, alii Eliam, alii vero quasi declaratus,
unum de prophetis. 29 Tunc dicit illis: Vos vero quem me esse dicitis? Respondens
Petrus, ait ei: Tu es Christus. 30 Et comminatus est eis, ne cui dicerent de illo.

---

32 [a]Mt 9, 32; Lc 11, 14. — 8, *1* [b]Mt 15, 32. — *11* [c]Mt 16, 1; Lc 11, 54. — *15* [d]Mt 16, 6. — *18* [e]Sup 6, 41; Io 6, 11. — *27* [f]Mt 16, 13; Lc 9, 18.

mortem ac resurrectionem suam prædicit.

31 Et cœpit docere eos quoniam oportet filium hominis pati multa, et reprobari
a senioribus, et a summis sacerdotibus, et Scribis, et occidi: et post tres dies resur-
gere. 32 Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare
eum. 33 Qui conversus, et videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens:
Vade retro me satana, quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum.

necessitatem abnegationis docet.

34 Et convocata turba cum discipulis suis, dixit eis: [a]Si quis vult me sequi,
deneget semetipsum: et tollat crucem suam, et sequatur me. 35 Qui enim voluerit
animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam
propter me, et Evangelium, salvam faciet eam. 36 Quid enim proderit homini,
si lucretur mundum totum: et detrimentum animæ suæ faciat? 37 Aut quid dabit
homo commutationis pro anima sua? 38 [b]Qui enim me confusus fuerit, et verba
mea in generatione ista adultera et peccatrice: et filius hominis confundetur eum,
cum venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis. 39 Et dicebat illis: [c]Amen
dico vobis, quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem donec
videant regnum Dei veniens in virtute.

8. Transfiguratio Domini, 9, 1—12.

Iesus inter Moysen et Eliam resplendet,

9. 1 Et [d]post dies sex assumit Iesus Petrum, et Iacobum, et Ioannem: et
ducit illos in montem excelsum seorsum solos, et transfiguratus est coram ipsis.
2 Et vestimenta eius facta sunt splendentia, et candida nimis velut nix, qualia
fullo non potest super terram candida facere. 3 Et apparuit illis Elias cum Moyse:
et erant loquentes cum Iesu. 4 Et respondens Petrus, ait Iesu: Rabbi, bonum
est nos hic esse: et faciamus tria tabernacula, Tibi unum, et Moysi unum, et Eliæ
unum. 5 Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti: 6 et facta
est nubes obumbrans eos: et venit vox de nube, dicens: Hic est Filius meus charis-
simus: audite illum. 7 Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt,
nisi Iesum tantum secum.

apostolis silentium imponit.

8 [e]Et descendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam quæ vidissent,
narrarent: nisi cum Filius hominis a mortuis resurrexerit. 9 Et verbum continuerunt
apud se: conquirentes quid esset: Cum a mortuis resurrexerit.

de Elia venturo loquitur.

10 Et interrogabant eum, dicentes: [f]Quid ergo dicunt Pharisæi, et Scribæ,
quia Eliam oportet venire primum? 11 Qui respondens, ait illis: Elias cum venerit
primo, restituet omnia: et quo modo [g]scriptum est in Filium hominis, ut multa
patiatur et contemnatur. 12 Sed dico vobis [h]quia et Elias venit (et fecerunt illi
quæcumque voluerunt) sicut scriptum est de eo.

9. Sanatio pueri dæmoniaci, 9, 13—28.

Iesus puerum a dæmonio liberat,

13 Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, et Scribas
conquirentes cum illis. 14 Et confestim omnis populus videns Iesum, stupefactus
est, et expaverunt, et accurrentes salutabant eum. 15 Et interrogavit eos: Quid
inter vos conquiritis? 16 [i]Et respondens unus de turba, dixit: Magister, attuli
filium meum ad te habentem spiritum mutum: 17 qui ubicumque eum appre-
henderit, allidit illum, et spumat, et stridet dentibus, et arescit: et dixi discipulis
tuis ut eiicerent illum, et non potuerunt. 18 Qui respondens eis, dixit: O generatio
incredula, quamdiu apud vos ero? quamdiu vos patiar? afferte illum ad me. 19 Et
attulerunt eum. Et cum vidisset eum, statim spiritus conturbavit illum: et elisus
in terram, volutabatur spumans. 20 Et interrogavit patrem eius: Quantum tem-
poris est ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia: 21 et frequenter eum in
ignem, et in aquas misit ut eum perderet, sed si quid potes, adiuva nos, misertus
nostri. 22 Iesus autem ait illi: Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti.
23 Et continuo exclamans pater pueri, cum lacrymis aiebat: Credo, Domine: adiuva
incredulitatem meam. 24 Et cum videret Iesus concurrentem turbam, comminatus
est spiritui immundo, dicens illi: Surde, et mute spiritus, ego præcipio tibi, exi

34 [a]Mt 10, 38; 16, 24; Lc 9, 23; 14, 27; 17, 33; Io 12, 25. — *38* [b]Mt 10, 33; Lc 9, 26; 12, 9. — *39* [c]Mt 16, 28; Lc 9, 27. — **9,** *1* [d]Mt 17, 1; Lc 9, 28. — *8* [e]Mt 17, 9. — *10* [f]Mal 4, 5. — *11* [g]Is 53, 3. — *12* [h]Mt 17, 12. — *16* [i]Lc 9, 38.

ab eo: et amplius ne introeas in eum. 25 Et exclamans, et multum discerpens eum,
exiit ab eo, et factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent: Quia mortuus est.
26 Iesus autem tenens manum eius, elevavit eum, et surrexit.
27 Et cum introisset in domum, discipuli eius secreto interrogabant eum: *discipulos*
Quare nos non potuimus eiicere eum? 28 Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest *docet.*
exire, nisi in oratione, et ieiunio.

10. Doctrinæ variæ, 9, 29—49.

29 Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam: nec volebat quemquam scire. *De morte ac resur-*
30 Docebat autem discipulos suos, et dicebat illis: [a]Quoniam filius hominis tradetur *rectione sua,*
in manus hominum, et occident eum, et occisus tertia die resurget. 31 At illi igno-
rabant verbum: et timebant interrogare eum.
32 Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi essent, interrogabat eos: Quid *de magnitu-dine vera,*
in via tractabatis? 33 At illi tacebant, siquidem in via inter se disputaverant,[b] quis
eorum maior esset. 34 Et residens vocavit duodecim, et ait illis: Si quis vult primus
esse, erit omnium novissimus, et omnium minister. 35 Et accipiens puerum, statuit
eum in medio eorum: quem cum complexus esset, ait illis: 36 Quisquis unum ex
huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: et quicumque me susce-
perit, non me suscipit, sed eum, qui misit me.
37 [c]Respondit illi Ioannes, dicens: Magister, vidimus quemdam in nomine *de æmulati-*
tuo eiicientem dæmonia, qui non sequitur nos, et prohibuimus eum. 38 Iesus *one,*
autem ait: Nolite prohibere eum. [d]nemo est enim qui faciat virtutem in nomine
meo, et possit cito male loqui de me. 39 qui enim non est adversum vos, pro vo-
bis est. 40 [e]Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia
Christi estis: amen dico vobis, non perdet mercedem suam.
41 [f]Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me: bonum *de scandalo*
est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo eius, et in mare mitteretur. 42 [g]Et *vitando.*
si scandalizaverit te manus tua, abscide illam: bonum est tibi debilem introire
in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem:
43 ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur. 44 Et si pes tuus te
scandalizat, amputa illum: bonum est tibi claudum introire in vitam æternam,
quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis: 45 [h]ubi vermis
eorum non moritur, et ignis non extinguitur. 46 Quod si oculus tuus scandalizat
te, eiice eum: bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos
habentem mitti in gehennam ignis: 47 ubi vermis eorum non moritur, et ignis non
extinguitur. 48 [i]Omnis enim igne salietur, et omnis victima sale salietur. 49 [k]Bonum
est sal: quod si sal insulsum fuerit: in quo illud condietis? Habete in vobis sal,
et pacem habete inter vos.

11. Acta finibus Iudææ, 10, 1—31.

10. 1 Et inde exurgens [l]venit in fines Iudææ ultra Iordanem: et conveniunt *Iesus Galilæa*
iterum turbæ ad eum: et sicut consueverat, iterum docebat illos. *relicta*
2 Et accedentes Pharisæi interrogabant eum: Si licet viro uxorem dimittere: *de vinculo matrimonii*
tentantes eum. 3 At ille respondens, dixit eis: Quid vobis præcepit Moyses? 4 Qui *disserit.*
dixerunt: [m]Moyses permisit libellum repudii scribere, et dimittere. 5 Quibus
respondens Iesus, ait: Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis præceptum istud.
6 ab initio autem creaturæ [n]masculum, et feminam fecit eos Deus. 7 [o]Propter
hoc relinquet homo patrem suum, et matrem, et adhærebit ad uxorem suam:
8 et erunt duo in carne una. Itaque iam non sunt duo, sed una caro. 9 Quod ergo
Deus coniunxit, homo non separet. 10 Et in domo iterum discipuli eius de eodem
interrogaverunt eum. 11 Et ait illis: [p]Quicumque dimiserit uxorem suam, et aliam
duxerit, adulterium committit super eam. 12 Et si uxor dimiserit virum suum,
et alii nupserit, mœchatur.

---

30 [a]Mt 17, 21; Lc 9, 22. — *33* [b]Mt 18, 1; Lc 9, 46. — *37* [c]Lc 9, 49. — *38* [d]1 Cor 12, 3. — *40* [e]Mt 10, 42. — *41* [f]Mt 18, 6; Lc 17, 2. — *42* [g]Mt 5, 30; 18, 8. — *45* [h]Is 66, 24. — *48* [i]Lv 2, 13. — *49* [k]Mt 5, 13; Lc 14, 34. — **10,** *1* [l]Mt 19, 1. — *4* [m]Dt 24, 1. — *6* [n]Gn 1, 27. — *7* [o]Gn 2, 24; Mt 19, 5; 1 Cor 6, 16; Eph 5, 31. — *11* [p]1 Cor 7, 10.

parvulis benedicit.

13 Et offerebant illi parvulos ut tangeret illos. Discipuli autem comminabantur
offerentibus. 14 Quos cum videret Iesus, indigne tulit, et ait illis: Sinite parvulos
venire ad me, et ne prohibueritis eos: talium enim est regnum Dei. 15 Amen dico
vobis: Quisquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud.
16 Et complexans eos, et imponens manus super illos, benedicebat eos.

divitem vocat.

17 Et cum egressus esset in viam, procurrens quidam genu flexo ante eum,
rogabat eum: [a]Magister bone, quid faciam ut vitam æternam percipiam? 18 Iesus
autem dixit ei: Quid me dicis bonum? Nemo bonus, nisi unus Deus. 19 [b]Præcepta
nosti: Ne adulteres, Ne occidas, Ne fureris, Ne falsum testimonium dixeris, Ne
fraudem feceris, Honora patrem tuum et matrem. 20 At ille respondens, ait illi:
Magister, hæc omnia observavi a iuventute mea. 21 Iesus autem intuitus eum,
dilexit eum, et dixit ei: Unum tibi deest: vade, quæcumque habes vende, et da
pauperibus, et habebis thesaurum in cælo: et veni, sequere me. 22 Qui contristatus
in verbo, abiit mœrens: erat enim habens multas possessiones.

de divitiis et paupertate voluntaria loquitur.

23 Et circumspiciens Iesus, ait discipulis suis: Quam difficile qui pecunias
habent, in regnum Dei introibunt! 24 Discipuli autem obstupescebant in verbis
eius. At Iesus rursus respondens ait illis: Filioli, quam difficile est, confidentes
in pecuniis, in regnum Dei introire! 25 Facilius est, camelum per foramen acus
transire, quam divitem intrare in regnum Dei. 26 Qui magis admirabantur, dicentes
ad semetipsos: Et quis potest salvus fieri? 27 Et intuens illos Iesus, ait: Apud
homines impossibile est, sed non apud Deum: omnia enim possibilia sunt apud
Deum. 28 [c]Et cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia, et secuti sumus te.
29 Respondens Iesus, ait: Amen dico vobis: Nemo est, qui reliquerit domum, aut
fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me,
et propter Evangelium, 30 qui non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc:
domos, et fratres, et sorores, et matres, et filios, et agros, cum persecutionibus,
et in sæculo futuro vitam æternam. 31 [d]Multi autem erunt primi novissimi, et
novissimi primi.

IV. Ab itinere ultimo usque ad passionem. 10, 32—13, 37.

1. Ultimum iter in Ierusalem, 10, 32—52.

Iesus mortem ac resurrectionem suam prædicit.

32 Erant autem in via ascendentes Ierosolymam: et præcedebat illos Iesus,
et stupebant: et sequentes timebant. [e]Et assumens iterum duodecim, cœpit illis
dicere quæ essent ei eventura. 33 Quia ecce ascendimus Ierosolymam, et Filius
hominis tradetur principibus sacerdotum, et Scribis, et senioribus, et damnabunt
eum morte, et tradent eum gentibus: 34 et illudent ei, et conspuent eum, et flagellabunt eum, et interficient eum: et tertia die resurget.

filiis Zebedæi primatum petentibus respondet.

35 [f]Et accedunt ad eum Iacobus, et Ioannes filii Zebedæi, dicentes: Magister,
volumus ut quodcumque petierimus, facias nobis. 36 At ille dixit eis: Quid vultis
ut faciam vobis? 37 Et dixerunt: Da nobis ut unus ad dexteram tuam, et alius
ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua. 38 Iesus autem ait eis: Nescitis quid
petatis: potestis bibere calicem, quem ego bibo: aut baptismo, quo ego baptizor,
baptizari? 39 At illi dixerunt ei: Possumus. Iesus autem ait eis: Calicem quidem,
quem ego bibo, bibetis; et baptismo, quo ego baptizor, baptizabimini: 40 sedere
autem ad dexteram meam, vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus
paratum est.

decem indignantibus verum primatum commendat.

41 Et audientes decem cœperunt indignari de Iacobo, et Ioanne. 42 Iesus
autem vocans eos, ait illis: [g]Scitis quia hi, qui videntur principari gentibus, dominantur eis: et principes eorum potestatem habent ipsorum. 43 Non ita est autem
in vobis, sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester minister: 44 et quicumque
voluerit in vobis primus esse, erit omnium servus. 45 Nam et Filius hominis non
venit ut ministraretur ei, sed ut ministraret, et daret animam suam redemptionem
pro multis.

17 [a]Mt 19, 16; Lc 18, 18. — *19* [b]Ex 20, 13. — *28* [c]Mt 19, 27; Lc 18, 28. — *31* [d]Mt 19, 30. — *32* [e]Lc 18, 31. — *35* [f]Mt 20, 20. — *42* [g]Lc 22, 25.

46 [a]Et veniunt Iericho: et proficiscente eo de Iericho, et discipulis eius, et iuxta Iericho
plurima multitudine, filius Timæi Bartimæus cæcus, sedebat iuxta viam mendicans. Bartimæo
47 Qui cum audisset quia Iesus Nazarenus est, cœpit clamare, et dicere: Iesu fili visum restituit.
David, miserere mei. 48 Et comminabantur ei multi ut taceret. At ille multo magis
clamabat: Fili David miserere mei. 49 Et stans Iesus præcepit illum vocari. Et
vocant cæcum dicentes ei: Animæquior esto: surge, vocat te. 50 Qui proiecto
vestimento suo exiliens, venit ad eum. 51 Et respondens Iesus dixit illi: Quid tibi
vis faciam? Cæcus autem dixit ei: Rabboni, ut videam. 52 Iesus autem ait illi:
Vade, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit, et sequebatur eum in via.

2. Triumphalis introitus in Ierusalem, 11, 1—11.

11. 1 Et [b]cum appropinquarent Ierosolymæ, et Bethaniæ ad montem olivarum, Discipuli a Domino
mittit duos ex discipulis suis, 2 et ait illis: Ite in castellum, quod contra vos est, missi
et statim introeuntes illuc, invenietis pullum ligatum, super quem nemo adhuc
hominum sedit: solvite illum, et adducite. 3 Et si quis vobis dixerit: Quid facitis?
dicite, quia Domino necessarius est: et continuo illum dimittet huc.

4 Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in bivio: et solvunt pullum asinæ
eum. 5 Et quidam de illic stantibus dicebant illis: Quid facitis solventes pullum? adducunt,
6 Qui dixerunt eis sicut præceperat illis Iesus, et dimiserunt eis. 7 [c]Et duxerunt
pullum ad Iesum: et imponunt illi vestimenta sua, et sedit super eum.

8 Multi autem vestimenta sua straverunt in via: alii autem frondes cædebant in quo Iesus
de arboribus, et sternebant in via. 9 Et qui præibant, et qui sequebantur clamabant, triumphans
dicentes:

Hosanna: 10 [d]Benedictus, qui venit in nomine Domini:
benedictum quod venit regnum patris nostri David: Hosanna in excelsis.

11 [e]Et introivit Ierosolymam in templum: et circumspectis omnibus, cum urbem ingreditur.
iam vespera esset hora, exiit in Bethaniam cum duodecim.

3. Ultima facta Iesu, 11, 12—26.

12 Et alia die cum exirent a Bethania, esuriit. 13 [f]Cumque vidisset a longe Altero die fico
ficum habentem folia, venit si quid forte inveniret in ea, et cum venisset ad eam, imprecatur
nihil invenit præter folia: non enim erat tempus ficorum. 14 Et respondens dixit
ei: Iam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet. Et audiebant
discipuli eius.

15 Et veniunt Ierosolymam. Et cum introisset in templum, cœpit eiicere ven- et templum purgat.
dentes, et ementes in templo: et mensas numulariorum, et cathedras vendentium
columbas evertit. 16 et non sinebat ut quisquam transferret vas per templum:
17 et docebat, dicens eis: Nonne scriptum est:

[g]Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem
fecistis eam speluncam latronum.

18 Quo audito principes sacerdotum, et Scribæ quærebant quomodo eum
perderent: timebant enim eum, quoniam universa turba admirabatur super
doctrina eius. 19 Et cum vespera facta esset, egrediebatur de civitate.

20 Et cum mane transirent, viderunt ficum aridam factam a radicibus. 21 Et sequenti die virtutem
recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi, ecce ficus, cui maledixisti, aruit. 22 Et respon- fidei docet.
dens Iesus ait illis: Habete fidem Dei. 23 amen dico vobis, quia quicumque dixerit
huic monti: Tollere, et mittere in mare, et non hæsitaverit in corde suo, sed cre-
diderit, quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei. 24 [h]Propterea dico vobis, omnia
quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, et evenient vobis. 25 [i]Et cum
stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis adversus aliquem: ut et Pater vester
qui in cælis est, dimittat vobis peccata vestra. 26 Quod si vos non dimiseritis: nec
Pater vester, qui in cælis est, dimittet vobis peccata vestra.

46 [a]Mt 20, 29; Lc 18, 35. — **11,** *1* [b]Mt 21, 1; Lc 19, 29. — *7* [c]Io 12, 14. — *10* [d]Ps 117, 26; Mt 21, 9; Lc 19, 38. — *11* [e]Mt 21, 10. — *13* [f]Mt 21, 19. — *17* [g]Is 56, 7; Ir 7, 11. — *24* [h]Mt 7, 7; 21, 22; Lc 11, 9. — *25* [i]Mt 6, 14; 18, 35.

4. De potestate Iesu et baptismo Ioannis, 11, 27—33.

Unde sit potestas Iesu, [27] Et veniunt rursus Ierosolymam. Et cum ambularet in templo, accedunt ad
eum summi sacerdotes, et Scribæ, et seniores: [28] et dicunt ei: [a]In qua potestate
hæc facis? et quis dedit tibi hanc potestatem ut ista facias?
unde fuerit baptismus Ioannis: [29] Iesus autem respondens, ait illis: Interrogabo vos et ego unum verbum,
et respondete mihi: et dicam vobis in qua potestate hæc faciam. [30] Baptismus
Ioannis, de cælo erat, an ex hominibus? Respondete mihi.
Iudæi respondere nolunt. [31] At illi cogitabant secum, dicentes: Si dixerimus, De cælo, dicet, Quare ergo non
credidistis ei? [32] Si dixerimus, Ex hominibus, timemus populum. omnes enim habe-
bant Ioannem quia vere propheta esset. [33] Et respondentes dicunt Iesu: Nescimus.
neque Iesus respondet. Et respondens Iesus ait illis: Neque ego dico vobis in qua potestate hæc faciam.

5. Parabola agricolarum malorum proponitur, 12, 1—12.

Sensus eius percipitur. 12. [1] Et cœpit illis in parabolis loqui: [b]Vineam pastinavit homo, et circum-
dedit sepem, et fodit lacum, et ædificavit turrim, et locavit eam agricolis, et per-
egre profectus est. [2] Et misit ad agricolas in tempore servum ut ab agricolis ac-
ciperet de fructu vineæ. [3] Qui apprehensum eum ceciderunt, et dimiserunt vacuum.
[4] Et iterum misit ad illos alium servum: et illum in capite vulneraverunt, et con-
tumeliis affecerunt. [5] Et rursum alium misit, et illum occiderunt: et plures alios:
quosdam cædentes, alios vero occidentes. [6] Adhuc ergo unum habens filium
charissimum: et illum misit ad eos novissimum, dicens: Quia reverebuntur filium
meum. [7] Coloni autem dixerunt ad invicem: Hic est heres: venite, occidamus
eum: et nostra erit hereditas. [8] Et apprehendentes eum, occiderunt: et eiecerunt
extra vineam. [9] Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet, et perdet colonos: et
dabit vineam aliis. [10] Nec scripturam hanc legistis:
[c]Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli:
[11] A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris?
[12] Et quærebant eum tenere: et timuerunt turbam. cognoverunt enim quoniam
ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.

6. De tributo Cæsari pendendo, 12, 13—17.

Dolosa interrogatio. [13] [d]Et mittunt ad eum quosdam ex Pharisæis, et Herodianis, ut eum caperent
in verbo. [14] Qui venientes dicunt ei: Magister, scimus quia verax es, et non curas
quemquam: nec enim vides in faciem hominum, sed in veritate viam Dei doces.
licet dari tributum Cæsari, an non dabimus?
mira responsio. [15] Qui sciens versutiam illorum, ait illis: Quid me tentatis? afferte mihi denarium
ut videam. [16] At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cuius est imago hæc, et inscriptio?
Dicunt ei: Cæsaris. [17] Respondens autem Iesus dixit illis: [e]Reddite igitur quæ
sunt Cæsaris, Cæsari: et quæ sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo.

7. De resurrectione mortuorum, 12, 18—27.

Casum a Sadducæis propositum [18] [f]Et venerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt resurrectionem non esse: et
interrogabant eum dicentes: [19] Magister, Moyses nobis scripsit, [g]ut si cuius frater
mortuus fuerit, et dimiserit uxorem, et filios non reliquerit, accipiat frater eius
uxorem ipsius, et resuscitet semen fratri suo. [20] Septem ergo fratres erant: et
primus accepit uxorem, et mortuus est non relicto semine. [21] Et secundus accepit
eam, et mortuus est: et nec iste reliquit semen. Et tertius similiter. [22] Et acceperunt
eam similiter septem: et non reliquerunt semen. Novissima omnium defuncta est
et mulier. [23] In resurrectione ergo cum resurrexerint, cuius de his erit uxor?
septem enim habuerunt eam uxorem.
Iesus discutit. [24] Et respondens Iesus, ait illis: Nonne ideo erratis, non scientes Scripturas,
neque virtutem Dei? [25] Cum enim a mortuis resurrexerint, neque nubent, neque
nubentur, sed sunt sicut angeli in cælis. [26] De mortuis autem quod resurgant,

28 [a]Lc 20, 2. — 12, *1* [b]Is 5, 1; Ir 2, 21; Mt 21, 33; Lc 20, 9. — *10* [c]Ps 117, 22; Is 28, 16; Mt 21, 42; Act 4, 11; Rom 9, 33; 1 Ptr 2, 7. — *13* [d]Mt 22, 15; Lc 20, 20. — *17* [e]Rom 13, 7. — *18* [f]Mt 22, 23; Lc 20, 27. — *19* [g]Dt 25, 5.

non legistis in libro Moysi, super rubum quomodo dixerit illi Deus, inquiens: [a]Ego
sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Iacob? 27 Non est Deus mortuorum,
sed vivorum. Vos ergo multum erratis.

8. De primo mandato legis, 12, 28—34.

28 [b]Et accessit unus de Scribis, qui audierat illos conquirentes, et videns quon- Interrogatio scribæ
iam bene illis responderit, interrogavit eum quod esset primum omnium mandatum.
29 Iesus autem respondit ei: Quia primum omnium mandatum est: [c]Audi et responsio Iesu,
Israel, Dominus Deus tuus, Deus unus est: 30 et diliges Dominum Deum tuum
ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, et ex tota virtute
tua. Hoc est primum mandatum. 31 [d]Secundum autem simile est illi: Diliges
proximum tuum tamquam teipsum. Maius horum aliud mandatum non est.
32 Et ait illi Scriba: Bene Magister, in veritate dixisti, quia unus est Deus, quam scriba
et non est alius præter eum. 33 Et ut diligatur ex toto corde, et ex toto intellectu, approbat,
et ex tota anima, et ex tota fortitudine: et diligere proximum tamquam seipsum,
maius est omnibus holocautomatibus, et sacrificiis.
34 Iesus autem videns quod sapienter respondisset, dixit illi: Non es longe ideoque laudatur.
a regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare.

9. De natura Christi, 12, 35—37.

35 Et respondens Iesus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt Scribæ Quomodo filius
Christum filium esse David? 36 Ipse enim David dicit in Spiritu sancto: et dominus David sit.
[e]Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis, donec ponam inimicos
tuos scabellum pedum tuorum.
37 Ipse ergo David dicit eum Dominum, et unde est filius eius? Et multa turba
eum libenter audivit.

10. De vita mala ac pœna scribarum, 12, 38—40.

38 Et dicebat eis in doctrina sua: [f]Cavete a Scribis, qui volunt in stolis ambulare, Cavendum ab iis.
et salutari in foro, 39 et in primis cathedris sedere in synagogis, et primos discubitus
in cœnis: 40 qui devorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis: hi
accipient prolixius iudicium.

11. De munusculo viduæ, 12, 41—44.

41 [g]Et sedens Iesus contra gazophylacium, aspiciebat quomodo turba iactaret Totum dedit.
æs in gazophylacium, et multi divites iactabant multa. 42 Cum venisset autem
vidua una pauper, misit duo minuta, quod est quadrans, 43 et convocans discipulos
suos, ait illis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit,
qui miserunt in gazophylacium. 44 Omnes enim ex eo, quod abundabat illis,
miserunt: hæc vero de penuria sua omnia quæ habuit misit totum victum suum.

12. Sermo eschatologicus Domini, 13, 1—37.

13. 1 Et [h]cum egrederetur de templo, ait illi unus ex discipulis suis: Magister, Iesus discipulis inter-
aspice quales lapides, et quales structuræ. 2 Et respondens Iesus, ait illi: Vides rogantibus
has omnes magnas ædificationes? [i]Non relinquetur lapis super lapidem, qui non prædicit:
destruatur. 3 Et cum sederet in Monte olivarum contra templum, interrogabant
eum separatim Petrus, et Iacobus, et Ioannes, et Andreas: 4 Dic nobis, quando
ista fient? et quod signum erit, quando hæc omnia incipient consummari?
5 Et respondens Iesus cœpit dicere illis: [k]Videte ne quis vos seducat: 6 multi signa adventus sui,
enim venient in nomine meo dicentes, quia ego sum: et multos seducent. 7 Cum
audieritis autem bella, et opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc
fieri: sed nondum finis. 8 Exurget enim gens contra gentem, et regnum super regnum,

26 [a]Ex 3, 6; Mt 22, 32. — *28* [b]Mt 22, 34. — *29* [c]Dt 6, 4. — *31* [d]Lv 19, 18; Mt 22, 39; Rom 13, 9; Gal 5, 14; Iac 2, 8. — *36* [e]Ps 109, 1; Mt 22, 44; Lc 20, 42. — *38* [f]Mt 23, 5; Lc 11, 43; 20, 46. — *41* [g]Lc 21, 1. — 13, *1* [h]Mt 24, 1; Lc 21, 5. — *2* [i]Lc 19, 44. — *5* [k]Eph 5, 6; 2 Thes 2, 3.

et erunt terræmotus per loca, et fames. Initium dolorum hæc. 9 Videte autem
vosmetipsos. Tradent enim vos in conciliis, et in synagogis vapulabitis, et ante
præsides, et reges stabitis propter me, in testimonium illis. 10 Et in omnes gentes
primum oportet prædicari Evangelium. 11 [a]Et cum duxerint vos tradentes, nolite
præcogitare quid loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini
non enim vos estis loquentes, sed Spiritus sanctus. 12 Tradet autem frater fratrem
in mortem, et pater filium: et consurgent filii in parentes, et morte afficient eos.
13 Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in finem,
hic salvus erit.

excidium Ierusalem. 14 [b]Cum autem videritis abominationem desolationis stantem, ubi non debet,
qui legit, intelligat: tunc qui in Iudæa sunt, fugiant in montes: 15 et qui super
tectum, ne descendat in domum, nec introeat ut tollat quid de domo sua: 16 et
qui in agro erit, non revertatur retro tollere vestimentum suum. 17 Væ autem
prægnantibus, et nutrientibus in illis diebus. 18 Orate vero ut hieme non fiant.
19 Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ,
quam condidit Deus usque nunc, neque fient. 20 Et nisi breviasset Dominus dies,
non fuisset salva omnis caro: sed propter electos, quos elegit, breviavit dies.

signa finis mundi. 21 [c]Et tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, ecce illic, ne credideritis.
22 Exurgent enim pseudochristi, et pseudoprophetæ, et dabunt signa, et portenta
ad seducendos, si fieri potest, etiam electos. 23 Vos ergo videte: ecce prædixi vobis
omnia. 24 [d]Sed in illis diebus post tribulationem illam sol contenebrabitur, et
luna non dabit splendorem suum: 25 et stellæ cæli erunt decidentes, et virtutes,
quæ in cælis sunt, movebuntur. 26 Et tunc videbunt filium hominis venientem in
nubibus cum virtute multa, et gloria. 27 [e]Et tunc mittet angelos suos, et congrega-
bit electos suos a quattuor ventis, a summo terræ usque ad summum cæli. 28 A ficu
autem discite parabolam. Cum iam ramus eius tener fuerit, et nata fuerint folia,
cognoscitis quia in proximo sit æstas: 29 sic et vos cum videritis hæc fieri, scitote
quod in proximo sit in ostiis. 30 Amen dico vobis, quoniam non transibit gene-
ratio hæc, donec omnia ista fiant. 31 Cælum, et terra transibunt, verba autem
mea non transibunt.

vigilantiam commendans. 32 De die autem illo, vel hora nemo scit, neque angeli in cælo, neque Filius,
nisi Pater. 33 [f]Videte, vigilate, et orate: nescitis enim quando tempus sit. 34 Sicut
homo, qui peregre profectus reliquit domum suam, et dedit servis suis potestatem
cuiusque operis, et ianitori præcepit ut vigilet. 35 Vigilate ergo, (nescitis enim
quando dominus domus veniat: sero an media nocte, an galli cantu, an mane)
36 ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes. 37 Quod autem vobis dico,
omnibus dico: Vigilate.

PARS SECUNDA.

Sacerdotium Salvatoris mundi, 14, 1—15, 47.

I. Iesus inter discipulos suos, 14, 1—42.

1. Proditio Iudæ Iscariotis, 14, 1—11.

Synedri consilium habent. **14.** 1 Erat [g]autem Pascha et Azyma post biduum: et quærebant summi
sacerdotes, et Scribæ quomodo eum dolo tenerent, et occiderent. 2 Dicebant
autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.

Iudas avaritia ductus 3 [h]Et cum esset Bethaniæ in domo Simonis leprosi, et recumberet: venit mulier
habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi, et fracto alabastro, effudit
super caput eius. 4 Erant autem quidam indigne ferentes intra semetipsos, et
dicentes: Ut quid perditio ista unguenti facta est? 5 Poterat enim unguentum
istud vænundari plus quam trecentis denariis, et dari pauperibus. Et fremebant

11 [a]Mt 10, 19; Lc 12, 11; 21, 14. — *14* [b]Dn 9, 27; Mt 24, 15; Lc 21, 20. — *21* [c]Mt 24, 23; Lc 21, 8. — *24* [d]Is 13, 10; Ez 32, 7; Ioel 2, 10. — *27* [e]Mt 24, 31. — *33* [f]Mt 24, 42. — **14,** *1* [g]Mt 26, 2; Lc 22, 1. — *3* [h]Mt 26, 6; Io 12, 1.

in eam. 6 Iesus autem dixit: Sinite eam, quid illi molesti estis? Bonum opus operata
est in me. 7 semper enim pauperes habetis vobiscum: et cum volueritis, potestis
illis benefacere: me autem non semper habetis. 8 Quod habuit hæc, fecit: prævenit
ungere corpus meum in sepulturam. 9 Amen dico vobis: Ubicumque prædicatum
fuerit Evangelium istud in universo mundo, et quod fecit hæc, narrabitur in me-
moriam eius.

10 [a]Et Iudas Iscariotes unus de duodecim abiit ad summos sacerdotes, ut *cum iis paciscitur*
proderet eum illis. 11 Qui audientes gavisi sunt: et promiserunt ei pecuniam se
daturos.

Et quærebat quomodo illum opportune traderet. *et opportunitatem quærit.*

2. Ultima cena Domini, 14, 12—25.

12 [b]Et primo die Azymorum quando Pascha immolabant, dicunt ei discipuli: *Iesus ad cenam*
Quo vis eamus, et paremus tibi ut manduces Pascha? 13 Et mittit duos ex discipulis *apparandam*
suis, et dicit eis: Ite in civitatem: et occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans, *duos discipulos*
sequimini eum: 14 et quocumque introierit, dicite domino domus, quia magister *mittit,*
dicit: Ubi est refectio mea, ubi Pascha cum discipulis meis manducem? 15 Et ipse
vobis demonstrabit cœnaculum grande, stratum: et illic parate nobis. 16 Et abierunt
discipuli eius, et venerunt in civitatem: et invenerunt sicut dixerat illis, et para-
verunt Pascha.

17 [c]Vespere autem facto, venit cum duodecim. *cum duodecim*
18 Et discumbentibus eis, et manducantibus, ait IESUS: [d]Amen dico vobis, *discumbit,*
quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum. 19 At illi cœperunt contristari, *proditorem indicat,*
et dicere ei singulatim: Numquid ego? 20 Qui ait illis: Unus ex duodecim, qui
intingit mecum manum in catino. 21 Et Filius quidem hominis vadit [e]sicut scrip-
tum est de eo: væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur, bonum
erat ei, si non esset natus homo ille.

22 [f]Et manducantibus illis, accepit Iesus panem: et benedicens fregit, et dedit *eucharistiam*
eis, et ait: Sumite, hoc est corpus meum. 23 Et accepto calice, gratias agens dedit *instituit,*
eis: et biberunt ex illo omnes. 24 Et ait illis: Hic est sanguis meus novi testamenti,
qui pro multis effundetur.

25 Amen dico vobis, quia iam non bibam de hoc genimine vitis usque in diem *hanc cenam ultimam*
illum, cum illud bibam novum in regno Dei. *dicit.*

3. Oratio in monte olivarum, 14, 26—42.

26 Et hymno dicto exierunt in Montem olivarum. 27 Et ait eis Iesus: [g]Omnes *Exiens apostolis*
scandalizabimini in me in nocte ista: quia scriptum est: [h]Percutiam pastorem, *scandalum*
et dispergentur oves. 28 Sed postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam. *prædicit,*
29 Petrus autem ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te: sed non ego. 30 Et
ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priusquam gallus vocem
bis dederit, ter me es negaturus. 31 At ille amplius loquebatur: Et si oportuerit
me simul commori tibi, non te negabo: Similiter autem et omnes dicebant.

32 [i]Et veniunt in prædium, cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis suis: *octo relinquit*
Sedete hic donec orem.

33 Et assumit Petrum, et Iacobum, et Ioannem secum: et cœpit pavere, et *et tres assumit,*
tædere. 34 Et ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hic, et
vigilate.

35 Et cum processisset paululum, procidit super terram: et orabat, ut si fieri *primo orat*
posset, transiret ab eo hora: 36 et dixit: Abba pater, omnia tibi possibilia sunt,
transfer calicem hunc a me, sed non quod ego volo, sed quod tu.

37 Et venit, et invenit eos dormientes. Et ait Petro: Simon, dormis? non potuisti *et suos visitat,*
una hora vigilare? 38 Vigilate, et orate ut non intretis in tentationem. Spiritus
quidem promptus est, caro vero infirma.

---

10 [a]Mt 26, 14. — *12* [b]Mt 26, 17; Lc 22, 7. — *17* [c]Mt 26, 20; Lc 22, 14. — *18* [d]Io 13, 21. — *21* [e]Ps 40, 10; Act 1, 16. — *22* [f]Mt 26, 26; 1 Cor 11, 24. — *27* [g]Io 16, 32. — [h]Zach 13, 7. — *32* [i]Mt 26, 36; Lc 22, 39.

secundo orat
39 Et iterum abiens oravit eumdem sermonem, dicens.
et suos visitat.
40 Et reversus, denuo invenit eos dormientes, (erant enim oculi eorum gravati)
et ignorabant quid responderent ei.
tertio suos visitat,
41 Et venit tertio, et ait illis: Dormite iam, et requiescite. Sufficit: venit hora:
ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum.
proditori occurrit.
42 Surgite, eamus, ecce qui me tradet, prope est.

II. Iesus ante synedros, 14, 43—15, 1.

1. In horto comprehenditur, 14, 43—52.

Iesus ab Iuda osculo traditur,
43 [a]Et, adhuc eo loquente, venit Iudas Iscariotes unus de duodecim, et cum
eo turba multa cum gladiis, et lignis, a summis sacerdotibus, et Scribis, et senioribus.
44 Dederat autem traditor eius signum eis, dicens: Quemcumque osculatus fuero,
ipse est, tenete eum, et ducite caute. 45 Et cum venisset, statim accedens ad eum,
ait: Ave Rabbi: et osculatus est eum.
a Petro defenditur,
46 At illi manus iniecerunt in eum, et tenuerunt eum. 47 Unus autem quidam
de circumstantibus educens gladium, percussit servum summi sacerdotis: et amputavit illi auriculam.
turbam reprehendit,
48 Et respondens Iesus, ait illis: Tamquam ad latronem existis cum gladiis,
et lignis comprehendere me? 49 quotidie eram apud vos in templo docens, et
non me tenuistis. Sed ut impleantur Scripturæ.
a suis relinquitur;
50 [b]Tunc discipuli eius relinquentes eum, omnes fugerunt.
adolescens comprehensus fugit.
51 Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo:
et tenuerunt eum. 52 At ille reiecta sindone, nudus profugit ab eis.

2. Nocte condemnatur et illuditur, 14, 53—65.

Iesus ad Caipham ducitur.
53 [c]Et adduxerunt Iesum ad summum sacerdotem: et convenerunt omnes
sacerdotes, et Scribæ, et seniores.
Petrus ad ignem sedet.
54 Petrus autem a longe secutus est eum usque intro in atrium summi sacerdotis:
et sedebat cum ministris ad ignem, et calefaciebat se.
synedrium Iesum condemnat.
55 [d]Summi vero sacerdotes, et omne concilium quærebant adversus Iesum
testimonium, ut eum morti traderent, nec inveniebant. 56 Multi enim testimonium
falsum dicebant adversus eum: et convenientia testimonia non erant. 57 Et quidam
surgentes, falsum testimonium ferebant adversus eum, dicentes: 58 Quoniam nos
audivimus eum dicentem: [e]Ego dissolvam templum hoc manu factum, et per
triduum aliud non manu factum ædificabo. 59 Et non erat conveniens testimonium
illorum. 60 Et exurgens summus sacerdos in medium, interrogavit Iesum, dicens:
Non respondes quidquam ad ea, quæ tibi obiiciuntur ab his? 61 Ille autem tacebat,
et nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum, et dixit ei: Tu
es Christus filius Dei benedicti? 62 Iesus autem dixit illi: Ego sum: [f]et videbitis Filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, et venientem cum nubibus cæli.
63 Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua, ait: Quid adhuc desideramus
testes? 64 Audistis blasphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt
eum esse reum mortis.
quidam eum illudunt.
65 Et cœperunt quidam conspuere eum, et velare faciem eius, et colaphis eum
cædere, et dicere ei: Prophetiza: et ministri alapis eum cædebant.

3. A Petro ter negatur, 14, 66—72.

Primum,
66 [g]Et cum esset Petrus in atrio deorsum, venit una ex ancillis summi sacerdotis:
67 et cum vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait: Et tu cum Iesu
Nazareno eras. 68 At ille negavit, dicens: Neque scio, neque novi quid dicas. Et
exiit foras ante atrium, et gallus cantavit.
iterum,
69 [h]Rursus autem cum vidisset illum ancilla, cœpit dicere circumstantibus:
Quia hic ex illis est. 70 At ille iterum negavit.

43 [a]Mt 26, 47; Lc 22, 47; Io 18, 3. — *50* [b]Mt 26, 56. — *53* [c]Mt 26, 57; Lc 22, 54; Io 18, 24. — *55* [d]Mt 26, 59. — *58* [e]Io 2, 19. — *62* [f]Mt 24, 30. — *66* [g]Mt 26, 69; Lc 22, 55; Io 18, 25. — *69* [h]Mt 26, 71.

[a]Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant Petro: Vere ex illis es: nam tertium;
et Galilæus es. [71] Ille autem cœpit anathematizare, et iurare: Quia nescio hominem
istum, quem dicitis. [72] Et statim gallus iterum cantavit.
[b]Et recordatus est Petrus verbi, quod dixerat ei Iesus: Prius quam gallus pœnitentia Petri.
cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere.

4. Mane condemnatur et præsidi traditur 15, 1 (cf. Lc 22, 66—23, 1).

15. [1] Et [c]confestim, mane consilium facientes summi sacerdotes cum seniori- Consilium matutinum
bus, et Scribis, et universo concilio, vincientes Iesum, duxerunt, et tradiderunt et traditio.
Pilato.

III. Iesus ante Pilatum, 15, 2—20.

1. Prior inquisitio, 15, 2—5.

[2] [d]Et interrogavit eum Pilatus: Tu es rex Iudæorum? At ille respondens, ait Iesus semel respondet,
illi: Tu dicis.
[3] Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. [4] Pilatus autem rursum deinde tacet Pilato
interrogavit eum, dicens: Non respondes quidquam? vide in quantis te accusant. mirante.
[5] Iesus autem amplius nihil respondit, ita ut miraretur Pilatus.

2. Altera inquisitio, 15, 6—15ª (cf. Lc 23, 13—25ª).

[6] Per diem autem festum solebat dimittere illis unum ex vinctis, quemcumque Optio datur
petissent. [7] Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum seditiosis erat vinctus, petendi.
qui in seditione fecerat homicidium. [8] Et cum ascendisset turba, cœpit rogare,
sicut semper faciebat illis. [9] Pilatus autem respondit eis, et dixit: Vultis dimittam
vobis regem Iudæorum? [10] Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum
summi sacerdotes.
[11] Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis. populus concitatur,
[12] [e]Pilatus autem iterum respondens, ait illis: Quid ergo vultis faciam regi Iudæ- missionem
orum? [13] At illi iterum clamaverunt: Crucifige eum. [14] Pilatus vero dicebat illis: Barabbæ et cruci-
Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant: Crucifige eum. fixionem Iesu petit,
[15] Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, Pilatus ei satisfacit.

3. Flagellatio et coronatio, 15, 15ᵇ—20 (cf. Io 19, 1—16).

et tradidit Iesum flagellis cæsum, ut crucifigeretur. Iesus flagellatur,
[16] [f]Milites autem duxerunt eum in atrium prætorii, et convocant totam cohor- spinis
tem, [17] et induunt eum purpura, et imponunt ei plectentes spineam coronam. coronatur et illuditur,
[18] Et cœperunt salutare eum: Ave rex Iudæorum. [19] Et percutiebant caput eius
arundine: et conspuebant eum, et ponentes genua, adorabant eum.
[20] Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura, et induerunt eum vesti- crucifigendus
mentis suis: et educunt illum ut crucifigerent eum. traditur.

IV. Iesus pœnam crucis luens, 15, 21—41.

[21] [g]Et angariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum venientem Simon crucem
de villa, patrem Alexandri, et Rufi, ut tolleret crucem eius. [22] [h]Et perducunt portans,
illum in Golgotha locum: quod est interpretatum Calvariæ locus.
[23] Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: et non accepit. vinum myrrhatum,
[24] Et crucifigentes eum, diviserunt vestimenta eius, mittentes sortem super divisio
eis, quis quid tolleret. vestimentorum,
[25] Erat autem hora tertia: et crucifixerunt eum. [26] Et erat titulus causæ rex Iudæ-
eius inscriptus: REX IUDÆORUM. [27] Et cum eo crucifigunt duos latrones: orum inter latrones,
unum a dextris, et alium a sinistris eius. [28] [i]Et impleta est scriptura, quæ dicit:
Et cum iniquis reputatus est.

---

70 [a]Lc 22, 59; Io 18, 26. — *72* [b]Mt 26, 75; Io 13, 38. — **15,** *1* [c]Mt 27, 1; Lc 22, 66; Io 18, 28. — *2* [d]Mt 27, 11; Lc 23, 3; Io 18, 33. — *12* [e]Mt 27, 22; Lc 23, 14; Io 18, 38; 19, 4. — *16* [f]Mt 27, 27; Io 19, 2. — *21* [g]Mt 27, 32; Lc 23, 26. — *22* [h]Mt 27, 33; Lc 23, 33; Io 19, 17. — *28* [i]Is 53, 12.

illusio plurimorum,
29 Et prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, et dicentes:
[a]Vah qui destruis templum Dei, et in tribus diebus reædificas: 30 salvum fac
temetipsum descendens de cruce. 31 Similiter et summi sacerdotes illudentes,
ad alterutrum cum Scribis dicebant: Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum
facere. 32 Christus rex Israel descendat nunc de cruce, ut videamus, et credamus.
Et qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei.

tenebræ mirabiles,
33 Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram usque in horam
nonam.

exclamatio derelicti,
34 Et hora nona exclamavit Iesus voce magna, dicens: [b]Eloi, eloi, lamma
sabacthani? quod est interpretatum: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti
me? 35 Et quidam de circumstantibus audientes, dicebant: Ecce Eliam vocat.
36 Currens autem unus, et implens spongiam aceto, circumponensque calamo,
potum dabat ei, dicens: Sinite, videamus si veniat Elias ad deponendum eum.

mors mirabilis,
37 Iesus autem emissa voce magna expiravit.

scissio veli,
38 Et velum templi scissum est in duo, a summo usque deorsum.

glorificatio centurionis,
39 Videns autem Centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset,
ait: Vere hic homo Filius Dei erat.

mulieres de longe aspicientes.
40 [c]Erant autem et mulieres de longe aspicientes: inter quas erat Maria Magda-
lene, et Maria Iacobi minoris, et Ioseph mater, et Salome: 41 et cum esset in Ga-
lilæa, sequebantur eum, [d]et ministrabant ei, et aliæ multæ, quæ simul cum eo
ascenderant Ierosolymam.

V. Iesus in sepulcro conditus, 15, 42—47.

Ioseph corpus Iesu a Pilato petit
42 [e]Et cum iam sero esset factum (quia erat parasceve, quod est ante sabbatum)
43 venit Ioseph ab Arimathæa nobilis decurio, qui et ipse erat expectans regnum
Dei, et audacter introivit ad Pilatum, et petiit corpus Iesu. 44 Pilatus autem
mirabatur si iam obiisset. Et accersito centurione, interrogavit eum si iam mortuus
esset. 45 Et cum cognovisset a centurione, donavit corpus Ioseph.

et in monumento suo ponit,
46 Ioseph autem mercatus sindonem, et deponens eum involvit sindone, et
posuit eum in monumento, quod erat excisum de petra, et advolvit lapidem ad
ostium monumenti.

mulieribus aspicientibus.
47 Maria autem Magdalene, et Maria Ioseph aspiciebant ubi poneretur.

PARS TERTIA.
Imperium Salvatoris mundi, 16, 1—20.

I. Resurrectio Domini, 16, 1—13.

1. Angelus resurrectionem annuntiat, 16, 1—8.

Mulieribus ad sepulcrum venientibus
16. 1 Et [f]cum transisset sabbatum, Maria Magdalene, et Maria Iacobi, et
Salome emerunt aromata ut venientes ungerent Iesum. 2 Et valde mane una
sabbatorum, veniunt ad monumentum, orto iam sole. 3 Et dicebant ad invicem:
Quis revolvet nobis lapidem ab ostio monumenti? 4 Et respicientes viderunt
revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde.

angelus resurrectionem nuntiat, ad discipulos eas mittens,
5 [g]Et introeuntes in monumentum viderunt iuvenem sedentem in dextris,
coopertum stola candida, et obstupuerunt. 6 Qui dicit illis: Nolite expavescere:
Iesum quæritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hic, ecce locus ubi posu-
erunt eum. 7 Sed ite, dicite discipulis eius, et Petro quia præcedit vos in Galilæam:
ibi eum videbitis, [h]sicut dixit vobis.

quæ fugiunt et tacent.
8 At illæ exeuntes, fugerunt de monumento: invaserat enim eas tremor et
pavor: et nemini quidquam dixerunt: timebant enim.

---

29 [a]Io 2, 19. — *34* [b]Ps 21, 2; Mt 27, 46. — *40* [c]Mt 27, 55. — *41* [d]Lc 8, 2. — *42* [e]Mt 27, 57; Lc 23, 50; Io 19, 38. — **16**, *1* [f]Mt 28, 1; Lc 24, 1; Io 20, 1. — *5* [g]Mt 28, 5; Lc 24, 4; Io 20, 11. — *7* [h]Sup 14, 28.

2. Dominus quibusdam apparet, 16, 9—13.

9 Surgens autem mane, prima sabbati, apparuit [a]primo Mariæ Magdalene, Mariæ Magdalene,
de qua eiecerat septem dæmonia. 10 Illa vadens nunciavit his, qui cum eo fuerant,
lugentibus, et flentibus. 11 Et illi audientes quia viveret, et visus esset ab ea,
non crediderunt.
12 [b]Post hæc autem duobus ex his ambulantibus ostensus est in alia effigie, duobus in villam
euntibus in villam: 13 et illi euntes nunciaverunt ceteris: nec illis crediderunt. euntibus,

II. Ascensio Domini, 16, 14—20 (cf. Act 1, 4—9).

14 Novissime recumbentibus illis undecim apparuit: et exprobravit increduli- Dominus Iesus
tatem eorum et duritiam cordis: quia iis, qui viderant eum resurrexisse, non discipulis
crediderunt. 15 Et dixit eis: Euntes in mundum universum prædicate Evangelium ultimum apparet
omni creaturæ. 16 Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non
crediderit, condemnabitur. 17 Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur:
[c]In nomine meo dæmonia eiicient: linguis loquentur novis: 18 serpentes tollent:
et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent,
et bene habebunt.
19 Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, [d]assumptus est in et in cælum assumitur;
cælum, et sedet a dextris Dei.
20 Illi autem profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, et sermonem prædicatio signis
confirmante, sequentibus signis. confirmata.

---

9 [a]Io 20, 16. — *12* [b]Lc 24, 13. — *17* [c]Act 2, 4; 10, 46; 16, 18; 28, 5. 8. — *19* [d]Lc 24, 51.

SANCTUM
IESU CHRISTI EVANGELIUM
SECUNDUM LUCAM.

Præfatio evangelistæ, 1, 1—4.

Occasio, ratio, finis libri.

1. 1 Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem, quæ in nobis
completæ sunt, rerum: 2 sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt, et
ministri fuerunt sermonis: 3 visum est et mihi, assecuto omnia a principio diligenter,
ex ordine tibi scribere, optime Theophile, 4 ut cognoscas eorum verborum, de
quibus eruditus es, veritatem.

EXORDIUM.

Vita Iesu privata, 1, 5—2, 52.

1. Conceptio præcursoris Domini, 1, 5—25.

Zachariæ et Elisabeth

5 Fuit in diebus Herodis, regis Iudææ, sacerdos quidam nomine Zacharias
[a]de vice Abia, et uxor illius de filiabus Aaron, et nomen eius Elisabeth. 6 Erant
autem iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, et iustificationibus
Domini sine querela. 7 et non erat illis filius eo quod esset Elisabeth sterilis, et
ambo processissent in diebus suis.

Gabriel angelus filium magnum promittit,

8 Factum est autem, cum sacerdotio fungeretur in ordine vicis suæ ante Deum,
9 secundum consuetudinem sacerdotii, sorte exiit ut incensum poneret, ingressus
in templum Domini: 10 et [b]omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi.
11 Apparuit autem illi Angelus Domini, stans a dextris altaris incensi. 12 Et Za-
charias turbatus est videns, et timor irruit super eum. 13 Ait autem ad illum
Angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua: et uxor tua
Elisabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen eius Ioannem: 14 et erit gaudium
tibi, et exultatio, et multi in nativitate eius gaudebunt: 15 erit enim magnus coram
Domino: et vinum, et siceram non bibet, et Spiritu sancto replebitur adhuc ex
utero matris suæ: 16 et multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum
ipsorum: 17 et ipse præcedet ante illum in spiritu, et virtute Eliæ: [c]ut convertat
corda patrum in filios, et incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino
plebem perfectam. 18 Et dixit Zacharias ad Angelum: Unde hoc sciam? ego
enim sum senex, et uxor mea processit in diebus suis. 19 Et respondens Angelus
dixit ei: Ego sum Gabriel, qui asto ante Deum: et missus sum loqui ad te, et hæc
tibi evangelizare. 20 Et ecce eris tacens, et non poteris loqui usque in diem, quo
hæc fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo.
21 Et erat plebs expectans Zachariam: et mirabantur quod tardaret ipse in templo.
22 Egressus autem non poterat loqui ad illos, et cognoverunt quod visionem vidisset
in templo. Et ipse erat innuens illis, et permansit mutus.

qui concipitur.

23 Et factum est, ut impleti sunt dies officii eius abiit in domum suam: 24 post
hos autem dies concepit Elisabeth uxor eius, et occultabat se mensibus quinque,
dicens: 25 Quia sic fecit mihi Dominus in diebus, quibus respexit auferre opprobrium
meum inter homines.

2. Conceptio Salvatoris et visitatio Mariæ, 1, 26—56.

Maria virgo de Spiritu sancto concipit,

26 In mense autem sexto, missus est Angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ,
cui nomen Nazareth, 27 ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph,

1, *5* [a]1 Par 24, 10. — *10* [b]Ex 30, 7; Lv 16, 17. — *17* [c]Mal 4, 6; Mt 11, 14.

de domo David, et nomen virginis Maria. 28 Et ingressus Angelus ad eam dixit:
Ave gratia plena: Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus. 29 Quæ cum audisset,
turbata est in sermone eius, et cogitabat qualis esset ista salutatio. 30 Et ait Angelus
ei: Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud Deum: 31 [a]ecce concipies in
utero, et paries filium, et [b]vocabis nomen eius IESUM. 32 hic erit magnus, et
Filius Altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus Deus sedem David patris eius:
[c]et regnabit in domo Iacob in æternum, 33 et regni eius non erit finis. 34 Dixit
autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?
35 Et respondens Angelus dixit ei: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus
Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur
Filius Dei. 36 Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute
sua: et hic mensis sextus est illi, quæ vocatur sterilis: 37 quia non erit impossibile
apud Deum omne verbum. 38 Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi
secundum verbum tuum. Et discessit ab illa Angelus.

39 Exurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana cum festinatione, Elisabeth cognatam
in civitatem Iuda: 40 Et intravit in domum Zachariæ, et salutavit Elisabeth. visitat.
41 Et factum est, ut audivit salutationem Mariæ Elisabeth, exultavit infans in
utero eius: et repleta est Spiritu sancto Elisabeth: 42 et exclamavit voce magna,
et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui. 43 Et unde
hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me? 44 Ecce enim ut facta est vox salu-
tationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo. 45 et beata, quæ
credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi a Domino. 46 Et ait Maria:

Magnificat anima mea Dominum: 47 et exultavit spiritus meus in Deo Dominum magnificat.
salutari meo.
48 Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent
omnes generationes.
49 Quia fecit mihi magna qui potens est: et sanctum nomen eius.
50 Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum.
51 Fecit potentiam in [d]brachio suo: dispersit superbos mente cordis sui.
52 Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles.
53 [e]Esurientes implevit bonis: et divites dimisit inanes.
54 Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ.
55 Sicut locutus est ad patres nostros, [f]Abraham, et semini eius in sæcula.

56 Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus: et reversa est in domum post trimestre
suam. revertitur.

3. Nativitas et circumcisio præcursoris, 1, 57—80.

57 Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, et peperit filium. 58 Et Filius
audierunt vicini, et cognati eius quia magnificavit Dominus misericordiam suam paritur.
cum illa, et congratulabantur ei.

59 Et factum est in die octavo, venerunt circumcidere puerum, et vocabant circumciditur
eum nomine patris sui Zachariam. 60 Et respondens mater eius, dixit: Nequaquam, et Ioannes
sed vocabitur Ioannes. 61 Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione nominatur.
tua, qui vocetur hoc nomine. 62 Innuebant autem patri eius, quem vellet vocari
eum. 63 Et postulans pugillarem scripsit, [g]dicens: Ioannes est nomen eius. Et
mirati sunt universi. 64 Apertum est autem illico os eius, et lingua eius, et loque-
batur benedicens Deum. 65 Et factus est timor super omnes vicinos eorum: et
super omnia montana Iudææ divulgabantur omnia verba hæc: 66 et posuerunt
omnes, qui audierant in corde suo, dicentes: Quis, putas, puer iste erit? Etenim
manus Domini erat cum illo. 67 Et Zacharias pater eius repletus est Spiritu
sancto: et prophetavit, dicens:
68 [h]Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit, et fecit redemptionem plebis suæ: pater Domino
69 Et erexit cornu salutis nobis: in domo David pueri sui. benedicens prophetat.

31 [a]Is 7, 14. — [b]Inf 2, 21. — 32 [c]Dn 7, 14. 27; Mch 4, 7. — 51 [d]Ps 32, 10; Is 51, 9. — 53 [e]1 Sm 2, 5; Ps 33, 11. — 55 [f]Gn 17, 9; 22, 16; Ps 131, 11; Is 41, 8. — 63 [g]Sup 13. — 68 [h]Ps 73, 12; 131, 17.

[70] [a]Sicut locutus est per os sanctorum, qui a sæculo sunt, prophetarum eius:
[71] Salutem ex inimicis nostris, et de manu omnium, qui oderunt nos:
[72] Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris: et memorari testamenti sui sancti.
[73] [b]Iusiurandum, quod iuravit ad Abraham patrem nostrum,
daturum se nobis: [74] Ut sine timore, de manu inimicorum nostrorum liberati,
serviamus illi. [75] In sanctitate, et iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris.
[76] Et tu puer, propheta Altissimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias eius:
[77] [c]Ad dandam scientiam salutis plebi eius: in remissionem peccatorum eorum:
[78] Per viscera misericordiæ Dei nostri: in quibus visitavit nos, [d]oriens ex alto:
[79] Illuminare his, qui in tenebris, et in umbra mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.

puer in desertis crescit. [80] Puer autem crescebat, et confortabatur spiritu: et erat in desertis usque in diem ostensionis suæ ad Israel.

4. Nativitas et circumcisio Salvatoris, 2, 1—21.

Cæsare orbem describente **2.** [1] Factum est autem in diebus illis, exiit edictum a Cæsare Augusto ut describeretur universus orbis. [2] Hæc descriptio prima, facta est a præside Syriæ Cyrino: [3] et ibant omnes ut profiterentur singuli in suam civitatem.

in Bethlehem [4] Ascendit autem et Ioseph a Galilæa de civitate Nazareth in Iudæam in civitatem David, quæ vocatur [e]Bethlehem: eo quod esset de domo, et familia David, [5] ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante.

Salvator nascitur, [6] Factum est autem, cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret. [7] Et peperit filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in præsepio: quia non erat eis locus in diversorio.

pastoribus evangelizatur [8] Et pastores erant in regione eadem vigilantes, et custodientes vigilias noctis super gregem suum. [9] Et ecce angelus Domini stetit iuxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos, et timuerunt timore magno. [10] Et dixit illis angelus: Nolite timere: ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: [11] quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus in civitate David. [12] Et hoc vobis signum: Invenietis infantem pannis involutum, et positum in præsepio. [13] Et subito facta est cum angelo multitudo militiæ cælestis laudantium Deum, et dicentium:

[14] Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

et ab iis invenitur, [15] Et factum est, ut discesserunt ab eis Angeli in cælum: pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque Bethlehem, et videamus hoc verbum, quod factum est, quod Dominus ostendit nobis. [16] Et venerunt festinantes: et invenerunt Mariam, et Ioseph, et infantem positum in præsepio. [17] Videntes autem cognoverunt de verbo, quod dictum erat illis de puero hoc. [18] Et omnes, qui audierunt, mirati sunt: et de his, quæ dicta erant a pastoribus ad ipsos. [19] Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. [20] Et reversi sunt pastores glorificantes, et laudantes Deum in omnibus, quæ audierant, et viderant sicut dictum est ad illos.

circumciditur. [21] [f]Et postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer: vocatum est nomen eius [g]Iesus, quod vocatum est ab angelo prius quam in utero conciperetur.

5. Oblatio pueri in templo, 2, 22—39.

A parentibus Domino offertur, [22] Et postquam impleti sunt dies purgationis eius [h]secundum legem Moysi, tulerunt illum in Ierusalem, ut sisterent eum Domino, [23] sicut scriptum est in lege Domini: [i]Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur. [24] et ut darent hostiam secundum quod dictum est [k]in lege Domini par turturum, aut duos pullos columbarum.

70 [a]Ir 23, 6; 30, 10. — *73* [b]Gn 22, 16; Ir 31, 33; Hbr 6, 13. 17. — *77* [c]Mal 4, 5; Sup 17. — *78* [d]Zach 3, 8; Mal 4, 2. — **2,** *4* [e]Mch 5, 2; Mt 2, 6. — *21* [f]Gn 17, 12; Lv 12, 3. — [g]Mt 1, 21; Sup 1, 31. — *22* [h]Lv 12, 6. — *23* [i]Ex 13, 2; Nm 8, 16. — *24* [k]Lv 12, 8.

25 Et ecce homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon, et homo iste iustus, a Simeone
et timoratus, expectans consolationem Israel, et Spiritus sanctus erat in eo. 26 Et in ulnas accipitur,
responsum acceperat a Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret
Christum Domini. 27 Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum
Iesum parentes eius, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo: 28 et
ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum, et dixit:

29 Nunc dimittis servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace: Deum
30 Quia viderunt oculi mei salutare tuum, 31 Quod parasti ante faciem omnium benedicente
populorum.
32 Lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tuæ Israel.

33 Et erat pater eius et mater mirantes super his, quæ dicebantur de illo. et prophe-
34 Et benedixit illis Simeon, et dixit ad Mariam matrem eius: [a]Ecce positus est tante,
hic in ruinam, et in resurrectionem multorum in Israel: et in signum, cui contra-
dicetur: 35 et tuam ipsius animam pertransibit gladius ut revelentur ex multis
cordibus cogitationes.

36 Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Aser: hæc processerat in ab Anna
diebus multis, et vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua. 37 Et hæc prædicatur,
vidua usque ad annos octoginta quattuor: quæ non discedebat de templo, ieiuniis,
et obsecrationibus serviens nocte, ac die. 38 Et hæc, ipsa hora superveniens,
confitebatur Domino: et loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem
Israel.

39 Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilæam in Nazareth
in civitatem suam Nazareth. portatur.

6. Sapientia et obedientia adulescentis, 2, 40—52.

40 Puer autem crescebat, et confortabatur plenus sapientia: et gratia Dei Puer
erat in illo. crescit,

41 Et ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem, [b]in die sollemni Paschæ. in paschate

42 Et cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis Ierosolymam duodennis
secundum consuetudinem diei festi, 43 consummatisque diebus, cum redirent, in templo remanet,
remansit puer Iesus in Ierusalem, et non cognoverunt parentes eius. 44 Existi-
mantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et requirebant eum inter
cognatos, et notos. 45 Et non invenientes, regressi sunt in Ierusalem, requirentes
eum. 46 Et factum est, post triduum invenerunt illum in templo sedentem in
medio doctorum, audientem illos, et interrogantem eos. 47 Stupebant autem
omnes, qui eum audiebant, super prudentia, et responsis eius. 48 Et videntes
admirati sunt. Et dixit mater eius ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater
tuus, et ego dolentes quærebamus te. 49 Et ait ad illos: Quid est quod me quære-
batis? nesciebatis quia in his, quæ patris mei sunt, oportet me esse? 50 Et ipsi
non intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos.

51 Et descendit cum eis, et venit Nazareth: et erat subditus illis. Et mater parentibus
eius conservabat omnia verba hæc in corde suo. subditus est,

52 Et Iesus proficiebat sapientia, et ætate, et gratia apud Deum, et homines. sapientia et gratia proficit.

PARS PRIMA.

Magisterium Salvatoris mundi, 3, 1—21, 38.

I. A baptismo usque ad regressum in Galilæam. 3, 1—4, 13.

1. Ministerium Ioannis baptistæ, 3, 1—22.

3. 1 Anno autem quintodecimo imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Prædicat
Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius et baptizat.
tetrarcha Iturææ, et Trachonitidis regionis, et Lysania Abilinæ tetrarcha, 2 [c]sub
principibus sacerdotum Anna, et Caipha: factum est verbum Domini super Ioan-

34 [a]Is 8, 14; Rom 9, 33; 1 Ptr 2, 7. — *41* [b]Ex 23, 15; 34, 18; Dt 16, 1. — 3, *2* [c]Act 4, 6.

nem, Zachariæ filium, in deserto. 3 [a]Et venit in omnem regionem Iordanis, præ-
dicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum, 4 sicut scriptum est
in Libro sermonum Isaiæ prophetæ:

[b]Vox clamantis in deserto:
Parate viam Domini: rectas facite semitas eius:
5 omnis vallis implebitur: et omnis mons, et collis humiliabitur:
et erunt prava in directa: et aspera in vias planas:
6 et videbit omnis caro salutare Dei.

malos reprehendit, 7 Dicebat ergo ad turbas quæ exibant ut baptizarentur ab ipso: [c]Genimina
viperarum quis ostendit vobis fugere a ventura ira? 8 Facite ergo fructus dignos
pœnitentiæ, et ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis
quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. 9 Iam enim securis
ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum,
excidetur, et in ignem mittetur.

interrogantibus respondet, 10 Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus? 11 Respondens
autem dicebat illis: [d]Qui habet duas tunicas, det non habenti: et qui habet escas,
similiter faciat. 12 Venerunt autem et publicani ut baptizarentur, et dixerunt ad
illum: Magister, quid faciemus? 13 At ille dixit ad eos: Nihil amplius, quam quod
constitutum est vobis, faciatis. 14 Interrogabant autem eum et milites, dicentes:
Quid faciemus et nos? Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis:
et contenti estote stipendiis vestris.

Christum evangelizat 15 Existimante autem populo, et cogitantibus omnibus in cordibus suis de
Ioanne, ne forte ipse esset Christus: 16 respondit Ioannes, dicens omnibus: [e]Ego
quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cuius non sum dignus solvere
corigiam calceamentorum eius: [f]ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, et igni:
17 [g]cuius ventilabrum in manu eius, et purgabit aream suam, et congregabit triticum
in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili. 18 Multa quidem,
et alia exhortans evangelizabat populo.

et ante comprehensionem suam 19 [h]Herodes autem tetrarcha cum corriperetur ab illo de Herodiade uxore
fratris sui, et de omnibus malis, quæ fecit Herodes, 20 adiecit et hoc super omnia,
et inclusit Ioannem in carcere.

baptizat. 21 [i]Factum est autem cum baptizaretur omnis populus, et Iesu baptizato,
et orante, apertum est cælum: 22 et descendit Spiritus sanctus corporali specie
sicut columba in ipsum: et vox de cælo facta est: [k]Tu es filius meus dilectus, in
te complacui mihi.

2. Genealogia Iesu Christi, 3, 23—38.

Maiores usque ad Salathiel, 23 Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur, filius
Ioseph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat, 24 qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit
Ianne, qui fuit Ioseph, 25 qui fuit Mathathiæ, qui fuit Amos, qui fuit Nahum,
qui fuit Hesli, qui fuit Nagge, 26 qui fuit Mahath, qui fuit Mathathiæ, qui fuit
Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda, 27 qui fuit Ioanna, qui fuit Resa, qui fuit
Zorobabel, qui fuit Salathiel,

usque ad David, qui fuit Neri, 28 qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosan, qui fuit Elmadam,
qui fuit Her, 29 qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Iorim, qui fuit Mathat,
qui fuit Levi, 30 qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Iona,
qui fuit Eliakim, 31 qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui fuit Mathatha, qui fuit
Nathan, qui fuit David,

usque ad Abraham, 32 qui fuit Iesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naasson,
33 qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esron, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ,
34 qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahæ,

---

3 [a]Mt 3, 1; Mc 1, 4. — *4* [b]Is 40, 3; Io 1, 23. — *7* [c]Mt 3, 7. — *11* [d]Iac 2, 15; 1 Io 3, 17. — *16* [e]Mt 3, 11; Mc 1, 8; Io 1, 26. — [f]Act 1, 5; 11, 16; 19, 4. — *17* [g]Mt 3, 12. — *19* [h]Mt 14, 3; Mc 6, 17. — *21* [i]Mt 3, 13; Mc 1, 9; Io 1, 32. — *22* [k]Mt 3, 17; 17, 5; Inf 9, 35; 2 Ptr 1, 17.

qui fuit Thare, qui fuit Nachor, 35 qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit usque ad Adam.
Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale, 36 qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui
fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech, 37 qui fuit Mathusale, qui fuit Henoch,
qui fuit Iared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan, 38 qui fuit Henos, qui fuit Seth,
qui fuit Adam, qui fuit Dei.

3. Ieiunium et tentatio Domini, 4, 1—13.

4. 1 Iesus [a]autem plenus Spiritu sancto regressus est a Iordane: et agebatur Ieiunans esurit.
a Spiritu in desertum 2 diebus quadraginta, et tentabatur a diabolo. Et nihil
manducavit in diebus illis: et consummatis illis esuriit.

3 Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es, dic lapidi huic ut panis fiat. 4 Et et a diabolo tentatur.
respondit ad illum Iesus: Scriptum est: [b]Quia non in solo pane vivit homo, sed
in omni verbo Dei. 5 Et duxit illum diabolus in montem excelsum, et ostendit
illi omnia regna orbis terræ in momento temporis, 6 et ait illi: Tibi dabo potestatem
hanc universam, et gloriam illorum: quia mihi tradita sunt: et cui volo do illa.
7 Tu ergo si adoraveris coram me, erunt tua omnia. 8 Et respondens Iesus, dixit
illi: [c]Scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. 9 Et duxit
illum in Ierusalem, et statuit eum super pinnam templi, et dixit illi: Si filius Dei
es, mitte te hinc deorsum. 10 [d]Scriptum est enim
quod Angelis suis mandavit de te, ut conservent te:
11 et quia in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.
12 Et respondens Iesus, ait illi: Dictum est: [e]Non tentabis Dominum Deum tuum.
13 Et consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo, usque ad tempus.

II. A regressu in Galilæam usque ad saturationem quinque milium, 4, 14—9, 9.

1. Regressus in Galilæam, 4, 14—32.

14 [f]Et regressus est Iesus in virtute Spiritus in Galilæam, et fama exiit per In synagogis Galilææ docet,
universam regionem de illo. 15 Et ipse docebat in synagogis eorum, et magni-
ficabatur ab omnibus.

16 [g]Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, et intravit secundum consuetudinem in Nazareth prædicans eicitur,
suam die sabbati in synagogam, et surrexit legere. 17 Et traditus est illi Liber
Isaiæ prophetæ. Et ut revolvit librum, invenit locum ubi scriptum erat:
18 [h]Spiritus Domini super me: propter quod unxit me,
evangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde,
19 prædicare captivis remissionem, et cæcis visum, dimittere confractos in remissionem,
prædicare annum Domini acceptum, et diem retributionis.

20 Et cum plicuisset librum, reddidit ministro, et sedit. Et omnium in synagoga
oculi erant intendentes in eum. 21 Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta
est hæc scriptura in auribus vestris. 22 Et omnes testimonium illi dabant: et mira-
bantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipsius, et dicebant: Nonne hic
est filius Ioseph? 23 Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc similitudinem: Medice
cura teipsum: quanta audivimus facta in Capharnaum, fac et hic in patria tua.
24 Ait autem: Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua.
25 In veritate dico vobis, multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israel, quando clausum
est cælum annis tribus, et mensibus sex: cum facta esset fames magna in omni terra:
26 et ad nullam illarum [i]missus est Elias, nisi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem
viduam. 27 [k]Et multi leprosi erant in Israel sub Elisæo propheta: et nemo eorum
mundatus est nisi Naaman Syrus. 28 Et repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc
audientes. 29 Et surrexerunt, et eiecerunt illum extra civitatem: et duxerunt

---

4, *1* [a]Mt 4, 1; Mc 1, 12. — *4* [b]Dt 8, 3; Mt 4, 4. — *8* [c]Dt 6, 13; 10, 20. — *10* [d]Ps 90, 11. — *12* [e]Dt 6, 16. — *14* [f]Mt 4, 12; Mc 1, 14; Io 4, 45. — *16* [g]Mt 13, 54; Mc 6, 1. — *18* [h]Is 61, 1. — *26* [i]1 Rg 17, 9. — *27* [k]2 Rg 5, 14.

illum usque ad supercilium montis, super quem civitas illorum erat ædificata ut
præcipitarent eum. 30 Ipse autem transiens per medium illorum, ibat.
in Capharnaum descendit. 31 [a]Et descendit in Capharnaum civitatem Galilææ, ibique docebat illos sabbatis.
32 [b]Et stupebant in doctrina eius, quia in potestate erat sermo ipsius.

2. Editio miraculorum variorum, 4, 33—5, 39.

Iesus dæmoniacum liberat. 33 [c]Et in synagoga erat homo habens dæmonium immundum, et exclamavit
voce magna, 34 dicens: Sine, quid nobis, et tibi Iesu Nazarene? venisti perdere
nos? scio te quis sis, Sanctus Dei. 35 Et increpavit illum Iesus, dicens: Obmutesce,
et exi ab eo. Et cum proiecisset illum dæmonium in medium, exiit ab illo, nihilque
illum nocuit. 36 Et factus est pavor in omnibus, et colloquebantur ad invicem,
dicentes: Quod est hoc verbum, quia in potestate et virtute imperat immundis
spiritibus, et exeunt? 37 Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis.
socrum Petri 38 Surgens autem Iesus de synagoga, introivit in domum Simonis. [d]Socrus
autem Simonis tenebatur magnis febribus: et rogaverunt illum pro ea. 39 Et stans
super illam imperavit febri: et dimisit illam. Et continuo surgens, ministrabat illis.
aliosque sanat, 40 Cum autem sol occidisset: omnes, qui habebant infirmos variis languoribus,
ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens, curabat eos. 41 [e]Exibant
autem dæmonia a multis clamantia, et dicentia: Quia tu es filius Dei: et increpans
non sinebat ea loqui: quia sciebant ipsum esse Christum.
in Galilæa prædicat. 42 Facta autem die egressus ibat in desertum locum, et turbæ requirebant
eum, et venerunt usque ad ipsum: et detinebant illum ne discederet ab eis. 43 Quibus
ille ait: Quia et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei: quia ideo
missus sum. 44 Et erat prædicans in synagogis Galilææ.
de navicula Simonis docet. 5. 1 Factum est autem, cum turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum
Dei, et ipse stabat secus stagnum Genesareth. 2 [f]Et vidit duas naves stantes
secus stagnum: piscatores autem descenderant, et lavabant retia. 3 Ascendens
autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum a terra reducere pusillum.
Et sedens docebat de navicula turbas.
post miram capturam piscium 4 Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, et laxate retia
vestra in capturam. 5 Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem
laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete. 6 Et cum hoc fecissent,
concluserunt piscium multitudinem copiosam, rumpebatur autem rete eorum.
7 Et annuerunt sociis, qui erant in alia navi ut venirent, et adiuvarent eos. Et
venerunt, et impleverunt ambas naviculas, ita ut pene mergerentur.
Simonem, Iacobum et Ioannem vocat. 8 Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Iesu, dicens: Exi a me,
quia homo peccator sum, Domine. 9 Stupor enim circumdederat eum, et omnes,
qui cum illo erant, in captura piscium, quam ceperant: 10 Similiter autem Iacobum,
et Ioannem, filios Zebedæi, qui erant socii Simonis. Et ait ad Simonem Iesus:
Noli timere: ex hoc iam homines eris capiens. 11 Et subductis ad terram navibus,
relictis omnibus secuti sunt eum.
leprosum mundat. 12 [g]Et factum est, cum esset in una civitatum, et ecce vir plenus lepra, et
videns Iesum, et procidens in faciem, rogavit eum, dicens: Domine, si vis, potes
me mundare. 13 Et extendens manum, tetigit eum dicens: Volo: Mundare. Et
confestim lepra discessit ab illo. 14 et ipse præcepit illi ut nemini diceret: sed,
Vade, ostende te sacerdoti, et offer pro emundatione tua, [h]sicut præcepit Moyses,
in testimonium illis. 15 Perambulabat autem magis sermo de illo: et conveniebant
turbæ multæ ut audirent, et curarentur ab infirmitatibus suis. 16 Ipse autem
secedebat in desertum, et orabat.
paralyticum absolutum lectum tollere iubet. 17 Et factum est in una dierum, et ipse sedebat docens. Et erant Pharisæi
sedentes, et legis doctores, qui venerant ex omni castello Galilææ, et Iudææ, et
Ierusalem: et virtus Domini erat ad sanandum eos. 18 [i]Et ecce viri portantes
in lecto hominem, qui erat paralyticus: et quærebant eum inferre, et ponere ante

31 [a]Mt 4, 13; Mc 1, 21. — *32* [b]Mt 7, 28. — *33* [c]Mc 1, 23. — *38* [d]Mt 8, 14; Mc 1, 30. — *41* [e]Mc 1, 34. — 5, *2* [f]Mt 4, 18; Mc 1, 16. — *12* [g]Mt 8, 2; Mc 1, 40. — *14* [h]Lv 14, 4. — *18* [i]Mt 9, 2; Mc 2, 3.

eum. 19 Et non invenientes qua parte illum inferrent præ turba, ascenderunt
supra tectum, et per tegulas summiserunt eum cum lecto in medium ante Iesum.
20 Quorum fidem ut vidit, dixit: Homo remittuntur tibi peccata tua. 21 Et cœperunt
cogitare Scribæ, et Pharisæi, dicentes: Quis est hic, qui loquitur blasphemias?
Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? 22 Ut cognovit autem Iesus cogitationes
tationes eorum, respondens, dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus vestris?
23 Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata: an dicere: Surge, et ambula?
24 Ut autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata,
(ait paralytico) Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam.
25 Et confestim consurgens coram illis, tulit lectum, in quo iacebat: et abiit in
domum suam, magnificans Deum. 26 Et stupor apprehendit omnes, et magnifica-
bant Deum. Et repleti sunt timore, dicentes: Quia vidimus mirabilia hodie.
27 [a]Et post hæc exiit, et vidit publicanum nomine Levi, sedentem ad Telonium, Matthæum
et ait illi: Sequere me. 28 Et relictis omnibus, surgens secutus est eum. 29 et fecit vocat
ei convivium magnum Levi in domo sua: et erat turba multa publicanorum, et
aliorum, qui cum illis erant discumbentes.
30 Et murmurabant Pharisæi, et Scribæ eorum dicentes ad discipulos eius: simulque
Quare cum publicanis, et peccatoribus manducatis, et bibitis? 31 Et respondens pharisæos
Iesus, dixit ad illos: Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent. 32 Non
veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.
33 At illi dixerunt ad eum: [b]Quare discipuli Ioannis ieiunant frequenter, et et discipulos
obsecrationes faciunt, similiter et Pharisæorum: tui autem edunt, et bibunt? Ioannis docet.
34 Quibus ipse ait: Numquid potestis filios sponsi, dum cum illis est sponsus, facere
ieiunare? 35 Venient autem dies: cum ablatus fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt
in illis diebus. 36 Dicebat autem et similitudinem ad illos: Quia nemo commissuram
a novo vestimento immittit in vestimentum vetus: alioquin et novum rumpit,
et veteri non convenit commissura a novo. 37 Et nemo mittit vinum novum in
utres veteres: alioquin rumpet vinum novum utres, et ipsum effundetur, et utres
peribunt. 38 sed vinum novum in utres novos mittendum est, et utraque con-
servantur. 39 Et nemo bibens vetus, statim vult novum, dicit enim: Vetus melius est.

3. Acta circa sabbatum secundoprimum, 6, 1—16.

6. 1 Factum [c]est autem in sabbato secundo, primo, cum transiret per sata, Iesus
vellebant discipuli eius spicas, et manducabant confricantes manibus. 2 Quidam discipulos spicas
autem Pharisæorum, dicebant illis: Quid facitis quod non licet in sabbatis? 3 Et vellentes defendit,
respondens Iesus ad eos, dixit: Nec hoc legistis quod fecit David, cum esurisset
ipse, et qui cum illo erant? 4 [d]quomodo intravit in domum Dei, et panes pro-
positionis sumpsit, et manducavit, et dedit his, qui cum ipso erant: quos non licet
manducare [e]nisi tantum sacerdotibus? 5 Et dicebat illis: Quia Dominus est Filius
hominis, etiam sabbati.
6 Factum est autem et in alio sabbato, ut intraret in synagogam, et doceret. manum
[f]Et erat ibi homo, et manus eius dextra erat arida. 7 Observabant autem Scribæ, aridam restituit,
et Pharisæi si in sabbato curaret: ut invenirent unde accusarent eum. 8 Ipse
vero sciebat cogitationes eorum: et ait homini, qui habebat manum aridam: Surge,
et sta in medium. Et surgens stetit. 9 Ait autem ad illos Iesus: Interrogo vos si
licet sabbatis benefacere, an male: animam salvam facere, an perdere? 10 Et
circumspectis omnibus dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit: et
restituta est manus eius. 11 Ipsi autem repleti sunt insipientia, et colloquebantur
ad invicem, quidnam facerent Iesu.
12 Factum est autem in illis diebus, exiit in montem orare, et erat pernoctans apostolos
in oratione Dei. 13 [g]Et cum dies factus esset, vocavit discipulos suos: et elegit eligit,
duodecim ex ipsis (quos et Apostolos nominavit)
14 Simonem, quem cognominavit Petrum, et Andream fratrem eius, Iacobum, qui enu-
et Ioannem, Philippum, et Bartholomæum, 15 Matthæum, et Thomam, Iacobum merantur.

---

27 [a]Mt 9, 9; Mc 2, 14. — *33* [b]Mc 2, 18. — **6,** *1* [c]Mt 12, 1; Mc 2, 23. — *4* [d]1 Sm 21,
6. — [e]Ex 29, 32; Lv 24, 9. — *6* [f]Mt 12, 10; Mc 3, 1. — *13* [g]Mt 10, 1; Mc 3, 13.

Alphæi, et Simonem, qui vocatur zelotes. 16 et Iudam Iacobi, et Iudam Iscariotem,
qui fuit proditor.

4. Oratio in monte habita, 6, 17—49.

Occasio orationis: 17 Et descendens cum illis, stetit in loco campestri, et turba discipulorum
eius, et multitudo copiosa plebis ab omni Iudæa, et Ierusalem, et maritima, et
Tyri, et Sidonis, 18 qui venerant ut audirent eum, et sanarentur a languoribus suis.
Et qui vexabantur a spiritibus immundis, curabantur. 19 Et omnis turba quærebat
eum tangere: quia virtus de illo exibat, et sanabat omnes. 20 [a]Et ipse elevatis
oculis in discipulos suos, dicebat:

quattuor beatitudines. Beati pauperes: quia vestrum est regnum Dei.
21 Beati, qui nunc esuritis: quia saturabimini.
Beati, qui nunc fletis: quia ridebitis.
22 [b]Beati eritis cum vos oderint homines, et cum separaverint vos, et expro-
braverint, et eiecerint nomen vestrum tamquam malum propter Filium hominis.
23 Gaudete in illa die, et exultate: ecce enim merces vestra multa est in cælo:
secundum hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.

quattuor væ: 24 Veruntamen [c]væ vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram.
25 [d]Væ vobis, qui saturati estis: quia esurietis.
Væ vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis et flebitis.
26 Væ cum benedixerint vobis homines: secundum hæc enim faciebant pseudo-
prophetis patres eorum.

de caritate inimicorum. 27 Sed vobis dico, qui auditis: [e]Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui
oderunt vos. 28 Benedicite maledicentibus vobis, et orate pro calumniantibus vos.
29 [f]Et qui te percutit in maxillam, præbe et alteram. Et ab eo, qui aufert tibi
vestimentum, etiam tunicam noli prohibere. 30 Omni autem petenti te, tribue:
et qui aufert quæ tua sunt, ne repetas. 31 [g]Et prout vultis ut faciant vobis homines,
et vos facite illis similiter. 32 [h]Et si diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis est
gratia? nam et peccatores diligentes se diligunt. 33 Et si benefeceritis his, qui
vobis benefaciunt; quæ vobis est gratia? siquidem et peccatores hoc faciunt. 34 [i]Et
si mutuum dederitis his, a quibus speratis recipere; quæ gratia est vobis? nam
et peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia. 35 Verumtamen
diligite inimicos vestros: benefacite, et mutuum date, nihil inde sperantes: et erit
merces vestra multa, et eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos
et malos. 36 Estote ergo misericordes sicut et Pater vester misericors est.

de iudicio malo, 37 Nolite iudicare, et non iudicabimini: nolite condemnare, et non condemna-
bimini. Dimittite, et dimittemini. 38 Date, et dabitur vobis: mensuram bonam, et
confertam, et coagitatam, et supereffluentem dabunt in sinum vestrum. [k]Eadem
quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis. 39 Dicebat autem illis et
similitudinem: Numquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam
cadunt? 40 [l]Non est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit,
si sit sicut magister eius. 41 [m]Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem
autem, quæ in oculo tuo est, non consideras? 42 Aut quomodo potes dicere fratri
tuo: Frater sine eiiciam festucam de oculo tuo: ipse in oculo tuo trabem non videns?
Hypocrita eiice primum trabem de oculo tuo: et tunc perspicies ut educas festucam
de oculo fratris tui.

de bonis operibus, 43 [n]Non est enim arbor bona, quæ facit fructus malos: neque arbor mala,
faciens fructum bonum. 44 Unaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur.
Neque enim de spinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant uvam. 45 Bonus
homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: et malus homo de malo thesauro
profert malum. Ex abundantia enim cordis os loquitur. 46 Quid autem vocatis
me [o]Domine, Domine: et non facitis quæ dico?

20 [a]Mt 5, 2. — *22* [b]Mt 5, 11. — *24* [c]Sir 31, 8; Am 6, 1. — *25* [d]Is 65, 13. — *27* [e]Mt 5, 44. — *29* [f]1 Cor 6, 7. — *31* [g]Tob 4, 16; Mt 7, 12. — *32* [h]Mt 5, 46. — *34* [i]Dt 15, 8; Mt 5, 42. — *38* [k]Mt 7, 2; Mc 4, 24. — *40* [l]Mt 10, 24; Io 13, 16. — *41* [m]Mt 7, 3. — *43* [n]Mt 7, 18; 12, 33. — *46* [o]Mt 7, 21; Rom 2, 13; Iac 1, 22.

de viro sapienti et stulto.

47 Omnis, qui venit ad me, et audit sermones meos, et facit eos: ostendam
vobis cui similis sit: 48 similis est homini ædificanti domum, qui fodit in altum,
et posuit fundamentum super petram. inundatione autem facta, illisum est flumen
domui illi, et non potuit eam movere: fundata enim erat super petram. 49 Qui
autem audit, et non facit: similis est homini ædificanti domum suam super terram
sine fundamento: in quam illisus est fluvius, et continuo cecidit: et facta est ruina
domus illius magna.

5. Editio miraculorum aliorum, 7, 1—17.

Servus centurionis sanatur.

7. 1 Cum autem implesset omnia verba sua in aures plebis, [a]intravit Ca-
pharnaum. 2 Centurionis autem cuiusdam servus male habens, erat moriturus:
qui illi erat pretiosus. 3 Et cum audisset de Iesu, misit ad eum seniores Iudæorum,
rogans eum ut veniret, et salvaret servum eius. 4 At illi cum venissent ad Iesum,
rogabant eum solicite, dicentes ei: Quia dignus est ut hoc illi præstes. 5 diligit
enim gentem nostram: et synagogam ipse ædificavit nobis. 6 Iesus autem ibat
cum illis. Et cum iam non longe esset a domo, misit ad eum Centurio amicos, dicens:
[b]Domine noli vexari: Non enim sum dignus ut sub tectum meum intres. 7 propter
quod et meipsum non sum dignum arbitratus ut venirem ad te: sed dic verbo,
et sanabitur puer meus. 8 nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens
sub me milites: et dico huic vade, et vadit: et alii veni, et venit: et servo meo,
fac hoc, et facit. 9 Quo audito Iesus miratus est: et conversus sequentibus se
turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in Israel tantam fidem inveni. 10 Et reversi,
qui missi fuerant domum, invenerunt servum, qui languerat, sanum.

adulescens Naimensis suscitatur.

11 Et factum est: deinceps ibat in civitatem, quæ vocatur Naim: et ibant
cum eo discipuli eius, et turba copiosa. 12 Cum autem appropinquaret portæ
civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ: et hæc vidua erat:
et turba civitatis multa cum illa. 13 Quam cum vidisset Dominus, misericordia
motus super eam, dixit illi: Noli flere. 14 Et accessit, et tetigit loculum. (Hi autem,
qui portabant, steterunt) Et ait: Adolescens, tibi dico, surge. 15 Et resedit qui
erat mortuus, et cœpit loqui. Et dedit illum matri suæ. 16 Accepit autem omnes
timor: et magnificabant Deum, dicentes: [c]Quia propheta magnus surrexit in nobis:
et quia Deus visitavit plebem suam. 17 Et exiit hic sermo in universam Iudæam
de eo, et in omnem circa regionem.

6. Legatio Ioannis baptistæ, 7, 18—35.

Iesus discipulis Ioannis respondet.

18 Et nunciaverunt Ioanni discipuli eius de omnibus his. 19 [d]Et convocavit
duos de discipulis suis Ioannes, et misit ad Iesum, dicens: Tu es qui venturus es,
an alium expectamus? 20 Cum autem venissent ad eum viri, dixerunt: Ioannes
Baptista misit nos ad te dicens: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?
21 (in ipsa autem hora multos curavit a languoribus, et plagis, et spiritibus malis,
et cæcis multis donavit visum.) 22 Et respondens, dixit illis: Euntes renunciate
Ioanni quæ audistis, et vidistis: [e]Quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mun-
dantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur: 23 et beatus
est quicumque non fuerit scandalizatus in me.

baptistam summis laudibus effert.

24 Et cum discessissent nuncii Ioannis, cœpit de Ioanne dicere ad turbas:
Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? 25 Sed quid existis
videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste pretiosa sunt
et deliciis, in domibus regum sunt. 26 Sed quid existis videre? prophetam? Utique
dico vobis, et plusquam Prophetam: 27 [f]hic est, de quo scriptum est:

Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam
ante te.

28 Dico enim vobis: Maior inter natos mulierum propheta Ioanne Baptista
nemo est. qui autem minor est in regno Dei, maior est illo. 29 Et omnis populus

---

7, *1* [a]Mt 8, 5. — *6* [b]Mt 8, 8. — *16* [c]Inf 24, 19; Io 4, 19. — *19* [d]Mt 11, 2. — *22* [e]Is 35, 5. — *27* [f]Mal 3, 1; Mt 11, 10; Mc 1, 2.

audiens et publicani, iustificaverunt Deum, baptizati baptismo Ioannis. 30 Pharisæi
autem, et legis periti consilium Dei spreverunt in semetipsos, non baptizati ab eo.
generationem istam castigat. 31 Ait autem Dominus: [a]Cui ergo similes dicam homines generationis huius?
et cui similes sunt? 32 Similes sunt pueris sedentibus in foro, et loquentibus adinvicem, et dicentibus:

Cantavimus vobis tibiis, et non saltastis: lamentavimus, et non plorastis.

33 [b]Venit enim Ioannes Baptista, neque manducans panem, neque bibens
vinum, et dicitis: Dæmonium habet. 34 Venit Filius hominis manducans, et bibens,
et dicitis: Ecce homo devorator, et bibens vinum, amicus publicanorum, et peccatorum.
35 Et iustificata est sapientia ab omnibus filiis suis.

7. Conversio Mariæ Magdalene et ministerium mulierum, 7, 36—8, 3.

Maria Magdalene pœnitens. 36 Rogabat autem illum quidam de Pharisæis ut manducaret cum illo. Et
ingressus domum Pharisæi discubuit. 37 [c]Et ecce mulier, quæ erat in civitate
peccatrix, ut cognovit quod accubuisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum
unguenti: 38 et stans retro secus pedes eius, lacrymis cœpit rigare pedes eius,
et capillis capitis sui tergebat, et osculabatur pedes eius, et unguento ungebat.
39 Videns autem Pharisæus, qui vocaverat eum, ait intra se dicens: Hic si esset
propheta, sciret utique, quæ, et qualis est mulier, quæ tangit eum: quia peccatrix est.
40 Et respondens Iesus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille
ait: Magister, dic. 41 Duo debitores erant cuidam fœneratori: unus debebat denarios
quingentos, et alius quinquaginta. 42 Non habentibus illis unde redderent, donavit
utrisque. Quis ergo eum plus diligit? 43 Respondens Simon dixit: Æstimo quia
is, cui plus donavit. At ille dixit ei: Recte iudicasti. 44 Et conversus ad mulierem,
dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus
meis non dedisti: hæc autem lacrymis rigavit pedes meos, et capillis suis tersit.
45 Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intravit, non cessavit osculari
pedes meos. 46 Oleo caput meum non unxisti: hæc autem unguento unxit pedes
meos. 47 Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit
multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. 48 Dixit autem ad illam:
[d]Remittuntur tibi peccata. 49 Et cœperunt qui simul accumbebant, dicere intra
se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? 50 Dixit autem ad mulierem: Fides
tua te salvam fecit: vade in pace.
mulieres ministrantes. 8. 1 Et factum est deinceps, et ipse iter faciebat per civitates, et castella
prædicans, et evangelizans regnum Dei: et duodecim cum illo, 2 et mulieres aliquæ,
quæ erant curatæ a spiritibus malignis, et infirmitatibus: [e]Maria, quæ vocatur
Magdalene, de qua septem dæmonia exierant, 3 et Ioanna uxor Chusæ procuratoris
Herodis, et Susanna, et aliæ multæ, quæ ministrabant ei de facultatibus suis.

8. Parabola seminantis, 8, 4—18.

Parabola turbæ proponitur 4 Cum autem turba plurima convenirent, et de civitatibus properarent ad
eum, dixit per similitudinem: 5 [f]Exiit qui seminat, seminare semen suum: et
dum seminat, aliud cecidit secus viam, et conculcatum est, et volucres cæli comederunt illud.
6 Et aliud cecidit supra petram: et natum aruit, quia non habebat
humorem. 7 Et aliud cecidit inter spinas, et simul exortæ spinæ suffocaverunt illud.
8 Et aliud cecidit in terram bonam: et ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens
clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.
et discipulis capacibus 9 Interrogabant autem eum discipuli eius, quæ esset hæc parabola. 10 Quibus
ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, ceteris autem in parabolis:

[g]ut videntes non videant, et audientes non intelligant.

explicatur 11 Est autem hæc parabola: Semen est verbum Dei. 12 Qui autem secus viam,
hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus, et tollit verbum de corde eorum, ne
credentes salvi fiant. 13 Nam qui supra petram: qui cum audierint, cum gaudio

31 [a]Mt 11, 16. — *33* [b]Mt 3, 4; Mc 1, 6. — *37* [c]Mt 26, 7; Mc 14, 3; Io 12, 3. — *48* [d]Mt 9, 2. — **8, 2** [e]Mc 16, 9. — *5* [f]Mt 13, 3; Mc 4, 3. — *10* [g]Is 6, 9; Mt 13, 14; Mc 4, 12; Io 12, 40; Act 28, 6; Rom 11, 8.

suscipiunt verbum: et hi radices non habent: qui ad tempus credunt, et in tempore
tentationis recedunt. 14 Quod autem in spinas cecidit: hi sunt, qui audierunt,
et a solicitudinibus, et divitiis, et voluptatibus vitæ euntes, suffocantur, et non
referunt fructum. 15 Quod autem in bonam terram: hi sunt, qui in corde bono
et optimo audientes verbum retinent, et fructum afferunt in patientia.
16 [a]Nemo autem lucernam accendens, operit eam vase, aut subtus lectum cum
ponit: sed supra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen. 17 [b]Non est monitione conveniente.
enim occultum, quod non manifestetur: nec absconditum, quod non cognoscatur,
et in palam veniat. 18 Videte ergo quomodo audiatis? [c]Qui enim habet, dabitur
illi: et quicumque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo.

9. De cognatis Christi, 8, 19—21.

19 [d]Venerunt autem ad illum mater, et fratres eius, et non poterant adire Omnes verbum Dei
eum præ turba. 20 Et nunciatum est illi: Mater tua, et fratres tui stant foris, facientes.
volentes te videre. 21 Qui respondens, dixit ad eos: Mater mea, et fratres mei hi
sunt, qui verbum Dei audiunt, et faciunt.

10. Editio miraculorum aliorum, 8, 22—56.

22 [e]Factum est autem in una dierum: et ipse ascendit in naviculam, et discipuli Venti et mare
eius, et ait ad illos: Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt. 23 Et naviganti- obediunt,
bus illis, obdormivit, et descendit procella venti in stagnum, et complebantur,
et periclitabantur. 24 Accedentes autem suscitaverunt eum, dicentes: Præceptor,
perimus. At ille surgens, increpavit ventum, et tempestatem aquæ, et cessavit:
et facta est tranquillitas. 25 Dixit autem illis: Ubi est fides vestra? Qui timentes,
mirati sunt ad invicem, dicentes: Quis putas hic est, quia et ventis, et mari imperat,
et obediunt ei?
26 Et navigaverunt ad regionem Gerasenorum, quæ est contra Galilæam. dæmoniacus
27 Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium Gerasenus
iam temporibus multis, et vestimento non induebatur, neque in domo manebat, liberatur,
sed in monumentis. 28 Is, ut vidit Iesum, procidit ante illum: et exclamans voce
magna, dixit: Quid mihi, et tibi est Iesu Fili Dei Altissimi? obsecro te, ne me torqueas.
29 Præcipiebat enim spiritui immundo ut exiret ab homine. Multis enim temporibus
arripiebat illum, et vinciebatur catenis, et compedibus custoditus, et ruptis vinculis
agebatur a dæmonio in deserta. 30 Interrogavit autem illum Iesus, dicens: Quod
tibi nomen est? At ille dixit: Legio: quia intraverant dæmonia multa in eum. 31 Et
rogabant illum ne imperaret illis ut in abyssum irent. 32 Erat autem ibi grex
porcorum multorum pascentium in monte: et rogabant eum, ut permitteret eis
in illos ingredi. Et permisit illis. 33 Exierunt ergo dæmonia ab homine, et intra-
verunt in porcos: et impetu abiit grex per præceps in stagnum, et suffocatus est.
34 Quod ut viderunt factum qui pascebant, fugerunt, et nunciaverunt in civitatem,
et in villas. 35 Exierunt autem videre quod factum est, et venerunt ad Iesum:
et invenerunt hominem sedentem, a quo dæmonia exierant, vestitum, ac sana
mente ad pedes eius, et timuerunt. 36 Nunciaverunt autem illis et qui viderant,
quomodo sanus factus esset a legione: 37 et rogaverunt illum omnis multitudo
regionis Gerasenorum ut discederet ab ipsis: quia magno timore tenebantur. Ipse
autem ascendens navim, reversus est. 38 Et rogabat illum vir, a quo dæmonia
exierant, ut cum eo esset. Dimisit autem eum Iesus, dicens: 39 Redi in domum
tuam, et narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per universam civitatem, prædi-
cans quanta illi fecisset Iesus.
40 Factum est autem cum rediisset Iesus, excepit illum turba, erant enim hæmorrhoissa sanatur
omnes expectantes eum. 41 [f]Et ecce venit vir, cui nomen Iairus, et ipse princeps et filia Iairi
synagogæ erat: et cecidit ad pedes Iesu, rogans eum ut intraret in domum eius, suscitatur.
42 quia unica filia erat ei fere annorum duodecim, et hæc moriebatur. Et contigit,
dum iret, a turbis comprimebatur. 43 Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis

---

16 [a]Mt 5, 15; Mc 4, 21. — *17* [b]Mt 10, 26; Mc 4, 22. — *18* [c]Mt 13, 12; 25, 29. — *19* [d]Mt 12, 46; Mc 3, 31. — *22* [e]Mt 8, 23; Mc 4, 36. — *41* [f]Mt 9, 18; Mc 5, 22.

ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec
ab ullo potuit curari: 44 accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti eius: et
confestim stetit fluxus sanguinis eius. 45 Et ait Iesus: Quis est, qui me tetigit?
Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, et qui cum illo erant: Præceptor, turbæ
te comprimunt, et affligunt, et dicis: Quis me tetigit? 46 Et dixit Iesus: Tetigit
me aliquis, nam ego novi virtutem de me exiisse. 47 Videns autem mulier, quia
non latuit, tremens venit, et procidit ante pedes eius: et ob quam causam tetigerit
eum, indicavit coram omni populo: et quemadmodum confestim sanata sit. 48 At
ipse dixit ei: Filia, fides tua salvam te fecit: vade in pace. 49 Adhuc illo loquente,
venit quidam ad principem synagogæ, dicens ei: Quia mortua est filia tua, noli
vexare illum. 50 Iesus autem, audito hoc verbo, respondit patri puellæ: Noli timere,
crede tantum, et salva erit. 51 Et cum venisset domum, non permisit intrare
secum quemquam, nisi Petrum, et Iacobum, et Ioannem, et patrem, et matrem
puellæ. 52 Flebant autem omnes, et plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere,
non est mortua puella, sed dormit. 53 Et deridebant eum, scientes quod mortua
esset. 54 Ipse autem tenens manum eius clamavit, dicens: Puella, surge. 55 Et
reversus est spiritus eius, et surrexit continuo. Et iussit illi dari manducare. 56 Et
stupuerunt parentes eius, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat.

11. Missio et institutio apostolorum, 9, 1—6.

Missi cum potestate

9. 1 Convocatis [a]autem duodecim Apostolis, dedit illis virtutem, et potestatem
super omnia dæmonia, et ut languores curarent. 2 Et misit illos prædicare regnum
Dei, et sanare infirmos.

et instructi

3 [b]Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque
panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis. 4 Et in quamcumque
domum intraveritis, ibi manete, et inde ne exeatis. 5 Et quicumque non receperint
vos: [c]exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum vestrorum excutite in
testimonium supra illos.

prædicant et sanant.

6 Egressi autem circuibant per castella evangelizantes, et curantes ubique.

12. Herodis tetrarchæ hæsitatio, 9, 7—9.

Dubitat, quis Iesus sit.

7 [d]Audivit autem Herodes tetrarcha omnia, quæ fiebant ab eo, et hæsitabat
eo quod diceretur 8 a quibusdam: Quia Ioannes surrexit a mortuis: a quibusdam
vero: Quia Elias apparuit: ab aliis autem: Quia propheta unus de antiquis surrexit.
9 Et ait Herodes: Ioannem ego decollavi: Quis est autem iste, de quo ego talia
audio? Et quærebat videre eum.

III. A saturatione quinque milium usque ad iter ultimum, 9, 10—18, 30.

1. Saturatio quinque milium, 9, 10—17.

Iesus docet et sanat.

10 Et reversi Apostoli, narraverunt illi quæcumque fecerunt: et assumptis
illis secessit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaidæ. 11 Quod cum cognovis-
sent turbæ, secutæ sunt illum: et excepit eos, et loquebatur illis de regno Dei,
et eos, qui cura indigebant, sanabat.

turbas satiat.

12 Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim dixerunt illi: [e]Di-
mitte turbas, ut euntes in castella, villasque quæ circa sunt, divertant, et inveniant
escas: quia hic in loco deserto sumus. 13 Ait autem ad illos: Vos date illis manducare.
At illi dixerunt: [f]Non sunt nobis plus quam quinque panes, et duo pisces: nisi
forte nos eamus, et emamus in omnem hanc turbam escas. 14 Erant autem fere viri
quinque millia. Ait autem ad discipulos suos: Facite illos discumbere per convivia
quinquagenos. 15 Et ita fecerunt. Et discumbere fecerunt omnes. 16 Acceptis autem
quinque panibus, et duobus piscibus, respexit in cælum, et benedixit illis: et fregit,
et distribuit discipulis suis, ut ponerent ante turbas. 17 Et manducaverunt omnes, et
saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

9, *1* [a]Mt 10, 1; Mc 3, 13. — *3* [b]Mt 10, 9; Mc 6, 8. — *5* [c]Act 13, 51. — *7* [d]Mt 14, 1; Mc 6, 14. — *12* [e]Mt 14, 15; Mc 6, 36. — *13* [f]Io 6, 9.

2. Confessio Simonis Petri, 9, 18—27.

Iesus a Simone Christus declaratur.

18 [a]Et factum est cum solus esset orans, erant cum illo et discipuli: et inter-
rogavit illos, dicens: Quem me dicunt esse turbæ? 19 At illi responderunt, et dixerunt:
Ioannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero quia unus Propheta de prioribus
surrexit. 20 Dixit autem illis: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon
Petrus dixit: Christum Dei.

mortem ac resurrectionem suam prædicit,

21 At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc, 22 dicens: [b]Quia oportet
filium hominis multa pati, et reprobari a senioribus, et principibus sacerdotum,
et Scribis, et occidi, et tertia die resurgere.

necessitatem abnegationis docet.

23 [c]Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum,
et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me. 24 [d]Qui enim voluerit animam
suam salvam facere, perdet illam: nam qui perdiderit animam suam propter me,
salvam faciet illam. 25 quid enim proficit homo, si lucretur universum mundum,
se autem ipsum perdat, et detrimentum sui faciat? 26 [e]Nam qui me erubuerit,
et meos sermones: hunc Filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua,
et Patris, et sanctorum angelorum. 27 [f]Dico autem vobis vere: sunt aliqui hic
stantes, qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei.

3. Transfiguratio Domini, 9, 28—36.

Iesus inter Moysen et Eliam resplendet.

28 [g]Factum est autem post hæc verba fere dies octo, et assumpsit Petrum,
et Iacobum, et Ioannem, et ascendit in montem ut oraret. 29 Et facta est, dum
oraret, species vultus eius altera: et vestitus eius albus et refulgens. 30 Et ecce
duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyses, et Elias, 31 visi in maiestate:
et dicebant excessum eius, quem completurus erat in Ierusalem. 32 Petrus vero,
et qui cum illo erant, gravati erant somno. Et evigilantes viderunt maiestatem
eius, et duos viros, qui stabant cum illo. 33 Et factum est cum discederent ab illo,
ait Petrus ad Iesum: Præceptor, bonum est nos hic esse: et faciamus tria tabernacula,
unum Tibi, et unum Moysi, et unum Eliæ: nesciens quid diceret. 34 Hæc autem
illo loquente, facta est nubes, et obumbravit eos: et timuerunt, intrantibus illis in
nubem. 35 Et vox facta est de nube, dicens: [h]Hic est Filius meus dilectus, ipsum
audite. 36 Et dum fieret vox, inventus est Iesus solus.

apostoli tacent.

Et ipsi tacuerunt, et nemini dixerunt in illis diebus quidquam ex his, quæ
viderant.

4. Sanatio pueri dæmoniaci, 9, 37—43.

Puer a dæmonio liberatur.

37 Factum est autem in sequenti die, descendentibus illis de monte, occurrit
illis turba multa. 38 [i]Et ecce vir de turba exclamavit, dicens: Magister, obsecro
te, respice in filium meum quia unicus est mihi: 39 et ecce spiritus apprehendit
eum, et subito clamat, et elidit, et dissipat eum cum spuma, et vix discedit dilanians
eum: 40 et rogavi discipulos tuos ut eiicerent illum, et non potuerunt. 41 Respon-
dens autem Iesus, dixit: O generatio infidelis, et perversa, usquequo ero apud vos,
et patiar vos? Adduc huc filium tuum. 42 Et cum accederet, elisit illum dæmonium,
et dissipavit. 43 Et increpavit Iesus spiritum immundum, et sanavit puerum,
et reddidit illum patri eius.

5. Doctrinæ variæ, 9, 44—50.

De passione dominica,

44 Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibusque mirantibus in
omnibus, quæ faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus vestris
sermones istos: Filius enim hominis futurum est ut tradatur in manus hominum.
45 At illi ignorabant verbum istud, et erat velatum ante eos ut non sentirent illud:
et timebant eum interrogare de hoc verbo.

de magnitudine vera,

46 [k]Intravit autem cogitatio in eos, quis eorum maior esset. 47 At Iesus videns
cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, et statuit illum secus se, 48 et

---

18 [a]Mt 16, 13; Mc 8, 27. — *22* [b]Mt 17, 21; Mc 8, 31. — *23* [c]Mt 10, 38; 16, 24; Mc 8, 34; Inf 14, 27. — *24* [d]Inf 17, 33; Io 12, 25. — *26* [e]Mt 10, 33; Mc 8, 38; 2 Tim 2, 12. — *27* [f]Mt 16, 28; Mc 8, 39. — *28* [g]Mt 17, 1; Mc 9, 1. — *35* [h]2 Ptr 1, 17. — *38* [i]Mt 17, 14; Mc 9, 16. — *46* [k]Mt 18, 1; Mc 9, 33.

ait illis: Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit: et qui-
cumque me receperit, recipit eum, qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes,
hic maior est.

de æmulatione.

49 Respondens autem Ioannes dixit: Præceptor, vidimus quendam in nomine
tuo eiicientem dæmonia, et prohibuimus eum: quia non sequitur nobiscum. 50 Et
ait ad illum Iesus: Nolite prohibere: qui enim non est adversum vos, pro vobis est.

6. Iesus iter in Ierusalem ingreditur, 9, 51—62.

Complentur dies assumptionis eius.

51 Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius, et ipse faciem
suam firmavit ut iret in Ierusalem.

a Samaritanis non recipitur,

52 Et misit nuncios ante conspectum suum: et euntes intraverunt in civitatem
Samaritanorum ut pararent illi. 53 Et non receperunt eum, quia facies eius erat
euntis in Ierusalem. 54 Cum vidissent autem discipuli eius Iacobus, et Ioannes,
dixerunt: Domine, vis dicimus ut ignis descendat de cælo, et consumat illos?
55 Et conversus increpavit illos, dicens: Nescitis cuius spiritus estis. 56 [a]Filius
hominis non venit animas perdere, sed salvare. Et abierunt in aliud castellum.

alium repellit et alios vocat.

57 Factum est autem: ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar
te quocumque ieris. 58 Dixit illi Iesus: [b]Vulpes foveas habent, et volucres cæli
nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. 59 Ait autem ad alterum:
Sequere me. ille autem dixit: Domine permitte mihi primum ire, et sepelire patrem
meum. 60 Dixitque ei Iesus: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos: tu autem
vade, et annuncia regnum Dei. 61 Et ait alter: Sequar te Domine, sed permitte
mihi primum renuntiare his, quæ domi sunt. 62 Ait ad illum Iesus: Nemo mittens
manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei.

7. Missio et institutio discipulorum, 10, 1—16.

Ante faciem suam eos mittit

10. 1 Post hæc autem designavit Dominus et alios septuaginta duos, et
misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem, et locum, quo erat ipse
venturus.

et instruit.

2 Et dicebat illis: [c]Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo
dominum messis ut mittat operarios in messem suam. 3 Ite: [d]ecce ego mitto vos
sicut agnos inter lupos. 4 [e]Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta,
[f]et neminem per viam salutaveritis. 5 In quamcumque domum intraveritis, primum
dicite: pax huic domui: 6 et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax
vestra: sin autem, ad vos revertetur. 7 In eadem autem domo manete edentes,
et bibentes quæ apud illos sunt: [g]dignus est enim operarius mercede sua. Nolite
transire de domo in domum. 8 Et in quamcumque civitatem intraveritis, et sus-
ceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis: 9 et curate infirmos, qui in
illa sunt, et dicite illis: Appropinquavit in vos regnum Dei. 10 In quamcumque
autem civitatem intraveritis, et non susceperint vos, exeuntes in plateas eius,
dicite: 11 [h]Etiam pulverem, qui adhæsit nobis de civitate vestra, extergimus in
vos: tamen hoc scitote, quia appropinquavit regnum Dei. 12 Dico vobis, quia
Sodomis in die illa remissius erit, quam illi civitati.

tribus civitatibus exprobrat.

13 [i]Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida: quia si in Tyro, et Sidone factæ fuissent
virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, et cinere sedentes pœniterent.
14 Verumtamen Tyro, et Sidoni remissius erit in iudicio, quam vobis. 15 Et tu
Capharnaum usque ad cælum exaltata, usque ad infernum demergeris. 16 [k]Qui
vos audit, me audit: et qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit
eum, qui misit me.

8. Reversio discipulorum missorum, 10, 17—24.

Iesus gaudentes monet.

17 Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam
dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo. 18 Et ait illis: Videbam satanam sicut

56 [a]Io 3, 17. — *58* [b]Mt 8, 20. — **10,** *2* [c]Mt 9, 37. — *3* [d]Mt 10, 16. — *4* [e]Mc 6, 8. —
[f]2 Rg 4, 29. — *7* [g]Dt 24, 14; Mt 10, 10; 1 Tim 5, 18. — *11* [h]Act 13, 51. — *13* [i]Mt 11, 21. —
16 [k]Mt 10, 40; Io 13, 20.

fulgur de cælo cadentem. 19 Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, et scorpiones, et super omnem virtutem inimici: et nihil vobis nocebit. 20 Verumtamen in hoc nolite gaudere quia spiritus vobis subiiciuntur: gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in cælis.

21 [a]In ipsa hora exultavit Spiritu sancto, et dixit: Confiteor tibi pater, Domine cæli et terræ, quod abscondisti hæc a sapientibus, et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Etiam Pater: quoniam sic placuit ante te. 22 Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. Et nemo scit quis sit Filius, nisi Pater: et quis sit Pater, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare. *Patri exsultans confitetur,*

23 Et conversus ad discipulos suos, dixit: [b]Beati oculi, qui vident quæ vos videtis. 24 Dico enim vobis, quod multi prophetæ, et reges voluerunt videre quæ vos videtis, et non viderunt: et audire quæ auditis, et non audierunt. *discipulos suos beatos dicit.*

9. Parabola Samaritani misericordis, 10, 25—37.

25 [c]Et ecce quidam Legisperitus surrexit tentans illum, et dicens: Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo? 26 At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? quomodo legis? 27 Ille respondens dixit: [d]Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex omnibus viribus tuis, et ex omni mente tua: et proximum tuum sicut teipsum. 28 Dixitque illi: Recte respondisti: hoc fac, et vives. 29 Ille autem volens iustificare seipsum, dixit ad Iesum: Et quis est meus proximus? *Occasio*

30 Suscipiens autem Iesus, dixit: Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho, et incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum: et plagis impositis abierunt semivivo relicto. 31 Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via: et viso illo præterivit. 32 Similiter et Levita, cum esset secus locum, et videret eum, pertransiit. 33 Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum: et videns eum, misericordia motus est. 34 Et appropians alligavit vulnera eius, infundens oleum, et vinum: et imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, et curam eius egit. 35 Et altera die protulit duos denarios, et dedit stabulario, et ait: Curam illius habe: et quodcumque supererogaveris, ego cum rediero reddam tibi. *et propositio parabolæ,*

36 Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones? 37 At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus: Vade, et tu fac similiter. *applicatio.*

10. De uno necessario et oratione, 10, 38—11, 13.

38 Factum est autem, dum irent, et ipse intravit in quoddam castellum: et mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum suam, 39 et huic erat soror nomine Maria, quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius. 40 Martha autem satagebat circa frequens ministerium: quæ stetit, et ait: Domine, non est tibi curæ quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, ut me adiuvet. 41 Et respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, solicita es, et turbaris erga plurima. 42 Porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. *Martha sollicita admonetur,*

11. 1 Et factum est: cum esset in quodam loco orans, ut cessavit, dixit unus ex discipulis eius ad eum: Domine, doce nos orare, sicut docuit et Ioannes discipulos suos. 2 Et ait illis: Cum oratis, dicite: *orationis modus*

[e]Pater, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum.
3 Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.
4 Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem et ipsi dimittimus omni debenti nobis.
Et ne nos inducas in tentationem.

5 Et ait ad illos: Quis vestrum habebit amicum, et ibit ad illum media nocte, et dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes, 6 quoniam amicus meus venit de via ad me, et non habeo quod ponam ante illum, 7 et ille deintus respondens dicat: Noli mihi molestus esse, iam ostium clausum est, et pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere, et dare tibi. 8 Et si ille perseveraverit pulsans: dico vobis. *atque efficacia exponitur.*

21 [a]Mt 11, 25. — *23* [b]Mt 13, 16. — *25* [c]Mt 22, 35; Mc 12, 28. — *27* [d]Dt 6, 5. — **11,** *2* [e]Mt 6, 9.

etsi non dabit illi surgens eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen
eius surget, et dabit illi quotquot habet necessarios. 9 [a]Et ego dico vobis: Petite,
et dabitur vobis: quærite, et invenietis: pulsate, et aperietur vobis. 10 Omnis
enim, qui petit, accipit: et qui quærit, invenit: et pulsanti aperietur. 11 [b]Quis
autem ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi? Aut piscem:
numquid pro pisce serpentem dabit illi? 12 Aut si petierit ovum: numquid porriget
illi scorpionem? 13 Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris:
quanto magis Pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se?

11. De eiectione dæmoniorum et signo Ionæ, 11, 14—36.

Satanas satanam non eicit.

14 [c]Et erat eiiciens dæmonium, et illud erat mutum. Et cum eiecisset dæmonium,
locutus est mutus, et admiratæ sunt turbæ. 15 Quidam autem ex eis dixerunt:
[d]In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia. 16 Et alii tentantes, signum
de cælo quærebant ab eo. 17 Ipse autem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis:
Omne regnum in seipsum divisum desolabitur, et domus supra domum cadet.
18 Si autem et Satanas in seipsum divisus est, quomodo stabit regnum eius? quia
dicitis in Beelzebub me eiicere dæmonia. 19 Si autem ego in Beelzebub eiicio
dæmonia: filii vestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. 20 Porro si
in digito Dei eiicio dæmonia: profecto pervenit in vos regnum Dei. 21 Cum fortis
armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet. 22 Si autem fortior
eo superveniens vicerit eum, universa arma eius auferet, in quibus confidebat, et
spolia eius distribuet. 23 Qui non est mecum, contra me est: et qui non colligit
mecum, dispergit.

in domum revertitur:

24 Cum immundus spiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquosa,
quærens requiem: et non inveniens dicit: Revertar in domum meam unde exivi.
25 Et cum venerit, invenit eam scopis mundatam, et ornatam. 26 Tunc vadit, et
assumit septem alios spiritus secum, nequiores se, et ingressi habitant ibi. Et fiunt
novissima hominis illius peiora prioribus.

mulier matri Iesu benedicit;

27 Factum est autem, cum hæc diceret: extollens vocem quædam mulier de
turba dixit illi: Beatus venter, qui te portavit, et ubera, quæ suxisti. 28 At ille
dixit: Quinimmo beati, qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud.

Ionas generationi signum datur,

29 Turbis autem concurrentibus cœpit dicere: [e]Generatio hæc, generatio nequam
est: signum quærit, et signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ. 30 [f]Nam
sicut fuit Ionas signum Ninivitis: ita erit et Filius hominis generationi isti. 31 [g]Re-
gina Austri surget in iudicio cum viris generationis huius, et condemnabit illos:
quia venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis: et ecce plus quam Salomon
hic. 32 Viri Ninivitæ surgent in iudicio cum generatione hac, et condemnabunt
illam: [h]quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem Ionæ, et ecce plus quam
Ionas hic.

oculus mentis luci cælesti aperiatur.

33 [i]Nemo lucernam accendit, et in abscondito ponit, neque sub modio: sed
supra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant. 34 [k]Lucerna corporis
tui, est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum
erit: si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. 35 Vide ergo
ne lumen, quod in te est, tenebræ sint. 36 Si ergo corpus tuum totum lucidum
fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, et sicut lucerna
fulgoris illuminabit te.

12. Increpatio pharisæorum et legisperitorum, 11, 37—54.

Dominus veram munditiam docet

37 Et cum loqueretur, rogavit illum quidam Pharisæus ut pranderet apud se.
Et ingressus recubuit. 38 Pharisæus autem cœpit intra se reputans dicere, quare
non baptizatus esset ante prandium. 39 Et ait Dominus ad illum: [l]Nunc vos
Pharisæi quod deforis est calicis, et catini, mundatis: quod autem intus est vestrum,
plenum est rapina, et iniquitate. 40 Stulti nonne qui fecit quod deforis est, etiam

9 [a]Mt 7, 7; 21, 22; Mc 11, 24; Io 14, 13; Iac 1, 5. — *11* [b]Mt 7, 9. — *14* [c]Mt 9, 32; 12, 22. — *15* [d]Mc 3, 22. — *29* [e]Mt 12, 39. — *30* [f]Ion 2, 1. — *31* [g]1 Rg 10 1; 2 Par 9, 1. — *32* [h]Ion 3, 5. — *33* [i]Mt 5, 15; Mc 4, 21. — *34* [k]Mt 6, 22. — *39* [l]Mt 23, 25.

id, quod deintus est, fecit? 41 Verumtamen quod superest, date eleemosynam:
et ecce omnia munda sunt vobis.
42 Sed væ vobis Pharisæis, quia decimatis mentham, et rutam, et omne olus, atque væ dicit pharisæis
et præteritis iudicium, et charitatem Dei: hæc autem oportuit facere, et illa non
omittere. 43 [a]Væ vobis Pharisæis, quia diligitis primas cathedras in synagogis,
et salutationes in foro. 44 Væ vobis, quia estis ut monumenta, quæ non apparent,
et homines ambulantes supra, nesciunt.
45 Respondens autem quidam ex Legisperitis, ait illi: Magister, hæc dicens ac legisperitis.
etiam contumeliam nobis facis. 46 At ille ait: Et vobis Legisperitis væ: [b]quia
oneratis homines oneribus, quæ portare non possunt, et ipsi uno digito vestro non
tangitis sarcinas. 47 Væ vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum: patres
autem vestri occiderunt illos. 48 Profecto testificamini quod consentitis operibus
patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis
eorum sepulchra. 49 Propterea et sapientia Dei dixit: Mittam ad illos Prophetas,
et Apostolos, et ex illis occident, et persequentur: 50 ut inquiratur sanguis omnium
Prophetarum, qui effusus est a constitutione mundi a generatione ista, 51 [c]a sanguine
Abel, usque ad sanguinem Zachariæ, qui periit inter altare, et ædem. Ita dico
vobis, requiretur ab hac generatione. 52 Væ vobis Legisperitis, quia tulistis clavem
scientiæ, ipsi non introistis, et eos, qui introibant, prohibuistis.
53 Cum autem hæc ad illos diceret, cœperunt Pharisæi, et Legisperiti graviter sibi insidiantibus
insistere, et os eius opprimere de multis, 54 insidiantes ei, et quærentes aliquid
capere de ore eius, ut accusarent eum.

13. Institutio discipulorum et turbarum, 12, 1—13, 9.

12. 1 Multis autem turbis circumstantibus, ita ut se invicem conculcarent, De sinceritate et animo impavido.
cœpit dicere ad discipulos suos: [d]Attendite a fermento Pharisæorum, quod est
hypocrisis. 2 [e]Nihil autem opertum est, quod non reveletur: neque absconditum,
quod non sciatur. 3 Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur: et quod
in aurem locuti estis in cubiculis, prædicabitur in tectis. 4 Dico autem vobis amicis
meis: Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, et post hæc non habent amplius
quid faciant. 5 Ostendam autem vobis quem timeatis: timete eum, qui, postquam
occiderit, habet potestatem mittere in gehennam, ita dico vobis, hunc timete.
6 Nonne quinque passeres væneunt dipondio, et unus ex illis non est in oblivione
coram Deo? 7 Sed et capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere:
multis passeribus pluris estis vos: 8 Dico autem vobis: [f]Omnis, quicumque con-
fessus fuerit me coram hominibus, et Filius hominis confitebitur illum coram Angelis
Dei: 9 qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram Angelis Dei.
10 [g]Et omnis, qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi: ei autem, qui
in Spiritum sanctum blasphemaverit, non remittetur. 11 Cum autem inducent
vos in synagogas, et ad magistratus, et potestates, nolite soliciti esse qualiter,
aut quid respondeatis, aut quid dicatis. 12 Spiritus enim sanctus docebit vos in
ipsa hora quid oporteat vos dicere.
13 Ait autem ei quidam de turba: Magister, dic fratri meo ut dividat mecum de avaritia vitanda.
hereditatem. 14 At ille dixit illi: Homo, quis me constituit iudicem, aut divisorem
super vos? 15 Dixitque ad illos: Videte, et cavete ab omni avaritia: quia non in
abundantia cuiusquam vita eius est ex his quæ possidet. 16 Dixit autem simili-
tudinem ad illos, dicens: Hominis cuiusdam divitis uberes fructus ager attulit:
17 et cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus
meos? 18 Et dixit: Hoc faciam: Destruam horrea mea, et maiora faciam: et illuc
congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, et bona mea. 19 et dicam animæ meæ:
[h]Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epu-
lare. 20 Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te: quæ
autem parasti, cuius erunt? 21 Sic est qui sibi thesaurizat, et non est in Deum dives.

43 [a]Mt 23, 6; Mc 12, 38; Inf 20, 46. — *46* [b]Mt 23, 4. — *51* [c]Gn 4, 8; 2 Par 24, 22. — **12,** *1* [d]Mt 16, 6; Mc 8, 15. — *2* [e]Mt 10, 26; Mc 4, 22. — *8* [f]Mt 10, 32; Mc 8, 38; 2 Tim 2, 12. — *10* [g]Mt 12, 32; Mc 3, 28. — *19* [h]Sir 11, 19.

de sollicitudine superflua. 22 Dixitque ad discipulos suos: Ideo dico vobis: [a]Nolite soliciti esse animæ
vestræ quid manducetis: neque corpori quid induamini. 23 Anima plus est quam
esca, et corpus plus quam vestimentum. 24 Considerate corvos quia non seminant,
neque metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, et Deus pascit illos.
Quanto magis vos pluris estis illis? 25 Quis autem vestrum cogitando potest adiicere
ad staturam suam cubitum unum? 26 Si ergo neque quod minimum est potestis,
quid de ceteris soliciti estis? 27 Considerate lilia quomodo crescunt: non laborant,
neque nent: dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur
sicut unum ex istis. 28 Si autem fœnum, quod hodie est in agro, et cras in clibanum
mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos pusillæ fidei? 29 Et vos nolite quærere
quid manducetis, aut quid bibatis: et nolite in sublime tolli: 30 hæc enim omnia
gentes mundi quærunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis. 31 Verumtamen
quærite primum regnum Dei, et iustitiam eius: et hæc omnia adiicientur
vobis. 32 Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.
33 [b]Vendite quæ possidetis, et date eleemosynam. Facite vobis sacculos, qui non
veterascunt, thesaurum non deficientem in cælis: quo fur non appropiat, neque
tinea corrumpit. 34 Ubi enim thesaurus vester est, ibi et cor vestrum erit.

de vigilantia. 35 Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris, 36 et
vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando revertatur a nuptiis:
ut, cum venerit, et pulsaverit, confestim aperiant ei. 37 Beati servi illi, quos cum
venerit dominus, invenerit vigilantes: amen dico vobis, quod præcinget se, et
faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis. 38 Et si venerit in secunda
vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita invenerit, beati sunt servi illi. 39 [c]Hoc
autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret utique,
et non sineret perfodi domum suam. 40 Et vos estote parati: quia [d]qua hora non
putatis, Filius hominis veniet.

de dispensatore fideli. 41 Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam: an et ad omnes?
42 Dixit autem Dominus: Quis, putas, est fidelis dispensator, et prudens, quem
constituit Dominus supra familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram?
43 Beatus ille servus, quem cum venerit Dominus, invenerit ita facientem. 44 Vere
dico vobis, quoniam supra omnia, quæ possidet, constituet illum. 45 Quod si dixerit
servus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire: et cœperit percutere
servos, et ancillas, et edere, et bibere, et inebriari: 46 veniet dominus servi illius
in die, qua non sperat, et hora, qua nescit, et dividet eum, partemque eius cum
infidelibus ponet. 47 Ille autem servus, qui cognovit voluntatem domini sui, et
non præparavit, et non fecit secundum voluntatem eius, vapulabit multis: 48 qui
autem non cognovit, et fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem, cui
multum datum est, multum quæretur ab eo: et cui commendaverunt multum,
plus petent ab eo.

de separatione hominum. 49 Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur? 50 Baptismo
autem habeo baptizari: et quomodo coarctor usquedum perficiatur? 51 [e]Putatis
quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis, sed separationem: 52 erunt
enim ex hoc quinque in domo una divisi, tres in duos, et duo in tres 53 dividentur:
pater in filium, et filius in patrem suum, mater in filiam, et filia in matrem, socrus
in nurum suam, et nurus in socrum suam.

de probatione temporis. 54 [f]Dicebat autem et ad turbas: Cum videritis nubem orientem ab occasu,
statim dicitis: Nimbus venit: et ita fit. 55 et cum austrum flantem, dicitis: Quia
æstus erit: et fit. 56 Hypocritæ faciem cæli, et terræ nostis probare: hoc autem
tempus quomodo non probatis? 57 Quid autem et a vobis ipsis non iudicatis quod
iustum est? 58 [g]Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem, in via da
operam liberari ab illo, ne forte trahat te ad iudicem, et iudex tradat te exactori, et
exactor mittat te in carcerem. 59 Dico tibi, non exies inde, donec etiam novissimum
minutum reddas.

22 [a]Ps 54, 23; Mt 6, 25; 1 Ptr 5, 7. — *33* [b]Mt 6, 20; 19, 21. — *39* [c]Mt 24, 43. — *40* [d]Apc 16, 15. — *51* [e]Mt 10, 34. — *54* [f]Mt 16, 2. — *58* [g]Mt 5, 25.

13. 1 Aderant autem quidam ipso in tempore, nunciantes illi de Galilæis, de pœnitentia agenda.
quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. 2 Et respondens dixit
illis: Putatis quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia
passi sunt? 3 Non, dico vobis: sed nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter
peribitis. 4 Sicut illi decem et octo, supra quos cecidit turris in Siloe, et occidit
eos: putatis quia et ipsi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in
Ierusalem? 5 Non, dico vobis: sed si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter
peribitis. 6 Dicebat autem et hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam
plantatam in vinea sua, et venit quærens fructum in illa, et non invenit. 7 Dixit
autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt ex quo venio quærens fructum
in ficulnea hac, et non invenio: succide ergo illam: ut quid etiam terram occupat?
8 At ille respondens, dicit illi: Domine dimitte illam et hoc anno, usque dum fodiam
circa illam, et mittam stercora: 9 et siquidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam.

14. Sanatio mulieris inclinatæ, 13, 10—21.

10 Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis. 11 Et ecce mulier, quæ Mulier
habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo: et erat inclinata, nec omnino inclinata
poterat sursum respicere. 12 Quam cum videret Iesus, vocavit eam ad se, et ait erigitur,
illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. 13 Et imposuit illi manus, et confestim
erecta est, et glorificabat Deum.

14 Respondens autem archisynagogus, indignans quia sabbato curasset Iesus: archisynagogus
dicebat turbæ: Sex dies sunt, in quibus oportet operari: in his ergo venite, et indignans
curamini, et non in die sabbati. 15 Respondens autem ad illum Dominus dixit: reprehenditur,
Hypocritæ, unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum, aut asinum
a præsepio, et ducit adaquare? 16 Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligavit
satanas, ecce decem et octo annis non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati?

17 Et cum hæc diceret, erubescebant omnes adversarii eius: et omnis populus populus gaudet,
gaudebat in universis, quæ gloriose fiebant ab eo.

18 Dicebat ergo: Cui simile est regnum Dei, et cui simile æstimabo illud? parabola sinapis
19 [a]Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum, et crevit,
et factum est in arborem magnam: et volucres cæli requieverunt in ramis eius.

20 [b]Et iterum dixit: Cui simile æstimabo regnum Dei? 21 Simile est fermento, et fermenti proponitur.
quod acceptum mulier abscondit in farinæ sata tria, donec fermentaretur totum.

15. De numero salvandorum et loco passionis dominicæ, 13, 22—35.

22 Et ibat per civitates, et castella docens, et iter faciens in Ierusalem. Iter faciens Dominus

23 Ait autem illi quidam: Domine, si pauci sunt, qui salvantur? Ipse autem portam
dixit ad illos: 24 [c]Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, angustam dicit,
quærent intrare, et non poterunt. 25 [d]Cum autem intraverit paterfamilias, et
clauserit ostium, incipietis foris stare, et pulsare ostium, dicentes: Domine, aperi
nobis: et respondens dicet vobis: Nescio vos unde sitis: 26 tunc incipietis dicere:
Manducavimus coram te, et bibimus, et in plateis nostris docuisti. 27 Et dicet
vobis: [e]Nescio vos unde sitis: discedite a me omnes operarii iniquitatis. 28 Ibi
erit fletus, et stridor dentium: cum videritis Abraham, et Isaac, et Iacob, et omnes
Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras. 29 Et venient ab Oriente, et
Occidente, et Aquilone, et Austro, et accumbent in regno Dei. 30 [f]Et ecce sunt
novissimi qui erunt primi, et sunt primi qui erunt novissimi.

31 In ipsa die accesserunt quidam Pharisæorum, dicentes illi: Exi, et vade hinc: se
quia Herodes vult te occidere. 32 Et ait illis: Ite, et dicite vulpi illi: Ecce eiicio Ierosolymis moriturum
dæmonia, et sanitates perficio hodie, et cras, et tertia die consummor. 33 Verum- nuntiat.
tamen oportet me hodie et cras et sequenti die ambulare: quia non capit prophetam
perire extra Ierusalem.

13, *19* [a]Mt 13, 31; Mc 4, 31. — *20* [b]Mt 13, 33. — *24* [c]Mt 7, 13. — *25* [d]Mt 25, 10. —
27 [e]Ps 6, 9; Mt 7, 23; 25, 41. — *30* [f]Mt 19, 30; 20, 16; Mc 10, 31.

civitatem plangit. 34 [a]Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis Prophetas, et lapidas eos, qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum avis nidum suum sub pennis, et noluisti? 35 Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quia non videbitis me donec veniat cum dicetis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

16. Iesus apud principem pharisæorum cenans, 14, 1—24.

Sabbato hydropicum sanat. 14. 1 Et factum est cum intraret Iesus in domum cuiusdam principis Pharisæorum sabbato manducare panem, et ipsi observabant eum. 2 Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. 3 Et respondens Iesus dixit ad Legisperitos, et Pharisæos, dicens: Si licet sabbato curare? 4 At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum, ac dimisit. 5 Et respondens ad illos dixit: Cuius vestrum asinus, aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die sabbati? 6 Et non poterant ad hæc respondere illi.

in novissimo loco recumbendum 7 Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: 8 Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invitatus ab illo, 9 et veniens is, qui te et illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum: et tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere. 10 sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco: ut, cum venerit qui te invitavit, dicat tibi: [b]Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus: 11 [c]quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur.

et pauperes invitandos docet, 12 Dicebat autem et ei, qui se invitaverat: Cum facis prandium, aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites: ne forte te et ipsi reinvitent, et fiat tibi retributio. 13 [d]sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, et cæcos: 14 et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.

parabolam cœnæ magnæ proponit. 15 Hæc cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi: Beatus, qui manducabit panem in regno Dei. 16 At ipse dixit ei: [e]Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocavit multos. 17 Et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia iam parata sunt omnia. 18 Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam: rogo te habe me excusatum. 19 Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, et eo probare illa: rogo te habe me excusatum. 20 Et alius dixit: Uxorem duxi, et ideo non possum venire. 21 Et reversus servus nunciavit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit servo suo: Exi cito in plateas, et vicos civitatis: et pauperes, ac debiles, et cæcos, et claudos introduc huc. 22 Et ait servus: Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est. 23 Et ait dominus servo: Exi in vias, et sepes: et compelle intrare, ut impleatur domus mea. 24 Dico autem vobis quod nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.

17. Condiciones imitationis Christi, 14, 25—35.

Omnibus renuntiandum et crux ferenda est, 25 Ibant autem turbæ multæ cum eo: et conversus dixit ad illos: 26 [f]Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. 27 [g]Et qui non baiulat crucem suam, et venit post me, non potest meus esse discipulus.

quod exemplis illustratur. 28 Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus, qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum, 29 ne, posteaquam posuerit fundamentum, et non potuerit perficere, omnes, qui vident, incipiant illudere ei, 30 dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, et non potuit consummare? 31 Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? 32 alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens rogat ea, quæ pacis sunt. 33 Sic ergo omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus, quæ possidet, non potest

34 [a]Mt 23, 37. 14, *10* [b]Pr 25, 7. *11* [c]Mt 23, 12; Inf 18, 14. — *13* [d]Tob 4, 7; Pr 3, 9. — *16* [e]Mt 22, 5; Apc 19, 9. — *26* [f]Mt 10, 37. *27* [g]Mt 10, 38; 16, 24; Mc 8, 34.

meus esse discipulus. 34 [a]Bonum est sal. Si autem sal evanuerit, in quo condietur?
35 Neque in terram, neque in sterquilinium utile est, sed foras mittetur. Qui habet
aures audiendi, audiat.

18. Variæ parabolæ et monitiones, 15, 1—17, 10.

15. 1 Erant autem appropinquantes ei publicani, et peccatores ut audirent Occasio:
illum. 2 Et murmurabant Pharisæi, et Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit,
et manducat cum illis.
3 Et ait ad illos parabolam istam, dicens: 4 [b]Quis ex vobis homo, qui habet parabola ovis perditæ
centum oves: et si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonagintanovem in
deserto, et vadit ad illam, quæ perierat, donec inveniat eam? 5 Et cum invenerit
eam, imponit in humeros suos gaudens: 6 et veniens domum convocat amicos,
et vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi quia inveni ovem meam, quæ perierat?
7 Dico vobis quod ita gaudium erit in cælo super uno peccatore pœnitentiam agente,
quam super nonagintanovem iustis, qui non indigent pœnitentia.
8 Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam unam, et drachmæ amissæ.
nonne accendit lucernam, et everrit domum, et quærit diligenter, donec inveniat?
9 Et cum invenerit, convocat amicas, et vicinas, dicens: Congratulamini mihi
quia inveni drachmam, quam perdideram? 10 Ita dico vobis, gaudium erit coram
angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.
11 Ait autem: Homo quidam habuit duos filios: 12 et dixit adolescentior ex parabola filii prodigi,
illis patri: Pater, da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit. Et divisit illis
substantiam. 13 Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior
filius peregre profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipavit substantiam
suam vivendo luxuriose. 14 Et postquam omnia consummasset, facta est fames
valida in regione illa, et ipse cœpit egere. 15 Et abiit, et adhæsit uni civium regionis
illius. Et misit illum in villam suam ut pasceret porcos. 16 Et cupiebat implere
ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant: et nemo illi dabat. 17 In se
autem reversus, dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus,
ego autem hic fame pereo! 18 Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam ei: Pater,
peccavi in cælum, et coram te: 19 iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me
sicut unum de mercenariis tuis. 20 Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem
adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius, et misericordia motus est, et accurrens
cecidit super collum eius, et osculatus est eum. 21 Dixitque ei filius: Pater, peccavi
in cælum, et coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus. 22 Dixit autem pater
ad servos suos: Cito proferte stolam primam, et induite illum, et date annulum in
manum eius, et calceamenta in pedes eius: 23 et adducite vitulum saginatum,
et occidite, et manducemus, et epulemur: 24 quia hic filius meus mortuus erat,
et revixit: perierat, et inventus est. Et cœperunt epulari. 25 Erat autem filius
eius senior in agro: et cum veniret, et appropinquaret domui, audivit sympho-
niam, et chorum: 26 et vocavit unum de servis, et interrogavit quid hæc essent.
27 Isque dixit illi: Frater tuus venit, et occidit pater tuus vitulum saginatum, quia
salvum illum recepit. 28 Indignatus est autem, et nolebat introire. Pater ergo
illius egressus, cœpit rogare illum. 29 At ille respondens, dixit patri suo: Ecce tot
annis servio tibi, et numquam mandatum tuum præterivi, et numquam dedisti
mihi hœdum ut cum amicis meis epularer: 30 sed postquam filius tuus hic, qui
devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.
31 At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt: 32 epulari
autem, et gaudere oportebat, quia frater tuus hic, mortuus erat, et revixit: perierat,
et inventus est.
16. 1 Dicebat autem et ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, qui parabola
habebat villicum: et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius. villici iniqui;
2 Et vocavit illum, et ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis
tuæ: iam enim non poteris villicare. 3 Ait autem villicus intra se: Quid faciam

34 [a]Mt 5, 13; Mc 9, 49. — 15, *4* [b]Mt 18, 12.

quia dominus meus aufert a me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubesco.
[4] Scio quid faciam, ut, cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas.
[5] Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes
domino meo? [6] At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem
tuam: et sede cito, scribe quinquaginta. [7] Deinde alii dixit: Tu vero quantum
debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, et scribe octoginta.
[8] Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia filii huius
sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. [9] Et ego vobis dico: facite
vobis amicos de mammona iniquitatis: ut, cum defeceritis, recipiant vos in æterna
tabernacula. [10] Qui fidelis est in minimo, et in maiori fidelis est: et qui in modico
iniquus est, et in maiori iniquus est. [11] Si ergo in iniquo mammona fideles non
fuistis: quod verum est, quis credet vobis? [12] Et si in alieno fideles non fuistis:
quod vestrum est, quis dabit vobis? [13] [a]Nemo servus potest duobus dominis servire:
aut enim unum odiet, et alterum diliget: aut uni adhærebit, et alterum contemnet:
non potestis Deo servire, et mammonæ.

pharisæi arguuntur:
[14] Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant avari: et deridebant illum.
[15] Et ait illis: Vos estis, qui iustificatis vos coram hominibus: Deus autem novit
corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum. [16] [b]Lex,
et prophetæ usque ad Ioannem: ex eo regnum Dei evangelizatur, et omnis in illud
vim facit. [17] Facilius est autem cælum, et terram præterire, quam de Lege unum
apicem cadere. [18] [c]Omnis, qui dimittit uxorem suam, et alteram ducit, mœchatur:
et qui dimissam a viro ducit, mœchatur.

parabola epulonis et mendici:
[19] Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura, et bysso: et epulabatur
quotidie splendide. [20] Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui iacebat
ad ianuam eius, ulceribus plenus, [21] cupiens saturari de micis, quæ cadebant de
mensa divitis, et nemo illi dabat: sed et canes veniebant, et lingebant ulcera eius.
[22] Factum est autem ut moreretur mendicus, et portaretur ab Angelis in sinum
Abrahæ. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. [23] Elevans autem
oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu
eius: [24] et ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum
ut intingat extremum digiti sui in aquam ut refrigeret linguam meam, quia crucior
in hac flamma. [25] Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in
vita tua, et Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris.
[26] et in his omnibus inter nos, et vos chaos magnum firmatum est: ut hi, qui volunt
hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare. [27] Et ait: Rogo
ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei. [28] habeo enim quinque fratres,
ut testetur illis, ne et ipsi veniant in hunc locum tormentorum. [29] Et ait illi Abraham:
Habent Moysen, et prophetas: audiant illos. [30] At ille dixit: Non, pater Abraham:
sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. [31] Ait autem illi: Si Moysen,
et prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

discipuli de scandalo et reconciliatione:
17. [1] Et ait ad discipulos suos: [d]Impossibile est ut non veniant scandala:
væ autem illi, per quem veniunt. [2] Utilius est illi si lapis molaris imponatur circa
collum eius, et proiiciatur in mare, quam ut scandalizet unum de pusillis istis.
[3] Attendite vobis: [e]Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: et si pœnitentiam
egerit, dimitte illi. [4] Et si septies in die peccaverit in te, et septies in die conversus
fuerit ad te, dicens: Pœnitet me, dimitte illi.

de fide firma et humilitate docentur:
[5] Et dixerunt Apostoli Domino: Adauge nobis fidem. [6] [f]Dixit autem Dominus:
Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis huic arbori moro: Eradicare,
et transplantare in mare: et obediet vobis. [7] Quis autem vestrum habens servum
arantem aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi: Statim transi, recumbe:
[8] et non dicat ei: Para quod cœnem, et præcinge te, et ministra mihi donec manducem
et bibam, et post hæc tu manducabis, et bibes? [9] Numquid gratiam habet servo
illi, quia fecit quæ ei imperaverat? [10] Non puto. Sic et vos cum feceritis omnia, quæ
præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.

16, *13* [a]Mt 6, 24. — *16* [b]Mt 11, 12. — *18* [c]Mt 5, 32; Mc 10, 11; 1 Cor 7, 10. — **17,** *1* [d]Mt 18, 7; Mc 9, 41. — *3* [e]Lv 19, 17; Sir 19, 13; Mt 18, 15. — *6* [f]Mt 17, 19.

19. Mundatio decem leprosorum, 17, 11—19.

[11] Et factum est, dum iret in Ierusalem, transibat per mediam Samariam, Iter faciens
et Galilæam.
[12] Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, decem mundat,
qui steterunt a longe: [13] et levaverunt vocem, dicentes: Iesu præceptor, miserere
nostri. [14] Quos ut vidit, dixit: [a]Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est,
dum irent, mundati sunt.
[15] Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna quorum unus
voce magnificans Deum, [16] et cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens: Samaritanus
et hic erat Samaritanus. [17] Respondens autem Iesus, dixit: Nonne decem mundati gratias agit.
sunt? et novem ubi sunt? [18] Non est inventus qui rediret, et daret gloriam Deo,
nisi hic alienigena. [19] Et ait illi: Surge, vade: quia fides tua te salvum fecit.

20. Reliquæ doctrinæ in itinere, 17, 20—18, 14.

[20] Interrogatus autem a Pharisæis: Quando venit regnum Dei? respondens Secundus adventus
eis, dixit: Non venit regnum Dei cum observatione: [21] neque dicent: Ecce hic, Domini
aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est. [22] Et ait ad discipulos suos: describitur.
Venient dies quando desideretis videre unum diem Filii hominis, et non videbitis.
[23] [b]Et dicent vobis: Ecce hic, et ecce illic. Nolite ire, neque sectemini. [24] nam,
sicut fulgur coruscans de sub cælo in ea, quæ sub cælo sunt, fulget: ita erit Filius
hominis in die sua. [25] Primum autem oportet illum multa pati, et reprobari a ge-
neratione hac. [26] [c]Et sicut factum est in diebus Noe, ita erit et in diebus Filii
hominis. [27] Edebant, et bibebant: uxores ducebant, et dabantur ad nuptias,
usque in diem, qua intravit Noe in arcam: et venit diluvium, et perdidit omnes.
[28] Similiter sicut factum est in diebus Lot: Edebant, et bibebant: emebant, et
vendebant: plantabant, et ædificabant: [29] qua die autem exiit Lot a Sodomis,
[d]pluit ignem, et sulphur de cælo, et omnes perdidit: [30] secundum hæc erit qua
die Filius hominis revelabitur. [31] In illa hora qui fuerit in tecto, et vasa eius in
domo, ne descendat tollere illa: et qui in agro, similiter non redeat retro. [32] Memores
estote uxoris Lot. [33] [e]Quicumque quæsierit animam suam salvam facere, perdet
illam: et quicumque perdiderit illam, vivificabit eam. [34] Dico vobis: [f]in illa nocte
erunt duo in lecto uno: unus assumetur, et alter relinquetur: [35] duæ erunt molentes
in unum: una assumetur, et altera relinquetur: duo in agro: unus assumetur,
et alter relinquetur. [36] Respondentes dicunt illi: Ubi Domine? [37] Qui dixit illis:
Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquilæ.
18. [1] Dicebat autem et parabolam ad illos, [g]quoniam oportet semper orare parabola iudicis
et non deficere, [2] dicens: Iudex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non iniqui
timebat, et hominem non reverebatur. [3] Vidua autem quædam erat in civitate
illa, et veniebat ad eum, dicens: Vindica me de adversario meo. [4] Et nolebat per
multum tempus. Post hæc autem dixit intra se: Etsi Deum non timeo, nec hominem
revereor: [5] tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in novissimo
veniens sugillet me. [6] Ait autem Dominus: Audite quid iudex iniquitatis dicit:
[7] Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac
nocte, et patientiam habebit in illis? [8] Dico vobis quia cito faciet vindictam illorum.
Verumtamen Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?
[9] Dixit autem et ad quosdam, qui in se confidebant tamquam iusti, et asperna- atque pharisæi
bantur ceteros, parabolam istam: [10] Duo homines ascenderunt in templum ut et publicani
orarent: unus Pharisæus, et alter publicanus. [11] Pharisæus stans, hæc apud se proponitur.
orabat: Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum: raptores, iniusti,
adulteri: velut etiam hic publicanus. [12] ieiuno bis in sabbato: decimas do omnium,
quæ possideo. [13] Et publicanus a longe stans, nolebat nec oculos ad cælum levare:
sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori. [14] Dico

14 [a]Lv 14, 2. — *23* [b]Mt 24, 23; Mc 13, 21. — *26* [c]Gn 7, 7; Mt 24, 37. — *29* [d]Gn 19, 24. — *33* [e]Mt 10, 39; Mc 8, 35; Sup 9, 24; Io 12, 25. — *34* [f]Mt 24, 40; 1 Thes 4, 15. — 18, *1* [g]Sir 18, 22; 1 Thes 5, 17.

vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo, [a]quia omnis, qui se exaltat,
humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur.

21. Acta in finibus Iudææ, 18, 15—30 (cf. Mt 19, 1—30; Mc 10, 1—31).

Iesus parvulis benedicit.
15 [b]Afferebant autem ad illum et infantes, ut eos tangeret. Quod cum viderent
discipuli, increpabant illos. 16 Iesus autem convocans illos, dixit: Sinite pueros
venire ad me, et nolite vetare eos, talium est enim regnum Dei. 17 Amen dico
vobis: Quicumque non acceperit regnum Dei sicut puer, non intrabit in illud.

divitem vocat.
18 [c]Et interrogavit eum quidam princeps, dicens: Magister bone, quid faciens
vitam æternam possidebo? 19 Dixit autem ei Iesus: Quid me dicis bonum? nemo
bonus nisi solus Deus. 20 Mandata nosti: [d]Non occides: Non mœchaberis: Non
furtum facies: Non falsum testimonium dices: Honora patrem tuum, et matrem.
21 Qui ait: Hæc omnia custodivi a iuventute mea. 22 Quo audito, Iesus ait ei:
Adhuc unum tibi deest: omnia quæcumque habes vende, et da pauperibus, et
habebis thesaurum in cælo: et veni, sequere me. 23 His ille auditis, contristatus
est: quia dives erat valde.

de divitiis et paupertate voluntaria loquitur.
24 Videns autem Iesus illum tristem factum, dixit: Quam difficile, qui pecunias
habent, in regnum Dei intrabunt. 25 Facilius est enim camelum per foramen acus
transire, quam divitem intrare in regnum Dei. 26 Et dixerunt qui audiebant: Et
quis potest salvus fieri? 27 Ait illis: Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia
sunt apud Deum. 28 Ait autem Petrus: Ecce nos dimisimus omnia, et secuti sumus
te. 29 Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo est, qui reliquit domum, aut parentes,
aut fratres, aut uxorem, aut filios propter regnum Dei, 30 et non recipiat multo
plura in hoc tempore, et in sæculo venturo vitam æternam.

IV. Ab itinere ultimo usque ad passionem, 18, 31—21, 38.

1. Ultimum iter in Ierusalem, 18, 31—19, 28.

Iesus mortem ac resurrectionem suam prædicit.
31 [e]Assumpsit autem Iesus duodecim, et ait illis: Ecce ascendimus Ierosolymam,
et consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per prophetas de Filio hominis.
32 tradetur enim Gentibus, et illudetur, et flagellabitur, et conspuetur: 33 et postquam
flagellaverint, occident eum, et tertia die resurget. 34 Et ipsi nihil horum intellexe-
runt, et erat verbum istud absconditum ab eis, et non intelligebant quæ dicebantur.

iuxta Iericho cæco visum restituit.
35 [f]Factum est autem, cum appropinquaret Iericho, cæcus quidam sedebat
secus viam, mendicans. 36 Et cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat
quid hoc esset. 37 Dixerunt autem ei, quod Iesus Nazarenus transiret. 38 Et
clamavit, dicens: Iesu fili David miserere mei. 39 Et qui præibant, increpabant
eum ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat: Fili David miserere mei. 40 Stans
autem Iesus iussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogavit illum,
41 dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine ut videam. 42 Et Iesus dixit
illi: Respice, fides tua te salvum fecit. 43 Et confestim vidit, et sequebatur illum
magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

apud Zachæum publicanum manet.
19. 1 Et ingressus perambulabat Iericho. 2 Et ecce vir nomine Zachæus:
et hic princeps erat publicanorum, et ipse dives: 3 et quærebat videre Iesum,
quis esset: et non poterat præ turba, quia statura pusillus erat. 4 Et præcurrens
ascendit in arborem sycomorum ut videret eum: quia inde erat transiturus. 5 Et
cum venisset ad locum, suspiciens Iesus vidit illum, et dixit ad eum: Zachæe festinans
descende: quia hodie in domo tua oportet me manere. 6 Et festinans descendit,
et excepit illum gaudens. 7 Et cum viderent omnes, murmurabant, dicentes quod
ad hominem peccatorem divertisset. 8 Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum:
Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: et si quid aliquem
defraudavi, reddo quadruplum. 9 Ait Iesus ad eum: Quia hodie salus domui huic
facta est: eo quod et ipse filius sit Abrahæ. 10 [g]Venit enim Filius hominis quærere,
et salvum facere quod perierat.

14 [a]Mt 23, 12; Sup 14, 11. — *15* [b]Mt 19, 13; Mc 10, 13. — *18* [c]Mt 19, 16. — *20* [d]Ex 20, 13. — *31* [e]Mt 20, 17; Mc 10, 32. — *35* [f]Mt 20, 29; Mc 10, 46. — **19**, *10* [g]Mt 18, 11.

11 Hæc illis audientibus adiiciens, dixit parabolam, eo quod esset prope Ierusalem: parabolam hominis
et quia existimarent quod confestim regnum Dei manifestaretur. 12 Dixit ergo: nobilis
[a]Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, et proponit.
reverti. 13 Vocatis autem decem servis suis, dedit eis decem mnas, et ait ad illos:
Negotiamini dum venio. 14 Cives autem eius oderant eum: et miserunt legationem
post illum, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos. 15 Et factum est ut rediret
accepto regno: et iussit vocari servos, quibus dedit pecuniam, ut sciret quantum
quisque negotiatus esset. 16 Venit autem primus dicens: Domine, mna tua decem
mnas acquisivit. 17 Et ait illi: Euge bone serve, quia in modico fuisti fidelis, eris
potestatem habens super decem civitates. 18 Et alter venit, dicens: Domine, mna
tua fecit quinque mnas. 19 Et huic ait: Et tu esto super quinque civitates. 20 Et
alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repositam in sudario:
21 timui enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, et metis quod
non seminasti. 22 Dicit ei: De ore tuo te iudico serve nequam, sciebas quod ego
homo austerus sum, tollens quod non posui, et metens quod non seminavi: 23 et
quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, ut ego veniens cum usuris utique
exegissem illam? 24 Et astantibus dixit: Auferte ab illo mnam, et date illi, qui
decem mnas habet. 25 Et dixerunt ei: Domine, habet decem mnas. 26 [b]Dico autem
vobis, quia omni habenti dabitur, et abundabit: ab eo autem, qui non habet, et
quod habet auferetur ab eo. 27 Verumtamen inimicos meos illos, qui noluerunt
me regnare super se, adducite huc: et interficite ante me.
28 Et his dictis, præcedebat ascendens Ierosolymam. Ierosolymam ascendit.

2. Triumphalis introitus in Ierusalem, 19, 29—44.

29 Et factum est, [c]cum appropinquasset ad Bethphage, et Bethaniam ad Discipuli a Domino
montem, qui vocatur Oliveti, misit duos discipulos suos, 30 dicens: Ite in castellum, missi
quod contra est: in quod introeuntes, invenietis pullum asinæ alligatum, cui nemo
umquam hominum sedit: solvite illum, et adducite. 31 Et si quis vos interrogaverit:
Quare solvitis? sic dicetis ei: Quia Dominus operam eius desiderat.
32 Abierunt autem qui missi erant: et invenerunt, sicut dixit illis, stantem pullum asinæ
pullum. 33 Solventibus autem illis pullum, dixerunt domini eius ad illos: Quid adducunt.
solvitis pullum? 34 At illi dixerunt: Quia Dominus eum necessarium habet. 35 [d]Et
duxerunt illum ad Iesum. Et iactantes vestimenta sua supra pullum, imposuerunt
Iesum.
36 Eunte autem illo, substernebant vestimenta sua in via. 37 Et cum ap- in quo Iesus
propinquaret iam ad descensum Montis oliveti, cœperunt omnes turbæ discipulorum triumphans
gaudentes laudare Deum voce magna super omnibus, quas viderant, virtutibus,
38 dicentes:

Benedictus, qui venit rex in nomine Domini, pax in cælo, et gloria in excelsis.

39 Et quidam Pharisæorum de turbis, dixerunt ad illum: Magister, increpa di-
scipulos tuos. 40 Quibus ipse ait: Dico vobis, quia si hi tacuerint, lapides clamabunt.
41 Et ut appropinquavit, videns civitatem flevit super illam, dicens: 42 Quia civitatem deflet.
si cognovisses et tu, et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem
abscondita sunt ab oculis tuis. 43 Quia venient dies in te: et circumdabunt te
inimici tui vallo, et circumdabunt te: et coangustabunt te undique: 44 et ad terram
prosternent te, et filios tuos, qui in te sunt, [e]et non relinquent in te lapidem super
lapidem: eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ.

3. Ultimum factum Iesu, 19, 45—48 (cf. Mc 11, 12—18).

45 [f]Et ingressus in templum, cœpit eiicere vendentes in illo, et ementes, Altero die templum
46 dicens illis: Scriptum est: [g]Quia domus mea domus orationis est. Vos autem purgat.
fecistis illam speluncam latronum. 47 Et erat docens quotidie in templo. Principes
autem sacerdotum, et Scribæ, et Principes plebis quærebant illum perdere: 48 et

12 [a]Mt 25, 14. — *26* [b]Mt 13, 12; 25, 29; Mc 4, 25; Sup 8, 18. — *29* [c]Mt 21, 1; Mc 11, 1. — *35* [d]Io 12, 14. — *44* [e]Mt 24, 2; Mc 13, 2; Inf 21, 6. — *45* [f]Mt 21, 12; Mc 11, 15. — *46* [g]Is 56, 7; Ir 7, 11.

non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat, audiens
illum.

4. De potestate Iesu et baptismo Ioannis, 20, 1—8.

Unde sit potestas Iesu.

20. 1 Et factum est in una dierum, docente illo populum in templo, et evan-
gelizante, convenerunt principes sacerdotum, et Scribæ cum senioribus, 2 et aiunt
dicentes ad illum: Dic nobis, [a]in qua potestate hæc facis? aut: Quis est, qui dedit
tibi hanc potestatem?

unde fuerit baptismus Ioannis:

3 Respondens autem Iesus, dixit ad illos: Interrogabo vos et ego unum verbum.
Respondete mihi: 4 Baptismus Ioannis de cælo erat, an ex hominibus?

Iudæi respondere nolunt,

5 At illi cogitabant intra se, dicentes: Quia si dixerimus, de cælo, dicet, Quare
ergo non credidistis illi? 6 Si autem dixerimus, Ex hominibus, plebs universa
lapidabit nos: certi sunt enim, Ioannem prophetam esse. 7 Et responderunt se
nescire unde esset.

neque Iesus respondet.

8 Et Iesus ait illis: Neque ego dico vobis in qua potestate hæc facio.

5. Parabola agricolarum malorum proponitur, 20, 9—19.

Sensus eius percipitur.

9 Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc: [b]Homo plantavit vineam,
et locavit eam colonis: et ipse peregre fuit multis temporibus. 10 Et in tempore
misit ad cultores servum, ut de fructu vineæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt eum
inanem. 11 Et addidit alterum servum mittere. Illi autem hunc quoque cædentes,
et afficientes contumelia, dimiserunt inanem. 12 Et addidit tertium mittere: qui
et illum vulnerantes eiecerunt. 13 Dixit autem dominus vineæ: Quid faciam?
mittam filium meum dilectum: forsitan, cum hunc viderint, verebuntur. 14 Quem
cum vidissent coloni, cogitaverunt intra se, dicentes: Hic est heres, occidamus
illum, ut nostra fiat hereditas. 15 Et eiectum illum extra vineam, occiderunt. Quid
ergo faciet illis dominus vineæ? 16 veniet, et perdet colonos istos, et dabit vineam
aliis. Quo audito, dixerunt illi: Absit. 17 Ille autem aspiciens eos ait: Quid est
ergo hoc, quod scriptum est:

[c]Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli?

18 Omnis, qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur: super quem autem
ceciderit, comminuet illum. 19 Et quærebant principes sacerdotum, et Scribæ
mittere in illum manus illa hora: et timuerunt populum: cognoverunt enim quod
ad ipsos dixerit similitudinem hanc.

6. De tributo Cæsari pendendo, 20, 20—26.

Dolosa interrogatio

20 [d]Et observantes miserunt insidiatores, qui se iustos simularent, ut caperent
eum in sermone, ut traderent illum principatui, et potestati præsidis. 21 Et interroga-
verunt eum, dicentes: Magister, scimus quia recte dicis, et doces: et non accipis perso-
nam, sed viam Dei in veritate doces: 22 licet nobis tributum dare Cæsari, an non?

mira responsio.

23 Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis? 24 Osten-
dite mihi denarium: Cuius habet imaginem, et inscriptionem? Respondentes dixerunt
ei: Cæsaris. 25 Et ait illis: [e]Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: et quæ sunt
Dei, Deo. 26 Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: et mirati
in responso eius, tacuerunt.

7. De resurrectione mortuorum, 20, 27—40.

Casum a Sadducæis propositum

27 [f]Accesserunt autem quidam Sadducæorum, qui negant esse resurrectionem,
et interrogaverunt eum, 28 dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis: [g]Si frater
alicuius mortuus fuerit habens uxorem, et hic sine liberis fuerit, ut accipiat eam
frater eius uxorem, et suscitet semen fratri suo: 29 septem ergo fratres erant:
et primus accepit uxorem, et mortuus est sine filiis. 30 Et sequens accepit illam,
et ipse mortuus est sine filio. 31 Et tertius accepit illam. Similiter et omnes septem,
et non reliquerunt semen, et mortui sunt. 32 Novissime omnium mortua est et

20, *2* [a]Mt 21, 23; Mc 11, 28. — *9* [b]Is 5, 1; Ir 2, 21; Mt 21, 33; Mc 12, 1. — *17* [c]Ps 117, 22; Is 28, 16; Act 4, 11; Rom 9, 33; 1 Ptr 2, 7. — *20* [d]Mt 22, 15; Mc 12, 13. — *25* [e]Rom 13, 7. — *27* [f]Mt 22, 23; Mc 12, 18. — *28* [g]Dt, 25, 5.

mulier. 33 In resurrectione ergo, cuius eorum erit uxor? siquidem septem habuerunt
eam uxorem.
34 Et ait illis Iesus: Filii huius sæculi nubunt, et traduntur ad nuptias: 35 illi Iesus
vero, qui digni habebuntur sæculo illo, et resurrectione ex mortuis, neque nubent, discutit.
neque ducent uxores: 36 neque enim ultra mori poterunt: æquales enim Angelis
sunt, et filii sunt Dei: cum sint filii resurrectionis. 37 Quia vero resurgant mortui,
et Moyses ostendit secus rubum, [a]sicut dicit Dominum, Deum Abraham, et Deum
Isaac, et Deum Iacob. 38 Deus autem non est mortuorum, sed vivorum: omnes
enim vivunt ei. 39 Respondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei: Magister,
bene dixisti. 40 Et amplius non audebant eum quidquam interrogare.

8. De natura Christi, 20, 41—44.

41 Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Christum, filium esse David? 42 et Quomodo
ipse David dicit in libro Psalmorum: filius et dominus
[b]Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis, 43 donec ponam inimicos David sit.
tuos, scabellum pedum tuorum?
44 David ergo Dominum illum vocat: et quomodo filius eius est?

9. De vita mala et pœna scribarum, 20, 45—47.

45 Audiente autem omni populo, dixit discipulis suis: 46 [c]Attendite a Scribis, Attendendum ab iis.
qui volunt ambulare in stolis, et amant salutationes in foro, et primas cathedras
in synagogis, et primos discubitus in conviviis: 47 qui devorant domos viduarum,
simulantes longam orationem. Hi accipient damnationem maiorem.

10. De munusculo viduæ, 21, 1—4.

21. 1 Respiciens [d]autem vidit eos, qui mittebant munera sua in gazophylacium, Totum dedit.
divites. 2 Vidit autem et quandam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo.
3 Et dixit: Vere dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quam omnes misit. 4 Nam
omnes hi ex abundanti sibi miserunt in munera Dei: hæc autem ex eo, quod deest
illi, omnem victum suum, quem habuit, misit.

11. Sermo eschatologicus Domini, 21, 5—38.

5 [e]Et quibusdam dicentibus de templo quod bonis lapidibus, et donis ornatum Iesus disci-
esset, dixit: 6 Hæc, quæ videtis, venient dies, in quibus [f]non relinquetur lapis pulis interrogantibus
super lapidem, qui non destruatur. 7 Interrogaverunt autem illum, dicentes: prædicit:
Præceptor, quando hæc erunt, et quod signum cum fieri incipient?
8 Qui dixit: Videte ne seducamini: multi enim venient in nomine meo, dicentes signa adventus sui,
quia ego sum: et tempus appropinquavit: nolite ergo ire post eos. 9 Cum autem
audieritis prælia, et seditiones, nolite terreri: oportet primum hæc fieri, sed nondum
statim finis. 10 Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, et regnum adversus
regnum. 11 Et terræmotus magni erunt per loca, et pestilentiæ, et fames, terroresque
de cælo, et signa magna erunt. 12 Sed ante hæc omnia iniicient vobis manus suas,
et persequentur tradentes in synagogas, et custodias, trahentes ad reges, et præsides
propter nomen meum: 13 continget autem vobis in testimonium. 14 Ponite ergo in
cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis. 15 ego enim dabo
vobis os, et sapientiam, cui non poterunt resistere, et contradicere omnes adversarii
vestri. 16 Trademini autem a parentibus, et fratribus, et cognatis, et amicis, et morte
afficient ex vobis: 17 et eritis odio omnibus propter nomen meum: 18 et capillus de
capite vestro non peribit. 19 In patientia vestra possidebitis animas vestras.
20 [g]Cum autem videritis circumdari ab exercitu Ierusalem, tunc scitote quia excidium Ierusalem,
appropinquavit desolatio eius: 21 tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes:
et qui in medio eius, discedant: et qui in regionibus, non intrent in eam. 22 quia
dies ultionis hi sunt, ut impleantur omnia, quæ scripta sunt. 23 Væ autem præ-

---

37 [a]Ex 3, 6. — *42* [b]Ps 109, 1; Mt 22, 44; Mc 12, 36. — *46* [c]Mt 23, 6; Mc 12, 38; Sup 11, 43. — 21, *1* [d]Mc 12, 41. — *5* [e]Mt 24, 1; Mc 13, 1. — *6* [f]Sup 19, 44. — *20* [g]Dn 9, 27; Mt 24, 15; Mc 13, 14.

gnantibus, et nutrientibus in illis diebus. erit enim pressura magna super terram,
et ira populo huic. 24 Et cadent in ore gladii: et captivi ducentur in omnes Gentes.
et Ierusalem calcabitur a Gentibus: donec impleantur tempora nationum.

signa finis mundi.

25 [a]Et erunt signa in sole, et luna, et stellis, et in terris pressura Gentium præ
confusione sonitus maris, et fluctuum: 26 arescentibus hominibus præ timore,
et expectatione, quæ supervenient universo orbi: nam virtutes cælorum movebuntur:
27 et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna, et
maiestate. 28 His autem fieri incipientibus, respicite, et levate capita vestra:
[b]quoniam appropinquat redemptio vestra. 29 Et dixit illis similitudinem: Videte
ficulneam, et omnes arbores: 30 cum producunt iam ex se fructum, scitis quoniam
prope est æstas. 31 Ita et vos cum videritis hæc fieri, scitote quoniam prope est
regnum Dei. 32 Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia
fiant. 33 Cælum, et terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

vigilantiam commendans:

34 Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, et ebrietate,
et curis huius vitæ: et superveniat in vos repentina dies illa: 35 tamquam laqueus
enim superveniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ. 36 Vigilate itaque,
omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, et
stare ante Filium hominis.

vita generalis.

37 Erat autem diebus docens in templo: noctibus vero exiens, morabatur in
monte, qui vocatur Oliveti. 38 Et omnis populus manicabat ad eum in templo
audire eum.

PARS SECUNDA.

Sacerdotium Salvatoris mundi, 22, 1—23, 56.

I. Iesus inter discipulos suos, 22, 1—46.

1. Proditio Iudæ Iscariotis, 22, 1—6.

Synedri consilium habent.

22. 1 Appropinquabat [c]autem dies festus Azymorum, qui dicitur Pascha:
2 et quærebant principes sacerdotum, et Scribæ, quomodo Iesum interficerent:
timebant vero plebem.

Iudas cum iis paciscitur

3 [d]Intravit autem satanas in Iudam, qui cognominabatur Iscariotes, unum
de duodecim. 4 et abiit, et locutus est cum principibus sacerdotum, et magistratibus,
quemadmodum illum traderet eis. 5 Et gavisi sunt, et pacti sunt pecuniam illi dare.
6 Et spopondit.

et opportunitatem quærit.

Et quærebat opportunitatem ut traderet illum sine turbis.

2. Ultima cena Domini, 22, 7—38.

Iesus ad cenam apparandam Petrum et Ioannem mittit.

7 Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi pascha. 8 Et misit
Petrum, et Ioannem, dicens: Euntes parate nobis pascha, ut manducemus. 9 At
illi dixerunt: Ubi vis paremus? 10 Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in
civitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans: sequimini eum
in domum, in quam intrat, 11 et dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi Magister:
Ubi est diversorium, ubi pascha cum discipulis meis manducem? 12 Et ipse ostendet
vobis cœnaculum magnum stratum, et ibi parate. 13 Euntes autem invenerunt
sicut dixit illis, et paraverunt pascha.

cum duodecim discumbit. Iam cenam ultimam init.

14 [e]Et cum facta esset hora, discubuit, et duodecim Apostoli cum eo.
15 et ait illis: Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam
patiar. 16 Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur
in regno Dei. 17 Et accepto calice gratias egit, et dixit: Accipite, et dividite inter
vos. 18 dico enim vobis quod non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei
veniat.

25 [a]Is 13, 10; Ez 32, 7; Ioel 3, 15; Mt 24, 29; Mc 13, 24. — *28* [b]Rom 8, 23. —
22, 1 [c]Mt 26, 2; Mc 14, 1. — *3* [d]Mt 26, 14; Mc 14, 10. — *14* [e]Mt 26, 20; Mc 14, 17.

19 [a]Et accepto pane gratias egit, et fregit, et dedit eis, dicens: Hoc est corpus eucharistiam instituit,
meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem. 20 Similiter
calicem, postquam cœnavit, dicens: Hic est calix novum testamentum in sanguine
meo, qui pro vobis fundetur.
21 [b]Verumtamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa. 22 Et quidem proditorem indicat,
Filius hominis, [c]secundum quod definitum est, vadit: verumtamen væ homini illi,
per quem tradetur. 23 Et ipsi cœperunt quærere inter se, quis esset ex eis, qui hoc
facturus esset.
24 Facta est autem et contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior. humilitatem docet,
25 Dixit autem eis: [d]Reges Gentium dominantur eorum: et qui potestatem habent
super eos, benefici vocantur. 26 Vos autem non sic: sed qui maior est in vobis,
fiat sicut minor: et qui præcessor est, sicut ministrator. 27 Nam quis maior est,
qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum
sum, sicut qui ministrat: 28 vos autem estis, qui permansistis mecum in ten-
tationibus meis: 29 Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus regnum,
30 ut edatis, et bibatis super mensam meam in regno meo: et sedeatis super thronos
iudicantes duodecim tribus Israel.
31 Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce satanas expetivit vos ut cribraret Simoni fidem et
sicut triticum: 32 ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua: et tu aliquando negationem,
conversus confirma fratres tuos. 33 Qui dixit ei: Domine, tecum paratus sum et in
carcerem, et in mortem ire. 34 [e]At ille dixit: Dico tibi Petre, non cantabit hodie
gallus, donec ter abneges nosse me.
Et dixit eis: 35 [f]Quando misi vos sine sacculo, et pera, et calceamentis, numquid omnibus autem
aliquid defuit vobis? 36 At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet persecutionem præ-
sacculum, tollat similiter et peram: et qui non habet, vendat tunicam suam, et nuntiat.
emat gladium. 37 Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc, quod scriptum est, oportet
impleri in me: [g]Et cum iniquis deputatus est. Etenim ea, quæ sunt de me, finem
habent. 38 At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladii hic. At ille dixit eis: Satis est.

3. Oratio in monte olivarum, 22, 39—46.

39 [h]Et egressus ibat secundum consuetudinem in Montem olivarum. Secuti Cum apostolis
sunt autem illum et discipuli. egreditur,
40 Et cum pervenisset ad locum, dixit illis: Orate ne intretis in tentationem. eos monet,
41 [i]Et ipse avulsus est ab eis quantum iactus est lapidis: et positis genibus Patrem orat,
orabat, 42 dicens: Pater si vis, transfer calicem istum a me: Verumtamen non
mea voluntas, sed tua fiat.
43 Apparuit autem illi Angelus de cælo, confortans eum. ab angelo confortatur,
Et factus in agonia, prolixius orabat. 44 Et factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinem
sanguinis decurrentis in terram. sudat,
45 Et cum surrexisset ab oratione, et venisset ad discipulos suos, invenit eos suos visitat.
dormientes præ tristitia. 46 Et ait illis: Quid dormitis? surgite, orate, ne intretis
in tentationem.

II. Iesus ante synedros, 22, 47—23, 1.

1. In horto comprehenditur, 22, 47—53.

47 [k]Adhuc eo loquente ecce turba: et qui vocabatur Iudas, unus de duodecim, Iesus ab Iuda osculo
antecedebat eos: et appropinquavit Iesu ut oscularetur eum. 48 Iesus autem dixit traditur
illi: Iuda, osculo Filium hominis tradis?
49 Videntes autem hi, qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: a Petro defenditur,
Domine, si percutimus in gladio? 50 Et percussit unus ex illis servum principis
sacerdotum, et amputavit auriculam eius dexteram. 51 Respondens autem Iesus,
ait: Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam eius, sanavit eum.

---

19 [a]1 Cor 11, 24. — *21* [b]Mt 26, 21; Mc 14, 18; Io 13, 21. — *22* [c]Ps 40, 10. — *25* [d]Mt 20, 25; Mc 10, 42. — *34* [e]Mt 26, 34; Mc 14, 30. — *35* [f]Mt 10, 9. — *37* [g]Is 53, 12. — *39* [h]Mt 26, 36; Mc 14, 32; Io 18, 1. — *41* [i]Mt 26, 39; Mc 14, 35. — *47* [k]Mt 26, 47; Mc 14, 43; Io 18, 3.

turbam reprehendit.
52 Dixit autem Iesus ad eos, qui venerant ad se, principes sacerdotum, et
magistratus templi, et seniores: Quasi ad latronem existis cum gladiis, et fustibus?
53 Cum quotidie vobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me: sed
hæc est hora vestra, et potestas tenebrarum.

2. A Petro ter negatur, 22, 54—62.

Iesus ad Caipham ducitur.
54 [a]Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domum principis sacerdotum:
Petrus vero sequebatur a longe.
55 [b]Accenso autem igne in medio atrii, et
Petrus in medio sedet.
circumsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.
56 Quem cum vidisset ancilla quædam sedentem ad lumen, et eum fuisset
Iesum negat primum,
intuita, dixit: Et hic cum illo erat.
57 At ille negavit eum, dicens: Mulier, non novi
illum.
iterum.
58 Et post pusillum alius videns eum, dixit: Et tu de illis es. Petrus vero ait:
O homo, non sum.
tertium.
59 [c]Et intervallo facto quasi horæ unius, alius quidam affirmabat, dicens:
Vere et hic cum illo erat: nam et Galilæus est.
60 Et ait Petrus: Homo, nescio
quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente cantavit gallus.
a Domino pœnitens redditur.
61 Et conversus Dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi
Domini, sicut dixerat: [d]Quia prius quam gallus cantet, ter me negabis.
62 Et
egressus foras Petrus flevit amare.

3. Illuditur, mane condemnatur et traditur, 22, 63—23, 1.

Illusio.
63 Et viri, qui tenebant illum, illudebant ei, cædentes.
64 Et velaverunt eum,
et percutiebant faciem eius: et interrogabant eum, dicentes: Prophetiza, quis est,
qui te percussit?
65 Et alia multa blasphemantes dicebant in eum.
consilium matutinum.
66 [e]Et ut factus est dies, convenerunt seniores plebis, et principes sacerdotum,
et Scribæ, et duxerunt illum in concilium suum, dicentes: Si tu es Christus, dic
nobis.
67 Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi:
68 si autem et interrogavero,
non respondebitis mihi, neque dimittetis.
69 Ex hoc autem erit Filius hominis
sedens a dextris virtutis Dei.
70 Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei?
Qui ait: Vos dicitis, quia ego sum.
71 At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus
testimonium? ipsi enim audivimus de ore eius.
traditio.
23. 1 Et surgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum.

III. Iesus ante Pilatum et Herodem, 23, 2—25.

1. Prior inquisitio Pilati, 23, 2—7.

Iesus semel respondet,
2 Cœperunt autem illum accusare, dicentes: Hunc invenimus subvertentem
gentem nostram, [f]et prohibentem tributa dare Cæsari, et dicentem se Christum
regem esse.
3 [g]Pilatus autem interrogavit eum, dicens: Tu es rex Iudæorum?
At ille respondens ait: Tu dicis.
innocens declaratur.
4 Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum, et turbas: Nihil invenio causæ
in hoc homine.
ad Herodem mittitur.
5 At illi invalescebant, dicentes: Commovet populum docens per universam
Iudæam, incipiens a Galilæa usque huc.
6 Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit si homo Galilæus esset.
7 Et ut cognovit quod de Herodis potestate esset,
remisit eum ad Herodem, qui et ipse Ierosolymis erat illis diebus.

2. Illusio Herodis regis, 23, 8—12.

Iesus regi non respondens
8 Herodes autem viso Iesu, gavisus est valde, erat enim cupiens ex multo
tempore videre eum, eo quod audierat multa de eo, et sperabat signum aliquod
videre ab eo fieri.
9 Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse nihil
illi respondebat.
10 Stabant autem principes sacerdotum, et Scribæ constanter
accusantes eum.

54 [a]Mt 26, 57; Mc 14, 53; Io 18, 24. — *55* [b]Mt 26, 69; Mc 14, 66; Io 18, 25. — *59* [c]Io 18, 26. — *61* [d]Mt 26, 34; Mc 14, 30; Io 13, 38. — *66* [e]Mt 27, 1; Mc 15, 1; Io 18, 28. — 23, *2* [f]Mt 22, 21; Mc 12, 17. — *3* [g]Mt 27, 11; Mc 15, 2; Io 18, 33.

11 Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo: et illusit indutum veste
alba, et remisit ad Pilatum. 12 Et facti sunt amici Herodes et Pilatus in ipsa die:
nam antea inimici erant ad invicem.

illuditur et ad Pilatum remittitur.

3. Altera inquisitio Pilati, 23, 13—25.

13 Pilatus autem convocatis principibus sacerdotum, et magistratibus, et
plebe, 14 dixit ad illos: Obtulistis mihi hunc hominem, quasi avertentem populum,
et ecce ego coram vobis interrogans, [a]nullam causam inveni in homine isto ex his,
in quibus eum accusatis. 15 Sed neque Herodes: nam remisi vos ad illum, et ecce
nihil dignum morte actum est ei. 16 Emendatum ergo illum dimittam.

Pilatus acta paucis complectitur.

17 Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum, unum. 18 Exclamavit
autem simul universa turba, dicens: Tolle hunc, et dimitte nobis Barabbam, 19 qui
erat propter seditionem quandam factam in civitate et homicidium, missus in
carcerem. 20 Iterum autem Pilatus locutus est ad eos, volens dimittere Iesum.
21 At illi succlamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. 22 Ille autem tertio
dixit ad illos: [b]Quid enim mali fecit iste? nullam causam mortis invenio in eo:
corripiam ergo illum, et dimittam. 23 At illi instabant vocibus magnis postulantes
ut crucifigeretur: et invalescebant voces eorum.

populus missionem Barabbæ et crucifixionem Iesu petit.

24 Et Pilatus adiudicavit fieri petitionem eorum. 25 Dimisit autem illis eum,
qui propter homicidium, et seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant,
Iesum vero tradidit voluntati eorum.

Pilatus ei satisfacit.

IV. Iesus pœnam crucis luens, 23, 26—49.

26 [c]Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quendam Cyrenensem
venientem de villa: et imposuerunt illi crucem portare post Iesum.

Simon crucem portans,

27 Sequebatur autem illum multa turba populi, et mulierum: quæ plangebant,
et lamentabantur eum. 28 Conversus autem ad illas Iesus, dixit: Filiæ Ierusalem,
nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, et super filios vestros. 29 Quoniam
ecce venient dies, in quibus dicent: Beatæ steriles, et ventres, qui non genuerunt,
et ubera, quæ non lactaverunt. 30 Tunc incipient dicere montibus: [d]Cadite super
nos, et collibus: Operite nos. 31 Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?

mulieres lamentantes,

32 Ducebantur autem et alii duo nequam cum eo, ut interficerentur. 33 [e]Et
postquam venerunt in locum, qui vocatur Calvariæ, ibi crucifixerunt eum: et
latrones, unum a dextris, et alterum a sinistris.

Iesus inter latrones,

34 Iesus autem dicebat: Pater, dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt.
Dividentes vero vestimenta eius, miserunt sortes.

eius precatio, divisio vestimentorum,

35 Et stabat populus spectans, et deridebant eum principes cum eis, dicentes:
Alios salvos fecit, se salvum faciat, si hic est Christus Dei electus. 36 Illudebant
autem ei et milites accedentes, et acetum offerentes ei, 37 et dicentes: Si tu es rex
Iudæorum, salvum te fac.

illusio plurimorum.

38 Erat autem et superscriptio scripta super eum litteris Græcis, et Latinis,
et Hebraicis: Hic est rex Iudæorum.

rex Iudæorum,

39 Unus autem de his, qui pendebant, latronibus, blasphemabat eum, dicens:
Si tu es Christus, salvum fac temetipsum, et nos. 40 Respondens autem alter
increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es.
41 Et nos quidem iuste, nam digna factis recipimus: hic vero nihil mali gessit. 42 Et
dicebat ad Iesum: Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum. 43 Et
dixit illi Iesus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso.

conversio latronis,

44 Erat autem fere hora sexta, et tenebræ factæ sunt in universam terram
usque in horam nonam. 45 Et obscuratus est sol: et velum templi scissum est
medium.

obscuratio solis et scissio veli,

46 Et clamans voce magna Iesus ait: [f]Pater in manus tuas commendo spiritum
meum. Et hæc dicens, expiravit.

mors mirabilis,

---

14 [a]Io 18, 38; 19, 4. — *22* [b]Mt 27, 23; Mc 15, 14. — *26* [c]Mt 27, 32; Mc 15, 21. —
30 [d]Is 2, 19; Os 10, 8; Apc 6, 16. — *33* [e]Mt 27, 33; Mc 15, 22; Io 19, 17. — *46* [f]Ps 30, 6.

glorificatio centurionis,
47 Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens:
Vere hic homo iustus erat.

turba pectora percutiens,
48 Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, et videbant
quæ fiebant, percutientes pectora sua revertebantur.

noti a longe stantes.
49 Stabant autem omnes noti eius a longe: et mulieres, quæ secutæ eum erant
a Galilæa hæc videntes.

V. Iesus in sepulcro conditus, 23, 50—56.

Ioseph corpus Iesu a Pilato petit.
50 [a]Et ecce vir nomine Ioseph, qui erat decurio, vir bonus, et iustus: 51 hic
non consenserat consilio, et actibus eorum, ab Arimathæa civitate Iudææ, qui
expectabat et ipse regnum Dei. 52 hic accessit ad Pilatum, et petiit corpus Iesu:

in monumento novo ponit
53 et depositum involvit sindone, et posuit eum in monumento exciso, in quo
nondum quisquam positus fuerat. 54 Et dies erat parasceves, et sabbatum illucescebat.

mulieribus videntibus,
55 Subsecutæ autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt
monumentum, et quemadmodum positum erat corpus eius.

quæ sabbato quiescunt.
56 Et revertentes paraverunt aromata, et unguenta: et sabbato quidem siluerunt
secundum mandatum.

PARS TERTIA.

Imperium Salvatoris mundi, 24, 1—53.

I. Resurrectio Domini, 24, 1—43.

1. Annuntiatur mulieribus et discipulis, 24, 1—12.

Mulieribus ad sepulcrum venientibus
24. 1 Una [b]autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes,
quæ paraverant, aromata: 2 et invenerunt lapidem revolutum a monumento.
3 Et ingressæ non invenerunt corpus Domini Iesu.

per duos angelos.
4 Et factum est, dum mente consternatæ essent de isto, ecce duo viri steterunt
secus illas in veste fulgenti. 5 Cum timerent autem, et declinarent vultum in terram,
dixerunt ad illas: Quid quæritis viventem cum mortuis? 6 non est hic, sed surrexit:
recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilæa esset, 7 dicens:
[c]Quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, et crucifigi,
et die tertia resurgere. 8 Et recordatæ sunt verborum eius.

discipulis increduli per mulieres:
9 Et regressæ a monumento nunciaverunt hæc omnia illis undecim, et ceteris
omnibus. 10 Erat autem Maria Magdalene, et Ioanna, et Maria Iacobi, et ceteræ,
quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc. 11 Et visa sunt ante illos,
sicut deliramentum verba ista: et non crediderunt illis.

Petrus ad sepulcrum.
12 Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum: et procumbens vidit lintea-
mina sola posita, et abiit secum mirans quod factum fuerat.

2. Dominus quibusdam apparet, 24, 13—43.

Duobus Emmaum euntibus.
13 [d]Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum
sexaginta ab Ierusalem, nomine Emmaus. 14 et ipsi loquebantur ad invicem de
his omnibus, quæ acciderant. 15 Et factum est, dum fabularentur, et secum quæ-
rerent: et ipse Iesus appropinquans ibat cum illis: 16 oculi autem illorum tenebantur
ne eum agnoscerent. 17 Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones, quos confertis ad
invicem ambulantes, et estis tristes? 18 Et respondens unus, cui nomen Cleophas,
dixit ei: Tu solus peregrinus es in Ierusalem, et non cognovisti quæ facta sunt in
illa his diebus? 19 Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Iesu Nazareno, qui
fuit vir propheta, potens in opere, et sermone coram Deo, et omni populo: 20 Et
quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes, et principes nostri in damnationem
mortis, et crucifixerunt eum. 21 nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus

50 [a]Mt 27, 57; Mc 15, 43; Io 19, 38. — **24,** *1* [b]Mt 28, 1; Mc 16, 2; Io 20, 1. — *7* [c]Mt 17, 21; Mc 9, 30; Sup 9, 22. — *13* [d]Mc 16, 12.

Israel: et nunc super hæc omnia, tertia dies est hodie quod hæc facta sunt. [22] Sed
et mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monu-
mentum, [23] et, non invento corpore eius, venerunt, dicentes se etiam visionem
angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere. [24] Et abierunt quidam ex nostris ad
monumentum: et ita invenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum vero non invenerunt.
[25] Et ipse dixit ad eos: O stulti, et tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti
sunt Prophetæ! [26] Nonne hæc oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam
suam? [27] Et incipiens a Moyse, et omnibus Prophetis, interpretabatur illis in
omnibus scripturis, quæ de ipso erant. [28] Et appropinquaverunt castello quo ibant:
et ipse se finxit longius ire. [29] Et coegerunt illum, dicentes: Mane nobiscum, quoniam
advesperascit, et inclinata est iam dies. Et intravit cum illis. [30] Et factum est,
dum recumberet cum eis, accepit panem, et benedixit, ac fregit, et porrigebat
illis. [31] Et aperti sunt oculi eorum, et cognoverunt eum: et ipse evanuit ex oculis
eorum. [32] Et dixerunt ad invicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum
loqueretur in via, et aperiret nobis Scripturas?

[33] Et surgentes eadem hora regressi sunt in Ierusalem: et invenerunt congregatos Simoni
undecim, et eos, qui cum illis erant, [34] dicentes: Quod surrexit Dominus vere, Petro,
et apparuit Simoni. [35] Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via: et quomodo
cognoverunt eum in fractione panis.

[36] [a]Dum autem hæc loquuntur, stetit Iesus in medio eorum, et dicit eis: Pax discipulis
vobis: ego sum, nolite timere. [37] Conturbati vero, et conterriti, existimabant se congregatis.
spiritum videre. [38] Et dixit eis: Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in
corda vestra? [39] Videte manus meas, et pedes, quia ego ipse sum: palpate, et
videte: quia spiritus carnem, et ossa non habet, sicut me videtis habere. [40] Et
cum hoc dixisset, ostendit eis manus, et pedes. [41] Adhuc autem illis non credentibus,
et mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic aliquid, quod manducetur? [42] At
illi obtulerunt ei partem piscis assi, et favum mellis. [43] Et cum manducasset coram
eis, sumens reliquias dedit eis.

II. Ascensio Domini, 24, 44—53 (cf. Act 1, 4—9).

[44] Et dixit ad eos: Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem Ultima
vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi, apparitio et
et Prophetis, et Psalmis de me. [45] Tunc aperuit illis sensum ut intelligerent Scriptu- institutio,
ras. [46] et dixit eis: [b]Quoniam sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati,
et resurgere a mortuis tertia die: [47] et prædicari in nomine eius pœnitentiam, et
remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Ierosolyma. [48] [c]Vos
autem testes estis horum. [49] [d]Et ego mitto promissum Patris mei in vos: vos
autem sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto.

[50] Eduxit autem eos foras in Bethaniam: et elevatis manibus suis benedixit eis. benedictio
[51] [e]Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, et ferebatur in cælum. et ascensio:

[52] Et ipsi adorantes regressi sunt in Ierusalem cum gaudio magno: [53] et erant conversatio
semper in templo, laudantes, et benedicentes Deum. Amen. discipulorum.

---

36 [a]Mc 16, 14; Io 20, 19. — *46* [b]Ps 18, 6. — *48* [c]Act 1, 8. — *49* [d]Io 14, 26. — *51* [e]Mc 16, 19; Act 1, 9.

SANCTUM
IESU CHRISTI EVANGELIUM
SECUNDUM IOANNEM.

Prologus evangelistæ, 1, 1—18.

Verbum æternum et divinum

1. [1] In principio erat verbum, et verbum erat apud Deum, et Deus erat
verbum. [2] Hoc erat in principio apud Deum.

omnia creavit, lux hominum erat,

[3] Omnia per ipsum facta sunt: et sine ipso factum est nihil, quod factum est,
[4] in ipso vita erat, et vita erat lux hominum: [5] et lux in tenebris lucet, et
tenebræ eam non comprehenderunt.

cuius receptionem baptista suasit;

[6] [a]Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Ioannes. [7] Hic venit in testimonium
ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. [8] non erat
ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine.

lux a multis non recepta

[9] [b]Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.
[10] in mundo erat, [c]et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit.
[11] In propria venit, et sui eum non receperunt.

credentibus adoptionem obtulit;

[12] quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his,
qui credunt in nomine eius: [13] qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis,
neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.

verbum caro factum est,

[14] [d]Et verbum caro factum est, et habitavit in nobis: et vidimus gloriam eius,
gloriam quasi unigeniti a patre plenum gratiæ, et veritatis.

de quo baptista

[15] Ioannes testimonium perhibet de ipso, et clamat dicens: Hic erat, quem
dixi: Qui post me venturus est, ante me factus est: quia prior me erat.

et evangelista testimonium perhibent.

[16] Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia. [17] quia
lex per Moysen data est, gratia, et veritas per Iesum Christum facta est. [18] [e]Deum
nemo vidit umquam: unigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse enarravit.

PARS PRIMA.
Magisterium Salvatoris mundi, 1, 19—12, 50.

I. A baptismo usque ad regressum primum in Galilæam, 1, 19—51.

1. Testimonia Ioannis baptistæ, 1, 19—36.

Testimonium primum.

[19] Et hoc est testimonium Ioannis, quando miserunt Iudæi ab Ierosolymis
sacerdotes et Levitas ad eum ut interrogarent eum: Tu quis es? [20] Et confessus
est, et non negavit: et confessus est: Quia non sum ego Christus. [21] Et interroga-
verunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respon-
dit: Non. [22] Dixerunt ergo ei: Quis es ut responsum demus his, qui miserunt nos?
quid dicis de teipso? [23] Ait:

[f]Ego vox clamantis in deserto: Dirigite viam Domini,

sicut dixit Isaias propheta. [24] Et qui missi fuerant, erant ex Pharisæis. [25] Et
interrogaverunt eum, et dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus,
neque Elias, neque Propheta? [26] Respondit eis Ioannes, dicens: [g]Ego baptizo

1, *6* [a]Mt 3, 1; Mc 1, 2. — *9* [b]Inf 3, 19. — *10* [c]Hbr 11, 3. — *14* [d]Mt 1, 16; Lc 2, 7. — *18* [e]1 Tim 6, 16; 1 Io 4, 12. — *23* [f]Is 40, 3; Mt 3, 3; Mc 1, 3; Lc 3, 4. — *26* [g]Mt 3, 11; Mc 1, 8; Lc 3, 16; Act 1, 5; 2, 2; 11, 16; 19, 4.

in aqua: medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. 27 Ipse est, qui post
me venturus est, qui ante me factus est: cuius ego non sum dignus ut solvam eius
corigiam calceamenti. 28 Hæc in Bethania facta sunt trans Iordanem, ubi erat
Ioannes baptizans.

29 Altera die vidit Ioannes Iesum venientem ad se, et ait: Ecce agnus Dei, testimonium secundum,
ecce qui tollit peccatum mundi. 30 Hic est, de quo dixi: Post me venit vir, qui
ante me factus est: quia prior me erat. 31 et ego nesciebam eum, sed ut manifestetur
in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans. 32 Et testimonium perhibuit
Ioannes, dicens: [a]Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de cælo,
et mansit super eum. 33 Et ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in
aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, et manentem
super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu sancto. 34 Et ego vidi: et testimonium
perhibui quia hic est Filius Dei.

35 Altera die iterum stabat Ioannes, et ex discipulis eius duo. 36 Et respiciens testimonium tertium.
Iesum ambulantem, dicit: Ecce agnus Dei.

2. Vocatio quinque discipulorum, 1, 37—51.

37 Et audierunt eum duo discipuli loquentem, et secuti sunt Iesum. 38 Con- Andreæ et Ioannis,
versus autem Iesus, et videns eos sequentes se, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt
ei: Rabbi, (quod dicitur interpretatum Magister) ubi habitas? 39 Dicit eis: Venite,
et videte. Venerunt, et viderunt ubi maneret, et apud eum manserunt die illo:
hora autem erat quasi decima. 40 Erat autem Andreas frater Simonis Petri unus
ex duobus, qui audierant a Ioanne, et secuti fuerant eum.

41 Invenit hic primum fratrem suum Simonem, et dicit ei: Invenimus Messiam. Simonis Petri,
(quod est interpretatum Christus.) 42 Et adduxit eum ad Iesum. Intuitus autem
eum Iesus, dixit: Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis Cephas, quod interpretatur
Petrus.

43 In crastinum voluit exire in Galilæam, et invenit Philippum. Et dicit ei Philippi
Iesus: Sequere me. 44 Erat autem Philippus a Bethsaida, civitate Andreæ, et Petri.

45 Invenit Philippus Nathanael, et dicit ei: Quem scripsit [b]Moyses in lege, et Nathanaelis seu
et [c]Prophetæ, invenimus Iesum filium Ioseph a Nazareth. 46 Et dixit ei Nathanael: Bartholomæi.
A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus: Veni, et vide. 47 Vidit
Iesus Nathanael venientem ad se, et dicit de eo: Ecce vere Israelita, in quo dolus
non est. 48 Dicit ei Nathanael: Unde me nosti? Respondit Iesus, et dixit ei: Prius-
quam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te. 49 Respondit ei Nathanael,
et ait: Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israel. 50 Respondit Iesus, et dixit ei:
Quia dixi tibi: Vidi te sub ficu, credis: maius his videbis. 51 Et dicit ei: Amen,
amen dico vobis, videbitis cælum apertum, et Angelos Dei ascendentes, et de-
scendentes supra Filium hominis.

II. A primo usque ad secundum regressum in Galilæam, 2, 1—3, 36.

1. Iesus cum suis in Galilæa commoratur, 2, 1—12.

2. 1 Et die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ: et erat mater Iesu ibi. In Cana primum
2 Vocatus est autem et Iesus, et discipuli eius ad nuptias. 3 Et deficiente vino, miraculum
dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent. 4 Et dicit ei Iesus: Quid mihi, et patrat,
tibi est mulier? nondum venit hora mea. 5 Dicit mater eius ministris: Quodcumque
dixerit vobis, facite. 6 Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ secundum
purificationem Iudæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas. 7 Dicit
eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas usque ad summum. 8 Et
dicit eis Iesus: Haurite nunc, et ferte architriclino. Et tulerunt. 9 Ut autem gustavit
architriclinus aquam vinum factam, et non sciebat unde esset, ministri autem
sciebant, qui hauserant aquam: vocat sponsum architriclinus, 10 et dicit ei: Omnis

32 [a]Mt 3, 16; Mc 1, 10; Lc 3, 22. — 45 [b]Gn 49, 10; Dt 18, 18. — [c]Is 40, 10; 45, 8; Ir 23, 5; Ez 34, 23; 37, 24; Dn 9, 24 s.

homo primum bonum vinum ponit: et cum inebriati fuerint, tunc id, quod deterius est: Tu autem servasti bonum vinum usque adhuc. 11 Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ: et manifestavit gloriam suam, et crediderunt in eum discipuli eius.

in Capharnaum manet.

12 Post hoc descendit Capharnaum ipse, et mater eius, et fratres eius, et discipuli eius: et ibi manserunt non multis diebus.

2. Iesus in primo paschate templum purgat, 2, 13—22.

Ierosolymam ascendit, templum purgat,

13 Et prope erat Pascha Iudæorum, et ascendit Iesus Ierosolymam: 14 et invenit in templo vendentes boves, et oves, et columbas, et numularios sedentes. 15 Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oves quoque, et boves, et numulariorum effudit æs, et mensas subvertit. 16 Et his, qui columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc, et nolite facere domum patris mei, domum negotiationis. 17 Recordati sunt vero discipuli eius quia scriptum est: [a]Zelus domus tuæ comedit me.

signum potestatis resurrectionem suam promittit.

18 Responderunt ergo Iudæi, et dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis quia hæc facis? 19 Respondit Iesus, et dixit eis: [b]Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud. 20 Dixerunt ergo Iudæi: Quadraginta et sex annis ædificatum est templum hoc, et tu in tribus diebus excitabis illud? 21 Ille autem dicebat de templo corporis sui. 22 Cum ergo resurrexisset a mortuis, recordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat, et [c]crediderunt scripturæ, et sermoni, quem dixit Iesus.

3. In eadem festivitate Nicodemum docet, 2, 23—3, 21.

Multis semetipsum non credit.

23 Cum autem esset Ierosolymis in pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes signa eius, quæ faciebat. 24 Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, 25 et quia opus ei non erat ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine.

Nicodemum autem docet

3. 1 Erat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. 2 Hic venit ad Iesum nocte, et dixit ei: Rabbi, scimus quia a Deo venisti magister, nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. 3 Respondit Iesus, et dixit ei: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei. 4 Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? numquid potest in ventrem matris suæ iterato introire, et renasci? 5 Respondit Iesus: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. 6 Quod natum est ex carne, caro est: et quod natum est ex spiritu, spiritus est. 7 Non mireris quia dixi tibi: oportet vos nasci denuo. 8 Spiritus ubi vult spirat: et vocem eius audis, [d]sed nescis unde veniat, aut quo vadat: sic est omnis, qui natus est ex spiritu. 9 Respondit Nicodemus, et dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri? 10 Respondit Iesus, et dixit ei: Tu es magister in Israel, et hæc ignoras? 11 Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, et quod vidimus testamur, et testimonium nostrum non accipitis. 12 Si terrena dixi vobis, et non creditis: quomodo, si dixero vobis cælestia, credetis? 13 Et nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis, qui est in cælo. 14 [e]Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto; ita exaltari oportet Filium hominis: 15 ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. 16 [f]Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret: ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. 17 Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut iudicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. 18 Qui credit in eum, non iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus est: quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei. 19 Hoc est autem iudicium: [g]quia lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem: erant enim eorum mala opera. 20 Omnis enim, qui male agit, odit lucem, et non venit ad lucem, ut non arguantur opera eius: 21 qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta.

2, *17* [a]Ps 68, 10. — *19* [b]Mt 26, 61; 27, 40; Mc 14, 58; 15, 29. — *22* [c]Ps 3, 6; 56, 9. — **3,** *8* [d]Ps 134, 7. — *14* [e]Nm 21, 9. — *16* [f]1 Io 4, 9. — *19* [g]Sup 1, 9.

4. Iesus cum discipulis in terra Iudæa, 3, 22—36.

Iesus per discipulos baptizat.

22 Post hæc venit Iesus, et discipuli eius in terram Iudæam: et illic demorabatur
cum eis, [a]et baptizabat. 23 Erat autem et Ioannes baptizans in Ænnon, iuxta
Salim: quia aquæ multæ erant illic, et veniebant, et baptizabantur. 24 Nondum
enim missus fuerat Ioannes in carcerem.

Ioannes baptista gaudet ac testatur.

25 Facta est autem quæstio ex discipulis Ioannis cum Iudæis de Purificatione.
26 Et venerunt ad Ioannem, et dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem,
[b]cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, et omnes veniunt ad eum.
27 Respondit Ioannes, et dixit: Non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit
ei datum de cælo. 28 Ipsi vos mihi testimonium perhibetis, [c]quod dixerim: Non
sum ego Christus: sed quia missus sum ante illum. 29 Qui habet sponsam, sponsus
est: amicus autem sponsi, qui stat, et audit eum, gaudio gaudet propter vocem
sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est. 30 Illum oportet crescere, me
autem minui. 31 Qui desursum venit, super omnes est. Qui est de terra, de terra
est, et de terra loquitur. Qui de cælo venit, super omnes est. 32 Et quod vidit,
et audivit, hoc testatur: et testimonium eius nemo accipit. 33 Qui accepit eius
testimonium, signavit quia [d]Deus verax est. 34 Quem enim misit Deus, verba
Dei loquitur: non enim ad mensuram dat Deus spiritum. 35 Pater diligit Filium:
et omnia dedit in manu eius. 36 [e]Qui credit in Filium, habet vitam æternam:
qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.

III. A secundo regressu in Galilæam usque ad saturationem quinque milium, 4, 1—5, 47.

1. Iesus per Samariam revertitur, 4, 1—45.

Iuxta fontem Iacob

4. 1 Ut ergo cognovit Iesus quia audierunt Pharisæi quod Iesus plures discipu-
los facit, [f]et baptizat, quam Ioannes, 2 (quamquam Iesus non baptizaret, sed
discipuli eius) 3 reliquit Iudæam, et abiit iterum in Galilæam. 4 oportebat autem
eum transire per Samariam. 5 Venit ergo in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar:
iuxta prædium, [g]quod dedit Iacob Ioseph filio suo. 6 Erat autem ibi fons Iacob.
Iesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. Hora erat quasi sexta.

mulieri Samaritanæ se manifestat,

7 Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Iesus: Da mihi bibere.
(8 Discipuli enim eius abierant in civitatem ut cibos emerent.) 9 Dicit ergo ei
mulier illa Samaritana: Quomodo tu Iudæus cum sis, bibere a me poscis, quæ sum
mulier Samaritana? non enim coutuntur Iudæi Samaritanis. 10 Respondit Iesus,
et dixit ei: Si scires donum Dei, et quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere: tu forsitan
petisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam. 11 Dicit ei mulier: Domine, neque
in quo haurias habes, et puteus altus est: unde ergo habes aquam vivam? 12 Num-
quid tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum, et ipse ex eo bibit,
et filii eius, et pecora eius? 13 Respondit Iesus, et dixit ei: Omnis, qui bibit ex
aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet
in æternum: 14 sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam
æternam. 15 Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam:
neque veniam huc haurire. 16 Dicit ei Iesus: Vade, voca virum tuum, et veni huc.
17 Respondit mulier, et dixit: Non habeo virum. Dicit ei Iesus: Bene dixisti, quia
non habeo virum: 18 quinque enim viros habuisti, et nunc, quem habes, non est
tuus vir: hoc vere dixisti. 19 Dicit ei mulier: Domine, video quia Propheta es tu.
20 Patres nostri in monte hoc adoraverunt, et vos dicitis, [h]quia Ierosolymis est
locus, ubi adorare oportet. 21 Dicit ei Iesus: Mulier crede mihi, quia venit hora,
quando neque in monte hoc, neque in Ierosolymis adorabitis Patrem. 22 [i]Vos
adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est. 23 Sed
venit hora, et nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et
veritate. Nam et Pater tales quærit, qui adorent eum. 24 [k]Spiritus est Deus: et

22 [a]Inf 4, 1. — *26* [b]Sup 1, 19. — *28* [c]Sup 1, 20. — *33* [d]Rom 3, 4. — *36* [e]1 Io 5, 10. — 4, *1* [f]Sup 3, 22. — *5* [g]Gn 33, 19; 48, 22; Ios 24, 32. — *20* [h]Dt 12, 6. — *22* [i]2 Rg 17, 41. — *24* [k]2 Cor 3, 17.

eos, qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare. 25 Dicit ei mulier:
Scio quia Messias venit, (qui dicitur Christus.) cum ergo venerit ille, nobis annuncia-
bit omnia. 26 Dicit ei Iesus: Ego sum, qui loquor tecum. 27 Et continuo venerunt
discipuli eius: et mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit:
Quid quæris, aut quid loqueris cum ea?

quæ cives urbis vocat;

28 Reliquit ergo hydriam suam mulier, et abiit in civitatem, et dicit illis ho-
minibus: 29 Venite, et videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcumque feci:
numquid ipse est Christus? 30 Exierunt ergo de civitate, et veniebant ad eum.

interea discipuli a Domino instruuntur.

31 Interea rogabant eum discipuli, dicentes: Rabbi, manduca. 32 Ille autem
dicit eis: Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis. 33 Dicebant ergo discipuli
ad invicem: Numquid aliquis attulit ei manducare? 34 Dicit eis Iesus: Meus cibus
est ut faciam voluntatem eius, qui misit me, ut perficiam opus eius. 35 Nonne
vos dicitis, quod adhuc quattuor menses sunt, et messis venit? Ecce dico vobis:
Levate oculos vestros, et videte regiones, [a]quia albæ sunt iam ad messem. 36 Et
qui metit, mercedem accipit, et congregat fructum in vitam æternam: ut, et qui
seminat, simul gaudeat, et qui metit. 37 In hoc enim est verbum verum: quia
alius est qui seminat, et alius est qui metit. 38 Ego misi vos metere quod vos non
laborastis: alii laboraverunt, et vos in labores eorum introistis.

qui duos dies apud Sicharenses manet

39 Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter
verbum mulieris testimonium perhibentis: Quia dixit mihi omnia quæcumque feci.
40 Cum venissent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et
mansit ibi duos dies. 41 Et multo plures crediderunt in eum propter sermonem eius.
42 Et mulieri dicebant: Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim
audivimus, et scimus quia hic est vere Salvator mundi.

ac deinde in Galilæam venit.

43 Post duos autem dies exiit inde: et abiit in Galilæam. 44 [b]Ipse enim Iesus
testimonium perhibuit quia Propheta in sua patria honorem non habet. 45 [c]Cum
ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidissent quæ fecerat
Ierosolymis in die festo: et ipsi enim venerant ad diem festum.

2. In Cana filium aulici sanat, 4, 46—54.

Iesus alterum miraculum patrat.

46 Venit ergo iterum in Cana Galilææ, ubi [d]fecit aquam vinum. Et erat quidam
regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. 47 Hic cum audisset quia Iesus
adveniret a Iudæa in Galilæam, abiit ad eum, et rogabat eum ut descenderet, et
sanaret filium eius: incipiebat enim mori. 48 Dixit ergo Iesus ad eum: nisi signa,
et prodigia videritis, non creditis. 49 Dicit ad eum regulus: Domine, descende
prius quam moriatur filius meus. 50 Dicit ei Iesus: Vade, filius tuus vivit. Credidit
homo sermoni, quem dixit ei Iesus, et ibat. 51 Iam autem eo descendente, servi
occurrerunt ei, et nunciaverunt dicentes, quia filius eius viveret. 52 Interrogabat
ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora septima
reliquit eum febris. 53 Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei
Iesus: Filius tuus vivit: et credidit ipse, et domus eius tota. 54 Hoc iterum secundum
signum fecit Iesus, cum venisset a Iudæa in Galilæam.

3. Ierosolymis languidum sanat, 5, 1—16.

Circa festum Iudæorum Iesus ad probaticam piscinam

5. 1 Post hæc erat [e]dies festus Iudæorum, et ascendit Iesus Ierosolymam.
2 Est autem Ierosolymis Probatica piscina, quæ cognominatur Hebraice
Bethsaida, quinque porticus habens. 3 In his iacebat multitudo magna languentium,
cæcorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum. 4 Angelus autem
Domini descendebat secundum tempus in piscinam: et movebatur aqua. Et qui
prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat a quacumque
detinebatur infirmitate.

hominem 38 annos infirmum sanat.

5 Erat autem quidam homo ibi triginta et octo annos habens in infirmitate sua.
6 Hunc cum vidisset Iesus iacentem, et cognovisset quia iam multum tempus
haberet, dicit ei: Vis sanus fieri? 7 Respondit ei languidus: Domine, hominem

35 [a]Mt 9, 37; Lc 10, 2. — *44* [b]Mt 13, 57; Mc 6, 4; Lc 4, 24. — *45* [c]Mt 4, 12; Mc 1, 14; Lc 4, 14. — *46* [d]Sup 2, 9. — 5, *1* [e]Lv 23, 5; Dt 16, 1.

non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim
ego, alius ante me descendit. 8 Dicit ei Iesus: Surge, tolle grabatum tuum, et
ambula: 9 Et statim sanus factus est homo ille: et sustulit grabatum suum, et
ambulabat. Erat autem sabbatum in die illo.

10 Dicebant ergo Iudæi illi, qui sanatus fuerat: [a]Sabbatum est, non licet tibi Iudæi grabatum
tollere grabatum tuum. 11 Respondit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi dixit: portantem
Tolle grabatum tuum, et ambula. 12 Interrogaverunt ergo eum: Quis est ille homo, reprehendunt
qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum, et ambula? 13 Is autem, qui sanus fuerat
effectus, nesciebat quis esset. Iesus enim declinavit a turba constituta in loco.

14 Postea invenit eum Iesus in templo, et dixit illi: Ecce sanus factus es: iam ac Iesum persequuntur.
noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. 15 Abiit ille homo, et nunciavit
Iudæis quia Iesus esset, qui fecit eum sanum. 16 Propterea persequebantur Iudæi
Iesum, quia hæc faciebat in sabbato.

4. Iesus se defendit et Iudæos arguit, 5, 17—47.

17 Iesus autem respondit eis: Pater meus usque modo operatur, et ego operor. Deo se æqualem
18 Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere: quia non solum solvebat dicit,
sabbatum, sed et patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo. Respondit
itaque Iesus, et dixit eis: 19 Amen, amen dico vobis: non potest Filius a se facere
quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem: quæcumque enim ille fecerit,
hæc et Filius similiter facit. 20 Pater enim diligit Filium, et omnia demonstrat
ei, quæ ipse facit: et maiora his demonstrabit ei opera, ut vos miremini. 21 Sicut
enim Pater suscitat mortuos, et vivificat: sic et Filius, quos vult, vivificat. 22 Neque
enim Pater iudicat quemquam: sed omne iudicium dedit Filio, 23 ut omnes honorificent
Filium, sicut honorificant Patrem: qui non honorificat Filium, non honorificat
Patrem, qui misit illum. 24 Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum
audit, et credit ei, qui misit me, habet vitam æternam, et in iudicium non venit,
sed transiit a morte in vitam. 25 Amen, amen dico vobis, quia venit hora, et nunc
est, quando mortui audient vocem Filii Dei: et qui audierint, vivent. 26 Sicut
enim Pater habet vitam in semetipso: sic dedit et Filio habere vitam in semetipso:
27 et potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est. 28 Nolite mirari
hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii
Dei: 29 [b]et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui vero mala
egerunt, in resurrectionem iudicii. 30 Non possum ego a meipso facere quidquam.
Sicut audio, iudico: et iudicium meum iustum est: quia non quæro voluntatem
meam, sed voluntatem eius, qui misit me.

31 Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum non est verum. assertionem
32 [c]Alius est, qui testimonium perhibet de me: et scio quia verum est testimonium, testimoniis
quod perhibet de me. 33 Vos misistis ad Ioannem: et testimonium perhibuit veritati. confirmat,
34 Ego autem non ab homine testimonium accipio: sed hæc dico ut vos salvi sitis.
35 Ille erat lucerna ardens, et lucens. Vos autem voluistis ad horam exultare in
luce eius. 36 Ego autem habeo testimonium maius Ioanne. Opera enim, quæ dedit
mihi Pater ut perficiam ea: ipsa opera, quæ ego facio, testimonium perhibent
de me, quia Pater misit me: 37 et qui misit me Pater, [d]ipse testimonium perhibuit
de me: neque vocem eius umquam audistis, [e]neque speciem eius vidistis. 38 et
verbum eius non habetis in vobis manens: quia quem misit ille, huic vos non creditis.
39 Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere: et illæ
sunt, quæ testimonium perhibent de me: 40 et non vultis venire ad me ut vitam
habeatis.

41 Claritatem ab hominibus non accipio. 42 Sed cognovi vos, quia dilectionem causam increduli-
Dei non habetis in vobis. 43 Ego veni in nomine Patris mei, et non accipitis me: tatis Iu-
si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. 44 Quomodo vos potestis credere, dæorum aperit.
qui gloriam abinvicem accipitis: [f]et gloriam, quæ a solo Deo est, non quæritis?
45 Nolite putare quia ego accusaturus sim vos apud Patrem. est qui accusat vos

10 [a]Ex 20, 11; Ir 17, 24. — *29* [b]Mt 25, 46. — *32* [c]Mt 3, 17; Sup 1, 15. — *37* [d]Mt 3, 17; 17, 5. — [e]Dt 4, 12. — *44* [f]1 Cor 4, 5.

Moyses, in quo vos speratis. 46 Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan et
mihi: [a]de me enim ille scripsit. 47 Si autem illius litteris non creditis: quomodo
verbis meis credetis?

IV. A saturatione quinque milium usque ad festum scenopegiæ, 6, 1—7, 1.

1. Saturatio quinque milium, 6, 1—21.

Trans mare Galilææ. **6.** 1 Post hæc [b]abiit Iesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis: 2 et
sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat super his,
qui infirmabantur. 3 Subiit ergo in montem Iesus: et ibi sedebat cum discipulis suis.
circa pascha 4 Erat autem proximum Pascha dies festus Iudæorum.
multitudinem satiat, 5 Cum sublevasset ergo oculos Iesus, et vidisset quia multitudo maxima venit
ad eum, dixit ad Philippum: Unde ememus panes, ut manducent hi? 6 Hoc autem
dicebat tentans eum: ipse enim sciebat quid esset facturus. 7 Respondit ei Philippus:
Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid
accipiat. 8 Dicit ei unus ex discipulis eius, Andreas frater Simonis Petri: 9 Est
puer unus hic, qui habet quinque panes ordeaceos, et duos pisces: sed hæc quid
sunt inter tantos? 10 Dixit ergo Iesus: Facite homines discumbere. Erat autem
fœnum multum in loco. Discubuerunt ergo viri, numero quasi quinque millia.
11 Accepit ergo Iesus panes: et cum gratias egisset, distribuit discumbentibus:
similiter et ex piscibus quantum volebant. 12 Ut autem impleti sunt, dixit discipulis
suis: Colligite quæ superaverunt fragmenta, ne pereant. 13 Collegerunt ergo, et
impleverunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus ordeaceis,
quæ superfuerunt his, qui manducaverant. 14 Illi ergo homines cum vidissent
quod Iesus fecerat signum, dicebant: Quia hic est vere propheta, qui venturus
est in mundum. 15 Iesus ergo cum cognovisset quia venturi essent ut raperent
eum, et facerent eum regem, [c]fugit iterum in montem ipse solus.
supra mare ambulat. 16 Ut autem sero factum est, descenderunt discipuli eius ad mare. 17 Et cum
ascendissent navim, venerunt trans mare in Capharnaum: et tenebræ iam factæ
erant: et non venerat ad eos Iesus. 18 Mare autem, vento magno flante, exurgebat.
19 Cum remigassent ergo quasi stadia viginti quinque aut triginta, vident Iesum
ambulantem supra mare, et proximum navi fieri, et timuerunt. 20 Ille autem
dicit eis: Ego sum, nolite timere. 21 Voluerunt ergo accipere eum in navim: et
statim navis fuit ad terram, in quam ibant.

2. Sermo eucharisticus in Capharnaum, 6, 22—72.

Occasio sermonis: 22 Altera die, turba, quæ stabat trans mare, vidit quia navicula alia non erat
ibi nisi una, et quia non introisset cum discipulis suis Iesus in navim, sed soli
discipuli eius abiissent: 23 aliæ vero supervenerunt naves a Tiberiade iuxta locum
ubi manducaverant panem, gratias agente Domino. 24 Cum ergo vidisset turba
quia Iesus non esset ibi, neque discipuli eius, ascenderunt in naviculas, et venerunt
Capharnaum quærentes Iesum. 25 Et cum invenissent eum trans mare, dixerunt
ei: Rabbi, quando huc venisti?
Pater dat panem de cælo verum. 26 Respondit eis Iesus, et dixit: Amen, amen dico vobis: quæritis me non
quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, et saturati estis. 27 Operamini
non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis
dabit vobis. [d]Hunc enim Pater signavit Deus. 28 Dixerunt ergo ad eum: Quid
faciemus ut operemur opera Dei? 29 Respondit Iesus, et dixit eis: [e]Hoc est opus
Dei, ut credatis in eum quem misit ille. 30 Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis
signum ut videamus, et credamus tibi? quid operaris? 31 Patres nostri manducaverunt
manna in deserto, sicut scriptum est: [f]Panem de cælo dedit eis manducare.
32 Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis: Non Moyses dedit vobis panem

16 [a]Gn 3, 15; 22, 18; 49, 10; Dt 18, 15. — **6,** *1* [b]Mt 14, 13; Mc 6, 31; Lc 9, 10. — *15* [c]Mt 14, 23; Mc 6, 46. — *27* [d]Mt 3, 17; 17, 5; Sap 1, 32. — *29* [e]1 Io 3, 23. — *31* [f]Ex 16, 14; Nm 11, 7; Ps 77, 24; Sap 16, 20.

de cælo, sed Pater meus dat vobis panem de cælo verum. 33 Panis enim Dei est,
qui de cælo descendit, et dat vitam mundo. 34 Dixerunt ergo ad eum: Domine,
semper da nobis panem hunc.

35 Dixit autem eis Iesus: Ego sum panis vitæ: [a]qui venit ad me, non esuriet: Filius est panis vitæ.
et qui credit in me, non sitiet umquam. 36 Sed dixi vobis quia et vidistis me, et
non creditis. 37 Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet: et eum, qui venit ad
me, non eiiciam foras: 38 quia descendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam,
sed voluntatem eius, qui misit me. 39 Hæc est autem voluntas eius, qui misit me,
Patris: ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo
die. 40 Hæc est autem voluntas Patris mei, qui misit me: ut omnis, qui videt Filium,
et credit in eum, habeat vitam æternam, et ego resuscitabo eum in novissimo die.
41 Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia dixisset: Ego sum panis vivus, qui de
cælo descendi, 42 et dicebant: [b]Nonne hic est Iesus filius Ioseph, cuius nos novimus
patrem, et matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de cælo descendi? 43 Respondit
ergo Iesus, et dixit eis: Nolite murmurare in invicem: 44 nemo potest venire ad
me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum: et ego resuscitabo eum in novissimo die.
45 Est scriptum in Prophetis: [c]Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audivit
a Patre, et didicit, venit ad me. 46 [d]Non quia Patrem vidit quisquam, nisi is, qui
est a Deo, hic vidit Patrem. 47 Amen, amen dico vobis: Qui credit in me, habet
vitam æternam. 48 Ego sum panis vitæ. 49 [e]Patres vestri manducaverunt manna
in deserto, et mortui sunt. 50 Hic est panis de cælo descendens: ut si quis ex ipso
manducaverit, non moriatur. 51 Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi. 52 Si
quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum:

et panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. 53 Litigabant ergo cuius caro est cibus et
Iudæi ad invicem, dicentes: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad man- sanguis est
ducandum? 54 Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis: Nisi manducaveritis potus;
carnem Filii hominis, et biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.
55 Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam:
et ego resuscitabo eum in novissimo die. 56 [f]Caro enim mea, vere est cibus: et
sanguis meus, vere est potus. 57 qui manducat meam carnem, et bibit meum
sanguinem, in me manet, et ego in illo. 58 Sicut misit me vivens Pater, et ego
vivo propter Patrem: et qui manducat me, et ipse vivet propter me. 59 Hic est
panis, qui de cælo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna, et
mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.

60 Hæc dixit in synagoga docens, in Capharnaum. 61 Multi ergo audientes effectus sermonis
ex discipulis eius, dixerunt: Durus est hic sermo, et quis potest eum audire? 62 Sciens inter
autem Iesus apud semetipsum quia murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis: discipulos.
Hoc vos scandalizat? 63 Si ergo videritis [g]Filium hominis ascendentem ubi erat
prius? 64 Spiritus est, qui vivificat: caro non prodest quidquam. verba, quæ ego
locutus sum vobis, spiritus et vita sunt. 65 Sed sunt quidam ex vobis, qui non
credunt. Sciebat enim ab initio Iesus qui essent non credentes, et quis traditurus
esset eum. 66 Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me,
nisi fuerit ei datum a Patre meo. 67 Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro:
et iam non cum illo ambulabant. 68 Dixit ergo Iesus ad duodecim: Numquid et vos
vultis abire? 69 Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba
vitæ æternæ habes. 70 [h]et nos credidimus, et cognovimus quia tu es Christus
Filius Dei. 71 Respondit eis Iesus: Nonne ego vos duodecim elegi: et ex vobis
unus diabolus est? 72 Dicebat autem Iudam Simonis Iscariotem: hic enim erat
traditurus eum, cum esset unus ex duodecim.

3. Iesus in Galilæa commoratur, 7, 1.

7. 1 Post hæc autem ambulabat Iesus in Galilæam, non enim volebat in Inimicitiæ Iudæorum.
Iudæam ambulare: quia quærebant eum Iudæi interficere.

---

35 [a]Sir 24, 29. — *42* [b]Mt 13, 55. — *45* [c]Is 54, 13. — *46* [d]Mt 11, 27. — *49* [e]Ex 16, 13. — *56* [f]1 Cor 11, 27. — *63* [g]Sup 3, 13. — *70* [h]Mt 16, 16; Mc 8, 29; Lc 9, 20.

V. A festo scenopegiæ usque ad festum encæniorum, 7, 2—10, 21.

1. Iesus secreto Ierosolymam venit, 7, 2—13.

Ad scenopegiam non palam ascendit,

2 Erat autem in proximo dies festus Iudæorum, [a]Scenopegia.
3 Dixerunt autem ad eum fratres eius: Transi hinc, et vade in Iudæam, ut
et discipuli tui videant opera tua, quæ facis. 4 Nemo quippe in occulto quid facit,
et quærit ipse in palam esse: si hæc facis, manifesta teipsum mundo. 5 Neque
enim fratres eius credebant in eum. 6 Dicit ergo eis Iesus: Tempus meum nondum
advenit: tempus autem vestrum semper est paratum. 7 Non potest mundus odisse
vos: me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo quod opera eius mala
sunt. 8 Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum
istum: quia meum tempus nondum impletum est. 9 Hæc cum dixisset, ipse mansit
in Galilæa.

sed in occulto,

10 Ut autem ascenderunt fratres eius, tunc et ipse ascendit ad diem festum
non manifeste, sed quasi in occulto.

ideoque quæritur.

11 Iudæi ergo quærebant eum in die festo, et dicebant: Ubi est ille? 12 Et
murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant: Quia bonus est.
Alii autem dicebant: Non, sed seducit turbas. 13 Nemo tamen palam loquebatur
de illo propter metum Iudæorum.

2. Acta die festo mediante, 7, 14—36.

Iesus docet de doctrina sua.

14 Iam autem die festo mediante, ascendit Iesus in templum, et docebat.
15 Et mirabantur Iudæi, dicentes: Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit?
16 Respondit eis Iesus, et dixit: Mea doctrina non est mea, sed eius, qui misit me.
17 Si quis voluerit voluntatem eius facere: cognoscet de doctrina, utrum ex Deo
sit, an ego a me ipso loquar. 18 Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam quærit.
qui autem quærit gloriam eius, qui misit eum, hic verax est, et iniustitia in illo
non est.

de sanctificatione sabbati,

19 [b]Nonne Moyses dedit vobis legem: et nemo ex vobis facit legem? 20 [c]Quid
me quæritis interficere? Respondit turba, et dixit: Dæmonium habes: quis te
quærit interficere? 21 Respondit Iesus, et dixit eis: Unum opus feci, et omnes
miramini: 22 Propterea [d]Moyses dedit vobis circumcisionem: (non quia ex Moyse
est, [e]sed ex patribus) et in sabbato circumciditis hominem. 23 Si circumcisionem
accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moysi: mihi indignamini quia totum
hominem sanum feci in sabbato? 24 [f]Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum
iudicium iudicate.

de missione et origine sua divina;

25 Dicebant ergo quidam ex Ierosolymis: Nonne hic est, quem quærunt inter-
ficere? 26 Et ecce palam loquitur, et nihil ei dicunt. Numquid vere cognoverunt
principes quia hic est Christus? 27 Sed hunc scimus unde sit: Christus autem cum
venerit, nemo scit unde sit. 28 Clamabat ergo Iesus in templo docens, et dicens:
Et me scitis, et unde sim scitis: et a me ipso non veni, sed est verus, qui misit me,
quem vos nescitis. 29 Ego scio eum: quia ab ipso sum, et ipse me misit.

apprehendi nequit.

30 Quærebant ergo eum apprehendere: et nemo misit in illum manus, quia
nondum venerat hora eius. 31 De turba autem multi crediderunt in eum, et dicebant:
Christus cum venerit, numquid plura signa faciet quam quæ hic facit? 32 Audierunt
Pharisæi turbam murmurantem de illo hæc: et miserunt principes, et Pharisæi
ministros ut apprehenderent eum.

propinquum discessum suum nuntiat.

33 Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum: et vado ad
eum, qui me misit. 34 [g]Quæretis me, et non invenietis: et ubi ego sum, vos non
potestis venire. 35 Dixerunt ergo Iudæi ad semetipsos: Quo hic iturus est, quia
non inveniemus eum? numquid in dispersionem Gentium iturus est, et docturus
Gentes? 36 Quis est hic sermo, quem dixit: Quæretis me, et non invenietis: et
ubi sum ego, vos non potestis venire?

7, *2* [a]Lv 23, 34. — *19* [b]Ex 24, 3. — *20* [c]Sup 5, 18. — *22* [d]Lv 12, 3. — [e]Gn 17, 10. — *24* [f]Dt 1, 16. — *34* [g]Inf 13, 33.

3. Acta die ultimo festivitatis, 7, 37—8, 1.

37 In novissimo autem [a]die magno festivitatis stabat Iesus, et clamabat, dicens: Promissio
Si quis sitit, veniat ad me, et bibat. 38 [b]Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, Spiritus sancti,
flumina de ventre eius fluent aquæ vivæ. 39 Hoc autem dixit de Spiritu, quem
accepturi erant credentes in eum: nondum enim erat Spiritus datus, quia Iesus
nondum erat glorificatus.

40 Ex illa ergo turba cum audissent hos sermones eius, dicebant: Hic est vere dissensio
propheta. 41 Alii dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dicebant: Numquid turbæ,
a Galilæa venit Christus? 42 [c]Nonne Scriptura dicit: Quia ex semine David, et
de Bethlehem castello, ubi erat David, venit Christus? 43 Dissensio itaque facta
est in turba propter eum. 44 Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum:
sed nemo misit super eum manus.

45 Venerunt ergo ministri ad Pontifices, et Pharisæos. Et dixerunt eis illi: controversia syn-
Quare non adduxistis illum? 46 Responderunt ministri: Numquam sic locutus edrorum,
est homo, sicut hic homo. 47 Responderunt ergo eis Pharisæi: Numquid et vos
seducti estis? 48 Numquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Pharisæis?
49 sed turba hæc, quæ non novit legem, maledicti sunt. 50 Dixit Nicodemus ad
eos, [d]ille, qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis: 51 Numquid lex nostra
iudicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, [e]et cognoverit quid faciat? 52 Respon-
derunt, et dixerunt ei: Numquid et tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, et vide
quia a Galilæa propheta non surgit.

53 Et reversi sunt unusquisque in domum suam. 8. 1 Iesus autem perrexit reversio
in montem Oliveti: omnium.

4. Mulier in adulterio deprehensa, 8, 2—11.

2 et diluculo iterum venit in templum, et omnis populus venit ad eum, et Magister
sedens docebat eos.

3 Adducunt autem Scribæ, et Pharisæi mulierem in adulterio deprehensam: a scribis et pharisæis
et statuerunt eam in medio, 4 et dixerunt ei: Magister, hæc mulier modo deprehensa tentatur,
est in adulterio. 5 [f]In lege autem Moyses mandavit nobis huiusmodi lapidare.
Tu ergo quid dicis? 6 Hoc autem dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum.

Iesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terra. 7 Cum ergo sed pruden-ter iis
perseverarent interrogantes eum, erexit se, et dixit eis: [g]Qui sine peccato est vestrum, respondet,
primus in illam lapidem mittat. 8 Et iterum se inclinans, scribebat in terra. 9 Au-
dientes autem unus post unum exibant, incipientes a senioribus: et remansit solus
Iesus, et mulier in medio stans.

10 Erigens autem se Iesus, dixit ei: Mulier, ubi sunt, qui te accusabant? nemo neque mulierem
te condemnavit? 11 Quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Iesus: Nec ego te condemnat.
condemnabo: Vade, et iam amplius noli peccare.

5. Iesus lux mundi, 8, 12—20.

12 Iterum ergo locutus est eis Iesus, dicens: [h]Ego sum lux mundi: qui sequitur Assertionem
me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.

13 Dixerunt ergo ei Pharisæi: Tu de te ipso testimonium perhibes: testimonium suo atque Patris
tuum non est verum. 14 Respondit Iesus, et dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo testimonio
de meipso, verum est testimonium meum: quia scio unde veni, et quo vado: vos confirmat,
autem nescitis unde venio, aut quo vado. 15 Vos secundum carnem iudicatis:
ego non iudico quemquam: 16 et si iudico ego, iudicium meum verum est, quia
solus non sum: sed ego, et qui misit me, Pater. 17 Et in lege vestra scriptum est,
[i]quia duorum hominum testimonium verum est. 18 Ego sum, qui testimonium
perhibeo de me ipso: et testimonium perhibet de me, qui misit me, Pater. 19 Dice-
bant ergo ei: Ubi est Pater tuus? Respondit Iesus: Neque me scitis, neque Patrem
meum: si me sciretis, forsitan et Patrem meum sciretis.

37 [a]Lv 23, 36. — *38* [b]Dt 18, 15; Ioel 2, 28; Act 2, 17. — *42* [c]Mch 5, 2; Mt 2, 6. — *50* [d]Sup 3, 2. — *51* [e]Dt 17, 8; 19, 15. — 8, *5* [f]Lv 20, 10. — *7* [g]Dt 17, 7. — *12* [h]1 Io 1, 5. — *17* [i]Dt 17, 6; 19, 15; Mt 18, 16; 2 Cor 13, 1; Hbr 10, 28.

in gazophylacio docens. 20 Hæc verba locutus est Iesus in gazophylacio, docens in templo: et nemo
apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius.

6. Iesus salvator peccatorum et filius Dei, 8, 21—59.

In peccatis suis morientur
21 Dixit ergo iterum eis Iesus: Ego vado, et quæretis me, et in peccato vestro
moriemini. Quo ego vado, vos non potestis venire. 22 Dicebant ergo Iudæi: Numquid
interficiet semetipsum, quia dixit: Quo ego vado, vos non potestis venire? 23 Et
dicebat eis: Vos de deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis,
ego non sum de hoc mundo. 24 Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris:
si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro.

qui non credunt Iesum esse Messiam,
25 Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Iesus: Principium, qui et loquor
vobis. 26 Multa habeo de vobis loqui, et iudicare. sed qui me misit, [a]verax est:
et ego quæ audivi ab eo, hæc loquor in mundo. 27 Et non cognoverunt quia Patrem
eius dicebat Deum. 28 Dixit ergo eis Iesus: Cum exaltaveritis Filium hominis,
tunc cognoscetis quia ego sum, et a meipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater,
hæc loquor: 29 et qui me misit, mecum est, et non reliquit me solum: quia ego
quæ placita sunt ei, facio semper.

cuius veritas retenta liberat
30 Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum. 31 Dicebat ergo Iesus ad eos,
qui crediderunt ei, Iudæos: Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei
eritis: 32 et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos.

servos peccati,
33 Responderunt ei: Semen Abrahæ sumus, et nemini servivimus umquam:
quomodo tu dicis: Liberi eritis? 34 Respondit eis Iesus: Amen, amen dico vobis:
[b]quia omnis, qui facit peccatum, servus est peccati. 35 servus autem non manet
in domo in æternum: filius autem manet in æternum. 36 si ergo vos filius liberaverit,
vere liberi eritis.

filios Abrahæ non genuinos,
37 Scio quia filii Abrahæ estis: sed quæritis me interficere, quia sermo meus
non capit in vobis. 38 Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor: et vos quæ
vidistis apud patrem vestrum, facitis. 39 Responderunt, et dixerunt ei: Pater
noster Abraham est. Dicit eis Iesus: Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.
40 Nunc autem quæritis me interficere, hominem, qui veritatem vobis locutus
sum, quam audivi a Deo: hoc Abraham non fecit. 41 Vos facitis opera patris vestri.

filios diaboli,
Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus nati: unum patrem habemus
Deum. 42 Dixit ergo eis Iesus: Si Deus pater vester esset: diligeretis utique me.
ego enim ex Deo processi, et veni: neque enim a me ipso veni, sed ille me misit.
43 Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem
meum. 44 [c]Vos ex patre diabolo estis: et desideria patris vestri vultis facere. ille
homicida erat ab initio, et in veritate non stetit: quia non est veritas in eo: cum
loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, et pater eius. 45 Ego
autem si veritatem dico, non creditis mihi. 46 Quis ex vobis arguet me de peccato?
Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? 47 [d]Qui ex Deo est, verba Dei
audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

quia Iesus est filius Dei æternus.
48 Responderunt ergo Iudæi, et dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos quia
Samaritanus es tu, et dæmonium habes? 49 Respondit Iesus: Ego dæmonium
non habeo: sed honorifico Patrem meum, et vos inhonorastis me. 50 Ego autem
non quæro gloriam meam: est qui quærat, et iudicet. 51 Amen, amen dico vobis:
si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in æternum. 52 Dixerunt
ergo Iudæi: Nunc cognovimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est,
et Prophetæ: et tu dicis: Si quis sermonem meum servaverit, non gustabit mortem
in æternum. 53 Numquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est?
et Prophetæ mortui sunt. Quem te ipsum facis? 54 Respondit Iesus: Si ego glorifico
me ipsum, gloria mea nihil est: est Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis
quia Deus vester est. 55 et non cognovistis eum: ego autem novi eum: Et si dixero
quia non scio eum, ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, et sermonem eius servo.
56 Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum: vidit, et gavisus est.

26 [a]Rom 3, 4. — *34* [b]Rom 6, 16; 2 Ptr 2, 19. — *44* [c]1 Io 3, 8. — *47* [d]1 Io 4, 6.

57 Dixerunt ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, et Abraham
vidisti? 58 Dixit eis Iesus: Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret,
ego sum.
59 Tulerunt ergo lapides, ut iacerent in eum: Iesus autem abscondit se, et quem lapidare
exivit de templo. volunt.

7. Cæcus a nativitate visum recipit, 9, 1—41.

9. 1 Et præteriens Iesus vidit hominem cæcum a nativitate: 2 et interro- Recipit aciem ocu-
gaverunt eum discipuli eius: Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes eius, ut cæcus lorum cor-
nasceretur? 3 Respondit Iesus: Neque hic peccavit, neque parentes eius: sed ut poris,
manifestentur opera Dei in illo. 4 Me oportet operari opera eius, qui misit me,
donec dies est: venit nox, quando nemo potest operari. 5 quamdiu sum in mundo,
lux sum mundi. 6 Hæc cum dixisset, expuit in terram, et fecit lutum ex sputo,
et linivit lutum super oculos eius, 7 et dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloe (quod
interpretatur Missus.) Abiit ergo, et lavit, et venit videns.
8 Itaque vicini, et qui viderant eum prius quia mendicus erat, dicebant: Nonne interrogatur a turba,
hic est, qui sedebat, et mendicabat? Alii dicebant: Quia hic est. 9 Alii autem:
Nequaquam, sed similis est ei. Ille vero dicebat: Quia ego sum. 10 Dicebant ergo
ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? 11 Respondit: Ille homo, qui dicitur Iesus,
lutum fecit: et unxit oculos meos, et dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe, et lava.
Et abii, et lavi, et video. 12 Et dixerunt ei: Ubi est ille? Ait: Nescio. 13 Adducunt
eum ad Pharisæos, qui cæcus fuerat. 14 Erat autem sabbatum quando lutum fecit
Iesus, et aperuit oculos eius.
15 Iterum ergo interrogabant eum Pharisæi quomodo vidisset. Ille autem examinatur a pharisæis,
dixit eis: Lutum mihi posuit super oculos, et lavi, et video. 16 Dicebant ergo ex
Pharisæis quidam: Non est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit. Alii autem
dicebant: Quomodo potest homo peccator hæc signa facere? Et schisma erat inter
eos. 17 Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos?
Ille autem dixit: Quia propheta est.
18 Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quia cæcus fuisset et vidisset, donec agnoscitur a parenti-
vocaverunt parentes eius, qui viderat: 19 et interrogaverunt eos, dicentes: Hic bus,
est filius vester, quem vos dicitis quia cæcus natus est? Quomodo ergo nunc videt?
20 Responderunt eis parentes eius, et dixerunt: Scimus quia hic est filius noster,
et quia cæcus natus est: 21 quomodo autem nunc videat, nescimus: aut quis eius
aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate: ætatem habet, ipse de se loquatur.
22 Hæc dixerunt parentes eius, quoniam timebant Iudæos: iam enim conspiraverant
Iudæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret. 23 Propter-
ea parentes eius dixerunt: Quia ætatem habet, ipsum interrogate.
24 Vocaverunt ergo rursum hominem, qui fuerat cæcus, et dixerunt ei: Da iterum examina-
gloriam Deo. nos scimus quia hic homo peccator est. 25 Dixit ergo eis ille: Si pec- tur et ei-
cator est, nescio: unum scio, quia cæcus cum essem, modo video. 26 Dixerunt citur a pharisæis.
ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? 27 Respondit eis: Dixi
vobis iam, et audistis: quid iterum vultis audire? numquid et vos vultis discipuli
eius fieri? 28 Maledixerunt ergo ei, et dixerunt: Tu discipulus illius sis: nos autem
Moysi discipuli sumus. 29 Nos scimus quia Moysi locutus est Deus: hunc autem
nescimus unde sit. 30 Respondit ille homo, et dixit eis: In hoc enim mirabile est
quia vos nescitis unde sit, et aperuit meos oculos: 31 scimus autem quia peccatores
Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, et voluntatem eius facit, hunc exaudit.
32 A sæculo non est auditum quia quis aperuit oculos cæci nati. 33 Nisi esset hic
a Deo, non poterat facere quidquam. 34 Responderunt, et dixerunt ei: In peccatis
natus es totus, et tu doces nos? Et eiecerunt eum foras.
35 Audivit Iesus quia eiecerunt eum foras: et cum invenisset eum, dixit ei: fide illuminatur
Tu credis in Filium Dei? 36 Respondit ille, et dixit: Quis est, Domine, ut credam
in eum? 37 Et dixit ei Iesus: Et vidisti eum, et qui loquitur tecum, ipse est. 38 At
ille ait: Credo Domine. Et procidens adoravit eum.
39 Et dixit Iesus: In iudicium ego in hunc mundum veni: ut qui non vident ab iudice mundi.
videant, et qui vident cæci fiant. 40 Et audierunt quidam ex Pharisæis, qui cum

ipso erant, et dixerunt ei: Numquid et nos cæci sumus? 41 Dixit eis Iesus: Si cæci
essetis, non haberetis peccatum, nunc vero dicitis: Quia videmus. Peccatum vestrum
manet.

8. Parabola pastoris boni, 10, 1—21.

Proponitur 10. 1 Amen, amen dico vobis: qui non intrat per ostium in ovile ovium,
sed ascendit aliunde: ille fur est, et latro. 2 Qui autem intrat per ostium, pastor
est ovium. 3 Huic ostiarius aperit, et oves vocem eius audiunt, et proprias oves
vocat nominatim, et educit eas. 4 Et cum proprias oves emiserit, ante eas vadit:
et oves illum sequuntur, quia sciunt vocem eius. 5 Alienum autem non sequuntur,
sed fugiunt ab eo: quia non noverunt vocem alienorum. 6 Hoc proverbium dixit
eis Iesus. Illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis.

et exponitur, 7 Dixit ergo eis iterum Iesus: Amen, amen dico vobis, quia ego sum ostium
ovium. 8 Omnes quotquot venerunt, fures sunt, et latrones, et non audierunt
eos oves. 9 Ego sum ostium. Per me si quis introierit, salvabitur: et ingredietur,
et egredietur, et pascua inveniet. 10 Fur non venit nisi ut furetur, et mactet, et
perdat. Ego veni ut vitam habeant, et abundantius habeant. 11 Ego sum pastor
bonus. [a]Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. 12 Mercenarius autem,
et qui non est pastor, cuius non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, et
dimittit oves, et fugit: et lupus rapit, et dispergit oves: 13 mercenarius autem
fugit, quia mercenarius est, et non pertinet ad eum de ovibus. 14 Ego sum pastor
bonus: et cognosco meas, et cognoscunt me meæ. 15 [b]Sicut novit me Pater, et
ego agnosco Patrem: et animam meam pono pro ovibus meis. 16 Et alias oves
habeo, quæ non sunt ex hoc ovili: et illas oportet me adducere, et vocem meam
audient, et fiet unum ovile, et unus pastor. 17 Propterea me diligit Pater: [c]quia
ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. 18 Nemo tollit eam a me: sed
ego pono eam a meipso, et potestatem habeo ponendi eam: et potestatem habeo
iterum sumendi eam: Hoc mandatum accepi a Patre meo.

dissentientibus Iudæis. 19 Dissensio iterum facta est inter Iudæos propter sermones hos. 20 Dicebant
autem multi ex ipsis: Dæmonium habet, et insanit: quid eum auditis? 21 Alii
dicebant: Hæc verba non sunt dæmonium habentis: numquid dæmonium potest
cæcorum oculos aperire?

VI. A festo encæniorum usque ad iter ultimum, 10, 22—11, 54.

1. Acta in encæniis, 10, 22—39.

Iesus in templo docet. 22 [d]Facta sunt autem Encænia in Ierosolymis: et hiems erat. 23 Et ambulabat
Iesus in templo, in porticu Salomonis.

se esse Messiam consubstantialem Patri. 24 Circumdederunt ergo eum Iudæi, et dicebant ei: Quousque animam nostram
tollis? si tu es Christus, dic nobis palam. 25 Respondit eis Iesus: Loquor vobis,
et non creditis. opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me: 26 sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis. 27 Oves
meæ vocem meam audiunt: et ego cognosco eas, et sequuntur me: 28 et ego vitam
æternam do eis: et non peribunt in æternum, et non rapiet eas quisquam de manu
mea. 29 Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus est: et nemo potest rapere
de manu Patris mei. 30 Ego, et Pater unum sumus.

et hanc assertionem non esse blasphemiam: 31 Sustulerunt ergo lapides Iudæi, ut lapidarent eum. 32 Respondit eis Iesus:
Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?
33 Responderunt ei Iudæi: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia:
et quia tu homo cum sis, facis teipsum Deum. 34 Respondit eis Iesus: Nonne
scriptum est in lege vestra: [e]quia Ego dixi, dii estis? 35 Si illos dixit deos, ad quos
sermo Dei factus est, et non potest solvi scriptura: 36 quem Pater sanctificavit,
et misit in mundum, vos dicitis: Quia blasphemas: quia dixi, Filius Dei sum?
37 Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. 38 Si autem facio: et si mihi

10, *11* [a]Is 40, 11; Ez 34, 23; 37, 24. — *15* [b]Mt 11, 27; Lc 10, 22. — *17* [c]Is 53, 7. —
22 [d]1 Mcc 4, 56. 59. — *34* [e]Ps 81, 6.

non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, et credatis quia Pater in me
est, et ego in Patre.
39 Quærebant ergo eum apprehendere: et exivit de manibus eorum.
exit de manibus Iudæorum.

2. Iesus cum discipulis in Peræa, 10, 40—42.

40 Et abiit iterum trans Iordanem in eum locum, ubi erat Ioannes baptizans
Multi in eum credunt.
primum: et mansit illic: 41 et multi venerunt ad eum, et dicebant: Quia Ioannes
quidem signum fecit nullum. 42 Omnia autem quæcumque dixit Ioannes de hoc,
vera erant. Et multi crediderunt in eum.

3. Resuscitatio Lazari quatriduani, 11, 1—46.

11. 1 Erat autem quidam languens Lazarus a Bethania, de castello Mariæ,
Lazarus infirmatur
et Marthæ sororis eius. 2 (Maria autem erat, [a]quæ unxit Dominum unguento,
et extersit pedes eius capillis suis: cuius frater Lazarus infirmabatur.) 3 Miserunt
ergo sorores eius ad eum dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur. 4 Audiens
autem Iesus dixit eis: Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut
glorificetur Filius Dei per eam. 5 Diligebat autem Iesus Martham, et sororem
eius Mariam, et Lazarum. 6 Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem
mansit in eodem loco duobus diebus.
7 deinde post hæc dixit discipulis suis: Eamus in Iudæam iterum. 8 Dicunt
atque moritur;
ei discipuli: Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapidare, et iterum vadis illuc?
9 Respondit Iesus: Nonne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulaverit in die,
non offendit, quia lucem huius mundi videt: 10 si autem ambulaverit in nocte,
offendit, quia lux non est in eo. 11 Hæc ait, et post hæc dixit eis: Lazarus amicus
noster dormit: sed vado ut a somno excitem eum. 12 Dixerunt ergo discipuli eius:
Domine, si dormit, salvus erit. 13 Dixerat autem Iesus de morte eius: illi autem
putaverunt quia de dormitione somni diceret. 14 Tunc ergo Iesus dixit eis manifeste:
Lazarus mortuus est: 15 et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram
ibi. sed eamus ad eum. 16 Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiscipulos:
Eamus et nos, ut moriamur cum eo.
17 Venit itaque Iesus: et invenit eum quattuor dies iam in monumento habentem.
Iesus Martham consolatur,
18 (Erat autem Bethania iuxta Ierosolymam quasi stadiis quindecim.) 19 Multi
autem ex Iudæis venerant ad Martham, et Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo.
20 Martha ergo ut audivit quia Iesus venit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat.
21 Dixit ergo Martha ad Iesum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset
mortuus: 22 Sed et nunc scio quia quæcumque poposceris a Deo, dabit tibi Deus.
23 Dicit illi Iesus: Resurget frater tuus. 24 Dicit ei Martha: Scio quia resurget
[b]in resurrectione in novissimo die. 25 Dixit ei Iesus: Ego sum resurrectio, et vita:
[c]qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet: 26 et omnis, qui vivit, et credit
in me, non morietur in æternum. Credis hoc? 27 Ait illi: Utique Domine, ego credidi,
quia tu es Christus filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti.
28 Et cum hæc dixisset, abiit, et vocavit Mariam sororem suam silentio, dicens:
Mariam plorantem videns lacrimatur,
Magister adest, et vocat te. 29 Illa ut audivit, surgit cito, et venit ad eum: 30 non-
dum enim venerat Iesus in castellum: sed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat
ei Martha. 31 Iudæi ergo, qui erant cum ea in domo, et consolabantur eam, cum
vidissent Mariam quia cito surrexit, et exiit, secuti sunt eam dicentes: Quia vadit
ad monumentum, ut ploret ibi. 32 Maria ergo, cum venisset ubi erat Iesus, videns
eum, cecidit ad pedes eius, et dicit ei: Domine, si fuisses hic, non esset mortuus
frater meus. 33 Iesus ergo, ut vidit eam plorantem, et Iudæos, qui venerant cum
ea, plorantes, infremuit spiritu, et turbavit seipsum, 34 et dixit: Ubi posuistis
eum? Dicunt ei: Domine, veni, et vide. 35 Et lacrymatus est Iesus. 36 Dixerunt
ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum. 37 Quidam autem ex ipsis dixerunt:
[d]Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere ut hic non moreretur?
38 Iesus ergo rursum fremens in semetipso, venit ad monumentum. erat autem
Lazarum e monumento vocat;
spelunca: et lapis superpositus erat ei. 39 Ait Iesus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha

11, *2* [a]Mt 26, 7; Lc 7, 37; Inf 12, 3. — *24* [b]Lc 14, 14; Sup 5, 29. — *25* [c]Sup 6, 40.
— *37* [d]Sup 9, 6.

soror eius, qui mortuus fuerat: Domine, iam fœtet, quatriduanus est enim. [40] Dicit
ei Iesus: Nonne dixi tibi quoniam si credideris, videbis gloriam Dei? [41] Tulerunt
ergo lapidem: Iesus autem elevatis sursum oculis, dixit: Pater gratias ago tibi
quoniam audisti me. [42] ego autem sciebam quia semper me audis, sed propter
populum, qui circumstat, dixi: ut credant quia tu me misisti. [43] Hæc cum dixisset,
voce magna clamavit: Lazare veni foras. [44] Et statim prodiit qui fuerat mortuus,
ligatus pedes, et manus institis, et facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Iesus:
Solvite eum, et sinite abire.

effectus immediatus miraculi.

[45] Multi ergo ex Iudæis, qui venerant ad Mariam, et Martham, et viderant
quæ fecit Iesus, crediderunt in eum. [46] Quidam autem ex ipsis abierunt ad Pharisæos,
et dixerunt eis quæ fecit Iesus.

4. Consilium pontificum et pharisæorum, 11, 47—53.

Synedrii consultant.

[47] Collegerunt ergo Pontifices et Pharisæi concilium, et dicebant: Quid facimus,
quia hic homo multa signa facit? [48] Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum:
et venient Romani, et tollent nostrum locum, et gentem.

Caiphas prophetat.

[49] [a]Unus autem ex ipsis Caiphas nomine, cum esset Pontifex anni illius, dixit
eis: Vos nescitis quidquam, [50] nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur
homo pro populo, et non tota gens pereat. [51] Hoc autem a semetipso non dixit:
sed cum esset Pontifex anni illius, prophetavit, quod Iesus moriturus erat pro gente,
[52] et non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum.

mors Iesu deciditur.

[53] Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.

5. Iesus cum discipulis in Ephrem, 11, 54.

Iesus in desertum.

[54] Iesus ergo iam non in palam ambulabat apud Iudæos, sed abiit in regionem
iuxta desertum, in civitatem, quæ dicitur Ephrem, et ibi morabatur cum discipulis suis.

VII. Ab itinere ultimo usque ad passionem, 11, 55—12, 50.

1. Ultimum iter in Ierusalem, 11, 55—12, 11.

Iesus Ierosolymis quæritur.

[55] Proximum autem erat Pascha Iudæorum: et ascenderunt multi Ierosolymam
de regione ante Pascha, ut sanctificarent se ipsos. [56] Quærebant ergo Iesum: et
colloquebantur ad invicem, in templo stantes: Quid putatis, quia non venit ad
diem festum? Dederant autem Pontifices, et Pharisæi mandatum, ut si quis cognoverit ubi sit, indicet, ut apprehendant eum.

Bethaniæ a Maria ungitur.

12. [1] Iesus ergo ante sex dies Paschae venit [b]Bethaniam, ubi Lazarus fuerat
mortuus, quem suscitavit Iesus. [2] Fecerunt autem ei cœnam ibi: et Martha ministrabat, Lazarus vero unus erat ex discumbentibus cum eo. [3] Maria ergo accepit
libram unguenti nardi pistici, pretiosi, et unxit pedes Iesu, et extersit pedes eius
capillis suis: et domus impleta est ex odore unguenti. [4] Dixit ergo unus ex discipulis
eius, Iudas Iscariotes, qui erat eum traditurus: [5] Quare hoc unguentum non væniit
trecentis denariis, et datum est egenis? [6] Dixit autem hoc, non quia de egenis
pertinebat ad eum, sed quia fur erat, et loculos habens, ea, quæ mittebantur, portabat. [7] Dixit ergo Iesus: Sinite illam ut in diem sepulturæ meæ servet illud. [8] Pauperes enim semper habetis vobiscum: me autem non semper habetis.

et a multis visitatur.

[9] Cognovit ergo turba multa ex Iudæis quia illic est: et venerunt, non propter
Iesum tantum, sed ut Lazarum viderent, quem suscitavit a mortuis. [10] Cogitaverunt
autem principes sacerdotum ut et Lazarum interficerent: [11] quia multi propter
illum abibant ex Iudæis, et credebant in Iesum.

2. Triumphalis introitus in Ierusalem, 12, 12—19.

Triumphat.

[12] In crastinum autem turba multa, quæ venerat ad diem festum, cum audissent
quia venit Iesus Ierosolymam: [13] acceperunt ramos palmarum, et processerunt
obviam ei, et clamabant:

Hosanna, benedictus, qui venit in nomine Domini, Rex Israel.

49 [a]Inf 18, 14. — 12, *1* [b]Mt 26, 6; Mc 14, 3.

14 [a]Et invenit Iesus asellum, et sedit super eum, sicut scriptum est:
15 Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit sedens super pullum asinæ.
16 Hæc non cognoverunt discipuli eius primum: sed quando glorificatus est
Iesus, tunc recordati sunt quia hæc erant scripta de eo: et hæc fecerunt ei.

in asello sedens,

17 Testimonium ergo perhibebat turba, quæ erat cum eo quando Lazarum
vocavit de monumento, et suscitavit eum a mortuis. 18 Propterea et obviam
venit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signum. 19 Pharisæi ergo dixerunt
ad semetipsos: Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus post eum abiit.

pharisæis concursum populi lugentibus.

3. Finis magisterii publici, 12, 20—50.

20 Erant autem quidam Gentiles ex his, qui ascenderant ut adorarent in die
festo. 21 Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui erat a Bethsaida Galilææ, et rogabant
eum, dicentes: Domine, volumus Iesum videre. 22 Venit Philippus, et dicit Andreæ:
Andreas rursum, et Philippus dixerunt Iesu.

Gentiles volunt Iesum videre;

23 Iesus autem respondit eis, dicens: Venit hora, ut clarificetur Filius hominis.
24 Amen, amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit;
25 ipsum solum manet. si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. [b]Qui
amat animam suam, perdet eam: et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam
æternam custodit eam. 26 Si quis mihi ministrat, me sequatur: et ubi sum ego,
illic et minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus.

Iesus loquitur de sua et discipulorum glorificatione,

27 Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, salvifica me ex hac
hora. Sed propterea veni in horam hanc. 28 Pater, clarifica nomen tuum. Venit
ergo vox de cælo: Et clarificavi, et iterum clarificabo. 29 Turba ergo, quæ stabat,
et audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alii dicebant: Angelus ei locutus est.
30 Respondit Iesus, et dixit: Non propter me hæc vox venit, sed propter vos.

de nominis Dei clarificatione,

31 Nunc iudicium est mundi: nunc princeps huius mundi eiicietur foras. 32 Et
ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum. 33 (hoc autem dicebat,
significans qua morte esset moriturus.) 34 Respondit ei turba: Nos audivimus
[c]ex lege, quia Christus manet in æternum: et quomodo tu dicis, Oportet exaltari
Filium hominis? Quis est iste Filius hominis? 35 Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum,
lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant:
et qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat. 36 Dum lucem habetis,
credite in lucem, ut filii lucis sitis.

de morte sua imminenti,

Hæc locutus est Iesus: et abiit, et abscondit se ab eis.

abscondit se;

37 Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum: 38 ut
sermo Isaiæ prophetæ impleretur, quem dixit:
[d]Domine, quis credidit auditui nostro? et brachium Domini cui revelatum est?
39 Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias:
40 [e]Excæcavit oculos eorum, et induravit cor eorum:
ut non videant oculis, et non intelligant corde,
et convertantur, et sanem eos.
41 Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam eius, et locutus est de eo. 42 Verumtamen
et ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Pharisæos non
confitebantur, ut e synagoga non eiicerentur. 43 dilexerunt enim gloriam hominum
magis, quam gloriam Dei.

evangelista incredulitatem Iudæorum exponit;

44 Iesus autem clamavit, et dixit: Qui credit in me, non credit in me, sed in
eum, qui misit me. 45 Et qui videt me, videt eum, qui misit me. 46 Ego lux in
mundum veni: ut omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat. 47 Et si quis
audierit verba mea, et non custodierit: ego non iudico eum. non enim veni ut iudicem
mundum, sed ut salvificem mundum. 48 Qui spernit me, et non accipit verba
mea: habet qui iudicet eum. [f]sermo, quem locutus sum, ille iudicabit eum in novissimo
die. 49 Quia ego ex me ipso non sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse

et doctrinam Iesu breviter complectitur.

14 [a]Zach 9, 9; Mt 21, 7; Mc 11, 7; Lc 19, 35. — *25* [b]Mt 10, 39; 16, 25; Mc 8, 35; Lc 9, 24; 17, 33. — *34* [c]Ps 109, 4; 116, 2; Is 40, 8; Ez 37, 25. — *38* [d]Is 53, 1; Rom 10, 16. — *40* [e]Is 6, 9; Mt 13, 14; Mc 4, 12; Lc 8, 10; Act 28, 26; Rom 11, 8. — *48* [f]Mc 16, 16.

mihi mandatum dedit quid dicam, et quid loquar. 50 Et scio quia mandatum
eius vita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi Pater, sic loquor.

PARS SECUNDA.

Sacerdotium Salvatoris mundi, 13, 1—19, 42.

I. Iesus inter discipulos suos, 13, 1—17, 26.

1. Lotio pedum, 13, 1—38.

Dominus pedes discipulorum lavat.

13. 1 Ante diem festum Paschae, [a]sciens Iesus quia venit hora eius ut transeat
ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem di-
lexit eos. 2 Et cœna facta, cum diabolus iam misisset in cor ut traderet eum Iudas
Simonis Iscariotæ: 3 sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, et quia a Deo
exivit, et ad Deum vadit: 4 surgit a cœna, et ponit vestimenta sua: et cum accepisset
linteum, præcinxit se. 5 Deinde mittit aquam in pelvim, et cœpit lavare pedes
discipulorum, et extergere linteo, quo erat præcinctus. 6 Venit ergo ad Simonem
Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes? 7 Respondit Iesus,
et dixit ei: Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea. 8 Dicit ei Petrus:
Non lavabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Iesus: Si non lavero te, non
habebis partem mecum. 9 Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantum pedes
meos, sed et manus, et caput. 10 Dicit ei Iesus: Qui lotus est, non indiget nisi
ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes. 11 Sciebat
enim quisnam esset qui traderet eum: propterea dixit: Non estis mundi omnes.

exemplum datum declarat,

12 Postquam ergo lavit pedes eorum, et accepit vestimenta sua: cum recubuisset
iterum dixit eis: Scitis quid fecerim vobis? 13 Vos vocatis me Magister, et Domine:
et bene dicitis: sum etenim. 14 Si ergo ego lavi pedes vestros, Dominus, et Magister:
et vos debetis alter alterius lavare pedes. 15 Exemplum enim dedi vobis, ut quemad-
modum ego feci vobis, ita et vos faciatis. 16 [b]Amen, amen dico vobis: Non est
servus maior Domino suo: neque apostolus maior est eo, qui misit illum. 17 Si
hæc scitis, beati eritis si feceritis ea. 18 Non de omnibus vobis dico: ego scio quos
elegerim: sed ut adimpleatur Scriptura: [c]Qui manducat mecum panem, levabit
contra me calcaneum suum. 19 Amodo dico vobis, priusquam fiat: ut cum factum
fuerit, credatis, quia ego sum. 20 [d]Amen, amen dico vobis: Qui accipit si quem
misero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum, qui me misit.

proditorem significat,

21 Cum hæc dixisset Iesus, turbatus est spiritu: et protestatus est, et dixit:
[e]Amen, amen dico vobis: Quia unus ex vobis tradet me. 22 Aspiciebant ergo ad
invicem discipuli, hæsitantes de quo diceret. 23 Erat ergo recumbens unus ex
discipulis eius in sinu Iesu, quem diligebat Iesus. 24 Innuit ergo huic Simon Petrus:
et dixit ei: Quis est, de quo dicit? 25 Itaque cum recubuisset ille supra pectus Iesu,
dicit ei: Domine quis est? 26 Respondit Iesus: Ille est, cui ego intinctum panem
porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit Iudæ Simonis Iscariotæ. 27 Et post
buccellam, introivit in eum satanas. Et dixit ei Iesus: Quod facis, fac citius.
28 Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid dixerit ei. 29 Quidam enim
putabant, quia loculos habebat Iudas, quod dixisset ei Iesus: Eme ea, quæ opus
sunt nobis ad diem festum: aut egenis ut aliquid daret. 30 Cum ergo accepisset
ille buccellam, exivit continuo. Erat autem nox.

mandatum novum dat.

31 Cum ergo exisset, dixit Iesus: Nunc clarificatus est filius hominis: et Deus
clarificatus est in eo. 32 Si Deus clarificatus est in eo, et Deus clarificabit eum in
semetipso: et continuo clarificabit eum. 33 Filioli, adhuc modicum vobiscum
sum. [f]Quæretis me: et sicut dixi Iudæis: Quo ego vado, vos non potestis venire:
et vobis dico modo. 34 [g]Mandatum novum do vobis: Ut diligatis invicem, sicut
dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. 35 In hoc cognoscent omnes quia discipuli
mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.

13, *1* [a]Mt 26, 2; Mc 14, 1; Lc 22, 1. — *16* [b]Mt 10, 24; Lc 6, 40; Inf 15, 20. — *18* [c]Ps 40, 10. — *20* [d]Mt 10, 40; Lc 10, 16. — *21* [e]Mt 26, 21; Mc 14, 18; Lc 22, 21. — *33* [f]Sup 7, 34. — *34* [g]Lv 19, 18; Mt 22, 39; Inf 15, 12.

36 Dicit ei Simon Petrus: Domine, quo vadis? Respondit Iesus: Quo ego vado, negationem Petri
non potes me modo sequi: sequeris autem postea. 37 Dicit ei Petrus: Quare non prædicit.
possum te sequi modo? animam meam pro te ponam. 38 Respondit ei Iesus: Ani-
mam tuam pro me pones? [a]Amen, amen dico tibi: non cantabit gallus, donec ter
me neges.

2. Ultimi sermones Domini, 14, 1—16, 33.

14. 1 Non turbetur cor vestrum. Creditis in Deum, et in me credite. 2 In Consolatur discipulos,
domo Patris mei mansiones multæ sunt. si quo minus dixissem vobis: Quia vado iis locum
parare vobis locum. 3 Et si abiero, et præparavero vobis locum: iterum venio, paraturus.
et accipiam vos ad meipsum, ut ubi sum ego, et vos sitis. 4 Et quo ego vado scitis,
et viam scitis. 5 Dicit ei Thomas: Domine, nescimus quo vadis: et quo modo
possumus viam scire? 6 Dicit ei Iesus: Ego sum via, et veritas, et vita. nemo venit
ad Patrem, nisi per me. 7 Si cognovissetis me, et Patrem meum utique cognovissetis:
et amodo cognoscetis eum, et vidistis eum. 8 Dicit ei Philippus: Domine, ostende
nobis Patrem, et sufficit nobis. 9 Dicit ei Iesus: Tanto tempore vobiscum sum:
et non cognovistis me? Philippe, qui videt me, videt et Patrem. Quomodo tu dicis:
Ostende nobis Patrem? 10 Non creditis quia ego in Patre, et Pater in me est?
Verba, quæ ego loquor vobis, a me ipso non loquor. Pater autem in me manens,
ipse facit opera. 11 Non creditis quia ego in Patre, et Pater in me est? 12 Alioquin
propter opera ipsa credite.

Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera, quæ ego facio, et ipse faciet, eos exauditurus,
et maiora horum faciet: quia ego ad Patrem vado. 13 [b]Et quodcumque petieritis
Patrem in nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater in Filio. 14 Si quid petieritis
me in nomine meo, hoc faciam.

15 Si diligitis me: mandata mea servate. 16 Et ego rogabo Patrem, et alium iis paraclitum
paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, 17 Spiritum veritatis, missurus
quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum. vos autem
cognoscetis eum: quia apud vos manebit, et in vobis erit. 18 Non relinquam vos
orphanos: veniam ad vos. 19 Adhuc modicum: et mundus me iam non videt.
Vos autem videtis me: quia ego vivo, et vos vivetis. 20 In illo die vos cognoscetis
quia ego sum in Patre meo, et vos in me, et ego in vobis. 21 Qui habet mandata
mea, et servat ea: ille est, qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur a Patre
meo: et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum. 22 Dicit ei Iudas, non ille
Iscariotes: Domine, quid factum est, quia manifestaturus es nobis teipsum, et
non mundo? 23 Respondit Iesus, et dixit ei: Si quis diligit me, sermonem meum
servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum
faciemus: 24 qui non diligit me, sermones meos non servat. Et sermonem, quem
audistis, non est meus: sed eius, qui misit me, Patris.

25 Hæc locutus sum vobis apud vos manens. 26 Paraclitus autem Spiritus et pacem relinquens;
sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret
vobis omnia, quæcumque dixero vobis. 27 Pacem relinquo vobis, pacem meam
do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum,
neque formidet. 28 Audistis quia ego dixi vobis: Vado, et venio ad vos. Si diligeretis
me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem: quia Pater maior me est. 29 Et nunc
dixi vobis prius quam fiat: ut cum factum fuerit, credatis. 30 Iam non multa
loquar vobiscum. venit enim princeps mundi huius, et in me non habet quidquam.
31 Sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, et [c]sicut mandatum dedit mihi
Pater, sic facio. Surgite, eamus hinc.

15. 1 Ego sum vitis vera: et Pater meus agricola est. 2 Omnem palmitem hortatur discipulos,
in me non ferentem fructum, tollet eum: et omnem, qui fert fructum, purgabit eum, ut velut
ut fructum plus afferat. 3 [d]Iam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus palmites in se vite
sum vobis. 4 Manete in me: et ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum maneant,
a semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis. 5 Ego sum
vitis, vos palmites: qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum: quia

38 [a]Mt 26, 34; Mc 14, 30; Lc 22, 34. — **14**, *13* [b]Mt 7, 7; 21, 22; Mc 11, 24; Inf 16, 23. — *31* [c]Act 2, 23. — **15**, *3* [d]Sup 13, 10.

sine me nihil potestis facere. 6 Si quis in me non manserit: mittetur foras sicut
palmes, et arescet, et colligent eum, et in ignem mittent, et ardet. 7 Si manseritis
in me, et verba mea in vobis manserint: quodcumque volueritis petetis, et fiet
vobis. 8 In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, et
efficiamini mei discipuli. 9 Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi vos. Manete in
dilectione mea. 10 Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea,
sicut et ego Patris mei præcepta servavi, et maneo in eius dilectione. 11 Hæc locutus
sum vobis: ut gaudium meum in vobis sit, et gaudium vestrum impleatur.

invicem diligant, 12 [a]Hoc est præceptum meum ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. 13 Maiorem
hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. 14 Vos
amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. 15 Iam non dicam vos servos:
quia servus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia
quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis. 16 Non vos me elegistis: sed
ego elegi vos, et posui vos [b]ut eatis, et fructum afferatis: et fructus vester maneat:
ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis. 17 [c]Hæc mando vobis,
ut diligatis invicem.

odium mundi perferant; 18 Si mundus vos odit: scitote quia me priorem vobis odio habuit. 19 Si de
mundo fuissetis: mundus quod suum erat diligeret: quia vero de mundo non estis,
sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. 20 Mementote sermonis
mei, quem ego dixi vobis: [d]Non est servus maior domino suo. [e]Si me persecuti
sunt, et vos persequentur: si sermonem meum servaverunt, et vestrum servabunt.
21 Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum: quia nesciunt eum, qui
misit me. 22 Si non venissem, et locutus fuissem eis, peccatum non haberent:
nunc autem excusationem non habent de peccato suo. 23 Qui me odit: et Patrem
meum odit. 24 Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non
haberent: nunc autem et viderunt, et oderunt et me, et Patrem meum. 25 Sed
ut adimpleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est: [f]Quia odio habuerunt me
gratis. 26 [g]Cum autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre, spiritum
veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me: 27 et vos testi-
monium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.

promittit discipulis victoriam de mundo eos persequente, **16.** 1 Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. 2 Absque synagogis
facient vos: sed venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se
præstare Deo. 3 et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me.
4 Sed hæc locutus sum vobis: ut cum venerit hora eorum reminiscamini, quia ego
dixi vobis. 5 Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram: Et nunc
vado ad eum, qui misit me; et nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis? 6 Sed
quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. 7 Sed ego veritatem
dico vobis: expedit vobis ut ego vadam: si enim non abiero, Paraclitus non ve-
niet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos. 8 Et cum venerit ille, arguet
mundum de peccato, et de iustitia, et de iudicio. 9 de peccato quidem: quia non
crediderunt in me: 10 de iustitia vero: quia ad Patrem vado: et iam non videbitis
me: 11 De iudicio autem: quia princeps huius mundi iam iudicatus est. 12 Adhuc
multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modo. 13 Cum autem venerit
ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. non enim loquetur a semetipso:
sed quæcumque audiet loquetur, et quæ ventura sunt annunciabit vobis. 14 Ille
me clarificabit: quia de meo accipiet, et annunciabit vobis. 15 Omnia quæcumque
habet Pater, mea sunt. Propterea dixi: quia de meo accipiet, et annunciabit vobis.

iteratam suam visionem 16 Modicum, et iam non videbitis me: et iterum modicum, et videbitis me:
quia vado ad Patrem. 17 Dixerunt ergo ex discipulis eius ad invicem: Quid est
hoc, quod dicit nobis: Modicum, et non videbitis me: et iterum modicum, et vide-
bitis me, et quia vado ad Patrem? 18 Dicebant ergo: Quid est hoc, quod dicit,
Modicum? nescimus quid loquitur. 19 Cognovit autem Iesus, quia volebant eum
interrogare, et dixit eis: De hoc quæritis inter vos quia dixi, Modicum, et non
videbitis me: et iterum modicum, et videbitis me. 20 Amen, amen dico vobis:

12 [a]Sup 13, 34; Eph 5, 2; 1 Thes 4, 9. — *16* [b]Mt 28, 19. — *17* [c]1 Io 3, 11; 4, 7. —
20 [d]Mt 10, 24; Sup 13, 16. — [e]Mt 24, 9. — *25* [f]Ps 24, 19. — *26* [g]Lc 24, 49.

quia plorabitis, et flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini,
sed tristitia vestra vertetur in gaudium. 21 Mulier cum parit, tristitiam habet,
quia venit hora eius: cum autem pepererit puerum, iam non meminit pressuræ
propter gaudium: quia natus est homo in mundum. 22 Et vos igitur nunc quidem
tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum: et gaudium
vestrum nemo tollet a vobis. 23 Et in illo die me non rogabitis quidquam. [a]Amen,
amen dico vobis: siquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. 24 Usque
modo non petistis quidquam in nomine meo: Petite, et accipietis, ut gaudium
vestrum sit plenum.

25 Hæc in proverbiis locutus sum vobis. Venit hora cum iam non in proverbiis et apertam annuntiationem.
loquar vobis, sed palam de Patre annunciabo vobis. 26 in illo die in nomine meo
petetis: et non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis: 27 Ipse enim Pater
amat vos, quia vos me amastis, et credidistis, quia ego a Deo exivi. 28 Exivi a Patre,
et veni in mundum: iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem. 29 Dicunt ei
discipuli eius: Ecce nunc palam loqueris, et proverbium nullum dicis. 30 nunc
scimus quia scis omnia, et non opus est tibi ut quis te interroget: in hoc credimus
quia a Deo existi. 31 Respondit eis Iesus: Modo creditis? 32 [b]Ecce venit hora,
et iam venit, ut dispergamini unusquisque in propria, et me solum relinquatis:
et non sum solus, quia Pater mecum est. 33 Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem
habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum.

3. Precatio summi sacerdotis, 17, 1—26.

17. 1 Hæc locutus est Iesus: et sublevatis oculis in cælum, dixit: Pater Precatur pro se,
venit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te: 2 [c]Sicut dedisti ei
potestatem omnis carnis, ut omne, quod dedisti ei, det eis vitam æternam. 3 Hæc
est autem vita æterna: Ut cognoscant te, solum Deum verum, et quem misisti
Iesum Christum. 4 Ego te clarificavi super terram: opus consummavi, quod dedisti
mihi ut faciam: 5 et nunc clarifica me tu Pater apud temetipsum, claritate, quam
habui prius, quam mundus esset, apud te. 6 Manifestavi nomen tuum hominibus,
quos dedisti mihi de mundo: Tui erant, et mihi eos dedisti: et sermonem tuum
servaverunt. 7 Nunc cognoverunt quia omnia, quæ dedisti mihi, abs te sunt:
8 quia verba, quæ dedisti mihi, dedi eis: et ipsi acceperunt, et cognoverunt vere
quia a te exivi, et crediderunt quia tu me misisti.

9 Ego pro eis rogo: Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi: quia pro discipulis,
tui sunt: 10 et mea omnia tua sunt, et tua mea sunt: et clarificatus sum in eis:
11 Et iam non sum in mundo, et hi in mundo sunt, et ego ad te venio. Pater sancte,
serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi: ut sint unum, sicut et nos. 12 Cum
essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. [d]Quos dedisti mihi, custodivi:
et nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, [e]ut Scriptura impleatur. 13 Nunc autem
ad te venio: et hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in
semetipsis. 14 Ego dedi eis sermonem tuum, et mundus eos odio habuit, quia
non sunt de mundo, sicut et ego non sum de mundo. 15 Non rogo ut tollas eos de
mundo, sed ut serves eos a malo. 16 De mundo non sunt, sicut et ego non sum de
mundo. 17 Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. 18 Sicut tu me misisti
in mundum, et ego misi eos in mundum. 19 Et pro eis ego sanctifico meipsum:
ut sint et ipsi sanctificati in veritate.

20 Non pro eis autem rogo tantum, sed et pro eis, qui credituri sunt per verbum pro omnibus
eorum in me: 21 ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, et ego in te, ut et ipsi credentibus.
in nobis unum sint: ut credat mundus, quia tu me misisti. 22 Et ego claritatem,
quam dedisti mihi, dedi eis: ut sint unum, sicut et nos unum sumus. 23 Ego in
eis, et tu in me: ut sint consummati in unum: et cognoscat mundus quia tu me
misisti, et dilexisti eos, sicut et me dilexisti. 24 Pater, quos dedisti mihi, volo ut
ubi sum ego, et illi sint mecum: ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi:
quia dilexisti me ante constitutionem mundi. 25 Pater iuste, mundus te non cognovit.

16, *23* [a]Mt 7, 7; 21, 22; Mc 11, 24; Lc 11, 9; Sup 14, 13; Iac 1, 5. — *32* [b]Mt 26, 31; Mc 14, 27. — **17,** *2* [c]Mt 28, 18. — *12* [d]Inf 18, 9. — [e]Ps 108, 8.

ego autem te cognovi: et hi cognoverunt, quia tu me misisti. 26 Et notum feci eis nomen tuum, et notum faciam: ut dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit, et ego in ipsis.

II. Iesus ante synedros, 18, 1—28.

1. In horto comprehenditur, 18, 1—12.

In hortum sibi notum

18. 1 Hæc cum dixisset Iesus, [a]egressus est cum discipulis suis trans Torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipse, et discipuli eius. 2 Sciebat autem et Iudas, qui tradebat eum, locum: quia frequenter Iesus convenerat illuc cum discipulis suis.

Iudas turbam deducit:

3 [b]Iudas ergo cum accepisset cohortem, et a Pontificibus, et Pharisæis ministros, venit illuc cum laternis, et facibus, et armis.

Iesus turbam interrogat,

4 Iesus itaque sciens omnia, quæ ventura erant super eum, processit, et dixit eis: Quem quæritis? 5 Responderunt ei: Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus: Ego sum. Stabat autem et Iudas, qui tradebat eum, cum ipsis. 6 Ut ergo dixit eis: Ego sum: abierunt retrorsum, et ceciderunt in terram. 7 Iterum ergo interrogavit eos: Quem quæritis? Illi autem dixerunt: Iesum Nazarenum. 8 Respondit Iesus: Dixi vobis, quia ego sum: si ergo me quæritis, sinite hos abire. 9 Ut impleretur sermo, quem dixit: [c]Quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quemquam.

a Petro defenditur,

10 Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum: et percussit pontificis servum: et abscidit auriculam eius dexteram. Erat autem nomen servo Malchus. 11 Dixit ergo Iesus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum?

a turba ligatur.

12 Cohors ergo, et tribunus, et ministri Iudæorum comprehenderunt Iesum, et ligaverunt eum:

2. Annæ pontifici sistitur et a Petro semel negatur, 18, 13—23.

Iesus ad Annam ducitur,

13 Et adduxerunt eum ad [d]Annam primum, erat enim socer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius. 14 Erat autem Caiphas, [e]qui consilium dederat Iudæis: Quia expedit, unum hominem mori pro populo.

a Petro introducto

15 Sequebatur autem Iesum Simon Petrus, et alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici, et introivit cum Iesu in atrium pontificis. 16 Petrus autem stabat ad ostium foris. [f]Exivit ergo discipulus alius, qui erat notus pontifici, et dixit ostiariæ: et introduxit Petrum.

primum negatur,

17 Dicit ergo Petro ancilla ostiaria: Numquid et tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non sum. 18 Stabant autem servi, et ministri ad prunas: quia frigus erat, et calefaciebant se: erat autem cum eis et Petrus stans, et calefaciens se.

a pontifice interrogatur,

19 Pontifex ergo interrogavit Iesum de discipulis suis, et de doctrina eius. 20 Respondit ei Iesus: Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in synagoga, et in templo, quo omnes Iudæi conveniunt: et in occulto locutus sum nihil. 21 Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt quid locutus sim ipsis: ecce hi sciunt quæ dixerim ego.

a ministro cæditur.

22 Hæc autem cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Iesu, dicens: Sic respondes pontifici? 23 Respondit ei Iesus: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me cædis?

3. A Petro bis negatur et a Caipha præsidi traditur, 18, 24—28.

Apud Caipham iterum

24 Et misit eum Annas ligatum [g]ad Caipham pontificem.

25 Erat autem Simon Petrus stans, et calefaciens se. [h]Dixerunt ergo ei: Numquid et tu ex discipulis eius es? Negavit ille, et dixit: Non sum.

ac tertium a Petro negatur,

26 Dicit ei unus ex servis pontificis, cognatus eius, cuius abscidit Petrus auriculam: Nonne ego te vidi in horto cum illo? 27 Iterum ergo negavit Petrus: et statim gallus cantavit.

18, *1* [a]2 Sm 15, 23; Mt 26, 36; Mc 14, 32; Lc 22, 39. — *3* [b]Mt 26, 47; Mc 14, 43; Lc 22, 47. — *9* [c]Sup 17, 12. — *13* [d]Lc 3, 2. — *14* [e]Sup 11, 49. — *16* [f]Mt 26, 58; Mc 14, 54; Lc 22, 55. — *24* [g]Mt 26, 57; Mc 14, 53; Lc 22, 54. — *25* [h]Mt 26, 69; Mc 14, 67; Lc 22, 56.

28 [a]Adducunt ergo Iesum a Caipha in prætorium. Erat autem mane: et ipsi morti destinatur.
non introierunt in prætorium, [b]ut non contaminarentur, sed ut manducarent
Pascha.

III. Iesus ante Pilatum. 18, 29—19, 16.

1. Prima inquisitio, 18, 29—38.

29 Exivit ergo Pilatus ad eos foras, et dixit: Quam accusationem affertis adversus Præses cum populo agit,
hominem hunc? 30 Responderunt, et dixerunt ei: Si non esset hic malefactor,
non tibi tradidissemus eum. 31 Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, et se-
cundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi: Nobis non licet
interficere quemquam. 32 [c]Ut sermo Iesu impleretur, quem dixit, significans
qua morte esset moriturus.
33 [d]Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus, et vocavit Iesum, et dixit ei: in regem Iudæorum
Tu es rex Iudæorum? 34 Respondit Iesus: A temetipso hoc dicis, an alii dixerunt inquirit,
tibi de me? 35 Respondit Pilatus: Numquid ego Iudæus sum? Gens tua, et pontifices
tradiderunt te mihi: quid fecisti? 36 Respondit Iesus: Regnum meum non est de
hoc mundo. si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent
ut non traderer Iudæis: nunc autem regnum meum non est hinc. 37 Dixit itaque
ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit Iesus: Tu dicis quia rex sum ego. Ego in
hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati:
omnis, qui est ex veritate, audit vocem meam. 38 Dicit ei Pilatus: Quid est veritas?
Et cum hoc dixisset, iterum exivit ad Iudæos, et dicit eis: Ego nullam invenio eum innocentem
in eo causam. declarat.

2. Altera inquisitio, 18, 39—40 (cf. Lc 23, 13—24).

39 [e]Est autem consuetudo vobis ut unum dimittam vobis in Pascha: vultis Populus missionem
ergo dimittam vobis regem Iudæorum? 40 Clamaverunt ergo rursum omnes, Barabbæ
dicentes: Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro. petit.

3. Flagellatio et coronatio, 19, 1—3.

19. 1 Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum, et flagellavit. Iesus flagellatur,
2 [f]Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti eius: et veste spinis
purpurea circumdederunt eum. 3 Et veniebant ad eum, et dicebant: Ave rex coronatur et illuditur.
Iudæorum: et dabant ei alapas.

4. Tertia inquisitio, 19, 4—16.

4 Exivit ergo iterum Pilatus foras, et dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras, Pilatus populo
ut cognoscatis quia nullam invenio in eo causam. (5 Exivit ergo Iesus portans coronatum
coronam spineam, et purpureum vestimentum:) Et dicit eis: Ecce homo. 6 Cum et illusum ostendit,
ergo vidissent eum Pontifices, et ministri, clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige
eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, et crucifigite: ego enim non invenio in
eo causam. 7 Responderunt ei Iudæi: Nos legem habemus, et secundum legem
debet mori, quia filium Dei se fecit.
8 Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit. 9 Et ingressus Iesum audiens ma-
est prætorium iterum: et dixit ad Iesum: Unde es tu? Iesus autem responsum gis timet.
non dedit ei. 10 Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? nescis quia potestatem
habeo crucifigere te, et potestatem habeo dimittere te? 11 Respondit Iesus: Non
haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea
qui me tradidit tibi, maius peccatum habet.
12 Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant dicentes: eum dimittere vult.
Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. omnis enim, qui se regem facit, contradicit
Cæsari.
13 Pilatus autem cum audisset hos sermones, adduxit foras Iesum: et sedit tandem crucifigen-
pro tribunali, in loco, qui dicitur Lithostrotos, Hebraice autem Gabbatha. 14 Erat dum tradit.

---

28 [a]Mt 27, 2; Mc 15, 1; Lc 23, 1. — [b]Act 10, 28; 11, 3. — *32* [c]Mt 20, 19. — *33* [d]Mt 27, 11; Mc 15, 2; Lc 23, 3. — *39* [e]Mt 27, 15; Mc 15, 6; Lc 23, 17. — **19,** *2* [f]Mt 27, 27; Mc 15, 16.

autem parasceve Paschae, hora quasi sexta, et dicit Iudæis: Ecce rex vester.
15 Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem vestrum
crucifigam? Responderunt Pontifices: Non habemus Regem, nisi Cæsarem. 16 Tunc
ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. Susceperunt autem Iesum, et eduxerunt.

IV. Iesus pœnam crucis luens, 19, 17—37.

Crucem baiulans. 17 [a]Et baiulans sibi crucem exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum, Hebraice
autem Golgotha:

rex Iudæorum inter latrones. 18 ubi crucifixerunt eum, et cum eo alios duos hinc, et hinc, medium autem
Iesum. 19 Scripsit autem et titulum Pilatus: et posuit super crucem. Erat autem
scriptum: Iesus Nazarenus, Rex Iudæorum.

titulus non mutatus. 20 Hunc ergo titulum multi Iudæorum legerunt: quia prope civitatem erat
locus, ubi crucifixus est Iesus: Et erat scriptum Hebraice, Græce, et Latine. 21 Dice-
bant ergo Pilato Pontifices Iudæorum: Noli scribere, Rex Iudæorum: sed quia
ipse dixit: Rex sum Iudæorum. 22 Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi.

divisio vestimentorum. 23 Milites ergo cum crucifixissent eum, [b]acceperunt vestimenta eius, (et fe-
cerunt quattuor partes: unicuique militi partem) et tunicam. Erat autem tunica
inconsutilis, desuper contexta per totum. 24 Dixerunt ergo ad invicem: Non
scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit. Ut Scriptura impleretur, dicens:
[c]Partiti sunt vestimenta mea sibi: et in vestem meam miserunt sortem. Et
milites quidem hæc fecerunt.

Iesu testamentum. 25 Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, et soror matris eius, Maria
Cleophæ, et Maria Magdalene. 26 Cum vidisset ergo Iesus matrem, et discipulum
stantem, quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce filius tuus. 27 Deinde dicit
discipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua.

sitis. 28 Postea sciens Iesus quia omnia consummata sunt, [d]ut consummaretur
Scriptura, dixit: Sitio. 29 Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam
plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt ori eius.

mors mirabilis. 30 Cum ergo accepisset Iesus acetum, dixit: Consummatum est. Et inclinato
capite tradidit spiritum.

apertio lateris. 31 Iudæi ergo, (quoniam Parasceve erat) ut non remanerent in cruce corpora
sabbato, (erat enim magnus dies ille Sabbati) rogaverunt Pilatum ut frangerentur
eorum crura, et tollerentur. 32 Venerunt ergo milites: et primi quidem fregerunt
crura, et alterius, qui crucifixus est cum eo. 33 Ad Iesum autem cum venissent,
ut viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, 34 sed unus militum
lancea latus eius aperuit, et continuo exivit sanguis, et aqua. 35 Et qui vidit,
testimonium perhibuit: et verum est testimonium eius. Et ille scit quia vera dicit:
ut et vos credatis. 36 Facta sunt enim hæc ut Scriptura impleretur: [e]Os non com-
minuetis ex eo. 37 Et iterum alia Scriptura dicit: [f]Videbunt in quem transfixerunt.

V. Iesus in sepulcro conditus, 19, 38—42.

Ioseph corpus Iesu a Pilato petit. 38 [g]Post hæc autem rogavit Pilatum Ioseph ab Arimathæa, (eo quod esset
discipulus Iesu, occultus autem propter metum Iudæorum) ut tolleret corpus
Iesu. Et permisit Pilatus.

cum Nicodemo condit Venit ergo, et tulit corpus Iesu. 39 Venit autem et Nicodemus, [h]qui venerat
ad Iesum nocte primum, ferens mixturam myrrhæ, et aloes, quasi libras centum.
40 Acceperunt ergo corpus Iesu, et ligaverunt illud linteis cum aromatibus, sicut
mos est Iudæis sepelire.

et in monumento novo ponit. 41 Erat autem in loco, ubi crucifixus est, hortus: et in horto monumentum
novum, in quo nondum quisquam positus erat. 42 Ibi ergo propter Parasceven
Iudæorum, quia iuxta erat monumentum, posuerunt Iesum.

---

17 [a]Mt 27, 33; Mc 15, 22; Lc 23, 33. — *23* [b]Mt 27, 35; Mc 15, 24; Lc 23, 34. — *24* [c]Ps 21, 19. — *28* [d]Ps 68, 22. — *36* [e]Ex 12, 46; Nm 9, 12. — *37* [f]Zach 12, 10. — *38* [g]Mt 27, 57; Mc 15, 42; Lc 23, 50. — *39* [h]Sup 3, 2.

PARS TERTIA.

Imperium Salvatoris mundi, 20, 1—21, 25.

1. Mariæ Magdalene apparet, 20, 1—18.

20. 1 Una [a]autem sabbati, Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ Maria sepul-
essent, ad monumentum: et vidit lapidem sublatum a monumento. crum apertum videt,
2 Cucurrit ergo, et venit ad Simonem Petrum, et ad alium discipulum, quem Petro et
amabat Iesus, et dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, et nescimus ubi Ioanni id nuntiat,
posuerunt eum.
3 Exiit ergo Petrus, et ille alius discipulus, et venerunt ad monumentum. qui ad
4 Currebant autem duo simul, et ille alius discipulus præcucurrit citius Petro, et sepulcrum currunt
venit primus ad monumentum. 5 Et cum se inclinasset, vidit posita linteamina, ac redeunt,
non tamen introivit. 6 Venit ergo Simon Petrus sequens eum, et introivit in
monumentum, et vidit linteamina posita, 7 et sudarium, quod fuerat super caput
eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum.
8 Tunc ergo introivit et ille discipulus, qui venerat primus ad monumentum: et
vidit, et credidit: 9 nondum enim sciebant Scripturam, quia oportebat eum a mor-
tuis resurgere. 10 Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos.
11 [b]Maria autem stabat ad monumentum foris, plorans: Dum ergo fleret, Maria
inclinavit se, et prospexit in monumentum: 12 et vidit duos angelos in albis, seden- remanens angelos
tes, unum ad caput, et unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Iesu. 13 Dicunt
ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum: et nescio
ubi posuerunt eum.
14 Hæc cum dixisset, conversa est retrorsum, et vidit Iesum stantem: et non atque ipsum
sciebat quia Iesus est. 15 Dicit ei Iesus: Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa Dominum
existimans quia hortulanus esset, dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito videt,
mihi ubi posuisti eum: et ego eum tollam. 16 Dicit ei Iesus: Maria. Conversa illa,
dicit ei: Rabboni (quod dicitur Magister.) 17 Dicit ei Iesus: Noli me tangere, nondum
enim ascendi ad Patrem meum: vade autem ad fratres meos, et dic eis: Ascendo
ad Patrem meum, et Patrem vestrum, Deum meum, et Deum vestrum.
18 Venit Maria Magdalene annuncians discipulis: Quia vidi Dominum, et discipulis id
hæc dixit mihi. nuntiat.

2. Decem discipulis apparet, 20, 19—23.

19 [c]Cum ergo sero esset die illo, una sabbatorum, et fores essent clausæ, ubi Thoma
erant discipuli congregati propter metum Iudæorum: venit Iesus, et stetit in medio, absente.
et dixit eis: Pax vobis. 20 Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus, et latus. Gavisi
sunt ergo discipuli, viso Domino. 21 Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut misit
me Pater, et ego mitto vos. 22 Hæc cum dixisset, insufflavit: et dixit eis: Accipite
Spiritum sanctum: 23 [d]quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: et quorum
retinueritis, retenta sunt.

3. Undecim discipulis apparet, 20, 24—29.

24 Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis Thomam
quando venit Iesus. 25 Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus Dominum. Ille incredulum
autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clavorum, et mittam digitum
meum in locum clavorum, et mittam manum meam in latus eius, non credam.
26 Et post dies octo, iterum erant discipuli eius intus: et Thomas cum eis. credulum
Venit Iesus ianuis clausis, et stetit in medio, et dixit: Pax vobis. 27 Deinde dicit reddit.
Thomæ: Infer digitum tuum huc, et vide manus meas, et affer manum tuam, et
mitte in latus meum: et noli esse incredulus, sed fidelis. 28 Respondit Thomas,
et dixit ei: Dominus meus, et Deus meus. 29 Dixit ei Iesus: Quia vidisti me Thoma,
credidisti: beati qui non viderunt, et crediderunt.

20, *1* [a]Mt 28, 1; Mc 16, 1; Lc 24, 1. — *11* [b]Mt 28, 5; Mc 16, 5; Lc 24, 4. — *19* [c]Mc 16, 14; Lc 24, 36; 1 Cor 15, 5. — *23* [d]Mt 18, 18.

Prior conclusio, 20, 30—31.

Finis miraculorum scriptorum.

[30] [a]Multa quidem, et alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum,
quæ non sunt scripta in libro hoc. [31] Hæc autem scripta sunt ut credatis, quia
Iesus est Christus Filius Dei: et ut credentes, vitam habeatis in nomine eius.

4. Septem discipulis apparet, 21, 1—23.

Mira captura piscium

21. [1] Postea manifestavit se iterum Iesus discipulis ad mare Tiberiadis.
Manifestavit autem sic: [2] Erant simul Simon Petrus, et Thomas, qui dicitur
Didymus, et Nathanael, qui erat a Cana Galilææ, et filii Zebedæi, et alii ex discipulis
eius duo. [3] Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus et nos tecum.
Et exierunt, et ascenderunt in navim: et illa nocte nihil prendiderunt. [4] Mane
autem facto stetit Iesus in littore: non tamen cognoverunt discipuli quia Iesus est.
[5] Dixit ergo eis Iesus: Pueri numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei:
Non. [6] Dicit eis: Mittite in dexteram navigii rete: et invenietis. Miserunt ergo:
et iam non valebant illud trahere præ multitudine piscium. [7] Dixit ergo discipulus
ille, quem diligebat Iesus, Petro: Dominus est. Simon Petrus cum audisset quia
Dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus) et misit se in mare. [8] Alii
autem discipuli navigio venerunt: (non enim longe erant a terra, sed quasi cubitis
ducentis) trahentes rete piscium.

et prandium;

[9] Ut ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas, et piscem super-
positum, et panem. [10] Dicit eis Iesus: Afferte de piscibus, quos prendidistis nunc.
[11] Ascendit Simon Petrus, et traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum
quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non est scissum rete. [12] Dicit eis Iesus:
Venite, prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: Tu quis es?
scientes, quia Dominus est. [13] Et venit Iesus, et accipit panem, et dat eis, et piscem
similiter. [14] Hoc iam tertio manifestatus est Iesus discipulis suis cum resurrexisset
a mortuis.

Petrus pastor agnorum et ovium

[15] Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis diligis me
plus his? Dicit ei: Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.
[16] Dicit ei iterum: Simon Ioannis, diligis me? Ait illi: Etiam Domine, tu scis quia
amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. [17] Dicit ei tertio: Simon Ioannis, amas me?
Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me? et dixit ei: Domine tu omnia
nosti: tu scis quia amo te. Dixit ei: Pasce oves meas.

atque crucifigendus,

[18] [b]Amen, amen dico tibi: cum esses iunior cingebas te, et ambulabas ubi
volebas: cum autem senueris, extendes manus tuas, et alius te cinget, et ducet
quo tu non vis. [19] Hoc autem dixit significans qua morte clarificaturus esset Deum.
Et cum hoc dixisset, dicit ei: Sequere me.

Ioannes autem manens.

[20] Conversus Petrus vidit illum discipulum, quem diligebat Iesus, sequentem,
[c]qui et recubuit in cœna super pectus eius, et dixit: Domine quis est qui tradet te?
[21] Hunc ergo cum vidisset Petrus, dixit Iesu: Domine hic autem quid? [22] Dicit
ei Iesus: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere. [23] Exiit
ergo sermo iste inter fratres quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Iesus:
Non moritur, sed: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te?

Altera conclusio, 21, 24—25.

Veritas testimonii Ioannis.

[24] Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, et scripsit hæc:
et scimus, quia verum est testimonium eius. [25] [d]Sunt autem et alia multa, quæ
fecit Iesus: quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere
posse eos, qui scribendi sunt, libros.

---

30 [a]Inf 21, 25. — 21, *18* [b]2 Ptr 1, 14. — *20* [c]Sup 13, 23. — *25* [d]Sup 20, 30.

ACTUS APOSTOLORUM.

Præfatio Lucæ, 1, 1—2.

1. 1 Primum quidem sermonem feci de omnibus o Theophile, quæ cœpit
Iesus facere, et docere 2 usque in diem, qua præcipiens Apostolis per Spiritum
sanctum, quos elegit, assumptus est:

Argumentum evangelii.

PARS PRIMA.
Ecclesia apud Iudæos, 1, 3—8, 3.

I. Præparationes ad ecclesiam fundandam. 1, 3—26.

1. Apparitiones et ascensio Domini, 1, 3—11.

3 quibus et præbuit seipsum vivum post passionem suam in multis argumentis,
per dies quadraginta apparens eis, et loquens de regno Dei.
4 Et convescens, [a]præcepit eis ab Ierosolymis ne discederent, sed expectarent
promissionem Patris, [b]quam audistis (inquit) per os meum: 5 quia Ioannes quidem
baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies.
6 Igitur qui convenerant, interrogabant eum, dicentes: Domine si in tempore hoc
restitues regnum Israel? 7 Dixit autem eis: Non est vestrum nosse tempora vel
momenta, quæ Pater posuit in sua potestate: 8 [c]sed accipietis virtutem super-
venientis Spiritus sancti in vos, [d]et eritis mihi testes in Ierusalem, et in omni Iudæa,
et Samaria, et usque ad ultimum terræ.

Variæ apparitiones et institutiones, ultima apparitio et institutio,

9 Et cum hæc dixisset, videntibus illis, elevatus est: et nubes suscepit eum
ab oculis eorum. 10 Cumque intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri
astiterunt iuxta illos in vestibus albis, 11 qui et dixerunt: Viri Galilæi quid statis
aspicientes in cælum? hic Iesus, qui assumptus est a vobis in cælum, sic veniet
quemadmodum vidistis eum euntem in cælum.

ascensio Domini.

2. Oratio perseverans et unanimis, 1, 12—14.

12 Tunc reversi sunt Ierosolymam a monte, qui vocatur Oliveti, qui est iuxta
Ierusalem, sabbati habens iter.
13 Et cum introissent in cœnaculum, ascenderunt ubi manebant Petrus, et
Ioannes, Iacobus, et Andreas, Philippus, et Thomas, Bartholomæus, et Matthæus,
Iacobus Alphæi, et Simon Zelotes, et Iudas Iacobi.
14 hi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, et
Maria matre Iesu, et fratribus eius.

Reversorum apostolorum cum Maria matre Iesu.

3. Electio duodecimi apostoli, 1, 15—26.

15 In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit (erat autem turba
hominum simul, fere centum viginti.) 16 Viri fratres, oportet impleri Scripturam,
[e]quam prædixit Spiritus sanctus per os David de Iuda, qui fuit dux eorum, qui
comprehenderunt Iesum: 17 qui connumeratus erat in nobis, et sortitus est sortem
ministerii huius. 18 [f]Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, et
suspensus crepuit medius: et diffusa sunt omnia viscera eius. 19 Et notum factum
est omnibus habitantibus Ierusalem, ita ut appellaretur ager ille, lingua eorum,
Haceldama, hoc est, ager sanguinis. 20 Scriptum est enim in libro Psalmorum:

Petrus disserit de Iuda perdito

1, *4* [a]Lc 24, 49; Io 14, 26. — [b]Mt 3, 11; Mc 1, 8; Lc 3, 16; Io 1, 26. — *8* [c]Inf 2, 2. — [d]Lc 24, 48. — *16* [e]Ps 40, 10; Io 13, 18. — *18* [f]Mt 27, 7.

[a]Fiat commoratio eorum deserta, et non sit qui inhabitet in ea:
[b]et episcopatum eius accipiat alter.

et de qualitatibus apostoli.
21 Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore,
quo intravit et exivit inter nos Dominus Iesus, 22 incipiens a baptismate Ioannis
usque in diem, qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis eius nobiscum
fieri unum ex istis.

turba duos proponit.
23 Et statuerunt duos, Ioseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus
est Iustus: et Mathiam.

Dominus Matthiam eligit.
24 Et orantes dixerunt: Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende, quem
elegeris ex his duobus unum 25 accipere locum ministerii huius, et apostolatus,
de quo prævaricatus est Iudas ut abiret in locum suum. 26 Et dederunt sortes eis,
et cecidit sors super Mathiam, et annumeratus est cum undecim Apostolis.

II. Sollemnis fundatio ecclesiæ, 2, 1—47.

1. Adventus Spiritus sancti, 2, 1—13.

Fideles Spiritu sancto replentur.
2. 1 Et cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco:
2 et factus est repente de cælo sonus, tamquam advenientis spiritus vehementis,
et replevit totam domum ubi erant sedentes. 3 Et apparuerunt illis dispertitæ
linguæ tamquam ignis, seditque supra singulos eorum: 4 [c]et repleti sunt omnes
Spiritu sancto, et cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat
eloqui illis.

multitudo hominum convenit.
5 Erant autem in Ierusalem habitantes Iudæi, viri religiosi ex omni natione,
quæ sub cælo est. 6 Facta autem hac voce, convenit multitudo, et mente confusa
est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. 7 Stupebant autem
omnes, et mirabantur, dicentes: Nonne ecce omnes isti, qui loquuntur, Galilæi
sunt, 8 et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram, in qua nati
sumus? 9 Parthi, et Medi, et Ælamitæ, et qui habitant Mesopotamiam, Iudæam,
et Cappadociam, Pontum, et Asiam, 10 Phrygiam, et Pamphyliam, Ægyptum,
et partes Libyæ, quæ est circa Cyrenen, et advenæ Romani, 11 Iudæi quoque,
et Proselyti, Cretes, et Arabes: audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei.

alii stupent alii irrident.
12 Stupebant autem omnes, et mirabantur ad invicem dicentes: Quidnam
vult hoc esse? 13 Alii autem irridentes dicebant: Quia musto pleni sunt isti.

2. Sermo Petri apostoli, 2, 14—36.

De effusione Spiritus promissi.
14 Stans autem Petrus cum undecim levavit vocem suam, et locutus est eis:
Viri Iudæi, et qui habitatis Ierusalem universi, hoc vobis notum sit, et auribus
percipite verba mea. 15 Non enim, sicut vos æstimatis, hi ebrii sunt, cum sit hora
diei tertia: 16 sed hoc est, quod dictum est per prophetam Ioel:
17 [d]Et erit in novissimis diebus (dicit Dominus) effundam de Spiritu meo super
omnem carnem:
et prophetabunt filii vestri, et filiæ vestræ,
et iuvenes vestri visiones videbunt, et seniores vestri somnia somniabunt.
18 Et quidem super servos meos, et super ancillas meas in diebus illis effundam
de Spiritu meo, et prophetabunt:
19 et dabo prodigia in cælo sursum, et signa in terra deorsum, sanguinem, et
ignem, et vaporem fumi:
20 Sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem,
antequam veniat dies Domini magnus et manifestus.
21 [e]Et erit: omnis, quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

de resuscitatione et exaltatione Iesu crucifixi.
22 Viri Israelitæ, audite verba hæc: Iesum Nazarenum, virum approbatum
a Deo in vobis, virtutibus, et prodigiis, et signis, quæ fecit Deus per illum in medio
vestri, sicut et vos scitis: 23 hunc definito consilio, et præscientia Dei traditum,
per manus iniquorum affligentes interemistis: 24 quem Deus suscitavit, solutis

20 [a]Ps 68, 26. — [b]Ps 108, 8. — **2, *4*** [c]Mt 3, 11; Mc 1, 8; Lc 3, 16; Io 7, 39; Sup 1, 8; Inf 11, 16; 19, 6. — *17* [d]Is 44, 3; Ioel 2, 28. — *21* [e]Rom 10, 13.

doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. 25 David enim
dicit in eum:

[a]Providebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam a dextris est
mihi ne commovear:
26 Propter hoc lætatum est cor meum, et exultavit lingua mea, insuper et caro
mea requiescet in spe:
27 Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum
videre corruptionem.
28 Notas mihi fecisti vias vitæ: et replebis me iucunditate cum facie tua.

29 Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David [b]quoniam
defunctus est, et sepultus: et sepulchrum eius est apud nos usque in hodiernum
diem. 30 Propheta igitur cum esset, et sciret quia iureiurando [c]iurasset illi Deus
de fructu lumbi eius sedere super sedem eius: 31 providens locutus est de resur-
rectione Christi, quia [d]neque derelictus est in inferno, neque caro eius vidit cor-
ruptionem. 32 Hunc Iesum resuscitavit Deus, cuius omnes nos testes sumus.
33 Dextera igitur Dei exaltatus, et promissione Spiritus sancti accepta a Patre,
effudit hunc, quem vos videtis, et auditis. 34 Non enim David ascendit in cælum:
dixit autem ipse:

[e]Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis 35 donec ponam inimicos
tuos scabellum pedum tuorum.

36 Certissime sciat ergo omnis domus Israel, quia et Dominum eum, et Christum
fecit Deus, hunc Iesum, quem vos crucifixistis.

3. Augmentum et vita fidelium, 2, 37—47.

37 His autem auditis, compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum, et ad — Circiter tria milia
reliquos Apostolos: Quid faciemus, viri fratres? 38 Petrus vero ad illos: Pœnitentiam — baptizantur,
(inquit) agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remis-
sionem peccatorum vestrorum: et accipietis donum Spiritus sancti. 39 Vobis
enim est repromissio, et filiis vestris, et omnibus, qui longe sunt, quoscumque
advocaverit Dominus Deus noster. 40 Aliis etiam verbis plurimis testificatus est,
et exhortabatur eos, dicens: Salvamini a generatione ista prava. 41 Qui ergo recepe-
runt sermonem eius, baptizati sunt: et appositæ sunt in die illa animæ circiter
tria millia.

42 Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, et communicatione — fideles miram agunt
fractionis panis, et orationibus. 43 Fiebat autem omni animæ timor: multa quoque — vitam
prodigia, et signa per Apostolos in Ierusalem fiebant, et metus erat magnus in
universis. 44 Omnes etiam, qui credebant, erant pariter, et habebant omnia com-
munia. 45 Possessiones et substantias vendebant, et dividebant illa omnibus,
prout cuique opus erat. 46 Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo,
et frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione, et simplicitate
cordis, 47 collaudantes Deum, et habentes gratiam ad omnem plebem.
Dominus autem augebat qui salvi fierent quotidie in idipsum. — et quotidie augentur.

III. Confirmatio ecclesiæ fundatæ, 3, 1—5, 16.

1. Petrus claudum sanat, 3, 1—10.

3. 1 Petrus autem, et Ioannes ascendebant in templum ad horam orationis — In templum ascendens
nonam.

2 Et quidam vir, qui erat claudus ex utero matris suæ, baiulabatur: quem — claudum ex utero
ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Speciosa, ut peteret eleemosynam — matris
ab introeuntibus in templum. 3 Is cum vidisset Petrum, et Ioannem incipientes — sanat,
introire in templum, rogabat ut eleemosynam acciperet. 4 Intuens autem in eum
Petrus cum Ioanne, dixit: Respice in nos. 5 At ille intendebat in eos, sperans se
aliquid accepturum ab eis. 6 Petrus autem dixit: Argentum et aurum non est

25 [a]Ps 15, 8. — *29* [b]1 Rg 2, 10. — *30* [c]Ps 131, 11. — *31* [d]Ps 15, 10; Inf 13, 35. —
34 [e]Ps 109, 1.

mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Nazareni surge, et ambula. 7 Et apprehensa manu eius dextera, allevavit eum, et protinus consolidatæ sunt bases eius, et plantæ.

qui stupentibus omnibus ambulat.

8 Et exiliens stetit, et ambulabat: et intravit cum illis in templum ambulans, et exiliens, et laudans Deum. 9 Et vidit omnis populus eum ambulantem, et laudantem Deum. 10 Cognoscebant autem illum, quod ipse erat, qui ad eleemosynam sedebat ad Speciosam portam templi: et impleti sunt stupore et extasi in eo, quod contigerat illi.

2. Petrus populo prædicat, 3, 11—26.

Stupentibus

11 Cum teneret autem Petrum, et Ioannem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum, quæ appellatur Salomonis, stupentes.

glorificationem Iesu crucifixi nuntiat.

12 Videns autem Petrus, respondit ad populum: Viri Israelitæ quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare? 13 Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Iacob, Deus patrum nostrorum glorificavit filium suum Iesum, quem vos quidem tradidistis, et negastis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti. 14 [a]Vos autem sanctum, et iustum negastis, et petistis virum homicidam donari vobis: 15 auctorem vero vitæ interfecistis, quem Deus suscitavit a mortuis, cuius nos testes sumus. 16 Et in fide nominis eius, hunc, quem vos vidistis, et nostis, confirmavit nomen eius: et fides, quæ per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum.

et pœnitentiam ac fidem commendat.

17 Et nunc fratres scio quia per ignorantiam fecistis, sicut et principes vestri. 18 Deus autem, quæ prænunciavit per os omnium prophetarum, pati Christum suum, sic implevit. 19 Pœnitemini igitur, et convertimini ut deleantur peccata vestra: 20 ut cum venerint tempora refrigerii a conspectu Domini, et miserit eum, qui prædicatus est vobis, Iesum Christum, 21 quem oportet quidem cælum suscipere usque in tempora restitutionis omnium, quæ locutus est Deus per os sanctorum suorum a sæculo Prophetarum. 22 Moyses quidem dixit: [b]Quoniam Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus vester de fratribus vestris, tamquam me, ipsum audietis iuxta omnia quæcumque locutus fuerit vobis. 23 Erit autem: omnis anima, quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe. 24 Et omnes prophetæ a Samuel, et deinceps, qui locuti sunt, annunciaverunt dies istos. 25 Vos estis filii prophetarum et testamenti, quod disposuit Deus ad patres nostros, dicens ad Abraham: [c]Et in semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ. 26 Vobis primum Deus suscitans Filium suum, misit eum benedicentem vobis: ut convertat se unusquisque a nequitia sua.

3. Effectus miraculi et prædicationis, 4, 1—4.

Petrus et Ioannes in custodia ponuntur,

4. 1 Loquentibus autem illis ad populum, supervenerunt sacerdotes, et magistratus templi, et Sadducæi, 2 dolentes quod docerent populum, et annunciarent in Iesu resurrectionem ex mortuis: 3 et iniecerunt in eos manus, et posuerunt eos in custodiam in crastinum: erat enim iam vespera.

multi credunt.

4 Multi autem eorum, qui audierant verbum, crediderunt: et factus est numerus virorum quinque millia.

4. Petrus et Ioannes ante synedrium constantes, 4, 5—22.

De virtute miraculorum interrogantur,

5 Factum est autem in crastinum, ut congregarentur principes eorum, et seniores, et scribæ in Ierusalem. 6 et Annas princeps sacerdotum, et Caiphas, et Ioannes, et Alexander, et quotquot erant de genere sacerdotali. 7 Et statuentes eos in medio, interrogabant: In qua virtute, aut in quo nomine fecistis hoc vos?

Petrus nomen Iesu annuntiat,

8 Tunc repletus Spiritu sancto Petrus, dixit ad eos: Principes populi, et seniores audite: 9 Si nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste salvus factus est, 10 notum sit omnibus vobis, et omni plebi Israel: quia in nomine Domini nostri Iesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit a mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus.

3, *14* [a]Mt 27, 20; Mc 15, 11; Lc 23, 18; Io 18, 40. — *22* [b]Dt 18, 15. — *25* [c]Gn 12, 3.

11 [a]Hic est lapis, qui reprobatus est a vobis ædificantibus, qui factus est in caput
anguli:
12 et non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub cælo datum
hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.

13 Videntes autem Petri constantiam, et Ioannis, comperto quod homines synedri admirantes
essent sine litteris, et idiotæ, admirabantur, et cognoscebant eos quoniam cum
Iesu fuerant: 14 hominem quoque videntes stantem cum eis, qui curatus fuerat,
nihil poterant contradicere.

15 Iusserunt autem eos foras extra concilium secedere: et conferebant ad prædicationem Iesu
invicem, 16 dicentes: Quid faciemus hominibus istis? quoniam quidem notum impedire
signum factum est per eos, omnibus habitantibus Ierusalem: manifestum est, volunt.
et non possumus negare. 17 Sed ne amplius divulgetur in populum, comminemur
eis, ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum.

18 Et vocantes eos, denunciaverunt ne omnino loquerentur, neque docerent sed
in nomine Iesu. 19 Petrus vero, et Ioannes respondentes, dixerunt ad eos: Si iustum apostoli iis libere
est in conspectu Dei, vos potius audire quam Deum, iudicate. 20 non enim pos- contradicunt.
sumus quæ vidimus et audivimus non loqui. 21 At illi comminantes dimiserunt
eos: non invenientes quomodo punirent eos propter populum, quia omnes clarifica-
bant id, quod factum fuerat in eo quod acciderat. 22 Annorum enim erat amplius
quadraginta homo, in quo factum fuerat signum istud sanitatis.

5. Oratio fidelium eiusque fructus, 4, 23—31.

23 Dimissi autem venerunt ad suos: et annunciaverunt eis quanta ad eos prin- Apostolos reversos
cipes sacerdotum, et seniores dixissent. audiunt.

24 Qui cum audissent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, et dixerunt: Deum deprecantur,
Domine, tu es qui fecisti cælum, et terram, mare, et omnia, quæ in eis sunt: 25 qui
Spiritu sancto per os patris nostri David, pueri tui, dixisti:
[b]Quare fremuerunt Gentes, et populi meditati sunt inania?
26 Astiterunt reges terræ, et principes convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus Christum eius?

27 convenerunt enim vere in civitate ista adversus sanctum puerum tuum
Iesum, quem unxisti, Herodes, et Pontius Pilatus cum Gentibus, et populis Israel,
28 facere quæ manus tua, et consilium tuum decreverunt fieri. 29 Et nunc Domine
respice in minas eorum, et da servis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum,
30 in eo quod manum tuam extendas ad sanitates, et signa, et prodigia fieri per
nomen sancti filii tui Iesu.

31 Et cum orassent, motus est locus, in quo erant congregati: et repleti sunt Spiritu sancto
omnes Spiritu sancto, et loquebantur verbum Dei cum fiducia. replentur.

6. Fructus Spiritus sancti, 4, 32—37.

32 Multitudinis autem credentium erat cor unum, et anima una: nec quis- Caritas fidelium.
quam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia
communia.

33 Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu fiducia et virtus apo-
Christi Domini nostri: et gratia magna erat in omnibus illis. stolorum.

34 Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores communio bonorum.
agrorum, aut domorum erant vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant,
35 et ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis prout cuique
opus erat.

36 Ioseph autem, qui cognominatus est Barnabas ab Apostolis, (quod est exemplum Barnabæ.
interpretatum Filius consolationis) Levites, Cyprius genere, 37 cum haberet agrum,
vendidit eum, et attulit pretium, et posuit ante pedes Apostolorum.

4, *11* [a]Ps 117, 22; Is 28, 16; Mt 21, 42; Mc 12, 10; Lc 20, 17; Rom 9, 33; 1 Ptr 2, 7.
— *25* [b]Ps 2, 1.

7. Pœna formidolosa Ananiæ et Saphiræ, 5, 1—11.

Propter fraudem et mendacium

5. [1] Vir autem quidam nomine Ananias, cum Saphira uxore sua vendidit
agrum, [2] et fraudavit de pretio agri, conscia uxore sua: et afferens partem quamdam,
ad pedes Apostolorum posuit.

Ananias morte plectitur

[3] Dixit autem Petrus: Anania, cur tentavit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui
sancto, et fraudare de pretio agri? [4] Nonne manens tibi manebat, et venundatum
in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus
hominibus, sed Deo. [5] Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, et expiravit.
Et factus est timor magnus super omnes, qui audierunt. [6] Surgentes autem iuvenes
amoverunt eum, et efferentes sepelierunt.

atque uxor vitiorum consors.

[7] Factum est autem quasi horarum trium spatium, et uxor ipsius, nesciens
quod factum fuerat, introivit. [8] Dixit autem ei Petrus: Dic mihi mulier, si tanti
agrum vendidistis? At illa dixit: Etiam tanti. [9] Petrus autem ad eam: Quid utique
convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum, qui sepelierunt virum
tuum ad ostium, et efferent te. [10] Confestim cecidit ante pedes eius, et expiravit.
Intrantes autem iuvenes invenerunt illam mortuam: et extulerunt, et sepelierunt
ad virum suum. [11] Et factus est timor magnus in universa ecclesia, et in omnes,
qui audierunt hæc.

8. Incrementum ecclesiæ mirabilis, 5, 12—16.

Prodigia apostolorum reverentia fidelibus præstita, sanationes Petri.

[12] Per manus autem Apostolorum fiebant signa, et prodigia multa in plebe.
Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis. [13] Ceterorum autem nemo
audebat se coniungere illis: sed magnificabat eos populus.
[14] Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum, ac
mulierum, [15] ita ut in plateas eiicerent infirmos, et ponerent in lectulis ac grabatis,
ut, veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, et liberarentur ab infirmitatibus suis. [16] Concurrebat autem et multitudo vicinarum
civitatum Ierusalem, afferentes ægros, et vexatos a spiritibus immundis: qui
curabantur omnes.

IV. Persecutio ecclesiæ crescentis, 5, 17—8, 3.

1. Flagellatio apostolorum, 5, 17—42.

In custodia publica ponuntur.

[17] Exurgens autem princeps sacerdotum, et omnes, qui cum illo erant, (quæ
est hæresis Sadducæorum) repleti sunt zelo: [18] et iniecerunt manus in Apostolos,
et posuerunt eos in custodia publica.

ab angelo liberantur,

[19] Angelus autem Domini per noctem aperiens ianuas carceris, et educens
eos, dixit: [20] Ite, et stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ huius.
[21] Qui cum audissent, intraverunt diluculo in templum, et docebant.

ad synedrium adducuntur,

Adveniens autem princeps sacerdotum, et qui cum eo erant, convocaverunt
concilium, et omnes seniores filiorum Israel: et miserunt ad carcerem ut adducerentur. [22] Cum autem venissent ministri, et aperto carcere non invenissent illos,
reversi nunciaverunt, [23] dicentes: Carcerem quidem invenimus clausum cum omni
diligentia, et custodes stantes ante ianuas: aperientes autem neminem intus invenimus. [24] Ut autem audierunt hos sermones magistratus templi, et principes
sacerdotum ambigebant de illis quidnam fieret. [25] Adveniens autem quidam
nunciavit eis: Quia ecce viri, quos posuistis in carcerem, sunt in templo stantes,
et docentes populum. [26] Tunc abiit magistratus cum ministris, et adduxit illos
sine vi: timebant enim populum ne lapidarentur.

a principe sacerdotum reprehenduntur,

[27] Et cum adduxissent illos, statuerunt in concilio: Et interrogavit eos princeps
sacerdotum, [28] dicens: Præcipiendo præcepimus vobis ne doceretis in nomine
isto: et ecce replestis Ierusalem doctrina vestra: et vultis inducere super nos sanguinem hominis istius.

a Petro defenduntur,

[29] Respondens autem Petrus, et Apostoli, dixerunt: Obedire oportet Deo
magis, quam hominibus. [30] Deus patrum nostrorum suscitavit Iesum, quem
vos interemistis, suspendentes in ligno. [31] Hunc principem, et salvatorem Deus

exaltavit dextera sua ad dandam pœnitentiam Israeli, et remissionem peccatorum.
32 et nos sumus testes horum verborum, et Spiritus sanctus, quem dedit Deus
omnibus obedientibus sibi.

33 Hæc cum audissent, dissecabantur, et cogitabant interficere illos. 34 Surgens *suadente Gamaliele non occiduntur.*
autem quidam in concilio Pharisæus, nomine Gamaliel, legisdoctor honorabilis
universæ plebi, iussit foras ad breve homines fieri. 35 dixitque ad illos: Viri Israelitæ
attendite vobis super hominibus istis quid acturi sitis. 36 Ante hos enim dies extitit
Theodas, dicens se esse aliquem, cui consensit numerus virorum circiter quadrin-
gentorum: qui occisus est: et omnes, qui credebant ei, dissipati sunt, et redacti
ad nihilum. 37 Post hunc extitit Iudas Galilæus in diebus professionis, et avertit
populum post se, et ipse periit: et omnes, quotquot consenserunt ei, dispersi sunt.
38 Et nunc itaque dico vobis, discedite ab hominibus istis, et sinite illos: quoniam
si est ex hominibus consilium hoc, aut opus, dissolvetur: 39 si vero ex Deo est,
non poteritis dissolvere illud, ne forte et Deo repugnare inveniamini. Consenserunt
autem illi.

40 Et convocantes Apostolos, cæsis denunciaverunt ne omnino loquerentur *sed cæsi dimittuntur.*
in nomine Iesu, et dimiserunt eos. 41 Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu
concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.

42 Omni autem die non cessabant in templo, et circa domos docentes, et evan- *quotidie et palam prædicant.*
gelizantes Christum Iesum.

2. Electio septem diaconorum, 6, 1—7.

6. 1 In diebus autem illis, crescente numero discipulorum, factum est murmur *Hellenistæ murmurant,*
Græcorum adversus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano
viduæ eorum.

2 Convocantes autem duodecim multitudinem discipulorum dixerunt: Non *apostoli causam murmuris removere volunt*
est æquum nos derelinquere verbum Dei, et ministrare mensis. 3 Considerate
ergo fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu sancto, et sapientia,
quos constituamus super hoc opus. 4 Nos vero orationi, et ministerio verbi instantes
erimus.

5 Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum, virum *et viris electis manus imponunt:*
plenum fide, et Spiritu sancto, et Philippum, et Prochorum, et Nicanorem, et
Timonem, et Parmenam, et Nicolaum advenam Antiochenum. 6 Hos statuerunt
ante conspectum Apostolorum: et orantes imposuerunt eis manus.

7 Et verbum Domini crescebat, et multiplicabatur numerus discipulorum *discipuli multiplicantur.*
in Ierusalem valde: multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei.

3. Lapidatio Stephani diaconi, 6, 8—7, 59.

8 Stephanus autem plenus gratia, et fortitudine faciebat prodigia, et signa *Stephanus ab adversariis oppugnatur,*
magna in populo. 9 Surrexerunt autem quidam de synagoga, quæ appellatur
Libertinorum, et Cyrenensium, et Alexandrinorum, et eorum qui erant a Cilicia,
et Asia, disputantes cum Stephano: 10 et non poterant resistere sapientiæ, et
Spiritui, qui loquebatur. 11 Tunc summiserunt viros, qui dicerent se audivisse
eum dicentem verba blasphemiæ in Moysen, et in Deum.

12 Commoverunt itaque plebem, et seniores, et Scribas: et concurrentes *in concilio accusatur*
rapuerunt eum, et adduxerunt in concilium, 13 et statuerunt falsos testes, qui
dicerent: Homo iste non cessat loqui verba adversus locum sanctum, et legem.
14 audivimus enim eum dicentem: quoniam Iesus Nazarenus hic, destruet locum
istum, et mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyses. 15 Et intuentes eum
omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tamquam faciem Angeli.

7. 1 Dixit autem princeps sacerdotum: Si hæc ita se habent? 2 Qui ait: *et sermocinatur:*
Viri fratres, et patres audite:

Deus gloriæ apparuit patri nostro Abrahæ cum esset in Mesopotamia, prius *de ætate patriarcharum.*
quam moraretur in Charan. 3 et dixit ad illum: [a]Exi de terra tua, et de cognatione

---

7, *3* [a]Gn 12, 1.

tua, et veni in terram, quam monstravero tibi. 4 Tunc exiit de terra Chaldæorum,
et habitavit in Charan. Et inde, postquam mortuus est pater eius, transtulit illum
in terram istam, in qua nunc vos habitatis. 5 Et non dedit illi hereditatem in
ea, nec passum pedis: sed repromisit dare illi eam in possessionem, et semini eius
post ipsum, cum non haberet filium. 6 Locutus est autem ei Deus: [a]Quia erit
semen eius accola in terra aliena, et servituti eos subiicient, et male tractabunt
eos annis quadringentis: 7 et gentem cui servierint, iudicabo ego, dixit Dominus,
et post hæc exibunt, et servient mihi in loco isto. 8 [b]Et dedit illi testamentum
circumcisionis: [c]et sic genuit Isaac, et circumcidit eum die octavo: et [d]Isaac, Iacob:
et [e]Iacob, duodecim Patriarchas. 9 Et Patriarchæ æmulantes, [f]Ioseph vendide-
runt in Ægyptum, et erat Deus cum eo: 10 et eripuit eum ex omnibus tribulationibus
eius: et [g]dedit ei gratiam, et sapientiam in conspectu Pharaonis regis Ægypti,
et constituit eum præpositum super Ægyptum, et super omnem domum suam.
11 Venit autem fames in universam Ægyptum, et Chanaan, et tribulatio magna:
et non inveniebant cibos patres nostri. 12 [h]Cum audisset autem Iacob esse fru-
mentum in Ægypto: misit patres nostros primum: 13 [i]et in secundo cognitus
est Ioseph a fratribus suis, et manifestatum est Pharaoni genus eius. 14 Mittens
autem Ioseph accersivit Iacob patrem suum, et omnem cognationem suam in
animabus septuagintaquinque. 15 [k]Et descendit Iacob in Ægyptum, et [l]defunctus
est ipse, et patres nostri. 16 Et translati sunt in Sichem, et positi sunt in sepulchro,
[m]quod emit Abraham pretio argenti a filiis Hemor filii Sichem.
de ætate Mosaica, 17 Cum autem appropinquaret tempus promissionis, quam confessus erat
Deus Abrahæ, [n]crevit populus, et multiplicatus est in Ægypto, 18 quoadusque
surrexit alius rex in Ægypto, qui non sciebat Ioseph. 19 Hic circumveniens genus
nostrum, afflixit patres nostros ut exponerent infantes suos ne vivificarentur.
20 [o]Eodem tempore natus est Moyses et fuit gratus Deo, qui nutritus est tribus
mensibus in domo patris sui. 21 Exposito autem illo, sustulit eum filia Pharao-
nis, et nutrivit eum sibi in filium. 22 Et eruditus est Moyses omni sapientia Ægyp-
tiorum, et erat potens in verbis, et in operibus suis. 23 Cum autem impleretur
ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor eius ut visitaret fratres suos filios
Israel. 24 [p]Et cum vidisset quendam iniuriam patientem, vindicavit illum: et
fecit ultionem ei, qui iniuriam sustinebat, percusso Ægyptio. 25 Existimabat
autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipsius daret salutem illis:
at illi non intellexerunt. 26 [q]Sequenti vero die apparuit illis litigantibus: et recon-
ciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres estis, ut quid nocetis alterutrum? 27 Qui
autem iniuriam faciebat proximo, repulit eum, dicens: Quis te constituit principem,
et iudicem super nos? 28 numquid interficere me tu vis, quemadmodum interfecisti
heri Ægyptium? 29 Fugit autem Moyses in verbo isto: et factus est advena in
terra Madian, ubi generavit filios duos. 30 Et expletis annis quadraginta, [r]apparuit
illi in deserto montis Sina Angelus in igne flammæ rubi. 31 Moyses autem videns,
admiratus est visum, et accedente illo ut consideraret, facta est ad eum vox Domini,
dicens: 32 Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus
Iacob. Tremefactus autem Moyses, non audebat considerare. 33 Dixit autem
illi Dominus: Solve calceamentum pedum tuorum: locus enim in quo stas, terra
sancta est. 34 Videns vidi afflictionem populi mei, qui est in Ægypto, et gemitum
eorum audivi, et descendi liberare eos. Et nunc veni, et mittam te in Ægyptum.
35 Hunc Moysen, quem negaverunt, dicentes: Quis te constituit principem et iudicem?
hunc Deus principem et redemptorem misit, cum manu Angeli, qui apparuit illi
in rubo. 36 [s]Hic eduxit illos faciens prodigia, et signa in terra Ægypti, et in rubro
mari, [t]et in deserto annis quadraginta. 37 Hic est Moyses, qui dixit filiis Israel:
[u]Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris, tamquam me, ipsum audietis.

6 [a]Gn 15, 13. — *8* [b]Gn 17, 10. — [c]Gn 21, 2. 4. — [d]Gn 25, 24. 26. — [e]Gn 29, 32; 35, 22. — *9* [f]Gn 37, 28. — *10* [g]Gn 41, 37. — *12* [h]Gn 42, 2. — *13* [i]Gn 45, 3. — *15* [k]Gn 46, 5. [l]Gn 49, 32. — *16* [m]Gn 23, 16; 50, 13; Ios 24, 32. — *17* [n]Ex 1, 7. — *20* [o]Ex 2, 2; Hbr 11, 23. — *24* [p]Ex 2, 12. — *26* [q]Ex 2, 13. — *30* [r]Ex 3, 2. — *36* [s]Ex 7. 8. 9. 10. 11. 14. — [t]Ex 16, 1. — *37* [u]Dt 18, 15.

38 [a]Hic est, qui fuit in Ecclesia in solitudine cum Angelo, qui loquebatur ei in monte
Sina, et cum patribus nostris: qui accepit verba vitæ dare nobis. 39 Cui noluerunt
obedire patres nostri: sed repulerunt, et aversi sunt cordibus suis in Ægyptum,
40 dicentes ad Aaron: [b]Fac nobis deos, qui præcedant nos: Moyses enim hic, qui
eduxit nos de terra Ægypti, nescimus quid factum sit ei. 41 Et vitulum fecerunt
in diebus illis, et obtulerunt hostiam simulachro, et lætabantur in operibus manuum
suarum. 42 Convertit autem Deus, et tradidit eos servire militiæ cæli, sicut scriptum
est in Libro Prophetarum:

[c]Numquid victimas, et hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto,
domus Israel?
43 Et suscepistis tabernaculum Moloch, et sidus Dei vestri Rempham,
figuras, quas fecistis, adorare eas. Et transferam vos trans Babylonem.

44 Tabernaculum testimonii fuit cum patribus nostris in deserto, sicut disposuit
illis Deus, [d]loquens ad Moysen, ut faceret illud secundum formam, quam viderat. *de tabernaculo et templo,*
45 [e]Quod et induxerunt, suscipientes patres nostri cum Iesu in possessionem Gentium,
quas expulit Deus a facie patrum nostrorum, usque in diebus David, 46 [f]qui invenit
gratiam ante Deum, [g]et petiit ut inveniret tabernaculum Deo Iacob. 47 [h]Salomon
autem ædificavit illi domum. 48 [i]Sed non excelsus in manufactis habitat, sicut
Propheta dicit:

49 [k]Cælum mihi sedes est: terra autem scabellum pedum meorum.
Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietionis
meæ est?
50 Nonne manus mea fecit hæc omnia?

51 Dura cervice, et incircumcisis cordibus, et auribus, vos semper Spiritui
sancto resistitis, sicut Patres vestri, ita et vos. 52 Quem Prophetarum non sunt *de pervicacia Iudæorum;*
persecuti patres vestri? Et occiderunt eos, qui prænunciabant de adventu Iusti,
cuius vos nunc proditores, et homicidæ fuistis: 53 qui accepistis legem in dispo-
sitione Angelorum, et non custodistis.

54 Audientes autem hæc dissecabantur cordibus suis, et stridebant dentibus *pro lapidantibus orans moritur.*
in eum. 55 Cum autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cælum, vidit gloriam
Dei, et Iesum stantem a dextris Dei. Et ait: Ecce video cælos apertos, et filium
hominis stantem a dextris Dei. 56 Exclamantes autem voce magna continuerunt
aures suas, et impetum fecerunt unanimiter in eum. 57 Et eiicientes eum extra
civitatem lapidabant: et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis,
qui vocabatur Saulus. 58 Et lapidabant Stephanum invocantem, et dicentem:
Domine Iesu suscipe spiritum meum. 59 Positis autem genibus, clamavit voce
magna, dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, ob-
dormivit in Domino. Saulus autem erat consentiens neci eius.

4. Persecutio magna ecclesiæ, 8, 1—3.

8. 1 Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia, quæ erat *Discipuli disperguntur.*
Ierosolymis, et omnes dispersi sunt per regiones Iudææ, et Samariæ præter
Apostolos.

2 Curaverunt autem Stephanum viri timorati, et fecerunt planctum magnum *Stephanus sepelitur,*
super eum.

3 Saulus autem devastabat Ecclesiam per domos intrans, et trahens viros, *Saulus ecclesiam devastat.*
ac mulieres, tradebat in custodiam.

38 [a]Ex 19, 3. — *40* [b]Ex 32, 1. — *42* [c]Am 5, 25. — *44* [d]Ex 25, 40. — *45* [e]Ios 3, 14; Hbr 8, 9. — *46* [f]1 Sm 16, 13. — [g]Ps 131, 5. — *47* [h]1 Rg 6, 1; 1 Par 17, 12. — *48* [i]Inf 17, 24. — *49* [k]Is 66, 1.

PARS SECUNDA.

Ecclesia ad gentes transiens, 8, 4—12, 25.

I. Conversio Samaritanorum et Æthiopis, 8, 4—40.

1. Baptismus et confirmatio Samaritanorum, 8, 4—25.

Philippus diaconus in urbe Sebaste prædicat

4 Igitur qui dispersi erant pertransibant, evangelizantes verbum Dei. 5 Philippus
autem descendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis Christum. 6 Intendebant
autem turbæ his, quæ a Philippo dicebantur unanimiter audientes, et videntes
signa quæ faciebat. 7 Multi enim eorum, qui habebant spiritus immundos, clamantes
voce magna exibant. Multi autem paralytici, et claudi curati sunt. 8 Factum
est ergo gaudium magnum in illa civitate.

ac Simonem magum aliosque credentes baptizat:

9 Vir autem quidam nomine Simon, qui ante fuerat in civitate magus, seducens
gentem Samariæ, dicens se esse aliquem magnum: 10 cui auscultabant omnes
a minimo usque ad maximum, dicentes: Hic est virtus Dei, quæ vocatur magna.
11 Attendebant autem eum: propter quod multo tempore magiis suis dementasset eos.
12 Cum vero credidissent Philippo evangelizanti de regno Dei, in nomine Iesu Christi
baptizabantur viri, ac mulieres. 13 Tunc Simon et ipse credidit: et cum baptizatus
esset, adhærebat Philippo. Videns etiam signa, et virtutes maximas fieri, stupens
admirabatur.

Petrus et Ioannes baptizatos confirmant,

14 Cum autem audissent Apostoli, qui erant Ierosolymis, quod recepisset
Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum, et Ioannem: 15 Qui cum venissent,
oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum sanctum: 16 Nondum enim in quem-
quam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu. 17 Tunc
imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum.

Simonem magum increpant,

18 Cum vidisset autem Simon quia per impositionem manus Apostolorum
daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, 19 dicens: Date et mihi hanc
potestatem, ut cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum. Petrus
autem dixit ad eum: 20 Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum
Dei existimasti pecunia possideri. 21 Non est tibi pars, neque sors in sermone isto.
cor enim tuum non est rectum coram Deo. 22 Pœnitentiam itaque age ab hac
nequitia tua: et roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. 23 In
felle enim amaritudinis, et obligatione iniquitatis video te esse. 24 Respondens
autem Simon, dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat super
me horum, quæ dixistis.

Samaritanis evangelizant.

25 Et illi quidem testificati, et locuti verbum Domini, redibant Ierosolymam,
et multis regionibus Samaritanorum evangelizabant.

2. Baptismus Æthiopis, 8, 26—40.

Philippus ab angelo missus eunucho se adiungit,

26 Angelus autem Domini locutus est ad Philippum, dicens: Surge, et vade
contra meridianum ad viam, quæ descendit ab Ierusalem in Gazam: hæc est deserta.
27 Et surgens abiit. Et ecce vir Æthiops, eunuchus, potens Candacis Reginæ Æthio-
pum, qui erat super omnes gazas eius: venerat adorare in Ierusalem: 28 et reverte-
batur sedens super currum suum, legensque Isaiam prophetam. 29 Dixit autem
Spiritus Philippo: Accede, et adiunge te ad currum istum. 30 Accurrens autem
Philippus, audivit eum legentem Isaiam prophetam, et dixit: Putasne intelligis
quæ legis? 31 Qui ait: Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? Rogavit-
que Philippum ut ascenderet, et sederet secum.

illi Iesum evangelizat

32 Locus autem Scripturæ, quam legebat, erat hic:
[a]Tamquam ovis ad occisionem ductus est: et sicut agnus coram tondente se,
sine voce, sic non aperuit os suum.
33 In humilitate iudicium eius sublatum est. Generationem eius quis enarrabit,
quoniam tolletur de terra vita eius?

8, *32* [a]Is 53, 7.

34 Respondens autem eunuchus Philippo, dixit: Obsecro te, de quo Propheta
dicit hoc? de se, an de alio aliquo? 35 Aperiens autem Philippus os suum, et incipiens
a Scriptura ista, evangelizavit illi Iesum.
36 Et dum irent per viam, venerunt ad quandam aquam: et ait Eunuchus: et baptismum
Ecce aqua, quid prohibet me baptizari? 37 Dixit autem Philippus: Si credis ex confert.
toto corde, licet. Et respondens ait: Credo, Filium Dei esse Iesum Christum. 38 Et
iussit stare currum: et descenderunt uterque in aquam, Philippus, et Eunuchus,
et baptizavit eum. 39 Cum autem ascendissent de aqua, Spiritus Domini rapuit
Philippum, et amplius non vidit eum Eunuchus. Ibat autem per viam suam gaudens.
40 Philippus autem inventus est in Azoto, et pertransiens evangelizabat civi- a Spiritu in Azotum
tatibus cunctis, donec veniret Cæsaream transfertur.

II. Saulus apostolus gentium, 9, 1—30.

1. Conversio Sauli, 9, 1—19a.

9. 1 Saulus [a]autem adhuc spirans minarum, et cædis in discipulos Domini, Persecutor ecclesiæ
accessit ad principem Sacerdotum, 2 et petiit ab eo epistolas in Damascum ad
synagogas: ut si quos invenisset huius viæ viros, ac mulieres, vinctos perduceret
in Ierusalem.
3 [b]Et cum iter faceret, contigit ut appropinquaret Damasco: et subito circum- in via a Domino
fulsit eum lux de cælo. 4 Et cadens in terram audivit vocem dicentem sibi: Saule, mirabiliter
Saule, quid me persequeris? 5 Qui dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego sum Iesus, convertitur,
quem tu persequeris. durum est tibi contra stimulum calcitrare. 6 Et tremens, ac
stupens dixit: Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad eum: Surge, et ingredere
civitatem, et ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. 7 Viri autem illi, qui comitaban-
tur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.
8 Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat. Ad manus Damascum introduci-
autem illum trahentes, introduxerunt Damascum. 9 Et erat ibi tribus diebus tur,
non videns, et non manducavit, neque bibit.
10 Erat autem quidam discipulus Damasci, nomine Ananias: et dixit ad illum a legato divino
in visu Dominus: Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine. 11 Et Dominus ad eum: Anania
Surge, et vade in vicum, qui vocatur rectus: et quære in domo Iudæ Saulum nomine
Tarsensem: ecce enim orat. (12 Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem,
et imponentem sibi manus ut visum recipiat.) 13 Respondit autem Ananias:
Domine, audivi a multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem:
14 et hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes, qui invocant
nomen tuum. 15 Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quoniam vas electionis
est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus, et regibus, et filiis Israel.
16 Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.
17 Et abiit Ananias, et introivit in domum: et imponens ei manus, dixit: Saule sanatur et bapti-
frater, Dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in via, qua veniebas ut videas, zatur.
et implearis Spiritu sancto. 18 Et confestim ceciderunt ab oculis eius tamquam
squamæ, et visum recepit: et surgens baptizatus est. 19 Et cum accepisset cibum,
confortatus est.

2. Primi labores apostoli, 9, 19b—30.

Fuit autem cum discipulis, qui erant Damasci, per dies aliquot. 20 Et continuo Ante profectio-
in synagogis prædicabat Iesum, quoniam hic est Filius Dei. 21 Stupebant autem nem
omnes, qui audiebant, et dicebant: Nonne hic est, qui expugnabat in Ierusalem in Arabiam,
eos, qui invocabant nomen istud: et huc ad hoc venit ut vinctos illos duceret ad
principes sacerdotum?
22 Saulus autem multo magis convalescebat, et confundebat Iudæos, qui post reditum
habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus. 23 Cum autem implerentur Damascum,
dies multi, consilium fecerunt in unum Iudæi ut eum interficerent. 24 Notæ autem
factæ sunt Saulo insidiæ eorum. [c]Custodiebant autem et portas die ac nocte, ut

9, *1* [a]Gal 1, 13. — *3* [b]Inf 22, 6; 1 Cor 15, 8; 2 Cor 12, 2. — *24* [c]2 Cor 11, 32.

eum interficerent. [25] Accipientes autem eum discipuli nocte, per murum dimiserunt
eum, submittentes in sporta.
Ierosolymis. [26] Cum autem venisset in Ierusalem, tentabat se iungere discipulis, et omnes
timebant eum, non credentes quod esset discipulus. [27] Barnabas autem apprehen-
sum illum duxit ad Apostolos: et narravit illis quomodo in via vidisset Dominum,
et quia locutus est ei, et quomodo in Damasco fiducialiter egerit in nomine Iesu.
[28] Et erat cum illis intrans, et exiens in Ierusalem, et fiducialiter agens in nomine
Domini. [29] Loquebatur quoque Gentibus, et disputabat cum Græcis: illi autem
quærebant occidere eum. [30] Quod cum cognovissent fratres, deduxerunt eum
Cæsaream, et dimiserunt Tarsum.

III. Conversio ipsarum gentium, 9, 31—11, 30.

1. Visitatio et miracula Petri, 9, 31—43.

Petrus ecclesiam visitat. [31] Ecclesia quidem per totam Iudæam, et Galilæam, et Samariam habebat
pacem, et ædificabatur ambulans in timore Domini, et consolatione sancti Spiritus
replebatur.
Lyddæ Æneam sanat. [32] Factum est autem, ut Petrus dum pertransiret universos, deveniret ad
sanctos, qui habitabant Lyddæ. [33] Invenit autem ibi hominem quendam, nomine
Æneam, ab annis octo iacentem in grabato, qui erat paralyticus. [34] Et ait illi
Petrus: Ænea, sanat te Dominus Iesus Christus: surge, et sterne tibi. Et continuo
surrexit. [35] Et viderunt eum omnes, qui habitabant Lyddæ, et Saronæ: qui conversi
sunt ad Dominum.
Ioppes Tabitham suscitat. [36] In Ioppe autem fuit quædam discipula, nomine Tabitha, quæ interpretata
dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis, et eleemosynis, quas faciebat.
[37] Factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cum lavissent,
posuerunt eam in cœnaculo. [38] Cum autem prope esset Lydda ad Ioppen, discipuli
audientes quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pigriteris
venire usque ad nos. [39] Exurgens autem Petrus venit cum illis. Et cum advenisset,
duxerunt illum in cœnaculum: et circumsteterunt illum omnes viduæ flentes,
et ostendentes ei tunicas, et vestes, quas faciebat illis Dorcas. [40] Eiectis autem
omnibus foras: Petrus ponens genua oravit: et conversus ad corpus, dixit: Tabi-
tha, surge. At illa aperuit oculos suos: et viso Petro, resedit. [41] Dans autem illi
manum, erexit eam. Et cum vocasset sanctos, et viduas, assignavit eam vivam.
[42] Notum autem factum est per universam Ioppen: et crediderunt multi in Domino.
in hac urbe diu moratur. [43] Factum est autem ut dies multos moraretur in Ioppe, apud Simonem quendam
coriarium.

2. Baptismus Cornelii centurionis, 10, 1—48.

Cornelius iussu angeli Petrum accersit. **10.** [1] Vir autem quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis,
quæ dicitur Italica, [2] religiosus, ac timens Deum cum omni domo sua, faciens
eleemosynas multas plebi, et deprecans Deum semper: [3] is vidit in visu manifeste,
quasi hora diei nona, Angelum Dei introeuntem ad se, et dicentem sibi, Corneli.
[4] At ille intuens eum, timore correptus, dixit: Quid est, Domine? Dixit autem illi:
Orationes tuæ, et eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.
[5] Et nunc mitte viros in Ioppen, et accersi Simonem quendam, qui cognominatur
Petrus: [6] hic hospitatur apud Simonem quendam coriarium, cuius est domus
iuxta mare: hic dicet tibi quid te oporteat facere. [7] Et cum discessisset Angelus,
qui loquebatur illi, vocavit duos domesticos suos, et militem metuentem Dominum
ex his, qui illi parebant. [8] Quibus cum narrasset omnia, misit illos in Ioppen.
qui a Domino edoctus [9] Postera autem die iter illis facientibus, et appropinquantibus civitati, ascendit
Petrus in superiora ut oraret circa horam sextam. [10] Et cum esuriret, voluit gustare.
Parantibus autem illis, cecidit super eum mentis excessus. [11] et vidit cælum aper-
tum, et descendens vas quoddam, velut linteum magnum, quattuor initiis sub-
mitti de cælo in terram, [12] in quo erant omnia quadrupedia, et serpentia terræ,
et volatilia cæli. [13] Et facta est vox ad eum: Surge Petre, occide, et manduca.
[14] Ait autem Petrus: Absit Domine, quia numquam manducavi omne commune,

et immundum. [15] Et vox iterum secundo ad eum: Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris. [16] Hoc autem factum est per ter: et statim receptum est vas in cælum.

legatos hospitio recipit.

[17] Et dum intra se hæsitaret Petrus quidnam esset visio, quam vidisset: ecce viri, qui missi erant a Cornelio, inquirentes domum Simonis, astiterunt ad ianuam. [18] Et cum vocassent, interrogabant, si Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hospitium. [19] Petro autem cogitante de visione, dixit Spiritus ei: Ecce viri tres quærunt te. [20] Surge itaque, descende, et vade cum eis nihil dubitans: quia ego misi illos. [21] Descendens autem Petrus ad viros, dixit: Ecce ego sum, quem quæritis: quæ causa est, propter quam venistis? [22] Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir iustus, et timens Deum, et testimonium habens ab universa gente Iudæorum, responsum accepit ab Angelo sancto accersire te in domum suam, et audire verba abs te. [23] Introducens ergo eos, recepit hospitio.

Cæsaream proficiscitur.

Sequenti autem die surgens profectus est cum illis: et quidam ex fratribus ab Ioppe comitati sunt eum. [24] Altera autem die introivit Cæsaream. Cornelius vero expectabat illos, convocatis cognatis suis, et necessariis amicis.

in domo Cornelii causam missionis legatorum sciscitatur.

[25] Et factum est cum introisset Petrus, obvius venit ei Cornelius, et procidens ad pedes eius adoravit. [26] Petrus vero elevavit eum, dicens: Surge, et ego ipse homo sum. [27] Et loquens cum illo intravit, et invenit multos, qui convenerant: [28] dixitque ad illos: Vos scitis quomodo abominatum sit viro Iudæo coniungi, aut accedere ad alienigenam: sed mihi ostendit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem. [29] Propter quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo, quam ob causam accersistis me? [30] Et Cornelius ait: A nudiusquarta die usque ad hanc horam, orans eram hora nona in domo mea, et ecce vir stetit ante me in veste candida, et ait: [31] Corneli, exaudita est oratio tua, et eleemosynæ tuæ commemoratæ sunt in conspectu Dei. [32] Mitte ergo in Ioppen, et accersi Simonem, qui cognominatur Petrus: hic hospitatur in domo Simonis coriarii iuxta mare. [33] Confestim ergo misi ad te: et tu bene fecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus audire omnia quæcumque tibi præcepta sunt a Domino.

congregatis Iesum prædicat,

[34] Aperiens autem Petrus os suum, dixit: In veritate comperi [a]quia non est personarum acceptor Deus, [35] sed in omni gente qui timet eum, et operatur iustitiam, acceptus est illi. [36] Verbum misit Deus filiis Israel, annuncians pacem per Iesum Christum: (hic est omnium Dominus.) [37] Vos scitis quod factum est verbum per universam Iudæam: incipiens enim a [b]Galilæa post baptismum, quod prædicavit Ioannes, [38] Iesum a Nazareth: quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto, et virtute, qui pertransiit benefaciendo, et sanando omnes oppressos a diabolo, quoniam Deus erat cum illo. [39] Et nos testes sumus omnium, quæ fecit in regione Iudæorum, et Ierusalem, quem occiderunt suspendentes in ligno. [40] Hunc Deus suscitavit tertia die, et dedit eum manifestum fieri [41] non omni populo, sed testibus præordinatis a Deo: nobis, qui manducavimus, et bibimus cum illo postquam resurrexit a mortuis. [42] Et præcepit nobis prædicare populo, et testificari quia ipse est, qui constitutus est a Deo iudex vivorum, et mortuorum. [43] [c]Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes, qui credunt in eum.

Spiritu sancto repletos baptizari iubet.

[44] Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes, qui audiebant verbum. [45] Et obstupuerunt ex circumcisione fideles, qui venerant cum Petro: quia et in nationes gratia Spiritus sancti effusa est. [46] Audiebant enim illos loquentes linguis, et magnificantes Deum. [47] Tunc respondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere potest ut non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum acceperunt sicut et nos? [48] Et iussit eos baptizari in nomine Domini Iesu Christi. Tunc rogaverunt eum ut maneret apud eos aliquot diebus.

10, *34* [a]Dt 10, 17; 2 Par 19, 7; Iob 34, 19; Sap 6, 8; Sir 35, 15; Rom 2, 11; Gal 2, 6; Eph 6, 9; Col 3, 25; 1 Ptr 1, 17. — *37* [b]Lc 4, 14. — *43* [c]Ir 31, 34; Mch 7, 18.

3. Defensio et approbatio huius facti, 11, 1—18.

Ierosolymis fratribus disceptantibus

11. 1 Audierunt autem Apostoli, et fratres, qui erant in Iudæa: quoniam
et Gentes receperunt verbum Dei. 2 Cum autem ascendisset Petrus Ierosolymam,
disceptabant adversus illum, qui erant ex circumcisione, 3 dicentes: Quare introisti
ad viros præputium habentes, et manducasti cum illis?

Petrus factum exponit.

4 Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens: 5 Ego eram in
civitate Ioppe orans, et vidi in excessu mentis visionem, descendens vas quoddam
velut linteum magnum quattuor initiis summitti de cælo, et venit usque ad me.
6 In quod intuens considerabam, et vidi quadrupedia terræ, et bestias, et reptilia,
et volatilia cæli. 7 Audivi autem et vocem dicentem mihi: Surge Petre, occide,
et manduca. 8 Dixi autem: Nequaquam Domine: quia commune aut immundum
numquam introivit in os meum. 9 Respondit autem vox secundo de cælo: Quæ
Deus mundavit, tu ne commune dixeris. 10 Hoc autem factum est per ter: et
recepta sunt omnia rursum in cælum. 11 Et ecce viri tres confestim astiterunt in
domo, in qua eram, missi a Cæsarea ad me. 12 Dixit autem Spiritus mihi ut irem
cum illis, nihil hæsitans. Venerunt autem mecum et sex fratres isti, et ingressi
sumus in domum viri. 13 Narravit autem nobis, quomodo vidisset Angelum in
domo sua, stantem et dicentem sibi: Mitte in Ioppen, et accersi Simonem, qui
cognominatur Petrus, 14 qui loquetur tibi verba, in quibus salvus eris tu, et universa
domus tua. 15 Cum autem cœpissem loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos,
sicut et in nos in initio. 16 Recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat:
[a]Ioannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto. 17 Si
ergo eandem gratiam dedit illis Deus, sicut et nobis, qui credidimus in Dominum
Iesum Christum: ego quis eram, qui possem prohibere Deum?

qui Deum glorificant.

18 His auditis, tacuerunt: et glorificaverunt Deum, dicentes: Ergo et Gentibus
pœnitentiam dedit Deus ad vitam.

4. Ecclesia gentium Antiochena, 11, 19—30.

Antiochiæ gentiles convertuntur.

19 Et illi quidem, qui dispersi fuerant a tribulatione, quæ facta fuerat sub
Stephano, perambulaverunt usque Phœnicen, et Cyprum, et Antiochiam, nemini
loquentes verbum, nisi solis Iudæis. 20 Erant autem quidam ex eis viri Cyprii,
et Cyrenæi, qui cum introissent Antiochiam, loquebantur et ad Græcos, annunciantes
Dominum Iesum. 21 Et erat manus Domini cum eis: multusque numerus credentium
conversus est ad Dominum.

quare apostoli Barnabam illuc mittunt.

22 Pervenit autem sermo ad aures ecclesiæ, quæ erat Ierosolymis super istis:
et miserunt Barnabam usque ad Antiochiam. 23 Qui cum pervenisset, et vidisset
gratiam Dei, gavisus est: et hortabatur omnes in proposito cordis permanere in
Domino: 24 quia erat vir bonus, et plenus Spiritu sancto, et fide. Et apposita est
multa turba Domino.

qui Saulum sibi adiungit:

25 Profectus est autem Barnabas Tarsum, ut quæreret Saulum: quem cum
invenisset, perduxit Antiochiam.

fideles Christiani cognominantur

26 Et annum totum conversati sunt ibi in Ecclesia: et docuerunt turbam multam,
ita ut cognominarentur primum Antiochiæ discipuli, Christiani.

et Iudæis per Barnabam et Saulum subveniunt.

27 In his autem diebus supervenerunt ab Ierosolymis prophetæ Antiochiam:
28 et surgens unus ex eis nomine Agabus, significabat per spiritum famem magnam
futuram in universo orbe terrarum, quæ facta est sub Claudio. 29 Discipuli autem,
prout quis habebat, proposuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Iu-
dæa fratribus: 30 quod et fecerunt, mittentes ad seniores per manus Barnabæ, et Sauli.

IV. Petrus Romam proficiscens, 12, 1—25.

1. Acta ante profectionem eius, 12, 1—17.

Herodes Agrippa I. Iacobum occidit

12. 1 Eodem autem tempore misit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de
Ecclesia. 2 Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio. 3 Videns autem quia
placeret Iudæis, apposuit ut apprehenderet et Petrum. Erant autem dies Azymorum.

11, *16* [a]Mt 3, 11; Mc 1, 8; Lc 3, 16; Io 1, 26; Sup 1, 5; Inf 19, 4.

4 Quem cum apprehendisset, misit in carcerem, tradens quattuor quaternionibus
militum custodiendum, volens post Pascha producere eum populo. 5 Et Petrus
quidem servabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia
ad Deum pro eo.

et Petrum in carcerem mittit;

6 Cum autem producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens
inter duos milites, vinctus catenis duabus: et custodes ante ostium custodiebant
carcerem. 7 Et ecce Angelus Domini astitit: et lumen refulsit in habitaculo: percus-
soque latere Petri, excitavit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ
de manibus eius. 8 Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere, et calcea te caligas
tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Circumda tibi vestimentum tuum, et sequere me.
9 Et exiens sequebatur eum, et nesciebat quia verum est, quod fiebat per angelum:
existimabat autem se visum videre. 10 Transeuntes autem primam et secundam
custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad civitatem: quæ ultro aperta
est eis. Et exeuntes processerunt vicum unum: et continuo discessit Angelus ab eo.

Petrus ab angelo liberatus

11 Et Petrus ad se reversus, dixit: Nunc scio vere quia misit Dominus Angelum
suum, et eripuit me de manu Herodis, et de omni expectatione plebis Iudæorum.
12 Consideransque venit ad domum Mariæ matris Ioannis, qui cognominatus est
Marcus, ubi erant multi congregati, et orantes. 13 Pulsante autem eo ostium ianuæ,
processit puella ad audiendum, nomine Rhode. 14 Et ut cognovit vocem Petri,
præ gaudio non aperuit ianuam, sed intro currens nunciavit stare Petrum ante
ianuam. 15 At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere.
Illi autem dicebant: Angelus eius est. 16 Petrus autem perseverabat pulsans.
Cum autem aperuissent, viderunt eum, et obstupuerunt. 17 Annuens autem eis
manu ut tacerent, narravit quomodo Dominus eduxisset eum de carcere, dixitque:
Nunciate Iacobo, et fratribus hæc. Et egressus abiit in alium locum.

et fratres salutans in alium locum abit.

2. Acta post profectionem eius, 12, 18—25.

18 Facta autem die, erat non parva turbatio inter milites, quidnam factum
esset de Petro. 19 Herodes autem cum requisisset eum, et non invenisset, inqui-
sitione facta de custodibus, iussit eos duci: descendensque a Iudæa in Cæsaream,
ibi commoratus est.

Herodes custodes punit et Cæsaream descendit.

20 Erat autem iratus Tyriis, et Sidoniis. At illi unanimes venerunt ad eum,
et persuaso Blasto, qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eo quod
alerentur regiones eorum ab illo. 21 Statuto autem die Herodes vestitus veste
regia, sedit pro tribunali, et concionabatur ad eos. 22 Populus autem acclamabat:
Dei voces, et non hominis. 23 Confestim autem percussit eum Angelus Domini,
eo quod non dedisset honorem Deo: et consumptus a vermibus, expiravit.

propter superbiam ab angelo percussus moritur;

24 Verbum autem Domini crescebat, et multiplicabatur.

fideles augentur,

25 Barnabas autem et Saulus reversi sunt ab Ierosolymis [a]expleto ministerio,
assumpto Ioanne, qui cognominatus est Marcus.

Barnabas et Saulus cum Marco revertuntur.

PARS TERTIA.

Ecclesia apud gentes, 13, 1—28, 31.

I. Itinera apostolica Pauli, 13, 1—21, 16.

1. Initium itineris primi, 13, 1—3.

13. 1 Erant autem in Ecclesia, quæ erat Antiochiæ, prophetæ, et doctores,
in quibus Barnabas, et Simon, qui vocabatur Niger, et Lucius Cyrenensis, et Mana-
hen, qui erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, et Saulus. 2 Ministrantibus autem
illis Domino, et ieiunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum,
et Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos. 3 Tunc ieiunantes, et orantes, imponen-
tesque eis manus, dimiserunt illos.

Saulus et Barnabas segregantur.

12, 25 [a]Sup 11, 29.

2. Acta in insula Cypro, 13, 4—12.

Salaminæ cum Marco prædicant.

[4] Et ipsi quidem missi a Spiritu sancto abierunt Seleuciam; et inde naviga-
verunt Cyprum. [5] Et cum venissent Salaminam, prædicabant verbum Dei in
synagogis Iudæorum. Habebant autem et Ioannem in ministerio.

Paphi Paulus Elymam magum excæcat.

[6] Et cum perambulassent universam insulam usque Paphum, invenerunt
quendam virum magum pseudoprophetam, Iudæum, cui nomen erat Bariesu, [7] qui
erat cum Proconsule Sergio Paulo viro prudente. Hic, accersitis Barnaba, et Saulo,
desiderabat audire verbum Dei. [8] Resistebat autem illis Elymas magus, (sic enim
interpretatur nomen eius) quærens avertere Proconsulem a fide. [9] Saulus autem,
qui et Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum, [10] dixit: O plene omni
dolo, et omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desinis subvertere
vias Domini rectas. [11] Et nunc ecce manus Domini super te, et eris cæcus, non
videns solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo, et tenebræ,
et circuiens quærebat qui ei manum daret.

proconsul credit.

[12] Tunc Proconsul cum vidisset factum, credidit admirans super doctrina Domini.

3. Acta in Pamphylia et Pisidia, 13, 13—52.

Perges Marcus discedit,

[13] Et cum a Papho navigassent Paulus, et qui cum eo erant, venerunt Pergen
Pamphyliæ. Ioannes autem discedens ab eis, reversus est Ierosolymam.

Antiochiæ in Pisidia

[14] Illi vero pertranseuntes Pergen, venerunt Antiochiam Pisidiæ: et ingressi
synagogam die sabbatorum, sederunt. [15] Post lectionem autem legis, et Propheta-
rum, miserunt principes synagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, si quis est in vobis
sermo exhortationis ad plebem, dicite.

Paulus Iudæis prædicat beneficia Dei præterita.

[16] Surgens autem Paulus, et manu silentium indicens, ait: Viri Israelitæ,
et qui timetis Deum, audite: [17] Deus plebis Israel elegit patres nostros, et plebem
exaltavit cum essent incolæ [a]in terra Ægypti, [b]et in brachio excelso eduxit eos
ex ea, [18] [c]et per quadraginta annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto.
[19] Et destruens gentes septem in terra Chanaan, [d]sorte distribuit eis terram eorum,
[20] quasi post quadringentos et quinquaginta annos: [e]et post hæc dedit iudices,
usque ad Samuel Prophetam. [21] Et exinde [f]postulaverunt regem: et dedit illis
Deus Saul filium Cis, virum de tribu Beniamin, annis quadraginta. [22] et amoto
illo, [g]suscitavit illis David regem: cui testimonium perhibens, dixit: [h]Inveni David
filium Iesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas. [23] Huius
Deus ex semine [i]secundum promissionem eduxit Israel salvatorem Iesum, [24] [k]præ-
dicante Ioanne ante faciem adventus eius baptismum pœnitentiæ omni populo
Israel. [25] Cum impleret autem Ioannes cursum suum, dicebat: Quem me arbitra-
mini esse, [l]non sum ego, sed ecce venit post me, cuius non sum dignus calceamenta

Iesum occisum et suscitatum Messiam.

pedum solvere. [26] Viri fratres, filii generis Abraham, et qui in vobis timent Deum,
vobis verbum salutis huius missum est. [27] Qui enim habitabant Ierusalem, et
principes eius hunc ignorantes, et voces prophetarum, quæ per omne sabbatum
leguntur, iudicantes impleverunt, [28] et nullam causam mortis invenientes in eo,
[m]petierunt a Pilato, ut interficerent eum. [29] Cumque consummassent omnia, quæ
de eo scripta erant, deponentes eum de ligno, posuerunt eum in monumento. [30] [n]Deus
vero suscitavit eum a mortuis tertia die: qui visus est per dies multos his, [31] qui simul
ascenderant cum eo de Galilæa in Ierusalem: qui usque nunc sunt testes eius ad ple-
bem. [32] Et nos vobis annunciamus eam, quæ ad patres nostros repromissio facta est:
[33] quoniam hanc Deus adimplevit filiis nostris resuscitans Iesum, sicut et in Psalmo
secundo scriptum est: [o]Filius meus es tu, ego hodie genui te. [34] Quod autem susci-
tavit eum a mortuis, amplius iam non reversurum in corruptionem, ita dixit: [p]Quia
dabo vobis sancta David fidelia. [35] Ideoque et alias dicit: [q]Non dabis Sanctum
tuum videre corruptionem. [36] David enim in sua generatione cum administrasset,

13, *17* [a]Ex 1, 1. — [b]Ex 13, 21 s. — *18* [c]Ex 16, 3. — *19* [d]Ios 14, 2. — *20* [e]Idc 3, 9. — *21* [f]1Sm 8, 5; 9, 16; 10, 1. — *22* [g]1 Sm 16, 13. — [h]Ps 88, 21. — *23* [i]Is 11, 1. — *24* [k]Mt 3, 1; Mc 1, 4; Lc 3, 3. — *25* [l]Mt 3, 11; Mc 1, 7; Io 1, 20. — *28* [m]Mt 27, 20. 23; Mc 15, 13; Lc 23, 21. 23; Io 19, 15. — *30* [n]Mt 28; Mc 16; Lc 24; Io 20. — *33* [o]Ps 2, 7. — *34* [p]Is 55, 3. — *35* [q]Ps 15, 10.

voluntati Dei [a]dormivit: et appositus est ad patres suos, et vidit corruptionem.
37 Quem vero Deus suscitavit a mortuis, non vidit corruptionem. 38 Notum igitur
sit vobis viri fratres, quia per hunc vobis remissio peccatorum annunciatur, et ab
omnibus, quibus non potuistis in lege Moysi iustificari, 39 in hoc omnis, qui credit,
iustificatur. 40 Videte ergo ne superveniat vobis quod dictum est in Prophetis:
41 [b]Videte contemptores, et admiramini, et disperdimini:
quia opus operor ego in diebus vestris, opus quod non credetis, siquis enarraverit vobis.

fidem in Salvatorem;

42 Exeuntibus autem illis rogabant ut sequenti sabbato loquerentur sibi verba hæc.
43 Cumque dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Iudæorum, et colentium advenarum, Paulum, et Barnabam: qui loquentes suadebant eis ut permanerent in gratia
Dei. 44 Sequenti vero sabbato pene universa civitas convenit audire verbum Dei.

plurimi conveniunt ad apostolos.

45 Videntes autem turbas Iudæi, repleti sunt zelo, et contradicebant his, quæ
a Paulo dicebantur, blasphemantes. 46 Tunc constanter Paulus et Barnabas
dixerunt: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud,
et indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad Gentes. 47 sic enim
præcepit nobis Dominus:
[c]Posui te in lucem Gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terræ.

qui propter zelum Iudæorum ad gentes convertuntur

48 Audientes autem Gentes gavisæ sunt, et glorificabant verbum Domini:
et crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam. 49 Disseminabatur
autem verbum Domini per universam regionem.

50 Iudæi autem concitaverunt mulieres religiosas, et honestas, et primos civitatis,
et excitaverunt persecutionem in Paulum, et Barnabam: et eiecerunt eos de finibus
suis. 51 [d]At illi excusso pulvere pedum in eos, venerunt Iconium. 52 Discipuli
quoque replebantur gaudio, et Spiritu sancto.

ac de finibus Antiochiæ eiciuntur.

4. Acta in Lycaonia, 14, 1—19.

14. 1 Factum est autem Iconii, ut simul introirent in synagogam Iudæorum,
et loquerentur, ita ut crederet Iudæorum, et Græcorum copiosa multitudo. 2 Qui
vero increduli fuerunt Iudæi, suscitaverunt, et ad iracundiam concitaverunt animas
Gentium adversus fratres. 3 Multo igitur tempore demorati sunt, fiducialiter agentes
in Domino, testimonium perhibente verbo gratiæ suæ, dante signa, et prodigia
fieri per manus eorum.

Iconii multo tempore commorantur,

4 Divisa est autem multitudo civitatis: et quidam quidem erant cum Iudæis,
quidam vero cum Apostolis. 5 Cum autem factus esset impetus Gentilium, et
Iudæorum cum principibus suis, ut contumeliis afficerent, et lapidarent eos,
6 intelligentes confugerunt ad civitates Lycaoniæ Lystram, et Derben, et universam
in circuitu regionem, et ibi evangelizantes erant.

lapidandi fugiunt;

7 Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sedebat, claudus ex utero matris
suæ, qui numquam ambulaverat. 8 Hic audivit Paulum loquentem. Qui intuitus
eum, et videns quia fidem haberet ut salvus fieret, 9 dixit magna voce: Surge
super pedes tuos rectus. Et exilivit, et ambulabat. 10 Turbæ autem cum vidissent
quod fecerat Paulus, levaverunt vocem suam Lycaonice dicentes: Dii similes facti
hominibus, descenderunt ad nos. 11 Et vocabant Barnabam Iovem, Paulum vero
Mercurium: quoniam ipse erat dux verbi. 12 Sacerdos quoque Iovis, qui erat
ante civitatem, tauros, et coronas ante ianuas afferens, cum populis volebat sacrificare. 13 Quod ubi audierunt Apostoli, Barnabas et Paulus, conscissis tunicis
suis exilierunt in turbas clamantes, 14 et dicentes: Viri, quid hæc facitis? et nos
mortales sumus, similes vobis homines, annunciantes vobis ab his vanis converti
ad Deum vivum, [e]qui fecit cælum, et terram, et mare, et omnia quæ in eis sunt:
15 qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas. 16 Et
quidem non sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens de cælo, dans pluvias,
et tempora fructifera, implens cibo, et lætitia corda nostra. 17 Et hæc dicentes,
vix sedaverunt turbas ne sibi immolarent.

Lystris propter sanationem claudi pro diis habentur.

36 [a]1 Rg 2, 10. — *41* [b]Hab 1, 5. — *47* [c]Is 49, 6. — *51* [d]Mt 10, 14; Mc 6, 11; Lc 9, 5. — **14,** *14* [e]Ps 145, 6; Apc 14, 7.

Paulus lapidatur et cum Barnaba Derben proficiscitur.

[18] Supervenerunt autem quidam ab Antiochia, et Iconio Iudæi: et persuasis
turbis, lapidantesque Paulum, traxerunt extra civitatem, existimantes eum mortuum
esse. [19] Circumdantibus autem eum discipulis, surgens intravit civitatem, et
postera die profectus est cum Barnaba in Derben.

5. Finis itineris primi, 14, 20—27.

In ecclesiis presbyteros eligunt,

[20] Cumque evangelizassent civitati illi, et docuissent multos, reversi sunt
Lystram, et Iconium, et Antiochiam, [21] confirmantes animas discipulorum,
exhortantesque ut permanerent in fide: et quoniam per multas tribulationes oportet
nos intrare in regnum Dei. [22] Et cum constituissent illis per singulas ecclesias
presbyteros, et orassent cum ieiunationibus, commendaverunt eos Domino, in
quem crediderunt.

e Pamphylia Antiochiam Syriæ revertuntur,

[23] Transeuntesque Pisidiam, venerunt in Pamphyliam, [24] et loquentes verbum
Domini in Perge, descenderunt in Attaliam: [25] [a]et inde navigaverunt Antiochiam,
unde erant traditi gratiæ Dei in opus, quod compleverunt. [26] Cum autem venissent,
et congregassent Ecclesiam, retulerunt quanta fecisset Deus cum illis, et quia
aperuisset Gentibus ostium fidei.

ubi diu morantur.

[27] Morati sunt autem tempus non modicum cum discipulis.

6. Concilium apostolorum, 15, 1—35.

Occasio eius.

15. [1] Et quidam descendentes de Iudæa, docebant fratres: [b]Quia nisi circum-
cidamini secundum morem Moysi, non potestis salvari. [2] Facta ergo seditione
non minima Paulo, et Barnabæ adversus illos, statuerunt ut ascenderent Paulus,
et Barnabas, et quidam alii ex aliis ad Apostolos, et presbyteros in Ierusalem super
hac quæstione.

Iter Pauli et Barnabæ:

[3] Illi ergo deducti ab Ecclesia pertransibant Phœnicem, et Samariam, narrantes
conversionem Gentium: et faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.

prior sessio publica, in qua Iudaizantes postulant.

[4] Cum autem venissent Ierosolymam, suscepti sunt ab Ecclesia, et ab Apostolis,
et senioribus annunciantes quanta Deus fecisset cum illis. [5] Surrexerunt autem
quidam de hæresi Pharisæorum, qui crediderunt, dicentes: Quia oportet circumcidi
eos, præcipere quoque servare legem Moysi.

Sessio apostolorum et seniorum,

[6] Conveneruntque Apostoli, et seniores videre de verbo hoc.

altera sessio publica, in qua loquitur Petrus,

[7] Cum autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos: [c]Viri
fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum
audire Gentes verbum Evangelii, et credere. [8] Et qui novit corda Deus, testi-
monium perhibuit, [d]dans illis Spiritum sanctum, sicut et nobis, [9] et nihil discrevit
inter nos et illos, fide purificans corda eorum. [10] Nunc ergo quid tentatis Deum,
imponere iugum super cervices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos
portare potuimus? [11] Sed per gratiam Domini Iesu Christi credimus salvari,

Barnabas et Paulus,

quemadmodum et illi. [12] Tacuit autem omnis multitudo: et audiebant Barnabam,
et Paulum narrantes quanta Deus fecisset signa, et prodigia in Gentibus per eos.

Iacobus frater Domini:

[13] Et postquam tacuerunt, respondit Iacobus, dicens: Viri fratres, audite me.
[14] Simon narravit quemadmodum primum Deus visitavit sumere ex Gentibus
populum nomini suo. [15] Et huic concordant verba Prophetarum, sicut scriptum est:
[16] [e]Post hæc revertar, et reædificabo tabernaculum David, quod decidit: et diruta
eius reædificabo, et erigam illud:
[17] ut requirant ceteri hominum Dominum, et omnes gentes, super quas invocatum
est nomen meum,
dicit Dominus faciens hæc.
[18] Notum a sæculo est Domino opus suum. [19] Propter quod ego iudico non
inquietari eos, qui ex Gentibus convertuntur ad Deum, [20] sed scribere ad eos ut
abstineant se a contaminationibus simulachrorum, et fornicatione, et suffocatis,
et sanguine. [21] Moyses enim a temporibus antiquis habet in singulis civitatibus
qui eum prædicent in synagogis, ubi per omne sabbatum legitur.

---

25 [a]Sup 13, 1. — 15, *1* [b]Gal 5, 2. — *7* [c]Sup 10, 20. — *8* [d]Sup 10, 45. — *16* [e]Am 9, 11.

22 Tunc placuit Apostolis, et senioribus cum omni Ecclesia, eligere viros ex
eis, et mittere Antiochiam cum Paulo, et Barnaba, Iudam, qui cognominabatur
Barsabas, et Silam viros primos in fratribus, 23 scribentes per manus eorum.
APOSTOLI et seniores fratres, his, qui sunt Antiochiæ, et Syriæ, et Ciliciæ fratribus
ex Gentibus, salutem. 24 Quoniam audivimus quia quidam ex nobis exeuntes
turbaverunt vos verbis, evertentes animas vestras, quibus non mandavimus:
25 placuit nobis collectis in unum, eligere viros, et mittere ad vos cum charissimis
nostris Barnaba, et Paulo, 26 hominibus, qui tradiderunt animas suas pro nomine
Domini nostri Iesu Christi. 27 Misimus ergo Iudam, et Silam, qui et ipsi vobis
verbis referent eadem. 28 Visum est enim Spiritui sancto, et nobis nihil ultra
imponere vobis oneris quam hæc necessaria: 29 ut abstineatis vos ab immolatis
simulachrorum, et sanguine, et suffocato, et fornicatione, a quibus custodientes
vos, bene agetis. Valete.

legatio ac definitio apostolorum et seniorum,

30 Illi ergo dimissi, descenderunt Antiochiam: et congregata multitudine
tradiderunt epistolam. 31 Quam cum legissent, gavisi sunt super consolatione.
32 Iudas autem, et Silas, et ipsi cum essent Prophetæ, verbo plurimo consolati
sunt fratres, et confirmaverunt.

quæ Antiochiæ promulgatur; ex legatis

33 Facto autem ibi aliquanto tempore, dimissi sunt cum pace a fratribus ad
eos, qui miserant illos. 34 Visum est autem Silæ ibi remanere: Iudas autem solus
abiit Ierusalem.

Silas non revertitur.

35 Paulus autem, et Barnabas demorabantur Antiochiæ docentes: et evangelizantes cum aliis pluribus verbum Domini.

apostoli Antiochiæ morantur.

7. Initium itineris secundi, 15, 36—40.

36 Post aliquot autem dies, dixit ad Barnabam Paulus: Revertentes visitemus
fratres per universas civitates, in quibus prædicavimus verbum Domini, quomodo
se habeant. 37 Barnabas autem volebat secum assumere et Ioannem, qui cognomina-
batur Marcus. 38 Paulus autem rogabat eum (ut qui discessisset ab eis de Pamphylia,
et non isset cum eis in opus) non debere recipi.

Apostoli propter Marcum

39 Facta est autem dissensio, ita ut discederent ab invicem, et Barnabas quidem
assumpto Marco navigaret Cyprum. 40 Paulus vero electo Sila profectus est, traditus
gratiæ Dei a fratribus.

separantur.

8. Visitatio et fundatio ecclesiarum Asianarum, 15, 41—16, 10.

41 Perambulabat autem Syriam, et Ciliciam, confirmans Ecclesias: præcipiens
custodire præcepta Apostolorum, et seniorum.

Paulus cum Sila in Syria et Cilicia,

16. 1 Pervenit autem Derben, et Lystram. Et ecce discipulus quidam erat
ibi nomine Timotheus, filius mulieris Iudææ fidelis, patre Gentili. 2 Huic testi-
monium bonum reddebant qui in Lystris erant, et Iconio fratres. 3 Hunc voluit
Paulus secum proficisci: et assumens circumcidit eum propter Iudæos, qui erant in
illis locis. Sciebant enim omnes quod pater eius erat Gentilis.

Lystræ Timotheum circumcidit et assumit.

4 Cum autem pertransirent civitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ
erant decreta ab Apostolis et senioribus, qui erant Ierosolymis. 5 Et Ecclesiæ
quidem confirmabantur fide, et abundabant numero quotidie.

reliquas civitates visitat,

6 Transeuntes autem Phrygiam, et Galatiæ regionem, vetati sunt a Spiritu
sancto loqui verbum Dei in Asia.

in Galatia evangelizat.

7 Cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam: et non permisit
eos Spiritus Iesu. 8 Cum autem pertransissent Mysiam, descenderunt Troadem:
9 et visio per noctem Paulo ostensa est: Vir Macedo quidam erat stans, et deprecans
eum, et dicens: Transiens in Macedoniam, adiuva nos.

Troade divinitus in Græciam vocatur.

10 Ut autem visum vidit, statim quæsivimus proficisci in Macedoniam, certi
facti quod vocasset nos Deus evangelizare eis.

cum Luca in Macedoniam navigat.

9. Acta Philippis, 16, 11—40.

11 Navigantes autem a Troade, recto cursu venimus Samothraciam, et sequenti
die Neapolim: 12 et inde Philippos, quæ est prima partis Macedoniæ civitas, colonia.

Iudæis mulieribus prædicant.

Eramus autem in hac Urbe diebus aliquot, conferentes. 13 Die autem sabbatorum
egressi sumus foras portam iuxta flumen, ubi videbatur oratio esse: et sedentes
loquebamur mulieribus, quæ convenerant. 14 Et quædam mulier nomine Lydia,
purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit: cuius Dominus aperuit
cor intendere his, quæ dicebantur a Paulo. 15 Cum autem baptizata esset, et domus
eius, deprecata est dicens: Si iudicastis me fidelem Domino esse, introite in domum
meam, et manete. Et coegit nos.

Paulus pythonem eiciens cum Sila flagellatur et in carcerem mittitur.

16 Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem
spiritum pythonem obviare nobis, quæ quæstum magnum præstabat dominis
suis divinando. 17 Hæc subsecuta Paulum, et nos, clamabat dicens: Isti homines
servi Dei excelsi sunt, qui annunciant vobis viam salutis. 18 Hoc autem faciebat
multis diebus. Dolens autem Paulus, et conversus, spiritui dixit: Præcipio tibi
in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exiit eadem hora. 19 Videntes autem domini
eius quia exivit spes quæstus eorum, apprehendentes Paulum, et Silam perduxerunt
in forum ad principes: 20 et offerentes eos magistratibus, dixerunt: Hi homines
conturbant civitatem nostram, cum sint Iudæi: 21 et annunciant morem, quem
non licet nobis suscipere, neque facere, cum simus Romani. 22 Et cucurrit plebs
adversus eos: et magistratus, scissis tunicis eorum, [a]iusserunt eos virgis cædi. 23 Et
cum multas plagas eis imposuissent, miserunt eos in carcerem, præcipientes custodi
ut diligenter custodiret eos. 24 Qui cum tale præceptum accepisset, misit eos in
interiorem carcerem, et pedes eorum strinxit ligno.

custodem carceris eiusque domum baptizat.

25 Media autem nocte Paulus, et Silas orantes, laudabant Deum: et audiebant
eos, qui in custodia erant. 26 Subito vero terræmotus factus est magnus, ita ut
moverentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia: et univer-
sorum vincula soluta sunt. 27 Expergefactus autem custos carceris, et videns
ianuas apertas carceris, evaginato gladio volebat se interficere, æstimans fugisse
vinctos. 28 Clamavit autem Paulus voce magna, dicens: Nihil tibi mali feceris:
universi enim hic sumus. 29 Petitoque lumine, introgressus est: et tremefactus
procidit Paulo et Silæ ad pedes: 30 et producens eos foras, ait: Domini, quid me
oportet facere, ut salvus fiam? 31 At illi dixerunt: Crede in Dominum Iesum: et
salvus eris tu, et domus tua. 32 Et locuti sunt ei verbum Domini cum omnibus,
qui erant in domo eius. 33 Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas eorum:
et baptizatus est ipse, et omnis domus eius continuo. 34 Cumque perduxisset eos
in domum suam, apposuit eis mensam, et lætatus est cum omni domo sua credens Deo.

honorifice dimittitur remanente Luca.

35 Et cum dies factus esset, miserunt magistratus lictores, dicentes: Dimitte
homines illos. 36 Nunciavit autem custos carceris verba hæc Paulo: Quia miserunt
magistratus ut dimittamini, nunc igitur exeuntes, ite in pace. 37 Paulus autem
dixit eis: Cæsos nos publice, indemnatos, homines Romanos miserunt in carcerem,
et nunc occulte nos eiiciunt? Non ita: sed veniant, 38 et ipsi nos eiiciant. Nuncia-
verunt autem magistratibus lictores verba hæc. Timueruntque audito quod Romani
essent: 39 et venientes deprecati sunt eos, et educentes rogabant ut egrederentur
de Urbe. 40 Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: et visis fratribus
consolati sunt eos, et profecti sunt.

10. Acta Thessalonicæ et Berœæ, 17, 1—15.

Thessalonicæ Iudæi pauci ac gentiles multi credunt.

17. 1 Cum autem perambulassent Amphipolim, et Apolloniam, venerunt
Thessalonicam, ubi erat synagoga Iudæorum. 2 Secundum consuetudinem autem
Paulus introivit ad eos, et per sabbata tria disserebat eis de Scripturis, 3 adaperiens
et insinuans quia Christum oportuit pati, et resurgere a mortuis: et quia hic est
Iesus Christus, quem ego annuncio vobis. 4 Et quidam ex eis crediderunt, et
adiuncti sunt Paulo, et Silæ, et de colentibus, Gentilibusque multitudo magna,
et mulieres nobiles non paucæ.

Paulus et Silas fugiunt;

5 Zelantes autem Iudæi, assumentesque de vulgo viros quosdam malos, et
turba facta, concitaverunt civitatem: et assistentes domui Iasonis quærebant

16, 22 [a]2 Cor 11, 25; Phil 1, 13; 1 Thes 2, 2.

eos producere in populum. 6 Et cum non invenissent eos, trahebant Iasonem,
et quosdam fratres ad principes civitatis, clamantes: Quoniam hi, qui Urbem
concitant, et huc venerunt, 7 quos suscepit Iason, et hi omnes contra decreta
Cæsaris faciunt, regem alium dicentes esse, Iesum. 8 Concitaverunt autem plebem,
et principes civitatis audientes hæc. 9 Et accepta satisfactione a Iasone, et a ceteris,
dimiserunt eos. 10 Fratres vero confestim per noctem dimiserunt Paulum, et
Silam in Berœam.

Qui cum venissent, in synagogam Iudæorum introierunt. 11 Hi autem erant Berœæ multi
nobiliores eorum, qui sunt Thessalonicæ, qui susceperunt verbum cum omni avidi- Iudæi ac
tate, quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se haberent. 12 Et multi quidem gentiles
crediderunt ex eis, et mulierum Gentilium honestarum, et viri non pauci. credunt,

13 Cum autem cognovissent in Thessalonica Iudæi, quia et Berœæ prædicatum Paulus fugit
est a Paulo verbum Dei, venerunt et illuc commoventes, et turbantes multitudinem. remanentibus Sila et
14 Statimque tunc Paulum dimiserunt fratres, ut iret usque ad mare: Silas autem, Timotheo.
et Timotheus remanserunt ibi. 15 Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt
eum usque Athenas, et accepto mandato ab eo ad Silam, et Timotheum ut quam
celeriter venirent ad illum, profecti sunt.

11. Acta Athenis, 17, 16—34.

16 Paulus autem cum Athenis eos expectaret, incitabatur spiritus eius in ipso, Paulus cum
videns idololatriæ deditam civitatem. 17 Disputabat igitur in synagoga cum Iudæis, Iudæis et
et colentibus, et in foro, per omnes dies ad eos, qui aderant. proselytis disputat,

18 Quidam autem Epicurei, et Stoici philosophi disserebant cum eo, et quidam cum
dicebant: Quid vult seminiverbius hic, dicere? Alii vero: Novorum dæmoniorum Epicureis et Stoicis
videtur annunciator esse: quia Iesum, et resurrectionem annunciabat eis. 19 Et disserit,
apprehensum eum ad Areopagum duxerunt, dicentes: Possumus scire quæ est
hæc nova, quæ a te dicitur, doctrina? 20 nova enim quædam infers auribus nostris:
Volumus ergo scire quidnam velint hæc esse. (21 Athenienses autem omnes, et
advenæ hospites, ad nihil aliud vacabant nisi aut dicere, aut audire aliquid novi.)

22 Stans autem Paulus in medio Areopagi, ait: Viri Athenienses per omnia in medio Areopagi
quasi superstitiosiores vos video. 23 Præteriens enim, et videns simulachra vestra, iis ignotum
inveni et aram, in qua scriptum erat: IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, Deum annuntiat,
hoc ego annuncio vobis. 24 aDeus, qui fecit mundum, et omnia quæ in eo sunt,
hic cæli et terræ cum sit Dominus, bnon in manufactis templis habitat, 25 nec
manibus humanis colitur indigens aliquo, cum ipse det omnibus vitam, et inspi-
rationem, et omnia: 26 fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare super
universam faciem terræ, definiens statuta tempora, et terminos habitationis eorum,
27 quærere Deum si forte attrectent eum, aut inveniant, quamvis non longe sit
ab unoquoque nostrum. 28 In ipso enim vivimus, et movemur, et sumus: sicut
et quidam vestrorum Poetarum dixerunt: Ipsius enim et genus sumus. 29 Genus
ergo cum simus Dei, non debemus æstimare auro, aut argento, aut lapidi, sculpturæ
artis, et cogitationis hominis, Divinum esse simile. 30 Et tempora quidem huius
ignorantiæ despiciens Deus, nunc annunciat hominibus ut omnes ubique pœniten-
tiam agant, 31 eo quod statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in æquitate,
in viro, in quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum a mortuis.

32 Cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irride- irridetur,
bant, quidam vero dixerunt: Audiemus te de hoc iterum. 33 Sic Paulus exivit de
medio eorum.

34 Quidam vero viri adhærentes ei, crediderunt: in quibus et Dionysius Areo- credentes quosdam
pagita, et mulier nomine Damaris, et alii cum eis. relinquit.

12. Acta Corinthi, 18, 1—17.

18. 1 Post hæc egressus ab Athenis, venit Corinthum: 2 et inveniens quendam Paulus apud Aquilam et
Iudæum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, et Priscil- Priscillam
lam uxorem eius, (eo quod præcepisset Claudius discedere omnes Iudæos a Roma) operatur,

17, 24 aGn 1, 1. — bSup 7, 48.

accessit ad eos. 3 Et quia eiusdem erat artis, manebat apud eos, et operabatur:
(erant autem scenofactoriæ artis.)

prius in synagoga Iesum prædicat,

4 Et disputabat in synagoga per omne sabbatum, interponens nomen Domini
Iesu, suadebatque Iudæis, et Græcis. 5 Cum venissent autem de Macedonia Silas
et Timotheus, instabat verbo Paulus, testificans Iudæis esse Christum Iesum.

deinde in domo Titi vicina,

6 Contradicentibus autem eis, et blasphemantibus, excutiens vestimenta sua,
dixit ad eos: Sanguis vester super caput vestrum: mundus ego, ex hoc ad Gentes
vadam. 7 Et migrans inde, intravit in domum cuiusdam, nomine Titi Iusti, colentis
Deum, cuius domus erat coniuncta synagogæ.

multis credentibus,

8 Crispus autem archisynagogus credidit Domino cum omni domo sua: et
multi Corinthiorum audientes credebant, et baptizabantur.

a Domino confortatus 18 menses Corinthi manet.

9 Dixit autem Dominus nocte per visionem Paulo: Noli timere, sed loquere,
et ne taceas: 10 propter quod ego sum tecum: et nemo apponetur tibi ut noceat
te: quoniam populus est mihi multus in hac civitate. 11 Sedit autem ibi annum
et sex menses, docens apud eos verbum Dei.

Gallio proconsul Iudæos a tribunali minat.

12 Gallione autem proconsule Achaiæ, insurrexerunt uno animo Iudæi in Paulum,
et adduxerunt eum ad tribunal, 13 dicentes: Quia contra legem hic persuadet
hominibus colere Deum. 14 Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad
Iudæos: Si quidem esset iniquum aliquid, aut facinus pessimum o viri Iudæi, recte
vos sustinerem. 15 Si vero quæstiones sunt de verbo, et nominibus, et lege vestra,
vos ipsi videritis: Iudex ego horum nolo esse. 16 Et minavit eos a tribunali. 17 Ap-
prehendentes autem omnes Sosthenem principem synagogæ, percutiebant eum
ante tribunal: et nihil eorum Gallioni curæ erat.

13. Finis itineris secundi, 18, 18—22.

Per Ephesum, Cæsaream et Ierusalem revertitur Antiochiam.

18 Paulus vero cum adhuc sustinuisset dies multos, fratribus valefaciens,
navigavit in Syriam, (et cum eo Priscilla, et Aquila) qui sibi [a]totonderat in Cenchris
caput: habebat enim votum. 19 Devenitque Ephesum, et illos ibi reliquit. Ipse
vero ingressus synagogam, disputabat cum Iudæis. 20 Rogantibus autem eis ut
ampliori tempore maneret, non consensit, 21 sed valefaciens, et dicens, Iterum
revertar ad vos Deo volente, profectus est ab Epheso. 22 Et descendens Cæsaream,
ascendit, et salutavit Ecclesiam, et descendit Antiochiam.

14. Initium itineris tertii, 18, 23—28.

Paulus Galatiam et Phrygiam perambulat,

23 Et facto ibi aliquanto tempore profectus est, perambulans ex ordine Ga-
laticam regionem, et Phrygiam, confirmans omnes discipulos.

Apollo Ephesi

24 Iudæus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus genere, vir eloquens,
devenit Ephesum, potens in scripturis. 25 Hic erat edoctus viam Domini: et
fervens spiritu loquebatur, et docebat diligenter ea, quæ sunt Iesu, sciens
tantum baptisma Ioannis. 26 Hic ergo cœpit fiducialiter agere in synagoga.
Quem cum audissent Priscilla et Aquila, assumpserunt eum, et diligentius ex-
posuerunt ei viam Domini.

et in Achaia Iesum prædicat.

27 Cum autem vellet ire Achaiam, exhortati fratres, scripserunt discipulis
ut susciperent eum. Qui cum venisset, contulit multum his, qui crediderant. 28 Vehe-
menter enim Iudæos revincebat publice, ostendens per Scripturas, esse Christum
Iesum.

15. Acta Ephesi, 19, 1—20, 1.

Paulus discipulos Ioannis baptizat et confirmat,

19. 1 Factum est autem, cum Apollo esset Corinthi, ut Paulus peragratis
superioribus partibus veniret Ephesum, et inveniret quosdam Discipulos: 2 dixitque
ad eos: Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed
neque si Spiritus sanctus est, audivimus. 3 Ille vero ait: In quo ergo baptizati
estis? Qui dixerunt: In Ioannis baptismate. 4 Dixit autem Paulus: [b]Ioannes
baptizavit baptismo pœnitentiæ populum, dicens: In eum, qui venturus esset

---

18, *18* [a]Nm 6, 18; Inf 21, 24. — **19,** *4* [b]Mt 3, 11; Mc 1, 8; Lc 3, 16; Io 1, 26; Sup 1, 5; 11, 16.

post ipsum, ut crederent, hoc est, in Iesum. [5] His auditis, baptizati sunt in nomine
Domini Iesu. [6] Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus
super eos, et loquebantur linguis, et prophetabant. [7] Erant autem omnes viri
fere duodecim.

[8] Introgressus autem synagogam, cum fiducia loquebatur per tres menses,
disputans, et suadens de regno Dei.

per 3 menses in synagoga,

[9] Cum autem quidam indurarentur, et non crederent, maledicentes viam
Domini coram multitudine, discedens ab eis, segregavit discipulos, quotidie dis-
putans in schola tyranni cuiusdam. [10] Hoc autem factum est per biennium, ita
ut omnes, qui habitabant in Asia, audirent verbum Domini, Iudæi atque Gentiles.

per biennium in schola Tyranni disputat,

[11] Virtutesque non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli: [12] ita ut etiam
super languidos deferrentur a corpore eius sudaria, et semicinctia, et recedebant ab
eis languores, et spiritus nequam egrediebantur.

mirabilia efficit,

[13] Tentaverunt autem quidam et de circumeuntibus Iudæis exorcistis, invocare
super eos, qui habebant spiritus malos, nomen Domini Iesu, dicentes: Adiuro vos
per Iesum, quem Paulus prædicat. [14] Erant autem quidam Iudæi Scevæ principis
sacerdotum septem filii, qui hoc faciebant. [15] Respondens autem spiritus nequam
dixit eis: Iesum novi, et Paulum scio: vos autem qui estis? [16] Et insiliens in eos
homo, in quo erat dæmonium pessimum, et dominatus amborum, invaluit con-
tra eos, ita ut nudi, et vulnerati effugerent de domo illa.

dum exorcistæ Iudæi a dæmonio vulnerantur.

[17] Hoc autem notum factum est omnibus Iudæis, atque Gentilibus, qui habita-
bant Ephesi: et cecidit timor super omnes illos, et magnificabatur nomen Domini
Iesu. [18] Multique credentium veniebant confitentes, et annunciantes actus suos.
[19] Multi autem ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, et combus-
serunt coram omnibus: et computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam dena-
riorum quinquaginta millium. [20] Ita fortiter crescebat verbum Dei, et confir-
mabatur.

quare multi territi magicos actus confitentur ac libros comburunt;

[21] His autem expletis, proposuit Paulus in Spiritu, transita Macedonia et
Achaia ire Ierosolymam, dicens: quoniam postquam fuero ibi, oportet me et Romam
videre. [22] Mittens autem in Macedoniam duos ex ministrantibus sibi, Timotheum,
et Erastum, ipse remansit ad tempus in Asia.

Paulus ad tempus in Asia remanere volens

[23] Facta est autem illo tempore turbatio non minima de via Domini. [24] Deme-
trius enim quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præstabat
artificibus non modicum quæstum: [25] quos convocans, et eos, qui huiusmodi erant
opifices, dixit: Viri, scitis quia de hoc artificio est nobis acquisitio: [26] et videtis,
et auditis quia non solum Ephesi, sed pene totius Asiæ, Paulus hic suadens avertit
multam turbam, dicens: Quoniam non sunt dii, qui manibus fiunt. [27] Non solum
autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed et magnæ Dianæ
templum in nihilum reputabitur, sed et destrui incipiet maiestas eius, quam tota
Asia, et orbis colit. [28] His auditis, repleti sunt ira, et exclamaverunt dicentes:
Magna Diana Ephesiorum. [29] Et impleta est civitas confusione, et impetum
fecerunt uno animo in theatrum, rapto Gaio, et Aristarcho Macedonibus, comitibus
Pauli. [30] Paulo autem volente intrare in populum, non permiserunt discipuli.
[31] Quidam autem et de Asiæ principibus, qui erant amici eius, miserunt ad eum
rogantes ne se daret in theatrum: [32] alii autem aliud clamabant. Erat enim Eccle-
sia confusa: et plures nesciebant qua ex causa convenissent. [33] De turba autem
detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Iudæis. Alexander autem manu
silentio postulato, volebat reddere rationem populo. [34] Quem ut cognoverunt
Iudæum esse, vox facta una est omnium, quasi per horas duas clamantium: Magna
Diana Ephesiorum. [35] Et cum sedasset scriba turbas, dixit: Viri Ephesii, quis
enim est hominum, qui nesciat Ephesiorum civitatem cultricem esse magnæ Dianæ,
Iovisque prolis? [36] Cum ergo his contradici non possit, oportet vos sedatos esse,
et nihil temere agere. [37] Adduxistis enim homines istos, neque sacrilegos, neque
blasphemantes deam vestram. [38] Quod si Demetrius, et qui cum eo sunt arti-
fices, habent adversus aliquem causam, conventus forenses aguntur, et proconsules
sunt, accusent invicem. [39] Si quid autem alterius rei quæritis: in legitima Ecclesia

propter tumultum Ephesiorum

poterit absolvi. 40 Nam et periclitamur argui seditionis hodiernæ: cum nullus
obnoxius sit (de quo possimus reddere rationem) concursus istius. Et cum hæc
dixisset, dimisit Ecclesiam.

in Macedoniam proficiscitur.

20. 1 Postquam autem cessavit tumultus, vocatis Paulus discipulis, et
exhortatus eos, valedixit, et profectus est ut iret in Macedoniam.

16. Ultimi labores apostolici, 20, 2—38.

Ecclesias Macedoniæ et Achaiæ visitat.

2 Cum autem perambulasset partes illas, et exhortatus eos fuisset multo sermone,
venit ad Græciam: 3 ubi cum fecisset menses tres, factæ sunt illi insidiæ a Iudæis
navigaturo in Syriam: habuitque consilium ut reverteretur per Macedoniam. 4 Co-
mitatus est autem eum Sopater Pyrrhi Berœensis, Thessalonicensium vero Ari-
starchus, et Secundus, et Gaius Derbeus, et Timotheus: Asiani vero Tychicus,
et Trophimus.

cum Luca Troadem navigat,

5 Hi cum præcessissent, sustinuerunt nos Troade: 6 nos vero navigavimus
post dies Azymorum a Philippis, et venimus ad eos Troadem in diebus quinque,
ubi demorati sumus diebus septem.

ubi diu disputat et Eutychum suscitat.

7 Una autem Sabbati cum convenissemus ad frangendum panem, Paulus
disputabat cum eis profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usque in
mediam noctem. 8 Erant autem lampades copiosæ in cœnaculo, ubi eramus
congregati. 9 Sedens autem quidam adolescens nomine Eutychus super fenestram,
cum mergeretur somno gravi, disputante diu Paulo, ductus somno cecidit de tertio
cœnaculo deorsum, et sublatus est mortuus. 10 Ad quem cum descendisset Paulus,
incubuit super eum: et complexus dixit: Nolite turbari, anima enim ipsius in ipso
est. 11 Ascendens autem, frangensque panem, et gustans, satisque allocutus usque
in lucem, sic profectus est. 12 Adduxerunt autem puerum viventem, et consolati
sunt non minime.

Miletum proficiscitur,

13 Nos autem ascendentes navem, navigavimus in Asson, inde suscepturi
Paulum: sic enim disposuerat ipse per terram iter facturus. 14 Cum autem con-
venisset nos in Asson, assumpto eo, venimus Mitylenen. 15 Et inde navigantes,
sequenti die venimus contra Chium, et alia applicuimus Samum, et sequenti die
venimus Miletum. 16 proposuerat enim Paulus transnavigare Ephesum, nequa
mora illi fieret in Asia. Festinabat enim, si possibile sibi esset, ut diem Pentecostes
faceret Ierosolymis.

ubi labores suos præteritos commemorat,

17 A Mileto autem mittens Ephesum, vocavit Maiores natu Ecclesiæ. 18 Qui
cum venissent ad eum, et simul essent, dixit eis: Vos scitis a prima die, qua ingressus
sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim, 19 serviens Domino
cum omni humilitate, et lacrymis, et tentationibus, quæ mihi acciderunt ex insidiis
Iudæorum: 20 quomodo nihil subtraxerim utilium, quo minus annunciarem vobis,
et docerem vos publice, et per domos, 21 testificans Iudæis, atque Gentilibus in
Deum pœnitentiam, et fidem in Dominum nostrum Iesum Christum. 22 Et nunc
ecce alligatus ego spiritu, vado in Ierusalem: quæ in ea ventura sint mihi, ignorans:
23 nisi quod Spiritus sanctus per omnes civitates mihi protestatur, dicens: quoniam
vincula, et tribulationes Ierosolymis me manent. 24 Sed nihil horum vereor: nec
facio animam meam pretiosiorem quam me, dummodo consummem cursum meum,
et ministerium verbi, quod accepi a Domino Iesu, testificari Evangelium gratiæ
Dei. 25 Et nunc ecce ego scio quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes,
per quos transivi prædicans regnum Dei. 26 Quapropter contestor vos hodierna
die, quia mundus sum a sanguine omnium. 27 Non enim subterfugi, quominus
annunciarem omne consilium Dei vobis. 28 Attendite vobis, et universo gregi,
in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit
sanguine suo. 29 Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces
in vos, non parcentes gregi. 30 Et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes perversa,
ut abducant discipulos post se. 31 Propter quod vigilate memoria retinentes: quo-
niam per triennium nocte et die non cessavi, cum lacrymis monens unumquemque
vestrum. 32 Et nunc commendo vos Deo, et verbo gratiæ ipsius, qui potens est

(margin: tribulationes suas futuras annuntiat, — beside verses 22–23; congregatos contestatur, — beside verse 25; episcopis vigilantiam inculcat, — beside verse 28; omnes Deo commendat. — beside verse 32)

ædificare, et dare hereditatem in sanctificatis omnibus. [33] Argentum, et aurum,
aut vestem nullius concupivi, sicut [34] ipsi scitis: [a]quoniam ad ea, quæ mihi opus
erant, et his, qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ. [35] Omnia ostendi vobis,
quoniam sic laborantes, oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi Domini
Iesu, quoniam ipse dixit: Beatius est magis dare, quam accipere. [36] Et cum hæc
dixisset, positis genibus suis oravit cum omnibus illis. [37] Magnus autem fletus
factus est omnium: et procumbentes super collum Pauli, osculabantur eum, [38] do-
lentes maxime in verbo, quod dixerat, quoniam amplius faciem eius non essent
visuri. Et deducebant eum ad navem.

abstinentiam suam iis proponit. *omnibus vale dicit.*

17. Iter in Ierusalem, 21, 1—16.

21. [1] Cum autem factum esset ut navigaremus abstracti ab eis, recto cursu
venimus Coum, et sequenti die Rhodum, et inde Pataram. [2] Et cum invenissemus
navem transfretantem in Phœnicen, ascendentes navigavimus. [3] Cum apparuis-
semus autem Cypro, relinquentes eam ad sinistram, navigavimus in Syriam, et
venimus Tyrum: ibi enim navis expositura erat onus.

Paulus Tyrum venit,

[4] Inventis autem discipulis, mansimus ibi diebus septem: qui Paulo dicebant
per Spiritum ne ascenderet Ierosolymam. [5] Et expletis diebus profecti ibamus,
deducentibus nos omnibus cum uxoribus, et filiis usque foras civitatem: et positis
genibus in littore, oravimus. [6] Et cum valefecissemus invicem, ascendimus navem:
illi autem redierunt in sua.

ubi a discipulis monetur,

[7] Nos vero navigatione expleta a Tyro descendimus Ptolemaidam: et salutatis
fratribus, mansimus die una apud illos. [8] Alia autem die profecti, venimus Cæ-
saream. Et intrantes domum Philippi evangelistæ, [b]qui erat unus de septem,
mansimus apud eum. [9] Huic autem erant quattuor filiæ virgines prophetantes.

Cæsaream venit,

[10] Et cum moraremur per dies aliquot, supervenit quidam a Iudæa propheta,
nomine Agabus. [11] Is cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli: et alligans sibi pedes,
et manus dixit: Hæc dicit Spiritus sanctus: Virum, cuius est zona hæc, sic alliga-
bunt in Ierusalem Iudæi, et tradent in manus Gentium. [12] Quod cum audissemus,
rogabamus nos, et qui loci illius erant, ne ascenderet Ierosolymam. [13] Tunc respondit
Paulus, et dixit: Quid facitis flentes, et affligentes cor meum? Ego enim non solum
alligari, sed et mori in Ierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu. [14] Et
cum ei suadere non possemus, quievimus, dicentes: Domini voluntas fiat.

ubi Agabus ei comprehensionem prophetat,

[15] Post dies autem istos præparati, ascendebamus in Ierusalem. [16] Venerunt
autem et ex discipulis a Cæsarea nobiscum, adducentes secum apud quem hospita-
remur Mnasonem quendam Cyprium, antiquum discipulum.

ad omnia paratus Ierusalem ascendit.

II. Captivitas Pauli apostoli, 21, 17—28, 31.

1. Consilium Iacobi et seniorum, 21, 17—26.

[17] Et cum venissemus Ierosolymam, libenter exceperunt nos fratres.
[18] Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Iacobum, omnesque
collecti sunt seniores. [19] Quos cum salutasset, narrabat per singula, quæ Deus
fecisset in Gentibus per ministerium ipsius.

Paulus libenter excipitur,
Iacobo et senioribus fructus narrat,

[20] At illi cum audissent, magnificabant Deum, dixeruntque ei: Vides frater,
quot millia sunt in Iudæis, qui crediderunt, et omnes æmulatores sunt legis. [21] Au-
dierunt autem de te quia discessionem doceas a Moyse eorum, qui per Gentes sunt,
Iudæorum: dicens non debere eos circumcidere filios suos, neque secundum con-
suetudinem ingredi. [22] Quid ergo est? utique oportet convenire multitudinem:
audient enim te supervenisse. [23] Hoc ergo fac quod tibi dicimus: Sunt nobis viri
quattuor, votum habentes super se. [24] His assumptis, sanctifica te cum illis: et
impende in illis [c]ut radant capita: et scient omnes quia quæ de te audierunt, falsa
sunt, sed ambulas et ipse custodiens legem. [25] De his autem, qui crediderunt ex
Gentibus, [d]nos scripsimus iudicantes ut abstineant se ab idolis, immolato, et sanguine
et suffocato, et fornicatione.

consilium eorum fidele

20, *34* [a]1 Cor 4, 12; 2 Thes 3, 8. — **21,** *8* [b]Sup 6, 5. — *24* [c]Nm 6, 18; Sup 18, 18. —
25 [d]Sup 15, 20. 29.

parens sequitur.
[26] Tunc Paulus, assumptis viris, postera die purificatus cum illis intravit in
templum, annuncians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro
unoquoque eorum oblatio.

2. Comprehensio Pauli, 21, 27—22, 29.

Ab Iudæis e templo trahitur.
[27] Dum autem septem dies consummarentur, hi, qui de Asia erant, Iudæi,
cum vidissent eum in templo, concitaverunt omnem populum, et iniecerunt ei
manus, clamantes: [28] Viri Israelitæ, adiuvate: hic est homo, qui adversus populum,
et legem, et locum hunc, omnes ubique docens, insuper et Gentiles induxit in tem-
plum, et violavit sanctum locum istum. [29] Viderant enim Trophimum Ephesium
in civitate cum ipso, quem æstimaverunt quoniam in templum introduxisset Paulus.
[30] Commotaque est civitas tota, et facta est concursio populi. Et apprehendentes
Paulum, trahebant eum extra templum: et statim clausæ sunt ianuæ.

a tribuno cohortis ligatur.
[31] Quærentibus autem eum occidere, nunciatum est tribuno cohortis: Quia
tota confunditur Ierusalem. [32] Qui statim assumptis militibus, et centurionibus,
decurrit ad illos. Qui cum vidissent tribunum, et milites, cessaverunt percutere
Paulum. [33] Tunc accedens tribunus apprehendit eum, et iussit eum alligari catenis
duabus: et interrogabat quis esset, et quid fecisset. [34] Alii autem aliud clamabant
in turba. Et cum non posset certum cognoscere præ tumultu, iussit duci eum in
castra. [35] Et cum venisset ad gradus, contigit ut portaretur a militibus propter
vim populi. [36] Sequebatur enim multitudo populi, clamans: Tolle eum.

illo permittente
[37] Et cum cœpisset induci in castra Paulus, dicit tribuno: Si licet mihi loqui
aliquid ad te? Qui dixit: Græce nosti? [38] Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos dies
tumultum concitasti, et eduxisti in desertum quattuor millia virorum sicariorum?
[39] Et dixit ad eum Paulus: Ego homo sum quidem Iudæus a Tarso Ciliciæ, non
ignotæ civitatis municeps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum.

lingua Hebræa
[40] Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus, annuit manu ad plebem,
et magno silentio facto, allocutus est lingua Hebræa, dicens:

contribulibus, silentium præstantibus,
22. [1] Viri fratres, et patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem.
[2] Cum audissent autem quia Hebræa lingua loqueretur ad illos, magis præ-
stiterunt silentium.

suam æmulationem,
[3] Et dicit: Ego sum vir Iudæus, natus in Tarso Ciliciæ, nutritus autem in
ista civitate, secus pedes Gamaliel eruditus iuxta veritatem paternæ legis, æmulator
legis, sicut et vos omnes estis hodie: [4] [a]qui hanc viam persecutus sum usque ad
mortem, alligans et tradens in custodias viros ac mulieres, [5] sicut princeps sacer-
dotum mihi testimonium reddit, et omnes maiores natu, [b]a quibus et epistolas
accipiens ad fratres Damascum pergebam, ut adducerem inde vinctos in Ierusalem

miram conversionem,
ut punirentur. [6] Factum est autem, eunte me, et appropinquante Damasco media
die, subito de cælo circumfulsit me lux copiosa: [7] et decidens in terram, audivi
vocem dicentem mihi: Saule, Saule, quid me persequeris? [8] Ego autem respondi:
Quis es Domine? Dixitque ad me: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris.
[9] Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius,
qui loquebatur mecum. [10] Et dixi: Quid faciam, Domine? Dominus autem dixit
ad me: Surgens vade Damascum: et ibi tibi dicetur de omnibus, quæ te oporteat

adventum Damascum, sanationem et baptismum,
facere. [11] Et cum non viderem præ claritate luminis illius, ad manum deductus
a comitibus, veni Damascum. [12] Ananias autem quidam, vir secundum legem
testimonium habens ab omnibus cohabitantibus Iudæis, [13] veniens ad me, et
astans dixit mihi: Saule frater respice. Et ego eadem hora respexi in eum. [14] At
ille dixit: Deus patrum nostrorum præordinavit te, ut cognosceres voluntatem
eius, et videres iustum, et audires vocem ex ore eius: [15] quia eris testis illius ad
omnes homines eorum, quæ vidisti, et audisti. [16] Et nunc quid moraris? Exurge,

divinam revelationem narrat.
et baptizare, et ablue peccata tua invocato nomine ipsius. [17] Factum est autem
revertenti mihi in Ierusalem, et oranti in templo, fieri me in stupore mentis, [18] et
videre illum dicentem mihi: Festina, et exi velociter ex Ierusalem: quoniam non

22, *4* [a]Sup 8, 3. — *5* [b]Sup 9, 2.

recipient testimonium tuum de me. 19 Et ego dixi: Domine ipsi sciunt [a]quia ego
eram concludens in carcerem, et cædens per synagogas eos, qui credebant in te:
20 et cum funderetur sanguis Stephani testis tui, [b]ego astabam et consentiebam,
et custodiebam vestimenta interficientium illum. 21 Et dixit ad me: Vade quoniam
ego in nationes longe mittam te.

22 Audiebant autem eum usque ad hoc verbum, et levaverunt vocem suam
dicentes: Tolle de terra huiusmodi: non enim fas est eum vivere.

ab iis interrumpitur.

23 Vociferantibus autem eis, et proiicientibus vestimenta sua, et pulverem
iactantibus in aerem, 24 iussit tribunus induci eum in castra, et flagellis cædi, et
torqueri eum, ut sciret propter quam causam sic acclamarent ei.

a tribuno in castra inducitur.

25 Et cum astrinxissent eum loris, dicit astanti sibi Centurioni Paulus: Si
hominem Romanum, et indemnatum licet vobis flagellare? 26 Quo audito, Centurio
accessit ad tribunum, et nunciavit ei, dicens: Quid acturus es? hic enim homo
civis Romanus est. 27 Accedens autem tribunus, dixit illi: Dic mihi si tu Romanus
es? At ille dixit: Etiam. 28 Et respondit tribunus: Ego multa summa civilitatem
hanc consecutus sum. Et Paulus ait: Ego autem et natus sum. 29 Protinus ergo
discesserunt ab illo, qui eum torturi erant. Tribunus quoque timuit postquam
rescivit, quia civis Romanus esset, et quia alligasset eum.

sed civis Romanus non flagellatur.

3. Paulus ante synedrium, 22, 30—23, 10.

30 Postera autem die volens scire diligentius qua ex causa accusaretur a Iudæis,
solvit eum, et iussit sacerdotes convenire, et omne concilium, et producens Paulum,
statuit inter illos.

A tribuno sistitur synedrio.

23. 1 Intendens autem in concilium Paulus ait: Viri fratres, ego omni con-
scientia bona conversatus sum ante Deum usque in hodiernum diem.

quod alloquitur,

2 Princeps autem sacerdotum Ananias præcepit astantibus sibi percutere
os eius. 3 Tunc Paulus dixit ad eum: Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu
sedens iudicas me secundum legem, et contra legem iubes me percuti? 4 Et qui
astabant dixerunt: Summum sacerdotem Dei maledicis? 5 Dixit autem Paulus:
Nesciebam fratres quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: [c]Principem
populi tui non maledices.

iudicem iniquum increpat,

6 Sciens autem Paulus quia una pars esset Sadducæorum, et altera Pharisæorum,
exclamavit in concilio: Viri fratres, [d]ego Pharisæus sum, filius Pharisæorum, de
spe et resurrectione mortuorum ego iudicor.

pharisæum se profitens

7 Et cum hæc dixisset, facta est dissensio inter Pharisæos, et Sadducæos, et
soluta est multitudo. 8 [e]Sadducæi enim dicunt, non esse resurrectionem, neque
Angelum, neque Spiritum: Pharisæi autem utraque confitentur. 9 Factus est
autem clamor magnus. Et surgentes quidam Pharisæorum, pugnabant, dicentes:
Nihil mali invenimus in homine isto: quid si Spiritus locutus est ei, aut Angelus?

magnam dissensionem excitat.

10 Et cum magna dissensio facta esset, timens tribunus ne discerperetur Paulus
ab ipsis, iussit milites descendere, et rapere eum de medio eorum, ac deducere eum
in castra.

in castra deducitur.

4. Coniuratio Iudæorum quorumdam, 23, 11—22.

11 Sequenti autem nocte assistens ei Dominus, ait: Constans esto: sicut enim
testificatus es de me in Ierusalem, sic te oportet et Romæ testificari.

Dominus apostolum confirmat.

12 Facta autem die collegerunt se quidam ex Iudæis, et devoverunt se dicentes,
neque manducaturos, neque bibituros donec occiderent Paulum. 13 Erant autem
plus quam quadraginta viri, qui hanc coniurationem fecerant: 14 qui accesserunt
ad principes sacerdotum, et seniores, et dixerunt: Devotione devovimus nos nihil
gustaturos, donec occidamus Paulum. 15 Nunc ergo vos notum facite tribuno
cum concilio, ut producat illum ad vos, tamquam aliquid certius cognituri de eo.
Nos vero prius quam appropiet, parati sumus interficere illum.

coniurati eum interficere volunt.

16 Quod cum audisset filius sororis Pauli insidias, venit, et intravit in castra,
nunciavitque Paulo. 17 Vocans autem Paulus ad se unum ex Centurionibus, ait:

quorum insidiæ tribuno manifestantur.

---

19 [a]Sup 8, 3. — *20* [b]Sup 7, 58. — **23,** *5* [c]Ex 22, 28. — *6* [d]Phil 3, 5. — *8* [e]Mt 22, 23.

Adolescentem hunc perduc ad tribunum, habet enim aliquid indicare illi. [18] Et
ille quidem assumens eum duxit ad tribunum, et ait: Vinctus Paulus rogavit me
hunc adolescentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi. [19] Apprehendens
autem tribunus manum illius, secessit cum eo seorsum, et interrogavit illum: Quid
est, quod habes indicare mihi? [20] Ille autem dixit: Iudæis convenit rogare te,
ut crastina die producas Paulum in concilium, quasi aliquid certius inquisituri
sint de illo: [21] tu vero ne credideris illis, insidiantur enim ei ex eis viri amplius
quam quadraginta, qui se devoverunt non manducare, neque bibere donec inter-
ficiant eum: et nunc parati sunt, expectantes promissum tuum. [22] Tribunus igitur
dimisit adolescentem, præcipiens ne cui loqueretur quoniam hæc nota sibi fecisset.

5. Paulus Cæsaream missus, 23, 23—35.

Cum militibus præsidiariis et epistola

[23] Et vocatis duobus Centurionibus, dixit illis: Parate milites ducentos ut
eant usque Cæsaream, et equites septuaginta, et lancearios ducentos a tertia hora
noctis: [24] et iumenta præparate ut imponentes Paulum, salvum perducerent
ad Felicem præsidem, ([25] Timuit enim ne forte raperent eum Iudæi, et occiderent,
et ipse postea calumniam sustineret, tamquam accepturus pecuniam) [26] scribens
epistolam continentem hæc: CLAUDIUS Lysias optimo Præsidi, Felici salutem.
[27] Virum hunc comprehensum a Iudæis, et incipientem interfici ab eis, superveniens
cum exercitu eripui, cognito quia Romanus est: [28] Volensque scire causam, quam
obiiciebant illi, deduxi eum in concilium eorum. [29] Quem inveni accusari de quæ-
stionibus legis ipsorum, nihil vero dignum morte aut vinculis habentem criminis.
[30] Et cum mihi perlatum esset de insidiis, quas paraverant illi, misi eum ad te:
denuncians et accusatoribus ut dicant apud te, Vale.

Cæsaream ducitur

[31] Milites ergo secundum præceptum sibi, assumentes Paulum, duxerunt
per noctem in Antipatridem. [32] Et postera die dimissis equitibus ut cum eo irent,
reversi sunt ad castra.

ac præsidi traditur.

[33] Qui cum venissent Cæsaream, et tradidissent epistolam præsidi, statuerunt
ante illum et Paulum. [34] Cum legisset autem, et interrogasset de qua provincia
esset: et cognoscens quia de Cilicia, [35] Audiam te, inquit, cum accusatores tui
venerint. Iussitque in prætorio Herodis custodiri eum.

6. Paulus coram Felice se defendens, 24, 1—22.

Ad accusationes Iudæorum

24. [1] Post quinque autem dies descendit princeps sacerdotum, Ananias,
cum senioribus quibusdam, et Tertullo quodam oratore, qui adierunt præsidem
adversus Paulum. [2] Et citato Paulo cœpit accusare Tertullus, dicens: Cum in
multa pace agamus per te, et multa corrigantur per tuam providentiam; [3] semper
et ubique suscipimus, optime Felix, cum omni gratiarum actione. [4] Ne diutius
autem te protraham, oro, breviter audias nos pro tua clementia. [5] Invenimus
hunc hominem pestiferum, et concitantem seditiones omnibus Iudæis in universo
orbe, et auctorem seditionis sectæ Nazarenorum: [6] qui etiam templum violare
conatus est, quem et apprehensum voluimus secundum legem nostram iudicare.
[7] Superveniens autem tribunus Lysias, cum vi magna eripuit eum de manibus
nostris, [8] iubens accusatores eius ad te venire: a quo poteris ipse iudicans, de
omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eum. [9] Adiecerunt autem
et Iudæi, dicentes hæc ita se habere.

Paulus respondet,

[10] Respondit autem Paulus, (annuente sibi Præside dicere) Ex multis annis
te esse iudicem genti huic sciens, bono animo pro me satisfaciam. [11] Potes enim
cognoscere quia non plus sunt mihi dies quam duodecim, ex quo ascendi adorare
in Ierusalem: [12] et neque in templo invenerunt me cum aliquo disputantem, aut
concursum facientem turbæ, neque in synagogis, [13] neque in civitate: neque
probare possunt tibi de quibus nunc me accusant. [14] Confiteor autem hoc tibi,
quod secundum sectam, quam dicunt hæresim, sic deservio Patri, et Deo meo,
credens omnibus, quæ in Lege, et Prophetis scripta sunt: [15] spem habens in Deum,
quam et hi ipsi expectant, resurrectionem futuram iustorum, et iniquorum. [16] In
hoc et ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, et ad homines

semper. 17 Post annos autem plures eleemosynas facturus in gentem meam, veni,
et oblationes, et vota. 18 [a]in quibus invenerunt me purificatum in templo: non
cum turba, neque cum tumultu. 19 Quidam autem ex Asia Iudæi, quos oportebat
apud te præsto esse, et accusare siquid haberent adversum me: 20 aut hi ipsi
dicant siquid invenerunt in me iniquitatis cum stem in concilio, 21 nisi de una hac
solummodo voce, qua clamavi inter eos stans: [b]Quoniam de resurrectione mor-
tuorum ego iudicor hodie a vobis.

22 Distulit autem illos Felix, certissime sciens de via hac, dicens: Cum Tribunus
Lysias descenderit, audiam vos.

præses iudicium differt.

7. Biennis captivitas Cæsariensis, 24, 23—27.

23 Iussitque Centurioni custodire eum, et habere requiem, nec quemquam
de suis prohibere ministrare ei.

In custodia soluta

24 Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla uxore sua, quæ erat
Iudæa, vocavit Paulum, et audivit ab eo fidem, quæ est in Christum Iesum. 25 Dispu-
tante autem illo de iustitia, et castitate, et de iudicio futuro, tremefactus Felix
respondit: Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno accersam te:
26 simul et sperans, quod pecunia ei daretur a Paulo, propter quod et frequenter
accersens eum, loquebatur cum eo.

præsidem iniustum et lascivum terret,

27 Biennio autem expleto, accepit successorem Felix Portium Festum. Volens
autem gratiam præstare Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

per biennium manet.

8. Paulus a Festo ad Cæsarem appellans, 25, 1—12.

25. 1 Festus ergo cum venisset in provinciam, post triduum ascendit Ieroso-
lymam a Cæsarea. 2 Adieruntque eum principes sacerdotum, et primi Iudæorum
adversus Paulum: et rogabant eum, 3 postulantes gratiam adversus eum, ut
iuberet perduci eum in Ierusalem, insidias tendentes ut interficerent eum in via.
4 Festus autem respondit servari Paulum in Cæsarea: se autem maturius profectu-
rum. 5 Qui ergo in vobis (ait) potentes sunt, descendentes simul, si quod est in
viro crimen, accusent eum.

Præses accusatores Pauli Cæsaream citat,

6 Demoratus autem inter eos dies non amplius quam octo, aut decem, descendit
Cæsaream, et altera die sedit pro tribunali, et iussit Paulum adduci. 7 Qui cum per-
ductus esset, circumsteterunt eum, qui ab Ierosolyma descenderant Iudæi, multas,
et graves causas obiicientes, quas non poterant probare, 8 Paulo rationem reddente:
Quoniam neque in legem Iudæorum, neque in templum, neque in Cæsarem quid-
quam peccavi.

ubi apostolus se defendit

9 Festus autem volens gratiam præstare Iudæis, respondens Paulo, dixit:
Vis Ierosolymam ascendere, et ibi de his iudicari apud me? 10 Dixit autem Paulus:
Ad tribunal Cæsaris sto, ibi me oportet iudicari: Iudæis non nocui, sicut tu melius
nosti. 11 Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori: si vero
nihil est eorum, quæ hi accusant me, nemo potest me illis donare. Cæsarem appello.
12 Tunc Festus cum concilio locutus, respondit: Cæsarem appellasti? ad Cæsarem ibis.

et Cæsarem appellat.

9. Paulus coram Agrippa II. se defendens, 25, 13—26, 32.

13 Et cum dies aliquot transacti essent: Agrippa rex, et Bernice descenderunt
Cæsaream ad salutandum Festum. 14 Et cum dies plures ibi demorarentur, Festus
regi indicavit de Paulo, dicens: Vir quidam est derelictus a Felice vinctus, 15 de
quo cum essem Ierosolymis, adierunt me principes sacerdotum, et seniores Iudæ-
orum, postulantes adversus illum damnationem. 16 Ad quos respondi: Quia non
est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem prius quam is, qui accusatur,
præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.
17 Cum ergo huc convenissent sine ulla dilatione, sequenti die sedens pro tribunali,
iussi adduci virum. 18 De quo, cum stetissent accusatores, nullam causam defere-
bant, de quibus ego suspicabar malum: 19 Quæstiones vero quasdam de sua

Festus Agrippæ causam Pauli exponit.

24, *18* [a]Sup 21, 26. — *21* [b]Sup 23, 6.

superstitione habebant adversus eum, et de quodam Iesu defuncto, quem affirmabat
Paulus vivere. [20] Hæsitans autem ego de huiusmodi quæstione, dicebam si vellet
ire Ierosolymam, et ibi iudicari de istis. [21] Paulo autem appellante ut servaretur
ad Augusti cognitionem, iussi servari eum, donec mittam eum ad Cæsarem. [22] Agrippa
autem dixit ad Festum: Volebam et ipse hominem audire. Cras, inquit, audies eum.

vinctum in auditorium adducit, rationem indicans:

[23] Altera autem die cum venisset Agrippa, et Bernice cum multa ambitione,
et introissent in auditorium cum tribunis, et viris principalibus civitatis, iubente
Festo, adductus est Paulus. [24] Et dicit Festus: Agrippa rex, et omnes, qui simul
adestis nobiscum viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Iudæorum interpellavit
me Ierosolymis, petentes et acclamantes non oportere eum vivere amplius. [25] Ego
vero comperi nihil dignum morte eum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad
Augustum, iudicavi mittere. [26] De quo quid certum scribam domino, non ha-
beo. Propter quod produxi eum ad vos, et maxime ad te rex Agrippa, ut inter-
rogatione facta habeam quid scribam. [27] Sine ratione enim mihi videtur mittere
vinctum, et causas eius non significare.

apostolus,

26. [1] Agrippa vero ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipso.
Tunc Paulus extenta manu cœpit rationem reddere.

Agrippæ benevolentiam captans,

[2] De omnibus, quibus accusor a Iudæis, rex Agrippa, æstimo me beatum,
apud te cum sim defensurus me hodie, [3] maxime te sciente omnia, et quæ apud
Iudæos sunt consuetudines, et quæstiones: propter quod obsecro patienter me

priorem suam conversationem

audias. [4] Et quidem vitam meam a iuventute, quæ ab initio fuit in gente mea in
Ierosolymis, noverunt omnes Iudæi: [5] præscientes me ab initio (si velint testi-
monium perhibere) quoniam secundum certissimam sectam nostræ religionis vixi
Pharisæus. [6] Et nunc in spe, quæ ad patres nostros repromissionis facta est a Deo,
sto iudicio subiectus: [7] in quam duodecim tribus nostræ nocte ac die deservientes,
sperant devenire. De qua spe accusor a Iudæis, rex. [8] Quid incredibile iudicatur
apud vos, si Deus mortuos suscitat? [9] Et ego quidem existimaveram, me adversus
nomen Iesu Nazareni debere multa contraria agere. [10] [a]quod et feci Ierosolymis,
et multos sanctorum ego in carceribus inclusi, a principibus sacerdotum potestate
accepta: et cum occiderentur, detuli sententiam. [11] Et per omnes synagogas
frequenter puniens eos, compellebam blasphemare: et amplius insaniens in eos,

atque miram conversionem.

persequebar usque in exteras civitates. [12] In quibus [b]dum irem Damascum cum
potestate, et permissu principum sacerdotum, [13] die media in via, vidi, rex, de
cælo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen, et eos, qui mecum simul
erant. [14] Omnesque nos cum decidissemus in terram, audivi vocem loquentem
mihi Hebraica lingua: Saule, Saule, quid me persequeris? durum est tibi contra
stimulum calcitrare. [15] Ego autem dixi: Quis es Domine? Dominus autem dixit:
Ego sum Iesus, quem tu persequeris. [16] Sed exurge, et sta super pedes tuos: ad
hoc enim apparui tibi, ut constituam te ministrum, et testem eorum, quæ vidisti,
et eorum, quibus apparebo tibi, [17] eripiens te de populo, et gentibus, in quas
nunc ego mitto te, [18] aperire oculos eorum, ut convertantur a tenebris ad lucem,
et de potestate satanæ ad Deum, ut accipiant remissionem peccatorum, et sortem

causam odii Iudæorum enarrat.

inter sanctos per fidem, quæ est in me. [19] Unde rex Agrippa, non fui incredulus
cælesti visioni: [20] [c]sed his, qui sunt Damasci primum, et Ierosolymis, et in omnem
regionem Iudææ, et Gentibus annunciabam, ut pœnitentiam agerent, et converte-
rentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes. [21] Hac ex causa me Iudæi,
cum essem in templo, [d]comprehensum tentabant interficere. [22] Auxilio autem
adiutus Dei usque in hodiernum diem sto, testificans minori, atque maiori, nihil
extra dicens quam ea, quæ Prophetæ locuti sunt futura esse, et Moyses, [23] si
passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum, lumen annunciaturus
est populo, et Gentibus.

a Festo interpellatur,

[24] Hæc loquente eo, et rationem reddente, Festus magna voce dixit: Insanis
Paule: multæ te litteræ ad insaniam convertunt. [25] Et Paulus: Non insanio (inquit)
optime Feste, sed veritatis, et sobrietatis verba loquor. [26] Scit enim de his rex,

26, *10* [a]Sup 8, 3. — *12* [b]Sup 9, 2. — *20* [c]Sup 13. 14. — *21* [d]Sup 21, 31.

ad quem et constanter loquor: latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim
in angulo quidquam horum gestum est.

[Agrippam interrogat.]

27 Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis. 28 Agrippa autem ad Paulum:
In modico suades me Christianum fieri. 29 Et Paulus: Opto apud Deum, et in
modico, et in magno, non tantum te, sed etiam omnes, qui audiunt, hodie fieri
tales, qualis et ego sum, exceptis vinculis his.

[innocens declaratur.]

30 Et exurrexit rex, et præses, et Bernice, et qui assidebant eis. 31 Et cum
secessissent, loquebantur ad invicem, dicentes: Quia nihil morte, aut vinculis
dignum quid fecit homo iste. 32 Agrippa autem Festo dixit: Dimitti poterat homo
hic, si non appellasset Cæsarem.

10. Navigatio usque Melitam, 27, 1—44.

[A Cæsarea usque Sidonem.]

27. 1 Ut autem iudicatum est navigare eum in Italiam, et tradi Paulum
cum reliquis custodiis centurioni nomine Iulio cohortis Augustæ, 2 aascendentes
navem Adrumetinam, incipientes navigare circa Asiæ loca, sustulimus, perseverante
nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi. 3 Sequenti autem die devenimus
Sidonem. Humane autem tractans Iulius Paulum, permisit ad amicos ire, et curam
sui agere.

[usque Lystram vel potius Myram,]

4 Et inde cum sustulissemus, subnavigavimus Cyprum, propterea quod essent
venti contrarii. 5 Et pelagus Ciliciæ, et Pamphyliæ navigantes, venimus Lystram,
quæ est Lyciæ: 6 et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in
Italiam, transposuit nos in eam.

[usque Boniportum Cretæ.]

7 Et cum multis diebus tarde navigaremus, et vix devenissemus contra Gnidum,
prohibente nos vento, adnavigavimus Cretæ iuxta Salmonem: 8 et vix iuxta
navigantes, venimus in locum quendam, qui vocatur Boniportus, cui iuxta erat
civitas Thalassa.

[quem nautæ dissuadente Paulo relinquunt:]

9 Multo autem tempore peracto, et cum iam non esset tuta navigatio, eo quod
et ieiunium iam præteriisset, consolabatur eos Paulus, 10 dicens eis: Viri, video
quoniam cum iniuria, et multo damno non solum oneris, et navis, sed etiam ani-
marum nostrarum incipit esse navigatio. 11 Centurio autem gubernatori et nauclero
magis credebat, quam his, quæ a Paulo dicebantur. 12 Et cum aptus portus non
esset ad hiemandum, plurimi statuerunt consilium navigare inde, si quomodo
possent, devenientes Phœnicen, hiemare, portum Cretæ respicientem ad Africum,
et ad Corum. 13 Aspirante autem Austro, æstimantes propositum se tenere, cum
sustulissent de Asson, legebant Cretam.

[tempestate iactatos ac desperantes]

14 Non post multum autem misit se contra ipsam ventus Typhonicus, qui
vocatur Euroaquilo. 15 Cumque arrepta esset navis, et non posset conari in ventum,
data nave flatibus, ferebamur. 16 In insulam autem quandam decurrentes, quæ
vocatur Cauda, potuimus vix obtinere scapham. 17 Qua sublata, adiutoriis uteban-
tur, accingentes navem, timentes ne in Syrtim inciderent, summisso vase sic fere-
bantur. 18 Valida autem nobis tempestate iactatis, sequenti die iactum fecerunt:
19 et tertia die suis manibus armamenta navis proiecerunt. 20 Neque autem sole,
neque sideribus apparentibus per plures dies, et tempestate non exigua imminente,
iam ablata erat spes omnis salutis nostræ.

[Paulus visione narrata erigit,]

21 Et cum multa ieiunatio fuisset, tunc stans Paulus in medio eorum, dixit:
Oportebat quidem, o viri, audito me, non tollere a Creta, lucrique facere iniuriam
hanc, et iacturam. 22 Et nunc suadeo vobis bono animo esse, amissio enim nullius
animæ erit ex vobis, præterquam navis. 23 Astitit enim mihi hac nocte Angelus
Dei, cuius sum ego, et cui deservio, 24 dicens: Ne timeas Paule, Cæsari te oportet
assistere: et ecce donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum. 25 Propter quod
bono animo estote viri: credo enim Deo, quia sic erit, quemadmodum dictum
est mihi. 26 In insulam autem quandam oportet nos devenire.

[insulæ appropinquantes in navi detinet,]

27 Sed posteaquam quartadecima nox supervenit, navigantibus nobis in Adria
circa mediam noctem, suspicabantur nautæ apparere sibi aliquam regionem.

27, *2* a2 Cor 11, 25.

28 Qui et summittentes bolidem, invenerunt passus viginti: et pusillum inde separati,
invenerunt passus quindecim. 29 Timentes autem ne in aspera loca incideremus,
de puppi mittentes anchoras quattuor, optabant diem fieri. 30 Nautis vero quæ-
rentibus fugere de navi, cum misissent scapham in mare, sub obtentu quasi inci-
perent a prora anchoras extendere, 31 dixit Paulus Centurioni, et militibus: Nisi
hi in navi manserint, vos salvi fieri non potestis. 32 Tunc absciderunt milites funes
scaphæ, et passi sunt eam excidere.

verbo et exemplo ad manducandum invitat.

33 Et cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens:
Quartadecima die hodie expectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes. 34 Propter
quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra: quia nullius vestrum capillus
de capite peribit. 35 Et cum hæc dixisset, sumens panem, gratias egit Deo in con-
spectu omnium: et cum fregisset, cœpit manducare. 36 Animæquiores autem
facti omnes, et ipsi sumpserunt cibum. 37 Eramus vero universæ animæ in navi
ducentæ septuaginta sex. 38 Et satiati cibo alleviabant navem, iactantes triticum
in mare.

qui omnes e naufragio servantur.

39 Cum autem dies factus esset, terram non agnoscebant: sinum vero quendam
considerabant habentem littus, in quem cogitabant, si possent, eiicere navem.
40 Et cum anchoras sustulissent, committebant se mari, simul laxantes iuncturas
gubernaculorum: et levato artemone secundum auræ flatum tendebant ad littus.
41 Et cum incidissemus in locum dithalassum, impegerunt navem: et prora quidem
fixa manebat immobilis, puppis vero solvebatur a vi maris.

captivis non exceptis.

42 Militum autem consilium fuit ut custodias occiderent: nequis cum enatasset,
effugeret. 43 Centurio autem volens servare Paulum, prohibuit fieri: iussitque
eos, qui possent natare, emittere se primos, et evadere, et ad terram exire: 44 et
ceteros alios in tabulis ferebant: quosdam super ea, quæ de navi erant. Et sic factum
est, ut omnes animæ evaderent ad terram.

11. Miracula Melitæ patrata, 28, 1—10.

Inter barbaros humanos

28. 1 Et cum evasissemus, tunc cognovimus quia Melita insula vocabatur.
Barbari vero præstabant non modicam humanitatem nobis. 2 Accensa enim pyra,
reficiebant nos omnes propter imbrem, qui imminebat, et frigus.

Paulus a vipera nihil mali patitur.

3 Cum congregasset autem Paulus sarmentorum aliquantam multitudinem,
et imposuisset super ignem, vipera a calore cum processisset, invasit manum eius.
4 Ut vero viderunt Barbari pendentem bestiam de manu eius, ad invicem dicebant:
Utique homicida est homo hic, qui cum evaserit de mari, ultio non sinit eum vivere.
5 Et ille quidem excutiens bestiam in ignem, nihil mali passus est. 6 At illi existi-
mabant eum in tumorem convertendum, et subito casurum, et mori. Diu autem
illis expectantibus, et videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes se, dicebant
eum esse Deum.

patrem principis insulæ

7 In locis autem illis erant prædia principis insulæ, nomine Publii, qui nos
suscipiens, triduo benigne exhibuit. 8 Contigit autem, patrem Publii febribus,
et dysenteria vexatum iacere. Ad quem Paulus intravit: et cum orasset, et imposuis-
set ei manus, salvavit eum.

et reliquos ægrotos sanat.

9 Quo facto, omnes, qui in insula habebant infirmitates, accedebant, et cura-
bantur: 10 qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, et navigantibus im-
posuerunt quæ necessaria erant.

12. Iter usque Romam, 28, 11—15.

Navigant Syracusam.

11 Post menses autem tres navigavimus in navi Alexandrina, quæ in insula
hiemaverat, cui erat insigne Castorum. 12 Et cum venissemus Syracusam, mansimus
ibi triduo.

Rhegium et Puteolos.

13 Inde circumlegentes devenimus Rhegium: et post unum diem flante Austro,
secunda die venimus Puteolos: 14 ubi inventis fratribus rogati sumus manere
apud eos dies septem: et sic venimus Romam.

veniunt ad Appii forum ac tres Tabernas.

15 Et inde cum audissent fratres, occurrerunt nobis usque ad Appii forum,
ac tres Tabernas. Quos cum vidisset Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam.

13. Biennis captivitas Romana, 28, 16—31.

16 Cum autem venissemus Romam, permissum est Paulo manere sibimet cum
custodiente se milite.

In custodia militari

17 Post tertium autem diem convocavit primos Iudæorum. Cumque convenissent,
dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil adversus plebem faciens, aut morem paternum,
vinctus ab Ierosolymis traditus sum in manus Romanorum, 18 qui cum inter-
rogationem de me habuissent, voluerunt me dimittere, eo quod nulla esset causa
mortis in me. 19 Contradicentibus autem Iudæis, coactus sum appellare Cæsarem,
non quasi gentem meam habens aliquid accusare. 20 Propter hanc igitur causam
rogavi vos videre, et alloqui. Propter spem enim Israel catena hac circumdatus sum.

Paulus Iudæis convocatis causam suam exponit.

21 At illi dixerunt ad eum: Nos neque litteras accepimus de te a Iudæa, neque
adveniens aliquis fratrum nunciavit, aut locutus est quid de te malum. 22 Rogamus
autem a te audire quæ sentis: nam de secta hac notum est nobis quia ubique ei
contradicitur.

qui doctrinas Christianas audire volunt,

23 Cum constituissent autem illi diem, venerunt ad eum in hospitium plurimi,
quibus exponebat testificans regnum Dei, suadensque eis de Iesu ex Lege Moysi,
et Prophetis a mane usque ad vesperam. 24 Et quidam credebant his, quæ dice-
bantur: quidam vero non credebant. 25 Cumque invicem non essent consentientes,
discedebant dicente Paulo unum verbum: Quia bene Spiritus sanctus locutus
est per Isaiam prophetam ad Patres nostros, 26 dicens: [a]Vade ad populum istum,
et dic ad eos:

a pertinacibus ad gentes convertitur,

Aure audietis, et non intelligetis: et videntes videbitis, et non perspicietis.
27 Incrassatum est enim cor populi huius, et auribus graviter audierunt, et
oculos suos compresserunt:
ne forte videant oculis, et auribus audiant, et corde intelligant,
et convertantur, et sanem eos.

28 Notum ergo sit vobis, quoniam Gentibus missum est hoc salutare Dei, et
ipsi audient. 29 Et cum hæc dixisset, exierunt ab eo Iudæi, multam habentes inter
se quæstionem.

30 Mansit autem biennio toto in suo conducto: et suscipiebat omnes, qui
ingrediebantur ad eum, 31 prædicans regnum Dei, et docens quæ sunt de Domino
Iesu Christo cum omni fiducia, sine prohibitione.

biennio toto regnum Dei prædicans.

28, *26* [a]Is 6, 9; Mt 13, 14; Mc 4, 12; Lc 8, 10; Io 12, 40; Rom 11, 8.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD ROMANOS.

Exordium, 1, 1—17.

Salutatio apostolica, 1. 1 Paulus, servus Iesu Christi, vocatus Apostolus, [a]segregatus in Evan-
gelium Dei, 2 quod ante promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis
3 de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem, 4 qui præ-
destinatus est Filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resur-
rectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri: 5 per quem accepimus gratiam,
et Apostolatum ad obediendum fidei in omnibus Gentibus pro nomine eius, 6 in
quibus estis et vos vocati Iesu Christi: 7 omnibus qui sunt Romæ, dilectis Dei,
vocatis sanctis. Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.
gratiarum actio et captatio benevolentiæ. 8 Primum quidem gratias ago Deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis:
quia fides vestra annunciatur in universo mundo. 9 Testis enim mihi est Deus,
cui servio in spiritu meo in Evangelio filii eius, quod sine intermissione memoriam
vestri facio 10 semper in orationibus meis: obsecrans, si quomodo tandem aliquando
prosperum iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos. 11 Desidero enim videre
vos: ut aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis ad confirmandos vos: 12 id est,
simul consolari in vobis per eam, quæ invicem est, fidem vestram, atque meam.
13 Nolo autem vos ignorare fratres: quia sæpe proposui venire ad vos, (et prohibitus
sum usque adhuc) ut aliquem fructum habeam et in vobis, sicut et in ceteris gentibus.
14 Græcis ac Barbaris, sapientibus, et insipientibus debitor sum: 15 ita (quod in me)
promptum est et vobis, qui Romæ estis, evangelizare.
propositio. 16 Non enim erubesco Evangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti,
Iudæo primum, et Græco. 17 Iustitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem:
sicut scriptum est: [b]Iustus autem ex fide vivit.

PARS PRIOR.
De theoretica fide evangelica, 1, 18—11, 36.

I. In evangelio iustitia Dei revelatur, 1, 18—4, 25.
1. Iustitia Dei non ex philosophia venit, 1, 18—32.

Gentium culpa 18 Revelatur enim ira Dei de cælo super omnem impietatem, et iniustitiam
hominum eorum, qui veritatem Dei in iniustitia detinent: 19 quia quod notum
est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestavit. 20 Invisibilia enim
ipsius, a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta, conspiciuntur: sem-
piterna quoque eius virtus, et divinitas: ita ut sint inexcusabiles. 21 [c]Quia cum
cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: sed
evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum: 22 dicentes
enim se esse sapientes, stulti facti sunt. 23 Et mutaverunt gloriam incorruptibilis
Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et quadrupedum,
et serpentium.
et pœna hoc ostendunt. 24 Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam:
ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis: 25 qui commutaverunt veritatem

1, *1* [a]Act 13, 2. — *17* [b]Hab 2, 4; Gal 3, 11; Hbr 10, 38. — *21* [c]Eph 4, 17.

Dei in mendacium: et coluerunt, et servierunt creaturæ potius quam Creatori,
qui est benedictus in sæcula. Amen. 26 Propterea tradidit illos Deus in passiones
ignominiæ. Nam feminæ eorum immutaverunt naturalem usum in eum usum,
qui est contra naturam. 27 Similiter autem et masculi, relicto naturali usu feminæ,
exarserunt in desideriis suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes,
et mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes. 28 Et sicut
non probaverunt Deum habere in notitia: tradidit illos Deus in reprobum sensum:
ut faciant ea, quæ non conveniunt, 29 repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione,
avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate,
susurrones, 30 detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores
malorum, parentibus non obedientes, 31 insipientes, incompositos, sine affectione,
absque fœdere, sine misericordia. 32 Qui cum iustitiam Dei cognovissent, non
intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni sunt morte: et non solum qui ea faciunt,
sed etiam qui consentiunt facientibus.

2. Iustitia Dei non ex lege venit, 2, 1—3, 20.

2. 1 Propter quod inexcusabilis es o homo omnis, qui iudicas. [a]In quo enim
iudicas alterum, teipsum condemnas: eadem enim agis quæ iudicas. 2 Scimus
enim quoniam iudicium Dei est secundum veritatem in eos, qui talia agunt. 3 Exi-
stimas autem hoc o homo, qui iudicas eos, qui talia agunt, et facis ea, quia tu effugies
iudicium Dei? 4 An divitias bonitatis eius, et patientiæ, et longanimitatis contemnis?
ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? 5 Secundum autem
duritiam tuam, et impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, et revelationis
iusti iudicii Dei, 6 [b]qui reddet unicuique secundum opera eius: 7 iis quidem, qui
secundum patientiam boni operis, gloriam, et honorem, et incorruptionem quæ-
runt, vitam æternam: 8 iis autem, qui sunt ex contentione, et qui non acquiescunt
veritati, credunt autem iniquitati, ira, et indignatio.

Iudæi de gentibus iudicantes, sed eadem agentes inexcusabiles sunt.

9 Tribulatio, et angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudæi
primum, et Græci: 10 gloria autem, et honor, et pax omni operanti bonum, Iudæo
primum, et Græco: 11 [c]non enim est acceptio personarum apud Deum. 12 Qui-
cumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt: et quicumque in lege pec-
caverunt, per legem iudicabuntur: 13 [d]Non enim auditores legis iusti sunt apud
Deum, sed factores legis iustificabuntur. 14 Cum enim Gentes, quæ legem non
habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi
sibi sunt lex: 15 qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium
reddente illis conscientia ipsorum, et inter se invicem cogitationibus accusantibus,
aut etiam defendentibus, 16 in die, cum iudicabit Deus occulta hominum, secundum
Evangelium meum per Iesum Christum.

immo severius iudicabuntur quam gentes,

17 Si autem tu Iudæus cognominaris, et requiescis in lege, et gloriaris in Deo,
18 et nosti voluntatem eius, et probas utiliora, instructus per legem, 19 confidis
teipsum esse ducem cæcorum, lumen eorum, qui in tenebris sunt, 20 eruditorem
insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiæ, et veritatis in lege.
21 Qui ergo alium doces, teipsum non doces: qui prædicas non furandum, furaris:
22 qui dicis non mœchandum, mœcharis: qui abominaris idola, sacrilegium facis:
23 qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras. (24 [e]Nomen
enim Dei per vos blasphematur inter Gentes, sicut scriptum est.)

quia altiore scientia magis culpabiles fiunt;

25 Circumcisio quidem prodest, si legem observes: si autem prævaricator legis
sis, circumcisio tua præputium facta est. 26 Si igitur præputium iustitias legis
custodiat: nonne præputium illius in circumcisionem reputabitur? 27 et iudicabit
id, quod ex natura est præputium, legem consummans, te, qui per litteram, et
circumcisionem prævaricator legis es? 28 Non enim qui in manifesto, Iudæus est:
neque quæ in manifesto, in carne, est circumcisio: 29 sed qui in abscondito, Iudæus
est: et circumcisio cordis in spiritu, non littera: cuius laus non ex hominibus, sed
ex Deo est.

circumcisio sine observatione legis non prodest.

2, *1* [a]Mt 7, 2. — *6* [b]Mt 16, 27. — *11* [c]Dt 10, 17; 2 Par 19, 7; Iob 34, 19; Act 10, 34. —
13 [d]Mt 7, 21; Iac 1, 22. — *24* [e]Is 52, 5; Ez 36, 20.

qua assertione privilegia Iud[illegible] non negantur

3. [1] Quid ergo amplius Iudæo est? aut quæ utilitas circumcisionis? [2] Multum
per omnem modum. Primum quidem quia credita sunt illis eloquia Dei. [3] quid
enim si quidam illorum non crediderunt? [a]Numquid incredulitas illorum fidem
Dei evacuabit? Absit. [4] [b]Est autem Deus verax: [c]omnis autem homo mendax,
sicut scriptum est:

[d]Ut iustificeris in sermonibus tuis: et vincas cum iudicaris.

[5] Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei commendat, quid dicemus? Numquid
iniquus est Deus, qui infert iram? (secundum hominem dico.) [6]Absit. alioquin
quomodo iudicabit Deus hunc mundum? [7] Si enim veritas Dei in meo mendacio
abundavit in gloriam ipsius: quid adhuc et ego tamquam peccator iudicor? [8] et
non (sicut blasphemamur, et sicut aiunt quidam nos dicere) faciamus mala ut
veniant bona: quorum damnatio iusta est.

[9] Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquam. [e]Causati enim sumus Iudæos,
et Græcos omnes sub peccato esse, [10] sicut scriptum est:

[f]Quia non est iustus quisquam: [11] non est intelligens, non est requirens Deum.
[12] Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum,
non est usque ad unum.
[13] [g]Sepulchrum patens est guttur eorum, [h]linguis suis dolose agebant: Venenum
aspidum sub labiis eorum:
[14] [i]Quorum os maledictione, et amaritudine plenum est: [15] [k]Veloces pedes eorum
ad effundendum sanguinem:
[16] Contritio, et infelicitas in viis eorum: [17] et viam pacis non cognoverunt: [18] [l]Non
est timor Dei ante oculos eorum.

[19] Scimus autem quoniam quæcumque lex loquitur, iis, qui in lege sunt, loquitur:
ut omne os obstruatur, et subditus fiat omnis mundus Deo: [20] [m]quia ex operibus
legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati.

3. Iustitia Dei ex fide evangelica venit, 3, 21—4, 25.

Iustitia omnibus in Redemptorem credentibus gratis confertur.

[21] Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est: testificata a lege et
Prophetis. [22] Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes, et super omnes,
qui credunt in eum: non enim est distinctio: [23] Omnes enim peccaverunt, et egent
gloria Dei. [24] Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in
Christo Iesu, [25] quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius,
ad ostensionem iustitiæ suæ propter remissionem præcedentium delictorum [26] in
sustentatione Dei, ad ostensionem iustitiæ eius in hoc tempore: ut sit ipse iustus,
et iustificans eum, qui est ex fide Iesu Christi.

quæ iustitia fidei Deo digna est.

[27] Ubi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? Factorum? Non:
sed per legem fidei. [28] Arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus
legis. [29] An Iudæorum Deus tantum? nonne et Gentium? Immo et Gentium.
[30] quoniam quidem unus est Deus, qui iustificat circumcisionem ex fide, et præputium
per fidem.

[31] Legem ergo destruimus per fidem? Absit: sed legem statuimus.

4. [1] Quid ergo dicemus invenisse Abraham patrem nostrum secundum
carnem? [2] Si enim Abraham ex operibus iustificatus est, habet gloriam, sed non
apud Deum. [3] Quid enim dicit Scriptura? [n]Credidit Abraham Deo: et reputatum
est illi ad iustitiam. [4] Ei autem, qui operatur, merces non imputatur secundum
gratiam, sed secundum debitum. [5] Ei vero, qui non operatur, credenti autem in
eum, qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam secundum propositum
gratiæ Dei. [6] Sicut et David dicit beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert
iustitiam sine operibus:

[7] [o]Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata.
[8] Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.

3, *3* [a]2 Tim 2, 13. — *4* [b]Io 3, 33. — [c]Ps 115, 11. — [d]Ps 50, 6. — *9* [e]Gal 3, 22. — *10* [f]Ps 13, 3. — *13* [g]Ps 5, 11. — [h]Ps 139, 4. — *14* [i]Ps 9, 7. — *15* [k]Is 59, 7; Pr 1, 16. — *18* [l]Ps 35, 2. — *20* [m]Gal 2, 16. — **4,** *3* [n]Gn 15, 6; Gal 3, 6; Iac 2, 23. — *7* [o]Ps 31, 1.

9 Beatitudo ergo hæc in circumcisione tantum manet, an etiam in præputio?
Dicimus enim quia reputata est Abrahæ fides ad iustitiam. 10 Quomodo ergo
reputata est? in circumcisione, an in præputio? Non in circumcisione, sed in præ-
putio. 11 [a]Et signum accepit circumcisionis, signaculum iustitiæ fidei, quæ est
in præputio: ut sit pater omnium credentium per præputium, ut reputetur et illis
ad iustitiam: 12 et sit pater circumcisionis non iis tantum, qui sunt ex circum-
cisione, sed et iis, qui sectantur vestigia fidei, quæ est in præputio patris nostri
Abrahæ.

non ex circumcisione, sed ex fide iustitiam accepit.

13 Non enim per legem promissio Abrahæ, aut semini eius ut heres esset mundi:
sed per iustitiam fidei. 14 Si enim qui ex lege, heredes sunt: exinanita est fides,
abolita est promissio. 15 Lex enim iram operatur. Ubi enim non est lex: nec præ-
varicatio. 16 Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini,
non ei, qui ex lege est solum, sed et ei qui ex fide est Abrahæ, qui pater est omnium
nostrum (17 sicut scriptum est: [b]Quia patrem multarum gentium posui te) ante
Deum, cui credidit, qui vivificat mortuos, et vocat ea quæ non sunt, tamquam
ea quæ sunt.

non per legem, sed per iustitiam fidei heres mundi est;

18 qui contra spem in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium secundum
quod dictum est ei: [c]Sic erit semen tuum. 19 Et non infirmatus est fide, nec con-
sideravit corpus suum emortuum, cum iam fere centum esset annorum: et emortuam
vulvam Saræ: 20 In repromissione etiam Dei non hæsitavit diffidentia, sed con-
fortatus est fide, dans gloriam Deo: 21 plenissime sciens quia quæcumque promisit,
potens est et facere. 22 Ideo et reputatum est illi ad iustitiam.

iustificatio Abrahæ per fidem perfectam

23 Non est autem scriptum tantum propter ipsum quia reputatum est illi ad
iustitiam: 24 sed et propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, qui suscita-
vit Iesum Christum Dominum nostrum a mortuis, 25 qui traditus est propter
delicta nostra, et resurrexit propter iustificationem nostram.

ad institutionem nostram descripta est.

II. Evangelium est virtus in salutem, 5, 1—8, 39.

1. Bona nobis confert, 5, 1—11.

5. 1 Iustificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum
Iesum Christum: 2 [d]per quem et habemus accessum per fidem in gratiam istam,
in qua stamus, et gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. 3 Non solum autem, sed
et gloriamur in tribulationibus: [e]scientes quod tribulatio patientiam operatur:
4 patientia autem probationem, probatio vero spem, 5 spes autem non confundit:
quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus
est nobis. 6 Ut quid enim Christus, cum adhuc infirmi essemus secundum tempus
[f]pro impiis mortuus est? 7 Vix enim pro iusto quis moritur: nam pro bono forsitan
quis audeat mori. 8 Commendat autem charitatem suam Deus in nobis: quoniam
cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus, 9 Christus pro nobis mortuus
est: multo igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per
ipsum. 10 Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii
eius: multo magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius. 11 Non solum autem:
sed et gloriamur in Deo per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc
reconciliationem accepimus.

Iustificati ex fide pacem ad Deum habemus ac gloriationem triplicem.

2. A peccato originali nos liberat, 5, 12—21.

12 Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit,
et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes
peccaverunt: 13 Usque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem
non imputabatur, cum lex non esset. 14 Sed regnavit mors ab Adam usque ad
Moysen etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ,
qui est forma futuri. 15 Sed non sicut delictum, ita et donum. si enim unius delicto
multi mortui sunt: multo magis gratia Dei et donum in gratia unius hominis Iesu

Per inobedientiam Adæ peccatores constituti sumus, per obedientiam Christi iusti constituimur.

---

11 [a]Gn 17, 10 s. — *17* [b]Gn 17, 4. — *18* [c]Gn 15, 5. — 5, *2* [d]Eph 2, 18. — *3* [e]Iac 1, 3. — *6* [f]Hbr 9, 14; 1 Ptr 3, 18.

Christi in plures abundavit. 16 Et non sicut per unum peccatum, ita et donum.
nam iudicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis
in iustificationem. 17 Si enim unius delicto mors regnavit per unum: multo magis
abundantiam gratiæ, et donationis, et iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per
unum Iesum Christum. 18 Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in
condemnationem: sic et per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem
vitæ. 19 Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt
multi: ita et per unius obeditionem, iusti constituentur multi. 20 Lex autem
subintravit ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum, superabundavit
gratia. 21 ut sicut regnavit peccatum in mortem: ita et gratia regnet per iustitiam
in vitam æternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.

3. A peccato actuali nos liberat, 6, 1—23.

[illegible]

6. 1 Quid ergo dicemus? permanebimus in peccato ut gratia abundet?
2 Absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo? 3 An
ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati
sumus? 4 aConsepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: ut quomodo
Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, bita et nos in novitate vitæ ambu-
lemus. 5 Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius: simul et resur-
rectionis erimus. 6 Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est,
ut destruatur corpus peccati, et ultra non serviamus peccato. 7 Qui enim mortuus
est, iustificatus est a peccato. 8 Si autem mortui sumus cum CHRISTO: credimus
quia simul etiam vivemus cum Christo: 9 scientes quod Christus resurgens ex
mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. 10 Quod enim mortuus
est peccato, mortuus est semel: quod autem vivit, vivit Deo. 11 Ita et vos existimate,
vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo, in Christo Iesu Domino
nostro.

viventes autem Deo.

12 Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore ut obediatis concupiscen-
tiis eius. 13 Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato: sed
exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis viventes: et membra vestra arma iustitiæ
Deo. 14 Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim sub lege estis, sed sub
gratia.

superabundantes gratia.

15 Quid ergo? peccabimus, quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit.
16 Nescitis quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis eius, cui
obeditis, sive peccati ad mortem, sive obeditionis ad iustitiam? 17 Gratias autem
Deo quod fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ,
in quam traditi estis. 18 Liberati autem a peccato, servi facti estis iustitiæ. 19 Hu-
manum dico, propter infirmitatem carnis vestræ: sicut enim exhibuistis membra
vestra servire immunditiæ, et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra
vestra servire iustitiæ in sanctificationem. 20 Cum enim servi essetis peccati,
liberi fuistis iustitiæ. 21 Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc
erubescitis? Nam finis illorum mors est. 22 Nunc vero liberati a peccato, servi
autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam
æternam. 23 Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna, in
Christo Iesu Domino nostro.

non peccato, sed iustitiæ servire possumus ac debemus.

4. A servitute legis nos liberat, 7, 1—25.

[illegible]

7. 1 An ignoratis fratres (scientibus enim legem loquor) quia lex in homine
dominatur quanto tempore vivit? 2 dNam quæ sub viro est mulier, vivente viro,
alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir eius, soluta est a lege viri. 3 Igitur,
vivente viro, vocabitur adultera si fuerit cum alio viro: si autem mortuus fuerit
vir eius, liberata est a lege viri: ut non sit adultera si fuerit cum alio viro. 4 Itaque
fratres mei et vos mortificati estis legi per corpus Christi: ut sitis alterius, qui ex
mortuis resurrexit, ut fructificemus Deo. 5 Cum enim essemus in carne, passiones

6, *4* aGal 3, 27; Col 2, 12. — bEph 4, 23; Hbr 12, 1; 1 Ptr 2, 1. — *16* cIo 8, 34;
2 Ptr 2, 19. — 7, *2* d1 Cor 7, 39.

peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fructificarent
morti. 6 nunc autem soluti sumus a lege mortis, in qua detinebamur, ita ut serviamus
in novitate spiritus, et non in vetustate litteræ.

7 Quid ergo dicemus? lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi, quæ peccatum
nisi per legem: nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: [a]Non concupisces. prohibet,
8 Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem
concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat. 9 Ego autem vivebam
sine lege aliquando. Sed cum venisset mandatum, peccatum revixit. 10 Ego autem
mortuus sum: et inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad
mortem. 11 Nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit me, et
per illud occidit. 12 [b]Itaque lex quidem sancta, et mandatum sanctum, et iustum,
et bonum. 13 Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum,
ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem: ut fiat supra modum
peccans peccatum per mandatum.

14 Scimus enim quia lex spiritualis est: ego autem carnalis sum venundatus sed homini
sub peccato. 15 Quod enim operor, non intelligo. non enim quod volo bonum, carnali
hoc ago: sed quod odi malum, illud facio. 16 Si autem quod nolo, illud facio: consentio
legi, quoniam bona est. 17 Nunc autem iam non ego operor illud, sed quod habitat
in me peccatum. 18 Scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum.
Nam velle, adiacet mihi: perficere autem bonum, non invenio. 19 Non enim quod
volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago. 20 Si autem quod nolo,
illud facio: iam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum.

21 Invenio igitur legem, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum facultatem implendi
adiacet: 22 condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem: 23 video præcepta
autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, et captivantem non dat.
me in lege peccati, quæ est in membris meis. 24 Infelix ego homo, quis me liberabit
de corpore mortis huius? 25 Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum.
Igitur ego ipse mente servio legi Dei: carne autem, legi peccati.

5. A damnatione mortis nos liberat, 8, 1—39.

8. 1 Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Iesu: qui non Baptizati vivere
secundum carnem ambulant. 2 Lex enim spiritus vitæ in Christo Iesu liberavit possumus
me a lege peccati et mortis. 3 Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur
per carnem: Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, et de peccato
damnavit peccatum in carne, 4 ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui non
secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. 5 Qui enim secundum
carnem sunt: quæ carnis sunt, sapiunt. qui vero secundum spiritum sunt: quæ
sunt spiritus, sentiunt. 6 Nam prudentia carnis, mors est: prudentia autem spiritus,
vita, et pax. 7 quoniam sapientia carnis inimica est Deo: legi enim Dei non est
subiecta: nec enim potest. 8 Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt.
9 Vos autem in carne non estis, sed in spiritu: si tamen spiritus Dei habitat in vobis.
Siquis autem Spiritum Christi non habet: hic non est eius. 10 Si autem Christus
in vobis est: corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit
propter iustificationem. 11 Quod si Spiritus eius, qui suscitavit Iesum a mortuis,
habitat in vobis: qui suscitavit Iesum Christum a mortuis, vivificabit et mortalia
corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum eius in vobis.

12 Ergo fratres debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. vita gratiæ acceptæ
13 Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis
mortificaveritis, vivetis. 14 Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.
15 [c]Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum
adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater). 16 Ipse enim Spiritus testi-
monium reddit spiritui nostro quod sumus filii Dei. 17 Si autem filii, et heredes:
heredes quidem Dei, coheredes autem Christi: si tamen compatimur, ut et conglori-
ficemur.

---

7 [a]Ex 20, 17; Dt 5, 21. — *12* [b]1 Tim 1, 8. — 8, *15* [c]Gal 4, 5; 2 Tim 1, 7.

[18] Existimo enim quod non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram
gloriam, quæ revelabitur in nobis. [19] Nam expectatio creaturæ, revelationem
filiorum Dei expectat. [20] Vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed
propter eum, qui subiecit eam in spe: [21] quia et ipsa creatura liberabitur a servitute
corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. [22] Scimus enim quod omnis creatura
ingemiscit, et parturit usque adhuc. [23] Non solum autem illa, sed et nos ipsi primi-
tias spiritus habentes: et ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes,
redemptionem corporis nostri. [24] Spe enim salvi facti sumus. Spes autem, quæ
videtur, non est spes: nam quod videt quis, quid sperat? [25] Si autem quod non
videmus, speramus: per patientiam expectamus.

[26] Similiter autem et Spiritus adiuvat infirmitatem nostram: nam quid oremus,
sicut oportet, nescimus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabili-
bus. [27] Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret Spiritus: quia secundum
Deum postulat pro sanctis. [28] Scimus autem quoniam diligentibus Deum omnia
cooperantur in bonum, iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti. [29] Nam
quos præscivit, et prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primo-
genitus in multis fratribus. [30] Quos autem prædestinavit, hos et vocavit: et quos
vocavit, hos et iustificavit: quos autem iustificavit, illos et glorificavit.

[31] Quid ergo dicemus ad hæc? si Deus pro nobis, quis contra nos? [32] Qui etiam
proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quo modo
non etiam cum illo omnia nobis donavit? [33] Quis accusabit adversus electos Dei?
Deus qui iustificat, [34] quis est qui condemnet? Christus Iesus, qui mortuus est,
immo qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.
[35] Quis ergo nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames?
an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? [36] (sicut scriptum est:
[a]Quia propter te mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oves occisionis.)
[37] Sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos. [38] Certus sum
enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes,
neque instantia, neque futura, neque fortitudo, [39] neque altitudo, neque profundum,
neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Iesu
Domino nostro.

III. Evangelium est virtus Dei omni credenti, 9, 1—11, 36.

1. Electi a Deo ad salutem perveniunt, 9, 1—29.

9. [1] Veritatem dico in Christo, non mentior: testimonium mihi perhibente
conscientia mea in Spiritu sancto: [2] quoniam tristitia mihi magna est, et continuus
dolor cordi meo. [3] [b]Optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus
meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, [4] qui sunt Israelitæ, quorum adoptio
est filiorum, et gloria, et testamentum, et legislatio, et obsequium, et promissa:
[5] quorum patres, et ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia
Deus benedictus in sæcula. Amen.

[6] Non autem quod exciderit verbum Dei. Non enim omnes qui ex Israel sunt,
ii sunt Israelitæ: [7] neque qui semen sunt Abrahæ, omnes filii: [c]sed in Isaac voca-
bitur tibi semen: [8] id est, non qui filii carnis, hi filii Dei: sed [d]qui filii sunt promis-
sionis, æstimantur in semine. [9] Promissionis enim verbum hoc est: [e]Secundum
hoc tempus veniam: et erit Saræ filius. [10] Non solum autem illa: [f]sed et Rebecca
ex uno concubitu habens, Isaac patris nostri. [11] Cum enim nondum nati fuissent,
aut aliquid boni egissent, aut mali, (ut secundum electionem propositum Dei
maneret) [12] non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: [g]Quia maior serviet
minori, [13] sicut scriptum est: [h]Iacob dilexi, Esau autem odio habui.

[14] Quid ergo dicemus? numquid iniquitas apud Deum? Absit. [15] Moysi enim
dicit: [i]Miserebor cuius misereor: et misericordiam præstabo cuius miserebor.
[16] Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. [17] Dicit enim Scriptura

36 [a]Ps 43, 22. — **9,** *3* [b]Act 9, 2; 1 Cor 15, 9. — *7* [c]Gn 21, 12. — *8* [d]Gal 4, 28. — *9* [e]Gn 18, 10. — *10* [f]Gn 25, 24. — *12* [g]Gn 25, 23. — *13* [h]Mal 1, 2. — *15* [i]Ex 33, 19.

Pharaoni: [a]Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam:
et ut annuncietur nomen meum in universa terra. 18 Ergo cuius vult miseretur,
et quem vult indurat. 19 Dicis itaque mihi: Quid adhuc queritur? voluntati enim
eius quis resistit? 20 O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? [b]Numquid dicit
figmentum ei, qui se finxit: Quid me fecisti sic? 21 An non habet potestatem figulus
luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam?

22 Quod si Deus volens ostendere iram, et notam facere potentiam suam,
sustinuit in multa patientia, vasa iræ, apta in interitum, 23 ut ostenderet divitias
gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparavit in gloriam. 24 Quos et vocavit
nos non solum ex Iudæis, sed etiam ex Gentibus, 25 sicut in Osee dicit:

vocationem gentium et exclusionem multorum Iudæorum prædictam esse.

[c]Vocabo non plebem meam, plebem meam: et non dilectam, dilectam: et
non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam.

26 [d]Et erit: in loco, ubi dictum est eis: Non plebs mea vos: ibi vocabuntur filii
Dei vivi.

27 Isaias autem clamat pro Israel:
[e]Si fuerit numerus filiorum Israel tamquam arena maris, reliquiæ salvæ fient.

28 Verbum enim consummans, et abbrevians in æquitate: quia verbum breviatum
faciet Dominus super terram:

29 et sicut prædixit Isaias:
[f]Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemus,
et sicut Gomorrha similes fuissemus.

2. Increduli a salute promissa excluduntur, 9, 30—10, 21.

30 Quid ergo dicemus? Quod gentes, quæ non sectabantur iustitiam, appre-
henderunt iustitiam: iustitiam autem, quæ ex fide est. 31 Israel vero sectando
legem iustitiæ, in legem iustitiæ non pervenit. 32 Quare? Quia non ex fide, sed
quasi ex operibus: offenderunt enim in lapidem offensionis, 33 sicut scriptum est:
[g]Ecce pono in Sion lapidem offensionis, et petram scandali: et omnis, qui
credit in eum, non confundetur.

10. 1 Fratres, voluntas quidem cordis mei, et obsecratio ad Deum, fit pro
illis in salutem. 2 Testimonium enim perhibeo illis quod æmulationem Dei habent,
sed non secundum scientiam. 3 Ignorantes enim iustitiam Dei, et suam quærentes
statuere, iustitiæ Dei non sunt subiecti. 4 Finis enim legis, Christus, ad iustitiam
omni credenti. 5 Moyses enim scripsit, quoniam iustitiam, quæ ex lege est, [h]qui
fecerit homo, vivet in ea. 6 Quæ autem ex fide est iustitia, sic dicit: [i]Ne dixeris
in corde tuo: quis ascendet in cælum? id est, Christum deducere: 7 Aut quis
descendet in abyssum? hoc est, Christum a mortuis revocare. 8 Sed quid dicit
Scriptura? [k]Prope est verbum in ore tuo, et in corde tuo: hoc est verbum fidei,
quod prædicamus. 9 Quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, et in corde
tuo credideris quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris. 10 Corde enim
creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. 11 Dicit enim Scriptura:
[l]Omnis, qui credit in illum, non confundetur. 12 Non enim est distinctio Iudæi,
et Græci: nam idem Dominus omnium, dives in omnes, qui invocant illum. 13 [m]Omnis
enim, quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

Gentes propter fidem salvatæ, Iudæi propter incredulitatem reiecti sunt, qui iustitiam fidei pro se ac gentibus prædictam culpabiliter ignorant

14 Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent
ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? 15 Quomodo
vero prædicabunt nisi mittantur? sicut scriptum est: [n]Quam speciosi pedes evangeli-
zantium pacem, evangelizantium bona! 16 Sed non omnes obediunt Evangelio.
Isaias enim dicit: [o]Domine quis credidit auditui nostro? 17 Ergo fides ex auditu,
auditus autem per verbum Christi. 18 Sed dico: Numquid non audierunt? [p]Et
quidem
in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum.

atque evangelio prædicato et a gentibus intellecto pertinaciter contradicunt.

17 [a]Ex 9, 16. — *20* [b]Sap 15, 7; Is 45, 9; Ir 18, 6. — *25* [c]Os 2, 24; 1 Ptr 2, 10. — *26* [d]Os 1, 10. — *27* [e]Is 10, 22. — *29* [f]Is 1, 9. — *33* [g]Is 8, 14; 28, 16; 1 Ptr 2, 7. — *10, 5* [h]Lv 18, 5; Ez 20, 11. — *6* [i]Dt 30, 12. — *8* [k]Dt 30, 14. — *11* [l]Is 28, 16. — *13* [m]Ioel 2, 32; Act 2, 21. — *15* [n]Is 52, 7; Nah 1, 15. — *16* [o]Is 53, 1; Io 12, 38. — *18* [p]Ps 18, 5.

19 Sed dico: Numquid Israel non cognovit? Primus Moyses dicit: [a]Ego ad
æmulationem vos adducam in non gentem: in gentem insipientem, in iram vos
mittam. 20 Isaias autem audet, et dicit:

[b]Inventus sum a non quærentibus me: palam apparui iis, qui me non interrogabant.

21 Ad Israel autem dicit:

[c]Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, et contradicentem.

3. Credentes salutem promissam consequuntur, 11, 1—36.

11. 1 Dico ergo: Numquid Deus repulit populum suum? Absit. Nam et ego
Israelita sum ex semine Abraham, de tribu Beniamin: 2 Non repulit Deus plebem
suam, quam præscivit. An nescitis in Elia quid dicit Scriptura: quemadmodum
interpellat Deum adversum Israel? 3 [d]Domine, Prophetas tuos occiderunt, altaria
tua suffoderunt: et ego relictus sum solus, et quærunt animam meam. 4 Sed quid
dicit illi divinum responsum? [e]Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genua ante Baal. 5 Sic ergo et in hoc tempore reliquiæ secundum electionem gratiæ salvæ factæ sunt. 6 Si autem gratia, iam non ex operibus: alioquin
gratia iam non est gratia. 7 Quid ergo? quod quærebat Israel, hoc non est consecutus:
electio autem consecuta est: ceteri vero excæcati sunt: 8 sicut scriptum est: [f]Dedit
illis Deus spiritum compunctionis: oculos ut non videant, et aures ut non audiant,
usque in hodiernum diem. 9 Et David dicit:

[g]Fiat mensa eorum in laqueum, et in captionem, et in scandalum, et in retributionem illis.

10 Obscurentur oculi eorum ne videant: et dorsum eorum semper incurva.

11 Dico ergo: Numquid sic offenderunt ut caderent? Absit. Sed illorum delicto,
salus est Gentibus ut illos æmulentur. 12 Quod si delictum illorum divitiæ sunt
mundi, et diminutio eorum divitiæ Gentium: quanto magis plenitudo eorum?
13 Vobis enim dico Gentibus: Quamdiu quidem ego sum Gentium Apostolus,
ministerium meum honorificabo, 14 si quomodo ad æmulandum provocem carnem
meam, et salvos faciam aliquos ex illis. 15 Si enim amissio eorum, reconciliatio
est mundi: quæ assumptio, nisi vita ex mortuis? 16 Quod si delibatio sancta est,
et massa: et si radix sancta, et rami. 17 Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu
autem cum oleaster esses, insertus es in illis, et socius radicis, et pinguedinis olivæ
factus es, 18 noli gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris: non tu radicem portas,
sed radix te. 19 Dices ergo: Fracti sunt rami ut ego inserar. 20 Bene: propter
incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time. 21 Si
enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne forte nec tibi parcat. 22 Vide ergo
bonitatem, et severitatem Dei: in eos quidem, qui ceciderunt, severitatem: in te
autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin et tu excideris. 23 Sed
et illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur: potens est enim Deus iterum
inserere illos. 24 Nam si tu ex naturali excisus es oleastro, et contra naturam insertus
es in bonam olivam: quanto magis ii, qui secundum naturam, inserentur suæ olivæ?
25 Nolo enim vos ignorare fratres mysterium hoc: (ut non sitis vobisipsis sapientes) quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo Gentium intraret,
26 et sic omnis Israel salvus fieret, sicut scriptum est:

[h]Veniet ex Sion, qui eripiat, et avertat impietatem a Iacob.

27 Et hoc illis a me testamentum: cum abstulero peccata eorum.

28 Secundum Evangelium quidem, inimici propter vos: secundum electionem
autem, charissimi propter patres. 29 Sine pœnitentia enim sunt dona, et vocatio
Dei. 30 Sicut enim aliquando et vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam
consecuti estis propter incredulitatem illorum: 31 ita et isti nunc non crediderunt
in vestram misericordiam: ut et ipsi misericordiam consequantur. 32 Conclusit
enim Deus omnia in incredulitate: ut omnium misereatur.

19 [a]Dt 32, 21. — *20* [b]Is 65, 1. — *21* [c]Is 65, 2. — **11**, *3* [d]1 Rg 19, 10. — *4* [e]1 Rg 19, 18. — *8* [f]Is 6, 9; Mt 13, 14; Io 12, 40; Act 28, 26. — *9* [g]Ps 68, 23. — *26* [h]Is 59, 20.

33 O altitudo divitiarum sapientiæ, et scientiæ Dei: quam incomprehensibilia iudicia Dei incomprehensibilia
sunt iudicia eius, et investigabiles viæ eius! sunt.
34 [a]Quis enim cognovit sensum Domini? Aut quis consiliarius eius fuit?
35 Aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei?
36 Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia: ipsi gloria in sæcula.
Amen.

PARS ALTERA.

De practica fide evangelica, 12, 1—15, 13.

I. Generalia præcepta moralia, 12, 1—13, 14.

1. Officia erga Deum, 12, 1—8.

12. 1 Obsecro itaque vos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora Quantum ad corpus
vestra [b]hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. et animam,
2 Et nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri:
[c]ut probetis quæ sit voluntas Dei bona, et beneplacens, et perfecta.
3 Dico enim per gratiam quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos: Non quantum
plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: [d]et unicuique sicut ad dona gratiæ.
Deus divisit mensuram fidei. 4 Sicut enim in uno corpore multa membra habemus,
omnia autem membra non eundem actum habent: 5 ita multi unum corpus sumus
in Christo, singuli autem alter alterius membra. 6 Habentes autem donationes
secundum gratiam, quæ data est nobis, differentes: sive prophetiam secundum
rationem fidei, 7 sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina,
8 qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui præest in solicitudine,
qui miseretur in hilaritate.

2. Officia erga proximum, 12, 9—13, 10.

9 Dilectio sine simulatione. [e]Odientes malum, adhærentes bono: 10 [f]Charitate Quales actus
fraternitatis invicem diligentes: Honore invicem prævenientes: 11 Solicitudine interni
non pigri: Spiritu ferventes: Domino servientes: 12 Spe gaudentes: In tribulatione et externi in vita
patientes: Orationi instantes: 13 Necessitatibus sanctorum communicantes: privata
[g]Hospitalitatem sectantes. 14 Benedicite persequentibus vos: benedicite, et nolite exercendi sint,
maledicere. 15 Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus: 16 Idipsum invicem
sentientes: Non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes
apud vosmetipsos: 17 Nulli malum pro malo reddentes: [h]providentes bona non
tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. 18 [i]Si fieri potest, quod
ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes: 19 [k]Non vosmetipsos
defendentes charissimi, sed date locum iræ. scriptum est enim: [l]Mihi vindicta:
ego retribuam, dicit Dominus. 20 [m]Sed

si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi:
hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius.

21 Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.
13. 1 Omnis [n]anima potestatibus sublimioribus subdita sit: Non est enim quare et quomodo
potestas nisi a Deo: quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt. 2 Itaque qui resistit potestatibus
potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem obediendum
acquirunt: 3 nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non sit,
timere potestatem? Bonum fac: et habebis laudem ex illa: 4 Dei enim minister
est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time: non enim sine causa gladium
portat. Dei enim minister est: vindex in iram ei, qui malum agit. 5 Ideo necessitate
subditi estote non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. 6 Ideo
enim et tributa præstatis: ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum servientes. 7 [o]Red-

34 [a]Sap 9, 13; Is 40, 13; 1 Cor 2, 16. — **12,** *1* [b]Phlp 4, 18. — *2* [c]Eph 5, 17; 1 Thes 4, 3. — *3* [d]1 Cor 12, 11; Eph 4, 7. — *9* [e]Am 5, 15. — *10* [f]Eph 4, 3; 1 Ptr 2, 17. — *13* [g]Hbr 13, 2; 1 Ptr 4, 9. — *17* [h]2 Cor 8, 21. — *18* [i]Hbr 12, 14. *19* [k]Sir 28, 1—3; Mt 5, 39. — [l]Dt 32, 35; Hbr 10, 30. — *20* [m]Pr 25, 21. — **13,** *1* [n]Sap 6, 4; 1 Ptr 2, 13. — *7* [o]Mt 22, 21.

dite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem,
timorem: cui honorem, honorem.

cur omnes diligendi sint

8 Nemini quidquam debeatis: nisi ut invicem diligatis: qui enim diligit proxi-
mum, legem implevit. 9 Nam: [a]Non adulterabis: Non occides: Non furaberis:
Non falsum testimonium dices: Non concupisces: et si quod est aliud mandatum,
in hoc verbo instauratur: [b]Diliges proximum tuum sicut teipsum. 10 Dilectio
proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio.

3. Officia erga nosmetipsos, 13, 11—14.

Exutis vitiis Iesum induamur

11 Et hoc scientes tempus: quia hora est iam nos de somno surgere. Nunc
enim propior est nostra salus, quam cum credidimus. 12 Nox præcessit, dies autem
appropinquavit. Abiiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis.
13 Sicut in die honeste ambulemus: [c]non in comessationibus, et ebrietatibus, non
in cubilibus, et impudicitiis, non in contentione, et æmulatione: 14 [d]sed induimini
Dominum Iesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriis.

II. Specialia præcepta moralia, 14, 1—15, 13.

1. Iudicia temeraria declinentur, 14, 1—12.

Infirmi non spernendi, firmi non iudicandi,

14. 1 Infirmum autem in fide assumite, non in disceptationibus cogitationum.
2 Alius enim credit se manducare omnia: qui autem infirmus est, olus manducet.
3 Is, qui manducat, non manducantem non spernat: et qui non manducat, mandu-
cantem non iudicet: Deus enim illum assumpsit.

ob varias et gravissimas rationes.

4 [e]Tu quis es, qui iudicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit: stabit
autem: potens est enim Deus statuere illum. 5 Nam alius iudicat diem inter diem:
alius autem iudicat omnem diem: unusquisque in suo sensu abundet. 6 Qui sapit
diem, Domino sapit: Et qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo.
Et qui non manducat, Domino non manducat, et gratias agit Deo. 7 Nemo enim
nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur. 8 Sive enim vivimus, Domino vivimus:
sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus.
9 In hoc enim Christus mortuus est, et resurrexit: ut et mortuorum et vivorum
dominetur. 10 Tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem
tuum? [f]Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. 11 scriptum est enim:
[g]Vivo ego, dicit Dominus,
quoniam mihi flectetur omne genu: et omnis lingua confitebitur Deo.
12 Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo.

2. Scandalum pusillorum vitetur, 14, 13—23.

Ne frater contristetur.

13 Non ergo amplius invicem iudicemus: sed hoc iudicate magis, ne ponatis
offendiculum fratri, vel scandalum. 14 Scio, et confido in Domino Iesu, quia nihil
commune per ipsum, nisi ei qui existimat quid commune esse, illi commune est.
15 Si enim propter cibum frater tuus contristatur: iam non secundum charitatem
ambulas. [h]Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. 16 Non ergo
blasphemetur bonum nostrum. 17 Non est enim regnum Dei esca, et potus: sed
iustitia, et pax, et gaudium in Spiritu sancto: 18 qui enim in hoc servit Christo,
placet Deo, et probatus est hominibus. 19 Itaque quæ pacis sunt, sectemur: et
quæ ædificationis sunt, in invicem custodiamus.

20 Noli propter escam destruere opus Dei. [i]omnia quidem sunt munda: sed
malum est homini, qui per offendiculum manducat. 21 [k]Bonum est non manducare
carnem, et non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur,
aut infirmatur. 22 Tu fidem habes? penes temetipsum habe coram Deo: Beatus,
qui non iudicat semetipsum in eo, quod probat. 23 Qui autem discernit, si mandu-
caverit, damnatus est: quia non ex fide. Omne autem, quod non est ex fide, pec-
catum est.

9 [a]Ex 20, 14; Dt 5, 18. — [b]Lv 19, 18; Mt 22, 39; Mc 12, 31; Gal 5, 14; Iac 2, 8. —
13 [c]Lc 21, 34. — *14* [d]Gal 5, 16; 1 Ptr 2, 11. — 14, *4* [e]Iac 4, 13. — *10* [f]2 Cor 5, 10. —
11 [g]Is 45, 23; Phlp 2, 10. — *15* [h]1 Cor 8, 11. — *20* [i]Tit 1, 15. — *21* [k]1 Cor 8, 13.

3. Imbecillitates infirmorum sustineantur, 15, 1—13.

15. 1 Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere, et
non nobis placere. 2 Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad
ædificationem. 3 Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est: [a]Impro-
peria improperantium tibi ceciderunt super me. 4 Quæcumque enim scripta sunt,
ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam, et consolationem Scriptu-
rarum, spem habeamus.

Omnes exemplo Christi saluti proximorum studeant,

5 Deus autem patientiæ, et solatii [b]det vobis idipsum sapere in alterutrum
secundum Iesum Christum: 6 ut unanimes, uno ore honorificetis Deum, et patrem
Domini nostri Iesu Christi. 7 Propter quod suscipite invicem, sicut et Christus
suscepit vos in honorem Dei. 8 Dico enim Christum Iesum ministrum fuisse cir-
cumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum: 9 Gentes
autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est:

[c]Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine, et nomini tuo cantabo.

10 Et iterum dicit: Lætamini Gentes cum plebe eius. 11 Et iterum:

[d]Laudate omnes Gentes Dominum: et magnificate eum omnes populi.

12 Et rursus Isaias ait:

[e]Erit radix Iesse, et qui exurget regere Gentes,
in eum Gentes sperabunt.

perfecte concordes sint, quia Christus Iudæos et gentes assumpsit;

13 Deus autem spei repleat vos omni gaudio, et pace in credendo: ut abundetis
in spe, et virtute Spiritus sancti.

benedictio apostolica.

Epilogus, 15, 14—16, 27.

1. Excusatio et propositum apostoli, 15, 14—33.

14 Certus sum autem fratres mei et ego ipse de vobis, quoniam et ipsi pleni
estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum monere. 15 Audacius
autem scripsi vobis fratres ex parte, tamquam in memoriam vos reducens: propter
gratiam, quæ data est mihi a Deo, 16 ut sim minister Christi Iesu in Gentibus:
sanctificans Evangelium Dei, ut fiat oblatio Gentium accepta, et sanctificata in
Spiritu sancto. 17 Habeo igitur gloriam in Christo Iesu ad Deum. 18 Non enim
audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Christus in obedientiam Gentium,
verbo et factis: 19 in virtute signorum, et prodigiorum, in virtute Spiritus sancti:
ita ut ab Ierusalem per circuitum usque ad Illyricum repleverim Evangelium Christi.
20 Sic autem prædicavi Evangelium hoc, non ubi nominatus est Christus, ne super
alienum fundamentum ædificarem: sed sicut scriptum est:
21 [f]Quibus non est annunciatum de eo, videbunt: et qui non audierunt, intelligent.

Audacius scripsit ut doctor gentium,

22 Propter quod et impediebar plurimum venire ad vos, et prohibitus sum
usque adhuc. 23 Nunc vero ulterius locum non habens in his regionibus, cupiditatem
autem habens veniendi ad vos ex multis iam præcedentibus annis: 24 cum in
Hispaniam proficisci cœpero, spero quod præteriens videam vos, et a vobis deducar
illuc, si vobis primum ex parte fruitus fuero. 25 Nunc igitur proficiscar in Ierusalem
ministrare sanctis. 26 Probaverunt enim Macedonia, et Achaia collationem aliquam
facere in pauperes sanctorum, qui sunt in Ierusalem. 27 Placuit enim eis: et debitores
sunt eorum. [g]Nam si spiritualium eorum participes facti sunt Gentiles: debent
et in carnalibus ministrare illis. 28 Hoc igitur cum consummavero, et assignavero
eis fructum hunc: per vos proficiscar in Hispaniam. 29 Scio autem quoniam veniens
ad vos, in abundantia benedictionis Evangelii Christi veniam. 30 Obsecro ergo
vos fratres per Dominum nostrum Iesum Christum, et per charitatem sancti Spiritus,
ut adiuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum, 31 ut liberer ab infidelibus,
qui sunt in Iudæa, et obsequii mei oblatio accepta fiat in Ierusalem sanctis, 32 ut
veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, et refrigerer vobiscum. 33 Deus
autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

profecturus est Ierosolymam, Romam, in Hispaniam.

15, *3* [a]Ps 68, 10. — *5* [b]1 Cor 1, 10. — *9* [c]2 Sm 22, 50; Ps 17, 50. — *11* [d]Ps 116, 1. — *12* [e]Is 11, 10. — *21* [f]Is 52, 15. — *27* [g]1 Cor 9, 11.

2. Commendatio et salutationes, 16, 1—24.

16. 1 Commendo autem vobis Phœben sororem nostram, quæ est in ministerio
Ecclesiæ, quæ est in Cenchris: 2 ut eam suscipiatis in Domino digne sanctis: et
assistatis ei in quocumque negotio vestri indiguerit: etenim ipsa quoque astitit
multis, et mihi ipsi.
3 Salutate [a]Priscam, et Aquilam adiutores meos in Christo Iesu; (4 qui pro
anima mea suas cervices supposuerunt: quibus non solus ego gratias ago, sed et
cunctæ ecclesiæ Gentium) 5 et domesticam Ecclesiam eorum. Salutate Epænetum
dilectum mihi, qui est primitivus Asiæ in Christo. 6 Salutate Mariam, quæ multum
laboravit in vobis. 7 Salutate Andronicum, et Iuniam cognatos, et concaptivos
meos: qui sunt nobiles in Apostolis, qui et ante me fuerunt in Christo. 8 Salutate
Ampliatum dilectissimum mihi in Domino. 9 Salutate Urbanum adiutorem nostrum
in Christo Iesu, et Stachyn dilectum meum. 10 Salutate Apellen probum in Christo.
11 Salutate eos, qui sunt ex Aristoboli domo. Salutate Herodionem cognatum meum.
Salutate eos, qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt in Domino. 12 Salutate Tryphænam,
et Tryphosam: quæ laborant in Domino. Salutate Persidem charissimam, quæ
multum laboravit in Domino. 13 Salutate Rufum electum in Domino, et matrem
eius, et meam. 14 Salutate Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen:
et qui cum eis sunt, fratres. 15 Salutate Philologum, et Iuliam, Nereum, et sororem
eius, et Olympiadem, et omnes, qui cum eis sunt, sanctos. 16 Salutate invicem
in osculo sancto. Salutant vos omnes Ecclesiæ Christi.
17 Rogo autem vos fratres, ut observetis eos, qui dissensiones, et offendicula
præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, et declinate ab illis. 18 Huiuscemodi
enim Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri: et per dulces sermones,
et benedictiones seducunt corda innocentium. 19 Vestra enim obedientia in omnem
locum divulgata est. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos sapientes esse in bono,
et simplices in malo. 20 Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris
velociter. Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum.
21 [b]Salutat vos Timotheus adiutor meus, et Lucius, et Iason, et Sosipater
cognati mei. 22 Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam, in Domino. 23 Salutat
vos Caius hospes meus, et universa Ecclesia. Salutat vos Erastus arcarius civitatis,
et Quartus, frater. 24 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

3. Doxologia magna, 16, 25—27.

25 Ei autem, qui potens est vos confirmare iuxta Evangelium meum, et præ-
dicationem Iesu Christi, secundum revelationem mysterii temporibus æternis
taciti, (26 quod nunc patefactum est per Scripturas Prophetarum secundum præ-
ceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei) in cunctis Gentibus cogniti, 27 soli sapienti
Deo, per Iesum Christum, cui honor, et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

16, *3* [a]Act 18, 2. 26. — *21* [b]Act 16, 1.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD CORINTHIOS PRIMA.

Exordium, 1, 1—9.

1. 1 Paulus vocatus Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, et Sosthenes Salutatio apostolica,
frater, 2 Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Iesu, vocatis sanctis,
cum omnibus, qui invocant nomen Domini nostri Iesu Christi, in omni loco ipsorum,
et nostro. 3 Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.
4 Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis gratiarum actio.
in Christo Iesu: 5 quod in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, et in
omni scientia: 6 sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis: 7 ita ut
nihil vobis desit in ulla gratia, expectantibus revelationem Domini nostri Iesu
Christi, 8 qui et confirmabit vos usque in finem sine crimine, in die adventus
Domini nostri Iesu Christi. 9 [a]Fidelis Deus: per quem vocati estis in societatem
filii eius Iesu Christi Domini nostri.

PARS PRIOR.
Correctio morum malorum, 1, 10—6, 20.

I. Reprehensio contentionis partium, 1, 10—4, 21.
1. Contentio uni baptismo contraria est, 1, 10—16.

10 Obsecro autem vos fratres per nomen Domini nostri Iesu Christi: ut idipsum Schismata varia,
dicatis omnes, et non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu,
et in eadem sententia. 11 Significatum est enim mihi de vobis fratres mei ab iis,
qui sunt Chloes, quia contentiones sunt inter vos. 12 Hoc autem dico, quod unus-
quisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli: ego autem [b]Apollo: ego vero Cephæ:
ego autem Christi.
13 Divisus est Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine licet baptismus
Pauli baptizati estis? 14 Gratias ago Deo, quod neminem vestrum baptizavi, unus.
[c]nisi Crispum, et Caium: 15 nequis dicat quod in nomine meo baptizati estis.
16 Baptizavi autem et Stephanæ domum: ceterum nescio si quem alium baptizaverim.

2. Contentio uni doctrinæ contraria est, 1, 17—3, 4[a].

17 Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare: [d]non in sapientia Sapientia humana
verbi, ut non evacuetur crux Christi. 18 Verbum enim crucis pereuntibus quidem a Deo
stultitia est: iis autem, qui salvi fiunt, id est nobis, [e]Dei virtus est. 19 Scriptum reiecta,
est enim:
[f]Perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo.
20 [g]Ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor huius sæculi?
Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi? 21 Nam quia in Dei
sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum: placuit Deo per stultitiam
prædicationis salvos facere credentes. 22 Quoniam et Iudæi signa petunt, et Græci
sapientiam quærunt: 23 nos autem prædicamus Christum crucifixum: Iudæis
quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam, 24 ipsis autem vocatis Iudæis,

1, *9* [a]1 Thes 5, 24. — *12* [b]Act 18, 24. — *14* [c]Act 18, 8. — *17* [d]Inf 2, 1. 4; 2 Ptr 1, 16. — *18* [e]Rom 1, 16. — *19* [f]Is 29, 14. — *20* [g]Is 33, 18.

atque Græcis Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam: [25] quia quod stultum
est Dei, sapientius est hominibus: et quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.
[26] Videte enim vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum
carnem, non multi potentes, non multi nobiles: [27] sed quæ stulta sunt mundi elegit
Deus, ut confundat sapientes: et infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia:
[28] et ignobilia mundi, et contemptibilia elegit Deus, et ea, quæ non sunt, ut ea
quæ sunt destrueret: [29] ut non glorietur omnis caro in conspectu eius. [30] Ex ipso
autem vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia a Deo, et [a]iustitia,
et sanctificatio, et redemptio: [31] ut quemadmodum scriptum est: [b]Qui gloriatur,
in Domino glorietur.

2. [1] Et ego, cum venissem ad vos, fratres, veni [c]non in sublimitate sermonis,
aut sapientiæ, annuncians vobis testimonium Christi. [2] Non enim iudicavi me
scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, et hunc crucifixum. [3] [d]Et ego in
infirmitate, et timore, et tremore multo fui apud vos: [4] et sermo meus, et prædicatio
mea [e]non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus,
et virtutis: [5] ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.
[6] Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapientiam vero non huius
sæculi, neque principum huius sæculi, qui destruuntur: [7] sed loquimur Dei sapien-
tiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinavit Deus ante sæcula in
gloriam nostram, [8] quam nemo principum huius sæculi cognovit: si enim cognovis-
sent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent. [9] Sed sicut scriptum est:

[f]Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ
præparavit Deus iis, qui diligunt illum:

[10] nobis autem revelavit Deus per spiritum suum: Spiritus enim omnia scrutatur,
etiam profunda Dei. [11] Quis enim hominum scit quæ sunt hominis, nisi spiritus
hominis, qui in ipso est? ita et quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei.
[12] Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed Spiritum, qui ex Deo est,
ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis: [13] [g]quæ et loquimur non in doctis hu-
manæ sapientiæ verbis, sed in doctrina Spiritus, spiritualibus spiritualia com-
parantes. [14] Animalis autem homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei: stultitia
enim est illi, et non potest intelligere: quia spiritualiter examinatur. [15] Spiritualis
autem iudicat omnia: et ipse a nemine iudicatur. [16] [h]Quis enim cognovit sensum
Domini, qui instruat eum? Nos autem sensum Christi habemus.

3. [1] Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi
carnalibus. Tamquam parvulis in Christo, [2] lac vobis potum dedi, non escam:
nondum enim poteratis: sed nec nunc quidem potestis: adhuc enim carnales estis.
[3] Cum enim sit inter vos zelus, et contentio: nonne carnales estis, et secundum
hominem ambulatis? [4] Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli. Alius autem:
Ego Apollo: nonne homines estis?

3. Contentio uni domino contraria est, 3, 4b—4, 21.

Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus? [5] Ministri eius, cui credidistis, et
unicuique sicut Dominus dedit. [6] Ego plantavi, Apollo rigavit: sed Deus incre-
mentum dedit. [7] Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat: sed, qui
incrementum dat, Deus. [8] Qui autem plantat, et qui rigat, unum sunt. [i]Unus-
quisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. [9] Dei enim
sumus adiutores: Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis.
[10] Secundum gratiam Dei, quæ data est mihi, ut sapiens architectus funda-
mentum posui: alius autem superædificat. Unusquisque autem videat quomodo
superædificet. [11] Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id, quod
positum est, quod est Christus Iesus. [12] Si quis autem superædificat super funda-
mentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, [13] unius-
cuiusque opus manifestum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne revela-

30 [a]Ir 23, 5. — *31* [b]Ir 9, 23 s.; 2 Cor 10, 17. — 2, *1* [c]Sup 1, 17. — *3* [d]Act 18, 1. — *4* [e]2 Ptr 1, 16. — *9* [f]Is 64, 4. — *13* [g]2 Ptr 1, 16. — *16* [h]Sap 9, 13; Is 40, 13; Rom 11, 34. — 3, *8* [i]Ps 61, 13; Gal 6, 5.

bitur: et uniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. 14 Si cuius opus manserit
quod superædificavit, mercedem accipiet. 15 Si cuius opus arserit, detrimentum
patietur: ipse autem salvus erit: sic tamen quasi per ignem. 16 Nescitis quia
templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis? 17 Si quis autem templum
Dei violaverit, disperdet illum Deus. [a]Templum enim Dei sanctum est, quod
estis vos.

18 Nemo se seducat: si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus (in quibus nemo glorietur;)
fiat ut sit sapiens. 19 Sapientia enim huius mundi, stultitia est apud Deum. Scriptum
est enim: [b]Comprehendam sapientes in astutia eorum. 20 Et iterum:
[c]Dominus novit cogitationes sapientium quoniam vanæ sunt.

21 Nemo itaque glorietur in hominibus. 22 Omnia enim vestra sunt, sive Paulus,
sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive præsentia, sive
futura: omnia enim vestra sunt: 23 vos autem Christi: Christus autem Dei.

4. 1 Sic nos existimet homo [d]ut ministros Christi: et dispensatores my- (dispensatores mysteriorum sunt, neque iudicandi)
steriorum Dei. 2 Hic iam quæritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur.
3 Mihi autem pro minimo est ut a vobis iudicer, aut ab humano die: sed neque
meipsum iudico. 4 Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum:
qui autem iudicat me, Dominus est. 5 Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadus-
que veniat Dominus: qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit
consilia cordium: et tunc laus erit unicuique a Deo.

6 Hæc autem, fratres, transfiguravi in me et Apollo, propter vos: ut in nobis (neque contemnendi;)
discatis, ne supra quam scriptum est, unus adversus alterum infletur pro alio.
7 Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti,
quid gloriaris quasi non acceperis? 8 Iam saturati estis, iam divites facti estis: sine
nobis regnatis: et utinam regnetis, ut et nos vobiscum regnemus. 9 Puto enim
quod Deus nos Apostolos novissimos ostendit, tamquam morti destinatos: quia
spectaculum facti sumus mundo, et Angelis, et hominibus. 10 Nos stulti propter
Christum, vos autem prudentes in Christo: nos infirmi, vos autem fortes: vos
nobiles, nos autem ignobiles. 11 Usque in hanc horam et esurimus, et sitimus,
et nudi sumus, et colaphis cædimur, et instabiles sumus, 12 et [e]laboramus operantes
manibus nostris: maledicimur, et benedicimus: persecutionem patimur, et sustine-
mus: 13 blasphemamur, et obsecramus: tamquam purgamenta huius mundi facti
sumus, omnium peripsema usque adhuc.

14 Non ut confundam vos, hæc scribo, sed ut filios meos charissimos moneo. (apostolus rogat, ne hæ monitiones neglegantur.)
15 Nam si decem millia pædagogorum habeatis in Christo: sed non multos patres.
Nam in Christo Iesu per Evangelium ego vos genui. 16 Rogo ergo vos, imitatores
mei estote, sicut et ego Christi. 17 Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus
charissimus, et fidelis in Domino: qui vos commonefaciet vias meas, quæ sunt in
Christo Iesu, sicut ubique in omni Ecclesia doceo. 18 Tamquam non venturus
sim ad vos, sic inflati sunt quidam. 19 Veniam autem ad vos cito, si Dominus
voluerit: et cognoscam non sermonem eorum, qui inflati sunt, sed virtutem. 20 Non
enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute. 21 Quid vultis? in virga veniam
ad vos, an in charitate, et spiritu mansuetudinis?

II. Reprehensio vitiorum reliquorum, 5, 1—6, 20.

1. Tolerantiæ peccatorum nefastæ, 5, 1—13.

5. 1 Omnino auditur inter vos fornicatio, et talis fornicatio, qualis nec inter (Incestus vir toleratus excommunicatur.)
Gentes, ita ut [f]uxorem patris sui aliquis habeat. 2 Et vos inflati estis: et non
magis luctum habuistis ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit. 3 [g]Ego
quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam iudicavi ut præsens, eum,
qui sic operatus est, 4 in nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis
et meo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu, 5 tradere huiusmodi satanæ in
interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Iesu Christi.

---

17 [a]Inf 6, 19; 2 Cor 6, 16. — *19* [b]Iob 5, 13. — *20* [c]Ps 93, 11. — 4, *1* [d]2 Cor 6, 4. —
12 [e]Act 20, 34; 1 Thes 2, 9; 2 Thes 3, 8. — 5, *1* [f]Lv 18, 7 s.; 20, 11. — *3* [g]Col 2, 5.

quia modicum fermentum totam massam corrumpit.

6 Non est bona gloriatio vestra. [a]Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? 7 Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. 8 Itaque epulemur: non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, et nequitiæ: sed in azymis sinceritatis, et veritatis.

fratres vitiosi vitentur:

9 Scripsi vobis in epistola: Ne commisceamini fornicariis. 10 non utique fornicariis huius mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idolis servientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exiisse. 11 Nunc autem scripsi vobis non commisceri: si is, qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cum eiusmodi nec cibum sumere. 12 Quid enim mihi de iis, qui foris sunt, iudicare? Nonne de iis, qui intus sunt, vos iudicatis? 13 nam eos, qui foris sunt, Deus iudicabit.

conclusio.

Auferte malum ex vobisipsis.

2. Iudiciorum non decentium, 6, 1—11.

Apud infideles ne iudicio contendant.

6. 1 Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum, iudicari apud iniquos, et non apud sanctos? 2 An nescitis quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis? 3 Nescitis quoniam angelos iudicabimus? quanto magis sæcularia? 4 Sæcularia igitur iudicia si habueritis: contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum. 5 Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratrem suum? 6 Sed frater cum fratre iudicio contendit: et hoc apud infideles?

omnem iniustitiam fugiant.

7 [b]Iam quidem omnino delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? 8 Sed vos iniuriam facitis, et fraudatis: et hoc fratribus. 9 An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, 10 neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. 11 Et hæc quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi, et in Spiritu Dei nostri.

3. Fornicationis non indifferentis, 6, 12—20.

12 Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate. 13 Esca ventri, et venter escis: Deus autem et hunc, et has destruet: corpus autem non fornicationi, sed Domino: et Dominus corpori. 14 Deus vero et Dominum suscitavit: et nos suscitabit per virtutem suam.

15 Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit. 16 An nescitis quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? [c]Erunt enim (inquit) duo in carne una. 17 Qui autem adhæret Domino, unus spiritus est. 18 Fugite fornicationem. Omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. 19 An nescitis quoniam [d]membra vestra, templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo, et non estis vestri? 20 [e]Empti enim estis pretio magno. Glorificate, et portate Deum in corpore vestro.

6 [a]Gal 5, 9. — *6, 7* [b]Mt 5, 39; Lc 6, 29; Rom 12, 17; 1 Thes 4, 6. — *16* [c]Gn 2, 24; Mt 19, 5; Mc 10, 8; Eph 5, 31. — *19* [d]Sup 3, 17; 2 Cor 6, 16. — *20* [e]Inf 7, 23; 1 Ptr 1, 18.

PARS ALTERA.

Enodatio quæstionum variarum, 7, 1—15, 58.

I. De statibus diversis, 7, 1—40.

1. De statu matrimoniali, 7, 1—16.

7. 1 De quibus autem scripsistis mihi: Bonum est homini mulierem non
tangere: 2 propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, et
unaquæque suum virum habeat. 3 [a]Uxori vir debitum reddat: similiter autem
et uxor viro. 4 Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem
et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. 5 Nolite fraudare invicem,
nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: et iterum revertimini in
idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram. 6 Hoc autem
dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. 7 Volo enim omnes vos
esse sicut meipsum: sed unusquisque proprium donum habet ex Deo: alius quidem
sic, alius vero sic.

Usus matrimonii determinatur,

8 Dico autem non nuptis, et viduis: bonum est illis si sic permaneant, sicut
et ego. 9 Quod si non se continent, nubant. Melius est enim nubere, quam uri.
10 Iis autem, qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus,
[b]uxorem a viro non discedere: 11 quod si discesserit, manere innuptam, aut viro
suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.

cælibatus et viduitas commendantur; matrimonia fidelium absolute,

12 Nam ceteris ego dico, non Dominus. Si quis frater uxorem habet infidelem,
et hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam. 13 Et si qua mulier fidelis
habet virum infidelem, et hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum:
14 sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, et sanctificata est mulier
infidelis per virum fidelem: alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti
sunt. 15 Quod si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subiectus est frater,
aut soror in huiusmodi: in pace autem vocavit nos Deus. 16 Unde enim scis mulier,
si virum salvum facies? aut unde scis vir, si mulierem salvam facies?

ceterorum relative indissolubilia sunt.

2. De stabilitate statuum, 7, 17—24.

17 nisi unicuique sicut divisit Dominus, unumquemque sicut vocavit Deus,
ita ambulet, et sicut in omnibus Ecclesiis doceo.

In statu suo permaneat:

18 Circumcisus aliquis vocatus est? non adducat præputium. In præputio
aliquis vocatus est? non circumcidatur. 19 Circumcisio nihil est, et præputium
nihil est: sed observatio mandatorum Dei. 20 [c]Unusquisque in qua vocatione
vocatus est, in ea permaneat.

circumcisus et præputiatus

21 Servus vocatus es? non sit tibi curæ: sed et si potes fieri liber, magis utere.
22 Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini: similiter qui liber
vocatus est, servus est Christi. 23 [d]Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum.
24 Unusquisque in quo vocatus est, fratres, in hoc permaneat apud Deum.

atque etiam servus.

3. De statu virginali et viduali, 7, 25—40.

25 De virginibus autem præceptum Domini non habeo: consilium autem do,
tamquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis. 26 Existimo ergo
hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic
esse. 27 Alligatus es uxori? noli quærere solutionem. Solutus es ab uxore? noli
quærere uxorem. 28 Si autem acceperis uxorem: non peccasti. Et si nupserit virgo,
non peccavit. tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis
parco. 29 Hoc itaque dico, fratres: Tempus breve est: reliquum est, ut et qui habent
uxores, tamquam non habentes sint: 30 et qui flent, tamquam non flentes: et qui
gaudent, tamquam non gaudentes: et qui emunt, tamquam non possidentes:
31 et qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur: præterit enim figura huius

Apostolus statui matrimoniali præfert tam virginalem

7, *3* [a]1 Ptr 3, 7. — *10* [b]Mt 5, 32; 19, 9; Mc 10, 11; Lc 16, 18. — *20* [c]Eph 4, 1. —
23 [d]Sup 6, 20; 1 Ptr 1, 18.

mundi. 32 Volo autem vos sine solicitudine esse. Qui sine uxore est, solicitus est
quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. 33 Qui autem cum uxore est, solicitus
est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est. 34 Et mulier innupta,
et virgo cogitat quæ Domini sunt, ut sit sancta corpore, et spiritu. Quæ autem
nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. 35 Porro hoc ad utilitatem
vestram dico: non ut laqueum vobis iniiciam, sed ad id, quod honestum est, et
quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi. 36 Si quis autem
turpem se videri existimat super virgine sua, quod sit superadulta, et ita oportet
fieri: quod vult faciat: non peccat, si nubat. 37 Nam qui statuit in corde suo firmus,
non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, et hoc iudicavit
in corde suo, servare virginem suam, bene facit. 38 Igitur et qui matrimonio iungit
virginem suam, bene facit: et qui non iungit, melius facit.

quam vidualem statum.

39 [a]Mulier alligata est legi quanto tempore vir eius vivit. quod si dormierit
vir eius, liberata est: cui vult nubat: tantum in Domino. 40 Beatior autem erit
si sic permanserit secundum meum consilium: puto autem quod et ego Spiritum
Dei habeam.

II. De idolothytis, 8, 1—11, 1.

1. Diffusior tractatio theoretica, 8, 1—10, 14.

Esus idolothytorum firmis in fide licitus, infirmis vero illicitus est.

8. 1 De iis autem, quæ idolis sacrificantur, scimus quia omnes scientiam
habemus. Scientia inflat, charitas vero ædificat. 2 Si quis autem se existimat scire
aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire. 3 Si quis autem
diligit Deum, hic cognitus est ab eo. 4 De escis autem, quæ idolis immolantur,
scimus quia nihil est idolum in mundo, et quod nullus est Deus, nisi unus. 5 Nam
etsi sunt qui dicantur dii sive in cælo, sive in terra (siquidem sunt dii multi, et
domini multi:) 6 nobis tamen unus est Deus, Pater, ex quo omnia, et nos in illum:
et unus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum. 7 Sed non in
omnibus est scientia. Quidam autem cum conscientia usque nunc idoli, quasi
idolothytum manducant: et conscientia ipsorum cum sit infirma, polluitur.

at firmi quoque, si infirmi scandalizentur, esu abstineant.

8 Esca autem nos non commendat Deo. Neque enim si manducaverimus,
abundabimus: neque si non manducaverimus, deficiemus. 9 Videte autem ne
forte hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis. 10 Si enim quis viderit eum,
qui habet scientiam, in idolio recumbentem: nonne conscientia eius, cum sit infirma,
ædificabitur ad manducandum idolothyta? 11 [b]Et peribit infirmus in tua scientia
frater, propter quem Christus mortuus est? 12 Sic autem peccantes in fratres, et
percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. 13 [c]Quapropter
si esca scandalizat fratrem meum: non manducabo carnem in æternum, ne fratrem
meum scandalizem.

eruditi exemplo apostoli [illegible]

9. 1 Non sum liber? Non sum Apostolus? Nonne Christum Iesum Dominum
nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino? 2 Et si aliis non sum Apostolus,
sed tamen vobis sum: nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino.
3 mea defensio apud eos, qui me interrogant, hæc est.

[illegible]

4 Numquid non habemus potestatem manducandi, et bibendi? 5 Numquid
non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi sicut et ceteri Apostoli, et
fratres Domini, et Cephas? 6 Aut ego solus, et Barnabas, non habemus potestatem
hoc operandi? 7 Quis militat suis stipendiis umquam? Quis plantat vineam, et
de fructu eius non edit? Quis pascit gregem, et de lacte gregis non manducat?
8 Numquid secundum hominem hæc dico? An et lex hæc non dicit? 9 Scriptum
est enim in lege Moysi: [d]Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura est
Deo? 10 An propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt. quoniam
debet in spe qui arat, arare: et qui triturat, in spe fructus percipiendi. 11 [e]Si nos
vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus? 12 Si
alii potestatis vestræ participes sunt, quare non potius nos? Sed non usi sumus

39 [a]Rom 7, 2. — 8, *11* [b]Rom 14, 15. — *13* [c]Rom 14, 21. — **9**, *9* [d]Dt 25, 4; 1 Tim 5, 18. — *11* [e]Rom 15, 27.

hac potestate: sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi. [13] [a]Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt: et qui altari deserviunt, cum altari participant? [14] Ita et Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere.

non utitur,

[15] Ego autem nullo horum usus sum. Non autem scripsi hæc ut ita fiant in me: bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet. [16] Nam si evangelizavero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: væ enim mihi est, si non evangelizavero. [17] Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: si autem invitus, dispensatio mihi credita est. [18] Quæ est ergo merces mea? Ut Evangelium prædicans, sine sumptu ponam Evangelium, ut non abutar potestate mea in Evangelio.

sed omnium se servum fecit

[19] Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrifacerem. [20] Et factus sum Iudæis tamquam Iudæus, ut Iudæos lucrarer. [21] iis qui sub lege sunt, quasi sub lege essem (cum ipse non essem sub lege) ut eos, qui sub lege erant, lucrifacerem. iis, qui sine lege erant, tamquam sine lege essem (cum sine lege Dei non essem: sed in lege essem Christi) ut lucrifacerem eos, qui sine lege erant. [22] Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos. [23] Omnia autem facio propter Evangelium: ut particeps eius efficiar.

ob coronam incorruptam abstinendo accipiendam;

[24] Nescitis quod ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite ut comprehendatis. [25] Omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam. [26] Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aerem verberans: [27] sed castigo corpus meum, et in servitutem redigo: ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.

territi exemplo Israelitarum beneficiis cumulatorum

10. [1] Nolo enim vos ignorare fratres quoniam patres nostri omnes [b]sub nube fuerunt, et omnes [c]mare transierunt, [2] et omnes in Moyse baptizati sunt in nube, et in mari: [3] [d]et omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, [4] [e]et omnes eundem potum spiritalem biberunt: (bibebant autem de spiritali, consequente eos, petra: petra autem erat Christus)

sed peccantium et a Deo punitorum,

[5] sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo: [f]nam prostrati sunt in deserto. [6] Hæc autem in figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum, [g]sicut et illi concupierunt. [7] neque idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est: [h]Sedit populus manducare, et bibere, et surrexerunt ludere. [8] neque fornicemur, [i]sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, et ceciderunt una die viginti tria millia. [9] Neque tentemus Christum: sicut [k]quidam eorum tentaverunt, et a serpentibus perierunt. [10] [l]Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, et perierunt ab exterminatore. [11] Hæc autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum devenerunt.

idololatriam fugiant.

[12] Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. [13] Tentatio vos non apprehendat nisi humana: fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum ut possitis sustinere. [14] Propter quod charissimi mihi, fugite ab idolorum cultura:

2. Brevior tractatio practica, 10, 15—11, 1.

Mensæ Domini participes

[15] Ut prudentibus loquor, vos ipsi iudicate quod dico. [16] Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? et panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? [17] Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus. [18] Videte Israel secundum carnem: nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris?

sacrificalos epulas gentium fugiant;

[19] Quid ergo? dico quod idolis immolatum sit aliquid? aut quod idolum, sit aliquid? [20] Sed quæ immolant Gentes, dæmoniis immolant, et non Deo. Nolo

---

13 [a]Dt 18, 1. — **10,** *1* [b]Ex 13, 21; Nm 9, 21. — [c]Ex 14, 22. — *3* [d]Ex 16, 15. — *4* [e]Ex 17, 6; Nm 20, 10. — *5* [f]Nm 26, 65. — *6* [g]Ps 105, 14. — *7* [h]Ex 32, 6. — *8* [i]Nm 25, 1. — *9* [k]Nm 21, 5 s. — *10* [l]Nm 11, 1; 14, 1.

autem vos socios fieri dæmoniorum: non potestis calicem Domini bibere, et calicem
dæmoniorum: 21 non potestis mensæ Domini participes esse, et mensæ dæmoniorum.
22 An æmulamur Dominum? Numquid fortiores illo sumus?

idolothytis autem vesci possunt.

[a]Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. 23 Omnia mihi licent, sed non
omnia ædificant. 24 Nemo quod suum est quærat, sed quod alterius. 25 Omne,
quod in macello vænit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam.
26 [b]Domini est terra, et plenitudo eius. 27 Si quis vocat vos infidelium, et vultis
ire: omne, quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes propter con-
scientiam.

sine scandalo tamen infirmorum:

28 Si quis autem dixerit: Hoc immolatum est idolis: nolite manducare propter
illum, qui indicavit, et propter conscientiam: 29 conscientiam autem dico non
tuam, sed alterius. Ut quid enim libertas mea iudicatur ab aliena conscientia?
30 Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo quod gratias ago?

omnia in gloriam Dei faciant ut Paulus.

31 [c]Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis: omnia in gloriam
Dei facite. 32 Sine offensione estote Iudæis, et Gentibus, et Ecclesiæ Dei: 33 sicut
et ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile est, sed quod multis:
ut salvi fiant. **11.** 1 Imitatores mei estote, sicut et ego Christi.

III. De cultu religioso, 11, 2—14, 40.

1. De tegumento capitis mulierum, 11, 2—16.

Mulier velato capite orare aut prophetare debet.

2 Laudo autem vos fratres quod per omnia mei memores estis: et sicut tradidi
vobis, præcepta mea tenetis. 3 Volo autem vos scire [d]quod omnis viri caput,
Christus est: caput autem mulieris, vir: caput vero Christi, Deus. 4 Omnis vir
orans, aut prophetans velato capite, deturpat caput suum. 5 Omnis autem mulier
orans, aut prophetans non velato capite, deturpat caput suum: unum enim est
ac si decalvetur. 6 Nam si non velatur mulier, tondeatur. Si vero turpe est mulieri
tonderi, aut decalvari, velet caput suum.

quod historia creationis.

7 Vir quidem non debet velare caput suum: quoniam imago et gloria Dei est,
mulier autem gloria viri est. 8 Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro.
9 [e]Etenim non est creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum. 10 Ideo
debet mulier potestatem habere supra caput propter Angelos. 11 Verumtamen
neque vir sine muliere: neque mulier sine viro in Domino. 12 Nam sicut mulier
de viro, ita et vir per mulierem: omnia autem ex Deo.

Ipsa natura et consuetudo docent.

13 Vos ipsi iudicate: decet mulierem non velatam orare Deum? 14 Nec ipsa
natura docet vos, quod vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi: 15 mulier
vero si comam nutriat, gloria est illi: quoniam capilli pro velamine ei dati sunt.
16 Si quis autem videtur contentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus,
neque Ecclesia Dei.

2. De legitima agaparum celebratione, 11, 17—34.

Caritatem fraternam in agapis

17 Hoc autem præcipio: non laudans quod non in melius, sed in deterius con-
venitis. 18 Primum quidem convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras
esse inter vos, et ex parte credo. 19 Nam oportet et hæreses esse, ut et qui pro-
bati sunt, manifesti fiant in vobis. 20 Convenientibus ergo vobis in unum, iam
non est Dominicam cœnam manducare. 21 Unusquisque enim suam cœnam præ-
sumit ad manducandum. Et alius quidem esurit: alius autem ebrius est. 22 Numquid
domos non habetis ad manducandum, et bibendum? aut Ecclesiam Dei contemnitis,
et confunditis eos, qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo.

corpus et sanguinem Domini amore flagranti-

23 Ego enim accepi a Domino quod et tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus
in qua nocte tradebatur, accepit panem, 24 et gratias agens fregit, et dixit: [f]Accipite,
et manducate: hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam
commemorationem. 25 Similiter et calicem, postquam cœnavit, dicens: Hic calix
novum testamentum est in meo sanguine. hoc facite quotiescumque bibetis, in

22 [a]Sup 6, 12. — *26* [b]Ps 23, 1; Sir 17, 31. — *31* [c]Col 3, 17. — **11,** *3* [d]Eph 5, 23. —
9 [e]Gn 2, 23. — *24* [f]Mt 26, 26; Mc 14, 22; Lc 22, 17.

meam commemorationem. 26 Quotiescumque enim manducabitis panem hunc,
et calicem bibetis: mortem Domini annunciabitis donec veniat.

27 [a]Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini
indigne: reus erit corporis, et sanguinis Domini. 28 [b]Probet autem seipsum homo:
et sic de pane illo edat, et de calice bibat. 29 Qui enim manducat, et bibit indigne,
iudicium sibi manducat, et bibit: non diiudicans corpus Domini. 30 Ideo inter
vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi. 31 Quod si nosmetipsos diiudi-
caremus, non utique iudicaremur. 32 Dum iudicamur autem, a Domino corripimur,
ut non cum hoc mundo damnemur.

indigne sumunt, ideoque castigantur;

33 Itaque fratres mei, cum convenitis ad manducandum, invicem expectate.
34 Si quis esurit, domi manducet: ut non in iudicium conveniatis. Cetera autem,
cum venero, disponam.

ergo caritatem foveant.

3. De charismatibus in genere, 12, 1—31[a].

12. 1 De spiritualibus autem, nolo vos ignorare fratres. 2 Scitis quoniam
cum Gentes essetis, ad simulachra muta prout ducebamini euntes. 3 Ideo notum
vobis facio, [c]quod nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu. Et nemo
potest dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto.

Nota verorum charismatum est confessio Christi;

4 Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem Spiritus: 5 Et divisiones mini-
strationum sunt, idem autem Dominus: 6 Et divisiones operationum sunt, idem
vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. 7 Unicuique autem datur manifestatio
Spiritus ad utilitatem. 8 Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ: alii
autem sermo scientiæ secundum eundem Spiritum: 9 alteri fides in eodem Spiritu:
alii gratia sanitatum in uno Spiritu: 10 alii operatio virtutum, alii prophetia,
alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. 11 [d]Hæc
autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.

variæ sunt gratiæ, sed unus Spiritus eas distribuens,

12 Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa, omnia autem membra
corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt: ita et Christus. 13 Etenim
in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Iudæi, sive Gentiles,
sive servi, sive liberi: et omnes in uno Spiritu potati sumus.

in quo in unum corpus mysticum baptizati sumus;

14 Nam et corpus non est unum membrum, sed multa. 15 Si dixerit pes: Quon-
iam non sum manus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore? 16 Et
si dixerit auris: Quoniam non sum oculus, non sum de corpore: num ideo non est
de corpore? 17 Si totum corpus oculus: ubi auditus? Si totum auditus: ubi odoratus?
18 Nunc autem posuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore sicut voluit.
19 Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus? 20 Nunc autem multa quidem
membra, unum autem corpus. 21 Non potest autem oculus dicere manui: Opera
tua non indigeo: aut iterum caput pedibus: Non estis mihi necessarii. 22 Sed multo
magis quæ videntur membra corporis infirmiora esse, necessariora sunt: 23 et
quæ putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem abundantiorem
circumdamus: et quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorem honestatem habent.
24 Honesta autem nostra nullius egent: sed Deus temperavit corpus, ei, cui deerat,
abundantiorem tribuendo honorem, 25 ut non sit schisma in corpore, sed idipsum
pro invicem solicita sint membra. 26 Et si quid patitur unum membrum, com-
patiuntur omnia membra: sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia
membra.

ut in corpore humano diversa membra sunt, alterum alterius auxilio indigens,

27 Vos autem estis corpus Christi, et membra de membro. 28 [e]Et quosdam
quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio
Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes,
genera linguarum, interpretationes sermonum. 29 Numquid omnes Apostoli?
numquid omnes Prophetæ? numquid omnes Doctores? 30 numquid omnes virtutes?
numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes linguis loquuntur?
numquid omnes interpretantur?

sic in corpore Christi mystico Deus membra disposuit;

31 Æmulamini autem charismata meliora.

charismata meliora cupienda.

---

27 [a]Io 6, 59. — *28* [b]2 Cor 13, 5. — **12,** *3* [c]Mc 9, 38. — *11* [d]Rom 12, 3; Eph 4, 7. —
28 [e]Eph 4, 11.

4. De excellentia caritatis, 12, 31b—13, 13.

Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.

13. 1 Si linguis hominum loquar, et angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens. 2 Et si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia, et omnem scientiam: et si habuero omnem fidem ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. 3 Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

4 Charitas patiens est, benigna est: Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, 5 non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, 6 non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: 7 omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.

8 Charitas numquam excidit: sive prophetiæ evacuabuntur, sive linguæ cessabunt, sive scientia destruetur. 9 Ex parte enim cognoscimus, et ex parte prophetamus. 10 Cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est. 11 Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli. 12 Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum.

13 Nunc autem manent, fides, spes, charitas: tria hæc. maior autem horum est charitas.

5. De prophetia et dono linguarum in specie, 14, 1—40.

14. 1 Sectamini charitatem, æmulamini spiritalia: magis autem ut prophetetis. 2 Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo: nemo enim audit. Spiritu autem loquitur mysteria. 3 nam qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, et exhortationem, et consolationem. 4 Qui loquitur lingua, semetipsum ædificat: qui autem prophetat, Ecclesiam Dei ædificat. 5 Volo autem omnes vos loqui linguis: magis autem prophetare. Nam maior est qui prophetat, quam qui loquitur linguis: nisi forte interpretetur ut Ecclesia ædificationem accipiat. 6 Nunc autem, fratres, si venero ad vos linguis loquens: quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in revelatione, aut in scientia, aut in prophetia, aut in doctrina?

7 Tamen quæ sine anima sunt vocem dantia, sive tibia, sive cithara: nisi distinctionem sonituum dederint, quomodo scietur id, quod canitur, aut quod citharizatur? 8 Etenim si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum? 9 Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis: quomodo scietur id, quod dicitur? eritis enim in aera loquentes. 10 Tam multa, utputa genera linguarum sunt in hoc mundo: et nihil sine voce est. 11 Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor, barbarus: et qui loquitur, mihi barbarus: 12 Sic et vos, quoniam æmulatores estis spirituum, ad ædificationem Ecclesiæ quærite ut abundetis.

13 Et ideo qui loquitur lingua: oret ut interpretetur. 14 Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. 15 Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo et mente: psallam spiritu, psallam et mente. 16 Ceterum si benedixeris spiritu: qui supplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, super tuam benedictionem? quoniam quid dicas, nescit. 17 nam tu quidem bene gratias agis: sed alter non ædificatur. 18 Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquor. 19 Sed in Ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, ut et alios instruam: quam decem millia verborum in lingua.

20 Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote: sensibus autem perfecti estote. 21 In lege scriptum est:

[a]Quoniam in aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic: et nec sic exaudient me, dicit Dominus.

22 Itaque linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus: prophetiæ autem non infidelibus, sed fidelibus. 23 Si ergo conveniat universa Ecclesia in unum,

14, *21* [a]Is 28, 11.

et omnes linguis loquantur, intrent autem idiotæ, aut infideles: nonne dicent quod
insanitis? 24 Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota,
convincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus: 25 occulta cordis eius manifesta
fiunt: et ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuncians quod vere Deus in
vobis sit.

26 Quid ergo est, fratres? cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, præcepta sua pro
doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet: loquentibus
omnia ad ædificationem fiant. 27 Sive lingua quis loquitur, secundum duos, aut lingua et prophetis
ut multum tres, et per partes, et unus interpretetur. 28 Si autem non fuerit interpres,
taceat in Ecclesia, sibi autem loquatur, et Deo. 29 Prophetæ autem duo, aut tres
dicant, et ceteri diiudicent. 30 Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat.
31 Potestis enim omnes per singulos prophetare: ut omnes discant, et omnes ex-
hortentur: 32 et spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt. 33 Non enim est
dissensionis Deus, sed pacis: sicut et in omnibus Ecclesiis sanctorum doceo.

34 Mulieres in Ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas ac mulieribus
esse, sicut [a]et lex dicit. 35 Si quid autem volunt discere, domi viros suos inter-
rogent. Turpe est enim mulieri loqui in Ecclesia. 36 An a vobis verbum Dei processit?
aut in vos solos pervenit?

37 Si quis videtur propheta esse, aut spiritualis, cognoscat quæ scribo vobis, divina
quia Domini sunt mandata. 38 Si quis autem ignorat, ignorabitur. 39 Itaque fratres esse docet.
æmulamini prophetare: et loqui linguis nolite prohibere. 40 Omnia autem honeste,
et secundum ordinem fiant.

IV. De resurrectione mortuorum iustorum, 15, 1—58.

1. Veritas resurrectionis demonstratur, 15, 1—34.

15. 1 Notum [b]autem vobis facio, fratres, Evangelium, quod prædicavi vobis, Factum
quod et accepistis, in quo et statis, 2 per quod et salvamini: qua ratione prædicave- resurrectionis
rim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis. 3 Tradidi enim vobis in primis quod Christi, prædicatio
et accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris [c]secundum Scripturas: et fides Christiana
4 [d]et quia sepultus est, et quia resurrexit tertia die secundum Scripturas: 5 et
quia visus est Cephæ, et post hoc [e]undecim: 6 Deinde visus est plus quam quingentis
fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt:
7 Deinde visus est Iacobo, deinde Apostolis omnibus: 8 Novissime autem omnium
tamquam abortivo, [f]visus est et mihi. 9 [g]Ego enim sum minimus Apostolorum,
qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei.
10 Gratia autem Dei sum id, quod sum, et gratia eius in me vacua non fuit, sed
abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum: 11 Sive
enim ego, sive illi: sic prædicamus, et sic credidistis.

12 Si autem Christus prædicatur quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam negatione
dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? 13 Si autem resurrectio resurrectionis
mortuorum non est: neque Christus resurrexit. 14 Si autem Christus non resurrexit, mortuorum destruuntur,
inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est et fides vestra: 15 invenimur autem
et falsi testes Dei: quoniam testimonium diximus adversus Deum quod suscitaverit
Christum, quem non suscitavit, si mortui non resurgunt. 16 Nam si mortui non
resurgunt, neque Christus resurrexit. 17 Quod si Christus non resurrexit, vana
est fides vestra, adhuc enim estis in peccatis vestris. 18 Ergo et qui dormierunt
in Christo, perierunt. 19 Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, misera-
biliores sumus omnibus hominibus.

20 Nunc autem Christus resurrexit a mortuis [h]primitiæ dormientium, 21 quon- Christus autem
iam quidem per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum. 22 Et resurrexit
sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur. 23 [i]Unus- primitiæ dor-
quisque autem in suo ordine, primitiæ Christus: deinde ii, qui sunt Christi, qui in mientium, ergo et re-
adventu eius crediderunt. 24 Deinde finis: cum tradiderit regnum Deo et Patri, liqui resurgent,

34 [a]Gn 3, 16. — **15,** *1* [b]Gal 1, 11. — *3* [c]Is 53, 5. — *4* [d]Ion 2, 1. — *5* [e]Io 20, 19. —
8 [f]Act 9, 3. — *9* [g]Eph 3, 8. — *20* [h]Col 1, 18; Apc 1, 5. — *23* [i]1 Thes 4, 15.

cum evacuaverit omnem principatum, et potestatem, et virtutem. 25 Oportet
autem illum regnare [a]donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. 26 Novissima
autem inimica destruetur mors: [b]Omnia enim subiecit sub pedibus eius. Cum
autem dicat: 27 Omnia subiecta sunt ei, sine dubio præter eum, qui subiecit ei
omnia. 28 Cum autem subiecta fuerint illi omnia: tunc et ipse Filius subiectus
erit ei, qui subiecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus.

quod etiam baptismus mortuorum et labores apostolici probant;

29 Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non
resurgunt? ut quid et baptizantur pro illis? 30 ut quid et nos periclitamur omni
hora? 31 Quotidie morior per vestram gloriam, fratres, quam habeo in Christo
Iesu Domino nostro. 32 Si (secundum hominem) ad bestias pugnavi Ephesi, quid
mihi prodest, si mortui non resurgunt? [c]manducemus, et bibamus, cras enim
moriemur.

seductio declinetur.

33 Nolite seduci: Corrumpunt mores bonos colloquia mala. 34 Evigilate iusti,
et nolite peccare: ignorantiam enim Dei quidam habent, ad reverentiam vobis
loquor.

2. Modus resurrectionis declaratur, 15, 35—58.

Similitudinibus illustrat idem corpus sed aliarum qualitatum surgere,

35 Sed dicet aliquis: Quomodo resurgunt mortui? qualive corpore venient?
36 Insipiens, tu quod seminas non vivificatur, nisi prius moriatur. 37 Et quod
seminas, non corpus, quod futurum est, seminas, sed nudum granum, ut puta
tritici, aut alicuius ceterorum. 38 Deus autem dat illi corpus sicut vult: et uni-
cuique seminum proprium corpus. 39 Non omnis caro, eadem caro: sed alia quidem
hominum, alia vero pecorum, alia volucrum, alia autem piscium. 40 Et corpora
cælestia, et corpora terrestria: sed alia quidem cælestium gloria, alia autem ter-
restrium: 41 Alia claritas solis, alia claritas lunæ, et alia claritas stellarum. Stella
enim a stella differt in claritate: 42 sic et resurrectio mortuorum. Seminatur in
corruptione, surget in incorruptione. 43 Seminatur in ignobilitate, surget in gloria:
Seminatur in infirmitate, surget in virtute: 44 Seminatur corpus animale, surget
corpus spiritale.

asserit nos imaginem Adami cælestis portaturos esse.

Si est corpus animale, est et spiritale, sicut scriptum est: 45 [d]Factus est primus
homo Adam in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vivificantem.
46 Sed non prius quod spiritale est, sed quod animale: deinde quod spiritale. 47 Pri-
mus homo de terra, terrenus: secundus homo de cælo, cælestis. 48 Qualis terrenus,
tales et terreni: et qualis cælestis, tales et cælestes. 49 Igitur, sicut portavimus
imaginem terreni, portemus et imaginem cælestis.

docet neminem sine ista commutatione regnum Dei possidere posse,

50 Hoc autem dico, fratres: quia caro et sanguis regnum Dei possidere non
possunt: neque corruptio incorruptelam possidebit. 51 Ecce mysterium vobis
dico: Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. 52 In momento,
in ictu oculi, in novissima tuba: canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti:
et nos immutabimur. 53 Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem:
et mortale hoc induere immortalitatem. 54 Cum autem mortale hoc induerit im-
mortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est: [e]Absorpta est mors in victoria.
55 Ubi est mors victoria tua? ubi est mors stimulus tuus? 56 Stimulus autem mortis
peccatum est: virtus vero peccati lex. 57 [f]Deo autem gratias, qui dedit nobis
victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum.

monet, ut in fide stabiles simus.

58 Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote, et immobiles: abundantes in
opere Domini semper, scientes quod labor vester non est inanis in Domino.

Epilogus, 16, 1—24.

1. De collectis et adventu suo, 16, 1—9.

Quomodo collectæ fieri debeant.

16. 1 De collectis autem, quæ fiunt in sanctos, sicut ordinavi Ecclesiis Galatiæ,
ita et vos facite. 2 Per unam sabbati unusquisque vestrum apud se seponat, recon-
dens quod ei bene placuerit: ut non, cum venero, tunc collectæ fiant. 3 Cum autem

25 [a]Ps 109, 1; Hbr 1, 13; 10, 13. — *26* [b]Ps 8, 8; Hbr 2, 8. — *32* [c]Sap 2, 6; Is 22, 13. — *45* [d]Gn 2, 7. — *54* [e]Os 13, 14; Hbr 2, 14. — *57* [f]1 Io 5, 5.

præsens fuero: quos probaveritis per epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram
in Ierusalem. 4 Quod si dignum fuerit ut et ego eam, mecum ibunt.
5 Veniam autem ad vos, cum Macedoniam pertransiero: nam Macedoniam quale sit propositum
pertransibo. 6 Apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hiemabo: ut vos me suum.
deducatis quocumque iero. 7 Nolo enim vos modo in transitu videre, spero enim
me aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus permiserit. 8 Permanebo
autem Ephesi usque ad Pentecosten. 9 Ostium enim mihi apertum est magnum,
et evidens: et adversarii multi.

2. De quibusdam operariis evangelicis, 16, 10—18.

10 Si autem venerit Timotheus, videte ut sine timore sit apud vos: opus enim Timotheus ne sperna-
Domini operatur, sicut et ego. 11 Nequis ergo illum spernat: deducite autem tur.
illum in pace, ut veniat ad me: expecto enim illum cum fratribus.
12 De Apollo autem fratre vobis notum facio, quoniam multum rogavi eum Apollo opportuno
ut veniret ad vos cum fratribus: et utique non fuit voluntas ut nunc veniret: tempore
veniet autem, cum ei vacuum fuerit. 13 Vigilate, state in fide, viriliter agite, et veniet,
confortamini. 14 omnia vestra in charitate fiant.
15 Obsecro autem vos fratres, nostis domum Stephanæ, et Fortunati, et Achaici: Stephanas, Fortunatus
quoniam sunt primitiæ Achaiæ, et in ministerium sanctorum ordinaverunt seipsos: et Achaicus
16 ut et vos subditi sitis eiusmodi, et omni cooperanti, et laboranti. 17 Gaudeo venerentur.
autem in præsentia Stephanæ, et Fortunati, et Achaici: quoniam id, quod vobis
deerat, ipsi suppleverunt: 18 refecerunt enim et meum spiritum, et vestrum.
Cognoscite ergo qui huiusmodi sunt.

3. Salutationes et benedictio, 16, 19—24.

19 Salutant vos Ecclesiæ Asiæ. Salutant vos in Domino multum, Aquila, et Variæ salutationes,
Priscilla cum domestica sua ecclesia: apud quos et hospitor. 20 Salutant vos omnes
fratres. Salutate invicem in osculo sancto. 21 Salutatio, mea manu Pauli. 22 Si
quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema, Maran Atha.
23 Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum. 24 Charitas mea cum omnibus benedictio.
vobis in Christo Iesu. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD CORINTHIOS SECUNDA.

Exordium, 1, 1—14.

Salutatio apostolica.

1. [1] Paulus Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, et Timotheus frater,
Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi cum omnibus sanctis, qui sunt in universa Achaia.
[2] Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.

gratiarum actio pro consolatione in tribulationibus sibi allata.

[3] aBenedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum,
et Deus totius consolationis, [4] qui consolatur nos in omni tribulatione nostra:
ut possimus et ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt, per exhortationem,
qua exhortamur et ipsi a Deo. [5] Quoniam sicut abundant passiones Christi in
nobis: ita et per Christum abundat consolatio nostra. [6] Sive autem tribulamur
pro vestra exhortatione et salute, sive consolamur pro vestra consolatione, sive
exhortamur pro vestra exhortatione et salute, quæ operatur tolerantiam earundem
passionum, quas et nos patimur: [7] ut spes nostra firma sit pro vobis: scientes quod
sicut socii passionum estis, sic eritis et consolationis.

narratio periculorum propulsatorum.

[8] Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione nostra, quæ facta
est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut tæderet
nos etiam vivere. [9] Sed ipsi in nobismetipsis responsum mortis habuimus, ut
non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitat mortuos: [10] qui de tantis
periculis nos eripuit, et eruit: in quem speramus quoniam et adhuc eripiet, [11] adiu-
vantibus et vobis in oratione pro nobis: ut ex multorum personis, eius quæ in
nobis est donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.

assertio sinceritatis suæ.

[12] Nam gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, quod in simpli-
citate cordis et sinceritate Dei: et non in sapientia carnali, sed in gratia Dei con-
versati sumus in hoc mundo: abundantius autem ad vos. [13] Non enim alia scribimus
vobis, quam quæ legistis, et cognovistis. Spero autem quod usque in finem cognosce-
tis, [14] sicut et cognovistis nos ex parte, quod gloria vestra sumus, sicut et vos nostra,
in die Domini nostri Iesu Christi.

PARS PRIMA.
Oratio Pauli apologetica, 1, 15—7, 16.

1. Apologia adventus dilati, 1, 15—2, 17.

[illegible]

[15] Et hac confidentia volui prius venire ad vos, ut secundam gratiam haberetis:
[16] et per vos transire in Macedoniam, et iterum a Macedonia venire ad vos, et a vobis
deduci in Iudæam. [17] Cum ergo hoc voluissem, numquid levitate usus sum? Aut
quæ cogito, secundum carnem cogito, ut sit apud me EST, et NON? [18] Fidelis
autem Deus, quia sermo noster, qui fuit apud vos, non est in illo EST, et NON.
[19] Dei enim filius Iesus Christus, qui in vobis per nos prædicatus est, per me, et
Silvanum, et Timotheum, non fuit EST et NON, sed EST in illo fuit. [20] Quotquot
enim promissiones Dei sunt, in illo EST: ideo et per ipsum Amen Deo ad gloriam
nostram. [21] Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, et qui unxit nos Deus:
[22] qui et signavit nos, et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.

1, 3 aEph 1, 3; 1 Ptr 1, 3.

23 Ego autem testem Deum invoco in animam meam, quod parcens vobis,
non veni ultra Corinthum: non quia dominamur fidei vestræ, sed adiutores sumus
gaudii vestri: nam fide statis. 2. 1 Statui autem hoc ipsum apud me, ne iterum
in tristitia venirem ad vos. 2 Si enim ego contristo vos: et quis est, qui me lætificet,
nisi qui contristatur ex me? 3 Et hoc ipsum scripsi vobis, ut non cum venero,
tristitiam super tristitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere: confidens
in omnibus vobis, quia meum gaudium, omnium vestrum est. 4 Nam ex multa
tribulatione, et angustia cordis scripsi vobis per multas lacrymas: non ut contristemini: sed ut sciatis, quam charitatem habeam abundantius in vobis.

sed propter tristem ecclesiæ Corinthiæ statum,

5 Si quis autem contristavit, non me contristavit: sed ex parte, ut non onerem
omnes vos. 6 Sufficit illi, qui eiusmodi est, obiurgatio hæc, quæ fit a pluribus:
7 ita ut econtrario magis donetis, et consolemini, ne forte abundantiori tristitia
absorbeatur qui eiusmodi est. 8 Propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum
charitatem. 9 Ideo enim et scripsi, ut cognoscam experimentum vestrum, an in
omnibus obedientes sitis. 10 Cui autem aliquid donastis, et ego: nam et ego quod
donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi, 11 ut non circumveniamur
a satana: non enim ignoramus cogitationes eius.

nunc vero in melius mutatum,

12 Cum venissem autem Troadem propter Evangelium Christi, et ostium mihi
apertum esset in Domino, 13 non habui requiem spiritui meo, eo quod non invenerim
Titum fratrem meum, sed valefaciens eis, profectus sum in Macedoniam. 14 Deo
autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, et odorem notitiæ suæ
manifestat per nos in omni loco: 15 quia Christi bonus odor sumus Deo in iis, qui
salvi fiunt, et in iis, qui pereunt: 16 aliis quidem odor mortis in mortem: aliis
autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis tam idoneus? 17 Non enim sumus sicut
plurimi, adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo,
in Christo loquimur.

pro qua mutatione gratias agit sincerus Christi apostolus.

2. Apologia libertatis suæ, 3, 1—5, 10.

3. 1 Incipimus iterum nosmetipsos commendare? aut numquid egemus (sicut
quidam) commendatitiis epistolis ad vos, aut ex vobis? 2 Epistola nostra vos estis,
scripta in cordibus nostris, quæ scitur, et legitur ab omnibus hominibus: 3 manifestati quod epistola estis Christi, ministrata a nobis, et scripta non atramento,
sed spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.

Corinthii sunt commendatio Pauli,

4 Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum: 5 non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex
Deo est: 6 qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti: non littera, sed
Spiritu: littera enim occidit, Spiritus autem vivificat.

ministri novi testamenti et Spiritus,

7 Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita
ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi propter gloriam vultus eius,
quæ evacuatur: 8 quomodo non magis ministratio Spiritus erit in gloria? 9 Nam
si ministratio damnationis gloria est: multo magis abundat ministerium iustitiæ
in gloria. 10 Nam nec glorificatum est, quod claruit in hac parte, propter excellentem
gloriam. 11 Si enim quod evacuatur, per gloriam est: multo magis quod manet,
in gloria est.

quod ministerium excelsius est quam veteris testamenti;

12 Habentes igitur talem spem, multa fiducia utimur: 13 [a]et non sicut Moyses
ponebat velamen super faciem suam, ut non intenderent filii Israel in faciem eius,
quod evacuatur, 14 sed obtusi sunt sensus eorum. Usque in hodiernum enim diem,
idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum, (quoniam
in Christo evacuatur) 15 sed usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen
positum est super cor eorum. 16 Cum autem conversus fuerit ad Dominum, auferetur velamen. 17 [b]Dominus autem Spiritus est: Ubi autem Spiritus Domini:
ibi libertas. 18 Nos vero omnes, revelata facie gloriam Domini speculantes, in
eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tamquam a Domini
Spiritu.

propterea Paulus multa cum libertate

3, *13* [a]Ex 34, 33. — *17* [b]Io 4, 24.

evangelium gloriæ Christi prædicat.

4. 1 Ideo habentes administrationem, iuxta quod misericordiam consecuti sumus, non deficimus. 2 sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo. 3 Quod si etiam opertum est Evangelium nostrum: in iis, qui pereunt, est opertum: 4 in quibus Deus huius sæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriæ Christi, qui est imago Dei. 5 Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Iesum Christum Dominum nostrum: nos autem servos vestros per Iesum: 6 quoniam Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei, in facie Christi Iesu.

in carne sua mortali mortem ac vitam Iesu circumferens.

7 Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus: ut sublimitas sit virtutis Dei, et non ex nobis. 8 In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: aporiamur, sed non destituimur: 9 persecutionem patimur, sed non derelinquimur: deiicimur, sed non perimus: 10 semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Iesu manifestetur in corporibus nostris. 11 Semper enim nos, qui vivimus, in mortem tradimur propter Iesum: ut et vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali. 12 Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis.

non præsentem tribulationem levem ac brevem sed æternum gloriæ pondus contemplans.

13 Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: [a]Credidi, Propter quod locutus sum: et nos credimus, propter quod et loquimur: 14 scientes quoniam qui suscitavit Iesum, et nos cum Iesu suscitabit, et constituet vobiscum. 15 Omnia enim propter vos: ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei. 16 Propter quod non deficimus: sed licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur: tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem. 17 Id enim, quod in præsenti est momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, 18 non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna sunt.

corpus glorificatum desiderans et Christo iudici placere contendens.

5. 1 Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis. 2 Nam et in hoc ingemiscimus, habitationem nostram, quæ de cælo est, superindui cupientes: 3 [b]si tamen vestiti, non nudi inveniamur. 4 Nam et qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati: eo quod nolumus expoliari, sed supervestiri, ut absorbeatur quod mortale est, a vita. 5 Qui autem efficit nos in hoc ipsum, Deus, qui dedit nobis pignus spiritus. 6 Audentes igitur semper, scientes quoniam dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino: (7 per fidem enim ambulamus, et non per speciem) 8 audemus autem, et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, et præsentes esse ad Dominum. 9 Et ideo contendimus sive absentes, sive præsentes placere illi. 10 [c]Omnes enim nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.

3. Apologia simplicitatis et sinceritatis suæ, 5, 11—7, 1.

[illegible]

11 Scientes ergo timorem Domini hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus. Spero autem et in conscientiis vestris manifestos nos esse. 12 Non iterum commendamus nos vobis, sed occasionem damus vobis gloriandi pro nobis: ut habeatis ad eos, qui in facie gloriantur, et non in corde. 13 Sive enim mente excedimus, Deo: sive sobrii sumus, vobis.

non sibi sed Christo vivit.

14 Charitas enim Christi urget nos: æstimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: 15 et pro omnibus mortuus est Christus: ut, et qui vivunt, iam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est et resurrexit. 16 Itaque nos ex hoc neminem novimus secundum carnem. Et si cognovimus secundum carnem Christum: sed nunc iam non novimus. 17 Si qua ergo in Christo nova creatura, vetera transierunt: [d]ecce facta sunt omnia nova.

omnes cum Deo reconciliare vult.

18 Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per Christum: et dedit nobis ministerium reconciliationis. 19 quoniam quidem Deus erat in Christo mundum

4, *13* [a]Ps 115, 10. — 5, *3* [b]Apc 16, 15. — *10* [c]Rom 14, 10. — *17* [d]Is 43, 19; Apc 21, 5.

reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, et posuit in nobis verbum
reconciliationis. 20 Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante
per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. 21 Eum, qui non noverat
peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso.

6. 1 Adiuvantes autem exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.
2 Ait enim: [a]Tempore accepto exaudivi te, et in die salutis adiuvi te. Ecce nunc
tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. 3 [b]nemini dantes ullam offensionem,
ut non vituperetur ministerium nostrum: 4 sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos
[c]sicut Dei ministros in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in
angustiis, 5 in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in
ieiuniis, 6 in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto,
in charitate non ficta, 7 in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iustitiæ a dextris,
et a sinistris, 8 per gloriam, et ignobilitatem, per infamiam, et bonam famam: ut
seductores, et veraces, sicut qui ignoti, et cogniti: 9 quasi morientes, et ecce vivi-
mus: ut castigati, et non mortificati: 10 quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut
egentes, multos autem locupletantes: tamquam nihil habentes, et omnia possidentes.

variis virtutibus ministrum Dei se exhibens;

11 Os nostrum patet ad vos o Corinthii, cor nostrum dilatatum est. 12 Non
angustiamini in nobis: angustiamini autem in visceribus vestris: 13 eandem autem
habentes remunerationem, tamquam filiis dico: dilatamini et vos.

Corinthii amori suo responde-ant,

14 Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio iustitiæ cum
iniquitate? Aut quæ societas luci ad tenebras? 15 Quæ autem conventio Christi
ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli? 16 Qui autem consensus templo Dei
cum idolis? [d]Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus: [e]Quoniam inhabitabo
in illis, et inambulabo inter eos, et ero illorum Deus, et ipsi erunt mihi populus.
17 Propter quod exite de medio eorum, et separamini, dicit Dominus, et immundum
ne tetigeritis: 18 et ego recipiam vos: [f]et ero vobis in patrem, et vos eritis mihi
in filios, et filias, dicit Dominus omnipotens. **7.** 1 Has ergo habentes promissiones,
charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis, et spiritus perficientes
sanctificationem in timore Dei.

vitiis autem gentium ne illaqueen-tur.

4. Apologia epistolæ prioris, 7, 2—16.

2 Capite nos. Neminem læsimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus.
3 Non ad condemnationem vestram dico. prædiximus enim quod in cordibus nostris
estis ad commoriendum, et ad convivendum. 4 Multa mihi fiducia est apud vos,
multa mihi gloriatio pro vobis, repletus sum consolatione, superabundo gaudio
in omni tribulatione nostra.

Corinthios caritate complectens

5 Nam et cum venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra,
sed omnem tribulationem passi sumus: foris pugnæ, intus timores. 6 Sed qui
consolatur humiles, consolatus est nos Deus in adventu Titi. 7 Non solum autem
in adventu eius, sed etiam in consolatione, qua consolatus est in vobis, referens
nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram æmulationem pro me, ita
ut magis gauderem.

de fructibus prioris epistolæ gaudet,

8 Quoniam etsi contristavi vos in epistola, non me pœnitet: etsi pœniteret,
videns quod epistola illa (etsi ad horam) vos contristavit; 9 nunc gaudeo: non
quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Contristati enim
estis secundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. 10 [g]Quæ enim
secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: sæculi
autem tristitia mortem operatur. 11 Ecce enim hoc ipsum, secundum Deum con-
tristari vos, quantam in vobis operatur solicitudinem: sed defensionem, sed indi-
gnationem, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vindictam. in omnibus
exhibuistis vos, incontaminatos esse negotio. 12 Igitur, etsi scripsi vobis, non
propter eum, qui fecit iniuriam, nec propter eum, qui passus est: sed ad manifestan-
dam solicitudinem nostram, quam habemus pro vobis 13 coram Deo: ideo consolati
sumus.

scilicet de tristitia salutari et sollicitu-dine

6, *2* [a]Is 49, 8. — *3* [b]1 Cor 10, 32. — *4* [c]1 Cor 4, 1. — *16* [d]1 Cor 3, 17; 6, 19. — [e]Lv 26, 12. — *18* [f]Ir 31, 9. — **7,** *10* [g]1 Ptr 2, 19.

ac de obedientia legato suo præstita

In consolatione autem nostra, abundantius magis gavisi sumus super gaudio
Titi, quia refectus est spiritus eius ab omnibus vobis. [14] et si quid apud illum de
vobis gloriatus sum, non sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus,
ita et gloriatio nostra, quæ fuit ad Titum, veritas facta est. [15] et viscera eius abun-
dantius in vobis sunt: reminiscentis omnium vestrum obedientiam: quomodo cum
timore, et tremore excepistis illum. [16] Gaudeo quod in omnibus confido in vobis.

PARS ALTERA.

Oratio Pauli parænetica, 8, 1—9, 15.

Ad insigne Macedonum exemplum

8. [1] Notam autem facimus vobis, fratres, gratiam Dei, quæ data est in
Ecclesiis Macedoniæ: [2] quod in multo experimento tribulationis abundantia gaudii
ipsorum fuit, et altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis
eorum: [3] quia secundum virtutem testimonium illis reddo, et supra virtutem
voluntarii fuerunt, [4] cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam, et com-
municationem ministerii, quod fit in Sanctos. [5] Et non sicut speravimus, sed
semetipsos dederunt primum Domino, deinde nobis per voluntatem Dei, [6] ita
ut rogaremus Titum: ut quemadmodum cœpit, ita et perficiat in vobis etiam
gratiam istam.

pro bona sua voluntate collectam inchoatam perficiant

[7] Sed sicut in omnibus abundatis fide, et sermone, et scientia, et omni solicitu-
dine, insuper et charitate vestra in nos, ut et in hac gratia abundetis. [8] Non quasi
imperans dico: sed per aliorum solicitudinem, etiam vestræ charitatis ingenium
bonum comprobans. [9] Scitis enim gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam
propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites essetis.
[10] Et consilium in hoc do: hoc enim vobis utile est, qui non solum facere, sed et
velle cœpistis ab anno priore: [11] nunc vero et facto perficite: ut quemadmodum
promptus est animus voluntatis, ita sit et perficiendi ex eo, quod habetis. [12] Si
enim voluntas prompta est, secundum id, quod habet, accepta est, non secundum
id, quod non habet. [13] Non enim ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed
ex æqualitate. [14] In præsenti tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat:
ut et illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum, ut fiat æqualitas, sicut
scriptum est: [15] [a]Qui multum non abundavit: et qui modicum, non minoravit.

et ministros collectæ perficiendæ amanter tractent:

[16] Gratias autem Deo, qui dedit eandem solicitudinem pro vobis in corde
Titi, [17] quoniam exhortationem quidem suscepit: sed cum solicitior esset, sua
voluntate profectus est ad vos. [18] Misimus etiam cum illo fratrem, cuius laus est
in Evangelio per omnes Ecclesias: [19] non solum autem, sed et ordinatus est ab
Ecclesiis comes peregrinationis nostræ in hanc gratiam, quæ ministratur a nobis
ad Domini gloriam, et destinatam voluntatem nostram: [20] devitantes hoc, ne
quis nos vituperet in hac plenitudine, quæ ministratur a nobis. [21] [b]Providemus
enim bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. [22] Misimus autem
cum illis et fratrem nostrum, quem probavimus in multis sæpe solicitum esse:
nunc autem multo solicitiorem, confidentia multa in vos, [23] sive pro Tito, qui est
socius meus, et in vos adiutor, sive fratres nostri, Apostoli Ecclesiarum, gloria
Christi. [24] Ostensionem ergo, quæ est charitatis vestræ, et nostræ gloriæ pro vobis,
in illos ostendite in faciem Ecclesiarum.

9. [1] Nam de ministerio, quod fit in sanctos ex abundanti est mihi scribere
vobis. [2] Scio enim promptum animum vestrum: pro quo de vobis glorior apud
Macedones. Quoniam et Achaia parata est ab anno præterito, et vestra æmulatio
provocavit plurimos. [3] Misi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur
in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati sitis: [4] ne cum venerint Macedones
mecum, et invenerint vos imparatos, erubescamus nos (ut non dicamus vos) in
hac substantia. [5] Necessarium ergo existimavi rogare fratres, ut præveniant ad
vos, et præparent repromissam benedictionem hanc paratam esse sic, quasi bene-
dictionem, non tamquam avaritiam.

8, *15* [a]Ex 16, 18. — *21* [b]Rom 12, 17.

6 Hoc autem dico: Qui parce seminat, parce et metet: et qui seminat in bene-
dictionibus, de benedictionibus et metet. 7 Unusquisque prout destinavit in corde
suo, non ex tristitia, aut ex necessitate: [a]hilarem enim datorem diligit Deus.

abundanter et hilariter.

8 Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus
semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum, 9 sicut
scriptum est: [b]Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in sæculum sæculi.
10 Qui autem administrat semen seminanti: et panem ad manducandum præstabit,
et multiplicabit semen vestrum, et augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ:
11 ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur
per nos gratiarum actionem Deo. 12 Quoniam ministerium huius officii non solum
supplet ea, quæ desunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones
in Domino, 13 per probationem ministerii huius, glorificantes Deum in obedientia
confessionis vestræ, in Evangelium Christi, et simplicitate communicationis in
illos, et in omnes, 14 et in ipsorum obsecratione pro vobis, desiderantium vos
propter eminentem gratiam Dei in vobis. 15 Gratias Deo super inenarrabili dono eius.

ob benedictionem Dei stipem porrigant.

PARS TERTIA.

Oratio Pauli polemica, 10, 1—12, 18.

I. De potestate apostolica, 10, 1—11.

10. 1 Ipse autem ego Paulus obsecro vos per mansuetudinem, et modestiam
Christi, qui in facie quidem humilis sum inter vos, absens autem confido in vobis.
2 Rogo autem vos ne præsens audeam per eam confidentiam, qua existimor audere
in quosdam, qui arbitrantur nos tamquam secundum carnem ambulemus. 3 In
carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus. 4 Nam arma militiæ
nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, con-
silia destruentes, 5 et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei,
et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, 6 et in
promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit vestra
obedientia.

Omnem inobedientiam ulciscitur,

7 Quæ secundum faciem sunt, videte. Si quis confidit sibi Christi se esse, hoc
cogitet iterum apud se: quia sicut ipse Christi est, ita et nos. 8 Nam, et si amplius
aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in ædifi-
cationem, et non in destructionem vestram: non erubescam. 9 Ut autem non
existimer tamquam terrere vos per epistolas: 10 quoniam quidem epistolæ, inquiunt,
graves sunt et fortes: præsentia autem corporis infirma, et sermo contemptibilis:
11 hoc cogitet qui eiusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes,
tales et præsentes in facto.

non solum absens sed etiam præsens.

II. De gloriatione apostolica, 10, 12—12, 18.

1. In propriis laboribus gloriatur, 10, 12—18.

12 Non enim audemus inserere, aut comparare nos quibusdam, qui seipsos
commendant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, et comparantes nosmetipsos
nobis. 13 Nos autem non in immensum gloriabimur, [c]sed secundum mensuram
regulæ, qua mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi usque ad vos. 14 Non
enim quasi non pertingentes ad vos, superextendimus nos: usque ad vos enim
pervenimus in Evangelio Christi. 15 non in immensum gloriantes in alienis labori-
bus: spem autem habentes crescentis fidei vestræ, in vobis magnificari secundum
regulam nostram in abundantiam, 16 etiam in illa, quæ ultra vos sunt, evangelizare,
non in aliena regula in iis quæ præparata sunt gloriari. 17 [d]Qui autem gloriatur,
in Domino glorietur. 18 Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est:
sed quem Deus commendat.

Non in alienis, ut adversarii.

9, *7* [a]Sir 35, 11. — *9* [b]Ps 111, 9. — **10,** *13* [c]Eph 4, 7. — *17* [d]Ir 9, 23; 1 Cor 1, 31.

2. In gratuita prædicatione gloriatur, 11, 1—15.

Corinthios æmulatus, se magnis apostolis inferiorem esse negat.

11. 1 Utinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ, sed et supportate
me: 2 Æmulor enim vos Dei æmulatione. Despondi enim vos uni viro virginem
castam exhibere Christo. 3 Timeo autem ne [a]sicut serpens Hevam seduxit astutia
sua, ita corrumpantur sensus vestri, et excidant a simplicitate, quæ est in Christo.
4 Nam si is, qui venit, alium Christum prædicat, quem non prædicavimus, aut
alium spiritum accipitis, quem non accepistis: aut aliud Evangelium, quod non
recepistis: recte pateremini. 5 Existimo enim nihil me minus fecisse a magnis
Apostolis. 6 Nam etsi imperitus sermone, sed non scientia, in omnibus autem
manifestati sumus vobis.

Se pseudo-apostolis summa abstinentia superiorem esse affirmat.

7 Aut numquid peccatum feci, me ipsum humilians, ut vos exaltemini? quoniam
gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis? 8 Alias Ecclesias expoliavi, accipiens
stipendium ad ministerium vestrum. 9 Et cum essem apud vos, et egerem; nulli
onerosus fui: nam quod mihi deerat, suppleverunt fratres, qui venerunt a Macedonia:
et in omnibus sine onere me vobis servavi, et servabo. 10 Est veritas Christi in
me, quoniam hæc gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiæ. 11 Quare?
quia non diligo vos? Deus scit. 12 Quod autem facio, et faciam: ut amputem
occasionem eorum, qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur, inveniantur sicut
et nos. 13 Nam eiusmodi pseudoapostoli, sunt operarii subdoli, transfigurantes
se in apostolos Christi. 14 Et non mirum: ipse enim satanas transfigurat se in
angelum lucis. 15 non est ergo magnum, si ministri eius transfigurentur velut
ministri iustitiæ: quorum finis erit secundum opera ipsorum.

3. In natalibus suis et laboribus apostolicis gloriatur, 11, 16—33.

Improbitate et insolentia minus est.

16 Iterum dico, (ne quis me putet insipientem esse, alioquin velut insipientem
accipite me, ut et ego modicum quid glorier) 17 quod loquor, non loquor secundum
Deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia gloriæ. 18 Quoniam multi gloriantur
secundum carnem: et ego gloriabor. 19 Libenter enim suffertis insipientes: cum sitis
ipsi sapientes. 20 Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat,
si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos cædit. 21 Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in insipientia
dico) audeo et ego:

Natalibus par est, laboribus apostolicis plus est quam pseudo-apostoli.

22 Hebræi sunt, et ego: Israelitæ sunt, et ego: Semen Abrahæ sunt, et ego:
23 Ministri Christi sunt, (ut minus sapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis,
in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. 24 A
Iudæis quinquies, [b]quadragenas, una minus, accepi. 25 [c]Ter virgis cæsus sum,
[d]semel lapidatus sum, [e]ter naufragium feci, nocte et die in profundo maris fui.
26 in itineribus sæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere,
periculis ex Gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari,
periculis in falsis fratribus: 27 in labore, et ærumna, in vigiliis multis, in fame,
et siti, in ieiuniis multis, in frigore, et nuditate, 28 præter illa, quæ extrinsecus
sunt, instantia mea quotidiana, solicitudo omnium Ecclesiarum. 29 Quis infirmatur,
et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror? 30 Si gloriari oportet:
quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor. 31 Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi,
qui est benedictus in sæcula, scit quod non mentior. 32 [f]Damasci præpositus
Gentis Aretæ regis, custodiebat civitatem Damascenorum ut me comprehenderet:
33 et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, et sic effugi manus eius.

4. In visionibus et infirmitatibus gloriatur, 12, 1—10.

Ad tertium cælum et in paradisum raptus est.

12. 1 Si gloriari oportet (non expedit quidem:) veniam autem ad visiones,
et revelationes Domini. 2 [g]Scio hominem in Christo ante annos quattuordecim,
sive in corpore nescio, sive extra corpus nescio, Deus scit, raptum huiusmodi usque
ad tertium cælum. 3 Et scio huiusmodi hominem sive in corpore, sive extra corpus

11, *3* [a]Gn 3, 4. — *24* [b]Dt 25, 3. — *25* [c]Act 16, 22. — [d]Act 14, 18. — [e]Act 27, 2. —
32 [f]Act 9, 24. — 12, *2* [g]Act 9, 3.

nescio, Deus scit: 4 quoniam raptus est in Paradisum: et audivit arcana verba,
quæ non licet homini loqui. 5 Pro huiusmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor
nisi in infirmitatibus meis. 6 Nam, et si voluero gloriari, non ero insipiens: veritatem
enim dicam: parco autem, ne quis me existimet supra id, quod videt in me, aut
aliquid audit ex me.

7 Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis cum infirmatur,
meæ angelus satanæ, qui me colaphizet. 8 Propter quod ter Dominum rogavi tunc gratia
ut discederet a me: 9 et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate Christi potens est.
perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus
Christi. 10 Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in
necessitatibus, in persequutionibus, in angustiis pro Christo: Cum enim infirmor,
tunc potens sum.

5. Propter necessitatem gloriatur, 12, 11—18.

11 Factus sum insipiens, vos me coegistis. Ego enim a vobis debui commendari: Corinthii non
nihil enim minus fui ab iis, qui sunt supra modum Apostoli: tametsi nihil sum: commen-
12 signa tamen Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis, darunt apostolum,
et prodigiis, et virtutibus. 13 Quid est enim, quod minus habuistis præ ceteris
Ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc iniuriam.

14 Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vos: et non ero gravis vobis. Non enim suæ utilitatis imme-
quæro quæ vestra sunt, sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, morem.
sed parentes filiis. 15 Ego autem libentissime impendam, et superimpendar ipse
pro animabus vestris: licet plus vos diligens, minus diligar. 16 Sed esto: ego vos
non gravavi: sed cum essem astutus, dolo vos cepi. 17 Numquid per aliquem eorum,
quos misi ad vos, circumveni vos? 18 Rogavi Titum, et misi cum illo fratrem.
Numquid Titus vos circumvenit? nonne eodem spiritu ambulavimus? nonne iisdem
vestigiis?

Epilogus, 12, 19—13, 13.

1. Monitiones opportunæ, 12, 19—13, 10.

19 Olim putatis quod excusemus nos apud vos? Coram Deo in Christo loquimur: Non ad iudices suos
omnia autem charissimi propter ædificationem vestram. 20 Timeo enim ne forte sed ad filios
cum venero, non quales volo, inveniam vos: et ego inveniar a vobis, qualem non corrigendos locutus est,
vultis: ne forte contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, detractiones,
susurrationes, inflationes, seditiones sint inter vos: 21 ne iterum cum venero,
humiliet me Deus apud vos, et lugeam multos ex iis, qui ante peccaverunt, et
non egerunt pœnitentiam super immunditia, et fornicatione, et impudicitia, quam
gesserunt.

13. 1 Ecce tertio hoc venio ad vos: [a]In ore duorum, vel trium testium stabit ipse impœnitentes
omne verbum. 2 Prædixi, et prædico, ut præsens, et nunc absens iis, qui ante iudicabit
peccaverunt, et ceteris omnibus, quoniam si venero iterum, non parcam. 3 An et castigabit,
experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Christus, qui in vobis non infirmatur,
sed potens est in vobis? 4 Nam etsi crucifixus est ex infirmitate: sed vivit ex virtute
Dei. Nam et nos infirmi sumus in illo: sed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis.
5 Vosmetipsos tentate si estis in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos
quia Christus Iesus in vobis est? nisi forte reprobi estis. 6 Spero autem quod
cognoscetis, quia nos non sumus reprobi.

7 Oramus autem Deum ut nihil mali faciatis, non ut nos probati appareamus, emendatos
sed ut vos quod bonum est faciatis: nos autem ut reprobi simus. 8 Non enim pos- vero non puniet.
sumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate. 9 Gaudemus enim, quoniam
nos infirmi sumus, vos autem potentes estis. Hoc et oramus vestram consummatio-
nem. 10 Ideo hæc absens scribo, ut non præsens durius agam secundum potestatem,
quam Dominus dedit mihi in ædificationem, et non in destructionem.

13, *1* [a]Dt 19, 15; Mt 18, 16; Io 8, 17; Hbr 10, 28.

2. Conclusio epistolaris, 13, 11—13.

Exhortatio,
11 De cetero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini, idem sapite, pacem
habete, et Deus pacis, et dilectionis erit vobiscum.
salutationes,
12 Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti.
benedictio.
13 Gratia Domini nostri Iesu Christi, et charitas Dei, et communicatio sancti
Spiritus sit cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD GALATAS.

Exordium, 1, 1—10.

Salutatio apostolica.
1. 1 Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Iesum
Christum, et Deum Patrem, qui suscitavit eum a mortuis: 2 et qui mecum sunt
omnes fratres, Ecclesiis Galatiæ. 3 Gratia vobis, et pax a Deo Patre, et Domino
nostro Iesu Christo, 4 qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos
de præsenti sæculo nequam, secundum voluntatem Dei et Patris nostri, 5 cui
est gloria in sæcula sæculorum: Amen.

admiratio et reprehensio.
6 Miror quod sic tam cito transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi
in aliud Evangelium: 7 quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant,
et volunt convertere Evangelium Christi. 8 Sed licet nos, aut Angelus de cælo
evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. 9 Sicut
prædiximus, et nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id, quod
accepistis, anathema sit. 10 Modo enim hominibus suadeo, an Deo? An quæro
hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.

PARS PRIMA.

Sermo apologeticus, 1, 11—2, 21.

1. Apologia veri apostolatus, 1, 11—24.

Paulus evangelium non ab hominibus accepit,
11 [a]Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum est
a me, quia non est secundum hominem: 12 [b]neque enim ego ab homine accepi
illud, neque didici, sed per revelationem Iesu Christi.

neque ante conversionem
13 Audistis enim conversationem meam aliquando in Iudaismo: quoniam supra
modum persequebar Ecclesiam Dei, et expugnabam illam, 14 et proficiebam in
Iudaismo supra multos coætaneos meos in genere meo, abundantius æmulator
existens paternarum mearum traditionum.

neque vero post eam
15 Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, et vocavit
per gratiam suam, 16 ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum
in Gentibus: continuo non acquievi carni et sanguini, 17 neque veni Ierosolymam
ad antecessores meos Apostolos: sed abii in Arabiam: et iterum reversus sum
Damascum: 18 deinde post annos tres veni Ierosolymam videre Petrum, et mansi
apud eum diebus quindecim: 19 alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi
Iacobum fratrem Domini. 20 Quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo quia non
mentior. 21 Deinde veni in partes Syriæ, et Ciliciæ. 22 Eram autem ignotus facie
Ecclesiis Iudææ, quæ erant in Christo: 23 tantum autem auditum habebant:
Quoniam qui persequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando
expugnabat: 24 et in me clarificabant Deum.

1, *11* [a]1 Cor 15, 1. — *12* [b]Eph 3, 3.

2. Apologia veri evangelii, 2, 1—21.

2. 1 Deinde post annos quattuordecim, iterum ascendi Ierosolymam cum Evangelium Paulinum
Barnaba, assumpto et Tito. 2 Ascendi autem secundum revelationem: et con- Ierosolymis
tuli cum illis Evangelium, quod prædico in Gentibus, seorsum autem iis, qui vide- ab apostolis approbatum
bantur aliquid esse: ne forte in vacuum currerem, aut cucurrissem. 3 Sed neque
Titus, qui mecum erat, cum esset Gentilis, compulsus est circumcidi: 4 sed propter
subintroductos falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram,
quam habemus in Christo Iesu, ut nos in servitutem redigerent. 5 Quibus neque
ad horam cessimus subiectione, ut veritas Evangelii permaneat apud vos: 6 ab
iis autem, qui videbantur esse aliquid, (quales aliquando fuerint, nihil mea interest.
[a]Deus personam hominis non accipit) mihi enim qui videbantur esse aliquid, nihil
contulerunt. 7 Sed econtra cum vidissent quod creditum est mihi Evangelium
præputii, sicut et Petro circumcisionis: (8 qui enim operatus est Petro in Aposto-
latum circumcisionis, operatus est et mihi inter Gentes) 9 et cum cognovissent
gratiam, quæ data est mihi, Iacobus, et Cephas, et Ioannes, qui videbantur columnæ
esse, dextras dederunt mihi, et Barnabæ societatis: ut nos in Gentes, ipsi autem in
circumcisionem: 10 tantum ut pauperum memores essemus, quod etiam solicitus
fui hoc ipsum facere.

11 Cum autem venisset Cephas Antiochiam: in faciem ei restiti, quia repre- et Antiochiæ
hensibilis erat. 12 Prius enim quam venirent quidam a Iacobo, cum Gentibus edebat: publice
cum autem venissent, subtrahebat, et segregabat se timens eos, qui ex circumcisione vindicatum est.
erant. 13 Et simulationi eius consenserunt ceteri Iudæi, ita ut et Barnabas duceretur
ab eis in illam simulationem. 14 Sed cum vidissem quod non recte ambularent
ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu, cum Iudæus sis, gentiliter
vivis, et non Iudaice: quomodo Gentes cogis Iudaizare? 15 Nos natura Iudæi,
et non ex Gentibus peccatores. 16 Scientes autem quod non iustificatur homo ex
operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi: et nos in Christo Iesu credimus, ut iusti-
ficemur ex fide Christi, et non ex operibus legis: [b]propter quod ex operibus legis
non iustificabitur omnis caro. 17 Quod si quærentes iustificari in Christo, inventi
sumus et ipsi peccatores, numquid Christus peccati minister est? Absit. 18 Si
enim quæ destruxi, iterum hæc ædifico: prævaricatorem me constituo. 19 Ego
enim per legem, legi mortuus sum, ut Deo vivam: Christo confixus sum cruci.
20 Vivo autem, iam non ego: vivit vero in me Christus. Quod autem nunc vivo
in carne: in fide vivo filii Dei, qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me. 21 Non
abiicio gratiam Dei. Si enim per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.

PARS ALTERA.
Sermo dogmaticus, 3, 1—4, 31.

1. Iustitia e fide oritur, non observatione legis acquiritur, 3, 1—29.

3. 1 O insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati, ante quorum Hæc comprobant:
oculos Iesus Christus præscriptus est, in vobis crucifixus?

2 Hoc solum a vobis volo discere: Ex operibus legis Spiritum accepistis, an experientia Galatarum,
ex auditu fidei? 3 Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne consum-
memini? 4 Tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa. 5 Qui ergo tribuit
vobis Spiritum, et operatur virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei?

6 Sicut scriptum est: [c]Abraham credidit Deo, et reputatum est illi ad iustitiam. exemplum Abrahæ,
7 Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt, ii sunt filii Abrahæ. 8 Providens autem
Scriptura quia ex fide iustificat Gentes Deus, prænunciavit Abrahæ: [d]Quia bene-
dicentur in te omnes Gentes. 9 Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli
Abraham.

2, *6* [a]Dt 10, 17; Iob 34, 19; Sap 6, 8; Sir 35, 15; Act 10, 34; Rom 2, 11; Eph 6, 9; Col 3, 25; 1 Ptr 1, 17. — *16* [b]Rom 3, 20. — 3, *6* [c]Gn 15, 6; Rom 4, 3; Iac 2, 23. — *8* [d]Gn 12, 3; Sir 44, 20.

natura legis,
10 Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est
enim: aMaledictus omnis, qui non permanserit in omnibus, quæ scripta sunt in
Libro legis ut faciat ea. 11 Quoniam autem in lege nemo iustificatur apud Deum,
manifestum est: bquia iustus ex fide vivit. 12 Lex autem non est ex fide, sed, cQui
fecerit ea, vivet in illis. 13 Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro
nobis maledictum: quia scriptum est: dMaledictus omnis qui pendet in ligno:
14 ut in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Christo Iesu, ut pollicitationem Spiritus
accipiamus per fidem.

promissio Dei.
15 Fratres (secundum hominem dico) etamen hominis confirmatum testamentum
nemo spernit, aut superordinat. 16 Abrahæ dictæ sunt promissiones, et semini
eius. Non dicit: Et seminibus, quasi in multis: sed quasi in uno: Et semini tuo,
qui est Christus. 17 Hoc autem dico, testamentum confirmatum a Deo: quæ post
quadringentos et triginta annos facta est Lex, non irritum facit ad evacuandam
promissionem. 18 Nam si ex lege hereditas, iam non ex promissione. Abrahæ
autem per repromissionem donavit Deus.

finis legis.
19 Quid igitur lex? Propter transgressiones posita est donec veniret semen,
cui promiserat, ordinata per angelos in manu mediatoris. 20 Mediator autem unius
non est: Deus autem unus est. 21 Lex ergo adversus promissa Dei? Absit. Si enim
data esset lex, quæ posset vivificare, vere ex lege esset iustitia. 22 fSed conclusit
Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus.
23 Prius autem quam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem,
quæ revelanda erat. 24 Itaque lex pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide
iustificemur. 25 At ubi venit fides, iam non sumus sub pædagogo. 26 Omnes enim
filii Dei estis per fidem, quæ est in Christo Iesu. 27 gQuicumque enim in Christo
baptizati estis, Christum induistis. 28 Non est Iudæus, neque Græcus: non est
servus, neque liber: non est masculus, neque femina. Omnes enim vos unum estis
in Christo Iesu. 29 Si autem vos Christi: ergo semen Abrahæ estis, secundum
promissionem heredes.

2. Christiani in statu libertatis versantur, 4, 1—31a.

V. T. fuit status servitutis, N. T. est status libertatis:
4. 1 Dico autem: Quanto tempore heres parvulus est, nihil differt a servo,
cum sit dominus omnium: 2 sed sub tutoribus, et actoribus est usque ad præfinitum
tempus a patre: 3 ita et nos cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus
servientes. 4 At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum
ex muliere, factum sub lege, 5 ut eos, qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem
filiorum reciperemus. 6 Quoniam autem estis filii, misit Deus Spiritum filii sui
in corda vestra clamantem: Abba, Pater. 7 Itaque iam non est servus, sed filius:
Quod si filius: et heres per Deum.

ideo Galatæ ... in servitutem ... tentantur.
8 Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis, qui natura non sunt dii, serviebatis.
9 Nunc autem cum cognoveritis Deum, immo cogniti sitis a Deo: quomodo con-
vertimini iterum ad infirma, et egena elementa, quibus denuo servire vultis?
10 Dies observatis, et menses, et tempora, et annos. 11 Timeo vos, ne forte sine
causa laboraverim in vobis.

[illegible]
12 Estote sicut ego, quia et ego sicut vos: fratres obsecro vos: Nihil me læsistis.
13 Scitis autem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis iampridem: et
tentationem vestram in carne mea 14 non sprevistis, neque respuistis: sed sicut
Angelum Dei excepistis me, sicut Christum Iesum. 15 Ubi est ergo beatitudo
vestra? Testimonium enim perhibeo vobis, quia, si fieri posset, oculos vestros
eruissetis, et dedissetis mihi. 16 Ergo inimicus vobis factus sum, verum dicens
vobis? 17 Æmulantur vos non bene: sed excludere vos volunt, ut illos æmulemini.
18 Bonum autem æmulamini in bono semper: et non tantum cum præsens sum
apud vos. 19 Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.
20 Vellem autem esse apud vos modo, et mutare vocem meam: quoniam confundor
in vobis.

10 aDt 27, 26. — *11* bHab 2, 4; Rom 1, 17. — *12* cLv 18, 5. — *13* dDt 21, 23. —
15 eHbr 9, 17. — *22* fRom 3, 9. — *27* gRom 6, 4.

21 Dicite mihi qui sub lege vultis esse: legem non legistis? 22 Scriptum est Agar et Ismael
enim: Quoniam Abraham duos filios habuit: [a]unum de ancilla, [b]et unum de libera. vetus, Sara
23 Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est: qui autem de libera, per repromis- et Isaac novum
sionem: 24 quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta. Unum fœdus præfigurarunt.
quidem in monte Sina, in servitutem generans: quæ est Agar: 25 Sina enim mons
est in Arabia, qui coniunctus est ei, quæ nunc est Ierusalem, et servit cum filiis
suis. 26 Illa autem, quæ sursum est Ierusalem, libera est, quæ est mater nostra.
27 Scriptum est enim:

[c]Lætare sterilis, quæ non paris: erumpe, et clama, quæ non parturis:
quia multi filii desertæ, magis quam eius, quæ habet virum.

28 [d]Nos autem fratres secundum Isaac promissionis filii sumus. 29 Sed quomodo
tunc is, qui secundum carnem natus fuerat, persequebatur eum, qui secundum
spiritum: ita et nunc. 30 Sed quid dicit Scriptura? [e]Eiice ancillam, et filium eius:
non enim heres erit filius ancillæ cum filio liberæ. 31 Itaque, fratres, non sumus
ancillæ filii, sed liberæ:

PARS TERTIA.

Sermo paræneticus, 4, 31b—6, 10.

1. Monita generalia, 4, 31b—5, 25.

qua libertate Christus nos liberavit. 5. 1 State, et nolite iterum iugo servi- In libertate permaneant
tutis contineri. 2 [f]Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam si circumcidamini, Christus neve in
vobis nihil proderit. 3 Testificor autem rursus omni homini circumcidenti se, servitutem revertantur.
quoniam debitor est universæ legis faciendæ. 4 Evacuati estis a Christo, qui in
lege iustificamini: a gratia excidistis. 5 Nos enim spiritu ex fide, spem iustitiæ
expectamus. 6 Nam in Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præ-
putium: sed fides, quæ per charitatem operatur.
7 Currebatis bene: quis vos impedivit veritati non obedire? 8 Persuasio seductores iudicium
hæc non est ex eo, qui vocat vos. 9 [g]Modicum fermentum totam massam corrumpit. portabunt.
10 Ego confido in vobis in Domino, quod nihil aliud sapietis: qui autem conturbat
vos, portabit iudicium, quicumque est ille. 11 Ego autem, fratres, si circumcisionem
adhuc prædico: quid adhuc persecutionem patior? Ergo evacuatum est scandalum
crucis. 12 Utinam et abscindantur qui vos conturbant.
13 Vos enim in libertatem vocati estis fratres: tantum ne libertatem in occasio- Christiani non
nem detis carnis, sed per charitatem Spiritus servite invicem. 14 Omnis enim lex secundum
in uno sermone impletur: [h]Diliges proximum tuum sicut te ipsum. 15 Quod si carnem sed spiritum
invicem mordetis, et comeditis: videte ne ab invicem consumamini. 16 Dico autem: vivere debent.
[i]Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. 17 Caro enim concupiscit
adversus spiritum: spiritus autem adversus carnem: hæc enim sibi invicem ad-
versantur: ut non quæcumque vultis, illa faciatis. 18 Quod si spiritu ducimini,
non estis sub lege. 19 Manifesta sunt autem opera carnis: quæ sunt fornicatio,
immunditia, impudicitia, luxuria, 20 idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ,
contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, 21 invidiæ, homicidia,
ebrietates, comessationes, et his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi: quoniam
qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. 22 Fructus autem Spiritus est:
charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, 23 mansuetudo,
fides, modestia, continentia, castitas. Adversus huiusmodi non est lex. 24 Qui autem
sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, et concupiscentiis. 25 Si spiritu
vivimus, spiritu et ambulemus.

2. Monita specialia, 5, 26—6, 10.

26 Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem in- De gloriæ aviditate,
videntes.

4, *22* [a]Gn 16, 15. — [b]Gn 21, 2. — *27* [c]Is 54, 1. — *28* [d]Rom 9, 8. — *30* [e]Gn 21, 10. —
5, *2* [f]Act 15, 1 s. — *9* [g]1 Cor 5, 6. — *14* [h]Lv 19, 18; Mt 22, 39; Rom 13, 9. — *16* [i]1 Ptr 2, 11.

de correctione fraterna.

6. [1] Fratres, et si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spiri-
tuales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne et
tu tenteris.

de mutua defectuum tolerantia.

[2] Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi. [3] Nam si
quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. [4] Opus autem suum
probet unusquisque, et sic in semetipso tantum gloriam habebit, et non in altero.
[5] aUnusquisque enim onus suum portabit.

de beneficentia.

[6] Communicet autem is, qui catechizatur verbo, ei, qui se catechizat, in
omnibus bonis.

de bonis operibus.

[7] Nolite errare: Deus non irridetur. [8] Quæ enim seminaverit homo, hæc et
metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem: qui
autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. [9] bBonum autem
facientes, non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes.

conclusio

[10] Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem
ad domesticos fidei.

Epilogus, 6, 11—18.

In iactantiam et Pauli gloria.

[11] Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu. [12] Quicumque enim volunt
placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantum ut crucis Christi persecutionem
non patiantur. [13] Neque enim qui circumciduntur, legem custodiunt: sed volunt
vos circumcidi, ut in carne vestra glorientur. [14] Mihi autem absit gloriari, nisi
in cruce Domini nostri Iesu Christi: per quem mihi mundus crucifixus est, et ego
mundo. [15] In Christo enim Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium,
sed nova creatura.

regula sequenda.

[16] Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos, et misericordia,
et super Israel Dei. [17] De cetero nemo mihi molestus sit: ego enim stigmata Domini
Iesu in corpore meo porto.

benedictio.

[18] Gratia Domini nostri Iesu Christi, cum spiritu vestro, fratres. Amen.

6, *5* a1 Cor 3, 8. — *9* b2 Thes 3, 13.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD EPHESIOS.

Exordium, 1, 1—14.

1. 1 Paulus Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, omnibus sanctis, *Salutatio apostolica,*
qui sunt Ephesi, et fidelibus in Christo Iesu. 2 Gratia vobis, et pax a Deo Patre
nostro, et Domino Iesu Christo.
3 [a]Benedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in *gratiarum actio pro electione ab æterno,*
omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo, 4 sicut elegit nos in ipso
ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu eius
in charitate. 5 Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum
in ipsum: secundum propositum voluntatis suæ, 6 in laudem gloriæ gratiæ suæ,
in qua gratificavit nos in dilecto filio suo. 7 In quo habemus redemptionem per *pro redemptione in tempore,*
sanguinem eius, remissionem peccatorum secundum divitias gratiæ eius, 8 quæ
superabundavit in nobis in omni sapientia, et prudentia: 9 ut notum faceret
nobis sacramentum voluntatis suæ, secundum beneplacitum eius, quod proposuit
in eo, 10 in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo,
quæ in cælis, et quæ in terra sunt, in ipso: 11 In quo etiam et nos sorte vocati *pro pignore hereditatis futuræ.*
sumus prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum
consilium voluntatis suæ: 12 ut simus in laudem gloriæ eius nos, qui ante speravimus
in Christo: 13 In quo et vos, cum audissetis verbum veritatis, (Evangelium salutis
vestræ) in quo et credentes signati estis Spiritu promissionis sancto, 14 qui est
pignus hereditatis nostræ, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius.

PARS PRIOR.
Descriptio ecclesiæ theoretica, 1, 15—3, 21.

1. De uno ecclesiæ capite, 1, 15—23.

15 Propterea et ego audiens fidem vestram, quæ est in Domino Iesu, et dilec- *Sciant Christum suscitatum et mire exaltatum esse caput ecclesiæ.*
tionem in omnes sanctos, 16 non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri
faciens in orationibus meis: 17 ut Deus, Domini nostri Iesu Christi pater gloriæ,
det vobis spiritum sapientiæ et revelationis, in agnitione eius: 18 illuminatos oculos
cordis vestri, ut sciatis quæ sit spes vocationis eius, et quæ divitiæ gloriæ hereditatis
eius in sanctis, 19 et quæ sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos, qui
credimus [b]secundum operationem potentiæ virtutis eius, 20 quam operatus
est in Christo, suscitans illum a mortuis, et constituens ad dexteram suam in cæ-
lestibus: 21 supra omnem principatum et potestatem, et virtutem, et domina-
tionem, et omne nomen, quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in
futuro. 22 [c]Et omnia subiecit sub pedibus eius: et ipsum dedit caput supra omnem
Ecclesiam, 23 quæ est corpus ipsius, et plenitudo eius, qui omnia in omnibus
adimpletur.

2. De uno ecclesiæ corpore, 2, 1—22.

2. 1 Et [d]vos, cum essetis mortui delictis, et peccatis vestris, 2 in quibus *Gentes et Iudæi cum Christo resuscitati et exaltati*
aliquando ambulastis secundum sæculum mundi huius, secundum principem

---

1, *3* [a]2 Cor 1, 3; 1 Ptr 1, 3. — *19* [b]Inf 3, 7. — *22* [c]Ps 8, 8. — 2, *1* [d]Col 2, 13.

potestatis aeris huius, spiritus, qui nunc operatur in filios diffidentiæ, 3 in quibus
et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostræ, facientes
voluntatem carnis, et cogitationum, et eramus natura filii iræ, sicut et ceteri:
4 Deus autem, qui dives est in misericordia, propter nimiam charitatem suam,
qua dilexit nos, 5 et cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo,
(cuius gratia estis salvati) 6 et conresuscitavit, et consedere fecit in cælestibus
in Christo Iesu: 7 ut ostenderet in sæculis supervenientibus abundantes divitias
gratiæ suæ in bonitate super nos in Christo Iesu. 8 Gratia enim estis salvati per
fidem, et hoc non ex vobis: Dei enim donum est, 9 non ex operibus, ut nequis
glorietur. 10 Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis,
quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.

in Christo in unum novum hominem conduntur.

11 Propter quod memores estote, quod aliquando vos Gentes in carne, qui
dicimini præputium ab ea, quæ dicitur circumcisio in carne, manu facta: 12 quia
eratis illo in tempore sine Christo, alienati a conversatione Israel, et hospites testa-
mentorum, promissionis spem non habentes, et sine Deo in hoc mundo. 13 Nunc
autem in Christo Iesu vos, qui aliquando eratis longe, facti estis prope in sanguine
Christi. 14 Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium parietem
maceriæ solvens, inimicitias in carne sua: 15 legem mandatorum decretis evacuans,
ut duos condat in semetipso in unum novum hominem, faciens pacem, 16 et recon-
ciliet ambos in uno corpore, Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso.
17 Et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longe fuistis, et pacem iis, qui prope.
18 [a]quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno Spiritu ad Patrem.

in templum sanctum Dei coædificantur.

19 Ergo iam non estis hospites, et advenæ: sed estis cives sanctorum, et domestici
Dei: 20 superædificati super fundamentum Apostolorum, et Prophetarum, ipso
summo angulari lapide Christo Iesu: 21 in quo omnis ædificatio constructa
crescit in templum sanctum in Domino, 22 in quo et vos coædificamini in habi-
taculum Dei in Spiritu.

3. De uno ecclesiæ spiritu, 3, 1—21.

Paulus, a Deo apostolus gentium vocatus et instructus.

3. 1 Huius rei gratia, ego Paulus vinctus Christi Iesu, pro vobis Gentibus,
2 si tamen audistis dispensationem gratiæ Dei, quæ data est mihi in vobis:
3 quoniam secundum revelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut
supra scripsi in brevi: 4 prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in
mysterio Christi: 5 quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum,
sicuti nunc revelatum est sanctis Apostolis eius, et Prophetis in Spiritu, 6 Gentes
esse coheredes, et concorporales, et comparticipes promissionis eius in Christo
Iesu per Evangelium: 7 Cuius factus sum minister secundum donum gratiæ Dei,
quæ data est mihi [b]secundum operationem virtutis eius. 8 [c]Mihi omnium sanctorum
minimo data est gratia hæc, In Gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi,
9 et illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a sæculis in Deo,
qui omnia creavit. 10 ut innotescat principatibus, et potestatibus in cælestibus
per Ecclesiam, multiformis sapientia Dei, 11 secundum præfinitionem sæculorum,
quam fecit in Christo Iesu Domino nostro: 12 In quo habemus fiduciam, et accessum
in confidentia per fidem eius. 13 Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus
meis pro vobis: quæ est gloria vestra.

orat ut fideles per Spiritum in caritate radicentur et fundentur.

14 Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi,
15 ex quo omnis paternitas in cælis, et in terra nominatur, 16 ut det vobis secundum
divitias gloriæ suæ, virtute corroborari per Spiritum eius in interiorem hominem,
17 Christum habitare per fidem in cordibus vestris: in charitate radicati, et fundati,
18 ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, et longitudo,
et sublimitas, et profundum: 19 scire etiam supereminentem scientiæ charitatem
Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.

optat ut Deus in ecclesia et Christo glorificetur.

20 Ei autem, qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus,
aut intelligimus, secundum virtutem, quæ operatur in nobis: 21 Ipsi gloria in
Ecclesia, et in Christo Iesu in omnes generationes sæculi sæculorum. Amen.

18 [a]Rom 5, 2. — 3, 7 [b]Sup 1, 19. — *8* [c]1 Cor 15, 9.

PARS ALTERA.

Descriptio ecclesiæ practica, 4, 1—6, 9.

I. In genere, 4, 1—5, 20.

1. Unitas spiritus servetur, 4, 1—16.

4. 1 Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, [a]ut digne ambuletis vocatione,
qua vocati estis, 2 cum omni humilitate, et mansuetudine, cum patientia, sup-
portantes invicem in charitate, 3 [b]soliciti servare unitatem Spiritus in vinculo
pacis. 4 Unum corpus, et unus Spiritus sicut vocati estis in una spe vocationis
vestræ. 5 Unus Dominus, una fides, unum baptisma. 6 [c]Unus Deus et Pater
omnium, qui est super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis.

Unitatem spiritus constitutio ecclesiæ postulat,

7 [d]Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis
Christi. 8 Propter quod dicit:
[e]Ascendens in altum captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus.
9 Quod autem ascendit, quid est, nisi quia et descendit primum in inferiores
partes terræ? 10 Qui descendit, ipse est et qui ascendit super omnes cælos, ut
impleret omnia. 11 Et ipse dedit quosdam quidem [f]Apostolos, quosdam autem
Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem pastores, et doctores 12 ad con-
summationem sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi:
13 donec occurramus omnes in unitatem fidei, et agnitionis filii Dei, in virum per-
fectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: 14 ut iam non simus parvuli
fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia
ad circumventionem erroris. 15 Veritatem autem facientes in charitate, cresca-
mus in illo per omnia, qui est caput Christus: 16 ex quo totum corpus compactum,
et connexum per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem
in mensuram uniuscuiusque membri, augmentum corporis facit in ædificationem
sui in charitate.

diversitas charismatum ac munerum a Christo in unitatem ordinatur.

2. Sanctitas vitæ eluceat, 4, 17—5, 20.

17 [g]Hoc igitur dico, et testificor in Domino, ut iam non ambuletis, sicut et
Gentes ambulant in vanitate sensus sui, 18 tenebris obscuratum habentes intellectum,
alienati a vita Dei per ignorantiam, quæ est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum,
19 qui desperantes, semetipsos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ
omnis in avaritiam.

Ne sicut gentes ambulent,

20 Vos autem non ita didicistis Christum, 21 si tamen illum audistis, et in
ipso edocti estis, sicut est veritas in Iesu. 22 [h]deponere vos secundum pristinam
conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris.
23 [i]Renovamini autem spiritu mentis vestræ, 24 [k]et induite novum hominem,
qui secundum Deum creatus est in iustitia, et sanctitate veritatis.

veterem hominem deponant et novum induant,

25 [l]Propter quod deponentes mendacium, [m]loquimini veritatem unusquisque
cum proximo suo: quoniam sumus invicem membra. 26 [n]Irascimini, et nolite
peccare: sol non occidat super iracundiam vestram. 27 [o]Nolite locum dare diabolo:
28 qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret, operando manibus suis,
quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. 29 Omnis sermo
malus ex ore vestro non procedat: sed siquis bonus ad ædificationem fidei ut det
gratiam audientibus. 30 Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei: in quo signati
estis in diem redemptionis.

a vitiis variis abstineant,

31 Omnis amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia tollatur
a vobis cum omni malitia. 32 [p]Estote autem invicem benigni, misericordes,
donantes invicem sicut et Deus in Christo donavit vobis. 5. 1 Estote ergo
imitatores Dei, sicut filii charissimi: 2 [q]et ambulate in dilectione, sicut et

ad exemplum Dei et Christi in caritate ambulent,

4, *1* [a]1 Cor 7, 20; Phil 1, 27. — *3* [b]Rom 12, 10. — *6* [c]Mal 2, 10. — *7* [d]Rom 12, 3; 1 Cor 12, 11; 2 Cor 10, 13. — *8* [e]Ps 67, 19. — *11* [f]1 Cor 12, 28. — *17* [g]Rom 1, 21. — *22* [h]Col 3, 8. — *23* [i]Rom 6, 4. — *24* [k]Col 3, 12. — *25* [l]1 Ptr 2, 1. — [m]Zach 8, 16. — *26* [n]Ps 4, 5. — *27* [o]Iac 4, 7. — *32* [p]Col 3, 12. — **5,** *2* [q]Io 13, 34; 15, 12; 1 Io 4, 21.

Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem, et hostiam
Deo in odorem suavitatis.

ab immunditiis longe separentur.

3 [a]Fornicatio autem, et omnis immunditia, aut avaritia nec nominetur in
vobis, sicut decet sanctos: 4 aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas,
quæ ad rem non pertinet: sed magis gratiarum actio. 5 Hoc enim scitote intel-
ligentes: quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum
servitus, non habet hereditatem in regno Christi, et Dei.

seductoribus ne participes sint

6 [b]Nemo vos seducat inanibus verbis: propter hæc enim venit ira Dei in filios
diffidentiæ. 7 Nolite ergo effici participes eorum.

neve operibus tenebrarum communicent.

8 Eratis enim aliquando tenebræ: nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis
ambulate: 9 fructus enim lucis est in omni bonitate, et iustitia, et veritate: 10 pro-
bantes quid sit beneplacitum Deo: 11 et nolite communicare operibus infructuosis
tenebrarum, magis autem redarguite. 12 Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe
est et dicere. 13 Omnia autem, quæ arguuntur, a lumine manifestantur: omne
enim, quod manifestatur, lumen est. 14 Propter quod dicit:

Surge qui dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit te Christus.

non vino sed Spiritu sancto impleantur.

15 Videte itaque fratres, quomodo caute ambuletis: [c]non quasi insipientes,
16 sed ut sapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. 17 [d]Propterea
nolite fieri imprudentes: sed intelligentes quæ sit voluntas Dei. 18 Et nolite inebriari
vino, in quo est luxuria: sed implemini Spiritu sancto, 19 loquentes vobismetipsis
in psalmis, et hymnis, et canticis spiritualibus, cantantes, et psallentes in cordibus
vestris Domino, 20 gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri
Iesu Christi Deo et Patri.

II. In specie, 5, 21—6, 9.

1. Officia coniugum, 5, 21—33.

Mulieres viris subditæ sint sicut ecclesia Christo,

21 Subiecti invicem in timore Christi. 22 [e]Mulieres viris suis subditæ sint,
sicut Domino: 23 [f]quoniam vir caput est mulieris: sicut Christus caput est Ec-
clesiæ: Ipse, salvator corporis eius. 24 Sed sicut Ecclesia subiecta est Christo,
ita et mulieres viris suis in omnibus.

viri uxores diligant sicut Christus ecclesiam.

25 [g]Viri diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum
tradidit pro ea, 26 ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ,
27 ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam,
aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta et immaculata. 28 Ita et viri debent diligere
uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit, seipsum diligit.

relatio viri et mulieris est imago relationis Christi et ecclesiæ.

29 Nemo enim umquam carnem suam odio habuit: sed nutrit, et fovet eam,
sicut et Christus Ecclesiam: 30 quia membra sumus corporis eius, de carne eius,
et de ossibus eius. 31 [h]Propter hoc relinquet homo patrem, et matrem suam, et
adhærebit uxori suæ: et erunt duo in carne una. 32 Sacramentum hoc magnum
est, ego autem dico in Christo et in Ecclesia. 33 Verumtamen et vos singuli, unus-
quisque uxorem suam sicut seipsum diligat: uxor autem timeat virum suum.

2. Officia filiorum et parentum, 6, 1—4.

Filii parentibus obediant.

6. 1 Filii, [i]obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim iustum est. 2 [k]Ho-
nora patrem tuum, et matrem tuam. quod est mandatum primum in promissione:
3 ut bene sit tibi, et sis longævus super terram.

parentes filios educent.

4 Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros: sed educate
illos in disciplina, et correptione Domini.

3. Officia servorum et dominorum, 6, 5—9.

Servi christiane serviant.

5 [l]Servi obedite dominis carnalibus cum timore, et tremore, in simplicitate
cordis vestri, sicut Christo: 6 non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes,

3 [a]Col 3, 5. — *6* [b]Mt 24, 4; Mc 13, 5; Lc 21, 8; 2 Thes 2, 3. — *15* [c]Col 4, 5. — *17* [d]Rom 12, 2; 1 Thes 4, 3. — *22* [e]Gn 3, 16; Col 3, 18; 1 Ptr 3, 1. — *23* [f]1 Cor 11, 3. — *25* [g]Col 3, 19. — *31* [h]Gn 2, 24; Mt 19, 5; Mc 10, 7; 1 Cor 6, 16. — **6,** *1* [i]Col 3, 20. — *2* [k]Ex 20, 12; Dt 5, 16; Sir 3, 9; Mt 15, 4; Mc 7, 10. — *5* [l]Col 3, 22; Tit 2, 9; 1 Ptr 2, 18.

sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, 7 cum bona voluntate
servientes, sicut Domino, et non hominibus: 8 scientes quoniam unusquisque
quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, sive servus, sive liber.
9 Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas: scientes quia et illorum, domini christiane
et vester Dominus est in cælis: [a]et personarum acceptio non est apud eum. dominentur.

Epilogus, 6, 10—24.

10 De cetero fratres confortamini in Domino, et in potentia virtutis eius. Pugnandum contra
11 Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli. 12 quoniam diabolum
non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem: sed adversus principes,
et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia
nequitiæ, in cælestibus. 13 Propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere
in die malo, et in omnibus perfecti stare. 14 State ergo succincti lumbos vestros
in veritate, et induti loricam iustitiæ, 15 et calceati pedes in præparatione Evangelii
pacis: 16 in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi
ignea extinguere: 17 [b]et galeam salutis assumite: et gladium spiritus (quod est
verbum Dei) 18 per omnem orationem, et obsecrationem orantes omni tempore et orandum,
in spiritu: et in ipso [c]vigilantes in omni instantia, et obsecratione pro omnibus etiam pro
sanctis: 19 [d]et pro me, ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia, Paulo,
notum facere mysterium Evangelii: 20 pro quo legatione fungor in catena, ita
ut in ipso audeam, prout oportet me, loqui.
21 Ut autem et vos sciatis quæ circa me sunt, quid agam: omnia vobis nota qui Tychicum
faciet Tychicus, charissimus frater, et fidelis minister in Domino: 22 quem misi misit.
ad vos in hoc ipsum, ut cognoscatis quæ circa nos sunt, et consoletur corda vestra.
23 Pax fratribus, et charitas cum fide a Deo Patre, et Domino Iesu Christo. benedictio.
24 Gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum nostrum Iesum Christum in incorruptione. Amen.

9 [a]Dt 10, 17; 2 Par 19, 7; Iob 34, 19; Sap 6, 8; Sir 35, 15; Act 10, 34; Rom 2, 11; Col 3, 25; 1 Ptr 1, 17. — *17* [b]Is 59, 17; 1 Thes 5, 8. — *18* [c]Col 4, 2. — *19* [d]2 Thes 3, 1.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD PHILIPPENSES.

Exordium, 1, 1—11.

Salutatio apostolica.

1. [1] Paulus, et Timotheus servi Iesu Christi, omnibus sanctis in Christo
Iesu, qui sunt Philippis, cum episcopis, et diaconibus. [2] Gratia vobis, et pax a Deo
Patre nostro, et Domino Iesu Christo.

Gratiarum actio pro auxilio Philippensium,

[3] Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri, [4] semper in cunctis orationibus
meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens, [5] super communica-
tione vestra in Evangelio Christi a prima die usque nunc. [6] confidens hoc ipsum,
quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Iesu. [7] sicut
est mihi iustum hoc sentire pro omnibus vobis: eo quod habeam vos in corde, et
in vinculis meis, et in defensione, et confirmatione Evangelii, socios gaudii mei
omnes vos esse. [8] Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceri-
bus Iesu Christi.

precatio ut in scientia et prudentia crescant.

[9] Et hoc oro ut charitas vestra magis ac magis abundet in scientia, et in omni
sensu: [10] ut probetis potiora, ut sitis sinceri, et sine offensa in diem Christi, [11] repleti
fructu iustitiæ per Iesum Christum, in gloriam et laudem Dei.

Tractatio epistolaris, 1, 12—4, 7.

1. De causa apostoli, 1, 12—26.

Vincula ad profectum evangelii veniunt,

[12] Scire autem vos volo fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad profectum
venerunt Evangelii: [13] ita ut vincula mea manifesta fierent in Christo in omni
prætorio, et in ceteris omnibus, [14] et plures e fratribus in Domino confidentes
vinculis meis, abundantius auderent sine timore verbum Dei loqui. [15] Quidam
quidem et propter invidiam, et contentionem: quidam autem et propter bonam
voluntatem Christum prædicant: [16] quidam ex charitate: scientes quoniam in
defensionem Evangelii positus sum. [17] Quidam autem ex contentione Christum
annunciant non sincere, existimantes pressuram se suscitare vinculis meis. [18] Quid
enim? Dum omni modo sive per occasionem, sive per veritatem Christus annuncietur:
et in hoc gaudeo,

Intentio Pauli, ad vivendum atque ad moriendum parati, exspectatur

sed et gaudebo. [19] Scio enim quia hoc mihi proveniet ad salutem, per vestram
orationem, et subministrationem Spiritus Iesu Christi [20] secundum expectationem,
et spem meam, quia in nullo confundar: sed in omni fiducia sicut semper, et nunc
magnificabitur Christus in corpore meo, sive per vitam, sive per mortem. [21] Mihi
enim vivere Christus est, et mori lucrum. [22] Quod si vivere in carne, hic mihi
fructus operis est, et quid eligam ignoro. [23] Coarctor autem e duobus: desiderium
habens dissolvi, et esse cum Christo, multo magis melius: [24] permanere autem
in carne, necessarium propter vos. [25] Et hoc confidens scio quia manebo, et perma-
nebo omnibus vobis ad profectum vestrum, et gaudium fidei: [26] ut gratulatio
vestra abundet in Christo Iesu in me, per meum adventum iterum ad vos.

2. De conversatione Philippensium, 1, 27—2, 18.

Intrepidi pro fide evangelii pugnent,

[27] [a]Tantum digne Evangelio Christi conversamini: ut sive cum venero, et
videro vos, sive absens audiam de vobis quia statis in uno spiritu unanimes, col-

1, 27 [a]Eph 4, 1; Col 1, 10; 1 Thes 2, 12.

laborantes fidei Evangelii: 28 et in nullo terreamini ab adversariis: quæ illis est
causa perditionis, vobis autem salutis, et hoc a Deo: 29 quia vobis donatum est
pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini: 30 idem
certamen habentes, quale et vidistis in me, et nunc audistis de me.

2. 1 Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua
societas spiritus, si qua viscera miserationis: 2 implete gaudium meum ut idem
sapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes, idipsum sentientes, 3 nihil
per contentionem, neque per inanem gloriam: sed in humilitate superiores sibi
invicem arbitrantes, 4 non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea, quæ aliorum.

unanimes et humiles sint.

5 Hoc enim sentite in vobis, quod et in Christo Iesu: 6 qui cum in forma Dei
esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: 7 sed semetipsum exinanivit
formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus
ut homo. 8 [a]Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem
autem crucis. 9 Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod
est super omne nomen: 10 [b]ut in nomine Iesu omne genu flectatur cælestium,
terrestrium, et infernorum, 11 et omnis lingua confiteatur quia Dominus Iesus
Christus in gloria est Dei Patris.

exemplum Christi se humiliantis et exaltati imitentur.

12 Itaque charissimi mei (sicut semper obedistis:) non ut in præsentia mei tantum,
sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu et tremore vestram salutem
operamini. 13 Deus est enim, qui operatur in vobis et velle, et perficere pro bona
voluntate. 14 [c]Omnia autem facite sine murmurationibus, et hæsitationibus:
15 ut sitis sine querela, et simplices filii Dei, sine reprehensione in medio nationis
pravæ, et perversæ: inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, 16 verbum vitæ
continentes ad gloriam meam in die Christi, quia non in vacuum cucurri, neque
in vacuum laboravi. 17 Sed et si immolor supra sacrificium, et obsequium fidei
vestræ, gaudeo, et congratulor omnibus vobis. 18 Idipsum autem et vos gaudete,
et congratulamini mihi.

cum metu et tremore salutem suam obedientes operentur.

3. De missione cooperatorum Pauli, 2, 19—30.

19 Spero autem in Domino Iesu, [d]Timotheum me cito mittere ad vos: ut et
ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt. 20 Neminem enim habeo tam
unanimem, qui sincera affectione pro vobis solicitus sit. 21 [e]Omnes enim quæ
sua sunt quærunt, non quæ sunt Iesu Christi. 22 Experimentum autem eius co-
gnoscite, quia sicut patri filius, mecum servivit in Evangelio. 23 Hunc igitur spero
me mittere ad vos, mox ut videro quæ circa me sunt. 24 Confido autem in Domino
quoniam et ipse veniam ad vos cito.

Cognito exitu suo Timotheum,

25 Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem, et cooperatorem,
et commilitonem meum, vestrum autem apostolum, et ministrum necessitatis
meæ, mittere ad vos: 26 quoniam quidem omnes vos desiderabat: et mœstus erat,
propterea quod audieratis illum infirmatum. 27 Nam et infirmatus est usque ad
mortem: sed Deus misertus est eius: non solum autem eius, verum etiam et mei,
ne tristitiam super tristitiam haberem. 28 Festinantius ergo misi illum, ut viso
eo iterum gaudeatis, et ego sine tristitia sim. 29 Excipite itaque illum cum omni
gaudio in Domino, et eiusmodi cum honore habetote. 30 quoniam propter opus
Christi usque ad mortem accessit, tradens animam suam ut impleret id, quod ex
vobis deerat erga meum obsequium.

statim vero Epaphroditum mittit.

4. De fuga Iudaizantium, 3, 1—4, 1.

3. 1 De cetero fratres mei gaudete in Domino. Eadem vobis scribere, mihi
quidem non pigrum, vobis autem necessarium.

Repetitio moniti necessaria.

2 Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem. 3 Nos enim sumus
circumcisio, qui spiritu servimus Deo, et gloriamur in Christo Iesu, et non in carne
fiduciam habentes,

non confidendum carnalibus.

2, *8* [a]Hbr 2, 9. — *10* [b]Is 45, 24; Rom 14, 11. — *14* [c]1 Ptr 4, 9. — *19* [d]Act 16, 1. —
21 [e]1 Cor 13, 5.

quibus apostolus confidere poterat.
[4] quamquam ego habeam confidentiam et in carne. Si quis alius videtur confidere
in carne, ego magis. [5] acircumcisus octavo die, ex genere Israel, de tribu Beniamin,
Hebræus ex Hebræis, asecundum legem Pharisæus, [6] secundum æmulationem
persequens Ecclesiam Dei, secundum iustitiam, quæ in lege est, conversatus sine

sed ea ut stercora arbitratur ut Christum lucrifaciat.
querela: [7] Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum
detrimenta. [8] Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem
scientiam Iesu Christi Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, et
arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam. [9] et inveniar in illo non habens
meam iustitiam, quæ ex lege est, sed illam, quæ ex fide est Christi Iesu: quæ ex
Deo est iustitia in fide [10] ad cognoscendum illum, et virtutem resurrectionis eius,
et societatem passionum illius: configuratus morti eius: [11] si quo modo occurram

ad perfectionem tendens:
ad resurrectionem, quæ est ex mortuis: [12] non quod iam acceperim, aut iam per-
fectus sim: sequor autem, si quomodo comprehendam in quo et comprehensus
sum a Christo Iesu. [13] Fratres, ego me non arbitror comprehendisse. Unum autem:
quæ quidem retro sunt obliviscens, ad ea vero, quæ sunt priora, extendens meipsum,
[14] ad destinatum persequor, ad bravium supernæ vocationis Dei in Christo Iesu.

Philippenses Paulum imitentur.
[15] Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus: et siquid aliter sapitis,
et hoc vobis Deus revelabit. [16] Verumtamen ad quod pervenimus ut idem sapiamus,
et in eadem permaneamus regula. [17] Imitatores mei estote fratres, et observate
eos qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram.

non terrena sapiant.
[18] bMulti enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc autem et flens dico)
inimicos crucis Christi: [19] quorum finis interitus: quorum Deus venter est: et
gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.

sed ad cælestia aspirent,
[20] Nostra autem conversatio in cælis est: unde etiam Salvatorem expectamus
Dominum nostrum Iesum Christum, [21] qui reformabit corpus humilitatis nostræ,
configuratum corpori claritatis suæ, secundum operationem, qua etiam possit
subiicere sibi omnia.

in Christo persistent.
4. [1] Itaque fratres mei charissimi, et desideratissimi, gaudium meum, et
corona mea: sic state in Domino, charissimi:

5. De pace servanda, 4, 2—7.

Duæ mulieres concordes,
[2] Evodiam rogo, et Syntychen deprecor idipsum sapere in Domino. [3] Etiam
rogo et te germane compar, adiuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio
cum Clemente, et ceteris adiutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitæ.

omnes tranquilli sint.
[4] Gaudete in Domino semper: iterum dico gaudete. [5] Modestia vestra nota
sit omnibus hominibus: Dominus prope est. [6] Nihil soliciti sitis: sed in omni ora-
tione, et obsecratione, cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud
Deum. [7] Et pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, et
intelligentias vestras in Christo Iesu.

Epilogus, 4, 8—23.

Exhortatio.
[8] De cetero fratres, quæcumque sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque
iusta, quæcumque sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, siqua
virtus, siqua laus disciplinæ, hæc cogitate. [9] Quæ et didicistis, et accepistis, et
audistis, et vidistis in me, hæc agite: et Deus pacis erit vobiscum.

gaudium de eleemosynis acceptis.
[10] Gavisus sum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando
refloruistis pro me sentire, sicut et sentiebatis: occupati autem eratis. [11] Non
quasi propter penuriam dico: ego enim didici, in quibus sum, sufficiens esse. [12] Scio
et humiliari, scio et abundare: (ubique et in omnibus institutus sum) et satiari,
et esurire, et abundare, et penuriam pati. [13] omnia possum in eo, qui me confortat.
[14] Verumtamen bene fecistis, communicantes tribulationi meæ. [15] Scitis autem
et vos Philippenses, quod in principio Evangelii, quando profectus sum a Macedonia,
nulla mihi Ecclesia communicavit in ratione dati et accepti, nisi vos soli: [16] quia
et Thessalonicam semel et bis in usum mihi misistis. [17] Non quia quæro datum,

3, *5* aAct 23, 6. — *18* bRom 16, 17.

sed requiro fructum abundantem in ratione vestra. 18 Habeo autem omnia, et
abundo: repletus sum, acceptis ab Epaphrodito quæ misistis odorem suavitatis,
[a]hostiam acceptam, placentem Deo.
19 Deus autem meus impleat omne desiderium vestrum secundum divitias optatio,
suas in gloria in Christo Iesu. 20 Deo autem et Patri nostro gloria in sæcula sæcu-
lorum: Amen.
21 Salutate omnem sanctum in Christo Iesu. 22 Salutant vos, qui mecum salutationes,
sunt, fratres. Salutant vos omnes sancti, maxime autem qui de Cæsaris domo sunt.
23 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro. Amen. benedictio.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD COLOSSENSES.

Exordium, 1, 1—14.

1. 1 Paulus Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, et Timotheus frater: Salutatio
2 eis, qui sunt Colossis, sanctis, et fidelibus fratribus in Christo Iesu. 3 Gratia apostolica,
vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu Christo.
Gratias agimus Deo, et Patri Domini nostri Iesu Christi semper pro vobis gratiarum actio pro
orantes: 4 audientes fidem vestram in Christo Iesu, et dilectionem, quam habetis virtutibus
in sanctos omnes 5 propter spem, quæ reposita est vobis in cælis: quam audistis Colossensium.
in verbo veritatis Evangelii: 6 quod pervenit ad vos, sicut et in universo mundo
est, et fructificat, et crescit sicut in vobis, ex ea die, qua audistis, et cognovistis
gratiam Dei in veritate, 7 sicut didicistis ab Epaphra charissimo conservo nostro,
qui est fidelis pro vobis minister Christi Iesu, 8 qui etiam manifestavit nobis
dilectionem vestram in spiritu:
9 ideo et nos ex qua die audivimus, non cessamus pro vobis orantes, et postu- precatio ut in sci-
lantes ut impleamini agnitione voluntatis eius, in omni sapientia et intellectu entia Dei
spiritali: 10 ut ambuletis digne Deo per omnia placentes: in omni opere bono bonisque operibus
fructificantes, et crescentes in scientia Dei: 11 in omni virtute confortati secundum perficiantur.
potentiam claritatis eius in omni patientia, et longanimitate cum gaudio 12 gratias
agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine:
13 qui eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum filii dilectionis suæ,
14 in quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum:

PARS PRIOR.
Institutio theoretica, 1, 15—2, 23.

I. De excellentia Christi, 1, 15—23.

15 qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ: Imago Dei,
16 [b]quoniam in ipso condita sunt universa in cælis, et in terra, visibilia, et creator et
invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates: omnia conservator
per ipsum, et in ipso creata sunt: 17 et ipse est ante omnes, et omnia in ipso con-
stant.
18 Et ipse est caput corporis Ecclesiæ, [c]qui est principium, primogenitus ex ac redemptor omnium;
mortuis: ut sit in omnibus ipse primatum tenens. 19 quia in ipso complacuit,
omnem plenitudinem inhabitare: 20 et per eum reconciliare omnia in ipsum,
pacificans per sanguinem crucis eius, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt.

4, *18* [a]Rom 12, 1. — **1**, *16* [b]Io 1, 3. — *18* [c]1 Cor 15, 20; Apc 1, 5.

Colossenses in fide et spe evangelii permaneant.

[21] Et vos cum essetis aliquando alienati, et inimici sensu in operibus malis:
[22] nunc autem reconciliavit in corpore carnis eius per mortem, exhibere vos sanctos,
et immaculatos, et irreprehensibiles coram ipso: [23] si tamen permanetis in fide
fundati, et stabiles, et immobiles a spe Evangelii, quod audistis, quod prædicatum
est in universa creatura, quæ sub cælo est, cuius factus sum ego Paulus minister.

II. De evangelio Christi, 1, 24—2, 23.

1. Paulus gentibus illud annuntiat, 1, 24—2, 3.

Tum iis quæ faciem eius viderunt

[24] Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis, et adimpleo ea, quæ desunt pas-
sionum Christi, in carne mea pro corpore eius, quod est Ecclesia: [25] cuius factus
sum ego minister secundum dispensationem Dei, quæ data est mihi in vos, ut
impleam verbum Dei: [26] mysterium, quod absconditum fuit a sæculis, et genera-
tionibus, nunc autem manifestatum est sanctis eius, [27] quibus voluit Deus notas
facere divitias gloriæ sacramenti huius in Gentibus, quod est Christus, in vobis
spes gloriæ, [28] quem nos annunciamus, corripientes omnem hominem, et docentes
omnem hominem, in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum
in Christo Iesu. [29] in quo et laboro, certando secundum operationem eius, quam
operatur in me in virtute.

tum iis quæ eam non viderunt.

2. [1] Volo enim vos scire qualem solicitudinem habeam pro vobis, et pro iis,
qui sunt Laodiciæ, et quicumque non viderunt faciem meam in carne: [2] ut con-
solentur corda ipsorum, instructi in charitate, et in omnes divitias plenitudinis
intellectus, in agnitionem mysterii Dei Patris et Christi Iesu: [3] in quo sunt omnes
thesauri sapientiæ, et scientiæ absconditi.

2. Paulus ab hæreticis illud defendit, 2, 4—23.

Colossenses philosophia ne decipiantur sed Christo adhæreant.

[4] Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. [5] [a]Nam etsi
corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum: gaudens, et videns ordinem vestrum,
et firmamentum eius, quæ in Christo est, fidei vestræ. [6] Sicut ergo accepistis Iesum
Christum Dominum, in ipso ambulate, [7] radicati, et superædificati in ipso, et
confirmati fide, sicut et didicistis, abundantes in illo in gratiarum actione: [8] Videte
ne quis vos decipiat per philosophiam, et inanem fallaciam secundum traditionem
hominum, secundum elementa mundi, et non secundum Christum:

Deo vero et capiti angelorum,

[9] quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter: [10] et estis
in illo repleti, qui est caput omnis principatus, et potestatis:

in quo mortui sunt ac resurrexerunt.

[11] in quo et circumcisi estis circumcisione non manu facta in expoliatione
corporis carnis, sed in circumcisione Christi: [12] consepulti ei in baptismo, in quo
et resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum a mortuis.

qui legem veterem cruci affixit ac diabolum [illegible]

[13] [b]Et vos cum mortui essetis in delictis, et præputio carnis vestræ, convivificavit
cum illo, donans vobis omnia delicta: [14] delens quod adversus nos erat chirographum
decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci:
[15] et expolians principatus, et potestates traduxit confidenter, palam triumphans
illos in semetipso.

[illegible] Christo non [illegible] sunt.

[16] Nemo ergo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut neo-
meniæ, aut sabbatorum: [17] quæ sunt umbra futurorum: corpus autem Christi.
[18] [c]Nemo vos seducat, volens in humilitate, et religione angelorum, quæ non
vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ, [19] et non tenens caput, ex quo
totum corpus per nexus, et coniunctiones subministratum, et constructum crescit
in augmentum Dei.

[20] Si ergo mortui estis cum Christo ab elementis huius mundi: quid adhuc
tamquam viventes in mundo decernitis? [21] Ne tetigeritis, neque gustaveritis,
neque contrectaveritis: [22] quæ sunt omnia in interitum ipso usu, secundum præ-
cepta, et doctrinas hominum: [23] quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ
in superstitione, et humilitate, et non ad parcendum corpori, non in honore aliquo
ad saturitatem carnis.

2, *5* [a]1 Cor 5, 3. — *13* [b]Eph 2, 1. — *18* [c]Mt 24, 4.

PARS ALTERA.
Institutio practica, 3, 1—4, 1.

1. Præcepta generalia, 3, 1—17.

3. 1 Igitur, si consurrexistis cum Christo: quæ sursum sunt quærite, ubi
Christus est in dextera Dei sedens: 2 quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram.
3 Mortui enim estis, et vita vestra est abscondita cum Christo in Deo. 4 Cum Christus
apparuerit, vita vestra: tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria.

Cælestia, non terrestria sapiant.

5 Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram: [a]fornicationem,
immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est simu-
lacrorum servitus: 6 propter quæ venit ira Dei super filios incredulitatis: 7 in
quibus et vos ambulastis aliquando, cum viveretis in illis. 8 [b]Nunc autem deponite
et vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem
de ore vestro. 9 Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum
actibus suis, 10 et induentes novum eum, qui renovatur in agnitionem secundum
imaginem eius, qui creavit illum. 11 ubi non est Gentilis, et Iudæus, circumcisio, et
præputium, Barbarus, et Scytha, servus, et liber: sed omnia, et in omnibus Christus.

veterem hominem exspolient et novum induant.

12 [c]Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti, et dilecti, viscera misericordiæ,
benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam: 13 supportantes invicem,
et donantes vobismetipsis si quis adversus aliquem habet querelam: sicut et Dominus
donavit vobis, ita et vos. 14 Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod
est vinculum perfectionis: 15 et pax Christi exultet in cordibus vestris, in qua et
vocati estis in uno corpore: et grati estote. 16 Verbum Christi habitet in vobis
abundanter, in omni sapientia, docentes, et commonentes vosmetipsos, psalmis,
hymnis, et canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo.
17 [d]Omne, quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini
Iesu Christi, gratias agentes Deo et Patri per ipsum.

virtutibus variis ornentur.

2. Præcepta specialia, 3, 18—4, 1.

18 [e]Mulieres subditæ estote viris, sicut oportet, in Domino. 19 Viri diligite
uxores vestras, et nolite amari esse ad illas.

Pro coniugibus,

20 [f]Filii obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum est in Domino. 21 [g]Pa-
tres, nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant.

pro filiis et parentibus,

22 [h]Servi obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum servientes,
quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timentes Deum. 23 Quod-
cumque facitis, ex animo operamini sicut Domino, et non hominibus: 24 scientes
quod a Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Christo servite.
25 [i]qui enim iniuriam facit, recipiet id, quod inique gessit: et non est personarum
acceptio apud Deum. 4. 1 Domini, quod iustum est et æquum, servis præstate:
scientes quod et vos Dominum habetis in cælo.

pro servis ac dominis.

Epilogus, 4, 2—18.

2 [k]Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione: 3 [l]orantes simul
et pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium
Christi (propter quod etiam vinctus sum) 4 ut manifestem illud ita ut oportet
me loqui.

Orandum, etiam pro Paulo.

5 [m]In sapientia ambulate ad eos, qui foris sunt: tempus redimentes. 6 Sermo
vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique
respondere.

sapienter agendum et loquendum:

7 Quæ circa me sunt, omnia vobis nota faciet Tychicus charissimus frater,
et fidelis minister, et conservus in Domino: 8 quem misi ad vos ad hoc ipsum

missio Tychici et Onesimi.

3, *5* [a]Eph 5, 3. — *8* [b]Rom 6, 4; Eph 4, 22; Hbr 12, 1; 1 Ptr 2, 1; 4, 2. — *12* [c]Eph 6, 11. — *17* [d]1 Cor 10, 31. — *18* [e]Eph 5, 22; 1 Ptr 3, 1. — *20* [f]Eph 6, 1. — *21* [g]Eph 6, 4. — *22* [h]Tit 2, 9; 1 Ptr 2, 18. — *25* [i]Rom 2, 5. — 4, *2* [k]Lc 18, 1; 1 Thes 5, 17. — *3* [l]Eph 6, 19; 2 Thes 3, 1. — *5* [m]Eph 5, 15.

ut cognoscat, quæ circa vos sunt, et consoletur corda vestra, [9] cum Onesimo
charissimo, et fideli fratre, qui ex vobis est. Omnia, quæ hic aguntur, nota facient
vobis.

Salutationes. [10] Salutat vos Aristarchus concaptivus meus, et Marcus consobrinus Barnabæ,
de quo accepistis mandata: si venerit ad vos, excipite illum: [11] et Iesus, qui dicitur
Iustus: qui sunt ex circumcisione: hi soli sunt adiutores mei in regno Dei, qui
mihi fuerunt solatio. [12] Salutat vos Epaphras, qui ex vobis est, servus Christi
Iesu, semper solicitus pro vobis in orationibus, ut stetis perfecti, et pleni in omni
voluntate Dei. [13] Testimonium enim illi perhibeo quod habet multum laborem
pro vobis, et pro iis, qui sunt Laodiciæ, et qui Hierapoli. [14] Salutat vos [a]Lucas
medicus charissimus, et Demas. [15] Salutate fratres, qui sunt Laodiciæ, et Nym-
pham, et quæ in domo eius est, Ecclesiam.

Mandata. [16] Et cum lecta fuerit apud vos epistola hæc, facite ut et in Laodicensium
Ecclesia legatur: et eam, quæ Laodicensium est, vos legatis. [17] Et dicite Archippo:
Vide ministerium, quod accepisti in Domino, ut illud impleas.

Benedictio. [18] Salutatio, mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia
vobiscum. Amen.

---

14 [a]2 Tim 4, 11.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES PRIMA.

Exordium, 1, 1—10.

Salutatio apostolica, gratiarum actio pro electione Thessalonicensium, qui exemplar fidei caritate formatæ facti sunt.

1. 1 Paulus, et Silvanus, et Timotheus Ecclesiæ Thessalonicensium in Deo
Patre, et Domino Iesu Christo. 2 Gratia vobis, et pax.
Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis, memoriam vestri facientes
in orationibus nostris sine intermissione, 3 memores operis fidei vestræ, et laboris,
et charitatis, et sustinentiæ spei Domini nostri Iesu Christi, ante Deum et Patrem
nostrum: 4 scientes fratres, dilecti a Deo, electionem vestram:
5 quia Evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed et in
virtute, et in Spiritu sancto, et in plenitudine multa, sicut scitis quales fuerimus
in vobis propter vos. 6 Et vos imitatores nostri facti estis, et Domini, excipientes
verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti: 7 ita ut facti sitis forma
omnibus credentibus in Macedonia, et in Achaia. 8 A vobis enim diffamatus est
sermo Domini, non solum in Macedonia, et in Achaia, sed et in omni loco fides
vestra, quæ est ad Deum, profecta est, ita ut non sit nobis necesse quidquam loqui.
9 Ipsi enim de nobis annunciant qualem introitum habuerimus ad vos: et quomodo
conversi estis ad Deum a simulacris, servire Deo vivo, et vero, 10 et expectare
Filium eius de cælis (quem suscitavit ex mortuis) Iesum, qui eripuit nos ab ira
ventura.

PARS PRIOR.
Tractatio historica, 2, 1—3, 13.

1. Quæ in præsentia Pauli evenerint, 2, 1—16.

Paulus cum fiducia, summa abstinentia atque innocentia evangelium prædicavit; Thessalonicenses verbum Dei in persecutionibus constantes retinuerunt.

2. 1 Nam ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad vos, quia non inanis fuit:
2 sed ante passi, et [a]contumeliis affecti (sicut scitis) in Philippis, fiduciam habuimus
in Deo nostro loqui ad vos Evangelium Dei in multa solicitudine. 3 Exhortatio
enim nostra non de errore, neque de immunditia, neque in dolo, 4 sed sicut probati
sumus a Deo ut crederetur nobis Evangelium: ita loquimur non quasi hominibus
placentes, sed Deo, qui probat corda nostra. 5 Neque enim aliquando fuimus in
sermone adulationis, sicut scitis: neque in occasione avaritiæ: Deus testis est:
6 nec quærentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis. 7 Cum pos-
semus vobis oneri esse ut Christi Apostoli: sed facti sumus parvuli in medio vestrum,
tamquam si nutrix foveat filios suos. 8 Ita desiderantes vos, cupide volebamus
tradere vobis non solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras: quoniam
charissimi nobis facti estis. 9 Memores enim estis fratres laboris nostri, et fatiga-
tionis: [b]nocte ac die operantes, ne quem vestrum gravaremus, prædicavimus in
vobis Evangelium Dei. 10 Vos testes estis, et Deus, quam sancte, et iuste, et sine
querela, vobis, qui credidistis, fuimus: 11 sicut scitis, qualiter unumquemque
vestrum (sicut pater filios suos) 12 deprecantes vos, et consolantes, testificati
sumus, ut ambularetis digne Deo, qui vocavit vos in suum regnum, et gloriam.
13 Ideo et nos gratias agimus Deo sine intermissione: quoniam cum accepissetis
a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut
est vere) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis. 14 vos enim imitatores

---

2, 2 [a]Act 16, 19. — *9* [b]Act 20, 34; 1 Cor 4, 12; 2 Thes 3, 8.

facti estis fratres Ecclesiarum Dei, quæ sunt in Iudæa in Christo Iesu: quia eadem
passi estis et vos a contribulibus vestris, sicut et ipsi a Iudæis: 15 qui et Dominum
occiderunt Iesum, et Prophetas, et nos persecuti sunt, et Deo non placent, et omnibus
hominibus adversantur, 16 prohibentes nos Gentibus loqui ut salvæ fiant, ut
impleant peccata sua semper: pervenit enim ira Dei super illos usque in finem.

2. Quæ in absentia Pauli evenerint, 2, 17—3, 13.

Apostolus ad eos reverti volebat sed impeditus est.

17 Nos autem fratres desolati a vobis ad tempus horæ, aspectu, non corde,
abundantius festinavimus faciem vestram videre cum multo desiderio: 18 quoniam
voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus, et semel, et iterum, sed impedivit
nos satanas. 19 Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne
vos ante Dominum nostrum Iesum Christum estis in adventu eius? 20 vos enim
estis gloria nostra et gaudium.

idcirco Timotheum ad eos confirmandos et exhortandos misit.

3. 1 Propter quod non sustinentes amplius, placuit nobis remanere Athenis,
solis: 2 [a]et misimus Timotheum fratrem nostrum, et ministrum Dei in Evangelio
Christi ad confirmandos vos, et exhortandos pro fide vestra: 3 ut nemo moveatur
in tribulationibus istis: ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus. 4 Nam et cum
apud vos essemus, prædicebamus vobis passuros nos tribulationes, sicut et factum
est, et scitis. 5 Propterea et ego amplius non sustinens, misi ad cognoscendam
fidem vestram: ne forte tentaverit vos is, qui tentat, et inanis fiat labor noster.

de constantia et caritate eorum gavisus est.

6 Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis, et annunciante nobis fidem
et charitatem vestram, et quia memoriam nostri habetis bonam semper, desiderantes
nos videre, sicut et nos quoque vos: 7 ideo consolati sumus fratres in vobis in omni
necessitate, et tribulatione nostra per fidem vestram, 8 quoniam nunc vivimus,
si vos statis in Domino. 9 Quam enim gratiarum actionem possumus Deo retribuere
pro vobis in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deum nostrum, 10 nocte
ac die abundantius orantes, ut videamus faciem vestram, et compleamus ea, quæ
desunt fidei vestræ?

a Deo reditum suum ac protectum eorum petit.

11 Ipse autem Deus, et Pater noster, et Dominus noster Iesus Christus dirigat
viam nostram ad vos. 12 Vos autem Dominus multiplicet, et abundare faciat
charitatem vestram in invicem, et in omnes, quemadmodum et nos in vobis:
13 ad confirmanda corda vestra sine querela in sanctitate, ante Deum et Patrem
nostrum, in adventu Domini nostri Iesu Christi cum omnibus sanctis eius. Amen.

PARS ALTERA.

Tractatio doctrinalis, 4, 1—5, 24.

1. De voluntate Dei, 4, 1—12.

Præcepta tradita observent.

4. 1 De cetero ergo, fratres, rogamus vos et obsecramus in Domino Iesu,
ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo oporteat vos ambulare, et placere
Deo, sic et ambuletis ut abundetis magis. 2 Scitis enim quæ præcepta dederim vobis
per Dominum Iesum.

castitatem et iustitiam colant,

3 [b]Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos a forni-
catione, 4 ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione,
et honore: 5 non in passione desiderii, sicut et Gentes, quæ ignorant Deum: 6 et
nequis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum: quoniam
vindex est Dominus de his omnibus, sicut prædiximus vobis, et testificati sumus.
7 non enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. 8 Itaque
qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum: qui etiam dedit Spiritum suum
sanctum in nobis.

caritate magis abundent.

9 De charitate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis: [c]ipsi
enim vos a Deo didicistis ut diligatis invicem. 10 Etenim illud facitis in omnes
fratres in universa Macedonia. Rogamus autem vos fratres ut abundetis magis,

3, *2* [a]Act 16, 1. — 4, *3* [b]Rom 12, 2; Eph 5, 17. — *9* [c]Io 13, 34; 15, 17; 1 Io 2, 10; 4, 12.

[11] et operam detis ut quieti sitis, et ut vestrum negotium agatis, et operemini
manibus vestris, sicut præcepimus vobis: [12] et ut honeste ambuletis ad eos, qui
foris sunt: et nullius aliquid desideretis.

quieti negotium suum gerant.

2. De secundo adventu Domini, 4, 13—5, 11.

[13] Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contristemini
sicut et ceteri, qui spem non habent. [14] Si enim credimus quod Iesus mortuus est,
et resurrexit: ita et Deus eos, qui dormierunt per Iesum, adducet cum eo. [15] Hoc
enim vobis dicimus in verbo Domini, [a]quia nos, qui vivimus, qui residui sumus
in adventum Domini, non præveniemus eos, qui dormierunt. [16] Quoniam ipse
Dominus in iussu, et in voce Archangeli, et in tuba Dei descendet de cælo: et mortui,
qui in Christo sunt, resurgent primi. [17] Deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur,
simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera, et sic semper cum
Domino erimus. [18] Itaque consolamini invicem in verbis istis.

Mortui resurgent et simul cum residuis in aera rapientur,

5. [1] De temporibus autem, et momentis fratres non indigetis ut scribamus
vobis. [2] [b]Ipsi enim diligenter scitis quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet.
[3] cum enim dixerint pax, et securitas: tunc repentinus eis superveniet interitus,
sicut dolor in utero habenti, et non effugient.

ista dies sicut fur in nocte veniet,

[4] Vos autem fratres non estis in tenebris, ut vos dies illa tamquam fur com-
prehendat: [5] omnes enim vos filii lucis estis, et filii diei: non sumus noctis, neque
tenebrarum. [6] Igitur non dormiamus sicut et ceteri, sed vigilemus, et sobrii simus.
[7] Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt. [8] Nos
autem, qui diei sumus, sobrii simus, [c]induti loricam fidei, et charitatis, et galeam
spem salutis: [9] quoniam non posuit nos Deus in iram, sed in acquisitionem salutis
per Dominum nostrum Iesum Christum, [10] qui mortuus est pro nobis: ut sive
vigilemus, sive dormiamus, simul cum illo vivamus. [11] Propter quod consolamini
invicem: et ædificate alterutrum, sicut et facitis.

ergo vigilemus ac virtutibus theologicis induti simus.

3. De voluntate Dei iterum, 5, 12—24.

[12] Rogamus autem vos fratres ut noveritis eos, qui laborant inter vos, et præsunt
vobis in Domino, et monent vos, [13] ut habeatis illos abundantius in charitate
propter opus illorum: pacem habete cum eis. [14] Rogamus autem vos fratres, cor-
ripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad
omnes. [15] [d]Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: sed semper quod bonum
est sectamini in invicem, et in omnes.

Officia subditorum ac superiorum,

[16] Semper gaudete. [17] [e]Sine intermissione orate. [18] In omnibus gratias agite:
hæc est enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis. [19] Spiritum nolite
extinguere. [20] Prophetias nolite spernere. [21] Omnia autem probate: quod bonum
est tenete. [22] Ab omni specie mala abstinete vos:

officia generalia,

[23] Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia: ut integer spiritus vester,
et anima, et corpus sine querela in adventu Domini nostri Iesu Christi servetur.
[24] [f]Fidelis est, qui vocavit vos: qui etiam faciet.

precatio ut in adventu Domini integri sint.

Epilogus, 5, 25—28.

[25] Fratres orate pro nobis. [26] Salutate fratres omnes in osculo sancto. [27] Adiuro
vos per Dominum ut legatur epistola hæc omnibus sanctis fratribus.

Mandata,

[28] Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Amen.

benedictio.

15 [a]1 Cor 15, 23. — 5, *2* [b]2 Ptr 3, 10; Apc 3, 3; 16, 15. — *8* [c]Is 59, 17; Eph 6, 17. — *15* [d]Pr 17, 13; 20, 22; Rom 12, 17; 1 Ptr 3, 9. — *17* [e]Sir 18, 22; Lc 18, 1; Col 4, 2. — *24* [f]1 Cor 1, 9.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES SECUNDA.

Exordium, 1, 1—12.

Salutatio apostolica,

1. 1 Paulus, et Silvanus, et Timotheus: Ecclesiæ Thessalonicensium in Deo
Patre nostro, et Domino Iesu Christo. 2 Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro,
et Domino Iesu Christo.

gratiarum actio pro incremento virtutum,

3 Gratias agere debemus semper Deo pro vobis, fratres, ita ut dignum est,
quoniam supercrescit fides vestra, et abundat charitas uniuscuiusque vestrum in
invicem: 4 ita ut et nos ipsi in vobis gloriemur in Ecclesiis Dei, pro patientia vestra,
et fide, et in omnibus persecutionibus vestris, et tribulationibus, quas sustinetis
5 in exemplum iusti iudicii Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo et patimini.

quibus regno Dei digni redduntur.

6 si tamen iustum est apud Deum retribuere tribulationem iis, qui vos tribulant:
7 et vobis, qui tribulamini, requiem nobiscum in revelatione Domini Iesu de cælo
cum angelis virtutis eius, 8 in flamma ignis dantis vindictam iis, qui non noverunt
Deum, et qui non obediunt Evangelio Domini nostri Iesu Christi. 9 qui pœnas
dabunt in interitu æternas a facie Domini, et a gloria virtutis eius: 10 cum venerit
glorificari in sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus, qui crediderunt, quia
creditum est testimonium nostrum super vos in die illo.

precatio ut finem assequantur.

11 In quo etiam oramus semper pro vobis: ut dignetur vos vocatione sua Deus
noster, et impleat omnem voluntatem bonitatis, et opus fidei in virtute, 12 ut
clarificetur nomen Domini nostri Iesu Christi in vobis, et vos in illo secundum
gratiam Dei nostri, et Domini Iesu Christi.

PARS PRIOR.
Tractatio dogmatica, 2, 1—17.

Adventum Domini

2. 1 Rogamus autem vos fratres per adventum Domini nostri Iesu Christi,
et nostræ congregationis in ipsum: 2 ut non cito moveamini a vestro sensu, neque
terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam tamquam
per nos missam, quasi instet dies Domini.

apostasia et antichristus præcedent.

3 aNequis vos seducat ullo modo: quoniam nisi venerit discessio primum, et
revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, 4 qui adversatur, et extollitur
supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat ostendens se tamquam sit Deus. 5 Non retinetis quod cum adhuc essem apud vos,
hæc dicebam vobis? 6 Et nunc quid detineat scitis, ut reveletur in suo tempore.
7 Nam mysterium iam operatur iniquitatis: tantum ut qui tenet nunc, teneat,
donec de medio fiat.

cuius operatio diabolica describitur:

8 Et tunc revelabitur ille iniquus, bquem Dominus Iesus interficiet spiritu
oris sui, et destruet illustratione adventus sui eum: 9 cuius est adventus secundum
operationem satanæ in omni virtute, et signis, et prodigiis mendacibus, 10 et in
omni seductione iniquitatis iis, qui pereunt: eo quod charitatem veritatis non
receperunt ut salvi fierent. 11 Ideo mittet illis Deus operationem erroris ut credant
mendacio, 12 ut iudicentur omnes, qui non crediderunt veritati, sed consenserunt
iniquitati.

2, *3* aEph 5, 6. — *8* bIs 11, 4.

13 Nos autem debemus gratias agere Deo semper pro vobis fratres dilecti a Deo, Thessalonicenses
quod elegerit vos Deus primitias in salutem in sanctificatione spiritus, et in fide in salutem
veritatis: 14 in qua et vocavit vos per Evangelium nostrum in acquisitionem electi sunt,
gloriæ Domini nostri Iesu Christi.

15 Itaque fratres state: et tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, in fide perseverent.
sive per epistolam nostram. 16 Ipse autem Dominus noster Iesus Christus, et
Deus et Pater noster, qui dilexit nos, et dedit consolationem æternam, et spem
bonam in gratia, 17 exhortetur corda vestra, et confirmet in omni opere, et sermone bono.

PARS ALTERA.

Tractatio parænetica, 3, 1—16.

3. 1 De cetero fratres [a]orate pro nobis ut sermo Dei currat, et clarificetur, Pro apostolo
sicut et apud vos: 2 et ut liberemur ab importunis, et malis hominibus: non enim precentur,
omnium est fides.

3 Fidelis autem Deus est, qui confirmabit vos, et custodiet a malo. 4 Confidimus præcepta eius servent,
autem de vobis, in Domino, quoniam quæ præcipimus, et facitis, et facietis. 5 Dominus autem dirigat corda vestra in charitate Dei, et patientia Christi.

6 Denunciamus autem vobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, qui nolunt operari nec
ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, et non secundum tra- manducent,
ditionem, quam acceperunt a nobis. 7 Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat
imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos: 8 [b]neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore, et in fatigatione, nocte et die operantes, ne
quem vestrum gravaremus. 9 Non quasi non habuerimus potestatem, sed ut
nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. 10 Nam et cum essemus
apud vos, hoc denunciabamus vobis: quoniam si quis non vult operari, nec manducet.
11 Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquiete, nihil operantes, sed
curiose agentes. 12 Iis autem, qui eiusmodi sunt, denunciamus, et obsecramus in
Domino Iesu Christo, ut cum silentio operantes, suum panem manducent.

13 [c]Vos autem fratres nolite deficere benefacientes. 14 Quod si quis non obedit inquieti et curiosi corrigantur.
verbo nostro per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini cum illo ut confundatur: 15 et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem.

16 Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. omnes pacem habeant.
Dominus sit cum omnibus vobis.

Epilogus, 3, 17—18.

17 Salutatio, mea manu Pauli: quod est signum in omni epistola. ita scribo. Salutatio.
18 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen. benedictio.

3, *1* [a]Eph 6, 19; Col 4, 3. — *8* [b]Act 20, 34; 1 Cor 4, 12; 1 Thes 2, 9. — *13* [c]Gal 6, 9.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD TIMOTHEUM PRIMA.

Exordium, 1, 1—2.

Salutatio apostolica.

1. [1] Paulus Apostolus Iesu Christi secundum imperium Dei Salvatoris nostri,
et Christi Iesu spei nostræ: [2] [a]Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, misericordia,
et pax a Deo Patre, et Christo Iesu Domino nostro.

I. De falsis doctoribus, 1, 3—20.

Falsis et inutilibus doctrinis intendunt, quas non intelligunt.

[3] Sicut rogavi te ut remaneres Ephesi cum irem in Macedoniam, ut denunciares
quibusdam ne aliter docerent, [4] neque intenderent fabulis, et genealogiis inter-
minatis: quæ quæstiones præstant magis quam ædificationem Dei, quæ est in fide.
[5] Finis autem præcepti est charitas de corde puro, et conscientia bona, et fide non
ficta. [6] A quibus quidam aberrantes, conversi sunt in vaniloquium, [7] volentes
esse legis doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.

lege non legitime utuntur:

[8] [b]Scimus autem quia bona est lex, si quis ea legitime utatur: [9] sciens hoc
quia lex iusto non est posita, sed iniustis, et non subditis, impiis, et peccatoribus,
sceleratis, et contaminatis, parricidis, et matricidis, homicidis, [10] fornicariis,
masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, et periuris, et si quid aliud
sanæ doctrinæ adversatur, [11] quæ est secundum Evangelium gloriæ beati Dei,
quod creditum est mihi.

veram de salute doctrinam Paulus prædicat.

[12] Gratias ago ei, qui me confortavit Christo Iesu Domino nostro, quia fidelem
me existimavit, ponens in ministerio: [13] qui prius blasphemus fui, et persecutor,
et contumeliosus: sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in
incredulitate. [14] Superabundavit autem gratia Domini nostri cum fide, et dilectione,
quæ est in Christo Iesu. [15] Fidelis sermo, et omni acceptione dignus: [c]quod Christus
Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum:
[16] Sed ideo misericordiam consecutus sum: ut in me primo ostenderet Christus
Iesus omnem patientiam ad informationem eorum, qui credituri sunt illi, in vitam
æternam. [17] Regi autem sæculorum immortali, invisibili, soli Deo honor, et gloria
in sæcula sæculorum. Amen.

Pro qua Timotheus pugnare debet.

[18] Hoc præceptum commendo tibi fili Timothee, secundum præcedentes in
te prophetias, ut milites in illis bonam militiam, [19] habens fidem, et bonam
conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt: [20] ex quibus
est Hymenæus, et Alexander: quos tradidi Satanæ, ut discant non blasphemare.

II. De rebus publicis, 2, 1—3, 13.

1. De oratione communi, 2, 1—15.

Pro omnibus hominibus obsecrandum est propter voluntatem divinam.

2. [1] Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postu-
lationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: [2] pro regibus, et omnibus,
qui in sublimitate sunt, ut quietam, et tranquillam vitam agamus in omni pietate,
et castitate. [3] hoc enim bonum est, et acceptum coram Salvatore nostro Deo,
[4] qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. [5] Unus
enim Deus, unus et mediator Dei et hominum homo Christus Iesus: [6] qui dedit
redemptionem semetipsum pro omnibus, testimonium temporibus suis: [7] in quo

1, *2* [a]Act 16, 1. — *8* [b]Rom 7, 12. — *15* [c]Mt 9, 13; Mc 2, 17.

positus sum ego prædicator, et Apostolus (veritatem dico, non mentior) doctor
Gentium in fide, et veritate.
8 Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus sine ira, et discepta- a viris et
tione. 9 [a]Similiter et mulieres in habitu ornato, cum verecundia, et sobrietate mulieribus.
ornantes se, et non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa:
10 sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona.
11 Mulier in silentio discat cum omni subiectione. 12 [b]Docere autem mulieri quæ
non permitto, neque dominari in virum: sed esse in silentio. 13 [c]Adam enim primus tamen nec
formatus est: deinde Heva. 14 [d]et Adam non est seductus: mulier autem seducta docere nec
in prævaricatione fuit. 15 Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit dominari debent.
in fide, et dilectione, et sanctificatione cum sobrietate.

2. De ministris ecclesiæ, 3, 1—13.

3. 1 Fidelis sermo: Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Virtutes
2 [e]Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, episcopis necessariæ,
prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, 3 non vinolentum, non
percussorem, sed modestum: non litigiosum, non cupidum, sed 4 suæ domui bene
præpositum: filios habentem subditos cum omni castitate. 5 Si quis autem domui
suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit? 6 Non neophytum:
ne in superbiam elatus, in iudicium incidat diaboli. 7 Oportet autem illum et
testimonium habere bonum ab iis, qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat,
et in laqueum diaboli.
8 Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe qualitates diaconorum.
lucrum sectantes: 9 habentes mysterium fidei in conscientia pura. 10 Et hi autem
probentur primum: et sic ministrent, nullum crimen habentes. 11 Mulieres similiter
pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus. 12 Diaconi sint unius uxoris
viri: qui filiis suis bene præsint, et suis domibus. 13 Qui enim bene ministraverint,
gradum bonum sibi acquirent, et multam fiduciam in fide, quæ est in Christo Iesu.

III. De conversatione Timothei, 3, 14—6, 19.

1. Præcepta de hæreticis, 3, 14—4, 16.

14 Hæc tibi scribo, sperans me ad te venire cito. 15 si autem tardavero, ut scias Ecclesia pro
quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna columna et firmamento
et firmamentum veritatis. 16 Et manifeste magnum est pietatis sacramentum, veritatis habeatur,

quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu,
apparuit angelis, prædicatum est Gentibus,
creditum est in mundo, assumptum est in gloria.

4. 1 Spiritus autem manifeste dicit, quia [f]in novissimis temporibus discedent hæretici
quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis dæmoniorum, 2 in hypocrisi falsam doctrinam
loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam, 3 prohi- et ascesim tradentes
bentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gra- credantur;
tiarum actione fidelibus, et iis, qui cognoverunt veritatem. 4 Quia omnis creatura
Dei bona est, et nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur: 5 sancti-
ficatur enim per verbum Dei, et orationem.
6 Hæc proponens fratribus, bonus eris minister Christi Iesu enutritus verbis Timotheus
fidei, et bonæ doctrinæ, quam assecutus es. 7 [g]Ineptas autem, et aniles fabulas fratribus hæc
devita: exerce autem teipsum ad pietatem. 8 Nam corporalis exercitatio, ad proponat
modicum utilis est: pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ,
quæ nunc est, et futuræ. 9 Fidelis sermo, et omni acceptione dignus. 10 In hoc
enim laboramus, et maledicimur, quia speramus in Deum vivum, qui est Salvator
omnium hominum, maxime fidelium. 11 Præcipe hæc, et doce.
12 Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium in verbo, et exemplum
in conversatione, in charitate, in fide, in castitate. 13 Dum venio, attende lectioni, fidelium sit.

2, *9* [a]1 Ptr 3, 3. — *12* [b]1 Cor 14, 34. — *13* [c]Gn 1, 27. — *14* [d]Gn 3, 6. — 3, *2* [e]Tit 1, 7. — 4, *1* [f]2 Tim 3, 1; 2 Ptr 3, 3; Iud 18. — *7* [g]2 Tim 2, 23; Tit 3, 9.

exhortationi, et doctrinæ. [14] Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii. [15] Hæc meditare, in his esto: ut profectus tuus manifestus sit omnibus. [16] Attende tibi, et doctrinæ: insta in illis. Hoc enim faciens, et teipsum salvum facies, et eos, qui te audiunt.

2. Præcepta de fidelibus variorum statuum, 5, 1—6, 2.

De senioribus et iunioribus diligendis, de viduis ab ecclesia sustentandis,

5. [1] Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem: iuvenes, ut fratres: [2] anus, ut matres: iuvenculas, ut sorores in omni castitate:

[3] Viduas honora, quæ vere viduæ sunt. [4] Si qua autem vidua filios, aut nepotes habet: discat primum domum suam regere, et mutuam vicem reddere parentibus: hoc enim acceptum est coram Deo. [5] Quæ autem vere vidua est, et desolata, speret in Deum, et instet obsecrationibus, et orationibus nocte ac die. [6] Nam quæ in deliciis est, vivens mortua est. [7] Et hoc præcipe ut irreprehensibiles sint. [8] Si quis autem suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior. [9] Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor, [10] in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est. [11] Adolescentiores autem viduas devita: Cum enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt: [12] habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. [13] simul autem et otiosæ discunt circuire domos: non solum otiosæ, sed et verbosæ, et curiosæ, loquentes quæ non oportet. [14] Volo ergo iuniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia. [15] Iam enim quædam conversæ sunt retro satanam. [16] Si quis fidelis habet viduas, subministret illis, et non gravetur Ecclesia: ut iis, quæ vere viduæ sunt, sufficiat.

ad ministerium eligendis, a ministerio arcendis.

de presbyteris sustentandis et iudicandis,

[17] Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in verbo et doctrina. [18] Dicit enim Scriptura: [a]Non alligabis os bovi trituranti. Et: [b]Dignus est operarius mercede sua. [19] Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus. [20] Peccantes coram omnibus argue: ut et ceteri timorem habeant. [21] Testor coram Deo et Christo Iesu, et electis angelis, ut hæc custodias sine præiudicio, nihil faciens in alteram partem declinando.

de candidatis diligenter probandis,

[22] Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. Teipsum castum custodi. [23] Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere propter stomachum tuum, et frequentes tuas infirmitates. [24] Quorundam hominum peccata manifesta sunt, præcedentia ad iudicium: quosdam autem et subsequuntur. [25] Similiter et facta bona manifesta sunt: et quæ aliter se habent, abscondi non possunt.

de servis in officio retinendis.

6. [1] Quicumque sunt sub iugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini et doctrina blasphemetur. [2] Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres sunt: sed magis serviant, quia fideles sunt et dilecti, qui beneficii participes sunt. Hæc doce, et exhortare.

3. Præcepta de ipso Timotheo, 6, 3—16.

[illegible]

[3] Si quis aliter docet, et non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi, et ei, quæ secundum pietatem est, doctrinæ: [4] superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones, et pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ, [5] conflictationes hominum mente corruptorum, et qui veritate privati sunt, existimantium quæstum esse pietatem. [6] Est autem quæstus magnus pietas cum sufficientia. [7] [c]Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium quod nec auferre quid possumus. [8] [d]Habentes autem alimenta, et quibus tegamur, his contenti simus. [9] Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia, et nociva, quæ mergunt homines in interitum, et perditionem. [10] Radix enim

5, *18* [a]Dt 25, 4; 1 Cor 9, 9. — [b]Mt 10, 10; Lc 10, 7. — **6**, *7* [c]Iob 1, 21; Ecl 5, 14. — *8* [d]Pr 27, 26.

omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes erraverunt a fide, et
inseruerunt se doloribus multis.
11 Tu autem o homo Dei hæc fuge: sectare vero iustitiam, pietatem, fidem, in confessione fidei
charitatem, patientiam, mansuetudinem. 12 Certa bonum certamen fidei, ap- theoreticæ
prehende vitam æternam, in qua vocatus es, et confessus bonam confessionem et practicæ persistat.
coram multis testibus. 13 Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, et Christo
Iesu, qui testimonium reddidit [a]sub Pontio Pilato, bonam confessionem: 14 ut
serves mandatum sine macula, irreprehensibile usque in adventum Domini nostri
Iesu Christi, 15 quem suis temporibus ostendet [b]beatus et solus potens, Rex regum,
et Dominus dominantium: 16 qui solus habet immortalitatem, et lucem inhabitat
inaccessibilem: [c]quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest: cui honor,
et imperium sempiternum: Amen.

4. Præcepta de divitibus, 6, 17—19.

17 Divitibus huius sæculi præcipe non sublime sapere, [d]neque sperare in incerto Bonis operibus
divitiarum, sed in Deo vivo (qui præstat nobis omnia abunde ad fruendum) 18 bene divites
agere, divites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, 19 thesaurizare fiant.
sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.

Epilogus, 6, 20—21.

20 O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et Exhortatio ac
oppositiones falsi nominis scientiæ, 21 quam quidam promittentes, circa fidem benedictio.
exciderunt. Gratia tecum. Amen.

13 [a]Mt 27, 11; Io 18, 37. — *15* [b]Apc 17, 14; 19, 16. — *16* [c]Io 1, 18; 1 Io 4, 12. —
17 [d]Lc 12, 15.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD TIMOTHEUM SECUNDA.

Exordium, 1, 1—5.

Salutatio apostolica,

1. 1 Paulus Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, secundum promis-
sionem vitæ, quæ est in Christo Iesu: 2 Timotheo charissimo filio, gratia, miseri-
cordia, pax a Deo Patre, et Christo Iesu Domino nostro.

gratiarum actio pro fide Timothei.

3 Gratias ago Deo, cui servio a progenitoribus in conscientia pura, quod sine
intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac die 4 desiderans
te videre, memor lacrymarum tuarum, ut gaudio implear, 5 recordationem accipiens
eius fidei, quæ est in te non ficta, quæ et habitavit primum in avia tua Loide, et
matre tua Eunice, certus sum autem quod et in te.

I. De prædicatione evangelii, 1, 6—2, 13.

1. Intrepide evangelium prædicet, 1, 6—18.

Ne erubescat evangelium vel apostolum vinctum,

6 Propter quam causam admoneo te ut resuscites gratiam Dei, quæ est in
te per impositionem manuum mearum. 7 [a]Non enim dedit nobis Deus spiritum
timoris: sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis. 8 Noli itaque erubescere testi-
monium Domini nostri, neque me vinctum eius: sed collabora Evangelio secundum
virtutem Dei:

pretiosum fidei depositum custodiat,

9 qui nos liberavit, et vocavit vocatione sua sancta, [b]non secundum opera
nostra, sed secundum propositum suum, et gratiam, quæ data est nobis in Christo
Iesu ante tempora sæcularia. 10 Manifestata est autem nunc per illuminationem
Salvatoris nostri Iesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem
vitam, et incorruptionem per Evangelium: 11 in quo [c]positus sum ego prædicator,
et Apostolus, et magister Gentium. 12 Ob quam causam etiam hæc patior, sed
non confundor. Scio enim cui credidi, et certus sum quia potens est depositum
meum servare in illum diem. 13 Formam habe sanorum verborum, quæ a me
audisti in fide, et in dilectione in Christo Iesu. 14 Bonum depositum custodi per
Spiritum sanctum, qui habitat in nobis.

diversa exempla Asianorum et Onesiphori recordetur.

15 Scis hoc, quod aversi sunt a me omnes, qui in Asia sunt, ex quibus est Phigel-
lus, et Hermogenes. 16 Det misericordiam Dominus [d]Onesiphori domui: quia
sæpe me refrigeravit, et catenam meam non erubuit: 17 sed cum Romam venisset,
solicite me quæsivit, et invenit. 18 Det illi Dominus invenire misericordiam a Do-
mino in illa die. Et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti.

2. Pro evangelio laboret et patiatur, 2, 1—13.

Militem et athletam et agricolam imitans.

2. 1 Tu ergo fili mi confortare in gratia, quæ est in Christo Iesu: 2 et quæ
audisti a me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei
erunt et alios docere. 3 Labora sicut bonus miles Christi Iesu. 4 Nemo militans
Deo implicat se negotiis sæcularibus: ut ei placeat, cui se probavit. 5 Nam et
qui certat in agone, non coronatur nisi legitime certaverit. 6 Laborantem agricolam
oportet primum de fructibus percipere. 7 Intellige quæ dico: dabit enim tibi
Dominus in omnibus intellectum.

mercedem futuram contemplans.

8 Memor esto Dominum IESUM CHRISTUM resurrexisse a mortuis ex semine
David, secundum Evangelium meum, 9 in quo laboro usque ad vincula, quasi male

1, *7* [a]Rom 8, 15. — *9* [b]Tit 3, 5. — *11* [c]1 Tim 2, 7. — *16* [d]Inf 4, 19.

operans: sed verbum Dei non est alligatum. 10 Ideo omnia sustineo propter electos,
ut et ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Iesu, cum gloria cælesti. 11 Fi-
delis sermo: Nam si commortui sumus, et convivemus: 12 si sustinebimus, et
conregnabimus: [a]si negaverimus, et ille negabit nos: 13 [b]si non credimus, ille
fidelis permanet, negare seipsum non potest.

II. De conversatione inter hæreticos, 2, 14—4, 8a.

1. Inter hæreticos præsentes, 2, 14—26.

14 Hæc commone: testificans coram Domino. Noli contendere verbis: ad nihil
enim utile est, nisi ad subversionem audientium. 15 Solicite cura teipsum probabilem
exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis:
16 Profana autem, et vaniloquia devita: multum enim proficiunt ad impietatem:
17 et sermo eorum ut cancer serpit: ex quibus est Hymenæus, et Philetus, 18 qui
a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse iam factam, et subverterunt
quorundam fidem.

Verbum veritatis iis opponat,

19 Sed firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: Cognovit
Dominus qui sunt eius, et discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini.
20 In magna autem domo non solum sunt vasa aurea, et argentea, sed et lignea,
et fictilia: et quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam. 21 Si
quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, et utile Domino
ad omne opus bonum paratum.

qui fidem quorumdam sed non omnium subvertere possunt,

22 Iuvenilia autem desideria fuge, sectare vero iustitiam, fidem, spem, chari-
tatem, et pacem cum iis, qui invocant Dominum de corde puro. 23 [c]Stultas autem,
et sine disciplina quæstiones devita: sciens quia generant lites. 24 Servum autem
Domini non oportet litigare: sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem,
25 cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati: nequando Deus det illis
pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, 26 et resipiscant a diaboli laqueis, a quo
captivi tenentur ad ipsius voluntatem.

lites fugiat et resistentes veritati mansuete corripiat.

2. Inter hæreticos futuros, 3, 1—4, 8a.

3. 1 Hoc autem scito, quod in [d]novissimis diebus instabunt tempora periculosa:
2 erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus
non obedientes, ingrati, scelesti, 3 sine affectione, sine pace, criminatores, incon-
tinentes, immites, sine benignitate, 4 proditores, protervi, tumidi, et voluptatum
amatores magis quam Dei: 5 habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem
eius abnegantes. Et hos devita: 6 ex his enim sunt, qui penetrant domos, et captivas
ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis desideriis: 7 semper
discentes, et numquam ad scientiam veritatis pervenientes. 8 Quemadmodum
autem [e]Iannes, et Mambres restiterunt Moysi: ita et hi resistunt veritati, homines
corrupti mente, reprobi circa fidem, 9 sed ultra non proficient: insipientia enim
eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum fuit.

Homines speciem pietatis habentes sed virtutem eius negantes devitet,

10 Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, fidem,
longanimitatem, dilectionem, patientiam, 11 persecutiones, passiones: qualia mihi
facta sunt Antiochiæ, Iconii, et Lystris: quales persecutiones sustinui, et ex omnibus
eripuit me Dominus. 12 Et omnes, qui pie volunt vivere in Christo Iesu, persecutio-
nem patientur. 13 Mali autem homines, et seductores proficient in peius, errantes,
et in errorem mittentes. 14 Tu vero permane in iis, quæ didicisti, et credita sunt tibi:
sciens a quo didiceris. 15 et quia ab infantia sacras litteras nosti, quæ te possunt
instruere ad salutem, per fidem, quæ est in Christo Iesu. 16 [f]Omnis scriptura divi-
nitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudien-
dum in iustitia: 17 ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

in doctrina et imitatione Pauli patientis permaneat,

4. 1 Testificor coram Deo, et Iesu Christo, qui iudicaturus est vivos, et
mortuos, per adventum ipsius, et regnum eius: 2 prædica verbum, insta opportune,

ministerium suum impleat,

2, *12* [a]Mt 10, 33; Mc 8, 38. — *13* [b]Rom 3, 3. — *23* [c]1 Tim 4, 7; Tit 3, 9. — 3, *1* [d]1 Tim 4, 1. — *8* [e]Ex 7, 11. — *16* [f]2 Ptr 1, 20.

importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia, et doctrina. 3 Erit enim
tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt
sibi magistros, prurientes auribus, 4 et a veritate quidem auditum avertent, ad
fabulas autem convertentur. 5 Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Evan-
gelistæ, ministerium tuum imple. Sobrius esto.
quia tempus resolutionis 6 Ego enim iam delibor, et tempus resolutionis meæ instat. 7 Bonum certamen
apostoli certavi, cursum consummavi, fidem servavi. 8 In reliquo reposita est mihi corona
instat. iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex: non solum autem
mihi, sed et iis, qui diligunt adventum eius.

Epilogus, 4, 8b—22.

Mandata. Festina ad me venire cito. 9 Demas enim me reliquit, diligens hoc sæculum,
et abiit Thessalonicam: 10 Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam. 11 [a]Lucas
est mecum solus. Marcum assume, et adduc tecum: est enim mihi utilis in mini-
sterium. 12 Tychicum autem misi Ephesum. 13 Penulam, quam reliqui Troade
apud Carpum, veniens affer tecum, et libros, maxime autem membranas.
nuntii. 14 Alexander ærarius multa mala mihi ostendit: reddet illi Dominus secundum
opera eius: 15 quem et tu devita: valde enim restitit verbis nostris. 16 In prima
mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur.
17 Dominus autem mihi astitit, et confortavit me, ut per me prædicatio impleatur,
et audiant omnes Gentes: et liberatus sum de ore Leonis. 18 Liberavit me Dominus
ab omni opere malo: et salvum faciet in regnum suum cæleste, cui gloria in sæcula
sæculorum. Amen.
salutationes. 19 Saluta Priscam, et Aquilam, et [b]Onesiphori domum. 20 Erastus remansit
Corinthi. Trophimum autem reliqui infirmum Mileti. 21 Festina ante hiemem
venire. Salutant te Eubulus, et Pudens, et Linus, et Claudia, et fratres omnes.
benedictio. 22 Dominus Iesus Christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

4, *11* [a]Col 4, 14. — *19* [b]Sup 1, 16.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD TITUM.

Exordium, 1, 1—4.

1. 1 Paulus servus Dei, Apostolus autem Iesu Christi secundum fidem electo- Salutatio
rum Dei, et agnitionem veritatis, quæ secundum pietatem est 2 in spem vitæ apostolica.
æternæ, quam promisit qui non mentitur, Deus, ante tempora sæcularia: 3 mani-
festavit autem temporibus suis verbum suum in prædicatione, quæ credita est
mihi secundum præceptum Salvatoris nostri Dei: 4 Tito dilecto filio secundum
communem fidem, gratia, et pax a Deo Patre, et Christo Iesu Salvatore nostro.

I. De ordinatione ministrorum ecclesiæ, 1, 5—16.

5 Huius rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea, quæ desunt, corrigas, et constituas Presbyteri
per civitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi. constituantur,

6 [a]Si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in ac- quales epi-
cusatione luxuriæ, aut non subditos. 7 Oportet enim episcopum sine crimine esse, scopi esse debeant
sicut Dei dispensatorem: non superbum, non iracundum, non vinolentum, non
percussorem, non turpis lucri cupidum: 8 sed hospitalem, benignum, sobrium,
iustum, sanctum, continentem, 9 amplectentem eum, qui secundum doctrinam
est, fidelem sermonem: ut potens sit exhortari in doctrina sana, et eos, qui con-
tradicunt, arguere.

10 Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, et seductores: maxime propter
qui de circumcisione sunt: 11 quos oportet redargui: qui universas domos subvertunt, seductores
docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia.

12 Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta: Cretenses semper mendaces, et Creten-
malæ bestiæ, ventres pigri. 13 Testimonium hoc verum est. Quam ob causam ses vitiosos.
increpa illos dure, ut sani sint in fide, 14 non intendentes Iudaicis fabulis, et mandatis
hominum, aversantium se a veritate. 15 [b]Omnia munda mundis: coinquinatis
autem, et infidelibus nihil est mundum, sed inquinatæ sunt eorum et mens, et
conscientia. 16 Confitentur se nosse Deum, factis autem negant: cum sint abominati,
et incredibiles, et ad omne opus bonum reprobi.

II. De institutione fidelium, 2, 1—3, 8.

1. Officia in domesticos fidei, 2, 1—15.

2. 1 Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam: 2 Senes ut sobrii Præcepta
sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia: 3 Anus similiter pro senioribus,
in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino servientes, bene docentes:
4 ut prudentiam doceant adolescentulas, ut viros suos ament, filios suos diligant,
5 prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, subditas viris suis,
ut non blasphemetur verbum Dei:

6 Iuvenes similiter hortare ut sobrii sint. 7 In omnibus teipsum præbe exem- præcepta
plum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, 8 verbum sanum, pro iunioribus,
irreprehensibile: ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere
de nobis:

1, *6* [a]1 Tim 3, 2. — *15* [b]Rom 14, 20.

præcepta pro servis.

9 [a]Servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes,
10 non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes: ut doctrinam Salvatoris
nostri Dei ornent in omnibus.

hæc ob gratiam Salvatoris observentur

11 Apparuit enim gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, 12 erudiens
nos, ut abnegantes impietatem, et sæcularia desideria: sobrie, et iuste, et pie
vivamus in hoc sæculo, 13 expectantes beatam spem, et adventum gloriæ magni
Dei, et Salvatoris nostri Iesu Christi: 14 qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos
redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem
bonorum operum.

atque inculcentur.

15 Hæc loquere, et exhortare, et argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

2. Officia in extraneos, 3, 1—8.

Obedientes et modesti sint.

3. 1 Admone illos principibus, et potestatibus subditos esse, dicto obedire,
ad omne opus bonum paratos esse: 2 neminem blasphemare, non litigiosos esse,
sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines.

utpote gratia Christi iustificati.

3 Eramus enim aliquando et nos insipientes, increduli, errantes, servientes
desideriis, et voluptatibus variis, in malitia et invidia agentes, odibiles, odientes
invicem. 4 Cum autem benignitas, et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei:
5 [b]non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam
salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, et renovationis Spiritus sancti, 6 quem
effudit in nos abunde per Iesum Christum Salvatorem nostrum: 7 ut iustificati
gratia ipsius, heredes simus secundum spem vitæ æternæ.

quod commonendum est.

8 Fidelis sermo est: et de his volo te confirmare: ut curent bonis operibus
præesse qui credunt Deo. Hæc sunt bona, et utilia hominibus.

III. De devitatione hæreticorum, 3, 9—11.

Titus contentiones inutiles

9 [c]Stultas autem quæstiones, et genealogias, et contentiones, et pugnas legis
devita. sunt enim inutiles, et vanæ.

et hæreticum contumacem devitet.

10 Hæreticum hominem post unam, et secundam correptionem devita: 11 sciens
quia subversus est, qui eiusmodi est, et delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus.

Epilogus, 3, 12—15.

Mandata,

12 Cum misero ad te Artemam, aut Tychicum, festina ad me venire Nicopolim:
ibi enim statui hiemare. 13 Zenam legisperitum, et Apollo solicite præmitte, ut
nihil illis desit. 14 Discant autem et nostri bonis operibus præesse ad usus necessarios:
ut non sint infructuosi.

salutationes, benedictio.

15 Salutant te qui mecum sunt omnes: saluta eos, qui nos amant in fide.
Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

2, *9* [a]Eph 6, 5; Col 3, 22; 1 Ptr 2, 18. — 3, *5* [b]2 Tim 1, 9. — *9* [c]1 Tim 4, 7; 2 Tim 2, 23.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD PHILEMONEM.

1 Paulus vinctus Christi Iesu, et Timotheus frater: Philemoni dilecto, et adiutori Salutatio
nostro, 2 et Appiæ sorori charissimæ, et Archippo commilitoni nostro, et Ecclesiæ, apostolica,
quæ in domo tua est. 3 Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Iesu
Christo.

4 Gratias ago Deo meo, semper memoriam tui faciens in orationibus meis, gratiarum
5 audiens charitatem tuam, et fidem, quam habes in Domino Iesu, et in omnes actio de
sanctos: 6 ut communicatio fidei tuæ evidens fiat in agnitione omnis operis boni, fide et
quod est in vobis in Christo Iesu. 7 Gaudium enim magnum habui, et consolationem caritate
in charitate tua: quia viscera sanctorum requieverunt per te, frater. Philemonis,

8 Propter quod multam fiduciam habens in Christo Iesu imperandi tibi quod precatio
ad rem pertinet: 9 propter charitatem magis obsecro, cum sis talis, ut Paulus pro One-
senex, nunc autem et vinctus Iesu Christi: 10 Obsecro te pro meo filio, quem genui simo, ser-
in vinculis, Onesimo, 11 qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem et mihi, et vo fugitivo
tibi utilis, 12 quem remisi tibi. Tu autem illum, ut mea viscera, suscipe: 13 quem sed con-
ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi ministraret in vinculis Evangelii: verso,
14 sine consilio autem tuo nihil volui facere, uti ne velut ex necessitate bonum
tuum esset, sed voluntarium. 15 Forsitan enim ideo discessit ad horam a te, ut
æternum illum reciperes: 16 iam non ut servum, sed pro servo charissimum fratrem,
maxime mihi: quanto autem magis tibi et in carne, et in Domino? 17 Si ergo habes
me socium, suscipe illum sicut me: 18 Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet: hoc
mihi imputa. 19 Ego Paulus scripsi mea manu: ego reddam, ut non dicam tibi,
quod et teipsum mihi debes: 20 ita frater. Ego te fruar in Domino: Refice viscera
mea in Domino.

21 Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciens quoniam et super id, quod mandata,
dico, facies. 22 Simul autem et para mihi hospitium: nam spero per orationes
vestras donari me vobis.

23 Salutat te Epaphras concaptivus meus in Christo Iesu, 24 Marcus, Aristarchus, salutationes,
Demas, et Lucas, adiutores mei.

25 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro. Amen. benedictio.

EPISTOLA
BEATI PAULI APOSTOLI
AD HEBRÆOS.

PARS PRIOR.
De excellentia novi testamenti, 1, 1—10, 18.

Propositio, 1, 1—4.

Excellentia Christi.

1. 1 Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis:
2 novissime, diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit heredem universorum, per quem fecit et sæcula:
3 [a]qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ eius, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis:
4 tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit.

I. Christus est mediator excellens, 1, 5—4, 13.

1. Angelos præcellit, 1, 5—2, 18.

Christus est filius Dei nec non rex et creator omnium, angeli vero sunt ministri eius;

5 Cui enim dixit aliquando Angelorum:
[b]Filius meus es tu, ego hodie genui te?
Et rursum: [c]Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium?
6 Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: [d]Et adorent eum omnes Angeli Dei.
7 Et ad Angelos quidem dicit:
[e]Qui facit Angelos suos spiritus, et ministros suos flammam ignis.
8 Ad filium autem:
[f]Thronus tuus Deus in sæculum sæculi: virga æquitatis, virga regni tui.
9 Dilexisti iustitiam, et odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis.
10 Et: [g]Tu in principio Domine terram fundasti: et opera manuum tuarum sunt cæli.
11 Ipsi peribunt, tu autem permanebis,
et omnes ut vestimentum veterascent: 12 et velut amictum mutabis eos, et mutabuntur:
tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient.
13 Ad quem autem Angelorum dixit aliquando:
[h]Sede a dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?
14 Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capient salutis?

ergo nova lex Christi abundantius observanda est quam vetus lex per angelos ordinata;

2. 1 Propterea abundantius oportet observare nos ea, quæ audivimus ne
forte pereffluamus. 2 Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus,
et omnis prævaricatio, et inobedientia accepit iustam mercedis retributionem:
3 quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem? quæ cum initium
accepisset enarrari per Dominum ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est,
4 [i]contestante Deo signis et portentis, et variis virtutibus, et Spiritus sancti
distributionibus secundum suam voluntatem.

1, *3* [a]Sap 7, 26. — *5* [b]Ps 2, 7. — [c]2 Sm 7, 14. — *6* [d]Ps 96, 7. — *7* [e]Ps 103, 4. — *8* [f]Ps 44, 7. — *10* [g]Ps 101, 26. — *13* [h]Ps 109, 1; 1 Cor 15, 25. — 2, *4* [i]Mc 16, 20.

5 Non enim Angelis subiecit Deus orbem terræ futurum, de quo loquimur.
6 Testatus est autem in quodam loco quis, dicens:
[a]Quid est homo quod memor es eius, aut filius hominis quoniam visitas eum?
7 Minuisti eum paulominus ab Angelis: gloria et honore coronasti eum:
et constituisti eum super opera manuum tuarum. 8 [b]Omnia subiecisti sub
pedibus eius:
In eo enim quod omnia ei subiecit, nihil dimisit non subiectum ei. Nunc autem
necdum videmus omnia subiecta ei. 9 [c]Eum autem, qui modico quam Angeli
minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis, gloria et honore coronatum:
ut gratia Dei, pro omnibus gustaret mortem.

novum testamentum non angelis sed filio subiectum est,

10 Decebat enim eum, propter quem omnia, et per quem omnia, qui multos
filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare.
11 Qui enim sanctificat, et qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam
non confunditur fratres eos vocare, dicens:
12 [d]Nunciabo nomen tuum fratribus meis: in medio Ecclesiæ laudabo te.
13 Et iterum: [e]Ego ero fidens in eum. Et iterum: [f]Ecce ego, et pueri mei,
quos dedit mihi Deus.

qui ad redimendum genus humanum homo factus et modico quam angeli minoratus est.

14 Quia ergo pueri communicaverunt carni, et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem: [g]ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium,
id est, diabolum: 15 et liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii
erant servituti. 16 Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. 17 Unde debuit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret, et
fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi. 18 In eo enim, in quo
passus est ipse et tentatus, potens est et eis, qui tentantur, auxiliari.

2. Moysen præcellit, 3, 1—4, 13.

3. 1 Unde fratres sancti, vocationis cælestis participes, considerate Apostolum, et pontificem confessionis nostræ Iesum: 2 qui fidelis est ei, qui fecit
illum sicut et [h]Moyses in omni domo eius. 3 Amplioris enim gloriæ iste præ
Moyse dignus est habitus, quanto ampliorem honorem habet domus, qui fabricavit illam. 4 Omnis namque domus fabricatur ab aliquo: qui autem omnia
creavit, Deus est. 5 Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam
famulus, in testimonium eorum, quæ dicenda erant: 6 Christus vero tamquam
filius in domo sua: quæ domus sumus nos, si fiduciam, et gloriam spei usque
ad finem, firmam retineamus.

Moyses erat famulus in domo Israel. Christus vero est dominus ecclesiæ suæ;

7 Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus:
[i]Hodie si vocem eius audieritis, 8 nolite obdurare corda vestra, sicut in
exacerbatione secundum diem tentationis in deserto,
9 ubi tentaverunt me patres vestri: probaverunt, et viderunt opera mea 10 quadraginta annis:
Propter quod infensus fui generationi huic, et dixi: Semper errant corde.
Ipsi autem non cognoverunt vias meas,
11 sicut iuravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam.

memores monitionis Spiritus sancti

12 Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis,
discedendi a Deo vivo: 13 sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec
Hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. 14 Participes
enim Christi effecti sumus: si tamen initium substantiæ eius usque ad finem firmum
retineamus. 15 Dum dicitur:
Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, quemadmodum
in illa exacerbatione.

incredulitatem devitent,

16 Quidam enim audientes exacerbaverunt: sed non universi qui profecti sunt
ex Ægypto per Moysen. 17 Quibus autem infensus est quadraginta annis? Nonne
illis, qui peccaverunt, [k]quorum cadavera prostrata sunt in deserto? 18 Quibus

propter quam Israelitæ in requiem sibi promissam non introierunt,

---

6 [a]Ps 8, 5. — *8* [b]Mt 28, 18; 1 Cor 15, 26. — *9* [c]Phil 2, 8. — *12* [d]Ps 21, 23. — *13* [e]Ps 17, 3. — [f]Is 8, 18. — *14* [g]Os 13, 14; 1 Cor 15, 54. — 3, *2* [h]Nm 12, 7. — *7* [i]Ps 94, 8. — *17* [k]Nm 14, 37.

autem iuravit non introire in requiem ipsius, nisi illis, qui increduli fuerunt? 19 Et
videmus, quia non potuerunt introire propter incredulitatem.

et in requiem Christianis promissam

4. 1 Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius,
existimetur aliquis ex vobis deesse. 2 Etenim et nobis nunciatum est, quemad-
modum et illis, sed non profuit illis sermo auditus, non admistus fidei ex iis, quæ
audierunt. 3 Ingrediemur enim in requiem, qui credidimus: quemadmodum dixit:

[a]Sicut iuravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam:

et quidem operibus ab institutione mundi perfectis. 4 Dixit enim in quodam
loco de die septima sic: [b]Et requievit Deus die septima ab omnibus operibus suis.
5 Et in isto rursum: Si introibunt in requiem meam. 6 Quoniam ergo superest
introire quosdam in illam, et ii, quibus prioribus annunciatum est, non introierunt
propter incredulitatem: 7 iterum terminat diem quendam, Hodie, in David dicendo,
post tantum temporis, sicut supra dictum est:

[c]Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra.

8 Nam si eis Iesus requiem præstitisset, numquam de alia loqueretur, posthac,
die. 9 Itaque relinquitur sabbatismus populo Dei. 10 Qui enim ingressus est in
requiem eius: etiam ipse requievit ab operibus suis, sicut a suis Deus.

credulitate ingredi festinent.

11 Festinemus ergo ingredi in illam requiem: ut ne in idipsum quis incidat
incredulitatis exemplum. 12 Vivus est enim sermo Dei, et efficax, et penetrabilior
omni gladio ancipiti: et pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum
quoque ac medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis. 13 [d]Et
non est ulla creatura invisibilis in conspectu eius: omnia autem nuda et aperta
sunt oculis eius, ad quem nobis sermo.

II. Christus est sacerdos excellens, 4, 14—10, 18.

1. Christus verus pontifex est, 4, 14—5, 10.

Cum fiducia ad eum adeamus:

14 Habentes ergo pontificem magnum, qui penetravit cælos, Iesum filium Dei:
teneamus confessionem. 15 Non enim habemus pontificem, qui non possit compati
infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato.
16 Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ: ut misericordiam consequamur,
et gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

omnis pontifex sacrificare et a Deo vocari debet,

5. 1 Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus con-
stituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis: 2 qui
condolere possit iis, qui ignorant, et errant: quoniam et ipse circumdatus est
infirmitate: 3 et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam et pro
semetipso offerre pro peccatis. 4 [e]Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui
vocatur a Deo, tamquam Aaron.

Christus a Deo pontifex appellatus usque ad mortem obediens fuit.

5 Sic et Christus non semetipsum clarificavit ut pontifex fieret: sed qui locutus
est ad eum:

[f]Filius meus es tu, ego hodie genui te.

6 Quemadmodum et in alio loco dicit:

[g]Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.

7 Qui in diebus carnis suæ preces, supplicationesque ad eum, qui possit illum
salvum facere a morte cum clamore valido, et lacrymis offerens, exauditus est
pro sua reverentia: 8 Et quidem cum esset Filius Dei, didicit ex iis, quæ passus
est, obedientiam: 9 et consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi,
causa salutis æternæ, 10 appellatus a Deo pontifex iuxta ordinem Melchisedech.

2. Digressio a proposita oratione, 5, 11—6, 20.

Imbecillis elementa doctrinæ Christianæ iterum tradenda essent.

11 De quo nobis grandis sermo, et ininterpretabilis ad dicendum: quoniam
imbecilles facti estis ad audiendum. 12 Etenim cum deberetis magistri esse propter
tempus: rursum indigetis ut vos doceamini quæ sint elementa exordii sermonum
Dei: et facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo. 13 Omnis enim, qui lactis

4, *3* [a]Ps 94, 11. — *4* [b]Gn 2, 2. — *7* [c]Sup 3, 7. — *13* [d]Ps 33, 16; Sir 15, 20. —
5, *4* [e]Ex 28, 1; 2 Par 26, 18. — *5* [f]Ps 2, 7. — *6* [g]Ps 109, 4.

est particeps, expers est sermonis iustitiæ, parvulus enim est. 14 Perfectorum
autem est solidus cibus: eorum, qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad
discretionem boni ac mali.

6. 1 Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectiora nihilominus Paulus ea
feramur, non rursum iacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, et tradere non
fidei ad Deum, 2 baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum, ac resur- intendit,
rectionis mortuorum, et iudicii æterni. 3 Et hoc faciemus, si quidem permiserit Deus.

4 [a]Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam quia apostatæ
donum cæleste, et participes facti sunt Spiritus sancti, 5 gustaverunt nihilominus iterata
bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, 6 et prolapsi sunt; rursus renovari eorum traditione
ad pœnitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis filium Dei, et ostentui habentes. non convertuntur,
7 Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem, et generans herbam op-
portunam illis, a quibus colitur: accipit benedictionem a Deo. 8 proferens autem
spinas, ac tribulos, reproba est, et maledicto proxima: cuius consummatio in
combustionem.

9 Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora, et viciniora saluti: tametsi servati a Deo autem
ita loquimur. 10 Non enim iniustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis, studiosiores
quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, et ministratis. 11 Cupimus fient,
autem unumquemque vestrum eandem ostentare solicitudinem ad expletionem
spei usque in finem: 12 ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum, qui
fide, et patientia hereditabunt promissiones.

13 Abrahæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem fidem et patientiam
iuraret, maiorem, iuravit per semetipsum, 14 dicens: [b]Nisi benedicens benedicam Abrahæ
te, et multiplicans multiplicabo te. 15 Et sic longanimiter ferens, adeptus est imitantes
repromissionem.

16 Homines enim per maiorem sui iurant: et omnis controversiæ eorum finis, et immutabilitatem
ad confirmationem, est iuramentum. 17 In quo abundantius volens Deus ostendere repro-
pollicitationis heredibus immobilitatem consilii sui, interposuit iusiurandum: missionis Dei con-
18 ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum siderantes.
solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem, 19 quam
sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, et incedentem usque ad interiora
velaminis, 20 ubi præcursor pro nobis introivit Iesus, secundum ordinem Melchise-
dech pontifex factus in æternum.

3. Christus sacerdos secundum ordinem Melchisedech est, 7, 1—8, 13.

7. 1 Hic [c]enim Melchisedech, rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit Melchisedech, typus
Abrahæ regresso a cæde regum, et benedixit ei: 2 cui et decimas omnium divisit Christi,
Abraham: primum quidem qui interpretatur rex iustitiæ: deinde autem et rex
Salem, quod est, rex pacis, 3 sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium
dierum, neque finem vitæ habens, assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in
perpetuum.

4 Intuemini autem quantus sit hic, cui et decimas dedit de præcipuis Abraham præstantior fuit quam
patriarcha. 5 Et quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes, [d]mandatum habent Abraham
decimas sumere a populo secundum legem, id est, a fratribus suis: quamquam et Levi;
et ipsi exierint de lumbis Abrahæ. 6 Cuius autem generatio non annumeratur in eis,
decimas sumpsit ab Abraham, et hunc, qui habebat repromissiones, benedixit.
7 Sine ulla autem contradictione, quod minus est, a meliore benedicitur. 8 Et hic
quidem, decimas morientes homines accipiunt: ibi autem contestatur, quia vivit.
9 Et (ut ita dictum sit) per Abraham, et Levi, qui decimas accepit, decimatus est:
10 adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchisedech.

11 Si ergo consummatio per sacerdotium Leviticum erat (populus enim sub sacerdotium Leviticum
ipso legem accepit) quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem Melchisedech, abrogatum,
alium surgere sacerdotem, et non secundum ordinem Aaron dici? 12 Translato sacerdotium Christi
enim sacerdotio, necesse est ut et legis translatio fiat. 13 In quo enim hæc dicuntur, æternum est,

6, *4* [a]Mt 12, 45; Inf 10, 26; 2 Ptr 2, 20. — *14* [b]Gn 22, 17. — **7,** *1* [c]Gn 14, 18. —
5 [d]Dt 18, 3; Ios 14, 4.

de alia tribu est, de qua nullus altari præsto fuit. [14] Manifestum est enim quod
ex Iuda ortus sit Dominus noster: in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus
est. [15] Et amplius adhuc manifestum est: si secundum similitudinem Melchisedech
exurgat alius sacerdos, [16] qui non secundum legem mandati carnalis factus est,
sed secundum virtutem vitæ insolubilis. [17] Contestatur enim: [a]Quoniam
tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.

[18] Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem eius,
et inutilitatem: [19] nihil enim ad perfectum adduxit lex: introductio vero melioris
spei, per quam proximamus ad Deum.

sacerdotes Levitici sine iuramento facti sunt. Christus cum iuramento.

[20] Et quantum est non sine iureiurando (alii quidem sine iureiurando sacerdotes
facti sunt, [21] hic autem cum iureiurando per eum, qui dixit ad illum:
[b]Iuravit Dominus, et non pœnitebit eum: tu es sacerdos in æternum:)
[22] in tantum melioris testamenti sponsor factus est Iesus.

illi mortui sunt. Christus semper vivit,

[23] Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur
permanere: [24] hic autem eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacer-
dotium. [25] Unde et salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad
Deum: semper vivens ad interpellandum pro nobis.

illi infirmi fuerunt. Christus perfectus est.

[26] Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus,
segregatus a peccatoribus, et excelsior cælis factus: [27] qui non habet necessitatem
quotidie, quemadmodum sacerdotes, [c]prius pro suis delictis hostias offerre, deinde
pro populi: hoc enim fecit semel, seipsum offerendo. [28] Lex enim homines constituit
sacerdotes infirmitatem habentes: sermo autem iurisiurandi, qui post legem est,
Filium in æternum perfectum.

illi in tabernaculo terrestri ministrarunt. Christus in cælis consedit.

8. [1] Capitulum autem super ea, quæ dicuntur: Talem habemus Pontificem,
qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cælis, [2] sanctorum minister, et
tabernaculi veri, quod fixit Dominus, et non homo. [3] Omnis enim pontifex ad
offerendum munera, et hostias constituitur: unde necesse est et hunc habere aliquid,
quod offerat: [4] si ergo esset super terram, nec esset sacerdos: cum essent qui
offerrent secundum legem munera, [5] qui exemplari, et umbræ deserviunt cælestium.
Sicut responsum est Moysi, cum consummaret tabernaculum: [d]Vide (inquit) omnia
facito secundum exemplar, quod tibi ostensum est in monte.

illi mediatores veteris testamenti fuerunt. Christus mediator melioris testamenti novi est.

[6] Nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto et melioris testamenti
mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est. [7] Nam si illud
prius culpa vacasset: non utique secundi locus inquireretur. [8] Vituperans enim
eos dicit: [e]Ecce dies venient, dicit Dominus: et consummabo super domum Israel,
et super domum Iuda testamentum novum, [9] non secundum testamentum, quod
feci patribus eorum in die, qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de
Terra Ægypti: quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo: et ego neglexi
eos, dicit Dominus: [10] Quia hoc est testamentum, quod disponam domui Israel
post dies illos, dicit Dominus: Dando leges meas in mentem eorum, et in corde
eorum superscribam eas: et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum: [11] et
non docebit unusquisque proximum suum, et unusquisque fratrem suum, dicens:
Cognosce Dominum: quoniam omnes scient me a minore usque ad maiorem eorum:
[12] quia propitius ero iniquitatibus eorum, et peccatorum eorum iam non memorabor.
[13] Dicendo autem novum: veteravit prius. Quod autem antiquatur, et senescit,
prope interitum est.

4. Christus simul hostia perfecta est, 9, 1—10, 18.

Veteris testamenti typici

9. [1] Habuit quidem et prius, iustificationes culturæ, et Sanctum sæculare.
[2] [f]Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra, et mensa, et
propositio panum, quæ dicitur Sancta. [3] Post velamentum autem secundum,
tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctorum: [4] aureum habens [g]thuribulum,
et arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens
manna, et virga Aaron, quæ fronduerat, [h]et tabulæ testamenti. [5] superque eam

17 [a]Ps 109, 4. — *21* [b]Ps 109, 4. — *27* [c]Lv 16, 6. — **8,** *5* [d]Ex 25, 40; Act 7, 44. —
8 [e]Ir 31, 31. — **9,** *2* [f]Ex 26, 1; 36, 8. — *4* [g]Lv 16; Nm 16. — [h]1 Rg 8, 9; 2 Par 5, 10.

erant Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium: de quibus non est modo
dicendum per singula. 6 His vero ita compositis: in priori quidem tabernaculo
semper introibant sacerdotes, sacrificiorum officia consummantes: 7 in secundo
autem [a]semel in anno solus pontifex non sine sanguine, quem offert pro sua, et
populi ignorantia: 8 hoc significante Spiritu sancto, nondum propalatam esse
sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum.

9 quæ parabola est temporis instantis: iuxta quam munera, et hostiæ offeruntur,
quæ non possunt iuxta conscientiam perfectum facere servientem, solummodo in
cibis, et in potibus, 10 et variis baptismatibus, et iustitiis carnis usque ad tempus
correctionis impositis.

hostiæ interne non iustificarunt,

11 Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius et per-
fectius tabernaculum non manufactum, id est, non huius creationis: 12 neque per
sanguinem hircorum, aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel
in Sancta, æterna redemptione inventa. 13 [b]Si enim sanguis hircorum, et taurorum,
et cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: 14 [c]quanto
magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum
Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo
viventi?

sanguis Christi vero iustitiam internam attulit:

15 Et ideo novi testamenti mediator est: [d]ut morte intercedente, in redemptio-
nem earum prævaricationum, quæ erant sub priori testamento, repromissionem
accipiant qui vocati sunt æternæ hereditatis. 16 Ubi enim testamentum est: mors
necesse est intercedat testatoris. 17 Testamentum enim in mortuis confirmatum
est: alioquin nondum valet, dum vivit qui testatus est. 18 Unde nec primum
quidem sine sanguine dedicatum est. 19 Lecto enim omni mandato legis a Moyse
universo populo: accipiens sanguinem vitulorum, et hircorum cum aqua et lana
coccinea, et hyssopo: ipsum quoque librum, et omnem populum aspersit, 20 dicens:
[e]Hic sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus. 21 Etiam tabernaculum,
et omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit: 22 Et omnia pene in sanguine
secundum legem mundantur: et sine sanguinis effusione non fit remissio. 23 Necesse
est ergo exemplaria quidem cælestium his mundari: ipsa autem cælestia melioribus
hostiis quam istis. 24 Non enim in manufacta Sancta Iesus introivit exemplaria
verorum: sed in ipsum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis:

mediator novi testamenti mori quidem debuit.

25 Neque ut sæpe offerat semetipsum, quemadmodum Pontifex intrat in Sancta
per singulos annos in sanguine alieno: 26 alioquin oportebat eum frequenter pati
ab origine mundi: nunc autem semel in consummatione sæculorum, ad destitutionem
peccati, per hostiam suam apparuit. 27 Et quemadmodum statutum est hominibus
semel mori, post hoc autem iudicium: 28 [f]sic et Christus semel oblatus est ad
multorum exhaurienda peccata: secundo sine peccato apparebit expectantibus se,
in salutem.

at semel tantum hostiam se obtulit.

10. 1 Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem
rerum: per singulos annos eisdem ipsis hostiis, quas offerunt indesinenter, num-
quam potest accedentes perfectos facere: 2 alioquin cessassent offerri: ideo quod
nullam haberent ultra conscientiam peccati, cultores semel mundati: 3 sed in
ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit. 4 impossibile enim est
sanguine taurorum et hircorum auferri peccata.

nam hostiæ veteris testamenti peccata non auferebant.

5 Ideo ingrediens mundum dicit:
[g]Hostiam, et oblationem noluisti: corpus autem aptasti mihi: 6 holocauto-
mata pro peccato non tibi placuerunt.
7 Tunc dixi: Ecce venio: [h]in capite libri scriptum est de me: Ut faciam, Deus,
voluntatem tuam.

8 Superius dicens: Quia hostias, et oblationes, et holocautomata pro peccato
noluisti, nec placita sunt tibi, quæ secundum legem offeruntur, 9 tunc dixi: Ecce
venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam: aufert primum, ut sequens statuat.
10 In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel.

obedientia Christi autem nos sanctificavit,

7 [a]Ex 30, 10; Lv 16, 2. — *13* [b]Lv 16, 14. — *14* [c]1 Ptr 1, 19; 1 Io 1, 7; Apc 1, 5. —
15 [d]Gal 3, 15. — *20* [e]Ex 24, 8. — *28* [f]Rom 5, 6; 1 Ptr 3, 18. — **10.** *5* [g]Ps 39, 7. — *7* [h]Ps 39, 8.

ideo illæ sæpius offerebantur. Christus vero unam hostiam obtulit,

[11] Et omnis quidem sacerdos præsto est quotidie ministrans, et easdem sæpe
offerens hostias, quæ numquam possunt auferre peccata: [12] hic autem unam
pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei, [13] de cetero
expectans [a]donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius. [14] Una enim oblatione,
consummavit in sempiternum sanctificatos.

quæ Ieremia testante sufficit.

[15] Contestatur autem nos et Spiritus sanctus. Postquam enim dixit: [16] [b]Hoc
autem testamentum, quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dominus, Dando
leges meas in cordibus eorum, et in mentibus eorum superscribam eas: [17] et pec-
catorum, et iniquitatum eorum iam non recordabor amplius. [18] Ubi autem horum
remissio: iam non est oblatio pro peccato.

PARS ALTERA.

De moribus fidelium, 10, 19—13, 17.

I. Admonitiones ad fidem spectantes, 10, 19—12, 13.

1. De perseverantia fidelium, 10, 19—39.

Fidem spe et caritate formatam teneant,

[19] Habentes itaque fratres fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi,
[20] quam initiavit nobis viam novam, et viventem per velamen, id est, carnem suam,
[21] et sacerdotem magnum super domum Dei: [22] accedamus cum vero corde in
plenitudine fidei, aspersi corda a conscientia mala, et abluti corpus aqua munda,
[23] teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem, (fidelis enim est qui repromisit)
[24] et consideremus invicem in provocationem charitatis, et bonorum operum:
[25] non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, sed
consolantes, et tanto magis quanto videritis appropinquantem diem.

ut terribile Dei iudicium effugiant

[26] [c]Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam
non relinquitur pro peccatis hostia, [27] terribilis autem quædam expectatio iudicii,
et ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios. [28] Irritam quis faciens legem
Moysi, sine ulla miseratione [d]duobus vel tribus testibus moritur: [29] quanto magis
putatis deteriora mereri supplicia qui filium Dei conculcaverit, et sanguinem testa-
menti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, et spiritui gratiæ contumeliam
fecerit? [30] Scimus enim qui dixit: [e]Mihi vindicta, et ego retribuam. Et iterum:
Quia iudicabit Dominus populum suum. [31] Horrendum est incidere in manus
Dei viventis.

et magnam patientiæ remunerationem accipiant.

[32] Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illuminati, magnum certamen
sustinuistis passionum: [33] et in altero quidem opprobriis, et tribulationibus
spectaculum facti: in altero autem socii taliter conversantium effecti. [34] Nam
et vinctis compassi estis, et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis,
cognoscentes vos habere meliorem, et manentem substantiam. [35] Nolite itaque
amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. [36] Patientia
enim vobis necessaria est: ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem.
[37] [f]Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus est, veniet, et non tardabit.
[38] [g]iustus autem meus ex fide vivit. quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ.
[39] Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in acquisi-
tionem animæ.

2. De natura fidelium, 11, 1—40.

Fide res sperandas et non apparentes comprehendi illustrant: Abel,

11. [1] Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non
apparentium. [2] In hac enim testimonium consecuti sunt senes. [3] [h]Fide intel-
ligimus aptata esse sæcula verbo Dei: ut ex invisibilibus visibilia fierent.
[4] [i]Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain, obtulit Deo, [k]per quam testimonium
consecutus est esse iustus, testimonium perhibente muneribus eius Deo, et per
illam defunctus adhuc loquitur.

---

13 [a]Ps 109, 1; 1 Cor 15, 25. — *16* [b]Ir 31, 33; Sup 8, 8. — *26* [c]Sup 6, 4. — *28* [d]Dt 17, 6; Mt 18, 16; Io 8, 17; 2 Cor 13, 1. — *30* [e]Dt 32, 35; Rom 12, 19. — *37* [f]Hab 2, 3. — *38* [g]Rom 1, 17; Gal 3, 11. — **11,** *3* [h]Gn 1, 3. — *4* [i]Gn 4, 4. — [k]Mt 23, 35.

5 [a]Fide Henoch translatus est ne videret mortem, et non inveniebat. r: quia Henoch,
transtulit illum Deus: ante translationem enim testimonium habuit placuisse Deo.
6 Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem
ad Deum quia est, et inquirentibus se remunerator sit.

7 [b]Fide Noe responso accepto de iis, quæ adhuc non videbantur, metuens Noe,
aptavit arcam in salutem domus suæ, per quam damnavit mundum: et iustitiæ,
quæ per fidem est, heres est institutus.

8 [c]Fide qui vocatur Abraham obedivit in locum exire, quem accepturus erat Abraham cum fami-
in hereditatem: et exiit, nesciens quo iret. 9 Fide demoratus est in Terra repromis- lia sua,
sionis, tamquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac, et Iacob coheredibus
repromissionis eiusdem. 10 Expectabat enim fundamenta habentem civitatem:
cuius artifex, et conditor Deus. 11 [d]Fide et ipsa Sara sterilis virtutem in con-
ceptionem seminis accepit, etiam præter tempus ætatis: quoniam fidelem credidit
esse eum, qui repromiserat. 12 Propter quod et ab uno orti sunt (et hoc emor-
tuo) tamquam sidera cæli in multitudinem, et sicut arena, quæ est ad oram maris,
innumerabilis. 13 Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus,
sed a longe eas aspicientes, et salutantes, et confitentes quia peregrini, et hospites
sunt super terram. 14 Qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere.
15 Et si quidem ipsius meminissent de qua exierunt, habebant utique tempus
revertendi. 16 nunc autem meliorem appetunt, id est, cælestem. Ideo non con-
funditur Deus vocari Deus eorum: paravit enim illis civitatem. 17 [e]Fide obtulit
Abraham Isaac, cum tentaretur, et unigenitum offerebat, qui susceperat repro-
missiones; 18 ad quem dictum est: [f]Quia in Isaac vocabitur tibi semen: 19 arbitrans
quia et a mortuis suscitare potens est Deus: unde eum et in parabolam accepit.

20 [g]Fide et de futuris benedixit Isaac Iacob, et Esau. Isaac,

21 [h]Fide Iacob, moriens, singulos filiorum Ioseph benedixit: [i]et adoravit Iacob,
fastigium virgæ eius.

22 [k]Fide Ioseph, moriens, de profectione filiorum Israel memoratus est, et Ioseph,
de ossibus suis mandavit.

23 [l]Fide Moyses, natus, occultatus est mensibus tribus a parentibus suis, eo parentes Moysis,
quod vidissent elegantem infantem, [m]et non timuerunt regis edictum.

24 [n]Fide Moyses grandis factus negavit se esse filium filiæ Pharaonis, 25 magis Moyses,
eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem,
26 maiores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi: aspiciebat
enim in remunerationem. 27 Fide reliquit Ægyptum, non veritus animositatem
regis: invisibilem enim tamquam videns sustinuit. 28 [o]Fide celebravit pascha,
et sanguinis effusionem: ne qui vastabat primitiva, tangeret eos.

29 [p]Fide transierunt Mare rubrum tamquam per aridam terram: quod experti Israelitæ,
Ægypti, devorati sunt. 30 [q]Fide muri Iericho corruerunt, circuitu dierum septem.

31 Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis, [r]excipiens exploratores Rahab,
cum pace.

32 Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, reliqui mirabilia
Barac, Samson, Iephte, David, Samuel, et Prophetis: 33 qui per fidem vicerunt operantes
regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, obturaverunt ora leonum,
34 extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate,
fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum: 35 acceperunt mulieres
de resurrectione mortuos suos: alii autem distenti sunt non suscipientes redemp- ac persecutiones
tionem, ut meliorem invenirent resurrectionem. 36 Alii vero ludibria, et verbera sustinentes;
experti, insuper et vincula, et carceres: 37 lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt,
in occisione gladii mortui sunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes,
angustiati, afflicti: 38 quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes,
in montibus, et speluncis, et in cavernis terræ.

5 [a]Gn 5, 24; Sir 44, 16. — *7* [b]Gn 6, 13; Sir 44, 17. — *8* [c]Gn 12, 4. — *11* [d]Gn 17, 19. —
17 [e]Gn 22, 1; Sir 44, 21. — *18* [f]Gn 21, 12; Rom 9, 7. — *20* [g]Gn 27, 27. 36. — *21* [h]Gn 48, 15.
— [i]Gn 47, 31. — *22* [k]Gn 50, 23. — *23* [l]Ex 2, 2. — [m]Ex 1, 17. — *24* [n]Ex 2, 11. — *28* [o]Ex
12. — *29* [p]Ex 14, 22. — *30* [q]Ios 6, 20. — *31* [r]Ios 2, 1.

hi res futuras et invisas exspectabant.

39 Et hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt repromissionem,
40 Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur.

3. De patientia fidelium, 12, 1—13.

Illorum et Christi exemplum aspiciant, ne fatigentur.

12. 1 Ideoque et nos tantam habentes impositam nubem testium, [a]deponentes
omne pondus, et circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum
nobis certamen: 2 aspicientes in Auctorem fidei, et consummatorem Iesum, qui
proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextera
sedis Dei sedet. 3 Recogitate enim eum, qui talem sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem: ut ne fatigemini, animis vestris deficientes.

in disciplina patris cælestis ad æternam vitam erudientis perseverent,

4 Nondum enim usque ad sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes:
5 et obliti estis consolationis, quæ vobis tamquam filiis loquitur, dicens:
[b]Fili mi, noli negligere disciplinam Domini: neque fatigeris dum ab eo argueris.
6 Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit.
7 In disciplina perseverate. Tamquam filiis vobis offert se Deus: quis enim
filius, quem non corripit pater? 8 Quod si extra disciplinam estis, cuius participes
facti sunt omnes: ergo adulteri, et non filii estis. 9 Deinde patres quidem carnis
nostræ, eruditores habuimus, et reverebamur eos. non multo magis obtemperabimus
Patri spirituum, et vivemus? 10 Et illi quidem in tempore paucorum dierum,
secundum voluntatem suam erudiebant nos: hic autem ad id, quod utile est in
recipiendo sanctificationem eius. 11 Omnis autem disciplina in præsenti quidem
videtur non esse gaudii, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam, reddet iustitiæ.

animum erigant.

12 Propter quod remissas manus, et soluta genua, erigite, 13 et gressus rectos
facite pedibus vestris: ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur.

II. Admonitiones ad virtutes alias quoque spectantes, 12, 14—13, 17.

1. De pace et sanctimonia, 12, 14—29.

Ne desint gratiæ fidei,

14 [c]Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam, sine qua nemo videbit
Deum: 15 contemplantes nequis desit gratiæ Dei: nequa radix amaritudinis sursum
germinans impediat, et per illam inquinentur multi. 16 Ne quis fornicator, aut
profanus [d]ut Esau: qui propter unam escam vendidit primitiva sua: 17 scitote
enim quoniam [e]et postea cupiens hereditare benedictionem, reprobatus est: non
enim invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam.

quam per mediatorem novi testamenti habent.

18 [f]Non enim accessistis ad tractabilem montem, et accensibilem ignem, et
turbinem, et caliginem, et procellam, 19 et tubæ sonum, et vocem verborum, quam
qui audierunt, excusaverunt se, ne eis fieret verbum. 20 Non enim portabant
quod dicebatur: [g]Et si bestia tetigerit montem, lapidabitur. 21 Et ita terribile
erat quod videbatur. Moyses dixit: Exterritus sum, et tremebundus. 22 Sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Ierusalem cælestem, et multorum
millium Angelorum frequentiam, 23 et Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in
cælis, et iudicem omnium Deum, et spiritus iustorum perfectorum, 24 et testamenti
novi mediatorem Iesum, et sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel.

sed serviant placentes Deo.

25 Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt, recusantes eum,
qui super terram loquebatur: multo magis nos, qui de cælis loquentem nobis
avertimus. 26 cuius vox movit terram tunc: nunc autem repromittit, dicens:
[h]Adhuc semel: et ego movebo non solum terram, sed et cælum. 27 Quod autem,
Adhuc semel, dicit: declarat mobilium translationem tamquam factorum, ut
maneant ea, quæ sunt immobilia. 28 Itaque regnum immobile suscipientes, habemus
gratiam: per quam serviamus placentes Deo, cum metu et reverentia. 29 [i]Etenim
Deus noster ignis consumens est.

12, *1* [a]Rom 6, 4; Eph 4, 22; Col 3, 8; 1 Ptr 2, 1; 4, 2. — *5* [b]Pr 3, 11; Apc 3, 19. — *14* [c]Rom 12, 18. — *16* [d]Gn 25, 33. — *17* [e]Gn 27, 38. — *18* [f]Ex 19, 12; 20, 21. — *20* [g]Ex 19, 13. — *26* [h]Agg 2, 7. — *29* [i]Dt 4, 24.

2. De caritate, castitate, avaritia, 13, 1—6.

Caritas exhibeatur, castitas servetur, avaritia vitetur.

13. 1 Charitas fraternitatis maneat in vobis. 2 [a]Et hospitalitatem nolite
oblivisci, per hanc enim [b]latuerunt quidam, Angelis hospitio receptis. 3 Mementote
vinctorum, tamquam simul vincti: et laborantium, tamquam et ipsi in corpore
morantes.
4 Honorabile connubium in omnibus, et thorus immaculatus. Fornicatores
enim, et adulteros iudicabit Deus.
5 Sint mores sine avaritia, contenti præsentibus: ipse enim dixit: [c]Non te
deseram, neque derelinquam. 6 Ita ut confidenter dicamus: [d]Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo.

3. De separatione Christianorum a Iudaismo, 13, 7—14.

Fides præpositorum mortuorum imitanda, eademque Christi doctrina retinenda est, sacrificii Christiani expertes sunt qui de Iudaismo non exeunt.

7 Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei:
quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem.
8 Iesus Christus heri, et hodie: ipse et in sæcula. 9 Doctrinis variis, et peregrinis
nolite abduci. Optimum est enim gratia stabilire cor, non escis: quæ non profuerunt
ambulantibus in eis.
10 Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo
deserviunt. 11 [e]Quorum enim animalium infertur sanguis pro peccato in Sancta
per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. 12 Propter quod et Iesus,
ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. 13 Exeamus
igitur ad eum extra castra, improperium eius portantes. 14 [f]Non enim habemus
hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus.

4. De hostiis spiritualibus Christianorum, 13, 15—17.

Laus Dei, beneficentia, obedientia.

15 Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, idest, fructum labiorum
confitentium nomini eius.
16 Beneficentiæ autem, et communionis nolite oblivisci: talibus enim hostiis
promeretur Deus.
17 Obedite præpositis vestris, et subiacete eis. Ipsi enim pervigilant quasi
rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes:
hoc enim non expedit vobis.

Epilogus, 13, 18—25.

Mandatum, precatio, petitio, nuntius, salutationes, benedictio.

18 Orate pro nobis: confidimus enim quia bonam conscientiam habemus in
omnibus bene volentes conversari. 19 Amplius autem deprecor vos hoc facere,
quo celerius restituar vobis.
20 Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis pastorem magnum ovium, in
sanguine testamenti æterni, Dominum nostrum Iesum Christum, 21 aptet vos in
omni bono, ut faciatis eius voluntatem: faciens in vobis quod placeat coram se per
Iesum Christum: cui est gloria in sæcula sæculorum. Amen.
22 Rogo autem vos fratres, ut sufferatis verbum solatii. Etenim perpaucis
scripsi vobis.
23 Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum: cum quo (si celerius
venerit) videbo vos.
24 Salutate omnes præpositos vestros, et omnes sanctos. Salutant vos de Italia
fratres.
25 Gratia cum omnibus vobis. Amen.

13, *2* [a]Rom 12, 13; 1 Ptr 4, 9. — [b]Gn 18, 3; 19, 2. — *5* [c]Ios 1, 5. — *6* [d]Ps 117, 6. — *11* [e]Lv 16, 27. — *14* [f]Mch 2, 10.

EPISTOLA CATHOLICA

B. IACOBI APOSTOLI.

Exordium, 1, 1.

Salutatio apostolica.

1. [1] Iacobus Dei, et Domini nostri Iesu Christi servus, duodecim tribubus,
quæ sunt in dispersione, salutem.

I. Monita generalia, 1, 2—4, 13[a].

1. De sufferentia tentationum, 1, 2—18.

De tentationibus gaudeant,

[2] Omne gaudium existimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis:
[3] [a]scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur. [4] Patientia autem
opus perfectum habet: ut sitis perfecti et integri in nullo deficientes.

cum sapientia a Deo data tentationes

[5] Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus
affluenter, et non improperat: et dabitur ei. [6] [b]Postulet autem in fide nihil hæsitans:
qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui a vento movetur et circumfertur.
[7] non ergo æstimet homo ille quod accipiat aliquid a Domino. [8] Vir duplex animo
inconstans est in omnibus viis suis.

paupertatem ac divitias considerent.

[9] Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua: [10] dives autem in humilitate
sua, [c]quoniam sicut flos fœni transibit: [11] exortus est enim sol cum ardore, et
arefecit fœnum, et flos eius decidit, et decor vultus eius deperiit: ita et dives in
itineribus suis marcescet.

coronam vitæ contemplentur;

[12] [d]Beatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet
coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.

homo non a Deo sed a concupiscentia tentatur.

[13] Nemo cum tentatur, dicat quoniam a Deo tentatur: Deus enim intentator
malorum est: ipse autem neminem tentat. [14] Unusquisque vero tentatur a con-
cupiscentia sua abstractus, et illectus. [15] Deinde concupiscentia cum conceperit,
parit peccatum: peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem.

a Deo bona tantum veniunt.

[16] Nolite itaque errare fratres mei dilectissimi. [17] Omne datum optimum,
et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, apud quem
non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. [18] Voluntarie enim genuit
nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ eius.

2. De fide iustificante, 1, 19—2, 26.

Verbum veritatis audiant,

[19] Scitis fratres mei dilectissimi. [e]Sit autem omnis homo velox ad audiendum:
tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram. [20] Ira enim viri, iustitiam Dei
non operatur. [21] Propter quod abiicientes omnem immunditiam, et abundantiam
malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas
vestras.

sed et factores operis sint.

[22] [f]Estote autem factores verbi, et non auditores tantum: fallentes vosmetipsos.
[23] Quia si quis auditor est verbi, et non factor: hic comparabitur viro consideranti
vultum nativitatis suæ in speculo: [24] consideravit enim se, et abiit, et statim
oblitus est qualis fuerit. [25] Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis,
et permanserit in ea, non auditor obliviosus factus, sed factor operis: hic beatus
in facto suo erit.

non vanam sed genuinam religionem colentes,

[26] Si quis autem putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed
seducens cor suum, huius vana est religio. [27] Religio munda, et immaculata apud

---

1, *3* [a]Rom 5, 3. — *6* [b]Mt 7, 7; 21, 22; Mc 11, 24; Lc 11, 9; Io 14, 13; 16, 23 s. — *10* [c]Sir 14, 18; Is 40, 6; 1 Ptr 1, 24. — *12* [d]Iob 5, 17. — *19* [e]Pr 17, 27. — *22* [f]Mt 7, 21; Rom 2, 13.

Deum et Patrem, hæc est: Visitare pupillos, et viduas in tribulatione eorum, et
immaculatum se custodire ab hoc sæculo.

non personas accipientes itaque legem violantes,

2. 1 Fratres [a]mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini
nostri Iesu Christi gloriæ. 2 Etenim si introierit in conventum vestrum vir aureum
annulum habens in veste candida, introierit autem et pauper in sordido habitu,
3 et intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, et dixeritis ei: Tu sede hic
bene: pauperi autem dicatis: Tu sta illic; aut sede sub scabello pedum meorum:
4 nonne iudicatis apud vosmetipsos, et facti estis iudices cogitationum iniquarum?
5 Audite fratres mei dilectissimi, nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites
in fide, et heredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se? 6 Vos autem
exhonorastis pauperem. Nonne divites per potentiam opprimunt vos, et ipsi trahunt
vos ad iudicia? 7 Nonne ipsi blasphemant bonum nomen, quod invocatum est
super vos? 8 Si tamen legem perficitis regalem secundum Scripturas: [b]Diliges
proximum tuum sicut teipsum: bene facitis: 9 [c]si autem personas accipitis, pec-
catum operamini, redarguti a lege quasi transgressores: 10 [d]Quicumque autem
totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. 11 Qui
enim dixit, Non mœchaberis, dixit et, Non occides. Quod si non mœchaberis,
occides autem, factus es transgressor legis. 12 Sic loquimini, et sic facite sicut
per legem libertatis incipientes iudicari. 13 Iudicium enim sine misericordia illi,
qui non fecit misericordiam: superexaltat autem misericordia iudicium.

quia fides sine operibus mortua est,

14 Quid proderit fratres mei si fidem quis dicat se habere, opera autem non
habeat? Numquid poterit fides salvare eum? 15 [e]Si autem frater, et soror nudi
sint, et indigeant victu quotidiano, 16 dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in
pace, calefacimini et saturamini: non dederitis autem eis, quæ necessaria sunt
corpori, quid proderit? 17 Sic et fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa.
18 Sed dicet quis: Tu fidem habes, et ego opera habeo. ostende mihi fidem tuam
sine operibus: et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. 19 Tu credis quoniam
unus est Deus: Bene facis: et dæmones credunt, et contremiscunt.

cum operibus vero iustificat.

20 Vis autem scire o homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est?
21 [f]Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium
suum super altare? 22 Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius: et ex
operibus fides consummata est? 23 Et suppleta est Scriptura, dicens: [g]Credidit
Abraham Deo, et reputatum est illi ad iustitiam, et amicus Dei appellatus est.
24 Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo, et non ex fide tantum? 25 Similiter
[h]et Rahab meretrix, nonne ex operibus iustificata est suscipiens nuncios, et alia
via eiiciens? 26 Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita et fides sine operibus
mortua est.

3. De ambitione docendi, 3, 1—18.

Sapientiam non lingua difficillime domanda ostendant,

3. 1 Nolite plures [i]magistri fieri fratres mei, scientes quoniam maius iudicium
sumitis. 2 In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit: hic
perfectus est vir. potest etiam freno circumducere totum corpus. 3 Si autem equis
frena in ora mittimus ad consentiendum nobis, et omne corpus illorum circum-
ferimus. 4 Ecce et naves, cum magnæ sint, et a ventis validis minentur, circum-
feruntur a modico gubernaculo ubi impetus dirigentis voluerit. 5 Ita et lingua
modicum quidem membrum est, et magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam
silvam incendit! 6 Et lingua ignis est, universitas iniquitatis. Lingua constituitur
in membris nostris, quæ maculat totum corpus, et inflammat rotam nativitatis
nostræ inflammata a gehenna. 7 Omnis enim natura bestiarum, et volucrum, et
serpentium, et ceterorum domantur, et domita sunt a natura humana: 8 linguam
autem nullus hominum domare potest: inquietum malum, plena veneno mortifero.
9 In ipsa benedicimus Deum et Patrem: et in ipsa maledicimus homines, qui ad
similitudinem Dei facti sunt. 10 Ex ipso ore procedit benedictio, et maledictio.
Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri. 11 Numquid fons de eodem foramine emanat

---

2, *1* [a]Lv 19, 15; Dt 1, 17; 16, 19; Pr 24, 23; Sir 42, 1. — *8* [b]Lv 19, 18; Mt 22, 39; Mc 12, 31; Rom 13, 9; Gal 5, 14. — *9* [c]Lv 19, 15; Dt 1, 17. — *10* [d]Mt 5, 19. — *15* [e]1 Io 3, 17. — *21* [f]Gn 22, 10. — *23* [g]Gn 15, 6; Rom 4, 3; Gal 3, 6. — *25* [h]Ios 2, 1. — 3, *1* [i]Mt 23, 8.

dulcem, et amaram aquam? 12 Numquid potest, fratres mei, ficus uvas facere,
aut vitis ficus? Sic neque salsa dulcem potest facere aquam.

sed bona conversatione.

13 Quis sapiens, et disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conversatione
operationem suam in mansuetudine sapientiæ. 14 Quod si zelum amarum habetis,
et contentiones sint in cordibus vestris: nolite gloriari, et mendaces esse adversus
veritatem. 15 non est enim ista sapientia desursum descendens: sed terrena, animalis,
diabolica. 16 Ubi enim zelus et contentio: ibi inconstantia, et omne opus pravum.
17 Quæ autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica,
modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, et fructibus bonis, non
iudicans, sine simulatione. 18 Fructus autem iustitiæ, in pace seminatur, facientibus
pacem.

4. De concupiscentiis malis, 4, 1—13a.

Concupiscentiis ne obsequantur,

4. 1 Unde bella, et lites in vobis? Nonne hinc? ex concupiscentiis vestris,
quæ militant in membris vestris? 2 Concupiscitis, et non habetis: occiditis, et
zelatis: et non potestis adipisci: litigatis, et belligeratis, et non habetis, propter
quod non postulatis. 3 Petitis, et non accipitis: eo quod male petatis: ut in concupiscentiis vestris insumatis. 4 Adulteri nescitis quia amicitia huius mundi,
inimica est Dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse sæculi huius, inimicus Dei
constituitur. 5 An putatis quia inaniter Scriptura dicat: Ad invidiam concupiscit
spiritus, qui habitat in vobis? 6 Maiorem autem dat gratiam. Propter quod dicit:
aDeus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

Deo mundi et humiles appropinquent,

7 Subditi ergo estote Deo, resistite autem diabolo, et fugiet a vobis. 8 Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis. Emundate manus, peccatores: et
purificate corda, duplices animo. 9 Miseri estote, et lugete, et plorate: risus vester
in luctum convertatur, et gaudium in mœrorem. 10 bHumiliamini in conspectu
Domini, et exaltabit vos.

proximum ne iudicent.

11 Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat
fratrem suum, detrahit legi, et iudicat legem. Si autem iudicas legem: non es factor
legis, sed iudex. 12 Unus est legislator, et iudex, qui potest perdere, et liberare.
13 cTu autem quis es, qui iudicas proximum?

II. Monita specialia, 4, 13b—5, 20.

1. Pro mercatoribus superbis, 4, 13b—17.

Vitam suam ex voluntate divina pendere recordentur.

Ecce nunc qui dicitis: Hodie, aut crastino ibimus in illam civitatem, et faciemus
ibi quidem annum, et mercabimur, et lucrum faciemus: 14 qui ignoratis quid erit
in crastino. 15 Quæ est enim vita vestra? vapor est ad modicum parens, et deinceps
exterminabitur; pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit. Et: Si vixerimus, faciemus
hoc, aut illud. 16 Nunc autem exultatis in superbiis vestris. Omnis exultatio talis,
maligna est. 17 Scienti igitur bonum facere, et non facienti, peccatum est illi.

2. Pro divitibus et afflictis, 5, 1—11.

Divites propter avaritiam, fraudem, luxuriam increpantur,

5. 1 Agite nunc divites, plorate ululantes in miseriis vestris, quæ advenient
vobis. 2 Divitiæ vestræ putrefactæ sunt: et vestimenta vestra a tineis comesta sunt.
3 Aurum, et argentum vestrum æruginavit: et ærugo eorum in testimonium vobis
erit, et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in novissimis
diebus. 4 Ecce merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata
est a vobis, clamat: et clamor eorum in aures Domini sabbaoth introivit. 5 Epulati
estis super terram, et in luxuriis enutristis corda vestra in die occisionis. 6 Addixistis,
et occidistis iustum, et non restitit vobis.

afflicti patientia commendatur.

7 Patientes igitur estote fratres usque ad adventum Domini. Ecce agricola
expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum,
et serotinum. 8 Patientes igitur estote et vos, et confirmate corda vestra: quoniam
adventus Domini appropinquavit. 9 Nolite ingemiscere fratres in alterutrum, ut non

---

4, *6* aPr 3, 34. — *10* b1 Ptr 5, 6. — *13* cRom 14, 4.

iudicemini. Ecce iudex ante ianuam assistit. [10] Exemplum accipite, fratres, exitus
mali, laboris, et patientiæ, Prophetas: qui locuti sunt in nomine Domini. [11] Ecce
beatificamus eos, qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audistis, et finem Domini
vidistis, quoniam misericors Dominus est, et miserator.

3. Pro iurantibus, ægrotis, iustis, 5, 12—20.

[12] Ante omnia autem fratres mei [a]nolite iurare, neque per cælum, neque per Fratres ne temere iurent.
terram, neque aliud quodcumque iuramentum. Sit autem sermo vester: Est, est:
Non, non: ut non sub iudicio decidatis.

[13] Tristatur aliquis vestrum? oret: Æquo animo est? psallat. [14] Infirmatur graviter ægrotantes oleo unguantur,
quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo
in nomine Domini: [15] et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus:
et si in peccatis sit, remittentur ei.

[16] Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem ut salvemini: iusti assidue orent
multum enim valet deprecatio iusti assidua. [17] [b]Elias homo erat similis nobis
passibilis: et oratione oravit ut non plueret super terram, et non pluit annos tres,
et menses sex. [18] Et rursum oravit: et cælum dedit pluviam, et terra dedit fructum
suum.

[19] Fratres mei, si quis ex vobis erraverit a veritate, et converterit quis eum: atque peccatores convertant.
[20] scire debet quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit
animam eius a morte, et operiet multitudinem peccatorum.

5, *12* [a]Mt 5, 34. — *17* [b]1 Rg 17, 1; Lc 4, 25.

EPISTOLA
BEATI PETRI APOSTOLI
PRIMA.

Exordium, 1, 1—12.

Salutatio apostolica.

1. 1 Petrus Apostolus Iesu Christi, electis advenis dispersionis Ponti, Galatiæ,
Cappadociæ, Asiæ, et Bithyniæ 2 secundum præscientiam Dei Patris, in sanctifi-
cationem Spiritus, in obedientiam, et aspersionem sanguinis Iesu Christi: Gratia
vobis, et pax multiplicetur.

gratiarum actio pro vocatione ad gratiam et gloriam.

3 [a]Benedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi, qui secundum miseri-
cordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam, per resurrectionem Iesu
Christi ex mortuis, 4 in hereditatem incorruptibilem, et incontaminatam, et im-
marcescibilem, conservatam in cælis in vobis, 5 qui in virtute Dei custodimini
per fidem in salutem, paratam revelari in tempore novissimo. 6 In quo exultabitis,
modicum nunc si oportet contristari in variis tentationibus: 7 ut probatio vestræ
fidei multo pretiosior auro (quod per ignem probatur) inveniatur in laudem, et
gloriam, et honorem in revelatione Iesu Christi: 8 quem cum non videritis, diligitis:
in quem nunc quoque non videntes creditis: credentes autem exultabitis lætitia
inenarrabili, et glorificata: 9 reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum.
10 De qua salute exquisierunt, atque scrutati sunt prophetæ, qui de futura in vobis
gratia prophetaverunt: 11 scrutantes in quod, vel quale tempus significaret in
eis Spiritus Christi: prænuncians eas quæ in Christo sunt passiones, et posteriores
glorias: 12 quibus revelatum est quia non sibimetipsis, vobis autem ministrabant
ea, quæ nunc nunciata sunt vobis per eos, qui evangelizaverunt vobis, Spiritu
sancto misso de cælo, in quem desiderant Angeli prospicere.

I. Monita generalia, 1, 13—2, 10.

1. In omni conversatione sancti sint, 1, 13—25.

Perfecte sperantes Deo conformentur, sanguine Christi redempti,

13 Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, sobrii perfecte sperate in
eam, quæ offertur vobis, gratiam, in revelationem Iesu Christi: 14 quasi filii obe-
dientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ vestræ desideriis: 15 sed secundum eum,
qui vocavit vos, Sanctum: et ipsi in omni conversatione sancti sitis: 16 quoniam
scriptum est: [b]Sancti eritis, quoniam ego Sanctus sum. 17 Et si patrem invocatis
eum, qui [c]sine acceptione personarum iudicat secundum uniuscuiusque opus,
in timore incolatus vestri tempore conversamini. 18 Scientes quod non corruptibili-
bus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis:
19 [d]sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi, et incontaminati: 20 præ-
cogniti quidem ante mundi constitutionem, manifestati autem novissimis temporibus
propter vos, 21 qui per ipsum fideles estis in Deo, qui suscitavit eum a mortuis,
et dedit ei gloriam, ut fides vestra, et spes esset in Deo:

ex corde invicem diligant.

22 Animas vestras castificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore,
simplici ex corde invicem diligite attentius: 23 renati non ex semine corruptibili,
sed incorruptibili per verbum Dei vivi, et permanentis in æternum: 24 [e]quia
omnis caro ut fœnum: et omnis gloria eius tamquam flos fœni:
exaruit fœnum, et flos eius decidit. 25 Verbum autem Domini manet in æternum.
hoc est autem verbum, quod evangelizatum est in vos.

1, *3* [a]2 Cor 1, 3; Eph 1, 3. — *16* [b]Lv 11, 44; 19, 2; 20, 7. — *17* [c]Dt 10, 17; Rom 2, 11; Gal 2, 6. — *19* [d]1 Cor 6, 20; 7, 23; Hbr 9, 14; 1 Io 1, 7; Apc 1, 5. — *24* [e]Sir 14, 18; Is 40, 6; Iac 1, 10.

2. In salutem crescant, 2, 1—10.

Verbum Dei concupiscentes ad lapidem vivum accedant.

2. 1 Deponentes [a]igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes,
et invidias, et omnes detractiones, 2 sicut modo geniti infantes, rationabile, sine
dolo lac concupiscite: ut in eo crescatis in salutem: 3 si tamen gustastis quoniam
dulcis est Dominus. 4 Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem
reprobatum, a Deo autem electum, et honorificatum: 5 et ipsi tamquam lapides
vivi superædificamini, domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales
hostias, acceptabiles Deo per Iesum Christum: 6 Propter quod continet Scriptura:

[b]Ecce pono in Sion lapidem summum angularem, electum, pretiosum:
et qui crediderit in eum, non confundetur.

7 Vobis igitur honor credentibus: non credentibus autem
[c]lapis, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli:
8 et lapis offensionis, et petra scandali his, qui offendunt verbo, nec credunt
in quo et positi sunt. 9 Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta,
populus acquisitionis: ut virtutes annuncietis eius, qui de tenebris vos vocavit in
admirabile lumen suum.

10 [d]Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei: qui non consecuti
misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti.

II. Monita specialia, 2, 11—5, 11.

1. De conversatione inter gentes, 2, 11—3, 12.

Omnes ut peregrini ambulent nec non superioribus subiecti sint,

11 [e]Charissimi, obsecro vos tamquam advenas et peregrinos abstinere vos a car-
nalibus desideriis, quæ militant adversus animam, 12 conversationem vestram
inter Gentes habentes bonam: ut in eo, quod detrectant de vobis tamquam de
malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visi-
tationis. 13 [f]Subiecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter Deum: sive
regi quasi præcellenti: 14 sive ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam male-
factorum, laudem vero bonorum: 15 quia sic est voluntas Dei, ut benefacientes
obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam: 16 quasi liberi, et non
quasi velamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut servi Dei. 17 Omnes honorate:
[g]fraternitatem diligite: Deum timete: Regem honorificate.

servi etiam dyscolis dominis subditi sint, Christum imitantes,

18 [h]Servi subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis,
sed etiam dyscolis. 19 Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiam sustinet
quis tristitias, patiens iniuste. 20 Quæ enim est gloria, si peccantes, et colaphizati
suffertis? Sed si bene facientes patienter sustinetis: hæc est gratia apud Deum.
21 In hoc enim vocati estis: quia et Christus passus est pro nobis, vobis relinquens
exemplum ut sequamini vestigia eius.

22 [i]qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore eius:

23 qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur:
tradebat autem iudicanti se iniuste: 24 [k]qui peccata nostra ipse pertulit in corpore
suo super lignum: ut peccatis mortui, iustitiæ vivamus: cuius livore sanati estis.
25 Eratis enim sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad pastorem, et episcopum
animarum vestrarum.

mulieres viris subiectæ sint, viri mulieribus honorem impartiant,

3. 1 Similiter [l]et mulieres subditæ sint viris suis: ut et si qui non credunt
verbo, per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant, 2 considerantes in
timore castam conversationem vestram. 3 [m]Quarum non sit extrinsecus capillatura,
aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus: 4 sed qui absconditus
est cordis homo, in incorruptibilitate quieti, et modesti spiritus, qui est in con-
spectu Dei locuples. 5 Sic enim aliquando et sanctæ mulieres, sperantes in Deo,
ornabant se, subiectæ propriis viris. 6 [n]Sicut Sara obediebat Abrahæ, dominum

---

2, *1* [a]Rom 6, 4; Eph 4, 22; Col 3, 8; Hbr 12, 1. — *6* [b]Is 28, 16; Rom 9, 33. — *7* [c]Ps 117, 22; Is 8, 14; Mt 21, 42; Act 4, 11. — *10* [d]Os 2, 24; Rom 9, 25. — *11* [e]Rom 13, 14; Gal 5, 16. — *13* [f]Rom 13, 1. — *17* [g]Rom 12, 10. — *18* [h]Eph 6, 5; Col 3, 22; Tit 2, 9. — *22* [i]Is 53, 9. — *24* [k]Is 53, 4; 1 Io 3, 5. — 3, *1* [l]Eph 5, 22; Col 3, 18. — *3* [m]1 Tim 2, 9. — *6* [n]Gn 18, 12.

eum vocans: cuius estis filiæ benefacientes, et non pertimentes ullam perturbationem.
7 [a]Viri similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri
impartientes honorem, tamquam et coheredibus gratiæ vitæ: ut non impediantur
orationes vestræ.

omnes omnibus benedicant.
8 In fine autem omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, miseri-
cordes, modesti, humiles: 9 [b]non reddentes malum pro malo, nec maledictum
pro maledicto, sed econtrario benedicentes: quia in hoc vocati estis, ut benedictionem
hereditate possideatis.
10 [c]Qui enim vult vitam diligere, et dies videre bonos,
coerceat linguam suam a malo, et labia eius ne loquantur dolum.
11 [d]Declinet a malo, et faciat bonum: inquirat pacem, et sequatur eam:
12 Quia oculi Domini super iustos, et aures eius in preces eorum:
Vultus autem Domini super facientes mala.

2. De perpessione insectationum, 3, 13—4, 19.

Patiantur bene facientes ad exemplum Christi,
13 Et quis est qui vobis noceat, si boni æmulatores fueritis? 14 [e]Sed et si quid
patimini propter iustitiam, beati. Timorem autem eorum ne timueritis, et non
conturbemini. 15 Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris,
parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis
est, spe. 16 [f]sed cum modestia, et timore, conscientiam habentes bonam: ut in eo,
quod detrahunt vobis, confundantur, qui calumniantur vestram bonam in Christo
conversationem. 17 Melius est enim benefacientes (si voluntas Dei velit) pati,
quam malefacientes. 18 [g]quia et Christus semel pro peccatis nostris mortuus est,
iustus pro iniustis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem
spiritu. 19 In quo et his, qui in carcere erant, spiritibus veniens prædicavit: 20 qui
increduli fuerant aliquando, [h]quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe,
cum fabricaretur arca: in qua pauci, id est octo animæ salvæ factæ sunt per aquam.
21 Quod et vos nunc similis formæ salvos facit baptisma: non carnis depositio
sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum per resurrectionem Iesu
Christi, 22 qui est in dextera Dei, deglutiens mortem ut vitæ æternæ heredes effi-
ceremur: profectus in cælum subiectis sibi angelis, et potestatibus, et virtutibus.

alieni a peccatis gentium,
4. 1 Christo igitur passo in carne, et vos eadem cogitatione armamini: quia
qui passus est in carne, desiit a peccatis: 2 [i]Ut iam non desideriis hominum, sed
voluntati Dei, quod reliquum est in carne vivat temporis. 3 Sufficit enim præteritum
tempus ad voluntatem Gentium consummandam his, qui ambulaverunt in luxuriis,
desideriis, vinolentiis, comessationibus, potationibus, et illicitis idolorum cultibus.
4 In quo admirantur non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confusionem,
blasphemantes. 5 Qui reddent rationem ei, qui paratus est iudicare vivos et mortuos.
6 Propter hoc enim et mortuis evangelizatum est: ut iudicentur quidem secundum
homines in carne, vivant autem secundum Deum in Spiritu.

dediti virtutibus,
7 Omnium autem finis appropinquavit. Estote itaque prudentes, et vigilate
in orationibus. 8 Ante omnia autem, mutuam in vobismetipsis charitatem con-
tinuam habentes: [k]quia charitas operit multitudinem peccatorum. 9 [l]Hospitales
invicem [m]sine murmuratione: 10 [n]Unusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum
illam administrantes, [o]sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. 11 Si quis
loquitur, quasi sermones Dei: si quis ministrat, tamquam ex virtute, quam ad-
ministrat Deus: ut in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum: cui est
gloria, et imperium in sæcula sæculorum: Amen.

gaudentes ob remunerationem futuram.
12 Charissimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quasi
novi aliquid vobis contingat: 13 sed communicantes Christi passionibus gaudete,
ut et in revelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes. 14 Si exprobramini in nomine
Christi, beati eritis: quoniam quod est honoris, gloriæ, et virtutis Dei, et qui est

7 [a]1 Cor 7, 3. — *9* [b]Pr 17, 13; Rom 12, 17; 1 Thes 5, 15. — *10* [c]Ps 33, 13. — *11* [d]Is 1, 16. — *14* [e]Mt 5, 10. — *16* [f]Sup 2, 12. — *18* [g]Rom 5, 6; Hbr 9, 28. — *20* [h]Gn 6, 14; Mt 24, 37; Lc 17, 26. — 4, *2* [i]Eph 4, 23. — *8* [k]Pr 10, 12. — *9* [l]Rom 12, 13; Hbr 13, 2. — [m]Phil 2, 14. — *10* [n]Rom 12, 6. — [o]1 Cor 4, 2.

eius Spiritus, super vos requiescit. 15 Nemo autem vestrum patiatur ut homicida,
aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. 16 Si autem ut Christianus, non
erubescat: glorificet autem Deum in isto nomine. 17 quoniam tempus est ut incipiat
iudicium a domo Dei. Si autem primum a nobis: quis finis eorum, qui non credunt
Dei Evangelio? 18 [a]Et si iustus vix salvabitur, impius, et peccator ubi parebunt?
19 Itaque et hi, qui patiuntur secundum voluntatem Dei, fideli Creatori commendent
animas suas in benefactis.

3. De vita ecclesiastica, 5, 1—11.

5. 1 Seniores ergo, qui in vobis sunt, obsecro, consenior et testis Christi
passionum: qui et eius, quæ in futuro revelanda est, gloriæ communicator: 2 pascite
qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum
Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: 3 neque ut dominantes in cleris,
sed forma facti gregis ex animo. 4 Et cum apparuerit princeps pastorum, percipie-
tis immarcescibilem gloriæ coronam. 5 Similiter adolescentes subditi estote
senioribus.

Pastores forma gregis fiant, qui eos sequatur,

[b]Omnes autem invicem humilitatem insinuate, quia Deus superbis resistit,
humilibus autem dat gratiam. 6 [c]Humiliamini igitur sub potenti manu Dei,
ut vos exaltet in tempore visitationis: 7 [d]omnem solicitudinem vestram proiicientes
in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. 8 Sobrii estote, et vigilate: quia adversarius
vester diabolus tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret: 9 Cui resistite
fortes in fide: scientes eandem passionem ei, quæ in mundo est, vestræ frater-
nitati fieri.

omnes humiles, sobrii et vigilantes sint,

10 Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam suam gloriam in
Christo Iesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. 11 Ipsi
gloria, et imperium in sæcula sæculorum: Amen.

a Deo confirmabuntur ac perficientur.

Epilogus, 5, 12—14.

12 Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitror, breviter scripsi: obsecrans
et contestans, hanc esse veram gratiam Dei, in qua statis. 13 Salutat vos Ecclesia,
quæ est in Babylone coelecta, et Marcus filius meus. 14 Salutate invicem in osculo
sancto:

Salutationes,

Gratia vobis omnibus, qui estis in Christo Iesu. Amen.

benedictio.

---

18 [a]Pr 11, 31. — **5,** *5* [b]Rom 12, 10. — *6* [c]Iac 4, 10. — *7* [d]Ps 54, 23; Mt 6, 25; Lc 12, 22.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI SECUNDA.

Exordium, 1, 1—2.

Salutatio apostolica.

1. 1 Simon Petrus, servus, et Apostolus Iesu Christi, iis, qui coæqualem
nobiscum sortiti sunt fidem in iustitia Dei nostri, et Salvatoris Iesu Christi. 2 Gratia
vobis, et pax adimpleatur in cognitione Dei, et Christi Iesu Domini nostri:

I. De fidelibus, 1, 3—21.

Vocationem et electionem suam bonis operibus certam faciant:

3 quomodo omnia nobis divinæ virtutis suæ, quæ ad vitam, et pietatem donata
sunt, per cognitionem eius, qui vocavit nos propria gloria, et virtute, 4 per quem
maxima, et pretiosa nobis promissa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ consortes
naturæ: fugientes eius, quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem.
5 Vos autem curam omnem subinferentes, ministrate in fide vestra virtutem,
in virtute autem scientiam, 6 in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem
patientiam, in patientia autem pietatem, 7 in pietate autem amorem fraternitatis,
in amore autem fraternitatis charitatem. 8 Hæc enim si vobiscum adsint, et superent,
non vacuos, nec sine fructu vos constituent in Domini nostri Iesu Christi cognitione.
9 Cui enim non præsto sunt hæc, cæcus est, et manu tentans, oblivionem accipiens
purgationis veterum suorum delictorum. 10 Quapropter fratres magis satagite
ut per bona opera certam vestram vocationem, et electionem faciatis: hæc enim
facientes, non peccabitis aliquando. 11 Sic enim abundanter ministrabitur vobis
introitus in æternum regnum Domini nostri, et Salvatoris Iesu Christi.

idcirco Petrus vivus et mortuus litteris eos commonet,

12 Propter quod incipiam vos semper commonere de his: et quidem scientes
et confirmatos vos in præsenti veritate. 13 Iustum autem arbitror quamdiu sum
in hoc tabernaculo, suscitare vos in commonitione: 14 certus quod velox est depositio
tabernaculi mei secundum quod et Dominus noster Iesus Christus [a]significavit
mihi. 15 Dabo autem operam et frequenter habere vos post obitum meum, ut
horum memoriam faciatis.

speculator magnitudinis Christi factus

16 [b]Non enim doctas fabulas secuti notam fecimus vobis Domini nostri Iesu
Christi virtutem, et præsentiam: sed speculatores facti illius magnitudinis. 17 Accipiens enim a Deo Patre honorem, et gloriam, voce delapsa ad eum huiuscemodi
a magnifica gloria: [c]Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum
audite. 18 Et hanc vocem nos audivimus de cælo allatam, cum essemus cum ipso
in monte sancto. 19 Et habemus firmiorem propheticum sermonem: cui benefacitis
attendentes quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco donec dies elucescat, et lucifer
oriatur in cordibus vestris: 20 [d]hoc primum intelligentes quod omnis prophetia
Scripturæ propria interpretatione non fit. 21 Non enim voluntate humana allata
est aliquando prophetia: sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.

et propheticum sermonem habens.

II. De illusoribus, 2, 1—3, 16.

1. Pernicies et vita eorum describitur, 2, 1—22.

Hæreticorum perditio certo ventura

2. 1 Fuerunt vero et pseudoprophetæ in populo, sicut et in vo6is erunt
magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, et eum, qui emit eos, Dominum negant: superducentes sibi celerem perditionem. 2 Et multi sequentur eorum

1, *14* [a]Io 21, 19. — *16* [b]1 Cor 1, 17. — *17* [c]Mt 17, 5. — *20* [d]2 Tim 3, 16.

luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur: 3 et in avaritia fictis verbis de
vobis negotiabuntur: quibus iudicium iam olim non cessat: et perditio eorum
non dormitat. 4 [a]Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus
inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reservari. 5 Et
originali mundo non pepercit, [b]sed octavum Noe iustitiæ præconem custodivit,
diluvium mundo impiorum inducens. 6 [c]Et civitates Sodomorum, et Gomor-
rhæorum in cinerem redigens, eversione damnavit: exemplum eorum, qui impie
acturi sunt, ponens: 7 et iustum Lot oppressum a nefandorum iniuria, ac luxuriosa
conversatione eripuit: 8 aspectu enim, et auditu iustus erat: habitans apud eos,
qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. 9 Novit Dominus
pios de tentatione eripere: iniquos vero in diem iudicii reservare cruciandos:
10 magis autem eos, qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant, et mores corrupti ac
dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt intro- depravati.
ducere blasphemantes: 11 ubi angeli fortitudine, et virtute cum sint maiores,
non portant adversum se execrabile iudicium. 12 Hi vero velut irrationabilia
pecora, naturaliter in captionem, et in perniciem in his quæ ignorant blasphemantes
in corruptione sua peribunt, 13 percipientes mercedem iniustitiæ, voluptatem
existimantes diei delicias: coinquinationes, et maculæ deliciis affluentes, in conviviis
suis luxuriantes vobiscum, 14 oculos habentes plenos adulterii, et incessabilis
delicti. Pellicientes animas instabiles, cor exercitatum avaritia habentes, male-
dictionis filii: 15 dereliquentes rectam viam erraverunt, [d]secuti viam Balaam ex
Bosor, qui mercedem iniquitatis amavit: 16 correptionem vero habuit suæ vesaniæ:
subiugale mutum animal, hominis voce loquens, prohibuit prophetæ insipientiam.
17 Hi sunt fontes sine aqua, et nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tene-
brarum reservatur. 18 Superba enim vanitatis loquentes, pelliciunt in desideriis
carnis luxuriæ eos, qui paululum effugiunt, qui in errore conversantur: 19 liber-
tatem illis promittentes, cum ipsi servi sint corruptionis: [e]a quo enim quis superatus
est, huius et servus est. 20 [f]Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione
Domini nostri, et Salvatoris Iesu Christi, his rursus implicati superantur: facta
sunt eis posteriora deteriora prioribus. 21 Melius enim erat illis non cognoscere
viam iustitiæ, quam post agnitionem, retrorsum converti ab eo, quod illis traditum
est sancto mandato. 22 Contigit enim eis illud veri proverbii: [g]Canis reversus
ad suum vomitum: et, Sus lota in volutabro luti.

2. Doctrina eorum refellitur, 3, 1—16.

3. 1 Hanc ecce vobis, charissimi, secundam scribo epistolam, in quibus Negatio secundi
vestram excito in commonitione sinceram mentem: 2 ut memores sitis eorum, adventus
quæ prædixi verborum a sanctis Prophetis, et Apostolorum vestrorum, præceptorum Domini
Domini et Salvatoris. 3 [h]hoc primum scientes, quod venient in novissimis diebus
in deceptione illusores, iuxta proprias concupiscentias ambulantes, 4 dicentes:
[i]Ubi est promissio, aut adventus eius? ex quo enim patres dormierunt, omnia sic
perseverant ab initio creaturæ.
5 Latet enim eos hoc volentes, quod cæli erant prius, et terra, de aqua, et per omnino
aquam consistens Dei verbo: 6 per quæ, ille tunc mundus aqua inundatus periit. vana est,
7 Cæli autem, qui nunc sunt, et terra eodem verbo repositi sunt, igni reservati
in diem iudicii, et perditionis impiorum hominum. 8 Unum vero hoc non lateat
vos, charissimi, quia unus dies apud Dominum sicut mille anni, et mille anni sicut
dies unus. 9 Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant:
sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam
reverti.
10 [k]Adveniet autem dies Domini ut fur: in quo cæli magno impetu transient, consummatio
elementa vero calore solventur, terra autem et quæ in ipsa sunt opera, exurentur. sæculi adveniet,
11 Cum igitur hæc omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis con-

2, *4* [a]Iob 4, 18; Iud 6. — *5* [b]Gn 7, 1. — *6* [c]Gn 19, 25. — *15* [d]Nm 22, 22; Iud 11. — *19* [e]Io 8, 34; Rom 6, 16. — *20* [f]Mt 12, 45; Hbr 6, 4. — *22* [g]Pr 26, 11. — 3, *3* [h]1 Tim 4, 1; 2 Tim 3, 1; Iud 18. — *4* [i]Ez 12, 27. — *10* [k]1 Thes 5, 2; Apc 3, 3; 16, 15.

versationibus, et pietatibus, 12 expectantes, et properantes in adventum diei
Domini, per quem cæli ardentes solventur, et elementa ignis ardore tabescent?
13 [a]Novos vero cælos, et novam terram secundum promissa ipsius expectamus,
in quibus iustitia habitat.

ad quam fideles se bene præparent.

14 Propter quod charissimi hæc expectantes, satagite immaculati, et inviolati
ei inveniri in pace. 15 et [b]Domini nostri longanimitatem, salutem arbitremini:
sicut et charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit
vobis, 16 sicut et in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam
difficilia intellectu, quæ indocti, et instabiles depravant, sicut et ceteras Scripturas,
ad suam ipsorum perditionem.

Epilogus, 3, 17—18.

Monitio et doxologia.

17 Vos igitur fratres præscientes custodite, ne insipientium errore traducti
excidatis a propria firmitate. 18 crescite vero in gratia, et in cognitione Domini
nostri, et Salvatoris Iesu Christi. Ipsi gloria et nunc, et in diem æternitatis. Amen.

13 [a]Is 65, 17; 66, 22; Apc 21, 1. — *15* [b]Rom 2, 4.

EPISTOLA
B. IOANNIS APOSTOLI
PRIMA.

Exordium, 1, 1—4.

1. 1 Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod
perspeximus, et manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ: 2 et vita mani-
festata est, et vidimus, et testamur, et annunciamus vobis vitam æternam, quæ
erat apud Patrem, et apparuit nobis: 3 quod vidimus et audivimus, annunciamus
vobis, ut et vos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum Patre,
et cum Filio eius Iesu Christo. 4 Et hæc scribimus vobis ut gaudeatis, et gaudium
vestrum sit plenum.

Argumentum et finis epistolæ.

I. In luce ambulandum est, 1, 5—2, 27.

1. Præcepta positiva, 1, 5—2, 11.

5 Et hæc est annunciatio, quam audivimus ab eo, et annunciamus vobis:
[a]Quoniam Deus lux est, et tenebræ in eo non sunt ullæ. 6 Si dixerimus quoniam
societatem habemus cum eo, et in tenebris ambulamus, mentimur, et veritatem
non facimus. 7 Si autem in luce ambulamus sicut et ipse est in luce, societatem
habemus ad invicem, [b]et sanguis Iesu Christi, Filii eius, emundat nos ab omni
peccato.

Quia Deus lux est, in luce ambulemus,

8 [c]Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas
in nobis non est. 9 Si confiteamur peccata nostra: fidelis est, et iustus, ut remittat
nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate. 10 Si dixerimus quoniam
non peccavimus: mendacem facimus eum, et verbum eius non est in nobis.

peccata nostra confiteamur.

2. 1 Filioli mei, hæc scribo vobis, ut non peccetis. Sed et si quis peccaverit,
advocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum iustum: 2 et ipse est propitiatio
pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.

propitiationem habentes.

3 Et in hoc scimus quoniam cognovimus eum, si mandata eius observemus.
4 Qui dicit se nosse eum, et mandata eius non custodit, mendax est, et in hoc veritas
non est. 5 Qui autem servat verbum eius, vere in hoc charitas Dei perfecta est:
et in hoc scimus quoniam in ipso sumus. 6 Qui dicit se in ipso manere, debet, sicut
ille ambulavit, et ipse ambulare.

mandata Dei observemus.

7 Charissimi, non mandatum novum scribo vobis, sed mandatum vetus, quod
habuistis ab initio: Mandatum vetus est verbum, quod audistis. 8 [d]Iterum man-
datum novum scribo vobis, quod verum est et in ipso, et in vobis: quia tenebræ
transierunt, et verum lumen iam lucet. 9 Qui dicit se in luce esse, et fratrem suum
odit, in tenebris est usque adhuc. 10 [e]Qui diligit fratrem suum, in lumine manet,
et scandalum in eo non est. 11 Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, et
in tenebris ambulat, et nescit quo eat: quia tenebræ obcæcaverunt oculos eius.

præsertim mandatum caritatis.

2. Præcepta negativa, 2, 12—27.

12 Scribo vobis, filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen eius.
13 Scribo vobis patres, quoniam cognovistis eum, qui ab initio est. Scribo vobis
adolescentes, quoniam vicistis malignum. 14 Scribo vobis infantes, quoniam co-
gnovistis patrem. Scribo vobis iuvenes, quoniam fortes estis, et verbum Dei manet

Ne mundum corruptum et transeuntem diligamus.

1, *5* [a]Io 8, 12. — *7* [b]Hbr 9, 14; 1 Ptr 1, 19; Apc 1, 5. — *8* [c]1 Rg 8, 46; 2 Par 6, 36; Pr 20, 9; Ecl 7, 21. — **2,** *8* [d]Io 13, 34; 15, 12. — *10* [e]Inf 3, 14.

in vobis, et vicistis malignum. [15] Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo
sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo: [16] quoniam omne,
quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et
superbia vitæ: quæ non est ex Patre, sed ex mundo est. [17] Et mundus transit,
et concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.

neve ab hæreticis seducamur.
[18] Filioli, novissima hora est: et sicut audistis quia Antichristus venit: et
nunc Antichristi multi facti sunt; unde scimus, quia novissima hora est. [19] Ex
nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. nam, si fuissent ex nobis, permansissent
utique nobiscum: sed ut manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis. [20] Sed
vos unctionem habetis a Sancto, et nostis omnia. [21] Non scripsi vobis quasi igno-
rantibus veritatem, sed quasi scientibus eam: et quoniam omne mendacium ex
veritate non est. [22] Quis est mendax, nisi is, qui negat quoniam Iesus est Christus?
Hic est Antichristus, qui negat Patrem, et Filium. [23] Omnis, qui negat Filium,
nec Patrem habet. qui confitetur Filium, et Patrem habet. [24] Vos quod audistis
ab initio, in vobis permaneat: Si in vobis permanserit quod audistis ab initio,
et vos in Filio, et Patre manebitis. [25] Et hæc est repromissio, quam ipse pollicitus
est nobis, vitam æternam. [26] Hæc scripsi vobis de his, qui seducunt vos. [27] Et
vos unctionem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis
ut aliquis doceat vos: sed sicut unctio eius docet vos de omnibus, et verum est,
et non est mendacium. Et sicut docuit vos: manete in eo.

II. Iustitia facienda est, 2, 28—4, 6.

1. Sanctitatem sectemur, 2, 28—3, 10[a].

Quia Deus iustus est, iustitiam faciamus,
[28] Et nunc filioli manete in eo: ut cum apparuerit, habeamus fiduciam, et
non confundamur ab eo in adventu eius. [29] Si scitis quoniam iustus est, scitote
quoniam et omnis, qui facit iustitiam, ex ipso natus est.

ut filii Dei simus,
3. [1] Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur et
simus. Propter hoc mundus non novit nos: quia non novit eum. [2] Charissimi, nunc
filii Dei sumus: et nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit,
similes ei erimus: quoniam videbimus eum sicuti est. [3] Et omnis, qui habet hanc
spem in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est.

peccata autem vitemus,
[4] Omnis, qui facit peccatum, et iniquitatem facit: et peccatum est iniquitas.
[5] Et scitis quia ille apparuit ut peccata nostra tolleret: [a]et peccatum in eo non est.
[6] Omnis, qui in eo manet, non peccat: et omnis, qui peccat, non vidit eum, nec
cognovit eum. [7] Filioli, nemo vos seducat. Qui facit iustitiam, iustus est: sicut
et ille iustus est.

ne filii diaboli reddamur.
[8] [b]Qui facit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat.
In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli. [9] Omnis, qui natus est ex
Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, et non potest peccare,
quoniam ex Deo natus est. [10] In hoc manifesti sunt Filii Dei, et filii diaboli.

2. Fratres diligamus, 3, 10[b]—22.

Caritas fraterna a Deo præcipitur,
Omnis qui non est iustus, non est ex Deo, et qui non diligit fratrem suum:
[11] quoniam hæc est annunciatio, quam audistis ab initio, [c]ut diligatis alterutrum.
[12] Non sicut [d]Cain, qui ex maligno erat, et occidit fratrem suum. Et propter quid
occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant: fratris autem eius, iusta.

signum vitæ est,
[13] Nolite mirari fratres, si odit vos mundus. [14] Nos scimus quoniam translati
sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. [e]Qui non diligit, manet in
morte: [15] omnis, qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis quoniam omnis
homicida non habet vitam æternam in semetipso manentem.

ad exemplum Christi exerceatur,
[16] [f]In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit:
et nos debemus pro fratribus animas ponere. [17] [g]Qui habuerit substantiam huius
mundi, et viderit fratrem suum necessitatem habere, et clauserit viscera sua ab

3, *5* [a]Is 53, 9; 1 Ptr 2, 22. — *8* [b]Io 8, 44. — *11* [c]Io 13, 34; 15, 12. — *12* [d]Gn 4, 8. — *14* [e]Lv 19, 17. — *16* [f]Io 15, 13. — *17* [g]Iac 2, 15.

eo: quomodo charitas Dei manet in eo? 18 Filioli mei, non diligamus verbo, neque
lingua, sed opere et veritate.
19 in hoc cognoscimus quoniam ex veritate sumus: et in conspectu eius suade- utilitates affert.
bimus corda nostra. 20 Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum: maior est Deus
corde nostro, et novit omnia. 21 Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit
nos, fiduciam habemus ad Deum: 22 [a]et quidquid petierimus, accipiemus ab eo:
quoniam mandata eius custodimus, et ea, quæ sunt placita coram eo, facimus.

3. In Christum credamus, 3, 23—4, 6.

23 [b]Et hoc est mandatum eius: Ut credamus in nomine Filii eius Iesu Christi: Fide formata
[c]et diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum nobis. 24 Et qui servat mandata Christo ad-
eius, in illo manet, et ipse in eo: et in hoc scimus quoniam manet in nobis de Spiritu, hæreamus,
quem dedit nobis.
4. 1 Charissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo antichristis
sint: quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mundum. 2 in hoc cognoscitur ne credamus.
spiritus Dei: omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex
Deo est: 3 et omnis spiritus, qui solvit Iesum, ex Deo non est, et hic est Antichristus,
de quo audistis quoniam venit, et nunc iam in mundo est.
4 Vos ex Deo estis filioli, et vicistis eum, quoniam maior est qui in vobis est, ipsi de mundo, nos
quam qui in mundo. 5 [d]Ipsi de mundo sunt: ideo de mundo loquuntur, et mundus ex Deo
eos audit. 6 Nos ex Deo sumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non est ex Deo, sumus.
non audit nos: in hoc cognoscimus Spiritum veritatis, et spiritum erroris.

III. In caritate manendum est, 4. 7—5, 17.

1. Causa caritatis, 4, 7—21.

7 Charissimi, diligamus nos invicem: quia charitas ex Deo est. Et omnis, qui Quia Deus caritas est,
diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. 8 Qui non diligit, non novit Deum:
quoniam Deus charitas est.
9 [e]In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam [a]Filium suum unigenitum filium suum
misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. 10 In hoc est charitas: non quasi misit
nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, et misit Filium suum
propitiationem pro peccatis nostris. 11 Charissimi, si sic Deus dilexit nos: et nos
debemus alterutrum diligere.
12 [f]Deum nemo vidit umquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, nosque secum
et charitas eius in nobis perfecta est. 13 In hoc cognoscimus quoniam in eo mane- coniungit.
mus, et ipse in nobis: quoniam de Spiritu suo dedit nobis.
14 Et nos vidimus, et testificamur quoniam Pater misit Filium suum Salvatorem testantibus
mundi. 15 Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est Filius Dei, Deus in eo manet, apostolis.
et ipse in Deo. 16 Et nos cognovimus, et credidimus charitati, quam habet Deus
in nobis. Deus charitas est: et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo.
17 In hoc perfecta est charitas Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die et fiducia
iudicii: quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mundo. 18 Timor non est in charitate: replet:
sed perfecta charitas foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet. qui autem
timet, non est perfectus in charitate.
19 Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. 20 Si quis idcirco Deum et
dixerit quoniam diligo Deum, et fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non proximum
diligit fratrem suum quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere? diligamus.
21 [g]Et hoc mandatum habemus a Deo: ut qui diligit Deum, diligat et fratrem suum.

2. Radix caritatis, 5, 1—13.

5. 1 Omnis, qui credit, quoniam Iesus est Christus, ex Deo natus est. Et Caritas
omnis, qui diligit eum qui genuit, diligit et eum qui natus est ex eo. 2 In hoc co- ex fide in Iesum
gnoscimus quoniam diligimus natos Dei, cum Deum diligamus, et mandata eius germinat,

22 [a]Mt 21, 22. — *23* [b]Io 6, 29; 17, 3. — [c]Io 13, 34; 15, 12. — 4, *5* [d]Io 8, 47. —
9 [e]Io 3, 16. — *12* [f]Io 1, 18; 1 Tim 6, 16. — *21* [g]Io 13, 34; 15, 12; Eph 5, 2.

faciamus. 3 Hæc est enim charitas Dei, ut mandata eius custodiamus: et mandata
eius gravia non sunt. 4 Quoniam omne, quod natum est ex Deo, vincit mundum:
et hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra. 5 [a]Quis est, qui vincit mundum,
nisi qui credit quoniam Iesus est filius Dei?

quem triplex testimonium Christum ac filium Dei demonstrat,

6 hic est, qui venit per aquam et sanguinem, Iesus Christus: non in aqua solum,
sed in aqua et sanguine. Et spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas.
7 Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in cælo: Pater, Verbum, et Spiritus
sanctus: et hi tres unum sunt. 8 Et tres sunt, qui testimonium dant in terra:
Spiritus, et aqua, et sanguis: et hi tres unum sunt. 9 Si testimonium hominum
accipimus, testimonium Dei maius est: quoniam hoc est testimonium Dei, quod
maius est, quoniam testificatus est de Filio suo. 10 [b]Qui credit in filium Dei, habet
testimonium Dei in se. Qui non credit Filio, mendacem facit eum: quia non credit
in testimonium quod testificatus est Deus de Filio suo.

per quem vitam æternam habemus.

11 Et hoc est testimonium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus. Et hæc
vita in Filio eius est. 12 Qui habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium,
vitam non habet. 13 Hæc scribo vobis: ut sciatis quoniam vitam habetis æternam,
qui creditis in nomine Filii Dei.

3. Fructus caritatis, 5, 14—17.

Omnia a Deo impetrat,

14 Et hæc est fiducia, quam habemus ad eum: Quia quodcumque petierimus:
secundum voluntatem eius, audit nos. 15 Et scimus quia audit nos quidquid
petierimus: scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo.

vitam quoque peccantis non ad mortem.

16 Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, et dabitur
ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico ut
roget quis. 17 Omnis iniquitas, peccatum est: et est peccatum ad mortem.

Epilogus, 5, 18—21.

Natus ex Deo non peccat et vitam æternam habet,

18 Scimus quia omnis, qui natus est ex Deo, non peccat: sed generatio Dei
conservat eum, et malignus non tangit eum. 19 Scimus quoniam ex Deo sumus:
et mundus totus in maligno positus est. 20 Et scimus quoniam Filius Dei venit,
[c]et dedit nobis sensum ut cognoscamus verum Deum, et simus in vero Filio eius.
Hic est verus Deus, et vita æterna.

idola fugiat.

21 Filioli, custodite vos a simulacris. Amen.

5, *5* [a]1 Cor 15, 57. — *10* [b]Io 3, 36. — *20* [c]Lc 24, 45.

EPISTOLA
BEATI IOANNIS APOSTOLI
SECUNDA.

Exordium, 1—3.

1 Senior Electæ dominæ, et natis eius, quos ego diligo in veritate, et non ego Salutatio
solus, sed et omnes, qui cognoverunt veritatem, 2 propter veritatem, quæ permanet apostolica.
in nobis, et nobiscum erit in æternum. 3 Sit vobiscum gratia, misericordia, pax
a Deo Patre, et a Christo Iesu Filio Patris in veritate, et charitate.

Tractatio, 4—11.

4 Gavisus sum valde, quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate, Omnes
sicut mandatum accepimus a Patre. 5 Et nunc rogo te domina, non tamquam præceptum caritatis
mandatum novum scribens tibi, sed quod habuimus ab initio, [a]ut diligamus alteru- observent.
trum. 6 Et hæc est charitas, ut ambulemus secundum mandata eius. Hoc est enim
mandatum, ut quemadmodum audistis ab initio, in eo ambuletis:
7 quoniam multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Iesum ab hæreticis caveant
Christum venisse in carnem: hic est seductor, et antichristus. 8 Videte vosmetipsos,
ne perdatis quæ operati estis: sed ut mercedem plenam accipiatis. 9 Omnis, qui eorumque commer-
recedit, et non permanet in doctrina Christi, Deum non habet: qui permanet in cium vitent.
doctrina, hic et Patrem et Filium habet. 10 Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam
non affert, nolite recipere eum in domum, nec AVE ei dixeritis. 11 Qui enim dicit
illi AVE, communicat operibus eius malignis.

Epilogus, 12—13.

12 Plura habens vobis scribere, nolui per chartam, et atramentum: spero enim Spes
me futurum apud vos, et os ad os loqui: ut gaudium vestrum plenum sit. apostoli,
13 Salutant te filii sororis tuæ Electæ. salutationes.

---

5 [a]Io 15, 12.

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI
TERTIA.

Exordium, 1.

Inscriptio.

1 Senior Gaio charissimo, quem ego diligo in veritate.

Tractatio, 2—12.

Laus Gaii in veritate ambulantis et fratres suscipientis.

2 Charissime, de omnibus orationem facio prospere te ingredi, et valere, sicut
prospere agit anima tua. 3 Gavisus sum valde venientibus fratribus, et testimonium
perhibentibus veritati tuæ, sicut tu in veritate ambulas. 4 Maiorem horum non
habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in veritate ambulare. 5 Charissime,
fideliter facis quidquid operaris in fratres, et hoc in peregrinos, 6 qui testimonium
reddiderunt charitati tuæ in conspectu Ecclesiæ: quos, benefaciens, deduces digne
Deo. 7 Pro nomine enim eius profecti sunt, nihil accipientes a Gentibus. 8 Nos
ergo debemus suscipere huiusmodi, ut cooperatores simus veritatis.

vituperatio Diotrephis insolentis atque inhumani.

9 Scripsissem forsitan Ecclesiæ: sed is, qui amat primatum gerere in eis,
Diotrephes, non recipit nos. 10 propter hoc si venero, commonebo eius opera,
quæ facit: verbis malignis garriens in nos: et quasi non ei ista sufficiant: neque
ipse suscipit fratres: et eos, qui suscipiunt, prohibet, et de Ecclesia eiicit.

hortatio Gaii.

11 Charissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. Qui benefacit, ex
Deo est: qui malefacit, non vidit Deum.

commendatio Demetrii.

12 Demetrio testimonium redditur ab omnibus, et ab ipsa veritate, sed et
nos testimonium perhibemus: et nosti quoniam testimonium nostrum verum est.

Epilogus, 13—14.

Spes apostoli.

13 Multa habui tibi scribere: sed nolui per atramentum, et calamum scribere tibi.
14 Spero autem protinus te videre, et os ad os loquemur. Pax tibi.

salutationes.

Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA
BEATI IUDÆ APOSTOLI.

Exordium, 1—4.

1 Iudas Iesu Christi servus, frater autem Iacobi, his, qui sunt in Deo Patre Salutatio apostolica.
dilectis, et Christo Iesu conservatis, et vocatis. 2 Misericordia vobis, et pax, et
charitas adimpleatur.
3 Charissimi, omnem solicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra finis et occasio
salute, necesse habui scribere vobis: deprecans supercertari semel traditæ sanctis epistolæ.
fidei. 4 Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præscripti sunt in hoc
iudicium) impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, et solum Dominatorem, et Dominum nostrum Iesum Christum negantes.

I. De illusoribus, 5—19.

5 Commonere autem vos volo, scientes semel omnia, quoniam Iesus populum Deus olim incredulos
de terra Ægypti salvans, [a]secundo eos, qui non crediderunt, perdidit: 6 Angelos atque
vero, qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, peccatores puniens
in iudicium magni diei, vinculis æternis sub caligine reservavit. 7 Sicut Sodoma,
et Gomorrha, et finitimæ civitates simili modo exfornicatæ, et abeuntes post carnem alteram, factæ sunt exemplum, ignis æterni pœnam sustinentes.
8 Similiter et hi carnem quidem maculant, dominationem autem spernunt, impios hæreticos
maiestatem autem blasphemant. 9 [b]Cum Michael Archangelus cum diabolo dispu- quoque
tans altercaretur de Moysi corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemiæ: iudicabit.
sed dixit: Imperet tibi Dominus. 10 Hi autem quæcumque quidem ignorant, blasphemant: quæcumque autem naturaliter, tamquam muta animalia, norunt, in
his corrumpuntur. 11 Væ illis, quia in [c]via Cain abierunt, et [d]errore Balaam mercede
effusi sunt, et in contradictione [e]Core perierunt: 12 Hi sunt in epulis suis maculæ,
convivantes sine timore, semetipsos pascentes, [f]nubes sine aqua, quæ a ventis
circumferuntur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, 13 fluctus
feri maris, despumantes suas confusiones, sidera errantia: quibus procella tenebrarum servata est in æternum. 14 Prophetavit autem et de his septimus ab Adam
Enoch, dicens: [g]Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis 15 facere iudicium
contra omnes, et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum,
quibus impie egerunt, et de omnibus duris, quæ locuti sunt contra Deum peccatores
impii. 16 Hi sunt murmuratores querulosi, secundum desideria sua ambulantes,
[h]et os eorum loquitur superba, mirantes personas quæstus causa. 17 Vos autem
charissimi memores estote verborum, [i]quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini
nostri Iesu Christi, 18 qui dicebant vobis, quoniam in novissimo tempore venient
illusores, secundum desideria sua ambulantes in impietatibus. 19 Hi sunt, qui
segregant semetipsos, animales, Spiritum non habentes.

II. De fidelibus, 20—23.

20 Vos autem charissimi superædificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ In fide, spe et
fidei, in Spiritu sancto orantes, 21 vosmetipsos in dilectione Dei servate, expec- caritate
tantes misericordiam Domini nostri Iesu Christi in vitam æternam. 22 Et hos perseverent.
quidem arguite iudicatos: 23 illos vero salvate, de igne rapientes. Aliis autem
miseremini in timore: odientes et eam, quæ carnalis est, maculatam tunicam.

5 [a]Nm 14, 37. — *9* [b]Zach 3, 2. — *11* [c]Gn 4, 8. — [d]Nm 22, 22. — [e]Nm 16, 1. — *12* [f]2 Ptr 2, 17. — *14* [g]Apc 1, 7. — *16* [h]Ps 16, 10. — *17* [i] 1Tim 4, 1; 2 Tim 3, 1; 2 Ptr 3, 3.

Epilogus, 24—25.

Doxologia.

[24] Ei autem, qui potens est vos conservare sine peccato, et constituere ante
conspectum gloriæ suæ immaculatos in exultatione in adventu Domini nostri
Iesu Christi. [25] Soli Deo Salvatori nostro, per Iesum Christum Dominum nostrum,
gloria et magnificentia, imperium et potestas ante omne sæculum, et nunc, et in
omnia sæcula sæculorum. Amen.

APOCALYPSIS BEATI IOANNIS APOSTOLI

Exordium, 1,1—20.

Argumentum, fons et finis libri.

1. [1] Apocalypsis Iesu Christi, quam dedit illi Deus palam facere servis suis,
quæ oportet fieri cito: et significavit, mittens per Angelum suum servo suo Ioanni,
[2] qui testimonium perhibuit verbo Dei, et testimonium Iesu Christi, quæcumque
vidit. [3] Beatus, qui legit, et audit verba prophetiæ huius: et servat ea, quæ in
ea scripta sunt: tempus enim prope est.

salutatio apostolica,

[4] Ioannes septem Ecclesiis, quæ sunt in Asia. Gratia vobis, et pax ab eo,
[a]qui est, et qui erat, et qui venturus est: et a septem spiritibus, qui in conspectu
throni eius sunt: [5] et a Iesu Christo, qui est testis fidelis, [b]primogenitus mortuorum,
et princeps regum terræ, qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris [c]in sanguine
suo, [6] et fecit nos regnum, et sacerdotes Deo et Patri suo: ipsi gloria, et imperium
in sæcula sæculorum: Amen.

sententia gravis,

[7] [d]Ecce venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt.
Et plangent se super eum omnes tribus terræ: Etiam: Amen. [8] [e]Ego sum α, et ω,
principium, et finis, dicit Dominus Deus: qui est, et qui erat, et qui venturus est,
omnipotens.

narratio primæ visionis:

[9] Ego Ioannes frater vester, et particeps in tribulatione, et regno et patientia
in Christo Iesu: fui in insula, quæ appellatur Patmos propter verbum Dei, et
testimonium Iesu: [10] Fui in spiritu in Dominica die, et audivi post me vocem
magnam tamquam tubæ, [11] dicentis: Quod vides, scribe in libro: et mitte septem
Ecclesiis, quæ sunt in Asia, Epheso, et Smyrnæ, et Pergamo, et Thyatiræ, et Sardis,
et Philadelphiæ, et Laodiciæ: [12] Et conversus sum ut viderem vocem, quæ loque-
batur mecum: Et conversus vidi septem candelabra aurea: [13] et in medio septem
candelabrorum aureorum similem filio hominis, vestitum podere, et præcinctum
ad mamillas zona aurea: [14] caput autem eius, et capilli erant candidi tamquam
lana alba, et tamquam nix, et oculi eius tamquam flamma ignis, [15] et pedes eius
similes aurichalco, sicut in camino ardenti, et vox illius tamquam vox aquarum
multarum: [16] et habebat in dextera sua stellas septem: et de ore eius gladius
utraque parte acutus exibat: et facies eius sicut sol lucet in virtute sua. [17] Et
cum vidissem eum, cecidi ad pedes eius tamquam mortuus. Et posuit dexteram
suam super me, dicens: Noli timere: [f]ego sum primus, et novissimus, [18] et vivus,
et fui mortuus, et ecce sum vivens in sæcula sæculorum, et habeo claves mortis, et
inferni. [19] Scribe ergo quæ vidisti, et quæ sunt, et quæ oportet fieri post hæc.
[20] Sacramentum septem stellarum, quas vidisti in dextera mea, et septem candelabra
aurea: septem stellæ Angeli sunt septem Ecclesiarum: et candelabra septem, septem
Ecclesiæ sunt.

(inter septem candelabra filius hominis cum stellis septem, — candelabra ecclesias Christi et stellæ angelos earum significant.)

1, *4* [a]Ex 3, 14. — *5* [b]1 Cor 15, 20; Col 1, 18. — [c]Hbr 9, 14; 1 Ptr 1, 19; 1 Io 1, 7.
— *7* [d]Is 3, 13; Mt 24, 30; Iud 14. — *8* [e]Is 44, 6; Inf 21, 6; 22, 13. — *17* [f]Is 41, 4; 44, 6.

PARS PRIMA.

Septem Epistolæ dictatæ, 2, 1—3, 22.

I. Tres epistolæ priores, 2, 1—17.

1. Ecclesiæ Ephesiæ, 2, 1—7.

2. 1 Angelo Ephesi Ecclesiæ scribe: Hæc dicit, qui tenet septem stellas Angeli Ephesi
in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum:
2 Scio opera tua, et laborem, et patientiam tuam, et quia non potes sustinere patientia et constantia
malos: et tentasti eos, qui se dicunt Apostolos esse, et non sunt: et invenisti eos laudatur,
mendaces: 3 et patientiam habes, et sustinuisti propter nomen meum, et non
defecisti.
4 Sed habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti. 5 Memor relictio primæ
esto itaque unde excideris: et age pœnitentiam, et prima opera fac. sin autem, caritatis
venio tibi, et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. vituperatur,
6 Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ et ego odi. fuga malorum
7 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo edere probatur;
de ligno vitæ, quod est in Paradiso Dei mei. vincenti fructus paradisi promittuntur.

2. Ecclesiæ Smyrnææ, 2, 8—11.

8 Et Angelo Smyrnæ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit primus, et novissimus, qui Angelus Smyrnæ
fuit mortuus, et vivit:
9 Scio tribulationem tuam, et paupertatem tuam, sed dives es: et blasphemaris spiritualiter dives est,
ab his, qui se dicunt Iudæos esse, et non sunt, sed sunt synagoga satanæ.
10 Nihil horum timeas quæ passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquos in tribulationibus
ex vobis in carcerem ut tentemini: et habebitis tribulationem diebus decem. Esto perseveret:
fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ.
11 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Qui vicerit, non vincens non
lædetur a morte secunda. damnabitur.

3. Ecclesiæ Pergamenæ, 2, 12—17.

12 Et Angelo Pergami Ecclesiæ scribe: Hæc dicit qui habet rhomphæam utraque Angelus Pergami
parte acutam:
13 Scio ubi habitas, ubi sedes est satanæ: et tenes nomen meum, et non negasti fidem non negavit,
fidem meam. Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos,
ubi satanas habitat.
14 Sed habeo adversus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam [a]Balaam, at neque hæreticos
qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel, edere, et fornicari: 15 ita segregavit;
habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum. 16 Similiter pœnitentiam age: si
quo minus veniam tibi cito, et pugnabo cum illis in gladio oris mei.
17 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo manna vincenti manna
absconditum, et dabo illi calculum candidum: et in calculo nomen novum scriptum, et calculus
quod nemo scit, nisi qui accipit. dabitur.

II. Quattuor epistolæ posteriores, 2, 18—3, 22.

4. Ecclesiæ Thyatirenæ, 2, 18—29.

18 Et Angelo Thyatiræ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos Angelus Thyatiræ
tamquam flammam ignis, et pedes eius similes aurichalco:
19 Novi opera tua, et fidem, et charitatem tuam, et ministerium, et patientiam laudatur quod in bono
tuam, et opera tua novissima plura prioribus. proficiat,
20 Sed habeo adversus te pauca: quia permittis mulierem Iezabel, quæ se dicit vituperatur quod
propheten, docere, et seducere servos meos, fornicari, et manducare de idolothytis. hæresim
21 Et dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret: et non vult pœnitere a fornicatione sua. grassari permittat;

2, *14* [a]Nm 24, 3; 25, 2.

hæretici non conversi punientur,

22 Ecce mittam eam in lectum: et qui mœchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, nisi pœnitentiam ab operibus suis egerint. 23 et filios eius interficiam in morte, et scient omnes Ecclesiæ, [a]quia

ego sum scrutans renes, et corda: et dabo unicuique vestrum secundum opera sua.

reliqui inviolati servabuntur;

Vobis autem dico, 24 et ceteris qui Thyatiræ estis: Quicumque non habent doctrinam hanc, et qui non cognoverunt altitudines satanæ, quemadmodum dicunt, non mittam super vos aliud pondus: 25 tamen id, quod habetis, tenete donec veniam.

vincenti virga ferrea et stella matutina dabitur.

26 Et qui vicerit, et custodierit usque in finem opera mea, dabo illi potestatem super Gentes,

27 et reget eas in virga ferrea, et tamquam vas figuli confringentur,

28 sicut et ego accepi a Patre meo: et dabo illi stellam matutinam. 29 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

5. Ecclesiæ Sardianæ, 3, 1—6.

Angelus Sardis

3. 1 Et Angelo Ecclesiæ Sardis scribe: Hæc dicit qui habet septem Spiritus Dei, et septem stellas:

spiritualiter mortuus membra ecclesiæ moritura non confirmavit,

Scio opera tua, quia nomen habes quod vivas, et mortuus es. 2 Esto vigilans, et confirma cetera, quæ moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo. 3 In mente ergo habe qualiter acceperis, et audieris, et serva, et pœnitentiam age. Si ergo non vigilaveris, [b]Veniam ad te tamquam fur, et nescies qua hora veniam ad te.

pauca impolluta manserunt;

4 Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua: et ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt.

vincenti vestes albæ et nomen gloriosum promittuntur.

5 Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis, et non delebo nomen eius de Libro vitæ, et confitebor nomen eius coram Patre meo, et coram angelis eius. 6 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

6. Ecclesiæ Philadelphenæ, 3, 7—13.

Angelus Philadelphiæ

7 Et Angelo Philadelphiæ ecclesiæ scribe: Hæc dicit Sanctus et Verus,

[c]qui habet clavem David: qui aperit, et nemo claudit: claudit, et nemo aperit:

fructum amplissimum fidelitatis consequetur;

8 Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere: quia modicam habes virtutem, et servasti verbum meum, et non negasti nomen meum. 9 Ecce dabo de synagoga satanæ, qui dicunt se Iudæos esse, et non sunt, sed mentiuntur: Ecce faciam illos ut veniant, et adorent ante pedes tuos: et scient quia ego dilexi te 10 quoniam servasti verbum patientiæ meæ, et ego servabo te ab hora tentationis, quæ ventura est in orbem universum tentare habitantes in terra. 11 Ecce venio cito: tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.

vincens columna templi inscripta fiet.

12 Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, et foras non egredietur amplius: et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen civitatis Dei mei novæ Ierusalem, quæ descendit de cælo a Deo meo, et nomen meum novum. 13 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

7. Ecclesiæ Laodicensi, 3, 14—22.

Angelus Laodiciæ

14 Et Angelo Laodiciæ ecclesiæ scribe: [d]Hæc dicit Amen, testis fidelis, et verus, qui est principium creaturæ Dei.

tepidus est,

15 Scio opera tua: quia neque frigidus es, neque calidus: utinam frigidus esses, aut calidus: 16 sed quia tepidus es, et nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo.

pauper, cæcus et nudus;

17 quia dicis: quod dives sum, et locupletatus, et nullius egeo: et nescis quia tu es miser, et miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus. 18 Suadeo tibi emere

---

23 [a]1 Sm 16, 7; Ps 7, 10; Ir 17, 10. — 3, *3* [b]1 Thes 5, 2; 2 Ptr 3, 10; Inf 16, 15. — *7* [c]Iob 12, 14; Is 22, 22. — *14* [d]Io 14, 6.

a me aurum ignitum probatum ut locuples fias, et vestimentis albis induaris, et non appareat confusio nuditatis tuæ, et collyrio inunge oculos tuos ut videas.

[19] [a]Ego quos amo, arguo, et castigo. Æmulare ergo, et pœnitentiam age. [20] Ecce sto ad ostium, et pulso: siquis audierit vocem meam, et aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, et ipse mecum. *Dominus ad ostium pulsat;*

[21] Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut et ego vici, et sedi cum patre meo in throno eius. [22] Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis. *vincens in throno eius sedebit.*

PARS SECUNDA.

Septem sigilla soluta, 4, 1—8, 6.

I. Narratio visionis secundæ, 4, 1—5, 14.

1. Sedens in throno, 4, 1—11.

4. [1] Post hæc vidi: et ecce ostium apertum in cælo, et vox prima, quam audivi tamquam tubæ loquentis mecum, dicens: Ascende huc, et ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc. [2] Et statim fui in spiritu: et ecce sedes posita erat in cælo, et supra sedem sedens. [3] Et qui sedebat similis erat aspectui lapidis iaspidis, et sardinis: et iris erat in circuitu sedis similis visioni smaragdinæ. *Deum sanctum, iustum, misericordem*

[4] Et in circuitu sedis sedilia vigintiquattuor: et super thronos vigintiquattuor seniores sedentes, circumamicti vestimentis albis, et in capitibus eorum coronæ aureæ: [5] Et de throno procedebant fulgura, et voces, et tonitrua: et septem lampades ardentes ante thronum, qui sunt septem spiritus Dei. [6] Et in conspectu sedis tamquam mare vitreum simile crystallo: et in medio sedis, et in circuitu sedis quattuor animalia plena oculis ante et retro. [7] Et animal primum simile leoni, et secundum animal simile vitulo, et tertium animal habens faciem quasi hominis, et quartum animal simile aquilæ volanti. [8] Et quattuor animalia, singula eorum habebant alas senas: et in circuitu, et intus plena sunt oculis: *viginti quattuor seniores et quattuor animalia*

et requiem non habebant die ac nocte, dicentia: [b]Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, et qui est, et qui venturus est. [9] Et cum darent illa animalia gloriam, et honorem, et benedictionem sedenti super thronum, viventi in sæcula sæculorum, [10] procidebant vigintiquattuor seniores ante sedentem in throno, et adorabant viventem in sæcula sæculorum, et mittebant coronas suas ante thronum dicentes: [11] Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam, et honorem, et virtutem: quia tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam erant, et creata sunt. *assidue celebrant et honorant.*

2. Liber signatus, 5, 1—14.

5. [1] Et vidi in dextera sedentis supra thronum, librum scriptum intus et foris, signatum sigillis septem. [2] Et vidi Angelum fortem, prædicantem voce magna: Quis est dignus aperire librum, et solvere signacula eius? [3] Et nemo poterat neque in cælo, neque in terra, neque subtus terram aperire librum, neque respicere illum. [4] Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inventus est aperire librum, nec videre eum. [5] Et unus de senioribus dixit mihi: Ne fleveris: ecce vicit leo de tribu Iuda, radix David, aperire librum, et solvere septem signacula eius. *Librum in dextera sedentis nemo alius aperire potest*

[6] Et vidi: et ecce in medio throni et quattuor animalium, et in medio seniorum, agnum stantem tamquam occisum, habentem cornua septem, et oculos septem: qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram. [7] Et venit: et accepit de dextera sedentis in throno librum. *quam agnus occisus,*

[8] Et cum aperuisset librum, quattuor animalia, et vigintiquattuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citharas, et phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum: [9] et cantabant canticum novum, dicentes: Dignus es Domine accipere librum, et aperire signacula eius: quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, et lingua, et populo, *qui a 4 animalibus et 24 senioribus,*

---

19 [a]Pr 3, 12; Hbr 12, 6. — 4, *8* [b]Is 6, 3.

et natione: [10] et fecisti nos Deo nostro regnum, et sacerdotes: et regnabimus
super terram.

a multitudine angelorum.

[11] Et vidi, et audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni, et ani-
malium, et seniorum: et erat numerus eorum [a]millia millium, [12] dicentium voce
magna: Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, et divinitatem, et
sapientiam, et fortitudinem, et honorem, et gloriam, et benedictionem.

ab omni creatura laudatur et adoratur.

[13] Et omnem creaturam, quæ in cælo est, et super terram, et sub terra, et
quæ sunt in mari, et quæ in eo: omnes audivi dicentes: Sedenti in throno, et Agno:
benedictio, et honor, et gloria, et potestas in sæcula sæculorum. [14] Et quattuor
animalia dicebant: Amen. Et viginti quattuor seniores ceciderunt in facies suas:
et adoraverunt viventem in sæcula sæculorum.

II. Solutio sigillorum singulorum. 6, 1—8, 6.

1. Quattuor priorum, 6, 1—8.

Exit eques in equo albo,

6. [1] Et vidi quod aperuisset Agnus unum de septem sigillis, et audivi unum
de quattuor animalibus, dicens, tamquam vocem tonitrui: Veni, et vide. [2] Et
vidi: et ecce equus albus, et qui sedebat super illum habebat arcum, et data est
ei corona, et exivit vincens ut vinceret.

eques in equo rufo,

[3] Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal, dicens:
Veni, et vide. [4] Et exivit alius equus rufus: et qui sedebat super illum, datum
est ei ut sumeret pacem de terra, et ut invicem se interficiant, et datus est ei gladius
magnus.

eques in equo nigro,

[5] Et cum aperuisset sigillum tertium, audivi tertium animal, dicens: Veni,
et vide. Et ecce equus niger: et qui sedebat super illum, habebat stateram in manu
sua. [6] Et audivi tamquam vocem in medio quattuor animalium dicentium: Bilibris
tritici denario, et tres bilibres hordei denario, et vinum, et oleum ne læseris.

eques in equo pallido.

[7] Et cum aperuisset sigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis:
Veni, et vide. [8] Et ecce equus pallidus: et qui sedebat super eum, nomen illi Mors,
et infernus sequebatur eum, et data est illi potestas super quattuor partes terræ,
interficere gladio, fame, et morte, et bestiis terræ.

2. Quinti et sexti, 6, 9—17.

Animæ interfectorum ultionem sanguinis rogant.

[9] Et cum aperuisset sigillum quintum: vidi subtus altare animas interfectorum
propter verbum Dei, et propter testimonium, quod habebant, [10] et clamabant
voce magna, dicentes: Usquequo Domine, (sanctus, et verus) non iudicas, et non
vindicas sanguinem nostrum de iis, qui habitant in terra? [11] Et datæ sunt illis
singulæ stolæ albæ: et dictum est illis ut requiescerent adhuc tempus modicum
donec compleantur conservi eorum, et fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut
et illi.

Signa terribilia in terra et in cælo.

[12] Et vidi cum aperuisset sigillum sextum: et ecce terræmotus magnus factus
est, et sol factus est niger tamquam saccus cilicinus: et luna tota facta est sicut
sanguis: [13] et stellæ de cælo ceciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos
suos cum a vento magno movetur. [14] et cælum recessit sicut liber involutus: et
omnis mons, et insulæ de locis suis motæ sunt: [15] et reges terræ, et principes,
et tribuni, et divites, et fortes, et omnis servus, et liber
absconderunt se in speluncis, et in petris montium:
[16] et dicunt montibus, et petris: [b]Cadite super nos, et abscondite nos
a facie sedentis super thronum, et ab ira Agni: [17] quoniam venit dies magnus
iræ ipsorum: et quis poterit stare?

3. Visiones intermediæ, 7, 1—17.

Signati in terra a noxa servabuntur.

7. [1] Post hæc vidi quattuor Angelos stantes super quattuor angulos terræ,
tenentes quattuor ventos terræ ne flarent super terram, neque super mare, neque
in ullam arborem. [2] Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem

5, *11* [a]Dn 7, 10. — **6,** *16* [b]Is 2, 19; Os 10, 8; Lc 23, 30.

signum Dei vivi: et clamavit voce magna quattuor Angelis, quibus datum est nocere
terræ, et mari, 3 dicens: Nolite nocere terræ, et mari, neque arboribus, quoadusque
signemus servos Dei nostri in frontibus eorum.

4 Et audivi numerum signatorum, centum quadraginta quattuor millia signati, quorum
ex omni tribu filiorum Israel. 5 Ex tribu Iuda duodecim millia signati: Ex tribu numerus
Ruben duodecim millia signati: Ex tribu Gad duodecim millia signati: 6 Ex tribu notatur;
Aser duodecim millia signati: Ex tribu Nephtali duodecim millia signati: Ex tribu
Manasse duodecim millia signati: 7 Ex tribu Simeon duodecim millia signati:
Ex tribu Levi duodecim millia signati: Ex tribu Issachar duodecim millia signati:
8 Ex tribu Zabulon duodecim millia signati: Ex tribu Ioseph duodecim millia
signati: Ex tribu Beniamin duodecim millia signati.

9 Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus assumpti in cælum
gentibus, et tribubus, et populis, et linguis: stantes ante thronum, et in conspectu Deo et agno
Agni, amicti stolis albis, et palmæ in manibus eorum: 10 et clamabant voce magna benedicunt.
dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, et Agno. 11 Et omnes Angeli
stabant in circuitu throni, et seniorum, et quattuor animalium: et ceciderunt in
conspectu throni in facies suas, et adoraverunt Deum, 12 dicentes, Amen. Benedictio,
et claritas, et sapientia, et gratiarum actio, honor, et virtus, et fortitudo Deo nostro
in sæcula sæculorum, Amen.

13 Et respondit unus de senioribus, et dixit mihi: Hi, qui amicti sunt stolis quorum tristitia
albis, qui sunt? et unde venerunt? 14 Et dixi illi: Domine mi, tu scis. Et dixit in gaudium
mihi: Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna, et laverunt stolas suas, et conversa est.
dealbaverunt eas in sanguine Agni. 15 ideo sunt ante thronum Dei, et serviunt
ei die ac nocte in templo eius: et qui sedet in throno, habitabit super illos:
16 [a]non esurient, neque sitient amplius, nec cadet super illos sol, neque ullus
æstus:
17 quoniam Agnus, qui in medio throni est, reget illos, et deducet eos ad vitæ fontes
aquarum, [b]et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.

4. Solutio septimi sigilli, 8, 1—6.

8. 1 Et cum aperuisset sigillum septimum, factum est silentium in cælo, quasi Septem angeli cum
media hora. 2 Et vidi septem Angelos stantes in conspectu Dei: et datæ sunt illis tubis, alius cum
septem tubæ. 3 Et alius Angelus venit, et stetit ante altare habens thuribulum thuribulo.
aureum: et data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus sanctorum omnium
super altare aureum, quod est ante thronum Dei. 4 Et ascendit fumus incensorum
de orationibus sanctorum de manu Angeli coram Deo. 5 Et accepit Angelus thuri-
bulum, et implevit illud de igne altaris, et misit in terram, et facta sunt tonitrua,
et voces, et fulgura, et terræmotus magnus. 6 Et septem Angeli, qui habebant
septem tubas, præparaverunt se ut tuba canerent.

PARS TERTIA.
Septem tubæ canentes, 8, 7—14, 20.

I. Sex priores, 8, 7—9, 21.

1. Prima, secunda, tertia, quarta, 8, 7—12.

7 Et primus Angelus tuba cecinit, et facta est grando, et ignis, mista in sanguine, Grando, ignis,
et missum est in terram, et tertia pars terræ combusta est, et tertia pars arborum sanguis.
concremata est, et omne fœnum viride combustum est.

8 Et secundus Angelus tuba cecinit: et tamquam mons magnus igne ardens mons ardens,
missus est in mare, et facta est tertia pars maris sanguis, 9 et mortua est tertia
pars creaturæ eorum, quæ habebant animas in mari, et tertia pars navium interiit.

10 Et tertius Angelus tuba cecinit: et cecidit de cælo stella magna, ardens stella ardens,
tamquam facula, et cecidit in tertiam partem fluminum, et in fontes aquarum:

7, *16* [a]Is 49, 10. — *17* [b]Is 25, 8; Inf 21, 4.

[11] et nomen stellæ dicitur Absinthium; et facta est tertia pars aquarum in absinthium:
et multi hominum mortui sunt de aquis, quia amaræ factæ sunt.

obscuratio partialis astrorum.

[12] Et quartus Angelus tuba cecinit: et percussa est tertia pars solis, et tertia
pars lunæ, et tertia pars stellarum, ita ut obscuraretur tertia pars eorum, et diei
non luceret pars tertia, et noctis similiter.

2. Quinta et sexta, 8, 13—9, 21.

Aquila væ triplex nuntiat:

[13] Et vidi, et audivi vocem unius aquilæ volantis per medium cæli, dicentis
voce magna: Væ, væ, væ habitantibus in terra de ceteris vocibus trium Angelorum,
qui erant tuba canituri.

locustæ de fumo putei egredientes et homines cruciantes

9. [1] Et quintus Angelus tuba cecinit: et vidi stellam de cælo cecidisse in
terram, et data est ei clavis putei abyssi. [2] Et aperuit puteum abyssi: et ascendit
fumus putei, sicut fumus fornacis magnæ: et obscuratus est sol, et aer de fumo
putei: [3] Et de fumo putei exierunt locustæ in terram, et data est illis potestas,
sicut habent potestatem scorpiones terræ: [4] et præceptum est illis ne læderent
fœnum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem: nisi tantum homines,
qui non habent signum Dei in frontibus suis. [5] Et datum est illis ne occiderent
eos: sed ut cruciarent mensibus quinque: et cruciatus eorum, ut cruciatus scorpii
cum percutit hominem.

[6] [a]Et in diebus illis quærent homines mortem, et non invenient eam: et desiderabunt mori, et fugiet mors ab eis.

per partes describuntur:

[7] [b]Et similitudines locustarum, similes equis paratis in prælium: et super capita
earum tamquam coronæ similes auro: et facies earum tamquam facies hominum.
[8] Et habebant capillos sicut capillos mulierum: et dentes earum, sicut dentes
leonum erant: [9] et habebant loricas sicut loricas ferreas, et vox alarum earum
sicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum: [10] et habebant
caudas similes scorpionum, et aculei erant in caudis earum: et potestas earum
nocere hominibus mensibus quinque: [11] et habebant super se regem angelum
abyssi, cui nomen Hebraice Abaddon, Græce autem Apollyon, Latine habens
nomen Exterminans.

[12] Væ unum abiit, et ecce veniunt adhuc duo væ post hæc.

exercitus horribilis tertiam partem hominum occidens

[13] Et sextus Angelus tuba cecinit: et audivi vocem unam ex quattuor cornibus
altaris aurei, quod est ante oculos Dei, [14] dicentem sexto Angelo, qui habebat
tubam: Solve quattuor angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate.
[15] Et soluti sunt quattuor Angeli, qui parati erant in horam, et diem, et mensem,
et annum: ut occiderent tertiam partem hominum. [16] Et numerus equestris exer-
citus vicies millies dena millia. Et audivi numerum eorum.

verbis depingitur,

[17] Et ita vidi equos in visione: et qui sedebant super eos, habebant loricas
igneas, et hyacinthinas, et sulphureas, et capita equorum erant tamquam capita
leonum: et de ore eorum procedit ignis, et fumus, et sulphur. [18] Et ab his tribus
plagis occisa est tertia pars hominum de igne, et de fumo, et sulphure, quæ procede-
bant de ore ipsorum. [19] Potestas enim equorum in ore eorum est, et in caudis
eorum. nam caudæ eorum similes serpentibus, habentes capita: et in his nocent.

ceteri homines non agunt pœnitentiam.

[20] Et ceteri homines, qui non sunt occisi in his plagis, neque pœnitentiam
egerunt de operibus manuum suarum, ut non adorarent dæmonia, et simulacra
aurea, et argentea, et ærea, et lapidea, et lignea, quæ neque videre possunt, neque
audire, neque ambulare. [21] et non egerunt pœnitentiam ab homicidiis suis, neque
a veneficiis suis, neque a fornicatione sua, neque a furtis suis.

II. Visiones intermediæ, 10, 1—11, 14.

1. Angelus cum libello, 10, 1—11.

Ioannes voces tonitruorum scribere prohibetur.

10. [1] Et vidi alium Angelum fortem descendentem de cælo amictum nube,
et iris in capite eius, et facies eius erat ut sol, et pedes eius tamquam columnæ
ignis: [2] et habebat in manu sua libellum apertum: et posuit pedem suum dextrum

9, *6* [a]Is 2, 19; Os 10, 8; Lc 23, 30. — 7 [b]Sap 16, 9.

super mare, sinistrum autem super terram: 3 et clamavit voce magna, quemadmo-
dum cum leo rugit. Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.
4 Et cum locuta fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram: et audivi
vocem de cælo dicentem mihi: Signa quæ locuta sunt septem tonitrua: et noli ea
scribere.

5 [a]Et angelus, quem vidi stantem super mare, et super terram, levavit manum nuntium
suam ad cælum: 6 et iuravit per viventem in sæcula sæculorum, qui creavit cælum, consummationis
et ea quæ in eo sunt: et terram, et ea quæ in ea sunt: et mare, et ea quæ in eo sunt: audit.
Quia tempus non erit amplius: 7 sed in diebus vocis septimi angeli, cum cœpe-
rit tuba canere, consummabitur mysterium Dei, sicut evangelizavit per servos
suos Prophetas.

8 Et audivi vocem de cælo iterum loquentem mecum, et dicentem: Vade, et libellum
accipe librum apertum de manu angeli stantis super mare, et super terram. 9 Et angeli devorat.
abii ad angelum, dicens ei, ut daret mihi librum. Et dixit mihi: [b]Accipe librum,
et devora illum: et faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tamquam
mel. 10 Et accepi librum de manu angeli, et devoravi illum: et erat in ore meo
tamquam mel dulce: et cum devorassem eum, amaricatus est venter meus: 11 et
dixit mihi: Oportet te iterum prophetare Gentibus, et populis, et linguis, et regibus
multis.

2. Duo testes Dei, 11, 1—14.

11. 1 Et datus est mihi calamus similis virgæ, et dictum est mihi: Surge, Gentes
et metire templum Dei, et altare, et adorantes in eo. 2 atrium autem, quod est atrium templi
foris templum, eiice foras, et ne metiaris illud: quoniam datum est Gentibus, et et civitatem calcabunt,
civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus:

3 et dabo duobus testibus meis, et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, duo testes
amicti saccis. 4 Hi sunt duæ olivæ, et duo candelabra in conspectu Domini terræ terribiles propheta-
stantes. 5 Et si quis voluerit eos nocere, ignis exiet de ore eorum, et devorabit bunt,
inimicos eorum: et si quis voluerit eos lædere, sic oportet eum occidi. 6 Hi habent
potestatem claudendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ ipsorum: et potestatem
habent super aquas convertendi eas in sanguinem, et percutere terram omni plaga
quotiescumque voluerint.

7 Et cum finierint testimonium suum, bestia, quæ ascendit de abysso, faciet a bestia
adversum eos bellum, et vincet illos, et occidet eos. 8 Et corpora eorum iacebunt occidentur,
in plateis civitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter Sodoma, et Ægyptus, ubi et
Dominus eorum crucifixus est.

9 Et videbunt de tribubus, et populis, et linguis, et Gentibus corpora eorum lætantibus
per tres dies, et dimidium: et corpora eorum non sinent poni in monumentis. populis,
10 et inhabitantes terram gaudebunt super illos, et iucundabuntur: et munera
mittent invicem, quoniam hi duo prophetæ cruciaverunt eos, qui habitabant super
terram.

11 Et post dies tres, et dimidium, spiritus vitæ a Deo intravit in eos. Et steterunt resurgent
super pedes suos, et timor magnus cecidit super eos, qui viderunt eos. 12 Et au- et in cælum ascendent,
dierunt vocem magnam de cælo, dicentem eis: Ascendite huc. Et ascenderunt
in cælum in nube: et viderunt illos inimici eorum.

13 Et in illa hora factus est terræmotus magnus, et decima pars civitatis cecidit: aliis occisis
et occisa sunt in terræmotu nomina hominum septem millia: et reliqui in timorem et aliis conversis.
sunt missi, et dederunt gloriam Deo cæli.

14 Væ secundum abiit: et ecce væ tertium veniet cito.

III. Septima tuba, 11, 15—14, 20.

1. Lætitia victoriæ in cælo, 11, 15—19.

15 Et septimus angelus tuba cecinit: et factæ sunt voces magnæ in cælo dicentes: Voces victoriam
Factum est regnum huius mundi, Domini nostri et Christi eius, et regnabit in nuntiantes,
sæcula sæculorum: Amen.

10, *5* [a]Dn 12, 7. — *9* [b]Ez 3, 1.

seniores adorantes et gratias agentes,

16 Et viginti quattuor seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis,
ceciderunt in facies suas, et adoraverunt Deum, dicentes: 17 Gratias agimus tibi
Domine Deus omnipotens, qui es, et qui eras, et qui venturus es: quia accepisti
virtutem tuam magnam, et regnasti. 18 Et iratæ sunt Gentes, et advenit ira tua,
et tempus mortuorum iudicari, et reddere mercedem servis tuis Prophetis, et sanctis,
et timentibus nomen tuum pusillis, et magnis, et exterminandi eos, qui corruperunt
terram.

arca testamenti visa.

19 Et apertum est templum Dei in cælo: et visa est arca testamenti eius in
templo eius, et facta sunt fulgura, et voces, et terræmotus, et grando magna.

2. Mulier et draco, 12, 1—18.

Draco filium mulieris devoraturus

12. 1 Et signum magnum apparuit in cælo: Mulier amicta sole, et luna sub
pedibus eius, et in capite eius corona stellarum duodecim: 2 et in utero habens,
clamabat parturiens, et cruciabatur ut pariat. 3 Et visum est aliud signum in
cælo: et ecce draco magnus rufus habens capita septem, et cornua decem: et in
capitibus eius diademata septem, 4 et cauda eius trahebat tertiam partem stel-
larum cæli, et misit eas in terram, et draco stetit ante mulierem, quæ erat paritura:
ut cum peperisset, filium eius devoraret. 5 Et peperit filium masculum, qui recturus
erat omnes Gentes in virga ferrea: et raptus est filius eius ad Deum, et ad thronum
eius, 6 et mulier fugit in solitudinem ubi habebat locum paratum a Deo, ut ibi
pascant eam diebus mille ducentis sexaginta.

a Michaele de cælo in terram proicitur,

7 Et factum est prælium magnum in cælo: Michael, et angeli eius præliabantur
cum dracone, et draco pugnabat, et angeli eius: 8 et non valuerunt, neque locus
inventus est eorum amplius in cælo. 9 Et proiectus est draco ille magnus, serpens
antiquus, qui vocatur diabolus, et satanas, qui seducit universum orbem: et proiectus
est in terram, et angeli eius cum illo missi sunt.

lætantibus cæli habitatoribus,

10 Et audivi vocem magnam in cælo dicentem: Nunc facta est salus, et virtus,
et regnum Dei nostri, et potestas Christi eius: quia proiectus est accusator fratrum
nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte. 11 Et
ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni, et propter verbum testimonii sui, et
non dilexerunt animas suas usque ad mortem. 12 propterea lætamini cæli, et qui
habitatis in eis. Væ terræ, et mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram
magnam, sciens quod modicum tempus habet.

in terra mulierem et reliquos de semine eius persequitur.

13 Et postquam vidit draco quod proiectus esset in terram, persecutus est
mulierem, quæ peperit masculum: 14 et datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ
ut volaret in desertum in locum suum, ubi alitur per tempus et tempora, et dimidium
temporis a facie serpentis. 15 Et misit serpens ex ore suo post mulierem, aquam
tamquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine. 16 Et adiuvit terra mulierem,
et aperuit terra os suum, et absorbuit flumen, quod misit draco de ore suo. 17 Et
iratus est draco in mulierem: et abiit facere prælium cum reliquis de semine eius,
qui custodiunt mandata Dei, et habent testimonium Iesu Christi. 18 Et stetit
supra arenam maris.

3. Duæ bestiæ ascendentes, 13, 1—18.

Bestia de mari ascendens a dracone potestatem accipit et adoratur,

13. 1 Et vidi de mari bestiam ascendentem, habentem capita septem, et
cornua decem, et super cornua eius decem diademata, et super capita eius nomina
blasphemiæ. 2 Et bestia, quam vidi, similis erat pardo, et pedes eius sicut pedes
ursi, et os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam, et potestatem
magnam. 3 Et vidi unum de capitibus suis quasi occisum in mortem: et plaga
mortis eius curata est. Et admirata est universa terra post bestiam. 4 Et adoraverunt
draconem, qui dedit potestatem bestiæ: et adoraverunt bestiam, dicentes: Quis
similis bestiæ? et quis poterit pugnare cum ea?

Deum blasphemat et sanctos persequitur,

5 Et datum est ei os loquens magna, et blasphemias: et data est ei potestas
facere menses quadraginta duos. 6 Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum,
blasphemare nomen eius, et tabernaculum eius, et eos, qui in cælo habitant. 7 Et
est datum illi bellum facere cum sanctis, et vincere eos. Et data est illi potestas

in omnem tribum, et populum, et linguam, et gentem, 8 et adoraverunt eam
omnes, qui inhabitant terram: quorum non sunt scripta nomina in Libro vitæ
Agni, qui occisus est ab origine mundi.

quibus patientia et fides necessaria est:

9 Si quis habet aurem, audiat. 10 Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem
vadet: aqui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic est patientia, et
fides Sanctorum.

bestia de terra ascendens adorationem imaginis bestiæ prioris iubet

11 Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, et habebat cornua duo similia
Agni, et loquebatur sicut draco. 12 Et potestatem prioris bestiæ omnem faciebat
in conspectu eius: et fecit terram, et habitantes in ea, adorare bestiam primam,
cuius curata est plaga mortis. 13 Et fecit signa magna, ut etiam ignem faceret
de cælo descendere in terram in conspectu hominum. 14 Et seduxit habitantes
in terra propter signa, quæ data sunt illi facere in conspectu bestiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem bestiæ, quæ habet plagam gladii, et vixit. 15 Et
datum est illi ut daret spiritum imagini bestiæ, et ut loquatur imago bestiæ: et
faciat ut quicumque non adoraverint imaginem bestiæ, occidantur.

eiusque characterem accipiendum esse suadet (cf. 19, 19—21).

16 Et faciet omnes pusillos, et magnos, et divites, et pauperes, et liberos, et
servos habere characterem in dextera manu sua, aut in frontibus suis. 17 et nequis
possit emere, aut vendere, nisi qui habet characterem, aut nomen bestiæ, aut
numerum nominis eius. 18 Hic sapientia est. Qui habet intellectum, computet
numerum bestiæ. Numerus enim hominis est: et numerus eius sexcenti sexaginta sex.

4. Comites agni in Sion, 14, 1—5.

Signati,

14. 1 Et vidi: et ecce Agnus stabat supra montem Sion, et cum eo centum
quadraginta quattuor millia habentes nomen eius, et nomen Patris eius scriptum
in frontibus suis.

novum canticum cantantes,

2 Et audivi vocem de cælo, tamquam vocem aquarum multarum, et tamquam
vocem tonitrui magni: et vocem, quam audivi, sicut citharœdorum citharizantium
in citharis suis. 3 Et cantabant quasi canticum novum ante sedem, et ante quattuor
animalia, et seniores: et nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta
quattuor millia, qui empti sunt de terra.

immaculati.

4 Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: Virgines enim sunt. Hi
sequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo, et
Agno. 5 et in ore eorum non est inventum mendacium: sine macula enim sunt
ante thronum Dei.

5. Angeli iudicium nuntiantes, 14, 6—13.

Hora iudicii venit,

6 Et vidi alterum Angelum volantem per medium cæli, habentem Evangelium
æternum, ut evangelizaret sedentibus super terram, et super omnem gentem, et
tribum, et linguam, et populum: 7 dicens magna voce: Timete Dominum, et date
illi honorem, quia venit hora iudicii eius: et adorate eum, bqui fecit cælum, et
terram, mare, et fontes aquarum.

Babylon cecidit,

8 Et alius Angelus secutus est dicens: cCecidit, cecidit Babylon illa magna:
quæ a vino fornicationis suæ potavit omnes gentes.

cultores bestiæ semper cruciabuntur.

9 Et tertius Angelus secutus est illos, dicens voce magna: Si quis adoraverit
bestiam, et imaginem eius, et acceperit characterem in fronte sua, aut in manu
sua: 10 et hic bibet de vino iræ Dei, quod mistum est mero in calice iræ ipsius,
et cruciabitur igne, et sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, et ante conspectum Agni: 11 et fumus tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum:
nec habent requiem die ac nocte, qui adoraverunt bestiam, et imaginem eius, et si
quis acceperit characterem nominis eius.

perseverantes in bono requiescent.

12 Hic patientia Sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, et fidem Iesu.
13 Et audivi vocem de cælo, dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui in Domino
moriuntur. Amodo iam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis: opera enim
illorum sequuntur illos.

13, *10* aGn 9, 6; Mt 26, 52. — **14,** *7* bAct 14, 14. — *8* cIs 21, 9; Ir 51, 8.

6. Angeli iudicium facientes, 14, 14—20.

Messis arens metitur.
14 Et vidi et ecce nubem candidam: et super nubem sedentem similem Filio
hominis, habentem in capite suo coronam auream, et in manu sua falcem acutam.
15 aEt alius Angelus exivit de templo, clamans voce magna ad sedentem super nubem:
bMitte falcem tuam, et mete quia venit hora ut metatur, quoniam aruit
messis terræ.
16 Et misit qui sedebat super nubem, falcem suam in terram, et demessa est terra.

uvæ maturæ vindemiantur.
17 Et alius Angelus exivit de templo, quod est in cælo, habens et ipse falcem
acutam. 18 Et alius Angelus exivit de altari, qui habebat potestatem supra ignem:
et clamavit voce magna ad eum, qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem
tuam acutam, et vindemia botros vineæ terræ: quoniam maturæ sunt uvæ eius.
19 Et misit Angelus falcem suam acutam in terram, et vindemiavit vineam terræ,
et misit in lacum iræ Dei magnum: 20 et calcatus est lacus extra civitatem, et
exivit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.

PARS QUARTA.

Septem phialæ effusæ, 15, 1—22, 5.

I. Ipsa phialarum effusio, 15, 1—16, 21.

1. Angeli phialas accipiunt, 15, 1—8.

Habentes plagas novissimas,
15. 1 Et vidi aliud signum in cælo magnum, et mirabile, Angelos septem,
habentes plagas septem novissimas: Quoniam in illis consummata est ira Dei.

epinicio victorum cantato,
2 Et vidi tamquam mare vitreum mistum igne, et eos, qui vicerunt bestiam,
et imaginem eius, et numerum nominis eius, stantes super mare vitreum, habentes
citharas Dei: 3 et cantantes canticum Moysi servi Dei, et canticum Agni, dicentes:
Magna, et mirabilia sunt opera tua Domine Deus omnipotens: iustæ et veræ sunt
viæ tuæ, Rex sæculorum. 4 cQuis non timebit te Domine, et magnificabit nomen
tuum? quia solus pius es: quoniam omnes gentes venient, et adorabunt in conspectu
tuo, quoniam iudicia tua manifesta sunt.

ab uno animalium septem phialas accipiunt.
5 Et post hæc vidi, et ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in cælo:
6 et exierunt septem Angeli habentes septem plagas de templo, vestiti lino mundo,
et candido, et præcincti circa pectora zonis aureis. 7 Et unum de quattuor animalibus
dedit septem Angelis septem phialas aureas, plenas iracundiæ Dei viventis in sæcula
sæculorum. 8 Et impletum est templum fumo a maiestate Dei, et de virtute eius:
et nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ septem
Angelorum.

2. Angeli phialas effundunt, 16, 1—21.

Ex phialis veniunt:
16. 1 Et audivi vocem magnam de templo, dicentem septem Angelis: Ite,
et effundite septem phialas iræ Dei in terram.

vulnus sævum,
2 Et abiit primus, et effudit phialam suam in terram, et factum est vulnus
sævum, et pessimum in homines, qui habebant characterem bestiæ: et in eos, qui
adoraverunt imaginem eius.

mare sanguinis,
3 Et secundus Angelus effudit phialam suam in mare, et factus est sanguis
tamquam mortui: et omnis anima vivens mortua est in mari.

fontes sanguinis,
4 Et tertius effudit phialam suam super flumina, et super fontes aquarum,
et factus est sanguis. 5 Et audivi Angelum aquarum dicentem: Iustus es
Domine qui es, et qui eras sanctus, qui hæc iudicasti: 6 quia sanguinem
Sanctorum, et Prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti bibere: digni
enim sunt. 7 Et audivi alterum ab altari dicentem: Etiam Domine Deus omni-
potens vera, et iusta iudicia tua.

æstu solis:
8 Et quartus Angelus effudit phialam suam in solem, et datum est illi æstu
affligere homines, et igni: 9 et æstuaverunt homines æstu magno, et blasphema-

15 aMt 13, 39. — bIoel 3, 13. — 15, *4* cIr 10, 7.

verunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt pœnitentiam
ut darent illi gloriam.

10 Et quintus Angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ: et factum *tenebræ regni,*
est regnum eius tenebrosum, et commanducaverunt linguas suas præ dolore: 11 et
blasphemaverunt Deum cæli præ doloribus, et vulneribus suis, et non egerunt
pœnitentiam ex operibus suis.

12 Et sextus Angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum Euphraten: *congregatio regum,*
et siccavit aquam eius, ut præpararetur via regibus ab ortu solis. 13 Et vidi de
ore draconis, et de ore bestiæ, et de ore pseudoprophetæ spiritus tres immundos in
modum ranarum. 14 Sunt enim spiritus dæmoniorum facientes signa, et procedunt
ad reges totius terræ congregare illos in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei.
15 aEcce venio sicut fur. Beatus qui vigilat, et custodit vestimenta sua, ne nudus
ambulet, et videant turpitudinem eius. 16 Et congregabit illos in locum, qui vocatur
Hebraice Armagedon.

17 Et septimus Angelus effudit phialam suam in aerem, et exivit vox magna *fulgura, terræmotus, grando magna.*
de templo a throno, dicens: Factum est. 18 Et facta sunt fulgura, et voces, et
tonitrua, et terræmotus factus est magnus, qualis numquam fuit ex quo homines
fuerunt super terram: talis terræmotus, sic magnus. 19 Et facta est civitas magna
in tres partes: et civitates Gentium ceciderunt. et Babylon magna venit in memoriam
ante Deum, dare illi calicem vini indignationis iræ eius. 20 Et omnis insula fugit,
et montes non sunt inventi. 21 Et grando magna sicut talentum descendit de
cælo in homines: et blasphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis:
quoniam magna facta est vehementer.

II. Eversio Babylonis magnæ. 17, 1—19, 10.

1. Meretrix magna describitur, 17, 1—18.

17. 1 Et venit unus de septem Angelis, qui habebant septem phialas, et *Unus de septem angelis Ioanni*
locutus est mecum, dicens: Veni ostendam tibi damnationem meretricis magnæ,
quæ sedet super aquas multas, 2 cum qua fornicati sunt reges terræ, et inebriati
sunt qui inhabitant terram de vino prostitutionis eius. 3 Et abstulit me in spiritu
in desertum.

Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus *matrem abominationum, ebriam sanguine sanctorum, ostendit*
blasphemiæ, habentem capita septem, et cornua decem. 4 Et mulier erat circumdata
purpura, et coccino, et inaurata auro, et lapide pretioso, et margaritis, habens
poculum aureum in manu sua, plenum abominatione, et immunditia fornicationis
eius: 5 Et in fronte eius nomen scriptum: Mysterium: Babylon magna, mater
fornicationum, et abominationum terræ. 6 Et vidi mulierem ebriam de sanguine
sanctorum, et de sanguine martyrum Iesu. Et miratus sum cum vidissem illam
admiratione magna.

7 Et dixit mihi Angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum mulieris, *atque sacramentum bestiæ*
et bestiæ, quæ portat eam, quæ habet capita septem, et cornua decem. 8 Bestia,
quam vidisti, fuit, et non est, et ascensura est de abysso, et in interitum ibit: et
mirabuntur inhabitantes terram (quorum non sunt scripta nomina in Libro vitæ
a constitutione mundi) videntes bestiam, quæ erat, et non est. 9 Et hic est sensus,
qui habet sapientiam. Septem capita: septem montes sunt, super quos mulier
sedet, et reges septem sunt. 10 Quinque ceciderunt, unus est, et alius nondum
venit: et cum venerit, oportet illum breve tempus manere. 11 Et bestia, quæ erat,
et non est: et ipsa octava est: et de septem est, et in interitum vadit. 12 Et decem
cornua, quæ vidisti, decem reges sunt: qui regnum nondum acceperunt, sed potesta-
tem tamquam reges una hora accipient post bestiam. 13 Hi unum consilium habent,
et virtutem, et potestatem suam bestiæ tradent. 14 Hi cum Agno pugnabunt, et
Agnus vincet illos: bquoniam Dominus dominorum est, et Rex regum, et qui cum
illo sunt, vocati, electi, et fideles.

16, *15* aMt 24, 43; Lc 12, 39; Sup 3, 3. — **17,** *14* b1 Tim 6, 15; Inf 19, 16.

et mulieris declarat.

15 Et dixit mihi: Aquæ, quas vidisti ubi meretrix sedet, populi sunt, et Gentes, et linguæ. 16 Et decem cornua, quæ vidisti in bestia: hi odient fornicariam, et desolatam facient illam, et nudam, et carnes eius manducabunt, et ipsam igni concremabunt. 17 Deus enim dedit in corda eorum ut faciant quod placitum est illi: ut dent regnum suum bestiæ donec consummentur verba Dei. 18 Et mulier, quam vidisti, est civitas magna, quæ habet regnum super reges terræ.

2. Interitus urbis nuntiatur, 18, 1—8.

Habitatio dæmoniorum erit,

18. 1 Et post hæc vidi alium Angelum descendentem de cælo, habentem potestatem magnam: et terra illuminata est a gloria eius. 2 Et exclamavit in fortitudine dicens: [a]Cecidit, cecidit Babylon magna: et facta est habitatio dæmoniorum, et custodia omnis spiritus immundi, et custodia omnis volucris immundæ, et odibilis: 3 quia de vino iræ fornicationis eius biberunt omnes gentes: et reges terræ cum illa fornicati sunt: et mercatores terræ de virtute deliciarum eius divites facti sunt.

populus Dei urbem relinquat,

4 Et audivi aliam vocem de cælo, dicentem: Exite de illa populus meus: ut ne participes sitis delictorum eius, et de plagis eius non accipiatis. 5 Quoniam pervenerunt peccata eius usque ad cælum, et recordatus est Dominus iniquitatum eius.

quæ graviter punietur.

6 Reddite illi sicut et ipsa reddidit vobis: et duplicate duplicia secundum opera eius: in poculo, quo miscuit, miscete illi duplum. 7 Quantum glorificavit se, et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum: quia in corde suo dicit: [b]Sedeo regina: et vidua non sum: et luctum non videbo. 8 Ideo in una die venient plagæ eius, mors, et luctus, et fames, et igne comburetur: quia fortis est Deus, qui iudicabit illam.

3. Planctus amicorum prædicitur, 18, 9—20.

Regum terræ,

9 Et flebunt, et plangent se super illam reges terræ, qui cum illa fornicati sunt, et in deliciis vixerunt, cum viderint fumum incendii eius: 10 longe stantes propter timorem tormentorum eius, dicentes: Væ, væ civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis: quoniam una hora venit iudicium tuum.

negotiatorum terræ,

11 Et negotiatores terræ flebunt, et lugebunt super illam: quoniam merces eorum nemo emet amplius: 12 merces auri, et argenti, et lapidis pretiosi, et margaritæ, et byssi, et purpuræ, et serici, et cocci, (et omne lignum thyinum, et omnia vasa eboris, et omnia vasa de lapide pretioso, et æramento, et ferro, et marmore, 13 et cinnamomum) et odoramentorum, et unguenti, et thuris, et vini, et olei, et similæ, et tritici, et iumentorum, et ovium, et equorum, et rhedarum, et mancipiorum, et animarum hominum. 14 Et poma desiderii animæ tuæ discesserunt a te, et omnia pinguia, et præclara perierunt a te, et amplius illa iam non invenient. 15 Mercatores horum, qui divites facti sunt, ab ea longe stabunt propter timorem tormentorum eius, flentes, ac lugentes, 16 et dicentes: Væ, væ civitas illa magna, quæ amicta erat bysso, et purpura, et cocco, et deaurata erat auro, et lapide pretioso, et margaritis: 17 quoniam una hora destitutæ sunt tantæ divitiæ,

gubernatorum et nautarum:

et omnis gubernator, et omnis, qui in lacum navigat, et nautæ, et qui in mari operantur, longe steterunt, 18 et clamaverunt videntes locum incendii eius, dicentes: Quæ similis civitati huic magnæ? 19 Et miserunt pulverem super capita sua, et clamaverunt flentes, et lugentes, dicentes: Væ, væ civitas illa magna, in qua divites facti sunt omnes, qui habebant naves in mari de pretiis eius: quoniam una hora desolata est.

exsultatio cæli.

20 Exulta super eam cælum, et sancti Apostoli, et Prophetæ: quoniam iudicavit Deus iudicium vestrum de illa.

4. Vastitas urbis depingitur, 18, 21—24.

Ultra non invenietur atque obmutescet,

21 Et sustulit unus Angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, et misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon civitas illa magna, et ultra iam non

18, 2 [a]Is 21, 9; Ir 51, 8; Sup 14, 8. — 7 [b]Is 47, 8.

invenietur. 22 Et vox citharœdorum, et musicorum, et tibia canentium, et tuba
non audietur in te amplius: et omnis artifex omnis artis non invenietur in te amplius:
et vox molæ non audietur in te amplius: 23 et lux lucernæ non lucebit in te amplius:
et vox sponsi, et sponsæ non audietur adhuc in te:

quia mercatores tui erant principes terræ, quia in veneficiis tuis erraverunt quia
omnes gentes. 24 Et in ea sanguis prophetarum et sanctorum inventus est: et gravissime peccavit.
omnium, qui interfecti sunt in terra.

5. Laudatio et gratiarum actio in cælo, 19, 1—10.

19. 1 Post hæc audivi quasi vocem turbarum multarum in cælo dicentium: Turbarum
Alleluia: Salus, et gloria, et virtus Deo nostro est: 2 quia vera, et iusta iudicia multarum
sunt eius, qui iudicavit de meretrice magna, quæ corrupit terram in prostitutione
sua, et vindicavit sanguinem servorum suorum de manibus eius. 3 Et iterum
dixerunt: Alleluia. Et fumus eius ascendit in sæcula sæculorum. 4 Et ceciderunt
seniores vigintiquattuor, et quattuor animalia, et adoraverunt Deum sedentem
super thronum, dicentes: Amen: Alleluia.

5 Et vox de throno exivit, dicens: Laudem dicite Deo nostro omnes servi eius: et man-
et qui timetis eum pusilli, et magni. dante voce

6 Et audivi quasi vocem turbæ magnæ, et sicut vocem aquarum multarum, omnium
et sicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium: Alleluia: quoniam regnavit servorum Dei:
Dominus Deus noster omnipotens. 7 Gaudeamus, et exultemus: et demus gloriam
ei: quia venerunt nuptiæ Agni, et uxor eius præparavit se. 8 Et datum est illi
ut cooperiat se byssino splendenti, et candido. Byssinum enim iustificationes sunt
Sanctorum.

9 Et dixit mihi: Scribe: [a]Beati, qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt: angelus
et dixit mihi: Hæc verba Dei vera sunt. 10 Et cecidi ante pedes eius, ut adorarem scriptionem iubet.
eum. Et dicit mihi: Vide ne feceris: conservus tuus sum, et fratrum tuorum haben-
tium testimonium Iesu. Deum adora. Testimonium enim Iesu est spiritus prophetiæ.

III. Victoria Verbi Dei. 19, 11—22, 5.

1. Punitio duarum bestiarum, 19, 11—21.

11 Et vidi cælum apertum, et ecce equus albus, et qui sedebat super eum, Verbum
vocabatur Fidelis, et Verax, et cum iustitia iudicat, et pugnat. 12 Oculi autem Dei impera-
eius sicut flamma ignis, et in capite eius diademata multa, habens nomen scriptum, torium
quod nemo novit nisi ipse. 13 [b]Et vestitus erat veste aspersa sanguine: et vocatur apparet.
nomen eius, Verbum Dei. 14 Et exercitus qui sunt in cælo, sequebantur eum
in equis albis, vestiti byssino albo, et mundo. 15 Et de ore eius procedit gladius
ex utraque parte acutus: ut in ipso percutiat Gentes. [c]Et ipse reget eas in virga
ferrea: et ipse calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis. 16 Et habet in
vestimento, et in fœmore suo scriptum: [d]Rex regum, et Dominus dominantium.

17 Et vidi unum Angelum stantem in sole, et clamavit voce magna, dicens angelus
omnibus avibus, quæ volabant per medium cæli: Venite, et congregamini ad cœnam aves ad cenam
magnam Dei: 18 ut manducetis carnes regum, et carnes tribunorum, et carnes feralem vocat.
fortium, et carnes equorum, et sedentium in ipsis, et carnes omnium liberorum,
et servorum, et pusillorum, et magnorum.

19 Et vidi bestiam, et reges terræ, et exercitus eorum congregatos ad faciendum bestiæ
prælium cum illo, qui sedebat in equo, et cum exercitu eius. 20 Et apprehensa vivæ in ignem
est bestia, et cum ea pseudopropheta: qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit mittuntur, ceteri
eos, qui acceperunt characterem bestiæ, et qui adoraverunt imaginem eius. Vivi occiduntur
missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulphure: 21 Et ceteri occisi sunt in (cf. 16, 13; 1—18).
gladio sedentis super equum, qui procedit de ore ipsius: et omnes aves saturatæ
sunt carnibus eorum.

19, *9* [a]Mt 22, 2; Lc 14, 16. — *13* [b]Is 63, 2. — *15* [c]Ps 2, 9. — *16* [d]1 Tim 6, 15; Sup 17, 14.

2. Custodia draconis, resurrectio prima et milliarium, 20, 1—6.

Draco per mille annos ligatur (cf. 12, 3—18).

20. 1 Et vidi Angelum descendentem de cælo, habentem clavem abyssi,
et catenam magnam in manu sua. 2 Et apprehendit draconem, serpentem antiquum,
qui est diabolus, et satanas, et ligavit eum per annos mille: 3 et misit eum in
abyssum, et clausit, et signavit super illum ut non seducat amplius gentes, donec
consummentur mille anni: et post hæc oportet illum solvi modico tempore.

boni resurgunt et mille annis cum Christo regnant.

4 Et vidi sedes, et sederunt super eas, et iudicium datum est illis: et animas
decollatorum propter testimonium Iesu, et propter verbum Dei, et qui non adora-
verunt bestiam, neque imaginem eius, nec acceperunt characterem eius in frontibus,
aut in manibus suis, et vixerunt, et regnaverunt cum Christo mille annis. 5 Ceteri
mortuorum non vixerunt, donec consummentur mille anni: Hæc est resurrectio
prima. 6 Beatus, et sanctus, qui habet partem in resurrectione prima: in his secunda
mors non habet potestatem: sed erunt sacerdotes Dei et Christi, et regnabunt cum
illo mille annis.

3. Ultimum prœlium et iudicium, resurrectio secunda, 20, 7—15.

Draco sanctos oppugnans in ignem mittitur.

7 [a]Et cum consummati fuerint mille anni, solvetur satanas de carcere suo,
et exibit, et seducet Gentes, quæ sunt super quattuor angulos terræ, Gog, et Magog,
et congregabit eos in prælium, quorum numerus est sicut arena maris. 8 Et ascen-
derunt super latitudinem terræ, et circuierunt castra sanctorum, et civitatem
dilectam. 9 Et descendit ignis a Deo de cælo, et devoravit eos: et Diabolus, qui
seducebat eos, missus est in stagnum ignis, et sulphuris, ubi et bestia, 10 et pseudo-
propheta cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum.

omnes resuscitati secundum opera sua iudicantur,

11 Et vidi thronum magnum candidum, et sedentem super eum, a cuius conspectu
fugit terra, et cælum, et locus non est inventus eis. 12 Et vidi mortuos magnos,
et pusillos stantes in conspectu throni, et libri aperti sunt: et alius Liber apertus
est qui est vitæ: et iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris secundum
opera ipsorum. 13 et dedit mare mortuos, qui in eo erant: et mors, et infernus
dederunt mortuos suos, qui in ipsis erant: et iudicatum est de singulis secundum
opera ipsorum.

mali in ignem mittuntur.

14 Et infernus, et mors missi sunt in stagnum ignis. Hæc est mors secunda.
15 Et qui non inventus est in Libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis.

4. Nova civitas Ierusalem, 21, 1—22, 5.

Cælum et terra nova:

21. 1 Et vidi [b]cælum novum, et terram novam. Primum enim cælum, et
prima terra abiit, et mare iam non est.

Ierusalem de cælo in terram descendit,

2 Et ego Ioannes vidi sanctam civitatem Ierusalem novam descendentem de
cælo a Deo, paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. 3 Et audivi vocem magnam
de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis.
Et ipsi populus eius erunt, et ipse Deus cum eis erit eorum Deus: 4 [c]et absterget
Deus omnem lacrymam ab oculis eorum: et mors ultra non erit, neque luctus,
neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt.

Deus nova faciens omnia cuique dignam mercedem solvit:

5 Et dixit qui sedebat in throno: [d]Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi: Scribe,
quia hæc verba fidelissima sunt, et vera. 6 Et dixit mihi: Factum est. ego sum α,
et ω: initium, et finis. Ego sitienti dabo de fonte aquæ vitæ, gratis. 7 Qui vicerit,
possidebit hæc, et ero illi Deus, et ille erit mihi filius. 8 Timidis autem, et incredulis,
et execratis, et homicidis, et fornicatoribus, et veneficis, et idololatris, et omnibus
mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne, et sulphure: quod est mors
secunda.

unus de septem angelis Ioanni ostendit civitatem mirabiliter ædificatam.

9 Et venit unus de septem Angelis habentibus phialas plenas septem plagis
novissimis, et locutus est mecum, dicens: Veni, et ostendam tibi sponsam, uxorem
Agni. 10 Et sustulit me in spiritu in montem magnum, et altum, et ostendit mihi

---

20, *7* [a]Ez 39, 2. — 21, *1* [b]Is 65, 17; 66, 22; 2 Ptr 3, 13. — *4* [c]Is 25, 8; Sup 7, 17. — *5* [d]Is 43, 19; 2 Cor 5, 17.

civitatem sanctam Ierusalem descendentem de cælo a Deo, 11 habentem claritatem
Dei: et lumen eius simile lapidi pretioso tamquam lapidi iaspidis, sicut crystallum.
12 Et habebat murum magnum, et altum, habentem portas duodecim: et in portis
Angelos duodecim, et nomina inscripta, quæ sunt nomina duodecim tribuum
filiorum Israel. 13 Ab Oriente portæ tres: et ab Aquilone portæ tres: et ab Austro
portæ tres: et ab Occasu portæ tres. 14 Et murus civitatis habens fundamenta
duodecim, et in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni. 15 Et qui
loquebatur mecum, habebat mensuram arundineam auream, ut metiretur civitatem,
et portas eius, et murum. 16 et civitas in quadro posita est, et longitudo eius tanta
est quanta et latitudo: et mensus est civitatem de arundine aurea per stadia duo-
decim millia: et longitudo, et altitudo, et latitudo eius æqualia sunt. 17 Et mensus
est murum eius centum quadraginta quattuor cubitorum, mensura hominis, quæ
est angeli. 18 Et erat structura muri eius ex lapide iaspide: ipsa vero civitas aurum
mundum simile vitro mundo. 19 Et fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso
ornata. Fundamentum primum, iaspis: secundum, sapphirus: tertium, calcedonius:
quartum, smaragdus: 20 quintum, sardonyx: sextum, sardius: septimum, chry-
solithus: octavum, beryllus: nonum, topazius: decimum, chrysoprasus: undecimum,
hyacinthus: duodecimum, amethystus. 21 Et duodecim portæ, duodecim margaritæ
sunt, per singulas: et singulæ portæ erant ex singulis margaritis: et platea civitatis
aurum mundum, tamquam vitrum perlucidum.

22 Et templum non vidi in ea. Dominus enim Deus omnipotens templum illius claritate Dei
est, et Agnus. 23 [a]Et civitas non eget sole, neque luna ut luceant in ea. nam claritas illuminatam.
Dei illuminavit eam, et lucerna eius est Agnus. 24 Et ambulabunt gentes in lumine
eius: et reges terræ afferent gloriam suam, et honorem in illam. 25 [b]Et portæ eius
non claudentur per diem: nox enim non erit illic. 26 Et afferent gloriam, et honorem
gentium in illam. 27 Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem
faciens, et mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni.

22. 1 Et ostendit mihi fluvium aquæ vitæ, splendidum tamquam crystallum, aqua et ligno
procedentem de sede Dei et Agni. 2 In medio plateæ eius, et ex utraque parte vitæ
fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens ditatam.
fructum suum, et folia ligni ad sanitatem Gentium.

3 Et omne maledictum non erit amplius: sed sedes Dei, et Agni in illa erunt, in qua boni faciem
et servi eius servient illi. 4 Et videbunt faciem eius: et nomen eius in frontibus Dei
eorum. 5 [c]Et nox ultra non erit: et non egebunt lumine lucernæ, neque lumine videbunt.
solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, et regnabunt in sæcula sæculorum.

Epilogus, 22, 6—21.

6 Et dixit mihi: Hæc verba fidelissima sunt, et vera. Et Dominus Deus spirituum Confirmatio libri per
prophetarum misit Angelum suum ostendere servis suis quæ oportet fieri cito. angelum.
7 Et ecce venio velociter. Beatus, qui custodit verba prophetiæ libri huius. 8 Et
ego Ioannes, qui audivi, et vidi hæc. Et postquam audissem, et vidissem, cecidi
ut adorarem ante pedes angeli, qui mihi hæc ostendebat: 9 et dixit mihi: Vide
ne feceris: conservus enim tuus sum, et fratrum tuorum prophetarum, et eorum,
qui servant verba prophetiæ libri huius: Deum adora.

10 Et dicit mihi: Ne signaveris verba prophetiæ libri huius: tempus enim prope per Iesum.
est. 11 Qui nocet, noceat adhuc: et qui in sordibus est, sordescat adhuc: et qui
iustus est, iustificetur adhuc: et sanctus, sanctificetur adhuc. 12 Ecce venio cito,
et merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua. 13 [d]Ego sum α,
et ω, primus, et novissimus, principium, et finis. 14 Beati, qui lavant stolas suas
in sanguine Agni: ut sit potestas eorum in ligno vitæ, et per portas intrent in civita-
tem. 15 Foris canes, et venefici, et impudici, et homicidæ, et idolis servientes, et
omnis, qui amat, et facit mendacium. 16 Ego Iesus misi Angelum meum, testificari
vobis hæc in Ecclesiis. Ego sum radix, et genus David, stella splendida, et matutina.

23 [a]Is 60, 19. — *25* [b]Is 60, 11. — **22,** *5* [c]Is 60, 20. — *13* [d]Is 41, 4; 44, 6; Sup 1, 8; 21, 6.

17 Et spiritus, et sponsa dicunt: Veni. Et qui audit, dicat: Veni. Et qui sitit, veniat:
[a]et qui vult, accipiat aquam vitæ, gratis.

per Ioannem: 18 Contestor enim omni audienti verba prophetiæ libri huius: Si quis ap-
posuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto. 19 Et si
quis diminuerit de verbis libri prophetiæ huius, auferet Deus partem eius de libro
vitæ, et de civitate sancta, et de his, quæ scripta sunt in libro isto. 20 dicit qui
testimonium perhibet istorum. Etiam venio cito: Amen. Veni Domine Iesu.

benedictio. 21 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

---

17 [a]Is 55, 1.

Oratio Manassæ, necnon Libri duo, qui sub libri Tertii et Quarti Esdræ nomine circumferuntur, hoc in loco, extra scilicet seriem Canonicorum Librorum, quos sancta Tridentina Synodus suscepit, et pro Canonicis suscipiendos decrevit, sepositi sunt, ne prorsus interirent, quippe qui a nonnullis sanctis Patribus interdum citantur, et in aliquibus Bibliis Latinis tam manuscriptis quam impressis reperiuntur.

ORATIO MANASSÆ REGIS IUDA,

CUM CAPTUS TENERETUR IN BABYLONE.

Domine omnipotens Deus patrum nostrorum, Abraham, et Isaac, et Iacob, et seminis eorum iusti, qui fecisti cælum et terram cum omni ornatu eorum, qui ligasti mare verbo præcepti tui, qui conclusisti abyssum, et signasti eam terribili et laudabili nomine tuo: quem omnia pavent, et tremunt a vultu virtutis tuæ, quia importabilis est magnificentia gloriæ tuæ, et insustentabilis ira comminationis tuæ super peccatores: immensa vero et investigabilis misericordia promissionis tuæ: quoniam tu es Dominus, altissimus, benignus, longanimis, et multum misericors, et pœnitens super malitias hominum. Tu Domine, secundum multitudinem bonitatis tuæ promisisti pœnitentiam, et remissionem iis, qui peccaverunt tibi, et multitudine miserationum tuarum decrevisti pœnitentiam peccatoribus, in salutem. Deum omnipotentem ac misericordem invocat,

Tu igitur Domine Deus iustorum, non posuisti pœnitentiam iustis, Abraham, et Isaac, et Iacob, iis qui tibi non peccaverunt: sed posuisti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccavi super numerum arenæ maris: multiplicatæ sunt iniquitates meæ Domine, multiplicatæ sunt iniquitates meæ, et non sum dignus intueri et aspicere altitudinem cæli, præ multitudine iniquitatum mearum, incurvatus sum multo vinculo ferreo, ut non possim attollere caput meum, et non est respiratio mihi: quia excitavi iracundiam tuam, et malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, et mandata tua non custodivi: statui abominationes, et multiplicavi offensiones. peccata sua confitetur,

Et nunc flecto genu cordis mei, precans a te bonitatem. Peccavi Domine, peccavi, et iniquitates meas agnosco. Quare peto rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi, et ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum, iratus, reserves mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: et in me ostendes omnem bonitatem tuam, quia indignum salvabis me secundum magnam misericordiam tuam, et laudabo te semper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cælorum, et tibi est gloria in sæcula sæculorum. Amen. remissionem eorum petit.

LIBER ESDRÆ TERTIUS.

PARS PRIOR.

Iudæi ante captivitatem, 1, 1—58.

1. Iosias rex egregius, 1, 1—34 (cf. 2 Par 35, 1—36, 1).

1. 1 Et fecit Iosias Pascha in Ierosolymis Domino, et immolavit Phase quarta decima Pascha magnificum celebrat,
luna primi mensis: 2 statuens sacerdotes per vices dierum stolis amictos in templo Domini. 3 et
dixit Levitis sacris servis Israel, ut sanctificarent se Domino in positione sanctæ arcæ Domini,
in domo, quam ædificavit Salomon filius David rex. 4 Non erit vobis tollere super humeros eam.
Et nunc deservite Domino vestro, et curam agite gentis illius Israel ex parte secundum pagos et
tribus vestras, 5 secundum scripturam David regis Israel, et secundum magnificentiam Salomonis
filii eius, omnes in templo, et secundum particulam principatus paternam vestram eorum, qui
stant in conspectu fratrum filiorum Israel. 6 Immolate Pascha, et sacrificia parate fratribus vestris,
et facite secundum præceptum Domini quod datum est Moysi. 7 Et donavit Iosias in plebem,
quæ inventa est, ovium, agnorum, et hœdorum, et caprarum triginta millia, vitulos tria millia.
8 hæc de regalibus data sunt secundum promissionem populo: et sacerdotibus in Pascha, oves
numero duo millia, ac vituli centum. 9 Et Iechonias, et Semeias, et Nathanael fratres, et Hasabias, et Oziel, et Coraba in Phase, oves quinque millia, vitulos quingentos. 10 Et hæc cum fierent
eleganter, steterunt sacerdotes et Levitæ habentes azyma per tribus. 11 Et secundum partes principatus patrum in conspectu populi offerebant Domino, secundum ea quæ in libro Moysi scripta
sunt: 12 et assaverunt Phase igni prout oportebat: et hostias coxerunt in emolis, et in ollis cum
benevolentia: 13 et attulerunt omnibus qui erant ex plebe: et post hæc paraverunt sibi et sacerdotibus: 14 Sacerdotes enim offerebant adipes, usque dum finita esset hora: et Levitæ paraverunt
sibi, et fratribus suis, filiis Aaron. 15 Et sacri cantores filii Asaph erant per ordinem secundum
præceptum David, et Asaph, et Zacharias, et Ieddimus, qui erat a rege. 16 Et ostiarii per singulas

ianuas, ita ut non prævaricaretur unusquisque suam: fratres enim illorum paraverunt illis. 17 Et
consummata sunt quæ pertinebant ad sacrificium Domini. 18 In illa die egerunt Phase, et offerebant
hostias super Domini sacrificium, secundum præceptum regis Iosiæ. 19 Et egerunt filii Israel,
qui inventi sunt in tempore illo, Phase: et diem festum azymorum per dies septem: 20 et non
est celebratum Phase tale in Israel, a temporibus Samuelis prophetæ: 21 et omnes reges Israel
non celebraverunt tale Pascha quale egit Iosias, et Sacerdotes, et Levitæ, et Iudæi, et omnis Israel,
qui inventi sunt in commoratione Ierosolymis. 22 Octavo decimo anno, regnante Iosia celebratum
est Phase.

Dominum timet,

23 Et directa sunt opera Iosiæ in conspectu Domini sui in corde pleno metuentis: 24 et
quæ circa illum quidem conscripta sunt, in pristinis temporibus de eis, qui peccaverunt, quique
irreligiosi fuerunt in Dominum præ omni gente, et qui non quæsierunt verba Domini super Israel.

contra Pharaonem pugnans in Mageddo vulneratur et in Ierusalem moritur;

25 Et post omnem actum hunc Iosiæ, ascendit Pharao rex Ægypti, veniens in Charcamis
ab itinere super Euphratem, et exiit obviam illi Iosias. 26 Et misit rex Ægypti ad Iosiam, dicens:
Quid mihi et tibi est rex Iudæ? 27 Non sum missus a Domino ut pugnem contra te: super Euphratem
enim bellum meum est, festinans descende. 28 Et non est reversus Iosias super currum: sed expu-
gnare eum conabatur, non attendens verbum prophetæ ex ore Domini: 29 sed constituit ad eum
bellum in campo Mageddo. Et descenderunt principes ad regem Iosiam. 30 Et dixit rex pueris
suis, Amovete me a prælio, infirmatus sum enim valde. Et statim amoverunt eum pueri ipsius
de acie. 31 Et ascendit super currum secundarium suum: et perveniens Ierosolymam, vita functus
est, et sepultus est in paterno sepulchro. 32 Et in tota Iudæa lugebant Iosiam: et qui præside-
bant, cum uxoribus lamentabant eum usque in hunc diem. Et datum est hoc fieri semper in omne
genus Israel.

reliqua in historia regum Israel et Iuda.

33 Hæc autem præscripta sunt in libro historiarum regum Iudæ: et singula gesta actus Iosiæ,
et eius gloria et intellectus eius in lege Domini: quæque gesta sunt ab eo, et quæ non scripta sunt
in libro regum Israel et Iudæ: 34 Et assumentes, qui erant ex gente Iechoniam filium Iosiæ, con-
stituerunt regem pro Iosia patre suo, cum esset annorum trigintatrium.

2. Ultimi reges mali, 1, 35—58 (cf. 2 Par 36, 2—21).

Iechonias vel potius Ioachaz in Ægyptum ducitur;

35 Et regnavit super Israel mensibus tribus. Et amovit eum rex Ægypti, ne regnaret in
Ierosolymis: 36 et mulctavit gentem argenti talenta centum, et auri talentum unum. 37 Et con-
stituit rex Ægypti Ioacim fratrem ipsius, regem Iudæ et Ierusalem: 38 et alligavit magistratus
Ioacim, et Zaracelem fratrem suum, et apprehendens reduxit in Ægyptum.

Ioacim seu Eliacim,

39 Annorum erat Ioacim vigintiquinque, cum regnare cœpisset in terra Iuda et Ierusalem:
et fecit malum in conspectu Domini. 40 Post hunc autem ascendit Nabuchodonosor rex Baby-
lonis, et alligans eum in æreo vinculo, perduxit in Babyloniam: 41 et sacra vasa Domini accepit
Nabuchodonosor, et tulit et consecravit in templo suo in Babylonia. 42 Nam de immunditia illius,
et irreligiositate scriptum est in libro temporum regum. 43 Et regnavit Ioachin filius eius pro eo.

Ioachin seu Iechonias,

Cum autem constitutus esset rex, erat annorum decem et octo. 44 Regnavit autem menses
tres, et dies decem in Ierusalem, et fecit malum in conspectu Domini: 45 et post annum mittens
Nabuchodonosor, transmigravit eum in Babyloniam simul cum sacris vasis Domini.

Sedecias

46 Et constituit Sedeciam regem Iuda, et Ierusalem, cum esset annorum viginti unius:
regnavit autem annis undecim. 47 Et fecit malum in conspectu Domini, et non est veritus a verbis,
quæ dicta sunt ab Ieremia propheta ex ore Domini: 48 et adiuratus a rege Nabuchodonosor, periu-
rans discessit: et indurata cervice sua, et corde suo, transgressus est legitima Domini Dei Israel.

cum populo perverso

49 Et duces populi Domini multa inique gesserunt, et impie egerunt super omnes immunditias
gentium: et polluerunt templum Domini quod sanctum erat in Ierosolymis. 50 Et misit Deus
patrum ipsorum per angelum suum revocare eos, propter quod parceret illis, et tabernaculo suo.
51 Ipsi vero subsannabant in angelis suis: et qua die locutus est Dominus, erant illudentes pro-
phetis eius.

in Babyloniam ducuntur.

52 Qui usque ad iracundiam concitatus est super gentem suam propter irreligiositatem suam,
et præcepit ascendere reges Chaldæorum. 53 Hi occiderunt iuvenes eorum in gladio, in circuitu
sancti templi eorum, et non pepercerunt iuveni, et seni, et virgini, et adolescenti: 54 sed omnes
traditi sunt in manus ipsorum: et omnia sacra vasa Domini, et regales apothecas resumentes,
tulerunt in Babyloniam, 55 et incenderunt domum Domini, et demolierunt muros Ierusalem:
et turres eius incenderunt igne, 56 et consummaverunt omnia honorifica eius, et ad nihilum rede-
gerunt, et reliquos a gladio duxerunt in Babylonem. 57 Et erant servi illius usque dum regnarent
Persæ in repletione verbi Domini in ore Ieremiæ: 58 quousque benigne ageret terra sabbata sua,
omni tempore desertionis suæ sabbatizavit in applicatione annorum septuaginta septem.

PARS ALTERA.

Iudæi post captivitatem, 2, 1—9, 56.

I. Reditus eorum Zorobabel duce, 2, 1—7, 15.

1. Acta regis Cyri, 2, 1—15 (cf. Esr 1, 1—11).

Reditionem captivorum permittit

2. 1 Regnante Cyro rege Persarum in consummatione verbi Domini in ore Ieremiæ, 2 susci-
tavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum, et prædicavit in toto regno suo simul per scripturam,
3 dicens: Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Me constituit regem orbi terrarum Dominus Israel, Dominus
excelsus, 4 et significavit mihi ædificare domum sibi in Ierusalem, quæ est in Iudæa. 5 Si quis

est ex genere vestro, dominus ipsius ascendat cum eo in Ierusalem. 6 Quotquot ergo circa loca
habitant, adiuvent eos qui sunt in loco ipso, in auro et argento, 7 in dationibus cum equis et iumentis,
cumque aliis quæ secundum vota apponuntur in ædem Domini quæ est in Ierusalem.
8 Et stantes principes tribuum, pagorum, et Iudææ ex tribu Beniamin, et Sacerdotes et ac rever-
Levitæ, quos excitavit Dominus ascendere et ædificare domum Domini quæ est in Ierusalem, et tentibus
qui erant in circuitu eorum. 9 adiuverunt in omni auro et argento eius, et iumentis, et votis com- vasa templi
pluribus multi quorum sensus excitatus est. 10 Et Cyrus rex protulit vasa sacra Domini, quæ restituit.
transtulit Nabuchodonosor rex Babylonis ex Ierusalem, et consecravit ea idolo suo. 11 et proferens
ea Cyrus rex Persarum, tradidit Mithridato, qui erat super thesauros ipsius. 12 Per hunc autem
tradita sunt Salmanasaro præsidi Iudææ. 13 Horum autem hic numerus. Libatoria argentea duo
millia quadringenta, athiscæ argenteæ triginta: phialæ aureæ triginta, item argenteæ duo millia
quadringentæ, et alia vasa mille. 14 omnia autem vasa aurea et argentea, quinque millia octingenta
sexaginta. 15 Et enumerata sunt Salmanasaro simul cum his qui ex captivitate Babyloniæ venerant
in Ierosolymam.

2. Acta regis Artaxerxis, 2, 16—31 (cf. Esr 4, 7—24).

16 In Artaxerxis autem regis Persarum temporibus scripserunt ei de his qui habitabant Propter
in Iudæa et Ierusalem, Balsamus, et Mithridatus, et Sabellius, et Rathimus, Balthemus, Samelius delationem
scriba, et reliqui habitantes in Samaria, et ceteris locis subiectam epistolam regi Artaxerxi. 17 DO-
MINE, pueri tui Rathimus ab accidentibus, et Sabellius scriba, et reliqui curiæ tuæ iudices in
Cœlesyria, et Phœnice. 18 Et nunc notum sit domino regi, quoniam Iudæi qui ascenderunt a vobis
ad nos, venientes in Ierusalem civitatem refugam et pessimam, ædificant furnos eius, et statuunt
muros, et templum suscitant. 19 Quod si civitas ista, et muri consummati fuerint, non tantum
tributa non sustinebunt pendere, sed etiam regibus resistent. 20 Et quia id agitur circa templum,
recte haberi arbitrati sumus non despicere hoc ipsum: 21 sed notum facere domino regi, ut si vide-
bitur, rex, quæratur in libris patrum tuorum, 22 et invenies in admonitionibus scripta de his, et
scies quoniam civitas ista fuit refuga, et reges, et civitates concutiens, 23 et Iudæi refugæ, et prælia
committentes in ea ab æterno, ob quam causam civitas ista deserta est. 24 Nunc ergo notum facimus,
domine rex, quoniam si civitas hæc ædificata fuerit, et huius muri erecti fuerint, descensus tibi
non erit in Cœlesyriam, et Phœnicen:
25 Tunc scripsit rex Rathimo, qui scribebat accidentia, et Balthemo, et Sabellio scribæ, ædifica-
et ceteris constitutis, et habitantibus in Syria, et Phœnice, ea quæ subiecta sunt. 26 LEGI epistolam tionem
quam misistis mihi. Præcepi ergo inquiri, et inventum est, quoniam civitas illa est ab ævo regibus urbis
resistens, 27 et homines refugæ, et prælia in ea efficientes, et reges fortissimi erant in Ierusalem prohibet.
dominantes, et tributa exigentes a Cœlesyria, et Phœnice. 28 Nunc ergo præcepi prohibere homines
illos ædificare civitatem, et prohibere ne quid ultra hæc fiant: 29 sed nec procedant in plurimum,
ex quo sunt malitiæ, ita ut regibus molestia importetur.
30 Tunc recitatis his quæ a rege Artaxerxe scripta fuerant, Rathimus, et Sabellius scriba, quæ
et qui cum his constituti erant iungentes festinanter venerunt in Ierusalem cum equitatu, et turba, intermit-
et agmine: 31 cœperuntque ædificantes prohibere, et vacabant ab ædificatione templi in Ierusalem, titur.
usque secundo anno regni Darii regis Persarum.

3. Acta regis Darii, 3, 1—5, 6.

3. 1 Rex Darius fecit cœnam magnam omnibus vernaculis suis, et omnibus magistratibus Rege dor-
Mediæ et Persidis, 2 et omnibus purpuratis, et prætoribus, et consulibus, et præfectis sub illo miente
ab India usque Æthiopiam, centum viginti septem provinciis. 3 Et cum manducassent, et bi-
bissent, et satiati reverterentur, tunc Darius rex ascendit in cubiculum suum, et dormivit, et
expergefactus est.
4 Tunc illi tres iuvenes corporis custodes, qui custodiebant corpus regis, dixerunt alter tres
alteri: 5 Dicamus unusquisque nostrum sermonem qui præcellat: et cuiuscumque apparuerit custodes
sermo sapientior alterius, dabit illi rex Darius dona magna, 6 purpura cooperiri, et in auro bibere, corporis eius rem
et super aurum dormire, et currum aureo fræno, et cydarim byssinam, et torquem circa collum: fortiorem
7 et secundo loco sedebit a Dario propter sapientiam suam, et cognatus Darii vocabitur. 8 Tunc litteris
scribentes singuli suum verbum signaverunt, et posuerunt subtus cervical Darii regis, 9 et dixerunt, consignant:
Cum surrexerit rex, dabimus illi scripta nostra: et quodcumque iudicaverit rex e tribus, et magistra-
tus Persidis, quoniam verbum eius sapientius est, ipsi dabitur victoria sicut scriptum est. 10 Unus
scripsit Forte est vinum. 11 Alius scripsit, Fortior est rex. 12 Tertius scripsit, Fortiores sunt
mulieres: super omnia autem vincit veritas.
13 Et cum surrexisset rex, acceperunt scripta sua, et dederunt illi, et legit. 14 Et mittens vocavit in consilio
omnes magistratus Persarum, et Medos, et purpuratos, et prætores, et præfectos: 15 et sederunt publico
in concilio: et lecta sunt scripta coram ipsis. 16 Et dixit, Vocate adolescentes, et ipsi indicabunt
verba sua. Et vocati sunt, et introierunt. 17 Et dixit illis, Indicate nobis de his quæ scripta sunt.
Et cœpit prior, qui dixerat de fortitudine vini. 18 et dixit, Viri, quam prævalet vinum omnibus primus
hominibus qui bibunt illud! seducit mentem. 19 Itemque regis et orphani facit mentem vanam. fortitudi-
Item servi ac liberi, pauperis ac divitis, 20 et omnem mentem convertit in securitatem et iucun- nem vini
ditatem, et non meminit omnem tristitiam et debitum, 21 et omnia præcordia facit honesta, et
non meminit regem nec magistratum, et omnia per talenta loqui facit. 22 Et non meminerunt,
cum biberunt, amicitiam, nec fraternitatem: sed non multum post sumunt gladios. 23 Et cum
a vino merserint et surrexerint, non meminerunt quæ gesserunt. 24 O viri, num præcellit vinum?
quis sic cogitat facere? Et tacuit hoc dicto.

et secundus fortitudinem regis demonstrat,

4. 1 Et inchoavit sequens dicere, qui dixit de fortitudine regis. 2 O viri, num præcellunt
homines, qui terram et mare obtinent, et omnia quæ in eis sunt? 3 Rex autem super omnia præ-
cellit, et dominatur eorum: et omne quodcumque dixerit illis, faciunt. 4 Et si miserit illos ad
bellatores, vadunt, et demoliuntur montes, et muros, et turres. 5 Iugulantur, et iugulant, et regis
verbum non prætereunt. nam si vicerint, afferunt regi omnia quæcumque prædati fuerint. 6 Simi-
liter et alii omnes, et quotquot non militant, nec pugnant, sed colunt terram: rursum cum fuerint
metentes, afferunt tributa regi: 7 et ipse unus solus si dixerit occidite, occidunt: dixerit remittite,
remittunt: 8 dixerit percutite, percutiunt: dixerit exterminate, exterminant: dixerit ædificate,
ædificant: 9 dixerit excidite, excidunt: dixerit plantate, plantant: 10 et omnis plebs, et virtutes
eum obaudiunt, et super hoc ipse recumbit, et bibit, et dormit. 11 Hi autem custodiunt in circuitu
eum, et non possunt ire singuli, et facere opera sua, sed in dicto obaudientes sunt ei. 12 Viri, quo-
modo non præcellit rex qui sic diffamatur? Et tacuit.

tertius vero Zorobabel fortitudinem mulierum

13 Tertius qui dixerat de mulieribus et veritate, hic est Zorobabel, cœpit loqui. 14 Viri,
non magnus rex, et multi homines, nec vinum præcellit. Quis est ergo qui dominatur eorum?
15 Nonne mulieres genuerunt regem, et omnem populum, qui dominatur mari et terræ: 16 et ex
illis nati sunt, et ipsæ educaverunt eos qui plantaverunt vineas ex quibus vinum fit? 17 Et ipsæ
faciunt stolas omnium hominum, et ipsæ faciunt gloriam hominibus, et non possunt homines separari
a mulieribus. 18 Si congregaverint aurum et argentum, et omnem rem speciosam, et viderint
mulierem unam bono habitu et bona specie, 19 omnia hæc relinquentes in eam intendunt, et aperto
ore conspiciunt, et eam alliciunt magis quam aurum et argentum, et omnem rem pretiosam. 20 Homo
patrem suum relinquit qui enutriit illum, et suam regionem, et ad mulierem se coniungit. 21 Et
cum muliere remittit animam: et neque patrem meminit, neque matrem, neque regionem. 22 Et
hinc oportet vos scire: quoniam mulieres dominantur vestri. Nonne doletis? 23 Et accipit homo
gladium suum, et vadit in viam facere furta, et homicidia, et mare navigare et flumina, 24 et leonem
videt, et in tenebris ingreditur: et cum furtum fecerit, et fraudes et rapinas amabili suæ affert.
25 Et iterum, diligit homo uxorem suam magis quam patrem aut matrem. 26 Et multi dementes
facti sunt propter uxores suas: et servi facti sunt propter illas: 27 et multi perierunt et iugulati
sunt, et peccaverunt propter mulieres. 28 Et nunc credite mihi, quia magnus est rex in potestate
sua: quoniam omnes regiones verentur tangere eum. 29 Videbam tamen Apemen filiam Bezacis,
mirifici concubinam regis, sedentem iuxta regem ad dexteram, 30 et auferentem diadema de capite
eius, et imponentem sibi, et palmis cædebat regem de sinistra manu. 31 Et super hæc aperto ore
intuebatur eam: et si arriserit ei, ridet. nam si indignata ei fuerit, blanditur, donec reconcilietur
in gratiam. 32 O viri, cur non sunt fortiores mulieres? Magna est terra, et excelsum est cælum:
quis ista agit?

ac præcipue veritatis comprobat,

33 Et tunc rex, et purpurati intuebantur in alterutrum. Et inchoavit loqui de veritate.
34 O viri, nonne fortes sunt mulieres? Magna est terra, et excelsum est cælum: et velox cursus
solis convertit in gyro cælum in locum suum in una die. 35 Nonne magnificus est qui hæc facit,
et veritas magna, et fortior præ omnibus? 36 Omnis terra veritatem invocat, cælum etiam ipsam
benedicit, et omnia opera moventur, et tremunt eam, et non est cum ea quicquam iniquum. 37 Vi-
num iniquum, iniquus rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes filii hominum, et iniqua illorum omnia
opera, et non est in ipsis veritas, et in sua iniquitate peribunt: 38 et veritas manet, et invalescit
in æternum, et vivit, et obtinet in sæcula sæculorum. 39 Nec est apud eam accipere personas,
neque differentias: sed quæ iusta sunt facit omnibus, iniustis ac malignis, et omnes benignantur
in operibus eius. 40 Et non est in iudicio eius iniquum, sed fortitudo, et regnum, et potestas et
maiestas omnium ævorum. Benedictus Deus veritatis.

omnibus applaudentibus: Zorobabeli ædificationem urbis et templi ac restitutionem vasorum petenti Darius libertatem Iudæorum aliaque privilegia concedit.

41 Et desiit loquendo. Et omnes populi clamaverunt, et dixerunt, Magna est veritas, et prævalet.
42 Tunc rex ait illi, Pete, si quid vis amplius, quam quæ scripta sunt, et dabo tibi, secundum
quod inventus es sapientior proximis, et proximus mihi sedebis, et cognatus meus vocaberis.
43 Tunc ait regi, Memor esto voti tui, quod vovisti, ædificare Ierusalem, in die qua regnum accepisti:
44 et omnia vasa quæ accepta sunt ex Ierusalem, remittere, quæ separavit Cyrus, quando mactavit
Babyloniam, et voluit remittere ea ibi. 45 Et tu vovisti ædificare templum quod incenderunt
Idumæi, quando exterminata est Iudæa a Chaldæis. 46 Et nunc hoc est quod postulo Domine,
et quod peto, hoc est maiestas quod a te postulo, ut facias votum quod vovisti regi cæli ex ore tuo.
47 Tunc surgens Darius rex, osculatus est illum: et scripsit epistolas ad omnes dispensatores,
et præfectos, et purpuratos, ut deducerent eum, et eos qui cum illo erant, omnes ascendentes
ædificare Ierusalem. 48 Et omnibus præfectis, qui erant in Syria, et Phœnice, et Libano scripsit
epistolas, ut traherent ligna cedrina a Libano in Ierusalem, ut ædificarent cum eis civitatem.
49 Et scripsit omnibus Iudæis qui ascendebant a regno in Iudæam pro libertate, omnem potentem,
et magistratum, et præfectum non supervenire ad ianuas ipsorum, 50 et omnem regionem quam
obtinuerant immunem esse eis, et Idumæi relinquant castella quæ obtinent Iudæorum, 51 et in
structuram templi dare per singulos annos talenta viginti, usque dum perædificaretur: 52 et super
sacrarium holocautomata ustulare quotidie, sicut habent præceptum: alia talenta decem offerre
per singulos annos, 53 et omnibus qui procedunt a Babylonia condere civitatem: ut esset libertas
tam ipsis quam filiis eorum, et omnibus sacerdotibus qui præcedunt: 54 Scripsit autem et quan-
titatem, et sacram stolam iussit dari, in qua deservirent; 55 et Levitis scripsit dare præcepta,
usque in diem qua consummabitur domus, et Ierusalem extruetur: 56 et omnibus custodientibus
civitatem scripsit dari ei sortes et stipendia. 57 Et dimisit omnia vasa quæcumque separaverat
Cyrus a Babylonia, et omnia quæcumque dixit Cyrus, et ipse præcepit fieri, et mitti Ierusalem.

illis lætantibus

58 Et cum processisset ille adolescens, elevans faciem in Ierusalem, benedixit regem cæli,
59 et dixit, Abs te est victoria, et abs te est sapientia et claritas. Et ego servus tuus sum. 60 Bene-

dictus es qui dedisti mihi sapientiam, et tibi confitebor Domine Deus patrum nostrorum. 61 Et ac Deo
accepit epistolas, et profectus est in Babyloniam. Et venit, et nunciavit fratribus suis omnibus benedi-
qui fuerunt in Babylonia: 62 et benedixerunt Deum patrum suorum, quoniam dedit illis remis- centibus,
sionem et refrigerium, 63 ut ascenderent et ædificarent Ierusalem, et templum ubi nominatum
est nomen eius in ipso, et exultaverunt cum musicis et lætitia diebus septem.
5. 1 Post hæc autem electi sunt, ut ascenderent principes pagorum per domos, et tribus eosque in
suas, et uxores illorum, et filii et filiæ eorum, et servi et ancillæ ipsorum, et pecora eorum. 2 Et Ierusalem
Darius rex misit una cum eis equites mille, donec deducerent eos in Ierusalem cum pace, et cum deducit.
musicis et cum tympanis et tibiis. 3 et omnes fratres erant ludentes, et fecit eos ascendere simul
cum eis. 4 Et hæc sunt nomina virorum, qui ascenderunt per pagos suos in tribus, et in partem
principatus ipsorum. 5 Sacerdotes: Filii Phinees, filii Aaron, Iesus filius Iosedec, Ioacim filius
Zorobabel filii Salathiel de domo David, ex progenie Phares, de tribu Iuda, 6 qui locutus est sub
Dario rege Persarum sermones mirificos in secundo anno regni ipsius mense Nisan primo.

4. Numerus, oblationes, habitatio reversorum, 5, 7—46 (cf. Esr 2, 1—70).

7 Sunt autem hi, qui ascenderunt ex Iudæa de captivitate transmigrationis, quos transmigravit Numerus
Nabuchodonosor rex Babyloniæ in Babylonem, et reversus est in Ierusalem. 8 Et requisivit partem
Iudææ unusquisque in civitatem suam, qui venerunt cum Zorobabel, et Iesu, Nehemias, Areores,
Elimeo, Emmanio, Mardocheo, Beelsuro, Mechpsatochor, Olioro, Emonia unus de principibus eorum.
9 Et numerus a gentilibus eorum, ex præpositis eorum filii Phares, duo millia centum septua- virorum
gintaduo: 10 filii Ares, tria millia centum quinquagintaseptem: 11 filii Phœmo, centum quadraginta populi,
duo: in filiis Iesu et Ioabes, mille trecenti duo: 12 filii Demu, duo millia quadringenti septuaginta:
filii Choraba, ducentiquinque: filii Banica, centum sexagintaocto: 13 filii Bebech, quadringenti-
tres: filii Archad, quadringenti vigintiseptem: 14 filii Cham, trigintaseptem: filii Zoroar, duo
millia sexagintaseptem: filii Adin, quadringenti sexaginta unus: 15 filii Aderectis, centum octo:
filii Ciaso et Zelas, centum septem: filii Azoroc, quadringenti trigintanovem: 16 filii Iedarbone,
centum triginta duo: filii Ananiæ, centum triginta: filii Asoni, nonaginta: 17 filii Marsar, qua-
dringenti viginti duo: filii Zabarus, nonagintaquinque: filii Sepolemon, centum vigintitres: 18 filii
Nepopas, quinquagintaquinque: filii Nechanatus, centum quinquagintaocto: filii Cebethamus,
centum trigintaduo: 19 filii Crearpatros, qui Enocadies, et Modiæ, quadringenti vigintitres: qui
ex Gramas et Gabea, centum viginti unus: 20 qui ex Besselon, et Ceagge, sexagintaquinque: qui
ex Bastaro, centum vigintiduo: 21 Qui ex Bechenobes, quinquagintaquinque: filii Liptis, centum
quinquagintaquinque: filii Labonni, trecenti quinquagintaseptem: 22 filii Sichem, trecenti septua-
ginta: filii Suadon, et Cliomus, trecenti septuagintaocto: 23 filii Ericus, duo millia centum quadra-
gintaquinque: filii Anaas, trecenti septuaginta.
Sacerdotes: 24 Filii Ieddus, filii Euther, filii Eliasib, trecenti septuagintaduo: filii Emerus, sacerdotum,
ducenti quinquagintaduo: 25 filii Phasurii, trecenti quinquagintaseptem: filii Caree, ducenti
vigintiseptem.
26 Levitæ: Filii Iesu in Caduhel, et Bamis, et Serebias, et Edias, septuagintaquattuor. omnis Levitarum,
numerus a duodecimo anno, triginta millia quadringenti sexagintaduo, 27 filii, et filiæ, et uxores,
omnis computatio, quadraginta millia ducenti quadragintaduo. 28 Filii sacerdotum, qui psallebant
in templo: filii Asaph, centum vigintiocto. 29 Ostiarii vero: filii Esmenni, filii Azer, filii Amon,
filii Accuba, Topa filii Tobi, omnes centum trigintanovem.
30 Sacerdotes servientes in templo: filii Sel, filii Gaspha, filii Tobloch, filii Cariæ, filii Su, servorum
filii Hellu, filii Labana, filii Armacha, filii Accub, filii Utha, filii Cetha, filii Aggab, filii Obai, filii templi,
Anani, filii Canna, filii Geddu, 31 filii An, filii Radin, filii Desanon, filii Nachoba, filii Caseba,
filii Gaze, filii Ozui, filii Sinone, filii Attre, filii Hasten, filii Asiana, filii Manei, filii Nasissim, filii
Accusu, filii Agista, filii Azui, filii Favon, filii Phasalon, 32 filii Meedda, filii Phusa, filii Caree,
filii Barcus, filii Saree, filii Coesi, filii Nasith, filii Agisti, filii Pedon.
33 Salomon filii eius, filii Asophot, filii Phasida, filii Celi, filii Dedon, filii Gaddahel, filii Sephegi servorum
34 filii Aggia, filii Sachareth, filii Sabathen, filii Caroneth, filii Malsith, filii Amæ, filii Sasus, filii Salomonis,
Addus, filii Suba, filii Eura, filii Rahotis, filii Phasphat, filii Malmon. 35 Omnes sacro servientes,
et pueri Salomonis, quadringenti octogintaduo.
36 Hi sunt filii qui ascenderunt a Thelmela, Telharsa: principes eorum, Carmellam, et Careth: filiorum
37 et non poterant edicere civitates suas, et progenies suas, quemadmodum sint ex Israel. Filii originis
Dalari, filii Tubal, filii Nechodaici, 38 ex sacerdotibus, qui fungebantur sacerdotio: et non sunt dubiæ,
inventi filii Obia, filii Achisos, filii Addin, qui accepit uxorem ex filiabus Phargeleu: 39 et vocati
sunt nomine eius, et horum quæsita est generis scriptura in pædatura, et non est inventa, et pro-
hibiti sunt sacerdotio fungi. 40 Et dixit illis Nehemias et Astharas, Ne participentur sancta, donec
exurgat pontifex doctus in ostensionem et veritatem.
41 Omnis autem Israel erat exceptis servis et ancillis, quadraginta duo millia trecenti qua- totius mul-
draginta. 42 Servi horum et ancillæ, septem millia trecenti triginta septem. Cantores et cantatrices, titudinis:
ducenti sexagintaquinque. 43 Cameli, quadringenti trigintaquinque. Equi septem millia trigintasex.
Muli, ducenta millia quadragintaquinque. Subiugalia, quinque millia vigintiquinque.
44 Et de præpositis ipsis per pagos, dum venirent in templum Dei, quod erat in Ierusalem, oblationes
innovare et suscitare templum in loco suo, secundum suam virtutem: 45 et dari in templum principum,
thesaurum operum sacrum auri mnas duodecim millia, et mnas argenti quinque millia, et stolas
sacerdotales centum.
46 Et habitaverunt Sacerdotes et Levitæ, et qui exierant de plebe in Ierusalem et in regione, habitatio
et sacri cantores, et ostiarii, et omnis Israel in regionibus suis. reversorum.

5. Exstructio altaris holocaustorum, 5, 47—53 (cf. Esr 3, 1—6).

Holocausta offeruntur et festa celebrantur.

47 Instante autem septimo mense, cumque essent filii Israel unusquisque in suis rebus, convenerunt unanimes in atrium, quod erat ante ianuam Orientalem. 48 Et stantes Iesus filius Iosedec, et fratres eius sacerdotes, et Zorobabel filius Salathiel, et huius fratres, paraverunt altare, 49 ut offerrent super illud holocautomata, secundum quæ in libro Moysi hominis Dei scripta sunt. 50 Et convenerunt ibi ex aliis nationibus terræ, et erexerunt sacrarium in loco suo omnes gentes terræ, et offerebant hostias, et holocautomata Domino matutina. 51 Et egerunt scenopegiam, et diem solemnem, sicut præceptum est in lege: et sacrificia quotidie, sicut oportebat: 52 et post hæc oblationes institutas, et hostias sabbathorum, et neomeniarum, et dierum solemnium omnium sanctificatorum. 53 Et quotquot vovebant Domino a neomenia septimi mensis, cœperunt hostias offerre Deo, et templum Domini nondum erat ædificatum.

6. Ædificatio templi Dei inchoatur et impeditur, 5, 54—73 (cf. Esr 3, 7—4, 5).

Ædificatio præparatur,

54 Et dederunt pecuniam lapidariis et fabris, et potum et pabula cum gaudio. 55 Et dederunt carra Sidoniis, et Tyriis, ut transveherent illis de Libano trabes cedrinas, et facerent rates in Ioppe portu, secundum decretum quod scriptum erat eis a Cyro rege Persarum.

fundamenta iaciuntur.

56 Et in secundo anno venientes in templum Dei in Ierusalem, mense secundo inchoavit Zorobabel filius Salathiel, et Iosue filius Iosedec, et fratres ipsorum, et sacerdotes et Levitæ, et omnes qui venerant de captivitate in Ierusalem: 57 et fundaverunt templum Dei novilunio secundi mensis secundi anni cum venissent in Iudæam et Ierusalem. 58 Et statuerunt Levitas a viginti annis, super opera Domini: et stetit Iesus et filius eius, et fratres omnes Levitæ conspirantes, et executores legis, facientes opera in domo Domini.

aliis lætantibus aliis flentibus,

59 Et steterunt sacerdotes habentes stolas cum tubis: et Levitæ filii Asaph, habentes cymbala, 60 collaudantes Dominum, et benedicentes secundum David regem Israel. 61 Et cantabant canticum Domino, quoniam dulcedo eius, et honor in sæcula super omnem Israel. 62 Et omnis populus tuba cecinerunt, et proclamaverunt voce magna, collaudantes Dominum in suscitatione domus Domini. 63 Et venerunt ex sacerdotibus et Levitis, et præsidentibus secundum pagos senioribus, qui viderant pristinam domum: 64 et ad huius ædificationem cum clamore et planctu magno, et multi cum tubis et gaudio magno: 65 in tantum ut populus non audiret tubas propter planctum populi. Turba enim erat tubis canens magnifice, ita ut longe audiretur.

ædificatio usque ad Darium a Samaritanis impeditur.

66 Et audierunt inimici tribus Iudæ, et Beniamin, et venerunt scire quæ esset vox tubarum. 67 Et cognoverunt quoniam qui erant ex captivitate, ædificant templum Domino Deo Israel. 68 Et accedentes ad Zorobabel et Iesum, præpositos pagorum, dixerunt eis, Ædificabimus una vobiscum: 69 Similiter enim audivimus Dominum vestrum, et ipsi pariter incedimus a diebus Asbazareth regis Assyriorum, qui transmigravit nos huc. 70 Et dixit illis Zorobabel, et Iesus, et principes pagorum Israel, 71 Non est nobis et vobis ædificare domum Dei nostri. nos enim soli ædificabimus Domino Israel secundum ea quæ præcepit nobis Cyrus rex Persarum. 72 Gentes autem terræ incumbentes his qui sunt in Iudæa, et levantes opus ædificationis et insidias, et populos adducentes prohibebant eos ædificare, 73 et aggressuras exercentes impedierunt, ne consummaretur ædificium omni tempore vitæ Cyri regis, et protraxerunt structuram per biennium usque ad Darii regnum.

7. Ædificatio templi repetitur et absolvitur, 6, 1—7, 5 (cf. Esr 5, 1—6, 15).

Aggæo et Zacharia exhortantibus repetitur;

6. 1 In secundo autem anno regni Darii prophetavit Aggæus, et Zacharias filius Addin prophetæ apud Iudæam et Ierusalem in nomine Dei Israel super eos. 2 Tunc stans Zorobabel filius Salathiel, et Iesus filius Iosedec, inchoaverunt ædificare domum Domini, quæ est in Ierusalem: 3 cum adessent eis prophetæ Domini, et adiuvarent eos.

dux regionis hanc rem ad Darium refert,

In ipso tempore venit ad illos Sisennes subregulus Syriæ, et Phœnicis, et Satrabuzanes, et sodales eius, 4 et dixerunt eis, Quo præcipiente vobis domum hanc ædificatis, et tectum istud, et alia omnia perficitis? et qui sunt structores qui hæc ædificant? 5 Et habuerunt gratiam visitatione facta super eos, qui erant ex captivitate a Domino seniores Iudæorum, 6 et non sunt impediti ædificare, donec significaretur Dario de omnibus istis, et responsum acciperetur.

epistolam sequentem scribens:

7 Exemplum epistolæ, quam miserunt Dario. SISENNES subregulus Syriæ, et Phœnicis, et Satrabuzanes, et sodales eius in Syria, et Phœnice præsides, regi Dario salutem. 8 Omnia nota sint domino regi, quod cum venissemus in regionem Iudææ, et introissemus in Ierusalem, invenimus ædificantes domum Dei magnam: 9 et templum ex lapidibus politis, et magnis et pretiosis materiis in parietibus, 10 et opera illa instanter fieri, et suffragare, et prosperare in manibus eorum, et in omni gloria, quam diligentissime perfici. 11 Tunc interrogavimus seniores, dicentes, Quo permittente vobis ædificatis domum istam, et opera hæc fundatis? 12 Ideo autem interrogavimus eos, ut notum faceremus tibi homines et præpositos, et nominum scripturam præpositorum postulavimus illos. 13 At illi responderunt nobis, dicentes, Nos sumus servi Domini, qui fecit cælum et terram, 14 et ædificabatur hæc domus ante annos istos multos a rege Israel magno et fortissimo, et consummata est. 15 Et quoniam patres nostri exacerbantes erant et peccaverunt in Deum Israel, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babyloniæ, regis Chaldæorum, 16 et domum istam demolientes incenderunt, et populum captivum duxerunt in Babylonem. 17 In primo anno regnante Cyro rege Babyloniæ, scripsit Cyrus rex domum hanc ædificare, 18 et illa sacra vasa aurea et argentea quæ extulerat Nabuchodonosor de domo quæ est in Ierusalem, et consecraverat ea in suo templo, rursus protulit ea Cyrus rex de templo quod erat in Babylonia, et tradita sunt Zorobabel, et Salmanasaro subregulo: 19 Et præceptum est eis ut offerrent hæc vasa, et reponerent in templo quod erat in Ierusalem, et ipsum templum Dei ædificare in loco suo. 20 Tunc Salmanasarus subiecit fundamenta domus Domini, quæ est in Ierusalem: et exinde usque nunc

ædificatur, et non accepit consummationem. 21 Nunc ergo si iudicatur a te o rex, perquiratur in
regalibus bibliothecis Cyri regis, quæ sunt in Babylonia: 22 et si inventum fuerit consilio Cyri
regis cœptam esse structuram domus Domini, quæ est in Ierusalem, et iudicatur a Domino rege
nostro, scribat de his nobis.
23 Tunc Darius rex præcepit inquiri in bibliothecis: et inventus est in Ecbathanis oppido, Darius
quod est in media regione locus unus, in quo scripta erant ista: 24 ANNO primo regnante Cyro, decretum
rex Cyrus præcepit domum Domini quæ est in Ierusalem ædificare, ubi incendebant igni assiduo, Cyri in Ecbatanis
25 cuius altitudo sit cubitorum decem, et latitudo cubitorum sexaginta, quadratum lapidibus invenit
politis tribus, et meniano ligneo eiusdem regionis, et meniano uno novo, et impendia dari de domo
Cyri regis: 26 et sacra vasa domus Domini tam aurea quam argentea, quæ extulit Nabuchodonosor
in domum Domini, quæ est in Ierusalem, ubi erant posita, ut ponantur illic: 27 et præcepit curam
agere Sisennem subregulum Syriæ, et Phœnicis, et Satrabuzanem, et sodales eius, et qui ordinati
erant in Syria et Phœnice præsides, ut abstinerent se ab eodem loco.
28 Et ego quoque præcepi in totum ædificare: et prospexi, ut adiuvent eos qui sunt ex captivi- ac proprio
tate Iudæorum, donec consummetur templum ædis Domini: 29 et a vexatione tributorum Cœ- decreto ædifica-
lesyriæ et Phœnicis, diligenter quantitatem dari his hominibus ad sacrificium Domini, Zorobabel tionem
præfecto, ad tauros, et arietes, et agnos, 30 similiter autem et frumentum, et sal, et vinum, et permittit
oleum instanter per singulos annos, prout sacerdotes qui sunt in Ierusalem, dictaverunt consumi et iuvat;
quotidie sine ulla dilatione, 31 ut offerantur libationes summo Deo pro rege et pueris eius, et orent
pro ipsorum vita: 32 et denuncietur, ut quicumque transgressi fuerint aliquid ex his quæ scripta
sunt, aut spreverint, accipiatur lignum de suis propriis, et suspendantur, et bona ipsorum regi
ascribantur. 33 Propterea et Dominus, cuius nomen invocatum est ibi, exterminet omnem regem
et gentem, qui manum suam extenderit prohibere, aut male tractare domum Domini illam quæ
est in Ierusalem. 34 Ego Darius rex decrevi quam diligentissime secundum hæc fieri.
7. 1 Tunc Sisennes subregulus Cœlesyriæ, et Phœnicis, et Satrabuzanes, et sodales obsecuti domus
his, quæ a Dario rege erant decreta, 2 insistebant sacrosanctis operibus diligentissime, coope- Dei com-
rantes cum senioribus Iudæorum principibus Syriæ. 3 et prosperata sunt sacrosancta opera pro- pletur.
phetantibus Aggæo et Zacharia prophetis. 4 Et consummaverunt omnia per præceptum Domini
Dei Israel, et ex consilio Cyri, et Darii, et Artaxerxis regis Persarum. 5 Et consummata est domus
nostra usque ad tertiam et vicesimam diem mensis Adar, sexto anno Darii regis.

8. Dedicatio templi et celebratio paschatis, 7, 6—15 (cf. Esr 6, 16—22).

6 Et fecerunt filii Israel et sacerdotes et Levitæ, et ceteri qui erant ex captivitate, qui ap- Dedicatio
positi sunt secundum ea quæ scripta sunt in libro Moysi. 7 Et obtulerunt in dedicationem templi domus,
Domini, tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, 8 et hœdos pro peccatis universi
Israel, duodecim, secundum numerum tribuum Israel. 9 Et steterunt sacerdotes et Levitæ amicti
stolis per tribus super omnia opera Domini Dei Israel secundum librum Moysi, et ostiarii per singulas
ianuas.
10 Et egerunt filii Israel cum his qui erant ex captivitate, illud Phase quartadecima luna mensis sollemnitas
primi, quando sanctificati sunt sacerdotes et Levitæ. 11 Omnes filii captivitatis non sunt simul azymorum.
sanctificati, quia Levitæ omnes simul sanctificati sunt. 12 Et immolaverunt Phase universi filii
captivitatis, et fratribus suis sacerdotibus, et sibimetipsis. 13 Et manducaverunt filii Israel, qui
erant ex captivitate omnes qui remanserant ab omnibus execrationibus gentium terræ quærentes
Dominum, 14 et celebraverunt diem festum azymorum septem diebus epulantes in conspectu
Domini, 15 quoniam convertit consilium regis Assyriorum in eos, confortare manus eorum ad
opera Domini Dei Israel.

II. Reditus Iudæorum Esdra duce, 8, 1—9, 36.

1. Generalis descriptio reditionis, 8, 1—8 (cf. Esr 7, 1—10).

8. 1 Et post hunc regnante Artaxerxe Persarum rege, accessit Esdras filius Azariæ, filii Esdras
Helciæ, filii Solome, 2 filii Sadoc, filii Achitob, filii Ameri, filii Azahel, filii Bocci, filii Abisue, filii cum comitibus
Phinees, filii Eleazari, filii Aaron primi sacerdotis: 3 hic Esdras ascendit de Babylonia, cum esset
scriba et ingeniosus in lege Moysi, quæ data est a Domino Deo Israel docere et facere. 4 Et dedit
ei rex gloriam, quod invenisset gratiam in omni dignitate et desiderio in conspectu eius. 5 Et
ascenderunt simul cum ipso ex filiis Israel, et sacerdotibus et Levitis, et sacris cantoribus templi,
et ostiariis, et servis templi in Ierusalem.
6 Anno septimo regnante Artaxerxe, in quinto mense, hic annus septimus est regni, exeuntes Ierosoly-
de Babylonia novilunio quinti mensis, 7 venerunt Ierosolymam iuxta præceptum illius secundum mam venit.
prosperitatem itineris a Domino ipsorum datam eis. 8 In his enim Esdras magnam disciplinam
obtinebat, ne prætermitteret quidquam eorum, quæ essent ex lege Domini et præceptis, et docendo
universum Israel omnem iustitiam et iudicium.

2. Edictum regis Artaxerxis, 8, 9—30 (cf. Esr 7, 11—28).

9 Accedentes autem, qui scribebant scripta Artaxerxis regis tradiderunt scriptum quod obvenerat Exemplar
ab Artaxerxe rege ad Esdram sacerdotem, et lectorem legis Domini, cuius exemplum subiectum est.
10 REX Artaxerxes Esdræ sacerdoti, et lectori legis Domini salutem. 11 Humanior ego epistolæ
iudicans in beneficiis, præcepi eis qui desiderant ex gente Iudæorum sua sponte, et ex sacerdotibus Artaxer-
et Levitis, qui sunt in regno meo, comitari tecum in Ierusalem. 12 Si qui ergo cupiunt ire tecum, xis,
conveniant, et proficiscantur sicut placuit mihi et septem amicis meis consiliariis, 13 ut visitent

ea quæ aguntur secundum Iudæam et Ierusalem, observantes sicut habes in lege Domini, 14 et ferant munera Domino Deo Israel, quæ vovi ego et amici Ierusalem, et omne aurum et argentum, quod inventum fuerit in regione Babyloniæ Domino in Ierusalem cum illo. 15 quod est donatum pro ipsa gente in templum Domini eorum quod est in Ierusalem: ut colligatur hoc aurum et argentum ad tauros, et arietes, et agnos, et hœdos, et quæ his sunt congruentia, 16 ut offerant hostias Domino super altare Domini ipsorum quod est in Ierusalem. 17 Et omnia quæcumque volueris cum fratribus tuis facere auro et argento, perfice pro voluntate tua secundum præceptum Domini Dei tui: 18 et sacrosancta vasa, quæ data sunt tibi ad opera domus Domini Dei tui, quæ est in Ierusalem: 19 et cetera quæcumque tibi subvenerint ad opera templi Dei tui, dabis de regali gazophylacio: 20 cum volueris cum fratribus tuis facere auro et argento, perfice secundum voluntatem Domini. 21 Et ego quidem rex Artaxerxes præcepi custodibus thesaurorum Syriæ et Phœnicis, ut quæcumque scripserit Esdras sacerdos, et lector legis Domini, diligenter detur ei usque ad argenti talenta centum, similiter et auri: 22 et usque ad frumenti modios centum, et vini amphoras centum, et alia quæcumque abundant sine taxatione. 23 Omnia secundum legem Dei fiant Deo altissimo, ne forte exurgat ira in regno regis, et filii, et filiorum eius. 24 Vobis autem dicitur, ut omnibus sacerdotibus et Levitis, et sacris cantoribus, et servis templi, et scribis templi huius, 25 nullum tributum, neque ulla alia indictio irrogetur, nec habeat quisquam potestatem obiicere eis quicquam. 26 Tu autem Esdra secundum sapientiam Dei constitue iudices et arbitros in tota Syria, et Phœnice: et omnes qui legem Dei tui non noverunt, doce: 27 ut quotquot transgressi fuerint legem, diligenter plectantur sive morte, sive cruciatu, sive etiam pecuniæ mulctatione vel abductione.

gratiarum actio Esdræ.

28 Et dixit Esdras scriba: Benedictus Deus patrum nostrorum, qui dedit hanc voluntatem in cor regis, clarificare domum suam, quæ est in Ierusalem, 29 et me honorificavit in conspectu regis, et consiliariorum, et amicorum, et purpuratorum eius. 30 et ego constans animo factus sum secundum opitulationem Domini Dei mei, et congregavi ex Israel viros, ut simul ascenderent mecum.

3. Enumeratio comitum Esdræ, 8, 31—42 (cf. Esr 8, 1—14).

Principes familiarum et socii eorum.

31 Et hi sunt præpositi secundum suas patrias, et principatus portionales eorum qui mecum ascenderunt de Babylonia in regno Artaxerxis. 32 Et ex filiis Phares, Gersomus: ex filiis Siemarith, Amenus: filiorum David, Acchus filius Sceciliæ: 33 ex filiis Phares, Zacharias, et cum eo reversi sunt viri centum quinquaginta: 34 ex filiis ductoris Moabilionis Zaræi, et cum ipso viri ducenti quinquaginta: 35 ex filiis Zachues, Iechonias Zecholei, et cum ipso viri ducenti quinquaginta: 36 ex filiis Sala, Maasias Gotholiæ, et cum ipso viri septuaginta: 37 ex filiis Saphatiæ, Zarias Micheli, et cum ipso viri octoginta: 38 ex filiis Iob, Abdias Ieheli, et cum ipso viri ducenti duodecim: 39 ex filiis Baniæ, Salimoth, filius Iosaphiæ, et cum ipso viri centum sexaginta: 40 ex filiis Beer, Zacharias Bebei, et cum ipso viri ducenti octo: 41 ex filiis Ezead, Ioannes Eccetan, et cum ipso viri centum decem: 42 ex filiis Adonicam ipsis postremis, et hæc sunt nomina eorum, Eliphalam filius Gebel, et Semeias, et cum ipso viri septuaginta.

4. Præparationes reditionis, 8, 43—61 (cf. Esr 8, 15—30).

Redeuntes ad Thia congregantur,

43 Et congregavi eos ad fluvium qui dicitur Thia, et metati fuimus illic triduo, et recognovi eos. 44 Et ex filiis sacerdotum et Levitarum non inveni illic. 45 Et misi ad Eleazarum, et Eccelon, et Masman, et Maloban, et Enaathan, et Samea, et Ioribum, Nathan, Enuagam, Zachariam, et Mosolamum ipsos ductores et peritos: 46 et dixi eis ut venirent ad Loddeum, qui erat apud locum gazophylacii. 47 Et mandavi eis ut dicerent Loddeo, et fratribus eius, et illis qui erant in gazophylacio, ut mitterent nobis eos qui sacerdotio fungerentur in domo Domini Dei nostri: 48 et adduxerunt nobis secundum manum validam Domini Dei nostri viros peritos: ex filiis Moholi, filii Levi, filii Israel, Sebebian, et filios et fratres, qui erant decem et octo: 49 Asbiam, et Amin ex filiis filiorum Chananæi, et filii eorum viri viginti. 50 Et ex his qui templo serviebant, quos dedit David, et ipsi principes ad operationem Levitis templo servientium ducenti viginti. Omnia nomina significata sunt in scripturis.

ieiunant et orant,

51 Et vovi illic ieiunium iuvenibus in conspectu Dei, ut quærerem ab eo bonum iter nobis, et qui nobiscum erant, et filiis, et pecoribus propter insidias. 52 Erubui enim petere a rege pedites et equites in comitatu, tutelæ gratia contra adversarios nostros. 53 Diximus enim regi, quoniam virtus Domini erit cum eis qui inquirunt eum in omni affectu. 54 Et iterum deprecati sumus Dominum Deum nostrum secundum hæc: quem et propitium habuimus, et compotes facti sumus Deo nostro.

custodes thesaurorum eliguntur.

55 Et separavi ex plebis præpositis, et sacerdotibus templi viros duodecim, et Sedebiam, et Asannam, et cum eis ex fratribus eorum viros decem: 56 et appendi eis aurum et argentum et vasa sacerdotalia domus Dei nostri, quæ donaverat rex, et consiliarii eius, et principes, et omnis Israel. 57 Et cum appendissem, tradidi argenti talenta centum quinquaginta, et vasa argentea talentorum centum, et auri talenta centum, 58 et vasorum aureorum septies viginti, et vasa æræa de bono æramento splendentia, duodecim, auri speciem reddentia. 59 et dixi eis: Et vos sancti estis Domino, et vasa sunt sancta, et aurum, et argentum votum est Domino Deo patrum nostrorum. 60 Vigilate et custodite, donec tradatis ex plebis præpositis, et sacerdotibus et Levitis, et principibus civitatum Israel in Ierusalem, in pastophorio domus Dei nostri. 61 Et hi qui susceperunt sacerdotes et Levitæ aurum et argentum et vasa, intulerunt in Ierusalem in templum Domini.

5. Iter et adventus in Palæstinam, 8, 62—68 (cf. Esr 8, 31—36).

Ierosolymis

62 Et promovimus a fluvio Thia, die duodecima mensis primi, usquequo introivimus in Ierusalem.

63 Et cum factus fuisset tertius dies, quarta autem die ponderatum aurum, et argentum thesauri
traditum est in domo Domini Dei nostri, Marimoth filio Iori sacerdoti: 64 et cum ipso erat Eleazar traduntur,
filius Phinees: et erant cum ipsis Iosadus filius Iesu, et Medias, et Banni filius Levitæ ad numerum,
et ad pondus universa. 65 Et scriptum est pondus ipsorum eadem hora.
66 Qui autem venerunt ex captivitate, obtulerunt sacrificium Domino Deo Israel, tauros sacrificia
duodecim pro omni Israel, arietes octoginta sex, 67 agnos septuagintaduos, hircos pro peccato offeruntur,
duodecim, et pro salute vaccas duodecim, omnia in sacrificium Domini.
68 Et relegerunt præcepta regis regalibus dispensatoribus, et subregulis Cœlesyriæ, et Phœnicis: edicta regis
et honorificaverunt gentem, et templum Domini. releguntur.

6. Sanctificatio coniugiorum, 8, 69—9, 17 (cf. Esr 9, 1—10, 17).

69 Et consummatis his, accesserunt ad me præpositi, dicentes: Non segregaverunt genus Transgressio legis
Israel, et principes, et sacerdotes, et Levitæ, 70 et alienigenæ gentes et nationes terræ immunditias ab Esdra
suas a Chananæis, et Hethæis, et Pherezæis, et Iebuzæis, et Moabitis, et Ægyptiis, et Idumæis. lugetur
71 coniuncti enim sunt filiabus eorum et ipsi, et filii eorum, et mistum est semen sanctum alienigenis
gentibus terræ: et participes erant præpositi, et magistratus iniquitatis eius ab initio ipsius regni.
72 Et mox ut audivi ista, conscidi vestimenta et sacram tunicam: et lacerans capillos capitis, et
barbam, sedi dolens et mœstus. 73 Et convenerunt quotquot tunc movebantur in verbo Domini
Dei Israel, ad me lugentem super iniquitatem istam, et sedebam tristis usque ad sacrificium
vespertinum.
74 Et consurgens a ieiunio, conscissa habens vestimenta et sacram tunicam, ingeniculans, et coram
et extendens manus ad Dominum, 75 dicebam: Domine confusus sum, et reveritus sum ante Domino deploratur;
faciem tuam. 76 Peccata enim nostra multiplicata sunt super capita nostra, et iniquitates nostræ
exaltatæ sunt usque ad cælum. 77 Quoniam a temporibus patrum nostrorum sumus in magno
peccato usque ad diem hunc. 78 Et propter peccata nostra, et patrum nostrorum sumus traditi
cum fratribus nostris, et cum sacerdotibus nostris, regibus terræ in gladium et captivitatem, et
deprædationem cum confusione usque in hodiernum diem. 79 Et nunc quantum est hoc quod
contigit nobis misericordia abs te Domine Deus, et relinque nobis radicem, et nomen in locum
sanctificationis tuæ, 80 detegere luminare nostrum in domo Domini Dei nostri, dare nobis cibum
in omni tempore servitutis nostræ. 81 Et cum serviremus, non fuimus derelicti a Domino Deo
nostro: sed constituit nos in gratia, ponens nobis reges Persarum dare cibum, 82 et clarificare
templum Domini Dei nostri, et ædificare deserta Sion, dare nobis stabilitatem in Iudæa, et Ierusalem.
83 Et nunc quid dicimus Domine habentes hæc? Transgressi enim sumus præcepta tua, quæ dedisti
in manus puerorum tuorum prophetarum, 84 dicens: Quoniam terra, in quam introistis possidere
hæreditatem eius, terra polluta est coinquinationibus alienigenarum terræ, et immunditiæ illorum
repleverunt eam totam immunditia sua. 85 Et nunc filias vestras non coniungetis filiis eorum, et
filias eorum non accipietis filiis vestris, 86 et non inquiretis pacem habere cum illis omni tem-
pore, ut invalescentes manducetis optima terræ, et hæreditatem distribuatis filiis vestris usque
in ævum. 87 Et quæ contingunt nobis, omnia fiunt propter opera nostra maligna, et magna peccata
nostra. 88 Et dedisti nobis talem radicem, et rursum reversi sumus transgredi legitima tua, uti
commisceremur immunditiæ alienigenarum gentium terræ huius. 89 Nonne irasceris nobis perdere
nos, quoadusque non relinquatur radix et nomen nostrum? 90 Domine Deus Israel verax es.
Derelicta est enim radix usque in hodiernum diem. 91 Ecce, nunc sumus in conspectu tuo in ini-
quitatibus nostris. Non est enim adhuc stare ante te in his.
92 Et cum adorando confiteretur Esdras, flens, humi prostratus ante templum, congregati eiectio
sunt ante eum ex Ierusalem turma magna valde, viri, et mulieres, et iuvenes, et iuvenculæ. Fletus uxorum alienige-
enim erat magnus in ipsa multitudine. 93 Et cum clamasset, Iechonias Ieheli ex filiis Israel, dixit narum
Esdræ: Nos in Dominum peccavimus, quod collocavimus nobis in matrimonium mulieres alienigenas decernitur
ex gentibus terræ. 94 Et nunc es super omnem Israel. In his ergo sit iusiurandum a Domino expellere
omnes uxores nostras quæ ex alienigenis sunt cum filiis earum. 95 Sicut tibi decretum est a maioribus
secundum legem Domini exurgens explica. 96 Ad te enim spectat negocium, et nos tecum sumus:
viriliter fac. 97 Et exurgens Esdras adiuravit principes sacerdotum et Levitas, et omnem Israel
facere secundum hæc, et iuraverunt. 9. 1 Et exurgens Esdras ab ante atrium templi, abiit in
pastophorium Ionathæ filii Nasabi, 2 et hospitatus illic non gustavit panem, nec aquam bibit
super iniquitatem multitudinis. 3 Et facta est prædicatio in omni Iudæa, et in Ierusalem omnibus
qui erant ex captivitate in Ierusalem congregati, 4 ut quicumque non occurrerit biduo, vel triduo
diei secundum iudicium assidentium seniorum, tollerentur facultates suæ, et ipse alienus iudicaretur
a multitudine captivitatis.
5 Et congregati sunt omnes qui erant ex tribu Iuda, et Beniamin in tribus diebus in Ierusalem. atque
hic mensis est nonus, dies mensis vicesimus. 6 Et sedit omnis multitudo in area templi trementes, perficitur.
propter hyemem præsentem. 7 Et exurgens Esdras, dixit illis: Vos inique fecistis collocantes
vobis in matrimonium uxores alienigenas, ut adderetis ad peccata Israel. 8 Et nunc date confes-
sionem, et magnificentiam Domino Deo patrum nostrorum: 9 et perficite voluntatem ipsius, et
discedite a gentibus terræ, et ab uxoribus alienigenis. 10 Et clamavit omnis multitudo, et dixerunt
voce magna: Sicut dixisti, faciemus. 11 Sed quoniam multitudo magna est, et tempus hybernum,
et non possumus insubsidiati stare: et hoc opus non est nobis unius diei, neque bidui: multum
enim in his peccavimus: 12 stent præpositi multitudinis, et omnes qui nobiscum inhabitant, et
quotquot habent uxores apud se alienigenas, 13 et assistant accepto tempore ex omni loco presbyteri,
et iudices usquequo solvant iram Domini negotii huius. 14 Ionathas autem filius Ezeli, et Ozias
Thecam susceperunt secundum hæc: et Bosoramus, et Levis, et Sabbathæus simul cooperati sunt

cum illis. 15 Et steterunt secundum hæc omnia universi qui erant ex captivitate. 16 Et elegit
sibi viros Esdras sacerdos principes magnos de patribus eorum secundum nomina: et consederunt
novilunio mensis decimi examinare negotium istud. 17 Et determinatum est de viris qui habebant
uxores alienigenas, usque ad neomeniam primi mensis:

7. Enumeratio transgressorum, 9, 18—36 (cf. Esr 10, 18—44).

Sacerdotum. 18 et inventi sunt ex sacerdotibus permisti qui habebant alienigenas uxores. 19 Ex filiis
Iesu filii Iosedec, et fratribus eius: Maseas, et Eliozerus, et Ioribus, et Ioadeus, 20 et iniecerunt
manus ut expellerent uxores suas: et ad litandum in exorationem, arietem pro ignorantia sua.
21 et ex filiis Semmeri: Maseas et Esses et Ieelech, Azarias. 22 et ex filiis Fosere: Limosias, Hismaenis,
et Nathanee, Iussio, Reddus, et Thalsas.
Levitarum. 23 et ex Levitis: Iorabdus, et Semeis, et Colnis, et Calitas, et Facteas, et Colvas, et Elionas.
24 et ex sacris cantoribus, Eliasib, Zaccarus. 25 et ex ostiariis: Salumus, et Tolbanes.
reliquorum Israelitarum. 26 et ex Israel: ex filiis Foro, Ozi, et Remias, et Geddias, et Melchias, et Michelus, Eleazarus,
et Iammebias, et Bannas. 27 et ex filiis Iolaman: Chamas, et Zacharias, et Iezrelus, et Ioddius,
et Erimoth, et Helias. 28 et ex filiis Zathoim. Eliadas, et Liasumus, Zochias, et Larimoth, et Zabdis,
et Tebedias. 29 et ex filiis Zebes: Ioannes, et Amanias, et Zabdias, et Emeus. 30 et ex filiis Banni:
Olamus, et Maluchus, et Ieddeus, et Iasub, et Azabus, et Ierimoth. 31 et ex filiis Addin: Naathus,
et Moosias, et Caleus, et Raanas, Maaseas, Mathathias, et Beseel, et Bonnus, et Manasses. 32 et
ex filiis Nuæ: Noneas, et Aseas, et Melchias, et Sameas, et Simon, Beniamin, et Malchus, et Marras.
33 et ex filiis Asom: Carianeus, Mathathias, et Bannus, et Eliphalach, et Manasses, et Semei. 34 et
ex filiis Banni: Ieremias, et Moadias, et Abramus, et Iohel, et Baneas, et Pelias, et Ionas, et Marimoth,
et Eliasib, et Mathaneus, et Eliasis, et Orizas, et Dielus, et Semedius, et Zambris, et Iosephus.
35 et ex filiis Nobei: Idelus, et Mathathias, et Sabadus, et Zecheda, Sedmi, et Iessei, Baneas. 36 omnes
isti coniunxerunt sibi uxores alienigenas, et dimiserunt eas cum filiis.

III. Lectio legis sub Nehemia præside, 9, 37—56 (cf. Neh 7, 73—8, 18).

Habitatio reversorum, 37 Et inhabitaverunt sacerdotes et Levitæ: et qui erant ex Israel in Ierusalem, et in tota
una regione novilunio mensis septimi. Et erant filii Israel in commorationibus suis.
festum tubarum, 38 Et congregata est omnis multitudo simul in aream, quæ est ab oriente portæ sacræ: 39 et
dixerunt Esdræ pontifici, et lectori, ut afferret legem Moysi, quæ tradita est a Domino Deo Israel.
40 Et attulit Esdras pontifex legem omni multitudini eorum a viro usque ad mulierem, et omnibus
sacerdotibus audire legem novilunio mensis septimi. 41 Et legebat in area, quæ est ante sacram
portam templi, a prima luce usque ad vesperam coram viris et mulieribus. Et dederunt omnes
sensum ad legem. 42 Et stetit Esdras sacerdos, et lector legis super ligneum tribunal quod fabricatum
erat. 43 Et steterunt ad eum Mathathias, et Samus, Ananias, Azarias, Urias, Ezechias,
et Balsamus ad dexteram: 44 et ad sinistram Faldeus, Misael, Malachias, Abusthas, Sabus, Nabadias,
et Zacharias. 45 Et assumpsit Esdras librum coram omni multitudine: præsidebat enim
in gloria in conspectu omnium. 46 Et cum absolvisset legem, omnes erecti steterunt: et benedixit
Esdras Dominum Deum altissimum, Deum Sabaoth omnipotentem. 47 Et respondit omnis populus,
Amen. Et elevatis sursum manibus procidentes in terram, adoraverunt Dominum. 48 Iesus, et
Banæus, et Sarebias, et Iaddimus, et Accubus, et Sabbathæus, et Calithes, et Azarias, et Ioradus, et
Ananias, et Philias Levitæ, 49 qui docebant legem Domini, et in multitudine legebant legem
Domini, et præferebant singuli eos, qui intelligebant lectionem. 50 Et dixit Atharathes Esdræ
pontifici, et lectori, et Levitis, qui docebant multitudinem, 51 dicens. Dies hic sanctus est Domino.
Et omnes flebant, cum audissent legem. 52 Et dixit Esdras, Digressi ergo manducate pinguissima
quæque et bibite dulcissima quæque et mittite munera his qui non habent. 53 Sanctus enim est
hic dies Domini, et nolite mœsti esse. Dominus enim clarificabit vos. 54 Et Levitæ denunciabant
in publico omnibus, dicentes, Dies hic sanctus est, nolite mœsti esse. 55 Et abierunt omnes manducare,
et bibere, et epulari, et dare munera his qui non habebant, ut epularentur. Magnifice
enim sunt exaltati verbis quibus edocti sunt.
festum tabernaculorum. 56 et congregati sunt universi in Ierusalem celebrare lætitiam, secundum testamentum Domini
Dei Israel.

LIBER ESDRÆ QUARTUS.

Præmissa pro Iudæis, 1, 1—2, 48.

1. Improbatio Iudæorum, 1, 1—2, 9.

1. 1 Liber Esdræ prophetæ secundus, filii Sarei, filii Azarei, filii Helciæ, filii Sadaniæ, filii Titulus
Sadoch, filii Achitob, 2 filii Achiæ, filii Phinees, filii Heli, filii Ameriæ, filii Asiel, filii Marimoth, libri;
filii Arna, filii Oziæ, filii Borith, filii Abisei, filii Phinees, filii Eleazar, 3 filii Aaron ex tribu Levi,
qui fuit captivus in regione Medorum, in regno Artaxerxis regis Persarum.

4 Et factum est verbum Domini ad me, dicens, 5 Vade, et nuncia populo meo facinora ipsorum, populus
et filiis eorum iniquitates, quas in me admiserunt, ut nuntient filiis filiorum: 6 quia peccata non
parentum ipsorum in illis creverunt. Obliti enim mei sacrificaverunt diis alienis. 7 Nonne ego obediens
eduxi eos de terra Ægypti de domo servitutis? Ipsi autem irritaverunt me, et consilia mea spreverunt.
8 Tu autem excute comam capitis tui, et proiice omnia mala super illos: quoniam non obedierunt
legi meæ. Populus autem est indisciplinatus. 9 Usquequo eos sustinebo, quibus tanta beneficia
contuli? 10 Reges multos propter eos subverti. Pharaonem cum pueris suis, et omnem exercitum
eius percussi. 11 Omnes gentes a facie eorum perdidi, et in Oriente provinciarum duarum populos
Tyri et Sidonis dissipavi, et omnes adversarios eorum interfeci. 12 Tu vero loquere ad eos, dicens:
Hæc dicit Dominus: 13 Nempe ego vos per mare transmeavi, et plateas vobis initio munitas exhibui.
ducem vobis dedi Moysen, et Aaron sacerdotem: 14 lucem vobis per columnam ignis præstiti,
et magna mirabilia feci in vobis: vos autem mei obliti estis, dicit Dominus. 15 Hæc dicit Dominus
omnipotens: Coturnix vobis in signo fuit, castra vobis ad tutelam dedi, et illic murmurastis: 16 et
non triumphastis in nomine meo de perditione inimicorum vestrorum, sed adhuc nunc usque
murmurastis. 17 Ubi sunt beneficia, quæ præstiti vobis? Nonne in deserto cum esuriretis, procla-
mastis ad me, 18 dicentes, Ut quid nos in desertum istud adduxisti interficere nos? melius nobis
fuerat servire Ægyptiis, quam mori in deserto hoc. 19 Ego dolui gemitus vestros, et dedi vobis
manna in escam. Panem angelorum manducastis. 20 Nonne cum sitiretis, petram excidi, et fluxerunt
aquæ in saturitate? propter æstus foliis arborum vos texi. 21 Divisi vobis terras pingues: Chananæos,
et Pherezæos, et Philisthæos a facie vestra proieci: quid faciam vobis adhuc: dicit Dominus?
22 Hæc dicit Dominus omnipotens. In deserto cum essetis in flumine Amorrhæo sitientes, et blas-
phemantes nomen meum, 23 non ignem vobis pro blasphemiis dedi, sed mittens lignum in aquam,
dulce feci flumen.

24 Quid tibi faciam Iacob? Noluisti obedire Iuda. Transferam me ad alias gentes, et dabo derelin-
eis nomen meum, ut custodiant legitima mea. 25 Quoniam me dereliquistis, et ego vos derelinquam. quetur et
Petentibus vobis a me misericordiam, non miserebor. 26 Quando invocabitis me, ego non exaudiam proicietur,
vos. Maculastis enim manus vestras sanguine, et pedes vestri impigri sunt ad committenda homicidia.
27 Non quasi me dereliquistis, sed vosipsos, dicit Dominus. 28 Hæc dicit Dominus omnipotens,
Nonne ego vos rogavi, ut pater filios, et ut mater filias, et ut nutrix parvulos suos, 29 ut essetis
mihi in populum, et ego vobis in Deum, et vos mihi in filios, et ego vobis in patrem? 30 Ita vos
collegi, ut gallina pullos suos sub alas suas. Modo autem quid faciam vobis? Proiiciam vos a facie
mea. 31 Oblationem cum mihi attuleritis, avertam faciem meam a vobis. Dies enim festos vestros,
et neomenias et circumcisiones repudiavi. 32 Ego misi pueros meos prophetas ad vos, quos accep-
tos interfecistis, et laniastis corpora eorum, quorum sanguinem exquiram, dicit Dominus. 33 Hæc
dicit Dominus omnipotens, Domus vestra deserta est: Proiiciam vos sicut ventus stipulam, 34 et
filii procreationem non facient: quoniam mandatum meum neglexerunt, et quod malum est coram
me, fecerunt.

35 Tradam domos vestras populo venienti, qui me non audientes credunt: quibus signa non in gratiam
ostendi, facient quæ præcepi. 36 Prophetas non viderunt, et memorabuntur iniquitatum eorum. gentium,
37 Testor populi venientis gratiam, cuius parvuli exultant cum lætitia, me non videntes oculis
carnalibus, sed spiritu credentes quæ dixi. 38 Et nunc frater aspice, quæ gloria: et vide populum
venientem ab oriente, 39 quibus dabo ducatum Abraham, Isaac, et Iacob, et Osee, et Amos, et
Michææ, et Ioel, et Abdiæ, et Ionæ, 40 et Nahum, et Habacuc, Sophoniæ, Aggæi, Zachariæ, et
Malachiæ, qui et angelus Domini vocatus est.

2. 1 Hæc dicit Dominus: Ego eduxi populum istum de servitute, quibus mandata dedi in quas
per pueros meos prophetas, quos audire noluerunt, sed irrita fecerunt mea consilia. 2 Mater quæ disper-
eos generavit, dicit illis, Ite filii, quia ego vidua sum et derelicta. 3 Educavi vos cum lætitia, et gentur.
amisi vos cum luctu et tristitia, quoniam peccastis coram Domino Deo vestro, et quod malum
est coram eo, fecistis. 4 Modo autem quid faciam vobis? Ego vidua sum et derelicta: ite filii, et
petite a Domino misericordiam. 5 Ego autem te pater testem invoco super matrem filiorum, qui
noluerunt testamentum meum servare, 6 ut des eis confusionem, et matrem eorum in direptio-
nem, ne generatio eorum fiat. 7 Dispergantur in gentes nomina eorum, deleantur a terra: quoniam
spreverunt sacramentum meum. 8 Væ tibi Assur, qui abscondis iniquos penes te. Gens mala,

memorare quid fecerim Sodomæ et Gomorrhæ, 9 quorum terra iacet in piceis glebis et aggeribus
cinerum. sic dabo eos, qui me non audierunt, dicit Dominus omnipotens.

2. Consolatio Iudæorum, 2, 10—48.

Iudæi regnum invenient,

10 Hæc dicit Dominus ad Esdram, Nuncia populo meo, quoniam dabo eis regnum Ierusalem,
quod daturus eram Israel. 11 Et sumam mihi gloriam illorum, et dabo eis tabernacula æterna,
quæ præparaveram illis. 12 Lignum vitæ erit illis in odore unguenti, et non laborabunt, neque
fatigabuntur. 13 Ite, et accipietis. Rogate vobis dies paucos, ut immorentur. Iam paratum est
vobis regnum: vigilate. 14 Testare cælum et terram. Contrivi enim malum, et creavi bonum, quia
vivo ego, dicit Dominus. 15 Mater amplectere filios tuos, educa illos cum lætitia. Sicut columba
confirma pedes eorum: quoniam te elegi, dicit Dominus. 16 Et resuscitabo mortuos de locis suis,
et de monumentis educam illos, quoniam cognovi nomen meum in Israel. 17 Noli timere mater
filiorum: quoniam te elegi, dicit Dominus. 18 Mittam tibi adiutorium pueros meos Isaiam et Iere-
miam, ad quorum consilium sanctificavi, et paravi tibi arbores duodecim gravatas variis fructibus,
19 et totidem fontes fluentes lac et mel: et montes immensos septem, habentes rosam et lilium,
in quibus gaudio implebo filios tuos.

si boni fuerint,

20 Viduam iustifica, pupillo iudica, egenti da, orphanum tuere, nudum vesti, 21 confractum
et debilem cura, claudum irridere noli, tutare mancum, et cæcum ad visionem claritatis meæ ad-
mitte. 22 Senem et iuvenem intra muros tuos serva: 23 mortuos ubi inveneris, signans commenda
sepulchro, et dabo tibi primam sessionem in resurrectione mea.

atque requiem;

24 Pausa et quiesce populus meus, quia veniet requies tua. 25 Nutrix bona nutri filios tuos,
confirma pedes eorum. 26 Servos, quos tibi dedi, nemo ex eis interiet: eos ego enim requiram de
numero tuo. 27 Noli fatigari. Cum enim venerit dies pressuræ et angustiæ, alii plorabunt: et tristes
erunt: tu autem hilaris et copiosa eris. 28 Zelabunt gentes, et nil adversus te poterunt, dicit Do-
minus. 29 Manus meæ tegent te, ne filii tui gehennam videant. 30 Iucundare mater cum filiis
tuis, quia ego te eripiam, dicit Dominus. 31 Filios tuos dormientes memorare, quoniam ego eos
educam de lateribus terræ, et misericordiam cum illis faciam: quoniam misericors sum, dicit
Dominus omnipotens. 32 Amplectere natos tuos usque dum venio, et præstem illis misericordiam:
quoniam exuberant fontes mei, et gratia mea non deficiet.

gentes quoque salvabuntur;

33 Ego Esdras præceptum accepi a Domino in monte Oreb, ut irem ad Israel: ad quos cum
venirem, reprobaverunt me, et respuerunt mandatum Domini: 34 Ideoque vobis dico gentes,
quæ auditis, et intelligitis. Expectate pastorem vestrum, requiem æternitatis dabit vobis: quoniam
in proximo est ille, qui in fine sæculi adveniet. 35 Parati estote ad præmia regni, quia lux perpetua
lucebit vobis per æternitatem temporis. 36 Fugite umbram sæculi huius: accipite iucunditatem
gloriæ vestræ. Ego testor palam salvatorem meum. 37 Commendatum donum accipite et iucun-
damini, gratias agentes ei qui vos ad cælestia regna vocavit. 38 Surgite et state et videte numerum
signatorum in convivio Domini. 39 Qui se de umbra sæculi transtulerunt, splendidas tunicas
a Domino acceperunt. 40 Recipe Sion numerum tuum, et conclude candidatos tuos qui legem
Domini compleverunt. 41 Filiorum tuorum, quos optabas, plenus est numerus. Roga imperium
Domini ut sanctificetur populus tuus qui vocatus est ab initio.

confitentes filium Dei coronabuntur.

42 Ego Esdras vidi in monte Sion turbam magnam, quam numerare non potui, et omnes
canticis collaudabant Dominum. 43 Et in medio eorum erat iuvenis statura celsus, eminentior
omnibus illis, et singulis eorum capitibus imponebat coronas, et magis exaltabatur: Ego autem
miraculo tenebar. 44 Tunc interrogavi angelum, et dixi: Qui sunt hi, Domine? 45 Qui respondens
dixit mihi: Hi sunt qui mortalem tunicam deposuerunt, et immortalem sumpserunt, et confessi
sunt nomen Dei: Modo coronantur, et accipiunt palmas. 46 Et dixi angelo: Ille iuvenis, quis est,
qui eis coronas imponit, et palmas in manus tradit? 47 Et respondens dixit mihi: Ipse est filius
Dei, quem in sæculo confessi sunt: ego autem magnificare eos cœpi, qui fortiter pro nomine Domini
steterunt. 48 Tunc dixit mihi angelus: Vade, annuncia populo meo, qualia et quanta mirabilia
Domini Dei vidisti.

Apocalypsis Esdræ, 3, 1—14, 47.

I. Esdras verbis docetur, 3, 1—9, 26.

1. De mensura miseriæ, 3, 1—5, 20.

Lamentantis desertionem Sionis

3. 1 Anno tricesimo ruinæ civitatis eram in Babylone, et conturbatus sum super cubiculo
meo recumbens, et cogitationes meæ ascendebant super cor meum: 2 quoniam vidi desertionem
Sion, et abundantiam eorum qui habitabant in Babylone. 3 et ventilatus est spiritus meus valde,
et cœpi loqui ad Altissimum verba timorata, 4 et dixi: O dominator Domine, tu dixisti ab initio,
quando plantasti terram, et hoc solus, et imperasti populo, 5 et dedisti Adam corpus mortuum:
sed et ipsum figmentum manuum tuarum erat, et insufflasti in eum spiritum vitæ, et factus est
vivens coram te: 6 et induxisti eum in paradiso, quem plantaverat dextera tua, antequam terra
adventaret. 7 Et huic mandasti diligere viam tuam, et præterivit eam, et statim instituisti in
eo mortem, et in nationibus eius, et natæ sunt gentes, et tribus, et populi, et cognationes, quarum
non est numerus. 8 Et ambulavit unaquæque gens in voluntate sua, et mira agebant coram te,
et spernebant præcepta tua. 9 Iterum autem in tempore induxisti diluvium super inhabitantes
sæculum, et perdidisti eos. 10 Et factum est in unoquoque eorum, sicut Adæ mori, sic his diluvium.
11 Dereliquisti autem unum ex his Noe cum domo sua, et ex eo iusti omnes. 12 Et factum est cum
cœpissent multiplicari, qui habitabant super terram, et multiplicaverunt filios et populos et gentes

multas: et cœperunt iterato impietatem facere plus quam priores. [13] Et factum est cum iniqui-
tatem facerent coram te, elegisti tibi virum ex his cui nomen erat Abraham. [14] Et dilexisti eum,
et demonstrasti ei soli voluntatem tuam: [15] et disposuisti ei testamentum æternum, et dixisti ei
ut non umquam derelinqueres semen eius. Et dedisti ei Isaac, et Isaac dedisti Iacob et Esau. [16] Et
segregasti tibi Iacob, Esau autem separasti. Et factus est Iacob in multitudine magna. [17] Et
factum est cum educeres semen eius ex Ægypto, adduxisti super montem Sina. [18] Et inclinasti
cælos, et statuisti terram, et commovisti orbem, et tremere fecisti abyssos, et conturbasti sæculum,
[19] et transiit gloria tua portas quattuor ignis et terræmotus, et spiritus, et gelu, ut dares semini
Iacob legem, et generationi Israel diligentiam. [20] Et non abstulisti ab eis cor malignum, ut faceret
lex tua in eis fructum. [21] Cor enim malignum baiulans primus Adam transgressus et victus est,
sed et omnes qui de eo nati sunt. [22] Et facta est permanens infirmitas, et lex cum corde populi,
cum malignitate radicis: et discessit quod bonum est, et mansit malignum. [23] Et transierunt
tempora, et finiti sunt anni: et suscitasti tibi servum nomine David, [24] et dixisti ei ædificare
civitatem nominis tui, et offerre tibi in eadem thus et oblationes. [25] Et factum est hoc annis multis,
et deliquerunt qui habitabant civitatem, [26] in omnibus facientes sicut fecit Adam et omnes gene-
rationes eius. utebantur enim et ipsi corde maligno. [27] Et tradidisti civitatem tuam in manibus
inimicorum tuorum. [28] Numquid meliora faciunt, qui habitant Babylonem? Et propter hoc et abun-
dominabitur Sion? [29] Factum est cum venissem huc, et vidissem impietates, quarum non est dantiam
numerus: et delinquentes multos vidit anima mea hoc tricesimo anno, et excessit cor meum: Babylonis
[30] quoniam vidi quomodo sustines eos peccantes, et pepercisti impie agentibus, et perdidisti popu-
lum tuum, et conservasti inimicos tuos, et non significasti. [31] Nihil memini quomodo debeat
derelinqui via hæc. Numquid meliora facit Babylon quam Sion? [32] aut alia gens cognovit te
præter Israel? aut quæ tribus crediderunt testamentis tuis, sicut Iacob? [33] Quarum merces non
comparuit, neque labor fructificavit. Pertransiens enim pertransivi in gentibus, et vidi abundantes
eas, et non memorantes mandatorum tuorum. [34] Nunc ergo pondera in statera nostras iniquitates,
et eorum qui habitant in sæculo: et non invenietur nomen tuum, nisi in Israel. [35] Aut quando
non peccaverunt in conspectu tuo, qui habitant terram? aut quæ gens sic observavit mandata
tua? [36] Hos quidem per nomina invenies servasse mandata tua, gentes autem non invenies.
4. [1] Et respondit ad me angelus, qui missus est ad me, cui nomen Uriel, [2] et dixit mihi, curiositas
Excedens excessit cor tuum in sæculo hoc, et comprehendere cogitas viam Altissimi. [3] Et dixi: retunditur,
Ita Domine meus. Et respondit mihi, et dixit: Tres vias missus sum ostendere tibi, et tres simili-
tudines proponere coram te. [4] de quibus mihi si renuntiaveris unam ex his, et ego tibi demonstrabo
viam, quam desideras videre, et docebo te, unde sit cor malignum. [5] Et dixi: Loquere Domine
meus. Et dixit ad me: Vade pondera mihi ignis pondus, aut mensura mihi flatum venti, aut revoca
mihi diem, quæ præteriit. [6] Et respondi, et dixi: Quis natorum poterit facere, ut me interroges
de his? [7] Et dixit ad me: Si essem interrogans te, dicens: Quantæ habitationes sunt in corde maris,
aut quantæ venæ sunt in principio abyssi, aut quantæ venæ sunt super firmamentum, aut qui sunt
exitus paradisi: [8] diceres mihi fortassis, in abyssum non descendi, neque in infernum adhuc,
neque in cælum umquam ascendi. [9] nunc autem non interrogavi te, nisi de igne, et vento, et die,
per quem transisti, et a quibus separari non potes: et non respondisti mihi de eis. [10] Et dixit mihi:
Tu quæ tua sunt, tecum coadolescentia, non potes cognoscere: [11] et quomodo poterit vas tuum
capere Altissimi viam, et iam exterius corrupto sæculo intelligere corruptionem evidentem in
facie mea? [12] Et dixi illi: Melius erat non esse, quam adhuc viventes vivere in impietatibus, et
pati, et non intelligere de qua re. [13] Et respondit ad me, et dixit: Proficiscens profectus sum ad
silvam lignorum campi, et cogitaverunt cogitationem. [14] et dixerunt: Venite et eamus, et faciamus
ad mare bellum, ut recedat coram nobis, et faciamus nobis alias silvas. [15] Et similiter fluctus
maris et ipsi cogitaverunt cogitationem, et dixerunt: Venite ascendentes, debellemus silvas campi,
ut et ibi consummemus nobismetipsis aliam regionem. [16] Et factus est cogitatus silvæ in vanum,
venit enim ignis, et consumpsit eam. [17] Similiter et cogitatus fluctuum maris. stetit enim arena,
et prohibuit eos. [18] Si enim esses iudex horum, quem inciperes iustificare, aut quem condemnare?
[19] Et respondi, et dixi: Utique vanam cogitationem cogitaverunt. terra enim data est silvæ, et
mari locus portare fluctus suos. [20] Et respondit ad me, et dixit: Bene tu iudicasti, et quare non
iudicasti tibimetipsi? [21] Quemadmodum enim terra silvæ data est, et mare fluctibus suis: sic
qui super terram inhabitant, quæ sunt super terram intelligere solummodo possunt: et qui super
cælos, quæ super altitudinem cælorum. [22] Et respondi, et dixi: Deprecor te Domine, ut mihi
detur sensus intelligendi. [23] non enim volui interrogare de superioribus tuis, sed de his quæ per-
transeunt per nos quotidie. propter quid Israel datus in opprobrium gentibus, quem dilexisti
populum, datus est tribubus impiis, et lex patrum nostrorum in interitum deducta est, et dispo-
sitiones scriptæ nusquam sunt: [24] et pertransivimus de sæculo, ut locustæ, et vita nostra stupor
et pavor, et nec digni sumus misericordiam consequi. [25] Sed quid faciet nomini suo quod invocatum
est super nos? et de his interrogavi. [26] Et respondit ad me, et dixit: Si fueris plurimum scrutatus,
frequenter miraberis: quoniam festinans festinat sæculum pertransire, [27] et non capit portare
quæ in futuris temporibus iustis repromissa sunt: quoniam plenum iniustitia est sæculum hoc et
infirmitatibus. [28] De quibus autem interrogas, dicam: seminatum enim est malum, et necdum
venit destructio ipsius. [29] Si ergo non inversum fuerit quod seminatum est, et discesserit locus
ubi seminatum est malum, non veniet ubi seminatum est bonum. [30] Quoniam gramen seminis
mali seminatum est in corde Adam ab initio: et quantum impietatis generavit usque nunc, et
generat usque cum veniat area? [31] Æstima autem apud te gramen mali seminis, quantum fructum
impietatis generavit: [32] quando secatæ fuerint spicæ, quarum non est numerus, quam magnam
aream incipient facere? [33] Et respondi, et dixi: Quomodo, et quando hæc? Quare modici et mali

anni nostri? 34 Et respondit ad me, et dixit mihi: Non festines tu super Altissimum. Tu enim
festinas inaniter esse super ipsum. nam excessus tuus multus. 35 Nonne de his interrogaverunt
animæ iustorum in promptuariis suis, dicentes, Usquequo spero sic? et quando veniet fructus
areæ mercedis nostræ? 36 Et respondit ad ea Ieremiel archangelus, et dixit: Quando impletus
fuerit numerus seminum in vobis. quoniam in statera ponderavit sæculum, 37 et mensura men-
suravit tempora, et numero numeravit tempora, et non commovit, nec excitavit usquedum im-
pleatur prædicta mensura.

at videre concupiscenti monstrantur
38 Et respondi, et dixi: O dominator Domine, sed et nos omnes pleni sumus impietate. 39 Et
ne forte propter nos non impleantur iustorum areæ, propter peccata inhabitantium super terram.
40 Et respondit ad me, et dixit: Vade, et interroga prægnantem, si quando impleverit novem menses
suos, adhuc poterit matrix eius retinere partum in semetipsa? 41 Et dixi, Non potest Domine.
Et dixit ad me. In inferno promptuaria animarum matrici assimilata sunt. 42 Quemadmodum
enim illa festinat quæ parit effugere necessitatem partus: sic et hæc festinat reddere ea quæ commen-
mensura miseriæ data sunt. 43 Ab initio tibi demonstrabitur de his quæ concupiscis videre. 44 Et respondi, et dixi:
Si inveni gratiam ante oculos tuos, et si possibile est, et si idoneus sum, 45 demonstra mihi, si
plusquam præteritum sit habet venire, aut plura pertransierunt supra quam futurum est. 46 Quid
pertransivit, scio: quid autem futurum sit, ignoro. 47 Et dixit ad me: Sta super dexteram partem,
et demonstrabo tibi interpretationem similitudinis. 48 Et steti, et vidi, et ecce fornax ardens transiit
coram me. et factum est, cum transiret flamma, vidi: et ecce superavit fumus. 49 Post hæc transiit
coram me nubes plena aquæ, et immisit pluviam impetu multam: et cum transiisset impetus
pluviæ, superaverunt in ea guttæ. 50 Et dixit ad me: Cogita tibi: sicut crescit pluvia amplius
quam guttæ. et ignis quam fumus: sic superabundavit quæ transivit mensura. Superaverunt autem
et signa finis: guttæ, et fumus: 51 et oravi, et dixi, Putas vivo usque in diebus illis? vel quid erit in diebus illis?
52 Respondit ad me, et dixit, De signis, de quibus me interrogas, ex parte possum tibi dicere: de
vita autem tua non sum missus dicere tibi, sed nescio. 5. 1 De signis autem: ecce dies venient,
in quibus apprehendentur qui inhabitant terram in censu multo: et abscondetur veritatis via:
et sterilis erit a fide regio: 2 et multiplicabitur iniustitia super hanc quam ipse tu vides, et super
quam audisti olim: 3 et erit imposito vestigio quam nunc vides regnare regionem, et videbunt
eam desertam. 4 Si autem tibi dederit Altissimus vivere, videbis post tertiam tubam, et relucescet
subito sol noctu, et luna ter in die, 5 et de ligno sanguis stillabit, et lapis dabit vocem suam, et
populi commovebuntur: 6 et regnabit, quem non sperant qui inhabitant super terram, et volatilia
commigrationem facient: 7 et mare Sodomiticum pisces reiiciet, et dabit vocem noctu, quam
non noverant multi. omnes autem audient vocem eius, 8 et chaos fiet per loca multa, et ignis
frequenter remittetur, et bestiæ agrestes transmigrabunt, et mulieres menstruatæ parient monstra,
9 et in dulcibus aquis salsæ invenientur. et amici omnes semetipsos expugnabunt: et abscondetur
tunc sensus, et intellectus separabitur in promptuarium suum: 10 et quæretur a multis, et non
invenietur: et multiplicabitur iniustitia, et incontinentia super terram. 11 Et interrogabit regio
proximam suam, et dicet, Numquid per te pertransiit iustitia iustum faciens? Et hoc negabit.
12 Et erit in illo tempore, et sperabunt homines, et non impetrabunt: laborabunt, et non dirigentur
viæ eorum. 13 Hæc signa dicere tibi permissum est mihi: et si oraveris iterum et ploraveris, sicut
et nunc, et ieiunaveris septem diebus, audies iterato horum maiora.

iussus dies septem ieiunat.
14 Et evigilavi, et corpus meum horruit valde: et anima mea laboravit, ut deficeret: 15 et
tenuit me qui venit angelus, qui loquebatur in me, et confortavit me, et statuit me super pedes.
16 Et factum est in nocte secunda, et venit ad me Salathiel dux populi, et dixit mihi, Ubi eras?
et quare vultus tuus tristis? 17 An nescis, quoniam tibi creditus est Israel in regione transmi-
grationis eorum? 18 Exurge ergo, et gusta panem, et non derelinquas nos, sicut pastor gregem
suum in manibus luporum malignorum. 19 Et dixi ei, Vade a me, et non appropies ad me. Et au-
divit, ut dixi: et recessit a me. 20 Et ego ieiunavi diebus septem ululans et plorans, sicut mihi
mandavit Uriel angelus.

2. De signis finis advenientis, 5, 21—6, 35.

Dolens miseriam Israel,
21 Et factum est post dies septem, et iterum cogitationes cordis mei molestæ erant mihi valde,
22 et resumpsit anima mea spiritum intellectus: et iterum cœpi loqui coram Altissimo sermones,
23 et dixi, Dominator Domine ex omni silva terræ, et omnibus arboribus eius, elegisti vineam
unicam: 24 et ex omni terra orbis, elegisti tibi foveam unam: et ex omnibus floribus orbis, elegisti
tibi lilium unum: 25 et ex omnibus abyssis maris, replesti tibi rivum unum: et ex omnibus ædificatis
civitatibus, sanctificasti tibimetipsi Sion: 26 et ex omnibus creatis volatilibus, nominasti tibi
columbam unam: et ex omnibus plasmatis pecoribus, providisti tibi ovem unam: 27 et ex omnibus
multiplicatis populis. acquisivisti tibi populum unum: et ab omnibus probatam legem donasti
huic. quem desiderasti populo. 28 Et nunc Domine, ut quid tradidisti unum pluribus? Et præparasti
super unam radicem alias, et disperdidisti unicum tuum in multis: 29 et conculcaverunt eum,
qui contradicebant sponsionibus tuis, quique tuis testamentis non credebant. 30 Et si odiens
odisti populum tuum, tuis manibus debet castigari.

obiurgatus discit ab angelo
31 Et factum est, cum locutus essem sermones, et missus est angelus ad me, qui ante venerat
ad me præterita nocte, 32 et dixit mihi, Audi me, et instruam te: et intende mihi, et adiiciam
coram te. 33 Et dixi, Loquere Domine meus. Et dixit ad me, Valde tu in excessu mentis factus
es pro Israel: an plus dilexisti eum, quam qui eum fecit? 34 Et dixi ad eum, Non Domine, sed
dolens locutus sum. Torquent enim me renes mei per omnem horam, quærentem apprehendere
semitam Altissimi, et investigare partem iudicii eius. 35 Et dixit ad me, Non potes. Et dixi, Quare
Domine? Ad quid nascebar, aut quare non fiebat matrix matris meæ mihi sepulchrum, ut non

viderem laborem Iacob, et defatigationem generis Israel? 36 Et dixit ad me, Numera mihi quæ
necdum venerant, et collige mihi dispersas guttas, et revirida mihi aridos flores, 37 et aperi mihi
clausa promptuaria, et produc mihi inclusos in eis flatus; demonstra mihi vocis imaginem: et
tunc ostendam tibi laborem quem rogas videre. 38 Et dixi, Dominator Domine, quis enim est qui
potest hæc scire, nisi qui cum hominibus habitationem non habet? 39 Ego autem insipiens: et
quomodo potero dicere de his, quibus me interrogasti? 40 Et dixit ad me, Quomodo non potes
facere unum de his quæ dicta sunt: sic non poteris invenire iudicium meum, aut in fine charitatem,
quam populo promisi. 41 Et dixi, Sed ecce Domine tu prope es his qui in finem sunt: et quid facient
qui ante me fuerunt, aut nos, aut hi qui post nos? 42 Et dixit ad me, Coronæ assimilabo iudicium
meum. Sicut non novissimorum tarditas, sic nec priorum velocitas. 43 Et respondi, et dixi, Nec
poteras facere eos qui facti sunt, et qui sunt, et qui futuri sunt, in unum, ut celerius iudicium
tuum ostendas? 44 Et respondit ad me, et dixit, Non potest festinare creatura super creatorem,
nec sustinere sæculum eos qui in eo creandi sunt, in unum. 45 Et dixi. Quo modo dixisti servo
tuo, quoniam vivificans vivificasti a te creatam creaturam in unum, et sustinebat creatura: poterit
et nunc portare præsentes in unum. 46 Et dixit ad me, Interroga matricem mulieris, et dices ad
eam, Et si paris, quare per tempus? Roga ergo eam, ut det decem in unum. 47 Et dixi, Non utique
poterit: sed secundum tempus. 48 Et dixit ad me, Et ego dedi matricem terræ his qui seminati
sunt super eam per tempus. 49 Quemadmodum enim infans non parit ea, quæ senum sunt: sic
ego disposui a me creatum sæculum. 50 Et interrogavi, et dixi, Cum iam dederis mihi viam, lo-
quar coram te: nam mater nostra, de qua dixisti mihi, adhuc iuvenis est: iam senectuti appropinquat.
51 Et respondit ad me, et dixit, Interroga eam quæ parit, et dicet tibi. 52 Dices enim ei, Quare
quos peperisti, nunc non sunt similes his qui ante te, sed minores statura? 53 Et dicet tibi et ipsa,
Alii sunt qui in iuventute virtutis nati sunt: et alii qui sub tempore senectutis, deficiente matrice
sunt nati. 54 Considera ergo et tu quoniam minori statura estis præ his qui ante vos: 55 et qui
post vos, minori quam vos, quasi iam senescentes creaturæ, et fortitudinem iuventutis prætereuntes.
Et dixi, Rogo Domine, si inveni gratiam ante oculos tuos, demonstra servo tuo, per quem visites
creaturam tuam.

6. 1 Et dixit ad me, Initio terreni orbis et antequam starent exitus sæculi, et antequam finis
spirarent conventiones ventorum, 2 et antequam sonarent voces tonitruum, et antequam splen- appropin-
derent nitores coruscationum, et antequam confirmarentur fundamenta paradisi, 3 et antequam quantis
viderentur decori flores, et antequam confirmarentur motæ virtutes, et antequam colligerentur
innumerabiles militiæ angelorum, 4 et antequam extollerentur altitudines aeris, et antequam
nominarentur mensuræ firmamentorum, et antequam æstuarent camini in Sion, 5 et antequam
investigarentur præsentes anni, et antequam abalienarentur eorum qui nunc peccant adinventiones,
et consignati essent, qui fidem thesaurizaverunt: 6 tunc cogitavi, et facta sunt per me solum,
et non per alium: et finis per me, et non per alium.

7 Et respondi, et dixi, Quæ erit separatio temporum? aut quando prioris finis, et sequentis signa
initium? 8 Et dixit ad me, Ab Abraham usque ad Isaac, quando nati sunt ab eo Iacob et Esau, ultima:
manus Iacob tenebat ab initio calcaneum Esau, 9 finis enim huius sæculi Esau, et principium
sequentis Iacob. 10 Hominis manus inter calcaneum et manum. Aliud noli quærere Esdra. 11 Et
respondi, et dixi, O dominator Domine, si inveni gratiam ante oculos tuos, 12 oro ut demonstres
servo tuo finem signorum tuorum, quorum partem mihi demonstrasti nocte præcedenti. 13 Et
respondit, et dixit ad me, Surge super pedes tuos, et audi vocem plenissimam sonitus. 14 Et erit
sicut commotio, nec commovebitur locus, in quo stes super eum. 15 Ideo cum loquitur, tu non
expaveas, quoniam de fine verbum et fundamentum terræ intelligitur, 16 quoniam de ipsis sermo
tremiscit et commovetur, scit enim quoniam finem eorum oportet commutari. 17 Et factum est,
cum audissem, surrexi super pedes meos, et audivi: et ecce vox loquens, et sonus eius sicut sonus
aquarum multarum, 18 et dixit, Ecce dies veniunt, et erit quando appropinquare incipiam, ut
visitem habitantes in terra: 19 et quando inquirere incipiam ab eis qui iniuste nocuerunt iniustitia
sua, et quando suppleta fuerit humilitas Sion. 20 et cum supersignabitur sæculum quod incipiet
pertransire, hæc signa faciam, Libri aperientur ante faciem firmamenti, et omnes videbunt simul,
21 et anniculi infantes loquentur vocibus suis, et prægnantes immaturos parient infantes trium
et quattuor mensium, et vivent, et suscitabuntur. 22 Et subito apparebunt seminata loca non
seminata, et plena promptuaria subito invenientur vacua: 23 et tuba canet cum sono; quam cum
omnes audierint, subito expavescent. 24 Et erit in illo tempore, debellabunt amici amicos ut inimici,
et expavescet terra cum his: et venæ fontium stabunt, et non decurrent in horis tribus: 25 et erit,
omnis qui derelictus fuerit ex omnibus istis quibus prædixi tibi, ipse salvabitur, et videbit salutare
meum, et finem sæculi vestri. 26 Et videbunt qui recepti sunt homines, qui mortem non gusta-
verunt a nativitate sua, et mutabitur cor inhabitantium, et convertetur in sensum alium. 27 Dele-
bitur enim malum, et extinguetur dolus. 28 Florebit autem fides, et vincetur corruptela, et osten-
detur veritas quæ sine fructu fuit diebus tantis.

29 Et factum est, cum loqueretur mihi, et ecce paulatim intuebar super eum ante quem iterum dies
stabam, 30 et dixit ad me hæc, Veni tibi ostendere tempus venturæ noctis. 31 Si ergo iterum septem
rogaveris, et iterum ieiunaveris septem diebus, iterum tibi renuntiabo horum maiora per diem ieiunat.
quam audivi. 32 Audita est enim vox tua apud Altissimum. Vidit enim fortis directionem tuam,
et providit pudicitiam, quam a iuventute tua habuisti: 33 et propter hoc misit me demonstrare
tibi hæc omnia, et dicere tibi, Confide, et noli timere, 34 et noli festinare cum prioribus tem-
poribus cogitare vana, ut non properes a novissimis temporibus. 35 Et factum est post hæc,
et flevi iterum: et similiter ieiunavi septem diebus, ut suppleam tres hebdomadas, quæ dictæ
sunt mihi.

3. De adventu Domini, 6, 36—9, 26.

Esdras lamentans

36 Et factum est in octava nocte, et cor meum turbabatur iterato in me, et cœpi loqui coram Altissimo. 37 Inflammabatur enim spiritus meus valde, et anima mea anxiabatur. 38 et dixi, O Domine, loquens locutus es ab initio creaturæ in primo die dicens, Fiat cælum et terra: et tuum verbum opus perfectum. 39 Et erat tunc spiritus, et tenebræ circumferebantur, et silentium, sonus vocis hominis nondum erat abs te. 40 Tunc dixisti de thesauris tuis proferri lumen luminosum, quo appareret opus tuum. 41 Et die secundo creasti spiritum firmamenti, et imperasti ei ut divideret et divisionem faceret inter aquas, ut pars quædam sursum recederet, pars vero deorsum maneret. 42 Et tertia die imperasti aquis congregari in septima parte terræ: sex vero partes siccasti et conservasti, ut ex his sint coram te ministrantia seminata a Deo, et culta. 43 Verbum enim tuum processit, et opus statim fiebat. 44 Processit enim subito fructus multitudinis immensus, et concupiscentiæ gustus multiformes, et flores colore immutabili, et odores odoramenti investigabilis, et die tertia hæc facta sunt. 45 Quarta autem die imperasti fieri solis splendorem, lunæ lumen, stellarum dispositionem: 46 et imperasti eis, ut deservirent futuro plasmato homini. 47 Quinto autem die dixisti septimæ parti, ubi erat aqua congregata, ut procrearet animalia, et volatilia, et pisces: et ita fiebat. 48 aqua muta, et sine anima quæ Dei nutu iubebantur, animalia faciebat, ut ex hoc mirabilia tua nationes enarrent. 49 Et tunc conservasti duas animas: nomen uni vocasti Henoch, et nomen secundæ vocasti Leviathan, 50 et separasti ea ab alterutro. Non enim poterat septima pars, ubi erat aqua congregata, capere ea. 51 Et dedisti Henoch unam partem, quæ siccata est tertio die, ut habitet in ea ubi sunt montes mille. 52 Leviathan autem dedisti septimam partem humidam, et servasti eam, ut fiat in devorationem quibus vis, et quando vis. 53 Sexto autem die imperasti terræ, ut crearet coram te iumenta, et bestias, et reptilia: 54 et super his Adam, quem constituisti ducem super omnibus factis quæ fecisti, et ex eo educimur nos omnes, quemque elegisti populum. 55 Hæc autem omnia dixi coram te Domine, quia propter nos creasti sæculum. 56 Residuas autem gentes ab Adam natas dixisti eas nil esse, et quoniam salivæ assimilatæ sunt, et quasi stillicidium de vase similasti abundantiam eorum. 57 Et nunc Domine, ecce, istæ gentes quæ in nihilum deputatæ sunt, cœperunt dominari nostri, et devorare: 58 nos autem populus tuus quem vocasti primogenitum unigenitum æmulatorem tuum, traditi sumus in manibus eorum: 59 et si propter nos creatum est sæculum, quare non hereditatem possidemus cum sæculo? Usquequo hæc?

ab angelo instruitur

7. 1 Et factum est, cum finissem loqui verba hæc, missus est ad me angelus qui missus fuerat ad me primis noctibus, 2 et dixit ad me, Surge Esdra, et audi sermones quos veni loqui ad te. 3 Et dixi, Loquere Deus meus. Et dixit ad me, Mare positum est in spatioso loco, ut esset altum et immensum: 4 erit autem ei introitus in angusto loco positus, ut esset similis fluminibus. 5 Quis enim volens voluerit ingredi mare, et videre eum, vel dominari eius: si non transierit angustum, in latitudinem quomodo venire poterit? 6 Item aliud, Civitas est ædificata, et posita in loco campestri: est autem plena omnium bonorum. 7 introitus eius angustus et in præcipiti positus, ut esset a dextris quidem ignis, a sinistris aqua alta: 8 semita autem est una sola inter eos posita, hoc est, inter ignem et aquam, ut non capiat semita, nisi solummodo vestigium hominis. 9 Si autem dabitur civitas homini in hereditatem, si numquam antepositum periculum pertransierit, quomodo accipiet hereditatem suam? 10 Et dixi, Sic Domine. Et dixit ad me, Sic est: et Israel pars. 11 Propter eos enim feci sæculum, et quando transgressus est Adam constitutiones meas, iudicatum est quod factum est. 12 Et facti sunt introitus huius sæculi angusti, et dolentes, et laboriosi: pauci autem et mali, et periculorum pleni: et labore magnopere fulti. 13 nam maioris sæculi introitus spatiosi et securi, et facientes immortalitatis fructum. 14 Si ergo ingredientes non fuerunt ingressi qui vivunt, angusta et vana hæc: non poterunt recipere quæ sunt reposita. 15 Nunc ergo quare tu conturbaris, cum sis corruptibilis? et quid moveris tu, cum sis mortalis? 16 Et quare non accepisti in corde tuo quod est futurum, sed quod in præsenti? 17 Respondi et dixi, Dominator Domine, ecce disposuisti lege tua, quoniam iusti hereditabunt hæc, impii autem peribunt. 18 Iusti autem ferent angusta, sperantes spatiosa. qui enim impie gesserunt, at angusta passi sunt, et spatiosa non videbunt. 19 Et dixit ad me, Non est iudex super Deum, neque intelligens super Altissimum. 20 Pereunt enim multi præsentes, quia negligitur quæ anteposita est Dei lex. 21 Mandans enim mandavit Deus venientibus, quando venerunt, quid facientes viverent, et quid observantes non punirentur. 22 Hi autem non sunt persuasi, et contradixerunt ei, et constituerunt sibi cogitamen vanitatis, 23 et proposuerunt sibi circumventiones delictorum, et superdixerunt Altissimo non esse, et vias eius non cognoverunt, 24 et legem eius spreverunt, et sponsiones eius abnegaverunt, et in legitimis eius fidem non habuerunt, et opera eius non perfecerunt. 25 propter hoc Esdra vacua vacuis, et plena plenis.

de adventu Iesu priore et altero,

26 Ecce tempus veniet, et erit quando venient signa quæ prædixi tibi, et apparebit sponsa, et apparescens ostendetur quæ nunc subducitur terra: 27 et omnis qui liberatus est de prædictis malis, ipse videbit mirabilia mea. 28 Revelabitur enim filius meus IESUS cum his qui cum eo sunt, et iucundabuntur qui relicti sunt in annis quadringentis. 29 Et erit post annos hos, et morietur filius meus CHRISTUS, et omnes qui spiramentum habent homines: 30 et convertetur sæculum in antiquum silentium diebus septem, sicut in prioribus iudiciis, ita ut nemo derelinquatur. 31 Et erit post dies septem, et excitabitur quod nondum vigilat sæculum, et morietur corruptum: 32 et terra reddet quæ in ea dormiunt, et pulvis qui in eo silentio habitant, et promptuaria reddent quæ eis commendatæ sunt animæ. 33 Et revelabitur Altissimus super sedem iudicii, et pertransibunt miseriæ, et longanimitas congregabitur. 34 Iudicium autem solum remanebit, veritas stabit, et fides convalescet, 35 et opus subsequetur, et merces ostendetur, et iustitiæ vigilabunt, et iniustitiæ non dominabuntur.

36 Et dixi, Primus Abraham propter Sodomitas oravit, et Moyses pro patribus qui in deserto de certa-
peccaverunt, 37 et qui post eum pro Israel in diebus Achaz, et Samuelis, 38 et David pro con- minis
fractione, et Salomon pro eis qui venerunt in sanctificationem. 39 Et Elias pro his qui pluviam
acceperunt, et pro mortuo ut viveret. 40 et Ezechias pro populo in diebus Sennacherib, et multi
pro multis. 41 Si ergo modo quando corruptibile increvit, et iniustitia multiplicata est, et oraverunt
iusti pro impiis: quare et nunc sic non erit? 42 Et respondit ad me, et dixit, Præsens sæculum
non est finis, gloria in eo frequens manet: propter hoc oraverunt pro invalidis. 43 Dies enim iudicii
erit finis temporis huius, et initium temporis futuræ immortalitatis, in quo transivit corruptela:
44 soluta est intemperantia, abscissa est incredulitas: crevit autem iustitia, orta est veritas. 45 tunc
enim nemo poterit salvare eum qui periit, neque demergere qui vicit. Et respondi, 46 et dixi, Hic
est sermo meus primus et novissimus, quoniam melius erat non dare terram Adam, vel cum iam
dedisset, coercere eum ut non peccaret. 47 Quid enim prodest hominibus in præsenti vivere in
tristitia, et mortuos sperare punitionem? 48 O tu quid fecisti Adam? Si enim tu peccasti, non est
factus solius tuus casus, sed et noster qui ex te advenimus. 49 Quid enim prodest nobis, si promis-
sum est nobis immortale tempus: nos autem mortalia opera egimus? 50 Et quoniam prædicta
est nobis perennis spes, nos vero pessimi vani facti sumus. 51 Et quoniam reposita sunt nobis
habitacula sanitatis et securitatis: nos vero male conversati sumus. 52 Et quoniam reposita est
gloria Altissimi protegere eos qui tarde conversati sunt: nos autem pessimis viis ambulavimus.
53 Et quoniam ostendetur paradisus, cuius fructus incorruptus perseverat, in quo est securitas
et medela: 54 nos vero non ingrediemur. in ingratis enim locis conversati sumus. 55 Et quoniam
super stellas fulgebunt facies eorum qui abstinentiam habuerunt: nostræ autem facies super
tenebras nigræ. 56 non enim cogitavimus viventes quando iniquitatem faciebamus, quod inci-
piemus post mortem pati. 57 Et respondit. et dixit, Hoc est cogitamentum certaminis quod cer- necessitate,
tabit qui super terram natus est homo, 58 ut si victus fuerit, patiatur quod dixisti: si autem vicerit,
recipiet quod dico: 59 quoniam hæc est vita quam Moyses dixit cum viveret, ad populum, dicens,
Elige tibi vitam, ut vivas. 60 Non crediderunt autem ei, sed nec post eum prophetis: sed nec
mihi qui locutus sum ad eos, 61 quoniam non esset tristitia in perditionem eorum. sicut futurum
est gaudium super eos, quibus persuasa est salus. 62 Et respondi, et dixi, Scio Domine, quoniam
vocatus est Altissimus misericors in eo, quod misereatur his qui nondum in sæculo advenerunt,
63 et quod miseretur illis qui conversionem faciunt in lege eius: 64 et longanimis est, quoniam
longanimitatem præstat his qui peccaverunt quasi suis operibus: 65 et munificus est, quoniam
quidem donare vult pro exigentiis: 66 et multæ misericordiæ, quoniam multiplicat magis miseri-
cordias his qui præsentes sunt, et qui præterierunt, et qui futuri sunt. 67 Si enim non multipli-
caverit misericordias suas: non vivificabitur sæculum cum his qui inhereditabunt in eo. 68 Et
donat: quoniam si non donaverit de bonitate sua, ut alleventur hi qui iniquitatem fecerunt, de
suis iniquitatibus non poterit decies millesima pars vivificari hominum. 69 Et iudex si non ignoverit
his qui curati sunt verbo eius, et deleverit multitudinem contentionum: non fortassis derelin-
querentur in innumerabili multitudine, nisi pauci valde.
8. 1 Et respondit ad me, et dixit: Hoc sæculum fecit Altissimus propter multos, futurum de
autem propter paucos. 2 Dicam autem coram te similitudinem Esdra. Quomodo autem inter- paucitate
rogabis terram, et dicet tibi, quoniam dabit terram multam magis unde fiat fictile, parvum autem salvan-
pulverem unde aurum fit: sic et actus præsentis sæculi. 3 Multi quidem creati sunt, pauci autem dorum
salvabuntur. 4 Et respondi, et dixi: Absorbe ergo anima sensum, et devora quod sapit. 5 con-
venisti enim obaudire, et prophetare volens. Nec enim tibi datum est spatium, nisi solummodo
vivere. 6 O Domine, si non permittes servo tuo, ut oremus coram te, et des nobis semen cordi,
et sensui culturam, unde fructus fiat, unde vivere possit omnis corruptus, qui portabit locum
hominis? 7 Solus enim es, et una plasmatio nos sumus manuum tuarum, sicut locutus es: 8 et
quomodo nunc in matrice plasmatum est corpus, et præstas membra: conservatur in igne et aqua
tua creatio: et novem mensibus patitur tua plasmatio tuam creaturam quæ in ea creata est:
9 ipsum autem quod servat, et quod servatur, utraque servabuntur: servataque quandoque iterum
reddit matrix, quæ in ea creverunt. 10 Imperasti enim ex ipsis membris, hoc est mamillis præ-
bere lac fructui mamillarum, 11 ut nutriatur id quod plasmatum est usque in tempus aliquod,
et postea disponas eum tuæ misericordiæ. 12 Enutristi eum tua iustitia, et erudisti eum in lege tua,
et corripuisti eum tuo intellectu: 13 et mortificabis eum, ut tuam creaturam: et vivificabis eum,
ut opus tuum. 14 Si ergo perdideris eum qui tantis laboribus plasmatus est: tuo iussu facile est
ordinari, ut et id quod fiebat servaretur. 15 Et nunc Domine dicam, de omni homine tu magis
scis: de populo autem tuo, ob quem doleo: 16 Et de hereditate tua, propter quam lugeo: et propter
Israel, propter quem tristis sum: et de Iacob, propter quem doleo: 17 ideo incipiam orare coram
te pro me, et pro eis: quoniam video lapsus nostros qui inhabitamus terram. 18 Sed audivi celeri-
tatem iudicis qui futurus est. 19 Ideo audi vocem meam et intellige sermonem meum, et loquar
coram te.
20 Initium verborum Esdræ priusquam assumeretur: et dixi, Domine, qui inhabitas sæculum, atque
cuius oculi elevati in superna et aere: 21 et cuius thronus inæstimabilis, et gloria incomprehensibilis: damnan-
cui astat exercitus angelorum cum tremore, 22 quorum servatio in vento et igni convertitur: cuius dorum
verbum verum, et dicta perseverantia: 23 cuius iussio fortis, et dispositio terribilis: cuius aspec-
tus arefacit abyssos, et indignatio tabescere facit montes, et veritas testificatur: 24 exaudi ora-
tionem servi tui, et auribus percipe precationem figmenti tui. 25 Dum enim vivo, loquar: et dum
sapio, respondebo: 26 nec respicias populi tui delicta, sed qui tibi in veritate serviunt. 27 Nec
intendas impia gentium studia. sed qui tua testimonia cum doloribus custodierunt. 28 Nec cogites
qui in conspectu tuo false conversati sunt, sed memorare qui ex voluntate tua timorem cognoverunt.

29 Neque volueris perdere, qui pecudum mores habuerunt: sed respicias eos qui legem tuam splen-
dide docuerunt. 30 Nec indigneris eis qui bestiis peiores iudicati sunt: sed diligas eos qui semper
in tua iustitia confidunt, et gloria. 31 Quoniam nos et patres nostri talibus morbis languemus:
tu autem propter nos peccatores misericors vocaberis. 32 Si enim desideraveris ut nostri miserearis,
tunc misericors vocaberis, nobis autem non habentibus opera iustitiæ. 33 Iusti enim, quibus sunt
opera multa reposita, ex propriis operibus recipient mercedem. 34 Quid est enim homo, ut ei indi-
gneris: aut genus corruptibile, ut ita amarus sis de ipso? 35 In veritate enim nemo de genitis est
qui non impie gessit, et de confitentibus qui non deliquit. 36 In hoc enim annuntiabitur iustitia
tua, et bonitas tua Domine, cum misertus fueris eis qui non habent substantiam bonorum operum.
multitudine, 37 Et respondit ad me, et dixit: Recte locutus es aliqua: et iuxta sermones tuos, sic et fiet. 38 quon-
iam non vere cogitabo super plasma eorum qui peccaverunt ante mortem, ante iudicium, ante
perditionem: 39 sed iucundabor super iustorum figmentum, et memorabor peregrinationis quoque,
et salvationis et mercedis receptionis. 40 Quomodo ergo locutus sum, sic et est. 41 Sicut enim
agricola serit super terram semina multa, et plantationes multitudinis plantat, sed non in tempore
omnia quæ seminata sunt, salvantur, sed nec omnia quæ plantata sunt, radicabunt: sic et qui
in sæculo seminati sunt, non omnes salvabuntur. 42 Et respondi, et dixi: Si inveni gratiam, loquar.
43 Quomodo semen agricolæ si non ascenderit aut non acceperit pluviam tuam in tempore, aut si
corruptum fuerit multitudine pluviæ, 44 sic perit: et similiter homo qui manibus tuis plasmatus
est, et tu ei imago nominatus: quoniam similatus es ei, propter quem omnia plasmasti, et similasti
semini agricolæ. 45 Non irascaris super nos, sed parce populo tuo, et miserere hereditati tuæ.
Tu autem creaturæ tuæ misereris. 46 Et respondit ad me, et dixit: Quæ sunt præsentia præsentibus,
et quæ futura futuris? 47 Multum enim tibi restat, ut possis diligere meam creaturam super me:
tibi autem frequenter et ipsi proximavi, iniustis autem numquam. 48 Sed et in hoc mirabilis es
coram Altissimo, 49 quoniam humiliasti te sicut decet te, et non iudicasti te, ut inter iustos plu-
rimum glorificeris. 50 Propter quod miseriæ multæ, et miserabiles efficientur eis qui habitant
sæculum in novissimis: quia in multa superbia ambulaverunt. 51 Tu autem pro te intellige, et
de similibus tuis inquire gloriam. 52 Vobis enim apertus est paradisus, plantata est arbor vitæ,
præparatum est futurum tempus, præparata est abundantia, ædificata est civitas, probata est
requies, perfecta est bonitas et perfecta sapientia. 53 Radix mali signata est a vobis: infirmitas,
et tinea a vobis absconsa est: et in infernum fugit corruptio in oblivione. 54 Transierunt dolores,
et ostensus est in fine thesaurus immortalitatis. 55 Noli ergo adiicere inquirendo de multitudine
eorum qui pereunt. 56 Nam et ipsi accipientes libertatem, spreverunt Altissimum, et legem eius
contempserunt, et vias eius dereliquerunt. 57 Adhuc autem iustos eius conculcaverunt, 58 et
dixerunt in corde suo non esse Deum: et quidem scientes quoniam moriuntur. 59 Sicut enim vos
suscipient quæ prædicta sunt: sic eos sitis, et cruciatus, quæ præparata sunt, non enim voluit
hominem disperdi. 60 Sed et ipsi qui creati sunt, coinquinaverunt nomen eius qui fecit eos: et
ingrati fuerunt ei qui præparavit eis vitam. 61 Quapropter iudicium meum modo appropinquat.
62 Quæ non omnibus demonstravi, nisi tibi, et tibi similibus paucis. Et respondi, et dixi:
de tempore adventus alterius, 63 Ecce nunc Domine demonstrasti mihi multitudinem signorum, quæ incipies facere in
novissimis: sed non demonstrasti mihi quo tempore. **9.** 1 Et respondit ad me, et dixit, Metiens
metire tempus in semetipso: et erit cum videris, quando transierit pars quædam signorum quæ
prædicta sunt, 2 tunc intelliges quoniam ipsum est tempus in quo incipiet Altissimus visitare
sæculum quod ab eo factum est. 3 Et quando videbitur in sæculo motio locorum, et populorum
turbatio, 4 tunc intelliges quoniam de his erat Altissimus locutus a diebus qui fuerunt ante te
ab initio. 5 Sicut enim omne quod factum est in sæculo initium habet, pariter et consummationem,
et consummatio est manifesta: 6 sic et Altissimi tempora initia habent manifesta in prodigiis
et virtutibus, et consummationes in actu et in signis.
de separatione bonorum et malorum: 7 Et erit, omnis qui salvus factus fuerit, et qui poterit effugere per opera sua et per fidem
in qua credidistis, 8 relinquetur de prædictis periculis, et videbit salutare meum in terra mea,
et in finibus meis, quoniam sanctificavi me a sæculo. 9 Et tunc miserebuntur qui nunc abusi sunt
vias meas: et in tormentis commorabuntur hi qui eas proiecerunt in contemptu. 10 Qui enim non
cognoverunt me, viventes beneficia consecuti: 11 et qui fastidierunt legem meam, cum adhuc
erant habentes libertatem, 12 et cum adhuc esset eis apertus pœnitentiæ locus, non intellexerunt,
sed spreverunt: hos oportet post mortem in cruciamento cognoscere. 13 Tu ergo noli adhuc curiosus
esse, quomodo impii cruciabuntur: sed inquire quomodo iusti salvabuntur, et quorum sæculum,
et propter quos sæculum, et quando. 14 Et respondi, et dixi, 15 Olim locutus sum, et nunc dico,
et postea dicam: quoniam plures sunt qui pereunt, quam qui salvabuntur: 16 sicut multiplicatur
fluctus super guttam. Et respondit ad me, et dixit, 17 Qualis ager, talia et semina: et quales flores,
tales et tincturæ: et qualis operator, talis et creatio: et qualis agricola, talis cultura: quoniam
tempus erat sæculi. 18 Et nunc cum essem parans eis his qui nunc sunt: antequam fieret sæculum,
in quo habitarent: et nemo mihi contradixit. 19 tunc enim quisque, et nunc creatur in mundo hoc
parato, et messe indeficienti, et lege investigabili corrupti sunt mores eorum. 20 Et consideravi
sæculum, et ecce erat periculum propter cogitationes quæ in eo advenerunt. 21 Et vidi, et peperci
ei valde: et servavi mihi acinum de botro, et plantationem de tribu multa. 22 Pereat ergo multitudo
quæ sine causa nata est, et servetur acinus meus, et plantatio mea: quia cum multo labore perfeci.
in floribus sedet. 23 Tu autem si adhuc intromittas septem dies alios, sed non ieiunabis in eis: 24 Ibis in cam-
pum florum, ubi domus non est ædificata: et manducabis solummodo de floribus campi, et carnem
non gustabis, et vinum non bibes, sed solummodo flores: 25 deprecare Altissimum sine intermissione,
et veniam, et loquar tecum. 26 Et profectus sum, sicut dixit mihi in campum, qui vocatur Ardath,
et sedi ibi in floribus. Et de herbis agri manducavi, et facta est esca earum mihi in saturitatem.

II. Esdras symbolis instruitur, 9, 27—13, 58.

1. Symbolo mulieris transfiguratæ, 9, 27—10, 60.

27 Et factum est post dies septem, et ego discumbebam supra fœnum, et cor meum iterum Orans
turbabatur sicut ante. 28 Et apertum est os meum, et inchoavi dicere coram Altissimo, et dixi, Dominum
29 O Domine, te nobis ostendens ostensus es patribus nostris in deserto, quod non calcatur, et
infructuoso, quando erant exeuntes de Ægypto: et dicens dixisti, 30 Tu Israel audi me, et semen
Iacob intende sermonibus meis. 31 Ecce enim ego semino in vobis legem meam, et faciet in vobis
fructum, et glorificabimini in eo per sæculum. 32 Nam patres nostri accipientes legem, non ser-
vaverunt, et legitima mea non custodierunt, et factus est fructus legis non parens: nec enim poterat,
quoniam tuus erat. 33 Nam qui acceperunt, perierunt, non custodientes quod in eis seminatum
fuerat. 34 Et ecce, consuetudo est, ut, cum acceperit terra semen, vel navem mare, vel vas aliquod
escam vel potum: cum fuerit exterminatum id, in quo seminatum est, vel in quod missum est:
35 simul id quod seminatum, vel missum est, vel quæ suscepta sunt, exterminantur, et suscepta iam
non manent apud nos: sed nobis sic non factum est. 36 Nos quidem qui legem accepimus peccantes
perivimus, et cor nostrum quod suscepit eam: 37 nam lex non periit, sed permansit in suo labore.

38 Et cum loquerer hæc in corde meo, respexi oculis meis, et vidi mulierem in dextera parte, mulierem
et ecce hæc lugebat, et plorabat cum voce magna, et animo dolebat valde, et vestimenta eius mortem
discissa, et cinis super caput eius. 39 Et dimisi cogitatus, in quibus eram cogitans, et conversus filii sui
sum ad eam, et dixi ei, 40 Ut quid fles? et quid doles animo? Et dixit ad me, 41 Dimitte me lugentem
Domine meus, ut defleam me, et adiiciam dolorem: quoniam valde amaro sum animo, et humiliata
sum valde. 42 Et dixi ei, Quid passa es? dic mihi. Et dixit ad me, 43 Sterilis fui ego famula tua,
et non peperi, habens maritum annis triginta. 44 Ego enim per singulas horas, et per singulos
dies, et annos hos triginta deprecor Altissimum nocte ac die. 45 Et factum est, post triginta annos
exaudivit me Deus ancillam tuam, et vidit humilitatem meam, et attendit tribulationi meæ, et
dedit mihi filium: et iucundata sum super eum valde ego, et vir meus, et omnes cives mei, et
honorificabamus valde Fortem. 46 Et nutrivi eum cum labore multo. 47 Et factum est cum cre-
visset, et venisset accipere uxorem, feci diem epuli. **10.** 1 Et factum est, cum introisset filius
meus in thalamo suo, cecidit, et mortuus est: 2 et evertimus omnes lumina, et surrexerunt
omnes cives mei ad consolandum me, et quievi usque in alium diem usque nocte. 3 Et factum
est, cum omnes quievissent ut me consolarentur ut quiescerem: et surrexi nocte, et fugi: et veni
sicut vides in hoc campo: 4 et cogito iam non reverti in civitatem, sed hic consistere: et neque
manducare, neque bibere, sed sine intermissione lugere, et ieiunare usque dum moriar.

5 Et dereliqui sermones in quibus eram, et respondi cum iracundia ad eam, et dixi, 6 Stulta iratus
super omnes mulieres, non vides luctum nostrum, et quæ nobis contingunt? 7 Quoniam Sion increpat.
mater nostra omni tristitia contristatur, et humilitate humiliata est, et luget validissime. 8 Et
nunc quoniam omnes lugemus, et tristes sumus: quoniam omnes contristati sumus, tu autem
contristaris in uno filio? 9 Interroga enim terram, et dicet tibi: quoniam hæc est, quæ debeat
lugere casum tantorum super eam germinantium. 10 Et ex ipsa ab initio omnes nati et alii venient:
et ecce, pene omnes in perditionem ambulant, et exterminium fit multitudo eorum. 11 Et quis
ergo debet lugere magis, nisi hæc quæ tam magnam multitudinem perdidit, quam tu, quæ pro
uno doles? Si autem dicis mihi, 12 Quoniam non est planctus meus similis terræ: quoniam fructum
ventris mei perdidi, quem cum mœroribus peperi, et cum doloribus genui: 13 terra autem secundum
viam terræ, abiitque in ea multitudo præsens, quo modo evenit: et ego tibi dico, 14 sicut tu cum
labore peperisti, sic et terra dat fructum suum homini ab initio ei qui fecit eam. 15 Nunc ergo
retine apud temetipsam dolorem tuum, et fortiter fer qui tibi contigerunt casus. 16 Si enim iusti-
ficaveris terminum Dei, et consilium suum recipies in tempore, et in talibus collaudaberis; 17 in-
gredere ergo in civitatem ad virum tuum. Et dixit ad me, 18 Non faciam, neque ingrediar civitatem,
sed hic moriar. 19 Et apposui adhuc loqui ad eam, et dixi, 20 Noli facere hunc sermonem, sed
consenti persuadenti. Quot enim casus Sion? Consolare propter dolorem Ierusalem. 21 Vides
enim quoniam sanctificatio nostra deserta effecta est, et altare nostrum demolitum est, et templum
nostrum destructum est, 22 et psalterium nostrum humiliatum est, et hymnus conticuit, et exul-
tatio nostra dissoluta est, et lumen candelabri nostri extinctum est, et arca testamenti nostri
direpta est, et sancta nostra contaminata sunt, et nomen quod invocatum est super nos, pene
prophanatum est: et liberi nostri contumeliam passi sunt, et sacerdotes nostri succensi sunt, et
Levitæ nostri in captivitatem abierunt, et virgines nostræ coinquinatæ sunt, et mulieres nostræ
vim passæ sunt, et iusti nostri rapti sunt, et parvuli nostri perditi sunt, et iuvenes nostri servierunt,
et fortes nostri invalidi facti sunt: 23 et quod omnium maius, signaculum Sion, quoniam resignata
est de gloria sua, nam et tradita est in manibus eorum qui nos oderunt. 24 Tu ergo excute tuam
tristitiam multam, et depone abs te multitudinem dolorum, ut tibi repropitietur Fortis, et requiem
faciet tibi Altissimus requietionem laborum.

25 Et factum est, cum loquebar ad eam, facies eius fulgebat subito et species, coruscus fiebat eam in
visus eius, ut essem pavens valde ad eam, et cogitarem quid esset hoc. 26 Et ecce, subito emisit civitatem
sonitum vocis magnum timore plenum, ut commoveretur terra a mulieris sono, et vidi: 27 et trans-
ecce, amplius mulier non comparebat mihi, sed civitas ædificabatur, et locus demonstrabatur figuratam
de fundamentis magnis: et timui, et clamavi voce magna, et dixi, 28 Ubi est Uriel angelus, qui stupet,
a principio venit ad me? quoniam ipse me fecit venire in multitudine in excessu mentis huius,
et factus est finis meus in corruptionem, et oratio mea in improperium.

29 Et cum essem loquens ego hæc, ecce venit ad me, et vidit me. 30 et ecce eram positus symbolum
ut mortuus, et intellectus meus alienatus erat, et tenuit dexteram meam, et confortavit me, et Sionis esse
discit;

statuit me super pedes meos, et dixit mihi, 31 Quid tibi est? et quare conturbatus est intellectus tuus, et sensus cordis tui? et quare conturbaris? Et dixi, 32 Quoniam dereliquisti me, et ego quidem feci secundum sermones tuos, et exivi in campum: et ecce vidi, et video quod non possum enarrare. Et dixit ad me, 33 Sta ut vir, et commonebo te. Et dixi, 34 Loquere Domine meus tu in me, noli me derelinquere, ut non frustra moriar: 35 quoniam vidi quæ non sciebam, et audio quæ non scio. 36 Aut numquid sensus meus fallitur, et anima mea somniat? 37 Nunc ergo deprecor te, ut demonstres servo tuo de excessu hoc. Et respondit ad me, et dixit, 38 Audi me et doceam te, et dicam tibi de quibus times: quoniam Altissimus revelavit tibi mysteria multa. 39 Vidit rectam viam tuam, quoniam sine intermissione contristabaris pro populo tuo, et valde lugebas propter Sion. 40 Hic ergo intellectus visionis quæ tibi apparuit ante paululum. 41 Quam vidisti lugentem, inchoasti consolari eam. 42 Nunc autem iam speciem mulieris non vides, sed apparuit tibi civitas ædificari: 43 et quoniam enarrabat tibi de casu filii sui, hæc absolutio est. 44 Hæc mulier quam vidisti, hæc est Sion: et quoniam dixit tibi quam et nunc conspicies, ut civitatem ædificatam. 45 Et quoniam dixit tibi, quia sterilis fuit triginta annis: propter quod erant anni scilicet triginta, quando non erat in ea adhuc oblatio oblata. 46 Et factum est post annos triginta, ædificavit Salomon civitatem, et obtulit oblationes: tunc fuit quando peperit sterilis filium. 47 Et quod tibi dixit, quoniam nutrivit eum cum labore, hoc erat, habitatio in Ierusalem. 48 Et quoniam dixit tibi, quod filius meus veniens in suo thalamo mortuus esset, et contigisset ei casus, hoc erat, quæ facta est ruina Ierusalem. 49 Et ecce, vidisti similitudinem eius: et quoniam filium lugeret, inchoasti consolari eam: et de his quæ contigerunt, hæc erant tibi aperienda. 50 Et nunc videt Altissimus, quoniam ex animo contristatus es, et quoniam ex toto corde pateris pro ea, ostendit tibi claritatem gloriæ eius, et pulchritudinem decoris eius. 51 Propterea enim dixi tibi ut maneres in campo ubi domus non est ædificata. 52 Sciebam enim ego, quoniam Altissimus incipiebat tibi ostendere hæc: 53 propterea dixi tibi ut venires in agrum ubi non est fundamentum ædificii. 54 Nec enim poterat opus ædificii hominis sustineri in loco, ubi incipiebatur Altissimi civitas ostendi.

in eodem loco manet.

55 Tu ergo noli timere, neque expavescat cor tuum: sed ingredere, et vide splendorem et magnitudinem ædificii, quantum capax est tibi visus oculorum videre: 56 et post hæc audies quantum capit auditus aurium tuarum audire. 57 Tu enim beatus es præ multis, et vocatus es apud Altissimum sicut et pauci. 58 Nocte autem quæ in crastinum futura est, manebis hic: 59 et ostendet tibi Altissimus eas visiones supremorum, quæ faciet Altissimus his qui habitant super terram a novissimis diebus. 60 Et dormivi illam noctem et aliam, sicut dixerat mihi.

2. Symbolo aquilæ de mari ascendentis, 11,1 — 12,51.

Aquila capita tria, alas duodecim, contrarias pennas octo habet;

11. 1 Et vidi somnium, et ecce ascendebat de mari aquila, cui erant duodecim alæ pennarum et capita tria. 2 Et vidi, et ecce expandebat alas suas in omnem terram, et omnes venti cæli insufflabant in eam, et colligebantur. 3 Et vidi, et de pennis eius nascebantur contrariæ pennæ, et ipsæ fiebant in pennaculis minutis et modicis. 4 Nam capita eius erant quiescentia, et dimidium caput erat maius aliorum capitum, sed ipsa quiescebat cum eis. 5 Et vidi, et ecce aquila volavit in pennis suis, et regnavit super terram, et super eos qui habitant in ea. 6 Et vidi, quoniam subiecta erant ei omnia sub cælo, et nemo illi contradicebat, neque unus de creatura quæ est super terram. 7 Et vidi, et ecce surrexit aquila super ungues suos, et misit vocem pennis suis, dicens, 8 Nolite omnes simul vigilare, dormite unusquisque in loco suo, et per tempus vigilate. 9 Capita autem in novissimo serventur. 10 Et vidi, et ecce vox non exibat de capitibus eius, sed de medietate corporis eius. 11 Et numeravi contrarias pennas eius, et ecce ipsæ erant octo.

duodecim alæ regnant et disparent,

12 Et vidi, et ecce a dextera parte surrexit una penna, et regnavit super omnem terram. 13 Et factum est cum regnaret, venit ei finis, et non apparuit locus eius: et sequens exurrexit, et regnabat, ipsa multum tenuit tempus. 14 Et factum est cum regnaret, et veniebat finis eius, ut non appareret sicut prior. 15 Et ecce, vox emissa est illi, dicens, 16 Audi tu quæ tanto tempore tenuisti terram, hæc annuncio tibi antequam incipias non apparere. 17 Nemo post te tenebit tempus tuum, sed nec dimidium eius. 18 Et levavit se tertia, et tenuit principatum sicut et priores: et non apparuit et ipsa. 19 Et sic contingebat omnibus aliis singulatim principatum gerere, et iterum nusquam comparere.

duæ pennæ contrariæ regnant et disparent.

20 Et vidi, et ecce in tempore sequentes pennæ erigebantur a dextera parte, ut tenerent et ipsæ principatum: et ex his erant quæ tenebant, sed tamen statim non comparebant. 21 Nam et aliquæ ex eis erigebantur, sed non tenebant principatum. 22 Et vidi post hæc, et ecce non comparuerunt duodecim pennæ et duo pennacula: 23 et nihil supererat in corpore aquilæ, nisi duo capita quiescentia et sex pennacula.

duæ cum capite dextero manent,

24 Et vidi, et ecce sex pennaculis divisæ sunt duæ, et manserunt sub capite quod est ad dexteram partem. Nam quattuor manserunt in loco suo.

duæ regnant et disparent,

25 Et vidi, et ecce subalares cogitabant se erigere et tenere principatus. 26 Et vidi, et ecce una erecta est, sed statim non comparuit. 27 Et secundæ velocius quam priores, non comparuerunt. 28 Et vidi, et ecce duæ quæ superaverunt apud semetipsas cogitabant et ipsæ regnare.

duæ a capite medio comeduntur;

29 et in eo cum cogitarent, ecce unum quiescentium capitum quod erat medium, evigilabat, hoc enim erat duorum capitum maius. 30 Et vidi quoniam completa sunt duo capita secum: 31 et ecce conversum est caput cum his qui cum eo erant, et comedit duas subalares quæ cogitabant regnare.

caput medium et sinistrum regnant et disparent,

32 Hoc autem caput perconterruit omnem terram, et dominabatur in ea his qui habitant terram cum labore multo, et potentatum tenuit orbis terrarum super omnes alas quæ fuerunt. 33 Et vidi post hæc, et ecce medium caput subito non comparuit, et hoc sicut alæ. 34 Supera-

verunt autem duo capita. quæ et ipsa similiter regnaverunt super terram, et super eos qui habitant
in ea. 35 Et vidi, et ecce devoravit caput a dextera parte illud quod a læva.

leo aquilæ interitum nuntiat,

36 Et audivi vocem dicentem mihi, Conspice contra te, et considera quod vides. 37 Et
vidi, et ecce sicut leo concitatus de silva rugiens: et vidi quoniam emittebat vocem hominis
ad aquilam. Et dixit, dicens, 38 Audi tu, et loquar ad te, et dicet Altissimus tibi, 39 Nonne
tu es qui superasti de quattuor animalibus, quæ feceram regnare in sæculo meo, et ut per eos
veniret finis temporum eorum? 40 Et quartus veniens devicit omnia animalia quæ transierunt,
et potentatu tenuit sæculum cum tremore multo, et omnem orbem cum labore pessimo, et in-
habitavit tot temporibus orbem terrarum cum dolo. 41 Et iudicasti terram non cum veritate.
42 Tribulasti enim mansuetos, et læsisti quiescentes, et dilexisti mendaces, et destruxisti habi-
tationes eorum qui fructificabant, et humiliasti muros eorum qui te non nocuerunt. 43 Et ascendit
contumelia tua usque ad Altissimum, et superbia tua ad Fortem. 44 Et respexit Altissimus superba
tempora, et ecce finita sunt, et scelera eius completa sunt. 45 Propterea non appareas tu aquila.
et alæ tuæ horribiles, et pennacula tua pessima, et capita tua maligna, et ungues tui pessimi,
et omne corpus tuum vanum, 46 uti refrigeretur omnis terra, et revertatur liberata de tua
vi, et speret iudicium et misericordiam eius qui fecit eam.

caput dexterum et duæ pennæ disparent;

12. 1 Et factum est, dum loqueretur leo verba hæc ad aquilam: et vidi, 2 et ecce quod
superaverat caput, et non comparuerunt quattuor alæ illæ quæ ad eum transierunt, et erectæ sunt
ut regnarent: et erat regnum eorum exile, et tumultu plenum. 3 Et vidi, et ecce ipsa non ap-
parebant, et omne corpus aquilæ incendebatur, et expavescebat terra valde,

Esdras interpretationem visionis petit et accipit:

et ego a tumultu et excessu mentis, et a magno timore vigilavi, et dixi spiritui meo, 4 Ecce
tu præstitisti mihi hoc in eo, quod scrutaris vias Altissimi. 5 Ecce adhuc fatigatus sum animo.
et spiritu meo invalidus sum valde. et nec modica est in me virtus a multo timore. quam
expavi nocte hac. 6 Nunc ergo orabo Altissimum, ut me confortet usque in finem. 7 Et dixi,
Dominator Domine. si inveni gratiam ante oculos tuos. et si iustificatus sum apud te præ multis.
et si certe ascendit deprecatio mea ante faciem tuam, 8 conforta me, et ostende servo tuo mihi
interpretationem et distinctionem visus horribilis huius. ut plenissime consoleris animam meam.
9 Dignum enim me habuisti ostendere mihi temporum novissima.

aquila regnum Romanum,

Et dixit ad me, 10 Hæc est interpretatio visionis huius. 11 Aquilam quam vidisti ascen-
dentem de mari. hoc est regnum quod visum est in visione Danieli fratri tuo. 12 Sed non est
illi interpretatum quoniam ego nunc tibi interpretor. 13 Ecce dies veniunt, et exurget regnum
super terram, et erit timor acrior omnium regnorum quæ fuerunt ante eum.

alæ reges duodecim.

14 Regnabunt autem in ea reges duodecim, unus post unum. 15 Nam secundus incipiet
regnare. et ipse tenebit amplius tempus præ duodecim. 16 Hæc est interpretatio duodecim alarum
quas vidisti. 17 Et quam audisti vocem quæ locuta est, non de capitibus eius exeuntem, sed de
medio corporis eius, 18 hæc est interpretatio, quoniam post tempus regni illius nascentur con-
tentiones non modicæ, et periclitabitur ut cadat: et non cadet tunc, sed iterum constituetur in
suum initium.

pennæ contrariæ reges octo,

19 Et quoniam vidisti subalares octo cohærentes alis eius, 20 hæc est interpretatio. exurgent
in ipso octo reges. quorum erunt tempora levia. et anni citati. et duo quidem ex ipsis perient.
21 Appropinquante autem tempore medio quattuor servabuntur in tempore, cum incipiet ap-
propinquare tempus eius ut finiatur: duo vero in finem servabuntur.

capita reges tres,

22 Et quoniam vidisti tria capita quiescentia, 23 hæc est interpretatio: in novissimis eius
suscitabit Altissimus tria regna, et revocabit in ea multa. et dominabuntur terram, 24 et qui
habitant in ea, cum labore multo super omnes qui fuerunt ante hos. propter hoc ipsi vocati sunt
capita aquilæ. 25 Isti enim erunt qui recapitulabunt impietates eius, et qui perficient novissima
eius. 26 Et quoniam vidisti caput maius non apparens, hæc est interpretatio eius. quoniam unus ex
eis super lectum suum morietur, et tamen cum tormentis. 27 Nam duo qui perseveraverint, gladius
eos comedet. 28 Unius enim gladius comedet qui cum eo: sed tamen hic gladio in novissimis
cadet. 29 Et quoniam vidisti duas subalares traiicientes super caput quod est in dextera parte,
30 hæc est interpretatio. hi sunt quos conservavit Altissimus in finem suum, hoc est regnum exile,
et turbationis plenum.

leo Messiam significat;

31 Sicut vidisti et leonem, quem vidisti de silva evigilantem. et rugientem. et loquentem
ad aquilam, et arguentem eam, et iniustitias ipsius per omnes sermones eius sicut audisti:
32 hic est ventus quem servavit Altissimus in finem ad eos, et impietates ipsorum: et arguet
illos, et incutiet coram ipsis discerptiones eorum. 33 Statuet enim eos in iudicio vivos: et erit,
cum arguerit eos, tunc corripiet eos. 34 Nam residuum populum meum liberabit cum miseria.
qui salvati sunt super fines meos, et iucundabit eos quoadusque veniet finis dies iudicii, de quo
locutus sum tibi ab initio.

Esdras hæc scribere et abscondere debet.

35 Hoc somnium quod vidisti. et hæ interpretationes. 36 Tu ergo solus dignus fuisti scire
Altissimi secretum hoc. 37 Scribe ergo omnia ista in libro quæ vidisti. et pone ea in loco abscon-
dito: 38 et docebis ea sapientes de populo tuo. quorum corda scis posse capere. et servare secreta
hæc. 39 Tu autem adhuc sustine hic alios dies septem. ut tibi ostendatur quidquid visum fuerit
Altissimo ostendere tibi. 40 Et profectus est a me.

in eodem loco manens populum consolatur.

Et factum est, cum audisset omnis populus quoniam pertransierunt septem dies. et ego
non fuissem reversus in civitatem. et congregavit se omnis a minimo usque ad maximum: et venit
ad me, et dixerunt mihi dicentes: 41 Quid peccavimus tibi. et quid iniuste egimus in te. quoniam
derelinquens nos sedisti in loco hoc? 42 Tu enim nobis superes solus ex omnibus populis. sicut
botrus de vinea, et sicut lucerna in loco obscuro, et sicut portus et navis salvata a tempestate.
43 Aut non sufficiunt nobis mala quæ contingunt? 44 Si ergo tu nos dereliqueris. quanto nobis

erat melius si essemus succensi et nos cum incendio Sion? 45 Nec enim nos sumus meliores eorum
qui ibi mortui sunt. Et ploraverunt voce magna. Et respondi ad eos, et dixi: 46 Confide Israel,
et noli tristari tu domus Iacob. 47 Est enim memoria vestri coram Altissimo, et Fortis non est
oblitus vestri in tentatione. 48 Ego enim non dereliqui vos, neque excessi a vobis: sed veni in
hunc locum ut deprecarer pro desolatione Sion, ut quærerem misericordiam pro humilitate
sanctificationis vestræ. 49 Et nunc ite unusquisque vestrum in domum suam, et ego veniam
ad vos post dies istos. 50 Et profectus est populus, sicut dixi ei, in civitatem: 51 ego autem
sedi in campo septem diebus, sicut mihi mandavit: et manducabam de floribus solummodo agri,
de herbis facta est esca mihi in diebus illis.

3. Symbolo hominis cum nubibus cæli convolantis, 13, 1—58.

Vir de mari ascendens

13. 1 Et factum est post dies septem, et somniavi somnium nocte. 2 Et ecce de mari
ventus exurgebat, ut conturbaret omnes fluctus eius. 3 Et vidi, et ecce convalescebat ille homo
cum millibus cæli: et ubi vultum suum vertebat ut consideraret, tremebant omnia quæ sub eo
videbantur: 4 et ubicumque exibat vox de ore eius, ardescebant omnes qui audiebant voces
eius sicut quiescet terra quando senserit ignem.

multitudinem hostium spiritu oris sui succendit

5 Et vidi post hæc, et ecce congregabatur multitudo hominum, quorum non erat numerus
de quattuor ventis cæli, ut debellarent hominem qui ascenderat de mari. 6 Et vidi, et ecce sibi-
metipsi sculpserat montem magnum, et volavit super eum. 7 Ego autem quæsivi videre regionem
vel locum unde sculptus esset mons, et non potui. 8 Et post hæc vidi, et ecce omnes qui congregati
sunt ad eum, ut expugnarent eum, timebant valde, tamen audebant pugnare. 9 Et ecce, ut
vidit impetum multitudinis venientis, non levavit manum suam, neque frameam tenebat, neque
aliquod vas bellicosum nisi solummodo ut vidi, 10 quoniam emisit de ore suo sicut flatum ignis,
et de labiis eius spiritus flammæ, et de lingua eius emittebat scintillas et tempestates, et com-
mista sunt omnia simul, hic flatus ignis, et spiritus flammæ, et multitudo tempestatis: 11 et con-
cidit super multitudinem in impetu, quæ præparata erat pugnare, et succendit omnes, ut subito
nihil videretur de innumerabili multitudine, nisi solummodo pulvis, et fumi odor: et vidi, et extimui.

et multitudinem pacificorum congregat; Esdras interpretationem visionis petit

12 Et post hæc vidi ipsum hominem descendentem de monte, et vocantem ad se multi-
tudinem aliam pacificam. 13 et accedebat ad eum vultus hominum multorum quorumdam gau-
dentium, quorundam tristantium: aliqui vero alligati, aliqui adducentes ex eis, qui offerebantur.
et ægrotavi a multitudine pavoris, et expergefactus sum, et dixi. 14 Tu ab initio demon-
strasti servo tuo mirabilia hæc, et dignum me habuisti ut susciperes deprecationem meam: 15 et
nunc demonstra mihi adhuc interpretationem somnii huius. 16 Sicut enim existimo in sensu meo,
væ qui derelicti fuerunt in diebus illis: et multo plus væ his qui non sunt derelicti. 17 Qui enim
non sunt derelicti, tristes erant. 18 Intelligo nunc quæ sunt reposita in novissimis diebus, et
occurrent eis, sed et his qui derelicti sunt. 19 Propter hoc venerunt enim in pericula magna, et
necessitates multas, sicut ostendunt somnia hæc. 20 Attamen facilius est periclitantem venire
in hunc, quam pertransire, sicut nubem a sæculo, et nunc videre quæ contingunt in novissimo.

et accipit:

Et respondit ad me, et dixit: 21 Et visionis interpretationem dicam tibi: et de quibus locutus
es adaperiam tibi. 22 Quoniam de his dixisti qui derelicti sunt: hæc est interpretatio. 23 Qui
aufert periculum illo tempore, hic se custodivit, qui in periculo inciderunt, hi sunt qui habent
opera et fidem ad Fortissimum. 24 Scito ergo quoniam magis beatificati sunt qui derelicti, super
eos qui mortui sunt.

filius Dei

25 Hæ interpretationes visionis, quia vidisti virum ascendentem de corde maris, 26 ipse est
quem conservat Altissimus multis temporibus, qui per semetipsum liberabit creaturam suam:
et ipse disponet, qui derelicti sunt. 27 Et quoniam vidisti de ore eius exire, ut spiritum, et
ignem, et tempestatem: 28 et quoniam non tenebat frameam, neque vas bellicosum: corrupit
enim impetus eius multitudinem, quæ venerat expugnare eum, hæc est interpretatio. 29 Ecce
dies veniunt, quando incipiet Altissimus liberare eos qui super terram sunt: 30 et veniet in excessu
mentis super eos qui inhabitant terram. 31 Et alii alios cogitabunt debellare: civitas civitatem,
et locus locum, et gens adversus gentem, et regnum adversus regnum. 32 Et erit, cum fient
hæc, et contingent signa quæ ante ostendi tibi: et tunc revelabitur filius meus, quem vidisti,
ut virum ascendentem.

gentes inimicas perdet

33 Et erit quando audierint omnes gentes vocem eius: et derelinquet unusquisque in regione
sua bellum suum, quod habent ad alterutrum: 34 et colligetur in unum multitudo innumerabilis,
sicut volentes venire, et expugnare eum. 35 Ipse autem stabit super cacumen montis Sion. 36 Sion
autem veniet, et ostendetur omnibus parata et ædificata, sicut vidisti montem sculpi sine manibus.
37 Ipse autem filius meus arguet quæ adinvenerunt Gentes, impietates eorum has quæ tempestati
appropinquaverunt propter mala cogitamenta eorum et cruciamenta quibus incipient cruciari:
38 quæ assimilatæ sunt flammæ, et perdet eos sine labore per legem quæ igni assimilata est.

et populum electum colliget

39 Et quoniam vidisti eum colligentem ad se aliam multitudinem pacificam, 40 hæ sunt
decem tribus, quæ captivæ factæ sunt de terra sua in diebus Osee regis, quem captivum duxit
Salmanasar rex Assyriorum: et transtulit eos trans flumen, et translati sunt in terram aliam.
41 Ipsi autem sibi dederunt consilium hoc ut derelinquerent multitudinem gentium, et profi-
ciscerentur in ulteriorem regionem, ubi numquam inhabitavit genus humanum: 42 vel ibi obser-
vare legitima sua, quæ non fuerant servantes in regione sua. 43 Per introitus autem angustos
fluminis Euphraten introierunt. 44 Fecit enim eis tunc Altissimus signa, et statuit venas fluminis
usquequo transirent. 45 Per eam enim regionem erat via multa itineris, anni unius et dimidii:
nam regio illa vocatur Arsareth. 46 Tunc inhabitaverunt ibi usque in novissimo tempore: et
nunc iterum cum cœperint venire, 47 iterum Altissimus statuet venas fluminis ut possint transire:

propter hæc vidisti multitudinem cum pace. 48 Sed et qui derelicti sunt de populo tuo, hi sunt
qui inveniuntur intra terminum meum. 49 Factum erit ergo, quando incipiet perdere multitu-
dinem earum, quæ collectæ sunt gentes, proteget eos qui superaverunt populum: 50 et tunc
ostendet eis multa plurima portenta.

51 Et dixi ego, Dominator Domine, hoc mihi ostende, propter quod vidi virum ascendentem
de corde maris. Et dixit mihi: 52 Sicut non potes hæc vel scrutari, vel scire quæ sunt in profundo
maris: sic non poterit quisque super terram videre filium meum, vel eos qui cum eo sunt, nisi in
tempore diei.

tempore suo;

53 Hæc est interpretatio somnii quod vidisti, et propter quod illuminatus es hic solus.
54 Dereliquisti enim tuam, et circa meam vocasti legem, et quæsisti. 55 Vitam enim tuam dis-
posuisti in sapientia, et sensum tuum vocasti matrem: 56 et propter hoc ostendi tibi merces apud
Altissimum. erit enim post alios tres dies, ad te alia loquar, et exponam tibi gravia et mirabilia.

Esdras ab Altissimo laudatur

57 Et profectus sum, et transii in campum, multum glorificans et laudans Altissimum de
mirabilibus quæ per tempus faciebat: 58 et quoniam gubernat ipsum, et quæ sunt in tempori-
bus illata, et sedi ibi tribus diebus.

et eum glorificat.

III. Esdras præceptis perficitur, 14, 1—47.

14. 1 Et factum est tertio die, et ego sedebam sub quercu. 2 Et ecce, vox exivit contra
me de rubo, et dixit: Esdra Esdra. Et dixi: Ecce ego Domine. Et surrexi super pedes meos. Et
dixit ad me: 3 Revelans revelatus sum super rubum, et locutus sum Moysi, quando populus meus
serviebat in Ægypto, 4 et misi eum, et eduxi populum meum de Ægypto, et adduxi eum super
montem Sina, et detinebam eum apud me diebus multis: 5 et enarravi ei mirabilia multa, et
ostendi ei temporum secreta et finem: et præcepi ei, dicens: 6 Hæc in palam facies verba, et hæc
abscondes. 7 Et nunc tibi dico: 8 Signa quæ demonstravi, et somnia quæ vidisti, et interpreta-
tiones quas tu vidisti, in corde tuo repone ea: 9 tu enim recipieris ab omnibus, converteris residuus
cum consilio meo et cum similibus tuis, usquequo finiantur tempora. 10 quoniam sæculum per-
didit iuventutem suam, et tempora appropinquant senescere. 11 Duodecim enim partibus divisum
est sæculum, et transierunt eius decima et dimidium decimæ partis: 12 supersunt autem eius
post medium decimæ partis. 13 Nunc ergo dispone domum tuam, et corripe populum tuum,
et consolare humiles eorum, et renuntia iam corruptelæ, 14 et dimitte abs te mortales cogitationes,
et proiice abs te pondera humana, et exue te iam infirmam naturam, et repone in unam partem
molestissima tibi cogitamenta, et festina transmigrare a temporibus his: 15 quæ enim vidisti
nunc contigisse mala, iterum horum deteriora facient: 16 quantum enim invalidum fiet sæculum
a senectute, tantum multiplicabuntur super inhabitantes mala. 17 Prolongavit enim se magis
veritas, et appropinquavit mendacium. Iam enim festinat venire, quam vidisti visionem.

Domum suam disponat, populum suum admoneat, ad mortem se præparet,

18 Et respondi, et dixi coram te Domine. 19 Ecce enim ego abibo, sicut præcepisti mihi,
et corripiam præsentem populum. Qui autem iterum nati fuerint, quis commonebit? 20 Positum
est ergo sæculum in tenebris, et qui inhabitant in eo sine lumine. 21 Quoniam lex tua incensa
est, propter quod nemo scit quæ a te facta sunt, vel quæ incipient opera. 22 Si enim inveni in te
gratiam, immitte in me Spiritum sanctum, et scribam omne quod factum est in sæculo ab ini-
tio, quæ erant in lege tua scripta ut possint homines invenire semitam, et qui voluerint vivere
in novissimis, vivant. 23 Et respondit ad me, et dixit: Vadens congrega populum, et dices ad
eos, ut non quærant te diebus quadraginta. 24 Tu autem præpara tibi buxos multos, et accipe
tecum Saream, Dabriam, Salemiam, Echanum, et Asiel, quinque hos qui parati sunt ad scribendum
velociter. 25 Et venias huc, et ego accendam in corde tuo lucernam intellectus, quæ non extinguetur
quoadusque finiantur quæ incipies scribere. 26 Et tunc perfectis quædam palam facies, quædam
sapientibus absconse trades. in crastinum enim hac hora incipies scribere.

multos libros conscribendos curet;

27 Et profectus sum, sicut mihi præcepit, et congregavi omnem populum, et dixi: 28 Audi
Israel verba hæc: 29 Peregrinati sunt patres nostri ab initio in Ægypto, et liberati sunt inde:
30 et acceperunt legem vitæ, quam non custodierunt, quam et vos post eos transgressi estis:
31 et data est vobis terra in sortem, et terra Sion, et patres vestri, et vos iniquitatem fecistis,
et non servastis vias quas præcepit vobis Altissimus: 32 et iustus iudex cum sit, abstulit a vobis
in tempore quod donaverat. 33 Et nunc vos hic estis, et fratres vestri introrsum vestrum sunt.
34 Si ergo imperaveritis sensui vestro, et erudieritis cor vestrum, vivi conservati eritis, et post
mortem misericordiam consequemini. 35 Iudicium enim post mortem veniet, quando iterum
reviviscemus: et tunc iustorum nomina parebunt, et impiorum facta ostendentur. 36 Ad me
igitur nemo accedat nunc, neque requirat me usque dies quadraginta.

populum admonet,

37 Et accepi quinque viros sicut mandavit mihi, et profecti sumus in campum, et mansimus
ibi. 38 Et factus sum in crastinum, et ecce vox vocavit me dicens: Esdra aperi os tuum, et
bibe quo te potavero. 39 Et aperui os meum, et ecce calix plenus porrigebatur mihi. Hoc
erat plenum sicut aqua: color autem eius ut ignis similis. 40 Et accepi, et bibi: et in eo cum
bibissem, cor meum cruciabatur intellectu, et in pectus meum increscebat sapientia. Nam
spiritus meus conservabatur memoria. 41 Et apertum est os meum, et non est clausum amplius.
42 Altissimus dedit intellectum quinque viris, et scripserunt quæ dicebantur excessiones noctis,
quas non sciebant. 43 Nocte autem manducabant panem, ego autem per diem loquebar, et per
noctem non tacebam. 44 Scripti sunt autem per quadraginta dies libri ducenti quattuor.

velociter scribentibus multos libros dictat,

45 Et factum est cum complevissent quadraginta dies, locutus est Altissimus, dicens:
Priora quæ scripsisti, in palam pone, et legant digni et indigni: 46 novissimos autem septuaginta

alios omnibus,

alios sapientibus tradit. conservabis, ut tradas eos sapientibus de populo tuo. 47 In his enim est vena intellectus, et sapientiæ fons, et scientiæ flumen. Et feci sic.

Addita contra gentes, 15, 1—16, 78.

1. Contra gentes in specie, 15, 1—63.

Contra Ægyptum, 15. 1 Ecce loquere in aures plebis meæ sermones prophetiæ, quos immisero in os tuum, dicit Dominus: 2 et fac ut in charta scribantur, quoniam fideles et veri sunt. 3 Ne timeas a cogitationibus adversum te, nec turbent te incredulitates dicentium. 4 Quoniam omnis incredulus in incredulitate sua morietur. 5 Ecce ego induco, dicit Dominus, super orbem terrarum mala, gladium, et famem, et mortem, et interitum: 6 propter quod superpolluit iniquitas omnem terram, et adimpleta sunt opera nociva illorum. 7 Propterea dicit Dominus: 8 Iam non silebo de impietatibus eorum quæ irreligiose agunt, nec sustinebo in his quæ inique exercent. ecce sanguis innoxius et iustus clamat ad me, et animæ iustorum clamant perseveranter. 9 Vindicans vindicabo illos, dicit Dominus, et accipiam omnem sanguinem innoxium ex illis ad me. 10 Ecce populus meus quasi grex ad occisionem ducitur, iam non patiar illum habitare in terra Ægypti: 11 sed educam eum in manu potenti et brachio excelso, et percutiam plaga sicut prius, et corrumpam omnem terram eius. 12 Lugebit Ægyptus, et fundamenta eius plaga verberata, et castigatione quas inducet ei Deus. 13 Lugebunt cultores operantes terram, quoniam deficient semina eorum ab uredine, et grandine, et a sidere terribili. 14 Væ sæculo, et qui habitant in eo: 15 quia appropinquavit gladius et contritio eorum, et exurget gens contra gentem ad pugnam, et romphæa in manibus eorum. 16 Erit enim inconstabilitio hominibus, et alii aliis invalescentes non curabunt regem suum, et principes viæ gestorum suorum in potentia sua. 17 Concupiscet enim homo in civitatem ire, et non poterit. 18 Propter superbiam enim eorum civitates turbabuntur, domus exterentur, homines metuent. 19 Non miserebitur homo proximum suum ad irritum faciendum domos eorum in gladium ad diripiendas substantias eorum propter famem panis et tribulationem multam.

contra Syros, 20 Ecce, ego convoco, dicit Deus, omnes reges terræ ad me verendum, qui sunt ab Oriente, et ab Austro, et ab Euro, et a Libano, ad convertendos in se, et reddere quæ dederunt illis: 21 sicut faciunt usque hodie electis meis, sic faciam et reddam in sinu eorum. Hæc dicit Dominus Deus. 22 Non parcet dextera mea super peccatores, nec cessabit romphæa super effundentes sanguinem innoxium super terram. 23 Exiit ignis ab ira eius et devoravit fundamenta terræ, et peccatores quasi stramen incensum. 24 Væ eis qui peccant, et non observant mandata mea, dicit Dominus. 25 non parcam illis. Discedite filii a potestate. Nolite contaminare sanctificationem meam, 26 quoniam novit Dominus omnes qui delinquunt in illum; propterea tradidit eos in mortem, et in occisionem. 27 Iam enim venerunt super orbem terrarum mala, et manebitis in illis. non enim liberabit vos Deus, propter quod peccastis in eum.

contra Assyrios, 28 Ecce visio horribilis, et facies illius ab oriente. 29 Et exient nationes draconum Arabum in curribus multis, et sicut flatus, eorum numerus feretur super terram, ut iam timeant et trepident omnes qui illos audient. 30 carmonii insanientes in ira, et exient ut apri de silva, et advenient virtute magna, et constabunt in pugnam cum illis, et vastabunt portionem terræ Assyriorum. 31 Et post hæc supervalescent dracones nativitatis suæ memores, et convertent se conspirantes in virtute magna ad persequendos eos. 32 Isti turbabuntur et silebunt in virtute illorum, et convertent pedes suos in fugam, 33 et a territorio Assyriorum subsessor obsidebit eos, et consumet unum ex illis, et erit timor et tremor in exercitu illorum, et contentio in reges ipsorum.

contra Babylonem, 34 Ecce nubes ab oriente, et septentrione usque ad meridianum, et facies earum horrida valde, plena iræ et procellæ, 35 et collident se invicem, et collident sidus copiosum super terram, et sidus illorum, et erit sanguis a gladio usque ad ventrem, 36 et fimus hominis usque ad substramen cameli, et erit timor et tremor multus super terram, 37 et horrebunt qui videbunt iram illam, et tremor apprehendet illos: et post hæc movebuntur nimbi copiosi 38 a meridiano et septentrione, et portio alia ab occidente: 39 et superinvalescent venti ab oriente, et recludent eam, et nubem quam suscitavit in ira, et sidus ad faciendam exterritationem ad orientalem ventum et occidentem violabitur: 40 et exaltabuntur nubes magnæ et validæ plenæ iræ, et sidus, ut exterreant omnem terram, et inhabitantes eam, et infundent super omnem locum altum et eminentem sidus terribile, 41 ignem et grandinem, et romphæas volantes, et aquas multas, ut etiam impleantur omnes campi, et omnes rivi plenitudine aquarum multarum. 42 et demolientur civitates, et muros, et montes, et colles, et ligna silvarum, et fœnum pratorum, et frumenta eorum. 43 Et transibunt constantes usque ad Babylonem, et exterent eam: 44 convenient ad ipsam, et circuibunt eam, et effundent sidus, et omnem iram super eam, et subibit pulvis et fumus usque in cælum, et omnes in circuitu lugebunt eam: 45 et qui sub ea remanserint, servient his qui exterruerunt.

contra Asiam. 46 Et tu Asia concors in spem Babylonis, et gloria personæ eius, 47 væ tibi misera propter quod assimilasti ei, et ornasti filias tuas in fornicatione, ad placendum et gloriandum in amatoribus tuis, qui tecum cupierunt semper fornicari. 48 Odibilem imitata es in omnibus operibus eius, et in adinventionibus eius: propterea dicit Deus, 49 Immittam tibi mala, viduitatem, paupertatem, et famem, et gladium, et pestem, ad devastandas domos tuas a violatione, et morte, et gloria virtutis tuæ. 50 Sicut flos siccabitur, cum exurget ardor qui emissus est super te, 51 infirmaberis ut paupercula plagata et castigata a mulieribus, ut non possint te suscipere potentes et amatores. 52 Numquid ego sic zelabor te, dicit Dominus, 53 nisi occidisses electos meos in

omni tempore, exaltans percussionem manuum, et dicens super mortem eorum, cum inebriata
esses, 54 Exorna speciem vultus tui? 55 Merces fornicationis tuæ in sinu tuo, propter hoc
redditionem accipies. 56 Sicut facies electis meis, dicit Dominus, sic faciet tibi Deus, et tradet
te in malum. 57 Et nati tui fame interient: et tu rhomphæa cades, et civitates tuæ conteren-
tur, et omnes tui in campo gladio cadent. 58 Et qui sunt in montibus, fame peribunt, et
manducabunt carnes suas, et sanguinem bibent a fame panis et siti aquæ. 59 Infelix per maria
venies, et rursum accipies mala. 60 Et in transitu allident civitatem occisam, et exterent
aliquam portionem terræ tuæ, et partem gloriæ tuæ exterminabunt, rursum revertentes ad Baby-
lonem subversam. 61 Et demolita eris illis pro stipula, et ipsi erunt tibi ignis: 62 et devorabunt
te, et civitates tuas, terram tuam et montes tuos, omnes silvas tuas et lignum fructiferum
igni comburent. 63 Filios tuos captivos ducent, et censum tuum in prædam habebunt, et
gloriam faciei tuæ exterminabunt.

2. Contra gentes in genere, 16, 1—78.

16. 1 Væ tibi Babylon et Asia, væ tibi Ægypte et Syria. 2 Præcingite vos saccis et Gentes
ciliciis, et plangite filios vestros, et dolete: quoniam appropinquavit contritio vestra. 3 Immissus ab iniquitatibus
est vobis gladius, et quis est qui avertat illum? 4 Immissus est in vobis ignis, et quis est suis non
qui extinguat illum? 5 Immissa sunt vobis mala, et quis est qui repellat ea? 6 Numquid repellet conversæ
aliquis leonem esurientem in silva, aut extinguet ignem in stipula, mox quando cœperit ardere? flagellabuntur,
7 Numquid repellet aliquis sagittam a sagittario forti missam? 8 Dominus fortis immittit mala,
et quis est qui repellat ea? 9 Exiit ignis ex iracundia eius, et quis est qui extinguat eum?
10 Coruscabit, et quis non timebit? Tonabit, et quis non pavebit? 11 Dominus comminabitur,
et quis non funditus conteretur a facie ipsius? 12 Terra tremuit et fundamenta eius, mare
fluctuat de profundo, et fluctus eius disturbabuntur, et pisces eius a facie Domini, et a gloria
virtutis eius: 13 quoniam fortis dextera eius quæ arcum tendit: sagittæ eius acutæ quæ ab ipso
mittuntur, non deficient, cum cœperint mitti in fines terræ. 14 Ecce mittuntur mala, et non
revertentur donec veniant super terram. 15 Ignis succenditur, et non extinguetur, donec con-
sumat fundamenta terræ. 16 Quemadmodum non redit sagitta missa a valido sagittario, sic
non revertentur mala quæ missa fuerint in terram. 17 Væ mihi væ mihi: quis me liberabit in
illis diebus? 18 Initium dolorum et multi gemitus, initium famis et multi interitus, initium bel-
lorum et formidabunt potestates, initium malorum et trepidabunt omnes. 19 In his quid faciam,
cum venerint mala? 20 Ecce fames et plaga, et tribulatio, et angustia missa sunt flagella in
emendatione, 21 et in his omnibus se non convertent ab iniquitatibus suis, neque flagellorum
memores erunt semper. 22 Ecce, erit annonæ vilitas super terram, sic ut putent sibi esse directam
pacem, et tunc germinabunt mala super terram, gladius, fames, et magna confusio. 23 A fame enim
plurimi qui inhabitant terram interient, et gladius perdet ceteros qui superaverint a fame, 24 et
mortui sicut stercora proiicientur, et non erit qui consoletur eos. Derelinquetur enim terra deserta,
et civitates eius deiicientur. 25 Non derelinquetur qui colat terram, et qui seminet eam. 26 Ligna
dabunt fructus, et quis vindemiabit illa? 27 Uva matura fiet, et quis calcabit illam? erit enim
locis magna desertio. 28 Cupiet enim homo hominem videre, vel vocem eius audire. 29 Relin-
quentur enim de civitate decem, et duo de agro qui absconderint se in densis nemoribus, et scis-
suris petrarum: 30 quemadmodum derelinquuntur in oliveto et singulis arboribus tres aut quat-
tuor olivæ. 31 aut sicut in vinea vindemiata racemi relinquuntur ab his qui diligenter vineam
scrutantur: 32 sic relinquentur in diebus illis tres aut quattuor ab scrutantibus domos eorum
in romphæa. 33 Et relinquetur terra deserta, et agri eius inveterabunt, et viæ eius, et omnes
semitæ eius germinabunt spinas, eo quod non transient homines per eam. 34 Lugebunt virgines
non habentes sponsos, lugebunt mulieres non habentes viros, lugebunt filiæ earum non haben-
tes adiutorium: 35 sponsi earum in bello consumentur, et viri earum in fame exterentur.

36 Audite vero ista, et cognoscite ea servi Domini. 37 Ecce verbum Domini, excipite illud: in populo
ne diis credatis de quibus dicit Dominus. 38 Ecce appropinquant mala, et non tardant. 39 Quem- Dei iustitia regnabit;
admodum prægnans cum parit in nono mense filium suum, appropinquante hora partus eius
ante horas duas vel tres, dolores circumeunt ventrem eius, et prodeunte infante de ventre non
tardabunt uno puncto: 40 sic non morabuntur mala ad prodeundum super terram, et sæculum
gemet, et dolores circumtenebunt illud. 41 Audite verbum, plebs mea: parate vos in pugnam,
et in malis sic estote, quasi advenæ terræ. 42 Qui vendit, quasi qui fugiat; et qui emit, quasi
qui perditurus. 43 Qui mercatur, quasi qui fructum non capiat: et qui ædificat, quasi non habi-
taturus. 44 Qui seminat, quasi qui non metet: sic et qui vineam putat, quasi non vindemiaturus.
45 Qui nubunt, sic quasi filios non facturi: et qui non nubunt, sic quasi vidui. 46 Propter quod
qui laborant, sine causa laborant: 47 Fructus enim illorum alienigenæ metent, et substantiam
illorum rapient, et domos evertent, et filios eorum captivabunt, quia in captivitate et fame ge-
nerant natos suos. 48 Et qui negotiantur in rapina, quantum diu exornant civitates et domos
suas, et possessiones et personas suas, 49 tanto magis adzelabor eos super peccata sua, dicit
Dominus: 50 Quomodo zelatur fornicaria mulierem idoneam et bonam valde, 51 sic zelabitur
iustitia iniquitatem cum exornat se, et accusat eam in facie, cum venerit qui defendat exquirentem
omne peccatum super terram. 52 Propterea nolite similari ei, nec operibus eius: 53 quoniam
adhuc pusillum, et tolletur iniquitas a terra, et iustitia regnabit in vos. 54 Non dicat peccator
se non peccasse: quoniam carbones ignis comburet super caput eius, qui dicit: Non peccavi
coram Domino Deo et gloria ipsius.

55 Ecce Dominus cognoscet omnia opera hominum, et adinventiones illorum, et cogitationes Deus omnia
illorum, et corda illorum. 56 Dixit enim: Fiat terra, et facta est: fiat cælum, et factum est. 57 Et cognoscit

in verbo illius stellæ fundatæ sunt, et novit numerum stellarum. 58 Qui scrutatur abyssum,
et thesauros illarum: qui mensus est mare, et conceptum eius. 59 Qui conclusit mare in medio
aquarum, et suspendit terram super aquas verbo suo. 60 Qui extendit cælum quasi cameram,
super aquas fundavit eum. 61 Qui posuit in deserto fontes aquarum, et super verticem montium
lacus ad emittendum flumina ab eminenti petra, ut potaret terram. 62 Qui finxit hominem,
et posuit cor suum in medio corporis, et misit ei spiritum, vitam et intellectum, 63 et spiramen
Dei omnipotentis qui fecit omnia, et scrutinat omnia absconsa in absconsis terræ. 64 Hic novit
adinventionem vestram, et quæ cogitatis in cordibus vestris, peccantes et volentes occultare peccata
vestra. 65 Propter quod Dominus scrutinando scrutinavit omnia opera vestra, et traducet vos
omnes, 66 et vos confusi eritis cum processerint peccata vestra coram hominibus, et iniquitates
erunt, quæ accusatores stabunt in die illo. 67 Quid facietis? aut quomodo abscondetis peccata
vestra coram Deo et angelis eius?

et electos suos de tribulationibus liberabit.

68 Ecce iudex Deus, timete eum. Desinite a peccatis vestris, et obliviscamini iniquitates
vestras iam agere eas in sempiterno, et Deus educet vos, et liberabit de omni tribulatione.
69 Ecce enim incenditur ardor super vos turbæ copiosæ, et rapient quosdam ex vobis, et ciba-
bunt idolis occisos: 70 et qui consenserint eis, erunt illis in derisum, et in improperium, et in
conculcationem. 71 erit enim locis locus, et in vicinas civitates exurrectio multa super timentes
Dominum. 72 Erunt quasi insani nemini parcentes, ad diripiendum et devastandum adhuc
timentes Dominum. 73 quia devastabunt et diripient substantias, et de domibus suis eos eiicient.
74 Tunc parebit probatio electorum meorum, ut aurum quod probatur ab igne. 75 Audite
dilecti mei, dicit Dominus: Ecce adsunt dies tribulationis, et de his liberabo vos. 76 Ne timeatis,
nec hæsitetis, quoniam Deus dux vester est. 77 Et qui servat mandata et præcepta mea, dicit
Dominus Deus ne præponderent vos peccata vestra, ne superelevent se iniquitates vestræ. 78 Væ
qui constringuntur a peccatis suis, et obteguntur ab iniquitatibus suis, quemadmodum ager
constringitur a silva, et spinis tegitur semita eius per quam non transit homo, et excluditur, et
mittitur ad devorationem ignis.

FINIS.

APPENDIX CRITICA.

DISCREPANTIA LECTIONUM CLEMENTINARUM ATQUE HEBRAICARUM ET GRÆCARUM AB ANGELO ROCCA NOTATA.

Notas criticas, quibus Rocca discrepantiam textus Latini, Hebraici ac Græci indicat, generatim ad verbum descripsi, sæpius tamen contraxi. Lectiones enim Patrum Latinorum, editionum Bibliæ privatarum, Bibliæ Sixtinæ, Breviarii Romani una cum explicationibus locorum quorumdam a Rocca propositis omittendas censui, quia ad hanc appendicem „lectionum Clementinarum atque Hebraicarum et Græcarum" non pertinent.

Notas igitur in angustum cogens nonnumquam ordinem verborum mutare vel etiam voculam addere debui, ut sententia Angeli Roccæ magis eluceret. Manifestos lapsus calami emendavi, orthographiam recentissimis grammaticis et lexicis in Germania vulgatis conformavi, quædam autem compendia scribendi retinui, quæ mox declarabuntur.

Congr. prior = Congregatio Sixtina; Congr. posterior = Congregatio Gregoriana, quæ etiam simpliciter Congr. citatur; Congr. utraque = prior ac posterior. Congregatio Sixtina lectiones Hebraicas et Græcas, Gregoriana vero Latinas præferre solet.

Gr. vel LXX in Antiquo Testamento Græcam versionem Alexandrinam significat, quam Toletus et Rocca secundum mendosam editionem Complutensem (et Antwerpiensem) citant, emendatam editionem Sixti V. consulto negligentes. Idcirco sæpe lectiones Græcas producunt, quas recentissimi editores versionis Alexandrinæ minus probabiles vel omnino falsas iudicant. Ego in sequentibus lectiones Alexandrinas Pentateuchi secundum Brooke and M^clean (The Old Testament in Greek. Cambridge 1906/11), reliquos autem libros secundum Swete (The Old Testament in Greek. Cambridge 1907/09) adduxi. De N. T. cf. pag. 1278.

Heb. idem est atque Hebraicus textus vel Hebræi. Citata mea ex editione a Kittel (Lipsiæ 1905/06) vulgata desumpsi.

Ms. = manuscriptum vel manuscripta, eaque Latina, nisi aliud adiungitur.

Lectiones Clementinæ ante punctum cum virgula, notæ criticæ Angeli Roccæ post illud positæ sunt. Ea omnia, quæ uncis includuntur, ego adieci.

GENESIS.

2, 23 Virago; Vira, non Virago dicenda est.

3, 20 Heva; Hava, non Heva dicenda est (Heb. Chavva, Gr. 4, 1 Heua).

8, 7 qui egrediebatur, et non revertebatur; Congregatio legit cum Græco et cum plurimis exemplaribus Latinis „non revertebatur". Heb. et quædam Ms. non legunt (scil. illud „non", quod tamen genuinum videtur, quia etiam in Syro et in inscriptionibus cuneatis habetur).

8, 21 et ait; ad eum (pæne omnia manuscripta Latina) Heb. habet, sed Gr. non item (Heb. et dixit Dominus in animo suo; Gr. et dixit Dominus Deus cogitans; ergo vertendum erat: et ait Dominus ad se).

9, 17 Hoc erit signum; in Heb. et Gr. nullum habetur verbum, supplendum autem: „est", Ms. habent: „erit".

10, 7 Filii Chus; „filii autem Chus" habent Heb. et Gr., non Ms.

13, 16 numerare poterit; Heb. (et Gr.) legit passive: numerari.

16, 1 non genuerat liberos; sibi (ei) habetur in Heb. et Gr., Congr. abstulit (sed reliquit „liberos", quod in Heb. et Gr. deest).

18, 25 iudicium hoc; „hoc“ non habent Heb. nec Gr. nec aliquot Ms.

18, 28 propter quadraginta quinque; in Heb. (et Gr.) et aliquot Ms. legitur: propter quinque.

21, 7 Quis auditurum crederet; debet legi: auditurus vel auditorum, non auditurum (Heb. et Gr.: quis dixisset Abrahæ; idcirco Vercellone „auditurum“ defendit. Vide pag. 1275).

22, 12 nunc cognovi; in Heb. et Gr.: quia nunc cognovi.

23, 13 circumstante plebe; in Heb. et Gr. legitur: circumstante populo terræ (Heb. in aures populi terræ; Gr. in aures coram omni populo terræ).

24, 63 procul; non habent Heb. nec Gr.

27, 27 agri pleni; in Heb. non legitur „pleni“.

28, 20 Deus; in Heb. et Gr.: Dominus Deus.

30, 25 patriam; in Heb. et Gr.: in locum meum.

31, 29 contra Iacob; in Heb. et Gr.: cum Iacob.

32, 1 Iacob quoque; in Heb. et Gr.: et Iacob.

37, 22 Non interficiatis; in Heb. et Gr.: Non interficiamus. — nec effundatis; in Heb. et Gr.: et dixit (eis) Ruben: ne effundatis sanguinem. Congregatio reliquit ut in textu dicitur.

37, 24 in cisternam veterem; in Heb. et Gr. in cisternam quæ erat vacua (Heb. in cisternam, cisterna autem erat vacua, non erat in ea aqua; plurima Ms. Gr. in cisternam, cisterna illa aquam non habebat; plurima Ms. Lat. „veterem“ tacent).

41, 20 prioribus; in Heb. et Gr.: primis bovibus.

48, 3 Et ingresso ad se ait; in Heb. et Gr.: Et dixit Iacob ad Ioseph.

EXODUS.

2, 25 et cognovit eos; in Heb.: et cognovit Deus, LXX et cognitus est ab eis.

9, 27 ego; prius (in Sixtina) legebatur: et ego, quod habent Heb. et Gr. (ego autem) et codices multi. Congr. abstulit (scil. „et“).

10, 5 operiat; Heb. et Gr. et codices in futuro. Congr. abstulit (scil. futurum).

15, 14 Ascenderunt; in Heb. et Gr.: audierunt. Lectio relicta est a Congr.

23, 3 in iudicio; Heb.: in negotio, in causa sua.

LEVITICUS.

1, 5 per; in Heb. et Gr.: super. Congr. reliquit (scil. „per“).

6, 9 ex eodem altari; in Heb. et Gr. legitur: in eodem altari.

19, 32 Dominum Deum; „Dominum“ non habetur in Heb. nec Gr. nec in Ms.

26, 45 et filios; in Heb. et Gr. (et Sixtina): et inter filios. Congr. abstulit (scil. „inter“).

NUMERI.

8, 2 candelabrum in australi parte erigatur. Hoc igitur præcipe ut lucernæ contra boream e regione respiciant ad mensam panum propositionis; non habentur in Heb. nec in Gr. nec in quibusdam Ms. (et quidem antiquioribus).

13, 5 Zechur; in Heb. et Gr. scribitur cum a (Zacchur).

20, 6 clamaveruntque ad Dominum, atque dixerunt: Domine Deus audi clamorem huius populi, et aperi eis thesaurum tuum fontem aquæ vivæ, ut satiati cesset murmuratio eorum; non habentur in Heb. nec Gr. (nec in Ms. antiquissimis), ideo Congr. prior non legit, posterior Congr. reliquit.

24, 22 Cin; in Heb. et Ms.: Cain, Congr. posterior reliquit (scil. Cin), prior legit Cain.

25, 12 ad eum; in Heb. et Gr. non habetur.

29, 11 et holocaustum sempiternum, cum sacrificio et libaminibus eorum; in Heb. et Gr. aliter habetur (textum Heb. recentiores vertunt: et holocausto sempiterno et ferto eius et libaminibus eorum).

34, 11 fontem Daphnim; in Heb. (et Gr.) non habetur nomen fontis hoc, posterior Congr. retinuit quod communiter legitur.

DEUTERONOMIUM.

1, 26 Dei nostri; Heb. legunt: vestri, Congr. utraque reliquit (scil. nostri, ut Gr. legit).

6, 3 quæ præcepit tibi Dominus; non habentur in Heb. Gr. (et Ms. antiquioribus), Congr. reliquit.

6, 13 ipsi soli servies; „soli“ in Heb. et Gr. (et antiquioribus Ms.) non legitur (neque in 10, 20).

12, 15 sive immundum fuerit, hoc est, maculatum et debile: sive mundum, hoc est, integrum et sine macula, quod offerri licet, sicut capream et cervum, comedes; in Heb. et Gr. sic habentur: sive immundus fuerit, sive mundus, sicut capream et cervum comedes. Cetera intermedia non leguntur, utraque Congr. reliquit (Heb. recentiores vertunt: immundus et mundus comedet inde sicut de caprea et cervo).

15, 4 Deus tuus; non habentur in Heb. (et aliquot Ms., sed habentur in Samaritano, Græco et Syro).

16, 21s. Non plantabis lucum, et omnem arborem iuxta altare Domini Dei tui. Nec facies tibi, neque constitues statuam; in Heb. et Gr. sic hæc dividuntur: arborem iuxta altare Domini non facies tibi. Non constitues tibi statuam (Heb. vertatur: non eriges tibi simulacrum ex quocumque ligno iuxta altare Domini Dei tui, quod facies tibi. Neque constitues tibi statuam).

18, 1 cum reliquo Israel; in Heb. et Gr. non habetur „reliquo“.

20, 1 equitatus et currus; in Heb. equum et currum, apud LXX equum et ascensorem.

21, 6 Et venient; non habentur in Heb. et Gr. (ubi „lavabunt manus“ prædicatum unicum est).

25, 3 abeat; in Heb. et Gr. vilescat.

31, 6 ad conspectum; in Heb. et Gr. a conspectu seu præ conspectu.

31, 23 Dominus; in Heb. (et Gr.) non legitur.

32, 21 in eo, qui non erat Deus; in Heb. et Gr. „in non Deo“.

32, 30 persequatur . . . fugent; in Heb. et Gr. persequetur . . . fugabunt.

32, 42 de cruore occisorum, de captivitate, nudati inimicorum capitis; in Heb. legitur sic: et captivitatem a capite nudationum inimici (recentiores cum LXX vertunt: de sanguine occisorum et captivorum, de capite ducum inimici).

IOSUE.

3, 16 Adom; Heb. et Gr. Adam (LXX aliter vertunt).

8, 29 Præcepitque; Heb. et Gr. addunt: Iosue. Congr. utraque abstulit (ideo in prima editione omissum, sed in correctorio atque in secunda et tertia editione additum est.)

9, 6 ad eos; Heb. et Gr. legunt: ad Heveum (at Gr. Horræum).

11, 9 combussit; Heb. et Gr. addunt: igni. Congr. utraque abstulit (ideo in prima editione omissum, sed in correctorio atque in secunda et tertia editione additum est).

11, 19 quæ se traderet filiis Israel; in Heb. (ad litteram) sic habetur: quæ pacem haberet (faceret) cum filiis Israel.

15, 18 suasa est a viro suo; Heb. et Gr. consuluit ei (Heb. incitavit eum).

21, 4 de tribubus Iuda, et Simeon, et Beniamin; in Heb. et Gr. repetitur sic: de tribu Iuda, et de tribu Simeon, et de tribu Beniamin.

IUDICUM.

7, 23 Bethsetta; in Heb. et Gr. Bethasetta, in Heb. cum unico t, Græce cum duplici (Heb. Beth Haššitta, Gr. Bethseedta reapse legitur).

9, 7 ita audiat; in Heb. et Gr.: et audiat.

14, 11 ut essent; Heb. et Gr.: et erant.

16, 9 filum de stuppæ tortum putamine; in Heb. et Gr.: filum stuppæ.

RUTH.

2, 9 meis; non habet Heb. nec Gr.

4, 8 Dixit ergo propinquo suo Booz: Tolle calceamentum tuum. Quod statim solvit de pede suo; in Heb. et Gr. habentur verba multum dissimilia. (In Heb.

et similiter in Gr. legitur: Et dixit consanguineus ad Boas: Eme tibi. Et exuit calceamentum suum. — Vercellone censet, Hieronymum vertisse: „Dixit ergo propinquus Booz: Tolle (nempe, sume tibi, aufer, accipe) calceamentum; quod statim solvit de pede suo", ut prior Congr. correxit, et præsentem lectionem Vulgatæ librariis indoctis aut imprudentibus criticis deberi).

SAMUELIS I.

1, 24 tribus modiis; Heb. et Gr. legunt: uno modio (vel accuratius: uno epha = tribus satis).

2, 29 abiecistis; in Heb. futurum est (hic = præsens).

3, 2 s. nec poterat videre: lucerna Dei antequam extingueretur, Samuel dormiebat in templo Domini; in Heb. sic: nec poterat videre. Et lucerna Dei nondum erat extincta, et Samuel dormiebat in templo Domini.

4, 1 Et factum est in diebus illis, convenerunt Philisthiim in pugnam; hæc verba non habentur in Heb., prior Congr. abstulit: at sunt apud LXX, Congr. posterior retinuit (recentiores plures textum Heb. iuxta LXX emendandum censent).

5, 9 Inieruntque Gethæi consilium, et fecerunt sibi sedes pelliceas; non habentur in Heb. (neque in originali Hieronymi versione).

7, 3 Baalim et Astaroth; Baalim non habetur in Heb.: in Gr. non habetur hoc loco Baalim, nec Astaroth (LXX legerunt Astaroth, sed verterunt: lucos).

8, 18 quia petistis vobis regem; hæc particula non habetur in Heb. nec Gr.: prior Congr. abstulit, posterior reliquit (in Gr. particula reapse legitur).

9, 25 et locutus est cum Saule in solario: stravitque Saul in solario; „stravitque" non habentur in Heb., tamen habentur in LXX: prior Congr. abstulit, posterior reliquit (Heb. et locutus est cum Saule super tecto; Gr. et straverunt Sauli super tecto; in Vulg. ambæ lectiones coniunguntur. Recentiores textum Heb. iuxta LXX emendandum iudicant).

10, 1 et liberabis populum suum de manibus inimicorum eius, qui in circuitu eius sunt. Et hoc tibi signum, quia unxit te Deus in principem; hæc non habentur in Heb. et Gr.: prior Congr. repulit, posterior retinuit (in Gr. hæ sententiæ leguntur, textum Heb. recentiores iuxta LXX emendant).

10, 10 Domini; Heb. et Gr. Dei.

11, 1 Et factum est quasi post mensem; non habentur Heb. et Gr.: prior Congr. abstulit, posterior reliquit (in Gr. habentur; in Heb. recentiores ultima verba 10, 27 vajehi k^{e}machariš = et erat quasi surdus, ad 11, 1 trahunt et scribunt, vajehi k^{e}mechodeš = et factum est quasi post mensem).

11, 4 audiente populo; Heb. et Gr. in auribus populi.

12, 23 a me hoc peccatum in Dominum; in Heb. et Gr. habetur: a me a peccando Domino, seu peccare Domino.

13, 7 in Terram; Heb. non legunt „in" (sed habent accusativum loci, ergo LXX et Vulg. recte vertunt „in").

13, 15 Et reliqui populi ascenderunt post Saul obviam populo, qui expugnabat eos venientes de Galgala in Gabaa, in colle Beniamin; hæc non habentur in Heb. et Gr.: prior Congr. abstulit, posterior reliquit (habentur apud LXX, iuxta quos plerique recentiores textum Heb. emendant).

14, 22 Et erant cum Saul, quasi decem millia virorum; non habentur in Heb., habentur in Gr. in versu sequenti: prior Congr. abstulit, posterior reliquit (plerique recentiores ista verba textui Heb. in Ÿ. 24 addunt).

14, 37 Dominum; Heb. et Gr. „Deum": reliquit Congr. posterior „Dominum", tamen vere legendum est „Deum".

14, 41 quid est quod non responderis servo tuo hodie? Si in me, aut in Ionatha filio meo est iniquitas hæc, da ostensionem: aut si hæc iniquitas est in populo tuo, da sanctitatem; hæc Heb. et Gr. non habentur: prior Congr. abstulit, posterior reliquit (apud LXX reapse habentur et quidem uberiora; ea textui Heb. plerique recentiores inserunt).

15, 12 s. et Saul offerebat holocaustum Domino de initiis prædarum, quæ attulerat ex Amalec. Et cum venisset Samuel ad Saul; hæc non habent Heb. nec aliquot Ms. Gr.: prior Congr. abstulit, posterior reliquit (in Gr. reapse habentur).

16, 16. 23 Domini; Heb. Gr. Dei (in Gr. nec Domini nec Dei).

17, 12 de quo supra dictum est; non habent Heb. Gr., tamen habent omnes codices Latini.

17, 36 Nunc vadam, et auferam opprobrium populi: quoniam quis est iste Philisthæus incircumcisus; non habentur in Heb. nec Gr. et aliquot Ms. (in Gr. reapse habentur).

17, 49 circumducens; non habetur in Heb. et Gr. et aliquot Ms., Congr. posterior retinuit, prior abstulit.

19, 21 Et iratus iracundia Saul; non habentur in Heb. et aliquot Ms., tamen habent LXX. Congr. posterior retinuit, prior abstulit.

20, 15 auferat Ionathan de domo sua, et requirat Dominus de manu inimicorum David; non habentur in Heb. et aliquot Ms., tamen sunt apud LXX, posterior Congr. retinuit (at in LXX totus Ỳ. 16 Clementinæ deest ut in Heb. Recentiores quidam versum 16 Heb. iuxta LXX sic emendant: non auferatur nomen Ionathæ de domo David, et requirat Dominus de manu inimicorum David).

20, 22 vade in pace; „in pace" non habentur in Heb. Gr. et aliquot Ms., Congr. posterior retinuit, prior abstulit.

22, 9 sacerdotem; non habent Heb. nec aliquot Ms., prior Congr. abstulit: tamen habetur apud LXX et Ms., posterior Congr. retinuit.

22, 22 patris; in Heb. et Gr. et in Ms.: „domus patris": neutra Congr. legit (scil. domus).

23, 14 in monte opaco; non habent Heb. Gr., posterior Congr. non abstulit (LXX habent: in terra arida).

26, 4 illuc; non habent Heb. et aliquot Ms. (LXX vertunt: ex Ceeila).

26, 5 clam; non habent Heb., habent tamen LXX: prior Congr. abstulit, quia non est in aliquot Ms., posterior reliquit.

26, 21 apparet enim quod stulte egerim; „enim" non est in Heb. et Gr. et Ms. Congr. posterior retinuit (Heb. ecce stulte egi; Gr. stulte egi).

26, 22 pueris regis; „regis" nec in Heb. nec in Gr. habetur nec in Ms.

30, 8 Dominus; non habent Heb. nec Ms., tamen est Gr. (neque LXX habent) Congregatio.

30, 15 Et iuravit ei David; non sunt in Heb., tamen sunt apud LXX: Congr. posterior reliquit, prior abstulit (neque apud LXX sunt).

31, 5 suum; 2 Ms. nec Heb. legunt, sunt tamen apud LXX: Congr. posterior reliquit (Heb. quoque legunt).

31, 12 veneruntque Iabes Galaad; Heb. Gr. Ms. legunt: (et) venerunt in Iabes (sine „Galaad"; LXX non „venerunt" sed „tulerunt" vertunt).

SAMUELIS II.

1, 26 Sicut mater unicum amat filium suum, ita ego te diligebam; in Heb. et Gr. et in uno Ms. non habentur. Congr. prior expunxit, posterior recepit (teste Vercellone etiam prior Congr. verba illa intacta dimisit).

2, 27 si locutus fuisses, mane recessisset populus persequens fratrem suum; sententia hæc multo aliter habetur in Heb. et Gr., utraque Congr. nihil notavit in hoc loco (Heb. et Gr. nisi locutus esses, etc.: ergo per totam noctem pugnatum esset).

3, 25 ad te; Heb. non habent nec Gr. nec Ms.

3, 32 David; Heb. et Gr. et Ms. non habent.

4, 1 Isboseth; non habent Heb., tamen legunt LXX (Memphibosthe; recentiores textui Heb. inserunt: Išbaʿal).

4, 5 Et ostiaria domus purgans triticum, obdormivit; non habet Heb., tamen habent LXX: prior Congr. abstulit, posterior retinuit (recentiores textum Heb. iuxta LXX emendant).

4, 6 latenter; non habet Heb., habetur apud LXX non quidem adverbium, sed verbum „latuerunt": prior Congr. abstulit, posterior retinuit (de textu huius ac sequentis Ẏ. commentarios videas).

5, 8 abstulisset; non habent Heb. Gr. et aliquot Ms.: prior Congr. expunxit, posterior retinuit.

5, 23 Si ascendam contra Philisthæos, et tradas eos in manus meas; non habent Heb. Gr. et aliquot Ms.: prior Congr. expunxit, posterior retinuit. — contra eos; non habent Heb. nec aliquot Ms., prior Congr. expunxit: apud LXX legitur „in occursum eorum", posterior Congr. retinuit (recentiores quidam textum Heb. iuxta LXX emendant).

6, 6 calcitrabant; nec in Heb. nec in Gr. est, tamen omnes codices Latini legunt: posterior Congr. retinuit (Heb. šamᵉtu iuxta Gesenium = inclinaverunt vel cum impetu ruerunt vel se excusserunt; Vulg.: calcitrabant boves, et declinaverunt eam; similiter LXX duobus verbis verbum Heb. reddunt).

6, 12 et erant cum David septem chori, et victima vituli; hæc verba non habent Heb. et aliquot Ms., sunt tamen apud LXX: prior Congr. expunxit, posterior retinuit.

8, 10 vasa aurea, et vasa argentea; in Heb. et Gr. et quibusdam Ms. prius dicitur „vasa argentea", et postea „aurea".

10, 19 expaverunt et fugerunt quinquaginta et octo millia coram Israel; ista non habentur in Heb. et Gr. (et antiquioribus Ms.): prior Congr. expulit, posterior retinuit.

11, 21 Ierobaal; „Ierobeseth" Congr. prior, quia sic in Heb. ac LXX (Heb. Ierubbeseth, pro quo recentiores Ierubbaʿal legunt; LXX Ieroboam vertunt).

13, 21 et noluit contristare spiritum Amnon filii sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei; non habentur in Heb. et Gr. et multis Ms.: posterior Congr. retinuit, prior expunxit (in Gr. reapse habentur; textui Heb. recentiores ista verba addunt).

13, 27 Feceratque Absalom convivium quasi convivium regis; non habent (Heb.) Gr.: posterior Congr. reliquit, prior expunxit (Gr. reapse habet; textui Heb. recentiores ista verba addunt).

14, 30 Et venientes servi Ioab, scissis vestibus, dixerunt: Succenderunt servi Absalom partem agri igni; non habentur in Heb. Gr. At vero sunt aliquot Græci codices qui ea legunt, similiter Ms.: prior Congr. expunxit, posterior retinuit (in Gr. habentur, at in Heb. et pluribus Ms. desunt).

15, 2 iuxta introitum portæ; in Heb. iuxta locum viæ portæ, in Gr. in via portæ, Ms. legunt ut in textu: quam lectionem utraque Congr. probavit (in Heb. et Gr. ad manum viæ portæ = iuxta viam quæ ad portam ducit).

15, 7. 9 David; non legitur apud Heb. et Gr. et aliquot Ms.: posterior Congr. non expunxit.

15, 18 pugnatores validi; non legunt Heb. Gr. 3 Ms.: posterior Congr. reliquit, prior expunxit (textus Gr. multo uberior est quam Heb. et Lat. et ista verba continet).

15, 20 revertere, et reduc tecum fratres tuos, et Dominus faciet tecum misericordiam, et veritatem, quia ostendisti gratiam et fidem; „quia ostendisti gratiam et fidem" non est in Heb. Gr.: prior Congr. expunxit, posterior retinuit (Heb. revertere et reduc fratres tuos; tecum misericordia et veritas seu fidelitas. LXX revertere et reduc fratres tuos tecum, et Dominus faciet tecum misericordiam et veritatem; iuxta LXX recentiores textum Heb. emendant).

15, 24 sacerdos; non legunt Heb. Gr. aliquot Ms.

15, 36 Sunt autem cum eis; „autem" in Heb. et Gr. non est (Heb. et Gr. Ecce sunt ibi cum eis).

16, 15 populus eius; Heb. Gr. populus virorum Israel (Gr. vir Israel = viri Israel; in Heb. recentiores delent „populus", ita ut Heb. cum Gr. conveniat).

17, 3 quomodo unus homo reverti solet; in Gr. est „sicut sponsa revertitur ad sponsum", in Heb. legitur „cum reversus fuerit omnis homo, populus erit in

pace" (Gr. „quomodo revertitur sponsa ad virum suum; tantummodo animam unius viri tu quæris, et omni populo erit in pace." Heb. textum ad litteram vertunt: „sicut revertitur omne; vir quem tu quæris; omnis populus erit salvus", atque iuxta LXX emendant. In Vulg. pars altera sic legitur: „unum enim virum tu quæris: et omnis populus erit in pace").

20, 5 rex; in Heb. et aliquot Ms. non legitur, prior Congr. expunxit, LXX legunt: David loco illius rex (reapse LXX cum Heb. conveniunt).

20, 23 Fuit ergo; Heb. Gr. Ms. fuit autem (Et fuit).

21, 4 sed; non legunt Heb. et Gr. 1 Ms. ac prior Congr.: tamen legunt omnes codices impressi et Ms., posterior Congr. reliquit.

21, 18 de genere gigantum; in Heb. (et Gr.) non legitur: ponitur tamquam explicatio prioris: „de stirpe arapha".

22, 3 Deus fortis meus; in Heb. et Gr. et quodam Ms. Deus meus, fortis meus (LXX Deus meus tutor meus erit; Heb. Deus refugii mei: at recentiores textum Heb. iuxta LXX legunt).

22, 10 Inclinavit; Heb. Gr. Et inclinavit: at non legitur in Ms. et a priore Congr., legendum tamen est.

22, 17 et extraxit; non legunt „et" Heb. Gr. Ms. Congr.

REGUM I.

2, 4 vias suas; sic in Gr., at in Heb. (et Gr. reapse et pluribus Ms.) viam suam: prior Congr. sic legit (posterior Congr. et prima editio Clementinæ cum aliis Ms. ac Sixtina habent: vias meas, quæ lectio in correctorio et sequentibus editionibus mutata est).

2, 9 ut scias; Heb. Gr. 6 Ms. et prior Congr.: et scies.

2, 28 post Salomonem; in Heb. „Absalom", at in nullo exemplari habetur Lat. aut Gr. sed „Salomonem" (reapse LXX et 2 antiquissima Ms. Lat. habent „Absalom", sicque prior Congr. legit. Rocca falso ad „Ioab" hæc notavit).

3, 11 Dominus; Heb. Deus.

3, 14 pater tuus; Heb. Gr. Ms. et prior Congr.: pater tuus David (Heb. et Gr. David pater tuus).

3, 20 intempestæ noctis silentio; Heb. et Gr. media nocte.

5, 6 servi tui; non legunt Heb. Gr. aliquot Ms.: prior Congr. expunxit.

8, 1 Tunc congregati sunt . . . ad regem Salomonem; in Heb. Gr. sic legunt: tunc congregavit rex Salomon (aliquot Ms. et Congr. prior: tunc congregavit).

8, 15 Salomon; non habent Heb. Gr. aliquot Ms. prior Congr.

8, 26 Domine Deus; „Domine" non legunt Heb. aliquot Ms. prior Congr. (recentiores textui Heb. nomen „Domine" inserunt).

9, 14 Salomonem; non habent Heb. et aliquot Ms. et prior Congr., tamen legunt LXX.

9, 24 Salomon; non habent Heb. Gr. Ms. prior Congr.

10, 2 regem; non habent Heb. Ms. prior Congr., habent tamen LXX (non habent LXX, sed habent quædam Ms. Heb.)

10, 15 „excepto eo, quod afferebant viri, qui super vectigalia erant, et negotiatores, universique scruta vendentes, et omnes reges Arabiæ, ducesque terræ". Toletus et Rocca notant, vocabulum Heb. rochelim negotiatores simpliciter vel „scruta vendentes", i. e. negotiatores rerum vilium, vel aromatarios seu pigmentarios significare posse et in hoc loco magis quadrare significationem pigmentariorum vel aromatariorum. Cui notæ alias differentias textuum subiungimus. LXX vertunt: „præter tributa subiectorum mercatorum et omnium regum transfluminalium et satrapum terræ"; in Heb. legimus: „præter viros circuitorum et negotiationem mercatorum et omnes reges occasus et præfectos terræ". Hunc textum recentiores corruptum dicunt, sed varie emendant.

11, 38 David domum; Heb. Gr. Ms. prior Congr. non legunt „domum".

11, 41 verborum dierum Salomonis; „dierum" Heb. non legunt, at LXX et Ms. legunt: prior Congr. abstulit, non posterior (LXX reapse non legunt).

12, 16 Vade; Heb. 3 Ms. et prior Congr. non legunt, tamen legunt LXX.

13, 11 venerunt filii sui, et narraverunt; sic LXX et utraque Congr., at Heb. et 10 Ms. legunt: venit filius suus et narravit (recentiores textum Heb. iuxta LXX emendant).

13, 23 stravit asinum suum prophetæ; Heb. Gr. Ms. prior Congr. non legunt „suum".

13, 30 Heu heu; nec Heb. nec Gr. nec prior Congr. legunt alterum „heu."

16, 7 hoc est, Iehu filium Hanani, prophetam; hæc Heb. Gr. et aliquot Ms. non habent: prior (ac posterior) Congr. expunxit (antiquiores et recentiores istud additamentum spurium atque falsum declarant, quod neque in originali Hieronymi versione invenitur).

16, 18 succendit se cum domo regia; Heb. Gr. succendit secum domum regiam: prior Congr. hanc lectionem amplexa est (Heb. combussit super se domum regis igne; Gr. combussit rex super se domum regis).

17, 17 post hæc; Heb. post verba hæc: sic prior Congr. legit.

17, 19 Elias; Heb. aliquot Ms. et prior Congr. non legunt.

18, 24 Domini mei; Heb. non legunt „mei": prior Congr. expunxit.

19, 5 ecce Angelus Domini tetigit; „Domini" non legunt Heb. Gr. 3 Ms. prior Congr. (in Gr. ecce quidam tetigit).

19, 19 iugis boum; non habent Heb. et aliquot Ms., tamen habent Gr.: prior Congr. expunxit (Heb. invenit Elisæum filium Saphat, et ipse arans erat; duodecim iuga ante eum erant, et ipse in duodecimo erat; Gr. invenit Elisæum filium Saphat, et ipse arabat cum bobus; duodecim iuga ante eum erant, et ipse in duodecim erat; Vulg. reperit Eliseum filium Saphat, arantem in duodecim iugis boum, et ipse in duodecim iugis boum arantibus unus erat).

20, 12 Benadad; non legunt Heb. Gr. aliquot Ms.: prior Congr. expunxit.

20, 24 Amove reges singulos ab exercitu tuo; Heb. Amove reges quemque e loco suo, Gr. amove reges unumquemque in locum suum.

20, 28 unus; non legunt Heb. (et Gr.) 1 Ms. et prior Congr.

20, 33 ad me; non legunt Heb. Gr. aliquot Ms. et prior Congr.

21, 1 tempore illo; non legunt Heb. Gr. et prior Congr.

21, 6 meliorem; non legunt Heb. Gr. 4 Ms. et prior Congr. (at LXX habent „aliam").

21, 20 inimicum tibi; in Heb. Gr. et 4 Ms. inimice mi.

21, 28 dicens; in Heb. dicendo, in Gr. et dixit.

22, 5 populus meus, et populus tuus unum sunt: et equites mei, equites tui; sic utraque Congr. legit, at in Heb. Gr. 2 Ms. sicut populus meus, et populus tuus, et sicut equi mei, ita et equi tui (sicut populus meus ita populus tuus, sicut equi mei ita equi tui).

22, 6 eam; non habent Heb. Gr. aliquot Ms. et prior Congr.

REGUM II.

1, 12 Descendit ergo ignis; „Dei" addunt Heb. Ms. et prior Congr., sed Gr. non habet (neque 11 Ms. Heb.)

1, 17 Mortuus est ergo; in Heb. et Gr. Et mortuus est.

2, 14 et non sunt divisæ; Heb. non legunt, at vero Gr.: prior Congr. expunxit, non posterior (neque Gr. habent hoc additamentum).

2, 18 Nolite mittere; septem Ms. et prior Congr. legunt: Nolite ire, Heb. et Gr. habent: Ne eatis.

3, 7 contra eum; in Heb. Gr. et quodam Ms. legitur: contra Moab, sic prior Congr.

3, 12 rex Iuda; Heb. et aliqua Ms. non legunt, habent tamen Gr.: prior Congr. expunxit, non posterior.

3, 14 ad eum; non habent Heb. Gr. aliqua Ms. et prior Congr., tamen legit posterior Congr.

4, 4 tuum; non habent Heb. Gr. Ms. et prior Congr.

4, 10 ei cœnaculum; „ei" non legunt Heb. et prior Congr., tamen legunt LXX.

4, 19 Caput meum doleo, caput meum doleo; in Heb. et Gr. et 3 Ms. legitur tantum: Caput meum, caput meum, sicque prior Congr.

4, 23 Vadam; Heb. Gr. et prior Congr.: Vale (Heb. et Gr. ad litteram: „pax", quam vocem recentiores vertunt: „bene habet" vel „ne impedias").

4, 41 Cumque tulissent; non habent Heb. Gr. aliquot Ms. et prior Congr.

5, 22 ad te; non habent Heb. Gr. aliquot Ms. et prior Congr.

6, 26 quædam; Heb. Gr. aliquot Ms. et prior Congr. non legunt.

8, 10 Sanaberis; in Heb. Non sanaberis (k^ethîbh: dic, non vivendo vives; k^erê: dic ei, vivendo vives. Hanc alteram lectionem antiquiores ac recentiores præferunt).

8, 25 Ochozias; Heb. quædam Ms. et prior Congr. Achazias (Heb. Achasiahu).

8, 29 Ramoth; Heb. Ramah (Rama), prior Congr. Rama, Gr. Ramath (Rhemmoth). — ibi; Heb. Gr. ipse.

9, 27 Etiam hunc percutite in curru suo. Et percusserunt eum; non legunt „Et percusserunt eum" Heb. Gr. et prior Congr. (Heb. „Etiam hunc percutite in curru suo"; Gr. „Etiam hunc. Et percussit eum in curru." Recentiores textum Heb. et Gr. iuxta Vulg. emendandum censent). — Gaver; in Heb. et Gr. Gur (LXX Gai).

10, 5 præpositi . . . præfecti; in Heb. sunt in singulari numero „præpositus . . . præfectus", apud LXX in plurali: prior Congr. priorem lectionem cum quodam Ms., posterior posteriorem cum plurimis Ms. secuta est.

13, 24 Mortuus est autem; Heb. Gr. Et mortuus est.

15, 12 sedebunt; „tibi" addunt Heb. Gr., omittit utraque Congr. (prior „de te" admittit).

15, 29 et universam; „et" non legunt Heb. Gr. nec prior Congr. (Rocca falso ad primum „et" notavit).

17, 9 offenderunt . . . verbis non rectis Dominum; 4 Ms. legunt „irritaverunt", aliqua Ms. et prior Congr. habent „operuerunt". Heb. verbum significat „operire, occulte detrahere"; LXX legunt „induti sunt;" posterior Congr. ut in textu (Heb. textum Gesenius vertit: „perfide egerunt . . . res, quæ non recte erant, in Iehovam").

17, 22 et non; „et" non habent Heb. Gr. et prior (ac posterior) Congr.

18, 27 dicens; non habent Heb. Gr. et prior Congr. — potius; non habent Heb. Gr. et prior Congr.

20, 14 ad me; non legunt Heb. et quoddam Ms. et prior Congr., legunt tamen LXX et plurima Ms. (etiam 26 Heb.)

22, 3 Aslia; sic Ms. et utraque Congr., quod accedit Heb. verbo ('Asaliahu), in Gr. autem „Esseliæ" (Eliæ).

22, 4 ianitores templi; Heb. et Gr. legunt: liminis custodes (custodes liminis).

22, 5 per præpositos domus; Heb. Gr. Ms. et prior Congr. per præpositos in domo (at k^erê „in" omittit).

22, 6 templum Domini; „Domini" non legunt Heb. Gr. aliquot Ms. et prior Congr.

24, 11 cum servis suis ut oppugnarent eam; in Heb. et Gr. legitur: „cum servi eius oppugnarent eam." Utraque Congr. non mutavit (prior Congr. lectionem Heb. et Gr. probavit).

25, 14 et mortariola; non habent Heb. et prior Congr., habent tamen Gr. et plurima Ms. et posterior Congr.

PARALIPOMENON I.

1, 13 s. Hethæum quoque, et Iebusæum; Heb. Gr. et Ms. quædam et prior Congr. sic habent: et Heth, Iebuseum quoque (Heb. et Cheth et Iebusæum, Gr. et Chettæum et Iebusæum), posterior Congr. legit ut in textu.

1, 32 Filii autem Dadan: Assurim, et Latussim, et Laomim; non habent Heb. Gr. et duodecim Ms.: prior Congr. expunxit, sed posterior retinuit.

4, 22 Et qui stare fecit Solem; sic legit Hieronymus. At Heb. et Gr. non legunt, sed in Heb. habetur Iochim, in Gr. Ioachim, sed illud „a“ superfluum est. Sæpe vulgatus vertit nomina propria quasi communia iuxta significationem (Heb. Iokim, Gr. Ioakim).

14, 10 Dominum; Heb. Gr. Deum.

21, 12 pestilentiam; LXX mortem, Heb. pestem.

29, 8 thesauros; Heb. thesaurum, Gr. ut in textu.

PARALIPOMENON II.

1, 10 ut ingrediar et egrediar coram populo tuo; Heb. et Gr. et quædam Ms. ac prior Congr. sic legit: ut egrediar coram populo tuo et ingrediar (Heb. Gr. non „tuo“ sed „hoc“).

2, 13 Hiram, patrem meum; sic habent omnes codices Latini, at in Gr. legitur „servum meum“, in Heb. est ambiguum: aut „patrem meum“ aut „patris mei“. Si legamus ut in textu, non dicitur pater propter generationem, sed propter ætatem, aut aliis causis, quas notant expositores (probabilior textus Gr. est „patrem meum“. Verba Heb. „Churam abi“ alii vertunt „Churam patrem meum“ i. e. summum consiliarium et amicum, quem wesirum hodie appellant orientales, cf. Gn. 45, 8; alii „Churam Abi“ nomen proprium declarant).

6, 16 vias suas; sic Ms. utraque Congr., Heb. Gr. viam suam.

8, 11 rex; non legunt Heb. Gr. 6 Ms.

11, 12 fecit armamentarium scutorum et hastarum; loco huius in Heb. et Gr. legitur „scuta et astas“: refertur ad verbum (in ℣. 11) præcedens „posuit“. Codices vero Latini omnes ut in textu, legunt tamen multi in plurali „armamentaria“.

11, 22 super omnes fratres; „omnes“ non habent Heb. Gr., est tamen in Latinis codicibus et in illis subintelligitur (Rocca falso ad ℣. 23 hanc notam collocat, ubi Heb. et Gr. „omnes“ habent).

14, 2 Dei sui; Heb. Gr. Domini Dei sui.

15, 8 prophetiam Azariæ filii Oded; „Azariæ filii“ non habent Heb. et Gr., tamen legunt multa Ms.

16, 2 Protulit; in Heb. et Gr. legitur: Et protulit.

16, 6 lapides de Rama; „de“ non legunt Heb. Gr. et aliquot Ms.: prior Congr. expunxit (Heb. Gr. lapides Ramæ).

17, 9 docebantque populum in Iuda; „populum“ non est in Heb. et Gr., est tamen in Latinis codicibus.

17, 14 robustissimi viri; sicque Gr. habent, Heb. vero: „robusti seu potentes virtute.“ Consonat (Heb. fortes roboris, Gr. filii potentes potestatis: ergo Vulg. sensum bene exprimit).

18, 13 dixerit mihi; Heb. et Gr. non legunt „mihi“ (LXX habent „ad me“, quod Kautzsch textui Heb. quoque inserit).

19, 3 ut requireres Dominum Deum patrum tuorum; in Heb. et Gr. et Ms. non habetur „patrum tuorum“: in Heb. et Ms. habetur „ut requireres Deum“, in Gr. autem „ut requireres Dominum“.

19, 11 erit Dominus vobiscum in bonis; Heb. Gr.: „erit Dominus cum bono“ (scil. iudice, ut ℣. 5 s. ostendunt). Sic aliquot Ms.

20, 20 viri Iuda; „viri“ non habent Heb. et Gr.

21, 2 regis Iuda; sic apud LXX, apud Heb. „regis Israel“ legitur (at circa 40 Ms. „regis Iuda“ habent, quam lectionem contextus postulat).

21, 4 Surrexit ergo; in Heb. „et surrexit.“

22, 6 Ochozias; Heb. Azarias: idem tamen est, nam fuit binomius (recentiores ʿAzariahu in ʾAchaziahu mutant, quod 15 Ms. Heb. ac versiones exhibent).

23, 11 dederuntque in manu eius tenendam legem; hæc verba non habentur in Heb. nec Gr., retinenda autem sunt, quia in omnibus fere exemplaribus habentur (in 2 Rg 11, 12 etiam Vulg. ista verba omittit. Sunt explicatio phrasis præcedentis: „posuit super eum . . . testimonium“ i. e. legem; quæ verba secundum Kautzsch id significare possunt, quod in Vulg. additur).

25, 1 Ioaden; in Gr. Iodain, in Heb. Iehoadan, in Ms. Ioaden (Gr. Ionaa, Heb. Ieho'addan).

28, 13 et vetera cumulare delicta; in Heb. loco huius sententiæ dicitur: „et super delicta nostra", in Gr. autem: „et super ignorantiam nostram." Sensus in idem tendit.

29, 11 cremetis ei; „ei" non legunt Heb. Gr. aliquot Ms. prior Congr.: at habent fere omnes codices, posterior Congr. retinuit (in Heb. et Gr. „ei" ante prius verbum positum etiam ad hoc alterum spectat).

29, 24 asperserunt sanguinem eorum coram altare; Gr. legunt „ad altare", Heb. „asperserunt sanguinem eorum altari". Heb. et Gr. lectio est proprior ac distinctior; quidam vertunt Heb. sic: „asperserunt sanguinem eorum super altari" (Gesenius vertit: „spargebant sanguinem eorum versus altare" ad expiandum).

29, 25 Gad Videntis; Heb. Gr. addunt „regis" (LXX non addunt „regis", sed vertunt „Gad prophetæ").

30, 19 et non imputabit eis quod minus sanctificati sunt; in Heb. et Gr. aliis verbis id exprimitur (loco istius sententiæ in Heb. et Gr. legimus: „etiam si non secundum puritatem sanctuarii" i. e. etiam si non habeant illam puritatem, quam sanctuarium postulat).

31, 1 sed et de Ephraim quoque; prior Congr. expunxit „et" (Heb. et in Ephraim; Gr. et Ephraim).

31, 3 lege Moysi; Heb. Gr. legunt „Domini": at Ms. et utraque Congr. ut in textu.

32, 15 cunctarum gentium atque regnorum; Heb. et Gr. in singulari „omnis gentis et regni".

34, 3 et duodecimo anno postquam regnare cœperat, mundavit; Heb. „et duodecimo (anno) cœpit mundare", LXX „et duodecimo (anno) regni sui (cœpit mundare)".

34, 10 tradiderunt in manibus eorum, qui præerant operariis in domo Domini; in Heb. et Gr. sic legitur: „tradiderunt (illud Gr.) in manibus (manu Heb. Gr.) facientium opera (opus Heb.) qui præfecti erant in domo Domini" (at in Heb. et Gr. additamentum habetur, scil. Heb.: „et dederunt illud facientes opus qui operabantur in domo Domini;" Gr. „et dederunt illud facientibus opera qui operabantur in domo Domini." Sensus est: argentum præfectis operariorum datum est, qui illud operariis in Ꝟ. 11 enumeratis dederunt. Hic sensus in Vulg. paucis exponitur).

35, 13 iuxta quod in lege scriptum est; Gr. addunt „Moysi", Heb. autem nihil habent nisi hoc: „iuxta normam seu morem solitum." Lectio textus communis est et consonat Græco (in veritate tamen Gr. Hebræo consonat).

36, 10 Sedeciam patruum eius; in Heb. „fratrem eius" i. e. consanguineum, vere tamen patruus erat. Gr. legunt „fratrem patris sui" quod idem est.

36, 21 et compleretur; Gr. (et Heb.) ut compleretur.

ESDRÆ.

4, 23 Reum; Heb. et prior Congr. Rechum, at Gr. ut in textu (Raum). — Beelteem; Heb. et prior Congr. non legunt, tamen legunt Gr. et Ms. (LXX non legunt).

4, 24 Domini; Heb. Gr. et prior Congr. „Dei".

6, 15 annus sextus; Heb. Gr. et aliquot Ms. addunt „regni", non legit Congr. posterior.

6, 19 filii Israel transmigrationis; „Israel" non habetur in Heb. Gr. et aliquot Ms.

NEHEMIÆ. TOBIÆ.

Nulla differentia inter Vulgatam ac textum Heb. vel Gr. a Rocca notatur.

IUDITH.

10, 3 myro optimo; sic omnia exemplaria Latina, Græca vero „pingui", unde forsan legendum esset „opimo".

ESTHER.

Nulla differentia inter Vulgatam ac textum Heb. et Gr. a Rocca notatur.

IOB.

3, 8 Maledicant ei qui maledicunt; Gr. legunt in singulari, tamen Heb. habent in plurali, sicque legunt fere omnes codices Vulgatæ.

7, 20 et factus sum mihimetipsi gravis; Rocca differentiam lectionum non accurate notat.; habent Gr. „sum autem super te onus", Heb. „et sum super me in onus."

8, 7 si; Heb. Gr. et aliquot Ms. non habent.

8, 16 et in ortu suo; Rocca differentiam lectionum non accurate notat; habent Heb. „et super hortum suum", Gr. „et ex putredine sua".

16, 16 carnem meam; in Heb. cornu meum (in Gr. robur meum).

19, 24 celte; Ms. multa legunt „certe", Heb. habet „firme vel firmum" (Heb. et Gr. habent „in æternum").

30, 15 abstulisti; Sixtus et LXX „abiit", at omnes codices Latini legunt aut „abstulisti" aut „abstulit" (in Heb. fugas).

30, 24 Verumtamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam: et si corruerint, ipse salvabis; Gr. non dissident, Heb. alium sensum faciunt (Gr. satis dissident vertentes: „nam utinam possem meipsum occidere vel rogare alium, et faceret mihi hoc." Heb. verti potest: „profecto non in ruina extendet manum, an in calamitate eius propterea est clamor?" Vel: „at non in acervum mittet manum, num in interitu eius propterea clamor?" Alii aliter. Textus corruptus est neque emendari poterit).

31, 7 si secutum est oculos meos cor meum; Heb. et Gr. legunt: „si secutum est cor meum oculos meos" sic etiam habent aliquot Ms. (Heb. si post oculos meos ivit cor meum; Gr. si autem et oculo meo obsecutum est cor meum. Sixtina vero: si secutus est oculus meus cor meum).

PSALMI.

1, 5 in concilio iustorum; ad hæc verba Rocca in margine superiore pag. 481 notat: „consilio per litteram s legendum est iuxta editionem Hebraicam, quæ habet vocabulum „Aadath", quod consilium significat, quamvis id ex dictione Græca „bule", quæ consilium et concilium significat constare non possit." In margine inferiore autem scribit: „non consilio per s, sed concilio per litteram c legendum omnino videtur, iuxta editionem Hebraicam, quæ hoc loco dictionem habet „Aadath", quod sane vocabulum cœtum et congregationem significat . . . In concilio itaque per c, non per s, dicto in loco legendum omnino est." In fine Psalmi citat Ps. 88, versum 8 (in veritate pro nomine Heb. ʿeda, conventum seu cœtum significante. Latine tum concilium tum consilium reddere possumus, ut in lexicis Latinis a Georges, Heinichen, Menge, Walde conditis patet).

2, 12 Apprehendite disciplinam; Hieronymus vertit: adorate pure. Quidam recentiores: osculamini filium. LXX apprehendite disciplinam (in textu masorethico legitur: naššeku bar. Verbum našak significat: osculari, venerari, adorare, obedire, quatenus osculum signum venerationis et obsequii est. Nomen bar in Heb. idem est atque electus, dilectus, purus; in Aram. idem ac filius. Hieronymus bar adverbialiter accipit vertens: „adorate pure", concedit tamen, etiam verti posse: „adorate filium", uti Syrus aliique antiquiores et recentiores textum Heb. interpretantur, licet in ℣. 7 Heb. ben præcedat. Versio LXX et Vulg. quoque defendi potest, quia bar vel bor puritatem, innocentiam sonat, et našak originaliter „tangere, attingere, pangere" significat. Quidam contra omnes testes criticos textum mutant).

5, 9 dirige in conspectu tuo viam meam; in Gr. et Heb. et quibusdam Ms.: „dirige in conspectu meo viam tuam" (LXX cum Vulg. conveniunt).

18, 14 alienis; Hieronymus vertit „superbis", at LXX legunt „alienis" (in textu masorethico „superbis" habetur).

72, 4 Quia non est respectus morti eorum; sic LXX vertunt. Hieronymus autem: „Non cogitaverunt de morte eorum". In Heb. est nomen quod significat „ligamina seu colligationes", sensusque est: non habuerunt isti homines ligamina cum morte. Quod Hieronymus, sensum secutus non verba, interpretatus est: non cogitaverunt de morte sua. Et Vulgatus: non respexerunt in mortem suam (LXX vertunt: „quia non est repulsa in morte eorum", i. e. non recusant, non extimescunt mortem suam. Heb. textus verti potest: „quia non sunt vincula morti eorum", vel etiam: „quia non sunt tormenta morti eorum". Ergo tres lectiones variantes conciliari possunt; in Heb. et Gr. ratio indicatur, quare peccatores mortem non respiciant. Vide tamen quæ sequuntur).

et firmamentum in plaga eorum; sic LXX legunt. Hieronymus autem sic: „firma sunt vestibula eorum" (Heb. „et pingue est corpus eorum". Recentiores plerique pro l^{e}motham, i. e. morti eorum, legunt lamo: tam, i. e. iis: integrum. Quo facto vertunt: „quia non sunt tormenta iis, integrum et pingue est corpus eorum" vel „integra et turgens est virtus eorum").

88, 8 in consilio; vide an „in concilio" legi debeat, ut in I. Psalmo, versu pænultimo.

131, 15 Viduam eius; in Heb. legitur „venationem eius aut victum eius", LXX verterunt „theran", omnes Latini codices et Ms. „viduam" habent, et quia communissima est lectio, ideo retenta est (Heb. zaiid venationem, feram captam, carnem ferinam, cibum quemlibet significat. Probabilior textus Gr. non est „theran", quo Heb. zaiid bene redditur, sed „cheran", ideoque in Vulg. „viduam" legimus).

PROVERBIA.

5, 2 Ne attendas fallaciæ mulieris; non habetur in Heb., tamen est apud LXX („ne attendas fallaci mulieri").

6, 30 Rocca notat, discrepantiam esse lectionum Sixtinæ et Clementinæ, Hebraicæ et Græcæ, at eam non indicat; est autem hæc: Heb. non despiciunt furem, si furatur ut impleat animam suam, quia esurit. Sixtina: non grandis est culpa, cum quis furatus fuerit ut esurientem impleat animam. Gr. non mirum est, si deprehensus fuerit quidam fur, furatur enim ut impleat animam suam esuriens. Clementina: non grandis est culpa, cum quis furatus fuerit: furatur enim ut esurientem impleat animam.

10, 4 Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos: idem autem ipse sequitur aves volantes; in Heb. non habetur, est tamen in Gr. in capite præcedenti (versu 12).

12, 11 Qui suavis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam; non habent Heb., tamen Gr. legunt (non accurate notavit Rocca quæ in Heb. desunt).

13, 13 Animæ dolosæ errant in peccatis: iusti autem misericordes sunt, et miserantur; hunc versiculum non legunt Heb., habent tamen LXX non quidem in hoc loco sed paulo ante in hoc eodem capite (versu 9).

14, 9 Stultus illudet peccatum; aliquot Ms. legunt „stultis" (Heb. stultis illudet sacrificium pro delicto; LXX domus iniquorum debebunt expiationem).

14, 15 Filio doloso nihil erit boni: servo autem sapienti prosperi erunt actus, et dirigetur via eius; hunc versum non habent Heb., habent tamen LXX in capite præcedenti (versu 13) et multi codices.

14, 21 Qui credit in Domino, misericordiam diligit; non legunt Heb. Gr. et codices.

15, 5 In abundanti iustitia virtus maxima est: cogitationes autem impiorum eradicabuntur; non habent Heb. et aliquot Ms., tamen habentur in Gr. (℣. 6) sic: „in abundanti iustitia fortitudo maxima (robur multum) est, at impii radicitus de terra peribunt".

16, 5 Initium viæ bonæ, facere iustitiam: accepta est autem apud Deum magis, quam immolare hostias; non habent Heb., habent tamen Gr. (℣. 7).

17, 16 Qui altam facit domum suam, quærit ruinam: et qui evitat discere, incidet in mala; habentur in Gr. et in quibusdam Ms., non tamen in Heb.

18, 22 Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum: qui autem tenet adulteram, stultus est et impius; non habetur in Heb., tamen est in Gr.

19, 1 dives; non habent Heb. Gr. (in plerisque Ms. Gr. totus ℣. deest).

20, 9 Quis potest dicere: Mundum est cor meum, purus sum a peccato? Heb. sic legunt: Quis dicet Mundavi cor meum! purgavi (purus sum) a peccato meo! LXX autem: Quis gloriabitur, se castum habere cor, mundum a peccato! (loco ultimorum 3 verborum LXX revera habent: vel quis libere dicet se purum esse a peccatis).

20, 25 Ruina est homini devorare sanctos; ita in Heb., sic LXX interpretati sunt (LXX legunt: „laqueus est viro cito aliquid propriorum sanctificare"; Heb. habent: „laqueus est homini, temere dicit: sanctum", i. e. res Deo consecrata).

21, 4 Exaltatio oculorum est dilatatio cordis; Heb. et aliquot exemplaria loco „est" habent „et".

21, 21 iustitiam, et gloriam; „iustitiam" non legunt Gr., et Sixtus abstulit, at legunt Heb. et Latini codices.

22, 9 Victoriam et honorem acquiret qui dat munera: animam autem aufert accipientium; non habent Heb. et aliquot Ms., legunt tamen Gr.

25, 10 Gratia et amicitia liberant: quas tibi serva, ne exprobrabilis fias; hunc versiculum non legit Heb. et aliquot Ms., tamen habent LXX.

25, 20 Sicut tinea vestimento, et vermis ligno: ita tristitia viri nocet cordi; hic versus non est in Heb., tamen apud LXX.

25, 28 et; non est in Heb.

27, 21 Cor iniqui inquirit mala, cor autem rectum inquirit scientiam; non habent Heb., tamen legunt LXX.

29, 27 Verbum custodiens filius, extra perditionem erit; in Heb. non habetur, est autem apud LXX in fine capitis 24 (versu 22).

30, 31 aries: nec est rex, qui resistat ei; sic visum est Congregationi, quia non reperitur codex, in quo aliter legatur, licet in uno desit illud „rex". At vero Heb. non sic legunt, sed sic: „aries et rex qui non habet qui contra eum insurgat." Legendum erat: „aries et rex, nec est qui resistat ei". Tamen quia non habemus codicem ullum sic legentem, maluit Congr. relinquere (Heb. umelekh 'alkum ʿimmo, qui textus varie vertitur. Sixtina atque recentiores quidam reddunt: „et rex, cui non est qui resistat ei". LXX habent: „et rex loquens in populo". Alii vertunt: „et rex, quorum copiæ militares sunt." Alii aliter, quia significatio vocis 'alkum omnino incerta est).

ECCLESIASTES.

2, 21 solicitudine; Heb. in rectitudine, Gr. in fortitudine (Heb. etiam verti potest: cum successu prospero). — dimittit; in Heb. et Gr. dimittet.

7, 19 sustentare iustum; Heb. et Gr. legunt non „iustum" sed „istud".

10, 1 Pretiosior est sapientia et gloria, parva et ad tempus stultitia; Heb. sic habent: „pretiosum a sapientia est gloria, parum stultitiæ", LXX aliter legunt [Heb. sic verti potest: „pretiosum est præ sapientia, (et) præ gloria paululum stultitiæ". LXX contra habent: „pretiosum est verbum (alii: paululum) sapientiæ super gloriam stultitiæ magnæ". Quidam textum mutant ac reddunt: „totum pretium sapientiæ corrumpit paululum stultitiæ". Alii aliter].

CANTICUM CANTICORUM.

2, 10 Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, et veni; „propera" in neutro loco (℣. 10 et 13) habetur in Heb. et Gr., imo in Heb. legitur: „surge tibi, amica mea, formosa mea, et abi tibi" (at potest etiam verti: „et veni tibi". LXX habent: „surge, veni amica mea, pulcra mea, columba mea").

4, 1 s. sicut greges; in Heb. est in singulari, et cum non habeant variationem in casibus, potest legi „sicut grex" et „sicut gregis". LXX in casu recto interpretati sunt et in plurali, sicque habent Latini codices (Heb. vertendus est: „sicut grex").

6, 8 matris suæ; Heb. (et Gr.) matri suæ.

8, 12 Mille tui pacifici; Heb. Gr. „Salomoni" qui pacificus dicitur (Heb. mille tibi o Salomon, Gr. mille Salomoni).

SAPIENTIA.

3, 6 s. et in tempore erit respectus illorum. Fulgebunt iusti, et tamquam scintillæ; Gr. non habent „iusti", sed verbum „fulgebunt" nectitur antecedentibus, sic: „et in tempore visitationis eorum fulgebunt et tamquam scintillæ."

4, 3 vitulamina; Aug. affirmat, per errorem quosdam vertisse „vitulamina", cum verti debuerit „plantationes"; nos autem non intendimus corrigere vulgatam translationem, sed eam qualis ab interprete illo facta fuit invenire (Gr. vox „moscheuma" surculum vel propaginem significat).

7, 11 innumerabilis honestas; honestatem pro divitiis accipit interpres (Gr. vox „plutos" abundantiam vel divitias significat).

10, 7 incredibilis animæ (i. e. incredulæ animæ); sæpe enim incredibilem pro incredulo accipit (videas Sir 1, 36).

10, 10 honestavit illum; id est locupletavit (quod in Gr. legitur).

12, 17 et horum, qui te nesciunt, audaciam traducis; Aug. sic legit: „sed in his, qui te sciunt, audaciam traducis", sic enim Gr. habent (Gr. sic habent: „et in his qui sciunt [scil. virtutem] audaciam redarguis).

12, 19 iudicans das locum; illud „iudicans" Gr. non habent.

15, 19 conspicere; Gr. „concupiscere". Latini omnes ut in textu, et in eundem tendit sensum (at Ms. Amiat. „concupiscere" habet).

16, 11 examinabantur; Gr. stimulabantur (i. e. pungebantur), et hæc est accommodatior lectio, sed Latini codices non habent, Congr. legit „examinabantur."

18, 21 deprecari; Gr. et vetustum exemplar loco „deprecari" legunt „propugnavit", reliqui codices ut in textu (lectionem Latinam falsam esse, omnes recentiores concedunt).

19, 4 ut quæ deerant tormentis, repleret punitio; Gr. et aliquot Ms. ita: „ut quæ deerant tormentis, replerent punitionem", at plurimi codices et Congr. ut in textu (Gr. ut eam, quæ deerat plagis, adimplerent castigationem).

ECCLESIASTICUS.

Nota. Textum Heb. hucusque inventum e libro Norberti Peters (Liber Iesu Filii Sirach sive Ecclesiasticus Hebraice. Friburgi Br. 1905) hausi, at secundum Gesenius-Buhl et Gesenius-Kautzsch Latine reddidi.

1, 36 incredibilis; non autem „incredulus" (in Latinitate inferiore „incredibilis" et „incredulus" promiscue adhibentur. Videas Sap 10, 7).

3, 4 diligit Deum; Gr. Ms. Congr. prior et ex parte posterior „diligit patrem".

4, 17 creaturæ illius; Gr. „generationes illorum", at vero quædam Ms. Græca habent „illius" („generationes illius" est vera Gr. lectio).

5, 5 De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adiicias peccatum super peccatum; Gr. lectio, quæ nunc habetur, talis est: „de propitiatione noli esse multum securus in adiiciendo peccatum super peccatum" (Gr. de expiatione ne securus fias, ut adicias peccatum super peccata; Heb. de condonatione ne securus sis, ut addas peccatum super peccatum).

8, 8 et in gaudium nolumus venire; Gr. (et Heb.) non habent hanc partem.

11, 15 s. Sapientia et disciplina, et scientia legis apud Deum. Dilectio, et viæ bonorum apud ipsum. Error et tenebræ peccatoribus concreata sunt: qui autem exultant in malis, consenescunt in malo; hæ sententiæ non leguntur in quibusdam exemplaribus Gr. et Lat. Ms., tamen omnino sunt de textu (Swete has sententias omisit; in Heb. sic legimus: sapientia et intellectus et scientia verbi a Iahve sunt, peccatum et viæ rectæ a Iahve sunt. Stultitia et tenebræ defectoribus formata sunt, et malefici, malum cum iis).

13, 9 Humiliare Deo, et expecta manus eius; Gr. (et Heb.) non habent, at legunt omnes fere Latini codices.

14, 18 sicut fœnum; Gr. (et Heb.) sicut vestimentum.

17, 26 ante mortem confitere; Gr. et aliquot Lat. non legunt. — A mortuo quasi nihil; Gr. clarius „quasi non existente".

18, 20 in conspectu Dei; Gr. in die inspectionis (in hora inspectionis).

21, 31 et qui cum eo manserit, odiosus erit; Gr. potius sic legunt: „ubicumque manserit, odiosus erit." Congr. non mutavit textum (Gr. et in vicinitate odio erit).

22, 10 defecit . . deficit; Gr. utrumque verbum habent in præterito.

23, 2 ut ignorationibus eorum non parcant mihi; Gr. „in ignorationibus meis non parcas tu Domine", codices Latini ut in textu (Gr. ut in ignorationibus meis non parcant).

25, 9 insuspicabilia cordis; Gr. suspiciones seu cogitationes in corde.

25, 18 videbit; non habetur in Gr.

28, 28 Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire, et ori tuo facito ostia, et seras; Gr. sic habent: Ecce circummuni possessiones tuas spinis et ori tuo fac valvas et obices (Gr. „ecce circumsepi possessionem tuam spinis", et nihil aliud habent).

29, 7 adversabitur, solidi; Gr. non legunt.

31, 22 vinum exiguum; „vinum" Gr. (et Heb.) non legunt, tamen Latini codices fere omnes legunt, Congr. retinuit.

31, 30 Diligentes in vino noli provocare; Gr. divisa sunt (pro ista sententia habent Gr. in vino ne virum te præbeas; Heb. etiam in vino ne fortem te præbeas).

35, 3 Et propitiationem litare sacrificii super iniustitias; et deprecatio pro peccatis, recedere ab iniustitia; hæc sententia non habetur in Gr.: Congr. non expunxit hanc sententiam, sed legendam censuit.

35, 22 ut contribulet; Gr. quousque contribulet (Gr. et Heb. donec confringat).

37, 7 cum eo, qui tibi insidiatur; Gr. cum eo, qui te suspectum habet (vel „qui tibi invidet"; textum Heb. vertunt alii: „cum eo, qui tibi invidet", alii: „cum socero tuo").

38, 25 qua sapientia replebitur; Gr. in quo erit sapientia (Gr. et Heb. quomodo sapiens erit).

40, 30 non est vita eius in cogitatione victus; aliter Gr. hunc versum legunt, licet possit consonantia esse (Gr. legunt: „non est vita eius in computatione vitæ"; Heb. „non potest vita eius numerari vita").

42, 1 Non duplices sermonem auditus de revelatione sermonis absconditi; Rocca discrepantiam textuum non bene indicat, in Gr. enim legimus: „a repetitione et quidem verbi auditus (scil. erubescite, cf. 41, 21) et a revelationibus verborum absconditorum"; in Heb. „ab iterando verbo quod audis et a revelando ullo secreto consilii" (scil. erubesce).

43, 18 verberabit terram; Gr. parturire fecit terram („'odinesen", quod tamen „parturivit" non „parturire fecit" significat; probabilior lectio Gr. est „'oneidisen" i. e. increpavit. In Heb. legimus: tremere facit terram suam).

43, 23 sicut igne; Gr. sicut ignis (Heb. sicut flamma).

43, 25 In sermone eius siluit ventus, et cogitatione sua placavit abyssum, et plantavit in illa Dominus insulas; Gr. hæc tantum habent: „in sermone ipsius placavit abyssum et plantavit illum Dominus Iesus" (ita etiam apud Swete, omisso „Dominus"). At Græca quædam Ms. et Congr. utraque legunt: „in illa Dominus insulas". Ex similitudine enim verbi Græci processit, ut loco „insulas" (nesus) poneretur nomen „Iesus" (textum Heb. vertit Knabenbauer: „cogitatione sua facit armamentarium mare et extendit in mari insulas"; e contrario Peters: „cogitatio eius incendit Oceanum, et extendit in abysso insulas").

51, 1 de portis tribulationum; Gr. (et Heb.) de multis tribulationibus.

51, 19 Et effloruit tamquam præcox uva, lætatum est cor meum in ea; Gr. non utuntur verbo sed nomine „Ex flore", incipiunt autem versum ex eo, connectenda verba sunt in unum versiculum (Gr. ex flore [scil. sapientiæ] tamquam maturescente uva lætatum est cor meum in ea).

ISAIAS.

1, 15 manus enim; „enim" non habent Heb. et Hieronymus, tamen legunt Gr.

1, 19 audieritis me; „me" non legunt Heb. Hieronymus, tamen habent Gr.

7, 5 eo quod consilium inierit contra te Syria in malum Ephraim, et filius Romeliæ; illud „in" non habent Heb. et Gr., sed connectunt „consilium . . . malum" (Heb. „decrevit . . . malum"). „Ephraim" non connectitur cum „malum", sed est in casu sexto (reapse est in casu primo et virgula post „malum" ponenda erat; LXX omittunt „Ephraim").

7, 14 vocabitur; Gr. et Hieronymus legunt „vocabis" scil. tu domus David, Ms. autem quædam „vocabit" scil. virgo, Heb. vero ambiguum est, nam 2. persona futuri masculina est etiam 3. feminina, et „domus" in Heb. masculini generis est (at in Heb. non est futurum, sed perfectum, quod LXX et Hieronymus „kara'tha" pronuntiarunt; masorethæ vero „kara'th" scripserunt, quod tum 2. tum 3. persona feminina esse potest. Recentiores quasi omnes 3. personam accipiunt, quam versionem Hieronymus quoque admittit).

11, 4 virga; Gr. verbo, Heb. virga.

12, 2 Dominus; quædam Ms. legunt „Dominus Deus", Heb. potius habent „Deus Dominus", at Gr. „Dominus" ut in textu. Congr. (Heb. habent „Iahve", i. e. Dominus, tantum).

15, 2 et omnis; „et" non legunt Heb. Gr. et aliquot Ms., textus Hieronymi non habet.

17, 10 plantationem fidelem; LXX habent „infidelem", Heb. favent lectioni priori, nam loco „fidelem" habent „pulchram". Congr. legit „fidelem" cum Heb. et Hieronymo (textus masorethicus habet „na'amanim" i. e. amœnitatum, quo nomine plures recentiores deum Adonidem indicatum censent, ita ut „plantationes Adonidis" vertendum sit, quæ utique infideles erant. LXX legisse videntur „lo' ne'emanim", Hieronymus autem „ne'emanim", qui tamen notat plantationem per ironiam „fidelem" vocari. Sensus igitur trium lectionum idem est; critice lectio masorethica præferenda fuerit).

18, 2 ad gentem expectantem; LXX habent „sine spe" (non expectantem), at Hieronymus interpretatur positive quasi „cum spe", quidam Hebraizantes vertunt „ad gentem lineæ, lineæ", quia sic sonant nunc verba Hebræa (Gesenius aliique vertunt: „ad gentem robustissimam", sive „kau-kau sive „kav^{e}kau" legamus).

21, 10 Tritura mea, et filii areæ meæ; Hieronymi textus „fili" in singulari, Congr. in plurali, quia in Heb. singulare positum est pro plurali (Heb. trituratio mea et filius areæ meæ; Gr. residui et dolentes: ergo in Lat. aut bis singularis aut bis pluralis ponendus erat).

22, 16 excidisti tibi hic sepulchrum, excidisti in excelso memoriale; pro „memoriale" Hieronymus legit „memoriam", in Heb. autem et Gr. habetur „sepulchrum", est enim idem nomen quod præcessit et significat sepulchrum, imo idem sepulchrum: utrobique idem erat servandum nomen Latinum, aut sepulchrum aut memoriale, sicut servatur Heb. et Gr.

26, 1 Urbs fortitudinis nostræ Sion; „Sion" non habetur Heb. nec Gr. nec in libris correctis nec apud Hieronymum. Lyra dicit adiectum ab aliquo pro sua imaginatione.

26, 9 Anima mea desideravit te; „desideravi" in prima persona legendum est, ut habet textus Heb.: „anima" est casus ablativus, ut legitur in Heb. (in Gr. verba ultima versus 8 et prima versus 9 miscentur).

30, 29 sicut nox; „nox" Gr. non habent (textum Heb. vertunt „sicut nocte").

35, 4 Dicite pusillanimis; Gr. non legunt verbum „dicite", sed sic: „consolamini, pusillanimes".

37, 26 fecerim ei; „ei" non legunt Heb. nec Gr., tamen supplendum erat (melius omittendum erat).

38, 14 responde pro me; Heb. sponde pro me (Gr. libere vertunt).

40, 9 qui evangelizas Sion . . . qui evangelizas Ierusalem; in utroque loco in Heb. et Gr. habetur in feminino (quæ) et Hieronymus notat, sic ceteros vertisse interpretes ut referatur ad Sion et Hierusalem, tamen ipse in masculino legit (LXX masculinum „o euaggelizomenos" habent; in Heb. est quidem femininum „m^{e}bassereth", quod tamen etiam virum significare potest, uti „koheleth" ecclesiasten).

40, 27 transivit; Heb. in futuro, Gr. in præterito legunt (imperfectum Heb. in præterito vel in præsenti vel in futuro reddi potest).

45, 4 et vocavi; „et" Gr. non habent (etiam recentiores in versione illud omittunt).

46, 13 Dabo in Sion salutem, et in Israel gloriam meam; Heb. sic habent: (Et dabo) „in Sion salutem, Israeli gloriam meam", Gr. vero sic habent: „Dedi in Sion salutem Israeli in gloriam meam" („meam" non habent).

48, 6 et conservata sunt quæ nescis; „sunt" non legit textus Hieronymi, Congr. reliquit (secundum Heb. omittendum erat).

49, 10 et ad fontes aquarum potabit eos; sed legi debet „portabit", quia „potare" est bibere, non potum dare. In Heb. textu legitur: „portabit eos ad fontes aquarum"; in Gr. textu legitur: „ducet illos per fontes aquarum". Legi itaque debet „portabit", verbum „potabit" nullo modo legi debet (Heb. et Gr. habent quidem: „et ad [Gr. per] fontes aquarum ducet illos"; at verbum „potare" apud scriptores ecclesiasticos etiam potum dare significat, uti Georges in lexico suo probat, quare sensum textus Heb. et Gr. non male reddit).

49, 21 ego destituta et sola; „et" non legunt Heb. et Gr., sed sic: derelicta sum sola.

50, 6 conspuentibus in me; „in me" Heb. et Gr. non legunt nec textus Hieronymi et aliquot Ms., Congr. non expunxit.

52, 15 quia quibus non est narratum de eo, viderunt: et qui non audierunt, contemplati sunt; Gr. habent „qui", Heb. ambigua sunt et utramque lectionem (qui vel quæ) admittunt, Congr. non mutavit textum (textum Heb. recentiores vertunt: „quia quod non narratum est iis vident, et quod non audierunt contemplati sunt").

57, 17 percussi eum: abscondi a te faciem meam; „a te faciem meam" nec in Heb. nec apud Hieronymum nec in nonnullis Ms. legitur, sumptum tamen est ex LXX, ideo retinendum, Congr. non expunxit (et bene fecit, quia et in Heb. obiectum „faciem meam" suppleri debet, vertendum tamen erat „ab eo").

59, 9 a nobis . . . nos; sic habent Heb. Ms. Congr., Gr. legunt in tertia persona „eis . . . eos".

60, 1 illuminare Ierusalem; „Ierusalem" non est in Heb. nec apud Hieronymum, tamen est apud LXX, Congr. non expunxit (est glossa recta).

61, 1 unxerit Dominus me; „Dominus" habetur in Heb. et in textu Hieronymi, non tamen apud LXX, quos citavit Lucas cap. 4 (versu 18).

61, 3 ut ponerem . . . et darem; sic Congr. (secundum Heb. et Gr. bis „ut" vertendum erat).

64, 6 ut immundus omnes nos; Heb. Ms. Congr. legunt „immundus", Gr. autem habent „immundi".

65, 22 s. inveterabunt: electi mei non laborabunt frustra; Heb. et Hieronymus sic legunt et distinguunt hanc sententiam: „inveterabunt electis meis, non laborabunt frustra", at vero Gr. et fere omnes Latini codices legunt ut in textu, sicque Congr.

66, 16 in igne Dominus diiudicabit . . . omnem carnem; Heb. et Gr. legunt passive, similiter Hieronymus „diiudicatur", Gr. vero „iudicabitur", at fere omnes Latini codices ut in textu. Congr. non mutavit, nam Heb. etiam activam significationem admittunt (quia niph'al etiam significationes medii Græcorum habet. LXX vertunt: „in igne Domini iudicabitur omnis terra . . . omnis caro").

66, 17 mundos se putabant in hortis post ianuam intrinsecus; in Heb. „unam" loco illius „ianuam", at omnes Latini codices ut in textu (Heb. k'rê: „post unam in medio", k'thîb: „post unum in medio"; LXX vertunt: „in ianuis exterioribus" seu in vestibulo; Symmachus, Theodotion, Syrus: „alter post alterum"; aliquot codices Latini et forsitan Hieronymus: „post unam intrinsecus". Videas commentarios).

IEREMIAS.

1, 6 A a a; in Heb. unica est dictio „aha", quæ est aliquando interiectio dolentis, quam Hieronymus vertit Latine „heu", aliquando est obsecrantis soletque verti

tribus „a". Debet tamen proferri sine distinctione tamquam unica dictio „aaa" (secundum recentiores philologos „'aha" semper est dolentis et potest verti „a" vel „heu").

2, 37 in ea; Heb. legunt in plurali „in eis".

4, 16 Dicite gentibus; Heb. vero „facite recordari gentes", et Gr. ad idem tendit, Congr. mutavit et expunxit textum (scil. Sixtinæ, in qua erat: „Concitate Gentes"; textus Heb. et Gr. verti potest: „memorate seu nuntiate gentibus", ergo sensus in Clementina bene redditus est).

9, 14 post Baalim: quod didicerunt; textus Hieronymi et quædam Ms. legunt „quos", et Gr. consentiunt, Heb. ambigua sunt, quia utroque modo accipi possunt (at recentiores interpretes quoque cum Hieronymo „quos" vertunt).

17, 9 Pravum est cor omnium, et inscrutabile: quis cognoscet illud?; LXX „profundum cor super omnia, homo est, et quis cognoscet eum". Congr. ex parte legit „omnium", at prior Congr. sic legendum censuit, et ea est vera lectio (Heb. fraudulentum cor præ omnibus et male affectum est, quis cognoscet illud? LXX pro „'anuš", i. e. male affectum, legerunt „'anoš", i. e. homo. Heb. textus præferri debet).

20, 17 qui; Gr. legunt „quia" (etiam Heb. a recentioribus sic vertitur).

22, 21 et dixisti; „et" non legunt Heb. et multi codices, habent tamen Gr.

22, 28 Iechonias; in Heb. et in textu Hieronymi est „Chonias", tamen Latini omnes fere codices legunt cum LXX „Iechonias" (secundum antiquiores ac recentiores philologos idem nomen est).

23, 14 vidi similitudinem adulterantium, et iter mendacii; textus Hieronymi et quædam Ms. loco „adulterantium" legunt „adulterium" et distinguunt a præcedenti „similitudinem", loco cuius Hieronymus legit „horribilia", Heb. „turpitudinem". Nam in Heb. sic habetur: „vidi turpitudinem, adulterare, ambulare in mendaciis". Congr. nihil immutavit, quia ea est communissima lectio in Latinis. Legendum est „adulterium" (Heb. vidi horrendum, adulterare et ambulare in mendacio; Gr. vidi horrenda, adulterantes et ambulantes in mendaciis).

23, 33 Vos estis onus; in Gr. vos estis assumptio (vox Heb. massa' tum „onus" tum „elationem" significat).

27, 10 ut longe vos faciant de terra vestra, et eiiciant vos; in Heb. „faciam" et „eiiciam" in prima persona, apud Gr. prius verbum est ambiguum, quia infinitivus est modus (etiam in Heb.), posterius in prima persona singulari. Congr. legit ut in textu, quia lectio est communissima et idem est sensus in utraque lectione (prius verbum Heb. et Gr. in 3. persona pluralis vertunt; posterius in Gr. deest, in Heb. in 1. persona singularis legitur).

27, 15 ut eiiciant vos; in Heb. et in Ms. „eiiciam" in prima persona, tamen in impressis in tertia persona, similiter in Gr.

27, 16 vasa Domini; Heb. legunt „vasa domus Domini", tamen Gr. et Ms. et textus Hieronymi non legunt „domus", Congr. expunxit (at etiam Gr. habent „vasa domus Domini").

29, 1 verba libri, quem misit; „quem" legunt Hieronymus, Ms. Congr., Gr. „quæ", Heb. ambigua sunt (recentiores vertunt „quem").

33, 2 et formaturus; Heb. et quoddam Ms. loco illius „et" habent „Dominus", at Gr. habent „et" non autem „Dominus" (quod etiam in 11 Ms. Heb. omittitur).

35, 16 patris sui; in Heb. et Gr. loco „sui" legunt „eorum", sensus idem est, codices Latini habent „sui".

35, 17 adducam; in Gr. et quodam Ms. legitur „adduco", Latini codices ut in textu (in Heb. est participium, quod in præsenti vel futuro verti potest).

36, 2 scribes; Heb. Gr. legunt „scribe", at Latini codices fere omnes ut in textu.

38, 6 in quo non erat aqua; in quibusdam Ms. et in Heb. et Gr. legitur loco illius „in quo" sic: „et in lacu non erat aqua".

38, 12 super funes; quædam Ms. legunt „subter", sic et Gr. et Heb.

44, 10 lege Domini; Heb. „lege mea", Congr. non expunxit (verba „in lege Domini et" in Gr. desunt).

48, 8 peribunt valles; Gr. et Heb. legunt in singulari „peribit vallis", at Latini codices fere omnes legunt in plurali. Sensus idem est, nam sæpe in Heb. singularis pro plurali numero accipitur.

48, 15 et civitates illius succiderunt; verba hæc non habentur in Gr., Heb. autem habent in singulari: „civitates illius succidit seu excidit" (Heb. reapse habent: „civitates illius ascendit", at Gr. vertunt: „et civitas illius" sine „ascendit". Idcirco putant alii, originaliter scriptum fuisse: „vastata est Moab et civitates illius"; alii: „vastata est Moab et civitates illius ceciderunt vel destructæ sunt"; alii aliter).

48, 18 ascendit ad te, dissipavit; sic Heb. Gr. Ms., at impressi legunt futuro tempore (etiam Sixtina ac tres editiones Clementinæ in textu; at in correctorio ad primam et tertiam editionem legendum notatur in præterito).

48, 34 vitula conternante; Heb. vitula trima: connectunt cum „a Segor" (præcedenti), ideo Congr. legit in ablativo (in Heb. ʿeglath šᵉlišijja, quod significare potest „vitulam tertiam vel ʿEglath [nomen urbis] tertiam"; LXX vertunt in Is 15, 5 „vitula triennis", hic autem „nuntium Salasia". Recentiores quoque interpretes dissentiunt).

48, 45 Seon; sic legunt Gr. et Ms., Heb. autem „Sichon" (Swete versus 45—47 in margine inferiore tantum exhibet).

49, 14 legatus . . . missus est; Gr. legatum . . . misit (reapse: legatos . . . misit).

50, 2 sculptilia eius . . . idola eorum; in Heb. in utroque loco legitur „eius", in Gr. in utroque loco habetur „eorum", at in Ms. in priore habetur „eius" et in posteriore „eorum": sic utraque Congr. (Swete ista verba in textu omittit, in margine inferiore autem habet in utroque loco „eius").

50, 8 de terra; Heb. Gr. et aliquot Ms. habent „et de terra", tamen multi impressi non habent nec Congr., intelligi tamen debet.

50, 9 suscito, et adducam; Gr. legunt „suscito", secundum verbum non legunt. Heb. autem utrumque legunt eodem modo in præsenti, at Ms. ut in textu, similiter prior Congr. (in Heb. sunt duo participia; cf. notam ad 35, 17).

50, 11 vituli; Heb. vitula, Gr. vitulæ (buculæ).

50, 21 terram dominantium; sic habent omnes fere codices Latini et Ms., at Heb. habent „rebellantium" sive „rebellationum", notatur tamen in vocabulario Complutensi in verbo posse esse significationem „dominantium", Gr. aliter legerunt in Heb. (Heb. mᵉrathaim i. e. duplicis contumaciæ, ut recentiores plerique vertunt; LXX loco verborum „super terram dominantium ascende" habent: „austere ascende super eam"; quidam putant „mᵉrathaim" esse nomen regionis).

50, 39 dracones cum faunis ficariis; Heb. sic legunt: „bestiæ silvestres cum ululis" (recentiores: bestiæ deserti cum canibus aureis). Gr. autem sic: „phantasmata in insulis".

51, 44 corruet; sic legunt Gr., in Heb. est præteritum „corruit", sed sæpe fit ut pro futuro ponatur (Swete verba „siquidem et murus Babylonis corruet" in textu omittit, in margine inferiore autem ea exhibet, et quidem cum præterito „corruit").

LAMENTATIONES.

Et factum est, postquam in captivitatem redactus est Israel . . . sedit Ieremias . . . et amaro animo suspirans, et eiulans dixit; hæc præfatiuncula in Heb. codicibus et Latinis Ms. vetustissimis et emendatis habetur (reapse in LXX legitur exceptis verbis „amaro animo suspirans, et eiulans;" in reliquis tamen versionibus Græcis, Syriaca etc., in optimis Ms. Vulgatæ, in operibus Hieronymi atque in Heb. deest. Lapsui memoriæ vel calami Rocchensis ista nota critica tribuenda videtur).

1, 7 dierum afflictionis; „dierum" positum est pro ablativo, nempe in diebus afflictionis suæ recordata est Hierusalem omnium desiderabilium suorum (alii tamen interpretes asserunt, verba „dierum afflictionis" esse obiectum verbi „recordata est". Videas commentarios).

1, 20 interficit; in Heb. et Gr. et in quibusdam Ms. legitur „interfecit", tamen exemplaria communiter legunt de præsenti.

2, 6 et in opprobrium, et in indignationem furoris sui regem, et sacerdotem; in Heb. autem et Gr. sic habetur: „et sprevit in indignatione furoris sui regem et sacerdotem".

3. 23 novi diluculo; in quibusdam Ms. „novæ", ut referatur ad illud „misericordiæ" (in versu 22), tamen omnia (impressa) habent „novi", quod nomen est, et Hieronymus interpretatur de hominibus, qui in ecclesia novitatem spiritus induendi erant per Christum (recentiores interpretes consentiunt, vertendum esse: „novæ quolibet mane" scil. sunt misericordiæ et miserationes Domini. Lucas Brugensis asserit, Hieronymum „novæ" vertisse, sed librarios ex adiectivo non intellecto verbum „novi" formasse. In Heb. adiectivum in forma masculina legitur, quia subiecta in versu 22 præcedentia generis masculini sunt).

3, 26 Dei; Heb. Gr. legunt „Domini".

BARUCH.

2, 4 in circuitu nostro in improperium; debet poni comma ante „in improperium" ut connectatur sequentibus (at in nulla editione Clementina positum est).

2, 18 magnitudine mali; „mali" non habent Gr., legunt tamen plurimi codices.

2, 19 nos fundimus preces, et petimus misericordiam ante conspectum tuum; verba „preces, et petimus" non legunt Gr. et aliquot Ms., tamen habent fere omnes codices (in Gr. legitur: nos fundimus „'eleon" ante conspectum tuum. In LXX „'eleos" tum misericordiam tum supplicationem significat: ergo in Vulg. duplex versio eiusdem verbi Gr. habetur. Itala: „iactamus misericordiam").

2, 31 et intelligent; Gr. non legunt, tamen habent omnes fere codices Latini.

3, 13 nam; Gr. non legunt, legunt tamen Latini codices omnes.

3, 23 Merrhæ; sic Ms. legunt, Gr. vero Mesam, sicque legunt recentiores (Gr. Merran).

5, 3 splendorem suum; Gr. habetur „tuum", at Latini omnes legunt „suum", in eundem recidit sensum.

EZECHIEL.

5, 10 patres suos; „suos" legunt Heb., Gr. vero non legunt.

6, 11 Percute manum tuam, et allide pedem tuum; Heb. Gr. Ms. Congr. legunt: „manu tua . . . (pede tuo)". Rocca lapsu calami notavit „manus tuas".

7, 2 hæc dicit Dominus Deus terræ Israel; in Heb. et Gr. est casus dandi et debet „terræ" connecti verbo „dicit", unde debet scribi littera maiuscula sic „Terræ" (at omnes editiones Clementinæ habent „terræ" cum minuscula).

8, 12 vides; Heb. et Gr. et quoddam Ms. legunt „vidisti".

9, 6 parvulum; sic legunt Heb., at Gr. et aliquot Ms. legunt „parvulos" (idque recte, quia Heb. „taph" semper collective sumitur).

10, 21 Quattuor vultus; in Heb. et in quibusdam Ms. legitur bis „quattuor quattuor", apud LXX vero et communiter in exemplaribus impressis et manuscriptis semel tantum (Heb. quattuor quattuor vultus uni et quattuor alæ uni; Gr. quattuor vultus uni et octo alæ uni; recte tamen vertit Vulg., quia duplicati numeri cardinales significationem distributivorum habent).

11, 15 fratres tui, fratres tui; bis legitur in Heb., in Gr. non habetur (scil. bis), et sensus idem fere est, nam Heb. solent aliquando geminare verbum ad significationem augendam.

13, 13 lapides grandes; Heb. vertunt „grandinis", tamen Hieronymus „prægrandes", sicque habent omnes Latini codices (et Gr.).

15, 6 tradam; in Heb. Gr. et Ms. „tradidi".

16, 13 et polymito, et multicoloribus; hoc nomen „multicoloribus" in Heb. et Gr. idem est cum eo, quod paulo superius (in versu 10) positum est scil. „discoloribus", sicut illud „polymito" idem est in Heb. et Gr. cum illo superius (ibidem) posito scil. „subtilibus". Nescio, cur interpres sic varia versione usus est (in aliis quoque locis interpres easdem voces Hebræas nunc hoc nunc illo modo transtulit, forsitan ob illud „varietas delectat". Quæ tamen varietas exegetam cogit, ut ad textum originalem recurrat).

20, 28 darem eis; in Heb. et Gr. et Ms. „darem illam eis“, in impressis non legitur, nam subintelligitur (Swete „illam“ omittit in textu, exhibet in margine).

21, 28 mucro evaginate . . . limate; Gr. et Heb. indicant, esse coniuncte legenda, quasi participia, „o mucro evaginate et limate“, sicque Hieronymus legisse videtur in commentario, licet in textu divisa legantur „mucro evagina te . . . lima te“: in omnibus codicibus sic legimus ista duo separata (etiam in Sixtina et prima editione Clementina; in secunda et tertia autem et in correctorio coniuncta habentur).

22, 8 sprevisti . . . polluisti; Gr. spreverunt . . . polluerunt.

23, 4 soror eius minor; „minor“ non habetur in Heb. nec apud Hieronymum, tamen habetur in Gr. (reapse in Gr. non habetur).

23, 42 manibus eorum . . . capitibus eorum; sic habent etiam Gr., in Heb. bis „earum“ (in Gr. ambiguum est).

25, 4 ego; Gr. ecce ego.

29, 9 dixeris; ita et Gr., in Heb. dixerit (textum Heb. iuxta LXX emendandum censent recentiores).

30, 20 primo mense; „mense“ non habetur in Heb. nec textu Hieronymi, tamen habent Gr. et suppletur in Heb. iuxta phrasim eius.

33, 29 terram eorum; „eorum“ non habetur in Heb. nec in quibusdam Ms., tamen habetur a LXX et in textu Hieronymi.

39, 2 et educam te; Heb. non habent (verbum Heb. šaša' in pi'el significat: infantem ambulantem sustentare, ducere).

42, 6 cubitis quinquaginta; non habetur in Heb. nec in Gr. nec in Ms., sunt tamen omnia retinenda, quia ad veritatem scripturæ pertinent (miro argumento critico ista verba retinenda declarantur).

47, 12 lignum pomiferum; Heb. et Gr. lignum comestibile (i. e. arbor fructifera).

47, 17 terminus Emath; in Heb. habetur „et terminus Emath“, quædam Ms. legunt „et terminum Emath“.

48, 1 iuxta viam Emath; Heb. et Gr. „ad partem Emath“.

DANIEL.

2, 2 Præcepit autem; Heb. et Gr. et præcepit.

2, 22 Deus patrum nostrorum; in Heb. (Aram.) Deus patris mei, in Gr. patrum meorum, quæ lectio in priore Congr. fuit probata, in posteriore vero mutata in „patrum nostrorum“ (Aram. 'abhahathi est pluralis, ergo „patrum meorum“ est lectio vera).

2, 34 lapis de monte; „de monte“ non legunt Heb. (Aram.), tamen habent Gr., Congr. retinuit.

3, 52 et gloriosus; Gr. et quædam Ms. non legunt, habet tamen textus Hieronymi.

3, 94 sarabala eorum; ubi supra (versu 21) dicitur „cum braccis suis“, habetur hoc idem vocabulum. Nescio cur Vulgatus hoc in loco reservavit nomen „sarabala“, illic autem vertit (Aram. sarabala, Gr. sarabara erat vestis Persica, braccæ vel pallium).

4, 20 super eum; Gr. et in quibusdam Ms. legitur „super eam“ (Gr. super eum).

5, 1 Baltassar; in Heb. (Aram.) Balsasar, in Gr. Baltasar (Aram. Belšassar).

5, 29 regno suo; „suo“ Heb. (Aram.) et aliquot Ms. non legunt, tamen habent Gr.

6, 6 surripuerunt; hoc verbum reperitur in omnibus Latinis exemplaribus, obscurum tamen est. Significat enim cum tumultu et indignatione convenire seu accedere, estque illud verbum, quod habetur Ps. 2 „Quare fremuerunt gentes“, verbum (Heb. et Aram.) est „ragaš.“

6, 27 de lacu leonum; in Heb. (Aram.) et Ms. „de manu“, Gr. „de ore“ (etiam Gr. „de manu“).

7, 22 sanctis Excelsi; Heb. (Aram.) sanctis Excelsorum (est tamen pluralis maiestatis, ergo in Gr. et Vulg. recte redditus).

11, 41 multæ; Gr. multi (ita Theodotion, LXX autem „multæ“).

12, 6 dixi; in Heb. dixit (sic Theodotion quoque).

14, 42 hic versus nec a Gr. nec a Hieronymo habetur, sed legitur in multis impressis.

OSEE.

1, 2 fac tibi; nec in Heb. nec in Gr. habetur nec a Hieronymo legitur.

4, 11 s. Fornicatio, et vinum, et ebrietas auferunt cor. Populus meus; LXX hanc sententiam sic verterunt: „fornicationem et vinum et ebrietatem suscepit cor populi mei". In Heb. autem verbum (aufert) est singulare et potest connecti cum „cor", illud autem, „populus meus" separatum est pertinetque ad sequentem sententiam. Vulgatus tamen legit in accusandi casu „cor" ceteraque in recto, et quamvis in Ms. verbum sit singulare, tamen per zeugma refertur ad singula præcedentia (ut Vulgatus sic et recentiores textum Heb. vertunt).

5, 1 et rete; LXX et sicut rete.

12, 12 in uxorem servavit; alii „custodivit", Heb. exspectavit scil. septem annos pro uxore, aut servavit oves, ut interpretatur Hieronymus (recentiores vertunt „custodivit" scil. gregem).

14, 5 ab eis; sic Gr., at Heb. et textus Hieronymi legunt „ab eo" (scil. populo. Swete in textu „ab eo" habet, in margine „ab eis").

14, 6 Ero quasi ros, Israel germinabit; Heb. Gr. connectunt „Israel" præcedenti scil. „ero ros Israeli", in textu Hieronymi connectitur verbo sequenti.

IOEL.

1, 14 Dei vestri; Heb. Gr. præmittunt „Domini", at vero multi impressi et Congr. non legunt (Swete in textu „Domini" omittit, in margine inferiore autem habet).

AMOS.

2, 4 abiecerit . . . custodierit; in Heb. et Gr. utrumque verbum est numeri pluralis, Latini codices in singulari.

3, 10 rapinas; in Heb. et Gr. in singulari numero, Latini codices in plurali.

7, 1 tonsionem; aliquot Ms. habent „tonsorem" quod recipit Congr., sed dicendum „tonsionem", sic enim est in Heb. „gize" i. e. tonsiones (LXX habent „Gog").

8, 9 Dominus Deus; Gr. habent „Dominus" tantum (Heb. 'adonai Iahve, Gr. plerique „dominus Dominus", quidam „Dominus Deus").

ABDIAS.

Huic libello Rocca nullam notam criticam apposuit.

IONAS.

1, 2 Surge, et vade; „et" non habent Heb., tamen legunt Gr. et iuxta phrasim Hebræorum intelligitur.

3, 3 civitas magna; Heb. et Gr. legunt „civitas magna Deo", at Latini codices non habent illud „Deo" (illud „Deo" adiectivis additum significat, attributum divinitus seu singulari Dei beneficio concessum esse: ergo civitas divinitus magna. Ita Gesenius).

3, 8 Dominum; Heb. Gr. legunt „Deum".

MICHÆAS.

6, 9 nomen tuum; Gr. nomen eius (quam lectionem recentiores quidam præferunt).

6, 16 voluntatibus; in Heb. et Gr. legitur „consiliis" (Swete habet in textu „viis", in margine „consiliis").

NAHUM. HABACUC. AGGÆUS.

In his libris Rocca nullam discrepantiam textus Clementini, Hebraici et Græci notavit.

SOPHONIAS.

3, 18 Nugas; nomen est Hebræum „nuge". Hieronymus in commentario fatetur, se conservasse illud ut significaret Hebræam esse matrem linguarum.

Lyranus vanos homines interpretatur, quidam alii interpretantur tristitia affectos ac tædio, longitudine exspectationis Messiæ (textum Heb. recentiores vertunt: „mæstos [utpote prohibitos] a die festo", at eum corruptum declarant. LXX reddunt: „sicut in die festi" et hæc verba cum antecedentibus connectunt).

ZACHARIAS.

4, 7 Quis tu mons magne coram Zorobabel? in planum; varia est huius sententiæ distinctio, signum interrogationis vel post „planum" vel post „magne" vel post „Zorobabel" ponitur: tertia lectio est accommodatior et Hebræo magis congruit. LXX aliter legunt (e recentioribus alii post „magne", alii post „Zorobabel" signum interrogationis ponunt. LXX vertunt: „quis es tu, mons magne, qui coram Zorobabel es, ut rectus sis?").

13, 2 pseudoprophetas; sic Gr., at in Heb. et textu Hieronymi legitur „prophetas". Re ipsa erant pseudoprophetæ, tamen dicuntur prophetæ, quia idolorum cultores sic eos appellabant (prophetas idolorum, ergo pseudoprophetas intelligendos esse, ipse contextus proximus ostendit).

MALACHIAS.

2, 11 Transgressus est Iuda . . . contaminavit Iudas; in Heb. et Gr. et textu Hieronymi legitur uniformiter „Iuda" in utroque loco (LXX in utroque loco „Iudas" habent).

MACHABÆORUM I.

1, 67 super populum valde; sic Ms. Congr., tamen habent Gr. super populum Israel valde (Gr. „populum" non habent).

2, 33 regis Antiochi; „Antiochi" non habetur in Gr., tamen legunt fere omnes codices Latini.

4, 15 Gezeron; Gr. Asseremoth (Gr. Gaseron vel Gazeron).

4, 29 Iudæam; Gr. Idumæam (quæ lectio Alexandrini recentioribus probabilior videtur, at Sinaiticus „Iudæam" habet).

5, 44 qui erant; Gr. lectio ambigua est (sed recentiores eam vertunt ut Vulg.)

5, 45 natos, et exercitum; Gr. natos et sarcinas, et exercitum (Gr. natos et facultates, exercitum).

5, 67 volunt . . . exeunt; in quodam Ms. legitur „vult . . . exit", sicque habetur in Gr., at Gr. verba posita sunt loco pluralis numeri. Congr. nihil mutavit.

6, 21 aliqui impii; at Gr. legunt „aliqui ex impiis" (aliqui impiorum).

6, 40 et alia per loca humilia; Gr. „et alii per loca humilia".

6, 46 sub pedes elephantis; Gr. et quædam Ms. legunt „sub elephantem".

7, 47 spolia eorum in prædam; Gr. pro „in" habent „et".

8, 8 regionem Indorum; Gr. regionem Indicam.

8, 17 filii Iacob; Gr. filii Accos (Alexandrinus: „Acchos").

10, 49 fugit exercitus Demetrii, et insecutus est eum Alexander; in quibusdam Gr. habetur „fugit exercitus Alexandri, et insecutus est eum Demetrius": non repugnant hæc, quamvis enim fugerit pars exercitus, tamen altera vicit et occidit Demetrium (Swete in textu habet „Demetrii . . . Alexander", in margine autem notat, Alexandrinum et Sinaiticum originalem exhibere „Alexandri . . . Demetrius"; prior lectio a recentioribus præfertur).

11, 34 tres civitates, Lydan, et Ramathan; apud Latinos non habetur nominata tertia civitas, tamen apud Græcos ponitur in primo loco Apherema (Aphærema et Lydda et Rathamin).

12, 7 ab Ario; omnia exemplaria Gr. et Lat. legunt „a Dario", tamen cum sit idem qui paulo inferius (in versu 20) refertur, legendum est „ab Ario" („Dario" habent Alexandrinus, Sinaiticus, Venetus originalis; lectionem Vulg. recentiores præferunt).

13, 6 nostros; in quibusdam Ms. „vestros" ut in Gr. (i. e. in Sinaitico et Veneto; probabilior lectio Gr. est „nostros").

13, 54 fortis prælii vir; „fortis prælii“ non habetur in Gr. nec in Ms. Puto a Vulgato positum declarandi causa, nam nomen viri Græcum fortem hominem significat.

14, 2 et adduceret eum ad se; hæc non legunt Gr.

14, 16 in Spartiatas; Gr. et Ms. in Spartam.

15, 39 s. Gedorem; sic Ms. et Congr., at Gr. Cedron.

16, 1 in populo ipsorum; hæc non legunt Gr. et aliquot Ms.

16, 14 regione Iudææ; „Iudææ“ non habetur in Gr., puto additum a Vulgato declarationis causa.

MACHABÆORUM II.

2, 9 Magnifice etenim sapientiam tractabat; hæc non habentur in Gr. nec in quibusdam Ms., tamen habetur communiter in impressis (Gr. loco istorum verborum habent: „diesapheito de“ i. e. declarabatur autem).

3, 13 dicebat omni genere; in omnibus Latinis sic legitur, Gr. autem: „dicebat omnino“, sicque recentiores legunt.

4, 38 accensisque animis; Gr. et accensus furore.

4, 40 duce quodam tyranno; Gr. pro „tyranno“ est „Aurano“ (Venetus habet: „Aurano tyranno“).

5, 11 efferatis animis; Gr. efferatus animo.

10, 15 Iudæi; Gr. Idumæi (quam lectionem recentiores genuinam iudicant).

10, 33 diebus quattuor; Gr. additur: et vinginti (ita Venetus, at lectio probabilior est „quadraginta“).

10, 35 dies quinta; Gr. dies vigesima quinta.

11, 18 et quæ res permittebat, concessi; ita legitur in multis codicibus impressis, sed „concessit“ in tertia persona legendum est, ut in Gr. et quibusdam Ms. legitur. Lysias exposuit regi quæ erant exponenda, rex autem concessit quæ concedenda sibi visa sunt. Tamen Congr. reliquit „concessi“, forsitan ob incuriam, quia nihil de hac voce scriptum reperi. Prima vero Congr. reliquit vocem „concessit“ (in Sixtina, in prima et secunda editione Clementina legitur „concessi“; in tertia autem Clementina et in correctorio ad primam et secundam editionem „concessit“).

12, 46 Sancta ergo, et salubris est cogitatio . . . ut a peccatis solvantur; in Gr. et Ms. non habetur illud „est“ et legitur „solverentur“ (in Gr. enim sententia „sancta et pia cogitatio“ cum antecedentibus connectitur, deinde loco verborum pro „defunctis exorare, ut a peccatis solvantur“ sequitur: „unde pro mortuis expiationem fecit, ut a peccato absolverentur“).

13, 15 quattuor millia; sic Ms. et Congr., at Gr. duo millia (Venetus „mille“).

MATTHÆUS.

5, 44 Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: et orate pro persequentibus, et calumniantibus vos; Gr. exemplaria post illam sententiam „Diligite inimicos vestros“ legunt hanc „benedicite iis, qui vos devovent“ seu „bene precamini iis, qui vos exsecrantur“. Sicque legunt et interpretantur Chrysostomus et Euthymius quattuorque faciunt sententias: „Diligite, benedicite, benefacite, orate.“ Sicut nos legimus est lectio communis Vulgatæ in impressis et Ms. Cyprianus autem duas tantum sententias legit, scilicet: „Diligite inimicos vestros, orate pro iis, qui vos persequuntur“. Quæ lectiones indicant, Gr. exemplaria non fuisse uniformia (quod apud Tischendorf ac Soden videtur; recentissimi critici cum Cypriano duas tantum sententias in hoc loco genuinas agnoscunt, excepto Brandscheid, qui lectionem Vulgatæ exhibet).

6, 13 Sed libera nos a malo; nonnulla Gr. post illud „a malo“ habent: „quia tuum est regnum et potentia et gloria in sæcula, amen“, sicque legit Chrysostomus et Euthymius, at Latina non habent (et omnes critici recentiores hoc reiciunt).

8, 31 eiicis nos hinc; „hinc“ non legunt Gr. et Ms., tamen legunt plurimi impressi, Congr.

8, 34 rogabant; „eum“ non addunt Gr. et Ms. (plurima), tamen habent plurimi impressi, Congr. retinuit (at in tribus editionibus Clementinis non additur).

10, 5 civitates Samaritanorum; Gr. habent „civitatem", idem est sensus, nam singulare ponitur indefinite.

10, 10 neque virgam; non pauca exemplaria Gr. habent in plurali „virgas": idem tamen est sensus, nam dicuntur virgæ, quia multæ, singulæ ad singulos apostolos (omnes critici recentiores singularem numerum probant).

10, 12 dicentes: Pax huic domui; hæc non habent exemplaria Gr. nec textus Hieronymi nec ipsius commentarius (nec critici recentiores, excepto Brandscheid; licet plurima Ms. Lat. ea habeant, tamen Wordsworth et White, paucissimis innixi manuscriptis ea omittunt).

10, 13 veniet . . . revertetur; Gr. legunt „veniat . . . revertatur", sicque antiqua Latina habuisse, refert Erasmus. Cum Luc. 10 (℣. 6) hæc sint de futuro dicta LXX discipulis, credendum est etiam hoc in loco esse de futuro. Modo Hebræo imperativus ponitur pro futuro, ut fit in prædictionibus (omnes critici recentiores „veniat . . . revertatur" exhibent, etiam Wordsworth et White, qui pro utraque lectione Ms. Lat. enumerant).

10, 32 confitebitur me . . . confitebor et ego eum; Gr. in casu dandi, loco ablativi, cum præpositione „en" (cuius phrasis sensum commentatores explicant).

11, 19 iustificata est sapientia a filiis suis; Hieronymus in commentariis dicit, in quibusdam exemplaribus legi: „iustificata est sapientia ab operibus suis" (quam lectionem critici protestantium præferunt, licet Sinaitico et Vaticano originali tantum fulciatur; reliqui codices Gr. ac versiones antiquiores, etiam Syriaca-Sinaitica lectionem Vulgatæ confirmant).

11, 23 numquid usque in cælum exaltaberis? Hieronymus in commentario notat, in Gr. exemplaribus legi dupliciter, uno modo interrogative, uti legit vetus interpres, altero modo sic: „et tu Capharnaum, quæ usque ad cælos exaltata es". Hanc posteriorem lectionem habent Chrysostomus et Euthymius (at omnes critici recentiores, excepto Weiss, priorem lectionem præferunt).

13, 4 volucres cæli; illud „cæli" in quibusdam Gr. exemplaribus habetur et legitur ab Euthymio (sed ab omnibus criticis recentioribus, etiam Wordsworth et White, omittitur).

13, 55 Ioseph; Gr. legunt „Ioses", at Latini ut in textu (omnes critici recentiores etiam in Gr. cum optimis testibus „Ioseph" legunt).

16, 4 potestis scire; „scire" non legunt Gr., tamen legunt aliquot impressi, Congr. reliquit („scire" habent quidem pauci codices Gr. et plura Ms. Lat., sed ab omnibus criticis recentioribus omittitur).

16, 7 s. intra se . . . intra vos; Ms. legunt „inter", Gr. ambigua (Wordsworth et White cum plurimis Ms. Lat. et Sixtina „inter" legunt).

16, 13 Quem dicunt homines esse Filium hominis; nonnulla Gr. exemplaria habent: „quem me dicunt homines esse filium hominis" (plurimi codices Gr., pleraque Ms. Italæ, quædam Ms. Vulgatæ aliique testes „me" habent; nihilominus omnes critici recentiores illud omittunt, cum e Mc 8, 27 et Lc 9, 18 in hunc locum venerit).

16, 20 Iesus Christus; „Iesus" aliquot exemplaria Gr. non legunt, legunt tamen Gr. aliquot et fere omnia Latina (in textu Gr. omnes critici recentiores „Iesus" omittunt, licet in plurimis codicibus legatur; in textu Lat. Wordsworth et White illud retinent).

17, 2 sicut nix; plurima Gr. habent „sicut lux", at Latina omnia „nix", sicque habetur in quodam Gr., cui favet Marcus 9 (℣. 2) ubi legitur „nix" (in textu Gr. Matthæi omnes critici recentiores habent „sicut lux", in Lat. autem „sicut nix"; in textu Marci Lat. lectio „sicut nix" omnino certa est, in Gr. autem quinque codices unciales illud „sicut nix" non habent).

18, 17 si autem ecclesiam; Gr. „si autem et ecclesiam", Latini vero codices ut in textu (secundum Wordsworth et White sex tantum Ms. Lat. illud „et" omittunt; iam Toletus notaverat, „et" addendum esse, tamen in omnibus editionibus Clementinis deest).

20, 1 Simile est; Gr. addunt „enim", Latini vero codices non habent (iuxta Wordsworth et White octo Ms. Lat. „enim" omittunt, reliqui habent, quare ipsi illud „enim" addunt).

21, 26 omnes enim habebant Ioannem sicut prophetam; ita in omnibus exemplaribus Græcis et Latinis etiam Ms., refert tamen Iansenius, in quibusdam codicibus Græcis et Latinis legi „habent", ut sit verbum non evangelistæ sed ipsarum turbarum (pauci tantum codices minusculi Gr. legunt „habebant", maiusculi omnes „habent"; e Ms. Lat. duodecim legunt „habebant", reliqua „habent", quam alteram lectionem Wordsworth et White ediderunt).

22, 30 erunt sicut angeli Dei; alii legunt „sunt", Gr. ambigua, quia tantum dicitur „sicut angeli Dei". Verior est lectio futuri, quia illo tunc temporis nondum iusti in regnum cælorum adsciti erant, donec Christus moreretur (quinque tantum Ms. Lat. habent „erunt", reliqua autem „sunt"; in Gr. etiam verba præcedentia in præsenti habentur, scil. „nubunt . . . nubuntur", Lat. vero Ms. omnia in futuro ea exhibent: sensus idem manet, quia præcedens „in resurrectione" monstrat, præsentia pro futuro posita esse).

23, 14 hic versus in Gr. præponitur præcedenti, in aliis habetur ut in textu (hunc versum in textu Gr. recentissimi critici, excepto Brandscheid, omittunt, item Wordsworth et White in Lat., quia sex tantum Ms. Vulg. eum exhibent; sumptus est ex Mc 12, 40 et Lc 20, 47 atque ad hunc contextum conformatus).

23, 25 intus autem pleni estis rapina; Latina Ms. legunt „plena sunt rapina", ut referatur ad vasa, Gr. utrumque patiuntur sensum (textum Clementinum septem Ms. habent, in reliquis legitur: „intus autem pleni sunt rapina", scil. calix et paropsis; quem sensum etiam Gr. exprimunt).

24, 15 qui legit, intelligat:; legenda sunt ista sine parenthesi, terminant enim sententiam præcedentem (at plures exegetarum recentiorum asserunt, ista verba esse interpositionem sive Christi sive evangelistæ, ideoque sententiam præcedentem non terminare; in Sixtina et originali impressione primæ editionis Clementinæ ista verba, sine puncto duplici, signis parenthesis inclusa sunt).

26, 14 qui dicebatur; Gr. et quædam Ms. legunt „dicitur" („dicebatur" habent quattuor Ms., Wordsworth et White, reliqua autem „dicitur").

26, 28 effundetur; hæc lectio retinenda est tamquam melior, quamvis in codicibus Græcis et ex Latinis montis Amati legatur „effunditur", nam apud Marcum cap. 14 (versu 24) legitur „effundetur" (apud Matthæum habent sex Ms., Wordsworth et White „effunditur", reliqua vero „effundetur"; apud Marcum etiam sex Ms., Wordsworth et White „effunditur", reliqua vero „effundetur". In Gr. legitur in utroque loco participium præsentis „ekchynnomenon", quod iuxta grammaticam in „hoc" contextu reapse tempus præsens indicat).

27, 35 ut impleretur quod dictum est per Prophetam dicentem: Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem; ad hæc verba Rocca prius notavit: „non legitur in textu mendoso (i. e. in Sixtina), quædam Ms. etiam non legunt, tamen habent Gr. et omnes impressi, Congr." Postea vero addidit „verba signata non habentur in Gr. Vat. nec in Ms., quia sunt apud Ioannem cap. 19" (recentissimi critici, excepto Brandscheid, hunc versum in textu Gr. omittunt, Wordsworth et White etiam in textu Lat., duodecim Ms. Vulg. innixi; e codicibus Gr. duo tantum maiusculi versum habent).

27, 43 liberet nunc, si vult eum; Gr. legunt: „liberet nunc eum, si vult eum", quædam autem Ms. et Congr. „liberet nunc, si vult eum", et in fine positum potest ad utrumque verbum referri (tres tantum codices Gr. prius „eum" omittunt; e Ms. Vulg. quattuor bis „eum" habent, unus textum Clementinum exhibet, reliqui autem legunt: „liberet nunc eum, si vult". Wordsworth et White ista quattuor Ms. sequuntur).

28, 7 prædixi; Gr. vero habent „dixi".

MARCUS.

2, 23 cum Dominus sabbatis ambularet; „Dominus“ non legunt Gr. et Ms., legunt tamen multi impressi. Congr. reliquit (in Gr. legitur „ipse“; quinque Ms. post „ambularet“ addunt „Iesus“).

3, 29 reus erit æterni delicti; Gr. multa habent „iudicii seu damnationis“, quædam autem „peccati seu delicti“ (quam alteram lectionem omnes critici recentiores probant).

6, 11 in testimonium illis; in Gr. multis exemplaribus additur sententia: „Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum et Gomorrhæorum in die iudicii, quam illi civitati“. Vulgatus tamen non legit, et in duobus Gr. exemplaribus non habentur, sed sunt apud Matthæum (omnes critici recentiores istam sententiam omittunt).

6, 15 propheta est, quasi unus ex prophetis; Gr. habent „vel quasi unus ex prophetis“ (illud „vel“ in uno tantum maiusculo Gr. legitur, ideoque ab omnibus criticis omittitur).

6, 26 contristatus est rex: propter iusiurandum; nota punctationem: post illud „rex“ pone duo puncta, nam illud propter iusiurandum connectitur sequenti, ut constat Math. 14 (versu 9) sicque in Marco habent omnes fere codices (recentissimi quoque exegetæ illud „propter iusiurandum“ cum sequenti coniungunt, ut in secunda et tertia editione Clementina et in correctorio ad primam fit; at in Sixtina et prima Clementina cum antecedenti coniungitur. In textu Gr. Math. codices, duobus tantum exceptis, per „autem“ illud „iuramentum“ ab antecedenti disiungunt).

9, 14 stupefactus est; non habent Gr. (omnia Ms. Vulg. habent duo verba: „stupefactus est“ scil. atque „expaverunt“, quibus unum verbum Gr. compositum non male redditur).

9, 15 interrogavit eos; Gr. interrogavit Scribas (at recentiores editiones textus Gr. omnes habent „interrogavit eos“).

9, 18 respondens eis; Gr. in singulari legunt „ei“, Latina vero exemplaria habent „eis“ (etiam meliores codices Gr., quare omnes recentiores in Gr. quoque „eis“ legunt).

10, 40 dare vobis; „vobis“ Gr. non habent et aliquot (quinque) Ms., tamen legunt omnes fere impressi, et legendum postulat sensus (apud Mt 20, 23 omnia Ms. Vulg., sed nullus codex Gr. „vobis“ habent. Hanc lectionem aliquid momenti habere ad explicationem versus, in commentariis diffusioribus videri potest).

11, 32 Si dixerimus, Ex hominibus, timemus populum; in Gr. et in quibusdam (plerisque) Ms. habetur „timebant“, tamen omnia fere impressa et aliquot (octo) Ms. habent „timemus“, prior Congr. sic legit, favetque huic quia apud Math. 21 (versu 26) in huius historiæ narratione habetur „timemus“ etiam Græce. Unde videtur argumentum, etiam in hoc loco in eadem persona a Marco esse positum. Adde, orationem esse mancam, nisi legamus „timemus“, nihil enim respondet ad illud „ex hominibus“ (Wordsworth et White habent „timebant“; si post verba „ex hominibus“ signum interrogationis ponitur, constructio abrupta quidem, sed non insolita est. Lectionem Clementinæ et paucorum codicum Gr. recentiores critici ad Mt 21, 26 conformatam dicunt. Sensus utriusque lectionis quasi idem est. Ad illud „ex hominibus“ secundum Matthæum synedri, secundum Marcum ipse evangelista respondet).

12, 29 Dominus Deus tuus, Deus unus est; Gr. et quædam Ms. sic legunt: Dominus Deus noster, Dominus unus est (pleraque Ms. Vulg. habent „noster“, decem „tuus“, sed quasi omnia „Deus unus“; sic Wordsworth et White scripserunt).

15, 29 templum Dei; „Dei“ non est in Gr. et quibusdam Ms., tamen habetur a multis impressis. Congr. legit („Dei“ in uno dumtaxat Ms. legitur, ideoque a Wordsworth et White omittitur).

16, 9 Surgens autem; sic quædam Ms. Congr., „Iesus“ addunt Gr. (unus codex maiusculus, sed plures minusculi et sedecim Ms. Vulg., tamen omnes critici recentiores illud omittunt).

LUCAS.

1, 45 beata, quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi; Gr. et quædam Ms. „beata, quæ credidit, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt ei", at plurimi codices impressi legunt in secunda persona, et quia communissima est lectio, relinquenda videtur, cum idem sit in utraque lectione sensus (Wordsworth et White alteram ediderunt lectionem, quam circa decem Ms. habent).

2, 33 pater eius et mater; Gr. legunt „Ioseph et mater eius", quædam impressa legunt „pater eius et mater eius" (ultimam hanc lectionem Tischendorf et Baljon in Gr. elegerunt, reliqui critici recentissimi in Gr. quoque lectionem Vulg. adoptarunt).

5, 7 ita ut pene mergerentur; „pene" non legunt Gr. et Ms. (excepto uno Ms. Gr. et Lat.).

8, 4 convenirent; Gr. lectio habet „conveniret" in singulari (sic etiam quasi omnia Ms. Vulg.).

8, 48 Filia; Gr. legunt: „Confide filia", at exemplaria Latina non legunt „confide": apud Matthæum legitur (illud „confide" omnes critici recentiores in Gr. quoque omittunt).

8, 52 non est mortua puella; „puella" non habetur Gr., tamen habent Latina exemplaria, quia supplendum est ex præcedenti „matrem puellæ" („puella" novem Ms. habent, quindecim autem, Wordsworth et White omittunt).

9, 3 virgam; nonnulla Gr. habent in plurali, diximus de hoc Math. 10 (versu 10; etiam in hoc loco omnes critici recentiores singularem numerum probant).

9, 14 autem; Gr. legunt „enim" (duo codices maiusculi, Tischendorf et Brandscheid etiam in Gr. „autem" legunt).

9, 18 et discipuli; Gr. non habent „et", legunt tamen omnia fere Latina (duo tantum Ms. omittunt).

9, 44 in cordibus vestris; Gr. habent „in auribus vestris".

9, 54 consumat illos; in Gr. additur: „ut etiam Elias fecit", Vulgatus vero non habet (neque critici recentiores in Gr.).

10, 1 septuaginta duos; exemplaria Gr. multa non legunt „duos", Gr. exemplaria in quibus legebatur „septuaginta duos" Vulgatus secutus est (in Gr. quattuor codices, Brandscheid, Weiss [Westcott et Hort] „duos" addunt; reliqui codices, Weymouth, Tischendorf, Soden, Hetzenauer, Baljon omittunt: pro utraque lectione rationes internæ adduci possunt).

10, 21 exultavit Spiritu sancto; in nonnullis Gr. non habetur illud „sancto", tamen in aliis Gr. legitur et in vetustis Latinis (atque in omnibus editionibus Gr. recentioribus). — placuit ante te; in nonnullis (plurimis) Gr. additur: „et conversus ad discipulos dixit", Latina vero et alia Gr. non legunt (neque editores textus Gr., si Tischendorf et [Soden] excipias).

10, 23 conversus ad discipulos suos, dixit; in Gr. nonnullis (fere omnibus) sic legitur: „conversus ad discipulos suos seorsum, dixit", Latina non habent et quædam alia Gr. (unus tantum maiusculus omittit).

10, 30 semivivo relicto; Gr. semimortuo relicto, sensus idem est.

10, 42 Porro unum est necessarium; notanda est lectio Basilii in reg. fus. disp. resp. 20, legit enim sic: „paucis est opus aut potius uno". Hanc lectionem secutus est Hieronymus epist. 22 ad Eustoch., ubi hunc locum sic citat: „pauca autem necessaria sunt aut unum". Idem autem Basilius in const. monast. cap. 2 legit ut in textu habetur, quæ lectio est communis (in Gr. codices plerique, Baljon, Brandscheid, Hetzenauer, Tischendorf, Weymouth legunt: „unum autem est necessarium"; quattuor codices, Westcott et Hort, Weiss habent: „pauca autem necessaria sunt aut unum"; Soden legit: „pauca autem sunt necessaria" sine additamento).

11, 13 spiritum bonum; sic Latina et aliquot Gr., plura Gr. legunt „spiritum sanctum" (quam lectionem omnes editiones Gr. recentiores exhibent).

11, 26 assumit septem alios spiritus secum; „secum" non habetur in codice Gr., sed ad marginem exstat, reperitur tamen in codicibus Latinis tam impressis

quam Ms. Utraque Congr. eam vocem censuit reponendam, quam Sixtus apposuit (hoc loco in Sixtina et Clementina tantum habetur; post „assumit“ addunt „secum“ unum Ms. et tres codices Gr. unciales: ex Mt 12, 45 sumptum est).

12, 8 vide notata in Math. 10 (versu 32).

12, 15 ab omni avaritia; multa Gr. non habent „omni“, quædam (eaque meliora) autem legunt (et omnes critici recentiores illud typis descripserunt).

12, 18 maiora faciam; Gr. maiora ædificabo (uno codice unciali excepto).

12, 31 quærite primum; „primum“ non habent Gr. (neque Ms. Vulg., paucis tantum exceptis). — et iustitiam eius; Gr. non habent nec quædam (omnia) Ms., Congr. expunxit, tamen legunt plurimi impressi (ex Mt 6, 33 tum „primum“ tum „et iustitiam eius“ sumptum est).

12, 35 lucernæ ardentes in manibus vestris; „in manibus vestris“ non legunt Gr., quædam (fere omnia) Ms., plurimi Patres: Congr. non expunxit, et vere legenda sunt (Wordsworth et White ea omittunt).

12, 58 autem; Gr. habent „enim“ (etiam unum Ms.).

16, 21 et nemo illi dabat; in nonnullis Gr. non habentur hæc verba nec in quibusdam Ms. (habentur in paucis minusculis Gr. et in tribus Ms. Vulg.: ex Lc 15, 16 sumpta sunt).

19, 26 et abundabit; Gr. et aliquot (plurima) Ms. non legunt, at vero legunt plurimi impressi (ex Mt 13, 12 sumpta sunt).

21, 38 omnis populus manicabat; id est „mane ibat vel mane ire accelerabat“, textus Gr. habet „mane surgens ibat, diluculo vel summo mane ventitabat“. Quamvis autem omnes textus tam Ms. quam impressi habeant „manicabat“, non desunt tamen qui dicant, forse legendum „manitabat“ id est mane itabat (Wordsworth et White „manicabat“ scripserunt).

22, 2 Iesum; Gr. eum (sic etiam fere omnia Ms., Wordsworth et White).

24, 49 Et ego; in Gr. et Ms. legitur: „et ecce ego“ (in Gr. tres codices unciales, Baljon, Brandscheid, Soden, Tischendorf illud „ecce“ omittunt, reliqui habent; apud Wordsworth et White nullum Ms. Vulg. citatur, in quo „ecce“ legitur).

IOANNES.

1, 3 s. et sine ipso factum est nihil, quod factum est, in ipso vita erat; codices Latini Ms. et doctores Græci et Latini variant in interpunctione horum verborum. S. Ambrosius lib. 3. de fide cap. 3. refert duas lectiones, nempe: „sine ipso factum est nihil. Quod etc.“ atque: „sine ipso factum est nihil, quod factum est. In etc.“ et dicit plerosque doctos et fideles hanc posteriorem lectionem amplecti. Chrysostomus hom. 4. dicit, hæreticos divisisse hæc verba, ut probarent Spiritum sanctum esse creaturam, et legisse priore modo. Multi alii eandem lectionem (scil. posteriorem) sequuntur et recentiorum expositorum maxima pars (in Sixtina sic interpungitur: „et sine ipso factum est nihil: quod factum est in ipso vita erat“; Wordsworth et White scribunt: „nihil; quod factum est in ipso vita erat [vel est]. ita distinguere oportet cum codd. nostris pæne omnibus“: ergo interpunctionem Sixtinæ approbant. E codicibus Gr. pauci verba „quod factum est“ cum sequentibus, multi vero cum antecedentibus coniungunt; tres, inter quos Sinaiticus et Vaticanus, nullam distinctionem exhibent ideoque interpunctionem Clementinæ eatenus confirmant quatenus ipsi quoque modum coniungendi in medio relinquunt. Antiquissimi Patres et scriptores ecclesiastici illa „quod factum est“ cum sequentibus, recentiores i. e. inde a sæculo IV. cum antecedentibus connectunt. E criticis recentissimis Soden, Westcott et Hort Patres antiquiores sequuntur, reliqui vero cum Patribus recentioribus interpungunt. Pro utraque interpunctione rationes internæ adduci possunt: pro antiquiore parallelismus membrorum; pro recentiore autem factum, quod ex antiquiore nullus interpretum antiquiorum et recentiorum sensum aptum eruere potuit. Videas commentarios, etiam recentissimos).

4, 34 ut perficiam; Gr. loco „ut“ habent „et“, codices vero Latini habent ut in textu.

5, 2 Est autem Ierosolymis Probatica piscina; Gr. et Ms. legunt „super Probatica", at codices Latini communiter habent ut in textu, sicque Congr. reliquit, in eundemque sensum utraque lectio trahitur (ex codicibus Gr. alii „super" alii „in" probatica habent, unus tantum maiusculus lectionem Clementinam confirmat, quæ in octo Ms. Vulg. invenitur, reliqua Ms., Wordsworth et White „super probatica" exhibent. In lectione Clementina „probatica" cum „piscina" connectitur, in lectione Gr. ad „super probatica" supplendum est „porta". Videas commentarios).

5, 4 movebatur aqua; Gr. legunt „movebat aquam", at Latini codices ut in textu (etiam Ms. Vulg. plus quam novem „movebat aquam" legunt. Wordsworth et White, duobus innixi Ms., totum versum omittunt ut critici protestantes in Gr. textu. At versus 7. versum 4. supponit, quod protestans Bauer in novissimo commentario confitetur).

6, 41 panis vivus; „vivus" non legunt Gr. et aliquot (fere omnia) Ms., tamen habetur in plurimis impressis (Wordsworth et White „vivus" omittunt).

7, 52 Scrutare Scripturas; „Scripturas" non legunt Gr. et Ms., at habetur in plurimis impressis („Scripturas" habent tredecim Ms. Vulg., sed non Wordsworth et White). — surgit; sic plurimi impressi, at Gr. et Ms. legunt „surrexit", Congr. nihil mutavit (in Gr. omnes critici recentiores „surgit" ediderunt; apud Wordsworth et White nullum Ms. Vulg. citatur, quod „surrexit" exhibeat).

8, 12 ambulat; Gr. et quædam Ms. legunt „ambulabit" (in Gr. omnes critici recentiores aoristum, non futurum ediderunt; sex Ms. Vulg. habent „ambulat", Wordsworth et White cum plurimis Ms. „ambulabit" scribunt).

8, 27 et non cognoverunt quia Patrem eius dicebat Deum; Gr. sic habent: „et non cognoverunt, quod Patrem eis dicebat" (sine „Deum"), at Latini codices legunt illud „Deum", tamen varii sunt: alii legunt „eis", plurimi impressi „eius", quædam autem Ms. neutrum habent (pauci codices Gr. textum Clementinum præbent; Wordsworth et White cum plurimis Ms. Vulg. habent: „quia patrem eis dicebat").

8, 45 si veritatem dico; Gr. et Ms. loco „si" legunt „quia", at plurimi impressi legunt „si" (Wordsworth et White „quia" scripserunt).

8, 46 arguet; quædam (plurima) Ms. „arguit" legunt (ita Gr., Wordsworth et White).

10, 31 Sustulerunt ergo lapides; Gr. et Ms. legunt „ergo iterum" (sic textum Gr. Brandscheid edidit, reliqui autem critici „ergo" omittunt; secundum Wordsworth et White quinque Ms. Vulg. habent „ergo", reliqua neque „ergo" neque „iterum").

11, 45 venerant ad Mariam, et Martham; „et Martham" non habetur in Gr., tamen omnes Latini codices legunt (scil. impressi, nam in Ms. non legitur „et Martham" neque apud Wordsworth et White).

11, 49 Caiphas nomine; „nomine" non legitur in Gr. et in quibusdam (plurimis) Ms., tamen legunt fere omnes codices impressi (et duo Ms.).

12, 7 sinite; sic plurimi codices impressi (et quinque Ms.), at Gr. legunt „sine" (ita Wordsworth et White).

13, 1 Ante diem festum Paschæ; Gr. et Ms. legunt „autem", at plurimi impressi (et duo Ms.) non legunt nec Congr. (Wordsworth et White: „ante diem autem festum paschæ").

13, 2 Iudas Simonis Iscariotæ; sic Gr. (codices plurimi) in casu gignendi, connectitur cum „Simonis" qui erat Scariota (tres codices Gr. et omnes critici protestantes legunt: „Iudas Simonis Iscariotes" in nominativo, ut cum „Iudas" coniungatur; quattuor Ms. Vulg. habent „Scariothes", reliqua „Scariotis" vel „Scariothis", nullum „Iscariotæ").

14, 16. 26 paraclitum . . . Paraclitus; vide lectionem Gr. in qua legitur paracletus per „e" litteram, quæ Latine convertitur in „e" longam litteram („paracletum . . . Paracletus" ediderunt Wordsworth et White, sat multa vero Ms. habent „paraclitus" vel „paraclytus").

16, 9 crediderunt; Gr. et Ms. legunt „credunt" (sic etiam Wordsworth et White; tamen duodecim Ms. Vulg. lectionem Clementinam exhibent).

21, 12 discumbentium; quædam (tria) Ms. legunt „discentium", sicque Gr., at omnes codices impressi legunt ut in textu (atque etiam plurima Ms. Vulg., nihilominus Wordsworth et White „discentium" ediderunt; in Gr. legimus „matheton" i. e. discipulorum).

21, 22 s. Sic eum volo manere; quædam Ms. legunt „si", at fere omnes codices habent „sic", omnes Gr. textus habent „si" non „sic" (e Ms. Vulg. tria vel quattuor „si sic", unum „si", reliqua omnia „sic" præbent, nihilominus Wordsworth et White „si sic" ediderunt; notant autem, „sic" forsan pro „si" positum esse: reapse „sic" ex „si+ce" ortum est, ut Georges, Menge, Walde in lexicis suis docent).

ACTUS APOSTOLORUM.

1, 20 commoratio eorum; Gr. et (duodecim) Ms. habent „eius", at fere omnia impressa (et septem Ms.) legunt „eorum", Congr. posterior sic reliquit: in Heb. et Gr., nempe in Ps. 68 (versu 26) unde sumptum est, legitur „commoratio eorum" (in textu Gr. omnes critici recentiores „eius", in Lat. Wordsworth et White „eorum" ediderunt).

3, 11 Cum teneret; Gr. plura verba habent, nempe „cum teneret is qui fuerat claudus" (verba „qui fuerat claudus" omnes critici recentiores omittunt).

3, 12 nostra virtute aut potestate; Gr. et Ms. pro „potestate" legunt „pietate", at plurima impressa habent „potestate" et hæc lectio magis placet Erasmo et aliis. Græce legitur „eusebeia" id est pietas, et interpres legisse videtur „exusia" (potestas), Congr. retinuit „potestate" (duo dumtaxat Ms. Vulg. habent „potestate", quare Wordsworth et White „pietate" scripserunt).

4, 8 Principes populi, et seniores audite; „audite" Gr. non legunt, sed loco eius „Israel", sic Ms., at plurimi impressi ut in textu (in Gr. Soden scribit: „principes populi et seniores Israel", reliqui critici recentiores tum „Israel" tum „audite" omittunt; ita Wordsworth et White in Lat. quoque).

5, 8 Dixit; Gr. et Ms. legunt „respondit", at plurimi impressi (et tria Ms.) habent „dixit", sensusque est idem (Wordsworth et White „respondit" ediderunt).

7, 7 Dominus; Gr. et (novem) Ms. legunt „Deus", at plurimi impressi (et novem Ms.) „Dominus" (Wordsworth et White „deus" habent).

7, 60 dicens; Gr. (et quattuor Ms.) non legunt, legunt tamen Latini codices impressi (atque Wordsworth et White quoque).

8, 40 autem; Gr. Comp. Reg. legunt „enim", alii (omnes) codices legunt „autem".

9, 5 s. durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et tremens, ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad eum; hæc verba a Gr. codice Vat. et a Gothico ex Latinis non leguntur, Congr. prior ita censuit, tamen posterior retinuit, et merito. Nam illa (priora) leguntur a Chrysostomo hom. I. de patientia, illa autem „quid me vis facere" leguntur a Gregorio lib. 33 moral. c. 24, habent etiam omnia hæc Gr. Regia et Complutensia et alia (Wordsworth et White cum Ms. verba „durum . . . ad eum" omittunt et loco eorum „sed" ponunt, ut in Gr. legitur. Additamentum ex 22, 10 et 26, 14 s. in hunc locum venit, quod in Gr. omnes critici recentiores, excepto Brandscheid, omiserunt).

9, 22 multo magis; „multo" non legunt Gr., legunt tamen plurimi impressi et Ms., Congr. retinuit (etiam Wordsworth et White retinuerunt, quamquam in quinque tantum Ms. invenitur).

9, 29 Gentibus; non habetur in Gr., tamen codices Latini legunt (etiam decem Ms., at septem alia atque Wordsworth et White omittunt).

10, 6 hic dicet tibi quid te oporteat facere; Græcum Vat. (ceterique maiusculi) et Latini codices Ms. (undecim) non habent hæc verba, ideo prior Congr. auferenda censuit, tamen ea legunt Græcum Pagnini et Latina omnia impressa (et octo Ms.), ideo posterior Congr. retinuit, Chrysostomus videtur reicere, Ecclesia tamen communiter ea legit (Wordsworth et White ea non descripserunt).

11. 8 commune aut immundum; Gr. et Ms. præmittunt „omne", at plurimi impressi non habent nec Congr. (illud „omne" in Gr. omnes critici recentiores omittunt; apud Wordsworth et White nullum Ms. citatur, in quo „omne" legatur).

11, 26 ibi in Ecclesia; „ibi" non habetur in Gr., tamen legunt Latini codices, Congr. reliquit (Wordsworth et White omittunt, quia in nullo Ms. invenitur).

15, 33 aliquanto; non habent Gr., legunt tamen Latini codices (scil. impressi et quinque Ms., Wordsworth et White omittunt).

15, 34 Visum est autem Silæ ibi remanere: Iudas autem solus abiit Ierusalem; Gr. Vat. et Latina Ms. non habent hæc verba, Gr. Regia et cetera habent illam partem de Sila, non tamen de Iuda, impressa omnia habent utramque partem (hunc versum in Gr. omnes critici recentiores, excepto Brandscheid, omittunt, quia pars prior in duobus, altera in uno dumtaxat maiusculo invenitur; e Ms. Vulg. partem priorem habent septem, alteram quinque, tamen sine „Ierusalem", reliqua Ms. utramque partem omittunt, quæ Wordsworth et White sequuntur. Versus 40 hunc versum non necessario supponit, ut in commentariis videri potest).

18, 3 (erant autem scenofactoriæ artis.); Gr. „enim" et sine parenthesi, at in omnibus impressis „autem" in parenthesi (omnes codices Gr. habent „erant enim"; sex Ms. Vulg. „erant autem", novem ac Wordsworth et White „erat autem"; parenthesin ex recentioribus criticis solus Brandscheid in Gr. posuit, Wordsworth et White eam negligunt).

18, 4 interponens nomen Domini Iesu; Gr. non legunt ea verba, tamen omnes Latini codices legunt, Congr. reliquit (e Ms. Vulg. tria tantum illa verba habent, immo undecim totum versum omittunt, quæ Wordsworth et White sequuntur; at omnes codices Gr. versum continent, illis verbis exceptis).

18, 26 Domini; Gr. et Ms. „Dei", at multi impressi legunt „Domini" (sex Ms. Vulg. habent „Domini", reliqua ac Wordsworth et White „Dei").

20, 7 disputabat cum eis; „cum" non habent Gr., tamen legunt fere omnes codices impressi et plurimi Ms. (apud Wordsworth et White nullum Ms. citatur, quod „cum" præbeat).

20, 24 ministerium verbi; „verbi" Gr. et Ms. non legunt, tamen legunt plurimi impressi (et duo Ms., Wordsworth et White omittunt).

20, 29 lupi rapaces; Gr. Vat. et Ms. montis Amati legunt „graves", at plurimi impressi legunt „rapaces" (omnes codices Gr. et undecim Ms. Vulg. habent „graves", octo autem „rapaces"; Wordsworth et White „graves" scripserunt).

23, 3 sedens iudicas; Gr. et Ms. legunt „sedes iudicans", at plurimi impressi ut in textu (sic etiam Wordsworth et White, qui pro „sedes iudicans" nullum Ms. citant).

23, 25 hæc verba (totius versus) nec Gr. nec Lat. Ms. legunt, in impressis tamen Latinis habentur, Congr. censuit retinenda (Wordsworth et White omiserunt, quia totum versum unum dumtaxat Ms., priorem partem usque ad „sustineret" inclusive tria tantum Ms. habent).

24, 6. 7. 8 apprehensum voluimus secundum legem nostram iudicare. Superveniens autem tribunus Lysias, cum vi magna eripuit eum de manibus nostris, iubens accusatores eius ad te venire; hæc verba Gr. Vat. et ex Latinis Gothicus codex non habent, legunt tamen reliqua Græca et Latina fere omnia: quæ vero non legunt, habent „apprehendimus", cetera vero exemplaria ut in textu. Congr. retinuit, quia etiam interpretes ita legunt (in Gr. ista verba solus Brandscheid apposuit; Wordsworth et White in Lat. quoque omittunt novem Ms. sequentes, dum alia novem Ms. ea exhibent).

24, 14 Patri, et Deo; Gr. „patrio Deo", licet quædam Ms. legant „Patri Deo", at plurimi codices ut in textu, sic reliquit Congr. (pleraque Ms. Vulg. habent „Patri Deo", Wordsworth et White e tribus Ms. ediderunt „patrio deo", pro lectione „Patri et Deo" nullum Ms. citantes).

27, 5 Lystram; omnes Gr. codices habent „Myra", Latini vero „Lystram" (sic etiam Wordsworth et White cum Ms. Vulg. et quibusdam codicibus Gr.; codex Vat. habet „Myrra", alii plerique „Myra". Lectionem „Lystram" falsam esse, recentiores concedunt, nihilominus Brandscheid eam in Gr. quoque assumpsit).

27, 9 consolabatur eos; in codice Gr. loco illius verbi „consolabatur" exstat verbum, quod apud Latinos significat „admonebat", communis tamen lectio habet „consolabatur". „eos" Gr. et Ms. (tribus exceptis) non legunt, habent tamen plurimi codices impressi (Wordsworth et White „eos" omittunt, sed etiam scribunt „consolabatur").

28, 23 plurimi; (Gr.) et Ms. (duobus exceptis) habent „plures", at plurimi impressi ut in textu (Wordsworth et White „plures" habent. — Hic editio eorum maior desinit; in sequentibus editionem minorem a White curatam adhibui).

AD ROMANOS.

1, 13 et in vobis; sic Ms. habent et Congr., licet in Gr. „et" non habeatur (in Gr. unus tantum maiusculus et pauci minusculi „et" omittunt, reliqui codices habent).

1, 18 ira Dei; „Dei" non habetur in Gr. nec in quibusdam Ms., tamen habetur in impressis fere omnibus: ab interprete additum puto declarationis causa, quia subintelligendum est („Dei" in Gr. quoque habetur).

2, 1 agis quæ iudicas; in Gr. et in Ms. „qui", tamen communiter habetur in Latinis „quæ", sensus idem est (White „qui iudicas").

2, 15 cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus; censuit Congr. legendum in genetivo, sed non recte, nam Græci utuntur genetivo pro ablativo, et præcedens verbum „conscientia testimonium reddente" etiam Græce est in genetivo, et tamen vertitur in ablativo: retinenda ergo est lectio in ablativo cum quibusdam Ms. et cum Hieronymo in Ezech. 16. (White: „testimonium reddente illis conscientia ipsorum, et inter se invicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium").

3, 30 iustificat; Gr. et in quibusdam Ms. „iustificabit", at plurimi impressi et Congr. ut in textu (White „iustificabit").

4, 5 secundum propositum gratiæ Dei; hæc verba non habentur in nostris Græcis exemplaribus nec exponuntur ab Origene, Chrysostomo, Theodoreto, tamen leguntur et exponuntur ab antiquissimis Patribus Latinis et leguntur in quibusdam Ms. antiquissimis et ad sensus Paulini complementum faciunt (istud additamentum plura Ms. habent, quattuor et White omittunt).

4, 9 in circumcisione tantum manet; „manet" non est in Gr. nec in quibusdam Ms., tamen in omnibus fere impressis habetur, interpres declarandi causa posuit, nam ad sensum pertinet: sic et illa particula „tantum", quæ etiam non habetur in Gr. nec in Ms., ad sensum tamen pertinet (White „tantum manet" omittit).

4, 19 corpus suum emortuum, cum iam fere centum esset annorum; Gr. (exceptis 3 maiusculis) et 2 Ms. ante „emortuum" habent „iam" (at non ante „fere"; White utrumque „iam" omittit).

5, 8 secundum tempus; ab hoc loco Congr. abstulit, quia non habetur Græce, sed tantum in priore loco (versu 6), at vero Theodoretus Græcus legit et interpretatur etiam in hoc loco (White in hoc loco „secundum tempus" omittit).

5, 13 peccatum autem non imputabatur, cum lex non esset; Gr. et quædam Ms. (et White) legunt: „non imputatur cum lex non est", ceteri codices ut in textu.

5, 16 per unum peccatum; Gr. et in quibusdam Ms. „peccatorem": Græca varia sunt et utroque modo legunt (in Gr. omnes critici recentiores legunt „per unum peccantem", quam lectionem etiam sex Ms. Lat. et White exhibent).

5, 21 regnavit peccatum in mortem; Gr. et in quibusdam Ms „in morte", at plurimi codices „in mortem" (White „in morte").

6, 8 vivemus cum Christo; sic Ms. et quædam impressa, Congr. (in Gr. omnes critici legunt: „vivemus cum eo", in Lat. tamen et White lectionem Clementinam retinet).

6, 10 Quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel; in Bibliis Græcis et Syriacis ita punctatur: „quod enim mortuus est, peccato mortuus est semel" (ita etiam White distinguit).

7, 6 soluti sumus a lege mortis, in qua detinebamur; Gr. et in quibusdam Ms. loco „mortis" habetur „morientes", impressa fere omnia „mortis", sicque etiam

Ms. (White edidit: „a lege, morientes in quo", at fere omnia Ms. lectionem Clementinam confirmant).

7, 15 quod volo bonum . . . quod odi malum; „bonum . . . malum" non legunt Gr. et quædam Ms., tamen legunt ceteri codices, Congr. retinuit (White cum plerisque Ms. omisit).

8, 3 quod impossibile erat legi . . . in similitudinem carnis; Gr. legunt „legis" et „in similitudine", Latini codices ut in textu (White habet „legis" quidem, sed „in similitudinem").

8, 7 inimica est Deo; Gr. inimica (inimicitia) est in Deum (White e duobus Ms. edidit: inimicitia est in Deum; pleraque tamen Ms. habent: „inimica est in Deum").

8, 10 spiritus vero vivit; Gr. „spiritus vero vita", at omnes codices impressi legunt „vivit", Gr. sunt ambigua (in Gr. duo tantum maiusculi habent „vivit", reliqui „vita"; etiam Ms. Lat. et White legunt: „spiritus vero vita").

8, 16 Ipse enim Spiritus; „enim" non habent Gr. et quædam Ms., tamen habent ceteri impressi codices (White illud omittit).

8, 38 neque virtutes; non habetur in Gr., tamen legunt Latini codices (White omittit).

9, 7 neque qui semen sunt Abrahæ; Gr. et Ms. legunt „quia", at multi impressi habent „qui" (White „quia").

9, 22 apta in interitum; sic Ms. et quædam impressa, Congr.: at alia legunt „aptata" (ita etiam White).

10, 8 quid dicit Scriptura; „Scriptura" non legitur in quibusdam Ms., tamen legunt Gr. et omnes codices impressi (in Gr. omnes critici recentiores illud „Scriptura" omittunt; White etiam in Lat.).

10, 16 obediunt; Græce est præteritum (etiam in Ms. Lat. quæ White sequitur).

11, 33 et investigabiles viæ eius; sic legit Augustinus lib. II. de bono perseverantiæ cap. II. „Quis, inquit, valeat investigabilia vestigare?" quidam legunt „ininvestigabilia". Alii legunt „impervestigabiles". Vestigo et investigo in eodem reperiuntur sensu (White „investigabiles". Teste Georges apud scriptores ecclesiasticos duplex „investigabilis" occurrit: unum a verbo investigandi, alterum a verbo vestigandi et privativa præpositione inseparabili „in", ut in hoc loco).

15, 9 Domine; non habetur in aliquot Ms., tamen legunt Gr. et omnes codices impressi, Congr. retinuit (illud „Domine" in Gr. omnes critici recentiores omittunt, White etiam in Lat.).

15, 22 et prohibitus sum usque adhuc; non habentur Gr., habentur tamen in impressis plurimis, et Congr. retinuit (White omisit).

15, 29 benedictionis Evangelii; „Evangelii" plurimi impressi non legunt, tamen habentur in Gr. et in Ms. (illud „Evangelii" in Gr. omnes critici recentiores omittunt, White etiam in Latino).

16, 23 Caius hospes meus, et universa Ecclesia; debet legi „universæ Ecclesiæ", quasi dixerit s. Paulus „Caius hospes meus, et universæ Ecclesiæ" hospes: ita legitur in Gr. et in multis Ms. (et ita White edidit; correctorium tamen ad tres editiones Clementinas hanc emendationem propositam tacet).

AD CORINTHIOS I.

3, 13 Dies enim Domini; „Domini" non habent Gr., tamen est articulus emphaticus „dies illa", loco cuius exponitur „Domini" in omnibus fere impressis (White illud „Domini" omittit).

4, 16 sicut et ego Christi; legunt Chrysostomus et Anselmus, tamen a Theodoreto et Ambrosio non leguntur hæc verba (neque a criticis editoribus textus Gr. neque a White: ex 11, 1 sumpta sunt).

7, 7 Volo enim omnes vos esse; ita Gr.: „vos", non homines (etiam White habet „omnes vos"; at in Gr. omnes critici legunt „omnes homines esse").

7, 35 Dominum obsecrandi; Gr. „observandi", significat enim colere, at vero nostra lectio est in Ms. et impressis communiter (White „observandi" scripsit).

9, 24 bravium; „brabium“ cum „b“ in secunda sillaba legendum ac pronuntiandum videtur, sicut Græce „brabeion“ per secundam alphabeti Græci litteram tam in prima quam in secunda syllaba scribitur ac pronuntiatur (at White quoque „brauium“ scribit).

9, 25 Omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet; Cyprianus ad Græca verba respiciens sic vertit: „omnis qui agonizat, in omnibus continens est“ in epist. 9 et lib. de exhort. mart. c. 8., at in opusc. ratione circumcis. legit sicut Vulgatus (White lectionem Clementinam retinet).

10, 13 apprehendat; Gr. et Ms. legunt „apprehendit“ in præterito, at plurimi codices legunt ut in textu, sicque antiqui Latini Patres non solum legerunt, sed interpretati sunt ac ponderarunt: credibile est, exemplaria Græca varia fuisse Vulgatumque interpretem secutum esse lectionem, quæ communiter nunc habetur, quam Congr. probavit (etiam White „adprehendat“ edidit, at in Gr. omnes critici recentiores legunt „apprehendit“ in præterito).

11, 22 Laudo vos? in hoc non laudo; in quibusdam legitur: „laudo vos in hoc?“ et videtur conformis Gr. lectioni (recentiores critici omnes tum in Gr. tum in Lat. interpunctionem Clementinam comprobant).

12, 28 interpretationes sermonum; non habentur in Gr., habentur in Ms. et communiter in impressis, et sequentia verba Pauli indicant ea esse legenda (Congr. retinuit, sed White omisit).

16, 19 apud quos et hospitor; Gr. nunc non habent, tamen habent quædam Ms., immo Chrysostomus et Theodoretus interpretantur, quod argumento est, Græca nostra esse multa (mutila) et corrupta (omnes critici recentiores consentiunt, illa verba omittenda esse).

AD CORINTHIOS II.

1, 6 sive consolamur pro vestra consolatione, sive exhortamur pro vestra exhortatione et salute; est advertendum Græce unicum esse verbum, quod significat „exhortari et consolari“, unde interpres duobus verbis Latinis usus est, quod Græce unico significatur (accuratius: ex una sententia Græca duas Latinas fecit), et hæc lectio est probabilior. Quædam Biblia unum habent: alia „consolamur pro vestra consolatione“, alia „exhortamur pro vestra exhortatione“, legitima utrumque complectuntur (White sententiam „sive consolamur pro vestra consolatione“ omittit).

1, 11 ex multorum personis; sic Congr., at Gr. et quædam Ms. „ex multis personis“, (White lectionem Sixtinæ edidit: „ex multarum personis facierum“).

3, 18 a Domini Spiritu; sic legunt Latina exemplaria et Græca multa, at alia Græca „a Domino Spiritu“, sic Chrysostomus et Damascenus et Basilius et Athanasius, ubi ex hoc loco probant, Spiritum sanctum esse Deum et Dominum. Alia Græca habent „a Domino Spiritus“: in Græco ergo triplex est lectio (non triplex lectio, sed triplex explicatio grammaticalis unius eiusdemque lectionis „apo kyriu pneumatos“ adest. Lectionem et explicationem Clementinam White edidit et catholici interpretes tuentur).

6, 16 inambulabo inter eos; „inter eos“ Congr. abstulit, tamen vere sunt legenda, tum quia Lev. 26 (versu 12) unde sumptum est testimonium, habetur „ambulabo in medio vestri“, tum quia verbum Græcum significat ambulare in aliquo. Ideo Latinus interpres, quia verbum Latinum id non significat, addidit „inter illos“ (White illud „inter eos“ omisit, quod in Gr. nullus codex habet; in LXX Lv 26, 12 idem verbum Gr. „enperipateso“ legitur cum additamento „en ymin“, quod additamentum apostolus omisit, non ad litteram sed libere citans, ut alibi).

7, 12 pro vobis; adde „ad vos“, ita Gr. et Ms., at impressa omnia non legunt (neque in ulla trium editionum neque in correctorio additum est; White autem addidit).

9, 9 in sæculum sæculi; Gr. et Ms. loco huius legunt „in æternum“ (ita White).

11, 6 manifestati sumus vobis; sic Gr. et Ms. (in Gr. plerique codices habent „manifestati sumus vobis“, unus „manifestatus sum vobis“, quam lectionem White edidit, quattuor vero „manifestavimus vobis“: hanc lectionem critici protestantes præferunt).

11, 21 in hac parte; Gr. codices non legunt, Latini vero sic (White omisit).

12, 9 virtus; Gr. (plurimi) habent „virtus mea", Latini codices non legunt illud „mea" (neque sex codices Gr. neque White).

12, 12 signa tamen Apostolatus mei; Gr. et Ms. loco „Apostolatus mei" habent „Apostoli", ceteri codices ut in textu (White „Apostoli").

13, 9 quoniam; Gr. legunt „quando", at Latini codices „quoniam" (White „quando").

AD GALATAS.

3, 1 præscriptus est; ita Chrysostomus, Theodoretus, Œcumenius et Hieronymus, Ms. et aliqua impressa, sed Ambrosius et Augustinus legunt „proscriptus est": Gr. verbum licet utrumque significet, magis tamen significat „præscriptus", sic utraque Congr. censuit (et White edidit). — in vobis crucifixus; Caietanus et quidam recentiores censent expungenda quasi in Gr. non sint, sed falluntur, quia exponuntur et ponderantur a Chrysostomo, et quidam codices habent: alii habent „in vobis crucifixus est", sicque in textu Hieronymi (White verba „in vobis" omisit; in Gr. Brandscheid et [Soden] ea retinuerunt: Brandscheid cum codicibus ante, [Soden] contra codices post „crucifixus" illa ponens).

5, 13 per charitatem Spiritus; „Spiritus" non legunt Gr. et aliquot Ms., habent tamen plurimi codices (White „Spiritus" non legit).

5, 19 immunditia, impudicitia, luxuria; „impudicitia" non habent Gr. et novem Ms., habent tamen impressa omnia (White non habet).

5, 22 patientia; codex montis Amati non legit (neque White neque Gr.).

AD EPHESIOS.

1, 22 et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam; Gr. legunt „supra omnia ipsi Ecclesiæ", sicque Chrysostomus, Hieronymus, Ms.: Congr. retinuit communem lectionem Ambrosii et impressorum (White: „et ipsum dedit caput supra omnia ecclesiæ"; illud „ipsi" non est in Gr., nisi articulo talem vim tribuere volueris).

4, 29 ad ædificationem fidei; Gr. et Ms. et Hieronymus loco „fidei" legunt „opportunitatis" (White cum quattuor Ms. legit „oportunitatis" [sic]; pro lectione „fidei" duo Ms. citat).

5, 26 verbo vitæ; „vitæ" non legunt Gr. et Ms., tamen legunt plurimi codices et Congr. (non vero White).

5, 33 uxor autem timeat; Gr. et septem Ms. legunt: „uxor autem ut timeat", cetera „ut" non habent (sed White habet).

AD PHILIPPENSES.

3, 14 bravium; vide notationem in 1 Cor. 9, 24.

4, 17 in ratione vestra; Gr. et Ms. (et White) legunt „in rationem vestram", omnia vero impressa ut in textu.

AD COLOSSENSES.

2, 4 in sublimitate sermonum; sic legunt omnes Latini codices, quidam vertunt „subtilitate", quidam „probabilitate" (White cum quinque Ms. legit „in subtilitate sermonum", pro lectione „sublimitate" duo Ms. citans).

2, 11 sed circumcisione Christi; „sed" non legunt (Gr. et) Ms., tamen legunt plurimi codices, et intelligi debet (White non habet).

2, 14 chirographum decreti; Gr. et Ms. legunt „decretis", tamen impressi habent „decreti" (White legit cum tribus Ms. „chirographum decretis", sed pro lectione „decreti" quattuor Ms. citat).

2, 20 Si ergo; in quibusdam impressis non legitur „ergo", tamen legunt Gr. et Ms. (illud „ergo" in Gr. ab omnibus criticis recentioribus, in Lat. a White omittitur).

3, 14 charitatem habete; „habete" non legunt Gr. et aliquot Ms., tamen habent fere omnes impressi (at non White).

3, 25 non est personarum acceptio apud Deum; „apud Deum“ non habetur in Gr., tamen habetur communiter in impressis et aliquot Ms. (White cum tribus Ms. omisit, citans quattuor Ms., quæ „apud Deum“ habent).

AD THESSALONICENSES I.

4, 6 et nequis; „et“ non legunt Gr., tamen habent codices Latini (White „ut ne quis“ edidit).

4, 17 obviam Christo in aera; Gr. et aliquot Ms. legunt „Domino“, at plurimi codices habent „Christo“ (White „obviam Domino in aera“ legit).

AD THESSALONICENSES II.

In hac epistola Rocca nullam discrepantiam textus Clementini et Græci notavit.

AD TIMOTHEUM I.

3, 16 quod manifestatum est; in Gr. loco „quod“ legitur „Deus“, reliqua sunt verba quæ generi omni accommodantur, nempe masculino, feminino, neutro, at omnia Latina exemplaria legunt „quod“ (ita etiam White. In Gr. omnes critici recentiores pro „quod“ legunt „qui“).

5, 5 speret . . . instet; Gr. et Ms. (et White) legunt „speravit . . . instat“, at ceteri codices ut in textu.

5, 8 Si quis; Gr. et quædam Ms. legunt „si qua“, ut referatur ad viduam, at Latini impressi legunt ut in textu (etiam White; textum Gr. non „si qua“, sed „si quis“ vertendum esse, contextus ostendit).

5, 18 alligabis; Gr. et quædam Ms. legunt „refrenabis“, at plurimi codices ut in textu (White „infrenabis“).

6, 8 contenti simus; exemplaria omnia legunt „simus“, Gr. vero „contenti erimus“, Congr. legit „sumus“, sed sine causa (legitur in prima et tertia Clementina „sumus“, in Sixtina et secunda Clementina et in correctorio ad primam „simus“, quam lectionem etiam White probat. In Gr. futurum est, quod iuxta grammaticos recte „contenti simus“ vertitur).

AD TIMOTHEUM II.

2, 14 coram Domino; sic Gr. et Ms. et Congr. (et White. In Gr. quattuor maiusculi, Baljon, Tischendorf, Westcott et Hort, Weymouth „coram Deo“ habent; reliqui autem maiusculi, Brandscheid, Hetzenauer, Soden, Weiss „coram Domino“ legunt).

2, 22 fidem, spem, charitatem; „spem“ Gr. et aliquot Ms. non legunt, tamen legunt plurimi codices (sed non White).

2, 25 qui resistunt veritati; „veritati“ Gr. et aliquot Ms. non legunt, tamen legunt plurimi codices (at non White).

4, 18 Liberavit; Gr. „liberabit“, at plurimi codices et Congr. ut in textu (habent „liberavit“ quattuor Ms., „liberabit“ tria et White).

AD TITUM.

2, 5 sobrias; quædam Ms. non legunt, tamen habent fere omnes codices impressi (Gr. et White non legunt).

AD PHILEMONEM.

20 Refice viscera mea in Domino; sic Gr., Ms., Congr. (et White. At in Gr. omnes critici recentiores loco „in Domino“ legunt „in Christo“, uti Sixtina habet).

AD HEBRÆOS.

2, 10 per passionem; Gr. et Ms. „passiones“, at impressi in singulari legunt (White in plurali).

5, 8 Filius Dei; „Dei“ non habetur in Gr., tamen fere omnia impressa habent: si autem non legatur, supplendum necessario est, unde existimandum

est, interpretem declarandi causa addidisse, ut sæpe factum est (White „Dei" non legit).

7, 9 accepit; Gr. et quædam Ms. legunt „accipit", at impressa ut in textu (in Gr. est participium „accipiens"; White „accepit" habet).

9, 12 hircorum, aut vitulorum; Gr. et quædam Ms. (et White) legunt „et", at impressa ut in textu.

12, 4 Nondum enim; „enim" non habent Gr. et quædam Ms. (et White), tamen habent omnes fere impressi codices.

12, 18 accensibilem ignem; Gr. accensum ignem (White „accensibilem").

IACOBI.

1, 13 quoniam a Deo tentatur; Gr. „a Deo tentor", Ms. autem „quoniam a Deo tentor", at impressa omnia (et White) sicut nos: sensus idem est (illud „quoniam" in Gr. quoque legitur).

2, 20 mortua est; ita Gr., Ms. aliquot et fere omnia impressa, at Ms. alia habent „otiosa est" (ita White et duo Gr. maiusculi; Brandscheid, Hetzenauer, Soden etiam in Gr. „mortua est" cum plurimis codicibus legunt).

3, 15 enim; non habent Gr., tamen legunt Latini codices (sed non White).

5, 3 Thesaurizastis vobis iram; „vobis iram" non habent Gr., tamen legunt Latini codices impressi, licet aliquot Ms. non habeant: Congr. reliquit (White omisit).

5, 8 Patientes igitur estote; „igitur" non habent Gr. et Ms., tamen legunt plurimi codices (at non White).

PETRI I.

1, 12 in quem desiderant Angeli prospicere; Gr. et Ms. habent „in quæ", at Latini impressi legunt „in quem": Congr. retinuit (et White quoque).

2, 23 tradebat autem iudicanti se iniuste; Gr. codices habent: „tradebat autem iudicanti iuste", sed eos mendosos esse, Latini volunt: Cyprianus legit „iniuste" (etiam White; quæ lectio de iudice humano explicanda est. In Gr. omnes critici recentiores legunt „iudicanti iuste" i. e. Deo Patri).

4, 8 mutuam in vobismetipsis charitatem; quædam Ms. (et White et Gr.) legunt „in vosmetipsos", at impressa ut in textu.

4, 14 quoniam quod est honoris, gloriæ, et virtutis Dei, et qui est eius Spiritus, super vos requiescit; quædam Ms. legunt: „quod est gloriæ, Dei spiritus super vos requiescit", sicque Gr.: at impressa ut in textu (White sic legit: „quoniam gloriæ Dei Spiritus in vobis requiescit"; textum Gr. recentiores vertunt: „quoniam Spiritus gloriæ [et virtutis] et Dei super vos requiescit". Verba „et virtutis" habent Brandscheid, Hetzenauer, Soden; reliqui critici ea omittunt).

PETRI II.

1, 4 per quem; in Gr. nunc habetur „per quæ", scil. virtutem et gloriam, interpres aliter legit Græce et vertit „per quem", quæ est communis versio (etiam a White recepta, licet in Ms. lectiones „per quam" atque „per quæ" quoque occurrant; in textu Gr. omnes critici recentiores „per quæ" legunt).

1, 17 ipsum audite; Gr. non legunt, legunt tamen codices Latini (sed White omittit).

2, 10 sectas non metuunt introducere blasphemantes; Gr. „doxas", quod etiam significat opiniones et glorias seu maiestates: unde in quibusdam Ms. legitur „maiestatem non metuunt" i. e. non reverentur personas in dignitate constitutas, et in epistola Iudæ (versu 8) interpres idem vocabulum sic vertit „maiestatem blasphemant", at in hoc loco secutus est alteram significationem, quia legit verbum „introducere" (quod in Gr. deest): sic enim habent omnia exemplaria impressa (tria Ms. pro „introducere" habent „facere"; White cum quattuor Ms. legit: „sectas non metuunt blasphemantes". Vertendum tamen erat: „maiestates non metuunt blasphemantes").

IOANNIS I.

1, 4 ut gaudeatis, et gaudium vestrum sit plenum; „gaudeatis et" non habent Gr. et quædam Ms., tamen legunt omnes codices impressi: Congr. retinuit (et White quoque).

3, 11 diligatis; sic Ms. et nonnulli impressi, licet Gr. legant „diligamus" (sic White).

4, 21 a Deo; Gr. et quædam Ms. (et White) legunt „ab eo", at fere omnes impressi codices habent ut in textu.

5, 7 s. in cælo: Pater, Verbum, et Spiritus sanctus: et hi tres unum sunt. Et tres sunt, qui testimonium dant in terra; hæc verba sunt certissime de textu et allegantur contra hæreticos ab Athanasio, Gregorio Nazianzeno, Cyrillo et Cypriano, et Hieronymus in prologo dicit ab infidelibus scriptoribus fuisse prætermissa: in Gr. etiam quodam antiquissimo exemplari, quod habetur Venetiis, leguntur. Unde colligitur, Græca quæ passim feruntur, in hac parte esse mendosa et omnia Latina Ms. in quibus non habetur (hodie plurimi critici catholici censent, comma Ioanneum non genuinum esse. Vide tamen ea quæ in priore et altera editione Novi Testamenti atque in opusculo „Bibelkritik" scripsi).

5, 12 qui non habet Filium; „Dei" addunt Gr., tamen quædam Ms. non legunt, Congr. expunxit (White assumpsit).

5, 16 petat, et dabitur ei vita; Gr. et quædam Ms. legunt „petet et dabit ei vitam" (sic White).

5, 17 peccatum ad mortem; Gr. et Hieronymus in Ir. 14 habent „peccatum non ad mortem", at Latina carent illo „non" (quod neque White legit; sensus generalis non mutatur).

IOANNIS II. et III. IUDÆ.

In his libris Rocca nullam discrepantiam textus Clementini et Græci notavit.

APOCALYPSIS.

1, 3 audit . . . servat; Gr. „qui audiunt . . . servant", et sic in Ms., sed positum est pro singulari (White „qui audiunt . . . servant").

1, 13 candelabrorum aureorum; „aureorum" non habetur in Gr. nec in Ms. (nec apud White), tamen intelligi debet, ut ex antecedenti (versu).

2, 22 mittam; sic Gr. et Ms. et quædam impressa, Congr. (in Gr. omnes critici recentiores legunt „mitto", sic White etiam in Lat.).

3, 17 quod dives sum; „quod" Gr. non habent, tamen legunt omnes Latini codices et Congr. (et White. In Gr. duo unciales habent „quod", reliqui omittunt).

3, 18 et non; Gr. „ne", impressi plurimi „ut non", quædam Ms. „et non", sic Congr. (et White).

4, 8 et in circuitu; sic aliquot codices, Congr. (et White; in Sixtina et Gr. „et" deest).

5, 5 dixit; aliquot Ms. „dicit" (sic Gr. et White).

5, 9 Dignus es Domine; „Domine" non legunt Gr. et quædam Ms., legunt tamen omnes impressi et Congr. (at non White).

5, 10 regnabimus; „regnabunt" 12 Ms. (et Gr.), impressa vero ut in textu (White „regnabunt").

5, 14 in facies suas . . . viventem in sæcula sæculorum; hæc verba non habentur in Gr. nec aliquot Ms., habent tamen communiter impressa (White ea omisit).

6, 13 stellæ de cælo; Gr. et Ms. „stellæ cæli" (sic White).

8, 3 ante thronum Dei; „Dei" non legunt Gr., habent tamen Latini codices (sed White non habet).

8, 13 vocibus trium Angelorum; Gr. et aliquot Ms. et prior Congr. sic legunt: „vocibus tubæ trium Angelorum", tamen omnia impressa non legunt „tubæ" nec ultima Congr. (at White legit).

9, 5 ut cruciarent; ita Gr., at vero aliquot Ms. „cruciarentur", sicque Congr. censuit, tamen cum obstent Gr. et omnia fere impressa, non videtur lectio probanda (in Gr. omnes critici recentiores legunt „cruciarentur", sic White etiam in Lat.).

11, 1 et dictum est mihi; sic legunt multa impressa, at Gr. et Ms. „dicens“ (loco verborum „et dictum est mihi“; White „dicens“ edidit).

11, 15 Amen; non habetur in Gr. nec Ms. aliquot, habent tamen omnia impressa (sed White omisit).

12, 2 clamabat; Ms. habent „clamat“, at Gr. et omnia fere impressa „clamabat“ legunt (in Gr. omnes critici recentiores habent „clamat“, sic White etiam in Lat.).

13, 2 sicut pedes ursi; „pedes“ non legunt Gr. et Ms., tamen legunt plurimi codices (at non White).

14, 3 dicere; sic multi impressi, at Gr. et Ms. et quædam impressa „discere“ (White „dicere“).

16, 7 Et audivi alterum ab altari dicentem; Gr. legunt: „et audivi de altari“ (in Gr. omnes critici recentiores legunt: „et audivi altare dicens“, sic White etiam in Lat.).

18, 2 exclamavit in fortitudine; Gr. „in forti voce“ legunt, at Latini codices ut in textu (White cum Ms. „in forti voce“ legit).

18, 8 Deus; Gr. „Dominus Deus“, ceteri codices non legunt „Dominus“ (neque White).

18, 13 et cinnamomum) et odoramentorum etc.; in Gr. omnia hæc sunt in accusandi casu relata ad verbum superius „emet“ (in versu 11), Vulgatus hæc in gignendi casu vertit ab illo „merces“ (in versu 12) dependente (post „cinnamomum“ male deletum est „et amomum“, quod Sixtina cum plerisque Gr. habuerat: White restituit).

19, 15 ex utraque parte; hæc non habent Gr., tamen habent Ms. et omnia fere impressa (sed non White).

22, 14 Beati, qui lavant stolas suas in sanguine Agni; „in sanguine Agni“ Congr. abstulit, tamen legunt omnia fere impressa, et in Ecclesia recitantur ea verba. Quod si Gr. spectanda sunt in hac parte, etiam auferenda essent illa „lavant stolas suas“, nam in manuscriptis Gr. codicibus non habentur, sed loco huius sententiæ „lavant stolas suas in sanguine Agni“ ipsi legunt „Beati, qui custodiunt præcepta eius“. Cum igitur Gr. neutram partem habeant, sicut una aufertur, erat etiam altera auferenda, et si una retinetur, deberet etiam altera retineri. Interpretem ergo nostrum aliter legisse in Gr., quam nos nunc legimus, certum est, et utraque pars est legenda, ut codices communiter Latini legunt (White illa verba „in sanguine Agni“ omisit. Quod ad textum Gr. attinet, solus Soden edidit: „Beati, qui custodiunt præcepta eius“; reliqui critici recentiores legunt: „Beati, qui lavant stolas suas“).

Emendationes Francisci Toleti,

in exemplari secundæ editionis Clementinæ propositæ.

Gn 27, 7 Quis auditurum crederet Abraham; error typographicus, nam legi debet „quis auditurus vel audiens“ (ita Toletus. Reapse pleraque Ms. et veteres editiones omnes habent „Quis auditurus“, quædam autem Ms. „Quis auditorum“. Congr. Sixtina vero lectionem duorum Ms. prætulit atque Sixtus V. eam recepit, scil. „Quis auditurum“; Congr. Gregoriana et Clementina quoque hanc lectionem comprobarunt, quam Vercellone „egregiam“ vocat. Toletus et Rocca frustra laborarunt, ut hanc lectionem consulto assumptam ut errorem typographicum eliminarent. Rocca in exemplari Sixtinæ, cuius folia typographo dabantur, super „auditurum“ scripsit: „error typographicus“, atque in margine notavit: „auditurus vel auditorum“: nihilominus in prima Clementina legimus: „auditurum“. Ad marginem huius editionis Rocca repetiit: „Debet legi auditurus, vel auditorum, non auditurum, quia hoc est nondum impletionis“, et in folio separatim impresso, quod præter alia correctorium primæ editionis continet, notam inseruit: „auditorum, vel auditurus legi debet: Congr. censuit legendum „auditorum“ (quod falsum est).

Tamen in secunda editione iterum legimus „auditurum". Toletus in exemplari huius editionis testatur: „error typographicus, nam legi debet: quis auditurus vel audiens", quibus omnibus non obstantibus in tertia quoque editione impressum habemus „auditurum", quin correctorium hanc lectionem errorem typographicum declaret. Lectio igitur a tribus Congregationibus comprobata eliminari non potuit. De lectionibus „auditurus vel auditorum" Vercellone scribit: „Utraque autem lectio, quidquid dicat Angelus Rocca, profecto mendosa latinæque syntaxi parum consentanea videtur").

Gn 23, 4 ut sepeliam mortuum meum; mortuus, Sara mortua uxor Abrahæ (in versibus 4. 6. 8. 11. 13. 15 „mortuum" linea subducta signatur. At Latinum „mortuus" tum virum tum mulierem significare potest. Tertia quoque editio habet „mortuum").

Gn 37, 36 eunucho Pharaonis magistro militum; Pharaonis, magistro (at neque in tertia editione neque in correctorio virgula ponitur).

Gn 42, 37 reduxeto; reduxero (ita correctorium ad secundam editionem).

Ex 5, 20 Occureruntque; Occurreruntque (ita correctorium ad secundam editionem).

Ex 8, 26 Deo nostro?; sine interrogatione (prima, secunda, tertia editio habent cum Sixtina signum interrogationis; correctorium ad primam editionem monet, notam interrogationis esse delendam, sed non indicat, qualis interpunctio sit ponenda: in correctorio ad secundam et tertiam punctum ponitur. Rocca tam in margine Sixtinæ quam in margine primæ Clementinæ notaverat „sine interrogatione"). — ea quæ; ea, quæ (in correctorio tacetur, sed Rocca in exemplari primæ Clementinæ atramento virgulam apposuit).

Ex 12, 42 observabilis Domino; Domini (prima, secunda, tertia editio habent „Domino", correctorium ad istas tres cum Sixtina „Domini").

Ex 13, 15 iumentorurum (sic); iumentorum (ita correctorium ad secundam editionem).

Ex 15, 16 im magnitudine; in (ita correctorium ad secundam editionem).

Ex 16, 13 Eactum; Factum (ita correctorium ad secundam editionem).

Ex 29, 33 sancticentur; sanctificentur (ita idem correctorium).

Ex 40, 3 dimittesque; „demittes" legi debet, quia „dimittes est error typographicus (Etiam Rocca asserit: „demittes" legi debet: hic est error typographicus. Nihilominus tertia quoque editio habet „dimittes" et correctorium tacet. Nam longe plura et antiquiora Ms., omnes editiones sæc. XV. et plures sæc. XVI. hanc lectionem exhibent, quam Sixtus V. recepit quamque Congr. Gregoriana et Clementina intactam reliquit. Ergo error typographicus non adest. Vercellone in Gn 45, 20 notat, duo verba „dimittere" et „demittere" ex amanuensium incuria promiscue usurpata fuisse).

Lv 11, 13 haliæetum (linea subducta signatum; cf. Dt 14, 12 infra).

Lv 19, 9 Cumque; dele „que" (prima, secunda, tertia editio habent cum Sixtina „Cumque", correctorium ad tres editiones „Cum". Rocca in suo exemplari 1592 illud „que" atramento deleverat).

Lv 25, 34 non veneant; non vendantur (in correctorio tacetur. Rocca in margine scripsit: „i d e s t, non vendantur"; in tertia quoque editione legitur „non veneant").

Lv 27, 26 sancticare; sanctificare (ita correctorium ad secundam editionem).

Nm 1, 34 pocedere; procedere (ita correctorium ad secundam editionem).

Nm 2, 9 enumerati; annumerati (prima, secunda, tertia editio habent „enumerati", correctorium ad tres editiones cum Sixtina „annumerati").

Nm 13, 30 Amorræus; Amorrhæus (sic Sixtina, prima Clementina, correctorium ad secundam et tertiam editionem, in quibus „Amorræus" scriptum est).

Nm 15, 20 separatis; separabitis (ita editio Sixtina habet, sed Rocca litteras „bi" atramento delevit, et lectio „separatis" in tertia quoque Clementina habetur, quin correctorium eam notet. Secundum Vercellone enim Ms. fere omnia habent

quidem „separabitis", at Congr. Sixtina et Gregoriana lectionem paucorum sed optimæ notæ Ms. „separatis" prætulerunt).

Nm 20, 6 clamaveruntque ad Dominum, . . . cesset murmuratio eorum (linea subducta signatum et uncis inclusum. Videas quæ supra de hoc loco dicta sunt).

Dt 14, 12 haliætum; haliæetum (Sixtina et tres Clementinæ habent hic „haliætum", quin in correctorio notetur; secundum Georges in Latino et Græco utraque forma occurrit).

Dt 14, 13 ixion (linea subducta signatum, quia Ms. fere omnia „ixon" exhibent).

Dt 14, 22 fructibus tuis qui nascuntur; tuis, qui (quæ virgula in tertia quoque editione omittitur neque a Rocca apponitur).

Dt 14, 26 et epulaberis („et" linea subducta signatum est, sed in tertia quoque editione legitur ut in Heb. et LXX).

Dt 17, 12 morietur; interficietur (in tertia quoque editione „morietur"; Rocca tacet).

Dt 26, 11 Et epulaberis (videas 14, 26 supra).

Dt 27, 2 Cumque transieritis Iordanem in Terram; dele „Iordanem" (at in Heb. et LXX „Iordanem" legitur, quare in tertia editione et in correctorio hæc emendatio neglecta est. Rocca eam tacet).

Dt 28, 45 apprehdēent; apprehendent (in correctorio notatum).

Ios 3, 9 vebum; verbum (in correctorio notatum).

1 Sm 1, 20 Et factum est (videas Dt 14, 26 supra).

1 Sm 1, 24 et adduxit eum ad domum Domini in Silo. (hæc omnia linea subducta signata sunt, forsitan quia LXX in hac parte a textu masorethico recedunt).

1 Sm 4, 21 Translata est . . . viro suo (tota sententia linea subducta signata est, probabiliter ob eandem, ut supra, rationem).

2 Sm 13, 28 cum temulentus fuerit Amnon; Amnon vino (in correctorio notatum).

1 Rg 9, 23 quingēti; quingenti (in exemplari bibliothecæ Angelicæ illud „ē" clare impressum est).

1 Rg 19, 18 manus; manum (sic Sixtina habet; tres editiones Clementinæ vero „manus" exhibent, quin lectio in correctorio notetur: Rocca atramento e „manus" fecit „manum").

1 Rg 21, 1 vinea erat Naboth Iezrahelitæ, qui erat; quæ erat (omnes editiones Clementinæ habent „qui", sed in correctorio ad primam et tertiam editionem „quæ" legendum notatur, ut Sixtina habet).

1 Rg 22, 15 tradet eum; eam (habent „eum" prima et secunda editio cum Sixtina, „eam" tertia editio et correctorium ad primam et secundam).

2 Rg 6, 23 Appositaque est; dele „que" (etiam tertia editio habet „que", et in correctorio nihil notatur).

1 Par 22, 13 s. et viriliter age etc. præparavi ad universa impendia (tota sententia linea subducta signata est, forsitan quia viris quibusdam exaggerata vel in numeris corrupta videtur. Rocca tacet).

Neh 6, 1 Gossem; Gosem (etiam tertia editio habet „Gossem", neque a Rocca neque in correctorio hæc lectio emendatur).

Idt 1, 2 muros eius in latitudinem cubitorum septuaginta, et in altitudinem cubitorum triginta; in altitudinem cubitorum septuaginta, et in latitudinem cubitorum triginta: error typographicus (Sixtina originalis bis „latitudinem" habet, in schedula autem priori loco agglutinata recte „altitudinem" legitur. Rocca tum in margine Sixtinæ tum in margine primæ Clementinæ tum in correctorio eidem in fine affixo notat, ita legendum esse. Nihilominus etiam tertia Clementina eundem errorem exhibet, et correctorium eidem præfixum tacet).

Idt 15, 9 Ioachim; Ioacim (ita scribendum esse, correctorium ad tres editiones Clementinas notat, quæ cum Sixtina „Ioachim" habent).

Ps 41, 3 Deum fortem vivum (linea subducta signatum; in Sixtina „fontem" legitur).

Ps 71, 5 in generatione et generationem; „in generationem et generationem“, ita legi debet (tum in tertia editione tum in correctorio hæc emendatio a Rocca neglecta est).

Ps 93, 3 Dominus; Domine (ita prima et tertia editio et correctorium ad secundam editionem habent).

Ps 118, 46 loquebar de testimoniis; in testimoniis (sic habet prima editio cum Sixtina, secunda et tertia vero habent „de“, quod tamen in correctorio ad utramque emendatur).

Ps 134, 13 Domine memoriale tuum in generationem et generationem; ponendum in parenthesi (neque in tertia editione neque in correctorio neque in operibus recentioribus hoc fit).

Sap 14, 8 mledictum; maledictum (ita in correctorio ad secundam editionem).

Sap 17, 12 in scientiam; inscientiam (ita correctorium ad primam, secundam, tertiam editionem, quæ omnes habent „in scientiam“).

Sir 8, 19 facies; facias (ita correctorium ad primam, secundam, tertiam editionem, quæ omnes habent „facies“).

Is 49, 10 potabit; „portabit“ iuxta Hebraicam et Græcam lectionem (vide tamen quæ supra diximus).

Ir 46, 24 in manus; in manu (ita correctorium ad secundam editionem).

Ir 46 (bis) in manus; idem (scil. bis „in manu“, ut correctorium ad secundam editionem notat).

Ir 50, 42 misericordes; immisericordes (ita correctorium ad secundum editionem).

Ez 24, 19 s. Et dixit ad eos; Et dixit ad me populus: Quare non indicas nobis quid ista significent, quæ facis? Et dixi ad eos (ita correctorium ad secundam editionem. Est error in codicibus et Ms. sæpe recurrens: oculus legentis de priore „dixit“ ad alterum „dixi“ lapsus est).

Ez 46, 14 s. cata mane mane (linea subducta signatum. Rocca in margine exemplaris sui notat: „scil. iuxta mane, vel diluculo, a cata, voce Græca, id est iuxta, sive ad, vel in, et mane mane, per repetitionem, quæ est Hebraismus multitudinem vel totalitatem aut perseverantiam significans“. At in textu Hieronymi illud „cata“ non legitur).

1 Mcc 12, 52 erant; fuerant (ita prima editio et correctorium ad secundam, tertia vero editio iterum habet „erant“, quin in correctorio notetur).

1 Mcc 13, 15 habebat; debebat (ita correctorium ad primam et secundam editionem et tertia editio et Sixtina).

2 Mcc 11, 18 concessi; concessit (ita correctorium ad primam et secundam editionem et tertia editio; Sixtina, prima et secunda Clementina habent „concessi“).

Apc 2, 24 quia Thyatiræ; qui (ita correctorium ad primam editionem et tertia editio; „quia“ habent Sixtina, prima et secunda Clementina).

ANNOTATIO.

In componendis notis Novum Testamentum illustrantibus editiones totius Novi Testamenti Græci a Baljon, Brandscheid, Hetzenauer, Soden, Tischendorf, Weiss, Westcott et Hort, Weymouth divulgatas adhibui: hi viri nomine „omnium criticorum recentissimorum“ intelligantur. Editionem Eberhardi Nestle neglexi, quia lectiones eius aut e Tischendorf aut e Westcott et Hort haustæ sunt. Sæpius tamen opera critici Blass et commentarios exegetarum revolvi.

INDEX.

Præsentium virtute libenter concedimus, ut nova „**Bibliæ Sacræ Vulgatæ Editionis**" critica editio, a R. P. Michaele Hetzenauer, Ordinis nostri Alumno atque Exegesis in Universitate Pontificii Seminarii Romani Professore, curata et a duobus Ordinis Theologis revisa et probata, servatis alias servandis, publici iuris fieri possit.

Romæ, e Collegio S. Laurentii a Brundusio, die 5. Iunii 1913.

Fr. Pacificus a Seiano,
O. M. Cap. Min. Gen.

Imprimatur.

Fr. Albertus Lepidi O. P., Sacri Palatii Apostolici Magister.

Imprimatur.

Franciscus Faberi, Vicariatus Urbis Adsessor.

Alia quædam opera eiusdem auctoris.

Bernardini a Piconio Triplex expositio epistolæ ad Romanos emendata et aucta. Œniponte, 1891. Pagg. XXVIII et 603, 8⁰. Pret. M. 4.50.

Österreichisches Literaturblatt. Wien 1892, Nr. 7: „Pater Hetzenauer hat sich als tüchtig gebildeter und mit grosser Umsicht ausgerüsteter Exeget eingeführt, und die durch ihn besorgte und nach allen Richtungen verbesserte Neuausgabe der triplex expositio zum Römerbriefe kann bestens empfohlen werden."

Prof. Dr. F. X. Pölzl.

Novum Testamentum græce et latine. Œniponte, 1896—1898. Tomus I. Evangelium. Pagg. LXIV et 287 et 339, 8⁰. Pret. M. 3.20. — Tomus II. Apostolicum. Pagg. XII et 354 et 403, 8⁰. Pret. M. 3.60.

Literarischer Anzeiger. Graz, September 1897: „Eine Ausgabe, die durch die vortreffliche handsame Ausstattung ebenso wie durch die peinlichste Sorgfalt kritischer Forschung geeignet ist, alle gerechten Wünsche zu befriedigen."

Prof. Dr. Aug. Rösler.

Novum Testamentum Vulgatæ editionis. Œniponte, 1899. Pagg. VIII et 656, 8⁰. Pret. M. 3.—.

Civiltà cattolica. Roma, 1900, vol. IX: „È la migliore edizione che finora sia stata fatta."

Novum Testamentum græce. Œniponte, 1904. Pagg. XVI et 299 atque IV et 368, 8⁰. Pret. M. 4.20.

Introductio. Esztergom in Hungaria 1910, pag. 388: „Inter modernos eminet P. Hetzenauer cum editione sua ab anno 1904."

Prof. Dr. L. Babura.

Wesen und Prinzipien der Bibelkritik auf katholischer Grundlage. Innsbruck, 1900. Wagnersche Universitäts-Buchhandlung. Pagg. XII et 212, 8⁰. Pret. M. 3.60.

The Irish Ecclesiastical Record. July, 1903, vol. XIV, 94: „Excellent work on the principles of Biblical criticism."

Epitome Exegeticæ biblicæ catholicæ. Œniponte, 1903. Pagg. X et 175, 8⁰. Pret. M. 3.—.

Nouv. Revue Théol., 1903, pag. 562: „Tout est court, clair et exact dans ce petit ouvrage de 175 pages; il sera très profitable non seulement aux élèves mais aux professeurs et à tous les ecclésiastiques."

Biblia Sacra Vulgatæ editionis critice edita. Œniponte, 1906. Pagg. XXXII et 1142 et 173, 8° mai. Pret. M. 20.—.

Nouv. Revue Théol., t. XXXVIII, 1906, pag. 563: „Nous pouvons dire que l'Exégèse possède enfin l'édition de la Vulgate la plus exacte, la plus correcte, et le savant Professeur lui a rendu un signalé service dont elle doit de la reconnaissance.

L. D.

Literarischer Anzeiger. Graz, Jänner 1907: „Das Werk, die Frucht fünfzehnjähriger Arbeit, ist ein unvergängliches Denkmal deutschen Fleisses und deutscher Gründlichkeit, das nicht nur seinem nächsten Zwecke aufs beste dient, sondern auch unzählige Irrtümer in den bisherigen Ausgaben der Clementina und in andern einschlägigen Schriften beseitigt."

Prof. Dr. A. Gutjahr.

Literarische Rundschau. Freiburg i. Br. 1907, pag. 104: „Die Ausgabe von Hetzenauer verdient den Namen einer Editio typica, und sämtliche in Gebrauch befindlichen andern Vulgata-Drucke müssen nach der H.schen Ausgabe revidiert werden oder sie verlieren das Recht, noch in wissenschaftlichen Werken zitiert werden zu dürfen.

Prof. Dr. Gottfr. Hoberg.

Historia Sacra Antiqui Testamenti. Vindobonæ 1910, pag. 443: „Inter editiones, ad normam exemplaris vaticani expressas, eminent editiones . . Cær. Vercellone (Rom. 1861), Arndt S. J., Bibl. sac. Vulg. ed. 4 ed., Fillion (Paris, et Hetzenauer (Œnip. 1906), quæ omnium præstantissima haberi potest."

Dr. Herm. Zschokke.

Theologia biblica. Tomus I. Vetus Testamentum. Imaginibus 100 et tabulis 3 geographicis illustratum. Friburgi, 1908. Pagg. XXXII et 654, 8°. Pret. M. 12.—.

Zeitschrift für kathol. Theologie. Innsbruck 1908: „Bezüglich der aktuellen kritischen Fragen, die sich auf die biblische Geschichte und die katholische Hermeneutik beziehen, dürfte Hetzenauer allen voraus sein."

Prof. M. Flunk S. J.

Commentarius in librum Genesis. Græcii, 1910. Pagg. CXXXVI et 694, 8°. Pret. M. 13.60.

Civiltà cattolica. Roma, 1910, vol. III: „Noi lo raccomandiamo volentieri a tutti gli amici di una scienza illuminata e di una dottrina sana."

Prof. L. Méchineau S. J.

Stimmen aus Maria Laach. Freiburg 1913, Heft 5: „Die Vorzüge dieses Kommentars sind allgemein anerkannt worden, auch von solchen, die mit einer als Rigorismus bezeichneten Eigenart des Verfassers sich nicht befreunden können. Von theologischen Prinzipien ausgehend bekundet der Verfasser eine grosse Vertrautheit mit der Exegese und ihren Hilfswissenschaften, verfügt über eine ausgebreitete Literaturkenntnis, ist überaus klar im Kommentieren des Textes und selbständig im Werturteil über fortschrittliche Anschauungen."